

JOH. HENRICI HEIDEGGERI,

ציון אצל עצם גוג

TUMULUS TRIDENTINI CONCILII,

Juxta Ejusdem

ANATOMEN, SEU SCELETON,

Antehac exhibitum,

NOVITER ERECTUS.

Ubi *Anatome Historico-Theologica Concilii Tridentini*, secunda Editione emendatior, repræsentatur, & Veritas Fidei à Tridentinis damnatæ, adversus D. AUGUSTINI REDING, Abbatis Einsidlensis, jactatam *Inextinctam Concilii Tridentini Veritatem*, summa fide studióque asseritur.

TOMUS PRIOR,

Exhibens Sessiones XVI. Concilii priores, Pontificibus Paulo III. & Julio III. celebratas.

TIGURI.
Apud DAVIDEM GESSNERUM.
M DC XC.

SERENISSIMO ET POTENTISSIMO PRINCIPI,

D. GUILIELMO III.

D. G. MAGNÆ BRITANNIÆ, FRANCIÆ, ET HIBERNIÆ

REGI,

FIDEI DEFENSORI; &c. &c.

SERENISSIME REX, DOMINE CLEMENTISSIME.

AB eruditissimis juxta atque Sapientissimis hominibus demonstratum pridem est ex præscriptione vetustæ consuetudinis, quodvis argumentum rectè dedicari summis etiam Principibus; quos etsi ob negotiorum, quibus in protegenda Republica distringuntur, gravissimorum molem, curásque perpetuas, & in ardua

omnia vigiles, noſtra vix unquam lecturos auguramur, tamen hinc ea utilitas emergit, quòd illorum titulis fronti præſcriptis opus ipſum lectorũ affectibus commendatur efficaciùs, quemadmodum non inſcitè ſcripſit Plinius, quædam ob hoc ipſum ſummo in pretio haberi, quòd ſint Templis dicata. Hæc me quidem ratio movere potuit, ut SERENISSIMI Nominis Tui, quo non aliud πρόσωπον τηλαυγέστερον, auguſtiúſque hodie orbis Chriſtianus melior ſuſpicit, præſcriptione Opus iſthoc, ſi argumentum ſpectetur, non omnino contemnendum, exornare religioni nullus ducerem. Inprimis cùm Inclytis SERENISSIMÆ MAIESTATIS Tuæ Prædeceſſoribus, HENRICO VIII. EDUARDO VI. ELISABETHÆ, & JACOBO Sapienti, non unus ex Eccleſiæ Tigurinæ Theologorum, haud poſtremi in Orbe Chriſtiano nominis φωστήρων, numero, uti ſcripta eorum cedro digna loquuntur, eodem thure litaverit. Cœterùm validiores profectò animum meum, altiora hoc potiſſimùm tempore volutantem, ad id audendum faciendúmque rationes impulerunt. Nam Opus *novum*, in quo non de ſtillicidiorum, aut parietum jure lis agitatur, ſed Cauſa Dei *aſſeritur*, & מלחמות יהוה *Prælia Domini* cernuntur, Cœleſtiſque adeò Evangelii, Chri-

ſti Salvatoris ipſius Sanctiſſimo ore præconiati, æterna veritas adverſus erroris fucum, & inquiſſima anathemata conjuratæ factionis Tridentinæ, quæ Concilii Oecumenici nomen non pretio, ſed vi abſtulit, ejúſque hyperaſpiſtem acerrimum, & gentilem lividiſſimum, ſub auſpiciis Romani Pontificis nuper defuncti Innocentii XI. ſpiſſa volumina μετὰ πολλῆς φαντασίας protrudentem, defenditur, cui poſt Deum magis, quàm *novo* REGI SERENISSIMO; quàm FIDEI, non humanæ, qualis erat Leonis Papæ, titulum huncce Henrico VIII. alia omnia promerito, impertientis, qualémque Tridentinis decretis Purpurata Mulier nequicquam corroboravit; ſed Divinæ illius, quæ ſecundum pietatem eſt, DEFENSORI Incomparabili, eo ipſo ferè tempore, quo in publicum illud enitebatur, potentiſſimorum Regnorum clavum recipienti, ſanctiſſiméque moderanti, ſacratum eſſe decuit? Accedit, quòd Orbe Chriſtiano pœne univerſo ſuaviſſimo gratulationum, & piiſſimorum ominum concentu mirè perſonante, & Soteria quaquaverſum offerente, temperare ego, infimæ licet ſortis, & toto fere Orbe diviſus, nec potui, nec debui, quin, occaſione non rapta, ſed nata, tum lœtitiam incredibilem ob liberatum à præſentiſſimo exitio populum & peculium

Christi, fascésque SERENISSIMÆ MAIESTATI Tuæ delatos, devotissimo affectu testificarer: tum vota, flagrante animo fusa, publicis chartis, perenni veluti ære fixis, humilimè consignarem. Jam primùm ergo certis, REX MAXIME, experimentis liquidò exploratum habemus, esse universum orbem terrarum gymnasium, seu palæstram quandam DEI T.O.M. in qua suos ille per diversa laborum exercitia, & subinde etiam calamitatum prodigia quædam ita frangit & pœne atterit, ut tamen pro ea, quam apud se constitutam habet, opportunitate eosdem è decumanis fluctibus, & periculorum vorticibus clementer, potenter, admirabiliter liberatos in integrum restituat; quò rerum ipsarum notionibus & experiundo discamus, Eum solum esse, qui ad portas mortis usque, faucésque Orci deducit, atque inde gratiosè sapienterque reducit, vulnerat & sanat, occidit & vivificat. Id ipsum verò cùm amplissimis, & cœtera fortissimis Populis, Augusto nunc SER. MAIESTATIS Tuæ Imperio subjectis; quin & Tuæ quodammodo etiam SER. MAIESTATI contigerit, agnoscunt sanè ultro pii cordatique omnes, DEUM à veteri instituto suo non descivisse, sed novis potiùs illustribúsque documentis illud amplissimè confirmasse. Nam Ejus

quidem

quidem opera cùm in paucis, obſcuris & abjectis hominibus exercentur, minùs eſſe conſpicua ſolent. At gliſcunt magis, & conſpectiora evadunt, omniúmque quodammodo animadverſione nobilitantur, cùm in Regnis Populíſque ampliſſimis, quin & Principibus maximis repræſentantur. Ac ut de Populo fideli Anglicano primùm dicam, quotiens ille, extremas in anguſtias redactus, in ipſa acie novaculæ ſtetiſſe viſus eſt? Teſtantur inprimis Marianæ tempeſtates, quibus EDUARDO VI. Rege glorioſiſſimo, vix Orbi oſtenſo, ſubitóque in libitinæ cenſum vocato, Optimi quique, Orthodoxæ Religionis Zelo ſuccenſi, vel horrendis & inauditis ſuppliciis è medio ſublati, vel carcerum ſqualore pœne oppreſſi, vel triſte in exilium pulſi ſunt, vel ſua denique ſponte patrios penates deſeruerunt, ne cervices ſuas impiis, & quolibet Buſiride dirioribus perſecutoribus ſecandas, corpora uſtulanda temerè objicerent; meliora tempora operienda rati, quibus ex horribili incendio, veluti titiones, ſervati, Regnum Chriſti fermè collapſum poſtliminio, DEI ipſius ductu auſpiciíſque, inſtaurarent. Quorum è numero non pauci ſœvienti immani tempeſtati, propitio Numine, ſe ſubducentes, & imminentibus calamitatum procellis terga feliciter dantes,

exopta-

exoptatum in urbe nostra Tigurina tugurium nacti, amabili & suavissima præsentia sua Ecclesiam, & Civitatem nostram, ejúsque inprimis Antistites præcipuos, *Henricum Bullingerum* & *Petrum Martyrem*, quorum nonnulli in contuberniis vixere, bearunt, atque, subsequente malacia, digressi non unum apud nos cimelion & monumentum, seu potiùs collatæ hospitalis tesseræ hostimentum, reliquerunt. Memorant hos inter Annales nostri domestici Viros Sanctissimos, Episcopos deinceps creatos, *Robertum Hornum* Vintoniensem, *Iohannem Iuellum* Sarisberiensem, *Edvvinum Sandum* VVigorniensem, *Iohannem Parkhurstum* Norvicensem, *Iacobum Pilkinthonum* Dunelmensem; alióśque etiam Confessores Christi eximios, *Richardum Chamberum*, *Thomam Leverum*, *Iohannem Ælmerum*, *Thomam Samsonum*, *Laurentium Hunfredum*, *Thomam Spencerum*, *Guilielmum Colum*, *Michaelem Renningerum*, *Iohannem Mullinum*, *Robertum Beamundum*, *Henricum Kokrofftum*, *Nicolaum Carvilium*, *Iohannem Abelum*, *&c.* Quòd si ergo vetus Trevirorum Galliæ Ecclesia plurimùm semper gloriata est, quòd exul Athanasius, propter Christum Consubstantialem Dei Patris Filium Oriente expulsus, in ea urbe exul aliquandiu delituit;

tuit; quidnì Tigurina etiam Ecclesia inter trophæa sua numeret, quòd & ipsa veræ Religionis gratia Confessores tantos, quos inter non unum cum Athanasio, sine comparationis invidia, paria fecisse constat, hospitio, gremióque suo recepit, & plus minùs triennio retinuit? Illud certè sibi amplum gloriosúmque reputat, quòd plerique illi sanctæ recordationis viri, in patriam reduces, non parum ad Ecclesiæ Anglicanæ palingenesiam contulerunt. Nam subitò, velut ex Cœli machina, se commovente fortuna, conversisque rerum vicibus, Deus Eam ex mortis miserrimæ confinio in posterioris vitæ auspicium resuscitavit, quando Sorori morte fortuita, seu potiùs per ξυμφορὰν θεήλατον extinctæ ELIZABETHA Pientissima successit, & haud sanè molli, plana, jucundáque via ad Regnum evecta est, sed aliquot jam annos in tristi carcere, ceu mortis esurialis victima, cubans, adeò crescentibus in immensum periculis, ut vitæ Ejus cymba jam prope mergeretur, Divinóque adeò præsidio, non ope humana ulla conservata, ad Regni aviti possessionem promota, subitò ex profunda illa malorum nocte emersit, &, DEO Duce & Luce, Regno splendorem, Ecclesiæ pacem, Religioni puritatem feliciter restituit; atque insidiarum à Sathana & squamis ejus stru-

 ctarum

ctarum magna mole appetita licet, quàm diutiſſimè, veluti ſedens in abdito Excelſi, & ſub umbra Omnipotentis, conſervavit. Durarunt halcyonia iſthæc diu poſt ejus mortem, potiente inprimis rerum JACOBO I. Rege Pio, Sapiente, Inclyto. quanquam & Ille moderationis & συγκαταβάσεως laude nemini ſecundus, feralibus, pullatæ inprimis & Polyglotticæ illius Societatis, conſiliis, & omni ævo inauditis machinationibus jam in nervum erupturis, nonniſi Cœleſti auxilio adjutus, ſoſpes & incolumis evaſit, Sacrúmque Caput ſuper æthera tulit. Subiit verò non una, nec lœtabilis illa viciſſitudo, quando conſiliorum exitialium architecti iidem, qui jam diu in Orbe Chriſtiano turbarum omnium Æoli, Principaliúmque animorum, acri thyrſo percuſſorum, nefarii corruptores extiterunt, & clariſſimis gentibus orbitatem, Eccleſiæ Chriſti πανωλεθρίαν, Reipublicæ ſolitudinem, ut Soli ipſi regnent, implacabili furore minantur, nihil inauſum intentatúmque reliquerunt, ut perfractis Religionis & Legum Sacroſanctarum repagulis ima ſummis miſcerentur, & Cœlitum ipſorum decreta impune palámque convellerentur. Eóque jam machinationum ſubtilis illa tela non ita pridem perducta eſt, ut & hoſtes veritatis ἄσπονδοι de hæreſi (eo enim convitio hære-

tici

tici veriſſimi Cœleſtem veritatem aſperſerunt) pedibus conculcata, publicis etiam & petulantiſſimis monumentis impotenter triumphaverint, & perſpicaſſimi quique, precariam infenſos inter & conjuratos animam trahentes, de ſalute Patriæ & Eccleſiæ conclamaverint, ſéque adeò ſenſim ſine ſenſu ad mortis confinium pertigiſſe ſtupuerint. Sed en fidi Cuſtodis Iſraelis, qui dormitantibus nobis non dormitat Jpſe, providam vigilémque curam! Excivit Ille, & Cœleſti Spiritu armavit SER. MAIESTATEM Tuam, ex fatali illa hoſtibus Libertatis & Religionis familia oriundam; Cujus etiam fortúnas & legitima jura, Sanguini SERENISSIMÆ CONJUGIS, atque Tuæ etiam SERENISSIMÆ MAIESTATIS prægnantiſſimis meritis debita, per pluſquam novercalia odia, flagrantémque vim non utcunque delibare, ſed peſſundare, ne dicam, vitam ipſam, & avitum illum Heroicum Spiritum extinguere jurati hoſtes deliberatum conſtitutúmque habuerunt. Neque verò SER. MAIESTAS Tua, magna Ordinum, quibus fas piúmque erat labenti libertati recta ratione conſulere, conſenſione in conſilium auxiliúmque advocata, id ſategit, ut cujuſquam Mortalium legitima jura appeterentur, (malebas enim, ſi

liberum fuiſſet, eſſe, quod fueras, ingens jam gloria, ingenſque fama, ut Te ſortis Tuæ pœnitere non potuerit) ſed ut à competente judice, juxta antiquiſſimas fundatiſſimáſque Regnorum leges, cognita cauſa, jus & injuriæ diſcernerentur, ſua cuique illibata & eximia durarent, poſt morbum pœne deploratum lœta & optabilis ſanitas revocaretur, denique poſthac meliùs & æquabiliùs cuncta haberent. Nihil hoc inſtituto ſanctius, laudabilius nihil excogitari potuit. Neque profectò alia ratione DEO fatale quoddam in gigantes telum expedire placuit. Nam & foro, & Regno cedentibus iis, qui hoſtium artibus nimiùm jam infecti, ſeu pavidi & conſcientia væcordes, ſeu mala cupidine perciti, non regnare, quàm, Regi Sacrificulo mancipati licet, indomitam de cœtero, & infinitam voluntatem ſuam certis juſtiſque arbitrii legibus conſtringi maluerunt; quaſi ita palam profiterentur, ſe rerum duntaxat ſuarum, non populi procurationem ſuſcepiſſe, nec ſe civibus datos, ſed ſibi cives: non aliud jam malorum levamentum ſupererat, quàm ut in AUGUSTISSIMI illius Paris CONIUGUM, propitio & gratioſo Numine, conſentientibus quinetiam Procerum voluntatibus, votis, deſideriis, ſtudiis, ſuffragatione omni, ſinum tot Populorum deſertum.

Impe-

Imperium, & concussa pœne Republica confugeret, cederetque, cùm & sors felicitásque nascendi, & merita, supra quàm dici potest, maxima, & Virtutum Regiarum choragium omne, cunctáque adeò eò aurigarentur, & non fatuorum occulta quadam potestate fatorum, sed à DEO ipso coram ac palam Te repertum, electum, datúmque proclamarent. Sic planè clementia, bonitate, Providentia Dei admirabili Populus in umbra mortis jacens denuo revixit; atque Tu, SERENISSIME REX, tot iniquis fatis (metuendum enim erat, ne Deo displiceres, nisi ad tot is adversa, ad tot pericula Te citasset) inde à teneris unguiculis conflictatus, Omnipotente Dei brachio, ut sigillum super corde & manu ejus, custoditus, & Selectum ad stupenda adeò Dei Opera perficienda organon destinatus, servatúsque, tot jam Populorum, Tua post Deum pietate, fortitudine, prudentia conservatorum gubernaculis feliciter admotus Sospitator, & verus Eleutherius, postquam tanti operis gloriam non Tibi, sed pro eximia pietate Tua uni solíque Deo publicè castissiméque vindicasti, nuncupasti, regnas; & ut juxta Te Leges regnent, æquo, infinitæ quippe potestatis domitore animo, pateris, imò jubes, efficis. A Domino factum est istud, (familiare hoc Inclytis Ma-

joribus Tuis ſymbolum repeto) & mirabile eſt in oculis noſtris. Hic eſt dies ille, quem fecit Jehova, gaudeamus & lœtemur in eo! Vidit enim Deus, quòd non eſſet Vir, & obſtupuit, quòd non eſſet interpellans. Et induit juſtitiam tanquam loricam, & induit veſtes ultionis, & operuit ſe Zelo, tanquam pallio, æſtum hoſtibus ſuis, inſulis meritum rependit. Timeant omnes ab Occidente nomen Jehovæ, & ab Oriente gloriam ejus, quia venit כנהר צר *tanquam fluvius hoſtis*, in quo Spiritus Domini ſignum prætulit, Eſaj. LIX. 16-20. quod Oraculum ἀξιομνημόνευτον ſtupendæ Expeditioni Tuæ ilico haud temerè, confido, aptavi. Tantum verò iſthoc Dei immortalis munus eſt, ut in uno illo Auguſto REGUM CONIUGUM Pari, & ſubjectis Eidem Populis, minimè claudatur, ſed ad maximum inſuper hominum numerum derivetur. Quotquot enim illibato gloriæ Divinæ ſtudio flagrant: quotquot ad libertatem iniquè oppreſſam recuperandam anheli aſpirant: quotquot amittendæ ejuſdem per quæſitiſſimas prædonum hujus mundi inſidias, & Nimrodicam venationem, in diſcrimine verſantur; ii omnes velut à morte reſuſcitati denuo vivere, liberúmque ſpiritum ſibi trahere videntur, atque dulce illud Cœlo ſpectaculum, novum Seculo exemplum gratulabundi

di ovantésque intuentur. Ego quoque cùm in secundis heic consistere, & brachia decussare religioni duxerim, uti me ex beata hac catastrophe incredibili lœtitia circumfundi expertus sum: ita existimavi DEO O. M. cumprimis gratias ineffabiles devoto pectore agendas, deinde SER. MAIESTATI Tuæ, nec non Regiæ Majestatis & curarum CONSORTI, MARIÆ AUGUSTÆ, subjectísque Regnis, Ecclesiæ hospitiis liberalissimis, enixissimè gratulandum esse; nullus ferè dubitans, quin prima hæc, & adhuc circa Augustum limen Tuum verecundantia licet vota & obsequia SER. MAIESTAS TUA propitio pacatóque vultu admittere velit. Laudandus itaque sit DEUS & Pater Domini nostri JESU CHRISTI, qui populum suum pœne mortuum denuo visitavit, & Evangelio Jesu liberè prædicando viam pœne obstructam denuo potenter aperuit & munivit; cornúque adeò suum iterum erexit, quo electi Dei, potentia invicta Servatoris nostri Jesu Christi, de manu inimicorum asserantur, & DEUM ex verbi sui præscripto sanctissimè colant. Gloria sit in Altissimis: Pax in Ecclesia: beneplacitum Dei erga populos Britannicos, quò sub auspiciis Piissimi REGIS, & Invicti Herois Cives eorum justitia, concordia & sancti-

tate ornati coram ipſo perpetuò & innocenter verſentur, omnigenáque felicitate temporali & ſpirituali, etiam hoſtibus invidenda, jugiter mactentur! Id verò ut ex bonorum omnium certantibus votis, unáque ſententia feliciter eveniat, poſt Deum in Tua, POTENTISSIME MONARCHA, manu ſitum eſt. Eveniétque adeò, ſi, quod futurum præteritorum recordatione planè auguramur, Tuis ſemper ornamentis favens, gloriæ immortali, ad quam Te fata ducunt, authoritatem porrò præſtiteris: ſi pro antiqua Tua fide, pietate, ac Dei Omnituentis gratia, qua Te à prima juventæ Principalis face adverſus eos etiam, qui SER. MAIESTATEM Tuam, uti quondam Dracones Herculem, in ipſis cunis ſuffocare contenderunt, alióſque ad hunc uſque diem Clementer adeò & admirabiliter, ceu Pupillam oculi ſui, protexit, poſt varios caſus, & mille pericula rerum ad altiora uſque provexit, adverſus tot hoſtium infenſiſſimorum, qui ſi malignè odiſſe non deſinunt, at metuere, & gloriæ Tuæ invidia contabeſcere incipiunt, ferales inſidias potenter ſemper erexit, DEO, Tremendo huic Heroi Tuo, & Verbo ejus honorem, reverentiam, obſequium integrum ſemper detuleris, Regnique adeò Chriſti incrementa haud poſtremo Principales inter

curas

curas Tuas loco habueris; neque dimoveri Te unquam ab illa felici Imperii sive lege, sive summa, quæ interiori commercio imperantis cum Supremo Numine omnem sacri & civilis operis vim atque successum metitur, passus fueris: si Solis adinstar, qui influxu suo ita singulos afficit, ut maximè tamen circa aurum excoquendum vires suas exerat; præ cœteris etiam Religioni Orthodoxæ, non vi conscientiis facta, non Scythica barbarie, non immissis carnificibus & Dimachis, religionis prætextu, in vitam, fortunas & libertatem innocentissimorum hominum, extincta etiam pactorum juratorum fide & sanctimonia omni, horrendum in modum grassantibus, re profanissimis etiam gentibus pudenda; sed mollibus consultis, sed Potentiæ ac Christianæ moderationis, duarum rerum diversissimarum, pio, prudente, felice temperamento conservandæ, &, compositis inprimis, quæ eam nimiùm nimiúmque hactenus disturbarunt, intestinis dissidiis, eò periculosioribus, quò nocentiores sunt tempestates, quæ ex fundo maris prodeunt, iis, quæ in circumfuso aere excitantur, latè propagandæ assiduè studueris: si denique non tam terrore, infideli recti magistro, imperium Tuum succinxeris, quàm perpetua innocentia, quæ sola arx illa inaccessa & inexpu-

gnabile munimentum est, firmaveris, & charitate sepiveris; sapientissima illa persuasione Regio animo sensibúsque altissimè infixa, Illius scilicet demum Principis magnitudinem fundatam stabilitámque esse, quem omnes tam supra se, quàm pro se esse sciunt; Cujus curam excubare pro salute singulorum atque universorum cotidie experiuntur; quo procedente, non tanquam malum aut noxium aliquod animal è cubili prosilierit, diffugiunt, sed tanquam ad clarum & beneficum sidus certatim advolant, objicere se pro illo mucronibus insidiantium paratissimi, & substernere corpora sua, si per stragem Illi humanam ad salutem sternendum iter sit. Hæc, hæc illa sunt præclara, tuta, quæ non ex Machiavelli, vel Hobbesii, Pseudo-Politices modernæ Consultorum, foliis, sed ex Spiritus S. & Sapientum tabulis deprompta, suaderi à nobis possunt: absit verò ut jubere sustineamus Eum, qui supra jussa nostra est, & quæ DEUS, Ratio, Justitia omnis præcipit, ultro & promptissimè facit; Quique adeò non ad amussim Regum impiorum, generis humani flagellorum & tortorum, in quibus omnium scelerum sentina confluit, saburrámque facit, compositus est, sed sinceræ Pietatis, Orthodoxæ Religionis studii flagrantissimi, incredibilis Temperantiæ (ut verissi-

riſſimum Nicetam, ſui priùs quàm aliorum victorem, (dicere fas piúmque ſit) laborum curarúmque Patientiæ, Vigilantiæ pro ſalute ſingulorum atque univerſorum excubantis, Conſtantiæ nullis caſibus quaſſatæ, Fortitudinis in extremis etiam pro DEO & libertate adeundis ſuſtinendiſque periculis imperterritæ, denique morum in univerſum integerrimorum Sanctimoniæ & gravitatis laude ſtudióque Optimos quoſque, præfiſcine, & procul omni ſpecie adulationis dixero, plus quàm Regio cubito ſuperat, multíſque adeò poſt ſe paraſangis relinquit. Vivent ergo poſthac in AUGUSTO & SERENISSIMO Illo Conjugum Regiorum PARI tot Populi: animum & ſpiritum in anima Principum ducent: cum vivis vivent, pro iis periclitabuntur; &, quod utramque felicitatis paginam faciet, ad ſalutaria & benefica hæc Cœli Pignora, & Terræ Regníque Sidera, tanquam ad geminos illos Caſtores, in publica hac bellorum tempeſtate reſpicient. Illi conſpecti nautas recreant. Illi, cùm navibus inſederint,

——tumida æquora placant,
Collectáſque fugant nubes, Solémque reducunt.

Ita Vos quàm auſpicatò inſediſtis, & Regiis Corporibus jam preſſiſtis Britannicam navim è bellorum flu-

ctibus, ex insidiarum Charybdi in exoptatissimum tranquillitatis portum denique feliciter subducetis. Mirabitúrque adeò, & vix Annalibus fidem substringet præteritarum rerum curiosa Posteritas, ubi cognoverit à SER. MAIESTATE Tua brevi tempore vindicatam ex maximis periculis Rempublicam & Ecclesiam, perornatam legibus sanctis utramque, reddita sua Successioni jura, emendatos moribus, excultos studiis cives, defensos socios, restitutos exules, recuperatos fines, munitos limites, conjunctas amicitias, amplificatas opes, cuncta domi forisque pace, consilio, authoritate in securitatis duraturæ contextum colligata; denique, verbo dicam, CONSTANTINUM MAGNUM in GUILIELMO MAGNO Redivivum. Ille ex Helena Matre Angla natus, idololatriam domuit, Imperii Romani scuta Christo Crucifixo sacravit, Christiani nominis persecutores famosos, tyrannos crudeles, Diocletianum, Galerium, Maxentium, Maximinum & Licinium extinxit, ac juxta illos ejusdem crudelitatis insignitæ Socerum Maximianum, cognomento Herculeum, qui deserto priùs Imperio, ut postliminio illud recuperaret, vitæ Ejus insidias struxit, Massiliæ strangulari curavit; nec tamen propterea Virtutibus suis ullam labem asper-

aspersisse cuiquam bono visus est. Hic ex Matre pariter Angla MARIA satus, non minore Zelo, pietate, prudentia idololatriam cohibuit, Christo Salvatori Unico scuta ab Antichristo, ejúsque Cornubus rapi cœpta vindicavit, & Socerum insidiosissimum, violentum imperium diutiùs continere non valentem, adeóque Regnum deserentem, cùm tradere, & legitimo judicio perdere posset, Constantini M. pietate superata, & Davidis adæquata, bis elabi sivit, servavitque. Sed jam desino, memor apud quem dicam, & quàm breves sermones non solùm apud Deum sœpe, sed apud Principes semper grati decorique sint. Voto claudo, ut JESUS CHRISTUS, Cœli terræque Immortalis Monarcha, per quem solum Reges regnant, & Principes justitiam decernunt, beneficiis suis faveat, tantis muneribus perpetuitatem addat, innocenterque adeò & felicibus auspiciis cœptum, & prædonum jam faucibus ereptum hoc Imperium Tibi, REX POTENTISSIME, Conjugi REGINÆ, addo etiam, Stirpi Regiæ (ô DEUS eam, votorum publicorum impetu efflagitatam, dona,

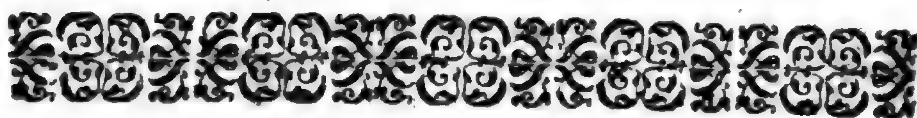
——ut primo avulso non desinat alter
Auriacus, } *simili frondescat virga metallo!*)
Aureus, et }

florens, diuturnum, ſtabile eſſe velit jubeat, cum DEI Ipſius, cum Veſtra gloria, cum publica & ſecura Populi Chriſtiani omnis, Anglicani, Scotici, Hibernici, & cum iiſdem Sanctæ fidei conſanguinitate junctorum & confœderatorum maximè, proſperitate & ſalute! Ita vovebam & confidebam Tiguri, Helvetiorum Metropoli, Anno ἀπὸ τῆς θεανθρωπογονίας MDCLXXXIX. die 18. Novembris, quo ipſo SER. MAIESTATIS Tuæ ad Helvetios Ablegatum Illuſtrem, magnique Nominis D. Thomam Coxum, Civitas noſtra tota in lœtitiam effuſa, ſolenni pompa, velut Angelum Dei, excepit.

SER. REGIÆ MAIESTATIS TUÆ

Humilimus Cliens

JOH. HENRICUS HEIDEGGERUS,
SS. Theol. D. & P. P.

AD LECTOREM
PRÆFATIO PRIOR,
Anatomæ Concilii Tridentini antehac præmissa.

IN *ipso limine* Te, Pie & Benevole Lector, *paucis morabor, redditurus instituti & suscepti mei laboris rationem. Decennium integrum effluxit, ex quo in Illustri VVestphaliæ Gymnasio Steinfurtensi Theologica Professione defungens, inter alia* de Fide Decretorum Concilii Tridentini *libellum edidi, quo ad Pontificias controversias studiosæ juventuti in via disputationum tum privatarum, tum publicarum, facem præluxi. Concilium autem Tridentinum selegeram, quia, Bellarmino judice, ejus vox est vox ecclesiæ Catholicæ, Pontificiæ puta, quam proinde pro animi sui sententia complecti tenentur omnes, cùm nunquam desit occasio tricandi & restitandi circa ea, quæ à privatis Doctoribus determinata sunt. Labori quamvis exiguo Deus, quæ ejus bonitas est, gratiosè ubertimque benedixerat. Ex eo tempore amicorum rogatu & quæsitis precibus, inductis primis illis lineamentis, plenius quid commentari cœpi. Ac primò quidem ipsius Concilii textum à Bartholomæo Caranza contractum, & in Summa Conciliorum repræsentatum, præmissis etiam Pontificum Bullis, edidi. Textui succedit singularum Sessionum historia. In ea pertexenda probatissimorum authorum filum secutus sum, ac inter eos illius potissimùm, qui Concilii hujus historiam accuratè & integra veritate composuit. Est is* Paulus Sarpius *Venetus, Servitarum Ordinis, qui* Petri Suavis Polani *nomine præscribitur, quique in Pontificia communione & natus est & obiit, caussasque iræ & studii, genuinas veritatis pestes, procul habuit. Ejus historiam* incomparabilem, *uti meritò vocat Cl. Conringius, omnique exceptione majorem, idoneis argumentis munivi, & ἀξιόπιστον esse apud omnes debere, in palmaria* de Concilii Tridentini authoritate *quæstione demonstravi. Quæ fusè*

à

à me ibi dicta sunt, hoc loco repetere attinet. Historiam porrò singularum Sessionum & Bullarum Notis locupletatam illustratámque dedi, quibus continentur tum consectaria ex Historia illata & deducta, tum concisæ ad Capita Reformationis stricturæ. Hisce prælibatis sequuntur Quæstiones Theologicæ de dogmatis Fidei, ut plurimùm ipsius Concilii verbis formatæ, atque ita disceptatæ, ut primùm sententiæ Orthodoxæ sive ajentis, sive negantis argumenta ex Dei verbo, sobria ratione, antiquitate ecclesiastica, & ipsorum Adversariorum οἰκείοις testimoniis atque suffragiis, quantum fieri potuit, succinctè ac nervosè, & rebus multis in paucissima verba collatis arctatisque, proponerentur: postea demum heterodoxæ sententiæ argumenta verbis sive Concilii ipsius, sicubi rationes Capitibus mixtas reperi, sive Catechismi Romani, sive Bellarmini, sive Augustini Redingii, sive aliorum, repræsentata, paucis & factâ καθ' δύναμιν compendii operâ, discuterentur. Fateor sanè ultro, Virum doctissimum, & immortali laude dignum, Martinum Chemnitium Concilium Tridentinum uno ictu ita feriisse fortiter, & ad quintam usque costam percussisse, ut iterato ictu haud equidem opus fuerit: gratúsque simul agnosco & profiteor, non mediocrem ipsum inopiæ meæ opem tulisse. Cæterùm qui nostra hæc legere & comparare dignabitur, me nec planè actum egisse, nec operam lusisse, & frustra contrivisse, deprehenderit. Eo enim ordine omnia tractare mihi consilium studiúmque fuit, ut multa paucis complexus, studiosæ juventutis, cujus potissimùm commodis heic velificatus sum, φιλομάθειαν, & in hoc genere proficiendi ardorem, non parum & adjuvarem & proveherem. An verò ritè destinata mea proveniant, liberum probo, nullisque προκρίμασι fascinato Lectori judicium relinquo, Deúmque ardentibus precibus expeto, ut parem voto ac desiderio meo, majorémque etiam exitum gratiosè largiatur! Unum superest, de quo benevolum Lectorem monere necessum habeo; nimirum scriptum hoc sub calamo & prælo præter opinionem meam grandescens, excrevisse ob necessitatem defendendæ veritatis, quam mihi nec opinanti imposuit Augustinus Redingius, Sacelli Einsidlensis Decanus, nunc etiam Abbas, & S. R. I. Princeps nuper electus, quam ei dignitatem & antiqui generis splendor, & subactæ eruditionis, eximiæ prudentiæ, & in actu rerum dexteritatis fama conciliavit. Quo nomine ei, uti Musæ nostræ sunt ἄφθονοι, & carentes invidiæ astro, fortunam hanc propenso animo gratulor, Deúmque rogo, ut ampliore etiam gratiâ eum impertiat, qua fretus omnes acris ingenii vires ad salutarem agnitionem veri-

veritatis cælestis in Evangelio, quod justitiam Dei ex fide in fidem revelat, patefactæ intendat. quo pacto nihil felicitati ejus amplius astrui poterit. Nescio autem, quo fato meo cum ipso in campum inclusus sum, occasione Synodalis de Religiosis peregrinationibus dissertationis. Eam nuper cùm adversus insultum Ejus publicè vindicâssem, spisso volumine, cui titulum Dissertationum Controversisticarum *fecit, tum in Cl. D. Vedrosium, Ecclesiæ Curiensis Antistitem vigilantissimum, tum in me etiam incurrit. Mirabar certè varia, tractationis prolixitatem, cui tædiosa repetitio multorum vela dedit:* μεθοδείαν *singularem: ingeniosum inprimis illud finale Corollarium, novum eludendi potiùs, quam solvendi argumenta artificium: supercilium tantùm non Campanum, quo Pyrgopolinicis Plautini instar ita nobiscum agere solet, ac si homines essemus projectissimi, ne digni quidem, quibus in sentina locus concedatur: crebra convitia. Toties enim perfidiæ, blasphemiæ, criminis falsi, societatis cum atro Spiritu, Diabolicæ fraudis, mendacii, præsumptionis, aliaque ejusmodi probra, grandis nimbi instar, in Ecclesias nostras, Reformatores, Cl. Vedrosium & me immerentes, jactat. Destinaveram certè tum contentionum odio, tum fretus causæ liquida & manifestissima bonitate, alto imposterum silentio veritatem adversus obstinatos vindicare. inprimis quòd ex repetita velitatione exiguum operæ pretium sperare liceret. Est enim jubare meridiano clarius, ejusmodi Scholasticæ Helenæ amasiorum omnem industriam stare intra contortulas captiones, distinctiones & sophismata, à quibus pedem non efferunt. Et cùm parùm cursu valeant, flexu eludunt, ita ut nunquam ipsis satisfaciamus, etiam cùm maximè satisfacimus. Effundunt se postea in convitia, & in suum illum campum. Solido dentes non illidunt: in carpendo solùm & vellicando impetum omnem consumunt. Attamen duo potissimùm effecerunt, ut bonæ causæ adesse etiam ulterius non pigeret. Primum, quòd facilè animadverterem, Adversarios Orthodoxorum silentio & patientiâ suum ad decus abuti solere. Tacere nostrum illis jacere est: & victi convictique ilico pronuntiamur, qui nec icti. Crescitque illis ex specie etiam alieni metus audacia. Ne dicam, omnibus bonis existimationis suæ tutelam grande pretium esse. Alterum, quòd occasio non rapta, sed nata ad defensionem veritatis non tam invitaret, quàm impelleret. Nactus sum librum Adversarii, cùm ad* XIII. *Sessionem usque Concilii jam tractatio producta esset. Cùm igitur*

reliqua essent non pauca capita, de quibus ipsum inter & Cl. Vedrosium ac me certatum fuerat, statui unâ fideliâ duos dealbare parietes, & simul Concilii contextum prosequi, simul ad incudem revocare, quæ Cl. Vedrosio & mihi eadem in materia, qua mihi institutum meum prosequenti succrevit, opposita sunt. Factum hinc, ut non tantùm ea omnia, quæ adversus me, Eremitanum inprimis illud è porta eburnea sommium refellentem, scripta sunt, sed pleraque etiam Cl. Vedrosio, cui & ipsi minimè arduum fuisset idoneam defensionem parare, si per crebra negotia, quibus in gravi & exercita statione distringitur, integrum fuisset, objecta, nominatim inde à pag. 459. de asservatione Eucharistiæ, de Confessione Secreta, Humanis Satisfactionibus, Sacrificio Missæ, Canone & Ceremoniis Missæ, Cœlibatus Voto, Sacerdotum Cœlibatu, Purgatorio, Invocatione Sanctorum, Reliquiarum Cultû, Veneratione Imaginum, Monachatu, Consiliis Evangelicis, Delectu Ciborum, Jejuniis Statis & Quadragesima; *ita limam meam subierint, ut quoad rei summam, nihil intactum omiserim. De cætero profiteor, mihi contentionem esse cum Augustino Reding, non cum Abbate, vel S.R.I. Principe, salvúmque adeò & illibatum velle honorem ejus fastigii, ad quod ascendit. Verborum acerbitatem & linguæ intemperiem vitare studui. Sicubi tamen asperiora verba excidisse videri possunt, Adversarius ipse sibi choreæ hujus præsultori, & nimiùm patientiam lædenti, imputabit. Eum certè funem ducentem secutus sum impare gradu, valdéque intra exemplum substiti. Faxit Deus T. O. M. ut brevi salutaris Evangelii lux illucescat omnibus, ad Nominis sui gloriam, & electorum salutem! Tiguri Cal. Jul. MDCLXXII.*

PRÆ-

PRÆFATIO NOVISSIMA.

Qua Anatomes Historico-Theologicæ C. T. expositis fatis, institutum novum Authoris panditur; de Tumulando Gogo Prophetia eidem accommodatur; Papatus Tridentini genuina Arcana reserantur; denique Sfortiæ Pallavicini tum Historia C. T. tum Pseudo-politica Religio vivis coloribus depingitur.

Q Uo consilio, *Pie & Benevole Lector*, ante annos exactos septendecim Anatomen Historico-Theologicam Concilii Tridentini ediderim, Præfatio Eidem præmissa exposuit. Diversa ex eo tempore liber Dias in luminis auras editus fata subiit, judiciorum ancipitem aleam. Non ingratum fuisse Ecclesiis Protestantibus laborem qualemcunque veritati propugnandæ impensum, non uno documento haud illibenter cognovi. Sed οἱ ἐξ ἐναντίας ringi & fremere, quòd tanti scilicet Consessus, ex Purpuratorum & Infulatorum magno numero, assistentibus quinetiam Optimatum Reipublicæ Christianæ Oratoribus, & Theologis haud ima ex cavea, omnique adeò eruditionis genere excultis, conflati studia, πραγματείας, decreta sugillare & oppugnare unus & obscurus ille homo non reformidaverit. In ipsum ergo librum ante omnia Expurgatorum Romanorum censura impotenter efferbuit, quæ non tantùm catenam & claustrum ei circumposuit, sed pessulum etiam obdidit, nemini potestate inspiciendi ejus facta, nisi antea damnaverit, quàm viderit, &, immanitate belluina, priùs oderit, quàm legerit. Præclarum sanè judicium, quod rem non ex eo, quod est, sed equum ex strato, rem ex veste, tractatus ex solo nomine, præjudicatis sententiis, repudiat. Sed non propterea fides, veritas, candor, virtutes à DEO constabilitæ undequaque, longè latéque odorem lucémque suam non spargunt, & extra omnem calumniarum, telorúmque jactum inviolatæ illesæque non pærmanent. Petuntur illæ,

non læduntur. Tangitur, non sternitur Religio. Vinciuntur, vincuntur, cæduntur homines, pereunt chartæ, syllabæ torquentur. At Veritas invicta, immortalis, & omnibus vinculis exsoluta suos æternitatis mercede tandem cultores, & assertores beabit. Cùm ergo hac loligine & sepia Anatomen de monumentis librorum & mentium humanarum deleri non posse facilè animus ejus osoribus præsagiret, aliam quercum excutere, alium arietem admovere placuit, ut videlicet falsitati & tyrannidi apertæ, quam Anatome quassaverat, veritatis & justitiæ fucus induceretur. Nam Pontificis ipsius jussu apud Helvetios Nuntius ejus *Odoardus Cybo*, ex Principibus Massæ, Cardinalis Alderani Cybo germanus, & *ex Sorore Leonis X. nepos* (si Adversario in dedicatione ita scribenti credere fas est) Fani Eremitani in vicinia nostra Præsuli, D. *Augustino Reding*, cujus pridem mihi, propter proditum è porta eburnea Divæ Einsidlensis, & Sacelli eidem à Christo consecrati nobile somnium illud, infensi, jam tum per plura scripta in orbe nomen claruerat, neque minùs in certamine mecum inito Zelus & industria emicuerat, id negotii dedit, ut absque mora adversus Anatomen calamum stringeret, &, si quem posset, scorpionem vulneri huic novo, Papatui Tridentino inflicto, illideret. Haud equidem ille calcari, sed frœno potiùs ad decurrendum in hac palæstra indiguit, ὅμοιος ἵππῳ ἡτοιμασμένῳ εἰς πόλεμον, *similis* (Apocalyptico) *equo ad bellum parato*, Apoc. IX. 7. Hæsit tamen in manibus ejus labor annos duodecim, quibus, Anno MDCLXXXIV. exactis demum sub auspiciis Papæ *Innocentii XI.* (cui, sed tenaci nimis, ingente hoc cuneo pileum, Romam immolandi Papæ Sacerdotalis hujus muneris gratia profectus, Bellarmini, Baronii, Pallavicini fortunam sibi spondens, extorturus credebatur) titulo *Oecumenici Tridentini Concilii Veritatis Inextinctæ, ne apice quidem læsæ ex Præsumptuosa J. H. Heideggeri Anatome Historico-Theologica* (quasi scilicet, quæ nulla unquam extitit veritas, à me vel quoqam alio *extingui, lædi* potuisset) in lucem prodierunt ejus Volumina quinque, elephantina certè illa, & prodigiosæ molis; quò sic, juxta illud Martialis,

Avertam vultus, tanquam mihi pocula Gorgon
Porrigat, atque oculos, oráque nostra petat.

Non dissimularunt enim passim Sacrificuli, Præsulem huncce id præci-

pue

pue operam dedisse, ut partim mole incondita librorum, partim sermonis obscuritate (non minùs enim ille *clarus ob obscuram linguam est*, quàm olim Heraclitus fuit) Medusæum veluti jubar quoddam ex oculis, vel potiùs calamo suo adversus me vibraret, & repente attonitum metúque exanimem, à meditanda adornandáque communis causæ defensione cohiberet. Et terruit me, fateor, juxta Callimachi illud, *μέγα βιβλίον μέγα κακόν*, *Magnus Liber Magnum Malum*; perculitque adeò tam teter & horrendus tot voluminum, Cimmeriis inculti barbaríque sermonis tenebris immersorum, obtutus, ut ancipites animo curas volutarim diu, an è re foret, aliorum haud fortè minùs utilium operum lucubrandorum destinationem abrumpere, & denuo, suscepta veluti *θηριομαχίᾳ* quadam, studiorum meorum cymbam vasto turbidóque huic contentionum pelago committere, ex quo, an per totam vitam meam reliquam ad tranquillitatis portum aliquem eluctari detur, ambiguum esset. Nec deerant amici, præcipui etiam in Ecclesia nominis, propositi, prout diversæ rationes animos subiverunt, suasores dissuasorésque. Subductis tandem rationum omnium calculis, communis causæ neutiquam deserendæ necessitate me adigi putavi, ut denuo, DEO Duce ascito, oneri huic succollarem; de instituti, dum vitam mihi, vitæ & mortis Arbiter Unicus prorogaret, & animi corporisque vires corroboraret, successu planè securus. Neque enim semel memoriam animúmque meum ferierunt decantata illa Hieronymi *contra Rufinum lib. III.* verba: *Canes latrant pro dominis suis. Tu me non vis latrare pro Christo, veritate? Mori possum, tacere non possum.* Etiam alta mente repostum manebat illud, quòd Antichristi fata non vi ulla externa, sed solo Spiritu Oris Christi, hoc est, verbo ejus, & demonstratione veritatis ex eodem ad omnem conscientiam, maturare conveniat. Verbo mundus creatus est: verbo victus: Verbo servata est Ecclesia: Verbo reparabitur. Sicut sine manu Antichristus cœpit, operante sensim mysterio iniquitatis: ita sine manu, per verbum Christi, & demonstrationem Spiritus conteretur. In eo ergo unicè desudandum putavi semper, ut detecta ex Dei verbo falsitate, & in arce collocata Veritate Evangelii, minuatur, & in animis hominum vilescat Antichristus. Hic unus efficacissimus modus, est, quo illum *καταργηθῆς* *antiquari*, & ad incitas redigi oportet. Nun-

quam enim vis corporibus & fortunis illata animos, Regni Christi sedem unicam, mutavit, vel veritatis iisdem amorem instillavit. quin odii potiùs scintillas in iisdem suscitare, animúmque in errore obfirmare apta nata est. Solo igitur puróque asserendæ, & à strophis humano ingenio excogitatis vindicandæ veritatis Zelo motus (unicam hanc propositi mei causam esse, DEUS & conscientia, qua nullum amplius theatrum habeo, mihi testis est,) rem aggressus sum, animi recta πληροφορίᾳ id mihi dictante, laborem hunc durum neque Deo, qui Veritas ipsissima est, posse displicere, neque bono cuiquam improbari. Egique rem non levi brachio, & desultoriè, sed seriò, modestè, quantum per Adversarium; cujus confidentia, & subinde protervia frangenda fuit; licuit, & cordatè adeò, non semel ad animum mihi revocans decantatum illud Magni Lutheri apophtegma: *Pigrè refutare, est bis confirmare.* Proin etiam adversantes, qui opum aut honorum auctoramento doctrinam, scientiam, ingenii vim omnem & conscientiam suam alienæ cupiditati addixerunt, quamvis eos, Pelidæ stomacho cedere nescio præditos, à proposito, quod mala mente & consilio susceperunt, me absterriturum diffido; causam tamen adeò deploratam, apertè adeò convictam, posthac non ausuros tanto animo, tantáque confidentia defendere spero. Quam verò in decurrendo hoc stadio omni rationem inverim, paucis nunc accipe. Anatome nostra Concilii Tridentini tum historiam, tum dogmata ad incudem revocaverat. Vestigia hæc lecturus Adversarius meus tum historiam Concilii, tum dogmata ab eodem definita adversus ea, quæ utrorumque integritatem & veritatem appetierant, vindicare annixus est. Ego ὕστερον πρότερον occupandum duxi, ratus videlicet, ἑνὸς ἀναγκαῖον *unum necessarium* esse, ut quicquid de historia, ejúsque fide & integritate fiat, Religio saltem, dogmatum veritate constans, tuta in arce collocetur. Hinc nata duo illa volumina, in quibus Anatome ipsa, post distracta pridem ejus exemplaria, grandiori paulò charactere, (nam vetera & nova literarum figura disparavimus) denuo repræsentata, non pœnitenda accessione eorum, quibus Adversarii tum Responsiones ad argumenta veritatis, tum ἐνστάσεις ad Responsiones Objectionibus perhibitas excipere & diluere debui, aucta comparent. Cúmque in Adversarii tractatione Sermonis inprimis fastidiosa prolixitas, ceu quidam Dodonæi æris trinnitus,

tis, & ingrata insuper omnibus obscuritas nauseam creaverint; ego utrique morbo qualemcumque medicinam adhibiturus, non tantùm resectis verborum inanium ambagibus, periodos ejus exuberantes sic contraxi, & in pauca verba arctavi, ut nihil eorum, quæ ad rei summam faciunt, omiserim; sed etiam iis, quæ mihi opposuit, lucem nonnullam fœneraturus, & tœdium non simplex, quod ex sermone numeris Platonicis obscuriore oboriri lectori poterat, abstersurus, quæ ille animi sui sensa adeò intorta, perplexa, ne dicam, impura & lutulenta oratione complexus est, ut ei Oedipo aliquo conjectore, qui Sphingi interpres fuit, aut Urinatore Delio opus omnino fuerit; ego, quantum fieri potuit, planioribus & intellectu facilioribus verbis exponere, & lectori repræsentare studui. Absque eo fuisset, vix ullus ex lectione nostrorum fructus ad studiosos veritatis redundaturus fuerat. Neque hic dicere attinet, quot mihi vel in solo hoc sermonis Adversarii repurgando stabulo, summovendáque illa verborum nube & nocte, tœdia devoranda, quot labores superandi fuerint. Candoris verò & fidei eadem in re à me adhibitæ ne Adversarium quidem ipsum testem judicémque, si ἐπιεικῶς arbitrari dignabitur, abnuo. De cœtero habebit, confido, Lector uno, nec longo admodum, si res ipsa æstimetur, complexu explicatum Religionis, Pontificios inter & Protestantes controversæ, negotium omne, & Veritatem Cœlestem adversus ingeniosæ & subtilis Sophistices, Scripturis Divinis, Conciliis, Patribus & ratione ad stabilimentum inveterati erroris nequiter abutentis, omnésque adeò subdoli & subacti ingenii nervos ad obscurandam, eludendam, opprimendam veritatem intendentis, ita vindicatam assertámque, ut spes bona appareat, fore, ut ad columnas quodammodo Herculis perducta, victas tandem manus det superstitio, saltem cum rationis specie aliqua ne mutire quidem ampliùs possit. *Anatomen* nuper dedimus, & Sceleton quoddam confecimus illius Concilii, cujus Oraculorum tibicine totus ferè Papatus nititur. Nunc Funus supremum dissecto corpori sceletóque à nobis inde composito condendo, ne ampliùs ejus contagio fœdet vel inficiat quenquam, adornavimus, justáque adeò, *Tumulo* etiam juxta Sceleton ejus erecto, justè persolvimus; memores Divini vaticinii de Sepultura Gogi, Tumulóque eidem juxta ossa ejus erigendo, Ezech. XXXIX, 11. 17. Tametsi enim non ignoro,

Gogi

Gogi nomine Sarracenos ibi à plerisque intelligi; non puto tamen erroris convinci posse doctissimorum Interpretum sententiam, quæ ibi Antichristum, ceu גג *tectum*, hoc est, capitis instar Vicarii *tegentem*, protegentem suum מגוג *Magog*, seu populum, qui *protectioni* ejus subest, figurari statuit. Eam proin de Sepeliendo & Tumulando Gogo *μυστικωτάτην* Prophetiam Concilio Tridentino, ejúsque oppugnatoribus apprime congruentem, instituto nostro per succinctam paraphrasin accommodare, & simul titulo Operi præfixo lucem fœnerari, ab instituto nostro haud alienum fuerit. Sic autem illa sonat: *Et erit, inquit Dominus, in die illo, dabo Gogo sepulchrum in Israele,* גיא העברים קדמת הים *vallem transeuntium versus Orientem maris* (quæ luculenta est descriptio Vallis Tridentinæ, per quam est via à Septentrione ex Germania, Ecclesiæ hospitio, per Italiam, in Palæstinam, ultra mare, ad Orientem sitam) *& erit illa frænans transeuntes* (nam Tridentini transeuntibus in Palæstinam, Hierosolymas, ut inde, unde lex Evangelii, ex Sione primitus orta, prodiit, legem & testificationem repetant, traditionum suarum frœnum, imposuere, ne recta ad Hierosolymam, & Sionem pergant, hoc est, scripta Mosis, Prophetarum & Apostolorum sua se luce explicantia, consulant, vel saltem aliter, quàm ex ore Gogi illa interpretari audeant) *& sepelient ibi Gogum & turbam ejus* (destinaverant enim Tridentini sepelire Scripturam, ejúsque salutarem sensum; sed decreta illi talia cuderunt, quæ ipsimet sepulturam accelerarunt, agnita deinceps & convicta à fidelibus traditionum vanitate, & usurpatæ tamdiu à Papa potestatis tyrannide) *& vocabunt* גיא המון גוג *Vallis Turbæ Gogi* (Tridentum, seu consessus ibi celebratus peculiare nomen sortietur, ut radix, crepido, seu, uti Bellarminus insignivit, *vox Ecclesiæ* Catholicæ Romanæ habeatur.) V. 12. *Et sepelient eos domus Israelis* למען טהר *ad purgandam, reformandam terram septem mensibus* (Ecclesia vera Dei anathema sibi dicentes Tridentinos ipsa, post explorationem seriam & studiosam dogmatum ab iis definitorum, & demonstrationem spiritus sedulam, explodet, detestabitur, & à purgamentis his se liberabit, Reformatione instituta, promota, & ad tempus usque Deo notum purgata) v. 13. *Et sepelient omnis populus terræ* (totus cœtus secundum mensuram doni quisque sui) *& erit ipsis nomen die, quo glorificabor, ait Dominus* (sic glorificabitur & manifestabitur

no-

nomen meum, ut nullus de populo futurus ſit, qui non intelligat diſcrimen Iſraelis & Gogi, atque ille peculari nomine, quale טהורים *Purificatorum*, Reformatorum, Proteſtantium, Evangelicorum inſigniendus ſit) v. 14. *Et* אנשי תמיד *viros perpetuos ſeparabunt Tranſeuntes per terram, ſepelientes cum Tranſeuntibus reliquos in facie terræ, ad purgandam illam* (habebunt illi περιοδευτὰς *Viros perpetim* circumeuntes, Vigilantes, Speculatores, Epiſcopos, Paſtores, Theologos veros, non Titulares, fucatos, qui una cum aliis Tranſeuntibus, Senioribus, donum κυβερνήσεως *gubernationis* habentibus, id operam jugiter dabunt, ut nunquam non ſepeliant omnem fœditatem, impuritatem Gogi, & ſpeciem ejus, quam nunquam non Gogi miniſtri inducere parabunt; imò & ſordes ipſas Sionis expurgent, aboleant) *A fine ſeptem menſium ſcrutabuntur* (exacto, quod Deus præſtituit, tempore *Viri* illi *perpetui* Prophetias omni ſtudio ſcrutabuntur) v. 16. *Et tranſibunt Tranſeuntes per terram, & cùm viderint* עצם *oſſa, ſceleton hominis, ædificabunt juxta illud* ציון *tumulum, donec ſepeliant illud ſepelientes in Valle turbæ Gogi.* v. 16. *Atque etiam nomen Urbis* המונה *Multitudinis, & expurgent eam*, (animadverſo ſceleto notam, monumentum, tumulum) nam ציון ſignum, notam ſepulchro appoſitam ſignificare, Arabum & Hebræorum ſcriptorum teſtimoniis Celeb. Eduardus Pocockius *Miſcell.* 65. &c. confirmat) ei per veritatis & falſitatis ſolidam demonſtrationem erigent, ut erroris mors & fœditas omnium oculis pateat, donec non tantùm ſceleton illud, ſed etiam nomen, hoc eſt, authoritas, dignitas, præeminentia Urbis המונה *Multitudinis*, ſeu Urbis illius Magnæ, quæ habet Regnum in Reges terræ, Apoc. XVII. 18. adeóque שם *Nomen* Papæ, Cardinalis, Patriarchæ &c. ex memoria & uſu Eccleſiæ penitus profligetur.) Si cui hæc literalem ſenſum reddere non videbuntur (nos tamen reddere, ex antecedentibus, ἐχομένοις, conſequentibus, verborum ſignificationibus, & Prophetiæ ac hiſtoriæ harmonia, perſuaſi ſumus) apud illum ſaltem παρῳδία ſeu alluſio neutiquam contorta, ſed ſimplex & ſignificans valeat. Non pigebit autem eundem in ſenſum quædam ex Hieronymo, eandem Prophetiam explicante, haud ἀπροσδιόνυσα adſcribere. *Labor eſt*, ſic ille, *eorum, qui egrediuntur de urbibus Iſrael* (Eccleſiæ) *ut omnem exitum atque introitum hæreticæ pravitatis* (Antichriſtianæ ſeductionis) *claudant, & circumædificent, & in voraginibus*

uibus terræ sepeliant, ne ampliùs exire valeant, & aliquos sua fraude decipere. Ibi ergo sepelient Gog & omnem multitudinem ejus, qua semper hæretici delectantur. &c. Post necem autem & interfectionem, sive sepulchrum eligentur viri Ecclesiastici, qui hoc habeant studii, ne quid in terra Israel sordium pristinarum: ne quid morticinum: qui lustrent terram, & requirant mortuos, & sepeliant: ut videlicet mundetur terra Ecclesiæ. Atque ita officio tumulandi Gogum, eique monumentum, seu Hermam quandam, indicem & extirpatricem reliquæ fœditatis & ad extremum deplorati erroris Concilii, quo in valle transeuntium versus Orientem maris celebrato, ipse & promachi ejus veritatem cœlestem sepelire nequicquam contenderat, erigendi pro modulo gratiæ, quam DEUS mihi impertitus est, me fideliter defunctum confido. Imponi ergo jam pugnæ huic, si adversantibus haud lœva mens est, finis poterit, quando jubare meridiano clarius est, ne pedamentum quidem errori relinqui, & dogmata fidei controversa à Concilio hoc definita, & plus quàm Thyestæis cum execrationibus sancita, atque Christiano orbi propinata, religionis quidem & pietatis, Verbi Dei, Conciliorum, Patrum Ecclesiæ, rationi, ad alia omnia malignè detortorum, præsidiis fucatæ fallacem speciem assumpsisse; at de cœtero omnia in id comparata esse, ut verbis spiritualem, reapse autem, uti nonnemo appositè dixit, *mundo mundaniorem, & carne carnaliorem* Papæ in mundo Monarchiam, quam παπαχαισαρίαν *Papa-Cæsareatum* nonnulli appellant, ruentem, magnísque jam passibus ad interitum præcipitantem, utcunque suffulciant, & sustentent. Ecquod enim, ut in errorum ipsorum Tridentinorum cubile perveniamus, dogma à Concilio sancitum non eò manifestè velis remisque navigat? Nullum certè eorum eò spectat, ut animi ad veram solidámque pietatem & sanctimoniam vitæ formentur, sed cuncta sic composita & animata sunt, ut Nimrodica illa venatio, hoc est, Papæ & Sacerdotum potentia, authoritas, opes immensùm quodammodo gliscant. *Lis est*, inquiebat ille, *de divite Regno.* Hoc πῶτον decretorum Tridentinorum ψεῦδος, hoc centrum eorundem, hoc Cor & Palladium est. Proin haud immeritò non ita pridem Severinus de Monzabano, Veronensis, quisquis ille fuit, libro de statu Imperii Germanici edito, se miratum ait Sacerdotum Romanorum ineptias, quòd controversias cum hæreticis (ut ipsi vocant) sibi

ſibi intercedentes, ex Sacris literis, & per comparatas invicem rationes, decidendas ſuſceperint, cùm longè evidentior modus ſuppetat ad certitudinem demonſtrationum Mathematicarum omnia definiendi. Semel ſtabilito atque admiſſo principio illo, quòd religionis Catholicæ finis ſit, ut Sacerdotum potentia, authoritas, opes validæ magnæque ſint, væſani, inquit, forent adverſarii, ſi vel verbulo ultra cenſerent oppugnanda dogmata, circa quæ tanta vis chartarum hactenus exiguo cum ſucceſſu conſumpta fuit. In rem præſentem ut eamus, & Papatus Tridentini arcana & Profunditates obiter ut referemus; Tridentini Seſſione *Quarta* ante omnia, velut Palladium quoddam Religionis, definiverunt, *Traditionem* cum Verbo ſcripto pari pietatis affectu ſuſcipiendam eſſe; præterea ipſius Scripturæ non alium ſenſum recipiendum eſſe, quàm eum, quem Eccleſia, Romana ſcilicet, eidem attribuit. Neque obſcurè, qui hancce κυρίαν δόξαν defendunt, Scripturas S. imperfectionis & obſcuritatis inſimulant; eóque prætextu ab earundem lectione laïcos arcent. Quo veró fine tali populo Verbum Dei differunt? Annon quia proſpexerunt, Monarchiam Cleri, & inſervientia eidem media nullum verum in Scripturis præſidium habere; neque aliunde, quàm ex fictitia traditione, imperfectionem & obſcuritatem illam, ſi credere fas eſt, compenſante, habere poſſe: ac præterea legem illam de non legendis à plebe Scripturis efficere poſſe, ne ea, quæ in Scripturis evertendæ huic Monarchiæ occurrunt (uti certè plurima occurrunt) ad notitiam populi perveniant; vel ſicubi forte perveniunt, ut ſoli Sacerdotes earundem interpretationem ſibi vindicantes, alium & peregrinum in ſenſum omnia diſtorquere valeant, ne laicis integrum ſit ex iis quædam eruere, quæ parùm è re Sacerdotum forent: Hic, non alius decretorum illorum cardo eſt. Seſſione *Quinta* Regenitorum *concupiſcentiam* omni noxa eximendam Patres illi putarunt, quod carnali hominum, non ea, quæ Dei, ſed quæ ſua ſunt, curantium ingenio aprime convenit. Quæ Seſſione *Sexta* de *libero arbitrio*, *gratia*, *habitu juſtitiæ infuſo juſtificante*, *meritis operum* decrevere Patres, uti quidem ambitioſam hominum pietatem inſigniter ſtimulant: ita dum eadem iis ferè rebus definiuntur, quæ Sacerdotes locupletant, reliquo Theologiæ ſyſtemati examuſſim quadrant. Nec fruſtra *numerus Sacramentorum* Seſſione *Septima* auctus, & *Confirmatio*, *Pœnitentia*,

Ordo, *Matrimonium* Sacramentorum ex *opere*, quod ajunt, *operato* efficaciam exerentium, dignationem subiverunt; ut videlicet eò frequentiùs Sacerdotibus indigerent homines, & eorundem prætextu tribunalia iidem in Ecclesia erigerent, pro quibus hominum in quavis Societate corporibus, fortunis, conscientiis liberè imperitarent, lucrúmque inde opimum perciperent. Jam Sacramenta & vera & ficta, universámque religionem tot *Ceremoniis* vestire & adornare placuit, ut earum numero atque splendore obruta plebs, & velut attonita, de solida pietate rimanda, & Sacrificulorum arcanis fraudibus pervestigandis cognitionem omnem deponat. *Transsubstantiationis* monstrosum dogma Sessione *Decima tertia* definitum ad augendam immensùm potestatem Sacrificulorum, quibus, ceu novis quibusdam Eliciis Numinibus, facultas datur demurmuratis quinque verbis ipsum de Cœlo Christum in terras devocandi, & intra hostiolæ angustias, nullo sensu perceptum, nulla intelligentia comprehensum, adigendi, abstrudendíque, pertinet. Tanta porrò potestate pollentibus quid non reliqui Mortales miseri, acri adeò thyrso percussi, gratificandum putarent? Imò quis non adoret homines, tam venerabilem victimam solo murmure suo producere valentes? Et quò *jurisdictio* principalis & ἀνυπεύθυνος, in legibus pro arbitrio ferendis, & pœnis etiam propriè dictis transgressoribus earum infligendis consistens, Clero Sessione eadem vindicata, nisi ad dominationem ejusdem latissimè proferendam, &, religionis prætextu, pro libitu exercendam, pertinet? Peccatorum remissionem judicialem soli Deo relinquere, parum lucrosum erat. Ergo illa potestas *Absolutionis* titulo Sessione *Decima-quarta* Sacerdotibus asserta est; queis haudquaquam placebat tam proficuo jure dissolutè uti, vel generali confessione, & munusculo qualicunque, à liberalitate confitentis dependente adquiescere: Exactissima enim in injuncta *Secreta Confessione* enumeratio singulorum peccatorum, taxatione eorundem in Sacerdotis, ejusmodi *Satisfactiones*, quæ Hierarchiæ commodis strenuè velificantur, imponentis arbitrio posita præscripta est. Heic si dives est reus, paratissimum est lucrum, etiam ubi gratis peccata remissa fuerunt. Quis enim adversus tam benignum Patrem liberalitatis quid non exhibeat? In pauperes securiùs authoritatem & potestatem exercere licet. Et quanti quæso est, omnium arcana nôsse? Aut

quis

quis non revereatur pectoris sui arbitrum, cúmque sibi conciliare quovis modo contendat? Laicis *usum calicis* rectè ademptum, & nonnisi Papæ arbitrio, quod Sessione *Vicesima prima* definire placuit, vel adimendum semper, vel gratificandum quandoque esse, mordicus utique pertendendum fuerat, ne ulla in re Sacerdotes errasse, vel errare posse videantur. Si enim hic errarunt, quidnî in aliis etiam errare potuerint? Id verò cœcæ fidei in obnoxiis animabus alendæ parùm conduxisset. *Missa* porro Sessione *Vicesima secunda* gravi anathemate sancita, nihil ad lucrum & authoritatem Sacerdotum promovendam excogitari accommodatius poterat. Nam quis tam salutarem operam, haud quaquam sibi gravi vel molesta ratione Sacrificium Christi per Sacrificuli oblationem pro se præsente vel absente, mortuo etiam, sibi applicandi, & maxima quæq; impetrandi navanti Sacrificulo, quidquam negare ausit. Sessione *Vicesima tertia* tanta *Ordinum* multitudo & varietas instituta est, ut eò plures sint, qui sacræ hujus Reipublicæ rebus invigilent, & attrahendis laicorum bonis hamos jaciant. *Hierarchia*, seu Sacerdotum Respublica ibidem stabilita quàm artificiosè compaginata, quàm in ea pressè omnia inter se connexa sunt? *Singulis quin etiam* Hierarchiæ membris solius *Ordinationis* vi, *ex opere operato* decreta est tum Spiritus S. *gratia gratum faciens*, tum *spiritualis potestas* perpetua, *characteris* impressi beneficio; ne Divina authoritas vel in minimo Dominationis Pontificiæ ministro desiderari possit. Ut verè dicere liceat, nullum ab orbe condito fuisse corpus tam affabre dispositum, tam validis radicibus mundanæ potentiæ subnixum. Ad correctissimæ enim instar Monarchiæ Respublica constituta est. Ipsi Principi Sacerdotum *Papæ* Divinæ par authoritas circumdata. Vicarius Christi, errare nescius, ætheris erebique claves citra provocationem aut intercessionem dispensans; Regnorum omnium arbiter, Coronarum diribitor, Reges solio dejicere vel locare pollens poténsque. Neque verò ullus Principum tam addictum civium suorum experitur obsequium. Et cùm inter Ministros ejus non desint æmulationes, astutissimè tamen, ne in Reipublicæ hujus Sacræ detrimentum erumpant, Pontifex temperare solet. Neque proin absque causa multi autumant, pleraque ad sacram hanc ferreámque Hierarchiam accommodari posse, quæ apud Jobum cap. XL. XLI. de Leviathane sensu mystico traduntur, & ver-

bis his cap. XLI. 24. 25. clauduntur: *Non est in terra Dominium, cui pareat, ita factus, ut neminem metuat. Quicquid est sublime, id respicit, ipséque Regem agit in feroces universos.* Neque parum etiam Reipublicæ hujus potentiam roborant Sessionis *Vicesimaquartæ* decreta, præ cæteris autem tum illud, quo Papæ arbitrio subjecta sunt *matrimonia*, etiam jure Divino & naturali *vetita*: tum illud, quo Sacerdotibus & Monachis voventibus *cælibatus* perpetuus indictus est; ut ne videlicet privati respectus & familiarum charitas aliò curas & affectus converterent, & erga nativos ac legitimos potiùs Principes, quàm erga Papam, peregrinum Regem obsequia flecterent. Eundem denique finem Sessionis *Vicesimæ quintæ* & ultimæ decreta propositum habent. *Purgatorium* in ea definire placuit, ut tributo possent onerari, quos mors ipsa jam rebus & molestiis humanis exemerat, cùm tamen ἀπὸ νεκρῶν φορολογεῖν, *à mortuis tributum exigere*, vel ipsi gentiles extremæ rapacitatis argumentum habuerint. *Sanctorum invocatio* uti splendorem religionis non parùm auget: ita Sacerdotibus authoritatem conciliat; quos suspiciant magnopere oportet illi, qui cogitant, istorum decreto Cœlestis aulæ Proceres creari. Eorundem *imagines & reliquiæ* in veneratione maxima habitæ, & *religiosis* etiam *peregrinationibus* frequentatæ, tum rudem plebeculam à S. Scriptura & veritate ex eadem indaganda abstrahunt: tum quæstus immensi ex captis superstitione ea, & spiritualium ac temporalium bonorum inde colligendorum, atque adeò non infelice mercatu vitrearum pro gemmeis exportandarum exponendarúmque mercium, spe flagrante, animis faciendi, ansam suppeditant. Sed & *Monachatus* statum gravi decreto sancire collibitum est, non tantùm ut milites proprios, & devotè sibi addictos Papa semper habeat; sed etiam, *ut* (quæ ipsorum in Concilio Gallorum voces fuerant) *prætextu paupertatis Monachi existimationem acquirant, quasi nullam rem temporalem intueantur, sed omnia charitatis causa faciant in populi servitutem: post, existimatione parta, Curiam cum ipsis de voto dispensare, unde facilè ditescant: cúmque bene opulenta facta sunt Monasteria, demandentur in commendam, & id omne denique Romanam in Curiam affluat.* Denique *Indulgentiæ* eadem Sessione confirmatæ quid aliud sunt, quàm Papatus nundinæ? Ob quas sic Abbas Urspergensis jam olim Romæ applausit: *Gaude mater nostra Roma, quoniam aperiuntur*

cata-

cataractæ thesaurorum in terra, ut ad Te confluant rivi & aggeres nummorum in magna copia. Lætare super iniquitate filiorum hominum, quoniam in recompensationem tantum malorum datur tibi pretium. Plura addere apud callentissimos, putidum foret. Et cui accuratiùs isthæc scrutari vacaverit, ad eum gustum cœtera deprehendet. Non ausim, fateor, omnibus Pontificiis hanc mentem tribuere; cùm nec in populo defuerint, vel hodiéque desint, qui ignorantes *τὰ βάθη τοῦ Σατανᾶ profunditates Sathanæ*, nullo ad Pontificiæ Monarchiæ Majestatem, vel Cleri utilitatem respectu, & ne ob sola quidem dogmata, sed ob levissimum etiam ritum capitalia adversus dissidentes odia exerceant: nec inter Theologos nulli reperiantur, quibus non tam Monarchia Papæ, quàm dogmata per se curæ cordique sint. Sed de iis loquor, quos penes rerum summa semper stetit: qui fulmina ex aula Romana, & proscriptiones in comitiis procurarunt, dominationis vel Magistri, vel instrumenta etiam. Jam & decreta *Reformationis* potiora, de Episcopali jurisdictione, appellationibus ad Papam, Exemptione Regularium à jurisdictione Episcopi, Commendis, Ordinationibus ad titulum, Dispensationibus, Testamentorum cognitione, executione Episcopis concessa, Bonis Ecclesiasticis, Reformatione Principum, Unione beneficiorum, Annatis, Resignationibus, Expectativis, Reservationibus mentalibus, Facultate bona immobilia possidendi concessa Ordinibus, Usu gladii excommunicationis, clausula illa, *Salva authoritate Sedis Apostolicæ*, aliáque ejusdem commatis plurima, non tam Cœlesti veritati & saluti animarum, quàm Cleri commodis, divitiis, potentiæ strenuè litare Concilium, extra omnem dubitationis aleam ponunt. Denique *historia* etiam Concilii, artes exquisitas & strategemata à Pontificiæ Monarchiæ Atlantibus gnaviter, quin & impudenter adhibita propalans, amplissimam certè fidem facit, non quæ Christi, sed quæ sua sunt, conjuratam illam factionem Italicam unicè intendisse. De quo paucis adhuc dicendum. Expectaveram equidem, ut Adversarius historiam Concilii à me ex Suavis Polani, seu Patris Pauli Veneti historia verè incomparabili, certè cum Thucydidis, Xenophontis, Polybii, Taciti &c. historiis veteribus paria faciente, Thuano, aliisque contractam examini accurato subjiceret. Sed quæ ejus *ἀνιστορησία* est, non suo illam judicio pensitare, sed, aliena scilicet facundia disertus, corniculæ Horatia-

næ

næ ad imitationem, oppositâ, seu potiùs ad verbum ferè exscriptâ, cæca fide & ἀβασανίστως adoptatâ, & in crassos centones suos, ut inde molem acquirerent, transvalatâ Sforzæ Pallavicini, qui totus hic ei ad arculas sedit, *Concilii Tridentini historiâ*, Notas historicas, contextæ à me ejusdem Concilii historiæ subjunctas discutere satis superque habuit. Miratus sum equidem non parùm, & forte mecum alii mirati sunt, Adversarium animum suum induxisse, ut crederet, Pallavicini dictis ἀδοκιμάστοις Mortalium quenquam paulò cordatiorem perinde fidem habiturum, ac si Divinus ille fuisset, & fundendorum oraculorum peritus Apollo. Etenim Jesuita ille fuit, ex Polyglottica illa Societate, quæ æquivocandi, hoc est, diversis linguis, serpentum more, loquendi, subtilitérque mentiendi artem profitetur. Ipsos etiam Pontificiarum partium paulò circumspectiores quosque segniter admodum dictis ejus suam hactenus fidem substrinxisse, constat; nominatim verò apertos ejus hostes, censores, sugillatores extitisse Viros Clarissimos & longè doctissimos, Cæsarem Aquilinium, Julium Clementem Scotum, Philippum Quorlium, fratrem Siculum, Johannem Gallœsium, Presbyterum Gallum, Amelotum de la Houssaye; &, quod mireris, ejusdem Ignatianæ Societatis Doctorem, Augustinum Aldovini, quanquam is suam adversus Pallavicinum παῤῥησίαν carcere luit, cui propterea, ipso Pallavicino machinante, Alexandri VII. jussu A. MDCLXVII. mancipatus est. Incommoda ex historia illa in ipsam Ecclesiam Romanam redundantia his verbis Julius Clemens Scotus *Discuss. judic. 4. pag. 19.* perstrinxit: *Cùm visa fuerit ac sit quàm plurimis Suavis historia, factum est, ut ex editione Historiæ Pallavicini celebriorem & Suavis famam, & historia authoritatem sortita fuerit; & quæ veluti spreta jam exolescebat, in scenam prodierit, cum ampliore scriptoris laude. Nimiæ laudes & adulatoriæ nonnullis, & è primariis scriptoribus tributæ effecerunt sanè, ut nonnullæ labes in eorum doctrina fuerint observatæ. Nimiæ Pallavicini vituperationes effecerunt, ut à labe ferme omni, nedum ab innumeris, quæ illi objiciebantur, Historiam Suavis quidam expurgare contenderint, adeóque majorem Suavi existimationem conciliaverint. Qui amoris & odii argumentis certos non præscribunt fines, experientia teste, illi argumenta odii, hi amoris potiùs exhibent, cùm nequeant non instigare plures ad investigandos defectus aliquos, vel errores objecti nimis amati, & ad virtutes*

entes aliquas vel prærogativas objecti nimis detestati. *Nullus censetur scriptor inter Catholicos illustris (si excipiatur ad summum S. Thomas, in cujus tamen fulgenti, instar Solis, doctrina nonnulli, & è Societate Jesu, maculas aliquot perspexerunt; de qua re Thomistæ viderint) qui in quibusdam reprehendi non possit; sicut & nullus, in quo pariter aliquid laudabile non reperiatur, etsi communiter reprobatus. Quæ damna importaverit ac importatura sit Pallavicini historia Catholicæ Romanæ Ecclesiæ apud Catholicos ac hæreticos circa venerationem Romanorum Pontificum, eorúmque authoritatem in convocatione Conciliorum quoque, ac Præsidentia, atque circa æstimationem Tridentini Concilii decretorum, supervacaneum est peculiariter recensere, cùm illa habeantur ex notis. Certum videri potest. 1. Minorem fidem habendam iis, quæ scribit Suavis, à compluribus è Catholicis, eò quòd existimetur Romanæ Ecclesiæ infensus, quàm Pallavicinus, qui è proprio, & Societatis suæ instituto, censetur in eandem propensissimus. Ideóque hoc nomine censendum, magis perniciosam Pallavicini quàm Suavis historiam. 2. Romanos Pontifices non esse finem consecutos, ad quem decreverunt, ut Responsio præberetur Suavi, cùm potiùs contrarius effectus apud Catholicos & hæreticos jam olim procreaverit, & præcipuè, quòd & post 37. annorum spatio meditationem, & in urbe impressa prodierit.* Idem Vir sanè πολυμαθέστατος brevi specimine edito *Notarum Sexaginta quatuor Moralium, Censoriarum, Historicarum ad Pallavicini Inscriptionem,* &c. luculenter probavit, Pallavicinum sibi in multis fidem ademisse (*pag.* 39.) minorem sibi fidem in dictis peculiariter contra Suavem vindicasse (*pag.* 3.4.) prima Theologiæ elementa ignorare (*pag.* 12.52.) schismatis authorem esse (*pag.* 11.) in Pontifices, Principes aliósque iniquum esse (*pag.* 20.45.) favere hæreticis (*pag.* 42.112.113.118.130.) eorundem laudes nimiùm celebrare (*pag.* 53.54.) sibi haud rarò contradicere (*pag.* 31.51.) pædagogi instar errores in Suavi notare (*pag.* 50.51.) calumniatorem (*pag.* 47.) Pseudopoliticum (*pag.* 2.6.28.) maledicum (*pag.* 3.28.37.) imprudentem (*pag.* 20.49.76.77.) ejus denique historiam scandalosam (*pag.* 18.) & magis quàm Suavis perniciosam esse (*pag.* 42.) Neque adeò ratio destituit Serenissimam etiam Rempublicam Venetam, quæ fulminante Decemvirorum decreto Historiæ Pallavicini publicationem in omnibus ditionis suæ locis severè prohibuit. Hæc Pontificiorum de Pallavi-

cini Historia judicia sunt, multùm certè ab Adversarii, qui insano & insanabili partium studio dementatus, in gratiam Capitolini sui Mystarchæ, omnia Authoris hujus (sit venia verbo) stercora pro aromatis venditare satagit, judicio, seu stupore potiùs abludentia. Et non dubitavit ille tamen singulos Pallavicini hujus apices pro oraculis obtrudere nobis; nobis, inquam, manus heic oculatas habentibus, nec ignaris sanè, Jesuiticæ, cui ille deditus fuit, sectæ hunc palmarium finem esse, ut inclinatam, & ad lapsum jam pronam rem Romanam qualitercunque (virtus an dolus, quis in hoste requirat?) suffulciat, ac nutantem pœnéque fusam Papatus superstitiosi aciem, ejus asseclæ ceu triarii supervenientes integri, restituant. Ne dicam, non leve Jesuitæ huic scripturienti auctoramentum fuisse, purpuram, quam hoc labore ab iis, quorum commodis ancillatus est, promeruit. Quis ergo jam censeat, parem eum fuisse scribendæ historiæ, & quidem Ecclesiasticæ seu Conciliari, quam eo modo, quo ille scripsit, scribi plurimùm Papæ conductoris, & amplissimæ mercedis diribitoris intererat; cùm tamen omnis historiæ fundamenta nota sint illa, quæ paucis his verbis complexus est M. Tullius Cicero: *Quis nescit, primam esse historici legem, ne quid falsi dicere audeat? Deinde, ne quid veri non audeat? ne qua suspicio gratiæ sit in scribendo, ne qua simultatis?* Ubique ille sibi fidem, cujus se apud bonos nimiùm indigere prospexit, conciliaturus suas Memorias, Pontificia sua documenta pleno gutture jactat, &, ceu pompam quandam, ostentat. Quàm verò lubrica & fluxa illorum fides sit, non tantùm Gallœsius Presbyter Gallus, *Ephemer. XII. 23. Mart. A. MDCLXV.* notavit, observans scilicet, *quòd scriptis iis, quia privata sint, nemo fidem habere obligetur priùs, quàm illa in publicum sint edita, quò examinari, & veritas exinde cognosci possit*; idque *magis etiam tum, cùm quis iisdem utitur contra alium Historicum pene æqualem*, quique *in hominum animis multum jam fidei acquisivit*; sed etiam Pallavicinus ipsemet *Histor. lib. XIII. 16.* imprudens prodidit, ubi Pontifices Romanos duplices commentarios, publicos & secretos, illos publicè custodiendos, hos verò, Eleusiniorum adinstar sacrorum, in interiore sacrario maximo studio claudendos, imò & abolendos, adornare solitos esse observavit, & arcanum isthoc non exiguo cum historiæ suæ damno propalavit. Unde enim secretorum, quorum potissimùm fide historia contexi debuit, co-

copiam ille nactus est? Nam Suavem quod attinet, constat ratio. Illi enim non sine Numine contigit non tantùm literas, libellos memoriales, Diaria, eorum etiam, qui arcanorum Pontificis consiliorum arbitri & administri fuerunt, puta Cardinalis Montani, principis in Concilio, Paulo III. Pontifice, Legati, Cardinalis Amulii, Episcopi Ventimigliensis, Fabrianensis &c. inspicere, & ex iisdem abstrusa & recondita quæque eruere: sed etiam familiarem sibi notitiam comparare quorundam ejus ætate superstitum adhuc, qui Præsulibus Concilii à Secretis fuerunt, inprimis verò Camilli Olivi, Cardinalis Mantuani primarii in Concilio, Pio IV. Pontifice, Secretarii, quo cum ei diu arcta necessitudo intercessit. Quæ non ab eo arcana expiscari potuit? Pallavicino verò nemo eorum, qui Concilio interfuerunt, coævus vixit. Sed de his aliisque in principali de authoritate Concilii quæstione fusiùs egimus. Unum heic addo, obiter ibidem insinuatum, Pallavicinum, ut Concilii errores & tyrannidem stabiliret, ejusmodi Ecclesiæ & religionis ideam finxisse, qualem non Christus, non Apostoli θεόπνευστοι tradiderunt, sed qualem Plato, Aristoteles, aliique sapientes & Principes hujus seculi *Rempublicam instituerent.* Evangelium quidem Christi Ecclesiam definit cœtum hominum electorum, vocatorum, sanctificatorum, post Christum crucem ferentium, mundo, ejúsque vanitatibus, omníque mundanæ politiæ & φιλοζωΐᾳ nuntium mittentium, divitias, gloriam & delicias hujus seculi posteriore loco amandantium, in passionibus, paupertate, persecutionibus decus omne suum, portionem suam cantantium, denique praxi pietatis, humilitatis, charitatis, & aliorum bonorum operum, tanquam viæ ad consequendam salutem tutissimæ, sedulò incumbentium. Quid verò Pallavicinus? Evangelium ille novum nobis prodidit, quod passim ille historiæ suæ intertextum inculcat & enixè commendat, alia omnia, quàm Evangelium Christi & Apostolorum præcipiens. Laudat enim Purpuratus ille, ad amussim hujus seculi factus, imísque adeò hominum medullis infigere parat Christianismum ejusmodi, qui carni gratus fiat, & cum mundo componi ac conglomerari commodè valeat. Id verbis disertis ex Pallavicini historia excerptis non ita pridem Vir doctissimus, sive Sorbonæ, sive Jansenii sectator ille fuit, novo Cardinalis Pallavicini *Evangelio*, seu novis *Politices*, qua

Ecclesia, eodem doctore & ductore, administrari debeat, *Luminibus* editis, demonstravit. Cujus quidem eam in rem distincta sex capita, ut quam homo ille, Adversarii nostri Dodonæum oraculum, fidem professus sit, Cardinali Jesuita dignam, paucis comprehensa, lectori heic repræsentare operæ pretium duxi, inprimis cùm libellus ille, Jesuitarum industria suppressus, paucorum in manibus versetur. *Primo* ergo Capite verbis ipsius Pallavicini novæ hujus Politices Religiosæ natura, utilitate, necessitate & excellentia delineata, in eo potissimùm à Pallavicino eam collocari docet, quòd hominem in hoc & altero seculo felicem reddat, non tantùm secundum spiritum, sed etiam, Aristotele inprimis duce, secundum carnem. qua ratione distinguenda sit à falsa Politice tum Muhammedis, quæ mera tyrannis sit; tum Politica improvida & scrupulosa Zelotarum ignorantium, qui non credentes, quòd homo simul in hoc seculo, etiam secundum carnem, simul in altero seculo felix esse possit; Politices hujus virtute in excessum ineptæ & idealis Reformationis conversa. quorum in numero fuisse ait Hadrianum VI. Optimum sanè Sacerdotem, sed valde mediocrem Pontificem. *Secundo* ex mente & verbis Pallavicini refellit quinque regulas Zelotarum, contendentium, quòd Politice Religiosa solo eo, quod secundum spiritum, & non eo, quod secundum carnem, hominique in statu naturæ corruptæ gratum est, niti debeat; credentiúmque adeò & propugnantium severè, id optimum esse factu, quod præcipiunt Concilia & opinio plebejorum Episcoporum, quos Zelotæ hi malè consulti venerantur, ut parvos quosdam Reges in suis Diœcesibus, cùm tamen juxta veras Politices Religiosæ leges Papa eos non alio loco habere possit, quàm quo sunt infantes, insulsi, moriones, equi rhedarii, currus pensiles ab equis volantibus tracti. utpote qui modum administrandæ Ecclesiæ & aulæ Romanæ penitus ignorant. *Tertio* ex ejusdem sententia & verbis demonstrat, unicam Politices Religiosæ regulam esse felicitatem hominum secundùm carnem in hoc & altero seculo, & in hoc sub unius Papæ, Regis & Monarchæ totius orbis regimine, cujus tributarii & subditi sint Christiani Reges omnes; cujúsque adeò patrimonium ex divitiis universi mundi conflatum sit; cujus denique honores, potentia, divitiæ, earúmque temporalis usus eam Ecclesiæ carnalem felicitatem & splendorem conciliant, quam Jesus

Christus

Christus profuso sanguine suo promeruit, ut scilicet Ecclesiam visibilem, perpetuam, illustrem, & secundum carnem etiam felicissimam omnium, quæ in hoc mundo fuerunt vel erunt, redderet. *Quarto* in medium producit viginti rationes, quibus ex Pallavicini mente divitiarum, honorum, voluptatum Ecclesiæ, ad formandum inde Evangelium secundum carnem, & ad illius fidem invitandum totum orbem, necessitas demonstratur. Absque eo enim esset, nullam, Purpurato hoc judice, Ecclesia in mundo authoritatem haberet apud eos, qui divitiis & honoribus delectantur, quia illis non liceret esse felicibus secundum carnem, si ejus cives inopia premerentur, neque divitiis immensis abundarent eum in modum, quo hodie gloriosi Cardinales & aulici Papæ abundant. Eodem verò Capite Pallavicini verbis ostendit paupertatis vitium & infelicitatem pudendam; cujus author non sit Deus per suam providentiam, sed peccatum vel fortuna, quæ hoc in casu, ceu inimica virtutis, justè accusetur. *Quinto* ex opinione & citatis verbis Pallavicini adducuntur duodecim media locupletandæ aulæ Romanæ, augendóque ejus secundum mundum splendori maximè opportuna. puta Annatæ, Commendæ, Pensiones, *Pluralitas* beneficiorum, Dominium absolutum in beneficia, Causarum majorum evocatio, Reservatio casuum, Jubilæa & Indulgentiæ, Dispensationes pretio addictæ, Exemptio Capitulorum, Ordinum, &c. à jurisdictione Episcopi, &, quod postremo quidem loco refertur, at ex intentione Pallavicini primore haud dubiè referendum fuerat, Collegiorum Societatis Jesu sedula & frequens institutio, quorum scilicet opera Evangelium isthoc & Religiosa Politice in mundo prædicetur & strenuè propagetur, idque potissimùm juxta doctrinam Aristotelis, utpote cui Ecclesia plures articulos fidei acceptos referat; hac insuper lege, ut Inquisitionis potestas & tribunal iisdem demandetur, constituantúrque adeó Commissarii Sancti Officii, ut promptum iis sit litem intentare iis omnibus, qui Philosophi hujus opiniones aspernabuntur: utque iisdem omnium privilegiorum, cœteris Ordinibus Religiosis; improbante quidem S. Bernhardo, at vicissim probante Machiavello; indultorum, generalis concessio fiat. *Sexto* denique ex ejusdem Pallavicini sententia & expressis verbis, edisseruntur Rationes status omnium Regnorum & Rerumpublicarum, & quatenus illæ Politicæ huic Religiosæ faveant, vel

adversentur etiam, dilucidè exponitur. Ubi præ cœteris Regnum & Ecclesiam Gallicanam, utpote quæ cladem Monarchiæ Papæ machinetur, & splendorem atque potentiam Aulæ Romanæ infringere unicè constitutum habeat, à Religiosa Politice ad eum modum informata, quàm maximè abhorrere ostenditur. Concludit denique, quòd Pallavicino arbitro, Concilium Tridentinum recipiendum & explicandum sit ex sensu Politicæ Religiosæ, felicitatem hominis etiam secundum carnem in hoc & altero Seculo statuminantis, & unius Papæ Monarchæ arbitrio, & potestatis pro lubitu omnia disponentis, & canonibus etiam derogantis, plenitudini subjectæ, non Zelotarum ignorantium, idealem quandam & Platonicam Reformationem meditantium sententiæ. Hac demum lege eventurum, ut Concilium isthoc plus Ecclesiæ incrementi & utilitatis afferat, quàm ei calamitatis Lutherus ejúsque hæresis inflixit; Religióque adeò Papalis contra omnes hæreticos, infideles, Atheos, quos arrogantia ad oppugnandum publicis etiam scriptis Tridentinum Concilium impulit, immota & inconcussa perstet. Dubitari enim nullo modo posse, quin Spiritus S. peculiari ratione Concilium isthoc direxerit, ne quid inde detrimenti Ecclesia capiat, cùm ipsi etiam hæretici adoptaverint verba decantata Ludovici Lansaci, Regis Galliarum Legati, à Pallavicino *lib. XV, 10. 15. 16.* memorata, quòd Papa singulis diebus *Spiritum S. Roma Tridentum in Bulga ablegaverit.* Hoc illud novum Evangelium est, quod Adversarius etiam noster, qui Pallavicini, novi scilicet Politices Religiosæ Machiavelli, sicut Civilis infamis ille Florentinus fuit, totidem verba sua fecit, veluti Sacrum quoddam Spiritus S. germen, & prognatam è cerebro Jovis Palladem, tum adoravit ipse, tum adorandam nobis propinavit. Neque profectò mirum est, Pallavicino, talibus scilicet Christiano homine indignissimis opinionibus imbuto, Romanam Curiam demandasse provinciam defendendi, vel mitigandi etiam detectas à Suavi artes ejusdem Curiæ pudendas, quibus ad opprimendam in Concilio veritatem & libertatem omnem usa est. Atque hæc eruisse & propalasse, nisi fallor, totum Pallavicinum, atque eadem opera ejus Compilatorem Redingium, refutasse est. Jam enim ad liquidum perducitur, hominem illum versipellem, calamum habuisse venalem, & Epicureæ illi Monarchiæ constabiliendæ unicè addictum, nullámque adeò

apud

apud remotos à studiis partium fidem prorsus mereri. Fateor equidem, diu satis me hæsisse ancipitem, an è re foret, non solùm dogmata Fidei à Concilio damnata ab Adversarii instantiis, sed etiam Suavis Historiam à Pallavicini Pseudo-Politici Religiosi, & Censoris ac definitoris potiùs controversiarum, quàm historici fidi, strophis & technis callidissimis dedita opera defendere, atque eadem ratione Adversario clypeum, quo se infeliciter texit, è manibus excutere. Et passim quidem, occasione ita postulante, hoc ipso in opere nonnihil præstitum à me, lector inveniet. Qui verò provinciam eam ex professo suscipiat, Pallavicinum, quem Cæsar Aquilinius buboni multum plumarum, & parùm carnis habenti comparavit, deplumandi, non deerit, confido, Hercules alius quispiam, ætate & ingenii vigore florentior, ac præsidiis monumentorum ad conficiendum ejusmodi opus instructior; si, quod θεῶ ἐν γούνασι κεῖται, tum vergens ad senium ætas, quæ spes longas inchoare vetat; tum studia sanctioribus & magis necessariis curis pridem devota, tum monumentorum quorundam saltem (nam plura, nec spernenda illa in manibus meis versantur) defectus, Augiæ isthoc stabulum volenti gestientique penitus expurgare non permiserit. Quanquam si ita in fatis fuerit, ut neque ab aliis, gravioris armaturæ triariis, neque à me etiam velite, ad incudem Pallavicini Historia penitiùs revocetur, satis adhuc ejus mendaciis pluribus detegendis, fucóque abstergendo facient stricturæ neutiquam pœnitendæ, quas & pietatis, & prosapiæ, & meritorum, & reconditæ eruditionis ac candoris gloria verè Illustris Vir, D. *Vitus Ludovicus à Seckendorf*, Eques Francus & Consiliarius Intimus Saxonicus, Commentario Historico & Apologetico de Lutheranismo, Operi æternitate dignissimo, partim jam edito, occasionibus invitantibus inspersit, partim edendo & continuando deinceps inspersurus videtur. quibus abundè Pallavicino nervos omnes poplitésque succisos esse, facilè periti rerum agnoscent. Quod superest, præsentem laborem meum Deo & Ecclesiæ, flagrante pietatis studio, dicatum, Sacro-Sancta Trias bene vertere velit jubeat, toto pectore precor. Ei ornamenta operis; mihi verò ἡ πλήμματα, τὰ ἡμμελήματα, nævos (quis enim suos non patitur manes? felix qui minimos!) in solidum accepta fero. Sicubi visus forte fuero acriùs Adversario instare, &

tene-

——*teneras nimiùm mordaci radere vero*
Auriculas;——

veniam tum ipse, tum inprimis æquus lector haud invitus, spero, dabit. Si enim Eliam nemo improbat, qui immedicabili Sacerdotum Baaliticorum gangrenæ hoc veluti cauterion adhibuit, ut eos coram populo mordaci risu traduceret: quis æquus judex mihi crimini vel vitio dederit, quòd *quos natura negat; dedit indignatio versus*; quòdque adeò Adversarium non tam ob personam (quam, utpote & hominis, & Christiani, & *συνωμότῃ*, & eruditione singulari longè supra vulgarem Clerum conspicui, & civilem pacem amantis, ex Christi disciplina amore, cultu & piis votis sincerè prosequor. atque utinam ex inimico Evangelii mea dilectione amicum reddere possim!) quàm desperatam, ad quam ipsum infelix, in qua natus, educatus & ad principale fastigium evectus est, religio, ejúsque Supremus dictator Papa, non sine redhostimenti spe, tuendam pro viribus, adegit, causam, causæque permixtas tristes ineptias & vanissimas strophas, quas perfecto odio odi, immixtis subinde salibus, seu התלה *μυκτηρισμῷ* Eliæ (1. Reg. XVIII. 27.) ludificor ac rideo; qui me, ac multò magis Dei causam prior non tantùm derisit, sed etiam continuis ferè maledictis inclementer lacessivit; futurus adeò seria gravíque admonitione inemendabilis & insanabilis. quanquam ut ullo modo sanetur, & vel Divino etiam caduceo quopiam excitetur, quia callum inveterati erroris pridem obduxit, lauream in pertinacia quærit, &, quæ fundi hujus calamitas est, tiaras, infulas, aliásque mundani fastus præstigiás ante Evangelium habet, *ἰυχῆς μᾶλλον ἢ ἐλπίδος ἐστί*. Vale longùm, Lector Optime, & pro incrementis Regni Christi mecum supplicem semper ad DEUM animum palmásque tende. Scripsi Kal. Nov. A.C. M DC LXXXIX.

TOMI

TOMI PRIORIS
INDEX OCTUPLEX;

Generalis, *puta Bullarum, Seßionum, Historiæ, Notarum & Quæstionum Theologicarum*; *nec non* Speciales, *puta Capitum Reformationis abusuum, Quæstionum fidei in Locos communes redactarum, (qui Tomo utrique Operis præmittuntur) Locorum Scripturæ, Conciliorum & Patrum, Authorum reliquorum, Rerum & Personarum, denique Sphalmatum (qui operi subjiciuntur.)*

EXhibitum Indicem multiplicem cujus potissimùm industriæ & dexteritati tribuere, Lector Benevolus debeat, dissimulare sine ingratitudinis nota non potui. Contexuit eum magno studio Rev. & Cl. Vir. *D. Fridericus Vtzingerus* Collegii Alumnorum nostrorum Palæoparthenii Ephorus dignissimus, qui, publicis commodis favens, nec uno eruditionis genere excultus, in his aliisque mihi occupatiori, addo etiam, publico operam suam promptissimè addixit & impendit. Quemcunque igitur ex Indicibus his solerter concinnatis fructum L. B. capiet (capiet autem plurimum) Viri hujus Clarissimi fidei & studio acceptum debita cum gratitudine ferat, operáque sic navata utatur fruatur, rogo.

INDEX I. GENERALIS,
Bullarum, Sesſionum, Historiæ, Notarum & Quæstionum Theologicarum.

BULLA Indictionis Concilii Tridentini. Tom. I. Pag. 1.
Notæ historicæ ad Bullam Indictionis. 11.
Quæstiones ad Bullam indictionis;

******* DE

DE CONCILIIS & AUTHORITATE PAPÆ Pag. 16.

De
- *Jure indicendi Concilium.* 16.
- *Personis in Concilio suffragantibus.* 27.
- *Authoritate decretorum Concilii.* 36.
- *Jure præsidendi in Concilio.* 52.
- *Capite Ecclesiæ.* 61.

SESSIO I. Concilii Tridentini. 98.
Historia Sessionis I. Concilii. 99.
Notæ ad Historiam Sessionis I. 100.
SESSIO II. Concilii Tridentini. 103.
Historia Sessionis II. Concilii. 104.
Nota ad Historiam Sessionis II. 106.
SESSIO III. Concilii Tridentini. 108.
Historia Sessionis III. Concilii. 109.
Notæ ad Historiam Sessionis III. 111.
SESSIO IV. Concilii Tridentini. 133.
Historia Sessionis IV. Concilii. 117.
Notæ ad Historiam & Decretum Sessionis IV. 117.
Quæstiones Theologicæ ad Sessionem IV.
DE NORMA FIDEI. 119.

De
- *Traditionibus.* 120.
- *Libris Apocryphis.* 137.
- *Versione Vulgata.* 149.
- *Interpretatione Scripturæ.* 161.

SESSIO V. Concilii Tridentini. 177.
Historia Sessionis V. 181.
Notæ ad Historiam & Decretum Sessionis V. 184.
Quæstiones Theologicæ ad Sessionem V.
DE PECCATO ORIGINALI. 187.

De
- *Essentia Peccati Originalis.* 187.
- *Peccato Originali regenitorum.* 196.
- *Conceptione B. Virginis.* 211.
- *Pœna peccati Originalis.* 222.
- *Limbo infantum.* 231.

SESSIO

SESSIO VI. Concilii Tridentini. Pag. 243.
Historia Sessionis VI. 255.
Notæ ad Historiam & Decretum Sessionis VI. 258.
Quæstiones Theologicæ ad Sessionem VI.
DE IUSTIFICATIONE. 261.

De
- *Gratia præveniente & Libero Arbitrio.* 261.
- *Gratiæ convertentis efficacia.* 276.
- *Libero Arbitrio.* 29[illegible].
- *Authore peccati.* 304.
- *Operibus irregenitorum.* 319.
- *Timore Gehennæ.* 328.
- *Mortis Christi amplitudine.* 337.
- *Causa Justificationis.* 352.
- *Fide justificante.* 373.
- *Fidei justificantis fiducia.* 389.
- *Certitudine gratiæ.* 402.
- *Certitudine Prædestinationis.* 427.
- *Impletione Legis.* 436.
- *Christo Legislatore.* 453.
- *Perseverantia Sanctorum.* 463.
- *Certitudine Perseverantiæ.* 481.
- *Imperfectione bonorum operum.* 484.
- *Fidei & Charitatis nexu.* 496.
- *Remissione culpæ & pœnæ.* 504.
- *Opere ex intuitu mercedis.* 512.
- *Meritis Operum.* 516.
- *Merito augmenti gratiæ.* 538.
- *Aureolis.* 543.

SESSIO VII. Concilii Tridentini. 549.
Historia Sessionis VII. 555.
Notæ ad Historiam & Decretum Sessionis VII. 558.
Quæstiones Theologicæ ad Sessionem VII.
DE SACRAMENTIS IN GENERE. 561.

De:

Numero Sacramentorum. Pag. 561.
Differentia Sacramentorum V. & N. Test. 572.
Efficacia Sacramentorum N. Test. 583.
Charactere Sacramentali. 601.
Intentione Sacramentali. 611.
Ceremoniis Sacramentalibus. 625.
BAPTISMO. 638.
Baptismo Johannis. 638.
Baptismi Ceremoniis. 647.
Necessitate Baptismi. 656.
Legibus Ecclesiasticis. 661.
Efficacia Baptismi. 671.
Votis Pontificiis. 682.
CONFIRMATIONIS SACRAMENTO. 689.

SESSIO VIII. Concilii Tridentini. 711.
Historia Sessionis VIII. 711.
Notæ ad Historiam & Decretum Sessionis VIII. 713.
SESSIO IX. Concilii Tridentini. 719.
Historia Sessionis IX. 719.
Notæ ad Historiam & Decretum Sessionis IX. 720.
SESSIO X. Concilii Tridentini. 721.
Historia Sessionis X. 722
Notæ ad Historiam & Decretum Sessionis X. 722.
BULLA JULII III. de Resumendo Concilio. 723.
Notæ ad Bullam Julii III. 725.
SESSIO XI. Concilii Tridentini. 729.
Historia Sessionis XI. 729.
Notæ ad Historiam & Decretum Sessionis XI. 735.
SESSIO XII. Concilii Tridentini. 739.
Historia Sessionis XII. 740.
Notæ ad Historiam & Decretum Sessionis XII. 741.
SESSIO XIII. Concilii Tridentini. 743.
Historia Sessionis XIII. 752.
Notæ ad Historiam & Decretum Sessionis XIII. 756.

Quæ-

Quæstiones Theologicæ ad Sessionem XIII. Pag.

DE EUCHARISTIÆ SACRAMENTO. 760.

De
- *Præsentia corporis Christi in Eucharistica.* 760.
- *Consecratione Eucharistiæ.* 790.
- *Transsubstantiatione.* 797.
- *Asservatione Eucharistiæ.* 830.
- *Circumgestatione Eucharistiæ.* 845.
- *Festo corporis Christi.* 851.
- *Adoratione Eucharistiæ.* 858.
- *Effectu Eucharistiæ.* 879.
- *Tempore Communionis sacræ.* 885.
- *Præparatione ad S. Cœnam.* 891.
- *Iurisdictione Ecclesiastica.* 894.

SESSIO XIV. Concilii Tridentini. 913.

Historia Sessionis XIV. 930.

Notæ ad Historiam & Decretum Sessionis XIV. 932.

Quæstiones Theologicæ ad Sessionem XIV.

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ. 937

De
- *Pœnitentiæ Sacramento.* 937.
- *Partibus Pœnitentiæ.* 953.
- *Contritionis Merito.* 966.
- *Contritionis Libertate.* 973.
- *Attritione.* 976.
- *Confessione secreta.* 986.
- *Satisfactionibus Humanis.* 1009.
- *Absolutione Sacerdotali.* 1028.
- *EXTREMA UNCTIONE.* 1046.

SESSIO XV. Concilii Tridentini. 1064.

Historia Sessionis XV. 1065.

Notæ ad Historiam & Decretum Sessionis XV. 1067.

SESSIO XVI. Concilii Tridentini. 1068.

Historia Sessionis XVI. 1070.

Notæ ad Historiam & Decretum Sessionis XVI. 1073.

INDEX II. SPECIALIS

Capitum præcipuorum Reformationis abusuum, quæ in Notis Historiæ & Decretis Concilii subjunctis, obiter perstringuntur.

De

Librorum impressoribus.	Pag. 118.
Abusu Scripturæ.	116. 118.
Concionibus & Prælectionibus.	18.
Residentia Episcoporum.	285.
Beneficiorum pluralitate.	559.
Simonia.	560.
Episcoporum delegationibus.	561.
Episcopali jurisdictione.	557.
Appellationibus ad Pontificem.	758.
Clericorum degradatione.	758.
Actione adversus Episcopum.	758. 759.
Pœna eorum, qui prohibiti ad Ordines ascendunt.	934.
Ordinibus extra Diœcesin non conferendis.	934.
Examine Ordinandorum.	934.
Exemptione Regularium à jurisdictione Episcopi.	934.
Judicibus Conservatoribus.	935
Commendis.	936.
Jure Patronatus.	937.

IN-

INDEX III. SPECIALIS

Quæstionum Theologicarum, juxta Locos Communes dispositarum.

I.
DE VERBO DEI.

2. *An Veritas & disciplina Evangelii contineatur tum Verbo Dei scripto, tum traditionibus ex ore Christi ab Apostolis acceptis, & ab Apostolis Spiritu S. dictante per manus traditis, pari cum Verbo scripto pietatis affectu ac reverentia suscipiendis?* 119.

2. *An præter libros Canonicos Vet. Test. utrimque receptos, ad Canonem etiam pertineant libri Tobiæ, Iudith, Estheris, Sapientiæ, Ecclesiastici, duo Macchabæorum, Baruchi, additamenta ad Estherem & Danielem?* 137.

3. *An vulgata versio Latina in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus & expositionibus pro authentica haberi debeat, ita ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat?* 149.

4. *An Christiani in rebus fidei & morum non alium sensum complecti debeant, quàm quem tenet Romana Ecclesia, & unanimis consensus Patrum?* 161.

II.
DE PRÆDESTINATIONE.

5. *An quilibet homo justificatus teneatur ex fide credere, se esse ex numero prædestinatorum?* 427.

III.
DE PECCATO.

6. *Qua in re sita sit peccati Originalis essentia?* 187.

7. *An per Iesu Christi gratiam in baptismo collatam tollatur peccatum Originale, & quoad reatum & quoad maculam, adeóque totum id, quod verii peccati rationem habet?* 196.

8. *An beata Virgo, Dei genitrix, fuerit in peccato originali concepta?* 210.

9. *An jure Reformati accusentur, quòd statuant, Deum esse authorem peccati, quippe qui peccata operetur solus, ut in potestate impiorum non sit vias suas malas facere?* 304.

10. *An Opera omnia, quæ ante regenerationem fiunt, sint vera peccata, odii Dei meritoria?* 319.

11. *An timor gehennæ in nondum justificatis sit peccatum, an potiùs via & dispositio ad justificationem?* 328.

IV.
DE POENA PECCATI.

12. *An infantes ante baptismum decedentes, propter peccati originalis reatum puniantur pœna damni in limbo, non pœna sensus in gehenna?* 222.

13. *An post acceptam justificationis gratiam cuilibet pœnitenti ita culpa remittatur, & reatus æternæ pœnæ deleatur, ut nullus maneat reatus pœnæ temporalis exsolvendæ, vel in hoc seculo, vel in futuro, nempe in Purgatorio?* 504.

V.
DE LIBERO ARBITRIO.

14. *An liberum arbitrium à gratia præventum, motum & excitatum, Deo excitanti & vocanti assentiendo ita cooperari possit, ut ad gratiam justificationis obtinendam se disponat ac præparet?* 261.

15. *An gratiæ convertenti, prævenienti & excitanti arbitrium ita dissentiri & resistere possit, ut gratiæ effectus nullus sequatur?* 276.

16. *An post Adami peccatum Liberum Arbitrium hominis ita sit amissum & extinctum, ut ante regenerationem in spiritualibus penitus nihil valeat?* 290.

VI.
DE LEGE, in specie, DE CULTU SANCTORUM.

17. *An homini etiam justificato & sub gratia constituto, Dei præcepta observatu sint possibilia?* 436.

18. *An Christus Iesus hominibus à Deo datus sit, ut Redemptor tantùm, cui fidant, non etiam ut Legislator, cui obediant?* 453.

19. *An Vota Pontificia detrahant voto & promissioni in Baptismo facta?* 683.

VII.
DE CHRISTO MEDIATORE.

20. *An Christus Iesus hominibus à Deo datus sit ut Redemptor tantùm, cui confidant, non etiam ut Legislator, cui obediant?* 453.

21. *An Christus pro omnibus & singulis hominibus sit mortuus?* 337.

VIII.

VIII.
DE ECCLESIA.

22. *An Papa Romanus sit caput & Oecumenicus Pastor Ecclesiæ, quam nomine & vice Christi cum imperio moderari & gubernare debeat?* 61.

23. *An baptizati per baptismum in conscientia liberentur ab ecclesiasticis mandatis, sive scriptis sive traditis?* 661.

24. *An Ecclesiæ competat vera jurisdictio, & præfectura externa, authoritativa, principalis, ἀνυπεύθυνος, cujus vi ejus præfectis Episcopis fas sit, non tantum leges condere per se conscientias obligantes, & de Verbo Dei ac rebus fidei judicare, sed etiam subjectos censuris, & pœnis propriè dictis coërcere?* 894.

IX.
DE CONCILIIS.

25. *An ordinaria & perpetua potestas convocandi Concilium Generale & Oecumenicum sit penes Romanum Pontificem?* 16.

26. *An in Concilio Generali suffragandi potestas ordinariè sit penes solos Prælatos majores, hoc est, Episcopos & Archiepiscopos: extraordinariè verò penes Cardinales, Abbates, Generales Ordinum?* 27.

27. *An eorum qui in Concilio res dubias fidei, & morum definiunt, sententia ita sit judicialis, ut ea lata perinde standum sit, atque statur sententia Prætoris in causis politicis?* 36.

28. *An in Concilio Christiano generali & legitimo jus præsidendi habeat Episcopus Romanus vel immediatè per se, vel mediatè per Legatos?* 52.

X.
DE SACRAMENTIS IN GENERE.

29. *An Sacramenta N. T. non sint plura vel pauciora, quàm septem, videlicet Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema unctio, Ordo, Matrimonium: & quidem singula à Domino nostro Iesu Christo instituta?* 561.

30. *An Sacramenta V. & N. Test. hactenus differant, quòd illa quidem figuraverint gratiam Christi, hæc eandem conferant & obsignent?* 572.

31. *An Sacramenta N. T. ita operentur gratiam, ut eam ex opere operato, sive adsit fides & devotio, sive non, efficiant & contineant: an potius sint signa & sigilla efficacia gratiæ?*

******** 32. An

32. *An in tribus Sacramentis, Baptismo, Confirmatione & Ordine imprimatur character in anima, hoc est, signum spirituale, & indelebile?* 601.

33. *An ad essentiam & efficaciam Sacramenti in Sacerdote sacramentum conficiente requiratur intentio saltem faciendi id, quod facit Ecclesia?* 611.

34. *An recepti & approbati Ecclesiæ Pontificiæ ritus, in solenni administratione sacramentorum adhiberi soliti, sine peccato omitti, aut in alios mutari possint?* 625.

XI.
DE BAPTISMO.

35. *An Baptismus Iohannnis eandem habuerit vim cum Baptismo Christi?* 638.

36. *An in Ecclesia Pontificia obtineat vera de Baptismi sacramento doctrina?* 647.

37. *An Baptismus ita necessarius sit ad salutem, ut quicunque eo nullâ culpâ suâ privantur, æternam damnationem incurrant?* 655.

38. *An baptizati per Baptismum in conscientia liberentur ab Ecclesiasticis mandatis, sive scriptis, sive traditis?* 661.

39. *An Baptismi efficacia se extendat etiam ad remissionem eorum peccatorum, quæ post Baptismum committuntur?* 671.

40. *An vota Pontificia detrahant voto & promissioni in Baptismo facta?* 683.

XII.
DE EUCHARISTIA.

41. *An in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento sub specie rerum sensibilium verè, realiter, & substantialiter præsens sit corpus & sanguis Christi?* 760.

42. *An in Eucharistia consecratio fiat pronunciatione verborum:* Hoc enim est Corpus meum; *an potiùs benedictione symbolorum, & quidem à verbis illis distincta?* 790.

43. *An in Eucharistia post consecrationem maneat substantia panis & vini, an potiùs convertatur tota substantia panis in corpus, & vini in sanguinem, manentibus duntaxat panis & vini speciebus?* 797.

44. *An peracta consecratione ante & post usum Eucharistiæ, in hostiis & particulis consecratis durabili conjunctione permaneat verum Corpus Domini,*

mini, ita ut licitè reponi, includi, asservari, & ad alios usus accommodari possit? 830.

45. An Eucharistiæ sacramentum solenniter circumgestandum sit? 845.

46. An singulis annis die solenni & festivo, Sacramentum Eucharistiæ seu corporis Christi, necessitate sub anathemate obligante, sit celebrandum? 850.

47. An omnes Christi fideles sacramento Eucharistiæ cultum latriæ, alias soli summo Deo debitum, exibere teneantur? 858.

48. An Eucharistiæ effectus, sit remissio peccatorum mortalium, quorum homo communicans conscientiam habet: an verò antidotum tantùm pro peccatis venialibus? 879.

49. An omnes & singuli Christi fideles, cùm ad annos discretionis pervenerint, non teneantur singulis annis nisi semel in Paschate communicare? 885.

50. An præparatio ad sacramentum Eucharistiæ fiat sola fide, an potiùs perfectione nostræ contritionis, confessionis & satisfactionis? 891.

XIII.
DE SACRAMENTIS SPURIIS.

51. An Confirmatio baptizatorum sit verum & propriè dictum Sacramentum? 689.

52. An Pœnitentia sit sacramentum verè & propriè dictum pro fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, Deo reconciliandis? 937.

53. An Christus instituerit sacram Unctionem infirmorum, tanquam verum & propriè dictum N. T. sacramentum, cujus vi peccatorum, si quæ sint adhuc expianda, reliquiæ abstergantur, morbi leviùs ferantur, tentationibus omnibus Sathanæ faciliùs resistatur, & sanitas interdum etiam corporis recuperetur? 1046.

XIV.
DE RESIPISCENTIA ET FIDE.

54. An pœnitentia sit sacramentum verè & propriè dictum pro fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, Deo reconciliandis? 937.

55. An ad integram & perfectam remissionem peccatorum requirantur tres actus in pœnitente, quasi materia illius sacramenti, videlicet contritio, confessio & satisfactio? 953.

56. An terrores conscientiæ à lege incußi, & fides concepta ex Evangelio, qua quis credit, sibi per Christum remissa esse peccata, sint partes pænitentiæ? 960.

57. An Contritio, hoc est, animi dolor & detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero, accedente charitate illam perficiente, & sacramenti voto, causa sit reconciliationis, & remißionis peccatorum? 966.

58. An contritio sit dolor liber, sponte assumptus & voluntarius, an passio coacta? 973.

59. An Contritio illa imperfecta, vulgò dicta Attritio, quæ paratur per discußionem, collectionem, & detestationem peccati, cum proposito melioris vitæ, præparet ad Dei gratiam, & accedente virtute absolutionis justificet? 976.

60. An Confeßio secreta, quâ aperiuntur sacerdoti omnia peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habetur, etiam occulta, & circumstantiæ, quæ speciem mutant, sit jure Divino ad salutem necessaria? 986.

61. An dentur satisfactiones humanæ vel sponte susceptæ, vel à Deo aut Sacerdote injunctæ, quibus peccata redimi poßint? 1009.

62. An absolutio sacerdotis fiat per actum judicialem, quo ab ipso, velut à judice, sententia remißionis peccatorum pronuntietur, an per nudum ministerium pronuntiandi & declarandi, remissa esse pænitenti peccata? 1028.

63. An fides justificans sit fiducia Divinæ misericordiæ, peccata propter Christum remittentis? 389.

64. An fides justificans, apprehendens gratiam remißionis peccatorum, debeat in specie de gratia & justificatione dubitare, an potiùs de ea certò confidere? 402.

65. An fides, quæ à charitate separata, adeòque viva & formata non est, sed mortua & informis, vera sit, ita ut per eam verus Christianus aliquis esse poßit? 496.

66. An fides justificans sola per modum instrumenti satisfactionem Christi apprehendentis justificet? 373.

XV.
DE JUSTIFICATIONE.

67. An timor gehennæ in nondum justificatis, sit peccatum, an potiùs via & dispositio ad justificationem? 328.

68. *An*

68. *An fides justificans sola per modum instrumenti satisfactionem Christi apprehendentis justificet?* 373.

69. *An vera & propria causa, propter quam peccator in judicio Dei justificatur, & ab omni reatu absolvitur, sit justitia Christi credentibus donata & imputata, an potiùs infusus habitus gratiæ seu charitatis inhærentis?* 352.

70. *An fides justificans, apprehendens gratiam remissionis peccatorum, debeat in specie de gratia & justificatione dubitare, an potiùs de ea certò confidere?* 402.

71. *An post acceptam justificationis gratiam cuilibet pœnitenti ita culpa remittatur, & reatus æternæ pœnæ deleatur, ut nullus maneat reatus pœnæ temporalis exsolvendæ, vel in hoc seculo, vel in futuro, nempe purgatorio?* 504.

72. *An augmentum gratiæ justificantis cadat sub meritum?* 538.

73. *An homo semel justificatus poßit gratiam amittere, adeóque in justificatione non perseverare?* 463.

XVI. DE SANCTIFICATIONE ET BONIS OPERIBUS.

74. *An opera omnia, quæ ante regenerationem fiunt, sint vera peccata, odii Dei meritoria?* 319.

75. *An justus in quolibet opere bono peccet, atque sic pœnas æternas mereatur?* 484.

76. *An homini etiam justificato, & sub gratia constituto, Dei præcepta observatu sint poßibilia?* 436.

77. *An justificatus peccet, cùm intuitu mercedis bene operatur?* 512.

78. *An justificati hominis bona opera ita sint dona Dei, ut simul etiam sint bona ipsius justificati merita?* 516.

79. *An augmentum gratiæ justificantis cadat sub meritum?* 538.

80. *An augmentum gloriæ cadat sub meritum?* 543.

XVII. DE PERSEVERANTIA SANCTORUM.

81. *An homo semel justificatus poßit gratiam amittere, adeóque in justificatione non perseverare?* 463.

82. *An justificati infallibiliter certi esse possint, se magnum illud usque in finem perseverantiæ donum certò habituros?* 481.

XVIII.
DE ULTIMIS.

83. *An augmentum gloriæ cadat sub meritum?* 543.
84. *An infantes ante Baptismum decedentes propter peccati originalis reatum puniantur pœnâ damni in limbo, non pœnâ sensus in gehenna?* 222.

BULLA

BULLA INDICTIONIS
SACRI OECUMENICI ET GENERALIS CONCILII TRIDENTINI.

SUB PAULO III. PONT. MAX.

PAULUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI.

Ad futuram rei memoriam.

NITIO nostri hujus Pontificatus, quem non ob merita nostra, sed propter suam magnam bonitatem, Dei omnipotentis providentia nobis comisit, cernentes jam tum, in quas perturbationes temporum, quotque incommoda rerum fere omnium nostra Pastoralis solicitudo & vigilia esset vocata, cupiebamus quidem mederi Christianæ Reipublicæ malis, quibus illa jamdudum vexata, & propemodum oppressa est. Sed ipsi etiam, ut homines, circumdati infirmitate, ad tantum onus tollendum impares vires nostras esse sentiebamus. Nam cùm pace opus esse intelligeremus, ad liberandam & conservandam à plurimis impendentibus periculis Rempublicam, omnia invenimus odiis & dissensionibus plena, dissentientibus præsertim Principibus iis inter se, quibus summa rerum penè omnis à Deo permissa est. Cùm unum ovile, & unum Pastorem Dominici esse gregis, ad integritatem Christianæ religionis, & ad cœlestium bonorum spem in nobis confirmandam, necessarium duceremus, schismatis dissidiis, & hæresibus erat Christiani nominis divulsa jam penè & lacerata unitas. Cùm tutam atque munitam ab infidelium armis atque insidiis Rempublicam optaremus, nostris

erratis, nostráque cunctorum culpâ, Dei videlicet ira peccatis nostris imminente, Rhodus fuerat amissa, Hungaria vexata, conceptum & meditatum contra Italiam, contráque Austriam, & Illyricum terrâ maríque bellum: cùm impius & immitis hostis noster Turca nullo tempore requiesceret, nostrorúmque inter se odia & dissensiones suam bene gerendæ rei occasionem duceret. Igitur, ut dicebamus, in tanta hæresum, dissensionum, bellorúmque tempestate, tantísque excitatis fluctibus, cùm essemus ad moderandam & gubernandam Petri naviculam vocati, nec viribus ipsi nostris satis fideremus, primùm conjecimus in Domino cogitatus nostros, ut ipse nos nutriret, animúmque nostrum firmitate & robore, mentem consilio sapientiáque instrueret. Deinde animo repetentes majores nostros, sapientiâ admirabili & sanctitate præditos, sæpe in summis Christianæ Reipublicæ periculis remedium optimum atque opportunissimum, œcumenica Concilia, & Episcoporum generales conventus adhibuisse, ipsi quoque animum ad Generale habendum Concilium adjecimus, exquisitísque Principum sententiis, quorum nobis videbatur utilis inprimis & opportuna in hanc rem esse consensio, cùm eos tunc non alienos ab hoc tam sancto opere invenissemus, œcumenicum Concilium, & generalem eorum Episcoporum aliorúmque Patrum, ad quos pertineret, conventum in civitate Mantuæ indiximus, anno Jncarnationis Domini, sicut literis & monumentis nostris testatum est, millesimo quingentesimo trigesimo septimo, Pontificatus nostri tertio, ad X. Kalend. Jun. inchoandum, spem propè certam habentes, fore, ut cùm illic in nomine Domini essemus congregati, ipse, sicut promisit, Dominus in medio nostrûm affuturus & bonitate ac misericordiâ suâ omnes temporum procellas, omniáque pericula spiritu oris sui facilè depulsurus esset. Sed, ut semper insidiatur piis actionibus humani generis hostis, primùm contra omnem spem & expectationem nostram denegata fuit nobis Mantuana civitas, nisi aliquas conditiones subiremus ab institutis majorum nostrorum, & conditione temporum, nostráque, ac huius sacræ Sedis, ac nominis Ecclesiastici dignitate libertatéque prorsus alienas, quas in aliis nostris literis expressimus. Quapropter alium invenire locum, aliámque deligere civitatem necesse habuimus, quæ cùm non statim nobis

nobis occurreret idonea & apta, ad sequentes Kalend. Novembr. prorogare Concilii celebrationem fuimus coacti. Interim sævus & perpetuus hostis noster Turca, ingenti classe Italiam adortus aliquot oppida in littoribus Apuliæ cepit, vastavit, diripuit, prædas hominum abegit. Nos in maximo timore, & periculo omnium, muniendis littoribus nostris, finitimísque auxilio juvandis fuimus occupati, nec tamen interea destitimus consulere & hortari Christianos Principes, ut de idoneo ad habendum Concilium loco quid sentirent, nobis exponerent. Quorum cùm essent incertæ variæque sententiæ, tempúsque diutiùs, quàm erat opus, videretur extrahi, nos optimo animo, atque, ut arbitramur, etiam consilio, Vincentiam elegimus, urbem copiosam, & Venetorum, qui eam nobis concedebant, virtute, auctoritate, potentiâ cùm aditum patentem, tum stationem omnibus liberam, atque tutam inprimis in se habentem. Sed, cùm jam tempus longiùs progressum esset, novæque urbis electionem omnibus significari conveniret; jámque Kalendæ Novembr. appetentes facultatem hujus divulgationis excluderent, hyémsque esset propinqua, rursus altera prorogatione tempus Concilii differre in proximum sequens ver, Majíque futuras *Kalendas*, compulsi fuimus. Quare firmiter constituta atque decreta, cùm & nos ipsos, & cætera omnia ad eum bene agendum, Deo juvante, celebrandúmque conventum pararemus, plurimùm reputantes, interesse cùm celebrationis Concilii, tum universæ Christianæ Reipublicæ, Christianos Principes pace inter se concordia consentire, carissimos in Christo filios nostros, Carolum Romanorum Imperatorem semper Augustum, & Christianissimum Regem Franciscum, duo præcipua Christiani nominis firmamenta atque subsidia, orare atque obsecrare institimus, ut ad colloquium inter se & nobiscum unà convenirent, quorum quidem apud utrumque literis, Nunciis, & à latere nostro missis, ex venerabilium fratrum nostrorum numero Legatis, sæpissimè egeramus, ut ex simultate & dissidiis ambo in unum fœdus & piam amicitiam vellent convenire, labentibúsque succurrere Christianis rebus, quarum servandarum cùm esset illis potestas à Deo præcipuè tributa, si id non agerent, & ad commune Christianorum bonum sua consilia non dirigerent, acris & severa ratio eidem Deo ab

 ipsis

ipsis reddenda esset. Qui aliquando precibus nostris annuentes, Niceam se retulére, quò nos quoque longum iter, & senili ætati nostræ vehementer contrarium, Dei & pacis conciliandæ causâ suscepimus. Neque prætermisimus interea, cùm tempus Concilii præstitutum, Kalendæ videlicet Majæ, appropinquarent, tres Legatos summæ virtutis ac auctoritatis à latere nostro, de numero eorundem fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium, Vincentiam mittere, qui initium Concilii facerent, Prælatósque undique venientes exciperent, & ea, quæ judicarent esse opus, agerent & tractarent, quoad nos, ab itinere & negotio pacis reversi, omnia accuratiùs dirigere possemus. Interim verò in illud sanctum opus, maximéque necessarium, tractationem videlicet pacis inter Principes, incubuimus, & quidem omni animi studio, omni pietate ac diligentia. Testis est nobis Deus, cujus freti clementiâ, nosmet ipsos itineris & vitæ periculo exposuimus. Nostra testis conscientia, quæ nihil habet in hac re quidem, in quo nos arguat aut prætermissæ, aut non quæsitæ ad pacificandum occasionis. Principes ipsi testes, quos tam sæpe, támque vehementer Nunciis, litteris, Legatis, monitis, hortatu, precibúsque omnibus obsecraveramus, ut simultates deponerent, ut in societatem coirent, ut Christianæ Reipublicæ in maximum & propinquum jam adductæ discrimen, communibus studiis & subsidiis opitularentur. Jam verò testes illæ vigiliæ atque curæ, illi diurni nocturníque animi nostri labores, gravésque solicitudines, quas ob hanc rem & causam plurimas jam suscepimus: nec tamen ad optatum exitum nostra consilia, & acta adhuc perducta sunt. Ita enim visum Domino Deo est: quem tamen non desperamus aliquando optatâ nostra benigniùs respecturum. Ipsi quidem, quantum in nobis fuit, nihil quod esset nostro Pastorali officio debitum, in hac re omisimus. Quòd si qui sunt, qui actiones pacis nostras in aliam interpretentur partem: dolemus quidem; sed tamen in dolore nostro gratias Omnipotenti agimus, qui ad exemplum & doctrinam patientiæ nostræ suos voluit Apostolos haberi dignos, qui pro nomine Jesu, qui pax nostra est, contumeliam paterentur. Verùm in illo congressu colloquióque nostro, quod Niceæ habitum est, etsi, peccatis nostris impedientibus, inter duos Principes vera & perpetua pax non potuit confici,

fici, induciæ tamen decennales factæ sunt: quarum opportunitate nos sperantes & sacrum Concilium commodiùs celebratum iri, & deinde ex Concilii auctoritate perfici posse pacem, apud Principes institimus, ut & ipsi venirent ad Concilium, & Prælatos suos præsentes ducerent, absentésque accerserent. Qui cùm de utroque se excusâssent, quòd & ipsis redire in regna sua tum necesse esset, & Prælatos quos secum habuissent, itinere atque impendiis fessos atque exhaustos, recreari & refici oporteret, nos hortati sunt, ut aliam quoque prorogationem temporis habendi Concilii decerneremus. Qua in re concedenda cùm essemus aliquantum difficiles, literas interim à Legatis nostris, qui Vincentiæ erant, accepimus, transacto jam, & longiùs præterito Concilii ineundi die, unum vix, aut alterum ex externis nationibus Prælatum Vincentiam se contulisse. Quo nuncio accepto, cùm videremus eo tempore nulla jam ratione haberi Concilium posse, ipsis Principibus concessimus, ut differretur tempus agendi Concilii usque ad sanctum Pascha, diémque festum futuræ Dominicæ resurrectionis. Cujus nostri præcepti, expectationísque decretæ literæ Genuæ An. Incarnationis Dom. M. D. XXXVIII. IV. Kalendas Julii, factæ publicatæque sunt, atque hanc dilationem eò propensiùs fecimus, quòd pollicitus est nobis uterque Princeps Legatos suos Romam ad nos se missurum, ut ea quæ ad perfectionem pacis reliqua essent, neque Niceæ ob brevitatem temporis potuerant omnia confici, Romæ commodiùs coram nobis agerentur, & ob hanc rationem etiam à nobis ambo petierunt, ut hæc pacificationis procuratio Concilii celebrationi præponeretur, cùm ipsum Concilium, pace facta, multò deinde utilius & salutarius Christianæ Reipublicæ futurum esset. Semper enim hæc pacis spes nobis injecta Principum nos voluntatibus assentiri hortata est, quam spem vehementer auxit post discessum à Nicea nostrum ipsorum duorum Principum inter se benevola amicáque congressio, quæ, maxima nostra cum lætitia à nobis intellecta, confirmavit nos in bona spe, ut tandem aliquando nostras preces apud Deum exauditas, & vota pacis accepta esse crederemus. Hanc igitur pacis conclusionem cùm & expeteremus, & urgeremus, nec solùm duobus antedictis Principibus, verùm etiam charissimo in Christo filio nostro, Ferdinando Regi Romanorum, videretur,

deretur, actionem Concilii, nisi pace facta, suscipi non oportere, cunctique à nobis per literas suósque Oratores contenderent, ut alias rursus temporis prorogationes faceremus, præcipuè autem instaret Serenissimus Cæsar, promisisse se demonstrans iis, qui à Catholica unitate dissentiunt, se operam suam apud nos interpositurum, ut aliqua concordiæ ratio iniretur, quod ante suam in Germaniam profectionem aptè non posset fieri: Nos eadem semper spe pacis, & tantorum Principum voluntate adducti, cùm præsertim cerneremus, ne ad dictum quidem Resurrectionis festum alios Prælatos Vincentiam convenisse, prorogationis nomen jam fugientes, quod tam sæpe frustra fuerat repetitum, celebrationem generalis Concilii ad nostrum & Sedis Apostolicæ beneplacitum suspendere maluimus. Itaque fecimus, & de suspensione hujusmodi literas ad singulos supradictorum Principum decimo die Junii, M.D.XXXIX. dedimus, sicut ex illis perspicuè potest intelligi. Ea itaque suspensione necessariò per nos facta, dum tempus illud magis idoneum à nobis, pacísque aliqua conclusio expectatur, quæ & dignitatem postea, frequentiámque Concilio, & Christianæ Reipublicæ præsentiorem salutem erat allatura, Christianæ interea res in deterius quotidie prolapsæ Rege bellum in eos movente; Belgis ad defectionem à Cæsare ex parte quadam incitatis; cujus defectionis comprimendæ causâ per Galliam amicissimè, & cum Rege Christianissimo concordissimè, magno benevolæ inter eos voluntatis indicio transiens in Belgas Serenissimus Cæsar, & illinc deinde in Germaniam profectus, conventus Germaniæ Principum & civitatum, tractandæ ejus, quam dixerat, concordiæ causâ habere cœpit. Sed cùm, spe pacis jam deficiente, ille quoque modus curandæ in conventibus, tractandæque concordiæ ad majores potiùs discordias concitandas aptus esse videretur, inducti fuimus ad pristinum Concilii generalis remedium reverti, idque per Legatos nostros S.R.E. Cardinales, ipsi Cæsari obtulimus; quod etiam postremò, & præcipuè in Ratisbonensi conventu egimus; cùm illic dilectus filius noster, Gaspar tit. S. Praxedis, Cardinalis Contarenus, & summa doctrina & integritate, Legatum nostrum ageret. Nam cùm, id quod ne accideret, antea veriti eramus, ex ejus conventus sententia peteretur à nobis, ut ab Ecclesia dissentientium

quosdam articulos tolerandos declaremus, quoad per œcumenicum Concilium illi excuterentur & deciderentur; idque nobis ut concederemus, neque Christiana & Catholica veritas, neque nostra & Sedis Apostolicæ dignitas permitteret; palàm potiùs Concilium, ut quàm primùm fieret, proponi mandavimus. Neque verò in alia unquam sententia & voluntate fuimus, quàm ut primo quoque tempore Concilium œcumenicum & generale congregaretur. Sperabamus enim ex eo & pacem populo Christiano, & Christianæ religionis integritatem posse recuperari. Verumtamen id cum bona gratia & voluntate Christianorum Principum habere volebamus. Quam voluntatem dum expectamus; dum observamus tempus absconditum, tempus beneplaciti tui, ô Deus! aliquando tandem decernere compulsi sumus, omne esse tempus beneplacitum Deo, cùm de rebus sanctis, & ad Christianam pietatem pertinentibus consilia ineuntur. Quapropter videntes, maximo quidem animi nostri cum dolore, rem Christianam quotidie in pejus ruere, Hungariâ à Turcis oppressâ, Germanis periclitantibus, cæteris omnibus metu mœroréque afflictis, nullius jam Principis consensum expectare, sed tantùm Dei omnipotentis voluntatem, & Christianæ Reipublicæ utilitatem attendere constituimus. Itaque cùm Vincentiam ampliùs non haberemus; cuperemúsque cùm universæ Christianorum saluti, tum Germanicæ nationis incommodis in eligendo per nos novo Concilii habendi loco consulere; aliquótq; locis propositis ipsam Tridentinam civitatem ab ipsis desiderari videremus: nos etsi in citeriore Italia commodiùs omnia tractari posse judicabamus, ad eorum tamen postulationes nostram voluntatem paterna charitate defleximus. Itaque Tridentum civitatem elegimus, qua in civitate œcumenicum Concilium ad proximè venturas Kalend. Nov. haberetur, idoneum locum illum statuentes, quò ex Germania quidem, aliísque Germaniæ finitimis nationibus facillimè, ex Gallia, Hispania, cæterisque provinciis remotioribus non difficulter Episcopi & publicandi per Christianas nationes nostri hujus Decreti, & facultatis omnibus Prælatis ad veniendum tribuendæ. Quò minùs autem annuum tempus præfiniremus mutando Concilii loco, sicut quibusdam constitutionibus aliàs præscriptum est, ea res fuit in causa, quòd longiùs extrahi spem sanandæ aliqua in

in parte Christianæ Reipublicæ, quæ tot detrimentis & calamitatibus affecta est, noluimus: & tamen videmus tempora: agnoscimus difficultates: quid sperari possit ex consiliis nostris, incertum esse intelligimus. Sed quia scriptum est, Revela Domino viam tuam, & spera in eo; & ipse faciet: magis Dei clementiæ & misericordiæ confidere, quàm nostræ imbecillitati diffidere, constituimus. Sæpe enim fit in bonis operibus incipiendis, ut, quod humana consilia non valent, divina virtus efficiat. Hujus igitur ipsius Dei Omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ac beatorum ejus Apostolorum Petri & Pauli auctoritate, qua nos quoque in terris fungimur, freti atque subnixi, de venerabilium item fratrum nostrûm S. R. E. Cardinalium consilio & assensu, sublata, amotáque suspensione, de qua supra commemoratum est, quam per præsentes tollimus & amovemus, sacrum œcumenicum & generale Concilium in civitate Tridentina, loco commodo & libero, omnibúsque nationibus opportuno, ad Kalend. proximas Novembr. anni præsentis ab incarnatione Dom. M. D. XLII. incipiendum, prosequendum, & eodem Domino adjuvante, ad ipsius gloriam atque laudem, & Christiani totius populi salutem absolvendum perficiendúmque indicimus, annunciamus, convocamus, statuimus, atque decernimus, omnes omnibus ex locis tam venerabiles fratres nostros Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, & dilectos filios Abbates, quàm alios quoscunque, quibus jure aut privilegio in Conciliis generalibus residendi, & sententias in eis dicendi permissa potestas est, requirentes, hortantes, admonentes, ac nihilominus eis vi jurisjurandi, quod nobis & huic sanctæ Sedi præstiterunt, ac sanctæ virtute obedientiæ, aliísque sub pœnis jure aut consuetudine in celebrationibus Conciliorum adversus non accedentes ferri & proponi solitis, mandantes, arctéque præcipientes, & ipsimet, nisi fortè justo detineantur impedimento, de quo tamen fidem facere compellantur, aut certè per suos legitimos procuratores & nuncios, sacro huic Concilio omnino adesse & interesse debeant. Supra autem dictos, Imperatorem, Regémque Christianissimum, nec non cæteros Reges, Duces, Principes, quorum præsentia, si aliâs unquam, hoc quidem tempore maximè sanctissimæ Christi fidei, & Christianorum omnium futura est salutaris, rogantes atque

obsecrantes

obsecrantes per viscera misericordiæ Dei & Domini nostri Jesu Christi, cujus fidei veritas & religio, & intus & extra graviter jam oppugnatur, ut, si salvam volunt Christianam esse Rempublicam, si se Domino obstrictos & obligatos pro maximis illius erga se beneficiis intelligunt, ne deserant ipsius Dei causam & negotium, ipsimet ad sacri Concilii celebrationem veniant, in quo ipsorum pietas atque virtus communi utilitati salutique suæ ac cæterorum & temporali & æternæ plurimùm est profutura. Sin autem, id quod nollemus, accedere ipsi non poterunt, at graves saltem viros Legatos cum auctoritate mittant, qui personam Principis sui quisque & cum prudentia, & cum dignitate possint in Concilio referre. Inprimis verò ut id curent, quod ipsis facillimum est, ut ex suis cujusque regnis ac provinciis Episcopi & Prælati sine tergiversatione & mora ad Concilium proficiscantur, quod maximè quidem à Prælatis Principibúsque Germaniæ Deum ipsum, atque nos impetrare æquum est, ut cùm eorum præcipuè causa, ipsisque cupientibus Concilium indictum sit, & in ea civitate indictum, quæ ab eis est desiderata, non graventur ipsi sua cunctorum præsentia id celebrare & ornare; quò meliùs atque commodiùs, quæ ad integritatem & veritatem Christianæ religionis, quæ ad bonorum reductionem, emendationémque malorum, quæ ad Christianorum inter se tam Principum, quàm populorum pacem, unitatem, concordiámque pertineant, & quæ ad repellendos impetus Barbarorum & infidelium, quibus illi universam Christianitatem obruere moliuntur, sint necessaria, Deo nostris consultationibus præeunte, lumen sapientiæ suæ ac veritatis mentibus nostris præferente, agi in dicto sacro œcumenico Concilio, & conspirante omnium charitate consuli, tractari, confici, ad optatósq; exitus deduci quamprimùm & quàm optimè possint. Atque ut nostræ hæ literæ, & quæ in eis continentur, ad notitiam cunctorum, quorum oportet, perveniant, néve quis illarum ignorantiæ excusationem prætendat, cùm præsertim etiam non ad omnes eos, quibus nominatim illæ essent intimandæ, tutus forsitan patet accessus, volumus & mandamus, ut in Basilica Vaticana Principis Apostolorum, & in Ecclesia Lateranensi, cùm ibi multitudo populi ad audiendam rem divinam congregari solita est, palam clara voce per

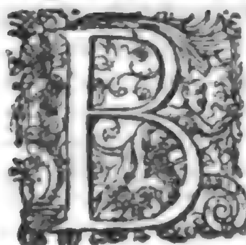
Curiæ nostræ cursores, aut Notarios aliquos publicos legantur, lectæque in valuis dictarum Ecclesiarum, itémque Cancellariæ Apostolicæ portis, & Campi Floræ solito loco affigantur, ubi ad lectionem & notitiam cunctorum aliquandiu expositæ pendeant: cúmque inde amovebuntur, earum nihilominus exempla in eisdem locis remaneant affixa. Nos enim per lectionem, publicationem, affixionémque hujusmodi, omnes & quoscumque, quos antedictæ nostræ literæ comprehendunt, post spatium duorum mensium à die literarum publicationis, & affixionis, ita volumus obligatos esse atque adstrictos, ac si ipsismet illæ coram lectæ & intimatæ essent, transsumptis quidem earum, quæ manu publici Notarii scripta aut subscripta, & sigillo personæ alicujus Ecclesiasticæ, in dignitate constitutæ, munita fuerint, ut fides certa & indubitata habeatur, mandamus atque decernimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ indictionis, annunciationis, convocationis, statuti, decreti, mandati, præcepti, & obsecrationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli, Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Dominicæ M. D. XLII. XI. Kalend. Jun. Anno VIII.

Blosius.

Hier. Dand.

NOTÆ

NOTÆ HISTORICÆ
AD BULLAM INDICTIONIS CONCILII.

BUlla Indictionis Pauli III. è Farnesiorum prosapia oriundi, præ se fert vehemens studium celebrandi Concilii Generalis. In quo, siquidem sincerum, non simulatum ejus studium fuit, multum à Prædecessorum suorum moribus ac ingenio discesserit oportet. Eos enim à pii, Christiani ac liberi Concilii mentione abhorruisse toto pectore, multa nobis fidem facere possunt. Etenim Leonem X. quod attinet, præcipuum schismatis authorem, is jam Anno 1520. die 15. Junii emisso diplomate Lutherum, eiúsque dogmata quadraginta & unum obelo confixit, non aliis quam Cardinalibus suis & aulicis suffragatoribus. Quòd si in Christianum Concilium favor ejus inclinavit, cur jam tum decretariam sententiam tulit, & non potiùs totam causam ad Christianum Concilium retulit? Idem Leo postea, cùm & Lutherus, & Principes ac Optimates, & populus, & aula Romana Concilium omnes, non eodem licet animo, expeterent, universale quidem & liberum Concilium, utpote periculosæ plenum aleæ, rerumque à se secius gestarum reformationem post se tracturum, planè aversatus est, & Concilium aliquod vel Romæ, vel alio aliquo ditionis Ecclesiasticæ oppido, tale nimirum, quale erat Lateranense, à se & antecessore Julio, magno suo bono celebratum, convocare instituit. Sed in hoc rerum statu sub finem Anni 1521. vitam cum morte commutavit. Ei successit Adrianus VI. Ejus in Instructione, quam, Francisco Cheregato Nuntio Noribergam amandato impertiverat, hæc confessio fuit: *Ex peccatis hominum maximè sacerdotum & Præsulum natam hanc rerum perturbationem; etiam in ipsa sancta sede ab aliquot annis abominanda pleraque perpetrata; multos fuisse abusus in spiritualibus, multos excessus in præceptis; denique omnia sic in deterius mutata, ut lues à capite ad membra, à summis Pontificibus ad minores Præsules devergens, latè se diffuderit, ac vix unus aliquis reperiatur rectè faciens, atque ab ea labe immunis.* Itaque curiæ Romanæ emendationem sibi curæ esse testatus equidem est. Sed pium, liberum & Christianum Concilium, in quo non abusus duntaxat curiæ emendarentur, sed religio etiam collapsa restaura-

retur, æquè aversatus videtur. Cæterùm mors præpropera impedivit, quicquid tandem tentare in animo habuit. Ei datus successor Clemens VII. Mediceâ familiâ, quamvis non legitimo thoro, oriundus, adeóque uti omnibus exploratum erat, spurius, à mentione Concilii majorem in modum semper abhorruit, sive quòd timeret, ne & illegitimus, & Simoniacarum artium sibi probè conscius, idem adiret, quod olim Balthassar Cossa, dictus Joh. XXIII. dignitatis & vitæ periculum; sive quòd controversiæ de Apostolicæ sedis authoritate, quam ab adversariis præcipuè moveri intellexerat, Concilium idoneum judicem esse posse negaret. Dicere solitus est, *Concilium eousque esse utile, quoad de authoritate Pontificis non agatur: ea verò in quæstionem vocata nihil esse periculosius. Unicum rerum suarum præsidium ac firmamentum esse, Concilia vitare & declinare: præsertim Lutheri doctrina jam ante Leonis decreto prædamnata.* Quæ causa est, quòd Carolus V. Imperator ad Collegium Cardinalium datis literis, eos, ut Pontificem hactenus reluctantem, ad Concilium convocandum impellant, hortatus est. Sed surdis fabulam cantavit. Etiam Bononiæ, ubi inaugurabatur Cæsarem, omnes ingenii vires intendit, Cæsari ut persuaderet, *Concilium non modò ad compescendos Germaniæ motus esse inutile, sed etiam tum rebus suis, tum authoritati Imperatoriæ noxium.* Eius argumenta recitat Historicus P. Suave lib. 1. p. 44. Cùmque Anno 1532. Cæsar apud Pontificem Concilii convocationem urgeret, is equidem videri voluit non recusare Concilium, sed leges has præscripsit, *ne in alio quàm Italiæ, vel alio ditionis suæ oppido, celebretur, & in modo definiendi novi aliquid ne admittatur.* Clementi huic non obscurè favet Scipio Henricus Censuræ suæ pag. 126. ubi ejus vocem, *quòd Concilium hæreticorum obstinationi inutile futurum sit*, tanquam *Propheticam* laudat. Fateatur igitur oportet, Clementem pium & liberum Concilium nunquam desiderâsse. Ei successit Anno 1534. Paulus III. author hujus Bullæ. Is homo supra modum versutus, videri omnino voluit Concilium non reformidare. Sed fraus ejus pellucebit, ubi sequetia expenderimus. Etenim *primò* hoc prætextu, quòd ad Concilium paratus esset, usus est non alium in finem, quàm ut velaret ea, quæ animo conceperat, & declinaret multa, à quibus alienissimus fuit, uti mox dicemus. *Secundò* modum habendi Concilii, & locum rebus suis commodum ipse deligere voluit, ne vel in loco, quo potentior alius esset, periculum timendum haberet, vel modus habendi Concilii talis præscriberetur, qui causæ Pontificiæ non parùm inconciliaret. *Tertiò* idem d. 27. Maij. A. 1537. diploma publicaverat, quo locum habendi Concilii Mantuam designavit. Atqui probè cognoverat, neque Protestantes, quorum de causa agebatur, compariturosMantuæ, plurimas ob rationes, quas edisseruit P. Suave Polanus in historia: neque ipsum

Frideri-

Fridericum Mantuæ Principem passurum, ut eo loco Concilium haberetur nisi propositis certis legibus, quas nunquam Papa ratas habiturus esset. Rectè Henricus VIII. Angliæ Rex in Scripto contra Indictionem Vicentinam emisso, meram esse hanc illusionem dixit. *Cur*, inquiebat, *ad locum incertum, & quem in sua potestate non habuit, homines venire jussit?* Nempe quia omne hoc studium simulatum, non serium fuit. *Quartò* ipse Cæsar Carolus V. observans ambiguum illud procedendi genus, quo Papa sub specie petentis Concilium illud unicè renuit, conventum Noribergensem indixit, in quo doctores & Theologi, aliique Viri prudentes inter partes agerent, & earum conciliationi studerent: minimè id facturus, si Papam seriò agere putâsset. Unde Papa Episcopum Montepulcianum misit in Hispaniam ad Cæsarem, qui cum eo de non comprobandis, aut certè circumducendis conventûs illius decretis ageret. *Quintò* Papa sentiens artes suas jam omnibus innotuisse, demum aperto pectoris velo mentem suam aperuit. Missis enim in vota Cardinalibus, eorum probavit sententiam, quibus consultius visum, nullum amplius præfigere diem, sed, ut loquitur Bulla, *Generalis Concilii celebrationem ad suum & Sedis Apostolicæ beneplacitum suspendere.* Ita enim insigni fraude rationes subducebant, posse quolibet prætextu continuari *suspensionem*, ubi utilitas suadebit: indici verò posse, ubi periculum impendebit à Concilio Provinciali, aut Colloquio Religioso. Hic Bulla Papalis suspensionis hujus alias allegat rationes; videlicet, *Cæsari Ferdinando & Regi Galliæ visum esse, actionem Concilii, nisi pace facta, suscipi non oportere: contendisse eos per literas, suósque Oratores, ut alias rursus temporis prorogationes Papa faceret. Institisse Serenissimum Cæsarem, promisisse se demonstrantem iis, qui à Catholica unitate dissentiunt, se operam suam apud Pontificem interpositurum, ut aliqua concordiæ ratio iniretur, quod ante suam in Germaniam profectionem aptè fieri non possit. Proinde Papam eadem semper spe pacis & voluntate tantorum Principum adductum, cùm præsertim cerneret, ne ad dictum quidem resurrectionis festum alios Prælatos Vicentiam convenisse, Prorogationis nomen jam fugientem, quod tam sæpe frustra fuerat repetitum, celebrationem Generalis Concilii, ad suum & Sedis Apostolicæ beneplacitum suspendere voluisse.* Sed nimirum facillimum erat callido consilio, à bona parte Cardinalium suppeditato, speciosum prætextum obducere. Si induciæ jam erant decennales inter Cæsarem & Regem Galliæ factæ, sicut paulò superiùs Bulla memoravit, illud spatium & opportunum, & amplum erat ad celebrationem Concilii. Fidæ & solidæ ac duraturæ pacis inter utrumque hunc Principem spes non magna affulgebat. Imò, si hæc prægnans fuit suspensionis causa, cur Tridenti Concilium indixit eo tempore, quo Galliæ Rex atrocissimis verbis Cæsari bellum denuntiavit? Quòd speraret Cæsar, posse apud Pontificem concordiæ inter Papistas & Protestantes vias reperiri, noverat

Papa, ipse suæ sibi mentis optimè conscius, vanum esse. Farnesius Pontificius Legatus cum Cæsare in Belgium profectus, suadentibus aliis concordiam cum Protestantibus in Colloquio ineundam, quo expeditiores sint contra Turcam, deliberationi illi nomine Pontificis opposuit: *E duobus malis eligendum esse minus, cùm majus malum sit religionis causa prodita offendere Deum, quàm parte aliqua auxiliorum unius provinciæ carere. Maximè cùm non facile sit discernere, qui Christo magis adversentur, Protestantes an Turcæ. Hos enim corpora servitute premere, illos corpora & animas exitio devovere.* Quam igitur spem de tam difficili & iniquo Pontifice conciperet Cæsar? Præterea nec illud percipi potest, quid sit discriminis inter *prorogationem* & *suspensionem* Concilii ad beneplacitum Papæ. Nisi forte in prorogatione terminus temporis definitur, non item in suspensione. At satis constat ex iis, quæ diximus, etsi terminus temporis in diplomatibus definitus fuisset, tamen in consilio Papæ nunquam definitum fuisse. Sed nimirum rebus ipsis & eventu cognitum est, non alias esse *suspensionis ad beneplacitum Papæ* causas, quàm quas nos subindigitavimus. In proximo enim conventu, ad discordias terminandas Ratisbonæ, præsente ipso Imperatore, habito, nomine Pontificis solicitati à Cæsare, *ut mitteret virum doctum & prudentem, amplissima authoritate munitum, quò necesse non sit Romam mittere, sed penes eum sit immediatè definire, quæ ordines cum Legato Ecclesiæ bono conducere judicabunt*; comparuit Caspar Contarenus Cardinalis, cum mandato Papæ: *Ut si quid, quod ad authoritatem Pontificiam imminuendam faceret, geri persentisceret, actionem eam interpellaret, proposito unico Concilii generalis remedio.* Cùm igitur Collocutores in eo Conventu delecti, à parte Protestantium Philippus Melanchthon, Bucerus & Pistorius, à parte Papistarum Eccius, Pflugius & Gropperus, præsidentibus Palatino & Granvellano, in nonnullis fidei articulis convenirent, dissentirent autem potissimùm in articulis de *ecclesiæ potestate, pœnitentiæ sacramento, hierarchia, articulis ab ecclesia determinatis, de cælibatu*; cúmque consensum illum & dissensum cum Contareno communicaret Cæsar, ut articulis conciliatis authoritatem præstaret, respondit: *Existimare se, ad Pontificem & Sedem Apostolicam actionem omnem esse referendam. Illum per Concilium publicum brevi convocandum, aut aliam rationem tempori accommodatam, juxta veritatem catholicam omnia esse definiturum.* Hinc genuinus usus illius suspensionis ad beneplacitum Papæ agnosci potest, ut nimirum tantisper non indicatur, quoad à Concilio Nationali vel Provinciali metus non imminebit: ubi verò imminebit, hoc veluti φοβήτρῳ quodam adversarii Papæ absterreantur. Plura sunt in Bulla hac animadversione digna, inprimis illud de scopo Papæ Concilium indicentis. Cæterùm de eo in Notis ad historiam Sessionis 1. uberiùs ξὺν Θεῷ dicturi sumus. Etiam illud censurâ dignissimum est, quòd Paulus se Ni-

ceam,

ceam, ubi Carolus V. & Franciscus Galliarum Rex convenerant, *longum iter & senili ætati suæ vehementer contrarium, Dei & conciliandæ pacis causa suscepisse*, gloriatur. Sed gnari rerum & emunctiorum narium noverant, præcipuè eum in finem iter illud à Pontifice susceptum esse, ut Ducatum Mediolanensem familiæ suæ compararet. Et mirum est, Paulum in Bulla hac pacis conciliandæ curam & studium sibi arrogare ausum. Constat enim, fuisse ipsum sanguinis Evangelicorum sitientissimum. Nam indicto etiam Concilio, & Legatis Tridentum missis, adeò tamen belli cupidus fuit, ut auxilia Cæsari, siquidem Protestantibus bellum indiceret, promitteret, peditum millia duodecim, equites quingentos. Clam etiam conduxit centuriones atque duces. Cúmque ei renuntiatum esset, non adeò multum temporis superesse ad rem gerendam; aliámque occasionem expectandam esse, continuò ducibus illud communicavit, & futuri anni spem fecit. Sed quarto demum post anno fœdus illud cum Cæsare in nervum erupit. Consule sis Sleidanum lib. XVI. ad An. 1542. & XVII. ad An. 1546. Denique cùm Bulla hæc nescio quam sanctitatem spiret, constat tamen penitus, Paulum ejus authorem fuisse hominem non una labe contaminatum & deformem. Ut Cardinalis fieret, Alexandro VI. sororem Juliam stuprandam dedit. Anconæ legatus & induens unius è nobilibus legati schema, puellam nobilem pacti matrimonii colore vitiavit, quæ agnito errore in insaniam ferè incidit. Ex eo contubernio Petrum Aloysium genuit, monstrum hominis potiùs, quàm verum hominem, qui ob intolerabilem tyrannidem à nobilibus suis Placentiæ trucidatus, de muro suspensus, pugionibus confossus, pedibus impetitus, & in fossam præcipitatus est. Filiam suam Constantiam jam Pontifex in deliciis habuit, qua ut potiretur liberiùs, maritum ejus Bosium Sfortiam veneno sustulit. Sororem suam contaminatam priùs, toxico interemit. Adjecit his matrem & nepotem, ut omnis ad se conflueret Farnesiorum hæreditas. In tabulis numerata habebat 45000. meretricum, ex quarum quæstu singulis mensibus censum exigebat. Cùm Nic. Quercæus congredientem eum cum Laura Farnesia uxore, sed ejus nepte, deprehendisset, tale ei vulnus pugione incussit, ut ejus cicatrix ad mortem usque permaneret. Magicæ astrologiæ addictus, Dionysium Servitam, ejus artis nomine celebrem Cardinalem fecit, & Gauricum Lusitanum ac Cæcium Marcellum in ea superstitione peritos, socios ac familiares semper habuit, ut sua ac nothorum suorum fata in horoscopis & siderum domiciliis inquireret. Hæc aliáque non minùs horrenda de eo narrat Libellus Italicus, titulo quidem Bernhardini Ochini, sed ab aliis, uti creditur, compositus, cum præfatione ad Ascanium Columnam, ex quo pluscula exerpsit Sleidanus ad An. 1549. Conscientiæ stimulis adactus

ctus in Bulla profitetur, verbis tamen nimium figuratis, *se ut hominem circumdatum infirmitate, ad tantum onus tollendum imparem esse.* Tam egregio scilicet authore Tridentinum Concilium concitum erat! Hæc de Historia Indictionis Concilii præfati, ex eadem Indictionis Bulla quæstiones Theologicas excerpemus.

QUÆSTIONES THEOLOGICÆ
Ad Bullam Indictionis;
DE CONCILIIS ET POTESTATE PAPÆ.
QUÆSTIO I.
An ordinaria & perpetua potestas convocandi Concilium Generale & Oecumenicum sit penes Romanum Pontificem?

ITa sentit Bulla Indictionis. Nec aliam ob rationem Paulus III. Concilii convocandi potestatem sibi arrogavit. Cardilli Villalpandei Hispani, qui ipse ab Episcopo Abulensi missus Concilio interfuit, & librum de Conciliis scripsit, in defensione Concilii Tridentini Disp. 1. hæc sunt verba: *Vis & facultas indicendi, cogendi & celebrandi Oecumenicam Synodum, non ad Imperatorem, sed ad Pontificem maximum pertinet.* Etiam ante Paulum Leo X. in Concilio Lateranensi edixit, solum Pontificem Romanum, tanquam authoritatem super omnia habentem Concilia, plenum eorum indicendorum, transferendorum ac dissolvendorum jus ac potestatem obtinere. Nos tale jus Pontifici competere negamus, & asserimus, penes summum Magistratum illud esse, si consentiens & conjunctus est; & eo vel non consentiente, indulgente tamen, vel non conjuncto, penes eos, quibus Ecclesiæ regendæ potestas competit.

ARG. I. Pontifex jus hoc convocandi nec ex verbo Dei, nec ex delegatione Ecclesiæ seu universitatis fidelium habet. Nullo igitur modo ei competit.

RESPONDET AUG. REDING: *Ex verbo Dei Papa potestatem eam habet, quia ceu Petri successor (Matth. XVI. 18. 19.) fundamentum est ecclesiæ, habens potestatem clavium, adeoque judiciariam & legislativam summam, ad quam jus convocandi Concilia pertinet.* Tract. Procemial.

mial. p.68.69. Resp.1. Ecclesiæ fundamentum, seu Petra, Christus est: claves verò Petro datæ ut œconomo, non hero, jus ei & Ecclesiæ Pastoribus universis ex æquo tribuunt in Conciliis verbum Dei docendi, & adversus errantes asserendi, non actus externos, civiles, coactivos, quales ad generalis Concilii convocationem requiruntur, exercendi, utpote qui ad potestatem civilem dominantem, non ecclesiasticam servientem pertinent. 2. Neque S. Petrus Hierosolymitanum Concilium convocasse legitur. convocaturus haud dubiè, si potestas hæc ei eximia fuisset. 3. Neque Papa S. Petri sive in eminentia Apostolica, sive in communi munere Pastorali successor est. Sunt igitur meræ λῆψεις ἐν ἀρχῇ.

ARG. II. In Vet. Test. non Pontifex, sed pii Reges ac Principes hoc jure usi sunt. Non Aharon, sed Moses solennes conventus populi ex Dei mandato indixit, confectis duabus argenteis tubis, quibus uteretur למקרא העדה *ad convocationem cœtus*, Num. X.1. Idem fecisse Josuam, Davidem, Salomonem, Ezechiam, Josiam, ex eorum historia constat.

Resp. Reding: *1. In V. T. in dubiis juris etiam judices politici ad Sacerdotes recurrere debuerunt, Deut. XVII.8. Mal. II.7. 2. Paralip. XIX.10. Stante verò liquido juris Divini sensu in dubiis facti Reges potuerunt ferre sententiam, & exequi decreta Sacerdotum. 2. Moses insuper etiam Sacerdotis munus obivit, Psalm. XCIX.6. Josua, David, Solomon etiam Prophetæ fuerunt, 1. Reg. II.27.* Ib. p.69.70. Resp. De locorum Deut. XVII.8. Mal. II.7. sensu infra viderimus. 2. Concilii convocatio non est inter dubia juris Divini, sed actus jurisdictionis externæ, quæ non Ecclesiæ, sed Magistratui, ceu executori non decretorum ecclesiæ, sed tabularum Divinæ legis, competit. 3. Moses fuit כהן non *Sacerdos*, sicut Aharon, post Aharonem scilicet, (nam ante Sacerdotium Aharoni commissum, Sacerdos esse potuit, æquè ac alii Patresfamilias, & primogeniti) sed *Minister* Dei in civilibus, uti Aharon in ecclesiasticis. Est enim vox כהן generalis, quemlibet *ministrum, officialem* denotans. uti etiam Apud Arabes כהן *ministrandi* notionem habet. 3. Josua, David, Solomon, ceu Divinitus extra ordinem inspirati, Prophetæ etiam fuerunt, & ceu tales Divina prolocuti sunt; at ut Reges, eminente potestate præditi, sacros etiam conventus indixerunt, gubernarúntque. quod vel inde manifestè liquet, quia nullus unquam Sacerdos conventus indixisse legitur, Reges verò perpetim; ut manifestum sit, ab iis, ceu civilibus, non ecclesiasticis personis ita factitatum.

ARG. III. Convocandi potestas pendet ab exteriori jurisdictione. Ad eam enim pertinet tractare de loco, tempore, forma publicorum conventuum, de sumptibus illuc erogandis. Atqui exteriorem jurisdictionem in Ecclesiam non habet Pontifex, quippe quæ à potestate architectonica dependens, jure naturali convenit summo Magistratui, uti ex Rom. XIII.1.4. liquet.

Resp. Reding: *1. Pontifici competit illimitata potestas solvendi & ligandi; ac proin in eodem est eminens potestas, cui omnes animas subesse S. Paulus jubet; & cujus materia conveniens in hæresium discrimine est indictio Concilii. 2. Tum in V. T. etiam Pontifici competiit potestas authoritativè exponendi jus Divinum & ceremoniale, & judiciale, ita ut sententia ejus in foro etiam externo ligaverit, in causis civilibus & criminalibus summa potestate in Regibus residente. 3. Denique tempus, locus, forma conventuum, &c. ceu accidentia & circumstantiæ ad Magistratum politicum respectum habere possint nonnullum, ut*

C eorum

eorum consilium & auxilium imploretur; non item substantia, quæ limites politicæ potestatis excedit. Ibid. pag.70. Resp. 1. Illimitata ligandi & solvendi potestas soli Christo Domino convenit, & à solo Antichristo illegitimè usurpatur. 2. Potestas supereminens,cui S.Paulus omnem animam subjicit, illa est, quæ gladio temporali munita, & propter terrorem,& propter conscientiam obligat. adeóque architectonica civilis, non ministerialis ecclesiastica. 3. Pontifex Vet. Test. nec Papæ typus fuit, sed solius Christi; nec jus Divinum ita authoritativè exponere potuit, ut ad os legis Divinæ alligatus non fuerit; nec ad authoritatem suam pertinere putavit, ut conventus indiceret, cùm id Regibus solis incubuerit; nec suam, sed solius legis Divinæ sententiam à se, præconis more,indicatam in quolibet foro ligare, putavit. Nihil igitur Papæ externam jurisdictionem involanti inde seritur metitúrve. 4. Cùm indictio Concilii,non ipsa Concilii substantia, sed ejus accidens necessarium sit,illud politicæ potestati competere tantò magis potest,quantò magis eadem pars substantiæ Concilii meritò habetur.

ARG. IV. Convocatio & indictio Concilii est opus humani ordinis. Atqui ordinis humani vindex & curator non est Papa, vel quilibet alius ecclesiasticus servus,sed summa potestas civilis. Unde Principes Ecclesiæ futuros esse nutritios,Esaj.XLIX.23. prædicitur. Et pertinet ea ordinis externi sanciendi potestas ad eos,qui sunt κατακυριεύοντες τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐξουσιάζοντες,de quibus Christus Matth.XX.25. loquitur.

RESP. REDING: 1. *Ordo humanus in lumine fidei fundatus ad exteriora se quoque extendit, veluti Sacramenta, &c. Et requirit id Hierarchica regiminis subordinatio, inprimis Hierarchia Ecclesiastica in supernaturali fidei lumine radicata.* 2. *Nec Matth. XX.25. negatur jurisdictio externa Ecclesiæ, sed humilitate & modestia exercenda asseritur,* 3. *Esaj.XLIX.23.etiam Reginæ inter Ecclesiæ nutritias reponuntur. An ergo penes easdem est Ecclesiæ regimen?* Ib. p.70.71. Resp.1. Ecclesiæ potestas ad exteriora nonnulla se extendit, sed ministrando, prædicando, œconomicè dispensando, non heriliter imperanda. 2. Hierarchiam & jurisdictionem propriè dictam non Ecclesia Christi, sed Babylon Magna, quæ Mysterii & sacrorum prætextu Regnum in Reges & populos terræ gerit, Apoc.XVII.5.18. sibi arrogat. 3. Apostolis Matth.XX.25. quodvis dominium interdicitur. neque humilitas & modestia, maximos etiam Reges decens, dominium distinguere potest. 4. Quidni Reginæ, summa potestate præditæ, cujusmodi nonnullæ in Hispania, Anglia, alibi fuerunt, æquè ac Reges,externo Ecclesiæ regimine defungi possint debeantque?

ARG. V. Sive convocandum est Concilium, sive in eo consultandum & definiendum,sive definitiones exequendæ, requiritur auctoritas coactiva vel coercitiva. quæ ad Papam nullo jure pertinet,cùm Ministrorum Ecclesiæ non sit imperium,sed *διακονία,ministerium.*

RESP. REDING: *Potestas coercitiva sub clavium potestate Petro & Papæ tradita est; & contra refractarios à brachio Seculari adjuvatur.* Ib. p.71. Resp.1. Clavium potestas in earum Ministris non coercitionem & dominium, sed officium merè ὑπηρετικὸν ponit: in earundem Domino, Christo, qui aperit,nemine claudente, & claudit, nemine aperiente, Apoc.III.7.utrumque supponit. 2. In iis,quæ exteriorem ordinem, sive in politia,sive in Ecclesia

Ecclesia concernunt. Politicus Magistratus principale, non adjuvans; imperans, non exequens officium exercet: & imperata Ecclesiæ Ministri exequuntur.

ARG. VI. Concilia plerunque indicuntur, cùm veritas fidei & pax Ecclesiæ turbatur. Atqui turbatur ea quandoque ab ipsis ecclesiasticis. Si igitur summi Magistratus auctoritas coactiva non præesset ordini, confusio major ex schismate ecclesiasticorum oriretur, dum alii agerent in alios, & velut retiarii cum sequutoribus committerentur.

RESP. REDINO: 1. *Pax Ecclesiastica ab Imperatoribus etiam apostatis, hæreticis, turbari potest; & Ecclesiastici in hæresin prolapsi eosdem in partes suas trahere possunt. Quid tum facto opus? 2. Fidei dogmatum in Ecclesia tuendorum infallibile remedium non aliud est, quàm Papæ & Concilii in sanciendis fidei dogmatis authoritas.* Ib. pag. 71, 72. Resp. 1. Si Princeps non fuerit consentiens Ecclesiæ, indulgens tamen, Ecclesia, quod è re fuerit, decernet. Sin indulgere nolit, carebit Concilio, & interiore communione cum Christo capite, & fidelibus contenta, iniquitatem temporis, donec lætiora Deus, tolerabit. 2. Non Papæ, non Concilii, cùm sine utroque Ecclesia consistere possit, sed verbi Divini authoritas, & *Spiritus* S. operatio tuendæ puritatis fidei remedium certissimum sunt.

ARG. VII. Papa ipse fieri potest reus, ac proinde in Concilio judicandus. Non igitur ipsi competit jus ordinarium & perpetuum indicendi Concilia. Ita in eo ipso, quod Protestantes superiori seculo expetebant, Concilio de Papæ authoritate & doctrina controversia disceptanda fuit.

RESP. REDINO: *Suprema Majestas Pontificis, æquè ac jura supremæ potestatis in Politico Magistratu, à subditis, citra perduellionis crimen, in controversiam vocari nequit.* Ibid. *p.72. Resp.* Quicquid de Majestate civili fiat, (constat tamen, Principes imperii limites transgressos quandoque in jus legitimè vocari) at Papæ Majestas non aliud est quàm *imagens elatio* hominis peccati supra omne Numen. ob quam & à Sanctis omnibus judicari potest, & severum Dei judicium quandoque subiturus est.

ARG. VIII. Etiam antiquitus jus convocandi Concilia non Pontifices, sed Cæsares tenuerunt. Nicænum indixit Constantinus M. Constantinopolitanum I. Theodosius Senior, Ephesinum Junior, Chalcedonense Martianus. Imò omnia antiquitus Concilia ab Imperatore coacta fuisse, probatum dedit Nilus Thessalonicensis, libro contra primatum & tyrannidem Papæ scripto. Quin ipse Carolus V. vetus illud jus Cæsarum sibi vindicare in animo habuit. Nam in recessu Comitiorum Ratisbonæ An. 1532. habitorum promittit, si indictionem Concilii Generalis impetrare nequeat, se convocaturum ejusmodi Concilium, in quo controversiæ de religione ortæ componantur, atque ut hoc faciat, ait *sibi incumbere ex officio, ex potestate Cæsarea, ex debito,* & quæ sequuntur. Atque id ipsum etiam asserebant Archiepiscopi, Moguntinus, Coloniensis, Trevirensis, Magdeburgensis, Bremensis, Salisburgensis, alii. Quæ causa est, quòd Paulus III. literis ad ipsum datis octavo Cal. sept. An. 1544. Carolo V. id verbis acerrimis exprobravit.

RESP. REDING: 1. *Nicænum Concilium ex Sylvestri sententia à Constantino: Constantinopolitanum I. à Damaso: Ephesinum I. Cælestini; Chalcedonense Leonis authoritate indicta esse, idonei authores testantur. 2. Accessit iisdem authoritas Imperatorum, non quòd sine ea rata apud Christianos futura non essent, sed quia Concilia in eorum ditione celebranda fuerunt, & lege cautum fuit, ne eorum injussu Collegia vel cœtus haberentur. 3. Carolus V. non Concilium se indicturum, sed Comitia Imperialia convocaturum minatus est. Neque exprobrationem Pauli III. eam ob rem refutavit, sed in Romanæ Sedis reverentia perstitit.* Ib pag. 72. 73. Resp. 1. Authores posteriores, qui contra antiquiores, & actuum ipsorum fidem testes inducuntur, idonei non sunt. Aliqui etiam de Pontificum consensu, non authoritate intelligendi sunt. Ita Synodus VI. quæ *Act. 18.* Constantinum & Silvestrum Nicænum congregasse dicit, accipi debet, cùm & ipsa fateatur, se *per Imperialem sanctionem* congregatam esse. Ruffinus *lib. X. 1.* Constantinum Nicænum Concilium indixisse scribit *ex sententia*, id est, consilio, consensu, non authoritate, *Sacerdotum*, qui circa Constantinum degebant, non vel Papæ, vel Papæ solius. Sin aliter, cum Eusebio, Athanasio, actis ipsius Concilii pugnat. *Ex mandato* Damasi Theodosium I. indixisse Concilium Constantinopolitanum I. non dixit Theodoretus *Histor. Eccl. V. 9.* sed ex Bellarmino Redingius, ex Christophorsono Bellarminus deceptus dixit. Theodoretus enim hoc solum scripsit, *ἐκ τῶν πέρυσι γραμμάτων* &c. *ex literis* (non mandato) *superiore anno missis &c.* Ephesinum non sine consensu Papæ à Theodosio Juniore coactum esse, ex Prospero & Evagrio liquet: at Papæ, non Imperatoris authoritate & imperio coactum esse, testis nemo est. De Chalcedonensi infra. 2. Conciliorum ab Imperatoribus indictorum olim non eæ fuerunt causæ, quas ex Bellarmino Redingius protulit (quanquam & illæ quoad jus Divinum hodie æquè valent) cùm illas S. Patres vel Episcopi Romani nunquam allegaverint; sed hæc potius, quòd Imperator olim, non Papa, universalem potestatem habuit, nondum sibi à Papa, scenico post Imperatore facto, raptam. 3. Quoad Carolum V. pro me Redingio respondeat ipse Papa Paulus III. qui in Epistola ad Cæsarem An. 1544. data acerrimè ei exprobravit, quòd *Imperialem conventum, in quo de Religione, cæterisque rebus agatur*, promiserit, suppresso ubique nomine Papæ. Quid *Imperialis conventus, in quo de religione agitur*, aliud quàm Concilium, Imperatoris, non Papæ imperio coactum sonat? An ad finem usque vitæ in Sedis Romanæ reverentia perstiterit Carolus, nec ne, historia ejus ignorare nos non patitur.

ARG. IX. Ut nihil dicam de consensu Patrum, Hieronymi, Liberii, Sozomeni, Socratis, aliorum; sanè ipse Æneas Sylvius postea factus Papa lib. 1. de Concilio Basileensi hac utitur ratione: *Quid erit remedii, si criminosus Papa ecclesiam perturbet, si animas perdat, si fidei contraria prædicet, & hæreticis dogmatibus subditos imbuat?* Sed & Cardinalis Nicolaus Cusanus fassus est, octo generalia Concilia ab Imperatoribus convocata esse, inde concludens: *Concilium fore legitimum, etiam à Papa non convocatum.* Confer Bullingerum de Conciliis lib. I. cap. 7.

RESP. REDING: 1. *Patres id unum testantur, Imperatores convocasse Concilia, non tamen ex propria authoritate, sed ex jussu & consensu Romani Episcopi. 2. Æneas Sylvius, quæ juvenis incautè scripsit, Papa factus retractavit. 3. Si Papa hæreticus evaderet, Papa esse desineret, & Concilio Acephalo contra ipsum procedere, novique Papæ electionem procurare liceret.* Ib. pag. 73. 74. Resp. 1. Jussu Papæ Imperatores olim Concilia indixisse, Patrum nemo

mo testis est. Nondum quippe eò audaciæ Pontifices pervenerunt, ut Imperatores jubere auderent; quin potiùs Imperatorum jussa humiliter ipsi capessiverunt. Consensus verò eorum esse potest, qui suadendi, approbandi, non jubendi, decernendi authoritate pollent. 2. Æneas sobrius fixit, qui inebriatus Babylonis poculo, adeóque sana mente privatus refixit, non fascinatus, ut Galatæ quondam, sed effascinatus penitus. 3. Si Cardinales, Episcopi per se ad Concilium venire possunt, in nomine Christi igitur, sine authoritate Papæ, adeóque etiam Imperatorum, Regúmque jussu, congregari iisdem integrum erit.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Concilia congreganda sunt in nomine Christi, Matth. XVIII. 20. Ergo à Papa, qui in his terris obtinet vicariam authoritatem Christi.* Resp. negari sequelam, 1. Quia sic multæ particulares congregationes non convocatæ à Papa, non fierent in nomine Christi. 2. Quia Papa non obtinet vices Christi. 3. Quia *in nomine Christi congregari* est in Concilio, sive extra illud, propter Christum, & ejus auspiciis ac spiritu, cum voluntate ipsum solum ex Verbo Dei audiendi & sequendi congregari, non auctoritate Christi visibiliter in se, vel vicario aliquo præsentis.

EXCIPIT AUG. REDING: 1. *Qui in Christi nomine seu authoritate congregantur, mandato ejus, qui Christi vicariam authoritatem obtinet, congregantur non objectivè, propter Christum, seu finem, & objectum motivum; sed subjectivè, ita ut Christi authoritas illi, qui in nomine ejus operatur, inexistat, quia Christus in medio illorum, qui in ejus nomine congregantur, existere voluit. Proin authoritas congregandi visibilis sit oportet, propter quam neglectam visibiliter ac publicè pro Ethnico & Publicano haberi aliquis possit. Talis autem non est nisi Papæ. 2. Concilia particularia absque Papæ approbatione, non absolutè, sed secundùm quid, seu participativè, in nomine, seu authoritate Christi & vicarii ejus, instituuntur.* Ibid pag. 74. 75. Resp. 1. Exceptio tota putri vicariæ potestatis Papæ fundamento nixa evanescit. An, Redingi, vetera Oecumenica Concilia, non Papæ, sed Imperatorum authoritate, jussu congregata, in nomine Christi congregata non sunt? Apagesis insaniam! 2. In nomine Christi ut fiat aliquid, requiritur sanè authoritas Christi præcipiens, efficiens, Spiritus & verbum Christi; neque hoc solum, sed insimul materiæ, formæ & finis actionis illius cum voluntate Christi conformitas, ita ut tota natura talis sit, qualem Christus pro sua agnoscere possit. Alias nullum Concilium ab eo, cui convocandi jus sit, congregatum errare posset, cùm congregatis in nomine suo præsentiam suam Christus addixerit. Atqui particularia Concilia sic congregata errare posse, *oi iz ciuuZac* fatentur. 3. Si in nomine Christi congregari, non aliud est, quàm authoritate vicarii Christi visibilis congregari, in cujus igitur nomine, Redingi, congregantur Cardinales tui, quoties mortuo Papa, adeóque invisibili, ad eligendum novum Papam, visibile scilicet ecclesiæ caput, congregantur? Oedipus ego esse possum, si tu Davus. 4. Agnoscit Jesuita Salmero *Evangel. histor. tom. 4. pag. 3. tract.* 10. nihil hic de celebrandis Conciliis Christum præscripsisse, sed *pium Christianæ unitatis consensum, & communem orationis fidelium efficaciam* commendâsse. Non ergo authoritatem convocantem ille intellexit. 5. Ut publicè & visibiliter pro Ethnico & publicano haberi aliquis possit, non visibilis Christi vicarius, sed Ecclesia visibilis, ex Christi præscripto gubernata requiritur. 6. Particularia Concilia in nomine Christi, non *absolutè*, sed *participativè*, hoc est, authoritate immediata

non Christi,sed Papæ,adeóq; in nomine & authoritate Christi in vicaria illa potestate præsentis,neque aliter,coalescere posse,dicere spermologus noster potuit;at probare potest nunquam. Qui ita coalescunt,non servi & membra Christi,sed mancipia futilia Papæ existunt.

OBIECT. II. *Potestas civilis non potest omnes cogere, sicut Papa. Huic enim subsunt omnes Christiani quoad Ecclesiasticas actiones : illi quoad civiles actiones nunquam subsunt omes, quoad Ecclesiasticas nulli. Ergo hoc jus competit Papæ.* Ita Scipio Messanensis contra Paulum Servitam. Resp. negari antecedens 1. Quia Papæ Christiani omnes non subsunt,sive quoad civiles, sive quoad Ecclesiasticas actiones. *Usurpatio* juris est,non *jus* legitimum. 2. Quia in Ecclesias Orientales vel Occidentales à comunione ejus separatas, ne quidem *usurpatione* imperium habet. 3. Quia in laicos, qui pars etiam essentialis sunt Concilii,Papa non habet imperium quoad potestatem coactivam. 4. Quia Papa, quà talis, nullam omnino habet potestatem coactivam. 5. Quia summus Magistratus civilis vel *unus* , vel multi *consensione unus* , velut Imperator, Reges, Principes, Respublicæ Christianæ omnes consentientes in unum votum,totum orbem Christianum cogere possunt.

Excip. Reding: 1. *Sic legitima Concilii Oecumenii convocatio impossibilis erit, quia nunquam Imperatoris & Regum omnium Principúmque consensus sperari potest : cùm Principes nonnulli, sub quibus Orthodoxi Episcopi sunt, hæretici, schismatici, infideles esse possint. Ita Concilio Nicano Johannes Episcopus Persa, non Imperatoris, sed Regis Persarum subditus, & Armeniæ Episcopi quinque interfuerunt. 2. Papæ ovium omnium curam Christus commisit.* Ib. p.75.76. Resp.1. Tuo te,Redingi, telo sauciasti. An enim Papa tuus efficere potest, ut Concilio Oecumenico intersint Patriarchæ, Episcopi Orientis, Turcæ subditi? An ut intersint Galli, Hispani, Veneti, invitis Regibus dominísque suis? Si igitur Principes consentientes ob quorundam dissensum Concilium Oecumenicum convocare nequeunt: neque Papa convocare poterit, quia Principes non pauciores dissentientes obnitentésque habere potest. 2. Concilium Christiani orbis absolutè Oecumenicum tam non convocare hactenus licuit,licebítque deinceps Papæ, quàm non Imperator Principes omnes consentientes convocare potest. 3. Neque etiam Persæ Armeniíque Episcopi ad Concilium Nicænum authoritate Papæ, sed potiùs amore Christi, Ecclesiæ, Imperatoris Christiani, pióque adeò Zelo allecti sunt. 4. Sufficiet tandem,si præsto sint tot Conciliorum membra,quot consentientibus jubentibúsque Principibus præsto esse poterunt, cùm vel duobus aut tribus in nomine Christi coactis præsentiam suam promiserit. 5. Cœtera principium petunt.

OBIECT. III. *Concilia Provincialia convocantur à Metropolita: Nationalia à Patriarcha. Ergo Generalia convocari debent à Papa primæ sedis Episcopo.* Ita Scipio Mess.p.150. Resp.negari sequelam. 1. Quia Nationalia & Provincialia Concilia indicuntur ordinariâ lege à Magistratu sancita & approbata. At Concilium Generale est extraordinarium, ob causam hæreseos vel schismatis ab ipsis Ecclesiasticis plerumque excitati. Proinde hîc Magistratus debet succurrere Ecclesiæ intus laborantis malo. Neque jus tale Concilium

convo-

convocandi lege aliqua obtinet Papa. Aliàs omnia Generalia Concilia convocâsset, quod non est factum. 2. Quia Papa hodie non amplius primæ sedis Episcopus est. Olim Roma princeps orbis locus fuit, non hodie. 3. Quia ipsi Metropolitæ & Patriarchæ facti sunt jure humano Ecclesiastico, non Divino.

EXCIP. REDING: 1. *Nulla extat lex ordinaria Magistratus Politici, cujus vigore Patriarchæ aliique particulare Concilium indicere queant. Valentinianus sanè, Sozomeno lib. VI. 7. teste, ad se tale quid pertinere negavit.* 2. *Papam verò lege certa obtinere potestatem indicendi generale Concilium, ex Canonibus in Decreto Gratiani Distinct. 17. liquet.* Ib. pag. 76. Resp. 1. Eadem lex, quæ omnem animam potestati eminenti subjicit, etiam Patriarchas, Episcopos, humano jure tales, conventus indicentes ab authoritate Politici Magistratus suspendit. Quot quæso particularia ejusmodi Concilia à Carolo M. in Germania, Francia; Regibus Hispanis Toleti, Bracharæ indicta sunt? Legat Redingius vel apud ipsum Cusanum *de Concord. Cathol. cap. 9.* Quin ipse Gregorius M. id juris agnovit, qui *lib. IX. Epist. 54.* Theodoricum Regem, ut Synodum cogeret, hortatus est. 2. Valentiniani Imp. facto te ipsum, Redingi, premi, cur non vidisti, palpasti? Concilii etiam non generalis potestas ab eo Episcoporum precibus petita, ab eo data est. Curiosiùs religionis apices, velut τῆς ὁμοουσίας vocem, perscrutari noluit. At de Concilio, gratificaturus respondit: *Conveniant, quo voluerint, loco.* 3. De Canonibus Pontificum ipsorum infra.

OBIECT. IV. *Illius est cogere Concilium, qui Christianos de rebus fidei potest instruere. Hoc autem possunt Sacerdotes, non Cæsares.* Scipio Messanensis lib. cit. Resp. 1. In Concilio distinguenda sunt ea, quæ pertinent ad *ordinem*, ab iis, quæ pertinent ad ejus *causam*, quæ merè est Ecclesiastica. Quæ *ordinis* sunt, pertinent ad Potestatem civilem. *Causa* verò est Christi, & disceptatur ab iis, qui ejus nomine in Concilio congregantur. Fallit igitur antecedens, quia coactio Concilii pertinet ad *ordinem*, adeóque est summi Magistratûs: instructio autem de rebus fidei ad *causam*, quæ disceptatur ab iis, qui ad Concilium vocantur, quales sunt Pastores, Doctores, aliíque ab Ecclesia delegati. 2. Ipsa quoque instructio de rebus fidei quomodo competere potuerit circa tempora Concilij Episcopis plerisque omnibus Pontificiis, judicent æqui æstimatores. Ipse Claudius Espensæus ementitum schema personatis illis Episcopis detrahit his verbis: *Certè ex nostratibus Episcopis, qui Tridenti & Bononiæ pars aliquota fuerunt, nemo per se, quod quidem audiverim, docet. Ludimúsne in re adeò seria? An potiùs hac decretorum specie reformationem poscentibus illudimus?* Confer ejusdem concionem Bellovaci habitam p. m. 918. &c. Et dicamus quod res est, nimirum in Papatu nihil humilius, nihil cura Episcopi indignius censeri, quàm instruere de rebus fidei, docere, prædicare.

EXCIP. REDING: 1. *Causam Concilii Ecclesiasticam esse, fateris ipse. Quomodo igitur supra eam potestati coactivæ Magistratus Politici subjecisti?* 2. *Indictio authoritatem præstat nomine*

mine Christi de causis fidei decernendi. Hoc igitur Ecclesiastici juris est, non Politici, ad quod indictio respectum habet solùm ob circumstantias nonnullas, locum, tempus, sumptus, &c. 3. Licet Episcopi plerique in Concilio imperiti sint, Christus tamen semper providet, ut ex virorum fidei doctrina & pietate præstantium sententiis ex illibato Dei verbo veritas decernatur. 4. Episcopi imperiti veri Episcopi sunt, quia alias imperitia iis exprobrari non posset. uti Contarenus Card. in Comitiis Ratisbonensibus A. 1541. Protestantes Theologos simili argumento, Pallavicino lib. IV. 14: 13. 14. laudante, convicit. Id. p. 76. 77. Resp. 1. Cavillaris, quia mentiris strenuè, Redingi. Ubi enim causam Concilii, de qua consultatur, quæ definitur, potestati coactivæ Magistratus Politici subjeci? Causa solius Dei, Christi est, ex solius Dei verbo exponenda, definienda. At consultatio de causa, ejusdémque executio in foro quidem non conscientiæ, sed societatis externæ, Magistratui Politico, ceu custodi tabulæ utriusque, subjacet. 2 Indictio potestatem impertitur conveniendi, deliberandi, definiendi. Ut verò rite hæc fiant, convenienter voluntati non Papæ, non potestatis politicæ, sed Dei, Christi, adeóque in nomine Christi fiant, oportet. 3. Quid Episcopis imperitis, juris Divini ignaris, cum Concilio? Larvæ sunt, statuæ carnales sunt, ad subsellia tyronum, discentium detrudendi, non ad cathedram docentium, consultantium, definientium evehendi. An in nomine Christi, qui præsentiam promisit, congregantur, qui verbum ejus nesciunt, adeóque Spiritu Christi non reguntur, & tamen jus consultandi, definiendi dignioribus ereptum sibi arrogant? 4. Episcopi imperiti ita veri Episcopi sunt, uti mus farina aspersus dominus pistrini est. Libuit tibi, Redingi, ceu lusco in Regno cœcorum duci, Episcopos tales cum Cardinalibus tuis, Contareno, Pallavicino, laudare, vel saltem excusare, quia Regnum Pontificium talibus scatere non ignoras, atque iis palpum obtrudere è re tua esse, judicas. At verè piis, cordatis, ceu רעים אוילים *Pastores stulti* (Zachar. XI. 15.) *ἐν ὑστέροι ἀριθμῷ ὠσί.*

OBIECT. V. *Concilium Chalcedonense actione 1. habet, Dioscoro Alexandrino non concessam inter Episcopos sedem, eò quòd Synodum fecisset sine authoritate Pontificis. Ergo agnovit, potestatem hanc convocandi competere Papæ.* Respondeo, non sequi, quia Concilium loquitur de authoritate socia R. Pontificis, non solitario ejus privilegio. Dioscorus Ephesi sine consensu R. Pontificis Concilium habuit. Hoc rectè reprehensum Chalcedone à Paschasino & Lucentio à Leone Papa eò legatis, quia moris fuit, ut omnes Patriarchæ aut per se, aut per alios Conciliis interessent. Fas igitur erat ipsius consensum non negligere.

EXCIP. REDING: 1. *In Concilii Chalcedonensis Act. 1. Dioscorus reprehensus est, quòd sine Papæ, urbis Romæ, quæ est caput omnium Ecclesiarum, ceu Apostolici viri, authoritate Concilium celebraverit. Non igitur de socia, sed solitaria & superiori omnibus authoritate Papæ Chalcedonenses loquuntur. 2. Suffragatur ei Concilium Romanum IV. sub Symmacho, in quo Episcopi omnes Theodorico dicente, se convocâsse Synodum, reclamarunt, asserentes, id Papæ esse, non Regis; neque acquieverunt, donec Rex literas Papæ proferret.* Ib. pag. 75. Resp. 1. Romam caput esse ecclesiarum omnium, non Chalcedonensis Synodus, sed Paschasinus, Papæ legatus, dixit. Quòd si in Synodo nemo titulo illi reclamavit, nemo pariter laudâsse eum legitur. Neque nos reclamamus titulo, si sano sensu *κεφαλὴ caput* pro primo accipiatur. quomodo voces ראש, *κεφαλὴ, caput* veteribus *primum* significâsse,

quia

quia caput non dominans tantùm, sed etiam primum corporis membrum est, Salmasius *de Primatu Papæ pag. 39.* comprobat. Ita Ephesina Synodus Cyrillum, licet is Papa Romanus non fuerit, *τὴν κεφαλὴν τῶν συνειλεγμένων ἁγιωτάτων ἐπισκόπων caput congregatorum Sanctorum Episcoporum*, non dominans utique, sed primum membrum, nuncupavit. Contingere tamen potest, ut primi fiant ultimi. Atque utinam non ita Romanæ Ecclesiæ coram Deo & electis omnibus contigisset! 2. Concilium Romanum IV. sub Symmacho fuit particulare ex Liguria, Amilia & Venetiis coactum, non generale. de quo disputamus. Et exemplo particulari plurima alia opponi possunt. Licet verò Rex dixerit, *Papam in colligenda Synodo voluntatem suam declarasse*, nihilominus Synodus ipsa in actis *ex præcepto gloriosissimi Regis Theodorici diversis è regionibus congregata* dicitur; quin & ipse Papa ingressus Regi pro convocatione Synodi gratias egit. Authoritas igitur convocationis penes Regem, consensus penes Papam fuit. Ne dicam Episcopos à Symmacho invitatos perfrictæ frontis adulatores ejusdem fuisse, qui etiam Symmachum accusatum absolverunt eo argumento, *quòd ejus imbecillitates B. Petri meritis compensentur.*

OBIECT. VI. *In Epistola Marcelli R. P. disertè habetur ex traditione Apostolorum, Concilia nonnisi Romani Pontificis authoritate celebranda esse. Quæ epistola à Concilio Niceno acceptata est, teste epistola Alexandrina Synodi ad Felicem Papam.* Scipio Henr. Resp. 1. Canon hic ex Marcello citatus est suppositititius, tum quia inter Canones Apostolicos non reperitur: tum quia legatio Papæ ejus in Synodo Nicena non meminit: tum quia Patres Nicæni non Canonem, sed morem, non potestatem universalem Papæ, sed parilem cum aliis canone sexto agnoscunt. Est igitur Marcelli Epistola pura puta rapsodia, quales & reliquæ decretales veterum Pontificum Epistolæ. 2. Epistola Alexandrinæ Synodi ad Felicem est κίβδηλος, uti vel hinc constat, quòd ait, *Athanasium Romà à Felice Pontificalis honoris consecrationem accepisse*, cùm nec Felix tum temporis Romæ Episcopus fuerit, nec Athanasius factus ex diacono Episcopus Alexandrinus unquam Romam viderit. Unde ne ipsi quidem Baronio ea epistola probatur, uti patet ex Annal. An. 357. Sect. 66.

EXCIP. REDINO: 1. *Refutatio hæc procedit ex authoritate merè negativa. 2. Licet legatio Papæ in Synodo Nicena Canonis illius non meminerit, ejus tamen renovatio ex Julii I. epistola ad Orientales exarata, & à Socrate, Sozomeno, Nicephoro memorata evincitur. 3. Fateris saltem, Nicenos meminisse consuetudinis, cujus vi Concilia Pontificis authoritate indici oporteat. 4. Veterum verò Pontificum Epistolas puras putas rapsodias appellare, petulantis ingenii indicium est.* Ib. pag. 77. 78. Resp. 1. Testimonium negativum non omnino invalidum ibi est, ubi testimonium necessariò dicendum fuerat. At Canon ille, siquidem Apostolicus est, inter Canones Apostolicos relatus esse debuit. Neque tacuisset legatus Papæ, siquidem tale quid promi, Papæ non parùm interfuit. 2. Julius I. apud Socratem *lib. II. 13.* Antiochenis inter alia respondit, *Ecclesiasticum Canonem præcipere, præter Episcopi Romani sententiam non oportere κανονίζειν τὰς ἐκκλησίας.* hoc est, uti Christophorsonus, *decreta Ecclesiis sancire*, vel, uti nuper Valesius meliùs reddidit, *quidquam ab Ecclesiis decerni.* qui posterior, Pontificius licet, observavit etiam, licet de Julio ita scripserit Socrates, & cum eodem Sozomenus, nuspiam tamen id in Epistola

Julii legi. De quo quicquid fiat, de Concilii convocatione ne γρῦ quidem vel Socrates etiam, vel Sozomenus, vel Nicephorus commemoravere, sed id omne est à παρεργολαβίας Cassiodori. 3. Ubi verò, Redingi fassus sum, Nicænos meminisse *consuetudinis*, cujus vi solius Pontifici Conciliorum convocatio soli competat? Pro more tuo vetere Argus, vides, quod nemo videt, & quod non est, & figmenta tua Monachis tuis propinas. De *Dimore* locutus sum, quo sicut Romanus Patriarcha Occidentalibus Provinciis præest, sic Alexandrinus Provinciis Ægypti, Lybiæ & Pentapolis, atque Antiochenus & Hierosolymitanus etiam suis præfuere hactenus. cum quo more jus indicendi generale Concilium à Romano Pontifice prætensum è diametro pugnat. 4. Nullius ego petulantiæ reus sum, Pontificum veterum decretales *rapsodiæ* nomine insigniens. Vel sola illa Marcelli epistola testis locuples est. Merus quippe cento est, in quo describitur ferè totum caput tertium Epistolæ Jacobi, cui subjicitur ex priore Petri magna pars capitis primi, tum ex quarto ad Ephesios versus non pauci; & tandem reditur ad prioris Petri caput quartum. quomodo nunquam sanus quisquam scripsit. Ad extremum Consules adduntur Maxentius & Maximus. qui nulli fuerunt. Tu verò, Redingi, impudens & contumax ingenium prodis, qui decretalibus Pontificum quarum νοθείαν saniores Pontificii quique pridem agnoverunt, venerandæ antiquitatis fucum illinere nondum erubescis.

OBIECT. VII. *Leo Papa libr.1. Ep.93. scribit, se Coëpiscopis Concilium Synodi generalis indixisse. Ita Pelagius II. Epistolâ 1. ad Orientales scribit, authoritatem indicendorum Conciliorum generalium Petri singulari privilegio Apostolicæ sedi esse tributam. Quin & Sixtus III. profitetur, Valentinianum suâ authoritate Synodum vocâsse. Vnde Valentinianus requisitus ab Episcopis de Concilio, negavit, sibi fas esse talia perscrutari. Denique decretum Concilij Lateranensis Sess. 11. hoc jus tribuit Papæ.* Resp. 1. Testimonia pleraque sunt Romanorum Pontificum, fimbrias suas extendentium, qui in propria causa non possunt audiri testes. 2. Leo loquitur de Synodo Nationali. 3. Valentinianus non negat, suum esse convocare, sed τοιαῦτα πολυπραγμονεῖν, de rebus nempe fidei disceptare. 4. Concilium Lateranense fuit Antichristianum.

EXCIP. REDING: 1. *Saltem inde liquet, Pontifices veteres jus convocandi Concilia olim prætendisse. Atqui juri ei veneranda antiquitas usque ad tempora nostra detulit. Cúmque priores illos Episcopos Romanos pro piis, Orthodoxis & veris Pastoribus vos ipsi habeatis, absque legitimo titulo privilegium istboc prætendere non potuerunt. 2. Leo disertè dicit, se indixisse Concilium Synodi generalis, & ad illud convocâsse Episcopos & fratres suos Tarraconenses, Carthaginenses, Lusitanos, Gallos. Nationalis verò Synodus ex tam diversis Nationibus non congregatur. 3. Si Valentinianus Imp. sui fori non esse judicavit de rebus fidei disceptare, multò minùs in ejus potestate fuit Concilio authoritatem ad res fidei definiendas impertiri.* Id. pag. 78. 79. Resp. 1. Si potestatem convocandi Concilii Oecumenici Episcopi illi Romani, puta Julius, Pelagius, Leo, Symmachus, Marcellus, Damasus (hos enim Gratianus *Dist.* 17. producit) prætenderunt, nihil iis veneranda antiquitas ante invectam Oecumenicam tyrannidem detulit. Quis enim ante eam Papa Oecumenicum Concilium convocavit? Quis jus ei competere asseruit? Cedo tabulas! Quos verò Romanos Episcopos in fide Orthodoxos prædicamus (neque tamen veteres singulos tales præ-

prædicamus) eosdem in regimine degenerasse, & ambitionis nimiæ stimulis, Sathanæ astu, actos subinde fuisse, nulli dissimulavimus. 2. Concilium à Leone indictum nationale fuisse, vel inde conficere licet, unde tu contrarium probare contendis. Qui enim fuerant *Episcopi Tarraconenses, Carthaginenses, Lusitani* atque (non *Galli*, uti perperam Redingius, sed) *Callaici*? Atqui hi sub diœcesi Romani Patriarchæ erant omnes. Ex diœcesi verò Constantinopolitani, Alexandrini &c. neminem ille convocasse legitur. Fuit igitur omnino Concilium Nationale. quod *generale* dicitur καταχρηστικῶς, uti ipse Bellarminus, *cap.4.* exposuit. ex quo id discas licet. 3. Qui ob imperitiam de rebus fidei disceptare ipse nequit, ob potestatem tamen, quam eminentem habet, facultatem conveniendi, res fidei ex Dei verbo exponendi & suo sensu definiendi impertiri potis est. Ita Papa Innocentius X. fassus licet palam, se Theologum non esse, ob potestatem Papalem, Te quidem judice, authoritatem conveniendi, consultandi, definiendi præstare potuit.

QUÆSTIO II.

An in Concilio generali suffragandi potestas ordinariè sit penes solos Prælatos majores, hoc est, Episcopos & Archiepiscopos: extraordinariè verò penes Cardinales, Abbates, & Generales Ordinum?

Affirmat Bulla, in qua Paulus Papa ad residendum in Concilio & sententias dicendum vocat *Venerabiles Fratres suos, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, & dilectos Filios Abbates, aliósque, quibus id jure aut privilegio est concessum.* Scipio Henricus de his ait: *Isti soli in hisce caussis veri judices sunt. Reliqui verò, qui ad Concilium convenire possunt, convenire possunt ut consultores, vel disputantes, (quales Presbyteri, clerici minores, Doctores Theologi) vel ut Auditores, (quales Magistratus, notarii, custodes, famuli) judices verò nullo modo esse possunt.* Hæc mens Papistarum. Nos statuimus, in Concilio suffragari posse, quotquot dono & vocatione sunt instructi. *Dono,* qui pii, probi, docti. *Vocatione,* qui aut *ordinariè* ad docendum vocati, & missi sunt, quales Pastores aut Doctores; vel *extraordinariè* ab Ecclesia legati, quales Seniores, Presbyteri, & quilibet plebeji, ab Ecclesia missi. Argumenta Pontificiis opponimus sequentia.

ARG. I. Plerorumque, quibus Pontificii jus hoc tribuunt, nomen, ordinem, dignitatem, Scriptura & prima antiquitas ignorat. Quî igitur iis jure Divino hoc competit? Etenim jure Divino nulli sunt Episcopi à Presbyteris

 byteris

byteris distincti. Cardinalitia dignitas ne priscæ quidem ecclesiæ nota fuit. Abbatis in hodierna notione & nomen & res tum Scripturæ, tum Antiquitati est incognita.

RESPONDET AUG. REDING: I. *De institutione Episcoporum, Cardinalium, Abbatum aliàs.* 2. *Cùm ea demum Concilia legitima sint, quæ congregantur in nomine Christi, seu authoritate ejus vicaria in Papa residente, atque Episcopi, Cardinales, Abbates à Pontifice in partem solicitudinis Pastoralis vocati sint, meritò illi, ac nominatim etiam Monachorum præfecti, Abbates ad suffragandum, ex antiquo Ecclesiæ in Viennensi, Lugdunensi, Lateranensibus, septimo Orientali Concilio, more vocantur. Atque ad eam rem Abbates se Pontifici juramento obstringunt.* Tract. I. pag. 79. *Resp.* I. De institutione Episcoporum nos quoque alibi. Cardinales, Abbates Redingius tam bene ex jure Divino arcesset, quàm eorundem ministeria Secularia, ordines, & Papæ dominationem, cujus illi meri satellites tandem evaserunt. 2. Quo sensu in nomine Christi congregentur fideles, supra vidimus. Neque hic disputamus, in cujus solicitudinis partem Papa Episcopos, Cardinales, Abbates vocaverit, cùm certum sit, ejusdem vasallos, & in administrando Regno sub specie spiritualium merè terreno sive consultores, sive ministros esse omnes, juramento ad imperata facienda, & promovendum regnum obstrictos. Hæc vera causa est, cur suffragatores eos, non alios pientiores doctioresque etiam optet. 3. Cardinales, Abbates, quales inprimis hodie sunt, frustra in veteribus Oecumenicis Conciliis requiras. Eorum ne nomina quidem, nedum rem in iis reperias. Martinus Archimandrita Concilio Chalcedonensi subscribere noluit, jussitque Pulcheria ex eodem cœtu Monachos excludi, quia scilicet eorum est plangere, non docere. Si qui seriùs subscripsisse in Conciliis, inprimis Florentino, Lateranensi, Tridentino (in his enim Abbates & Generales ordinum subscripsisse Bellarminus concedit) leguntur, novo instituto ecclesiæ collapsæ & Papali tyrannidi obnoxiæ, exempla sunt, quæ authoritatem rei adferre nullam possunt.

ARG. II. In Synodo Hierosolymitana, omnium Conciliorum norma, suffragati sunt non Episcopi, Archiepiscopi, Cardinales, Abbates, sed Apostoli, Presbyteri & Ecclesia, Act. XV. 2. 16. 22. Vnde Paulus Act. XVI. 4. Civitatibus, per quas transibat, dicitur tradidisse δόγματα ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων κεκριμένα. Quid est δόγμα κεκριμένον nisi *sententia judicata?* Atqui ea tribuitur etiam Presbyteris.

RESP. REDING: *Disquisitio quidem in Concilio facta est non à solis Apostolis, verùm etiam à Senioribus, ceu consultatoribus; sed definitiva sententia à solis Apostolis lata est, utpote qui soli v. 7. 8-12. tacente tota multitudine v. 12. loquentes introducuntur. Seniores verò & Ecclesia definitam ab Apostolis sententiam ratam habuerunt, v. 22.* Ib. p. 79. 80. Resp. I. Non dicam, in rebus fidei hominum non alias partes esse, quàm disquirentium, consultantium, non verò propriè in foro scilicet soli & conscientiæ, definientium. de quo infra. Inde saltem, quàm futile sit consultantium & definientium discrimen, liquet. 2. Numquid etiam Apostoli Presbyteris indigebant consultoribus, sicut Episcopi tui imperiti, quos pro veris Episcopis tamen habes, talibus Theologis scilicet, ipsi caussidici potiùs quàm Theologi, opus habent? Plus est bene consulere, quàm ex consilio aliorum rem definire. 3. Si illi, qui in Concilio locuti sunt, rem definierunt soli, tum & Barnabas, qui Apo-

Apoſtolus non fuit, rem definivit; & novem Apoſtoli, qui locuti non leguntur, non definiverunt. Etiam qui tacent, conſentiendo, & in loquentium ſententiam pedibus eundo, definire poſſunt. niſi forte Epiſcopi veſtri, quorum plures, imperiti inprimis illi, Tacito potiùs quàm Ajo Loquutio in Conciliis litarunt, ex definientium numero eximi, atque Theologi conſultores Loquuteleji eorum locum ſubire debuerunt. 4. Quid verò multis? Non tantùm Act. XV. 22. dicitur: Tunc ἔδοξε *viſum eſt Apoſtolis, Presbyteris & Eccleſiæ toti* mittere Antiochiam legatos cum literis communi omnium nomine ſcriptis, in quibus v. 28. dicitur: ἔδοξεν ἡμῖν *viſum eſt nobis*, pariter ſcilicet omnibus, ſine diſcrimine ullo, *nullum onus imponere &c.* ut manifeſtum ſit, δόγμα *placitum, decretum* unum idémque omnibus pariter tribui: ſed etiam Act. XVI. 4. decreta Concilii Hieroſolymitani diſertè δόγματα κεκριμένα ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων καὶ πρεσβυτέρων *placita definita ab Apoſtolis & Presbyteris* vocantur. Presbyteri igitur in Concilio eo non tantùm conſultarunt, ſed etiam ſano ſenſu definiverunt.

ARG. III. Ad ſuffragandum in Concilio vocari poſſunt, quotquot facultatem habent judicandi de rebus ſpiritualibus, & donum diſcretionis. Neque enim amplius aliquid requiritur ad ſuffragandum. Atqui tales eſſe poſſunt ſinguli Paſtores, Doctores, Presbyteri, Plebeji ab Eccleſia delegati. Facit huc, quòd 1. Cor. XIV. 29. omnibus in Eccleſia Chriſti congregatis, qui videlicet munere ac dono prophetandi ſunt præditi, poteſtas loquendi, reliquis verò poteſtas judicandi conceditur.

RESP. REDING: *1. Supra ne diſceptandi quidem, nedum judicandi poteſtatem Valentiniano conceſſiſti. 2. Suffragari poſſunt, qui facultatem in rebus ſpiritualibus judicandi habent non privatim, ſed ex authoritate, ſeu in nomine Chriſti per Papam ad id vocantis.* Ib. pag. 80. Reſp. 1. Valentinianus, Sozomeno *Hiſt. Eccl. VI. 7.* teſte, ſuum eſſe negavit θειότερα πολυπραγμονεῖν, *negotia fidei iſthæc*, de quibus ſcilicet Epiſcopi diſceptabant, *curioſiùs perſcrutari.* An verò jure ita locutus fuerit, atque judicium de litibus Epiſcoporum rectè abdicaverit, non definivi equidem. Quid igitur hoc ad rem? Curam de fidei doctrina, infirmitatis ſuæ conſcientia, & errore Principum poſteriorum, judicium de fide Epiſcopis præter officium ſuum cedentium, Imperator ille, exemplo parùm laudabili, depoſuit. 2. Authoritatem ſuffragandi in nomine Chriſti præſtare ſolus is poteſt, qui vocandi jus habet. qualem Papam neutiquam eſſe, ex ſuperioribus liquet.

ARG. IV. Sententiæ in Concilio dicendæ poteſtas propriè eſt penes Eccleſiam, cui in perſona Petri Chriſtus dedit claves Regni Cœlorum. At Eccleſiæ cauſam agere poſſunt non ſoli infulati & purpurati, neque ſoli uncti vel raſi, ſed quotquot dono & vocatione ſunt inſtructi.

RESP. REDING: *1. Chriſtus authoritatem clavium Petro dedit cum ordine ad perpetuum Eccleſiæ ſtatum, ſiquidem ſuper ipſum tali authoritate munitum, ceu Petram, Eccleſiam fundavit. quæ niſi tranſeat in ſucceſſorem ejus, intelligi nequit. Habet igitur Eccleſia poteſtatem judicativam ex authoritate vicaria Succeſſoris Petri.* Ib. pag. 81. Reſp. 1. Claves in perſona Petri accepit Eccleſia, atque illas ad finem mundi retinebit. Si in perſona Petri Papa ceu ſucceſſor illas accepiſſet, una cum Papa vel moriente, vel recens electo, cla-

vium potestas interiret & rediret; atque ita eas Petrus *cum ordine ad perpetuum Ecclesiæ statum* non accepisset. Ecclesia verò Christo Petræ semel inædificata nec moritur, nec oritur, idoneúsque adeò clavium custos esse potest. 2. Reliqua non Petræ, sed arenæ futilium hypothesium innixa sunt.

ARG. V. Eadem praxis fuit Ecclesiæ primitivæ. Apud Socratem libr. 1. 9. Constantinus M. fatetur, seipsum ἐξέτασιν τῆς ἀληθείας, *veritatis disquisitionem* suscepisse. In Chalcedonensi, Evagrio libr. II. 4. teste, Legati Imperatoris, Senatores & Patricii ἐψηφίσαντο *decreverunt*, suffragiis redditis. Sed & Æneas Sylvius de Concil. Basil. lib. 1. fatetur, alios quàm Episcopos in Conciliis habuisse vocem decidentem. Quin in ipso Concilio Basileensi Presbyteri Bohemi sunt suffragati.

RESP. REDING: 1. *In veteri Ecclesia suffragari non poterant nisi legitimè vocati. Sed legima vocatio sine Papæ, vicarii Christi, authoritate nulla contigit.* 2. *Constantinus M. teste Socrate l. c. sibi non arrogavit munus dijudicandi vel disquirendi res fidei, sed Episcopos duntaxat ad concordiam cohortatus est. Quin sic Episcopos apud Rufinum lib. 1. cap. 1. allocutus est:* Deus vos constituit Sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque judicandi. 3. *Ex Evagrio hoc unum liquet, Imperatoris legatos in Synodo Chalcedonensi non decretum decisorium in causis ecclesiasticis, sed eo ab Episcopis lato executivum duntaxat tulisse. 3. Basileense Concilium Oecumenici characterem amisit, quando Papa illud revocante, in nomine Christi esse congregatum desiit.* Ib. pag. 81. 82. Resp. 1. Concilia vetera œcumenica, legitima utique, ab Imperatoribus, non à Pontificibus coacta esse, supra manifestum fecimus. Nondum scilicet inversus erat rerum ordo, ut Imperator Papæ subesset; uti procedente tempore contigit. Authoritatem proin suffragandi Imperatoris, non Pontificis vocatio contulit. 2. Constantinum M. sic loquentem Socrates in Epistola ad Alexandrinorum Ecclesiam *Histor. Eccl. lib. I. 9.* inducit: *Convocavi in urbem Nicæam quamplurimos Episcopos.* μεθ' ὧν ὡς εἷς ἐξ ὑμῶν ἐγὼ, ὁ συνθεράπων ὑμέτερος, καθ' ὑπερβολὴν εἶναι χαίρων, καὶ αὐτὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐξέτασιν ἀνεδεξάμην. *Quibuscum ego unus ex vestro numero, qui me vestrum conservum esse magnopere gaudeo, veritatis examen suscepi.* En, unà cum Episcopis, conservus eorum, *veritatem*, sicut illi, *examinavit*, discussit. Examen autem, discussio, sine conclusione & definitione discretiva nulla est. Sicut enim conclusio ex præmissis necessariò sequitur: ita definitio ex examine, discussione. Veritas quippe unica est, & ejusdem semper valoris, sive post, sive ante hominum placita spectetur. Ad hæc nihil, Redingi, respondere potuisti. Episcoporum quoque, ceu Sacerdotum Dei, judicio meritò se Imperator etiam subjecit, gnarus scilicet, se in rebus fidei non esse αὐτεύθυνον, qualem se Papa fert, sed ex Dei verbo à quolibet, nedum ab Episcopis, judicari posse, quin & ipsos Prophetas Prophetis subesse. 3. Senatorum Imp. Marciani in Chalcedonensi Concilio ψηφισμὸν *suffragationem* ad judicium seu decretum executivum cùm refert Redingius, imperitissimè facit. An enim qui exequitur decretum de Episcopo abdicando ab aliis jam latum, ipse quoque ψηφίζειν *decernere, definire* dici potest id, cujus merus executor est? Memorabile verò est, quòd ad sententiam decretoriam *Sanctissimorum Imperatorum* omnia Senatores illi retulerint. Frustra in posterioribus, & merè Papalibus Conciliabulis potiùs quàm Conciliis ejusmodi Imperatorum ψηφίσματα, decretoriásque voces Redingius venabitur, cùm præter brutam & sedentariam assentiendi,

& latas

& latas sententias exequendi necessitatem, non aliud iis Pontifices reliquerint. 4. Concilium Basileense, licet à Papa, & curiæ & culinæ suæ ab eo metuente, improbatum, & cum Florentino commutatum, prodit tamen antiquitus recepti moris reliquias nonnullas, consensúque suo confirmat. Neque ei Oecumenici & legitimi Concilii authoritatem tam Papæ dissensus, quem ipsi Concilii illius Patres validè spreverunt; quàm alia omnia demunt, licet in eo salutariter nonnulla & acta & constituta sint.

ARG. VI. Dignitas & eminentia personæ nuspiam ad hoc in verbo Dei requiritur. Neque donum prophetiæ & cognitionis hierarchiæ Pontificiæ est alligatum. Rectè Panormitanus Abbas pronunciavit, unius idiotæ sententiam testimoniis Scripturæ bene munitam Decretis totius Concilii & Pontificis in Scriptura non confirmatis, prævalere.

RESP. REDING: 1. *Licet in verbo Dei non alia eminentia personæ, quàm illius, cui Christi vicaria authoritate cogendi Concilii potestas est spectetur: dignitas tamen rei exigit, ut ad plenitudinem potestatis solvendi & ligandi, ecclesiæque repræsentandæ eminentiam aggregentur ii, qui de jure præsertim ordinario eminentiæ illius partem ex officii sui munere obtinuit. 2. Donum prophetiæ & cognitionis privatum Episcopis vel Papæ non est alligatum: at potestas cum authoritate decidendi nonnisi ad eos, qui in nomine Christi & vicarii ejus conveniunt pertinet. 3. Cùm Christus tali Concilio præsentiam suam promiserit, talis emergere casus nequit, in quo idiotæ unius sententia Concilii sententiæ prævaleat. Certo tamen casu, quo ultima Concilii decisio per vim impeditur, fieri potest, ut idiotæ unius sententia prævaleat, de quo Panormitani vox, adeóque conditionaliter, non absolutè, accipi debet.* Ibid. pag. 82.
Resp. 1. Ex arena funiculi hi contexuntur omnes. Plenitudo potestatis clavium in solo Christo; ministerium in Ecclesia: in Papa, ceu vicario Christi, Ecclesiæ eminentiam repræsentante, hoc est, sibi potestatem omnem in Cœlo & in terra vindicante; nec non in iis, qui partem *immanis elationis* seu eminentiæ illius capessunt, verbo dicam, in Hierarchia Pontificia plenitudo potestatis clavium abyssi potiùs, quàm Regni Cœlorum, residet. 2. Potestas cum authoritate decidendi res fidei à dono cognitionis privato separari nequit. Quomodo enim rerum fidei ignarus cum authoritate easdem decidet? Cùm igitur in iis, qui ad Concilium vocandi sunt, donum cognitionis & prophetiæ, seu interpretationis S. Scripturæ supponatur, adeóque vocatio omnis sine donorum exploratione & conscientia illegitima sit, atque donum illud Hierarchiæ alligatum non sit, vocari etiam alii non Hierarchæ possunt, imò debent, cùm Hierarchiæ propriè dictæ ratio omnis merè Antichristiana sit. 3. Panormitani & Gersonis vocem illam absolutè accipiendam esse, inde liquet, quia & ipsi, & aliis eo adhuc tempore persuasissimum erat Concilia & errare posse, & quandoque actu errare. quod ipse Cardinalis Cusanus *de Concord. Cathol. II. 5.* palam profitetur. *Ἀνυπεύθυνον* verò sive Papæ sive Concilii monstrum Tridentina demum Synodus nobis peperit.

ARG. VII. Consentientem habemus ipsum Nicolaum 1. cujus apud Gratianum Dist. 96. verba sunt: *Ubinam legistis Imperatores antecessores vestros Synodalibus conventibus interfuisse, nisi fortè in quibusdam, ubi de fide tractatum est, quæ universalis est, quæ non solùm ad Clericos, verùm etiam ad Laicos, & omnes omnino pertinet Christianos.* Sed & Marsilius Patavinus *Part. II. cap. 20.* fusè probat,

bat, ad Legislatoris Politici authoritatem pertinere, *Generale Concilium convocare, & personas idoneas ad hoc determinare.* Ex quo etiam post Concilium Tridentinum Ranchinus *in revisione* mutuatus est.

RESP. REDING: *Sensus Nicolai est, Imperatorem Concilio Oecumenico, non quâ judicem, sed qua primarium Ecclesiæ advocatum, interesse posse.* Ib. pag 83. Resp. 1. Ratio Nicolai repugnat. Quia scilicet *fides universalis est, pertinens non ad clericos duntaxat, sed etiam laicos, omnésque Christianos*; iccirco Imperator Conciliis ita interesse potest, ut non tantùm ceu advocatus & patronus Ecclesiæ, Papæ & Episcoporum oracula non explorata ad verbi Divini amussim, exosculetur, & invitis aliis violenter obtrudat; sed ut exploret, dijudicet spiritualiter, & discernat omnia, bonum retineat, quod Christianum quemvis, rectores inprimis communitatum, decet. Intersint igitur Imperatores oportet, non ut advocati, defensores, executores duntaxat, sed ut *Moderatores supremi* in iis, quæ externum ordinem spectant; ut *Suffragatores primarii* in iis, quæ fidei sunt, cùm eorum, ceu custodum utriusque tabulæ, referat fidem sartam tectámque perstare; ut *Confirmatores primarii* decretorum Synodi, quæ vim legum in externa Republica non aliunde consequuntur. quò inprimis pertinet *ἐπίκρισις* seu judicium summis Potestatibus de decretis à Synodo jam latis competens. quod veteres verbis *βεβαιοῦν, ἐπισφραγίζειν, ἐπιψηφίζειν, κυροῦν, ἐπικυροῦν τὰ πεπραγμένα*, expressum, soli Summæ Potestati civili vindicarunt.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Pastoris, qui pascere, & sic docere, debet ut alii teneantur credere, est definire in Concilio credenda & agenda. Atqui soli Episcopi sunt Pastores.* Resp. 1. nullam esse argumenti consecutionem, tum quia finis Conciliorum est, non verbo salutari præire populo, & Sacramenta administrare, quod facit Pastor, sed cognoscere sententias hæreticorum erroneas, eas ex Verbo Dei refellere & damnare, unitati Ecclesiæ consulere, agenda & credenda definire; quæ communia esse possunt Presbyteris, Pastoribus, Laicis dono & vocatione instructis: tum quia Papa jus suffragandi communicavit etiam non Pastoribus, quales Cardinales, Abbates, Generales. 2. Fallit etiam minor, tum quia Episcopi Pontificii non pascunt gregem, sed sunt caussidici plerique, & ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις ἐμπλέκονται: tum quia ipsis Pontificiis dantur Parochi Curati, Episcoporum vice fungentes, non Episcopi: tum denique, quia nihil obstat, quò minùs nostri, qui Verbum Dei docent, & Sacramenta administrant, Pastores dicantur, qui Episcopi non sunt sensu Pontificio, sed צופים ἐπίσκοποι sensu Scripturæ.

EXCIPIT A. REDING: 1. *Pascere est docere dogmata fidei. Docendi verò munus authoritativum non est nisi eorum, adeóque non competit nisi iis, quibus alii credere tenentur; qui in nomine Christi, vel vicarii Papæ, in Concilio conveniunt, & munus pascendi principale exercent, quod erga universalem Ecclesiam Papæ, erga partes, seu definitas Diœceses Episcopis competit. 2. Si qui Episcopi non pascunt vel docent gregem per se, pascunt*

pascant tamen per delegatos seu curatos; adeóque jus habent pascendi, atque ita in Conciliis cum authoritate docere ac decernere possunt. Ib. pag. 83. Resp. 1. Qui gregem Christi ordinariè pascit, dogmata fidei etiam doceat oportet. Neque tamen ideo quisquis erroneam doctrinam refellit, damnat, & veram ex verbo Dei statuminat, vel Pastor ecclesiæ ordinarius, vel Episcopus Papalis à Presbyteris, aliísque distinctus sit oportet. 2. Docendi munus cum tali authoritate conjunctum, ut ad fidem simpliciter obligentur inferiores, non est nisi Christi, qui eo sensu solus Διδάσκαλος, *Doctor & Rabbuni* cluet, omnésque alios Ῥαββὶ seu *doctores* appellari vetat, Matth. XXIII. 8. Jac. III. 1. Solus etiam *ἀρχιποιμὴν Pastor* & *Pastor bonus* appellatur. Ne ipsi quidem Apostoli ea cum authoritate docuerunt, ut ad fidem *ἀβασανίστως* quenquam obligarent; utpote qui & manifestatione veritatis omnium conscientiis se commendarunt, 2. Cor. IV. 2. & Spiritus quosvis probare, an ex Deo sint, jusserunt, eo argumento, quòd Pseudo-Prophetæ multi in mundum exiverint, 1. Joh. IV. 1. Qui igitur authoritativum ejusmodi docendi munus sibi rapiunt, in Christi ipsius munus involant. tantùm abest, ut in Concilio vel soli suffragari possint, vel audiri etiam debeant; Tros Rutulúsve fuant. 3. Episcopi per delegatos, curatos pascentes, docentes, ut ipsi interea negotiis hujus seculi securiùs invigilare possint, Pseud-episcopi sunt, non ipsi in Concilio judices, sed judicandi præ aliis. Sunt Episcopi veri mandatarii, quibus alios substituere nefas est. 4. Si Papa & Episcopi per alios docere, pascere, concionari possunt, quidni etiam per alios, non Episcopos, sed Presbyteros, Theologos, pios peritósque Conciliaribus negotiis fungi poterunt? Et si novellæ Papæ creaturæ, Cardinales, Generales & Abbates ordinum, qui pastores non sunt, imò quandoque imperitissimi omnium, ad id deputari, ut in Conciliis suffragentur, possunt: cur periti quivis alii, sive ex clero, sive ex populo ad deputationem ejusmodi indigni inhabilesve censentur?

OBIECT. II. *Presbyteri & Laici non repræsentant Ecclesiam, sed soli Episcopi. Ergo non illi, sed hi suffragari possunt.* Resp. 1. negari antecedens, tum quia in sensu Pontificio Ecclesia planè repræsentari non potest: tum quia sano sensu *extra ordinem* Ecclesiam repræsentare possunt omnes ab ea delegati. 2. Negari sequelam, tum quia Cardinales, Abbates Ecclesiam non repræsentantes, tamen suffragantur; tum quia sic solus Papa, quippe quem solum pro *repræsentativa Ecclesia* habent gnathones ejus, suffragari posset; tum denique quia ad suffragandum sufficit donum & vocatio.

EXCIP. REDING: 1. *Cur Ecclesia ab iis, qui nomine & authoritate Christi vicaria concurrunt, repræsentari non possit? 2. Abbates & Generales ordinum ex privilegio Apostolico participant de potestate ligandi & solvendi. Cum aliis igitur Ecclesiam repræsentant.* Ib. pag. 83-84. Resp. 1. Repræsentatio Ecclesiæ Pontificiæ talis definitur, ut in repræsentantium fide, sensu & judicio Ecclesiæ, quæ repræsentatur, fides, sensus, atque judicium includi statuatur. Ita Bellarminus. Hoc verò est dominari fidei & conscientiis hominum. quod non est nisi solius Christi, qui proin solus, ceu Adamus secundus. Rom. V. 14. hoc est caput, stirps & Dominus Ecclesiæ suæ, eandem repræsentat. Si Apoc. XIII. 14. *Bestia* est illa Ecclesia, quæ in terra habet imaginem, in qua omnis ejus sensus conspiciatur, propterea quòd ei in omnibus etiam *ἀδοκιμάστως* velit obedire; is qui ita dicit & agit, ut author dicendorum & agendorum; & cui illa Ecclesia implicitè vel explicitè se subjicit,

qualis Ecclesia Repræsentativa, Papa est, εἰκὼν θηρίου imago Bestiæ est. 2. Repræsentationem talem Cardinalibus, Abbatibus non invidemus, sed viderint illi, quos repræsentent, & à quo vicissim ipsi repræsententur. Ligent solvántque pro lubitu. Non propterea in Cœlo ligatio & solutio rata erit, quia non Christi, sed Papæ Christo adversantis nomine ligant solvúntque. 3. Potestas porrò docendi, pascendi Ecclesiam, ligandi & solvendi, cùm merè ministerialis, & limitata sit, repræsentationem veræ Ecclesiæ in docente, ligante, solvente non tam ponit, quàm destruit.

OBIECT. III. *In Republica nemo, quantumvis pius & doctus, si in officio publico non sit, decidere causas potest. Eadem ratio est Ecclesiæ.* Resp. At vocatio præstat authoritatem. Unde vocati ad Concilium tanquam publicæ personæ censeri debent in publico officio constitui.

EXCIP. REDING: *Ecclesia Pseudo-Reformata, in qua Ecclesiastici nulla legitima authoritate ordinati, adeòque merè laici sunt, ejusmodi potestatem vocandi nullam habet.* Ib. pag. 84. Resp. Pendet hoc à quæstione principali de veritate Ecclesiæ nostræ. qua probata (millies autem probata, & in Anatome etiam ita stabilita est, ut Redingius nil nisi fumos & verborum inanium phaleras obducere potuerit) telum in ipsum Adversarium retorqueo. Et numquid sic, Redingi, ad argumentum respondes?

OBIECT. IV. *Conciliorum omnium decreta à solis Episcopis facta sunt, uti patet ex subscriptionibus.* Resp. 1. Falsum esse, liquet ex superioribus. Etiam Nicæno Vitus & Vincentius, Constantinopolitano I. Presbyteri aliquot, Alpius, Paulus, Bassus adfuerunt. 2. Non mirum ut plurimùm Episcopos adfuisse, cùm ex singulis provinciis pauci ablegarentur, & ex singulis presbyteriis eligerentur Episcopi ii, qui doctrinâ, pietate, peritiâ præstarent.

EXCIP. REDING: *In Synodo Nicæna Victor (non Vitus) & Vincentius pro Papa subscripserunt. Concilio Constantinopolitano licet Presbyteri nonnulli interfuerint, in subscriptione tamen ejus expressè dicitur, Philomnsum Episcopum Alexandrinum per Alpium, Montanum Constantinopolitanum per Paulum, Theosebium Philomeliensem per Bassum, Presbyteros subscripsisse. Definiendi igitur, & definitis subscribendi jus penes solos Episcopos, quos absentes Presbyteri repræsentarunt, fuit. Adeò igitur non à Presbyterorum Collegiis Episcopi delegati sunt, ut ipsi potiùs Presbyteros delegarint.* Ib. pag. 84. Resp. 1. Et victorem & Vitum, variante lectione, dici, ex Crabbio & Binio tuo cognoscere potuisti. Quin infra pag. 108. tu ipse non Victorem, sed Vitum, subtilitatis tuæ immemor, appellas. 2. Quicquid de subscriptionis forma fiat, illud verò certum est, Presbyteros in utroque illo Concilio laudato non paucos sine authoritate Papæ & admissos, & suffragatos esse. & definivisse rem controversam, absentibus Episcopis, quos forte minùs idoneos Ecclesiæ judicarunt. In Papalibus verò posterioribus Conciliis Presbyteros ita suffragari, definire, vel Episcoporum etiam vice subscribere, piaculum Hierarchæ duxissent. 3. Licet Episcopi absentes per Presbyteros subscripserint, non tamen Presbyteros illos ab Episcopis solis delegatos esse, consequitur. Quia scilicet Ecclesiarum προεστῶτες, seu Ministri primarii Episcopi fuerunt, illis expressis universæ Ecclesiæ consentientes subintelligebantur.

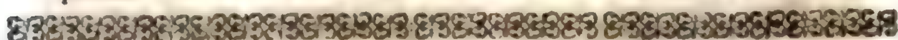
OBIECT. V.

OBIECT. V. *In quæstione de Paschate convocatus est Episcoporum conventus, teste Eusebio Hist. Eccl. l. 23. Idem docent Cyprianus, Hilarius, Ambrosius, Hieronymus. Theodosius junior in Epistola ad Synodum Ephesinam negat ecclesiasticis tractatibus immisceri posse, qui non sunt in ordine sanctissimorum Episcoporum. Denique in Concilio Chalcedonensi, cùm Monachi & laici ingressi essent pro Dioscoro, Patres clamârunt: Mitte foras superfluos, Concilium Episcoporum est.* Resp. 1. Pleraque hæc facti sunt, non juris. Maturè satis Episcopi laxiorem sibi potestatem arrogârunt. 2. Dicta illa Patrum pleraque sunt indefinita. 3. Episcopi ut plurimùm aderant, non quia Episcopi, sed quia eruditione & doctrinâ præstabant aliis, & eandem ob causam Collegio presbyterorum præfecti. Hoc jam tanquam perpetui juris statuæ illæ Episcoporum Pontificiorum sibi assumpserunt. 4. Theodosius loquitur de ordine Episcoporum ad Concilium ablegatorum, extra quem nemini licuit se intrudere. 5. Chalcedonenses Monachos & laicos eliminabant, quia venerant turbatum.

EXCIP. REDINGIO: *1. Factum illud orthodoxæ antiquitatis arguit observantiam, quæ optimus juris interpres est. 2. Episcopi non ut delegati ecclesiarum intererant, sed jure proprio. Aliâs Collegia Presbyterorum vocari debuissent, non Episcopi. Unde passim Patres asserunt, Concilia Episcoporum esse. 3. Theodosius absolutè loquitur, sine delegationis mentione ulla. 4. Chalcedonenses Monachos arcuerunt, ut superfluos, & quia Concilium sit Episcoporum. Proin Martinus Archimandrita jussus subscribere, respondit, non suum esse, sed Episcoporum, subscribere. Pulcheria quoque Imperatrix eandem ob causam Clericos, Monachos, laicos, exceptis iis, quos Episcopi adduxerunt, vi à Concilio arceri jussit.* Ib. p. 85.

Resp. 1. Factum non uniforme observantiam uniformem antiquitatis orthodoxæ non arguit. Neque observantia uniformis, Divino juri non innixa, juris interpres optimus est, non magis quàm Israëlitarum in deserto communis in colendo vitulo observantia; vel Christo in cruce pendente communis Apostolorum fuga, juris colendi vituli, vel fugiendi crucem interpres esse potuit. Ne quid dissimulemus, operabatur in eo occultè mysterium iniquitatis, quòd Episcopi maturè exaltari nimiùm cœpti, populo judicium eripere visi sunt. licet neutiquam eodem animo id fecerint, quo procedente tempore facturus id Antichristus erat. Interim ablato paulatim ab Ecclesia judicio, & Episcopis, ceu pædagogis in Christo, in thronis suis considentibus, atque judicium ferè omne exercentibus, crevit fastus & affectatio potentiæ in Ecclesia, & Episcopi paulatim in Principes terrenos degenerarunt. 2. Episcopi, non Presbyterorum Collegia, ab Imperatoribus ad Concilia vocari sueverunt, quia primores erant ecclesiæ, celebratæq; adeò pietatis, zeli & doctrinæ viri. Non igitur jure proprio, sed jure vocantis potestatis, & Ecclesiæ consensu suo delegantis ad Concilia iverunt. Ita Spiritus S. Apoc. II. III. in Angelis Ecclesiarum Asiaticarum plures earundem Ministros, quin & Ecclesias ipsas compellavit. 3. Theodosii in Epistola ad Synodum Ephesinam, quæ *cap. 32.* ejus Synodi extat, verba Græcè sic habent: Ἀθέμιτον γὰρ τὸν ἔξω τοῦ καταλόγου τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων τυγχάνοντα τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς σκέμμασιν ἐπιμίγνυσθαι. *Nefas enim est, eum, qui extra Catalogum sanctissimorum Episcoporum est, ecclesiasticis quæstionibus immisceri.* Aliud verò est, *extra ordinem*; aliud, *extra Catalogum* Episcoporum esse. Prius non dixit Theodosius, ex aliis affictum ei à Redingio. Poste-

rius dixit, eo videlicet sensu, quòd eos solùm audire, cognoscere & sententiam ferre in Concilio oporteat, qui in Catalogo inscripti erant eorum, qui ab Ecclesiis ad Concilium fuerint ablegati, & ab Episcopis ex literis authoritatis publicæ, quas exhibere Concilio solebant, recensuisti. Hi autem, cùm essent ut plurimum Episcopali dignitate, ex communi ratione Catalogus Episcoporum à majore parte appellatur. 4. Imò Pulcheria in Epistola ad Strategum Bithyniæ jussit ut Clerici, laici, Monachi etiam vi repellerentur à Concilio, exceptis paucis, quos Episcopi secum duxerant; qui proin Synodo aderant cum literis & authoritate publica, functuri partes suas. Quæ circumscriptio propterea addita est, quia in gratiam Eutychis *supervenientes clerici, Monachi atque laici tumultus facere tentabant contendentes*, ut ibidem Pulcheria scribit. En. Redingi, causam rejectorum à Synodo disertis verbis proditam à Pulcheria, *quia tumultus facere tentabant*. Propter factionis igitur periculum provisum est, ut à Concilio illi discederent. Patrum equidem in Concilio vox erat: *Mitte foras superfluos, Concilium Episcoporum est*. Sed non Episcoporum tantùm. Ex particulari universale non sequitur. Nam & Presbyteros aliósque interfuisse, liquet. 5. Rectè Martinus Archimandrita subscribere renuit, quia non aderat cum authoritate ullius Ecclesiæ. Episcoporum verò subscriptionem esse addidit idem, quia ut plurimùm tales, ab Ecclesiis cum authoritate ad Synodos mittebantur. Alias si ei Archimandritæ planè nefas fuit subscribere Concilio, dic Redingi, cur in posterioribus Conciliis Archimandritæ tui, Generales & Abbates Ordinum id sibi fas esse duxerunt? Dixeris tamen, Papæ, domini vestri αὐτοκράτορος, arbitrium facilè quadrata rotundis mutare potuisse.

QUÆSTIO III.

An eorum, qui in Concilio res dubias fidei & morum definiunt, sententia ita sit judicialis, ut eâ latâ perinde standum sit, atque statur sententiâ Prætoris in causis politicis?

ITa sentit Bulla, in qua *sententiæ dicendæ potestas*, puta judicialis & prætoria, quâ in judicio etiam conscientiæ standum & cadendum sit; tribuitur Episcopis. Nos distinguimus forum externum & internum, politicum & conscientiæ. Sententia in legitimo Concilio definita est judicialis & prætoria quoad forum *externum & politicum*, ita ut eâ in externa societate standum sit & cadendum, & ex ea jus quæratur summo Magistratui dissentientibus injungendi silentium, vel interdicendi civitatem & immunitates externas. Aliàs in externa societate perturbationibus nec finis nec modus imponi posset. Quoad forum autem *internum & conscientiæ* Concilium nobis non est mera *inquisitio & consultatio*, uti malè nobis tribuit Bellarminus: verùm ad illud pertinet

pertinet tum *inquisitio* veri, justi, sancti religiosa communicatione instituta; tum *dictio sententiæ* non judicialis *prætoria*, sed *ministratoria*. Judicium autem prætorium est solius Christi, ab iis, qui Concilio adsunt, in Scriptura inquirendum, & ex ea, velut ex tabulis mandati pronuntiandum, à fidelibus verò per judicium discretionis amplectendum. Itaque sententia Conciliaris quoad conscientiæ forum est *suasionis* non *coactionis*, judiciúmque adeò non *prætorium*, sed *ministeriale*, quale est œconomi vel dispensatoris in domo aliqua præsentis domini, vel medici etiam, quod morbum graviorem non facit, nedum ei dat esse. Opponimus ergo Pontificiis

ARG. I. Is potest ferre judiciariam, principalem & prætoriam sententiam, qui imperat conscientiæ, & fidem ipsam legibus obligare potest. Hoc autem non est Hominum, uti patet ex 1.Cor.VI.12. VII.23. 2. Cor.I.24. Col.I.24.25. Cap.II.20. Gal.V.1. 1.Petr.V.2.3. sed solius Christi, cujus infinita est scientia & potentia.

RESPONDET A. REDING: 1. *Nihil loca isthæc adversus decreta Conciliorum conscientiam obligantia faciunt. inprimis cùm Ecclesiæ alibi Scriptura tribuat potestatem clavium, & ejus præpositis obedire jubeat. 2. Dominium in Scripturis vetitum necessitatem physicam, seu coactionem libertati-contrariam, non moralem propriæ libidini oppositam notat.* Tract. 1.pag.86-87. Resp.1. Doleo equidem, Redingio hic cum erratis potiùs typographicis, (in hac editione correctis) quàm cum argumento meo confligendum fuisse. Argumenti vis in eo consistit, quòd homines fidei & conscientiis hominum dominari, adeóque decretis suis ex Dei verbo non repetitis obligare nequeant. Id clarè S. literæ in textibus allegatis docent. velut 1.Cor.VI.12. οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος. *Non patior me redigi sub ullius (hominis) potestatem.* Cap.VII.23. *Pretio emti estis. ne fiatis servi hominum.* 2.Cor.I.24. *Non dominamur fidei vestræ.* Coloss.I.24 25. *Ecclesia corpus Christi est. cujus ego minister sum.* Cap.II.20. *Si cum Christo mortui estis, &c.* τί δογματίζεσθε, *cur in mundo dogmatis*, placitis, decretis hominum *obstringi vos sinitis?* Gal.V.1. *In libertate, in quam Christus vos asseruit, perstate, nec jugo servitutis iterum constringimini.* 1.Petr.V.2. *Pascite gregem Dei, providentes* μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἑκουσίως *non coactè, sed voluntariè.* Quid disertius dici poterat? Vetat Spiritus S. nos redigi sub ullius hominis (in fide extra Dei verbum dominantis) potestatem: fieri servos hominum (quales sunt, quotquot hominibus fidem non demonstratam ex Dei verbo præcipientibus parent: Ne ipse quidem S. Paulus dominari fidei hominum ita voluit, ut injungeret quicquam à Deo non mandatum; Ministrum se Ecclesiæ, corporis non hominum, sed Christi, professus; in vitio insuper ponens, si quis se dogmatis, seu decretis hominum, quæ à Deo edita esse non demonstratur, obstringi, & in servitutem humanæ in rebus fidei voluntatis se redigi patiatur; denique ita pascat gregem, ut is non *voluntariè* ob demonstrationem ex Dei verbo, sed *coactè* ob dictum, imperium & vim hominum pareat. Hæc si cum decretis Conciliorum, non demonstratis ex Dei verbo, adeóque sine demonstratione verbi conclusis, conscientiæ obtrusis, pugnare è diametro, Redingi, non vides, næ doctor cæcus es cœcorum tuorum. 2. De potestate clavium, & obedientia præpositis debita alibi. 3. Pascere ἀναγκαστῶς *coactè* vel *cogendo* non est necessitatem physicam, brutam imponere, uti in-

eptit Redingius, (cui bono enim tale quid S.Petrus vetaret?) ſed non cogere ad fidem ita,ut cibum quemlibet, etiam ex verbo Dei non propoſitum, non probatum, exploratum,an ſcilicet ſalubris ſit,an venenatus,capeſſere, deguſtare,in conſcientia non teneare. Ita coactè & cogendo paſcunt, qui decreta humana Conciliorum ſimpliciter,etiam ſine demonſtratione ex Dei verbo, obligare conſcientias ſciſcunt, & vel ignaris rerum, vel invitis etiam obtrudunt.

ARG. II. Judicium deciſivum fidei eſſe ſcripturæ ſolius, ipſamet abunde teſtatur Deut. XVII.11. Eſaj. VIII.20. XLII.3. 4. Pſal. XCIV. 14. 15. Dan. VII.10. cum Apoc.XX.12.2. Cor.IV.2.Heb.IV.12. Neque aliud hic requiritur, quàm ut ſinguli habeant bonam conſcientiam, ſe credere, quod ad ſalutem revelatum eſt, facere quod faciendum. At verbum Dei ſolum hoc judiciali ſententiâ conſcientiæ manifeſtat.

RESP. REDING: 1. *Verbum quidem Dei ſolum lex illa eſt, ex qua judicium fidei deciſivum formari debet. Sed ratio prudentialis, quæ in fidei controverſiis ex ipſomet Dei verbo judicium deciſivum format,inniti debet Concilio Oecumenico,non propriæ conſcientiæ privato inſtinctui. 2. Duplex eſt conſcientiæ & judicii noſtri principium, effectivum, quod eſt gratia Spiritus S. & directivum, Eccleſia in Conciliis definiens. ſine quo poſteriore nulla certitudo fidei eſt.* Ib. pag.87--89. Reſp.1. Verbum Dei ſcriptum (non ſcriptum nullum agnoſcimus) lex & norma juris propriè eſt,judex impropriè. Judicat enim Deus per verbum, & Spiritu ſuo, una cum verbo ab Eccleſia nunquam recedente, verbum legémque omnem cordi inſcribit. 2. Ratio prudentialis hominis apud Deum ſtultitia eſt, nec capit ea, quæ Spiritus Dei ſunt. Ubi verò ſe ſpiritui Dei ſubjicit, hominem ſpiritualem & ſpiritualiter prudentem reddit, ita ut per Spiritum Dei & veram fidem verum à falſo, verbum Dei à verbo hominum diſcernat. Juvare hic Concilia Oecumenica poſſunt miniſtrando argumenta ex Dei verbo. Plus enim vident oculi quàm oculus,docti quàm indocti. Neque tamen ita illorum definitio authentica eſt,ut ei tutò conſcientia,ante demonſtrationem veritatis, ex Dei verbo,innitatur. Neque etiam Spiritus privatus,qualis eſt Enthuſiaſticus ille Papæ ſpiritus,quo agitur ad fundenda ex proprio motu oracula *αὐτοπίσ-ζε*, quidquam confert, oppoſitus quippe Spiritui,quo authore omnis prophetia proceſſit. Quid ergo? Homo ſpiritu Dei & vera fide,quæ communis omnium fidelium eſt,præditus, & miniſterio verbi Divinitus inſtituto adjutus,lucem verbi Divini nativo Divinitatis ſuæ fulgore radiantem, ſine ulteriore verbo vel revelatione authentica,non minùs intuetur recipitque, quàm viſu corporali præditus Solem radiantem intuetur atque recipit. Neque aliò vera *φρόνησις prudentia*, & intelligentia Spiritualis hominem ducit. Prudentialis verò ratio Redingii à lege & præcepto Dei ad legem & præceptum hominum, ipſiúsque Antichriſti ſeducit. 2. Principium igitur & effectivum & directivum non eſt niſi Spiritus Dei,qui ſicut *efficit* fidem ſolus, Phil.II.13. ita הדריך *ὁδηγεῖ dirigit* in omni veritate, & in omnem veritatem, Joh.XVI.13. Miniſtri verò verbi & Spiritus Dei licet, volente Deo, dirigant etiam Pſal.XXV.5. fideles, ſive in Concilio, ſive extra illud, *principium* tamen *directivum* neutiquam ſunt,cùm neque primò, neque immediatè, neque neceſſariò & infallibiliter dirigant. 3. Quæ præterea de Spiritu privato Redingius, ad farciendas chartas ſuas, ex aliis ſuis ſcriptis repetit, à me in ſcripto vernaculo eidem oppoſito,ita retuſa & obtuſa ſunt,ut recoctæ putidiſſimæ crambis ſuæ pudere illum debuerit.

ARG. III.

ARG. III. Pastorum munus est merè ministeriale. Sunt enim *ministri* & *œconomi* Dei & Christi, 1.Cor.IV.1. *Diaconi Novi Fœderis*, 2.Cor.III.6. *Servi* Ecclesiæ, c.IV.5. pro Christo πρεσβεύοντες, v.20. Servis porro, legatis, œconomis potestas ἀνυπεύθυνος extra tabulas mandati judicandi concessa non est : nec fas est Ecclesiæ extra tabulas mandati judicialiter pronunciantibus obsequi.

Resp. Reding : *Nemo equidem potestatem habet judicandi extra tabulas mandati Divini. Nihilominus authoritas causas fidei ex Dei verbo judicandi ita Conciliis concessa est, ut illa promissione Christi, & assistentia Spiritus S. munita falli, vel contra S. Scripturæ veritatem pronuntiare non possint. Unde S. Apostoli, licet assistentiam Spiritus S. singuli habuerint, Concilium tamen celebrandum duxerunt. quia scilicet per definitionem Concilii prudentiale de dogmate tanquam Divinitus revelato judicium fundatur; cujus contemptu ipsum Dei verbum contemnitur.* Ib. pag. 89-91. Resp. 1. Huc scilicet redeunt verissimæ tenebræ Redingii, quas prolixo non minùs quàm obscuro sermone veritati, homo σκοτεινόγνωμος, offundere nequicquam conatur. Sed verò argumenti vim parùm illa feriunt. Qui in Conciliis definitivas sententias, ceu Ministri, œconomi, præcones Christi proferunt, promunt illi mandati Divini tabulas, atque ita confecta res erit. Sin illas promere negligunt, & dictis suis non probatis, non examinatis fideles quosvis audientes esse volunt jubéntque, nihil illos promissio Christi, nihil Spiritus S. assistentia fidelibus promissa solatur, utpote quæ veræ ecclesiæ, veris Christi ministris, mandati ejusdem tabulas proferentibus, non fidei dictatoribus ex proprio motu ita promissa est, ut non propterea omnes illos ἀναμαρτήτους reddat, uti infra ampliùs probabimus. 2. S. Apostoli Concilium celebrantes, rem totam ex Dei verbo prolato, & ad conscientiam manifestato definiverunt. præditi insuper in scribendo infallibilitatis dote tali, qualis post illos Ecclesiæ doctoribus nullis competiit. 3. An verò ante Concilii illius definitionem *prudentiale* de dogmatibus suis ceu Divinitus revelatis *judicium* S. Apostoli nullum habuerunt? Scilicet hactenus imprudentes, increduli, meris opinionibus fluctuaverant, nec nisi Concilii illius, non propter Apostolorum, sed perturbatorum, nec non discipulorum seu tyronum ex Judæis & gentibus causam, indicti, anchora figi & sustineri certitudo fidei illorum potuit? Apagesis imprudentissimum, imò & impium *prudentiale* illud in hominum præceptionibus & decretis, non Dei indubitabili verbo, fundatum *judicium*!

ARG. IV. Patres in Concilio collecti sententiam ferunt vel conformem Verbo Dei, vel non. Si prius, *judices* non sunt, quia sententia non ab illis, sed à verbo Dei emanat, sed judicii Divini fideles *interpretes*, jus ipsum non *facientes*, quod propriè judicis est, sed alibi factum *declarantes*. Si posterius, tanquam homines, qui sermonem Dei non habent in se permanentem, audiendi planè non sunt, nedum ut judices haberi possint.

Resp. Reding : 1. *Patres in Concilio collecti sententiam verbo Dei conformem ferunt. Neque iccirco judices non sunt, quia judicis non est statuere jus, sed facti speciem cum jure conferre, atque ex prudenti illa collatione sententiam decisoriam ferre, quæ inter litigantes jus aliquod privatum inducit, non pertingens tamen ad gradum juris publici nisi summi Principis approbantis authoritas accedat. qualis etiam in Concilio est Papa authoritas.*

2. *Calvi-*

2. *Calvinistæ verò quomodo veritatem in se permanentem habent, cùm tali nitantur principio, ex quo acerrimis contradictionibus etiam circa dogmata substantialia fidei conflictentur?* Ib. pag. 91--93. Resp. 1. Quæstio est de infallibilitate Concilii in rebus dubiis fidei & morum definiendis, non de judicio eo, quo facti species cum jure confertur quod judicis propriè esse Redingius asserit. Perstat igitur vis argumenti nostri, quod definitiones Concilii verbo Dei conformes à Patribus Concilii emanent, non ut à judicibus, sed ut ab interpretibus fidelibus, qui jus non faciunt, sed indicant, repetunt, declarant, adeóque infallibiles non sunt, nisi quatenus juri Divino conformes esse cognoscuntur. 2. Quantum verò ad collationem facti personarum seu τῆ καθ' ἰγκεσι, cum jure, possunt Concilii patres esse judices, sed merè subalterni & administri, quorum est retinere normam judicii à Christo præscriptam, ad quam inprimis pertinet ἔλεγχος demonstratio peccati per manifestam rationem, aut per sermonem Dei, Matth. XVIII. 15. 16. 17. Sicut autem in demonstratione tali, ita in ipso etiam judicio errare Concilium potest, neque errorem Papæ approbantis authoritas quicquam minuit. 3. Cœtera de Reformatæ fidei principio uti ex fœdis calumniis & Sophisticis detorsionibus contexta sunt: ita obtorto collo rapiuntur à Redingio, non alium in finem, quàm ut *reproductis* iis libri sui molem atque rapsodiam augeret, & mole illa, verbórumque toties repetitorum strepitu, stuporem cœcis admiratoribus suis incuteret. Contemptu igitur rectiùs quàm responso ullo, toties protrita & conculcata vindicantur.

ARG. V. Concilia etiam Generalia obnoxia sunt periculo errandi, tum quia infallibilitas iis nullibi promissa est: tum quia errâsse docet experientia. Neocæsariense enim secundas nuptias improbavit. Nicenum I. *Can.* 9. sanxit rebaptizandos hæreticos, & *Can.* 12. prohibuit ἀναστρέφεσθαι iis, qui cingulum abjecerunt. In posterioribus verò, Niceno II. Florentino, Romano, Lateranensi, Tridentino inprimis, haud obscurè spiritûs deceptoris vim ex Verbo Dei agnoscimus. Quid quòd Scripturæ prædicunt, omnes incolas terræ bestiam adoraturos, Apoc. XIII. 8? Eo autem tempore an Concilium aliquod œcumenicum privilegium infallibilitatis habiturum erat?

RESP. REDING: 1. *Concilium Neocæsariense, quod Oecumenicum non fuit, à bigamis tantùm pœnitentiam requisivit, eò quòd incontinentiam suam manifestarunt. Nicænum I. Paulianistas, seu Samosathenianos Divinitatem Christi abnegantes, non hæreticos quosvis rebaptizari vetuit: & Canonica pœna multavit eos, qui cingulo semel abjecto, in sortem Domini se voluntariè consecrarunt, atque Deo devoverunt, post resumpta militia sacrilegè ad mundum redierunt. 2. Siccine tibi Concilia, Nicænum II. Florentinum, Lateranense, Tridentinum in Conciliorum Oecumenicorum censu sunt, cùm ex eorum erroribus generalia Concilia errare posse, probare satagas? Apoc. XIII. 8. incolæ terræ bestiam adoraturi dicuntur, nempe quorum nomina non sunt scripta in libro vitæ; adeóque non in universum omnes. 3. Conciliorum infallibilitatem S. Patres, Tertullianus, Athanasius, Ambrosius, Augustinus, alii agnoscunt.* Ib. pag. 93--95. Resp. 1. Neocæsariense Concilium licet Oecumenicum non fuerit, à Leone tamen quarto Papa confirmatum, *dist.* 20. *Can. de libellis*, quin imò, si Concilio Florentino *Sess. VII.* fides est, à Concilio Niceno I. receptum est.

Si

Si in bigamia *incontinentiæ manifestationem*, pœnitentia dignam, Concilium illud esse putavit, disertè igitur S. Paulo Hebr. XIII. 4. contradixit, adeoque erravit. 2. Concilium Nicænum I. in magna etiam nobis equidem veneratione est, inprimis quoad ea, quæ fidem concernunt. Alia tamen singulorum in eo actorum & decretorum ratio est; quæ ne ipsa quidem Ecclesia Romana singula veneratur, uti, exempli causa, canones XIII. & XVII. Inter ea etiam reponimus, quòd hæreticos *ἐξάπαντος ἀναβαπτίζεσθαι omnino rebaptizari Can. XIX.* jubet. De Paulianistis loqui Concilium ais, Redingi. Numquid verò non illi hæretici fuerunt? Quo ergo jure tu, seu capite, seu pede tuo me dimetiens, *perfidum caput* me appellitâsti? Atqui Paulianistas non simpliciter quâ hæreticos, sed quâ Divinitatem Christi abnegantes, rebaptizari voluisse Nicænos, asseris. Qua verò ratione fretus? Nam nec Canon, nec Canonis interpretes, Balsamon, Zonaras, Aristenus hanc rationem reddunt. Neque Paulianistas, cùm primùm baptizarentur, omnes hæresi ea jam infectos, neminémque adeò primò legitimè baptizatum fuisse, constat. Si tamen rebaptizari eos, quâ Divinitatem Christi abnegantes, Nicæni jusserunt, cur igitur Concilium Constantinopolitanum I. Canone VII. Græco, qui in omnibus Balsamonis & Zonaræ editionibus habetur, atque etiam à Photio in Nomocanone *Tit.* 12. *cap.* 14. citatur, nec non in Alexii Aristeni epitome contractus extat; Arianos Divinitatem Christi similiter abnegantes, etiam non rebaptizatos recipi jussit? Concilia hæc, si potes, Redingi: vel, si non potes, ingenuè nobiscum confitere, alterutrius, vel Nicæni, vel Constantinopolitani Concilii ea de re decretum erroneum fuisse. Par ratio est Canonis XII. ejusdem Concilii Nicæni, quo pœnitentia gravis iis injungitur, qui *προσκληθέντες ὑπὸ τῆς χάριτος, evocati à gratia*, cingulis depositis, hoc est, abdicata militia, post ad vomitum redeuntes, beneficiis etiam *τὸ ἀναστρατεύσασθαι*, novam militiam redimerent. Hic Redingius insignem imperitiam suam prodit, cùm inhærens vulgari Canonis illius interpretationi, *Qui vocati sunt per gratiam &c.* nihilominus pertendit, agi de iis, *qui in sortem seu clerum Domini se consecrarunt, & Deo devoverunt.* Tum enim scribendum fuerat non *προσκληθέντες, qui evocati sunt* (uti tamen constans Canonis illius lectio habet) sed *προσκληρωθέντες, qui se sorti seu clero sociarunt, consecrarunt gratia Dei.* Verba certè Canonis, uti jacent, clarissimè conversis ad Christum militiam prohibent. licet variis variorum ariolationibus aliò eum torqueri, non ignorem. 3. Concilia Nicænum II. Florentinum, Tridentinum mihi quidem Conciliabula potiùs, & Italicæ factionis catervæ, quàm legitima & Oecumenica Concilia habentur. Quia tamen & à Pontificibus vestris approbata sunt, & in Conciliorum Oecumenicorum censu illa reponitis, argumento ad hominem, seu Papistam, uti mihi licuisse, intelligere potes. 4. Apoc. XIII. 8. non incolas simpliciter omnes terræ, sed maximam incolarum terræ, Bestiam potiùs quàm Agnum adorantium, multitudinem intelligi, probè noveram. Cùm verò persuasus sim, eam Bestiæ adorationem in ea tempora, quibus Concilia vestra inde à Seculo octavo ad decimum sextum usque celebrata sunt, incidisse, quid de iis, quæ Vos Oecumenica per eum temporis tractum appellatis, sentiendum sit, ultro intelligitur. 5. Patrum testimonia, quæ singula ex Bellarmino *de Concil. lib. II. 3.* compilasti, Doctiss. Junius in Animadversionibus ad eundem Bellarmini locum solidè diluit. Hoc unum dico, utcunque S. Patres Concilia, quæ scilicet legitima fuerunt, & solam Scripturam judicii sui normam & amussim admiserunt, commendarint, neminem tamen eorum reperiri, qui vel eorum authoritatem à dicto hominum ex Dei verbo non demonstrato, nec non confirmatione R. Pontificis suspenderit; vel appellationem à judicio Concilii ad judicium Dei excluserit, examen & probationem

F Con-

Conciliarium decretorum prohibuerit; vel inter decreta toti Ecclesiæ communia & particularia; inter ea, quæ de jure, & quæ factum spectant (qua distinctione semotæ Pontificii infallibilitatem Conciliorum non defenderint,) distinxerit. Quin etiam non desunt, qui disertè profiteantur, se Concilii Nicæni authoritate contra Arianos uti nolle, sed Scripturæ potiùs, cui illud innititur.

ARG. VI. Posito, Concilia errare non posse, nemo tamen certitudine fidei persuaderi & πληροφορεῖσθαι potest, rem in Concilio ita, ut narratur, gestam esse, & non aliter, cùm narratio de eorum rebus gestis sit industriæ merè humanæ. Quòd si igitur fide, uti vocant illi, Catholica non constat, Concilium hoc vel illud legitimum esse, ejus decreta non erunt *fidei Catholica*, sed merè *humana*, quæ deceptioni est obnoxia. Hoc argumento in ipso Concilio usus est Vega.

EXCIP. REDING: 1. *Qua erga fide, Divina, an humana vobis constat, Biblia vestra Tiguri impressa & recognita esse verbum Dei? 2. Fidei dogmata in Conciliis decisa absolutè Divina sunt; sententia Concilii definitivæ participativè duntaxat, quarum authoritas ad nos defertur non immediatè, sed mediantibus libris, seu Ecclesiæ Pastorum & Doctorum vivis oraculis, errori quidem per se obnoxiis, attamen per Spiritus S. Ecclesia assistentis providentiam, & Papæ approbationem eam authoritatem accipientibus, ut jam ultra humanæ industriæ limites ad gradum authoritatis participativè Divinæ eleventur. quæ eatenus prudentialem fidei regulam fundat, ut voluntatem ad assensum ex reverentia primæ veritati debita movere possit.* Ib.p.95.96. Resp.1. In Bibliis Tiguri impressis & recognitis verbum Dei, tum quoad historiam, tum quoad fidei normam, authenticè narratum, contineri, fide non utique humana & Papistica, quæ in Papæ solius definitionem resoluta ad Atheismum denique vergit; sed Divina eadem, qua verbum Dei, ubicunque nativæ Divinitatis suæ luce radiat, homo non animalis, sed spiritualis intueri & recipere potest, cognoscitur. Neque enim voces, versiones mutatæ, dum sensum fidei analogum retineant, Divinitatis splendorem mutant; quia verbum Dei non in verbis, quæ humana interpretum industria ponuntur, sed in verborum sensu consistit. 2. Dispar planè definitionum Conciliarium ratio est. uti in ipso Concilio Tridentino Vega agnovit. Gesta enim & decreta Concilii, quatenus genuinum Dei verbum, quod fideles quivis ad scripti verbi normam exactum cognoscere possint, non repræsentant, nec *absolutè*, nec *participativè* Divinum verbum sunt. Cùm igitur narratio rei in Concilio gestæ, & definitionum in ea cusarum, qualicunque demum lingua proponantur, merè humana, insitam Divinitatis notam habeat nullam, Spiritus S. qui Ecclesiæ adest, (de Papa mero homine, in cujus naribus spiritus est, nihil dicam) ut Divina & Catholica fide ea recipiatur, nunquam efficere potest. Neque prudentiæ regula patitur, ut, quod Divinitus sive quoad historiam, sive quoad fidem, revelatum non est, Divina & Catholica fide recipiatur, quæ aliàs non prudentiæ, sed stultitiæ & impietatis regula certissima audiet.

ARG. VII. Sententia Episcoporum in Concilio est judicialis, decisiva & obligatoria vel per se, vel propter consensum plurium, vel propter authoritatem Papæ decreta Conciliaria confirmantis. Non *per se*, quia singuli ire in partes, imò & errare possunt. Non *propter consensum plurium*, quia

quia & illi, fatentibus adversariis, errare possunt, uti patet ex Conciliis improbatis. Cúmque singuli Episcopi errare possint, quidni etiam plures congregati? Sic ægrorum multitudo in unum coacta non minuit, sed auget morbum. Non *propter confirmationem Papæ*, tum quia illa Concilio est extrinseca & posterior sententiis Episcoporum, quorum proinde naturam mutare non potest: tum quia nec ipse habet judicium *αὐτοκρατορικὸν* fidei: tum denique, quia apud ipsos Pontificios nondum certum & definitum est, Conciliíne an Papæ judicio fides Christianorum nitatur?

EXCIP. REDING: *Episcopi una cum vicaria Christi authoritate promissionem habent præsentiæ Christi, ex qua Concilii sententia decisoria fit.* Ib. pag. 96. Resp. 1. De promissione præsentiæ Christi & Spiritus S. infra videbimus, & supra etiam vidimus. 2. Si Christus præsens Concilio infallibilitatis ejusdem causa est, iis utique, qui Concilio adsunt, infallibilitatem conferet. Hi autem Episcopi sunt ut plurimùm, non Papa, qui ob causas minùs honestas à pluribus Conciliis veteribus & recentioribus, Tridentino etiam, abfuit. Neque obstat, quòd per Legatos interfuit. Illorum enim sententia nonnisi Romæ à Papa à Concilio disjuncto vel dictata vel approbata valuit. Denique nullius ponderis pretiíque æstimantur Episcoporum in Concilio sententiæ, sive Dei verbo conformes sint, sive non, nisi extra Concilium à Papa Romæ regnante probentur confirmentúrque. ut certum exploratúmque sit, Episcopos in Concilio nonnisi consiliariorum, Papam verò extra Concilium Dictatoris *αὐτοκράτορος* munere defungi.

ARG. *VIII.* Nullus humanus judex tractare & judicialiter decidere potest causas proprias, sicut testari de se ipso nemo potest, Joh. V. 31. Atqui causæ fidei & morum omnium hominum sunt propriæ, quia interest omnium hominum credere veritati, & recta facere.

EXCIP. REDING: *Sicut in politica v. g. Tigurina societate vestra officium publici Magistratus exercere potest, qui societatis ipsius membrum & concivis est: ita in ecclesia ille, qui Ecclesiæ membrum est, & cujus causa etiam propria agitur.* Ib. pag. 96. 97. Resp. 1. An igitur in politica Societate rector vel senator quivis in propria causa judex esse potest? Tiguri esse non potest. quid Suitiæ fiat, nescio. 2. Dispar politicæ & ecclesiasticæ societatis ratio est. Ibi Deus supremus Dominus dominandi potestatem, quibus vult, participat, iisdémque legum ratione generalis mandati conscientiam obligantium, condendarum potestatem impartitur. Hic Christus supremus Dominus & caput, dominio omni ministris suis interdixit, & legibus credendi suis, non ullius ministri stare cunctos jubet. Ibi judicio dominantium usque ad aras subditos subjecit. Hic quemque sua fide vivere, omnia explorare & bonum retinere, denique *ἐν ἰδίῳ νοῒ πληροφορεῖσθαι, in propria mente certum esse* jussit.

OBJECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Deut. XVII. 9. 12. jubentur, qui dubia habent, recurrere ad sacerdotum Concilia, quique contra eorum decreta fecerit* בזדון *per proterviam, reus statuitur mor-*

 tis,

tis. Ergo etiam decreta Conciliaria Episcoporum in N.T. ita judicialia sunt, ut conscientiam per se obligent. Resp. nullam consecutionem esse argumenti. 1. quia in V.T. in rebus obscuris edebantur responsiones per signa & revelationes Dei: proinde decreta illa à Deo πρώτως emanantia omnes obligârunt sub pœna mortis. Hoc in N.T. ampliùs non fit. 2. Quin ipsi Sacerdotes in V.T. non poterant aliquid ex proprio motu judicare. Dicit enim Moses v.9. הגידו לך את דבר המשפט *Indicabunt tibi verbum Judicii.* Et v. 11. על פי התורה *juxta legem, quam docuerint te, & juxta judicium, quod dixerint, facies.* Neque enim rei mortis erant non facientes id, quod non dixerunt Sacerdotes juxta legem. Sic cùm Sadducæis abundabat Collegium sacerdotum, uti factum sub Jannæo, Pharisæi eorum decretis impiis non parentes, non peccârunt, etsi à Rege interficerentur. Nec Christus à Collegio Sacerdotum rejectus & morti addictus propterea inobediens fuit. 3. Quæstiones, de quibus consuli jubentur Sacerdotes, non erant fidei & morum, sed partim politicæ, partim ceremoniales. Politicæ, partim criminales בין דם לדם *inter sanguinem & sanguinem*, hoc est, capitales; partim civiles בין דין לדין *inter causam & causam*, puta causas civiles de rebus ad commoda vitæ pertinentibus. Ceremoniales verò בין נגע לנגע *inter plagam & plagam*, putà morbos sive incommoda, quæ ratione ecclesiastica & ceremoniali secundum legem distingui oportuit. 4. Quin & in eo discrimen est inter Sacerdotes Veteris & Episcopos Novi Testamenti, quòd illis gladio armatis subjectus fuit populus, cui servitus legalis imposita fuit: hi verò nec gladio utuntur, nec legibus suis ecclesiam subjicere possunt.

EXCIPIT AUG. REDING: 1. *Judicium igitur fidei decisivum etiam in N. T. locum habet, ex verbo scilicet Dei; adeò ut eo standum sit, si à Concilio fiat ex norma per Christum instituta. 2. Sadducæorum autem Concilia prorsus illegitima fuerunt.* Ib. pag. 97. Resp. 1. Sententiæ Concilii, ubi ex Dei verbo depromptas eas esse, constiterit, obligabunt utique, non ex judiciali authoritate definientium, sed ex verbi Divini clarè indicati, demonstrati, vindicati authoritate. Lex certè à supremo judice emanans & repetita, in repetente, indicante, demonstrante non judicialem potestatem per se conscientiam obligantem, sed merum ministerium, superiori legislatori subjectum arguit. 2. Sicut in V. T. non parentes impiis Sadducæorum Sacerdotum decretis rei non fuerunt, licet ad Sacerdotum Concilia Deus remiserit: ita in N. T. parendum non est ullius Concilii decreto, priusquam id ex Dei verbo depromptum constiterit. 3. Norma Concilii à Christo instituta voluntati ejus in verbo revelatæ, non dicto ullius hominis, ceu authentico & judiciali, extra verbum demonstratum obliganti, Ecclesiæ fidem obstringit.

OBIECT. II. *Ecclesiam, quæ est cœtus Pastorum in Concilio, Christus Matth. XVIII. 17. ita audire jubet, ut qui non audit, haberi debeat pro ethnico & publicano. Ergo Episcopi in Concilio ad credendum obligare possunt sub pœna, quod est veri judicis principalem*

cipalem sententiam ferentis. Resp. 1. Ecclesiæ vox in sacris nusquam notat cœtum Episcoporum *δογματιζόντων*, sed ordinem presbyterorum, & fraternitatem consentientem. 2. Neque hoc loco Ecclesia notat universalem in Concilio congregatam, sed particularem. 3. Jubet Christus audire ecclesiam eam non in *ἀποφάσει dictione* sententiæ de rebus fidei & morum judiciali, sed in *ἐλέγχῳ redargutione* seu demonstratione peccati ex verbo Dei ad conscientiam, & tali quidem, qualem etiam duo vel tres, imò unus fratrum, facere posset, uti patet ex v. 15. 16. Alia autem ratio est fidei, alia fraternarum offensarum. 4. Judicium, quo peccator habetur pro ethnico & publicano, non proficiscitur ex authoritate & potestate principali, sed est declaratio sententiæ Ecclesiæ, judicantis contumacem peccatorem, quia elencho ex verbo Dei non paruit.

Excip. Reding: 1. *Nullo peccato magis proximus offenditur, quàm hæresi, quâ ecclesiæ totius unitas scinditur.* 2. *Pro Ethnico & publicano haberi pertinax, nisi ex potestate ligandi Petro & Successori ejus concessa, haberi nemo potest.* 3. *Demonstratio peccati à Cœlesti Patre fit illis, qui in nomine Christi & vicarii ejus congregantur.* 4. *Licet Concilii sententia ex authoritate principali non procedat, judicialis tamen est, quia à vicaria authoritate Dei manat.* Ib. pag. 97 98. Resp. 1. De offensa, quæ fit per hæresin, non agere primò Christum, liquet ex verbis v. 15. *Cùm peccaverit εἰς σὲ contra te frater.* Agit igitur de offensa privata, qualis non est ea, quæ fit per hæresin, utpote qua offenditur communis fides totius ecclesiæ. ubi actor non est frater privatus, sed tota ecclesia, Dei in verbo ejus judicium implorans. Tum, ubi audiverit frater elenchum, dicit Christus: *ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου, lucratus es fratrem tuum.* Singulis igitur tribuit potestatem veniam dandi, & solvendi. At judicium de hæresi singulis Redingius concessum nollet. 2. Cùm consequentia, Redingi, urgeas, cur antecedentium oblitus es? Annon enim Christi scopus est, omnem majoritatem, dominationem excludere, & docere, quomodo absque superioritate sub imperio Christi fideles cuncti & singuli in cœtu officium suum peragere possint? Tantundem Christus tribuit minimis in Eccesia, quantum maximis. 3. Neque seu unius, seu duorum, seu totius ecclesiæ judicium in dominatione, judicialis potestatis plenitudine, præceptis humanis, infallibilitate capitis, sed in solo *ἐλέγχῳ demonstratione* peccati ex Dei verbo, cujus faciendæ potestatem & gratiam Deus non Concilio soli, (uti Redingius delirat) sed uni etiam, vel duobus concedere vult, Christus fundat. 4. Cœtera chimæris alibi refutatis innituntur.

OBIECT. III. *Concilium Hierosolymitanum Act. XV. fuit ordo Judicum principali potestate sententiam dicentium. Sententia enim Synodi fuit ipsius Spiritus. S. uti apparet ex v: 28.* Visum est Spiritui S. & nobis. *Vnde Lucas Concilii sententiam appellat præcepta, decreta, dogmata. Ergo par ratio est Conciliorum reliquorum.* Resp. 1. nullam esse sequelam, quia dispar ratio fuit Concilii Apostolici & sequentium temporum. Illi præfuerunt Apostoli, universales mundi præcones, canonis consignandi instrumenta, adeóque homines θεόπνευστοι. His non item. 2. Neque Apostoli fuerunt judices ex proprio motu &

plenitudine poteſtatis dogmata definientes, cùm Paulus ipſe neget, ſe eſſe dominum fidei, 2. Cor. 1.24. ſed potiùs miniſtri, & irrefragabiles Dei teſtes & legati, ſententiam judicialem à Spiritu S. emanantem pronuntiantes. 3. Viſum eſt Spiritui S. & Apoſtolis, ne ampliùs onerentur diſcipuli, & abſtinerent tamen à quibusdam, ſed diverſa ratione. Neque enim Spiritûs S. εὐδοκία & voluntas ulli homini tribui poteſt. Cùm igitur in ſententia conciliari fuerit tum ἐπιταγὴ, decernens, ne ampliùs jugum imponatur diſcipulis, tum δόγμα ſeu συγγνώμη vetans eſum ſanguinis, ſuffocati, & idolothytorum, illa ἐπιταγὴ fuit Spiritûs S. quam Apoſtoli & interpretes ejus declarârunt: hæc, συγγνώμη nempe circa res adiaphoras, de quibus ſpeciale mandatum non extabat, fuit Apoſtolorum, quibus datum eſt eſſe fidelibus in opere Domini. Quod igitur viſum eſt Spiritui S. pertinebat ad fidem; quod Apoſtolis, ad praxin circa adiaphora. Quod viſum eſt Spiritui. S. proceſſit ex plenitudine poteſtatis ejus: quod Apoſtolis, ex generali mandato de charitate ſervanda & infirmis fratribus non offendendis. 4. Sententia Concilii hujus fuit præceptum, decretum, dogma reſpectu Spiritûs S. αὐτοκρατορικὸν, reſpectu Apoſtolorum οἰκονομικόν.

EXCIP. REDING: 1. *Poteſtas Apoſtolis conceſſa fuit cum ordine ad Eccleſiæ ſtatum perpetuum, proin etiam in ſucceſſores tranſit. 2. Apoſtoli & Seniores v.6. dicuntur congregati, εἰς τὸ ἰδεῖν ut viderent de verbo hoc, ſeu controverſia oborta, & v.7.13. de eadem judicant. Quin & v.28. decretum de rebus, quæ neceſſaria vocantur, individuè in judicium Spiritus S. ſimul & Apoſtolorum reducitur. Qua igitur fronte dogma decernens, ne jugum ampliùs diſcipulis imponatur, ad ſolum Spiritum S. excluſis Apoſtolis; & decretum de adiaphoris ad ſolos Apoſtolos refers? An Apoſtolicam etiam authoritatem ad gradum ſolius œconomicæ poteſtatis redigere præſumis?* Ib. p.98--100. Reſp. 1. Apoſtolatus poteſtas, quâ talis, eſt planè ἀδιάδοχος, adeóque iis ita data eſt, ut in ea ſucceſſorem habuerint neminem. Quos enim, præter eos, Chriſtus in totum terrarum orbem ablegavit, ceu teſtes vitæ ab eo actæ, mortis, reſurrectionis, aſcenſionis in Cœlum? Quos alios Canonis ſui conſignandi inſtrumenta, poſt eorum deceſſum, eſſe voluit? Quos eadem menſura Spiritus ſui implevit? Tantundem diſcriminis illos inter & Papam tuum, quem Apoſtolorum choro inſertum quoque innuis, quantum lucem inter & tenebras, Cœlum & Terram intercedit. 2. De controverſia oborta diſpexerunt non ſoli Apoſtoli, ſed etiam Presbyteri, v.6. ſermocinatus eſt æquè Barnabas ac Paulus, v.12. judicarunt & Apoſtoli, & Presbyteri, & eccleſia v.20.28. cap.XVI.4. An igitur ex æquo omnibus definitivum judicium tribuendum ais? Si negas, cur Spiritus S. & Apoſtolorum δόγμα *placitum*, quod v.28. exprimitur, ita conjungis, ut utrumque & ratione decreti de onere diſcipulis non imponendo, & ratione eorum, quæ circa adiaphora diſpoſuerunt, judiciale, emanans & à Spiritu S. & ab Apoſtolis, pertendas? An Spiritus S. & Apoſtolorum, ratione judicialis authoritatis, major conjunctio, quàm Apoſtolorum, Presbyterorum & Eccleſiæ fuit? Quod Spiritui S. viſum eſt, ut ſcilicet onus non imponeretur diſcipulis, fateor etiam Apoſtolis vi-

ſum

sum est, ut *ministris* & præconibus sententiæ Spiritus S. non ut causis decreti ejusdem efficientibus; vel quasi dogmati suo nihil aliud prærogarent, quàm quòd viderentur habere *Spiritum S.* adeóque eo privilegio gauderent, ut quod ipsis visum esset, iccirco sententia decretoria Spiritus S. esset. Vicissim quod Apostolis visum est, ut scilicet *τὰ ἐπάναγκες subnecessaria* quædam (ratione scandali puta, cùm alioquin alia per se, alia ratione judicii hominum quorundam, adiaphora fuerint) etiam Spiritui S. visum est, quia etiam in determinatione talium Spiritu S. se non destitui, S. Paulus 1. Cor. VII. 40. professus fuit. Neque tamen ita Spiritui S. visum est, ut haberet rationem *ἐπιταγῆς mandati*, sicut placitum ejus de onere non imponendo. Distinctionem illam inter *ἐπιταγὴν mandatum*, & *συγγνώμην* sententiam & *consilium*, non nos finximus, sed alibi 1. Cor. VII. 25. S. Paulus ipse prævit. 3. Apostolicam authoritatem nonnisi *œconomicam* fuisse, ipsimet 1. Cor. IV. 1. 2. IX. 17. Ephes. III. 2. agnoverunt. Vel domini fuerunt domus seu ecclesiæ Christi, vel œconomi. Non *domini*, quia solus Christus, *κατασκευάσας qui construxit domum*, ejusdem dominus est, Hebr. III. 3--6. Ergo œconomi. Si œconomi, non alia eorum quàm œconomica potestas fuit. Te forte, Redingi, *Reverendissimum* scilicet, *& Illustrissimum Sacri Romani Imperii Principem* (quo titulo non ab aliis, sed à Te ipso, Tibi Monachorum præstiti, in fronte librorum, adscripto, ô tempora, ô mores! superbis) puderet *œconomum* dici. Sed Apostolos adeò non puduit, ut tanti domini sui Oeconomos se dici, honori amplissimo duxerint; & Tibi, Papæ & Cardinalibus tuis *κοσμικῆς ἐξουσίας τῦφον sæcularis potestatis typhum* illum ultro reliquerint.

OBIECT. IV. *Concilia omnia anathema dicunt non credentibus, & leges suas vocant Decreta, Canones, διατάξεις, Constitutiones. Qui eis subscribunt, dicunt,* Ego N. definiens subscripsi. *Ergo eorum sententia est judicialis definitiva.* Resp. fallere sequelam. 1. quia Patres in Conciliis anathema dicunt non ex proprio motu & plenitudine potestatis, sed tanquam ministri declarant anathema eum, qui Christum non diligit, & in eum non credit. Ita privatus quisque ei, qui non diligit Dominum Jesum, potest dicere *anathema Maranatha*, 1. Cor. XVI. 22. Neque tamen is fidei judex est. 2. Decreta, Canones, *διατάξεις*, definitiones rectè appellari possunt, sive immediatè ex verbo Dei excerptæ sunt, sive determinationes sunt ecclesiastici ordinis ex generali mandato fluentes. Neutrum tamen arguit, definientes, decernentes, constituentes esse judices potiùs fidei, quàm ministros ejus. 3. Probatio tota est facti, non juris; exempli, non ætiologiæ. Idem autem factum esse potest bonum vel malum pro conditionibus ipsius, secundum speciem, finem aut circumstantias.

EXCIP. REDING: 1. *Annon etiam Principes hujus mundi, cùm decreta & sententias condunt, licet judiciali potestate polleant, Ministri Dei cluent Rom. XIII. 5. nihil utique ex plenitudine potestatis facientes? Eadem ratione Ministri Ecclesiæ, licet ex proprio motu & potestate plenitudinis nihil agant, judiciali potestate pollere possunt. 2. Cùm privatus anathema erranti dicit, authoritate publica destituitur, adeóque in Cælo non ligatur, quem in terra solus ligat. 3. Patres in Conciliis decernunt, ut judices, quatenus ex verbo Dei in*

Ecclesia

Ecclesia conservato per vivum Dei verbum, seu fidem verbi Divini in mentibus eorum, qui in Christi nomine congregati sunt, expressam, statuunt fidei dogmata, & judiciarias fidei sententias edunt, quibus conscientia obligatur. Unde sententias Concilii decreta, definitiones fidei rectè appellari ipse statuis. Ib. p.100.101. Resp. 1. Principes hujus mundi ita *διάκονοι Ministri Dei* sunt, ut propter communicatam Divinitus dominii potestatem, simul *ἐξουσίαι ὑπερέχουσαι supereminentes potestates, ἐξουσιάζοντες καὶ κατακυριεύοντες, potestatem habentes & dominantes*, Matth. XX. 25. Luc. XXII. 25. Rom. XIII. 1. 2. appellentur, legésque proin ex proprio arbitrio, extra Dei verbum scriptum, condere, refractarios pœnis propriè dictis plectere possint. Sunt igitur & Ministri Dei, & Legislatores, domini, ac judices propriè dicti. In Ministris Ecclesiæ alia omnia obtinent, utpote qui meri ministri & præcones sententiæ legis divinæ, & pœnæ refractariis intentatæ sunt. 2. An ergo privatus, qui anathema eum, qui Jesum Christum non diligit, dicit, sententiam, quæ tamen ipsius Dei, Christi, Regis & Principis totius mundi est, authoritate destitui, neque ligari in Cœlo sontem, Redingi, arbitraris? Annon ex eodem principio & fonte privata ea unius, & communis plurium sententia manat? An verbi Divini vis infringi potest, si à pluribus illud non enuntietur? Verùm forum externum soli, & internum poli ac conscientiæ turpiter confundis. 3. Verbum Dei vivum in corde credentium *ἔμφυτον implantatum* cùm idem illud sit, quod in verbo scripto legitur, malignè agis, cùm hoc illi oppositum *vivum* appellas, ac insuper innuis, judiciale propriè esse, quasi aliud ex verbo scripto, aliud ex vivo tali depromi possit. Atqui vera fides legem & sententiam de credendis & faciendis ex solo verbo scripto profert, annuntiat, non prætoris, sed præconis munere functa. Vivum verò verbum, quod appellas, Papæ & Cardinalium infulatorúmque tuorum verbum est, quod à vero Dei verbo ad alia omnia transversos abripit.

OBIECT. V. *Ecclesia habet promissionem assistentiæ Spiritûs S. & infallibilitatis,* Joh. XVI. 13. Spiritus veritatis ducet vos in omnem veritatem. *Ergo ea in Concilio congregata infallibilis est, & ejus decreta eodem loco habenda, ac si à Spiritu S. processissent. Unde porro sequitur, sententiam Concilii esse judicialem definitivam.* Resp. 1. Esto, ecclesia infallibilis sit propter assistentiam Spiritûs S. non tamen ejus sententia est ideo judicialis definitiva. Is enim judex est, qui jus facit & dicit ex propria & principali potestate, non qui sententiam à Spiritu S. infallibiliter latam pronuntiat. Atqui prius illud foret Spiritûs S. posterius demum ecclesiæ. Apostoli infallibiles etiam fuerunt. Neque tamen dicta sua habuerunt pro *κυρίαις δόξαις*, & judicialibus sententiis *ἀδοκιμάστως καὶ ἀβασανίστως* admittendis. 2. Christi promissio Joh. XVI. 13. locum habuit *πρώτως* in Apostolis, uti patet ex verbis sequentibus: *Et ventura annunciabit vobis.* Horum autem alia ratio fuit quàm ministrorum ecclesiæ in Concilio. Neque locum habuit in congregatis tantùm, verùm etiam in separatis, quia singulos Spiritus S. duxit in omnem veritatem. Numquid igitur singuli Episcopi sunt infallibiles? *Δευτέρως* tamen pertinent non ad ipsam duntaxat fidelium universitatem, verùm etiam ad singulos credentes, qui sine ductu Spiritûs S. salvari non possunt,

possunt. Neque tamen singuli credentes sunt judices fidei. 3. Ecclesia secuta post Apostolicam, vi promissionis hujus ducitur à Spiritu S. in omnem veritatem, nempe *necessariam* ad salutem, & *fundamentalem*. Unde sequitur, veram Ecclesiam, quâ talem, in Concilio congregatam, in fundamento errare non posse. Neque tamen propterea ejus decreta etiam in fundamentalibus sunt judicialia, quia non nituntur plenitudine potestatis ecclesiæ, sed sententiâ principali à Spiritu S. in verbo ejus lata, & in Concilio fideliter declarata.

EXCIP. REDING: 1. *Non solus is judex est, qui ex propria & principali potestate decernit. uti supra dixi.* 2. *Veritas à Spiritu S. sub velamine obscuræ revelationis exarata, in Concilio authoritativè declarante definitur.* 3. *Spiritus S. singulis Apostolis promissus & datus, quia in ordine ad perpetuum ecclesiæ statum promissus & datus est, iccirco Episcopis collectim sumptis, seu in nomine Christi congregatis deinceps datur.* 4. *Cùm omnis veritas Divinitus revelata ita ad salutem necessaria sit, ut ei dissentire non liceat, utique veritas, in quam Spiritus S. ducit, non fundamentalis duntaxat, sed quævis alia est.* Ib p. 101. 102. Resp. 1. Neque tamen etiam is judex propriè esse potest, qui principalis sententiæ & legis præco duntaxat est, & nihil non definitum ante, definire potest: denique definitivam sententiam non ipse fert, sed aliunde solerter promit. 2. Revelationem à Spiritu S. velari cùm dicis, revelationem omnem tollis. Qualis enim revelatio, sive clara sive obscura est, quæ velamen habet? Et cur Spiritui S. non tantùm revelationem obscuram, sed velamen etiam revelationis authoritate destitutæ, Concilio verò, seu hominum cœtui, definitionis & claritatem & authoritatem arrogas? Næ impietatem meram & blasphemiam talia spirant. Tibi Spiritus S. est Moses velamen obducens faciei, Concilium verò Episcoporum, Sattraparum tuorum, Christus revelans. Frustra igitur Apostolus dixerit 2. Cor. III. 16. *Nos omnes retecta facie gloriam Domini in speculo repræsentantes, ad eandem imaginem transformamur à gloria in gloriam, tanquam à Domini Spiritu.* Sed cave ne tibi dicta sint, quæ sequuntur cap. IV. 3. *Si adhuc velatum est Evangelium nostrum,* (prout tu velatum obtrudis) *in his, qui pereunt, velatum est. in quibus Deus hujus Seculi excæcavit sensus incredulorum, ne illis lumen Evangelii gloriæ Christi illucesceret.* 3. Spiritus S. Ecclesiæ promissus & datus Apostolis est in ordine ad perpetuum ecclesiæ statum, sed non eadem mensura gratiæ & Spiritus. Apostoli immediatè à Deo inspirati infallibiliter Canonem consignarunt. Immediata hæc inspiratio Apostolis data est sine ordine ad perpetuum Ecclesiæ statum, cùm post illos nemini ea vel promissa, vel data fuerit. Sufficit nunc Ecclesiæ, quòd veritatem infallibilem & sufficientem habet in verbo, quod Apostoli θεόπνευστον nobis reliquerunt. Cúmque singuli Episcopi & fallere & falli possint, suásque ad Concilium infirmitates afferant; *collectim* sumpti infallibilitatem decretis non aliam afferre possunt, quàm eam, quæ doctrinæ Apostolicæ inest à qua ubi aberraverint, fidem merentur nullam. Fidelium autem singulorum interest, decreta talia ad verbi Divini scripti amussim exigere, & τὰ διαφέροντα δοκιμάζειν, *præstabilia*, magis *explorata*, seligere. 4. In veritatem quamvis Spiritus S. solus ducit Neque tamen singulos in omnem veritatem ducit, quia singuli ex parte cognoscunt & ex parte prophetant, nec nisi per speculum in ænigmate vident, 1. Cor. XIII. 9 10. &c. 5 Omnis quidem veritas revelata necessaria hactenus est, quatenus ei cognitæ explicitè, vel etiam

nondum cognitæ implicitè dissentire nefas est. Neque tamen Spiritus S. ita in veritatem omnem ducit, ut salvari, quisquis vel ignorantia, vel errore qualicunque tenetur, adeóque explicitè veritatem quamvis non cognoscit, nequeat.

OBIECT. VI. *Si ecclesia in Concilio congregata non potest judicialiter definire controversias, tum nullum est in ecclesia judicium, quo fidei controversiæ dirimuntur, & veritas ecclesiæ conservetur. Nihil enim in terra datur majus Concilio.* Resp. 1. Sufficit fidelibus ad conscientiæ suæ tranquillitatem & salutem judicium definitivum *interius*, seu *Divinum*, Christi nimirum & Spiritûs S. in Scripturis loquentis. Hæc utique etiam sunt in ecclesia, & quidem majora Concilio. Christus enim est caput ecclesiæ ab ea ἀχώριστον: *Scriptura* autem fidei norma est, ex qua, prætereuntibus Cœlo & terra, ne Jota quidem mutabitur. 2. Judicium *externum* seu *humanum* infallibile & definitivum in Ecclesia nec necessarium est, nec possibile. Quia enim controversiæ pertinent non ad externum ordinem & politiam, sed ad judicium mentis, necessarius est judex, qui illustret mentem & voluntatem sanctificet. Hoc autem judex externus & humanus, quâ talis, efficere non potest, quippe qui in animam & conscientiam potestatem nullam habet. 3. Sed & unitatem ecclesiæ Christus sine judicio humano conservare potest. Is enim pro ea quotidie intercedit apud Deum Patrem, & solus efficit, ut nos invicem diligamus & unitatem Spiritûs servemus. Quid quòd unitas ecclesiæ fundatur in veritate fidei, atque eadem proinde est causa unitatis quæ veritatis? Atqui Concilium non est causa veritatis, sed sola invisibilis præsentia Christi & Spiritûs S. ducentis in omnem veritatem. Ergo eadem est causa unitatis.

EXCIP. REDING: 1. *Verbum Dei, quando sensus ejus patet, sufficiens est fidei motivum. At per Concilium primùm patet. Nam & Ariani pro se Scripturam allegabant, non ante de vero sensu convicti, quàm Concilium Nicænum eum eruisset. 2. Si, uti fateris, Concilium in fidei fundamento errare non potest, eatenus igitur judicium externum in ecclesia definitivum possibile est. 3. Judex mentem, quæ se Conciliis clavium potestatem exercentibus non subjecit, illustrans olim hæreticos ad varias hæreses propulit. 4. Christus unitatem Ecclesiæ conservat, non immediatè, sed ordine per humilem erga Concilia Oecumenica subjectionem rite servato. 5. Hinc adeò vos neglecto illo ordine, & spiritu vestro freti, perpetuis contradictionibus, etiam contra ipsum Concilium Nicænum, quod pro legitimo tamen habetis, conflictamini.* Ib. pag. 102—104. Resp. 1. Quàm malè igitur de Ecclesia Christi, ante celebrata œcumenica Concilia, actum fuit, si verbum Dei patens non habuerunt, adeóque nec unitate spiritus, nec veritate fidei potiti sunt! Imò quàm malè de ipso Dei verbo actum est, si lucerna ejus tandiu sub modio delitescens, vim suam illuminandi omnem perdidit! Et quid si persecutionibus continuatis pax ecclesiæ reddita diutius non fuisset, an impeditis Oecumenicis Conciliis verbum Dei continuè latuisset, fidelibúsque de persona & Deitate Christi & Spiritus S. dubitandum perpetuò fuisset? En

quò

quò protervæ assertiones tuæ præcipitem te egerint? 2. Interim placuit Deo veritati per prima illa Oecumenica Concilia succollare, non quasi ejus definitio ab illis demum manaverit, sed quia veritatem in verbo Dei definitam & patentem strenuè Patres illi non tam judices, quàm veritatis doctores, asseruerunt, & Arianorum, non scripturis utique, sed impiis figmentis suis Scripturæ impositis pugnantium, hæresin magno consensu, non authoritate sua, sed verbi Divini luce, doctrina & industria obruerunt protriveruntque; ceu cùm fenestra manu valida & agili aperitur, quæ ante clausa manebat, debiliores & minùs industrii, qui illam aperire non poterant, Solem videre incipiunt, non propter aperientium authoritatem ullam, sed propter illorum vires & industriam, quæ sese effectu sensibili produnt exerúntque. Nullum igitur hic judicium prætorium conscientiis dominans; & si qua vera Jurisdictio in Nicæno hoc, ut & in aliis legitimis Conciliis exercita est, illa omnis non ab Episcopis, sed à civili potestate emanans, robur decretis in externo duntaxat & politico, non interno & conscientiæ foro addidit. 3. Veram Ecclesiam, quâ talem, adeóque manentem (nam deficere particularis quælibet etiam potest) sive in Concilio, sive extra illud, in fidei fundamento errare non posse, constanter assero. at non ob authoritatem ullius hominis, nedum Papæ, sed propter promissionem Spiritus, qui fidem eam in cordibus credentium sola verbi Divini principali ejusdem, & hominum ministeriali opera liberè adhibita, operatur. Non igitur hinc judicii externi & humani infallibilis in Ecclesia vel necessitas, vel possibilitas sequitur. 4. Quæ de ordine Divinitus instituto, quo mediante Spiritus S. mentem illustret, & unitatem Ecclesiæ conservet, asseris, principium turpiter petunt; neque etiam sincerè à te dicta sunt. Si ingenuè, quod res est, fateri velis, non Concilia, sed Papæ solius quidvis probantis vel improbantis oraculum & authoritas, talis ordo vobis habetur. Hinc nempe Concilio generali Ecclesia vestra ultra centum jam annos caruit, & carebit, quod ipsi sagaciores inter vos divinant, ad finem usque ecclesiæ vestræ. Timet enim sibi Papa vester à Regibus & Episcopis, ne ab iis in ordinem redigatur; & solus cum Cardinalibus suis, adeóque sine pari, regnare mavult. 5. Non igitur ordinis à Redingio præscripti neglectu ulla re, per Dei gratiam, nos caremus, sed potiùs tyrannidis per Concilia Pontificia tyrannica, conscientiis dominantia, (qualia prisca illa neutiquam fuerunt) grassantis jugum à cervicibus nostris masculè excussum gaudemus. Quæ verò de antilogiis nostris garrivisti, aniles fabulæ sunt, neque responsum ullum merentur. Si vir es, Redingi, contende invicem Concilii Nicæni decreta fidem Deitatis Christi concernentia, & confessionis nostræ publicæ capita; ac dissensum vel levissimum in hisce proba. Quòd si tamen contradictionum stabulum ingredi adeò gestis, ingredere ocyùs Theologiæ tuæ Scholasticæ, abs Te quondam editæ, velut alterum quoddam Augiæ stabulum, & millenas contradictiones Scholæ tuæ doctorum, quas ipse tu sine omni pudore recitasti, concilia. Hoc labore Herculis decimo tertio defunctus nos demum aggredere, & veras, non ex Sophistico cerebro confictas, non privatorum doctorum, sed publicarum confessionum antilogias, & quidem ex fidei nostræ principiis, uti statuis, protuberantes demonstra. Cur enim nos priùs nugis tuis excutiendis bonas horas tam malè perderemus?

QUÆSTIO IV.

An in Concilio Christiano generali & legitimo Jus præsidendi habeat Episcopus Romanus, vel immediatè per se, vel mediatè per legatos?

ITa innuit tum Bulla, tum Decretum Sessionis II. in quo jus præsidendi tribuitur tribus Apostolicæ Sedis legatis. Fuerunt autem illi Pauli III. nomine missi Johannes Maria Montanus Cardinalis Palæstinus, Marcellus Cervinus S.Crucis Presbyter, & Reginaldus Polus S.Mariæ in Cosmedin Diaconus. Successerunt procedente Concilio Hercules Gonzaga, Hieronymus Seripandus, Johannes Moronus, Stanislaus Hosius, Ludovicus Simoneta, Marcus Syricus, & Bernhardus Navagericus. Orthodoxæ sententiæ summa est, in ipso Concilio prospiciendum esse de præside gemino, altero politico, qui præsit ordini, ecclesiastico altero, qui præsit disceptationi causæ. Et ecclesiasticum hunc contendunt Evangelici esse non perpetuo aliquo jure Romanum Pontificem, sed arbitrarium & electivum, & talem quidem, qui Scripturarum peritissimus, in negotiis ecclesiasticis gerendis exercitatissimus, famâ prudentiæ, dexteritatis, moderationis celeberrimus. Cùmque distinctæ sint actiones ecclesiasticæ generalis Concilii & particularium nationum, distinguunt iidem inter præsidem *universalem* Concilii, & *particularem* Nationum. *Universalis* præsidentia, quia extraordinaria, defertur per electionem optimo. *Particularis*, ordinaria olim jure ecclesiastico competiit Patriarchis. Hodie penes ecclesias particulares est, talem præficere vel ordinarium, vel ambulatorium. Interim Tridentinis, tum jus præsidendi perpetuum Episcopo R. vendicantibus, tum à jure præsidendi externo ordini Magistratum summum excludentibus, argumenta opponimus sequentia.

ARG. I. Jus ordinarium & perpetuum in rebus Ecclesiasticis nititur lege Divinâ, vel Ecclesiasticâ. Neutra autem Pontifici R. jus præsidendi ordinarium & perpetuum tribuit. Non *Divina*, quia juris hujus consignati tabulæ edi non possunt. Non *ecclesiastica*, quia membra ecclesiæ universalis nunquam consenserunt de jure tali in Papam transferendo.

RESPONDET AUG. REDING: I. *Papæ, ceu successori Petri, una cum absoluta & indefinita ligandi & solvendi potestate pastoralis muneris in universalem ecclesiam primatus, & cum*

& cum eo jus præsidendi in Conciliis collatum est. Ibid. p.104--105. Resp.1. Nec Papa Petri in munere extraordinario & Apostolico successor est; neque in munere ordinario & pastorali, nedum in potestate absoluta & indefinita clavium, quæ solius Christi est, ei Episcopus Romanus solus successit. 2. Cœtera, quæ de Petro Babylone, hoc est, Romæ Epistolam scribente, ibi primatum totius orbis gerente, mortuo, martyrio coronato, & ibi principatum suum in successores derivante, affers, uti partim incerta, partim apertè falsa sunt: ita *οὐδὲν δρόμον φέροντα*, & ad farciendas duntaxat chartas instituuntur.

ARG. II. Ecclesia Romana est particularis. Atqui nullius Ecclesiæ particularis Episcopo jus competit ordinarium præsidendi in Concilio generali, quia singulæ ecclesiæ particulares tum errare, tum deficere à fide possunt. Neque enim in N.T. Deus ulli particulari cœtui juramento vel fœdere se obstrinxit, quò minùs illinc migrare, & candelabrum movere velit, si ingratitudo mereatur.

RESP. REDING: 1. *Papa Ecclesiæ universalis pastor universalis est, quia Petra, cui inædificatur tota ecclesia, à Christo constitutus. Adeóque nec ipse, nec ecclesia ejus errare potest.* Ib. pag.105--107. Resp.1. De antecedente infra viderimus. 2. Si maximè Christus Papæ, ceu Petri successori, haud secus quàm S. Paulo olim 2.Cor.XI.28. *μέριμναν πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν solicitudinem pro omnibus Ecclesiis* commendasset; non tamen inde ejus infallibilitas, vel jus ordinarium Concilia moderandi concluderetur, quia in officio suo peccare, adeóque aliorum judicio se reddere obnoxium posset, longè magis ipse, quàm S. Petrus, qui Christum abnegavit, & cui S. Paulus in os restitit, *ὅτι κατεγνωσμένος ἦν, quia condemnandus erat*, Gal.II.11. qui proin hoc quidem in casu ne judicium quidem, nedum *προεδρίαν* seu *præsidium* inter judices, qua pietate & humilitate fuit, sibi arrogasset. Sed in Papa inversa omnia videas. Vult esse reus quàm maximè, & simul judex, judicúmque præses. Nam ceu spiritualis, uti olim Bonifacius ille bacchatus est, à nemine judicari potest.

ARG. III. Amplior fuit potestas Sacerdotum Veteris, quam ministrorum N.T. Neque tamen illi tam arrogantes fuerunt, ut à rerum ecclesiasticarum gubernatione submoverent Magistratus, uti patet exemplo Mosis, Davidis, Salomonis, Ezechiæ. Multò minùs potestas ejusmodi competit ministris. N.T.

RESP. REDING: 1. *Annon Uza olim arcam attingens, & supplere conatus id, quod ad Sacerdotum & Levitarum officium pertinuit, severè à Deo punitus est? Annon Coreh, Dathan & Abiram summi Sacerdotii honorem parturientes, vivi absorpti sunt? Denique Uzia Rex pius incensum ad altare thymiamatis afferens, ut ibi adoleret, lepra percussus est? 2. Supra quæst. 1. Resp. ad object.4. causam ecclesiasticam ad potestatem civilem pertinere negâsti. Hic verò eandem rerum ecclesiasticarum gubernationi admoves.* Ib.p.107. Resp.1. Extra oleas, Redingi, vagaris. Uza, Coreh, Dathan, Abiram, Uzias puniti meritò sunt, quia ad Deum appropinquare annixi sunt. cùm altari & Sacerdotio omni, præter tribum Levi, reliquæ omnes, ceu impuræ, Divino judicio, amotæ sint. Cessante in N.T. legali impuritate illa, omnes Christiani Dei Sacerdotes sunt, & in Christo Pontifice vero ad

Deum appropinquant. Distinctæ de cœtero sunt manéntque partes Ministrorum Ecclesiæ & potestatis civilis, illis ex munere suo facientibus, quod à Christo jussi soli facere tenentur: his in externo ecclesiæ ordine præstantibus, quicquid cum vera jurisdictione conjunctum est. uti etiam Moses, David, Solomon, Ezechias præstiterunt. 2. Aliud igitur etiam est causa fidei, quæ in Concilio tractatur: aliud rerum ecclesiasticarum gubernatio cum vera jurisdictione conjuncta. Illam ad eos in Concilio pertinere, qui dono & vocatione instructi sunt, supra asserui. Hanc ad solam potestatem civilem pertinere, denuo affirmo.

ARG. IV. Ecclesiæ Christianæ promissum est, fore, ut, gentibus ostium ecclesiæ ingressis, Reges sint אמניכם *nutricii*, Reginæ מיניקות *nutrices*, Jesaj. XLIX. v. 23. Atqui nutritios suos quo jure ab ejusmodi gubernatione arcebit ecclesia?

Resp. Redino: 1. *Nutritii & nutrices sunt, qui ex bonis suis ecclesias fundarunt & dotarunt. Hi Reges & Principes fuerunt in Ecclesiæ Romanæ gremio defuncti. Quo igitur jure hujusmodi à rerum ecclesiasticarum gubernatione arcetis, violatis notoriè fundationum & dotationum tabulis? 2. Jus Divinæ authoritatis Pastoribus ecclesiæ collatum nec ex dotationis, nec ex fundationis titulo pendet.* lb. pag. 107. Resp. 1. Et falleris & fallis, Redingi, qui Regibus & Principibus munus dotandi & ditandi ecclesias non invides equidem, at eosdem potestate sua & jurisdictione, qua in res ecclesiasticas suo modo pollent, spoliatos, in spiritualibus totos à nutu Papæ tui suspendis, ejúsque vasallos esse jubes. Nutritii utique & nutrices sunt Reges & Principes, summæque potestates quævis, non tantùm, cùm ceu educatores, procuratores, dispensatores, tutores ecclesiæ, injurias ab eadem propulsant, ei hospitia & stipendia largiuntur, ecclesias dotant ditántque (sæpe tamen sine dote & divitiis illis ecclesiæ res meliùs habuerunt) verùm etiam maximè tum, cùm doctrinæ sinceræ præconium procurant, propagant, falsam doctrinam impediunt. Beneficia eorum à potestate iis competente separari utique non debent. 2. Potestas porro illa non cuilibet Evergetæ, sed solis iis, qui summa potestate pollent, competit. Tales apud nos cùm sint Senatus Populúsque, seu delegati populi, iis illibatam potestatem, seu jurisdictionem exteriorem omnem in Ecclesia necessariam asserimus. tantum abest, ut Nutritios *hujusmodi* à rerum ecclesiasticarum gubernatione arceamus, vel dotatorum etiam nostrorum intentioni saltem genericæ, & quatenus ea culpa, si quam temporum iniquitate contraxerunt, vacat, non religiosè respondeamus. Vos verò adeò malam, ne dicam, serpentinam Nutritiis vestris gratiam retulistis, ut eos potestate sua impiè spoliatos & seductos Papæ libidini, profanandos calcandósque pridem mancipaveritis, mancipetísque adhuc. 3. Aliud esse Pastorum Ecclesiæ, aliud Nutritiorum officium agnoscimus, & neutrum vel ex dotationis, vel ex fundationis titulo, verùm utrumque ex Divino jure arcessimus.

ARG. V. Actus *ordinis* in Concilio sunt Doctoribus, Pastoribus, aliísque legitimè vocatis de necessariis prospicere, authoritatem, ubi necessarium fuerit, interponere, efficere, ne in magno cœtu Cyclopum concio habeatur, in qua, uti ait Euripides, *ἀκούει οὐδεὶς οὐδὲν οὐδενός*; decreta publicare cum authoritate, periculis occurrere, hæreticis conventibus interdicere, contu-

maces

-maces punire, lupos arcere. Atqui actus illi nullo modo nisi à summo Magistratu ordini præsidente exerceri possunt.

Resp. Redingi 1. *Quæcunque Potestas civilis in Concilio agere potest, partim sunt accidentaria Concilio, partim ex mandato Concilii peraguntur. 2. Constantinus M. Theodosius, Valentinianus, Constantius vel tale quid nunquam affectarunt, utpote qui postremi Concilii subscripserunt; vel affectantes ab Episcopis repressi sunt.* Ib. pag. 107. 108. Resp. 1. Exteriorem in Concilio jurisdictionem exercere, atque eadem robur addere decretis, ut in externo foro obligent, libellos ab Episcopis oblatos accipere, comburere, de religionis negotio disquirendi potestatem iisdem permittere, ferre opem utrique disputantium parti, discordantes reconciliare, conferre cum singulis (quæ in Concilio Nicæno Constantinum M. fecisse Socrates & Eusebius memorant) ad essentiam Concilii pertinent, si quicquam aliud. Eam porro jurisdictionem tam non habet Magistratus à Concilio, quàm non potestatem eminentem quamvis. 2. Quæ de Imperatoribus ex Bellarmino *de Concil. lib. I. 19.* corrasisti, à Junio nostro *Animadv. ad eundem locum κτ' πόδα* dissoluta vide. Si quando Imperatores se veris Episcopis, ceu Pastoribus, ductoribus suis se subesse, & proprio illorum muneri se non ingerere, causam fidei Episcopis relinquere velle, piè professi sunt, nihil hoc facit ad rem, cùm de eorum jurisdictione exteriore & gubernatione Ecclesiæ quoad externum ordinem hic agatur. Constantius quoque Concilio Nicæno subscripsit ultimus, quia ceu Præses non actionis, seu causæ, sed ordinis, nec non executionis vindex subscriptione tali auctoritatem suam in observatione actorum spondere ac obsignare voluit. Ita in priscis Conciliis etiam Nationalibus Galliæ & Hispaniæ fieri consuevit. Quòd si iidem mala futuræ servitutis prævidissent, cogitassentque, nihil profici patientia, nisi ut graviora tanquam ex facili tolerantibus imperentur, cautiùs quædam quàm modestiùs & humiliùs dixissent fecissentque.

ARG. VI. Accedit perpetua praxis ecclesiæ purioris Conciliorum. Etenim Niceno 1. quoad causam Concilii præfuit Eustathius Antiochenus; quoad ordinem Constantinus M. Constantinopolitano 1. cui ne quidem interfuit Romanus Episcopus, præfuit quoad ordinem Imperator; quoad causam Nectarius Constantinopolitanus. Ephesino quoad ordinem Comes Candidianus ab Imperatore missus: quoad causam Cyrillus Alexandrinus. Chalcedonensi quoad ordinem præsedit Martianus primò per se, postea per Judices Consulares: quoad causam ecclesiasticus præses ei non est datus. Leonis quidem Legati ob Orientalium dissensiones primas non tam jure aliquo, quàm arbitrio Imperatoris tenere debuissent, quibus suapte culpa exciderunt. Nihil dicam de particularibus Conciliis, Constantinopolitano II. cui Menas; Sardicensi, cui Hosius; Carthaginensi VI. cui præsedit Aurelius, aliisque infinitis. Consulesis historiam præsidentiæ in veteribus Conciliis, quàm fusè Blondellus de Primatu ad Sect. 64. prosequitur.

Resp. Redingi: *Concilio Niceno, teste Athanasio ad vitam solitariam agentes, primus Hosius Cordubensis Episcopus, utique qua Legatus Papæ, una cum Vito & Vincentio, ejusdem Papæ*

Papæ Legatis, subscripsit, adeòque Papæ nomine præsidem egit. Constantinopolitano I. licet non præsederit Damasus, illud tamen eatenus œcumenicum fuit, quatenus à Damaso, in iis, quæ ad hæreseos condemnationem spectant, confirmatum fuit, Photio in libello de 7. Synodis, & Gregorio Epist. lib.VI. 26. testibus. In Ephesino Cyrillus præsedit ut Legatus Papæ, Cœlestino, Evagrio, Photio, Prospero, Nicephoro testibus. Chalcedonensi præfuerunt Leonis legati, ut ex Concilis ad Leonem epistola, qua dicitur, eum sicut caput membris præfuisse; tum ex eo, quòd in omnibus actionibus primi nominantur, sedent, subscribunt; evincitur. In Constantinopolitano II. Eutychius Patriarcha Const. Epistola ad Vigilium data agnovit, jus præsidendi Romano deberi. Sardicensi Hosius, qua Legatus Papæ, primus subscripsit. Ib. p.108.109. Resp.1. Meras historiæ antiquæ tenebras adversarius offundere conatur. Concilio equidem Nicæno I. Hosius Cordubensis inter Ecclesiasticos præfuit solus, Concilii totius libera electione, & Imperatoris, qui ordini præfuit, voluntate; non Romani Pontificis delegatione, de qua nihil apud priscos. Vitus verò, seu Victor, & Vincentius legati fuerunt Romani Episcopi Silvestri, & Julii, uti vocant, Chorepiscopi; neque illi actionibus Concilii, ut Hosius, sed *parti suburbicanæ*, uti Rufinus vertit, id est, Patriarchatus Romani Ecclesiis præfuerunt. Non obscurè id tradit Theodoretus *Hist. Eccl. lib.I. 7.* dicens: Ὁ δὲ τῆς Ῥώμης διὰ γῆρας ἀπελείφθη βαθύ. δύο μέν τοι πρεσβυτέρους ἀπέστειλε, συνθέσθαι τοῖς πραττομένοις παρεγγυήσας. i. *Romæ verò* Episcopus *propter senectutem provectam abfuit: sed mandavit duos Presbyteros, cùm dedisset mandata, ut assentirentur iis, quæ fierent.* Non igitur tres ille, sed duos, Vitum & Vincentium, delegavit, non ut actionibus Synodalibus illi præessent, & in consessu regnarent, sed ut nomine suo suffragarentur. Subscripserunt igitur etiam tres hi, Hosius, Vitus, Vincentius, primi; sed ratione differente; ille tanquam Præses actionum Synodalium, hi tanquam legati primæ sedis Episcopi. Nam Synodis universè plures unquam præfuisse, quæ authoritas tradidit, quæ ratio probat? Neq; aliud vel Photius vel Cedrenus à Redingio citati asserunt. Uterq; legatos Romani Pontificis, Silvestri & Julii, Vitum & Vincentium tradit non solos, & toti Synodicæ actioni, sed conjunctè cum aliis Episcopis Patriarchalibus, adeóq; non toti actioni omnium, sed Patriarchatus sui Ecclesiarum actioni præfuisse. Bellarminus igitur, & ex eo Redingius, universalem & particularem præsidentiam, probè distinguendam utramque, confundit. Illa totius Concilii erat, hæc solius Patriarchæ. 2. Quòd Concilium Constantinopolitanum I. Oecumenicum fuerit ob confirmationem Papæ Damasi absentis, putidum est Redingii mendacium. Assensu suo & communi suffragio, ceu Patriarcha Occidentis, probavit & recepit fidem in Constantinopolitano expositam: non confirmatione robur ei ullum summa authoritate, ut caput & princeps, addidit, neque hoc Photius docuit. 3. Ephesino Cyrillus Patriarcha de communi sententia Synodi, atque Imperatoris commendatione ex delegato per consessum totum officio, præfuit. Hæc universalis ejus præsidentia erat. Sed & particulari tum Patriarchatus sui Alexandrini, ex officio ordinario; tum Romani, ex officio fraterno, & Cœlestini, velut Coëpiscopi, extraordinaria delegatione, defunctus est. Manifestè id arguunt verba Evagrii *lib.I. cap.4.* ubi sic ille ad verbum: Μετὰ πολλοῦ χρόνου τριβὴν ἀλίζονται, Κυρίλλου τοῦ θεσπεσίου διέποντος καὶ τὸν Κελεστίνου τόπον, τὴν ἐπισκοπὴν (ὡς εἴρηται) τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πρυτανεύοντος. *Post multum tempus consumptum conveniunt, Divino illo viro obeunte etiam Cœlestini locum, qui (ut dictum est) Episcopatum Romæ veteris administrabat.* Cyrillus igitur, Evagrio indice, tum suo ipsius nomine interfuit, tum Cœlestini locum obivit, non ut Concilio nomine illius præsideret, sed potiùs ut suffragium commune cismarinorum Episcoporum, qui pauculi intererant, colli-

colligeret, proferrétque Romani Episcopi & Romanæ Synodi nomine, tanquam si illi adfuissent coram. Hoc enim suffragium judiciúmque ante Cœlestinus exposuerat literis ad Nestorium datis, uti eodem & præcedente capite Evagrius narravit. Neque aliud ex Prospero, Photio, Liberato, Justiniano elicere est. 4. Chalcedonensi Concilio Leo Papa, quia Patriarchæ reliqui, Dioscorus Alexandrinus, Anatolius Constantinopolitanus, Maximus Antiochenus, & Juvenalis Hierosolymitanus, ille ob consensum cum Eutyche, hi ob mutuas rixas, minùs idonei erant, præses optatus, ob litem tamen Anatalio & Dioscoro intempestivè nimis & imprudenter motam, datus non est. Proin Judices ordini servando ab Imperatore Martiano dati non instíterunt, ut Præses ullus ecclesiasticus Concilio daretur, sed ipsi, tanquam Præsides ordinis, postulata acceperunt, retulerunt ad Concilium, ordinem à singulis in quærendo, cognoscendo, judicandóque servari curaverunt, atque ita gravioribus factionibus, ordinem curando, cognitionem verò judicia & definitiones consessui Ecclesiasticorum permittendo, januam præcluserunt. Cùm igitur Concilii ad Leonem epistola, *act.3.* relata dicitur, Leonem *sicut caput membris præfuisse in his, qui ejus ordinem tenebant*, ita accipiendum esse, quòd præcesserit ordine, & primus ac princeps fuerit sententiæ, res ipsa docet. Nam ordini Imperatores præsidebant, actioni Christus, Leo in actione primas tenebat, ac propterea etiam *caput* dicitur respectu ordinis, ut primæ Sedis Episcopus. Atque sic etiam ratio constat, cur Leonis Legati *primi sederint, primi locuti sint, primi subscripserint*, quia scilicet Præses universalis erat nullus, & de cœtero Patriarcharum ordo tenebatur. Quanquam vel hoc ipsum docet, Leonem Concilii Præsidem non fuisse; cùm Præses quidem primus sedeat, primus subscribat, sed non primus loquatur, seu sententiam dicat. Qui primus sententiam dicit, is princeps sententiæ, non præses consessus est. 5. Quoad Concilium Constantinopolitanum II. nemo unus testis est, ei Vigilium Papam præsedisse. Eutychius, eo non [illegible] *præsidente*, sed [illegible] *priore assidente*, uti etiam disertè Nicephorus *lib. XIII.27.* habet, de tribus capitulis quæri desideravit. Neque sanè de præsidentia, sed de præsentia sola Vigilii, primæ sedis Episcopi, tota actione prima & secunda tractatum videas. Nullatenus *Principem etiam Episcoporum* omnium ejus Concilii fuisse Papam, ait Zonaras, sed Redingius, qui Zonaram nunquam legit, fingit. Is enim agens de Patriarchis omnibus eo ordine, quo suis Diœcesanis præerant, ita scribit: *ὧν ἐξῆρχε, in quibus primas tenuit Vigilius Papa Romæ, & is, cujus jam facta est mentio, Eutychius, & Apollinaris Alexandrinus &c.* quæ posteriora insignis impostor Bellarminus, (ne de Redingio expilatore dicam) conjungenda dividens, reticuit. Pari vel inscitia, vel fingendi libidine, Sardicensi Concilio Julium Papam per Hosium, ceu legatum, præsedisse adversarius ex subscriptione, quæ ita habet: *Osius ab Hispania, Julius Romæ per Archidamum & Philoxenum Presbyteros &c.* colligit. cùm tamen clarissimè Julius ejúsque legati, ceu posteriores ab Hosio Cordubensi, ceu priore, adeóque Concilii præside, distinguantur.

ARG. VII. Fatetur Cusanus *de Concord. Cathol. III.16.* in primis octo Conciliis semper Imperatorem & Judices ejus cum Senatu habuisse primatum & officium præsidentiæ. Consentit etiam Petrus Suavis Polanus *Hist. Concil. Trident. pag.118.119.* ubi non obscurè damnat Papæ in hoc jure arrogando temeritatem. Et quondam Cardinales, teste Guicciardino

dino lib. 9. confessi sunt: *Posse Concilium coire, in quo non præsideat Papa, sed fasces submittat, & suæ villicationis rationem reddat.*

RESP. REDING: 1. *Cardinales quidam, schisma molientes, velut in Concilio Pisano, in ejusmodi voces eruperunt.* 2. *A Suave Polano protervè dicta Pallavicinus efficaciter refutat.* Ib. pag. 109. 110. Resp. 1. In voces ejusmodi Cardinales, vi veritatis compulsi, eruperunt, cùm in eo etiam essent, ut Papæ tyrannidem coërcerent, eúmque ad reddendam villicationis suæ rationem vocarent. Sed vicerat, justo Dei judicio, improbitas, quia nondum ruinæ Papalis tempus aderat. 2. Quæ Pallavicinus Suavi opposuit, ex Purpuratis suis Turrecremata & Bellarmino emendicata, singula jam discussimus, dicturi in loco plura. Interim præsidendi munus non omnino Pallavicinus, uti pro licentia sua non semel Papæ causam prodere suevit, Imperatoribus ereptum voluit, ita scribens: *Alia (olim) præsidendi ratio habebatur Romano Pontifici, alia Imperatori. Illa interior, & tanquam capitis, membra moderantis; hæc exterior, & tanquam coronæ frontem exornantis.* Quanquam enim Pontifex vetera Concilia moderatus non est, nedum interiùs ut caput; accipimus tamen pro confesso, quòd Imperatoribus præsidentiam *exteriorem*, quæ ordinis est, & quidem ceu *coronæ* capiti impositæ, ne eorum ministerium, servitutem, exequendi munus, quorum corona, (imperii, dominationis solius index) symbolum non est, somnies, Purpuratus ille asseruit.

OBJECTIONES TRIDENTINORUM.

OBJECT. I. *Pastor ovibus, & Pater filiis suis præsidere debet. Atqui Papa est Pastor & Pater universalis ecclesiæ, quia ei in persona Petri dictum est: Pasce oves meas; & Concilia eum vocant Patrem.* Resp. 1. Etiam summus Magistratus sano sensu est pastor & pater Ecclesiæ. 2. Petrus Pastor & Pater non fuit universalis ecclesiæ, utpote qui majorem reliquis Apostolis jurisdictionem non obtinuit. Pascendi verò munus ipsi delatum non fuit personale, sed commune omnium Apostolorum. Compellatus quidem solus est, sed singularem ob causam. 3. Neque Papa est successor Petri. 4. Concilia sæpe Patrem vocant R. Pontificem, ordinis prærogativa primum, figurato, humili & honorifico loquendi modo, quomodo summo etiam Regi animus inesse potest humilimus, integra dignitate, & auctoritate officii.

EXCIP. REDING: *Pastoralis muneris indefinitam, omnes Christi oves & agnos complexam auctoritatem & solvendi ligandique universalem potestatem soli Petro Christus commisit; Apostolis reliquis nonnisi per modum legationis, quæ ad successores non transfertur, quippe ab industria personæ pendens. Illa igitur ad successores transiens in Papa residet. ut non ex humilitate, sed juris Divini debito Romanum Pontificem Patris universalis titulo decoraverint, & Episcopi filios ejus se agnoverint.* Ib. pag. 110. 111. Resp. 1. De officio pascendi, & potestate ligandi ac solvendi, Petro concesso, infra viderimus. Certè nuspiam Petro dictum est: *Pasce omnes oves meas, omnes agnos meos.* Nec herilis potestas clavium ei, nedum soli, data est. Fuitque S. Petrus æquè legatus, ac reliqui Apostoli omnes. Omnibus enim dictum est: *Ecce ego mitto*, lego *vos*, Matth. X. 16. Luc. X. 3. *Sicut me misit Pater, ita & ego vos*, Joh. XX. 21. ubi S. Petrum exceptum nuspiam videmus. Sitemps

ex

lex omnium est. Ipsa vox Apostoli, qualis S. Petrus quoque fuit, *legatum* sonat. 2. An verò ipse quoque Christus non fuit Ἀπόστολος *Apostolus* confessionis nostræ à Deo *legatus*, Joh. XX. 21. Hebr III. 1? An de potestate ejus quicquam hoc delibat? An quia legatus Dei Patris Christus fuit, id prohibet quicquam, quò minùs in vicarium ejus, uti pertenditis, Petrum, & hujus successorem Papam, ejus potestas vicaria derivetur? En, vineta tua, Redingi, cœdis. 3. Nihil tamen hæc omnia ad Papam. Aliter catuli olent, aliterque leones.

OBIECT. II. *In Concilio Hierosolymitano præsedit Petrus, quippe qui primus surrexit, locutus est, quæstionem definivit, sequentibus ejus sententiam reliquis. Ergo jure præsidet Papa successor Petri.* Resp. 1. Jura Petri usurpat Papa sine lege, sicut olim quidam ædilitatem sine suffragiis. 2. Nec si Petrus semel præsedit, fecit hoc jure ordinario & perpetuo. 3. Præsedisse Petrum non liquet. Non locutus est primus, quia præcessit πολλὴ συζήτησις. Sententiam suam protulit ante Paulum, Barnabam, Jacobum, quod præsidis non est. Decretum factum non in verba Petri, sed potiùs Jacobi, uti patet ex v. 20. & 29. Hunc proinde præsidem hujus Concilii faciunt Dionysius Carthusianus & Abulensis.

EXCIP. REDING: *1. In definitione primus Petrus locutus est, & in ejus sententiam reliqui Apostoli iverunt. Primæ autem loquendi partes præsidi debentur. 2. A S. Jacobo, juxta Dionysium Carthusianum, non determinatio sententiæ, sed determinationis definitiva prolatio, quæ ad executorem, non præsidem spectat, facta est.* Ib. pag. 111. 112. *Resp.* 1. Qui primus loquitur, princeps decreti seu sententiæ est, (uti etiam hic Petrum Hieronymus appellat) non præses consessus, qui ultimus semper loquitur, censet, & decretum ex plurium suffragiis enuntiat. Nisi Redingius aliam Apostolici, aliam aliorum omnium consessuum formam esse, probaverit. 2. A S. Jacobo æquè ac à S. Petro determinatio quæstionis facta est, cùm singuli suffragia determinantia, definientia protulerint, hoc tamen cum discrimine, quòd Jacobus, ceu præses consessus, quæstionem ex definitivis aliorum, suóque etiam, suffragiis adjecta insuper probatione efficacissima ex Amos. IX. 11. conclusit. Statim enim post ejus sententiam, v 22. decretum à Jacobo conclusum Antiochiensibus transmittendum Apostoli, Presbyteri & tota ecclesia statuunt. 3. Siccine S. Jacobum non diffinitorem, sed executorem fuisse sententiæ? Putidum hoc Redingii commentum est. Disertè enim sic S. Jacobus v. 19. loquitur: διὸ ἐγὼ κρίνω. *Propterea ego judico.* quomodo S. Petrum locutum esse non constat. Iccirco Dionysius Carthusianus disertè observat, Jacobum, ceu Hierosolymitanum Episcopum ex Pontificali ordinaria, loci scilicet, dignitate definitivam, seu determinationem Petri & reliquorum, protulisse. quod præsidis est. Nam ut præconem sententiam S. Petri ipsum duntaxat promulgâsse, non communem suámque etiam protulisse, nemo sanus dixerit.

OBIECT. III. *Concilio Hierosolymitano non præfuit Imperator aliquis vel Rex. Non igitur præses politicus est necessarius.* Resp. Magistratus Christianus summus tum temporis nullus fuit. Proinde ipsa ecclesia fuit custos ordinis,

EXCIP. REDING: 1. *Si ecclesia fuit custos ordinis, potestate igitur coactiva, quam ad rationem ordinis supra requisivisti, destituta non fuit. Imò eam habuit ex potestate clavium. 2. Si etiam Magistratus infidelis, qualis Concilii illius tempore fuit, non habuit potestatem ordinis, adeóque coërcitivam in ecclesia, neque fidelis habere potest, quia ejus limites à natura definitos fides non mutat.* Ib. p.112.113. Resp.1. Ordinis in ecclesia ratio potestatem coërcitivam tum requirit, cùm summam potestatem in fide consentientem illa habet. Ea non consentiente, ordo non propria jurisdictione, quæ sola cogere potest, sed mutuo consensu, & voluntaria obligatione sic custoditur, ut faciliùs etiam turbari possit. 2. Neque infidelis etiam seu discors Magistratus destituitur potestate seu jurisdictione exteriore respectu ecclesiæ subjectæ. qua tamen liberè utitur vel abstinet, prout res ferunt. Vel nostri temporis experientia loquitur. Ea tamen uti Magistratui fideli incumbit, quia ultra limites à natura corrupta fixos, ad hoc etiam verbum Dei, quo Ecclesiæ nutritius constituitur, & ecclesiæ salutem curare tenetur, obligat.

OBIECT. IV. *In Conciliis judicium fit de fide. Atqui hoc non pertinet ad Iudices seculares.* Resp.1. Etiam judices seculares ab ecclesia designati, & vocati judicare possunt de fide. 2. Politicus præses requiritur non tam ad judicium fidei, quàm ad custodiam ordinis.

EXCIP. REDING: 1. *Valentinianum fidei disceptationem à se rejecisse, supra fassus es. 2. Vocatio non alia hic locum habere potest, quàm vicariæ authoritatis Christi.* Ib. pag.113. Resp.1. Quo jure Valentinianus rejecerit, non dixi. Neque etiam ab ecclesia, ut disceptaret causam, delegatus est. Imperatoria verò, qua pollebat, potestas ad exercitium ordinis & jurisdictionis à Deo ei demandatæ in ipsa etiam ecclesia eam obligavit, à qua neutiquam abstinuit. 2. Imperatoris ad gubernationem ordinis in ecclesia vocatio immediata à Deo est, quia omnis potestas à Deo, non ab homine ullo, ordinata est, Rom XIII. 1.2. Vicaria verò Christi in ecclesia authoritas visibilis nulla cùm sit, Christo Spiritu, verbo & gratia sua ei semper conjunctissimo, nihil ea ad vocationem conferre potest

OBIECT. V. *Octo Conciliis generalibus præsedit Papa per se vel per Legatos. Ita Niceno præsedit per Hosium Episcopum Cordubensem, & Vitum ac Vincentium Presbyteros: Ephesino per Cyrillum: Chalcedonensi per Paschasinum & Licentium Episcopos: Constantinopolitano per Petrum & Georgium Presbyteros: Niceno II. per Petrum Archipresbyterum & Petrum Abbatem Basæ: Constantinopolitano IV. per Donatum & Stephanum: Constantinopolitano I. non interfuit Papa, sed in eo Damasus tamen habitus pro capite ecclesiæ. In Constantinopolitano II. Eutychius, qui præsedit, Vigilio Papæ præsidentiam obtulit.* Resp. 1. Sicubi præsedit Papa, non factum id necessitate juris perpetui, sed libera Concilii electione. 2. Cùm Constantinopolitano I. & II. non præsedisse Papam actu fateantur ipsimet, potest igitur legitimum Concilium esse sine actuali præsidentia Papæ. 3. Niceno I. non Hosius sed Eustathius præfuit: Ephesino Cyrillus: Niceno II. Tarasius Constantinopolitanus. Constantionpolitano IV. præfuit sanè Papa, sed per electionem communem Synodi, ob singularem causam.

EXCIP.

EXCIP. REDING: 1. *Ex præcedentibus falsitates hujus responsionis constant.* 2. *Ulteriùs etiam id ex actis Concilii Carthaginensis Pallavicinus adversus Suavem Polanum firmavit.* Ib. pag. 113. 114. Respn. Imò responsionis nostræ veritas, & Pontificii argumenti futilitas atque ἀδυναμία ex ipsa historiarum luce ita clarè supra à nobis demonstrata est, ut timendum mihi non sit, ne vel hiscere Redingius cum ratione ampliùs possit. 2. De actis Carthaginensis Concilii in loco, ubi Pallavicini adversus Suavem argutias diluere instituero. Hic enim cum Redingio, non cum Pallavicino, cujus exuviis ubique se inops ipse tegit, confligo.

QUÆSTIO V.

An Papa Romanus sit caput & œcumenicus pastor Ecclesiæ, quam nomine & vice Christi cum imperio moderari & gubernare debeat?

AFfirmat Bulla, in qua Paulus Papa se asserit vocatum *ad moderandam & gubernandam naviculam Petri*, nec non se *Dei omnipotentis Patris & Filii ac Spiritus Sancti, ac beatorum ejus Apostolorum Petri & Pauli auctoritate in his terris desungi* jactat. Hinc etiam Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates &c. *vi jurisjurandi Papæ & sanctæ sedi præstiti*, obedientiam sibi debere contendit. Omitto hic reliqua θεσπίσματα innumera, quæ Papæ vindicant Canonistæ, aliique gnathones. Nos eum talem esse negamus. Etenim

ARG. I. Eum esse caput ecclesiæ & oecumenicum pastorem, nec clarè in Verbo Dei est revelatum, nec per alia testimonia infallibilia Christianis manifestatum. De Christo Ecclesiæ capite habemus sententiam clarissimam: *Certissimè agnoscat omnis domus Israël, quòd Dominum & Christum Deus fecerit eum ipsum Jesum, quem vos crucifixistis*, Act. II. 36. *Hic filius meus perdilectus est, hunc audite*, Matth. XVII. 5. *Ego sum bonus Pastor, oves meæ audiunt vocem meam*, Joh. X. 10. Hæc obligant ecclesiam ad obediendum Christo. Ubi similis sententia de Romano Pontifice? Non allegant nisi remota quædam, incerta & obscura principia, ex quibus conclusio deduci nequit nisi per infinitas ambages, & consequentiarum trochleas, notitiam rerum variarum, inprimis historiarum, quam sibi ne centesima quidem pars hominum comparare potest, nedum ut comparet. Hæccine clara verbi Dei sententia? Neque alia media vel testimonia

 infal-

infallibilia sunt, quibus Papæ, ut capiti ecclesiæ obediendum esse constet. Traditio res incerta est & fallax. Miracula eum non facere, ipsi fatentur. Ecclesia nunquam eum universali consensu caput & dominum elegit, quippe quæ se peculium esse Christi, non hominum, novit.

RESP. REDINO: 1. *Si universalis Papæ in Ecclesia authoritas per ambages, & consequentiarum trochleas, ex principiis obscuris probatur, probatur sanè, atque iccirco credenda est.* 2. *Sicut Christum Deus constituit Pastorem: ita Petrum, Joh. XXI. 15. 17. Sicut audiri Christum jussit: ita etiam Ecclesiam, Matth. XVIII. 17. communicata ei in foro Cœli ligandi & solvendi potestate, quæ capitalis in ecclesia authoritatis in successores derivandæ prærogativa Petro, jure delegationis Apostolis competebat.* 3. *Ecclesiæ Romanæ etiam cùm vera fuit, Episcopos imperium in alias ecclesias appetivisse, Calvinus ait. Si Orthodoxi fuerunt, jure appetierunt. Jure igitur iis competebat.* 4. *Primatum hunc agnoverunt Concilia vetera & S. Patres.* Tract. Procem. pag. 114--118. Resp. 1. Bellè, σοφῶς omnia, mi Redingi. Ubi certa clara, necessaria principia requiruntur, ibi incerta, obscura, ex quibus conclusio nisi per infinitas ambages & consequentiarum trochleas deduci non queat, nihil efficiunt. Non igitur quod per ejusmodi principia consequentias probare aliquis conatur, id verè probâsse dici potest. Addo nunc, principia illa falsa etiam esse, & obtorto collo rapi non ad faciendam veram vero dogmati fidem, sed ad incrustandam iniquam tyrannidem, quam cupido dominandi, affectibus omnibus flagrantior, in ecclesiam invexit. 2. Pascendi munus, ligandi & solvendi potestatem Petro, non Papæ Anti-petro, & quidem procul omni dominandi studio, Apostolis omnibus à Christo interdicto, concessam, aliáque ejusmodi in peregrinum sensum detorta, cùm toties in desperatæ causæ tuæ subsidium advocas, meminisse certè debueras,

Et citharœdum
Rideri, qui chorda semper oberrat eadem.

Inferiùs tamen, ne me vadimonium deserere velle dicas, ea de re, ut & de Conciliorum ac Patrum sensu, uberiùs dicturi, principiorum illorum, quorum munimento omnis Papatus insistit, incertitudinem, obscuritatem, falsitatem ampliùs propalabimus. 3. Maturè Ecclesiæ Romanæ, Orthodoxæ adhuc, Episcopos, neque tamen in universum omnes, (nam plurimorum etiam *gloria fuit non purpura, non divitiæ, non equus albus, non fastus, non dominatus; sed, Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, Domine*; uti scitè Heymburgensis ille ante ducentos annos scripsit) dominationem appetivisse, res ipsa loquitur. Neque tamen ad παμβασιλείαν Papalem, supremam & effrœnem in temporalibus & spiritualibus dominandi potestatem, & cum eadem conjunctam veræ fidei oppugnationem, Orthodoxum quenquam aspirasse, largimur. Qui verò Orthodoxi adhuc humanitus aliquid hic passi sunt, ii plerique saltem τὰ πρωτεῖα ambiverunt, quòd existimâssent, id Ecclesiæ futurum vehementer utile, ut quò majore essent apud omnes veneratione, hoc eorum monitiones, reprehensiones, censuræ ecclesiasticæ, ad continendum in officio populum, fideíque incrementum, plus ponderis haberent. Sed cum discipulis Christi nesciverunt eatenus, cujus spiritus filii essent, Luc. IX. 52--55. Ingenita enim cuivis & insatiabilis habendi cupido & ambitionis acerrimus stimulus potiùs, quàm aliud quicquam ejusmodi elationem eis persuasit. Ipsi Apostoli, [illegible], Johannes & Jacobus, tonitruum filii, carnali studio abrepti de primatu quondam decertarunt. quorum Orthodoxia in laude maxima, contentio verò in vitio fuit. Par Episcoporum Romanorum Orthodoxorum hic ratio fuit.

ARG. II.

ARG. II. Caput Ecclesiæ est solus Christus. Etenim is est ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος, Col. I. 8. & II. 19. ubi cum articulo ὁρίζεται definitè notatur is, qui est caput ecclesiæ. Tum in Christo solo reperiuntur proprietates capitis, quales sunt, conjungi cum Ecclesia ἀχωρίστως καὶ ἀδιαιρέτως, diligere ecclesiam & συμπαθῆσαι, pro ea fieri sacrificium, repræsentare corpus, ἐπιχορηγεῖν suppeditare ei omnem vim & facultatem vivificam, nec non augmentum, ut crescat & educetur Ecclesia εἰς πᾶν πλήρωμα τοῦ Θεοῦ, esse lucem corporis ecclesiæ, & unicum Doctorem. Hæc capitis ecclesiæ hieroglyhica soli Christo tribuuntur Ephes. I. 22. 23. II. 21. 23. 1. Cor. VIII. 6. 1. Tim. II. 8. 1. Cor. XV. 45. 47. Joh. I. 4. 46. Matth. XXIII. 8. 10. &c. Est itaque nomen hoc *capitis* inter nomina ἀμεταφορητικά, competens soli Christo.

Resp. Reding: 1. *An ergo Concilia Sacra & Patres Orthodoxi, Pontificem caput ecclesiæ vocantes, blasphemarunt?* 2. *Christus ecclesiæ caput est principaliter & absolutè: Papa relatè ad Christum, ministerialiter animarum salutem operans.* Ib. pag. 118. 119. Resp. 1. Caput intellexi in pleno, non in diminuto sensu ita dictum. Nam caput in pleno sensu est propriè illud, quod & ordine, & dignitate, & imperio & influxu cœteris membris præest: in diminuto verò illud, quod primum est, adeóque, sine potestate, influxu & dominatione ulla, ordine aliis præit; quia scilicet caput non tantùm dominatur membris, sed etiam prima pars est animalis, & quæ in pronis ad terram animantibus præcedit. Unde & *caput libri* pro fronte libri, & prima ejus parte; & *legionis caput* pro prima legionis cohorte dici suevit. Priores sive primores officiorum Theodosianus codex Leg. XI. *in capite constitutos* esse ait. Decem militum primus sub una papilione tendentium, *caput contubernii* appellabatur. sic *capita Senatus, Scholæ*, primi Senatores, rectores. Græcis quoque κεφαλὴ, & Hebræis ראש etiam *primus* dictus. à quo ראשית *initium* ac *principium*, & ראשון *primus, prior*, quasi *capitalis*, vel in *capite* constitutus. Si quæ igitur Concilia vetera, si qui S Patres vel Ecclesiam Romanam *caput ecclesiarum omnium*, vel Romanæ Ecclesiæ Episcopum cœterorum omnium *caput* hoc sensu tum, cùm & Ecclesia Romana & ejus Episcopi Orthodoxiæ laude adhuc claruerunt, appellitarunt, nullius equidem blasphemiæ rei peragi possunt. Fuit enim Eccesia Romana ordine prima, fuerunt ejus Episcopi ordine primi, non jure equidem Divino, sed ecclesiastico & politico, ob urbis Imperatoriæ dignitatem & primatum. Ubi eadem Ecclesia ejúsque Episcopi prorsus tum in regimine, tum in fide degenerarunt, tum verò illud Esajæ cap. IX. 15. נביא מורה שקר הוא הזנב *Propheta mendacii doctor, ipse* est *cauda*, impleri cœpit, atque impletur quotidie. 2. Illa Redingii de binis capitibus responsio speciosior equidem est illa Bonifacii VIII. qui *cap. Unam sanctam, Extravag. de majorit. & obed.* dicere non erubuit, *Christum, & vicarium Christi Petrum, & Petri successorem Papam, unum tantùm omnes esse caput ecclesiæ.* Uter verum dixit, Redingius Abbas, duo capita constituens ecclesiæ, an Bonifacius Papa unum asserens? Veruntamen duo illa capita, licet *imperialis* & *ministerialis* nec non *absoluti* & *relati* discrimine fucata, ex duplicis officii varietate cum suis statuens, non tam capitis officia dividit, quàm planè discerpit, & Papam imperiale potiùs & absolutum, quàm ministeriale & relativum caput constituit.

ſtituit. Ecquæ enim capiti principali & miniſteriali officia deputare illi ſolent? Capitis *imperialis* officium (ita Stapletonus *Princip. doctr. lib.VI.16.*) eſt, à ſe tanquam fonte vitam in cœteras corporis partes diffundere: *miniſterialis*, corporis externa munia imperio & poteſtate ſua dirigere & adminiſtrare. Atqui imperio & poteſtate ſive interna, ſive externa corporis munera dirigere, præcipua ſeu principalis eſt capitis functio, illo unico digna capite, quod vitæ, ſenſus & motus poteſtatem omnem ſpiritu ſuo corpori impertitur. Cúmque hoc imperium exercere ſit prærogativa Regia, & Regis Regum propria, qui eam totam, vel partem ejus cuiquam ſubditorum, qui *εἰς ἔργον διακονίας ad opus miniſterii* conſtituti ſunt, (Epheſ.IV. 12.) tribuit, læſæ Majeſtatis Chriſti reum ſe reddit. Et ſanè *caput* eſſe, non impropriè duntaxat, & ratione ordinis cujusdam, ſed ratione poteſtatis, imperii, influxus in inferiora; atque ſimul *miniſtrum* eſſe, planè *ἀσύστατα* ſunt. Neque Papam ſuum aliter Eccleſiæ ſuæ caput Pontificii conſtituere, quàm infinitam, meram & reapſe directam in ſpiritualibus & temporalibus poteſtatem ei arrogando, cúmque Regem Regum, & Dominum Dominantium faciendo, potuerunt.

ARG. III. Oecumenicus Papatus conjunctus cum ejusmodi unius hominis imperio, mutat & evertit libertatem filiorum Dei, quæ illis in N.T. propria eſſe debet. Nam in V. T. quidem eccleſia Judaica ſubjecta fuit ejusmodi legislatoribus & dominis, uti colligitur ex Geneſ. XLIX. 10. Jerem. XXXI. 31. &c. Deut. XVII. 9. 12. &c. At in N. T. ſublata ſervitute ſucceſſit libertas eccleſiæ, ſecundum quam eccleſia jam eſt ſolius *Dei vivi*, 1. Tim. III. 15. agnoſcens ſolum Chriſtum Regem, Dominum & Doctorem Eſaj. XXXIII. 22. Matth. XXIII. 8. 9. 10. Qui igitur Papæ tribuunt *ἐξουσιαστικὸν, αὐθεντικὸν, ἀρχοντικὸν, ποιμεναρχικὸν*, quæ ipſiſſima verba ſunt L. Allatii Græculi *de Conſenſ. Eccl. Orient. & Occ. l. 1. c.* 5. abnegant regnum Chriſti, libertatem filiorum Dei tollunt, & priſtinam ſervitutem poſtliminio introducunt.

RESP. REDING: 1. *Atqui non obſtante Evangelica libertate S. Paulus Rom. XIII. 1. 2. fideles Magiſtratui ſubjicit, & Chriſtus Petro poteſtatem clavium, ſub qua etiam legislativa continetur, mandavit. 2. Neque etiam Chriſtus venit, ut ſolveret legem & prophetas, licentiámque quidvis agendi induceret.* Ib. pag. 119. Reſp. Nec Magiſtratus politici imperium, quod Evangelium non abolevit, quidquam Evangelicæ libertati derogat, cùm fidei & conſcientiæ dominari jure non poſſit, ac proin eatenus ſervos hominum non faciat: nec clavium poteſtas miniſterialis poteſtatem legislativam requirit, cùm Cœlum aperiendum claudendúmque ſit juxta leges non hominis ullius, ſed ſolius Chriſti domini. 2. Chriſtus quoque libertatem afferens, & fidem conſcientiámque ab imperio & dominatione hominum liberans, nec legem & prophetas ſolvit, utpote libertatis N. T. prænuntios: nec licentiam agendi quidvis munivit, ſed vera libertate, quæ uni ſoliſque ipſi fidem cultúmque omnem obſtringit, eccleſiam ſuam beavit.

ARG. IV. Si Papatus oecumenicus inſtitutus eſt à Chriſto, oportet contineatur in hierarchia eccleſiaſtica, quæ fuit Apoſtolorum tempore. Atqui Paulus hierarchiam ſui temporis commemorans Epheſ. IV. 11. 12. oecumenici ejusmodi Papatus nullo apice meminit.

RESP.

Resp. Redingi: 1. *Cùm Apostolos primore loco S. Paulus posuit, Apostolicam dignitatem perpetuò in ecclesia mansuram innuit. Solus autem S. Petrus Apostolatum in successores derivaturus erat, quia super ipso ecclesia fundata est; non item reliqui Apostoli, quia Apostolicæ dignitatis plenitudo iis per modum legationis duntaxat collata est.* 2. *Ibidem v.11-14. Apostolos Ecclesiæ dedisse Christus dicitur, ne fluctuemus in fide, puerorum instar. Ergo infallibilitatem in decidendis fidei dogmatis iisdem, Petro imprimis, & successoribus perpetim in ecclesia mansuris consulit.* Ib.p.119. Resp. 1. Lynceus es, Redingi, qui Oecumenicum Papatum ibi vidisti, ubi nemo veterum vidit, nemo recentiorum, ὀξυδερκὴς quamvis, videre potest. Etenim si Papatum Oecumenicum Paulus comprehendit, in summo utiq; gradu comprehendit. Atqui hoc non, quia Oecumenicus, & caput Ecclesiæ consortem neminem admittit. Summus autem gradus apud Paulum, qui *Apostolorum*, non Apostoli cujuspiam principis est, consortes admisit. Oecumenicus igitur, seu caput ecclesiæ in eo comprehendi nequit. Somnium porro, non res est, quòd Petrus fuerit ordinarius, successorem sortiturus: Apostoli reliqui delegati tantùm, successoribus destituti. Id enim & cum S. Scriptura, quæ semel & una missione omnes missos ex æquo asserit, ut vel omnes ordinarios, vel omnes delegatos fuisse necessum sit; & cum erudita antiquitate omni pugnat. Solus nobis Bellarminus, & ex eo Redingius, in hac mundi senecta arcanum isthoc reseravit, ceu alter Pythagoras sibi nudè asserenti fidem haberi contendens. 2. Ne verò in fide, puerorum instar, fluctuandum nobis esset, humanum infallibile caput constitui opus neutiquam fuit. Statim enim v.15. subjicit Apostolus, nos ἀληθεύοντες ἐν ἀγάπῃ *veritati studentes in charitate, crescere εἰς αὐτὸν in ipsum, Christum, τὴν κεφαλὴν caput illud, ex quo totum corpus conformetur.* En, nemo Apostolorum, Pastorum nemo, quibus v.12. solum ἔργον διακονίας *opus ministerii* tribuitur, sed Christus solus corporis sui, Ecclesiæ, caput inducitur. Is solus Spiritu suo infallibili Ecclesiæ conjunctissimus, mediante Apostolorum doctrina scripta, à Pastoribus & doctoribus ad illam solam alligatis, adeóque & fallibilibus & falsis, cùm ab ea recedunt; prædicanda, ne puerorum more in fide fluctuemus, efficit. 3. Quin tantùm abest, ut Apostolus hoc loco caput aliquod visibile insinuet, ut potiùs cum unitate Ecclesiæ diversitatem & varietatem donorum ac ministrorum consistere posse atque debere, ex professo doceat.

ARG. V. Potestas ecclesiastica nuspiam *ἀμέσως* tributa est uni homini, qualis Papa est: sed ecclesiæ, vel certè pluribus. Hinc Christus contumacem peccatorem non jubet deferri apud unum, sed apud *Ecclesiam*, Matth.XVIII.17. Tum Apostoli omnes *ἀμέσως* potestatem suam acceperunt à Christo, non solus Petrus, & reliqui à Petro. Christus enim omnes misit, sicut ipse missus est à Patre, Joh.XX.21.22. Quin & omnes Episcopos, non unum aliquem, regendæ ecclesiæ præfecit Paulus, Act. XX.28. Præterea claves Regni Cælorum non uni alicui concessæ sunt, sed toti ecclesiæ in persona Petri, Matth.XVI.19. XVIII.18. Joh.XX.23. Quid quòd sublato Pontifice maneret ecclesia, atque adeò etiam potestas Ecclesiæ? Apparet in Interpontificiis, schismatibus, hæresibus, apostasia Paparum: quin & in Orientalibus ecclesiis, quæ non subjectæ Pontifici, potestatem tamen tum ordinis, tum jurisdictionis retinent. Denique in

Concilio Tridentino ipſo idem ſenſerunt Epiſcopi Hiſpani, Galli, & magna pars Italorum. Hinc Lainezio Jeſuitarum Generali contendenti, poteſtatem jurisdictionis totam integrámque immediatè Papæ, non Eccleſiæ tributam eſſe, palam reſtitit Epiſcopus Pariſienſis, aſſerens, eam doctrinam prioribus ſeculis inauditam eſſe, ante annos 50. à Cajetano demum inventam, ut pileum Cardinalitium mereretur: à Theologis Sorbonenſibus eo ipſo tempore ignominioſè notatam, utpote quæ ex Regno Cœleſti faciat non Regnum, verùm tyrannidem temporalem, & ſpoliet eccleſiam titulo Sponſæ Chriſti. Quin & Fr. Victoria, Alphonſus à Caſtro, & ante eos Facultas Theologica Pariſienſis A. Chr. 1429. in cauſa Fratris Johannis Saraceni, aliique defendunt: *Tam Apoſtolos quàm cæteros Epiſcopos immediatè à Chriſto Juriſdictionem accepiſſe & accipere:* quos eo nomine pulſat Bellarminus. Et eodem aurigatur nupera definitio ſupremæ Curiæ Pariſienſis.

RESP. REDING: 1. *Quomodo eccleſiaſtica poteſtas non eſt tributa uni homini, & tamen tributa eſt Apoſtolis non ſimul ſumptis, ſed ſigillatim? Annon hæc contradictio manifeſta eſt?* 2. *Diverſa textuum citatorum ratio eſt. Matth. XVIII. 17. non Apoſtolos ſigillatim ſumptos, ſed Eccleſiam in Concilio per ipſos repræſentatam plenitudinem poteſtatis à Chriſto accepiſſe; Joh. XX. 23. ſingulos Apoſtolos poteſtatem extraordinariam per modum legationis accepiſſe; Matth. XVI. 19. ſoli Petro, ceu figuram gerenti totius eccleſiæ, (uti S. Auguſtinus Epiſt. 164. interpretatur, hoc eſt, ut tota eccleſia repræſentativè in eo ceu Principe ſuo, ſit;) cum ordine ad eccleſiam ſuper petra ad finem uſque mundi fundandam, clavium poteſtatem indefinitam promiſſam eſſe, quæ Joh. XXI. 17. eidem collata ſoli eſt; Act. XX. 28. à Paulo Epiſcopis non poteſtatis Apoſtolicæ plenitudinem, ſed Epiſcopalis jurisdictionis partem traditam eſſe, innuitur.* 3. *Sublato Papa maneret eccleſia, quoad ſubſtantiam & quoad hierarchici ordinis proprietatem in habitu, non tamen in actu, ex defectu capitis.* 4. *Eccleſiæ Orientales ſchiſmaticæ retinent poteſtatem ordinis, ſed non jurisdictionis univerſalis, verùm particularis ab ipſo Papa promanantis.* 5. *Quæ de Pariſienſi Epiſcopo in Cajetanum invecto dicuntur, Pallavicinus refellit. Nec Sorbona aliud contendit, quàm quòd Pontifex poteſtate & infallibilitate immediatè à Chriſto ſibi tributa, niſi interveniente Concilio, uti non poſſit. Proin diſſenſus ille non circa ſubſtantiam Oecumenici Papatus, ſed circa modum & uſum ejus verſatur.* 6. *Si univerſi Apoſtoli & Epiſcopi à Chriſto immediatè poteſtatem acceperunt, quod Pariſienſi Facultati tribuis; etiam S. Petrus immediatè ſuam accepit. Sed Apoſtoli poteſtatem ſuam per modum legationis: Epiſcopi limitatam: Petrus indefinitam clavium poteſtatem in ordine ad perpetuum Eccleſiæ ſtatum accepiſſent.* Id. p. 119--122. Reſp. 1. Quamvis poteſtatem eccleſiaſticam Apoſtolis ſigillatim collatam eſſe, diſertè non aſſerui, id tamen verum eſt eo ſenſu, quòd quamcunque Apoſtoli ſinguli acceperunt, eam non à Petro vel alio Apoſtolo, ſed immediatè à Chriſto acceperunt. Quia tamen non ita ſinguli univerſam acceperunt, ut tota conſtiterit in uno, excluſis reliquis, ſine ulla contradictionis ſpecie dixi, eccleſiaſticam poteſtatem nuſpiam ἀμέσως tributam eſſe uni homini, qualis Papa eſt, ſed Eccleſiæ, vel certè pluribus: & ſimul tributam eſſe Apoſtolis, ſive ſigillatim, ſive conjunctim acceptis. An qui pluribus ſigillatim aliquid tribuit, non tribuit pluribus? Nec

amas

amas nimiùm, Redingi, lectori tuo fumos vendere. 2. Dissimiles ut esse locos allegatos, probes, hanc unam rationem dissimilitudinis affers, quòd ecclesiastica potestas Apostolis ceu delegatis, Petro ceu figuram gerenti ecclesiæ, cum ordine ad perpetuum ecclesiæ statum, adeóque Ecclesiam repræsentanti collata sit. Hanc verò dissimilitudinis rationem, nodum quæsiturus in scirpo, ut malæ causæ prætextum haberes, finxisti, non probasti. Nec αὐτὸς ἔφα es, ut non probanti fidem habere teneamur. Quamcunque potestatem acceperunt Apostoli, ex æquo omnes, ceu delegati Christi acceperunt, & quicquid ad successores derivari potuit, ex æquo omnes derivarunt. Solvendi & ligandi, remittendi & retinendi peccata potestas, clavium symbolo significata eadem & æqua Apostolorum omnium fuit. Et in Petro Ecclesiam, adcóque etiam Apostolos claves accepisse non tantùm Cœli, uti Alphonsus à Castro *adversus hæreses lib. XII.* & Roffensis *ad artic. Luth.* 17. nugantur, sed etiam Regni Cœlorum, pia antiquitas, ignara discriminis ullius, uti ex Paciano *ad Sympron.* Hieronymo *lib. I. adv. Jovin.* Origene *tract.* 1. *in Matth.* Basilio *Constit. Monast.* 22. Augustino *in Johan. tract.* 50. *&* 124. aliis liquet, agnovit. Neque S. Augustino dicenti, S. Petrum, cùm claves accepit, *figuram* seu *personam gessisse ecclesiæ*, in mentem venit, eum accepisse claves, ceu Principem ecclesiæ, atque ecclesiam repræsentasse; ut sic in Petro claves datæ dicantur Ecclesiæ, sicut Regno datum dicitur, quod datur Regi. Nam quæ sic dantur Regno, quia dantur Regi, iis solis Rex utitur fruitur, non etiam ipsum Regnum. At his clavibus contendit Augustinus ecclesiam uti frui, etiam seorsim à persona Petri. S. Petrus igitur figuram, personam ecclesiæ gerendo, eandem repræsentavit *sociali* modo, non ut princeps, sed ut socius eorum, quos repræsentabat, ita ut societatis ejusdem jure, beneficii ejusdem particeps esset. Addo, S. Petrum assertione Redingii tantùm non infra reliquorum Apostolorum dignitatem deprimi. Si enim reliqui Apostoli potestatem extraordinariam per modum legationis acceperunt, illi extraordinarii fuerint, S. Petrus ordinarius Christi Apostolus. Atqui ministerium extraordinarium majora habet dona, quàm ordinarium. Et si ille ordinarius fuit, quid opus reliquis extraordinariis? Si ordinarius propterea, quia in ejus locum alii succedere debuerunt, atque omnis in eo Petri prærogativa ea constitit, ea ut frueretur, priùs mori debuit; nec vivus adhuc quacunque re excelluit. 3. Constat id populo esse principem, quod mens est corpori. Si igitur Papa ceu Princeps ecclesiæ potestatem plenitudinis omnem solus habet, eo mortuo, hæretico &c. ecclesia corpus mortuum, mente sua destitutum erit. Quomodo igitur substantia ecclesiæ manet? Et si potestas penes ecclesiam nulla est, unde in electum Papam denuo potestas nuper amissa migrat? 4. Ecclesiæ Orientales ab Occidentali separatæ si potestatem ordinis retinent, retinent igitur etiam jurisdictionis, quia potestates eæ, si abstractè intelligantur, reapse idem sunt, & concretè ratione tantùm differunt. Jurisdictio quippe limitatur ad subditos, ut pascat quisque gregem suum, non alienum, per potestatem ordinis, qua omnibus partibus ministerii Pastoralis uti licet. Utraque verò, qua Orientales Ecclesiæ, quatenus fundamentum fidei retinentes vera Christi ecclesia esse non desinunt, utuntur, potestas ita scilicet à Papa manat, ut nec eam à Papa unquam desideraverint; nec eam Papa iis, utpote à solo Christo immediatè pendentem, dare potuerit; neque à Christo iis datam utut etiam voluerit, & excommunicationum suarum fulminibus intonuerit, eripere unquam possit. 5. De Pallavicini ratiocinationibus alibi videndum. Neque tam leve, Sorbonæ inter & Monarchicorum in Papatu de radice ecclesiasticæ potestatis discrimen, uti quidem Redingius fingit, sed maximum, non utique circa rei modum, sed substan-

tiam ipsam intercedere, fusè alibi, *Differt. Sel. Tomo I. Differt.* comprobavimus, Concilio interveniente ita opus esse, ut non tantùm consiliarii vel columnæ cujusdam, uti adversarius comminiscitur, vice adjuvet, sed potestatem, si opus fuerit, in ipsum etiam Papam, quem etiam in rebus juris & facti fallibilem, saltem extra Concilium, profitentur, exerceat, eo scilicet modo, quo in Constantiensi factum, Parisienses apertè sciscunt. Neque leve adeò sententiarum divortium est, quod tantos motus non semel dedit, & nuper etiam cùm Cleri Gallicani definitiones (quas Redingius initio Tomi III. Palæmonem forte se Papam suum & Clerum Gallicanum inter gesturus, interpretandas pro supercilio suo sumpsit) emanassent, moderno Papæ Innocentio XI. uberes lachrymas extorsisse fertur. 6. S. Petrum à Christo potestatem immediatè accepisse, fatemur, sed sociam, non vel principalem, vel universam. Differentiam verò potestatis, à S. Petro, Apostolis & Episcopis acceptæ, prout eam Redingius pro ingenio suo critico confidenter statuit, Facultas Theologica Parisiensis ignoravit penitus. Nunquam aliàs vel Bellarminus ei insultasset, vel cum iis Hieromonarchici alii Andabatarum more conflixissent.

ARG. VI. Nemo unus sufficit regendæ Ecclesiæ universali. Ad plantandam ecclesiam necessarii fuerunt duodecim Apostoli. Quomodo igitur unus non Apostolus, ecclesiæ jam plantatæ gubernandæ, & novis plantandis par erit? Ne in civilibus quidem παμβασιλεία possibilis est. Quantò minùs ecclesiæ, cui opposita est tota rerum universitas; quæque per vicarios administrari nequit, unus ejusmodi παμβασιλεὺς sufficiet?

RESP. REDING: *Papa Ecclesiam totam regere potest per subordinatos Rectores Episcopos, per diæceses distributos. Aliàs ecclesia dispersa in varias sectas scinderetur, exemplo Ministerii Calvinistici, quod ob sectarum varietatem Babylonem potiùs quàm Ecclesiam repræsentat.* Ib. pag. 122. 123. Resp. 1. Posse quenquam, quod sui muneris est, per alios in ecclesia gerere, nuspiam Scriptura tradit. Est enim Episcopatus S. Paulo 1. Tim. III. 1. *ἔργον opus*; veteribus verò *λειτουργία opus publicum.* Tum primis ecclesiæ Seculis moris nunquam fuit, Ecclesias ab uno per alios subditos regi. Quin Chorepiscopos, quos hodie Episcoporum vicarios dicunt, antiquitas eandem ob rationem damnavit. Denique si per subordinatos Diœcesanos Papa Ecclesiam universalem regeret, subordinati illi non suo, sed alieno jure, ceu legati alterius, ab eodem jus suum omne mutuantes, adeóque precario jure ecclesias suas regerent, quomodo Rex subjectas provincias per ministros regit. Atqui Pastores & Episcopi quivis ecclesias suas regunt suo jure, non potestate precaria ab ullo homine accepta: dicuntúrque adeò & sunt Episcopi, Pastores, non ullius Episcopi & Pastoris vicarii. *Unus* nempe, juxta πολυθρύλητον illud Cypriani, *Episcopatus est, cujus à singulis in solidum pars tenetur.* quale quid de Regum ministris subordinatis dici non posset. Atque argumentum hoc in ipso Concilio Tridentino etiam Episcopi Galli & Hispani, atque eorum nomine Belcarius, Metensis Episcopus, uti ipse Pallavicinus tuus *Hist. Concil. Trid. lib XIX. 6.* narrat, strenuè urserunt. 2. Quàm verò malè cesserit illa unius hominis in universam Ecclesiam Christi præsumptio, vel ipse Papa tuus horrendo exemplo esse potest. Ex quo enim Phaëtontis instar huncce currum Solis justitiæ conscendit, universum Orientem fastu & avaritia sua perdidit, atque in ecclesias Occidentales teterrimarum hæresium suarum semina intulit. 3. Quæ de sectis Calvinistici

ctici Ministerii, & Babylone scribis, tuis verbis in Vos perbellè quadrare, probabo. Universalem enim Pastorem requiri doces, *ne Ecclesia dispergatur* in varias sectas. Annon simili consilio Babylonis veteris architecti, nomen sibi in mundo paraturi, insanam illam turrim moliti sunt, ut scilicet *terra maneret unius labii, & ne dispergerentur in universam terram*, Genes. XI. 1. 4. Sicut autem veteres illi Babylonii divisi nihilominus & dispersi sunt per totum orbem: ita novæ Babyloni vestræ, quam graphicé Apocalypsis describit, accidit. Quanta enim post attentatam stupendam illam Papatus tyrannici turrim, in Oriente & Occidente confusio, divisio, dispersio insecuta est? Hodiéque Babylonis vestræ architectos utcunque, Samsonis vulpium adinstar, caudis colligati sint, ad propugnandum commune illud carnale Regnum, capitibus tamen innumerarum religionum, sectarum, immane quantum divisos distractósque videas!

ARG. VII. Caput ecclesiæ Oecumenicus Pontifex haud dubiè talis esse debet, ut Spiritus Sancti dona habeat in copiosiori mensura, quàm reliqui: non erret in fide: sit διδακτικὸς, prudens, perspicax, exemplar gregis & ἀποχαμμὸς ecclesiæ, qualis Christus. Atqui nulla datur in terris cathedra, cui hæ dotes veluti perpetuo munere alligatæ sint. Sanè Papam R. errare posse in fide, ante Bellarminum & Pighium nemini non persuasum fuit. Cùmque repellere possit bonam conscientiam, Deum abnegare, in hæresin incidere, uti fatentur Gratiani Decretum, Albertus, Thomas, Alexander de Ales, Bonaventura, Petrus de Tarentasia, Innocentius V. Richardus de Altavilla, Augustinus de Anchona, Petrus de Palude, singuli à Turrecremata citati, aliíque innumeri, quidnî in fide errare possit? Imò errâsse docent exempla Eleutherii, Liberii, Felicis, Anastasii, Honorii, omniúmque posteriorum Pontificum. Posse eundem peccare, imò crimina patrare, in Historiis testatissimum est.

RESP. REDING: 1. *Si quæ hæreses, errores, peccata in Pontificum personas caderent, ea in ipsam Cathedram Romanæ Ecclesiæ Apostolicam nequiquam redundarent. Neque Papa loquens ex cathedra, sive ex officio suo pastorali erga universalem ecclesiam, decretum fidei vel bonis moribus contrarium condere potest; tum quia Christus rogavit pro Petro, ceu Principe Apostolorum, ne deficiat ejus fides, & ut conversus fratres confirmaret; quod privilegium in successores transire debuit; eandem infallibilitatem Lucio I. Epistola ad Episcopos Hispaniæ & Galliæ; nec non Felice I. Epistola ad Benignum agnoscentibus: tum quia super Petro Ecclesia ita ædificata est, ut clavium potestatem is acceperit, cum Petra fidei, usque ad finem Seculi duratura, connexam.* Ib. p. 123. Resp. 1. Pontifices Romanos in hæresin labi posse, imò & lapsos esse non semel, licet reclamantibus Jesuitis, infallibilitatem ejus in jure & facto propugnantibus, negare cùm non possis, (nimis enim manifesta sunt non tantùm posteriorum, inde à Bonifacio III. sed priorum etiam, Liberii inprimis Arianorum, & Honorii Monotheletarum castra sequentis, exempla) ad distinctionem Papæ & Cathedræ, privati & publici è Cathedra pronuntiantis doctoris, confugis, & in ea haud secus, quàm in Makkedæ spelunca sua olim Amorrhæi, te abscondere conaris. Olim tamen Nilum, Gersonem, Almainum, Alphonsum à Castro, quin & ipsum

Papam Adrianum VI. (ex cathedra, an extra eam, ita pronunciaverit, tu noveris) pronuntiâsse, Pontificem etiam ut Pontificem errare posse, Bellarminus *de Rom. Pont. l.IV.11.* fatetur. 2. Nihil verò prorsus novitia tua inter personam & cathedram, Papam privatum & publicum doctorem distinctio causam tuam juvat, tum quia privatim errans etiam ut Papa errat, cùm ut Papa privatim etiam docere debeat: tum quia olim etiam Moses habens cathedram in populo Dei erectam, in ea sedens, ex ea judicans, infallibilis non fuit, quippe non sanctificans Deum in tali actu, quem maximè publicè, & quasi cum authoritate cathedræ peragere debuerat: tum quia sublata cathedra Mosis in N. T. quippe in Regno solius Dei, non alia cathedra est nisi Dei & Christi, si à cathedra *irrisorum,* Psal. I.1. *& nequitiæ, quæ fingit ærumnam supra statutum, cum Deo insociabilis,* Psal. XCIV.20. discesseris: tum quia ipsi vos, quid sit ex cathedra, ceu publicum doctorem loqui, definire hactenus non potuistis: atque non aliò tandem res redit, quàm ut cathedra illa, seu potestas definiendi infallibilis sit scrinium pectoris Papæ, adeóque Papa ut privus doctor: tum quia ex eodem ore dulce & amarum, calidum & frigidum manare non potest: tum quia sic Papa non gaudebit prærogativa Apostolica, cùm Apostoli ne quidem privatim docentes falli potuerint: tum quia disjunctio illa Papæ ut Orthodoxi, & ut hæretici vana est, cùm nonnisi in cerebro pingi possit: tum denique, quia Pontifices multi ex cathedra sua, ceu publici doctores, hæreses pronuntiarunt, docuerunt. Nihil dicam de posterioribus Pontificibus, Gregorio VII. Bonifacio VIII. Innocentio III. aliis, quorum bullæ, eæ inprimis, quibus Concilia Lateranensia, Florentinum, Tridentinum hæresibus vel assertis vel confirmatis scatent. Ipse certè Honorius quondam errorem suum per decretales suas ad Sergium epistolas, quas in publica Patriarchæ Constantinopolitani bibliotheca asservatum, & à Sergio aliis Patriarchis Orientalibus communicatum iri sciverat, publicè, apertè, obstinatè professus est. quod si ex cathedra non fecit, quid publicus doctor ex cathedra facere potest? 3. Christus, inquis, pro Petro oravit. Pro Petri Persona, an Cathedra? Edissere. Pro Pontifice Romano quolibet? Proba. Intercessio Christi, ne deficeret fides Petri, effecit, non ut vel cathedra illi propria cederet, vel Papa quivis ei se intrudens errare non posset, & jure regnum suum tyrannicum gerere posse videretur; sed ne ruiturus propediem corrueret, à gravissimo lapsu intercessionis Christi efficacia resurrecturus. Non aliud ibi Christus Petro promisit, quàm constantiam in vera fide interiori, quæ licet hic Petro speciatim in memoriam revocetur, omnibus tamen fidelibus communis est. Oravítque Christus etiam pro Apostolis reliquis, imò omnibus per sermonem eorum in se credituris, Joh. XVII.20. Neque tamen illis omnibus vel cathedram talem despondit, vel infallibilitatem impetravit. 4. Felix & Lucius Pontifices & in propria causa testes à te allegantur, & ne quidem verè testes, cùm primorum Pontificum Epistolas illas supposititias esse omnes jam paulò emunctiorum narium Papistæ agnoscant. Cœtera non tam quæstionem probant, quàm pro more mendicant.

ARG. VIII. Scriptura eum, qui se venditat Caput ecclesiæ, Oecumenicum Pastorem, vicarium Christi, cum subjectione ecclesiæ, sub ænigmatum involucris, puta *Bestiæ, Meretricis, Babylonis, Pseudo-Prophetæ & Antichristi* nobis depingit. Prophetias eam in rem, & earundem implementum demonstravimus in explicatione Cantici Mosis. Papa igitur se jactans caput ecclesiæ

ecclesiæ & Oecumenicum Pontificem, evitare non potest, quin pro eo, qui sub his ænigmatibus proponitur, haberi debeat.

RESP. REDING: *Sub illis ænigmatum involucris Antichristi Spiritus jam tum in Simone Mago operans figuratur. Ille bonorum operum necessitatem & arbitrii libertatem, Sacerdotum cælibatum, potestatem miracula faciendi, mortuorum resurrectionem, plane uti vos hodie, oppugnavit. Imò cùm mysterium iniquitatis jam primis ecclesiæ Seculis operatum fuerit in hæreticis, atque cum iisdem communia plura Calvinus habuerit, Calvini tuúmque adeò spiritum in Antichristo primitus operante recognosce.* Ib. pag. 124--126. Resp. 1. Cùm ad rem ipsam respondere nihil potueris, neque, utcunque lacertos tuos omnes commoveas, excusare possis, quò minùs, qui se juxta Christum Ecclesiæ caput, Oecumenicum Pontificem jactat, & supremam sibi in terris potestatem arrogat, sub involucris Antichristi, Babylonis M. Bestiæ posterioris, Pseudo-prophetæ depingatur; ne mutus esses, plaustra convitiorum adversus Calvinum (cujus & aliorum nostrorum quoad hæresium cum veteribus communionem objectam, uti innocentiam in vernaculo scripto, Te ad ἐχεμυθίαν redacto, pridem asserui; ita dicta, si quæ erronea ei excidissent, præstare ego nullo jure teneor) jaculanda putasti. Vel uno documento tuum calumniandi cacoëthes liquidissimè probo. *Simon Magus resurrectionem mortuorum negavit. Calvinus juxta Farellum Epist. 78. hujus carnis resurrectionem similiter pro re incredibili habuit.* Atqui resurrectionem carnis, & *hujus* carnis resurrectionem solidissimè Calvinus *Instit. III.* 25. demonstrat. Salva res est, cùm ad calumniandi necessitatem, Redingi, devolveris. Purga priùs, si potes, objectum crimen; & cum ratione certa, non calumniarum strepitu & furore, demonstra, *Antichristum* non esse, qui se super omnia effert: *Babylonem* non esse, quæ ex ecclesiastico in civilem statum converso, Romæ imperitans *multis populis*, in regna totius terræ potestatem sibi, spiritualium, seu *mysterii*, cujus titulum in fronte præfert, prætextu, vendicat: *Bestiam* non esse, quæ priori Bestiæ imaginem faciens, repræsentare se Ecclesiam pertendit, & non adorantes imaginem occidit: *Pseudoprophetam* non esse, qui infallibilis Propheta haberi cùm velit, hæresium quædam veluti pandora est. Atqui talia ei, qui juxta Christum caput Ecclesiæ, Propheta infallibilis, Ecclesia repræsentativa haberi & adorari vult competunt. Commentationes dein Interpretum vestrorum in Apocalypsin, de Babylone M. inprimis Alcasaris, Riberæ, à Lapide, evolve & invicem compara. Palpitabit tibi, sat scio, cor vel invito, ubi deprehensis continuis eorum conflictationibus, & rationibus penitus conturbatis, subodorari, non alibi, quàm in Hierarchia, seu clero Ecclesiæ Romanæ dominante, impleri Oracula, incipies. Heic Rhodus, Redingi, heic saltus!

ARG. IX. Neque defuerunt omni tempore, qui Papæ potestatem in ecclesiam rapienti & usurpanti masculè se opponerent. Id probatum Viris doctissimis, Mornæo Plessiaco in Mysterio Iniquitatis, Salmasio, Blondello, Chamiero, M. Anthonio de Dominis, Molinæo, Crocio, Hottingero, aliis. Facit etiam huc Pauli Servitæ narratio valde ἀξιομνημόνευτος de origine & incremento potestatis Papalis, quam ille totam derivat tum ab exaltatione Episcoporum, tum ab exemptionibus Monasteriorum & Abbatum à potestate Episcoporum. quam *lib. 2. Histor. de Concil. Trident.* videre est.

RESP.

RESP. REDINO: *Qui se opposuerunt Romano Pontificatui, non alii unquam fuerunt, quàm hæretici & schismatici. Hæreses enim & schismata non aliunde, Cypriano Epist. 55. ad Cornel. Papam, judice, obortæ sunt, quàm inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus judex vice Christi cogitatur. quem Sacerdotem eadem epistola ait esse Rom. Pontificem, Petri cathedram obtinentem, & Ecclesiam principalem, unde unitas Sacerdotalis exorta sit.* Ibid. pag. 126. Resp 1. Hæreticus ergo fuerit ante omnes Gregorius M. & ipse Papa, qui titulum *Universalis* seu Oecumenici *Patriarchæ* non in Constantinopolitano tantùm, sed in quovis alio (nam argumenta ejus generalia sunt, neque unquam Romanum excipit; quin ejus exemplo titulum illum repudiantis Johannem premit, & soli capiti Christo eum cohærere, apertè dicit) affirmat esse *superbum, pompofum, profanum*; (Regist. I. lib. IV. epist. 32-36.) *temerarium, perversum, abominabilem*; (Epist. 38.) *impium* (Epist. 39.) *superstitiosum* (lib. VI. ep. 24.) *nomen singularitatis, arrogantiæ, blasphemiæ*, (lib. IV. epist. 32. 38.) Neque id nudè affirmat, sed rationibus plurimis validissimisque confirmat, qualia sunt, *quòd sic cæterorum Episcoporum nomini derogetur; pax ecclesiæ superbo nomine turbetur; gratiæ communiter omnibus effusæ contradicatur; sub uno capite Christo omnes nonnisi membra ecclesiæ sint; ad imitationem hoc pertineat Diaboli, qui omnibus præesse, subesse nemini voluerit; in elatione sua tali Antichristum præcurrat; nemini fas sit appellari Rabbi; fratrum omnium corda ad scandalum provocentur; nec Episcopi Romani,* (iis quidem à Chalcedonensibus oblatum eum titulum statuit, sed præter fidem Concilii, adeò ut Baronius ipse librarii fraudem suspectaverit) *nec Sanctorum quisquam eo titulo usus fuerit.* Hæc ζηλωτικὰ certè *ῥήματα* si reprehendere tu sustinueris, renues igitur ipsemet Papæ (talis enim Gregorius fuit) obtemperare, atque sic, te ipso judice, hæreticus eris. 2. Cypriano *Ecclesia* illa, in qua præcipit *obtemperandum Sacerdoti Dei, uni Episcopo & judici Christi vice*, particularis est cujusque urbis ecclesia, non universalis. Hæc enim dixit injuria commotus Novatianorum, qui Carthagine novum ei Episcopum opposuerunt; quemadmodum socii eorum Romæ Cornelio. De omnibus igitur Catholicis Episcopis, singulis in suis sibi commissis provinciis, atque se ipso etiam, hoc intellexit, uti universæ orationis filum, ipsæque circumstantiæ arguunt. Eadem verba, quæ hic ad Cornelium Papam de se ipso scripsit, alibi *Epist. 69.* ad Florentium, qui Papa non fuit, scripsit. Hunc verò Sacerdotem unum in ecclesia, judicem vice Christi, solum esse Cornelium Papam, ubi eadem Epistola Cyprianus dixit? Finxisti tu pro more. *Petri cathedram* insignivit eam Ecclesiam, in qua sedisse eum putavit; quam *Ecclesiam principalem* vocat, quia, uti Rigaltius ipse explicat, *in urbe principali constituta* erat. Inde *unitatem Sacerdotum exortam* addit, in Occidente scilicet, & quia ordine prima antiquitus existimata est. Aliâs verbum Dei primò ex Sione exiit.

ARG. X. Facere non possum, quin quæ mens fuerit plerorumque Patrum ipsius Concilii Tridentini de Oecumenico Papatu, paucis aperiam. Sanè negari non potest, omnes eos, qui in Concilio definiri postulârunt *Episcopatum juris Divini esse, vel Concilium supra Papam esse*, authoritatem Papalem impugnâsse. Et priores quidem ex judicio non tantùm Lainezii, Jesuitæ asserentis: *Si statuatur, Episcopos Jure Divino esse institutos, Pontificem non fore amplius caput ecclesiæ, & vicarium Christi*: verùm etiam Episcopi Segoviensis, palam

palam jactantis, *unam voculam* Iuris Divini *Papæ fore causam ruinæ.* Posteriores ex manifesta ratione, quia si Concilium est supremus judex controversiarum, & superius Papa, poterit Papa judicari à Concilio, auferri ab Ecclesia, ac proinde non erit caput & Pastor Oecumenicus ecclesiæ. Jam, *Episcopatum esse Juris Divini,* in Concilio vox fuit pene omnium Episcoporum, exceptis paucis Italis, qui linguam conductam pretio, seu quod ajunt, bovem in lingua tenuerunt. Et vicerant illi facilè, nisi Legati miris artibus quæstionem illam declinâssent, & à judicio Concilii summovissent. Vnde concludere licet, Romanum Pontificem esse caput Ecclesiæ nequidem ex sententia ipsius Concilii Tridentini, sed paucorum tantùm Episcoporum & Legatorum Pontificis, qui causæ suæ diffisi non sustinuerunt quæstionem hanc definiendam Concilio subjicere, omnibus ferè, qui definitionem ejus petierunt, rejectis, & ad subsellia plorantium amandatis. Tum & Concilium esse supra Papam, pertendit Cæsar, pertendit in Concilio Cardinalis Lotharingus de sententia totius ecclesiæ Gallicanæ, qui etiam ferebatur palam dixisse: *se illam sententiam de superioritate Concilii æquè veram & indubitatam credere, atque illud; Verbum caro factum est*: pertenderunt denique Episcopi Lucensis, Imolensis, Conimbricensis, Segoviensis, ac plerique alii saniores.

RESP. REDING: *1. Si Patres Concilii Tridentini plerique in disceptando & proponendo opiniones tales foverunt, non iccirco Concilio ipsi tribui possunt, quia Concilii sententia est non id, quod disceptatur & proponitur, sed id, quod ab iis, qui in nomine Christi congregati sunt, definitur. 2. Segoviensis, juxta Pallavicinum, statuit, Pontificis potestatem firmari, si Episcoporum jurisdictio diceretur esse Divini juris. Quomodo igitur jactavit, unam voculam juris Divini Papæ fore causam ruinæ? 3. Lainezius quoque arguit, Pontificatum Petri collapsurum, si cunctis Apostolis universalis ecclesiæ pastorale officium esset collatum. Nihilominus jurisdictionem Apostolorum tum extraordinariam à Christo immediatè, tum ordinariam in Episcopos translatam, à Deo ipsis mediatè collatam esse, pronuntiavit, adeóque contrariam potiùs consequentiam formavit. 4. Theologi Galli in Concilio hoc unum pertendebant, ne sententia statuens, Concilium esse supra Papam, tacitè damnaretur, non, ut illa manu teneretur. Neque Lotharingus, sed Ferrerius, à Nicolao à Ponto, Venetorum Legato in suspicionem Calvinismi adductus, asseruit, sibi tam certam esse superioritatem Concilii, quàm illud, Caro factum est.* Ib. pag 126-129. Resp. 1. Episcoporum Concilii plerorumque sententiam Concilii sententiam fuisse non dixi ego, sed falsò tu mihi impegisti. At *Romanum Pontificem esse Ecclesiæ caput ne quidem ex sententia Concilii Tridentini, sed paucorum duntaxat in eo Episcoporum, & Legatorum Papæ,* id verò legitimè conclusi inde, quia plerique in eo pertenderant, Episcopos immediatè esse à Christo institutos. quod cum Oecumenico Papatu unius è diametro pugnat, & pugnare nonnulli in Concilio fassi sunt; institutionem illam immediatam, jam ante etiam sub Crescentio conclusam, licet ob repentinam Concilii dimissionem non publicatam, haud dubiè definituri secundùm plura suffragia, nisi Legati, ruinæ Papæ haud immeritò inde metuen-

K tes,

tes, subdolis artibus suis, quas Thuanus etiam *Histor. Concil. Trid. pag.* 27.28. recenset, id omne sufflaminassent. 2. Ex mente Perezii Segoviensis Episcopi, infracta Episcoporum potestate, Papæ quoque potestatem infringi, ipse quoque S. Polanus *Lib. VII. p.m.* 550. non dissimulavit. Neque sanè aliter res habet. Si quid enim unquam Papa juris legitimi habuit, ceu Episcopus à Christo institutus habuit. Si igitur Episcoporum institutio juris Divini non est, nec ejus institutio juris Divini esse potuit. Manet interim inconcussum, quod idem Segoviensis asseruit meritò, *unicam vocem juris Divini Papæ fore causam ruinæ*, quia definitione hac Papatum Oecumenicum ruere, & Papam ad Episcoporum subsellia, curiámque parium relegari, necessum foret. *Decernant modo*, ita etiam Granatensis Archiepiscopus argutabatur, *authoritatem Episcopalem à Christo institutam esse, ex eo mox consecuturum, nec diminui posse. Ita restitutum iri Episcopis, quod iis à Christo donatum, aliena ambitione & avaritia usurpatum, aut per propriam socordiam amissum est.* Sicut igitur non diminuta Episcopali potestate neutiquam Papalis crescere potuisset: ita restituta illa, hæc decrescere necessariò debuisset. 3. Lainezium in Concilio non dixisse ea, quæ retuli, ex ejus oratione à Pallavicino narrata neutiquam liquet, tum quia ex sententia ab eo fusè propugnata necessariò id sequitur, *non fore scilicet Papam caput ecclesiæ, nisi jurisdictionis potestas ei immediatè à Christo data, & ab eodem peculiaribus Episcopis collata sit*: tum quia Pallavicinus ipse *lib. XVIII.* 15:1. fatetur, Lainezium *temporis avarum, scripto restrinxisse, quod dicto largiùs fuderat.* Annon ergo dicto fundere potuit Lainezius, quod in scripto ejus Pallavicinus non reperit? Inprimis cum ex sententia ejus necessariò id, quod ei Suavis tribuit, consequatur. Cæterùm Lainezius Sophistica distinctione inter *jus Divinum* & *ordinationem Divinam*, asserens scilicet, illa *juris Divini* esse, quæ & in genere, & in specie à Deo sunt, *ordinationis* verò *Divinæ*, quæ in genere à Deo sunt, in specie ab hominibus constituuntur; ac posterioris generis esse Episcoporum institutionem, præstigiis potiùs Patribus illusit, quàm solidi quicquam dixit. Eodem enim res redibat, Episcopos nempe quâ Pastores esse à Deo, quâ majores Pastores à Papa. 4. Concilium esse supra Papam, hactenus in Concilio Tridentino Episcopi Galli, aliique plures adeò strenuè asseruerunt, ut non commiserint, ut quidquam doctrinæ ei adversum vel decerneretur palam, vel obliquè insinuaretur. Cùm igitur sententiam illam magna pars Concilii fortiter asseruerit, atque ea cum Oecumenico Papatu ἀσύγκλωστος sit, rite utique conclusi, magnam Concilii partem Papatum Oecumenicum non agnovisse, imò tum palam etiam, tum per cuniculos oppugnasse. Eadem quinetiam dixisse Lotharingum, qui Polypo mutabiliorem se in Concilio gessit, & Ferrerium, Gallum utrumque, nihil vetat. Saltem eandem sententiam propugnasse utrumque, ne ipse quidem Pallavicinus inficias ire potuit. Quibus denique partibus addictus Ferrerius fuerit, parum refert, dum constet, eum mandatis sibi partibus probè defunctum esse. Atqui mandatas has ei partes fuisse, eccui, constantem Ecclesiæ Gallicanæ, novissima etiam Cleri Gallicani definitione, & Regis sanctione corroboratam de Concilii supra Papam κατ' ἐξοχὴν sententiam reputanti, atque ea etiam, quæ Thuanus *Hist. C. T. pag.* 28. narrat, ad animum sibi revocanti, dubium esse potest?

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Qui successit Petro, is caput est ecclesiæ & oecumenicus Pontifex. Petrum enim talem etiam fuisse, argumento est, tum quòd super ipso ædificata est ecclesia, Matth. XVI. 18. tum quia is accepit claves regni Cælorum, Matth. XVI. 19. tum denique quia*

quia Petro trina compellatione injunctum est munus pascendi, & quidem tum ἀρνία *agnos, hoc est, Judæos & Gentiles, tum* πρόβατα *oves, hoc est, Apostolos, Joh. XXI. 15. 16. Atqui Pontifex Romanus successit Petro, quia Episcopus est ejusdem sedis, quam Petrus fundavit, in qua diu resedit, & vitam denique clausit.* Resp. 1. Qui successit in locum Petri, non perinde successit in ejus jura; tum quia non quicquid succedit alteri, simile est ei: tum quia nec reliquorum Apostolorum successores æquo cum iis utuntur jure: tum quia privilegia personalia, quæ oriuntur vel ex singulari gratia Dei, vel ex virtutibus eminentibus, in successores non transfunduntur: tum quia in jura Apostolatus non potest succedi: tum denique quia fieri potest, ut succedens in locum Petri, deficiat tamen ab ejus fide. 2. Neque etiam Petrus fuit caput ecclesiæ & Oecumenicus Pontifex. Talem Romanenses dum faciunt, non Christi vel Petri gloriam, sed suam utilitatem & gloriam mundi venantur, dum Petro dominatum quærunt post ipsius mortem, quem nunquam in vita optavit aut speravit. Ille enim, vestigiis Christi insistens, fugisset si quis eum Regem, qualis Papa est, facere voluisset. Petrum nos quidem multùm suspicimus, & Deum in donis maximis Sanctissimo Viro collatis laudamus. Sed universæ Ecclesiæ caput ac dominum fuisse, dicere sine Christi injuria non possumus. Ne quidem major fuit Paulo, uti patet tum ex 2. Cor. XI. 5. XII. 11. Gal. II. 6. 9. 11. tum ex eo, quòd veteres in fundatione Ecclesiæ R. Paulum æquant Petro, & in sigillis plumbeis & cereis Romanensium Pragmaticarum, Paulus ad dextram, Petrus ad sinistram collocatur, uti Thomas Aquinas *in Epist. ad Gal.* scribit. Quin & Christus Apostolos omnes cum æquali potestate misit, Joh. XXI. 2. Neque Petrus exercuit ullum actum Papatus Oecumenici, sive imperando Apostolis, sive eos mittendo, sive leges condendo, sive controversias dijudicando, sive casus quosdam reservando. Conferantur dictatus Gregoriani cum omni vita & institutis Petri. 3. Matth XVI. 18. per Petram non intelligitur persona Petri, tum quia Petra distinguitur à Petro & persona & genere, & ut denominans ac denominatum: tum quia ex eo tempore, quo Christus loquutus est, eo visibiliter præsente, Petrus non fuit Petra seu fundamentum Ecclesiæ, id quod lapsu suo probavit: tum denique, quia ex usu Scripturæ צור πέτρα, *rupes* est Christus, quatenus is salvandos fert potenti verbo æternæ sponsionis. Neque si Petrus eo nomine intelligeretur, sequeretur, Papam fuisse Oecumenicum Pontificem. Petrus nempe Apostolorum coryphæus Petra nuncupari potest, quatenus tum vivens fuit lapis insignis spiritualis ædificii Ecclesiæ, & in opere Christi συνεργός, tum mortuus doctrinam reliquit, quæ fuit & est hodiéque, eritque in æternum

ecclesiæ Petra & fundamentum firmissimum 4. Clavium & solvendi ac ligandi potestas non tam dominium & imperium, quàm ministerium, & quidem omnibus Apostolis commune, ut colligitur ex Matth. XVIII. 18. Joh. XX. 23. significat. Ligatio nempe & solutio, remissio & retentio peccatorum, in qua potestas clavium consistit, versatur tum in generali præconio Evangelii, tum in speciali applicatione sententiæ generalis ad hujus vel illius peccatoris conscientiam, tum denique in absolutione & retentione pœnæ canonicæ Ecclesiæ debitæ. Quid hoc ad Papatum Oecumenicum? Promissio quidem ipsa, hoc est, actus promittendi fuit peculiaris: res verò ipsa promissa communis Apostolorum, quos repræsentavit confitendo Christum. 5. Neque quod pascere jubetur agnos & oves, argumentum est Papatus Oecumenici, quia ipse Petrus jussit pascere, non *ἀναγκαστῶς cogendo*, quod faciunt, qui imperio utuntur, sed *ἑκουσίως*, ita ut pastor fiat typus gregis, 1. Pet. V. 2. 3. Tenuis ancilla & vile mancipium pascere potest filium Regis, in quem jus non habet imperii. Quin pascendi munus ut plurimùm notat ministerium pascendi oves alienas, quarum ne lanam quidem diripere ausit Pastor, nisi gratiam faciente domino. Imò vox Pastoris, quoties etiam Regibus tribuitur, ut in illo Agamemnonis, non tam imperantem notat, quàm *κηδεμόνα curatorem*, uti observant Grammatici. Si verò oves, quas jussus pascere Petrus, notant Apostolos, ubi igitur Apostolos pavit Petrus? Vbi jura Papatus Oecumenici in eos exercuit? Accedit, quòd pascendi munus non soli Petro injunctum est, sed reliquis etiam tum Apostolis, tum Episcopis omnibus Matth. XXVIII. 19. Eph. IV. 11. Act. XX. 28. Neque quòd Joh. XXI. 15. 16. solus Petrus jubetur pascere oves, singularis privilegii causa dictum est, sed ut trina compellatione restitueretur in dignitatem Apostolatus, à qua excidisse per trinam abnegationem videri poterat. 6. Denique neque illud probari potest, Pontificem R. esse successorem Petri. Bellarminus contendit, constare id ex historiis seu facto. Id si verum est, Pontificem esse caput ecclesiæ, constabit certitudine non catholica fidei, sed morali & fallibili, atque adeò principium Romanæ Religionis nitetur non Divina fide, sed humana opinione. Idque Valerianus M. Capucinus concedere coactus est, nequicquam propterea à Jesuitis pulsatus. Quòd si ex historiis ea successio probari debet, unde constabit plebejis, historiarum ignaris? Petrum Romæ Episcopum, & per 25. annos quidem, fuisse, notoriè falsum esse, probârunt nostri. Sed fuerit Romæ Episcopus, successerit ei Papa: Successio erit merè *localis, personalis, cathedralis*, quæ nullum hîc momentum habet, *non doctrinalis*. Notum illud S. Nazianzeni: *τὸ ὁμόγνωμον καὶ ὁμόθρονον*.

EXCIP.

EXCIP. REDING: 1. *Papa Petro successit in officio Divinitus instituto cum ordine ad perpetuum ecclesiæ statum. Ergo ei in jure etiam successit.* 2. *Petrum verò Ecclesiæ caput fuisse liquet, tum quia Pastoralis officii in omnes Christi fideles cura ei commissa fuit unà cum indefinita clavium authoritate & ligandi solvendique potestate: tum quia Patres Græci & Latini id ipsum agnoscunt. Neque loca citata Petri authoritatem minuunt. Paulus quidem 2.Cor.XI.5. XII.11. non fuit inferior aliis Apostolis, non quoad potestatem, sed quoad prædicationem Evangelii & dona Spiritus. Petro Gal.II. 7. committitur circumcisio, sine ulla potestatis erga gentes restrictione, & ex pacto mutuo, quia authoritas, quam Apostoli per modum legationis obtinebant, par erat in omnibus. Ibidem v.4. Petrus Jacobo postponitur, quia ibi non agebatur de primatu. Alibi primus recensetur, etiam ante Andræam, quem nec ætate, nec vocatione, sed Apostolica scilicet dignitate præcedebat. Sed & v.11. Paulus Petro in faciem restitit, quia condemnandus erat, ut exemplum posteris præberet Petrus, ne dedignentur etiam à posterioribus corrigi. uti S. Augustinus Epist.19. explicat. Denique in fundatione Ecclesiæ Romanæ veteres Petro Paulum æquarunt, non quòd par esset utriusque authoritas, sed quia uterque prædicatione & martyrio Ecclesiam illam fundavit. Imò S.Petrus, ipsis Patribus authoribus, in Judæ locum elegit Matthiam; in Concilio Hierosolymitano proposuit, sententiam protulit, cui acquieverunt omnes; Hierosolymam prærogativa sedis Episcopalis, Chrysostomo teste, dotavit, & negotia totius orbis, eodem auctore, ordinavit. qui Oecumenici Papatus actus sunt.* 3. *Matth.XVI.18. per Petram Petri personam Patres intelligunt, non obstante ejus lapsu, quia promissio erat de futuro, post resurrectionem Christi implenda. Uterque sanè & Christus & Petrus Petra, fundamentum Ecclesiæ appellari possunt, ille primarium, absolutum; hic vicarium, secundarium.* 4. *Clavium potestas ministerialis in Petro fuit, conjuncta tamen cum potestate coërcente, & in foro conscientiæ obligante; æquè ac ministerialis illa Magistratus Rom.XIII.1. &c. Cúmque prædicatio Evangelii, & ejus ad conscientiam peccatoris applicatio, nec non absolutio à pœna Canonica non sit ipsa peccatorum remissio & retentio, patet, in ea clavium potestatem non consistere, sed potiùs in sententia judiciali, coërcitiva etiam, peccatum verè vel remittente vel retinente.* 5. *Pascendi officium Petro injunctum non erat quidem imperium dominativum, quod ad propriam dominantis utilitatem, honorem ac respectum collimat; ejusmodi tamen, cui annexa erat clavium potestas indefinita cum ordine ad perpetuum Ecclesiæ statum. Cúmque promissionem Christi Matth.XVI.18. 19. impleri opus fuerit post resurrectionem; non igitur trina illa compellatio Petri Joh.XXI.15.16. opposita est trinæ abnegationi ejusdem, restituendi scilicet in Apostolicam dignitatem; sed immissio potiùs in potestatis promissæ possessionem.* 6. *Papam esse successorem Petri Conciliorum & Patrum authoritate Bellarminus convicit. Neque iccirco tamen Papatus Oecumenicus sola fide humana nititur, quia successio hæc sub prudentialis credibilitatis argumento per ipsa Concilia & Patres approbata in ipsum Dei verbum, qua Petro potestas clavium data est, cum ordine ad perpetuum Ecclesiæ statum, reducitur. Successionem Papæ in locum Petri niti DEI verbo, sed non rationem successionis, qua Romanus Papa potiùs, quàm alius succedit, Valerianus putavit. Sufficit autem, ut in aliis, ita hic etiam, ut Pastoribus & Doctoribus Ecclesiæ prudentiale illud credibilitatis argumentum authoritativè pateat. ut plebejis constet, non requiritur. Denique Petrum fuisse Romæ, manifestum est, quia ante Paulum Evangelium à Petro Romæ illatum esse, Papias, homo exigui licet judicii, idoneus tamen in re, quæ*

 judicium

judicium magnum non requirit, testis, apud Eusebium Histor. lib. II. 15. tradidit, asserens scilicet, Petrum priorem Epistolam Babylone, hoc est, Romæ scripsisse. Licet autem Paulus tertio post conversionem suam anno Petrum Hierosolymis viserit, potuit tamen Petrus quinto à passione Christi anno Antiochiam ingredi, atque inde huc illuc proficisci; anno septimo Episcopatus Antiocheni Hierosolymam reverti, ab Herode in vincula conjici, liberatus secundo Claudii anno Romam venire, ibique sedem figere; Roma, post septem annos, ejectis à Claudio Judæis, Hierosolymam reverti, & vitam ibi finire. Sive autem 25. annos Romæ exegerit, sive pauciores, nihil refert, dummodo ibi mortuus sedem vacantem reliquerit, & munus Oecumenicum in posteros transmiserit. Ib. pag. 129-135. Resp. Nequicquam verò, Redingi, contra veritatis torrentem brachia tua dirigis. Quam magno difficilique labore texuisti aranearum telam, Deo & veritate propitia, retexam dissipabóque facili negotio; tametsi præter instituti rationem paulò prolixiùs inhærendum fuerit argumento huic, in quo totius Papatus arx & robur consistit. Age igitur, legam accuratè tua vestigia. 1. Qui succedit in alterius locum, in ejusdem jura non semper eum succedere, idoneis rationibus probavi, quas non attigisti tu, contentus dicere, Papam successisse Petro, quia ejus officium in ecclesia perpetuum esse debuerit. Supponis autem falsissima, Petrum scilicet fuisse Papam, quales vestri sunt, Reges Regum, domini dominantium: ejusmodi statum in ecclesia perpetuum esse debere, cùm non tam ad Ecclesiam, quàm Babylonem pertineat: in Petro fuisse ὑπεροχὴν, qualis non fuerit in reliquis Apostolis: ei soli, non reliquis Apostolis succedi, & quidem ab iis, qui à fide ejus degenerarunt pridem, potuisse: denique potestatem clavium, & munus pascendi perpetuum in ecclesia statum sine Papatu Oecumenico habere non potuisse. Hæc scilicet λαμβανόμενα, non διδόμενα, tu non pretio aufers, sed vi rapis. 2. Clavium potestatem Oecumenicam in persona Petri ecclesiæ datam esse, & Petro datam esse sociali, non principali jure, supra evicimus. Eundem Christus jussit pascere oves, non tamen omnes & singulas, sed partem earum Divinitus ei destinatam obvenientémque; nec inæquali, sed æquali cum cœteris Apostolis jure & ministerio, non principali & Papali authoritate ulla. Quis verò Patrum primis Seculis Petrum *Oecumenicum Pontificem insignivit?* Id nominis monstrum paulatim incessit, postquam quatuor, Romanus, Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, qui primò Episcopi dicti sunt, deinde Patriarchæ, Metropolitani dici, æquo jure; mox Patriarchæ Metropolitanis superiores haberi; tandem extra aliorum sortem positi inter se, Romanus inprimis & Constantinopolitanus, digladiari, atque hic primus, & post hunc Romanus superbum titulum illum rapturire, cœperunt. Quis Patrum Petrum inter Apostolos solum Ecclesiæ *caput*, quoad principalem potestatem, fuisse, & in ea soli illi succedi, asseruit? Quæcunque verò S. Patres, seu Græci, seu Latini, S. Petro πλεονεκτήματα vindicant, vel ad primatum vocationis, ordinis, operis, zeli & gratiæ ei à Christo indultæ referuntur, procul Papali Suprematu, quem, prout hodie is usurpatur & defenditur, ipsi pro sua pietate, humilitate & probitate, non despuissent tantùm sed ad orcum relegassent: vel impropriè, metonymicè scilicet, puta per metonymiam sive subjecti, intellecta ejus fide, confessione & doctrina, ceu Ecclesiæ *petra & fundamento* unico; sive effecti, per usitatam metalepsin, quia in fundanda Ecclesia sua S. Petro, ceu primo organo & architecto, Deo uti placuit; explicanda sunt, exceptis fortè dictis nonnullis ipsorum quorundam Pontificum Romanorum, altius quiddam sonantibus, veluti Leonis, & præcedentium subsequentiúmque quorundam, qui, sicut Hortensius quondam eloquentiam suam, Petrum *ipsi in ipsum Cœlum tollere voluerunt, ut cum eo simul ipsi ascenderent.*

Quæ-

Quæcunque autem S. Patrum de Petri prærogativis mens fuerit, tutiùs utique Scripturæ quàm eorum dictis innitimur. ex qua, ipsis etiam veteribus nominatim Cypriano *de Simpl. Præl.* agnoscentibus, omnes Apostolos *pari consortio honoris, & potestatis & infallibilitatis fuisse præditos*, planè constat. Proin S Paulus 2.Cor. XI.5.XII.11. se quoquam Apostolo inferiorem negans, non de solo prædicandi munere, sed de Apostolica universa authoritate, de qua ei lis mota erat, & qua depressa Pseudapostoli prædicationem simul ejus deprimere voluerunt, loquitur, protestatus disertè, se *οὐδὲν ὑστερηκέναι nulla re* (adeóque etiam non potestate) *inferiorem* esse *τῶν ὑπὲρ λίαν Ἀποστόλων Summis Apostolis*, adeóque etiam Petro. *Summos* verò quomodo, amota authoritate & potestate, appellare potuit? Quæ causa est, quòd Gal.II.6. testatur idem, nihil se præstantiores esse *δοκοῦντας, qui in existimatione sunt*; quos v.9. *στύλους columnas* vocat, ut vel inde constet, non prædicationis duntaxat, sed etiam potestatis comparationem institui: quòd v.7. &c. cum Jacobo, Petro, Johanne, tanquam æqualibus, ita contraxit, ut ipsi præputii, Petro & Johanni circumcisionis cura unà cum omni Apostolatus jure, cederet; quale quid Papa dictator, officiorum & provinciarum omnium diribitor ipse, non tam dextram societatis jungere, quàm ad pudenda pedum oscula adigere suetus; nunquam certè committeret: quódque non dubitavit idem v.11. Petro *in os resistere, quia condemnandus erat.* ubi S. Petrus correptionis patiens documentum dedit posteris, posse etiam *priores à posterioribus* (talis erat S. Paulus, diu post Petrum vocatus) reprehendi & judicari, uti S. Augustinus *loco cit.* monuit; non, posse superiorem, principem, ab *inferiore*, subdito judicari; qualis comparatio nec Augustino, nec aliis Patribus in mentem venit. Imò verò S. Paulus consultò reprehensionem illam Petri commemorat, ut se Petro authoritate & potestate æqualem fuisse, contra Pseudapostolos probaret. Vel Paulus Petrum reprehendens officium suum violavit, vel ei authoritate fuit æqualis, non subditus, inferior. Primum asserere, Hieronymo *Proœm. in Epist. ad Gal.* teste, blasphema fuit Porphyrii vox. Verum igitur posterius. Neque de nihilo est, quòd ib. v.9. Petrus Jacobo postponitur. Nunquam ita contigisset, si Apostolorum Papa fuisset. Verum est, alibi omnibus præponi, quia primus vocatus est. nam ante Andræam etiam, quicquid Redingius reclamet, vocatus est. Licet enim Joh.I.40. Andreas, ceu discipulus scilicet, non Apostolus, Christum secutus dicatur, priùs quàm à Petro cognosceretur, quin & Petrum ad Christum adduxerit; Christus tamen Joh.I.42. Petrum allocutus est: *Tu vocaberis Cepha*, priusquam de Apostolatu Andreæ quicquam innuisset. Denique si Paulus æquè ac Petrus Ecclesiam Romanam fundavit; par debet esse authoritas utriusque. Quis enim fundatione Ecclesiæ illustrior est actus authoritatis? Neque contemnendum illud, quòd dextram Paulo pia antiquitas cessit. Cur igitur Petrus nunc caput, Papa, dominus, Paulus minister ejus proclamatur? Actus verò, quos S. Petro tribuit Redingius, veluti quòd elegit Matthiam, in Concilio Hierosolymitano proposuit, definivit, communes utique is cum reliquis Apostolis habuit, adeóque Oecumenicum Papatum minimè illi arguunt, nisi forte quilibet præses ordinis, coryphæus operis, Collegii sacrati *πρόεδρος* (qualem Petrum fuisse, ad summum inde sequitur) Oecumenicus Papa est. Quin Concilii Hierosolymitani decretum his verbis conceptum est: *Visum est Spiritui S. & nobis*; non, Petro soli. ut authoritatis & potestatis æqualitatem æqui cognoscant omnes. S Petrum Hierosolymitanæ Sedi Jacobum præfecisse Episcopum, non dixit *l. cit.* Chrysostomus. Lege, si potes, Græca. Non à Petro Jacobum, sed à Christo Petrum ordinatum fuisse, scribit. Neque uspiam, Petrum ducis instar res ecclesiasticas totius orbis curasse, idem Chrysostomus dixit: sed

sed *homil.22. in Act. cap.9.* hoc unum affirmat, in gravioribus negotiis semper illum πρῶτον *primum* occurrisse. Hic scilicet primatus erat operis, industriæ, non potestatis. En, Redingi, qua fide Patres nobis ostentes! Cœterùm Papatus Oecumenici moderni, Majestatis Pontificiæ actus ἐξαίρετοι & characteres γνήσιοι quinam sint, non ignoras; nempe, adorari instar Numinis, pedum oscula à summis Monarchis excipere, Scripturæ Divinitatem suo arbitrio subjicere, fidem non probatam ex Dei verbo, non exploratam à fidelibus, conscientiis dictare, & invitis vi obtrudere; Concilia à suo nutu suspendere; contra leges Divinas dispensare; spiritualium prætextu Regnum merè terrenum in Imperatores, Reges, Principes mundi erigere, atque illud maximo cum splendore in mundo proferre. Hos similésque Oecumenici Papatus vestri genuinos actus Petrum exercuisse, tu proba. Et probaveris tum, cùm Petrum fuisse Neronem constiterit. 3. Quo sensu Patres nonnulli Petrum appellaverint petram, ex iis, quæ supra diximus, percipies facilè. Interim nec paucos, nec infimos Matth. XVI.18. Petræ nomine Christum intellexisse, liquidò probarunt nostri. Disertè S. Augustinus *de verbis Dom. Serm.13.* Petram Christum esse, non nudè asserit, sed probat: cui propterea lapsus humani dicam Stapletonus *Princip. doctr. lib.VI.3.* impingere ausus est. Et qui Petrum intellexerunt, rationem nominis hanc reddidere, quòd confessione, doctrina, præconio suo fundamentum ecclesiæ posuerit, non ulla tamen jurisdictione vel potestate Papali, sed solo ministerio à Christo ipsi, quin & reliquis æquè Apostolis mandato. Etsi igitur S. Patres verbis differant, re ipsa tamen consentiunt omnes, fundamentum, quod S. Petri & aliorum Apostolorum ministerio positum est in Ecclesia, esse solum Christum, & doctrinam de Christo, cujus unius merito & potestate Ecclesiæ domus sustinetur; nec Petrum petram dici, nisi παρωνύμως, quatenus ejus fides, confessio & doctrina vera Ecclesiæ petra, unicúmque fundamentum est. Quo sensu etiam Origenes *tract.1. in Matth.* petram esse quemvis fidelem Christi discipulum, monet. Et sanè Petrum non respectu personæ suæ, sed fidei, confessi Christi, fundamenti positi *petram* dici potuisse, lapsus ejus insecutus manifestè demonstrat. Licet enim super Petram Ecclesiam se ædificaturum in futuro Christus promiserit, ille tamen, quem Christus *Petram* appellavit, jam tum petra erat. Dicit enim Christus: *Tu es Petrus, &* ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ, *super hac ipsa petra*, adeóque jam existente, non futura demum, in futurum ecclesiam ædificabo. Fundamenti porro *primarii & secundarii*, nec non *absoluti & vicarii* distinctio vestro sensu accepta hostiliter cum Dei verbo pugnat, quod 1. Cor. III.10. θεμέλιον ἄλλον *fundamentum aliud, præter id, quod positum est*, Christum poni posse, strictè negat. Est autem certè *fundamentum secundarium, vicarium, participatum* tuum *fundamentum* non tantùm ἕτερον *alterum* (quod ipsum etiam poni nefas erat, quia nullum aliud ponendum erat παρὰ *præter* id, quod positum est ab Apostolis) sed etiam ἄλλο, *aliud*, quippe numero diversum, & quidem peregrinum, propriæ domus, propriæ Ecclesiæ, ab Ecclesia Christi diversissimæ fundamentum, neutiquam ejusmodi, quale est *Lapis* ille *in Sione fundatus, probatus, angularis, fundatissimè fundatus.* Neque quisquam Ecclesiæ fundamentum qualecunque propriè esse potest, nisi per meritum sanguinis, super quo ceu fundamento unico Ecclesia ædificari potuit. S. Petrus autem sanguine suo ecclesiæ salutem & vitam non promeruit. Superædificatos quidem nos esse *super fundamentum* Apostolorum & Prophetarum, Ephes. II.20. & Apostolorum nomina inscripta esse *duodecim fundamentis* ecclesiæ, Apoc. XXI.14. Scriptura eadem testatur. Neque tamen unius *fundamenti vicarii, secundarii*, Petri scilicet, sed *fundamenti Apostolorum, & duodecim fundamentorum* mentio est; neque

neque planè eo ſenſu, quaſi ullus Apoſtolorum fuerit propriè fundamentum eccleſiæ qualecunque, ſed quia fuerunt architecti ejusdem fundamenti, duodecies à duodecim Apoſtolis, ceu architectis ἀρχιτέκτοσι, & συνεργοῖς Θεοῦ cooperariis Dei teſtificando & demonſtrando Rom. XVI. 26. poſiti. Ita Aretas in Apoc. XXI. 14. Apoſtolorum nomina duodecim fundamentis urbis inſcripta dicit, ὡς τὴν κατὰ Χριστὸν πίστιν τὴν ὑποβάθραν αὐτοῖς καταβαλόντας, quia fidem in Chriſtum fundamentum ſubſtraverunt. Hoc tamen ſenſu locus Matth. XVI. 18. de S. Petro intelligi nequit, quia non ipſe, ſed Chriſtus, ceu princeps architectus ſuper petra illa Eccleſiam ædificaturus dicitur. Neque etiam architectus fundamentum jaciens *petra* vel *fundamentum* ipſum, niſi planè ἀκυρολόγως dici poteſt.
4. Clavium poteſtas à domino data œconomis numquid conjunctam plenitudinem poteſtatis habet? Scilicet, ſi dominus poteſtate ſe ipſe abdicavit ultro, & œconomo dominium ceſſit. At Petro, datis clavibus, neutiquam ceſſit dominium Chriſtus. Non igitur ei vel eccleſiæ plenitudinem poteſtatis, dominium ullum contulit, ſed merum diſpenſationis miniſterium; neque ejuſmodi, quale Rom. XIII. 1. 2. etiam Magiſtratui, ceu poteſtati eminenti mandavit. Hoc enim ejuſmodi miniſterium eſt, ut conjunctam habeat κυριότητα, ἀρχὴν, ἐξουσίαν, μάχαιραν, *dominationem, principatum, poteſtatem, gladium*, delegata ſcilicet hæc & participata omnia, Prov. II. 14. 2 Petr. II. 10. Jud 8. Rom. XIII. 1-5. quibus Eccleſiæ miniſtris ſeverè à Chriſto interdictum eſt, Matth. XX 25. Luc. XXII. 25. 1. Pet. V. 3. Diſpar igitur planè ratio eſt. Dic Redingi, dedit Chriſtus Petro claves, ut domino, an ut miniſtro, œconomo? Si prius, dominium ipſe una cum jure clavium exuit, quod Sanctus ille & verax Apoc. III. 7. negat. Si poſterius, cur vos claves Petri in coronam tricipitem, ſceptra, gladios commutâſtis; & cùm claves eſſe debeant miniſtræ crucis Chriſti, cur veſtrum εἴδωλον claves Petri dextra, crucem Chriſti ſiniſtra gerit? cur claves non Regni Cœlorum duntaxat, ſed etiam terræ ſibi arrogat? Et adminiſtrat ubique, non ut ſervus, œconomus, ſed ut herus, Rex Regum, & Dominus dominantium, qui principali ſua, non aliena voluntate fores aperit clauditque? Adminſtrat enim verbo, ut miniſter, ſed interpretatione tua, ut dominus talis, qualis eſt Magiſtratus civilis, qui multa committit, præſcribit, vetat, ordinat, quæ ut committat, præſcribat, vetet, ordinet, nullibi diſertis verbis à Domino ſupremo ei injunctum eſt. Hac ſimilitudine planè te, ſorex, tuo indicio prodidiſti, innuens, Papam in uſu clavium ab expreſſa voluntate Chriſti non pendere. Par ratio ſolutionis & ligationis, remiſſionis & retentionis peccatorum Petro, Apoſtolis, totíque eccleſiæ commiſſæ. Petrus, Apoſtoli, Miniſtri Chriſti omnes ſolvunt, ligant, remittunt retinéntque peccata, volente, ordinante, præſcribente conditionem omnem ſententiámque Domino, an non? Si poſterius, Dei poteſtatem involant, qui ſolus voluntate ac ſententia propria, & placita conditione peccata remittit & retinet. Si prius, non aliter utique omni eo officio defunguntur, quàm quatenus voluntatem, ſententiam, conditionem placitam ex præſcripto domini, prævia vocatione legitima, præconiant, promulgant. Remiſſio igitur & retentio tota eſt miniſterialis, ſine poteſtate principali, judiciali propria ulla. Caput rei eſt, quod quicquid S. Petro promiſſum datúmque eſt, aliis quoque Apoſtolis, quin eccleſiæ univerſæ promiſſum, datum eſt, uti ſupra probavimus. 5. An ita paſcendo eccleſiam dominetur Papa, ut dominium ad utilitatem eccleſiæ referat, res loquitur. Non tondet ille oves, non deglubit in uſum & gratiam Chriſti, ſed totas, quantæ ſunt, utilitatibus ſuis mactat. Non ita S. Petrus, qui cùm vetuerit *dominari clero*, adeóque paſcere ἀναγκαστῶς *coacte*, cogendo, dominando, non ita paſcere vel juſſus eſt ipſe, vel paſcere voluit.

Vel pavit ille oves, ut dominus earum, vel ut domini minister. Si prius, oves suas, ecclesiam suam abdicavit Dominus. Atqui disertè ille oves à Petro pascendas vocavit *suas*, non Petri oves. Si posterius, non pavit dominando, sed ministrando, adeò ut aliunde ovibus de lacte aut solido cibo prospexerit, utque ne lanæ quidem earum portionem minimam sibi retinere potuerit. Quid verò ministerium isthoc pascendi ad Papatum Oecumenicum? Quò non adigit desperatio causæ, quando ad probationem rei rapitur, quod cum eadem capitaliter pugnat? Cujuslibet sanè Pastoris est pascere gregem suum. Si igitur *pascendi* vocabulum plenitudinem potestatis supremo capiti peculiarem significat, quilibet Pastor gregis sui supremum caput erit. Et quid tandem Papæ reliquum erit? Neque efficere potes, quin mandatum pascendi ter Petro injunctum infirmitatis potiùs adminiculum, quàm dignitatis indicium habeatur. Ter enim Christum, cujus peculiarem amorem profitebatur, abnegaverat. Ter eum Christus de amore interrogat, *ut trina responsione trinam abnegationem Christi compenset*, uti S. Augustinus *tract.123. in Joh.* loquitur. Ter jubet pascere agnos & oves, ut eum consoletur, pristinum Apostolatus honorem restituat, curam excitet & acuat. uti disertè etiam Cyrillus *lib.XII. in Joh. cap.64.* commonuit. Denique sicut pavit Petrus: ita etiam Apostoli, in ordine ad perpetuum ecclesiæ statum æqualiter omnes, quia pascendi munus ordinarium, commune, perpetuum esse debuit. 6. Sed quicquid tandem Petro concessit Christus, nihil hoc ad Papam, si officio fungi velit, magis, quàm ad alios: multò minùs ad Papam Anti-Petrum. Socrates *Histor. Eccl.III.18.* Maximum Philosophum Juliano apostatæ persuasisse, Alexandri M. animam successione quadam in ipsum immigrâsse, narrat. Pari insania S. Petri animam in Papis vestris successionis quodam jure habitare fingitis, vel certè eos S. Petri hæredes ex asse facitis. Nos verò postulamus tabulas in bona & debita forma, documenta S. literarum. Ecclesia enim non humanis opinionibus, sed Divinis consiliis regitur. Si rationi indulgere liceret, S. Johannes potiùs, quàm Linus Petro succedere debuisset, quia superstes erat Apostolus. Quis ergo S. Johanni postea successit? Fatetur omnino Bellarminus, Romanum Pontificem ut talem Petro succedere, forte non esse de jure Divino. Nec tu, Redingi, per prudentiale credibilitatis argumentum tuum ad jus Divinum ullatenus reducere potes, quod fide merè humana constat, imò fide humana certa non constat; & si maximè certissima constaret, in verbum tamen Dei, quod S. Petri Monarchiam nuspiam tradidit, reduci nullo modo posset. Prudentia non dictat, ut quicquam Divinitus non revelatum pro Divinitus revelato, quale esse oportet, quicquid sive juris Divini, sive de fide est; habeatur. *Non fuit de jure Divino*, inquit Bellarminus, *ut Paulus haberet penulam. Est tamen hoc ipsum de fide, Paulum habuisse.* Imò verò penula Pauli longè certior est successione Papæ in Petri Monarchiam, quia penula in S. Scriptura habetur, de Monarchia verò Petri, vel successione in eam Papæ, altum inibi silentium. Si ratio, cur hic vel ille in Petri locum succedat, verbo Dei non nititur, quam Valeriani vestri sententiam fuisse ais, nec ipsa Paparum vestrorum successio eo nititur. Successio sine ratione ejus, legitima an illegitima sit, dijudicari nequit. Nuspiam scriptum reperimus, vel in Monarchia quapiam succedendum esse Petro, vel ab hoc illóve succedendum esse. Utrumque tenebris Scriptura æquè damnavit. Fides verò carbonaria, sicut alibi in plebejis damnatur meritò, quia justus sua fide, cognitione vivere, justificari debet: ita hic maximè, ubi fidei nil certi, ne dicam, falsa omnia subsunt. Accedit quòd S. Petrum Romæ fuisse, atque Episcopatum ibi fundasse, merè etiam humana, quin & incerta fide constat. Traditio hæc est Papiæ, Hieropolitanæ Ecclesiæ Episcopi. Cui si in aliis, majoris

joris etiam momenti ob ingenium & morem viri incerta pro certis venditare sueti, & traditionum rumusculos leves captanti, ipsi adversarii fidem derogare audent, cur hic ubi incerta traditione æquè ac in aliis decipi potuit, substringere eam tenemur? Ab eodem Papia acceperunt Patres, Babylonem, cujus S. Petrus 1.Ep.V.13. meminit, Romam esse. Sed causam non dicunt illi, cur Babylon illa mysticam, non veram, Seleuciensem scilicet illam, de qua Bochartus *Geogr. S. lib.I.8.* ubi etiam Judæi multi, & Synagogæ Æchmalotarcham suum habentes olim erant, notet. Quorsum enim in plana epistola ea hæc nominis permutatio adhibeatur? Et fuisse Petrum in Asia, dubitari nequit. Etiam Methodius, antiquus Episcopus & historicus, à Mariano Scoto *Chron. lib.II.* citatus, Petrum in Babylonia Evangelium prædicasse, retulit. Quin nuper etiam Petrus de Marca, Parisiensis Archiepiscopus *de Concord. Imp. & Sacerd. parte II.lib.VI.* 1. Babylonem nihil minùs quàm Romam hic notare, fassus est. Fide igitur Divina, an Petrus Romæ fuerit, res scilicet tanti momenti, ut sine ea Oecumenici Papatus, principii & fundamenti Papalis unici, moles universa corruere debeat, neutiquam constat. Imò conjecturas non contemnendas S. Scripturæ suppeditant, quòd vel Romæ non fuerit, vel ibi saltem diu non, nedum ut Episcopus ordinarius, substiterit cujusmodi sunt, quòd Romæ eum fuisse, ut Episcopum ibi ageret, nuspiam disertè illud scriptum est, (scribi autem res tanta, in qua Ecclesiasticæ Monarchiæ cardo vertitur, debuisset:) quod Lucas, longè minora pertexens, iter Petrinum momentosum adeò, sive ejus finem, sive longitudinem, sive res in eo gestas, sive comitatum & Majestatem à veteribus memoratam spectes, ne ibi quidem, ubi occasio id flagitasset, veluti Act.VIII.IX.31.32.XI.19.20.&c. alibi, ubi ejus miracula pertexit; ne uno quidem apice attigit: quòd S. Paulus Romanos fideles cap.XVI. salutans, Petrum non nominavit; & ex tota epistola illa confici potest, Petrum ante scriptam eam (scripta autem est satis serò, paulò ante priorem ejus captivitatem Romanam) nec Romam salutasse, nec ibi Evangelium prædicasse, nec ecclesiam eam fundasse: quòd Gal.II.7.8 9. S. Petrus provinciam prædicandi Judæis sortitus legitur, cùm Judæi dispersi fuerint non tam per Occidentem, quàm per Orientem, & sub Claudio Cæsare vel pauci, vel nulli Romæ Judæi fuerint, quorum in gratiam, tanta Judæorum Orientalium relicta messe, vix S. Petrus Orientem deseruisset, nunquam scilicet eò, nisi cogente Claudii edicto, rediturus: quòd in Paulinis omnibus reliquis Epostolis Roma datis altum ubique de Petro, ceu Romæ degente, silentium est: quòd Clemens Romanus scilicet Episcopus idem, Epistola priore ad Corinthios, à Patricio Junio edita, de Apostolo utroque, Petro & Paulo, verba faciens, profectionis Petri in Occidentem, Romanique Episcopatus ab eo fundati non meminit; at S. Paulum, post Petrum sublatum, laboribus omnium maximum, *ἐπὶ τὸ τέρμα τῆς δύσεως ad fines Occidentis* Romam delatum, totius orbis doctorem, *μέγα ἐμφανῶς* memorat: quòd Romæ non fuerit vel sub Tiberio, vel sub Cajo, fatentibus cunctis, si à fastis Siculis & Arabibus nonnullis discesseris; vel sub Claudio, uti quidem veteres tradidere, cùm anno Claudii IV. qui Herodis Agrippæ ultimus fuit, Hierosolymæ adhuc eum fuisse, ex Act.XII. constet, & fateri ipse H. Valesius *Not. ad Euseb. lib.II.16.* coactus fuerit; & anno XIV. à conversione Pauli, qui in Claudii annum nonum, juxta Baronium; juxta alios verò in ejusdem ultimum incidit, Hierosolymis in Concilio eum præsentem fuisse, ex Gal.II 1.2. &c. inde aliquandiu Antiochiæ eum commoratum esse, ex Gal.II 11.12. constet; vel sub Nerone, quia præterquam quòd sic pauci superfuerunt anni Episcopatus ejus. Romæ non fuit, cùm ad eos Paulus Neronis anno II. vel III. epistolam scripsit; nec cùm Neronis anno sexto Romam pedem intulit, nec cùm Roma ali-

quot epiſtolas expediit. Quòd verò Redingius meus, neſcio quàm peritus temporum, Petrum edicto Claudii pulſum Roma Hieroſolymas iviſſe, & poſt mortem Claudii Romam rediiſſe, excipit, inanis ariolatio eſt, quæ idoneo teſte prorſus deſtituitur. Potuit ita fieri. Sed unde factum probas? Reclamant rationes allatæ. Solus, niſi fallor, Metaphraſtes *d.29. Jan.* Petrum Roma Carthaginem profectum memorat. cui fidem ipſe Baronius demit. Sed ſunto hæc, quæ attulimus hactenus, (ejuſmodi tamen, ut ſi æquè prægnantia pro Petri Epiſcopatu Romano Adverſarii allegare poſſent, ipſi ultro nobis ſilentium indicturi fuiſſemus;) ſunto, inquam, cuncta conjecturæ, non demonſtrationes. Adierit Petrus Romam, Eccleſiam eam præſentia, prædicatione, martyrio ſuo confirmaverit, ne videamur temerè vellicare conſenſum veterum. Adierit idem Alexandriam, Antiochiam, Babylonem, urbes alias, & priùs quidem, quàm Romanos ſalutâſſe eum adverſarii velint. Neque adiit, ceu functurus Epiſcopatu urbis, tum quia ſic Apoſtolatus ſui gradum reliquiſſet, & ad unius urbis Epiſcopatum longè inferiorem deſcendiſſet: tum quia pacta conventa inter ipſum & S Paulum junctis dextris firmata, etiam poſt tempus illud, quo Romam profectus putatur, ut videlicet ille Judæis, hic gentibus Evangelium prædicaret, violâſſet notoriè, principaliter non Judæis, ſed gentibus, ex quibus Romana eccleſia *κυρίως* conſtabat, prædicans. Fundarit is Romanam Eccleſiam. Fundavit etiam Paulus; & ante utriuſque Apoſtoli adventum Chriſtus profeſſores nominis ſui ibi habuiſſe, ex Rom. I. 8. noſcitur. Fundarit idem Antiochenam, pluréſque alias. Dicta fuerit Eccleſia Romana *Cathedra Petri.* Cypriani jam ætate Corinthus, Philippus, Theſſalonica, Epheſus, jam ante Tertulliano *de Præſcript. cap. 36.* dictæ pariter ſunt *Eccleſiæ Apoſtolicæ, Cathedræ Apoſtolorum.* Et *Cathedras Apoſtolorum* dictas fuiſſe *Principales Eccleſias,* ab ipſis ſcilicet Apoſtolis conſtitutas. Rigaltius ad eundem locum fatetur. Clauſerit Petrus diem ſupremum Romæ. Atqui etiam Hieroſolymis Chriſtus & Jacobus uterque clauſit. Unde intulerunt pridem contra Latinos Græci, Nilus Theſſalonicenſis, Barlaamus, Macarius Ancyranus, alii, *Hieroſolymitanam* fore *τοσοῦτον μείζονα τῆς Ῥώμης, ὅσον καὶ ὁ Χριστὸς τοῦ Πέτρου, tantò majorem Romana, quantò major Chriſtus Petro fuit.* Denique ex facto Neronis, perſecutorum, quid colligas Divini juris pro Antiſtite Romano? Ex Romanæ urbis, Babylonem, Hieroſolymam Prophetas trucidantem æmulatæ, impietate, qua ſpecie Eccleſiæ Romanæ tum collectæ jura, monarchiam, dominatum arceſſes? Ex data, non conceſſa qualicunque, ob aſſervatos principis Apoſtolorum cineres, (poſſunt autem ibi eſſe S. Petri cineres, ubi mortuus tamen non eſt, niſi dicas, Stephanum Protomartyra Romæ & Arelatæ paſſum, quia Romæ ejus corpus, Arelatæ caput eſſe fertur. quomodo etiam innocentum bimulorum ab Herode cæſorum corpora per univerſum ferè Pontificiæ cœcitatis orbem baſiantur) prærogativa, qua probabilitate rationis poteſtatem Monarchicam & Pontificiam in Apoſtolicas omnes, & univerſalem eccleſiam extundes? Quin victas tandem, Redingi, das manus, & agnoſcis mecum ingenuè, quàm verè

Omnia ſint Papæ tenui pendentia filo,
Et ſubito caſu, quæ valuere, ruunt.

OBIECT. II. *Eccleſiam externam à viſibili capite regi neceſſum eſt, quia eſt ovile, & corpus viſibile, proinde Paſtore & capite viſibili prædita etiam ſit neceſſum eſt, Joh. X. 10. Rom. XII. 4. 5. Atqui in Eccleſia dignior & eminentior Romano Pontifice nemo eſt. Is igitur eſt caput Eccleſiæ.* Reſp. 1. Eccleſiæ veræ ſufficit unum caput Dominus Jeſus, qui gratia & potentia ſua eam gubernat. Viſibili verò

capite

capite opus non est, sed acquiescendum ordini externo κυβερνήτως à Christo instituto,qui talis est,ut æquo jure utantur cives ecclesiæ;cæterùm ἡγεμονία sit penes ordinem pastorum & presbyterorum per ecclesiæ suffragia designatorum. Ecclesia sanè unum ovile est,cujus pastor Christus est, ut ipse declaravit. Est etiam corpus visibile, Rom.XII.4.5. Neque tamen requiritur caput visibile unum. Apostolus enim non agit de differentia munerum ecclesiasticorum,sed quorumcunque charismatum, quæ etiam in idiotas cadere possunt. Extra hunc scopum dicentis extensa similitudo nihil efficit. 2. Si tamen necessarium foret caput visibile unum, non perpetuo jure tale esset Papa,sed foret penes Ecclesiam caput sibi deligere optimum & religiosissimum,qualis Papa minimè est.

EXCIP. REDING: 1. *Nullus inter homines ordo est sine gubernatione. Talis autem est gubernatio, quale corpus. Cùm igitur Ecclesiæ corpus sit visibile, talis etiam gubernatio esse debet. Neque ulli quàm Petro cum potestate clavium, & ordine ad perpetuum ecclesiæ statum, adeóque jure successionis, commissa legitur. 2. Tu corpus ecclesiæ visibile concedis. Contra Calvinus, Musculus &c. ecclesiam invisibilem statuunt.* Ib. p.135--137. Resp.1. Dic Redingi, Christus, quem caput esse ecclesiæ primarium supra concessisti, caput Ecclesiæ est invisibile, an visibile? Si invisibile, potest ergo corporis visibilis caput esse invisibile. Si visibile,habet igitur Ecclesia, corpus visibile, analogum sibi caput visibile. Quid igitur ultra pro Petro, quid pro Papa tuo contendis? 2. Est sanè ecclesia, quoad formam externam, corpus visibile, constans hominibus in unum cœtum coëuntibus,verbum audientibus, signa videntibus. Habet eadem caput natura sua visibile, ad dextram Dei Patris considens; olim in carne visum ab Apostolis, denuo videndum ab omnibus in consummatione Seculi. Digressum illud ex terra in Cœlum nec successorem, nec visibile in terris caput aliud Ecclesiæ reliquit. Non *successorem*, quia mortuus non est,sed vivens sedet ad dexteram Dei, velut in throno suo, Ephes.I.20. Hebr X. atque perpetuum habet Sacerdotium, semper vivens, ut interpellet pro nobis,Hebr.VII.24.25. Non *vicarium*, visibile caput aliud, quia ipsum regnare oportet, usque quò omnes inimicos pedibus suis subjecerit, 1.Cor.XV.25. Non igitur in throno suo sedet otiosus, sed Ecclesiam inter medios hostes gubernat, Psal.CX.2. Spiritu scilicet & verbo suo, sicut ipse prædixit, Joh.XIV.26.27. *Quum autem venerit Paracletus ille,quem mittam vobis,Spiritus ille veritatis,qui procedit à patre, ille testabitur de me. Sed & vos testabimini,quia ab initio mecum estis.* En testem Christi primarium, unicum, Spiritum S. quem Tertullianus *de Præscript.* Christi *vicarium* vocat: inferiores verò testes & ministros plures; Apostolos scilicet, Prophetas, Evangelistas, Pastores, Doctores, ad perfectionem Sanctorum, ad opus ministerii, ad ædificationem corporis Christi, 1.Cor.XII.8. Eph.IV. 11.12. Nullius ibi vicarii, Monarchæ visibilis nullius mentio est. Neque magis Deus generali quodam visibili vicario & inspectore, per quem dona sua spiritualia distribuat, indiget, quàm agricola generali & vicario visibili indiget, per quem benedictionem corporalem dispenset. 3. Licet verò præsentiæ visibili capitis hæreatis non secus, quàm Israëlitæ olim Deos, qui sibi visibili forma præirent, postulabant: vestrum tamen illud caput αὐτοκέφαλον non ubique visibile est. Romæ enim in Capitolio suo sedens, nec

 Madriti,

Madriti, nec Neapoli, nec Ulyssipone videtur. Ac licet etiam Redingius Papam suum videre gestiat, forte tamen videbit nunquam saltem ita, uti videre gestit. An Christus corpore suo absens, ex throno suo, in quo aspectabilis & gloriosus regnat, Spiritu & verbo suo minùs Ecclesiam suam efficaciter gubernat, quàm Papa corpore similiter absens, ex Capitolio bullari & bulgari spiritu suo ecclesias absentes regere putatur? 4. Quæ de visibilitate ecclesiæ affers, vel *reproducis* potiùs, quia scilicet ad reliqua mea respondere non potuisti, & ἀπαράλειπτα sunt, & à me alibi etiam discussa. Hoc potiùs age, & omissa hypera, pedem ne insequere. Si tamen extra oleas ita vagari lubet, meditandum illud Chrysostomi *homil.10. da Ephes.* Ἐκκλησία οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ διὰ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ᾠκοδομημένη οἰκία: *Ecclesia nihil aliud est, quàm domus per nostras animas ædificata,* tibi offero.

OBIECT. III. *Ecclesia Papam semper pro capite habuit, quia dubias quæstiones omni tempore ejus arbitrio & definitioni submisit. Ita Polycarpus venit ad Anicetum in quæstione de Paschate. Irenæus Romam missus à Martyribus Lugdunensibus in quæstionibus fidei. Patres Concilii Carthaginensis rogant R.P. ut statutis suis de Cælestino, Apostolicæ sedis authoritatem accommodet. Augustinus libros suos Bonifacii examini subjecit.* Resp.1. Si quando ecclesia Episcopum Romanum consuluit, non consuluit ut Papam œcumenicum, cujus arbitrio sit standum. Ita Polycarpus ab Aniceti consiliò discessit: Cyprianus se Stephani definitioni opposuit. 2. Neque etiam solum Episcopum R. consuluit, uti liquet exemplo Ambrosii, qui epistola 2. *Post Ægyptiorum supputationes & Alexandrinæ Ecclesiæ definitionem, Episcopi quoque Ecclesiæ R. sententiam expectari scribit.* 3. Neque etiam semper itum ad Romanam sedem, uti patet exemplo B. Johannis damnantis Cerinthum; Polycarpi quæstionem de iterando Baptismo Hæreticorum in Concilio Africano, non vocato Romano, definientis; Arii sine authoritate Episcopi R. refutati, convicti, damnati. Ecclesias Orientales convenire in doctrina cum Romana pertendit Allatius Græculus. Neque tamen illæ Papæ in quæstionibus dubiis quidquam deferunt. Unde obiter liquet, veram ecclesiam censeri posse, quæ Papæ nihil defert, imò eum palam aspernatur.

EXCIP. REDING: 1. *Polycarpus à decreto Aniceti, postquam illud definitivè latum est, non discessit. Iter enim Romam suscepit, quòd Papæ authoritatem agnosceret.* 2. *Cyprianus non definitioni Stephani, sed Basilidi, Stephano sub & obrepentis restitutioni se opposuit.* 3. *Ad Irenæi, Concilii Carthaginensis & Augustini exempla nihil respondes. Accedit, quòd S. Ambrosius rogatis aliarum Ecclesiarum sententiis, demum Romanæ Ecclesiæ sententiam definitivam & authoritativam expectavit.* 4. *Si S. Johannes authoritate Apostolica delegata Cerinthum damnavit: multò magis Papa id potuit, Petri cathedra potitus.* 5. *Episcoporum & Conciliorum Provincialium decreta non obligarunt Ecclesiam universam, nisi accedente authoritate Papæ, vel Concilii cum Papa.* Ib. pag. 137. 138. Resp.1. Ex Irenæi ad Victorem epistola, quam Eusebius *Histor. Eccl. lib. V. 24.* recenset, constat satis, Polycarpum Romam ad Anicetum ivisse; non quòd ceu judici suo se submittere constituerit, sed quòd περὶ ἄλλων τινῶν μικρὰ σχόντες πρὸς ἀλλήλους, *inter illos de aliis quibusdam*

busdam rebus modica esset controversia. Adivit igitur ut partem, non ut judicem, inprimis cùm testetur idem, *Anicetum Polycarpo persuadere non potuisse, ut Pascha celebraret Dominica.* Suasit proin Anicetus; non vel judicavit, vel persuasit. Interim salvo dissensu invicem communicarunt. Ubi igitur Aniceti decretum Papale definitivum? Ubi Polycarpi obedientia definitioni Aniceti præstita? 2. Cyprianus *Epist.68.* Stephanum excusat, *quòd ei negligenter obreptum sit* à Basilide. Sic scilicet supremus judex, Papa, ab inferiore, judicando *negligentiæ* insimulari solet. Et quod plus est, notante Rigaltio, Clerici Legionenses & Asturicenses una cum plebe ad Cyprianum à Stephano Romano appellarunt; & pro iis in epistola illa Cyprianus pro clero illo contra Basilidem ut fraudulentum, Stephanum Papam ut deceptum propria negligentia, pronuntiavit. Quanquam, ubi Cyprianum Stephani definitioni se opposuisse scripsi, ad definitionem Stephani in quæstione de rebaptizandis hæreticis, digitum intendi. Historia ex Augustino *contra Donatistas lib.V.25.* notissima est. 3. Irenæum ad Papam, ceu judicem summum & solum missum esse: Carthaginenses Papæ ceu judicis supremi authoritatem implorasse: Augustinum libros suos examini Bonifacii, ceu supremi in ecclesia dictatoris subjecisse, proba. Atqui consuli suevisse Papam, nec ut Oecumenicum, nec solum, nec semper, responderam. quod diluendo argumento sufficit. Quàm misera verò ratiocinatio tua: *Ambrosius Ecclesiæ Romanæ sententiam postremam expectavit: Ergo authoritativam, definitivam*, hoc est, Papalem? 5. Nec S. Johannes & Papa paria faciunt: nec Papa supremus & Oecumenicus judex est, si inscio illo judicare alii possunt. 5. Episcoporum, Conciliorum particularium definitionibus totam ecclesiam nunquam obligatam esse, largior. Sed par Episcopi Romani conditio est. uti vel sola de Paschate definitio ostendit.

OBIECT. IV. *In Conciliis Nicano, Chalcedonensi, Sardicensi, sancitum est, ut in controversiis fidei appelletur R. Papa, tanquam supremus in his terris Judex. Et ad eum appellatum esse, exemplis innumeris probari potest.* Resp. 1. Facta, exempla, canones hominum, non jus divinum adducuntur. 2. Concilii Nicæni canon, quem citant, in Concilio non invenitur, sed à Zosimo ex Concilio Sardicensi sub nomine Nicæni obtrusus est. Si Concilium Nicænum tale jus Romano concedit, cur igitur canone 5. permittit appellationes ab Episcopo ad Concilium? Cur canone 6. in ordinem redigit Romanum? 3. Sic in Chalcedonensi non reperitur canon, quem citant. Imò canon 9. contrarium statuit. 4. Sardicensis Concilii canon 4. & 7. jus appellandi ad Papam sancit, fateor. Sed Oecumenicum non fuit, quippe ignoratum ab Afris, Numidis, Carthaginensibus, Mauris. Et appellationes ejusmodi sanxit pro eo tempore, non in perpetuum, *provisionaliter*, sicut disertè loquuntur Patres, quia ecclesiæ Orientales suspicione partium non vacabant. 5. Quod exempla attinet appellationum, factæ eæ sunt vel ab æmulis *circumcursantibus*, uti vocat Cyprianus, & desperatis, vel à bonis. Malorum ab aliis jam damnatorum exempla non moramur. Boni verò ad Papam appellâ-

appellàrunt, non ut judicem supremum, sed quòd subsidium in amicæ communionis ejusdem societate quærerent.

EXCIP. REDING: 1. *An ex Concilio Sardicensi Canon ille Niceno intrusus sit, parum refert, quia etiam Sardicense Oecumenicum fuit, convocatum quippe, teste Sulpitio, ex toto terrarum orbe. unde generale etiam Socrates vocat. Prein nullibi separatim à Concilio Nicæno ponitur. sed post illud secundo loco Constantinopolitanum numeratur. Licet verò Nicæni Canone V. appellationem ad Concilium permisissent, appellatio tamen pro ultima instantia ad Papam pertinet, uti ex Epistolis Cleti, Sixti I. Gelasii, Leonis, & exemplis etiam pluribus liquet. Canon verò VI. ejusdem Concilii disertè asserit, Romanum esse successorem Petri, adeòque in universam Ecclesiam potestatem, unà cum jurisdictione diœcesana respectu urbis, & Patriarchali, respectu Occidentis, ei asserit. 2. In Concilii Chalcedonensis act.16. recensetur & approbatur Canon VI. Concilii Nicæni, in quo jus illud appellandi fundatur. Canone verò ejusdem Concilii IX. quo ad Primatem Diœceseos appellatio conceditur, per Primatem illum Romanum intelligi, Nicolaus I. Epist. ad Michaël. Imp. declarat, quod cum voce Græca ἐξάρχῳ convenit. 3. Episcopis iniquè oppressis semper fuit jus ad Romanam sedem appellandi, non ex amica communionis societate, sed ex Apostolici primatus authoritate. Quanquam vos etiam amicam communionis societatem sustulistis.* Ib. pag.138--141. Resp.1. Bene, quod fraudem, quam Zosimus Concilio Nicæno, Sardicensem Canonem supponendo, fraudus est, negare non audes. Concilium verò Sardicense Oecumenicum fuisse, temerè affirmas. Constantius quidem, Constantini filius, universale convocaverat, Socrate, Theodoreto, Sozomeno testibus. Sed eventus non respondit, Occidentalibus solis Concilium celebrantibus, Orientalibus verò vel emanentibus, vel reversis, ob Athanasium non ejectum; & seorsim Philippopoli convenientibus; uti idem Socrates, statim narravit. Unde *Occidentalium Concilium* ab antiquis Patribus sæpe audit. Convenerunt in eo Episcopi circiter centum septuaginta, uti Athanasius ipse, pars Concilii, & cujus gratia celebratum est, *Tom.I. ad solitar.* testatus est, majori fide eatenus dignus, quàm Socrates, numerum amplificans. Notatu quoque dignum, quòd Sardicensis ille Canon non permittit, ut quivis Episcopus, qui deponitur, ad Romanum appellet, sed tantùm, qui à finitimis Episcopis deponitur, nulla mentione habita Metropolitani vel Patriarchæ. Et quicquid etiam Synodus illa indulserit, Orientales tamen id ratum neutiquam habuerunt: neque præjudicare potuit Nicæno Canoni quinto jam sancito, quo disertè decretum est, ut omnes ecclesiasticæ causæ à Provinciæ Synodo determinentur, in qua motæ sunt. Post illud decretum à Generali Concilio constitutum, ridiculum fuisset, Provincialem Synodum decernere, ut à Provinciæ Synodo ad Episcopum Romanum appelletur; atque ille causam finiret. Quæ de appellatione pro ultima instantia ad Papam pertinente, ex Cleto, Sixto, Gelasio, aliis, quorum nonnulli hypobolimæi, omnes in propria causa testes sunt, Redingius mussat, titivillitio non emerim. Ratio enim Nicæni Canonis hæc est, quòd *æquum pariter justúmque sit, ut uniuscujusque causa illic audiatur, ubi est crimen admissum, & singulis pastoribus portio gregis sit adscripta, quam regat unusquisque & gubernet, rationem sui actus Domino redditurus: utque illic agatur causa, ubi & accusatores habere, & testes sui criminis possint.* quam ob causam etiam ante Nicænum Concilium ita statutum esse, Cyprianus *Epist.55. ad Cornelium* testatur. Quæ causa cum appellationis illo universali ad Papam jure, in quacunque instantia ita pugnat, ut jam ante Cyprianus Episcopos, quorum domi cogni-

ta ab Episcopis Africanis causa fuit, inde Romam confugientes, eadem ad Concilium epistola, acriter reprehenderit, domúmque revocaverit. Præterquam quòd nec in hoc, nec in aliis Canonibus Concilii hujus ultima instantia Papæ reservatur. De Canone verò VI. inferiùs. 2. Vix sine risu legi potest ingeniosa Redingii dicam, an Turriani & Binii, in Canonem IX. & XVII. Concilii Chalcedonensis commentatio, qua ἔξαρχον τῆς διοικήσεως seu *Primatem Diœceseos*, cui ultimum judicium defertur, Romanum Episcopum innui pertendunt, eò quòd ἔξαρχος propriè non Primatem, sed Principem significet, solus autem Romanus princeps sit. Quò partium studia miseros perducunt! Justinianus Imperator *Novell.* 123. *cap.* 22. Alexius Aristenus, Zonaras, ἔξαρχον διοικήσεως Patriarcham quemvis: Dionysius Exiguus *Primatem Diœceseos*, qui primam & præcipuam Diœceseos sedem obtinet, interpretantur. cujusmodi Exarchi octo in hoc ipso Concilio numerantur. Et Papam suum dici vel *Primatem*, vel *Principem Diœceseos* ægrè ferent cordatiores Papistæ, quibus Papa non Diœceseos, sed omnium Christiani orbis Diœceseon Princeps habetur. 3. Cœtera quæstionem petunt. Amicam verò communionis societatem secum initi a nobis, ne Papa quidem ipse velit, cui non amici, sed vasalli vel Summi Imperatores satisfaciunt: nedum nos optare, rebus sic stantibus, possumus. Εὐχῆς μᾶλλον, ἢ ἐλπίδος ἐστὶ ταῦτα.

OBIECT. V. *Concilia Generalia confirmationem decretorum suorum petierunt à Pontifice Romano, Nicænum à Silvestro, Constantinopolitanum à Damaso, Ephesinum à Cœlestino, Chalcedonense à Leone. Ergo pro capite ecclesiæ eum habuerunt.* Resp. 1. Olim Concilia confirmata sunt non à Papa, sed ab Imperatoribus, quorum literis etiam decreta Conciliaria ecclesiis sunt insinuata. 2. Edant Pontificii ex omni antiquitate unicam bullam confirmatoriam, qualis fuit Pij IV. pro confirmatione Concilii Tridentini, & victas manus dabimus. 3. Confirmârunt igitur Episcopi R. sicut & omnes Episcopi reliqui decreta Conciliaria per assensum simplicem, non edicto ejusmodi bullato.

EXCIP. REDING: *Imò vero Conciliorum confirmatio non penes Imperatores, utpote qui à Concilio requisiti exequi tantùm poterant, sed penes solum Episcopum Romanum semper fuit, uti liquet, ex Concilio Chalcedonensi, quod in Relat. ad Leonem Papam act. 16. Leonem rogavit, ut judicium suum decretis suis honoret, ceu caput & summitas sua: Constantinopolitano VI. cujus Præses Menas act. 4. testatur, se Apostolicæ Sedi obedire, & ab ea damnatos damnare; Constantinopolitano I. à Papa Damaso, Photio teste, quoad sententiam de damnatione Macedonii & Eunomii confirmato: Ephesino, in quo Papa Successor Petri, Apostolorum caput & præses extollitur: Nicæno, cujus Canone 39. idem caput & princeps omnium Patriarcharum statuitur, quódque Silvester Papa solenniter confirmavit.* Ibid. p. 141. 142. Resp. 1. Concilia olim confirmari sueverunt partim edicto, partim assensu. *Edicto* soli Imperatores Concilia ita confirmarunt, ut eorum definitione in externo foro eatenus vim legis sortita fuerint. De Nicæno liquet ex Theodoreto *Histor. Eccl. lib.* II. 41 ubi Athanasius Constanti Patris Constantini, Nicænum κρατύνοντος νόμῳ *lege*, seu edicto confirmantis, exemplum ad animum revocat. Unde Concilii ejusdem decreta à Constantino ad Ecclesias perscripta sunt. Concilium Constantinopolitanum I. sic ad Theodosium scribit: *Rogamus tuam Clementiam*, γράμματι τῆς σῆς εὐσεβείας ἐπικυρωθῆναι τοῦ-

ϑέσϑαι τὴν ψῆφον, *ut scripto tuæ pietatis ratificet Synodi decretum, quo, sicut convocationis literis ecclesiam honorasti, sic etiam* τ̃ δεξαίτων ἐπισφραγίσαις τὸ τέλος, *decretorum finem sigillo tuo munias.* Evagrius quoque *lib.III.8.* narrat, à Felice Romano Episcopo missos ad Zenonem Imperatorem Vitalium & Misinum Episcopos, ἐφ' ᾧ τὴν ἐν χαλκηδόνι σύνοδον κρατῦν, *ut Synodum Chalcedonensem confirmaret.* Sessione VI. ejusdem Concilii Imperator pollicetur, daturum se operam, ut quæcunque piè ac decenter constituta essent, perpetim rata manerent. Habetúrque in Concilii ejus parte III. edictum Marciani: *Sacro nostræ Serenitatis* edicto venerandam Synodum βεβαιώσαντες *confirmantes*, admonuimus *universos, ut de religione disputare desinerent.* Synodus Trullensis ad Justinianum: *Tuam Clementiam rogamus &c.* ἵνα τ̃ δεξαίτων διὰ εὐσεβῶν κεραιῶν ἐπισφραγίσῃς τὸ τέλος, *ut decretorum finem per sacros apices confirmes.* In sexto itidem Constantinopolitano Flavius Constantinus scribit ad omnes Occidentales: *Nos, quæ ab eis definita sunt, corroborare atque firmare cupientes, præsens pium edictum edidimus.* Extat etiam διάταξις Justiniani, qua acta sub Mena contra Petrum & Zooram confirmantur; ubi inter alia: *Quod in sententia sanctissimorum Episcoporum continetur*, κύρια δὲ τίθεμεν, καὶ τοῖς θείοις καὶ βασιλικοῖς ἡμῶν αὐτῶν νόμοις ἐπικυροῦμεν, ὡς ἂν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτῆς προελθὸν ἐτύγχανε, *firmius reddimus, & Divinis ac Imperialibus legibus nostris corroboramus, ac si ab Imperio nostro provenisset.* Quid his omnibus disertius, quid efficacius? Quibus si similia pro Episcopo Romano, & quidem solo afferre possetis, quantum vos & exultaretis, & insultaretis nobis? Peponem pro corde habeat, qui hæc omnia de potestate facti, non juris, hoc est, per modum executionis, ut Redingius noster vult, non jurisdictionis, intelligenda esse statuat. Confirmatio enim Conciliorum, quæ fit per modum legis & edicti, cujus vi observantia decretorum injungitur, non utique per modum executionis, sed jurisdictionis peragitur. Aliud certè usitatissimæ illæ veterum in Synodicis & Imperialibus actis voces βεβαιοῦν, ἐπιψηφίζεσθαι, ἐπισφραγίζεσθαι, κρατύνειν, κυροῦν, ἐπικυροῦν τὰ πεπραγμένα, sonant. Confirmandi illud jus & probandi decreta & improbandi eadem jus integrum habuit. Hinc Synodorum decreta quædam etiam improbata, rejecta, ampliata, inprimis à Carolo Calvo & Carolo M. reperias. Neque enim Summa potestas aut cœcum obsequium præstare Synodo, aut dogma falsum & noxium tueri, aut pati, ut opprimatur veritas, cogitur. Quinimò omnis jurisdictio, quæ vim legis decretis impertitur, non aliunde, quàm à Summa potestate civili oritur. Quod quia viderunt Pontifices vestri posteriores, ideo etiam has confirmandi per edictum partes, quæ Imperatoris olim erant, ceu novi scilicet & mystici Imperatores, sibi tandem sumpserunt, uti ex bullis earum pro confirmatione Conciliorum, Tridentini inprimis à Pio IV. concessa, liquet. Quoad confirmationem verò illam, quæ fit *assensu*, procul omni potestate & jurisdictione, largimur ultro, eam Episcopo etiam Romano competiisse; sed non soli. Omnes quippe Episcopi assensu Concilia firmare suêverunt, uti ex Eusebio *de vita Constantini Lib.II.18.* Sozomeno *l. II.15. IV.1.10.15. IV.1.10.* Socrate *lib.IV.11.* Nicephoro *l.XI.40.* quin & ipsis Conciliorum actibus constat. Quod igitur reliquis Episcopis æquè ac Romano competiit, proprium & eximium in Romano jus nullum efficit. Alias si is Pontificis Suprematus sit, cujus consensum & suffragium Concilia petierunt: qualis, obsecro, Imperatoris suprematus fuerit, quem obtestabantur ut decreta rata facerent confirmaréntque? Et quid si Patres Concilii consentirent omnes, unus verò Papa dissentiret, atque decreta confirmare renueret? Synodine tum, an Papæ judicio standum? Prius ipse Andradius, Synodi Tridentinæ columna & stabilimentum *Def. C. T. lib.I.* una cum Alphonso à Ca-

stro

ttro *de hær.punit.lib.I.cap.6.*& Cardinale Turrecremata *de Pont.& Concil.authoritate Resp.* 67. asserit meritò. 2. Quæcunque igitur hic Redingius adduxit, vel confirmationem per consensum arguunt, vel confirmationem ne quidem attingunt. Quemadmodum Chalcedonense Leo confirmaverit, testis ipse est, cùm *Epist.57. ad Martianum* sic scribit: *Constitutionibus Synodalibus, quæ mihi de confirmatione fidei Catholicæ & hæreticorum damnatione placuerunt, libens adjeci sententiam meam.* En merum consensum, ἐξαίρετον nihil! Concilium Constantinopolitanum allegatum non universale illud, quintum est, sed particulare. Cúmque ejus exemplaria Græca non prostent, quo sensu se *obedire* sed; Apostolicæ profiteatur, dicere non habeo. Posset hoc ad Synodi modestiam potiùs, quàm authoritatem Romani referri. Ipsa Concilii illius historia Oecumenico Papatui præscribit, utpote quod ab Imperatore convocatum fuit, ut judicaret de facto Agapeti Anthymum Constantinopolitanum deponentis. Concilii verò Nicæni Canonem 39. suppositittium, ab Episcopo Romano una cum aliis obtrusum, pro genuino venditare ipsi Papistæ, quibus pudor aliquis reliquus est, pridem desierunt. Sed id Redingius nil pensi habet. Qui pari etiam impudentia Silvestri ad Concilium Nicænum rescriptum opponit. Talem scilicet Rescriptum illud fidem meretur, qualem Nicæni Concilii ad eundem epistola, qua confirmationem flagitat; quam ab imperito Monacho fortè (nam Fratres Colonienses eam Crabbio suppeditarunt, incertum unde illi prompserint) non satis artis fingendi callente, confictam esse, multa arguunt, inprimis quòd unus ex Patribus, qui epistolam scripsere, Macarius, *Episcopus Constantinopolitanus* vocatur, cùm tamen Constantinopolis nomine illo pluribus etiam post epistolam illam datam annis, nondum venerit, sed Byzantii potiùs: neque Macarius eo tempore, sed Alexander, Byzantinus Episcopus fuerit. Alia νοθείας argumenta mitto. Siliquis hisce si tu delectaris, at nos inassuetos iis pascere equidem nunquam poteris. 3. Quid verò multis? Conciliorum Oecumenicorum Canonibus ipsis, utpote quibus propriè decreta & sententiæ eorum constant, Oecumenicus Papatus vester fortissimè configitur. Etenim Nicæni *Canon VI.* Romanum ad curiam parium redigit. Constantinopolitanum *Can. III.* Sedis Constantinopolitanæ Episcopo πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς Ῥώμης Ἐπίσκοπον *privilegia honoris post* (non infra) *Episcopum Romanum* decernit. Chalcedonese *Can. XXVIII.* declarat, quòd Episcopo Romano Patres *ob urbem imperantem* jure privilegia tribuerint; & τὰ ἴσα πρεσβεῖα *jura æqualia* sine respectu ad Romanam Ecclesiam Constantinopolitano vindicat. His ferientibus sententiis Concilia illa, quicquid ab iis Romanæ Sedi indultum fingitis, infringunt.

OBIECT. VI. *Is Oecumenicus Episcopus est, qui reliquos toto orbe Episcopos instituit & confirmavit. Hoc autem fecit Papa R. Ita Maximum Antiochenum confirmavit Leo. Idem instituit Anatolium Constantinopolitanum. Exempla ejusmodi sunt plurima.*

Resp. 1. Institutio Episcoporum & pastorum competit Ecclesiæ, quæ jus habet clavium, non uni homini. Neque hic attendendum, quid quisque sibi promittat. Aliàs nunquam cessabunt calumniæ facti. Etiam alii Episcopi extra provincias suas ordinârunt, ut Athanasius & Lucifer. 2. Concilii Nicæni canon. 4. nullam prærogativam concedit Romano, nisi quâ is Metropolitanus est. 3. Confirmationem verò quod attinet, non solus Romanus extra ditionem confirmare potuit, sed etiam alii Episcopi. Ita Cornelius ab Episcopis Africanis est confirmatus ut Cyprianus ep. 45.

testatur. 4. In exemplis allatis Romanus consensit, non solus instituit, vel confirmavit.

EXCIP. REDING: 1. *Concilii Nicæni Canon IV. Episcoporum confirmationem Metropolitano tribuit; sed Metropolitanus à Papa confirmandus erat. Unde Leo Maximum Antiochenum Metropolitanum confirmavit; nec non Anatolium Constantinopolitanum; testatus ita epistola 54. ad Martianum, quòd Anatolius sui favoris assensu Episcopatum tantæ urbis obtinuerit. Gregorius quoque passim in epistolis suis, pallium, Archiepiscopatus insigne, mittere se scribit. Quin Romani Pontifices, veluti Leo idem, Gregorius Episcopos in partibus extra Diœcesin Romanam suis instituerunt & confirmarunt. 2. Si qui alii Episcopi extra ditiones suas ordinarunt, fecerunt id potestate delegata Papæ. 3. Cornelii verò confirmatio ab Episcopis Africanis facta, nullam ei authoritatem contulit, cùm, teste eodem Cypriano, Dei judicio locum Petri occupaverit; sed authoritatem ejus in Cathedra Petri jam occupatam, consensione, in obsequium scilicet ejus, firmavit.* Ib. p. 142.

Resp. 1. Concilii Nicæni Canon IV. expressior est, quàm ut ita eludi se patiatur. Jubet ille *Episcopum ab omnibus, qui sunt in Provincia,* καθίστασθαι *constitui. Si autem hoc sit difficile, tres in eundem locum congregatos, absentibus quoque suffragium ferentibus, scriptisque assentientibus,* χειροτονίαν ποιεῖσθαι *ordinationem facere;* τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ᾽ ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ; *eorum autem, quæ fiunt, confirmationem in unaquaque Provincia à Metropolitano fieri;* jubet idem. Agit Canon non tam de electione Episcopi, quæ antiquitus penes ecclesiam fuit; sed de constitutione & inthronizatione, uti vox καθίστασθαι docet. Nulla Episcopi Romani ibi mentio, adeò ut ejus vel præsentia vel authoritas desiderata neutiquam fuerit. Quinimò τὸ κῦρος τῶν γινομένων *confirmatio eorum, quæ facta sunt,* Metropolitano soli, sine ulla Romani mentione, attribuitur. Sed fortè Metropolitanorum ipsorum constitutio, ordinatio vel confirmatio à Romano pendebat. Ita quidem Redingius vellet. Verùm præterquam quòd in Canone hoc altum de eodem silentium est, etiam ex Aurelianensis Concilii III. Canone III. eorum & electio & consecratio ita definitur, ut de Romano altum iterum silentium sit. Ordinari quippe illi Canone eo jubentur *à Metropolitanis omnibus, si fieri potest, præsentibus comprovincialibus, ita ut ipsi Metropolitano ordinandi privilegium maneat, quem ordinationis consuetudo requirit: ipse tamen Metropolitanus à comprovincialibus Episcopis cum consensu cleri vel civium eligat.* Itane fit hodie, Redingi? Quid autem fecerit Leo, quid alii fecerint, nihil refert. Nos enim jus factorum, non exempla quærimus. Neque tamen exempla citata probant quicquam. Etenim Maximus Antiochenus, & Juvenalis Hierosolymitanus Patriarchæ de finibus Diœceseos suæ inter se transegerant. Re ad Concilium delata, suffragiis singulorum transactio probata est. Non plus Romanus, quàm quivis alius de consensu fecit. Sed & Leo de *favoris sui erga Anatolium assensu;* postquam scilicet is ejurato Nestorianismo Orthodoxæ fidei subscripsit, loquitur. De institutione vel confirmatione ne verbum quidem. Gregorius pallium, more recepto, misit Episcopis, suæ scilicet, non alienæ Diœcesis, Metropolitani jure. Si quos autem vel Leo vel Gregorius extra Diœcesin suam Episcopos instituit vel confirmavit, factum id vel nullo jure, vel rogatu ecclesiarum dissitarum, ob præsentia incommoda; missis quinetiam vocationis & authoritatis symbolis. Semel Agapetus excurrit Constantinopolin usque, atque ibi deposito Antimo Menem ordinavit. Id verò jactavit, quasi magnum, & inde à S. Petri temporibus insolitum quid suis temporibus accidisset

differt, Baronio ad A.536. teste. 2. Athanasium, Luciferum, alios extra diœcesin ordinasse quandoque potestate delegata, fatemur. Sed non Romani. Ipsi quoque Romani extra diœcesin suam nonnisi delegata potestate jure ordinare potuerunt. 3. Non vel plebem, vel Episcopos alios, Africanos etiam, sed solum Christum Cornelio Pontifici authoritatem & potestatem contulisse, ultro largimur. Atque ita res habet in electione Ecclesiæ Ministri cujusvis, in qua ecclesia suffragiis & consecratione personam designat, deputat, atque deputatæ ita personæ Christus in verbo potestatem largitur, officiúmque injungit. Ita Cornelius Papa à plebe electus, atque ab Episcopis etiam peregrinis Africanis confirmatus, potestatem omnem à solo Christo, sicut & alii omnes Ecclesiæ Ministri, accepit. Inde tamen clarissimè constat, non solum Romanum Episcopos extra diœcesin aliquando confirmasse, sed Africanos extra diœcesin suam Romanum: quod τὸ ζητούμενον erat.

OBIECT. VII. *Concilii Nicani canon 6. sancit, Episcopum Alexandrinum debere gubernare suas provincias, quia Episcopus Romanus ita consuevit, hoc est, ante omnem definitionem Conciliorum consuevit hoc permittere Alexandrino. Constantinopolitanum Concilium fatetur, teste Theodoreto Histor. Eccl.V. 9. Romanam ecclesiam caput esse, se membra. Chalcedonense vocat Leonem universalis ecclesiæ pastorem.* Resp. 1. Canon Nicænus, qui cæteroquin Papistis est sudes in oculis, nequissima interpretatione corrumpitur, quasi ἡ συνήθεια Romani esset *causa*, non *per exemplum* indulgentiæ factæ Episcopo Alexandrino, cùm tamen apertissimè consuetudo comparetur consuetudini. Verbis enim illis: *Mos antiquus perdurat in Ægypto,* ista sunt ἐκ παραλλήλου posita: *Eadem est Romæ consuetudo.* Hinc veteres interpretes omnes, Balsamon, Zonaras, Ruffinus, consuetudinem comparant cum consuetudine, non causam cum indulgentia. Ultimus etiam fines nominat Romani, nimirum *suburbicarias ecclesias*, hoc est, vicinas Romæ, Urbico Præfecto subjectas, quales fuerunt illæ, quarum Episcopi Romano solenni quoque die in ecclesia Lateranensi adsistebant: quásque leges Gratiani Piceno & Thuscia definiunt. 2. Epistola Constantinopolitani Concilii scripta est non ad ecclesiam vel Episcopum Romanum, sed ad Ecclesiarum Cismarinarum Synodum, quæ Romæ habebatur. Membra se vocant ecclesiæ, nempe universalis, non Papæ capitis. 3. Chalcedonensis Romanum vocat *ecclesiæ universalis Pontificem*, imò quod plus est, καθολικοὶ καὶ οἰκουμενικοὶ dicti sunt, quia nimirum humano instituto summum consilium pertinens ad ordinem ecclesiarum in toto orbe, ad Patriarchas delatum erat.

EXCIP. REDING: 1. *Concilii Nicæni Canon supponens Pontificis jurisdictionem universalem in Ecclesiam universam, agit de jurisdictione ejus Patriarchali respectu Occidentis. Hinc Concilium Chalcedonense act. XVI. Canonem illum referens, Ecclesiæ Romanæ primatum agnoscit: & Nicænum Can. 39. eundem caput & principem omnium Patriarcharum appellat. 2. Constantinopolitani in epistola ad Synodum Romanam ita se fatentur*

membra universalis ecclesiæ, ut vocati à Damaso Romam, eò delegatos miserint, certo argumento subjectionis. 3. *Episcopi Catholici, seu Oecumenici propter fidem Catholicam, seu Oecumenicam dici potuerunt.* *At Ecclesiæ universalis Pontifex cùm dicitur Romanus, Pontificatus universalem ecclesiam complexus ei tribuitur.* Ib.p.142.143. Resp.1. Si Canon VI. Nicænus Papalem potestatem supponit, quomodo ex eo argumentum pro Papatu arcessere Bellarminus potuit? Pessimè hic tibi cum Bellarmino, oraculo tuo, quem turpiter deseris, convenit. Sed unde probas, supponere? Nam & Canon XXXIX. posterior, imò nothus est: & Chalcedonense Concilium æquè recentius, neque Papalem potestatem agnoscit, sed potiùs Can. XXVIII. Romano & Constantinopolitano ἴσα πρεσβεῖα *jura æqualia* decernit. Quam quidem adæquationem adeò ægrè Lucentius Romani Episcopi vicarius tulit, ut contra eam protestari ausus sit. quam protestationem Sebastiæ Episcopus Johannes communi Episcoporum & totius Concilii, & Judices Martiani Imp. nomine rejecerunt. Illa porro verba: *Ecclesia Romana semper habuit primatum*, Nicæno Canone in Chalcedonensis Concilii *act.XVI.* (non *decima*, uti Redingius) præmissa, non Nicænorum Patrum fuerunt; sed glossema potiùs & παρένθετον cujuscunque authoris, in exemplo Romano Canoni præfixum, & à Paschasino Lilybetano Episcopo, vices illic agente Romani Episcopi, propositum. Quapropter etiam Constantinus Imperialis Consistorii Secretarius ex codice, quem Aëtius, Constantinopolitanæ Ecclesiæ Archidiaconus, ex Patriarchio in Concilio palam exhibuit, Canonem sine ista accessione legit, uti ibidem videre est; prout etiam nec in Canonibus Græcis, & eorundem versionibus variis, veluti Arabica Josephi Ægyptii, Alexandrina, Melchitarum, Maronitica, Dionysii Exigui (qui hunc quidem titulum Canoni præmittit, *de primatu ecclesiæ Romanæ, vel aliarum civitatum Episcopis*; ex qua inscriptione Paschasinum prima illa Canonis verba, effinxisse, Doctiss. Beveregius suspicatur) Isidori Mercatoris, Rufini. quas idem Beveregius repræsentat; nec in decreto Gratiani *Dist.65.c. mos antiquus*; & Gregorii XIII. recognitione, legitur. Sermo porro ille, quem in Concilio eodem judices habuerunt, à Bellarmino, & sequace ejus Redingio, planè mutilus refertur, omissis sequentibus, quæ ita habent: *Oportere autem sanctissimum Archiepiscopum Regiæ Constantinopolis novæ, eisdem frui primatibus honoris, & ipsum dignum esse, & potestatem habere ordinandi Metropolitas.* En adæquatos utriusque Romæ Episcopos in solidum! 2. Constantinopolitani non ad Damasum, vel Ecclesiam Romanam solam, sed ad Ecclesiarum cismarinarum Synodum, quæ Romæ habebatur, ita scripserunt. An igitur singulos illos, ad quos in ea Synodo coactos scripserunt pro capitibus suis habuerunt? Atqui ad Damasum & reliquos, nullo discrimine, ἀδελφοὺς καὶ συλλειτουργοὺς, *fratres & Comministros* vocant. Neq; caput suum quenquam, nedum Damasum solum appellant. Sic enim loquuntur: *Postquam vos Romanam cogentes Dei voluntate Synodum,* τὴν ἀδελφικὴν περὶ ἡμᾶς ἀγάπην ἐνδεικνύμενοι, καὶ ἡμᾶς ὡς οἰκεῖα μέλη μετεκαλέσασθε, *ostendentes fraternam charitatem nos tanquam propria membra, per literas piissimi Imperatoris accersivistis, ne sine nobis regnaretis, sed haberetis nos Regni socios, optavimus universi desiderio & utilitati gratificari. Se membra* αὐτῶν *propria* vocant, non Damasi, ut capitis; sed Christi ut capitis, & ecclesiæ ut corporis. Neque enim qui alterius membrum est, alterum pro capite suo agnoscit. *Sumus enim multi unum corpus in Christo, singuli autem membra invicem*, Rom.XII.5. Neque se obstrictos profitentur ad parendum Damaso, ceu Papæ; sed testantur, se optare κοινοῦ *gratificari* desideriis, & vocationi per literas non Damasi, sed *piissimi Imperatoris*. Tum ablegant ad Synodum fratres & Collegas Episcopos Cyriacum, Eusebium & Priscianum,

num, *exorantes* illos, *ut proficiscendi* Romam *laborem* προθύμως *libenter subire* vellent. Nullum uſpiam obſequium toti Synodo, nullum Damaſo teſtantur, ſed vocationi per Imperatorem factæ propter Eccleſiæ neceſſitatem ita gratificantur, ut mittant à ſe exoratos, & lubentes. Imò ſe velle cum Synodo Romana συμβασιλεύειν *una regnare*, ſub Chriſto ſcilicet capite, hoc eſt, frui bonis à Chriſto partis, teſtantur: quin & Eccleſiam non Romanam, ſed Hieroſolymitanam in eadem Epiſtola μητέρα πασῶν ἐκκλησιῶν *matrem omnium eccleſiarum* vocant. En qua fide, Græca an Latina, ſublæſta certè, homines hi ſcripta veterum, etiam Conciliaria, tractant! 3. Imò Conſtantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus æquè ac Romanus, nullo planè diſcrimine, *Oecumenici Patriarchæ* dicti ſunt, nominatim à Juſtiniano *l. 7. C. de Summa Trinitate, & l. certiſſimè C. de Episcop. audientia, & Novella 3. 5. 7. 16. 42. 79.* Leone *Conſtit. 2.* Concilio Conſtantinopolitano II. *act. 1.* quin & à Papa ipſo Adriano *Concilii Nic. II. act. 2.* Oecumenici autem hi omnes dicuntur non tantùm *propter fidem Catholicam ſeu Oecumenicam* (uti ridiculè Redingius. quis enim fidelem quemvis ſicut *Catholicum*, ita etiam *Oecumenicum* dixit?) ſed quia in quatuor veluti οἰκουμένης *habitabilis orbis* diſtributi hi Patriarchæ ordine Archiepiſcopis Primatibúſque authoritate limitata præerant. Quo ſenſu etiam *Summi Pontifices* iidem Patriarchæ in ipſa adhuc Synodo Nicæna II. *act. 6.* dicti ſunt.

OBIECT. VIII. *Patres omni ævo tum Græci tum Latini Romanum Episcopum pro capite eccleſiæ habuerunt. Ignatius in Epiſt. ad Romanos* Religionem Romæ præſidere *ait. Irenæus lib. III. 3. ait, omnem eccleſiam convenire ad Romanam* propter potentiorem principalitatem. *Eandem vocat* maximam ab omnibus cognitam & antiquiſſimam. *Cyprianus Epiſt. 45. eam vocat* radicem & matricem eccleſiæ catholicæ. *Ambroſius lib. III. de ſacram. cap.* 1. eccleſiæ Romanæ typum & formam in omnibus ſequendam *dicit. Hieronymus in Epiſtola ad Damaſum*: A paſtore præſidium peto. Cum ſucceſſore Piſcatoris loquor. Nullum primum niſi Chriſtum ſequens, beatitudinis tuæ, id eſt, cathedræ Petri comunione conſocior. Super illam Petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Qui extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt. *Similia habent reliqui.*

Reſp. 1. Verum eſt, olim eccleſiam R. magna in veneratione fuiſſe, tum propter antiquitatem ejus, tum propter depoſitum nobiliſſimæ Epiſtolæ Paulinæ, tum propter urbis nomen & totius Occidentis ad illam reſpectum, tum denique propter conſtantiam fidei & deteſtationem hæreſium. Quæ ipſæ etiam cauſæ ſunt, paulatim adjuvantes erectionem cathedræ authenticæ & dominantis fidei. Verùm cùm hodierna à fide veteris deſciverit, digna ampliùs non eſt antiquorum Patrum elogiis, ſed potiùs eſt vini generoſiſſimi acetum peſſimum, uti eam ſcitè nuncupavit Joſephus Scaliger. Si æquo magnificentiùs quidam locuti ſunt de Romano Epiſcopo, eos probare non poſſumus, quia nec verbi Divini authoritate, nec ratione nituntur. Notum eſt, quàm proclive & bonis etiam familiare vitium ſit adulatio. 2. Teſtimonia allata quamvis ſplendida ſunt,

Papatum

Papatum tamen œcumenicum non ſtabiliunt. Ignatii mens eſt, eccleſiam Romanam reliquis prælucere doctrinæ, morum, ordinis exemplo. Irenæi verba περὶ τὴν ἱκανωτέραν ἀρχὴν notant *principium dignius*, non potentiorem principalitatem, uti malè interpres. Hoc vult, principium eſſe dignius, quod Apoſtoli in eccleſia poſuerunt, quàm quod alii. Cùm igitur etiam Romana ab Apoſtolis ſit conſtituta, ipſius quoque principium principio aliarum multarum eſſe *ἱκανώτερον*, & ipſam quoq; digniorem, quamdiu ei principio inhæreat. Hanc laudem Romæ quondam integræ, illibatæ virgini, non invidemus. Cyprianus non eccleſiam Romanam vocat *radicem & matricem* catholicæ, *ſed eccleſia catholica radicem & matricem* dixit pro ipſa eccleſia catholica, quæ radix eſt & mater omnium fidelium. Sed & Romana eccleſiæ radix & matrix dici potuit, non reſpectu aliarum eccleſiarum, ſed reſpectu Novatianæ ſchiſmaticæ, de qua illic agit, quæque erat παραφυάδα καὶ παραβλάστημα, fruticatio ei adnata. Ambroſius vocat *typum*, non caput. Utinam verò hodiéque talis ſit! Hieronymus Damaſum vocat paſtorem, non ſuum vel reliquarum eccleſiarum paſtorem. Succeſſorem vocat eum Petri, prout pii Epiſcopi omnes ſunt Apoſtolorum. Per *cathedram Petri* intelligit veritatem & auctoritatem doctrinæ Petro & aliis Apoſtolis communis. De cathedra loquitur, non de homine, de communi, non individuo. Innuit, ſe ſequi velle unicum Chriſtum, conſociari cathedræ Petri; partes, quæ tum fervebant, non ſequi, ſed factionibus abſtinere ſe velle.

EXCIP. REDING: *1. Eccleſiæ Romanæ veneratio tum in antiquitate ejus, utpote per clavium Regni Cælorum, & Paſtoralis erga univerſam Eccleſiam officii Petro à Chriſto commiſſi ſucceſſionem propagatæ; tum in fidei ejuſdem conſtantia fundatur; Cypriano Epiſt.8. Hieronymo lib.III. contra Rufinum, aliiſque teſtibus. Tempus oſtende, quo à vera fide Romana Eccleſia defecerit. Et numquid in fidei dogmate Orthodoxos Patres adulatores nuncupare audes? 2. Ignatius Romanam eccleſiam dixit præſidere. quod dignitatem capitis ſonat. Unde primi Pontifices, quos Orthodoxos agnoſcitis, ſibi titulum capitis univerſalis eccleſiæ impoſuerunt. Irenæus ad eccleſiam Romanam omnes venire propter principium dignius, uti tu explicas, ait, quia per ſucceſſionem Epiſcoporum in ea conſervata ſit traditio. Cyprianus lib.I. epiſt.3. Eccleſiam Romanam diſertè vocat Cathedram Petri, & eccleſiam principalem, unde unitas Sacerdotalis exorta eſt. Ergo ea radix & matrix eſt eccleſiæ Catholicæ. Ambroſius in 1.Tim. cap.III. domus Dei, eccleſiæ rectorem Damaſum inſignivit. Hieronymus l. cit. ab eodem Damaſo, ceu ovis à Paſtore, præſidium petit; aitque, ſe Beatitudini ſuæ, id eſt, Cathedræ Petri conſociari. Ergo in Damaſo Cathedram Petri agnovit.* Ib. pag.143. 146. Reſp.1. De clavium poteſtate abundè ſupra. Fidei etiam conſtantia Eccleſiam Romanam ſe venerabilem prioribus Seculis reddidiſſe, denuo agnoſco. Hoc ſibi vult Cyprianus, hoc Hieronymus allegati. Suo tempore talem fuiſſe Eccleſiam Romanam, ut ad eam perfidia acceſſum habere non potuerit, Cyprianus

teſte

rectè dixit. At semper talem fore, nec dixit, nec prædixit. Pietas, Zelus, devotio, humilitas, vigilantia obstacula esse perfidiæ possunt. Iis languescentibus, vel cessantibus, facilè perfidia oppositos aggeres perrumpit. Atque perrupit, proh dolor! nimiùm, tum maximè, cùm tyrannica dominandi libido, à Gregorio M. utcunque repressa adhuc, in successoribus ejus frœnum planè momordit. Quanquam nec ante Romani Episcopi singuli omnésque à labe quavis immunes se præstiterunt. Cardinalis vester Lotharingus in Responsione Possiaca observavit, *ex quindecim* (nos addimus, *sedecim*,) *Seculis primum verè esse aureum: reliqua, quò longiùs abscederent, eò nequiora & deteriora esse.* Atque id Papatus vestri historia abundè demonstrat, ex qua, quid inter Florem & Florem, veterem ac novam Romam intersit, clarissimè liquet. Quòd verò Hieronymus *loc. cit.* Romanam *fidem*, *Apostolica voce laudatam*, *authoritate Pauli* (en, non Petri, non clavium potestate Petro commissa) *munitam mutari non posse* scribit, cum grano salis accipiendum esse, Rigaltius ad eum locum notavit. Neque enim quia à Paulo fides præsens Ecclesiæ Romanæ laudata est, nunquam mutari eam posse, sequitur. Nam etiam Ephesinæ Ecclesiæ opera, laborem, patientiam Christus ipse Apoc.II.3.4. laudavit impensè. Et mutata tamen est. Bonis etiam adulationis vitium familiare esse, si mecum non agnoscis, vix bonus es. Excute sinum tuum, & explora opus tuum, qualem te erga Cybones aliósque gesseris, gerásque adhuc, tantò deterior, quòd potentibus in mundo adulari soles, & verè fideles plus quàm Vatiniano odio persequeris. 2. Ubi Ignatius Romæ præsidere dignitatem capitis dixit? An quivis præses caput Papale est? Primos Pontifices veros ita statuisse nego. Si qui statuerunt, fictitii illi fuerunt, à nescio quo Isidoro, cognomento Mercatore, non ante Caroli M. ætatem in orchestram producti. Mitte tandem Decretalium illarum Papalium lumbricum, quem ingenui Papistæ omnes jam vilipendere incipiunt. Irenæum Ecclesiæ Romanæ laudes decantantem laudamus ipsi. Sed eo sensu eas decantare, quo dixi, negare, vel saltem rationibus impugnare non potuisti. Nam quòd in Ecclesia ea *semper ab his, qui sunt undique, conservatam esse eam, quæ ab Apostolis est, traditionem*, subjicit, non eum utique sensum habet, quasi in sola ea ceu capite, matre, fonte veræ fidei traditio sit conservata, (nam Ephesinam & Smyrnensem ejusdem traditionis testes ibidem Irenæus inducit) sed quòd omnes fideles undique Romam confluentes facilè observare potuerint traditionem fidei Apostolicam in ea conservatam esse. At conservatum ibidem esse magisterium fidei, & Papatum Oecumenicum, non dixit. Cypriani de *Ecclesiæ Catholicæ radice & matre* sententiam à me ostensam, malè impugnas ex alio ejusdem loco, ubi nihil *de radice & matre*, Romana scilicet ecclesia. Sic veritatem fugis. Interim quo sensu *Cathedram Petri & ecclesiam principalem* Romanam dixerit, supra ex Rigaltio expedivimus. Vera Cathedra Petri est doctrina à Petro prædicata, non cariosum lignum, falsò ab impostoribus, ad illaqueandos vana superstitione animos, suppositum. Pari versutia Ambrosii locum eludis. Atqui ille *in 1.Tim.III.* Damasum *rectorem domus Dei* vocat, hoc est, unum è rectoribus; sicut Cicero Consul Romanus, hoc est, alter è Consulibus dictus. Ita S. Paulus Coloss.I.24.25. corporis Christi, Ecclesiæ, Diaconum se vocat; id est, ex Diaconis unum. Hieronymus *Ep. ad Damasum*, se *ovem* profitetur, unam ex ovibus Christi, Pastoris unici; nec si ovis Damasi fuisset, Romæ scilicet baptizatus, & clero nulli adscriptus, Pastorem illum Ecclesiæ universalem fuisse consequetur. Quàm igitur frigidè responsiones meas ad testimonia Patrum vobis citata, exceperis, abundè jam liquet. Temulenti adinstar, qui vertiginoso agitatur capite, aliam affectantem viam, ad aliam titubanter statim devolvi te vidimus. Tam bellè, tam solidè respondes.

N CONCI-

CONCILII TRIDENTINI SESSIO PRIMA

SUB PAULO III. PONT. MAX.

Celebrata die 13. mensis Decembr. Anno Domini 1545.

Decretum de inchoando Concilio.

PLacétne vobis, ad laudem & gloriam Sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ad incrementum & exaltationem fidei & religionis Christianæ, ad extirpationem hæresium, ad pacem & unionem Ecclesiæ, ad Reformationem Cleri & populi Christiani, ad depressionem & extinctionem hostium Christiani nominis, decernere & declarare, sacrum Tridentinum & generale Concilium incipere, & inceptum esse? Responderunt: PLACET.

Indictio futuræ Sessionis.

Et cùm proxima sit celebritas Nativitatis Domini nostri Jesu Christi, & subsequantur aliæ festivitates labentis & incipientis anni; placétne vobis primam futuram sessionem habendam esse die Jovis post Epiphaniam, quæ erit septima mensis Januar. Ann. Dom. 1546? Responderunt: PLACET.

HISTORIA SESSIONIS I.

COncilium Tridenti apertum est 13. Decembris Anno 1545. Aderant præter Legatos Montanum, Marcellum Cervinum, Reginaldum Polum, 2. Cardinales alii, 4. Archiepiscopi, 33. Episcopi, 37. Doctores Theologi. Romæ eo die Pontifex Paulus III. Jubilæum evulgavit, ut pro tam gravi causa ad Deum preces funderentur. Ipse ordo apertio-

apertionis ejusmodi fuit. Legati comitati Episcopis, nec non Theologis, clero, populo supplicationem solennem ab Ecclesia S. S. Trinitatis ad primarium oppidi Templum habuerunt. Eò cùm perventum esset, Cardinalis Montanus, princeps Legatus, rem divinam fecit Missâ Spiritus S. Episcopus verò Bitontinus orationem habuit, cujus summam recitat P. Suave lib. II. pag. 115. Eâ finitâ Legati admonitionem satis prolixam ad Patres de scripto recitârunt, cujus summa extat apud eundem authorem pag. 114. Tota verò habetur in Tomis Conciliorum. His peractis tria lecta sunt diplomata, unum de Concilii indictione, datum superiori anno, alterum de Legatorum designatione, tertium de Concilii apertura. Tum Alphonsus Zirolla, Cæsarei oratoris absentis Secretarius, Cæsaris mandatum, quod ipse attulerat Orator, & Legatis exhibuerat, denuo ursit, & responsum postulavit, quod ei decretum est. Posthæc omnes genubus pronis supplices orârunt. Deindè publicam precationem conceperunt: *Adsumus Domine &c. Sancte Spiritus &c.* Decantatis dein Litaniis Diaconus legit Evangelium, *si peccaverit in te frater tuus &c.* Mox hymno, *Veni Creator Spiritus*, decantato, & considentibus omnibus, Montanus decretum pronuntiavit interrogantis formâ, *Placétne?* Omnibus sententiam probantibus, decreta est indictio Sessionis II. in diem 7. Januarii Anni sequentis. Jussus hæc tabellio publicus in acta redigere. Postremò cantatus hymnus, *Te Deum laudamus &c.* Atque sic patres Episcoporum insignibus depositis, resumptóque habitu vulgari, & prægestata cruce Legatos ad sua deduxere. Hi ritus in omnibus Consessibus reliquis adhibiti sunt.

NOTÆ
Ad Decretum & Historiam Sessionis I.

PRimò tum ex historia, ac inprimis oratione Legatorum habita ad Patres Concilii, tum ex decreto Sessionis hujus eruendus est totius Concilii scopus φαινόμενος, triparitus nempe, *hæresium extirpatio, cleri & populi Christiani Reformatio, & hostium Christiani nominis depressio ac extinctio.* Quoad primam, *hæresis* stilo Pontificio est doctrina, quæ verbo Dei munita se opponit placitis Papę. *Hujus enim*, ita blasphema sonat vox Episcopi Bitontini in oratione præmissa inchoationi Concilii, *lux venit in mundum, & homines tenebras magis quàm lucem dilexerunt.* Igitur *hæresium extinctio* eo sermonis genere nihil aliud erat, quàm doctrinæ Evangelicorum condemnatio, nullo doctrinæ ipsius prævio examine. Etenim si doctrina Protestantium denuo subjiceretur examini, *Pontificem, qui per os Leonis X. pridem eam condemnaverat, Concilio subjici, ut & eo sit inferior,*

ferior, & Sedis Apostolicæ authoritas controvertatur, arguit & ratiocinatus est Clemens VII. & ipse Papa. Cùm ergo à Leone X. prædamnata fuerit doctrina Evangelica, ut hæresis, hoc est, doctrina repugnans placitis Papæ, cui bono Concilium adhuc indictum fuit à Pontifice Paulo III? Respondet Scipio Henricus Censur. Theolog. Sect. IV. art. 1. pag. 181. *Pontificem per se & sua sponte concessisse Concilium, qua ex re ejus eluceat pietas ac benignitas, qui post damnationem nobis præbuerit revisionem per Concilium, ut & ipsi possemus audiri, & quæ damnata vel damnanda fuerint, clariùs distinctiùsque explicari.* Sic igitur Concilium Tridentinum nihil aliud fuerit, quàm *declaratio præcedentis damnationis, & expositio causarum, ob quas doctrinæ nostræ capita anathemate sint notata.* Hoc autem quid aliud est, quàm larva & fucata Concilii species? Veri enim Concilii ea ratio esse debet, ut & sedeant judices, & causa disceptetur ambigua, quam utraque pars litigantium rationum momentis agat, & conflictum eum, qui se gerunt judices, ritè cognoscant atque definiant. Quomodo Nicænum Concilium primò ea, quæ priùs in Alexandrino acta erant, suspendit, tum Arianis sui defendendi gratiam fecit, ita ut disceptando Alexander & Arius personam actoris atque rei induerent. Sed Pontifices videlicet alia omnia animo agitârunt. Nam Franciscus Cheregatus Episcopus Fabrianensis, in Conventu Noribergensi ex mandato Adriani VI. hoc inter alia ursit: *Quòd si quis dicat, Lutherum inauditâ causâ damnatum, eóque ante audiendum quàm puniatur: respondendum, esse quidem æquum, ut audiatur* in rebus facti, *an concionatus sit, an hoc vel illud scripserit, necne? At* in rebus fidei, *ac materia Sacramentorum id non esse consentaneum, quòd dogmata Conciliorum generalium & ecclesiæ authoritate semel approbata nunquam sint revocanda in dubium.* Egregia scilicet partitio & methodus, quam Tridentini Patres religiosè secuti sunt, cùm ex libris Evangelicorum, quid statuerent, quæ capita doctrinæ controversa facerent, collegerunt, & non tam exacta ad Lydium Scripturæ lapidem, quàm diris modis exagitata, adeóque ἀδοκιμάστως condemnârunt. Et quid quæso illa distinctione vanius? Res enim *facti*, dummodo absit calumnia, sunt in propatulo, eásque cordati in dubium haud revocant. At in quæstionibus *juris*, qua conscientia sola authoritate ecclesiæ, vel, ut explicatiùs dicam, sola infallibilitate Pontificis, niti potuerunt Majores nostri, quam ipsi inter τὰ πρῶτα ψεύδη, & maximè controversa capita non sine justissima ratione retulerunt? Non igitur controvertendum fuerat de rebus *facti*, sed de rebus *fidei*, quæ Evangelicos inter & Papicolas in quæstionem venerant. Quid quòd Apostolus Paulus, qui habuit promissionem Spiritus S. & succinctus erat miraculorum dono, ne quid dicam de ὑπερβολῇ ἀποκαλύψεων, 2. Cor. XII. 7. tamen citra ἀψευδείας suæ præjudicium Beroënsibus, ut in veritatem doctrinæ suæ inquirerent, gratiam fecit?

Quòd

Quòd ipse Christus doctrinæ suæ ex verbo Dei justam censuram subire, uti Joh. V. 39. 46. videre est, non detrectat? Quòd denique præcedentium Conciliorum definitiones, uti supra comprobavimus, non sunt judiciales, & omni exceptione majores? Quæ cùm ita habeant, facilè apparet, quæ fuerit insidiosa crypsis Concilii, quod sub prætextu primarii finis, nimirum *extinctionis hæresium*, doctrinam Pontificum posteriorum, ac inprimis Leonis X. decretis prædamnatam, ac proinde in dubium, uti Adrianus VI. per legatum suggessit, nunquam amplius revocandam, simpliciter stabilire intendit. An hoc non erat Christiano orbi illudere, & fucatum Concilium promittere, indicere, & tanto cum strepitu pompáque celebrare? Altera Concilii causa allegatur *cleri & populi Christiani reformatio*. Eam necessariam esse agnovit eo tempore Adrianus VI. cujus superiùs confessionem allegavimus. Agnovit universus ferè orbis Christianus, flagitans, uti vox omnium erat, *reformationem in capite & membris*. Agnoverunt Legati, qui in oratione ad Patres Concilii habita minimè dissimulârunt, clerum & pastores non corruptos modò, sed etiam corruptores esse, cui proinde applicant verba Dei Ezech. XXII. *Sacerdotes ejus contempserunt legem meam, & polluerunt sanctuaria mea. Inter sacrum & profanum non habuerunt distantiam. Principes ejus in medio illius, quasi lupi rapientes prædam ad effundendum sanguinem, ad perdendas animas, & avara sectanda lucra.* Agnoverunt deniq; Cardinales & Prælati, qui A. 1538. jussu Pauli III. consilium consignârunt *de emendanda ecclesia*, quâ horrenda ecclesiæ Romanæ ulcera in apricum produxerunt. In eo enim fatentur, prædecessores Pauli *coacervâsse sibi magistros ad desideria sua, non ut ab eis discerent, quod facere deberent, sed ut eorum studio & calliditate inveniretur ratio, qua liceret id, quod liberet.* Inde effectum esse, ut doceretur passim, *Pontificem esse dominum beneficiorum omnium, in quem non possit cadere simonia, ita ut voluntas ejus, qualiscunque ea fuerit, sit regula, quâ ejus actiones dirigantur.* Ex quo fonte eruperint *tot abusus, & gravissimi morbi, quibus nunc ecclesia ad desperationem usque salutis laboret.* Deinceps narrant varios abusus, quales sint *ordinatio clericorum imperitissimorum & pessimorum; Collatio beneficiorum ecclesiasticorum, maximè Curatorum & Episcoporum, in quibus usus invaluerit, ut provideatur personis, quibus conferuntur beneficia, non autem gregi Christi & ecclesiæ; Beneficiorum ecclesiasticorum multiplex alienatio; Absentia Episcoporum & Curatorum à suis ecclesiis, quæ proinde non tam veris Episcopis, quàm mercenariis commissæ fuerint; Exemptio malorum hominum, præsertim clericorum à Jurisdictione ordinarii; Ordinum religiosorum nefaria corruptio; Præpostera in Gymnasiis institutio, in quibus ut & Templis palam impietas doceatur*; aliique ejusmodi, quos fusè recitant, plurimi. Queruntur etiam, *in Urbe Romana meretrices & matronas incedere per urbem, & mulo vehi, quas de media die assectentur nobiles familiares Cardinalium, clericique.* Patet ex his,

 quàm

quàm vana sit gloriatio Pontificiorum de puritate & sanctitate ecclesiæ suæ circa ea tempora, quibus facta est nostra separatio. Patet etiam, nostram ab ecclesia Romana separationem & justam & necessariam fuisse. Cùm enim reformatione sibi opus fuisse fateatur synodus, horrendósque abusus ipsi purpurati non dissimulaverint, ipsi autem nec reformationi seriò studuerint, uti procedente tractatione palam faciemus; nec nostros publica peccata reprehendentes audiverint, sed expulerint, penes Pontificios culpam residere schismatis manifestè hinc colligitur. Tertia denique Concilii causa statuitur, *hostium Christiani nominis depreßio & extinctio.* Putares fortè, Musulmannos seu Turcas hic indigitari, qui circa ea tempora Christiano orbi excidium minitabantur. Sed Protestantes æquè ac Turcas hic innui, res ipsa testatum dedit, quando fœdus Pontificem inter & Cæsarem, de quo supra mentionem fecimus, ictum est. Tunc enim liquidò apparuit, haud aliter cum Protestantibus agi, quàm cum nominis Christiani hostibus. Cujus rei suspicionem etiam Protestantibus haud immeritò moverat oratio Monachi Franciscani, habita ad Carolum Imperatorem, fratrem Ferdinandum, & Legatum Farnesium, in qua post multa acriter in Protestantes declamata subjecit: *Tempus est, Potentißime Cæsar, ut tandem officium tuum facias. Nimis diu cessatum est. Jam pridem oportuit, rem esse confectam. Exere vires tuas, ut pestiferum illud genus hominum è medio tollas, cùm nefas sit, eos diutiùs intueri solem, qui omnia polluunt atque confundunt. Neque verò dicas te facturum. Jam enim, jam, inquam, fieri debet, nec interponi moram ullam oportet.* Vide Sleidanum lib. XVI. pag. 488. Suavem Pol. lib. II. pag. 106. Quicquid autem sit, sive Turcam, sive Protestantes, sive utrosque simul intellexerit synodus, quæ verò ratio fuit, ut in Concilio ecclesiastico, in quo non aderant cum potestate suffragiorum nisi infulati, de mundana pace & oppressione hostium ageretur? Nempe indicio hoc est, animis Patrum magis adlubuisse Turcarum & Protestantium cædes, quàm demonstrationem veritatis. Sed hæc de causis Concilii dicta sufficiant. *Secundò* animadversionem meretur, quòd cœtum paucorum Episcoporum, qui primæ huic Sessioni aderant, *generalis Concilii* nomine insignire decretum audet. Siccine verò unus & alter Cardinalis, 4. Archiepiscopi, 33. Episcopi Itali & Hispani omnes, faciunt *generale Concilium?* Quid verò 4. Archiepiscopos nomino? Cùm tamen pro certo constet, duos, Olaum M. Sueciæ, & Robertum Venantium Armachaniæ Archiepiscopos dictos, nonnisi titulo tenus tales fuisse, quos ante Concilii hujus initium miseros & rerum omnium inopes, titulis his ementitis vestitos Paulus III. conduxit, & in scenam protrusit? Larvati ergo hi sine Archiepiscopatu, sine ecclesia, sine censu Archiepiscopi fuerunt, quibus Concilium superbivit. *Tertiò* denique oratio Episcopi Bitontini plena arro-

arrogantiæ, impietatis, imprudentiæ haud immeritò perstringitur à Suave Polano lib. II. pag. 116. Illud tamen non sine omine Episcopo illi excidit, quòd Tridentinum Concilium cum Trojano equo, fallacissima machina, ad insidias videlicet Trojanorúmque perniciem comparata, contendere non dubitavit. Ita enim de Concilio Tridentino æquè ac Trojano equo valuit illud à Poëta decantatum:

Certè aliquis latet error; equo ne credite, Teucri.

SESSIO II.

Celebrata die 7. Januarii 1546.

De modo vivendi, & aliis in Concilio servandis.

SAcrosancta Tridentina Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata, in ea præsidentibus eisdem tribus Apostolicæ sedis Legatis, agnoscens cum B. Jacobo Apostolo, quòd omne datum optimum & omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum, qui iis, qui postulant à se sapientiam, dat omnibus affluenter, & non improperat eis, & simul sciens, quòd initium sapientiæ est timor Domini: statuit & decrevit, omnes & singulos Christi fideles, in civitate Tridentina congregatos, exhortandos esse, prout exhortatur, ut se à malis & peccatis hactenus commissis emendare, ac de cætero in timore Domini ambulare & desideria carnis non perficere, orationibus instare, sæpius confiteri, Eucharistiæ Sacramentum sumere, Ecclesias frequentare, præcepta denique Dominica, quantum quisque poterit adimplere, nec non quotidie pro pace Principum Christianorum, & unitate Ecclesiæ privatim orare velint. Episcopos verò & quoscunque in ordine sacerdotali constitutos, œcumenicum Concilium in ea civitate concelebrantes, ut assiduè in Dei laudibus incumbere, hostias, laudes, & preces offerre, sacrificium missæ quolibet saltem die Dominico, in quo Deus lucem condidit, & à mortuis resurrexit, ac Spiritum Sanctum in discipulos infudit, peragere satagant, facientes, sicut idem Spiritus Sanctus per Apostolum præcipit, obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro sanctissimo Domino nostro Papa, pro Imperatore, pro Regibus & cæteris, qui in sublimitate constituti sunt, & pro omnibus hominibus, ut quietam & tranquillam vitam agamus, pace fruamur, fidei incrementum videamus. Præterea hortatur, ut jejunent saltem singulis sextis feriis in memoriam passionis Domini, & eleemosynas pauperibus erogent: in ecclesia autem cathedrali singulis quintis feriis celebretur Missa de Spiritu Sancto, cum litaniis, & aliis orationibus ad hoc institutis: in aliis verò ecclesiis eadem die dicantur ad minus litaniæ, & ora-

& orationes, tempore autem, quo sacra peraguntur, collocutiones, & confabulationes non fiant, sed ore & animo celebranti assistatur. Et quoniam oportet Episcopos esse irreprehensibiles, sobrios, castos, domui suæ bene præpositos; hortatur etiam, ut ante omnia quilibet in mensa servet sobrietatem, moderationémque ciborum; deinde cùm in eo loco sæpe otiosi sermones oriri soleant, ut in ipsorum Episcoporum mensis divinarum scripturarum lectio admisceatur: familiares verò suos unusquisque instruat, & erudiat, ne sint rixosi, vinosi, impudici, cupidi, elati, blasphemi, & voluptatum amatores, vitia demum fugiant, & virtutes amplectantur, & in vestitu & cultu, & omnibus actibus honestatem præ se ferant, sicut decet ministros ministrorum Dei. Adhæc cùm hujus sacrosancti Concilii præcipua cura, sollicitudo, & intentio sit, ut propulsatis hæresium tenebris, quæ per tot annos operuerunt terram, Catholicæ veritatis lux, Jesu Christo, qui vera lux est, annuente, candor puritásque resulgeat, & ea, quæ reformatione egent, reformentur: ipsa Synodus hortatur omnes catholicos hic congregatos, congregandos, atque eos præsertim, qui sacrarum literarum peritiam habent, ut sedula meditatione diligenter secum ipsis cogitent, quibus potissimùm viis & modis, ipsius Synodi intentio dirigi, & optatum effectum sortiri possit, quò maturiùs & consultiùs damnari damnanda & probanda probari queant, ut per totum orbem omnes uno ore, & eadem fidei confessione glorificent Deum & Patrem Domini nostri Jesu Christi. In sententiis verò dicendis, juxta Toletani Concilii statutum, in loco benedictionis considentibus Domini sacerdotibus, nullus debeat aut immodestis vocibus perstrepere, aut tumultibus perturbare, nullis etiam falsis vanisve, aut obstinatis disceptationibus contendere: sed quidquid dicatur, sic mitissima verborum prolatione temperetur, ut nec audientes offendantur, nec recti judicii acies perturbato animo inflectatur. Insuper ipsa sacra Synodus statuit, ac decrevit, quòd si fortè contigerit aliquos debito in loco non sedere, & sententiam etiam sub verbo, Placet, proferre, congregationibus interesse, & alios quoscunque actus facere, Concilio durante, nulli propterea præjudicium generetur, nullúmque novum jus acquiratur.

HISTORIA SESSIONIS II.

POst Sessionem I. Congregationes generales Tridenti habitæ sunt duæ. Et prior quidem die 18. Decembr. Anno 1545. In ea proposita est vitæ Concilii tempore transigendæ formula, ut nimirum sobriè vivant Episcopi, & famulos in officio contineant. Posterior congregatio habita est die 5. Januarii 1546. In ea Cardinalis Montanus diploma Pontificium, de Episcopis decimarum solutione eximendis, legendum curat. Episcopis Hispanis nonnullis parùm placuit ea Pontificis beneficentia, quòd ea semel admissa viderentur agnoscere, Pontifici fas esse, ecclesiis tributa ad voluntatem imponere, neque penes Concilium esse, vel ea prohibere, vel eos, qui injuriis gravabantur, oneribus liberare. Præsules alii beneficentiam eam

eam extendi petierunt non ad Antistites solos, sed ad eorum etiam familiares, omnésque, qui Concilio interessent: Ordinum verò Monachalium præpositi, etiam ad suos. Catalonius Trivultius Episcopus Placentinus in itinere à viarum insessoribus spoliatus, petiit à Concilio decretum fieri contra eos, qui Episcopis, aliisque ad Concilium tendentibus molestiam exhiberent. Hæc omnia postulata Legati Pontificii, à Concilii congregatione rejecta ad Pontificem detulerunt, rati, interesse Pontificis, ne Concilium ejusmodi rebus se immisceret, adeóque in Ecclesiasticæ hierarchiæ arcana invaderet. Proposuit etiam Cardinalis Montanus, cùm in Concilio hoc plurima tractanda sint, expedire, ut juxta exemplum Concilii Lateranensis argumenta dividantur, & singulis discutiendis peculiares congregationes assignentur; formandis etiam decretis in congregatione generali mox proponendis, nonnulli seligantur. Postea controversia oborta est de titulo synodi decretis præfigendo. Legati quippe Pontificis titulum fecerunt: *Sacrosancta Synodus.* Episcopi Galli, & plerique reliqui eos secuti, contendebant juxta exemplum Synodi Constantiensis & Basileensis addendum esse: *Ecclesiam universalem repræsentans.* Sed Legati acerrimè repugnârunt, ne hæc formula Concilium esse supra Papam, argueret. Sed & Johannes Salazar Hispanus Lancianensis Episcopus, pertendens juxta primorum Conciliorum exemplum, etiam Præsidum nominationem in titulo omittendam esse, à Legatis non parùm eâ sententiâ commotis rejectus est.

Hisce congregationibus duabus successit ipsa Sessio II. die 7. Januarii Anno 1546. Præsules omnes in domum Principis Legati convenientes, prævia cruce Legatos deduxerunt in templum, comitante eos, & locum Sessionis tuente trecentorum armatorum, ab iis ex agro Tridentino conductorum cohorte. Interfuerunt præter Legatum & Cardinalem Tridentinum Archiepiscopi 4. Episcopi 28. Abbates Cassinenses 3. & Generales ordinum 4. Theologi 20. Orator Regis Romanorum, Procurator Cardinalis Augustani, & Nobiles 10. à Cardinale Tridentino selecti. Missam celebravit *Johannes Fonseca*, Episcopus Castrimarinus. Concionem verò habuit Coriolanus Martianus, S. Marci Episcopus. Ea absoluta Patres Pontificalibus ornati reliqua, ut in prima Sessione, prosecuti sunt. Posthæc Episcopus Castrimarinus legit Bullam de non admittendis ad vota ferenda aliorum Episcoporum Procuratoribus. Tandem lectum est decretum *de modo vivendi in Concilio.* Ad quod responsum est per verbum PLACET ab omnibus, exceptis Gallis, additamentum illud ad titulum, *Universalem Ecclesiam repræsentans*, deposcentibus.

NOTÆ

Ad Historiam & Decretum Sessionis II.

PRincipiò præpostera & à veterum Conciliorum praxi aliena fuit distinctio Congregationum à Sessionibus ipsis. In veterum nempe Conciliorum Sessionibus materia proponebatur, & singulorum vota atque suffragia colligebantur. Posteáque non sola Sessionum decreta, verùm etiam colloquia, discussiones, disputationes, aliáque, quæ fiebant & dicebantur, sub nomine Actorum Concilii vulgabantur. Contra Tridenti Sessiones tantùm non dicis causa habitæ sunt, hoc duntaxat fine, ut in iis promulgaretur sententia seu decretum jam antea in congregatione formatum, non ut in iis fieret deliberatio & disceptatio sententiarum. Ac postea vulgata sunt sola illa decreta in Sessionibus promulgata, non colloquia, discussiones, disputationes, aliáque ejusmodi. Adeóque proprius actus Concilii, si accuratè expendamus, fuit potiùs *Congregatio generalis*, quàm Sessio, quippe quæ posterior rem actam agens, nihil nisi putam puram cerimoniam addebat. Crypsis autem hujus methodi erat hæc, ne vera Concilii acta, in quibus maximus Theologorum dissensus, aliáque ejusmodi pudenda plurima comparuissent, vulgare antiquo more necessum haberent. Atque hæc non minima Concilii hujus fraus etiam à P. Suave Polano notata est Hist. Concil. Trident. lib. II. p. m. 119. 120. Ridiculus est Scipio Henricus, qui respondens Suavi, ait p. 174. non necessum fuisse, ut acta illa in medium afferrentur, & typis vulgarentur, *eò quòd nec ad essentiam Concilii, nec ad antiquitatis cognitionem facerent, imò & hæreticorum calumniis ansam præberent.* Etenim 1. non deflectendum fuerat à praxi primitivæ ecclesiæ. Ipsius synodi Hierosolymitanæ non solùm decretum, sed reliqua etiam acta & colloquia ac suffragia Apostolica publicam in lucem edita sunt, uti ex Act. XV. colligitur. 2. Æquè interfuit futuræ posteritatis cognoscere ea, quæ in Concilio acta sunt, an congruant cum simplicitate Apostolica necne, atque olim S. Patres judicârunt posteritatis seræ interesse, ut cognosceret ea, quæ in Conciliis acta sunt. 3. Quid tum postea, si acta Concilii ad antiquitatis cognitionem nihil facerent? Non enim de antiquitate, sed de veritate fidei quæstio fuit. 4. Cur verò ob hæreticorum, quas timebant, calumnias, omiserunt rem necessariam? Annon hæreticorum calumnias etiam timere debuerunt Apostoli & S. Patres? Eo tamen non obstante, vulgârunt acta fidelissimè. 5. Vera causa suppressorum Concilii actorum est, quòd mala fuerunt, adeóque, ipsorummet conscientia judice, indigna, quæ lucem aspicerent. *Omnis, qui mala facit,* inquit Christus,

odit

odit lucem, & non venit ad lucem, ne opera ipsius redarguantur, Joh. III. 20. *Secundò* quòd tam ſtrenuè velificati ſunt Pontifici Legati ejus, omnia Epiſcoporum poſtulata à Concilio ad Pontificem rejicientes, argumentum eſt ſuppreſſæ ſtatim initiò libertatis & authoritatis Concilii, & quòd Pontifex ejúſque ſatellites nihil magis curæ habuerint, quàm ut invito etiam Concilio, authoritas & potentia Papalis ſarta tecta maneret. *Tertiò* eundem Pontificis & Legatorum typhum arguit, quòd pati noluerint,ut ſynodus diceretur repræſentare eccleſiam univerſalem,quaſi videlicet ſolus Papa eſſet *eccleſia repræſentativa*, & Concilium univerſum unius hominis eſſet mancipium & ſervum pecus. Cùm reliqui Epiſcopi hìc in alia omnia ſe ire manifeſtè teſtati ſint,cur Legati ſtatim à principio eam quæſtionem,*an Papa ſit ſupra Concilium necne*, decidi non curârunt? Nempe infirmitas cauſæ,juris impiè arrogati & uſurpati conſcientia,& recordatio eorum,quæ in Concilio Conſtantienſi & Baſilęenſi definita ſunt,adeóque verbo dicam,timor ruinæ Papalis eos retardavit. Fruſta hìc ſudat Scipio Henricus, qui Cenſuræ ſuæ pag.165.geminam fingit tergiverſationis Legatorum cauſam,alienam ab ea, quam veriſſimè reddiderat P. Suave Polanus. Noluiſſe nempe eos pati, ut ad titulum Concilii adderentur verba,*Eccleſiam univerſalem repræſentans;tum quia inſcriptio hæc fuerit ſatis recens, & ſeculo tantùm elapſo in uſu poſita: tum quia Conſtantienſis ſynodus tunc primùm hac inſcriptione uſa ſit, quando cœpit judicare adverſus Johannem 24. Pontificem, & non ante Seſſionem quartam, ut oſtenderet, quo jure judicet Papam, nempe quia catholicam eccleſiam repræſentaret. Id autem neceſſe non fuiſſe in Tridentino.* Et paulò ante agnoſcit,etiam Conſtantienſe Concilium repræſentâſſe eccleſiam,ſed ſine capite,adeóque juſtè illum titulum uſurpâſſe. Neque inde legitimè inferri poſſe,quòd Concilium ſit ſupra Papam,ſed tantùm quòd Conſtantienſe fuerit ſupra dubios illos & incertos Pontifices. Sed κενοφώνια hæc inania ſunt. Etenim 1.aliud in animo fuiſſe Legatis conſtat ex eo,quòd eum titulum addi petierint Epiſcopi Galli. Atqui quæ fuerit ſitque hodiéque ſententia eccleſiæ Gallicanæ de Concilio eccleſiam repræſentante, ſatis ſuperque notum eſt. Sentiebant nempe, Concilium eſſe ſupra Papam. Id enim in ipſo Concilio ſuſtinuit Cardinalis Lotharingus de ſententia totius eccleſiæ Gallicanæ. Timuerunt igitur Legati hanc cauſam,non fictitias illas. 2.Etſi inſcriptio illa fuerit recens, tamen neceſſaria fuit ad retundendum intolerabilem faſtum Papæ, qui ad ſummum jam pervenerat. 3. Mirum quòd Concilii Conſtantienſis titulo patrocinetur hic homo, cùm Franciſcus Sylvius diſertè annotet, *decretum illud nec ab ullo Pontifice fuiſſe probatum, nec ab obedientiis aliorum, qui ſe gerebant pro Pontificibus, receptum.* 4. Aliam longè

fuiſſe mentem Concilii Conſtantienſis hunc titulum præferentis, multis argumentis probari poſſet. Sola illa verba, Concilio tum huic, tum *cuicunque alteri* obedire debere quemlibet, cujuſcunque vel ſtatus vel dignitatis, *etſi Papalis exiſtat*, arguunt, Concilium illud repræſentativum eccleſiæ catholicæ, ſibi vindicâſſe poteſtatem in Papam, non dubium duntaxat & incertum, ſed eum etiam, qui *Papalis exiſtat*, adeóque verum Papam. 5. Quòd ſynodus Conſtantienſis demum ſeſſione IV. hunc titulum uſurpare cæpit, cauſa eſt non illa, quam temerè confingit Scipio, ſed hæc potiùs, quòd tum demum ſynodus illa Papæ indignationem non ampliùs metuens, definire ſuſtinuit, Concilium catholicam eccleſiam militantem repræſentare, & poteſtatem immediatè à Chriſto habere. In prioribus ſeſſionibus nihil decretum eſt, neque ullum omnino titulum prætulit ſynodus, ſed Johannes 24. tantùm juravit, ſe Papatu ceſſurum. Sed pergamus. *Quartò* igitur in ipſo decreto de *modo vivendi* apparent quædam ſuperſtitionis & idololatriæ veſtigia. Talia ſunt ſacrificium Miſſæ ſingulis Dominicis peragendum, jejunium ſextæ feriæ, diſcrimen dierum & ciborum, Miſſa de Spiritu S. aliæque litaniæ & orationes ad hoc inſtitutæ, de quibus in loco uberiùs agetur. De cætero quæſtiones dogmaticæ peculiares hic occurrunt nullæ.

SESSIO III.

Celebrata die 4. Menſis Februarii 1546.

Decretum de ſymbolo fidei.

IN nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Hæc ſacroſancta œcumenica & generalis Tridentina ſynodus, in Spiritu Sancto legitimè congregata, in ea præſidentibus eisdem tribus Apoſtolicæ ſedis Legatis, magnitudinem rerum tractandarum conſiderans, præſertim earum, quæ duobus illis capitibus, de extirpandis hæreſibus & moribus reformandis, continentur, quorum cauſa præcipuè eſt congregata, agnoſcens autem cum Apoſtolo, non eſſe ſibi colluctationem adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus ſpirituales nequitias in cœleſtibus, cum eodem omnes & ſingulos inprimis hortatur, ut confirmentur in Domino, & in potentia virtutis ejus, in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſint omnia tela nequiſſimi ignea extinguere, atque galeam ſpei ſalutis accipiant, cum gladio ſpiritus, quod eſt verbum Dei. Itaque ut hæc pia ejus ſolicitudo, principium, & progreſſum ſuum per Dei gratiam habeat, ante omnia ſtatuit & decernit, præmittendam eſſe confeſſionem fidei, Patrum exempla in hoc ſecuta, qui ſa-

cratioribus

eratioribus Conciliis hoc scutum contra omnes hæreses, in principio suarum actionum, apponere consuevere, quo solo aliquando & infideles ad fidem traxerunt, hæreticos expugnaverunt, & fideles confirmârunt. Quare symbolum fidei, quo sancta ecclesia Romana utitur, tanquam principium illud, in quo omnes, qui fidem Christi profitentur, necessariò conveniunt, ac fundamentum firmum & unicum, contra quod portæ inferni nunquam prævalebunt, totidem verbis, quibus in omnibus ecclesiis legitur, exprimendum esse censuit, quod quidem ejusmodi est. Credo in unum Deum Patrem omnipotentem factorem cœli & terræ, visibilium omnium & invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum, & ex Patre natum ante omnia sæcula; Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis, & incarnatus est de Spiritu Sancto, ex Maria Virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus & sepultus est, & resurrexit tertiá die, secundùm Scripturas: & ascendit in cœlum, sedet ad dexteram Patris, & iterum venturus est cum gloria, judicare vivos & mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem, qui ex Patre Filióque procedit, qui cum Patre & Filio simul adoratur & conglorificatur, qui locutus est per Prophetas. Et unam sanctam Catholicam & Apostolicam ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum, & expecto resurrectionem mortuorum, & vitam venturi seculi. Amen.

HISTORIA SESSIONIS III.

POst sessionem II. Congregatio generalis habita est die 13. Januarii Anno 1546. In ea conqueruntur Legati acerbè de iis, qui nupero die consessus titulo decreti se opposuerunt, & suppleri eum verbis, *ecclesiam catholicam repræsentans*, postulaverunt. Unde recruduit illa de Concilii titulo controversia. Multis ultrò citróque à Cardinale Paciceco, Episcopo Feltrensi, Divi Marci Episcopo, aliisque dictis, hoc modo statutum, ut proximo consessu, quemadmodum superiore, non alius quàm simplex titulus adhiberetur. Ea re peracta, instantibus Præsulibus quibusdam, ut in rem præsentem iretur, Legati de tribus capitibus Pontificis diplomate comprehensis, cogitandum proposuerunt, hæresium nimirum extirpatione, disciplinæ emendatione, & pacis publicæ stabilimento, quo modo in eorum tractationem ingrediendum, quæ via tenenda, & quemadmodum procedendum? In proxima congregatione de ordine & via, qua tria illa capita tractanda sint, itum est in partes. Quatuor autem in universum fuerunt sententiæ discrepantes. *Prima* Cæsareanorum, incipiendum esse à Reformatione. Ea enim quamdiu protollatur, vitam ecclesiasticorum esse inemenda-

emendabilem. *Secunda* paucorum, à fidei capitibus ſumendum initium, deinde ad Reformationem morum procedendum eſſe, quia fides ſit vitæ Chriſtianæ baſis ac fundamentum. *Tertia* aliorum, duo hæc capita fidei & reformationis non eſſe disjungenda. Nullum enim eſſe dogma fidei, quod non abuſus aliquis conſequatur : nec abuſum ullum , quin ſecum trahat ſiniſtram dogmatis alicujus interpretationem. *Quarta* Gallorum, de pace ſtabilienda primò ac præcipuè tractandum eſſe. Legati omnium opinionibus auditis, deciſionem protrahunt in ſequentem congregationem. Interea invitis Legatis ſtatutum, ut ſine alia indictione ſingulis hebdomadis bis congregationes habeantur, diebus Lunæ & Veneris. Legati finita congregatione orant Pontificem, ut quid ſuæ de hac re voluntatis ſit, ſignificet maturè, atque Romæ ratio ineatur ad ea, quæ proponuntur, confeſtim & ſine mora reſpondendi, & velut de manu in manum, quid peragendum habeant, certiores faciendi, etiam quæ eventura videbuntur, cogitatione, quantum fieri poteſt, antecapienda; ut denique proſpiceretur Epiſcopis inopibus, qui ſpe ac pollicitationibus Papæ ac Cardinalis Farneſii illecti , Tridentum conceſſerint. Verùm nihil reſpondit Legatis Pontifex, eò quòd ejus cogitationes non tam in Concilio, quàm in bello, ad quod ſuperiore anno Cæſarem Farneſius concitaverat, defixæ eſſent. In ſequente congregatione denuo de ordine tractandorum capitum diſceptatum. Cæſareanis Epiſcopis, aliiſque contendentibus, ut à reformatione fieret initium, & potente quodam præſule expetente, ut patres ipſius ſynodi ante omnia reformarentur, obſtiterunt Legati vehementiſſimè, & in eam denique ſententiam itum, *articulos religionis, & caput reformationis pari paſſu tractandos eſſe.* De ſigillo Concilii etiam quæſitum, aliis proponentibus, ut literæ ſynodi nomine exaratæ ſigillo ſynodo peculiari obſignarentur, cujus unum latus Spiritum S. in forma columbæ repræſentaret, alterum ſynodi nomen inſculptum haberet, aliis alias formas commemorantibus. Verùm legati , quibus aliter Roma imperatum erat, abnuunt, & ſigillo legati principis utuntur. Poſtea diſceptatum, an in proximo conſeſſu pronunciandum ſit decretum de fidei & reformationis capitibus, uno eodémque tempore pertractandis, & in ſeligendis, tractandis & examinandis duobus illis capitibus, quâ viâ ſit procedendum? Opinionibus Patrum admodum diſſidentibus, ſtatutum tandem à Legatis, *ut decretum cum titulo ſimplice formaretur, & in hoc commemoraretur, de religione & reformatione agendum verbis adeò generalibus, ut ad omnem occaſionem poſſit accommodari: Symbolum etiam Nicænum eſſe recitandum, ut ſi qua circa doctrinam de S. S. Trinitatis & incarnationis myſterio in verbis hæreticorum à Catholica veritate eſt diverſitas, antiquiſſimæ ſynodi authoritate damnetur.* Hoc decretum in congregatione Calendis

dis Februarii propositum, & à majori parte approbatum est, reclamantibus aliis, ac post cætum dimissum liberè dictitantibus, *hunc esse laborum in negotio totos viginti annos positorum fructum, quòd ad audiendum* Credo, *dum recitatum, convenerint.*

Demum Sessio III. successit die 4. Februarii 1646. eadem qua antehac solennitate. Missam peregit Petrus Tragliavia Archiepiscopus Panormitanus. Concionem habuit Ambrosius Catharinus Senensis, Monachus Dominicanus. Decretum prælegit Archiepiscopus Turitanus. Interrogati responderunt omnes, *Placet*, paucis conditiones & clausulas addi cupientibus. Id quod Legatis mirificè displicuit, qui pati non poterant, ut in Sessionibus contradiceretur, vel ad particularia descenderetur, veriti, ne ubi de rebus magni momenti agendum esset, eadem licentia obtineret.

NOTÆ

Ad Historiam & Decretum Sessionis III.

P*Rimò* in Sessionis hujus historia non pauca vestigia sunt libertatis Concilii à Pontificiis Legatis imminutæ. Redarguunt eos, qui præcedente Sessione de titulo decreti verba facere ausi sunt, quasi videlicet in publico consessu ne mutire quidem patribus fas fuisset. Cùm de ordine tractandorum capitum liberæ opiniones in Synodo audirentur, Legati, ne quid statueretur Pontificiæ authoritati noxium, conventum dissolvunt, & literis ad Pontificem datis, ab ipso definitionem expectant. Cùm Pontifex responsionem distulisset, ipsi soli de eo, quod quæsitum erat, decretum ambiguum formant, & patribus postea obtrudunt. Quin & sigillum Concilii, cujus unum latus Spiritum S. in forma columbæ repræsentaret, alterum synodi nomen insculptum haberet, rejiciunt, ac sigillum principis legati præferunt, manifesto indicio, Concilium hoc impressum habuisse χάρᾳγμα, seu characterem solius Papæ, non Spiritus Sancti & veræ ecclesiæ. *Secundò* suspectum meritò est, quòd legati ad Cæsareanorum Episcoporum aliorúmque postulata, ut à reformatione morum fieret initium, adeò abhorruerunt. Timebant nempe Curiæ Romanæ, & ne idem contingeret Papæ, quod antehac aliis in Conciliis illis, quibus reformatio attentata. *Tertiò* recitant Patres symbolum ecclesiæ Romanæ. Nempe cùm ob opinionum varietatem & defectum responsi Pontificis, quod Româ expectabatur, Legati hærerent in salebra, ignari quid inciperent, quidve in synodo proponerent, ut tempus tereretur, decretum conficiunt dilatorium, in quo, ne nihil actum videretur, decernunt recitandum esse

esse Symbolum. Quæ fuit mera Concilii ludificatio. Rationes Episcopi Bitontini contra decretum illud videsis apud Historicum libr.II.p.128. *Quartò* ait decretum, symbolum ecclesiæ R. esse *scutum contra omnes hæreses, eo solo aliquando infideles ad fidem tractos, hæreticos expugnatos, & fideles confirmatos esse.* Id si verum est, uti verum esse non dubitamus, nos ab hæreseos crimine liberati sumus. Nihil enim symbolo eo continetur, quod non bonâ fide credamus. Ipsi contra Pontificii ex eo Symbolo multarum hæresium convinci possunt. Scutum ergo nobis erit contra ipsosmet. *Quintò* symbolum illud ecclesiæ Romanæ in Concilio venditatum fuit pro symbolo Nicæno. Et Augustinus Barbosa in Remissionibus Concil. Trident. ait, symbolum illud *concordare cum Concilio Nicæno, & Constantinopolitano VI.* Quin & decretum id innuit, in quo ajunt patres, *se Symbolum fidei totidem verbis, quibus in omnibus ecclesiis legitur, exprimere voluisse.* Jam symbolum Nicænum non agnoscit verba de Spiritu S. *qui ex patre filióque procedit.* Nihil habet aliud, quàm εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, *in Spiritum S.* Constantinopolitanum quidem, editum Anno Christi 381. habet verba illa, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, *qui ex patre procesſit.* Verum quidem est, Spiritum S. procedere à Deo Patre & Filio. Cæterùm ita non habet symbolum Nicænum, adeóque Romani addiderunt communi olim Symbolo. Qui autem addit, fit falsus testis formulæ catholicæ, vel certè se facit νομοθέτην, & determinationibus suis alios non consentientes obstringit. Noverant Tridentini, majores suos hoc sive fastu, sive ambitione schisma Orientales inter & Occidentales ecclesias induxisse. Vel igitur pro veteri Symbolo venditari non debuit, vel verba τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, quæ Orthodoxum sensum recipere apta nata sunt, retinenda erant, ne, quod olim meritò de Latinis questus est Photius Epistol. Encycl. Lib.VIII. τὸ ἱερὸν καὶ ἅγιον σύμβολον, ὃ πᾶσι τοῖς συνοδικοῖς καὶ οἰκουμενικοῖς ψηφίσμασιν ἄμαχον ἔχει τὴν ἰσχὺν, νόθοις λογισμοῖς, καὶ παρεγγράπτοις λόγοις καὶ θράσους ὑπερβολῇ κιβδηλεύειν, *sacrum symbolum, quod synodicis & œcumenicis suffragiis omni exceptione majus est, suppositiiis ac non scriptis verbis, & immani fastu adulterare* deprehenderentur.

SESSIO IV.

SESSIO IV.

Celebrata die 8. Mensis Aprilis 1546.

Decretum de canonicis Scripturis.

Sacrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu Sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea tribus Apostolicæ Sedis legatis, hoc sibi perpetuò ante oculos proponens, ut sublatis erroribus, puritas ipsa Evangelii in Ecclesia conservetur, quod promissum ante per Prophetas in Scripturis sanctis, Dominus noster Jesus Christus, Dei Filius, proprio ore primùm promulgavit, deinde per suos Apostolos, tanquam fontem omnis, & salutaris veritatis, & morum disciplinæ, omni creaturæ prædicari jussit, perspiciénsque, hanc veritatem & disciplinam contineri in libris scriptis, & sine scripto traditionibus ipsius, quæ Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu Sancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos usque pervenerunt, Orthodoxorum patrum exempla secuta, omnes libros tam veteris, quàm novi Testamenti, cùm utriusque unus Deus sit auctor, nec non traditiones ipsas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam vel oretenus à Christo, vel à Spiritu sancto dictatas, & continua successione in ecclesia catholica conservatas, pari pietatis affectu, ac reverentia suscipit, & veneratur. Sacrorum verò librorum indicem huic decreto adscribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint, qui ab ipsa synodo suscipiuntur. Sunt verò infra scripti, Testamenti veteris, quinque Moysis, id est, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium; Josue, Judicum, Ruth, quatuor Regum, duo Paralipomenon, Esdræ primus & secundus, qui dicitur Nehemias, Tobias, Judith, Hester, Job, Psalterium Davidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabolæ, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isajas, Hieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel, duodecim Prophetæ minores, id est, Osea, Joël, Amos, Abdias, Jonas, Micheas, Nahum, Abacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias, duo Machabæorum, primus & secundus. Testamenti Novi, quatuor Evangelia, secundùm Matthæum, Marcum, Lucam, & Johannem: Actus Apostolorum à Luca Evangelista conscripti: quatuordecim Epistolæ Pauli Apostoli, ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos, Petri Apostoli duæ, Johannis Apostoli tres, Jacobi Apostoli una, Judæ Apostoli una, & Apocalypsis Johannis Apostoli. Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in ecclesia catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris & canonicis non susceperit, & traditiones prædictas sciens & prudens contempserit, anathema sit. Omnes itaque intelligant, quo ordine,

dine, & via ipsa synodus, post jactum fidei confessionis fundamentum, sit progressura, & quibus potissimùm testimoniis, ac præsidiis in confirmandis dogmatibus, & instaurandis in ecclesia moribus, sit usura.

Decretum de editione & usu sacrorum Librorum.

INsuper eadem sacrosancta synodus considerans, non parum utilitatis accedere posse ecclesiæ Dei, si ex omnibus Latinis editionibus, quæ circumferuntur, sacrorum librorum, quænam pro authentica babenda sit, innotescat, statuit & declarat, ut hæc ipsa vetus, & vulgata editio, quæ longo tot seculorum usu in ipsa ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus, & expositionibus pro authentica habeatur; & ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, vel præsumat.

Præterea ad coërcenda petulantia ingenia, decernit, ut nemo, suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei & morum, ad ædificationem doctrinæ Christianæ pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra sensum, quem tenuit, & tenet sancta mater ecclesia, cujus est judicare de vero sensu & interpretatione Scripturarum sanctarum, aut etiam contra unanimem consensum patrum, ipsam scripturam sacram interpretari audeat, etiam si hujusmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendæ forent. Qui contra venerint, per ordinarios declarentur, & pœnis à jure statutis puniantur.

Sed & impressoribus modum in hac parte, ut par est, imponere volens, qui jam sine modo, hoc est, putantes sibi licere quicquid libet, sine licentia superiorum ecclesiasticorum, ipsos sacræ Scripturæ libros, & super illis annotationes, & expositiones quorumlibet indifferenter, sæpe tacito, sæpe etiam ementito prælo, & quod gravius est, sine nomine authoris imprimunt, alibi etiam impressos libros hujusmodi temerè venales habent, decernit & statuit, ut posthac sacra Scriptura, potissimùm verò hæc ipsa vetus & vulgata editio quàm emendatissimè imprimatur, nullique liceat imprimere, vel imprimi facere quosvis libros de rebus sacris sine nomine auctoris, neque illos in futurum vendere, aut etiam apud se retinere, nisi primùm examinati probatique fuerint ab ordinario, sub pœna anathematis & pecuniæ, in canone Concilii novissimi Lateranensis apposita. Et si regulares fuerint, ultra examinationem & probationem hujusmodi, licentiam quoque à suis superioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris, juxta formam suarum ordinationum. Qui autem scripto eos communicant, vel evulgant, nisi ante examinati probatique fuerint, eisdem pœnis subjaceant, quibus impressores. Et qui eos habuerint vel legerint, nisi prodiderint auctores, pro auctoribus habeantur. Ipsa verò hujusmodi librorum probatio in scriptis detur, atque ideo in fronte libri, vel scripti, vel impressi authenticè appareat; idque totum, hoc est, & probatio & examen gratis fiat, ut probanda probentur & reprobentur improbanda. Posthac temeritatem illam reprimere volens, qua ad profana quæque convertuntur, & torquen-

tur verba & sententiæ sacræ Scripturæ, ad scurrilia scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones, impias & Diabolicas incantationes, divinationes, sortes, libellos etiam famosos, mandat & præcipit, ad tollendam hujusmodi irreverentiam & contemptum, ne de cætero quisquam quomodolibet verba Scripturæ sacræ ad hæc & similia audeat usurpare, ut omnes hujus generis homines temeratores & violatores verbi Dei, juris & arbitrii pœnis per Episcopos coërceantur.

Indictio futuræ Sessionis.

Item hæc sacrosancta synodus statuit & decernit, proximam futuram Sessionem tenendam, & celebrandam esse Feria Quinta, post sacratissimum festum proximum Pentecostes.

HISTORIA SESSIONIS IV.

POst Sessionem III. Legati Pontificem per literas, quid in ea gestum sit, edocent, simúlque, ut ordinem in posterum rerum agendarum absque cunctatione præscribat, postulant. Et suum quidem de eo consilium esse significant, ut de sacra Scriptura tractatio instituatur, iis maximè in capitibus, quæ Lutherani controvertunt, & ut abusus in ecclesiam ea in re invecti excutiantur. Pontifex legatis rescribit, ut juxta id, quod ipsi proposuerant, in agendo progrederentur, id studiosè caventes, ne aut in materia fidei novis difficultatibus januam aperirent, aut rem aliquam inter catholicos controversam definirent: in materia verò reformationis pedetentim procederent. Legati facultatem à Pontifice nacti in congregatione habita die 22. Februarii proponunt, ad controversias, quæ cum Lutheranis de Scriptura intercedunt, progrediendum esse. Articuli de sancta Scriptura controversi è Lutheri libris extracti, & Theologis, ut ab iis ventilarentur, exhibiti sunt quatuor, de traditionibus, de canone Scripturæ, de perspicuitate ejusdem. De duobus prioribus articulis Theologi, qui triginta præter propter aderant, Monachi ferè omnes, in quatuor congregationibus tractârunt. De prima convenit ferè inter omnes, fidem Christianam partim S. Scriptura, partim traditione contineri. Lunellus contenderat, de ecclesia priùs quàm Scriptura agendum, quia ea sit firmamentum nobilius, & ab ipsa Scriptura dependeat. Verùm rejectus est ab aliis, eò quòd hac ratione ecclesiæ auctoritas in dubium vocaretur, quæ pro jam determinata haberi debeat. Anthonius Marinarus Carmelita negabat duo articulorum genera esse distinguenda, quorum alii scripto evulgari, alii sola voce communicati jussi sint, asserens, non minùs periculosum esse materiam hanc tractare,

quàm inter Scyllam & Charybdim navigare. Sed Cardinalis Polus eam Marinari ſententiam aſperioribus verbis excipiens, digniorem eſſe dixit colloquio Germaniæ, quàm eccleſiæ colloquio univerſali. Circa formam catalogi librorum canonicorum quatuor fuere opiniones. *Prima*, duplicem ſeriem fieri oportere, ita ut in una ſoli collocentur, qui ſine controverſia ſemper pro canonicis habiti eſſent, in altera ii, qui aliquando rejecti, aut de quibus dubitatum eſſet: *Secunda*, triplicem potiùs ſeriem conficiendam, 1. eorum, qui ſemper pro canonicis habiti. 2. eorum, qui olim controverſi, uſu eccleſiæ canonicam authoritatem obtinuiſſent. 3. eorum, de quibus nihil certi definitum: *Tertia*, nullam omnino juxta exemplum Concilii Carthaginenſis III. diſtinctionem adhibendam: *Quarta*, libros omnes, prout habent in Bibliis Latinis, pro Divinis & canonicis habendos. In congregatione ſequente prævaluit opinio eorum, qui in eodem omnes catalogo, quippe qui eadem eſſent authoritate, ponendos ſtatuerunt. Interea ad ſynodum acceſſit Paulus Vergerius Juſtinopolitanus Epiſcopus, cui quòd ab Annibale Griſonio Inquiſitore in ſuſpicionem hæreſeos adductus eſſet, conſeſſus in Concilio negatus eſt, donec ſe Pontifici purgâſſet. Verùm ille paulò poſt Italiam ſimul atque religionem Pontificiam deſeruit. De Latina ſacræ Scripturæ verſione altercatio multa fuit inter paucos, qui Latinè optimè, Græcè mediocriter ſcirent, & alios, qui nulla omnino Linguarum cognitione imbuti erant. Et Aloyſius Cataneus quidem laudavit prolixè Cajetani de S. Textus veritate, & verſionis Latinæ incertitudine judicium. At Theologorum pars major vulgatam verſionem authenticam haberi voluit, quippe quæ Spiritus S. inſtinctu conſcripta fuerit. Contrà Iſidorus Clarius Brixianus diſputavit, nullam omnino verſionem originali æquiparandam eſſe. Utramque ſententiam conciliare conatus eſt Andreas Vegas. Concluſum, ut vulgata verſio habeatur pro authentica. De ſenſu Scripturæ alii Cajetani ſententiam probârunt, novum Scripturæ ſenſum, quando cum Scriptura concordat, rejiciendum non eſſe, utcunque torrens Doctorum ad alium ſenſum confluat; alii contra arguerunt, populari hac licentia maximam in eccleſiam perturbationem invehi. Richardus de Mans Franciſcanus Monachus aſſerere non dubitavit, fidei dogmata non ex Scriptura, ſed ex ſcriptis Scholaſticorum addiſcenda. Neque deerant opiniones mediæ; una, novas expoſitiones non vetandas, quæ à vulgato ſeculi ſenſu non abeunt: altera, interpretationes permittendas, quæ cum norma fidei & morum non pugnant. Tandem ab omnibus pene itum in ſententiam Cardinalis Pacieci, ut obtineat ſenſus Scripturæ, quem patres & eccleſia tenent. Abuſus etiam circa Scripturam notati ſunt, qui in decreto apparent. Gliſcebat denique

que gravis controversia inter Fratres regulares & Præsules, de legendi, prædicandique munere, utrisque eam potestatem sibi vendicantibus. Verùm eam controversiam Præsides Legati ad alium consessum rejecerunt. Tandem Sessio IV. habita est die 8. Aprilis, cantante Missam Archiepiscopo Turriano in Sardinia & concionante Generali ordinis servorum, à quo decretum prælectum est.

NOTÆ

Ad Historiam & Decretum Sessionis IV.

Primò imminutæ pro more libertatis Concilii vestigia quædam deprehendimus. Nam Anthonium Marinarum liberè de traditionibus differentem Cardinalis Polus graviter increpavit, tanquam digniorem Germaniæ, quàm ecclesiæ universalis colloquio. Paulum Vergerium adductum in suspicionem consensus cum Protestantibus, à consessu Concilii arcuerunt, donec se Pontifici purgâsset. Quod arguit ipsos nonnisi Papæ mancipia, & de quorum consensu jam certi esse potuerunt, in Concilio tolerari voluisse. Accedit, quòd Legati formam rerum agendarum à Pontifice petierunt, & ex solius Papæ præscripto gesserunt omnia. *Secundò* in rescripto suo Papa cavet Legatis, *ne rem aliquam inter catholicos controversam definirent.* Patet hinc, quo fine institutum fuerit hoc Concilium, non ut cœlestis veritas, & vera ecclesiæ concordia sanciretur, sed ut Protestantes tantùm condemnentur & pœnis adjudicentur. Patet etiam, qualis unitas sit à Pontificiis crebrò jactata, apud quos Cadmæi fratres impune, & pace Pontificis, digladiari possunt. *Tertiò* Vincentii Lunelli sententiam, ut de ecclesia nobiliore firmamento priùs agatur, quàm de Scriptura, explosere Patres eo argumento, *quòd ecclesiæ authoritas jam sit determinata, adeòque in dubium revocari minimè debeat.* Verbum Dei passi sunt revocari in dubium, at non ecclesiæ suæ, nempe Pontificiæ authoritatem. Quid cum iis agerent nostri, qui de ecclesiæ suæ corruptione & defectione à doctrina Christi accusati, suam tamen ecclesiam ipsi Dei verbo prætulerunt, & ejus authoritatem, tanquam principium ἀναπόδεικτον supposuerunt? *Quartò* Sessioni huic intererant Cardinales 5. Episcopi 48. è quibus vix ullus præcellentis doctrinæ laude insignis erat, aulici potiùs, nobiles & Leguleji, quàm Theologi, præterea civitatum adeò minutarum Episcopi, ut si quisque populum cui præerat, referret, vix omnes millesimam orbis Christiani partem repræsentaturi fuerint. Ex Germania verò ne unus quidem aderat Episcopus, unúsve

Theologus. Quid tamen ille Episcoporum manipulus? Præcipua religionis capita de traditionibus, de libris canonicis, de editione authentica, de sensu Scripturæ authentico levi brachio definire, & toti orbi Christiano legem dicere audet. Hoc cùm meritò ex mente Germanorum reprehendisset Suave Polanus, gravem tamen dicam is patitur à Censore suo Scipione Henrico pag. 191. 192. Respondere ibidem conatur huic accusationi, *quòd parvus hic numerus non obfuerit, eò quòd Concilium à Papa, qui caput sit, ecclesiæ indictum & apertum, hæreticorum autem fraudibus atque artificiis impeditum fuerit.* Verum si Papæ authoritatem sufficere judicârunt, cur non postulata solius ejus definitione, levi hoc compendio defuncti sunt? Qui verò hæretici, & quibus artificiis impediverunt, ut ad synodum non maturè confluerent Episcopi Hispani, Galli, Germani, aliarúmque gentium? Papæ artificia, quibus indictionem Concilii protelare, indictum jam omnibus modis sufflaminare, & cum aperto bello commutare adnixus est, notiora sunt, quàm ut recenseri debeant. *Sed civitatum,* inquit, *amplitudine non perficitur Episcoporum jus, nec Concilii authoritas secundum se vel augetur vel minuitur.* Sed, quæro ego, an non Conciliaria decreta obligant eos, qui repræsentantur in Concilio? Quomodo autem repræsentari potuerunt integræ nationes, quarum ne unus quidem Episcopus repræsentans adfuit? Si plerique Episcopi, cùm hoc decretum formaretur, fuerunt Italici, Concilium igitur fuerit Italicum, non universalis ecclesiæ, uti venditatum erat. *Mentitur*, ita stomachari pergit Censor, *Historicus dicendo, Patres ipsos non fuisse Theologos. Cùm enim per singulas Sessiones Conciones in eis habuerint, certè aliqui ex eis Theologi erant.* En præclarum argumentum! Dixerat Historicus, inter Præsules *perpaucos fuisse Theologos, eósque eruditione infra vulgus Theologorum.* Objicit Censor, aliquos fuisse Theologos, quia per singulas Sessiones (quatuor autem hactenus in universum habitæ erant) Conciones ab eis habitæ. Neque hoc negavit Historicus, sed tantùm asseruit, eos eruditione fuisse infra vulgus Theologorum. Ergóne aliquam paucis Theologis, tam eruditis, ut in consessibus concionari potuerint, universæ ecclesiæ Christianæ leges dicere integrum fuit? *Quintò* in ipso decreto οὐδὲν ὑγιὲς, nisi quòd tum fibula imponitur partim impressoribus librorum, ne quidquam imprimant sine censura & approbatione superiorum, partim authoribus librorum, ne quidquam edant suppresso nomine, tum cavetur, ne dicta aut sententiæ S. Scripturæ impiè detorqueantur ad vana, scurrilia, adulationes, superstitiones, sortes, &c. Quæ duo posteriora decreta utroque pollice probamus. Nam & censuram librorum desideramus ipsi, etsi non ubique obtineri possit; & nomen authoris sine gravi causa omittendum haud esse censemus. Deinde etiam profanum & impium Scri-

pturarum

pturarum abusum ex animo damnamus & detestamur. Cujus tamen, si qui alii, Pontificii rei sunt in hunc usque diem, ut gravem admodum sententiam in semetipsos dixerint. De cætero quæstiones Theologicæ hîc occurrunt sequentes.

QUÆSTIO I.

An veritas & disciplina Evangelii contineatur tum verbo Dei scripto, tum traditionibus ex ore Christi ab Apostolis acceptis, & ab Apostolis Spiritu S. dictante per manus traditis, pari cum verbo scripto pietatis affectu & reverentia suscipiendis?

AFfirmat fere totidem verbis decretum de canonicis Scripturis. Ubi non tam *modum tradendi idem verbum Dei*, quàm *res traditas* sub nomine *traditionis* verbo Dei scripto opponi, apparet tum ex decreto ipso, in quo Scripturæ opponuntur *traditionibus sine scripto*, quibus verbis, non sine barbarie sermonis, notantur dogmata non scripta; tum ex interpretatione Andradii, qui ipse Concilio interfuit. Is enim testatur, innui verbis *traditionum sine scripto* illas etiam traditiones, quæ nullo Scripturæ testimonio probari possunt. Et quæcunque credit, tenet & servat Romana ecclesia, quæ in Scripturis non habentur, illa hisce traditionibus annumeranda docet. Cæterùm controversia non est de traditione ejusmodi vel *historica*, ritus, disciplinam vel consuetudines ecclesiasticas indicante: vel *exegetica*, explicante, quo sensu Scripturæ obscuriora loca à majoribus plerumque fuerint accepta, qualem traditionem, cùm nihil aliud sit quàm *explicita scriptura*, seu sensus fundamentalis veritatis scriptæ traditus, ultro amplectimur: sed de traditione ejusmodi *didactica*, quæ complicat hominum commenta cum textu indubitato ad supplendum illius defectum in articulis quibusdam necessariis. Ejusmodi igitur traditiones extravagantes & ambulatorias dari, negamus sequentibus argumentis.

ARG. I. Verbum scriptum vetat sibi quidquam addi vel detrahi, Deut. IV. 2. XII. 32. Jos. I. 7. 1. Cor. IV. 6. Gal. I. 8. Apocal. XXII. 17. Atqui traditio

tio ejusmodi quælibet verbo scripto addit in diversis, detrahit in contrariis.

RESP. REDING: 1. *Traditiones Divinæ & Apostolicæ verbo Dei nunquam contrariantur.* 2. *Patres, præter verbum Dei scriptum, etiam non scriptum seu traditum agnoscunt.* 3. *Deut. IV. 12. vetantur Israëlitæ addere ad verbum, quod Moses locutus fuerat, non quod scripserat. Etsi verò Deut. XXXI. 24. dicatur, Mosen finem fecisse scribendi verba legis; tamen mox cap. XXXII. 7. interrogare iidem jubentur Patrem.* 4. *I. Cor. IV. 6. id tantum vetatur, ne supra, quàm scriptum est, unus præ altero infletur.* 5. *Gal. I. 8. anathemati subjicitur, quisquis aliter, quàm Paulus, evangelizaverit. Traditiones verò non evangelizant aliter.* 6. *Apocal. XXII. 18. vetamur addere prophetiæ Apocalypseos, non S. Scripturæ toti. Tu ergo diminuisti & addidisti ad verba prophetiæ illius. Væ tibi, ni pœnitentiam agas!* Tract. II, pag. 188-190. Resp. 1. Traditio, seu dogma non scriptum, vel cum Scriptura consentit, & ex eadem consequitur; vel ab ea diversa est, vel eidem contrariatur. Si primum, à Scriptura non differt, ut opposita sub eodem genere, verbo Dei, species, (ita enim vos differre pertenditis) sed in scriptæ literæ *δυνάμει* virtute & *potestate*, quam in significanda illa habet, continetur. Tales esse traditiones vestras ubi comprobaveris, pax hac quidem in re coalescet facilè. Si secundum, annon diversa addunt? Si tertium, annon contraria detrahunt? Insuper cùm Divina & Apostolica, quatenus ad fidem & salutem faciunt, scripta sint omnia, nec extra Scripturam revelatio ulla contineatur, vestras traditiones nec Divinas, nec Apostolicas, sed apostaticas esse, consequitur. 2. Ad Patres nimis præcipitanter, Scripturæ diffisus, devolveris. De earum sententia infra viderimus. 3. Deut. IV. 12. verbum, cui addere & detrahere vetamur, & pronuntiatum & scriptum, utrumque quoad substantiam idem, intelligitur. Totam enim verbi pronuntiati substantiam Deus Mosen perscribere jussit, & perscripsit Moses, ceu fidelis in tota domo Dei servus, constitutus publicus Dei ac ecclesiæ actuarius, Deut. XXXI. XXXII. Hebr. III. 2. Quicquid verò vel Prophetæ scribendo, vel Patres docendo, narrando addiderunt, unius ejusdémque quoad substantiam verbi interpretatio fuit. 4. S. Paulus 2. Cor. IV. 6. disertè prohibet *φρονεῖν sapere ὑπὲρ ὃ γέγραπται supra id quod scriptum est*, addita ratione, *ne unus præ alio infletur contra alterum*; id quod Pontificiis, sapere supra id, quod scriptum est, volentibus contingit. Prætextu enim traditionum suarum fidei aliorum dominantur, & contra alios inflantur. Decepit autem te, Redingi Græcæ Linguæ ignarum, vulgata versio, quæ verbum *φρονεῖν sapere*, omittendo, sensum pervertit. 5. Gal. I. 8. anathemati subjicitur quisquis evangelizaverit *παρ' ὃ præter id*, quod evangelizavit Paulus. Ubi usus est voce *παρὰ præter*, quæ latiùs patet, & tum contraria, dum diversa excludit. Servanda autem est generalis & propria significatio, non arctanda temerè, ac in fraudem ipsius Scripturæ. Quicquid igitur Evangelio S. Pauli scripto (nam quia & perfectè prædicavit, & perfectè scripsit, quoad substantiam fidei, utique quæ prædicavit, eadem scripsit, ut doctrinæ suæ monimentum publicum perfectúmque speculum relinqueret, 2. Cor. I. 13. Nisi dicat Redingius, Scripturam non esse Evangelium, sed partem Evangelii, quomodo nunquam constare poterit, quis evangelizet præter Pauli evangelium, & anathema ideo mereatur) additur, illud est *παρὰ præter* ejus Evangelium. *Præter evangelium* est *ἄλλο aliud evangelium*. Ita præter Deum quid colere est Deum abnegare. Augustinus igitur etiam illud *ὑπὲρ* explicavit, *præterquam quod in Scripturis legalibus & Evangelicis accepistis.* 6. Denique Apoc. XXII. 18. vetamur addere non soli prophetiæ Johannis, sed universæ etiam

Scripturæ

Scripturæ, tum *analogicè*, quia verbi Dei, quod naturæ spiritualis est, una est eadémque ratio in toto & partibus ejus singulis: tum *propriè* & simpliciter, quia S Johannes, qui postremus scripsit omnium Apostolorum, libris supposititiis ante obitum à Canone seclusis, libro Apocalypseos Canonem Scripturæ clausit, & hoc ipso sigillo totam veluti Scripturam, non librum illum solum, in Spiritu Dei obsignavit. Non igitur mihi & Apocalypsi & toti Scripturæ addere quicquam reformidanti; sed tibi Redingi, tuíque similibus πλημμυροῦσι, quisquilias vestras, & impia plurima, traditionum nomine fucata, utrique superaddentibus, terribiles illæ plagæ addentibus & detrahentibus intentatæ, toto pectore diu noctúque expavescendæ sunt.

ARG. II. Verbum scriptum est sufficiens instrumentum institutionis in rebus fidei & morum, tum quia in genere Scriptura sibimet sufficientiæ suæ locupletissimus est testis, 2.Tim.III.16.17. Rom.II.20. 2.Tim.III.8. Rom.VI.17. tum quia perfectioni V.T. fideliter attestati sunt Christus & Apostoli, Joh.V.38.39.46. Luc.XVI.29. Act.XX.27. cum XXVI.22. tum quia in specie Mosis, Prophetarum & Apostolorum perfectio & sufficientia ἀνὰ μέρος argumentis invictis demonstrari potest: tum quia Scriptura continet legem, fœdus Dei & Evangelium, ad quæ tria referri potest, quicquid salutariter sciri debet: tum denique quia verbo Dei nihil addi potest vel diversum vel contrarium. Non *diversum*, quia articuli fidei sunt copulativi, ita ut in fœcunditate & virtute unius principii contineantur omnes. Non *contrarium*, quia aliâs Spiritus Dei foret ita & non, & ἀκαταστασίας Spiritus.

RESP. REDINGI: 1. *Verum Dei verbum est vivum illud in cordibus fidelium, mediante sola traditione, sui propagativum, Apostolis principaliter commissum. Scriptura autem ejus merum instrumentum est, non principaliter, sed secundariò, certis occasionibus ab Apostolis ita exarata, ut ea Ecclesia carere potuerit; absque traditione manca mutiláque tota, & in mortuis membranis consistens.* 2. *S. Paulus 2.Tim.III.16.17. Scripturam perfectum reddere docet, at non sine verbo tradito, utpote quo solo fides, qua ipsæ S. literæ ut Divinæ recipiuntur, nititur. Ita Christus Joh.V.39. præcipiendo Scripturæ scrutationem, implicitè mandavit fidem verbi traditi, quo solo certitudo Scripturæ scrutandæ constat, & genuinus ejusdem sensus eruitur.* 3. *Act.XX.27. Paulus dicitur omne consilium Dei annunciasse, ore scilicet, non scripsisse; & Act.XXVI.22. negat se extra Mosen & Prophetas quicquam dixisse, non in universum, sed in quibusdam duntaxat fidei articulis, de quibus ibi loquitur. Et Mosen & Prophetas ad mysterium non futurum, sed jam præteritum, non utique Scriptura, sed traditione viva duce, applicavit.* 4. *Verbum traditum scripto non est contrarium, sed in eo virtualiter continetur, ut verè dicatur, articulos fidei esse copulativos, & in fœcunditate unius principii omnes contineri, quatenus omnium sive scriptorum, sive non scriptorum fidei articulorum est unum formale motivum, prima revelans veritas, ita ut qui uni articulo fide Theologica assentitur, omnibus assentiatur.* Ib. pag 190-196. Resp.1. Vix aliud Redingius, quàm suum adversus S Scripturam rancorem & odium, ne dicam, conceptas blasphemias hic prodit. Scilicet traditio ei sola verum fidei principium, vivum in cordibus fidelium verbum: Scriptura mutum aliquod instru-

mentum, mortua membrana, ab Apostolis non principali studio, sed per accidens exarata, est. An hoc est traditiones & verbum scriptum *pari pietatis affectu & reverentia* recipere, quod ipsi Tridentini Patres jusserunt? Ecquæ verò odii, rancoris, blasphemiæ tuæ causa? Eadem scilicet tibi est, quæ hæreticis veteribus Gnosticis fuit, qui, Irenæo *lib. III. 2.* teste, ex Scripturis reprehensi in Scripturarum ipsarum accusationem converti sueverunt, *quasi*, inquit, *non rectè habeant, neque sint ex authoritate. Et quia variæ sint dictæ, & quia non possit ex his inveniri veritas ab his, qui nesciunt traditionem. Non enim per literas traditam illam, sed per vivam vocem.* Audin' tu Gnosticos, Redingi? Imò verò audin' tu te, tuos Papistas, qui totidem ferè verbis, iisdem argumentis Scripturas impugnant. Vivum porro in cordibus fidelium verbum, *sui*, uti loqueris, *propagativum*, quodnam quæso tibi est? Non aliud opinor, quàm in scrinio Papæ reconditum, Romani Apollinis oraculum, per mandata & decreta dominantis Papæ sese proferens, quod Scripturis opponendum vobis fuit, ne ex iis errores vestros palam damnantibus detrimentum pateremini. *Ecclesia*, ita Caranza vester *Controv. 2.* scribit, *aliquando visa est facere contra Scripturas, & aliquando præter Scripturas. Ergo ipsa est regula eorum, quæ traduntur in Scripturis. Ergo credimus Ecclesiæ contra formam Scripturarum.* Traditiones ejusmodi Driedo *lib. IV. fol. 283.* recenset venerationem & invocationem S. Martyrum, solenne jejunium, à carnibus & cœteris abstinentiam, suffragia vivorum pro defunctis, voluntaria in castitate Deóque devota virginitate vota, purgatorium, Sacramenta confirmationis, confessionis, sacri ordinis, unctionis, corpus Christi sub specie panis & vini, Missæ sacrificium, cœteráque officia ecclesiastica, cœlibatum Sacerdotum. *Si in his*, inquit ille, *traditionem contemnamus, non erit nobis ullum scutum, quo doctrinam fidei, quæ nunc est, defendere valeamus.* Dixit ingenuè Driedo, quod res est, & traditionum defensarum crypsin detexit. Verbum Dei haud dubiè illud solum est, quod vivum est, & ut tale vera fide in cordibus credentium recipitur. Atqui illud non est oraculum Papæ, sed illud ipsum solúmq; verbum, quod Scripturis comprehensum, est *semen immortale*, 1. Petr. I. 33. *fœcundissimum*, Matth. XIII. 23. *verbum Dei vivum, efficax, penetrantius quovis ancipiti gladio Spiritus S.* Ephes. VI. 17. *potentia Dei ad salutem omni credenti*, Rom. I. 17. *brachium Jehovæ*, Esaj. LIII. 1. Si aliud verbum supponas, erit illud planè ἄδηλον, obscurum, impenetrabile, carens lapide lydio & regula, ad quam ejus veritas & certitudo exigi possit. verbo dicam, Enthusiasticum, ad Atheismum recta via seducens. Fidei universæ regula & amussis Scriptura, seu verbum, revelatio Scripturis contenta est. quæ ipsa Divinitatem suam insita vi, à Spiritu S. in cordibus credentium testata, non ullo verbo alio extra se vivo (unde enim de verbi talis αὐθεντίᾳ liquebit? An ex alio itidem verbo, per progressum in infinitum?) probat & manifestat. Ecclesiæ interim veræ & Catholicæ testimonium ministeriale & isagogicum neutiquam contemnimus. Sumus agricultura Dei, 1. Cor. III. 9. Sicut autem agricultura ita agricolæ laborem requirit, ut inprimis seminis efficaciam & incrementum Dei postulet: ita ad conversionem & institutionem nostram tria illa ordinarie concurrunt, verbi Dei scripti vivum & immortale semen, Ministri Ecclesiæ agricolæ, & Spiritus S. incrementum omne impertinetis gratia. 2. Ruunt igitur eadem ratione quæcunque ex principio tuo rancido testimoniis Scripturæ 2. Tim. III. 16. 17. Joh. V. 39. aliisque à me allegatis, & à te ita negligenter tractatis, ut si Bellarminus ipse revivisceret, crambem tuam nauseaturus sit, opposuisti. Præterquam quòd stolidum etiam est, ex traditionibus de Scriptura concludere traditiones extra Scripturam; de quibus solis hic quæstio est; quodque etiam traditio de Scriptura sensata potiùs, testimonialis & experimentalis,

mentalis, quàm revelata, authentica & auctoritativa ita est, ut verbum Dei ab ea dependeat. 3. S. Paulus equidem Act. XX. 27. omne consilium Dei Ephesiis *ἀνήγγειλε annuntiavit*, ore utique. Cùm verò verbi ore annuntiati, & calamo scripti, substantia una sit, & Apostoli Evangelium, *quod tunc præconiaverunt, postea per Dei voluntatem in Scripturis nobis tradiderint, fundamentum & columnam fidei nostræ futuram*, uti disertè Irenæus *lib. III. 1.* loquitur; omne etiam consilium Dei eundem scripsisse consequitur. Cúmque etiam futurorum seu prædictorum, & præteritorum ceu impletorum substantia eadem sit, idem S. Paulus impleta prædicans, quæ implenda Moses & Prophetæ prædixerant, nihil utique (Act. XXVI. 22.) extra Mosen & Prophetas locutus est; *οὐδὲν nihil* eorum, quæ futura Prophetæ prænuntiaverant; adeóque non certa tantùm capita, qualia mox v. 23. vel exempli gratia, vel tanquam præcipua, non omnia, recitat. Rationem enim totius suæ prædicationis, ad quam illa de Mose & Prophetis referenda sunt, reddidit. 4. Verbum traditum dum ais in scripto *virtualiter & implicitè* contineri, atque ita quidem, uti mox, *St. III.* explicas, *ut nulla detur Traditio Divina, quæ vel non sit formaliter expressa per Sacram Scripturam; vel per modum principii sive conclusionis reduci possit in aliquem S. literarum textum*; multum certè nobis largiri videris. Si enim Traditio virtualiter & implicitè in verbo scripto continetur, & eo quidem, quo jam declarasti, modo, non aliud utique quàm Scriptura erit. Quicquid enim in Scriptura implicatur, & virtualiter existit, scriptum censetur, cùm Scriptura non in verborum foliis & superficie, sed in sensus medulla; non in litera, sed literæ ad significandum *δυνάμει potestate, virtute*, valore; perinde ut voces ceu λόγοι εὔσημοι, non ἄδηλοι, non in sono externo, sed in *δυνάμει φωνῆς potestate*, virtute vocis (1. Cor. XIV. 11.) consistat; atque insuper id, quod ex scripto, ceu præmissa, infertur & concluditur, à scripto, uti etiam definitio à definito, nonnisi, *λόγῳ ratione* differat. Verùm tum laborandum tibi maximopere erit, qua ratione traditiones vestras, illas maximè, quarum Driedo supra meminit, Pharisaicas potiùs quàm Divinas vel Apostolicas; ceu *συμπεράσματα*, illationes & conclusiones ex Scripturis, elicias. quod tum demum præstiteris, cùm orcum ex Cœlo, tenebras ex clara luce, ex albo nigrum, & ex contrario contrarium derivaveris. Denique articuli fidei copulativi sunt non eo duntaxat, quem indicâsti, sensu; sed ratione inprimis principii & fundamenti fidei unici, quod ita latum est, ut in sinu suo, quicquid ad salutem credendum est, complectatur. qua de re fusiùs alibi.

ARG. III. Verbum, quo Evangelii veritas continetur, ita certum esse debet, ut πληροφορίαν seu certitudinem fidei gignere possit. Tale non est verbum traditum, tum quia nec in se habet notas certitudinis, quas omnes agnoscere possint, nec in authentica aliqua norma: tum quia nullum habemus fidum ejus custodem, quomodò Scripturæ fidus custos est litera, pro qua Deus vigilaturum se recepit: tum quia recipit varietatem & contrarietatem: tum quia corruptioni obnoxium est, uti vel sola historia primorum temporum ante scriptam legem id evidenter ostendit: tum denique, quia Bellarminus fatetur, eorum quæ Apostoli tradiderunt, alia quidem ab iis tradita esse omnibus, alia solis Prælatis, Episcopis, Presbyteris, quæ lata porta est ad obtrudendum omne genus men-

daciorum sub titulo traditionum, ita ut nulla omnino de earum sinceritate certitudo haberi possit.

RESP. REDING: 1. *Cùm sub traditione receptæ sint S. literæ, eandem traditio, ceu præsuppositum primum principium, quam Scriptura ipsa certitudinem habeat oportet.* 2. *Non scripti duntaxat, sed traditi etiam verbi fidus custos Deus est.* 3. *Neque magis traditio, quàm Scriptura corruptioni obnoxia est, uti apparet ex Neotericorum Bibliis, tanta inter se varietate pugnantibus, ut integris etiam S. Scripturæ libris à se invicem distent.* 4. *Si ante legem verbum traditum corruptioni obnoxium fuit, quomodo stare tum certitudo fidei potuit, quando verbo scripto nixa non est?* Ibid. pag. 196. Resp. 1. S. literæ *αὐτόπιστοι primariò* non ob traditionem authenticam ullius hominis vel ecclesiæ, sed ob solum splendorem & efficaciam Divinitatis, à Spiritu Dei cordibus credentium intimatum, Ecclesia eidem ex officio ministrante, pro Divinis receptæ sunt. Et quibuscunque hic ecclesia tradens partibus defungatur, earum certitudo & veritas omnis ex verbo Dei scripto, non aliunde pendet. 2. Pro verbo scripto vigilâsse Deum semper, tum ex promissione Esaj. LIX. 21. Matth. V. 18. tum ex eventu liquet. Pervenit enim ad nos à tot retro Seculis Scriptura, nequicquam adversus eam Sathana & Antichristo machinantibus continuè. De traditionibus nil tale dici potest. Origo earum vel incerta, vel apertè falsa est. Cùm aliquot secula percurreris, quasi cùm leporis vestigia canes sagiunt, tandem in nubes dissipantur, vel condunt se in turbam, uti rumoribus temerè ac sine authore certo publicatis contingit. Et frustra hactenus Traditionarii in comminiscendis discernendarum traditionum regulis se macerarunt, quia ab iis proditæ & universæ non satis fidei Christianæ, quam undique tutam esse oportet, cavent; & singulæ aliquid suum habent, redolens traditionum vanitatem, id est, humani cerebri *ἀφρσύνην*, quod de iis solidissimè Celeb. Chamierus *de Canone lib. VIII. cap. 14.* probatum dedit. 3. Dilutum nimis est, quod de Neotericorum Bibliis mussas. An enim si verbi Divini Interpretes hallucinantur, & in diversum abeunt, id ipsi verbo Dei, quod in fontibus integrum illibatúmque conservatum ad nos pervenit, imputandum est? Alia traditionum ratio est, quæ certum conservationis suæ instrumentum nullum habent. 4. Traditiones ante legem variè quidem extra veram scilicet ecclesiam interpolatæ & adulteratæ sunt, ut vel solam eam ob rationem Sapientiæ Dei visum fuerit, verbum suum scripto, fido memoriæ custodi, tradere. Conservavit tamen Deus verbum suum in vera ecclesia usque ad legem, per continua scilicet oracula & inspirationes, imò etiam, cùm paulatim ab iis homines dilaberentur, innovavit. Sicut igitur tum, ne in ecclesia traditio corrumperetur, necessaria fuit extraordinaria inspiratio; ita post eadem vel infrequente, vel planè cessante, Scripturæ ceu medio ordinario, traditio omnis commissa fuit.

ARG. IV. In V. T. nullus traditionibus fuit locus, quia Christus Judæos à Pharisæis deuterotis, quos tamen agnoscit sedere in cathedra Mosis, ubique revocat ad Mosen & Prophetas, adeóque canonem scriptum & eorum *κατήχησιν ἐν τῷ νόμῳ* arguit insufficientiæ. Si autem in V. T. non fuit locus traditionibus non scriptis, neque in Novo iis locum esse posse disertè fatentur Becanus, Cornelius à Lapide, *& quidam alii*, inquit Bellarminus, *Catholici*, hoc est, Papistæ.

RESP.

Resp. Reding: *Pharisæi nec Scripturam, nec genuinum ejusdem sensum sine verbo Dei non scripto, per traditionem majorum propagato, certitudine fidei recipere potuerunt.* Ib. pag. 197. Resp. Bellè sic Pharisæis traditionariis patrocinaris; quia eorundem veneno imbutus es. Potuisses eodem argumento eorum causam contra Christum, eos propter traditiones pulsantem, agere. Sed memento, aliud esse traditionem de Scriptura, aliud traditiones seu articulos fidei præter vel contra Scripturam. de quibus hic omnis disceptatio est. Cætera superiùs dilui. Neque Redingius respondere directè potuit.

ARG. V. Verbum traditum necessarium fuit, vel propter sublimitatem mysteriorum, quæ scribi non potuerunt, vel propter aliam aliquam causam. Atqui non propter *sublimitatem mysteriorum*, tum quia in verbo tradito nulla mysteria ostendi possunt, quibus non majora scripta sint: tum quia Apostolorum successores eas scripto mandârunt, uti statuunt adversarii: tum denique quia in falsis duntaxat religionibus hoc sancitum est, quarum mysteria nec scribere nec propalare fas erat, sed tantùm tradere. Neque *propter aliam causam*, quia ostendi nulla potest. Hoc argumento in Concilio pugnavit Anthonius Marinarus.

Resp. Reding: 1. *Apostolorum successores non plerosque Apostolos, vel ipsum Christum, mysteria Dei scripto mandasse, fateris. An igitur Christus & Apostoli, mysteria ore, non scripto tradentes, falsæ religionis rei etiam fuerunt? 2. Vos quoque traditiones plures defenditis nusquam scriptas.* Ib. p. 197. 198. Resp. 1. Quicquid Christus & Apostoli ore tradiderunt, pertinens ad salutem & necessariam instructionem nostram, id omne Scriptores à Christo delecti, adeóque θεόπνευστοι, tabulis consignarunt. Neque etiam illi extra Mosen & Prophetas, adeóque Scripturas, docuerunt quicquam. Apostolorum verò successores mysteria ab Apostolis non scripta, scripto mandasse non ex mea, sed *adversariorum* sententia disertè scripsi. Tu mihi ceu fatenti, ea tribuens falsum testimonium apertè dicis. 2. Quæ de traditionibus nostris ἀγράφοις nugaris, responsionem nullam merentur. Traditiones ἀγράφους, seu articulos fidei in Scripturis non traditos, simpliciter damnamus omnes.

ARG. VI. Concilium generaliter definit, *traditiones sine scripto* recipiendas esse. At quæ sint illæ traditiones, ubi reperiantur, quomodo veræ à falsis discerni queant, quísve earum sit numerus, non definit. Cujus quidem fallacis & dolosæ generalitatis crypsis haud alia esse potest, quàm ut liceat prætensa traditione defendere, quicquid scriptum non est.

Resp. Reding: *Synodus satis habuit definire, fidei Catholicæ fundamentum non Scripturam tantùm, sed etiam traditionem; & Apostolicos ritus per manus traditos recipi ab ecclesia, nec in iis alterandum. Quæ autem singulæ hæ traditiones sint, deinceps statuendum erat, prout rerum tractationes in congregationibus habendis exigebant.* Ib pag 198. Resp. Quod definire Synodus satis habuerit constat. Nec de eo quærebatur; sed cur, quæ traditiones eæ sint, quæ discernendarum earum notæ, quis numerus non æque definiverit, causam dicere oportuit. Nam deinceps tale quid statutum non est; nec, quæ

dogmata pro scriptis, quæ pro traditis habenda sint, uspiam declaratum est. Manet, quam dixi, dolosæ generalitatis crypsis.

ARG. VII. Concinunt Patres, apud quos ratum fuit, nullum dogma esse, quod in canone scripto testimonium non habeat. Tertullianus contra Hermogenem: *Adoro Scripturæ plenitudinem. Scriptum esse doceat Hermogenes, aut timeat illud væ adjicientibus.* Athanasius in Synopsi paucis & nervosè Scripturas vocat τῆς πίστεως ἀκροθίνια, ἄγκυραν καὶ ἔρεισμα, *fidei primitias, anchoram & fulcrum.* Basilius M. in libro de confessione fidei: Φανερὰ ἔκπτωσις τῆς πίστεως, καὶ ὑπερηφανίας κατηγορία, ἢ ἀθετεῖν τι τῶν γεγραμμένων, ἢ ἐπεισάγειν τῶν μὴ γεγραμμένων. *Manifestum est infidelitatis & arrogantiæ crimen, vel rejicere aliquid quod scriptum est, vel addere aliquid quod non scriptum est.* Hieronymus in Matth. 23. *Quod de scripturis authoritatem non habet, eadem facilitate contemnitur, quâ probatur.* Augustinus de Doctr. Christ. II. 9. *In his, quæ apertè posita sunt in scripturis, inveniuntur ea omnia, quæ continent fidem morésque vivendi.*

RESP. REDING: 1. *Tertullianus de uno tantùm dogmate, creatione mundi ex nihilo, loquitur. Illud verò apertè in Scriptura continetur.* 2. *Athanasius Scripturam fidei anchoram & fulcrum vocat; sed ejusdem applicatio, de qua tota quæstio est, sine traditione fieri nequit.* 3. *Basilius Scripturæ vetat aliquid addi, nempe contrarium.* 4. *Hieronymus de particulari sententia eorum, qui statuebant, Zachariam, inter templum & altare mactatum, fuisse patrem Johannis Baptistæ, loquitur. A particulari verò universale malè infertur.* 5. *Augustinus de iis dogmatibus, quæ simpliciter ad salutem necessaria sunt, loquitur. Alibi Epist. 118. ad Jan. traditiones disertè asserit.* Ib. pag. 198. 199. Resp. 1. Ita pueriliter, Redingi, nugaris, ut vix responsionem nugæ tuæ vel postulent, vel mereantur. Licet loco citato Tertullianus de uno duntaxat dogmate agat, generali tamen argumento à *plenitudine*, seu perfectione (quid enim plenitudo nisi rei omnia continentis perfectio est?) Scripturæ, quod accommodari omnibus aliis doctrinæ partibus queat, petito utitur. Quid magis ridiculum fuisset, quàm *plenitudinem* nominare, unius duntaxat membri aut particulæ ratione habita? An plenus homo est, cui crura integra sunt, at desunt post magnam in prœlio stragem brachia, & forte caput? 2. Athanasius simpliciter Scripturam *fidei primitias, anchoram & fulcrum appellavit.* Tu per traditionem, hoc est, oraculum Papæ tui, eam applicandam sciscis. Sed ubi similiter sciscit Athanasius? Tuum figmentum non est Athanasii sententia. Et quis unquam speciem per oppositam speciem applicari dixit? Juxta Tridentinos verò tuos verbo Dei, tanquam generi, scilicet, Scriptura & traditio tanquam species oppositæ, uti disertè etiam Walenburgii explicant, subjacent. *Orat. 6. contra gentes*, idem Athanasius apophthegma habet aureis characteribus describendum, quod sic sonat: Αὐτάρκεις μὲν γάρ εἰσιν αἱ ἁγίαι καὶ θεόπνευστοι γραφαὶ πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἀπαγγελίαν. *Sufficiunt Sanctæ Divinitúsque inspiratæ Scripturæ ad veritatis annunciationem.* Est autem αὐτάρκεις id, quod per se, non per aliud, puta traditionem, vel ecclesiam sufficit. 3. Basilium de additamentis duntaxat contrariis loqui, proba. Non enim prætor es, cui edicenti assurgendum sit. Simpliciter ille perfidiæ & arrogantiæ deputat ἐπεισάγειν τι τῶν μὴ γεγραμμένων, *addere aliquid, quod non scriptum est.* At qui diversum quid addit, etiam addit, quod scriptum non est. 4. Sed

& Hiero-

& Hieronymus apertè thesin applicat hypothesi, & sententiam de Zacharia generali ea ratione infringit, quòd *quicquid de Scripturis authoritatem non habet, rejiciendum sit.* Alias imbellis planè foret ejus ratio. 5. Gratias tibi, Redingi, quòd S. Augustinum de dogmatibus ad salutem necessariis loqui, fateris. Hoc nobis sufficit. Scripturæ enim perfectionem non alia in re magis collocamus. De loco altero Augustini infra.

ARG. VIII. Origo hujus de traditionibus erroris clarè ostendi potest. Veteres, nominatim Irenæus & Tertullianus, hæreticis Scripturas torquentibus opposuerunt præscriptionem & traditionem, hoc est, catholicum Scripturæ sensum in quæstionibus præcipuè fundamentalibus fidei. Quam patrum mentem explicat ipse Cassander *de officio viri pii* p. m. 782. Deinde sedes Episcopalis Romana, quæ clariora habuit traditionis monimenta, exaltata est. Factum hinc, ut primaria religionis capita tractarentur negligentiùs, ut dicta quædam ambigua exciderent patribus, utque definitio Concilii aut supremæ cathedræ haberetur pro principio fidei, ejúsque determinationes, etsi Scripturis non probarentur, haberentur pro dogmatibus fidei, & traditionibus Apostolicis. His gradibus perventum in Concilio hoc nostro ad canonizationem traditionum, eo in sensu, quem nunquam vera ecclesia tenuit, imò quem in hæreticis damnavit.

RESP. REDING. *Bene, quòd traditione Catholicum Scripturæ sensum, penes Ecclesiam Romanam residentem, & hæreticis olim oppositum, contineri fateris.* Ib. p. 199. Resp. Nihil tamen hic tibi seritur vel metitur. Quid enim Irenæo sit *traditio*, quid Tertulliano *præscriptio*, tu quidem ignoras, & vocum illarum sensum novitium nequicquam veteribus, ab eodem abhorrentibus, impingis. Noveris autem pro certo, veteribus traditionem nihil aliud quàm scriptorum non extra, præter vel contra Scripturas traditorum dogmatum, fundamenti inprimis in ecclesia Catholica continuationem esse. Id verò ex Irenæo *lib. III.* 2. 3. 4. *&c.* manifestè liquet, tum quia is traditionem opposuit hæreticis sui temporis, errantibus in capitibus dogmatum scriptorum de Deo, Christo, creatione & similibus: tum quia omnem horum hæreticorum impietatem prolixè refutavit ex Scripturis, & quidem tribus libris integris, cùm tamen ne unum quidem sigillatim ac nominatim ex traditione examinaverit: tum denique quia, cap. 2. 3. &c. de barbaris sine Scriptura ex sola traditione Evangelium discentibus loquens, & eorum fidei articulos exponens, non alios nominat, quàm quos Catholici omnes ex Scripturis haustos credunt. Nihil planè Irenæus eam in rem dixit, quod non ambabus ulnis amplectamur.

ARG. IX. Denique vel ipse Bellarminus *de verbo D. lib. III.* 11. fatetur, omnia scripta esse ab Apostolis, quæ sunt simpliciter omnibus necessaria. Quin & ipse Gregorius XIII. *Epist. Prælim. ad Philipp. Hisp. Regem*, Bibliis Regiis Ariæ Montani, ita scribit: *Quod ad Theologiam attinet, quæ est summa Philosophia, hisce libris* (Bibliis) OMNIA *nostræ religionis & Divinitatis* MYSTERIA *explicantur.*

RESP.

RESP. REDING. *Esto. Supposuit tamen Bellarminus verbum non scriptum, quo legitimus & salutaris Scripturæ sensus acquiritur, & liber canonicus ab apocrypho discernitur.* Ib.pag.199. Resp. Supposuit igitur id, quod cum dicto ejus pugnat. An enim Scripturæ sensus in necessariis exigit aliud verbum non scriptum, quo ille eruatur? Imò quo dogmata non scripta (neque enim sensus Scripturæ, utpote ab ea inseparabilis, est dogma non scriptum) revelentur? Annon sic progressus dabitur in infinitum? Nam & verbum illud non scriptum requiret aliud verbum, quo ei fides concilietur & sensus adoptetur; atque hoc iterum aliud in infinitum. *Sic* scilicet religionem Christianam universam ludibrio exponi, imò extingui penitus oportuit!

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Paulus distinguit verbum Dei in scriptum & non scriptum, jubens retinere παραδόσεις, sive per sermonem sive per epistolam, 2.Thess.II.15.* Resp. Traditiones vocat Paulus duplicem modum tradendi doctrinam eandem, non diversam, præsentibus per *sermonem*, absentibus per *epistolam*; non dogmata fidei non scripta. Etenim ipsam epistolam seu Scripturam complectitur sub genere παραδόσεων *traditionum.* Tum illud εἴτε εἴτε *sive sive*, Paulus manifestè refert non ad παραδόσεις, sed ad verbum ἐμάθετε *didicistis*, adeóque illud disjunctivum est non *traditionum*, sed modorum discendi. Præterea Paulus commendans has traditiones, fideles munire vult contra seductionem, ne credant mendacio. Atqui traditione in adversariorum sensu laudata apertam januam seductioni aperuisset. Accedit, quòd hac ratione obligâsset nos ad credendum aliquid, quod nec sermone, nec scripto didicimus quippe sermone Pauli nec tum omnes frui potuerunt, nec nos possumus. Denique idem Paulus cap.III. 14. omnem obedientiam revocat ad epistolam.

EXCIPIT. REDING: 1. *Malè ex eo, quòd S. Paulus loc. cit. meminit verbi per epistolam, arguis, omnem obedientiam ab eodem ad epistolam revocari.* 2. *Anne verbum viva voce traditum ejusmodi est, quod nec scripto didicimus? An nascentis Ecclesiæ tempore omnes fideles frui poterunt Pauli Epistolis, ut sermone opus non fuerit?* 3. *Modus tradendi per Scripturam æquè ac per vivæ vocis oracula deceptioni obnoxius est. Sed utrumque Spiritus S. conservavit.* 4. *Si Paulus non diversa dogmata, sed diversos tradendi modos commendavit, sequetur, universa dogmata epistolis ejus ad Thessalonicenses comprehendi.* 5. *Particulæ disjunctivæ sive enuntiantur de traditionibus, hoc est, dogmatis traditis, non modis tradendi.* Ibid.p.199.200. Resp.1. Mutas dictorum ordinem, detorques, sophisticaris, cuncta pro more & ingenio tuo. Ex eo, quòd S.Paulus jubet retinere traditiones etiam per epistolam, collegi, etiam Scripturam ei traditionis nomine venire; non, obedientiam omnem eum ad epistolam revocâsse. Finxisti spectrum, quod faciliùs debellares. 2. Verbum viva voce traditum omnino idem est, quod etiam scripto didicimus. Non igitur commendavit S Paulus traditiones, hoc est, dogmata nunquam scripta, nunquam scribenda. Nec epistolis Pauli ecclesiæ nascentis initio apud omnes opus fuit. Opus tamen fuit, ut quæ primò præconiarunt Apostoli, postea scriberentur. Et scripta revera sunt, quæcunque ad salutem scitu necessaria erant.

3. Modum

3. Modum ſcribendi æquè ac ore tradendi modum deceptioni obnoxium eſſe, neſcio quomodo dixeris. Litera enim ſcripta manet. Sermo audientium vitio mutatur, corrumpitur facilè. Neque ita traditionem Spiritus S. conſervavit, ut Scripturam. Illa enim abſque Scriptura & extra eam ad nos incorrupta & germana non pervenit. Hæc integra & illibata pervenit. 4. Neque icirco omnia dogmata S. Pauli ad Theſſalonicenſes epiſtolis comprehendi debuiſſe, ſequitur. Sufficit quædam in Epiſtolis iis; reliqua, quæ ore prædicavit, ab eodem Paulo, vel aliis alibi ſcripto conſignata eſſe. Evangelium totum idémque, non ἄλλο *aliud* (Gal I 6.7.) primò fuit nondum ſcriptum; deinde ſcriptum tamen. Neque latiùs præconium totum, quàm Scriptura tota patet. 5. Traditiones, hoc eſt, traditam S. Pauli doctrinam univerſam retinere Theſſalonicenſes jubentur. Eas verò didiciſſe dicuntur εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς *ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam*, hoc eſt, & per ſermonem, & per epiſtolam, vel alterutro ſaltem modo; non alias nunquam ſcriptas, nunquam ſcribendas per ſermonem, alias per epiſtolam. An enim quæ per epiſtolam didicerunt, non etiam per ſermonem didicerunt, vel diſcere potuerunt? Manifeſtè igitur non res traditæ, ſed tradendi modi diſpeſcuntur disjunguntúrque. Ita planè Theodoretus verba S. Pauli παραφράζει: *Habetote κανόνα διδασκαλίας regulam doctrinæ, ſermones, quos vobis tradidimus, καὶ quos & præſentes vobis prædicavimus, & abſentes ſcripſimus.* Et Chryſoſtomus *homil.29. Operis imperf. in Matthæum* diſertiſſimè: *Ex quo hæreſis impia, quæ eſt exercitus Antichriſti, obtinebit in Eccleſia, nulla probatio poteſt eſſe veræ Chriſtianitatis, neque refugium Chriſtianorum poteſt eſſe aliud, volentium cognoſcere veritatem fidei, niſi Scripturæ Divinæ.* Hoc tu, Redingi, vineis & pluteis tuis admotis omnibus oppugnans, prodis te, quòd ſis in exercitu Antichriſti, & deliteſcere tamen in eodem velis.

OBIECT. II. *Paulus* 1.*Cor.XI.2.laudat Corinthios, quòd ſicut illis tradidit, traditiones conſervent. Et v.34. quæ non ſcripta ſunt, ea ſe coram diſpoſiturum promittit.* Reſp.1. Traditiones vocat Paulus omnem doctrinam ſuam, quam ſive ſcripto ſive oretenus docuit. Eadem quæ ἀπὸ στόματος *tradidit*, etiam *tradidit* διὰ μέλανος. Et oralis doctrinæ ejus canon & regula nunc eſt in Scripturis. 2. Promittit Paulus ſe diſpoſiturum nonnulla coram. Sed διάταξις illa non eſt articulorum fidei neceſſariorum, cùm de articulis fidei Paulus non agat, & διάταξις non ad dogma, ſed ad ordinem pertineat. Pertinet igitur ad εὐσχημον & τάξιν in externo ordine, quæ ſi ex ſcriniis Corinthiorum κατ' εἶδος nobis exprompſerint adverſarii, gratias magnas habebimus.

EXCIP. REDINGI: 1. *Saltem inde ſequitur, Apoſtolum ante ſcriptam epiſtolam illam aliquid ore docuiſſe. Omnia autem, quæ ore docuit, ſcriptis poſtea commendata fuiſſe, probari nequit.* 2. *Quæ v.34. ordinaturum ſe promiſit, licet ad ordinem vel ritum Eccleſiæ ſpectent, ex revelatione tamen Divina pendebant, adeóque articuli fidei erant, nuſpiam ſcripti.* Ib. pag 200. 201. Reſp.1. Quid ni Apoſtolus prius docuerit ore aliquid, quàm ad Corinthios ſcripſerit? Sed quod ita ore docuit, & docere ex Scripturis potuit, & poſtea etiam id vel ipſe vel alii ſcribere potuerunt. Ea ipſa enim, quæ diſertè eo capite ſcripſit, priùs viva voce tradita ſunt. Quomodo etiam quæ Petrus ore ad Judæos

prædicavit, postea Lucas in actibus scripsit; & Paulus, quæ priùs Thessalonicensibus ore tradidit, ad eosdem postea scripsit, ipsomet teste 2.Thess.II.5. *Annon meministis, me, cùm adhuc essem apud vos, dixisse vobis?* Imò quæ ore prædicarunt ad salutem necessaria, eadem scripsisse eosdem, ipsa Scripturæ perfectio arguit. 2. Imperitissimus omnium es, qui singula Divinitus revelata ad articulos fidei referas. An ergo historica, prædictiones casuum in ecclesia, ritus revelati omnes articuli fidei sunt? Et denuo abs te contendo, ut quæ Apostolus ordinaturum se recepit, si scripta nuspiam sunt, ex traditione nobis pandas. Aqua tibi hærebit semper; atque vel inde, si mens tibi læva non est, argumenti tui vanitatem agnosces.

OBIECT. III. *Dogmata quædam fidei non ex Scripturis, sed ex traditione probari debent. Talia sunt articulus de processione Spiritus S. à Filio, Pædobaptismo, irreiterabilitate baptismi, observatione Dominicæ, immortalitate animæ &c.* Resp. Hæc omnia, & si quæ alia dogmata ad salutem scitu necessaria, in Scripturis habentur, si non κατὰ τὸ ῥητὸν, *expressè* vel *axiomaticè*, at certè κατὰ διάνοιαν quoad *sensum & dianoëticè.* Quod neminem latet, nisi volentem, nec non eos, qui amant φιλονεικεῖν, καὶ ἀνθίστασθαι τῇ ἀληθείᾳ.

EXCIP. REDING: *Cùm sensus illorum dogmatum formaliter in Scripturis non sit expressus, per vivam fidem expressus est in cordibus fidelium, atque ita propagatus.* Ib.p.201. Resp. Etiam expressè scripta per vivam fidem in cordibus fidelium exprimuntur; neque iccirco traditione non scripta constant. Et quæ per evidentem consequentiam ex Scriptura inferuntur, in Scripturæ penetralibus continebantur ante. Quomodo enim ex Scriptura inferri potest, quod in ea non existit? Quid igitur hoc omne ad traditionem non scriptorum dogmatum?

OBIECT. IV. *Scripturam esse verbum Dei, non ex Scriptura, sed ex universali traditione probatur.* Resp.1. Quæstio nostra non est de principiis, sed de principiatis: an videlicet positâ, quam habemus, Scripturâ, opus sit traditionibus non scriptis, ad supplendum ejus defectum? 2. Neque fides de divinitate Scripturarum est traditio non scripta, sed pendet ex authoritate revelantis Dei, qui verbo suo, quod est vivum & efficax, indidit hanc potentiam, ut suam divinitatem ad omnem conscientiam irrefragabiliter demonstrare possit.

EXCIP. REDING: *1. Fides de Divinitate Scripturæ pendens ex authoritate Dei revelantis est articulus fidei non scriptus, quia ex nullo textu Scripturæ probatur. 2. Neque ex ullo Scripturæ textu probari potest, Deum Scripturæ potentiam, Divinitatem suam ad omnem conscientiam demonstrandi, indidisse. Aliàs cur Lutherus Epistolas nonnullas Divinas esse negavit, quas divinas esse Tigurini agnoscunt?* Ib.p.201. Resp.1. Prodis planè desperatam causam tuam turpiter, ubique & semper extra oleas vagando Non enim hic traditionem de Scriptura, sed traditionem dogmatum extra Scripturam disceptari, nósti, vel nôsse debuisti Sed parum id pensi habes, dummodo tibi, quod loquaris, non desit. Quàm rectè loquaris, nihil curas; verborum scilicet magna mole, non rerum momentis mecum decernere sta-

statuisti, ut simplicibus glaucoma objiceres Siccine verò etiam Scripturæ Divinitas ex nullo Scripturæ textu probatur? Estne, Redingi, Divinitas Scripturæ toti, singulisque ejus textibus insita, necne? Si insitam negas, nil ab Atheo differs. Si affirmas, quomodo Divinitas Scripturæ ex nullo ejus textu probatur, quæ toti Scripturæ tam insita, tam nativa est, quàm Soli lux, igni calor, aquæ humiditas? 2. Si Scriptura potentiam non habet, Divinitatem suam demonstrandi ad omnem conscientiam, quomodo igitur se potuit demonstrare Ecclesiæ, quam de eadem unicè testari contenditis? Nemo de re sibi non manifestata, demonstrata testari potest. Quicquid Divinum est, tam Divinitatem suam demonstrat, manifestat, quàm ipse Deus. Nisi forte Divinitatem aliquam mortuam, exanimem blasphemè excogitare lubet. Neque hic textu opus est, cùm eo ipso, quòd Divina Scriptura tota agnoscitur, potentia talis ei necessariò tribuenda sit. Quanquam nec Scripturæ textus disertissimi desunt. Ex multis paucos, si dignabere, lege, veluti Deut.XXXII.27. Esaj.LIII.1. Matth. XIII.23. Joh.V.39 Rom.I.17. 2.Cor.IV,2. Ephes.VI. 17. 1.Tim.I.15. nec non 2.Epist.III.14. Hebr.IV.12. Cicero singulos Euripidis versus singula vocat oracula. Idem Aristotelem aureum orationis flumen fundere testatur. Tu verò S. literas, non tam aculeis, quàm fulminibus adversus omnem impietatem instructissimas, nullam habere vim, potentiam nullam criminaris. Nempe tibi tuique similibus Scriptura est tecta, odor mortis ad mortem. Id verò non obstat, quò minùs sincera Dei Sapientia à Spiritu Dei per Scripturam in cordibus electorum insinuata, in iis fidem, amorem veritatis, charitatem, spem operetur. 3. Lutherus è Papatu recens de Epistolis quibusdam dubitavit, (neque enim Spiritus Dei omnibus fidelibus & eadem mensura datur) cùm vos totam Scripturam intolerandum in modum blasphemetis. Re tamen maturiùs expensa dubitare desiit. Sicut autem Sol non ideo potentiam sui manifestandi amittit, quia cœcutientes nonnulli ejus lucem diffusissimam intueri non possunt: ita nec Scriptura, quæ verissima lux & pedum lucerna est, potentiam manifestandi, & Divinitatem suam demonstrandi omnibus, amittit, quia ad eam oculos nonnulli claudunt, vel scotomate percussi alii eam inconnivis oculis intueri nequeunt. quod justo Dei judicio vobis hactenus contigit.

OBIECT. V. *Per traditionem continuatam habemus canonem scriptum. Traditio enim causa est, quòd epistola Pauli ad Ephesios, non item ea, quæ circumfertur ad Laodicenses, pro canonica habetur.* Resp.1. Traditio sumitur vel *activè* pro actione tradentis, vel *passivè* pro doctrina & quidem ore tantùm tradita. De hac, non illa quæstio est. Canonem autem scriptum ad nos pervenisse *traditione*, nempe *activè* accepta, nulli negamus. Traditio talis non est dogma diversum à scripto canone, sed fidelitas Ecclesiæ, quæ est depositoria & custos canonis. Sic traditio codicis juris non est dogma vel lex in codice non scripta. 2. Quòd epistolam Pauli ad Ephesios, non item eam, quæ circumfertur ad Laodicenses, pro canonica habemus, ἀφορμὴ seu occasio est traditio ecclesiæ: vera & solida causa, explorata ejus divinitas.

EXCIP. REDING. *Canonem scriptum esse Divinitus inspiratum, est dogma fidei, quod per solam traditionem activè acceptam fidelitate ecclesiæ propagatam, ad nos derivatum est; & à scripto canone, tanquam principium à principiato, distinguitur.* Ib.p.201.202. Resp. Cæco Scripturæ odio occœcatus quid scribas, nescis. Etenim Scripturam esse canoni-

cam & Divinitus inspiratam, est fidei principium, non dogma, nedum dogma non scriptum in fidei illo principio. Tam enim Divinitas Scripturæ, quàm lux Soli, calor igni ingenita est. Licet igitur ecclesia Scripturam custodiat, vindicet, tradat, nec Divinitas tamen, vel ejusdem irradiatio & fulgor magis ab Ecclesia est, quàm lucis fulgor à φωσφόρῳ *lucifero*, lampada gestante & tradente.

OBIECT. VI. *Sensus Scripturæ pertinet ad fidem. At is habetur non ex Scriptura, cùm ejus litera sit ambigua, & ex intentione Spiritus S. varios habeat sensus, qui à sola Ecclesia evolvi possunt: sed ex traditione ecclesiastica.* Resp. 1. Quid ergo relinquitur Scripturæ? Litera, apex pro arbitrio flexilis & mutabilis. At nobis Scriptura est in dogmate, in sensu, per quem Scriptura est id quod est. 2. Nec traditio *exegetica* sensus, quæ in Scriptura fundatur, arguit traditionem *didacticam* dogmatis non scripti. 3. Literæ ambiguitatem tollit intentio dicentis, analogia fidei, spiritualis rerum διάκρισις, aliáque subsidia. 4. Unicus etiam est ex consilio Spiritus S. Scripturæ sensus *historicus* & *grammaticus*, sicut unus spiritus est: sed unici illius sensus varia est utilitas & accommodatio, quæ ejus fœcunditatem & divitias, non ambiguitatem arguit.

EXCIP. REDING: *1. Si litera & apex Scripturæ pro arbitrio flexilis est, quomodo supra literam fidum Scripturæ custodem dixisti? Illa tamen literæ & sensus custodia est à Divina providentia, hujúsque certitudo à traditione Ecclesiæ. 2. Sensui Scripturæ evolvendo inserviunt linguæ & artes liberales, quæ ad certitudinem fidei ingenerandam dirigi debent superiori & infallibili regula, verbo Dei, tradita utique, non scripta. 3. Quin & verbum Scriptum fide recipiendum est. Fides autem, utpote verbo scripto prior, nonnisi ex verbo tradito gigni potest. In S. Scriptura enim est materiale, puta characteres & signa veritatis sub ipsis latentis; & formale, veritas sub signis illis contenta, quæ verbo Dei non scripto tradita, & in mentibus fidelium propagata, & propaganda, licet characteribus, ceu vasis & instrumentis ejus consignata nunquam fuisset. 4. Et Scriptura & Patres testes sunt obscuritatis Scripturæ. Quomodo verò obscura est, si intentio dicentis, aliáque ejusmodi ambiguitatem tollunt? Neque ulla fidei analogia omnibus ex æquo patens ostendi potest, cùm nullam Dei verbum habeat evidentiam Dei attestantis, & lateat in speculo ænigmatico. Et numquid non hæretici quoque veteres diacrisin illam spiritualem etiam jactarunt? 5. Si unus est Scripturæ sensus, cur verba illa Psal. II. 7. Ego hodie genui te; Paulus Act. XIII. 33 explicat de Christi resurrectione, quæ Matth. XIX. 28. dicitur regeneratio: Augustinus verò Exposit. in eundem Psal. de æterna Christi regeneratione, nativitate temporali & incarnatione.* Ib. p. 202. 203. Resp. 1. Nugas denuo tuas audacissimas, protervæ & juratæ Scripturæ hostis, non solidi quicquam reponis. Etenim 1. non Scripturæ, sed verbi Divini fidum custodem dixi literam, eámque non mortuam, sed significantem, adeóque cum sensu conjunctam. Jamque etiam non Scripturam duntaxat & fidem universam, sed Providentiam etiam Dei traditioni tuæ subjicere audes? Scilicet nec Deus erit, nec prospectabit de Cœlo, nisi Papa tuus tradiderit! 2. Linguæ & artes ancillantur verbo scripto, quia eorum opera verba intelliguntur, res illustrantur, sine respectu ad traditionem ceu infallibilem regulam. Nam ברא v. g. significat *creavit*, sive id ecclesia tua, Papa

Papa tuus tradat, sive non tradat. Et in verbis: *Herodes est vulpes*, tacente traditione, tropum esse nôrunt omnes. Ubi enim traditio linguarum & artium in Scriptura explicanda usum definivit, determinavit, dijudicavit? Regula longè certior est tum ipsa Scriptura, & in ea dicentis scopus, dictorum series, analogia fidei; tum sanæ rationis & orationis, qua linguæ & artes diriguntur, sobrius usus. 3. Fidem verbo scripto, post Scripturam scilicet exaratam, priorem esse, adeóque ex verbo tradito, & ante Scripturam cognito, gigni, temerè pariter ac impiè asseris; ac ne probare quidem ulla ratione conaris. Est equidem fides ex auditu, auditus ex præconio, sed præconio scilicet Evangelii, nec Evangelii cujusvis, sed illius, quod scriptum est. Omnis enim revelatio post obsignatum canonem in Scriptura, non alibi uspiam, occurrit. Neque Evangelium, ex quo prædicato, ceu immortali semine, fides nascitur, in Scriptura non contineri, tam impudens es, ut negare ausis. Quomodo enim aliâs Scriptura ad salutem sapientem, quomodo perfectum, & ad omne opus bonum consummatum reddere potest? Et si formale, hoc est veritas Evangelii, sub materiali, hoc est, signis & characteribus Scripturæ, uti fateris, adeóque nucleus sub cortice continetur, annon igitur, vel te, mendaciorum tuorum immemore, judice totum Dei verbum in Scriptura continetur? Quæ aliâs portentosa foret insania, ex Scripturæ *materiali*, hoc est, characteribus & signis, nec non *formali*, hoc est, verbo sub iis contento, duplex verbum, scriptum & traditum cudere? Ita in qualibet Scriptura duplex erit verbum, *Scriptum*, hoc est, characteres, signa; & *traditum*, hoc est, veritas seu res characteribus illis comprehensa; & quidem, uti Tridentini tui sciscunt, (à quibus tu tamen revera desciscis) *pari pietatis affectu ac reverentia suscipiendum* utrumque; hoc est, te ita decernente, & characteres ac signa, & res sub iis contenta. Ita cùm te sapientem putes, planè φάσκων εἶναι *stultus factus es*. 4. Si Evangelium tibi obscurum, occultatum est, ex pereuntium, quorum Deus hujus Seculi mentes occœcavit, numero te esse, ipse tibi S. Paulus 2 Cor. IV. 3. testabitur. Revera manifestatione veritatis se ad omnem conscientiam commendat, uti ibidem v. 2. dicitur: adeóque est lucerna splendens in occulto loco, 2. Pet. I. 19. Sed claritas ea est ἐν τῷ φωτὶ, & spirituales oculos, veram & vivam fidem, nec non subordinata media requirit. Neque ei obstat, quòd hic per speculum & in ænigmate videmus. Hoc enim non de iis, quæ revelata ad necessariam fidem & salutem sunt, sed de iis, quæ visioni reservantur, intelligi, manifestum est. Et quicquid jactaverint olim hæretici, sibi spiritualem διάκρισιν arrogantes, id omne nihil iis, qui verè & legitimè judicant, derogat. Neque enim si improbus rabula legem detorquet, uti vos Divinam soletis, id probo justóque judici præjudicat quicquam. 5. Verborum Dei Patris de filio, *Hodie genui Te*, Psal. II. 7. unus idémque sensus est, Filium Dei ab æterno ex substantia Dei Patris genitum, *ἴδιον proprium* & naturalem Dei Filium esse. Cùm verò id maximè in ejus vocatione ad Sacerdotium, & resurrectione ex mortuis innotuerit, ideo etiam tum impleta hæc esse, Scriptura testatur. non quasi tum genitus sit, sed quia ab æterno cum à Deo Patre genitum, adeóque verum ejus filium esse, ea ratione *ὁρισθέντα definitum*, demonstratum, manifestatum potenter est. Quid interim tibi *æterna* Filii *regeneratio* velit, nescio. Verba certè meram hæresin sapiunt.

OBJECT. VII. *Hæretici redargui possunt non ex Scriptura, quia eam ipsi etiam jactant, sed ex sola traditione ecclesiastica.* Resp. 1. Hæretici Scripturam, quam pervertunt & detorquent rabularum instar, jactant quidem, sed ex ea sensum suum non demonstrant. 2. Traditione *exegetica* sensus in Scriptu-

ra fundati rectè hæretici confutantur. Verùm ea non arguit traditionem *didacticam* novi dogmatis non scripti.

EXCIP. REDING: 1. *Propterea hæretici, rabularum instar, Scripturam torquent, quia traditionem Scripturæ priorem non recipiunt.* 2. *Exegeticam sensus in S. Scriptura fundati traditionem fidei regulam esse, ex qua hæretici rectè confutentur, proba in Scriptura ipsa contineri. Veritas ea non ex Scriptura, sed ex traditione arcessenda est.* Ib. pag. 203. 204. Resp. 1. An ergo Judæi deuterotæ, & Pontificii paria facientes, Scripturam non torquent, quia utrique traditionis Scriptura prioris scutum prætendere solent? Scilicet verbum Dei Scripturâ traditum torqueri facilè, at ore pronuntiatum, quod auditores varios habet, & citò evanescit, nisi in cor fidele inciderit, torqueri non potest? 2. Exegetica sensus in Scriptura fundati traditio, non aliud est, quàm Scriptura ipsa, ex Scriptura scilicet explicata. Si Redingium audimus, ea ex traditione non scripta arcessi debet, & dogma non scriptum est. Nugatur pro more.

OBIECT. VIII. *Ex sola Scriptura sufficienter determinari non potest, qui sint articuli omnibus & singulis necessarii. Ergo ad id opus est ecclesiastica traditione.* Resp. 1. Si ecclesiastica traditio eos determinat, utique non vagatur extra Scripturam, sed eos in ipsis scripturis indicat. Quid hoc ad traditionem dogmatis non scripti? 2. Scriptura quidem quæ *necessaria* sunt, non apertè *necessaria* vocat. Docet tamen, quænam sit certa credendi ac agendi regula, quódnam fundamentum illud, ad quod omnia velut centrum suum referenda. Docet etiam, quæ vera prudentia & sapientia nostra, quæ vita & benedictio, quod fœdus & testamentum salvificum Dei, quod mysterium pietatis sit. Hæc sufficiunt abundé.

EXCIP. REDING: 1. *Veritas, qua apertè enuntiatur, qui articuli omnibus & singulis necessarii sint, est de fide. At illa non est scripta. Ergo dogma non scriptum.* 2. *Tibi fidei regula est propriæ conscientiæ instinctus. Ubi hoc scriptum est?* 3. *Fundamentum fidei, si potes, edissere.* Ib. p. 204. Resp. 1. Quomodo verò tu ex traditione extra Scripturam vagante veritatem eam docebis? Experire, ut videamus. Scriptura in regula & fundamento fidei implicitè necessaria omnia ostendit; & notas tradit, ex quibus necessaria explicitè cognosci possunt, ut alibi fusiùs ostendi. 2. Propriam conscientiam fidei regulam esse, nuspiam dixi. Sola revelatio Scripturis contenta fidei regula est. Illam verò se commendare omni conscientiæ, neque adeò alieno sensu, veluti Papæ, Cardinalium &c. sed proprio recipi cum πληροφορίᾳ ad salutem, S. Paulus Rom. XIV. 5. 2. Cor. IV. 2. testatur. Neque adeò propriæ conscientiæ persuasio verbo Dei, sed carbonariæ fidei vestræ opponitur. 3. Fundamentum ergo fidei nunquam tu, Redingi, in Scripturis legisti? Nunquam loco disertissimo Esaj. XXVIII. 16. 1. Cor. III. 11. Ephes. II. 20. ne innumera alia significem, evolvisti? Cujusmodi igitur est, quod traditio tua non scripta propinat, fundamentum fidei? Næ prodis quidvis asserendi libidinem, & inscitiam Christiano homine indignam!

OBIECT. IX. *Ea dogmata, quæ διαῤῥήδην non continentur in Scriptura, sed per consequentiam solam ex ea deducuntur, non ex Scriptura utique, sed sola traditione ecclesiastica*

ſtica cognoſcuntur. Nam dogma per conſequentiam ex Scriptura eductum, non eſt ipſa Scriptura, quia in omni Syllogiſtica conſequentia id, quod concluditur, eſt ἕτερόν τι ἀπὸ τῶν τεθειμένων, *diverſum quid à poſitis. Accedit, quòd in tali conſequentia ſemper una præmiſſa eſt Scriptura, altera rationis, quæ proinde ante traditionem eccleſiæ pro revelata haberi non poteſt.* Reſp. 1. Dogma ex Scriptura per conſequentiam elicitum eſt ipſa Scriptura, teſte Chriſto Matth. XXII. 29. ubi Judæos ignorantes dogma reſurrectionis per conſequentiam eruendum, arguit tanquam ignorantes Scripturas. 2. Concluſio licèt aliud ſit à poſitis, continetur tamen in virtute & valore poſitorum, ſicut definitio continetur in poteſtate & virtute definiti. Neque aliud hîc diſcrimen, quàm quòd intellectus humanus tardior non ſtatim apprehendit, quod in valore verbi ſcripti continetur. Unde quod noſter intellectus diſtinguit ut *diverſum*, divinus intellectus apprehendit ut *idem*. 3. Concluſio ejuſmodi quamvis ſequatur ex una præmiſſa rationis, tamen eam ante eccleſiaſticam traditionem fides apprehendere poteſt, quippe quæ ejuſmodi λογισμὸν & ζήτησιν non excludit. Imò præmiſſa rationis in ejuſmodi ſyllogiſmo nihil eſt aliud, quàm evolutio & declaratio termini ſcripti, ac proinde in tali deductione concluſionis totalis cauſa eſt Scriptura.

EXCIP. REDING: *Concluſio non tantùm, quatenus virtualiter & implicitè in præmiſſis continetur, ſed etiam quatenus explicitè ponitur, eſt de fide. Neque tamen ut talis ſcripta eſt, ſed principio traditionis ex ore Chriſti vel Apoſtolorum dimanantis, vel Conciliaris Eccleſiæ definitionis nititur.* Ib. pag. 204 205. Reſp. Perfunctoriè ſatis reſpondes; accuratiùs, etſi non ſolidiùs, Walenburgii, cœteríque Methodiſtæ veſtri. Neque ſcio, an gregales tui conceſſuri ſint, vel Tridentini etiam ſtatuerint, traditiones, quas Romana Eccleſia venditat, nil aliud eſſe quàm concluſiones explicatas, in verbo ſcripto, ceu præmiſſa, implicitè & virtualiter comprehenſas. Quomodo ſic verbum ſcriptum & traditum ſub eodem genere oppoſitæ ſpecies cenſebuntur? Quòd ſi concluſiones ex Scripturis legitimè deductæ, adeóque ſic explicatæ, traditionum nomine veſtire vobis libet, lis jam non de re, ſed de ſolo nomine erit. Sed veſtrarum tum partium erit, non jactare tantùm, ſed ſolidè demonſtrare, traditiones veſtras dogmaticas, de quibus contendimus, & quas Scripturis contrariari pertendimus, ex verbo ſcripto per legitimam conſequentiam deductis eſſe, & in ejusdem verbi ſcripti poteſtate, virtute & valore contineri. Hic rhodus, hic ſalta.

OBIECT. X. *Pro traditionibus intercedunt Patres. Baſilius de Spiritu S. cap. 27. dogmatibus ſcriptis & Apoſtolica traditione propagatis vim eandem tribuit. Chryſoſtomus in 2. Theſſal. II. multa ſine literis tradita eſſe docet, eadem cum Scripturis fide digna. Auguſtinus de Baptiſmo contra Donat. IV. 24. quod univerſa tenet eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi authoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè credi aſſerit. Et traditionem ac præſcriptionem paſſim urgent veteres.* Reſp. Intelligi ab iis modò tradendi modum, modò traditionem vel

hiſtoricam,

historicam, vel *ritualem* liberam, vel *exegeticam*, de qua non controvertimus; non *didacticam* dogmatis in Scriptura non fundati, uti patet ex circumstantiis, quæ in locis citatis adhibentur. Unde Hieronymus in Haggæum cap. I. *Quæ absque autoritate & testimonio Scripturæ, quasi traditione Apostolica, sponte repetunt & confingunt, percutit gladius Dei.*

EXCIP. REDING: I. *Súntne traditiones, quas tu historicas vocas, humanæ, an Divinæ? Si humanæ, cur Patres dogmata eadem cum Scripturis fide digna, appellant? Si Divinæ, cùm exegeticis eas contradistinguas, didacticæ erunt.* 2. *Basilius l. cit. disertè scribit, dogmata, quæ in Ecclesia prædicantur, partim ex conscripta doctrina, partim ex Apostolorum traditione in mysterio ad nos delata, nos recepisse. Mox cap. 29. plurimas ejusmodi traditiones recenset, & qualescunque eæ sint, certè dogmata, qualia Divinitus inspirari debent, S. Pater appellat.* 3. *Chrysostomus quoque planè ex sententia Tridentini decreti l. cit. ait, Apostolos multa sine literis tradidisse, eadémque fide tam scripta, quàm non scripta digna esse.* 4. *S. Augustinus l. cit. de parvulorum baptismo, fidei utique articulo, loquens scribit, quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi authoritate Apostolica traditum, rectissimè credi. Alibi lib. V. contra Donat. cap. 23. agens de non rebaptizandis hæreticis, ait, multa universam tenere ecclesiam, & ob hoc ab Apostolis præcepta bene credi, quanquam scripta non reperiantur.* 5. *Hieronymus l. cit. loquitur de traditionibus non universis, sed de iis, quæ conficta & sponte reperta, tamen adinstar traditionum Apostolicarum jactantur.* Ib. pag. 205. 206. Resp. 1. Historicas & rituales liberas traditiones, à S. Patribus quandoque commendatas, dico esse humanas, quia Divinitus revelatæ nonnisi in Scripturis reperiuntur. 2. S. Basilii verba *de Spiritu S. cap. 27.* sic habent: Τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν Ἀποστόλων παραδόσεως, διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα. ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς εὐσέβειαν. *Quæ in Ecclesia conservantur dogmata & prædicationes, hæc quidem* (videlicet prædicationes) *ex scripta doctrina habemus: illa verò* (dogmata) *ex Apostolorum traditione in mysterio disseminata suscepimus.* Τὰ κηρύγματα *prædicationes* ei sunt capita & articuli religionis Christianæ, quæ *dogmatum* nomine hodie veniunt: τὰ δόγματα *dogmata* ceremoniæ, instituta, & ritus, quorum non omnibus ratio constat, stylo scripturæ Act. XVI. 4. Ephes. II. 15. Col. II. 14. Si articulos fidei *dogmatum* nomine insignivisset ille, absurdissimè utique scripsisset, illa ex Apostolorum traditione, non ex doctrina scripta nos recepisse. An enim nulli fidei articuli, imò annon omnes scripti sunt? Imò statim Basilius dogmata sua vocat τὰ ἄγραφα τῶν ἐθῶν *consuetudines non scriptas*, quas τῷ Εὐαγγελίῳ καὶ κηρύγματι *Evangelio & prædicationi* opponit. Quin & in enumerandis dogmatum exemplis nulla sunt, nisi quæ ad ritus pertinent. In eorum enim genere ponit conversionem ad Orientem, signum crucis, invocationis in Eucharistia formulam, benedictionem aquæ baptismi & olei, trinam immersionem, genuflexionum, stationem, & similia. Frustra ibi purgatorium, missam, merita, cultum imaginum, invocationem Sanctorum, & similia requiras. 3. Chrysostomus Ecclesiam multa sine literis instituisse, rectè scribit. intelligens scilicet non articulos fidei, sed ritus & ceremonias, ad ordinem & decorum ecclesiæ pertinentes. quas tamen eandem fidem mereri, quam illi merentur, minùs rectè dixit. nisi forte id de generali servandi ordinis & decori præcepto 1. Cor. XIV. 40. intellexit. 4. Augustinus locis citatis

vatis nec de doctrina, seu articulis fidei, nec de Sacramentorum doctrina καθ' ὅλα & secundùm essentiam; sed de eorundem πράξει, exemplis, & circumstantiis quibusdam loquitur. Neque enim dogma ipsum de non rebaptizandis hæreticis, ex traditione, sed ex Scriptura *lib.I. de Bapt. contra Donat. cap.7.* manifestè arcessit, inquiens: *Ne videar humanis argumentis* (authoritatem ipsam ecclesiæ Catholicæ inter humana argumenta referens) *id agere, &c. ex Evangelio profero certa documenta.* Post *lib.II.6. Adferamus,* inquit, *Divinam stateram ex Scripturis &c.* Et *lib.V. cap.23.* disertè: *Scripturarum S. testimoniis non solùm ostenditur, sed planè ostenditur multos Pseudo-christianos, quamvis non habeant eandem charitatem cum sanctis, baptismum tamen communem habere cum Sanctis.* Quid quod S. Augustinus ad Apostolicas traditiones, eo, quo dixi, sensu, refert ea, *quæ & universa tenet ecclesia, & semper inde ab Apostolorum temporibus tenuit?* Vestræ autem traditiones pleræque utraque illa conditione, nonnullæ altera destitutæ sunt. S. Hieronymus in verbis à me citatis agit quidem contra illos, qui traditionum Apostolicarum prætextu aliquid confingunt, ut & vos soletis fictas traditiones Apostolis acceptas referre. Sed vis tamen totius testimonii ejus in verbis *absque authoritate & testimonio Scripturarum,* quæ vim habent argumenti, consistit. Hoc enim sibi vult, hæreticorum esse, aliquid invenire extra Scripturas, & quæcunque proferuntur, ex Scripturis confirmanda esse. Aliàs inepta foret locutio: *quæ hæretici absque authoritate & testimonio Scripturæ sponte repetunt atque confingunt,* rejicienda sunt. Quasi verò aut aliquid hæretici sponte confingere dici possint ex authoritate & testimonio Scripturarum: aut aliquid illi omnino confingere queant non rejiciendum. Quæ præterea Patrum pro traditionibus testimonia *pag.189. &c.* collegisti, vel potiùs ex Bellarmino clepsisti, à Doctiss. Junio *Animadvers. ad Bellarm. Controv. I. lib.IV.7.* solidè discussa, denuo ad incudem revocare nihil attinet.

QUÆSTIO II.

An præter libros canonicos V.T. utrinque receptos, ad canonem etiam pertineant libri Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Ecclesiastici, duo Machabeorum, Baruchi, additamenta ad Estherem & Danielem?

AFfirmat decretum de canonicis Scripturis. Nos negamus sequentibus argumentis.

ARG. I. Libri canonici sunt divinitus inspirati, & sub V.T. scripti à Prophetis, Rom.XVI.26. 2.Pet.I.19. Tales non sunt hi, quippe scripti post Malachiam, qui Canonem Vet. T, clausit & obsi-

S gnavit,

gnavit, Mal. IV. 4. Unde post Malachiam Prophetam nullum fuisse, fatentur Genebrardus & Sixtus Senensis.

RESP. REDING: 1. *Si soli libri Prophetici V.T. canonici sunt, legales, historici, morales canonici quoque non erunt. In sensu verò latiori etiam Machabæorum libros Egesippus Propheticos vocavit. 2. Malachias legem Mosis commendans, numquid propterea canonem V.T. clausit? Atqui etiam post à Machabæis institutum est festum Encæniorum, ab ipso Christo Joh. X. 22. celebratum: & Paulus Hebr. XI. 35. distentos quosdam memorans, ad martyrium septem Machabæorum digitum intendit.* Ib. p. 206. 207. Resp. 1. Propheticus liber est, vel qui prophetias, seu vaticinia rerum futurarum majori sui parte complectitur: vel qui nihil non Divinitus inspiratum comprehendit: vel qui aliquid à Spiritu Dei inspiratum continet. Primo sensu *prophetici* sunt, qui κατ' ἐξοχὴν Prophetæ nuncupantur: secundo sensu reliqui V. T. libri, quos pro canonicis agnoscimus, omnes: tertio, qui aliquid Divinitus revelatum continent. Atque tertio hoc sensu Propheticos dixerit Egesippus libros Machabæorum: dicamus & nos. An propterea canonici sunt? Scilicet, si canonici sunt libri omnes fidelium, qui in rebus fidei Divinitus aliquid cognoscunt. Prophetas igitur in hac quæstione eos nuncupamus, quorum in Ecclesia authoritas in universum indubitata & θεόπνευστος est. quales controversi non sunt. 2. Malachias cap. IV. 4. 5. legis Mosaicæ observantiam, ejúsque commendationem seriam cum promissione Eliæ, seu Johannis Baptistæ connectens, manifestè V. T. canonem clausit. Atque id ipsum quoque S. Theodoretus agnovit, in argumento ejus Prophetiæ scribens, *Mosen primum Divina responsa nobis perscripta reliquisse, Malachiam post omnes* (adeóque postremum) *Divina oracula scriptis mandasse.* 3. Festum Encæniorum nec Divinitus institutum, nec ab authore θεοπνεύστῳ descriptum, nec à Christo, ceu Divinitus institutum, celebratum est. Johannes enim cap. X. 22. Encœniorum equidem, ceu circumstantiæ temporis, quo Christus cum Judæis de persona sua sermocinatus est; non ceu vel instituti Divinitus, vel à Christo celebrati, meminit. Et si Machabæorum liber propterea, quia Martyrium septem fratrum, à S. Paulo etiam insinuatum, memorat, canonicus est: quot Martyrologia, quot authores à S. Scriptoribus citati canonici erunt? Quid argumentis Redingianis futilius?

ARG. II. Libri canonici V. T. ecclesiæ Judaicæ traditi sunt, Rom. III. 2. At libri hi traditi ei non sunt, tum quia nec veteres, nec recentiores Judæi in catalogo suo eos recensent: tum quia canon V. T. confectus est ab Ezra, cujus tempore Apocryphi non extiterunt: tum quia veteres, Hieronymus in prologo Galeato, Epiphanius in hæresi Epicuræorum, Isidorus, quin & ipse Sixtus Senensis, canonem Judaicum recitantes, librorum Apocryphorum non meminerunt: tum quia Hebraicè non sunt scripti: tum denique quia nec à Christo, nec ab Apostolis sunt agniti.

RESP. REDING: 1. *Ita Judæis credita sunt oracula Dei, ut tamen plurima ipsi, ceu latentia sub velamine quodam, non agnoverint, verùm Ecclesia demum Christiana eruerit. Proin Catalogus Esræ, de quo non ex Scripturæ testimonio, sed traditione Rabbinica, ab Ecclesia probata, constat; definitionibus Ecclesiæ non obstat. Neque enim eo definitum est, ne alii posthac libri in Canonem recipiantur. Quid enim, si post confectum illum Catalogum*

repertus

repertus fuisset liber aliquis antea perditus, veluti liber bellorum Domini, &c. an in canonem ille recipi propterea non potuisset? 2. *Neque proin obstat, quòd veteres nonnulli, Hieronymus, Epiphanius, Isidorus, Judaicum canonem recitantes librorum controversorum non meminerunt. Neque enim à Christianis in canonem recipi posse, iccirco negarunt; sed sententiam suam Ecclesiæ judicio submiserunt; quæ etiam fidei articulos quosdam sub Divinæ revelationis modio per aliquot Secula latitantes super candelabro posuit.* 3. *Imò verò libri controversi Hebraicè scripti sunt omnes; Sapientiæ liber à Solomone; Ecclesiasticus à Jesu filio Sirach Hierosolymitano, Hieronymo Præfat. in Proverb. teste: Tobias & Judith ex Chaldæo Latinè ab Hieronymo facti: Machabæorum primus ab Hieronymo Hebraicè lectus.* 4. *Ostende pariter ex S. Scriptura, Mosis, Prophetarum, Regum, aliísque libros à Christo & Apostolis pro canonicis agnitos esse. Ex sola id traditione constat, quam infallibiliter decernere sola Ecclesia potest, sicut etiam in Tridentino Concilio decrevit.* Ib. p. 207-210. Resp. 1. Quomodo Judæis, non utique infidelibus, sed fidelibus, apud quos solos veram Ecclesiam suam Deus conservavit ad Christum usque, credita à Deo oracula S. Paulus dixit, quæ illi nunquam receperunt, pro Divinis & Canonicis nunquam agnoverunt? At libros controversos nunquam illos recepisse, nunquam pro Canonicis agnovisse, adeò certum est, ut ipsimet in dubium revocare non audeatis. Neque quod traditum illis est, ita sub velamine latere potuit, ut demum Christiana Ecclesia erueret, quia traditio apud fideles & receptionem, & usum continuum arguit. Alias frustra Deus tradidisset. Canonem porro collectum & constitutum esse à viris piis, seu Concilio magno Antistitum Ecclesiæ, quod אנשי כנסת הגדלה *viros Synagogæ Magnæ*, necnon בית הדין *domum judicii* (Redingius pro eruditione sua Hebraica *Bethain* & *Reneseth* vocat) moderante Esra, Scriptore etiam *θεοπνεύστῳ*, Patres vetusti, Irenæus *lib. III. 25.* Tertullianus *lib. de habitu mul.* Clemens Alexandrinus *lib. 1 Strom.* Chrysostomus *homil. 8. ad Hebr.* Hilarius & Theodoretus *Præfat. in Psalmos*, aliíque, propitia haud dubiè Judæorum fidelium inde ab Esra traditione, de qua fusè Celeb. Buxtorfius pater *Comment. Masoreth cap. 11.* retulerunt. quæ traditio historica de canone nihil traditioni Pontificiæ de dogmatibus fidei & morum extra canonem patrocinatur. Neque etiam, si libros quosdam perditos postliminio restitui contigisset, Canoni ab Esra collecto assui illi meruissent, quia ita perditi canonici nunquam fuerunt. 2. Nunquam veterum quisquam asseruit, fas esse Ecclesiæ Christianæ libros ante Christum scriptos, à fideli Ecclesia Judaica inde à scriptionis initio in canonicorum censu nunquam habitos, authoritate Canonica donare. Et Canonica authoritate propriè dicta donare sustinuit veterum nemo. Soli Tridentini Patercúli, vel potiùs eorum idolum Paulus III. nefas attentavit, & humanis scriptis Divinam authoritatem arrogare, homo nauci, nullus dubitavit. Neque etiam unquam vel fidei articulus, ad salutem cognitu necessarius, vel liber Canonicus ullus ita sub modio delituit, quin semper in candelabro verbi Dei Scripti eminuerit, micueritque, & à fidelibus etiam agnitus fuerit. Nulla enim extra Scripturam authentica articulorum fidei definitio uspiam extat. 3. De originali apocryphorum idiomate sic pro certo habe. Græcè Scripti sunt libri integri; Sapientia, (cujus author fuit Solomon non verus, sed personatus, forte Philo Judæus, uti apud Hieronymum nonnulli censent) Baruch & Machabæorum posterior; tum, quod est absurdissimum, partes Esther & Danielis. Sapientiam Hieronymus *Prologo in libros Solomonis* testatur, apud Hebræos nusquam esse, & stylum redolere Græcam eloquentiam: Baruch verò *Præfat. in Jerem.* apud Hebræos nec legi, nec haberi. De Machabæorum secundo in Prologo Galeato: *Græcus est, quod ex ipsa quoque phrasi probari potest.* Librum

S 2 Esther

Esther ab editione vulgata corruptum plurimis additionibus, idem asserit: erat autem editio illa Græca. De additamentis Danielis idem: *Apud Hebræos nec Susanna habet historiam, nec hymnum trium puerorum, nec Belis Draconisque fabulas.* Sed & Tobiam & Judith non Hebraicè, sed Chaldaicè Scriptos, & à se translatos testis, idem est. Et tamen pridem textus ille Chaldaicus, quod Canonicorum librorum originali textui, quem Deus ad astruendam ex eodem fidem sua providentia conservat, non accidit, periit. Ecclesiasticum & primum Machabæorum se Hebraicè vidisse, non tamen transtulisse, idem testatur. Proinde id duntaxat, quod Græcè scriptum erat, habemus. En plerosque scriptos Græcè, nonnullos Chaldaicè, Hebraicè paucos, eósque amissos. Canonicum autem Veteris Testamenti textum, populo Judaico fideli traditum, populi ejusdem lingua vernacula scribi, atque illibatum integrúmque in Ecclesia Dei perdurare oportuit. 4. Siccine verò Christum & Apostolos Mosis & Prophetarum libros pro Canonicis agnovisse, non ex ipsa Scriptura, sed ex sola traditione constare? Qui ergo libri sunt *Mosis, Prophetarum, Psalmorum*, qui à Christo testes de se, & impleti implendíque Luc XXIV. 44. inducuntur? Aliine, quàm ii, quos Deus populo fideli Judaico tradidit, quósque ille pro Canonicis & merè Divinis agnovit? Et quam mihi, Redingi, traditionem monstrabis, ex qua, Christum & Apostolos libros controversos in Canonicorum censu habuisse, constet? Nisi forte traditio talis est vox & decretum Tridentinorum aliquot Patrum, vel potiùs Papæ Pauli III. definientis id, quod nec Christus, nec Apostoli, nec vetus saniórque Ecclesia unquam docuit, definivítque.

ARG. III. Neque ecclesia Christiana vetus sive Græca sive Latina pro canonicis eos unquam habuit, quin potiùs sub apocryphorum nomine eos depressit. Judaicum canonem, cujus pars nulla sunt hi apocryphi, laudant Clemens, Melito Sardicensis, Athanasius, Hieronymus, ipsum Concilium Laodicenum.

RESP. REDING: 1. *Ita Clemens, Athanasius, ullique Patres Canonem Judaicum laudarunt, ut controversos ex Canone non excluserint. Quinimò pro iis, ceu Canonicis, aperta testimonia iidem tulerunt.* 2. *Neque Patrum pro singulis libris controversis diserta testimonia desunt.* Ib. pag. 210--215. Resp. 1. Clemens, Athanasius, Hieronymus, ipsúmque Laodicenum Concilium, Canonem librorum κατ' ἐξοχὴν Canonicorum recensentes, non Judaicum Canonem, sed libros Canonicos utriusque fœderis Christianis legendos se recensere testantur. Si præter eos, quos Judæi fideles pro verè Canonicis habuerunt, alios à Judæis non agnitos Canonicos illi censuissent, utique Canonem à Christianis legendum recensentes, illos neutiquam omisissent. Ita Clemens Rom. *Constit. lib. II* 57. lectorem, Christianum scilicet, *ex loco edito legere* jubet *libros Mosis, Jesu Nave, Judicum & Regum, Paralipomenon, Esdram, Job & Solomonem, sexdecim Prophetas. Peractis* verò, inquit, *binis lectionibus de binis libris alius quispiam Davidis Psalmos canat, populus verò initia versuum, quæ dicuntur acrosticha, succinat.* Si vel Judæi fideles ante Christum, vel Christus ipse, vel Apostoli, vel Apostolici viri controversos vel admisissent, vel adoptassent, nunquam eos Clemens reticuisset. Athanasius in Synopsi, πᾶσα, inquit, γραφὴ ἡμῶν χριστιανῶν θεόπνευστός ἐστιν. οὐκ ἀόριστα δὲ, ἀλλὰ μᾶλλον ὡρισμένα καὶ κεκανονισμένα ἔχει τὰ βιβλία. *Universa Scriptura nostra Christianorum Divinitus est inspirata: neque infinita, sed determinata, & in Canonem redacta habet volumina.* Deinceps

Veteris

Veteris & Novi Testamenti libros similiter atque nos, enumerat. Eundem planè Catalogum Hieronymus Epistola ad Paulinum recensens, scribit, *illa* (quæ & nos singula, nec plura, nec pauciora amplectimur) esse *Novi ac Veteris Testamenti volumina, quæ secundùm Majorum traditionem per ipsum Spiritum S. inspirata creduntur, & Ecclesiæ Christi tradita.* Sed & Laodicenum Concilium *Can.59.60.* negans *oportere libros, qui sunt extra Canonem, legere, nisi solos libros Canonicos Veteris & Novi Testamenti*, statim Canonicos eosdem, quos & nos agnoscimus, juxta Dionysii Exigui versionem, nec plures nec pauciores, enumerat. Quid verò multis? Controversos non pauci non tantùm non inter Canonicos numerant, sed ex eorum censu disertis verbis excludunt. Origenes apud Eusebium *lib.VI. 25.* post Canonicorum enumerationem: *ἔξω δὲ τούτων ἐστὶ τὰ Μακκαβαϊκά. Extra hos sunt Machabæi.* nullo loco vel nominatis, vel significatis reliquis. Athanasius in Synopsi: *Ἐκτὸς δὲ τούτων εἰσὶ πάλιν ἕτερα βιβλία τῆς παλαιᾶς διαθήκης οὐ κανονιζόμενα μὲν, ἀναγινωσκόμενα δὲ μόνον τοῖς κατηχουμένοις ταῦτα. Extra hos* (Canonicos V. T. *ἀνεξεταζομένους*) *sunt iterum alia volumina V. T. quæ in Canonem quidem non referuntur, à catechumenis tamen leguntur.* Tum nominat Sapientiam Solomonis, Sapientiam Jesu, filii Sirach, Esther, Judith, Tobiam: Machabæos verò nullo loco, perinde ac si ne novisset quidem. Neque aliter Eusebius ipse *Chronico ad annum 1. Seleuci*; Epiphanius libello *de ponderibus & mensuris*, Hieronymus *Prologo Galeato*, aliique à nobis alibi citati. 2. Patrum testimonia, quæ pro se Redingius pomposè jactat, neutiquam causæ nostræ obesse, imò determinationem controversorum in Canonem receptorum novissimam esse, decimo sexto demum Seculo à Tridentinis paucis cusam, & antiquitati universæ prorsus incognitam, scriptis vernaculis, Othoni Jesuitæ oppositis, fusè juxta ac ἀξιωματικῶς probatum cùm dederim, heic operam ludere non libet. Unum dicam, nutare prorsus argumentationem Redingii, arcessitam ex iis veterum testimoniis, quibus hic vel ille liber controversus vel nudè, vel *Scripturæ* etiam titulo; vel ceu *sacer, Canonicus, Propheticus, Divinus* citatur. Ii ipsi enim, qui eos à Canone fidei disertis verbis removent, hoc subinde modo eos citant. Nec qui liber ita citatur, propterea Ecclesiæ ceu inspiratus per omnia à Spiritu S. in Canonem perpetuum fidei & morum traditus agnoscitur. Aliud nempe est *Scriptura, liber sacer*, aliud Scriptura liber sacer κατ' ἐξοχὴν talis, immediatè per omnia à Spiritu S. inspiratus. Aliud liber *Canonicus* quoad Canonem lectionis, aliud quoad fidem & mores: aliud *Propheticus* ob narrata in eodem vaticinia nonnulla, aliud ob indubitatam authoritatem & Divinam inspirationem in omnibus: aliud *Divina*, in nonnullis, aliud in omnibus. Hoc, non illud librum propriè Canonicum, de quo nos controvertimus, arguit. Sacros autem, Divinos, Canonicos, propheticos eo, quo diximus, sensu, nuncupant oppositè ad apertè prophanos. quo sensu ejusmodi titulos subinde etiam veteres scriptis Patrum, Pontificum & Conciliorum, attribuerunt. Hæc alibi fusiùs discussimus.

ARG. IV. Libi canonici insita habent divinitatis suæ argumenta & signacula. At libri hi controversi non habent, quippe qui suspecta multa habent, mendacia, fabulas, frivola, ἀσύστατα, impia, magica. Ex multis conferantur Sapient. VIII. 19. 20. Ecclesiast. XLVI. 20. Tob. V. 7. 8. VI. 8. Judith. IX. 2. 2. Machab. XIV. 42. XV. 39. cum II. 24. Esdr. VI. 49. Quæ pauca, cujus metalli sint reliqua, demonstrant,

RESP. REDING: 1. *Horrenda temeritas, libros Ecclesiæ judicio probatos, tanquam Canonicos, talem in modum proscindere!* 2. *Quid verò impium Sapient.VIII.19.20. ubi Solomon in sua vel Christi persona prophetice loquens, ait, se sortitum esse animam bonam, cùmque esset magis bonus, venisse ad corpus incoinquinatum? Quid Eccl.s.XLVI.23? Quid Tob.V? Quid Tob.VI.5. ubi fumo cordis ex pisce extracti Divinitus inditur mystica significatio & virtus dæmonis expultrix? Quid Judith.IX.2. ubi conformiter cum Genes.XXXIV.17. Juditha Deum orat vindicem, qui etiam Simeoni gladium vindicem dederit? Locum 2.Machab.XIV. 2. Sixtus Senensis expedivit. Librum Esdræ ipsa Tigurina Biblia inter Canonicos numerant. Et tu ei impia impingere non dubitas.* Ib. pag.214. Resp.1. Ecclesiæ Tridentinæ, vel Conciliabuli novissimi paucorum Episcoporum Italorum, eorúmque imperitissimorum, contra fas omne & consensum veterum, judicio probatos libros ibi impietatis, fabularum, mendaciorum &c. arguere, ubi ea manifestè extant, nulla equidem temeritas est. Tibi erroribus imbuto, incocto ita videtur: non bonis, doctis, cordatis, scapham scapham, & ligonem ligonem appellare suetis. 2.Sap.VIII.19.20. nec Solomon, nec Christus, sed Judæus quispiam Pythagoricus apertè μετεμψύχωσιν Pythagoræ tuetur. Ecclesiast.XLVI. 23. author libri ejus, deceptus specie verborum, quæ 1.Sam. XXVIII.15.16. extant, necromantiæ velificatur. Tobiæ V.7--18. & VII.2. personatus ille Angelus mentitur, se esse Azariam, Ananiæ M. filium, ex filiis Israël, ex tribu Nephtali, & civitate Nineves. Neque impietate magica medicina ista à Medico eo commendata, qua incensa jecore piscis dæmonium fugari cap.VI.8. &c. suasit, caret. Nam vel Divinitus inditam fumo illi significationem mysticam, vel virtutem supernaturalem dæmonii averruncam eidem inhæsisse, frustra Redingius asserit. Alia longè pellendorum dæmonum media Christus Matth.XVII. 21. insinuat. Judithæ cap.IX. 2.12--18. coll. cum cap.VIII.8. Judith & inducitur & laudatur non obscurè approbans facinus Simeonis & Levi, à Spiritu S. Genes.XLIX.5.6.7. exsertè damnatum; quin & ipsa Deum, ut facinoris damnati authorem, alloquitur. Taceo ejusdem lenocinium minimè pium, mendacio, perjurio ac profanatione nominis Divini cumulatum, capitibus IX.X.XI. Sed & 2.Mach. XIV.42. minimè pium est, quòd laudatur Razias se ipsum interficiens. qua causa motus S.Augustinus *de Civit. D. lib.XVIII.36.* eundem librum ex Catalogo Canonicorum expunxit. Quartum Esdræ nunquam Canonicos inter Tigurina Biblia retulerunt, Retulit tamen non obscurè Genebrardus, à Bellarmino propterea increpitus.

ARG. V. Christus totum V.T. distribuit in Legem, Prophetas & Psalmos, Luc. XXIV. 44. Cùm verò è Prophetarum classe apocryphi isti excludantur, inter legalia & Psalmos multò minùs locum invenient.

RESP. REDING: 1. *Pari ratione universos libros historicos, utpote nec sub lege, nec sub Prophetis, nec sub Psalmis comprehensos expunxeris.* 2. *Neque Christus ibi V.T. divisionem insinuat, sed, quibus in libris de se scriptum sit, nudè commemorat.* Ib. p.214. Resp.1. Historici quo sensu sub Propheticis contineantur, alibi diximus. Scripti nempe ab iis sunt, qui Prophetiæ dono pollebant, licet ad prophetandum ita, uti Prophetæ κατ' ἐξοχὴν dicti, vocati non fuerint. 2. An ergo in libris historicis nihil de Christo scriptum ais? An nihil in iis δεῖ πληρωθῆναι *quod deceat impleri*, continetur? Atqui Christus simpliciter πάντα *omnia*, quæ impleri decet, memorat; eáque ad *legem, Prophetas & Psalmos*, distinctione omnium V. T. librorum apud Hebræos recepta, reducit.

ARG. VI.

ARG. VI. Concilio Tridentino non fuit fas annumerare canonicis, quos ecclesia pro canonicis nunquam habuit. Vel enim hoc fuit authoritatis illius Concilii, vel fidelitatis. Non prius, quia non majori authoritate pollebat quàm vetus. Non posterius, quia Ecclesia Tridenti collecta non fuit fidelior Ecclesiæ veteri. Neque ecclesia posteriorum temporum pejor & corruptior, testis fieri potuit canonicæ librorum authoritatis, quorum testis fieri non potuit ecclesia prior & purior, & documentis argumentísque abundantior.

RESP. REDING: 1. *Imò libri illi antiquitus pro Canonicis habiti sunt.* 2. *Pro libris hisce controversis, tanquam Divinis, Orthodoxi Patres ex traditione ab Apostolis accepta jugiter testimonia tulerunt. Illa tamen traditio sub modio latebat, donec per authoritativam Conciliorum Nicæni, Carthaginensis, Florentini, Tridentini definitionem supra Ecclesiæ candelabrum poneretur.* Ib. pag. 214. 215. Resp. 1. Quomodo antiquitas Conciliis Oecumenicis prior pro Canonicis libros eos habuit, quorum Divinitatem sub modio tum latuisse, scis? 2. Quid verò hic traditionem Apostolicam memoras, & quidem simul sub modio ad Concilia usque latentem, simul ab Orthodoxis Patribus jugiter testatam? Næ flas simul sorbésque. Mirum sanè, Apostolos sub N. T. alium Canonem V. T. tradidisse, quàm fuit unquam illi Ecclesiæ traditus; & tradidisse id, cujus in scriptis eorum nec vola nec vestigium extat, quódque traditum ab iis esse, nemo etiam S. Patrum prodidit. Quòd si talis traditio in Ecclesia recepta fuisset, ut Apostolica, tot Patres in exponendo V. T. Canone Hebræos, traditioni huic adversantes, secuti non essent, quod tamen fecisse eos, Bellarminus ipse ultro fatetur. 3. Nec Nicænum, nec Carthaginense, nec Florentinum Concilium traditionem illam sub modio latentem supra candelabrum Ecclesiæ statuerunt. Solis Tridentinis Paterculis in fæce illa mundi tam beatis esse contigit, ut *per authoritativam definitionem*, sic enim loqueris, quod antehac nec erat, nec sub modio latebat, candelabro imponeretur, majorem sic & fidelitatem & authoritatem, quàm quæ Christi, Apostolorum, totiúsque præcedentis Ecclesiæ fuit, sibi arrogantibus, non sine inauditæ temeritatis crimine. quæ argumenti vis fuerat.

ARG. VII. In ipso Concilio divortium fuit de iis libris quatuor sententiarum, uti videre est apud Historicum lib. II. Aloysius Catanæus contenderat, duplicem librorum seriem fieri oportere, ita ut in una collocentur soli sine controversia canonici, in altera reliqui, citans pro se Augustinum, Gregorium, Hieronymum, Cajetanum. Hic sanè cum suis in Concilio asseclis noster fuit. Qui triplicem fieri seriem expetierunt, non minùs nostrarum partium fuerunt. Qui catalogum librorum simpliciter poni sine ulteriore mentione cupierunt, nostri etiam fuerunt.

RESP. REDING: 1. *Ita Suavis tuus finxit. Aliter Pallavicinus, à Bertrando nimirum & Seripando divisionem propositam, sed à nemine laudatam esse.* 2. *Posito, partitiones ejusmodi in congregatione propositas esse, quid hoc ad rem? Omnes Theologi illi parati erant sententiam suam Concilii definitioni subjicere.* Ib. pag. 215. Resp. 1. Suavis meus ita affirmat. Pallavi-

Pallavicinus tuus nec negat,nec affirmanti dicam mendacii ullam impingit; imò narratione sua Suavis narrationem confirmat.Narrat enim, *Histor. C. T.lib.VI.11:4.* Bertranum ac Seripandum,Præsidem Concilii utrumque,proposuisse: *An expediret sacros libros in duas classes partiri; alteram eorum,quæ ad promovendam populi pietatem pertinent,& propterea ab Ecclesia recepti sint tanquam boni,cujusmodi sint Proverbiorum & Sapientiæ libri,nondum ab Ecclesia probati tanquam Canonici: alteram eorum,quibus fidei dogmata innituntur.* Addit,Seripandum per libellum eruditissimum ea gratia scriptum promovisse sententiam, qua divisio suadebatur: sed *sua specie Patres non allexisse,nec laudatorem invenisse.* Cæterùm proponente ita,quin & promovente divisionem Seripando, quis dubitet sententiarum illa divortia, quæ Suavis memorat, Theologos distrahere potuisse? Neque obstat, quòd aliter animatos fuisse Patres, Pallavicinus innuit. Illi enim plerique omnes rerum rudes, molestiam talia exactiùs trutinandi subterfugientes,nodos à Theologis fixos secare quàm solvere maluerunt. 2. Theologorum porro erat rem sibi compertam una cum aliis definire, non indoctorum Episcoporum lubricæ definitioni subjicere.

ARG. VIII. Denique non desunt inter Pontificios, nominatim Montanus,Sixtus Senensis, & alii, qui decretum hoc Concilii controversum faciant,negéntque eo sensu accipiendum,quò vulgò accipitur.

RESP. REDING: *Montanus in Tridentina Synodo novum librorum illorum examen instituendum esse, apertè negavit. Sixtus Senensis verè disputat quidem, an appendix libri Esther decreto Tridentino contineatur. Sed judicium tamen suum Ecclesiæ judicio subjecit.* Ib. pag.215. Resp. Prudenter satis Montanus,ratus haud dubiè,non cudendum esse novum Canonem,sed inhærendum veteri,ab universa fidelium Judæorum & Christianorum ecclesia approbato. Sixtus verò Senensis *Biblioth. S. lib. I.* simpliciter negat, Canonem Tridentinum intelligendum esse *de laceris quibusdam appendicibus, & pannosis additamentis, à quovis incognito authore temerè appositis, & utcunque insutis.* inter quæ Esteræ additamenta disertè refert,nullo judicii ad ecclesiam relati apice.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Libri hi controversi ante Christum in canonem recepti sunt. Tobias & Ecclesiasticus in Synodo Hierosolymitana coacta tum, cùm vertenda esset S. Scripturæ in Græcum,tempore Eleazaris A.M.3860.Cæteri A.M.3950. in alia Synodo Hierosolymitana,coacta ad probandos Pharisæos sub Hircano.* Resp. Genebrardus, Grezerus, Bailius, Serarius, aliique similes bonæ famæ decoctores, quos ipsi Papistæ candidiores refutant,hoc temerè finxerunt. Si Synodi hæ quidquam tale statuerunt, cur utroque posteriores Philo & Josephus numerum librorum 22.retinuerunt? Cur veteres, quorum testimonia sunt in Thalmude,rejecerunt? 2. Ne dicam,Synodis illis post finitum Prophetiæ donum integrum non fuisse,authores non Prophetas recipere in Canonem.

EXCIP. REDING: 1. *Cave,ne bonæ famæ decoctorem tu audias. 2. Testimonium negativum Josephi & Philonis ne teruntium valet. Neque illi adversus posteriorem Catalogum* quid-

quidquam statuunt, sed ab eo tantùm abstrahunt. Et Josephus lib.I. contra Apionem non negat, controversos libros fide dignos esse, sed tantùm, simili cum reliquis viginti duobus fide dignos esse. 3. *Egregium verò Thalmudis impii testimonium. Et tamen Rabbini in utroque Thalmude plures Ecclesiastici gnomas citant.* 4. *Finito prophetiæ strictè sumptæ dono, libros controversos S. Patres Propheticos vocarunt. Nempe etiam post Urim & Thummim vel certè Bathkol, id est, filius vocis, viguerunt: per quæ oracula Judæi, qui libri Divini essent, percontari potuerunt.* Ib. p.215.216. Resp.1. Cavendum mihi non fuit, ne bonæ famæ decoctorem audirem. Audivi enim post multos alios decoctorem, sed non decoctor. 2. Testimonium negativum validè arguit, ubi testimonium dicendum fuerat. At Josepho instituenti Canonem librorum Divinorum recensere, testimonium pro controversis dicendum omnino fuerat, siquidem in Divinorum censu eos habuisset. Neque illi à posteriore Catalogo abstrahere potuissent, quia sic non verum perfectúmque populi Judaici Canonem recensuissent, sed pessima fide eundem mutilassent: quin imò apertè mentiti essent. Negat enim Josephus *lib.I. contra Ap.* esse apud Hebræos *μυριάδες τῶν βιβλίων infinitos libros* Canonicos, & asserit, apud eos esse *δύο μόνα εἴκοσι βιβλία τὰ δικαίως πεπιστευμένα solos duos & viginti libros, quorum justè fides admittitur*; eósque ordine ita numerat, ut ab iisdem excludat reliquos post Artaxerxen scriptos, adeóque controversos etiam. An igitur de controversis Redingius dixerit, eorum *fidem non justè admitti*, quod de iis Josephus dixit? Imò subjicit idem: *τοσούτου αἰῶνος ἤδη παρῳχηκότος οὔτε προσθεῖναί τις οὐδὲν, οὔτε ἀφελεῖν αὐτῶν, οὔτε μεταθεῖναι τετόλμηκε. Tanto Seculo jam præterito neque adjicere quicquam aliquis*(viginti duobus)*nec auferre, nec transferre præsumpsit.* Non igitur etiam Synodus illa Hierosolymitana gemina præsumpsit. Et quomodo propriè & *κατ᾽ ἐξοχὴν* Divini, Canonici sunt controversi, de quibus, utpote post Artaxerxen scriptis, idem Josephus: *πίστεως οὐχ ὁμοίας ἠξίωται τοῖς πρὸ ἑαυτῶν, prioribus* (viginti duobus) *simili fide digni non fuerunt.* An quod Divinum, Canonicum, propheticum propriè est, similem cum reliquis Divinis, Canonicis, propheticis propriè dictis fidem non meretur? Quò te, Redingi, ineptiæ tuæ abripiunt? 3. Thalmudis judicio equidem nulli stamus. Si tamen Synodi Hierosolymitanæ Canonem Esdræ auxissent, ratio dici nequit, cur eosdem Magistri vetustissimi obelo confixuri fuerint. Et quot Canonicos habebimus, si singuli in Thalmude citati Canonicorum Catalogo inserendi sunt? 4. Quo sensu *Propheticos* nonnullos veteres dixerint, supra explicavimus. Quæ verò de *Urim* & *Thummim*, nec non בת קול *Bath Kol*, seu *Filia* (non *filio*. בת enim fœmininum esse, discere ex Grammatica poteras) *vocis* scribis, levitatem potiùs quàm soliditatem ullam produnt. *Posuerunt*, inquis, *Judæi post cessans prophetiæ donum, per ea oracula percontari libros Canonicos.* Sed quis Hebræorum, quis Christianorum veterum testis est, percontatos esse? Quis, oracula ejusmodi requisita respondisse, Canonicos esse, quos nos apocryphos statuimus? Quinimò Hebræorum veterum plerorumque constans assertio est, Urim & Thummim sub Templo secundo vel prorsus non fuisse, saltem quoad usum & responsa Divina ex illis elicita, quæ anima eorum fuerunt; vel certè ad breve duntaxat tempus durasse, quandiu scilicet Viri Prophetici, extraordinario Spiritus S. afflatu acti superstites in Ecclesia fuerunt. In Codice Sota *fol.*48. *col.*2. sic legere est: משחרב בית המקדש ראשון בטלו ערי מגרש ופסקו אורים ותומים ופסק מלך מבית דוד *Ex quo vastata est domus Sanctuarii prioris, cessarunt civitates refugii, Urim & Thummim, & Rex de domo Davidis.* In Medrasch Schir Haschirim *ad Cantic.VIII.8. f.*38. *col.*2. quinque Templo secundo defuisse dicitur, puta *Ignem Cælestem, Oleum unctionis, Arcam, Spiritum S. Urim & Thummim.* De Bath-

Kol lubrica ſatis ſunt, quæ habent Hebræi. quorum diſcordes ſententias Celeb. Buxtorfius *Lexic. Thalmud. pag.* 320. *&c.* aliique referunt. Rei dubiæ multis modis tanti momenti cauſa ſuperſtrui nequit.

OBIECT. II. *In N.Teſt. citantur quidam ex iis libris. Ergo ſunt canonici.* Reſp. 1. Etiam Aratus, Menander, Epimenides, minimè canonici, citantur. 2. Aliud eſt citare, aliud ſimilia adducere. Dixit Chriſtus ad Paulum Actor. IX. 5. *Durum eſt adverſum ſtimulum calcitrare.* Idem Terentius habet in Phorm. Act. I. Sc. 1. An ideo Chriſtus citavit ex Terentio? 3. Quæ allegantur ab adverſariis, tanquam citata ex apocryphis, eadem in aliis canonicis habentur, ex quibus proin potiùs quàm ex apocryphis Apoſtoli citaverint.

EXCIP. REDING: 1. *Qui teſtimonio uti vult vel ad hominem, vel quod alicujus ſit ponderis, authoritatem habere debet apud eum, qui convincendus eſt. Sic igitur etiam v.g. teſtimonium de Martyrio fratrum ex Machabæorum hiſtoria à S. Paulo Hebr. XI. 35. citatum apud eosdem Hebræos authoritate ſua pollere debuit. Quod ibi magis locum habet, ubi citantur teſtimonia ad probandam rem lumen naturale excedentem. veluti Matth. XIII. 4. XXVII. 43. Rom. XII. 34. videre eſt. 2. Quinimò S. Patres libros controverſos ut Divinos, legales, Propheticos citant. Ib. pag.* 216. 217. Reſp. 1. Pari ratione Propheta ille Cretenſis, & Græcorum ſcriptores atque Poëtæ à ſacris ſcriptoribus citati Canonica authoritate pollebunt: ad quod nihil tu reſpondes: Neque quævis authoritas Canonica authoritas eſt; neque ex re teſtata de teſtis authoritate ſemper judicandum. *Licet*, ita ſapienter S. Auguſtinus *quæſt. in Num.* 20. monet, *Divinæ authoritati unde voluerit, quod verum invenerit, teſtimonium ſumere: ſed non omnia, quæ ibi ſcripta ſunt, accipienda confirmat.* Sed & diſpar ratio eſt eorum, quæ lumen naturale excedentia ex authore quopiam citantur, & apud eundem authorem, ſaltem quoad teſtimonii ſenſum, primò & originaliter teſtata ſunt. Nil tale ex libris controverſis à Scriptoribus Canonicis citatum reperias. Nam narratio quidem de Martyrio fratrum fidei articulus naturale lumen excedens non eſt: & quæ de Chriſto Dei filio, nec non conſilio Dei imperſcrutabili citata ajunt, ante ſcriptos eos libros in verè Canonicis libris teſtimonium clariſſimum habent. Accedit, quòd iis locis, quibus controverſos citari aſſerunt, Apoſtoli nullo ſigno ſe citare aliquid indicant, quod aliàs ſæpius faciunt, ſed ſimpliciter ſua verba uno contextu continuant: quódque, ſi maximè citaſſent Apoſtoli, facilè evinci poſſit, ex Canonicis potiùs quàm controverſis citata eſſe, uti loca Matth. XXVII. 43. cum Pſal. XXII. 9. Rom. XI. 34. cum Eſaj. XL. 34. Jac. I. 10. IV. 14. 1. Petr. I. 24. cum Eſaj. XL. 6. nec non Hebr. XI. 5. cùm Geneſ. V. 24. contendenti liquet. Neque etiam vox illa ἐτυμπανίσθησαν *diſtenti ſunt* Hebr. XI. 35. in Machabæorum libro uſpiam occurrit. 2. Quid verò Patres nobis obducis, ubi de ſcriptoribus Canonicis ſermo eſt? Et tamen Patres ſicut controverſos, ita alios frequenter citant, quos ipſi vos pro Canonicis non habetis; quin & iidem libros hos magnificè citant, quos alibi extra Canonicorum cenſum referunt. quod fuſiùs alibi ediſſeruimus.

OBIECT. III. *Vetus eccleſia Chriſtiana pro canonicis habuit, nominatim Canon 47. Synodi Carthaginenſis III. confirmata in ſexto Concilio Generali; Innocentius I. Gelaſius, Auguſtinus, qui libros hos disertè Divinos & canonicos nuncupârunt; Florenti-*

num

num Concilium &c. Resp. 1. Patres Carthaginenses non habuisse suum catalogum continuata traditione ab Apostolis, patet vel inde, quòd in Concilii Laodiceni antiquioris catalogo libri hi controversi non extant. 2. Canon allegatus est παρένθετος, quia Bonifacii Papæ meminit, qui eo tempore Papa nondum fuit. Unde Surius Carthusianus canonem hunc non Synodo Carthaginensi tertiæ, sed septimæ vindicat. 3. Sed & canon ille, aliique Patres nonnulli libros illos controversos ponunt in canone; non propriè, verùm æquivocè sic dicto, non fidei, sed lectionis ecclesiasticæ, qui ex usu & instituto ecclesiæ præter libros irrefragabiliter divinos admisit etiam non divinos, humanâ authoritate, propter nonnullam eorum utilitatem, & quia Judæi Hellenistæ, quamvis renitentibus Hebraizantibus, qui Hierosolymis residebant, nonnihil iis detulerant, consecratos. Argumento est, quòd Hieronymi canonem, à quo apocryphi exclusi sunt, sequentibus temporibus, quoties accuratè locuti sunt, admiserunt Gregorius Romanus, transscriptores & promulgatores Bibliorum omnium per Occidentales Ecclesias, quibus præfixus Prologus Galeatus, Glossæ Ordinariæ & Decreta, Damascenus, Hilarius Arelatensis, Massilienses, Radulphus, Lyranus, Sarisberiensis, Abulensis, Cardinalis Ximenius, aliique plurimi. Eandem distinctionem in Concilio ursit Aloysius Catanæus. 4. Florentinum Concilium ἐν οὐδενὶ ἀριθμῷ habemus. Quamvis parum etiam illud adversariis faveat. Nihil enim de eo invenitur in actis editis à Crabbio, Surio, Nicolino, Joverio. Et post illud Anthonius Florentinus Archiepiscopus, qui Concilio interfuit, apocrypha pertinere ad canonem negavit. Fuit igitur non Concilii constitutio, sed Papæ Eugenii IV. peculiaris post finitum Concilium ad Armenos institutio.

EXCIP. RADING: *1. Synodus Laodicensis illos duntaxat libros, de quibus nulla in Ecclesia dubitatio fuit, in Canonem retulit. Carthaginensis dubios, re penitiùs discussa, iisdem addidit. Nec propterea Canon ille spurius est, quia Bonifacii meminit, utpote in quo plurium Synodorum Carthaginensium Canones coagmentantur. 2. Qui Hieronymi Canonem referunt, non iccirco eundem probant. Aliud enim est referre Canonem ante Concilium Carthaginense scriptum: aliud eundem probare. Et plures forte etiam Carthaginensem Canonem ignorarunt. 3. Florentini de Canonicis libris decreti autographum in ipsa Tridentina Synodo exhibitum est; ostensúmque, Synodum eam durasse ad A. 1442. usque.* Ib. p. 217. 218. Resp. 1. Ergone de authoritate controversorum inde ab eorum origine ad Carthaginense Concilium usque à fidelibus ipsis, quin & tot Concilii Laodiceni Patribus sanctissimis, dubitatum? Unde igitur Carthaginenses authoritatis indubiæ documenta mutuati sunt? Nam Apostolicæ traditionis eousque latentis nec vola nec vestigium uspiam apparet. Neque etiam eam quæstionem in Concilio hoc ventilatam, & dubitationem discussam idoneis argumentis liquet. Si tamen ventilata est, cur majus pondus definitio habet in

 hoc

hoc Canone, quàm quod habet in Canone XXVI. ubi primæ Sedis Episcopus *princeps Sacerdotum* appellari vetatur. Ob quam solam causam Baronius *ad A.692.* Synodum eam à Spiritu S. congregatam esse, fortiter negat. Ne dicam, Concilii hujus authoritate, siquidem in eo de Canone propriè dicto sermo esset, æquè probari, tum tertium & quartum Esdræ Canonicos esse; quia *Esdræ* nomine, non distinctis libris, quatuor Esdræ libri eo tempore intelligebantur; tum Machabæos Canonicos non esse, quia in nullo Græco codice vel impresso, vel manuscripto (Originalis verò Latina editio periit) recensentur. Et satis de νοθείᾳ Canonis illius constat, si in eo plurium Conciliorum Canones coagmentantur. Nam vos non quodvis Carthaginense, sed tertium in causæ subsidium advocatis. Cur verò silentio, Redingi, præteris id, in quo rei arx sita est, nimirum Carthaginenses Canonem *Lectionis* Ecclesiasticæ, non *fidei* definivisse? Scilicet hic tibi aqua hæsit. Sanè etiam Aristenus vetus interpres Canonis observavit, libros à Carthaginensibus in Canonem receptos τοῖς ψευδεπιγράφοις τῶν ἀσεβῶν βιβλίοις *falsò scriptis impiorum libris* opponi. 2. Hieronymus ipse non tantùm Canonem suum retulit, sed probavit etiam. Nam in epistola ad Paulinum, post recensitos eos libros, subjicit: *Oro te, frater charissime, inter hæc vivere, ista meditari; NIHIL ALIUD nôsse, NIHIL quærere, nonne tibi videtur jam in terris regni Cœlestis habitaculum?* Præfatione in libros Solomonis idem testatur, libros, quos Apocryphos nos vocamus, legi ab ecclesia, sed non recipi inter Canonicos. Et valere eosdem ad dogmatum ecclesiasticorum confirmationem, negat. Eodem modo, quotquot Canonem ab Hieronymo narratum probatúmque receperunt, quin & Bibliis suis pro galea præfixerunt, animatos fuisse, in vernaculo scripto abundè probatum dedi. 3. Quo porro jure Eugenii Papæ Instructionem, quam & ipsam, quatenus Jacobitas spectat, & Catalogum librorum Canonicorum recenset, spuriam, & fraude Caranzæ in Tridentini Concilii gratiam suppositam esse, eodem scripto vernaculo *pag.247.* irrefragabiliter demonstravi, pro Concilii Tridentini decreto vendites, videris ipse. Neque ego Bullam Eugenii in Concilio Tridentino à Cardinalibus Montano & S. Crucis productam esse, ignoraveram. Sed ab Episcopis Clodensi & Castelli-Maris eandem νοθείας validissimis argumentis postulatam esse, æquè mihi constat. Ita ex meris fraudibus Papatus vester consutus est.

OBIECT. IV. *Libri apocryphi continuant ecclesiæ historiam, quæ aliâs inde à captivitate maneret interrupta. Ergo à Canone excludendi non sunt.* Resp. 1. Libri Tobiæ & Judith, nec non fragmenta de Susanna, Bel & Dracone multis non immeritò videntur *dramatici* potiùs, quàm *historici*, quia apud temporum istorum scriptores, præsertim Josephum, earum, quæ in iis narrantur, rerum nulla fit mentio. 2. Machabæorum libri aliquid conferunt, sed quod ex aliis historicis planiùs haberi potest. Non dicam, primum eorum librum, qui Hieronymo *Pastor* vocatur, ἀπὸ παστάδος, seu παστίδος ab *atrio* ita dictum, quia de tyrannide Ptolomæi Philopatoris insignem historiam, longè præferendam secundi Machabæorum compendiis, inchoat, vulgò omitti. 3. Neque etiam libri continuantes historiam sacram, hoc nomine pro canonicis habendi. Aliâs etiam Eusebius, aliique historiam N. Test. continuantes, in censum canonicorum vocari deberent,

EXCIP.

Excep. Reding: 1. *Siccine Josephi, Judæi notorii ac perfidi deceptoris, de historia Tobiæ, Judithæ, &c. silentium tot S. Patrum, Conciliorum authoritati, & Ecclesiæ traditioni prævalere, Calvinisticus ille spiritus decernit?* 2. *Ac præterea nulla authoritate nixus tertium Machabæorum librum secundo præfert?* Ib. pag. 218. Resp. 1. Non ego Josephi, post scriptores sacros omnium de historia Judaica scriptorum diligentissimi, & φιλαληθεστάτου, quem Sozomenus *Histor. Eccl. lib. I. cap. I.* ἀξιόχρεων μάρτυρα τῆς περὶ Θεοῦ ἀληθείας *testem de vero Dei verbo locupletissimum* appellat, non aliam ob causam Redingii similiúmque odio flagrantis, quàm quia fabulis & mendaciis suis faventem non reperiunt; in re historiam Judaicam, non fidei articulum concernente, silentium S. Patrum, Conciliorum, Ecclesiæ Christianæ authoritati, sed Tridentinæ cum S. Patrum, Conciliorum, & Ecclesiæ fidelis Judaicæ & Christianæ sensu è diametro pugnanti definitioni opposui. Saltem veritatem historicam eorum, quæ in fragmentis Estheris & Danielis narrantur, non primus ego in dubium revocavi, sed pridem Julius Africanus apud Eusebium *Histor. Eccl. VI. 31.* nec non Hieronymus in *Præfat. ad Daniel.* ubi *fabulas* appellat; & nuper etiam Sixtus Senensis vester, uti supra vidimus. 2. Historia tertii Machabæorum & antiquior est historia primi & secundi; & purior longè historia secundi, qui totus notoriis erroribus scatet. uti in loco comprobavi. Cœtera, in quibus responsionis meæ robur consistit, alatus prætervolasti.

QUÆSTIO III.

An vulgata versio Latina in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus & expositionibus pro authentica haberi debeat, ita ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat?

Affirmat decretum de editione & usu Sacrorum Librorum. Addit declaratio Cardinalium ad commendationem illius decreti: *Etiam dicendum est, quòd ne vel periodus, vel una clausula, vel dictio aut syllaba, jotáve unum repugnat in veteri vulgata Linguæ Latinæ editione.* Nos, etsi vulgatam editionem suo in pretio habemus, tamen authenticam esse negamus. Etenim

ARG. I. Editio authentica proficisci debet ab authore θεοπνεύστῳ, quia nemo purus homo adornare potest ejusmodi editionem, quæ ne uno quidem apice deflectat à mente Spiritus Sancti, adeóque sit verè authentica. Atqui vulgata editio ab authore θεοπνεύστῳ non est profecta. Sive enim ejus authores statuantur sancti homines nascentis & purioris Ecclesiæ, sive Hieronymus solus, sive anonymus quidam, qui à nonnullis

in ipſo etiam Concilio Hieronymianam & veterem Italam in unam conflâſſe putatur, ſive Sixtus IV. ſive Clemens VIII. qui veterem uſitatam in eccleſia multis modis inflexerunt: nemo ex illis Θεόπνευστος fuit. Quin ipſe Hieronymus negavit, ullum interpretem Spiritu Sancto afflante locutum eſſe.

RESP. REDING: 1. *Si nullus Scripturæ interpres θεόπνευστος eſt, quæ erit Reformationis veſtræ, quæ Bibliorum Tigurinorum authoritas?* 2. *Licet privatus nemo θεόπνευστος ſit, Eccleſiæ tamen univerſæ Spiritus S. aſſiſtit, cujus proin approbatio eam infallibilem reddit.* Id. Tract. II. pag. 219. Reſp. 1. Cùm reformationis noſtræ norma & amuſſis unica fuerit infallibile Dei verbum, atque illud ipſum etiam quoad materiæ ſubſtantiam in Tigurinis Bibliorum editionibus reperiatur, utrorúmque authoritas quæ ſit, abundè liquet. Major utique eſt authoritas ſecundùm verbum Dei reformantium, quàm contra verbum Dei deformantium. 2. Neque Eccleſiæ, quam (veram ſcilicet, & quandiu talem) aſſiſtens Spiritus Dei in vera fide & pietate ita conſervat, & confirmat, ut tamen in pluribus etiam aberrare, quandiu hic militat, poſſit; approbatio efficit, ut verſionis author ante approbationem merè humanus, poſt eam vel ipſe, vel ejus verſio quoad rem & verba θεόπνευστος reddatur. Neque humanum opus Divino Canoni planè reſpondere Divina perfectione poteſt; neque Eccleſia Divinum judicium perfectione Divina ex eodem Canone Divino fecit unquam, vel facere etiam potuit. Multò minùs Tridentina, nec vera Eccleſia, nec approbans verſionem præſentem, ſed demum inpoſterum recognoſcendam, mutandámque, & quomodo recogniturі mutaturique ſint novi Critici, prorſus ignaram. Certè etiam ipſorum Pontificum, Sixti V. & Clementis VIII. approbationes ſecutæ prorſus contrariæ fuerunt. Innumeras enim vulgatæ verſionis lectiones Sixtus approbavit abolevítque.

ARG. II. Authenticum eſt, quod manat ab authoribus ipſis. Ita inſtrumentum authenticum eſt, finitore Paulo, Ulpiano, aliiſque ICtis, *originale*, quod ab authoribus modo incorrupto ad nos pervenit. Atqui vulgata editio Scripturæ ab authoribus ipſis Scripturæ non manavit, ſed potiùs editio Hebraica Veteris, & Græca Novi Teſtamenti, quæ utraque ad nos incorrupta pervenit.

RESP. REDING: *Vulgata verſio authentica eſt non quidem quoad characteres externos, qui ab hominibus θεοπνεύστοις non proceſſerunt; ſed quoad ſenſum à Spiritu S. inſpiratum, & in Eccleſia Dei interruptè conſervatum. Alias nec veſtra Biblia, quorum characteres non ii ipſi ſunt, quibus amanuenſes Dei Scripturam conſignarunt, vera Biblia erunt: neque uſpiam in mundo vera Biblia reperientur.* Ib. pag. 119. Reſp. 1. Sive *authenticum* eſt illud, quòd Originale, ſeu totidem literis in eodem idiomate vel ab authoribus ipſis, vel ab amanuenſibus conſignatum, incorruptum ad nos pervenit; ſive, quo ſenſu etiam Juriſconſultus Julianus *tract. de fide*, authenticum definit, quod ſupremam in judicio & *αὐτόπιστον* authoritatem habet, ita ut à nemine ullo prætextu, erroris puta vel mutationis, rejici, aut in quæſtionem jure vocari poſſit; neutro ſenſu vulgata veſtra authentica dici poteſt. Non priori, quia in diverſo idiomate, diversíſque adeò quoad ſpeciem vocibus, characteribus & ſignis conſignata eſt. Non poſteriori, tum quia non eſt *αὐτόπιστος*, ſed

fidem

fidem omnem sibi aliunde, à fontibus scilicet, Hebraico veteris, & Græco Novi Testamenti idiomate, in quo utrumque ab authoribus primitus conceptum est, conciliat: tum quia innumeris mendis laborans, exquisitam ex fontibus emendationem postulat. 2. Sensum Divinitus inspiratum, & in versione ea confirmatum vel ad fundamentum articulósque fidei in ea comprehensos, vel ad singulos apices refers. Si prius, nulla versio tam mala est, quin eo sensu authentica dici possit. Atqui Tridentini authenticam declarant haud dubiè oppositè ad versiones reliquas omnes. Si posterius, an tu sustinebis, probam, incorruptam, & Divinitus inspiratam esse vulgatam quoad apices omnes singulósque? Næ asseverantem te doctissimi quique in Papatu, etiam Pallavicinus ille tuus *Hist. Conc. Trid. lib. VI. 17.* audaciæ & Monachalis inscitiæ damnabunt. 3. Nos verò Biblia, seu versiones nostras nunquam pro authenticis venditavimus, quamvis pleræque, imò omnes vulgata vestra multis parasangis præstent: neque ipsos etiam fontes authenticos pronuntiamus, quasi primum & Germanum autographum continerent, (hoc enim delirium non nostris, sed vestris quibusdam, nominatim Fino Adriano Ferrariensi *Flagell. Jud. lib. IX. 2.* impingere habes) verùm quia apographa licet, αὐτόπιστα tamen, & incorrupta, aliunde sibi fidem non conciliant, quin potiùs lapis Lydius sunt, ad quem versiones omnes Orientales Occidentalésque exigendæ sunt.

ARG. III. Editio in probationibus fidei & morum authentica, oportet sit sincera, incorrupta, & omnium optima. Talis non est editio vulgata. Deflectit enim à fontibus innumeris locis. Idque de Sixtina concedit Clemens VIII. qui eam interpolavit, expunctis sententiis & vocibus, nec non restitutis passim lectionibus à Sixtina lectione diversis, contrariis, contradicentibus, uti ad oculum demonstravit Thomas Jamesius in bello Papali. Neque Clementina, quam post Sixtinam authenticam esse jussit Clemens VIII. quáque hodiéque utuntur, est ἀναμάρτητος: tum quia ipsa Præfatio Clementina fatetur, *quædam in ea, quæ mutanda videbantur, consultò immutata relicta esse*: tum quia illam sphalmatis scatere demonstrârunt nostri, nominatim doctissimus Amama in *Censura vulgatæ*, ubi loca plurima vulgatæ versionis castigavit, & castigata à Mersenni Monachi exceptionibus vindicavit. Neque etiam vulgata versio est omnium, quæ extant, optima, tum quia jam olim ita judicârunt inter Papistas Erasmus, Valla, Cajetanus, viri doctissimi: tum quia id hodiéque innuunt interpretes Papistæ, Jansenius, Salmero, Bonfrerius, Masius, de Muis, aliíque, qui subinde eam negligunt, & ad fontes provocant: tum denique, quia cum fontibus magis conveniunt versiones virorum doctissimorum, Ariæ Montani, Vatabli, Tigurina ipsis Hispanis laudata, Stephani, Tremelii, Deodati, aliorum.

RESP. REDING: 1. *Etsi in plura particularia vulgatæ editionis exemplaria irrepserunt dissonæ quædam sententiæ, id tamen vulgatæ authenticæ à Spiritu S. conservatæ nil præjudicat. Clemens VIII. in Præfatione disertè testatur, ad incudem se revocasse Sixtinam ob menda, quæ præli vitio in eam irrepserunt, adéque materialia potiùs & literaria, quàm formalia*

formalia Spiritus S. sensum legitimum concernentia. Nullum quippe vulgatæ sphalma sensui Divinitus inspirato adversans ostendi potest. 2. Cùm unus textus varios sensus continere possit, Hebræa Græcáque editio ad unum, vulgata ad alium sensum respicere potuit; neque inde depravatio vel contrarietas, sed disparata duntaxat diversitas, Spiritus S. intentioni non repugnans, argui potest. Ib. pag. 219. 220. Resp. 1. Dissonas sententias in particularia exemplaria irrepsisse, cujus vitio statuis? Librariorum, an interpretis? Si prius, imperitiam tuam denuo prodis. Ad doctos igitur in Papatu te ablego, Vegam, Sixtum Senensem, Andradium, Lindanum, Canum, qui, ipso Azorio *Instit. Moral. lib. VIII. 3.* teste, fassi sunt, *aliquos esse in vulgata errores, non solùm vitio scriptorum, sed etiam ipsius Interpretis incuria vel ignorantia.* Lyræ, Burgensi, Isidoro Clario, Steucho, Driedoni, Hier. ab Oleastro, Cajetano, Benedicto; imò novissimè Pallavicino tuo, & Richardo Simoni eadem mens fuit. Si posterius, quomodo dissonæ, addo etiam, falsæ Interpretis sententiæ authentiæ Vulgatæ non præjudicant? An quod dissonum, falsum, corruptum est, authenticum esse potest? An id *nullo prætextu*, uti Tridentini tui sciscunt, adeóque etiam non melioris in fontibus lectionis, rejici potest. 2. Nil equidem dissimulo, Clementem VIII. in Bulla mirè sategisse, ne per recognitionem suam Sixti infallibilitas periclitetur. Licet enim is præter innumeras alias, etiam ultra bis mille lectiones à Sixto authoritate Apostolica adversus Hebræam & Græcam veritatem confirmatas, eadem authoritate refinxerit, & ad fontes reformaverit, uti fusè laudatus à me Jamesius probavit; non alia tamen menda, quàm quæ typographi vitio irrepserunt, sustulisse videri voluit. Scilicet tot sphalmatum chiliades prœli vitio in eam editionem irrepserunt, quam Sixtus, antequam prœlo mandaretur, à capite ad calcem perlegerat, quam recens impressam denuo perlegerat, ut omnia fideliter recognita in lucem prodirent, quæ & de se Sixtus in Bulla, & de eodem Roccha testatus est. Conferantur Sixtina & Clementina in locis 1. Sam. XXIV. 8. XXV. 6. 2. Sam. VI. 12. VIII. 8. XIX. 10. Prov. XXIV. v. ult. Hab. I. 3. Matth. XXIV. 41. Act XIV. 6. aliísque innumeris. Et Sixto in animo fuisse, eadem menda posthac tollere, quæ Clemens sustulit, quo indicio constat? Quinimò Sixtus viginti sex menda, ceu à typographis provenientia, in exemplaribus impressis partim calamo, partim recusis novis vocabulis, iísque voci mendosè excusæ, superimpositis & agglutinatis, sustulit. Inter ea erat locus Judith. I. 2. ubi vocis jam excusæ *in latitudinem*, loco, vocem *altitudinem*, chartulæ minutæ iisdem characteribus impressam substituit & agglutinavit. Et tamen Clemens in suam editionem vocem *latitudinem*, à Sixto deletam revocavit. Et si præter hæc 26 errata tantus insuper mendorum typographicorum numerus Sixto occurrisset, proculdubio editionem totam ille suppresserat. Atqui non suppressit ille, sed sub anathemate *de certa scientia & Apostolicæ potestatis plenitudine* denuntiavit, ut HANC IPSAM *sine ulla dubitatione veram, legitimam, authenticam & indubitatam* adeóque *eandem, quam Tridentini authenticam declararunt*, amplectantur. En, Redingi, non ego fraudis ullius reus sum, sed Papa tuus Clemens mentitus apertè est, ne infallibilitas Papalis in discrimen veniat. Quòd verò pronuntiare non vereris, *nullum vulgatæ sphalma sensui Divinitus inspirato adversans ostendi posse*, & audacia & imperitia tua Monachali dignum est. Si Græcè & Hebraicè doctus esses, ipse in rem præsentem te ducerem. Nunc verò te ad doctos illos vestræ communionis Theologos, supra citatos, ablego. 3. Illud quoque audax & calidum commentum est, dissonas à fontibus in Vulgata lectiones diversos esse sensus, ab eodem Spiritu S. intentos. Possem tibi lectiones vulgatæ cum fontibus ἀσυμφώνους innumeras, si capax esses, obducere. Et plures

res ejusdem textus sensus disparatos Divinitus intentos esse, supponis ridiculè, non probas.

ARG. IV. Quæ editio nondum extitit, eam authenticam declarare Concilium non potuit. Hoc enim est fœtum baptizare in utero, quod nefas duxit meritò ipse Thomas Aquinas. Atqui editio vulgata, qualis hodie exstat, tempore Concilii nondum exstitit, quippe quæ ex decreto Concilii demum edenda & adornanda fuit quàm emendatissima. quod factum est post Concilium Tridentinum annis quadraginta sex, quo tempore editio Clementina prodiit.

Resp. Reding: *Synodus authenticam pronuntiavit versionem longo Seculorum usu probatam, adeóque præexistentem; & emendandam non quoad substantiam, sed quoad menda accessoria.* Ibid. p. 220. Resp. Authenticam igitur definivit eam, non qualis Synodi tempore extitit, (extitit enim innumeris mendis laborans, adeóque corruptissima, qualis authentica esse non potuit) sed qualis extitit & diutissimè ante Synodum, priusquam falsarum lectionum labem contraxisset; & post Synodum, quando recognita fuerit. recognita autem perfectè nunquam est, uti Clementina præfatio arguit. Qualis verò fuerit Vulgata ante corruptionem; & qualis plenè recognita futura fuerit, cùm ignoraverit Synodus, id igitur authenticum pronuntiavit, quod quale sit, ignoravit. Et numquid non innumera illa menda afflixerunt substantiam ipsam Vulgatæ, in dictionibus, vocibus & verbis determinatum quid significantibus, consistentem? Menda accessoria substantiam utique genuinæ lectionis affecerant, non aliud.

ARG. V. Causæ hujus decreti in Concilio allegatæ non fuerunt satis honestæ. Diffidebant Patres doctrinæ suæ, si ad scripta Prophetarum & Apostolorum originalia exigeretur. Metuebant suæ barbariei. Grave nimis ducebant linguas originales edisci. Grammaticos judices fore rerum Theologicarum, aliáque ejusmodit, imebant, si fontes ipsi authentici declararentur; teste Historico *lib. II. pag.* 132. Apparet igitur à prudentia carnali profectum esse hoc judicium.

Resp. Reding: *Ubi ergo gentium existunt Prophetarum & Apostolorum originalia, ut Patrum Concilii doctrina ad ea, ceu fontes exigeretur; vel à quibus Patres per tot Secula deflexerint?* Ib. pag. 220. 221. Resp. In apographis exemplorum originalium, quæ quoad dictiones universas Hebraicas & Græcas cum his consentanea, ad nos integra & illibata pervenerunt. absque quibus esset, nulla Biblia αὐτόπιστα, adeóque & ratione rerum, & ratione vocum, & ratione idiomatum authentica ecclesiæ suppeterent.

ARG. VI. Decretum hoc Hebræo Veteris, & Græco Novi Testamenti codici ruinam molitur. Hinc Mariana *de Vulg. pag.* 99. conqueritur, post promulgationem Concilii Tridentini *Græca & Hebræa uno impetu concidisse.* Et liquet idem ex institutione publica Pontificiorum, inprimis Jesuitarum, Græci & Hebraici idiomatis infimam, vel potiùs nullam rationem

haberi. Unde etiam hoc evenit, quòd ecclesia sic defraudetur necessario præsidio ad conversionem Judæorum, in verbo Dei promissam.

RESP. REDING: *Tu ipse supra fassus es, Pontificios Theologos ad fontes provocare. Quin & Græca Hebraicaque editiones una cum Vulgata versione apud nostros multifariam imprimuntur. Non igitur Tridentinum Concilium Hebræo Veteris, & Græco Novi Testamenti Codici, sed vestris tantùm versionibus ruinam moliebatur.* Ib. pag. 221. Resp. Fuerunt, súntque nonnulli apud vos, Hebraizantes dicti, exiguo certè numero, qui originalium linguarum peritia præditi, & Tridentinum decretum, ne conatibus suis illud obstet, in peregrinum sensum torquentes, non contemnendam operam navarunt, & Vulgati etiam interpretis errores liberiùs paulò perstrinxerunt. Cœterùm quam gratiam ex iis nonnulli à Zelotis aliis, Arcadicis pecoribus, in Hispania maximè, ubi Inquisitio, Phalaridis ille taurus, obtinet, retulerint, Mariana *pro edit. vulg. cap.* I. his verbis indicat: *Viri eruditionis opinione præstantes è vinculis causam cogebantur dicere, haud levi salutis & existimationis discrimine.* Imò repertos esse in Hispania, qui Complutensem editionem, in qua Vulgata Hebræam inter & Græcam collocatur, Domino Jesu medio inter latrones pendenti, comparare ausi fuerint, Simon vester *Crit. V. T. lib. II.* 14. narrat. Et quid tum postea, si maximè Hebræi & Græci Codices apud Vos nonnunquam, rarò licet eduntur? Vester Le Jay Scripturam originalem cum plerisq; versionibus Orientalibus edidit. In Præfatione tamen Vulgatam pro fonte venditat his verbis: *Pro certo & indubitato nobis esse debet, vulgatam editionem, quæ communi Ecclesiæ Catholicæ lingua circumfertur, verum esse ac genuinum Scripturæ fontem.* En stragem verorum fontium! Et quid quæso juvant Codices Hebræi & Græci editi, ubi lectores cultoré∫que originalis veritatis Phœnice & albo corvo rariores sunt; (tuam, Redingi, conscientiam appello, annon in Benedictinorum amplissimo ordine vestro, ex tot Monachorum pinguium myriadibus constante, qui Græcè vel Hebraicè intelligant, nedum originalibus iis linguis subactum ingenium habeant, sint rari nantes in gurgite vasto; sint

Rara avis in terris, nigróque simillima cygno?)

& non Hebræi & Græci Codices, sed Vulgata versio authentica habetur? Neque enim simul Hebræi Græcíque Codices, simul Vulgata versio, discordes in plurimis, authentici esse possunt. Frigeátque originalium linguarum & Codicum studium oportet, ubi illa de versionis alicujus authentia hæresis regnat.

ARG. VII. In ipso Concilio pro fontium veritate, & vulgatæ versionis incertitudine solidè disseruerunt tum Aloysius Cataneus, urgens admodum judicium Cajetani, dicere soliti: *Intelligere tantùm versionem Latinam, non esse intelligere verbum Dei, sed vocem interpretis erroribus obnoxiam*: tum Isidorus Clarius Brixianus, Abbas Benedictinus, clarè asseverans, *nullam translationem cum sacri contextus lingua originali æquiparandam*: tum Andreas Vega, cujus ea de re orationem fusè recitat Historicus.

RESP. REDING: *Theologi à te citati versionem Vulgatam consideraruni respectu ad privatum suum authorem, non ad ejusdem usum continuum, & approbationem Ecclesiæ, habito.* Ib. p. 221. Resp. Scilicet eadem versio ante usum & approbationem ecclesiæ potest esse incerta, in quibusdam erronea, fontibus neutiquam æquiparanda: at intervenien-

cè ea secus omnia habebunt; & ecclesia sola approbantis voluntatis testificatione ex incerto certum, ex fallibili & erroneo infallibile & authenticum efficiet. Quinimò authores citati de Vulgata versione, qualis tum post tot Seculorum usum in ecclesia extitit, clarissimè differuerunt.

ARG. VIII. Pudet hujus decreti nobiles Papistas, Andradium, Vegam, reliquósque, qui Hebraizantium nomine veniunt, qui proinde alienum ei sensum affingunt, quasi videlicet authenticam declaraverit Concilium, *quatenus, cùm nullum contineat errorem in dogmatibus fidei vel morum, fidem in judiciis facere, & certam atque publicam authoritatem habere potest.* Verùm hanc *detorsionem esse decreti Synodici,* meritò clamat Dominicus Bannes, & ex ipsis tum verbis, tum historia Concilii, in quo Vega eandem sententiam tenens rejectus est, facilè colligitur. In Hispania olim circa interpretationem hujus Decreti adeò turbatum, & implacabilibus odiis certatum est, ut, teste Mariana de Vulg. Vers. Cap. 1. *à contumeliis ventum sit ad ipsa tribunalia, & viri docti coacti sint è vinculis causam dicere, non levi cum discrimine salutis.* Quin Dom. Bannes conclusit: *In re tam gravi exspectandam esse ecclesiæ Catholicæ censuram.*

RESP. REDINGI: *Imò verò nobiliorum illorum Papistarum sententia decreti Conciliaris sententiam planè exprimis. Bannes verò loc. cit. duas circa sensum decreti Tridentini sententias referens, proprio judicio supersedens, hoc solum concludit, in re tam gravi ecclesiæ Catholicæ censuram expectandam esse. Nec Vegam in Concilio improbatum esse, liquet.* lb. p. 221. 222. Resp. 1. Non hic, quæ dissidentium circa decreti Tridentini sensum, sententia potior sit, quæritur; sed variantium duntaxat & fluctuantium Theologorum vestrorum discordia notatur. quam tu negare non ausis, convictus verbis Marianæ à me laudatis. Dissensum eundem etiam Pallavicinus tuus, & post eum Richardus Simon *Crit. V. T. l. II.* 14. nulli dissimularunt. 2. Eum esse decreti sensum, quem Viri docti à me citati perhibuerunt, quibus tu etiam tibi ipsi supra asserenti, sphalma nullum in versione ea reperiri, discors, calculum addere videri vis; falsissimum esse, ex vestris Pineda, Villalpandus, Ludovicus de Tena, Valentia, Hartus, Sacrobosco, Azorius, Ribera, permulti alii asseverant, pronuntiantes assa voce, versionem hanc ita authenticam declaratam esse, ut ab ea ad Hebræam Græcámque editionem provocare nefas sit. Quin Pineda *tract. de rebus Solomon. lib. IV.* 7. allegat declarationem Cardinalium in Congregatione d. 17. Jan. A. 1576. habita factam his verbis, *nihil posse asseverari, quod repugnet vulgatæ editioni Latinæ, etiam quod esset sola periodus, sola clausula, vel membrum, sive vox, vel dictio sola, aut syllaba jotave unum.* Eorum porro, qui fontes Vulgatæ præferunt, explicationem esse decreti Tridentini detorsionem, ita ex mente Theologorum Dom. Bannes *loc. cit.* refert, ut non obscurè in eandem sententiam inclinet; licet concludat, *Catholicæ Ecclesiæ censuram expectandam esse.* Sic videlicet, ut Judæi Eliam expectant. 3 Vegæ sententiam in Synodo rejectam esse, ipsa Concilii definitio clarissimè probat. Etenim ille mediam viam calcandam asseruerat, vulgatam esse authenticam, *quia in ea nullus sit fidei aut morum error, non quòd singuli apices aut verborum enuntiationes ita sint infallibiles, ut vetemur ad Hebræos & Græcos fontes provocare, atque inde sensum explere.* Synodus contra definivit, ita authenticam esse, ut nemini eam rejicere liceat *quovis*

prætextu, adeóque etiam non prætextu erroris in iis, in quibus fidei & morum cardo non vertitur.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Editio longo tot seculorum usu probata, est authentica. Talis est vulgata, cujus libri partim ex vulgata & antiquissima editione Latina, quam Hieronymus Vulgatam, Augustinus Italam, Gregorius Veterem appellant; partim ex S. Hieronymi translatione adsciti fuere. Hinc inde à mille annis celeberrimi quique Ecclesiæ doctores ea sola usi sunt.* Est argumentum Concilii & Bullæ Sixtinæ. Resp. 1. Longus usus cum evidenti ratione conjunctus, versioni authoritatem præstare potest, at non authenticam, & talem quidem, ut nullo prætextu ab ea discedere fas sit. Talis enim authoritas non à longo usu, sed à Divina inspiratione pendet. 2. Quantus quantus fuit vulgatæ usus, is certè obtinuit in sola Ecclesia Latina, non Græca & Orientali. 3. Nec constat liquidò, an hodierna vulgata sit partim vetus Itala, partim Hieronymiana, quia post Gregorii tempora utraque confusa, & multis casibus variata fuit, ut probari posset ex innumeris locis, quæ aliter apud Hieronymum, aliter in vulgata leguntur. 4. Vulgata cœpit esse in usu tempore Gregorii, adeóque sexto demum seculo. Ante id tempus fuit in usu vetus Itala, cujus author incertus. Si igitur priorum & puriorum seculorum usus veteri Italæ authenticam authoritatem non præstitit, cur vulgatæ eam præstabit usus sequentium & impuriorum seculorum?

EXCIP. REDING: 1. *Fateris, vulgatam in usu fuisse tempore jam Gregorii. Obtinuit igitur per mille annos. Et Gregorius suo tempore eam vocat veterem. Ergo jam ante quoad substantiam saltem probata fuit. Neque enim Hieronymus in substantia diversam à Vulgata fecit. 2. Authoritas Vulgatæ nititur Divina promissione, cujus vi certi sumus, literam fidum esse Scripturæ custodem. Proin à mille annis usu Ecclesiæ in tot etiam Oecumenicis per Orientales quoque Patres frequentatis Conciliis comprobata versio, Divinæ promissionis certitudine suffulta, authentica est.* Id. pag. 222. 223. Resp. Temulenti instar, quicquid in buccam venit, effutis. Ubi Vulgatam, qualis Concilii tempore erat, & nunc est, Gregorii tempore in usu fuisse, fassus sum? An, quam Gregorius veterem vocat, eadem fuit cum vulgata hodierna? Annon eam & Hieronymus, & paulatim ecclesia, vulgatam mixtam substituens, improbavit? An Divina promissio præcipuè ad vulgatæ, vel cujuscunque alterius versionis; non fontium potiùs, ceu normæ versionum omnium; & si ad Vulgatæ, annon etiam ad veteris Italæ, quam tamen abolitam esse constat, conservationem pertinet? An litera est Scripturæ, hoc est, Scriptura Scripturæ fidus custos? In quo denique Oecumenico Concilio per Orientales etiam Patres frequentato Vulgata versio comprobata est? Pessimè te, quidvis pro lubitu fingendo, de Ecclesia Romana mereri, quotquot in communione vestra verè docti sunt, planè agnoscent.

OBIECT. II.

OBIECT. II. *Hebræa Vet. & Græca N. Test. editio non est authentica, tum quia Judæi illam depravârunt, uti arguunt vel sola puncta vocalia, Masoretharum incrustatura, nec non* תקון סופרים *correctio scribarum, distinctio* ꝯ *Keri & Chetib, Chasir & Jother, tum quia hodiernus codex infinitis ferè in locis discrepat à codicibus antiquissimis LXX. interpretum, Samaritano, Chaldæo &c. tum denique, quia id arguit varietas lectionum Codicis N. Test.* Resp. 1. Si corrupti sunt fontes, non idcirco vulgata est authentica; tum quia in ea etiam multiplex apparet corruptio; tum quia in rebus ad salutem scitu necessariis quantum in vulgata, tantundem in fontibus est reperire. 2. Corruptos non esse fontes indicio est, tum quòd sic nulla daretur editio Θεόπνευστος: tum quòd in nulla versione reperimus eam interpretum peritiam, diligentiam, fidem & authoritatem; quæ nos possit πληροῦν *certiorare ad fidem:* tum quòd in omnibus partibus verbi Dei amandamur ad ἱερὰ γράμματα *sacras literas,* γραφὰς, הכתוב τὸ γεγραμμένον, *quod scriptum est,* tanquam ad divinum remedium, per quod erudiamur ad salutem: tum quòd credibile non sit, Deum volentem promissioni suæ satisfacere, vigilâsse circa versiones, quæ αὐθεντίαν non habent, & incuriosum fuisse circa ἱερὰ γράμματα: tum quòd Petrus docet 2. Petr. I. 19. habere nos λόγον προφητικὸν βεβαιότερον *sermonem Propheticum firmissimum:* tum quòd de carmine Mosis Deut. XXXI. 19. 20. promissum est, fore ut testetur ultimis diebus contra Judæos, adeóque per oblivionem non tollatur ab ore illorum, quod ἀναλόγως dicendum etiam de reliquis: tum denique quòd promisit Deus, fore, ut semper in mundo sit דבר מלה ῥῆμα, *verbum suum*; Esaj. LIX. 21. Jerem. XXXI. 33. 2. Sam. XXIII. 2. Omitto plurima. 3 Judæi infensissimi Christianorum hostes, iidem tamen incomparabiles sunt amici fontium, capsarii, depositarii. Quod vel inde constat, quia nec Christus, nec Ecclesia primitiva de eorum fraude conquesta est, & Prophetiæ de Christo in codice Hebræo clarissimæ, quin etiam in ipsis Thargumim Chaldaicis apertæ & explicatæ integræ extant. 4. Puncta vocalia consonis coæva esse demonstrârunt viri doctissimi, ac inter eos præcipuè ὁ πάνυ Buxtorfius noster. Si tamen introducta *à Viris Synagogæ magnæ,* & textui addita à Masorethis *Tiberiensibus* essent, textum ipsum non corrupissent, sed adversus corruptionem munivissent. 5. Fac denique, à Masorethis ea introducta esse, utique illi secuti essent ἀνάγνωσιν seu *lectionem,* quæ à priscis ætatibus obtinuit in Synagogis Act. XIII. 15. XV. 21. adeóque essent vicaria illius ἀναγνώσεως πατροπαραδότου. 6. *Tikun Sopherim,* seu emendatio Scribarum, uti vocant, non Scripturam emendavit, sed lectionem antiquiorum Magistrorum præsumptam. Alii ad Ezram & viros Synagogæ magnæ re-

ferunt. Ad Thalmudica commenta rejiciunt alii. Videsis doctiſſimum Glaſſium *Philol. S. pag.* 29. 30. *&c.* 7. Keri & Cherib, quæ 448. numerantur, non corrumpunt textum, ſed varias lectiones variorum oſtendunt exemplarium, per quas novatorum corruptio excludatur. Sic etiam *Chaſir* & *Jother* non corrumpunt textum, ſed Grammaticales oſtendunt *defectus* & *redundantias.* 8. Diverſæ veterum interpretum lectiones non arguunt corruptionem hodierni textus, ſed vel ipſarum illarum verſionum corruptionem, & mutationes varias, vel interpretum errores, vel eorundem inſtitutum, ad *ſenſum* potiùs, quàm *verba* intentum. 9. Denique nec variæ lectiones N. Teſt. corruptionem inferunt, ſed veram potiùs, antiquiſſimam & genuinam lectionem demonſtrant. Nam in iis, quæ certa & indubitata ſunt, continetur canon, ad id ex varietatibus illis eligendum, quod optimum eſt & ſinceriſſimum.

EXCIP. REDING: 1. *Scriptura authentiam habens non quærenda eſt ſub materialibus illis characteribus à Judæis cuſtoditis, ſed ſub illis literis, quas ſuo uſu comprobat Eccleſia Chriſtiana, cujuſcunque ſint idiomatis, ſiquidem Deus verbum ſuum non ulli idiomati, ſed providentiæ ſuæ, & curæ Eccleſiæ alligavit.* 2. *Deus Deut. XXXII. 19. 20. Judæis comminatus eſt, quòd faciem ſuam ab iis abſcondere velit. Iſtine ergo Scripturæ fideles cuſtodes ſunt?* 3. *Si in nulla verſione tutò acquieſcere fides noſtra poteſt, an igitur evacuabitur fides omnium, qui linguæ Hebraicæ peritiam nullam habent? Et quomodo ſic verſio Tigurina certiorabit fidem?* Ib. pag. 223. 224. Reſp. Ad præcipua nihil reſpondere potuiſti. In cœteris reſponſio tua titubat. Etenim 1. Scriptura authentica in illis literis, illóque idiomate eſt, in quibus Prophetæ & Apoſtoli primitus ſcripſerunt, non in quibus Eccleſia, particularis inprimis, qualis Tridentina eſt, illam approbavit. An enim quia Vulgatam authenticam Tridentini declararunt, icciro Hebræa & Græca originalis Scriptura authentiam amiſit? Vetant ita credere ſaniores Pontificii omnes. Quòd ſi Deus verbum ſuum nulli idiomati, nullis γραφαῖς *Scripturis*, ſeu ſcriptis literis alligaſſet, careret Eccleſia infallibili regula & cynoſura, ad quam verſiones omnes exigendæ ſunt. Et pro tali Scriptura ita Dei providentia & Eccleſiæ cura invigilarunt hactenus, ut in mundo integra perſeveraverit, cùm verſionem aliæ penitus interierint, aliæ multiplicem labem contraxerint, & diverſa fata ſubiverint; aliæ meliores licet præſtantioréſque diras inſectationes paſſæ ſint, patiantúrque adhuc. 2. Faciem ſuam ita Deus à Judæis abſcondit, juxta comminationem, ut tamen induratio iis contigerit ἀπὸ μέρους *ex parte*, ad certum videlicet tempus, *donec plenitudo gentium intraverit*. Tum enim *totus Iſrael ſalvabitur*, Rom. XI. 25. 26. Et eo ipſo tempore, quo faciem ab iis Deus abſcondit, nec Scriptura originali eos defraudavit: & in conſervanda incredibili fide, ſtudio & induſtria ii deſudarunt capſarii, depoſitarii Chriſtianorum, uti meritò à S. Patribus appellantur, fruituri aliquando ſuis laboribus, cùm denuo faciem ſuam Deus ad eos converterit. 3. In nulla verſione reperire nos eam fidem, peritiam, authoritatem, quæ nos poſſit [illegible] *certiorare ad fidem*, ſcripſi, quoad dictiones ſcilicet ſingulas & eo ſenſu, quòd fidei certitudo non ullius hominis labore & induſtria, ſed verbo eo, quòd πρώτως *primariò* ineſt fontibus; & δευτέρως *ſecundariò* etiam verſionibus humana induſtria adornatis, quatenus illæ cum fontibus conformatæ ſunt; nita- [illegible] tur.

tur. In Bibliis igitur nostris verbum Dei contineri, πιστευόμεθα *certioramur ad fidem*, non quatenus in iis sunt verba humanorum Interpretum, & dictiones singulæ spectantur; sed quatenus continent illud verbum, quod in fontibus & quoad rem, & quoad dictiones αὐτόπιστον, expressum in iis ita est, ut cùm fontibus in præcipuis saltem, & ad salutem cognitu necessariis, conveniat. Tolle verò fontes hos αὐτοπίστους; & ruent versiones universæ, prototypo & regula, ad quam exigi eas oportet, destitutæ; ac cum iis etiam πληροφορία fidei certa persuasio omnis interibit.

OBJECT. III. *Hebræi & Græci suos habuerunt textus authenticos. Quid ni ergo etiam haberent Latini?* Resp. 1. Dispar ratio est. Hebræi enim & Græci gavisi sunt ipsis *Fontibus* & *Originalibus*. At Latini non nisi *translatione*, quæ authentica esse non potest. 2. Potiùs inde concluseris, cùm Latinum idioma hodie nuspiam ampliùs receptum sit, vulgatam Latinam antiquandam, & singulis nationibus peculiari idiomate gaudentibus singulas versiones authenticas procurandas esse.

EXCIP. REDING: 1. *Quomodo originalibus gavisi sunt Hebræi & Græci, cùm interierint pridem?* 2. *Ea est S. Scriptura authentica, de qua certos nos reddit Ecclesia. At de vulgata certos nos reddidit ejus usus longissimus, & Concilii confirmatio.* Ib. pag. 224. Resp. 1. Quo sensu Hebræa & Græca editio originalis sit, supra diximus. 2. Authentiam nec usus, nec approbatio particularis Ecclesiæ, qualis Tridentina fuit, sed quoad materiam & formam internam verbum Dei αὐθεντικόν; quoad formam externam dictiones eæ, quibus authores seu Scriptores Divini à Spiritu Dei afflati, verbum comprehenderunt, faciunt.

OBJECT. IV. *Generalia Concilia celebrari non possent, si una editio authentica, quam omnes intelligere possint, non extaret. Paucissimi enim linguas originales intelligunt.* Resp. 1. Danda igitur ex præcepto Apostolico 1. Thess. V. 19. 20. opera Doctoribus & Episcopis, ne originalia ignorent. 2. Inde hoc demum concluditur, quòd textus communis esse debeat in Lingua Synodicis intellecta, non quòd versio extare debeat ita authentica, ut ab illa ad fontes nulla provocatio detur.

EXCIP. REDING: *Apostoli præcepto fieri satis potest, etiamsi Hebræa & Græca ignorentur. Spiritus enim author Scripturæ, & Prophetia, seu authentica ejusdem interpretatio est penes ecclesiam, cujus est editionem authenticam determinare. illa verò vulgatam determinavit.* Ib. pag. 224. 225. Resp. An ita Ecclesia Vulgatam authenticam definivit, ut originalium authentiam de ponte præcipitaverit, regulámque adeò de versionibus quibusvis judicandi è medio sustulerit? Negant vestri, quibus aliquid adhuc circa cor salit: negat inprimis vitula tua, Cardinalis Pallavicinus, asserens *Histor. lib. VI. 17.* Concilium decreto eo nec textui Hebræo, nec Græcæ Interpretationi τῶν LXX. nec aliis etiam versionibus præjudicare voluisse. Et quicquid vobis videatur, ignorantia linguarum originalium, qua nimis crassa vos Monachi laboratis, *Spiritum*, hoc est, charismata spiritus suffaminat, & *prophetiam*, hoc est, interpretationem verbi Dei multùm multúmque impedit. Obscuri enim textus ex fontibus expediendi sunt. Si ad Ecclesiam hic recurreris, dic so-

dea,

des, ubi Ecclesia obscurorum textuum interpretationem ita authenticam, ut ad fontes nemini ampliùs eundum sit, consignatam reliquit? Manifestum nimis est, quod supra dixi, fontibus vos stragem moliri.

OBIECT. V. *Translatio aliqua ut Classica, conformitatis gratia, Scholis est præcipienda. Atqui non alia aptior esse potest quàm vulgata.* Resp. 1. Translatio *classica* non idcirco *authentica* est, ut ab ea ad fontes appellare non liceat. 2. Aptiores dari, quàm vulgatam, superiùs ostendimus. 3. Neque spernimus vulgatam ut *commendatam*, sed rejicimus ut *imperatam*, & examini originalium non subjectam.

EXCIP. REDING: *Tu ipse editionem aliquam, originalem nempe, agnoscis imperatam, & ulteriori examini non subjectam. Et tamen eam esse authenticam, certa fide non constat. Oportet igitur venire ad aliud principium, Ecclesiam, cujus est determinare genuinam & authenticam Scripturam, à qua provocatio nulla detur.* Ib. p. 225. Resp. Pergis ita φλυαρῶν. Vera Ecclesia sibi neutiquam arrogat potestatem definiendi genuinam & authenticam editionem; sed definitam à Deo, reverenter amplectitur. Deus autem authenticam definivit non eam, quam Ecclesia hæc vel illa sine ratione talem pronuntiat; sed eam, quæ originaria est, hoc est, quæ continet easdem voces dictionésque omnes, quas Scriptores θεόπνευστοι amanuenses Dei, in suo quique idiomate, dictante Dei Spiritu, calamo consignarunt, & posteritati reliquerunt, quas Dei Providentia intemeratas conservavit, & ad finem usque mundi conservabit.

OBIECT. VI. *Variæ versiones turbant unitatem & pacem ecclesiæ, uti docent hæreticorum translationes variæ.* Resp. 1. Concludi hinc ad extremum potest, unam extare translationem oportere, sed non authenticam & originalibus non subjectam. 2. Nec varietas translationum originalibus subjectarum turbat pacem, sed textum elucidat. Plus enim vident oculi, quàm oculus.

EXCIP. REDING: *Ex varietate versionum nunquam lux veritatis ea certitudine, quæ requiritur, illucescere potest. unde necessum ecclesiæ unitatem turbari.* Ib. pag. 225. 226. Resp. Potest haud dubiè per gratiam Dei, si variæ versiones cum fontibus ipsis, & regulis hermeneuticis comparentur. absque quo est, fluctuare miserè eos oportet, qui versioni, quæ ad Lydium lapidum nullum explorari potest, ubique fidere necessum habent. quæ vestra pudenda servitus & fluctuatio est.

QUÆSTIO IV.

QUÆSTIO IV.

An Christiani in rebus fidei & morum non alium sensum amplecti debeant, quàm quem tenet Romana ecclesia, & unanimis consensus Patrum?

AFfirmat Synodus, in decreto *de usu librorum S.* ubi *per Sanctam matrem ecclesiam* intelligit particularem Romanam, quam penes esse ius supremum interpretandi Scripturas, ita ut ab ea nulla sit appellatio, pertendunt. Quamvis autem hic quatuor soleant erigere tribunalia *Ecclesiæ, Conciliorum, Patrum,* & *Papæ*; tamen subductis ritè calculis solus restat *Papa*, seu privatus & enthusiasticus Papæ Spiritus, qui Scripturam admittit quidem ut *regulam*, nempe partialem, sed ad nutum ipsius applicandam & *regulandam*. Nos igitur in hoc sensu negamus quæstionem, & per-contra, nempe tendimus contra, unumquemque fidelem verum & genuinum Scripturæ sensum ex ipsis Scripturis, contracta cum iis, ut loquitur Augustinus, familiaritate, & à clarè positis procedendo ad obscuriora, eruere debere, nec in eo cujusquam, vel hominis vel hominum cœtus dictaturam sequi. Rationes nobis sunt.

ARG. I. Fideles singuli tenentur legere Scripturam, scrutari & intelligere. Ergo iidem eas interpretari tenentur. Nam qui intelligit, sensum verborum assequitur, adeóque interpretatur.

RESP. REDING: 1. *Obligatio legendi & intelligendi Scripturas nulla esse potuit tempore Christi, & initio Evangelii, quia tum Scriptura Evangelica nulla extitit.* 2. *Fideles singuli legere & intelligere Scripturas tenentur vel in fundamentalibus tantùm, vel in omnibus. Si prius, edissere, quæ sint articuli fundamentales. Si posterius, cur fundamentales à non fundamentalibus distinguitis?* Tract II. pag 226. Resp. O paleas tuas, quas ventus quilibet dispulerit! Hoccine respondere est? 1. Si Christi tempore nulla extitit Scriptura Evangelica, an iccirco non extiterunt Moses & Prophetæ de Christo testantes? An iccirco extituræ Evangelicæ Scripturæ nunquam fuerunt, nec prædicatum viva voce verbum Scripturæ mandandum fuit, ut lectionis & intelligentiæ objectum deinceps non aliud, quàm Scriptura existeret? 2. Legenda insuper, intelligenda est tota Scriptura, quæ in nullo apice frustra exarata est, sed ut legatur, intelligatur. Tuum verò de articulorum fundamentalium & non fundamentalium discrimine cothurnum, quem cuilibet pedi aptare velles, solidarum rationum inops, *Diss. Sel. Tom. II. Diss. VIII.* fusè destruximus.

ARG. II. Singulis fidelibus Scripturæ mandant diſcretionis & applicationis judicium, Eſaj. L VI. 1. Mich. VI. 8. Matth. XXIII. 23. Luc. XII. 57. 1. Cor. XI. 13. & XIV. 29. Phil. I. 9. 10. 1. Theſſal. V. 21. 1. Joh. IV. 1. Judicium autem fieri debere non ſecundum Pythagoricum αὐτὸς ἔφα Papæ, ſed ſecundum Scripturas, patet, quia probandi ſunt ſpiritus propter Pſeudo-prophetas & Antichriſtum, 1. Joh. IV. 1. 2. 3. Omnia igitur extra Scripturas habenda ſuſpecta.

RESP. REDING: *Utique ſingulis fidelibus judicium diſcretionis & applicationis competit. ſed fundatur illud ſuper Scripturis non ex proprio cujuſque ſenſu, ſed ex Eccleſiæ vel Conciliorum ſententia expoſitis intellectiſque. Fideles enim ordinariè non habent evidentiam Dei atteſtantis, quia verbum Dei ſub obſcuræ revelationis ſpeculo ænigmatico latet.* Ib. pag. 227. 228. Reſp. Imò tu potius, homo obſcuriſſime, ſub ſpeculo ænigmatico Chryſippæarum ſpeculationum tuarum latitare velles. Sed latitare non potes. Scripturas quiſque fidelis ex ſola Scriptura, non ex proprio ſenſu præter & extra Scripturam, & demonſtrationem ex ea, vagante: non ex Eccleſiæ, nedum ex Papæ, in cujus ſcrinium Eccleſia veſtra Tridentina reſolvitur, ſententia, ex Scripturis ad conſcientiam non manifeſtata, utpote quæ humana & fallibilis tota eſt; intelligere & exponere debet. Et Spiritus Dei ſicut toti eccleſiæ, ita ſingulis fidelibus atteſtatur, Rom. VIII. 16. 1. Cor. II. 10. *Nos omnes*, ita Tibi obloquentem S. Paulum 2. Cor. III. 18. audi *revelata facie gloriam Domini κατοπτριζόμενοι velut in ſpeculo intuemur.* Non igitur verbum Dei, quatenus illud Scripturis manifeſtatum eſt omnibus & ſingulis, non ſoli Eccleſiæ, non ſoli Papæ & Cardinalibus, qui revelationem eam, quo loco habeant, nimis notum toti mundo eſt; *ſub obſcuræ revelationis ſpeculo ænigmatico* latet; ſed lucerna eſt; ſpeculum eſt, in quo Deum, ejúſque gratiam & gloriam intueri piis omnibus licet. in *ænigmate* quidem (1. Cor. XIII. 12.) hoc eſt, ſubobſcurius in hac vita; in altera verò *πρόσωπον πρὸς πρόσωπον facie ad faciem.* Qualemcumque enim in hac vita cognitionem de Deo habemus, & undecunque illa oriatur, ſive *ἀμέσως* à Scriptura, ſive *ἐμμέσως* ab eccleſia, ſemper illa in hac vita eſt eritque *in ænigmate.* Proin meram tu inſcitiam prodis, cùm Scripturam, priuſquam ab eccleſia exponitur, *ſub obſcuræ revelationis ſpeculo ænigmatico latere* dictitas, &, cùm ab eccleſia expoſita eſt, exire ſpeculo ænigmatico innuis.

ARG. III. Promittitur intelligentia Scripturæ abſque authentica doctorum humanorum interpretatione, Eſaj. LIV. 13. Jerem. XXXI. 34. 1. Joh. II. 27. per ſolas Scripturas, ſeu analogiam fidei, Rom. XII. 6. quam ſecuti ſunt jam olim *Levitæ*, Nehem. VIII. 9. *Beroënſes*, Act. XVII. 11. vetuſtiſſimi Eccleſiæ *Patres*, Athanaſius, Theodoretus, alii.

RESP. REDING: *1. Promiſſio Divina, quòd futuri ſimus à Deo edocti, frater fratrem non ſit docturus, unctio Dei nos ſit doctura omnia, ita intelligenda eſt, quòd Deus Spiritu ſuo nos edocturus ſit; ſed non ſine doctrina externa Eccleſiæ, Paſtorum & Doctorum ejus, tùm in finem à Chriſto datorum, ne puerorum inſtar fluctuemus, & quolibet vento doctrinæ circumferamur. 2. Prophetia illa juxta analogiam fidei, Rom. XII. 6. eſt chariſma non æqualiter omnibus, ſed quibuſdam, Eccleſiæ Patribus, datum. Standum ergo eſt unanimi ſen-*

tentia Patrum Ib.pag.228.229. Resp.1. Ita est. Deus promittit institutionem infallibilem, Divinam, per Spiritum suum, idem scilicet verbum, quod Christus Filius Dei in fine dierum locutus est, & per Apostolos scripto consignari curavit, cordibus fidelibus omnium, non quorundam duntaxat, inscripturum. Neque hic Pastorum, doctorum, Patrum operam & institutionem subordinatam excludimus; sed eam potiùs admittimus ea lege, ut sit merè ministerialis, Scripturæ, & demonstrationi ex eadem alligata, denique examini fidelium quorumvis, institutionem publicam ad amussim Scripturæ, adeóque privatim etiam legendæ intelligendæque, exigentium, subjecta. Infallibili enim & authenticæ extra demonstrationem ex Scripturis institutioni externæ post Apostolorum tempora in Ecclesia locus nullus est; éique dicta à me citata refragantur validè. Neque gratia illa, qua homo quivis interiùs à Spiritu S. ad credendum & amandum movetur, est cœcum quidpiam, sed cum intelligentia in quolibet fideli conjunctum. *Sic docet Deus*, uti S. Augustinus *contra Pelag. lib.I.13.* scribit, *eos, qui secundum propositum vocati sunt, simul donans, & quid agant, scire, & quod sciunt agere.* 2. Prophetiam, sive donum aliquid ceu revelatum à Deo in verbo indubitabili enuntiandi, adeóque etiam Scripturam ex Scriptura exponendi, non æqualiter datum esse omnibus, largimur. Diversa enim mensura Spiritus S. dona sua elargitur. At certo ordini, puta Pastoribus & doctoribus duntaxat illud alligari tribuíque, egregiè falsum est. Ipse enim Apostolus v.6.7. distinguit *χαρίσματα dona*, inter quæ prophetiam refert, à *διακονίᾳ ministerio*; & ministeria distribuit in varios ordines, non autem charismata. Idque inde etiam apparet, quòd ipsis personis in eodem constitutis ministerii gradu hæc ipsa charismata variè distribuuntur. Non enim omnes Ministri, Pastores, doctores æquè aut linguas interpretantur, aut prophetant.

ARG. IV. Non tantùm Christus amandat ad Scripturas, non visibilem & infallibilem alium interpretem, Joh.V.39. Matth.XXII.29. Luc.X.26. sed etiam Apostoli nulla habita proprii privilegii aut Papalis infallibilitatis ratione, non alium interpretem, quàm Scripturam appellant, Act. XV.6.7. &c. 2.Tim.III.17. 2.Pet.19.20. Neque etiam primitiva Ecclesia ad ejusmodi infallibilem interpretem unquam provocavit, quin potiùs Papas se invicem lancinantes, & majorum decreta ac decretalia rescindentes, reprehendit, & in Conciliis condemnavit.

RESP. REDING: 1. *Christus ad Scripturas amandans, easdem visibiliter præsens interpretatus est infallibiliter; & signis visibilibus & testimonio Patris operibus firmato interpretationi suæ evidentiam prudentialis credibilitatis concilians.* 2. *Act.XV.6.7. &c. in disquisitione illa ita Scripturæ allatæ sunt, ut Petrus tamen surgens ex iis, quæ Deus in N.T. prædixit, sequi, decideritsententiam, atque in ejus sententiam iverint reliqui. Interpretati igitur sunt Apostoli ex infallibilitatis & authoritatis Apostolicæ privilegio.* 3. *Ecclesiam primitivam Papas reprehendisse & condemnasse, cerebri Calvinistici commentum est.* Ib. pag.229.230. Resp.1. Ex Joh.V.34-39. manifestissimum est, Christum rejecto omni testimonio humano, tanquam infallibili nempe & authentico, ab operibus suis de missione sua testificantibus, ab ipso Dei Patris de se testimonio, ad Scripturas demum v.39. provocasse. Si id fecit is, qui infallibilis doctor, & tum etiam corpore suo præsens erat, quanto magis, Christo non ampliùs corpore suo præsente, nec infallibili voce sua extra Scri-

pturas universas coram docente, rejecta humana, quam pro infallibili & authentica Papa & Episcopi venditant, interpretatione omni, ad Scripturæ regulam fideles quivis institutionem hominum universam, suámque etiam fidem adstringent, exigentur? Neque Christus eo loco suæ Scripturarum interpretationi ex signis & testimonio Patris *evidentiam credibilitatis prudentialis*, uti *prudentialis* ille mysta errori suo *credibilitatis evidentiam* astruere satagit, conciliavit; sed de se judicandum esse, non ex humana authoritate, & testificatione ulla, sed ex operibus suis, testimonio Dei Patris, denique Scripturarum, (quas non ipse eo loco interpretatur, sed scrutari simpliciter mandat) asseruit. 2. Apostoli quidem infallibilitatis privilegium habuerunt. Eo cùm destituantur ordinarii Ecclesiæ Ministri, ac multò magis Papa & Episcopi Pontificii, qui curam de interpretanda Scriptura jam pridem posteriore loco amandarunt, ad demonstrationem veri Scripturæ sensus ex solis Scripturis obligantur. Et tamen ipsos Apostolos infallibilitatis dote præditos, Scripturas, universámque fidem ex Scripturis probasse, cùm omnes eorum Scripturæ, tum Hierosolymitanæ inprimis Synodi historia manifestè probat. Nam ita quidem v.7.-13. S. Petrus, Paulus & Barnabas ex Spiritu Dei in gentes etiam illapso, nec non signis inter gentes patratis, & communi ratione consequendæ salutis (quæ singula non ex proprio motu, sed prædictionum ipsius Scripturæ eventu arcessiverunt illi) discipulis circumcisionem non esse imponendam arguunt, ut v.13.14. &c. Jacobus id ipsum planiùs apertiúsque ex Scripturis comprobet. Si tanta potestate, tótque prærogativis præditi Apostoli, non proprio tamen motu quicquam locuti sunt, vel edixerunt, sed ex Scripturis sententiam sensúmque omnem demonstrandum duxerunt: an Papæ & Episcopis nulla ejusmodi Apostolica dote insignibus competere potestatem sua, prætorum instar, [illegible] & [illegible] obtrudendi, fidelésque à jure illorum ad Scripturæ normam exigendarum deturbandi, putamus? Facessant illi procul! Solus nobis Deus, in Scripturis voluntatem suam pandens *judex*, solus *Legislator*, solus *Rex* est, Esaj. XXXIII.22. 3. Papas ab Ecclesia primitiva & Conciliis ex Scripturis reprehensos damnatósque tibi Eleutherium, Liberium, Anastasium, Honorium, Adrianum, Gregorium VII. Johannem XXII. Eugenium IV. sisto.

ARG. V. Interpretatio Scripturarum est donum Dei, liberè à Spiritu S. collatum ad ædificationem ecclesiæ, Rom. XII.6.7.8. Tyrannidem igitur exercuit Synodus, & Spiritum S. in ordinem redigere molita est, interpretationem Scripturæ restringens ad cœtum particularem, imò hominem unum, Papam, & vetans talentum à Deo concessum in mercimonium spirituale erogari. Monuerunt hoc & urserunt ipsi in Concilio Theologi quidam, pro se allegantes Cajetanum, quorum argumenta prægnantia apud Historicum *lib.II.pag.*138. extant.

RESP. REDING: 1. *Prophetiæ donum, juxta Paulum Ephes. IV. 12. 13. datum est Pastoribus & doctoribus, ne vento omnis doctrinæ circumferamur. Satis igitur per Pastorum & doctorum donum isthoc provisum est reliquis dono illo carentibus. Cúmque S. Patres dono illo abundasse fateamini, qua fronte Tridentinum Concilium, vetans, ne quis audeat S. Scripturam contra unanimem S. Patrum consensum interpretari, tyrannidis insimulas? 2. Possunt præter Papam & Episcopos etiam Theologi Scripturam interpretari, dummodo* [illegible] *regulas*

regulas Divinitus ordinatas servent. Abundi igitur libertatis Ecclesia habet. Ib. p. 231. Resp. Aliud esse donum prophetiæ, aliud Pastorum & doctorum ministerium; atque illud latiùs patere, quàm hoc, supra firmavimus. Neque provisum omnino est Ecclesiæ, si Pastoribus & doctoribus duntaxat prophetare, Scripturam interpretari liceat, reliqui vero omnes, ceu bruta ἄλογα, ad cœca obsequia hominum, qui natura mendaces sunt, nati ab interpretationis jure omni arceantur, & Pastorum suorum interpretamenta ex Scripturis explorare, vera adoptare, falsa rejicere prohibeantur. Defraudabuntur enim sic necessario veros Pastores à falsis discernendi subsidio, & à suavi afflatu Spiritus S. spirantis quò vult, per meram utique tyrannidem, summovebuntur. Et quid mihi S. Patrum unanimem consensum occinis? An tu, nedum plebejus quisque, Patres illos consentientes oculis tuis usurpasti, auribus percepisti, animo trutinasti? An vel unum evolvisti? Annon & ipsi homines utique & fallibiles singuli, probandi explorandíque sunt? Ad quam vero, nisi verbi scripti, extra quod nullum aliud in mundo occurrit, regulam indeclinabilem? Tyrannidis proin manifestæ rei sunt Tridentini, qui ad Patrum consensum, quem ne millesimus quidem investigare queat, ita fideles obstringere conantur, ut discretionis & explorationis eorundem subsidia è medio tollant. Hoc agunt, ut à Scripturæ brevi & Regia via, quam se infestam habere nôrunt, ad immensa devia, & Oceanum vastissimum impenetrabilémque seducant, quò erroribus suis indormire, & sacram dominationem securiùs proferre queant. 2. Inter regulas Theologis præscriptas est sensus Ecclesiæ Romanæ, in Conciliis, Tridentino inprimis, expressus. Ab eo deflectere vel ad dextram, vel ad sinistram nefas. Adstringuntur præterea ad versionem, à qua ad fontem intuta iis provocatio est. Plebejos verò Scripturam legere vel intelligere piaculare vobis habetur. Annon sic Spiritus S. donis commeatus omnis intercluditur, & libertati fidelium clades præsentissima infertur?

ARG. VI. Secus fides nostra resolvitur in homines suâ naturâ mendaces, & caducum adeóque in parietem inclinat. A quo dehortatur Spiritus Dei Esaj. II. 22. *Desistite ab homine, in cujus naribus spiritus est,* במה נחשב הוא *quid reputationis est ipse?*

RESP. REDING: 1. *Si Scripturæ interpretatio privato cuique spiritui permittatur, annon fides non resolveretur in homines natura sua mendaces? Secus apud nos fit, ubi fides nititur Ecclesiæ columna, quæ tutissima est. 2. Verborum Esaj. II. 22. sensus est: Desistite ab homine, (puta Christo vexando & occidendo,) quia spiritus in naribus ejus est, &c. Quid hoc ad rem?* Ib. pag. 231, 232. Resp. Spiritus privatus, qualem ubique nobis objicis, est Spiritus Ecclesiæ vestræ, hoc est, Papæ, cui, licet oracula sua ex indubitabili verbo non demonstranti, obsequimini. Spiritus autem Scripturæ, & demonstrationi ex eadem alligatus, communis est omnium fidelium & privatus cujusque, qui non aliena eáque humana sententia nititur, sed ἐν τῷ ἰδίῳ νοῒ πληροφορεῖται *in propria mente certus esse*, Rom. XIV. 5. non alienæ libidini mancipari debet. 2. Ineptè Esaj. II. 22. אנוש *homo ille, in cujus naribus spiritus est*, tibi Christus est, de quo ibi nullus sermo. Imò verò Christus, homo secundus, factus est *in spiritum vivificantem*, 1. Cor. XV. 45. Accusantur illi, qui deseruerunt Jehovam, & adhærescunt homini, in quo est reciprocatio Spiritus per nares, quo deficiente nihil sunt, Psal. CXVI. 4. Sed quicquid de sensu loci fiat, fidem Divinam in hominem resolvi posse, ipsimet αὐτοκατάκριτοι negatis.

ARG. VII. Pontifices fallibiles ſunt,tum quia nuſpiam iis promiſſa infallibilitas; tum quia erráſſe eos,docent exempla Liberii, Eleutherii, Anaſtaſii, Honorii, ac inprimis poſteriorum,qui juxta oraculum Pauli 1. Tim. IV.1.à fide deſciverunt, & ejus naufragium fecerunt.

RESP. REDING: 1. *Papa, qua privatus doctor, errare poteſt; non qua munus Paſtoralis à Chriſto promiſſæ & collatæ poteſtatis erga univerſam eccleſiam exercet.* 2. *Locus 1. Tim. IV.2. noviſſimis temporibus diſceſſuros quosdam à fide, attendentes ſpiritibus erroris, ſpiritui veſtro privato, qui erroris ſpiritus eſt, præprimis quadrat.* Ib. pag. 232. Reſp. 1. Papa docens ea, quæ ex Scripturis non demonſtrat, ſemper privatus doctor eſt. Diſtinctionis verò privatum inter & publicum doctorem monſtrum ſupra etiam debellavimus. 2. Qui ſint illi, qui noviſſimis diebus à fide deflexuri, ſpiritibus erroris attendent, tam clarè Apoſtolus docet, ut, niſi ſcotomate percuſſi, id pridem viſuri omnes fueritis. Nam v. 3. perſpicuos eorum characteres pandit, quòd ſcilicet prohibituri ſint matrimonium, & abſtenturi à cibis quibusdam, quos Deus condidit, &c. Annon vos matrimonium integro ordini prohibetis? Annon jejunandum eſſe in delectu ciborum, hoc eſt, abſtinendum à certis cibis, quos Deus condidit, pertenditis? En, lepus es, & pulpamentum quæris!

ARG. VIII. Si infallibilis ejuſmodi interpres eſt Eccleſia ſeu potiùs Papa, cur Chriſtus tam neceſſarii interpretis nuſpiam meminit? Cur Paulus in exactiſſima Epiſtola Romanam eccleſiam de tanto privilegio non admonuit? Cur Petrus in Catholicis ſuis Epiſtolis hoc ſibi privilegium ad ſucceſſores propagandum non arrogavit, non exercuit? Cur Pontifices commiſſum illud ſibi, uti jactant, talentum defodiunt, qui per tot ſecula diſſentientibus de textu Chriſtianis, infallibilem aliquam Scripturæ explanationem non exhibuerunt, & Pontificios, nominatim Thomiſtas & Scotiſtas, Jeſuitas & Dominicanos, de rebus graviſſimis diſſentientes, non compoſuerunt? Cur Scripturæ nodos & ἄπορα non expediunt, myſteria non explanant, eccleſiam à tanta mole commentariorum & moleſtiarum non liberant?

RESP. REDING: 1. *Chriſtus juſſit audire Eccleſiam. Petrus infallibilem interpretem in epiſtolis ſuis egit. Paulus Interpretis Petri non meminit, quia incertum erat, an Petrus ſedem ſuam aliò translaturus eſſet, aliumque ſcopum habuit.* 2. *Diſſentium Theologi non in dogmaticis doctrinis, ab eccleſia definitis; ſed in remotioribus quibusdam conſequentiis, quæ aliquando probabiliter deducuntur. qui diſſenſus in eccleſia utilis eſt.* Ib. pag. 232. Reſp. 1. Quæ eccleſia, & quomodo audienda ſit, infra diſcutimus. Bene, quòd in epiſtolis ſuis infallibilem interpretem Petrum egiſſe, agnoſcis. Ibi igitur, non in fictitio ſucceſſore, non in traditionum ſupplementis, quorum nulla in epiſtolis ejus mentio eſt, infallibilem ejus doctrinam quærite. Alioquin quid ſcribere, & non potiùs ſucceſſorum ſuorum vicariæ infallibilitati relinquere omnia, attinebat? Paulo alium ſcopum fuiſſe, ad Romanos ſcribenti, certum eſt. Juſtitiam enim ex Cœlo revelatam in Evangelio, eo etiam, quod ille in tota epiſtola deſcribit; non in Pontificum decretis, Eccleſiæ Romanæ ultimorum temporum ſenſu contineri, ſcribere ei conſtitutum fuit. Et cur Petri,

quem

quem scriptæ Epistolæ tempore Romæ egisse, & Pontificem ac vice Christum egisse monstræ hypotheses vestræ ferunt, nullo apice meminit? Cur curam Romanæ Ecclesiæ præsenti suo Pontifici non reliquit? 2. Dissentire vos in plurimis, & quidem circa textuum Scripturæ intelligentiam, negare non potes. Vel sola Theologiæ tuæ Scholasticæ rapsodia antilogiarum infinitum chaos complectitur. Addo ego, magna contentione odiisque implacabilibus; & de rebus magni momenti, ipsóque etiam fidei vestræ principio, Papæ videlicet supra Concilium eminentia, inter vos disputari, neque persuasurum te Pontifici ipsi, ut dissensum talem utilem esse, credat. Cur ergo Palæmonem non agit ille fallere & falli nescius interpres? Cur Alexander VII. nuper contendentes Jesuitas cum Sorbonistis de *aliquali necessitate amoris Divini*, definitiva in re tanti momenti sententia sua dirimere renuit? Imò cur in obscuris, remotis, perplexis, profundis, de quibus inter vos dissensum perpetuum æstuare ais, non succurrit Romanus Apollo? Annon enim talia potiùs Hermetem quempiam & Oedipum divinatorem requirunt, quàm didactica clara, proxima, plana, obvia, quæ quivis sine Interpretis externi opera, ex solius verbi revelati tenore dijudicare potest? Denique ubi Papa vester in didacticis etiam singulos Scripturæ textus interpretatus est, & à mole molestiarum tantarum commentationúmque Ecclesiam liberavit? En interpretem jactatis Scripturæ infallibilem, qui Scripturam non interpretatur, sed vel negligit, vel, ne visibili Monarchiæ suæ, quam in mundo malis artibus quæsivit, malis retinet, damnum aliquod afferat, torquet.

ARG. IX. Denique luce meridiana magis pellucet fraus & impostura Concilii. Non ignoraverat, Evangelicam doctrinam inniti claris Scripturis. Quid ergo? Ut ab earum præsidio nos depellat, interpretationem earum authenticam ecclesiæ Pontificiæ seu Papæ vendicat, & necquicquam Scripturæ tribunal appellantes & solicitantes, multùm plorare jubet. Facessite ergo Ecclesiæ Græcæ, Æthiopicæ, Orientales! Facessite Evangelicæ Europææ! Non alia via sanctæ matri ecclesiæ, hoc est, Pontificiorum cœtui particulari, seu Papæ reconciliari licèt, quàm si spiritui Papæ Scripturas pro lubitu, suo arbitrio & Marte torquenti, sacramento religiosè dicatis!

RESP. REDING: 1. *Concilium eum sensum complecti jussit, quem semper tenuit Ecclesia, ea scilicet, cujus doctrinam primorum Ecclesiæ Seculorum Patres; quos vestri rejicere non audent, tradiderunt. Tu verò illam Ecclesiam, ad cujus sensum Tridentini fideles astringunt, Pontificiam esse ais. Annon igitur tacitè agnoscis, Ecclesiam Pontificiam esse eam Ecclesiam, in qua vera & Orthodoxa antiquorum Patrum doctrina viget? 2. Ecclesiis Græcis, Æthiopicis, Evangelicis &c. non patere ad Ecclesiam regressum, unde tibi constat? An Spiritum eum habes, quem Zwinglius, albúsne, vel, æthiopis instar, ater esset, ex quo nonnisi Græca prodiret fides; nesciebat?* Ib. p 233.234. Resp 1. O te suave, o te lepidum caput! Quis non acumen tuum miretur? Tridentini tui fideles in rebus fidei & morum, ad sensum ecclesiæ Romanæ, ad unanimem consensum Patrum alligarunt. Ecclesiam Romanam corruptam adeóque Pontificiam, qualis Concilii tempore erat, Ecclesiæ Romanæ, veteris scilicet, & unanimis Patrum consensus in eadem conservati prætextu & fuco depinxerunt. Ego larvam detraxi, & Papam, præsentem scilicet, speciosis illis nominibus

nibus prætextibúsque fucatum intelligi, innui. Ergò fassus sum in ecclesia Pontificia vigere unanimem consensum Patrum purioris ecclesiæ! Planè sic fassus sum, uti is, qui meretrici fucos & ornamenta, quibus virginem se mentitur, detrahit, eandem intemeratam esse virginem, vel castam matronam, ea ratione fatetur. Quò te Papalis spiritus tui vertigo rapit? 2. Quandiu verò Papa hanc tyrannidem exercet, cum Sancta illa Matre Ecclesia Pontificia reconciliari, qui Spiritui Papæ se subjicere nolunt, non posse, nec alia ratione posse, quàm si impuro illi spiritui succumbant, res ipsa certè clamat. Neque adeò id vel mihi Zwinglii mei in Cœlo triumphans spiritus; vel tibi spiritus ille non albus, sed nigricans planè, qui Pontifices vestros Silvestrum II. Johannem XIX. Benedictum VIII. & IX. Gregorium VI. & VII. Clementem V. Paulum II. Alexandrum VI. Sixtum V. si vestris historicis fides est, agitavit, & ad nefaria impulit, dictare necessum habuit.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *In V. Test. Ecclesia habuit supremum interpretem & judicem Sacerdotem, Deut. XVII. 8. 2. Chron. XIX. 11. Talem etiam esse in N. Test. Ecclesiam ostendit Christus Matth. XVIII. 18. Sed & Christus Petro & in ejus persona successoribus jus hoc, αὐθεντικῶς Scripturam interpretandi, detulit, Matth. XVI. 18. 19.* Resp. 1. Sacerdotes V. Test. nihil judicabant ex proprio motu, & potiùs de quæstionibus politicis & ceremonialibus, quàm fidei & morum. 2. Christus Matth. XVIII. 17. jubet audire ecclesiam, non vel Papam, vel in ἀποφάσει, seu dictione sententiæ de rebus fidei authentica, sed in ἐλέγχῳ, seu correptione fraterna. 3. Neque Joh. XVI. 13. ecclesiæ magis, quàm cuilibet fideli Deus absolutam promittit infallibilitatem. 4. Sed & Matth. XVI. 18. non Petrus declaratur petra, sed Christus: neque si Petrus fuisset petra, vel ipse jus summum habuisset interpretandi, vel successores, qui nec eandem cum Petro doctrinam, nec eandem cathedram fidei habent. De his omnibus superiùs prolixè actum.

EXCIP. REDING: *1. Nec Pontifices R. ex proprio motu judicant, sed vel ex vivo Dei verbo in Ecclesia propagato Scripturæ sensum exponunt: vel ex Scriptura ipsa per consequentiam eruunt. 2. Cur summo Ecclesiæ Christianæ Pontifici jus infallibiliter interpretandi Scripturam negatur, quod Pontifici V. T. competebat? 3. Christus ita Matth. XVIII. 17. jussit audire Ecclesiam, ut promiserit, se in medio futurum eorum, qui in nomine ejus congregantur & ecclesiam repræsentant. Et ex authoritate clavium non audientes ecclesiam Ethnicos & publicanos declarat. 4. Sed & Joh. XVI. 13. promisit Christus, quòd Spiritu suo ducturus sit in omnem veritatem. Annon, qui in omnem veritatem ducitur, infallibilis est? An verò taler singuli fideles sunt? Et si singuli fideles, cur non potiùs Ecclesia? 5. Patres plures Matth. XVI. 18. per Petram Petrum intellexisse, vestri fatentur: & Augustinus illa Petro, ut figuram Ecclesiæ gerenti, dicta esse, agnoscit. Ex ipsa igitur successionis natura Papa Petra illa erit, & Ecclesiæ figuram geret, quà Pastor ecclesiæ, adeóque infallibilis.* Ib. p. 234. Resp. 1. Nimium tu Papæ tui potestatem restringis, quem articulos fidei condere, ex plenitudine potestatis leges sancire extra Scripturas quidvis dictare, denique jus novum facere, alibi asseritis. Cúmque in rebus fidei & morum nihil viva voce ad nos propagatum sit, quàm Scripturis com-

comprehensum idem sit; & quod ex Scriptura consequitur, ipsa Scriptura sit, non igitur sic vel Papa vel Ecclesia, sed ipsa Scriptura authenticus sui interpres erit; ut extra eam infallibili interprete nemine opus sit, neque aliud requiratur, quàm ut sensus in Scriptura explicetur ope Spiritus S. veráque fide à fideli quovis recipiatur. 2. Summus Ecclesiæ Christianæ Pontifex solus Christus est. Ministri verò ejus novas revelationes non scriptas, uti quondam typici Pontifices, Divinitus nullas ampliùs excipiunt. Neque enim lege in medio omnium posita ampliùs *frater fratrem* per novas revelationes, uti olim factum, docet. 3. Christus congregatis in nomine ejus duobus vel tribus, non soli ecclesiæ, non solis ejus præpositis, alios repræsentantibus, uti tu fingis, addens verbis Christi, præsentiam suam promisit. An duo vel tres illi propterea infallibiles Scripturæ interpretes, fideíque dictatores evadunt? Næ in talium medio Christus nunquam est. Neque clavium authoritas ὑπουργικὴ clavigeros vel infallibiles, vel Scripturæ interpretes authenticos reddit, quia ex præscripto Dei & sententia Scripturæ ex ipsa Scriptura demonstrata, non ex imperio ullo aperiunt claudúntque. 4. Promisit Christus Joh. XVI. 13. per Spiritum suum ductum in omnem veritatem, sed πρώτως Apostolis, δευτέρως fidelibus reliquis, iisque omnibus, non solis Ecclesiæ præpositis. πᾶσαν ἀλήθειαν *omnem veritatem* intelligit, non *infinitè* utique omnem, qualis Dei est sed *finitè*, necessariam scilicet ad salutem, ratione inprimis fundamenti, in quo omnis salutaris veritas continetur, & quod qui habent, omnia sciunt, 1. Joh. II. 21. neque tamen extra Scripturas, infallibilis revelationis Divinæ τεκμήριον unicum, quidquam. Qui igitur in omnem veritatem à Spiritu Dei ducitur, is infallibilis est, quatenus à Spiritu Dei se patitur duci, & verbum, quod affert, Dei verbum est. ut infallibilitas illa propriè non sit hominis, quasi sermoni & legibus ejus necessum sit parere reliquos ἀδιακρίτως *sine examine*; sed Dei solius & verbi ejus, quod credit & loquitur. Hoc utique & toti Ecclesiæ, & singulis fidelibus convenit. 5. De Petra & Petro superiùs diximus abundè. Unum addo. Si Petrus, quâ petra, figuram gessit Ecclesiæ, uti rectè Augustinus, quicquid igitur Petro datum est, non utique Papæ soli, sed toti Ecclesiæ, ac inprimis Ministris ejus fidelibus universis datum est æquo jure. Aliàs Petrus figuram non Ecclesiæ, sed Papæ gessisset.

OBJECT. II. *Malach. II. 7. dicuntur labia sacerdotis custodire scientiam, ita ut lex requirenda fuerit ex ore ejus, aquè ac ab Angelo Domini. Ergo sensus Scripturæ venandus est ab ecclesia & ejus præfectis.* Resp. 1. Non arguit hoc privilegium infallibilitatis, sed officium, quod erat in bona conscientia id, quod ad legis mysteria intelligenda pertinebat, non proprio motu, sed cum demonstratione ex Scripturis loqui. Hoc autem officium illi neglexerunt, uti statim sequitur v. 8. *Vos autem recessistis de via, & offendiculo fuistis multis in lege.* 2. Annon Christus ipse culpat eos, qui sederunt in cathedra Mosis, quòd *clavim cognitionis absconderint*, atque adeò labia eorum scientiam non custodiverint, Luc. XI. 52. & arguit *fermentum* eorum, Matth. XVI. 6. & catechesin eorum publicam accusat, Matth. V. 20. &c.?

EXCIP. REDING: *1. Si officium Sacerdotis fuit, ut labia ejus scientiam custodiant, Scripturæ igitur interpretatio ad solos eos pertinuit; & jam ante is certitudinem de Scripturis, illorúmque infallibilitatem quoad sensum à Spiritu S. dictatum habuit. Par ratio N. T.*

Sacerdotum, quia à veteri quoad substantiam dogmatum non differt. *2. Interim Sacerdotes etiam, ut privati homines, labi potuerunt, at non ut sedentes in cathedra Mosis, teste Christo, Matth. XXIII. 2.* Ib. pag. 235. Resp. 1. Omnino aliquid Sacerdotibus V. T. circa custodiam legis incumbebat, quod non promiscuè omnibus. Placuit quidem Deo populum erudire per legem scriptam, ita ut cujusvis esset eam & legere & intelligere. Quia tamen multa in lege ænigmata & mysteria, tum verbis πολυμερῶς subindicata, tum figuris πολυτρόπως depicta, historica verò evidentia adhuc destituta, continebantur: iccirco sola quidem Scriptura Canon intelligentiæ fuit omnibus: *scientiam* eximiam tamen, sive *clavim cognitionis* Deus Seniorum & Sacerdotum depositum esse voluit. Præfecit igitur eos populo tanquam מלאכי יהוה צבאות *Angelos Jehovæ Zebaoth*, ut vice Dei loquerentur aliquid ad populum, quod omnibus non esset statim & æquè clarè patefactum, sed per illos patefieri debuit. Sic etiam per κατήχησιν Seniorum & Sacerdotum, sedentium in Cathedra Mosis, populum suum institui Deus voluit. Authoritate igitur pollebant illi decreta pædagogica faciendi, & סיג התורה *sepem legis* struendi, qua populus incautior longiùs à transgressione legis arceretur. In N. T. aliter res habet. Licet enim in substantia fidei & morum utriusque Testamenti Ecclesia conveniat; Ecclesiæ tamen regimen non parùm differt. Secus igitur quàm in V. T. nemini jam dictum est, quod non sit dictum omnibus. Nulla uspiam sedes, cathedra nulla est, apud quam sit clavis cognitionis ad κατήχησιν depositum. Clavis cognitionis in historia vitæ, mortis & exaltationis Christi, itémque in verbo Evangelii publicata est. Ac sola jam σύγκρισις πνευματικῶν *comparatio spiritualium* sufficit. Neque mysterium obscuritatis obscurum iis est, qui, claris Scripturæ sententiis contenti, illas ad concupiscentias non detorquent, & non scripta non superaddunt. Neque legibus & pædagogia in rebus externis opus est, in quibus omnibus Ecclesia libertatem habet. 2. Quàm inepta verò ratiocinatio est, Sacerdotes Scripturæ interpretes propterea infallibiles fuisse, quia de Scripturis certitudinem ante habuerunt? Sic quotquot de Scripturæ Divinitate certi sunt, infallibiles erunt; ipséque Diabolus, qui de ea dubitare non potest, infallibilis Papa erit, vel eligi poterit. 3. Sacerdotum privatorum & publicorum doctorum distinctio talis est, qualis Papæ privati & publici doctoris, superiùs efficacissimè à nobis elisa. Præsumserunt quidem jam olim etiam Judæi quidam, Sacerdotes videlicet ac Sapientes, hoc est, Seniores & Prophetas non posse aberrare à lege, & destitui verbo Dei, saltem ut à Collegio aut Concilio illorum falsa doctrina aut injusta sententia prodiret. Quæ eorum præsumptio Jerem. VIII. 18. XVIII. 18. Joh. VII. 48. 49. apertè & notatur & reprehenditur. Conservavit sanè Deus in cathedra Mosis doctrinam sanam, in fundamentalibus saltem. Ita Christus Pharisæos (non Sadducæos apertè impios) declarat sedere in cathedra Mosis, licet eorum hypocrisin & falsa dogmata passim acerimè perstrinxerit.

OBIECT. III. *Paulus 1. Tim. III. 15. Ecclesiam Dei viventis vocat* στῦλον καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας *columnam & fundamentum veritatis. Ergo verus Scripturæ sensus ab ipsa sola repetendus est.* Resp. 1. Columna & firmamentum quibusdam viris doctis dici videtur non ecclesia, sed pietatis mysterium, de quo in sequentibus. Et particula καὶ in versus sequentis initio posita, postulare id videtur. 2. Interim agnoscimus, etiam ecclesiam veram dici posse tum στῦλον seu *columnam veritatis*, quatenus λόγον ζωῆς ἐπέχει *sermonem vitæ habet*

habet super se, hoc eſt, præfert, attollit, velut vexillum quoddam oſtentat, & per eum ut luminare in mundo lucet, Phil. II. 16. & quatenus eſt *יָּ* res ſtabilis & firma, מוסד מוסד *res bene etiam atque etiam in veritate fundata*, Pſal. VIII. 3. Eſaj. XXVIII. 16. quomodo quilibet juſtus vocatur יסוד עולם *fundamentum ſeculi*, Prov. X. 25. & τῇ πίστει τεθεμελιωμένος καὶ ἑδραῖος *in fide fundatus & firmus*, Coloſſ. I. 23. tum ἑδραίωμα ſeu *firmamentum*, non quòd veritatem faciat firmam & eam ſtare faciat, ſed partim *activè*, quatenus miniſtrat Deo ad veritatem in mundo notificandam & manifeſtandam, proponendo Scripturam, ejus divinitatem ex ipſamet demonſtrando, fundamentum ſalutis ex ea prædicando; partim *paſſivè*, quatenus in veritate fundata, per eandem ἑδραιοῦται *firmatur*, ut ita ſit idem quaſi ἑδραιούμενον ὑπὸ τῆς ἀληθείας, *quod per veritatem ſtabilitur*. Et talis eſt eccleſia vera, non quælibet; certè non Pontificia, quippe quæ aliud verbum tanquam legem Dei tradit, aliud fundamentum ponit, ſe facit dominam & authorem veritatis, & priùs cognitam Scriptura, veritate, Deo & Chriſto. 3. Atque adeò etiam eccleſia vera eſt *columna & ſtabilimentum veritatis* non αὐθεντικῶς, quaſi authoritatem de ſe ei conferat, & veritatem loqui poſſit ſine demonſtratione ex Scripturis, ſed λειτουργικῶς ſeu ὀργανικῶς, quia ejus officium eſt, in veritate ex verbo Dei agnita fundari & firmari, Scripturam velut vexillum & luminare attollere, ex ea, non proprio motu, ſermonem vitæ prædicare, celebrare, vindicare, ad poſteros tranſmittere. Atque id officium eſt non eccleſiæ duntaxat, ſed ſingulorum etiam fidelium.

EXCIP. REDINO: 1. *Veritas verbi Divini immediatè eſt à Deo, à quo ſolo ejus fundamentum & firmamentum eſt. Sed judicium diſcretionis infallibile, quo veritas verbi Divini, ejúſque ſenſus applicatur & oſtenditur, eſt penes Eccleſiam, quia columna & firmamentum veritatis nonniſi per donum iſthoc infallibilitatis eſſe poteſt. Ipſe enim fateris, eccleſiam eſſe columnam veritatis, quatenus ſermonem vitæ habet ſuper ſe. Non haberet autem ſermonem vitæ ſuper ſe, adeóque columna eſſe deſineret, periretque, ſi in verbi interpretatione aberraret. 2. Infallibilitas illa eccleſiæ non eſt authentica eo ſenſu, quaſi ex ſe ipſa ſubſiſteret, & veritati Divinæ authoritatem conferret; eſt tamen talis reſpectu noſtri, idque ob Dei juxta promiſſionem ei aſſiſtentis directionem. 3. Neque Eccleſia Romana ſe facit dominam & authorem veritatis, cùm ancillam ſe gerat, & fundamentum ſit tantùm prudentialis ſupernaturalis credibilitatis.* Ib. pag. 235.-219. Reſp. 1. Judicium, quo & verbi Divini, & ſenſus ejus veritas apprehenditur, diſcernitur & applicatur, eſt penes fideles in univerſum omnes, eccleſiam totam, peculiari etiam ratione penes Paſtores & doctores, ob miniſterii publici varias partes iisdem à Chriſto injunctas. In Paſtoribus autem & doctoribus illud reſidere *infallibiliter*, in reliquo fidelium grege *fallibiliter*, tuum eſt probare, non edicere. Nugaris autem validè, cùm eccleſiam, & quoſvis in eccleſia *Sermonem vitæ habere ſuper ſe*, atque eo modo *columnam* eſſe poſſe negas, ſi infallibilitas iis negetur. Quaſi ſcilicet qui Sermonem vitæ Scripturam infallibilem, ſuper ſe habet, ſeu ſuſtinet eo modo, quo pertica aquilam ſeu vexillum; luminare lumen, columna legem

sibi incisam, hoc est, Ecclesia, quæ Scripturam in manu sua habet præfert, ostentat, manifestat, tuetur, & secundum varia dona variè membris ejus collata, singulis fidelibus in id secundum donum suum incumbentibus, explicat, applicátque; atque ita *ὡς φωστὴρ ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχων, φαίνει, sicut luminare in mundo, lumen vitæ supra se habens, lucet*, Phil.II.16.17. infallibilis sic reddatur. Et quomodo sic ecclesia vestra reddatur infallibilis, quæ præfert & jactat verbum *ἄδηλον*, præcepta hominum, *παραδόσεις*, præter Apostolicas illas, quæ in omnium ore sunt, & mediante Scriptura ad omnes pervenerunt, adeóque non veritatis, sed mendacii columna est? Neque etiam Ecclesia vera, quæ quamdiu talis, fundamentum fidei & veritatis retinet, columna esse desinit, perítque adeò, sicubi in Scripturæ interpretatione aberrat, adeóque in omnibus infallibilis non est. Non enim iccirco non sustinet, non habet in manu sua, ceu columna, Scripturam, in qua verbum Dei infallibile, quo illa vel ne labatur, vel ut lapsa resurgat, certè ne collabatur unquam, custoditur potenter, comprehensum est. Fallibilis ipsa, infallibilitatis normam perpetuam in verbo Dei habet. 2. Cùm Scriptura ipsa & Divinitatem & sensum genuinum non tantùm in se habeat, quod & tu fateris; sed etiam, auxiliante Spiritu Dei, qui in omnem veritate ducit, fideliúmque oculos & corda, illuminante gratia sua, ita aperit, ut videant ultro mirabilia legis, manifestet fidelibus, sine alio verbo authentico quovis; utique nulla authentia verbi vel in se, vel respectu nostri, nisi in Dei verbo existit: & quæ ecclesia sibi authenticum aliquod verbum respectu nostri, quo scilicet vel Divinitatem verbi, vel ejusdem sensum evolvat, & respectu nostri, manifestet, vendicat, illa & Scripturam vera sua Divinitate, (Divinum enim non est, quod Divinitatem suam exerere nequit, sicut nec Sol est, quod splendorem lucémque non diffundit;) potentia & efficacia veritatem suam ubique manifestandi, spoliat, & novum in Ecclesia verbum, novam legem, *ἄδηλον* & *αὐτοπόδεικτον*, quæ character seu signatura Bestiæ in Scriptura audit, introducit. 3. Meritò igitur Ecclesiam Tridentinam accusavi, quòd authenticum ejusmodi verbum, quo Scripturam infallibiliter Ecclesia Romana interpretetur, sibi arrogans, aliud fundamentum ponat, & se ipsam *dominam & authorem veritatis, Scriptura, veritate, Deo & Christo prius cognitam*, faciat. Nec dictum verissimè muto. Quomodo enim id inficiari potest, cùm de Scripturæ Divinitate, sensu, veritate, Deo & Christo quidquam cuiquam innotescere, nisi per verbum aliquod & testimonium authenticum Ecclesiæ suæ, cujus tamen Divinitatem & authentiam nec demonstrat, nec demonstrare ad conscientiam potest, sine fine & modo jactet, verósque fideles verbo illi, utpote incerto, obscuro, indemonstrabili, se subjicere detrectantes, severè condemnet & anathematizet? Nam quòd Ecclesiam suam fundamentum esse non ipsius Divinitatis & veritatis, sed tantùm *prudentialis supernaturalis credibilitatis*, ille *prudentialis credibilitatis* Theologus regerit, non tam imbelles nos sumus, ut terminorum illorum monstra quicquam nos terreant. Novimus enim, Scripturam quoad Divinitatem & sensum suum esse & *ἀξιόπιστον fide dignam*, & *αὐτόπιστον ex se*, non aliunde, *fide dignam*, hoc est, *supernaturalem credibilitatem*, uti barbarus ille loqui amat, habere, licet Papæ & Cardinalium ejus *prudentiale* supercilium non interveniat. Nihil enim verbum Dei prudentia Papæ, non sapientis, nisi id quod carnis est, hoc est, ad Regni sui, quod Christo in mundo *μετὰ πολλῆς φαντασίας* opposuit, stabilimentum facit, indiget. Divitiæ autem gratiæ Christi, non Papæ, in fidelibus abundant *ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει in omni sapientia & prudentia*, (Ephes.I.7.8.) cujus non minima pars est Deum in verbo suo loquentem, solum *ἀψευδῆ mentiri nescium*, non quenquam alium peregrinum, audire, neque adeò verbi Divinitatem & sensum, potentem se commendare

mendare ad omnem conſcientiam hominum, (2.Cor.IV.2.) à dicto, verbo, teſtimonio hominis cujuſcunque, nedum illorum, qui verbum Dei cauponantur, ſuſpendere.

OBIECT. IV. *Petrus 2.Epiſt.I.20. negat, Prophetias Scripturæ eſſe* ἰδίας ἐπιλύσεως *propriæ explicationis ſeu expoſitionis. Non igitur quilibet fidelis eam exponere, ſed ſola eccleſia poteſt.* Reſp. 1. Si ſola eccleſia, non idcirco Pontificia particularis, quæ eccleſiæ veræ & nomen & rem jam pridem decoxit. 2. Ἰδία ἐπίλυσις *propria diſſolutio* Petro non notat privatam propriámque cujuslibet Chriſtiani, Scripturam ex Scripturis per infallibilem demonſtrationem interpretantis, induſtriam, ſed potiùs privatum ſenſum, quem ſibi fingit quilibet pro arbitrio, & Scripturæ impingit; qualis eſt interpretatio Papæ ἀναπόδεικτος & proprio motu facta. Opponitur enim θελήματι ἀνθρώπου *voluntati hominis*, non Spiritus S. in Scriptura loquentis.

Excip. Redino: 1. *Unde tibi conſtare poteſt, Spiritum S. huic non verò illi diſſentienti, Scripturam etiam ſcrutanti licet, infallibilem ex Scripturis demonſtrationem inſpirare? Si ad diſcretionis donum confugias, illud nec par eſt in omnibus Chriſtianis, & certis regulis prudentialibus dirigi debet. 2. Cùm in interpretatione Scripturæ privato ſpiritui cuivis tantum tribuas, quantum Eccleſiæ, mirum non eſt, in tot ſectas vos diſcindi. Accidit enim id inde, quia infallibilitatem demonſtrationis Eccleſiæ, ejúsque capiti in cathedra ſedenti competere negatis.* Ib. pag.236. Reſp.1. Si nemini Scripturam ſcrutanti conſtare poteſt de certitudine ſenſus ejusdem, de univerſa fide Chriſtiana actum erit, neque religio aliud erit quàm politicus aſtus, uti Machiavellus veſter, Pontificiam inprimis religionem penſitans, aſſeruit. Verùm ab eodem manat certitudo ſenſus, à quo & ipſum Dei verbum, & donum fidei & πληροφορίας manat, Deo ſcilicet per Spiritum & verbum noſtro ſpiritui atteſtante. Donum diſcretionis ita tecum agnoſco par non eſſe Chriſtianis omnibus, ut tamen negem, vel infallibilem eam præpoſitis veſtris convenire, vel in univerſum illud, qualecunque etiam, certo ordini hominum, Paſtorum & doctorum, alligatum eſſe: ita dirigendum eſſe regulis interpretationis, quas tu *prudentiales* vocas, tecum ſentio, ut inter eas locum habere Eccleſiæ, vel Papæ potiùs, per verbum aliquod ἄδηλον interpretantis infallibilitatem, pernegem. Tu proba. Amas ubique τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν. 2. Papæ! Quia Papæ in Cathedra ſedenti non aſſurgimus, idcirco in tot ſectas diſcindimur! Atqui vera Eccleſia æquè à ſectis, atque Pontificia innumeris ſectis diſtracta, totúmque orbem in ſectas diſtrahens, à vera eccleſia ſeparata eſt. Neque inde ſectæ originem habent, quia Papæ fidei dominanti non obediunt homines; verùm inde potiùs, quia homines multi Papali ingenio & fermento infecti, Scripturas torquent, ſibíque ſenſus non efferentibus ex Scriptura, ſed in eam inferentibus, ſaltem ex Scriptura more Papali nihil demonſtrantibus, infallibilitatem arrogant. ſecus quàm & S. Paulus hortatus eſt 1.Cor.XI.13. ὑμεῖς αὐτοὶ κρίνατε. *Vos ipſi judicate*; & Cyrillus Hieroſolymitanus *Catech.4.* his verbis olim proteſtatus eſt: Μηδὲ ἐμοὶ τῷ ταῦτά σοι λέγοντι ἁπλῶς πιστεύσῃς, ἐὰν τὴν ἀπόδειξιν τῶν καταγγελλομένων ἀπὸ τῶν θείων μὴ λάβῃς γραφῶν. *Nec mihi ipſi credito hoc dicenti, niſi accepta priùs demonſtratione ex Scripturis.*

OBIECT. V. *Interpretatio Scripturarum per Scripturas, semotis efficacioribus mediis, fallax est & incerta; tum quia illa plerunque fit ex affectu & præjudicata sententia conferentium: tum quia eadem dictio & phrasis non ubique sonat idem: tum quia multa loca sunt ἅπαξ λεγόμενα, quæ proinde cum aliis similibus conferri non possunt: tum denique, quia omnes hæretici conferendo Scripturas diligentissimè, errârunt tamen, & in errorem miserunt alios.* Resp. 1. Cùm Scriptura ipsa sit infallibilis & certissima, quî fallax & incerta esse potest interpretatio per Scripturam? An certior est spiritus Papæ ἀδοκίμαστος, quàm spiritus Scripturæ? 2. Imputantur Scripturæ defectus non sui, & committitur fallacia causæ. Quid enim ad Scripturam, si quis ex affectu & præjudicata sententia loca conferat, vel in conferendis, ut hæretici solent, aberret? In quolibet disputationis genere sunt captiones creberimæ, quas tamen demonstrationes ipsæ luere non debent. 3. Aliud est agere de *vocabulorum* usu, aliud de *re* ipsa. Nam etsi ejusdem vocabuli varius usus esse possit, tamen ejusdem usus varii possunt etiam esse loci inter se conferendi. Ita quamvis occurrant vocabula ἅπαξ λεγόμενα, tamen sensus eorum idem pluribus in locis occurrere potest. 4. Quin imò analogia fidei est universalis, & ubique sic dominatur, ut sine ea explicari nullus locus possit.

EXCIP. REDING: 1. *Cùm sensus vocum à Spiritu S. intentus ænigmatico revelationis Divinæ obscuræ involucro sit obvolutus, certitudo ejus non ex naturali vocum significatione, sed ex judicio discretionis, quod non fallaci vocum sensu, peritia Grammaticæ, linguarum, artium, sed solius Ecclesiæ infallibilitate nititur, pendet. 2. Hinc adeò Christus dedit Ecclesiæ Pastores & doctores, qui ex sensu Ecclesiæ mysteria fidei exponendo, in fidelibus prudentialis credibilitatis fundamentum extruunt, super quo uno judicium discretionis fundetur.* Ib. pag 236.237. Resp. 1. Unde verò ipsa Ecclesia sensum Scripturæ, quem ænigmatico obscuræ revelationis involucro obvolutum quereris, infallibiliter eruit? Vel enim standum est Ecclesiæ seu Papæ nudo dicto, vel sensum infallibilem demonstrare illa debet. Si prius, fides efficietur merè humana, & in Pythagoricum illud *αὐτὸς ἔφα* resolvetur. At vox ex Cœlo audita ab hominum omnium dictis abstractos ad dictum solius Christi obligat, clamans sonorè: *Hunc audite*, non cœtum aliquem hominum, non Papam. Si posterius, in demonstrando Scripturæ genuino sensu qua regula prudentiali Ecclesia, ne in demonstratione fallatur, utitur? An analogiam fidei, nexum loci, vocum indolem, originalium inprimis genium, & similia respicit? Si ais, cur eadem regula fallax est apud singulos, quæ efficax est apud universos? Si negas, qua erga tandem ratione Scripturæ sensum infallibilem infallibiliter demonstrat? Scilicet ad enthusiasticum Papæ spiritum magno passu omnia contendunt. 2. Apostolos Ecclesiæ Christus dedit infallibiles: ordinarios Pastores & doctores non item. Singulos enim fallibiles statuitis. Singuli verò fallibiles collecti infallibiles esse nequeunt, sicut singuli famelici, in unum collecti propterea famelici esse non desinunt. Et si ex sensu Ecclesiæ Pastores verbum Dei exponunt, oportet ante Pastorum expositionem Ecclesia sensum suum explanaverit. Ubi

verò

verò extra Pastores & gregem Ecclesia est? Ubi & quibus mediis sensum Scripturæ explicat? Hæc nobis, Redingi, magne Apollo, edissere.

OBIECT. VI. *Sic privatus cujusque fidelis Spiritus erit supremus Scripturæ interpres. Quod quid aliud est, quàm enthusiastis latam portam aperire?* Resp. 1. Nos verò spiritum Scripturæ, eundem nempe, quo illa composita est, facimus supremum interpretem Scripturæ, quia sensum ex Scriptura ipsa demonstrari volumus. Pontificii contra spiritum *privatum* & *enthusiasticum* Papæ, quippe qui ab omnibus explorari, & juxta eam regulam, quæ omnibus tradita est, se spiritum lucis omni conscientiæ probare non potest. 2. Neque *spiritus* fidei, qui singulis fidelibus datur, & judicio tum *externo* Scripturæ, tum *interno* Spiritus Sancti nititur, est *privatus*, sed *publicus* & communis toti Ecclesiæ fidelium, adeóque quoad manifestationem veritatis & donum fidei is ipse, quem habuerunt sancti homines, per quos Deus locutus est. Est enim Spiritus Dei, qui in Christo & toto ejus corpore ac singulis ejus membris agit, etsi diversâ mensurâ, 1. Cor. II. 12. Eph. I. 13. Sic revera *Deus & Spiritus unus est*, Gal. III. 20. 28. 1. Joh. II. 27. qui eodem modo fidem operatur in omnibus.

EXCIP. REDING: 1. *Judicium illud, quo fidei analogia & Pseudo-propheticus Spiritus discernitur, conformandum utique est Ecclesiæ, quam fateris Scripturæ custodem, quam Christus præcepit audiendam, quam gratiæ suæ assistentia firmat.* 2. *Confundis prudentiam & fidem. Necessaria equidem est in Scripturæ sensu eruendo fides; sed via eidem aperiri debet per prudentiam infusam, seu discretionis judicium, fundandum super regulis seu principiis prudentialibus, quibus Ecclesiæ & successori Petri, Christus infallibilitatem promisit.* Ib. pag. 236. 237. Resp. 1. Nulla re magis Orthodoxam de Scripturæ interpretatione sententiam, quàm privati spiritus, ceu seminarii omnium hæresium, improperio gravare soles. Hic verò ubi coccysmum illum vestrum discussi, non audes propiùs congredi, & missa responsione mea, quia quod ei opponeres, non habuisti, putidam illam crambem recoquis, & quæstionem petere satis habes. Ecclesiam quidem veram, ejus inprimis Pastores in Scripturæ eruendo genuino sensu ministram operam præbere, largimur: at infallibilitatis privilegio munitam authenticè & infallibiliter ubique Scripturam interpretari, non nudè affirmare, sed probare debueras. Aliud est Scripturam, ceu depositum custodire; aliud singulos ejus sensus authenticè explanare. Aliud audire ecclesiam ex verbo Dei docentem, monentem, corripientem: aliud eandem ceu fidei magistram, sine manifestatione veritatis, suspicere. 2. Fides equidem sine spirituali φρονήσ *prudentia* non est. Sed prudentia eadem circa intelligentiam salutarem verbi Divini ita cautos reddit, ne pro dicto Dei placitum hominum, pro lege Divina humanum imperium; pro sensu verbi Divini fœdam ejusdem σφάλωσιν, saltem sensum non demonstratum, sed pro animi libidine dictatum & conscientiis despoticè obtrusum amplectamur. Ecclesiæ igitur, hoc est, Papæ solius in interpretanda Scriptura infallibilitatem principium & fundamentum esse prudentiale cur non probas denique? Ejusmodi scilicet principium *prudentiale* est, quale erat Serpentis antiqui, animalium omnium terræ *prudentissimi*, sermo

mo ad Evam, quo à vero Dei verbo ad alia omnia seduci se passa est. Πανουργία, veteratoria calliditas, non φρόνησις πνευματικὴ *spiritualis prudentia* est.

OBIECT. VII. *Si quisque fidelis sensum Scripturæ ex Scriptura elicere potest: frustra igitur erunt Synodi particulares & universales.* Resp. 1. Non sunt frustra, quia in rebus gravibus & dissidiis ecclesiæ, multi in nomine Christi congregati meliùs & certiùs assequuntur mentem Spiritus Sancti in Scriptura loquentis. Plus enim vident oculi quàm oculus. 2. Interim eorum judicium non esse per se definitivum & αὐθεντικὸν, sed ministeriale & ὑπεύθυνον, quod pudorem afferat dissentiendi, non firmitatem credendi, supra probavimus.

EXCIP. REDING: *Supra asserebas, Spiritum S. per infallibilem ex Scripturis demonstrationem eodem modo in omnibus fidelibus esse. Quomodo ergo multi in nomine Christi congregati meliùs certiúsque Spiritus S. mentem assequentur? Quomodo etiam fidelibus in Synodis suis coeuntibus non aliam authoritatem asseris, quàm quæ pudorem afferat dissentiendi, non firmitatem credendi?* Ib. p. 238. Resp. Hoccine respondere, an futiliter nugari est? Quid ἰδίᾳ ἐπιλύσις *propria dissolutio* Scripturæ non sit, *Resp. ad arg. IV.* exposui. At quemvis fidelem per infallibilem demonstrationem Scripturam ex Scriptura semper & ubique interpretari, atque etiam sine externis mediis, inter quæ etiam Ecclesiæ ministerium est, interpretari, nuspiam dixi. Funiculum igitur ex arena nectis: nihil verò respondes.

OBIECT. VIII. *Si quisque fidelis sensum Scripturæ tenere potest, quem se ex Scripturis indagâsse putat, nullus in ecclesia controversiarum finis expectandus est.* Resp. 1. Nec sperari debet in ecclesia militante controversiarum finis. Semper enim manebit fixum illud Salvatoris, necessum esse, ut veniant scandala, Matth. XVIII. 7. & Pauli 1. Cor. XI. 19. oportere esse hæreses, ut οἱ δόκιμοι manifesti fiant. 2. Interim quisque conferre debet, quantum potest ad extinguendum commune incendium. Ita ejusdem ecclesiæ lites domesticas componet Nationalis aut Provincialis Synodus: diversarum & non subordinatarum Concilium Oecumenicum, ad typum Apostolici Act. XV. efformatum, in quo sola, qui mos erat veteris ecclesiæ, Scriptura, ut cœlestis regula in medio posita, judicis partes agat.

EXCIP. REDING: *Ecclesiam & hæresin extra ecclesiam confundis. Extra ecclesiam ubi hæresis est, etiam sectæ sunt, non intra ecclesiam. Aliàs nec fides, nec Ecclesia una esset. Ut verò una sit, oportet Divinitus ordinatum medium aliquod sit, quo per finalem controversiarum decisionem veritas isthæc conservetur. quale medium ibi non est, ubi judicium discretionis, quo Scriptura ad fidem applicanda est, in privatum cujusque spiritum refunditur.* Ib. pag. 238. 239. Resp. Non in veræ Christi Ecclesiæ visceribus, sed extra eam hæreses & sectas esse, ab eadem scilicet abscissas, non ita nos stupidi sumus, ut ignoremus. Neque de hoc quæstio est; sed, an hæreses semper præcaveri, & quidem per infallibilitatis Ecclesiæ tributæ privilegium ita præcaveri, vel ortæ opprimi possint, ut sectis & hære-

sibus

sibus ex ipsius Ecclesiæ sinu progredientibus, atque se vel sponte, vel vi facta separantibus, locus nullus sit. Hoc vero negamus. Annon enim ex vestra etiam Ecclesia, quam pro vera venditatis solam, exivisse hæreticos, qua nominis calumnia Evangelicos Orientales & Occidentales proscindere soletis, queritmini? An id prohibere jactata illa vicaria Ecclesiæ vestræ infallibilitas potuit? Imò an prohibere potuit, ne in Ecclesiæ vestræ intimis visceribus orirentur simul atque perennarent innumeræ de fidei dogmatibus lites, quin & formatæ sectæ, quales sunt Dominicanorum, Franciscanorum; Jesuitarum, Jansenitarum; Monarchicorum, Hierarchicorum; Præscientistarum, Prædeterminantium, &c. formandæque innumeræ, si Papæ consultum videretur novaculam & cauteria sua adhibere. Interim qua ratione vera Ecclesia conservandæ unitati invigilare possit, ea etiam diximus, quæ tu nullo apice tangis. Contradicere enim nulla ratione potuisti.

SESSIO V.

Celebrata die 17. Mensis Junii 1546.

Decretum de peccato originali.

Ut fides nostra Catholica, sine qua impossibile est placere Deo, purgatis erroribus, in sua sinceritate integra & illibata permaneat; & ne populus Christianus omni vento doctrinæ circumferatur; cùm Serpens ille antiquus, humani generis perpetuus hostis, inter plurima mala, quibus Ecclesia Dei his nostris temporibus perturbatur, etiam de peccato originali, ejúsque remedio non solùm nova, sed etiam vetera dissidia excitaverit: Sacrosancta Oecumenica & generalis Tridentina Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ Sedis Legatis, jam ad revocandos errantes, & nutantes confirmandos accedere volens, sacrarum Scripturarum & sanctorum Patrum, ac probatissimorum Conciliorum testimonia, & ipsius Ecclesiæ judicium, & consensum secuta, hæc de ipso peccato originali statuit, fatetur, ac declarat.

1. *Si quis non confitetur, primum hominem Adam, cùm mandatum Dei in Paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem & justitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse, incurrisséque per offensam prævaricationis hujusmodi iram, & indignationem Dei, atque ideo mortem, quam antea illi comminatus fuerat Deus, & cum morte captivitatem sub ejus potestate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc est, Diaboli, totúmque Adam per illam prævaricationem offensum, secundum corpus & animam in deterius commutatum fuisse; anathema sit.*

2. *Si quis Adæ prævaricationem sibi soli, & non ejus propagini, asserit nocuisse, & acceptam à Deo sanctitatem, & justitiam, quam perdidit, sibi soli, & non nobis etiam, eum perdidisse, aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum, mortem & pœnas corpo-*

ris tantùm in omne genus transfudisse, non autem & peccatum, quod mors est animæ, anathema sit, cùm contradicat Apostolo dicenti: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors; & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.

3. *Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine unum est, & propagatione, non imitatione transfusum omnibus inest, unicuique proprium, vel per humanæ naturæ vires, vel per meritum unius mediatoris Domini nostri Jesu Christi, qui nos Deo reconciliavit in sanguine suo, factus nobis justitia, sanctificatio & redemptio, aut negat ipsum Christi Jesu meritum per Baptismi Sacramentum in forma Ecclesiæ ritè collatum, tam adultis quàm parvulis applicari; anathema sit: quia non est aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. Unde illa vox: Ecce agnus Dei! ecce qui tollit peccata mundi! Et illa: Quicunque baptizati estis, Christum induistis.*

4. *Si quis parvulos ab uteris matrum baptizandos negat; etiamsi fuerint à Baptizatis parentibus orti; aut dicit, in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro necesse sit expiari ad vitam æternam consequendam; unde fit consequens, ut in eis forma Baptismatis, in remissionem peccatorum, non vera, sed falsa intelligatur; anathema sit: quoniam non aliter intelligendum est id quod dixit Apostolus: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt: nisi quemadmodum Ecclesia Catholica ubicunque diffusa semper intellexit: propter hanc enim regulam fidei ex traditione Apostolorum etiam parvuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.*

5. *Si quis per Jesu Christi Domini nostri gratiam, quæ in Baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat; aut etiam asserit, non tolli totum id, quod veram & propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantùm radi, aut non imputari; anathema sit. In renatis enim nihil odit Deus; quia nihil est damnationis iis, qui verè consepulti sunt cum Christo per Baptisma in mortem, qui non secundum carnem ambulant, sed veterem hominem exuentes, & novum, qui secundum Deum creatus est, induentes, innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac Deo dilecti effecti sunt, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, ita ut nihil prorsus eos ab ingressu cœli remoretur. Manere autem in baptizatis concupiscentiam, vel fomitem, hæc sancta Synodus fatetur, & sentit: quæ cùm ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, sed utiliter per Christi Jesu gratiam repugnantibus, non valet. Quinimò, qui legitimè certaverit, coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quòd verè & propriè in*

renatis

veniatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium senserit, anathema sit.

Declarat tamen hæc ipsa sancta Synodus, non esse suæ intentionis, comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, beatam & immaculatam Virginem Mariam, Dei genitricem, sed observandas esse constitutiones felicis recordationis Sixti Papæ IV. sub pœnis in eis constitutionibus contentis, quas innovat.

Ejusdem Quintæ Sessionis decretum de reformatione.

Cap. 1.

Constitutionibus summorum Pontificum & Conciliorum probatorum inhærens sancta Synodus, & illis adjiciens, statuit, ut Episcopi, & alii locorum ordinarii compellant eos, qui in Ecclesiis habent præbendam, seu præstimonium, seu stipendium lectoribus sacræ Theologiæ deputatum, ad ipsius sacræ Scripturæ expositionem, si idonei ipsi sint, per se ipsos, alioqui per idoneum substitutum, qui ab ipsis Episcopis vel ordinariis eligatur, etiam per substractionem fructuum, ac deinceps hujusmodi præbendæ vel stipendia iis conferantur, qui id munus præstare per se possint: & aliter facta provisio nullius momenti sit.

Si hujusmodi emolumenta non sint deputata in ecclesiis Metropolitanis, & aliis insignium oppidorum, præbenda primò vacatura ipso facto ad hunc usum perpetuò deputata intelligatur. Ubi verò præbenda aut non sit, aut parum sufficiens sit, Episcopus tunc simplicis beneficii fructus applicet, vel alia ratione stipendium ita provideat de Capituli consilio, ut hæc sacræ Scripturæ lectio habeatur: ita tamen ut aliæ quæcunque lectiones antea institutæ non prætermittantur.

Quæ autem Ecclesiæ tenues habent proventus, quæque Clero ac populo tam sunt exiguæ, ut Theologiæ lectionem tolerare commodè non possint, habeant saltem magistrum, qui Grammaticam pauperes gratis doceat, ut deinceps ad studia sacra transire sit facile: & huic magistro, dum docendi munus exercuerit, Episcopus unde vivat beneficium aut salarium assignabit.

In Monasteriis etiam Monachorum (ubi id commodè possit fieri) eadem sacræ Scripturæ lectio assignetur, compellantque ad eam rem Episcopi, Abbates, si fuerint ipsi negligentes. Hanc etiam lectionem Scripturæ sacræ habeant conventus aliorum regularium, quam Capitula ipsorum dignioribus Magistris commendabunt. In Gymnasiis publicis, in quibus instituta non est, erigatur: & si jam instituta negligitur, restituatur. Et statuit sancta Synodus, neminem ad hanc sacræ Scripturæ interpretationem publicè vel privatim profitendam admittendum, qui non fuerit ab Episcopo loci examinatus, & in moribus atque doctrina approbatus: quod tamen de lectoribus in claustris monachorum non intelligatur: Tam verò publicè in scholis docentes sacram Scripturam, quàm auditores

eorum, privilegiis omnibus de perceptione beneficiorum in absentia à jure concessis plenè gaudeant.

Caput 2.

Statuit sancta Synodus, omnes Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & alios Ecclesiarum prælatos teneri per seipsos ad prædicandum sanctum Jesu Christi Evangelium, si impediti legitimè non sint, (hoc enim præcipuum Episcoporum munus est) quòd si ipsi legitimo detineantur impedimento, viros idoneos ad id exercendum assumant juxta formam generalis Concilii, & qui hoc adimplere contempserit, districtæ subjaceat ultioni.

Archipresbyteri quoque & omnes curam habentes animarum per se vel per alios (si ipsi non possint) idoneos, diebus saltem dominicis & festis solennibus, plebes sibi commissas pascant salutaribus verbis, pro sua & earum capacitate: doceant ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, annuncient cum brevitate & facilitate sermonis, vitia, quæ declinare, virtutes, quas sectari oporteat, ut pœnam æternam evadere, & cœlestem gloriam consequi valeant. Quod si facere negligant, (licet se exemptos, aut Ecclesias exemptas, aut annexas monasteriis habere causentur) Episcopus in cujus diœcesi sint, eos moneat, & post trium mensium spatium, si muneri suo etiam tunc defuerint, cogat eos per censuras, aut alia ratione, quæ Episcopo expediens videatur, donec ipsi resipiscant. Quòd si sint Ecclesiæ parochiales monasteriis subjectæ, extra totam Episcopi diœcesin, & prælati in prædictis negligentes fuerint, Metropolitanis, in quorum provinciis sunt, compellantur, neque executionem impediat exemptio aut appellatio, &c.

Regulares verò cujuscunque ordinis, nisi à superioribus de vita & moribus, & scientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in Ecclesiis suorum ordinum, prædicare non possint: cum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare & ab eis benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant.

In Ecclesiis verò, quæ suorum ordinum non sunt, ultra licentiam suorum superiorum, etiam Episcopi licentiam habere teneantur, sine qua in ipsis Ecclesiis non suorum ordinum nullo modo prædicare possint. Ipsam autem licentiam gratis Episcopi concedant.

Si verò (quod absit) prædicator errores aut scandala disseminaverit in populum, etiamsi in monasterio sui vel alterius ordinis, prædicet,) Episcopus ei prædicationem interdicat. Quòd si hæreses prædicaverit, contra eum secundùm juris dispositionem aut loci consuetudinem procedat, etiamsi prædicator ipse generali vel speciali privilegio exemptum se esse prætenderet. Quo casu Episcopus auctoritate Apostolica, & tanquam Sedis Apostolicæ delegatus, procedat. Curent autem Episcopi, ne quis prædicator, vel ex falsis informationibus, vel aliàs calumniosè vexetur, ne justam de eis conquerendi occasionem habeat.

Caveant prætcrea Episcopi, ne aliquem vel eorum, qui, cùm sint nomine regulares, extra claustra tamen & obedientiam religionum suarum vivunt, vel presbyterorum secularium, nisi ipsis noti sint, & moribus atque doctrina probati, etiam privilegiorum quorumlibet prætextu, in sua civitate, vel diœcesi prædicare permittant: donec ab ipsis Episcopis

super

super ea re dicta sedes Apostolica consulatur: à qua privilegia hujusmodi, nisi tacita veritate, & expresso mendacio, ab indignis extorqueri verisimile non est.

Quæstores verò eleemosynarii, qui etiam quæstuarii vulgò dicuntur, cujuscunque conditionis existant, nullo modo nec per se, nec per alium prædicare præsumant, & contra facientes, ab Episcopis & Ordinariis locorum, privilegiis quibuscunque non obstantibus, opportunis remediis omnino arceantur.

HISTORIA SESSIONIS V.

POstquam Sessionis IV. decreta ad Pontificem missa sunt, Legatos is monuit, tum ne ullum deinceps decretum promulgetur, nisi Romæ priùs approbatum: tum ne de capitibus non controversis tempus posthac consumant: tum denique, ne unquam, quacunque de causa, ad disputationem de authoritate Papæ veniatur. Legati se ad jussa ejus patranda promptissimos esse respondent. Interim idem Papa per literas per Hieronymum Francum Nuntium missas, & Episcopis Curiensi, ac Sedunensi, nec non Abbati Sancti Galli aliisque inscriptas, Helvetios, utpote *sibi præ cæteris charos, sedis Apostolicæ filios peculiares, & libertatis ecclesiasticæ propugnatores*, monet, ut nullâ morâ interpositâ etiam ipsi Tridentum se conferant. Sed & Electorem Coloniensem Pontifex, eò quòd in Bullam Leonis X. adversus Lutherum scriptam incurrisset, Episcopatu & sacrorum communioque interdicit, populúmque ditioni ejus subditum à juramento fidelitatis, quo ei tenebatur, absolvit. Cúmque Cæsarem, ut sententiam hanc exsequeretur, rogaret, ille tamen brutum hoc fulmen susque déque habens, loco pristino Electorem habuit. Prima porro congregatione de lectionibus Sacræ Scripturæ & verbi divini prædicatione, agi voluerunt Episcopi Hispani aliique: Legatis Pontificiis urgentibus, ut de peccato originali potius tractatio susciperetur. Qua de controversia consultus Papa respondit tandem, ut cum dogmatibus Reformatio conjungeretur. Secunda in Congregatione placuit patribus distinguere genera particularia congregationum, ita ut unum constet partim Theologis simul & Canonistis, ubi de Reformatione agendum; hac lege, ut præsint Legati, & liberum sit adesse etiam Episcopis: alterum verò solis Prælatis, qui capita sive doctrinæ sive Reformationis redigerent in ordinem, quò in generali Congregatione ea proponi ordine, & ex iis decreta formari possint. Juxta hunc ordinem in tertia Congregatione actum de prælectionibus & prædicationibus. Ibi certamen ortum Episcopos inter & Fratres regulares. Et Episcopi

piscopi quidem, Hispani potissimum querebantur, quod indultis Papæ fratres sibi tum concionandi, tum in Academiis prælegendi potestatem conciliaverint, & Episcopis, ad quos solos munus illud ex divino instituto pertineat, sic ademerint, ut ne reliquiæ quidem iis supersint. Antiquitus Monachos institutos esse plangendis hominum noxis: qua severa denunciatione eis vetitum fuerit docere & concionari. At nunc eos Episcoporum legibus solutos, ut suo vel conventûs sui bono Eleemosynas eliciant, salute animorum posthabitâ, hoc unum spectare, quomodo delectando, assentando & hominum affectibus obsecundando, rem suam auctiorem faciant. Contra fratrum Regularium Generales jus suum prædicandi non minùs fortiter asserebant, obtendentes Papæ privilegium sibi ideo concessum, quia Episcopi & Curiones adeò officium suum neglexerint, ut compluribus seculis neque templa ad populum concionibus, neque scholæ doctrinâ Theologicâ personarent. Lis adeò efferbuit, ut ne in sequenti quidem congregatione sopiri potuerit. Accessit controversia, an suffragiorum summaria tantum in congregationibus essent recitanda? Id cùm percenderent Legati, Bracius Martellus Episcopus Fesulanus acriter se opposuit, ostenditque, in congregatione generali omnium suffragia & suffragiorum rationes produci oportere. Sed Legati ejus oratione commoti, eum ut & Episcopum Oscensem Romæ irreverentiæ, & seditionis insimulant, & simul ad Pontificem scribunt de controversia Episcopos inter & fratres Regulares oborta. De duobus Episcopis respondit Pontifex, se in tempore opportuna remedia daturum. De controversia verò Episcopos inter & Regulares missi Romæ in consilium Cardinales, observârunt statim, Episcoporum desideria eò pertingere, *ut in sua quisque diœcesi Papa sibi* [illegible]. Sublato enim privilegio & immunitate Pontificia, cunctisque pendentibus ab Episcopis, nemine autem à Pontifice, idoneas causas proficiscendi Romam mox defuturas. Antiquissimis temporibus Pontifices Romanos primatui à Christo sibi concesso conservando, *palladii loco & principalis* [illegible] habuisse, *Episcopos Archiepiscoporum, Abbates Episcoporum jurisdictione* [illegible] *ita habeant personas sibi ipsis defendendis obligatas.* Atque ita hactenus à Monachis magis, quàm ipsis Episcopis Papalem potestatem strenuè defensam esse. Qui igitur privilegia Fratrum aboleri cupiant, eos [illegible] *oppugnare, non ordines Monachorum.* Respondet igitur ea de re Legatis Pontifex, *ut ordinum Regularium statum tueantur, & Episcopis persuadeant,* [illegible] *rebus adhibendum esse.* Id responsum cùm Româ Tridentum [illegible] set, variè affecti sunt Patres. Petendebant nonnulli, quoad [illegible] veterem consuetudinem instaurandam esse [illegible]

tus nihil aliud fuerint olim, quàm Collegia & Schola. Cujus rei in plerisque Ecclesiis cathedralibus extare reliquias, quippe in quibus in Scholasticum, qui caput est Lectorum, dignitas cum præbenda conferatur. Itaque & in Cathedrales Ecclesias & in Monasteria introducendum veterem illum sacrarum prælectionum usum, Episcopis demandata potestate exequendi. Obstabat tamen Legatis, quòd Pontificia sic privilegia, Monachos eximentia à potestate Episcoporum attingerentur. Itaque Sebastianus Pighius auditor Rotæ bellum temperamentum invenit, *ut ea quidem provincia Episcopis traderetur, sed à Pontifice delegatis.* Idque admodum probabant Legati, qui eadem via alias etiam difficultates conciliârunt. Theologiam Scholasticam, utpote quæ in rebus naturalibus & Philosophicis, quàm in divinis lubentiùs versetur, ex prælectionibus publicis eliminari petierunt Canonistæ. Sed voti compotes redditi non sunt. Quoad conciones Legati Episcopos plerosque inprimis Italos, ne privilegia Pontificia Fratribus concessa detrimentum pati sinerent, induxerunt. Ventum deinde ad dogmata fidei, & de peccato originali conscripti sunt articuli novem, de quibus variis in congregationibus actum à Theologis, quorum conflictum in explicanda natura peccati originalis & ejusdem ad posteros transmissione, de concupiscentia regenitorum, de conceptione B. Virginis in peccato, de pœna parvulorum absque baptismo decedentium, inferiùs exhibebimus. Antistites verò conficiendo decreto destinati, factâ Theologorum relatione, decreta tum *Fidei* tum *Reformationis* condunt. Dubium de conceptione B. Virginis Mariæ relatum ad Papam, qui *quæstionem hanc indecisam relinquendam esse* respondit. Interea Cæsar clam apparatum bellicum facit adversus Protestantes, & Pontificis promissa auxilia solicitat. Tandem die Junii 15. sessio habita, & promulgatum in ea decretum tum *Fidei*, constans anathematis quinque: tum *Reformationis*, constans duabus partibus, quarum prior erat *de prælectionibus*; posterior *de prædicationibus.* De prælectionibus sancitum, *tum ut qui stipendium obtinent lectorum S. Theologiæ, Scripturam per se, aut per alios idoneos exponant: ubi verò in Ecclesiis Cathedralibus nobilioribus hujusmodi stipendium deest, quacunque ratione constituatur:* tum *ut in Ecclesiis tenuioribus alatur Ludimagister, qui Grammaticam gratis doceat:* tum denique, *ut in Monasteriis, conventibus, aliorum Regularium Gymnasiis item publicis lectio Scripturæ sedulò urgeatur; ubi collapsa, restituatur; ubi neglecta, introducatur, ita tamen ut ipsi lectores ante examinentur & approbentur ab Episcopis, sicque beneficiis, privilegiisque concessis fruantur.* De Concionibus verò seu prædicationibus sancitum, tum *ut Archiepiscopi, Episcopi, nisi legitimè impediantur, ipsi prædicent Evangelium, sin verò impediantur, per alios idoneos exequantur: Archipresbyteri verò, Plebani, Parochiales diebus saltem Dominicis & Festis solennibus doceant,*

idque

idque sub pœna negligentiæ pro Episcopi arbitrio irroganda: tum, *ne ulli ad prædicandum admittantur, nisi à superioribus suis examinati & approbati fuerint, licentiam quoque impetraverint, ne errores aut eos docentes tolerentur, neque etiam quæstoribus Eleemosynariis prædicare licitum sit.*

NOTÆ

Ad Historiam & Decretum Sessionis V.

P*Rimò* libertatis Concilii violatæ non unum in hac Sessione argumentum denuo apparet. Pontifex per literas prohibet quicquam promulgare ampliùs, nisi priùs Romæ communicatum & approbatum. Idem Legatis injungit, caveant, ne unquam quacunque de causa ad disputationem de authoritate Papæ veniatur. Episcopum Fesulanum & Oscensem ob sermonis libertatem Romæ Legati deferunt, & Synodo moveri expetunt. Editioni vulgatæ emendandæ, qui antea à Concilio selecti fuerant, jubentur à Papa opus jam inceptum abrumpere. Cùm controversia de jure prælegendi & concionandi Episcopos inter & Monachos, nec non de immaculata conceptione B. Virginis Dominicos inter & Franciscanos glisceret, Pontifex à Legatis consultus, quid decernendum sit, præscribit. Hæc arguunt, Concilium Pontifici soli obnoxium. *Secundò* Pontificiæ authoritati stabiliendæ contra fas & jus omnes machinæ admotæ sunt. Hinc nempe vetat Pontifex, ne in disputationem de authoritate Papæ veniatur. Quasi videlicet principium id esset ἀναπόδεικτον. Et in controversia Episcopos inter & Monachos, ne privilegia Papæ concessa Monachis, quibus illi immediatè Papæ mancipantur, & à potestate Episcoporum eximuntur, ullo modo attingantur, studiosissimè cautum ubique est. Romæ etiam Cardinales *palladium & principale arcanum Papæ* produnt, ut nimirum Episcopi Archiepiscoporum, & Abbates Episcoporum jurisdictione eximantur, quò sic solus Papa regnaret. *Tertiò* Pontifex Electorem Coloniensem Episcopatu & sacrorum communione ob religionem, vix dum Concilio cœpto, interdicens, bullas contra Electorem Saxoniæ, & Landgravium Hassiæ disseminans, nec non Cæsari auxilia ad exterminandos hæreticos promittens, ostendit se vi potiùs, quàm jure maluisse grassari, & bellum Concilio, à quo sibi timebat, antehabuisse. *Quartò* memorabilis est controversia Episcopos inter & fratres regulares, de jure concionandi & prælegendi. Illa enim, quis status fuerit ecclesiæ, & quæ vulnera ante Reformationem, prodit. Episcopi accusabant Regulares, quòd concionandi munus

munus invaserint eo fine, ut suo & conventûs sui bono eleemosynas eliciant, itque eas consequerentur, hoc unum eos spectare, quomodo delectando, assentando, & hominum affectibus obsequendo, rem suam auctiorem faciant. Vicissim Regularium Generales Episcoporum in concionando negligentiam gravissimè accusant, & compluribus seculis neque Templa ad populum concionibus, neque Scholas doctrinâ Theologiæ personuisse queruntur. Qualis quæso fuit ecclesiæ facies, cùm, juxta querelam Regularium, pastoribus gregem suum *compluribus Seculis* deserentibus, juxta oppositam querelam Episcoporum, Monachi mercenarii se intruserunt, qui nihil fecerunt reliqui delectando, assentando, dum rem suam auctiorem facerent? *Quintò* Concilii & Papæ in definienda Dominicanos inter & Franciscanos de immaculata conceptione B. Virginis controversia, timiditas & ignavia notari meritò debet. Quæ enim æquitas fuit, qualibet occasione detonare in Evangelicos,; at controversias inter Monachos gravissimis contendentium studiis & odiis agitatas, indecisas relinquere? Quæ hîc unitas ecclesiæ Pontificiæ, de qua tam stolidè gloriari solent? Pertinet huc querela Marci Vignerii Senogaliensis Episcopi, F. Hieronymi Augustinianorum Generalis, & Andreæ Vegæ Theologi Franciscani, in Concilio anxiè mota, *quòd iniquum sit Lutheranorum de peccato originali opinionem damnare, neque tamen quid Catholici sentiant, explanare*. Nempe de essentia peccati originalis, aliisque discordantes in Concilio Theologorum opiniones ne quidem attingere Patres voluerunt, qui promptissimos tamen se gesserunt in damnandis ubique Evangelicis. Ita videlicet integrum erat ipsis, dummodo Papæ se subjicerent, inter se mutuò qualibet de re dissentire. At nostris Pontificiam authoritatem aspernantibus, intuta fuerunt omnia. *Sextò* notam etiam meretur, quòd tam perfunctoriè omnia tractârint Patres. Primo articulos controversos discutiendos reliquerunt Theologis, quibus fas non erat aliquid decernere. Deinde summaria duntaxat opinionum, quas Theologi & Canonistæ in diversis præcedentibus congregationibus protulissent, Legati in generali congregatione recitari jusserunt, nequicquam repugnante Bracio Martello Episcopo Fesulano, & in contrarium demonstrante, necessarium esse, ut congregatio generalis, omnium suffragia, & omnium suffragiorum rationes omnes intelligat, non autem collectanea & summulas duntaxat audiat. Ex summariis iis Patres, quorum pauci Theologiæ aliqua cognitione præditi erant, plerique verò consulti juris, vel ad modum aulæ disciplinis leviter tincti, decreta pro lubitu, non expensis sententiarum argumentis formabant. Ita in distinctis congregationibus alii, Theologi nempe deliberabant, & momenta rationum expendebant: alii

A a puta

puta Episcopi, & quibus suffragandi jus competebat, ex summariis non expensis decreta formabant. Quàm quæso hoc pudendum & generali Concilio indignum fuit? *Septimò* decreta fidei quod attinet, alia Pelagianos, alia Anabaptistas, Protestantes alia feriunt. Pelagianos feriunt canones tres priores; in quibus lubentes Concilio calculum nostrum addimus. Tantum notamus ejus περιεργίαν, quod præferebat, se ad hæresin novam extirpandam cojisse. Quid igitur attinebat de hæresi Pelagiana ex supervacuo agere, mille retro annis damnata? Canon quartus haud invitis nobis Anabaptistas pulsat. Quæ nos concernunt, in duplici sunt differentia. Alia enim per calumniam nobis impinguntur: alia pro veris defendimus. Calumnia est, Zwinglianos, quos vocant, negare, corruptionem hæreditariam esse verè peccatum, & asserere, infantes nihil habere ex Adamo peccati. Esto, Zwinglius hoc statuerit. An quisquam Evangelicorum secutus est? Sed merum fuit Concilii de Zwinglio somnium. Summus enim vir nunquam peccatum originale negavit. Vocavit quidem *morbum, defectum, vitium naturæ, concupiscentiam pravam.* Non aliter peccatum originale vocavit Lombardus, & ipse Augustinus, quorum neuter peccatum originale, nisi fallor, negatum ivit. Cùm verò inficiatus est, originalem hunc morbum esse peccatum, per peccatum *actuale peccatum* intellexit. In declaratione ad Urbanum Regium non tantùm *morbum* vocat, sed & *culpam per se damnabilem.* In Commentario ad caput quintum Epist. ad Rom. in hæc verba infit: *Adam uno peccato nos omnes condemnat.* Quo uno aphorismo omnem calumniæ πρόφασιν fortiter profligat. Videsis etiam Zwinglii apologiam apud doctissimum G. J. Vossium *Thes. Theol. pag.* 581. De reliquis agemus in controversiis. *Octavò,* Reformationis decreta speciem quidem Reformationis habent, verùm emendationem cleri attulerunt omnino nullam. Nam in utroque genere antiquum obtinet, Episcopis non majorem, quàm antea, concionandi, populúmque erudiendi solicitudinem gerentibus, & varios Monachos, alióśque ejusmodi, qui perfunctoriè aliquando festivis diebus concionentur, conducentibus. Præterea indulgentia illa, qua permissum est Episcopis concionandi munus per vicarios exequi, verbo Dei consentanea non est. Nam Paulus Ephes. IV. 11. 12. Pastores & Doctores divinitus esse datos ait, ut ædificationem corporis Christi ministerio suo promoveant. Idem in Epistolis ad Timotheum & Titum docendi partes ipsismet Episcopis præscribit. Quin etiam hujusmodi opera vicaria ferè mercenaria esse solet. Quæ verò impedimenta sunt, quæ Episcopos prohibent, quo minùs concionentur? Nempe dominium temporale, cura aulæ, venationes, ludi, belli apparatus, & verbo dicam, αἱ τοῦ βίου πραγματεῖαι *negotia*

hujus ſeculi, quibus Timotheum ſuum implicari vetuit graviter Paulus 2. Timoth. II. 3.4.5. *Nonò* in decreto Reformationis de prælectionibus & concionibus, id potiſſimùm conſideramus, quòd Scholaſticorum & Canoniſtarum abuſus graviſſimos emendare Patres neglexerint. Non ignoraverant enim, Canoniſtas Pontifici divinas proprietates tribuere, Deum vocantes, infallibilitatem ei adſcribentes, idem tribunal utrique concedentes, atque ipſo Chriſto clementiorem aſſerentes. Sed & Scholaſticos, eorúmque Theologiam in Concilio inſectati ſunt Canoniſtæ, eliminari eam expetentes, *quòd in Philoſophicis & naturalibus, quàm divinis lubentiùs verſetur.* In propatulo erat, eos doctrinæ Chriſtianæ fundamentum, Scripturâ neglectâ, in Ariſtotelis Philoſophia ponere. Cur ergo eorum, ut & concionatorum plerorumque, alia omnia quàm Chriſtum prædicantium, ἀλλεγχίαν & impietatem Concilium non damnavit? Scipio Henricus Cenſur. pag. 194. ſuperbè & ferociter reſpondet: *Hæreticorum petitionibus aſſentiendum non fuiſſe.* Quid igitur Concilio opus erat, ſi rationes noſtrorum, quos hæreticos nequiter appellat, expendi non debuerunt? Quid quòd de Scholaſticis ipſi in Concilio Canoniſtæ querelam moverunt? Impiè aſſerit idem, Chriſti epitheta convenire etiam Papæ ejus vicario. Expreſſa eſt hæc in Chriſtum blaſphemia, quam ipſe, Judex mundi, vindicabit ſuo tempore. Nunc ad quæſtiones hujus Seſſionis Theologicas accedamus.

QUÆSTIO I.

Qua in re ſita ſit peccati originalis eſſentia?

EA de quæſtione cùm inter Theologos certatum eſſet in Synodo, nihil definire auſa eſt, ſed teſte Andradio, qui Concilio ipſe interfuit, *illud reliquit ſub libertate opinandi.* Atque adeò in eccleſia Pontificia, quid ſit peccatum originale, mira ſupinitate definitum hactenus non eſt. In ipſo Concilio variatum eſt ſententiis, uti videre eſt apud Hiſtoricum *lib. II. d. 30.* De Scholaſticis ſic pronunciat: *Sancti doctores ſub obſcuritate hîc locuti ſunt, atque Scholaſtici doctores varia ſenſerunt.* Thomiſtæ cum Auguſtino ejus formalitatem aſſerunt eſſe *concupiſcentiam*: Scotiſtæ verò cum Anshelmo *originalis juſtitiæ carentiam.* Quos Cardinalis Sarnanus conciliare fruſtra conatus eſt. In Concilio Ambroſius Catharinus, ſecutus Pighium, peccatum originale nihil eſſe aliud, quàm peccatum Adami imputatum poſteris aſſeruit. Ei ſe oppoſuit Dominicus à Soto. Communior & receptior hodie apud Pontificios ſententia eſt, quam proponit & tuetur Bel-

 larminus

larminus *lib.V. de amiss. gratiæ & statu peccati, cap.17.* quòd nimirum peccatum originale sit *carentia doni divini supernaturalis, per actum peccati Adami effecta.* Sic nempe sentiunt, peccatum originale nihil aliud esse, quàm carentiam justitiæ originalis, tanquam doni & freni aurei supernaturalis, naturæ hominis in creatione superadditi. Itaque freno eo per peccatum sublato, naturalia mansisse integra & hominem sibi esse relictum, atque in eum statum redactum, in quo erat ante lapsum in puris naturalibus. Unde nonnulli peccatum originale definiunt *sensualitatem destitutam justitiæ originalis freno.* Nos sanè peccatum originale privationem quidem vocamus originalis justitiæ, sed non nudam, verùm talem, quæ in intellectu ignorantiam & propensionem ad falsas cogitationes de Deo, ad errores & dubitationes de Dei verbo; in voluntate aversionem & propensionem ad securitatem carnalem & diffidentiam; in appetitu rebellionem, in omnibus illis mortem spiritualem in bono, & vitam vivacissimam in malo ponat. Neque verentur nostri, ut naturam peccati hujus expressiùs designent, illud opposité ad sententiam adversariorum vocare *qualitatem positivam,* nempe *qualitatem* non propriè, sed metaphoricè, quia more qualitatis veluti subjectum afficiat: *positivam* verò non *physicè,* quasi esset qualitas naturalis creata, rei sive subjecto ex creatione conveniens, sed tum *Logicè,* quia aliquid affirmat de subjecto; tum *Ethicè,* quia est qualitas mala bonæ contraria. Qualitatem igitur positivam cùm vocamus, hoc volumus, non esse illud privationem omnis actionis expertem, aut quæ vires agendi nullas relinquat, qualis est cæcitas; verùm operosam, negociosam, furacem, quæ vires quidem tollat agendi benè, cæterùm affectas quasi veneficio suo facultates ad malè agendum inclinet & detorqueat. Quale est vitium oculorum, à quo dicuntur arquati: quo fit, non quidem, ut planè non videant, sed ut sincerè non videant, aliterque corpora contueantur, quàm sunt. Fucum facit Bellarminus, qui in peccato originali agnoscere se ait *habitualem aversionem & obliquitatem voluntatis.* Non enim intelligit per peccatum novam qualitatem in homine contractam, sed dempta supernaturali justitia easdem qualitates, eosdem habitus remansisse, quales habuerit homo in puris naturalibus, innuit. Argumentis ad nostram sententiam inducimur sequentibus.

ARG. I. Scriptura, quoties peccatum originale insinuat, non meram privationem, sed aliquid quodammodo positivum inculcat: tale nimirum vitium, quo *caro concupiscit adversus Spiritum,* id est, per quod homo ad malum pronus & divinæ legi contrarius fit, ut Rom. VI. 12. VII. 17.20.21. 23. Gal. V.17. Ephes. IV.18. Hebr. XII.1. quibus in locis describitur tanquam fervida & quasi furens ad pessima quæque patranda proclivitas.

RESP.

Respondere Redingius *Tract. III. S. 2. pag. 271.* nihil potuit. Tantùm tres quæstiunculas discutit, in quarum nulla argumentum nostrum attingit. Frustra Manichæismum nobis impingit, cùm Manichæi entia realia & naturalia à Deo bono non producta dari deliraverint; nos verò peccatum originale ejusmodi ens esse pernegemus. Illi potiùs Manichæis deteriores sunt, qui concupiscientiæ mortem & languorem, qui peccati exsors esse nequit, homini primo à Deo, & quidem Bono optimóque concreatum, pertendunt. Inscitiam etiam suam Philosophicam ille Metaphysicorum ocellus prodit, scribens, inter Ens (reale scilicet, nam de hoc disertè agit) & non ens medium non dari. quod pædagogorum ferulam meretur. Si verò per *non Ens*, non nihil, sed non ens reale intellexit, ipsemet jam argumentum mihi oppositum solvit. Tale enim *non Ens* reale peccatum originis est. Ubi porro peccati ejusdem naturam in concupiscentia sola consistere dixi? Quòd Augustinus in locis à Bellarmino citatis, *id esse in homine vitium concupiscentiæ, quod in animantibus rationis expertibus natura est*, docet, non efficit, concupiscentiam in homine non esse qualitatem corruptam, sed sensitivum duntaxat appetitum. Quomodo Augustino concupiscentia corrupta non est qualitas, quam *vitii* nomine ipsemet insignivit; quámque *lib. I. de nupt. & concup. cap. 20.* disertè *affectionem quandam malæ qualitatis insignit?* Alibi *de Civit. D. lib. XIV. c. 3.* agnoscit idem, vitium concupiscentiæ in superioribus etiam animæ facultatibus hærere. Confert quidem hominem per peccatum corruptum cum brutis quoad concupiscentiam, hoc est, pronum ad libidinem & reliqua peccata impetum. non quòd cum Manichæis & Pontificiis existimaverit, appetitum hominis sensitivum in puris naturalibus fuisse à Deo talem, hoc est, cum prono illo ad peccandum impetu conditum; sed quia quod in brutis nec legi, nec fœderi Dei subjectis, natura est, id in homine vitium est. Nam ante lapsum appetitus sensitivus hominis non tantùm superaddito justitiæ dono exteriùs repressus est; sed etiam integriùs rectus & integer, atque ad Deum conversus totus creatus à Deo est. Non enim bruti, sed hominis appetitum Deus condidit.

ARG. II. Eadem Scriptura in intellectu ponit ignorantiam, Rom. I. 21. Ephes. IV. 18. in voluntate & appetitu corruptionem summam, quippe cui passim tribuit non tantùm aversionem à bono, sed etiam malitiam, fraudulentiam, inimicitiam adversus Deum: non tantùm volendi & exequendi impotentiam, sed etiam efficaciam volendi id, quod malum est.

Resp. Reding: 1. *Ignorantia, cujus Rom. I. 21. Ephes. IV. 18. mentio est, non originalis sed ex peccatis actualibus, neglectu naturalis luminis, quo debitum cultum Deus inspiravit; nec non luxuria carnis exorta est. Est quidem ignorantia effectus peccati originalis, sed non proprius ei in quarto modo, quia etiam in statu puræ naturæ, si subftitisset ille, locum habuisset. Unde peccato originali jam remisso, in infantibus tamen manet. 2. Neque corruptio summa voluntatis & appetitus post regenerationem & baptismum est formaliter aversio à bono, & inimicitia adversus Deum. 3. Cùm S. Paulus Rom. II. 14. testetur, gentes, quæ legem non habent, naturâ ea, quæ legis sunt, facere, atque iidem peccato originali haud dubiè infecti fuerint, liquet igitur, peccatum originale essentialiter impotentiam volendi ac exequendi bonum, una cum efficacia volendi malum non importare.* Ib. pag. 271--273. Resp. 1. Si S. Augustinus revivisceret, denuo sibi cum hæreseos Pelagianæ, cujus basim esse peccati originalis abnegationem, & gratiæ Christi depressionem, to-

ties ille monuit, monſtro confligendum eſſe putaret. Ain tu, Redingi, ignorantiam, culpabilem ſcilicet, de qua ſola quæſtio eſt, ad peccatum originale non pertinere, ab eo ſeparabilem eſſe, & in ſtatu naturæ puræ (verè puram, non Scholaſticorum impuram intelligo) locum obtinuiſſe? Annon originale peccatum afficit animam hominis peccatoris totam, ſingulâſque ejus facultates, à prima origine ſua corruptas? Intellectum autem à prima origine quid aliud, quàm ignorantia veri Dei & ſalutis propriæ corrupit? Unde *non eſt* (naturæ ſcilicet corruptæ vitio) *qui intelligat*, Rom. III. 10. Et *figmentum cogitationum* hominis *omne tantùm malum eſt omni die*, adeóque etiam primo conceptionis, primo nativitatis, Geneſ. VI. 6. VIII. 21. Cúmque imago Dei etiam in *ἐπιγνώσει cognitione* conſtiterit, Coloſſ. III. 10. privatio imaginis Dei per peccatum non potuit non privationem *cognitionis*, adeóque ignorantiam originalem poſt ſe trahere. Quin S Paulus Rom. I. 21. Epheſ. IV. 18. non à peccato actuali ullo *ἀσύνετον καρδίαν cor non intelligens*, adeóque ignorantiæ tenebris implicitum, & *ἄγνοιαν ignorantiam*, ſed potiùs ab hoc ignorantiæ obtenebrationiſque incrementum, aliáque peccata manifeſtè derivat. Cur enim Rom. I. 21. obtenebratum ait gentilium cor? Quia in iis fuit *cor non intelligens*. Cur Epheſ. IV. 18. eosdem obtenebratos intelligentia ſua pronuntiat? Quia in iis erat *ἄγνοια ignorantia*. Qualem ſi homini integro tu vendicare auſus fueris, Deum peccati & tenebrarum authorem fautorémque eadem ratione feceris. Et peccato remiſſo manere eandem in infantibus & adultis, nec exui ante noviſſima, licet debilitatam infractámque indies per Spiritum S. regenerantem, nihil certè impedit. 2. An ergo corruptio ſumma voluntatis in regenitis etiam locum habet? In irregenitis verò eadem non poteſt non peccati originalis pars conſtitui. Dic Redingi, ſi ad peccatum originale nec ignorantia nec voluntatis corruptio pertinet, quid ei ultra relinquitur? Senſitivus enim appetitus ſine intellectu & voluntate peccante vitioſus eſſe nequit. Non enim principaliter corpus, ſed anima peccat, ejuſdémque peccantis organon corpus eſt Tua igitur ratiocinatio prorſus peccatum originale non in regenitis duntaxat, ſed etiam in irregenitis tollit, & fermentum tuum Pelagianum prodit. 3. Fecerunt gentes naturâ ea, quæ ſunt legis. Neque tamen vel de omnibus gentilibus id Apoſtolus pronuntiavit: vel ita natura id fecerunt, ut naturæ gratia & auxilium Dei, naturalem corruptionem quodammodo יוסר *coërcens* (Pſal. XCIV. 10.) adeóque gentes in diſciplina & ſocietate, externáque honeſtate continens, comes non fuerit: vel fecerunt *τὰ τοῦ νόμου ea, quæ legis ſunt*, ſive omnia, ſive eo modo, quo lex, cuncta ad Dei veri amorem & gloriam referens, præcipit, ſinceréque adeò & fideliter. Verbo dicam. Honeſtati & diſciplinæ externæ ſtuduerunt: non quicquam à lege præceptum ex animi legislatoris ſententia fecerunt. Nihil igitur Pelagianis S. Paulus hic vel ſerit, vel metit.

ARG. III. Si peccatum originale eſt nuda ejuſmodi doni ſupernaturalis carentia, utique non erit peccatum propriè dictum, nec mala qualitas, ſed ipſa natura hominis, qualis erat ante lapſum. Atque ſic Deus, qui naturam hominis condidit, mali author ipſe, horrendum dictu! ſtatuitur. Quaſi videlicet neſcio quos appetitus indiderit homini rebelles inſtar equi ſternacis, licèt aliquantiſper injecto veluti fræno cohibitos: quo deinceps amiſſo ſua ſibi indole cauſa ſint depravationis, quæ naſcentibus ineſt. Et ſanè peccatum originale non obſcurè adverſarii tollunt. Privatio

vatio enim juſtitiæ pœna potiùs quàm peccatum eſt,cùm dono quopiam carere, peccatum non ſit. Igitur dempta ſupernaturali juſtitia, homo de cætero purum naturæ ſtatum retinet,vel nihil in eo peccaminoſum relinquitur, atque ſic peccatum originale nullum erit : vel ſi quid in eo peccaminoſum eſt,Deo puræ naturæ conditori,authoríque acceptum referendum fuerit. quod blaſphemum utique eſt. Hinc adeò Bellarminus *de amiſſ grat.IV.* 10. dicit,peccatum originale quovis veniali, quod æquivocè peccatum eſt,minus eſſe. Cúmque idem doceat,ad culpam non ſufficere,ut aliquid ſit voluntarium voluntate habituali,niſi ab actu voluntario procedat,cùm illud,quod habituali voluntate voluntarium eſt, ſit naturale,annon revera peccatum originale tollit ?

RESP. REDING : 1. *Quis noſtrûm naturam hominis in privatione doni ſupernaturalis conſtituit? Quomodo igitur peccatum originale,ſi in doni hujus privatione conſiſteret,ipſa hominis natura erit?* 2. *Si peccati ejuſdem eſſentia in carentia doni illius conſiſtit,potiùs ſequetur,Deum non eſſe ejus authorem, quia Deus poſitiva,non privativa condidit.* 3. *Appetitus rebellis peccatum originale ut cauſam ſupponit. Hujus verò cauſa non Deus, ſed homo eſt, cùm & privatio ſit, & quicquid à Deo eſt, ſit ens ſubſiſtens ; & à Deo odio habeatur.* 4. *In appetitu ſenſitivo confundis naturam ejus & rebellionem. Natura in genere entis bona eſt ; in genere moris itidem, quandiu doni ſupernaturalis beneficio ſubeſt dominio rationis.ſic tamen,ut per naturalem ſympathiam concupiſcentia ejus voluntatem ad objecta ſenſibilia inclinare poſſit. Rebellio verò ejuſdem, quatenus conſideratur ut cauſa peccati, conſiſtit in carentia juſtitiæ originalis, tanquam peccati originarii effectu : quatenus rationem habet formalis peccati,id obtinet ex libertate voluntatis non reſiſtentis,ſed conſentientis.* Ib pag.273.274. Reſp.1. Nugaris ſolenniter. Argumentum meum erat ἀπαγωγή,quo ad abſurdum veſtra ſententia deducebatur. Tu mihi impingis, quaſi abſurda illa vos profiteri ſcripſiſſem. Iterum dico, nugaris ſolenniter. Interim ex veſtra de peccato originali ſententia manifeſtè abſurda illa conſequuntur. Si enim nihil aliud peccatum originale eſt, quàm carentia ſupernaturalis juſtitiæ, quid aliud, inquam, quàm ſtatus ille puræ, quàm fingitis,naturæ, adeóque non peccatum propriè dictum ? Non aliter quippe puræ naturæ ſtatum,quàm ſeorſim à dono ſupernaturali, adeóque eo per ſe carentem, concipitis explicatisque. Neque enim naturæ debitum iſthoc donum, vel juſtitiam ei naturalem fuiſſe,largimur. Et ſi Deus etiam non interveniente peccato donum iſthoc,utpote indebitum, ſubtraxiſſet,annon tum in natura pura fuiſſet carentia juſtitiæ? An igitur etiam peccatum ? Si ais, à Deo peccatum arceſſis. Si negas,non igitur juſtitiæ carentia, qualis in natura pura concipitur, formalis ratio peccati,nedum originalis,eſſe poteſt. Cúmque per peccatum donum illud homo amiſerit actu, quid aliud jam ex veſtra ſententia eſt peccatum originale,quàm ſtatus puræ naturæ. hoc eſt,pura natura ſupernaturali dono juſtitiæ privata? Inprimis, cùm à peccati originalis formali ratione ignorantiam & voluntatis corruptionem, converſionémque ad malum ſeparare tu auſus fueris. 2.Deus certè non entis & privationis moralis author eſſe non poteſt Ex veſtra tamen ſententia authorem eſſe . quod blaſphemum eſt, conſequitur, quia eſt author ejus naturæ,quam per ſe carentem ſupernaturali juſtitia,veſtra de peccati originalis eſſentia aſ-

ſertione,

fortione, peccaminosam facitis. 3. In peccato primo Adami, primáque adeò appetitus ejus rebellione amisśúmne jam fuit supernaturale donum, an amittendum? Si prius, peccatum originale fuit ante peccatum primum Adami. At originale, ceu mors quædam spiritualis, est pœna peccati primi, adeóque ante illud non extitit. Si posterius, quomodo appetitus rebellis, seu primò rebellans, peccatum originale supposuit? Deliras fortiter. 4. Natura appetitus sensitivi in genere moris voluntatem ad objecta sensibilia inclinans, si id recto ordine fiat, nunquam etiam mala est. Rebellio verò considerata ut causa peccati, in sola carentia justitiæ consistere nequit, cùm rebellio ejusmodi non tantùm carentiam, sed actionem furiosam, & qualitatem corruptam includat. Quinimò non potuit non naturalis esse homini primo rebellis ille affectus, si injecto veluti frœno justitiæ supernaturalis cohiberi debuit. Quod enim ut cohibeatur, frœno indiget, affectum jam rebellem, adeóque rebellionem ipsam in actu primo jam habuerit oportet. 5. Improbè verò Scripturam detorques, dum locum Genes. IV. 7. malè ita à te citatum: *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illi*; (nam Vulgatus etiam Interpres juxta Hebræam veritatem vertit, *appetitus ejus*, fratris scilicet Habelis) ad appetitus sensitivi rationis dominio subjiciendi conditionem refers. Nam Habelem Caino subjiciendum fuisse, ut primogenito, non obstante sacrificii ejus Divina acceptatione & ἐμπνευσμῷ, non aliud, Deus innuit.

ARG. IV. Sed & absurdissima dogmata incrustantur hac adversariorum assertione, qualia sunt, quòd justitia originalis primo homini non fuerit naturalis & concreata: quòd primus homo creatus fuerit nec bonus, nec malus, adeóque in puris naturalibus, & in quodam æquilibrio ac indifferentia εἰς ἑκάτερον: quòd per lapsum naturalia manserint integra: quòd liberum arbitrium, sublato fræno illo aureo, vulneratum equidem, at occisum non sit, aliáque ejusmodi.

RESP. REDING: 1. *Si justitia originalis primo homini naturalis concreata fuisset, in eo ultra creationis donum gratia nulla locum habuisset; ac insuper, cùm natura mutata non sit, hodiéque naturalis erit. quæ Pelagianismum spirans.* 2. *Imponis nobis, asserens, quòd ex nostra sententia Deus hominem nec bonum, nec malum, adeóque in puris naturalibus condiderit. Atqui asserimus, eum creatum esse in justitia originali, quæ & gratiæ sanctificantis dona, & perfectam partis sensitivæ cum ratione harmoniam importat.* 3. *Naturalia post peccatum, quoad essentiam & congenitas intellectus & voluntatis potentias, non verò quoad organicam rationem appetitus rationem obturbantis, integra mansisse asserimus.* Ib. pag. 274. 275. Resp. 1. Licet justitia homini primo naturalis fuerit, tamen & gratia Dei, ad constanter in bono perseverandum, actiones legi conformes edendas & tentationes Diaboli superandas, eidem necessaria fuit; & amitti per peccatum eadem potuit, quia ad perfectionem naturæ integræ pertinebat, adeóque cum eadem amitti etiam potuit. Vos potiùs cum Bellarmino *de gratia primi hominis cap. 1.* statuentes, *motionem Dei per auxilium excitans, quæ faceret, ut donis suis rectè homo uteretur, homini primo necessariam non fuisse, quin sine ea in integritate persistere, & tentationes vincere potuisset*; sicut alibi, ita hic etiam pridem realem Pelagianismum contraxistis. 2. Cùm justitiam originalem homini primo fuisse supernaturalem, vestis instar pretiosæ, quæ externè ipsi superaddita fuerit; vel frœni instar aurei, ad carnis motus & internos tumultus, alio-

qui

qui ex materiæ labe orituros, compescendos, pertendatis; utique per naturam ipsam, quam puram vocatis, bonum non fuisse eundem, cùm omnis bonitas moralis à justitia originali fluere debuerit, statuitis. An igitur per naturam puram malus fuit? Affirmare nemo nisi Manichæismi veneno imbutus sustinuerit. Per naturam igitur puram seu pura naturalia, primum hominem nec bonum nec malum fuisse, disertè asseritis. Neque ego vobis imposui, sed tu lectori pro more illudis, impiæ sententiæ pudore suffusus. 3. Naturalia quoad essentiam & potentias naturales hominis integra mansisse, ita docetis, ut simul integra quoad rectitudinem moralem intellectus & voluntatis mansisse, adeóque peccatum originale, ob carentiam justitiæ, solam appetitus sensitivi integritatem organicam, uti ipse tu loqueris, afflixisse, sciscatis. Atqui juxta vos eadem appetitus sensitivi in statu integritatis conditio, fuit cohibenda ideo à frœno supernaturalis doni, ne in nervum erumpat. Annon igitur dempto eo, quod supernaturale homini facitis, naturæ integræ & lapsæ parem conditionem statuitis? Atque id Scholastici vestri palam asserunt, dum naturam integram homini *nudo*, lapsam *spoliato* comparant. uti fusiùs ex authoribus vestris Jansenius, vestrum illud de puræ naturæ statu portentosum commentum masculè profligans, *de statu puræ naturæ lib. I. II. &c.* nos edocuit.

ARG. V. Ipsa quoque ratio astipulatur. Etenim nemo avertit se à bono quopiam, nisi ductus cupiditate ac desiderio alterius apparentis boni, quod cum priori non consistit. Quod ergo in actibus veritatem habet, idem & in vitio habituali in prima nativitate contracto intelligendum est conformiter. Ideo enim nascimur aversi ab incommutabili bono, quia nascimur curvi & inclinati ad dona commutabilia. Quo utroque modo tum aversionis, tum conversionis Augustinus definivit peccatum in genere *aversionem à bono præstantiori, & conversionem indebitam ad minus bonum.* Illud autem minus bonum est revera malum morale, quatenus ad id homo convertitur, aversus à Deo.

RESP. REDING: *Conversionem ad bonum sensibile, fuisse primum peccatum, adeóque peccatum originale formaliter consistere in concupiscentia carnis, falsum est. Quin potiùs illa ex affectata per superbiam similitudine orta est; per quam ità à Deo aversus est, ut Deus vicissim eum averse.ur & odio habeat, adeóque gratia sanctificante, justitia nimirum originali privet.* Ib. pag. 275. 276. Resp. Non mecum, sed cum larvis luctaris. Non conversionem ad bonum sensibile fuisse primum peccatum, vel concupiscentiam carnis esse originale peccatum, dixi; sed aversionem à bono cum conversione ad malum esse conjunctissimam, adeóque non dari carentiam justitiæ sine conversione ad injustitiam, argui. Tu, aliis curis intentior, mentem argumenti mei non perspexisti.

ARG. VI. Si peccatum originale nihil est aliud, quàm ipsa natura, qualis erat ante lapsum, cur igitur parvulos decedentes absque baptismo excludunt regno Cœlorum ob peccatum originale?

RESP. REDING: 1. *Originale peccatum nihil aliud esse, quàm ipsam naturam, & quidem, qualis ante lapsum erat, à sententia nostra alienissimum est. 2. Cùm originale peccatum formaliter privationem gratiæ sanctificantis importet, ea destituti parvuli, ante ba-*

ptiſmum decedentes Filii Dei, (utpote Spiritu S. ſanctificante deſtituti, & imagini filii per pretioſa Dei dona non conformes) adeóque hæredes Dei, eſſe non poſſunt. Ib. p. 276. Reſp. 1. Amas, Redingi, ἀμφιβολογεῖν. Naturam nominas, & naturam puram, pretioſa juſtitiæ ſupernaturalis veſte exornatam, intelligis. Ego de natura pura, & omni eo, quod naturale homini fuiſſe, extra juſtitiæ, quam non naturalem, ſed aſcititiam facitis, acceſſionem, loquor. Quod acceſſorium naturæ eſt, illo per ſe natura caret. Juſtitia ſupernaturalis juxta vos naturæ hominis integri acceſſoria erat. Ergo ea per ſe carebat. Sed & natura lapſa juxta Vos pura remanſit, neque aliter ab integra diſcrepat, quàm quòd aſcititiam juſtitiam veſtem perdidit. Denuo igitur anquiro: Cur infantes non baptizatos æternis pœnis mancipetis, ob ſolam juſtitiæ originalis carentiam, natura ipſa de cœtero, extra indebitæ, uti ſtatuitis, ei juſtitiæ conceptum, manent tali, qualis erat ante lapſum? An natura hominis, qualis creata pura eſt, extra ſupernaturalis doni æſtimationem, æternam damnationem commeruit? Solve iſthoc ænigma, quacunque vitula potes. 2. Infantes fidelium non baptizati, ſi Dei Filii non ſunt, an igitur, quia aquæ baptiſmo ſine culpa ſua, Deo fata eorum accelerante, privantur, ſunt filii Diaboli? Inter ſemen quippe mulieris, Dei Filios; & ſemen Serpentis medium nullum datur. Atqui ad eosdem etiam non baptizatos pertinere Regnum Cœlorum, ipſemet Salvator Matth. XIX. 14. aſſerit.

ARG. VII. Cúmque Baptiſmum vocent adverſarii regenerationem & novam nativitatem, quòd in eo aboleatur peccatum originale, quomodo quæſo regeneratio & nova nativitas locum habere poteſt, ubi nulla mala qualitas deletur, nec ejus, qui baptizatur, ulla fit immutatio? Hæc ἀσύστατα eſſe quis non videt?

RESP. REDING: 1. *Vi Baptiſmi homini baptizato gratia ſanctificans infunditur. Fit igitur in eo immutatio. 2. Generationis proprium eſt procedere in ſimilitudinem naturæ. At Baptiſmus peccatum originale delet, quatenus confert gratiam ſanctificantem, quæ eſt participata naturæ Divinæ ſimilitudo. Vi baptiſmi igitur gratiam conferentis homo regeneratur, & in ſtatu filiorum collocatur.* Ib. pag. 276. 277. Reſp. 1. Non reſpondes ad rem. Regeneratio ſine abolitione & mortificatione veteris hominis, adeóque etiam qualitatis in eodem malæ fieri non poteſt. Quomodo verò vi Baptiſmi in regeneratione qualitas mala abolетur, quam nullam eſſe in peccato originali docetis? Quomodo eatenus fit mutatio naturæ regeniti, cùm natura ejus pura juxta vos utrobique eadem ſit, neque ei accedat aliud, quàm frœnum aliquod naturæ extrinſecum, & naturæ puræ rebellionem coërcens? 2. Si ſpiritualem hominis naturam non afficit regeneratio, ſed ei duntaxat frœnum illud naturæ puræ hominis ſuperadditum reſtituit; regenerationem hanc plenam ſolidámque eſſe nemo ſanus judicabit. In regeneratione enim eſt mortificatio veteris hominis, & vivificatio novi. Juxta veſtram verò hypotheſin nihil in homine regenerando eſt, quod mortificari poſſit.

ARG. VIII. Bellarminus, aliique peccatum originale vocant *habitualem averſionem & obliquitatem* voluntatis. Cùm igitur habitus juxta ipſos Sophiſtas ſit ſpecies qualitatis, quæ cauſa eſt, quòd adverſus nos inſurgunt, eo quòd qualitatis notionem ei applicamus?

RESP.

RESP. REDING: *Habitualem aversionem & obliquitatem nostri appellant, non quod ad qualitatis speciem, quæ habitus vocatur, reduci eam oporteat; sed tum quia privativa est, non actualis tantùm, sed habitualis etiam rectitudinis: tum quia habitualiter voluntaria est, quandiu per gratiam Baptismi non retractatur & condonatur.* Ib. pag. 277. Resp. Parùm orthodoxum in re ipsa Bellarminum esse, non ignoraveram. Verba tamen ejusmodi ille protulit, qualia à nostris prolata flagellare crudeliter soletis. Quare vestris *habitualem aversionem & obliquitatem* peccatum originis appellare fas est: nobis autem *qualitatem*, non utique propriè dictam (nam nec nos realitatem ullam hic agnoscimus) sed metaphoricè, quia more qualitatis subjectum afficit, neque tantùm à bono avertit, sed ad malum etiam convertit, insignire nefas est? Quis verò privationem meram habitus, vel peccatum voluntarium quandiu condonatum non est, iccirco *habituale* & *obliquum* aliquid dixit? Vobis licet ὀνοματοποιεῖν, & quidvis dicere.

ARG. IX. Quid verò illi, qui cum Augustino, Lombardo, aliisque peccatum originale finiunt concupiscentiam? Nunquid concupiscentia est nuda ejusmodi privatio?

ARG. X. Denique saniores Scholastici agnoscunt peccatum originale esse morbidam qualitatem, quandam inordinatam dispositionem & σύῤῥαξιν provenientem ex dissolutione illius harmoniæ, in qua consistebat ratio originalis justitiæ. Exemplum afferunt ægritudinis & morborum, in quibus est aliquid privativum, quatenus tollitur æqualitas sanitatis, & aliquid positivum, nempe humores inordinatè dispositi. Sic etiam originale peccatum habere privationem originalis justitiæ, & cum hac inordinatam dispositionem partium animæ, ac proinde non esse puram privationem, sed quendam habitum corruptum docent. Ita Lombardus, Thomas, Henricus, Driedo, Cajetanus, Gregorius Ariminensis. Thomæ verba *1.2.q.82. art.1.* sic sonant: *Sicut ægritudo corporalis habet aliquid de privatione, in quantum tollitur æqualitas temperamenti & sanitas; & aliquid positivum ut ipsos humores inordinatè dispositos: ita peccatum originis non est pura privatio, sed corruptus quidam habitus.* Videsis eandem in rem plura apud Jansenium *de statu naturæ lapsæ lib.1.cap.18.*

RESP. REDING: *Augustinus peccatum originale vocavit concupiscentiam non formaliter, sed effectivè. 2. Theologorum nostrorum dissensus inde est, quòd diversimode peccatum hoc considerant; alii causaliter, dicentes, peccatum hoc esse ipsum peccatum Adami imputatum, quâ moraliter posteris imputatum: alii effectivè, statuentes, peccatum illud consistere in habitu hominem ad bonum commutabile inclinante: alii integraliter, collocantes illud in gratiæ sanctificantis & unâ justitiæ originalis privatione omnimoda: alii materialiter & objectivè, ponentes illud in reatu pœnæ: alii denique formaliter, ajentes, consistere illud in privatione justitiæ originalis quoad primarium, gratiæ nimirum sanctificantis effectum, consideratæ, ac posteris Adami, si non peccasset ille, ex pacto debitæ. quæ sola postrema sententia culpæ originalis quidditatem & essentiam attingit. 3. Interim iidem*

Theologi nostri, qui peccatum originale statuunt in concupiscentia, seu habitu ad bonum commutabile inclinante, positivam qualitatem, quæ non sit in linea Entis à Deo producti, nullam agnoscunt. Vos autem positivam qualitatem omni essentialitate destitutam, non à Deo, sed à Diabolo productam defenditis. Ib. pag. 277--280. Resp. 1. Peccatum originale ex mente Augustini non aliud esse quàm concupiscentiam, & eidem etiam, ex mente ejusdem, iniquitatem, mortem animæ, immunditiam, aversionem inesse, Jansenius *de statu naturæ lapsæ lib. I. cap. 1. 2. &c.* contra recentiores Scholasticos, Augustini vestigia deserentes, clarissimè demonstravit. Ejus argumenta nunquam tu diluces, utcunque sophismatum tuorum nervos intenderis. Nos inter corruptionem naturæ & concupiscentiam, ut inter totum & partem distinguimus; atque illam peccati originalis totum, hanc partem esse asserimus. 2. Theologorum vestrorum circa essentiam peccati originalis gravissimum dissensum distinctionum tuarum fuco frustra elevare conaris. Dissidentes enim partes non eo, quo tu contendis, sensu, puta vel causali, vel effectivo, vel integrali, vel materiali & objectivo, sed formali & quidditativo (ignosce Latium, terminorum monstris una cum Redingio, Latino Præsule, insanienti) peccatum originale considerant omnes. Neque dissensum de re tanti momenti Tridentini Patres sustulerunt, adeò ut hodiéque de essentia peccati originalis, articulo nec dum à Pontificiis definito, adeóque ad fidem Pontificiam non pertinente, Cadmæi fratres dimicent, Redingio in putido suo corollario argutè scilicet regerente, de *essentia* tantùm ejus *Metaphysica* disceptari, quasi scilicet cujusque rei ratio formalis & quidditas aliud sit quam essentia rei, cujus tractatio in genere ad Metaphysicos pertinet. Ita aniliter ille delirat. Eos porro Theologos, quos ego citavi, peccati originalis essentiam, non effectum, in morbida & positiva quidem animæ qualitate, prava desideria perpetuò excitante, collocare, Bellarminus *de amiss. gratiæ & statu peccati lib. V. cap.* 15. neutiquam dissimulat. Sic enim statum quæstionis inter Pontificios controversæ format: *Solùm quæstio manet de hoc vitio, sitne positiva qualitas, an non; & utrum hoc sit (NB.) propriè & formaliter originale peccatum? Illi* (Lombardus, Driedo &c.) *affirmant utrumque. Nos utrumque negamus.* Deinceps Lombardi & sequacium sententiam ratiunculis quibusdam, quales etiam adversus nos intorquetis, refellere conatur. 3. Differentiam sententiæ Theologorum illorum à nostra pessima fide tu explicas. Quis enim nostrûm peccatum originale positivam esse qualitatem in genere Entis à Deo producti, statuit? Quis Theologorum vestrorum, qui in peccato originali positivam qualitatem tuentur, non ab eodem, uti & nos solemus, essentialitatem omnem ita removit, ut tamen peccatum illud à Deo esse negaverit? Annon ergo hactenus paria facimus? In eo tantum à nostris Theologos citatos differre, *quòd illi*, secus ac nos, *agnoscunt superadditam qualitatem*, (hoc est, fomitem, qualitatem corporis, peccato contractam, quo ceu *ἐμποδίῳ* quodam externo vires per se integræ in actionibus suis impediantur; cùm nos *ἀχωρίστως* & *ἀδιαζεύκτως* omnibus facultatibus intimè inhærentem agnoscamus,) *& concupiscentiam post Baptismum ex sua natura propriè peccatum esse negent*; Bellarminus candidior longè Redingio, *loc. cit.* fatetur.

OBJECTIONES TRIDENTINORUM.

OBJECT. I. *Si peccatum originale est positiva qualitas, haberet causam etiam positivam. Atqui non habet, quia nec Deus, nec Diabolus, nec homo est talis causa.* Resp. Habet causam positivam, non *Physicè*, sed *Logicè & Ethicè*, non *efficientem*, sed *deficientem*,

deficientem, quæ exprimitur Joh VIII.44. Jac.I.14.15. Diabolus nimirum vulnerans,& homo sua voluntate peccans. Nempe homo sese peccando corrupit,& qualitatem illam contraxit,quemadmodum cùm quis se obtorquendo rectitudinem amittit,& pravitatem contrahit.

EXCIP. REDING: 1. *Si causa positiva spectat ad lineam Entis,erit verum Ens reale. Sin, nihil erit.* 2. *Causa deficiens numquid in suo effectu entitatem attingit? Si negas, privationem ergo vel negationem attinget. Si affirmas, cùm formalitas causæ, qua deficienti respondens,in Deum reduci nequeat,in Diabolum reducetur. quæ Manichæorum hæresis est.* Ib.pag 280. Resp.1. Nescivisti, quid scriberes. Quidni causa peccati, voluntas hominis, & Diabolus sint in linea Entis,entiáque realia? Hoc sufficit. Neque enim vos id negare ausitis. In causando verò est positiva non physicè,sed Logicè & Ethicè, eo sensu, quo clarè explicavimus. Bellarminus, cujus vitula feliciùs hic etiam aravisses, hoc solùm movet, *Adamum voluntate sua per actum peccandi efficere in se potuisse dispositionem aliquam ad similem actum, sed non qualitatem perpetuò hærentem, & ad omne malum inclinantem.* Sed verò peccatum originale non est habitus per frequentes actus acquisitus, verùm mors spiritualis & corruptio totius naturæ,ob peccatum præcedens, justumque Dei,morti spirituali peccati ob transgressionem legis totum genus humanum subjicientis, judicium. Pelagii quidem olim peccatum originale oppugnantis axioma fuit, *unum actum non efficere habitum.* Verùm uno peccati actu naturam & Angelorum & hominum vitiatam ac depravatam esse, de Angelis ex Joh.VIII.44. Jud.v.6. de hominibus,Genes.II.17. III. & V.1.2.3. Rom.V.12. abundè liquet. 2. Causa *deficiens*, (ita S. Augustinus *de Civ. D.XII.7.* & ex eodem Thomas & Lombardus peccati causam nominant) vel,si mavis, efficiens, sed in efficiendo degenerans, in effectu suo attingit privationem utique, sed non nudam, qualem vos statuitis, verùm actuosam & efficacem; quæ non tollit ipsum subjectum, sed corrumpit: non extinguit interna actionum principia, sed ea depravat & distorquet.

OBIECT. II. *Si peccatum originale est qualitas positiva, Deus ejus author est. Is enim author est omnis entis positivi.* Resp. Entis positivi *propriè & physicè* ita dicti Deus author est. At tale non esse peccatum originale, superiùs animadvertimus. Est enim positiva qualitas tum *Logicè*, quia de subjecto affirmat non tantùm aversionem à bono, sed etiam conversionem ad malum: tum *Ethicè*, quia justitiæ originali contrariatur. Ita temperantia, superbia, injustitia sunt & vocantur habitus morales efficaces & agentes, adeóque suo sensu entia positiva, cùm omnis habitus sit Ens positivum. Neque tamen eorum author Deus est.

EXCIP. REDING: 1. *Si conversio ad malum, ob quam de subjecto affirmatam Logicè positivam qualitatem vocas, aliquid realitatis de subjecto affirmat, Deus author ejus statuetur; si realitatis nihil, quid affirmabit?* 2. *Ens positivum omne à Deo est. Peccatum autem,cen habitum, esse Ens positivum asseris. Quomodo igitur non est à Deo. Et si à Deo non est, quomodo Manichæismum effugies? Tuo te, sorex, indicio prodis.* Ib.pag. 280. 281. Resp. 1. Solamen misero, socios habuisse malorum: Socii hic sunt Lombardus,

Thomas, Dii tui. Illos blasphemiarum harum reos æquè ac me peragis. Sed salva res est. Respondeant illi pro se, & vindicent nefas à cliente suo impactum; ego pro me. Quod de subjecto peccatum originale affirmat, non est equidem realitas, seu res quæpiam naturalis vel supernaturalis, à Deo creabilis, vel creata: est tamen non negatio mera, non nuda privatio vel carentia duntaxat, sed privatio conjuncta cum habitu, sed qui non in rectum exit, verùm perverso objecto se applicat, operatur, & corrumpitur. Est enim *figmentum cogitationum cordis tantùm malum*, Genes. VI. 5. *Lex in membris belligerans adversus legem mentis, captivans legi peccati, quæ est in membris*, Rom. VII. 23 *caro concupiscens adversus spiritum*, Gal. V. 23. En, affirmat peccatum hoc de subjecto figmentum, belligerationem, pugnam, concupiscentiam adversus spiritum. Hæc res est. Tu, si potes, aptiori quàm positivæ qualitatis vocabulo, rem eam nota. 2. Est ergo qualitas, habitus hic malus ens positivum, sed nonnisi logicum, ethicúmque, ut dixi, non entitate vel realitate, sed solo vocabulo tale; quo καταχρηστικῶς Scriptura utitur, ut significet, nasci nos non justitia duntaxat vacuos, sed injustitia plenos. planè sicut aspidis ovum non salutari duntaxat humore privatum, sed lethali insuper veneno imbutum est. *Privatio*, ita Cajetanus, *dat negationem in subjecto apto nato: corruptio addit positivum contrarium, id est, affirmativum, fundans illam negationem.*

OBIECT. III. *Si peccatum originale esset qualitas positiva, non posset transmitti ad posteros. Neque enim habitus acquisiti transmittuntur ad prolem.* Resp. 1. En quomodo se sorex indicio suo prodit! Negat Bellarminus peccatum originale esse *habitum acquisitum.* Adeóque juxta eum per peccatum originale nihil naturæ acquisitum est, sed manet eodem in statu, quo fuisset ante lapsum, dempto aureo fræno. 2. Habitus acquisitos transmitti ad posteros posse, experientia docet arthriticorum, epilepticorum, calculosorum. Ita pica seu malacia, quæ prægnantes vexat, embryoni notas indelebiles imprimit. Annon aliquando hominis, cujus mores prava consuetudo efferavit, proles fera est & intractabilis? mendax generat aliquando mendaces?

EXCIP. REDING: 1. *Quomodo natura humana post lapsum manet in eodem statu, si frænum aureum justitiæ originalis ei ademptum est? An quia per mortem corpori demitur anima, id permanet in eodem statu?* 2. *Qualitates corporei temperamenti transire in posteros possunt, ob impressionem in semen per causalitatem physicam: non item intentionales & morales habitus, quorum intellectus & voluntas subjectum sunt, cùm ejusmodi physica causalitas ad imprimendam semini qualitatem quampiam iis desit.* Ib. p. 281. 282. Resp. 1. An, Redingi, quod ita extraneum est, ut ad naturam rei non pertineat, demptum naturam mutat? An frœno sublato equi, rectore & pædagogo remoto pueri, serto deposito puellæ, veste exuta hominis natura mutatur, vel alium in statum transformatur? Dices, mutari hactenus, quòd sicut sublato frœno equus ferocire incipit: ita sublata originali justitia homo rebellare Deo incipiat. Verùm non alia inde mutatio, non alius status, quàm qui per secundi actus accessionem oriri potest, incesset. Ipse verò rebellionis actus primus, quem ut defectum, mortem, & languorem, non à Deo, sed ex materiæ conditione ortum, Bellarminus, si ullus alius, Manichæizans, in homine integro locum habuisse, docet

docet, utrobique idem erit. Quid verò multis? Bellarminus idem *de grat. primi hominis cap.5.* statum hominis post lapsum Adami à statu ejusdem in puris naturalibus differre non aliter, quàm ut homo nudus à spoliato differt, disertè asserit. Similitudo verò à te allata clauda nimis incedit. Corpus enim ad naturam hominis, ceu pars ejus essentialis altera, pertinet. Vos verò originalem justitiam ad primi hominis naturam pertinuisse, negatis. 2. Si habitus morales & intentionales propagari in posteros nequeunt, quo igitur pacto justitia originalis, habitus utique moralis & intentionalis, propagari ad posteros, si Adamus non peccasset, (quod ipsemet fateris) potuit? Captus es. rem solve.

OBIECT. IV. *Si peccatum originale qualitatem ejusmodi contrariam naturæ, in qua conditus est homo, induxisset, utique tanto tempore imminuta foret. Quæ enim contra naturam sunt, non durant.* Resp. 1. Improbum est, ejusmodi axiomata physica traducere ad doctrinam salutis. 2. Ne in physicis quidem semper valet, id, quod contra naturam est, durabile non esse. Ita contra naturam est, esse strabonem aut varum, quod tamen nec ab arte, nec à natura emendari potest. 3. Peccatum originale non est contra naturam eo modo, quo eam Physici accipiunt. Neque enim peccare est contra formam hominis, nec contra propria & facultates naturales animæ: sed contra naturam officii, aut virtutum, quæ ex mandato Dei homini inesse debuerant. 4. Peccatum instar fermenti totam naturam pervasit. Unde Rom. VII. 21. vocatur *κακὸν παρακείμενον, malum adjacens*, quod non aboletur nisi totali abolitione corporis, & Ezech. XXIV. 6. 11. 12. comparatur cum סיר אשר חלאתה בה *olla, in qua rubigo est* ejusmodi, quæ nonnisi igne comburi & destrui potest.

EXCIP. REDING: 1. *Cùm verum vero non repugnet, axiomata physica ad doctrinam salutis trahi quid vetat? 2. Si peccatum Adami efficaciam habuit in nobis producendi qualitatem positivam, Christi meritum etiam efficaciam habuerit justitiam in nobis intrinsecam producendi. Proin justitia hæc in homine regenito oppositam qualitatem ita imminuet, ut alteram sibi similem ex se profundere & propagare non possit. quod fidei repugnat.* Ib. pag. 282. Resp. 1. Cùm verum vero consonet, consequens est, ut quod axioma in physica verum est, in Theologia non sit quoad sensum suum naturalem falsum; non item, ut gratiæ Divinæ & mysteriorum doctrina ad obrussam axiomatum naturæ exigatur. Ita non quia in natura virgo non parit: in mysterii doctrina virginem non parere etiam, necessum est. 2. In cœteris responsionem meam non feris. Ratio verò tua imbellis est. Justitia enim merito Christi parta, & per fidem imputata electis, in hac quidem vita peccati originalis fomitem per mortificationem veteris hominis quotidie atterit: at demum per abolitionem corporis consumit, teste S. Paulo Rom. VII. 24. 2. Cor. IV. 16. Cúmque in eo caro adversus spiritum concupiscens maneat usque ad finem vitæ, regeniti igitur etiam generant sibi similes liberos secundùm carnem, quæ in iis est, non secundùm spiritum regenerationis. Non aliud enim per generationem propagant, quàm quod iis naturale est, & quod à natura habent. Quomodo Adamus lapsus, regenitus licet, genuisse tamen dicitur בדמותו כצלמו *in similitudine sua, secundùm imaginem*

suam,

ſuam, non Dei, Geneſ. V. 3. Neque major difficultas hic eſt, quoad habitualem injuſtitiam, quàm quoad carentiam juſtitiæ. Regenitos enim juſtitia non ampliùs carere, imò gratiæ ſanctificantis habitu inhærente præditos eſſe, ipſi conceditis. Quomodo igitur generant liberos iſdem juſtitia ea carentes?

QUÆSTIO II.

An per Jeſu Chriſti gratiam in Baptiſmo collatam tollatur peccatum originale, & quoad reatum, & quoad maculam, adeóque totum id, quod veri peccati rationem habet?

AFfirmat Synodus anathemate quinto, ubi per gratiam in baptiſmo collatam tolli aſſeritur *totum id, quod veram & propriam peccati rationem* habet. Concupiſcentiam quidem & fomitem remanere fatetur, at eam *verè & propriè* peccatum eſſe, negat. & *peccatum* dici aſſerit non aliam ab cauſam, quàm *quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat.* Nos in peccato originali diſtinguimus *reatum* à *macula*: & in macula *dominium* ab ejus *exiſtentia*. Igitur regeneratione tolli peccati originalis *reatum*, & *maculam* quoad *dominium*, fatemur. Neque enim peccatum originale regenitis imputatur ad damnationem, vel in iis dominatur, ita ut concupiſcentiis ejus ſerviant. At tolli regeneratione vel baptiſmo peccati originalis maculam quoad *exiſtentiam*, adeóque, quicquid in eo peccati rationem habet, negamus. Etenim

ARG. I. Paulus regenitus, agnoſcit tamen in ſe peccatum inhabitans, ſub quo ſit venundatus, Rom. VII. 14. 17. De eo ſupra modum conqueritur. Vocat id non bonum, odio dignum, à lege prohibitum, repugnans legi, crucifigendum, mortificandum, per ſolum Chriſtum remiſſibile, καθ᾽ ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸν *ſecundum excellentiam peccaminoſum*, cap. VII. 7. 13. 15. 18. 23. 24. 25. ne dubitari poſſit, quin peccatum propriè dictum intellexerit.

RESP. REDING: 1. *S. Paulus Rom. VII. 14. 17. concupiſcentiam vocat peccatum inhabitans, non formaliter, ſed tantùm cauſaliter & effectivè, quia, uti S. Auguſtinus Retract. lib. I. 15. loquitur, peccato facta eſt, & pœna peccati eſt.* 2. *Cùmque omne peccatum ſit voluntarium, eodem Auguſtino, aliiſque teſtibus, Paulus v. 16. 17. negat, ſe velle & operari peccatum illud, dicens: Facio quod nolo: Nunc non amplius ego operor illud, ſed peccatum in me inhabitans.* 3. *Idem Paulus v. 13. concupiſcentiam, Vulgatæ & Tigurinæ*

verſioni

versioni conformiter, vocat peccatum peccans, hoc est, peccatum, causaliter. Tract.IV.p 283. 284. Resp. Tu verò non ad argumentum meum, quo ex circumstantiis textus propriè adeóque formaliter dictum peccatum intelligi probatum dedi; respondes, sed præjudicia tua, imò ipsum ζητούμενον recoquis. Atqui 1. Si id *formaliter* adeóque *propriè peccatum* non est, quod *pugnat cum lege; operatur mortem; est peccatum per excellentiam peccaminosum; servituti nos, sævi tyranni instar, subjicit; odio dignum est; non est bonum; cogit nos id facere, quod odimus; volenti facere bonum adjacet; repugnat legi mentis; miserum efficit usque ad mortem;* denique *remittitur per gratiam Jesu Christi*, quæ cap. VII. continua serie ei etiam concupiscentiæ, quæ S. Paulo inerat, tribuuntur; quid igitur peccatum *formaliter & propriè dictum sit*, ex te, Redingi, cognoscere desidero. Ego, si quod tale est formaliter & propriè peccatum non est, nihil esse formaliter & propriè peccatum, reor. Si quid diversum S. Augustinus censuisset, illud Apostolo opponi non mereretur. Quamquam diversum non censuit, sed, quemadmodum in multis aliis, alicubi expressè locutus est, alicubi subobscurè mentem suam innuit. Ubi cum Pelagianis agit, ad declinandam invidiam & fasuræ objectionem, concupiscentiam & peccatum originale & in regenitis & in irregenitis propriè peccatum esse negat. Alibi & peccatum, & causam, & pœnam peccati esse, manifestè asserit. Ita *lib.I. contra duas Pelagianorum epistolas cap.13.* ait, concupiscentiam vocari peccatum, non tantùm quia ex peccato facta est, & peccatum facit, hoc est, uti noster barbarus loquitur, *causaliter* & *effectivè*; sed etiam, *quia peccandi delectatione movetur, etsi ei vincente delectatione justitiæ non consentiatur.* Quin & *contra Jul. lib.II.* ait, concupiscentiam *repugnare legi mentis*; eámque *Deum odisse, & curando agere, ut consumatur; addit.* Quin & *Epist.29.* in maximè regenito agnoscit *vitium, propter quod etiam quantumlibet profecerimus, necessarium est nobis dicere: Dimitte nobis debita nostra: cùm jam in Baptismo omnia dicta, facta, cogitata dimissa sint.* Denique peccatum hoc afferre reatum mortis æternæ, passim affirmat. An verò quod delectatione movetur, legi repugnat, odio Dei dignum est, remissione sui, ceu debiti, indiget, reatum æternæ mortis post se trahit, propriè dictum peccatum non est? Et si est, an S. Augustinum sibi discordem esse dicendum? Non puto equidem. Verùm peccati vocem non semper eodem modo accipit. Sicut enim injustitia nunc actum notat injustum, atque ita justæ actioni opponitur, & pressè peccatum dicitur; nunc habitum significat, ac virtuti opponitur, presséque magis vitium appellatur, licet utroque sensu verum peccatum sit: ita peccatum nunc actum significat; unde vocamus peccatum actuale, quod strictè peccatum dicitur; nunc habitum, à quo actus ille originem ducit. unde vocatur peccatum originale, quod laxa notione peccati notionem habet. Cùm igitur S. Augustinus ait, concupiscentiam quidem causam & effectum peccati, non verò peccatum esse, strictè hanc vocem pro malo morali voluntario & actuali accipit. Cùm verò ait idem, concupiscentiam non tantùm causam & effectum peccati, sed ipsum etiam peccatum esse, laxè ea voce utitur pro quolibet malo morali, etiam involuntario; quale est vitium sive innatum, sive crebris actibus vitiosis acquisitum. Quòd verò laxa hac appellatione uti voluit, non iccirco factum, ut aliter atque aliter peccati voce utendo glaucoma oculis lectorum objiceret: sed quia ex eo, quòd dixerat, concupiscentiam ab Apostolo μετωνυμικῶς peccatum vocari, Julianus cœterique Pelagiani colligebant, eam esse rem bonam. Quare necesse habuit Augustinus dicere, etiam peccandi pronitatem esse malam, nec sic à se peccati effectum dici, uti mors, quæ malum morale non est; neque sic causam peccati à se nuncupari, uti homo, sive cordis humani substantia, quæ secundum se bo-

na est, sed ea ratione, qua vitium morale, strictè loquendo non est peccatum, quod tamen ipsum laxè sit peccatum, quatenus nempe peccati vox omnem boni alicujus moralis, privationem, malúmque morale, sive illud sit vitium morale, sive actus ex vitio fluens, notat. Hæc genuini S. Augustini sensus, non tantùm à Celeberimo Vossio nostro *Hist. Pelag. lib. II. p. 3. th. 2.* sed à Cornelio etiam Jansenio in Augustino, solidè demonstrati, ignoratio in errorem Scholasticos, ac post eos, Tridentinos etiam, qui ex Scholasticis sapuerunt toti, induxit. Unum addo, concipi non posse, quomodo concupiscentia per modum habitus interni possit esse causa peccati, & non simul peccatum. Si interna causa moralis, ad bene agendum inclinans, bona est, mala erit, cùm ad malè agendum inclinat. 2. Peccatum omne voluntarium cùm esse, S. Augustinus, aliíque asserunt, de actuali peccato, non insita vitiositate (quanquam & hæc ratione peccati Adami, quin & conjunctæ propriæ voluntatis, licet nondum deliberatò agentis, voluntaria est) loquuntur. 3. Peccatum, seu corruptio illa, in qua homo nascitur, *καθ' ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς per excellentiam peccans* seu *peccaminosum φαίνεσθαι apparere*, manifestari dicitur eo, quòd per *bonum*, legem scilicet, *operatur mortem*, nempe *seducens, excitans concupiscentiam, & affectiones peccati ad fructificandum morti.* Quomodo quod per bonam legem excitat malam concupiscentiam ad fructificandum morti: quod hoc strenuè agit, *ἵνα φανῇ ut appareat* esse se peccatum, imò *ἵνα γένηται ut fiat*, hoc est, se præstet & exhibeat *peccatum* & *peccaminosum*, & damnabile *in excessu* per præceptum, propriè dictum peccatum non est? Annon tandem, colliors Romana, intelligis, Spiritum S. præscium erroris tui, tanta emphasi peccatum illud circumscripsisse, ne maximum illud gravissimúmque esse, veritatis & pietatis amantes ignorent?

ARG. II. David erat circumcisus & regenitus. Idem tamen cum actu peccâsset, causam peccati repetit à prima conceptione, Psalm. LI. 5. *In peccato enim formatus sum, & in iniquitate mater mea concepit me.*

RESP. REDING: *Concupiscentia, quâ fomes peccati, est effectus peccati originalis, non formaliter peccatum originale.* Ib. pag. 285. Resp. Peccatum illud, in quo conceptus erat David, proprium ejus peccatum, non aliena concupiscentia fuit. Suum enim peccatum David, non alienum peccatum deplorat. Ab eo verò peccato, ceu malo fomite, David & circumcisus & renatus, actuale suum peccatum arcessit. Quod igitur is à prima conceptione & nativitate habuit, id in eo etiam renato & circumciso & חטא, עון *peccatum, iniquitas* fuit, & peccati causa fuit; adeóque mansit aliquatenus, & veri nominis peccatum fuit. Ad hoc, si potes, responde: ad has lineas decurre.

ARG. III. Paulus Rom. VI. 12. *Peccatum*, inquit, *ne regnet in mortali corpore vestro.* Gnarus peccatum penitus non expungi, dum hic vivimus, vetat, ne regnet & spiritui præpolleat.

RESP. REDING: *Ex textu eo constat, in nostra potestate esse, ne regnet peccatum. Non igitur concupiscentia ante consensum peccatum est, quia in nostra potestate non est.* Ib. pag. 285. Resp. Fugis instar Parthi, tela abjicientis. Quid enim ad argumentum nostrum tua responsio? quæ ipsa tamen adeò absurda est, ut peccatum originale, quod in nascentis deliberata voluntate & potestate non est, non tantùm in regenitis, sed in irregenitis etiam tollat. Macte! Sic itur ad Pelagii castra.

ARG. IV.

ARG. IV. Post baptismum & regenerationem fideles peccatis actualibus subesse, docet Scriptura, quæ asserit neminem vivere sine peccato, Jac. III.2. 1.Joh I.8. Unde verò peccata illa actualia regenitorum fluunt, si peccatum originale, quod est jugis actualium scaturigo, regeneratione & baptismo sublatum est? Etenim sublata causa, quæ agit jugi influxu, & propensione naturali indesinente, tollitur quoque effectus. Ita sublato sole tollitur dies, sublata anima sensus, sublato igne calor urens.

RESP. REDING: *Peccatum originale in regenitis mediante concupiscentia peccatorum actualium, & venialium, jugis scaturigo est, licet quoad formalem peccati rationem penitus sublatum sit.* Ib. pag. 285. Resp. Mitto de venialibus peccatis, suapte scilicet natura, errorem. Peccatum, quod S. Paulus *inhabitans* vocat, operari & concupiscentiam omnem, & mortem ipsam, idem Rom. VII. 8. 13. testatur. Operatur ut jugis eorum scaturigo, sed venenata utique tota, diffundens venenum suum in facultates omnes, potentias & actus. Quales peccati illius fructus sunt, tale ipsum peccatum est. Nam ex fructibus arbor cognosci debet: non enim à spinis uvæ, à tribulis ficus colliguntur, Matth. VII. 16. 21. Si igitur fructus peccati inhabitantis veri nominis peccata sunt in quovis subjecto: multò magis peccatum ipsum inhabitans, ceu arbor corrupta, fons venenatus, corruptionem venenúmque omne in actus diffundens, peccatum veri nominis erit. unde enim omnis actuum malitia, quàm ex naturæ corruptæ, ipsiúsque inhabitantis peccati malitia originem habet? Tolle causam, scaturiginem, fontem corruptum homogeneum, nulla malitia, corruptio nulla in actus influet. Stat igitur adamante magis fixum, quod protuli, argumentum.

ARG. V. Post baptismum aliquando mori infantes, docet experientia. Cùm igitur mors sit stipendium peccati, Rom. VI. 13. sequitur peccatum aliquod in infante baptizato remansisse. Atqui non actuale, quia tale nullum commiserunt. Ergo originale.

RESP. REDING: *Sublato justitiæ originalis dono natura humana ita corruptioni est obnoxia, ut mors sit effectus non quidem positivus, sed negativus peccati originalis, quatenus removet donum, quo mors naturaliter alioquin secutura impediebatur. Effectu autem semel posito, ad hunc continuandum non est necessaria semper causa, quæ illum produxit. Sic patre mortuo filius superstes esse potest. Id hic maximè locum habet, quia mortis causa per se ipsa natura est.* Ib. 285. 286. Resp. Non potuisti cum argumento meo nisi Pelagianis telis confligere. Pelagii enim doctrina erat, mortem esse comitem & sequelam naturæ, adeóque ex principiis naturæ sequi. Ad incrustandam hæresin vos additis, licet naturæ sequela sit, impediendam tamen fuisse per justitiæ supernaturalis donum: quo sublato natura vires suas exerat. Sed in re ipsa bellè convenitis. Quomodo verò naturæ sequela est, quod solius peccati pœnam & stipendium esse, clarè Scriptura Genes. II. 17. III. 19. Rom. V. 12. VI. 23. testatur? Tu autem remisso infantibus Baptismo mortem ex naturæ principiis, non ut pœnam peccati, utpote jam remissi, infligi, errore merè Pelagiano pertendis. Prodis denique tuam Dialecticæ artis inscitiam, asserens, sublata causa posse manere effectum; adeóque etiam sublato peccato originali mortem. Canon enim ille,

 quod

quod pueris notum, non de causa emanativa, qualis est causa mortem producens, utpote quæ existentia sua causat, sed de activa, quæ per motum causat, intelligitur.

ARG. VI. Quòd si gemellorum alter baptizetur, alter non baptizetur, neuter verò pietatis imbuatur documentis, fieri poterit, ut uterque improbus reddatur, imò baptizatus nequior. Non baptizati improbitatem procedere à peccato originali dicent. A qua verò causa erit nequitia & improbitas baptizati?

RESP. REDING: *Baptizatus nequior evadere potest, quia supernaturalibus gratiæ justificantis viribus in Baptismo collatis sua libertate abutitur, quin & residuam concupiscentiam habet, ad peccandum incitantem.* Ib. pag. 286. Resp. Impiis & reprobis gratiæ justificantis habitum in S. baptismate ex opere operato conferri, & in iisdem esse indifferentiam arbitrii ad bene vel malè iisdem donis utendum, quæ falsissima sunt, frustra supponis. Concupiscentia verò, quam in eodem residuam supponis, tam non sine peccaminosa malitia ad peccandum incitare, quàm non Diabolus sine proprio scelere & malitia quenquam seducere potest.

ARG. VII. Concupiscentiam remanere in baptizatis fatetur Synodus, & Scriptura clarè asserit. Atqui concupiscentiam esse veri nominis peccatum patet, tum quia Apostolus id disertè testatur, Rom. VII. 7. tum quia carnalia ista desideria militant adversus animam, 1. Pet. II. 11. & φρόνημα σαρκὸς *leggi Dei subjici non potest*, Rom. VIII. 7. tum quia appellatur εὐπερίστατος ἁμαρτία *peccatum circumcingens*, & pondere suo deprimens, Hebr. XII. 1. quod inhæret חלאה סיר *sicut rubigo olla*, quæ facilè defricari non potest, Ezech. XXIV. 6. tum quia peccatorum est fœta mater seu scrofa, Jac. I. 15. Ita Augustinus contra Julianum lib. 5. docet, concupiscentiam illam carnis, adversus quam spiritus concupiscit, esse & *peccatum*, quia illi inest inobedientia adversus dominatum mentis, & *pœnam peccati*, quia reddita est meritis inobedientis, & *causam peccati* defectione consentientis, & contagione nocentis. Viderit igitur Synodus sub anathemate decernens, *concupiscentiam etsi in Scripturis peccatum appelletur, tamen propriè peccatum non esse*, annon Scripturam S. anathemate nefariè & veluti θεομαχῶν percusserit?

RESP. REDING: 1. *Etiam vitulus aureus Deut. IX. 21. vocatur peccatum, licet formaliter tale non fuerit. Ita Rom. VII. 7. concupiscentia vocatur peccatum non formaliter, sed objectivè & materialiter, quatenus est objectum legis, cujus transgressio per consensum voluntatis peccatum fit.* 2. *Carnalia desideria 1. Pet. II. 11. adversus animam militare dicuntur, quatenus subsunt voluntatis consensui. Antecedentes sunt motus involuntarii & naturales.* 3. Ita *Rom. VIII. 7. concupiscentia & sapientia carnis, quæ legi non subjicitur, & Hebr. XII. 1. peccatum circumcingens; nec non Ezech. XXIV. 6. rubigo ollæ, ex se nonnisi objectivè, per consensum autem demum formaliter peccaminosa fit.* 4. *S. Augustinus loc. cit. concupiscentiam peccatum vocat, quatenus defectione consentit, adeòque voluntaria*

luntaria est, non simpliciter. Ib. pag. 286 287. Resp. 1. Singulæ hæ exceptiones uno eodémque tibicine nituntur, quòd concupiscentia non sit formaliter peccatum, nisi voluntatis consensus accedat. Sed uno ariete singulæ etiam validè concutiuntur. Si enim concupiscentia formaliter peccatum non est, nisi voluntate actu consentiente, etiam in non baptizato formaliter peccatum non erit, nisi voluntatis consensus actualis accesserit. Cùm igitur in infantibus non baptizatis voluntatis actualis consensus nullus sit, ne in iis quidem formaliter peccatum igitur erit. Quale igitur in iis baptismus peccatum abluit, tollit, remittit? Et regeneratio quam labem, quam veteris Adami peccaminosam corruptionem abolet? Extrica pro tuo acumine. 2. Vitulus Deut. IX. 21. vocatur חטאת *peccatum* metonymicè, quia in eo peccatum admissum erat. Nulla verò lege vitulus, uti concupiscentia, prohibitus est. Dispar igitur ratio. 3. Cúmque lex simpliciter concupiscentiam prohibeat, nullo voluntariæ & involuntariæ discrimine, cur tu ficto illo discrimine legem corrumpis, & peccatum propriè esse negas, quod eodem capite decies peccatum appellatur? Annon ita te ἐλεγκτικῶ Apostolo palàm contradicentem, prodis? 4. Augustini quæ mens sit, supra vidimus. Eo ipso loco, ad quem Tridentini digitum intenderunt, nimirum *lib. II. contra 2. epistolas Pelagian. cap. 13.* sic peccata definit: *Peccata autem sunt, quæ secundùm carnis concupiscentiam vel ignorantiam illicitè fiunt, dicuntur, cogitantur, quæ transacta etiam tenent, si non remittantur.* Manifestum est, hanc peccati non cujusvis, sed actualis duntaxat, definitionem esse. Tale peccatum esse concupiscentiam originalem, utpote involuntariam, hoc est, non voluntate præmovente ejus, cui inest, accersitam, negavit. At loco à nobis citato *peccatum* esse affirmat, *quia illi insit inobedientia adversus dominatum mentis.* qualis ei inobedientia inest semper, habitualis in omnibus, etiam infantibus, actu licet non consentientibus; & habitualis & actualis verò, cum consensu etiam conjuncta, in adultis, regenitis etiam. quamvis diverso in illis & irregenitis modo gradúque. Alias ipse quoque Augustinus *Retract. lib. I. 13.* peccatum illud, quod & pœna peccati est, voluntarium esse, negat. Quanquam concupiscentia quævis, infantum etiam voluntaria rectè dicitur, quatenus videlicet & in voluntate est, & à voluntate humana suscipitur atque arcessitur. Est enim vitium voluntatis, & voluntate Adami est suscepta, quodammodo advecta, & generi humano immissa. Et si sunt peccata omissionis, quomodo voluntati pro peccato non erit, quòd non ita diligit Deum, ut dignus est, & ut oportet? Id tamén habituali concupiscentiæ adest semper.

ARG. VIII. In veteri ecclesia plerique baptismum differebant usque ad senectutem, ut rigorem canonum pœnitentialium, quibus catechumeni obnoxii non erant, evitarent. Magno igitur scelere se alligaverit pleraque pars ecclesiæ veteris, quæ malebat non baptizata vivere cum peccato originali, quàm baptizata sine eo. Usu tamen veniebat, ut baptizati non pauci essent sceleratiores catechumenis. An quisquam eorum unquam sensit, baptismo peccatum originale esse excussum? An credibile est, Episcoporum tantam fuisse væcordiam, ut non increparent tardos, qui datâ operâ peccatum originale retinerent, quod exuere poterant?

RESP. REDING: 1. *Pleramque partem veteris Ecclesiæ fuisse non baptizatam, falsò asseris, cùm tot millia ab Apostolis baptizata sint.* 2. *Differentes Baptismum acriter Episcopi veteres objurgarunt, nominatim Clemens Romanus, Basilius, Nazianzenus, Chrysostomus.* 3. *Quid quærere audes, an quisquam senserit, Baptismo originale peccatum excussum esse? An mysteria fidei sensu attrectanda sunt?* 4. *Cùm Baptismus sit janua Ecclesiæ, non baptizati igitur pars ecclesiæ non fuerunt. Neque non baptizati illi, exceptis Martyribus, fide salvifica præditi fuerunt.* Ib pag. 287. 288. Resp. Quæ hic temerè effutis, te in antiquitate Ecclesiastica nimis hospitem produnt. Etenim 1. non de Ecclesia Apostolica, sed de ea, quæ Canonum pœnitentialium rigorem intendit, loquor ego. An ignoras, plurimos in Ecclesia ea fuisse, qui Christiani quidem erant professione, sed studio Baptismum differebant, simul & baptizari & mori volentes, ne post acceptum Baptismum rursus peccarent, loco Hebr. VI. 4. malè intellecto decepti? Quos κλινικοὺς *Clinicos* antiquitas nuncupavit. In eorum numero fuisse ipsum Constantinum M. extremo vitæ suæ tempore ab Eusebio Nicomediensi baptizatum: ejusdem filium Constantium, qui ἀποθνήσκων ἠξίωσε βαπτίζεσθαι *moriens* demum *baptizari voluit*, uti de eo Athanasius *de Synod. Arim. & Seleuciæ*, loquitur: Theodosium quoque M. veteres constanter tradidere. 2. Tantáque eorum multitudo fuit, ut Episcopi in consuetudinem illam passivam acriter invehi, quin & in Neocæsariensi Concilio Can. XII. ne tales in Presbyteratus gradum eveherentur, definire necesse habuerint. Nemo tamen eorum, quod ego ursi, eo argumento clinicos pulsavit, quòd Baptismo ita peccatum originale excutiatur, ut veri nominis peccatum ampliùs non sit. Legatur vel sola oratio Gregorii Nysseni, quæ contra Clinicos scripta *Tom. II. 215. &c.* extat. 3. Peccatum originale in Te Baptismi ope excussum, si ita Deo placet, soláne fide apprehendis? Cedo igitur verbum, cedo revelationem, qua sola fides nititur. Spirituali sensu opus est, ut sentias, intelligas, quas in te vires peccatum vel exerat, vel perdiderit. Si cor tuum te non accusat, habes fiduciam ad Deum, 1. Joh. III 21. Testem omni exceptione majorem in sinu geris. 4. Siccine ergo veteres non baptizatos omnes, quandiu tales, adeóque pientissimos etiam Imperatores, Constantinum M. & Theodosium M. extra Ecclesiæ Christi pomœria, relegas? Utinam verò tu baptizatus tam verè Ecclesiæ Christi veræ membrum esses, quàm vere piissimi illi Imperatores, aliique similes non baptizati Ecclesiæ veræ membra fuerunt! Non carebat quidem illa ἀναβολὴ *dilatio* baptismi vitio: sed sola hominis Christiani axiomate, & æternæ salutis spe defraudavit neminem. Certè Ambrosius Valentinianum Juniorem Augustum, morte præventum, ne baptismo diu dilato ab eodem bearetur, adeò non damnavit, ut in oratione funebri diserte in hæc verba eruperit: *Vita jam fruitur æterna! Qui habuit Spiritum tuum, S. Pater, quomodo non accepit gratiam tuam?*

ARG. IX. Ipsos Pharisæos Romanenses, suffarcinatos persuasione suæ justitiæ, testes appellamus, annon sentiant in se ipsis aculeos superbiæ, quos ipse Paulus experiebatur, 2. Cor. XII. 7. Quis eorum non lancinatur stimulis cupiditatum? Quis eorum non est mendax? Quis Deum amat toto corde? Sanè cùm adversus nos diu traxerint contentionis funem, graviorem tamen disputationem adversus se ipsos, siquidem in se descenderint, experientur. Neque juvabit, si dixerint, se agnoscere *fomitem, vitium,*

vitium, cupiditatem, at non *peccatum*. Non refert enim, ſub quo titulo quis pereat, an ſub titulo peccati, an fomitis, an vitii, an concupiſcentiæ.

RESP. REDING: 1. *Aliud eſt peccatum, aliud vitium, teſte Auguſtino lib.II. contra Julianum. Vitia, paſſiones frænandas, cohibendas, ſanandas vocat.* 2. *Ejusmodi paſſiones Romanenſes nos ſentimus; ſed eas cohibendo, frænando, ſanando, peccatorum rei non ſumus.* Ib. pag. 288. Reſp. 1. Peccatum & vitium à S. Auguſtino diſtingui, ut habitum & actum, ſupra vidimus. Si actus peccatum eſt, habitus & vitium ipſum concupiſcentiæ erit ἁμαρτία καθ' ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς, *peccatum per excellentiam peccaminoſum*. quomodo nos cum S. Paulo Rom. VII. 13. vocare malumus. Quod refrœnatione, cohibitione, ſanatione indiget, non à Deo, ſed à Diabolo eſt. Deus enim nihil rebelle *frænandum*, impetuoſum *cohibendum*, ægrum *ſanandum* condidit. Tantóque gravius, atque impium magis eſt vitium, quàm peccatum actuale: quantò nequior actu habitus, malus ſcilicet καθ' ὑπερβολὴν *per excellentiam*. 2. Siccine, Romanenſes, ſentitis paſſiones, concupiſcentiæ & mendacii aculeos? Atqui tu ſupra nobis narrabas, peccatum originale non ſentiri, ſed in myſterio fide apprehendi. Jam ergo, Medice ægrotans, cura te ipſum. Si tamen ſtimulos hoſce ſentitis, frœnando, cohibendo, ſanando (quomodo etiam Phariſæi olim ſe ſenſiſſe jactarunt) fateamini ſaltem oportet, in vobis etiam baptizatis ſtimulos & affectus rebellionis, morbóſque eſſe, quorum titulo meritóque, niſi Chriſti ſanguine expientur purificentúrque toti, peribitis haud dubiè. Quæ autem vos ipſi peccata eſſe negatis, quomodo vobis, utpote non agnita, remittentur? En periculoſum, in quo obhæreſcitis cum Phariſæis veteribus, ſtatum!

ARG. X. Pro infantibus, qui ſtatim à baptiſmo moriuntur, eccleſia Pontificia cantat miſſas. Quam igitur ob cauſam? An ob peccata actualia? At nulla admiſerunt? An ob originale? At docent, illud baptiſmo obliteratum eſſe. An ut liberentur è purgatorio? At negant quicquam ineſſe, quod purgatione egeat. Sic igitur, ne periret illis hoc lucellum, ſua ipſorum dogmata convellere maluerunt.

RESP. REDING: *Cantari pro talibus Miſſæ poſſunt non expiandis liberandiſque à quovis peccato vel pœna; ſed, ut gratiæ Deo agantur pro eorundem juſtificatione & glorificatione.* Ib. pag. 288. Reſp. Ita Miſſas cantare pro ipſo Chriſto quotidie fas erit. Nam ipſe quoque ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι *juſtificatus eſt in ſpiritu*, & *ſublatus in gloriam*, 1. Tim. IV. 16. Quanquam ne hoc quidem foret miſſam cantare pro Chriſto, ſed propter Chriſtum: nec ſacrificium offerri poteſt ad gratias agendum propter eum, qui expiatione nulla indiget.

ARG. XI. Sed & in Concilio non tantùm Antonius Marinarus Carmelita, Auguſtini authoritate fretus, ſententiam noſtram apertè propugnavit, uti ex lib. II. pag. 156. liquet, ſed etiam, quod ulteriùs Pallavicinus *Hiſt. C.T. lib. VII. cap.* 8. 11. prodidit, Sanfelicius Cavenſis Antiſtes, & Bonuccius, Servorum B. Mariæ Præſes, in ipſa per ſe ſola concupiſcentia aliquam rationem peccati, quod tamen poſt Baptiſmum non imputetur, admiſerunt.

RESP

RESP. REDING: *In Congregatione Concilii Tridentini hoc solum ventilatum est, quomodo reatus peccati originalis cum concupiscentia connexus ab hac secundum se spectata ita distinguatur, ut illo sublato hæc maneat, nec tamen imputetur in peccatum, juxta illa Augustini lib.I. de Nupt. cap.25. concupiscentiam carnis in baptismo, non ut non sit, sed ut in peccatum non imputetur. Nihil hoc ad vos. Neque patronum habuistis in Concilio Marinarum, uti ex Pallavicino liquet.* Ib. pag.288.289. Resp. Imò verò Marinarus in Concilio disertè propugnavit, concupiscentiam in baptizatis esse ex se peccatum, teste Paulo, *eam etiam in renatis pugnare cum lege Dei*; sed non imputari. Hoc narranti S. Polano Pallavicinus æmulus, te adhuc candidior, contradicere non est ausus. Imò verò idem Pallavicinus ulteriùs etiam prodidit, Sanfelicium Cavensem Episcopum, & Ranuccium, Servorum B.Mariæ Præsidem, in ipsa ex se concupiscentia in Baptizatis remanente, peccati rationem aliquam agnoscentes. Et cur hæc nihil ad nos? An vestri, cum S. Augustino asserentes, in baptizatis concupiscentiam peccati rationem habere, sed in peccatum non imputari, non fefellerunt, at idem asserentes nos fallimus? Anne etiam peccatum, sed non imputatum, hoc est, peccatum condonatum, peccatum, quia condonatum, esse desinit?

ARG. XII. Denique totum dogma de expunctione peccati originalis per baptismum, ad avaritiæ & superbiæ incudem formatum est. Id enim dant operam clerici, ut Sacramentorum, quæ ab ipsis conferuntur, extollatur efficacia, & inde ministerio suo lucrum & honos accrescat.

RESP. REDING: *Pura hæc calumnia est.* Ib. pag.289. Resp. Res ipsa loquitur. Sacramentorum enim efficaciam præter & contra Dei verbum extollitis.

OBJECTIONES TRIDENTINORUM.

OBJECT. I. *In renatis, seu iis, qui sunt in Christo Jesu, nihil est dignum odio vel damnatione. At peccatum originale est dignum odio vel damnatione. Non igitur remanet.* Resp. 1. Per eos, qui in Christo sunt, non intelliguntur quilibet baptizati, sed ii, qui fide sunt insiti Christo & Spiritu regenerationis innovati. Neque enim ibi agitur de efficacia baptismi. 2. In regenitis peccatum originale dignum omnino est odio & condemnatione. Proinde etiam in Christo condemnatur. Sed personas Deus non odit, non per se, sed per gratiam remissionis, quia peccatum illud iis non imputatur, sed in Christo Sponsore punitur.

EXCIP. REDING: *1. Si in personis regenitis condignitas odii Divini remanet, quomodo S. Paulus, aliquid odio vel condemnatione dignum in iis remanere negat? 2. Formam aliquam esse in subjecto, atque ei non tribuere formalem effectum, impossibile est. Effectus verò formalis requirit, ut forma se ipsam, suámque essentiam subjecto communicet. Essentia autem peccati sine condignitate odii non consistit. Hæc igitur subjecto tribuenda necessariò esset. 3. Gratia remissionis una cum peccato originali in eodem subjecto, ceu contraria formæ nequeunt subsistere. 4. Si Deus peccatum originale in regenitis odit, non igitur per gratiam remissionis tollitur actuale Dei odium, vel ejusdem condignitas. Aliter*

regeniti simul amore & odio Dei digni forent. 5. *Cùm Deus in regenitis peccatum noverit, per scientiam utique reprobationis, quomodo fieri potest, ut peccatum eis non imputetur?* 6. *Saltem imputabilitas peccati ad lineam formalis malitiæ pertinet; quæ si tollitur in regenitis, tolletur simul formalis peccati malitia: si non tollitur, quid gratia remissionis præstat?* Ib. pag. 289. 290. Resp. Miseret me sanè tui, perversè adeò ingenio tuo ad obscurandam & opprimendam veritatem abutentis. Singula hæc sophismata tua si vim aliquam haberent, non habituale duntaxat, sed actuale etiam peccatum à regenitis tollerent. Sed vanissima omnia sunt. Etenim 1. aliquid odio vel condemnatione dignum in regenitis remanere, neutiquam Apostolus negat, sed *κατάκριμα condemnationem nullam iis esse, qui sunt in Jesu Christo*, Rom. VIII. 1. asserit. Hæc toto cœlo differunt. Est in regenitis peccatum, uti vos agnoscitis, actuale, uti nos addimus, etiam habituale, peccatum prima origine contractum. Aliâs quænam in regenitis foret absolutionis seu remissionis continuandæ renovandæque materies? Estque illud odio & condemnatione dignissimum. Sed transfertur condemnatio peccatoris in Sponsorem, Christum, qui *propter transgressiones nostras vulneratus, & propter iniquitates nostras attritus est*, Esai. LIII. 5. Hinc adeò non nihil odio & condemnatione in regenitis dignum est, (nihil aliàs Christus in se transtulisset, nihil regenitorum loco luisset) sed *οὐδὲν κατάκριμα nulla in iis condemnatio est*, utpote in Sponsorem derivata. 2. Peccati formalis effectus est reatus, seu obligatio ad pœnam. Atque hic effectus formam, seu causam suam, peccatum, odio dignissimum in regenitis omnino supponit. Quia verò obligationi regenitorum peccantium satisfacit Christus, quem peccati omnis exsortem *Deus pro nobis peccatum fecit, ut fieremus justitia Dei in ipso*, 2. Cor. V. 21. iccirco non ipsæ personæ peccantes, utpote à Christo peccatis (non, ne existant, sed ne imputentur ipsis existentia) & pœnis exsolutæ, odio dignæ ampliùs sunt, sed quicquid in iis odio dignum est, Christus expiavit. Hæc fidei Christianæ *τὰ κύρια*, absque quorum salutari notitia est, miserimi sumus omnium, tu, doctor tante, ignoras? Si nôsti, cur sophismatis tuis obscuras, evertis? 3. Annon verò gratia remissionis & peccata actualia, contrariæ, uti tu sciscis, formæ in eodem subjecto, regenito, subsistunt? Quidni igitur etiam gratia remissionis & peccatum originale? Gratia remissionis & quodvis peccatum, nempe in peccatore vel sponsore non punitum, seu contrariæ formæ in eodem subjecto, *ἀσύστατοι* sunt. Sed salus nostra conclamata planè foret, si gratia remissionis cum peccato, non in nobis, sed in Christo punito, consistere non posset. 4. Per gratiam remissionis tollitur odium à persona, non à peccato regeniti. Id enim remissio efficit, non, ne peccatum in homine existat, sed ne ei imputetur, juxta Hieropsaltis & S. Pauli verba: *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, quorum peccata obtecta sunt. Beatus vir, cui Dominus peccatum non imputat*, Psal. XXXII. 1. 2. Rom. IV. 6. 7. 8. Sunt igitur amor & odium in eodem subjecto, sed non *κατ' αὐτὸ secundum idem*. 5. An peccata actualia regenitorum Deus non æquè novit per scientiam reprobationis? An propterea regenitis imputantur eadem? 6. Imputabilitas peccati ad pœnam ad formalem malitiæ rationem non pertinet. Est enim justum bonúmque, ut peccatum ad pœnam vel peccatori vel Sponsori imputetur; atque id à Deo judice approbante habet. Quomodo igitur ad formalem malitiæ rationem id pertineret? Et tam non tollitur à regenito imputabilitas peccati, quàm non ipsum peccatum. Sed gratia remissionis efficit, ut Christo ad pœnam imputatum peccatum, credenti in eundem remittatur, atque adeò ei non imputetur. En, Redingi, quàm pulchrè Sophismatum tuorum retia instaveris!

OBJECT. II. *Baptismus dicitur lavacrum regenerationis, Tit. III. 5. Ergo per eum generationis naturalis sordes, quas inter etiam est peccatum originale, abluuntur.* Resp. Baptismus sano sensu lavacrum est regenerationis. Cæterùm illa non ἀθρόως simul & semel perficitur, sed gradatim, consummatúrque demum in morte, quâ reliquiæ peccati originalis penitus expunguntur. *Si Christus in vobis est*, inquit Paulus, Rom. VIII. 10. *corpus mortuum est δι' ἁμαρτίαν propter peccatum*, nimirum deponendum. Nempe Deo visum est, promovere per gradus incrementa regenerationis, & vi flexanima Spiritus Sancti sensim mundare corda, & regnum peccati frangere.

EXCIP. REDING: 1. *Manent in regenitis originalis peccati reliquiæ, mortalitas, concupiscentia, &c. sed formalis ejus malitia non item.* 2. *Sensus verborum S. Pauli Rom. VIII.10. est, corpus quidem propter peccatum morti subjectum esse, vivificatum tamen iri propter inhabitantem in nobis Spiritum Christi, at vivere interea Spiritum nostrum per justificationem. Sicut autem Spiritus ille justificans & vivificans per peccatum originale sublatus est, succedente spirituali morte: ita sublata spirituali hac morte per eundem Spiritum justificantem peccatum originale cessat.* Ib. pag. 290. 291. Resp. 1. Manent reliquiæ peccati, sed homogeneæ illi, ejusdem naturæ, quales sunt reliquiæ fermenti, rubiginis. Manet enim etiam in regenitis quotidie aliquid mortificandum, crucifigendum, renovandum. Illud est peccatum inhabitans: hoc sunt novi regenitorum habitus. 2. Verba S. Pauli Rom. VIII.10. non intellexisti. Sic enim habent: *Si Christus in vobis est, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν δι' ἁμαρτίαν. τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. corpus quidem mortuum est propter peccatum: spiritus autem vita propter justitiam.* Tu pro νεκρὸν *mortuum* obtrudis *morti subjectum*: pro δικαιοσύνη *justitia* vocem *justificatio*. Aliud autem longè est *mortuum*, aliud *morti subjectum*. Illud actum, hoc potentiam significat. Aliud iterum est *justitia*, aliud *justificatio*. Illud qualitas, hoc actio judicis est propter qualitatem absolventis. Tum *mors corporis propter peccatum* præcedit: sequitur *vita spiritus propter justitiam*. unde vitam animæ in Cœlo propter justitiam, tum Christi imputatam, tum inhærentem consummatam intelligi, liquido liquidius est. Quo tandem sensu dicas, spiritum justificantem per peccatum amissum esse, nescio. Equidem Θεὸς ὁ δικαιῶν Deus is est, *qui justificat*, Rom. VIII. 33. Non igitur spiritus justificans amissus est. Quinimò Deus δικαιοῖ τὸν ἀσεβῆ *justificat impium*, ib. cap. IV. 5.

OBJECT. III. *Concupiscentia gignit peccatum, quod priusquam consummetur, mortem non inducit, Jac. I. 15. Non igitur ipsa peccatum est. Partus enim cum matre non est confundendus.* Resp. 1. Jacobus loquitur de quorumlibet, adeóque etiam irregenitorum concupiscentia. An igitur ne irregenitorum quidem concupiscentia peccatum est? 2. Quod peccatum gignit, id ipsum peccatum etiam est. Ita partus sequitur ventrem, ejusdemque est cum parente naturæ, & arbor æstimatur ex fructu. 3. Paulus concupiscentiam contradistinguit non peccato cuilibet, sed actuali, consummato, ex opere externo protuberanti. Proinde non dicit Jacobus, concupiscentiam gignere τὴν ἁμαρτίαν ut significet, *parit id, quod peccatum dici meretur,*

meretur, quasi concupiscentia δελεάζουσα, ἐξέλκουσα, atque adeò concupiscentia peccandi delectatione mota, & sic actualis, non sit peccati nomine appellanda: sed ἁμαρτίαν, hoc est, peccatum aliquod, q. d. nihil potest concupiscentia gignere, nisi peccatum. Neque enim bonum opus gignere potest. Quo ipso peccatum eam esse evincitur.

EXCIP. REDING: 1. *Juxta S. Jacobum non concupiscentia, sed peccatum consummatum mortem gignit. Non igitur formaliter peccatum est, utpote quod mors animæ est. 2. Annon Luciferi voluntas primò peccatum genuit? An icircò ipsa quoque peccatum fuit. Non igitur quicquid peccatum gignit, peccatum est. Et tu ipse ex concupiscentia prodiisti. An propterea peccatum es? 3. Inter regenitos & irregenitos hoc discrimen est, quòd in illis concupiscentia est peccatum causaliter & effective, in his etiam concomitanter, remanente formali peccati originalis malitia.* Ib. pag. 291. Resp. 1. Concupiscentiam non gignere mortem, æquè ac peccatum consummatum, non dixit S. Jacobus, sed processum duntaxat ordinarium ad mortem usque distinxit. Ita homo concipitur, nascitur, adolescit, virescit, senescit, moritur. An icirco, cùm suetum hunc ordinem Deo interrumpere placet, non potest mori vel conceptus, vel natus, vel adolescens, vel virescens, & nondum senescens? Sic planè ἰδία ἐπιθυμία, *propria concupiscentia*, seu ingenita naturæ pravitas, ἕκαστον *quemque* (sive regenitum, sive irregenitum) inescat abstrahítque, post concipit, mox parit peccatum, demum peccatum consummatum gignit mortem. Non icirco vel concupiscentia inescans & seducens; vel peccatum actuale conceptum, vel genitum, statim morte dignum non est. Ita in Adamo mortui etiam ii sunt, qui non peccarunt in similitudine Adami, Rom. V. 14. adeóque peccatum actuale consummatum non admiserunt. Nempe à disparatis vel contrariis consequentia non stringit, cùm attributa sunt communia effecta vel accidentia. At τίκτει θάνατον *gignere mortem* est proprium non unius speciei, sed totius generis peccati, sive illud originale est, ad quod concupiscentia inescans, & συλλαβοῦσα prægnans concipiensque, ceu corruptio congenita cogitatione mala vivíscens & commota pertinet; sive actuale. De toto enim genere dictum est; *Stipendia peccati mors*, Rom. VI. 23. Peccato verò consummato mortis genituram Apostolus tribuit, quia proxima mortis, in ordinaria ejus generatione, causa est: adeóque etiam evidenter & manifestè mortem, ipsorum etiam hominum judicio testimonióque, meretur. Dic Redingi, peccatum originale, quà tale, anne mortem gignit? Si negas, Tridentinis id asserentibus contradicis. Si affirmas, non igitur solum peccatum consummatum mortem gignere, ipse tu fateri cogeris. 2. Luciferi voluntas ex bona in malam mutata defectionem à Deo genuit. Voluntas igitur ejus, non qua naturalis facultas est, sed quà vitiosa, mala, non equidem ἁμαρτία *peccatum*, actuale scilicet, sed ἁμαρτωλὸς *peccaminosa* tamen est; hoc est, voluntas Luciferi naturalis corruptionem peccaminosam, fontem & scaturiginem malorum omnium comitem nacta est. Ego quoque genitus sum ex concupiscentia, hoc est, voluntate viri naturali bona (nam *honorabile inter omnes est conjugium, & cubile impollutum*, Hebr. XIII. 4.) sed ob adhærentem eidem voluntati naturali bonæ communem labem in peccato conceptus & formatus, Psal. LI. 6. Ita me Dei verbum, ita gratitudo erga parentem pium optimúmque sentire, ita loqui jubet. Quid verò de te factum sit, & quid tu de concupiscentia genitorum tuorum sentias, nihil equidem mea scire refert. 3. Concupiscentia *causaliter* & *effectivè* talis, hoc est, à

peccato oriens, & ad peccatum inclinans, veri nominis peccatum est, ubicunque existat. Causa enim & effectus μετοχῶν, ejusdem naturæ participes sunt. Et tamen S. Jacobus nullum in textu hoc inter regenitorum & irregenitorum concupiscentiam discrimen statuit, neque, credo, causales, effectivos, formales conceptus tuos in animo habuit.

OBIECT. IV. *Peccatum subjectivè est in anima. Concupiscentia verò non est in anima, sed in carne, teste Apostolo, Rom. VII. 18. Non igitur peccatum est.* Resp. 1. Peccati subjectum est homo ὁλόκληρος, constans corpore & anima. 2. Caro Apostolo notat totum hominem irregenitum, corpore & anima constantem, nec non carnales affectus, qui tum in animam, tum in corpus cadunt.

EXCIP. REDING: *Totus quidem homo est peccati subjectum denominationis; anima verò peccati formaliter sumpti subjectum informationis immediatum. Cùm igitur concupiscentia non in anima, sed in carne ponatur, non igitur formaliter peccatum est, nisi quatenus ex anima sortitur voluntarii rationem.* Ib. pag. 292. Resp. Sic igitur etiam irregenitorum concupiscentia non erit formaliter peccatum. Dein responsionem meam non infringis. Pertenderam enim, carnem, in qua concupiscentia est, notare hominem vel irregenitum, vel qua parte irregenitus est, anima & corpore constans, carnalésque adeò affectus animæ & corporis. S. Paulus enim Gal. V. 19—21. inter opera carnis plura refert, in animam primò & immediatè cadentia; inter quæ indubiè sunt *hæreses*. Concupiscentia proin sic in carne est, ut primò & immediatè in anima formalem peccati rationem sortiatur.

OBIECT. V. *Omne peccatum præcepto aliquo legis est prohibitum. Concupiscentia præcedens consensum, adeóque non actualis, nullo legis præcepto prohibita est.* Resp. 1. Sic etiam concupiscentia irregenitorum peccatum non erit. 2. Mandatum prohibens concupiscentiam actualem, prohibet etiam originalem. Interdicit enim in effectu conspicuo latentem causam.

EXCIP. REDING: *Mandatum concupiscentiam prohibens supponit facultatem abstinendi à re. At in nostra facultate non est, ne in nobis existat originalis concupiscentia, sed ne ejus motibus consentiamus.* Ib. pag. 292. Resp. Mandata Divina non facultatis & potentiæ humanæ indicium, sed officii & obedientiæ norma sunt. Quis enim dixerit; mandatum Christi, *Surge, prodi Lazare*, Joh. XI. 43. & vocem Divinam, quæ in extremo die sonabit: *Revertimini mortui*, Psal. XC. 3. in mortuis surgendi, prodeundi, revertendi facultatem supponere? Neque etiam mandatum credendi facultatem credendi supponit, quia fides est Dei donum, & Deus in nobis operatur velle & perficere pro suo beneplacito, Phil. I. 29. II. 13. Par ratio omnium Dei mandatorum, quæ peccatori perhibentur, est. Id enim, *quod sapit caro*, homo irregenitus, *legi Dei non subjicitur*, οὐδὲ γὰρ δύναται. *Nam ne quidem potest*, Rom. VIII. 7.

OBIECT. VI. *Peccatum propriè dictum est voluntarium. At regenitorum concupiscentia non est voluntaria. Peccatum igitur non est.* Resp. 1. Falsum est peccatum omne oportere esse voluntarium, si voluntarium significet, quod

fit-

fit voluntate præmovente. Paulus enim dicit Rom. VII. 19. *Non quod volo, facio bonum, sed quod non volo, malum.* 2. Concupiscentia etiam voluntaria dici potest, tum quia in voluntate est, tum quia à voluntate humana suscipitur & arcessitur. Est enim vitium voluntatis, & voluntate Adami suscepta, & quodammodo generi humano immissa. 3. Si peccata omissionis peccata sunt, quomodo voluntati pro peccato non erit, quòd non ita diligit Deum, ut dignus est & oportet? Id tamen omni concupiscentiæ inest.

RESP. REDING: 1. *S. Paulus Rom. VII. 19. non de peccato, sed de malo loquitur. Concupiscentiam esse malum, at non peccatum, S. Augustinus dixit. 2. Concupiscentia, quæ ita in voluntate est, ut suscipiatur per ejus consensum, vel per eam procuretur, verè peccatum est. Sed subjectivè in voluntate non est. Et per capitalem Adami voluntatem quodammodo etiam voluntaria dici potest. Sed in ea non consistit formaliter peccati ratio, quia illud est mors animæ, Adami voluntate demum per privationem spiritus vivificantis effecta. 3. Quicquid in amore Dei per concupiscentiam amittitur, non formaliter concupiscentia, sed ejus duntaxat effectus est, tum demum formalem peccati rationem induens, cùm voluntarius est.* Ib. pag. 292. Resp. Non parùm me coccysmorum tuorum tædet. Etenim 1. Malum a peccato distinguens S. Augustinus, per peccatum actuale malum originale intellexit. uti supra vidimus. Atqui *κακὸν malum*, quod se *πράσσειν facere*, & quidem instigante *inhabitante peccato*, hoc est, originali pravitate, Apostolus testatur; manifestè peccatum non *originale*, sed *actuale* notat. 2. Quid voluntas hominis legi Dei repugnans, & ad omne malum inclinans aliud, quàm concupiscentia à Deo avertens, & ad omnia alia convertens, est? Qua talis igitur extra voluntatem non est. Et numquid concupiscentia Adami nobis imputata, veri nominis peccatum non est? Atqui in Adamo nos *peccâsse*, Apostolus Rom. V. 12. exsertè asserit. Cur tu, quod peccatum nostrum esse ille arguit, propriè dictum peccatum & mortem animæ esse negas? 3. Si peccata omissionis formalis peccati & concupiscentiæ rationem non habent, ne quidem propriè peccata sunt. Sic igitur per totam vitam omitti amor Dei, sine peccato propriè dicto poterit. Ita quidem Jesuitæ vestri, novi Morales Theologi, salutem nunquam in tota vita diligentibus Deum, attritis modò, & Sacramenti susceptionem voventibus, promittunt. Videritis ipsi.

QUÆSTIO III.

An beata Virgo, Dei genitrix, fuerit in peccato originali concepta?

SYnodus contrariis Franciſcanorum & Dominicanorum machinationibus exercita, videri voluit rem indeciſam relinquere. Proinde decretum Sixti IV. uti valeret vigerétque, diligenter attendendum cenſuit decretum Papæ in mantica Româ allatum. Cœterùm Gregorius de Valentia ſcribit: *Multis nominibus eccleſiam Catholicam cenſeri debere in partem negativam propendere.* Sed & ipſa Sixti IV. conſtitutio non obſcurè patrocinatur immaculatam conceptionem aſſerentibus. Et declarant ipſi in Synodo Patres, *non eſſe ſuam ſententiam in decreto de peccato originali beatam & immaculatam virginem comprehendere.* Sed & Alexander VII. omnibus & Conciliis & Pontificibus per aliquot retro ſecula animoſior, fertur nuper pro Franciſcanis ſententiam pronunciâſſe. Mallemus ſanè cum Auguſtino, lib. de Nat. & Gratia, *de B. Virgine propter honorem Domini Salvatoris, nullam prorſus, cùm de peccatis agitur, quæſtionem habere.* Quia tamen occaſio id poſtulat, & adverſariorum tum importunitas, tum μωρολογία, nupera hac definitione ad extremum perducta, id flagitat, paucis de eo agere inſtituimus. Confitemur quidem ultro & prædicamus Θεοτόκον virginem *Sanctam* & *Beatam*, ſed per gratiam, non per naturam. Sed & in virgine eundem Spiritum, qui datur omnibus fidelibus, longè fuiſſe efficaciorem in extinguendis peccati reliquiis; quomodo in Apoſtolis eadem efficacia longè major fuit, quàm in vulgo fidelium, piè credimus. At in peccato originali, communi naſcentium lege, à qua ſolus Chriſtus, Deus in ſecula benedictus, exemptus eſt, conceptam eſſe diſertè aſſerimus. Etenim

ARG. I. Scriptura omnes meros homines peccato huic obnoxios facit, Rom. V. 12. 19. *In quo* (Adamo) *omnes homines peccaverunt.* Hanc univerſalem ſententiam minimè ambiguam, addita exceptione falſam illi reddunt.

RESP. REDING: 1. *S. Paulus loquitur de originalis peccati debito, non ipſo peccato originali, per propagationem ex Adamo actu contracto. Potuit igitur etiam B. Maria debito huic obſtringi. Sed omnipotentia & bonitate Dei illud diſſolutum eſt. 2. Neque univerſalis S. Pauli ſententia quamvis exceptionem excludit. Aliàs etiam Eva in Adamo peccaſſet, quæ tamen ante Adamum peccavit.* Tract. III pag. 293. 294. Reſp. 1. Quid eſt Scripturas pervertere, ſi hoc non eſt? Etenim non de debito contrahendi peccati, ſed de pecca-

in actu contracto S Paulus disertè loquitur. Ait enim: *In quo omnes ἥμαρτον peccarunt*, actu, non potentia. Peccavit igitur etiam B. Maria in Adamo actu, & eadem ratione justitiæ originalis privationem, & injustitiæ habitum contraxit. Posito etiam, de debito contrahendi Apostolum loqui. Ubi Scriptura debitum illud potentia & bonitate Dei in Maria dissolutum testatur? 2. De Eva, frigida argutatio tua est. Apostolus de omnibus ex Adamo naturali lege natis prognatisque loquitur. Non obstante igitur Evæ, ex Adamo non genitæ, peccato, assertio universalis, omnisque adeò exceptionis expers, manet.

ARG. II. B.Virgo Christum vocat suum σωτῆρα *Salvatorem*, Luc.I.47. Atqui ut sanis non est opus medico, ita nec B. Virgini, peccato non contaminatæ, Salvatore, Matth.IX.10. Pelagianorum hoc apophthegma fuit, Christum etiam pro justis mortuum esse.

RESP. REDING: 1. *Christus Salvator fuit B. Virginis, medici instar eam præservando à peccato, cujus radix erat in Adamo peccante.* 2. *Sicut non obstante eo, quòd omnes nascimur originali peccato obnoxii, extra ordinem Jeremias sanctificatus fuit, priusquam ex utero Matris prodiret, Jerem.I,5. ita non obstante eo, quòd ordinariè Christus liberat à peccato contracto, extra ordinem, ob gratiæ præ delicto Adami abundantiam, perfectionemque meriti, liberat præservando à peccato, ne illud contrahatur.* Ib. pag. 294. 295. Resp. 1. Somnium hoc est novissimum, Scripturis, Patribus adversum, si quod aliud. Etenim Christus *Jesus* seu *Salvator* Angelica voce declaratus est, non quòd *præservet* quenquam sanum, justum à peccato, sed quod σώζῃ *servet*, salvet, liberet *à peccatis suis*, Matth.I.21. Quorum igitur Salvator est, eos à peccatis jam admissis liberat. Neque sanis hic opus est medico, sed κακῶς ἔχουσι *malè habentibus*, ægrotis, Matth.IX.12. Quis verò κακῶς ἔχοντας eos, in quibus plena sanitas est, appellet? Quin Christus non venit vocaturus *justos, sed peccatores ad pœnitentiam*, ib.v.14. Suntne ergo inter non justos ii, qui præservantur, si qui præservantur? Imò S. Petrus testis, Christum *justum traditum esse pro injustis*, 1.Petr.III.18. Injusti autem non sola præservatione, sed curatione utique indigent. An, Redingi, Christus traditus, mortuus est etiam pro B.Virgine? Concedit Bellarminus, asserunt S.Patres. Non igitur semper justa, quia Christus pro injustis, pro peccatoribus mortuus est. Christum pro justis etiam mortuum esse, Juliani Pelagiani apophthegma fuit, contra quem S. Augustinus *cap.1.* graviter detonat. 2. Omnes nascendo demum peccatum originale contrahere, nuspiam Scriptura dixit. Dixit, nos esse φύσει τέκνα ὀργῆς *natura filios iræ*, Ephes.II.3. Est autem natura in homine concepto, etiam priusquam nascatur. Quam igitur tuum de Jeremia in utero sanctificato futile sophisma est? Et tamen Jeremiam in utero sanctificatum esse, Scriptura testatur, B. Virginem extra ordinem à peccato præservatam esse, nuspiam testatur.

ARG. III. B.Virgo miseriarum & calamitatum haud exors fuit, uti apparet ex Luc.II.35.48. Sed & mortuam esse, fatentur ipsi Pontificii. Atqui *mors est stipendium peccati*, Rom.VI.23. Quomodo igitur si peccati nullius rea fuit, calamitatibus & morti obnoxia facta est?

RESP.

RESP. REDING: 1. *Annon etiam Christus, justus & innocens licet, miseriis, calamitatibus, ipsique morti obnoxius fuit? 2. Sustinuit hæc Maria, ut per mortem Christo assimilaretur.* Ib. pag. 295. Resp. 1. Christus adversis mortique obnoxius fuit, quia ceu Sponsor noster *pro nobis peccatum factus est, ut nos fieremus justitia Dei in ipso*, 2. Cor. V. 21. Pro peccatoribus igitur ob peccata eorundem sibi imputata mortuus est. An id quoque in B. Virgine locum habuit? Merito Christi contumeliosissimus est, quisquis [illegible] id asseruerit. 2. Commune omnibus fidelibus est, ut per mortem Christo assimilentur, sed propter peccata eorundem propria, sicut Christus mortuus est propter aliena. Conformitas est, non in morte duntaxat, sed in causa etiam mortis. Moriuntur fideles omnes propter peccata. Ille propter non sua, hi propter sua.

ARG. IV. Sed & remissione peccatorum eam indiguisse arguit Scriptura, quæ omnes fideles pro ea supplicare jubet, Psal. XXXII. 2. 5. 6. Matth. VI. 12. Baptizatam fuisse tradunt Euthymius & Evodius. Baptismus autem est in remissionem peccatorum.

RESP. REDING: 1. *Oravit etiam B. Virgo peccatorum remissionem, sed non propriæ personæ respectu, verùm respectu eorum, quorum patrocinium suscipiebat. Præterea locutiones S. Scripturæ, quæ de peccatis agunt, quantumvis generales, se ad statum tantùm ordinarium extendunt, non privilegia excludunt. 2. Baptismus est in remissionem peccatorum, quatenus ex meritorum Christi efficacia confert gratiam, qua peccatum remittitur. Hæc autem gratia locum habuit in Maria, quia peccato fuisset obnoxia, nisi Christus eam præservasset. Proin vi baptismatis hujus gratiæ sanctificantis augmentum accepit.* Ib. pag. 295. 296. Resp. 1. Ita B. Virgo militans adhuc oravit pro Ecclesia, & cum Ecclesia, (patrocinium verò Ecclesiæ Christo Salvatori reliquit) ut simul pro se, & remissione suorum peccatorum oraverit. Jussa nempe est cum omnibus Sanctis orare: *Dimitte nobis debita nostra.* Concilium sanè Milevitanum *Can. 8.* anathemati subjecit eos, qui statuunt, unicuique Sanctorum dicendum esse, *Dimitte nobis debita nostra*, & non, *Dimitte mihi debita mea, ut hoc pro aliis posilis, quàm pro se justus dicere intelligatur.* Sed & S. Augustinus *Epist. 89.* severè pertendit, unico excepto Christo omnibus Sanctis, quicunque ii fuerint, necessariam esse particulam eam, *Dimitte nobis debita nostra*, non aliena. Fuit igitur hactenus quidem B. Virgo Maria in statu ordinario, neque privilegio exemptionis, quo solus Christus potiebatur, gavisam esse, ullo Scripturæ vel sanioris antiquitatis testimonio liquet. 2. Baptismus non confert, sed obsignat gratiam, & quidem, si à solius Christi Baptismo discesseris, κυρίως remissionis peccatorum propriorum, non præservationis duntaxat. Aliud enim est remittere peccatum, aliud præservare à peccato. Præterea eidem simul augmentum gratiæ sanctificantis obsignatum esse, sed supposita remissione, largimur ultro.

ARG. V. Actualia peccata haud obscurè in ipsa notantur, Matth. XII. 47. 48. Joh. II. 4. Nec dubitant etiam Patres, quin morte Christi fuerit scandalizata, ut cæteri Apostoli.

RESP. REDING: 1. *Matth. XII. 47. 48. Christus instruere voluit, opus Dei propter consanguineos omittendum non esse; & conjunctionem carnalem secum sine spirituali nihil prodesse. 2. Joh. II. 3. 4. nullo ex precibus Mariæ ambitionis signa emicuere. Alids Christus*

ſtus eas non ex audiviſſet. Non igitur à Chriſto objurgata, ſed potiùs, uti veteres agnoſcunt, honorata fuit. 3. Tantum abeſt, ut morte Chriſti ſcandalizata fuerit virgo, ut potiùs, fugientibus Apoſtolis, ipſa apud crucem conſtans & intrepida manſerit. Ib. pag. 296. 297. Reſp. 1. B. Virginem miſſo nuntio, uti Marc. III. 31. habetur, Chriſtum obturbantum, unà cum Apoſtolis peccaſſe, veteres agnoſcunt. Theophylactus in Matth. XII. 47. ait, illam *ἀνθρώπινον humanum quid oſtentare voluiſſe, ὅτι ἐξουσιάζει τοῦ υἱοῦ, quòd jus imperandi filio habeat.* Quanquam hodierni Mariolatræ hoc in vitio ponendum negarent. Et in Marc. III. 31. ait, *φιλοδοξίας πάθει τι καὶ κενοδοξίας ambitionis nonnihil paſſam veniſſe, ut à docendo Chriſtum averteret.* Chryſoſtomus ſeveriùs etiam *κενοδοξίαν inanem gloriam* notat. Non autem, quid docuerit Chriſtus reſpondens, ſed quid fecerit Maria, quæritur. 2. Joh. II. 4. verba illa, *quid mihi tecum mulier*, eſſe *ἐπιπληκτικῶς increpantis*, magnus ille Athanaſius *Orat. 4. contra Arian. ἐπιτιμῶντος ἀκαίρως αὐτῶν reprehendentis importunè petentem*, Chryſoſtomus *Homil. 45. in Matth.* Irenæus *repellentis intempeſtivam feſtinationem*, aſſeruere. Sed & Gregorius Nyſſenus *Orat. in 1. Cor. XV. 28.* monet, eam peccaſſe, quòd regere filium præſumeret. Quid verò tum poſtea, quòd non obſtante eo miraculum Chriſtus, malè oratus licèt, fecit? Fecit enim & propter gloriam ſuam, & teſtandæ benevolentiæ erga matrem. In deſerto quoque Iſraëlitis malè poſtulantibus manna, carnes & aquæ conceſſæ ſunt. 3. Scandalizatam fuiſſe Matrem cruce filii, Origenes *homil. 17. in Lucam*, & Theophylactus in eundem locum, apertè & dicunt & probant. Addit Salmero *Tom. III. tract. 43.* Chryſoſtomum, Baſilium, Amphilochium idem aſſeverantes. Hoc mihi ad liberandam fidem ſatis. Neque enim de eo moroſè contendero.

ARG. VI. Sicut Chriſtus, ut conciperetur purus, & ſine peccati originalis labe, concipi debuit non ex libidine viri, ſed à Spiritu S. miraculosè: ita etiam B. Virgo concipi debuiſſet non à parente homine, ſed ab ipſo Spiritu S.

RESP. REDING: *Diverſa utriusque ratio. Chriſtus ab intrinſeco per hypoſtaſin ſuam impeccabilis erat: B. Virgo ab extrinſeca Dei providentia.* Ib. pag. 297. Reſp. Ut intrinſecè Sanctus eſſet Chriſtus totus, extrinſecè Spiritus S. veniebat ſuper B Virginem. Iccirco *τὸ ἅγιον Sanctum* ex ea genitum erat, & Filius Dei vocabatur, Luc. I. 35. Ut igitur quod generabatur ex Anna, *Sanctum* etiam eſſet, voluntas viri, quæ ob conjunctam eidem labem nonniſi impurum gignere poteſt, abeſſe, & ſimul conceptio ſive Spiritus S. ſive extraordinaria & miraculoſa quævis alia locum ſubire debuit. Quis enim dabit purum ex impuro, & quis ex carne niſi carnem?

ARG. VII. Eadem veteris Eccleſiæ ſententia fuit. Chryſoſtomus non ſemel Mariam incuſat ambitionis, & importunæ temeritatis. Hilarius in Pſal. II. 8. *Litera Gimmel* dicit, eam cum aliis tranſituram per ignem, per quem credidit cum aliis veteribus peccata judicii die expiari debere. Bernhardus diſertè ait epiſt. 174. ad Canonicos Lugdunenſes: *Non eſt hoc virginem honorare, ſed honori ejus detrahere.* Melchior Canus loc. Theolog. Lib. VII. 1. *Sancti, inquit, omnes, qui in ejus rei mentionem incidere, uno ore aſſeverant,*

rant, B.Virginem in peccato originali esse conceptam. Citat autem Ambrosium, Augustinum, Chrysostomum, Remigium, Maximum, Bedam, Anshelmum, Bernhardum, Bonaventuram, Thomam, Vincentium, Damascenum, Hugonem de S.Victore, additque, *nullum Sanctorum contravenisse.* Quin & Bandellus trecentos computavit Patres, cui Jesuita Salmero nihil opponere potuit, nisi hunc sarcasmum: *Pauperis est numerare pecus.* Et sanè est hic serò admodum invectus ecclesiæ Papisticæ ad Μαριολατρείαν stabiliendam error, quod non diffitetur Suave Polanus *Hist. Concil. Trid. Lib. II. pag.* 159.160. cujus adscribere verba non pigebit: *Inter privilegia B.Virginis noviter excogitata erat illud, de universali immunitate à peccato originali, quæ opinio in privatorum quorundam animis solummodo resederat, sed in ecclesiæ ceremoniis, aut doctorum hominum mentibus sedem non fixerat. Circa annum verò 1236. Canonici Lugdunenses ausi primùm in officia ecclesiastica ea introducere. D. Bernhardus, qui tum temporis floruerat, pietate & doctrina ante omnes sui Seculi Theologos illustris, & in laudibus B.Virginis eo usque profusus, ut eam vocet alicubi* collum ecclesiæ, *quasi per eam à capite omnis influxus gratiæ dimanet; invehitur tamen acerbè contra Canonicos istos, qui absque ratione, absque exemplo prisci temporis novitatem periculosè invexissent. Sequenti sæculo Doctores Scholastici utriusque ordinis, tam Franciscani quàm Dominicani, scriptis suis opinionem hanc refutârunt ad annum usque 1300. quo tempore Johannes Scotus Franciscanus, re in quæstionem vocata, & rationibus diligenter excussis, ad divinam tandem potentiam recurrens, ait, Deum potuisse efficere, ut in peccato nunquam fuerit. Doctrinam hujus Theologi secuti plurimùm fratres Franciscani, sed fores ab authore suo patefactas audenter ingressi, absolutè simpliciterque pronunciârunt, quod ille fieri posse dixerat & quasi probabile proposuerat. Dominicani constanter obluctantur auspiciis D. Thomæ.* Vide plura egregia, quæ ibi sequuntur. Usque ad seculum igitur XIV. nemo repertus, qui immaculatam B. Virginis conceptionem assereret. Quanta certamina ex eo tempore exorta sint, quámque pertinax fuerit schisma, historica recensione prodidit Rivetus Apologiæ pro sanctissima Virgine Maria cap. 4. 5.6. &c.

RESP. REDING: 1. *Nihil pro veteris Ecclesiæ doctrina venditari potest, quin vel unanimi Patrum consensione, tanquam dogma fidei receptum, vel à Concilio Oecumenico definitum sit. Talis vero maculata B.Virginis conceptio non est.* 2. *Si quando Patres contra Pelagianos disputantes incidenter dixisse videntur, B. Virginem in peccato conceptam fuisse, id de jure seu lege ordinaria, non attendendo ad speciale gratiæ privilegium, quod non ponderarunt illi; vel de debito etiam contrahendi peccati, non de contracto intelligendum. Et multa illi asseruerunt, quæ secuta Ecclesiæ definitione asserere illis non licuisset.* 3. *Quæ ex S. Polano affers, solidè Pallavicinus diluit.* Id. pag. 397- 303 Resp. 1. Solum Christum sine peccato conceptum, & peccati omnis expertem fuisse, unanimis fuit B. Patrum primitivæ

mitivæ purioris Ecclesiæ, sententia. Ne unus quidem seorsim sentiens ostendi potest. Nec dubitari potest, quin, seu articulum fidei privilegium hocce Christi, utpote ei maximè gloriosum, & tanto ardore à se adversus hæreticos defensum, propugnaverint. Inde verò maculata conceptio B. Virginis necessario consecutionis nexu fluit. Salmero quoque cum argumento Cani, à consentiente veterum authoritate petito, confligens, *Tom. XIII. in Epist. ad Rom. V. disp. 51.* imprudens, *dogma illud de conceptione Mariæ sine peccato, in Ecclesia insolens fuisse*, fassus est; subjiciens etiam, *non omnibus omnia Deum dedisse, ut qualibet ætas suis gaudeat veritatibus, quas prior ætas ignoravit.* En immaculatæ conceptionis promachum acerrimum! 2. Ita verò de jure, seu lege ordinaria, qua præter Christum omnes Mortales reliquos peccato S Patres subjecerunt, locuti sunt, ut privilegio B Virginem exemptam a lege communi fuisse, nemo illorum somniaverit. Quin contrarium disertis verbis asseruerunt. Augustini enim verba sunt, *Mariæ carnem de propagatione peccati venisse; ejus corpus è concupiscentia, è propagine mali venisse*: Eusebii Emisseni, vel Cæsarii Arelatensis, vel Eucherii Lugdunensis, *à peccati veteris nexu per se non esse immunem nec ipsam genitricem redemptoris*: Damasceni, *Spiritum S. B. Virginem purgasse*: Anshelmi *ipsam de virgine sumptum esse de massa peccatrice.* Taceo innumera similia à Vincentio de Bandellis repræsentata; Chrysostomi inprimis perquam emphatica; cujus librorum, ex quibus illa citantur, fidem suspectans, impudentiam plusquam Monachalem prodis. Nugas quoque tuas de debito contrahendi peccati, non de contracto, mitte tandem. Nam Patribus talia οὐδὲ κατ' ὄναρ in mentem venerunt. 3. Pallavicini contra Suavem παχυλογήματα nos quoque in loco discutiemus; & pleraque jam *Dissert. Sel. Tom. I. Diss. VII.* discussimus.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *B. Virgo contrivit caput serpentis, Genes. III. 15. Ergo à peccato omni immunis fuit. Est enim conterere caput serpentis idem, quod eximi à peccato, & potestati Diaboli nullo modo subjici.* Resp. 1. Contritio capitis serpentis non mulieri, sed semini mulieris, Christo tribuitur. Illud enim הוא masculinum, non fœmininum est. quomodo acceperunt omnes tum Orientales Interpretes, tum Patres Græci & Latini antiquissimi. Obstat etiam, quò minùs היא fœmininum sit, tum antecedens masculinum זרע *semen*, tum sequens verbum masculinum ישופך & denique in eodem versu occurrens affixum masculinum in תשופנו 2. Neque etiam *conterere caput serpentis*, si B. Virgini tribuatur, arguit, eam ab omni peccato exemptam esse, sed potiùs eam parturivisse Christum, qui Diaboli caput contrivit. Ita etiam interpretantur Eucherius, Lucas Burgensis, Lyranus. Ita fideles in Christo capite conterunt caput serpentis.

EXCIP. REDING: *1. Fæmininum ipsa Biblia Romana, & omnia pæne Latina habent, una cum Augustino, Chrysostomo, Ambrosio, Gregorio, Beda, Alcuino &c. Et vera hæc lectio in Hebræo, non quidem textualis, sed marginalis videtur. Sæpe etiam apud Hebræos* הוא *ponitur pro* היא *præsertim cùm emphasis est, & virile aliquid fæmininæ tribuitur. uti*

hoc ipso capite v. 12. & 20. Nec obstat masculinum ישוף *quia in eo est usitata enallage generis. Neque aliter jam olim Josephus legit, uti ex ejus lib. I. 2. constat. Quin & tres illæ lectiones, Ipsum, Ipse, Ipsa apprime conveniunt. Singulæ enim relationem habent vel ad Christum, vel ad mulierem, puta Mariam, in quo utroque Deus inimicitiam adversus serpentem posuit, adeóque etiam de eodem victoriam retulit. 2. Fideles caput serpentis conterunt interruptè & definitè pro certo tempore: B. Virgo indefinitè & absolutè, omni tempore à serpentis dominatu libera.* Ib. pag. 303. 304. Resp. 1. Tam securè hic, Redingi hebraizas, quàm si esses Rabbinorum primus. Age verò, experiamur. Biblia Romana & omnia pœne Latina ita legere pertendis. Si de vestris, non abnuam. Sed tum non desunt apud vos rerum peritiores qui in Bibliis vestris *Ipsa* corruptè scribi pro *Ipse*, palam asserant; nominatim Fr. Georgius Venetus *de mundi fabric. Probl.* 55. Steuchus in *Recognitione*, Canus *Loc. comm. lib II.* 15. Andradius *Def. Synod. Trid. lib. IV.* Lindanus *Panopl. lib. II.* 4. Patres parciùs numerare debueras. Chrysostomus enim in Græco habet: *Αυτός σου τηρήσει τὴν κεφαλήν. Ipse tenebit caput tuum.* Nec quisquam Græcorum aliter legit. Soli Latini, imò in his nemo antiquissimus. Sic Biblia Latina, sic Patres Latini, sive ex vitio versionis, sive librariorum peccato, uti Canus maluit, decepti. Verè, inquam, decepti. Nam Hebræi Codices constanter legunt הוא *Ipse*. Bellarminus quidem se in uno legisse היא *Ipsa*, scribit. Quo verò illo? Vetusto, sincero, integro? Imò verò Antuerpiensi Codice Anni 1572. uti *Guido Fabricius*, verba sunt Lucæ Brugensis, *Principis Mirandulani authoritate nixus excudi curavit* הוא *licet errore Typographico positum sit* הות non sine Dei, homines illos confundentis, digito. Sic cœco Mariolatriæ suæ studio in cœleste chirographum temulento impetu involare audent. *Lectio* הוא *Ipsa in Hebræo Codice marginalis est*, inquis. Hoc ex Cornelio Lapide habes, non ex ullo Codice Hebræo. Ostende, si potes, ullum Codicem Hebræum, in quo margo pronomen היא *Ipsa* repræsentet. Post Hebræos Codices versiones Orientales omnes masculinum exhibent. Targum Onkelosi, הוא יהי דכיר *Ipse* (filius mulieris) *tibi recordabitur.* Samaritanus, הוא *Ipsum* (semen mulieris) *conteret tibi caput.* Syrus, הו *Ipsum* (semen illius) *conculcabit caput tuum.* Arabs: הו *Hæc* (stirps tua) *scindet ex te caput.* Septuaginta Græci: *Αυτός σου τηρήσει κεφαλὴν, Ipse tenebit caput tuum.* Proin etiam lectionem masculinam vestrates, quos supra dixi, Georgius, Canus, Andradius, Steuchus, ac insuper Pagninus, Arias Montanus, Felisius, Ribera, Pererius, Hartus, Lindanus, Pintus præfecerunt. Ex recentioribus tibi sisto Doctiss. vestrum Huetium, Sereniss. Galliæ Delphini Juventæ Principalis rectorem, cujus *de Demonstrat. Evang. Proposit. VII.* 7. hæc verba sunt: *Serpentem insidiatorem his verbis affatur Deus: Inimicitias, &c. Ipse conteret caput tuum, &c. Vulgata quidem habet, Ipsa. At Hebraicum exemplar, & Septuaginta Senum interpretatio, & Samaritana editio habent Ipse. Ita & Onkelosius, & Jacobus Tavvusius Judæus Persicus Interpres, & Syrus. Ita Irenæus, Cyprianus & Hieronymus. Nempe significatur Christus.* quod deinceps contra Judæos demonstrat. *Sed Hu sæpe ponitur pro Hi, inprimis ubi emphasis est, & fœminæ virile quid tribuitur*, inquis. Esto. An iccirco etiam hoc loco, ubi semini Mulieris Christo virile quid maximè tribuitur? Sed nugaris insuper. Neque enim unquam הוא *Hu* ponitur pro היא vel הוא *Hi*. In locis à te citatis constanter legitur הוא *Hi Ipsa*. Inspice & lege, si potes, punctatos Codices.

Pro

Pro litera *Jod* in quædam loca literam *Vau*, non mutato tamen *Chirek*, fœmini generis indice, irrepsisse, fatemur. Sed genuinam lectionem 8 קרי Masorethatum ubique restituit. In verbis ישופך & תשופנו frustrà enallagen generis urges. Profer mihi vel unicum locum, ubi pronomen Fœmininum היא sine errore scriptum, cum verbo Masculino jungatur. Et tamen hic Masculinum הוא constanter omnes Hebræi Codices habent. Josephum tu superiùs *pag.218.* ceu *notorium* ac *perfidum deceptorem* traduxeras. Nunc verò tibi idoneus, contra omnium authenticorum Codicum fidem, testis habetur. Agis ubique pro lubitu. Quinimò contra Josephum ipsum falsum testimonium dicis. Is enim *Antiq. lib.I.2.* non aliud scribit, quam *admonuisse* Deum Serpentem, κατὰ τῆς κεφαλῆς φέρειν τὰς πληγὰς, *caput ejus plagis impetendum esse.* A muliere plagis impetendum esse, nullo apice meminit. Denique pronominis הוא unica relatio propriè esse potest, nimirum ad *Semen* mulieris, Christum, ad quem proximè refertur; non ad mulierem. Neque obstat, quòd inter Mulierem & Serpentem inimicitiam Deus statuit. Nam nec Mulier illa sola Virgo Maria est, sed Eva, & quoquot ex illa ortum habent, atque per Christum salvantur: nec Mulier illa cum Serpente inimicitiam gerens, propterea Serpentis caput conterit primò & propriè. Victoria enim non Mulieri, sed Semini Mulieris, Christo, primò promissa est. Maria autem non ipsa primò caput Serpentis contrivit, sed caput Serpentis propria virtute conterentem parturivit. 2. Discrimen inter B. Virginem & fideles quosvis, caput Serpentis virtute capitis Christi conterentes, nonnullum ultro agnoscimus; ast non illud, quod Redingius turpi petitione principii fingit potiùs, quàm ulla ratione probat.

OBIECT. II. *Matthæi cap.I. ubi describitur genealogia Christi, Mariæ tamen parentes non recensentur; nempe quia omnis peccati expers.* Resp.1. Etiam Melchisedecus est ἀγενεαλόγητος. An idcirco peccati expers fuit? 2. In scripturis γενεαλογία Mariæ narratur. Dicitur enim Elisabethæ cognata. Ostenditur filia Davidis, Abrahami. Sed & ipsa illa genealogia apud Matthæum & Lucam est genealogia Mariæ, siquidem genealogia Christi ex Maria non Josepho geniti, etiam Mariæ matris genealogia censeri debet.

Excip. Reding: *Quicquid sit, Parentes Mariæ non exprimuntur. quòd mysterio non caret. Congruenter autem insinuatur, illam peccati fuisse expertem, quia parentes ejus ab Adamo, peccati originalis stirpe, non arcessuntur.* Ib. pag.304. Resp.1. Nil mihi cum tuis, Redingi, mysteriis. Nam & Melchisedecum eadem congruentia peccati expertem faciunt, quod privilegium tamen vestri B. Virgini soli vindicant. Neque quia parentes B. Mariæ non recensentur, iccirco vel ipsa, vel parentes ejus in Adami peccantis lumbis non extiterunt. Argumentum est à baculo ad angulum.

OBIECT. III. *Maria ab Angelo salutatur κεχαριτωμένη gratiâ plena, Luc. I.28. Ergo non defuit ei hæc gratia, nempe immunitas à peccato.* Resp. 1. Etsi B.Virgo gratia plena fuit, quia nempe maximo favore Deus eam prosecutus est, tamen κεχαριτωμένη notat propriè eam, quæ gratiam nacta, consecuta est. 2. Omnes fideles in Christo sunt κεχαριτωμένοι. Si enim verè

dixit Paulus Ephes. I. 6. Deum *χαριτῶσαι gratos efficere* fideles: utique etiam nos verè dicimus, fideles κεχαριτῶσθαι i.e. εἶναι κεχαριτωμένους, *esse gratia affectos*. An propterea omnes fideles sunt exempti à peccato? 3. Plenam gratia Mariam dixerunt etiam veteres, qui tamen non de immunitate à peccato, sed de incarnatione verbi id interpretati sunt.

EXCIP. REDING: 1. *Non idem est gratiâ plena, & gratia affecta. Non enim quilibet gratia affecti, gratia quoque pleni sunt.* 2. *Cùm Angelus dixit: Ave gratia plena, jam tum illam gratiæ plenitudinem in ipso verbo Dei æterno contuebatur. Sunt etiam verba illa prolata nomine Patris æterni, unico æternitatis Nunc omnia temporis & momenta continentis. Ergo omni tempore gratia plena fuit, nullique adeò unquam peccato obnoxia.* Ib. pag. 304. 305. Resp. 1. Ita est, uti tu observas. Cùm igitur Angelus κεχαριτωμένην *gratia affectam* dixerit, cur vos, expressuri vocem Angeli, *gratia plenam* appellatis? An qui gratia remissionis peccati afficitur, propterea ita gratia plenus est, ut nullo unquam peccato laboraverit? Quis non ineptias hasce riserit? 2. Et quis non reliquos ingenii tui lusus, vel potiùs χαρίεν ἄνοιαν? Quid viderit in æterno Dei verbo Angelus, unde tibi liquet? Verbo dixit *gratia* Dei *affectam*. Et quæ *gratia* illa Dei sit, ipsemet v. 30. 31. abundè declarat, dicens: *Invenisti gratiam apud Deum. Et ecce concipies in utero, parietque filium.* En non gratiæ cujusvis plenitudinem, sed gratiam θεοτοκίας, quam verbo enunciavit, ac in æterno Dei verbo haud dubiè contuitus est! Quis tandem mirificum acumen non demiretur, sic argumentantis: *Angelus verba illa nomine æterni Patris, unico æternitatis Nunc, omnia temporis momenta complectentis, protulit. Ergo Maria omni tempore gratia plena, adeóque expers peccati fuit.* Sic quoties Angeli, Prophetæ nomine æterni Patris fidelibus gratiosum quid nunciarunt, in iisdem cujusvis gratiæ, initii finisque expertis plenitudinem promiserint. Plusquam puerilium ineptiarum vix satis tædere potest.

OBIECT. IV. *Maria vocatur tota pulchra Cant. I. 15. & tota pulchra,* ומום אין בך *in qua macula non est Cap. IV. 7. Ergo peccati omnino expers fuit.* Resp. Ante Rupertum nemo verba illa explicavit de B. Virgine, sed de ecclesia & unaquaque fideli anima, omnes tum Latini, tum Græci Patres. An igitur omnes fideles peccati sunt expertes? 2. Ecclesia, B. Virgo Maria, omnésque adeò fideles sunt *toti pulchri & sine macula*, quia maculæ nullæ sive magnæ, sive parvæ iis imputantur, quippe per Christum condonatæ. Confer Ephes. V. 26. 27. 3. Præterea *sine macula* notat ecclesiæ sinceritatem, ἀκεραιότητα, cor integrum, non duplex.

EXCIP. REDING: 1. *Si de unaquaque fideli anima textum Patres intellexerunt, cur eundem de B. Virgine exponere nefas?* 2. *Cùm nullus fidelium macula omni peccati careat, Ecclesia tota pulchra & maculæ omnis expers dici nequit, nisi in membro quopiam omnis peccati experte. quale, si à B. Virgine discesseris, nullum est.* 3. *Negatur autem in textu macula cum omnimoda distributione tum maculæ tum temporis. Nullum igitur tempus fuit, quo maculæ omnis non expers fuerit; adeóque nec tempus conceptionis.* Ib. pag. 305. 306. Resp. Rursus præter meros λήρους nihil video. Etenim 1. intelligamus textum de B. Virgine, perinde ut de fidelibus universis. Sicut igitur in his ἀναμαρτησίας

non

non arguit: ita nec in hac, salvo de cœtero quoad gratiæ in eadem specie gradum discrimine. 2. Quomodo verò Ecclesia universa ob unicum ejus membrum peccati exsors, maculæ expers omnis, pulchráque tota dici potest? Etenim talis est vel propter inhærentiam, vel propter imputationem. Non propter *inhærentiam*, quia quod unico membro inhæret, non ilico credentium universitati inhæret. Non propter *imputationem*, quia solius Christi pulchritudo maculæ omnis expers Ecclesiæ imputatur. Ut igitur pulchra tota & expers maculæ Ecclesia sit, non B. Virgo, sed solus Christus efficere potuit. 3. Si maculæ omnis quovis tempore expers est Ecclesia, quomodo igitur Esai. LXIV. 5. 6. sic Deo confiteri aliquando potuit: *Ecce iratus es, quia peccavimus. Facti sumus sicut impurus omnes nos.* An ibi distributio tua maculæ & temporis omnis negatur? Sufficit ergo, per Christi imputatam justitiam omni macula illam carere, ac de cœtero ob sinceritatem, εἰλικρίνειαν, cordis integritatem, talem dici.

OBIECT. V. *Idem senserunt Patres vetusti, Origenes, Cyprianus, Athanasius, Ambrosius, Basilius, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, Sedulius, Sophronius, Damascenus, &c. Augustinus disertè:* Excepta Sancta Virgine, de qua propter honorem Domini nullam prorsus, cùm de peccatis agitur, habere volo quæstionem. Inde enim scimus, quòd ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum, quæ concipere ac parere meruit eum, quem constat nullum habuisse peccatum; *de natura & gratia.* Resp. 1. Damascenus, aliique σύγχρονοι, vel μεταγενέστεροι idonei testes non sunt. 2. Basilii & Chrysostomi Liturgiæ, Cypriani tractatus de operibus Christi Cardinalibus, Hieronymi Commentarii in Psalmos, Athanasii sermo de Deipara, quibus nituntur adversarii, genuini minimè sunt. 3. Augustinum, cujus verba allegata semper in ore habent, non agere de peccato originali, sed de actuali, prolixè ostendit Dominicus de Soto. Imò ne quidem asserit S. Pater B. Virginem omnino fuisse absque peccato, sed tantùm asserit, nolle se de ea quæstionem moveri: & quidem non ipsius Mariæ habita ratione, sed in honorem Christi; non quasi Christi honos læderetur, sed ut deferamus Christo, ut de matris ejus peccatis non loquamur. Et tamen Augustinus alibi *de perfectione justitiæ* disertè asserit, excepto uno mediatore omnes indigere remissionis peccatum.

EXCIP. REDING: *1. Sunto nonnulli libri citati aliorum authorum. Cùm tamen antiqui sint, veteris Ecclesiæ sententiam abundè probant. 2. De Deipara disertè Augustinus dicit, ei plus gratiæ collatum fuisse, ad vincendum omni ex parte peccatum. An igitur victrix peccati esse potuit, quæ parte à peccato victa ipsa fuit? Addit, propter honorem Domini nolle se de ejus matre, cùm de peccatis agitur, quæstionem habere. Annon verò originale æquè atque actuale peccatum cum honore Domini pugnat?* Ib. pag. 306. Resp. 1. Pseudepigrapha nulla in numerum venire possunt, quia de authoribus & tempore, quo scripta sunt, nihil liquet: 2. Augustinum loco citato agere de peccato originali, fortiter, multísque rationibus ipse Dominicus de Soto *de Nat. & gratia lib. III. 4.* negavit. *Tractat enim, ita ille inter alia, in illa parte ejus libri idem argumentum, quod & in libris*

de

de perfectione justitiæ, de Spiritu & litera; scilicet quòd non possit homo vivere sine peccato, contra Cœlestium dicentem: Potest homo non peccare, si vult. Originale autem non est in nostra voluntate. Et paulò post: *In eo, quod dicis vincendum, manifestissimè loquitur de actuali, quoniam originale non vincitur.* Pluribus idem probavit Vincentius de Bandellis *de Concept. B.Virg. Mar. pag.* 144. *&c.* Addo ego denuo, S. Augustinum nec de originali, nec de actuali peccato B. Virginis eo loco quicquam statuere voluisse. Quomodo igitur qui quæstionem non movet, eandem in alterutram partem decidit? Quomodo enim, de eo quæstionem uno loco non movens, removet, qui alibi, quatuordecim locis, ab eodem Vinc. de Bandellis *pag.* 24.25. *&c.* citatis, eandem peccato subjecit? Aliud verò longè est B. Virgini, *quæ concipere ac parere meruit Christum*, gratiam Divinitus collatam esse *ad vincendum omni ex parte peccatum*; aliud, *peccatum non habere.* Hoc de Christo, illud de Maria, peccatum originale, non actuale cujusvis temporis, nec omne (nam peccata etiam admissa fide meriti Christi vincuntur. quomodo S. Johannes 1. Epist. v. 4. *fidem esse τὴν νίκην victoriam*, qua mundus, adeóque etiam peccatum vincitur, dixit) ab ea excludens, asseruit. Neque de honore Domini peccatum Matris quicquam decerpere, infra docemus.

OBIECT. VI. *Ob immaculatam conceptionem B. Virginis ecclesia instituit Festum conceptionis.* Resp. 1. Festum illud recentissimum est, cujus origo repetitur ab Anshelmo Cantuariensi. Quanquam alii adhuc recentius faciunt. Baronius sanè in vita Anshelmi hoc Festum ne nominat quidem. 2. Id Festum nec ab omnibus semper receptum est, nec institutum ob immaculatam conceptionem Virginis. Durandus ait, institutum esse, *non quia sit concepta, sed quia mater Domini sit concepta.* 3. Festum id, ut & multa alia, superstitio & idololatria peperit.

EXCIP. REDING: 1. *In aliis quoque, quæ fidei dogmata indubiè continent, sensim lux veritatis illuxit. Ita, nondum definita licet immaculata conceptione, festum ejusdem serò institui potuit.* 2. *Religiosa festi illius institutio fundatur in conceptionis ipsius instanti, juxta quod concepta fuit cum ordine condignæ ad maternitatem Domini præparationis, quæ peccatum nullum, utpote execrabile, compatitur.* 3. *Virginem immaculatè conceptam ita hoc festo honoramus, ut totum beneficium illud in Christum Redemptorem reducamus. Idololatriæ igitur illud insimulare, sibilus Serpentis est, cujus caput Deipara contrivit,* Ib. pag. 306. 307. Resp. 1. Mitto alia, de quibus alibi. Festum isthoc tum demum superstitio peperit, cùm Christianitas in præceps abiit, & quibuslibet, ineptissimis etiam Monachis, licentiam quidlibet audacter fingendi præbuit. quando in eum statum orbis devenit, ut cucurbitulas etiam Papistæ adoraturi fuerint, nisi Deus providisset. Sic scilicet veritas antehac sub modio latens in candelabrum enixa est. Et quomodo, ne hodie quidem, ut ajunt, definita immaculata conceptione, in ejusdem honorem festum institui, celebrari potuit? 2. Festi illius fundamentum verum Bernhardus *Epistola ad Lugdunenses Canonicos* notavit, novitatem ejus instituti acriter percellens, *matrem temeritatis, sororem superstitionis, filiam levitatis.* Præparatio porro ad Maternitatem Domini nec immunitatem ab omni peccato requisivit, sed operationem duntaxat Spiritus S. supervenientis, ut quod ex ea nasciturum erat Sanctum, Filius Dei vocari posset: Luc. I, 35. nec in

in conceptionis B. Virginis, sed in annuntiationis potiùs Angelicæ primo instanti facta est. 3. Quomodo in Christum Redemptorem reduci potest beneficium Matris, quam à peccato redemptam negas? Potiùs de honore Christi, qui solus ab omni peccato immunis fuit, fictitius ille Mariæ honos delibat: & festum in ejusdem honorem institutum Dei honorem obscurat. Nefas certè est, hominibus festa religiosa dicari: nefas Angelis, quos esse absque peccato constat. Proin nimium hunc honorem dedecori esse virgini, violare pietatem, apertè etiam Bernhardus dixit, & superstitionem, temeritatem, levitatem festi sonorè perstrinxit, sibilans eo modo, quo & me sibilasse genuina hæc viperarum progenies sibilavit. Nam quòd Bernhardum non aliam ob causam sic festum hoc increpasse, quàm quia institutum fuerit inconsulta Sede Apostolica, idem *pag.298.* mussat, impudenter facit. Is enim in disputando omnino authoritatis Romanæ non meminit; tantùm, absoluta disputatione, consulendam fuisse saltem Ecclesiam Romanam admonet. De cœtero novitatem, temeritatem, superstitionem, levitatem, violatam pietatem ubique impingit.

OBIECT. VII. *Deus potuit B.Virginem à peccato præservare. Ergo verisimiliter præservare voluit.* Resp. De rebus fidei judicandum ex voluntate revelata, non potentia Dei, quæ aliâs rectè à Patribus dicta est asylum hæreticorum.

EXCIP. REDINO: *Supposito exemptionis privilegio, ad Divinam omnipotentiam ita confugimus, ut prærogativam illam dignitati Maternitatis congruam adstruamus.* Ib. pag 307. Resp. Malè posita supponis, omnipotentiam Dei temerè advocas, congruentiam fingis, & ex eadem dogma, reclamante Scriptura, cudis.

OBIECT. VIII. *Ignominia matris redundat in prolem. Si igitur B.Virgo in peccato concepta fuit, eadem ignominia redundabit etiam in Christum.* Resp.1. Peccatum originis civiliter ne ipsi quidem B. Virgini fuit ignominiosum. Ignominia verò ex lege cœlesti æstimata non redundat in prolem, nisi eadem labe infectam. Ita nec incestus Thamaris, à qua natus Christus, in eum redundavit. 2. Possemus æquè dicere, pertinuisse ad honorem Christi, nasci ex matre immortali. Et cur non etiam ex avo & avia? 3. Imò inde magis elucescit Dei virtus, qui ex muliere obnoxia peccato eduxerit perfectè justum, Divina virtute vincente impedimenta naturæ. 4. Scitè monuit Bernhardus, eandem rationem ab honore Christi petitam, magis evincere exemptionem Abrahami à peccato, cui de Christo, tanquam semine suo futuro, facta promissio, qui credentium pater. Amplius enim esse Christum fide recipere, quàm utero gestare.

EXCIP. REDINO: 1. *Originale peccatum utique B. Virgini adeò ignominiosum fuit, ut dedecuerit Matrem Dei ab eo mox instanti, quo ad Deiparam à Spiritu S. præparata fuit. 2. Sicut Abrahamus ex eo momento, quo ipsi facta fuit promissio de Christo, tanquam semine suo futuro, à peccato liberatus fuit: sic Deipara pro eo instanti, quo in Matrem Dei prælecta cæpit esse habitaculum Spiritus S. immunis à peccato esse debuit.* Ib. pag 307. 308.

Resp. 1. Ad pleraque pisce magis mutus es   Cœtera nil nisi crambem recoctam olent. Fuit sanè peccatum originale ignominiosum Deiparæ eatenus, quatenus vitium fuit ei inhærens, unde quædam ignominia ad eam redire potuit. Cùm verò illud personale fuerit, Mariæ personam egredi non potuit; atque insuper Christi merito expiatum omne est. Peccatum porro à Christo expiatum impedire, quò minùs Deipara fieret, non potuit. 2. Abrahamus credens promissioni de Christo justificatus est. Attamen & ante justificationem peccati particeps; & post eam non planè ejus exsors fuit. Applica hoc Deiparæ, ac simul, Spiritus S. habitaculum nisi à peccato omni immunem esse non potuisse, proba.

QUÆSTIO IV.

An infantes ante baptismum decedentes, propter peccati originalis reatum, puniantur pœna damni in limbo, non pœna sensûs in gehenna?

MAgister sententiarum, eumque secuti Scholastici, pœnarum æternarum duo genera distinguunt, unum pœnam *damni*, seu cœlestis beatitudinis & visionis Dei privationem; alterum pœnam *sensûs*, seu actualem castigationem & cruciatum. Peccato igitur originali deputârunt pœnam damni: actuali verò pœnam sensus. Ante Scholasticos verò Augustinus tenuit, peccato originali non minùs quàm actuali deberi pœnam sensus, seu ignis infernalis, adeóque ei pœnæ etiam infantes ante baptismum decedentes subjacere. Augustinum inter Scholasticos secutus est solus Gregorius Ariminensis, cui inde impositum est nomen *Tormentum infantium*. Hinc orta in Concilio συῤῥαξις gemina, una inter Augustinianos & Catharinum: inter Franciscanos & Dominicanos altera. Augustiniani propter eam, quæ Augustino debetur, reverentiam, simul ne Gregorius Ariminensis damnaretur, vehementer instabant, ne Augustini sententia, quam cæteroquin falsam agnoscant, in hæreticorum album referretur. Catharinus contra tendebat, ut articulus ille condemnaretur, ad refrænandam audaciam & ignorantiam quorundam Prædicatorum, doctrinam eam magno cum populi scandalo in vulgus disseminantium. Quanquam verò in Concilio Scholasticorum de pœna peccati originalis, & infantum ante baptismum decedentium dogma palam nemo oppugnaverit, tamen non satis conveniebat Theologis, qua in re sita sit pœna peccati originalis & infantum absque baptismo decedentium. Dominicani asserebant,

ferebant, infantes ante baptiſmum & uſum rationis morientes, poſt reſurrectionem in limbo & tenebris, ſubterraneo loco, ſed ſine igni permanſuros. Franciſcani verò locum iis ſuper terram & in luce aſſignabant, nonnullis etiam affirmantibus, Philoſophiæ ſtudio & rerum naturalium cognitioni incubituros, & ſingularem eam voluptatem, qua homines in rebus adinveniendis ingenioſi & ſolertes animum explere amant, percepturos. Catharinus cœteris liberalior aſſerebat, à ſanctis Angelis, beatiſque viſitatum, & conſolationibus ſublevatum iri. Hoc Paterculorum diſſenſu territa pro more ſuo parum generoſo Synodus, de pœna peccati originalis, & infantum ſine baptiſmo decedentium nihil definire ſuſtinuit. Bellarminus verò *de amiſsione* gratiæ lib. VI. cap. 2. 3. aſſerit, *fide Catholica tenendum eſſe, parvulos ſine baptiſmo decedentes abſolutè eſſe damnatos, & non ſolùm cœleſti, ſed etiam naturali beatitudine perpetuò carituros.* Deinde cap. 4. & 5. probare conatur, *parvulos ſine baptiſmo decedentes, non puniendos eſſe pœna ſenſus, ſive ignis ſenſibilis.* Denique cap. 6. & 7. refellere conatur Thomam, Bonaventuram, alióſque illuſtres, uti vocat, Theologos, aſſerentes, *quòd parvuli non baptizati eximantur ab omni dolore tum interno, tum externo.* Ipſe contra ſtatuit, *parvulos ſine baptiſmo decedentes dolorem animi ſubituros, quòd intelligent ſe beatitudine privatos, à conſortio piorum fratrum & parentum alienos, in carcerem inferni detruſos, & in tenebris perpetuis vitam acturos.* Habemus de quæſtione propoſita ſententiam Pontificiorum, & concordiam eorum diſcordem. Nos ante omnia diſtinguimus infantes fidelium & fœderatorum, ab infantibus infidelium. Infantes infidelium Dei judicio permittimus. At infantes fidelium ante baptiſmum decedentes quod attinet, de eorum ſalute ob prærogativam fœderis bene ſperamus, adeóque adverſariorum, qui æternæ damnationi eos promiſcuè ſubjiciunt, pronunciatum non modò ut falſum, ſed etiam ut crudele repudiamus. Quamcunque verò pœnam infidelium infantes ante baptiſmum decedentes, propter reatum peccati originalis, ex imperſcrutabili Dei judicio ſubituri ſunt, eam non *damni* duntaxat, ſed *ſenſus* etiam pœnam, quamvis mitiorem eâ, quam ſuſtinebunt peccatores adulti, juxta effatum Chriſti Luc. XII. 47. 48. futuram, diſertè aſſerimus. Proinde peccati originalis æquè atque actualis pœnam conſiſtere non in carentia duntaxat viſionis Dei, & ἀναλγησίᾳ quadam, ſed in pœna etiam ſenſus & ignis æterni, pronuntiare non veremur. Utrumque igitur nobis diſtinctè probandum fuerit, tum infantes fidelium ante baptiſmum decedentes promiſcuè non damnari, tum pœnam peccato originali debitam non eſſe pœnam duntaxat *damni*, ſed etiam *ſenſus* & cruciatus æterni. Prius liquet ſequentibus argumentis.

 ARG. I.

ARG. I. Ad infantes fidelium pertinet promiſſio gratiæ, Geneſ. XVII. 7. Act. II. 39. & regni Cœlorum, Matth. XIX. 14. 15. Súntque *ſancti ab utero*, Rom. XI. 16. 1. Cor. VII. 14. non utique ſanctitate *politica*, uti Suarez, vel *ceremoniali*, uti Bellarminus, vel *religioſa* ſive futura ſive præſente, uti Vaſquez, ſed *fœderali*, ut ipſe Salmero interpretatur. Non igitur ante baptiſmum decedentes damnantur, utpote quibus peccata, unica cauſa damnationis, remittuntur.

RESP. REDING: 1. *Geneſ. XVII. 7. Semini Abrahami myſtico, fideli ſcilicet, adeóque jam circumciſo, utpote credenti, gratia promittitur. Matth. XIX. 14. 15. parvuli jam circumciſi intelliguntur. Rom, XI. 16. hoc unum innuitur, virtute Divinarum promiſſionum ramos cenſeri habiles gratiæ, non gratiam habere ante Sacramentum. 1. Cor. VII. 14. intelligitur ſanctitas legalis, cujus virtute proles ex matrimonio tali ſuſcepta legitima eſt. 2. Quo verò medio infantibus ante Baptiſmum decedentibus applicari meritum Chriſti ad remiſſionem peccatorum ſtatuis?* Tract. III. p. 309. 310. Reſp. 1. Ita ſemini Abrahami myſtico circumciſo gratiam promitti, ut eadem quilibet incircumciſi morte præventi defraudati fuerint, falsò aſſeris. Proſtant enim exempla in contrarium non pauca. Et quæ prærogativa infantum V. T. ex formula fœderis, eadem, non minor certè, eſt infantum N. T. ex fidelibus parentibus oriundorum. In hæreditatem enim promiſſionis Abrahamo & ſemini ejus factæ ſucceſſiſſe non ſolùm Iſraëlitas veteres, ſed omnes ſive ex Judæis ſive ex gentibus in Chriſtum credentes, Scriptura Epheſ. I. 3. Act. II. 38. 39. Rom. II. 10. II. 25. III. 22. 29. 30. IV. 23. 24. liquidò teſtatur. Olim circumcidebantur, hodie baptizabantur jam fœderati, Filii DEI. Alias ratio nulla fuiſſet, nulla eſſet, cur non infidelium æquè ac fidelium liberi Sacramento fœderis potirentur. Matth. XIX. 14. 15. promiſſio illa Abrahamo facta fidelium Chriſtianorum infantibus confirmatur, quibus Regnum Cœlorum promittitur, ceu cauſa, cur ad Chriſtum, baptizandi & in fide confirmandi, veniant. Rom. XI. 16. non habilitas ad gratiam, ſed actus ipſe ſanctitatis, quæ minimùm fœderalis eſt, de ramis ex radice prodeuntibus prædicatur. Denique ſi 1. Cor. VII. 14. ſanctitas duntaxat ea liberis fidelium tribueretur, per quam non in ſpuriorum ſed legitimorum cenſum venirent, qua igitur præ infidelium liberis prærogativa illi gauderent? Sola fœderis prærogativa illos diſparat, & Sacramenti etiam capaces reddit. Scilicet fidelium conjugum conſcientiæ non à pollutionis duntaxat fornicariæ, ſed idololatricæ etiam metu liberandæ fuerant. 2. An verò putas, aquæ baptiſmo ſine comite Spiritu Dei merita Chriſti applicari? Si negas, quidnî Spiritu Dei, cujus principalis ubique ἐνέργεια eſt, operante pro beneplacito, Chriſti ſanguis purificans infantibus fœderis prærogativa potientibus applicari queat?

ARG. II. A baptiſmo ſalus non dependet, ut à medio præcisè neceſſario, tum quia quidam ſervati ſunt absque baptiſmo, ut latro cum Chriſto crucifixus, Luc. XXIII. tum quia quidam cum baptiſmo damnati ſunt, ut Simon Magus, Act. VIII. A quo autem ſalus non dependet, ejus privatio non damnat.

RESP. REDING: 1. *Latroni sufficiebat Baptismi votum. Simon verò Magus gratiam remissionis per peccata mortalia perdidit, neque per pœnitentiam veram cum Deo in gratiam rediit. 2. Vestra quoque confessio cap.20. statuit, baptismo electos à Deo recipi, & primò in Ecclesiam inseri. At extra ecclesiam nemini salutem contingere, eadem Confessio cap.17. sciscit.* Ib. pag. 310. Resp. 1. Latroni non votum baptismi, forte illi incogniti, sed *omnipotentis benignitas*, uti S. Augustinus *de Baptismo lib.IV.24.* scribit, profuit. Nec Simoni Mago baptizato peccata remissa sunt, uti post Donatistas apud Augustinum *de Bapt. lib.I.11.* Redingius innuit, quia, eodem Augustino *cap.12.* judice, ad baptismum fictus accessit. Quod igitur & salvato Christiano defuit, & damnato adfuit, quomodo necessarium simpliciter salutis medium statuitur? 2. Confessionem Helveticam vellicas vel laceras potiùs. Nam & *signis alligari gratiam*, eadem *cap.19.* negavit: at *signis non ita arctè includi Ecclesiam, ut omnes illi extra ecclesiam sint, qui Sacramentis non participant, necessitate inevitabili coacti*, clarissimè *cap.17.* asserit.

ARG. III. Infantes fideles V. T. non circumcisi ante diem octavum, non damnabantur. Patet exemplis sanctissimorum illorum Martyrum masculorum Hebræorum, qui ante diem octavum extincti sunt jussu Pharaonis Ægyptii, Antiochi & Herodis, Exod.I.22. 1. Machab.I.51.64. Matth. II.16. An illos omnes damnatos censebimus? Sanè non ausus est Hugo de Victore, servatos docens infantes ante octavum diem non circumcisos, atque id testimoniis R. Abenezræ & Solomonis Jarchii confirmans. Imò nec adulti non circumcisi damnabantur ob circumcisionis privationem, uti apparet exemplo eorum, qui in deserto mortem oppetierunt. Multò minùs igitur damnantur infantes fidelium N. T. ante baptismum decedentes, ob defectum baptismi. Amplior enim est gratia Novi Testamenti, quàm fuit Veteris.

RESP. REDING: 1. *In Novo etiam Testamento Martyrium & perfecta, seu charitate formata contritio, baptismi defectum supplet. Secundùm viam verò ordinariam baptismus simpliciter ad salutem necessarius est. 2. Etiam ante circumcisionem Deum Sacramento quopiam famulis suis opitulatum esse, Augustinus contra Jul. lib.V.21. asserit. Tantam Sacramenti necessitatem ille agnovit.* Ib. pag. 310. 311. Resp. 1. Salva res erit, dummodo martyrio & contritioni, salutari scilicet, non Pharisaicæ, qualem Pontificii obtrudunt, casum privationis & necessitatis inevitabilis junxeris, & à martyrio ac contritione baptismi contemptum removeris. Quinimò Martyres, & quotquot sine Sacramento ordinario salvati unquam sunt, nonnisi privatio & inevitabilis necessitas excusavit. Propter quod autem unumquodque tale est, illud magis tale est. 2. Quantam Sacramenti necessitatem S. Augustinus agnoverit, non refert. Pelagiani certaminis occasione ad ἀμετρίαν τῆς ἀντιλήψεως deflexit. Neque verò Scriptura tacuisset Sacramentum famulorum Dei ante circumcisionem, si quod necessarium fuisset.

ARG. IV. Si ob defectum baptismi damnantur sine baptismo decedentes, damnabuntur igitur ob culpam simpliciter alienam. Etenim culpâ non propriâ, sed vel parentum, vel iniquitatis temporum, Sacramento privantur.

 vantur.

vantur. Atqui Deus ipſe Ezech.XVIII.20. negat convenire, ut filius iniquitatem ſui Patris luat.

RESP. REDING: *Nec infantes infidelium damnantur ex culpa per propriam voluntatem contracta, ſed ex peccato originali. An ergo portant iniquitatem patrum? Ezechiel igitur loquitur de regenitis. Irregeniti contra ita luunt peccatum Adami, ut peccatum originale iis ſit intrinſecum; adeóque peccatum proprium portent.* Ib. pag. 311. Reſp. Peccata parentum perſonalia & naturalia, quæ tu *capitalia* vocare ſoles, miſerè confundis. Ego non de naturalibus, quale erat Adami, ſed de perſonalibus, qualia ſunt parentum, baptiſmum prolis negligentium, adeóque neglecta ovis, uti veteres loqui amant, reorum loquor. Tale portare filios innocentes, ſeu parentum peccatis non conſentientes, Ezechiel negat. Addo, plerunque privari baptiſmo infantes fidelium, non tam parentum culpa, quàm inevitabili neceſſitate, cujus ſolus Deus, vitæ & necis arbiter, naſcentia infantum fata immatura morte abrumpens, author eſt.

ARG. V. Neque etiam Sacramentis unquam Deus ita alligavit gratiam ſuam, quin eam ſine Sacramento extra ordinem pro liberrima ἀδλεξίᾳ ſua exerere & diſpenſare poſſit. Nos quidem ad media alligati ſumus, non Deus. In fame cibis, in morbis medicina uti debemus. Deus autem ſine cibis alere corpus, ſine medicamentis ſanitatem reſtituere poteſt. Hac ratione utitur etiam Gerſon in ſermone de Nat. Virg. Mariæ, quem proinde *doctorem conſolatiſſimum* vocant.

RESP. REDING: *Potentia Dei abſoluta ſecundis cauſis alligata non eſt. At tu ipſe ſupra eam aſylum hæreticorum vocaſti, & ab ea argumentum pro immaculata conceptione Deiparæ promi vetuiſti.* Ib. pag. 311. Reſp. Ergo per potentiam abſolutam Deus ſalvare poteſt, quos vult, non accedente Sacramento. uti tu ipſe de martyribus & contritis confeſſus es. Hæc ſanè Dei potentia non eſt aſylum hæreticorum, quale eſt potentia illa, ex qua, nullum voluntatis teſtimonium habente, dogma idololatricum tu nobis aſtruere conitebaris. Quid verò, Redingi, ſibi vult Scholæ veſtræ axioma, quod 4. *Sent. diſt.* 4. ſic habet: *Deus ſuam potentiam Sacramentis non alligavit?* An ſolus tu à Schola diverſus abis?

ARG. VI. Chriſtus Marc. 16. dicit: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvabitur.* Et in antitheſi ſolam fidem, non baptiſmum urget. *Qui verò,* inquit, *non crediderit, damnabitur.* De quo Bernhardus Epiſt. 77. monet, cautè & vigilanter non repeti baptiſmum, ut innueretur, ſolam interdum fidem ſufficere ad ſalutem, & ſine ea ſufficere nihil.

RESP. REDING: *Bernhardus loquitur de ſola fide, accedente vel martyrio, vel voto baptiſmi, ubi deeſt ejuſdem copia. At ejuſmodi actus infantes, utpote rationis non participes, elicere nequeunt.* Ib. pag. 311. Reſp. Martyres & contritos (quanquam ſine ſalutari contritione martyri eſſe contingit nemini) baptiſmi defectum ob privationem ejus ſolam & immutabilem neceſſitatem non damnari, ſupra diximus. Ubicunque igitur eſt privatio Sacramenti, ſine ejuſdem contemptu, noxa abeſt. Atqui in infantibus fidelium, martyrii licet & contritionis actus non elicientibus, (Martyrii tamen coronam etiam

etiam hos quandoque decerpere, séque ipsos sanguine suo abluere, ipsi doctores vestri sustinent) privatio ejusmodi sola est. Martyres & contritos vera fide destitutos nullos esse, mecum fatebere. Si potest esse sine baptismo martyr & contritus, sine fide esse non potest, quis non disparem utriusque necessitatem vel cœcus agnoverit? Si ad votum baptismi recurrere tibi libet nec illud fidei æquiparari potest, nec absens à Christo damnationis causa, uti quidem infidelitas, statuitur.

ARG. VII. An igitur gloriosum illum in veteri Ecclesia chorum Martyrum, qui cùm essent adhuc catechumeni, ante baptismum ad supplicia rapti sunt, ob solum baptismi defectum, æternæ damnationi subjiciemus? An Imperatorem Valentinianum non baptizatum, de quo tam præclarè Ambrosius?

Resp. Reding: 1. *Nemo Pontificiorum gloriosum Martyrum non baptizatorum chorum damnavit. Habuerunt enim illi saltem Baptismi votum. Et martyrium vices baptismatis supplet.* 2. *Valentinianum fidei Divinæ charitate formatæ lumine eminuisse ostende, & bene de salute ejus sperabimus. Sin ex naturalis honestatis operibus salvatum statuis, Pelagianus es.* Ib. pag. 311 312. Resp. 1. Bellè equidem. Si tibi Martyrii & contritionis casum excipere, nullibi disertè excipiente Scriptura, licuit; nobis privationis casum in infantibus, propitia Scriptura, excipere non nefas erit. Quanquam martyrium, quale sine charitate & cum peccato mortali obtinere posse, vestri, nominatim Cornelius à Lapide *ad 1. Cor. XIII.* decernunt, baptismum supplere, non ausim ego affirmare. 2. Quid verò de Valentiniano Imperatore hæsitas? Nunquam Ambrosii funebrem legisti, in qua sic ille inter alia: *Sæpe me appellabat absentem, & à me se initiandum sacris mysteriis præferebat. Mora ei adventus mei prolixior videbatur. Jam superabam alpium juga: & ecce, nuntius amarus mihi, & omnibus, de tanti morte Imperatoris. Quem in Evangelio eram generaturus, amisi; sed ille non amisit gratiam, quam poposcit. Vita jam fruitur æterna. Qui habuit Spiritum tuum, Sancte pater, non accepit gratiam tuam? Aut si, quia solenniter non sunt celebrata mysteria, hoc movet: ergo nec Martyres, si catechumeni fuerint, coronantur. Non enim coronantur, si non initiantur. Quòd si suo abluuntur sanguine, & hunc sua pietas abluit & absolvit.*

ARG. VIII. Necessitatem Sacramentorum, adeóque etiam baptismi, non esse absolutam, fatentur nobiscum Gerson, Cajetanus, Gabriel Biel, Tilemannus Sigebergensis, Elisius, Georgius Cassander, alii.

Respondere Redingius nihil potuit.

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *Christus Joh. III. 5. negat quemquam, qui ex aqua & Spiritu genitus non est, regnum Dei ingressurum. Atqui infantes non baptizati ex aqua vel Spiritu geniti non sunt.* Resp. 1. Si per aquam baptismi Sacramentum intellexit Christus, describetur igitur regula generalis, juxta quam modo ordinario Deus nobiscum agit. Ab hac verò regula generali casus necessitatis

ſitatis excipiendus fuerit. De ordinaria regenerationis via, non extraordinaria hîc agi, agnoſcit etiam Lombardus. 2. Per *aquam* Chriſtus non intellexit baptiſmi Sacramentum, tum quia Nicodemo eo tempore baptiſmum neceſſarium non fuiſſe, largiuntur adverſarii: tum quia loquitur Chriſtus de re, quæ Nicodemo, magno Iſraëlis doctori, nota eſſe debuit, quale quid baptiſmus non erat: tum quia baptiſmus non eſt cauſa regenerationis, ſed communionis regni Dei ſignaculum, & quatenus prædicatur, cum verbo Evangelii medium morale regenerationis; ſed vel ipſum Spiritum, uſitata hendyade, qua de duobus ſubſtantivis alterum adjectivè interpretandum, cujus exempla ſunt Matth. III. v. 11. Act. XIV. 13. Apocal. XX. 10. ut ita denotetur per aquam & ſpiritum *lavacrum ſpirituale*, ſeu *ſpiritus lavans* & *mundans corda*; vel Chriſti obedientiam, quam utpote cauſam regenerationis unicè Nicodemo ſuadet Chriſtus, quæque, inſtar aquæ, eſt res pura, & purificandi vim habens: de qua aqua vide loca egregia Ezech. XXXVI. 26. Pſal. LI. 9. 1. Joh. V. 6. 8.

EXCIP. REDING: 1. *Baptiſmi neceſſitatem ex eo loco S. Patres, Clemens Romanus, Juſtinus Martyr, Tertullianus, Origenes, Cyrillus aſtruunt. 2. Annon verò infantes fidelium ante baptiſmum ordinariè regenitos eſſe, docetis ipſi? 3. Caſum neceſſitatis ab hac regula ipſius Chriſti qua fronte, ſine S. literarum teſtimonio, excipitis? 4. Nicodemo magno Iſraëlis doctori, cui Scripturas docere non quoad literam duntaxat, ſed imprimis quoad Spiritum Propheticum eidem incluſum incubuit, Prophetia Ezech. XXXVI. 24. de aqua munda, ſeu Baptiſmo, incognita eſſe non debuit. Quia igitur hanc & alias non intellexit, meritò à Chriſto reprehenditur. 5. Si, quod tu aſſeris, Baptiſmus eſt medium morale regenerationis, non igitur regeneratio niſi per hoc medium obtineri poteſt, quia de ratione medii eſt, eſſe executione prius fine, & per modum cauſæ in finis conſecutionem influere. 6. Hendyaden in verbis illis Chriſti nullam veteres agnoſcunt, qui ſimpliciter de Baptiſmo explicant. Nec obedientia Chriſti ab infantibus voluntatis uſu deſtitutis recipi poteſt.* Ib. 312--315. Reſp. 1. Nonnulli à te allegati, veluti Juſtinus Martyr, Martialis, Cyrillus, præſentem locum ne attingunt quidem. Cœteri contra hæreticos veteres quosdam, Baptiſmi quamlibet neceſſitatem abnegantes, diſputant, non abſolutam neceſſitatem urgent. Neque verò tueri unquam te poteris patrocinio veterum nonnullorum Patrum, qui hæc Chriſti verba ita rigidè interpretati ſunt, ut infantes non tinctos, tanquam victimas nil miſerantis orci, inferis tranſcripſerint. Nam iidem ſimilem infantum etiam reſpectu neceſſitatem Euchariſtiæ ex Joh. VI. urgent. Quin & Bernhardus *Epiſt.* 77. nec non Theologi Scholaſtici *in* 4. *Sent. diſt.* 3. ipſéque adeò Bellarminus *de Baptiſ. cap.* 5. docent, non antè Baptiſmi neceſſitatem cœpiſſe, quàm lex Evangelica de baptiſmo poſt mortem Chriſti promulgata fuiſſet. Chriſtus autem clariſſimè de eo, quod in præſenti illo tempore neceſſarium erat, Nicodemo jam ſeni, & omnibus aliis Regnum Cœlorum intrare volentibus, loquitur. Proin Fulgentium verba illa Chriſti ad neceſſitatem ejus temporis, quo Chriſtus ea locutus eſt, trahentem Bernhardus eadem Epiſtola refutat. Si igitur non ante mortem Chriſti Baptiſmus neceſſarius fuit, & verba Chriſti eodem tempore, quo ea protulit, alligarunt, ſequitur ex Bernhardi & Scholæ doctorum, qui genuini tui Patres ſunt, mente, verbis illis Chriſti abſolu-

tam

tam Baptismi necessitatem neutiquam probari. Ostendendum igitur vobis subsequens aliquod præceptum Domini, ex quo tanta necessitas liquere possit. Tantum verò abest, ut ostendi illud possit, ut potiùs ex verbis Domini Marc. XVI. 16. Bernhardus idem contrarium concluserit. En quale tibi in antiquitate præsidium sit! 2. Infantes fidelium ante baptismum ordinariè regenitos fatemur, sed non modo mediisque, adultorum respectu ordinariis. Pertendo igitur, distinctum regenerationis ordinem apud infantes & adultos obtinere, quod tu ipse negare non ausis. Adulti enim etiam verbo viventis Dei prædicato regenerantur, 1. Pet. I. 23. An eodem ordine infantes? Hinc adeò Lombardus vester 4. *Sent. dist.* 4. fateri coactus est, dictum illud: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* intelligendum esse de illis, *qui possunt & contemnunt baptizari, quantum ad visibile Sacramentum; quamvis absolutè, quantum ad regenerationem spiritualem.* Et Bonaventura ad eundem locum Lombardi, dicit, intelligi mandatum Domini de eo, *qui facultatem habet, & non impeditur necessitate.* 3. Vicissim quæro, qua fronte à verbis Christi Martyrium & contritionem, nec non Baptismi in Martyribus & contritis votum excipias? Neque enim Christus de voto aquæ recipiendæ, sed de re, aqua ipsa locutus est. Sicut votum Spiritus sine spiritu ipso ad salutem non sufficit: ita nec votum aquæ, cujus hic Christus meminit. Utrumque in re habeatur necesse est. Nisi forte in verbis Christi admittere lubet sensum disjunctivum, hoc modo: *Nisi quis ex aqua & spiritu, vel saltem ex spiritu renatus fuerit.* Quæ expositio si vera est, possunt igitur infantes etiam solo Spiritu regenerari, neque iniquiore fronte à me casus necessitatis, quàm à te votum Baptismi, ab aque excepta fuerint. Quid quòd infantes Martyres etiam sine voto Baptismi, adeóque nec re, nec voto rei prævio, salvari pertenditis? 4. Nicodemo cognitas esse debuisse prophetias de necessitate Baptismi absoluta, falsò dicis. Nullæ enim ejusmodi prophetiæ uspiam extant. Locus verò Ezech. XXXVI. 24. ne quidem de Baptismo, nedum de absoluta ejus necessitate agit. quod plerique vestrates nobiscum agnoscunt. 5. Medium non morale duntaxat, sed efficiens simpliciter atque influens, adeóque causam regenerationis Baptismum vos statuitis. Et tamen sine hoc medio Martyres, contritos baptismum voventes regenerari posse, simul asseritis. Tu igitur nodum, quem imprudens nexuisti, solve. Ego verò baptismum & *causam* esse *regenerationis* disertè negavi: &, *quatenus prædicatur, cum verbo Evangelii*, regenerationis *medium morale* esse, asserui. Locutus igitur sum & de adultis, & de medio *morali*, quod non raro rem, cujus medium est, sequitur. uti in signis & signaculis, quale baptismus est, liquet. Ita omnes ingenii tui artes in pervertendo sudant. 5. De Patribus supra. Si obedientia Christi ab infantibus ob rationis defectum recipi nequit, an iccirco nullæ obedientiæ Christi in regeneratione partes sunt? Næ lymphari, quàm sobriè ratiocinari ubique mavis.

OBJECT. II. *Circumcisio necessaria erat ad salutem. Minatur enim Deus Genes. XVII. 14. incircumcisum de populis suis excidendum. Ergo multò magis necessarius est ad salutem Baptismus.* Resp. Comminatio illa excidii non pertinebat ad infantes ante octavum diem decedentes, & nullâ suâ culpâ sacramento privatos: sed ad adultos circumcisionem negligentes, uti arguit subjecta ratio, *quia fœdus meum violavit.* Hunc sensum asserimus Historiæ Patriarcharum Tomo II. Exercit. 7. *de fœdere Abrahamico* Sect. 9. Aliàs si statur exemplo circumcisionis, & nec major nec minor est necessitas baptismi,

ſmi, quàm fuit olim circumciſionis, confecta res eſt. Nam eam abſolutam non fuiſſe, ſupra probavimus, & fatetur Vaſquez, aliique.

EXCIP. REDING: *Infans octavo die non circumciſus diſertè extra fœdus Dei & communionem populi Geneſ. XVII. 12. 14. relegatur. Abſolutè igitur, non quidem ad ſalutem, ſed ad Moſaici Teſtamenti & fœderis participationem neceſſaria fuit. Baptiſmi verò par eſt ad fœdus Chriſti & bona ejus recipienda neceſſitas.* Ib. p 315. Reſp. Mitto ἀκυρολογίας tuas, quales ſunt, incircumciſos extra Moſaici Teſtamenti & fœderis (at nec Moſes, nec teſtamentum ejus inſtitutæ circumciſionis initio fuit) communionem fuiſſe: neceſſariam fuiſſe circumciſionem non ad ſalutem, ſed ad communionem fœderis, quaſi ſalus contingere potuerit extra fœdus illud, quo Deus Abrahamo & ſemini ejus in Deum ſe fore promiſit: parem neceſſitatem eſſe circumciſionis & Baptiſmi, cùm illam ad ſalutem neceſſariam ſimpliciter fuiſſe neges, hunc neceſſarium eſſe aſſeras. Hæc Theologo indigna ſunt. Unum repeto, ad quod reſpondere nihil tu potuiſti; comminationem illam pertinere ad adultos, & ad eos, quorum infantum circumciſio à parentibus neglecta eſt, omittentes circumciſionem tum, cùm neceſſitate ejus intellecta procurare poſſent. Hoc arguit & ſubjecta ſtatim ratio, quam ego urſi, & exemplum Gerſonis, quo incircumciſo, non ipſe à Deo petitus eſt, ſed pater circumciſionem negligens, Exod. IV. 24. 25. Diſcere hoc poteras ex Bonfrerio tuo, cujus ad Geneſ. XVII. 14. hæc verba ſunt: *Hæc lex adultos tantummodo tangit, & infantes, cùm jam adoleviſſent, ſi quo caſu circumciſi non fuiſſent; non infantes infantiæ tempore.* En igitur quàm gravi errore teneare! Neque proin aliud confici poteſt, quàm circumciſionem neglectam propria culpa damnabilem fuiſſe. Idem nos de baptiſmo propria culpa neglecto aſſerimus.

OBJECT. III. *Paulus Epheſ. V. 25. 26. docens eccleſiam purgari lavacro aquæ, & Tit. III. 5. baptiſmum vocans lavacrum regenerationis, teſtatur baptiſmum eſſe medium ad nos juſtificandos & ſervandos. Ergo neceſſarius eſt ad ſalutem.* Reſp. 1. Non plus hinc colligi poteſt, quàm baptiſmum eſſe medium juſtificationis & ſalutis ordinarium. At abſolutam eſſe ejus neceſſitatem, ita ut ſine eo extra ordinem Deus operari non poſſit, inde colligi non poteſt. Ipſi adverſarii baptiſmo aquæ aliquando ſubſtituunt baptiſmum ſanguinis, vel baptiſmi votum, vel fidem & contritionem. Ita Euchariſtia, miracula, perſecutiones pro Evangelio ſunt media ſalutis. An idcirco ſine iis Deus operari non poteſt? 2. Neque *lavacrum regenerationis* neceſſariò notat baptiſmum. Ut enim intelligatur renovatio & mundatio interna per Spiritum S. patitur analogia locorum Eſaj. LV. 1. Jerem. II. 13. Joh. IV. 14. VII. 38.

EXCIP. REDING: *1. Cùm ex Divina revelatione tria ſint regenerationis media, contritio, ſeu fides charitate formata, martyrium & baptiſmus, & poſtremum illud ſolum in infantibus obtineat, utique baptiſmus ordinarium & perpetuum adeóque abſolutè neceſſarium regenerationis eorum medium eſt. 2. Si lavacrum regenerationis eſt renovatio & mundatio interna per Spiritum S. utique hæc ex merito Chriſti contingit. Cùm verò Chriſtus etiam pro infantibus parentum infidelium mortuus ſit, deficiente applicationis medio,* non

non aliud medium, quo illud fidelium infantibus applicetur, est, quàm baptismus. Ib.pag. 315.316. Resp.1. Ubi regenerationis media esse vel martyrium, vel contritionem Scriptura docet? Ostende, si potes. Atqui neutrum nisi in regenitos cadit. An enim irregenitus martyr esse, an conteri potest? Cúmque Scriptura in loco adeò à vobis decantato Joh.III.5. regenerationis media *aquam* & *Spiritum* nominet, cur tu, omisso Spiritu S. aliä substituis? Et cur ex baptismo, quod regenerationis signaculum est, ejusdem medium causale constituis? 2. Christum pro infidelium infantibus mortuum esse, nudè asseris, non probas. Impetrasse eum morte sua vicaria beneficium iis, qui medio applicationis destituuntur omni, absonum nimis est. Fidelium verò medium applicationis ordinarium & perpetuum nunquam deest, puta Spiritus. signaculum verò ejusdem, baptismus, ordinariè confertur. Intercedente casu Spiritus S. potens operatio, aquæ signaculo destituta licet, sufficere potest.

OBIECT. IV. *Baptismus est unicum remedium adversus peccatum originale, nec illud aliter elui potest. Ergo ad salutem ita necessarius est, ut sine eo infantes à peccato originali purgari, adeóque salvari nequeant.* Resp. Petitur τὸ ἐν ἀρχῇ, & supponitur id, quod est caput controversiæ. Nam nec baptismo eluitur & aboletur peccatum originale, sed in eo tantùm offertur & obsignatur remissio omnis peccati: nec si Baptismo aboleretur, inde absoluta ejus necessitas inferri posset. Potest enim aliis mediis id præstare Deus sine baptismo. Id nec adversarii eunt inficias, contendentes, Martyrio quoque sine baptismo omnia peccata deleri.

EXCIP. REDINO: *1. Baptismum esse medium justificationis, seu remissionis peccatorum, ipse tu supra confessus es. Medium porro omne efficienter in finis consecutionem influit. 2. Si Baptismo remissio peccatorum obsignatur, utique obsignatio ea Dei meritum Christi actu applicantis virtute efficax est, adeóque effectu remissionis nunquam destituitur. Baptismo igitur peccatorum remissio ordinariè offertur.* Ib. pag. 316. 317. Resp.1. Tœdium mihi perpetuæ logomachiæ tuæ creant. Medium justificationis baptismum nunquam dixi. Dixi *communionis Dei signaculum, & quatenus prædicatur, cum verbo Evangelii medium morale regenerationis.* Sensum dicti abundè exposui. 2. Cùm res quælibet obsignatione sui prior sit, etiam remissionem peccatorum, quæ baptismo obsignatur, baptismo priorem esse, sequitur. Quomodo igitur remissionem peccatorum baptismi effectum vocas? Porro obsignatio illa ita efficax est, ut sine ea Dei solius gratia & Spiritus S. virtute remissio, intercedente casu, contingere possit.

LEMMA POSTERIUS.

HActenus prius lemma quæstionis fuit. Sequitur nunc posterius. Igitur peccato originali non solam *damni*, sed etiam *sensus* pœnam deberi, adeóque limbum illum infantum esse dogma vanissimum, & merum ens rationis, probamus argumentis non minus solidis.

ARG. I. Scriptura pœnam sensus à pœna damni nuspiam distinguit. Plus quàm temerarii igitur sunt, qui distinguere ἄτερ γραφῶν audent.

RESP. REDING: 1. *V. T. Patres caruerunt beatifica visione, Genes.XXXVII.35. Zach. IX.11. adeóque pœnam damni subiverunt, & tamen inferni sensúsque adeò pœnam non sustinuerunt. Sed & infantibus ante baptismum decedentibus, utpote non justificatis, hæreditas cœlestis non convenit. Neque tamen in inferno torquentur. Luunt igitur pœnam damni sine pœna sensus.* 2. *Eandem distinctionem Concilia, Palæstinum, Augustino Epist. 106. teste, Carthaginense Epist. ad Augustinum 90. & Milevitanum Epist. ad August. 92. confirmarunt.* Tract.III.pag.317. Resp.1. Litem lite resolvis. Limbus patrum talis est, qualis limbus infantum, Sch[illegible]iæ commentum uterque. Genes.XXXVII.35. Jacobo שאול est *sepulchrum:* Zachar.IX.11. בור *lacus* seu *fovea* vel lacum captivitatis, vel statum servilis Ecclesiæ notat. Infantes fidelium sanctos esse, jus habentes ad Regnum Cœlorum, etiam ante baptismum, supra probavimus. Et tales non justificati esse nequeunt. Sicut enim circumcisio, ita baptismus est אות ברית *signum fœderis*, Genes.XVII.11. *sigillum justitiæ*, Rom.IV.11. Supponit igitur fœdus & justitiam, eámque in subjecto jam existentem significat & obsignat. 2. Ex veterum sive Conciliorum, sive Patrum sententiis hac de re solidum judicium ferri nequit. Neque enim consentiunt antiqui, ac ne Scholastici quidem, utrum parvuli citra baptismum decedentes certò excludantur Cœlorum Regno: & ut ibi iis non pateat locus, num media sint conditione inter præmium ac supplicium: & si supplicio alicui obnoxii sint, num apud inferos afficiantur pœna damni, an sensus? Quarum discordantes sententias latè Doctiss. Gerhardus Joh. Vossius *Histor. Pelag. lib.II. pag.3. th.4.* prosequitur. Concilia à Redingio allegata non baptizatos à vita æterna excludunt. *Negata* autem vita æterna, (ita Augustinus ab ipso Redingio citatus infert) *quid nisi mors æterna remanebit?* En carentiam vitæ, ceu pœnam damni, & mortem æternam, ceu pœnam sensus, in eodem subjecto Augustinus conjungit. Qua in re posteriore si ab Augustino, aliísque nonnullis veteribus, discessionem facere liberum vobis fuit, æquè nobis in priore, utroque adeò à S. Augustino ad Scripturam appellare fas piúmque erit.

ARG. II. Imò pœnam damni & sensûs indivulso nexu & ἀδιασπάστως cohærere, fidem facit, tum quòd Scriptura manifestè conjungit, Esaj.LXVI.24. Matth.III.12. XXV.41. tum quòd cum beatitudine cohæret inseparabiliter miseriæ carentia & sensus gaudii, Psal.XVI.11. Matth.V.4.6.8. & VIII.11. tum quòd peccatum quodvis non est duntaxat privatio boni & ab eo aversio, sed etiam habitus mali & ad illud conversio; adeóque pari ratione pœna ei debita non damni duntaxat, sed etiam sensus esse debet: tum denique, quòd separationem illam postulat neque quantitas peccati, cùm minima quæque peccata ex se gehennam mereantur: neque ἐπιείκεια Dei, quia Scriptura de ea nuspiam testatur.

RESP. REDING. 1. *Loca à te citata agunt de iis, qui jam Ecclesiæ cives, Sacramento sive circumcisionis, sive baptismi initiati, actualia peccata admiserunt; non de iis, qui non baptizati solius originalis peccati reatui subsunt. De parvulis verò non baptizatis gene-*

ralis

talis est sententia Rom.V.18. unius delicto in omnes venire condemnationem. & Joh.III. 36. Qui non obedit filio, non videbit vitam. ubi nulla pœnæ sensus mentio est. 2. Visio beatifica, ceu forma positiva, ex se profundit gaudium beatificum, ceu alteram formam positivam connexam. Contra carentia vitæ, ceu privatio, non est nata ex se profundere pœnam sensus, quæ positiva qualitas est. Ib pag.317.318. Resp 1. Loca à me citata universos homines in *semen Dei*, & *prævaricatores*, Esaj.LXVI.22.24. *triticum* & *paleam*, Matth.III.12. *Oves* & *hædos*, illos ad *dextram*, hos ad *sinistram* sistendos, Matth.XXV.33-46. dispescunt. In utro, Redingi, ordine tuos ἀβαπτίστους collocas? Si in priore, stabunt coram Jehova, colligentur in horreum, hæreditabunt Regnum à jactis mundi fundamentis præparatum. Si in posteriore, igni ἀσβέστῳ ardebunt, paleæ instar comburentur, ignem æternum Diabolo & Angelis ejus præparatum subibunt. Ubi ergo distinctio illa tua inter pœnam damni & sensus? Ubi tertium illud ferale claustrum, limbus? 2. Beatifica visio connexum beatificum gaudium omnino habet. Nam *satietas lætitiarum est cum vultu Dei, & amœnitates sunt in dextera ejus*, Psal.XVI.11. Neque ibi forma positiva ex se alteram profundit; sed utramque beneplacitum Dei, gratia & promissio conjungunt. Par ratio est carentiæ visionis vultus Dei ob peccatum à Christo non expiatum, quæ non potest non ex justo Dei judicio connexum habere sensum mali. Neque enim sensu anima carere potest. Sensus autem est vel boni vel mali. Boni non esse, in confesso est. Mali igitur necessariò est. Nisi forte Paradisum nescio quem Muhammedanorum iis deputare libet. Nam & Cœlum & infernum metari, ac in spatia sua describere pridem ausi estis.

ARG. III. Neque Scriptura uspiam medium inter infernum damnatorum, qui æterno igni ustulabit sontes, & Cœlum beatorum locum declarat; sed potiùs duarum duntaxat viarum meminit, Matth.VII.13.14. & epulis ac gaudiis in regno Cœlorum non aliud opponit, quàm tenebras exteriores, quas comitabitur fletus & stridor dentium, Matth.XXII.13. XXIV. 51. & alibi passim.

RESP. REDING: *Matth.VII. sermo est de Ecclesia, in qua filius hominis seminat semen bonum, inimicus Zizania superseminat. At infantes non baptizati sunt extra Ecclesiam.* Ib. pag.318.319. Resp. Mirus stupor tuus est. Ter caput septimum, expressis etiam literis, allegas; & quæ capite XIII in parabola de semine habentur, recitas. Quanquam & hæc parabola figmentum vestrum configit. An infantes non baptizati membra sint Ecclesiæ, necne, non disputo. Hoc assero, omnes, qui in mundo sunt homines (nam v.38. Christus disertè *ἀγρὸν agrum* interpretatur *κόσμον mundum*, non Ecclesiam) vel ad bonum semen, Regni filios; vel ad Zizania, filios Mali, pertinere. Neque enim medium in mundi hujus omni palæstra datur. Ad bonum semen infantes baptismi exsortes non retuleris, quia filios esse Regni, Solis instar fulsuros in Regno Patris, negas. Zizania igitur, te judice, erunt. At Zizania igni comburenda Christus affirmat. En sensus pœnam, non damni duntaxat!

ARG. IV. Cùm infantes à Christo redempti, & æternùm beandi, à necessitate tamen mortis temporalis non eximantur: cur eos, quos Christus

non redemit, cujúsve personas in cruce non sustinuit, pœnis inferni etiam quoad sensum eximemus?

RESP. REDING: 1. *Christum non redemisse infantes infidelium, vel fidelium non baptizatos, Pelagii hæresis est. Is enim, Christum non esse pro omnibus mortuum, asseruit.* 2. *Vi peccati originalis reatus infernalis ignis non contrahitur. Licet proin Christi meritum iis non applicetur, non iccirco sensus pœnam subeunt.* Ib. pag. 319. Resp. Non feris nervum. Cur mortem temporalem, maledictam utique, luunt, ab æternæ mortis cruciatu immunes? Sed nec cœtera sani quicquam habent. Etenim 1. Christum pro quibusdam duntaxat mortuum esse, ubi Pelagius docuit? Unum apicem, si dicto tuo fidem constare vis, prome. Semipelagianis, non Pelagianis, id tribuit Innocentius X. in quinto contra Jansenium anathematismo. Et tamen Prosper *Epist. d.* Semipelagianis contrarium disertè impingit, *pro universo* nimirum *humano genere mortuum esse Dominum nostrum Jesum Christum, & neminem prorsus à redemptione sanguinis ejus esse exceptum.* Docebunt te rectiora Jansenitæ vestri, non ita in veterum scriptis, sicut tu es, hospites. 2. Peccatum originale quid aliud est, quàm corruptio totius naturæ spiritualis, fons & scaturigo omnium malorum, peccatorum? Minor ergo ejus reatus erit quàm peccatorum actualium? Minor rivuli perturbati, quàm fontis, omnem perturbationem scaturientis, malignitas? Fermentum hoc Pelagianum est, ad extenuandam peccati originalis malitiam susceptum.

ARG. V. Sed & infantes non baptizati in hac vita torquentur pœna etiam sensus, fame, siti, morbis, aliisque infinitis calamitatibus. At omnium eorum, qui à Christo redempti non sunt, quique æterna non perfruentur beatitudine, temporales pœnæ sunt veluti præludia æternarum. Neque majore jure cruciantur in hac vita pœna sensibili, quàm cruciabuntur simili pœna in altera: imprimis cùm peccatum originale in iis, utpote in Christo non remissum, adhuc hæreat.

RESP. REDING: *Calamitates ejusmodi proximè non à peccato originali, sed à causarum secundarum naturali dispositione: remotè verò à Justitiæ originalis carentia oriuntur.* Ib. pag. 319. Resp. Sic ergo remota calamitatum harum causa carentia justitiæ, qua supra peccatum originale definivisti; proxima ipsa natura erit; adeóque & peccatum & natura. Mirus causarum ordo. Atqui proximè à peccato omnia mala pullulare, ex Genes. III. 15--20. discere potes. Cur verò in hac vita torqueri infantes, adeóque pœnam sensus sustinere possunt, in altera non possunt? Hoc expedi.

ARG. VI. Quam mortem meruit Adamus peccando, eandem meretur peccatum originale omnium posterorum seorsim spectatum. Atqui Adamus peccando non solam damni, sed etiam sensus pœnam meruit, adeóque *quicquid est mortis usque ad novissimum*, uti Augustinus loquitur de Civ. D. lib. XIII. 12. Eandem igitur pœnam meretur etiam posterorum peccatum originale. *Non enim aliud ex eis, quàm quod ipsi fuerunt, nascebatur: pro magnitudine quippe oritur illius natura, quam mutavit damnatio in pejus, ut quod pœnaliter*

naliter præcessit in peccantibus hominibus primis, naturaliter sequeretur in nascentibus cæteris, uti loquitur idem S. Pater.

RESP. REDING: 1. *An ergo pœna æterna sensus in Adami posteris naturaliter sequitur? Minimè. Augustini mens est, miserias naturales ex naturali posterorum Adami dispositione fluere. 2. Et quomodo eandem sibi & posteris pœnam Adamus meruerit, cùm ejus peccatum fuerit actuale, Divinum dominium positivè lædens; originale verò peccatum talem malitiam non importet, sed in Adamo peccante, tanquam principio suo supponat; in se verò nil nisi gratiæ sanctificantis privationem, capitali voluntate voluntariam, includat? qualis privatio solius beatitudinis privationem seu pœnam damni post se trahit.* Ib. pag. 319. 320. Resp. 1. Utique naturaliter sequitur, à natura scilicet peccato eo corrupta, & peccatum propagante. Sumus enim φύσει *natura* τέκνα ὀργῆς *filii iræ* Divinæ, Ephes. II. 3. An ira Dei solam gloriæ carentiam post se trahit? Et non potiùs *horrenda est expectatio judicii, & Zelus ignis, consumens adversarios* Dei; adeóque φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος, *tremendum* est *incidere in manus Dei viventis*, Hebr. X. 27. 31? Iræ Divinæ effectum ipsius Dei verbis, quæ Esaj XXVII. 4. extant, cognosce. *Ira*, sic Jehova loquitur, *non est mihi. Quis det mihi ut contra spinas, vepres in bellum gradiar? Succendam eas pariter.* Sanè etiam Thomas *filios iræ* interpretatur filios *vindictæ, pœnæ & gehennæ.* Et iram Dei venire super filios contumaces, Paulus Coloss. III. 6. declarat. Augustino verò Redingii commentum nunquam in mentem venit. Loquitur enim de ea natura posterorum; *quam damnatio in pejus mutavit.* 2. Peccatum Adami actuale utique fuit. Sed quale fuit, tale posteris justò Dei judicio imputatum est, Rom. V. 12. 14. Eadem igitur Adami peccantis & posterorum in eo, ceu capite suo, peccantium, ob naturæ communionem pœna fuit. Quin imputatio peccati Adamici causa est inhærentis labis, quam & in carentia justitiæ, & in conversione ad injustitiam consistere, abundè supra evicimus. Non igitur illa solius beatitudinis privationem, sed pœnæ etiam sensum necessariò importat.

ARG. VII. Annon verò peccati originalis gravitatem abnegant, & infra cujuslibet actualis gravitatem detrudunt, cùm originali solam pœnam damni, actuali pœnam tum damni tum sensus decernunt? Quæ ratio quæso movet, ut venenatum illum fontem & scaturiginem omnium malorum millies leviori pœnæ, quàm rivulum actualis peccati, obnoxium faciant? Sanè quicquid actualibus peccatis inest detorsionis & turpitudinis, illud omne ab originali derivatum est, adeóque in eo continebatur, ut effectus in sua causa.

RESP. REDING: 1. *Actualia peccata à voluntate oriuntur. An propterea voluntati eadem malitia, quæ peccato convenit? 2. In peccato originali non eadem est delectatio, & inordinata sui glorificatio, quæ in actuali & personali peccato est. Proin luctus, tristitia & tormenta, seu pœna sensus ei non æquè congruunt.* Ib. p. 320. Resp. 1. Peccata actualia sunt à voluntate, non prout primæva, naturalis & incorrupta facultas est; sed prout illa corrupta, distortaque ad omne malum inclinat. Mirúmne igitur, eandem ei malitiam inesse, quæ actualibus peccatis inest? Quomodo, Christo ipso monitore, *ex corde exeunt cogitationes malæ, cædes, adulteria, stupra, furta, falsa testimonia, convitia*,

Matth. XV.

Matth. XV. 19, si in corde, hoc est, fonte, scaturigine sua, ceu lutulenta palude, nunquam fuerunt? Quomodo, quod operabatur peccatum, S. Paulus idem *inhabitanti peccato*, Rom. VII. 17. tribuit, si operationis malitia in peccato inhabitante non extitit? 2. Delectatio, quæ peccatis actualibus inest, unde nisi à corruptione naturæ originem habet? Etsi igitur, quatenus illa actu se exerit, in pœnæ incrementum exerenti vertit, non tamen speciem pœnæ, sed gradum duntaxat mutat. Pœnam damni esse mortem æternam, & frustrationem saltem beatitudinis, non diffiteris. Si igitur non sit homo omni modo extinctus, minimùm in eo erit pudor, confusio & compunctio æterna. Ubi talis frustratio est, ibi sine dubio tenebræ exteriores, ploratus & frendor dentium sunt. quæ sine sensus pœna esse nequeunt.

ARG. VIII. Dogma hoc haustum est ex olidis lacunis Pelagii, qui infantibus non regenitis per Christum denegans regnum cœlorum, iisdem tamen nescio quam felicitatem naturalem extra Cælum indulsit. Quem Augustinus, quamvis perperam gratiam alligans Sacramento, validissimis argumentis oppugnavit, passim demonstrans, peccatum originale *pœnis non tantùm damni, sed etiam sensus, & quidem æterni ignis* plectendum esse. Cujus sententiam à strophis Scholasticorum luculenter vindicavit Jansenius peculiari *de statu parvulorum* tractatu.

RESP. REDING.: 1. *Præsumptio est, Augustinum erroris hic arguere, qui tamen advers. Julian. lib. V. 8. infantes tanta pœna plectendos esse, ut eis non nasci expediret, negat: & in damnatione omnium levissima futuros asserit. Alibi verò Serm. 14. de verbis Apostoli ex Matth. 25. affirmans, ituros eos in ignem æternum, per ignem æternum locum inferni intellexit. 2. Catharini, non Pontificiorum omnium, sententia fuit, quòd beatitudine naturali infantes hi fruituri sint. Innocentius III. contra in cap. Majorem de Baptismo & ejus effectu, pœnam originalis peccati esse carentiam visionis Dei; actualis verò gehennæ cruciatum, definivit.* Ib. pag. 320. 321. Resp. 1. Tuam potiùs impudentiam & quidvis asserendi libidinem incusabunt meritò alii. Etenim ipse Florentius Conrius, Archiepiscopus Tuamensis, jam pridem tractatum doctissimum edidit, quo probatissimum fecit, *parvulos absque baptismo ex hac vita decedentes pœnis non tantùm damni, sed etiam sensibilibus, & quidem æterni ignis, secundùm S. Augustini doctrinam, plecti.* Cujus argumenta, quibus mentem Augustini ex ipso Augustino ille eruit confirmavítque, nunquam tu infringes. Sed & Salmero id ipsum de Augustino non uno loco fatetur. Locum ex *lib. V. 8. adversus Jul.* integrum repræsentare debueras. Sic autem habet: *Ego autem non dico, parvulos sine Christi baptismate morientes tanta pœna esse plectendos, ut eis non nasci potiùs expediret, cùm hoc Dominus non de quibuslibet peccatoribus, sed de scelestissimis & impiissimis dixerit.* Non igitur pœnam sensus, sed gradum ejus pœnæ sensus, quem scelestissimi subeunt, iis verbis Augustinus negavit. Frigidum verò planè est, quòd in altero loco Augustini, *ignem æternum* de loco damnatorum, inferno, non de cruciatu infantum in gehenna dici, asseris. Etenim S. Pater eo loco impugnat Pelagianos, qui infantes non baptizatos dicebant salvos fore, sed non in Regno Cœlorum. Hanc ille sententiam ita impugnat, ut doceat, sic opponi Regnum Cœlorum, & ignem æternum, ut nullum detur medium; & necessum omnino esse, qui non sit in Regno, eum esse in igne æterno. Quin & *pœnam ignis æterni* disertè appellat. Et mentem Augustini discipulus

lus ejusdem γνώμης. Fulgentius *de fide ad Petrum Diaconum cap.27.* sic amplius exprimit: *Firmissimè tene, & nullatenus dubites, non solùm homines ratione jam utentes, verum etiam parvulos, qui sive in uteris matrum vivere incipiunt, & ibi moriuntur, sive cum de matribus nati sine Sacramento S. Baptismatis de hoc Seculo transeunt, ignis æterni sempiterno supplicio puniendos, quia etsi propriæ actionis peccatum nullum habuerunt, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione & nativitate traxerunt.* 2. Neque Pelagianorum de beatitudine naturali infantum è Regno Cœlorum exclusorum, unius Catharini est. Nam Caronæus Medicus de *Baptismo cap.17.* pluribus eam tribuit, & sic recitat, ut non absurdam, authore Vignerio. In easdem partes inclinasse videtur Cardinalis Contarenus, libro de Prædestinatione. Quin Lyranus in quartum Ecclesiastis asserit esse omnium doctorum, qui de morientibus in peccato originali loquuntur. Neque planè abludit sententia eorum, qui nullam quidem defunctis in solo originali peccato naturalem beatitatem verbis assignant, sed nullum tamen etiam dolorem. quod Alvarez, Vasquez, aliique plures sustinent. Si enim præter carentiam visionis nihil deerit, naturalis beatitudo abesse non potest. Denique & tertia sententia Lombardi, Dominici à Soto, Bellarmini, aliorum, qui carentiam Divinæ visionis fore infantibus molestam statuunt, eatenus etiam cum Pelagianorum hæresi conspirat, quòd infantibus non baptizatis locum tertium, à Cœlo & gehenna disparatum, deputat. Si ab hæresi hac Tridentinis animus abhorruit, eccur Pelagianorum sententiam disertis verbis non jugulavit?

ARG. IX. Neque video etiam, quomodo illud de limbo Infantum & pœnis peccati originalis figmentum conciliari possit cum Sessionis hujus V. anathemate primo, quo asseritur, *Adamum per offensam prævaricationis suæ iram & indignationem Dei, atque ideo mortem, & cum morte captivitatem sub potestate Diaboli incurrisse*; & peccatum illud originale *ex Adamo trahere infantes.* Quæ mors, quæ captivitas sub potestate Diaboli imminet infantibus, qui in limbo velut senatorio quodam carcere inertes desident, & juxta Scholasticos nonnullos felicitate naturali potiuntur?

RESP. REDINO: 1. *Originale peccatum non pari passu cum peccato actuali Adami militat.* 2. *Sufficit, infantes eos æternæ vitæ privationem, & mortem perpetuam in inferno subire. Sic planè Diaboli etiam jugo subsunt.* Ib. pag.321. Resp.1. Ipsum Adami actuale peccatum posteris imputari, supra vidimus. 2. Atqui Adamus, & quicunque in eo, etiam non ad similitudinem ejus, peccarunt, incurrunt mortem, & quicquid mors mali habet; adeóque pœnam etiam sensus. quod non diffiteris. Neque adeò clemens Diabolus est, ut cruciatu eorum, quos jugo suo obstrictos habet, abstineat.

ARG. X. Denique ipsimet adversarii, Cadmæorum instar fratrum, de hoc infantum limbo depugnant. Gregorius Ariminensis, Driedo, Jansenius, alii, Augustini sententiæ mordicus inhærent. Eos inter, qui pœna ignis non mulctandos infantes illos contendunt, alii pœnam quandam sensus etiam agnoscunt, *tristitiam nimirum perpetuam & vivacem miseri status sui sensum,* uti Bellarminus, Tirinus &c. alii negant, parvulos ullum dolorem

percepturos, ut Thomas, Bonaventura, Scotus, Richardus, Durandus, Molina, Becanus; idque, sive quòd parvuli in judicio non comparituri, nesciant se propter peccatum orginale regno Cœlorum excludi, ut placet Durando; sive quòd comparituri quidem in judicio, amissam tamen beatitudinem sanctorum non sint agnituri, ut fingit Thomas; sive quod divinæ voluntati se sint conformaturi, uti Suarezius, Vasquesius, Becanus somniant: alii denique felicitatem naturalem iis largiuntur, ut Franciscani quidam in Concilio. Qui quidem Sophistarum conflictus incertitudinem & vanitatem dogmatis apertè prodit.

RESP. REDING: 1. *Distinguendum inter id, quod in Conciliis definitum est, & quod in Schola problematicè disceptatur. In Concilio Florentino definitum est, parvulos sine baptismo decedentes descendere in infernum, & ibi disparibus pœnis puniri. In Tridentino, parvulos sine baptismo ad vitam æternam non pervenire. In hac omnes consentiunt. Reliquus dissensus problematicus est. 2. Mea verò sententia congruis cum sententia Doctoris Angelici; nimirum, infantes ejusmodi in judicio Dei sistendos, judicandos verbis Christi Joh. III. 5. ob amissam beatitudinem tristitia nulla afficiendos, quia norunt, libertate & voluntate propria beatitudinem amissam non esse: nullum in inferno dolorem concepturos, quia non ut dæmones ibi erunt, nec locum istum, ut sibi nocivum, apprehendent: imò suas delectationes recreationésque habebunt, & naturali cognitione ac dilectione lætabuntur: futuros denique impeccabiles. Neque tamen hæc naturalis beatitudo erit, quia hæc in puritate contemplationis, & perfectione dilectionis consistit.* Ib. pag. 321. 322. Resp. 1. Atqui nec Florentinum Concilium pœnam sensus removit, quia pœnarum disparitas in disparitate graduum pœnæ damni & sensus consistere potest: & Tridentinum, Patercolorum dissensu territum, ita quidem definivit, vita æterna infantes non potituros, ut tamen pœnam sensus in inferno non removerit. Imò *qui non videbit vitam, super eo manet ira Dei in æternum*, Joh. III. 36. Non video igitur, quomodo Cadmæi fratres vestri definitiva Conciliorum sententia stent. Quin & *problematicè*, uti tu excusas, dissentientes plerique in Pelagianorum castra concedunt. quos nil cessans ob metum Ecclesiæ vestræ definitio juvat. 2. Jam ergo hoc unum supererat, ut tu quoque tuæ de problemate isthoc sapientiæ participes nos redderes. Laudamus equidem, quòd immitis sententiæ horrorem nonnihil mitigaveris. De cætero parum sententia tua à Paradiso Muhammedanorum deflectit. hoc uno fero discrepans, quòd cibi & potus illecebras definire supersedisti: & ab hæresi Pelagianorum ferè nihil differt. Nam quòd beatitudinem naturalem *puritate contemplationis*, & *perfectione dilectionis* definis, nôsse certè debueras, utramque non in naturalem, sed in supernaturalem beatitudinem cadere. Nam in cœlesti, non in terrestri & naturali beatitudine *veniet τὸ τέλειον perfectum*, & *τὸ ἐκ μέρους, quod ex parte est abolebitur*, 1. Cor. XIII. 10. Tu verò tristitiam insuper & dolorem omnem removes, & delectationem, ac nescio quæ θελκτήρια substituis. Quasi ob jacturam Summi boni, extra quod nil nisi malum omne incessere potest; sicut amoto Sole tristis tenebrarum imago undique consequitur; nec non fœditatem peccati tum in Adamo patrati, tum originalis etiam; tenebras inferni, & iram Numinis ob peccatum punientis, nec tristandum omnino nec dolendum sit. Egregias verò gemmas, quibus Theologiam

giam tuam Practicam deinceps variegare & illustrare poteris! imò deliria putidissima omnium!

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Qui nulla ratione se glorificârunt, neque fuerunt in deliciis unquam, ii nullum merentur tormentum & luctum, juxta Apoc. XVIII. 7. At infantes sine baptismo decedentes se non glorificârunt, neque in deliciis fuerunt. Ergo.* Resp. 1. Hinc etiam inferas, infantes illos nulla omnino pœna afficiendos. 2. Locus allegatus est ἀπροσδιόνυσος, quia non agitur in eo de infantibus, sed de meretrice Babylonica: nec de futuræ, sed de præsentis vitæ pœnis. 3. Ad extremum hoc concludi potest, gradus futuros ejusdem speciei pœnarum, ita ut qui se glorificârunt & in deliciis fuerunt, summum tormentorum gradum, reliqui leviorem experturi sint, quod congruit cum Luc. XII, 47 48.

EXCIP. RADINO: *In loco Apocalypseos agitur quidem de Meretrice. Sed attendenda est ratio, quòd se non glorificantes, & non deliciantes torqueri non possint. At infantes se non glorificarunt, nec delicias sibi fecerunt ulla re.* Ib. pag. 322. 323. Resp. Imò vero ratio subjecta causam reddit excidii Babylonis, immani superbia efferatæ; non excidii cujusvis peccatoris. Neque enim planè consequens est, ut, si hic ob superbiam & lasciviam pœna sensus afficitur, alius ob alia peccata eadem sensus pœna affici non possit. Supponis igitur, quod probandum erat, originale peccatum pœnam sensus non mereri. Ad cætera etiam nihil respondere potuisti.

OBIECT. II. *Scriptura Esaj. LXVI. 24. Marc. IX. 44. conjungit ignem cum verme malæ conscientiæ his verbis:* Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur. *Constat autem, parvulos nullam passuros pœnam ex morsu vermis, hoc est, ex conscientia mali operis animum pungente. Ergo credibile est etiam, nullam passuros ignis pœnam.* Resp. 1. Si maximè vermis malæ conscientiæ non omnes arrosurus esset, tamen ignis comburet omnes, juxta generalem sententiam Christi Matth. XXV. 41. *Ite in ignem æternum.* 2. Falsum est, peccatum originale, quod Paulus vocat καθ' ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸν, nullum relinquere conscientiæ vermem & morsum. Si enim ejusmodi morsum efficiunt peccata actualia, quid ni efficiet peccatum omnibus actualibus gravius?

EXCIP. RADINO: *1. Matth. XXV. 41. 42. generalis sententia: Ite in ignem æternum, adversus eos, qui debita erga proximum charitatis, & Christum religionis officia propria voluntate neglexerunt, fertur. Quid hoc ad infantes? 2. Vermis ille conscientiæ remorsum, in peccati principium reflectentem importat. Talis remorsus in infantibus nullus est, quia non sunt principium peccati sibi inexistentis.* Ib. pag. 323. Resp. 1. Quid tam certum est, quòd sic non eludere; quid tam clarum, quod non obscurare hic homo pro suo ingenio possit? Nam certè filius hominis, judex futurus omnium, absque ulla exceptione, congregaturus v. 32. πάντα τὰ ἔθνη *omnes gentes*, sub quibus utique etiam infantes comprehen-

duntur; & constituturus ex iis ad sinistram hœdos, (quos inter etiam infantes refertis) in ignem æternum, sine ullo discrimine, relegaturus dicitur. Ubi verò ituros in æternum ignem eos duntaxat, qui officia ea propria voluntate neglexerunt, Christus dixit? Neglexerunt autem etiam infantes, originali peccato infecti, utpote qui neque habuerunt bona opera, neque sine peculiari gratia habituri erant. Docebit Te etiam hic rectiora Maldonatus vester, observans, *Christum hic unam speciem pro toto genere posuisse, sicut in exemplis facere consuevimus. Nec enim*, inquit, *omnibus, qui salvandi sunt, dicturus est; Esurivi enim, &c. Hoc enim exemplo tantùm docere voluit, se neminem temerè aut salvaturum, aut damnaturum esse, sed justissima de causa, eáque publicè & coram omnibus declarata, ut in forensibus sententiis fieri solet. Ergo & fideles & infantes omnes judicabuntur; sed illis, cur salventur aut damnentur, alia reddetur causa.* 2. Vermem veteres, Hieronymus & Procopius *in Esaj.* & Victor Antiochenus in Marcum simpliciter *conscientiam propriorum peccatorum, impuram, sceleratam*, non malorum duntaxat operum, explicant. Sed & remorsus in infantibus, reflectens & super corruptionem naturæ suæ, & super principium peccati in Adamo contracti, ac per generationem impuram propagati, ac nedum expiati, certissimus erit.

OBIECT. III. *Peccatum originis non tollit in homine ordinem naturalem, sed supernaturalem, conversionem videlicet ad Deum, per donum gratiæ supernaturalis. Æquum est igitur, ut pœna peccati originalis sit privatio doni supernaturalis, qualis est carentia visionis Dei, non inflictio pœnæ sensibilis, quæ naturam ipsam lædit.* Resp. 1. Peccatum originale ut naturæ integræ destructio, sic ordinis naturalis ad Deum turbatio & privatio est. uti suo loco probatur. 2. Consequens & Scripturæ & experientiæ repugnat, cùm pœnæ peccati originalis sint morbi & mors ipsa, per quam quisquis naturam non lædi dixerit, soli meridiano obloquitur.

EXCIP. REDING: 1. *Originale peccatum directè & positivè ordinem naturalem ad Deum non turbat, sed indirectè & negativè tantùm minuit. Quippe non tollit, imò ne quidem minuit intrinsecè naturalem inclinationem ad bonum honestum, quæ naturæ rationali per modum proprietatis naturalis inest; sed tantùm auferendo frænum supernaturalis justitiæ, quo inordinati motus cohibebantur; promptitudinem ad boni honesti prosecutionem inhibet. 2. Proin etiam mors & ærumnæ temporales directè ex eo peccato non fluunt, utpote naturaliter homini ex pugna qualitatum accidentes; sed indirectè duntaxat, quatenus hominem justitia originali privant. Ib. 323. 324.* Resp. 1. Saltem ordinem supernaturalem, conversionem ad Deum, funditus tollit. Hoc autem majus graviúsque peccatum majori etiam graviorique, adeóque sensibili pœna piandum est. Tum ordinem etiam naturalem directè si non tollit, at labefactat multùm. Non tantùm enim à Deo aversus homo est, sed etiam in rebus naturalibus multipliciter perversus. Denique pœnæ à legislatore pendent. Itaque cùm de peccatorum suppliciis in Theologia agitur, non sophismatum aculeis pugnandum, sed Scripturæ authoritate standum. Atqui ea omnibus peccatis, nullo discrimine, pœnam sensus statuit. 2. Mortem & ærumnas temporales directè à peccato manare, supra astruximus.

OBIECT. IV.

OBIECT. IV. *In foro civili propter carentiam virtutum, habitualémque pravitatem ad vitia nemo puniri solet pœna positivâ & sensibili, sed solùm propter culpam actualem. Ita non puniuntur ad furandum proni, sed fures. Ergo nec in foro divino ob peccatum originale, quod non est nisi carentia justitiæ & culpa habitualis, quisquam pœna positiva & sensibili punitur.* Resp. 1. Est μετάβασις εἰς ἄλλο γένος, à jure fori ad jus poli, à judicio humano ad judicium divinum. Non sunt enim eædem cogitationes & viæ Dei & hominum, Esaj LV. 8. 9. Et judicia Dei sunt imperscrutabilia, Rom. XI. 34. quippe in quibus esse abyssum David Psal. XXXVI. 34. testatur. Fori humani objectum est homo externus: Divini internus juxta atque externus. 2. Neque etiam peccatum originale est tantùm carentia justitiæ inesse debitæ, sed etiam horribilis destructio naturæ, & depravatio omnium animæ & corporis virium. 3. Si valet argumentum, peccatum originale nullam omnino pœnam merebitur. Cur igitur infantes affliguntur morbis, calamitatibus, morte, limbo?

EXCIP. REDING: *Licet diversa sint DEI & hominum judicia, potestas tamen judicativa hominum quædam Divinæ potestatis participatio est, & ad Divini judicii æquitatem reduci debet.* Ib. pag. 324. Resp. Est utique hominum potestas judicialis à Deo participata; sed respectu exterioris duntaxat hominis. Interiorem verò in foro Divino & conscientiæ sibi gubernandum, adeóque etiam, si deflectat, singulari modo puniendum reservavit. Quod igitur apud homines iniquum est, apud Deum æquum esse potest. Ita si conscientiam homo regere velit, iniquum ei erit, quod æquissimum Deo est. Communicavit enim Deus hominibus potestatem, sed nec omnem, nec in quidvis exercendam. Alioquin eadem ratiocinatione tua, nullum esse apud Deum concupiscentiæ supplicium, concludi posset.

OBIECT. V. *Sic Deus rigidiùs ageret cum infantibus, quàm damnatis dæmonibus. Quippe dæmones punivit æterno igne ob peccatum, quod ipsi perpetrârunt. At infantes eodem igne puniret ob peccatum, quod ipsi voluntate sua non patrârunt.* Resp. 1. Manet nihilominus latissimum discrimen, tum quia Deus totum genus Diabolorum abjecit, non verò hominum aut infantum: tum quia ad summum cruciatus & ignominiæ gradum Diabolos, at infantes hos ad mitissimum gradum ex ordine justitiæ suæ destinavit. 2. Quo sensu peccatum originale respectu infantum voluntarium & proprium sit, alibi diximus.

EXCIP. REDING: 1. *Supra peccatum originale omnibus peccatis actualibus gravius esse pertenderas. Hic infantibus ob peccatum originale mitissimum pœnæ gradum decernis. 2. Effectuum discrimen etiam causarum discrimen arguit. Cùm igitur ob dæmonum peccatum universum dæmonum genus abjectum sit; non item ob peccatum hominis universum genus humanum, discrimen in essentia, non accidentibus peccati utrorumque erit; neque aliud sanè, quàm quòd dæmones voluntate propria ex pura malitia peccarunt; secus autem infantes. Unde substantialis pœnæ disparitas ultro consequitur.* Ib. p. 324. 325. Resp. 1. Nugari

ubique in deliciis habes. Peccatum originale ubi actuali gravius esse pronuntiavi meritò, illud huic opposui, non utrumque conjunxi. Licet igitur verissimum sit, originalem culpam actuali graviorem esse, utraque tamen conjuncta, uti in adultis solet, tam gravis est, ut graviorem etiam pœnam, quàm originalis sola infantum, utpote in actum non prorumpens, mereatur. 2. Peccatum Diabolicum cum humano comparans, cur desinis in peccato infantum? Quæ hæc ἀδολεσχία est? Cœterùm nec effectuum differentia differentes causas arguit, cum eadem causa differentes effectus producere possit, (uti Deus eadem peccata diversis modis, ceu ens liberimum, punire potest) nec ex eo, quòd hominibus nonnullis Deus pepercit, substantialis vel peccati vel pœnæ differentia probatur, quia pepercit hominibus quibusdam, & eorundem loco Christum Sponsorem punivit.

SESSIO VI.

SESSIO VI.

Decretum de justificatione, Die 13. Januarii 1547.

Cum hoc tempore non sine multarum animarum jactura, & gravi Ecclesiæ unitatis detrimento, falsæ quædam disseminatæ sint de Justificatione opiniones, sacrosancta Synodus exponere intendit veram de ea doctrinam, quam Christus docuit, Apostoli tradiderunt, & Catholica Ecclesia Spiritu S. suggerente, perpetuò retinuit, districtiùs inhibens, ne audeat quisquam aliter credere aut docere, quàm præsenti decreto statuitur & declaratur.

Cap. 1. De naturæ & legis imbecillitate ad justificandos homines.

Primùm, ad Justificationis doctrinam probè & sincerè intelligendam, oportet ut unusquisque agnoscat & fateatur, omnes homines, perdita in prævaricatione Adæ innocentia factos immundos, & natura filios iræ, usque adeò servos fuisse peccati, & sub potestate diaboli ac mortis, ut non modò gentes per vim naturæ, sed ne Judæi quidem per ipsam etiam literam legis Mosis inde liberari & surgere possent, tametsi in eis liberum arbitrium minimè extinctum esset, viribus licet attenuatum & inclinatum.

Cap. 2. De dispensatione & mysterio adventus Christi.

Quo factum est, ut cœlestis Pater, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, Christum Jesum Filium suum, & ante legem, & legis tempore, multis sanctis Patribus declaratum ac promissum, cùm venit beata illa plenitudo temporis, ad homines miserit, ut & Judæos, qui sub lege erant, redimeret, & gentes, quæ non sectabantur justitiam, justitiam apprehenderent, atque omnes adoptionem filiorum reciperent. Hunc proposuit Deus propitiatorium per fidem in sanguine ipsius pro peccatis nostris: non solùm autem pro nostris, sed etiam pro totius mundi.

Cap. 3. Qui per Christum justificantur?

Verùm etsi ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt, sed ii duntaxat, quibus meritum passionis ejus communicatur. Nam sicut reverà homines, nisi ex semine Adæ propagati nascerentur, non nascerentur injusti, cùm ea propagatione, per ipsum, dum concipiuntur, propriam injustitiam contrahant: ita nisi in Christo renascerentur, nunquam justificarentur, cùm ea renascentia, per meritum passionis ejus, gratia, qua justi fiunt, illis attribuatur. Pro hoc beneficio Apostolus gratias nos semper

agere

agere hortatur Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, & eripuit de potestate tenebrarum, transtulitque in regnum Filii dilectionis suæ, in quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum.

Cap. 4. Insinuatur descriptio justificationis impii, & modus ejus in statu gratiæ.

Quibus verbis justificationis impii descriptio insinuatur, ut sit translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ & adoptionis filiorum Dei per secundum Adam Jesum Christum, Salvatorem nostrum. Quæ quidem translatio, post Evangelium promulgatum sine lavacro regenerationis, aut ejus voto, fieri non potest, sicut scriptum est: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. non potest introire in regnum Dei.

Cap. 5. De necessitate præparationis ad justificationem in adultis, & unde sit?

Declarat præterea, ipsius justificationis exordium in adultis à Dei per Christum Jesum præveniente gratia sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, quia nullis eorum existentibus meritis, vocantur, ut qui per peccata à Deo aversi erant, per ejus excitantem atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem, eidem gratiæ liberè assentiendo & cooperando, disponantur, ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens, quippe qui illam & abjicere potest: neque tamen, sine gratia Dei, movere se ad justitiam coram illo libera sua voluntate possit. Unde in sacris literis cùm dicitur: Convertimini ad me, & ego convertar ad vos: libertatis nostræ admonemur. Cùm respondemus: Converte nos Domine ad te, & convertemur; Dei nos gratiâ præveniri confitemur.

Cap. 6. Modus præparationis.

Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera esse, quæ divinitus revelata & promissa sunt, atque illud inprimis, à Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu: & tamen peccatores se esse intelligentes, à divinæ justitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore, illúmque, tanquam omnis justitiæ fontem, diligere incipiunt, ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam pœnitentiam, quam ante baptismum agi oportet. Denique proponunt suscipere baptismum, inchoare novam vitam, & servare divina mandata. De hac dispositione scriptum est: Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quòd inquirentibus se remunerator sit. Et, Confide fili, remittuntur

mittuntur tibi peccata tua. Et, Timor Domini expellit peccatum. Et, pœnitentiam agite & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus S. Et, euntes ergo, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. docentes eos servare omnia, quæcunque mandavi vobis, denique, Præparate corda vestra Domino.

Cap. 7. Quid sit justificatio impii, & quæ ejus causæ.

Hanc dispositionem seu præparationem justificatio ipsa consequitur, quæ non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum; unde homo ex injusto fit justus, & ex inimico amicus, ut sit hæres secundum spem vitæ æternæ. Hujus justificationis causæ sunt, finales quidem, gloria Dei & Christi, ac vita æterna. Efficiens verò, misericors Deus, qui gratuitò abluit & sanctificat, signans & ungens promissionis Spiritu sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ. Meritoria autem, dilectissimus unigenitus suus, Dominus noster Jesus Christus, qui cùm essemus inimici, propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, sua sanctissima passione in ligno crucis nobis justificationem meruit, & pro nobis Deo Patri satisfecit. Instrumentalis item, Sacramentum baptismi, quod Sacramentum fidei, sine qua nulli unquam justificatio contigit. Demum unica formalis causa est, Justitia Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit, qua videlicet ab eo donati, renovamur spiritu mentis nostræ, & non modò reputamur, sed verè justi nominamur, & sumus; justitiam in nobis recipientes, unusquisque suam secundum mensuram, quam Spiritus Sanctus partitur singulis, prout vult, & secundum propriam cujusque dispositionem, & cooperationem. Quanquam enim nemo possit esse justus, nisi cui merita passionis Domini nostri Jesu Christi communicantur, id tamen in hac impii justificatione fit, dum ejusdem sanctissimæ passionis merito, per Spiritum Sanctum, charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsis inhæret: unde in ipsa justificatione cum remissione peccatorum, hæc omnia simul infusa, accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur per fidem, spem & charitatem. Nam fides nisi ad eam spes accedat, & charitas, neque unit perfectè cum Christo, neque corporis ejus vivum membrum efficit. Qua ratione verissimè dicitur, fidem sine operibus mortuam & otiosam esse: & in Jesu Christo, neque circumcisionem aliquid valere, neque præputium, sed fidem, quæ per charitatem operatur. Hanc fidem ante baptismi Sacramentum, ex Apostolorum traditione Catechumeni ab Ecclesia petunt, cùm petunt fidem, vitam æternam præstantem, quam sine spe & charitate fides præstare non potest. Unde & statim verbum Christi audiunt: Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Itaque veram, & Christianam justitiam accipientes, eam seu primam stolam, pro illa, quam Adam sua inobedientia sibi, & nobis perdidit, per Christum Jesum illis donatam, candidam & imma-

immaculatam jubentur statim renati conservare, ut eam perferant ante tribunal Domini nostri Jesu Christi,& habeant vitam æternam.

Cap. 8. Quomodo intelligatur, impium per fidem & gratis justificari.

Cùm verò Apostolus dicit, justificari hominem per fidem, & gratis, ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesiæ Catholicæ consensus tenuit,& expressit,ut scil. per fidem ideo justificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum,& radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus consortium pervenire: gratis autem justificari ideo dicamur, quia nihil eorum, quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur. Si enim gratia est, jam non non operibus, alioquin, ut idem Apostolus inquit, gratia jam non est gratia.

Cap. 9. Contra inanem hæreticorum fiduciam.

Quamvis autem necessarium sit credere, neque remitti, neque remissa unquam fuisse peccata, nisi gratis divina misericordia propter Christum; nemini tamen fiduciam, & certitudinem remissionis peccatorum suorum jactanti, & in ea sola quiescenti, peccata dimitti, vel dimissa esse dicendum est, cùm apud hæreticos,& schismaticos possit esse, imò nostra tempestate sit, & magna contra Ecclesiam Catholicam contentione prædicetur vana hæc,& ab omni pietate remota fiducia. Sed neque illud asserendum est, oportere eos, qui verè justificati sunt, absque ulla omnino dubitatione apud semetipsos statuere, se esse justificatos, neminémque à peccatis absolvi, ac justificari, nisi eum, qui certò credat, se absolutum & justificatum esse, atque hac sola fide absolutionem & justificationem perfici: quasi qui hoc non credit, de Dei promissis, déque mortis, & resurrectionis Christi efficacia dubitet. Nam sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, déque Sacramentorum virtute & efficacia dubitare debet: sic quilibet, dum se ipsum, suámque propriam infirmitatem,& indispositionem respicit, de sua gratia formidare ac timere potest, cùm nullus scire valeret certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum.

Cap. 10. De acceptæ justificationis incremento.

Sic ergo justificati, & amici Dei, ac domestici facti, euntes de virtute in virtutem, renovantur, ut Apostolus inquit, de die in diem, hoc est, mortificando membra carnis suæ, & exhibendo ea arma justitiæ in sanctificationem, per observationem mandatorum Dei & Ecclesiæ, in ipsa justitia per Christi gratiam accepta, cooperante fide, bonis operibus crescunt, atque magis justificantur, sicut scriptum est: qui justus est, justificetur adhuc. Et iterum: ne verearis usque ad mortem justificari. Et rursus: Videtis, quoniam ex operibus justificatur homo,& non ex fide tantùm. Hoc verò justitiæ incrementum petit sancta Ecclesia, cùm orat: Da nobis Domine fidei, spei & charitatis augmentum.

Cap. 11. De observatione mandatorum, déque illius necessitate & possibilitate.

Nemo autem quantumvis justificatus, liberum se esse ab observatione mandatorum putare debet, nemo temeraria illa, & à patribus sub anathemate prohibita voce uti, D. præcepta homini justificato ad observandum esse impossibilia. Nam Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat, ut possis. Cujus mandata gravia non sunt, cujus jugum suave est, & onus leve. Qui enim sunt Filii Dei, Christum diligunt, qui autem diligunt eum, ut ipsemet testatur, servant sermones ejus: quod utique cum Divino auxilio præstare possunt. Licet enim in hac mortali vita quantumvis sancti & justi in levia saltem & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur, peccata quandoque cadant, non propterea desinunt esse justi. Nam justorum illa vox est, & humilis & verax: Dimitte nobis debita nostra. Quo fit, ut justi ipsi eò magis se obligatos ad ambulandum in via justitiæ sentire debeant, quò liberati jam à peccato, servi autem facti Deo, sobriè, justè & piè viventes, proficere possunt per Christum Jesum, per quem accessum habuerunt in gratiam istam. Deus námque sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab illis prius deseratur. Itaque nemo in sola fide sibi blandiri debet, putans fide sola se hæredem esse constitutum, hæreditatémque consecuturum, etiamsi Christo non compatiatur, ut & conglorificetur. Nam & Christus ipse, ut inquit Apostolus, cum esset Filius Dei, didicit ex his, quæ passus est, obedientiam, & consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ. Propterea Apostolus ipse monet justificatos dicens: Nescitis, quòd ii, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? sic currite, ut comprehendatis. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aërem verberans: sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne fortè cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar. Item princeps Apostolorum Petrus: Satagite, inquit, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. Hoc enim facientes, non peccabitis aliquando. Unde constat eos orthodoxæ religionis doctrinæ adversari, qui dicunt, justum in omni bono opere saltem venialiter peccare, aut, quod est intolerabilius, pœnas æternas mereri, atque etiam eos, qui statuunt in omnibus operibus justos peccare, si in illis suam ipsorum socordiam excitando, & sese ad currendum in stadio cohortando, cum hoc, ut inprimis glorificetur Deus, mercedem quoque intuentur æternam, cùm scriptum sit: Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas propter retributionem: Et de Mose dicat Apostolus, quòd respiciebat in remunerationem.

Cap. 12. Prædestinationis temerariam præsumptionem cavendam esse.

Nemo quoque, quamdiu in hac mortalitate vivitur, de arcano Divinæ prædestinationis mysterio usque adeò persumere debet, ut certò statuat, se omnino esse in numero

prædestinatorum: quasi verum esset, quòd justificatus aut amplius peccare non possit, aut si peccaverit, certam sibi resipiscentiam promittere debeat. Nam, nisi ex speciali revelatione, sciri non potest, quos Deus sibi elegerit.

Cap. 13. De perseverantiæ munere.

Similiter de perseverantiæ munere, de quo scriptum est, qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit: quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo, qui potens est, eum, qui stat, statuere, ut perseveranter stet, & eum, qui cadit, restituere, nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur, tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debent. Deus enim, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans velle & perficere. Verum tamen, qui se existimant stare, videant ne cadant, & cum timore ac tremore salutem suam operentur, in laboribus, in vigiliis, in eleemosynis, in orationibus & oblationibus, in jejuniis, in castitate. Formidare enim debent, scientes quòd in spem gloriæ, & nondum in gloria renati sunt, de pugna, quæ superest cum carne, cum mundo, cum Diabolo, in qua victores esse non possunt, nisi cum Dei gratia Apostolo obtemperent, dicenti: Debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.

Cap. 14. De lapsis & eorum reparatione.

Qui verò ab accepta justificationis gratia per peccatum exciderunt, rursus justificari poterunt, cùm excitante Deo, per pœnitentiæ Sacramentum merito Christi amissam gratiam recuperare procuraverint. Hic enim justificationis modus est lapsi reparatio, quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam sancti Patres aptè nuncupârunt. Etenim pro his, qui post baptismum in peccata labuntur, Christus Jesus Sacramentum instituit pœnitentiæ, cùm dixit, accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Unde dicendum est, Christiani hominis pœnitentiam post lapsum multò aliam esse à baptismali, eámque continere non modò cessationem à peccatis, & eorum detestationem, aut cor contritum & humiliatum: verùm etiam eorundem sacramentalem confessionem, saltem in voto, & suo tempore faciendam, & sacerdotalem absolutionem, itémque satisfactionem per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia: non quidem pro pœna æterna, quæ vel Sacramento, vel Sacramenti voto unà cum culpa remittitur, sed pro pœna temporali, quæ ut sacræ literæ docent, non tota semper ut in baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei, quam acceperunt, ingrati Spiritum Sanctum contristaverunt, & Templum Dei violare non sunt veriti. De qua pœnitentia scriptum est: Memor esto, unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. Et iterum: quæ secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur: & rursus, Pœnitentiam agite, & facite fructus dignos pœnitentiæ.

Cap. 15.

Cap. 15. Quolibet peccato mortali amitti gratiam, sed non fidem.

Adversus etiam hominum quorundam callida ingenia, qui per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda innocentium, asserendum est, non modò infidelitate, per quam & ipsa fides amittitur, sed etiam quocunque alio mortali peccato, quamvis non amittatur fides, acceptam justificationis gratiam amitti, divinæ legis doctrinam defendendo, quæ à Regno Dei non solùm infideles excludit, sed & fideles quoque fornicarios, adulteros, molles, masculorum concubitores, fures, avaros, ebriosos, maledicos, rapaces, cæterósque omnes, qui lethalia committunt peccata, à quibus cum divinæ gratiæ adjumento abstinere possunt, & pro quibus à gratia Christi separantur.

Cap. 16. De fructu justificationis, hoc est, de merito bonorum operum, déque ipsius meriti ratione.

Hac igitur ratione justificatis hominibus, sive acceptam gratiam perpetuò conservaverint, sive amissam recuperaverint, proponenda sunt Apostoli verba: Abundantes in omni opere bono, scientes quòd labor vester non est inanis in Domino. Non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri, & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius. Et nolite amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. Atque ideo bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, & tanquam gratia filiis Dei per Christum Jesum misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione, bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda. Hæc enim est illa corona justitiæ, quam post suum certamen, & cursum repositam sibi esse, ajebat Apostolus, à justo Judice sibi reddendam, & non solùm sibi, sed & omnibus, qui diligunt adventum ejus. Cùm enim ille ipse Christus Jesus, tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipsos justificatos, jugiter virtutem influat, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, comitatur & subsequitur, & sine qua nullo pacto Deo grata, & meritoria esse possent, nihil ipsis justificatis amplius deesse credendum est, quò minùs plenè illis quidem operibus, quæ in Deo facta sunt, divinæ legi pro hujus vitæ statu satisfecisse, & vitam æternam suo etiam tempore, si tamen in gratia decesserint, consequendam, verè promeruisse censeantur, cùm Christus Salvator noster dicat: Si quis biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, sed fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Itaque neque propria nostra justitia, tanquam ex nobis propria statuitur, neque ignoratur aut repudiatur justitia Dei. Quæ enim justitia nostra dicitur, quia per eam nobis inhærentem justificamur, illa eadem Dei est, quia à Deo nobis infunditur per Christi meritum.

Neque verò illud omittendum est, quòd licet bonis operibus in sacris literis usque a-

deo tribuatur, ut etiam qui uni ex minimis suis potum aquæ frigidæ dederit, promittat Christus enim non esse sua mercede cariturum, & Apostolus testetur: Id quod in præsenti est momentaneum, & leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operari in nobis: absit tamen ut Christianus homo in seipso vel confidat, vel glorietur, & non in Domino, cujus tanta est erga omnes homines bonitas, ut eorum velit esse merita quæ sunt ipsius dona. Et quia in multis offendimus omnes, unusquisque sicut misericordiam, & bonitatem, ita severitatem & judicium ante oculos habere debet: neque seipsum aliquis, etiamsi nihil sibi conscius fuerit, judicare: quoniam omnis hominum vita, non humano judicio examinanda & judicanda est, sed Dei, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo, qui, ut scriptum est, reddet unicuique secundum opera sua.

Post hanc Catholicam de justificatione doctrinam, quam nisi quisque fideliter firmiterque receperit, justificari non poterit, placuit sanctæ Synodo hos canones subjungere, ut omnes sciant, non solùm quid tenere & sequi, sed etiam quid vitare & fugere debeant.

CANONES.

1. *Si quis dixerit, hominem suis operibus, quæ vel per humanæ naturæ vires, vel per legis doctrinam fiunt, absque divina per Christum Jesum gratia posse justificari coram Deo, anathema sit.*

2. *Si quis dixerit, ad hoc solùm Divinam gratiam per Christum Jesum dari, ut facilius homo justè vivere, ac vitam æternam promereri possit, quasi per liberum arbitrium sine gratia utrumque, sed ægre tamen & difficulter possit, anathema sit.*

3. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus S. inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.*

4. *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium, à Deo motum & excitatum, nihil cooperari, assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat ac præparet, nec posse dissentire, si velit, sed velut inanime quoddam, nihil omnino agere, mereque passivè se habere, anathema sit.*

5. *Si quis liberum hominis arbitrium, post Adami peccatum, amissum & extinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo, imò titulum sine re, figmentum denique à Sathana invectum in ecclesiam, anathema sit.*

6. *Si quis dixerit, non esse in potestate hominis vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona Deum operari, non permissivè solùm, sed etiam propriè & per se, adeò ut sit ejus proprium opus non minus proditio Judæ, quàm vocatio Pauli, anathema sit.*

7. *Si quis dixerit, opera omnia, quæ ante justificationem fiunt, quacunque ratione facta sint, verè esse peccata, vel odium Dei mereri, aut quantò vehementius quis nititur se disponere ad gratiam, tantò eum gravius peccare, anathema sit.*

8. Si

8. *Si quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad Dei misericordiam de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores pejores facere, anathema sit.*

9. *Si quis dixerit, sola fide impium justificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur, & nulla ex parte necesse esse, eum suæ voluntatis motu præparari atque disponi, anathema sit.*

10. *Si quis dixerit, homines sine Christi justitia, per quam nobis meruit, justificari, aut per eam ipsam formaliter justos esse, anathema sit.*

11. *Si quis dixerit, hominem justificari, vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusâ gratiâ & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum S. diffundatur, atque illis inhæreat, aut etiam gratiam, quâ justificamur, esse tantum favorem Dei, anathema sit.*

12. *Si quis dixerit, fidem justificantem nihil aliud esse, quàm fiduciam divinæ misericordiæ, peccata remittentis propter Christum, vel eam fiduciam solam esse, quâ justificamur, anathema sit.*

13. *Si quis dixerit, omni homini ad remissionem peccatorum assequendam, necessarium esse ut credat certò, & absque ulla hæsitatione propriæ infirmitatis & indispositionis peccata sibi esse remissa, anathema sit.*

14. *Si quis dixerit, hominem à peccatis absolvi & justificari ex eo quod se absolvi ac justificari certò credat, aut neminem verè esse justificatum, nisi qui credit se esse justificatum, & hac sola fide absolutionem & justificationem perfici, anathema sit.*

15. *Si quis dixerit, hominem renatum & justificatum teneri ex fide ad credendum, se certò esse ex numero prædestinatorum, anathema sit.*

16. *Si quis magnum illud usque in finem perseverantiæ donum se certò habiturum absoluta & infallibili certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali revelatione didicerit, anathema sit.*

17. *Si quis justificationis gratiam, non nisi prædestinatis ad vitam contingere dixerit, reliquos verò omnes, qui vocantur, vocari quidem sed gratiam non accipere, utpote divinâ potestate prædestinatos ad malum, anathema sit.*

18. *Si quis dixerit, Dei præcepta homini etiam justificato, & sub gratia constituto, esse ad observandum impossibilia, anathema sit.*

19. *Si quis dixerit, nihil præceptum esse in Evangelio præter fidem, cætera esse indifferentia, neque præcepta, neque prohibita, sed libera, aut decem præcepta nihil pertinere ad Christianos, anathema sit.*

20. *Si quis hominem justificatum, & quantumlibet perfectum, dixerit non teneri ad observantiam mandatorum Dei aut Ecclesiæ, sed tantum ad credendum, quasi verò Evangelium sit nuda, & absoluta promissio vitæ æternæ, sine conditione observationis mandatorum, anathema sit.*

21. Si

21. *Si quis dixerit, Christum Jesum à Deo hominibus datum esse, ut redemptorem, cui fidant, non etiam ut legislatorem, cui obediant, anathema sit.*

22. *Si quis dixerit justificatum, vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit.*

23. *Si quis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, neq; gratiam amittere, atque ideò eum, qui labitur & peccat, nunquam verè fuisse justificatum: aut contra, posse in tota vita peccata omnia etiam venialia vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de beata Virgine Maria tenet ecclesia, anathema sit.*

24. *Si quis dixerit, justitiam acceptam non cõservari, atque etiam non augeri coram Deo per bona opera, sed opera ipsa fructus solummodò & signa esse justificationis adeptæ, non etiam ipsius augendæ causam, anathema sit.*

25. *Si quis in quolibet bono opere justum saltem venialiter peccare dixerit, aut, quod intolerabilius est, mortaliter, atque ideò pœnas æternas mereri, tantùmque ob id non damnari, quia Deus ea opera bona non imputet ad damnationem, anathema sit.*

26. *Si quis dixerit, justos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, exspectare & sperare æternam retributionem à Deo, per ejus misericordiam, & Jesu Christi meritum, si bene agendo, & Divina mandata custodiendo, usque in finem perseveraverint, anathema sit.*

27. *Si quis dixerit, nullum esse mortale peccatum nisi infidelitatis, aut nullo alio quantumvis gravi & enormi, præterquam infidelitatis peccato, semel acceptam gratiam amitti, anathema sit.*

28. *Si quis dixerit, amissa per peccatum gratia simul fidem semper amitti, aut fidem, quæ remanet, non esse veram fidem, licèt non sit viva, aut eum, qui fidem sine charitate habet, non esse Christianum, anathema sit.*

29. *Si quis dixerit, eum, qui post baptismum lapsus est, non posse per Dei gratiam resurgere, aut posse quidem, sed sola fide amissam justitiam recuperare sine sacramento pœnitentiæ, prout sancta Romana & universalis Ecclesia, à Christo Domino & ejus Apostolis edocta, hucusque professa est, servavit & docuit, anathema sit.*

30. *Si quis post acceptam justificationis gratiam, cuilibet peccatori pœnitenti ita culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exsolvendæ, vel in hoc seculo, vel in futuro in Purgatorio, antequam ad regna cœlorum aditus patere possit, anathema sit.*

31. *Si quis dixerit, justificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene operatur, anathema sit.*

32. *Si quis dixerit, hominis justificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius justificati merita, aut ipsum justificatum, bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam & Jesu Christi meritum, cujus membrum vivum est, fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia decesserit, consecutionem atque etiam gloriæ augmentum, anathema sit.*

33. *Si quis dixerit, per hanc doctrinam Catholicam de Justificatione, à sancta Synodo hoc præsenti decreto expressam, aliqua ex parte gloriæ Dei, vel meritis Jesu Christi Domini nostri derogari, & non potiùs veritatem fidei nostræ, Dei denique ac Jesu Christi gloriam illustrari, anathema sit.*

Decretum de reformatione in eadem sexta sessione.

Cap. I.

Quia integritas Præsidentium salus est subditorum, monet sancta Synodus omnes Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis quibuscunque quovis nomine ac titulo præfectos, ut attendentes sibi & universo gregi, in quo Spiritus sanctus posuit eos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo, vigilent, sicut Apostolus præcipit, in omnibus laborent, & ministerium suum impleant. Implere autem se non posse sciant, si greges sibi commissos mercenariorum more deserant, atque ovium suarum, quarum sanguis de eorum manibus est requirendus à supremo judice, custodiæ minimè incumbant: cùm certissimum sit, non admitti pastoris excusationem, si lupus oves comedit, & pastor nescit. At verò quia nonnulli reperiuntur, qui propriæ salutis immemores, terrena cœlestibus præferentes, in diversis curiis vagantur, aut in negotiorum temporalium solicitudine (ovili derelicto) occupantur, placuit antiquos Canones adversus non residentes promulgatos, innovare, & in hunc modum statuere atque sancire.

Si quis à Patriarchali, Primatiali, Metropolitana seu Cathedrali ecclesia, sibi quocunque titulo, causa, nomine seu jure commissa, quacunque illa dignitate, gradu & præeminentia præfulgeat, (legitimo impedimento, seu justis & rationalibus causis cessantibus) sex mensibus continuis extra suam diœcesin morando abfuerit, quartæ partis fructuum unius anni, fabricæ ecclesiæ & pauperibus loci, per superiorem ecclesiasticum applicandorum pœnam ipso jure incurrat. Quòd si per alios sex menses in hujusmodi absentia perseveraverit, aliam quartam partem fructuum similiter applicandam, eo ipso amittat. Crescente verò contumacia, (ut severiori sacrorum canonum censuræ subjiciatur) Metropolitanus suffraganeos Episcopos absentes, Metropolitanum verò absentem suffraganeus Episcopus antiquior residens, sub pœna interdicti ingressus ecclesiæ eo ipso incurrenda, intra tres menses per literas seu nuntium Romano Pontifici denunciare teneatur, qui in ipsos absentes (prout cujusque minor aut major contumacia exegerit) suæ supremæ sedis auctoritate animadvertere, & ecclesiis ipsis de pastoribus utilioribus providere poterit, sicut in Domino noverit salubriter expedire.

Cap. 2.

Episcopi inferiores quævis beneficia ecclesiastica, personalem residentiam de jure sine consuetudine exigentia, in titulum sive commendam obtinentes, ab eorum ordinariis (quemadmodum eis pro bono ecclesiarum regimine, & divini cultus augmento, locorum & personarum qualitate pensata, expediens videbitur) opportunis juris remediis residere cogantur, nulli que privilegia seu indulta perpetua de non residendo, aut de fructibus in absentia percipiendis suffragentur: Indulgentiis verò & dispensationibus temporalibus ex veris & rationalibus causis tantùm concessis, & coram ordinario loci legitimè probandis in suo robore permansuris. Quibus casibus nihilo minus officium sit Episcoporum, tanquam in hac parte à sede Apostolica delegatorum providere, & per deputationem idoneorum vicariorum, & congruæ portionis fructuum assignationem, cura animarum nullatenus negligatur: nemini, quo ad hoc, privilegio seu exemptione quacunque suffragante.

Cap. 3.

Ecclesiarum Prælati, ad corrigendum subditorum excessus, prudenter & diligenter intendant, ut nemo clericus secularis, vel cujusvis ordinis personalis, vel regularis extra monasterium degens, etiam sui ordinis privilegii prætextu tutus censeatur, quò minùs, si deliquerit, ab ordinario loci (tanquam super hoc à sede Apostolica delegato) secundum canonicas sanctiones visitari, puniri ac corrigi valeat.

Cap. 4.

Capitula Cathedralium & aliarum majorum ecclesiarum, illarúmque personæ, nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordiis (quæ tantùm suos obligent auctores, non etiam successores) tueri se possint, quò minùs à suis Episcopis & aliis majoribus Prælatis, per seipsos solos, vel illis, quibus sibi videbitur adjunctis, juxta canonicas sanctiones, toties quoties opus fuerit, visitari, corrigi & emendari, etiam auctoritate Apostolica, possint & valeant.

Cap. 5.

Nulli Episcopo liceat cujusvis privilegii prætextu, Pontificialia in alterius diœcesi exercere, nisi de ordinarii loci expressa licentia, & in personas eidem ordinario subjectas tantùm. Si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio Pontificialium, & sic ordinati, ab executione ordinum, sint ipso jure suspensi.

HISTORIA

HISTORIA SESSIONIS VI.

POst finitam Tridenti Sessionem V. Cardinalis Tridentinus à Cæsare missus, die 26. Junii Romæ fœdus inter Pontificem & Cæsarem adversus Protestantes pepigit. Papa fæderis illius causam verissimam præ se tulit, vindictam nimirum adversus hæreticos, Concilium adire negligentes. At Cæsar causâ Religionis dissimulatâ, fœderi huic prætextus obduxit merè politicos, quò Protestantes divideret, & paulatim omnes opprimeret. Quæ causa fuit, quòd Protestantes scripto in vulgus edito demonstrârunt, bellum hoc religionis causâ, quicquid obtendat Cæsar, geri, tum quia Granvellanus, aliique Cæsaris Ministri id non dissimulent: tum quia jam ante Elector Coloniensis ob solam religionis causam excommunicationis Pontificiæ notam subierit: tum quia Hispaniæ Proceres Ecclesiastici ingentem vim pecuniæ, aureorum nimirum millia quingenta, ex annuis Monasteriorum proventibus, in hoc bellum minimè collaturi essent, si alia foret quàm religionis causa. Dum hæc Cæsarem inter & Pontificem geruntur, & præter anathemata alia jam arma comparantur, die 18. Junii congregatio habita, in qua Pontificii legati de *Gratia* Dei & *justificatione*, at contra Cæsareani Legati de *Reformatione* potiùs tractandum esse contenderunt. Statutum, ut è Lutheri libris, apologiis, aliisque Evangelicorum scriptis articuli excerperentur, post discutiendi & censuræ subjiciendi. Atque huic rei designati sunt tres Patres, totidémque Theologi, qui scripta colligerent, & articulos ordinarent. In proxima congregatione constituta est materia Reformationis, ubi Cardinalis Montanus acriter conquestus est de Prælatorum & Pastorum à functionibus suis absentia, tanquam præsentissimo malorum ecclesiæ fundo. Hinc nempe in ecclesiam inundâsse hæreses, ignorantiam, luxum in populo, morum item corruptelam & tot vitia in clero. Ecclesiam enim navi non esse absimilem, quæ absente nauclero, cujus est eam gubernare, facilè submergitur. Huic autem morbo curando non aliud expeditius malagma excogitari posse, quàm si Residentia Episcoporum, & assiduitas in officio decernatur & imposterum fideliter custodiatur. Jacobus Cortesius Florentinus, Vasconensis Episcopus, collaudata superiori sententia, addidit, inutilem tamen futuram residentiam propter fratrum & quæstorum exemptiones & privilegia, quibus factum sit, ut Episcopis sive residentibus sive absentibus, illi pro lubitu prædicarent quidlibet. Pervulgatum esse, hæreses in Germania natas esse ex concionibus fratrum Johannis Tezelii, & Martini Lutheri, apud Helvetios F. Samsonis Mediolanensis. Fieri

 non

non posse,ut Episcopus ad vitam honestè degendam Clerum adducat, cùm præter generalem Regularium omnium immunitatem singula capitula suas habeant exemptiones, paucique reperiantur sacerdotes privati, ab hac armatura non muniti. Concludebat, necessariam equidem esse residentiam, sed eam futuram inutilem,nisi simul de authoritate Episcopali restituenda in integrum cura suscipiatur, & exemptiones concessæ, quæ residentiam impediant,tollantur. Secuti eam sententiam sunt Episcopi plerique,& fratres designati, qui in formam redigerent decretum de eo, postea examinandum. Interea qui articulis de justificatione colligendis destinati fuerant, controverterunt,utrum omnes Evangelicæ de justificatione doctrinæ articuli, an verò selectæ aliquot positiones, quatuor nimirum aut sex articuli principales ex nova ea doctrina seligendi,iique soli damnandi sint? Prior sententia cùm obtinuisset,articuli 25. selecti,& magna Theologorum de iis dissidentium contentione,uti in controversiis ipsis monebimus,discussi sunt.Eas Theologorum,quorum præcipui erant Ambrosius Catharinus & Dominicus Soto,altercationes varias non deerant,qui suffusâ frigidâ focillarent.Cæsareani quidem, ut eos impellerent ad controversiam de justificatione decernendam;aulæ verò Romanæ studiosi,ut Concilium abrumperent, atque ita reformationem, à qua sibi valde metuebant,effugerent. Dum hæc Tridenti geruntur, Pontifex diplomate Jubilæo belli Germanici causam aperit, hæresium nimirum extirpationem: Cæsar verò Saxonem & Landgravium Hassiæ, uti hostes publicos, & læsæ Majestatis reos proscribit, dissimulata tamen constanter verâ belli causâ,religionis nimirum Evangelicæ persecutione,quæ res ipsum etiam Pontificem non parùm offendit. Bellum illud Protestantibus ob æmulationem Ducum infaustum fuit,ita tamen sapienter omnia moderante Deo,ut ad extremum ipsimet hostes diu victores, pacem ecclesiæ indulgere coacti fuerint, quò ita constet, religionem non armis, sed patientiâ & sincero Evangelii præconio propagari. In congregatione 20. Augusti habita,factâ & propositâ Canonum de justificatione formulâ,recruduerunt controversiæ de certitudine gratiæ, de operibus moralibus infidelium,de merito congrui, de imputatione justitiæ,& de distinctione gratiæ ac charitatis. Tandem finis impositus disputationibus acerrimis, & definitiones seu Canones authore Jacobo Corcirensi conditi sunt. Qua in re patres morem gesserunt consilio Episcopi Senogalensis, suadentis,ut doctrina Pontificia à contraria segregaretur, & duo decreta fierent; unum,quo continua oratione sensus ecclesiæ exponeretur & firmaretur; alterum, quo damnaretur & anathemate percuteretur doctrina contraria. Cardinalis Sanctìcrucius præcipuam navavit operam, ut decreta verbis conciperentur adeò ambiguis, ut utri-

utrique parti Theologorum dissidentium satisfieret. Unde evenit statim post illam Sessionem, ut Dominicus Soto Dominicanus, & Andreas Vega Franciscanus de natura & gratia oppositos sibi mutuò libros ediderint, quorum uterque ad Concilium provocare, & ejus authoritate opiniones suas è diametro pugnantes tueri non dubitavit. In materia Reformationis non minor conflictatio fuit de Residentia, Dominicanis, præcipuè Bartholomæo Caranza, & Dominico Soto strenuè asserentibus, obligationem ad residendum esse à Divino jure profectam, *tum quia Episcopi munus à Christo sit institutum, tanquam ministerium & opus, adeóque actionem personalem requirat, quam absens præstare non possit, tum quia Christus boni Pastoris qualitates describens dicat, eum ponere vitam pro grege, ovium nomina cognita habere, & gregi suo praire.* Contra Canonistæ & Præsules Itali contendebant, obligationem eam pendere à sola lege ecclesiastica, *tum quia in veteri ecclesia nemo non residens hoc nomine corripiatur tanquam violator legis Divinæ, sed tantùm Canonum: tum quia Timotheus Episcopus Ephesinus, mandato Pauli multum temporis longinquis profectionibus impenderit, tum quia Petro imperatum sit, ut pasceret agnos, quod de omnibus accipiendum cùm sit, ubique tamen terrarum adesse nequiverit.* Seorsim sentiebat etiam Ambrosius Catharinus, Episcopatum nimirum à Christo institutum unicum esse, qui in Papam confertur; reliquorum omnium institutionem deberi Pontifici, qui sicut quantitatem & numerum ovium pascendi designet, ita modum pascendi præscribat. Esse igitur Papæ Episcopo cuilibet præfigere, per se ipsum, an per substitutum attendere gregi debeat, sicut ejusdem sit multos aut paucos ei pascendos assignare, aut potestate pascendi omnino privare. Sed & Thomas Campegius aliam ingressus viam est. Dicebat enim, Episcopatum, teste Hieronymo, à Christo institutum esse, sed Episcopatuum divisionem postmodum ab ecclesia, Christúmque Apostolis omnibus pascendi curam commisisse, sed eos uni loco non alligâsse, atque ipsas Apostolorum & discipulorum ejus actiones satis testari, assignationem hujus partis gregis uni, & illius alteri, institutionem fuisse ecclesiasticam. Decretum tandem 1. *Ut ad Archiepiscopatus & Episcopatus dignissimi quique promoveantur, atque illi munus suum summa fide ac integritate obeant, nec ei negocia secularia anteferant; secus si fecerint, in pœnas antiquis canonibus statutas, pro delicti qualitate incurrant.* 2. *Ut inferiores Episcopi in ecclesiis suis resideant, nec absint ab iis ullius indulti obtentu, licet per dispensationes temporales abesse possint.* 3. *Ut ecclesiarum Prælati subditorum suorum excessus corrigant, & ab eorum censura nemo sive clericus secularis, sive alicujus ordinis regularis sese eximat.* 4. *Ut capitula ecclesiarum majorum visitationi & correctioni Episcoporum & Prælatorum subsint, nec contra eum ullæ exceptiones deinceps valeant.* 5. *Ne ulli Episcopo liceat, cujuscunque etiam privilegii obtentu, Pontificia-*

lia in alterius diœcesi exercere, nisi de ordinarii loci licentia, & in personas eidem ordinario tantùm subjectas. Constitutis tum fidei tum Reformationis Decretis, successit Sessio ipsa die 13. Januarii M.D.XLVII. in qua sacra peragente Andrea Cornaro, & concionem habente Thoma Stella Episcopo Salpensi, utrumque Decretum prælectum fuit.

NOTÆ

Ad Historiam & Decretum Sessionis VI.

P*Rimò* historia hujus Sessionis liquidò testatur, quis Papæ fuerit θυμὸς ἐν στήθεσσι, hic nempe, ut Protestantes, quos Verbi Divini gladio superari posse desperaverat, armis in ordinem redigeret. Huc spectavit fœdus cum Cæsare initum, & bellum apertum in Protestantes expeditum, quod religiosum esse palam professus erat Papa Paulus III.nequicquam id dissimulante Cæsare. Ita Antichristianum ingenium prodidit, qui Draconis instar leges machinatus est sanguine scriptas. *Secundò* vix ullum sive *Fidei* sive *Reformationis* dogma propositum fuit, quin maximam pateretur Theologorum conflictantium contradictionem, cui non aliud remedium adhibuerunt ii, qui formandis Decretis admoti fuerunt, quàm verborum generalitatem talem, quæ cuilibet parti quamvis totis, quod ajunt, castris diffidenti, satisfacere posset. Unde patet, Pontificiorum in gravissimis dogmatibus, qualia hac Sessione ventilata sunt, consensum & unitatem, non in re, sed in verbis generalibus consistere. Id procedente nostra controversiarum circa hanc Sessionem tractatione manifestiùs evadet. *Tertiò* acerrima illa Episcoporum de Residentia concertatio aperit nobis morbum ecclesiæ Pontificiæ, quem accurata dissertatione nobis depingit Suave Polanus Lib.II. pag.192.193. Qui locus est lectu dignissimus. Ostendit enim, abusus horrendos & corruptelas obortas ex eo, quòd Episcopi non ipsi residentes apud gregem suum officium fecerint, sed demandârint substitutis, cùm ipsi interea negotiis temporalibus impliciti, & voluptatibus dediti, nihil omnino pro Episcopis fecerunt, sed ut loquitur Concilium capitulo I. de Reformatione, *in diversis curiis vagati, aut in negociorum temporalium solicitudine, ovili derelicto, atque ovium sibi commissarum cura neglecta se detinuerunt occupatos.* Evenit hinc, ut *sicut olim in promotionibus ecclesiasticis, considerata ecclesiæ necessitate inquirebatur aliquis huic muneri idoneus: sic pòst ævo, considerata personæ qualitate, gradus aliquis quæsitus aut dignitas, aut beneficium, quod personæ conveniret, atque inde natus mos, opus aliquod aut ministerium per substitutum exercendi.* Atque hanc corruptelam secuta est alia, nempe *ut existimarent, se non*

non modò liberos & immunes ab officio ministrandi, sed ne teneri quidem adesse ei & opitulari ei, qui vicariam operam præstabat. Ubi enim industria personæ non eligebatur ad opus, sed dignitas & locus personæ conveniens, æquum non erat, ut persona ea vel ad operandum per se, vel ad alium operantem juvandum astringeretur. Pontifices huic ut malo occurrerent, edicebant, ut præsules & curiones omnes, utcunque alios exercendo muneri suo substituerint, ipsi nihilo minus iis in locis adesse tenerentur, id quod *Residentiam* vocârunt. Sed ad id obligârunt solos Canonicos, cæteros autem clericos Sacerdotiis auctos non item, quos consuetudini vel abusui inveterato reliquerunt, ut sibi magis addictiores essent. Hinc nata *perniciosa & abominanda*, ut vocat Historicus, distinctio *beneficiorum residentiæ & non residentiæ.* Ad quam distinctionem obvelandam Canonistæ regulam illam, quâ distinctionis ejus vanitas convincitur, *beneficium omne dari propter officium*, ridiculè interpretati sunt, *officium* nimirum exponentes preces horarias Breviarii, quasi videlicet annua mille, imò decies mille & supra aureorum summa hoc solo nomine daretur, ut sumpto in manum libro, paginæ aliquot submissa voce, properante lingua legantur, nulla rei, sed verborum duntaxat enuntiationis ratione habita. Edictum verò illud Pontificium januam duntaxat aperuit dispensationibus, per quas abusus latiùs in orbem inundarent. Quàm verò frigide Concilium huic malo occurrerit, postea viderimus. Interea quàm fuerit ecclesiæ ante Reformationem status deplorandus, satis hinc elucescit. *Quartò* fidei Decreta in quæstionibus ipsis ventilabimus. Id tamen non immeritò stupebant multi, quod una in sessione tot fidei dogmata levi brachio tractata, à Patribus Concilii definita fuerint. Etenim omnia retro Concilia si in unum conferantur, vix tot fidei articulos determinârunt, quot in unica hac sessione conscripti Patres. Scholastico more pleraque concepta. In alienum sensum multa Protestantium dogmata per ignorantiam Patrum detorta. Sub titulo de justificatione præcipui articuli quasi per saturam conjuncti, qui divisi longè exactiùs scrutinium meruerunt. Sed prodiderunt, se res fidei suspensa manu tractare velle, & naturam justificationis solidè ignorare. Pro more etiam solito calumnias miscent, quas fastidiosè præteribimus. Confessiones nostræ publicitus prostant, omnibus obviæ & expositæ. *Quintò* Decretum Reformationis totum ludicrum fuit, & ad scenam ornandam institutum. Etenim de munere Præsulum, emendatione cleri, jurisdictione ecclesiastica, mussitando quædam statuit, quæ mox iterum evertit. Primo Decreto sancitum, ut Præsules, *legitimo impedimento seu justis & rationalibus causis cessantibus*, sex menses continuos extra diœcesin commorantes, jacturam quartæ

quartæ partis annui reditus sui Episcopatus facerent, quæ fabricæ aut pauperibus tribueretur. Cujus decreti vanitas per se patescit. Cui bono enim Episcopus in sua diœcesi commorabitur, si Evangelium non prædicet, & munus suum ipse non exerceat? Id tamen injunctum Episcopis non est. Deinde pœna sex menses absentibus indicta æquo levior est. Maximè cùm ex illius Decreti sententia eam in pœnam incidere non possit, qui integro semestri non abfuerit, proinde ad eludendam pœnam satis sit, si vel unum diem semestris illius in diœcesi sua Episcopus commoratus fuerit. Adde quòd hoc Decretum legitimæ occupationis exceptionem habet. Unde nulli unquam prætextus sui excusandi deesse poterunt. Præterea Decreti hujus executio aliis demandata est Episcopis, quos verisimile est nunquam inquisituros in peccata sociorum, quæ & ipsi non rarò in se admittunt. Accedit, quòd iidem de non residentia jubentur Pontificem certiorem facere. Quod ipsum quoque dicis causa sancitum, cùm Pontifices per dispensationes quidvis indulgere soleant, uti hac ipsa in re experientia docet. Gravis est Canon Hieronymi, allegatus dest.36. C. si quis vult: *Debent indesinenter esse in tabernaculo Domini Episcopi, ut aut à Deo aliquid discant, aut populum doceant, legendo scripturas Divinas, & sæpius meditando.* Secundum Reformationis Decretum Episcopis potestatem dat, à residentiæ vinculo sibi subditos Presbyteros aut Episcopos *veris & rationalibus de causis*, & ad tempus tantùm liberandi. Quo casu jubentur Episcopi vicarios in absentium locum sufficere, iisque honestam portionem reditus beneficii resignare. Atqui prisci Canones ejusmodi dispensationes adeò non probârunt, ut Episcopos, aliósque non residentes, inclusione in monasterium, aut excommunicatione plexerint. Qui per tres tantùm septimanas ab Eccesia aberat, tres integros annos à communicatione sacra excludebatur. Legibus etiam Justiniani, qui annum integrum ab Ecclesia sua abfuisset Principis injussu, munere suo privabatur. Vide Novell.6.cap.2. & 67. cap.3. Similis farinæ sunt reliqua etiam Decreta, quibus Episcopo jus datur visitandi, corrigendi & emendandi Clericos seculares, nec non regulares, & Capitula Cathedralium aliarúmque majorum ecclesiarum, illarúmque personas. Hæc enim Decreta summæ & architectonicæ potestati civili repugnant, penes quam solam potestas est ex jure divino puniendi omnium subditorum, adeóque etiam ecclesiasticorum delicta. Quæ causa est, quòd ipsi etiam Galliarum Reges contra ea Decreta privilegiis suis obstantia protestati fuerint. Et Canonum veterum sanctionibus Episcopi sententias, quæ sanguinis pœnam irrogent, ferre prohibentur, uti patet ex Concil. Tolet.4. cap.30. &c. Sed his missis nunc ad quæstiones Theologicas veniemus.

QUÆSTIO I.

QUÆSTIO I.

An liberum arbitrium à gratia præventum, motum & excitatum, Deo excitanti & vocanti assentiendo ita cooperari possit, ut ad gratiam Justificationis obtinendam se disponat ac præparet?

AFfirmat Synodus Capitulo V. & Canone IV. Gratiam autem prævenientem, moventem & excitantem eam esse docet cap. 5. *cùm Deus tangit cor hominis per Spiritus S. illuminationem.* Eum autim tactum cordis intelligit minimè potentem, vincentem, sed ab arbitrio humano superabilem, quando subjicit, *per liberum arbitrium inspirationem Spiritus S. posse abjici.* Planè sicut Scholastici plerique, teste Jansenio *de Gratia Christi*, Lib. V I. 12. gratiam prævenientem definiunt indeliberatos intellectus & voluntatis motus, quibus potentia voluntatis quasi dormiens excitetur, ut in actum surgat. Talibus enim Divinis motibus asserunt voluntatem molliri & allici, ut iis consentiendo liberè velit, consentiat, atque operetur supernaturaliter bonum. Cooperationem intelligit propriè dictam, *activam* nempe, non *receptivam.* Per gratiam justificationis intelligit *vitæ spiritualis initium*, non *continuatos actus.* Denique dispositionem & præparationem agnoscit *formalem*, uti vocant, quæ gratiam expetit obviantem & prævenientem, se ei applicat, & assentiendo cooperatur, non *sine qua non*, quomodo & nos actus præcedaneos conversionem præcurrentes agnoscimus. Hoc sensu quæstionem planissimè negamus, asserimúsque, nullum omnino in homine irregenito esse liberum arbitrium, quod à gratia tali præventum & excitatum cooperari, & se ad initium conversionis disponere possit. Etenim

ARG. I. Peccatum originis in nondum regenitis plenè regnat & dominatur, hominémque secundum corpus & animam in deterius commutavit, uti fatetur Synodus Sess. V. Can. I. Hoc autem non patitur arbitrii cooperationem ante vitam spiritualem recuperatam, quæ carnis impetum retundat.

RESP. REDING: 1. *Duplex honestatis linea est, una naturalis, supernaturalis altera. Peccatum originale si quam liberi arbitrii cooperationem, tollit, eam tollit, quæ est ad supernaturalem, non quæ est ad naturalem pietatem & honestatem, S. Paulo Rom. II. 14. & S. Augustino lib. de Spir. cap. 18. testibus.* 2. *Porro ultra vires moraliter bene intra honestatis naturalis lineam operandi necessaria est gratia, non quidem specialis illa, sed generalis, adjutorium scilicet Dei indebitum naturæ hominis, quod in Christum, quà restauratorem naturæ, ejúsque adeò specialem gratiam aliquatenus reducitur, quia nisi per eum nihil beneficii etiam naturalis ad hominem redundat, & quodvis peccatum actuale; mortale inprimis, non tantùm supernaturali ad gratiam elevationi, sed naturali etiam honestati ita adversatur, ut nisi illud per Christum remittatur, Deus efficax ad facienda ea, quæ naturaliter honesta sunt, adjutorium impertiri non possit.* 3. *Si peccati originalis dominium non tollit cooperationem arbitrii in ordine ad peccata actualia, non tollet etiam in ordine ad opera bona. S. Paulus enim Rom. II. 15. homini etiam irregenito tribuit cogitationes non accusantes duntaxat, sed defendentes etiam.* 4. *Saltem antecedenter ad vitæ spiritualis recuperationem in homine irregenito datur adjutorium gratiæ ad supernaturaliter operandum, quia ad justificationem actus fidei, ad remissionem peccatorum actus spei & fiduciæ requiritur. qui actus ab homine eliciti sunt, cooperante gratiæ adjutorio.* Tract. IV. Sect. II. pag 368--370. Resp. Planè, Redingi, extra oleas vagaris. Etenim 1. quæstio nostra non agit de linea honestatis & pietatis naturalis, sed de libera dispositione hominis ad obtinendam justificationis gratiam. Et quam tu sive honestatem, sive pietatem naturalem vocas, talis esse potest secundùm substantiam operis externi, non secundùm omnia principia, causas & circumstantias; neque à providentia & determinatione Divina independens. Neque aliud sibi S. Pauli & S. Augustini verba volunt. 2. Quicquid verò homo irregenitus ita honestè & piè operatur, illud omne gratiæ Divinæ, etiam gentes dirigenti & coërcenti, Psal. XCIV. 10. non naturæ acceptum referat, oportet. Aliàs figmentum cogitationum cordis ejus רק רע *tantum malum* esse, Spiritus Dei, Genes. VI. 6. testatur. Atque illa ipsa Dei gratia in specialem Christi gratiam eatenus reducitur, quatenus ex sponsione & merito ejus pro solis electis varia etiam longanimitatis Divinæ beneficia ad reprobos redundant. Nam mors Christi & victimæ & impendii, diverso modo, & erga diversos habere potest. Quòd verò peccata actualia mortalia irregenitis per Christi gratiam remitti, ut adjutorio Dei locus esse possit, pertendis, Pelagianam hæresin planè resipit. Neque enim ulli irregenito, quà tali, ullum peccatum remittitur, tum quia ira Dei manet super omnibus, qui Filio Dei per veram fidem non obediunt, Joh III. 36. tum quia impiorum peccata omnia in ipsismet puniuntur. Puniri autem in eodem peccata, & remitti, ἀσύστατα sunt. 3. Dispar planè ratio est arbitrii cooperantis ad bona & mala. Neque enim si arbor mala fructus malos ferre potest, etiam bonos potest: vel qui æthiops nigram pellem habet, albam etiam habere; qui pardus maculas habere iisdem carere pro lubitu potest. Cogitationes verò defendentes, quas gentibus Rom. II. 15. Scriptura tribuit, neutiquam arguunt, vel opera, quæ defendi possunt, à natura potiùs corrupta, quàm à generali Dei gratia proficisci: vel dari in regenito actus liberos ad justificationis gratiam disponentes. 4. Denique actus spei & charitatis justificatione posteriores esse, Scriptura Rom. V. 1--6. manifestè docet. Fides verò neutiquam actus liber est ad justificationem disponens; sed tum donum Dei, Phil. II. 29. tum organon unicum, qua justitia Christi oblata recipitur, Joh. I. 12.

ARG. II. Naturam hominis penitus corruptam esse, testatur etiam & quidem validiùs Scriptura, Joh. III. 6. Ephes. II. 3. ubi docet, hominem irregenitum nihil esse nisi *carnem* & *filium iræ*. Talis autem quomodo cooperari gratiæ, vel se ad conversionem ipsam disponere potest?

Resp. Reding: 1. *Num anima tua ita corrupta est, ut substantialiter non sit spiritualis, sed bestialis? Si manet in te spiritus, non igitur homo irregenitus non est nisi caro. Et qui filius iræ est, homo esse secundùm substantiam non desinit.* 2. *Deus igitur in hominis irregeniti intellectu & voluntate tale gratiæ adjutorium producere potest, ut supernaturales fidei spei, & pœnitentiæ actus elicere possint.* Ib. pag. 370. 371. Resp. 1. Ludis, & Scripturæ ipsi illudis. Peccatum ita naturam hominis corrupit, ut substantiam quidem non sustulerit; sed intellectum tamen & voluntatem, in sua substantia manentem licet, à Deo ad Diabolum, à bono ad malum penitus detorserit, perinde ac si, quoad bonum spirituale, ne quidem esset. Unde passim homini mortuo comparatur, & regenerandus, de novo creandus statuitur. Si prom eo sensu animam tuam irregenitam adhuc bestialem potius quam spiritualem dixero, nihil equidem à Scripturæ stylo abluſero. Nam homo ביקר qui in mundo *honoratus* est, ולא יבין & *non intelligit* ea, quæ Spiritus Dei sunt, quorum in numero tu es, נמשל כבהמות נדמו *similis est bestiis, quæ intereunt*, Psal. XLIX. 21. Quid verò sit ex *carne gigni, & carnem esse*; quid *ex spiritu gigni*, & *spiritum esse* Joh. III. 6. tu quidem ignoras, qui spiritum & carnem non Theologicè, sed physicè duntaxat consideras, planè præter Spiritus S. mentem, qui carnem & Spiritum sic opponit, ut simul carnem & spiritum quempiam esse posse, neget. Nam ut spiritus sis, nova generatione opus esse innuit, distincta ab ea, qua homo corpore & anima constans gignitur. Caro igitur figuratè hominem irregenitum, spiritus regenitum notat. Qui igitur sic caro est, ante regenerationem ex spiritu, nil spirituale, sed carnalia omnia sapit. Et quomodo talis liberè se ad gratiam disponit? 2. Quid Deus in homine irregenito producere possit, non quæritur: sed quid producere velit. Vult autem sic in eo gratiæ adjutorium producere, ut producendo regeneret, & regenitus demum actus fidei, spei & pœnitentiæ eliciat.

ARG. III. Impotentia hominis naturalis & irregeniti per ea emblemata adumbratur, quæ satis evincunt, hominem se merè passivè habere, *ut pueri recens nati omni ope destituti*, Ezech. XVI. 4. 5 6. *mortui*, Ephes. II. 1. 2. 5. Joh. V. 17. Porro qui talis est, per nullam gratiam præveniri potest ad cooperandum, priusquam spiritualis vita restituta fuerit.

Resp. Reding: 1. *In homine tamen ita mortuo remanent vires intellectus & voluntatis, non ex se ipsis quidem potentes, sed virtute Dei elevabiles ad fidei, spei & charitatis actus justificationi prævios.* 2. *Aliud tamen est gratia Dei sanctificans, aliud adjuvans. Hæc, non illa in homine irregenito locum habet.* Ib pag. 371. 372. Resp. 1. Quomodo mortuus est, in quo sunt vires per Dei gratiam ad eliciendos fidei, spei & charitatis actus? Hæc certè ἀσύστατα sunt. Qui per gratiam & omnipotentiam Dei vitales actus edit, is vivit utique, non mortuus ampliùs est. Neque vivere & regenerari nisi per Dei gratiam & omnipotentiam potest. Frustra etiam spei & charitatis actus justificationi præponis, quos postponendos esse, Apostolus Rom. IV. 5. V. 1-6. docet. 2. Gratia efficiens, ut sequantur

actus fidei, spei & charitatis, nec in homine irregenito est, & sanctificans est. Ita regenitum adjuvat, ut sanctificet, ita sanctificat ut adjuvet. Tu verò regenerationis & salutis ordinem planè pervertis.

ARG. IV. Scriptura eadem voluntati nostræ post lapsum omnia detrahit, & gratiæ quicquid obvenit boni, in solidum adscribit, Genes. VI. 5. 1.Cor.II.14. Joh.XV.16. Rom.IX.16. 1.Cor.IV.7. Phil.I.29.II.13. quibus locis asseritur, omne figmentum hominis tantùm malum esse; animalem hominem non percipere ea, quæ sunt Spiritus Dei; non nos Christum elegisse, sed à Christo electos esse; non esse volentis vel currentis, sed miserentis Dei; non nos discrevisse nosmetipsos; non solùm *posse credere*, sed ipsum *credere* esse donum Dei. Quæ omnia falsa erunt, si libero arbitrio cooperamur nostræ conversioni.

RESP. REDING: *Ita gratiæ Divinæ, quicquid in nobis boni est, acceptum nos referimus, ut verè tamen simus ipsi & volentes & liberè cooperantes.* Ib. pag.373. Resp.1. Bene, quòd gratiæ Divinæ bona omnia accepta refers. Sic enim arbitrium liberum ipsemet funditus perimis; ac simul primipilis Scholæ vestræ, inprimis Bieli, Scoto, Occamo, Durando, Valentiæ, aliis, quorum κυρίαι δόξαι sunt, *posse hominem ex puris naturalibus Deum diligere super omnia; posse solis naturæ viribus omnia præcepta moralia quoad substantiam servare; posse bono motu in Deum ex arbitrii libertate elicito primam gratiam ex congruo mereri*; quos proin de libero arbitrio liberiùs quàm par sit, sentire, ipse Bellarminus *de Grat. & lib. Arb.V.*4. scribit; contradicis; vel saltem contradicere videri vis. 2. In statu porro peccati nec voluntas, nec vel operatio, vel cooperatio bona ulla est. quod loca citata, ad quæ nihil respondes, evincunt. Gratia porro ea, qua mota voluntas cooperatur, ipsa regenerans gratia & vitæ spiritualis principium est. Atque illa, non ut cooperemur regenerationi, efficit, sed ut regeniti sub Deo ejúsque gratia operemur. Nam *si ex gratia est, non ex operibus est, quia sic gratia non ampliùs gratia erit*, Rom.XI.6.

ARG. V. Conversio peccatoris in sacris venit nomine *creationis*, Psal. LI. 8. Ezech. XXXVI. 27. *regenerationis*, Joh.III.3. s. *suscitationis* è mortuis & *vivificationis*, Ephes.II.5.6. *potentis insitionis*, Rom.XI. 23.24. Atqui ad creationem, generationem, vivificationem è mortuis, insitionem, is, qui creatur, generatur, vivificatur, insertur, cooperari, vel ad eam se disponere æquè non potest, atque naturaliter non existens suæ creationi vel generationi, mortuus suæ vivificationi cooperari, vel ad eam se disponere non potest.

RESP. REDING: 1. *Creatio, regeneratio, vivificatio est in genere non naturalis existentiæ, sed supernaturalis vita, quæ vitam naturalem supponit. in qua ipsa est principium vitæ supernaturalis, quod ad supernaturales operationes fidei, charitatis, pœnitentiæ, justificationi prævias, elevatur. 2. Alias S. Paulus Ephes.II.10. fideles vocat facturam Dei, creatos in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus. Si ambulamus in operibus bonis, iisdem utique cooperamur. Ergo creatio in iis etiam operibus, quibus cooperamur, locum habet.* Ib. pag.372. Resp.1. Creatio nova, regeneratio, vivificatio spiritualis

tualis utique in homine vitam naturalem supponit, sed ad bonum spirituale usque adeò impotentem, ut ejus potestas non ulla ratione activa, sed merè passiva & receptiva sit, perinde ac cadaveris potestas ad sui vivificationem merè passiva est. In hoc enim tertio, non in reliquis omnibus similitudo consistit. Nam quòd in naturali vita principium vitæ supernaturalis collocas, si activum illud intelligis (uti & verba, & thesis tua postulant) nimiùm certè absurdus es. Vel enim irregenitus principium tale ex se ipso, vel ex vi per gratiam accepta habet. Si prius, vicit Pelagius. Si posterius, vel vis illa per gratiam accepta est vitalis, vel non vitalis. Si *vitalis*, vivit igitur irregenitus, priusquam vivificetur & regeneretur. Per quod enim ante vivificationem sui cooperatur, id ante sui vivificationem habet. Si *non vitalis*, quomodo ea ad sui vivificationem cooperatur? Et vim illam cooperandi non vitalem an per suam cooperationem, an sine ea accipit? Si prius, ergo antequam vim illam acciperet, aliam vim cooperandi habuit. Illam verò aut à se habuit, aut aliunde. Si à se, non igitur à gratia. Si à gratia, recurrit quæstio, an per suam cooperationem, an sine ea? Si nonnisi per suam cooperationem, vim igitur habet operandi, priùs quàm vivat. At vita prior est, cùm sit principium motus. Si sine sua cooperatione, ergo primæ suæ vivificationi non cooperatur. Ea quippe cooperandi vim accipit. 2. Non irregeniti, de quorum libero ad bonum arbitrio quæstio est, sed regeniti sunt Eph. II. 10. *ποίημα opus Dei*, nova creatione seu regeneratione productum, *conditi in Christo Jesu, ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς propter bona opera*, vel *ad bona opera* (non per bona opera, seu cooperationem eorum ullam) *quæ præparavit Deus*, (non homo ulla *συνεργίᾳ* sua) *ut in iis* (nempe jam, facti, conditi, regeniti, non faciendi, condendi, regenerandi) *ambulemus*. His verbis, quibus malè consultus tu liberum irregenitorum arbitrium stabilire niteris, illud ipsum, velut gladio quodam percellitur. Etenim si conditi, facti sumus, ut ambulemus in bonis operibus, & Deus bona opera sic in nobis præparavit, non igitur regenerationi nostræ per bona opera liberè patrata cooperamur. Qui nascitur ut ambulet, non priùs ambulavit, quàm nasceretur.

ARG. VI. Actus liberi arbitrii cooperantis & sese disponentis sunt vel naturales vel supernaturales. Si naturales, præveniente & movente gratia non indigent, quia ante omnem gratiam illi nobis competunt. Addo, naturales esse non posse, cùm versentur circa objectum supernaturale, quod natura corrupta hominis attingere non potest. Si supernaturales, utique jam homo conversus erit, quia actus supernaturales manare aliunde non possunt, quàm à supernaturali principio, quod est vita spiritualis.

Resp. Redino: 1. *Actus bonos ordinis naturalis non disponere nos ad justificationem, fatemur ultro. 2. Interim iidem gratia præveniente & movente indigent, quia ad omne opus bonum ordinis etiam naturalis gratia generalis per Christum conferenda requiritur; quinimo ad excellentiores ordinis naturalis actus morales, qualis est dilectio Dei super omnia virtualiter saltem appretiativa, tale Dei adjutorium exigitur, ut in statu naturæ corruptæ rationem gratiæ specialis habeat. 3. Falsum insuper est, vitam spiritualem in justificatione subsistentem esse unicum actuum supernaturalium principium; tum quia etiam fideles V. T. quibus forma justificans, puta juxta vos Christi justitia imputata, nulla competebat, principium actuum supernaturalium habuerant: tum quia principium actuum supernatu-*

 ralium

ralium esse debet intrinsecum, cùm justitia Christi imputata sit merè extrinseca. Intrinsecum porro principium est virtus tum habitualis ac permanens, habitus una cum gratia sanctificante infusus; tum actualis & transiens, gratiæ adjutorium antecedenter ad gratiæ sanctificantis infusionem collatum. 4. *Æquivocatione illudis, dicens, hominem actum supernaturalem elicientem eo ipso conversum fore. Duplex enim conversio est, perfecta & consummata, formaliter in gratia justificante: & inchoata ac dispositiva, in actibus fidei, spei, pœnitentiæ ad justificationem præviis consistens. Conversus est actum talem eliciens, posteriore, non priore modo.* Id. pag. 373.-377. Resp. 1. Actus liberi arbitrii naturales non disponere ad justificationem, licet tu fatearis, repugnantes tamen Scholæ vestræ doctores supra nominatos perceleb res habes, quod ipse conflictus tuus, & rationum, quas dissentientibus opponis, pondus prodit. Interim hac quidem in re zelum tuum laudo. 2. Gratia præveniens & movens non actus liberi arbitrii naturales ad dispositionem illam provehit, sed actu regenerat, donata fide justificat, infusis novis habitibus sanctificat. Ex morte enim spirituali ad vitam, qualis sine regeneratione, justificatione, sanctificatione nulla contingit, promovet, & arbitrium peccato amissum restituit. Dilectio igitur Dei super omnia homini irregenito tam non competit, quàm non vita spiritualis. An enim arbor mala bonos fructus ferre, qui ex Deo natus non est, adeóque filius adhuc iræ Dei, & serpentis semen est, Deum diligere, & quidem super omnia potest? Naturæ corruptæ & gratiæ statum manifestè sic confundis. 3. Vitam spiritualem in sola justificatione nuspiam ego constitui. Sine justificatione tamen vita spiritualis nulla constat, quia nondum justificatus, à peccato & damnatione nondum absolutus, in peccato mortuus est. Neque enim sine Christo & ejus justitia per fidem imputata, adeóque justificationis dono homo spiritualiter vivit. Quæ de fidelibus ante Christum objicis, frivola planè sunt Christi enim gratia æquè atque nos salvatos eos esse, Scriptura Act. XV. 11. Hebr. XIII. 8. testificatur. Sicut Abrahamo, ita credentibus omnibus fides ad justitiam imputata est, Genes. XV. 6. Rom. IV. 23. 24. Solutio futura vera fide apprehensa quoad rem id in Patribus præstitit, quod in nobis præterita præstat. Neque etiam vel justitia Christi, utpote fide apprehensa, donata, imputata, extrinseca nobis censeri potest: vel intrinsecum vitæ spiritualis principium, qualecunque illud statuitur, cuiquam irregenito, citra manifestam in terminis contradictionem, tribui potest. 4. Denique nec perfecta & consummata conversio ulla in hac vita contingit, teste Apostolo, 1. Cor. XIII. 9. 10. nec imperfecta ulla & dispositiva vitæ spiritualis principium antevertit. Quomodo enim vel in peccato mortuus à Sathana ad Deum se convertere: vel gratia movens, præveniens, excitans in morte peccati vel ad momentum relinquere potest? Næ, Redingi, chimæras meras loqueris.

ARG. VII. Conversio & regeneratio hominis est opus infinitæ virtutis, seu omnipotentiæ Divinæ, tum quia est nova creatio, 2. Cor. V. 17. tum quia perficitur ea vi & ἐνεργείᾳ, quâ Christus ipse à mortuis suscitatus est, Ephes. I. 19. 20. Coloss. II. 12. 13. Atqui ad opus infinitæ virtutis & omnipotentiæ Divinæ voluntas humana cooperari nullo modo potest.

RESP. REDING: 1. *Miraculosis operibus Dei, quæ infinitæ semper potentiæ sunt, numquid non cooperati sunt homines, humanitas inprimis Christi?* 2. *S. Paulus Ephes. I. 17. ait, nos credere secundum potentiam virtutis, quam Deus operatus est in Christo. An ergo in actu credendi,*

credendi, qui ex potentia Divinæ virtutis procedit, Deo non cooperamur? 3. Idem S. Paulus Coloss. II. 12. scribit, nos resurgere per fidem operationis Dei, qua Christum a mortuis suscitavit. Quomodo ergo operi Divino, quod infinitæ virtutis est, non cooperatur homo? Ib. pag 378. Resp. 1. In patrandis miraculis concurrere potuerunt, possuntque homines, sed nulla *συνεργία* propriè dicta, operatione causali, sed merè symbolica. Sunt enim in iis homines, eorumque verba, facta & gestus non causæ miraculi in effectum influentes; sed symbola, ad quorum præsentiam Deus solus miraculum patrat. Neque enim finita virtus ad productionem infiniti effectus concurrere potest. 2. Ephes. I. 19. (non 17.) credere dicimur juxta efficaciam fortissimi roboris, quod exeruit Deus in Christo, resuscitando videlicet ex morte spirituali. Hæc resuscitatio, infinitæ virtutis opus, non habet simul existentem & cooperantem fidem hominis, sed eam potiùs, ceu effectum, post se trahit. Credimus jam suscitati; non per fidem suscitationi cooperamur. Loquitur enim Apostolus de excellente magnitudine potentiæ Dei erga se aliósque, qui jam regeniti, non regenerandi demum, adeóque per fidem cooperantes, credunt: & fidem ipsam ab opere regenerationis, quod cum resuscitatione Christi ex morte comparat, arcessit. 3. Neque Coloss. II. 12. cooperatio ulla liberi arbitrii cum suscitatione Divina ex mortuis mediante fide innuitur, sed vera fide ita communionem nos habere cum Christo ex morte corporis suscitato, ut cum eodem ex morte ipsi quoque quandoque vivificandi simus, asseritur. Certè Deum nos *νεκροὺς ὄντας cùm mortui essemus in peccatis*, una cum Christo vivificasse, ibidem v. 13. Apostolus dicit. Omnis vivificatio Deo in solidum accepta fertur, & hominis, utpote in peccato mortui, arbitrio abjudicatur.

ARG. VIII. Absurda multa comitantur thesin adversariorum, quæ arte nulla eludi possunt. Etenim si gratiâ utcunque operante, cooperatur arbitrium, plus tribuetur homini quàm Deo; quia Deus movebit, homo parebit, nemo verò in eo quòd movetur, sed quòd paret, bonus est: omne discrimen filiorum Dei & filiorum seculi erit à natura non à gratia, quia gratia rectè uti seu consentire est arbitrii, quod est à natura: non Deus nos, sed nos Deum eligemus, quia assensus demum noster efficiet, ut gratia nobis sit salutaris: nemo de se demissè, de Deo magnificè sentiet: nemo in solum Deum fiduciam collocabit: denique preces & gratiarum actio planè enervabuntur.

RESP. REDING: 1. *Imò verò gratia non utcunque in nobis operatur, sed totum debetur Deo, qui juxta S. Augustinum Enchirid. c. 32. hominis voluntatem & præparat ad juvandam, & adjuvat præparatam. 2. Neque consentire gratiæ in fide & bonis operibus natura est, sed gratiæ. Discretio igitur filiorum Dei & Seculi inde est, quòd alii ad volendum per electionem præparantur, aliis nolentibus per judicium voluntas non præparatur. 3. Quin & æterna electione definita voluntas Dei est, ut alii accepta voluntate obediendi, ad fidem convertantur, alii non accepta eadem non convertantur. 4. Cùm quicquid in nobis est, fateamur ex vi & causalitate Divinæ prædestinationis manare, quomodo dici potest, non satis demissè nos de Deo sentire, vel fiduciam primariam in Deo non collocare. Mera igitur fraude nobis ea tribuis, à quibus abhorremus.* Ib. pag 377—379. Resp. Non sic, Redingi, argumentum meum feris, sed declinas. Neque enim quid de gratia Dei fallacibus

cibus verbis profiteare, sed quid ex thesi vestra de libero arbitrio ad conversionem se disponente fluat, quæritur. Tu consectaria à me legitimè deducta, oppugnare neutiquam potuisti. Quid quòd assertiones tuæ liberum arbitrium ad conversionem disponens, adeóque thesin tuam propriam penitus concutiunt? Etenim 1. Si Deus hominis voluntatem præparat adjuvandam, quod rectissimè S. Augustinus docuit, præparatam igitur, adeóque conversam voluntatem nullum arbitrium, quod adjuvari possit, præcedit; neque nisi præparatus à Deo homo, & ex morte peccati restitutus, bene operabitur. 2. Si consensus voluntatis à præparatione ejusdem per æternam electionem procedit, nondum præparata igitur, & de novo creata facultatem libertatémque se disponendi habebit nullam. 3. Si ab electione Dei voluntas obediendi pendet, nullatenus ab arbitrio disponente conversio vel justificatio hominis dependet. Facultas quippe obediendi, quam voluntati electio Dei præstat, ipsamet conversio & vitæ spiritualis initium est. 4. Si quicquid in nobis est, ex vi & causalitate Divinæ prædestinationis manat, quid natura libero arbitrio se disponens ad regenerationem hominis contribuit? En quàm pulchrè segetes tuas vastaveris!

ARG. IX. Sententiam orthodoxam olim acriter defendit S. Augustinus. Quamvis enim juvenis adhuc *moralem suasionem* agnoverit, senior tamen, quod non diffitetur ipse Bellarminus, constanter asseruit, gratiam ex nolentibus efficere volentes. Eum sequutus est Thomas Aquinas, cujus vestigiis insistunt etiam Alvarez, Bannes, Cumel, Rispolis, & cæteris non copiosior tantùm, sed etiam punctior Didacus Nugno *in 3. Aquin. part. q. 62. art. 1. q. 2.* Augustinum autem & Aquinatem dum fidiculis contendunt Jesuitæ suas in partes torquere, liquidò reponit Nugno, se timere, *ne se etiam post mortem, utcunque in ipsos tam acriter sit invectus, sententiæ Jesuiticæ assertorem producerent.* Tam candidè videlicet agunt Lojolitæ in authoribus citandis, ut sublesta ipsorum fides incipiat suis tandem symmystis vilescere. Et Cornelius Jansenius l.c. clarè ostendit, Scholasticos modernos distinctionibus illis gratiæ prævenientis, excitantis, adjuvantis, operantis & cooperantis, perversum & longè diversissimum ab eo, quem Augustinus tenuit, sensum affingere.

RESP. REDING: 1. *Vos cùm Pelagianis in eo bellè convenientes, quòd cum iisdem astruitis, efficaciam Divinæ voluntatis & libertatis indifferentiam simul stare non posse; in contrarium errorem delapsi estis. Sicut enim Pelagiani ex eo fundamento gratiam negarunt, & arbitrium asseruerunt: ita vos prætextu gratiæ libertatem sustulistis. Ecclesia cum S. Augustino de correpț. & grat. cap. 11. 12. media via incedens, sic agnoscit duplex adjutorium, alterum dans posse & libertatem piè operandi, alterum dans ipsum velle & benè operari; ut tamen libertatem, & invictissimam ac insuperabilem voluntatis creatæ fortitudinem, à gratia Divina procedentem, non tollat. 2. Jesuitarum & Thomistarum dissensio in mera subtilitate Scholastica versatur, circa modum, quo Deus per infallibilem gratiæ efficaciam ex nolentibus volentes facit, an illa gratiæ efficacia à conditionali effectus futuritione, ejúsque præscientia media sit independens, necne? Negant Jesuitæ, affirmant Thomistæ, & illis imputant, quòd ex hypothesi eorum conversio hominis primariò in ejus*

arbitrium

arbitrium reducatur. Utrique parati sunt se subjicere Ecclesiæ judicio. 3. *Juxta nos gratia præveniens est, qua Deus prævenit omnem bonum liberi arbitrii usum: Excitans, qua peccatorem à bono opere cessantem, & sopore quodam depressum à somno vel peccati, vel negligentiæ excitat, ita ut per internam illustrationem ei ostendat, quid agere debeat, ut cum dilectione & delectatione faciat: Adjuvans, qua & operando intellectum & voluntatem ad agendum applicat, & cooperando cum illis potentiis ad agendum applicatis actionem producit. Neque aliter Augustinus.* Ib. pag. 379—381. Resp. 1. Nulla in re cum Pelagianis consentimus. Nam & gratiæ, & libertatis, post conversionis initium, harmoniam agnoscimus, disertè asserentes, non magis gratiæ operationem, quàm Dei conservationem, aut concursum, vel qualemcunque ejus in nobis operationem cum libertate arbitrii pugnare; nec magis animæ interesse, aut libertatem lœdere, reproduci cum cogitationibus spiritualibus ac cœlestibus, quàm reproduci cum cogitationibus naturalibus, quorum alterum ordinariæ, alterum extraordinariæ conservationis & concursus adeóque gratiæ est: & liberum arbitrium ante conversionis initium, in malo vivacissimum, in bono spirituali mortuum asserimus. Vos verò in Pelagianorum & Semipelagianorum castra pridem discessionem fecistis. Pelagiani nempe, ut Ecclesiæ fucum facerent, ultra naturam gratiam agnoverunt, consistentem non in legis duntaxat & externæ doctrinæ auxilio, peccatorum remissione quorundam respectu, Evangelii doctrina, promissis, & exemplo Christi; sed in interna quoque Spiritus S. operatione, & intellectum illustrante, & stupentem voluntatem excitante. Semipelagiani seu Massilienses, Pelagii errores cum doctrina Ecclesiæ miscere annixi, contra Pelagium naturæ labem ac vulnus, in Adamo acceptum, contra Ecclesiam, Augustinum inprimis, amorem gratiámque Dei universalem urgebant, partímque à natura, partim à gratia omnes ad salutem sufficienter instructos statuebant; gratiam autem aliquando hominis voluntatem prævenire, aliquando sequi & adjuvare asserebant. Pelagianismus quidem utcunque in Johanne Erigena, Scoto, & oppugnante Godeschalco repressus fuit; à Scholasticis verò Semipelagianismus, ceu speciosior, adoptatus est, quorum illud solenne erat, facienti homini, quod in se est, non deesse gratiam, quanquam Deus pro misericordia sua etiam immerentibus eam quandoque largiatur, ultróque hominem stupentem, & è pristino veterno nauseantem excitet, & ad se convertat. In Jesuitis verò & plerisque modernis Pontificiis etiam Pelagius ipse revixit, quibus & peccatum originale est status naturæ integræ in puris naturalibus, uti supra visum; & gratia nihil aliud est, quàm spiritualis quædam qualitas à Deo animæ infusa, quæ mentem illuminet, atque voluntatem stupentem suasu hortatúque suo excitet. unde prævenientem eam & excitantem vocant; ita tamen, ut in hominis arbitrio sit, gratia instinctúque eo uti, vel non. à cujus consensu omnem ejus vim & efficaciam suspendunt. Ex multis Molinam & Becanum audiamus. Ille *disput. 3. de concordia* sic disserit: *Asserimus, auxilia prævenientis & excitantis gratiæ, quæ lege ordinaria viatoribus conferuntur, quòd efficacia & inefficacia sint, pendere à libero consensu & cooperatione arbitrii nostri cum illis; atque adeò in libera potestate nostra esse, vel illa efficacia reddere, vel inefficacia.* Citantur hæc verba & refutantur à Matthæo de Rispolis *lib. II. quæst. 1. conclus. 4.* Becanus *de auxiliis parte 2. cap. 3.* hanc conclusionem habet: *Si ergo quæratur prima radix, quare hæc gratia sit efficax, illa inefficax, recurrendum est ad liberam cooperationem voluntatis.* Eadem, aliis licet verbis fucata, Vasquezii, quin & ipsius quoque Bellarmini, sententia est. Ita verò duplex adjutorium, impertiens & potentiam & actum volendi, nonnulli vestrûm (non omnes, certè non Præ-

 scientistæ)

ſcientiſtæ) agnoſcunt, ut tamen & arbitrii viventis adhuc in bono ſpirituali, atque ad gratiam juſtificantem ſe diſponentis *αὐτέξουσιον* propugnent, & ejuſmodi gratiæ adjutorium ſtatuant, cui voluntas potentior reſiſtere poſſit, cùm S. Auguſtinus contra aſſerat, gratiam medicinalem nunquam effectu carere, *eámque efficaciſſimam, potentiſſimam, omnipotentiſſimam, victricem, voluntati humanæ inſuperabiliter, & indeclinabiliter dominantem*, appellet. Quibus igitur nominibus gratiam S. Auguſtinus, iiſdem voluntatem oppoſitus eidem Auguſtinus Redingius inſignit diſertè pag. 380. ubi Deum per gratiam conferre liberrimam, & tamen *invictiſſimam voluntatem, & fortitudinem inſuperabilem* ait. 2. Jeſuitarum, Thomiſtarum & Janſenitarum circa gratiæ & liberi arbitrii efficaciam contentiones acerrimas, & ſententiarum divortia peculiari *de gratia prædeterminante* diatriba diſcuſſimus, oſtendimúſque, non levis, ſed maximi momenti diſſenſum eſſe, graviſſimis animorum motibus ſubinde agitatum. Et tuus ille, quem figis, Redingi, inter Jeſuitas & Thomiſtas, controverſiæ ſtatus ſatis arguit, contentionem eſſe non de umbra ſuberis, vel Scholaſtica ſubtilitate, ſed de capitali dogmate; an ſcilicet in converſione hominis ejuſdem voluntas à Divina gratia, an gratia à voluntate hominis dependeat? hoc eſt, Deo, an homini gloria converſionis debeatur: Deus hominum ſalvet, an homo ſe ipſum? Ipſemet fateris, Thomiſtas Jeſuitis impingere, quòd converſionem hominis nec non aliquam futuritionis conditionatæ formalitatem, antecedenter ad Dei decretum, in ejus arbitrium primariò reducant, adeóque rationem primæ cauſæ in creatæ arbitrium devolvant. Id verò quid aliud eſt, quàm vim ſuam facere Deum ſuum, Habac. I. 11. & Deo de arce dominandi deturbato, hominem in eandem intrudere? Hæccine Scholaſtica ſubtilitas, an Sathanæ profunditas eſt? Cui Jeſuitarum *Decretum Dei*, uti vocant, *objectivum*, neutiquam mederi, ipſi Thomiſtæ pertendunt meritò. 3. Circa ſenſum diſtinctionum Auguſtini inter gratiam prævenientem, & ſubſequentem; operantem & cooperantem; excitantem & adjuvantem, neutiquam conſentitis. Aliter Thomas Aquinas, aliter Vega, aliter Gregorius Ariminenſis, aliter alii explicant. Eò plerique reditis, ut aſſeratis, gratiam eſſe indeliberatos quoſdam intellectus & voluntatis motus, quibus potentia voluntatis quaſi dormiens excitetur, ut in actum ſurgat; atque ita præveniatur. Talibus motibus voluntatem emolliri, allici, roborari, ut iis conſentiendo liberè velit, conſentiat, atque operetur ſupernaturaliter bonum. Motus illos vocari gratiam *operantem*, quia Deus eam ſine nobis liberè cooperantibus operetur: *excitantem*, quia voluntatem dormientem ad volendum vel agendum excitet: *prævenientem*, quia liberum conſenſum arbitrii præveniat: *cooperantem*, quia voluntatem accendendo ei jam liberè conſentienti cooperetur: *adjuvantem*, quia infirmitatem voluntatis reſpectu ſupernaturalis operis adjuvet: *ſubſequentem*, reſpectu prioris gratiæ, quatenus prævenientem ſequitur. Hunc diſtinctionum illarum ſenſum, à Te quoque, Redingi, inſinuatum, immane quantum à ſenſu S. Auguſtini abludere, Janſenius *de Gratia Chriſti Salvat.* lib. IV. cap. 12. &c non nudè aſſerit, ſed oppoſitis Auguſtini textibus firmiſſimè probat. Sed & verbo Dei validiſſimè eundem repugnare, vel inde conſtat, quòd voluntatem irregenitam non in peccato mortuam (uti paſſim Scriptura) ſed viventem, licet ſtupentem & dormitantem; imò *ſolis naturæ viribus*, uti diſertè Tirinus *Controv.* 15. *n.* 10. loquitur, ad gratiam ſe quodammodo diſponentem; quin & gratiam ipſam nonniſi moraliter ſuadentem, ſupponit.

ARG. X. Denique in ipſo Concilio de aſſenſu, qui à libero arbitrio inſpirationi Divinæ aut gratiæ prævenienti commodatur, non modò Franciſcani

ciscani à Dominicanis, sed & hi inter se sententiis variabant, uti narrat Historicus *Lib.II. pag.*185. Dominicani disertè negabant, opera vocationem præcedentia esse verè præparatoria. Et nullas omnino in conversione esse partes liberi arbitrii, asseruit Catanæus.

Resp. Reding: 1. *Tu verò Dominicanos negantes, quòd opera vocationem præcedentia sint verè præparatoria, redarguens, in Semipelagianismum incidis.* 2. *Si vel Cataneus, juxta Suavem, vel Gregorius Senensis, juxta Pallavicinum, in Concilio asseruerunt, liberum arbitrium fungi munere causæ tantum recipientis, quid hoc ad universum Concilium, quod sententiam eam, ceu minùs Catholicam, improbavit?* 3. *Quoad substantiam veritatis Catholicæ & jam definitæ omnes consentiunt.* Ib. pag. 381. Resp. 1. Non ego Dominicanos id negantes reprehendi, sed dissensum Theologorum in Concilio retuli. Tu verò oscitaris turpiter, & ipse dispositiones seu præparationes liberi arbitrii propugnans, Semipelagianæ hæreseos reatum, vel tuo indicio, incurris. 2. De assensu, qui gratiæ prævenienti à libero arbitrio commodatur, in Concilio non unus duntaxat & alter Theologus, sed potentissimæ Franciscanorum & Dominicanorum familiæ conflixerunt. Illorum partes egit Dominicus à Soto; horum Aloisius Cataneus, hoc inter alia argumento: *Si gratiæ prævenienti efficaci consentire & dissentire liberè homo possit, futurum sic, ut electorum à reprobis distinctio ab homine, non à Deo pendeat; & electio ab operibus prævisis, non à Dei beneplacito suspendatur, quod Pelagii hæresin redoleat.* Non pervicisse quidem ejus sententia, sed nec tamen ejus argumenta refutata esse, plures fassi sunt. Cæco damnandi Lutheri studio abrepti Patres, in sequiorem sententiam manibus pedibúsque iverunt. 3. Satis equidem ambigua est Concilii definitio, qua neutra pars dissentiens se feriri, pertendit. Dissensum tamen maximi momenti esse, neque in Scholastica subtilitate, sed in doctrinæ ἀκμῇ versari, supra ostendimus.

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *In sacris literis, cùm dicitur: Convertimini ad me, & ego convertar ad vos, Zach.I.3. libertatis nostræ admonemur. Cùm respondemus: Converte nos Domine & convertemur, Jerem. XXXI. 18. Dei nos gratia præveniri confitemur.* Sunt verba Concilii cap.5. Alii citant loca Deut.X.16. Jerem.III.3.4. Ezech. XVIII.31. quibus jubemur *circumcidere præputium cordis nostri, novellare novale, facere nobis cor novum.* Resp. Loca citata docent, non quid viribus nostris facere possimus, sed quid viribus nostris facere debeamus. Mandata autem Dei non sunt norma virium & potentiæ, sed officii nostri.

Excip. Reding: 1. *Si mandata Divina non sunt virium nostrarum gratiæ adjutorio innixarum norma, Deus igitur impossibilia præcipit. quod justitiæ ejus repugnare, Augustinus de libero arbitr. & grat. cap.68. monet.* 2. *Pelagianum est, dicere, conversionem, innovationem cordis &c. ita nostri officii esse, ut eam viribus propriis perficere, absque gratiæ adjutorio teneamur.* 3. *Jerem. XXXI.18. sic precantur Israelitæ: Converte nos, Domine, & convertemur. Non igitur ad conversionem præceptam merè passivè nos habemus.* Ib. pag. 381.382. Resp. 1. Ante conversionem vires hominis gratiæ prævenientis adjutorio ita instrui, ut irregenitus eidem innixus conversioni suæ cooperetur, supponis, non probas.

Non aliud specialis gratiæ, quàm actu convertentis, & post conversionem demum cooperantis, Scripturæ agnoscunt. Mors enim in peccatis, & gratiæ specialis actu conversionem non operantis, sed ad eam duntaxat disponentis, adjutorium, planè ἀδύνατα sunt. Neque sic absolutè impossibilia Deus præcipit, sed ea, quæ per vires homini in creatione concessas, possibilia, vitio hominis impossibilia reddita sunt. Quæ ipsa Deus, qui ob peccatum hominis jure suo non excidit, tam justè præcipit, quàm Matth. XVIII. 23. Dominus ille servum suum, bonorum suorum decoctorem, solvendo minimè parem, ad rationes vocavit, & cum respondere non posset, carceri mancipavit. 2. Pelagianus tu, liberi arbitrii institor, venenum tuum nequicquam affricare nobis studes. Neque enim probabis unquam, vel Pelagium docuisse, hominis officium esse propriis viribus, quales in creatione à Deo accepit, Deo obedire; vel ita docenti ab Ecclesia litem motam esse. De potestate arbitrii hominis peccato corrupti tota contentio fuit. Tu potius prius id negans, quod nunquam vera Ecclesia Dei in dubium revocavit Pelagio litas. 3. Israëlitarum preces planè jugulum tuum petunt. Non enim ita precantur: *Converte nos*, cooperantibus nobis: *& convertemur nos*, præveniente te; sed, *Converte nos* (tu solus, sine nobis) *& convertemur* (recipientes conversionem tuam, non eam una tecum perficientes.)

OBIECT. II. *Christus Matth. XI. 21. ostendit, Tyrios & Sidonios, si apud eos edita essent miracula, quæ Christus apud Judæos edidit, in sacco & cinere pœnitentiam acturos fuisse. Ergo gratiæ moventi & prævenienti libero suo arbitrio cooperari potuerunt.* Resp. 1. Aliud est in sacco & cinere conceptum dolorem exprimere, aliud converti, regenerari & justificari. Illud Tyriis & Sidoniis tribuit Christus: Hoc libero arbitrio Papistæ. Ita comminatio Eliæ terrorem incussit Achabo, terror humiliavit, humilitas vindictam Dei pro tempore avertit. Cilicium & saccus cum jejunio fuit, vera conversio non fuit. Sic apud medicos corporis aliud est humores noxios excutere & dissipare, aliud salubriori pharmaco exhaurire & ægrotum sanare. 2. Ergóne miracula Christi fuissent gratia sufficiens, quâ positâ cooperante arbitrio, conversio ipsa & justificatio secuta fuisset? 3. Locutio Christi est *hyperbolica*, non *propria*, exaggerans malitiam Judæorum. Perinde ac si quis Christianum corripiens, diceret: Si Turca esses, mecum egisses humaniùs.

EXCIP. REDING: 1. *Si verba Christi vera fuerunt, decreti Divini, conditionati licet, efficacia subnixa, sub conditione illa, si Christus miracula coram Tyriis & Sidoniis fuisset patraturus, præfinivit gratiam, per quam liberum eorum arbitrium efficaciter ad pœnitentiam moveretur. 2. Miracula igitur Christi non causa sufficiens, sed conditio pœnitentiæ Tyriorum fuerunt. 3. Pœnitentiam ad justificationem dispositivam libero arbitrio tribuimus, non secundùm vires suas naturales, sed quatenus ad id per gratiæ adjutorium elevatur.* Ibi. pag. 382. 383. Resp. 1. Verba Christi vera utique fuerunt, sed in sensu ab eodem intento. Non intendit autem ille gratiæ prævenientis cum libero hominis arbitrio, vel ad pœnitentiam, vel ad justificationem concursum declarare, sed sermone hyperbolico haud insueto Judæorum malitiam exaggerare. Decretum verò conditionatum, per quod sub conditione miraculorum Christi Deus gratiam, liberum arbitrium ad pœni-

pœnitentiam efficaciter moventem, prædefiniverit, absurdè asseritur, tum quia Deo tribuit voluntatem effectu carentem, adeóque inefficacem impotentémque, decretum scilicet dandi Tyriis & Sidoniis pœnitentiam, si Christus apud eos miracula præstiterit, cùm tamen nec miracula Christus apud eos patrare, nec Deus pœnitentiam iisdem largiri statuerit: tum quia decretum conditionatum fingit, cujus nulla tamen conditio est, cùm Deus non decreverit conditionem illam, ut apud Tyrios Christus miracula patret: tum quia Christus non ullius gratiæ prædefinitæ liberum arbitrium sub conditione certa efficaciter moventis, sed miraculorum duntaxat suorum meminit, quæ ipsa tamen nihil apud Judæos effecerunt: tum denique, quia gratiæ prædefinitæ & liberi arbitrii conversionem præcedentis concursus asseritur, non probatur. 2. Neque Christus miracula sua ponit conditionem gratiæ ejusmodi Tyriis dandæ, per quam ad pœnitentiam efficaciter illi moverentur, sed pœnitentiam non aliunde, quàm à miraculis suspendit, claro indicio, quòd sermone non proprio, sed hyperbolico usus fuerit. 3. Per Divinum gratiæ adjutorium vires naturales arbitrii eò elevari, ut conversioni, regenerationi & justificationi suæ cooperetur, inane χειρόφυγον est. Cedo tabulas!

OBIECT. III. *Ad regenerationem requiritur hominis voluntas & actio, quia ea nihil aliud est, quàm mortificatio veteris hominis & vivificatio novi, seu omissio mali & præstatio boni, Ergo regeneratio est opus humanæ voluntatis.* Resp. Regeneratio vel de principio ejus, vel de progressu, continuatione & incremento intelligitur. Primo modo solius Dei opus est. Altero ad eam requiritur etiam humana voluntas, ut instrumentum activum, spontaneum & liberum suarum actionum, quia voluntas regenerata, quas ex se non habebat, ex Spiritu S. accepit bene agendi vires, 2. Cor. III. 5. Ephes. II. 9. tum quia ab eodem Spiritu movetur & excitatur ad bene agendum, Rom. VIII. 14. Psalm. CXLIII. 10.

EXCIP. REDINGO: *1. Ipsemet fateris, in ordine ad actiones supernaturales, cujusmodi sunt fides ac spei actus, regenerationi prævii, requiri agendi vires à Spiritu S. acceptas, cum quibus voluntas humana, ut instrumentum activum, cooperetur. 2. Ad justificationem pœnitentia prærequiritur, Cùm verò juxta vos justitia Christi imputata, seu forma justificans, nequeat esse principium pœnitentiæ effectivum, aliud in homine principium tale superesse debet. 3. Est quidem initium justificationis, consistens in gratia excitante ac movente ad actus regenerationi prævios, solius Dei opus. Supposito tamen gratiæ illius auxilio voluntas Divinitus ita elevata ad eliciendos liberè actus dispositivos instruitur.* Ib. pag. 383. 384. Resp. 1. Voluntatem hominis, ut instrumentum activum, concurrere ad actus fidei ac spei, regenerationi primæ, de qua tota quæstio est, prævios, ubi, Redingi, fassus sum? Fingis pro lubitu quidvis, cùm respondere ad argumenta mea nihil possis. Alia omnia & fassus sum, & rationibus firmavi. 2. Cùm Deus impium justificet, Rom. IV. 5. quomodo justificationem pœnitentia, non ratione contritionis duntaxat legalis, sed mutationis etiam à malo ad bonum, præcedit? An igitur cum impietate pœnitentia consistit? Neque vel justitia Christi imputata forma justificans à nobis, sed materia potiùs justificationis statuitur: vel illa pœnitentiæ principium activum esse nequit, cùm bona omnia, quæ ad salutem nostram conducunt, à communione cum Christo, ejúsque justi-

tia fluant, Joh.XV.4 1.Cor.I.30. Saltem principium pœnitentiæ effectivum justificatione ipsa prius ostendi nullum potest. 3. Justificatio nec in initio & progressu, sed ἐν ἀτόμῳ consistit, & à gratia Dei in Christo (Rom.I I 24. 25.) ita pendet, ut justificantem gratiam salutaris gratia nulla, nedum opus humani arbitrii à gratia adjuti ullum præcedat. Primum enim salutis nostræ medium Deus in Christo nobis propitius, adeóque Dei gratia, Christi Sponsoris & Salvatoris nostri justitiam nobis donans, sícque nos justificans, est.

OBIECT. IV. *Spiritus S. non datur nisi renatis, quia promittitur iis, qui jam per annunciationem Evangelii revera regeniti sunt. Ergo ipsa regeneratio non est ejus opus. Effectus enim prior causa esse non potest.* Resp. Cùm regeneratio à Spiritu S. fiat, Joh.III.5.6. datur utique non solis renatis, sed etiam renascituris. Interim datur Spiritus S. etiam renatis, nempe vel ad charisma aliquod commune citra regenerationem, vel ad incrementum & progressum gratiæ regenerantis, vel ad ejusdem confirmationem & obsignationem.

EXCIP. REDING: *Spiritus S. etiam renascituris datur, at non simpliciter, verùm secundum quid, quatenus iis datur aliquod gratiæ donum à regeneratione distinctum, in intellectu fides, in voluntate spes ac pœnitentia, actus prævii & dispositivi utrique. Alias Spiritus S. in renascituris esset otiosus, nec operaretur quidquam.* Ib. pag.384.385. Resp. Sic Redingi, respondes, an crambem bis coctam reponis? Renascituris datur spiritus regenerans, renovans, novum hominem creans; non dispositiones liberi arbitrii à gratia adjuti, quas nullas ex Scripturis probare potes, promovens.

OBIECT. V. *Regeneratio præsupponit in regenerando non solùm gratiam, sed etiam voluntatem hominis, ut principium operationis. Dissimilis enim ratio est generationis naturalis, & regenerationis supernaturalis. In illa homo generandus, cùm nondum existat, agere nihil potest. In hac homo regenerandus præexistit, adeóque cum Spiritu Dei & Evangelio concurrit.* Resp. Præexistit sanè homo regenerandus, sed non ut *principium operationis suæ*, verùm ut *subjectum passivum operationis alienæ.* Habet regenerandus virtutem etiam vitalem: cæterùm illa pertinet ad vitam naturalem, non ad spiritualem & gratiæ. Neque enim ullum actum spiritualem homo habet ante vivificationem & regenerationem suam.

EXCIP. REDING: *1. Annon accedentem ad Deum credere, remissionem peccatorum desiderantem sperare, justificari cupientem pœnitentiam agere oportet? Non igitur voluntas operationis suæ principium merè passivum est. 2. Regenerandus, juxta te, habet virtutem vitalem. At illa ad operandum supra naturam elevari potest.* Ib. pag.385.386. Resp. 1. Accessus ad Deum, qui per fidem contingit, ut & remissio peccatorum, est ipsa cum Deo reconciliatio per Christum, adeóque justificatio. Spes verò & pœnitentia justificationem sequitur. Rom.V.1.5. Joh.XV.4. Actus igitur fidei, spei & pœnitentiæ voluntatem principium activum, non vel regenerationis, vel justificationis, sed illius inceptæ merè passivum,

passivum, continuatæ verò quadantenus activum; hujus verò perfectæ, quoad fidem justificationem apprehendentem, post ejus per regenerantem gratiam donationem, organicè activum arguunt. 2. Virtus vitalis hominis ad operandum supra naturam evehi pro Dei beneplacito potest: sed ante regenerationis initium actu, quantum ex voluntate Dei revelata constat, neutiquam evehitur. Non quid Deus possit, sed quid velit, quæritur.

OBIECT. VI. *Si in conversione homo se habet merè passivè, habebit se instar trunci & stipitis.* Resp. Est hic coccysmus veterum Pelagianorum, cui ita respondet Augustinus Lib.II.de pecc.mor. & remiss.cap. 5. *Non sicut in lapidibus insensatis, aut sicut in eis, in quibus natura rationem & voluntatem non condidit, salutem nostram Deus operatur in nobis.* Sanè etiam Scriptura homini tribuit לב האבן *cor lapideum*, quod trunco aut stipite haud minùs rigidum est, Ezech.XXXVI.26. Sed fons erroris est, quòd adversarii non distinguunt hominem *naturalem* à *spirituali.* Ante regenerationem & in ejus principio homo ψυχικὸς *naturalis*, in spiritualibus est planè ἀναίσθητος, adeóque lapidi & trunco non dissimilis. Quia tamen *naturalem* suam integritatem non amisit, retenta facultate intelligendi & volendi, qua utitur ad malum vivacissimè, truncus & lapis dici nequit. Est enim in bono quidem stupidus, at in malo sensus acerrimi: in bono mortuus, in malo vivens, vegetus & valentissimus.

EXCIP. REDING: *Augustinus loc. cit. asserit, Deum nos, ut convertamur, adjuvare, neque adjuvare posse eum, nisi qui sponte conatur. Spontaneum porro conatum illum in votis seu precibus nostris, quibus conversionis ac justitiæ opus promovendum sit, collocat.* Ib. pag. 386. Resp. Neque sic responsionem meam attingis, sed aliud agendo declinas. Cæterùm Augustinum iis verbis non de prima, sed de secunda conversione loqui, apertum est. Disputat enim adversus eos, qui dicunt, *accepto semel liberæ voluntatis arbitrio nec orare nos debere, ut Deus nos adjuvet, ne peccemus*. quos ab auribus & mentibus nostris repellendos, sciscit. Liberæ autem voluntatis arbitrium prima conversione accipi, & ante eandem arbitrium servum esse, non liberum, Augustinus pro adamantinæ veritatis dogmate semper habuit. Et argumentum isthoc à Deo adjutore, seu adjuvante nos, petitum, merè Ethnicum, pro Jehova Jovem nobis substituit. Jovem enim Junonémque *à juvando* dictos Cicero interpretatur; & Jupiter quasi juvans pater iis dicitur, de quo fusè Lactantius *de Relig. falsa lib.I. cap.II.* agit.

OBIECT. VII. *Augustinus de Civ.Dei Lib.VII.17.30. & XII.12. non obscurè in hominis prima conversione aliquid humanis viribus concedit. Et gratiæ prævenientis, adjuvantis, excitantis sæpe meminerunt Veteres.* Resp. Augustinus aliique Patres arbitrii libertatem adversus coactionem solùm asserunt. Id non obstat, quin à prima causa absque omni violentia in rebus ad salutem spectantibus certò determinetur. Alibi enim ipsam bonam voluntatem Augustinus disertè à Deo ejúsque gratuita donatione derivat. 2. *Prævenientem*

venientem gratiam appellârunt veteres, partim quæ prævenit bonos motus ſpirituales hominis regeniti, partim quæ in regenitis ipſis liberæ cooperationi voluntatis in continuatione vitæ ſpiritualis præit. At Papiſtis *præveniens* gratia eſt, quæ libero arbitrio præſultat, & unà cum illo concurrit ad effectum converſionis. Ita gratiæ *excitanti* veteres adſcribunt primos in voluntate jam regenerata, non regeneranda motus. At Papiſtis gratia *excitans* eſt, quæ ſtertentes ac dormientes arbitrii vires excitat ad bene agendum, ſi velit.

EXCIP. REDING: 1. *Locus ex Auguſtino ſupra citatus oſtendit ejusdem ſententiam, quod videlicet adjuvet Deus ut convertamur, nec adjuvari poſſit, niſi qui ſponte conatur.* 2. *Idem de Prædeſt. Sanct. cap.2 aſſerit, Paulum regenerandum utique, non regenitum, per gratiam potentiorem ex nolente factum eſſe volentem credere. Primus igitur credendi motus in voluntate Pauli regeneranda, ipſum ad voluntatem credendi excitavit. En gratiam excitantem!* Ib. p.386--388. Reſp. 1. Locum illum Auguſtini ſupra excuſſimus. 2. Idem Auguſtinus optimè dixit, Paulum ex nolente factum eſſe volentem credere. Ante converſionem igitur erat nolens, adeóque converſioni ſuæ neutiquam cooperans: poſt converſionem demum factus eſt volens credere, Deíque gratiæ libertate activa per regenerationem reſtituta cooperans. Hoc ipſum nos pertendimus, & hoc vos abnuitis.

QUÆSTIO II.

An gratiæ convertenti, prævenienti & excitanti liberum arbitrium ita diſſentiri & reſiſtere poſſit, ut gratiæ effectus nullus ſequatur?

AFfirmat Synodus Canone IV. Fatemur ſanè gratiæ cuilibet hominem per ſe reſiſtere poſſe. Fatemur etiam, gratiæ communiori, externa ſalutis remedia offerenti ita reſiſtere hominem poſſe, ut ejus effectus in homine non conſequatur. At gratiæ Dei ſpeciali, regeneranti & convertenti ita finaliter reſiſtere poſſe liberum arbitrium hominis, ut ea fine ſuo defraudetur, & effectu omni excidat, negamus. Etenim

ARG. I. Liberum arbitrium hominis in principio converſionis habere ſe merè paſſivè, jam ante comprobavimus. Non poteſt igitur diſſentiri. Diſſenſus enim ſupponit voluntatem liberam, & εἰς ἀμφότερα flexibilem.

RESP. REDING : *Conversionis principium est ex fide & pœnitentia. Atqui utriusque illius velle liberum descendit à Patre luminum secundùm propositum Dei, uti Augustinus lib. de correpț. & grat. cap. 6.7. ostendit.* Tract. IV. Ss. 2. p. 388. Resp. Nemo utique non liber credit : nemo non liber pœnitentiam agit. Vicissim nemo credit, nemo pœnitentiam agit non regenitus, non conversus. Est enim vera fides in Christum, vera pœnitentia regenerantis & convertentis gratiæ primariùs præcipuúsque effectus. An enim à Deo aversum, ex Diabolo genitum in Jesum Christum credere, pœnitentiam agere, pronuntiare ausis? Falsissimè igitur fidem & pœnitentiam conversionis principia, qualia in homine activa nulla sunt, statuis. neque id vel ex Scriptura, vel ex Augustino probabis unquam.

ARG. II. Libertas hæc resistendi repugnat æternæ prædestinationis fundamento, & aureæ catenæ Apostoli Rom. VIII. 29. 30. Etenim cùm Deus certo & definito consilio ac decreto certos quosdam homines destinaverit, non tantùm ad gloriam & salutem, sed etiam ad media gloriæ & salutis, regenerationem, vocationem, justificationem, manifestum est, nullum arbitrium gratiæ regeneranti, vocanti, justificanti resistere posse. Aliâs Dei Decretum interverteretur, & aurea illa Apostoli catena luxaretur omnino & dissolveretur.

RESP. REDING : 1. *Agnoscimus, stante Divina motione & decreto efficaci, effectum ejus humana voluntate impediri non posse. Illa enim motio, seu physica prædeterminatio causalitatem Dei in actum secundum operationis creatæ liberæ influentem includit. Potest tamen stante illa motione Dei in voluntate creata subsistere adhuc potentia non operandi; quomodo Canon Tridentinus definivit, liberum arbitrium à Deo motum posse dissentire, si velit; & Thomistæ asserere solent, cum efficaci Dei motione, seu physica prædeterminatione stare simultatem potentiæ ad operandum & non operandum; non potentiam simultatis, vi cujus facere posset, ut actus ex vi motionis Divinæ existens non existeret. 2. Neque tamen libertas seu indifferentia voluntatis cum necessitate & infallibilitate prædestinationis pugnat. Potest enim actus ex vi creati arbitrii contingens, & in tempore mutabilis, ex vi prædestinationis in æternitate esse immutabilis.* Ib. pag. 389. 390. Resp. 1. Si tu, unà cum Thomistis Prædeterminantibus, stante Divina motione & decreto efficaci, ejus effectum voluntate humana impediri non posse, agnoscis: at alia omnia Præscientistæ tui, Jesuitæ & sequaces pertendunt. Quin & tu ipse in eorundem castra statim migras. Si enim stante efficaci motione & decreto Dei voluntas per libertatem suam non operari, quin &, juxta Tridentinum Canonem, dissentire potest, utique juxta hypothesin vestram, qua voluntatem liberam necessariò cooperari gratiæ statuitis, stante Divina motione & decreto, ejusdem effectus libera voluntate hominis non operantis, seu dissentientis, impediri potest. Neque medetur sensus compositi & divisi; nec non simultatis potentiæ, & potentiæ simultatis, sophistica distinctio. Nam & Jesuitæ vix aliud, quàm simultatem potentiæ intelligere possunt. Potentiam enim simultatis, hoc est, simul operandi & non operandi, seu potestatem ad opposita simul habenda vel agenda, cùm contradictionem ea implicet, ab iis admitti non crediderim. Sed quicquid de eo sit, certè simultas potentiæ consistere cum prædeterminatione nequit. Si

enim voluntas v. g. Petri determinatur à gratia & decreto Dei, ut credat promissionibus Evangelicis, atque ita credat, ut non possit non credere, non possit non gratiæ consentire, qua ratione in voluntate manebit adhuc potentia oppositi, puta potentia non credendi? Potentia quælibet argui debet ex actibus, qui in ejus notitiam perducere solent. Quòd si igitur prædeterminatur actus, quod tu non diffiteris, prædeterminabitur etiam potentia, eò quòd obstante prædeterminatione voluntas non possit aliter agere. Et qui tandem cum definitione Tridentina, quòd liberum arbitrium à Dei gratia motum dissentire possit, in gratiam redibis? Si enim dissentire potest, quomodo prædeterminatur? quomodo prædeterminatio dicit causalitatem Dei in actum secundum operationis influentem? 2. Libertatem vel naturalem, vel supernaturalem hominis regeniti cum Dei decreto, & prædestinationis infallibilitate non pugnare, ultro concedimus. Extrema enim clarè percipimus, nempe & prædestinari actus nostros, prædestinationémque necessitatem & immutabilitatem actuum importare: & voluntatem hominis in actibus suis natura sua liberam & mutabilem esse. Nam & decreti Divini certitudinem immutabilitatémque ex verbo Dei ab una parte liquidò cognoscimus, & ab altera parte libertatis nostræ naturalis in quolibet statu, supernaturalis verò etiam in statu regenerationis conscii nobis sumus. Quomodo autem hæc simul conveniant, & obscurum satis est, cùm observantibus etiam vestris, Gregorio Ariminensi, Marsilio & Cajetano, modus ille, quo creaturæ à Deo dependent, & juxta quem in nobis operatur, infinitus, adeóque nobis, nonnisi קצות דרכין *oras viarum Dei*, attingentibus (Job. XXVI. 14.) *ἀνέφικτος* sit: & ad præsens argumentum nihil omnino facit. Vis enim argumenti mei non in eo consistit, quòd prædestinationis immutabilitas, voluntatis insita libertas & immutabilitas simul consistere non possint: sed in eo potiùs, quòd libertas resistendi efficaci motioni Dei (non liberè agendi, prout scilicet libertas peccandi, nec non libertas naturalis in quolibet statu, & libertas supernaturalis Deo cooperandi in statu gratiæ competit) cum æternæ prædestinationis fundamento, & aurea catena, juxta quam prædestinati infallibiliter vocantur, vocati per efficacem gratiæ motionem certò justificantur & glorificantur, pugnet. Ad has tibi, Redingi, lineas decurrendum, non ad Scholasticas speculationes tuas exerrandum fuerat. Decœtero nihil cogit, ut cum Scotistis, Nominalibus & Carmelitis vestris Gratiam & arbitrium ferruminemus per præscientiam quandam, decreto prædestinationis præcedaneam, quam Jesuitæ scientiæ Mediæ titulo decorarunt. Faciliùs hanc litem cum antiquis Nostri simul & Prædeterminantes vestri, sensus compositi & divisi discretione composuerunt. Quamvis enim necessitas *infallibilitatis & dependentiæ* in sensu composito eventibus omnibus creatis, respectu causæ primæ, incumbat: nil tamen obstat, quin ex habitudine secundarum inter se causarum & effectuum hoc necessariò, illud liberè & contingenter eveniat; quia Deus ita causas secundas disposuit, ut sic agerent, contingenter vel necessariò. Voluntas igitur conversi salutares effectus necessariò producit, & tamen liberè, gratia ipsam liberante & agente; licet in sensu diviso, hoc est, seposito hoc salutaris gratiæ ductu, semper facultatem aliò se divertendi retineat. *Mirum*, inquit Nugno, *si voluntas peragat liberè, & Deo illam agente eadem liberè non ageret.* Discordiæ igitur litant, qui hic concordiam desiderant.

ARG. III. Deus efficit in nobis fidem eâ vi & potentiâ suâ, quâ suscitavit Christum è mortuis, Ephes. I. 18. 19. Col. II. 12. Quam potentiam infinitam esse, fateamur oportet. Atqui infinitæ Dei potentiæ quod arbitrium resistare potest?

RESP.

RESP. REDING : *Fatemur esse opus infinitæ Dei potentiæ, neque huic resistere humanam voluntatem posse. Potest tamen creata voluntas per Divinæ gratiæ auxilium accipere virtutem supernaturalem liberè efficiendi actum imperii, captivantis intellectum in obsequium fidei.* Ib. pag.390. Resp. Si resistere non potest arbitrium efficaci motioni Dei, in conversione fidem homini ingenerantis, quomodo arbitrium Deo ita moventi dissentire posse, Tridentini tui decreverunt? Cœtera nihil ad rhombum faciunt. Potest creata voluntas accipere virtutem supernaturalem, sed non eandem cooperatione sua efficere. Aliud est virtutem supernaturalem recipere, aliud efficere. Potest voluntas regenita liberè credere; sed non vel regeneranti resistere vel regeneranti gratiæ cooperari. Neque arma illa militiæ nostræ non carnalia, sed *δυνατὰ Θεῷ potentia Deo*, ad destructionem munitionum, & quibus homo ad obsequium Christi captivatur, (2.Cor.X.4.5.) ejusmodi sunt, ut vel *συνεργίαι* nostra præparentur, vel per liberi arbitrii sive dissensum sive resistentiam, hebetari, obtundi, nedum diffringi possint.

ARG. IV: Generanti, potenter trahenti, creanti, vivificanti nullum arbitrium resistit. Ergo nec regeneranti, recreanti, potenter trahenti, vivificanti gratiæ, qualem esse eam, quâ convertimur, Scriptura Psalm.LI.8. Joh.III.3.5.& v.44.45.Ephes.II.5.alibique passim ostendit.

RESP. REDING : *Gratiæ regeneranti & vivificanti nullum equidem arbitrium per se immediatè resistere potest. Gratiæ verò actuali ad fidem & pœnitentiam, seu præviam dispositionem justificationis, moventi, sufficienti puta, quæ dat in actu primo vires ad supernaturaliter operandum, non efficaci, resistere potest.* Ib.pag 390.-393. Resp.1. Gratiam regenerantem ab actuali quomodo distinguas, videris ipse. Nam & regenerans actualis est, quia & actio Dei est, creationi, generationi, vivificationi non absimilis: & actu dat tum potentiam, tum actum credendi, Phil.I.29.II.13. Præterea fidem & pœnitentiam perperam tum præponis regenerationi, tum dispositionem utramque ad justificationem facis. Nulla enim sine regeneratione vera fides, pœnitentia nulla. Utraque vitæ spiritualis recuperatæ actus est. 2. Sed & sufficientem gratiam, puta talem non κατά τι *secundum quid*, in genere externorum mediorum, sed *ἁπλῶς absolutè*, salutarem scilicet, ab efficaci, seu actu pollente, præpostere separas. *Sufficit tibi*, inquiebat Christus Paulo 2.Cor.XII.9. *gratia mea. Potentia enim mea in debilitate perficitur.* Quæ igitur sufficiens gratia est, eadem potentiam, quæ perficitur, adeóque efficax est, conjunctam habet. Et, dic mihi, Redingi, sufficiens gratia, an comitem habet eandem potentiam, quam Deus actu in creatione & vivificatione ex mortuis exerit, nec ne. Si affirmas, utique efficax eadem est, nec ulla arbitrii resistentia impediri potest. Si negas, nec gratia ea sufficiens erit, utpote potentia ea carens; nec convertens & regenerans gratia, de qua sola quæstio est, eluebit. Et quomodo gratia sufficiens dici potest, quæ vitiosam Deo vocanti resistendi potentiam non tollere, nec voluntatem indeclinabilem ad obedientiam permovere potest? Annon sic Diabolus, improbus ille, qui est in mundo, fortior erit Deo, qui habitat in filiis Dei, quod S. Johannes 1.Epist.II.14.IV.4. negat. Sed & ficulneam distinctionem tuam solidissimis insuper argumentis ex Augustino depromptis Jansenius vester *de gratia Christi Salvatoris lib.III. cap.1.* confixit, qualia sunt, quòd ex mente Augustini (nos addimus, ipsius verbi Dei) sufficiens gratia, seu sufficiens adjutorium, *præter quod* (ita enim à vobis definiri solet) *nihil aliud ex parte DEI per modum princi-*

pii necessarium sit, ut homo velit aut operetur; quatenus illud ab efficaci distinguitur, sit adjutorium non *quo*, sed *sine quo non* fit opus, adeóque voluntatis sanæ, seu primi hominis, non ægrotæ; supponens robustam sanámque voluntatem: quòd sit adjutorium tantùm possibilitatis, non voluntatis & actionis, utpote dans homini posse, si velit, non velle, quod possit; adeóque adjutorium Pelagianicum, non Christi Salvatoris: quod sit adjutorium ejusmodi, quale Massilienses ad credendum necessarium esse, atque sic sufficere statuebant, ut cum eo credere posset homo, si vellet, qui tamen, ceu hæretici, proscripti sunt eam solam ob causam, quòd tale auxilium homini sufficere putarent: quòd, si cum tali adjutorio sufficienti nunc homo posset operari, consequenter homo post lapsum posset sibi ipsi, Deo non specialiter donante, bonas actiones ac meritum dare; posset per liberum arbitrium, gratia non donante, à lapsu surgere, in veritate stare, perseverare, vitam æternam, veluti mercedem humanorum meritorum adipisci, denique se ipsum ab aliis suæ voluntatis libertate discernere: quòd denique tale adjutorium repugnet precibus, quas vel Deus Ecclesiæ suæ tradidit & inspiravit, vel ipsa sibi à Spiritu S. erudita formavit, tum quia in universis ejus precibus non reperiatur ulla oratio, qua filiis suis, vel in filiis petat *posse, si velint*: tum quia tollat funditus fidelium orationes, quibus precantur sive pro aliis, ut convertantur, sive pro se ipsis, ut bene vivendo proficiant, cùm ex hypothesi assertorum adjutorii hujus illud semper omnibus etiam induratis præsens sit. Non levia hæc folia sunt, sed saxa, sed arbores sunt, quas nunquam Sophisticâ tuâ prosternere poteris. Imbelles verò ratiunculas tuas idem mox Jansenius *ibid. cap. 13. &c.* solidissimè refellit. Et ne Jansenii, quem non segniùs, quàm ipsum Calvinum odistis, authoritatem (quanquam ejus potius argumenta urgeo) despicias, noveris etiam, Didacum Alvarez *lib. 8. de auxil. disp. 71. sect. 1.* non tantùm eandem distinctionem explosisse, sed etiam ex Paulo Bennio *de efficac. grat. cap. 3. 4. &c.* ostendisse, non solùm ipsi Bennio, sed etiam Osorio, & Johanni Antonio Delphino, qui Tridentini Concilii pars fuit, eam valdè improbari. Hos hiatus, si potes, priùs sana.

ARG. V. Deus hominem convertens & regenerans non solùm dat posse credere, sed *operatur velle & perficere in nobis*, Phil. II. 13. dat *credere & pati*, Phil. I. 29. efficit, *ut ambulemus* in præceptis ejus, Ezech. XXXVI. 27. Ergo Dei gratia ita efficaciter operatur, ut tollat & resistentiam omnem & resistibilitatem.

RESP. REDING: 1. *Deum ita in nobis operari velle, ut voluntas non cooperetur activè, cum ipsa volationis essentia pugnat.* 2. *Gratia illa, quæ non tantùm potentiam, sed etiam actum volendi, credendi impertitur, efficax est, non in primo duntaxat, sed in secundo etiam actu; cui resisti non posse, fatemur. Synodus enim asserens, posse voluntatem gratiæ excitanti & vocanti dissentire, si velit, de gratia efficaci in actu primo, non secundo loquitur.* Ib. pag. 393. Resp. 1. Quomodo vero Deo operanti in nobis velle bonum, activè voluntas cooperatur? Etenim cooperatio supponit voluntatem actu cooperantem. Cooperari autem voluntas nequit, nisi priùs velle bonum Deus operatus fuerit. Postquam verò illud gratia sua convertente Deus operatus est, adeóque gratificatus est & *velle* & *perficere*: & *credere* & *pati*: adeóque etiam *ambulare in præceptis Domini*, tum vero voluntatem etiam activè cooperari, nulli dubitamus. Statum igitur peccati & gratiæ ubique confundis. 2. Tuum de duplici gratia, sufficiente & efficaci [illegible] disjunctim jam discussimus. Addo,

Addo, Tridentinos nec inter gratiam sufficientem & efficacem, nec inter actus efficacis gratiæ discrimen ullum statuere. Simpliciter liberum arbitrium à gratia *motum & excitatum* (quod secundum, non primum gratiæ actum manifestè sonat) *dissentire, si velit, posse*, decernunt. Ostendi etiam à te discupio, cujusmodi inter gratiam sufficientem & efficacem in primo actu differentia sit. Ego verò nec illam verè sufficientem, cùm indigeat ulteriore gratia, absque qua nulla salus est, nec hanc efficacem esse, cùm nec conversionem, nec salutem efficiat, statuo.

ARG. VI. Deus fidelibus promittit, fore, ut auferat duritiem, præputium cordis, & cor lapideum, détque cor novum & carneum, Spiritum novum & voluntarium, Deuter. XXX. 6. Ezech. XXXVI. 27. Ipse igitur gratiæ regenerantis potentiâ & efficaciâ aufert resistibilitatem. Et sanè cor novum & spiritus novus pugnat è diametro cum finali & completa potentia resistendi Deo efficaciter vocanti. Ita enim homines haberent cor novum, quod se daturum promittit Deus, & nunquam converterentur, adeóque & converterentur & non converterentur.

RESP. REDING: *Deus gratiæ suæ efficacia ita dat cor novum, ut eatenus impossibile sit, hominem non converti. Hæc tamen impossibilitas non tollit potentiam resistendi gratiæ in actu primo efficaci.* Ib. pag. 393. 394. Resp. Distinctionis tuæ inter gratiam efficacem in primo & secundo actu, absque qua esset, ad solidissimum argumentum meum ne hiscere quidem potuisses, monstrum supra debellavi.

ARG. VII. Scriptura operationem gratiæ convertentis non definit sola suasione morali & inspiratione, cujus eventus situs sit in arbitrio hominis, sed actione tam efficaci, támque potenti, ut nunquam eventus eam destituat, Jerem. XX. 7. Psalm. CXV. 3. Joh. VI. 44. Joh. XII. 32. Ephes. I. 19. Apud Hoseam Cap. XI. 4. vocantur *funiculi humanitatis, & densi funes amoris.*

RESP. REDING: *Neque nos operationem gratiæ convertentis sola suasione morali definimus, sed præter hanc duplex adjutorium, unum sufficiens, efficax alterum, dans ipsum velle ac operari, neque unquam eventum destituens, agnoscimus, præeunte Augustino, qui passim adjutorium, cum quo aliquid fit, & sine quo aliquid non fit, distinguit.* 2. *Ipsum Concilium Tridentinum Sess. VI. duplex illud adjutorium insinuat. Nam Can. 3. definiens, sine præveniente Spiritus S. inspiratione, atque ejusdem adjutorio credere, sperare, diligere ac pænitere homines non posse, adjutorium sine quo non fit opus, seu tenens se ex parte actus primi innuit. Ast Can. 4. asserens, liberum arbitrium à Deo motum & excitatum Deo excitanti atque vocanti cooperari, adjutorium cum quo opus fit, seu tenens se ex parte actus secundi, haud obscurè agnoscit; quia liberum arbitrium, prout à Deo movetur & excitatur, Deo excitanti & vocanti dicitur cooperari; unde consequens est, ut consensum, in quo formaliter est cooperatio liberi arbitrii, Deus operetur.* 3. *Sed & S. Augustinus passim docet, gratiæ efficaciam consistere in actione Dei, voluntatis nostræ consensum antecedente, tamque tam potente, ut nunquam eventus eam destituat, salva tamen arbitrii nostri libertate.*

 4. Quin.

4. *Quin efficacia gratiæ ex se omnino infallibilis non tantùm libertatem non tollit, sed ejus potiùs radix est.* Ib. pag. 394--397. Resp. 1. Certissimum causæ nostræ pervincentis indicium est, quòd cum argumento nostro confligere aliter non potes, quàm sententiam vestram detorquendo, atque ita inflectendo, ut quàm proximè ad nostram accedat. Si seriò & sincerè, Redingi, agis, & communem, ab ipsis etiam Tridentinis definitam, uti tu perhibes sententiam profers, cur Andabatarum more pugnas, & non potiùs & dextram & herbam nobis porrigis: sed vereor ut ingenuè agas. Alias non omisisses vestrorum Theologorum circa efficaciam gratiæ dissidentes opiniones pandere. Bellarminus sanè *de grat. & lib. arbitr. lib. I. cap. 12.* tres eam in rem Theologorum vestrorum opiniones recitat, duas extremas, & unam mediam. *Prima* extrema eorum est, qui gratiam efficacem constituunt in assensu & cooperatione humana, ita ut ab eventu dicatur efficax, quia videlicet sortitur effectum, & ideo sortitur effectum, quia voluntas humana cooperatur. Hanc sententiam, ceu alienam à mente S. Augustini, & fundamentum prædestinationis Divinæ evertentem ille rejicit: & meritò rejicit. Sed authores ejus fautorésque magnos memorare etiam debuerat, puta Ludovicum Molinam, Becanum, (quorum supra verba retuli) plurésque idem, fucatis licet verbis, sentientes, Suarezium, Vasquezium, quin & ipsum Bellarminum, qui verbis ab ea alienus, reapse eandem tuetur. *Secunda* extrema opinio eorum est, qui docent gratiam efficacem esse actionem Dei physicam, quæ determinat voluntatem ad volendum, & eligendum bonum, quod illi fuerat per gratiam excitantem inspiratum; habens effectum infallibilem, quia fieri non potest, ut Deus physicè determinet voluntatem, quin ipsa voluntas determinetur, & velit id, ad quod determinatur. Hanc opinionem parum ab errore Calvini & Lutheranorum distare, liberum arbitrium & gratiam sufficientem destruere, Bellarminus monet, silentio involvens ejus assertores, Thomam ab Aquino, ejúsque asseclas, inprimis Alvarezium. *Tertiam* mediam opinionem tribuit idem S. Augustino, in eo consistentem, quòd gratia efficax collocanda sit in interna suasione, quæ per liberum arbitrium respui possit, & tamen infallibilem effectum habeat, quia Deus eam suasionem adhibeat, quam congruere novit ingenio eorum, quos efficaciter & infallibiliter decrevit, & quam certò novit ab eis non contemnendam. Huic opinioni, in suasione morali interna, suasionis & gratiæ congruitate, & Dei de suasionis & gratiæ congruo effectu in conversione illius, qui vocatur, præscientia ipse Bellarminus assentitur. Cæterùm licet similia in S. Scriptura, & apud Augustinum legere sit, non tamen illa gratiæ efficacis peripheriam, in S. Scriptura, & ipso quoque Augustino integriùs traditam, absolvunt. Nam una cum suasione interna morali conjungi debuit realis efficientia Dei, qua novum principium spiritualis vitæ cordi hominis efficaciter vocati ingeneratur, & homo simul ad hujus vitæ actus exercendos excitatur. Tum gratia Dei ex se & intrinseca sua natura est congrua, & ad efficiendam conversionem efficax, quam Bellarminus à rebus extrinsecus, complexione videlicet, dispositione & circumstantiis loci, temporis ac modi, quo suasio illa adhibetur, suspendit. Denique Deus conversionis futuræ certam habet scientiam, quia eam decrevit, cùm Jesuitarum scientia media nulli fundamento innitatur, adeóque prorsus incerta & fallax sit. Sed quicquid de hac fiat, intelligis, Redingi, ex opinionum vestrarum discrepantium recensione, esse inter vos non postremos, sed facilè primos plurésque, (quis enim Jesuitas & sequaces in secundis consistere dixerit?) qui gratiæ efficaciam in suasione morali constituant: atque te, illos silentio involventem, fucum facere. Adjutorii verò duplicis distinctionem supra excussimus. Vel non legisti, vel non intelligis certè Augustinum,

num, adjutorium *sine quo non fit opus*, & *cum quo fit opus*, distinguentem. Neque enim ille utrumque in natura corrupta, de qua sola nobis quæstio est, agnovit; sed illud in natura sana & integra, hoc in corrupta. 2. Concilii porro Tridentini Canones ad statuminandam gratiæ sufficientis & efficacis quoad secundum actum distinctionem, obtorto planè callo rapis. Neque enim illud gratiam efficacem quoad actum secundum, seu velle & operari ipsum, agnoscit. Licet enim Canone quarto definiverit, *liberum arbitrium à Deo motum & excitatum cooperari*; non tamen necessariò ita cooperari, ut non possit non cooperari, definivit. Quin statim anathema illis dicit, qui negant, liberum arbitrium *Deo excitanti & vocanti dissentire non posse*. Cave, ne anathema illud Te, gratiam prædeterminantem asserentem, & suasionem moralem Jesuitarum rejicientem, feriat. Facilè enim Tridentini tui tegerent, se consensum & cooperationem arbitrii cum Deo operante statuisse equidem, at liberam, qua ita consentire, ut etiam dissentire arbitrium possit: neque adeò gratiam excitantem arbitrii cooperationem necessariò & semper operari. Verbo dicam: Tridentina definitio apertè Jesuiticæ suasioni, non Thomistarum prædeterminationi favet. 3. Augustino gratiæ convertentis efficaciam masculè vindicanti calculum libentes addimus. Et cum eodem agnoscimus arbitrium cum eadem gratia conjunctum, sed ante regenerationem servum, adeòque regenerationem non operans, sed recipiens. *Quis trahitur*, (sic ille *lib.1. contra duas Epist. Pelagii ad Bonifac. cap.19.* scribit) *si jam volebat? Et tamen nemo venit, nisi velit. Trahitur ergo miris modis, ut velit, ab illo, qui novit intus in ipsis hominum cordibus operari, non ut homines, quod fieri non potest, nolentes credant, sed ut volentes ex nolentibus fiant.* Vel sola hæc S. Patris verba cooperationi arbitrii in primis conversionis motibus jugulum petunt. 4. Radicem libertatis ab efficaci gratia optimè arcessis. Non igitur arbitrium tum, cùm efficaciter Deus conversionem operatur, ut gratiæ cooperetur, adest; sed conversionem recipit, & receptæ cooperari demum incipit.

ARG. VIII. Absurda plurima sequerentur. Si gratia DEI regenerans non esset nisi moralis suasio, cui annuere vel renuere voluntas posset, non esset fortior quàm oratoris suada, quæ flectit sæpe nolentes: Communis esset non renatis, quibus daretur, sed data repudiaretur, cùm scriptura eam faciat filiorum Dei propriam, Rom. VIII. 14. Joh. XIV. 17. Decreta Dei possent rescindi, consilia mutari, intentiones falli: Efficacia meritorum Christi, & salus electorum a Deo intenta penderet à libero arbitrio: Frustra oraremus Deum conversionem, quia oraremus id, quod Deus facere non potest nisi eversâ libertate: Homo seipsum discerneret: Penes liberum arbitrium, non penes Deum esset, quòd homines aliqui salvantur, quòd ecclesia est in mundo, quòd Christus sponsus uxorem, caput membra, Rex subditos habet, & quid non?

Resp. Reding: 1. *Absurda hæc optimè S. Augustinus refutavit.* 2. *Ad hæresin vestram evitandam duplex voluntatis Divinæ in ordine ad actus nostros liberos efficacia distingui debet. Alia enim est efficacia gratiæ, quæ præcisè determinat & movet ad actum voluntatis. Alia, quæ efficit tam substantiam actus liberi, quàm modum libertatis ipsius.*

Illam

illam agnoscimus, hunc respuimus. Ib. pag 397. 400. Resp. 1. Optimè absurda hæc S. Augustinus, uti scribis, refutavit, & ante S. Augustinum Scriptura damnavit. Tu verò nihil ad rem respondes, neque causam dicis, cur ex morali suasione absurda hæc ab Augustino refutata, & à Scripturis damnata necessariò consecutionis nexu non fluant. Quin tacendo (ne Ignationos tuos ignem ciere edoctos, offendas) consentire videris. 2. Reliqua extra chorum saltant, neque argumenti vim attingunt. Interim si per substantiam actus liberi vim essentialem libertatis intelligas, non nobiscum, sed cum lemuribus cœcus luctaris. Nemo enim nostrûm asseruit, sine libero arbitrio hominem converti. Cùm enim peccatum naturam hominis non sustulerit, aut in truncum converterit, in homine convertendo esse facultatem liberi arbitrii ultro concedimus. Aliud est liberi arbitrii facultas essentialis, aliud sunt vires arbitrii, seu facultas accidentalis respectu boni spiritualis & supernaturalis. Has peccato amissas esse, non illam, pertendimus. Si has æquè ac illam mansisse integras, vel lœsas duntaxat, non perditas dixeris, intercedere non potes, quò minùs optimo jure Pelagianæ hæreseos dicam tibi impingamus.

ARG. IX. Augustinus disertè DEO tribuit *humanorum cordium, quò placet inclinandorum omnipotentissimam potestatem,* de gratia cap. 14. Addit: *Non est dubitandum, humanas voluntates non posse efficere, quò minùs faciat ipse, quod vult.*

RESP. REDING: *Nemo nostrum omnipotentissimam potestatem illam in dubium revocat. Vos verò illam è medio tollitis, negantes Deum voluntatem humanam inclinando facere posse, ut liberè operetur. Qua in re ab Augustino, qui gratiam & liberum arbitrium passim pluribus combinat, seceditis.* Ib. pag. 400. 401. Resp. Deum efficere non posse, ut voluntas liberè operetur, tantum abest, ut à Deo ejúsque gratia potestatem liberè operandi unicè arcessamus. Sed efficere Deum velle, ut voluntas hominis in peccato mortui spirituali vivificationi & regenerationi suæ liberè cooperetur, adeóque nondum à statu peccati dominantis liberata, vivat justitiæ, hoc verò pernegamus. Et pernegavit nobiscum non uno loco Augustinus, qui non gratiam regenerantem cum libero arbitrio regenerationi cooperante, sed cum liberi arbitrii tum facultate essentiali, tum viribus accidentalibus in statu gratiæ conciliavit.

ARG. X. Denique & ipsi adversarii circa hoc dogma tres in sectas divisi sunt, Jesuitarum nempe, qui *Præscientiistarum* nomine veniunt: Dominicanorum, qui *Prædeterminantes* vocantur, & Jansenitarum. Quorum dissensum vehementem aperuimus singulari de *Gratia Prædestinante* dissertatione. Favent nobis non obsurè Prædeterminantes & Jansenitæ. Concedit etiam tandem in nostram sententiam ipse Bellarminus de Gratia & Lib. Arb. lib. 12. ubi illud Augustini laudat: *Gratia à nullo duro corde respuitur, quia ipsa cor emollit.*

RESP. REDING: 1. *Dissensus ille in subtilitate quadam Scholastica versatur.* 2. *Neque cum Prædeterminantium sententia vestra convenit. Vos enim, secus ac illi, negatis, cum decreto Dei efficaci arbitrii creati libertatem stare.* 3. *Theologi nostri universim in eo conveniunt, quòd gratia efficax à nullo corde duro respuatur. Hoc non obstante, in voluntate iidem agnoscunt simultatem potentiæ, habentis sub activa indifferentia electivam &*

domi-

dominativam virtutem, quæ, stante jam consensu, in creato arbitrio sit illæsa subsistat, ut dominativa illa vis ita liberè consentiat, ut dissentire etiam possit. Sic igitur gratiæ efficacia ex causalitatis Divinæ virtute insuperabilis est, ut tamen voluntas creata per potentiam suam electivam & dominativam liberè eam acceptet, eidem cooperetur & consentiat. Ib.*p.*401.402. Resp.1. Dissensum esse maximi momenti, & supra asserui. & *Differt. Select. P.* II. *Ss.*7.8. clarissimè probavi. Paucis multa dixit Mariana *de mort. & immort. lib.III.*8. ubi sic ille vestrum circa argumentum isthoc dissidium deplorat: *En scopulus, ad quem multæ confractæ sunt naves! En Euripus rapidus, in diversas & contrarias partes verso mari, velut monte præcipiti devolutus torrens, fervens rixis & contentionibus. Nusquam majori animo, neque odio partium magis implacabili hisce annis certatum est, neque eò, ut ad severa tribunalia ventum sit, dum utrique adversariis hæresis crimen affingunt, quo nihil est gravius. Ipse Romanus Pontifex appellatus jam aliquot annos, ea controversia districtius, nondum in pace litigantes posuit, novo decreto promulgato.* Neque aliquot duntaxat annorum vestra hæc fluctuatio est. Ante annos trecentos & quinquaginta Bradwardinus in conclusione operis, quod scripsit de Causa Dei, adversus Pelagium, vehementer imploravit Ecclesiam Romanam, ut istas quæstiones determinare dignaretur. *Simon dormis? Exsurge quæso.* inclamabat ille. Sed adhuc dormit Simon, nec ambigua litium fata dirimit. Tu verò, Redingi, cautè admodum libras gradum, & pendente vestigio inter Scholæ vestræ dissensiones incedis. Tuis forte, sed non nostris, certaminum vestrorum maximè gnaris, imponere potes. 2. Prædeterminantes nobiscum paria facere, Bellarminus ipse *de gratia & libero arbitrio lib.I.*12. ingenuè fatetur. *Hæc* Prædeterminantium *opinio*, sic ille, *mihi videtur aut esse omnino eadem cum errore Calvini, & Lutheranorum, aut parùm ab illo distare.* Saltem in efficacia gratiæ asserenda convenimus, quicquid de arbitrio existente quidem, at gratiæ se subjiciente, fiat. 3. Quicquid etiam fiat de simultate potentiæ, hac quidem in quæstione satis nobis est, quòd gratiam à nullo corde duro respui, cum Bellarmino concedis. Hoc, non aliud ζητούμενον nostrum est. Sed an Tecum, Redingi, Præscientistæ faciunt? Imò alia omnia illi sentiunt; & tu asserens, *universim vestros hic consentire*, splendidè mentiris. De cætero si simultatem potentiæ sic explicent vestri, ut agnoscant in libero arbitrio potentiam resistendi gratiæ, quatenus homo sibi relinquitur; & simul potentiam consentiendi gratiæ, quatenus homo per convertentem & excitantem gratiam jam motus, excitatus, & conversus est; non repugnabimus equidem. Neque enim homo motus & excitatus coactè, sed liberè consentit, & causa socia vitalis, sed gratiæ prævenienti subordinata, existit. Tuam verò potentiam non tantùm *electivam*, hoc est, eligentem actum consentiendi potiùs, quàm dissentiendi gratiæ, sed etiam (quo superbissimo, & Dei providentiæ iniquissimo vocabulo uteris) *dominativam*, ad Philosophorum & Pelagianorum impia castra relegamus.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Spiritus S. gratia est regenerans & convertens. At huic restitisse Judæos, testatur Scriptura Psal.LXXVIII.41. Esaj.LXIII.20. Prov.I.23. Matth.XXIII.37. Act.VII.51.* Resp.1. Agitur hisce locis de gratia externa, seu externis Spiritus S. mediis, & verbo, quibus qui resistit, ipsi Spiritui S. resistere di-

ci potest, æquè atque is, qui Magistratuum edictis resistit, Magistratui ipsi resistere dicitur. Hic locorum illorum sensus ex Zachariæ VII.12. liquet. 2. Esto, gratia Spiritus S. etiam interna indigitetur. at non indigitatur specialis, sed generalis; non regenerans, sed convincens & coërcens.

EXCIP. REDING: 1. *Ex Proverb. I. 23. 24. liquet, vocationem, quam respuerunt vocati, non in verbis duntaxat, sed etiam in Spiritus S. interna operatione constitisse. 2. Quæ verò illa generalis interna Spiritus S. gratia est? Si viribus naturæ proportionata est, Pelagianorum hæresin sapit. Sin, consequens est, gratiæ supernaturali hominem posse resistere. Et cur ejusmodi gratiam specialem non vocas?* Ib. p. 402. 403. Resp. 1. Prov. I. 23. 24. ita Sapientia loquitur: תשבו לתוכחתי הנה אביעה רוחי אודיעה דברי אתכם *Convertimini ad redargutionem meam. Ecce scatebræ instar effundam vobis Spiritum, (seu) animum meum: faciam vos scire sermones meos. Quia vocavi & renuistis, & rejecistis omne consilium meum &c. Etiam ego in calamitate vestra ridebo vos.* Manifestum est, non aliud hic רוח *spiritum* sonare, quàm voluntatem, animum Dei, sermonibus externis, seu præconio Evangelico notificatum. quomodo vox רוח etiam Psal. LXXVI. 13. LXXVII. 4. 7. Prov. XXIX. 11. accipitur. Neque aliter locum Cornelius à Lapide & Mariana interpretantur. Hoc modo exteriùs vocanti Deo, non intus cor efficaciter tangenti, ex morte peccati suscitanti, vocati obsequi renuerunt illi, & renuunt hodiéque plurimi. Extra præconium externum Spiritus S. operationem progressam esse ad interiora, & quidem ad tractum potentem cordis, seu regenerationem totius hominis, nullo apice ibi Scriptura testatur. 2. Generalem gratiam Spiritus S. in illuminatione interiori & renovatione qualicunque voluntatis, seu coërcitione affectuum consistentem, non à naturæ, sed à gratiæ viribus pendentem, à speciali & regenerante distinctam, Scriptura passim, inprimis Matth. XIII. 3. 4. &c. Hebr. VI. 4. 5. &c. tradit. Atque illi hominem resistere posse, & actu creberimè resistere, ultro fatemur. Specialem verò non insignimus, quia ad regenerandum, vivificandum, convertendum hominem sola comparata neutiquam est. Eorum certè, quæ supra naturam Deus in homine, interiùs etiam, operatur, lata satis peripheria est.

OBJECT. II. *Christus Matth. XXIII. v. 37. ostendit, se Hierosolymitanos, ceu liberos, voluisse congregare, ut gallina pullos suos congregat: at illos noluisse. Ergo Christo congreganti resistere potest liberum arbitrium.* Resp. 1. Agitur de gratia *visitationis*, non *conversionis*; de voluntate *signi* & *præcepti*, non *decreti*. 2. Augustinus multis locis, eúmque secutus Fulgentius, aliique respondent, congregatos omnino fuisse, quos Christus congregare voluerit, quamvis *Hierosolyma*, hoc est, qui illic eminebant, Scribæ & Pharisæi, noluerint, & omnibus modis obstiterint.

EXCIP. REDING: 1. *Christus apertis verbis asserit, se voluisse congregare Hierosolymitanos, indefinitè omnes. Nemo autem ad Christum nisi per fidem, eámque justificantem congregatur. Quid igitur congregandi voluntas aliud est, quàm voluntas convertendi? 2. Esto, fuerit voluntas ea signi & præcepti. Quia tamen verba Christi sunt æternæ veritatis, utique etiam signum illud veritatem suam habere debuit. Consequenter Deus conversio-*

nem

nem Hierosolymitanorum realiter voluit, in medio saltem præbente vires ad conversionem sufficientem. quæ sine gratia actuali conversionis nulla est. Ib. pag. 403. Resp. 1. An verò indefinita propositio semper universali absolutæ æquipollet? Certè Christus non quosvis Hierosolymitanos, sed eos, qui Prophetas occiderunt & lapidarunt, & converti liberos suos noluerunt, alloquitur. adeóque ne quidem Hierosolymitanos indefinitè. An igitur gratia illa, quam Christus Hierosolymitanis, qui liberos suos congregari noluerunt, obtulit, efficax, convertens, regenerans fuit, nec ne? Si prius, potest igitur liberum arbitrium gratiæ efficaci & regeneranti resistere. quod & tu supra, Prædeterminantes tuos secutus, toties negasti; & apertis verbis Bellarminus *de gratia & libero arbitr. lib. I. cap. 11.* negat. Si posterius, nihil ad rem facit, quia de tali gratia quæstio non loquitur. Non aliud sanè Deus Hierosolymitanis illis latronibus obtulit, quàm voluntatem congregandi filios eorum, quos congregari illi noluerunt. Voluntas autem congregandi filios pervicacium, oblata externa verba ipsis pervicacibus, num quid gratia regenerans & convertens ipsorum pervicacium est? Numquid arguit, posita in actu omni actione gratiæ convertentis, in hominis potestate esse, velitne conversionis gratiam amplecti, an repudiare? Næ insanis, Redingi, nimiùm. Non latrones illos, Patres & Principes Hierosolymæ, qui filios suos congregari noluerunt, *τέκνα, filios* latronum illorum, hoc est, Filios Dei, qui erant Hierosolymis, jus habentes ad urbem sanctam, & communionem in ea, & ad res sacras ibi extantes, & ad verbum Testamenti ibi à Christo & Apostolis prædicatum; congregare Christus, donata utique justificante etiam fide, voluit. Et quos ita congregare voluit, hos, reluctantibus licet Patribus, uti ex Matth. XXI. 15. 16. XXIII. 13. Luc. XIX. 39. Joh. IV. 1. 3. 7. 25. 26. 31. 45. 52. IX. 24. 28. XI. 47. 48. 53. 57. XII. 10. 11. constat; actu congregavit. Hoc pertendit Augustinus à me citatus, & à te neglectus. Sic enim *Enchirid. ad Laurent. cap. 97.* scribit: *Ubi est illa omnipotentia, qua in Cælo & in terra omnia, quæcunque voluit, fecit, si colligere filios Hierusalem voluit, & non fecit? An potiùs & illa quidem filios suos ab ipso noluit colligi, sed ea quoque nolente filios ejus collegit, quos voluit? Quia in Cælo & in terra non quædam voluit & fecit, quædam verò voluit & non fecit, sed omnia, quæcunque voluit, fecit.* Quæ verba Thomas Aquinas catenæ in Matthæum inseruit. Idem Augustinus *Epist. 106.* sic eandem in rem scribit: *Ipse vocavit non solùm ex Judæis, verùm etiam ex gentibus, quoniam & illius Hierusalem filios, quæ interfecit Prophetas, & lapidavit missos ad se, quamvis ipsa nolente, collegit ipse, quos voluit; & ante incarnationem suam sicut ipsos Prophetas, & postea quam verbum caro factum est, sicut Apostolos & hominum millia, qui & pretia rerum suarum ante pedes Apostolorum posuerunt. Omnes quippe illi filii sunt Hierosolymæ nolentis, ut colligerentur, qui tamen, illa nolente, collecti sunt.* Neque aliter Fulgentius *de remiss. peccat. lib. II. cap. 2.* Ad hæc nihil respondere potuisti. 2. Voluntas signi utique conjunctam æternam veritatem habet. Respondet autem signo, hoc est, verbo exteriùs à Christo prolato ejusdem voluntas, seu conceptus animi interior. qui respectu *filiorum* fuit voluntas & propositum actu eos congregandi, ipsáque congregatio actualis. respectu *Patrum* verò seu *Principum latronum* voluntas eosdem malitiæ suæ convincendi, *αὐτοκατακρίτους* constituendi.

OBIECT. III. *Etiam illis, qui non convertuntur, dari gratiam sufficientem, ostendit Scriptura, Esaj. V. v. 4. Quid amplius faciam vineæ? Et Ezech. XII. 2. inducuntur oculos habentes & non videntes. Ergo gratiæ sufficienti, adeóque etiam convertenti resistere*

homines possunt. Resp. Loca citata gratiæ sufficientis commentum non probant. Nam 1. Esaj.V.4. Deus ostendit, non quid *internè* per gratiam efficacem operans, sed quid *externè* per ministros suadens effecerit, non quos *pedo* gratiæ traxerit, sed quos *fistulâ* præconii invitaverit. 2. Ezech. XII.2. oculi populo universo dati, non sunt gratiæ convertentis symbolum, sed intelliguntur oculi, quibus tum vera multa cognoscere, & de veritate verbi divini certi esse, tum Dei judicia intueri, & ad ea contremiscere, tum à peccatis externis atrocibus, iram Dei provocantibus, desistere potuerunt.

EXCIP. REDING: 1. *Siccine præconium vestrum ita Dei gratia destituitur, ut qui ejusdem fistula invitantur, pedo gratiæ non trahantur itidem? 2. Nisi conferat Deus vires sufficientes ad ea, quæ ipse requirit, quomodo verificatur, non posse Deum ultra quid vineæ suæ facere? 3. Quomodo absque gratia Dei sufficiente oculi vera multa cognoscere, de verbi Divini veritate esse certi, Dei judicia intueri, & ad ea contremiscere possunt?* Ibid. pag.404. Resp.1. Ne ipsorum quidem Prophetarum & Apostolorum præconium ejusmodi fistula fuit, quæ gratiæ pedum comitans semper habuerit. An enim pedo gratiæ Deus traxit eos, quos hoc loco Esajas alloquitur; & quos idem cap.LIII.1. hic verbis ferit: *Quis credidit prædicationi nostræ, & brachium Domini cui revelatum est?* De vestra fistula quid dicam? Similis est משרקיתא *fistulæ* illi, ad cujus sonitum Babylonii quondam coram statua aurea à Nebucadnezare erecta procubuerunt, ut eam adorarent, Dan. III.7.10. &c. Ubi Deus dixit, se non posse vineæ suæ ampliùs quid facere? Sic enim v.4. loquitur: מה לעשות עוד לכרמי ולא עשיתי בו *Quid faciendum ampliùs erat vineæ meæ, & non feci in ea?* De faciendi ulteriùs quid, in genere puta externorum salutis mediorum, de quibus solis agit, officio, post tot præstita & perdita beneficia, non de potentia manifestè loquitur. Quòd autem non affirmet, se omne auxilium, adeóque etiam regenerantem gratiam populo suo dedisse, satis inde colligitur, quia non alius parabolæ scopus est, quàm demonstrare, plus requiri ad hoc, ut homines fructum ferant Deo, quàm omnia externa media & communia beneficia, nimirum regenerationem etiam & sanctificationem Spiritus, adeóque emollitionem cordium per eundem. Proin parabola ea adversis quasi cornibus validóque impetu gratiam indifferentem, & potestatem hominis ad sui conversionem sine auxilio efficaci & circumcisione cordis, destruit. 3. Plus certè ad gratiam eam, quæ ad conversionem regenerationémque hominis sufficiat, requiritur, quam oculi videntes, aurésque audientes, hoc est, vera multa, verbi cumprimis Divini veritatem cognoscentes, & ad Dei judicia contremiscentes, cujusmodi etiam Pseudopropheta Bileamus habuit. Cordis insuper mutatio & circumcisio, gratiáque adeò regenerans & sanctificans necessaria est. absque est, nihil oculi videntes & aures audientes ad salutem proficere possunt.

OBIECT. IV. *Si gratiæ convertenti homo resistere nullo modo potest, conversio & regeneratio ipsa erit coacta & violenta. Atqui Cant. I.4. Jerem. XX.7. & XXXI.18.19. gratiæ convertentis indoles describitur talis, quæ procul à vi & coactione abest.* Resp. Conversionem non esse coactam fatemur. Neque verò cogi-

tur

tur homo, quia resistere non potest. Vis enim illa Spiritus S. πειθανάγκος & flexanima ita intellectum & voluntatem regenerat, ita affectuum habenas moderatur, ut voluntas veluti ex mortuis resurgens, cum quodam jubilo & spirituali lætitia sponte suum creatorem & ἀναζωοποιοῦντα sequatur.

EXCIP. REDING: 1. *Nihil eorum, quæ adducis, Cant. I.4. & Jerem. XX.7. extat.* 2. *Quomodo trahentem currendo insequi potest, (quod Cant. I.v.3. dicitur) qui non cooperatur gratiæ? Cursus utique cooperationem dicit.* 3. *Quin & Jerem. XXXI.18.19. gratia conversionis ita prævenire voluntatem innuitur, ut voluntas mota & excitata cooperari, agendo pœnitentiam, dicatur.* Ib. pag. 404. Resp. 1. Lege, si potes, originalem textum. Ibi Cantic I.4. (non 3.) verba citata exhibentur. Et Jerem. XX.7. sic fidelis anima loquitur: פִּתִּיתַנִי יְהוָה וָאֶפָּת *Illexisti me, ô Jehova, & illectus sum.* Ubi gratia convertens in suavi simul ac potenti operatione, quæ suavissimum post se obsequium & insuperabilem effectum trahit, collocatur. Hoc tu, vulgati Interpretis tui qui legit: *Seduxisti me & seductus sum* (quasi Deus quenquam seduceret, vel פָּתָה non aliud quàm seductionem significaret) παρεμβολῶς seductus, non intellexisti. 2. Cursus operationem, vel cooperationem dicit, sed non eam, quæ tractum vel antecedat, vel comitetur, verùm, quæ eundem consequatur. Neque enim homo se ipsum trahit, atque sic currit una cum trahente Deo, sed tractus vires currendi sortitur, alacriterque demum currit. 3. Eadem voluntas mala non movetur duntaxat, sed ipsa etiam motionis in se principium recipit, atque deinceps se una cum, vel sub Deo movente, movet. Conversionis initium, de quo solo quæstio est, & progressum ubique tu confundis. Præterea responsionem meam ad argumentum à Jesuitis vestris motum non attingis, quin potiùs, ab iis devius, confirmas, asserendo, *non bonam esse illationem, qua concluditur, conversionem ac regenerationem fore violentam, si gratiæ convertenti homo resistere nequeat.* Hoc ipsum pertendo, sed ratione solidiore, qua passim etiam S. Augustinus utitur.

OBIECT. V. *Deus homines ordinariè verbo convertit. Ergo non convertit ea efficacitate, cui resistere non possint. Verbum enim non continet nisi mandata, suasiones, promissiones, & comminationes, quæ non nisi moraliter agunt, & sæpe quod suadent, non persuadent.* Resp. Conversio à verbo Dei est *organicè*, à Spiritu S. *principaliter.* Is enim interna actione cum verbo concurrente intellectum hominis illuminat, & voluntatem sanctificat.

EXCIP. REDING. *Nos verò ita gratiam in suasionibus & promissionibus, moralique adeò actione constituimus, ut efficaciam, ipsum velle operantem, non excludamus.* Ib. pag. 404. 405. Resp. Ita vos, Prædeterminantes, Alvarez, Bannes, Cumel, Rispolis, Nugno, quibus hac quidem in controversia non planè læva mens est; & quorum opinionem à Calvinistarum opinione parùm, vel nihil differre, Bellarminus *de grat. & lib. arbit. lib. I. 12.* disertè asserit. Aliter longè Tridentini, aliter Jesuitæ, & mercium Jesuiticarum clitellarii, uti supra vidimus. Sanè Bellarmini *loc. cit.* thesis est, ex sua & S. Augustini mente *gratiam efficacem consistere in vocatione, sive persuasione & illustratione interna, quæ ad gratiam excitantem potiùs quàm adjuvantem, si per adjuvantem physicam* (hoc est, realem) *Dei cooperationem intelligamus, pertineat.*

QUÆSTIO III.

An poſt Adami peccatum Liberum Arbitrium hominis ita ſit amiſſum & extinctum, ut ante regenerationem in ſpiritualibus penitus nihil valeat?

NEgat Synodus Canone V. Nos *eſſentialem* libertatem volendi & nolendi etiam poſt lapſum remanſiſſe fatemur. Etiam *accidentales* arbitrii vires reſpectu objecti certi, putà boni tum *naturalis*, tum *civilis*, tum *moralis externi* reſiduas manſiſſe largimur, ſalva tamen præſcientia, decreto & prædeterminatione Dei. At remanſiſſe liberum arbitrium in *ſpiritualibus* & *moralibus*, prout ea *lege* Dei præſcribuntur, ſive integrum, ſive vulneratum duntaxat & debilitatum, non occiſum & extinctum, negamus. Rationes noſtræ ſunt:

ARG. I. Peccatum homini irregenito ita naturale eſt, ut nihil niſi peccare poſſit, Geneſ. VI 5. Epheſ. II. 3. Joh. III. 6. Jerem. XIII. 24. Naturale autem quod hoc modo eſt, excludit potentiam ad oppoſitum.

RESP. REDING: 1. *An igitur peccatum homini ita naturale eſt, ut in ipſis naturæ principiis radicatum ſit? Atqui hoc Manichaiſmum ſapit.* 2. *Geneſ. VI. 5. dicitur, hominis cogitationes omnes ad malum intentas eſſe. At congenita illa inclinatio formaliter peccatum non eſt, niſi voluntatis conſenſus accedat. Epheſ. II. 3. Apoſtolus hoc unum teſtatur, gentes & Judæos nondum converſos fuiſſe natura filios iræ; adeóque in prima nativitate peccatum ex Adamo in eos propagatum eſſe.* 3. *Quomodo gentes natura faciunt ea, quæ legis ſunt, Rom. II. 14. ſi peccatum iisdem naturale eſt?* 4. *In irregenito denique gratia Dei locum habere poteſt, per quam bonum morale ordinis vel naturalis, vel ſupernaturalis operari poſſit.* Ib pag 405. 406. Reſp. 1. Homini irregenito peccatum eſt altera quaſi natura, non ea, quæ primùm à Deo condita eſt. quia Deus author peccati eſſe nequit. Manat enim in prima conceptione & nativitate ab ea conditione, quam ſibi proprio vitio homo fecit; quæ cum prima homini accidentaria fuerit, deinceps naturalis facta eſt. Et radices in ipſis naturæ principiis, intellectu voluntate, appetitu altiſſimas fecit. Et quomodo naturale homini non eſt, quod per naturalem generationem in ſingulos propagatur? Egóne, Redingi, Manichæus ſum, an tu, naturalem illam hominis conditionem negans Pelagianus? Quæ enim ſic naturalia ſunt, nec à Deo ſunt, nec ipſa natura, prout illa a Deo eſt, & in genere Entis conſideratur, ſunt, nec evitari, niſi per Divinam potentiam poſſunt. Quin ipſi libero hominis arbitrio ſic peccatum naturale eſt, ut non aliud quàm liberè peccare, nec ſuis viribus à peccato liberari ullatenus poſſit. 2. Geneſ. VI. 5.

figmen-

figmentum omne cogitationum cordis humani duntaxat malum omni die dicitur. Quod רק *duntaxat, nonnisi malum* dicitur, tu formaliter peccatum esse negas. Quid ergo formaliter peccatum est, si quod *duntaxat malum* est, peccatum non est? Et quid homini irregenito naturale est, si quod in eo duntaxat malum est כל יום *omni die*, adeóque ipso etiam conceptionis & nativitatis die, seu, uti cap. VIII. 21. dicitur, מנעריו *à pueritia ejus*, seu prima infantia, qua fœtus ex materno utero excutitur, (hæc enim vocis emphasis est) naturale ei non est? Et si Ephes. II. 3. innuitur, Judæos & gentiles peccatum ex Adamo per generationem naturalem contraxisse, quid aliud innuitur, quàm peccatum iis naturale fuisse? In *filiis iræ* supponitur peccatum, quia ira Dei non exercitur nisi in peccatorem. Necesse igitur est in iis, qui natura sunt obnoxii iræ, naturaliter etiam peccatum insit. Quid quòd *natura filii iræ* dicuntur non ob peccatum duntaxat originis, sed ob actualia etiam. Neque enim aliò referri possunt παραπτώματα καὶ ἁμαρτίαι *offensæ & peccata*, (actualia utique, quia originale unicum est) quæ v. 1--3. inde Apostolus arcessit, quòd homo natura filius iræ est. Sed & Joh. III. 6. *quod ex carne genitum est, caro* dicitur. talis scilicet caro, qualis privationis Regni Dei causa esse potest, adeóque peccatrix, atque nonnisi peccatrix. ut sensus sit, id quod generatur à carne peccatrice, seu à peccato, ita carnem peccatricem, seu peccatum esse, ut non sit aliunde caro, sed inde, quia à carne generatur. Annon igitur carnalem, seu peccatorem esse, homini naturale est? Denique Jerem. XIII. 24. (juxta textum Hebræum; non v. 22. uti malè Redingius) & præmissa, quòd homini naturale sit peccatum, & conclusio, quòd propterea bene facere, adeóque & bene & malè facere in sua potestate homo non habeat, extat. *An mutabit*, ita Jeremias, *Æthiops cutem suam, & pardus maculas suas? Etiam vos, qui malo assueti estis, poteritis bene facere.* Sicut igitur æthiopi nigro cutis, pardo maculæ ita naturales sunt, ut nec ille non niger esse, nec hic maculis carere possit: sic למוד הרע *edoctum esse* (non utique ab inveterata consuetudine duntaxat, sed à natura ipsa; aliâs similitudo claudicaret) *malè facere* ita homini irregenito naturale est, ut natura nonnisi הרע *malè facere* possit, & הטיב *bene facere* non possit. An quid ultra, Redingi, satagere potes? 3. Fecerunt interim gentes *natura, quæ legis sunt*, Rom. II. 14. quoad substantiam externi actus, & disciplinæ externæ honestatem; non quoad spiritualem vel moralem etiam tum internam tum externam rectitudinem; nec sine coercente gratia Dei. 4. Potest proin etiam apud irregenitos locum habere gratia Dei, ast non ejusmodi, qua, manentes tales bonum quid quoad vel spiritualem, vel moralem secundum omnes causas rectitudinem, facere possint. Neque de hoc quæstio est.

ARG. II. Potentiæ naturales hominis penitus corruptæ & vitiatæ sunt. De intellectu liquet ex Luc. I. 79. Ephes. IV. 18. Rom. I. 21. 1. Cor. II 14. De voluntate ex Jerem. XVI. 10. Rom. I. 24. VII. 5. Si autem oculus malus fuerit, totum corpus malum est, teste Christo.

RESP. REDING: 1. *Nil loca à te citata probant. Etenim Luc. I. 79. sic in tenebris & umbra mortis sedisse dicuntur, ut tamen Divinæ illuminationi ad intellectum utique locum cesserint. Rom. I. 24. ita gentes in reprobum sensum traditæ dicuntur, ut liberum arbitrium in iis extinctum minimè dicatur. Nam, Augustino etiam lib. de gratia & arbitr. cap. 23. judice, Pharao similiter obduratus non propterea libero arbitrio caruit; utpote qui se ipsum per liberum arbitrium obduravit; & per liberum arbitrium populum*

pulum non dimisit, adeóque etiam dimittere potuit. 1. *Cor.* II. 14. *animalis homo ea, quæ spiritus sunt, capere negatur. Potest tamen homo etiam animalis per gratiam actualem elevari ad operationes intellectuales & morales, quæ gratiam sanctificantem non supponunt.* 3. *Quomodo verbis Christi Matth. VI. 23. Si oculus tuus malus est, totum corpus tenebrosum erit; liberum arbitrium oppugnas? Etenim verbis iis cohærent v. 20. Thesaurizate vobis thesauros in Cœlo; ex quibus Augustinus de grat. & lib. arbitr. cap. 2. contra liberum hominis arbitrium probavit.* Ib. p. 406–408. Resp. 1. Loca citata sic stringunt, ut tu iis non potueris nisi bullas tenuissimi flatus opponere. Etenim Luc. I. 79. ii, qui in tenebris sederunt ante, locum utique Christo, vero lumini, cesserunt; postquam scilicet ἀνατολὴ ἐξ ὕψους *Oriens* (Sol justitiæ) *ex alto* eosdem visitavit. An verò sic à Christo illuminati & visitati manserunt irregeniti? An non potiùs per ἐπιφάνειαν *illucescentiam* & *visitationem* illam Christi γνῶσιν σωτηρίας καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν *notitiam salutis & remissionem peccatorum*, uti v. 77. habetur, acceperunt? Et qualis quæso ad bonum spirituale & morale integrum libertas superstes fuit in iis, quos S. Paulus Rom. I. 24. in reprobum sensum datos dixit? Pharao, obduratus licet, inquis, liberum tamen, Augustino teste, arbitrium habuit. Sed cujus respectu? Spiritualis & moralis integri boni? Imò verò, uti ipsemet asseris, obdurationis & pertinaciæ in populo impediendo. Hæccine libertas est in bono spirituali & morali integro? Sed potuit, inquis, liberè non dimittere? Ergo liberè etiam dimittere potuit. Imò verò dimisit tandem liberè. Sed dimissio illa libera non spiritualis, verùm civilis, vel moralis externus actus fuit. Quanquam non ex loco Rom. I. 24. sed potiùs v. 21. ubi gentibus gratiæ regenerantis expertibus σκοτισμὸς καὶ ἀσύνετος καρδία, *obtenebratio & cor insciens* tribuitur, ego argui. Quin porro homo animalis mutari in spiritualem, imò per gratiam etiam generalem, priusquam spiritualis evadat, elevari possit ad operationes, corrupta ejusdem natura majores, dubitari nequit. Neque de hoc quæritur; sed de eo potiùs, an animalis manens, & gratia regenerante adhuc dum destitutus liberi arbitrii, utpote in spiritualibus vulnerati quidem, at non perditi occisique, potestate quicquam spiritualiter & moraliter integrè boni facere possit? Hoc verò S. Paulus 1. Cor. II. 14. negat. Et cur ad loca, quibus etiam voluntatem hominis vitiatam esse, probavi, nihil respondes? 3. Dicit Christus Matth. VI. 22. 23. *Lucerna corporis est oculus. Itaque si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Si oculus tuus malus fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit. Ergo si lumen, quod in te est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ?* Quod porro oculus corpori est, hoc esse intellectum animæ, scitè Chrysostomus ad h. l. monuit. Sensum etiam his verbis expressit Jansenius: *Mens si pura fuerit, erit etiam totum corpus lucidum, hoc est, etiam omnes vires & operationes hominis erunt claræ, & à peccato puræ. Si verò mens ipsa, quæ reliquis viribus ex sese tenebrosis, lumen præbere debet, quæque omnium operationum est causa, fuerit vitiata, omnes animæ vires tenebrosæ erunt, quia nihil rectè agent; omnésque operationes erunt tenebrosæ, quia tenebris peccatorum involutæ, & lumine rectæ rationis destitutæ.* Sicut igitur oculo corporis vitiato, universum corpus tenebrosum est: ita oculo mentis, intellectu, vitiato, in universis hominis facultatibus non erunt nisi tenebræ. Et quæ sic occæcato & obtenebrato homini libertas bene agendi residua esse potest? Inprimis cùm confessum apud vos etiam sit, judicii intellectus practici dictamen ipsam voluntatem sequi. Et quàm quæso stolida tua argumentatio est: *Augustinus verbis Christi paulò ante præcedentibus, thesaurizate vobis thesauros in Cœlo, liberum arbitrium probavit: Ergo his etiam verbis, si oculus tuus malus fuerit, totum corpus malum fuerit,*

fuerit, liberum arbitrium, ex ejusdem mente, stabilietur. Atqui verba controversa ne quidem Augustinus eo loco attigit: & sunt illa diversi planè tenoris, cum libero arbitrio irregenitorum in bono spirituali hostiliter pugnantia. Asseruit sanè Augustinus liberum arbitrium libro peculiari *de gratia & libero arbitrio*, adversus Monachos prætextu gratiæ illud abnegantes. Sed aliud scilicet est liberum arbitrium: aliud potestas bene & malè faciendi in homine irregenito. Illud, non hoc asseruit.

ARG. III. Non renati mortui sunt in peccatis, & naturâ filii iræ, Ephes. II. 1. 3. Col. II. 13. Non magis igitur corrupti arbitrii viribus ad bene agendum se erigere possunt, quam mortuus seipsum suscitare, aut non genitus se ipsum generare.

RESP. REDING: *Nihilominus per gratiam Dei actualem vires liberi arbitrii ante regenerationem ad bene agendum tum in moralibus, tum in actibus fidei, spei ac pœnitentiæ dispositivis erigi possunt.* Ib. pag. 408. 409. Resp. Erigi posse, asseris; at actu erigi non probas. Supra id omne non semel discussimus. Unum addo; Si quæ dispositiones, seu potiùs actus præcedanei in homine convertendo, locum habent, illas in actibus externis & communibus, cujusmodi sunt audire Dei verbum, de Deo cogitare, peccata propria considerare, ad eorum sensum expavescere, & ab hoc metu liberationem optare; neutiquam in actibus fidei, spei & pœnitentiæ, qui vitæ spiritualis & præsentis, & se jam exercentis certissima τεκμήρια sunt; consistere. Neque dispositiones ejusmodi seu actus præcedanei vel à libero arbitrio sine gratia oriuntur: vel dispositiones formales sunt, quia & sine iis Deus sæpe convertit, & cum iis homines sæpiuscule non convertuntur. Ita in curatione vulneris chirurgus militem curat exuendum lorica, veste; tum etiam ligat. At ista non est dispositio formalis ad curationem vulneris, quia non sic vulnus curatur, sed vi emplastri id fit, quæ dispositio formalis ad curationem est.

ARG. IV. Libertati, in qua creatus erat Adamus, per peccatum amissæ successit tristis illa *servitus* cogitandi & volendi malum, & quidem *tantum malum*, donec à Deo sanetur & liberetur, Rom. VI. 17. Genes. VI. 5. Joh. VIII. 32. Et ita quidem servus peccati declaratur homo, ut simul dicatur *liber justitia*, Rom. VI. 20. quia nimirum abdicatus fuit à Deo, & positus extra illud jus, quo decuit Deum creaturam suam sanctificare, & rectitudinis munere ornare. Qualis est libertas mortui, qui est *in mortuis liber*, Psal. LXXXVIII 6. Mortuus nempe omittitur, effertur, solus relinquitur, neque habet, qui ipsum vindicet & retinere cupiat.

RESP. REDING: 1. *Licet homo peccator servus peccati sit, voluntariè tamen ac liberè servituti sese subdidit. Et licet per solas arbitrii vires ex servitute ista resurgere non valent, tanta tamen gratiæ vis est, ut per eam homo libertatem consequatur, qua se per pœnitentiam possit ad Deum convertere.* 2. *Cùm Deus testetur, se nolle mortem peccato is, sed ut magis convertatur & vivat, quomodo tu statuis, Deum in peccato mortuum ne quidem vindicare, sed relinquere solum, omittere &c?* 3. *Omnibus hominibus per Christum dantur auxilia sufficientia ad legis saltem naturalis per moralia pietatis naturalis opera*

impletionem, & paratus insuper Deus est cunctis peccatoribus, ni ponant obicem, auxilium positivè sufficiens ad pœnitentiam conferre. Cùm igitur auxilia ejusmodi nemini desint, voluntatem semper liberam manere, necessum est. Ib. p. 408-414 Resp. 1. Voluntariè utique, non coactè, servituti peccati se homo in Adamo mancipavit. Sed servituti mancipatus libertatem amisit idem, ut merito ejus arbitrium, quoad justitiam, servum, non liberum, passim Augustinus dixerit. *Libero arbitrio* (sic ille *Enchirid. cap. 30.*) *male utens homo, & se perdidit, & ipsum. Sicut enim, qui se occidit, utique vivendo se occidit: sed se occidendo, non vivit, nec se ipsum poterit resuscitare, cùm se occiderit: ita cùm libero peccaretur arbitrio, victore peccato amissum est & liberum arbitrium. A quo enim quis devictus est, huic & servus addictus est. Petri certè Apostoli est ista sententia. Quæ cùm vera sit, qualis, quæso, potest servi addicti esse libertas, nisi quando eum peccare delectat? Liberaliter enim servit, qui sui Domini voluntatem libenter facit: ac per hoc ad peccandum liber est, qui peccati servus est: unde ad justè faciendum liber non erit, nisi à peccato liberatus, esse justitiæ cœperit servus. Ipsa est vera libertas propter rectè facti licentiam, simul & pia servitus propter præcepti obedientiam. Sed ista libertas ad bene faciendum unde erit homini addicto & vendito, nisi redimat ille, cujus illa vox est: Si vos Filius liberaverit, tum verè liberi eritis? Quod antequam fieri in homine incipiat, quomodo quisquam de libero arbitrio in bono glorietur opere, qui nondum liber est ad operandum bene, nisi se vana superbia inflatus extollat, quam cohibet Apostolus dicens: Gratia salvati estis per fidem.* Non aliis verbis ad retundendum te indigeo. Nam quòd pœnitentiam fingis conversione, prima scilicet, priorem, idem Augustinus abundè refellit. Quomodo enim pœnitentiam aget servus adhuc peccati, & nondum à Filio liberatus, adeóque conversus? 2. Quàm porro frivola tua ratiocinatio est: *Deus non vult mortem peccatoris: Ergo mortuum in peccato vindicat?* Ergone damnatos in peccato mortuos vindicat? Et si nullo modo vult mortem peccatoris, quomodo igitur mortui in peccatis dantur? Interim mortuos in peccatis nullos vindicari, non asserui ego. Novi enim, Christum quorundam esse גאל *vindicem.* Sed mortuos in peccatis, qua tales, manentésque adeò, nondum liberatos, nondum vivificatos respectu vitæ spiritualis omitti, negligi, non vindicari, adeóque libertate ad bonum spirituale destitui, assero. 3. Si absque gratia Christi Salvatoris liberante homo est servus peccati, & liber justitiæ, uti S. Scriptura, & ex eadem Augustinus testantur, quomodo illa gratia, quam tu sufficientem appellas, & de qua futili πολυλογίᾳ fusè adeò & præter necessitatem, ad augendam scilicet libri molem, disputas, omnibus etiam obduratis, quod tecum Molinistæ ab Academia Duacensi meritò propterea damnati asseruere, præsto est? Sic in nullo homine arbitrium non erit liberum; atque sic servum, captivum arbitrium erit *res de solo titulo, figmentum in rebus.* uti quidem vestrum liberum arbitrium Lutherus depinxit. Imò ineptè Christus dixisset, *Si vos Filius liberaverit*, alloquens eos, qui jam per auxilium sufficiens, quod nulli deest, liberati fuissent. Sic homines faciendo liberos, facis sacrilegos.

ARG. V. Impotentia hominis irregeniti in Scripturis clarissimè testata est. Quippe quæ spiritus sunt, nequidem cognoscere potest, 1. Cor. II. 14. Animalis est, spiritum non habens, Judæ v. 9. Ne cogitare quidem aliquid boni potest, 2. Cor. III. 5. nedum facere aliquid sine Christo, Joh. XV. 5. Ejus φρόνημα est inimicitia adversus Deum, ideóque Deo subjici

subjici non potest, Rom. VIII. 5.6.7. Unde etiam vocatur *ἀσθενὴς, impotens*, Rom. V. 8. VI. 19. Moses Deut. XXIX. 4 negat, Deum Israëlitis dedisse cor ad intelligendum, aures ad audiendum, oculos ad videndum, & tribuit Israëlitis שרירות הלב *obfirmationem cordis*, v. 19. Imò quibus Deus dedit oculos ad videndum, & aures ad audiendum, illi tamen dicuntur non audire, vel videre, Jerem. V. 21. Ezech. XII. 2. Denique & Propheta Jerem. X. 24 negat, esse hominis viam ejus, & viri, ut ambulet & dirigat gressus suos.

RESP. REDING: 1. *Hæc quidem arguunt impotentiam liberi arbitrii, si à gratia non adjuvetur: non item, si ab ea adjuvetur.* 2. *Sufficientia ad cogitandum & volendum aliquid boni per gratiæ actualis auxilium, extra gratiæ justificantis statum, Divinitus homini conferri potest.* 3. *Gratia sufficiens dat posse, efficax superaddit operari. Hæc tu non distinguis.* Ib. pag. 414. Resp. Tu verò multa sine ratione distinguis, sed longè plura confundis. Etenim 1. statum peccati & gratiæ, mortis & vitæ manifestè confundis. Sic enim adjuvari à gratia tum in spiritualibus; tum in moralibus integris, ut voluntate jam liberata, non amplius servâ gratiæ cooperêris, pertinet ad statum gratiæ & vitæ, non peccati & mortis. Quomodo enim à servo peccati, & eo, qui ceu mortuus in peccato legi subjici non potest, actus vitales, adjuvante etiam gratia, edi possunt? Et Scripturæ impotentiam hominis peccatoris adhuc clarissimis verbis arguentes, eo ipso gratiam ejusmodi adjuvantem à peccatore removent. Si enim impotens est ad bonum à natura, utique gratia ejusmodi destituitur. S. Paulus Rom. VIII. 5. 6. 7. carni, seu irregenito homini, tribuit suum *φρόνημα*, sensum, studium, factionem: atque illud dicit esse *ἔχθραν εἰς Θεὸν inimicitiam adversus Deum*. Eam ob causam legi Dei subjici *οὐ δύναται non posse*, astruit. Si gratiæ adjuvantis auxilio caro pollet, ejus sensus non ampliùs mera adversus Deum inimicitia erit. Non urgebo emphasin locorum plurium à me citatorum, quæ tu sicco pede transivisti. 2. An sufficientia ejusmodi gratiæ, ante conversionem (de hoc enim quæstio est) homini irregenito ad volendum aliquid boni conferri possit, non quæritur; sed, an actu conferatur? Hoc pernegamus. Tu probare, non prætoris more edicere debuisti. Repugnant omnes textus à me citati. Ἡ *χάρις ἀρκοῦσα gratia sufficiens* talis est, qualis S. Paulo 2. Cor. XII. 9. tributa est, non qualis irregenito tribuitur. 3. Si in irregenito est gratia sufficiens dans posse, non ampliùs igitur is ad bonum *ἀσθενὴς impotens* est, qualem Scriptura Rom. V. 6. VI. 19. reliquisque citatis textibus depingit. Desinet esse mortuus in peccato, habens cor *lapideum*, seu *ἀσύνετον & ἀμετανόητον, inconsideratum*, durum, refractarium, intractabile, quod Scriptura Esai. VIII. 19. XXVI. 4. Ezech. XI. 19. XXXVI. 26. Col. II. 13. negat.

ARG. VI. Doctrina *αὐτεξουσίου* fœta est juxta atque nocentissima mater superbiæ, & *radix fructificans veneno & absinthio*, Deut. XXIX. 18. Dum enim homo in seipso acquiescit, tanquam si aliqua ex parte idoneus sit ad bonum cogitandum, volendum, faciendum, ad Deum ut sanatorem non potest recurrere & confugere, & Divinæ gratiæ efficaciam recipere. Sunt enim inter se è diametro opposita, Deo confidere, vel in Deum re-

 cumbere,

cumbere, atque ab ipso dependere, & sibi ac suæ potestati viribusque inniti, quod Scriptura Hab. I. 12. vocat *vim suam Deum suum facere.*

RESP. REDING: *Evanescit id ex superioribus. Homo enim ad bonum idoneus est non independenter à gratia per Christum conferenda.* Ib. pag 414. Resp. Evanescunt sanè ex superioribus à me allatis tenebræ tuæ; quas veritati offundis. Quicquid tu in negotio salutis arbitrii humani viribus tribuis, id omne gratiæ Dei nefario sacrilegio subtrahis. Insolescat sanè oportet caro, si omnipotentem Dei gratiam residuis suis viribus adjuvet, gloriæque adeò conversionis & salutis partem ipsa quoque delibet. Neque enim opera etiam supernaturalia *totaliter* à gratia Dei esse, conceditis. *Licet*, ita Tirinus *Controv. XIII.* 5. loquitur, *opera supernaturalia tota sint à Deo, & gratia Dei, non tamen totaliter:* non quòd voluntas hominis gratiæ operationes recipiat, sed quòd per residuas vires cooperetur. Imò Bellarminus *de Grat. lib. VI. Sent.* 1. statuit, *hominem ante omnem gratiam* (adeóque etiam prævenientem) *habere liberum arbitrium etiam ad opera supernaturalia pietatis:* &, *libertatem quidem illam esse ligatam (quoad potentiam proximam, non remotam;) ac sic se habere, quemadmodum potentia videndi absente specie sensibili.* Liberè videre possumus absente objecto: sic liberè velle absente gratia. An vel ad malum homo liberior est? An sic deliravit Pelagius? *Posse viribus nostræ voluntatis evitari peccata, tentationum leviores quasque titillationes superari*, Bellarminus idem; *mandata Dei servari*, Scotus & Durandus; *inspirationem Dei abjici vel recipi*, Tridentini; *disponere nos ad receptionem gratiæ*, Thomas; *conversionem facere efficacem*, Tapperus, dixerunt. Quid hoc aliud est quàm suffurari Deo, quo naturam mordicinam superbè decoremus? Sacrificare sibi, quod de Sejano olim dictum? Arrogare sibi ædes, quarum ne tegulam quidem imposuerit. Quantò rectiùs arbitrii humani societatem seu collateralitatem etiam Bernhardus *sub finem tract. de lib. arbitr.* sic confixit: *Quid igitur? Hoc totum liberi arbitrii? Hoc solum ejus meritum, quod consentit? Est prorsus. Non equidem, quòd vel ipse consensus, in quo omne meritum consistit, ab ipso sit; cùm nec cogitare, quod minus est, quàm consentire, aliquid à nobis, quasi ex nobis sufficientes simus. Verba sunt non mea, sed Apostoli, qui omne, quod boni esse potest, & cogitare, & velle & perficere pro bona voluntate, attribuit Deo nostro, non suo arbitrio. Si ergo tria hæc, hoc est, bonum cogitare, velle, perficere, operatur in nobis, primum profectò sine nobis, secundum nobiscum, tertium per nos facit. Siquidem immittendo bonam cogitationem nos prævenit; immutando voluntatem malam sibi per consensum jungit, ministrando & consensui facultatem, foris per apertum opus nostrum, internus opifex innotescit.* Quid sic libero arbitrio Bernhardus vester reliquit?

ARG. VII. Sed & τὸ velle & perficere Apostolus Phil. II. 13. non voluntati, sed gratiæ insolidum deputat. Unde *fides* vocatur *Dei donum*, Ephes. II. 8. At sine fide impossibile est, ut quidquam Deo placeat. Proinde quod Deo placeat, non in nostro positum est arbitrio, sed à Deo cœlitus expectandum.

RESP. REDING: 1. *Velle importat essentialiter voluntatis nostræ actionem. Cùm igitur S. Paulus Phil. II. 13. illud homini tribuat, utique homo volendo liberè agit.* 2. *Sic fides Dei donum est, ut tamen actus ejus efficienter procedat ab intellectu per supernaturale lumen*

men elevato. 3. *Cùm sine fide Deo placere non possimus, fides igitur prævia justificationis dispositio est.* Ib. pag 414. Resp. 1. Sic est. Voluntas non vult nisi agendo. Velle enim actus est. Sed ut velit & agat bene, a Deo convertente & voluntatem præparante habet. Quod S Augustinus *de grat. & lib. arbitr. cap.* 16. verbis à te ipso citatis, manifestè dicit: *Certum est*, inquiens, *nos velle, cùm volumus. Sed ille facit, ut velimus, de quo dictum est, quòd præparetur voluntas à Domino. Certum est, nos facere, cùm facimus. Sed ille facit, ut faciamus, præbendo efficacissimas vires voluntati.* 2. Actus fidei à Deo donatæ, & à voluntate receptæ, ab intellectu & voluntate deinceps procedit efficienter utique. Nam nec Deus in nobis fide donatis credit, nec nos credendo per Dei gratiam nihil agimus. Sed actio omnis conversionem & vocationem efficacem sequitur. 3. In conversione ipsa fides donatur, ceu futura instrumentum apprehendens justitiam Christi, propter quam solam Deo placemus.

ARG. VIII Præterea si liberum arbitrium ad bonum spirituale habent irregeniti, necessum est, ut vita spirituali jam sint præditi, adeóque etiam jam regeniti, quod ἀσύστατον. Quales enim actus, tales etiam sunt facultates & habitus: Qualis fructus, talis arbor.

RESP. REDING: *Cùm justitia Christi, quam formam justificantem facitis, sit extra hominem, necessum est, dari aliud principium effectivum internum, ceu radicem liberi arbitrii. quod non aliud est, quàm adjutorium gratiæ actualis conversionem antecedens.* Ib. p. 415. Resp. Et conversionem cum justificatione, ceu totum cum parte, confundis: & formam justificantem, justitiam Christi, quasi ex sensu nostro, fingis, cùm juxta nos illa non forma, sed materia justificans sit: & perperam justitiam Christi extra credentem collocas, cùm tamen illa sic credenti imputetur, donetur, ut Christum ipsum *justitiam nostram esse*, Jerem. XXIII. 6. 1. Cor. I. 30. & nos eam ἔχειν *habere*, atque sic *in Christo reperiri*, Phil. IV. 9. Scriptura testetur. Et tu principium effectivum aliquod interius, ceu radicem libertatis, conversione ipsa prius statuens, apertè Scripturæ contradicis, quæ tum liberos nos esse, cùm Filius nos liberaverit, Joh. VIII. 36. docet. An verò quenquam sic Filius liberat, ut liberando non convertat, non justificet?

ARG. IX. Synodus negat, *liberum Arbitrium post Adæ peccatum amissum & extinctum esse.* Ergóne arbitrium voluntatis liberum esse vult, ut fuit ante lapsum? Sic Scripturæ & Augustino in os contradicit, & naturæ humanæ per peccatum Adami cladem ullam illatam esse, manifesto Pelagianismo, inficiatur. An hoc vult, voluntatis essentialem conditionem remansisse integram? Verùm quis unquam in dubium hoc vocavit?

RESP. REDING: 1. *Siccine fateris, conditioni voluntatis essentiali annexam esse arbitrii libertatem? Quomodo ergo liberum arbitrium negas?* 2. *Liberum arbitrium essentialiter importat facultatem operandi & non operandi. Malè verò operandi facultas post lapsum ita se in homine habet, ut se possit tamen abstinere ab actu malo. Bene operandi facultas in eodem est quoad actus moraliter bonos intra lineam naturalis ordinis quamvis in ipso operari, & quoad aliquas circumstantias actuali gratia per Christum conferenda indigeat. Potentia verò ad actus supernaturales in homine per gratiam justificantem in-*

formata talis est, qualis erat in statu innocentiæ. Non igitur Synodus Tridentina pertendens, quòd liberum arbitrium à lapsu non sit extinctum, illud independenter à Christi gratia in eo statu collocat, in quo erat ante lapsum. Ib. pag 415. Resp. 1. Fateor, & fassus semper sum, conditioni voluntatis essentiali arbitrii libertatem annexam esse. Neque liberum arbitrium negavi unquam, sed illud respectu status & objecti ita restrinxi, uti Scriptura jubet. Placet illud Bernhardi. 81. *in Cantic.* sic scribentis: *Ubi voluntas, ibi & libertas. quod tamen dico de naturali, non de spirituali, qua nos Christus liberavit.* Tu verò oscitaris potiùs, quàm quicquam seriò agis. 2. Qui liberum arbitrium per Adæ lapsum amissum negat, is manere ejusmodi, quale ante lapsum fuit, innuit. Quod enim non amittitur, illud manet. Atqui ita Synodus statuit. Vel igitur hoc intellexit ratione facultatis essentialis, vel ratione virium accidentalium in ordine ad bonum. Si prius, non repugnavimus unquam. Si posterius, statum hominis mutat. Et sanè si ante regenerationem ab actu malo abstinere potest, uti tu asseris, nihil ab arbitrio naturæ integræ differt. Nam & illud tum ad abstinendum à peccato, tum ad peccandum indifferens fuit, ita tamen, ut adjutorio Dei ad non peccandum indigeret, sicut tu actuali gratia Christi seu, uti aliàs loqueris, gratiæ sufficientis auxilio indigere asseris. Potentia verò ad actus supernaturales per gratiam Christi, non ante regenerationem vel justificationem, sed per eam restituitur. uti non semel probavimus.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Genes. IV. 7. Caino irregenito Deus tribuit potestatem dominandi peccato. Ita enim dicit: Si bene egeris, recipies. sin autem malè, statim in foribus peccatum tuum adest, sed sub te est appetitus tuus, & tu dominaberis illi.* Resp. 1. Deus eo loco non dicit, quid Cainus possit, vel non possit, sed quid in unam vel alteram partem futurum, vel non futurum sit. Bene agenti fit remissio, malè agenti denunciatur pœna. Sed inde non sequitur, irregenitum per potentiam proximam æquè bene atque malè facere posse. 2. In Hebræo non habetur, *sub te erit appetitus tuus*, sed אליך תשוקתו *ad te erit appetitus ejus*, non peccati, sed Habelis, qui Caino subjectus, eundem venerari debuit, ut minor majorem primogenitum. Ita Chrysostomus. 3. Eidem *Habeli*, non peccato dominaturus dicitur. 4. Si tamen de peccato, non Habele accipiatur locus, nihil adversarii obtinent. Nam dominium illud vel promittit Deus, vel jubet. Quomodo promitteret irregenito, quod ne sanctissimi sibi tribuere ausint? Ipse Apostolus Rom. VII. 23. queritur, se captivum reddi legi peccati. Si jubet, à jussione ad potentiam exequendi non rectè argumentum currit.

EXCIP. REDING: 1. *Actus supponit potentiam. Cùm igitur in loco hoc Caino tribuatur bene vel malè agendi arbitrium, potentiam bene vel malè agendi eidem inesse innuit. 2. Neque verba illa de Habele, cujus nulla ibi mentio, sed de peccato etiam Augustinus & Anselmus intellexere. Targum Hierosolymitanum disertè habet, in manum Caini traditam esse concupiscentiæ potestatem, ita ut ei pro libitu dominari possit sive ad bonum sive ad malum.*

3. Si

3. Si de Habele accipiatur locus, etiam sic liberum arbitrium stabilitur, quia liberè utique ei dominari potuit. 4. Rom. VII. 23. coll. cum v. 15. legi membrorum potestas repugnandi legi mentis: & legi mentis potestas volendi bonum, adeòque libera peccandi & bene agendi potestas homini tribuitur. Ib. pag. 415 416. Resp. 1. Caino tribui bene vel malè agendi arbitrium, supponis, non probas. Liberè occidit fratrem: liberè indignatus est: liberè boni quid eum egisse, nullus testatur apex. 2. Habelis nullam eo loco mentionem extare, temerè ais. Annon paulò ante v. 4. de acceptato Habelis sacrificio sermo erat? Annon ob id ipsum indignationem Cain conceperat? Annon indignationi illi verba v. 6. directè opponuntur? Et quomodo verba אליך *ad Te erit appetitus ejus*, de peccato intelligi possit, tu non explicas. Si peccati subjectionem sub potestate Caini significari, cum Bellarmino pertendis, nihil profectò immanius, nihil Pelagianum magis pertendere potes. Quid enim accipiunt regeniti per gratiam sanctificationis, si hoc habent irregeniti, si infausta Caini suboles? Annon spiritu mortificatur caro? Ita sanè Paulus Rom. VIII. 13. Quomodo id per spiritum facient, ut habentes id in sua potestate, si spiritum non habent, nec norunt, nec accipere possunt. Joh XIV. 17. Interpretes in diversa abeunt, uti solent in textibus obscurioribus. Nemo tamen veterum facultatem liberam dominandi peccato Caino tribui asseruit. Et Chrysostomus, quem tuarum partium facere audes, *homil. 18. in Genes.* manifestè verba illa de Habele, non de peccato interpretatus est. Neque aliter Cyrillus Alexandrinus. Augustinus vero, Hieronymus, Prosper, alii ad officium dominandi peccato, non ad potestatem, haud invitis nobis, referunt. Versiones Orientales loci hujus *Histor. Patriarch. Tom. I. Exercit. V.* fusiùs discussi. Jonathanis Thargumistæ consensum tibi non invideo. Miror magis, te Judæorum, vires arbitrii extollentium, consortem haberi velle. 3. Si liberè dominari Cain Habeli, adeòque civiliter aliquid agere, an iccirco etiam liberè boni quid spiritualis, boni moralis integri, præstare potuit? 4. S. Paulus, regenitus licet, se captivum reddi legi peccati, Rom. VII 23. questus est. Nec de quoquam etiam maximo renatorum Scriptura affirmat, quòd peccato dominatus fuerit. Quis igitur credat de homine profano, parricida nefario, certè non regenito, magnificentiùs Spiritum Dei loqui voluisse? Imò quis credat, cùm renati lugeant, & dicant, videre se in membris legem resistentem legi Spiritus, voluisse Scripturam hunc homicidam in tantam sui confidentiam erigere, ut peccato imperare possit? Hæc argumenti mei vis est. Nihil ad hæc tua de S. Pauli libertate bene & malè agendi exceptio. Neque enim si regenitus liberè bonum malùmve agere potest, irregenitus, & quidem insignitæ improbitatis homo, peccato dominari potis est. Aliud est liber, aliud servus peccati: aliud liber, aliud dominus actuum suorum. Hæc *dis. διὰ πασῶν* differunt.

OBJECT. II. *Deus Israëlitis proponit eligendam vitam & mortem, Deut. XXX. 15. & Josua Judæis dat optionem, velíntne Jehovam colere, an alios Deos. Cui autem optio datur, is libertatem arbitrii habeat oportet.* Resp. 1. Deus Israëlitas compellat instructos jam & illuminatos, ut operentur pro libertate data, non infideles & in tenebris ac sordibus nativis se volutantes. 2. Nec Josua veram dat optionem, velíntne Jehovam, an alios Deos colere? Hoc enim Josuam ducem populi prudentem & probum non decebat. Et v. 14. populum obligat ad timendum Deum, & non verendos Deos alienos. Unde Cornelius à Lapide agnoscit *artificium Rhetoricum*, quo Josua ostendat,

ostendat, cùm tot sint veri cultus commoda, falsi incommoda, amentem esse, qui malit falsum, quàm verum Numen colere. 3. Pone dari optionem veram, non ideo facultas verum Deum colendi erat Judæis, tanquam ex ipsis, sed tanquam ex donante Deo.

EXCIP. REDING: *Sine gratia Dei operante nil homo potest. Sed illa statui gratiæ sanctificantis non ita annexa est, quin ante eum homo ad actum fidei, spei, ac pœnitentiæ Divinitus instrui & illuminari possit. Cùm igitur in Divinitus instructis & illuminatis esse libertatem ipse quoque fatearis, utique ante gratiæ sanctificantis infusionem homo liberè arbitrio bonum malumve eligere potest.* Ib. pag. 416. Resp. Detorquere, & vellicare quàm respondere, nedum solidè respondere potius habes. Ego de Israëlitis regenitis & libertate jam pollentibus loquor. Tu ad irregenitos detorques. Quanquam etiam tales quandoque φωτίζεσθαι *illuminari*, Apostolus Hebr. VI. 4. dixit. & quidem per Christum, quia is *vera lux est, illuminans omnem hominem, qui venit in mundum*, & illuminatur, Joh. I. 9. Neque tamen quocunque modo illuminati à Filio liberantur, adeóque libertatem veram recuperant. Potest etiam homo, Spiritu Dei destitutus & carnalis eò usque illuminari, ut eligat sermonem verum, & membrorum motum à lege præceptum, atque adeò bonum videat & velit. Sed non potest ita videre & velle, ut bene velit atque eligat, hoc est, ut id amet verùm potiùs, ut id concupiscentiæ suæ subjiciat, adeóque pro medio assumat ad comparandum bonum terrestre ac periens. Actus porro fidei, spei ac pœnitentiæ augustiores & vitaliores longè sunt, quam ut in hominem nondum conversum cadere possint. Est enim in iis vera erga Deum fiducia, amor Dei ut Summi boni, expectatio remissionis peccatorum gloriæque promissæ, accessus liber ad Deum, ceu Patrem in Christo propitiatum, adoptio in Filium Dei, aliáque ejusmodi plura, quæ si in irregenitos cadunt, quid regenitis relinquatur, edisserendum tibi est.

OBIECT. III. *Paulus* 1. *Cor.* XV. 10. *dicit: Amplius, quàm illi omnes, laboravi: non ego tamen, sed gratia Dei mecum. Ergo liberum arbitrium concurrit cum gratia.* Resp. 1. Apostolus loquitur de se ut jam regenito, & quidem de suo ministerio in opere conversionis non propriæ sed alienæ. 2. Sic Apostolatum suum extollit, ut nihil sibi, sed Divinæ gratiæ omnia vindicet. Dicit enim: *Gratia Dei sum quod sum.* Neque dicit: *Non ego solus, sed gratia Dei mecum*, quasi videlicet partiretur effectum inter se & gratiam: Sed, *Non ego, sed* ἡ σὺν ἐμοὶ χάρις, *gratia Dei, quæ mecum est.* Se profitetur organum, at vim & successum laboris in solidum adscribit gratiæ.

RESP. REDING: *Paulus disertè dicit, secum fuisse operatam gratiam. Id absque cooperatione non verificari nequit, uti supra deductum est.* Ib. p. 416. Resp. Nihil respondes ad rem. Nihil respondere potes. Paulus regenitus erat, & de ministerio suo loquitur. Qua talis, Dei συνεργὸς *cooperarius* fuit. Quid hoc ad irregenitos? Imò ne quidem se Deo cooperantem eo loco dicit, sed cuncta tribuit gratiæ, non secum operanti, adeóque cooperanti, verum τῇ σὺν αὐτῷ, *quæ cum ipso erat*, (uti expressit Hieronymus *lib. II. contra Pelag.* & notarunt Caietanus, Salmero, Justinianus.) non συνεργησάσῃ, *quæ cum ipso operata fuerit.*

OBIECT. IV.

OBIECT. IV. *Etiam non renati faciunt Deo grata, veluti obstetrices Ægyptiacæ, Nebucadnezar, Cyrus Cornelius Centurio.* Resp. 1. Grata nonnunquam faciunt, quoad *externam honestatem officii*, non quoad *finem* seu intentionem agentis, & ἀκριβοδίκαιον præcipientis. De talibus operibus scitè Chrysostomus: *Καλὰ μὲν, ἀλλὰ νεκρὰ, bona quidem, sed mortua.* 2. Obstetrices Ægyptiacæ cùm Deum timuerint, proselythæ fuerunt populi Dei. In Cornelio Deus gradatim fidem antea infusam ad ἀκμὴν & maturitatem produxit.

RESP. REDING: *1. Si externa illa honestas voluntaria fuit, non potuit non esse bona etiam quoad intentionem agentis. 2. Ergone, Chrysostomo teste, opera quædam bona, sed mortua sunt? Dantur igitur opera bona regenerationem & gratiam sanctificantem antecedentia. 3. Si obstetrices Dei timentes proselythæ fuerunt populi Dei, antecedenter igitur ad statum proselytharum, à Dei gratia adjutæ vim & efficaciam ad actum timoris Domini acceperunt. 4. Cornelius ante fidem non fuit regenitus. In eo igitur irregenito locus fuit gratiæ actuali, cujus vi haberet facultatem actúmque credendi.* Ib. pag 437. Resp. 1. Voluntaria fuit honestas illa, ac idcirco bona, ratione actus externi, quem S. Augustinus passim *officium* vocat, non ratione finis. An enim omnes actus externi boni, à lege Divina & naturali præcepti, finem etiam bonum habent? Sic hypocritis, Pharisæis, Monachis nullus locus erit, precantibus, jejunantibus, evangelizantibus, non recto fine, sed ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις, *ut videantur coram hominibus*, Matth. VI. 5. &c. προφάσει, *prætextu*, non ἀληθείᾳ *veritate*, sic ut præconium ad Dei potiùs gloriam, quàm suam utilitatem referant, Phil. I. 18. Non actu, externo scilicet sed fine pensare Deum officia, non semel Augustinus monet. Et ut bonum opus bene fiat, integrúmque adeò sit, plenitudinem omnium causarum requiri, Thomas vester scitè dicit. Inprimis radix & vita eorum est vera fides & amor Dei, absque quibus est, officia erga homines ex vero amore proficisci non possunt, quia verus amor fratrum amore Dei continetur. 2. Sunt omnino Chrysostomo *Tom. VI. homil. 89. edit. Savil. pag. 838.* opera quædam irregenitorum *bona, sed mortua*, ἐπὶ τῷ ... *quia non habent fidem.* Quæ igitur fidem habent, illa non mortua, sed viva esse, innuit. cùm tu ex adverso fidem etiam irregenitis, adeóque mortuis tribuas. Sed dantur sic opera bona irregenitorum, licet mortua, inquis. Dantur, uti dixi, ratione actus & honestatis externæ. non bona vel moraliter integrè, vel spiritualiter. Talia enim non mortua, sed viva sunt. 3. Obstetrices antecedenter ad statum proselytharum à gratia Dei adjutas vim & efficaciam ad actum timoris Domini accepisse fingis. Cognoscendo enim & timendo verum Deum Israëlis, amplectendo promissiones filiis Israël factas, proselythæ populi Dei factæ sunt, & spem Israëlitarum Regiæ gratiæ prætulerunt. 4. Cornelio Scriptura testimonium perhibet, quòd fuerit homo pius, timens Deum, cúmque semper invocans, in populum Dei, Israëlem, eleemosynas erogans, atque ita spem Israëlis fide amplectens; tametsi non circumcisus. quales vocantur גֵּרֵי שַׁעַר *proselythi portæ*. Hæc illum jam regenitum, viventem spiritualiter, non demum regenerandum prodebant. Alioquin quam tu mihi irregenitum & regenitum inter differentiam pandes?

OBIECT. V. *Paulus 1. Cor. VII. 37. cuilibet homini tribuit ἐξουσίαν περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, potestatem propriæ voluntatis.* Resp. Non agitur eo loco de natura & potentia voluntatis, sed de iis, quæ requiruntur, ut quis filiam suam

virginem retineat. Nempe ut nulla è circumstantiis, aut indole puellæ, afferatur necessitas eam elocandi. Non autem significat Apostolus, hominem sine gratia rectè deliberare & decernere super ulla re posse.

EXCIP. REDING: *Apostolus clarè satis homini in statuendo potestatem propriæ voluntatis, exclusa necessitate, tribuit. quæ formalissimè liberum arbitrium est.* Ib. pag. 417. Resp. Potestatem propriæ voluntatis homini tribuit Apostolus in elocanda virgine, re ad œconomiam pertinente; non in actibus moralibus integris & spiritualibus, de quibus solis quæstio est. Non enim de libero arbitrio, quatenus in actibus humanis necessitatem coactionis excludit, sed de viribus ejus in ordine ad moralia integra & spiritualia disputamus. Tu, quasi hæc nescires, agis, ne scilicet ad responsiones meas obmutescere cogare.

OBIECT. VI. *Si ea est hominis irregeniti impotentia, ut in spiritualibus nihil valeat, Deus ad obedientiam eum obligare non potest. Impossibilia enim quæ sunt, non obligant.* Resp. Impossibile is est irregenito obedientia non *absolutè*, cùm in Adamo vires ad obedientiam acceperit, sed *secundum quid*, quia vires eas peccato Adamus tum sibi, tum generi humano perdidit. Qui autem suâ culpâ amisit obediendi vires, is ad obedientiam debitam obligari potest. Neque enim Deus ob vitium hominum jure suo excidit. Præceptum non desinit esse præceptum, cùm homo id transgressus fuerit, nec mutatur transgressione, sed per eam officium accipit coarguendi & damnandi transgressorem, eique ostendendi tum impotentiam parendi, tum impossibilitatem justitiæ ex obedientia sua.

EXCIP. REDING: 1. *Aliter longè Augustinus de grat. & lib. arb. cap. 2. ita disserens:* Quid illud, quòd tam multis locis omnia mandata sua custodiri & fieri jubet Deus? Quomodo jubet, si non est liberum arbitrium? 2. *Non propria personali, sed capitali Adami culpa homo obediendi vires perdidit. Non igitur ad obedientiam, sine viribus liberi arbitrii obligari potest, quia non sua, sed aliena culpa vires eas amisit.* 3. *Mandatorum Dei obedientia salutifera possibilis nobis est non ex propriis, sed ex gratiæ viribus. uti etiam Augustinus Tract. in Psal. 56. asserit.* Ib. pag. 417. 418. Resp. 1. Augustinus *loc. cit.* disputat contra Monachos nescio quos, liberum arbitrium funditus negantes. Nos autem concedimus esse certum: Si nullum sit arbitrium, nullum locum fore legi & mandatis Divinis. Unde arboribus, lapidibus, brutis, libero arbitrio carentibus leges nullæ dantur. Quid hoc ad nos? Non enim nos liberum arbitrium unquam negavimus, sed ejus potiùs vires respectu status & officii distinximus. In statu autem peccati legem ferri non posse impotenti, nunquam Augustinus dixit. Imò contrarium dixit eo ipso *cap. 16.* cujus verba à Te mutilata sic sonant: *Magnum aliquid Pelagiani se scire putant, quando dicunt: Non juberet Deus, quod sciret non posse ab homine fieri. Quis hæc nesciat? Sed ideo jubet aliqua, quæ* (NB.) *non possumus, ut noverimus, quid ab illo petere debeamus. Ipsa est enim fides, quæ orando impetrat, quod lex imperat.* His multa addit, & quidem ἀγωνιστικῶς, distinguens ubique inter *posse fieri ab homine*, & *nos non posse facere*. Objicientibus Pelagianis, *nihil Deum jussurum, quod sciret ab homine non posse fieri*, concedit id totum. Et tamen statim asserit, *quædam Deum jubere, quæ non possumus*. Nimirum quia qui dicit, *non posse ab homine fieri*, simpliciter asserit: & qui, *nos non posse*,

in consideratis nostris viribus, quales à natura corrupta habemus. En Augustinum plane consentientem nobis! 2. Ita capitali voluntate Adami obediendi vires perdidimus, ut peccatum tamen Adami nobis imputetur, nostrúmque sit, perinde ac si propria voluntate illud admisissemus. Unde peccasse nos ἐν αὐτῷ in ipso Adamo, Apostolus Rom. V.12. asserit. An, Redingi, peccato Adami liberum naturæ humanæ arbitrium nullo modo afflictum statuis? Dices, vulneratum esse, non extinctum. Si vero personalis & propria culpa, sine capitali Adami culpa, requiritur, non tantùm non extingui, sed ne quidem lœdi & vulnerari illud potuisset. 3. Possibilem homini esse mandatorum Dei observantiam ex viribus gratiæ, puta convertentis, liberantis a statu peccati, regenerantis, ultro concedimus. Gratiam verò tuam sufficientem, conversioni prævIam, non semel jam solidis rationibus confiximus.

OBIECT. VII. *Si homo irregenitus ita impotens est, ut bene facere non possit, habet igitur apologiam, & excusationem. Atqui Paulus ait, eos esse ἀναπολογήτους*, Rom. I.20.21. Resp. 1. Paulus non docet, eos, quos *inexcusabiles* vocat, habere ex se potentiam ad bonum, quod debent, faciendum: sed maturos esse judicio, Rom. I.18. quorum malitia & corruptio inemendabilis, *καρδία ἀσύνετος* & *ἀμετανόητος*, *cor inconsideratum, & à resipiscentia alienum*, Rom. I.21. & II.5. per Divinam potentiam & longanimitatem est manifestatum & comprobatum. 2. Quomodo excusationem habet, qui sub lege est, & servus peccati est, quique se omnibus modis ad amorem Dei invitatum, vincentibus & vincientibus cupiditatibus subditum esse & manere velle ostendit? Potiùs majorem justæ iræ thesaurum accumulat, & velut in acervis reponit.

EXCIP. REDINGO: *Nolens volens fateris arbitrii libertatem, qua voluntariè ac liberè se subdendo cupiditatibus peccati, majorem justæ iræ thesaurum accumulat.* Ib. pag. 418. Resp. Respondere, vel ratiocinari, an stupere hoc est? In statu peccati arbitrium liberum est justitiæ, servum peccati, uti Augustinus ex Scriptura passim. Mirum igitur ne est, voluntariè se cupiditatibus immergere? Sed eadem ratione in eodem statu liberum esse peccato, & servum justitiæ, proba; & ad rem responde.

OBIECT. VIII. *Sublato libero arbitrio frustra essent ad bonum suasiones, aut ad malum avertendum proposita minæ vel pœnæ.* Resp. 1. Frustra non sunt, quia certum finem habent. Ostendunt enim monita, non quid possimus, sed quid ex officio præstare debeamus, vel quid per gratiam facere possimus. 2. Minæ & monita licet non convertant impios, deterrent tamen, ne pejores evadant, & pœnæ justitiam demonstrant.

EXCIP. REDINGO: *Fateris, id quod ex officio præstare debemus, nos facere per gratiam. At irregenitus tenetur ad actum fidei, spei & pœnitentiæ, ut mediantibus iis ad justificationem pertingat. Hisce igitur actibus prior gratia esse debet. Ergo gratia, per quam irregenitus actus illos facere potest, justificante gratia prior est.* Ib. pag. 418–421. Resp. Iterum vellicas, & crambem reponis, nihil respondes. Quod tenemur facere ex officio,

nonnisi per gratiam facimus. Estque gratia ea partim prior actibus fidei, spei & pœnitentiæ, quia in regeneratione, non ante eam, habitus virtutum illarum homini ex mera Dei gratia & εὐδοκίᾳ infunduntur: partim iisdem connexa, quia actus habituum illorum, adeóque ipsum τὸ θέλειν καὶ ἐνεργεῖν *velle & perficere*, à gratia Dei proficiscitur.

QUÆSTIO IV.

An Jure Reformati accusentur, quòd statuant, Deum esse authorem peccati, quippe qui peccata ita operetur solus, ut in potestate impiorum non sit, vias suas malas facere?

SYnodus non obscurè hoc nomine Canone VI. nos accusat & traducit. Et notum est, hanc nobis blasphemiam passim ab adversariis impingi. Quorum alii palàm mentiuntur, nostros expresse & totidem verbis Deum facere peccati authorem, ut Jesuitæ, nominatim Becanus. Alii calumniantur, nos verbis quidem id non profiteri, sed re ipsa sentire, ut Bellarminus. Alii moderatiores fatentur, non ita nostros sentire, attamen ex doctrina nostra id consequi. Sed primi illi atrocis calumniæ & mendacii rei sunt, cùm & confessiones nostræ publicæ, & scripta verè Orthodoxorum omnia blasphemiam hanc apertè detestentur. Secundi judicium sibi arrogant de nostris conscientiis, quod non est nisi Dei καρδιογνώστου. Tertii doctrinam nostram, sive inscitia, sive odio & malitia, depravant. Contra quos militant sequentia argumenta.

ARG. I. Deus secundum doctrinam nostram non effecit aut produxit peccatum in natura peccante: nec inspirat aut instillat peccatori peccatum, nec mandat illud, aut adjuvat, aut amat, aut ullo modo approbat. Non igitur eum authorem peccati facimus.

RESP. REDINO: *Judicium feramus formalibus Calvini verbis. Is Instit. lib.I. cap.18. §.1. sic scribit:* Ejus probationis, cujus Satan & scelesti latrones ministri fuerunt, Deus fuit author. *Et Harm. in Matth.XIII.13.* Causam *obdurationis* non assignat extra arcanum Dei consilium. *Et ne obtendi possit, hoc esse à Deo permissivè, audi eundem sic lib.I. cap.18. §. 3. blasphemantem:* Et jam satis apertè ostenditur, Deum vocari omnium authorem, quæ isti censores volunt, otioso tantùm ejus permissu contingere. *Item lib. de æterna Dei Prædest. pag.944. scribit, Deum otiosum ea permittere, quæ Scriptura non tantùm eo volente, sed authore fieri pronuntiat, nimis frivolum effugium est.* Tract.IV.pag.421. Resp: Nisi cocco Calvini, Viri sanctissimi, odio flagrares, ipse ejus verba inspexisses, trutinasses-

que

que potiùs, quàm nescio unde corrasa, milliésque vindicata, ad constiudum ei immanem invidiam travisses. Verbo dicam, quod res est. Calvinus Deum *probationis*, cujus Sathanas & scelesti ministri fuerunt, non peccati, *authorem dixit: obdurationis*, quoad judicium, non quoad malitiam, *causam* in arcano Dei consilio, efficiente puta, non permittente, assignavit: denique, contra otiosam & inertem permissionem. à Scholasticis Deo affictam, disputans, authorem otioso permittenti opposuit, & ad efficacem providentiam, judicium, ordinationem, motionem peccantis retulit. Non hic Calvinus Deum blasphemavit, tribuens ei, quod citra abnegatæ providentiæ crimen non potuit non ei tribuere; sed tu blasphemas Sanctos.

ARG. II. Deus secundum doctrinam Ecclesiarum Reformatarum conservat equidem naturam peccantem, & gubernat motus, & actiones naturales tum internas tum externas ciet; ipsum peccatum quâ peccatum permittit; idémque sanctè ordinat ac regit, ut per illud judicia sua sive gratiæ sive justitiæ, modo manifesto vel occulto, semper tamen justissimo exerceat & exequatur. Neque tamen propterea author peccati dici potest, quia actus primus & tertius sunt partim naturaliter, partim moraliter boni: secundus verò *permissivus* est, non *effectivus*, significans cessationem operis Divini in malitia hominis, non aliquam ejus operationem.

RESP. REDING: *Occultas venenum, quod vestri prodiderunt. Zvvinglius enim Serm. de Provid. cap.5. scribit, Deum cùm in sese justitiam nulla ratione ostendere posset, per creaturam injustitiæ exemplum produxisse, non quasi creatura illam suo Marte produxerit, sed quòd Numen ipsum auctor sit ejus, quod nobis est injustitia. Et cap.6. ait, id, quod Deus operatur per hominem, non Deo, sed homini vitio verti. Infra sic scribit:* Unum atque idem facinus, puta adulterium aut homicidium, quantum Dei est authoris, motoris, impulsoris, crimen non est: quantum autem hominis est, crimen ac scelus est. *Calvinus quoque Instit. lib.I. §.11. asserit, Diabolum, totámque improborum cohortem sic omnibus partibus manu Dei, tanquam fræno, cohiberi, ut nec concipere ullum adversus nos maleficium, nec conceptum moliri, digitum movere queant, nisi quantum ille mandarit; nec compedibus tantùm ejus teneri ligatos, sed etiam ad obsequia præstanda fræno cogi.* Ib. p. 421. Resp. Loquor ego de doctrina communi, in Confessionibus publicis prodita. Cur tu, neglectis Confessionibus nostris pluribus, ad privatorum Scripta deflectis? Sed & privatis injuriam vægrandem facis, alter veluti Celsus, qui, Origene teste, eandem blasphemiam veteribus Christianis impegit, ceu consequentem ex eorum simili dogmate, juxta quod statuerunt Deum totius rerum universitatis conditorem. Sed brevi defensione defungimur. ZWinglius, tremendum vobis nomen, utpote cujus vos corpus occidere, at nec Spiritum, nec fidem extinguere potuistis, *de Provid. cap.5.* Deum vocat authorem ejus, quod nobis est injustitia, non ob injustitiæ operationem ullam, sed ob positam ab eo legem non sibi, sed homini, cujus transgressionem secuta injustitia est. Authorem igitur innuit non per se, sed merè per accidens, quem *causam sine qua non* Philosophi vocant. Lege sine criminandi animo, & agnosces. *Cap.6.* scribit, non Deo, sed homini vitio verti, quod per hominem operatur, nempe *quia*, uti in præcedentibus loquitur, *nec sit, nec vivat, nec operetur nisi in Deo, ex Deo, & per Deum.* Manifestè igitur operationem de

actionis entitate, non malitia intelligit. Et quomodo Deum authorem facit, qui statuit, Deo vitio hoc vel illud non verti? Subjicit ea verba, quæ tu malè consultus recitas: *Unum atque idem facinus, puta adulterium aut homicidium, quantum Dei est authoris, motoris ac impulsoris, opus est, crimen non est: quantum autem hominis est, crimen ac scelus est. Ille enim lege non tenetur, hic autem lege etiam damnatur.* En authorem, motorem, impulsorem vocat, non *criminis*, sed *operis* respectu. Et paulò ante testatus est, cùm Dei providentiam hoc aut illud crimen fecisse, quod hic aut alius patravit, dicitur, *impropriè* dici. *Quantum enim*, inquit, *Deus facit, non est peccatum, quia non est contra legem. Illi enim non est lex posita, utpote justo. Nam justo non ponitur lex, juxta Pauli sententiam.* Atque hæc de iis peccatis, quæ ab hominibus contra leges Dei, à libero ejus dominio non à sanctitate naturali manantes, committuntur, verè dicta sunt. Calvini verba à te producta talia sunt, ut nisi criminandi impetus te cepisset, iis subscripturus ultro fuisses. Huc enim redeunt, Deum ministros & executores judiciorum suorum ita gubernare, & veluti fræno dirigere atque coërcere, ut contra ejus mandatum nec scelus ullum concipere, nec moliri, nec perficere possint, quod ingens piis persecutiones sustinentibus solatium affert. Mandatum Dei ad executionem judicii, & voluntatis efficaciam, non ad operationem sceleris, refert.

ARG. III. Nostra de Dei circa peccatum providentia doctrina hypotyposi sanorum in Scriptura sermonum verbis & phrasibus est consentanea. Etenim Deus peccatum decrevit, Genes. XLV. 8. L. 20. 21. Act. II. 23. IV. 27. Decretum autem Dei non est nuda permissio, sed efficax Dei voluntas. Neque decrevit tantùm ab æterno, sed etiam adhibitis idoneis instrumentis illud exequitur, 2. Sam. XVI. 10. XXIV. 1. 1. Reg. XXII. 23. Esaj. X. 5. Rom. I. 23. 24. 2. Thess. II. 10. 11. Voces porro *jubendi, faciendi, tradendi, occæcandi, indurandi, seducendi*, quæ ibi occurrunt, efficaciam voluntatis significant.

RESP. REDING: 1. *Effectivum respectu peccati influxum hic blasphemè asseris, simúlque tibi ipsi, supra permissivum duntaxat statuenti, contradicis. 2. Loca citata hoc unum evincunt, quòd Deus suæ voluntatis decreto, tanquam causalitate formaliter immanente, ac virtualiter transeunte, actus peccaminosi entitatem attingat. Deus utique peccatores tradit in reprobum sensum, ut faciant mala. Neque tamen ibi peccatum Dei est, sed judicium, seu manus & consilium Dei, per quæ Deus prædestinavit fieri, quæ fecerunt Herodes, Pilatus, populus Israël. 3. Peccati causa nulla efficiens, sed deficiens duntaxat est. Origo igitur malitiæ ex defectibilitatis ratione tota est. Hæc porro est vel radicalis, vel per modum proximæ causalitatis. Illa est ex creatione creaturarum ex nihilo; unde sicut in esse, ita etiam in operari à dominio Dei dependent. Potest autem Deus ex vi sui dominii inter creaturas rationales sic concursum suum in ordine ad rectitudinem moralem partiri, ut uni illum concedat tam in actu primo, quàm in secundo, per gratiæ efficaciam: alii respectu inprimis actuum supernaturalium eum non det in actu primo per gratiam proximè sufficientem; alii denique præparet concursum suum in actu primo per gratiam proximè & completè sufficientem, non tamen in actu secundo per gratiæ efficaciam. Per hanc igitur auxilii ad supernaturaliter operandum tum efficacis, tum proximè sufficientis denegationem*

nem sit excæcatio & obduratio, in qua peccatum est à creatura, judicium, inchoatum in gratiæ denegatione, & consummatum in traditione in reprobum sensum, à Deo Ib. pag. 421-423. Resp. 1. Effectivum respectu *materiæ* & *finis* peccati influxum Dei, sine omni blasphemia assero. Peccator enim etiam peccando in Deo est, vivit & movetur. Neque vel habitus, vel actus, cui malitia adhæret, naturalis, peccati materia, Divinæ providentiæ citra sacrilegium subtrahi potest. Sed & ordinatio peccati ad justos sanctósque fines efficientiæ Dei subest. Respectu verò *formæ* peccati; quæ *ἀνομία* seu malitia mera est, influxus Dei non effectivus, sed permissivus est. Ne quidem de influxu effectivo, sed efficacia voluntatis divinæ argumentum meum loquitur. Neque igitur blasphemavi, neque mihi contradixi; sed tu maledictis solis certas, quia respondendi planè impos es. 2. Neque hoc solum loca à me citata evincunt, quòd Dei decretum circa peccatum actus peccaminosi entitatem attingat Nam Dei decretum partim efficiendo, partim efficaciter permittendo non circa solam actus peccaminosi entitatem, sed etiam circa efficientem, formam & finem peccati diverso licet, at justo sanctóque semper modo, versatur, quod loca à me citata, quæ tu excutere debueras, abundè commonstrant. Quomodo voces *jubendi, faciendi, tradendi, occæcandi, indurandi, seducendi* cum nuda, otiosa & dormitante permissione vestra consistant, & an sine voluntatis efficacia Deo tribui possint, cur nos non edocuisti? 3. De induratione, traditione in reprobum sensum, talia tu oracula fundis, qualia in antro suo Trophonius olim fudit. Vel clarè loqui, vel tacere debueras. Oportet enim Christianos levato velo retecta facie velut in speculo gloriam Domini intueri, 2. Cor. III. 18. non supra speculum nescio quæ sibi telescopia fabrefacere, ut in Sole maculas quærant. Clariùs paulò Thomas tuus *quæst. 49. art. 2.* effectus quosvis causæ secundæ deficientis reducit in causam primam non deficientem, quantum ad id, quod habet entitatis & perfectionis, & non quantum ad id, quod habet de defectu. Optimè. Ita quicquid est motus in claudicatione, causatur à virtute motiva; sed quod obliquitatis in ea est, non est ex virtute motiva, sed ex curvitate cruris. Similiter quicquid est entitatis & perfectionis in actione mala, in Deum reducitur sicut in causam: sed quod est ibi defectus, non causatur à Deo, sed ex causa secunda deficiente. Hæc si verè & constanter tu cum Thoma asseris, quid adhuc latras, cùm negamus, Deum à nobis fieri authorem peccati, etsi tum Sathanam, tum improbos ejus in malis etiam operibus instrumenta constituamus? De cætero indurationis, excæcationis, traditionis in reprobum sensum, causam modúmque neutiquam solidè explicas. Ad concursus & auxilii Divini ad supernaturaliter operandum tum efficacis, tum proximè sufficientis denegationem, illam refers, quasi Deus excæcationis, indurationis, traditionis in reprobum sensum causa esset non positivè, sed negativè duntaxat, videlicet permittendo, deserendo, gratiam subtrahendo, non miserendo, uti etiam Bellarminus, aliique vestrates, turpiter hic sibi contradicentes. Dicere enim, causam esse non positivè, sed negativè, est dicere, non esse causam; quia omnis vis causæ est positiva, non negativa. Non dicam etiam, perperam te supponere, gratiam sufficientem proximè, indurandis & excæcandis subtrahi. Illam enim nunquam habuerunt, utpote solis fidelibus & electis eximiam, nec ab efficaci reapse disparatam. Ruit igitur speculationum tuarum intricatum chaos. Tum nec traditio in reprobum sensum, nec excæcatio, nec induratio à Deo est negativè duntaxat. *Traditio* enim positivum aliquid innuit, atque ita intelligenda est, ut à voluntate Dei promanat, efficaciter eam in pœnam horrendam peccatoribus contumacibus debitam ordinantis. Est igitur actus Dei judicialis; per quem non ita aufert vel subtrahit gratiam, quin aliquid

quid inferat & ponat. Cùm enim duo ita se habent, ut sublato uno, necessariò sequatur alterum, qui unum aufert, alterum infert: ut qui aufert lumen, infert tenebras; qui removet domus fulcimenta, promovet ejus ruinam. *Excæcatio* ad mentem, *obduratio* ad voluntatem & affectus pertinet. Duplex autem est tum cœcitas, tum durities, altera naturalis, omni peccatori communis; altera acquisita, incrementum scilicet cœcitatis & duritiæ naturalis peccandi consuetudine adauctæ: quando naturalis atque insita cœcitas & durities contemptæ scientiæ ac conscientiæ usu augetur. Illa & peccatum, & causa peccati est; hæc insuper peccati pœna. Utraque & excœcatio & induratio acquisita tum hominibus, tum Deo adscribitur; sed diversa significatione, hominibus *propriè*, quia ex principio interno, insitáque duritie se Deo scientes volentes pertinaciter opponunt; Deo *similitudine* quadam, quia gubernationis Divinæ occasio similis est causæ efficienti, quod ut posita causa sequitur effectum, sic eam gubernationem sequitur induratio, verùm non vi gubernationis, sed vi insitæ hominibus malitiæ. Indurat igitur, excœcat Deus, tum quia justè deserit eos, à quibus desertus est, suúmque auxilium, sine quo nihil bene agere homo corruptus potest, subtrahit, & donis eos suis, quibus perversè usi sunt, privat, Deut. XXIX. 4. 2. Chron. XXIV. 20. tum quia eos ita suis cupiditatibus, pravísque affectibus tradit, ut non tantùm eos suo auxilio destituat, sed etiam ut viam eis aperiat, objecta & occasiones subministrans, quibus illi flagitia sua exequantur, ut in perniciem suam ruant, 2. Chron. XVIII. 21. 22. 2. Thess. II. 9. 11. tum quia iisdem beneficia & offert & confert, atque ea iis facit, quæ sua natura eos ad bonum converterent, sed abutentium & contemnentium vitio deteriores reddunt, atque magis excœcant indurántque, Rom. II. 4. 5. tum quia eos flagellis suis ferulísque, quæ piis plurimùm prosunt, aliàs subjicit, aliàs subducit; unde contingit, ut vel flagellis subjecti, stuporem contrahant, magísque irritentur; ferocis equi instar, ad recalcitrandum, obmurmurandum & repugnandum Deo, frœnum mordeant, adéoque pulsatæ instar incudis sub malleo indurescant, Esa. I. 5. XLII. 25. Jerem. II. 30. V. 3. Amos. IV. 6. vel ferulæ ad tempus subducti, tantò contumaciores ad ingenium redeant; vel aliorum prosperitatem limis intuentes oculis, ad invidiam odiúmque concitati, indurentur magis, uti Pharaonis exemplo liquet. Hæc omnia non subtractionem duntaxat gratiæ, non otiosam & inertem permissionem, sed voluntatem negotiosam & efficacem arguunt. Cúmque Scripturæ isthæc tradant, neque tamen Deum peccati authorem constituant, planum est, non nos Scripturarum ductu tradentes eadem, blasphemiæ illius, quæ Deum mali authorem asserit; sed vos & erroris illius, qui instituto tuendæ libertatis humanæ inserviens, Dei bonitatis ab omni peccati commercio removendæ prætextu, Deo permissionem languidam & otiosam attribuit; & calumniarum dirissimarum adversus Orthodoxos reos jure maximo peragi.

ARG. IV. Deus ex nostra doctrina non est author ἀνομίας sive *iniquitatis*, quod probamus tum ex locis Scripturæ, Psal. V. 5. Jac. I. 13. tum ex ratione, quia Deus nec initio condidit hominem cum peccato, nec ad singulas actiones id ipsi indit aut infundit. At author peccati est author ipsius ἀνομίας, quæ est formale peccati. Unumquodque autem ex formali sive formâ suâ æstimatur.

RESP. REDING: 1. *Denuo contradictionis vertigine laboras. Si enim quisquis author est peccati, malitiæ author est, tum is quoque peccati author est, qui peccatum ita ab æterno decrevit,*

decrevit, ut decretum hoc non sit nuda permissio, sed efficax voluntas. quod supra negasti. 2. Cùm Deus oderit peccatum, & iniquitatem nolit, quomodo peccati causa effectrix dici potest? Ib. pag. 423. 424. Resp. 1. Te verò meræ intemperiæ agitant. Aliud sanè est voluntas circa peccatum efficax, aliud peccatum efficiens. Illa actus quosdam circa peccatum, non iners permittentis otium; hæc operationem peccati, qua talis, significat. Annon tu ipse Deum authorem entitatis actus peccaminosi. & judicem circa peccatum; adeóque voluntatem eatenus efficacem, supra nobis profitebare? 2. Voluntas efficax circa peccatum effectrix est, fateor. sed non malitiæ ipsius peccati, verùm conservatio & motio actus naturalis in peccante, directio, ordinatio & determinatio peccati, vindicatio ejusdem, & si quid aliud.

ARG. V. Vitium instrumenti tanquam causæ proximæ, non rectè adscribitur causæ primæ & principali, tum quia id arguunt loca Genes. XLV. 5. L. 20. Esaj. X. 5. 7. 8. tum quia causa principalis agit sine defectu, instrumentalis non item: tum quia bonæ actionis laus non redundat ad instrumentum malum, adeóque etiam non culpa instrumenti mali ad causam principalem bonam: tum quia sicut in naturalibus, velut in claudicatione, quicquid est *motus*, causatur à potentia motiva, quicquid *obliquitatis* à vitiositate organi; ita in moralibus quicquid actionis aut judicii est in peccato, à Deo, ut causa principe, quicquid autem vitiositatis, ab homine tanquam instrumento corrupto proficiscitur. Atqui peccatum est vitium instrumenti, Diaboli nimirum & hominis, tanquam causæ proximæ.

RESP. REDING: *Atqui instrumentum agit in virtute causæ principalis agentis, nec nisi ab hac motum se movet. Annon sic formale peccati reducis in virtutem principalis agentis, qui Deus est? Annon instrumentum, quà motum, Deum peccati motorem arguis? Accedit, quòd peccati formale in positiva formalitate supra constituisti. Si itaque Sathanas, vel homo in producenda positiva isthac qualitate operatur ut instrumentum duntaxat, reduci illa in causam principalem, quæ Deus est, debebit.* Ib. pag. 424. 425. Resp. Respondes, Redingi, ad argumenta mea, an lympharis? An homines peccantes esse instrumenta Dei negas? Nega igitur, Assurem esse virgam furoris Dei, contra Esaj. X. 5. Nega, Babylonium esse malleum universæ terræ, contra Jerem. L. 57. An virga furoris Dei, malleus terræ, instrumenta non sunt? Insurge contra Bellarminum tuum, disertè affirmantem cap. 13. *Deum uti malis voluntatibus impiorum, tanquam instrumentis, invisibiliter in iis operando.* Agunt tamen instrumenta hæc Dei & virtute principali propria, quoad malitiæ operationem; & virtute causæ primæ, ipsiúsque adeò Dei quantum ad id, quod rationem entitatis & perfectionis habet; non autem quoad vitium & defectum, qui est *ἐκ τῶ ἰδίων ex propriis*, puta peccatoris. Joh. VIII. 44. Ita eques equum claudum impellens, claudicationis causa non est. Nec si bonus scriba utatur penna malè aptata, vel faber vitiosa instrumenta adhibeat. velut securim scabram, aut serram obtusam; instrumentorum illorum vitium in primarium agentem, sed in sola instrumenta refertur. Deinde instrumenta propriè & impropriè dicta non distinguis. Illa *mera*, & *pura* (ita Alva-

rez discernit) qua talia, nullam propriam operationem habent, sed ab agente principali moventur aut usurpantur: hæc *liberæ* vim agendi insitam habent, & ipsa propriè agunt, etsi vis & actio eorum à prima causa dependet. Illa in virtute causæ principalis agunt: hæc propria virtute agunt, licet in agendo aliunde pendeant. Sathanas autem & homines peccatores Dei instrumenta dicuntur non prioris, sed posterioris generis. Proin non quicquid illi agunt, primæ causæ authori ferendum acceptum est; sed quicquid ex præscripto agunt. Atqui non peccantes, sed judicia Dei exequentes ex præscripto agunt. Respondeat tibi Thomas Aquinas, cujus hæc verba *Prima Secundæ q.79. art.1. ad 3.* legere est: *Effectus causæ mediæ procedens ab ea, secundum quod subditur ordini causæ primæ, reducitur etiam in causam primam: sed si procedat à causa media, secundum quod exit ordinem causæ primæ, non reducitur in causam primam: sicut si minister faciat aliquid contra mandatum Domini, hoc non reducitur in Dominum, sicut in causam.* Tuam porro de positiva formalitate peccati sycophantiam abundè supra repressi.

ARG. VI. Peccati concretè considerati, tanquam effectus, plures dantur causæ. Ita venditio Josephi Deo & hominibus adscribitur, Genes. XLV.5.& L.20. Induratio Pharaonis ipsi ac Deo, Exod. VII. VIII. IX. Afflictio Jobi Chaldæis & Sabæis, Diabolo & Deo, cap. I. II. Quoties autem ejusdem effectus plures sunt causæ, aliæ bonæ, aliæ vitiosæ, causa bona est author boni, mala verò mali; adeóque in peccato Deus causa bona erit author boni, homo & Sathanas mali, quod in effectu occurrit.

RESP. REDINO: *Bene, dummodo ne intelligas, hominem & Sathanam in peccato, respectu etiam malitiæ, operari tantùm ut instrumentum. Zwinglius sanè tuus de Provid. cap.6. latronem Deo impulsore, imò & coactum agere, scripsit. Et Calvinus Instit. lib.1. cap.18:4. hominem justo Dei impulsore agere, quod ei non licet, affirmat.* Ib. p.425. Resp. Quo sensu Sathanas & homo Dei instrumenta sint, jam vidimus. *Solummodo* instrumenta esse nulli diximus. Nam peccati causæ principales sunt, licet inter peccandum à Deo pendeant, & ceu instrumenta voluntatem Dei exequantur. Quo sensu *Deo impulsore* agant, infra explicamus. *Cogi* peccatorem impropriè, seu metaphoricè Zwinglius non dixit ipse, sed dici permisit eo sensu, quo judex latronem cruci affigit *lege coactus*. Ita subjicit, *judicem legibus cogi, conscientiæ stimulis moveri, exempli crudelitate impelli, ut latronem necttat, & in crucem tollat.* Verba duriuscula licet, ex authoris tamen mente efficaciam Divinæ motionis significante, explicanda sunt. Datur enim etiam quædam necessitas coactionis non absoluta, sed κατ' τι, velut in actionibus, quæ appellantur mixtæ, quæ licet absolutè spontaneæ & voluntariæ, aliquatenus tamen etiam invitæ dicuntur. ut cùm quis ad naufragium evitandum merces in mare projicit. Quanquam verò *coactum hominem agere*, Zwinglius dici permisit, impropriè scilicet, non tamen inusitatè juxta phrasin Scripturæ, qua coactio aliquando dicitur motio creaturæ; quanquam longè inefficacior motione Divina. Exempla sunt Genes. XIX.3. XXXIII.12. 1.Sam. XXVIII.23. 2.Reg. V.23. Marc. VI.45. Luc. XXIV.24. Act. XVI.15. XXVIII.19. 2.Cor. XII.11. Gal. II.14.

ARG. VII. Nostra de Dei circa malum providentia & decreto doctrina communis nobis est cum Augustino, Prospero, Fulgentio, Godschalko.

Eadem

Eadem illis Pelagiani olim objectârunt, quæ hodiéque nobis Neopelagiani.

RESP. REDING: *Atqui Augustinus contra Pelagianos, secus quidem ac vos, pertendit, cum efficacia Decreti optimè arbitrii libertatem consistere. Vos verò fatalem necessitatem astruitis; atque insuper ipsum peccatum in Divini decreti causalitatem reducitis.* Ib. p. 425. Resp. Nec nos vel efficaci decreto arbitrii libertatem unquam opposuimus, vel fatalem necessitatem à causarum naturalium ad unum simpliciter determinatarum connexione manantem inveximus; vel peccatum, qua tale in Divini decreti efficientis causalitatem reduximus. Chimæræ & calumniæ hæ tuæ, non nostra scita sunt. Ne verò Augustinum, Pelagio-mastigem acerrimum, falsò appellasse videar, en tibi ejus κυρίας δόξας! Docet is clarissimè, ne mala quidem opera præter certam Dei voluntatem accidere, *Enchirid. cap.* 100. eam voluntatem non esse operatione atque ἐνεργείᾳ sua destitutam, *contra Jul. Pelag. lib. V. cap.* 3. quo toto capite contra Julianum pertendit, peccata non tantùm esse peccata, sed etiam præcedentium peccatorum pœnas, atque eatenus fieri justo Dei judicio; & deseri, tradi in reprobam mentem homines non tantùm per *patientiam*, seu nudam permissionem, sed etiam per *potentiam*, quam ab illa separari posse negat, cùm S. Paulus Rom. IX. 22. conjunxerit: Deum in cordibus malorum reproborum efficaciter operari etiam tum, cùm ad malè agendum feruntur, *de Prædest. Sanct. cap.* 20. *& de gratia & lib. arb. cap.* 20. tum malos homines, tum etiam Diabolos ipsos esse Dei instrumenta, (quod in me tam virulenter tu exagitas.) *ibid.* imò medicinale ferrum, *Confess. lib. IX. cap.* 8. En, Redingi, ab ipso Augustino asseritas præmissas illas, ex quibus à nobis assertis conficere satagitis, nos Deum peccati authorem constituere. etiam mala scilicet à Deo fieri volente; nec volente tantùm, sed etiam efficaciter operante: operante autem non in corporibus duntaxat, sed etiam in cordibus reproborum, &, si ita loqui licet, Diabolorum: denique non volente duntaxat, sed etiam utente peccato, ceu instrumento.

ARG. VIII. Sed & capita nostræ de providentia, prædestinatione, concursu Dei, gratia irresistibili, libero arbitrio doctrinæ, ex quibus calumniæ hoc virus conficitur, communia nobis sunt cum magnis Theologis Pontificiis, Jansenitis, Prædeterminantibus, aliis. Ne dicam de fato duriùs quàm nos loqui Thomam, Mirandulanum, Jovium, Nucerinum, Lipsium, Sorbonistas quosdam. Quin Bellarminus ipse de *Amiss. Grat.* II. 13. docet, *Deum præsidere ipsis malis voluntatibus, eas regere ac gubernare, torquere ac flectere, in eis invisibiliter operando, ut licet proprio vitio malæ sint, tamen à Divina providentia ad unum potiùs malum, quàm ad aliud non positivè, sed permissivè ordinentur.* Tametsi hæc verba continent oppositum in apposito, quia torquere, gubernare ac flectere *permissivè*, est non torquere, nec flectere, nec etiam gubernare. Addit igitur paulò post ex Thoma, *Deum non solùm permittendo, sed etiam positivè inclinare voluntates malas.*

RESP. REDING: 1. *Contrarium ex superioribus liquet.* 2. *Nunquam nostri dixerunt, non sola Dei permissione, sed etiam ordinatione hominem sibi interitum accersere. quod Calvinus tamen Instit. lib. III. 3: 8. dixit.* 3. *Vos cum VViclefo in Constantiensi Concilio damna-*

te, aſſeritis, omnia fieri abſoluta neceſſitate. Nunquam ita Thomas & noſtri, qui ita ſuâ voce utuntur, ut illud cum arbitrii libertate combinent, & in ſerie cauſarum ſecundarum etiam voluntatem creatam liberam recenſeant. Ib. pag. 425. 426. Reſp. 1. Imò quod dixi, ex ſuperioribus magis conſtat. 2. Scripſit ita, ſed non eo, quo tu, malus Rapſodus, citaſti loco. Scripſit, ſano ſenſu, quo etiam S. Scriptura Act. IV. 28. Herodem, Pontium aliósque feciſſe teſtatur, quæ *manus & conſilium Dei προώρισε γενέσθαι præfinivit, ut fierent,* præcipitatura eoſdem ad interitum. Et dices tu, ſine ulla ordinatione Dei hominem ſibi interitum accerſere? Annon ordinavit actum naturalem peccati: annon bona quædam quibus interiturus abutitur: annon judicium? An qui hæc ordinat, peccati qua talis, author eſt? 3. De Wicleſo quicquid fiat, nunquam nos abſoluta neceſſitate omnia fieri ſimpliciter diximus. Si enim voluntas ſimpliciter conſideretur, libera eſt à neceſſitate abſoluta volendi & nolendi, cùm nunc poſſit velle, nunc nolle, ſaltem ratione diverſorum objectorum, & interdum etiam ratione ejuſdem objecti. Si verò voluntas referatur ad certa objecta, non eſt ſimpliciter libera à neceſſitate interna, ſive abſolutè, ſive ex hypotheſi; abſolutam neceſſitatem dico, quæ naturam voluntatis, aut ejus abſolutam conditionem ſequitur. Neque etiam noſtri vel fatum (quam vocem, nedum rem, ſeu ſenſum gentilem, quem exhorremus omnes; planè ex Eccleſia proſcriptam ſaniores mallent, tum quia eſt ex earum genere, quarum profanas novitates refugere Paulus docet: tum quia ejus odio alii veritatem gravare conantur) unquam liberæ voluntati, ſine qua homo non eſſet homo, oppoſuerunt; ſed independenti duntaxat & non prædeterminatæ, planè ſicut Thomiſtæ veſtri: vel in ſerie cauſarum ſecundarum liberam voluntatem non numerarunt. Paria igitur facimus. Et cur ad Bellarmini, calumniarum harum inſignis architecti, verba tibi objecta nil reſpondes? Plura verò ejus, & aliorum ſuffragia ſub finem quæſtionis apponere non pigebit.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Reformati docent, Deum prævidiſſe, permiſiſſe, voluiſſe, prædeſtinâſſe lapſum Adami. Ita Calvinus Inſtitut. III. 23. Ergo Deum authorem peccati faciunt.* Reſp. Senſus Calvini eſt, non temerè, ſed Dei conſilio & providentiâ contigiſſe lapſum Adami. Inde non ſequitur, Deum eſſe authorem lapſus: æquè ac non ſequitur, Deum eſſe authorem vitioſæ crucifixionis Adami ſecundi, Chriſti, quia ex Dei voluntate & prædeſtinatione ea contigiſſe dicitur, Act. II. 23. IV. 27. Nempe Deus voluit & prædeſtinavit lapſum Adami, non efficiendo aut approbando, ſed permittendo, ordinando, & ad gloriam ſuam dirigendo. Et lapſus Adami ſpectatur non duntaxat ut tranſgreſſio legis & peccatum, ſed etiam ut tentatio hominis, exploratio & oſtenſio liberi arbitrii, & occaſio manifeſtandæ gratiæ & juſtitiæ Divinæ. Illo modo Deus lapſum Adami permiſit: hoc verò voluit, prædeſtinavit, ordinavit.

EXCIP. REDING: *At Calvinus, uti ſupra vidimus, & Deum aſſerit authorem illius probationis, cujus Sathanas & improbi miniſtri ſunt; & obdurationis non aliam cauſam, quàm arcanum Dei conſilium facit; & peccata Deo volente & authore fieri, ſtatuit: & loco dic*

citato

citato corruptionem, quæ formale peccati est, in Divinæ prædestinationis causalitatem positivam reducit. Ib. p.426. Resp. Responsionem meam cùm tu nullo apice infringere potueris, ad criminandum, detorquendum Calvini sensum te convertis. De probationis, obdurationis causa *Resp. ad resp.1.* Calvini mentem exposui. Quidni verò peccata, volente Deo, eveniant, cùm ab eodem provisa esse, Scriptura Genes. XLV.5.L.20. Act.IV.28. testetur? Et Augustinum sic clarè etiam loquentem supra induximus. Authorem verò peccati, qua talis, nuspiam dixit: neque etiam corruptionem, quæ peccato inest, in prædestinationis positivam causalitatem reduxit. Tuæ hæ sunt calumniæ. Authorem & causam eorum duntaxat facit, quæ ab authore & causa, Deo, sanctè proficisci possunt. Hoc unum addo, Redingium calculo suo me sic absolvere, ut agnoscat, *orthodoxè me scripsisse videri.* Scripsi autem etiam, Deum lapsum Adami prædestinasse, ordinasse. Atqui id Bellarminus falsum & hæreticum esse docuit. Idem igitur Bellarmino hæreticum, Redingio orthodoxum est. pro vertigine spiritus, quo uterque laborat.

OBIECT. II. *Reformati docent, omnia peccata fieri volente Deo. Ita Calvinus Institut.I.18.1.III.23. Ergo.* Resp. Fiunt peccata Deo volente, non quoad effectionem & approbationem, sed quoad permissionem efficacem & ordinationem. Vult etiam Deus peccata, non ut sunt transgressiones, sed ut sunt judicia Dei ex accidenti. Calvinus nempe iis locis justitiam gubernationis Divinæ asserit contra commentum Pelagianum nudæ præscientiæ & otiosæ permissionis.

EXCIP. REDING: *Calvinus Deum & volentem, & authorem formalitatis peccati facit.* Ib pag.426.427. Resp. Calumniaris, nihil respondes.

OBIECT. III. *Reformati docent, Deum impellere Diabolum, ut nos inducat ad peccandum. Ita Calvinus Institut. I.18.1. & II.2.4.* Resp. 1. Calvinus disertè hoc non dicit, sed hoc duntaxat, Dei impulsu Sathanam partes suas peragere, inflectere eos pro Dei nutu ac imperio. Sed addit, fieri istud in exsequendis justis Dei judiciis. At Deum spectandum ut judicem, Sathanam ut instrumentum ac ministrum judicis. 2. Annon ipsa Scriptura docet, *Deum incitâsse Davidem ad numerandum populum,* 2.Sam.XXIV.1 quod peccatum erat? Igitur Deus *impellit* Diabolum, non cogendo invitum, vel cum intentione mali, sed movendo instrumentum corruptum, ex se & per se in malum pronum, intendendo non opus malum, sed judicium suum bonum. Ita eques impellens equum jam claudicantem, claudicationis ipsius author non est.

EXCIP. REDING: 1. *Calvinus locis citatis affirmat, Deum non tantùm permissione & desertione, sed voluntate, decreto, impulsu, præcepto, interna operatione efficere, ut homines cogitent illicita; imò specialem illam actionem, quæ in facinore cernitur, Deo authori tribuendam esse, eò quòd per ministerium Sathanæ voluntates impiorum excitet ad malum, & corda eorum obduret, ne obediant. Et tu ipse blasphemas, Dei impulsu Sathanam suas par-*

tes peragere. Annon enim in peccando formaliter partes suas Sathanas etiam peragit? 2. Ex Dei impulsu procedit peccati permissio, & in finem bonum ordinatio. at à Sathana ac homine eidem consentiente formalis peccati malitia. Hæc vos non distinguentes in blasphemiam incidistis. Nulli enim effectus in Deum tanquam principium reduci possunt, nisi secundùm rationem Entis. Ib. pag. 427. Resp. 1. Si Calvini verba ipsemet ponderare potiùs, quàm à tuis malè consarcinata repræsentare maluisses, nihil mihi tecum negotii foret. *Voluntatem* & *decretum* ille nec nudè permissivum, nec malitiæ infusivum, sed directivum & judiciale: *præceptum* non voluntatis patefactæ, sed arcanæ: *internam operationem* non voluntatis non malæ ad malum flexionem, sed ejusdem jam malæ, ad certa objecta & fines, justóque, licet nobis imperscrutabili & incomprehensibili modo, inflexionem & directionem propugnat. Et quidni specialis actio, naturalis scilicet, quæ in facinore cernitur, judiciúmque in ea à Deo intentum Deo authori tribuendum sit? In Deo enim vivimus, sumus & movemur. Neque vel Calvinus, vel quisquam nostrûm Deum vel absolutè peccati authorem dixit; vel authorem peccati quoad malitiam cum actionibus & judiciis cohærentem. De obduratione supra vidimus. Dei etiam impulsu Sathanam suas partes peragere, una cum Calvino assero, in exequendis scilicet judiciis, quod tu perfidè, omittis; non in peccando. 2. Quid Dei efficax permissio, quid Sathanæ & hominis voluntas circa peccatum operetur, novimus nos, & ex Scriptura contra otiosæ permissionis vestræ commentum, quo Divinæ providentiæ pridem jugulum appetiistis, efficacissimè explicavimus, priusquam tu insignis sciolus distinctionum tuarum copiam nobis faceres. Non nos blasphemiæ reos perages unquam: ast nos te calumniarum atrocium validissimè.

OBIECT. IV. *Reformati docent, Deum occulta vi movere homines ad peccandum. Ita Calvinus Instit. I. 18: 2. 4. & III. 23: 9.* Resp. Deus occulta vi movet ad peccandum, non inspirans sive infundens hominibus peccatum, illúdque intendens, sed movens actionem, intendens judicium, vitium verò ipsius actionis permittens.

EXCIP. REDING: *Frustra Æthiopem lavare niteris, cùm verba Calvini diserta sint.* Ib. pag. 427. Resp. Quis verba in dubium revocat? De sensu quæritur, quem à me crutum vel oppugnare certis rationibus, vel ne hiscere quidem debuisti.

OBIECT. V. *Reformati docent, Deum una nobiscum operari peccata, eòque magis ipsum quàm nos, quòd ipse sit principale agens & operans, nos mera duntaxat instrumenta. Ita Calvinus Instit. I. 17: 5. & 18: 1. 2. nec non Lib. II. 4. 2. quam doctrinam hausit à Zuinglio.* Resp. Falsum est, Deum ex nostra doctrina operari peccata quâ talia. In operibus impiorum efficit motus & actiones, & judicia sua operatur: at ἀνομίαν ipsam non efficit, sed permittit. 2. Falsum, quòd magis operetur, quàm nos, cùm nullo modo malum quà tale operetur. 3. Falsum denique, quòd Deus sit principale agens, & operans peccati. Est enim principale quidem agens & operans actionis & judicii, sed non peccati, quâ tale est. quæ mens est expressissima Calvini.

EXCIP.

EXCIP. REDING: *Ex superioribus liquet, haereticam & blasphemam hic esse Calvini mentem. Sanè Instit. lib. II. 4. 2. etiam specialem actionem, quae in uno quoque facinore est, Deo tribuit; & §. 3. subjicis, Deum sic exequi sua judicia per ministrum irae suae, Sathanam, ut consilia eorum, quò visum est, destinet, & voluntates excitet, & conatus firmet.* Ib. pag. 428. Resp. Nihil ad mea nec supra respondisti, nec hic respondes, sed praefractè tantùm calumniam tuam, qua totus tibi animus aestuat, premis. Quomodo specialem cujusvis facinoris actionem Deo Calvinus tribuat, vidimus. Quid clarius in ipsis verbis à te citatis, quàm quòd idem facinus Deo, Sathanae, homini tribuatur, sed alio atque alio modo; & Deo quidem eo modo, *quòd Sathan ipse, instrumentum cùm sit irae ejus, pro ejus nutu ac imperio, huc atque illuc se inflectat ad exequenda justa ejus judicia?* An eodem modo peccatum Sathanae, homini tribuit Calvinus? Imò ille peccati malitiam ubique studiosissimè à Deo authore removet, & Providentiae duntaxat Divinae, illius videlicet, quae κατ' συγχώρησιν est, efficaciam ex Scripturarum penetralibus intimis astruit. Coronidis loco tibi, qui Zwinglium & Calvinum nostrum, sophismatum tuorum equuleo impositum, inclementer satis hactenus dilacerasti, Doctores vestros, partim eadem, partim duriora longè, qualia nunquam nostris exciderunt, pronuntiantes opponere libet, ut sentias, & nobis machaeram esse, si tibi urbina est. Proferam autem ex multis suffragia Doctorum nonnullorum, qui apud vos famosiores sunt; nominatim Bellarmini, Hugonis de S. Victore, Matthaei Rispolis, Didaci Alvarez, Ledesma, Francisci Cumel, Francisci Sylvii, Johannis de Rada, & Josephi Anglec. Bellarmini quaedam supra retulimus. Eodem verò loco à me citato, nimirum *de amiss. grat. & statu peccati lib. II. cap. 16.* haec verba habet: *Deus non solùm deserit peccatores, cùm eos tradit desideriis cordis eorum; sed etiam quòd eorum malas voluntates, quas ipse non fecit, sed futuras non ignoravit, ita mirabiliter torquet, regit, ordinat, ut ex eis bonum eliciat, & faciat, ut etiam invitae ac nolentes sibi serviant, & hoc ipso, quod libenter faciunt, justo Dei judicio gravissimè puniantur.* Ubi tam durè unquam Calvinus locutus est? Apud quem frustra phrasin *torquendi malas voluntates*, crudiorem utique illa, qua statuitur Deus *impellere peccatorem*, requiras. Neque Calvinus incestum Absolonis Deo tribuit alio sensu, quàm quem his verbis Bellarminus *ib. cap. 15.* exhibet: *Quod de incestu Absolonis dicitur, Deum illud malum fecisse, non qua culpa Absolonis, sed qua poena Davidis erat. Quamvis enim malum esset, Absolonem peccare, bonum tamen & justum erat puniri Davidem. quod voluit & fecit Deus.* Hoc, non aliud sibi Calvinus voluit. Hugo de S. Victore *lib. de Sacram. cap. 12. pag. 4.* scribit, dictu leve esse, & absque conscientiae scrupulo dici, sed grave auditu esse, *peccata* nempe *accidere per voluntatem Dei. Videtur enim*, inquit, *tum dici, quòd Deus malum diligit & approbat, quod pravum est: ideo refutat hac pia mens, non quia quod dicitur, rectè non dicitur: sed quia quod bene dicitur, non bene intelligitur. Deus cùm facit bonum & permittit malum, apparet voluntas ejus, quoniam esse vult, quod facit, & quod permittit, est Dei voluntas; operatio ejus est permissio ejus.* Hoc ipsum Calvinus pertendit, non esse voluntatem à permissione separandam. Johannes Matthaeus Rispolis *lib. de praefinit. p. 62.* scribit, *Deum in sua praefinitione & in sua voluntate cognoscere tum bona tum mala, quia sicut praefinivit bona, sic etiam praefinivit mala. Et hoc est*, inquit, *quod saepe Angelicus doctor docet, Deum omnia cognoscere in sua voluntate. Et hoc etiam est, quod docent viri Theologiae in doctrina D. Thomae versatissimi, scilicet Deum cognoscere mala & peccata scientia visionis, quae sequitur actum voluntatis.* De permissione porro sic pag. 64. loquitur: *Nos per permissionem intelligimus substractionem auxilii, per quod non fuisset ille malus*

usque. *Et ista subtractio auxilii dicitur permissio, quia in hac subtractione relinquitur homo in sua libertate naturali, quæ* (NB) *in malum necessariò flectitur.* Addit: *Determinatio ad actum malum ipsius voluntatis non est absque prævia primæ causæ motione. Duæ namque fiunt actiones ex parte Dei, una quando negat illam in bonum determinationem: altera, quando ut agens primum ipsum applicat ad actum malum, non ut malus est, sed ut actus & operatio bona.* Et alibi: *Conimbricensibus concedimus, Deum non solùm concurrere ad actum peccati, sed etiam magis principaliter, quàm ipsam voluntatem.* Didacus Alvarez, Archiepiscopus Tranensis *Summ. de auxil. gratiæ lib. I. 9.* Deo deserente & non adjuvante peccatorem, ne cadat, *infallibiliter esse peccaturum.* Rationes addit plures, cujusmodi sunt, quòd sine auxilio efficaci prædeterminante liberum arbitrium ad actum virtutis nunquam homo producet illum actum; adeóque Deus scit, quod peccabit Petrus peccato omissionis; quódque in decreto, quo Deus prædeterminavit voluntatem Petri ad actum peccati, in quantum actus & ens est, certò cognoscet, quòd producet illum actum, adeóque si alia parte permittat ejusdem actus malitiam moralem, & quòd Petrus deficiens à regula rationis eundem actum producet, erit infallibile, quòd Petrus peccabit, ac per consequens id certò cognoscet Deus. Sed & *lib. II. 9.* scribit, *prædeterminationem voluntatis Divinæ extendi debere non tantùm ad actus bonos, sed etiam ad actum peccati, quatenus actus & ens est. Unde,* inquit, *quicquid entitatis reperitur in quocunque actu peccati, etiamsi sit alias intrinsecè malus, debet reduci in Deum tanquam in primam causam præmoventem & prædeterminantem, actuali motione, voluntatem creatam ad totum actum,* (NB.) *in quantum actus est, & secundum quod est ens.* Quam expressam esse sententiam Capreoli & Ferrariensis, ita asserit, ut eandem ex Augustino & Thoma confirmet, ac de Thoma insuper ostendat, ejus sententiam *non posse explicari de solo concursu simultaneo, quo Deus cum voluntate se determinante simul concurrit ad actum peccati, ut actus est; quia per hujusmodi concursum non producit Deus actum peccati mediante voluntate, id est, influendo in ipsam voluntatem, ut in causam; sed immediatè cum voluntate.* Objicienti, futurum sic Deum causam malitiæ moralis, quæ ad totam prædeterminationem consequitur, adeoque causam peccati pro formali & quatenus peccatum est, respondet, *quòd malitia moralis non sequatur intrinsecè & ex natura rei ad actum blasphemiæ vel odii secundum suam essentiam, ut actus est, neque ut ens est in genere naturæ, etiam in individuo, sed ut procedit à voluntate creata deficiente; unde in voluntatem deficientem, & non in Deum refundi debeat malitia moralis, & defectus peccati.* allato simili vulgato de claudicatione tibiæ, in qua quicquid entitatis est, à primo mobili Cœlo efficienter procedit, obliquitas à causa deficiente. Objicienti insuper, sic malam etiam operationem fore necessariam, respondet, necessariam fore *non simpliciter, sed ex suppositione voluntatis Divinæ.* Instanti, actus necessarios ex suppositione decreti Divini, eo ipso, quod homo illud amovere non possit, absolutè & simpliciter necessarios fore, respondet, *actus omnes à Deo prædeterminatos necessariò evenire, necessitate illationis, & ex suppositione ejusdem decreti, non tamen necessitate absoluta, quæ libertatem evertit.* Eandem sententiam Petrus de Ledesma, Professor Salmanticensis, libro *de Gratiæ Divinæ auxiliis* edito, & privilegio Regis Hispaniarum, nec non approbatione supremi Regii Senatus, firmato, tuetur, suscepto Dominici Bannes patrocinio, asserentis, *quòd quantum ad infallibilem consequentiam attinet, tam necessariò sequatur, peccatum esse futurum, si Deus decreverit negare auxilium efficax ad evitandum illud; sicut sequitur, posita ejus prædefinitione, seu prædeterminatione, & permissionem peccati in hujus auxilii efficacis negatione consistere, ex qua voluntate*

luntate permittendi peccatum sequatur infallibiliter, ex vi talis voluntatis, permissivè. Imò ex hac voluntate negandi efficax auxilium infallibiliter cognosci, quòd creata voluntas peccatum committere debeat. Suarezio opponenti, voluntatem creatam in ordine ad peccatum, formaliter loquendo, non esse subordinatam Divinæ voluntati; adeóque ex sola Divina permissione, & efficaci auxilio non collato, non sequi infallibiliter peccatum, quia voluntas ipsa in ordine ad peccatum libera & indifferens maneat; respondet: *Etsi in ordine ad peccatum sit subordinata voluntas creata primæ causæ, esse tamen in ordine ad bonum subordinatam in ratione causæ efficientis, & propterea nihil operari posse nisi præmotam & prædeterminatam à DEO. Eo ipso igitur, quòd non prædeterminatur ad bonum, non adimplere præceptum, & consequenter peccare. Itaque*, sic infert, *ex eo, quòd permittitur peccare, statim sequitur peccatum ipsum (NB.) præcisè ex vi illius permissionis.* Subjicit, ex sententia omnium discipulorum Thomæ, *DEUM concurrere ad entitatem actionis malæ, & ad entitatem actus, & ad materiale peccati præmovendo, prædeterminando ipsam voluntatem ad actum malum.* Pag. 393. scribit, *voluntatem creatam prædeterminari à DEO per suum auxilium efficax naturale ad opera & actus, qui habent rationem peccati & culpæ, quantum ad perfectionem positivam, & quantum ad moralitatem & libertatem, quam habent. Necessarium esse auxilium physicè prædeterminans voluntatem ad actionem peccati, in quantum actio est.* idque probat exemplo Simei maledicentis, Nebucadnezaris Ecclesiam persequentis, eorum, qui Christum crucifixerunt. quorum actiones, si considerentur in ordine ad Christum, fuisse *actiones bonas & à Deo.* Addit pag. 396. contra Suarezium, *ad actionem illam, ut actio est, & ut dicit perfectionem & entitatem, non concurrere Deum permissivè, sed positivè, producendo ipsam entitatem, & nullum esse inconveniens, quòd* (NB.) *Deus causet peccatum, non quidem ut peccatum est, sed quantum induit rationem pœnæ.* Franciscus Cumel, Salmanticensis Professor, *Disput. var. ad 1. par. S. Thomæ pag.* 14. *&c.* fusè asserit, *Deum certò cernere futuritionem peccati, quia cernit, quòd ipsemet debet concurrere ad hanc actionem materialem Petri vel Francisci hic & nunc, quæ est occisio hujus hominis, & ita est infallibilis cognitio peccati futuri.* Franciscus Sylvius, Professor Duacensis in explicatione S. Thomæ, de motione primi motoris, *part. 4. art. 4.* fusè asserit, *Deum non solùm permissivè operari substantiam actus peccati, sed vera ac propria causalitate physica.* ubi multa etiam ex Scoto & Scotistis affert, quibus convincentur Deum authorem peccati facere, si consequentiæ quas ex nostrorum dictis adversarii nectunt, necessariæ sint; atque simul sententiam Durandi & Aureoli, qui docuerunt, *voluntatem creatam sine cooperatione immediata Dei posse elicere volitionem peccantis*, ejusdem Scoti verbis refellit. Johannes de Rada, Episcopus Pactensis *Controv. inter Thomam & Scotum p. 1. controv. 30. art. 3. concl. 5.* ex permissionis Divinæ æterno decreto necessitatem consequentiæ, ratione futuri peccati, deducit. Denique Josephus Angles Episcopus Bosanensis *Flor. in 2. Sent. Dist. 25. q. 1.* & *dist. 34. 35 36.* probat, *Deum esse causam linguæ blasphemantis, & occasionis ac extensionis manus alicujus furantis.* Confer jam, si lubet, Redingi, quinque propositiones illas, nostris, Calvino inprimis, à Bellarmino tributas, ex quibus idem Bellarminus probatum dare contendit, nos Deum peccati authorem facere; &, sublatis iis, quæ in propositionibus illis per calumniam ille Calvino impegit, subdue calculum, reperiésque. Thomistas & Prædeterminantes tuos, quibus ipsis quoque passim tuum suffragium addere videri vis, eadem planè via, qua nostri, Providentiæ Divinæ ἐνέργειαν propugnantes, incedere. Pri-

 mò

mò enim, juxta Bellarminum, docemus, *Deum non solùm permittere, sed etiam velle fieri peccata*, hoc est, non otiosa, nec merè negativa permissione, circa peccati existentiam versari, sed permissione voluntatis, eventum ipsum præfinientis. Hoc Thomistas vestros adversus Jesuitas pertendentes vidimus. Secundò docemus, Bellarmino eodem indice, *Deum non solùm velle fieri, sed etiam ab æterno decrevisse, ut fierent peccata, idque non prævisa determinatione voluntatis humanæ. Deum enim* juxta nos *non decernere quicquam, quia præscit futurum, sed præscire futura, quia decrevit ut fierent.* Hoc ipsum Thomistæ vestri adversus Jesuitas eosdem severè pronuntiantes vidimus. *Deus æterno suo decreto*, ita Alvarez *disp.22.7.* scribit, *atque absoluta & efficaci voluntate prædeterminavit omnes actus nostros in particulari, ante rerum prævisionem, & independenter ab omni scientia media liberæ cooperationis futuræ ex hypothesi. Hæc est sententia Thomæ & omnium Thomistarum, Scoti, Vegæ, & S. Patrum.* Tertiò tribuit nobis Bellarminus, quòd doceamus, *etiam Deum imperare Sathanæ & improbis hominibus, ut concipiant maleficia, eósque ad hæc inclinare, impellere & cogere.* Phrases quidem illæ *imperandi, impellendi ad maleficia* à nostris non frequentantur, neque ut propriæ, probantur, uti satis supra exposuimus. Per tropum tamen commodè explicari posse, Bellarminus ipse *cap.13.* agnovit. Res ipsa Scholasticè à Thomistis, nominatim Alvarezio *disp.23.9.* docetur his verbis: *Deus motione prævia efficaciter applicat voluntatem creatam, ut liberè & infallibiliter operetur, sicut etiam applicat alias causas secundas, ut materialiter operentur.* Quartò docere nos indicat Bellarminus, *Deum operari in mentibus impiorum, & per eos, tanquam instrumenta sua facere omnia, quæ respectu hominum dicuntur & sunt verè peccata.* Phrases eas & Scriptura usurpat, & Bellarminus *cap.13.* probat. Sensum earum tenent Thomistæ, his apud Alvarezium *disp.68:5.* verbis: *Hominis voluntas est quodammodo Dei instrumentum, non purum & merum, sed liberum.* Quintò nostris Bellarminus vendicat, quòd doceant, *ea quæ respectu hominum sunt verè peccata, etiamsi Deo volente, definiente, imperante, operante fiant, tamen respectu Dei non esse peccata, sed opera bona, justa, quia homines mala intentione, Deus autem bono consilio illa omnia facit.* Explica explicanda, & tolle calumnias, cujusmodi sunt, quòd Deus peccatum, quâ tale, faciat, quódque Dei & hominis circa actum peccati concursus intentione & consilio tantùm differant. In reliquis jam pridem Bradwardinus vester Archiepiscopus Cantuariensis, *Doctoris Profundi* nomine insignis, *pro causa Dei contra Pelag. lib.I.34.* nobis præivit his verbis: *Quilibet actus respectu auctoris Dei justus est: quare & omne necessariò consequens actum quemcunque. Si enim antecedens est justum, & quodlibet ejus consequens justum erit, sicut & verum: & aliquis talis actus, & aliquid ipsum necessariò consequens est peccatum. Videtur ergo, quòd non sit aliqua deformitas, inordinatio aut peccatum simpliciter in mundo, sed secundum quid tantummodo, respectu videlicet inferiorum causarum, ordinationem superioris causæ volentium, licet non valentium perturbare.* En nunc Redingi, qua fide nobiscum Tu, tuique similes agatis. Propositiones, quoad rem sensúmque verborum, eædem sunt Calvini ac nostrorum omnium, & Thomistarum tuorum. Calvinus & nostri propter eas defensas rei sunt hæreseos omnium maximæ, quæ cum Simone Mago, Florino & Blasto Deum peccati authorem facit. Thomistæ propter easdem, crudioribus subinde etiam verbis defensas, non tantùm hæreseos ejus rei non sunt, sed etiam orthodoxi habentur, neque à Pontifice, Supremo Principe vestro, vel impietatis dicam meruerunt, vel severius quid experti, vel silere jussi unquam sunt. Quòd si animum obfirmas, & deinceps eo nomine adversus nos insurgere non verebere, author tibi sum, ut priùs cum

rum Jesuitis tuis transigas, & hæreseos hujus labem ab iisdem Dominicanis & Thomistis, quibus calculum ipse quoque tuum substringis, omnibus aspersam abstergas. Medina enim *in 1. 2. q. 79. a. 2.* sic scribit: *Occam & Gabriel affirmant, quòd Deus in rigore, & in proprietate locutionis est author peccati.*

QUÆSTIO V.

An opera omnia, quæ ante regenerationem fiunt, sint vera peccata, odii Dei meritoria?

NEgat sub anathemate Canon VII. Nos affirmamus, sequentibus rationibus inducti.

ARG. I. Ante regenerationem liberum arbitrium tantùm movetur in malum, uti supra probavimus. Quæ igitur opera ante eam eduntur, non possunt non esse mala.

RESP. REDING: *Ante regenerationem arbitrium liberum movetur in malum, sed liberè. Proin etiam à motu in malum tendente liberè abstinere potest.* Tract. IV. p. 428. Resp. Claudicat nimiùm sequela tua. Non enim qui liberè peccato servit, propterea eidem non servire, vel justitiæ servire potest. Obstat enim corruptio naturæ, venditio sub peccatum & mors in peccato. Sic liberè peccato Diabolus servit; qui tamen nec à peccato liberè abstinet, quia nunquam abstinet, nec bonum liberè facere potest. Liberimè bonum Deus, Angeli & Cœlites boni faciunt. Neque tamen vel liberè à bono abstinere, vel liberè malum facere possunt.

ARG. II. Qui regeniti nondum sunt, fide in Christum destituuntur. Proinde eorum omnia opera veri nominis peccata sunt. Nam quicquid ex fide non fit, peccatum est, Rom. XIV. 23. Hebr. XI 6. Joh. III 18. Præclarè Augustinus contra Julianum lib. IV. 3. *Absit, ut sit in aliquo vera virtus, nisi fuerit justus, absit autem ut sit justus verè, nisi vivat ex fide. Justus enim ex fide vivet. Quis porro eorum, qui se Christianos haberi volunt, nisi soli Pelagiani, aut in ipsis etiam tu solus, justum dixerit infidelem, justum dixerit impium, justum dixerit Diabolo mancipatum?*

RESP. REDING: *1. Gentiles faciunt naturaliter, quod legis est; Rom. II. 14. nec tamen ex fide. 2. S. Paulo Rom. XIV. 23. fides est conscientia hominis, qua credens quis licitum ab illicito discernit. Hebr. XI. 6. & Joh. III. 18. indicatur, absque fide statum gratiæ justificantis non subsistere. 3. Distinguendum igitur venit duplex operum bonorum genus; alterum ordinis naturalis, quod ad justificationem non prodest: alterum ordinis supernaturalis, cujus radix & initium fides est; quæ quidem si extra statum gratiæ eliciatur, nullam cum lumine gloriæ, seu vita æterna condignitatem habet; attamen per gratiam Dei actualem prævenientem elici, & remotè ad justificationem disponere potest.* Ib. pag. 429. 430.

429. 432. Resp 1. Gentiles natura faciunt quæ legis sunt, sed non qualia lex ad opus sive legaliter, sive Evangelicè bonum, postulat; quoad actum externum, non causas bonitatis omnes. qua vel una deficiente, opus malum, non bonum est. Peccatum enim fieri ex una causa potest: bonum opus nonnisi ex concursu causarum omnium. 2. Rom. XIV. 23. fidem ex sententia plurium S. Patrum non tam conscientiæ, quæ regula actionum bonarum est, quàm assensum fidei Catholicæ significare, Salmero *in Epist. ad Rom. lib. IV. disp. 9.* fatetur; & in ea sententia ita esse Augustinum, ut oppositam fidei acceptionem, tanquam novam & inauditam, non probarit, asserit. Et sanè S. Augustinus *in Joh. tract. 25.* hoc ipso loco utitur ad probandum, quòd infidelium opera sine fide non sint bona. *Sunt opera,* inquit, *quæ videntur bona sine fide Christi, & non sunt bona, quia non referuntur ad eum finem, ex quo bona sunt.* Alibi *lib. 1. contra 2. Epist. Pelag. cap. 3.* eodem loco, velut contra Papistas, sic utitur: *Nec potest homo* (NB.) *boni aliquid velle, nisi adjuvetur ab eo, qui malum non potest velle: hoc est, gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Omne enim quod non est ex fide, peccatum est: ac per hoc bona voluntas, quæ se abstrahit a peccato, fidelis est: quia justus ex fide vivit.* Sed esto, intellexerit Apostolus conscientiam. An verò quamlibet? Etiam hominis irregeniti? Nequaquam verò. An enim tam augusto *πίστεως fidei* nomine persuasionem ἄλογον cujusvis impii S. Paulus donaverit? Conscientia ne illa pura, an impura est? Si impura, non est fides. Si pura, fide vera in Christum purificata est, quia fide corda purificantur, Act. XV. 9. Et sanè sermo est de fratribus tum firmioribus, tum infirmioribus. Neutri sine fide in Christum tales erant. *Et infirmos fide* jubet *assumi, v. 1.* non utique fide destitutos. Neque enim irregenitus, infidelis est *ἀσθενῶν τῇ πίστει in fide infirmus.* Conscientiam insuper omnis homo habet: at non fidem, de qua loquitur Apostolus. Σὺ *Tu,* inquit, *fidem habes*, non quivis alius. Est igitur fides illa, sine qua quicquid homo facit, peccatum est, motus conscientiæ jam Deum amantis, & sua opera sic ad Deum ordinantis, ut quod ei displicere credit, nolit attingere. Id verò non cadit nisi in hominem Deum ex toto corde amantem, & in Christum credentem, quia sine fide in Christum & vera conversione nullus sincerus Dei amor constat. Sic Hebr. XI. 6. negat S. Paulus sine fide quenquam Deo placere posse. Tu excipis, *ad justificationem.* Quasi vel Apostolus ita distinxerit, vel *εὐαρεστία beneplacitum* aliquod Dei, extra statum justificationis, & fidem in Christum, de quo solo, subintellectis iis, qui per veram fidem ipsi ceu capiti suo cohærent, Deus Pater ex Cœlo clamavit: *Hic est filius meus dilectus, ἐν ᾧ εὐδόκησα, in quo beneplacitum habeo.* Esaj XLII. 1. Matth III. 17. Par ratio est loci Joh. III. 18. quo *ἤδη κέκριται jam judicatus* dicitur, *qui non credit.* tu explicas, non justificatus. Perperam. Potest enim esse *non justificatus*, qui tamen non est *judicatus*, sed justificandus. Præterea qui judicatus est, adeóque non justificatus, quandiu talis, nihil boni facit, quia sine Christo, cujus solius merito justificatio contingit, *οὐδὲν ποιεῖν nihil facere possumus*, Joh. XV. 5. Quicquid boni operis est, à charitate manat; charitatis verò radix fides est. Præclarè igitur S. Augustinus *contra Jul. lib. IV. 3.* sic disserit: *Absit, ut sit in aliquo vera virtus, nisi fuerit justus. Absit autem, ut sit justus verè, nisi vivat ex fide. Justus enim ex fide vivet. Quis porro eorum, qui se Christianos haberi volunt, nisi soli Pelagiani, aut in ipsis etiam tu solus, justum dixerit infidelem, justum dixerit impium, justum dixerit Diabolo mancipatum.* Et ibidem: *An dicis hominem infidelem arborem bonam? Placet ergo Deo. Neque enim bono potest non placere, quod bonum est. Et ubi erit quod scriptum est: Sine fide impossibile est Deo placere? An respondebis, non in quantum infidelis est, sed in quantum homo est arbor bo-*

nae

nos? Per hoc nulla erit arbor mala, de qua dictum est, quòd non possit facere fructus bonos. Quis infidelis ita infideliter serviat? Non itaque in quantum homo est; quod est opus Dei; sed in quantum malæ voluntatis est, quisque arbor mala est, & fructus bonos facere non potest. 3. Frustra igitur inter duplex bonorum operum genus distinguis, atque alterum ordinis *naturalis* facis, quæ bona esse sine fide, sed non justificare possunt. Quod enim sine fide est, Apostolus non bonum opus ordinis naturalis, sed *peccatum* vocat. Fide enim corda purificantur. Sine fide igitur impura sunt, ex quibus nihil boni, sed mera peccata parturire & hominem polluere, Christus Matth. XV. 18. 19. monet. Sed & bonum opus ordinis supernaturalis, per fidem, ceu ejusdem radicem vel extra statum gratiæ elici posse, vel per fidem elicitum ad justificationem disponere, dictu perabsurdum est. Sine Christo enim, ejusque merito in statu gratiæ nihil possumus. Et Deus justificat impium; non igitur bonum opus per fidem extra gratiæ statum elicientem.

ARG. III. Ea est conditio hominis irregeniti, ut *ea, quæ Spiritus sunt, ne quidem percipiat,* 1. Cor. II. 14. *sub peccato sit venundatus,* Rom. VII. 14. *captivus teneatur à Sathana ad ipsius voluntatem,* 2. Tim. II. 26. *mortuus sit in delictis,* Eph II. 3. conversus ad omne malum, cujus *figmentum* est רק רע *tantummodo malum,* Genes. VI. 5. Rectè Augustinus de Nat. & Gratia cap. 49. *Natura nostra adeò vitiata est, ut majoris vitii sit illud non videre.*

RESP. REDING: *1. Iterum naturalem & supernaturalem ordinem &, in Supernaturali gratiam habitualem formaliter sanctificantem, & actualem justificationi præviam confundis. Irregenitus, qualem describis, ex se nihil virium habet in ordine supernaturali. Potest tamen Deus per gratiam vires supernaturaliter operandi conferre, & ultra justificantem formam gratiæ actualis auxilium ad eliciendos fidei, spei ac pœnitentiæ actus producere. 2. Cúmque per peccatum natura hominis non destruatur, in ordine naturali potentiam habet moraliter bene agendi: licet per concupiscentiæ fomitem ita omni tempore in malum intenta sit, ut careat extra specialem gratiam auxilio sufficiente ad talem honestatem excitante, relicta sola physica ad bonum ordinis naturalis sufficientia.* Ib. pag. 430. Resp. 1. Non ego ordines hominis confudi, sed tu distinctionum tuarum nebulis veritatem offuscare contendis. Frustra enim ordinem naturalem à supernaturali ita discernis, ut in naturali vires hominis ad operandum bonum residuas propugnes. Qui in peccato mortuus, & sub illud venundatus est, nullas à natura vires ad bonum operandum, sed duntaxat ad peccandum habet. Et in statu peccati ponere gratiam supernaturaliter operandi, fidei, spei, pœnitentiæ actus eliciendi, est statum naturæ corruptæ & sanatæ, vitam & mortem, lucem & tenebras confundere. Nihil mihi cum distinctionibus tuis, quas non spiritus Dei, sed mala Sophistice tibi dictavit. 2. Per peccatum non destruitur natura hominis quoad facultates essentiales & integritatem physicam; destruitur tamen quoad moralem integram & spiritualem, virésque adeò moraliter & spiritualiter bene operandi, quod loca à me citata evincunt. Et quid cum tali statu specialis vel sufficiens gratia, actu non convertens negotii habet? Probanda hæc, non nudè pronuntianda fuerant. Quomodo denique simul sine gratia speciali & sufficiente omni tempore in homine irregenito concupiscentiæ fomitem in malum ferri: simul cum physica ad bonum naturalis ordinis sufficientia pollere scribis? Sunt hæc simul flantis, & simul sorbentis deliria, quæ tibi iis assueto relinquimus.

ARG. IV. Impiorum habitus omnes ſunt mali. Sunt *mala arbor*, *malus theſaurus*, Matth. cap. VII. verſ. 18. XII. verſ. 33. 34. Tales autem ſunt actus omnes, quales habitus; talis fructus, qualis arbor; tales gemmæ, qualis theſaurus.

RESP. REDING: *1. Irregeniti faciunt, quæ legis ſunt, & lumen habent, quo revelatur id, quod de Deo cognoſci poteſt, Rom. I. 19. 20. II. 14. An habitus ii mali ſunt? 2. In quolibet igitur homine eſt radix mali & boni. Ex illa in arborem malam excreſcit: ex hac habet potentiam ſufficientem reſpectu honeſtatis naturalis; indiget verò gratia reſpectu ſupernaturalis.* Ib. p. 430. Reſp. 1. Quo ſenſu faciant, quæ legis ſunt, ſæpe diximus. Lumen verò naturale revelans id, quod natura de Deo cognoſci poteſt, datum iiſdem eſt, non eum quidem in finem, ut indicet potentiam vel habitum bene faciendi quicquam in regenitis, uti quidem Apoſtolus ipſe v. 21. 22. &c. clarè probat; ſed ut reddantur inexcuſabiles. Neque ego ſimpliciter habitus naturales quosvis ab irregenitis excludo; ſed eos duntaxat habitus, qui moraliter boni actus moraliter bonos eliciant. 2. In quolibet homine una radix eſt, vel bona vel mala; ſicut in qualibet arbore nonniſi una radix obtinet. Arborem malam non poſſe bonos fructus ferre, Chriſtus affirmat. Si ex mala radice bonos fructus ferre poſſet, jam mala arbor bonos fructus, ex diverſa radice licet; ferret; & ſpinæ uvas, tribuli ficus protruderent. Annon ſic ludicram facis Chriſti gnomam; & quocunque ineptiſſimo modo potes, hypotheſi tuæ inſervis? Quàm, quæſo, diverſus abis à mente S. Auguſtini, cujus *de verbis Dom. Sum. 12.* hæc verba ſunt: *Prius eſt mutandus homo, ut opera mutentur. Si enim manet in eo homo, quod malus eſt, bona opera habere non poteſt. Si manet in eo, quòd bonus eſt, mala opera habere non poteſt. Quis autem à Domino bonus inventus eſt, cùm Chriſtus pro impiis mortuus ſit? Omnes ergo malas arbores invenit; ſed dedit poteſtatem filios Dei fieri, credentibus in eum.*

ARG. V. Opera bona Deo placent. At infidelium opera Deo non placent, quia Chriſto, in quo ſolo Deus εὐδόκησε, Matth. III. 17. Epheſ. I. 7. inſiti non ſunt. Unde etiam Chriſtus Joh. XV. 1. 2. 5. negat, fructum bonum ab eo, qui ipſi, ut palmes viti, inſitus non eſt, edi poſſe.

RESP. REDING: *Annon Deo placuit opus creationis etiam extra Chriſtum? Atqui opera naturalis ordinis pertinent ad lineam creationis. quamvis auxilium efficax & gratia ſufficiens ad hæc operanda non decernatur niſi ex Chriſto.* Ib. pag. 430. 431. Reſp. Diſputas planè, ſicut mente emotus. An opera creationis ſunt opera hominis irregeniti? An opera hominis irregeniti talia ſunt, qualia hominis à Deo ad imaginem ſuam creati, adeóque perfectè boni rectique?

ARG. VI. Pollutis & incredulis nihil purum eſt, ſed polluta eſt eorum mens & conſcientia, Tit. I. 15. Tales autem irregeniti omnes.

RESP. REDING: *1. S. Paulus non de operibus infidelium, ſed de cibis mundis & immundis ſecundum legem loquitur; eóſque, ſublata lege infidelibus omnes, ſive vetitos à lege, ſive non vetitos, impuros, fidelibus ſine diſcrimine puros eſſe, docet. Ita Hieronymus & Auguſtinus. Et res ipſa clamat. Sub eadem enim generalitate verborum Apoſtolus mundis omnia munda eſſe, ſub qua pollutis omnia polluta eſſe, affirmat. Atqui mundis*

non

non ita munda omnia sunt, quin peccata immunda habeant. Alioquin impeccabiles forent. Pari igitur ratione non sic pollutis omnia polluta sunt, quin quædam munda esse possint. 2. *S.Basilius homil.9.de opere sex dierum: Chrysostomus homil.67. ad pop. Antioch. Auctor operis imperf.homil.26.in Matth. Hieronymus in cap.1.ad Gal. Augustinus passim infidelium quædam opera bona esse agnoscunt.* Ib. p.431.432. Resp. 1 Ita de cibis secundum legem mundis vel immundis S.Paulus loquitur, ut propter inquinatam infidelium mentem & conscientiam, inquinari cibos ab iisdem manducatos quoscunque etiam lege Divina non prohibitos statuat. Nam vel ipsum cœlum peccator, in id admissus, inquinaret. Hebr. IX. 23. Pari igitur ratione opera illorum moralia, quæ faciunt, licet ratione externi operis cum lege congruant, immunda & inquinata sunt, quia à mente & conscientia polluta, nondum à Spiritu S purificata, proficiscuntur. Quid enim puri, boni, illimis, limpidi ex turbido, polluto & lutulentum fluente fonte scaturire potest? Neque te similis verborum generalitas circa fidelium & infidelium opera juvat. Licet enim fideles peccatores sint, peccata tamen eorum, utpote per Christum expiata & purificata, iis non sunt *impura & immunda*, hoc est, ceu impura iis non imputantur. Quomodo enim ceu impura imputarentur, quorum *καθαρισμὸν purificationem* Christus per se ipsum fecit, Hebr. I. 3? Par igitur generalitas verborum in antithesi infidelium, vel te ipso judice, argumenti mei nodum magis sic adstringente, obtinebit. 2. S. Patres à te citati loquuntur de bonitate operum quoad substantiam actus legi conformem; nec non quoad effectum, quia opera hujusmodi etiam vitam præsentem honestant, & à Deo temporalem mercedem consequuntur, quin & supplicii gravitatem post mortem utcunque imminuunt; haud invitis equidem nobis: non quoad integritatem causarum, vel modum, quo ea fiunt. Id loca à te citata singula testantur. Et magis etiam, quæ *κατ' βίαιον* ego reponam. Sic enim S. Augustinus, Patrum aquila, *ad Bonifac. lib.III.5.* scribit: *Sine fide, quæ videntur bona opera,* (NB.) *in peccata* (non in opera bona ordinis naturalis tua) *vertuntur. Quicquid enim non fit ex fide, peccatum est.* Alibi *lib.IV.contra Jul.cap.5.* similiter: *Nulla potest esse vera virtus nisi in eo, qui justus est. Justus autem nemo potest esse sine fide.* Gemella *tract. in Psal.31.* sunt isthæc: *Ea opera, quæ dicuntur ante fidem, quamvis videantur hominibus laudabilia, inania sunt. Ita mihi videntur esse vires magnæ, & cursus celerimus præter viam. Nemo computet opera sua ante fidem. Ubi fides non erat, bonum opus non erat. Bonum enim opus intentio facit, intentionem fides dirigit. Non valde attendas, quid homo faciat, sed quid, cùm facit, aspiciat.* Eandem mentem suam fusius *de Civ.D.lib.XII.19. Epist. 99. de nupt. & conc. lib.1.cap.3.* exposuit, cujus etiam plura testimonia Jansenius *de statu nat. Lapsæ lib. IV.cap.1.* affert. ubi etiam Arausicanum Concilium in subsidium advocat. Basilius *de Baptismo lib.II. q.7.8.* id ipsum ex professo pluribus agit. Chrysostomus *Sum.de fide & Lege nat.* non renatorum opera pulchris & pretiosis vestibus defunctorum, qui earum nullum sensum habeant, comparat. Hieronymus *in Zachar.cap.8.& Gal.cap.3.* scribit: *Sine Christo omnis in vitio virtus est.* Ambrosius vel Prosper *lib.I. de vocat.gent. cap.3.* concinit his verbis: *Absque veri Dei cultu quæ videntur virtutes esse, peccata sunt, nec placere Deo sine Deo ullus potest. Qui verò Deo non placet, cui, nisi sibi & Diabolo placet?* Ipse denique Lombardus, Scholæ vestræ antesignanus, *2.Sent.dist.41. A.* suffragatur his verbis: *Non irrationaliter à quibusdam astruitur, quòd omnes actiones & voluntates hominis sine fide mala sint, quæ fide habita bonæ existunt.* Ex quibus Sole meridiano clarius est, S. Patrum judicio, opera infidelium non tantùm ad justificationem

& salutem

& salutem nihil prodesse, sed etiam inania, mala, peccata esse, quæcunque demum boni speciem induant.

ARG. VII. Ad operis honestatem & bonitatem requiritur causarum & circumstantiarum omnium concursus. Sunt autem causæ ejusmodi & circumstantiæ, rectum principium, puta mens & voluntas regenerata, & habitu charitatis prædita, fides, conformatio cum divina lege, intentio recta, & alia ejusmodi. Atqui causarum ille & circumstantiarum concursus in nullo irregenitorum opere locum habere potest, quia illorum actiones omnes oriuntur ex malo principio, & in pravum finem referuntur. Hoc argumento, ex Thoma Aquinate petito, in ipso Concilio pro sententia orthodoxa pugnavit Ambrosius Catharinus. Qui etiam consensum allegavit Augustini, Ambrosii, Prosperi, item Gregorii Ariminensis & Cardinalis Roffensis, concludens graviter, satius esse, *Patrum vestigiis insistere, quàm Scholasticorum invicem pugnantium: & Scripturarum potiùs fundamento inniti, unde vera Theologia est petenda, quàm Philosophorum argutiis, quibus Scholæ sint refertæ.*

RESP. REDING: 1. *Argumentum stringit de supernaturali duntaxat actu moraliter bono. Aliàs quomodo gentes natura ea, quæ legis sunt, facere potuerunt? 2. Nec Catharinus in Concilio sententiam vestram tutatus est, licet perfidus S. Polanus ita narret: nec Thomas de bonitate & honestate naturali loquitur.* Ib. pag. 432. 433. Resp. 1. Imò de quolibet actu bono validissimè argumentum stringit. Nam bonum quodvis omnes causas requirit: malum unica causa constituit. Suntne, dic Redingi, opera infidelium legaliter an Evangelicè bona? Si *legaliter* bona sunt, oportet ex amore veri Dei fiant, & ad Dei gloriam unicè dirigantur, quia amor Dei legis Divinæ & naturalis compendium est. Si *Evangelicè*, sine fide in Christum, quæ Evangelii utramque paginam facit, bona esse nequeunt. Plura Dissertatione peculiari de Honestate & Bonitate Morali à me alibi dicta, tibi quoque hic dicta puta. Cothurnum verò de gentibus natura, quæ legis sunt, facientibus, tuum mitte tandem. 2. Qua verò ratione Suavis Polani, Catharini sententiam in Concilio defensam narrantis, fidem minuis? Nulla planè. Ne ipse quidem Pallavicinus, oraculum tuum, contradicere potuit. Res aperta nimis est. Nam Thomæ Aquinatis non alia sententia est, quàm ea, quam Catharinus, Suave teste, in Concilio prodidit. Possem ex eo plura exsculpere. Pauca exsculpam, ex quibus id manifestè liquebit. Sic autem ille *Prima secundæ q. 8. art. 4.* scribit: *Contingit actionem, quæ est bona secundum speciem suam, vel secundum circumstantias ordinari ad malum finem, vel è converso; non tamen est actio bona simpliciter, nisi omnes bonitates concurrant, quia quilibet singularis defectus causat malum: bonum autem causatur ex integra causa, ut Dionysius dicit cap. 4. de Divinis nominibus.* Paulò superiùs *art. 1.* *Omnis*, inquit *actio in quantum aliquid habet de esse, in tantum habet de bonitate, in quantum verò deficit ei aliquid de plenitudine essendi, quæ debetur actioni humanæ, in tantum deficit à bonitate & sic dicitur mala.* Sicut, inquit, *Dionysius dicit, Bonum causatur ex integra causa, malum autem ex singularibus defectibus; & ideo ad hoc, quòd dicatur malum, id, in quod fertur voluntas, sufficit, sive quòd secundum suam naturam sit malum, sive quòd apprehendatur ut malum. q. 20. art. 1.*

art.2. Ad hoc, quòd aliquid sit malum, sufficit unus singularis defectus. Ad hoc autem quòd sit simpliciter bonum, non sufficit unum singulare bonum, sed requiritur integritas bonitatis. Si igitur voluntas sit bona & ex objecto & ex fine, consequens est, actum exteriorem esse bonum. Sed non sufficit ad hoc, quòd actus exterior sit bonus bonitate voluntatis, quæ est ex intentione finis; sed si voluntas sit mala ex intentione finis, sive ex actu volito, consequens est, actum exteriorem esse malum. Sed & q.1. art.1. Ss. *Respon.* Dicendum sic in Lombardi dictum supra citatum ille commentatur: *Rectum esse dicitur, cujus medium non exit ab extremis. Actus autem consideratur inter duo, quæ quasi sunt ejus extrema, scilicet principium agens, & finem intentum. Unde in opere vel intentione certitudo esse dicitur, secundum quod opus ab agente egrediens non prætergreditur ordinem debiti finis.* Quæ latè prosecutus sic concludit: *Ideo fides & charitas dicuntur dirigere intentionem universaliter in omnibus.* Cùm insuper finis in moralibus idem sit, quod forma in physicis, quæ dat esse rei; & fateantur Thomistæ, nullum dari opus morale infidelium, in quo ab ultimo fine non aberrent, utique non dabitur ullum opus morale, in quo peccent; cùm is demum peccet, qui ab ultimo fine aberrat. Sed & in Catena *in Matth.7. fol.39.* sic idem Thomas: *Non potest malus homo bona operari, neque bonus mala. Ergo si vult malus bona operari, priùs bonus fiat. Quandiu autem quis malus est, non potest facere fructus bonos. Sicut enim potest fieri, ut quod fuit nix, non sit, non autem ut nix sit calida: sic potest fieri, ut qui malus fuerat, non sit malus: non tamen fieri potest, ut malus benefaciat, quia etsi aliquando utilis est, non hoc ipse facit, sed fit de illo, Divina providentia procurante.* Citat dein eundem in sensum Rabanum & Augustinum.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Athenienses adhuc irregeniti dicuntur εὐσεϐεῖν colere Deum ignotum, Act. XVII. 23. Ergo aliqua irregenitorum opera peccata non sunt.* Resp. Athenienses dicuntur εὐσεϐεῖν *colere* Deum ignotum, non quasi vero & salutari cultu Deum verum affecerint, sed κατὰ δόξαν *secundum opinionem*, quia verum Deum, etsi ignotum, vero cultu se afficere putârunt. Hoc argumento eos Christo lucrifacere Apostolus studuit.

EXCIP. REDING: *Non fuit equidem cultus ille per se ac positivè conducibilis ad æternam salutem. Fuit tamen per se bonus quoad bonitatem moralem ordinis naturalis, quia, uti ipse fateris, sua intentione collimarunt ad Deum verum, etsi ignotum, colendum.* Ib p.433. Resp. Laudat sanè S.Paulus in Atheniensibus, quòd faterentur ἄγνοιαν veri Dei, & ei decernendo honorem, quem non nôssent, speciem quandam pietatis exercerent. Nam in eo erat professio quædam desiderii cognoscendi illum. Atque eadem ratione singulari artificio iis adimit prætextum, quibus satis esse ad criminationem videbatur, si quis Deum incognitum prædicaret. Sed quæ vera & solida pietas, quæ moralis bonitas erat in *δεισιδαιμονίᾳ* seu *religioso dæmonum timore*, quem Atheniensibus S. Paulus exprobrat, & in cultu Θεῷ ἀγνώστῳ *Dei ignoti*? Qui nec ex amore veri Dei, nec ex conformatione actus cum lege Dei, nec ex intentione glorificandi veri Dei processit? Tantum abest, ut singula aliáque ejusmodi boni operis requisita in cultu eo conjuncta fuerint.

ti, & fide ac amore Dei imbuti, ceu efficientis; conformationis cum voluntate Dei revelata, ceu formæ; & intentionis gloriæ Dei, ceu finis. His deficientibus, substantia externi operis, seu actus externus, & officium nudum à lege præscriptum mensuram boni operis neutiquam implet.

OBIECT. IV. *Dona Dei non sunt peccata. At virtutes irregenitorum quorumdam, veluti Aristidis justitia, continentia Polemonis, &c. fuerunt dona Dei.* Resp. Dona Dei non sunt peccata, videlicet per se, & quatenus absque depravatione manent. At dona divinitus concessa irregenitis, ipsimet corrumpunt accedente infidelitatis & pravæ intentionis vitio.

EXCIP. REDING: *Sic in homine infideli nullum Dei donum habere locum poterit, quia nequit esse donum Dei, quod formaliter sit peccatum.* Ib.pag.434. Resp. Habere in homine infideli locum potest donum Dei, quod per se nec peccatum Dei, nec bonum opus hominis irregeniti est; sed non legitimus doni Dei juxta normam legis & voluntatis Divinæ in verbo revelatæ usus. quo deficiente donum Dei ad integritatem operis boni non pertingit.

OBIECT. V. *Opera quædam irregenitorum Deus amplissima mercede in hac vita per modum justitiæ compensat. Ita Ezech.XXX. Nebucadnezari in præmium expugnatæ Tyri promittitur Ægyptus. Et Augustinus de Civ. Dei Lib.V.15. Romanorum virtutibus ait imperium mundi loco præmii datum. Ergo irregenitorum quædam opera peccata non sunt.* Resp. Merces terrena virtutem veram non arguit, quia non nisi rerum caducarum est, quas Deus tam reprobis quàm electis promiscuè indulget. Estque hoc insigne justitiæ Divinæ documentum, quòd DEUS non veras tantùm virtutes æternis præmiis, sed etiam virtutum imagines temporalibus beneficiis remuneratur, ne etiam infideles de Dei justitia quod conquerantur, habeant.

EXCIP. REDING: *Quomodo merces terrena per Dei justitiam attributa respondere potest peccato, vel speciei virtutis?* Ib.pag.434. Resp. Non peccato, sed ei, quod sua natura ob actus præcepti substantiam bonum est, & per accidens, ob defectum reliquarum causarum malum evadit, respondet. neque ei respondet ut μισθαποδοσία, retributio veri veræ virtutis prœmii, quod non temporale & caducum, sed permanens & æternum est; sed ut testimonium fidelitatis, bonitatis & justitiæ, quicquid operibus humanis boni inest, largiter compensantis.

QUÆSTIO VI.

An timor gehennæ in nondum justificatis sit peccatum, an potiùs via & dispositio ad justificationem?

CAnon VIII. negat, gehennæ metum, per quem ad misericordiam DEI de peccatis dolendo confugimus, & à peccato abstinemus, peccatum esse, aut peccatores pejores facere. Fatemur etiam nos, in regenerandis & justificandis præcedere timorem pœnæ, tanquam actum præcedaneum & ad justificationem disponentem, quo ob peccata desperantes æternos cruciatus horrent; cuique succedit fides, quæ terrores illos superat, & in Christo Mediatore remissionem peccatorum quærit. Hic pœnæ æternæ timor, succedaneam habens fidem salvificam, necessarius, utilis & salutaris est. Sed alia mens Papistarum, inprimis Scholasticorum est de metu gehennæ. Illi enim pertendunt, dolorem peccati, ex pœnarum timore pullulantem, non tantùm peccandi voluntatem excludere, & bene vivendi propositum includere, sed etiam, quamvis à charitate sejunctum, eodem modo, quo fides, ad justificationem impetrandam concurrere, imò accedente virtute absolutionis sacerdotalis, justificare. Id nos negamus, & ejusmodi gehennæ metum, à fide & charitate sejunctum, vitiosum esse asserimus. Etenim

ARG. I. Ab homine irregenito nihil bene & legitimè fieri, & eorum opera, veri nominis peccata esse, supra probavimus. Ergo etiam ille metus gehennæ à fide & charitate sive concomitante & connexa, sive consequente, sejunctus peccatum est.

RESP. REDING: 1. *An æternæ pœnæ timor, quem, ceu actum præcedaneum ad justificationem disponere ais, bonus est? Ita quidem fateris, dum ais, ei succedere fidem, & ad justificationem disponere. Ergo in homine adhuc irregenito boni quippiam esse potest. 2. Timor is, quem fides sequitur, ex fide esse nequit. Datur igitur juxta te actus ad justificationem disponens, in fide non radicatus. Quomodo igitur juxta te fides prima radix & fundamentum justificationis est? 3. Procedítne ille actus ex gratia Christi speciali, nec ne? Si prius, gratia Christi specialis in irregenito locum habere potest. Si posterius, absque Christi gratia homo se viribus naturæ ad justificationem disponet. quod Pelagianum est.* Tract IV. pag. 435. Resp. Vellicas pro more, non defendis causam tuam. Sed ne sic quicquam proficis. Etenim 1. timor Dei, quem fides & charitas vel comitatur, vel sequitur,

quitur, de quo argumentum meum loquitur; nec ille timor est, quem vos à charitate & fide sejungitis, & de quo quæstio instituta est: nec in irregenitum cadit, quia spiritus regenerantis, & ex morte peccati resuscitantis effectus, seu, uti Cassianus *de instit. renunt. lib. IV. 39.* appellat, *conversionis initium* est. 2. Licet timor ille præcedaneus ex fide non sit, sine fide tamen non est, sed cum ea conjunctus. Neque inde efficitur, aliam justificationis radicem, quàm fidem sic constitui; quia timor ille juxta nos est dispositio non *formalis* & *operans*, saltem sine fide non operans, sed *sine qua non*, uti supra diximus. Sola igitur fides justitiam in Evangelio oblatam amplectitur; licet timor pœnæ ex lege incussus, &, quatenus cum fide conjungitur, conversionis effectus, fidem sed certò secuturam, præcedat. 3. Utique ex gratia Christi speciali actus timoris illius salutaris, quem fides comitatur vel sequitur, pullulat, quia sine Salvatore nihil in homine salutare est. Neque inde sequitur, gratiam Christi specialem in irregenitis locum habere, quia timor salutaris regenerantis spiritus certissimum τεκμήριον est. Hæc tamen omnia nihil ad timorem vestrum servilem, de quo quæstio loquitur. Denique Pelagianos asserentes, naturæ viribus hominem se ad justificationem disponere posse, in vestro, non nostro sinu reperies.

ARG. II. Bonum opus procedit ex gratia speciali in Christo. Timor gehennæ à fide & charitate sejunctus à tali gratia non procedit, quia conversione & justificatione, per quam Christo inserimur, ejusque gratiæ participes reddimur, prior est.

RESP. REDING: 1. *Distingue inter gratiam Christi habitualem, qua formaliter regenerat & justificat; & actualem, sitam in auxilio supernaturali, vim conferente ad actus justificationi prævios. Ex hac, non illa actus tum fidei, tum timoris, justificationi prævius procedit. Imò fides timore prior est, quia timere non potest, qui primæ veritati, æternæ pœnæ cruciatum revelanti & comminanti priùs non credit.* Ib. pag. 435. Resp. 1. Nec gratia Christi habitualis formaliter justificat, uti suo loco ostendimus: nec gratia ejusdem actualis sine effectu regenerationis, quam producit, locum habet. Tu igitur pro more statum peccati & gratiæ turpiter confundis. 2. Fidem, quæ in solo assensu primæ veritati revelatæ habito consistit, justificantem illam, de qua quæstio est, neutiquam esse, infra etiam manifestum facimus. Aliàs ipse Diabolus fide justificante non destitueretur, quia credit & contremiscit. Fides proin justificans tremori opponitur, & fiduciam in Christi merito includit.

ARG. III. Nullum bonum opus est sine charitate, quia quicquid rectè geritur, ex amore Dei & proximi proficiscitur. At charitas, teste Johanne 1. Joh. IV. 18. timorem ἔξω βάλλει *excludit & foras ejicit.*

RESP. REDING: 1. *An igitur timor ille, quem tu disponere ad justificationem asserebas, ex charitate oritur? At tu actum præcedaneum dicebas.* 2. *Charitas quidem timorem servilem foras ejicit. Neque tamen ideo timor ille bonus non est. Vult enim, uti Hieronymus super Malach. I. 6. scribit, primùm Deus, ut filii ejus simus, & bonum voluntate faciamus: si hoc consequi non possumus, ut saltem servos nos habeat, & à malis per suppliciorum formidinem recedamus. Ipse quinetiam Christus Matth. X. 28. jubet timere eum, qui & animam & corpus in gehenna perdere potest. Unde passim Patres hortantur ad pœniten-*

tiam ex metu pœnarum conceptam. Ib. pag. 435. 436. Resp. 1. Timor ille, quem actum præcedaneum vocavi, etsi à charitate non est, sine charitate tamen non est, sed hanc certissimum comitem & asseclam habet. Imò, uti S. Augustinus *tract. 9. in 1. Epist. Joh.* ita charitatem inducit, sicut seta sutoris linum introducit. *Seta priùs intrat,* ita ille, *sed nisi exeat, non succedit linum. Sic timor primò intrat, non autem manet, quia perfecta charitas foras mittit timorem.* Vester verò timor ejusmodi est, ut charitatem licet non inducat, bonus tamen & permanens clueat, atque ad justificationem disponere, imò à Jesuitis vestris cum voto Sacramenti justificare dicatur. Hunc, non illum timorem ratio nostra stringit. 2. Timor pœnarum quem fiducia & charitas sequitur, omnino bonus est. Absque hac verò timor hypocriticus planè est, nec à peccatis abstrahit, sed in iis obfirmat magis. Testatur enim S. Paulus Rom. VII. 8. 9. 13. peccatum, legem, seu terrores ex lege incussos, quibus scilicet fiducia gratiæ & charitas non succedit, in homine operari omnem concupiscentiam, per eandem occidere, & efficere per idem præceptum, ut peccatum fiat per excellentiam peccaminosum. Tantum abest, ut timor ille ad justificationem præparet. Neque vel Christus Matth. X. 28. (ubi timorem non utique servilem, sed filialem, argumento à potentia judicis petito, commendat) vel S. Patres (qui non de timore solo pœnæ metu excitato loquantur) ejusmodi timorem servilem & manentem gehennæ, qui sine fide & charitate per se nil nisi desperationem gignere potest, commendant, nedum disponere ad justificationem, vel accedente baptismi voto justificare ulli asseverant. Testis mihi vel solus S. Augustinus, cujus *ad Bonifac. lib. III. 4.* hæc verba sunt. *Qui carnali metu pœnæ aliquid facit, procul dubio invitus facit, ac per hoc in animo non facit. Mavult enim omnino facere, si permittatur impunè, atque per hoc in ipsa voluntate intus reus est, ut ipse, qui præcipit, inspicit Deus.* Et *Epist. 144. ad Anastas.* eundem in sensum: *Inaniter se putat victorem peccati, qui pœnæ timore non peccat. Quia etsi foris non impletur negotium cupiditatis, ipsa tamen mali cupiditas intus est hostis.* Vocant nonnunquam S. Patres timorem pœnarum bonum, quatenus videlicet bonum non peccato opponitur, sed quatenus rationem vel utilitatem denotat, quomodo idem S. Augustinus à te citatus *in Psal. 127.* timorem *bonum & utilem* vocat. Quamdiu tamen absque fide & charitate est, non potest non vitiosus esse.

ARG. IV. Timor gehennæ homini laqueus est. *Nam trepidatio hominis dat laqueum, sed confidens Domino sublimabitur.* Prov. XXIX. 25. Et in Petro pavido Matth. XIV. 31. cùm super aquis ambularet, patet, quòd omnis pavor sit ὀλιγοπιστία *sic.*

RESP. REGINO: 1 *Timor Dei Eccles. I. 27. dicitur expellere peccatum. Non igitur laqueus est. 2. Salomon autem in loco citato agit de trepidatione, cum fiducia in Deo pugnante. In Petri pavor exiguæ fiduciæ fuit indicium, quia fidei Divinæ non innitebatur. Timor autem gehennæ fidei Divinæ pœnam gehennæ comminanti innititur.* Ib. pag. 436. Resp. 1. Ecclesiastici author nec canonicus est, nec de timore servili loquitur, uti præcedentia & sequentia ostendunt. 2. Trepidatio cùm fiducia & vera fide conjuncta, timor itidem castus & filialis, non spurius & servilis est: qui posterior etiam cum fide revelationis factæ non pugnant. Neque ullus inferni timor in eo est, qui primæ veritati inferni pœnam revelanti non credit.

ARG. V.

ARG. V. Timor gehennæ à charitate & fide sejunctus, contrarius est fiduciæ,& est quædam de gratia desperatio. Hinc Jacobus cap.I. 6.7. fidei dubitationem opponit.

RESP. REDING: 1. *Timorem gehennæ à fiducia & fide non sejungimus. licet à charitate separari possit. 2. Jacobus non de timore gehennæ, sed de hæsitatione in fide agit.* lb. p.436. Resp. Amas ἀμφιβολογεῖν. Etenim *fidei* vocabulo nudum assensum, non assensum fiducialem intelligis. Aliâs timor cum fide,hoc est,assensu fiduciali conjunctus,non servilis,de quo disputatur, sed filialis est, conjunctum habens amorem Dei,ut Patris benigni. Ita filius,affectu filii præditus, non sine amore timet. 2. Vim argumenti ex Jac.I. 6.7. petiti negligis. Quia enim fidei dubitationem opponit, hinc timorem gehennæ cum vera fide & fiducia in Christo non conjunctum, vi oppositorum *διάκρισιν dubitationem* conjunctam habere, legitimè colligo. Ad hoc responde.

ARG. VI. Timor gehennæ nascitur ex amore sui, & commodi ac tranquillitatis propriæ,non ex amore Dei, super omnia, toto pectore,omnibúsque viribus diligendi. Non potest autem non esse malum, quod ab amore Dei non dirigitur.

RESP. REDING: 1. *Quasi verò omnis actus moralis, qui ex amore DEI super omnia non nascitur, peccatum sit. Sic spes, temperantia, justitia, fides, peccata deputari deberent, quia non procedunt ex amore Dei super omnia. 2. Spes quoque formaliter tendit in Deum, non uti super omnia diligendus est; sed uti bonum est ipsi speranti. Pari ratione timor gehennæ. licet in eo per amorem proprium homo in se ipso inordinatè non quiescat.* lb. pag. 436.437. Resp.1. Prodis inscitiam tuam. Utique spes, temperantia, aliæque virtutes morales ex amore Dei super omnia nascuntur. Neque proximi amor sine Dei amore, verus amor, vera charitas, vera virtus esse potest. Amandus enim proximus est non propter ipsum,sed propter Deum. Unde S.Paulus legis totius, quæ utique etiam spem, temperantiam, justitiam præcipit, finem esse *charitatem* asserit, 1.Tim.I.5. Et clarissimè Rom. XIII.10. charitatem vocat *πλήρωμα τοῦ νόμου impletionem legis.* Et S.Augustinus passim virtutem Christianam definit *summum amorem Dei.* uti fusè Jansenius in Augustino suo *de Gratia Christi Salvatoris lib.V.3.* demonstrat. Plura etiam ea de re *Dissert. Sel.Tom.I. Diss.XIII.* 7.8. à me dicta heic non repeto. Si virtutem moralem potiùs ex S Scripturæ & Ecclesiæ doctorum, Augustini inprimis, puris fontibus, quàm impuris Aristotelis lacunis discere tibi adlubuisset, aliter longè sentires. 2. Quidni verò etiam in spe sit amor Dei super omnia? Etenim spes in Deum fertur, ceu summum sperantis bonum, uti ipse tu definis. Atqui Deus ut Bonum nostrum summum, sine amore ejusdem, apprehendi nequit. Dispar planè ratio est timoris gehennæ, qui à fide & charitate sejungitur, adeóque ex inordinato sui ipsius,non ullo Dei amore nascitur. Omnis enim sui amor à Dei amore sejunctus inordinatus, & fœda *αὐθάδεια* existit.

ARG. VII. Neque etiam timor voluntatem peccandi excludere potest, tum quia qui nudo timore pœnæ peccatum fugit, invitus & animo repugnante id fugit,ideóque non tam peccatum quàm aliud quidpiam fugit; tum quia timor pœnæ non potest mutare voluntatem malam, sed solus

ſolus amor juſtitiæ per regenerationem indultus: tum quia timor pœnæ, ab amore juſtitiæ disjunctus, naſcitur ex amore ſui, quatenus in creatura acquieſcit. Quibus argumentis ex Auguſtino petitis pugnat ipſe Janſenius.

RESP. REDINO: 1. *Falſum eſt, invitum eum peccatum fugere, qui metu gehennæ fugit. Etenim efficaci voluntate peccatum, pœnæ cauſam deteſtatur, adeóque non invitus fugit. 2. In pœnitentia ex gehennæ timore concepta primas tenet pœnæ atrocitas; ſed quoad fugæ efficaciam non minùs peccatum quàm pœna odio habetur. Rationi enim conſentaneum eſt, ut qui pœnam timet, etiam peccatum, ejus cauſam, ſub omni formalitate ſua, tum qua offenſa Numinis eſt, tum qua rationem habet reatus pœnæ æternæ condigni, deteſtetur. 3. Tam non timor pœnæ eſt ab amore ſui, in creatura acquieſcente, quàm non fuga peccati cum eo conjuncta. Sicut enim omnes virtutes morales ita in honeſtatem objecti creatam, ceu finem proximum tendunt, ut hic ipſe tamen finis ex intrinſeca ſua quidditate reducatur in Deum; ſic etiam peccati qualibet fuga. 4. Auguſtinus verò tibi prorſus adverſatur, cujus Tract. 8. in Epiſt. 1. Joh. hæc verba ſunt:* Cœpit aliquis timere diem judicii: ſi cœpit credere, cœpit & timere: timendo corrigit ſe, vigilat adverſus hoſtes ſuos, id eſt, peccata ſua; incipit reviviſcere interiùs. *Quomodo ergo juxta eum timor peccandi voluntatem non excludit?* Ib. pag. 437. Reſp. 1. Qui pœnam timet, & timore eo ſine fiducia & charitate cruciatur, is peccatum quidem non quodvis illud, ſed commiſſum jam, efficaci voluntate deteſtari poteſt, quatenus illud ceu cauſam mali, non offenſam Numinis intuetur. Deteſtari enim homo peccatum poteſt, vel virtutis amore, vel formidine pœnæ, juxta illud Poëtæ:

Oderunt peccare boni virtutis amore.
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Quomodo verò peccatum virtutis & Numinis amore deteſtaretur is, qui amore Dei deſtituitur? Etenim qui verè amat Deum, eum ut donatorem vitæ æternæ amat; ideóque non timet, ſed fiduciam habet. Hanc autem fiduciam non habet niſi in amore Dei, quo Deo aſſimilatur. Atque is amor eſt ſine tormento timoris, qui fiduciæ opponitur. Amor enim ſuaviter deliciatur; timor verò cruciat, & in quantum cruciat, amorem minuit. 2. Fruſtra igitur aſſeris, in pœnitentia qualibet gehennæ metu concepta æquè efficaciter peccatum atque pœnam odio haberi; vel ſub quavis formalitate odio haberi. Ubi fides & amor Dei non obtinet, ibi amor peccati obtinet. tantum abeſt, ut ſub qualibet formalitate peccator illud deteſtetur. Imò illud nonniſi per accidens deteſtatur, nunquam deteſtaturus, ſi lex timorem pœnæ non incuteret. 3. Peccati odium & fugam ob ſolum pœnæ metum ex intrinſeca ſua quidditate in Deum, ceu finem ultimum, reduci, aſſeris, non probas. Neque enim in Deum, ceu finem ultimum, niſi per amorem reduci poſſet. qui tamen in timente ſine charitate nullus eſt. 4. Auguſtini loca à Janſenio adducta cur non expendis? Verba enim à te citata non de ſervili, ſed filiali timore manifeſtè agunt. Ait enim S. Pater, per eum *vigilare homines adverſus hoſtes ſuos, & incipere reviviſcere interiùs.* quæ homini vera fide & charitate deſtituto, & ſolo pœnæ timore pallenti non conveniunt.

ARG. VIII.

ARG. VIII. Scripturam ſoli fidei juſtificationem promittere, & attritionem hoc metu gehennæ innixam, dogma eſſe ἀντίχειφον, inferiùs probatum dabimus.

RESPONDERE REDINGIUS: noluit.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Timorem eſſe initium ſapientiæ, adeóque diſponere ad juſtificationem, docet Salomon Prov. I. 7. ubi timorem intelligi ſervilem agnoſcunt Patres.* Reſp. 1. Timor intelligitur non *ſervilis* & pœnæ, ſed *filialis* ſalvificus, uti arguunt ejus attributa, quæ paſſim ei Scriptura vendicat. 2. Timor ille vocatur ראשית *principium* ſapientiæ, hoc eſt, caput, ſumma, non *diſpoſitio* ad juſtificationem. Oritur nempe ex juſtificatione, qua ad Deum cum timore & fiducia accedimus, ipſúmque tanquam Patrem noſtrum compellamus. 3. Quin ipſa Synodus *initium* & *radicem* juſtificationis eſſe docet *fidem*. Non igitur timor gehennæ. Equidem unius rei unica radix, unicum initium eſt.

EXCIP. REDING: 1. *Supra, timorem gehennæ diſponere ad juſtificationem, faſſus es. Nunc id de timore filiali, nedum ſervili, negas.* 2. *Quomodo timor idem eſt & principium ſeu caput juſtificationis, & tamen ex hac oritur?* 3. *Locum Prov. I. 7. de timore ſervili S. Patres interpretantur.* 4. *Unius rei plura eſſe principia poſſunt.* Ib. pag. 437. 438. Reſp. 1. De timore pœnæ, habente ſuccedaneam fidem & charitatem, adeóque per ſe ſpectato, locutus ſum: non vel de timore filiali, quæ juſtificationem ſequitur, (filius enim Dei non juſtificatus per Chriſti meritum nemo eſt, nec de Deo tanquam Patre certus eſſe, niſi per fidem juſtificatus, poteſt) vel de ſervili, quam fides & charitas non ſequitur. 2. Ad timorem Dei, de quo Solomon loquitur, omnia erga Deum officia referuntur. Proin is eſt ראשית *principium*, hoc eſt, caput & ſumma ſapientiæ ſalutaris. An caput & ſumma ſapientiæ, cui tam illuſtres effectus Solomon tribuit, juſtificationem, quæ peccatorum remiſſione & juſtitiæ imputatione conſtat, præcedere poteſt? 3. Timor intelligitur non fugientis Deum, (qualis eſt timor omnis cum fiducia & amore Dei non connexus,) ſed humilitas Deum ſibi præferentis, & vigilantia circa Deum ut ſuum bonum, & trepidatio ad verbum ejus, Eſaj LXVI. 3. Opponitur ei ſtultitia, voce אויל ſignificata, quæ ab הואיל derivata notat inceptatorem, qui ſubitò vult, & ſubitò non vult. cujuſmodi ſunt homines leves, cupiditatibus dediti, qui aura hujus ſeculi agitantur. Timor igitur is non quivis, ſed merè filialis eſt. quod etiam Cornelius agnoſcit. Neque Patres citati de timore gehennæ ſervili, cui fides & charitas non ſuccedat, ceu diſponente ad juſtificationem, ſomniarunt unquam; ſed timorem intelligunt, non juſtificationis, ſed ſanctificationis, quam illa & re & tempore præcedit. 4. Juſtificationis reſpectu hominis nonniſi unum principium Scriptura agnoſcit, aſſerens, revelari juſtitiam *ex fide in fidem*, & *juſtificari* nos *fide*, non ullo opere alio, Rom. I. 17. III. 28.

OBIECT. II. *Timor pœnæ compellit & adducit ad Deum, uti arguit exemplum Regis & populi Ninevitarum, qui ad timorem à Jona incuſſum ad Deum rediit. Et*

David Psalm.LXXVIII.35. Si erudiebat eos, quærebant eum ac revertebantur, &c. *Ergo ad gratiam justificationis disponit.* Resp. 1. Timor pœnæ per se consideratus potiùs Deum, tanquam iratum judicem & vindicem peccatorum, horret, uti liquet exemplo Adami, Genes. III. 10. Sola legis & pœnarum prædicatio, indéque ortus, timor per se non efficit, ut Deus quæratur ad salutem, sed timor, ille conjunctus cum fiducia gratiæ. 2. Neque vel Israëlitarum, vel Ninevitarum, post inflictum timorem Deum quærentium, conversio fuit salutaris. Sanè de Israëlitis sequitur v. 36. *Blandiebantur ore suo, & linguâ suâ mentiebantur ei.*

EXCIP. REDING: 1. *Agnoscimus, pœnarum timorem cum gratiæ fiducia conjungi debere. 2. Qui pœnam timet, se Deo & voluntati ejus conformat eatenus, ut peccatum detestetur fugiátque. Et licet Deum ceu iratum judicem horreat, non tamen quoad id, quod in vindicta formale est, justitiam scilicet, Deum odio habet. 3. Pœnitentiam Ninevitarum cùm salutarem fuisse negas, Scripturæ contradicis, testanti, profectam illam esse ex vera in Deum fide, Jon. III. 5. & conjunctam habuisse conversionem à via mala, fiduciam veniæ, & condonationem Divinam peccati, ib. v. 8. 9. 10. denique, Christum ipsum pœnitentiæ ei testimonium illustre perhibuisse, Matth. XII. 41. Luc. XI. 5.* Ib. pag. 438. Resp. 1. Timor cum gratiæ fiducia conjunctus ingenuus & filialis, adeóque justificationis effectus, non servilis, justificatione anterior est. Qui enim timens confidit gratiæ, is Deum ita judicem timet, ut tamen meminerit Patrem, conciliatum per Christum. 2. Quomodo timens pœnæ peccatum detestetur fugiátque, supra vidimus. Neque non potest non idem Deum, ejúsque justitiam odio habere, vel minimùm aversari, quandiu fiduciam gratiæ non concipit, & amare Deum, ceu placatum per Christum, non incipit; quia observantur perpetuò oculis horrenda supplicia, quæ peccatores manent. 3. Pœnitentiam Ninevitarum salutarem fuisse, qualis est verè fidelium, nondum agnoscere possum. Sicut enim fœdus & testamentum Dei, ex quo solo remissio peccatorum & salus contingit, iis nec prædicatum, nec cognitum fuit: ita etiam vera cordis fiducia se Deo, ut fideli ad servandum creatori, non commiserunt. Appellatur quidem à Christo Matth. XXII. 41. *[illegible] resipiscentia.* Cœterùm satis constat, vocabula emphatica non semper in sua plenitudine & efficacia capi. Cesserunt Deo, dederunt gloriam, damnarunt se ipsos & humiliarunt, de clementia non desperarunt. Sed totum hoc in irregenitis nil est nisi opus malæ conscientiæ, nec dum quærentis, aut explorantis, quæ sit vera obedientia, quæ vera ratio sit accedendi ad Deum, eique gratias agendi cum glorificatione nominis ejus. Meliores igitur fuerunt auditoribus Christi, hoc est, minùs mali. quia hi non æquè ac illi, ignorantiam prætendere potuerunt. *Crediderunt Deo*, non uti justificanti peccatorem in Christo, sed ut revelanti judicium suum, ni resipiscerent, & testi in verbis suis infallibili; non desperantes de ejus clementia, & quovis modo ad eum, ad remissionem plagæ, confugientes. *Converterunt se quisque à via sua mala*, à gravibus sceleribus, quibus hactenus Dei iram & judicia horrenda provocaverant, ex metu judicii à Jona intentati. Denique propter pœnitentiam illam Deum *pœnituit mali, quod locutus erat se facturum ipsis, & non fecit*, v. 10. judicium gravissimum, temporale scilicet, (nam de æterno sermo non est) executus non est, sed pepercit illis, quò minùs eos præsentissimo exitio puniret. Sic scilicet Achabus etiam pœnitentia & humiliatione sua [illegible] temporalium pœnarum jam

jam ante ipsi denuntiatarum averruncationem obtinuit; 1.Reg.XXI.28 29. Exemplis ejusmodi Deus insinuare voluit, quid salutari resipiscentiæ ex fide in Christum procedenti, tandem expectandum sit, argumento simili, quo Poëta quondam usus est, dicendo:

Mopso Nisa datur, quid non speremus amantes?

Si temporariæ pœnitentiæ usque adeò indulsit Deus, quantum constanti & salutari præmium olim constabit?

OBIECT. III. *Esajas cap.XXVI.18. secundum Græcam versionem scribit:* E timore tuo concepimus & peperimus spiritum salutis: *Ergo timor pœnæ parit spiritum salutis.* Resp. 1. Esajas non de justificationis modo, sed de calamitatibus populi Israëlitici loquitur. 2. Græca versio planè præpostera est, quam vel ipsa vulgata juxta Concilium authentica in ordinem redigere potest. Hebræa ad verbum sic sonant: *Concepimus, parturivimus, quasi peperissemus ventum. Salutes non sunt factæ in terra.*

Excip. Reding: *Et temerè Græcam versionem præposteram vocas: & fraudulenter ei & Hebræam & Vulgatam opponis, separando textus, quibus conjunctis conveniens est sensus omnium. Sic enim Vulgata, Hebrææ consonans, v.16. & 18. legit:* Domine in angustia requisiverunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis. Concepimus & quasi parturivimus spiritum salutis. *Ergo ex pœnarum horrore spiritus salutis concipitur.* Ib. pag.439. Resp. Nec temerè, nec fraudulenter me egisse, agnosceres ipse, dummodo originalium linguarum capax fores, quarum ignarissimus stolidè hic judicem te intrudis. Hebræa hæc sunt: v.16. יהוה בצר פקדוך צקון לחש מוסרך למו; v.17. כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה כן היינו מפניך יהוה הרינו חלנו ילדנו רוח ישועת בל נעשה ארץ; quæ ad verbum sic sonant: vers.16. *Domine, in arcto visitabant* (vel, *adibant*) *te, fuderunt sermonem demissum. Disciplina tua ipsis fuit. Tanquam puerpera, quæ appropinquat ad pariendum, dolet, clamat in doloribus suis. Sic extitimus propter te, Domine* v.18. *Uterum gessimus, cruciati sumus, tanquam peperimus ventum. Salutes? non faciebamus terram.* Ita διαῤῥήδην. Nunc Græcam & Vulgatam tuam compara. Græca sic sonant: v.16. *Κύριε ἐν θλίψει ἐμνήσθημέν σου, ἐν θλίψει μικρᾷ ἡ παιδεία σου ἡμῖν.* v.17. *καὶ ὡς ἡ ὠδίνουσα ἐγγίζει τοῦ τεκεῖν, καὶ ἐπὶ τῇ ὠδῖνι αὐτῆς κράζει, οὕτως ἐγενήθημεν τῷ ἀγαπητῷ σου. διὰ τὸν φόβον σου κύριε.* v.18. *Ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν, καὶ ὠδινήσαμεν, καὶ ἐτέκομεν, πνεῦμα σωτηρίας σου, ὃ ἐποιήσαμεν ἐπὶ τῆς γῆς.* En, pro פקדוך *visitabant*, habent *ἐμνήσθημεν meminerunt*: pro צקון לחש *fuderunt sermonem submissum*, illi reddunt, *ἐν θλίψει μικρᾷ in afflictione brevi*: pro בחבליה *in doloribus suis*, habent *ἀγαπητῷ σου dilecto tuo*: pro מפניך *à facie tua*, legunt *διὰ φόβον σου propter timorem tuum*: pro ישועת בל נעשה ארץ *Salutes? non fecimus terram*, illi: *ἐτέκομεν πνεῦμα σωτηρίας σου, peperimus spiritum salutis tuæ, quam fecimus super terram.* Quid hic, Redingi, in Græca interpretatione sani? Etenim nec timoris Hebræus Codex meminit, & salutem factam disertè negat. Vulgatus verò vester Interpres in v.17. rectè vocem מפניך *à facie tua*, reddit, nec timoris ullo apice meminit: at v.18. negantia Hebræi Codicis verba, *Salutes, non fecimus*, secus, ac Græca versio, retinet his verbis: *Salutes non fecimus in terra.* Clarissimum igitur est, Græcam interpretationem & Hebræo textui, & vulga-

tæ versioni contrariari; neque adeò ex Hebræo & Vulgato Codice, qui uterque nec timoris meminit, & salutem partam negat, quicquam errori tuo præsidii affulgere.

OBIECT. IV. *Ipsa timoris natura hoc docet. Ejus enim hæc indoles est, ut mala fugiat & simul remedia quærat, quibus illa effugere possit.* Resp. Timor pœnæ per se non tam remedium quæstionis & fugæ peccati, quàm desperationis mater est. Desiderium autem gratiæ & fuga peccati tribuenda est fiduciæ, quæ sola cor reddit quietum & pacatum, per quam clamamus, Abba Pater! quæque adeò timorem gehennæ pellit.

EXCIP. REDING: *Qua fronte timorem gehennæ, ab ipso Christo Matth. X. commendatum, desperationis matrem vocas? Atqui eum Clemens Alex. fidei coadjutorem; Ambrosius clavum animæ fluctuantis; Gregorius M. authorem mentis, Tertullianus salutis fundamentum appellant. Et ejus natura est, ut sit efficax fuga peccati, inclinantis voluntatem ad quærendum remedium, quo peccatum penitus extinguitur.* Ib. pag. 439. Resp. Timorem, de quo disputamus, nec à Christo, nec à S. Patribus commendatum esse, supra ostendimus. Neque Patrum illa elogia timori servili, verùm ingenuo & filiali competunt; sanctificationique potiùs, quæ ab initiis quibusdam orta latiùs proficit; quàm justificationi aptantur. Denique timor ille servilis, fide salvifica & charitate destitutus, etsi docet fugere mala, & quærere adversus illa remedia, tamen id facit *μετεώρως* & *ἀδιορίστως*: id est, generat vagum incertúmque affectum eluctandi ex malis sive præsentibus, sive imminentibus: sed veram rationem qua vitentur, id est, verum remedium nullum omnino docet. Cùm verò vagus ille timor agitat mentes, non sic illæ ad justificationem præparantur; sed certum id potiùs signum perditionis est: quemadmodum in ægrotante, cùm nulla in expedito sunt remedia, quò vehementiores sunt sensus dolorum, quò intentiores clamores, hoc exitium certius est. Sic in marinis tempestatibus, qui jactati in alto, vident lacera vela, succisum malum, remos fractos, clavum amotum, timent utique vehementer, & timorem clamoribus altissimis testantur. Sed timor, & clamores illi à periculo neutiquam eripiunt. Unde Johannes Baptista, hunc in Judæis timorem increpans, non tantum dixit: *Quis docuit vos fugere ab ira ventura?* Sed addens exprobrationem nequitiæ, *progeniem viperarum* compellavit, Matth III. 7. quasi innuens, timorem hunc servilem per se nil nisi hypocritas facere. Qui igitur timor & mala vitat, & remedia quærit, ingenuus ac filialis, non servilis est: Deo & verum mali odium instillante, & verum remedium demonstrante, & ad illud alliciente. quod ipsum tamen non in justificandis, sed in justificatis obtinet.

QUÆSTIO VII.

QUÆSTIO VII.

An Christus pro omnibus & singulis hominibus sit mortuus?

AFfirmat Synodus Capitulo tertio. Nos Christum pro omnibus & singulis hominibus, hoc est, loco & vice omnium, mortuum esse,& se ipsum victimam obtulisse,disertè negamus. Etenim

ARG. I. Christum pro multis,non omnibus, pro electis tantùm & fidelibus mortuum esse,Scriptura passim arguit,veluti Genes. cap. III.15. XVII. 7. XXII.18. Esaj. LIII.10.11.12. Matth.I.21. XX.28. XXVI.28 Luc.I.68. Joh.X.11. XVII.6.Rom.IX.7. Ephes.V.25. Hebr.II.10. ut infinita alia loca omittam,quibus id ipsum asseritur vel apertè vel dianoëticè.

RESP. REDING: 1. *In locis allegatis ex particulari affirmativa universalem negativam malè infers. Neque enim quia Christus mortuus est pro electis, fidelibus, semine Abrahami, populo & Ecclesia Dei, ovibus suis, &c. iccirco pro iis solis mortuus est. Prostant enim loca in contrarium. 2. Aliter tamen Christus mortuus est pro electis aliter pro reprobis. Pro illis,efficaciter,in quantum iis mors ejus applicatur actu per fidem, charitatem & fruitionem patriæ. Pro his sufficienter,in quantum mors Christi iis applicatur secundum potentiam,quæ in actum nunquam reducitur.* Tract. IV. pag. 439.440. Resp.1. Sic particularis affirmativa in locis à me citatis extat, ut nec universalis,nec particularis affirmativa de reliquis hominibus omnibus, uspiam alibi reperiatur. Loca in contrarium à te allegata inferiùs expendimus. Sed & loca allegata si non explicitè, saltem implicitè exclusivam, reproborum puta, includunt in descriptione eorum,de quibus agitur, quæ ad alios pertinere nequit. Licet enim v.g. promissio restringatur ad semen mulieris, non serpentis: benedictio promittatur semini Abrahæ, Mors Christi ad oves, populum, Ecclesiam Christi referatur, non addita particula exclusiva *Solus*; satis tamen ex natura rei ipsius colligitur, subintelligendam esse. Omnia enim eò tendunt, ut Dei & Christi erga electos, semen, oves, populum, Ecclesiam suam, pro quibus se tradidit,amorem explicent. Si enim nihil eximium & peculiare ibi dicitur, quæ ratio dici potest,cur immensus iste amor [illegible] ini [illegible]icitiam constituentis, benedicentis, promittentis,animam ponentis, sanguinem fundentis, & se tradentis Christi illis speciatim applicetur? 2. Neque sufficientiæ & applicationis meriti ficulnea distinctio tua nodum solvit. Licet enim meritum Christi, ceu infiniti valoris illud sufficientissimum sit pro quibusvis; ex consilio tamen & intentione Dei Patris Filium mittentis, nec non Filii, mortem oppetentis, nonnisi ad electos pertinet. id quod ubique S. literæ testantur. Et ratio id ipsum evincit, quia Deus intentione sua excideret, si pro iis filium morti exposuisset, quibus illa nec actu applicatur,nec prodest quicquam. cùm Deus Filium mittens, & Filius moriens,non alium finem,quàm liberationem & salutem eorum,pro quibus obita est,propositam habere potuerit.

tuerit. Applicatio verò *secundum potentiam*, quæ in actum nunquam reducitur, qualis quæso applicatio est? Possibilis, inquies. Quid hoc ad rem? Et quale beneficium est, promereri cuipiam id, quod applicari possit, at actu nunquam applicetur? Quis medicum ferat, promittentem medicamentum, quod applicari possit, at ipso etiam præscio, applicetur nunquam, ac nunquam applicandum ipse prænoscat? Quantò levius est, tale quid affirmare de amore Dei filium dantis, & de morte Christi, beneficio tali, quo nullum aliud in mundo pretiosius extat?

ARG. II. Id ipsum Scriptura invicta ratione demonstrat. Docet enim, pro quo Christus mortuus est, illius vice & loco esse mortuum, adeò ut ipse jam mortuus censeri possit. Hinc Paulus ait 2. Cor. V. 15. *Judicamus, quòd si unus pro omnibus mortuus est, omnes sint mortui.* Patet etiam ex iis locis, quibus Christi mors dicitur λύτρον, ἀντίλυτρον, θυσία, ἱλασμὸς, אשם, κατάρα, quæ omnia substitutionem utique, vicem & locum denotant, adeò ut pro quo Christus se dedit λύτρον, κατάραν, ἱλασμὸν, &c. is censeatur in Dei judicio ipse mortuus, adeóque expiatus, factus execratio, justificatus à peccato, vivificatus cum Christo, reconciliatus cum Deo, ut peccatum ei non imputetur ampliùs, denique jus habeat ad æternam vitam. Hi enim omnes effectus mortem Christi vicariam necessariò sequuntur, adeóquo etiam imputantur, donantur iis, pro quibus mortem Christus obiit. Unde meritò Deus Pater iis, quibus filium gratificatus est, omnia gratificatus dicitur, Rom. VIII 32. Num quid igitur effectus hi mortis Christi omnibus & singulis hominibus conveniunt? Nempe si omnes & singuli justificantur, vivificantur, denique glorificantur.

RESP. REDING: 1. *Atqui Apostolus disertè asserit, Christo moriente, omnes esse mortuos.* 2. *Etiam reprobis omnia Christus gratificatus est, quoad meriti sufficientiam, & applicationis potentiam.* Ib. pag. 440. 441. Resp. 1. Desultoriè nimis agis. Vis argumenti ea est, quòd mors Christi sit vicaria, & substitutionem denotet, adeò ut is, pro quo Christus mortuus est, vi substitutionis illius jam mortuus & justificatus ipse censeri debeat. An igitur reprobi, Christo moriente, ipsi quoque mortui, ipsi justificati censeri possunt? Reprobi igitur esse desinent. Hoc tibi extricandum fuerat. Ego verò hinc invictè colligo *omnes* illos, pro quibus Christus mortuus dicitur, & qui ipsi quoque, Christo moriente, mortui censentur, electos indigetari, sine διαστολῇ *distinctione* Judæorum & gentium, quæ in N. T. sublata est. 2. Christum reprobis omnia gratificatum esse, nimis crassè tu asseris. Etenim si omnia iis gratificatus est, non hoc tantùm, ut applicari iis meritum suum possit, (quod nihil planè iis prodest) sed ut actu applicetur, gratificari debuit. Neque enim πάντα χαρίζεται *omnia gratificatur*, qui præcipua, & unicè salutaria omittit.

ARG. III. Pro quibus Christus mortuus est, illos complexus est maxima & amplissima dilectione, Joh. XV. 13. Rom. V. 7. Atqui reprobos maxima dilectione complexus dici nequit. Aliâs eosdem Christus maximo amore & intensissimo simul odio complexus esset.

RESP.

RESP. REDING: *Mensura dilectionis est secundùm mensuram communicationis bonorum, quæ amans vult amato. Quia igitur pro reprobis Christus ita mortuus est, ut propter superabundantiam meritorum ejus possint justificari & glorificari, adeóque sufficientia salutis media habeant, utique maximo etiam eos amore complexus est.* Ib. p.441. Resp. Si verò amans amato non vult salutem ipsam, adeóque maximi amoris effectum: si ei promeruit, ut salvari possit, at applicare actu meritum non vult, (absque qua tamen applicatione est, non salvabitur ille, sed damnabitur æternùm) quis sanus dixerit, hunc esse amorem simpliciter maximum, quo majorem nemo habet? Hoc expedi, & simul circa eandem personam ejusdem amorem maximum, & odium intensissimum; adeóque contrarios in summo gradu effectus concilia. Et sanè amor Christi animam ponentis pro reprobis ne quidem amor dici posset, quia non tantùm cum odio & peremptorio decreto reprobationis, æternóque omnium, quos tali amore complectitur, sed etiam cum negatione mediorum, quæ ipsos ab æterna ira Dei & exitio efficaciter liberatura Deus præscit, consistere potest.

ARG. IV. Pro quibus mortuus est, pro iisdem intercessit, seque sanctificavit, Joh. XVII. 9.19. Atqui pro reprobis, pro mundo non intercessit Christus, sed pro iis, quos Deus Pater ipsi dedit, uti ibidem v.9 declarat. Quin Psalm. XCVI.23-30. manifesta est Christi oratio contra illos, pro quibus negat se orare. Si enim pro reprobis oràsset, exauditus non esset, quod pugnat cum assertione Christi Johan. IX. 13. XI.42. Neque etiam pro reprobis se sanctificavit, quia aliàs ipsi quoque sanctificati essent per veritatem, Joh. XVII. 16. Hebr. VIII. 10. & X.14. 16. quod est ἀσύστατον planè.

RESP. REDING: *Non pro omnibus, pro quibus mortuus est Christus, & se ipsum sanctificavit; sed pro iis duntaxat, quibus non tantùm meriti sui sufficientiam, sed etiam efficaciam per actualem applicationem, contulit. qui soli electi, non reprobi sunt.* Ib.pag.441. Resp. De iis Christus Joh.XVII 9 19. loquitur, qui ipsi *dati* sunt à Patre v.6.7. ut videlicet morte sua vicaria eos redimeret. Si igitur omnes & singuli ipsi dati sunt redimendi per mortem vicariam, pro omnibus etiam intercessit, pro omnibus se sanctificavit. quod Christus negat; utpote qui datis illis à Patre *κόσμον mundum* opponit. Et si pro reprobis etiam mortuus est Christus, quomodo se pro iis non sanctificavit? Quid enim aliud sanctificatio illa Christi est, quàm datio ejus in mortem ceu victimam & oblationem Deo factam? Quod enim Deo sic datur, sanctificatur, quia Deus sanctus est. Inprimis quia hoc egit ad sanctificandum Deum, non imputantem ipsorum peccata, & volentem sanctificare ac justificare eos, quos Christo dedit.

ARG. V. Christus moriens ex sua vel Patris intentione dici minimè potest mortuus pro iis, quos jam inferno damnatos, quos peccare in Spiritum sanctum, quos esse filios perditionis noverat. Hoc enim fecisset nec piè, quia contra voluntatem DEI; neque sapienter, quia frustra. Atqui noverat satis, plurimos jam eo tempore sine spe veniæ inferno damnatos esse, Luc. XVI.24.25.26. 2.Pet. II.5.6. Jud.7. Noverat non paucos in Spiri-

Spiritum S. peccare, quibus præcisa erat remissionis spes, Matth. XII. 31. 32. cum 1. Johan. V. v. 16. quos ipse pronunciavit filios Diaboli, judicium gehennæ nequaquam effugituros, Matth. XXIII. 33. Johan. VIII. 24. 44. Denique noverat, Judam esse filium perditionis, & antequam ipse gustâsset mortem, jam malè periisse, Joh. XVIII. 12. coll. cum VI. 70. 71. XIII. 10. 11. & Matth. XVI. 24. Non igitur pro iis mortem sustinuisse dici potest.

RESP. REDING: *1. Divina de omnibus hominibus salvandis voluntas licet non in universis operetur salutem, operatur tamen remedia salutis saltem remotè sufficientia. Quos igitur Christus perditionis filios noverat, illi potentiam mediáque effugiendi peccata ac damnationem æternam vitandi remotè sufficientia habuerunt. inter quæ Christi meritum principem locum habuit. Aliàs iis & desperatio, & peccatum in Spiritum S. & qualibet impotentia in culpam imputari non potuissent. 2. Neque vel contra voluntatem Patris, vel frustra mortuus est pro jam damnatis, quia finem Divinæ providentiæ, in qua ab æterno ejus merita acceptata sunt, notissimum habuit.* Ib. pag. 441. 442. Resp. 1. Remedia ad salutem sufficientia an aliqua, an omnia Divina voluntas operatur? Si aliqua, nec sufficient illa, nec Christi mors, maximi amoris effectus, statim inter ea locum habebit, quia illa, uti supra probavimus, vim substitutionis habet, & actu justificat ac salvat omnes eos, pro quibus obita est. Si omnia, tum etiam actualem applicationem mortis, quæ inter media sufficientia non potest non deputari, cùm absque ea nihil reliqua omnia prosint. Neque propterea jam damnatis desperatio, peccatum in Spiritum S. impœnitentia in culpam imputari non potuit; quia illa contra legem Dei pugnabant, & ex naturæ corruptæ fonte impuro manabant; & deliberatione voluntatísque studio pleno admissa erant. quod ad culpam sufficit. Neque enim Deus cuiquam tenetur suppeditare ea media, quibus ex corruptione & necessitate peccandi sponte, post gratiam sufficientem in Adamo collatam, contracta, eluctari valeat. Contrarium olet Pelagianismum, qui gratiam æquè communem facit, ac ipsam naturam. 2. Mortem Christi in æterno Dei consilio acceptatam esse largior, sed pro iis, pro quibus ex Dei Patris & Christi consilio ac intentione suscepta est. Tu ergo pro reprobis susceptum esse proba. Et quomodo sapienter susciperetur pro iis, quorum jam actu perditorum & inferno mancipatorum salutem conclamatam esse, & ex æterno Dei consilio, & ex temporali executione Christus noverat? Pro actu damnatis, & ex inferno, quo ceu æterno carcere attinentur, nunquam liberandis, mori, atque morte ea summum amorem demonstrare, media salutis iisdem impetrare, quid hoc, Redingi, est? Næ Christo qui tale tribuit, non is Christum Sapientissimum, sed se insipientissimum facit. Quantò rectiùs Remigius vester, Archiepiscopus Lugdunensis *lib. de tenenda Scripturæ veritate*, in Auctario Biblioth. Ss. P. Tom. II. *Catholica*, inquit, *fides tenet, & Scripturæ veritas docet, quòd pro omnibus credentibus verè Dominus & Salvator noster passus sit. (esset hæc nova & inaudita præsumptio, ut nullus hominum etiam impiorum, & apud inferos irrevocabiliter damnatorum fuerit, pro quibus Christus passus non fuerit. Cùm pro solis illis defunctis passionem sustinuerit, qui eum, dum in corpore viveret, fideliter venturum, & mundum sua passione redempturum crediderunt. Hæc itaque est (NB.) Catholicum, hoc fidei Ecclesiæ ab initio commendatum.*

ARG. VI.

ARG. VI. Non omnes & singuli populorum, tribuum & gentium, sed selectæ ex iis & obsignatæ myriades dicuntur lavisse stolas suas ac dealbâsse in sanguine Agni, Apoc. VII. 4. 14. Et profitentur salvati hoc suum privilegium Apoc. V. 9. *Mactatus es, & redemisti nos Deo per sanguinem tuum ex omni tribu & lingua & populo.*

RESP. REDING: *Agitur ibi de redemptis per sanguinem Christi quoad efficaciam meriti. Pro aliis non valere redemptionem, non sequitur.* Ib. pag. 442. Resp. Mortem Christi respectu quorundam sufficientem ex intentione Dei, at inefficacem; respectu aliorum & sufficientem & efficacem supponis, non probas. Nulla sine efficacia meriti sufficientia esse potest, quia sufficere ad salutem, quod efficaciam nullam habet, nequit. Neque alius esse redemptionis finis, quàm efficientia salutis potest, quia Christus Salvator & Redemptor est propter salutem & remissionem peccatorum quoad eos, quorum Salvator & Redemptor est. Et quomodo non erit efficax mors Christi pro quovis obita, cùm à peccatore non aliud quàm mortem lex exigat? Ubi igitur peccator vel in se, vel in Sponsore à Deo approbato moritur, jam legi satisfecit, & mors efficaciam habet ad impetrandam remissionem peccatorum & vitam. *Qui enim mortuus est, is à peccato justificatus est*, Rom. VI. 7. *Ubi tuus, Mors, stimulus: ubi tua, Inferne victoria? Stimulus autem mortis est peccatum: & potentia peccati mors. Deo autem sit gratia, danti nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum*, 1. Cor. XV. 55.-58. Præterea Morti Christi ubique tribuitur ἀπολύτρωσις *Redemptio.* quæ & sine efficacia esse nequit, & solorum electorum est, uti ex Apoc. V. 9. VII. 4. 14. comprobavimus. Denique in vanum fingitur sufficientia meriti sine fide. Quod enim sufficit credenti ad justitiam, & ei sufficit ad regenerationem; id sufficeret omni, etiam hosti, si crederet: non vero sufficit ei, qui non credit, & non crediturus est, nisi ad condemnationem cumulatiorem, quod tantam gratiam, nempe propitiatorium Dei propositum, spreverit.

ARG. VII. Pro quibus Christus mortuus est, iis beneficium mortis Christi promulgatum & patefactum est. Atqui Christus plurimis gentibus sub utroque Testamento ne fando quidem auditus est. Et quibus auditus est, ac innotuit crux Christi, illorum aliis est scandalum, aliis stultitia, paucis potentia, 1. Cor. I. 23. Inane porrò κρησφύγετον est, dicere, Deum omnes vocâsse in Noacho & aliis majoribus suis, vel per opera communis providentiæ. Ita enim mira confusione idem erit benedictio & execratio, conclusio sub inobedientiam & miseratio; & omnino quid sit benedictio illa, & quidem in semine instar benedictionis Abrahami, non apparebit.

RESP. REDING: 1. *Pro quibus Christus mortuus est, iis beneficium mortis promulgari potest, non tamen necessariò promulgatur, quia obstare homo potest. Ita Thomas 9. de verit. a. 11. ad 1. docet, si quis in silvis enutritus ductum rationis naturalis sequatur in appetitu boni & fuga mali, certissimè tenendum esse, quòd ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea, quæ ad credendum sunt necessaria, vel aliquem prædicatorem ad eum dirigeret.* 2. *Nihil obstat, quò minùs in eodem subjecto respectu diversorum effectuum benedictio & maledictio subsistat. Ita in reprobo potest esse & benedictio quoad suppedi-*

tationem mediorum remotè sufficientiam: maledictio respectu efficaciæ mediorum, & consecutionis finis. Ib. pag. 442. Resp. 1. Christi mortem, ceu medium remotè sufficiens, pro reprobis etiam obiri debuisse, ut culpa inobedientiæ iis imputari possit, innuebas supra. Neque enim sine medio tali sufficienti oblato inexcusabilem esse posse, pertenditis. Quomodo igitur vel imputabitur iis culpa, vel inexcusabiles reddentur, si medium illud remotè sufficiens in notitiam eorum actu non pertigerit? Annon saltem notificatio & communicatio remedii ad ejusdem sufficientiam requiritur? Sed obstare posse hominem, dicis. Acceptationi potest, non notificationi, quæ respectu eorum, ad quos ex Dei intentione pertinet, planè necessaria est. Alioquin infidelitas prætextu non destitueretur. *Quomodo enim credent, si non audiverint? Quomodo audient sine prædicante?* Rom. X. 14. Præterea statuis, Christum pro reprobis mortuum esse sufficienter, *in quantum iis applicatur secundum potentiam, non actu.* Qualis verò applicatio meriti Christi, sine ejusdem promulgatione & notitia? Thomæ verò tui ratiocinationem spernimus, quia, ex hominum meritis vel demeritis prædicari, vel non prædicari posse Evangelium de Christo, supponit. Vocationem contra gentium per præconium Evangelii S. Paulus Rom. XI. 29-33. à sola Dei misericordia arcessit. 2. Amorem & odium, benedictionem & maledictionem in eodem bonorum genere, summóque etiam gradu, æquè ac lucem & tenebras conglutinare tu poteris. Et quæ tandem benedictio, quis amor erit, cujus nulla efficacia ad benedictum, ad amatum redundat?

ARG. VIII. Denique dogma illud absurda multa involvit, inprimis conditionatum decretum, consilia Dei imprudentia, inefficacia & eventu destituta, & liberi arbitrii idolum.

RESP. REDING: 1. *Deum voluntate conditionata seu antecedente velle omnium, absoluta paucorum salutem, absurdum non est. Christi enim redemptio se extendit ad omnes, innuente S. Paulo Rom. V. 18. & Symbolo Nicæno, ubi asserit, Christum propter nos homines & propter nostram salutem descendisse è Cœlo, adeóque carnem pro omnibus induisse. Voluntas igitur efficax medii illius, qua actualiter ordinati ad finem, cum absoluta & efficaci intentione finis: inefficax cum voluntate finis inefficace seu antecedente conjuncta est. 2. Quamvis porro antecedens hæc voluntas sit conditionalis & inefficax, est tamen respectu mediorum ad salutem saltem remotè sufficientium absoluta & efficax, effectúmque suum sortitur, in ordine ad bonum universi, quod in vario attributorum Divinorum splendore, quo gloria ac lux Divinæ Majestatis manifestatur, situm est.* pag. 443. 444. Resp. 1. Christi redemdemptionem ad omnes & singulos pertinere, *ζήτημα* nostrum est, quod tu imperitè petis. Neque vel S. Paulum, vel Nicænum Symbolum, faventem habes. Ille enim Rom. V. 18. docet, per unius hominis obedientiam *δικαίωσιν ζωῆς justificationem vitæ* ad homines omnes pervenire. Justificationem vitæ actualem intelligit, qua actu justificantur credentes: sicut per oppositum ei *κατάκρισις*, seu *condemnationem*, actualis intelligitur, cùm in Adamo totum genus humanum actu natura mortuum sit, quod per gratiam Christi restituitur quoad credentes. An igitur etiam reprobi actu justificati sunt? Et quomodo justificatio vitæ transire potest in reprobos, qui illam nunquam accipiunt? Certè justificationis transitus plus significat quàm justificationis possibilitatem ob sufficientiam meriti. Ergo *εἰς πάντας ἀνθρώπους in omnes homines* transire justificationem vitæ dixit Apostolus, hoc est, in omnes sine distinctione, sive Judæi, sive gentiles sint, qui sunt secun-

di

di Adami, eique dati sunt, Joh.VI.39. & *περισσείαν τῆς χάριτος ubertatem gratiæ* accipiunt, v.17. Symbolum verò Nicænum planè obtorto collo huc rapis. Christum descendisse è Cœlo propter homines, propter salutem humanam, edicit. Propter omnes homines, propter salutem omnium hominum descendisse, non edicit. Hoc tu ei, falsus testis vel interpres, affingis. Neque si particeps factus est carnis & sanguinis, qualem omnes & singuli homines habent, iccirco pro omnibus & singulis mori voluit. Aliter longè S. Paulus Hebr.II.13.-17. argumentatur. nempe, quia filii & fratres Christo dati, ut ἐπαλλά-κτορες *assertori*, carnis & sanguinis participes sunt; icirco conveniens fuisse, ut ipse Christus similiter eadem communia haberet, adeóque fratribus per omnia assimilaretur. Non sufficit igitur ad sponsionem & redemptionem communio carnis, sed necessaria est communio filiationis datæ scilicet in ipso. Falso igitur fundamento voluntatem Dei inefficacem superstruxisti. Et quàm quæso impium est, inefficacem voluntatem tribuere Deo, qui in Cœlis est, & facit quicquid vult, Psal.CXV.3.CXXXV.6. & cujus voluntati nemo resistit, Rom.IX.19? Quàm absurdum, Deum id antecedenter iis, quos finaliter repugnaturos gratiæ, præsciens peremptoriè & irrevocabiliter reprobavit, velle salutem per Christum? Certè amor rei, quam nunquam se assecuturum quis cognoverit, infelicitatem & imperfectionem in creaturis etiam, nedum in Deo redolet. 2. Cœterùm πρῶτον καὶ ἔσχατον ψεῦδος tuum est de sufficientia meriti, ex intentione scilicet Dei, etiam pro reprobis præstiti, & ejusdem efficacia. Id verò absurditatis numeros omnes implet, quòd eadem voluntas Dei & Christi tibi & efficax & inefficax est: quódque efficaciam mortis pro reprobis obitæ, ab iisdem actu nunquam applicatæ, in ordine ad bonum universi statuis. Quidni enim bonum universi, in attributorum Divinorum splendore consistens, constare possit absque vicaria Christi pro reprobis morte, quæ Christo inanes labores, & Deo indignos affectus tribuit? Inprimis cùm etiam absque hoc beneficio (si modo beneficium est, quod actu non confertur) bonitatis & longanimitatis Divinæ erga reprobos, ad splendorem attributorum Dei pertinentis, documenta alia, quibus abusi iram Dei sibi thesaurizant, neutiquam desint.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Christus disertè dicitur mortuus pro omnibus passim, 2.Cor.V.15. 1.Tim. II.7. Hebr.II.9.* Resp. In ejusmodi Scripturæ locis particulæ πᾶς, πάντες, πάντα, *omnis, omnes, omnia*, notant *quosvis*, non *singulos*, adeóque excludunt *διαστολὴν distinctionem* gentium, ætatum, linguarum, quæ in V.Test. gentibus à communione ecclesiæ rejectis obtinebat; non *exceptionem* personarum, juxta Apostolum Rom.III.22.23.24. ubi *omnes* sine *διαστολῇ distinctione* dicuntur *peccâsse & justificari gratis*. Confer Rom.X.11.12. Gal.III. 26.27.28. Col.I.20.28. Id sanè in loco 2.Cor.V.15. manifestissimum est, tum quia Apostolus, ubi ait, unum pro omnibus esse mortuum, id explicat de subrogatione sponsoris victimam offerentis, quæ reputationem eorum pro mortuis importat: tum quia non dubitat in Christo *omnia nova* dicere, cùm præmisisset v. 17. *Si quis in Christo, nova creatura est:* tum quia v.18. addit, omnia esse ex Deo reconciliante. Et Hebr.II. qui versu 9.

dicuntur *omnes*, ibidem v.10. definiuntur *multi*, & v.11. *qui sanctificantur*. Quid quòd illud ſyncategorema *omnis* uſurpatur ab Apoſtolo de rebus contrariis & incompatibilibus? Veluti Rom. XI.31. *Concluſit omnes in peccatum, ut omnium miſereretur.* Atqui *concluſio in inobedientiam* ſignificat gentium & Judæorum pro tempore abjectionem & indurationem, & contra *miſeratio* notat vocationem efficacem ad fidem, ibidem v.25.30.31. quæ in omnibus & ſingulis ſunt *συναδύνατα impoſſibilia*, ut ſimul ſint. Denique ipſa actualis vivificatio dicitur de omnibus, 1.Cor.cap.XV. verſ.22. *In Chriſto omnes vivificabuntur.* Quod Apoſtolus ſtatim verſ.23. explicat de iis, *qui ſunt Chriſti.*

EXCIP. REDING: 1. *Diſtinctionem inter ſufficientiam & efficaciam meriti non obſervando, in confuſum chaos te conjicis. Tum ex particulari affirmativa univerſalem negativam, & aliquando particularem affirmativam infers. Sic igitur non quia 2.Cor.V.17. nova creatura dicitur is, pro quo Chriſtus mortuus eſt, ſequitur, pro aliis, qui nova creatura non ſiunt, mortuum non eſſe. Imò v.15. Paulus ex eo, quòd Chriſtus pro omnibus mortuus eſt, infert, omnes homines mortuos eſſe, ſcilicet in Adamo. Sicut verò in Adamo omnes & ſinguli mortui ſunt; ita Chriſtus pro omnibus & ſingulis mortuus eſt. Et 1.Tim.II.5.6. cauſa, cur Deus velit omnes homines ſalvari, ea redditur, quòd unus ſit Deus, unus Mediator Dei & hominum, qui ſe dedit Redemptionis pretium pro omnibus. Sicut igitur Deus volens omnes ſalvare, etiam reprobos ſalvare vult, uti S. Auguſtinus lib. de Spiritu & lit. obſervat: ſic pari univerſalitate Chriſtus ſe dedit pro omnibus. Neque etiam, quia Hebr. II.10.11. multi filii ad ſalutem adducti dicuntur, atque illi ſanctificati definiuntur, ſequitur, omnes illos, pro quibus Chriſtus v.9 mortem guſtaſſe dicitur, non etiam reprobos includere. quia hic de efficacia, illic de ſufficientia meriti agitur. 2. Loca Rom.XI.31. coll. cum 25.30. nec non 1.Cor.XV.22. coll. cum 23. ſic conciliari poſſunt, ut dicatur, Deum miſereri omnium, omnes in Chriſto vivificari, quoad potentiam tum proximam tum remotam credendi, aliáque beneficia per Chriſtum obtinendi: non tamen actu omnes vivificari & ad fidem efficaciter vocari, quia efficacia meriti & actualis applicatio ſe ad omnes non extendit. 3. Etiam S.Patres tum Græci, Gregorius Nazianzenus, Chryſoſtomus, Epiphanius: tum Latini, Ambroſius, Leo, Proſper, Chriſtum pro omnibus, pro toto mundo, omnibus impiis & peccatoribus mortuum eſſe, teſtantur.* Ib. pag.444.445. Reſp.1. Sicut olim fruſtra in ſpelunca Makedæ Amorhæi Reges ſe occultarunt: ita fruſtra tu in diſtinctionum tuarum ſpelunca latere, & ictus meos evadere contendis. Jam ſupra, vanitate earum oſtenſa, inde te excuſſi. Nec feliciùs hic lates, quia eam diſtinctionem ſenſu Pontificio acceptam nunquam probaſti. Quomodo igitur conciliandis locis eam uſurpabis? Quinimò 2 Cor.V.15.17. ii ipſi, qui, Chriſto moriente, mortui ipſi quoque cenſentur, dicuntur eſſe in Chriſto, nova creatura. quod de reprobis nullo ſenſu affirmari poteſt. Clarum etiam nimis eſt ex ſerie verborum, Apoſtolum *τοὺς πάντας omnes* ἀδιαλείπτως intelligere eos, qui revera beneficio Chriſti redduntur *ζῶντες viventes*, ita ut vivant Chriſto, eos ſibi in peculium acquirenti, ut eos ſanctificet, juſtificet & glorificet: quos *charitas Chriſti conſtringit*, qui eodem loco ſunt, ac ſi *ipſi* quoque *eſſent mortui*, & pro peccatis ſuis ſatisfeciſſent; & *qui poſthac non ſibi vivunt, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt & reſurrexit*, v.14.15. &c. Quòd verò verba illa, *ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον, igitur omnes mortui ſunt*, de mor-

tuis

tis in Adamo,adeóque singulis,explicas,turpiter certè aberras. Neque enim vel mortis in Adamo mentio est, vel mortis Christi & Adami primi idem planè objectum & subjectum esse potest,vel ex objecto mortis Christi colligendum fuerat, quinam mortui sint in Adamo. inprimis cùm ipse tu neges, Christum efficaciter pro omnibus & singulis mortuum esse, cùm in Adamo omnes efficaciter mortui sint. Et sanè mens Apostoli non fuit demonstrare singulorum in Adamo mortem,sed illud potiùs,quo vinculo obstringantur fideles ad suum officium,sive ad justificationem,per imputationem mortis Christi; sive ad sanctificationem,per veteris hominis virtute crucis Christi crucifixionem. Potiùs igitur communio mortis Christi significatur; quòd videlicet,dum Christus mortuus est,fideles liberati sint à statu carnis,perinde ac si ipsi mortui essent. Quomodo sæpe cum Christo mortui, crucifixi, sepulti dicimur. Sunt igitur Apostolo *πάντες omnes,* non singuli homines,sed hæredes salutis, ex quacunque gente sint; universitas eorum,qui ad Christum,secundum Adamum pertinent. Par ratio est loci 1 Tim. II.4.5.6. ubi eadem,fateor,utrobique universalitas est. Deus vult omnes salvari, & Christus se redemptionis pretium dedit pro omnibus, sine distinctione Judæorum & gentium utrobique, non sine exceptione singulorum. Voluntas certè servandi, propriè loquendo,nulla est nisi in Christo Sponsore,qua Pater cum filio in æterno consilio de hæreditate danda, & semine vocando,non singulis hominibus, sed quibusdam,pactus est. Neque etiam Apostolus spem exauditionis precum pro quibusvis à voluntate salvandi, & morte, respectu reproborum, inefficaci, possibilitatem vocationis, & salutis,non actum post se trahente arcessere potuisset. Vel enim Deus dat aliquibus, quod precibus illis oratur,vel non dat. Si non dat,frustra oratur. Si dat,non jam dat ex voluntate & propensione aliqua universali,sed ex proposito & gratia speciali. Sed & Hebr.II.9.10.11. omnes ii,pro quibus Christus mortem gustavit,statim definiuntur *υἱοὶ πολλοὶ filii multi*,& *ἁγιαζόμενοι ii, qui sanctificantur*, nullo planè indicato sufficientiæ & efficaciæ discrimine. Christus exinaniri infra Angelos debuit, ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem. Quæ ratio? Subjicitur illa statim, quia decuit eum *multos filios* ad gloriam adducere: non quia decuit alios sufficientia meriti exhibita sibi relinquere, alios ad gloriam adducere. Accedit consideratio scopi, quem sibi Apostolus præfixum habuit. Scripsit enim ad Hebræos,gentili φιλαυτίᾳ dementatos,quasi Messias suæ duntaxat gentis bono destinatus missúsque esset. Sic autem ille hoc syncategoremate *πάντων omnium* retundit typhum,ut ostendat beneficii latitudinem, non ad Hebræos duntaxat,sed gentes etiam pertinentis. 2. Par omnino tua in conciliandis locis Rom.XI.32. coll. cum 25. 30.31. & 1.Cor.XV.22.coll.cum 23. audacia est. Dicit S Paulus, Deum omnes sub inobedientiam inclusisse, *ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ ut omnium misereatur.* actu scilicet efficace; non aliorum inefficaciter, efficaciter aliorum. Nam ἐλεεῖν actum efficacem misericordiæ notat. Et quomodo eosdem sub inobedientiam includit, (velut olim gentes, post Judæos) & simul omnium miseretur? Etenim inclusio sub inobedientiam est *πώρωσις induratio*,v.25. Atqui *σκληρύνειν indurare*,& *ἐλεεῖν misereri*,idem Apostolus cap IX.18. sic opponit,ut subjectis disparet. Quos miseratur,illos non simul indurat: & quos indurat illos non simul miseratur. Iccirco primò Judæorum,&, post eorum indurationem, gentium Deum misertum esse, Apostolus manifestè docet: non simul & Judæorum & gentium. Id tamen docendum fuerat, si particula *πάντες omnes*,ad omnes & singulos extendi deberet. Par ratio est loci 1.Cor.XV.22. ubi in Christo actu omnes vivificari dicuntur,non alii actu, alii potentia; alii efficaciter,inefficaciter alii: & iidem, qui vivifi-

cantur, nullo planè discrimine, statim v.23. *οἱ τοῦ Χριστοῦ ii, qui Christi sunt*, hoc est, qui ad Christum pertinent, definiuntur. 4. Denique Patrum loca à te citata nihil ad controversa, quæ hic ventilavi, testimonia faciunt. Et pro hominibus omnibus, pro omnibus, qui impii & peccatores, non justi sunt, pro toto mundo cùm Christum mortuum esse testantur, eadem phrasi qua Scriptura utuntur. Explicatis Scripturæ phrasibus Patrum insimul sententia ex ponitur. Vos verò pro universalitate mortis Christi pugnantes, pridem cum Pelagianis & Semipelagianis collusisse, manifestum est. Etenim Prosper *Epist. ad August.* de reliquiis Pelagianæ hæreseos. *Hæc*, inquit, *ipsorum* (Pelagianorum) *definitio & professio est, Pro universo humano genere mortuum esse Dominum, & neminem prorsus à Redemptione sanguinis ejus esse exceptum.* Inter ea etiam Gallorum capitula, quæ in Augustino damnabilia se reperisse jactabant, hoc etiam erat, *quòd non pro totius mundi redemptione Salvator sit crucifixus.* Faustus *lib.I. de lib. arb. cap.4.* ait, *longè eos à pietatis tramite recedere, qui dicunt, Salvatorem non pro omnibus mortuum esse.* Eodem pertinent anathemata Pseudo-Concilii Arelatensis, in Epistola Fausti, Semipelagianorum antesignani ad Lucidum, quod Semipelagianum fuisse, Sirmondus non diffitetur. His, Redingi, Patriarchis gaude.

OBIECT. II. *Ii, pro quibus Christus mortuus est, in Scripturis veniunt nomine mundi, veluti Johan. I. 19. III. 16. 17. IV. 42. VI. 33. 51. 2. Cor. V. 19. 1. Johan. II. 2. Atqui mundus notat universitatem omnium & singulorum, qui in mundo sunt.* Resp. Quoties Christus pro mundo mortuus dicitur, alluditur ad promissionem Abrahamo factam, *quòd in semine ipsius*, hoc est, Christi, benedictionem accepturæ essent כל משפחות הארץ *omnes familiæ terræ*, Genes. XII. 4. XXVIII. 4. כל גוי ארץ *Omnes gentes terræ*, Genes. XXII. 18. *Omnes gentes, omnes familiæ, terræ* & *mundus* æquipollent, teste Apostolo Rom. IV. 13. ubi Abrahamum per promissionem eam dicit factum esse *κληρονόμον κόσμου, hæredem mundi*, hoc est familiarum terræ, gentium, quarum pater factus dicitur. Porro promissio ea, quòd in Abrahamo benedictionem accepturæ sint omnes gentes, significat, quòd Deus per fidem in Christum, tanquam sponsorem, gentes justificaturus sit, teste eodem Apostolo, Gal. III. 8. 16. Atqui id non de universitate hominum, qui sunt in mundo, sed de universitate seminis promissionis, ablata distinctione, accipiendum esse patet, tum quia non omnes & singuli per fidem justificantur & servantur: tum quia Paulus Rom. IV. vers. 16. *omne semen* adeóque omnes familias terræ in Abrahamo benedicendas explicat id, *quod in Isaco vocatur.* Clarissimum igitur est, quoties benedictio gentium, mundi hæreditas, mors pro omnibus, Deus gentium prædicatur, id ratione seminis promissionis, quod naturaliter est in mundo sine Deo, ad excludendam distinctionem, & indicandam magnam multitudinem suo tempore servandam, dici.

Excip. Redingi: 1. *Duas hæreses in te noto. Prior est, quòd asseris, semen promissionis esse naturaliter in mundo. At semen illud esse fidem justificantem, asserueras, quam, naturalem*

turalem Pelagiani fecerunt. Posterior, quòd asseris, semen illud in mundo esse naturaliter sine Deo. At omnia verbo, quod Deus est, creata sunt, Joh.I.3. 2. S. Johannes 1.ep. II.2. mundum opponit credentibus. 3. Augustinus quoque per mundum à Deo dilectum intelligit omnes homines, etiam impios & peccatores, asserens passim, tum pro omnibus iis mortuum esse Christum, quos in fine mundi judicabit: tum multos perituros, pro quibus Christus mortuus est: tum, Christum morientem etiam reproborum salutem sitivisse: tum denique Christi è cruce pendentis orationem omnes prorsus inimicos ejus, nullo excepto, complecti. 4. In semine Abrahami non discernis duplicem sortem, alteram eorum, quibus Christi passio applicatur cum efficacia: alteram eorum, qui vocati renuerunt venire, potentiam tamen sive proximam, sive remotam habuerunt veniendi, & mortem Christi sibi applicandi. Ib. p. 444--447. Resp. 1. In te ego quoque noto insaniendi nescio quod cacoëthes. Semen promissionis *naturaliter* esse in mundo sine Deo dixi. Tu infers: Ergo fidem justificantem à natura, non à gratia proficisci: Ergo naturam dari non creatam à Deo, statuis. Quis non miretur acumen tuum? De subjecto credente, non de actu fidei, per quem semen promissionis fit, locutus sum, atque illud naturaliter esse in mundo sine Deo, hoc est, à natura corrupta, quæ à mundo, & in mundo est, vera & salutari notitia & amore Dei destitui, innui. Non pudet te puerilium nugarum? 2. Non credentibus quibusvis, sed Israëlitis mundum, hoc est, gentes credentes, & fœderi Dei se associantes S. Johannes opponit. Vult ille erigere fideles contra conscientiam peccati argumento intercessionis & satisfactionis Christi. Frigida verò planè consolatio fuisset petita ex eo præsidio, quod electis & reprobis commune est, & cum salute individuum nexum nullum habet. Quis præterea dicet, Christum esse ἱλασμὸν *expiationem* pro peccatis iis, quæ non remittuntur? Neque etiam unquam τὸ כפר *lytron* invenitur, quin רצון *acceptatio* subintelligatur. Quomodo etiam probatur, Christum esse παράκλητον seu *intercessorem* pro credentibus, si non aliter eorum peccata expiavit, quàm peccata eorum, qui pereunt? Quid hoc ad rem illam, ut sciamus, Christum intercedere pro peccatis, quæ à jam credentibus admissa fuerint? At hoc pondus eximium habet, quòd Christum scimus omnia peccata seminis Abrahami, atque ipsius Abrahami, & antecedentium fidelium, ab initio usque ad finem, ex quacunque gente ortum habeant, expiare. 3. Augustini loca à te citata prosus ἀπροσδιόνυσα sunt. Nullo eorum asseritur, Christum pro mundo reprobo, seu iis, qui in mundo reprobi sunt, mortuum esse. Dilexisse Christum mundum, hoc est, impios & peccatores, seu, cùm tales adhuc essent, (Rom.V.8.) non tales manentes: pro toto orbe judicando pretium dedisse: in cruce orasse pro inimicis, quos amicos futuros prævidit, Augustinus dixit. Atque hæc verissima sunt. At mundum, quem Deus dilexisse & Christus propitiasse dicitur, esse universitatem omnium hominum, reproborum etiam, tantum abest, ut dixerit Augustinus, ut potiùs contrarium manifestè asseruerit. Sic enim *Tract.5. in Epist. Joh.* loquitur: *Mundus est plenitudo terræ, sicut dixit ipse Johannes, non solùm autem nostrorum propitiatio peccatorum est, sed & totius mundi. Mundi dicit* (NB.) *omnium fidelium per orbem sparsorum.* Et *Tract.87. in Joh.* sic fusiùs ille; ad verba Christi, *si de mundo essetis, mundus, quod suum erat, diligeret,* commentatur: *Universæ utique hoc dicit Ecclesiæ, quam plerunque etiam ipsam mundi nomine appellat; sicut est illud: Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi. Itemque illud: Non venit filius hominis, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. Et in Epistola sua Johannes ait: Ipse propitiator est peccatorum nostrorum: non tantùm nostrorum, sed etiam totius mundi. Totus ergo mundus Ecclesia est, & totus mundus odit Ecclesiam.*

Ecclesiam. Mundus igitur odit mundum, inimicus reconciliatum, damnatus salvatum, inquinatus mundatum. Hæc utique hoc quidem loco, quo argumentum de mundo tractamus, propiùs ad rem faciunt. De cœtero Jansenius vester, in S. Augustini scriptis versatissimus, *de Gratia Christi S. lib. III. 20.* negat, in scriptis Augustini ullum locum esse, ubi doceat, Christum pro peccatis infidelium, in infidelitate sua manentium, propitiationem esse, vel pro illis redemptionem se dedisse: imò contrarium non semel significâsse, asserit. 4. In semine Abrahami, quod promissionis est, (de quo ego loquor) frustra tu mihi sortem aliquam reproborum, quibus morte sua potentiam credendi, & merita sua sibi applicandi, sive proximam, sive remotam Christus impetraverit, fingis. Nam familiæ illæ, gentes terræ, quas *mundum* S. Paulus Rom. IV. 13. appellat, benedicendæ in Christo, quas semen promissionis Apostolus vocat, soli credentes sunt, utpote qui soli in semine Abrahami, Christo, benedicuntur. Cùm igitur familiæ, gentes terræ benedicendæ sint ille *κόσμος mundus*, cujus hæres Abrahamus fuit, & quem Deus dilexit, clarum est, mundum non omnes & singulos homines, certè non reprobos significare. ὅπερ ἔδει δεῖξαι.

OBJECT. III. *Petrus 2. Epist. cap. II. 1. docet, à Christo emptos esse etiam illos, qui sibi ipsis exitium accersunt, τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην Dominum, qui eos mercatus erat, abnegant. Ergo etiam infideles morte sua redemit.* Resp. Etsi Christus morte sua, consideratâ, ut *impendium* erat, etiam infideles mercatus est, hoc est beneficiis ex morte sua etiam ad eos pullulantibus, qualia sunt, quòd audiverunt Evangelium, à perniciosissimis erroribus, inquinamentis, idololatria liberati sunt, ut unâ cum fidelibus agnoscant, ipsum esse verum Ecclesiæ Regem, sibi tanquam domino eos obligavit: non tamen eos sibi mercatus est merito suo tanquam *victimâ*, ut dici possit, eos sanguine Christi, ut τιμῇ, in peculium & communionem populi peculiaris emptos vel redemptos esse. Hoc enim posterius solis fidelibus applicat Paulus 1. Cor. VI. 20. *Redempti estis pretio.* Confer 1. Petr. I. 19. Apocal. V. 9. XIV. 3. 4. Nempe eorum beneficiorum sunt participes non ex consilio & proposito ipsos sanandi secundùm testamentum, sed ex voluntate demonstrandi longanimitatem, potentiámque suam, & divitias misericordiæ in vasa misericordiæ, denique impotentiam & duritiem humani cordis.

EXCIP. REDING: 1. *Quomodo ex consilio & proposito DEI reprobi non consecuti sunt beneficia, quæ illis tribuis, cùm tamen Deus velit omnes salvari? & Christus redemptionis pretium se pro omnibus dederit? En à testamento Dei, & morte Christi, ceu pretio, S. Paulus beneficia hæc arcessit. 2. Emptio illa Christi Domini unico pretio meritorum se offerentis tanquam victimam, nititur.* Ib. pag. 447. 448. Resp. 1. Quo sensu Deus velit omnes salvari, & Christus se pretium redemptionis pro omnibus exposuerit, supra vidimus. Certè voluntas Dei, seu propositum salvandi, & pretium redemptionis Christi depensum longè alia post se beneficia trahit, quàm ea, quibus falsi illi in populo prophetæ & doctores potiebantur, quæ erant liberatio ab errore, idololatria & inquinamentis hujus mundi,

dis per vocationem externam ad fidem,& segregationem ad opus ministerii. ad quod empti quodammodo fuerant à Christo,ut Domino,qui eos acquisiverat,& suos fecerat, vocando in domum suam. quomodo olim heri servos emebant,& ad ministerium domesticum mercabantur,quos ἀργυρωνήτους Græci vocant. Unde Christus eos non tam ut Σωτὴρ *Servator*, & κύριος *Dominus*, (qualis habet hæreditatem ad περιποίησιν. Tit II. 14.) quàm ut δεσπότης *herus* mercatus dicitur. 2. Emptionem illam niti pretio meritorum Christi, se victimam offerentis, concedo. Ut enim Evangelium falsis illis doctoribus prædicari, & Christus velut inter ipsos crucifixus iis proponi posset, Christum sine dubio mori oportuit. Quare & mors Christi illis,ceu beneficium,imputatur ad obligationem serviendi ipsi: licet non imputetur iis ceu victima pro illis Deo oblata, ad redemptionem ac justificationem. Et latiùs utique hic ἀγοράζειν *emere* accipiendum est, quàm alibi, veluti 1.Cor.VI 20. Apoc.XIV. 4 ubi significat acquisitionem Ecclesiæ in peculium,hæreditatem,proprietatem in qua Deus & Christus glorificetur, quámque Christus à Patre, vi testamenti, postulavit, Psal.II.8. Joh.VI.39. Emtione id, quod emitur, fit ementis. Hi igitur facti sunt emptione hac servi Christi, obligati ipsi ad serviendum. Pro quibus autem mortuus est, eos non eo duntaxat modo emit, sed emit pretio & victima, fecitque suos, hæreditatem suam, quam Spiritu suo occuparet, & in perpetuum haberet, ut in iis admirabilis & gloriosus fiat. Ita non quia paterfamilias emit domum,ut in ea habitet,sequitur, eum non etiam emere vasa ad ignominiam. Neque eadem est emptio illorum,qui pro tempore sunt in magna domo & illorum,quos Dominus pro suo thesauro, & deliciis, & corona capitis sui habet. Denique ἀγόρασις *emptio* illa falsorum doctorum conjuncta fuit cum effectu. Quid enim est emptio sine effectu? Si igitur Christus morte sua,ceu victima & pretio redemptionis,eos emit, sequitur eos in ejus potestatem transivisse, ceu hæreditatem & proprietatem ejus, qualem sine victima & pretio imputato nullam habet. Egregiam verò hæreditatem Christi reprobos,falsos doctores!

OBIECT. IV. *Paulus docet Hebr.X.29. quosdam sanguine fœderis sanctificatos esse, qui tamen eundem sanguinem fœderis profanum ducant. Ergo etiam pro infidelibus se sanctificavit,mortuus est.* Resp. 1. Paulus per sanguinem fœderis sanctificatum dicit non profanatorem illum,sed Filium Dei, ad quem referenda sunt verba, ἐν ᾧ ἡγιάσθη. Nempe per passiones Christus,ut princeps & causa salutis, consummatus, Hebr.II. 10. & ille גואל *Sanctus Israëlis* demonstratus est. 2. Possunt etiam profanatores illi dici sanguine fœderis sanctificati,quatenus illuminati,in cognitione Servatoris effugerunt inquinamenta mundi,adeóque Christum ut δεσπότην suum nominârunt,ejúsque servi visi nominatique sunt.

EXCIP. REDING: *Paulus ex sententia omnium versionum, etiam Tigurinæ, profanatorem sanguinis Christi,eo sanctificatum fuisse,profitetur.* Ib.p.448. Resp. Oscitaris,Redingi. Quæ enim versiones,sive vestræ,sive nostræ etiam,verba illa Pauli, ἐν ᾧ ἡγιάσθη *in quo sanctificatus est* reddiderunt, *in quo sanctificatus est is,qui Filium Dei conculcavit?* Hoc tibi ex versionibus probandum fuerat. Atqui omnes in verbo ἡγιάσθη *sanctificatus est*,personam sanctificatam in medio relinquunt. Potest autem illa persona sanctificata esse vel Filius conculcatus,vel homo conculcator. Ego *Filium* conculcatum intelligi, probavi. Tuum erat senten-

tiam & argumenta mea convellere, non quæstionem petere. Quidni enim de Filio Dei id exponi possit, cùm & proximè ejus mentio facta sit, & id cum fidei analogia congruat. Sed esto, ad conculcatorem Filii referatur. Atqui & illum per sanguinem fœderis sanctificari posse, licet pro eo sanguis effusus non sit, ostendi. Cur non respondes?

OBIECT. V. *Paulus Rom. XIV. 15. docet, pro eo, qui perdi potest, Christum esse mortuum.* Resp. Ostendit tantùm, quid faciant, quantum in se est, qui scandalum dant infirmo, non quid efficiant actu. Ita non potest effici, ut rursus crucifigatur Christus, etsi non desint, qui id facere censentur justo Dei judicio, Hebr. VI. 6.

EXCIP. REDING: *Quidnî ii, pro quibus Christus mortuus est, per scandala aliorum perdi possint, cùm ipse tu agnoscas, profanatores fœderis sanguine Christi sanctificatos licet, posse perdi?* Ib pag. 449. Resp. At perdi posse, quomodo ex conatu offendentium probas? Hoc enim quæritur. Aliud sanè est, perire aliquem actu & eventu, aliud occasionaliter, & ratione perdentis, seu perdere conantis, qui occasionem dat se perdendi, & per quem non stat, quò minùs aliquis pereat. Non rarò enim Scriptura utitur verbis, quæ effectum & actionem notant, ad designandam occasionem vel motivum, quo res fieri posset. Ita adulterâsse uxorem dicitur, qui eam aspexit ad eam concupiscendam, Matth. V. 28. Et qui verbo Evangelii credere non vult, Deum mendacem facere dicitur, 1. Joh. V. 10. Sic per cognitionem nostram perire dicitur frater, quando per nos non stat, quò minùs pereat. Profanatorem verò fœderis, sanguine Christi sanctificatum esse, non probâsti. Neque pro eo Christum mortuum esse, sequitur, qui quovis modo sanguine fœderis sanctificatus est. puta vel κατὰ δόξαν vel comparatè, quoad externam segregationem sive à synagoga, sive gentilium sacris & communione; adeóque externam fidei professionem, qualemcunque internam illuminationem, gustum perfunctorium & transeuntem. Ejusmodi enim sanctificatio à gratia Dei generali, non speciali Christi, proficisci potest. Et notum est, quæ sit latitudo verborum transitivorum קדש in *Piel*, & הקדיש in *Hiphil*, quibus apud Græcos verba ἁγιάζειν, ἁγνίζειν, & καθαρίζειν respondent.

OBIECT. VI. *Quicunque in Christum credere tenentur, pro iis is mortuus est. Sed omnes & singuli tenentur credere in Christum. Ergo.* Resp. Omnes tenentur credere illam ἱκανότητα & sufficientiam Dei, qua is possit fieri Deus peccatoris, per Christum justificandi, si Deus in verbo suo medium illud proponat. Quæ obligatio est à lege. Omnes etiam, quibus Evangelium prædicatum est, tenentur credere, Christum propositum esse placamentum ad demonstrationem divinæ justitiæ, & apparuisse gratiam illam salutiferam, quæ jubet abnegare omnem impietatem, Tit. II. 11. 12. Quæ obligatio est ab Evangelio. At Christum pro se mortuum esse, non tenetur credere is, qui vitiosis affectibus mancipatus est & indulget, sed is demum, qui sibimet ipsi & operibus suis renuntiat, coram Dei misericordia prosternitur, & non aliunde, quàm ex Christi merito salutem expectat. Prior est *fides de Christo*, ad quam obligantur etiam infideles. Posterior

sterior est *fides in Christum*, quæ electorum est, & est ipsa consolatio, fructus justitiæ, pertinens ad conscientias contritas, & animas esurientes ac sitientes justitiæ.

EXCIP. REDING: 1. *Fides illa, qua tenemur credere sufficientiam illam Dei, an ex parte peccatoris reprobi supponit possibilitatem justificationis per Christum obtinendæ, necne? Si negas, nulla in eo erit obligatio credendi, quòd apparuerit gratia illa salutifera. Si affirmas, possibilitas illa non subsistet nisi per Christum & ejus meritum in morte consummatum; adeóque is pro reprobis etiam mortuus fuerit. Et fides illa si supernaturalis est, nequis obtinere nisi per meritum Christi: si naturalis, non omnes fide Divina id credere tenentur. 2. Fides, ad quam omnes, quibus prædicatur Evangelium, tenentur, si juxta te absque gratia Christi subsistere potest, Pelagianus es: sin, pro quovis ita credente Christus mortuus fuerit: 3. Qui affectibus vitiosis indulget, si abstinere non potest, non peccat & spem salutis nullam habet: si potest, per gratiam Christi pro eodem morientis potest. 4. Qui sibi & operibus suis renuntiat, priùs credere tenetur, Christum pro se mortuum esse. Alias renuntiares sine fide. 5. Denique nec soli ii, qui se electos norunt ex Christi merito, salutem expectare possunt. Alias cæteris omnibus desperandum foret.* Ib. pag. 448. 449.

Resp. Neque responsionis meæ nervum tangis, neque sani quicquam loqueris. Etenim quæritur, an omnes & singuli teneantur credere, Christum pro se esse mortuum? Ego *fidem de Christo*, communem etiam reprobis: & *fidem in Christum*, propriam electis, & constantem omnibus fidei actibus ultimóque etiam & consummante, quæ fiducia & consolatio in Christi merito est, distinxi, negavíque adeò, singulorum esse simpliciter credere in Christum, quoad omnes fidei in Christum actus, adeóque etiam Christum pro se esse mortuum. Hoc tibi oppugnandum fuerat. De cœtero etiam nil sani responsiones tuæ habent. Etenim 1. Fides, qua singuli tenentur credere, posse Deum peccatorem justificare, neutiquam supponit possibilitatem justificandi reprobos. Aliud enim est impius, aliud reprobus. Ille commutari in pium, adeóque justificari potest. Hic, obstante decreto reprobationis, cujus exequendæ media sunt retentio peccatorum, & negatio Mediatoris ac fidei, nequit. Consilium enim Dei stat, nec mutari potest. Neque tamen propterea nulla in eo obligatio erit vel credendi Dei sufficientiam ad justificandum peccatorem, vel manifestationem gratiæ salutiferæ, siquidem ea revelata fuerit. Utrumque enim etiam Diabolus, pro quo Christus mortuus non est, credere tenetur. Nascitur enim obligatio credendi & sufficientiam Dei, & revelationem Divinam quamvis, ex lege naturali, cui etiam reprobi subsunt. Proin etiam fides ea naturalis est, quippe quæ fertur in id, quod natura cuilibet ex lege Dei naturali notum esse debet, nempe, & Deum omnisufficientem esse, & ei quidvis revelanti propter ejusdem fidelitatem & veracitatem credendum esse. 2. Fides illa, ad quam etiam reprobi, quibus Evangelium prædicatur, tenentur, sine gratia Dei iis equidem non obtingit. Requiritur enim ad eam φωτισμὸς *illuminatio*, & μετοχὴ τ̃ πνεύματος, *participatio Spiritus* quædam, Hebr. VI. 4. quæ sine gratia Dei nulla est. Neque tamen ad eam beneficium speciale redemptionis, & vicariæ mortis Christi requiritur, quia etiam sine ea pro credente Evangelio in genere, obita Deus Spiritu suo illuminare, quos vult, potest. Et quomodo fidem hanc & illuminationem reproborum mors Christi pro iis oppetita efficiet, cùm tamen iis mortem Christi actu applicare, & in iisdem efficacem esse, ipsimet pernegetis? Alia igitur gratia & effica-

ci,

ci, & actu applicanda opus erit. 3. Reprobi incurabiles licet, culpa tamen neutiquam vacant, quia affectibus vitiosis scientes, prudentes, volentes, gestientésque indulgent. Id si ad culpam non sufficit, quid ultra requiratur, ostende. Spem verò salutis iidem nullam habere possunt, quia nec fiduciam in merito Christi habent, nec lege Dei delectantur, nec Deum, ejúsque gloriam amant. Secus ne quidem reprobi forent. 4. In ipsa fide est renuntiatio illa, utpote qua sibi & operibus suis credentes diffidunt, se totos abnegant, in Christi meritum se totos conjiciunt, & in sola Dei gratia confidunt. 5. Denique soli equidem, qui in Christo per fidem vivunt, & se vivere ex ipso vitæ sensu, promissionúmque Divinarum certitudine, & Spiritus S. arrhabonis cœlestis testimonio, certi persuasíque sunt, salutem sperare possunt. Reliquis non desperandum, sed, quandiu spirant, ad gratiam Dei, fideíque vividæ sensum aspirandum est.

QUÆSTIO VIII.

An vera & propria causa, propter quam peccator in judicio Dei justificatur, & ab omni reatu absolvitur, sit justitia Christi credentibus donata & imputata, an potiùs infusus habitus gratiæ seu charitatis inhærentis?

Posterius asserit Concilium Capite VII. nec non Canone X. & XI. ex quibus clarè colligitur, juxta mentem Concilii causam illam, per & propter quam Deus nos absolvit à peccatis, non censeri justitiam Christi pro nobis in mortem traditi, sed justitiam illam Dei, quæ nobis infusa, internè justos constituit. Ne tamen Christi justitia & δικαίωμα videatur penitus hoc in negotio excludi, hoc ipsi tribuit Synodus, quòd meruerit, *ut Deus nobis per Spiritum S. communicaret justitiam internam*, à qua sola videlicet suspendatur jus illud petendi vitam. Quomodo alii Sophistæ docent, meritum Christi esse *conditionem causæ formalis*, hoc est, justitiæ inhærentis, ut ea donari homini possit: nec non *causam extrinsecam & exemplarem*, quia Christus tanquam causa externa & procatarctica mereatur infusionem justitiæ, per quam justificatur homo, & quia similis esse justitia nostra inhærens justitiæ Christi, per quam ipse inhærenter justus fuit, debeat. Hæc mens est Concilii. Nos verò in momentoso hoc articulo cum Patribus Concilii litem seriò contestamur, asserimúsque, solam Christi justitiam in ejus communione donatam esse illud δικαίωμα νόμου, quo coram Deo justi censemur:

censemur: adeóque nec opera,seu infusum justitiæ habitum,justificare,nec Christi justitiam causam duntaxat externam esse, propter quam habitus charitatis justificans nobis per Spiritum S. donetur & communicetur. Etenim

ARG. I. Scriptura asserit disertè, nos justificari gratis, gratiâ Dei per redemtionem factam in Christo Jesu, Rom. III.24. Ubi gratia non aliud notat,quàm favorem,benevolentiam,& χρηστότητα Dei,non infusum charitatis habitum,tum quia justificari dicimur τῇ αὐτοῦ χάριτι, *ipsius* Dei *gratiâ*: tum quia δωρεὰν, excluso videlicet omni merito & dignitate,quæ sit in nobis: tum quia gratia opponitur operibus & gloriationi, Ephes. II.8. tum denique quia in omnibus linguis gratia significat favorem & benevolentiam ejus, qui extra nos est. Si igitur ex gratia justificamur, non ex merito infusi habitus, Rom. XI. 6. Sunt nempe hæc opposita, adeóque pellentis naturæ.

RESP. REDING: 1. *Justi efficimur per gratiam, favorem & voluntatem Dei efficacem, quæ efficit in justificato formam aliquam creatam, realiter datam, & in nobis receptam. de qua sermo est Joh I.16. Rom.V.17. Ephes.IV.7. Et habet gratia justificans vim animam nostram vivificandi; quia spiritus in nobis vivit propter justificationem, Rom.VIII.10. Non igitur gratia ea extrinsecus duntaxat favor est.* 2. *Neque nos justificari unquam ex merito infusi habitus dicimus.* Tract. IV. pag. 450. Resp. Nec mea argumenta solvis, nec solidi quicquam affers. Etenim 1. gratia sanè Dei,qua justificamur, efficax est. Quomodo alias ea justificaremur? Amor Dei non est inanis. Ideo non imputat,sed remittit peccata, imputat justitiam Christi, redemptionem præstat, vocat,regenerat ad fidem, ut simus in Christo, & in Christo justi simus; & porro sanctificat & glorificat. Non tamen inde sequitur: Ergo infundit id,quod sit propria & inhærens justitia nostra, qua coram tribunali Dei justificemur. Præstat Dei favor & benevolentia, quod vult, & quo modo, ordine ac tempore vult. Si propterea, quia voluntas, benevolentia Dei efficax est,gratia justificans non est favor Dei, sed qualitas homini inhærens; etiam misericurdia, clementia, aliáque Dei attributa, qualitates inhærentes erunt,quia non sunt inania, sed efficiunt, quod alicui volunt. quod monstrosum planè consecutionis genus est. Neque etiam si alibi gratia significat inhærens donum,locis controversis idem significat. quia à particulari ad particulare argumentari non licet. Quanquam loca à te citata nihil causam tuam juvant. Etenim Joh.I.16. χάριν ἀντὶ χάριτος *gratia pro gratia* notat πλήρωμα χάριτος *plenitudinem gratiæ*, puta sapientiam, justitiam, sanctificationem & redemptionem. qualis Christus à Deo nobis factus est, 1.Cor.I.31. An ad plenitudinem istam gratiæ justitia & redemptio Christi nobis donata non pertinet? Sic Rom.V.17. quid aliud est περισσεία τῆς χάριτος καὶ δωρεᾶς δικαιοσύνης *abundantia gratiæ & doni justitiæ*,quàm justitia Christi, totúsque Christus ex mera libertate,studio atque proposito perducendi ad finem vocationis, Summum bonum nostrum, nobis donatus? Unde gratiam à dono per gratiam Apostolus v.15. distinguit. Denique Ephes.IV.7. non de gratia justificante, sed donis singularibus Spiritus S. sermo est. quod forma loquendi, ἑνὶ ἑκάστῳ *unicuique nostrûm data est hæc gratia*, arguit. In loco Rom.VIII.10. planè cespitas,

tas, quia in eo non de justificatione, sed de spiritu in Cœlis, & consummatam ibi justitiam vivente, sermo est. Quanquam non diffitemur, gratia justificante nos vivificari, quia vita spiritualis ab eadem, ceu effectus proximus, emanat. 2. Si vis meritoria non est ab infuso habitu justitiæ, à quo opera pullulant, nullum in homine justificato meritum obtinebit.

ARG. II. Neque tantùm Dei gratiâ justificari dicimur, sed etiam nos *sine operibus* justificari, asserit Paulus Rom. III. 20. 28. Ubi conclusio Apostoli continetur, deducta ex irrefragabilibus principiis, de quibus tum in tota ad Romanos Epistola, tum alibi disputatur.

RESP. REDING: *Loquitur Apostolus de operibus legis, vel viribus naturæ elicitis, vel etiam per gratiam factis, justificationem præcedentibus. An iccirco forma justificans est extrinsecus duntaxat Dei favor? Atqui quilibet effectus formalis, qualis est, justificatum esse in subjecto, est per intrinsecam formæ alicujus communicationem.* Ib. pag. 451. Resp. Imò omnia opera legis, sive ceremonialis, sive moralis; facta & naturæ, & gratiæ, sive ante, sive post infusum justitiæ habitum, viribus, Apostolus excludit, tum quia non distinguit: tum quia *καύχησιν gloriationem* v. 27. disertè excludit, quæ nisi remotis quibusvis operibus, excludi nequit: tum quia cap IV. ipsius Abrahami Patris credentium opera excluduntur. tum quia Christus frustra mortuus fuisset, si habitus aliquis, vel opera hominis qualiacunque demum reatum tollere, & vitam mereri possent: tum denique quia fides opponitur omni operi, qualecunque id sit, quod sit, vel putetur esse causa, vel concausa juris sperandi vitam æternam. siquidem fides justificat; & ei, qui non operatur, sed credit in eum, qui justificat impium, fides sua ad justitiam reputatur. Rom. IV. 5. Neque etiam nos dicimus, formam justificationis esse extrinsecum Dei favorem, utpote qui causa est ejus justitiæ donatæ, cujus donatio & imputatio vera & unica justificationis, ceu actionis judicialis Divinæ forma & essentia est, non inhærens homini justitiæ habitus. Firmissimè enim tenendum, non justificari hominem per habitum, seu justitiam habitualem; sed per *δικαίωμα* opus justum conformiter legi præstitum, seu justitiam actualem perfectam. quæ non est nisi Christi Redemptoris, qui solus צדקנו *justitia nostra*, Jerem XXIII. 6. cluet.

ARG. III. Justificatio peccatoris est, quâ expiatur ejus peccatum, & exsolvuntur debita, quorum in Adamo reus factus est. Atqui hæc expiatio peccati & exsolutio debiti non fit pretio inhærentis justitiæ, quia peccatum non sequente justitia, sed justo Dei judicio & veracitate, morte expiatur.

RESP. REDING: *Damus justificationem peccatoris esse peccati expiationem per justum Dei judicium super meritis Christi fundatum. Sed illud ita efficax est, ut producat formam sanctificantem, sine qua expiatio peccati formaliter non fit; quia peccatum habituale tanquam formalis animi peccatricis macula, & odii Divini materia nisi per oppositum habitum justitiæ, qua homo formaliter amicus & filius Dei fit; tolli nequit.* Ib. pag. 451. Resp. Distortè & distorta loqueris, nec ad argumentum meum respondes. Si justificatio in expiatione peccati consistit, quomodo id, quod expiatione posterius est, puta habitus justitiæ

ſtitiæ infuſus, ejus cauſa formalis, uti loqui amatis, eſſe poteſt? Hoc expedi. Juſtum Dei judicium, inquis, formam ſanctificantem producit. Ineptè. Forma ſanctificans nec juſtificationis forma eſt, cùm beneficia ſint planè diverſa; nec à judicio Dei, ſed à gratia Dei per Spiritum ſanctificantem producitur. Neque peccatum, odii Divini materies, oppoſito habitu juſtitiæ inhærentis tolli poteſt, tum quia ad ejus expiationem mors vel peccatoris, vel Sponſoris ejus requiritur: tum quia juſtitiæ habitus infuſus imperfectus eſt, & in ſanctificatione, non in juſtificatione, peccato ſeu veteri Adamo, poſt expiatum jam peccatum ſuccedit, non peccatum vel tollit & expellit, vel expiat. Ergo Chriſtus, ejúſque juſtitia per fidem donata, efficiens, ne peccata imputentur, amicos Dei reddit, peccata omnia quoad reatum in juſtificatione, & quoad maculam, in continuata ſanctificatione tollit.

ARG. IV. Juſtitia, propter quam in Dei judicio à reatu peccati abſolvimur, perfecta eſſe debet, perfectione tum graduum, tum partium, tum perſeverantiæ. Talem enim juſtitiam lex Divina perfecta requirit. Atqui juſtitiæ inhærentis habitus perfectus non eſt, tum quia quamdiu vivit homo, ſpiritus luctatur cum reliquiis carnis, Rom. VII. 20.23. Gal. V. 17. tum quia quotidiana juſtorum peccata id ſatis arguunt: tum quia perfectio charitatis noſtræ non incipit ante mortem, qua peccati exuviæ deponuntur, Rom. VI. 6. VIII. 10. tum quia perfectionem charitatis ſanctiſſimi quique agnoſcunt, Job. IX. 2. 3. 20. Pſal. CXXX. 3. Eſaj. LXIV. 6. 1. Joh. I. 8. tum denique, quia etiam renato homini impoſſibilis eſt, uti mox probabimus, obſervantia legis.

RESP. REDING: 1. *An juſtitia in extrinſeco DEI favore conſiſtens perfectior eſt juſtitia, quæ iſthunc DEI favorem cauſaliter, formam verò juſtificationis à favore DEI profectam formaliter importat? Atqui favor ille, defectus juſtitiæ, quos tu notas, in mortali hac vita non excludit.* 2. *Spiritus S. nobis in juſtificatione communicatur non formaliter, ſed efficienter, mediante aliquo dono creato. quod non aliud eſt, quàm forma juſtificans.* Ib. pag 451. 452. Reſp. Omiſſis denuo argumentis meis, reſponſionum inops, fabularis, credo, non ſeriò agis. Etenim 1. quis noſtrûm dixit, juſtitiam conſiſtere in favore Dei? Et non potiùs, juſtitiam Chriſti nobis donatam eſſe à gratia, ſeu favore Dei? Juſtitia inhærens an favorem Dei cauſaliter importat, hoc eſt, cauſa eſt favoris Dei, qua juſtificatio nobis obtingit? Denique favor Dei non excludit equidem defectus inhærentis juſtitiæ in hac vita: excludit tamen defectus juſtitiæ Chriſti, quæ per fidem nobis imputata & donata, ſola juſtificat. Accipe verba Cardinalis tui Contareni tractatu *de juſtificatione*, edito Pariſiis A. 1572. cum approbatione Doctorum regentium Facultatis Theologicæ Pariſienſis, qui teſtimonio & ſyngrapha ſua teſtati ſunt, *ſingula à ſe probari, & à veritate Chriſtiana nihil diſcrepare.* Sic autem Cardinalis ille cauſam noſtram agit, quam deſtruit: *Quoniam ad duplicem juſtitiam pervenimus per fidem, juſtitiam inhærentem nobis, & charitatem ac gratiam, qua efficimur conſortes Divinæ naturæ; & juſtitiam Chriſti nobis donatam & imputatam, quoniam inſerti ſumus Chriſto, & induimus Chriſtum, reſtat inquirere: utranam debeamus niti, & exiſtimare, nos juſtificari coram Deo, id eſt, juſtos & ſanctos haberi? Ego prorſus exiſtimo, piè & Chriſtianè dici, quòd debeamus niti, niti inquam, tanquam re ſtabili, quæ certò nos ſuſtentat, juſtitia Chriſti nobis donata, non autem ſanctitate*

sanctitate & gratia nobis inhærente. Hæc etenim nostra justitia est inchoata & imperfecta, quæ tueri nos non potest, quin in multis offendamus, assiduò peccemus. Iccirco in conspectu Dei non possumus ob hanc justitiam nostram haberi justi & boni, quemadmodum filios Dei deceret esse sanctos & bonos. Sed Christi justitia nobis donata est vera & perfecta justitia, quæ omnino placet oculis Dei, in qua nihil est, quod Deum offendat, quod Deo non summopere placeat. Hac ergo sola, certa & stabili nobis nitendum est, & ob eam solam credere nos justificari coram Deo, id est, justos haberi, & justos dici. Hoc nos sentimus, hoc tu cœco & Pharisaico studio oppugnas. Et plures Ecclesiæ vestræ antesignanos vi veritatis subactos. Contareno & nobis consentire, infra *Resp. ad arg.* 7. palam facimus. 2. Quis nostrûm Spiritum S. nobis communicari *formaliter* dixit? Et quid hæc tua παρεξήγησις ad rem, quid ad argumentum nostrum?

ARG. V. Tum justificamur, cùm peccata nobis remittuntur, Rom. IV. 8. Idque etiam fatetur Synodus ajens, justificationem potiori sui parte consistere in remissione peccatorum. Qui autem justificatur remissis gratuitò peccatis, is non justificatur per inhærentem justitiam, quia justificare *remittendo peccatum*, & justificare *exigendo propriam justitiam* pugnant.

RESP. REDING: *Justitiam propriam, ex donatione tamen Dei gratuita impressam, cum remissione peccatorum pugnare, falsum est.* Ib. pag. 452. Resp. Bellè iterum respondes Imò nihil respondes, sed pro lubitu negas. Perstat argumentum nostrum. Qui justificatur per remissionem peccatorum, is per propriam justitiam non justificatur, quia remittere peccatum, & ad remissionem peccati simul exigere justitiam propriam, sive donatam aliunde, sive non, pugnat. Qui enim peccatum remittit, hoc est, peccatori reatum & pœnam condonat, is à peccatore ad remissionem peccati nec satisfactionem propriam, nec justitiam inhærentem exigere potest. Non illam, quia satisfactio donationi contrariatur. Non hanc, quia nec reatus, nec pœna peccati per justitiam propriam tolli potest. Vel enim justitia propria remissionem antecedit, vel sequitur. Si antecedit, peccatum remittendum & condonandum nullum superest, quia ad justificationem justitia absolutè perfecta requiritur. Si sequitur, subsequente justitia peccatum præteritum remitti & expiari nequit. Remissio quippe & expiatio peccati pœnam, quam transgressori legislator comminatus est, non subsequentem justitiam postulat. Quid verò multis? Remissio peccatorum est actus solius Dei judicis, ob Christi satisfactionem peccatum non punientis, peccatorémque absolventis: justitia propria, undecunque illa oritur est habitus hominis. In formali igitur ratione sua δὶς διὰ πασῶν differunt.

ARG. VI. Scriptura justitiam, per quam in Dei judicio absolvimur, non aliam facit quàm Christum, ejúsque justitiam nobis donatam & imputatam, Esaj. XXV. 24. 25. Jerem XXIII. 6. XXXIII. 16. Rom. IV. 3. 5. 1. Cor. I. 30 Quomodo Christus ipse est nostra justitia, & in ipso justificamur, si tantùm promeruit nobis illum justitiæ inhærentis habitum, justificationis nostræ, uti pertendit Synodus, causam?

RESP. REDING: 1. *Ex Esaja & Jeremia nihil probas.* 2. *Apostolus Rom. IV. 3. fidem puta per charitatem formatam Abrahæ imputatam esse ad justitiam dixit, non justitiam Christi.*

Christi. 3. *Nec ex* 1.*Cor.I.30.plus evincis. Sic enim Christus ibi factus dicitur nobis justitia, sicut alibi Deus fortitudo, illuminatio, salus, patientia, spes, gloria nostra dicitur; effectivè puta, non formaliter, quia est nostræ sapientiæ, justitiæ, sanctificationis causa tum physicè, tum moraliter effectiva & meritoria, imò & Finalizativa. Quis enim Christum esse sapientiam nostram formaliter dixerit?* Ib. pag. 452.453. Resp. Rem magni oppido momenti nimis profectò levi brachio, desultoriè nimis tractas. Cur enim 1. loca Esaj. XLV. 24.25. Jerem. XXIII. 6. nihil ad rem faciunt? Etenim Esaj XLV.24. Deus Pater de Christo dicit: אך ביהוה צדקות ועז *Tantùm in Jehova justitia & robur.* Et v.25. ביהוה יצדקו *In Jehova justificabuntur.* Per Christum igitur & justitiam ejus donatam, non per habitum inhærentem justificamur. Et Jerem. XXIII.6. hoc nomen ejus (Germinis, Christi) quo quisque eum vocabit, dicitur: יהוה צדקנו *Jehova justitia nostra*, ita videlicet, ut quisque in Christum credens abneget justitiam propriam, hoc est, jus, quod habeat homo in factis, seu operibus suis, ut accedat ad Deum, & ab eo vitam petat: & justitiam, quæ causa est juris petendi vitam, in solo Jehova, germine illo justo, collocet. 2. Rom. IV.3.4 5. fides, quæ Abrahamo & credenti omni ad justitiam imputatur, non est propriè actus credentis, seu fides operibus gravida, & per charitatem formata, (uti tu absque omni Scriptura, & ad evertendam Dei justitiam explicas) sed metonymicè id, quod fides apprehendit & accipit, ceu objectum fidei: quod S. Paulus Phil. III.9. vocat *δικαιοσύνην πίστεως, justitiam fidei, quæ est ex fide, in qua sola vult inveniri.* Nempe fides, quæ ad justitiam imputatur, sive quam habenti Deus juxta legem suam vitam æternam adjudicat, inprimis credit Deo, *ut testi*; dein credit, Deum *justificare*, & quidem *peccatorem*, adeóque sine respectu operis & justitiæ ejus; denique in eum credit, adeóque se ei, juxta promissionem & vocationem ejus, committit ad justificationem, eíque confidit. Manifestum igitur est, id imputari ad justitiam, quod credenti offertur, promittitur. Sicut si quis assensu dicatur factus Rex vel Imperator, ei Regnum vel imperium oblatum fuerit oportet. Si ergo id ad justitiam imputatur, quod fides assensu & fiducia accipit, ut per id justificetur, non utique vel fides propriè ad justitiam imputatur; vel habitum justitiæ inhærentis primariò fides accipit, sed Christum, ejúsque meritum, obedientiam & justitiam, remissionem peccatorum, in Evangelio oblatam. Hinc v.6.7. Deus *justitiam imputare* dicitur *absque operibus* tum, quando *peccata remittuntur*. Fides autem ipsa absolutè considerata, neque est justitia sine opere, neque remissio peccatorum. Necessum est igitur fidem imputatam relativè involvere suum objectum, id est, Christum ejúsque justitiam fide apprehensam. Res tota in exemplo Abrahami manifesta est. Dixit enim ad eum Deus: *Noli timere: Ego clypeus tuus & merces tua magna valde*, Genes XV.1. Non aliud, promissione hac facta credere Abrahamus potuit, quàm Deum sibi clypeum esse, & sibi mercedem magnam præparasse. Hæc fides ei imputata est ad justitiam, v.6. hoc est, id credendo justus fuit. Jus enim habuit à Deo, ceu clypeo suo, petendi defensionem adversus omnem accusationem & vim, adeóque etiam maximam hæreditatem, fidei suæ fructum. 3. In loco 1.Cor.I.30. Christus dicitur nobis factus *δικαιοσύνη justitia.* Non igitur nobis nos ipsi justitia facti sumus. Aliàs gloriatio in nobis non excluderetur, nec in solo Domino gloriandum nobis foret. quod v.31. Apostolus præcipit. Tu Christum nobis justitiam factum concedis, sed *effectivè*, non *formaliter*, *quia sit justitiæ causa tum physicè, tum moraliter effectiva & meritoria, imò & Finalizativa.* Quis verò nostrûm Christi justitiam *formaliter* nostram esse dixit?

Nostra est, quia eam, ceu perfectum δικαίωμα, Christus vitæ & passionum suarum obedientia sic acquisivit, ut non sibi illam retinuerit, sed nobis in Evangelio oblatam donaverit. cujus solius pretio Deo Patri oblato peccata nobis remittantur, nósque justi, perinde ac si ipsi legi satisfecissemus, censeamur. Unde in ipso factos nos esse *δικαιοσύνην Θεοῦ justitiam Dei*, 2.Cor V.21. ejus obedientia nos, ut *χαρίσματι* seu *δωρήματι dono* justificari, Rom. V.16.18 & ipse per passiones consummatus, factus esse causa obedientibus sibi salutis æternæ, Hebr. V.8.9. denique per ejus redemptionem gratiâ nos justificari, Rom. III 24. dicitur. Neque potuit Christus dici factus nostra justitia, ratione obedientiæ & *δικαιώματος*, quin ipsius justitia nostra sit justitia: neque ejus justitia nostra esse nisi per imputationem potest. Id quod Bellarminus ipse, vi veritatis sibi contradicere coactus, *lib. II. de justif. cap.* 10. agnoscit his verbis: *Dicitur Christus justitia nostra, quoniam satisfecit Patri pro nobis, & eam satisfactionem ita nobis donat & communicat, cùm nos justificat, ut nostra satisfactio & justitia dici possit. Hoc modo non esset absurdum, si quis diceret, nobis imputari Christi justitiam & merita, cùm nobis donentur ac applicentur, ac si nos ipsi Deo satisfecissemus.* Quibus verbis totam, de qua disputamus, causam ille nobis cedit. Neque aliud quid postulamus. Magnus interim stupor est, imputationem justitiæ Christi agnoscere, & pertinaciter negare, nos imputata ea justitia justos esse, seu justificari. Si enim justitia Christi est satisfactoria, si nobis applicatur & donatur, ut nostra satisfactio & justitia dici possit, cur per eam non sumus justi, non justificamur? Termino *formaliter*, quem nostrum non facimus, hærere, sophisticum nimis est. hoc inprimis in argumento, ubi causa formalis à meritoria distingui non potest, quia in justificatione causa *formalis* nihil aliud est, quàm illius, cujus intuitu & merito Deus a damnatione nos liberat, & æternam vitam adjudicat donatio. quam ipsam Christus, etiam quâ *meritoria* causa, præstat. Quo porro sensu Christum sapientiæ, sanctificationis, justitiæ causam *physicè* effectivam, & *Finalizativam* (ignoscite ô aures teretes & castæ horrorem termini repetenti!) dixeris, libens nescio, nec moror multùm. Jam olim Augustinus *Sophisticam artem esse Caci cavernæ persimilem* dixit Id Tibi bellè quadrat, non tantùm peregrinis & monstrosis dogmatibus, velut alienis divitiis glorianti, sed monstrosos etiam & horridos terminos in deliciis maximis habenti, ut subinde non tam voces hominum, quàm obscuros mugitus ex tenebrosis speluncis tuis edere videare. Denique nec Sapientiam, nec justitiam Christi *formaliter* nostram esse dicimus: sed Christum *nobis factum esse Sapientiam & justitiam*, cum Apostolo statuimus. Et generalis quidem modus, quo talis nobis factus est, idem respectu omnium attributorum illorum est. Factus est nobis Sapientia, justitia &c. *effectivè, meritoriè*, uti tu loqueris; hoc est promeruit nobis isthæc, & præstat, repræsentat juxta promissionem Dei. Sed variat specialis modus, etiam juxta vos. Quippe vobis *Sapientia, Sanctitas, Justitia* virtutes sunt: *Redemptio* non est virtus. Illas dicitis esse in homine: hanc in homine esse negatis. Scitè Bernhardus *Serm.* 22. in Cant. *Christus*, inquit, *factus est nobis Sapientia in prædicatione; justitia in absolutione peccatorum.* Factus igitur nobis est *σοφία Sapientia*, quia meruit, ut ipsum cognoscendo, verbum ejus audiendo, retinendo simus Sapientes, cognoscendo, quis sit Pater & Filius, quæ vera θεότης, quæ θεοσέβεια, quæ Dei in nobis imago quod Dei sit nomen à nobis celebrandum, qui Dei erga nos amor: *Δικαιοσύνη justitia*, quia meruit, ut simus justitia in ipso, & justitia seu obedientia ejus nobis imputatâ justificemur: *Ἁγιασμός, sanctificatio*, quia meruit nobis Spiritum fidei, ut in ipso simus, & in ipso justi simus: *Ἀπολύτρωσις redemptio*, quia nos, ceu alienos, captivos, servos, hostes, odiosos, mortuos, sibi oblato pretio emit proprios, ut nos, tanquam sibi datos & à se emtos,

cintos, postulet jam sibi tradendos, quò in nobis per Spiritum suum vivat, ac in æternum regnet.

ARG. VII. Parùm etiam sibi constat Synodus, quæ justificationis duas ponit partes, remissionem peccatorum & renovationem mentis. Hæc enim cùm realiter sint distincta, & diversissimis formis essentialibus constituantur, eandem justificationem ingredi haud possunt. Andradius equidem κρησφυγέτῳ elabi conatur, asserens, Patres Tridentinos per remissionem peccatorum non intellexisse non imputationem peccati jam admissi, seu ablationem reatus peccati, sed *ipsissimam charitatem infusam, quæ sua potentia mortificet & expungat peccatum.* Sic nempe remissio peccatorum mira fraude confunditur cum quotidiana renovatione & sanctificatione interioris hominis.

Resp. Reding: *Synodus hoc unum definivit, quòd peccatorum remissio non fiat per solam justitiæ imputationem, sed interiorem etiam hominis renovationem importet. An verò interior illa renovatio per infusionem gratiæ & donorum se ad remissionem peccatorum habeat per modum distinctæ mutationis tantùm concomitanter, an potiùs formaliter per modum unius cum ista realiter identificatæ mutationis, de eo, ceu Scholastica subtilitate, nihil definivit. Nobis tamen Andradii sententia, quòd peccatorum remissio formalis sit formaliter ipsamet gratiæ infusio, subjectivè in anima peccatrice recepta, potior videtur. Quamvis enim causalis peccatorum remissio dicat mutationem virtualem, non subjectivam, sed effectivam, ab infusione gratiæ realiter distinctam: absolutè tamen dicendum est, quòd remissio culpæ & justificatio non sit duplex mutatio, physica scilicet ac subjectiva.* Ib. pag. 453. 454. Resp. Satis oscitanter Synodum inspexisti. Nam *cap.* 7. illa non remissionem peccatorum in interiore hominis renovatione consistere; sed *justificationem non solùm esse peccatorum remissionem, sed & sanctificationem ac renovationem interioris hominis per voluntariam gratiæ & donorum susceptionem esse*, definivit. Et paulò inferiùs, *in justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipere hominem per Jesum Christum*, statuit. En remissionem sanctificationi & interiori renovationi opponit, atque in utraque, ceu partibus oppositis, justificationem constituit. Hæc verò realiter esse distincta, & diversis formis essentialibus constitui, adeóque eandem justificationis essentiam ingredi non posse, argui meritò. Nam remissio peccatorum ab obligatione pœnæ luendæ liberat: renovatio verò interior est mutatio intrinseca hominis, qua is mente & voluntate sic mutatur, ut ex injusto inhærenter fiat justus, & ad imaginem Dei magis magísque renovetur. Remissio peccatorum est actio moralis: infusio justitiæ, ceu qualitatis, est actio physica, subjectum suum realiter mutans. Sic etiam vester Franciscus Sylvius à Bramo *in* 3. *Thes. q.* 86. *art.* 2. *pag.* 422. *Concl.* 2. distinguit his verbis: *Reatus pœnæ propriè tollitur per remissionem peccati. Propriè enim peccatum remittere est peccatorem liberare ab obligatione pœnæ luendæ, siquidem is peccatum remittit, qui illud condonat; condonat autem, qui pœnam relaxat, & quam exigere poterat, non exigit. Scriptura vocat alio nomine, non imputare; scilicet ad pœnam, Psal. 32. Rom. 4. 2. Cor. V. Ac proinde peccati remissio non est propriè illius deletio vel abolitio, sed pœnæ illi debitæ condonatio. Peccati autem deletio est maculæ absterfio, quæ nunquam fit absque infu-*

fusione gratiæ justificantis. Hæc ille rectissimè. Et posse remissionem peccati ab infusione justitiæ sua natura separari, satis docet experientia communis hominum, qui remittunt debita & injurias illis, quibus neque divitias, neque justitiam infundunt. Atque fatetur id ipse Bellarminus *cap.16.* his verbis: *Reatus pænæ possit quidem tolli sine infusione justitiæ. Nihil enim impedire videtur, quò minùs possit Deus velle non ordinare ad pœnam, & condonare offensam, & non habere pro inimico illum, cui donum habitualis justitiæ non concesserit.* Id igitur cùm animadverterint Scholastici paulò emunctiorum narium, eò devenerunt, ut remissionem peccatorum planè peregrino sensu dicerent nihil aliud in re esse, quàm infusionem justitiæ. Ita Andradius à me citatus, nec non Vasquez *1.2.p.2.disp.404.cap.3.* ubi eandem sententiam aliis quibusdam Romanensibus tribuit. Quibus calculum suum Redingius noster addit. Alii verò discordes planè, remissionem peccatorum esse aliquid re ipsa distinctum ab infusione gratiæ, contendunt. uti Bellarminus *de justificat. lib.II.2.* addens etiam, propterea Concilium Tridentinum in eodem loco separatim utriusque meminisse, *non quidem, ut significaret, duplicem esse causam formalem justificationis, sed ut indicaret, duos esse terminos ejus motus, qui dicitur justificatio, sive duos effectus ejusdem causæ.* Quæ glossa quàm sit consentanea verbis Concilii, judicet æquus lector. Si enim renovatio nostri per Spiritum S. est unica formalis causa justificationis, quemadmodum Concilium disertissimè loquitur, quomodo justificatio nostra, formaliter & essentialiter proculdubio, ab eodem Concilio dicitur esse *non solùm peccatorum remissio, sed etiam renovatio interior hominis?* Atque etiam à Bellarmino aliisque remissio peccatorum docetur esse renovationis nostræ, quæ causa formalis justificationis sit, effectus? In eandem cum Bellarmino sententiam disputat Suarez *de grat. Div. Lib. VII. de sanctificat. hom. cap.11. n.24.* ubi, *Concedo,* inquit, *intervenire in justificatione impii duos effectus gratiæ quasi partiales, unum positivum, & alium privativum, seu exclusivum peccati &c.* Et num.25. *Neque hinc sequitur, dari plures causas formales justificationis, quia formalis causa non est nisi positiva forma. Privatio enim formæ contrariæ potiùs est effectus secundarius ejusdem causæ formalis. Quòd si quis de nomine contendat, vocando privationem frigoris formam constituentem lignum in non esse frigidum; eodem modo loqui poterit de carentia peccati; & tunc respondebit facilè, Concilium fuisse locutum de forma positiva, & de illa dixisse, esse unicum.* Hæc afferre volui, ut appareat, in quas angustias & contradictiones, non circa Scholasticam subtilitatem, sed circa ipsius justificationis dogmatis gravissimi, essentiam, ambigua Concilii determinatio Scholæ Pontificiæ antesignanos conjecerit. Unum addo, Redingium cum Andradio remissionem peccatorum cum renovatione interiore, præter & contra tum Scripturam, tum rationem, tum ipsius etiam Concilii Tridentini mentem, turpiter confundentem, communi insuper utriusque contradicentium partis errore abripi, quasi scilicet remissio peccatorum ipsa deletio & abolitio peccatorum esset, & *mutationem virtualem,* non *subjectivam* quidem, sed *effectivam* notaret. quod ipsum Fr. Sylvium refellentem supra vidimus. Etenim remissionem peccatorum in non imputatione eorundem, & contraria justitiæ imputatione consistere, clarissimè Scripturæ Psal.XXXII.1.2. Rom.IV.6-9. docent, ubi unam eandémque rem diversis phrasibus idem significantibus, nempe *remissionis peccatorum, tectionis peccatorum, & non imputationis peccatorum,* explicant. Nulla harum peccati, quoad maculam, deletionem notat. imò peccati existentiam supponunt omnes. *Remissio* enim *peccatorum* tum quoad nomen communis est, ei, quam nos à Deo obtinemus, & ei, quam alii aliis concedimus, Matth VI.14.15 XVIII.35. (homines autem alii aliis peccata remittunt,

tunt, non illa auferendo, sed non imputando) tum à Christo Matth. VI. 12. declaratur similitudine debitorum inter homines contractorum. Debita autem remitti constat non aliquid operando in debitore; sed non imputando ei æs nostrum, ut ne luat, quod debuit. Par ratio est phraseos *ἐπικαλύπτειν ἁμαρτίας tegere peccata.* Nemo enim tegit id, quod delet, & non est ampliùs, sed quod est: Deus autem peccata tegit metaphoricè, eo modo, quo & peccatorum oblivisci dicitur, quia sic vindictam suam cohibet, & fidelibus ac resipiscentibus parcit, ac si peccatorum præteritorum oblivio eum cepisset, & peccatum præsens nullum videret. Denique disertissima phrasis est, *μὴ λογίζεσθαι ἁμαρτίαν non imputare peccatum.* quæ remissioni æquipollet. Quæ ita delentur, ut non insint ampliùs, ea non imputari nemo dixerit. Sicut quæ imputantur, non insunt. Christo enim peccata nostra imputata nunquam infuerunt. Taceo, nullam fore peccatorum hac in vita remissionem, si remissio est deletio, adeóque nonnisi peccatorum non hærentium. Nemo enim Mortalium est, cui peccata non hæreant, tum quia omnes concupiscentiam, veri nominis peccatum habent sibi hærentem: tum quia si dixerimus, nos peccatum non habere, & nobis, & Deo imponimus, 1. Joh. I. 8. tum denique, quia S. Paulus, cui certè peccata remissa fuerunt, prolixè & manifestè docet, in se regenito & justificato etiam peccatum habitasse. Rom. VII 4.-f.

ARG. VIII. Sed & hoc planè est *ἀσύστατον*, quòd causam meritoriam justificationis, ab ejusdem causa formali Synodus distinxit, ne videlicet videatur meritum Christi de ponte dejicere. Etenim si Christus nos expiat à peccatis, non justitiæ nostræ habitus id facit. Nec potest meritum justitiæ Christi efficere, ut opera nostra vim habeant δικαιώματος & ἱλασμοῦ, quam suâ naturâ non habent. Primus Bonaventura in 3. senten. Distinct. 19. quæst. 1. ita distinxit. Neque defuerunt in ipso Concilio Theologi, qui statuerunt, *gratiæ habitualis. Patres disertis verbis haud meminisse, ac multò minùs Scripturam*, apud S. Polanum lib. II. p. 175. Cúmque Soto contenderet, in locis Pauli, in quibus occurrit verbum justificationis, semper illud intelligendum esse de justificatione effectiva: Marinarus ei opposuit, Paulum hoc verbo usum esse in sensu *declarativo* potiùs, quàm *effectivo*, ea ratione, *quòd manifesta verba textus id evincant, in quibus lis judicialis instituatur, ut cùm ait: Neminem posse accusare aut condemnare electos, cùm ipsos Deus justificat.*

RESP. REDING: 1. *Si verbum justificationis Soto in sensu effectivo, Marinarus in declarativo intellexit, an iccirco formalem justificationis causam rejecerunt? Justificatio certè declarativa non inanis, sed efficax est, adeóque quod declarat, efficit.* 2. *Neque si Christus nos expiat à peccatis, iccirco justitiæ infusæ habitus non idem efficit. Ille efficit meritoriè, hic formaliter.* 3. *Imò S. Patres, Irenæus, Cyprianus, Chrysostomus, Cyrillus, Hieronymus, Augustinus, justificari nos propter infusam gratiam justitiæ, passim asseverant.* Ib. pag. 454. Resp. 1. Non iccirco illi formalem causam justificationis rejecerunt. Quomodo enim ea sine formali causa esse potest, cùm forma unicuique rei det esse? Cæterùm hoc sequitur, diversam justificationis formam eos statuisse. Nam si justificatio in sensu de-

clarative accipitur, fiet ea declarando hominem justum non à re aliqua, quæ ei inhæret, sed à merito Christi, cujus vi à peccato & pœna ejus absolvitur. Plane sicut opposita justificationi condemnatio, in sensu utique declarativo, non effectivo accepta, non utique fit efficiendo aliquid, quod homini inhæreat, sed declarando, quòd peccator sit reus debendi pœnam. Penitus igitur contraria declarativæ & effectivæ justificationis forma est. Est equidem & declarativa efficax, sed non efficiendo formam inhærentem, cujus virtute justificetur homo: sed declarando sententiam ejus, qui justificat. 2. Egregiè verò Christi, Salvatoris nostri meritissimi, gloriæ consulis. *Ille, inquis, meritoriè: habitus infusus justitiæ formaliter peccata expiat.* Utri plus tribuis, ei, qui *meruit*, ut habitus justitiæ inhærentis justificet: an ei, quod *formæ* instar, adeóque per essentiam suam justificat, adeóque vel habitus, vel opus illud est, cujus respectu Deus peccatorem justificat, hoc est, à peccato & pœna absolvit? Sic scilicet fallacibus terminis Deo hominibúsque illudendum fuerat, ne à justificatione hominis excludi Christus videretur. Atqui Christus ejúsque justitia, per fidem nobis imputata, sic est causa meritoria juris illius, quo peccatorum remissionem, vitam & salutem in Dei judicio petimus obtinemúsque, ut extra eam nulla causa alia obtineat: & ipsa meriti, obedientiæ & justitiæ ejus imputatio, eíque cohærens nostra absolutio, peccatorúmque remissio, justificationis causa *formalis*, adeóque essentia unica sit. Impia igitur & blasphema sunt effata vestra, cùm Christum justificationis causam tantùm *externam, exemplarem, efficientem, meritoriam, conditionem causæ formalis* appellatis, innuentes scilicet, Christum extra nos commeruisse, ut sine communione Christi, seu donatione & imputatione justitiæ ejus, per nos & propter nos, seu justitiam nostram nobis inhærentem coram tribunali Dei non condemnemur, sed justificemur, à peccatis & pœnis absolvamur, denique jus ad vitam adipiscamur. Hæc scilicet Judæorum infidelium impietas fuit, qui, S. Paulo Rom. X. 3. teste, ignorantes justitiam Dei, & propriam justitiam constituere quærentes, justitiæ Dei subditi non fuerunt. 3. Frustra tandem ejusdem impietatis, earundem blasphemiarum reos S. Patres peragere conaris. Quis eorum anathemati subjecit eum, qui justitia Christi imputata justificari hominem asseruerit? Quis per & propter justitiam propriam & inhærentem, ceu *formalem causam* (in quo termino proram & puppim causæ vestræ collocare soletis) nos justificari: & Christum id unum meruisse, ut sic justificemur, docuit? Nil tale loca à te allegata sonant; quæ vel de justificatione non agunt, sed de regeneratione, uti disertis verbis Chrysostomus: vel de impressa justitia & immortalitate, sed à Christo, secundo Adamo, non in justificatione, sed restauratione hominis, uti Cyrillus: vel simpliciter de justitia, non de justificatione agunt: vel justificationis nomen pro sanctificationis nomine, quadam vocis ἀκυρολογίᾳ, non rei errore, usurpant. quo in censu Augustini verba à te citata sunt. Genuina autem S. Patrum, quibus animi sui sensum clarè proferunt, testimonia, ex quibus de ambiguis eorundem dictis proclive judicium est, tu vel inscitia, vel studio fallendi omittis. Ego pauca tibi repono. Ex Græcis Justinus Martyr *Epist. ad Diognetum, p. m.* 500. postquam dixit, Deum proprium filium tradidisse pretium redemptionis pro nobis, sanctum pro exlegibus, &c. subjicit: *Τί γὰρ ἄλλο τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἠδυνήθη καλύψαι, ἢ ἐκείνου δικαιοσύνη; ἐν τίνι δικαιωθῆναι δυνατὸν τοὺς ἀνόμους ἡμᾶς καὶ ἀσεβεῖς, ἢ ἐν μόνῳ υἱῷ τοῦ Θεοῦ; ὢ τῆς γλυκείας ἀνταλλαγῆς, ὢ τῆς ἀνεξιχνιάστου δημιουργίας, ὢ τῶν ἀπροσδοκήτων εὐεργεσιῶν· ἵνα ἀνομία μὲν πολλῶν ἐν δικαίῳ ἑνὶ κρυβῇ, δικαιοσύνη δὲ ἑνὸς πολλοὺς ἀνόμους δικαιώσῃ. Quid enim aliud peccata nostra tegere potuit, quàm ejus justitia? In quo alio nos iniqui & impii pro justis haberi possumus, quàm in solo Dei Filio? O dulcem permutationem! O imperve-*

impervestigabile artificium! O beneficia expectationem omnem superantia! Ut iniquitas multorum in justo uno abscondatur, justitia autem unius faciat, ut multos injustos justificet! Athanasius *Oper. Tom. II. p. m. 324. adversus eos, qui damno afficiunt genus nostrum, &c.* asserit, τὴν πλήρωσιν τοῦ νόμου, τὴν διὰ τῆς ἀπαρχῆς γενομένην, ὅλῳ λογίζεσθαι τῷ φυράματι, *impletionem legis, quæ à primitiis* (Christo) *facta est, toti imputari massæ*, omnibus iis, qui ad Christum pertinent. Chrysostomus *homil. 11. in 2. Cor. 5.* sic operum, seu infusi habitus justitiam à Dei justitia distinguit, ut huic, non illi justificationem acceptam referat. Ex Latinis S. Augustinus *Tom. VII. l. 1. ad Valer. Com. de nupt. & concup. c. 32.* justificationem consistere in tectione, remissione & non imputatione peccatorum, sic astruit: *Nulla ergo, inquit, condemnatio est nunc in his, qui sunt in Christo Jesu, etiam nunc, inquit, quando lex in membris repugnat legi mentis, & captivum aliquid tenet in corpore mortis hujus, nulla condemnatio est iis, qui sunt in Christo Jesu. Audi, quare? Lex enim Spiritus vitæ in Christo Jesu, inquit, liberavit me à lege peccati & mortis. Liberavit, quomodo? quia ejus reatum peccatorum omnium remissione dissolvit, ut quamvis adhuc maneat, & de die in diem magis magisque minuatur, in peccatum tamen non imputetur.* Alibi *Tom. VIII. in Psal. 31. col. 193. c.* sic ex mente nostra disserit: *Quia totum gratiæ ejus imputatur, non meritis nostris, beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata: non in quibus non sunt inventa peccata, sed quorum tecta sunt peccata. cooperta sunt peccata, tecta sunt, abolita sunt. Si texit peccata Deus, noluit advertere: si noluit advertere, noluit animadvertere: si noluit animadvertere, noluit punire: noluit agnoscere, maluit ignoscere.* Neque aliter *de Civ. Dei lib. XIX. 27.* ubi paucis sic sententiam nostram tuetur: *Ipsa nostra justitia, quamvis vera sit propter veri boni finem, ad quem refertur, tamen tanta est in hac vita, ut potiùs peccatorum remissione constet, quàm perfectione virtutum.* Denique *Tract. 3 in Joh. Omnes,* inquit, *qui ex Adam cum peccato, peccatores: Omnes, qui per Christum justificati, justi, non in se, sed in illo. Nam in se si interroges, Adam sunt: si in illo interroges, Christi sunt.* Hieronymus *lib. 1. contra Pelag: Tunc ergo,* inquit: *justi sumus, quando nos peccatores fatemur, & justitia nostra non ex proprio merito, sed ex Dei constat misericordia.* Ex Bernhardo, qui hic totus nostrarum partium est, plura exsculpere possem. Pauca, eáque efficacissima, ex *Serm. 61. in Cantic.* afferam, ubi sic ille: *Nempe factus mihi es, Christe, justitia à Deo. Numquid mihi verendum, ne una ambobus sufficiat? Non est pallium breve, quod non possit operire duos. Et te pariter, & me operiet longa & æterna illa justitia. Justitia tua justitia in æternum. Quid longius æternitate?* Nec non ex *Serm. ad mil. Templi cap. 1.* ubi totus noster, sic scribit: *Qui peccati meritum tulit, suam nobis donando justitiam, ipse mortis debitum solvit, & reddidit vitam. Sic nāmque mortua morte revertitur vita; quoniam dum ablato peccato redit justitia. Porro mors in Christi morte fugatur; & Christi justitia nobis imputatur.* Item: *Unus peccavit, & omnes tenentur rei: & unius innocentia soli reputabitur uni? Unius peccatum omnibus operatum est mortem, & unius justitia uni vitam restituat? Itáne plus potuit Adam in malo, quàm Christus in bono? Adæ peccatum imputabitur mihi, & Christi justitia non pertinebit ad me?* Jam, Redingi, & Patres adhuc crepa, justitiam Christi imputatam dicteriis tuis confige, propriam de paxillo tuo suspende! Quid verò, si velut per saturam, non paucos etiam Scholæ vestræ primicerios Tibi oggessero imputationem justitiæ Christi ἄνευ ὄκνου τε θυμῷ propugnantes? Ac Cardinalem Contarenum ὁμόψηφον supra produximus. Addo alios, quibus Jesuitarum maximus, Gabriel Vasquez, hanc ipsam sententiam,

tiam, quo jure, quáve injuria, haud dico, impingere conatus est. Sic autem ille *in* 1.2. *Tom.* 2. *Disp.* 222. *cap.* 2. *Hoc ipsum*, inquit, *genus imputationis & applicationis meritorum Christi*, (quale scilicet Calvinum asseruisse scribit) *quo peccata dicuntur tegi per imputationem, & justos nos reputari, fateri debent, quotquot ex Catholicis asserunt, justitiam nobis inhærentem nos reddere gratos Deo, non suapte natura, sed ex Dei favore & acceptatione, nempe quia Deus nos vult diligere habentes talem formam, quos posset non diligere. Hanc autem applicationem & imputationem ipsos fateri necessum est, ad hoc, ut nos justi reddamur. Similiter & illi, qui censent, qualitatem nobis inhærentem esse quidem veram justitiam & sanctitatem, tamen suapte natura non purgare nos à peccatis, nisi accedente nova voluntate & favore Dei, condonantis peccatum, velint nolint, coguntur concedere novam imputationem meritorum Christi.* Quinam verò Catholici illi fuerunt? Ipsemet *Disp.* 206. *cap.* 1. Scotum, Durandum, Occamum, Gabrielem Biel, Gregorium Ariminensem, Petrum de Alliaco, nominat, apertè docentes, *Deum sine aliqua infusione doni & mutatione hominis intrinseca abstergere & abluere posse maculam peccati*, vel per solam condonationem peccati, sine acceptatione hominis, quæ ipsum reddat justum: vel altero modo, homine justificato per extrinsecam solùm acceptationem & benevolentiam Dei erga ipsum, sine ulla ipsius mutatione. quam eorum sententiam adversus Thomam & asseclas Johannes Rada, Episcopus Pactensis, in suis Scotum inter & Thomam Controversiis *parte* 2. *Controv.* 19. tuetur. Quin & Vasquez plurimos Scholasticos in hanc sententiam conspirasse scribit, *quòd nihil nobis insit sive quoad habitum, sive quoad operationem, quod suapte natura posset justificare animam, & à peccatis eam purgare; sed ad hoc necessariò indigeat favore Dei, acceptantis illud, & condonantis aut remittentis nobis peccatum.* pro qua sententia Ricardum, Scotum, Gabrielem, Durandum, Occamum & Medinam nominat. Deinde contendit in eadem sententia esse debere Theologos, qui docent, gratiam expelli à peccato, vel contra peccatum expelli à gratia *solùm demeritoriè, non autem physicè ex natura rei.* quales fuerunt Bonaventura, Richardus, Scotus, Durandus, Paludanus, Conradus & Gabriel. Tertiò alios doctores, qui de justitia nostra loquuntur tanquam de moneta, comparantes metallo, ex quo illa conflatur, justitiam inhærentem; rationem autem gratiæ aut justitiæ, per quam Deo placemus, comparantes valori, quem Rex lege & voluntate sua monetæ imponit. quam fuisse sententiam Occami, Gregorii, Gabrielis & Petri Alliacensis fatetur. Concludit ex sententia *Nominalium, sicut ex sententia hæreticorum sequi, totam justificationem nostram in favorem, ut in formalem causam, revocari.* Habes sic, Redingi, in Ecclesiæ tuæ gremio veteres Theologos, neque postremos eos, qui talia principia ponunt, quæ, judice quidem Vasquezio (non in rei veritate æquè omnia, cùm Dei donatio, favor & acceptatio, valorem justitiæ inhærenti tantum fœnerari nequeat, ut per eam ceu δικαίωμα ζωῆς, seu causam vitæ justificari homo peccator possit) ad idem nobiscum deducunt quique etiam eundem Vasquezium compulerunt, ut *Tom.* 2. *in* 1.2. *Disp.* 204. *cap.* 2. in hæc verba erumperet: *Non possum non mirari, antiquos Scholasticos, quos hactenus memoravi, quòd de justitia nobis inhærente ita abjectè senserint, ut veram ei adscribere formidaverint rationem, justitiæ & sanctitatis inhærentis, quæ suapte natura Deo necessariò placeat. Recentiores verò Theologos multò magis miratus sum, qui post præclaram Concilii Tridentini definitionem, tam* (NB) *exilem justitiam inhærentem justis concesserint, ut ex se non habeat virtutem tergendi maculas peccatorum, nec eas purgare valeat, nisi favore & condonatione Dei relaxentur.* Inter recentiores fuerunt Colonienses Theologi, authores antididagmatis,

dogmatis, contra reformationem Hermanni Archiepiscopi, qui tit. de justific. fatentur ingenuè, *consummatam Christi justitiam esse eam, quâ primò justificamur, non quomodo extra nos in ipso est, sed sicut & quando eadem nobis imputatur ad justitiam, dum tamen fide apprehenditur. Hæc ipsa*, inquiunt, *imputata justitia Christi præcipua est & summa justificationis nostræ causa.* Addit Vega de *justificat. lib. XV.* 11. 21. authores libelli in Comitiis Ratisbonensibus à Cæsare Protestantibus oblati, asserere, *tantùm per imputationem justitiæ Christi, quatenus fides nostra apprehendit misericordiam atque justitiam Christi, propter meritum Christi nos coram Deo justificari.* Eidem sententiæ Albertus Pighius *de fide & justificat. Controv.* 2. *pag.* 49. suffragatur, asserens, *justificare nos Deum bonitate sua gratuita, qua nos in Christo complectitur, dum eidem insertos innocentia & justitia Christi nos induit, quæ una ut vera & perfecta est, quæ Dei conspectum sustinere possit, ita una sisti debeat tribunali Divini judicii, & velut causæ nostræ intercessor eidem repræsentari, &c.* Tanta vis veritatis est, ut vel invitos quandoque cogat Deo mentiri. Tanta Papatus confusio, ut in gravissimis dogmatibus principes doctores dissentiant, inter se de justitia litigent, & ex eodem ore calidum frigidúmque flare comperiantur.

ARG. IX. Denique causas rejectæ in Synodo imputationis justitiæ Christi Soto in ipso Concilio insinuavit. Ait enim, si statuatur, justitiam Christi nobis imputari, sequentia inde consectaria elici posse: *non requiri inhærentem justitiam; Sacramenta gratiam non conferre; unâ cum culpa pœnam omnem aboleri, ut humanis satisfactionibus haud ampliùs opus sit; fideles omnes in gloria & justitia esse æquales.* Sentiebant Patres, admissis hisce axiomatibus totius Papatus vim resolvi.

Resp. Reding: *Esto, ita arguerit Soto. Consectaria tamen isthæc solido Scripturæ fundamento nituntur. uti ex dictis & dicendis constat. In quibus refutandis dum ne apicem affers, sed adversus Papatum illusorem tantùm agis, unum hoc tibi repone: Si illusor fueris, portabis malum.* Ib. pag. 455. Resp. Cùm ipsemet Soti consectaria probes, quid adhuc me redarguis, & pipulo differs? Illusorem illusoris Papatus (non infirmorum, qui in eo sunt, & profunditates Sathanæ ignorant,) agere equidem jure potuissem, non animi libidine ulla, sed lege Divina incitante, quæ Apocal. XVIII. 7. Babyloni *δότε αὐτῇ βασανισμὸν & πένθος cruciatum & luctum dare* jussit. Sic enim etiam Deus ipse יליץ [illegible] ללצים *illusoribus illudit*, Proverb. III. 34. & quondam Elias יהתל *ἐμυκτήρισε illusit* Sacerdotibus Baal, 1. Reg. XVIII. 27. Apices porro mei, quos mihi veritas acuit, vereor ne nimiùm hactenus te pupugerint. Et pungent porro, quicquid dissimulaveris, & frontem mentémque obduraveris.

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *Paulus docet Rom. V. 5. in justificatione charitatem per Spiritum S. nobis donatam in cordibus nostris diffundi. Ergo justificamur per charitatem inhærentem.* Resp. 1. Paulus eo loco non agit de justificationis negotio, sed potiùs ex justificatione, tanquam causa, effectum deducit tolerantiam in adversis, spem; eò quòd charitas in cordibus nostris sit diffusa. 2. Neque charitatem

tatem intelligit hominis, ſed Dei, quam *activam* vocant. Etenim eam facit fundamentum noſtræ ſpei, cùm charitatis noſtræ habitus imperfectus ſpem noſtram ſuſtentare non poſſit. 3. Diffuſa dicitur in cordibus noſtris ratione ſenſus & effectuum.

EXCIP. REDING: 1. *Si S. Paulus ex juſtificatione tanquam cauſa, effectum, tolerantiam & ſpem, eò quòd charitas in cordibus diffuſa ſit, deducit, effectus ille juxta te & juſtificationi, & charitati in cordibus diffuſæ reſpondebit. Sic igitur juſtificatio fiet per charitatem, ceu cordi intrinſecam, utpote in id effuſam. 2. Activa Dei charitas effectu carere non poteſt. Inter effectus autem ejus utique etiam charitatis habitus eſt. qui ita in cordibus noſtris diffunditur, ut per eam Spiritus S. per formam creatam juſtificantem ſeſe nobis uniens, detur.* Ib. pag. 455. Reſp. 1. Pulchra argumentatio! Tolerantia in adverſis, & ſpes inde nata non pudefaciens, effectus eſt tum juſtificationis, tum charitatis Dei activæ, cujus ipſa juſtificatio effectus eſt. Ergo juſtificatio fit per charitatem paſſivam, ſeu inhærentem homini, ceu formam ſuam intrinſecam, in cor diffuſam. Sic amas φλυαρεῖν. Potiùs categoricè reſpondendum tibi fuerat, quam charitatem putes ab Apoſtolo nominari: & quomodo inhærens charitas ſolidæ ſpei eſſe fundamentum poſſit. 2. Activa Dei charitas effectu minimè ſanè caret. Nam, vel Pererio tuo *in cap. 5. Rom. diſp. 1.* judice, multa & varia dona Spiritus S. in nos contulit; atque inter ea etiam charitatis habitum, ſed non ut juſtitiam, qua juſtificamur, vel cauſam vitæ, ſed ut ſanctificationis & internæ renovationis formam. Quàm denique dilutum eſt, quòd dicis, per charitatis habitum diffuſum in corde dari Spiritum S. ſe per formam creatam unientem! Atqui S. Paulus charitatem, puta Dei, per Spiritum S. ſeu ejus, tanquam donorum multiplicium jugis ſcaturiginis donatione, diffuſam eſſe in cordibus: non per charitatem hominis datum eſſe ſpiritum, dicit. Quaſi non ipſe Spiritus Dei charitatis noſtræ author formatórque: ſed charitas dationis Spiritus cauſa exiſtat? Næ quidvis ſine ſale & judicio effutis.

OBIECT. II. *Idem Paulus Rom. III. 24. docet, juſtificari nos gratis ejus gratia. Ubi gratia non favorem Dei, ſed internum charitatis habitum denotat, quia vox δωρεὰν potiùs favorem Dei notat.* Reſp. 1. Imò favorem Dei notari, ſupra manifeſtum fecimus. 2. Sed & utrumque, tum δωρεὰν, tum χάρις notat favorem & benevolentiam. Et priùs quidem illud poſitum eſt, ne benevolentiam Dei putemus noſtris meritis inniti.

EXCIP. REDING: *At favori & benevolentia DEI gratis nos juſtificanti reſpondere effectum intrinſecè in nobis receptum, fusè ſupra demonſtravimus.* Ib. pag. 455. Reſp. Quid hoc ad rem? Reſpondet effectus, in juſtificatione imputatio juſtitiæ Chriſti & per eandem à peccatis abſolutio, ceu juſtificationis forma: in ſanctificatione habitus interni mentis & voluntatis, atque inter eos charitatis habitus, intrinſecè recepti, ceu forma ſanctificationis. Interim in loco citato gratiam notare favorem Dei, tacitè largiri videris. Gratias tibi.

OBIECT. III. *Paulus idem Rom. V. 19. ait, per Chriſti obedientiam juſtos conſtitui multos. Hoc non poteſt non pertinere ad infuſionem qualitatis, uti etiam liquet ex antecedentibus*

stituti Adami, cujus inobedientiâ constitui dicimur injusti, hoc est, inhaerenter, non imputativè. Resp. 1. Sanè obedientia Christi etiam inhærenter justos constituit, nempe in dono sanctificationis, non justificationis. 2. Nihil etiam obstat, quò minùs καθιστάναι *constitui* referatur, non tam ad infusionem qualitatis, quàm veritatem ac certitudinem justitiæ imputatæ. Quomodo etiam per Adami inobedientiam non tantùm *inhærenter*, sed etiam *imputativè* injusti constituimur.

EXCIP. REDING: 1. *Effectivam & formalem justificationis causam confundis. Sicut peccatum Adæ est causa quasi effectiva, qua peccatores multi constituuntur, peccatum verò intrinsecum cujusque causa formalis, per quam inhærenter injusti constituuntur: sic obedientia Christi est causa meritoriè effectiva justificationis, qualitas verò Divinitùs infusa formalis. 2. Ipse tu fateris, donum sanctificationis esse justo intrinsecum. Atqui hoc est ipsum justificationis donum, per quod formaliter fit remissio peccatorum. Sanctificatio quippe peccato privativè opponitur; adeòque peccati formaliter expulsiva & remissiva est, quia impossibile est, ut gratia sanctificans simul componatur cum sua privatione, seu peccato, quod privationem hanc, per Divinæ execrationis efficaciam induxit.* Ib. pag. 455 456.

Resp. 1. Non ita amo confundere. Imò clarè distinguo, & ex primi ac secundi Adami collatione ostendo, & per imputationem justitiæ Christi, ceu justificationis formam, nos justos constitui, seu justificari; & per infusos habitus, ceu formam sanctificationis, nos justos constitui inhærenter, seu sanctificari: planè sicut Adami primi peccatum & imputatum nobis est, & inhærentis ac hæreditariæ corruptionis causa extitit. Justitia porro Christi sic est justificationis nostræ causa *meritoriè effectiva*, (uti tu quidem loqueris) ut nulla alia justitia, ceu causa vitæ, per & propter quam in Dei judicio à peccatis absolvamur, & pro justis, habentibus jus vitæ, reputemur, detur. Neque enim sic justitia Christi nobis imputatur, ut sit conditio duntaxat causæ formalis, seu justitiæ inhærentis, ut ea homo donari possit; vel causa extrinseca, quæ justitiæ justificantis infusionem mereatur. Non tantùm enim sic nimis coarctatur beneficium imputationis justitiæ & meritorum Christi, ut non sit causa vitæ seu justificationis, & absolutionis in Dei judicio, sed sanctificationis & regenerationis duntaxat; vel planè etiam per communionem cum ipso nostra non fiat, sed *extrinseca* sit & maneat: verùm etiam justitia homini inhærens, ceu causa appellationis justi, & sic juris hæredum vitæ, supra justitiam Christi sacrilegè extollitur. Quid quòd S. Paulus in loco Rom. V. 19. ne quidem agit propriè & primò de infusione justitiæ, sed de constitutione juridica, condemnationi opposita, quæ fieri non potest, nisi per imputationem seu donationem justitiæ, quam is χάρισμα, δωρεὰν τῆς δικαιοσύνης, δικαίωμα, ὑπακοὴν τοῦ ἑνός, *charisma, donum justitiæ, opus justum justificans, obedientiam unius* vocat. quæ cùm aliena, non inhærens nostra sit, justos nos constituere nisi per imputationem nequit. Neque vox κατασταθῆναι *constitui* ad inhærentiam qualitatis, sed ad veritatem ac certitudinem sive qualitatis inhærentis, sive relationis, referri potest. quomodo etiam Dominus creaturarum homo *constitutus* est non per inhærentiam, sed per σχέσιν. 2. Tu potiùs, horrendo & pestifero errore, donum justificationis & sanctificationis, quod pro uno eodémque habes, confundis. Differre autem essentialiter, paucis demonstro. Etenim illius materia est justitia Christi per fidem imputata: hujus inhærens: Illius forma est imputatio justitiæ

alienæ; hujus renovatio imaginis Divinæ, seu instauratio justitiæ propriæ: illa fit in instanti, simul semélque, tum, cùm Christi justitia nobis imputatur, Christúsque induitur; hæc fit successione graduum, quia imago Dei per gradus renovatur & perficitur: illa est perfectum Dei donum, quia justitia Christi in ea imputata & perfectissima, & infiniti valoris est; hæc in hac vita imperfecta est: illa est æqualis omnium, quia justitia Christi, quæ infinita est non uni magis datur quàm alteri, licet ejus sensus propter inæqualem fidei mensuram non idem sit in omnibus; hæc est inæqualis: illa ordine naturæ, ceu causa, præit; hæc, ceu effectus, sequitur: illa est relatio, absolutio scilicet à culpa, & immunitas à reatu; hæc alteratio qualitativa, renovatio videlicet hominis ad imaginem Dei: illius denique subjectum recipiens est homo impius, inimicus Dei; hujus homo ab impietate absolutus, justificatus. En plus quàm Babylonicam confusionem tuam! Remissionem peccatorum non in absoluta eorum, quoad maculam scilicet, abolitione, sed in eorundem condonatione consistere; adeóque non in sanctificatione, sed in justificatione peragi, supra demonstravimus. Neque tu hic, alieno loco, contrarium probas. *Sanctificatio*, inquis, *peccato privativè opponitur. Ergo peccatum expellit.* Atqui non de sanctificatione, sed de remissione quærebatur. Cur sic misces? Remissio peccatum abolet quoad reatum: sanctificatio idem illud paulatim privat & infringit quoad maculam & dominium. Non possunt igitur simul consistere peccatum & sanctificatio peccati privativa, perfecta scilicet, qualis non in hac vita locum habet, sed in altera habitura est. In hac enim vita nec privatio peccati totalis, quoad maculam; nec sanctificatio perfecta obtinet, quia *caro* (residua) *concupiscit adversus Spiritum, & Spiritus adversus carnem, & hæc contrariantur invicem, ut non ea faciamus, quæ volumus*, Gal. V. 17.

OBIECT. IV. *Paulus Rom. VIII. 29. ait, justos esse conformes imagini Christi. Sicut igitur Christus justus est inhærente verâ, non imputatâ justitiâ: ita etiam justi. Unde sequitur, Christi meritum & justitiam esse causam externam & exemplarem, non formalem nostræ justificationis.* Resp. 1. Fatemur, justos etiam inhærente justitiâ pro mensura Spiritus S. donari; sed ea justificari ipsos negamus. Sequitur potiùs ex justificatione, ut effectus a causa, & individuo cum ea nexu cohæret. 2. Justificatio igitur est causa conformitatis cum imagine Christi, quoad inhærentem nimirum justitiam: non conformitas cum imagine Christi est justificationis forma. 3. Quoad perfectam & numeris omnibus consummatam justitiam nequaquam conformari possumus cum Christi imagine, nisi simul ipsius nobis justitia imputetur. Inhærens enim justitia ob peccatum præcedens in Adamo commissum neutiquam justitiæ Christi perfectæ assimilari potest.

EXCIP. REDING: 1. *Fateris tandem justitiam nobis inhærentem pro mensura Spiritus S. donatam. Et quomodo non formaliter justos illa constituit? adeóque justificat?* 2. *Justitia inhærens est effectus justificationis causalis. Formalis verò justificatio per justitiam inhærentem fit; quia ea, ceu peccati expiatio, fit per gratiam regenerantem.* 3. *Ista porro inhærens justitia intrinsecam cum imagine Christi conformitatem importat. Tum enim Christo assimilamur, cùm in filios Dei adoptamur. In filios autem adoptamur per novam genera-*

generationem, seu regenerationem, quæ est processus in similitudinem naturæ, quæ intrinseca esse debet, cùm terminus formalis regenerationis sit forma regenerato intrinseca. 4. Christi gratia habitualis spectatur in genere vel Morali vel Physico. Priore sensu infinita est sanctitatis, longè justitia nostra superior. Posteriore cum nostra est ejusdem speciei. Aliàs prædestinati non possent conformes imagini Filii DEI fieri. Ib. pag. 456. 457. Resp. Nihil hi ψῆφοι tui proficiunt. Equidem 1. justitiam inhærentem formaliter justos constituere, in hac quidem vita imperfectè, in altera consummatè, ultro fateor. At justificare peccatorem pernego. Non enim idem est justum fieri, & justificari. Illud etiam in sanctificatione & renovatione fieri potest: hoc non item. 2. Quod effectus est justificationis causalis, vel causæ, quomodo ejusdem forma esse potest? Annon enim effectus quilibet natura posterior est causa? Annon justificatio per formam suam justificatio est? Quomodo igitur justificatio per formam suam jam talis, demum justificationis formam, justitiam, uti pertendis, inhærentem producit? Annon sic idem est causa sui ipsius? Vide, quò Sophistice tua te abripiat! Peccati expiatio, seu quoad reatum abolitio, utique fit in justificatione, non vero in regeneratione strictè sic dicta, hoc est, interiore renovatione hominis. Justificatio enim est actus Dei judicialis: regeneratio, quâ fides, resipiscentia, sanctitas interna, denique imago Dei homini restituitur, non item. 3. Inhærentem justitiam intrinsecam cum imagine Christi conformitatem importare, damus ultro; sed per eam conformitatem, ut causam vitæ, & δικαίωμα, jus petendi vitam, nos justificari, negamus. Hoc, non illud tibi probandum fuerat. 4. Denique sine imputatione justitiæ Christi in justificationis dono nos perfectè cum imagine ejusdem conformari posse, cur non probas? Cur rationi à me allatæ non satisfacis? Nam justitiam, qua in hac vita imperfectè, in altera perfectè conformes reddimur imagini Christi, esse eandem quoad rem seu speciem justitiam cum justitia Christi, non opus erat, ut vel assereres, vel comprobares.

OBJECT. V. *Ipsa vox justificandi arguit justificationem propter opera inhærentis justitiæ, quia significat mutationem, seu motum ad justitiam, quæ tum perficitur, cùm ex injusto aliquis fit justus inhærenter. Unde Grammaticis etiam justificare est justum facere, non declarare.* Resp. De significatu vocis justificandi minus Latinæ judicandum est ex voce Græca δικαιοῦν, & Hebræa הצדיק, quæ utraque significat judicium illud, quo quis propter δικαίωμα νόμου exhibitum declaratur justus, insons & prœmio dignus. Unde ei opponitur καταχρίνεσθαι, ἐγκαλεῖν, הרשיע & העקיש quæ voces non internam mutationem ex justitia ad injustitiam, sed declarationem potiùs injusti & judicio digni notant.

EXCIP. REDING: 1. *Dei judicium, quo impius justificatur, sic declarativum est, ut etiam sit effectivum justitiæ, justo per Divinæ dictionis efficaciam impressæ. Sicut enim condemnatio, seu declaratio hominis injusti & judicio digni injustitiam intrinsecam supponit: sic justificatio, seu judicium, quo homo declaratur justus, inhærentem justitiam pariter supponit. 2. Veræ ac realis mutationis, qualis in justificatione est, ea natura est, ut ejus terminus formalis sit forma in subjecto recepta. quæ nisi inhærens justitia esse nequit.* Ib. pag. 457 458. Resp 1. Neque sic respondes argumento à vocibus הצדיק & δικαιοῦν petito. quæ actionem forensem, non physicam mutationem ubique significant. Dei

porro judicium sic justum declarat propter solam Christi, non inhærentem nostram justitiam, ut negem efficere justitiam justificantem. Fit enim intuitu justitiæ justificantis, ceu unicæ causæ, qua motus judex peccata remittit, absolvit, jus vitæ adjudicat. Inhærens verò justitia, ceu effectus justificantis, per Spiritum regenerantem donatur. Condemnationem peccatoris quod attinet, etsi illa supponit injustitiam inhærentem, tamen per se illam non efficit, sed pœna dignam declarat. Justificatio vero peccatoris (alia enim ratio est justificationis hominis peccatoris, alia integri) supponit quidem justitiam, sicut condemnatio injustitiam; sed non, sicut hæc, inhærentem. Dispar planè hic ratio est. Peccator enim condemnandus habet inhærentem injustitiam. Impius verò justificandus inhærentem justitiam, quæ causa vitæ sit, nullam habet. Alioquin ne quidem impius esset. Ita Christus condemnatus in Dei judicio est. Condemnatio ejus in eo injustitiam, sed non propiam vel inhærentem, verùm alienam & imputatam supposuit. In tanti momenti argumento nimis rudem ubique te ostendis. 2. Talis in justificatione mutatio est, qualis in condemnatione. Utrobique non physica qualitatum inhærentium, sed moralis vel relativa status, qualis est mutatio hominis, qui per condonationem creditoris ex debitore fit non debitor, sine ulla forma in subjecto recepta.

OBIECT VI. *Dici non potest, nos justitiâ Christi imputatâ formaliter esse justos, tum quia Scripturæ nuspiam disertè statuunt, Christi justitiam nobis imputari: tum quia post remissionem peccatorum nulla peccata inhærent alienâ justitiâ contegenda: tum quia quælibet res à forma potiùs intrinseca quàm externa denominari debet: tum demque quia alienâ justitiâ nobis imputatâ verè justi haud sumus, sed potiùs hypocritæ & dealbata sepulchra.* Resp. 1. Imputatâ Christi justitiâ nos justificari supra astruximus. 2. Cùm fides ad justitiam, & justitia sine operibus nobis imputari dicitur, perinde est ac si dicatur, justitiâ Christi imputatâ nos justificari, hoc est, credentes in Christum propter justitiam Christi Vadis & Capitis nostri in judicium non venire, adoptari in filios Dei & æternæ vitæ hæreditatem cernere, perinde ac si ipsi absolutissimam justitiam implevissemus. Et in Scripturis legitur, quod plus est, nempe justitiam Christi nobis donari, Rom. V.15.16.17. Christum esse factum nobis justitiam, 1 Cor. I.30. nos fieri in Christo justitiam, & sanguine ejus aspergi &c. Et quæ tandem adversarios incessit religio, qui satisfactiones & labores sanctorum & monachorum aliis volunt imputari: at committi putant in divinam justitiam, si Christi satisfactio nobis imputetur? 3. Remisso peccato quoad *reatum*, manet ejus macula, uti Paulus Rom. VII. suo exemplo comprobat; quæ tegitur justitiâ Christi, non ut non existat, sed ut non imputetur ad damnationem 4. Quid verò obstet, quò minùs ab externa forma denominemur formaliter justi, cùm ipse Christus ab externa forma denominatus fuerit formaliter peccatum, 2. Cor. V.21? Neque etiam quæritur, an formaliter & verè justi simus, sed nostrane an aliena Christi justitia sit δικαίωμα illud, quo justificamur

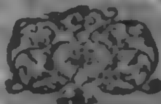
coram

coram tribunali Dei? Ita qui æri alieno expungendo non sufficit, haud iniquè patitur se alienâ sponsoris solutione liberatum solutúmque denominari. 5. Christi justitia nobis imputata non fovet peccati regnum, sed demolitur & infringit peccatum quoad ejus maculam, & regnum tollit quoad reatum. Nempe justitia Christi sola quidem valet in Dei judicio. Attamen Spiritus vitæ Christi in nobis efficit eam justitiam, per quam excluditur omnis dolus, ponitur studium placendi Deo & ambulandi, sicut Christo dignum est.

Excip. Redino: 1. *Qualis sequela est: Justificamur fide & sine operibus: Ergo per imputatam Christi justitiam non meritoriè duntaxat, sed formaliter justi sumus? Atqui ii ipsi effectus, quos justitiæ imputatæ tribuis, justitiam in subjecto receptam arguunt. Non venimus in judicium, quia remissa sunt nobis peccata. At remissio non fit absque forma intrinseca. Adoptamur in filios vi regenerationis, per quam similem justitiam intrinsecè recipimus. Jus obtinemus hæreditatis cælestis vi gratiæ sanctificantis, quæ intrinsecam cum gloriæ cælestis hæreditate condignitatem habet. Quomodo verò Christus nobis sit justitia, supra vidimus. 2. Si peccati macula post peccati remissionem adhuc existit, objectum erit odii Divini execrantis, adeóque imputationis ad damnationem. 3. Esse justum coram Deo, est denominatio formalis realiter afficiens subjectum, ita ut justus non ratione duntaxat, sed à parte rei formalis denominationis subjectum sit. Non igitur denominatio justi extrinseca duntaxat denominatio esse potest. 4. Si macula execrationis Divinæ objectum in eo, cui justitia Christi imputatur, existit, quomodo non in eodem peccati Regnum fovetur? Quomodo non erit talis sepulchrum forinsecus dealbatum, intus formali macula peccati contaminatum?* Ib. pag. 458. 459. Resp. 1. Cœcus es, si consecutionem argumenti non vides. Quomodo enim qui sine operibus justificatur, per justitiam inhærentem, operibus patefactam, ceu formalem causam justificari potest? Annon justitia inhærens operum justitia est? Effectus porro justitiæ per fidem imputatæ justitiam inhærentem causam minimè arguunt. Neque enim iidem imputatæ & inhærentis justitiæ effectus esse possunt. In judicium non venimus quia Christus pro nobis judicium sustinuit; non quia inhærente justitia pollemus. Hinc cum Davide precantur servi Dei omnes: *Ne intres cum servo tuo judicium suum, quia nullus vivens coram te justus est,* Psal CXLIII. 2. Remissio peccatorum quomodo fiat, sæpe jam ostensum. Filii Dei evadimus an quæso per & propter justitiam nostram? Atqui non quotquot inhærenter justi sunt, sed quotquot *Eum* Filium Dei fidei manu *apprehenderunt, iis potestatem Deus dedit, ut Filii Dei fiant,* Joh. I. 12. *Omnes filii Dei sumus per fidem in Christum Jesum,* Gal. V. 26. *Si verò filii, etiam* adoptionis puta ejusdem jure, non justitiæ nostræ merito *hæredes,* Rom. VIII. 17. & quidem *διὰ Χριστοῦ per Christum,* Gal. IV 7 Quo jure filii Dei sumus, eodem etiam hæredes Dei sumus, quia filius paternæ domus hæres est. At non quia inhærenter justi, filii Dei evadimus, sed quia filii Dei per Christum ejúsque meritum evadimus, internæ sanctitatis & *θείας φύσεως Divinæ naturæ* participes reddimur. En effectus formales non justitiæ nostræ, sed Christi: non inhærentis, sed imputatæ! 2. Peccati macula, ubicunque existit, objectum Divinæ execrationis & condemnationis est; sed non peccator, à quo omne odium, execratio & condemnatio in Sponsorem & Vadem Christum translata est. Et an tu post justificationem im-

pii,

pii, quàm primùm saltem, in Baptismo per infusionem justitiæ peragi contenditis, nullam in justificato maculam superesse, dictitas? Næ Pharisaica: hoc, non Christianæ scenæ est. Cur igitur ad objectum S. Pauli Rom. VII. 14. &c. exemplum non respondes? Sed & justitia Christi imputata, ita quidem extrinseca, quatenus extra nos, & sine nobis acquisita est, ut tamen nostra sit per communicationem & donationem gratuitam; æquè realiter subjectum justificati afficit, atque peccata nostra Christo imputata, realiter eundem affecerunt. Neque enim imputatio isthæc est mera fictio mentis circa rem non existentem, cujusmodi est imputatio satisfactionum alienarum, quas Vos Monachi crepatis; sed res est non minùs realis in suo ordine, juridico scilicet & forensi, quàm infusio qualitatis in genere morali seu physico. Planè sicut imputatio solutionis à Vade factæ, quæ debitori fit, maximè realis est, utpote per quam à debito liberatur, & à jure, quo adversus ipsum creditor valebat, eximitur. Nec veritate igitur judicialis iste actus, nec justitia caret. Non veritate, quia justos pronuntiat in Christo, quod verissimum est. Non justitia, quia Christum inter & nos datur communio, qua, ceu solido fundamento suo imputatio isthæc nititur. *Utique justum est*, (sic S. Augustinus *de Trinit. lib. XIII.* 14. loquitur) *ut debitores, quos tenebat Diabolus, liberi dimittantur in eum credentes, quem sine ullo debito occidit.* 4. An, si inhærente etiam justitia formaliter nos justificari dixerimus, iccirco macula peccati, execrationis & odii Divini materies, in subjecto justificato nulla remanebit? An verò etiam sic sepulchrum manebit foetidum, sordibúsque refertum; an potiùs Templum Spiritûs Dei, quale S. Paulus justificatus, regenitus licet, peccator tamen (Rom. VII. 14. &c.) fuit? Quomodo verò imputata justitia Christi, non obstante reliqua adhuc peccati macula, odii Divini objecto, ac proinde in Christo, non in peccatore fideli punita expiatáque; peccati Regnum in justificato infringatur, responsio nostra explicat. Cur tu alatus prætervolas, & calumniari tamen pergis? Meliora sunt regenitorum minima, quàm irregenitorum maxima opera; quia in Spiritu illorum non est dolus, Psal XXXII. 2. Sed non ideo justitia sunt coram Dei judicio valida. Imò justitiæ inhærentis non minima pars est, sic Deo confidere, eum & gloriam ejus amare, ut interim agnoscamus defectus & pravitates, & veniam deprecemur quotidie, dum præsto est, & imber aquarum timetur, cum eodem Psalte v. 5. 6. 10. 11. Quod etiam S. Johannes 1. Epist. I. 8. 9. 10. monet, præcipiens, ut confiteamur semper peccata, nec unquam dicamus, vel non habere nos peccatum, adeóque condonandum aliquid; vel nos non peccasse, hoc est, actus nostros sine peccato, defectu & pravitate esse. Id enim si fecerimus, mendaces nos esse, & mendacem Deum facere, asserit. Sepulchra igitur dealbata, atque intus sordibus squalentia tota non justificati per Christi justitiam sunt; sed veteres potiùs novíque Pharisæi, Monachi sunt, justitiæ propriæ typho inflati, & peccati in se maculam nec agnoscentes ingenuè, nec lugentes.

QUÆ-

QUÆSTIO IX.

An fides justificans sola, per modum instrumenti, satisfactionem Christi apprehendentis, justificet?

NEgat Canon nonus & Caput sextum, in quo modus præparationis ad justificationem hic statuitur, quòd peccator divinâ gratiâ ad justitiam accipiendam sic disponatur, si fidem ex auditu concipiens liberè moveatur in DEUM, credat vera esse, quæ divinitus revelata & promissa sunt, atque illud inprimis, in Deo justificari impium per gratiam ejus; si à Divinæ justitiæ *timore* ad considerandam ejus misericordiam se convertat, in *spem* erigatur, atque sic Deum *diligat*, adversus peccata moveatur per odium & detestationem, hoc est, per eam *pœnitentiam*, quæ ante baptismum præstari debet; si denique proponat suscipere *baptismum*, inchoare *novam vitam*, & servare mandata. Nos etsi dispositiones quasdam justificationem præcedere posse non negamus, iis tamen vel ut causa meritoria, vel ut instrumentali applicari gratiam justificationis & apprehendi negamus, asserimúsque, solam fidem justitiam in Evangelio propositam sibi applicare, non quatenus est vel præparatio & dispositio, vel assensus generalis habitus veritati, sed quatenus est assensus specialis conjunctus cum fiducia in meritum Christi. Argumenta nostra sunt.

ARG. I. In apprehensione gratiæ justificantis Scriptura nunquam ejusmodi dispositiones, semper fidem & quidem operibus, adeóque etiam ejusmodi dispositionibus, oppositam nominat, Gen. XV. v. 6. Esai. XXVIII. 16. Habac. II. 4. Rom III. 28. Gal. II. 16. Quæ aliáque ejusmodi loca frivolè interpretatur Synodus cap. 8. quasi videlicet per fidem nos justificari asserat Scriptura, *quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere Deo.* Justificatio enim, utpote absolutio à reatu, fit simul semélque, &, quod ajunt, ἐν ἀτόμῳ, adeóque ratione actus justificantis non admittit initii & progressus continuationem. Unde fides tanquam archeteles nobis proponitur Rom. I. vers. 17. cap. III. vers. 2. Quid quòd fidei etiam opponuntur passim opera? Cùm igitur inter fidem, conditionem Evangelii, & opera, conditionem Legis, nihil medii intercedat, relinquitur, solâ fide apprehendi justitiam.

Bbb RESP.

RESP. REDING: 1. *Tu ipse dispositiones prævias & fidei & justificationi agnoscis; & quidem præter Scripturam, quæ Hebr.XI.6. docens, sine fide impossibile esse placere Deo, & credere oportere, eum, qui ad Deum accedit, fidem primam dispositionem, super qua reliquæ omnes fundantur, facit. 2. Opera fidei opposita à S. Paulo S. Augustinus lib.83. quæst. q.79. opera esse fidem præcedentia, statuit. Adeóque inter fidem & opera ejusmodi medium datur, justificatio ipsa. 3. Etsi justificatio fiat simul semélque: fides tamen, seu dispositio ad eandem, initii & progressus capax est.* Tract.IV.Ss.2. p.459.460. Resp.1. Mitte homonymiam in voce *dispositionum*, supra etiam à nobis animadversam. Ego enim dispositiones appello impropriè actus quosvis præcedaneos, nihil tamen in justificatione efficientes. adeóque præparationes quasdam necessarias, tanquam conditiones, absque quibus nulli vel promissum est, vel præstatur hoc beneficium, Marc.I.15. Luc.XXIV. 47. Act.III.19 XX.21. Sed & ante fidem ipsam, & ad fidem requiruntur dispositiones præcedaneæ, quia ea subjecto, hoc est, menti & voluntati hominis credentis inhæret, ut nova qualitas; adeóque ei ingeneratur per verbum Dei, Rom.X.14. quod verbum est tum legis, ex qua agnitio miseriæ, terrores, desperatio de se ipso nascuntur; tum Evangelii, ex quo agnitio Christi Mediatoris & promissionum gratiæ oritur, desideriúmque justitiæ, ipsaque adeò fides concipitur. Tu verò de aliis longè dispositionibus, *formalibus* scilicet, loqueris, hypothesi falsæ innixus, quasi scilicet justificatio in infusione justitiæ, & motu ad justitiam consistat, adeóque ad formam illam subjecto introducendam prævias dispositiones requirat. Ejusmodi dispositiones Concilium Tridentinum numero septenario, puta fide, spe, timore, dilectione, pœnitentia, proposito suscipiendi Sacramenta, & novæ obedientiæ proposito, definivit. Cùm verò dispositiones formales, seu introductionem formæ adjuvantes, sint homogeneæ suis habitibus, utpote à quibus gradu, non natura differunt; tum ordine naturæ iisdem priores, tum denique habitus suos inchoantes, non perficientes, nec fidem, nec reliquas illas à Tridentinis enumeratas virtutes, justificationis proprias dispositiones esse, abundè liquet. Nam neque habitui suo sunt homogeneæ, quia justificatio est Evangelii, & fit absque operibus, dispositiones verò illæ sunt legis, adeóque opera; illa relativa, hæ qualitates & ex iis actiones: nec ordine naturæ justificatione priores, quia pleræque omnes, fide excepta, justificationem sequuntur: nec inchoantes denique justificationem tantùm, cùm fides eam & incipiat, & absolvat, adeóque perficiat. Rom.I.17. Quod ipsum locus Hebr.XI.6. à te citatus ostendit. Nam accessui ad Deum, qui per solam justificationem contingit, (quomodo enim non justificatus, non reconciliatus Deo in Christo, ad eum, qui ignis consumens est, accedet?) fides sola, neque aliud quidquam, ab Apostolo præordinatur. Fides ergo sola & justificatione prior est, & eandem ceu unica, proxima & immediata ejus à parte hominis causa perficit. Addo, justificationem ipsam ejusmodi dispositiones non admittere, tum quia non est motus, alterationibus materiæ indigens, sed actus Dei judicialis, peccatorem à reatu absolventis: tum quia subjecto non inhæret, utpote in quo justitia aliena credenti imputatur: tum quia percipitur & sentitur non mutatione naturæ, sed tranquillatione conscientiæ: tum denique quia per dispositiones in subjectum introduci, non justificationis, sed sanctificationis est. 2. Opera fidei opposita non alia indigetari ab Apostolo, quàm quæ fidem antecedunt, oppidò falsum est, tum quia nulla veri nominis bona opera sunt, quàm quæ fidem sequuntur, uti supra probavimus: tum quia S.Paulus operanti hæc opera, quæ fidei opponit, non opponit operanti alia quædam, puta ea, quæ fiunt post fidem, sed simpliciter *μὴ ἐργαζόμενον non operantem* Rom.IV.5. qualis utique non est, qui post fidem

fidem operatur: tum quia opera verè bona justificationem sequuntur: tum quia ipsius Abrahami fidelis opera fide posteriora, excluduntur, Rom.IV.2. tum quia ne opera quidem cum fide conjuncta justificare, S. Paulus contra Galatas, circumcisionem fidei socian-tes, adeóque fidem non ejurantes, demonstrat hac posita thesi, quòd nonnisi ex fide, non ex operibus justificatio contingat, Gal.II.16. &c. v.2.4.5.6. tum denique, quia illa etiam opera excluduntur, ad quæ conditi sumus, in Christo Jesu, ut in iis ambulemus, Ephes.II 8.9. quæ ex fide utique sunt, quia ad ea in Christo Jesu conditi dicimur. Ex Augustini quidem mente S. Paulus loquitur de operibus fidem præcedentibus: S. Jacobus de iisdem fidem consequentibus. Verissimè. Sed observandum fuerat, de alia justificatione S. Paulum, de alia S. Jacobum loqui. S. Paulum de illa, quæ opera omnia, & præcedentia fidem & consequentia: S. Jacobum de illa, quæ tantùm antecedentia, non consequentia excludit. Verbo, illum de justificatione impii: hunc de justificatione justificati. uti inferiùs videbimus. 3. Cùm justificatio fiat per fidem, ceu causam proximam & unicam, à parte hominis, & fiat simul semélque, necessum est, etiam fidem actum suum justificantem simul semélque peragere, adeóque non incipere duntaxat, at non perficere. quod Tridentini statuerunt. Alias in ipsa fide extra actum justificantem initii & progressus continuationem nulli negamus.

ARG. II. Qua ratione Abrahamus justificatus est, eadem justificamur & nos, quia quod de illo scriptum est, non ad illum duntaxat, sed ad nos etiam pertinet, Rom.IV.vers.24. Atqui Abrahamus sola fide justificatus est, Genes.XV.v.6.Rom.IV.3.Galat III.6.Hebr.XI.8.9. Eodem ergo modo etiam nos justificamur. Neque tricari possunt Sophistæ, Scripturam nomine fidei intelligere opera Abrahami ex fide facta; cùm Paulus ei fidei, qua justificatus is est, disertè opponat etiam opera post justificationem, adeóque in fide facta.

RESP. REDING: 1. *Abrahamus Deo credidit, & hoc ei ad justitiam imputatum est. An iccirco justificatus est sola fide, dilectionis exclusiva? Particula illa, Sola, ex Calvinistici Spiritus tui cerebro fluit. Augustinus sanè de Trin.XV.18.negat sine charitate fidem prodesse, asseritque fidem non facere utilem nisi charitatem. Sed & lib. de fide & operibus c.14. scribit, S. Paulum non quamlibet fidem, qua in Deum creditur, sed eam salutarem, planéque Evangelicam definivisse, cujus opera ex dilectione procedunt. ubi statuit, fidem per dilectionem operari. 2. S. Paulus Rom.IV 2. fidei Abrahami opponit opera non dispositiva, sed meritoria, illa videlicet, quibus merces imputatur ex debito. Aliter longè de operibus dispositoriis, in statu gratiæ factis, S. Jacobus cap.II.21. loquitur.* Ib. pag. 460.461. Resp.1. Quis sola fide, dilectionis exclusiva, quis fide solitaria justificatum dixit? Ex cerebro tuo Monachali hoc fluit. Nunquam sine dilectione fides est, sicut nunquam oculus vivus à reliquo corpore revulsus. Quemadmodum autem non iccirco corpus, quia cum oculo conjunctum est, actum videndi edit, sed solus oculus, licet non solitarius: planè sic non iccirco dilectio justificandi actum elicit, quia cum fide justificante inseparabiliter conjuncta est, sed sola fides, licet non solitaria, verùm nullo non tempore fructibus suis gravida, qui tamen non ad justificationem, utpote cujus objectum *ἀσεβὴς, impius* est, sed ad sanctificationem, & imaginis Divinæ restaurationem proficiunt. Hoc sibi S. Augu-

stinus in locis à te citatis, non aliud, vult. Nuspiam is dilectioni, vel cuivis operi alii justificationem tribuit; sed inutilem sine charitate fidem esse, pertendit. nempe quia ejusmodi fides non vera fides, sed fidei simulachrum & cadaver est. 2. Imò opera Abrahami quævis fidei Abrahamieæ, & dispositiva & meritoria, S. Paulus opponit, quia fidem, qua promissionem Divinam de Semine illo, in quo gentes benedicendæ erant, apprehenderat, non quicquam aliud ad justitiam, qua coram Deo justificatus est. & ob quam apud Dominum gloriationem habuit, ei imputatum est. Si enim operibus etiam dispositivis justificatus esset, habuisset καύχημα πρὸς τὸν Θεὸν, *gloriationem apud Deum*, (v. 2.) & fuisset ἐργαζόμενος *operans*, (an enim sperans, timens, diligens &c. non est operans?) adeóque ei merces ex debito imputari debuisset, quia de quovis ἐργαζομένῳ *operante* id S. Paulus v. 4. affirmat. Atqui illum habuisse gloriam apud Deum, fuisse operantem, & propterea ei mercedem fuisse ex debito imputatam, Apostolus negat, & quidem solo isthoc argumento, quia Abrahamus credidit, & hoc, (seu, quod actus ille credendi cum πληροφορίᾳ apprehendit) non aliud quicquam ei, & quidem ex gratia, non ex debito, ne ansam gloriandi apud Deum haberet, imputatum est. Planè igitur ficulnea, & ex cerebro Sophistico petita tua operum *dispositivorum* & *meritoriorum* distinctio est; quinimò S. Paulo omnia opera, etiam in statu gratiæ facta (talia enim etiam erant opera Abrahami à Paulo exclusa, quia jam in statu gratiæ, & fidelis erat, cùm de eo dictum esset: *Credidit, & ei imputatum est ad justitiam,)* removenti, eò quòd aliàs gloriari apud Deum potuisset, & merces ei non ex gratia, sed ex debito imputanda fuisset; denique simpliciter *credenti operantem* opponenti, in os obloquitur. De sententia S. Jacobi infra videtimus.

ARG. III. Justificatio consistit in remissione peccatorum, quæ in Evangelio offertur & promittitur. Atqui promissionem hanc non amplectitur *spes*, quia ea rem promissam non apprehendit, sed expectat: non *charitas*, quia ea promissionem jam apprehensam amat, & fructus justitiæ jam applicatæ edit.

RESP. REDING: 1. *Spes, utpote actus supernaturalis, super fide fundatur. Si ergo spes, utpote remissionem peccatorum expectans, hujus promissionem apprehendere non potest, quî poterit justificationis isthæc apprehensio, sive actualis consecutio fidei, quæ spem præcedit, attribui? 2. Neque charitas remissionem peccatorum jam apprehensam supponit, quia justificatio absque charitate nullo modo subsistere potest. Qui enim non diligit, is manet in morte, 1. Joh. III. 10. Contra fides, quæ nata est disponere ad justificationem, absque charitate, adeóque etiam absque justificatione consistere potest, teste S. Paulo 1. Cor. XIII. 2. Ergo non sola fides peccatorum remissionem apprehendit.* Ib. pag. 461. 462. Resp. 1. Detorques subdolè. Spem expectare rem promissam, non promissionem apprehendere; dixi. Tu mihi tribuis, quasi sentirem, *spem remissionem peccatorum expectare*, ac icirco non apprehendere. Subdolè, inquam. Neque enim spes, cujus est rem promissam expectare, iccirco quamvis rem promissam, adeóque etiam remissionem peccatorum expectat. Hanc enim sola fides apprehendit, & quam primùm apprehendit, actu suam facit, applicat, consequitur. Alia ratio earum rerum est, quas quidem promissas fides, ut ad se pertinentes, at nondum actu collatas, apprehendit. Ita promissionem salutis, gloriæ cœlestis, ceu ad nos pertinentis, fides apprehendit. Quia tamen non statim atque fides

fides eam ad se pertinentem apprehendit, actu confertur, sed demum suo tempore conferetur, applicabitur, hinc adeò rem sic promissam quidem, at non apprehensione fidei actu conferendam, spes expectat. Et perstat igitur argumentum meum, & Sophistice tua pellucet. 2. Justificationem absque charitate nullo modo consistere posse, concedimus. Est enim necessarium illius consequens, quo sublato antecedens ipsum tolli necessum est. Sed dilectionem ipsam actu justificare, hoc scilicet tibi probandum, & simul argumento meo, quo charitatem remissionem peccatorum non apprehendere, probo, satisfaciendum fuerat. Fidem verò illam, cui justificationem Scriptura tribuit, vel charitate destitui posse, vel sic natam esse disponere ad justificationem, ut non semper justificet, non initii instar ad inducendam qualitatis formam, disponendo, sed actu pleno, perfecto unicóque, à parte scilicet hominis, justificando, probari nunquam potest. Nam *πᾶσα πίστις omnis* illa *fides*, quam sine charitate nihil prodesse S. Paulus 1.Cor.XIII.2. statuit, nec justificans intelligitur, sed fides omnis miraculosa, etiam maxima; nec charitate iccirco destituitur, quia sine charitate nihil prodesse eam Apostolus dicit. Ita nihil sine corpore oculus potest. Neque tamen iccirco oculus videns à corpore separari potest.

ARG. IV. Spes, timor, charitas, pœnitentia sunt justificationis & vitæ spiritualis actus & fructus, adeóque posteriores, Actor. XV. 9. 1. Tim. I. v. 5. Nempe vita spiritualis inchoatur justificatione, qua peccatum expiatur. Non igitur dici possunt ad eam disponere ac præparare.

Resp. Reding: 1. *Ne apicem quidem ejus rei in locis à te citatis reperire est.* 2. *Si vita spiritualis justificatione inchoatur, quomodo eadem, vitæ spiritualis pars, justificationem expectat?* 3. *Aliter longè S. Patres; Ignatius Epist. ad Ephes. Gregorius Nazianzenus Orat. 40. de Bapt. Chrysostomus homil. 90. in Joh. Ambrosius in cap 4. ad Hebr. Hieronymus lib. 1. in Jovin. ubi docent, & fidem esse posse sine charitate, & fidem, si absque charitate operetur, mortuam esse.* Ib. pag. 462. 463. Resp. 1. Ne apicem quidem ejus rei in locis citatis reperisti, quia ne inspexisti quidem. Act. XV. 9. fide corda purificari dicuntur. Quæcunque ergo timori, spei, dilectioni, pœnitentiæ puritas inest, omnis à fide est. 1. Tim. I. 5. charitas, quæ scilicet legis Dei impletio est, adeóque cœteras etiam virtutes complectitur, dicitur esse *ἐκ πίστεως ἀνυποκρίτου ex fide non simulata.* Ergo fidei justificantis, salutaris (hæc enim sola *ἀνυπόκριτος* est) fructus charitas est. 2. Spem promissam justificationem, quoad actum scilicet ejus propriè justificantem & absolutorium, expectare, nuspiam ego docui, sed tu per calumniam mihi impegisti. 3. Patres à te citati tam nil tibi prosunt, quàm nil sine charitate prodest fides. Loquuntur enim de fide mortua, quæ vera illa fides, cui justificatio tribuitur, neutiquam est: nec non de salute, vita & gloria, quæ sine spe, dilectione, pœnitentia, sanctimonia non contingit; non de justificatione per easdem virtutes. Planè igitur eorum testimonia *ἔξω σκάμματος* sunt.

ARG. V. Per quod solummodo imputatur nobis Christi justitia, quæ lapsui & legi satisfacit, per illud solum justificamur. Atqui per solam fidem imputatur nobis Christi justitia & satisfactio, Rom. III. 22. IV. 5. Sola igitur justificat.

RESP. REDING: 1. *Ubi verò Apostolus à fide illa spem & charitatem excludit, vel ab ea separat? Ubi ante spem & charitatem justitiam DEI accipi docet?* 2. *Rom. IV. 5. S. Paulus docet, ei, qui non operatur, credit autem in eum, qui justificat impium, imputari fidem ad justitiam secundum propositum gratiæ Dei. Quid sibi istbac verba, secundum propositum gratiæ Dei, volunt, nisi quòd fides justificans nullis operibus meritoriis nitatur: non verò, quòd actus spei & charitatis, ceu dispositivi, ab ea non proveniant. Fides verò disponens nihil meretur, juxta illa Augustini Epist. 106. Cùm fides justificationem impetrat, non gratiam Dei aliquid meriti præcedit humani.* 3. *Licet actus charitatis Theologicæ sit proxima ad gratiam justificantem dispositio: tamen haud secus, quàm dispositio naturalis respectu formæ, ad quam disponit, se habet non per modum actus gratiam sanctificantem priùs continentis, & ut sic dignè merentis; sed per modum congruitatis, subjectum ad gratiæ sanctificantis receptionem habile reddentis.* Ib. pag. 463. Resp. 1. In justificationis actu spem & charitatem manifestè Apostolus à fide excludit, quia in eo & fidei opera, & credenti operantem opponit; nec uspiam vel spem, vel charitatem, vel virtutem aliam cum fide in eodem actu copulat. Sed & ante spem & charitatem justitiam accipi manifestè insinuat, cùm eam *per fidem in credentes redundare*, non per quicquam aliud Rom. I. 17. 18. III. 22. IV. 3. 4. 5. astruit. Certè utramque fide posteriorem esse, fateris cum Tridentinis tuis, qui fidem justificationis initium & radicem esse, docent. Nos verò justificationis causam proximam & immediatam esse probavimus. Unde & fide, & justificatione, proximo effectu fidei, posteriorem utramque esse, consequitur. 2. Miram verò ἀβλεψίαν & oscitantiam tuam! Locum enim Rom. IV. 5. his verbis citas: *Ei, qui non operatur, credit autem ei, qui justificat impium, fides imputatur ad justitiam, secundum propositum gratiæ Dei.* Et ex posterioribus illis verbis, *secundum propositum gratiæ Dei*, arguis, fidei opera non alia, quàm meritoria, non quæ ex proposito gratiæ proficiscuntur, opponi. Atqui verba illa ne quidem in textus Codice ullo apparent. Ita falsus testis tu appares, & ex falso testimonio ratiocinari non dubitas. Annon te vel malæ fidei, vel stuporis tui pudet? Sed sunto etiam verba illa γνήσια. Qualis adhuc consecutio erit: *Credenti fides ad justitiam imputatur secundùm beneplacitum gratiæ: Ergo fidei non alia quàm meritoria opera, non verò opera ex gratia & fide facta opponuntur.* Imò verò in universum opponitur ἐργαζόμενος *operans*. An verò qui ex proposito gratiæ & fide operatur, is non operatur? An sic operando est πιστεύων *credens*, cui soli fidem, & non aliud quidquam ad justitiam imputari Apostolus dicit? Quò te inscitia & audacia transversum avehit? 3. Charitatem esse dispositionem ad justificationem, qualis est dispositio naturalis respectu formæ in subjectum introducendæ, temerè supponis, non probas. Ubi probaveris, demum laborandum tibi fuerit, quomodo charitas & dispositio ad justificationem, & forma justificationis esse possit. Quod certè non cohæret. Nam charitas summa & impletio legis est. Ubi illa locum habet, jam forma justificans in homine integro, sanctificans in peccatore adest, non demum per eam, ceu dispositionem à forma distinctam, quæ congruitatem ad subjectum formæ recipiendæ habile reddendum habeat, introduci debet. Non verbis tuis inanibus, sed rebus & argumentis indigemus.

ARG. VI. Præparationes, quas Tridentini enumerant, sunt pars justitiæ inhærentis, in qua formam justificationis collocant. Sic igitur justitia inhærente ad formam justitiæ inhærentis fiet dispositio, quod prorsus ἀσύστατον.

RESP.

RESP. REDINO: *Nego, præparationes illas esse partem justitiæ inhærentis. Potest enim etiam ante justificationem homo virtute gratiæ actualis fidei, spei & charitatis actus elicere, licet inhærens justitia, seu forma justificans nondum adsit, quia teste S. Paulo Rom. V. 5: charitas diffunditur in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus nobis est. Hinc enim liquet, Spiritum S. ad eliciendos ejusmodi actus esse posse in homine etiam priùs, quàm charitas per Spiritum S. in cordibus nostris diffundatur; adeòque in nobis per formam illam creatam habitet.* Ib. pag. 463. 464. Resp. Nil nisi inanes logos fundis. Quò timor, spes, charitas pertinent, si ad inhærentis justitiæ habitus non pertinent? Posse autem ante justificationem & inhærentem justitiam auxilio quolibet gratiæ elici actus spei, charitatis & pœnitentiæ, perquam dilutum est. Actus enim quilibet ab habitibus fluunt, & in eorundem notitiam perducunt. Habitus igitur inhærentis justitiæ æquè, atque facultatum & potententiarum actus ipsas facultates & potentias supponunt. Quid quòd charitas virtutum omnium *συμπλοκὴ* quædam est? Quæ proin non aliter in dispositione, aliter in forma introducta sese habet. Denique loco S. Pauli Rom. V 5. turpiter abuteris. Spiritus S. ita arguis, in homine prius habitat, quàm charitatem in corda diffundat. Quanquam id ex textu non probas, & non possit non Spiritus S. qui multò minùs, quàm ignis, otiosus est, templum suum, in quo habitat, sanctitate & charitate perfundere, imò & filios Dei, adeóque ad imaginem Dei in justitia & sanctitate conditos, constituere, (Rom. VIII. 14) tamen, si prius etiam in homine habitaret, actus spei, charitatis, pœnitentiæ, sine eorundem habitibus, adeóque forma ipsa charitatis & justitiæ producere non posset. Pugnat enim sperare sine spei, diligere sine dilectionis inhærente habitu & forma.

ARG. VII. Nostram de sola fide justificante sententiam communem esse nobis cum Patribus, nominatim Augustino, Ambrosio & Bernhardo, fatentur Cardinalis Hosius epist. 17. ad Tapperum, & Medina. Quin & Cassander *Consult. art.* 4. concedit, locutionem hanc, *quòd sola fides justificet*, habere exempla vetustatis, citato eam in rem Hilario & Origene.

RESP. REDINO: *Duobus modis dici potest, sola fide nos justificari, vel absolutè, sic ut fides sit unica, adæquata & sufficiens causa justificationis: vel comparatè, cum respectu ad opera legis Mosaicæ & naturalis, ita ut nullum opus nisi in fide radicatum, & ex ea profectum ad justificationem disponere posse dicatur. Posteriori sensu Patres sola fide nos justificari subinde statuunt. Ita Origenes cap. 4. ad Rom. fidem prima salutis initia & ipsa fundamenta, spem, profectum & augmenta ædificii, charitatem, perfectionem & cultum totius operis appellat. Et Hilarius in Matth. cap. 7. opera cum fide conjungens, ait, salutem gentium omnium esse in fide, & in præceptis Domini vitam universorum. Et charitatem æquè ac fidem necessariam esse, Basilius Serm. de fide, & Chrysostomus passim, arguunt.* Ib. pag. 464. Resp. Tuo sensu sensum Patrum dimetiris, & cusa distinctione commentitia, Patribus planè incognita, imperitis fucum facere paras. Sed ostendendum tibi fuerat, qui S. Patres sola fide nos justificari, *comparatè* scilicet ad opera fidem præcedentia, non sequentia, dixerint. Nihil tale Origenes à te citatus, cujus verba ne quidem de sola justificatione, sed de universa salute, latiùs longè patente, loquuntur. Nil tale Hilarius, qui in salute & vita hominis fidem & opera conjungi, non nos justificari per opera fidem consequentia, docet. Nil tale Basilius & Chrysostomus, qui charitatis necessitatem ad salutem, non ad justificationis actum urgent. Cuncta hæc nimis extra rhombum errant.

errant & vagantur. Ego verò tibi quorundam consignatissima verba, eáque eludi nescia, repræsentabo. Origenes *lib. IV. ad Rom.* ad extrema illa verba capitis III. *ubi est ergo gloria tua, &c.* sic commentatur: *Dicit* Apostolus, *sufficere solius fidei justificationem. ita ut credens quis tantummodo justificetur, etiamsi nihil ab eo operis fuerit expletum.* En, *nihil operis*, adeóque nec ante, nec post fidem. Hilarius *Can. 8. in Matth. Monet*, inquit, *Scribas, remissum ab homine peccatum*, nimirum in historia Paralytici. *Hominem enim tantùm in Jesu Christo contuebantur. & remissum ab eo, quod lex laxare non poterat. Fides enim sola justificat.* Basilius *homil. de humilitate*: Αὕτη γὰρ δὴ ἡ τελεία καὶ ὁλόκληρος καύχησις ἐν τῷ Θεῷ, ὅτε μήτε ἐπὶ δικαιοσύνῃ τις ἐπαίρεται τῇ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἔγνω μὲν ἐνδεῆ ὄντα ἑαυτὸν δικαιοσύνης ἀληθοῦς, πίστει δὲ μόνῃ τῇ εἰς Χριστὸν δεδικαιωμένον. καὶ καυχᾶται Παῦλος ἐπὶ τῷ καταφρονῆσαι τῆς ἑαυτοῦ δικαιοσύνης, ζητεῖν δὲ τὴν διὰ Χριστοῦ τὴν ἐκ Θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει. *Porro hæc est perfecta & integra gloriatio in Deo, quando neque super sua ipsius justitia quis effertur, sed se novit veræ justitiæ indigum: fide tamen sola in Christum justificatum. Imò Paulus gloriatur, quòd suam pro nihilo haberet justitiam: quæreret autem justitiam Dei per Christum, justitiam Dei per fidem.* Quid, Redingi, disertius? Non sua justitia homo justificatur, sed justitia Dei per Christum, justitia per fidem, quæ sola vera est. Sola fide justificatur. Gregorius Nazianzenus *Orat. 26.* Δικαιοσύνη μὲν γὰρ τὸ πιστεῦσαι μόνον. *Justitia est vel solum credere.* Chrysostomus *in cap. 3. Gal. Illi dicebant, qui sola fide nititur, execrabilis est*: οὗτος δὲ δείκνυσιν, ὅτι ὁ τῇ πίστει στοιχῶν μόνῃ εὐλογημένος. *Hic verò* (Apostolus) *demonstrat, qui sola* fide nititur, eum benedictum esse. Idem *homil. 2. ad Rom. Addidit*, inquit, *& justitiam* Apostolus. *At justitiam non tuam, sed Dei, abundantiam ipsius & facilitatem subindicans.* οὐ γὰρ ἐξ ἱδρώτων καὶ πόνων αὐτὴν κατορθοῖς, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἄνωθεν δωρεᾶς λαμβάνεις, ἓν μόνον εἰσφέρων οἴκοθεν, τὸ πιστεῦσαι. *Non enim ex sudoribus ac laboribus assequeris, sed à superno dono accipis, unum duntaxat ex Te afferens, fidem.* Et *homil. 3. ad Titum*: Εἰ γὰρ πιστεύεις τῇ πίστει, τί ἕτερα ἐπεισάγεις, ὡς οὐκ ἀρκούσης τῆς πίστεως δικαιῶσαι. *Si enim credis, fidei, cur alia infers, quasi fides justificare non sufficiat sola.* Theodoretus *Therapeut. 7.* οὐ γὰρ δὴ ἔργων ἀξιεπαίνων, ἀλλὰ διὰ μόνης πίστεως τῶν μυστικῶν τετυχήκαμεν ἀγαθῶν. *Neque enim ullis operibus nostris laude dignis* (an quæ ex fide fiunt, laude digna non sunt?) *sed per solam fidem mystica bona consecuti sumus.* Ambrosius *in cap. 3. ad Rom. beatos dicit, de quibus hoc sanxit Deus, ut sine labore & aliqua observatione sola fide justificentur apud Deum.* Hieronymus *in cap. 4. Rom. Tam magna fuit fides Abrahæ, ut & pristina ei peccata donarentur, & sola pro omni justitia doceretur accepta.* Rursus *in cap. 3. Gal. Abraham credidit Deo, & reputatum illi est ad justitiam. Ita & vobis ad justitiam sola sufficit fides.* Augustinus *in 83 quæst. q. 76. Apostolus Paulus dicit, posse hominem sine operibus præcedentibus justificari per fidem. Nam justificatus per fidem non potest deinceps nisi justè operari, quamvis ante nihil operatus justè, ad fidei justificationem pervenerit; non merito bonorum operum, sed gratia Dei, quæ in illo jam vacua esse non potest, cùm jam per dilectionem bene operatur. Quòd si cùm crediderit, mox de hac vita decesserit, justificatio fidei manet cum illo: nec præcedentibus bonis operibus, quia non merito ad illam, sed gratia pervenit: nec consequentibus, quia in hac vita esse non sinitur.* Alibi *de Temp. Serm. 68. Credidit Abraham Deo, & deputatum est illi ad justitiam. Ecce sine opere justificatur ex fide: & quicquid illi legali posset observatione conferri, totum credulitas sola donavit.* Bernhardus *in Cantic. Serm. 22. Quisquis*, inquit, *pro peccatis compunctus esurit & sitit justitiam, credat in te, qui justificas impium, & solam justificatus per fidem pacem habebit apud Deum.* Posicm & gemel-

la

la & ex aliis eorundem locis, & ex aliis, Hesychio, Theophylacto, Sedulio, Primasio, & choro illo S. Patrum universo proferre. Sed vel ex paucorum illorum gustu agnosces, Redingi, non solos Calvinistas tuos, verùm ipsos etiam S Patres esse *Solifidianos*. quo ludicro titulo nos, soli fidei cum Scriptura & S. Patribus justificationem vindicantes, aspergere consuestis. Et quàm ingens quæso æstus, quàm graves contradictionum Symplegades vos exercent, ut disertissima hæc testimonia, quibus ora vobis obstructa, & insolescentem pervicaciam domitam sentitis, eludere modò queatis! Alii *Catholicè*, hoc est, *Papisticè* hæc esse interpretanda: alii fidem opponi operibus ceremonialibus: alii necessitatem externi operis tantùm, non etiam dilectionem & pænitentiam excludi: alii opera, quæ sine fide fiunt, removeri: alii de fide viva, & cum charitate conjuncta sermonem esse: alii vim legis Scriptæ, aut extrinsecus solùm sonantis arceri: alii aliud; plerique non diversa, sed contraria sciscunt. unde conjicere est, quàm sint duræ illorum partes, qui non se rebus fidei, sed sibi res fidei servire cogunt, dum quod alius ædificat, diruit alius. Sed quid ego ista? Cùm Index Expurgatorius Hispanus clarissima quædam de solius fidei justificatione testimonia, ex Indicibus & contextu Chrysostomi, Hieronymi, Cyrilli, obelisco suo dedita opera confixerit, frustra forte illa recitavi. Præ manibus liber est. Ecce Inquisitores conscios sibi & erroris & fraudis! Quibus occinam ego meritò, quod Ambrosius *de Spir. S. lib. III.* 11. Arianis quondam: *Literas quidem abolere potuistis, sed fidem non potuistis auferre. Plus vos illa litura prodebat, plus vos illa litura damnabat.*

ARG. VIII. Neque defuerunt in Papatu, qui sententiam nostram tuerentur. Sanè Albertus Pighius à Bellarmino reprehensus, non veritus est *commentitia* dicere *universa*, quæ de gratia Dei justificante scribunt Scholastici. Eum secuti sunt Canonici Colonienses, unâ cum authoribus libri oblati à Cæsare Collocutoribus in Comitiis Ratisbonensibus, referente Vega *de Justificat. lib. VIII.* 9. Eandem calcârunt semitam Cassander, Stapulensis, Peraldus, Ferus, Arias Montanus, qui miserè eam ob causam ab Indicibus Expurgatoriis castrantur. Denique ipse Bellarminus, qui postquam justificationem ex sola fide diu acerbè satis exagitavit, tandem in portum hunc se recipit de Justific. lib. V. cap. 7. *Propter incertitudinem propriæ justitiæ & periculum inanis gloriæ tutissimum est, fiduciam totam in sola Dei misericordia & benignitate reponere.*

RESP. REDING: 1. *Tu privatorum doctorum damnatam doctrinam Oecumenici Concilii authoritati præfers.* 2. *Bellarminum falsò citas. Et quid ad rem, si fiducia tota in Dei misericordia reponenda sit? An ideirco fiducia seu fides isthæc sola formaliter justificat?* Ib. pag. 464. 465. Resp. 1. Hic scilicet mos vester est, damnare, quicquid in animis & calamo quorundam sani adhuc superesse videtur. Quanquam damnastis doctrinam, at non doctores, in communione vestra, non retractata licet sententia, mortuos. Damnare potes etiam Divum tuum Thomam Aquinatem, qui *in Gal. & in Jac.* 2. justificationem tribuit operibus, *non secundùm quod justificatio dicitur Justitiæ infusio, sed secundùm quod dicitur justitiæ exercitatio, vel ostensio, vel consummatio.* Nam & isthæc Thomæ gnome sani aliquid adhuc habet, & Paulum cum Jacobo conciliat. Sed & in

1. *Tim.I.1.Act.3.* nobiscum sic loquitur: *Non est ergo in operibus spes justificationis, sed in sola fide, Rom.3.* Quid quòd? Carolus ille quintus, beatissimæ memoriæ Imperator, qui obsessus a Sophistis priùs hanc sententiam oderat, tandem ejus veritatem agnovit, teste non tantùm Chytræo in oratione ejus funebri, sed etiam Secretario Pauli IV. Papæ, qui *Act. 2. An decreta Concilii Tridentini armis imperanda, fol. 108. edit. Pforzheim.* sic ad Papam scripsit: *Metuo ne sit oleum additum camino, cùm ad sanctitatem vestram Toletanus Episcopus scripserit, ipsum Carolum morientem dixisse, sibi videri veram esse Lutheranorum de justificatione sententiam. Fama idem statim per universam Europam tulit, & simul, quòd Sanctitas Tua dixerit, se nolle ipsi propterea, quòd cum Lutheranis in præcipuo religionis capite sensisset, ullas exequias celebrare?* Tridentini verò Concilii definitionem contrariam tanti nos facimus, quanti fabulas Æsopi, & Ariminense Concilium Catholici quondam; indignantes meritò, orbem sic ludos fieri, cùm toties ingeminantem contra audiamus Spiritum Dei: χωρὶς ἔργων, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως, *Sine operibus, Non nisi fide. Justificati gratis ejus gratia.* 2. Bellarmini verba cùm in dubium revocas, etiam in Bellarmino hospitem te esse, & neglectis tuorum commentationibus, infrugiferis duntaxat speculationibus tuis te confidere, prodis. Clara nimis verba sunt, quæ *tertia propositione* non tantùm ponit, sed etiam explicat fusè. Lege & tace. Annon vero in eo, quod formaliter justificat, fiducia ponenda est? Testatur enim ipse Paulus, Rom.III.27. propterea nos justificari ex fide Jesu sine operibus, ut simul excludatur καύχησις *gloriatio*, adeóque fiducia in nostris operibus. In eo igitur, quod formaliter justificat, fiducia collocari & potest & debet. Cùm igitur intutum esse propriæ justitiæ inniti, adeóque fiduciam in ea ponere, Bellarminus fassus sit, ex ejus sententia isthac, hominem per propriam justitiam formaliter non justificari, consequens est. Accidit ibi Bellarmino, quod maximè celebratur in Bileamo, qui ad execrandum conductus post magnum variúmque apparatum, & multas captatas incantationes, quibus Israëlitis maledicere conatus est, Divinitùs tandem eò adactus est, ut iis benediceret.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Fidei in Scriptura non tribuitur nisi prima motio, initium & radix justificationis, Hebr.XI.6. Rom.X.13.14. Joh.I.12. Non igitur sola, sed juncta cum aliis dispositionibus justificat.* Est argumentum Concilii. Resp.1. Fidei ita tribuitur prima motio in Deum justificantem, ut nihil præterea à parte hominis dari possit, quod in eum moveat. Prima movet & ultima. Imò absolutio à reatu peccati simul semélque fit, adeóque tractum temporis & differentias ejusmodi non admittit. 2. Hebr.XI.6. de prima ejusmodi motione non agitur. Fidei nempe tribuitur accessus ad Deum, in qua justificatio consistit, Rom.V.1.2. Neque Rom.X.13. de prima ejusmodi motione agitur, sed potiùs processus ad salutarem divini nominis invocationem inculcatur. Et Joh.I.12. credentibus tribuitur potestas, dignatio, ut filii Dei fiant.

EXCIP. REDING: I. *Etiam generatio in naturalibus fit in instanti; & tamen præviæ ad eam dispositiones tractu temporis fiunt. Confundis igitur id, quod est in fieri, per successionem*

ſuam ſubjecti diſpoſitionem, & quod eſt in facto eſſe, per inſtantaneam formæ inductionem. Fieri tamen poteſt, ut primo ſtatim momento fides ſit viva & formata per charitatem. Et tum tractu & ſucceſſione quoad realia temporis inſtantia opus non erit. 2. *Si fides eſt acceſſus ad Deum, & in acceſſu eo formaliter ſita eſt juſtificatio, tum fides erit forma juſtificans. quod ipſi negatis. Si verò juſtificationem apprehendit & applicat, fidei erga apprehendendam eam proportio aliqua conſtare debet, quæ quidem non eſt meriti condigni, ſed diſpoſitionis congruæ ſubjectum habilitantis.* 3. *Credentibus in Chriſtum poteſtas data dicitur, ut fiant filii Dei, non ut ſint actu & formaliter. Aliàs non eſſet mera poteſtas, ſed actualis datio filiationis.* Ib. pag. 465. Reſp. 1. Malè juſtificationem cum generatione naturali comparas, cui non illa, ſed regeneratio, quæ per infuſionem qualitatum & donorum fit, reſpondet. Malè in juſtificatione formam inhæſuram motu quodam per diſpoſitiones adjuto in ſubjectum introduci, ſupponis. Malè denique diſpoſitiones propriè dictas ſive tractu & ſucceſſione quadam, ſive in inſtanti ad juſtificationem præparantes fingis. Abundè hæc omnia ſupra jam excuſſimus. 2. Fide ad Deum accedere idem eſt, quod fide juſtificari. Qui enim juſtificatur, is ad Deum Patrem in Chriſto propitiatum, à peccati reatu jam abſolutus, & jus habens ad vitam, hæreditatem ac communionem cum Deo, accedit. Fides proin non forma eſt illius acceſſus, ſed cauſa inſtrumentalis, habens utique proportionem cum acceſſu, at nec condignitatis, nec diſpoſitionis ſubjectum recipiendæ formæ idoneum reddentis, ſed inſtrumenti ſeu manus Divinitus ordinatæ, ut Chriſtum, ejúſque meritum & juſtitiam in Evangelio oblatam accipiat, & cum ea communionem ad juſtitiam & ſalutem habeat. Quòd autem fides ea, qua ſic ad Deum accedimus, non ſit prima duntaxat motio ad Deum, exempla à S. Paulo toto capite allata evincunt. Sancti enim, quos memorat, non ſolùm fide primò ad Deum moverunt, ſed fide perrexerunt, fide *ἐπέτυχον τῶν ἐπαγγελιῶν aſſecuti ſunt promiſſiones*, Hebr XI. 33. Imò *πίστει ἑστήκαμεν fide ſtamus*, Rom. XI. 22. & per eam *φρουρούμεθα cuſtodimur ad ſalutem*, 1. Pet. I. 5. Et prima igitur movet & à parte hominis ſola, adeóque etiam ultima movet. 3. Qui Chriſtum, ejúſque adeò meritum & juſtitiam *ἔλαβον apprehenderunt*, adeóque *πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ in nomen ejus credunt*, iis Deus Joh. I. 12. dediſſe dicitur non *δύναμιν potentiam*, ab actu ſeparatam, uti perperam tu interpretaris, ſed *ἐξουσίαν*, jus, poteſtatem, dignitatem, ut filii Dei ſint. Non dicit enim Chriſtus, nondum eos eſſe filios, adeóque pergendum eſſe, ut filii fiant; quin potiùs v. 13. de iis affirmat, quòd *ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν ex Deo geniti ſint*. Nempe *qui habent filium, habent vitam*, 1. Joh. V. 12. Qui credunt in Chriſtum, receperunt, vel habent filium. Ergo vitam habent actu, non potentia. Et *per fidem in Chriſto Jeſu omnes filii Dei ſumus*, non fieri tantùm poſſumus, Gal. III. 26. *Quisquis* enim *credit in Chriſtum, ex Deo natus eſt*, 1. Joh. V. 1. Num quis poteſt eſſe ex Deo natus, & tamen actu non eſſe filius Dei?

OBIECT. II. *Ad juſtificationem diſponit timor, Eccl. I. 27. ſpes, Rom. VIII. 23. pœnitentia, Act. II. 38. baptiſmus, Matth. XXIII. 19. 20. Charitas, Luc. VII. 47. Non igitur ſola fides.* Reſp. 1. Timor Domini expellere dicitur peccata, quatenus eo renovatur interior homo ad abolitionem reliquiarum peccati. Hoc ad ſanctificationem, non juſtificationem pertinet. 2. Spes quoque pœnitentia & juſtificatione eſt poſterior: quam Sacramentum baptiſmi obſignat.

 3. Remiſ-

3. Remiſſionem peccatorum à dilectione ſuſpendit Chriſtus, Luc.VII. 47.nempe ut à ſigno & indubitato τεκμηρίῳ, non ut à cauſa, vel diſpoſitione.

EXCIP. REDING: 1. *Quæ ſunt iſtæ peccatorum reliquiæ,quas timore Domini aboleri ſtatuis? Num peccati macula? At illam tegi,non aboleri,priùs aſſerebas. Num reatus pœnæ? Nec hoc vis. Num carnis adverſus Spiritum pugna? At nec hanc,quandiu fides ſtabit,imputari poſſe doces. Quid ergo expellis? 2. Spe dicimur ſalvati,Rom.VIII.23.nempe non conſummatione gloriæ; ſed inchoatione ſalutis per gratiam juſtificantem. Ita pœnitentia & baptiſmus ſunt in remiſſionem peccatorum,Act.II.38. Ergo remiſſione priores ſunt. 3. Luc. VII.47. cauſalis particula,quoniam,cauſalitatem dilectionis in genere diſponentis principii,reſpectu remiſſionis peccatorum, notat.* Ib. pag.466. Reſp.1. Timor in loco Eccl.I. 27. apocrypho quidem, dicitur ἀπωθεῖται *depellere peccata*, futura ſcilicet, in renovatione hominis, non reatum præteritorum. Cautos reddit, ne peccemus, adeóque vel maculam, vel reatum peccati contrahamus. Frivolæ igitur ſunt argutationes tuæ. Nam quod non eſt,nec maculam,nec reatum habet. Tegi de cætero iniquitates hominis per peccatorum remiſſionem, & David & Paulus dixerunt. cavilleris tu,quantum velis. Teguntur,ne imputentur ad pœnam; non, ne adſit macula per Spiritum S. atterenda quotidie. 2. Spe ἐσώθημεν *ſalvi facti ſumus*, Rom.VIII.24. hoc eſt, habemus ſalutem in ſpe, quæ ſalutis noſtræ initium eſt,non utique per gratiam juſtificantem, ſed per actualem adeptionem ſalutis. Nempe δικαιωθέντες jam actu *juſtificati*, non demum juſtificandi, gloriamur in afflictionibus, quæ *patientiam,explorationem, ſpem* operantur,Rom.V.1-5. Juſtificationem igitur ſpes, ſalutis noſtræ, cujus juſtificatio cauſa eſt, initium non præcedit.ſed ſequitur. Juſſit porro S.Petrus Act.II.38. *reſipiſcere & baptizari in remiſſionem peccatorum*,non quòd vel reſipiſcentia,quatenus vitæ mutationem in melius conjunctam habet,vel baptiſmus ad juſtificationem præparet. Quomodo enim præparabit baptiſmus, quo ceu ſigillo juſtitiæ remiſſio peccatorum jam accepta obſignatur? Quomodo reſipiſcentia reſpectu mutationis vitæ, quæ & ipſa inhærens juſtitia eſt, & juſtificationem ſequitur? Non igitur hæc ceu cauſa, verùm ceu teſtimonium & confirmatio ac obſignatio remiſſionis peccatorum jam acceptæ per Chriſtum, inducuntur. 3. Particulam ὅτι *quoniam,multum* ſcilicet *dilexit,icciрco multa peccata ei remittuntur*,Luc.VII. 47. rationem non à cauſa antecedente, ſed à ſigno conſequente arceſſere. manifeſtum circumſtantiæ omnes faciunt. In parabola enim illa Chriſtus docet *gratis dimitti debita*,v.41.42. Petrus v.43.*gratificationem* agnoſcit,approbante Chriſto. Applicatio verò parabolæ reſpondere debet. Scopus manifeſtus eſt,eum debitorem plus diligere,cui plura peccata remiſſa ſunt. Præcedit igitur remiſſio,ſequitur dilectio. Unde Chriſtus v.47. ſubjicit: *Cui autem paululum remittitur, is paululum diligit.* Et v.50. Mulieri dicit: *Fides tua*,non dilectio tua, *te ſervavit.*

OBIECT. III. *Scriptura ſolam fidem juſtificare nuſpiam diſertè aſſerit.* Reſp. Imò διαῤῥήδην Marc.V.36. *Tantummodo crede.* Et Luc.VIII.50. *Crede tantùm.*Gal.II.16. *Nonniſi per fidem Ieſu Chriſti juſtificatur homo.* 2. Ita juſtificari dicimur fide, ut opera penitus excludantur. Hoc perinde eſt, ac ſi ſola fide juſtificari diceremur,quia inter fidem & opera nihil intercedit medii.

EXCIP. REDING: 1. *Particula illa μόνον, Tantùm, profertur ad excludendum timorem fidei oppositum. Cujuscunque autem particulæ exclusivæ vis in sacro aliquo textu se non extendit, nisi ad id, quod in eo textu se habet adversativè. Gal.II.16. εἰ μὴ Nisi opera legis, fidei adversantia, non quicquam aliud à justificatione excludit. 2. Cùm ipsa fides antecedat, juxta vos etiam, justificationem, consequens est, ut opera fidei opposita non qualibet opera, seu quosvis actus supernaturales ex vi gratiæ actualis antecedenter ad justificationem, elicitos; sed tantùm opera legis sine fide facta, significent.* Ib. pag. 466 467. Resp. 1. Atqui etiam timorem inter dispositiones justificationis Tridentini tui numerarunt. Jam ergo particula *μόνον Solummodo*, juxta te timorem excludit. Fallax porro regula tua est, quòd exclusivæ particulæ vis se non extendat nisi ad id, quod in eo textu se adversativè habet. Quid enim, si nihil prorsus adversetur? Et quam vim habebit exclusiva, si præter adversans expressum in textu nihil excluserit? Supervacua planè erit, & orationum intricabit magis. Tum etiam si qui alii actus non adversantes includuntur, exprimi vel in eo textu, vel alibi deberet. Id verò nuspiam factum. In loco Gal.II.16. *εἰ μὴ Nisi* manifestè soli fidei justificationem vindicat, & operibus eam abrogat. Opponi verò fidem operibus legis, sine fide factis, rancidum vestrum *κρηπφύγετον* est, cui nulla Scriptura, ratio nulla fidem facit; plurima verò, uti supra ostendimus, minuunt. Loquitur Apostolus, ut credens, atque se ipsum sic includit: *Etiam nos in Christum Jesum credidimus, ut justificaremur ex fide Christi, non ex operibus legis.* Et satis apparet, ea opera Apostolum intellexisse, quibus qui caret, est *ἁμαρτωλὸς peccator* v.17. & *ἀσεβὴς impius*; & quæ qui habet, habet jus petendi mercedem *ἐξ ὀφειλήματος ex debito*, Rom.IV.4.5. 2. Fides in Christum cùm non sit opus legis, sed actus Evangelii, sic justificationem, seu apprehensam justitiam natura, non tempore antecedit, ut non iccirco vel opus ullum, (etenim fides opus non est) vel actus supernaturalis disponens (etenim fides actus supernaturalis solus ubique exprimitur, non ut dispositio formæ introductionem adjuvans, nec ut organon rem in Evangelio promissam recipiens) justificationem antecedat, vel fidei societur. Stat igitur adamante fixa antithesis fidei & operum, ut quod opera in justificatione à parte hominis non præstant, vel sola fides præstare, vel nihil præstare debeat.

OBIECT. IV. *Ex operibus justificari hominem & non ex fide tantùm, disertis verbis asserit & probat Iacobus cap.II.24.* Resp. Cùm Paulus & Jacobus locuti sint & scripserint afflati à Spiritu S. sibi contrariari non potuerunt, cùm Spiritus Dei non sit ita & non. Sic igitur conciliandi sunt, ut neutrius assertio in periculum adducatur. Paulus igitur agit de ea justificatione, qua coram tribunali Dei absolvimur à peccatis, quòd fit sola fide. Jacobus verò agit de justificationis ejus declaratione & ostensione coram hominibus, quæ non fit per fidem, utpote in sensus non incurrentem, cujusque professio potest esse hypocritica, sed per fidei flores & fructus. Vel certè Paulus agit de ea justificatione, qua nobis imputatur perfecta justitia Christi ad absolutionem à reatu peccati: Jacobus verò de ea, qua is, qui coram Deo justificatus & absolutus est à reatu peccati, coram eodem justus etiam fit justitia imperfecta inhærente. quam nuper conci-

liationis viam iniit Vir Cl. Iohannes Vorſtius. Sive prior, ſive poſterior conciliatio adhibeatur, cauſa cecidére Papiſtæ, qui ex Jacobo probare contenduut, ex operibus nos juſtiſicari coram DEO, hoc eſt, à peccatis & reatu abſolvi. Quæ ſententia ſi obtinet, Paulus & Jacobus δὶς διὰ πασῶν diſſideant oportet.

EXCIP. REDING: 1. *Hæc ipſa in te ac Vorſtio circa Paulum & Jacobum inter ſe conciliandos diſcrepantia ſententiæ veſtræ incertitudinem prodit.* 2. *Juxta Auguſtinum Quæſt. lib.83. q.79. Paulus opera fidem præcedentia excluſit, Jacobus opera fidem conſequentia incluſit.* 3. *S. Jacobus etiam ad eam juſtificationem, quæ coram Deo fit, exigit opera ex fide profecta, quia coram Deo nemo juſtificatur niſi per eam fidem, per quam in vitam ſpiritualem regeneratus eſt.* Ib. pag.467. Reſp. Textuum difficiliorum declarationes diverſæ, non contrariæ, nec cum analogia fidei pugnantes, dogmatis ipſius incertitudinem non arguunt. Aliàs quid vobis fiet? Nam & diverſis, & ſubinde contrariis, pugnantibus contra fidei analogiam ſemper, Apoſtoli utriuſque conciliationibus Doctores veſtros uti, quis ignorat? Vel unus Bellarminus, ſibi ipſi diſcors, aliter atque aliter conciliat. Nam *de juſtificat. lib.IV.18.* ſic ſcribit: *Nos igitur dicimus, Paulum loqui de prima juſtificatione, qua homo ex impio fit juſtus: Jacobus de ſecunda, qua juſtus efficitur juſtior. Alibi de Sacr. lib.II.12.* alia diſtinctione uſus, *Paulum*, inquit, *loqui de operibus, quæ fiunt ex ſolis viribus liberi arbitrii: quibus operibus & nos fatemur neminem juſtificari.* Eſt quoque ubi utramque diſtinctionem conjungit. veluti *lib.1. de verbo Dei cap.18.* Neque ipſis etiam S. Patribus eadem in conciliandis Apoſtolis mens fuit. Aliter enim Primaſius *Comm. ad cap.XI. ad Hebr. V.17.* aliter Auguſtinus conciliavit. 2 Auguſtini porro ſententiam ſimpliciter acceptam ſupra probavimus. S. Paulus quippe opera fidem præcedentia à juſtificatione excluſit, ſed fidem conſequentia non incluſit. Jacobus contra opera fidem conſequentia incluſit. Relinquitur tamen adhuc quæſtio, quo ſenſu unus operibus univerſis omnem carnem, ſeu omnes homines, fideles & infideles juſtificari negaverit, alter operibus fidem conſequentibus nos juſtificari aſſeveraverit. Hoc enim S. Auguſtinus non decidit. Neque tu conciliationi à me allatæ, cui etiam ſingulari diatriba *de juſtificatione juſti* fidem antehac pluribus & invictis, quas his repetere nihil attinet, rationibus feci, ulla ratione ſolida contradicere potuiſti. Etenim 3. veriſſimum quidem eſt, etiam coram Deo neminem juſtificari niſi ea fide, quæ regenerat. Sed juſtificari quenquam ea fide, qua ante juſtificationem ad vitam ſpiritualem regeneratus jam eſt, non tantùm Scripturæ contrariatur, ſed cum veſtra etiam hypotheſi, qua juſtificationis formam in gratia ſanctificante, quæ in regeneratione donatur, collocare ſoletis, pugnat. At *juſtificari* hominem *peccatorem* coram tribunali Dei, hoc eſt, à peccatis abſolvi, & juſtum, ceu jus habentem ad vitam, declarari, ſine ullis operibus ſuis, ſola fide beneficium juſtitiæ Chriſti in Evangelio oblatum apprehendente: & *juſtificari* hominem jam *juſtum*, ſeu fide ſola juſtificatum, & coram Deo, & coram hominibus, hoc eſt, verè ex fide jam juſtificatum, declarari, demonſtrari operibus fidem & juſtificationem conſequentibus, eandémque, ceu ſigno manifeſto palam oſtendentibus; ſive, quod eodem redit, juſtificari hominem ſola fide, *à priori*, ceu *cauſa*: operibus *à poſteriori*, ceu *ſigno* & *effectu*, non tantùm Scripturæ univerſæ congruit, & tum veram coram Deo juſtificationem explicat, tum hypocriſi nervos incidit; ſed etiam S. Apoſtolos clariſſimè conciliat.

OBIECT. V.

OBIECT. V. *Fides justificat non apprehendendo, sed impetrando & promerendo justitiam. Sicut cùm opera negantur justificare, sensus est, ea justitiam non promereri. Unde etiam per fidem & ex fide justificari dicimur. Atqui non sola fides, sed alia etiam juncta justitiam & salutem impetrant.* Resp: Fides cùm nec tempore nec ratione, ceu opus, præcedat justitiam, eam impetrare & promereri haud potest. Inprimis cùm sola Christi justitia promeruerit hanc absolutionem. Igitur *ex fide* & *per fidem* justificari dicimur relativè, respectu nimirum objecti justitiæ Christi, quam fides apprehendit. Neque aliud evincit antithesis operum, quia Paulus non tribuit fidei, quod negat operibus. Negat operibus nos justificari quovis modo. At promerendo justificare fidem, nuspiam docet.

EXCIP. REDING: 1. *Si fides nec tempore, nec ratione justificationem præcedit, quomodo igitur se ad justificationem habet? Quomodo per fidem, & ex fide justificatur, si nulla causalitatis prioritas in fide est? 2. Fides respectu formalis effectus, quo justificatus constituitur, proportionem aliquam habeat oportet. Non potest autem alia esse proportio, quàm congruitatis, qua subjectum ad formam justificationis recipiendam habile redditur.* Ib. pag. 467. 468. Resp. 1. Fides, ceu opus justificationem causans, justificationem nullo modo præcedit: præcedit tamen, qua instrumentum justitiam oblatam apprehendens. Per fidem verò & ex fide justificati dicimur impropriè, quia justitiam propriè justificantem illa apprehendit. Sic manus in naufragio apprehendens tabulam, vel exporrectæ arboris ramum, quo totum corpus se sustentat, salvare dicitur. 2. Habet igitur fides respectu justificationis proportionem non congruæ dispositionis, subjectum ad formam recipiendam habile reddentis: sed ordinati Divinitus organi, quo credentes Christum λαμβάνουσι *accipiunt*, Joh. I. 12.

OBIECT. VI. *Si sola fides justificat, sola etiam salvat. Manente enim justitia, semper salus in certo est. Opera igitur ad salutem necessaria haud erunt.* Resp. Sola fides justificat, at non solitaria. Est enim semper conjuncta cum effectu ab ea emanante. Non tamen quod fides præstat, etiam id præstat, quod cum ea necessariò conjunctum est. Sicut nec quod oculus præstat, etiam id, quod cum eo necessariò conjunctum est, præstare dicitur. Igitur manente justitia semper salus in certo est, ita tamen, ut cum ea opera & charitatis habitus indivulso nexu cohæreant. 2. Plus etiam ex ordinatione DEI requiritur ad salutem, quàm ad justificationem.

EXCIP. REDING: 1. *Atqui fidem & opera non semper conjungi, S. Jacobus cap. II. 2. 26. ubi fidem quandam mortuam agnoscit, testatur. 2. Qua ratione justificamur ex fide, eadem justificamur ex operibus, S. Paulo & Jacobo testibus. Comitantur igitur invicem in eodem effectu producendo, justificatione videlicet. 3. Cùm per justificationem simus filii Dei, & consequenter etiam hæredes salutis, non plus igitur ad salutem, quàm ad justificationem requiritur.* Ib. pag. 468. Resp. Coccysmos pridem protritos fundis. Etenim 1. fides mortua ὁμωνύμως talis est, non vera justificans. 2. Justificationis ex fide Paulinæ, & ex operibus Jacobinæ, diversam rationem esse, non eandem, supra asseruimus.

ruimus. 3. Justificatio causa adoptionis, seu filiationis, adoptio causa proxima salutis & hæreditatis est. Non easdem igitur justificationis & salutis causas esse, manifestum est. Neque enim quia filii Dei sumus, justificamur, sed quia gratis per gratiam Dei justificamur, filii Dei evadimus. Apprehendentes enim Christum potestatem habent, ut sint filii Dei, Joh.I.12.

OBIECT. VII. *Fides quæ justificat, est illa viva, efficax & formata, quæ complectitur tum rerum revelatarum cognitionem, tum voluntatis præparationem, tum denique cum charitate legis totalem impletionem. Non igitur sola justificat, sed à charitate informata.* Argumentum hoc in Concilio urgebat Marinarus. Resp. 1. Si hæc est ratio fidei justificantis, non igitur fides in solo intellectu hærebit, nec justificabit disponendo, sed formaliter, quod negant reliqui Sophistæ. 2. Fides per charitatem est efficax, hoc est, per eam, tanquam effectum, operatur, non justificando, sed renovando & sanctificando: propriè tamen ejus vita, forma, essentia non in charitate, sed in fiducia consistit. 3. Quin in negotio justificationis charitas ejusque opera fidei opponuntur. 4. Quid quòd ipsi Scholastici jampridem fidem, spem, charitatem distinxerunt ut species oppositas sub eodem genere virtutis Theologicæ?

EXCIP. REDING: *1. Fidei actus essentialiter spectatus intellectui tantùm inhæret. Sed ejus efficacia ex spei inprimis & charitatis actibus pendet: atque sic, quæ ex se erat remota duntaxat, per efficaciam illam fit proxima ad justificationem dispositio. 2. Quamvis fides per actum dilectionis Dei formata in ratione proximæ ad justificationem dispositionis efficax reddatur, non tamen formaliter justificans est. 3. Fiducia formaliter est actus voluntatis, & actum spei importat; fides verò intellectus. 4. Ipse S.Paulus 1.Cor.XIII. 13. sic fidem, spem, charitatem distinxit. Neque tamen in justificationis negotio sibi invicem opponuntur. Nam qui non diligit, manet in morte, 1.Joh.III.14. At justificatio & mortem excludit, & vitam restituit. Quomodo ergo dilectio fidei in justificatione opponitur? Oppositio igitur virtutum illarum non est contrarietatis, sed disparationis.* Ib. pag. 469. Resp. 1. Cùm in justificationis negotio fides non tantùm assentiatur promissioni, sed in illam etiam cum plena fiducia feratur, & eam apprehendat, ut suam, clarum est, non intellectus tantùm, sed voluntatis etiam facultatem esse. Nudus enim assensus Evangelicæ promissioni habitus, sine fiducia & studio eam, ceu ad se pertinentem, accipiendi, & suam faciendi, non magis credentem justificat, quàm fides Diaboli eundem nudo assensu credentem justificare potest. Non esse autem fidem vel dispositionem, vel remotam, accedentibus dispositionibus aliis, ad justificationem dispositionem, non semel evicimus. 2. Proin etiam fidem per charitatem formari, atque sic efficaciam justificandi sortiri, Sophisticum commentum est, omni & Scriptura & ratione destitutum. Cùm enim fides juxta vos meri assensus, juxta nos & notitiæ, & assensus & fiduciæ sit; atque insuper à S.Paulo 1.Cor. XIII. 13. ceu species charitati opposita, ab eadem distinguatur: imò 1.Tim.I.5. charitatis causa efficiens constituatur, denique per charitatem, ceu effectum suum operetur, Gal.V.6. quid absurdius dictu est, quàm eam à charitate formari, atque sic formatam, ceu proximam justificationis dispositionem justificare? Inprimis cùm opera, quæ non possunt non charitatis esse actus, fidei

in actu justificandi opponantur. 3. Fidem verò esse fiduciam, sequente quæstione planum fiet. 4. De virtutum porro illarum, fidei, spei & charitatis distinctione, & oppositione non contrarietatis, sed disparationis, nemo nostrûm dubitavit. quamvis in eo Scholastici non probentur, quòd ad illas, ceu cardines quosdam, omnes virtutum Theologicarum species revocaverint. quam Apostoli mentem esse, negamus. In negotio autem justificationis sibi invicem virtutes eas sic opponi, ut actus justificans non vel spei vel charitati acceptus referri possit; atque insuper charitas, ceu disparatè opposita virtus, fidei forma esse nequeat, abundè probavimus. Neque enim S. Johannes 1. Epist. III.14. charitatem vivificationis, & exclusæ mortis causam facit: sed carentiam ejus mortui in peccato signum esse, declarat.

QUÆSTIO X.

An fides justificans sit fiducia Divinæ misericordiæ, peccata propter Christum remittentis?

NEgat Synodus canone XII. & ajentem sententiam anathemate notat. Nos affirmamus, & contendimus, fidem justificantem non esse assensum nudum, sed notitiam & assensum conjunctum cum fiducia tali, qua cor in Deum & Christum reclinat, ipsum tanquam arcem Dei apprehendit, ad ipsum confugit, & in ipso securè absque ullo pavore acquiescit. Etenim

ARG. I. Ipsæ voces *πίστις, πεποίθησις*, אמונה *fiduciam* includunt. Inprimis etymologia vocis Hebrææ האמין huc facit. Descendit enim ab אמן quod propriè est *gestare*, Esai. LX. 4. LXVI. 12. Thren. IV. 5. Est ergo האמין, se rejicere gestandum in alicujus veritatem & potentiam, niti aliquo, se alicui committere. Proinde non tantùm ad testimonii receptionem, sed etiam ad *πεποίθησιν fiduciam* significandam abhibetur. Quid quòd בטחה cui opponitur פחד *pavor*, Esai, XII. vers. 2. ipsa fides est.

RESP. REDING: 1. *Fidei vox cùm æquivoca sit, varias notiones induit. Sed Theologica virtus est spei & charitati opposita, & ad solum intellectum refertur, neque adeò fiduciam includere potest. 2. Esai. XII. 2. fiducia æquivocè fides dicitur. Loca verò Cap. LX. 4. LXVI. 12. & Thren. IV. 5. nihil ad rem faciunt.* Tract. IV. Ss. 2. pag. 470. Resp. 1. Homonymiam vocis nulli ignoramus. Nobilissimus interim fidei actus nobilissimam facultatem, adeóque nominis acceptionem arguit. Cùm igitur nobilissimus ejus actus sit justificatio, utique fidei justificantis notio perfectissima sit oportet: qualis est non quæ nudo assensu constat, (nam Diabolorum etiam fides ejusmodi esse potest) sed quæ sic cognitæ revelationi seu promissioni assentitur, ut in eadem vera fiducia acquiescat. quæ filiorum Dei fides est, non in solo intellectu hærens, sed ad voluntatis fiduciam &

acquiescentiam in Christo, ex intellectu promanans. 2. Loca à me citata plurimùm ad rem facere, non negares equidem, si vim vocum, cujus prorsus ignarus es, cognosceres. Urgeo ego emphasin vocis Hebraicæ האמין *credere*. cujus etymon אמן propriè est *gestare*. Id vero, non aliud, ex locis parallelis, Esaj.LX.4. LXVI.12. Thren.IV.5. probo; ubi vox illa אמן propriissimè *gestare* significat. Unde etiam אומן notat curatorem, nutritium, *ἐπίσκοπον, τροφέα, τιθηνὸν*, ab actu eo, quo curator, nutricius, vel אומנת *nutrix*, Ruth.IV.16. infantem in ulnis, in sinu *gestat*. Cui respondens vox אמון cum significat, qui in sinu gestatur, velut Thren.IV.5. האמונים עלי תולע *gestati in purpura, fimeta amplexantur*, & Proverb.VIII.30. *Eram apud* ipsam אמון *ἐγκόλπιος, in sinu gestatus*. coll. cum Joh.I.18. Hinc sequitur, in Hiphil vocem האמין, quæ reddi solet *πιστεύειν, credere*, propriissime, & juxta originalem notionem, esse, se rejicere gestandum in alicujus veritatem, & potentiam; niti aliquo, se alicui committere. sicut naufragus tabulæ, vel prominentis arboris ramo arrepto se gestandum tradit, eique adeò credit, nititur. Sic igitur vox האמין *πιστεύειν credere* propriissimè, & in omni emphasi sua non tantùm ad testimonii receptionem, sed etiam, & maximè quidem ad *πεποίθησιν fiduciam* significandam adhibetur; & non solùm cum dativo, sed etiam cum præpositione ב, quæ vertitur *εἰς, ἐν, ἐπὶ* construitur. Sic Esaj.XXVIII.16. המאמין לא יחיש *qui credit*, (se gestandum præbet lapidi angulari, adeóque animum suum *ἑδραιοῖ, στηρίζει, βεβαιοῖ, confirmat*,) *non fertur præceps*. Huc facit locus à me citatus Esaj.XII.2. הנה אל ישועתי אבטח ולא אפחד *Ecce Deus salus mea, confidam* (Vulg. *fiducialiter agam*) *& non pavebo*. ubi בטחה *fiducia* pavori opposita ipsa fides est; quæ credentem securum reddit, & metu liberat. Hinc adeò Abrahamus, cùm ei præceptum esset, *Noli timere*, addita Divini propositi declaratione, *Ego clypeus tuus*, & promissione seminis, cum ipso in semine benedicendi, *credidisse* Genes.XV.1--6. dicitur.

ARG. II. Fides passim definitur per *ὑπόστασιν, παῤῥησίαν, πεποίθησιν, πληροφορίαν*, 2.Cor.VI.4.XI.16.Hebr.III.14.XI.1. Non potest autem ita definiri ratione nudi assensus, utpote qui talem *ὑπόστασιν* & *παῤῥησίαν* minimè gignit, sed inprimis ratione fiduciæ, quæ rem in genere promissam *sibi* statuit & applicat, adeóque libertatis & gloriationis omnis causa est.

RESP. REDING: 1. *Ita nos fidem assensu definimus, ut dicamus, illo certitudinem & firmitatem omnium maximam oriri, ex ipsa scilicet prima veritate revelante, ceu formali ejus specificativo motivo ac principio derivatam: quæ proin ab Apostolo Hebr. XI. definitur ὑπόστασις, substantia rerum sperandarum. Interim formaliter non est fiducia de Dei per Christum misericordia; tum quia 2.Cor.X.5. fides dicitur captivare intellectum in obsequium Christi; adeóque sic in intellectu subjectivè ponitur, ut imperativè sit ex voluntate: tum quia fides justificans se virtualiter ac implicitè ad omnia Divinitus revelata extendit. 2. Quomodo verò ὑπόστασις illa fidei rem in genere sibi promissam statuit & applicat? Atqui promissio non est absoluta, sed sub conditione fidei per dilectionem operantis. Nemini autem in particulari fit revelatio de fide in ipso per dilectionem operante.* Ib. pag.471. Resp. 1. Assensus primæ veritati habitus maximam utique certitudinem gignit; sed non talem, qualem gignit *ὑπόστασις, παῤῥησία, πεποίθησις, πληροφορία*, in S. Scriptura decantata. Id vel solo eo argumento constat, quòd in Diabolis etiam & damnatis assensus primæ veritati habitus certitudinem rei creditæ, & assensu

receptæ

receptæ maximam gignit. Quia tamen, S. Jacobo cap. II. 19. teste, idem ille assensus, eadem certitudo cum tremore conjuncta est, iccirco *subsistentia rerum speratarum, fiducia, plena persuasio*, quam fides justificans conjunctam habet, fides solo assensu, certitudinem rei creditæ Divinam gignente, constans, fides salvifica & justificans est. Per quod igitur fides salvifica & justificans à fide Diabolica distinguitur, id fidei justificanti insit oportet. Atqui per solam fiduciam rei creditæ ad se pertinentis à Diabolica fide justificans distinguitur. *Per fidem*, inquis, *captivatur intellectus sub obsequium Christi*, 2. Cor. X. 5. Imò *τὰ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν δυνατὰ τῷ Θεῷ arma militiæ nostræ potentia Deo*, qualia sunt verbum Dei, Rom. I 17. spiritus Dei, fides, conversatio nostra in cœlestibus, charitas, patientia, &c. omnem mentem in obedientiam Christi captivant, hoc est, omnem intellectum, seu hominem intellectu præditum, *omnem superbè intelligentem*, uti glossa Interlinearis *τὸ νόημα intellectum* explicat; ita constringunt, & devinciunt, ut cogantur fateri, non aliter justificari & salvari hominem posse, quàm si Christo obediat. Sed plus requiritur ad eam fidem, quæ justificat credentem, cùm fides talis, qua Christum esse Salvatorem mundi confiteri omnes debent, electis & reprobis, ipsique Diabolo communis esse possit. Quid igitur fidem illam, nisi fiducia promissionis creditæ ad se pertinentis distinguit? Quid quòd cogitationes omnes rediguntur ad obedientiam Christi, quæ, ceu promptitudo voluntatis præcipienti subjecta, voluntatis est. *Fides ad omnia Divinitus revelata se extendit*, inquis. Ita est, respectu generalis objecti. At fides, electum à reprobo distinguens, peculiare quid Divinitus revelatum, & per Spiritum Dei oblatum intimatúmque, Christum, & ejus donum, justitiam, ut suam, vitæ & communionis cum Deo causam apprehendit. Hinc adeò Hebr. XI. 2. &c. omnes illi, quorum fides ibi laudatur, v. 39. ad promissionem misericordiæ in Christo collimasse dicuntur. 2. Habet quidem promissio illa justitiæ Christi conjunctam conditionem fidei, sed quæ non ab arbitrio hominis, sed à gratia & *indulgentia* Dei pendet; cujus etiam unà cum ipso Christo donandæ revelatio tum in generali promissione Dei, quæ à singulis electis, utpote ad se pertinens applicatur; tum in testimonio & arrhabone spiritus eis dati, tum in obsignatione speciali Sacramentorum ex Divina institutione, tum denique in cordis ipsius tabulis & sensu intimo extat. Dicere enim S. Paulus potuit: *Novi, cui crediderim*, 2. Tim. I. 12. licet, quòd crederet, nuspiam in Scriptura specialiter revelatum extiterit. *Non enim*, sic præclarè S. Augustinus *de Trin. lib. XIII. cap. 1.* scribit, *sic, ut corpora oculis corporeis, videtur fides in corde, in quo est, ab eo, cujus est; sed etiam tenet certissima scientia, clamatque conscientia.* Et *cap. 2. Suam*, inquit, *quisque fidem apud semet ipsum videt, in altero autem credit eam esse, non videt.*

ARG. III. Quæ de fiducia Spiritus S. enunciat, eadem alibi fidei tribuit. Ita Psal. II. v. ult. beati dicuntur בו חוסי *confidentes* in Christo. Idem tribuitur fidei Marc. XVI. 6. Confer Esai. XXVI 3. cum Rom. X. v. 11. Non potest igitur fides esse sine fiducia.

RESP. REDINGI *Etiam fidei & fiduciæ in S. literis tribuitur beatitudo. An iccirco unus & idem actus sunt? Siccitas & calor disponunt ad formam ignis. An iccirco eadem specie & numero qualitas sunt?* Ib. pag. 471. Resp. Saltem inde fidei & fiduciæ in salvandis conjunctio individua probatur, quod nobis sufficit.

ARG. IV. Eadem ſunt oppoſita fidei & fiduciæ. Fidei enim opponitur τὸ διακρίνειν, *dubitare*, Matth. XIV. 31. Rom. IV. 20. Jac. I. 6. τὸ μετεωρίζεσθαι, *ſublimia ſapere*, Luc. XII. v. 28. 29. ὀλιγοπιστία, Matth. VI. 3. VIII. 26. XIV. 31. פחד *timor & metus*, Eſai. XII. 2. Luc. VIII. 50. Marc. V. 36. *diffidentia*, Rom. IV. 20. Atqui hæc ipſa fiduciæ quoque ſunt oppoſita. Hinc eſt, quòd Abrahamus, cùm ei præceptum eſſet: *Noli timere*; addita declaratione divini propoſiti, *Ego clypeus tuus ero*, & promiſſione ſeminis cum ipſo in ſemine benedicendi, dicitur *credidiſſe*, Geneſ. XV. v. 1. 2. 6. Ubi fides oppoſita timori illi fiduciam neceſſariò includit.

RESP. REDING: *Dubitare, altum ſapere, eſt intellectus. Ergo in eodem eſt oppoſita ei fides. Timor contra & metus in voluntate eſt. Ergo in eadem oppoſita fiducia eſt. Sunt igitur actus re ipſa diverſi, licet eam inter ſe habeant connexionem, ut fiducia ſuper fidei certitudine radicetur, adeóque actus fidei contrarii radicaliter etiam fiduciæ opponantur.* Ib. pag. 472. Reſp. Dubitare, ſublimia ſapere ita intellectus ſunt, ut tamen etiam fiduciæ, quæ voluntatis eſt, opponantur. Quæ ejus rei cauſa, niſi quòd fiducia fidei, ceu facultati complexæ, non ſimplici, ineſt? Neque enim propterea eadem utrique opponuntur, quia fiducia ſuper fidei certitudine radicatur, vel, uti Bellarminus loquitur, à fide oritur. Hoc enim omnes virtutes cum fiducia commune habent. Inde potiùs eſt, quia fiducia cum fide in eadem facultate, ceu perfectio ejus, vel illud, ad quod fides, quatenus in intellectu eſt, proximè tendit, & ſine quo in actibus ſuis, juſtificante inprimis, nec efficaciam, nec virtutis Theologicæ rationem habet.

ARG. V. Fidei juſtificantis effecta ſunt *remiſſio peccatorum*, Act. X. 13. *juſtificatio*, Rom. III. 28. Gal. II. 16. *tranquillitas conſcientiæ*, Rom. V. 1. *benedictio cœleſtis*, Gal. III. 9. *purificatio cordis*, Actor. XV. 9. *victoria Sathanæ*, Epheſ. VI. 16. *acceſſus ad Deum*, Rom. V. 2. *vita & ſalus æterna*, Johan. III 16. Marc. XVI. 16. Atqui hæc ſingula præſtat non nudus aſſenſus bonis juxta malíſque, quin ipſi Diabolo communis, ſed inprimis fiducia erga promiſſionem ſpecialis miſericordiæ.

RESP. REDING: *Effectus illi tribuuntur fidei non mortuæ, qualis etiam in Diabolum cadit, nec fiduciæ cuidam ſpecialis miſericordiæ; ſed fidei vivæ, quæ bonis operibus cooperatur, Jac. II. 20. 22. & per dilectionem operatur, Gal. V. 6.* Ib. pag. 472. Reſp. Utique fidei vivæ tribuuntur. Sed fidei vita ejuſdem eſſentia eſt. Atqui fidei eſſentia non charitas, non opera legalia, utpote à fide diſparata, & in juſtificante actu eidem oppoſita; ſed in genere verbi revelati notitia cum ὁμολογίᾳ aſſenſúque conjuncta; in ſpecie autem, quoad ſalvificam & juſtificantem fidem, verbi Evangelii ſeu promiſſionis notitia cum aſſenſu & fiducia, ſeu cordis in Deum reclinatione, & arcis Dei apprehenſione (Eſai. XXVII. 5) conjuncta. Cooperari autem fidem bonis operibus Jacobus dixit, non quòd vel bona opera, vel charitas ipſa ejus forma & vitale principium, vel cauſa ſocia juſtificationis ſint; ſed vel quia ſicut radix ſuppeditat, quæ & plantæ conſervandæ, & fructibus proferendis neceſſaria ſunt: ſic fides operibus, tanquam eorum cauſa & radix, neceſ-

faria

ſaria quæque ſuppeditat: vel quia non eſt otioſa, expers operum & quidem operantium, verum per charitatem efficax; atque ejuſmodi opera fidelium ceu fructus fidei, ad patefactionem & demonſtrationem fidei intus latentis, & juſtitiæ Chriſti per fidem acceptæ edûntur.

ARG. VI. Fide non tantùm veritatem quærimus, ut ſimus eruditiores, ſed ſapientiam, qua vitam & tranquillitatem & beatitudinem aſſequimur: Deúmque non tantùm ut veracem, ſed etiam ut benevolum & potentem, adeóque remuneratorem quærentium ſe, aſpicimus & recolimus.

RESP. REDING: 1. *Fateris ſic, fidem juſtificantem non coarctari ad objectum ſpecialis miſericordiæ, ſed ad cætera etiam objecta revelata, potentiæ nimirum Divinæ, aliorúmque Dei attributorum.* 2. *Sic fides quærit veritatem, ut procedat ad operandum ex dilectione.* Ib. pag. 471. Reſp. 1. Fateor, & faſſus ſemper ſum. Quid tum poſtea? Quæſtio non eſt de generico, ſed de ſpecifico, fidei objecto, quod vos ſpecialem Dei miſericordiam eſſe, impiè negaris, cùm ejus rei univerſa Evangelii doctrina in Scripturis revelata teſtis ſit. Quid enim fides Chriſtum apprehendens aliud eſt, quàm fides ſpecialis miſericordiæ in Chriſto? Quid clarius Scripturæ teſtimoniis, quorum alia fidei objectum Chriſtum, Joh. I. 12. III. 16. 18. VI. 40. Act. IV. 12. Rom. X. 4. alia gratiam & miſericordiam Dei in Chriſto, Rom. III. 24. 25. V. 2. Epheſ. II. 8. Tit. III. 5. alia promiſſiones Evangelicas, Gal. III. 14. 22. alia in ſpecie peccatorum remiſſionem, Act. X. 24. XXVI. 18. exprimunt. Quid clarius exemplis fidelium V. & N. T. quorum fides præcipuè promiſſionem fœderis gratiæ ſeu gratiam remiſſionis peccatorum propter Chriſtum promiſſam reſpexit, expetiit, obtinuit? uti de fidelibus V. T. loca Pſal. II. 12. XXXIII. 2. CIII. 3. 8. Dan. IX. 17. 18. 19. Rom. IV. 24. 25. Gal. III. 6. 8 14. de fidelibus N. T. loca Luc. XVIII. 19. Act. XV. 11. ex pluribus pauca fidem indubitabilem faciunt. 2. Procedit omnino fides, poſtquam juſtificavit, ad operandum etiam & diligendum, quia per charitatem efficax eſt. Sed inſuper, quatenus juſtificat, non tantùm per notitiam & aſſenſum in veritatem promiſſionis; ſed etiam per fiduciam in Dei miſericordiam & benevolentiam juſtitiam Chriſti liberaliter donantis, fertur. Hoc ego aſſerui, & tu non impugnas.

ARG. VII. Fides comparatur cum aſpectu ſerpentis ænei, Joh. III. 14. 15. cum ſigillo, Johan. III. 33. cum cibo, Johan. VI. 35. 51. Atqui aſpectus ſerpentis erat fiducia erga promiſſionem Dei: ſigillum, quo obſignatur, Deum eſſe veracem, fiduciam exigit: cibus etiam fiduciam inſinuat, quia non prodeſt is, niſi applicatus & in ſuccum ſanguinémque converſus.

RESP. REDING: 1. *In aſpectu Serpentis fides ſe habuit tanquam fundamentum fiduciæ erga Dei promiſſionem, licet actus diverſi fuerint.* 2. *Fides Deo, ceu primæ veritati innixa, voluntati prælucet, ut ſic excitata fiduciam concipiat. Non igitur ſigillum, quo obſignatur, Deum eſſe veracem, fiduciam exigit.* 3. *Fides cum cibo comparatur, quia applicationem per dilectionem exigit.* Ib. p. 472. 473. Reſp. Perverſè omnia. Etenim 1. ipſe Serpentis aſpectus fiducialis erat. Neque enim non fiducialis, qualis hypocritarum eſſe

 potuit,

potuit, salutaris, vel veræ fidei aspectus fuit. Atqui aspectus erat fidei. Fides igitur fiducialis erat. 2. Fides justificans sic primæ veritati innititur, ut non tantùm voluntati præluceat, atque sic voluntas fiduciam concipiat: sed tum in primam veritatem promittentem notitia & assensu fertur, tum eandem voluntatis motu & fiduciali assensu apprehendit. 3. Ita est. Comparatur fides cum cibo, ob applicandæ promissionis necessitatem. Atqui illam dilectione, à fiduciali assensu distincta, applicari debere, falsò asseris, neque probare potes. Ipsa fiducia amorem rei, cui confidimus, conjunctam habet. *Nam credere in Christum est credendo amare, credendo diligere, credendo in illum ire, & membrum ejus effici*, ut præclarè S. Augustinus *tract. 29. in Joh.* definit. Quis hoc nudo assensui tribuat? Interim responsiones tuæ saltem conjunctionem necessariam fidei cum fiducia confirmant. quod nobis sufficere potest.

ARG. VIII. Fidei objectum proprium est promissio gratiæ in Christo Mediatore. Perpetua enim est relatio inter verbum promissionis & fidem, quæ verbo illi innititur. Atqui promissio illa neutiquam nudo assensu, sed inprimis fiduciâ recipitur & applicatur.

RESP. REDINO: 1. *Fidei justificantis objectum ad quævis objecta sub obscuro Divinæ revelationis velamine obvoluta se extendit; non ad solum verbum Divinæ promissionis. Non igitur formaliter est fiducia, sed fiduciæ radix & fundamentum.* Ib. pag. 473. Resp. Frivola responsio. Sic enim fidei objectum ad revelata omnia extendis, ut verbum promissionis non excipias. Quomodo enim exciperes, cùm promissio æquè, ac quodvis aliud verbum Dei, revelata sit. Si igitur in promissionem Dei fertur, quomodo non in promissionem misericordiæ, quæ extra Christum nulla est, in Evangelio oblatæ, & vera fide amplexandæ? Atqui non nudo, sed fiduciali assensu rem, ad nos pertinentem, salutis nostræ basin amplexamur. Non igitur fides justificans fiduciæ radix duntaxat, sed ipse fiducialis assensus, promissionis Evangelicæ apprehensio est; quatenus certa πεποιθήσει & πληροφορίᾳ, firmissima persuasione quisque fidelis sibi charitatem Dei in Christo speciatim applicat, Rom. VIII. 38. Gal. II. 20. Alia ratio est ejus fiduciæ, quæ acquiescentia & securitas quædam animi est, 2. Cor. III. 4. Phil. III. 4. quæ πεποιθήσεως confidentia appellatur, & ex persuasione nascitur. quam fidei effectum esse, ultro largimur. Nam de cujus erga nos gratia, verbo promissionis testata, persuasi sumus, ei non possumus non confidere, in eum toti non possumus non recumbere.

ARG. IX. Facit huc definitio fidei, quam ex Augustino tradit Lombardus dist. 33. lit. D. *Credere in Deum est credendo amare, credendo in eum ire, credendo ei adhærere, & membris ejus incorporari.* Agnoscit id ipsum Jansenius cap. 32. Harmon. Evangelicæ.

RESP. REDING: *Annon amor à fide distinctus est? Si ergo, ut fides sit justificans, oportet credendo amare, fides non mortua, sed charitate fæcundata, justificat.* Ib. pag. 473. Resp. Nec sic respondes, sed syllabas meas rodis. Quomodo fidei, quæ *credendo amat, in Deum it, ei adhæret, & membris Dei incorporatur*, uti ex Augustino Lombardus repetiit, fiducia non insit, hoc verò quæritur: ad hoc respondendum fuerat. Lombardo ὁμόψηφον indicavi Jansenium, cujus *in harm. Evang. cap. 32.* hæc verba sunt: *Rectissimè dicitur nomen fidei in Evangeliis, cum ei tribuitur salus nos conficiens omnium, quæ volumus, complecti*

plecti

plecti utrumque, nempe & assensum illum firmum in credendis de Deo & Christo, & fiduciam ex illius omnipotente bonitate conceptam, quamvis in quibusdam locis magis videatur haberi respectus ad credulitatem & assensum illum mentis, in quibusdam vero ad fiduciam. Ita enim duo hæc ad invicem cohærent, ut nec fiducia possit esse sine credulitate, nec credulitas sine fiducia quicquam impetret à Deo, utque fiduciæ magnitudo ex credulitatis perfectione nascatur. Theologo & Episcopo huic Gandavensi jungere liceat Cardinalem inclyti nominis, Casparum Contarenum, qui *tract. de justificat.* sic sententiam nostram confirmat: *Interdum actus ille, quo credimus, consuevit appellari fides, qui actus quamvis sit elicitus ab intellectu, est tamen imperatus à voluntate. Iccirco Apostolus dixit, ad obedientiam fidei. Credimus enim, quia volumus Deo obedire. Fides etiam quandoque appellatur fiducia, qua confidimus promissioni nobis factæ à quocunque. Verùm nos contrahimus hanc fidem ad promissionem Divinam, quæ est in Deo, quatenus promissa servat. Sic in Psalmo: Fidelis Deus, &c. In nobis verò est hæc fides, prout fidimus promissioni Divinæ. Hæc fidei significatio pro fiducia est conjuncta significationi spei, quamvis spes propriè respiciat futura, fiducia verò etiam præsentia & præterita. Attamen propinqua est hæc fiducia spei. quamobrem sæpe una pro alia sumitur.* Dehinc Cardinalis officium fidei in justificatione his verbis subjicit: *Primus enim motus in justificatione est motus fidei, quem motum seu actum appellamus fidem. Hic autem motus incipit à voluntate, quæ obediens Deo & fidei efficit, ut intellectus assentiatur absque hæsitatione traditis à Deo; & ideo promissionibus Divinis confidat, & concipiat ex illis firmam fiduciam, quæ pertinet ad voluntatem. ut quasi circulo quodam incipiat à voluntate hæc fides, & definat in voluntatem. Promissio autem Dei, cui firmiter credit, est, ut inquit B. Thomas, quòd Deus remittat peccata, & justificet impium per ministerium Christi. Ipse enim est author salutis omnibus credentibus in eum.* En, Redingi, non olim duntaxat ad structuram Templi aliquid à Republica Israëlis alieni contulerunt; sed singulari Numinis providentia id hodiéque fit. Restat tua ex verbis Augustini & Lombardi argutatio. Fides, inquis, *credendo amat: Ergo non sola fides, sed etiam charitas justificat.* Fidem credendo amare, rectissimè S. Augustinus dixit. Et ex eodem Lombardus monuit. Neque verò aliter esse potest, cùm in eo, quod Deus testatur, & salutaris fides recipit, sit manifestatio gloriæ Dei, atque adeò fides sit amor gloriæ Dei, non tantùm prout is verax est in verbo, sed etiam, prout virtutes suas per testimonium patefacit. Sic qui credit, dicitur *Deo dare gloriam*, Rom. IV. 20. & *ἀγαπᾶν τὴν δόξαν αὐτοῦ amare gloriam* ipsius, Joh. XII. 43. & sæpe in Scripturis amare nomen Dei, Psal. V. 12. Fides enim est *obedientia*, Rom. I. 5. & *ὑποταγὴ subjectio*, 2. Cor. IX. 13. & contraria infidelitas *ἀπείθεια inobedientia*, Joh. III. 36. 1. Petr. II. 8. Nemo autem obedit, nisi qui diligit & Dominum, & illius dominium atque imperium. *Una charitate suaviter & veraciter obeditur*, inquit S. Augustinus *de bono persev. cap. 16.* Et quomodo fides, quæ est receptio Salvatoris & Domini, justitiam ac salutem donantis, sine amore esse potest? Quomodo amabiles Numinis virtutes, veracitatem, Sapientiam, bonitatem, Sanctitatem, justitiam cernens & apprehendens vera fides, non tota in ejus amorem exardescet, exultabit & deliciabitur? Etiam Scholastici vestri requirunt in voluntate virtutem, quæ moveat intellectum ad assensum talem, quæ veritatem Dei obsignet. Sed negant esse charitatem, nominántque *studiositatem & piam affectionem.* uti Valentia *tom. 3. ad Thom. d. 1. q. 1. punct. 4. S. 1. pag. 62.* Groppenus tamen *Enchir. cap. de pænit.* nobis totus suffragatur his verbis: *Nec hoc omittendum est, fidem secundum priores duas credendi rationes in intellectu consistere: secundùm*

tertiam

tertiam verò etiam in voluntate, quod actio fidei sic acceptæ, quod est credere, fidere, adhærere Deo, non solo intellectu, quem fides illuminat, sed & voluntate, quam accedente charitate inflammat, perficiatur. Non igitur non sola fides propterea justificat, quia in ea etiam amorem esse cum Scriptura & Augustino statuimus. Distinguere enim debuisti amorem Dei, ut se per testimonium offerentis ad fœdus, ab amore omnium attributorum Dei, & operum ejus, & proximi; nec non ab ardore eo, in quem excrescimus, & à tranquilla suavitate, qua in Deo deliciamur. Ille veræ fidei non potest non inesse: hic, ceu charitas, à fide distinguitur, & à fide, ceu effectus, oritur.

ARG. X. Dogma hoc Synodi aurigatur ad statuminandam & nutriendam dubitationem de gratia Dei, quam in sequenti quæstione oppugnabimus.

RESP. REDING: *Dubitatio gemina est, vel de promissione gratiæ justificantis sub conditione pendente à fide per dilectionem fœcundata: vel de promissione absoluta, & à subjecti dispositione independente. Hanc, non illam dogma Synodi excludit.* Ib pag. 473. Resp. Quis nostrûm promissionem gratiæ justificantis sic absolutam statuit, ut a fide, ceu instrumento hæc independens sit? Et promissionis gratiæ & fidei par certitudo est. Non enim sic Christi justitia promissa est, quin simul promissa sit fides, ceu purum putum Dei donum. Atque idem & acceptæ justitiæ, & acceptæ fidei sensus; eadem continuandæ utriusque certitudo est.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Paulus Hebr. XI. 1. fidem definit substantiam rerum sperandarum, quia repræsentat res futuras intellectui. Atqui hoc non est fiducia, qua voluntatem, sed assensus, qui intellectum occupat.* Resp. Fides vocatur eorum, quæ sperantur, ὑπόστασις *pollicitatio quædam & repræsentatio.* Nam ea quæ sperantur, ὑφίσταται, *pollicetur sibi*, tanquam periculum omne & aleam ambiguitatis subiens, vel *sistit* & repræsentat, tanquam si illa jam haberet. Id quod est תוחלת *præstolantis.* Apostolus 2. Cor. IX. 4. & XI. 17. vocat ὑπόστασιν καυχήσεως, fiduciam gloriationis, velut si quis dicat: ὑφίσταμαι καυχᾶσθαι *habeo fiduciam gloriandi, audeo gloriari.* Ita ὑφίστασθαι τὰ ἐλπιζόμενα est sibi promittere res speratas, subire periculum speratorum. Ita ὑπόστασις simpliciter est *fiducia*, seu sponsio, quâ nobis aliquid promittimus, vel gloriatio. Unde pro תוחלת Psal. XXXIX. 8. & pro תקוה Ruth. I. 12. LXX. reddunt ὑπόστασις.

EXCIP. REDING: 1. *Ineptias spiras. S. Paulus enim 2. Corinth. IX. 4. Corinthios monet, ut parati sint ad eleemosynas, ne quod gloriabatur de ipsis, evacuaretur, atque sic in hac hypostasi erubesceret. An sic hypostasis fiduciam notat? Ita cap. XI. 17. dicit, quod gloriando de suo Apostolatu, locutus sit secundum Deum in hypostasi suæ gloriationis. Reliqua nihil ad rem. Et in libro Ruth nihil reperio planè. 2. Pollicitationis natura est, ut rem promissam repræsentet. Ergo recepta subjectivè in eo, cui fit pollicitatio, intellectus est. Hinc Syrus vertit, Pejasa, persuasio, seu certitudo de rebus, quæ sunt in spe.* Ib. pag. 474. Resp. 1. Ineptias ergo meras spiro, quia significatum vocis *γνωσει* eruo.

Tu verò, qui hæc solidè ignoras, aptissimus es omnium, & Criticorum ocellus! Quid ni? In loco enim 2.Cor.IX. 4. interrogare potuisti: *An sic hypostasis fiduciam notat?* Hæc tota tua crisis est. Imò verò ὑπόστασις τῆς καυχήσεως *fiduciam gloriationis* eo loco sonat. Nam τὸ ὑφίστασθαι καυχᾶσθαι significat *audere gloriari.* Unde Polybius ὑπόστασιν & θάρσος jungit, & ὑποστατικὸν explicat θαρρηρόν. Et Hebr. III. 14. ὑπόστασις non aliud quàm καύχησιν *fidentem gloriationem* notat. In altero loco 2.Cor.XI. 17. Paulus ait, quod loquitur, se loqui, ἐν ὑποστάσει τῆς καυχήσεως. quasi dicat, ὅτι ὑφίστημι καυχᾶσθαι, quia *fidenter glorior* Hinc adeò vocem Hebræam תקוה, quæ fiduciam illam, quæ in spe (nam alia fidei, alia spei fiducia est) est, ὑπόστασιν Septuaginta Interpretes in locis Ruth. I. 12. (quem ob vocis Hebraicæ ignorantiam reperire non potuisti) & Ezech. XIX. 5. reddunt. Nam ὑφίστασθαι etiam *sustinere, non cedere, fidenter contraire,* significat. 2. Pollicitationis hujus, quam ὑπόστασιν S. Paulus vocat, ea natura est, ut rem promissam & speratam, sibi, perinde ac jam præstitam, repræsentet. Quomodo verò res sic repræsentata, perinde ac si subsisteret in eo, cui repræsentatur, fiducia carere potest? Quomodo repræsentatum abesse à voluntate fidente & amante potest? Non enim duntaxat intellectui speculandum, sed voluntati etiam recipiendum, apprehendendum, amandum offertur. Thomas *2.quæst.4.a.1.* scribit, *habitudinem actus fidei ad finem, qui objectum voluntatis est,* significari. Alexander Alensis, *fidei esse substantiale, seu formale esse in affectione; & ratione affectionis dici substantiam.* Neque פיסא *persuasio, certitudo* rei ad se pertinentis fidei sine fiducia tali inesse potest. Quis enim non videt, fiduciam magis quàm vel notitiam, vel assensum, res sperandas præsentes & nostras facere?

OBJECT. II. *Ibidem Paulus fidem definit* ἔλεγχον *demonstrationem rerum, quæ non videntur. Atqui hoc ipsum etiam pertinet ad intellectum, cujus est convinci argumentis, assentiri, judicare. Fiducia autem est in voluntate.* Resp. Imò ἔλεγχος talis est *demonstratio*, tale *argumentum* eorum, quæ non videntur, ut ipsam voluntatem intimè afficiat, spe certissima eorum, quæ non videntur, sustentet, adeóque fiduciâ impleat. Est enim talis demonstratio, qua id, quod speratur, non videtur, applicatur tanquam præsens & jam possessum. Hoc sine fiducia minimè fieri potest.

EXCIP. REDING: *Fidem Apostolus dicit esse elenchum, hoc est, demonstrationem, vel, uti Syrus vertit, persuasionem ac certitudinem rerum non apparentium. Hoc totum formaliter ad intellectum pertinet. Causaliter tamen importat actum voluntatis, quia certitudo ea est de rebus inevidentibus, adeóque sine motione voluntatis motivum ex se sufficiens ad intellectum non est. Est igitur fides radix spei ac fiduciæ, non formaliter spes ac fiducia.* Ib. pag. 474. Resp. Obiter tuum Syrizandi infelicem pruritum noto. Supra dixeras, vocem ὑποστάσεως à Syro exprimi per פיסא *persuasionem, certitudinem.* Rectè. Nunc verò addis, etiam vocem ἐλέγχου *elenchi* ab eodem reddi voce *persuasionis, certitudinis.* Quis ita tibi imposuit? Aliter certè vocem ὑποστάσεως, aliter vocem ἐλέγχου Syrus convertit. Adscribere ejus verba non pigebit. Sic enim habent: חימנותא פיסא על דילין דאיתיהן בסברא איך הו דהוי להין בסוערנו וגליונא דאילין מתחזין *Fides est certitudo de iis rebus, quæ sunt in spe, ac si jam existerent actu; & revelatio eorum, quæ non videntur.* Non igitur ei *elenchus* certitudinem ac persuasionem, sed *revelationem* notat: & certitudinem is intelligit rerum, perinde ac si actu

 essent.

essent. Ita ut non intellectui duntaxat cognoscendæ, sed voluntati etiam amplectendæ sistantur. Cœterùm ἔλεγχος notat *demonstrationem* rerum, quæ non videntur, non quamvis, sed demonstrationem rerum ad nos pertinentium & applicandarum; & *argumentum* vel *demonstrationem* significat non propriè, sed per metonymiam effecti. Nam, uti eleganter Alex. Alensis *pag.3.quæst.68.m.5.a.2.* observat, *in Logicis argumentum facit fidem: sed in Theologicis fides facit argumentum.* Fiducia autem in voluntate est mihi proprium argumentum rei non visæ, perinde ac si eam præsentem viderem; facitque intellectum sic assentiri huic veritati, (illæ res sunt meæ) quasi omni rationis evidentia de illa jam convictus esset. Proin fides potissimùm ratione fiduciæ voluntati inhærentis, & ad fidem formaliter pertinentis, ejusmodi elenchus & demonstratio est. Unum addo, perversè te, cum obscuris Scholæ tuæ doctoribus, ex verbis Apostoli, quòd *fides sit demonstratio eorum, quæ non videntur,* colligere, eam versari circa inevidens, adeóque alio, voluntatis scilicet, motivo indigere. perinde ac si, uti Gabriel Biel *3.S.d.23.q.2.a.3.dub.4.* loquitur, *apprehenso vero certo, sed inevidenti, adeóque non sufficienter probato, non cogatur intellectus assentiri, nisi ex imperio voluntatis.* Quod revelationis Divinæ certitudinem longè intra scientiarum naturalium certitudinem detrudit. Equidem quod creditur, non videtur. Non tamen inevidens est. Nam & verba, quibus revelatur, habent evidentem adeò sententiam, ut mente nostra possimus intueri, quid in mente & animo loquentis sit, sive quid is à nobis velit intelligi, credi, sperari. Et quod per consequentiam evidentem concluditur ex revelatis, evidens est, quia evidenter conclusum est, & evidenter sequitur. Ipsum tamen illud non videtur, æquè atque illud, ex quo concluditur. Evidens est, eum, qui promittit justificationem, etiam promittere glorificationem. An iccirco justificatio & glorificatio videtur, & non creditur? Aliud scilicet est evidentia consecutionis, aliud evidentia rei ipsius, ejúsque visio.

OBIECT. III. *Idem Paulus Hebr. XI. 6. Fidei actum facit, credere Deum esse, & remuneratorem esse eorum, qui ipsum quærunt. At hoc ad assensum intellectus, non fiduciam voluntatis pertinet.* Resp. 1. Quid si ad assensum solum maximè referenda essent, quæ hic Apostolus fidei tribuit? An idcirco fidem non esse fiduciam sequeretur? Posito uno non statim removetur concomitans. 2. In eo quod peccator credit, *esse Deum,* non tantùm est convictio, quòd extet ens primum, æternum & independens, sed etiam, quòd sit justus, sanctus, dissimilis peccatori, qui justificet impium sine abnegatione sui & desertione judicii, adeóque non sine merito Christi. Et in eo quòd credit, *Deum esse remuneratorem quærentium se,* continetur fides seu fiducia in promissionem ejus, qui potestatem dat restipulandi à Deo in bona conscientia id, quod præmium Deus nominavit. Neutrum sine fiducia obtinere potest.

EXCIP. REDING: 1. *Si fiducia respectu fidei solùm concomitans est, realiter igitur inter se distinguuntur. 2. Credere quòd Deus sit Ens primum, æternum, independens &c. annon est accedere ad Deum? Adeóque intelligi potest sine justificatione? Contrarium tamen supra pertendisti. 3. S. Paulus distinguens fidem, quòd Deus sit, & quod remunerator sit, arguit, quòd præcisa de Dei existentia dari possit fides, quæ in cætera Dei attributa non feratur.*

Quant-

Quomodo igitur in fide tali erit fiducia? 4. Et quomodo fiducia est in fide ea, quòd Deus sit remunerator, cùm non aliud sit, quàm firma de Deo remuneratore persuasio? Ib. p.475. Resp. 1. Sophistam pro more agis. Non fidem, sed assensum concomitari fiduciam dixi. 2. Qui ad Deum accedit, credere debet, quòd Deus sit, & quòd justus, sanctus sit, & peccatorem justificet. Sed non quisquis hæc credit, ad Deum accedit. Proin Apostolus accedenti ad Deum utrumque, & quòd Deus sit, & quòd remunerator sit quærentium se, credendum esse asseverat. Neque uspiam affirmavi, ad justificationem, quæ accessum ad Deum munit, sufficere fidei priorem illum actum sine posteriori, qui manifestè fiduciam includit. Quomodo enim sine fiducia credere quisquam potest, Deum sui, quærentis eum, remuneratorem esse? 3. Posse dari fidem, quæ feratur in Dei existentiam, & non similiter in ejus attributa omnia, otiosè pertendis. Quis enim tantillum dubitat? At credi potest Deum esse, existere, sanctum, justum esse sine fide, quòd is remunerator quærentis sui. Hoc enim fiduciam exigit. 4. Adeóque fides Dei remuneratoris quærentium se non nuda de Deo remuneratore persuasio est, sed ejusdem apprehensio & applicatio, qua quærentem sic remuneratur, ut pretiosissima promissa impleat.

OBIECT. IV. *Fides in Scriptura distinguitur à spe,* 1. Cor. XIII. v. 14. *Atqui spes est fiducia corroborata. Non igitur fiducia inest fidei.* Resp. 1. Fides & spes ita distinctæ sunt, ut simul tamen sint conjunctissimæ. Nam & fidei spes inest, & spei fides. Qui credit promittenti, sperat. Qui sperat, credit se bona promissa consecuturum. *Fidei* est, res promissas sibi polliceri, & de iis gloriari, quia secundum verbum promittentis *sperat.* Quatenus futura bona expectat cum patientia, promtitudine & desiderio obtinendi, *sperat:* quatenus promittenti astipulatur & subscribit, *credit.* Ita etiam Cardinalis Contarenus *de Iustif.* explicat. 2. Inest igitur & spei & fidei sua fiducia. Spei fiducia est, qua fidenter & securè expectantur bona promissa. Fidei, qua bonis promissis fidenter & constanter subscribimus.

EXCIP. REDING: 1. *Si fidei spes inest; spes de fidei essentia erit, eámque constituet. Quomodo ergo virtutes distinctæ sunt? 2. Fides est radix & fundamentum spei, non formaliter ipsa spes. 3. Diversi fidei & spei sunt effectus formales. Fides enim, uti ipse ex Contareno distinguis, Deo promittenti astipulatur: spes bona futura expectat cum promptitudine & desiderio obtinendi. In spe igitur est securitas & confidentia, quæ ad voluntatem; in fide certitudinis firmitas, quæ ad intellectum pertinet.* Ib. pag. 475. 476. Resp. 1. Quis non ineptias tuas deploret? Tu ipse fidem spei radicem & fundamentum appellasti. Annon verò arbor radici, domus fundamento inest, & vicissim? An sic fides & spes, etiam juxta te, radix & arbor, fundamentum & domus eadem formaliter sunt, atque se constituunt? Clavus parieti inest. An parietem constituit, vel paries formaliter est? Quæ sibi mutuò insunt, conjunctissima, cognata & inseparabilia non eadem sunt. Qui credit, sperat; qui sperat, credit. Non iccirco vel facultates, vel actus formaliter iidem sunt. Sicut non ideo fides charitas est, quia, qui salvificè credit, amat; & qui salvificè amat, credit. 2. Fides spei fundamentum & radix est tam ob certitudinem expectationis boni promissi, quæ omnis à fide derivetur oportet; tum quia non speratur quicquam, quin ante fide credatur, seu promissum apprehendatur. *Nos enim Spiritu, ex fide spem justitiæ expectamus.*

mus, Gal. V. 5. Cùm enim fides apprehendat, quod promittitur, & spes expectet, quod promittitur: tota jam differentia inter fidem & spem est ratio præsentis & futuri. Unde futilitas distinctionis vestræ, qua conceditis, fideles de salute sua certos esse posse certitudine spei, non certitudine fidei, pellucet. Eadem enim utriusque certitudo est, & quicquid certitudinis spes habet, id omne à fide, quam fundamentum spei esse agnoscis, habet. Hinc adeò in Scripturis, præsertim V. T. spes sæpissime pro fide ponitur. 3. Licet igitur fidem & spem formaliter differre non negemus: non iccirco tamen conjunctissimæ & inseparabiles non sunt, vel fiducia, quamvis diversa ratione, & fidei & spei non inest. Id Contareni à me laudati verbis *tract. de justif.* explicabo. Sic autem ille: *In nobis est hæc fides, prout confidimus promissioni Divinæ. Hæc fides significatio pro fiducia, conjuncta est significationi spei, quamvis spes propriè respiciat futura, fiducia verò etiam præsentia & præterita; attamen propinqua est hæc fiducia spei. Quamobrem sæpenumero una sumitur pro altera. Damascenus lib. IV. sic explicat, fidem illam Hebr. XI. 1. interpretatur per spem. Apostolus Rom. IV. 19. 20. opponit diffidentiæ fidem, id est, confidentiam.*

OBIECT. V. *S. Paulus Ephes. III. v. 12. Fiduciam à fide distinguit ajens, habere nos fiduciam & accessum in confidentia per fidem. Ergo fides non est fiducia.* Resp. 1. Argumentum invertimus. Ex fide justificante oritur confidentia ac *παῤῥησία*. Atqui ex solo assensu minimè ea oriri potest. Non igitur fides justificans nudus assensus est. Deinde dicimur habere per fidem *fiduciam in confidentia*. Quomodo igitur fides à fiducia separari potest? Cùm fiducia non fidei tantùm sit, sed etiam spei, quid obstat, quò minùs per fidem dicat Apostolus, nos habere fiduciam spei? 3. Denique quid obstat, quò minùs fidei effectum formalem, *παῤῥησίαν* & *πεποίθησιν* à fide, tanquam causa, distinguat Apostolus?

EXCIP. REDING: 1. *Argumentum in te retorqueo. Unus enim actus non potest ad alium à se distinctum actum comparari, tanquam effectus formalis. At fidem esse actum à spe & fiducia distinctum, fassus es. Nequit ergo fiducia fidei formalis esse effectus. Et sanè si per fidem habemus fiduciam, non potest non fides esse causa fiduciæ. Nam illud διὰ, per, causalitatem notat. 2. Quidni ex assensu, qui pro objecto habet promissionem, ex ipsa prima veritate certificatam de justificatione ex Christi meritis per fidem, pœnitentiam &c. applicanda, firma erga Deum fiducia oriri queat?* Ib. pag. 478. Resp. 1. Torques, non retorques. Fides includit notitiam, assensum, fiduciam. Nôsse, assentiri, fiduciam habere sunt effectus formales fidei, respectu partialium ejusdem formarum. Quomodo charitatis effectus formalis est amare. Non ergo fiduciam habere est effectus formalis fidei respectu cujusvis formæ, sed respectu formæ partialis, quæ *παῤῥησία fiducia* est, neque à fiducia aliter, quàm actus ab habitu distinguitur. Et διὰ πίστεως *per fidem* ἔχομεν τὴν παῤῥησίαν *habemus fiduciam*; quomodo per animam homo habet facultatem intelligendi, volendi, & actu intelligit, vultque. An iccirco intellectus & voluntas vel actus intelligendi & volendi ab anima distingui potest? Neque enim διὰ *per* hic causalitatem aliam, quàm formæ respectu effectus formalis, notat. 2. Assensus ille, quo veritati primæ promittenti rem ad nos pertinentem assentimur, habet conjunctam fiduciam. At per fidem, si solo assensu ea constat, fiduciam habere non possumus. Plus igitur ad fidem justifican-

tem

tem, quàm assensus requiritur. Aliud est, per fidem habere, aliud per fidem acquirere fiduciam.

OBIECT. VI. *Si fides est fiducia simul & assensus ac notitia, erit simul in intellectu & voluntate. Atqui impossibile est, ut una eadémque facultas diversis subjectis insit.* Resp. 1. Argumentum est non ex schola Spiritus S. sed philosophicis regulis petitum, quod veritati ex Scriptura demonstratæ haud præjudicat. Nam Spiritus S. fidem in voluntate collocat, Rom. X. 10. ubi asserit, *corde nos credere ad justitiam.* 2. Ipsi Scholastici fidem quodammodo ad voluntatem referunt, ut Thomas 2. 2. *q. art.* 2. Biel. 3. *sentent. dist.* 23. *q.* 2. *art.* 3. *dub.* 4. Durandus etiam negat, intellectum & voluntatem esse potentias distinctas, asseritque, esse unam eandemque entitatem absolutam, quæ propter relationem ad diversos actus diversarum potentiarum nomina sortiatur. Cum quo etiam J.C. Scaliger Exercit. CCCVII. 3. facit. 3. Fides, utpote ex actibus diversis composita, in intellectu est respectu notitiæ & assensus, in voluntate respectu fiduciæ. Quomodo justitia originalis complectitur lucem notitiæ in mente, rectitudinem voluntatis, & affectuum cum lege DEI conformitatem.

EXCIP. REDING: 1. *Sic S. Paulus Rom. X. 10. ait, nos corde credere, ut 2. Cor. X. 5. doceat, captivare nos debere intellectum in obsequium fidei. Ergo fides formaliter est in intellectu, imperativè & motivè à voluntate.* 2. *Posita sententia Durandi, quòd intellectus & voluntas in ratione potentiarum non distinguatur realiter; earum tamen actus sunt distincti. Quæstio ergo manet, an fides in actu intellectus, an voluntatis, an utroque sit.* Ib. pag. 476. 477. Resp. 1. De loco 2. Cor. X. 5. supra vidimus. Nihil ibi vel de fide, vel de intellectu nominatim dicitur. *Νόημα* enim, non *νοῦς* captivari dicitur; & quidem *in obedientiam Christi*, quam *fidem* esse Apostolus Rom. I. 5. declarat. Obedientia autem voluntatis proprius actus est juxta Thomam 2. 2. q. 1. a. 2. ad 3. ubi eam *promptitudinem voluntatis subjectæ præcipienti* definit. Sed & Rom. X. 10. non à corde movente & imperante fides esse; sed *τῇ καρδίᾳ πιστεύειν fide nos credere* dicitur; planè sicut *ore confitemur*, hoc est, fidem cordis pronuntiamus. Voluntas igitur credit, sicut os confitetur; non movendo aliud, sed actum proprium ex se, tanquam subjecto, eliciendo. Ita Thomas ad *loc. cit. Corde*, inquit, *creditur, id est, voluntate.* Et sanè non excludi voluntatem, vel hinc cognoscas, quòd fides 1. Tim. I. 5. 2. Tim. I. 5. appellatur *ἀνυπόκριτος*, expers hypocriseos. quæ non in intellectu, sed in voluntate est. 2. Sive igitur de facultatibus animæ, sive de actibus intellectus & voluntatis distinctis sermo est, ad utraque fidem pertinere, pervicimus.

QUÆSTIO XI.

An fides justificans, apprehendens gratiam remissionis peccatorum, debeat in specie de gratia & justificatione dubitare, an potiùs de ea certò confidere?

PRius affirmat Synodus Cap.9.nec non Can.13.& 14. Negat quenquam scire posse *certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum.* Negat oportere eos,qui vere justificati sunt, *absque ulla omnino dubitatione* apud se statuere, se esse justificatos. Etsi verò de sententia decreti Synodici disceptant adversarii, plerique tamen, inprimis Jesuitæ, ita illud interpretantur, quòd fidelis ex conjecturis & signis probabilibus equidem de futura felicitate sua bene sperare, nihil tamen certò concludere, vel *certitudine fidei* de ea cognoscère possit. Orthodoxam sententiam Synodus Dordracena *ad artic.* 5. sic contractam proponit. Primò, posse & debere quemvis fidelem persuasum habere, quòd per misericordiam Dei Patris sui sit in vera fide conservandus, & ad æternam vitam perducendus. Secundò talem fidei persuasionem extra studium pietatis & usum mediorum in actum exire non posse. Tertiò non consequi fidem eum certitudinis gradum, qui omnem contrarii formidinem perpetuò excludat. Fidei enim illam persuasionem aliquando esse *vividam*, aliquando *languidam*, aliquando, ut in gravissimis tentationibus, *nullam.* Quartò eluctari tamen ad extremum fidem, & apprehendere paternam Dei erga se misericordiam, vitamque æternam sibi infallibiliter conferendam non incertæ *opinationis*, aut *spei conjecturalis*, cui falsum subesse possit, actu, sed veræ & vivæ fidei per adoptionis Spiritum in ejus corde excitatæ & obsignatæ. Adeò quidem ut huc redeat quæstionis status: An *Christianus fidelis adultus*, & possit *non tantùm de præsenti, sed futuro statu, non quoad actum continuatum, sed fundamentum & habitum nunquam amissum*, & debeat *non ex dignitatis propria, sed dignationis divinæ & custodiæ deliberato intuitu*, certus esse *non certitudine tantum objecti; non experientiæ, prudentiæ, & intelligentiæ, sed fidei vivæ & justificantis, ex conscio examine & fiducia*, de sua *tam via quàm patria salute?* Hoc affirmamus nos, negant illi. Rationes nostræ pro hac fidei certitudine contra dubitationem à Synodo laudatam, sunt.

ARG. I.

ARG. I. Fidei inesse fiduciam gratiæ & remissionis peccatorum, jam ostensum. Qui igitur credunt, & credendo apprehendunt gratiam, eo ipso confidunt, non dubitant. Ubi enim aperta, evidens, plena & fiducialis intercedit de peccatorum remissione persuasio, παρρησία, πεποίθησις, πληροφορία, ibi necessariò sequitur salutis certitudo. Sicut enim fides à fideli separari nequit: ita nec ista proprietas à fide.

RESP. REDING: 1. *Si fides absque certitudine subsistere nequit, quomodo juxta Dordracenos tuos non consequitur eum certitudinis gradum, qui omnem contrarii formidinem perpetuò excludat? Et si fides est evidens persuasio, quomodo eorum est, quæ non videntur, uti S. Paulus Hebr. XI.1. dixit? 2. Repugnant tibi loca Prov. XX.9. Eccl. IX.1. nec non exempla Sanctorum, rationes, & consensus Patrum.* Tract. IV. Ss 2. pag. 477--479. Resp. 1. Responsionum tuarum prora & puppis in contortissimis tuis fallaciis consistit. De eo certitudinis gradu summo, qua in altera vita potiemur, Dordraceni loquuntur. Fides nempe perfecta supremum certitudinis gradum comitem habet. In hac verò vita perfecta non est, teste Apostolo 1. Cor. XIII. 9. 10. *Ex parte cognoscimus & ex parte prophetamus. Cùm verò venerit τὸ τέλειον perfectum, id quod ex parte est, abolebitur.* Ad imperfectionem verò fidei in hac vita pertinet, quòd subinde deficit, languet, & contrarii formidinem sic admittit, ut tamen ex ea victrix iterum evadat. Non est igitur fides, vivida scilicet, absque certitudine. Sed cùm vel languet, vel quoad sensum seu fructum etiam deficit, tum verò cum fidei radice contrarii formido consistit. quam reviviscens fidei sensus, & fides victrix denique pellit. Hæc Dordracenorum mens est, quam nequicquam arrodis. Tum fides evidens persuasio & demonstratio est eorum etiam, quæ non videntur; quia à Deo revelata, testata & promissa, perinde ac si viderentur, apprehenduntur, & oculo mentis in testem ἀψευδῆ flexo pervidentur. de quo supra diximus. 2. Scripturæ testimonia, exempla, rationes à te allegatas seorsim discutimus. Hic de Patrum testimoniis, quæ ex Bellarmino compilasti, pauca. *Ἀπροσδιόνυσα* ea omnia sunt. Nam vel retundunt superbiam spiritualem, ubi immunitatem à lapsu aut deliquio somniant elati, veluti Basilius *Constit. Monast. cap. 2.* Ambrosius *Serm. 15. in Psal. 18.* Hieronymus *contra Pelag. lib. 2.* vel carnalem securitatem, qua sibi ipsis abblandiuntur sine certis indiciis torpidi, exagitant, uti Chrysostomus *in 1. Cor. cap. 4. homil. 11.* vel inhærenti justitiæ acquiescere vetant, veluti Augustinus *Quæst. lib. 83. q. 59.* Quid verò multis? Ipsemet tu causam prodis. *Uniformis,* inquis, *Patrum sententia est, neminem taliter gloriari posse de remissione peccatorum, ut omnimoda certitudine securus sit, in se non latere peccata, quorum conscientiam habeat.* Si hoc sibi S Patres à te laudati volunt, salva res est. Neque enim de certitudine salutis, justitiæ inhærentis perfectione, sed justitiæ Christi vera fide apprehensæ, dignitate, & promissionum Divinarum firmitudine nixa, quæritur.

ARG. II. Fideles justificati præditi & signati sunt Spiritu S. Rom. VIII. 9. 1. Cor. II. 12. 2. Cor. I. 22. Ephes. I. 13. IV. 30. Apocal. II. 18. At Spiritus S. testatur & acclamat spiritui nostro, posse & debere nos de salute nostra esse certos, quia *non accepimus Spiritum servitutis ad metum, sed adoptionis, per quem clamamus Abba Pater. Et ille ipse Spiritus testatur Spiritui nostro, nos esse filios Dei, si autem filii & hæredes,* Rom. VIII. 15. Gal. IV. 6. Quòd si quis

hoc

hoc testimonium non sentit, æquius est, ut ipse de se malè sentiat, aut à Deo hunc sensum obnixè postulet, quàm ut cum Deo pugnet, & hoc testimonium elevet, aut aliorum conscientias ex sua metiatur.

Resp. Reding: 1. *Sic fideles Spiritu S. signati sunt, ut ejus in se testimonium habeant, vi cujus secundum se certum est, & Angelis ac Beatis testimonii illius evidentiam habentibus constet, illos esse filios Dei, sed non quoad nos, seu quoad eos, quandiu in viæ statu agunt. 2. Rom. VIII. 15. testimonium Spiritus S. per quem filii Dei clamant Abba, Pater; constituitur in actibus fidei, religionis, dilectionis, qui à Spiritu S. proficiscuntur. Licet verò actus hi intrinsecam cum forma justificante connexionem habeant, adeóque secundum se certum sit adoptivæ filiationis Divinæ testimonium; tamen quoad nos certum non est, quia neque immediatè in se, neque in medio aliquo ejus demonstrativo, quale est lumen super fidei, spei & charitatis actus reflexivum; & Spiritus S. obtestantis demonstrativum; nobis notum est. 3. Quot sunt, qui glorientur, se Deum habere Patrem; qui imaginentur, se in Spiritu adoptionis filiorum Dei clamare, Abba Pater; qui tamen filii Dei non sunt?* Ib. pag. 4-9. Resp. 1. Proximus es insanienti. Etenim testimonium omne redditur aliquibus. Itaque vel nobis, vel aliis. Tu vis, aliis, Angelis scilicet, & Beatis cœlitibus. At Spiritus S. Rom. VIII. 16. disertè dicitur *συμμαρτυρεῖν una testari cum nostro Spiritu, quòd simus filii Dei.* Testimonium igitur isthoc est non *secundum se*, (omne enim testimonium relationem habet ad eos, quibus illud dicitur, hoc est, quicunque testimonium reddit, etsi attendat necessariò rei, de qua testimonium perhibet, veritatem; tamen scopum hunc sibi propositum habet, ut illius veritatem persuadeat ei, apud quem testimonium id perhibet) nec *quoad alios*, sed *quoad nos*, seu filios Dei omnes, ad quos sermo ille pertinet. Id scopus Apostoli exigit. Quia enim fluctuare Spiritus noster inter diffidentiæ & præsumptionis vortices potest, docet ille, succurrere, & *συμμαρτυρεῖν simul testari Spiritum S. cum nostro Spiritu*, ne scilicet spiritus noster anceps hæreat & fluctuet. Consentit expressè Johannes 1. Epist. IV. 13. *In hoc*, inquiens, *cognoscimus, quòd in eo manemus, & ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit nobis.* Cur autem dedit? Procul dubio, ut cognoscamus, quia in hoc cognoscimus, quoniam dedit. *Accepimus* enim *Spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus, quæ donata sunt nobis*, 1. Cor. II. 12. Hoc illud testimonium est. quod unusquisque fidelis in se habet, quod qui minùs æstimat, Deum mendacem facit, 1. Joh. V. 10. Hinc oritur *pax*, justificatio, Rom. V. 1. gaudium *ἀναφαίρετον*, Joh. XVI. 22. denique gloriatio, quæ testimonium nostræ conscientiæ est, 2. Cor I. 12. Quod testimonium *καθ' ἡμᾶς quoad nos* filios Dei, dum sic exsibilas, prodis te, quod nunquam illud cordicitus senseris, adeóque sicut bestiæ nullum usum rationis, ita tu nullum usum ac sensum Spiritus *ψυχικὸς* habeas. 2. Cùm igitur S. Paulus Rom. VIII. 15. 16. disertè doceat, nos per Spiritum S. clamare Abba, Pater; & Spiritum S. simul testari cum Spiritu nostro, quòd simus Filii Dei; otiosum est quærere, quo modo, mediato, an immediato sic testetur? Satis est, eum testari, & per eam nos clamare, Abba. Sentimus ejus testimonium, nec sine sensu hoc ita clamare possemus. Quæcunque efficaciam habent, eadem se per illam ipsam efficaciam demonstrant. Agit ignis per calorem; & ab ipso calore deprehenditur. Agit anima per motiones suas, & ab his ipsis in cognitionem venit. Quid ergo? An Spiritus S in homine otiosus est? Imò *πάντα ταῦτα ἐνεργεῖ, omnia illa operatur*, 1. Cor. XII. 11. *Adjuvat infirmitates nostras, interpellat pro nobis suspiriis ineffabilibus, testatur nobis, clamat in nobis, &c.* Rom. VIII. 15. 16. 26. An

his

his aliisque modis efficax præsentiam suam certò nobis non testatur? An experimenta fidei, spei, charitatis fallacia sunt, & conjecturis meris fallaciter assequimur, quòd in nobis habitet? Perinde id est, ac si ignem ignem, aquam aquam esse, dubiis duntaxat experimentis constaret. Atqui Spiritus S. præsentia & testimonium est ulteriùs σφραγὶς σφραγιζομένη *sigillum obsignans*, & ἀῤῥαβὼν τῆς κληρονομίας *arrhabo hæreditatis*, 2.Cor.I.22. Ephes.I.13.14. Magna certè emphasis. Nos ipsi, personæ nostræ, non res, quas credimus, Spiritu S. velut peculiari quadam nota insigniri dicimur, ut sciamus scilicet, Divino isthoc documento, nos in numerum filiorum Dei adscriptos esse. Quomodo in vocatione externa, qui olim circumcidebantur Judæi, eo ipso obsignabantur, ut proprio charactere impresso certum haberent, se Judæos & fœderatos Dei esse; & qui hodie baptizantur, aquæ sigillo obsignantur, ut se nominatim militiæ Christianæ adscriptos nôrint. His externis sigillis hoc internum Spiritus S. sigillum respondet, quo obsignantur credentes ipsi, ut sciant se esse filios, peculium & proprietatem Dei. Infert igitur obsignatio isthæc tum peculiarem applicationem, tum applicationis certitudinem, non ex levi conjectura, sed ex authoritate Divina, Dei obsignantis, & sigilli Dei Spiritus; qua nulla major esse potest. Adde ad cumulum ἀῤῥαβῶνα *arrhabonem* hæreditatis. Etenim arrhabonis usus apud omnes is est, ut promissionibus momentum addat; & pignus, ac quædam veluti repræsentatio sit rei futuræ, in cujus locum datur. Sic Deus maxima quæque fidelibus spondens, Spiritum S. dat *arrhabonem*, ut certissimi sint, apud se, non tantùm, esse vitam æternam certis hæredibus conferendam: sed se ipsos in eorum esse numero, quibus illa conferenda sit; adeò ut fide Divina, quippe Dei arrhabonem dantis, & arrhabonis Dei, certissimè statuere debeant, non posse fieri, quin sibi vita conferatur. 3. Quid verò tum postea, si multi Judæi, hæretici, hypocritæ, dicant, se esse filios Dei, & se id ex testimonio Spiritus S. compertum habere? Nam hoc dicere, se esse filium Dei, cùm nullus sis, non est Spiritus S. motus, nullum ejus testimonium; imò ne conjectura quidem. Neque quicquam falsi unquam fuit, quin aliquando veritatem mentiretur. Sed nihil hoc obstat, quò minùs, quæ sit veritati propria efficacia, suæ sint demonstrationes propriæ. Ita multi scioli sibi videntur docti. Ἡ ἀπειρία θάρσος τίκτει. At verè docti modesti sunt; ac verè fideles humiles, qui cum timore, hoc est, vera cum humilitate salutem suam operantur.

ARG. III. Idem suadent exempla praxisque fidelium, velut Abrahami, Rom.IV.21. Jacobi, Genes.XLIX.v.18. Davidis, Psal XXVII.1.2.LXXIII.24. Pauli, Rom.VIII.38. 1.Tim.I.15. 2.Tim.IV.7.8.18. At fidelium exemplum & praxis sunt nostra institutio. Neque enim fideles hosce peculiari revelatione securos de salute sua redditos esse dici potest, cùm Paulus id fidei, non speciali revelationi tribuat.

RESP. REDING: 1. *Quæ Patriarchis, Abrahamo & Jacobo, Davidi, Paulo, Divinitus factæ sunt promissiones, ad electos omnes extendi non debent. Hoc enim perinde esset, ac si quis benedictionem in Semine Christo factam Abrahamo, continuatam Jacobo, firmatam Davidi, omnibus fidelibus facere communem, & magnitudinem Divinarum revelationum, quas Paulus in tertium Cœlum raptus habuit, ad universos extendere vellet. Ex particulari revelatione quibusdam facta sine Dei verbo velle universalem cudere, præposterum est.* 2. *Rom.IV.20. &c. Abrahamo tribuitur certitudo de potentia Dei in præstandis promissis. Ubi eadem omnibus tribuitur? Genes.XLIX.17. Jacobus exclamat: Expecto salu-*

tare tuum, Domine. Qua verò ratione constat, omnes similiter fideles teneri fide Divina suam justificationem credere? Rom.VIII.38. commendatur charitas Dei, non homini, sed Deo formaliter inexistens. Unde non aliud concludi potest, quàm prædestinationem Dei esse certam, licet de sua prædestinatione nemini constet. Licet verò Paulus forte certus fuerit, non tamen similiter prædestinati omnes. Quomodo etiam loca 1.Tim.I.15. 2.Tim. IV.7.8. ad personam Pauli restringuntur. Ib.p.480. Resp.1. Quæ Patriarchis, Davidi, Paulo factæ sunt promissiones de salute, benedictione in Semine, justificatione, eædem communes sunt fidelibus omnibus, adeóque ad omnes meritò extenduntur. Singularia enim stant sub suo universali. Cùm igitur omnibus credentibus remissio peccatorum promittitur, eadem opera mihi, tibi, illi credenti promittitur, tam certò, ac si Deus è Cœlo id proclamaret. Quod ut singuli tantò confidentiùs sibi applicarent, Scriptura in singulari numero, & secunda persona aliquando loquitur: *Si confessus fueris, si credideris, servaberis,* Rom.X.9. *Ego Ego deleo defectiones tuas,* Esaj.XLIII.12. Illustrissima omnium fuit promissio de Semine dando, in quo benedicendæ sint omnes gentes. qua per fidem recepta Abrahamus justificatus est. Atqui illa non ad solum Abrahamum, sed ad credentes omnes pertinuit, teste Apostolo: *Prævidens Scriptura, quòd ex fide Deus justificat gentes, ante promisit Abrahamo: Quoniam in te benedicentur gentes. Ergo qui ex fide sunt, benedicuntur cum fideli illo Abrahamo*, Gal.III.8.9.14. Unde promissionem Dei per fidem sibi applicasse non solùm Abrahamum, sed fideles quosvis V. T. idem S. Paulus Hebr.XI.1--f. luculenter testatur. Unde Abrahamus, unde Jacobus, unde David suam de gratia Dei & justificatione sua πληροφορίαν hauserunt, nisi ex promissione de Semine benedicto & benedicturo credentibus? Ubi iis vel solis, vel seorsim, per specialem quampiam revelationem ad reliquos fideles non pertinentem, promissionem isthanc Deus applicavit? Insulsum verò est, quod de magnitudine revelationum Paulo facta in tertio Cœlo arguis. Nam in illis revelationibus fuisse specialem de salute Pauli revelationem nunc demum ei factam, quo argumento probas? Atqui audivit in tertio Cœlo ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι, *ineffabilia verba, quæ non licet homini loqui*, 2.Cor.XII.4. Salutem verò suam, fiduciam in charitate Dei, πληροφορίαν de corona justitiæ sibi reposita, effatus est utique. Non ergo specialem de ea revelationem, ad fideles reliquos non pertinentem, habuit. 2. Loca verò à me citata, quæ eludere conaris, ad liquidum rem magis perducunt. Etenim Abrahamus *de promissione Dei non dubitavit incredulitate, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo*, πληροφορηθεὶς *certissimum habens, eum quod promiserat, etiam faciendi potentiam habere. Propterea etiam ei reputatum est ad justitiam,* Rom.IV.20.21.22. En certitudinem Abrahami de Deo promissa sibi facta præstituro, quia *δυνατός ἐστι ποιῆσαι potens est facere*, non simpliciter, sicut potuit facere Cœlum & terram; sed θεοπρεπῶς, cum decentia & manifestatione virtutum ejus, sanctitatis, misericordiæ & justitiæ, adeóque rectè, laudabiliter & cum summa gloria; quia crediderat, Deum habere Semen, Filium, quem posset mittere & donare Redemptorem, qui fieret peccatum pro se & credentibus omnibus, qui Spiritu ejus ipsi concorporati fierent justitia Dei in ipso, & ipso obsignati possent jure, ut justi, justificati, gloriari in Deo. Liquet igitur, fiduciæ hujus Abrahamicæ objectum fuisse Dei omnipotentiam, non quamvis, sed eam cumprimis, quam in exequenda promissione Salutis & Redemptionis per Christum exeruit; adeóque specialem misericordiam Dei in Christo, Semine benedicto, sibi & credentibus omnibus tum promisso, tum ad salutem & justitiam præstando. Certus igitur fuit de gratia Dei in Christo, nullatenus dubitavit, confortatus

fortatus est fide, Deum sibi in Semine promisso benedicturum; ac idcirco justificatus est. An verò ad solum Abrahamum ea promissio, ceu specialis quædam revelatio, pertinet? Neutiquam equidem. *Nam non scriptum est propter eum Solum, ei reputatum esse, sed etiam δι' ἡμᾶς propter nos, quibus futurum est ut reputetur, iis, qui credunt in eum, qui excitavit Jesum Dominum nostrum*, ibid. v.23.24. Quæ igitur ratio fuit Abrahami, eadem est omnium credentium. Quod in Abrahamo factum, id propter nos scriptum est, ut & nos fidem ac πληροφορίαν Abrahami imitemur, atque sic filii Abrahami fiamus. Idem enim est Deus, & nos filii Abrahami secundum promissionem sumus. Par ratio est Jacobi. Ille Genes. XLIX.17. vicinus morti exclamavit: *Expecto Salutare tuum, Domine.* Ubi ipsi specialiter Salutare promissum, revelatum est? Fuit exclamatio una cum Spiritu ejus testificantis Spiritus, qui expectandum ipsi credenti esse Salutare credentibus omnibus promissum, firmissimè persuasit. Rom. VIII.38. &c. dicit Apostolus: πέπεισμαι *Persuasum habeo*, (unde, nisi à Deo; non certè à me, vel ulla creatura, quæ ejusmodi πεποίθησιν fundare nequit; non igitur per conjecturam levem, sed per fidei certitudinem. quod etiam liquet, tum ex interrogatione antecedente, quæ vim habet firmissimæ asseverationis; *Quis nos separabit?* tum ex enumeratione omnium ferè malorum, quæ facit ad immobilitatem fiduciæ demonstrandam: tum ex gloriatione illa v.37. *In his omnibus ὑπερνικῶμεν amplius quàm victores sumus:* tum ex usu verbi Græci, ubi applicatur ad spiritualem fiduciam denotandam, quam fideles de iis, quæ ad propriam salutem pertinent, habent, Rom. XIV.14. 2.Tim.I.14.) *quòd nec futurum, &c. nec ulla creatura ἡμᾶς Nos* (non me solum, sed credentes omnes, amantes Dei) *possit separare à charitate Dei, quæ est in Christo Jesu*; Deo, inquis non nobis inexistente. optimè. Et tantò certius fiduciæ fulcrum, quia non nititur arundine charitatis nostræ, qua nos Deum amamus, quæ nimiùm in hac vita conquassari potest, tametsi nunquam confringitur. Si non aliud hinc concludi potest, quàm prædestinatos certò salvatum iri, quia nihil à charitate Dei eos separare possit, uti tu detorques, quid Paulo πεποιθέναι, imò *Nobis* amantibus Dei, *πεποιθόσι firmissimè persuasis*, amplius sic tribuitur, quàm ipsi Diabolo. Nam & ipse haud dubiè persuasissimum habet, prædestinatos salvatum iri. Agit sanè Apostolus causam communem omnibus fidelibus, qui iidem sunt prædestinati. in quorum tamen numero se & credentes esse firmiter crederet. Ideo non de se singulariter loquitur, sed pluraliter: *Persuasus sum, nihil Nos separare posse à charitate Dei.* quæ numeri permutatio ostendit, quis Paulo fuerit sensus de re communi, & ad plures pertinente. Sic igitur universalem de salute prædestinatorum omnium doctrinam proponit, ut eandem & ad se, & eadem ratione ad credentes omnes, quibus de sua fide ex interno Spiritus S. & conscientiæ testimonio certò constare, supra firmavimus, applicet. Denique loca 1.Tim.I. 15. 2.Timoth.IV.7.8.18. ad personam Pauli restringi, ais. Mentiris, Monache. S. Paulus enim 2.Tim.IV.8. disertè dicit: Οὐ μόνον ἐμοὶ, ἀλλὰ πᾶσι, *Non solùm mihi, sed omnibus diligentibus apparitionem ejus.* Nihil ergo ad se restringit, nihil seorsim sibi vindicat, sed omnibus Christum diligentibus idem privilegium tribuit. Sicut sibi Christum diligenti coronam justitiæ repositam novit: imò ita omnes Christum diligentes sibi eandem repositam esse norunt, confidunt, non dubitant. Neque enim ex peculiari revelatione id Paulus scivit. quam sine ulla vel fidei, vel rationis certitudine obtenditis. Et sanè si Paulus, David, alii ex peculiari revelatione de sua salute certi fuissent, illa certitudo non fuisset ceritudo fidei. Sic enim ipse Bannes vester *in 2.2. q.1. a.1. dub.3. scribit: Revelata particularibus personis, quamvis sint supernaturalia, non pertinent ad assensum fidei*

dei Catholicæ, aut virtutis Theologicæ: sed illa tantùm, quæ nota sunt Ecclesiæ, & ab illa proponuntur. At verò de Abrahamo & Davide palam est, quòd de gratia Dei certi fuerint per fidem. Concludo: Ergo non per revelationem specialem, sed eam revelationem verbi Dei, quæ ad omnes fideles se extendit. Hinc adeò Bellarminus Pauli persuasionem *conjecturalem* appellat. qualis non est ea, quæ speciali Divina revelatione nititur.

ARG. IV. Quin Paulus 2.Cor.XIII.5. reprobos esse docet, qui non agnoscunt, Jesum Christum in ipsis esse. Proinde fideles quosvis monet, se ipsos explorent, utrùm in fide sint? Quæ ipsa exploratio ad certitudinem ducit.

RESP. REDING: *Exploratio sui ipsius est opus humanæ industriæ. At nullum humanæ industriæ opus fidei certitudinem inducere potest.* Ib.pag.480. Resp. Frivolè sophisticaris. Probatio sui ipsius à Paulo præcepta est experimentum, examen sui, suorum affectuum, cordis, ratiocinationum, studiorum, curarum, metus, amoris, odii, actionum, totius denique vitæ ad certam normam ac regulam; denique judicium de se ipso. Hoc sicut fidem supponit, ita à fide proficiscitur. Est igitur opus & exercitatio fidei, quæ in cognitionem fidei inexistentis & Christi inhabitantis ducit, & certitudinem internam non demum gignit, sed existentem exerit, manifestat & declarat. Si fideles fidei suæ inexistentis & Christi inhabitantis certi nunquam esse possunt, cur se jubentur explorare, an sint in fide, an Christus apud eos habitet; atque ita ut declaretur, eos esse *ἀδοκίμους reprobos*, si fidem in se & Christum non reperiant? Thomas certè hunc locum explicans cogitur concedere *nos per certitudinem cognoscere, Christum esse in nobis*; sed ineptè addit, *secundum intellectum, non secundum effectum.* quasi excitaret Apostolus ad examen intellectus tantùm; aut Christus in intellectu tantùm, non corde etiam fidelium habitaret Et Magister ejusdem Alexander Alensis *pag.3. q.61.* hoc testimonio convictus fatetur, *gratiam posse cognosci*; sed ridiculè inter *rem & rationem gratiæ cognitæ* distinguit.

ARG. V. Justificatis tribuitur certa *γνῶσις* & *ἐπιστήμη notitia* & *scientia*, quòd remissio peccatorum per fidem ipsis contigerit, 1.Joh.III.14. IV.13. V.19. Ubi certam notitiam indigetari patet, quia illa derivatur & pendere dicitur cap.III.24. ex Spiritu Dei, cujus testimonium infallibilem certitudinem fundat.

RESP. REDING: 1. *In loco 1.Joh.III.14. notitia illa ex dilectione fraterna derivatur, quæ si supernaturalis sit, ex motivo charitatis Divinæ procedit. cum qua justificatio connexa est. Quis verò de dilectione fraterna certus est, eam ex Theologicæ charitatis motivo procedere, adeóque supernaturalem, non naturalem fortè, esse? Si qua ejus rei certitudo habetur, moralis ea est, non fidei. Nuspiam in S. literis testatum est, omnes fideles dilectionis illa perfectione potiri.* 2. *In altero loco 1.Joh.IV.13. cognoscere dicimur, quòd in Christo maneamus, & ipse in nobis, quia de Spiritu suo nobis dedit. Atqui ib. v.12. dicitur, neminem unquam Deum vidisse. Ergo notitia Spiritus nobis dati evidens non est. Neque revelatum est, singulis determinatè Spiritum Dei esse datum.* 3. *Denique 1.Joh.V.19. dicimur scire, quoniam ex Deo sumus, idque ex testimonio Spiritus. Aliud verò est,*

hanc

hanc testimonii Divini certitudinem, quæ fidem infallibilem fundat, esse in nobis: aliud, nos signatè ac reflexè cognoscere illud Dei testimonium, in nobis per fidem expressum. Quamvis igitur ex hypothesi testimonii Divini per fidem in nobis expressi, sciamus nos esse ex Deo: tamen de hoc ipso testimonio, quo in nobis expresso, signatam & reflexam certitudinem non habemus, quia de singulis absolutè revelatio nulla extat, quòd in iis fides vigeat. Ib. pag. 481. Resp. Conscientiæ tuæ vim facis, & apertè, non contra me, sed contra Apostolum disputas. Etenim ille cap. III. 14. scribit: *Novimus, quod transiverimus ex morte in vitam, quia fratres diligimus.* Tu negas, id fideles nôsse, quia incertum iis sit, an fratres naturali, an supernaturali amore diligant. Si de amore fraterno, ex Theologicæ charitatis motivo procedente incerti sunt fideles, quomodo igitur, quod S. Johannes categoricè asserit, *nôrunt, se ex morte ad vitam transiisse*, hoc est, se ex statu corruptionis & condemnationis ad statum sanctificationis & hæreditatem vitæ transivisse? Quæ hæc impietas tua est? Si tu fraterni amoris sinceri, ex Dei amore manantis, tibi conscius non es, (de perfecta enim dilectione in hac vita nemo sibi conscius esse potest, nec de ea Apostolus loquitur) an iccirco sequitur, Johannem & electos omnes, quos sermone suo inclusit, ejusdem sibi conscios non fuisse? Quomodo igitur Apostolus dicit, *novimus &c. quia fratres diligimus*, non de se solo, sed fidelibus omnibus locutus? Profectò hoc unum satis ostendit, quàm perdita sit causa vestra, quam ut tueamini, Sanctissimum Apostolum, qui Christo in deliciis fuit, post abundantiam Spiritus & omnis gratiæ in Apostolos effusam, negatis cum certitudine respondere potuisse quæstioni illi: *Simon Jona diligis me.* cui tamen Petrus jam ante effusum Spiritum respondere potuit: *Certò, Domine, nosti, quòd diligam te.* *Moralis*, inquis, hoc est, conjecturalis ea certitudo est, non *fidei.* quomodo Bellarminus dicit: *Bona spe confidebat Johannes, se unum esse ex illis, qui diligunt fratres.* quasi amor fraternus non proficisceretur ex *fide*, 1. Tim. I. 5. vel revelatum hoc ipso loco non esset, amantes quosvis fratrum nôsse, quòd ex morte ad vitam transiverint: vel amoris sui sensum nullum fideles perciperent, atque ex ejus sensu juxta Divinam revelationem isthanc fidem notitiæ suæ fundare non possent: vel cum notitia hac fidem apertè non conjunxisset Apostolus cap. IV. 16. *Et nos novimus, & credidimus charitatem, quam Deus habet erga nos!* Et annon certitudinem *fidei* astruunt verba ejusdem cap. III. 5. *Nostis, quòd ille manifestatus sit, ut peccata nostra tollat.* & v. 16. *In hoc novimus charitatem, quòd ipse pro nobis animam suam posuit.* Notitia igitur hæc non moralis, sed fidei est. 2. Idem S. Johannes cap. IV. 13. scribit: *In hoc cognovimus, quòd in ipso manemus, & ipse in nobis, quia de spiritu suo nobis dedit.* Tu negas nos nôsse, quia Deum nemo vidit, adeóque spiritum sibi datum esse, evidenter non cognoscit. Quomodo igitur nos id cognovisse dicit, quòd in eo maneamus, quia de Spiritu suo nobis dedit; cùm & cognitio illa à datione arcessatur, & Spiritus, ubicunque est, etiamsi nec oculis corporis videatur, nec oculo mentis profunditates ejus pervideantur; ita ἐνεργὴς efficax & operosus sit, ut sancta ejus molimina latere nequeant. 3. Denique cap. V. 19. idem clarissimè: *Scimus quoniam ex Deo sumus, & mundus totus in malo jacet.* Cur, quæso, toties γνῶσιν notitiam fidelium inculcat S. Johannes, si gratiæ certitudo iis nulla affulget, sed de ea iis perpetim dubitandum est? Tu iterum in os Apostolo obloqueris, & negas certò nos nôsse, quòd ex Deo simus, non obstante testimonio Spiritus S. de quo sic ille cap. III. 24. loquitur: *In hoc cognovimus, quòd maneat in nobis, ex Spiritu, quem nobis dedit.* nempe ut arrhabonem & paracletum. Agnoscis, quia negare nullo modo potes, ex hypothesi testimonii Spiritus S. per fidem in nobis expressi, scire nos, quòd Dei filii simus: negas tamen, de hoc Spiri-

tus S. testimonio signatam & reflexam certitudinem nos habere, quia revelatio ad singulos pertinens nulla extet. Annon sic apertè negas, quod affirmat Apostolus, *nos cognoscere, quòd ex Deo simus*, & quidem ex *Spiritu, quem nobis dedit*. cujus interna revelatio certitudinem fidei apud fideles omnes generat: & operatio continua fidei & charitatis ad sensum hominis spiritualis patet, ut signata & reflexa certitudine destitui nequeat?

ARG. VI. Quod precibus tenemur petere, illud speciatim ad nos pertinet, Marc. XI. 24. 1. Joh. V. 14. 15. At singuli tenentur peccatorum remissionem & vitam æternam ex speciali Patris in Christo misericordia petere, Matth. VI. 9. Luc. XI. 2. Et diffidentia ac ὀλιγοπιστία passim perstringitur. Eodem pertinent loca, quæ gratiam promissam cuilibet in specie applicant.

RESP. REDING: 1. *Christus orationem, qua remissionem peccatorum petimus, exauditum iri promittit, si fiat in nomine suo, & secundùm voluntatem Dei, uti 1. Joh. V. 14. habetur. Ubi verò est textus sacer, qui revelet, hanc orationem in individuo & particulari ita constitutam esse, ut conformis sit Divinæ voluntati, nec in ullo deficiat? 2. Distinguenda est certitudo promissionis hypothetica, quæ à certis conditionibus suspenditur; ab absoluta, quæ conditiones in promissione præfixas sequitur. Licet igitur certi simus, Deum velle gratiosum esse, & justificare eos, qui fidem per dilectionem efficacem præstiterunt; tamen absolutè nemo certus est, sic se conditiones illas purificasse, ut in nullo deficiat, adeóque in statu gratiæ consistat. Oculo quidem in Dei promissionem conditionalem directo certitudinem & firmam fiduciam concipit: at oculo ad defectus suos reflexivo hæsitat perpetuò dubitátque.* Ib. pag. 481. 482. Resp. 1. Ita est. Non exaudit Deus, nisi quæ in nomine Christi, & secundum Dei voluntatem oramus. At remissionem peccatorum in nomine Christi, & secundum voluntatem Dei oramus, quia sic orare ipse Christus jussit. Ergo eam sic orantes obtinemus, & de obtenta ob promissionem exauditionis petentibus factam certi sumus. Frustra textum sacrum exigis, revelantem, quòd oratio individua voluntati Dei sit conformis, & in nullo deficiat. Nam qualis debeat esse precum cum voluntate Dei conformitas, passim Scriptura revelat, & revelatam conscientia hominis, attestante eidem Spiritu Dei, applicat. Neque verò certitudo exauditionis nititur precum perfectione, sed cordis affectione. Deus enim non recipit orantis meritum, sed sinceritatem; & *qui interpellare nos facit, interpellandi nobis & gemendi inspirat affectum.* uti Augustinus *Epist.* 105. scitè loquitur. 2. De cœtero futilis est tua certitudinis conditionalis & absolutæ distinctio, utpote quæ non majorem electis & fidelibus, quàm Diabolo & damnatis certitudinem concedit. Conditionalem enim certitudinem, quòd in gratiæ statu sit, qui credit & resipiscit, Diabolus & damnati æquè habent. Si igitur ampliorem certitudinem habent fideles & electi, quàm Diabolus & reprobi omnes, uti profectò habere debent ampliorem, qui adoptionis, Spiritus & gratiæ Dei participes sunt, quàm habent ii, qui ejus participes non sunt; utique non hypotheticam ejusmodi, quæ sola nihil habenti prodest; imò obest magis, sed absolutam certitudinem habeant oportet. Neque obstat, quòd de conditionum promissionibus annexarum perfecta impletione certus nemo est, quia certitudo gratiæ non merito & perfectione justitiæ inhærentis, sed promissionum Divinarum efficacia, nec non charitatis Divinæ in credentes effusæ, & Spiritus S.

tus S. intus operantis ſenſu nititur. Sed Phariſaiſmi hancce venam tuam infra ἀπο-μάτηρον incidimus.

ARG. VII. Scriptura agnoſcit fidei *δοκιμὴν experientiam*, *ἐλπίδα καυχωμένην καὶ μὴ καταισχύνουσαν ſpem glorianțem & non confundentem*, *imò ἀπεκδεχομένην expectantem*, Rom.V.2.4.5. VIII.24. Eſt autem תקוה *expectatio* ſive *ἀπεκδοχὴ* certa perſuaſio de futuro bono. cui תוחלת *ἐλπὶς*, *ſpes*, addit patientiam moræ & promptitudinem animi ad id excipiendum.

RESP. REDING: 1. *Tu verò ſupra ajebas, Chriſtianum de ſalute ſua certum eſſe debere certitudine non experientiæ, ſed fidei vivæ & juſtificantis. Hic verò fidei experientiam urges. 2. Fidem, de qua gloriaris, vivam eſſe, ubi Divinitus revelatum eſt? Non aliunde id conſtat, quàm ex propriæ intelligentiæ reflexione. neque adeò pura fidei certitudo ſubeſt. Fides repræſentat Divinam juſtificationis & gloriæ ſub certis conditionibus conferendæ promiſſionem: Experimentalis verò reflexio nec formaliter per Divinam revelationem ſtat; nec firmatur per Dei promiſſionem, ſed humana induſtria nititur.* Ib.pag. 482. Reſp.1. Supra experientiam, merè humanam ſcilicet, fidei vivæ oppoſui: hic experimentum, ſeu *δοκιμὴν explorationem* fidei ipſius vivæ, hoc eſt, fidem vivam exploratam, cognitam urgeo. Quid ſic deliras, Redingi? 2. Quomodo fidem in nobis experimur, in ſpe gloriamur, futura bona expectamus, & quidem per ſpem, quæ non pudefacit, ſi nulla fidei, nulla ſalutis in homine certitudo exiſtit? Hoc tu expedi. Fidem verò vivam eſſe, ipſamet fidei vita intus revelat. Eſt enim cujuſque rei vita actus, & quilibet actus ſe agendo demonſtrat, manifeſtat, revelat. Si mortuam fidem tu habes, mirúmne eſt, nullum veræ fidei ſenſum te habere, & revelationem aliam te expetere? Inſuper fidem, quæ creditur, cum fide, qua creditur, ubique turpiter confundis. Illa quidem revelatione externa indiget: hæc verò non in revelatione externa, ſed in cordibus credentium ex Scriptura, & ſecundum eam digito Dei exarata, 2.Cor.III.2.3. invenitur. Oritur enim ex viſione cordis, ſeu ſenſu & experientia fidelis. Neque minùs tamen cenſeri debet *certitudo fidei*. quia licet non contineatur expreſsè in Scriptura, quoad hypotheſin, ex ea tamen deducitur, & ea nititur quoad theſin. Propoſitiones quippe particulares generalibus includuntur. Scriptura omnibus credentibus promittit ſalutem, & ſimul fideli concludendum relinquit, quòd ſibi credenti ſalus deſtinata ſit. Senſus enim & experientia non mutat regulam in ſe, nec ex Divina humanam facit. Denique experientiam & *δοκιμὴν τῆς πίστεως explorationem fidei*, ſeu, uti vocas, experientiam reflexivam à fide cur ſic divellis, ut invicem opponas? Quomodo ſupra fidem ſuam reflectit, qui fidem in ſe certò non reperit? Quomodo fidem certò reperit, qui de fide ſua incertus eſt? Neque externa revelatione reflexio illa indiget; & promiſſionem habet, quia tentantibus ſe ipſos, an ſint in fide, *τὸ δοκίμιον τῆς πίστεως explorata fides* promittitur; nec humanæ induſtriæ, ſed Spiritus Dei & gratiæ Divinæ, quin ipſius fidei, quæ non directos duntaxat, ſed etiam reflexos actus habet, iſthoc opus eſt.

ARG. VIII. Nititur hæc doctrina falſa hypotheſi de juſtificatione per opera legis, quam neceſſariò conſequitur dubitatio de ſalute. Putri huic & ficulneo fundamento quid ſuperſtrui ſolidi poteſt? Meritò nutat fides, quaſi in oſcillo pendula, quæ rei imaginariæ innititur.

RESP.

RESP. REDING: 1. *Meritò fides tua nutat, quæ non revelationi ulli, sed imaginationi innititur.* 2. *Imponis nobis, quasi justificationem per opera legis doceamus. Atqui per fidem, non fictitiam, sed Catholicam & Theologicam, per dilectionem operantem, nos justificari asserimus.* Ib. pag. 482. Resp. 1. Non nutat fides mea, quæ misericordiæ Dei in Christo, Lapidi in Sione fundato unicè innititur, & se vivere, propriis fidei actibus, quos ei Deus in verbo suo tribuit, sentit. Sed nec tua fides nutat, quia nullam habes. Non enim ullam in te revelationem fidei, non sensum ullum agnoscis, nec vel tibi, vel alii eam demonstrare potes; & hæsitandum dubitandúmque semper, profiteris. Qui verò dubitat, non credit; imò μὴ οἰέσθω, ne quidem *imaginetur*, se aliquid à Domino accepturum, Jac. I. 6. 7. Nec revelatione igitur, nec imaginatione fidei, nedum fide ipsa gaudes. 2. Vestram de justificationis causa sententiam satis supra discussi. Quid aliud justitiæ inhærentis habitus est, quàm justitia legis operum? Et tamen in ea justificationis *formam*, adeóque proram & puppim collocatis.

ARG. IX Consentit ecclesia vetus. Augustinus de Trinit. XIII. 1. *Homo fidem suam tenet firmissima scientia & certissimam, eámque in se videt clamátque conscientia, quia rerum absentium fides est præsens, & rerum quæ foris sunt, intus est fides, & rerum quæ non videntur, videtur fides.* Similia vide in Psal. 32. 118. Chrysostomus *in Rom.* 14. Cyrillus *in Johan. lib. XI.* Cyprianus *tract. de immortalitate*, aliique succenturiari possent.

RESP. REDING: 1. *Ex Augustini verbis liquet, notitiam illam, qua quis fidem in se ipso videt, esse diversam à fide, & niti conscientiæ testimonio. Scientiæ autem & conscientiæ certitudo ad fidei certitudinem non pertingit; quia hæc prima veritate revelante nititur, non illa. Hinc S. Pater ille in Psal. 149. scribit, cum tali scientia seu gloria nostra posse consistere peccatum occultum; & ideo Prov. XX. scriptum esse: Quis gloriabitur, se esse mundum à peccato?* 2. *Chrysostomi mens est, testimonium Spiritus S. secundum se certum esse, sed non quoad nos.* 3. *Cyrillus tradit, testimonium Spiritus S. videri ab iis, qui ejus illuminatione recepta, omni virtute mentem suam purgando, ad majora apti facti sunt. Hæc verò puritas contingit ex lumine gloriæ in vita beata. In hac verò vita lumen illud super obscuro & ænigmatico fidei speculo fundatur, adeóque ordinariè tantum Spiritus evidentiam non parit, ut singuli fideles de Spiritu per justificationem inhabitante certi sint.* 4. *S. Cyprianus de certitudine promissionis Divinæ, non individuorum in particulari loquitur.* Ib. pag. 482. 483. Resp. S. Patribus nil tale somniantibus somnia tua nequicquam imprimere studes. Tam illis distinctiones tuæ, quàm tu ipse, incognitæ fuerunt. Etenim 1. S. Augustinus clarior est, quàm ut detorqueri possit. *Homo*, inquit, *fidem suam tenet firmissima scientia, & certissimam.* Quomodo *firmissima scientia*, quomodo *certissimam*, si & de fide semper dubitandum, &, ob dubitationem de fide, etiam de salute semper hæsitandum est? *Eam in se videt*, inquit, *clamátque conscientia.* Quod in se videt, quod in se conscientia clamat, de eo ambigendúmne adhuc habet? Scientiæ porro, visionis propriæ & conscientiæ adeóque experimentalis certitudo etsi ad eum evidentiæ gradum, qui ex externa revelatione Scripturæ oritur, non assurgit, Divina tamen & fidei certitudo est. uti supra ostendimus. Hinc adeò idem S. Pater *de verbis Dom. Serm.* 28. scribit: *Non est arrogantia*, vel, uti Tridentini loquuntur, *præsumptio*, *sed fides, prædicare ea, quæ accepisti.* Et in *Psal. XXXII. Conc.* 2. *An temerè*, inquit, *dicimus, faciendo Deum,*

nobis

nobis possessionem? Dicat anima secura, dicat, Deus meus es tu, quia dicit animæ nostræ, Salus tua ego sum. Et *super. Epist. Joh. tract.5. Nemo interroget hominem, redeat ad cor suum, si ibi inveniat charitatem, securus sit, quia transiit à morte ad vitam.* At fidem, charitatem fucatam esse posse, vos clamatis. Occurrit Augustinus de fide, loco supra laudato: *Fidem ipsam videt quisque esse in corde suo, si credit, vel non esse, si non credit.* Deinde de charitate *ibid. lib. VIII.8. Qui diligit fratrem suum, magis diligit dilectionem, qua diligit, quàm fratrem, quem diligit.* Denique in *Psal.88. Hæc*, inquit, *dixit, hoc promisit Deus; si parum est hoc, juravit. Quia ergo non secundùm merita nostra, sed secundùm illius misericordiam firma est promissio, nemo debet cum trepidatione prædicare, de quo non potest dubitare.* De loco ejusdem *in Psal.149.* supra respondi. 2. Chrysostomus in *Rom.8. Serm.14. Quando Spiritus testatur*, inquit, *quænam relinquitur ambiguitas?* Addit *homil.1. in 2. Cor. Si Deus hac arrha nobis priùs data reliquam hæreditatis possessionem non adjiceret, ipse arrhæ perditæ damnum pateretur.* Profectò gravia verba. Ubi dixit Spiritus S. testimonium *secundum se*, & non *quoad nos* certum esse? Spiritus testatur cordi, spiritui nostro. Cùm ille testatur, tollitur ambiguitas. Cùm tollitur ambiguitas, oritur certitudo in eo, cui Spiritus testatur. 3. Cyrillus *in Joh. lib. X.3.* præter generalem cognitionem specialem deprædicat, qua *Spiritus illuminatione recepta, fideles oculis animi habitantem in se Deum videant.* Non loquitur ibi de cognitione beata alterius vitæ, uti ei tu imponis. Distinguit enim alios ab aliis in hac vita, & eximiam majorem fidem à communi Sanctorum fide. In hac vita lumen super obscuro & ænigmatico fidei speculo fundari, regeris. Ita est. Etiam fides, quæ ex revelatione verbi scripti oritur, talis est in hac vita, ut videamus in speculo & ænigmate. An iccirco certa non est: an nulla in hac vita certitudo fidei? Et *certitudinem fidei* à Cyrillo prædicari, liquet ex eo, quod fideles dicit *videre Deum oculis animi in se habitantem.* 4. Denique Cyprianus in aureolo *de immortalitate* tractatu clarissimè: *Deus tibi è mundo discedenti immortalitatem pollicetur, & tu dubitas? hoc est Deum omnino non nosse, hoc est Christum credentium Magistrum peccato incredulitatis offendere, hoc est in Ecclesia constitutam fidem in domo fidei non habere.* Et postea: *Ejus est mortem timere, qui ad Christum transire nolit; ejus est ad Christum transire nolle, qui se non credit cum Christo incipere regnare.* Quæ piissimi Martyris verba non tantum de certitudine promissionis seu objecti, quam etiam damnati habere possunt, sed de certitudine subjecti & individuorum, intelligenda esse, & ex verbis ipsis, & ex scopo loquentis patescit. Dixi, succenturiari posse alios. Habe paucos. Minutius Felix in Octavio *securitatem futuræ felicitatis, Christianæ professionis symbolum* prædicat. Ambrosius *lib.1. de Jacobo & vita beata cap.6. Non gloriabor*, inquit, *quia profui, neque quia mihi aliic profuit quisquam, sed quia pro me advocatus apud patrem Christus est, sed quia pro me Christi sanguis effusus est.* Confidenter proin idem compellat tum fidelem *de Sacram. lib. V.4. Præsume non de operatione tua, sed de Christi gratia:* tum Deum ipsum *in Psal.118. serm.5.* his verbis: *Hoc ut auderemus, ipse fecisti, tuo te chirographo conveniemus.* Theophylactus *Matth. XI.* prædicat *magnam certitudinem, quam experti sint fideles omnes.* Basilius *Reg. Contract. q.296. Cùm quis suis vel alienis peccatis eo, quo diximus, modo affectum se esse animadverterit,* πληροφορηθήτω, *plenè persuasus sit, se liberum esse à peccato.* Et *quæst.12.* πῶς πληροφορηθῇ ψυχὴ ὅτι ἀφῆκεν αὐτῇ ὁ Θεὸς τὰ ἁμαρτήματα; ὅταν θεωρήσῃ αὐτὴν ἐν τῇ διαθέσει τοῦ εἰπόντος, ἀδικίαν ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην. *Quomodo plenè certa efficietur anima, quòd peccata ipsi condonarit Deus? Si seipsam contempletur in affectu ejus, qui dixit: Iniquitatem odio habui, & abominatus*

 sum.

sum. Claudat agmen Patrum Bernhardus, cujus disertissima & fiduciæ plenissima *Serm.* 3. *de fragmentis* 7. *panum* repræsentare verba inutile non fuerit: *Tria*, ita ille, *considero, in quibus tota spes mea consistit, Charitatem adoptionis, Veritatem promissionis, Potestatem redditionis. Murmuret enim, quantum voluerit, insipiens cogitatio mea, dicens: Quis enim es tu, aut quanta est illa gloria, quibus meritis obtinere hanc speras? Et ego fiducialiter respondebo: Scio cui credidi, & certus sum, qui in charitate nimia adoptavit me: quia verax in promissione, quia potens in exhibitione. Licet enim ei facere, quod voluerit. Hic est funiculus triplex, qui difficilè rumpitur: quem nobis à patria nostra in hunc carcerem dimissum firmiter obsecro teneamus, ut ipse nos sublevet, ipse nos trahat & pertrahat usque ad conspectum gloriæ magni Dei, qui est benedictus in Secula!* Tam non S. Patres Dubitantii, hoc est, Papistæ Tridentini, fuerunt.

ARG. X. Neque defuerunt in Concilio, qui se erranti turbæ fortiter opponerent. Etenim Catharinus & Marinarus pro certitudine gravissimis pugnârunt argumentis, quæ videsis apud Historicum lib. II. pag. 181. 182. Quin Eisengremius non veretur ad eandem certitudinem trahere cothurnum canonis 13. *Tract. de certitud. gratiæ cap.* 6. ubi ex omnibus receptis Theologis, Patribus, Scholasticis, Neotericis eam ostendit vel propugnatam, vel saltem non oppugnatam. Quid quòd Bellarminus, Toletus, Pererius, Valentianus, Vega, Bannes, alii Viris quibusdam spiritualibus hoc indulgent certitudinis privilegium, dummodo illud fidei acceptum non referant? Atqui cùm fidei certitudo sola visione beata claritate sit minor, nunquid in illis spiritualibus plus præstabit moralis persuasio, quàm πληροφορία fidei & indubitatum Spiritus S. auctoramentum? Denique ipsi Sophistæ Scotum suum secuti admittunt hanc regulam: *Conclusionem ex una propositione credita & altera evidenti ex fide esse certam.* Unde facilis argumentatio: Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit. At ego credo & baptizatus sum. Ergo. Propositio est *fidei*, Marc. XVI. 16. Assumtio habet *evidentiam* ex duplici testimonio Spiritus S. & conscientiæ, Rom. VIII. 15. Ergo ipsa quoque conclusio est fidei.

RESP. REDING: 1. *De mente Catharini supra Pallavicini relationem vidimus.* 2. *Etsi viris quibusdam spiritualibus obtingere posset, ut exercendo se in actibus fidei, spei & charitatis, intellectualia Spiritus S. dona, ex iis abstrahant species rerum Divinarum sub puriori quodam lumine repræsentativas, non possent tamen ad gradum certitudinis fidei pertingere, quia immediatè non veritate prima revelante, sed intellectu eorum nituntur. Si igitur hæc per donorum Spiritus S. operationem fundata certitudo in iis moralis duntaxat persuasio est, quomodo testimonium Spiritus S. in quo clamamus, Abba, Pater, Divina fide certum erit? Conclusio ex duabus propositionibus, una de fide, altera evidenti deducta, fidei certitudinem tum demum obtinet, quando conclusio sub Divina primæ veritatis revelatione continetur.* Ib. pag. 483. 484. Resp. 1. De contentionibus Catharinum inter & Dominicum à Soto circa dogma de certitudine gratiæ nos quoque in loco, ubi historiam Concilii à Suave narratam adversus Pallavicinum tuum vindicatum imus. Nisi

si sputa Pallavicini tui lingere tibi volupe esset, vix ejus in hoc argumento dissertationem suffragio tuo dignam judicâsses. Negat ille, quicquam adversus Catharinum statuisse Tridentinos, utpote qui hoc unum contenderit, hominem certitudine fidei speciali seu particulari posse scire, se gratiam Dei esse consecutum. *quæ sententia*, inquit Pallavicinus, *à Theologis improbatur, & æstimatur erronea, non tamen damnata fuit in Concilio Tridentino, quod tantùm asseruit de certitudine fidei Catholicæ, cui non potest subesse falsum.* Ita scilicet Purpuratus ille non tantùm ausus est fingere distinctionem, quæ nunquam Catharino in mentem venit, saltem ex ejus scriptis probari nequit; verùm etiam tacitè ipsos Concilii Patres, & Bellarminum, qui eum, ceu rejectum à Tridentinis accusat, sugillavit, quasi distinctionis ab ipso confictæ ignari, mentem Catharini assecuti non essent. Sed hac de re, inquam, plura in loco. In antecessum legi nonnulla possunt, quæ hac de re Cæsar Aquilinus *de tribus historicis Concilii Tridentini pag. 56—71.* Pallavicino opposuit. De cœtero lubet audire Eisengremium, Academiæ Ingolstadiensis quondam Procancellarium, qui *tract. de certitudine gratiæ cap. 6.* Concilii Tridentini sententiam adversus recentiores certitudinem gratiæ oppugnantes, mollissimè explicat, atque sic denique protestatur: *Equidem hic me sisto, & clara voce pronuncio, nullum Catholicum receptúmque Doctorem unquam in eam sententiam, quam adversarii nobis impingunt, de remissione peccatorum & gratia, sine ulla consolatione & tranquillitate conscientiæ, perpetuò trepidandum diffidendúmque docuisse. Hoc incunctanter indissimulanterque pronuntio, atque utinam faxit Deus, ut hæc vox mea totum Christianum orbem personaret!* Ex omnibus igitur receptis Theologis, Patribus, Scholasticis, aliis ostendit, hanc gratiæ certitudinem semper propugnatam fuisse, aut saltem non oppugnatam. Librum à Felice Bidenbachio, Imperatoris Ecclesiaste, vernaculo etiam idiomate redditum, Indices Expurgatorii ad Prohibitorum spongiam damnârunt. 2. Cùm Doctores Vestri longè te doctiores, Bellarminus, Toletus, Pererius, Valentia, Vega, Bannes, alii, Viris quibusdam eximiis certitudinis privilegium indulserint, modò illud fidei acceptum non referant; miratus equidem meritò sum, plus, vel saltem non minus juxta illos moralem persuasionem, quàm πληροφορίαν fidei præstare. Tu ineptè mihi contradictionem impingis, eò quòd moralem persuasionem in donorum Spiritus S. operatione fundatam, sine certitudine fidei, agnoverim, simúlque testimonium Spiritus S. in fidelibus clamantis Abba, Pater, sine certitudine fidei locum habere posse, supra negaverim. Næ, Redingi, deliras nimiùm. Argumentatio mea ἀπαγωγικὴ est, exaggerans absurditatem statuentium, morali persuasione gigni certitudinem, quam πληροφορία fidei & Spiritus inhabitans gignere nequeant. Nam sola persuasione morali, super excellentia donorum Spiritus S. fundata, quenquam, eminentissimum etiam, certitudinis privilegium obtinere posse, pernego. Quis enim Jobo, Davide, Paulo sanctior fuit? Atqui illi certitudinem gratiæ suæ non à donorum præstantia, sed à fidei experientia ac πληροφορίᾳ, & Spiritus S. testimonio arcessunt. Quin potiùs peccatum & miseriam à peccato passim deplorant. 3. Non tantùm olim Scotus 3. *Sent. d. 35. q. unica*, sed etiam Vega, Canus, Medina, & passim alii regulam hanc, ceu infallibilem fixerunt, *conclusionem ex una propositione credita & altera evidenti ex fide esse certam.* Ex ea enim Papæ Suprematum, traditiones, & plura ejusmodi firmare conati estis. Si valet regula, rite utique conclusi certitudinem fidei eo Syllogismo, quem posui. Major est ἀντέλεγκτος (?). Minor præterquam quòd evidentiam ex duplici testimonio, Spiritus S. & conscientiæ habet, etiam Doctorum vestrorum suffragio probatur. Receptissimum enim est illud Scoti *in 3. Sent. dist. 23. q. 1.*

Ss.14. Credo me habere fidem; sicut credo, Deum esse trinum & unum, ita credo me habere fidem infusam, qua hæc credo; & hoc à Deo, ut perficiat animam in actu primo; quia Dei est perfectè perficere, quando perficit; nec non illud Thomæ Aquinatis *2.2.q.18. art. 4. ad 2. De omnipotentia & misericordia ejus certus est, quicunque habet fidem;* ut & 1.2. *q.112. art. 5. ad 2. Quicunque habet scientiam vel fidem, certus est se habere.* Quid igitur obest, quò minùs conclusio isthæc: *Ergo salvus ero,* sit fidei, adeóque salus fidelium certitudine fidei ab iisdem cognoscatur? Et si talis est, non potest non *sub Divina primæ veritatis revelatione contineri.* quam solam tu regulæ huic conditionem fixisti. ridiculè sanè, cùm ipsum hoc τὸ κρινόμενον sit.

ARG. XI. Cui bono cedunt Sacerdotum missæ & absolutiones, Pontificum indulgentiæ, ecclesiæ thesaurus, Monachorum merita, legis impletio, Sacramentorum opus operatum, si ex istis omnibus nihil certi de salute sibi quisquam polliceri potest? Quid proderunt plaustra Casuistarum, agendæ veterum, fiduciæ hanc lampadem accendentium, in mortis agone, si nihil de salutis certitudine pronuntient?

RESP. REDING: 1. *Quòd salutis certitudinem sub hypothesi Divinitus præfinita pronuntiamus, eò prodest, ut cum timore salutem nostram operemur, non cum Spiritu Calvinistico per teporem & desidiam diffluamus, ac vitiorum habenas relaxemus. 2. Sacramenta, aliáque salutis media eam habent promissionis Divinæ firmitatem, ut sub ea hypothesi, qua Deus ea firmavit, certam spem habeamus. Interim hypothesis ea respicit hominis cooperationem; adeóque sic in Deo fidendum est, ut de nobis ipsis paveamus.* Ib. pag. 484. Resp. 1. Certitudo rei sub conditione seu hypothesi incerta, saltem de qua certi nisi per conjecturam fallacem esse non possumus, qualis, Redingi, certitudo est? Ludis in re seria. Atque adeò Sacerdotum vestrorum absolutiones, Missæ, indulgentiæ, Ecclesiæ thesaurus, satisfactiones vestræ tales sunt, quale erat munus impostoris, sic præfantis: *Λαβὲ μηδὲν, καὶ κράτει καλῶς. Accipe nihil, & bene tene.* Et quomodo fictitia hæc certitudo vobis ad operandum salutem cum timore prosit, res ipsa loquitur. Curios simulatis, Monachi, paupertatem, continentiam jurantes, & Bacchanalia vivitis. Religionem, devotionem, humilitatem, Monachi severè præfertis: & Principes Seculi, luxu Seculi toti diffluitis. Atque ut sic securè diffluere positis, multum dubitationis Helena, populo vestro desponsa, juvat. 2. Qualem igitur certitudinem spiritualis aundinatio vestra pariet, si conditionem præfigit, cujus ab arbitrio lubrico humanæ cooperationis suspensæ nulla unquam indubia certitudo, ob defectum specialis, uti causamini, revelationis, haberi potest? Quid à vobis seducti, artibus vestris circumscripti & emuncti expectare possunt, quod sauciatam liget, aut languentem erigat conscientiam, si certam salutem promittere nemini potestis? Quid mihi, repeto, proderunt in mortis agone, in crucis æstu Casuistarum vestrorum plaustra, si de certitudine salutis meæ nil pronuntiare ausint. Denique proditis vos, incertitudinis hujus Pyrrhonistæ, quòd aut Majores vestri per longi temporis tractum insigniter Ecclesiæ imposuerint, aut vos à Majoribus summa cum perfidia defeceritis. Etenim Eisengremius vester octo minimùm Agendas adducit, in quibus expressè Sacerdotibus injunctum olim est, ut sub crucis & tentationum malo æstuantes aut gementes hoc certitudinis antidoto reficerent. *Hujus fiduciæ lampade* (inquit Utenbergius *de causis Cap. 14.) per universum Christianum orbem simpliciores ad cognoscendum Christum,*

Christum, & salutem consequendam manuduxerunt Majores, atque ita artem bene moriendi minoribus tradiderunt. Abbatis Blosii, quem Stapletonus laudat, Canones & Institutio vitæ spiritualis nihil frequentiùs, quàm dulcissima ex hac certitudine afflictis solatia spirat. Denique & Jesuita Ribadeneira in libro Hispanico, quem *Fontem vitæ & consolationis* appellat, Cramero *de Prædestinatione* memorante, salutis certitudinem non à perfectione, quæ in nobis est, sed ab ea, quæ in Christo est, arcessit. *Moriens*, inquit, *se totaliter misericordiæ Dei committat, Passionémque Christi inter se & Divinum judicium interponat.* Cujus sententiæ authorem Johannem de Avila laudat. Quàm verò hodie in Papatu versa sunt omnia, & nihil prisci ac integri moris, ubi perpetuæ dubitationis dogma, ob defectum specialis scilicet revelationis, miseras sub tyrannide ista gementes conscientias eò adigit, ut nec in tentationum Euripo, nec in decretorio illo mortis agone quicquam habeant, ubi pedem figant; sed potiùs tremebundæ & anxiæ hæreant, & dubitationum trepidationúmque fluctibus jactatæ ad pacis & tranquillitatis solidæ portum eluctari, nisi Deus ex machina succurrerit, nequeant? Et, quod malorum caput est, conscientiæ tremulæ & vacillantes falsa præsidia circumspiciunt, ad cultus spontaneos, indulgentiarum mercatum, pictas suffragiorum & meritorum merces, vana ex sacrificio Missatico refrigeria deflectunt, donec in hoc dubitationis fatali incendio pereant.

ARG. XII. Causæ decretæ hujus dubitationis & diffidentiæ parùm fuerunt honestæ. Si enim certitudo stabiliretur, timendum erat Patribus, ne regni Pontificii vectigalia, vota, peregrinationes, fraternitates, opera supererogatoria, missarum nundinatio, indulgentiæ, denique tota superstitionum Papisticarum, quarum dubitatio hæc fomentum est, lerna in discrimen præsentissimum adduceretur.

Resp. Redino: *Meras calumnias spirat. Potiùs doctrina nostra ex parte Dei spem firmam; ex parte nostra solicitam sui humiliationem in timore Domini suscitat.* Ib. pag. 484. Resp. Res loquitur. Pone certam in Dei solius misericordia fiduciam, solidam in vita & morte consolationem, conscientiæ Dei gratia & peccatorum remissione fretæ pacem & tranquillitatem, vilescet statim & sordebit nimiùm abacus à Collybistis Romanensibus in Templo Dei erectus. Experientiam authorem, Deo sit laus, habemus. Quam verò ex parte Dei spem dubitatio suscitabit, cùm spei certitudo omnis ex fidei certitudine fluat? Quam humiliationem in timore Domini pariet, quod desperationem potiùs & Pyrrhonicam impietatem per decumanam veluti portam admittere aptum natum est?

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *Fideles nihil de cordis munditie, merito proprio vel demerito, peccatorúmve remissione certò pronuntiare posse, docet Salomon Proverb. XX. 1. Eccl. XI. 1. Ergo de gratia Dei nec potest, nec debet quisquam certus esse.* Resp. 1. Nulla est sequela, quia certitudo hæc non pendet à justitiæ inhærentis puritate, sed à Christi imputata: nec ab exacta resipiscentiæ rigiditate, sed humili sinceritate. 2. Salomon Prov. XX. 9. docet, neminem posse dicere, cor suum mun-

dum esse, propriâ nempe justitiâ. Potest tamen fidelis mundum pronuntiare cor suum ex speciali gratia Divina, qua lapsus teguntur, si absit hypocrisis. 3. Idem Eccles. IX. 1. dicere intendit, ex prosperis vel adversis, quæ hîc plerumque sine discrimine bonis æquè ac malis obveniunt, de futuro ipsorum statu non esse judicandum.

EXCIP. REDING: 1. *Certitudo juxta te pendet ab humili sinceritate. Cùm verò hac sit actus hominis deceptioni obnoxius, cùm de eo nihil homini specialiter revelatum sit, manifestum est, in ea certitudinem fidei fundari non posse. 2. Cùm justitia inhærens cum justificatione individuo nexu juxta te cohæreat, quomodo justificationis certitudo sine inhærentis justitiæ & munditiei cordis certitudine obtineri potest? 3. Qualis illa mundities est, quæ peccata non tollit, sed tegit? Atqui intrinsecam cordis munditiem Deus Psal. LI. CXIX. Matth. V. 8. postulat. 4. Ecclesiastæ cap. IX. 1. enuntiatio indefinita est.* Ib pag. 485. Resp. 1. Certitudo salutis sic à gratia & justitia Christi principaliter pendet, ut conscientiam & sensum humilis sinceritatis requirat, quæ tam non est deceptioni obnoxia, quàm non sensus ignis urentis, aquæ humectantis. Ad certitudinem verò fidei generalis revelatio, & specialis ejusdem applicatio & visio propria, cum Spiritus S. testimonio conjuncta, sufficit. Malè de te agitur, si sinceritatis sic tibi conscius esse non potes, ut de ea perpetim dubitare cogaris. 2. Justificationis certitudo sine sensu omni justitiæ inhærentis obtineri nequit. Potest tamen obtineri sine sensu justitiæ inhærentis, seu munditiei cordis perfectæ, cujus solius conscientiam Solomon homini derogat. Sic enim dicit: מי יאמר זכיתי לבי טהרתי מחטאתי *Quis dicit, mundavi cor meum, purus sum à peccato meo?* Neminem esse arguit, qui planè ac perfectè cor suum à peccato inhabitante & concupiscentia sic liberaverit, ut illud sit limpidum, defœcatum & διαυγὴς; neque ullum se venditare posse, quòd sic à peccato purus sit, ut vetus peccatum omnino deposuerit, aut malum sibi adjacens, atque ad quod occasio ipsum invitaverit, penitus vitaverit. Ita Eliphaz Job. XXII. 5. *Annon malum tuum multum est?* annon meministi plurima esse, in quibus labi & cespitare promptum tibi fuerit, atque etiamnum sit? Et Solomon ipse se explicat 2. Reg. VIII. 46. *Quis est, qui non peccet?* Alia verò est mundities cordis sanguine Christi loti & absterfi ab immunditie quoad peccati reatum & maculæ prædominium in hac vita, maculæ abolitionem plenam in altera, de qua Solomon non loquitur. Potest enim fidelis cor suum mundum pronuntiare, *sed ex speciali gratia*, inquit Lyra; *non absolutè, sed secundum humanum modum*, addit ex Beda Jansenius, ubi teguntur lapsus, si absit humiliato hypocrisis. 3. Mundities, qua peccata in hac vita non tolluntur, ut non sint, sed teguntur, ut non imputentur, non legalis equidem, sed Evangelica mundities & justitia est. quam solam Evangelium in hac vitæ hujus imperfectione requirit. 4. Enuntiationem suam indefinitam ipse mox Solomon definit. Rationem enim statim addit hanc, הכל לפניהם *Omnia ante se*; & v. 2. כל כאשר לכל *Omnia ut & omnibus* obtingunt, hoc est, tam mala quàm bona externa, quæ fortunæ appellamus, similiter bonis & malis obtingunt. Alias si indefinita illa enunciatio, גם אהבה גם שנאה אין יודע האדם *Amorem & odium nescit homo*, vel, uti Vulgatus vester reddit: *Nescit homo, utrum amore an odio dignus sit*, simpliciter, universaliter, & in rigore, uti tu insulsè pertendis, acciperetur, evidenter falsa foret. Quomodo enim saltem improbi se odio Dei & hominum indignos esse nesciunt? Quo argumento ipse Salmeron Bellarminum, Costerum, Beca-

num

num, alios gratiæ incertitudinem hinc probantes refellit. Addo, si improbi sciunt, se odio Dei dignos esse, tum qui hoc non sciunt, sciunt, se amore Dei dignos esse, in Christo videlicet. Inter odium enim & amorem Dei medium nihil est. Sed verissima sententia est hoc sensu, quod ex beneficiis, externis accidentibus, seu externo statu gratia Dei propriè æstimanda non sit. Quem sensum etiam Pineda & Emmanuel Sa *ad h.l.* urgent. Quid quòd de odio & amore Dei Solomon ne quidem expressè agit? Simpliciter enim dicit: *Amorem & odium nescit homo*; quod de proprio hominis amore & odio nonnulli explicant hoc sensu, quòd homo non semper exploratum habeat, quàm bene amet vel oderit, appetat vel adversetur; & quomodo id cum rationibus Divinæ ordinationis conveniat; vel, quòd amorem & odium suum certa & explorata scientia non semper moderetur, Deo fingente omnium corda, Psal. XXXIII. 15.

OBJECT. II. *Jobus, David, Paulus homines perfectissimi, juxta loca* Job. XXVII. 6. Palm. XXVI. 1. 1. Cor. IV. 4. *non ausi tamen sunt sibi certitudinem propriæ gratiæ arrogare.* Resp. 1. Certitudinem gratiæ, & inter maximos insultus Sathanæ, fiduciam testatur Jobus cap. XIII. 15. XIX. 25. David Psal. CXVIII. 17. Paulus Rom. VIII. 38. alibique passim. 2. Aliud est propriâ justitiâ intumescere, aliud gratuitæ reconciliationis conscientiâ erigi, & innocentiam causæ asserere. Illud, non hoc, exemplo fidelium vetamur.

EXCIP. REDING: 1. *Cur ad loca citata distertè non respondes? 2. Jobus cap. XIII. 15. agnovisse se dicis vias suas; & cap. XIX. 25. scire se, quòd Redemptor suus vivat. Quid hoc ad justificationis certitudinem? David Psal. CXVIII. 17. dicis: Non moriar, sed vivam. Quæ ineptia est, hinc justificationis certitudinem probare? Rom. VIII. 38. Paulus agit de notitia Divini propositi.* Ib. pag. 485. Resp. 1. Satis disertè ad loca opposita respondeo, nempe Jobum, Davidem, Paulum *non propria justitia intumescere, sed gratuitæ reconciliationis conscientia se erigere, & innocentiam causæ suæ asserere, & fiduciam suam alibi testari.* Sed propiùs loca expendamus. Sic sonant juxta Vulgatum Interpretem Vestrum verba Jobi cap. XXVII. 6. *Non reprehendit me cor meum in omni vita mea?* Si hinc, propria justitia intumescere Jobum, vel fiduciam gratiæ nullam habuisse, concludere niteris, næ aberras nimiùm. Nam & alibi, ut dixi, fiduciam testatur; & sic non aliud quàm vel causæ, non personæ justitiam tueretur; vel fiduciam suam in Christi gratia testaretur. Tunc enim in hac vita cor nostrum nos non reprehendit, *cùm corde creditur ad justitiam; & fides non negligit reprehendere peccatum nostrum.* quem verborum Jobi sensum Augustinus adversus Pelagianos, Jobi ἀναμαρτησίαν inde probantes, reddit. Sed aliter originalis textus habet: לא יחרף לבבי מימי *Non convicia-bitur, blasphemabit cor meum ullo dierum meorum.* Nam חרף est ὑβρίζειν, injustè & petulanter afficere gravi contumelia verbis, vel factis. Quid hoc ad perfectionem justitiæ Jobi? David Psal. XXVI. 1. orat: *Judica me Domine, quoniam in integritate mea ingressus sum.* Alibi Psal. CXLIII. 2. Dei judicium deprecatur. Et Jobus cap. IX. 2. *Si voles* Deus in judicio *contendere cum homine, non respondebit ei ad unum è mille.* Hic ergo stat ad thronum gratiæ, & secundum Evangelii canonem in bona conscientia, juxta libertatem filiorum Dei, in Christo se judicari postulans, תמה *integritatem* suam, qua videlicet sic Deum, ut justitiam, Salvatorem, Patrem, Dominum suum timebat & amabat, ut gloriam ejus non dederit alii, vera locutus sit, bona fecerit ex corde, fide vera,

amore

amore Dei, allegat. Annon sic *πληροφορίαν*, fiduciam, certitudinem suam in Dei gratia testatus est? Unde statim subjicit v.2. וביהוה בטחתי לא אמעד *Et in Jehova confido, non vacillabo.* quasi diceret: Sine ulla dubitatione, plenus fiduciæ & spei accedo ad Dominum judicem, verbo promissionis ejus fretus. Ideò non vacillabo, non cadam, sed stabo in judicio. Denique S. Paulus 1. Cor. IV. 4. scribit: *Οὐδὲν ἐμαυτῷ σύνοιδα. Nullius rei mihi ipsi conscius sum,* (non nullius peccati, sic enim sibi Rom. VII. 14. f contradixisset, sed nullius culpæ seu negligentiæ, quoad fidelitatem suam in distributione mysteriorum Dei) *sed neque in hoc justificatus sum.* Neque perfectionem igitur suam Pharisaicè & Papisticè jactat, (nam si vel maximè nullius mali sibi conscius fuisset, mali tamen ab eo commissi conscius esse Deus potuit; quia si cor nostrum nos non condemnat, Deus major est corde nostro, 1. Joh. III. 20. 21.) sed fidelitatem suam in obeundo munere suo testatur: neque certitudinem & *πληροφορίαν* suam ejurat, sed quare in Dei judicio, ceu causa vitæ & justitia, quam Deus justificans exigit, non nitatur, exprimit. En, Redingi, nec perfectionem justitiæ loca illa testantur, nec certitudinem gratiæ excludunt, sed includunt magis. 2. Quàm verò loca Jobi cap. XIII. 18. XIX. 25. leviter, quæso tractas? Dixit in priore Jobus, se in Deo confisurum, etiamsi occideret se. יקטלני לו איחל *Occidat me, ei confidam.* An hoc sine fiducia, sine certitudine gratiæ, qua ex morte se vindicatum iri ad vitam noverat, dicere potuit? Et addit: אך דרכי אל פניו אוכיח *Etiam vias meas coram facie ejus demonstrabo.* quasi diceret: Excussis omnibus cordis mei recessibus pandam ei, promam, demonstrabo ei animum meum, quem gessi hactenus, & adhuc gero. Proferam omnia cogitata, facta, dicta mea, sive mala, confitendo, sive bona, gratias gratiæ ejus agendo, in lucem sanctissimi vultus ejus. Tanta erat lætitia cordis ejus ob certitudinem gratiæ ex sensu fidei & Spiritus inhabitantis. quæ velut משתה תמיד *perpetuum convivium* fidelium est, Prov. XV. 15. In altero loco cap. XIX. 25. 26 efficacissimis verbis certitudinem & fiduciam suam sic testatur: *Et ego* ידעתי *novi* (non dubito) גאלי חי *Redemptorem meum* (non aliorum, sed meum. quomodo de Redemptoris gratia certus non fuit, qui Redemptorem *suum* profitetur?) *vivere, & postremum super pulverem meum staturum.* (victorem futurum de pulvere meo, morte mea, ultimo hoste, cui profligato superstes erit.) *Et postquam cutis meæ destrinxerint hoc, etiam ex carne mea videbo Deum. quem ego videbo mihi, & oculi mei viderunt, & non alius.* Annon sic præsensisse, prævidisse, prægustasse in corde suo illam visionem Dei per illuminationem Spiritus S. liquidò testatur? Obmutesces, sat scio, Redingi, expenso verborum pondere, nisi plus quàm ferream frontem habes. David Psalm. CXVIII. 17. dicit: לא אמות כי אחיה *Non moriar, sed vivam.* An nihil hoc ad certitudinem justitiæ & vitæ? Quomodo *διακρινόμενος* dubitans, incertus, se victurum, non moriturum æterna morte, categoricè asserere potuit? Sed ubique ferè parem fiduciam David testatur, adeò ut Medina vester *in 1. 2. q. 112. a. 5.* fateri coactus fuerit, *Davidem & Prophetas, remissionem peccatorum consecutos se esse, sæpe sæpius confidere, & sperare.* De loco Rom. VIII. 38. supra diximus.

OBIECT. III. *Deus salutem promittit sub certis conditionibus, pœnitentiæ nimirum, conversionis & observantiæ mandatorum. Nemo autem certus esse potest, an conditiones istas impleverit, proinde etiam de salute sua certus esse nemo potest.* Resp. 1. Conditiones ejusmodi sunt potiùs documenta nostræ conversationis, quàm

quàm fundamenta certitudinis. 2. Imò certi esse possumus de impletione conditionum salutis nostræ vera, seria, sincera & ἀνυποκρίτῳ: utcunque non de perfecta & numeris omnibus absoluta. Nôrunt enim, fidelem esse, qui promisit, eúmque subventurum, ut impleat, quod promisit. Nôrunt Deum linum fumigans non extinguere, & calamum quassatum non confringere, Esaj. XLII. 3

EXCIP. REDING: 1. *Ea est promissionis conditionatæ natura, ut ejus veritas rei promissa impletionum non exigat, nisi conditione purificata. At purificari sine nostra cooperatione nequit. Quomodo verò certitudine fidei constat tibi, te cooperatione tua eam purificasse? 2. Deus linum fumigans non extinguit, & calamum quassatum non conterit. An iccirco Deus conditionem implet, vel implere tenetur? Atqui nec hoc natura promissionis conditionatæ exigit, nec Scriptura testatur.* Ib. pag 486 Resp. 1. Sine nostra *συνεργείας cooperatione* conditiones, promissionibus Divinis annexas, non impleri, (non dico tecum, non *purificari*, quia vox illa sensu tuo nec Latina est, & Pharisaismi fermentum redolet) fateor. Sed *συνεργείας* meæ tum ex ejusdem sensu interno atque experientia, tum ex Spiritus intus operantis meam operationem testimonio, certus esse possum. Cur enim dubitem de eo, quod Spiritum Dei in me operari sentio, video, experior? Dubita tu, qui nihil te sentire, non obscurè fateris. Ita Act. VIII. 37. proponenti Philippo: *Credis ex toto corde*, respondere, certus utique fidei suæ, potuit: *Credo, Jesum Christum esse Filium illum Dei.* Intellexit igitur & sensit, quod credidit, & observavit conditionem, quam intellexit. Novit etiam Paulus 2. Tim. I. 12. *Novi, cui crediderim.* Nôrunt Apostoli omnes Joh. VI. 69. *Nos credidimus, & scimus, Te esse Christum, Filium Dei viventis.* Nôrunt omnes fideles 1. Cor. II 12. *Accepimus Spiritum, qui est ex Deo, ut sciamus, quæ Deus nobis gratificatus est.* Id etiam Barnesius vester, Monachus Benedictinus agnovit, cujus hæc verba Forbesius *Consid. Mod. pag.* 102. citat: *Cùm fides sit scientia salutis, & credere sit quoddam scire, sequitur, quòd quemadmodum sciens scit se scire, ita quisquis ad salutem credit, credit se credere salutari fide. Ex quo efficitur, piè in Christum credentes certos esse de sua fide justificante, qua justi sunt.* 2. Deum non tantùm salutem credenti conferre, sed in eodem etiam conditionem promissioni annexam operari, nisi Pelagii veneno imbutus non negares. Atqui idem ille, qui promissioni suæ conditionem fidei, ex integro corde, & conversionis ad Deum annexuit, & fidem, & cordis integritatem, & conversionem simul promisit & præstat. *Dabo vobis*, sic promittentem audi Ezech. XXXVI. 26. 27. *cor novum, & Spiritum meum ponam in præcordia vestra: auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Inseram Spiritum meum in interiora vestra, & efficiam, ut ambuletis in statutis meis, & judicia mea custodiatis atque faciatis.* Neque promisit duntaxat, sed præstat etiam, quia *fidelis est, qui vocavit nos, ὃς καὶ ποιήσει qui etiam faciet*, 1. Thess. V. 24. & βεβαιοῖ *confirmat usque ad finem irreprehensibiles in die Domini nostri Jesu Christi*, 1. Cor. I. 8. Ipse enim est ὁ ἐνεργῶν *qui operatur in nobis & velle & perficere pro suo beneplacito*, Phil. II. 13. χαριζόμενος *gratificans & pati pro Christo, & credere in eum*, ib. cap. I. 29. *Quia nempe fidelis est Deus, qui promisit, subvenit ut impleat, quod promisit*, inquit Ambrosius *in* 1. *Cor. X.*

OBIECT. IV. *Post peractam pœnitentiam ancipitem manere adhuc remissionem, innuitur Dan.IV.24. Joël.II.14. Act.VIII.22. Ubi occurrunt particulæ dubitationis,* forsan, quis scit, &c. *Nemo igitur securus esse de salute potest.* Resp. 1. Dicta allegata propriè non agunt de peccati remissione, sed de pœnæ temporalis plenaria relaxatione. 2. Particula אולי *forsan, quis scit,* ἄρα non semper nota est dubitantium, sed potiùs excitantium, confirmantium, bene sperantium & eventum Deo committentium. Exempla 2.Reg.XIX.4.Prov. XXIV.18. Ecclef.V.5. Johan.V.46. VIII.19. Rom.XI. 21. videri possunt. 3. Dan.IV.24. in Græco quidem est ἴσως, in Latino *forsitan.* At in Chaldæo הן *ecce* manifestæ asseverationis sensum habet.

EXCIP. REDINC: 1. *Dan.IV. 24. agitur de Rege Nebucadnezare peccatis obnoxio. At pœnæ temporalis remissio ante peccati remissionem locum non habet. Ita Joël. II. 13. 14. agitur de remissione peccati quoad ipsum culpæ reatum. Act.VIII.22. Simoni pœnitentia præscribitur ad remissionem peccati ipsius.* 2. *Esto, particulæ illæ sint quandòque bene sperantium, & eventum Deo committentium. Eo ipso eventus ex parte sperantis certitudinem nullam habet, sed tantùm ex parte Dei, qui eventum promisit sub conditione, de qua impleta fidei certitudinem nemo habet.* Ib. pag.486. Resp.1. Dan.IV.24. Nebucadnezari peccata sua per justitiam abrumpenti, promittitur propagatio שלותה *felicitatis* temporalis, qualem ante in Regno habuit, & quali infideles etiam, quorum peccata remissa nunquam sunt, identidem potiti sunt. Joel.II.13.14. pœnitenti populo promittitur aversio judicii, quod Deus cap 1. comminatus fuerat, temporalis scilicet excidii. *Quis scit,* inquit vates, *convertetur & pœnitebit ipsum, & relinquet post se benedictionem, munus & libamen Jehovæ Deo vestro.* bona temporalia, ex quibus Deum celebrent. *Glorifica Deum de opibus tuis, & de primitiis proventus tui. Sic enim implebuntur horrea tua satietate, & torcularia tua musto exundabunt,* Prov.III.9.10. In loco Act.VIII. 22. agitur de remissione peccati. Sed ibi *εἰ ἄρα ἀφεθήσεται* idem est, quod *ἵνα ut remittatur,* planè sicut Phil.III.10.11. *εἴ πως καταντήσω si forte perveniam,* hoc est, *ut perveniam ad resurrectionem mortuorum.* quo sensu sæpe sumi observat Eustachius in Homerum. Quis dubitat, quin pœnitentibus peccata remittantur? Ipsi vos certitudinem objecti, quam conditionalem tu vocas, nulli hactenus impugnastis. 2. Certitudo fidelium non aliunde sanè est, quàm à Deo promittente tum salutem, tum salutis conditionum impletionem. Est tamen ipsius sperantis, qui in se impletas conditiones juxta infallibilem promissionem Dei videt & sentit.

OBIECT. V. *Salomon Proverb.XXVIII.14. Paulus Philip.II.v.12. Petrus 1.Pet.I.17. potiùs timorem & tremorem, quàm confidentiam ejusmodi nobis commendant.* Resp. Loca ea inculcant potiùs solicitudinem de mediis, quàm hæsitantiam & dubitationem de fine. Proinde timor ille solicitudinis non opponendus est fiduciæ erga promissa Christi, sed præsumptioni carnali de viribus propriis, qualem fovet Papatus. Formido igitur talis & fiducia cùm diversa respiciant, unum idémque subjectum afficere possunt.

EXCIP. REDING: 1. *An finis non suppositis mediis obtineri potest? Si ergo de mediis hæsitandum, de ipso quoque fine hæsitandum est.* 2. *Non fovemus nos carnalem de viribus propriis securitatem, sed gratiæ Christi accepta omnia referimus.* 3. *Potest fiducia & formido in eodem subjecto subsistere: illa respectu promissionis conditionatæ; hæc respectu cooperationis nostræ, & conditionum impletionis.* Ib pag 486.487. Resp. 1. Aliud est pia solicitudo de mediis: aliud perpetua de eorum possessione hæsitatio & formido. Solicitudo ipsa medium est non hæsitandi & formidandi, sed confidendi ob rem solicitudine ea, faciente Deo, acquisitam. Solicitos enim Deus adjuvat, & suis viribus diffisos Divina potentia sua erigit. Olim icti ignitis serpentibus nihil in se, quod juvaret, invenerunt. Sed diffisos sibi, & auxilium solicitè circumspectantes, in exaltati Serpentis aspectu confusi non abierunt. 2. Cùm omnem, quam adhuc admittitis, certitudinem illam moralem seu conjecturalem inhærentis justitiæ perfectioni & dignitati inædificetis, manifestum est, fiduciam vestram non aliud quàm præsumptionem carnalem de propriis viribus esse. Sunto enim vires illæ à gratia Christi, (quanquam ante omnem gratiam vos astruere liberum arbitrium, non semel supra ostendimus) sunt tamen post donationem vires propriæ, & inhærentes. 3. Timorem solicitudinis cum fiducia in eodem subjecto quomodo collocetis, non video. Nam fiducia & certitudo promissionis conditionalis, quali etiam Diabolus & damnati in inferno gaudent, qualis quæso de salute & justitia fiducia & certitudo est? Nulla prorsus. At timorem solicitudinis, qualis in filios Dei cadit, & fiduciam salutis propriæ idem subjectum afficere posse, denuo assero, quia timori & solicitudini illi fiducia & certitudo victrix denique succedit. Cùm enim certitudo gratiæ non possit in nobis esse cum proposito peccandi, & extra usum mediorum; timor, cautio & vigilantia illa, quæ non aliò quàm ad peccatum fugandum, & sanctitatis studium promovendum pertinet, certitudinem non tollit, sed ponit, & *σωτηρίαν κατεργάζεται salutem operatur*, uti Apostolus Phil II.12. docet. Oppositus enim omnibus humanis consiliis & cogitationibus, adstringit timentes ad Dei verbum, ut sint החרדים אל דברו *trepidantes ad Dei verbum*, Esaj. LXVI.5. propter ejus scilicet bonitatem & suavitatem, ne forte eo non satientur, aut ejus jacturam faciant ulla parte, 2. Cor. VII.9. spectat Dei altitudinem & bonum ejus, Hos. III.5. XI.10.11. & periculum considerat, in quo omnis homo constitutus est; qui proin facit industriam, laborem, solicitudinem τ *ἐπιλαβιαξ αἰωνίου ζωῆς* apprehendendæ æternæ vitæ, & *τόλμαν* audaciam ac propriam prudentiam excludit; denique gaudium, bonam conscientiam & fiduciam efficit, Psal. IV.6. & est arca, qua conservatur omnis salus, Esaj. XXXIII.6. Atque hoc est illud, quod paucis verbis sic David expressit Psal. II.11. Servite Deo in timore, וגילו ברעדה *& exultate in tremore.* Exultare igitur, lœtari ob rei possessæ certitudinem & simul timere ac tremere, non contrariantur. Licet de cœtero in hac lucta fiducia languescere & deficere etiam possit, & tribus quidem, uti VViclefus *Trialogi lib III.22.* suo loquendi more enuntiavit, modis, puta *ex infirmitate in teneris & tentatis: ex porositate in iis, qui in multis credendis tanquam foraminibus fide vacuis fatiscunt: & neglecta aut perversa applicatione, idque vel ex animi deliquio, quod accidit Davidi in causa Uriæ, aut præcipitantia*; fiducia tamen hic non penitus excutitur, sed semen semper manet, unde redintegrata industria suæ certitudini fibræ succrescunt. Invadere igitur metus & diu oppugnare, sed expugnare & vincere fidem, ejúsque certitudinem nullo modo potest.

OBIECT. VI. *In verbo Dei non continetur immediatè, mihi vel tibi condonata esse peccata. Ergo id certitudine fidei nemini constat.* Resp. 1. Sufficit ex generali promissione conscientiam viva fide suffultam subsumere: *Ego credo, & promissis Christi innitor.* Ad quam universalem promissionem & sensum conscientiæ in electis accedit testimonium Spiritus S. omni exceptione majus. 2. An Philippus idcirco non tenetur abstinere furto & adulterio, quia ejus nomen non continetur lege? Par nempe ratio est præceptorum & promissionum. Ubi etiam legimus: Tu Pontifex Romane, tu Cardinalis Bellarmine accipe authoritatem ligandi & solvendi? An idcirco irritam ducunt Papæ vel Sacerdotis cujuslibet absolutionem?

EXCIP. REDINO: 1. *Conscientia viva fide suffulta licet, ex generali promissione, citra revelationis Divinæ explicitum vel implicitum tenorem, nequit sic assumere: Ego credo, & promissis Christi innitor. Ubi verò talis revelatio extat? 2. Alia præceptorum, alia promissorum ratio est. Illa feruntur absolutè, citra conditionem, & quidem omnibus. Proin singuli per conscientiam Divina fide suffultam assumere possunt, se obligari ad obedientiam, licet eorum nomina in lege non sint expressa. Hæ cùm conditionem cooperationis annexam habeant, neque cooperari individua & conditionem implere, revelatum sit; assumptionem ejusmodi, ceu fide certam, non admittunt.* Ib. pag. 487. Resp. 1. Nauseam mihi crambes tua recocta toties creat. Fides, *qua* creditur, revelationem externam desiderat: fides verò, *qua* creditur, internam conscientiæ, visionis, Spiritus S. revelationem, secundum Dei verbum; non aliud quicquam ad sui certitudinem desiderat. 2. Imò par hactenus præceptorum & promissionum ratio est. Sicut enim ob generale præceptum singula, ad quæ illud pertinet, individua, obligationem suam applicant, & de ea fide sua certa sunt, licet individua assumentia revelatio non exprimat: sic in promissis ex generali particulare rectè infertur; præsertim ubi fides, qua credimus, dictante Spiritu S. & attestante conscientia, fidei, quam credimus indubitatam, thesin subsumendo applicat. Non obstat igitur conditio cooperationis, quia de ea fidei certitudinem haberi posse, supra firmavimus. Et denuo quæro, an promissæ à Christo claves Papa, sibi; quo jure, quave injuria, non dico, applicans, certitudine fidei compertum habeat, se claves habere; necne? Si compertum habet, cur fides applicans alias promissiones generales incerta manet? Si compertum non habet, totus Papatus, clavium potestati à Pontifice sine certitudinis fidei sensu applicatæ vel raptæ inædificatus, sua mole ruit.

OBIECT. VII. *Certitudo hæc extinguit omnem pietatem & bona opera. Frustra enim petitur remissio peccatorum, si de ea jam certi sumus: frustra solicitus est de salute, qui de ea haud secus ac si jam compos esset, certus esse potest.* Resp. Imò frustra has tibias inflant. Deus enim vult à nobis summo studio & labore expeti, quæ scimus nos adepturos. Promisit panem alendis corporibus, quem precibus vult expeti. Apostoli sciebant se electos ad vitam Luc. X. 20 Idem tamen quotidie petebant. Paulus certus erat, neminem de vectoribus, qui erant in navi, submersum iri. Idem tamen nautas hor-

tatur

tatur ad laborem, cibum, & de fuga cogitantes retineri jubet. Oportet enim hominis industria Dei decreto inserviat. Neque media ad finem cum fine ipso collidenda sunt.

Excip. Reding: 1. *Rem acu tetigisti, asserens, oportere hominis industriam DEI decreto inservire. An verò industria hæc hominis certa est? Sola Divina efficacia eam redaere certam potest. Ubi verò in S. literis efficacia isthæc singulis in individuo fidelibus promissa est? 2. Cùm Judas ipse in Apostolorum choro tum, cùm Christus Luc.X.20. eos allocutus est, fuerit, an igitur etiam ille certitudinem hanc habuit? 3. Si salus respectu singulorum fidelium absolutè certa esset, non jussisset Apostolus 2.Pet.I.10. bonis operibus certam vocationem nostram facere.* Ib. pag. 487. 488. Resp. Ad nervum responsionis meæ cùm quod responderes, nihil haberes, ad strophas pro more te convertis, & dicta vellicas. frustra tamen Etenim 1. industriâ suâ decreto Dei inservienti certum esse hominem posse, jam sæpe ostendimus. Qui verè credit, verè industrius est, credere se, industrium esse, scit; fideique & industriæ suæ certus est. Nam sensus & cognitio omnis, objecti, & sui ipsius simul sensus & cognitio est. Miserimam verò fidelium sortem, si efficacis gratiæ promissionem nullam habent. Et tamen promissionibus ejusmodi Scriptura plena est. Vel sola fœderis novi promissio fidem nobis faciat, quæ sic habet: *Hoc est fœdus, quod feriam cum domo Israëlis post dies illos; dicit Dominus. Inseram legem meam* (quæ fidei est) *in interiora eorum, & in cor eorum scribam eam, eróque Deus eorum, & illi erunt mihi populus. Omnes me cognoscent, à minimo eorum usque ad maximum eorum, dicit Dominus, quia propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum non recordabor amplius,* Jerem. XXXI.33. &c. Hebr. VIII.8.9.&c. Quomodo legem suam cordi fidelium inscribit Deus sine efficacia gratiæ? Tum enim cordi legem eam inscribit, cùm ipsemet efficit, ut illam recipiant, ea delectentur, ejus non obliviscantur, & eam lubentes observent. Tum Deum cognoscunt fideles, cùm norunt ejus virtutes, sciunt, quomodo factus sit in Deum peccatoris, eum intuentur, observant, ante oculos habent, eíque confidunt. Verbo, cognitionem eam vitæ æternæ medium esse, Christus ipse docet Joh. XVII.3. Directa est promissio ad Israëlitas fideles V. T. & in eorum persona ad cunctos, ad quos novum fœdus spectat. Hic, Redingi, nos doce, an promissio pertineat ad fideles fœderatos omnes, an ad nonnullos. Si ad omnes, habes promissionem efficacis gratiæ, pertinentem ad fideles singulos, individua fidelium singula. Si ad nonnullos, qui illi, à cœteris fidelibus distincti sunt? Ubi Scriptura discrimen fidelium, aliorum, quibus efficacia illa gratiæ promissa est; aliorum, quibus promissa non est, statuit? Similis promissio est Ezech. XXXVI.25 26. ubi cor carneum & novum, nec non purificationem per aquas mundas promittit. An fidelibus singulis? Sic salva res est. An quibusdam? Ostende ex Scripturis fidelium & fœderatorum hac in re discrimen. Quid verò multis? Deus fidelibus χαρίζεται τὸ πιστεύειν *gratificatur credere*, seu credendi actum, Phil. I.29. An quæ Deus gratificatur, ignorat homo, cui is gratificatur? Atqui fideles *Spiritum Dei acceperunt, ut noverint τὰ χαρισθέντα ea, quæ Deus iis gratificatus est*, 1.Cor. II.12. Et quæ novimus, à Spiritu S. novimus, illa ex speciali Dei revelatione interna, adeóque fidei certitudine, novimus. 2. Locum Luc. X.20. non inspexisti. Non ad Apostolos, sed ad septuaginta discipulos Christus verba ea, quibus gaudere eos, quò d nomina eorum Cœlo inscripta sint, jussit, fecit. An verò sic ad septuaginta discipulos illos privilegium hoc gaudii & certitudinis Christus restrinxit, ut ad alios fideles non pertineat? Atqui sic ne ad ipsos quidem Apostolos

los pertinebit. Cœterùm viciſſim ex te quæro, quomodo Chriſtus 1.Cor.XV.5. poſt mortem duodecim Apoſtolis apparuiſſe dicatur, poſtquam Judas in locum ſuum jam abiit? Diſce, Collegium habere nomen à numero, qui illius Collegii eſt legitimus. 3. Quomodo S. Petrus 2.Epiſt.I.10. jubere potuit, ut ſtudeamus *βεβαίαν τὴν κλῆσιν ϗ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι vocationem & electionem noſtram firmam facere*, ſi de vocatione noſtra in ſtatum gratiæ & æterna electione certi nunquam eſſe poſſumus, ſed ſemper vocatio & electio noſtra noſtri reſpectu *ἀβέβαιος infirma* manet? Certè vel hinc liquet dogmatis veſtri vanitas. Cui enim bono S. Petrus hortaretur ad id, quod in tota vita noſtra obtineri non poteſt? Nam vocatio & electio reſpectu Dei ſemper firma eſt, quod vos non diffitemini. Intelligitur igitur firmitas & certitudo utriusque reſpectu noſtri. Sed quomodo, inquies, de *σπουδῇ ſtudio* noſtro certi eſſe poſſumus? Imò quomodo non poſſumus, ſi vocatio & electio firma omnino reddi debet? Studium enim illud medium eſt firmitatis. Et de eo certus fuit Paulus, & cum eo fideles omnes, (nam in plurali numero verba ſua concepit) cum ſic 2.Cor.I.12. ſcripſit: *Gloriatio noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, quòd in ſimplicitate & ſinceritate in mundo converſati ſimus.* Qui igitur ſtudii & piæ contentionis ſuæ ſenſum nullum habent, ii pace & teſtimonio conſcientiæ, omnem intellectum ſuperante, quódque adeò fidei *πάθος* eſt, deſtituuntur penitus. Priuſquam verò hinc te dimittam, lubet in te animadvertere ſummam *σκληρότητα* & præfractum animum. Meritò quondam Lutherus *in Geneſ.*41. dixit: *Etiamſi nihil præterea peccatum fuiſſet in doctrina Pontificia, quàm quòd docuerunt, nos debere fluctuare & vagari ambigentes & dubios de remiſſione peccatorum, gratia & ſalute noſtra, juſtas tamen haberemus cauſas, cur ab Eccleſia ea nos ſejungeremus.* Ita ſanè eſt. Propterea enim Doctores veſtri, quibus mica pudoris ſuperſtes adhuc fuit, utcunque perpetuæ dubitationis dedecus à doctrina ſua amoliri ſtuduerunt. Nihil de Ambroſio Catharino & aſſeclis ejus, Eiſengremii proteſtatione inprimis, quam ſupra attuli, dicam. Nihil de illorum ſententia, qui ſtatuunt, poſſe, imò ſolere homines ſpirituales & perfectos, ſecundùm ſtatum viæ, ad eam certitudinem ſeu ſecuritatem venire, ut nullam habeant de ſua juſtificatione formidinem, ad eum modum, quo credimus ſine ulla hæſitatione & formidine deceptionis, Romam fuiſſe & eſſe, Cæſarem aliquando in Italia regnaſſe, &c. A qua ſententia ipſe Dominicus à Soto *Apol. contra Cathar cap* 2. Gregorius de Valentia *diſp.*8. *q.*5.*pag.*4. *Tom.*2. Carthuſianus *in* 1 *Sent. d.*17. *q.*5. & 10. referente Suarezio *de grat. lib.*9.*cap.*11.*n.*1. non abhorruerunt. Apertè verò Andreas Vega *de juſtif. lib.IX.*11.1. eam tuetur. Improbant tamen rigidiores, Bellarminus, Vaſquez, alii. neque categoricè Vegæ aſſentiri Redingius voluit, ſed ex hypotheſi tantùm aſſeruit, ſi qui talem certitudinem habeant, merè moralem, non Divinam eam futuram. quamvis à fide Divina eam defluere Vega contendat. Sed rigidior cœteris Bellarminus, concedit tamen paſſim certitudinem quandam moralem, & conjecturalem, & poſt operoſam de certitudine gratiæ juſtificationem, *de juſtificat. lib.III. cap.*11. ſic ſcribit: *Dico, nullum eſſe Catholicum ſcriptorem, qui doceat, oportere homines perpetuò dubitare & hæſitare de ſua cum Deo reconciliatione.* Poſtea: *Tertia ſententia, quæ communior in Eccleſia eſt, non tollit quidem omnem formidinem, tamen tollit omnem anxietatem & hæſitationem, & ipſam etiam dubitationem, ſi dubius dicatur, qui non audet alteri parti aſſentiri.* Quàm verè ſic ſcribat, non diſputo. Nam ſibi Bellarminum contradicere, dubitari nequit. Negat enim ex conſcientia gratiæ Deo gratias agi poſſe; & ex Eccleſiaſte probare molitur, *omnia in futurum circa odium & amorem Dei ſervari incerta.* De vocibus litigare vanum eſt. Sed certè qui damnatus eſt

mor-

mortis, neque ullam viam habet evadendi, nisi ex condonatione, ille non potest non esse anxius, donec ipsi de condonatione illa penitus constiterit. Anxia enim res est, de statu æterno nihil scire. Interim contraria Bellarmini verba saltem pudorem adhuc impii dogmatis nonnullum in ea adhuc superstitem testantur. Redingius verò noster sic pudorem omnem decoxit, ut in prolixa, quam mecum instituit, disputatione ne quidem moralem, conjecturalem certitudinem fidelibus gratificetur, sed incertitudinem, dubitationem, hæsitationem, anxietatem ubique ferè clamet; denique, ne immitis horridúsque nimiùm videatur, *certitudinem objectivam & conditionatam*, hoc est, certitudinem, quòd Deus certa conditione salutem in verbo promiserit; qualem Diabolus etiam & damnati omnes obtinent, largitur. Sic Papatus in pejus quotidie, proh dolor! degenerat, & suam de salute fidei ac bonorum operum, Spiritusque intus testantis sensu desperationem conceptis veluti verbis publicè profitetur. Neque verò ita profiteri, mirum est. Nam generalem tantum agnoscit fidem, Christum passum esse, mortuum ac sepultum esse, qualem etiam Diabolus cum omnibus reprobis suis habet. Mirúmne igitur etiam, non aliam fidei, & salutis certitudinem habere, quàm eam, quæ cum Diabolo & reprobis ei communis est. Nisi igitur pronomina illa *Me* & *Meus* aptè, Redingi, discas ad usum proprium referre, nisi cum Thoma, *Dominus meus, ac Deus meus*, Joh XX. 28. cum S. Paulo: *Deus dilexit me, & semet ipsum tradidit pro me*, Gal. I. 20. vera cum fiducia ingemines, actum est de salute tua magis, quàm si Saxo Salires.

QUÆSTIO XII.

An quilibet homo justificatus teneatur ex fide credere, se esse è numero prædestinatorum?

NEgat canon XV. Nos sub eadem, qua supra, limitatione, asserimus. Rationes militant omnes, quibus certitudinem gratiæ justificantis asseruimus. Qui enim infallibiliter cognoscit gratiam suæ justificationis, infallibiliter etiam gratiam suæ prædestinationis cognoscit, quia subordinantur. Hæc causa, illa effectus, Rom. VIII. 29. Sic qui certus est, diem illuxisse, certus etiam est de solis ortu. Accedunt

ARG. I. Plena persuasio charitatis Dei, quæ est electio in Christo Jesu, Rom. VIII. 38. 39. Quem locum gravissimè urget Augustinus.

Resp. Reding: 1. *Charitas quidem illa Dei, qua in Christo nos dilexit, & elegit, infallibilem certitudinem habet. Ubi verò S. literæ docent, omnes & singulos fideles ista insuperabili electionis efficacia comprehendi? Nam Paulus Rom. VIII. 38 quidem docet, prædestinatos à charitate Dei non separari; quinam verò sint ita prædestinati, in individuo, non docet.* 2. *Contrarium liquet ex 2. Tim. II. 17. 18. ubi Hymenæus & Philetus dicuntur aberrasse circa veritatem, & subvertisse aliorum fidem, quin & fundamentum Dei dicitur*

dicitur sigillum isthoc habere; Novit Deus, qui sui sint; quod signaculum cùm Dei proprium sit, temerè à vobis fidelibus omnibus commune statuitur; nec non ex Hebr. III. 12. ubi participes Christi effici dicimur, si principium subsistentiæ in finem usque retineamus; ex Rom. VIII. 17. XI. 20. &c. 2. Tim. II. 11. 12. 13. ubi hæredes Christi & regnaturi dicimur, si unà patiamur; certo argumento, quòd glorificatio ex conditione respectu hominis incerta, perseverantia videlicet, à qua homo deficere possit, pendeat. 3. Proin etiam prædestinationem illam quoad nos incertam, S. Patres, Chrysostomus in cap. 3. Phil. homil. 11. asserens, Paulum ipsum de salute sua securum non fuisse; Hieronymus lib. II. adv. Pelag. ubi certam esse victoriam, quandiu certamus, negat; denique Augustinus de Civit. Dei XII. 2. ubi quamvis justè viventes de perseverantia sua certos esse posse, vel quenquam scire, quòd sit in prædestinatorum numero, negat; disertè innuunt. Tract. IV. Ss. 2. pag. 488--490. Resp. 1. Fideles singulos insuperabili electionis efficacia comprehendi, cur quæris? Fassus enim ante es, charitatem Dei, qua in Christo nos elegit, infallibilem certitudinem habere. Nam quos prænovit, prædefinivit, vocavit, justificavit, eosdem glorificavit etiam, Rom. VIII. *29.* At fideles omnes Deus elegit, quia in Christo electi sunt, ut credant & sancti sint, Ephes. I. 4. Omnes igitur sub electionis Divinæ efficacia comprehenduntur. Omnes electos Deus vocavit, donando fidem & resipiscentiam. Quotquot igitur credunt, electi pariter atque vocati sunt. Est enim *πίστις τῶν ἐκλεκτῶν fides fidelium*, Tit. I. 1. Si hoc dicere voluisti, fideles singulos ex speciali revelatione dilectionis & electionis Divinæ conscios non esse, responsum ex superioribus habes, simúlque Apostolo asserenti, persuasum se esse, quòd & ipse, & fideles omnes à dilectione Dei separandi non sint, denuo contradicis. Sicut enim non ex revelatione quapiam extraordinaria, sed ex fidei indubitatis *πληροφορίαις* promissionem Dei sibi applicando, persuasionem de sua electione & dilectione S. Paulus hausit: ita eandem persuasionem fidelibus omnibus, utpote similia fidei suæ, quoad speciem saltem, *πληροφορία* sentientibus, & eodem modo sibi promissionem applicantibus, vindicat, dicens v. 37: *ὑπερνικῶμεν Victores* SUMUS *per eum, qui dilexit* Nos. & v. 39. *Persuasus sum, nullam creaturam posse Nos separare à charitate Dei.* Quæ aliâs ad fideles ex privata Pauli de sua salute persuasione consolatio redundaret, si se quidem in portu constitutum, reliquos verò fideles inter sacrum & saxum hærentes, inter spem & metum fluctuantes depinxisset? Unde verò fuit illa S. Pauli persuasio? Non utique ex speciali externa revelatione; sed partim ex testimonio Spiritus S. v. 15. 16. partim ex individuo nexu electionis, vocationis, justificationis & glorificationis, v. 29. partim ex sensu fidei in Mortem Christi, v. 32. 34. in resurrectionem ejus, Sessionem ad dextram, & intercessionem pro nobis, v. 34. denique ex sensu effectorum fidei, justificatione, v. 33. spe, qua dicimur servati, v. 24. & dilectione nostra erga Deum, v. 28 Hæc cùm in omnibus fidelibus, si non quoad gradum, quoad speciem tamen locum habeant, par utique in iis æternæ dilectionis & electionis certitudo atque persuasio locum habeat oportet. 2. Loca à te obducta nec faciunt ad solutionem argumenti mei, nec planè apposita sunt. Etenim 2. Tim. II. 18. 19. qui aberrârunt à veritate, & quorum fides perversa est, illi nunquam verè fideles fuerunt, uti alibi ostendimus. Et satis tuam de fidelium incertitudine & perseverantiæ inconstantia glossam elidunt verba Apostoli, statim aberrantibus à fide opposita, v. 19. *Tamen firmum fundamentum Dei stat*, &c. q. d. Verè fideles ita firmiter fundati, ita Lapidi in Sione fundato fortiter superstructi sunt, ut eorum fides à seductoribus everti nequeat. quomodo fidelis vocatur יסוד עולם *fundamentum Seculi*, Prov. X. 25. & *columna in domo Domini*,

Domini, quæ non exit foras, Apocal. III. 12.) *habens signaculum hoc, Deus novit, qui sui sunt* (q. d. ratio firmitatis illius est, tum quia *Deus suos novit*, amat, curat, non negligit opus suum, eos, qui in ipsum credunt, & salutem ac custodiam ejus petunt, non frustratur, cujus etiam rei σφραγῖδα signaculum acceperunt, Spiritum Dei, Ephes. I. 13. IV. 30. 2. Cor. I. 22. tum quia sic eos fundavit stabiles, ut in corde suo gerant hanc legem ei inscriptam, & legem proprii cordis factam, *Absistendum videlicet esse ab omni iniquitate ei, qui nomen* Christi nominat. ex qua lege, velut signaculo & charactere quodam sciri potest se esse fundationem Dei, & firmum fundamentum, quod stat & manet. Scire enim potest, se habere Spiritum Dei, eúmque sigillum & arrhabonem.) En perfectam demonstrationem constantiæ & perseverantiæ fidelium! Fideles non deficiunt, quia sunt fundamentum Dei, seu fundati à Deo. Eos Deus novit & curat, ut suos. stant igitur firmiter & inconcussi. Habent notam & sigillum, quòd sint Dei fundatio, Spiritum ejus. Ejus notæ genuina forma est, quòd nomen Christi Salvatoris sui nominant, & hanc legem sibi per charitatem dicunt, ut recedant ab omni injustitia. Omnia igitur firmitatem spondentia fideli adsunt, Divina fundatio, Notitia Dei, propter quam illum semper curat, & oculum super eo ponit, Psal XXXII. 8. denique Evidentia ejus notæ in lege charitatis, quam operatur in eo Spiritus S. ut sigillum illud & nota Dei ei sit arrhabo ac pignus. Sed *sic signaculum Dei*, inquis, *Deo proprium, fidelibus commune facimus.* Quasi sigillum illud sic Deo proprium sit, ut nihil ad fideles, qui sic obsignantur, ceu hæreditas & peculium Dei faciat. Imò verò character, sigillum isthoc cordi credentium impressum est, qui hac notitiæ, curæ, protectionis, Spiritus charitatis nota insigniti & obsignati sunt. Cœtera, quæ affers, loca, hoc unum arguunt, electionis æternæ & salutis certitudinem omnem requirere impletionem mediorum & conditionum, in eodem electionis decreto constitutarum. Cæterùm id certitudinem fidelium non labefactat, quia earundem conditionum impletio non à nostris viribus, sed à Dei gratia pendet, & æquè, ac salus ipsa, in Evangelio promittitur. Promissio quidem Evangelii, qua Dei beneplacitum sive testamentum declaratur, absoluta est: sed singularibus tamen personis conditionato axiomate primitus applicatur. quod axioma absolutæ promissionis verum consectarium est, & ad fundandam fidem ac Evangelicam consolationem maximum momentum habet. 3. Patrum testimonia à te consarcinata nil causæ tuæ conducunt. Chrysostomus enim non aliud quàm securitatem à fide removet, & negat securum esse Paulum de sua resurrectione, quæ ad Christum ducit, potuisse citra continuationem fidei. Hieronymus hoc unum asseverat, victoriam & glorificationem non hujus esse vitæ, in qua continuè certandum; sed alterius & beatæ. Scilicet ὧδε στάδιον, ἐκεῖ δὲ στέφανος. *Hic stadium, ibi corona est.* S. Augustinus *de Civit. Dei lib. XII.* 12. de externè vocatis quibusvis loquitur, & eos perseverantiæ sine discrimine certos esse, meritò negat. Quosdam verò (electos scilicet) *latente judicio & revelatione* de perseverantia sua à Deo instrui, apertè his verbis innuit: *Quis enim hominum se in actione profectúque justitiæ perseveraturum usque in finem sciat, nisi aliqua revelatione ab illo fiat certus, qui hac de re latentéque judicio non omnes* (ergo quosdam, & quos nisi electos?) *instruit, sed neminem fallit.*

ARG. II. Spiritus S. docet nos omnia κεχαρισμένα, *quæ gratificatus est nobis Deus*, 1. Cor. II. 12. At electio æterna est nobis κεχαρισμένη.

RESP. REDING: *Apostolus non loquitur de charismatibus, quæ singulis fidelibus in particulari sint donata, sed quæ fidelibus collectim, adeóque Ecclesiæ in membris suis indeterminatè spectatis donata sunt.* Ib. pag. 490. Resp. Bene est, quòd id de donis gratiæ in hac vita intelligere videris; secus quàm Jesuita vester Becanus, qui stringi se argumento sentiens, ad dona gloriæ retulit. quanquam ne sic quidem ille elabitur. Si enim per Spiritum S. datur certitudo donorum gloriæ, quæ futura sunt; multò magis dabitur donorum gratiæ, quæ præsentia sunt. Sed nec tua glossa felicior est. Loquitur Apostolus de iis, quæ Deus ἐχαρίζετο *gratificatus est*, quæ supra v. 8. dixerat, *oculum non vidisse, aurem non audivisse, in cor hominis non ascendisse; sed nobis per Spiritum ejus revelata esse.* Quid aliud hæc sunt quàm dona & bona fidelium N. T? Ea proin dicit data ἡμῖν NOBIS, puta sibi & fidelibus omnibus; & Ecclesiæ electorum universæ, & singulis electis. Nam nec Ecclesia electorum collectim sumpta est extra electos in particulari; nec electi in particulari sunt extra Ecclesiam electorum collectim sumptam. Quæ igitur bona fœderatorum ex æterna electione scaturientia Deus & omnibus & singulis fidelibus gratificatus est, ea per Spiritum Dei, hunc in finem datum, εἰδέναι, *cognovisse* dicuntur. Quid clarius pro certitudine gratiæ, & electionis ipsius, quæ gratiæ fons est, dici poterat?

ARG. III. Dantur prædestinationis infallibilia τεκμήρια, & effectus ab ea infallibiliter emanantes, quales sunt vocatio per donationem fidei & resipiscentiæ, justificatio, sanctificatio, renovatio ad imaginem Dei per conformitatem cum imagine Filii Dei; tristitia & dolor ob offensam Patris, gaudium & promissa spiritualia, & pax ab humanis affectibus, patientia & constantia in adversis, cum profectu & incremento hominis interioris, præsertim lucta conscientiæ: motus & testimonium Spiritus S. interiùs dictantis, quæ facienda circa calamitates externas & mortem ipsam, & parantis nos ad omittenda omnia præter Deum: denique constans amor inimicorum sine temporali respectu. Hæc τεκμήρια & effecta arguunt causam prædestinationem haud secus ac lux solem, calor ignem, ratio animam.

RESP. REDING: 1. *Argumentum ex effectibus prædestinationis petitum fidei certitudinem non arguit, quia hæc prima veritate revelante, illa effectu creato nituntur. Neque etiam certitudo fundata super argumentatione tali, quòd effectus causam suam arguat, ad fidei certitudinem pertingit.* 2. *Sunt quidem, quæ tu affers, prædestinationis effectus; sed non proprii. Ita fides per charitatem operans prædestinationis effectus est, sed non proprius, quia cadere in eos etiam potest, qui ad finem usque non perseverant.* Ib. pag. 490, 491. Resp. 1. Effectus prædestinationis in homine prædestinato ita creati effectus sunt, ut à solo Deo eligente pendeant. Cúmque Spiritus S. eorundem sensum in cordibus electorum efficiat, & Scriptura eosdem nonnisi à prædestinatione arcessat, saltem in nemine reprobo collocet; & fideles ipsi eorum sensu sibi verbi Divini assertionem applicent, Divina utique certitudine, quæ fidei est, & prima veritate revelante nititur, prædestinationis certitudo ex iisdem ritè colligitur tali argumento: *Quicunque sentit se credere, communionem cum Christo per fidem, studium & amorem Dei, legis Divinæ, & sanctitatis, tristitiam & dolorem secundum Deum, gaudium in adversis, pacem ab humanis affectibus, incrementum*

hominis

hominis interioris, motum & testimonium Spiritus S. dictantis facienda & omittenda, ac in iisdem dirigentis, fidem inprimis in Christum Salvatorem, is prædestinatus est: Ego sentio. Prædestinatus ergo sum. Major est revelationis externæ, quæ effectus hosce similésque cum causa sua æterna electione passim, inprimis Rom. VIII. 29. 30. connectit. Minor est revelationis internæ & visionis. Conclusio ergo de fide est, & fidei certitudinem inducit. Cúmque Christus sit speculum, in quo prædestinationem nostram contemplemur, utpote in quo etiam electi sumus, satis utique firmum & certum habebimus testimonium nos in libro vitæ scriptos esse, si communionem habuerimus cum Christo, & is in vera fide noster sit, nos ejus simus, & Spiritus ejus participes nos redditos obsignatósque noverimus. 2. Quòd verò effectus ejusmodi electionis proprii sint, in dubium vocari nequit. Ut enim de sola fide salvifica & justificante loquamur, credidisse dicuntur quotquot ad vitam æternam ordinati, hoc est, electi sunt, Act. XIII. 48. Ubi Lucas differentiæ rationem expediturus, cur multis reluctantibus aliqui crediderint, causam ejus rei à sola electione, utpote cujus donum fides sit, petit. Cúmque S. Paulus 2. Thess. III. 2. neget, omnium esse fidem, satis clarè indicat, quorundam esse propriam. At non est propria reproborum. Electorum igitur propria est. Ostendit id ipsum Apostolus 1. Thess. I. 3. 4. 5. *Gratias agimus Deo semper omnium vestrum causa, sine intermissione commemorantes semper vestrum opus fidei, & laborem charitatis, & patientiam spei Domini nostri Jesu Christi; Scientes, fratres dilecti, vestram electionem à Deo.* Ubi electionem Thessalonicensium ostendit esse materiam gratiarum actionis; eóque ipso insinuat, Electionem cognosci ex viva fide, charitate & spe ceu donis secundum electionem & propositum Dei datis. Unde 2. Thess. II. 13. gratias agit Deo de Thessalonicensibus, ceu *dilectis à Deo, quòd elegerit eos ab initio ad salutem per sanctificationem Spiritus & fidem habitam veritati, ad quam vocavit eos per Evangelium suum.* Electio igitur æterna & dilectio Dei optimè cognoscitur ex sanctificatione Spiritus, & fide habita veritati in Evangelio prædicatæ. Quomodo verò cognosci potest, si effectus hi communes sunt electis & reprobis? Atqui per sanctificationem hanc Spiritus, & fidem veritati (sic enim appellatur, quia est fides habita Deo de Christo, vera & unica justitia nostra, in qua sola est spes æternæ vitæ non confundens) habitam dicitur Deus elegisse *ἡς σωτηρίαν ad salutem.* Cùm igitur soli electi salventur, sanctificatio Spiritus & fides iis eximia & propria sit oportet. Unde *πίστις τῶν ἐκλεκτῶν fides electorum*, propria scilicet, esse dicitur Tit. I. 1. Cùm igitur fides illa sit electorum, & pendeat ab electione Dei ad salutem, clarum est, non esse eam nisi perseverantium. de quo plura inferiùs.

ARG. IV. Sine hac prædestinationis certitudine nulla est solida consolatio in vita & morte, nec gloria Deo debita adscribi potest: nec incerti & dubitantes pro ea precari, nec denique pro eo munere gratias agere possumus. Mirificè igitur pietatis cursus hac ratione sufflaminaretur.

RESP. REDINC: 1. *Solida nostra in vita & morte consolatio consistit in voluntatis nostræ resignatione & conformitate cum voluntate Divina. Ubi ita salutem cum timore & tremore operari oportet, ut hinc stimulum habeamus orandi pro perseverantia fideli. Totam itaque gloriam Deo adscribimus, dum humiliamur sub potenti manu Dei, & de prædestinatione nostra elati & securi non præsumimus. 2. Sicut id, de quo fide Divina certi sumus, veluti, quòd Christus sedeat ad dextram Dei, &c. non precamur: sic Divinæ prædestinationis secretum non obstat, quò minùs Deum perseverantiam oremus. Imò tale secre-*

sum magis ad orandum incitat. *Unde S. Augustinus de Bono persev. cap.2. perseverantiam ex eo, quòd pro ea oretur, donum Dei esse demonstrat.* Ib. pag.491. Resp.1. Imò solida consolatio κυρίως non in opere humano, quale est resignatio voluntatis nostræ in Divinam, & conformitas nostra cum eadem, sed in fide & spe gratiæ Divinæ, æterni ejus amoris in Christo dulcissimarúmque promissionum Evangelii consistit. quarum, ceu ad nos pertinentium, sensum nullum cùm habuerimus, deplorata consolatio, deplorata salus nostra est. Unde S. Paulus Hebr. VI.16-20. *ἰσχυρὰν παράκλησιν consolationem solidam* tribuit *τοῖς καταφυγοῦσι κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος qui confugiunt* (hoc est, iis, qui persuasi de amore Dei erga Christi hæreditatem, toti exarserunt siti justitiæ, ut ad Christum *confugerent*, sive in ipso solo inveniri cuperent, ipsum, tanquam arcem suam, apprehenderent, *ad arripiendum spem illam expositam* (quæ est בטחון *fiducia*, securitas illa, qua jam in hac vita sine ambage per Christum ad Deum accedere, eíque pro electione, redemptione, justificatione gratias agere, & ab eo propter Christum omnia expetere possumus; quæ spes sola v.19.20. vocatur *ἄγκυραν ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν anchora tuta & firma*, ingrediens in Cœlum, in quod præcursor noster Christus intravit, quia fides in Christum præcursorem præstat securitatem conservationis Divinæ propter justitiam) idque *per duas res, quæ transponi non possunt, in quibus impossibile est mentiri Deum*, nempe *ἀμετάθετον τῆς βουλῆς immutabilitatem consilii*, & promissionum *juratam*, factam *hæredibus promissionis*, quibus sic immutabile consilium suum *περισσότερον abundantiùs* demonstrare voluit, v.16.17.18. En *παράκλησιν ἰσχυρὰν consolationem validam*, pertinentem ad eos, qui confugiunt per fidem ad Christum, & spe sua, ceu firma quadam anchora, una cum præcursore suo Christo Cœlum intrant; nixam non resignatione nostra in voluntatem Dei, certa æterni amoris Dei fiducia & spe destituta, & cum perpetuâ fluctuatione (qualis eorum est, qui anchoram fixam nullam habent) & dubitatione conjuncta; sed duabus rebus longè firmissimis, nempe tum *immutabili Dei consilio*, hoc est, æterno testamento Dei, ultima ejus voluntate & proposito omnem pœnitudinem & mutationem operis excludente de hæreditate Christi, & eorum, qui ipsi hæredes in æterna electione dati sunt, & vi ejusdem testamenti vocationis & Spiritus regenerantis ad fidem participes fiunt; tum *promissione Dei jurata*, hoc est, mediante juramento Dei confirmata Abrahamo & credentibus in Semen ipsi promissum. Hæc viva consolatio est, quam sequitur prompta resignatio voluntatis nostræ in Divinam, humilis adoratio, gratiarum actio, ceu æterni amoris *πληροφορίαν*. Absque ea verò est, tantum abest, ut Deo confidamus, vel curas nostras, per resignationem voluntatis nostræ, in eum conjiciamus, ut potiùs necessum habeamus Deum horrere & fugere. nisi forte nobis blandiamur, & peccata nostra extenuemus; quod non est glorificantis Deum, sed ejus, qui sibi securitatem carnalem persuasione operum & perfectionis suæ parare gestit. Et quomodo ex suæ in Divinam voluntatem resignatione stimulum orandi pro perseverante oriri dicis, si perseverantiæ, sine qua salvari nemo potest, donum apud Deum certum non est? Oratio enim omnis, cùm ex fide proficisci debeat, respectu eorum, quæ ad salutem necessaria sunt, promissionem Divinam exauditionis supponit. *Si quid petieritis in nomine meo*, inquit Christus Joh. XIV. 13.14. *ego faciam*, ut *glorificetur Pater in filio*. 2. An hoc vis, pro nulla planè re orandum, de qua fidei certitudine certi jam sumus? Quomodo igitur Christus Joh. XVII. 9.10. &c. oravit pro iis, quos sibi datos esse à Patre, fidei certitudine certissimus erat? Imò quomodo certus semper exauditionis suę, nihilominus creberimè & *ἐκτενέστερον* oravit? Cúmque fidelibus omnibus promissa sit remissio peccatorum & salus, atque credentibus sibi

salutem

salutem paratam esse ex eadem promissione certissimi sint, an propterea remissionem peccatorum & salutem orare vetantur? Si igitur Divina prædestinatio & à priore (quod fatemur ultro) & à posteriori sic secreta est, ut nemini constare possit, nomen suum in Cœlo scriptum esse, de re dubia adeò & incerta quis fide, & in nomine Christi orare, quis de ea velut accepta gratias agere, Deum glorificare potest? Non igitur orantes ex Dei mandato pro iis, quorum exauditio promissa est, gratias agentes, gloriam Deo dantes, iccirco vel superbi, vel securi sunt, sed potiùs mandato Dei obsecundant, & omnem gloriam non sibi, & operum suorum dignitati, sed soli Deo fidentes humilimè tribuunt. Quàm etiam dilutum est, quod ex Augustino urges, perseverantiam ex eo donum Dei monstrari, quòd pro ea oretur? Quis enim hoc negat, nisi forte Papistæ, qui eam ceu virtutem moralem, propriis actibus & exercitatione acquirendam esse statuunt? Quæ porro Augustini de perseverantia Sanctorum mens fuerit, infra pensiculatiùs trutinabimus.

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *Paulus Rom. XI. de prædestinatione disputans, refert hoc mysterium inter altissima Dei secreta, & innuit, sine speciali revelatione sciri non posse, quem Deus elegerit.* Resp. 1. Apostolus non de electione, sed de rejectione temporali Judæorum ibi disputat. 2. Electio equidem referri debet inter secreta altissima quoad causam & τὸ διότι non quoad effectum & τὸ ὅτι, ejúsque sensum in electorum cordibus. Ita fieri potest, ut qui rem per causam non cognoscit, eam per effectum cognoscat.

Excip. Reding: *Imò Apostolus de Judæorum reprobatione quoad fidem & salutem, tum de gentium electione ad fidem, gratiam & salutem agens, exclamat: O altitudo divitiarum Sapientiæ, &c. Quàm imperscrutabilia sunt ejus judicia! &c. Jubétque cavere, ne qui stat, cadat. Si prædestinationis suæ per effectus certus esset homo, quomodo impervestigabiles essent viæ Dei, & juberetur cavere stans, ne cadat.* Ib. pag. 491. 492. Resp. Confundis notionem electionis & reprobationis, quæ aliquando æternum de eligendis & reprobandis consilium, aliquando vel assumptionem & separationem populi sui, sive salvandorum à mundo, vel rejectionem à vocatione & fœdere notat. De posteriori, quæ prioris executio est, agere Apostolum, clarum est. Sicut autem prioris illius nulla à priori causa est, si à liberima Dei ἐυδοκίᾳ discesseris: sic nec posterioris. Hinc meritò Apostolus v. 33. &c. exclamat attonitus: *O altitudo divitiarum, & sapientiæ & cognitionis; quàm imperscrutabilia judicia ejus, & impervestigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit mentem Domini? Aut quis prior dedit ei? &c.* Sicut autem judicio Dei à priori & causa sua, abyssi instar, imperscrutabilia, à posteriori tamen & cognoscuntur & percipiuntur: ita gratiam & misericordiam ejusdem, quæ extra ἐυδοκίαν Dei in homine causam nullam habent, pariter & cognosci & percipi necessum est. Et si nullo modo mens & amor Dei cognoscitur, quomodo Spiritum suum nobis dedit Deus, ut cognoscamus, quæ gratificatus nobis est? 1. Cor. II. 12. Quomodo spiritualis homo omnia dijudicat? Ib. v. 14. 15. Quo sine verbo voluntatem nobis revelavit? Interim ei, qui stat, providendum, ne cadat, 1. Cor. X. 12. non quod incerta & lubrica sit credentium (non de his enim, sed de iis, qui externæ professioni suæ nimiùm confidunt, Apostolus loquitur) salus, sed quia Ma-

jestatis Divinæ reverentia, peccati cautela, tremor ad judicia iræ Dei medium est standi, & non suis, sed Dei viribus homo stare debet.

OBIECT. II. *Scriptura passim hortatur fideles ad timorem, veluti 1.Cor.X.12. Ergo de prædestinatione sua securi esse non debent.* Resp. 1. Hortatur ad Divinæ Majestatis reverentiam, solicitam peccati cautelam, & iræ divinæ adversus peccata tremorem: non ad timorem rejectionis & diffidentiam de electione. 2. Paulus 1.Cor.X.12. fideles nonnullos sola professione tales, qui nimirum *videntur stare,* hortatur, ne nimiùm externæ suæ professioni fidant.

EXCIP. REDING: *Ei etiam, qui fide stat, timendum, ne cadat, Rom.XI.20. Quomodo verò, qui ex prædestinatione securi & certi sunt de sua constantia, timere habent, ne cadant?* Ib. pag.492. Resp. Vagaris pro lubitu. Apostolus 1. Cor. X. 12. clarè dicit: Ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ. *Qui putat se stare, ne cadat, videas.* Cùm igitur *per fidem* nos *stare,* alibi Rom.V.2.XI.20. Apostolus dixerit, clarum est, cum, *qui putat se stare,* adeóque non stat, saltem se stare certus non est, non stare fide. Sed ei etiam, inquias, qui fide stat, non insolescendum, sed timendum est. Optimè. Fides enim Christi Regis, & justitiæ nostræ, & libertatis ab ipso datæ non cogitationes altas, sed metum potiùs gignit. Est enim metus אוצרך *area Dei,* servans omne bonum, Esaj.XXXIII.6. Sine timore fides non est, nec accipitur. Timor autem intelligitur non quivis, certè non oppositus fidei, Genes.XV.1. 1.Joh.IV.18. sed ἐν ἄλλῳ φρονήματι *alio sensui.*

OBIECT. III. *Scriptura passim salutem suspendit à conditione operum. Atqui nemo certò statuere potest, se facturum omnia bona opera, quæ Christus fieri jussit.* Resp. 1. Prædestinationem ad salutem ex operum conditione non pendere, ipse Bellarminus *de gratia lib. II. cap.9.10.* fatetur. 2. Neque etiam salus pendet ex operibus, tanquam ex conditione fidelibus incerta. Ipsi enim etsi non perfectionis, tamen sinceritatis & ingenuitatis suæ, quam Spiritus S. in iis operatur, conscii esse per testimonium ipsius Spiritus S. possunt.

EXCIP. REDING: *1. Bellarminus negat, prædestinationem in sua causa pendere à conditione operum; non in effectu & executione. At homo de effectu & executione incertus est. 2. Christus opera esse causam vitæ innuit, Matth. XIX. 17. Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Et Joh. XIV. 23. Christus ad eos se venturum promittit, qui eum diligunt, & verbum ejus custodiunt. Quis verò ea de re fidei certitudine certus est?* Ib. pag.492. Resp. 1. Id ipsum, non aliud, de Bellarmino testor, ne subdolè me egisse calumniari pergas. Si igitur prædestinatio ab operibus hominis, ceu causa sua, non pendet, potest prædestinationis in homine certitudo sine perfectionis operum conscientia vigere. 2. Interim neque salutem ab operibus, ceu causa, Scriptura suspendit. Christus enim Matth.XIX.17. cum juvene, justitiam ex lege sectante, ex hypothesi loquitur, vel certè mandatorum observantiam viam, non causam vivendi & regnandi facit: & Joh. XIV.23. characterem domus, ad quam se venturum, & in qua se familiariter, gratiosè & gloriosè habitaturum recipit, non causam adventus exponit. Quis verò, inquis,

quis,ea de re certus est? Is sanè qui diligit, & verbum ejus servat. Dilectio enim affectus est,qui diligentem non potest non afficere. Quàm quæso insanum fuisset, diligenti adventum suum promittere, si nec dilectionis suæ, nec adventus & habitationis Christi conscius certúsque diligens esse non posset? Ideas Platonicas & mera suavi-ludia Christum loquentem sic facitis.

OBIECT. IV. *Electio pendet ex sola Dei εὐδοκίᾳ & libera voluntate. Atqui de iis, quæ ex libera Dei voluntate pendent, nisi ex speciali revelatione nihil cognosci potest.* Resp. Electio ita pendet à libera Dei voluntate, ut certò tamen ex Dei verbo constare possit de ejus infallibili signo,consequente conditione & effectu, puta fide in Christum & novitate vitæ. Quamvis igitur voluntatis divinæ à priori causa reddi non possit sine speciali revelatione, potest tamen fidelis sine speciali revelatione, ex generali firmissimáque promissione,& Spiritus S. ac conscientiæ testimonio hanc sibi certitudinem promittere.

EXCIP. REDING: *Atqui certitudo ex generali Dei promissione & conscientiæ testimonio deducta nullibi in S. literis exarata reperitur.* Ib. pag.493. Resp. Generalis Dei promissio certitudinem fundans in Scripturis; sensus impletæ conditionis,qua generalis promissio applicatur Mihi, Huic, Illi, in corde credentis, attestante, & conscientia,quæ est נר יהוה *lucerna Dei, investigans omnia interiora ventris*, Prov. XX. 27. & Spiritu Dei Rom.VIII.16. revelatus Divinitus, reperitur.

OBIECT. V. *Si fideles suæ electionis conscii sunt;reliqui,qui ejus conscii non sunt,desperabundi pietatem tanquam sibi inutilem non amplius curabunt.* Resp. Hoc potiùs per se sequitur,eos, qui certitudinem non sentiunt,ad eam precibus, fide, pietate aspirare debere. Desperatio igitur & impietas infidelium ex certitudine fidelium nonnisi per accidens sequitur.

EXCIP. REDING: 1. *Quomodo preces iis, qui fidem nondum habent, citra Pelagianismi labem,tribuere potes? 2. Juxta hypothesin vestram,qua ante fidem negatis gratiam actualem ad bonum supernaturale subsistere, qui prædestinationis certitudinem non sentit, nec precibus,nec fide,nec pietate ad eam aspirare potis est.* Ib.pag.493. Resp.1. Res ipsa,Gratia Dei,justitia Christi,remissio peccatorum ante fidem contingit nemini, & nonnisi per fidem contingit. Sed & certitudo rei per fidem acquiritur, & augetur indies. Non igitur vel res,vel certitudo rei fide prior est; sed fide & precibus utraque comparatur. Fides enim vitæ spiritualis initium & primus motus est,qui in gratiam in Evangelio oblatam fertur ilico, haud secus quàm heliotropium statim atque se aperit, Solem versus tuetur. Qui igitur salutis certitudinem nullam habent,illorum est ad eam precibus & fide aspirare. Sed quod eorum officium est,gratiæ Dei beneficium in solidum idem est. Aliud est, aspirare debere,aliud aspirare posse. Illud,non hoc dixi. Tam remotus igitur à Pelagii castris sum, quàm strenuè tu pridem in iis militasti. 2. Suis sanè viribus, mortuus in peccato, & supernaturali vita destitutus adhuc, aspirare nec fide, nec precibus ad certitudinem eam potest. Tenetur tamen,neque alia lege salus ei obtingit. Ut verò aspirare possit,omnipotens Dei gratia sola efficit.

QUÆ-

QUÆSTIO XIII.

An homini etiam justificato, & sub gratia constituto Dei præcepta observatu sint possibilia?

ASserit Synodus canone XVIII. Nos equidem concedimus, homini sub fœdere Evangelico constituto haud impossibilem esse per Dei gratiam observantiam legis, quatenus videlicet ea necessaria est, ne amicitia Dei & sua salute excidat. Ejusmodi autem ad hoc legis observantia necessaria est, quæ cum fide remissionis peccatorum, quibus etiam regeniti crebrò legem violant, consistere potest. At eam observantiam legis, quæ in fœdere operum secundum τὸ ἀκριβοδίκαιον ejus requiritur, possibilem esse ulli homini, si à solo Domino nostro Jesu Christo discesseris, disertè negamus, & dogma Synodi esse Pharisaicæ venæ pronuntiamus. Etenim

ARG. I. Homini etiam justificato & sub gratia constituto adjacet necessitas peccandi ex reliquiis concupiscentiæ, quam post baptismum in homine remanere Synodus Sess. V. can. 5. confessa est. Et illam ipsam concupiscentiam esse veri nominis peccatum, supra probavimus.

RESP. REDING: 1. *Argumentatio procedit ex falso principio.* 2. *Catechismus vester Dial. 29. negans possibilem hanc observantiam, & asserens simul, legem datam esse eum in finem, ut peccatum suum ac pœnam ei debitam homo ex ea agnoscat, & de iis inde convincatur, sibi contradicit. Quomodo enim lex hominem de peccato & pœna convincit in statu, in quo Deus nec justè posset aliquid imperare, nec piè hominem condemnare? Impossibilia enim non potuisse Deum imperare, quia justus est; & damnare non posse hominem pro eo, quod non potuit vitari, quia justus est, Augustinus lib. de arbit. & grat. cap. 68. disertè asserit.* Tract. IV. Ss. 2. pag. 494. Resp. 1. Ex veris principiis procedere argumentum, supra jam manifestæ veritati à me datum est. 2. Quid verò ad argumentum isthoc tua de Catechismi nostri erotemate cornicatio? Temulenti instar modò huc, modò illuc ruis. Neque quicquam allatam ex Augustino rationem tibi patrocinari, jam supra convici. & redibit mox ratiocinatio tua. Carptim dico, Augustinum de eo loqui, quod homini simpliciter, & per naturam integram impossibile est; non quod tale est aliena vi, hominis se ipsum corrumpentis vitio.

ARG. II. Scriptura disertè hanc ἀδυναμίαν asserit passim, Esaj. XL. 6. 7. & Johan. VII. 19. Actor. VII. 53. XIII. 38. inprimis XV. 10. Rom. VIII. 3. Gal. III. 21. Quæ loca ita generalia sunt, ut solis irregenitis applicari minime possint.

Resp.

Resp. Reding: 1. *Ex Esaj.XL. 6.7. hoc unum concludere licet, hominem viribus naturæ legem Dei implere non posse. Aliàs v.31. addit, eum, qui sperat in Domino, fortitudinem mutare, & assumere pennas, sicut aquilæ, &c* 2. *Christus Joh.VII.19. Judæis dicit: Nonne Moses vobis dedit legem, & nemo ex vobis facit legem? An quod impiis illis dictum, ad omnes Christianos pertinet? At Christus ipse v.17. in potestate hominis posuit, voluntatem Patris facere. Par ratio loci Act.VII.53. est.* 3. *Act.XIII.38. innuit Apostolus, per legem Mosis non potuisse Patres justificari. Per gratiam Christi nos non posse, non negat.* 4. *Act.XV. 10. non Physica impossibilitas, sed moralis difficultas portandi jugum legis Mosaicæ, astruitur.* 5. *Rom VIII.3. sensus est, legis antiquæ ceremonias secundum carnem fuisse impossibiles. At mox subjicitur, Deum misso Filio suo impotentiam illam supplevisse.* 6. *Gal. III. 21. negat Apostolus, legem potuisse vivificare. An eadem potentia gratiæ Christi neganda est? Contra possibilem observantiam mandatorum in ipso etiam statu legis Mosaicæ fuisse, Deut.XXX.9. asseritur. Nam mandatum ad Deum revertendi ex toto corde & tota anima negat ibi Moses esse supra vires Israëlitarum.* Ib. pag. 494.495. Resp. Quàm feliciter S literas tractare sueveris, vel hoc specimen pandet. Etenim 1. ex Esaj.XL.6.7. hominem naturæ solius, non gratiæ viribus legem implere non posse, concludi statuis. Sic autem verba habent: *Auditur vox dicentis, prædica: & est, qui dicat, quid prædicabo? Omnis caro gramen,* וכל חסדו *& omnis pietas ipsius ut flos agri. Exarescit gramen, defluit flos, cùm Spiritus Domini flaverit in illum. Utique gramen est populus. Exarescit gramen, defluit flos. Et verbum Dei nostri stat in seculum.* Quibus verbis non tantùm rejicitur omne studium carnis, tanquam inutile, fluxum, & quod coram judicio Spiritus Dei consistere non valeat: sed etiam arguitur *ἀδυναμία*, impotentia העם *populi* ipsius, Israëlis videlicet, qui assumptus licet à Deo, ut ejus eloquia viva audiret, adeóque populus Dei nominatus, & tanquam gens sancta, habens Deum & communionem in hæreditate permanente, vocabulo העם *populi* à reliquis gentibus discretus, Num. XXIII. 13. cum omni tamen חסדו *pietate sua* fuit instar graminis, quod & exarescit, & florem durabilem producere non potest. Cui opponitur דבר אלהים יקום לעולם *verbum Dei stans in seculum,* verbum videlicet testamenti, sponsionis, intercessionis. *τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν, verbum, quod evangelizatur inter nos,* uti disertè explicatur 1. Pet. I. 25. sive semen illud incorruptibile, ex quo regeneramur, ib. v. 23. Quodnam verò verbum illud evangelizatum est? Hoc scilicet, quòd Jesus sit Christus, solus Salvator populi sui à peccatis. Hoc solum verbum vivum est, & manens in æternum, non exarescens, instar graminis. Annon hinc manifestè liquet, omni carni, etiam fideli & credenti, qualis erat populus Dei, pietati studens, adeóque non naturæ duntaxat, sed etiam gratiæ viribus pollens, derogari potentiam, qualis inprimis est in obedientia perfecta legis, causa vitæ: & soli Christo evangelizato, legi subjecto, ut perfecta ejus impletione populum suum legi subjectum redimeret, Gal.IV.4.5. eandem adjudicari? Neque adeò v.31. expectantibus Jehovam חליפת כח *permutatio*, seu renovatio *virium*, ut aquilinis velut alis in altum ascendere possint, currant & non fatigentur; promittitur ad impletionem legis operum, sed potiùs ad constantiam in fide, & patientiam infractam in adversis. quod robur v. 30. לנערים ולבחורים *pueris & juvenibus*, hoc est iis, qui viribus suis & consiliis, robori, promptitudini suæ confidunt, quales vos justitiarii & leguleji estis, negat. 2. Joh. VII. 19. Christus ad populum promiscuum, in quo pii & impii commixti erant, verba illa: *Moses vobis dedit legem, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν & nemo ex vobis facit legem,* fecit. Dixerat equidem

v.1. *Si quis velit voluntatem ipsius facere, cognoscet de doctrina, an sit ex Deo.* Sed Dei Patris Christum mittentis voluntatem facere, hoc quidem loco, non legem Dei perfectè implere, sed, interprete ipso Christo, Joh VI 40. *credere in filium significat.* Par omnino ratio est loci Act. VII. 53. *Accepistis legem per dispositiones Angelorum, & non custodivistis.* ubi eos omnes, qui à Mose legem acceperunt, non refractarios duntaxat alloquitur. 3. Ridiculum est, quòd ad locum Act. XIII. 38. 39. *Per hunc Christum vobis annunciatur remissio peccatorum, & ab omnibus, à quibus in lege Mosis non potuistis justificari; in hoc omnis credens justificatur,* annotas, non potuisse Judæos per legem Mosis justificari, sed posse nos per Christi gratiam. Hoc ipsum enim nos contendimus. Sed qua lege per gratiam Christi tum illi, Patres, justificati & salvati sunt, Actor. XV. 11. tum nos justificamur? An obedientiæ perfectæ legis? Neutiquam; sed fidei. Dicit enim Apostolus, in Christo justificari *πάντα πιστεύοντα omnem credentem,* non, legem Mosis perfectè implentem. 4. Haud levis minùs est tua loci Act XV. 10. de jugo, quod nec Patres V. Test nec fideles N. Test portare potuisse dicuntur, [illegible]. *Non physica,* inquis, *impossibilitas, sed moralis difficultas innuitur.* Stolidè. Ergóne physicè, seu naturaliter portare jugum potuerunt? Ergóne difficulter portare potuerunt, de quo simpliciter S. Petrus dicit, *οὐκ ἰσχύσαμεν βαστάσαι, non potuimus portare?* Cui proin impossibilitati opponit fidem salutis Patrum utriusque fœderis in gratiam Jesu Christi, utpote qui solus jugum isthoc portavit, & legem vice nostra implevit. 5. Quomodo etiam Rom. VIII. 3. 4. *τῷ ἀδυνάτῳ τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκός, impotentiæ legis, infirmatæ per carnem,* quò minùs videlicet per eam à nobis impletam vivificari & justificari possemus, opponitur missio filii Dei in similitudine carnis peccati, utpote per quem solum *δικαίωμα τοῦ νόμου jus legis,* quod scilicet illa perfectè impleta habet ad justificandum peccatorem, *in nobis,* credentibus scilicet, & obedientiam ac justitiam ejus vera fide recipientibus, ad salutem & vitam nostram, *impleri* potuerit. Si, quod tu ipse fateris, Deus misso filio (missus autem est, ut pro nobis impleret legem, Matth. III. 15. V. 17. Gal. IV. 4. 5. impotentiam nostram supplevit, quomodo nos potentiam habemus legem perfectè implendi? Non enim sic impotentiam nostram supplevit, ut potentiam legem perfectè implendi nobis acquireret, sed ut ipse sua obedientia nobis per fidem donanda nos à legis, quæ transgressori cuilibet maledicit, obedientia liberaret. Sic enim pro nobis execratio factus est, Gal. III. 13. Neque 6. feliciùs locum Gal. III. 21. expedis. *Si lex data esset,* inquit ibi Apostolus, *ut quæ posset nos vivificare, verè ex lege esset justitia.* Nequit igitur lex à nobis perfectè impleri, quia aliâs vivificaret nos, & ex lege justitia nostra esset. Tu quæris: *An eadem potentia gratiæ Christi neganda est?* Potentia legem implendi gratiæ Christi neganda non est. At Christi gratia nos legem ipsos perfectè implere posse, id verò nego constanter, quia nec Scriptura uspiam id dicit, & sic non Christus Salvator noster esset, sed nos Salvatores nostros sua gratia fecisset. 7. Denique Deut. XXX. 9. Moses neutiquam affirmat, perfectam legis observantiam non esse *supra vires nostras.* Hoc tu impiè fingis, & Mosi falsus testis affingis. Sic enim verba habent v. 9-14. *Convertetur Deus, &c. Si audiveris vocem Domini Dei tui, ut custodias præcepta ejus, & statuta ejus, quæ scripta sunt in libro legis hujus, & si conversus fueris ad Dominum Deum tuum ex toto corde, & ex tota anima tua. Etenim præceptum illud, quod ego hodie præcipio tibi,* לא נפלאת הוא ממך ולא רחקה הוא *non est mirabile præ te, & non longinquum erit. Non in cœlis erit &c. Sed propinquum tibi verbum illud valde erit, in ore tuo, & in corde tuo, ad faciendum illud.* Quod verò

præceptum

præceptum illud est? An legis operum? Neutiquam. Sed, *τοῦτ' ἔστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως, ὃ κηρύσσομεν*, *hoc est verbum fidei, quod prædicamus*, inquit interpres Mosis Paulus ipse Rom.X.8. Quomodo verò præceptum illud *non mirabile, non longinquum, sed propinquum in ore & corde* fidelium est? Quia scilicet Deus & revelat illud per Spiritum suum 1.Cor.II.10.12.13. & cordi inscribit, hoc est, gratia sua efficit, ut lege ea delectemur, illam perpetuò ante oculos habeamus & observemus. Atque eadem lex fidei post se trahit etiam pœnitentiam & obedientiam legis operum ex toto corde; sed in hac vita *ἐκ μέρους ex parte*, in altera *τελείως perfectè* 1 Cor.XIII.9.10.

ARG. III. Sed & omnes sancti hanc impotentiam rotundè confitentur. Consule ex multis loca Exod.XXXIV.7. Job.IX.2.3.28. XV.15. Psalm. XIX.13. XXXII.6. CXXX.9. CXLIII.2. Proverb.XX.9. Esaj.LXIV.6. Dan.IX.6.Rom.VII.14.18.&c.1.Joh.I.8.Jac.III.2.&c.

RESP. REDING: 1. *Exod.XXXIV.7. nemo coram Deo innocens esse dicitur, per vires naturæ, non gratiæ. 2. Job.IX.1.2.28. Jobus reflectens super se ipso non reperit vires, per quas justificaretur. Per gratiæ tamen vires immunis fuit à transgressione, attestante ei Deo, quòd fuerit homo simplex, rectus, timens Dei. 3. Psal.XIX.13. David timens sibi ab occultis & alienis peccatis, gratiæ Divinæ confidebat, possibilem mandatorum Dei custodiam ei reddenti. 4. Psalm.XXXII.6. & CXXX.4. nec umbra argumenti apparet. 5. Psal. CXLIII.2. & Prov.XX.9. sensus est, reflexione super se habita non licere cum spiritu Calvinistico certum se pronuntiare de sua justificatione; non, habito respectu Divinæ gratiæ impossibilem esse observantiam mandatorum Dei. 6. Esaj.LXIV.6. talis est justitia nostra à natura, non à gratia. 7. Dan IX.6. Propheta populi sui iniquitates confitetur. Quomodo verò ei iniquitates illæ imputari sine impossibilitate implendi legem potuissent. 8. Rom.VII.14.18. &c. Paulus docet, nos, qua carnales legi, utpote spirituali, non esse pares. 9. 1.Joh.I.8. retunditur Spiritus vester, fingens justificationem, qua peccata omnia abstergantur. 10. Jac.III.2. dicitur quidem, nos in multis impingere; at mox additur, eum qui in verbo non impingit, virum perfectum esse. 11. Denique oppono tibi S.Patres, Clementem Alexandrinum Stromat. lib.IV.8. Cyprianum lib. de Baptismo Christi; Basilium Reg. brev. Resp.176. & Hieronymum Comment. in cap.5. Matth.* Ib. pag.495.496. Resp. Tui me profectò, Redingi, supra modum miseret. In conscientia tua convictus malæ causæ, tam Scripturæ diserta loca à me citata frigidè & desultoriè tractas, ut causam tuam prodas potiùs, quàm sustineas. Et tandem levissimis tuis ad Scripturæ loca responsionibus diffisus, ad Patres, haud equidem loca illa, de quibus hic agitur, eexplicantes, vel ad vestræ sententiæ præsidium trahentes, sed alia omnia scribentes, impetu quodam ruis, perinde ac si ingenuè ita confitereris: Quicquid Scripturæ loca hæc sentiant, ego à Scripturis ad Patres provoco. Videamus Scripturæ testimonia, & futiles glossas tuas, quibus Spiritui Dei imponere conaris. 1. Exod.XXXIV.7. clamat vox Dei: *Dominus, Dominus, Deus misericors, beneficus &c. condonans iniquitatem, transgressionem & peccatum &c.* Hic salutem nostram vox Dei in misericordia & condonatione transgressionum, non in observantia perfecta legis collocat. Verba illa Dei ונקה לא ינקה Vulgatus Interpres sic reddit: *Nullúsque apud Te per se innocens est.* An proba sit versio, hic non disputo. Nam נקה in Piel propriè est *impunitum dimittere.* Sensus tamen eodem redit, nempe, Deum dimittendo non dimittere, hoc est. punire omnino peccata no-

ſtra velle non in nobis,ſed in Chriſto.Nocentes igitur ſumus omnes, quia puniti in Chriſto. Tu nos nocentes eſſe per naturam,innocentes per gratiam eſſe,ſciſcis. Ita eſt. In nobis,an in Chriſto? Si in nobis innocentes ſumus, Chriſto igitur opus non fuit. Ita igitur in nobis nocentes ſumus,ut nulla gratia tollat noxam niſi in Chriſto,noxam noſtram in ſe ſuſcipiente. Quomodo igitur vel per naturam, vel per gratiam legem Dei perfectè implemus? 2. Jobus cap.IX.2.3. ſic ingenuè confitetur: *Quid homo juſtitia contenderet cum Deo? Si enim velit cum eo litigare,non reſpondebit ad unum ex mille.* Et v.28. *Timui omnes labores meos,ſciens,quòd me impunitum non dimitteret.* Quomodo perfectæ legis obſervantiæ ſibi, qui ita loquitur, conſcius eſt? *Reflectens ſuper ſe*,inquis, *non reperit vires,quibus ſe juſtificaret.* Annuo planè, & hoc ipſum volo. Sed an ſuper ſe reflectens reperit gratiam, qua legem perfectè impleret? Cur igitur timuit ſibi à Dei judicio, cur à pœna? *Sed fuit*, inquis, Deo teſte,*vir ſimplex, rectus,timens Dei.* Ita eſt; ſed non ſimpliciter perfectus & *ἀναμάρτητος.* Nam maledixit diei nativitatis ſuæ; adeóque non omnino peccati expers fuit. Simplex igitur, rectus fuit, non abſolutè, ſed comparatè; non legaliter, ſed Evangelicè. 3. Pſal.XIX.13. ingeminat David: *Errores ſuos quis animadvertat? Ab occultis abſolve me.* Si ſic David, ad amuſſim cordis Dei factus,quid alii etiam piiſſimi? *Timebat ſibi*,inquis, *à peccatis occultis & alienis.* An verò occulta peccata, peccata non ſunt? Imò ſua,non aliena peccata confitetur. Dicit enim: *Ab occultis* נִקֵּנִי *abſolve me*, non alios. Et quomodo gratiæ confidere potuit immunem ab omni peccato præſtanti, qui occulta peccata jam admiſſa agnoſcit, & pœnam deprecatur? 4. Pſalm.XXXII.5. 6. idem David dicit: *Confitebar ſuper peccatis meis Jehovæ: & tu abſtuliſti pravitatem peccati mei. Propter hoc orabit ad te omnis pius.* Ergo & ipſe peccata habuit à Deo remiſſa: & pii omnes habent, quorum remiſſionem orent. Et Pſal.CXXX.3. ſic precatur: *Si peccata retineas* (non remittas) *Jehova, quis ſtabit? Nam apud te eſt condonatio,ut timearis.* Habuit igitur peccata; & innuit, habere omnes, quæ condonentur, & in judicio non imputentur. *Ne umbra hic argumenti*, inquis. Nempe vel cœcus es,vel mutire ad aperta nimis non audes. 5. Pſal CXLIII.2. idem precatur: *Ne venias in judicium cum ſervo tuo,nam non juſtificatur apud te ullus vivens.* Qui legem perfectè implent, ii apud Deum juſtificantur. Nam *facienti*, hoc eſt, perfectè legem implenti, promittitur *vita*, ſeu jus vitæ ob juſtitiam præſtitam, juxta verba Dei: *Fac hoc & vives*, Levit.XVIII.5. Rom.X.5. Et *ſi lex data eſſet, quæ poſſet vivificare* (ſervata autem perfectè,juxta promiſſionem Dei,vivificat) *ὄντως* *ἂν revera utique ex lege eſſet juſtitia*,Gal.III 21. adeóque revera juſtificaretur apud Deum vivens. Atqui nullus vivens coram Deo juſtificatur,nempe per propriam juſtitiam, ſeu perfectam obſervantiam legis. Occurris: *Reflexione ſuper ſe habita non licet certum ſe pronuntiare de juſtificatione.* Veriſſimè iterum. Certitudo enim juſtificationis non inhærente juſtitia,ſeu propria,eáque perfecta impletione legis, verùm juſtitia Chriſti ſeu gratia Dei in Chriſto nititur. Si per legem perfectè à nobis ſive propriis, ſive gratiæ viribus impletam juſtificamur coram Deo,tum apud Deum juſtificatur vivens,per propriam ſcilicet juſtitiam. quod David negat. 6. Redit cothurnus tuus in loco Eſaj.LXIV.5. ubi ſic Eccleſia confitetur: נהי כטמא כלנו *Extitimus ut impurus nos omnes*, וכבגד עדים כל צדקתנו *& ut veſtis impurata,vel remotionum omnes juſtitiæ noſtræ.* Occurris iterum: *Tales ſunt à natura,non à gratia.* Puduit te communis *κενοφυγάτω* veſtri. quòd ibi ſcelerati, non pii in populo loquantur. Quaſi non iræ Divinæ adverſus Iſraëlitas omnes reddatur cauſa à peccatis Iſraëlitarum omnium; & locutio univerſalis non ſit. Sed

nec

nec tua glossa rectior est. Nam ut populus fidelis, κεχαριτωμένος, gratia Divina multis modis prædirus; non gentilis, sic loquitur. Tu cum Pharisæis gratias agis Deo, quòd, ejus scilicet gratia, non sis sicut reliqui homines. At verè fideles cum publicano propriam justitiam, quamvis longè infra perfectam illam, quam lex requirit, subsidere gnari, eam despiciunt, & Dei misericordiam implorant. Et ita jam olim Bernhardo *de verb. Esaj. Serm.*5. visum. ubi sic ille: *Nostra, si qua est, humilis justitia, recta forsitan, sed non pura. Nisi forte meliores nos esse credimus, quàm patres nostros, qui non minùs veraciter, quàm humiliter dicebant: Omnes justitiæ nostræ tanquam pannus menstruatæ mulieris. Quomodo enim pura est justitia, ubi adhuc non potest culpa deesse?* 7. Locus Dan.IX.6.7.11. non minùs evidens est. *Tua*, inquit Daniel pius totius Ecclesiæ nomine, *justitia est; Domine, & nobis convenit pudor faciei &c. Et omnis Israël transgressi sunt legem tuam, & recesserunt, ut non auscultarent voci Tuæ.* Tu non locum solvis, quia solvere nequis; sed, scioli instar, quæris, quomodo iniquitates populo Dei imputari potuerint sine possibilitate legis implendi? Atqui sufficit, non implevisse, sed piissimos quosque peccata sua humiliter confessos esse. Quæstionem porro tuam solvimus, ac denuo infra solvemus. 8. Inprimis S.Paulus Rom.VII.14 f. clarissimè justitiariorum fastum retundit, confessus scilicet, se (ex parte) carnalem esse, habere peccatum inhabitans, non facere quod bonum, sed quod malum est; habere legem in membris, legi mentis repugnantem. Levissimè ictum hunc exire vis: *Qua carnalis*, inquiens, *negat se legi parem esse.* Atqui & *carnalem* se, (ex parte) esse fatetur; & carnem residuam cum Spiritu belligerantem Gal.V.17. regenitis omnibus tribuit. 9. 1.Joh.I.8. dicit S. Apostolus: *Si dixerimus peccatum nos non habere, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est.* Inclusit seipsum dilectissimus ille Christi, qui in ejus sinu cubuit. Annon igitur seductionem, mendacia eorum, qui se mandata Dei perfectè implere posse jactant, palpas? Sed Spiritum nostrum, quem Calvinisticum Antichristiano tu cerebro præditus appellas, retundi sic ais, qui peccata in justificatione abstergi negat. Ergo Antichristianus etiam Spiritus tuus te arguet, quòd, secundùm Johannis verba, quæ nec negare, nec torquere ausus es, justificatio non sic peccata omnia abstergat, ut in justificato nulla sint; adeóque justificatus licet legem perfectè non impleat. 10. S. Jacobus cap.III.2. agmen his verbis claudit: πολλὰ πταίομεν ἅπαντες. *In multis labimur omnes.* Bellarminus (cujus vitula si arare in his dignareris, speciosiùs disputares. sed supercilium tuum non id semper fert) de peccatis venialibus sermonem esse regerit. Sed lapsus omnis à lege lapsus est, adeóque ejus transgressio, vera ἀνομία; cum qua perfecta legis impletio non consistit. Tu verò præteritis illis Jacobi verbis, sequentia illa; *Si quis in sermone non offendit, hic perfectus vir*; opponis. quasi Jacobus sibi contradixisset scilicet. Perfectus vir est, qui in sermone non offendit. At omnes etiam subactissimos in sermone offendere, inde S. Jacobus probat, quia in multis offendimus omnes. Neminem igitur τέλειον ἄνδρα *perfectum virum* esse innuit. Quanquam etiam aliud est *vir perfectus*, hoc est, spiritualis seu adultus, comparatè ad νηπίους *infantes*; 1.Cor.II.6.III.1. aliud *perfectus vir* simpliciter & absolutè. 11. Tandem infelicissimè ex Scripturis disputans, aliam quercum excutis. *Patres*, inquis, *oppono.* Nos verò neminem Scripturis oppositum audire dignamur. Possemus tamen tibi Patres magno numero, perfectioni justitiæ regenitorum fibras incidentes, reponere. Sed hoc non agimus. Clarissima enim Scripturæ lux alienæ lucis fœneratione non indiget. Neque à te allegati contrariantur. Clemens Alexandrinus de potentia faciendi vel non faciendi mandata; Cyprianus de possibilitate faciendi, vel intelligendi præcepta loquitur. Quis

hanc regenitis negat? De potentia perfectè faciendi & implendi omnia sine peccato, disputatur. Basilius scribit: *Ἀσεβὲς τὸ λέγειν ἀδύνατα εἶναι τὰ τοῦ πνεύματος παραγγέλματα. Impium est dicere, impossibilia esse Spiritus S. præcepta.* nempe natura, qualem integram homini Deus dedit. Dicit enim, impium esse, sic affirmare impossibilia esse Spiritus S. præcepta, *sicut impossibile est, ut oculus se totum, adeóque tergum etiam suum videat.* Hoc nos non dicimus. Impossibilitas non à natura, sed à vitio naturæ superveniente est. Hieronymus quomodo possibilia mandata putet, ipsemet explicat *contra Pelag.* his verbis: *Deus possibilia mandavit: hoc nulli dubium est. Sed quia homines possibilia non faciunt, iccirco omnis mundus subditus est Deo, & indiget misericordia ejus. Aut certè si ostendere potueris, qui universa compleverit, tunc poteris demonstrare, esse hominem, qui non indiget misericordia Dei.* Quid manifestius? Possibilia ponit mandata: ponit tamen, neminem unquam implevisse; ac iccirco omnes indigere misericordia Dei. Post disertè addit: *Humana conditio si paulum se remiserit, discit fragilitatem suam, & multa se non posse cognoscit.* En, non potest homo multa, quæ tamen possibilia sunt. Nempe quæ natura, qualis à Deo integra condita est, possibilia sunt, eadem ob fragilitatem & corruptionem naturæ reddita impossibilia sunt.

ARG. IV. Neque dari potest exemplum ullum hominis *ἀναμαρτήτου*, à Christo ubi discesseris. Nulla autem facultas homini data est frustra, sed potiùs ut exerceatur, & quia in subjectis saltem aliquibus exercetur. Omnes nempe justificati habent residuam luctam carnis cum spiritu belligerantis, Matth. VI. 22. Rom. VII. 14. 15. Gal. V. 17. Quæ ipsa lucta necessitatem peccandi, & concupiscentiæ reliquias demonstrat.

RESP. REDING: 1. *Ab actu ad potentiam non licet argumentari. Neque sic potentiam eam homini frustra datam esse sequitur, si in actum non exeat, quia potentia ea diversos obtinet gradus. In Maria quidem gratia plena omnimodam perfectionem habet: in aliis verò diversimodè se habet illa potentia, nunquam tamen cum gratiæ plenitudine. Habens tamen auxilium gratiæ & sufficientis & efficacis ad Divinam legem, cum perfectione tum extensionis, universa Dei mandata complectentis, tum intensionis, Deum ex toto corde atque super omnia, observandam. quod exempla Josuæ, Davidis, Josiæ, &c. ostendunt. Et quamvis subinde peccaverint Sancti, uti Davidis exemplo constat, cui Deus efficaciam gratiæ ad tempus subtraxit; hæc tamen jactura Divinæ gratiæ efficacia mox reparata est; & in ipso peccandi actu auxilium gratiæ sufficiens non defuit. Nam virtutes fidei, spei & charitatis, quas regenitis competere ipsimet fatemini, accedentibus Divinis inspirationibus & motionibus, sufficientes homini ad perseverandum in statu gratiæ vires suppeditant. Unde Christus Apocal. III. 20. clamat: Ecce sto ad ostium, & pulso. Si quis audiverit vocem meam, intrabo ad ipsum, &c. Quæ pulsatio vana foret sine viribus ad aperiendum sufficientibus. Est quidem in homine etiam regenito reliqua carnis concupiscentia. Quia tamen ei, quod ex parte carnis per naturam agitur, voluntas non consentit, sed illud odit & detestatur, iccirco peccatum propriè dictum non est.* Ib. p. 496-498.

Resp. 1. Miræ & longæ ambages tuæ sunt, atque pro more tuo intricas omnia. Modo ab actu ad potentiam arguere vetas: modo potentiæ gradus distinguis: modo sufficientes vires Sanctis deputas: modo virium efficaciam adjungis: modo peccata cum gratiæ efficacia non quidem comitante, sed subsequente conjungis: denique diversissima

ma licet hæc ad astruendam legis implendæ possibilitatem torques. Quid dicas, nescis. Sed singula excutiamus. Cùm potentia ex actibus in cognitionem veniat, unde igitur potentiam implendæ legis inesse homini, qui nullo actu eam prodit, constat? Et frustranea sic omnino erit. Tu negas, quia potentia ea diversos habeat gradus. Hic supponis potentiam, de qua quæritur. Sed esto. In aliis, inquis, habet gradum perfectionis, velut in Deipara: in aliis non item. De Deipara in loco contrarium vidimus. Solus Christus perfectè legem implevit, atque sic princeps salutis nobis factus est. Reliquis Sanctis tribuis potentiam, sed non *cum gratiæ plenitudine*. At potentia perfectè implendi legem gratiæ plenitudinem requirit. Pergis: Habere gregarios eos Sanctos auxilium gratiæ sufficientis & efficacis ad implendam Divinam legem cum omni perfectione & extensiva, & intensiva, seu appretiativa. Idque probare contendis exemplis Josuæ, Davidis, Josiæ. At David peccator fuit. Quomodo igitur habuit gratiam & sufficientem & efficacem implendi legem cum omni perfectione extensiva & intensiva, hoc est, & servandi omnia mandata Dei, & servandi in summo gradu amoris? Nam qui peccat, is in gradu amoris deficit, & Deum non diligit super omnia, sed creatura, tanquam fine amoris sui, fruitur. Imò *qui legem totam servat, & in uno deficit, reus est omnium*, Jac. II. 10. Hic iterum resilis, & efficacis gratiæ tempora distinguis. Nam cùm peccat, inquis, ad tempus efficacia cessat, sed redit, atque interea sufficientes gratiæ vires permanent. An hoc est dicere causam, quomodo perfectè legem impleverit David, qui tamen peccavit, & peccavit gravissimè, adeóque impingens in uno, mandatorum omnium reus factus est? Scilicet, juxta Bellarmini præscriptum, impletio legis referri debet ad tempus illud, quo non peccat, sed rectè operatur justus. Quomodo si dies est, dies est. Nam cùm peccatum sit prævaricatio legis, certè qui non peccat, non prævaricatur: & qui non prævaricatur, implet. Ac proinde tam incertum est, te non prævaricari, quàm incertum, implere. Sed frustra sic ille contendit. Impletio enim legis non est ex parte, sed ex toto. Obligatur enim universa vita, non ejus unum aliquod momentum: & obligatur ad omnia, non ad unum, juxta illud Jacobi jam allatum, omnium esse reum, qui in uno impingit. Neque id aliter intelligi potest, quia licet non sit reus homicidii, qui nonnisi furtum fecit, reus tamen est violatæ universæ legis ejus, cujus pars est; *Non furaberis*. Qui igitur furatur hodie, etiamsi heri furatus non fuerit, nec hodie sit homicida, tamen est prævaricator totius legis, ac proin non est sine peccato. Quò etiam verba Dei Ezech. XVIII. 24. 26. *Cùm averterit se justus à justitia sua, & fecerit iniquitates, omnium justitiarum suarum, quas fecit, nulla erit recordatio*; pertinent. Nec dum tamen herbam porrigis, sed Davidem, aliósque Sanctos, etiam in ipso actu peccandi auxilium Dei sufficiens perfectè implendi legem habuisse, pertendis. Quo verò argumento? Geminum affers. Prius, *quia virtutes fidei, spei & charitatis Sancti omnes habent*. Ita est; sed quoad habitum non perfectum, in hac quidem vita, teste S. Paulo I. Cor. XIII. 9. 10. &c. & cum opposito habitu peccati adhuc inhabitantis, & carnis Spiritum perpetim oppugnantis, Rom. VII. 17. Gal. V. 17. Posterius, *quia Christus stat ad ostium, & pulsat, atque introitum audienti aperientique promisit, Apocal. III. 20. Frustra verò est pulsatio, si non sit, qui vires aperiendi habeat*. Quasi audire vocem Christi pulsantis, & aperire ostium, sit legem Dei perfectè implere, & non potiùs Christum, ejúsque beneficia vera fide amplecti, amare, & cum eo communionem desiderare. Tum pulsat Christus, quando non subducit se à conspectu hominum, sed vim facit, & introitum in corda, publica & universali prædicatione verbi,

quasi

quasi molitur. Tum igitur aperitur ostium, cùm Evangelium non auditur duntaxat, sed vera fide in cor recipitur. Tum ingreditur Christus & cœnat cum aperientibus, quando eos justitia & lœtitia implet, atque se cum illis exhilarat. Nihil ergo perplexis & contortis sophismatis tuis efficis; neque vel unum Sanctum, excepto Christo, ostendere potes, qui omnes numeros sanctitatis à lege præceptæ, impleverit. *Aut da exemplum,* ita te ex Hieronymo *adv. Pelag. lib. I.* compello, *qui absque peccato fueris in perpetuum: (hoc enim solum est legem perfectè implere) aut, si dare non potes, confitere imbecillitatem tuam: & noli ponere in Cœlum os tuum, ut per esse, & esse posse stultorum illudas auribus. Quis enim tibi concedat, posse hominem facere, quod nullus unquam hominum potuerit?* Iterum: *Si potest esse homo sine peccato, quod Apostolos non fuisse, perspicuum est, posset esse super Apostolos homo: ut taceam de Patriarchis & Prophetis, quorum in lege non fuit perfecta justitia.* Eant nunc Papistarum gigantes, Sancti, & prædicent de se, quod olim Isiodorus nescio quis, Socrate *Hist. Eccl. lib. IV.* 18. narrante, de se prædicavit, *quòd per annos quadraginta peccatum nullum in animo senserit*, dejerans etiam, *se vel cupiditati, vel iræ ultro unquam inserviviſſe.* Prædicet de Gonzaga aliquo Baronius, vel Bellarminus, fuisse eum expertem peccati; vel de Bonaventura suo fœx Scholæ, *in quo ne Adamum quidem peccasse* ferunt; vel de Patruo suo Sanctulo illo, Francisco Salesio, nepos ejus, Aug. Salesius *quòd ne minimam quidem imperfectionis atomum ejus tota vita à prima ejus conceptione continuerit:* vel de suis Electis Manichæus; vel de se denique Priscillianus, Evagrius, Jovinianus, Messaliani, quibus præsultoribus gaudent illi. Nos cum Ambrosio dicemus potiùs: *Non gloriabor, quia justus sum, sed quia redemptus sum. Gloriabor, non quia vacuus peccati, sed quia remissa mihi sunt peccata.* Obtinebit alias, quod in Pelagianis Innocentius damnavit rectè: *Quid mihi nunc opus est Deo?* 2. De concupiscentia regenitorum abundè supra disputatum est. Negas equidem, concupiscentiam esse peccatum, quia voluntas ei, *quod ex parte carnis per naturam agitur,* non consentit. Sed per quam naturam homo concupiscit, & quidem adversus Spiritum? Integram, an corruptam? Si prius, Deus vitiosæ concupiscentiæ author blasphemè statuitur. Si posterius, jam ergo homini regenito ejusmodi concupiscentia inest, quæ corruptione sua contra universam legem militat, & causa ac fomes malus est peccatorum actualium. Quo verò sensu voluntaria sit eadem, quo non, supra ostendimus. Lubet sententiam meam firmare verbis S. Augustini *contra Jul. lib. V.* 5. ubi sic ille: *Dum hic vivimus, ubi caro concupiscit adversus Spiritum, & Spiritus adversus carnem, quantumlibet in isto conflictu superiores simus, nec membra nostra exhibeamus arma iniquitatis peccato, obedientes desideriis ejus: tamen, ut taceam de corporeis sensibus, & in rebus, quibus licitè utimur, surrepentis voluptatis excessibus: in ipsis certè cogitationis motibus & affectibus, si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est.*

ARG. V. Legis compendium est, diligere DEUM ex toto corde, tota anima, & omnibus ejus viribus, Matth. XXII. 27. 29. Cujus phrasis ea vis est, ut significetur requiri perpetuam voluntatem diligendi Deum & proximum, constans sine errore judicium, intensionem & occupationem omnium virium in cogitando, amando, faciendo, atque ista omnia sine peccato & lucta. Unde legem *spiritualem* esse docet Apostolus, Rom. VII. 14.

VII.14. Nemo autem mortalium ad tantæ perfectionis fastigium pertingere potis est.

RESP. REDING: *Duo falsa principia supponis. Prius, quòd præceptum diligendi Dei in hac etiam vita exigat, ut homo perpetuò ac sine ulla interruptione in actu dilectionis Divinæ persistat. Atqui legis de Deo amando essentia formaliter consistit in affectu summè appretiativo, hoc est, ut tanto Deum in pretio habeamus, ut ei nihil anteponamus, nihil contra, supra, vel æquè ac Deum diligamus. Continuatio verò, intensio & extensio amoris appretiationis hujus accidentia sunt, quæ suam perfectionem non in hac, sed in cælesti demum vita sortiuntur. Posterius est, quòd dilectio Dei exigat virium in Dei amore jugem occupationem, ut quælibet defectio directè legi Divinæ opposita sit. Verùm licet nulli quantumvis Sancto accidat, ut in nulla accidentali circumstantia amoris deficiat; adeóque peccata venialia nulla committat; satis tamen est, quòd præcepti illius substantia, in appretiatione illa consistens, servatur, atque sic dilectionis Dei mandatum directè non violatur.* Ib.pag.498. Resp. Tam exactus scilicet es humani officii trutinator, vel potiùs impudens socordiæ humanæ palpo. Talem legis Divinæ sensum, vel extenuationem fingere debuisti, ut possibilis fiat dilectio. Concedo equidem, Deum diligendum esse *appretiativè* (tuo termino & novo & barbaro, & cum verbis Dei vivi commutato uti cogor) hoc est, sic, ut neminem supra, contra vel æquè ac Deum diligamus; vel pari in pretio ac deliciis habeamus; omnia verò reliqua infra Deum & propter Deum. Sed nego, substantiam illius amoris, qua lex Deum jubet diligere *ex toto corde, tota anima,* בכל מאד ἐξ ὅλης ἰσχύος, vel διανοίας *ex tota vi & cogitatione hominis,* Deut.VI 5. Matth.XXII 27.29. Marc.XII.30. Luc.X.27. in sola ejusmodi appretiatione consistere: tum quia in lege hac nulla est vel comparatio cum creaturis, vel relatio ad illas: tum quia Deum offendimus etiam tum, quando infra eum ullam rem sic amamus, ut ea, tanquam fine amoris nostri frui gestiamus: tum quia propter Deum relinquenda est omnis creatura, cùm videlicet quæstio est, an possimus creaturam diligere non in Deo, & ad Deum: tum quia etiam amor uxoris, maritum supra adulterum amantis, adulterinus est: tum quia cùm amor intendi ac remitti possit, ac sub summo varii gradus amoris esse possint, poterit amor Dei non esse summus, qui tamen non sit infimus, atque sic Deus ametur super omnia, & tamen non amore summo: tum denique quia emphasis verborum legis illius aliud insuper postulat. Jubet enim lex Deum diligere, *ex toto corde, tota anima, & tota vi seu cogitatione;* hoc est, ut sic voluntas diligens erga Deum sit affecta, quemadmodum ejus excellentia, jus in nos & nomen ejus, quo nobis cognitus est, meretur. Proficiscatur igitur amor ille oportet *primò* ex fide integerrima (quia enim sapiens esse debet nostra dilectio, & fides Divinæ revelationis Sapientia nostra est, sine ea esse nequit) judicio certo & προθέσει *proposito* constanti. δοκιμασίᾳ & bona conscientia, secundùm omnem notitiam Dei possibilem, cum fiducia, sine metu, cum lœtitia & ἀγαλλιάσει *gestitione,* (hæc enim omnia cordi, seu spiritui attribui solent:) *Secundò* cum desiderio & appetitu integro, hoc enim נפש ψυχὴ *anima* requirit: *Tertiò* cum plena contentione omnium virium in creatione à Deo acceptarum, (neque enim quælibet vires etiam homini corrupto præsentes intelliguntur, sed vires naturæ, qualem à Deo accepimus, quia aliàs obedientia mensuraretur ex modulo obedientis) & inprimis virium animæ & rationis, ut cogitatio nostra omnis in Deo defixa sit. Ita dilexerunt Christus: ita sancti Angeli in Cœlo, servi Dei & fortes ejus, in omni fortitudine facientes voluntatem

Dei, Psal CIII. 20. quibus nos assimilari petimus in tertia parte Orationis Dominicæ: *Fiat voluntas tua in terra, sicut in Cælo.* Jam qui interrumpit amorem, quomodo *ex totis viribus*, tum cùm interrumpit, Deum amat? Et magis, quomodo ex toto corde, anima, omnibus viribus, Deum amat, qui ab amore deficit, qui aliquando peccat, concupiscit? Annon enim peccatum quodvis, concupiscentia quævis summum gradum amoris Divini impedit, imò tollit? At summus amor Dei requiritur, ita ut nullus sit amoris gradus intra summum: & summus absolutè, non comparatè ad res alias, quæ sub amorem cadunt. Sic demum totum cor, tota anima, tota vis & cogitatio amori Dei impenditur. Præclarè id S. Augustinus *de Doctr. Christ. lib. I. 2.* sic explicat. *Hæc regula dilectionis Divinitus constituta est; Diliges, inquit, proximum sicut te ipsum: Deum verò ex toto corde, tota anima, & tota mente, ut omnes cogitationes tuas, & omnem vitam, & omnem intellectum in illum conferas, à quo habes ea ipsa, quæ confers. Cùm autem ait, toto corde, tota anima, tota mente, nullam vitæ nostræ partem reliquit, quæ vacare debeat, & quasi locum dare, ut alia re velit frui: sed quicquid aliud diligendum venerit in animam, illuc rapiatur, quò totius dilectionis impetus currit?* Et alibi: *Cùm est aliquid carnalis concupiscentiæ, quod vel continendo frænetur, non omnino ex tota anima diligitur Deus.* Atqui in omni regenito aliquid carnalis concupiscentiæ superest. Sic igitur inconcussa stant duo illa, quæ nulla ratione exagitas, principia, ut ex adverso manifestum sit, te ejusmodi Dei juxta legis præscriptum (alia enim ratio est *ἀγάπης* Evangelicæ, cujus perfectio in fide remissionis peccatorum & integritate cordis consistit; quæ hic in quæstionem non venit) dilectionem non *appretiativam*, sed nullius *pretii* fingere, quæ ex utroque latere claudicat, & hominem δίψυχον, duplicis linguæ & cordis Protheum, verbo dicam, Pharisæum, non virum perfectum, *πιστὴν τῆς νόμου legis factorem* integrum, deceat. Rectiùs longè Scotus vester 3. *dist.* 27. definivit, *diligendum esse Deum & extensivè & intensivè summè*, quod tu disertis verbis, contra verborum præcepti emphasin explicatam, negas.

ARG. VI. Propter carnis nostræ impotentiam Deus nostri misertus, misit filium suum, ut ipse δικαίωμα legis impleret, Rom. VIII. 3. 2. Cor. V. 21. Gal. III. 13. Hebr. VII. 18. 19. Quòd si nobis possibilis fuit observantia legis, frustraneum fuerit consilium Dei.

RESP. REDING: *Possibilem observantiam legis ex meritis Christi, non cum Pelagianis ex viribus naturæ arcessimus.* Ib. pag. 498. Resp. Et falsò, & non sine contradictione arcessitis. Falsò, quia nuspiam Scriptura testis est, Christum hoc nobis promeruisse, ut ipsi perfectè legem implere possimus. Sic enim nostri Salvatores essemus magis, quàm Christus. Non tam enim qui meretur vires obediendi, quàm, qui perfectè obedit, undecunque vires habeat, Salvator est, & vitam meretur. Sic nempe meritum Christi foret conditio, obedientia ipsa causa salutis. Sed & contradictio est in terminis. Christus enim nihil meruit pro justis, sed justus pro injustis, 1. Pet. III 18. & Salvator est populi sui à peccatis, Matth. I. 21. Qui verò peccator & injustus est, nunquam perfectè legem implet, quia lex nullam incisionem vel interruptionem justitiæ patitur, Ezech. XVIII. 21. 22. &c.

ARG. VII. Doctrina Synodi est mater *superbiæ*, quia docet hominem cordi suo benedicere, & vim suam facere Deum suum; *hypocriseos*, quia docet

cet hominem externas quidem culpas reprehendere,vitare utcunque, at internæ vitiositatis gravioris gratiam sibi facere ; *infidelitatis & injustitiæ,* quia omisso Christo propriam justitiam stabilit,& leviter tinctum colore sanctitatis in graviora præcipitat.

RESP. REDING : *Non cordi nostro , sed gratiæ Divinæ benedicimus ; non hypocriseos rei sumus, sed de nobis & viribus nostris nihil præsumentes, Divina gratia freti interiorem vitiositatem cohibemus.* Ib.pag.499. Resp. Planè sicut Pharisæus ille in Evangelio gratias Deo egit,quòd similis reliquis non esset. quia scilicet utcunque interiorem vitiositatem,ne palam in nervum erumperet,repressit. quod ipsum etiam Divinæ gratiæ acceptum retulit.

ARG. VIII. Ipsa Synodus ait cap.9. *Justorum humilem & veram vocem esse: dimitte nobis debita nostra.* Hæc vox supponit quotidianas transgressiones.

RESP. REDING : *Illa vox justorum non habet locum nisi in iis,qui dilectionis Divinæ mandatum servant quoad substantiam, licet in circumstantiis accidentariis deficiant.* Ib. pag. 499. Resp. Quasi scilicet debita illa,quorum remissionem in Oratione Dominica Sancti petunt, cum substantia dilectionis Dei consistant,& non sint nisi aberratio quædam à circumstantiis amoris Dei necessariis. Videte fibras hypocriseos Pontificiæ,qua peccata vel extenuari,vel planè negari necessum erat,ut possibilis legis impletio subsisteret. Atqui peccata veri nominis, quæ sunt transgressio legis de diligendo Deo & proximo, Christus ὀφειλήματα debita ex consuetudine loquendi , qua Judæi quævis peccata vocant חובות *debita* , ut doceat nos agnoscere judicium Dei, & peccatorum , ni condonentur,meritum. Debitores enim faciunt pœnæ, & quidem ejus,quæ per Christi solius meritum,non per merita humanarum satisfactionum,condonari potest. Quod enim condonatur, debitum est , sive constituit nos reos debendæ pœnæ. Quod reos debendæ pœnæ constituit, peccatum est propriè dictum , incurrens in substantiam præceptæ dilectionis,non in circumstantiam non necessariam. Qui Deum ex toto corde, tota anima & omnibus viribus juxta ἀκριβοδίκαιον legis diligit , is reus non est debendæ pœnæ , & quidem talis, quæ nonnisi remissione per Christi meritum condonari potest. Fucum igitur faciunt Tridentini,simul flantes sorbentésque,cùm dicunt,*justorum*, hoc est , juxta eosdem , eorum , qui legem perfectè impleverunt , *humilem & veram vocem esse: Dimitte nobis debita nostra.* imò etiam *Can.23.* anathema dicunt iis,*qui docent, hominem justificatum semel posse in tota vita omnia peccata etiam venialia,vitare,nisi ex speciali Dei privilegio.*

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Christus Matth.XI.30. jugum suum suave & onus leve prædicat. Ergo non tantùm possibilis, sed etiam facilis est observantia legis.* Resp.1. Dictum Christi accipiendum est non de *jugo legis,* quod ἀβάστακτον, sed *crucis,*quod vocatur *leve,*quia Deus non sinit nos tentari supra vires 1.Cor.X.13. 2.Cor.IV.17. Dicitur etiam χρηστὸν *suave* , quia Spiritus S. consolatio illud suave reddit, & in ipsis passionibus gaudium excitat Col.I.24. 2. Sed & ipsa doctrina

ctrina Christi dici potest jugum lene & suave, tum respectu habito ad legem, quæ על זבלה *jugum oneris* Esaj.IX.4. & jugum ἀβάστακτον Actor.XV.10. tum ratione gratiæ tam justificantis, quàm regenerantis.

EXCIP. REDING: 1. *Quî gratia regenerans & justificans Christi doctrinam, quæ viribus nostris major est, reddere potest levem, nisi conferas vires supernaturales & credendi, & opere complendi? 2. Si Christi doctrina, crux, quæ supra vires nostras est, levis & suavis reddi potest; etiam lex, quæ respectu virium naturalium est jugum oneris, gratiæ viribus suave ac lene reddi poterit.* pag.499. Resp.1. Christi doctrina, quæ gratiæ viribus levis redditur observatu, non est impletio legis à singulis fidelibus præstanda. Legis enim est justificare per opera: Christi autem justificare per gratiam. Est igitur doctrina de obedientia fidei & charitatis conjuncta cum remissione peccatorum; hoc est, ejusmodi lex, quæ exigit quidem etiam obedientiam & sanctitatem operum, sed statim promittit remissionem eorum, quæ contra operum justitiam admissa fuerint, teste S. Johanne 1.Epist. cap.II.1, 2. *Filioli mei, hæc scribo vobis, ne peccetis. Et si quis peccaverit, Paracletum habemus apud Patrem, Jesum Christum justum. Et is est propitiatio pro peccatis nostris.* Confert verò gratia regenerans & justificans vires non perfectè legem implendi, sed Christi doctrinam, seu legem fidei & amoris Divini implendi, habentem conjunctam promissionem remissionis eorum peccatorum, quæ regeniti contra legem Dei admittunt. 2. Imparia de cœtero comparas. Non enim si doctrina Christi, præceptum fidei & amoris Dei, accedente Spiritu regenerante & remissionis gratia; nec non crux Christi, quam ille in nobis portat, jugum suave & onus leve fieri potest: eadem ratione perfectam legis impletionem homini peccatori, qui ex parte adhuc caro est, & peccatum inhabitans habet, jugum suave & leve gratia sua vel efficere Deus vult, quia in hac vita luctam regenitis decrevit, & peccato ac concupiscentiæ in iis locum dat, & propter solam Christi obedientiam perfectam justificat & salvat; vel potest, quia peccatorem, habentem in se peccatum, ceu inhabitans, peccatorum omnium fomitem, perfectè legem implere posse, ἀσύστατον est.

OBIECT. II. *Johannes 1.Epist.V.3. negat, mandata Dei esse gravia. Ergo multò minùs sunt impossibilia.* Resp. Negat esse gravia tum respectu *imputationis, & peccatorum remissionis*, quia perfecta obedientia Christi nobis imputata per fidem, cui statim v.4. victoria tribuitur, defectus tegit: tum respectu *renovationis*, quia Spiritus S. interiùs renovat, veram sincerámque dilectionem Dei in illis accendit, per quam libero spiritu, non vel coacti vel inviti, vel carnalium, ut in V. T. mandatorum jugo constricti, Deo serviunt. Unde etiam dicuntur lege Dei delectari Rom. VII.22.

EXCIP. REDING: 1. *S. Johannes mandata Dei gravia esse negat, quia, ut v.4. addit, omne quod natum est ex Deo, vincit mundum. Sunt igitur gravia quoad mundum, seu vires naturales; sed facilia respectu virium, quæ ex regeneratione fluunt. 2. Fateris id ipse, cùm asseris gravia non esse Dei mandata ob renovationem interiorem, quâ regeniti lege Dei delectentur.* Ib. pag.500. Resp.1. Ponamus totum textum. *Mandata ejus*, inquit, *gravia non sunt; quia quicquid ex Deo genitum est, vincit mundum. Et hæc est victoria,*

quæ

quæ vicit mundum, fides vestra. Præcepta igitur Dei non sunt gravia vincentibus mundum, quia præceptum Dei est vincere mundum, hoc est, concupiscentiæ & tentationi, quæ in mundo sunt, & fideles oppugnant, non cedunt, sed vincunt. Quomodo verò vincunt? An sic perfectè implendo legem Dei, ut concupiscentiam, seu peccatum non vincant tantùm, ne iis dominetur; sed vincant, ut non existat ampliús? Neutiquam. Ipsemet enim id cap.I.8. graviter negavit. *Sed hæc, inquit, est victoria, quæ vicit mundum, fides vestra;* quia scilicet per eam purificantur corda, & credimus, nos propter justitiam Christi conservatum iri; & credentibus peccata omnia, adeóque etiam regenitorum reliqua, remittuntur; *atque ita omnia facta deputantur, quando quicquid non fit, ignoscitur,* uti S. Augustinus *Retract. lib.I.19.* loquitur. Sunt igitur præcepta Dei gravia, imò impossibilia, quoad *ἀκρίβειαν* seu rigorem legis, sive naturalium, sive supernaturalium virium respectu: sed *μὴ βαρεῖα non gravia,* non quòd perfectè impleri possint; sed quia fides genitorum ex Deo sic mundum, & quicquid in eo est, vincit, ut peccatum reliquum nec dominari iis possit, & remittatur per Christum. 2. Renovatio interior seu regeneratio tollit omnino gravitatem præceptorum, & inducit voluptatem ac delectationem eadem faciendi. Cœterùm quia renovatio ea imperfecta est in hac vita, cùm *ὁ ἔσωθεν ἄνθρωπος internus homo renovetur ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ de die in diem,* 2.Cor.IV.16. neque ante novissima vetus homo prorsus ita exuatur, quin carni, legi peccati serviat, Rom.VII.25. perfectè & secundum rigorem nunquam legem vel implet, vel implere potest.

OBIECT. III. *Per dilectionem implentur mandata Dei Joh.XIV.23. Rom.XIII.8. Gal.V.14. Atqui renati diligunt Deum & proximum. Ergo legem implent.* Resp.1. Non quælibet dilectio, sed perfecta, & numeris omnibus absoluta ac normæ legis consentanea, est impletio legis. 2. Joh.XIV.v.23. sermo Christi Evangelium notat. 3. Renati diligunt Deum, dilectionis nempe sinceritate potiùs, quàm omnimoda perfectione.

EXCIP. REDING: *Ipse dilectionis sinceritatem agnoscis. Atqui illa vel in substantiali charitatis perfectione, vel in perfectione circumstantiarum consistit. Ad perfectionem verò legalem sufficere priorem, supra probavimus. Et sine ea charitas sincera esse nequit.* Ib. pag.500. Resp. Tuam de substantiali & accidentali perfectione sententiam nos quoque supra excussimus. Lex omnimodam dilectionis perfectionem sine incisione vel defectu charitatis ullo exigit. Sinceritas verò amoris, in qua Evangelium acquiescit, sine ea perfectione locum habere potest tum, cùm Deus simplici corde, non בלב ולב *in corde & corde* sed *ἐν ἀφθαρσίᾳ incorruptè* (Ephes.VI.24.) sic videlicet, ut diligatur Christus non per concupiscentiam, propter commoda, quæ expectantur in mundo, adeóquè amore adultero, quo sub nomine Christi mundus amatur; qui amor hypocritarum est; sed *ἁγνῶς sanctè*, ipsi, ceu Domino & Salvatori uni solíque adhærendo, amatur, & quidem *κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ secundum mensuram doni Christi*, Ephes.IV.7. cui sinceritati & incorruptibilitati languorem, nævos & defectus plures cum postulato legis secundum ejusdem rigorem *ἀσυστάτως* cohærere, Scriptura testatur.

OBIECT. IV. *Homines quidam dicuntur perfecti Genes.VI.9. XVII.1. Matth.V.48.21. Psal.III.15. 1.Joh.IV.12. Ergo legem perfectè impleverunt, adeóque etiam nos implere possumus.* Resp.1. Perfectio intelligitur non absoluta, legalis, graduum,

ſed reſpectiva, Evangelica, partium, quæ ſinceritate dilectionis, fide remiſſionis, & probitate converſationis abſolvitur. 2. Juxta Auguſtinum *lib. de perfectione juſtitiæ* quædam teſtimonia exigunt perfectionem, ſed eam in corpore mortis hujus præſtari poſſe non docent: quædam finem, quò currendum, commemorant, at apprehendi eum in hac vita non demonſtrant: quædam loquuntur de beneficiis ſpiritualibus inchoatis, quædam de conſummatis, quæ erunt in altera vita.

EXCIP. REDING: *At per ipſam ſinceritatem dilectionis, fidem remiſſionis, & probitatem converſationis lex perfectè impletur.* Ib. pag. 500. Reſp. Quomodo qui peccata & infirmitates quotidianas ſibi remitti credit, perfectè legem implet? Etenim perfecta legis obſervantia, & peccata remiſſionis indiga, in eodem ſubjecto inimicè pugnant. Non licet tibi perfectam legis obſervantiam pro lubitu fingere, ut tu modò, vel Sanctuli tui, peccatis obſtricti licet, perfectè impléſſe legem Dei putemini: ſed Legislatoris Dei definitione ſemper ſtandum eſt.

OBIECT. V. *Quidam etiam dicuntur Deum dilexiſſe ex toto corde, velut Joſias, Aſa. Zacharias & uxor, &c.* Reſp. 1. Dilectio Dei ex toto corde, quam in Sanctis laudat Scriptura, non perfectam illam à lege requiſitam, ſed ſinceram & ἀνυπόκριτον obedientiam ſignificat, & hypocriſi, quâ quis aliquid facit vel loquitur בלב ולב *in corde & corde,* opponitur. 2. Summum verò dilectionis gradum non aſſequi ſe fideles fatentur, quoties peccata ſua agnoſcunt, & eorum remiſſionem expetunt. Etenim carnales adhuc cùm ſint, pravis concupiſcentiæ motibus non poteſt non eorum dilectio contaminari.

EXCIP. REDING: 1. *Verum eſt, extra ſingulare privilegium neminem fidelium charitatis gradu intenſivè & extenſivè ſummo potiri. At hoc charitati appretiativè ſummæ non obſtat. 2. Concupiſcentiæ motus, cui per gratiam Chriſti reſiſtitur, charitatem Dei non contaminat. Ita Paulo ſtimulis carnis agitato, & roganti, ut ab eo auferrentur, reſponſum eſt, ſufficere ei gratiam, quæ in infirmitate perficitur, 2. Cor. XII. 8.* Ib. pag. 501. Reſp. 1. Latebram illam diſtinctionum tuarum ſupra excuſſi, adducto etiam Scoto, affirmante, in lege amorem & intenſivè & extenſivè ſummum requiri. Paucis, qui Deum plus quàm ullam creaturam, hoc eſt, *appretiativè*, uti tu loqueris, amore diligit, is non iccirco eum ex toto corde & omnibus viribus diligit, quia concupiſcentia aliunde animum tentare poteſt. *Detrahit autem concupiſcentia amori debito,* uti Auguſtinus *de juſt. cap. 5.* loquitur. Cœterùm ſpeciale ἀναμαρτησίας privilegium ſolus Chriſtus habuit, Heb. VII. 26. Cœteros etiam ſanctiſſimos Apoſtolicum effatum 1. Joh. I. 8. ejuſmodi privilegio caruiſſe, oſtendit. Satis igitur cautam tuam nobis prodis. 2. Concupiſcentiæ motus, cui regeniti reſiſtunt, non contaminant equidem charitatis ſinceritatem ſecundum Evangelium, quo defectus remittuntur: at contaminant ſecundum rigorem legis, quæ concupiſcentiam omnem vetat. Aliás S. Paulus non indiguiſſet gratia, ſive æterno illo Dei amore, quo ante ſecula ipſum dilexit, Rom. VIII. 35. per quem Dominus ſe ei patefecerat, & ſibi ipſum conjunxerat, donata fide remiſſionis peccatorum per Chriſtum, ac reſipiſcentia; denique ipſum Apoſtolum ſuum fecerat, gratiáque ſua hactenus adjuverat.

OBIECT. VI. *Si mandata legis impoſſibilia eſſent, neminem obligarent, vel Deus ad ea obligans crudelitatis & tyrannidis inſimularetur.* Reſp. 1. Quod impoſſibile eſt ἁπλῶς *abſolutè* & ſuâ naturâ, neminem obligat. Sed mandata legis impoſſibilia ſunt κατά τι *ſecundum quid*, ob interveniens naturæ integræ vitium. Sicut igitur creditori jus integrum manet etiam obæratum obligandi ad expungendum debitum: ita Dei jura non imminuuntur, quia homo ſe voluntariè corrupit. 2. Neque à fidelibus legem Deus requirit, quaſi illam ſervare poſſint, ſed ut ſit pædagogus ad Chriſtum & norma officii. Et per vocem legis ita morbum oſtendit, ut per vocem Evangelii ſimul medicinam ſuggerat.

EXCIP. REDING: 1. *Argumentum noſtrum ex Auguſtino ſupra adducto, robur habet. cui tu contradicis.* 2. *Evangelium juxta te medicinam ſuggerit morbo à lege oſtenſo. Applicare igitur medicinam per vires gratiæ poteſt. Annon ergo iiſdem viribus etiam legem implere poſſit? Licet igitur ob vitium naturæ integræ ſuperveniens non ſit poſſibilis obſervantia legis, ſicut in ſtatu naturæ integræ fuit; Deus tamen naturæ defectum ſupplet, & ex Chriſti merito univerſis hominibus implendi gratiam confert.* Ib. pag. 501. Reſp. 1. De Auguſtino ſupra vidimus. Negat præcipi poſſe, quæ impoſſibilia factu ſunt ἁπλῶς, ſimpliciter & per vires naturæ integræ, qualis à Deo eſt. Nihil hoc ad rem. Nec tu nodum à me nexum ſolvis. Hæret tibi aqua. 2. Evangelium medicinam ſuggerit, cujus applicatio per gratiam, quam idem Evangelium offert, & per Spiritum Dei confert, poſſibilis eſt. Sed legis obſervantia plena & perfecta ejuſdem gratiæ viribus poſſibilis non eſt, quia ſemper obſtat concupiſcentia, & peccatum inhabitans, quod de ſummo amoris gradu in lege requiſito delibat: & Deus gratiam ſuam ea menſura, qua vult, in hac vita diſpertitur. 3. Reſponſionis meæ nervum non feris Præcipi poſſe impoſſibilia ſecundum quid, quæ talia ſunt ob vitium naturæ integræ ſuperveniens, aſſero. Deus enim jure ſuo ob impotentiam ex peccato contractam non excidit. Ne ipſi quidem damnati in inferno obligatione amandi Dei ſoluti ſunt, cùm creatura nunquam non Creatori ſuo ſubeſſe, & eum, ceu finem ſuum reſpicere teneatur: licet ob voluntariam & finalem ſuam inobedientiam damnati amandi Dei impoſſibilitatem contraxerint. Hoc tibi expediendum fuerat. De cœtero Deum ita ſupplere velle defectum, qui naturæ integræ ex peccato obvenit, ut eandem in hac vita potentiam, quam homo integer habuit, reſtituat, probo. Senſim procedit reſtauratio, & in altera demum vita conſummatur. Quis denique finis ſit Dei impoſſibilia præcipientis, reſponſio mea explicat. *Non latuit Præceptorem*, inquit, *Serm. 50. in Cant.* Bernhardus, *præcepti pondus excedere vires, ſed judicavit utile ex hoc ipſo ſuæ illos inſufficientiæ admoneri, & ut ſcirent, ad quem juſtitiæ finem niti pro viribus oporteret. Ergo (NB) mandando impoſſibilia non prævaricatores facit, ſed humiles, ut omne os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis mundus Deo.*

OBIECT. VII. *Omnes juſtificati habent Spiritum S. qui ſuos parit juſtitiæ fructus. Gal.V. enumeratos. At qui fructus Spiritus S. habent, non accuſantur à lege, quia adverſus eos non eſt lex 1. Tim. I. 9.* Reſp. 1. In hac vita nonniſi primitiæ Spiritus S. contingunt fidelibus. 2. Operationes Spiritus S. ſunt in corpore peccati & mor-

mortis Rom.VII.24. Ergo pro ratione instrumenti & infirmitatis nostræ modulo perficiuntur. Et ex parte adhuc carnales sumus, venundati sub peccato, Rom.VII. 3. Licet igitur ipsam substantiam fructuum Spiritus S. non accuset lex, tamen qualitatem, hoc est, imperfectionem eorundem, ut & peccatum in carne renatorum adhuc habitans accusat.

EXCIP. REDING: 1. *In carne regenitorum habitare peccatum propriè dictum, malè supponitur.* 2. *An primitiæ Spiritus S. pro ratione instrumenti & infirmitatis modulo intrinsecè instrumenti hujus malitia contaminantur, nec ne? Si affirmas, in ipsum Spiritum S. redundabit malitia. Si negas, Spiritus S. operationes ejus conditionis sunt, ut à lege non accusentur.* 3. *Justis non est posita lex* 1.Tim.I.9. *quia lege legitimè utitur, adeóque eam perfectè observat.* Ib. pag. 502. Resp. 1. Bene supponi, ex iis, quæ *Quæst.II. ad Sess.V.* disputata sunt, liquet. 2. Ubi primitias & operationes Spiritus S. ab instrumenti malitia contaminari, dico? Esse eas in corpore peccati & mortis, Scriptura Rom.VII.24. testatur. Pro ratione igitur instrumenti eas perfici, liquet. Cùm igitur instrumentum operationum illarum sit homo in hac vita imperfectus, & peccato obnoxius (quod Tridentini tui non negant) nec ita perficiuntur ejus operationes, quin imperfecti aliquid, adeóque malitia in instrumento resideat adhuc; nec malitia in Spiritum S. sed in instrumentum Spiritus S. operantis redundabit omnis. 3. S. Paulus 1.Tim.I.9. dicit: *Δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, Justo lex non jacet*, vel *posita est*; sive quia ei, utpote à Christo ejus vice impleta, ad condemnationem non est opposita (quomodo enim condemnaret fideles lex à Sponsore eorum loco impleta? & quomodo vicaria impletione Sponsoris indiget, qui ipse legem perfectè implet?) sive quia justus, seu per Christum justificatus, adeóque *συνείδησιν τετελειωμένην conscientiam* habens *consummatam*, & legi mortuus est, & lex ipsi mortua est Rom.VII.4.6. nempe quando *mortuus est ille, cui* Israëlitæ *sub lege detinebantur*; atque sic ille, ceu *justificatus à peccato* Rom.VI.7. *non ampliùs sub lege, sed sub gratia est*, ib. v.14. (quomodo verò legem perfectè implendi necessitas ei, qui sub lege non est, sed sub gratia, incumbit?) sive denique, quia justificatus per Christum, non justificatur per legem à se implendam vel impletam, adeóque ad justificationem suam propria & perfecta impletione legis non indiget. Judica jam, Redingi, an lege *νομίμως legitimè* utatur, hoc est, legis doctrinam ceu *νομοδιδάσκαλος legis doctor*, rectè & salutariter proponat is, qui eam perfectè ad justificationem servandam docet, cùm tamen eo sensu legem justo ne quidem positam esse, sed iis duntaxat, qui sub gratia non sunt, & quorum loco legem Christus non implevit, positam esse, Apostolus doceat.

QUÆ-

QUÆSTIO XIV.

An Christus Jesus hominibus à Deo datus sit ut Redemptor tantùm, cui fidant, non etiam ut Legislator, cui obediant?

NEgat prius, & asserit posterius sub anathemate Concilium Canone 21. In confesso equidem est, Christum in forma Dei existentem eam legem simul cum Patre & Spiritu S. tulisse, cujus Moses minister fuit, & cujus in fœdere operum ad justificationem facta est stipulatio. Fatemur & hoc, Christi Evangelium, quo remissio peccatorum sub conditione fidei per intercedens λύτρον promittitur, generaliter appellari posse νόμον *legem*, quatenus lex accipitur tum pro doctrina, tum pro norma cujuscunque officii, quod in fœdere aliquis requirit. Sic enim *lex fidei* opponitur *legi operum*, Rom. III. 27. Et Christus noster מְחֹקְקֵנוּ *legislator* Esaj. XXXIII. 22. vocatur. Cujus quidem præceptum describitur 1. Joh. III. 23. Neque hoc inficias imus, Christum legalia præcepta & praxin charitatis frequenter in Evangelio inculcare, imò & cordibus credentium inscribere, ne quisquam sibi hæreditatem promittat absque exploratis filiorum Dei characteribus. Hoc autem est, quòd disertè negamus: *Christum esse legislatorem Novi Testamenti talem, qui legem tulerit Mosaica perfectiorem, cujus impletio sit causa acquirendi justificationem.* Quem sensum tenet Synodus, interpretantibus ita tum aliis, tum inprimis Bellarmino *de Justificat. lib. IV. 2.* Etenim

ARG. I. Si Christus talis esset Legislator, justificatio nobis contingeret ex operibus, quod superiùs solidè confutatum à nobis.

RESP. REDINO: *Sicut ex institutione Christi obligamur ad actus fidei, spei, charitatis, pœnitentiæ, qui ad justificationem disponunt: sic respectu legis illius, quæ actus illos præscribit, Christus rectè legislator appellatur.* Ib. pag. 502. Resp. Falsa niteris hypothesi, non semel jam discussa. Sola fides justificat, non ut dispositio, sed ut instrumentum, quo Christus apprehenditur. Respectu mandati fidei igitur Christus legislator rectè appellatur, eo sensu, quem explicavimus.

ARG. II. Si Christus Mosaicam legem abolevit, eique perfectiorem surrogavit, suam igitur ipsius legem abolevit. Christum enim, quando lex moralis promulgata est, fuisse Legislatorem, liquet ex 1. Cor. X. 9. ubi Paulus docet, eum, quem Israëlitæ tentârunt in deserto, fuisse Christum

ſtum; nec non ex Act. VII. 37. ubi Jehova ille, qui legem tulit, vocatur *Angelus*, Chriſtus nempe à Deo miſſus.

RESP. REDINO: *Chriſtus legem veterem non qua homo, ſed quà Deus tulit. Ei verò, puta tum ceremoniali, tum morali, quoad præfigurativam Chriſti ſignificationem; tum judiciali, quæ quoad ſubſtantiam mortua, non tamen mortifera facta eſt; abrogatæ legem novam ſubſtituit idem* Ib. pag 503. Reſp. Non ſimpliciter ut Deus, ſed ut גֹּאֵל *Sponſor*, Angelus fœderis, λόγος Sermo, & in tempore caro futurus, eandem cum Patre & Spiritu S. legem rogavit; ut videlicet œconomia illa legis ad tempus uſque correctionis, ceu pædagogo ad ſe, & fidei ipſius in Chriſtum adminiculo Eccleſiam gubernaret, Gal. IV. 1. 2. &c. Eam legis œconomiam, quia ad tempus duntaxat, minorennitatis ſcilicet, perſtare debuit, Chriſtus morte ſua abrogavit. Sed novàm legem operum, diſtinctam ab ea, quam in Decalogo comprehenſam in monte Sinai accepit & promulgavit Moſes, tuliſſe Chriſtum, eàmque cum priori illa commutatam, ceu cauſam juſtificationis fidelium N. T. propoſuiſſe probandum tibi fuerat. Hic enim rhodus, hic ſaltus! Non aliam legem, quàm fidei & pœnitentiæ, communem quoad rei ſubſtantiam fidelibus utriuſque Teſtamenti, qua Mediator, rogavit. Tuas porro de lege Morali ſignificativa, & abolitione ſubſtantiæ legum forenſium ſpeculationes, quia hujus loci non ſunt, mitto.

ARG. III. Si Chriſtus ſenſu Papiſtico novus Legislator eſt, erit igitur novus Deus, novum Numen, alius à Deo Iſraëlis. Atqui ut unicus Deus eſt, ſic unicus etiam Legislator hoc nomine metuendus, Jac. IV. 2. Non igitur Chriſtus novam legem protulit.

RESP. REDINO: 1. *O ineptias! An ſi hoc mundo deſtructo alium Deus crearet, novus foret Deus? An novus Deus factus eſt, cùm Veteri Teſtamento novum ſubrogavit? Homo factus manſit Deus. Et condendo legem novam, Deus idem non manebit?* 2. *Annon verò Chriſtus Eſaj. XXXIII. 2. vocatur legiſlator, cujus lex Sione exivit, ib. cap. II. 2. & ab inſulis expectanda fuit, ib. cap. XLII. 4? non utique tantùm, uti tu explicas, lex fidei, utpote quæ legem operum non deſtruit, Rom. III. 31. & per charitatem ſeu opera vivit. Et annon ſpecialia mandata alia, veluti baptizandi, Cœnam Domini adminiſtrandi &c. Chriſtus tulit?* Ib. pag. 503. 504. Reſp. 1. Ineptias proclamas ineptus præ cæteris, & vim argumenti non intelligis. Etenim lex operum, ſeu amandi Dei & proximi, à Moſe promulgata, annon expreſſio & repræſentatio eſt ejus Sanctitatis & juſtitiæ, quæ in Deo eſt? Sic enim Deus ipſe Levit. XIX. 2. innuit his verbis: *Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter.* Deus Sanctus eſt, quia non poteſt non amare verum, & quod in amore veri præcipuum eſt, non poteſt ſe ipſum abnegare. Hujus ſanctitatis Dei, ceu æternæ & immutabilis legis imaginem Deus extare voluit in lege amoris, quam & hominis integri cordi inſcripſit, & poſt digito ſuo in tabulis lapideis exaravit. Hanc legem ſi mutaſſet Chriſtus, & ei perfectiorem ſubſtituiſſet, utique etiam perfectioris illius legis ſanctitatem novæ cuipiam Divinæ ſanctitati conformaſſet, atque ſic novum σέβασμα, novum quodammodo Numen, novæ Sanctitatis paradigma, induxiſſet. Hinc S. Jacobus cap. IV. 12. teſtatur, nonniſi unicum eſſe legiſlatorem, qui poteſt ſervare & perdere. Et Malach. III. 6. *Ego Dominus, non mutor.* Mutaretur autem, adeóque novus Deus foret, ſi etiam legem naturalem, ab ea, quæ ex ſanctitate ejus naturali expreſſa eſt, diſtinctam fer-

ret. Ineptis autem ipse non parùm, cùm dissimilia planè, ea scilicet, quæ à libera Dei voluntate pendent, cujusmodi sunt novi mundi creatio, si Deo placeret; testamenti veteris abolitio, & novi, quoad sanctionem scilicet ac dedicationem, non quoad institutionem (sic enim unicum, æternum & immutabile fuit) introductio; incarnatio &c. & ea quæ à naturali & immutabili Dei sanctitate pendent, cujusmodi est lex amoris Dei & proximi, in Decalogo Mosis descripta, comparas. Etenim hæc toto Cœlo differunt. Vel ex S. Augustino *de arbitr. lib. I. 6.* hoc discere poteras, ubi fusiùs Evodium suum instruit docétque, leges naturales, innatas scilicet creaturis omnibus ratione præditis, & post lapsum in Decalogo perfectiùs expressas, esse ἀπόῤῥοιαν seu *effluvium* quoddam æternæ & incommutabilis legis Divinæ, quæ cum participatione quadam æternam legem Dei adumbrant. 2. Christum legislatorem esse, quia legem fidei tulit, jam concessimus. Neque aliud loca Esajæ à te allata probant. Neque obstat, quòd S. Paulo Rom. III. 31. teste, *fides legem non facit irritam, sed stabilit.* Non enim hinc concludi potest, vel legem operum esse in fide (quomodo enim aliâs S. Paulus v. 27. legem operum & legem fidei opponeret?) vel Christum, qui fidem à fœderatis suis stipulatur, eadem ratione legem operum stipulari (sic enim justificatio hominis ex fide simul & ex lege operum contingeret, quod S. Paulus præcipuè refellit) vel Christum novam legem operum tulisse (quomodo aliâs idem S. Paulus negasset ibidem, legem scilicet operum καταργεῖσθαι *irritam reddi*, asseruisśetque contra, illam per fidem ἱστᾶσθαι *stabiliri*) sed hoc unum scilicet, legem veterem, totámque ejus œconomiam per fidem in Christum confirmari & stabiliri, quia sine Christo inutilis planè fuisset ejus pædagogia universa. Si enim non venisset Christus, quem fides amplectitur, frustra fuisset circumcisio, & tota lex ceremonialis: vana fuisset spes & expectatio eorum, qui sub lege fuerunt: frustra lex operum proposita fuisset, quia nullum extitisset δικαίωμα, obedientia nulla, propter quam lex justitiam adjudicaret: nulla daretur lex, quæ cordibus ad amandum Deum inscribi posset: abnegaretur justitia Christi, & solveretur lex tota, siquidem eadem incumberent nobis semper, quæ populo veteri ad tempus imposita sunt. Attestatur ergo tota lex justitiæ ex fide, adeóque per justitiam ex fide stabilitur. Si legem novam & perfectiorem dedisset Christus, utique veterem & imperfectiorem abolevisset, Hebr. VII. 18. & lex fieret irrita, & mutaretur Deus. *Sed fides,* inquis *per opera charitatis vivit.* Vivit, inquam ego, per id, per quod est, notitiam & assensum fiducialem; & operibus charitatis, ceu fructibus, se vivere demonstrat. Sed an iccirco novam legem charitatis, ceu novus legislator, Christus instituit, & præceptum amoris à M[illegible], jubente Deo, propositum, abolevit? Vide quàm putidè nugeris, Scripturarum pen[illegible] ignarus! Mandata porro illa specialia Christi, quæ allegas, non sunt nova lex ope[illegible]n, sed fidei ipsi confirmandæ & obsignandæ inserviunt.

ARG. IV. Lex Mosaica nulla perfectione laboravit, quæ postularet correctionem & interpretationem per nova & meliora charitatis ac justitiæ præcepta, uti liquet ex Deut. XXX. 19. Psal. XIX. 8. Rom. VII. 12. 14. 2. Tim. III. 15. 16. 17. Non igitur Christus legem perfecit. Et qui hoc dicunt, blasphemant legem, quasi non sit typus sanctitatis homini competentis & perfectæ imaginis Dei: tum Christi ipsius obedientiam, quasi perfecta non sit, cùm is non alii legi, quàm Mosaicæ subditus fuerit.

RESP. RADING: 1. *Lex vetus suam etiam perfectionem, comparatam scilicet habuit, quia nulla macula sanctitati & honestati morali opposita laboravit, & per dilectionem ad ultimum finem, beatitudinem, duxit. Quoad perfectionem tamen absolutam, spectando tum substantiam, perfectior à Christo reddita est, quia in lege nova expressior est revelatio mysteriorum, usus spei perfectior, dilectio Dei, non qua unius, sed qua trini quoad personas, charitas arctior membrorum Christi inter se, puritas major honestatis naturalis interioris.* 2. *Lex Mosaica non pertinuit ad Christum, quia moriendi legi obnoxius is fuit. Gal. IV. 6. innuitur quidem, eum factum esse sub lege, sed quoad factum & usum, non quoad obligationem, uti S. Anshelmus interpretatur.* Ib. pag. 504 505. Resp. 1. Nescis, quid scribas ipse. Absolutam legi Mosaicæ perfectionem, non comparatam, respectu legis à Christo latæ, quam perfectiorem fuisse ais, vindicare voluisti. Tu invertis id, quod dicere ex hypothesi tua debuisti. Insuper novæ legis, seu potiùs œconomiæ Evangelicæ cum legali comparatæ, προτερήματα à te allata, vel nihil faciunt ad rem, quia de lege operum, non de mysteriis fidei, gradibus revelationis, & dilectionis, juxta legem eandem præstitæ, quæstio est: vel falsa sunt; velut dilectio Dei, quam in V. Test. fuisse unius, personæ scilicet; in Novo Trini in personis fuisse, statuis. Quasi Dei Filii & Spiritus S. nulla vel cognitio, vel dilectio in V. Test. locum habuerit. Quomodo igitur (ut innumera testimonia taceam) David Christum Dominum suum appellavit, Psal. CX. 1. Matth. XXII. 42. & nemo potest dicere Dominum Jesum, nisi per Spiritum S. 1. Cor. XII. 3? Quomodo gratia Jesu Christi salvatos esse Patres eo modo, quo & nos salvamur, S. Petrus Act. XV. 11. dixit? 2. Si lex Mosis de amore Dei & proximi quoad præceptorum substantiam eadem fuit cum lege homini integro data, & ab eodem transgrediendo violata: atque eadem transgressori est lex, seu ministerium mortis, quia transgressori mortem comminatur; atque Christus à Deo missus, quod legi à carne infirmatæ impossibile erat, in se, ceu Vas & Sponsor, suscepit, quomodo legi Mosaicæ, quatenus legem operum illa constituit, Christum non fuisse subjectum, nec ejus obligationem in se suscepisse asseveras? Conclamata salus nostra erit, si eandem legem, cui implendæ Deus Adamum, totúmque genus humanum in ipso obstrinxit, nostro loco Christus amando & patiendo non implevit. Nam vel nos adhuc sumus sub lege operum, quæ in Adamo nobis data, & quoad substantiam præceptorum moralium à Mose repetita est: vel Christus legem illam nostro loco subivit. Si prius, & nobis lex operum perfectè implenda, & simul ob peccatum æterna mors oppetenda est. atque sic pereundum nobis est. Si posterius, Christus igitur legis operum Mosaicæ obligationem nostro loco in se suscepit. Idcirco Apostolus Gal. IV. 4. 5. docet, Christum ex muliere factum, γενόμενον ὑπὸ νόμον *subjecisse se legi, ut eos, qui sub lege erant, emptos liberaret.* Eodem modo Christus se subjecit legi, quo nos fuimus sub lege. Aliàs enim nos à lege redimere, & execratio pro nobis fieri non potuisset. Atqui nos sic fuimus sub lege, ut obligati fuerimus & legem totam implere, quia creaturæ Dei; & maledictionem legis sustinere, quia peccatores. Ergo pari modo Christus legi subjectus fuit, non tantùm *quoad factum & usum*, sed *quoad obligationem* inprimis. Obligatus enim est, ceu Sponsor Testamenti, faciendi id, quod lex ad vitam ac justitiam facere jussit. Et quid εἶναι ὑπὸ νόμον *esse sub lege*, aliud quàm subjectionem, adeóque obligationem faciendi, quod lex præcipit, clariùs significare potest?

ARG. V.

ARG. V. Ipſe Chriſtus Matth. V.17. contra novam ejuſmodi legislationem proteſtatur.

RESP. REDING: *Annon verò Chriſtus tum alia in N. Teſt. præcepta ceremonialia circa Sacramenta inſtituit, abolitis prioribus; tum moralia ad perfectiorem modum provexit?* Ib. pag. 505. Reſp. De præceptis ritualibus fidei, & cultui Dei inſervientibus nulla quæſtio eſt. De moralibus, ſeu lege operum tota eſt. Si ea ſive quoad ſubſtantiam, ſive quoad accidentia & modum perfecit, tum, imperfectione abolita, ſolvit, mutavit. & in alium ſtatum legem traduxit. quod cum Chriſti proteſtatione pugnat. Is enim nullo modo legem ſolvit vel mutavit, ſed nobis incumbentem in ſe ſuſcepit, & ſatisfaciendo implevit.

ARG. VI. Chriſtus in mundum venit, ut legi ſatisfaceret, & nobis peccatorum remiſſionem, ac conſcientiæ noſtræ à jugo legis conſolationem acquireret, Jeſaj. LXI.2. Luc. IV.18. Act. XV.10.11. Si novam legem ejuſmodi promulgâſſet, fruſtra ſuſcepiſſet officium hoc evangelizandi & conſolandi.

RESP. REDING: *Sic Chriſtus Evangelizavit, & conſolatus eſt, ut non omiſerit præcepta per quæ gratia ab eo parta applicatur.* Ib. pag. 505. Reſp. Ita eſt. Sed inter præcepta ea non eſt lex nova & perfectior operum; ſed lex fidei & pœnitentiæ. Satis facere legi pro nobis, & propter ſatisfactionem præſtitam *evangelizare pauperibus, ſanare contritos corde, prædicare captivis dimiſſionem, & cæcis viſum, dimittere confractos, prædicare annum Domini acceptum*, quod proprium Chriſto munus Luc. IV.18. vindicatur: & ſimul novam, perfectiorem Moſaica, legem, ceu cauſam vel conditionem vitæ, ferre, eſt συγχλάθειν ἀσύγκλαστα. Pugnant hæc, ſi quid aliud.

ARG. VII. In Scripturis perpetua eſt oppoſitio legis & fidei, Rom. III.19. IV.5. Chriſtus igitur cùm fidem à nobis ſtipuletur, novam ſimul legem ſancire dici nequit.

RESP. REDING: *Non ſic fides legi opponitur, quin ipſa etiam fides una cum charitate, aliisque actibus ſupernaturalibus tum juſtificationi præviis, tum eandem conſequentibus, ſub lege Chriſti comprehendantur.* Ib. pag. 505. Reſp. Si in fide eſt lex operum nova, & quidem Moſaica perfectior, quomodo non juſtificatio tota legi operum, & operibus legis accepta refertur? Quomodo in negotio juſtificationis ubique Scriptura fidem inter & legem operum antitheſin ſtatuit? Et eſto in fide charitas, uti revera fidei fructus eſt. An verò ad aliam legem, quàm eam, quam jam olim Adamo Deus præſcripſit, & in monte Sinai repetiit, charitas, quæ fidem ſequitur, exigi debet? Eſt quidem diverſa quoad obſervantiam & impletionem ratio charitatis, quam Evangelium ſtipulatur poſt fidem, & quam lex operum ſecundùm ἀκριβοδικαιον præcipit, Sed utraque unam eandémque ideam & normam habet, quæ non imperfectior olim fuit, at ſub Chriſto perfectior evaſit, ſed una eadémque immutabiliter manet, ac in æternum manebit.

ARG. VIII. Per fidem lex non fit irrita, ſed ſtabilitur, Rom. III.21. Si ſubſtitueretur legi Moſis nova lex Chriſti, cujus merito & conſummatione

expectanda esset vitæ æternæ merces, sanè lex irrita fieret, non stabiliretur.

RESP. REDING: *Concilio Hierosolymitano & definitioni Apostolorum Actor. XV. 28. quòd onus legis discipulis non sit imponendum ampliùs, contradicis, atque sic hæreticum te prodis.* Ib. pag. 505. Resp. Contradixit ne ergo mecum S. Paulus, & eodem mecum reatu tenetur? Cur ad hoc non respondes? Non alia lex Christi est, quàm lex fidei, quæ charitate fœcundatur. At fides, adeóque lex Christi legi, operum scilicet, opponitur, & tamen hanc aboleri negavit, & stabiliri affirmavit Apostolus. Quomodo igitur commutatur à Christo, seu lege fidei, & perfectior sic redditur, ut eatenus Christus novus sit legislator? Sed aliud, mi Redingi, est legem stabiliri, hoc est, ostendi & declarari, quòd non frustra data sit, sed suum effectum in ipso Christo certissimum habuerit, quod supra abundè explicavimus: aliud est, onus legis, seu universam pædagogiam legalem non ampliùs discipulis imponendam esse, ut videlicet legi & quidem perfectiori, quàm ea fuit, quam Moses tulit, adhuc subsint, & ipsi ad ejus observantiam teneantur. Quo sensu vos, jugum legis, saltem operum, vestrorum humeris imponentes, ipsi tamen vix digito illud attingentes, & hæreticos & hypocritas jam pridem universo vos mundo prodidistis.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Christus legem veterem partim correxit, partim auxit, uti liquet ex Matth. V. Ergo novus Legislator est.* Resp. 1. Christus Matth. V. nec novam legem protulit, nec veterem vel correxit vel auxit, tum quia ibi agit de bonis operibus lege & Prophetarum verbo jam præscriptis, vers. 16.17.20. tum quia agit de legis πληρώσει *impletione* v. 17. impletio autem non est superadditio novæ legis ad vetustam, sed stabilitio ejus quæ extat: tum quia minatur ei, qui vel minimum præceptum HORUM (legis scilicet, de qua locutus erat) solverit, quòd minimus sit vocandus in regno cœlorum, v. 19. tum quia v. 20. carpit Pharisæos & Scribas, tanquam non habentes perfectam justitiam, quæ satis sit ad intrandum in Regnum cœlorum, neutiquam verò detrahit obedientiæ legis tanquam insufficienti. Quam Pharisæorum justitiam si quis velit ad obedientiam legis transferre, præsupponere debet, Servatorem in Pharisæis agnovisse justitiam legis, cùm tamen ubique eos hypocritas nuncupet. Non igitur legem Mosis, sed catechesin & glossemata Scribarum ac Pharisæorum in ordinem redegit.

EXCIP. REDING: 1. *Esto, Christus Matth V. 16. dicens discipulis, Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant bona opera vestra; intellexerit opera à lege & Prophetis præscripta. At imperativè illa discipulis præscripsit, eósque ad exemplum operum mundo præferendum obligavit. Hoc ipsum verò imperium authoritatem, legislatorem eundem supponit. 2. Christus legem implevit, v. 17. executivè; quatenus per sacrificium crucis & institutionem novorum mysteriorum figuras V. T. ceu corpus & veritas, implevit. 3. Sed & v. 19. dicens, minimum in Regno Cœlorum vocandum, quisquis unum de mandatis minimis solverit, legem*

gem Decalogi ad universos fideles extendit. non quidem in vi legis Mosaicæ, sed in vi legis naturalis. Verè igitur Legislator fuit. 4. Denique vers. 20. Christus abundantiorem justitiam à Christianis, quàm à Pharisæis exigit. Sed loquitur de justitia, non quam habebant de facto, sed quam jure legis habere debuerunt. Ea igitur, quam à fidelibus N. T. Christus exigit, abundantior perfectiòrque sit oportet. Ib. pag 506. Resp. 1. Non ideo Christus novus Legislator, seu perfectioris legis, ceu causæ acquirendæ justitiæ & vitæ author censeri potest, quia legem authoritate sua ursit, inculcavit, & acriùs infixit, vel perfectiùs etiam imperavit: tum quia quoad moralia non aliud ursit & imperavit, quàm quod præscripsit & imperavit Deus per Mosen: tum quia nusquam justitiam perfectiorem legis, ceu conditionem vel causam justificationis nostræ futuram imperavit; quod propriè legislatoris est; sed contra opera, non qua justificantia hominem operantem, sed qua media gratiæ, documenta justificationis peractæ, & conversationis Christianæ præscripsit; tum denique quia impotentia legis operum, ex qua à se impleta nulla ampliùs caro justificari, vivificari potest, nuspiam imperfecto legis operum à Mose rogatæ imperio (quasi ad id perfectius Christi imperium expectandum fuerit) sed carni, per quam lex infirmata est, Rom. VIII. 1. disertè tribuitur. 2. Sic Christus v. 17. legem Dei *πληρώσαι implevit*, exequendo utique, quicquid lex ad justitiam requisivit. Et quamvis figuras impleverit, ut corpus, veritas, & *εἰκὼν imago* rerum futurarum; & impletione hac sua eas, ceu umbram corpori suo cedentem aboleverit (licet eatenus etiam non tam solverit eas, quàm stabiliverit, quatenus in se ipso habuisse stabilimentum, adeóque non frustra datas esse, sed significationem mysteriúmque suum planè plenéque peregisse impletione sua demonstravit) tamen legem moralem, de qua hic propriè eum loqui, antecedentia & consequentia juxta arguunt, non sic implevit, ut ceu imperfectam implendo, & perfectiorem substituendo correxerit; (hoc enim fuisset *καταλῦσαι dissolvere)* sed *executivè*, ut tecum loquar, ut obligationi legis moralis homini primitus præscriptæ, observando & exequendo eandem, satisfecerit. Quæ quidem *πλήρωσις impletio* legis à Christo facta tum ad justitiæ nobis donandæ acquisitionem, tum ad exemplar nostræ conversationis facit. 3. Cùm v. 19. Christus addit, *eum, qui solverit mandatum unum ex minimis, minimum vocandum in Regno Cælorum*, non sic ad fideles universos legem extendit, ut obligationem non ex vi legis Mosaicæ, sed naturalis novæ arcessat. Quid quæso frigidius dici poterat? Scilicet lex Decalogi authoritate Divina per Mosen lata expirabit deinceps: at vigebit eadem jure legis naturalis. Quasi natura quicquam perfectius, quàm Deus per Mosen eam legem, quæ tot perfectionis suæ testimonia in Mose & Prophetis habet, rogans, præscribere possit. Sed quicquid sit, argumento meo constringeris. Nam quocunque jure Christus novam legem instituit, si perfectior est ea lege, quam etiam in minimis solvendam negat, & quæ non alia est, quàm ea, quam Divina authoritate Moses imperavit; tum legem eam vel in minimis, vel in magnis, vel in maximis solvit, hoc est, permutatæ ceu imperfectiori, novam & perfectiorem substituit. Hoc non Christus fecit, sed conatur facere Antichristus vester, qui non pauca legis præcepta (velut de imaginibus, adorando uno Deo &c.) & contemnit, & contemnere, sive contra, ac præceptum est, facere; vel id quod contra legem est, peccatum non reputare docet, & potestatem sibi dispensandi contra Divinam legem nefariè arrogat; atque sic, maximus licet in Regno Cœlorum, Ecclesia Christi, haberi velit, revera tamen se *ἐλάχιστον, minimum*, hoc est, minorem fidelibus, imò omnibus hominibus esse, demonstrat. 4. Verborum v. 20. *Nisi abundaverit vestra justitia plus quàm Scribarum & Pharisæorum, nequaquam intrabitis* in

in Regnum Cælorum; putida est tua interpretatio, *abundantiorem à fidelibus justitiam requiri, quàm quæ Pharisæorum non de facto fuit, sed jure legis esse debuit.* Non enim Christus dicit: *Nisi abundaverit justitia vestra magis, quàm Scribarum & Pharisæorum abundare debuit*; sed: Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, *Nisi abundaverit justitia vestra magis, quàm Scribarum & Pharisæorum*, justitia scilicet. At justitia Scribarum & Pharisæorum non illa est, quam habere debent, sed quam habent, seu habendam docent: sicut ex adverso justitia fidelium N.Test. quam abundantiorem Christus requirit, non ea est, quam habere debent, sed quam habent. Non enim Regnum Cœlorum intratur per eam justitiam, quam quis habere debet, sed quam habet. Si Scribæ & Pharisæi eam justitiam, quam juxta legem Dei habere debuerant, habuissent, & habendam docuissent, an Regnum Cœlorum intrare non potuissent? Quomodo igitur in verbis *Fac hoc & vives*, facienti promittitur vita: & quomodo Christus Matth. XIX. 14. 15. &c. juveni quærenti, quid boni facere debeat, ut habeat vitam æternam, respondet, faciendum ei esse, quod lex omnes (adeóque Scribas etiam & Pharisæos) facere jussit: *Si vis ad vitam ingredi*, inquiens, *serva mandata: Non occides, Non adulteraberis, Non furaberis?* Manet ergo, perfectionem doctrinæ Christi Matth. V. VI. VII. elenchum habere non legis Mosaicæ moralis, ut minùs perfectæ; sed traditionum Pharisaicarum, & malæ ἐγχειρήσεως in docenda lege, qua illi neglecta ejus διανοίᾳ intelligentia & sensu genuino, vexabant τὸ ῥητὸν, & ad superstitionem usque consectabantur ceremonialia, non curantes τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, *graviora legis*, judicium, misericordiam, fidem, Matth. XXIII. 23.

OBIECT. II. *Evangelium legis nomine venit tum in Veteri, tum in N.Test. nominatim Psal. XIX. 8. Esaj. II. 3. 4. Mich. IV. 2. Rom. III. 27. Ergo Christus author Evangelii Legislator est.* Resp. Concedimus, sed non alio sensu, quàm quo diximus in statu quæstionis. Evangelium nempe est lex fidei, non operum. Eodem sensu Christus Legislator est.

EXCIP. REDING: *Christus est Legislator fidei quà justificantis. At non justificat illa nisi per charitatem operans, adeóque cum operibus. Ergo sic est Legislator respectu fidei, ut simul sit Legislator respectu operum.* Ib. pag. 507. Resp. Et falsa dicis, quia fides non justificat respectu charitatis, per quam operatur non ad justificationem, sed ad justificationis factæ demonstrationem & sanctificationem: & ἀπροσδιόνυσον, quia si maximè fides per charitatem & opera justificaret, illorum norma non iccirco nova lex, sed vetus illa à Deo per Mosen data foret.

OBIECT. III. *Doctrina à Christo tradita non fidei tantùm, sed etiam operum est, adeóque legalis. Ergo Christus non redemptor tantùm, sed etiam Legislator est.* Resp. Christum non fidem tantùm, sed etiam opera inculcare concedimus. Sed negamus ipsum vel nova opera, singulariter & noviter ab ipso sancita inculcare, vel ex ejusmodi operum conditione justificationem suspendere.

EXCIP. REDING: *Si Christus non fidem tantùm, sed opera etiam inculcat, & quidem ex imperio authoritativo ac comminativo exclusionis à Regno Cælorum, quomodo non Legislator*

tor

ter propriè dictus est etiam operum respectu. Ib. pag. 507. Resp. Quomodo non ideo sit, dixi. Addo, doctrinam Christi κυρίως fidei & gratiæ, non legis & operum esse. Nam juxta Thomam Aquinatem vestrum 1. 2. q. 106. a. 1. 2. (corrigatur modò ejus sensus de gratia, modo supra dicto) *unaquæque res illud esse videtur, quod in ea potissimum est. Potissimum autem & principale in N. Test. est gratia. Cætera in eo continentur secundariò, vel sicut dispositiva ad gratiam, vel sicut ordinata ad usum hujus gratiæ.* Nempe lex propriè dicta præcipuè in opere præscribendo & obedientia exigenda consistit. Quamvis autem in N. Test. quædam præscribantur, tamen non tam ut opera propriè, quàm ut media gratiæ à Christo instituta præscribuntur. Opera verò alia, quæ à Christo non sunt recens instituta, in N. Test. explicantur, determinantur, urgentur, non ibi primò præscribuntur. Comminationes verò & terrores in eo occurrentes non magis sunt pars Evangelii, quàm medicinæ pars est, si medicus mortem ex neglecta medicina obventuram indicet. Denique aliud sunt promissiones cum conditione obedientiæ, ut causæ juris, quam habemus ad rem promissam: aliud promissiones cum conditione obedientiæ, ut adjuncti aut effecti rei promissæ, vel donationis ejus. Hæ, non illæ in benignissimæ gratiæ Regno locum habent.

OBIECT. IV. *Evangelium habet conjunctas comminationes adversus contumaces, Matth. V. 22. VII. 19. XXIII. 38. XXV. 30. Ergo Christus ejus author propriè dictus Legislator est.* Resp. Comminationes ejusmodi vel non sunt Evangelicæ, sed legales propriè, adversus transgressores legis propositæ: vel si etiam contra incredulos diriguntur, per accidens Evangelio propriè dicto conveniunt, non per se. Quomodo Evangelium vocatur odor mortis ad mortem non per se, sed per accidens.

EXCIP. REDING: 1. *Comminationes, quæ contra incredulos diriguntur, expressè Evangelii textu continentur, quo damnatio omnibus non credentibus passim annunciatur.* 2. *Sed & comminationes adversus eos, qui indignè edunt carnem Christi, directæ, fideles ipsos, seu baptizatos concernunt. Evangelicæ igitur sunt, non legales.* Ib. pag. 507. Resp. 1. Quo sensu comminationes, quas in N. Test. reperire est, intelligendæ sint, jam diximus. Non quicquid in libris N. Test. invenitur, propriè & per se Evangelicum est; sed id demum, quod lætum nuntium peccatoribus miseris & sauciatis conscientiis affert. Comminationes adversus incredulos directos ab Evangelio per se arcessere velle, contradictorium est in terminis. 2. Neque etiam quicquid ad fideles, hoc est, uti interpretaris, baptizatos quosvis dirigitur, propriè Evangelicum est; sed id solum, quod ad fideles, & baptizatos, salvifica & justificante fide præditos, qui, viva Christi membra, meritorum ejus sunt participes, non ad fideles λεγομένους, qui tales videntur, non sunt; diriguntur. Ad has verò comminationes Christi non pertinent, quia nullum est κατάκριμα, nulla condemnatio iis, qui in Christo Jesu sunt, Rom. VIII. 1. Comminationes igitur universæ contra incredulos propriè vim suam à lege habent, quia lex iram transgressori præceptorum suorum, inter quæ etiam est fides Deo medium salutis revelanti habenda, comminatur: Evangelium credenti in Christum remissionem peccatorum & salutem promittit. *Si* enim *sermo per Angelos dictus fuit firmus, & omnis transgressio justam mercedis retributionem accepit. quomodo nos effugiemus, si tantam salutem neglexerimus?* Heb. II. 2. 3.

Nnn OBIECT. V.

OBIECT. V. *Christus tulit novum præceptum dilectionis Joh.XIII.34.XV.12. Ergo novus legislator est.* Resp. Idem præceptum tum *vetus*, tum *novum* appellatur 1.Joh.II.8. *Vetus* nempe, quia inde à Patriarchis & à Mose auditum. *Novum* verò, quia in Christi exemplo renovatum, & per Spiritum S. cordibus fidelium insculptum est.

EXCIP. REDING: *Novum dicitur præceptum Christi vi non exempli & inscriptionis novæ, sed inprimis mandati. Mandatum novum do vobis, inquit Christus.* Ib. pag. 507. Resp. Præceptum Christi de diligendis invicem non aliud esse potest, quàm præceptum fœderis, quod irritum fecerunt Israëlitæ, Jerem. XXXI. 31. Præceptum porro fœderis illud est, quod Deus dedit Israëlitis, ut illud facientes Dei & sanctificationis, Dei, vitæ ac justitiæ participes essent. Atque illud jam accepit Adamus, accepit Abrahamus, audiverunt Israëlitæ in Ægypto, Ezech. XX. 6.7. post ad montem Sinai, Exod. XX. 1.2.&c. Non potest enim præceptum Christi esse aliud, quia fœdus Dei non est aliud, hoc est, non alio atque alio modo Deus est Deus, vita & justitia peccatoris. Deus enim unus est, Rom III.30. & non mutatur, Mal. III. 6. Ideo S. Johannes 1. Epist. II. 7. disertè scribit: *Non præceptum novum scribo vobis, sed præceptum vetus, quod audivistis ab initio.* nempe ex quo præceptum audivistis. Non igitur sic præceptum de diligendis invicem novum est, ut vel quoad substantiam diversum; vel quoad accidentia in perfectius commutatum, & à Legislatore Novo eatenus Novum introductum sit; sed novum est, quatenus idem semper, exhibito & glorificato jam Christo nititur tamen veritate & gratia, opposita iræ per legem exercitæ, promissioni & umbris; adeóque jam in amore Dei, ut Dei sui, exigitur fides solida sive mera, agnoscens rem extantem, & habens consummationem quandam conscientiæ cum lœtitia & gratiarum actione, sine timore illo, quem Spiritus servitutis quondam operabatur. Novum proin dicitur, quia est verum in Christo & in nobis. *In Christo*, quia justitia seu debitum dilectionis per ejus, legi obedientis facti, dilectionem comprobatum est, & hunc etiam finem habet, ut nos ad diligendum invicem obliget. *In nobis*, quia credimus, nos esse dilectos à Christo, & quidem ut diligamus invicem; atque adeò ipsa fides in Christum nos sic diligentem fortiter compellit nos, ut invicem etiam diligamus. Quomodo lex Jehovæ inscribitur cordi nostro, & fit lex cordis, mentis ac voluntatis ejus, cujus cordi inscribitur. Planum igitur est, licet mandatum dilectionis *novum* dicatur, non sic tamen dici, quasi perfectior dilectio à Christo, quàm à Deo per Mosen mandata sit; sed quia veteri præcepto, quoad substantiam eidem, accessit nova dilectio Christi, quæ & exemplar ac ὑπόδειγμα est dilectionis nostræ, & ratio summa diligendi invicem. *Dilexit enim nos, ut diligamus invicem.* ib. v. 34. Hoc proposuit Christus, hoc docuit, hoc præcepit, hoc morte sua quæsivit.

QUÆ-

QUÆSTIO XV.

An homo ſemel juſtificatus poßit gratiam amittere, adeóque in juſtificatione non perſeverare?

AFfirmat, Synodus Canone XVII. & XXIII. Fatemur, hominem juſtificatum graviter labi, Spiritum S. contriſtari, indignationem Dei paternam incurrere, & reatum damnabilem contrahere, imò ſibi relictum nil niſi peccare & deficere poſſe. Ipſe vigor & virtus, & conſolationum divinarum ſenſus interior varias habet eclipſes, & gradus tam remiſſionis quàm intenſionis. Conſtanter tamen negamus, juſtificatum, adeóque fide non tantùm ſimulatâ & dogmaticâ, ſed inprimis viva, radicata & ſalvifica præditum, & Chriſto ſemel inſitum ita mutari poſſe, ut omnem fidei armaturam abjiciat, & univerſali apoſtaſia bonarum partium perpetuus deſertor fiat. Etenim

ARG. I. Qui juſtificantur, etiam prædeſtinati ſunt, teſte Apoſtolo in aurea catena Rom. VIII. 29. 30. Atqui decretum prædeſtinationis, quia nititur efficaci voluntate Dei, eſt prorſus immutabile, Matth. XXIV. 24. Rom. IX. 11. 12. XI. 29. 2. Tim. II. 16. Et cùm electio ordinet ad vitam, non poteſt non dici etiam ordinare ad media, quæ inter eſt perſeverantia. Unde etiam Gregor. de Valentia fatetur Tom. III. d. 3. q. 2. pag. 4. *certiſſimè futurum, ut prædeſtinati tandem ſalventur beneficio infallibilis prædeſtinationis.*

RESP. REDING: *S. Paulus Rom. VIII. 29. 30. aſſerit quidem, prædeſtinatos vocari & juſtificari. Sed omnes juſtificatos ſimul prædeſtinatos eſſe, non aſſerit. Sanè etiam S. Auguſtinus de Bapt. lib. I.* 11 *agnoſcit, Simoni Mago remiſſa eſſe peccata, ac proin juſtificatum eum eſſe. Unde etiam credidiſſe eum, Act. VIII. 13. dicitur. An iccirco prædeſtinatus fuit? Accedit, quòd etiam Judas proditor Joh. XVII. 12. à Patre Chriſto datus, adeóque per eundem juſtificatus periit. Hinc adeò S. Auguſtinus lib. de corrept. & grat. cap. 8. diſertè negat, Deum perſeverantiam dediſſe omnibus, quibus dilectionem dedit, quóſque adeò juſtificavit. Et mox cap. 9. idem diſtinguit duplicem filiorum Dei ſortem, alteram eorum, qui temporaliter duntaxat gratiam Dei ſuſceperunt; alteram eorum, qui in memoriali Dei Patris, inconcuſſa ſtabilitate, adeóque per prædeſtinationem, conſcripti ſunt. Prioribus, licet veram, non fictam fidem habentibus, perſeverantiam diſertè negat. Et lib. de Perſev. S. cap. 8. utroſque juſtificatos ex impiis, & per lavacrum regenerationis renovatos fuiſſe, ſcribit, at priores electos & prædeſtinatos eſſe ſecundum propoſitum Dei, negat.* Tract. IV. Ss 2. pag. 508. 509. Reſp. 1. Cùm in aurea S. Apoſtoli catena & vocatio, quæ eſt ſecundum æternum propoſitum, & glorificatio non ſint niſi præcognitorum & prædeſtinatorum;

stinatorum; cur solam justificationem commune prædestinatorum & non prædestinatorum beneficium facis? De vocatione sanè, sive voluntate efficaci regenerandi liquet, tum quia vocandi seu regenerandi voluntas in ipsa prædestinatione conformium imagini Filii continetur: tum quia κλῆσις τοῦ Θεοῦ ἀμεταμέλητος *vocatio Dei pœnitudinis expers*, & immutabilis est, Rom. XI. 29. adeóque secundùm æternum propositum manet, & certò glorificat. De glorificatione dubitari nequit. Cúmque in ipsa etiam vocatione & in Christum translatione justificatio contineatur, nec vel vocatio sine justificatione, vel justificatio sine vocatione consistere valeat, manifestum est, æquè justificationem atque vocationem & glorificationem prædestinatione æterna latiùs non patere. Et sanè beneficia isthæc sic ex prædestinatione, ceu prima causa sua, Apostolus deducit, ut ad glorificationem eadem infallibiliter perducere astruat. Nam *quos justificavit*, prædestinatos ante, *eos glorificavit*. Hæc propositio juxta te falsa erit, quia, si vera scribis, multos, imò etiam Judam proditorem & Simonem Magum Deus justificavit, quos non glorificabit. Audes sic Apostolo, cui infensior es quàm tibi, uti Augustinus alicubi loquitur; in os contradicere, & ordinem annulorum aureæ hujus catenæ perturbare & luxare penitus? Et quomodo justificatio vocatur δικαίωσις ζωῆς *justificatio vitæ*, Rom. V. 18. quomodo *in vita regnabunt, qui exuberantiam gratiæ & doni justitiæ acceperunt*, ib. v. 17. si quidam justificantur, qui non vivent, non glorificabuntur, adeóque prædestinati non sunt? Solida utique est justificatio omnis, quia propter sponsionem testamenti, quam fecit Filius, & ejus sponsionis impletionem necessariò transit in glorificationem cum Christo. Atque id ipsum nobiscum S. Augustinus, ad quem hic provocas, *de Prædest. cap. 17.* asserit his verbis: *Non ergo alios, sed quos prædestinavit, eos & vocavit. Nec alios, sed quos ita vocavit, ipsos etiam justificavit. Nec alios, sed quos prædestinavit, vocavit, justificavit, eos etiam glorificavit.* At juxta te *alios* justificavit, quos nec prædestinavit, nec glorificabit; & alios prædestinavit, alios justificabit. Tam bellè cum S. Augustino tibi convenit. Neque obstant loca à te citata. Nam si justificatum verè fuisse Simonem Magum, & tamen periisse, ibi asserit, quomodo non sibi ipse contradicit? At non contradicit sibi, sed Simoni Mago remissa fuisse peccata scribit, quia ceu baptizatus & fidem præ se ferens, remissionem consecutus videretur, & secundum charitatis canonem pro justificato haberetur, donec contrarium eventus prodidit. Non enim habuisse eum revera fidem justificantem, adeóque justificatum non fuisse, ex Act. VIII. 21. *Non est tibi pars aut sors in hoc sermone. Nam cor tuum non est rectum coram Deo liquet.* Qualis sine rectitudine cordis est fides justificans: qualis justificatio? Additur v. 22. *Resipisce igitur ab ista malitia tua, & roga Deum, an fortè remittatur tibi cogitatio cordis tui.* Nondum igitur resipuerat: nondum verè crediderat: nondum peccata ipsi remissa fuerant. Fides ejus fuit λεγομένη, mortua, electio scilicet nominis Christi, sub quo vir bonus & alicujus pretii haberi posset. Id patefactum est ejus petitione, Spiritum S. pecunia licitantis. quæ ignorantia Dei & Christi pudenda fuit. Quo etiam jure Judam proditorem inter justificatos referas, ipse videris. Nam Joh. XVII. 12. neque à Patre Christo datus dicitur, sed à datis & custoditis excipitur, cùm in verbis Christi vel sit usitata βραχυλογία hoc sensu: *Et nemo periit, nisi filius interitus: Ex iis autem, quos mihi dedisti, nemo periit*; vel particulæ εἰ μὴ adversativè ponantur: neque si datus à Patre Christo esset, magis per justificationem quàm per æternam electionem datus ei esset; & nonnisi per vocationem temporalem ad munus Apostolatus ei datus esset. 2. De S. Augustino jam diximus. Observarunt

præte-

præterea Viri doctissimi, nominatim Robertus Abbotius, Præsul Sarisburiensis, in Animadversione brevi, aliter de hoc argumento S. Augustinum contra Pelagianos, aliter contra Donatistas loqui. Contra Pelagianos populariter, & non aliter quàm ex eventu Ecclesiæ membra à cœteris eum distinguere; ut sic Naturalistas, Sacramenta & cœteros Ecclesiæ ritus despicientes commodiùs retunderet: contra Donatistas verò, de Ecclesia sua nimiùm gloriantes, aliter inire rationem, qua ostendit, non factiosorum clamoribus, sed prædestinatorum numero Ecclesiam definiri. Verbo, distinguit inter Christianos, quorum alii fideles & justificati sunt *nomine*, quia pro justificatis se gerunt & Sacramenta participant; quibus etiam, ceu non inscriptis in libro vitæ, contra Pelagianos populariter agens, perseverantiam negat: alii verò tales sunt *rei veritate*, quibus ceu prædestinatis, perseverantiæ donum, contra Donatistas disputans ἀκριβέστερον; vindicat. De prioribus sic loquitur: *Temporaliter dumtaxat gratiam Dei susceperunt*; & iisdem fidem non fictam ac dilectionem à Deo datam, affirmat, quia vel talem habere videbantur; vel habuerunt, & fidem non fictam, sed nec justificantem, electorum propriam; & dilectionem, sed non ex fide salvifica, & conscientia purificata. Habes sic κλεῖδα γνώσεως *clavim cognitionis*, qua Augustini mentem in locis, quæ pugnare & cum Scriptura, & cum ipso Augustino videntur, perspicere dabitur. Sanè etiam Gratianus, cùm plurima Patrum testimonia, quibus immutabilitatem gratiæ illi astruunt, collegisset, *de pæn. d.2. ad cap.* 12. concludit his verbis: *Ex præmissis apparet, quòd charitas semel habita ulteriùs non amittatur. Qui enim charitatem semel habuerit, criminaliter ulteriùs peccare non poterit: ut ad Gratiam, & non ad naturam impossibilitas referatur.* Denique Gerh. Johannes Vossius, Vir in hoc quidem argumento, quo de S Patrum sensu agitur, perspicacissimus, *Histor. Pelag. lib. VI. ad thes.* 13. docet, quoties S. Patres fidem justificantem deficere posse, & re ipsa interdum deficere dicunt, *intelligere eos hoc ratione actuum, qui è potentia sive habitu fidei emanant.*

ARG. II. Fœdus gratiæ sancitum in Christo habet promissionem infallibilis perseverantiæ, Genes. XVII. 7. Psal. XXXVII. v. 24. Esaj. LIV. 8. Jerem. XXXII. 39. Hos. II. v. 20. 1 Cor. I. v. 8. 9. Hebr. VIII. 6. 7. 8. Quæ promissio Evangelium distinguit à lege. Lex enim nihil consummavit, nec gratiam perseverandi impertiit. Evangelium autem consummat, & gratiam perseverandi largitur, & iccirco præstantioribus promissis sancitum est. Unde fœdus illud vocatur διαθήκη αἰώνιος, *Testamentum æternum*, Hebr. XIII. 20. 21. 25. *Testamentum ratificatum*, quod nulla dispositione reddi potest irritum Gal. III. 15. Hebr. IX. v. 17. 18. 19. quod disponit de gratia firma ac constanti Psal. LXXXIX. 29. 34. 35. 36. Esaj. LV. 3. Quo fundamento nixus Paulus Rom. XI. 29. pronunciat, *dona gratuita & vocationem Dei esse* ἀμεταμέλητα, *sine pœnitentia.*

Resp. Reding: 1. *Ex textibus illis hoc quidem colligi potest, Deum cum semine Abrahæ, & fidelibus universis fœdus gratiæ sempiternum inivisse, quod tum in seipso propter immutabilitatem Dei, tum ratione rei promissæ propter efficaciam Divinæ omnipotentiæ, & respectu seminis benedicti, promissionem infallibilis perseverantiæ importet. Sed justificatos semel, vi illius fœderis, gratia perseverantiæ potiri, non sequitur. Nusquam enim Evan-*

gelium testatur, vel credentes omnes justificari, vel justificatos omnes perseverare, & de statu gloriæ certos esse. Si igitur fœdus illud comparetur ad universos fideles, quorundam respectu tantùm conditionata promissio est. Si ad electos, promittitur quidem iis absolutè perseverantia, ita tamen, ut statu gratiæ excidere, & per pœnitentiam in eundem restitui possint. quo solo sensu dona & vocatio Dei esse sine pœnitentia, Rom. XI. 29. dicuntur. Ib. pag. 509. 510. Resp. Eò tua responsio redit, quòd fides Dei, qua perseverantia promittitur, absolutè solos electos & justificatos perseverantes; sed conditionatè omnes quidem justificatos sic concernat, ut alii justificati, qui electi sunt, perseverent; alii, qui electi non sunt, non perseverent. Quæ falsissima assertio est. Nam & justificatos omnes electos esse, jam astruximus: & fœderis gratiæ promissio respectu omnium, ad quos illud pertinet, absoluta est, fœderatísque omnibus perseverantiam & salutem promittit. Exemplum esto in fœdere Abrahamico. In eo semini Abrahæ, non carnali utique, sed spirituali, quod non secundum generationem carnalem, sed secundum promissionem & regenerationem provenit; Deus sine discrimine & conditione ulla, eventus respectu incerta, promittit ברית עולם *fœdus æternum*, quod sic ille *stabilire*, adeóque in æternum firmare velit, ut perpetim ei velit esse לאלהים *in Deum*, propitium videlicet in Christo, justitiæ & gloriæ æternæ authorem, Genes. XVII. 7. Nulla fœderatorum & justificatorum duplicium, perseverantium & non perseverantium (respectu quorum fœdus nec æternum, nec stabile foret) mentio est. Quibus sic Deus in Deum est, uti fœderato Abrahami semini se futurum Deus promisit, iis simul promisit cor novum, timorem in cor eorum, ne unquam deficiant. Verba clarissima sunt Jerem. XXXII. 38-41. *Ipsi erunt populus meus, & ego ero eorum Deus*, (planè sicut in fœdere Abrahamico) *dabóque eis cor & viam unam, ut timeant me cunctis diebus. Feriam cum iis fœdus sempiternum, quòd non retro ab iis abscedam, quò minùs benefaciam iis: sed timorem meum dabo in cor eorum, ut à me non deficiant.* Similia sunt illa Esajæ cap. LIV. 8. *Nam istud erit mihi sicut aquæ Noæ. Ut enim juraveram, ne porro aquæ Noæ pertransirent terram, sic juravi, ne irascar tibi, aut te objurgem. Citiùs enim & montes locum deserent, & colles nutabunt, quàm vel bonitas mea te deserat, vel fœdus pacis meæ nutet.* Tam igitur non est promissio fœderis respectu quorundam conditionata, ut respectu omnium fœderatorum conditionem ipsam fœderis, puta & fidem, ac justitiam Christi fide apprehendendam, & perseverantiam in eadem absolutè promittat. In quem enim finem dabit Deus cor, timorem sui cordi indet, sustentabit manu, Psal. XXXVII. 24. exitum dabit tentationi, 1 Cor. X. 13. confirmabit usque ad finem, ib. cap. I. 8. 9. nisi ut voluntas naturâ in quodvis scelus & periculum præceps & cernua non succumbat, nec à recepta gratia resiliat? Quid denique multis? Justificati sunt, quicunque per fidem justitiæ Christi sunt participes. Quæ justitia non aliud est, quàm jus nascens ex ὁμολογίᾳ, seu adstipulatione ad id, quod Deus offerens fœdus obedientibus sibi ostendit. quod certè unio & communio cum Deo & vita æterna est. Hoc enim ipse in fœdere suo promittens, quòd velit nobis esse in Deum, offert. Unde etiam imputatio illa justitiæ *δικαίωσις ζωῆς justificatio vitæ* Rom. V. 18 appellatur. nempe quia in ea est addictio vitæ, & declaratio hæredis vitæ. Hinc justitia illa, quam Christus adduxit צדק עולמים *justitia Seculorum* Dan. IX. 24. appellatur. Et in justitia illa status ac firmitas ponitur. velut Esaj. LIV. 14. בצדקה תכונני *In justitia stabilieris.* Et justus dicitur יסוד עולם *fundamentum Seculi*, Prov. X. 25.

ARG. III.

ARG. III. Deus Pater Christo animam suam pro reatu sacrificium ponenti, promisit Sacerdotium æternum, Regnum immutabile, perenne semen, & certissimam hæreditatem, ac peculium, Psal. II. v. 6. LXXVIII. 19. Esaj. XLIX. 4 6. LIV. 10. 11. Hebr. I. 2. &c. Necessarium igitur, ut plurimi ejus subditi, filii, hæreditas, peculium fierent, quod citra perseverantiam iis destinatam non potuisset impleri.

Resp. Reding: *Stat æternum Christi Sacerdotium, & Regnum immutabile, licet quidam justificati è statu gratiæ iterum excidant. Qui enim prædestinati sunt, perseverant.* Ib. pag. 510. Resp. Quicunque semel justificati sunt, iis justitia Christi, morte ejus parta, imputatur; atque sic ii fiunt Christi hæreditas, peculium, semen, idque propterea, quia animam pro iis posuit, adeóque semen isthoc, ceu magnum magnæ operæ suæ pretium, inde retulit. Quicunque enim credunt, Christi sunt, Gal. V. 24. Christum induerunt, Gal. III. 27. & in ipso sunt, 1. Cor. I. 30. Si igitur, qui sic Christi sunt per fidem, & quos sic sibi Christus promeruit, & peculium ac proprietatem suam emit, non perseverare, & perire possunt, Christo peribit sua hæreditas, suum peculium; atque eatenus Sacerdotii sui fructu is defraudabitur. Quomodo, respectu deficientium saltem, implebitur promissio Christo facta Esaj. LIII. 10. *Ubi posueris animam suam sacrificium pro peccato,* יראה זרע *videbit semen* (nempe, pro quo is animam suam sacrificium posuit) *protongabit dies suos, & beneplacitum Jehovæ in manu ejus prosperabitur?* Quomodo *semen* suum *videbit* eos, qui iterum à Diabolo rapti, in ejus potestatem postliminio concesserunt, & serpentis semen facti sunt? Atqui morte & merito suo nactus est jus à Deo Patre שאל *postulandi* hæreditatem gentes, & fines terræ. quibus *διέθετο testamento disposuit* Regnum, sicut ipsi Deus Pater Regnum & hæreditatem suam testamento priùs disposuit, Luc. XXII. 29. & quidem tali testamento & consilio, quod *ἀμετάθετον immutabile*, quippe juramento Dei corroboratum, Hebr. VI. 17. & morte Testatoris firmatum est, Hebr. IX. 15. 16. 17.

ARG. IV. Ipse etiam Christus pro filiis, quos Pater ipsi dedit, intercessit, ut unum sint cum Patre & à malo serventur Luc. XXII. 32. Joh. XVII. 11. 15. 22. Et fidelium omnium juge est sacrificium: *Ne inducas nos in tentationem, sed libera nos à malo*, Matth. VI. 13. Sicut autem Christi intercessio suo carere pondere minimè potest: ita nec fidelium preces irritæ esse possunt, juxta promissionem, quæ Johan. XVI. 23. extat.

Resp. Reding: *Diversimodè Christus pro sibi datis intercessit. Aliter pro pereuntibus, quos inter etiam Judas fuit; aliter pro electis. Pro illis non absoluta voluntate, nec efficaciter: pro his & absolutè, & efficaciter, petendo finalis gratiæ pro iis perseverantiam. Nam Christi humanitas in verbo æterno Dei Patris consilia, & Prædestinationis Divinæ judicia perspecta habuit. quibus proin intercessionem suam conformavit. Nostra verò intercessio, quia in nomine Christi fieri debet, ejusdem intercessioni subordinata sit oportet.* Ib. pag. 510. Resp. Cùm Christus, qui in sinu Patris sui fuit, arcana Dei consilia, & æternæ prædestinationis decreta comperta maximè habuerit, pro nemine oravit, & intercessit, nisi pro iis, quorum salutem ab æterno definitam cognovit. Non oravit enim contra

contra voluntatem Dei sibi cognitam: & oravit, nixus potestate sui meriti, postulando suam hæreditatem, quam Deus Pater ipsi obedienti promisit, & ipse obediens promeruit. Pro quocunque igitur orat, pro eo orat absolutè, & efficaciter, quia Deus Pater semper ipsum exaudit, Joh. XI. 42. Atqui oravit pro S.Petro, ne deficeret ejus fides, Luc.XXII.31. oravit pro Apostolis, & omnibus in eum credituris, Joh.XVII.11.20. *Salvare potest εἰς τὸ παντελὲς in perpetuum eos, qui accedunt per ipsum ad Deum* (qui in ipsum credunt, Joh.VI.35.) *πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν, semper vivens, ut pro iis intercedat*, Heb.VII.25.

ARG. V. Fideles obsignantur Spiritu adoptionis, qui est arrhabo hæreditatis ipsorum ad diem usque redemptionis Rom.VIII.15.16. Ephes.IV.v. 29.30. 2.Cor.I.22. Joh.XIV.16. Hebr.VI.18.19. Non igitur deficiunt, multiplici ejus ope sublevati.

RESP. REDING: *Textus illi agunt non de credentibus universis, sed de filiis Dei adoptivis; seu filiis Dei, uti S.Augustinus distinguit, non temporaliter, sed æternaliter talibus.* Ib pag.510. Resp. Filii Dei, & quidem *æternaliter* tales (nam *temporales* filii non filii Dei, sed abortus Sathanæ sunt) & soli, & omnes credentes sunt. Nam *quotquot* Christum *ἔλαβον acceperunt*, (acceperunt autem per fidem) *iis potestatem Deus dedit, ut Filii Dei fiant*, Joh.I.12. Et *omnes* nos *Filii Dei sumus per fidem in Christo Jesu*, Gal. III.26. In fide Filii Dei vivimus, & non nos, sed vivit in nobis Christus, ib. II.20. Si igitur credentes filii Dei sunt, participes etiam sunt Spiritus Dei. Per fidem enim fiunt *σύσσωμοι concorpores* & membra Christi capitis. Quisquis autem Christi capitis membrum est, Spiritus etiam Christi particeps est, & eodem, ceu arrhabone hæreditatis suæ obsignatur. Si enim quis Spiritum Christi non habet, Christi non est, Rom. VIII.9. Omnes igitur credentes & Filii Dei sunt, & in Christo sunt, & Christi Spiritum participant, & eodem obsignantur & unguntur. Unctio autem manet, 1.Joh.II.27. Et quid expressiùs observationem perpetuam fidelium docet, quàm verba illa Apostoli, 2.Cor.I.22. *Qui autem stabilit nos vobiscum in Christum, & unxit vos, est Deus. Qui & obsignavit nos, & dedit arrhabonem Spiritus in cordibus nostris.* Ex quibus verbis liquet, & Deum fideles in Christum inseruisse ac implantasse: & Christo insertos in eodem firmasse, stabilivisse, ut in eo maneamus, non excidamus iterum: & eos unxisse, hoc est, Reges & Sacerdotes cum Christo fecisse: & eos, uti Pastor oves suas solet, notasse, obsignasse, tanquam perpetim eos curaturum & observaturum: & denique dedisse iis Spiritum S. pro arrhabone & pignore, ex quo certi sint suæ hæreditatis, fructus redemptionis, & acquisitionis in peculium. Convenit cum his expressa Dei promissio, Esaj. LIX. 21. *Et ego, hoc fœdus meum cum ipsis, ait Jehova: Spiritus meus, qui est super te, & verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent à te, neque de ore seminis tui, &c.* Non immeritò proin S.Patres Spiritum S. vocant *σφραγῖδα ἀδιάλυτον sigillum indissolubile* fidelium, ideo iis impressum, ut maneat in iis non *πρὸς καιρὸν ad tempus* duntaxat, sed ad diem usque redemptionis.

ARG. VI. In fidelibus manet semen Dei, sic ut peccatum non faciant, nec facere possint 1.Joh.III.v.9. Quem locum difficilimum esse solutu agnoscit ipse Bellarminus. Semen illud, seu principium internum ob continuationem

nuationem fidei & gratiæ appellatur *radix insita*, Matth.XIII.13. *semen immortale*, 1.Pet.I.23. *unctio manens*, 1.Joh.II.27. *Sermo insitus*, Jac.I.21. *Spiritus inhabitans*, 1.Cor.VI.16. *fons aquæ salientis ad vitam æternam*, Joh.IV.v.14. Quæ ἀειφορότης immobilitatem & constantiam gratiæ abundè docent.

RESP. REDING: 1. *Probanda est loci ejus expositio, quam S. Augustinus tract.5. in Epist. Joh.& Hieronymus adv. Pelag.lib.1.amplectuntur, nempe, quòd is, qui natus est ex Deo, non peccet, neque peccare possit lethaliter, dum perseverat filius Dei, quia semen ejus, id est, charitas, peccatis lethalibus contraria, in ipso manet. Non posse igitur ex Deo genitum peccare & deficere, verum est in sensu composito, non diviso.* 2. *Reliqui textus gratiæ in fidelibus immobilitatem probant, si videlicet à peccato contrario non expellatur.* Ib.pag. 511. Resp.1. Insulsa equidem est hæc loci clarissimi explicatio, vel potiùs fœda perversio, quæ causalem particulam in conditionalem mutat. Non dicit enim S. Johannes: *Qui natus est ex Deo, non facit peccatum,* si semen Dei in eo manserit; sed, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, *quia semen Dei in eo manet, & non potest peccare, quia ex Deo genitus est.* Qui igitur ex Deo natus est, non tantùm qua natus est ex Deo, adeóque in sensu composito, peccatum non facit; sed etiam peccatum non facit, nec peccare (nempe more impiorum, irregenitorum, qui ex Diabolo geniti sunt; & ad mortem) potest, quia habet semen Dei in se manens, & ex Deo genitus est. Semen Dei in eo manens constanter, & nativitas ex Deo, quæ aboleri nequit, conservat, custodit eum quò minùs peccatum faciat, vel peccare possit. Et contrariatur scopus Apostoli, cui propositum est ostendere, quo criterio veri Christiani à cœteris secernantur. *Ex fructibus cognoscetis eos*, inquit Salvator, Matth.VII.16. Ita hic ejus discipulus: Qui *ex Diabolo est*, inquit, *dat operam peccato*, securo impetu & pruriente desiderio: Sed *qui natus ex Deo est, peccatum non facit, quia semen ejus in eo manet*; hoc est, quia semper in renato aliquid latet, quod manum injiciat & retrahat, nempe semen ipsius cordi à Spiritu S. injectum. Semen igitur, hoc est indelebilis character, & hæreditatis arrhabo, quo renati ad redemptionem obsignantur. Unde autem vim obtinet contractus nisi ex sigillo; aut fructus effloresciт, nisi ex semine in radice? Clarum porro est impossibilitatem illam peccandi eo, quo diximus, sensu, non tenere se ex parte hominis, sed ex parte seminis, fidelem à tali lapsu præservantis; nec non ex parte genituræ spiritualis, quæ causa est istius perseverantiæ, & quæ apostasiam excludit. Ut sic τὸ non posse peccare, & ex Deo nasci, ac semen manens habere, se ad invicem habeant ceu causa ad effectum. Juxta tuam verò expositionem propositio Apostoli planè foret identica; perinde ac si diceret: *Qui ceu natus ex Deo non peccat, non peccat.* Frustra verò inficetæ expositionis hujus authorem Augustinum facis. cui ne vel κατ' ὄναρ in mentem venit. Nam *tract. 5. in Joh.* illud, *non potest peccare*, paulò quidem angustiùs explicat de violatione fraternæ charitatis. neque ullo apice meminit ejus, quod ei ex Bellarmino impingitis, *quòd* videlicet *natus ex Deo non peccet, dum perseverat filius Dei.* Neque etiam semen regenitorum de *charitate*, sed de *verbo*, Evangelii scilicet, quo Spiritus S. nos regenerat, interpretatur. Hieronymi verò expositionem minùs textui consentaneam, eadem libertate rejicimus, qua tu, Bellarminum secutus, Ambrosii & Bernhardi interpretamenta sequipra rejecisti. 2. Semen porro illud, quod in regenitis manere Apostolus dixit, appellari *radicem insitam, semen immortale, unctionem manentem, sermonem insitum, Spiritum inhabitantem, fontem aquæ salientis ad vitam æternam*, ea scilicet lege, *si à contrario*

peccato non expellatur, iterum salsissimè asseris. Nam si generatio ex Deo, quàm primum facta est, potentiam elata scilicet manu, & *invitus voluntariè* peccandi excludit, & quidem ob semen generationis illius non periens, sed manens, insitum, immortale, inhabitans, (uti ... à me allatæ indicant) quomodo peccatum contrarium vel habere locum, vel semen regenerationis expellere potest?

ARG. VII. Sed & alia expressa Scripturæ testimonia, veluti Psal. I. 3. XXXVII. 23. 24. CXXV. 2. 4. Joh. X. 28. Rom. VIII. 29. eandem disertissimis verbis arguunt.

RESP. REDING: *Non stringunt hi textus. Etenim 1. Psal. I. 3. non quilibet justificatus, sed cujus beneplacitum est in lege Dei &c. dicitur arbor ad rivos aquarum plantata. 2. Psal. XXXVII. 23. 24. agitur de homine justo, qui quamdiu talis est, non labitur. Potest tamen à justitia sua se avertere, Ezech. XVIII. 24. &c. 3. Joh. X. 28. agitur de prædestinatis, non justificatis quibusvis. 4. Rom. VIII. 29. itidem sermo est de prædestinatis.* Ibid. pag. 511. 512. Resp. Quàm felix tua sit textuum istorum ἐγχείρησις, videamus. 1. Psal. I. 3. is, *qui non ambulat in consilio impiorum, & non stat in via peccatorum, nec sedet in cathedra derisorum, sed cujus voluntas in lege Domini est*, comparatur cum arbore plantata secus rivos aquarum, *quæ fructum suum suo fert tempore, cujus folium non decidit, & cui omnia prosperè cedunt.* Omnes porro fideles, justificati & sanctificati semel tales sunt. Per fidem enim & justitiam Christi, qua sunt in Christo, ex consilio impiorum, via peccatorum, erepti liberatique, lege Domini impensè delectantur. Hoc enim in iis fides, hoc justitia Christi, hoc Christus ipse, per fidem in cordibus eorum habitans efficit. Bellarminus ipse *Comm. ad h. l.* causam cedit his verbis; *Justi fundati & radicati in charitate* (tales sunt justificati omnes) *propinqui sunt per amicitiam fonti vivo, unde humorem gratiæ SEMPER trahunt, & opera bona tempore opportuno faciunt.* 2. Psal XXXVII. 23. 24. *A Jehova*, inquit David, *gressus hominis confirmantur, & via ejus delectatur. Si cadat, non prosternetur, quia Jehova manum ejus tenet.* Tria Hieropsaltes innuit, *primò*, Sanctitatem & pietatem hominis non esse à nobis, sed, quòd in vera via certa ponimus vestigia, neque lapsamus, illud omne à Deo esse: *Secundò*, Deum propter propositum gratiæ in Christo velle iter piorum adjuvare: *Tertiò*, si contingat quandoque eos vehementiùs tentari, ut lapsu gravi præoccupentur, fore ut non collabantur penitus, sed à Deo teneantur, & ex lapsu suo erigantur, Deo eum confirmante, dirigente & conservante. Quàm igitur futilis tua exceptio est: *Agitur de homine justo, qui quandiu talis, non cadit.* Imò clarissimum est, agi de homine justo, aliquando in graves tentationes, gravia peccata labente, non tamen ob Dei confirmationem & directionem collabente; sic ut peccata etiam gravissima perseverantiæ justorum in gratia Dei non obsistant. Quomodo etiam Psal. CXXV. 2. 4. idem confidentes Jehovæ comparat *monti Sion*, (non terrestri, pereunti, sed Cælesti) *qui non commovetur.* Nemo autem confidit Jehovæ, nisi qui credit in Christum & justificatur. Joh. X. 28. de ovibus suis Christus sic loquitur: *Ego do iis vitam æternam, & non peribunt in seculum, & non rapiet quis eas ex manu mea.* Occurris: *agi de prædestinatis.* Ita est. Atqui sine æterna electione nemo ovis Christi est; neque adeò dantur duo genera ovium Christi, prædestinatarum & non prædestinatarum. Neque etiam oves quædam Christi degenerare possunt in hœdos. Sed cujusmodi oves intellexerit Christus, ipsemet v. 27. explicavit his verbis: *Oves meæ vocem*

meam

meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me. Quotquot autem in Christum credunt,& justitiæ ejusdem participes fiunt,vocem Christi Pastoris sui audiunt,eúmque sequuntur. Oves porro non prædestinatæ súntne in manibus Christi, nec ne? Si sunt, quis Christo potentior est, qui eas è manibus ejus rapiat? An peccata? At Christus salvat à peccatis,& tam potens est ad protegendas oves adversus hostes intestinos,cujusmodi peccata sunt,quàm externos,Sathanam,mundum. Si non sunt,nihil ad Christum faciunt,neque Christi sunt,quia vocem ejus non audiunt,adeóque nec credunt,nec justi sunt. 4. De loco Rom.VIII.29.30.supra fusiùs actum,

ARG. VIII. Quin & ecclesiæ veteris constans sententia fuit, semen fidei in electis nunquam omnino tolli,uti ostendit doctissimus Vossius in Hist. Pelag. lib.VII. Cúmque eandem in rem Patrum plurima testimonia allegâsset Gratianus, *de Pœn.d.2.cap.*12.concludit tandem: *Ex præmissis apparet,quòd charitas semel habita ulterius non amittitur.*

Resp. Reding: 1. *Vossius nihil probat. Gratianus verò ex testimoniis Patrum non aliud evincit, quàm quòd is,qui charitatem habet, non possit in sensu composito, sive, ut Glossa loquitur, conjunctim; non verò in sensu diviso Criminaliter peccare; siquidem peccatum lethale cum charitate stare nequit. Ipse verò decreti illius compilator ex falso Patrum intellectu ad falsam illationem processit. 2. Ipsi Apostoli charitatem amitti posse, docent Hebr.X.22—29. 1.Pet.I.22. Apoc.II.4. Quibus concinere Augustinum, supra vidimus.* Ib. pag.512. Resp.I. Vossium fusè argumentum isthoc prosequentem si legisses, sentires aliter. Gratianum ex testimoniis Patrum id,quod contendo, elicuisse,negare non audes. Nimis enim aperta sunt,quæ supra posui, verba. Patrum verò eam fuisse,quam ponis,mentem, somnium tuum,non res est. Saltem id probandum tibi ex testimoniis à Gratiano compilatis incubuerat. Non posse eos,qui charitatem habent, seu in gratia sunt, criminaliter peccare, adeóque *in sensu composito*, uti tu loqueris,si per *criminaliter peccare,* intelligis peccata, quæ natura sua crimina sunt,falsum est, Vel sola Lothi, Davidis exempla loquuntur. 2. De S.Apostolorum doctrina jam satis vidimus. Locum 1.Pet.I.22. infra vindicamus. Hebr.X.26..29. agitur de *ἑκουσίως ἁμαρτάνουσι voluntariè peccantibus.* quos fideles, justitiæ Christi revera quidem participes unquam fuisse, negamus. Sanguinem Testamenti profanum duxisse dicuntur,sed in quo non ipsi, sed Christus testamenti author,*ἡγιάσθη, sanctificatus est,*uti supra vidimus. Et qui Apoc.II. 4. *πρώτην ἀγάπην ἀφῆκαν primam charitatem reliquerunt*, non omnem utique charitatem,sed *primam* duntaxat, hoc est, eum charitatis gradum, quem Apostoli & primi Martyres,*ζέοντες τῷ πνεύματι spiritu ferventes* habuerunt, reliquerunt. Habet enim sicut fides,ita etiam charitas gradus, incrementa, decrementa, imò quandoque eclipses & deliquia. Hiemem suam pati potest,in quo fructus & folia non efflorescunt: imò & apoplexiam, ita tamen ut læto vere,& post paroxysmum reviviscat,non nova vitæ,quæ defuit,infusione,sed vitæ ejus,quæ inerat,diffusione. S. Augustini mentem supra quoque expendimus,& secum in speciem pugnantem conciliavimus. Paucis multa *de Doctr.Christ. cap.32.* dixit: *Non enim revera Domini corpus est,quod cum ipso non erit in æternum.* Quisquis autem credit, & per veram fidem semel justitiæ Christi consors est,in corpus Christi transiit,quia fides Christo unit. Tertullianus *de Præscript. adv. hær. cap.3. Nemo,* inquit, *Sapiens est, nisi fidelis; nemo major, nisi Christianus, nemo autem Christianus, nisi qui ad*

finem usque perseveraverit. Et mox: *Avolent, quantum volent, paleæ levis fidei quæcunque afflatu tentationum, eò purior massa frumenti in horrea Domini reponetur. Nonne ab ipso Domino quidam discentium scandalizati diverterunt? Nec tamen cæteri quoque discedendum à vestigiis putaverunt; sed qui sciverunt* (verè crediderunt) *illum esse vitæ verbum, & à Deo venisse, perseveraverunt.* Et Cyprianus *Epist.55. ad Cornelium,* in edit. Rigaltii: *Significans & ostendens, eos, qui à Christo recesserint, culpa sua perire: Ecclesiam tamen, quæ in Christum credat, & quæ semel id quod cognoverit, teneat, nunquam ab eo omnino discedere: & eos esse Ecclesiam, qui in domo Dei permanent: plantationem verò plantatam à Deo Patre non esse, quos videmus non frumenti stabilitate solidari, sed tanquam paleas dissipantis inimici spiritu ventilari. de quibus & Johannes in Epistola sua dicit: Ex nobis exiverunt, sed non fuerunt ex nobis. Si enim fuissent ex nobis, mansissent usique nobiscum. Item Paulus monet nos, cùm mali de Ecclesia pereunt, non moveri, nec recedentibus perfidis fidem minui.*

ARG. IX. Denique Concilii hæc sententia syrma absurditatum post se trahit. Suspendit enim Dei decreta & dona *ἀμεταμέλητα* ab incertissimo hominis arbitrio; catenam mediorum, quam Deus, Rom. VIII. v. 29. 30. in solatium fidelium contexuit inviolabilem, disrumpit; tollit distinctionem inter reprobos & electos, dum promiscuè hos vel illos admittit pro libitu ad salvandorum conditionem, vel excludit; numerum electorum ambiguum reddit vel ipsi Deo; certitudinem salutis afflictis conscientiis prorsus eripit; Evangelii doctrinam & fiduciam in lubricas quasdam conjecturas & titubantes theorias convertit, adducitque miserè fluctuantes à fidei in Christo anchora ad naufragas seducentium & seductorum Syrtes; denique suspicionem injicit, possibile esse, ut nulli omnino sint electi. Si enim unus excidet, quare non alter? Et eadem ratione cur non omnes?

RESP. REDING: 1. *Dona, quæ Prædestinationi Divinæ in se omnino certissimæ propria sunt, cum iis prædestinationis ejusdem donis, quæ ex creato libero arbitrio procedunt, confundis. Vocatio efficax ad fidem, ipsáque justificatio per regenerationem hominis ratione necdum utentis contingens, electionis donum est, quod ab incerto hominis arbitrio non suspenditur. Alia Divina electorum dona ita ex causalitate Divinæ prædestinationis secundum se certissima fluunt, ut hominis cooperationem liberam supponant, vel involvant. cujusmodi sunt justificatio & glorificatio hominis adulti, nec non opera supernaturalia fidei, spei & charitatis. In his iterum duplex respectus est, alius quem habent ad Prædestinationis Divinæ causalitatem: alius, quem habent ad arbitrii cooperationem. Priori respectu dona isthæc certissima sunt: posteriori incerta, superanda tamen per Divinæ prædestinationis efficaciam. Proin illa mediorum salutis, Rom VIII. 29. 30. catena respectu Divinæ prædestinationis certissima; respectu cooperationis nostræ contingens, incertos nos relinquit gratiæ; sic tamen ut vincat prædestinatio, & fideles ejusmodi solatium ac fiduciam habeant, ut in se ipsos reflexi hæsitare, & sub manu Dei se humiliare debeant. 2. Manet igitur etiam distinctio electorum & reproborum, quorum illi donum perseverantiæ accipiunt, hi non item: & quoad sufficientiam gratiæ utrique ad electorum conditionem admittuntur,*

mittuntur, sed quoad efficaciam ejusdem conditione ipsa soli electi potiuntur. 3. *Doctrina quoque hæc conscientiis afflictis adimit præsumptionem, non perfectam in voluntatem Divinam, & absolutum ejus dominium resignationem.* 4. *Neque Evangelii doctrinam in lubricas conjecturas convertimus, sed ex parte Divinæ prædestinationis sic certam esse salutem statuimus, ut absolutam tamen ejus certitudinem non habeamus, & nonnisi per conjecturas, umbratica quadam certitudine, gloriam æternam nobis spondeamus.* 5. *Neque possunt ideo electi non salvari, quia electionem nulla arbitrii defectibilitate superari posse statuimus.* Ib. pag. 512. 513. Resp. 1. Distinctionum tuarum inane chaos nil absurditatum syrmati vobis objecto medetur. Illa enim cooperatio arbitrii vel intelligitur respectu initii conversionis, & donationis ipsius fidei, pœnitentiæ, spei, charitatis; vel respectu exercitii & progressus donorum illorum. Priori sensu nullam esse cooperationem arbitrii, supra ostendimus. Posteriori sensu sic cooperatur arbitrium, ut tamen dona isthæc semel collata per arbitrii cooperationem sese exerentia & exercentia, constanter maneant, nec ob incertitudinem arbitrii perire possint. Quos enim Christus semel diligit, eos diligit *εἰς τέλος usque ad finem*, Joh. XIII. 1. Et dona ac vocatio Dei sunt *ἀμεταμέλητα* pœnitudinis omnis expertia, Rom. XI. 29. Per veram fidem simus Christi participes. Neque aliter Christi participes reddimur, quàm *fiduciam & gloriationem spei usque ad finem firmam retinentes*, seu *in fide fundati stabilésque permanentes*, Col. I. 21. 22. 23. Hebr. III. 6. Qui igitur non perseverant in confessione & fiducia, nunquam illi Christi participes facti sunt, adeóque nunquam in Christum verè crediderunt, nunquam vera fide Christum, ejusque justitiam participârunt, nunquam justificati sunt. Sive igitur ad prædestinationem æternam, sive ad cooperationem arbitrii in regenitis jam respicias, utriusque respectu dona, vocatio inprimis & justificatio, in aurea Apostoli catena cum prædestinatione æque ac glorificatione connexa, manent, & perseverantia non contingens, sed certa & infallibilis est, ut verè fidelibus de salute sua hæsitandum non sit. Contra planè res apud vos habet. Si enim verè fideles & justificati (donum autem fidei & justificationis ab electione pendet) non perseverare & perire adeóque non glorificari possunt, ob contingentem scilicet arbitrii cooperationem, nec dona fidei & justitiæ constantia sunt; nec ipsum æternum Dei decretum immutabile erit, stabitque: & disrumpetur catena aurea mediorum, quam Deus in suorum solamen inviolabilem contexuit. 2. Quin & eadem ratione peribit electorum & reproborum discrimen, quod ex consequentibus vel non consequentibus, vocatione & justificatione cognoscitur. Quomodo enim electi à reprobis discernentur, si utrisque vocatio & justificatio communis est, & ad salvandorum conditionem utrique admittantur? Quam tamen à prædestinatione sola Apostolus arcessit, adeóque electis eximiam facit. Cum donis autem vocationis & justificationis perseverantiæ donum conjunctissimum esse, sæpe probavimus, & Apostolus, justificatos glorificari asserens, dubitare non sinit. Vanum igitur est sufficientis & efficacis gratiæ auxilium, quod ingeris. Si enim vocati & justificati glorificantur, soli illi & sufficiens & efficax gratiæ auxilium obtinent. 3. Neque ulla conscientiis afflictis consolatio affulget à voluntatis suæ in Divinam resignatione, sine certa spe perseverantiæ. Qualis enim ab absoluto Dei dominio, cui etiam Diaboli & damnati subjacent, sine fiducia gratiæ perseverantis, & certitudine salutis, afflictis & à Sathana tentatis & cribratis consolatio oboriri potest? 4. Nec ex parte Divinæ prædestinationis certam electorum salutem facitis, quia vocatos & justificatos semel perire adeóque non glorificari posse pertenditis: & ex parte hominis credentis & justificati, non

aliam ei, quàm conjecturalem & *umbraticam certitudinem* (ita non sine horrore loqueris) indulgetis. Annon igitur, vel te ipso judice, verè dixi, vos doctrinam Evangelii in *lubricas conjecturas* & *titubantes theorias* convertere? Minus enim est *umbratica certitudo*, quàm lubrica conjectura & titubans theoria. Umbra nihil est. 5. Denique si electio à nonnulla arbitrii defectibilitate superari potest, salva res est. Justificati enim omnes electi sunt. Non possunt igitur eò usque deficere, quia *ἡ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν*, *electio*, seu *electi assequuntur*, Rom. XI. 7.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Deus ipse Ezechiel. XVIII. 24. inquit:* Si averterit se justus à justitia sua, & fecerit iniquitatem, omnes justitiæ ejus, quas fecit, non commemorabuntur. *Ergo justus potest se avertere à sua justitia. Aliàs inanis foret interminatio.* Resp. 1. Justus potest se avertere à justitia sua seu sanctitate inhærente, & in atrocia peccata incidere, sic ut in interstitio illo inter contractam labem & pœnitentiæ actum renovatum possit amittere aptitudinem suam ad Regnum Cœlorum, & eam ob causam puniri morte temporaria, sicut contigit Josiæ, Regem Ægypti in Megiddo contra voluntatem Domini aggredienti. Inde tamen non sequitur, illum justitiam Christi, sive fidei penitus excussisse. Ita leprosus apud Judæos cogebatur pro tempore domo carere; non tamen jus ad domum amisit, quia sanatus istam rursus possidere potuit. Itaque justitia non *imputatam* Christi, sed *inhærentem*; mors non *æternam* sed *temporalem* notare potest. 2. Potest etiam *justitia* notare *justitiam* legis seu operum, quam crepabant Judæi, & cujus indolem describit Deus; non *fidei*. Fatemur autem justitiæ legalis seu operum in fœdere operum eam conditionem fuisse, ut amitti potuerit. Sic cum Judæis tanquam justitiariis ex ipsorum hypothesi Deus ageret.

EXCIP. REDING: 1. *Cùm justitiam inhærentem cum imputata indivulso nexu cohærere, supra statueris, non potest igitur justitia inhærens amitti, non amissa imputata. At inhærentem amitti posse, hic fateris. 2. Si anima per peccatum ita se à justitia avertere potest, ut in peccato moriatur, aptitudinem ad Regnum Cælorum amittat, privari igitur justus per ejusmodi mortem animæ, & ineptitudinem Regni Cælorum vitæ supernaturali, adeòque justificatione sua potest.* Ib. pag. 513. 514. Resp. Vellicas & detorques, non disputas viriliter, nec nervum responsionis meæ tangis. Etenim 1. Amitti penitus justitiam inhærentem, quoad radicem & habitum, nuspiam dixi. Aliud est, se ad tempus avertere à justitia; atque sic in grande peccatum præcipitem ruere; uti se Lothus, David, Petrus averterunt: aliud semen, habitum, radicem justitiæ excutere. Priore sensu justificatos se à justitia avertere posse, concessi; posteriori non item. 2. Animam sic se avertentem in peccato mori posse. ubi dixi? Calumnia hæc tua est. De *temporali morte* apertè, non de *morte animæ & peccati*, quæ spiritualis est, loquor. Et *aptitudinem ad Regnum Cælorum amitti* cum Dordracenis Theologis dico non perpetim, sed in interstitio

terstitio inter contractam labem & pœnitentiæ actum renovatum; neque respectu gratiæ & justitiæ Christi, quæ manet, sed respectu se avertentis à justitia ad tempus. Detorsiones hæ tuæ desperatæ causæ tuæ indicium præbent.

OBIECT. II. *Matth.XIII.20.21.qui ad tempus credebant, erant veri fideles. At iidem à fide defecerunt.* Resp. Πρόσκαιροι illi esse potuerunt verè fideles, nempe fide *historica* vel *temporali* præditi. Non erant tamen verè fideles, hoc est, fide *salvifica* & *radicata*, quæ ab altera illa specie differt, præditi. Ostendunt hoc oppositi effectus, qui ex eadem natura specifica non solent profluere. Etenim Sancti in ipsa parabola v.21, 23. à προσκαίροις illis distinguuntur.

EXCIP. REDING: *Qui cum gaudio verbum Dei recipit, fide salvifica & supernaturali præditus est, sive ad tempus duntaxat credat, sive perseveret. Nam ad credendum movetur ex ipsa prima veritate revelante. Tales autem sunt fideles, quos parabola describit.* Ib.pag 514. Resp. Non fuisse salvificam vertumnorum illorum fidem, rationibus probavi, ad quas nihil respondes. Gaudium porro illud, cum quo verbum Dei πρόσκαιροι illi exceperunt, non solidum, nec spirituale, sed repentinum, radice sua carens, & carnale fuit. *Cùm intrant Ecclesiam* (ita Thomas Aquinas in catena ex Cyrillo) *lætanter attentant Divina mysteria, sed levi voluntate.* Et Glossa ordinaria: *Gratanter suscipiunt. sed superficie tenus, non interiori corde.* Ludovicus Grunatensis *Conc.1. Seipsos, velut ultimum finem* statuerunt. Deum verò, cœteráque omnia ad seipsos, ceu ultimum finem referunt. Et *Conc.2. Magis in amore Dei, quàm sui radices egerunt.* Jucunditas enim ex auditione verbi repentina, atque cum ea curiositas, zelus, gloriatio, phantasia à carne & à concupiscentia, non ab amore Dei sunt. Statim lœtari, audito verbo, tum malum signum est, quia verbum Dei, si rectè percipiatur, in homine primò displicentiam sui, angores, cor contritum & fractum spiritum, famem & sitim justitiæ, luctum, Christo, Matth. V.2.3.&c. teste, operatur: tum indicium arrogantiæ, quasi jam statim omnia perdidiceris, cùm plurima investigatione opus sit, & via pietatis ad dextram & sinistram multas tentationes & insidias Sathanæ quæsitissimas comites habeat. Non aliud igitur temporalis illa fides fuit, quàm convictio de veritate Scripturæ, & prima, uti tu loqueris, veritate revelante, qualis etiam in Diabolo & damnatis obtinet; nec non nominis Christi & quarundam veritatum copulatio cum concupiscentia & opinionibus propriis, ad gloriandum coram Deo & hominibus. quæ hypocrisis est latens ipsosmet, qui illam habent. Tantum abest, ut fides justificans & salvifica fuerit.

OBIECT. III. *Paulus Hebr.VI.4.5.docet, eos qui participes facti sunt Spiritus S. gustaverunt donum illud cœleste, & virtutes futuri Seculi, prolabi posse. Ergo fideles deficere possunt.* Resp. Aliud est gustare gratiam & virtutes futuri Seculi, aliud radicatas habere in penetrali cordis: aliud gustare, aliud in succum & sanguinem convertere: aliud affici quocunque modo, aliud perfici & obsignari in vitam æternam. Ita distinguit ipse Gratianus *ad cap. 44. dist. 2. de pœnit.* Prius cadere potest in reprobos & προσκαίρους, posterius non item, tum quia verè sanctos peccare posse in Spiritum S. negat

negat Johannes 1. Joh. III. 10. & v. 18. tum quia ipse Paulus innuit v. 9. se à verè fidelibus & sanctis tale quid non expectare.

EXCIP. REDING: 1. *Apostolus de fide & supernaturali & Theologica, non igitur historica duntaxat, loquitur. Nam & donum Cæleste vocat, & per eam gustari Dei verbum, participarique Spiritum, qui charitatem in corda nostra diffundere & ad vitam æternam obsignare solet, asserit.* 2. *Idem Apostolus v. 9. scribit, se meliora & viciniora saluti sperare de Hebræis, quàm de iis, quos prolapsos ante scripsit. Supponit ergo, eos etiam posse esse inter eos, qui à dono cœlesti & Spiritu S. prolapsi sunt, licet meliora speret.* 3. *Gratianum falsò citas. Clarè enim scribit, posse fieri, ut qui à charitate non alienus est, in ea radicem non figat.* Ib. pag. 514. 515. Resp. 1. Fidem Historicam Theologicæ & supernaturali malè opponis. Nam & illa talis est, quia vera esse, quæ Scriptura de Christo ejusque justitia habet, etiam irregenitis non caro & sanguis, sed Spiritus Christi, illuminans omnem hominem, qui venit in mundum; & illuminatur revelat. Sed non quævis illuminatio fidem, quæ salvifica & justificans est, parit; verùm illa demum, quæ renovationem cordis & amorem veritatis generat. Quo sensu prolapsi illi sine salvifica fide donum cœleste, bonum Dei verbum, virtutes futuri Seculi gustaverint, Spiritus S. participes facti sint, ostendi, nec tu refellere potes. Insuper Spiritus S. diversos effectus turpiter confundis. Neque enim ubicunque est, charitatem diffundit, vel obsignat ad vitam æternam, sed apud solos electos. Quomodo enim prolapsi ad vitam æternam obsignati sunt? Næ rerum sacrarum nimiùm es imperitus. Potest Spiritus Dei cum mundo disceptare, Genes. VI. 2. mundum reprehendere ob peccatum, justitiam & judicium, Joh. XVI. 8. efficere etiam apud reprobos, ut Christum vocent Dominum, 1. Cor. XII. 3. donis suis instruere ad ministerium Ecclesiæ, convincere de veritate verbi Divini, atque sic φωτίζειν *illuminare*, sine effectibus illis, quos exerit in regenitis, in quorum cordibus amorem Dei; quibus datur ut arrhabo & paracletus; in quibus efficit gratiam & precationes, Zach. XII. 11. qui baptizantur in unum corpus uno Spiritu, 1. Cor. XII. 13. quibus denique solis dat πίστιν *fidem*, ib. v. 5. non illam generalem duntaxat, quam vos profitemini, nempe Christum passum, mortuum ac sepultum esse, qualem etiam Diabolus cum omnibus reprobis habet; sed specialem, qua fideles promissiones gratiæ suas maximè faciunt. 2. De Hebræis fidelibus Apostolus v. 9. subjicit: πεπείσμεθα περὶ ὑμῶν, *Persuasi sumus de vobis, dilecti* κρείττονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, *meliora & conjuncta saluti.* En talia habent Sancti, qualia non habent παραπεσόντες *prolapsi*; quæ meliora sunt, & cum salute cohærent. Non igitur, quæ de prolapsis affirmavit, meliora erant, non per se cum salute cohærebant. Qualiscunque eorum fides fuit, non fuit salvifica. Neque Hebræi illi dilecti & sancti æquè ac cœteri, prolabi potuerunt, quia non simpliciter Spiritus S. & aliorum donorum participes fuerunt, sed habuerunt & meliora, & cum salute connexa, qualia sunt fides, ad quam refertur ἔργον *opus*, & κόπος ἀγάπης *labor charitatis*, v. 10. Hæc iis Apostolus tribuit non incerta spe, uti tu pessimè innuis, sed πληροφορίᾳ *plenè persuasus*; saltem plena fide persuasus, eos, qui meliora illa & connexa saluti habent, prolabi non posse. Si enim prolabi adhuc possent, quomodo meliora illa essent ἐχόμενα σωτηρίας *connexa cum salute*, eique cohærentia. Non cohæret cum salute, quod ab eadem divelli potest. Nihilominus periculum illorum, qui ab agnita veritate deficiunt, non abs re Hebræis fidelibus Apostolus proposuit, tum quia commemoratio periculi τῶν ἀστηρίκτων *non confirmatorum* & apostatarum facit excutiendam fiduciam nostri, ad

timorem

timorem Dei & horrorem peccati: tum ut eò magis redament Deum, qui ipsos dilexit,& assumpsit ab initio salvationem, quæ est in sanctificatione Spiritus & fide veritatis,2.Thess.II 13. tum denique, ut *idem semper studium ad plenitudinem spei usque in finem præstent*; uti v.11.subjicitur. 3. De Gratiano non ero multùm solicitus. Disertè tamen is *Dist.2. de pœn. cap.44.* inter *manducare* & *gustare* distinguit his verbis: *Aliud est bibere vel manducare, atque aliud degustare. Unde in Evangelio de Christo legitur: Et cùm gustasset, noluit bibere. Bibis ergo aquam vivam & manducas panem, qui de Cœlo descendit, qui in charitate radicem figit: degustat, qui ea aliquatenus communicat, à qua postea derelinquendo recedit. De quibus Apostolus dicit: Impossibile est, eos, qui semel illuminati sunt, & gustaverint donum cœleste, &c.* Ad hæc ego digitum intenderam. Et tu hæc prorsus negligis.

OBIECT. IV. *Qui per agnitionem Christi effugerunt inquinamenta mundi, iis denuo implicari possunt, 2. Petr. II. 18-22. Ergo verè fideles possint deficere.* Resp. Negari sequelam, quia πάθη illa seu effecta, prout à Petro enuntiantur, non sunt salvificæ fidei propria, sed communia temporariæ. Totum enim illud caput agit de temporariis, seu,uti textus loquitur v.14. ψυχαῖς ἀστηρίκτοις *animabus instabilibus.* Tribuitur equidem illis agnitio Domini & Servatoris Jesu Christi, hoc est, notitia doctrinæ Christi & viæ salutis v.20.21. non ea,à qua pendet vita æterna, & quæ est agnitio veritatis secundum pietatem,adeóque electorum propria Tit.I.v.1.

EXCIP. REDING: *Ea veritatis cognitio, quæ conformis est sancto mandato, & per quam effugiuntur pollutiones mundi, & quæ conducit ad peccatorum ablutionem, utique est agnitio veritatis secundum pietatem. At talem esse cognitionem illam Christi, ex v.20.21. 22. liquet.* Ib. pag.515. Resp. Etiam agnitio illa veritatis,quæ in damnatos & Diabolum cadit,conformis est Sancto mandato, quia ejus veritate convicti, non possunt non verba ejus approbare. Sed aliud est agnoscere veritatem & justitiam juxta sanctum mandatum, aliud viam veritatis & justitiæ sancto mandato præceptæ ingredi. Non nosse, sed facere sanctum mandatum, verè fidelis & justificati est. Sic etiam fatui aut *leves* dicuntur *non aberraturi*,cum *via sanctitatis fuerit patefacta*, Esaj XXXV.8. Est quædam cognitio superficiaria, quæ est absque συνέσει *intelligentia*,Matth XIII.23. & absque fructu,2.Pet.I.8. inflans, non ædificans. 1.Cor.VIII 1. Alia longè ratio est cognitionis salutaris,per quam Deum dare omnia, idem S Petrus 1 Epist.I.5. dicit. Cognitioni porro illi tribuitur fuga τῶ μιασμάτων τῶ κόσμου *fuga inquinamentorum* seu *pollutionum mundi*, quia sic cognoscentes Jesum Christum Dominum & Salvatorem, inquinamenta mundi, hoc est, falsas doctrinas, & peccata crassiora, velut idololatriam, & impuritates, quibus gentes Deum non cognoscentes dediti erant, relinquunt. Neque iccirco fideles & verè justificati sunt, quia etiam in hypocritas,qui nunquam verè fideles fuerant, talia,imò majora cadunt de quibus Apostolus dicit, illos μόρφωσιν τῆς εὐσεβείας *speciem pietatis* habere, & ejus δύναμιν *virtutem abnegare*, 2.Tim.III 5. Denique agnitio illa Christi ad ablutionem peccatorum conducit equidem,at non sufficit. Neque enim Apostolus sic agnoscentium Christum peccata abluta esse testatur; sed eos cum *sue lota* comparat, non quòd ceu verè fideles peccatorum remissionem consecuti sint (nam sus

etiam lota sus est) sed quòd externam speciem mutaverint. Et quomodo qui cum canibus & porcis comparantur, unquam veri fideles, justitiæ Christi participes fuerunt? Leves paleæ fuerunt, non fidem, quam nunquam habuerunt, sed nomen duntaxat & societatem fidelium perdere potuerunt.

OBIECT. V. *David, Salomon, Petrus, Hymenæus & Philetus, Demas fuerunt verè fideles. At iidem illi à justitia fidei defecerunt*, 2.Sam.XI.XII. 1.Reg.XI.1.2. 1.Tim.I.18.19.20. 2.Tim.IV.10. Resp. 1. David, Salomon, Petrus aberrârunt à *Domini pascuis*, sed non à *pastoris protectione* recesserunt; pro tempore à fidei & virtutis *tramite*, sed non penitus à *scopo* defecerunt; in naufragio retinuerunt tabulam, in hyeme semen. Non simul cum actu periit habitus, nec cum affectu seducto redeundi propositum. 2. David etiam post lapsum rogavit Deum, Psal.LI.17. *Ne aufer à me Spiritum Sanctum.* Non igitur eum amisit, quia prorsus amissa adimi non possunt. Nec de Salomone dubitare patitur locus 2 Sam.VII.15. In Petro res est clarissima, utpote pro quo Christus oravit, ne fides ejus deficeret, qui tamen inde assecutus non est, ut eum non abnegaret. Unde liquet, actum negationis habitum non statim extinguere. 3. Hymenæus, Philetus, Demas verè fideles non fuerunt. Nam cùm verè fideles simul etiam sint electi, illi tamen electi non fuerunt, 2.Tim.II.17. &c. Fecerunt equidem naufragium fidei, nempe quam professi erant eousque, & aliis tradiderant. Etiam bonam conscientiam excusserunt, hoc est, studium bonæ conscientiæ, quod ante profitebantur, vitam suam utcunque doctrinæ conformantes.

EXCIP. REDING: *Horrendas tenebras tam diversa in unum chaos commiscendo, simplicioribus offundis. Etenim 1. quomodo à pascuis David, Solomon &c. non à Pastoris protectione recesserunt? An Pastoris protectio intrinsecum quid fuit? At justificationem in forma extrinseca, justitia imputata collocas. An igitur Petro Christum abneganti firmata fuit Christi justitia? Quomodo igitur Christus Matth.X.33. neganti se coram hominibus minatur, se eundem negaturum coram Patre? Quomodo Augustinus Petrum, abnegantem Christum, mortuum esse affirmat? Et de Davide de Corrept. & grat. cap.9. sic idem enuntiat: Non habebat hunc timorem & tremorem (David) qui dicebat: In abundantia mea non movebor in æternum? 2. Licet Petrus, pro quo Christus oravit, fidei habitum non amiserit, destitutus tamen fuit vita charitatis, & forma justificante. Idem accidit Davidi, qui propterea oravit, ne auferret Deus à se Spiritum; adeóque ejus nunquam amittendi certitudinem non habuit. 3. Hymenæum & Philetum non fuisse verè fideles, unde tibi constat? Atqui electos fuisse, Augustinus lib. de corrept. & gratia cap.7. docet. Et circa fidem naufragari non potuissent, nisi fide bonam conscientiam fundante præditi fuissent.* Ib. pag.515.516. Resp. Ego veros fideles ab hypocritis accuratè distinguens, horrendas tenebras simplicioribus offudi. Tu utrosque confundens imperitissimè, magnam scilicet lucem simplicioribus vestris, iis nempe, quorum, fidem esse ignorantiam jubetis, attulisti! Amo te, doctor illuminatissime; & amarem magis, si disputare ingenuè animum indu-

ceres. Nunc verò vellicas pro more, & intricas potiùs quàm extricas quicquam. Quæris enim 1. An Petro abneganti Christum ejusdem justitia firmata fuerit? Abnegatio equidem justitiam Christi non firmat, sed ejus tamen imputatæ manentis licet inconcussæ sensum minuit. Quomodo, instas, sic verum erit illud Christi: *Qui me coram hominibus abnegat, eum coram Patre meo abnegabo?* An igitur Christus Petrum coram Patre suo abnegavit? Annon potiùs pro eo Patrem suum rogavit, non, ut fides ejus amissa restitueretur (ita tuo sensu orandum fuerat) sed ne fides ejus deficeret? Disce igitur, Christum de iis loqui, qui eum abnegant non ex infirmitate sola, sed de iis, qui voluntate Christum abnegantes, honori & gloriæ ejus detrahunt, tum non credendo, nec amando eum; tum amorem & subjectionem ejus non profitendo. Talis abnegator Petrus non fuit, quem *in fidei substantia* perstitisse, ipsemet fateris. Non igitur sic mortuus est, ut fidem penitus amiserit, sed quia fidei fructum non reddidit. Ita semen moritur hieme, licet vita non planè disperdita quoad interiorem seu primum actum. Neque qui in abundandantia sua dicit: *Non movebor*; adeóque eatenus timorem & tremorem non habet, quod de Davide Augustinus dicit, fidei radicem & habitum, sed actum ad tempus perdit. 2. Petro, utpote charitate, quam formam fidei justificantis vocas, fidem, sed mortuam illam, tribuis. Atqui & fidei & amoris erga Christum habitum constanter retinuit. In pudorem te dabunt duo Episcopi Romani, Leo I. & Gregorius M. Ille *Serm. 9. de Pass. Dom.* sic Petrum alloquitur: *Adfuit dextera Domini Jesu Christi, quæ labentem te, priusquam dejicereris, exciperet, & firmitatem standi in ipso cadendi periculo recepisti. Vidit in te Dominus fidem non fictam, non (N.B.) dilectionem aversam, sed constantiam fuisse turbatam. Abundavit fletus, ubi non defecit affectus, & fons charitatis lavit verba formidinis, nec tardatum est remedium abolitionis, ubi non fuit judicium voluntatis.* Gregorius M. *Moral. in Job. lib XXV.* 11. Petrum non studio, sed infirmitate peccâsse docens, sic loquitur: *Petrus infirmitate peccavit, quando in eo omne robur fidei, quod Domino perhibuit, una vox puellæ concussit, & Deum, quem corde tenuit, voce negavit. Sed quia infirmitatis culpa eò faciliùs tegitur, quò non studio patratur, Petrus motam & (N.B.) quasi arescentem jam radicem fidei lachrymis rigando solidavit.* En, Redingi, non S. Petri à fide vel charitate: sed tuam à fide priorum Romanorum Episcoporum insignem apostasiam! Imò tantum abest, ut abnegatione Petri ejusdem perseverantia sublata fuerit, ut potiùs, *quando rogavit* Christus (ita S. Augustinus *de correpr. & grat. cap. 6.* loquitur) *ne fides ejus deficeret, non aliud rogaverit, nisi ut haberet in fide liberrimam, fortissimam, invictissimam, perseverantissimam voluntatem.* Si idem Davidi accidit, non igitur perseverantiam amisit. Quin potius orans, ne Deus à se Spiritum auferret, testatus est, se nondum Spiritum Dei, adeóque veram fidem, nec justitiam amisisse. Quod nondum ablatum est, adest. Neque oratio supplex ad Deum, ne Spiritum à se auferat, incertitudinem perseverantiæ, sed mediorum, quibus perseverantia obtinetur, necessarium usum arguit. 3. Nam quibus Deus in isto Sathanæ insultu victoriam spondet, illos à mediis neutiquam eximit. 4. Hymenæum, Philetum, Demam electos cùm dicis, & tibi & veritati repugnas. Tibi, quia non semel jam ultro electionis constantiam fassus es. Veritati, quia electi certè glorificantur, nec seduci ad interitum possunt, Matth. XXIV. 24. Rom. VIII. 29. 30. Ad Augustinum audacter provocas. Ille enim *de Corrept. & gratia cap. 17.* non duo electorum, perseverantium scilicet, & non perseverantium; genera, sed vocatos & electos sic distinguit, ut neget, quosvis vocatos electos esse. *Quicunque electi, inquit, sine dubio etiam vocati, non autem quicunque voca-*

ti consequenter electi. Illi ergo electi, qui secundum propositum vocati, qui etiam prædestinati atque præsciti. Horum si quisquam perit, fallitur Deus. Sed nemo eorum perit, quia nulla re vincitur Deus. Subjicit quidem, electorum quorundam fidem *deficere.* Sed addit, *reparari, antequam vita ista finiatur.* Si in horum numero Hymenæus, Philetus, Demas fuerunt, verè igitur fideles & justi fuerunt, & perseverarunt, deficiente licet ad tempus, quoad actum secundum, fide, adeóque nihil exempla probant. Si non fuerunt, nihil Augustini verba probant. Fallis igitur, & falleris undique. Sed veram tamen fidem nunquam Ecoboli illi, Hymenæus, Philetus Demas habuerunt; sed tum *bonam conscientiam repulerunt*, cogitationem suam avertentes à vero scopo præcepti, qui est *charitas ex puro corde & fide non ficta, & conscientia bona*, 1. Tim. I. 5. περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν, *circa fidem* (non fidei, utpote quam nunquam habuerunt) *naufragium fecerunt*, quia perierunt circa fidem, volentes videri fideles, & auditores verbi Dei, & sectatores se Regni Dei professi; frustra fuerunt. Tantum enim abest, ut tales ad vitam perveniant, ut ne quidem ad fidem pervenire valeant. quia id non habent, sine quo fides non habetur, bonam conscientiam scilicet. Similes loquendi modi in hac ipsa Epistola usurpantur. velut ἀστοχεῖν v. 6. ἀποπλανᾶσθαι ἀπὸ τῆς πίστεως *aberrare à fide*, cap. VI. 10. περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν *aberrare circa fidem*, ib v. 21. περὶ τὴν ἀλήθειαν ἀστοχεῖν, *circa veritatem aberrare*, 2. Tim. II. 18. Quæ nec fidem, nec veritatem priùs habitam, & post deficientem arguunt.

OBIECT. VI. *Si fideles fatali necessitate perseverant, frustra ad eos diriguntur exhortationes, promissiones, comminationes, & Ministerium verbi ipsius prorsus est inutile, neque opus erit diligentiâ ullâ contra insultus Sathanæ.* Resp. Hæc est aranearum tela. Etenim quibus Christus spondet victoriam in insultu Sathanæ, illos à mediis, quibus victoria paratur, non eximit. Proinde perseverantiæ donum etiam media includit, quæ, ut disposuit decretum, exhortationes, promissiones, Ministerium verbi, preces, diligentia promovent.

EXCIP. REDING. *Fateris sic, perseverantiam pendere à nostra diligentia. An hæc in quolibet justificato certa est? Et si est, an ex vi justificationis, an prædestinationis? Non prius, quia Adamus in gratia justificationis creatus non perseveravit tamen. Non posterius, uti ejusdem Adami exemplum docet.* Ib. pag. 516 517. Resp. Herbam potiùs ingenuè porrigeres, quàm sic ineptè garrires! Cur de sola diligentia loqueris, & non de reliquis etiam, quibus media perseverantiæ promoveri dixi? Cur nihil de necessario mediorum perseverantiæ, & ipsius perseverantiæ nexu? Cui tamen præcipuè responsio mea innititur. Interim diligentia in auditu & meditatione verbi, precibus, &c. & perseverantiæ medium est: & certa etiam, licet non carens in hac imperfectione, infirmitate & remissione sua; tum vi prædestinationis, tum vi justificationis. Prædestinatio enim non supinis & oscitantibus, sed vigilantibus, diligentibus salutem decrevit; nec salutem sine mediis iis decrevit. Justificatio post se trahit ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν *demonstrationem diligentiæ ad fiduciam spei usque ad finem; ne simus νωθροὶ socordes, imitatores verò magis simus per fidem eorum, qui promissionum hæreditatem adeunt.* Hebr. VI. 11. 12. Adami exemplum alienum est. Creatus enim est cum justitia, adeóque etiam diligentia mutabili: neque in fœdere quidem operum vel ex prædestinatione, vel ex justificatione perseve-

perseverantiam habuit. Non ex illa, quia prædestinatio omnis certum eventum habet, & consilium Dei semper stat. Non ex hac, quia justificatus non fuit, sed justificandus demum, si mandato Dei, quo explorare illum statuit, paruisset. Alia ratio est fidelium, qui ex Deo geniti & per Christum justificati peccare non possunt, quia semen in iis manet. Quæ denique de Zwinglio in futili tuo corollario affers, responsionem nullam merentur. Similem apostasiam non à fide, sed à superstitione, idololatria, Simoniaca impietate utinam tibi largiatur Dei bonitas! Sed tum conclamatum esset de seculari tuo typho, quo sub religionis velamine insolescis; non *albo* certè dictante spiritu, quicquid de *atro* fiat; ac insuper captas superstitione mentes habere quæstui, falsarúmque mercium institorem agere desineres.

QUÆSTIO XVI.

An justificati infallibiliter esse certi possint, se magnum illud usque in finem perseverantiæ donum certò habituros?

NEgat disertis verbis Canon. XVI. quenquam de eo absoluta infallibili certitudine esse certum posse, nisi id ex speciali revelatione didicerit. Nos verò affirmamus. Etenim

ARG. I. Justificati de sua salute certi esse possunt, & simul per gratiam divinæ electionis, præsidium redemptionis Christi & efficaciam ac potentiam Spiritus Dei in gratia justificationis perseverant. Utrumque jam à nobis probatum. Qui autem certus esse de sua salute potest, is etiam de perseverantia, tanquam medio ejus certus esse potest. Et qui per gratiam Dei perseverat, is de perseverantia sua non potest non certus esse, quia dona Dei & charismata cum eorundem sensu necessariò conjuncta sunt.

Resp. Reding: 1. *Falsis hypothesibus argumentatio tua nititur.* 2. *Cùm perseverantia finalis non subsistat nisi pro ultimo vitæ instanti, quis hominum hujus instantis certitudinem nullam ordinariè habentium, de perseverantiæ hujus sensu certum testimonium feret?* Tract. IV. Ss. 2. pag. 517. Resp. 1. Verissimis niti, demonstravimus. 2. Perseverantia intelligitur vel inde à tempore fidei & justitiæ acceptæ ad præsens usque momentum; vel à præsenti momento ad finem usque vitæ. De prioris perseverantiæ sensu quisque fidelis testis esse potest, exemplo S. Pauli Act. XXIII. 1. sensum suæ perseverantiæ sic proferentis: *Ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ Θεῷ ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας. Ego omni conscientia bona conversatus sum coram Deo usque in hodiernum diem.* Posterioris sensum tum habuerunt habéntque agonizantes fideles universi, qui cum eodem Apostolo dicere possunt: *Bonum certamen certavi, cursum absolvi, τὴν πίστιν τετήρηκα, fidem*

servavi, 2.Tim.IV.7. tum promissiones Divinæ luculentissimæ pollicentur. cujusmodi sunt, Deut.XXX.8. Hebr.XIII.5. *Nunquam te deseram, nunquam te derelinquam.* Esaj. LIV.10. *Montes recedent, & colles amovebuntur. Attamen benignitas mea à te non recedet, & fœdus pacis meæ, inquit Jehova.* Hos.II.19. *Desponsabo te mihi in sempiternum.* Joh. X. 27. *Oves meæ vocem meam audiunt. Et ego do eis vitam æternam, & in æternum non peribunt. Nemo eas rapiet ex manu mea.* Innumeræ sunt istiusmodi promissiones aliæ. veluti Esaj. LIX. 21. Jerem. XXXII. 39. 40. 1.Cor.I.9.X.13. Philip.I.6. 1.Thess.V.23.24. 1.Pet.I.5. &c.

ARG. II. Extat divina promissio certitudinis hujus, Jerem.XXXII.39.40. *Dabo eis cor, ut me timeant in perpetuum. Et pangam eis æternum fœdus, me ab eis non recessurum. Et ponam in cordibus eorum timorem meum, ne unquam recedant à me.* Quibus adde toties iteratam Christi promissionem, quòd dare nobis velit, quæcunque ejus in nomine petierimus, ac proinde etiam perseverantiæ donum, quod quotidie supplices expetere tenemur.

RESP. REDING: 1. *Si singuli fideles perseverantiæ suæ certi essent, locus non foret timori, quem Deus loco eo promittit. 2. Promissiones ejusmodi important certitudinem Divini fœderis respectu Ecclesiæ, seu fidelium collectim sumptorum; non singulorum in particulari. 3. Deus exaudit orationes fidelium in nomine Christi oblatas. At nunquam fideles certi sunt, orationes suas in nomine Christi factas esse.* Ib.pag.517.518. Resp.1.Quasi timor ille, quem Deus promisit, sit vel servilis timor, incertum de gratia Domini sui reddens; vel dubitatio de paterno affectu; & non potiùs reverentia & amor filiorum erga Patrem optimum ob *τίμια ἐπαγγέλματα, pretiosa promissa*, inter alia. Atqui timorem illum promittit Deus, *ne unquam recedant.* Est igitur Deo sic volente perseverantiæ medium; & par utriusque certitudo gliscit. 2. Bellè, Redingi. In castra nostra transis. Ubi enim Ecclesia vera est extra singulos fideles? Et promissiones Ecclesiæ factæ ad fideles omnes utique pertinent. Nisi fortè Ecclesia nescio quid chimæricum tibi sonat. 3. Tollis omnem precum fidelium consolationem & fructum. Et si certus nemo est, preces suas in nomine Christi fusas esse, vel inde illud est, quia verbum Dei non revelavit, quid sit in nomine Christi orare: vel inde, quia sensus orationis juxta præscriptum verbi in nomine Christi factæ haberi nequit. Illud verbo Dei iniquum: hoc insanum est.

ARG. III. Perseverantia Sanctorum nititur infinita Dei potentia, & divinis planè fulcris, qualia sunt immutabile Dei vocantis propositum, Christi Mediatoris meritum & potentissima intercessio, à qua ad certitudinem perseverantiæ argumentamur cum Apostolo, Rom.VIII.34. & Spiritus S. obsignatio & testimonium efficacissimum. Atqui de ejusmodi firmamentorum & præsidiorum divinorum effectibus, ubi voluntas revelata est, dubitatio prorsus impia & detestanda est.

RESP. REDING: 1. *Falsò supponis, voluntatem Divinam de prædestinationis proposito cuivis fideli revelatam esse. 2. Prædestinationis quoque justificationem, & finalem perseverantiam infallibiliter inferentis certitudinem in se spectatam, confundis cum certitudine quoad*

ad nos considerata, sive cuique fideli revelata. Priorem concedimus, posteriorem negamus. Ib. pag. 518. Resp. 1. Quod omnibus fidelibus generali propositione revelatum est, ad singulos fideles applicandum pertinet. Absque quo foret, nulla esset Scripturarum consolatio, nullus usus ad doctrinam, redargutionem, correctionem & institutionem in justitia. Cùm igitur fidelibus omnibus ex revelatione Dei de electionis proposito immutabili, meriti Christi & intercessionis ejusdem efficacia summa, Spiritus S. obsignatione constet, his innixi fulcris, singuli perseverantiam sibi certissimam meritò promittunt. 2. Neque tantùm in se certum est, electos, redemptos & obsignatos à Spiritu S. perseveraturos (quanquam in superiore quæstione etiam hanc certitudinem labefactare moliebaris) sed etiam quoad nos ex sensu electionis per certa τεκμήρια se patefacientis, efficaciæ meriti & intercessionis Christi, de qua indubitabile Dei verbum fideles quosvis certos reddit, & Spiritus S. obsignantis testimonio, de eo penitus constat. de quo supra pluribus. Syllogismus practicus instituatur ejusmodi: Quicunque certi sunt, se electos, redemptos & obsignatos à Spiritu S. glorificatum iri, iidem certi sunt, se perseveraturos. Atqui ego certus sum, me electum, redemptum per Christum, obsignatum à Spiritu S. certò glorificatum iri. Ergo certus sum, me perseveraturum. Major nexu electionis, redemptionis, obsignationis & glorificationis cum perseverantiæ infallibilitate nititur. Saltem glorificandos quis neget non perseverare? Nam fideles perseverantes usque ad finem, non alii, salvantur, Matth. XXIV. 13. Minor nititur tum sensu infallibili & experimentis effectorum electionis, redemptionis, obsignationis, tum beneficiorum horum cum glorificatione nexu certissimo. Adeóque conclusio ex fide, & fidei illius sensu deducta non fallit.

ARG. IV. Scriptura hominem vera fide præditum comparat ei, qui donum ædificavit super petras, quæ stat immota, nec ventorum impetu, nec fluminis exundantis allisione labefactari potest, Matth. VII. 24. 25. Et Psaltes Psal. I. & XCII. arbori nunquam φυλλοροούσῃ, & quæ fructum fert ad ultimam usque senectutem.

RESP. REDING: *Non discernis gratiæ Divinæ, & bonorum operum hinc profectorum efficaciam, & nostram in hac vita mortali defectibilitatem.* Ib. p. 518. Resp. Imò maximè discerno, quia efficaciam illam gratiæ cum totali & finali defectibilitate gratiæ consistere posse, nego. Quamvis enim semel ædificatus in petra, & plantatus ad rivos aquarum non propterea ab omni peccato liberetur, adeóque non semel cadat, tamen, sustentatus à potenti Dei brachio, non corruit & dejicitur, sed à quotidianis potiùs lapsibus erigitur, nec unquam vel petram, in qua ædificatus est, deserit, vel in δένδρα φθινοπωρινὰ, ἄκαρπα, δὶς ἀποθανόντα, ἐκριζωθέντα *arborem autumno marcescentem, infrugiferam, bis mortuam & eradicatam* (Jud. v. 12.) degenerat.

ARG. V. Universum illud de dubitatione decretum non aliò aurigatur, quàm ad lucrum, & ut clerus laicis obsequentioribus utatur. Experti enim sunt, trepidationem populi augere rem cleri, & populum imperitum, cujus æstuat anxietate conscientia, solere ad cleri authoritatem & præsumptam animo sanctitatem quasi ad sacram anchoram confugere; & hominem attonitum feliciùs argento emungi.

RESP.

RESP. REDINO : *Dixeras superiùs , fideles certos licet de salute ac perseverantia sua, non eximi à mediis,inter quæ sit Ministerium. Annon ergo id asseritis,ut laicis obsequentioribus utamini; atque sic ad lucrum aurigatur dogma vestrum? Ibi maximè,ubi securitatem de perseverantia profitemini, quæ Ministerii necessitatem prorsus elidis.* Ib. pag.518. Resp. Non ut laicis,quos nullos nos habemus, minimè fueti hac contumelia Principes, Maxumos & Infumos nostros afficere, obsequentioribus utamur, vel eos,more vestro,ut Monachi licet , Principes tamen S. R. I. audire,imò *Regnum super Reges terræ habere* (Apoc.XVII.18.) possitis, emungamus,vel fictis sermonibus,quales vestri sunt de Divina consecratione Sacelli nescio cujus, nundinemur : sed ut peccatores Deo reconciliemus, & nutantes in fide & amore Dei confirmemus, ὑπὲρ Χριστοῦ πρεσβεύομεν, *nomine Christi legatione fungimur*, 2.Cor.V.20. Compara, si vis, Ministerium nostrum, & Ministrorum nostrorum lucrum,uti quidem tu appellas,cum cauponatione & nundinatione Cameræ, Datariæ, Rotæ, & trapeziticis vestris mensis. Ex eo porro, quòd reconciliationis Ministerium medium salutis & perseverantiæ,te ipso teste,statuimus, ejusdem necessitatem meritò veneramur.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECTIONES coincidunt cum iis , quibus incertitudinem salutis, prædestinationis & perseverantiam sanctorum oppugnatum superiùs iverunt.

QUÆSTIO XVII.

An justus in quolibet opere bono peccet , atque sic pœnas æternas mereatur?

NEgat Canon XXV. Nos distinguimus opera, quæ vel considerantur in legali & intrinseca dignitate,vel in paterna acceptatione Dei per respectum meriti Christi. Priori sensu statuimus, nullum opus tam perfectum esse, quin habeat admixtas scorias peccati,ob quas Deus in stricto judicio illud damnare possit. Posteriori modo Deo grata sunt, neque auctoribus infructuosa. Quæ autem adhæret labes,intuitu mortis Christi omnem noxam expiantis,non imputatur, sed remittitur. Priori sensu renatos in omni opere bono peccare,non bene agendo,sed à perfecta legis regula deflectendo,probamus.

ARG. I. Legis hoc est ἀκριβοδίκαιον,ut Deum diligamus ex toto corde,anima & omnibus viribus,corde puro,conscientia bona, Matth.XXII.37.38. 1. Tim.I.5. Gal.III.2. Atqui nemo justificatus in quocunque bono opere hoc

hoc perfectionis vestigium attingit. Ipse autem charitatis defectus in vitio est,& sua natura damnabilis.

RESP. REDING: 1. *Confundis statum perfectionis à lege intentæ, & substantiam quorumlibet operum Sanctorum à quovis particulari præcepto præscriptorum. Licet perfectionem à lege intentam non assequamur, defectus tamen aliquis non impedit bonitatem substantiæ operis, judice ipso S. Augustino de Spir. & lit. cap. ult. ubi negat culpæ deputandum, si esse nondum potest tanta dilectio Dei, quanta cognitioni plenæ (in patria habendæ) perfectæque debetur. Interim talia etiam opera secundum legalem intrinsecam dignitatem suam bona esse, testatur S. Paulus Ephes. II. 10. ubi docet, opera illa, quatenus in iis ambulamus, à Deo præparari & creari. 2. Lex charitatis, seu diligendi Dei ex toto corde, tota anima, & omnibus viribus, charitatis excessum appretiativum, non vel extensivum, situm in ejus duratione non interpolata, & charitatis in omnes hominis actus redundantia; vel intensivum, in summa intensionis augmento situm, præcipit. Ille enim solus ad charitatis substantiam pertinet, hi accidentarii sunt. Non igitur quilibet charitatis defectus actum operis vitiosum & damnabilem reddit.* Tract. IV. Ss. 2. pag. 519. 520. Resp. 1. Quæstio tota est de perfectione operum à lege intenta; seu de legali & intrinseca operum dignitate & perfectione. Cùm igitur ipse fatearis, perfectionem eam non assequi opera nostra, nihil ultra satagendum tibi fuerat. Sed procedis ulteriùs, & defectum operis à lege præcepti in vitio ponendum esse negas. Quid verò aliud est *ἁμαρτία*, peccatum, quàm aberratio à lege, adeóque defectio quædam? Et si lex perfectam observantiam requirit, utique defectus perfectæ observantiæ est *ἀνομία* seu *transgressio legis*, adeóque peccatum veri nominis. Vel defectus ille legi contrariatur, vel non. Si contrariatur, peccatum est, quia peccatum est *ἀνομία*, seu id, quod legi contrariatur. Si non contrariatur, perfectio defectui opposita ad legalem perfectionem non pertinebit. Supra Thomam vestrum audivimus scitè asserentem, bonum esse ex integra causa, malum ex quolibet defectu. Quid tum igitur, si adsit operis substantia, seu materia externi actus; an defectus vel efficientis principii, vel formæ, finis, vel circumstantiarum in vitio non erit? Annon peccat, qui eleemosynas erogans dilectionem quoad substantiam operis externi exercet; at deficit, non ex vera fide, amore Dei, & ad gloriam Dei dilectionem referendo? Augustinum verò patrocinantem non habes, quia is *de Spir. & lit. cap. ult* dilectionem illam minorem, quam in hac vita *habere*, juxta legem scilicet *debemus*, non qualem habemus, comparatè ad eam, quam in Cœlo habebimus, *culpæ deputandam* meritò negat: adeóque loquitur non absolutè, sed ex hypothesi; si daretur quispiam perficiens totam legem, tanta perfectione, quanti in hominem hac in vita integrum cadere potest. Vel certè quod culpæ deputari negat, ceu culpam credentibus ad damnationem imputari negat verissimè. Nam fides in Christum peccati imputationem tollit. Sanè eodem capite ex defectu amoris, qui in mortali hac vita contingit, omnes homines peccatores esse, arguit. Et alibi *de perfect. just. resp.* 15. disertè: *Peccatum est, cùm vel non est charitas, vel minor est, quàm debet: sive hoc voluntate vitari possit, sive non.* Et S. Paulus Ephes. II. 10. scribens, nos esse *ποίημα facturam Dei, creatos in bonis operibus, in quibus præparavit nos Deus, ut in iis ambulemus*; finem novæ creationis nostræ indicat, ut in bonis operibus, in quibus, vel ad quæ ille nos præparavit, ambulemus, quò ita bona opera sint nobis via & initium vitæ æternæ. Sic enim *Deo fructificamus*, Rom. VII. 4. & *Deo vivo servimus*, Hebr. IX. 14. Sed præparatio ea in hac vita imperfecta, cum peccatis & defectibus nostris

 conjun-

conjuncta, in altera demum consummabitur. 2. Quæ de amoris excessu appretiativo, ad amoris substantiam; & extensivo ac intensivo ad ejusdem accidentia pertinente, iterum philosopharis, penitiùs supra discussimus. Ineptè excessum vocas, cùm amor Dei lege præceptus excedi non possit. Et appretiationem illam tuam non sinceri, casti & incorrupti, sed adulterini amoris indicium præbere ostendimus.

ARG. II. Extat ea de re querula vox populi Israëlitici, Esaj. LXIV. 6. Daniel. IX. 7. 8. quibus locis justitiam suam multiplici labe contaminatam deplorat.

RESP. REDING: *Locus Esajæ statum populi Israëlitici, ceremoniis suis confidentis, tanquam justitiæ, sed prava intentione corruptæ, deplorat. An idcirco nullum unquam justi opus extitit? Sanè etiam S. Augustinus de Unit. Eccl. cap. 12. ad talia loca observat, non obesse justis in medio impiorum constitutis, quicquid in ipsos populos propter impiorum multitudinem dicitur.* Ib. pag 520. Resp. Loca illa jam *Quæst. XIII. arg. 3.* vindicata dedi. Si de populo Israëlitico in universum, nemine excepto, ab Esaja dictum pertendis, quòd ejus justitia similis sit panno immundo, justitiam ejus plus satis equidem traducis, & sententiam nostram confirmas. Sin excipis nonnullos, aberrare te manifestè ibidem probavi. Videretur sic Esajas Deum accusare injustitiæ, qui propter sceleratorum peccata insontes puniret, & quidem ejusmodi insontes, quorum bona opera juxta te legali & intrinseca dignitate pollentia severissimam Dei justitiam sustinere possent. Sed quid multis? Aperta phrasis est, כל צדקתינו *omnes justitiæ nostræ.* Et de justitia, & de omnibus, & de omnium justitiis loquitur. Non solet uspiam Scriptura voce צדקה *δικαιοσύνης, justitiæ* ceremonias legales significare, nedum ceremoniarum legalium per pravam intentionem corruptam observantiam; sed potiùs voce חקים quam LXX. *δικαιώματα* Vulgatus *justificationes* reddit. Sed esto, instituta legalia intelligantur. At de omnium omnibus justitiis loquitur, præfatus etiam his verbis: נהי כטמא כלנו *Facti sumus ut immundus nos omnes.* Mos quidem alicubi est SS. loqui de multis, quasi de omnibus, quia sic vulgò solent homines, quorum vocibus Scriptura contexta est. Sed nec id perpetuum est, nec hic obtinere potest, uti id, quod de pœna observavimus, evincit. Augustinum verò obtorto collo huc rapis. Is enim *de Unit. c. 12.* sapienter quidem adversus Donatistas monet, *non obesse justis in medio impiorum constitutis, quicquid in ipsos populos propter impiorum multitudinem dicitur. Ut desinant,* inquit, *colligere testimonia quæcunque sive per Prophetas, sive per os Domini, sive per Evangelistas in zizaniam vel paleam orbis terrarum dicta inveniuntur.* Cœterùm id huc non quadrat, tum quia loci hujus Esajæ & Danielis expresse ne quidem ibi meminit: tum quia, quò minùs *in zizaniam* vel *paleam orbis terrarum* solam hæc ab Esaja dicta sint, allatæ rationes obstant. Bernhardi de fidelium justitia polluta expositionem supra laudavimus. Neque ille solus est. Consentit etiam Gerson vester *lib. IV. de Cons. Theol. pros. 1.* his verbis: *Quid Esajas se cum cæteris involvens, sibique vilescens humili confessione protulerit, legimus: Omnes justitiæ nostræ tanquam pannus menstruatæ. Quis ergo justitias suas velut gloriabundus ostentaverit Deo, plus quàm pannum confusionis suæ mulier viro.* Dionysius Carthusianus in *Psal. 142.* *Quid est,* inquit, *quòd Ezechias, Jeremias, Esther, Judith, alii multi leguntur suas coram Deo justitias atque perfectiones præcipuas allegâsse? Et respondendum, quòd non simpliciter, sed humano modo se justos dixerunt, scientes utique, quòd omnes eorum justitiæ essent coram Deo, sicut pannus menstruatæ.* Ἀξιομνημόνευτα imprimis sunt illa Adriani de Trajectis,

Papæ

Papæ facti, *in 4. Sent.* referente etiam Caſſandro in Conſultatione: *Sunt*, inquit, *merita noſtra velut baculus arundineus, cui dum quis innixus fuerit, confringitur, perforat manum innitentis, & quaſi pannus menſtruatæ ſunt omnes noſtræ juſtitiæ. Jugiter enim ſuper pannum vitæ, quem juſtitiæ operibus teximus, ſtillamus ſaniem diverſorum criminum. Quæ igitur ex eis fiducia poterit eſſe apud Deum, qui neminem diligit niſi ex toto corde converſum.* En, etiam Papæ veſtro anathema Tridentini dixerunt, quia non dixerunt aliis, quàm vera amantibus, pronuntiantibus!

ARG. III. Quin & renati ſanctiſſimi, quales David & Jobus erant, judicium Dei deprecantur, Pſal. CXLIII. 2. Job. XI. 2 non deprecaturi, ſi rectitudinem operum ſuorum multis modis vitiatam non deprehendiſſent.

RESP. REDING: 1. *Si Davidis & Jobi opera Deo ex paterna acceptatione propter meritum Chriſti grata, uti tu confiteris, fuerunt, quomodo deprecari judicium Dei potuerunt? Num ipſa etiam deprecatio illa legali & intrinſeca dignitate carebat, & peccati ſcorias admixtas habebat? Quomodo igitur ad judicium Dei avertendum valuit?* 2. *Sancti judicium Dei non ob bona opera ſua, quaſi polluta, ſed tum ob peccata venialia; tum ob mortalia, ob quæ ad tempus ſtatu gratiæ exciderunt; quæque remiſſa iis ſunt quoad pœnam æternam, ſed non temporalem; tum ob opera virtuoſa, de quorum tamen rectitudine non omnimodam certitudinem habent, timentes, ne occultis & alienis peccatis infecta ſint; deprecantur.* Ib. pag. 521. Reſp. 1. Vellicas, torques pro more. Licet David & Jobus non ingrata Deo eſſe bona opera ſua in Chriſto noverint, judicium tamen Dei extra Chriſtum, & propter ſolam operum ſuorum quaſi legalem & intrinſecam perfectionem meritò deprecantur. Et grata Deo hæc ipſa deprecatio fuit, quia gratia Dei in Chriſto, non intrinſeca operis ſui dignitate nixa eſt. 2. Peccata venialia ex ſe nulla agnoſcimus: per mortalia verò juſtificatos ex ſtatu gratiæ excidere negamus: denique remiſſis peccatis quibuſvis pœnas eorundem quaſvis, & æternas & temporales remitti, pertendimus. Hoc unum igitur reſtat: quod & tu nobis, tua vineta cædens, cedis, deprecari Sanctos judicium Dei, quia licet conſcii *virtuoſorum operum* quorundam, *certitudinem tamen nullam habent, quòd occultis & alienis peccatis ac defectibus infecta non ſint.* addo, infectorum multis modis bonorum operum ſuorum, quin & peccatorum graviume, ac ſua natura mortalium (qualia utique Davidis erant) conſcientiam intimam habent.

ARG. IV. Opera perfecta, & omnibus modis conſummata manant ex perfectis principiis. Atqui principia actionum bonarum variè ſunt corrupta. Nam & in intellectu manent tenebræ, 1. Cor. III. 9. & voluntas multiplicem patitur reſiſtentiam carnis, Rom. VII. 17. Gal V. 17. Lucta carnis cum ſpiritu motus ſpiritus retundit, contrariis ſuggeſtionibus retardat, & quandiu circumferimus hoc corporis ergaſtulum, bonis operibus noſtris aliquid labis affricat.

RESP. REDING: *An vires gratiæ viribus carnis debiliores ſunt, ut illæ his prævalere nequeant? Atqui per gratiam corruptio facultatum noſtrarum ſanatur, atque iſtæ ſic ſanatæ actiones ſupernaturales intrinſecè & eſſentialiter bonas reddunt.* Ib. p. 521. Reſp. Agnoſcis igitur in homine regenito vires carnis cum viribus ſpiritus & gratiæ commixtas, Neque aliter potes, quia diſertè in eo duo hæc actionum principia ſe mutuò oppugnan-

tia Apostolus Gal.V.17. ponit. Intelligis vel sic, facultatum nostrarum principia ita quidem in hac vita sanata esse, ut non penitus omnis earum ægritudo sublata sit, tum demum auferenda, cùm ultimus hostis noster, mors, debellatus & sublatus fuerit. Non igitur facultates nostræ in hac vita penitus spirituales sunt; nec caro, hoc est, nativa peccati labes, ab iis planissimè absterſa est: nec denique spiritus & caro in nobis vel separatas sedes habent; vel separatim operantur, sed mixtim. Consequenter nullum quantumvis præstans hominis regeniti opus datur, quod ab omni carnis peccatricis vitio ita purè presséque defœcatum sit, ut nihil residuæ & perpetim operantis carnis admixtum habeat. Typus ejus rei quondam fuerunt tum sacrificia, quæ sic suavissimis aromatis condiebantur, ut galbanum etiam fœtidissimum superadditum fuerit: tum Aaron, qui iniquitates eorum, quæ filii Israël in cunctis muneribus & donariis suis sanctificarunt, portare debuit, Exod.XXVIII.38. Hinc Solomon: *Quis potest dicere, mundum est cor meum,*(munditie perfecta legali)*purus sum à peccato,* Prov.XX.9. Et: *Non est homo justus in terra, qui faciat bonum, & non peccet,* Eccl.VII.21. 1.Reg.VIII.46. Ex quo loco sic Augustinus *Epist.29.* arguit: *Quamdiu augeri potest, profectò illud, quod minus est, quàm debet, ex vitio est. Ex quo vitio non est justus in terra, qui faciat bonum & non peccet.* Sensus proin est, neminem sic bonum facere, quin in eo ipso bono, quod facit, peccet; non quòd bonum peccatum sit, sed quia auctior gradus, vel alia deficiunt. Et Jobus: *Quid est homo, ut immaculatus sit, & ut*(perfectè) *justus appareat natus de muliere? Ecce inter sanctos ejus nemo integer, & Cœli non sunt mundi in conspectu ejus? Quantò minùs abominabilis*(in se) *& putridus homo, qui bibit velut aquam iniquitatem?* Job.XV.14-17.

ARG. V. Perfectio omnimoda non viæ sed patriæ & immortalitatis comes est, 1.Cor.XIII.10. Phil.III.12. Res nostræ etiam optimè hic affectæ, in cœlo demum perficientur. Et sanctificatio seu regeneratio sanctorum justificatorum in hac vita est imperfecta, utpote quæ successivè per partes, & in morte demum perficitur, uti ex 2.Cor.IV.16. VII.1. Ephes.V.26.27. liquet.

RESP. REDING: *Ineptias meras spiras. Nam ex 1.Cor.XIII.10. Phil.III.12. non aliud sequitur, quàm consummatam visionis beatificæ perfectionem non viæ, sed Patriæ esse. 2.Cor. IV.16. justus dicitur renovari de die in diem; & cap.VII.1. jubemur perficere sanctificationem in timore Dei. An in tali renovatione, & studio perficiendi sanctificationem peccatum est, quod æternam pœnam mereatur? Denique Ephes. V. 26. 27. dicitur Christus sanctificare Ecclesiam, ut exhibeat eam sibi gloriosam, non habentem maculam. An hinc ritè infertur, justum in omni opere peccare?* Ib. p. 521.522. Resp. Quis verò te inepto judice sapere, quis non ineptus esse potest? Etenim ex locis 1.Cor.XIII.9 10. Phil.III. 12. illud quidem sequitur, visionem Dei non viæ, sed patriæ esse: sed simul tum illud, nos in hac vita *ex parte* tantùm *cognoscere*, adeóque non *καταλαμβάνειν comprehendere*; qualis autem cognitio & apprehensio, talis fides quoque & amor est: tum illud quoque, in hac vita nihil esse *τέλειον perfectum*, sed omnia *ἐκ μέρους ex parte*, ac proin *abolenda*. Omnis autem in fide, charitate regenitorum imperfectio vitiosa est, quia, S. Augustino etiam supra laudato monente, *illud quod minus est quàm debet, ex vitio est.* Et si justus *de die in diem renovatur*, 2.Cor.IV.16. sanctificationem non simul semélque habet, sed *ἐπιτελεῖ perficit* indies, ib. cap.VII.1. denique Ecclesia non in hac vita *omni ruga & macula* caret, sed tum demum, quando Christo, in Cœlo sci-

licet

ficet, ἔνδοξ[illegible] *gloriosa* sistetur, Ephes. V. 26 27. Annon inde necessariò sequitur, regenerationem nostram in hac vita imperfectam & successivam, in Cœlo demum perfici? Hoc loca à me citata evincunt: & huic probationi responsio tua aptanda fuerat. Quod crescit indies, nondum summum amoris & legalis observantiæ gradum habet: & *quandiu aliquid augeri potest*, cum Augustino loquor, *illud quod minus est, ex vitio est*. Nam, uti idem Augustinus *de perf. just. resp.* 15. optimè judicat, *peccatum est, cùm vel non est charitas, vel minor est, quàm debet: sive hoc voluntate vitari possit, sive non possit.*

ARG. VI. Ad boni operis legalem perfectionem requiritur etiam continuatus perseverantiæ tenor, Ezech. XVIII. 23. Jac. II. 10. Atqui nullus justificatorum est, quin aliquando labatur & legem divinam violet.

RESP. REDING: 1. *Si nullus homo est, quin labatur, quomodo supra dixisti, fidelem quamvis ædificatum esse supra petram? Et si aliquando duntaxat labitur, quomodo in quolibet bono opere peccat?* 2. 1. *Joh. II. 10. (non* Jac. II. 10.) *& Ezech. XVIII. 23. nihil ad rem faciunt.* Ib. pag. 522. Resp. 1. Homo fidelis peccans non sic collabitur, ut à petra, cui inædificatus est, excutiatur: quia petra, cui inædificatur, non propria, sed Christi justitia est. Et qui aliquando labitur, sic ut labendo nihil boni faciat, sed peccet duntaxat, ille bonum faciendo non perfectè, adeóque secundum legis rigorem peccat, non bonum faciendo, sed à perfecta bonitate deficiendo. Ergo quoties bonum quid operatur, peccat: non tum duntaxat, quando nihil boni operatur. Verbo, peccat semper omittendo, non committendo. 2. Loca citata quàm negligenter, aliis, nescio quibus, curis intentus tractas? Ego locum Jac. II. 10. cito disertè. Tu citas Jac. I. 10. & insuper non eum, ibi, sed qui 1. Joh. II. 10. extat, recitas. Tam studiosè in his versaris. S. Jacobus cap. II. 10. sic scribit: *Qui totam legem servaverit, lapsus autem fuerit in uno, factus est omnium reus.* Sensus est, perfectam legis obedientiam in omnibus præceptis eandem se præstare. Proin quæ in uno deficit, eam in reliquis omnibus similiter deficere: nec fieri posse, ut unicum præceptum servet perfectè, sicut oportet, qui in uno impingit, adeóque in omnium præceptorum tenore non perseverat. Eadem planè Deus ipse Ezech. XVIII. 21-25. docet, justitiam videlicet deficientem nunquam reputari pro ea, quam lex requirit: imò ne quidem recordationem suam subire.

ARG. VII. Hinc videlicet est, quòd etiam optimorum fides subinde pulsatur dubitationibus: quòd iis precantibus aliæ cogitationes obrepunt: quòd dantes eleemosynas charitate non ficta, restitant tamen, aut volunt aspici: quòd zelo domus Dei aliquid intermiscent de propriis commodis: quòd amissis bonis ob professionem Evangelii desiderant amissa, & cervicem ad relicta reflectunt. Alia atque alia ejusmodi ὑστερήματα quotidie experiuntur, qui in se seriò descendunt, & coram Deo humiliantur.

RESP. REDING: 1. *Siccine ergo etiam tuam fidem dubitationibus pulsari experiris? Quomodo ergo supra dubitationem oppugnasti? Quomodo eleemosyna ex charitate non ficta procedit, si ex intentione vanæ gloriæ?* 2. *Nemo in hac vita sic perfectus est quin venialibus peccatis sit obnoxius. Non ideo in quolibet opere mortaliter peccat.* Ib. p. 522. Resp. 1. Utinam sinum potiùs tuum excuteres, quàm sic sophisticè disputares! Fidem dixi *sub-*

inde,non semper, *pulsari dubitationibus*, non vincentibus, sed vera fide vincendis. Quod supra etiam diserte dicere occupavi. Dantes eleemosynas charitate non ficta *resistare*, subinde scilicet,non semper, & *velle aspici*; veræ scilicet intentioni, quam fides dirigit, subrepente etiam carnis studio, quod paulatim domatur, dixi. An sic puram in omnibus tuis actibus intentionem sentias,si tu non dubitas,dubitabunt de te alii,fideles inprimis qui Sathanæ insultus & tentationes nonnullos quotidie experiuntur, & cum iisdem strenuè luctantur. 2. Nemo sic perfectus est in quovis opere, quin peccatum se immisceat. Vocem modò *venialis* peccati,mortalis præsumptionis plenam, remove.

ARG. VIII. Consentiunt Patres, inprimis Augustinus Epistola 29. ad Hieronymum inquiens: *Plenissima charitas,quæ jam non possit augeri,quandiu hic homo vivit,est in nemine. Quandiu autem augeri potest,profectò illud quod minùs est quàm debet, ex vitio est. Ex quo vitio non est justus in terra,qui faciat bonum & non peccet,&c.* Confer Gregorium M. Moralium lib.IX.cap.2.

RESP. REDING: *Augustinus intelligit de peccato, quod se ad charitatem habet concomitanter. Hoc non obstante charitas, quoad intrinsecam essentiam spectata nullatenus est peccatum. Alibi verò de Spir. & lit. cap. ult. defectum charitatis culpæ deputandum negat.* Ib. pag.522. Resp. Imò disertè de minore gradu ejus charitatis, quæ augeri potest, loquitur. De deficiente igitur charitatis gradu,adeóque peccato omissionis, non distincto aliquo peccato commissionis ad charitatem *concomitanter* se habente,loquitur. Locum alterum *de Spir. & lit. cap. ult.* supra *Arg.2. Resp.* explicatum dedi. Gregorii M. *Moral. lib. cap.2.* verba sic habent: *Sanctus vir, quia omne virtutis nostræ meritum esse vitium conspicit, si ab interno arbitrio districtè judicetur, rectè subjungit: Si voluerit contendere cum eo,non poterit ei respondere unum pro mille.* Et cap.11. *Ut sæpe diximus*, inquit, *omnis humana justitia injustitia esse convincitur, si districtè judicetur.* Iterum cap.19. *Intentam Deo animam ipsa adhuc corruptibilis caro diverberat, ejusque amoris pulchritudinem obscænis & illicitis cogitationum motibus fœdat.* Bernhardi calculum supra etiam posuimus.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Scriptura opera regenitorum passim absolutè vocat bona, veluti Matth. V.16. 1.Tim.VI.18. Ephes.II.10. &c. Atqui si peccata mortalia forent,potius mala quàm bona dicenda essent,cùm juxta Areopagitam malum dicatur opus, quod non est integrè bonum.* Resp. 1. Loca allegata,non qualia sint sanctorum opera, sed qualia esse debeant, declarant. 2. Sunt tamen sanctorum opera etiam bona non ἁπλῶς *absolutè*,sed κατά τι,*secundum quid*; prout diversi sunt gradus bonitatis,quorum summus in hac vita nunquam attingitur. 3. Neque verò ob defectum gradus, aut interveniens vitium, *mala* dicenda sunt fidelium opera, quia quod malum est,gratiosè remittitur, quod bonum paternè acceptatur.

EXCIP. REDING I. *Si bonum, juxta illud Dionysii Areopagitæ, est ex integra causa, & uni ac indivisibili entitati duæ essentialiter oppositæ essentiæ non conveniunt; quomodo tu bonum & malum in unum chaos confundis? Bonum enim,quod tu paternè acceptari dicis, diver-*

diversum quid à malo, adeòque intrinsecè ab hoc affici nequit. 2. *Matth. V. 16. jubet Christus discipulos lucere, ut homines bona eorum opera videant, Deùmque glorificent. Quis verò neget, tales fuisse discipulos, quales gratia sua efficacia Christus efficere voluit? Et 1. Tim. VI. 18. hortatur S. Paulus Christianos in Deo vivo, præstante iis omnia abundè ad fruendum, ut bene agant, & divites fiant in bonis operibus. Per gratiam igitur suam, ut hoc essent, præstitit.* Resp. Tu verò segniter responsionis meæ vestigia premis. Imò primam & secundam planè omittis. Sed nec cætera, quæ reponis, hilum valent. Etenim 1. Simpliciter, perfectè & absolutè bona sunt ex integra causa. Talia verò esse fidelium opera, probandum fuerat. Nam textus à te allati qualia debeant fidelium opera, non qualia sint, arguit. Neque etiam vel bonum malum, vel malum bonum dixi, vel alterutri oppositam essentiam tribui. Tua hæc deliria sunt. Bonum, qua tale, malum non est: sed bono qua tali, seu imperfectè bono adjacere potest defectus causæ & circumstantiæ vel unius vel plurium, qui & perfectionem boni operis tollit, & illud, si ad legis Divinæ amussim exigatur, ex accidenti malum reddit. Alia verò ratio est *ἐπιεικείας* Evangelicæ, qua imperfectè bonum acceptatur à Deo, & adhærentes maculæ ac defectus virtute meriti Christi remittuntur. Eadem corpora possunt esse & alba & nigra, & magna & prava. Crepuscula sunt & pars diei apud vulgus, & pars noctis apud astrologos; nimirum propter oppositarum qualitatum, lucis & tenebrarum concursum. Cur non eadem opera diverso respectu bona & mala esse possint? Bona ex se, quatenus habent aliquid conformitatis cum lege Dei: mala ex accidenti, quatenus minus habent ejus conformitatis, quàm oportuit. Nam juxta Nazianzeni illud *Orat. 1. Theolog.* καὶ τὸ καλὸν οὐ καλὸν, ὅταν μὴ καλῶς γένηται. *Etiam bonum non est bonum, cùm non bene fit.* Et quæ in singulis operibus major erit contradictio, seu oppositarum essentiarum confusio, quam in singulis hominibus? Conceditis enim, paucos justos esse sine peccato. An in homine aliquatenus justo, & aliquatenus peccatore oppositarum essentiarum confusio est? Et si in eo non est, cur in operibus aliquatenus bonis & aliquatenus malis nescio quod chaos tu fingis? Matth. V. 16. mandatum lego, sed perfectam operum bonitatem non lego. Gratiæ suæ efficaciâ voluisse Deum opera discipulorum absolutè & perfectè bona facere, probandum tibi, non cassâ vel nulla ratione asserendum fuerat. Vel sola Petri abnegatio falsæ assertionis tuæ testis est. Sed & 1. Tim. VI. 18. divitibus Apostolus præcipit, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς; *ut sint divites in bonis operibus.* At in bonis operibus sic divitem quenquam esse, ut nullo bonitatis defectu laboret, non asserit. *Sed paulò ante dixerat*, inquis, *Deum præstare omnia abundè ad fruendum. Ergo gratia sua sic divites facit.* Nugæ tuæ! Omnia, temporalia scilicet, seu [illegible] apta ad corporis sustentationem, Jac. II. 16. copiosè Deum nobis fruenda dare, Apostolus dicit. Gratiam dare, ut perfectè in hac vita bonum præstent, non dicit. Felicitatem eam Cœlo Deus reservat.

OBIECT. II. *Jobus cap. I. 22. dicitur in toto eo non peccâsse, nec insulsum quid fecisse. Et Paulus 1. Cor. VII. 28. Si duxeris uxorem, non peccâsti, &c. Petrus 2 Epist. I. 10. Hæc si feceritis, non peccabitis aliquando. Ergo justi certis in operibus non peccant.* Resp. 1. Non peccant justi in quibusdam operibus, nempe quoad *substantiam* operum, non quoad *gradus* rectitudinis & *modum* operandi. 2. De Jobo Scriptura pronuntiat non districtam judicii divini sententiam, sed indulgentis misericordiæ testimonium. Sicut enim justus secundum

Augu-

Augustinum aliquando dicitur, qui perfectioni justitiæ proximus est: ita non peccâsse dici potest, qui ad non peccandum proximè accesserit. 3. Qui ducit uxorem, non peccat, in eo nempe quòd uxorem ducit. Nihil tamen obstat, quò minùs peccet, quia quod *bonum* est, non semper *bene* & *perfectè* facit.

EXCIP. REDING: 1. *In verbis Scripturæ, quòd Jobus in omnibus iis non peccaverit, universalis loquendi modus est, pertinens ad opera Jobi etiam in individuo spectata. Et quid indulgeret Deus Jobo in eo, in quo non peccavit? 2. Sed & S. Paulus 1. Cor. VII. 21. dicens: Si duxeris uxorem, non peccasti; substantiam operis in eo quòd virgo nubat, planè peccati expertem statuit. Nam teste S. Augustino lib. de bono conjug. cap. 6. 7. 8. si vel sola fiat intentióne generandæ prolis, bonus est concubitus conjugalis: quanquam melior sit continentia. Unde sequitur, in bono morali sic gradus diversos dari, ut unum altero sit melius, nec tamen ex defectu summæ perfectionis reatus contrahatur. 3. In verbis 2. Pet. I. 10. Non peccabitis, particula negativa distributiva est, adeóque peccati malitiam universaliter & à substantia operis, & à modo operandi excludit.* Ib pag. 523. 524. Resp. 1. Sicut Augustino *lib. de perfect. just.* observante, *potest dici homo justus, qui perfectioni justitiæ plurimùm accessit, ita ut ei proximè fieret:* & plures in S. Literis memorantur *justi, perfecti, integri, recedentes à malo, custodientes legem, secundum cor Dei*, quos tamen peccati exsortes non fuisse, constat: sic absurdi nihil est dici quandoque opera justa, & in operibus *non peccari*, in quibus quis proximè accesserit ad non peccandum, etiamsi nonnihil peccaverit. Eodem modo Job ipse à Deo ipso cap. XLII. 6. laudatur, quòd נכון *rectum* locutus sit his verbis: *Deus dixit ad Eliphaz Themanitem: Iratus est furor meus in te, & in duos amicos tuos, quoniam non estis locuti coram me rectum, sicut servus meus Job.* Et tamen Jobum esse etiam locutum non recta, constat satis. Vides non districtam judicii Divini sententiam, *sed indulgentiæ misericordiæ testimonium!* Cœterùm in omnibus his non peccâsse Jobum dicitur, non simpliciter, sed prout statim explicatur, ut non daret Deo תפלה *insulsitatem*, hoc est, ut nihil Deo vel verbo attribuerit, in quo labes aliqua, & non potiùs summa ratio & rectitudo inesset. Neque enim de omni Jobi integritate hoc dicitur, sed de certa causa, ut facilè appareat, copulam ו *Et* hic esse specificativam, seu ἐξηγητικῶς. Neque alias dubitari potest, quin omnis illa Jobi constantia ac patientia multiplicem defectum habuerit. Non enim hoc criminatio Diaboli impugnabat, quòd Job sine omni peccato esset, vel in nullo opere peccaret; sed de hoc Deum inter & Diabolum contentio fuit, an Job hypocrita, & si affligeretur, Deum abrenuntiaturus esset? Si de ἀναμαρτησίας Jobi controversia fuisset, à Diabolo Deus (quod absit) superatus fuisset, quia peccavit. 2. Nubendo equidem non peccat homo. Neque enim nubere per se peccatum est. Et sensus verborum *qui nubit, non peccat*, duplicativus est, *eo ipso* scilicet, *quòd nubit*; seu, *quatenus nubit*. Ita de omnibus bonis operibus loquimur. Qui laudat Deum, qui eleemosynam dat &c. non peccat. Sed qui sic bona faciunt, & bona faciendo non peccant, possunt tamen peccare, quia non bene faciunt. Ita licet amor Dei non sit peccatum, potest tamen in amore Dei peccari, si is non sit perfectus. In Augustini verbis à te citatis distinguere statum naturæ integræ & lapsæ debueras. In statu naturæ integræ conjugalis concubitus omni pravæ concupiscentiæ vitio caruisset, qui in statu naturæ lapsæ ab inhærente prava concupiscentia deformatur. Ridicula insuper tua ratioci-

natio

matio est: *Si nubere bonum, & virginem manere melius est, ergo ex defectu summæ perfectionis reatus non contrahitur.* quasi ibi vel de bono morali, vel de ejusdem sive operis, sive virtutis gradibus sermo esset. Nam aliud & diversum opus alio & diverso opere melius esse, sine vitio imperfectionis, quis negavit? Ita amare Deum melius est, quàm amare proximum. Nullum tamen in amore proximi vitium est. 3. S. Petri 2. Epist. cap.I.10. verba sic sonant: *Studete firmam vestram vocationem & electionem facere. Hoc enim facientes οὐ μὴ πταίσητέ ποτε non offendetis unquam.* Si particula negativa absolutè, uti tu pertendis, distribuit, & malitiam peccati universaliter & à substantia operis, & à modo operandi omni removet; quomodo igitur S. Jacobus asserit, *nos omnes in multis offendere?* Jac.III.1. Vos ipsos appello judices, qui non diffitemini, quandoque in bonis operibus peccari, sed tantùm, non semper. Igitur *πταῖσμα casus* seu *offensio* S. Petro est universalis lapsus à justitia ad injustitiam, à Christo ad Sathanam, mundum, Antichristum; qualem & vos defenditis, & vocationem electionémque non *βεβαιοῦντες stabilientes*, tristem nimis, juxta vaticinium 1.Tim.IV.1. jam pridem experti estis. Electi autem hoc modo nec offendunt, nec seducunt, Matth.XXIV.24.

OBIECT. III. *Bona opera fidelium sunt simplicia ac perfectè lucida, Matth.VI.22. Luc.XI.14. Ergo perfectè bona.* Resp.1. Christus discipulos & auditores suos dehortatur ab invidia, & hortatur ad æquanimitatem. Perfectionem verò operum ne verbo quidem attingit. 2. Nec si opera fidelium simplicia ac perfectè lucida esse debent, ilico talia esse consequitur. Neque enim Christus dixit, in quoquam oculum esse totum lucidum, sed ὑποθετικῶς: *Si fuerit, &c.*

EXCIP. REDING: 1. *Christus à fidelibus suis opera perfectè lucida exigit. An fas est dicere, eum gratia sua non perficere, quod exigit? 2. Vel nullus dabitur actus secundum substantiam moraliter bonus, quod tu ipse negas: vel actus substantialiter bonus nulla ex parte formaliter peccaminosus esse potest, tum quia gratiæ puritas effectivè in actum peccaminosum non influit: tum quia circumstantia aliqua moralem malitiam suam nequit transfundere in actum, nisi ab hoc attingatur; attingi autem nequit, quia bonum est ex causa integra, malum autem ex quolibet defectu.* Ib.pag.524 525. Resp.1. An tu fas putas dicere, Deum debitorem esse perficiendi quicquid exigit? *Quis igitur ei dedit prior, ut reddatur ipsi,* Rom.XI.35? Cœterùm libenter do, Deum perficere in fidelibus, quod ab iisdem exigit, partim imputando justitiam Christi Sponsoris, partim sanctificationem in altera vita consummando. Quicquid verò tu arguteris, Christus non dixit, esse in te, vel alio totum oculum lucidum; sed hypotheticè, *Si fuerit.* Proba, esse in aliquo totum oculum lucidum, & viceris. Non viceris tamen, nisi profligata priùs doctrina Catholica de peccato originali, quod & menti etiam regenitæ tenebras nonnullas offundit, & voluntatem ad malum inflectit. 2. Actum verò substantialiter perfectè, & omni ex parte debita bonum simul formaliter peccaminosum non esse, largior. At qui bonus est substantialiter, seu quoad substantiam operis; nec tamen perfectè & omni ex parte bonus est, aliena vi, seu ob perfectionis defectum, non per se peccaminosus reddi potest, eo ipso, quia non est ex integra causa; & circumstantiæ vel causæ cujuspiam defectus obest, quò minùs substantia operis plenam cum lege conformitatem habeat. Neque idcirco gratiæ puritas in actum peccaminosum, qua talem, sed qua ex

 parte

parte moraliter bonum,influit: & non in hac,sed in futura demum vita omnibus numeris consummata peccatum quodvis à substantia boni operis tollet.

OBIECT. IV. *Quilibet justus comparatur cum arbore bona, Psal.I.3. XCII.13. At juxta effatum Christi, Matth. VII. 17. arbor bona non potest ferre malum fructum. Ergo justus in operibus bonis non peccat.* Resp. Omnis arbor bona fert bonos fructus,sed non perfectè bonos. Aliàs nunquam quisquam bonus peccaret unquam,quod ipsi adversarii inficias eunt.

EXCIP. REDING: *Homo secundum naturam suam spectatus non est arbor perfectè bona: est tamen spectatus secundum gratiam.* Ib. pag.525. Resp. Si secundùm gratiam spectati fideles perfectè bona arbor sunt,cur ergo nullus justus est sine peccato? Cur hic taces, & ne quidem oggannis aliquid?

OBIECT. V. *Sancti justificati provocant ad suam justitiam, & secundum eam judicari à Deo expetunt, Psal.VII.9.XVII.1.XVIII.21.XXVI.1. Ergo eorum opera sunt absolutè justa ac bona.* Resp. David in locis allegatis agit de justitia *causæ* in perduellionis crimine ipsi imputato à Saulitis; non de justitia *personæ*,utpote qui omnem justitiam operum in Dei judicio disertè repudiat,Psal. CXXX.3. CXLIII.2.

EXCIP. REDING: *Discerne inter opera justitiæ & iniquitatis. David reflectens super opera justitiæ ex gratiæ viribus patrata, eorum puritatem agnoscit. At reflectens ad se timebat,ne si Deus iniquitates observaret,judicium Dei sustinere non posset.* Ib.pag. 526. Resp. Gratias tibi,Redingi. Herbam porrigis. Non erat igitur vel in Davide,vel in quoquam alio justitia personæ, numeris omnibus consummata, quia in iisdem, te ipso arbitrante,erant iniquitates, ad quas reflectens judicium Dei deprecari necessum habuit.

OCIECT. VI. *Paulus 1.Cor.III.12. bona fidelium opera comparat cum auro,argento,lapidibus pretiosis, & illa in igne divini judicii manere ac mercedem accipere docet. Ergo perfectè bona sunt.* Resp.1. Opus dicitur vel pro *operatione* ipsa, vel pro *effecto* operationem consequente. Sæpe operatio mala opus bonum producit. Paulus opus accipit non pro operatione, sed pro effecto eam consequente, nempe doctrina sana, pura, uti fatentur Salmero & Justinianus, & ipsa id metaphora ostendit,cùm fundamento superædificentur non *operationes*, sed *opera*,puta lapides, aurum, argentum. Non sequitur autem perfectè bona esse opera justorum,si perfectè bonæ sint doctrinæ, quas ex Dei verbo prædicant. 2. Neque aurum semper notat id,quod est sine peccato,sed quod maximè recedens à peccato ad puritatem accedit.Ita omnes fideles 2.Tim.II. 20. comparantur cum vasis aureis & argenteis, qui tamen sine peccato non sunt.

EXCIP. REDING: 1. *Siccine operibus malis efficaciam producendi bonum effectum tribuis: at gratiæ Christi vim voluntatem nostram purgandi negas?* 2. *S. Paulus v.13.14.sic inter*

ter opera fidelium discernit, ut alia mercede digna, alia damnum allatura pronuntiet. Quomodo sic discerneret, si omnia opera fidelium essent peccata & pœnæ meritoria? 3. In loco 2.Tim.II.20.disertè S.Paulus bona opera à malis discernit, & eos, qui se emundant, non alios cum vasis sanctificatis comparat. Tu verò in unam peccati massam omnia cogis. Ib.pag.526. Resp. 1. Non opera mala, uti verba mea tu malignè pervertis; sed operationes malas sæpe bonum opus producere dixi. Sic gaudebat S. Paulus, cùm ex æmulatione à quibusdam prædicabatur Evangelium, Phil.I.15--19. Prædicatio ex æmulatione mala operatio erat: prædicatus Christus bonum opus. Sic in opere nuptiarum, cùm nunquam desit peccatum propter concupiscentiam, uti Augustinus passim docet. operatio, quæ mala esse ex accidenti potest, bonum opus, hominem, qui Dei creatura est, producere potest. Ubi filius est opus patris, nec tamen est peccatum patris. Pari ratione opera, quæ S Paulus cum auro & argento comparat, hoc est, sanæ & pretiosæ doctrinæ ab architectis fundamento superstructæ, sunt bona opera, *κυρίως* quidem non hominis, sed Dei, qui principalis doctrinæ author est. Sed operationem seu superstructionem ipsam vitiosam esse posse, Apostolus loco citato Phil.I.15 &c. disertè docet. Ad hoc, si vir es, responde, & mitte nugas.. 2 Neque etiam quia, qui opus bonum manens superstruxit, præmium accipiet, iccirco operationem seu superstructionem ipsam perfectè bonam fuisse sequitur. Nam præmium est operationis, quatenus illa bona est, non quatenus defectum habet. 3. Neque responsionis ex 2.Tim.II.20.petitæ nervum ullatenus feris. Nam ex eo unum hoc astruo, aurum non semper notare id, quod est sine peccato, sed quod maximè à peccato recedens, ad puritatem accedit proximè. Nam fideles, quos cum aureis & argenteis vasis Apostolus contendit, sine peccato omni esse, ne ipsi quidem asseveratis. Cur nihil ad hoc respondes? Licet verò fideles non perfectè boni, justi & mundi in hac vita sint, *expurgare* tamen se *ab hisce*, hoc est non esse participes seu *συμμέτοχοι* eorum, qui non sunt *vasa ad honorem*, adeóque esse *vasa aurea & argentea ad honorem*, rectè dicuntur, sine ulla vasorum in unam massam confusione. Quod iterum vobis etiam judicibus comprobo, quia quenquam esse sine peccato, adeóque se perfectè expurgari, negatis, & tamen fideles omnes, qua tales, cum vasis argenteis vel aureis paria facere, neque adeò eosdem semper & esse peccatores, & simul esse vasa ad ignominiam, asseritis.

OBIECT. VII. *Bona opera Deo placent, Matth.III.4 Act.X.35. Phil.IV.18.2.Pet. II.5. Ergo perfectè justa & bona sunt.* Resp. Placent Deo non tanquam *judici*, sed tanquam *patri* misericordi in Christo, cujus obedientiâ omnes eorum defectus teguntur, & condonantur. Ipsa misericordia Dei Patris supponit peccatum, quia Deus miseretur non justi, sed peccatoris.

EXCIP. REDING: *Approbatio bonorum operum in Deo, veritate nititur. In se ipsis igitur habent bonitatem, qua judicii Divini approbatione digna sunt. Aliàs Deus ex respectu meriti Christi approbabit tanquam bonum, quod in se ipso malum est.* Ib. pag. 526. 527. Resp. An igitur Divina fidelium in Christo approbatio, cujus testis est vox cœlitus audita: *Hic est filius meus dilectus, in quo beneplacitum habeo*, veritate destituitur? Nempe si vel Christus non est justus & sanctus sine omni labe: vel ejus justitia & sanctitas nihil ad fideles spectat, nec iis donatur. Væ nobis, si alterutrum verum est! Conclamata erit salus hominum omnium! Neque sic probat Deus id, quod malum est, uti ineptè infers;

ſed probat opera, quorum defectu mala omnia per Christi justitiam nobis donatam remittuntur, teguntur & non imputantur.

OBIECT. VIII. *Opera Dei & Spiritus S. ſunt perfectè bona. Atqui bona fidelium opera ſunt opera Dei & Spiritus S. Epheſ. II. 19. Ergo.* Reſp. Opera Dei & Spiritus S. quæ & quatenus immediatè ab ipſo manant, perfectè bona ſunt. At opera fidelium non immediatè à Deo & Spiritu S. manant, ſed à Spiritu S. luctante cum reliquiis carnis.

EXCIP. REDING: *At Spiritus S. gratiæ efficatia carnis reliquias ſuperat.* Ib. pag. 527. Reſp. Non ſic ante finem vitæ & Seculi hujus ſuperare vult, quin ſemper carnis reliquiæ Spiritui S. adverſantes remaneant. Unde S. Paulus, regenitus licet, ſe *σαρκικὸν carnalem*, ex parte ſcilicet, agnovit, Rom. VII 14.

QUÆSTIO XVIII.

An fides quæ à charitate ſeparata, adeóque viva & formata non eſt, ſed mortua & informis, vera ſit, ita ut per eam verus Chriſtianus aliquis eſſe poßit?

AFfirmat Synodus cap. XV. & Canone XXVIII. Nos verò negamus, & illud fidei *mortuæ ac informis*, quam tamen aliquid diſpoſitivè ad juſtificationem ſive adeptionem charitatis conferre aſſerunt, ſpectrum debellatum imus ſequentibus argumentis.

ARG. I. Scripturæ fidem deſcribunt ut cauſam emanativam charitatis, 1. Joh. II. 29 V. 1. Ita ut quæ fides hunc effectum non præſtat, fidei potiùs ſimulachrum & informe cadaver ſit, Jac. II. 20. 1. Joh. I. 6. 7. Sicut igitur ſol qui non illuminat, ſol non eſt, nec aqua quæ non humectat: ita nec vera fides quæ charitatem non producit. Hinc eſt quòd Paulus Gal. V. 6. 1. Theſſ. I. 3. 1. Tim. I. 5. fidem docet per charitatem eſſe efficacem & actuoſam.

RESP. REDING: 1. *Fides vera virtus eſt, diſtincta à charitate. Quod ipſe fateris, appellando eam cauſam charitatis. Antecedenter igitur ad charitatem completam eſſentiam habet. 2. Quinimò etiam à charitate ſeparari poteſt, quia Deus per ſuam omnipotentiam proprietatem à ſua natura ſeparare poteſt. uti ex vi ignis Babylonici liquet. Alias quotquot non diligunt, adeòque peccatores ſunt, ſimul etiam infideles forent, & extra Eccleſiam relegandi. 3. Licet verò ejusmodi fides mortua ſit, non tamen eſt ſimulachrum fidei, ſed vera*

vera fides, quæ propriè est Christianorum, Hieronymo lib.1. in Jovin. teste. Fides enim sic est forma essentialiter constitutiva in esse Christiani, ut tamen non sit constitutiva in esse Christiani integraliter perfecti. Tract.IV. Ss.2. pag.527.528. Resp.1. Distincta quæ sunt, non idcirco separabilia sunt. In animæ rationalis potentiis Philosophi vestri Reales distinctionem ponunt. quas tamen inseparabiles esse iidem agnoscunt. Oculus vivens à corde vivente distinctus est; neque tamen cor vivens à vivente oculo, citra destructionem vitæ, separari potest. Par ratio fidei & charitatis. Licet enim essentia sua distinguantur, inseparabiles tamen sunt, perinde ac causa emanativa, quæ existendo causat, & effectus emanans. Nam *qui credit, quòd Jesus sit Christus, ex Deo genitus est*, 1. Joh.V.1. Nemo autem nisi *faciens justitiam*, adeóque diligens, *ex Deo genitus est*, 1. Joh.II.29. Ad quæ loca à me collata nihil respondes. 2. Cùm proprietatis à natura separatio sit naturæ ipsius destructio, Deus, manente natura, proprietatem separare nequit. Aliàs diceret naturam esse, quæ non est; adeóque idem esse & non esse. quod Deo veraci non convenit. Neque certè Babylonicus ignis proprietatem suam non urendo Viros Sanctos, quorum corpora Deus adversus vim ignis firmavit, amisit. uti ex ambustis ab eodem Babyloniis liquet. Et sanè non diligentes, etiamsi externo Ecclesiæ corpori simulata professione se agglutinaverint, separat tamen Deus ceu carcinomata ab eodem corpore vel in hac vita non raro, vel in altera certissimè. 3. Fides mortua juxta S. Jacobum non *propriè* Christianorum, verorum scilicet, sed Pseudochristianorum, imò Diabolorum est. cap.II.14.17.19. Talis vestra Papistica fides est, quam à charitate separatam disponere ad justificationem contenditis. nil nisi generalis assensus, quòd Christus pro credentibus mortuus sit, & si quid aliud. Quæ non minùs certa fide Diabolus, quàm homines Dei & proximi non diligentes, amplectitur. Hieronymo verò in loco à te citato *fides* externam veritatis Evangelicæ professionem, non quicquam aliud significat. Absit enim, ut fidem mortuam, quæ Diabolorum est, *propriè* Christianorum esse, senserit ille. Explicat mentem ejus S. Augustinus *in Epist. Joh. Serm.10.* his verbis: *Salvemur ab ipso, ambulemus per ipsum. Hoc est credere, quòd Jesus Christus est, quomodo credunt Christiani, qui non solùm nomine Christiani sunt, sed factis & vita: non quomodo credunt dæmones.* Fides ergo, quia nunquam à charitate separatur, Christianum, indivulso semper utriusque nexu, constituit. Separata verò à charitate, nec in *Esse Christiani*, nec in *Esse Christiani integraliter perfecti*, sed in Esse hypocritæ & filii Sathanæ, cujus similis fides est, constituit.

ARG. II. Fides vera est salutaris Dei notitia, quæ cum charitatis praxi indivulso nexu cohæret, 1. Joh.II.3.4. Quæ igitur à charitate separatur, vera non est, nec Christianum facit.

Resp. Reding: *Distinguere debueras duplicem fidei statum, alterum substantialem, qui subsistit in sola fide, vitæ principio & fundamento: alterum formalem, in quo fides supernaturalem vitam importat, & per charitatem constituitur. De hoc, non illo S. Johannes loquitur.* Ib. p.528. Resp. Distinguere non distinguenda non debui. Qualis enim substantiam inter & formam fidei differentia est? An à substantia rei, forma ejusdem excludi potest? Næ proximum hoc est insaniæ. Et sic fides vera supernaturalis vitæ principium est, ut ejusdem etiam pars sit, nec in quoquam, nisi in eo, qui vitam supernaturalem vivit, reperiri queat. Nam *quod vivimus, vivimus in fide filii Dei, qui nos dilexit, & semetipsum pro nobis tradidit*, Gal.II.20. Et *credentibus in nomen* Christi Deus *ἐξουσίαν potestatem*,

testatem, seu jus & dignitatem hanc *dedit, ut Filii Dei fiant*, seu pro iis se gerant, Joh I.12. Filius autem Dei ex Deo genitus, adeóque vitæ naturalis particeps est. Et quomodo, sodes, à fide vera ejúsque sive substantia, sive forma cognitio Christi divelli potest? Et tamen S. Johannes 1.Epist.II.3.4. disertè negat quenquam Christum cognoscere, qui mandatum ejus non servat. Finis autem mandati quid nisi charitas est? 1.Tim.I.5.

ARG. III. Qui charitatem non habet, is fidem abnegavit, 1.Tim.V.8. At abnegatio fidei non potest cum ea fide, quæ verum Christianum facit, consistere.

RESP. REDING: 1. *Si vera fides sic cum charitate cohæreret, tum quoties adversus charitatem homo peccat, fidei etiam jacturam faceret. 2. Aliud est fidem abnegare formaliter in se ipsa, aliter in aliquo suo effectu, seu opere per fidem tradito. Qui suorum curam non gerit, abnegat fidem sensu posteriori, non priori; nec priori magis, quàm si aliud peccatum, quod fidei contrariatur, committeret.* Ib. pag.528. Resp.1. Peccatum contra charitatem vel oritur ex residua infirmitate carnis, & cum odio peccati conjunctum est: vel ex malitia, & amore ac delectatione peccati. Prius cum fide, quæ promissionem apprehendit, consistere potest: posterius non item. 2. Qui effectum cum causa necessariò connexum, seu à causa emanantem tollit, is causam ipsam tollit. Tolle lucem, tollis Solem. At charitatis, sive ea erga Deum, sive erga proximum fertur, habitus fidei veræ ejusmodi effectus est, quia fide corda purificantur, & purificata illa Dei & proximi amore imbuuntur. Et pari ratione quisquis alia peccata similiter, hoc est, malitiosè, & cum eorum amore & delectatione patrat, fidem abnegat. Nempe fides se exerit per confessionem oris & operis. Ubi vel utraque, vel alterutra abest, vera fides nulla adesse potest, adeóque etiam *formaliter* abnegatur.

ARG. IV. Fides vera nos inserit Christo, Joh.I.12. XV.5. Gal.II.20. III.26. 1.Joh.III.6. Qui inseruntur Christo, charitatis exortes esse nequeunt.

RESP. REDING: 1. *Quis vestrum gloriari potest, se nulla in re charitatis ordinem violasse? Nemo igitur vestrum in Christo est. Et quid tegit justitia Christi imputata, si quodvis peccatum contra charitatem fidem ipsam tollit? 2. Loca citata nil ad rem faciunt. Joh.I.12. credentibus potestas datur, ut fiant Filii Dei. Fides igitur non formaliter facit filium, sed est principium vitæ & una cum charitate vivificat. Joh.XV. dicitur facere fructum multum, qui in Christo manet. At nemo in eo manet nisi qui diligit, 1.Joh. IV.16. Porro Gal.II.2. III.26. sermo est de fide per charitatem formata. Fidem igitur veram cum viva confundis.* Ib. pag.529. Resp.1. Studiosè omnia pervertis. Cum fide nos charitatis habitum, amorem, studium; non quemvis ejusdem ex carnis infirmitate pullulantem defectum copulamus. Etiam qui peccat fidelis, lege Dei delectatur, & quod facit, non vult, sed odit, Rom.VII.15-23. Et tegit hos defectus justitia Christi donata, quæ fide vera & apprehenditur, & inter multiplices infirmitates conservatur. Nam etiam ægrota & infirma manus splendidissimum munus & eleemosynam accipere & custodire potis est. 2. A fide est potestas, hoc est, jus & dignitas filiationis, seu, ut pro filio Dei se aliquis gerere possit. Et principium utique, imò & prima pars vitæ spiritualis est; qua sic Christus apprehenditur, ut apprehendens non possit non esse Filius Dei, & qua Filius Dei, amore Dei flagrare. Et si fides Christo inserit, fideles in Christo manent. Si

in

in Christo ceu vite sua manent, fructum multum ferunt, Joh.XV.5. Qui fructus est charitas, quia qui in charitate manet, is in Deo manet, & Deus in ipso, 1.Joh.III.16. Tuum denique de fide per charitatem formata commentum Scripturæ infers, non ex ea effers. Nam id forma fidei est, per quod fides est id, quod est. At per charitatem, utpote necessarium effectum suum, non est id quod est, sed manifestat se esse id, quod est. Unde dilectionem esse *opus fidei* & Lombardus tuus 3.*Sent. d.23. lit.C.* dixit, & tu supra contra me urfisti, statuens eum, qui curam suorum non habet, fidem non *formaliter*, sed in *effectu* seu *opere* abnegare.

ARG. V. Fide vera corda purificantur, Act.XV.9. Ad cordis autem puritatem inprimis pertinet charitatis habitus.

Resp. Redinc: *Fides per charitatem formata, & conjuncta cum Spiritu S. purificat.* Ib. pag.529. Resp. Fides, à Spiritu S. donata utique, corda purificando charitatem efficit. Qua enim in re purificatio cordis, nisi in sanctificatione, cujus charitas Dei & proximi compendium est, consistit?

ARG. VI. Credentes Spiritu S. obsignantur, Ephes.I.13. & ejusdem sunt Templa, 1.Cor.VI.19. Ubi Spiritus Dei est, ibi gratiosè charitatem operatur.

Resp. Redino: *Credentes per fidem vivam Spiritu S. obsignantur, adeòque mediante charitate Templa Dei viva constituuntur.* Ib. pag. 529. Resp. Non alia vera fides est, quàm quæ viva est. Sicut non alius verus homo est, quàm qui vivit. Cadaver enim hominis propriè non est homo. Unde Christus ipse, Matth.XXII 32. ex eo, quòd Deus se Deum Abrahami, Isaci & Jacobi declaravit, conclusit, illos non esse mortuos, & quoad corpus olim etiam resurrecturos esse. Si Abrahamus, Isacus, Jacobus quâ mortui veri homines fuissent, non strinxisset argumentum Salvatoris. Potuisset enim etiam esse Deus Deus Abrahami, Isaci & Jacobi mortuorum, utpote verorum hominum, non viventium duntaxat. Par ratio fidei, quam sine operibus mortuam esse perinde, atque corpus sine spiritu, seu spiraculo vitæ, mortuum est, Apostolus Jac.II.26. arguit. Porro fidem per charitatem, ceu formam suam vivere, tam absurdum est, quàm quod maximè. Si ad formæ internæ & externæ latibulum cum Sophistis vestris te contuleris, nihil proficies. Nam in loco Jac.II.26. πνεῦμα *Spiritus* sine quo corpus mortuum dicitur vel anima est, vel respiratio. Si *anima*, charitas non erit forma externa fidei, sed interna potiùs. Si, quod verius, *respiratio*, ἀναλόγως charitas erit effectum & signum fidei, non forma. Formæ enim proprium est informare, efficientis movere & agere. Et numquid fides vera justificans (nam de hac sola quæstio est) potest esse otiosa & torpida qualitas, quæ superventu charitatis demum sit excitanda, movenda & animanda? Imò res viva est, efficax & operosa per charitatem, Gal.V.5.6. quæ instar lucis spargit bonorum operum radios, Matth.V 16. Jam ergo si vera fide, quæ itidem viva est per vitam & essentiam propriam, à charitatis vita & essentia non separatam equidem, sed distinctam; obsignamur Spiritu S. utique eam à charitate separari impossibile est. Spiritus S. enim ubique gratiosè est & habitat, ibi dilectio abesse nequit. Nam & ipse, sicut Deus charitas est, & eandem in fidelibus operatur.

ARG. VII.

ARG. VII. Fides denique mortua & informis nihil aliud est, quàm vel lætitia carnalis ob quædam audita: vel convictio de veritate auditorum, excludens gratiam Dei in Christo, quam vera fides apprehendit.

RESP. REDING: *Fides mortua in sua intrinseca essentia defectum nullum patitur, sed in charitate tantùm ejus vivificatrice.* Ib. pag. 529. Crambes sæpius cocta tibi mors. Sicut cadaver mortuum humanum veri hominis formam intrinsecam nullam habet: ita nec fides operibus & charitate destituta, & eatenus mortua, veræ fidei justificantis formam intrinsecam habet nullam. Est enim fides sic mortua veræ fidei justificantis pura privatio.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Apostoli fidem depingunt ejusmodi, quæ possit esse sine dilectione, 1. Cor. XIII. 2. ubi fides signorum eadem est cum fide promissorum specie, gradu tantùm differens. Et Jac. II. 15. ubi de vera fide ipsum loqui palam est ex v. 23. ubi docetur, talem fuisse fidem ipsius Abrahami, quæ operibus ejus cooperata est; nec non ex v. 24. ubi fidei huic licèt non soli, justificatio tribuitur.* Resp. 1. Paulus loquitur de fide miraculorum, non justificante. Quas easdem non esse, res ipsa ostendit, cùm illa jam pridem in ecclesia perierit, hæc perpetim duret. Vel certè fidem intelligit persuasionem de Divinis promissionibus & Divina potentia. qualis in multis sine fiducia, adeóque non justificans, esse potest. 2. Jacobus non veram fidem describit, sed inanem ejus larvam & jactantiam, πίστιν λεγομένην, *fidem quam quis dicit se habere* v. 16. qualis nempe etiam *dæmonum* est, v. 19. quámque *mortuam*, adeóque æquivocè talem vocat, v. 17. Fidem verò Abrahæ disertè opponit fidei mortuæ, quæ erat sine operibus, v. 21. adeóque hanc ejus exemplo tanquam contrario destruit, non illustrat.

EXCIP. REDING: *1. In Ecclesia ea, quæ vera est, fides miraculorum extat. Vestra igitur, in qua non extat, vera Ecclesia non est. 2. Eam fidem Apostolus 1. Cor. XIII. 2. intelligit, quam ibidem vers. 13. una cum charitate & spe manere dicit, licet charitate minorem esse asserat. At quæ fides æquè ac charitas manet, vera fides est. 3. S. Jacobus cap. II. 15. &c. fidem ponderat in tota sua universalitate, tum objectivè, tum formaliter in ratione virtutis spectatam. Illam esse in dæmonibus, hanc cooperari operibus, & per ea consummari dicit. Certè v. 20. & 26. Apostolus fidem sine operibus mortuam esse indefinitè & universaliter pronuntiat. Si de fide jactata & æquivocè dicta duntaxat id verum esset, absolutè & indefinitè verum non esset, quòd fides sine operibus mortua sit.* Ib. pag. 530. Resp. 1. Eam Ecclesiam, in qua fides miraculorum novissimi temporis, adeóque perpetim manens jactatur, in S. literis eo charactere insignitam reperio, quòd sit Ecclesia Antichristi præsentis *secundum operationem Sathanæ in omni potentia, & signis, & prodigiis mendacii, & in omni fallacia injustitiæ in pereuntibus. Quia enim amorem veritatis non receperunt, ut salvarentur; ideo mittet iis Deus efficaciam erroris, ut crederent mendacio,* 2. Thess. II. 8.-12. Hæc fides miraculorum posterioris temporis est, quæ fidem vestræ Ecclesiæ (nam aliam

Ecclesiam,

Ecclesiam, in qua posterioribus temporibus fides ejusmodi obtinuerit, vel obtineat, nominare nunquam poteritis, ut vel non impletam, vel unquam implendam, vel in Ecclesia vestra impletam & ulteriùs implendam prophetiam certissimè constet) vivis coloribus depingit. Nisi juxta eandem prophetiam, ob non receptum veritatis amorem Deus efficaciam erroris vobis, iis inprimis, quibus Tu & alii miraculorum mangones orbi nefariè illusistis hactenus, justo judicio immisisset, tremor extremus jam pridem artus & fibras vestras omnes occupavisset. 2. S. Paulus 1. Cor. XIII. 2. sic de fide signorum loquitur, ut de fide justificante planè non loquatur. Id tum *scopus* ejus, qui est, sic agere de variis donis particularibus, eorúmque abusu, ut istis charitatem anteferendam pertendat: tum *præcedentia*, nempe 1. Cor. XII. 9. ubi fides inter charismata spiritualia, quæ non omnibus salvandis datur (justificans autem salvandis omnibus datur) numeratur: tum *phrasis* ipsa, *adeò ut montes transferam*, desumpta ex verbis Christi, Matth. XVII. 26. ubi de justificante fide non agitur; validè demonstrant. Accedit consensus veterum. Occumenius enim Gennadium κατὰ πόδας secutus; *πίστιν νῦν*, inquit, *οὐ τὴν τῶν πιστῶν τὴν κοινὴν καὶ καθολικὴν λέγει, ἀλλὰ τὸ χάρισμα τὸ τῆς πίστεως. Fidem non eam, quæ fidelium communis & Catholica est, dicit, sed charisma fidei.* Eodem modo Chrysostomus *ad h. l.* & Theophylactus. Chrysostomi verba repetens. Possem consentientes vestros Arium Montanum *in Elucid.* & Antonium Scaynum *Annot. in 1. Cor. XII.* laudare. Neque te juvat, quòd v. 13. fides, spes, charitas conjunguntur, tanquam manentes. Nam & tu fidem signorum manere pertendis. Præterea sicut v. 12. mentio est cognitionis beatificæ, quæ alterius longè generis est, quàm illa *πάσης γνώσεως omnis cognitio*, quæ v. 2. memoratur: sic v. 13. nominatur *πίστις fides* alia longè virtus, quàm illa, quæ v. 2. memorata fuerat, prout etiam *ἐλπὶς spes*, nova virtus, cujus ante mentio nulla erat, ponitur. Sed esto, & v. 2. & v. 13. eadem fides nominetur. Non idcirco justificans v. 2. intelligenda fuerit; sed utrobique fides persuasionem de Divinis promissionibus & Divina potentia significaret. Qualis fides fuit in plerisque Israëlitarum, cùm exiverunt ex Ægypto & transierunt per mare rubrum; in quibus tamen Deus complacentiam non habuit. Talis etiam fuit fides illorum, qui in nomine Christi dæmonia ejecerunt, Matth. VII. 22. Ejusmodi fides est illorum, qui omnia, quæ prædicta & promissa sunt futura in Ecclesia, credunt, licet justificante fide præditi non sint. 3. In loco Jacobi turpissimè hallucinaris. Fides enim in omni sua universalitate etiam justificantem & salvificam fidem complectitur. At mortua fides, qualem & dæmones, & damnati omnes, & hypocritæ, nudè profitentes fidem revelatam, nec justificans certè, nec salvifica est. utpote quæ electorum & Christo insitorum propria est. Neque etiam, vel quoties absolutè & indefinitè fides nominatur, vera fides intelligitur: vel hoc loco absolutè fides nominatur. Non *prius*, quia etiam Simon Magus absolutè credidisse dicitur, Act. VIII. 13. nec tamen verè credidit, sed *simulatè & fictè*, uti disertè glossa interlinearis habet. Non *posterius*, quia S. Jacobus de fide disertè κατά τι *secundum quid* loquitur, non scribens, *si quis habeat fidem*; sed, *si fidem aliquis dicat se habere* v. 13. quod semel dixisse sufficiebat. Aliud lanè est, veram fidem habere; aliud λέγειν *dicere*, se veram fidem habere. Et ne quisquam absolutè & indefinitè hoc acciperet, disertè *πίστιν νεκρὰν fidem mortuam* v. 17. 26. appellat, eámque à fide *τοῖς ἔργοις συνεργούσῃ operibus cooperante*, ad demonstrationem scilicet acceptæ justitiæ, distinguit. Denique cùm fidem sine operibus mortuam esse dicunt, verba illa *χωρὶς ἔργων sine operibus* non cum prædicato *mortua est*, sed cum subjecto fidei cohærent, ut sensus sit *fidem*,

quæ sine operibus est, esse mortuam. quod longè aliud est, quàm, *fidem esse mortuam sine operibus*; quasi ab operibus vitam sumat. quod æquè absurdum est, ac si dicas, corpus esse mortuum sine sensu & motu, quasi sensus & motus sint vitæ causa; cùm dicendum potiùs sit, corpus, quod sine sensu & motu est, esse mortuum, quia ex necessariis effectis suis causa cognoscitur, & hæc opera veræ vivæque fidei non causæ, sed effecta & testimonia sunt.

OBIECT. II. *Principes Judæorum vera in Christum fide præditi, charitate tamen destituti fuerunt, Joh. XII. 42. 43. Ergo fides exsors charitatis esse potest.* Resp. Principes illos fuisse vera fide præditos, asserere non patitur gravis illa censura Spiritus S. quæ extat v. 43. Et eos vera fide præditos fuisse, non obscurè negat Christus Joh. V. 44. Phrasis verò illa *credere in Christum* v. 42. usitato Hebraismo notare potest simplicem assensum, ut Exod. XIV. 31. 2. Chron. XX. 20.

EXCIP. REDING: 1. *Joh. V. 43. 44. sermo est de Judæis Christum non recipientibus, non de Judæis universim. Certè primores illi populi, Joh. XII. 42. in Christum crediderunt, adeóque eum receperunt; sed ob timorem confessi non sunt. Unde ob charitatem gloriæ Divinæ non conjunctam, fides eorum vera, sed non viva fuit. 2. Exod. XIV. 31. sermo est de toto populo Israelitico, credente Domino & Mosi servo ejus, ob visa in transitu maris Rubri prodigia. An ergo universus populus vera fide caruit?* Ib. pag. 530. Resp. 1. Loca Joh. XII. 42. & cap. V. 44. non absque ratione contuli. Sicut enim priore loco primores populi dicuntur credidisse quidem in Christum, sed eundem confessi negantur, quia magis gloriam hominum quàm Dei dilexerunt: ita posteriore negantur credere posse Judæi, gloriam à se invicem captantes, & à Deo solo gloriam non quærentes. Liquet ergo, fidem credentium quidem, at gloriam hominum magis quàm Dei diligentium, esse quidem fidem, puta historicam, seu simplicem assensum; sed non fidem veram justificantem, de qua quæritur. Cum hac enim ὁμολογίαν seu *confessionem* oris conjunctissimam esse, S. Paulus Rom. X. 9. 10. disertè docet. Et sanè neminem verè credentium Christus negabit coram Patre. At negabit omnes idem, qui coram hominibus eum confessi non fuerint, Marci VIII. 38. Quos inter etiam Cyrillus Alex. *in Joh. cap. 12.* Judæorum primores istos refert. Hinc adeò Chrysostomus primores illos *fidem contempsisse* statuit. 2. Licet in populi Israelitici mare rubrum transeuntis censu nonnulli etiam verè fideles extiterint; potiores tamen, quos Deo etiam & Mosi servo ejus credidisse historia testatur, vera in Christum fide destituti fuerunt, teste Apostolo 1 Cor. X. 5. ubi *Deum ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν in pluribus illorum beneplacitum habuisse*, negat.

OBIECT. III. *Multos in ecclesia verè fideles, charitate tamen vacuos esse, docent Parabolæ Matth. XIII. 18. XXII. XXV. Marc. XIII. 48.* Resp. Omnes in ecclesia fideles, hoc est, fidem oretenus profitentes, non statim veram fidem habent, uti liquet ex Esaj. XXIX. 13. Matth. XV. 9. Tit. I. 16. Et quis tandem ausit asserere, paleam, pisces putridos, hospites sine veste nuptiali, hædos, veros fideles & Christianos designare?

EXCIP.

EXCIP. REDING: 1. *Confundis virtutes voluntatis perfectivas cum fidei virtute intellectuali. Illis sublatis hæc non statim tollitur.* 2. *Matth. XIII. 18. per zizania posse intelligi malè viventes Catholicos, qui per unitatem fidei veræ Ecclesiæ membra sint, Augustinus lib. quæst. in Matth. cap. 11. monet. Vera igitur fides in iis extincta non est. Aliàs membra Ecclesiæ esse desinerent. Idem lib. de Unit. Eccles. cap. 18. in una Ecclesia esse triticum cum zizaniis, lilium cum spinis, pisces bonos cum malis, asserit. Ecclesiæ verò unitas nisi per fidei unitatem non subsistit.* Ib. pag. 531. Resp. 1. Fidem non intellectus solius, sed voluntatis etiam habitum esse, supra pervicimus. Et de eo quicquid fiat, nunquam tu fidem facies solidam, omnes eos veram fidem habere, qui veram fidem profitentur. Aliud enim est esse, aliud dici. 2. Siccine ergo æquo animo ferre potes, ut paleæ, zizania, putridi pisces, hœdi sint in verorum fidelium censu; sint veræ Ecclesiæ vera membra? Congruis sic cum Bellarmino, qui de Eccles. *Milit. cap.* 2. tradit, Ecclesiam eos comprehendere, qui spe aut timore aliquo temporali profitentur fidem, & in Sacramentis communicant sub regimine Pastorum, etiamsi nullam habeant virtutem, similésque sint capillis, unguibus, aut malis humoribus in humano corpore. Cæterùm Ecclesia talis malignantium est, non Catholica Christi, digna capite suo, nimirum homine peccati, & filio perditionis. Nos verò ex Scriptura didicimus, multos in externa Ecclesiæ communione versari, & fidem profiteri posse, qui verè fideles non sunt. Multi enim in die illo dicent, *Domine, Domine, nonne in tuo nomine prophetavimus, &c. Matth VII. 22.* qui & in externa Ecclesiæ communione fuerunt, & veri fideles nunquam fuerunt. *Corde* quippe *creditur ad justitiam*, Rom. X. 10. Isti autem non corde crediderunt, sed ore duntaxat dixerunt: *Domine, Domine, &c.* Quin & multos ore fidem profiteri, quam in corde nunquam habuerunt, ex Esaj. XXIX. 13. clarè constat, quia multi *appropinquantes labiis, corde remoti* dicuntur. An qui corde à Deo remoti sunt, & fidem non habent nisi in supremis labris, vera fide justificante, quæ juxta vos etiam intellectualis, non oralis duntaxat habitus est, pollent? Hoc tu cur non enodasti? Sed maluisti etiam veram fidem justificantem paleis etiam & hœdis tribuendo, lucem & tenebras, justitiam & injustitiam, Christum & Belialem in unum conflare. Nec tam horribile dogma ex Augustino didicisti. Ille enim in parabola Matth. XIII. 18. &c. per agrum totum mundum, non Ecclesiam: per paleas non *Catholicos malè viventes*, sed *hæreticos* disertè intelligit. Neque Catholicos malè viventes esse vera veræ Ecclesiæ membra, uspiam dicit. Tu ei affingis. Sunt quidem etiam illi in corpore externo Ecclesiæ, verùm non ut viva ejusdem membra, sed ut carcinomata, maligni humores, lumbrici, qui corporis integritatem non perficiunt, sed impediunt magis. Sic Ecclesiam Idem S. Augustinus vocat *proximam Christi in medio filiarum malarum, lilium inter spinas, pisces bonos inter malos, &c.* Ubi verò *mulieres malas, spinas, pisces malos &c.* vera & viva Ecclesiæ membra, fide vera justificante prædita esse, asserit? Fides vera non bonos & malos, sed bonos duntaxat unit. Malorum verò & bonorum unitas tam nulla est, quàm nulla est lucis & tenebrarum.

OBIECT. IV. *Si fides & charitas separari nequeunt, vel id ex eo fiet, quòd una sit de ratione alterius, vel quòd una ab altera nascatur. Atqui neutrum verum est. Non prius, quia sunt distinctæ virtutes* I. Cor. XIII. 13. I. Tim. I. 5. *Non posterius, quia licet charitas oriatur ex fide, non oritur tamen ut propria passio, sed ut virtus, ad quam alia in-*

clinat & disponit. Resp. Virtutem & charitatem esse distinctas virtutes non negamus. At charitatem oriri ex fide, non ut disponente & inclinante duntaxat, sed ut *emanativè* causante & producente patet, quia cor ipsum repurgat à sordibus peccati, imbuit illud & accendit sincero ac serio amore Dei & proximi, efficitque, ut studiis ejus ac operibus exardescat, Joh. XV.v.4.5. Act.XV.9. Rom.VI.4.5.6. 2.Cor.V.14.15. Tit.II, 14. 1.Joh.III. IV. V. capp.

EXCIP. REDING: 1. *Fides viva per charitatem formata effectus illos præstat. Potest tamen vera fides absque iis subsistere. 2. Multa etiam emanant aliunde, separabilia tamen. Sic potentia visiva una cum debita organizatione sua ab anima: combustio materiæ ritè applicatæ ab igne. Quæ tamen per Divinam potentiam separabilia sunt.* Ib. pag.531. Resp. 1. Imò fidem veram justificantem, ipsam charitatem efficere, textus illi docent. Quomodo fides charitate formata charitatem efficit? Quomodo virtus à fide distincta & disparata eandem formare potis est? 2. Potentias à natura inseparabiles esse, supra asserui, & simul hasce ineptias tuas dilui. Neque scio, quæ te philosophia docuerit, organizationem corpori debitam ab anima sensitiva emanare. Si enim anima domicilii sui architecta est, utique causa organorum corporis non emanativa sed activa est. qualem ab effectu suo separari posse, dubium nemini est.

QUÆSTIO XIX.

An post acceptam justificationis gratiam cuilibet pœnitenti ita culpa remittatur, & reatus æternæ pœnæ deleatur, ut nullus maneat reatus pœnæ temporalis exsolvendæ, vel in hoc seculo, vel in purgatorio?

Synodus negat Canone XXX. Nos ita limitamus. Pœna temporalis spectatur vel *quoad rem*, vel *quoad definitionem rei*. Nullus omnino fidelis est, quin crucem Christi cupidus suscipiat, & post remissionis gratiam pœnam temporalem exsolvere teneatur, quæ videlicet sit tum memoriale culpæ admissæ & adhærentis labis, tum testimonium contractæ æternæ miseriæ, tum frenum carnis luxuriantis, & remedium adversus peccatum & Sathanæ mundique illecebras. Hæc pœna est *quoad rem*, estque vel παιδεία, paterna castigatio; vel δοκιμασία exploratio fidei & obedientiæ, vel μαρτύριον testimonium confirmandæ doctrinæ

per

per passiones vel mortem editum. Non tamen est pœna *quoad definitionem rei*, quia non infligitur animo vindicandi & compensandi propria satisfactione delictum, sed bonum in finem, adeóque ex fine novam relationem sumit. Sic sectio membri *quoad rem*, malum triste est; sed *quoad definitionem rei* vulnus si ab hoste, curatio si à medico instituitur, propter diversum finem, & ex eo diversam relationem. Sententia nostra sic probatur.

ARG. I. Qui culpam remittit, solvit ab obligatione ad omnem pœnam subeundam. Sicut qui causam tollit, eadem opera tollit effectum. Deus autem justificatis culpam remittit. Ergo etiam obligationem ad subeundam pœnam.

RESP. REDING: *An ergo sublata causa nullus ampliùs effectus in rerum natura subsistere potest? Canon igitur ille non tenet, ubi effectus non dependet in conservari à principio ejusdem primo productivo, sed aliam causam conservantem habet. Ita hic pœna etiam temporalis post remissam culpam & æternam pœnam habet causam, voluntatem Dei, qua judicium cum misericordia sic vult temperare, ut culpam remittendo non omnimodam pœnam remittere velit.* Tract. IV. Ss. 2. pag. 532. Resp. Sublata causa non cessare effectum tum, quando ab ea causa est actu, seu extra causam suam exiit, vel pueris notum est. Ita Apellis tabulæ multis post eum seculis superstites fuerunt. nempe quas tum fecerat, cùm esset in vivis. Ast eo sublato nullæ ab eo fuerunt novæ tabulæ, ne eæ quidem, quas animo designarat. Hic verò pœnæ intelliguntur, quæ actu non fuerint, sed quæ nondum ullæ, cùm erat peccatum. imò ne tum quidem, cum esse desiit, hoc est, condonatum fuit. Iis verò, quæ hujusmodi sunt, omnibus universale est axioma: *Sublata causa tollitur effectus.* Tum pœnæ temporalis post sublatam propriam & unicam ejus causam, peccatum scilicet, conservans causa Dei voluntas esse nequit, tum quia illa ex revelatione demonstrari nequit: tum quia Dei judicium, peccatum vindicantis, supponit peccatum nondum condonatum. Justum enim apud Deum est, *afflictionem reddere affligentibus*, 2. Thess. I. 6. adeóque peccanti pœnam. Ubi igitur afflictio & peccatum condonatione sublatum est, reddere afflictionem & pœnam, injustum foret. Hoc Dei *δικαίωμα jus* est, ut *qui talia faciunt*, peccant, sint *rei mortis*, Rom. I. 32. Quibus igitur ob condonationem peccatum non imputatur, adeóque pro non commisso habetur, illos morti pœnali sive æternæ sive temporali mancipare, non est *δικαίωμα τοῦ Θεοῦ jus Dei*, atque sic nec voluntas Dei.

ARG. II. In fidelibus post acceptam justificationis gratiam nulla ampliùs est condemnatio, Rom. VIII. 1. Nulla igitur remanet pœna. Quippe condemnatio est pœnæ adjudicatio.

RESP. REDING: *Apostolus non quamvis condemnationem, sed eam duntaxat, quæ à Regno Cælorum excludit, intelligit.* Ib. pag. 532. 533. Resp. Atqui ille omnem condemnationem excludit, dicens: *οὐδὲν κατάκριμα. nulla condemnatio*; vel, uti Latinus Interpres fortiùs reddit, *nihil condemnationis.* Universalium nempe negantium necessaria est veritas, non indefinita, ut plerumque affirmantium: imò etiam terminis reciproca. Sicut ut nullus

homo eſt lapis, ſic nullus lapis homo: ita ut nulla condemnatio eſt iis, qui ſunt in Chriſto, ſic quibus aliqua condemnatio eſt, ii non ſunt in Chriſto. Si igitur condemnationem diſtingui toleremus in condemnationem culpæ, & condemnationem pœnæ; & pœnam aliam temporalem, æternam aliam dicamus; non poterit excipi, nullam quidem eſſe condemnationem culpæ, ſed aliquam tamen pœnæ: aut nihil eſſe pœnæ æternæ, ſed tantùm aliquid temporalis. Singulæ enim ejuſmodi exceptiones univerſali negativæ contradicunt.

ARG. III. Chriſtus plenariam remiſſionem peccatorum ſua morte nobis impetravit, Rom. III. 24. 25. Si temporalis pœna fidelibus exſolvenda reſtaret, remiſſio non plena, ſed dimidiata foret, & injuria fieret Chriſto, ſi ſufficientiſſimam ejus ſolutionem non acceptaret Deus, nec hæreditatem ei decerneret niſi ſub conditione temporalis pœnæ à nobis datæ.

RESP. REDING: 1. *Chriſtus plenariam omnium peccatorum remiſſionem promeruit. Sed meriti ejus effectus ſeu efficacia quoad actum ſecundum non ſubſiſtit pro quolibet inſtanti, ſed pro tempore Divinitus præfinito. quod non eſt vita hac mortalis, in qua Deus miſericordiam & judicium temperat, verùm cœleſtis demum. 2. Et tam nullo Chriſti merito perfectiſſimo fit injuria, quòd ad plenariam peccatorum remiſſionem, excluſa pœna temporali, in hac vita, à Deo Patre non acceptatur: quàm nulla ei fit inde, quòd ſatisfactio ejus pro omnibus ſufficientiſſima ad actualem peccatorum omnium remiſſionem non acceptatur. Neque enim aliter acceptatum meritum ſuum voluit, quàm id in cognito decreto Dei æterno acceptatum iri novit.* Ib. pag. 533. Reſp. 1. Atqui remiſſio etiam in hac vita perfecta eſt, quia Deus *una oblatione conſummavit in ſempiternum omnes ſanctificatos.* Hebr. X. 14. Si εἰς τὸ διηνεκὲς *in ſempiternum*, ergo *ſemper.* Neque τελείωσις *conſummatio* ſine efficacia meriti quoad actum ſecundum locum habere poteſt, quia conſummatio omnis actualis, non potentialis eſt. Et cùm perfectæ ſint cauſæ, Deus remittens, & juſtitia Mediatoris, etiam perfectum ſit effectum oportet. Neque verò cum remiſſione judicium conſiſtere poteſt. Qui enim remittit & condonat pleniſſimè, is non judicat. Judicare quippe eſt peccatum imputare, adeóque non condonare. Vel igitur non plenè remittit Deus, vel eos non judicat. Denique ſi in hac vita pœnæ peccatorum exiguntur, non igitur ſenſim peccatorum remiſſio, uti Sophiſtæ innuunt, procedit & perficitur: ſed nunquam. Nam qui ſemel pœnas exigit, is nunquam, adeóque nec in hac, nec in altera vita eas remittit. Factum enim infectum fieri nunquam poteſt. Remiſſio autem opponitur pœnarum exactioni, uti patet tum in Baptiſmo, tum in iis exemplis omnibus, quibus Papiſtæ ipſi remiſſionem plenariam non denegant: tum denique inde, quia retentionem pœnæ tum fieri dicunt, cùm non perfectè Chriſti merita applicantur. Quamobrem ſi vel ſemel pœnæ exigantur, nunquam perficietur remiſſio, nunquam Chriſti merita perfectè applicabuntur. Et quidni ſummâ ſic injuria merito Chriſti perfectiſſimo inferatur? 2. Cui σοφὸν φάρμακον tuum neutiquam remedetur; quia Chriſti meritum à Deo Patre ſic acceptari, ut actu applicetur omnibus, pro quibus redditum eſt, ſupra ſatis evicimus. Neque tu Chriſtum in æterno Dei decreto meritum ſuum non acceptandum à Patre ad actualem applicationem, & condonationem pœnarum omnium fidelibus omnibus impertiendam, vidiſſe, vel cognoviſſe, probabis unquam. Futilis & evanida hæc tua ſpeculatio eſt. Quomodo e-

nim

nim Christi oblatio sanctificatos consummavit, si Deus eam ad plenissimam condemnationem non acceptavit? Et quidni justitiam perfectam ad vitam omnium eorum, pro quibus illa acquisita est, DEUS *ἀπροσωπόληπτος justus judex* acceptarit?

ARG. IV. Deus se peccatorum à justificatis admissorum non recordaturum promisit, Esaj. XLIII.24. Jerem. XXXI.31.32. Heb. X.17. Deus autem in iis rebus, quarum non recordatur, nihil agit. Proinde peccata temporalibus pœnis & satisfactionibus in justificatis haud exequitur.

RESP. REDING: *Pœna temporalis non profluit per se immediatè à peccato, sed à judicio Dei peccatorum non recordantis ampliùs, sed ea per misericordiam suam delentis, justi tamen judicii partem sibi reservantis ad diem usque plenæ redemptionis.* Ib. pag. 533. 534. Resp. Satis desperatam esse causam tuam prodis, qui haud secus, ac infamis ille servus, ex Deo Optimo, etiam tum, cùm gratiosus est & peccata remittit, facis *σκληρὸν durum* & austerum dominum, ibi metentem, ubi non seminaverat; hoc est, ab eo pœnam exigentem, in quo pœnæ causam, præter voluntatem punientis, nullam reperit, Matth. XXV. 24. Cùm tamen pœnæ omnis formalis ratio sit passio mali ob actionem mali. Sed memento tamen, homines etiam duros, quorum prorsus non recordantur, in iis nihil agere. Ita in reconciliationibus si quis polliceatur, se non fore memorem offensæ, eo ipso certum facit, se nullam vindictam sumpturum. Unde celebre factum nomen *ἀμνηστίας*. Sic quovis duro homine duriorem Deum facis, utpote non recordantem, adeóque *ἀμνηστίαν* paciscentem, & simul vindicantem, subinde ferro flammáque, etiam ultra hanc vitam in purgatorio. Denique si Deus, quoties recordari dicitur iniquitatis, veluti Jerem. XIV. 10. pœnam minatur: ergo quoties se recordaturum iniquitatis negat, pœnarum omnium condonationem promittit.

ARG. V. Ab iis pœnis Christus fideles liberavit, quas ipse morte sua pertulit. Atqui pertulit Christus non æternas duntaxat, sed etiam temporales pœnas, utpote miser & abjectus in hac vita, persecutionibus mortique obnoxius.

RESP. REDING: *Esto, liberavit à pœnis temporalibus. Non tamen liberatio illa primo statim justificationis instanti actu confertur.* Ib. pag. 534. Egregiam verò post pœnas temporales jam exactas simul atque datas, ab iisdem liberationem? Ubi verò liberatio ejusmodi, in hac, an futura vita contingit? Si in hac, cur pœnæ temporales etiam insontibus, hoc est, quorum iniquitates condonatæ sunt, in hac vita infliguntur? Si in altera, qualis liberatio ibi erit à pœnis temporalibus, quæ & in æternitate temporales esse non possunt, & in vita temporali jam solutæ sunt? En te scotomate percussum!

ARG. VI. Peccata nostra sunt debita, Matth. VI.12. Pœna peccati est solutio debiti. Atqui Christus solvit debitum illud, & obliteravit expunxitque chirographum nobis subcontrarium Coloss. II.14. Non expunxisset autem, si pars nondum soluta à nobis exsolvenda foret.

RESP. REDING: *Solutio pro peccatorum nostrorum debito præstita effectum suum sortita est non eo statim instanti, quo in cruce consummata est; sed quoad remissionem peccatorum* in

In Sacramenti pœnitentiæ ſuſcepti inſtanti: quoad remiſſionem omnimodam pœnæ temporalis in glorioſæ reſurrectionis inſtanti. Ib.pag.534. Reſp. Crambe bis cocta,tibi mors. Unde hæc didiciſti? Scilicet in inſtanti glorioſæ reſurrectionis ſolutio Chriſti ſemel in cruce præſtita quoad pœnas temporales effectum ſortietur,quando iis ab ipſis hominibus exantlatis, adeóque ſolutione non à Sponſore ſed à reo peracta, effectum ampliùs ſortiri nequit! Ingenuitatem tuam laudarem, ſi diceres,quod res eſt; nempe veſtra quidem ſententia Chriſtum pœnarum temporalium debitum planè non ſolviſſe, adeóque Redemptorem imperfectum eſſe.Sed id,ceu blaſphemiam apertam redolens, dicere horres.

ARG. VII. Fideles paſſim appellantur filii, amici ac dilecti Deo, ipſi planè reconciliati Joh.I.12.13.XV.14.15. Rom.V.8.9. 1.Joh.III.1.2. Atqui tales qui ſunt, pœnis propriè dictis non ſubjacent.

RESP. REDING: *Cùm pœnæ temporales ſic ſint effectus judicii Divini, ut cum peccato immediatam connexionem non habeant; cum ſtatu eſſentiali amicitiæ & reconciliationis cum Deo non pugnant.* Ib. pag.534. Reſp. Imò tantò magis hoſtiliúſque pugnant. Quid enim hoſtile,quid inimicum magis eſſe poteſt,quàm punire, & quidem atrociter, piacularibus etiam in purgatorio flammis per longiſſimi quandoque temporis tractum, mancipando, punire, ſine reſpectu peccati, utpote jam condonati; ſola voluntate judicandi, puniendi inſontes? Næ tale quid ne tyranni quidem hujus mundi ſine extrema infamia attentare auſint. niſi forte, Papa veſtro applaudente, attentavit Carolus IX. Rex Galliæ, qui pace cum Proteſtantibus inita, eoſdem ad Regales nuptias accitos,ſecuróſque adeò nefaſta ſemper Bartholomæi feria, dirum in modum oppreſſit. Ejuſmodi reconciliationes Papa amat,ſed DEUS odit.

ARG. VIII. Sic ampliorem miſericordiam Deus à nobis requireret,quàm ipſe hominibus præſtaret. Nobis enim ita remiſſionem peccati imperat,ut ne pœnam quidem ullam à fratre exigamus.

RESP. REDING: *Deus imperando nobis condonationem mutuam, vindictam privatam, non publicam prohibet. Ipſe verò cùm ſupremam authoritatem Majeſtatémque obtineat, quidni miſericordiam ſuam in remittendo cum judicio in puniendo temperare poſſit?* Ib. pag.534. Reſp. Secare hoc nodum,an ſolvere, an neutrum eſt? Ego hominem condonantem cum Deo condonante comparavi: tu hominem publica authoritate vindicantem cum Deo condonante, & condonando miſericordiam cum judicio temperante comparas. Tum homo condonans nullo modo vindictam exercet, ſed in gravioribus injuriis quandoque vindictam alii, publicæ poteſtati commendat. Deus verò condonans quem præter ſe alium habet, cui vindictam alia authoritate exercendam committat?

ARG. IX. Dogma hocce Synodus determinavit ad defenſionem purgatorii & humanarum ſatisfactionum, quas nullas eſſe, liquidò infra probabimus.

RESP. REDING: *Hoc alibi ex inſtituto diſcutiemus.* Ib.pag.534. Reſp.Et nos ibi te preſſo pede inſequemur.

Oa-

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *Deus condonato populo Israëlitico idololatriæ peccato, visitationem nihilominus in die ultionis, ipsi comminatus est Exod. XXXII. vers. 34. Ergo remissa culpa remanet pœna.* Resp. Deus populo pœnitenti condonavit non culpam duntaxat, sed etiam pœnam in præsens. Supplicanti enim Mosi, ut Deus condonet populo, responsum est v. 33. *Abi nunc, deduc populum &c.* Quòd autem alio tempore, nempe *in die visitationis* Deus percussit populum, illius judicii causa fuit continuata culpa τῶν *ἀμετανοήτων*, pœnitere nesciorum. Illis enim culpa idololatriæ in vitulo nunquam remissa est, sed tantùm ejus procrastinata punitio, læsâ Dei pœnitentiâ tantò vehementiùs exequenda.

Excip. Reding: 1. *Tibi contradicis insigniter. Primò enim dicebas, Deum populo pœnitenti & culpam & pœnam in præsens condonasse. Postea verò in populo illo culpam fuisse continuatam. 2. Exod. XXXII. 34. Deus, postquam populo reconciliatus est, disertè minatur tamen, se eorum peccatum in die visitationis in iis visitaturum. Non aliud igitur peccatum patratum, sed hoc in individuo in die ultionis à Deo visitandum fuit.* Ib. pag. 535. Resp. 1. Contradictionem fingis, quæ nulla omnino est. Nam culpam & pœnam populo pœnitenti in præsens remissam esse: non remissam, sed continuatam esse populo *ἀμετανοήτῳ pœnitere nescio*, apertè dico. Contradictio igitur nulla est, quia circa diversum subjectum, populum pœnitentem & impœnitentem, versatur. Illi & culpa & pœna omnis remissa est: huic neutra. In eodem nempe populo fuerunt pœnitentes & pœnitere nescii. Comminatio non illos, sed hos tangit. 2. Hoc ipsum utique peccatum individuum, quod *μοσχολάτραι vituli cultores*, idololatriam scilicet continuantes sine ulla pœnitentia, commiserunt, Deus procedente tempore, impleta peccati mensura, in iisdem, non in aliis pœnitentibus, visitavit. Et si quando eidem visitationi etiam pii & pœnitentes implicati fuerunt, uti solet Deus quandoque in temporalibus judiciis צדיק ורשע *justum & impium* exscindere, Ezech. XXI. 9. & Babylonem non impii duntaxat, sed pii etiam, Ezechiel, Daniel, aliique deportati sunt: non par tamen ratio utrorumque fuit. *Nam sicut*, ita præclarè S. Augustinus *de Civit. Dei lib. I. 8.* scribit, *sub uno igne aurum rutilat, palea fumat, & sub eadem tribula stipulæ comminuuntur, frumenta purgantur: nec ideo cum oleo amurca confunditur, quia eodem preli pondere exprimitur: ita una eadémque vis irruens bonos probat, purificat, eliquat: malos vastat, damnat, exterminat.* Boni igitur eadem temporalia judicia sustinentes non puniuntur, sed explorantur, purificantur: mali soli puniuntur, damnantur, exterminantur.

OBIECT. II. *Adam, David, Moses, propter offensam præfinitas à Deo pœnas ad ultimum usque vitæ spiritum pertulerunt. Ergo fideles remissâ etiam culpâ subsunt pœnæ.* Resp. Pœnas *impropriè, materialiter* ita dictas, hoc est, mala quædam suâ naturâ tristia, & carni adversantia pertulerunt: at non pœnas *propriè & formaliter* sic dictas, hoc est satisfactiones pro peccatis præteritis, ex justitia

vindicatrice profectas: pœnas *castigationis*, ne in licentiæ exemplum abiret scelerum impunitas, adeóque nomen Dei blasphemaretur; at non *vindictæ*, utpote quas solus Christus sustinuit.

EXCIP. REDING: *Mosen, Aharonem, Davidem, reconciliatos licet, pœnam temporalem, & quidem ad peccati præteriti vindictam sustinuisse, ex Num. XX. 12. Deut. XXXII.48. 2.Sam. XII. 13. abundè liquet.* Ib. pag. 535. Resp. Pœnam sustinuisse *castigationis*, & quidem propter peccatum admissum, fassus jam ipse sum. Sic pater filium peccantem corrigit, tum præteritam culpam, seu efficientem, tum futurum emendationis fructum, tanquam finem respiciendo. At pœnam sustinuisse propriè dictam, hoc est, *vindictæ & satisfactionis* pro peccato, id verò nego. Nec tu probas. Vindicta propriè dicta illa est, quando malum alicui infligitur non in bonum, sed in malum ejus: non ex amore paterno, sed ex ira & furore judicis. cujusmodi malum à piis omnibus S. Paulus Rom. VIII.1. removet. Discere hoc poteras à Guilhelmo vestro Parisiensi, antiquissimo & Scholasticorum gravissimo, cujus *de Sacram. in gen. fol. 4.* hæc verba sunt: *Pœnam ut pœnam & vindictam, impossibile est Deo amico jam facto recogitare. Aliud enim est dicere, quia Pater flagellat filium, aliud est dicere, percutit inimicum. Scimus enim, amicos Dei ab amantissimo & misericordissimo Patre Deo mala ista pœnalia recipere, & hic non ut pœnam, seu vindictam iracundiæ, sed magis ut correctiones & medicamenta stultitiæ, & adjumenta virtutis, ut malleationes, sive fabricationes, & tunsiones, sive ablutiones & candidationes. Hæc autem nisi delirus & insani capitis nunquam dicet persecutiones, seu vindictas.* Breviùs & nervosiùs sic Augustinus *Serm. de Pœnis.* rem explicat: *Quod pateris, unde plangis, medicina est, non pœna: castigatio, non damnatio. Noli repellere flagellum, si non vis repelli ab hæreditate.*

OBJECT. III. *Mors temporalis est pœna propriè dicta Genes. III. 19. Psalm. XC. 4. Rom. V. 12. Atqui fideles quique morti temporali sunt obnoxii.* Resp. Per se, & prima sui origine mors fuit pœna propriè dicta. In fidelibus tamen per accidens non ampliùs est pœna, aut pro peccatis satisfactio, sed peccati inhærentis depositio, & ad vitam meliorem transitus, Esaj. LVII. 2. Rom. VII. 24. Joh. V. 24. Atqui hinc est, quòd fideles cum Paulo Phil. I. 23. mori expetunt, minimè expetituri, si mors veri nominis pœna esset.

EXCIP. REDING: *Quatenus mors in homine sancto secundum se consideratur, rationem pœnæ habet, quia Deus etiam in morte justi judicium exercet; & mors à peccato Adami originem habet, Rom. V. 12.* Ib. pag. 536. Resp. Cur igitur etiam infantes recens baptizati moriuntur, quos tamen à pœna temporali ipsimet eximitis? Quid quòd fideles etiam *κρινόμενοι, dum judicantur, à Domino erudiuntur, ne una cum mundo condemnentur?* 1. Cor. XI. 31. 32. Ejusmodi ergo quale erga Sanctos, obdormientes etiam ipsos exercet Deus, judicium non aliud est quàm *παιδεία castigatio* paterna, non *κατάκρισις condemnatio*, seu pœna propriè dicta. Cedit enim & in bonum fidelium, qui moriuntur; & in morientium *παιδείαν eruditionem*, & in aliorum admonitionem correctionémque. Neque obstat, quòd à peccato mors originem habet, quia etiam paterna castigatio, quam vindictam nemo sanus dixerit, ob peccatum adhibetur: at insuper omnis fidelium castigatio,

tio, ob peccatum adhibita licet, non destructionem fidelium, sed *καρπὸν εἰρηνικὸν δικαιοσύνης fructum pacificum justitiæ*, parit, Hebr. XII. 11.

OBIECT. IV. *Per afflictiones fidelium resarcitur injuria ipsi Deo facta. Ergo sunt vera ac propriè dicta pœna.* Resp. Resarcitur injuria quoad abolitionem scandali in ecclesia, non quoad compensationem, utpote quæ fit per solius Christi meritum & satisfactionem.

EXCIP. REDING: 1. *Nequit fieri reparatio quoad abolitionem scandali in Ecclesia, quin resarciatur injuria Deo illata, quia scandalum hoc in Ecclesia importat transcendentaliter injuriam Dei. 2. Licet verò compensatio injuriæ Deo illatæ ad æqualitatem solius Christi propria fit; tamen recognitio juris Divini peccato læsi, seu imperfecta reparatio & compensatio injuriæ Deo illatæ ab homine ipso etiam requiritur.* Ib. pag. 536. Resp. 1. Sic scandalum Ecclesiæ datum ab homine per Canonicam pœnitentiam reparatur, ut injuria Deo illata à solo Christo Salvatore reparari potuerit. Scandalum enim Ecclesiæ datum ratione objecti finitum: injuria Deo facta infinita est. In eodem peccato alia ratio est noxæ in societatem humanam, politicam, ecclesiasticam, & privatum quemvis redundantis: alia injuriæ, seu juris à Deo præscripti, & ab homine peccatore violati. Illa deleri vel manere potest, non deleta vel non manente hac. Nec qui noxæ in homines redundanti satisfacit, ilico injuriæ Deo illatæ satisfacit. Sicut contra satisfieri potest per Christum injuriæ Deo illatæ, atque sic in foro Dei remitti peccatum seu facinus gravissimum: licet non ilico in humano foro remittatur noxa, imò capitali etiam supplicio vindicetur. 2. Compensatio injuriæ Deo illatæ, imperfecta, nulla à Deo acceptatur, quia cujusvis peccati stipendium, seu *ἀντάλλαγμα compensatio* peccati cujusvis mors est, Rom. VI. 23. & animæ per peccatum perditæ ab ipso homine fieri compensatio nulla potest, Matth. XVI. 26. & denique Christus una oblatione, omnes, qui sanctificantur, sic consummavit, Hebr. X. 14. ut imperfecta recognitio pœnalis humana & injuria sit perfectæ satisfactioni Christi, ac misericordiæ Dei; & denique nuspiam mandata est, adeóque acceptari à Deo nequit.

OBIECT. V. *Si remissâ culpâ ilico pœna remittitur, qui fit ergo, ut politicus Magistratus in facinorosos, etiam post recuperatam Dei gratiam acriter animadvertat?* Resp. Confunduntur, quæ maximè distincta sunt, peccatum adversus Deum, & adversus Deum simul ac homines admissum: & pœna utrique cum discrimine debita. Etenim divinum forum humano non præjudicat, & potest peccatum à Deo remissum retineri simul ac puniri ab hominibus æquissimo judicio.

EXCIP. REDING: *Non potest intelligi legis humanæ ad bonum publicum obligatio, quin propter essentialem hujus ab absoluto Dei dominio dependentiam lex Divina simul obliget. Non potest proin lex Politica violari, quin simul Divina violetur.* Ib. pag. 536. Resp. Sic est, uti pertendis. Sed unius ejusdémque peccati adversus legem politicam diversa est noxa, quæ in societatem humanam redundat, & iniquitas ac injuria, quæ in Deum Legislatorem summum committitur. Illa sine hac, & hæc sine illa compensari potest, & compensatur non rarò. Neque enim facinorosis omnibus, pœnas judici humano danti-

bus, Deus in ſuo foro peccatum remittit: nec quibus Deus perfectiſſimè propter Chriſtum remittit, illi à debito luendæ pœnæ politicæ, non tam Deo, quàm humano judici, ex Dei tamen præſcripto reddendæ, liberantur.

QUÆSTIO XX.

An juſtificatus peccet, cùm intuitu mercedis bene operatur?

NEgat Synodus Canone XXXI. Nos limitamus, ac ſimul Calvini noſtri ſententiam, quam criminosè hic inſectantur Papiſtæ, explicatam damus. Fidelis in operibus ſuis primariò & principaliter ſpectat Deum & ejus gloriam, tanquam finem ultimum realem & perſonalem, eúmque amat propter ſe ipſum, quia eſt excellentiſſimum bonum. Itaque gloriæ divinæ reſpectus ita debet in animis hominum *βραβεύεσθαι dominari*, & cæteris omnibus præponderare, ut illi nihil omnino *ἀντίῤῥοπον*, nedum *ἰσόῤῥοπον* ſtatuant, ſed ea animum ſubeunte ceſſet omnis alia conſideratio, ipſa autem ſola rationis clavum teneat ac moderetur. Minùs principaliter tamen & ſecundariò ſpectanda eſt etiam æterna ſalus noſtra, Dei gloriæ ſubordinata & arctiſſimè conjuncta, ut merces quidem, verùm non *legalis* illa, quæ nitatur æqualitate noſtri meriti, uti Tridentini ſomniant, verùm merè gratuita & *evangelica*, quæ imputatur non operanti, ſed credenti. Etenim à dilectione Dei non poteſt ſecludi, ut habeatur Deus pro bono noſtro, quin à gloria Dei, qui nos ſuis ſuavitatibus implere poteſt, plurimum decerpamus ac delibemus. Et promiſſa eſt nobis in Evangelio vita æterna, quam certa ſpe in hac vita præcipimus. Hinc Eſajas dicit verbis Dei cap. XL. 19. *Non dixi domui Iſraël, fruſtra quærite me.* Et Moſes reſpexit *μισθαποδοσίαν retributionem præmii* Hebr. XI. 26. Unde fidei hic tribuitur character, quòd Deum intuetur *μισθαποδότην*, Hebr. XI. 6. Cæterùm ſenſum Synodi, nimirum mercedis tanquam debitæ vel ex pacto, vel ex interna dignitate intuitu fidelem bene operari debere, ut ſic mercenaria & ſervilis fiat obedientia, ſimpliciter rejicimus. Etenim

ARG. I. Nulla propriè & legaliter dicta merces operibus noſtris debetur, quia nullum eſt operum noſtrorum propriè dictum meritum, uti mox demonſtrabimus.

RESP. REDING: 1. *Ratio falſa hypotheſi nititur.* 2. *Chriſtus ipſe docuit nos obtutum figere ad quærendam ſalutem æternam, Matth. VI. 33. Quærite primùm regnum Dei. Et*

Luc.

Luc.XVI.9. jubet nos facere amicos de mammona iniquitatis,ut deficientes nos in æterna tabernacula recipiant. David quoque Psal. CXIX. 112. inclinavit cor suum ad faciendas justificationes propter retributionem. Tract.IV.Ss.2.pag 538. Resp. 1. Hypotheseos veritatem infra tuemur. 2. Sic primò jubemur quærere Regnum Dei & ejus justitiam,ut Christi Regis æterni gloriam & justitiam, per quam maximè gloriosum se gerit, ante omnia appetamus; hoc est,subjiciamur Regi Christo,& participes ipsius fiamus, non vel justitiam ejus nobis ad communionem cum ipso, vel salutem æternam, ceu mercedem quæstionis,appetendo. Qui enim quærit, inveniet,non ex merito quæstionis,sed ex dignatione ejus qui quæritur: quique etiam invenitur ab iis,qui ipsum non quærebant, Rom. X. 20. Tantum abest ut inventio sit merces quæstionis ceu meriti. Et quale quæso meritum est, ex mammona iniquitatis facere amicos? Hoc est, ex eo, quod nostrum est non jure ullo,sed usurpatione: & si maximè jure nostrum foret,gratuito jure foret nostrum. Denique David Psal. CXIX. 12. *cor suum inclinavit ad quærenda statuta Dei* לעולם עקב *in seculum* ad *finem*,non,*in retributionem*, uti malè V. I. legit. Aliud quoque est *retributio*, aliud *retributio mercedis* propriè dictæ. De hac, non de illa quæritur.

ARG. II. Mercenarios nos esse Deus prohibet, Joh.X.12.13. Qui autem cœlum meritis suis mercari sustinent, & hoc intuitu laborant, verè mercenarii sunt.

RESP. REDING: *Reus es criminis falsi,dum eum à Christo mercenarium Joh.X.12.13. dici asseris, qui vitam æternam, ceu mercedem ex meritis retribuendam docet.* Ib. pag. 538. Tu verò, nugigerule, potiori jure criminis illius reus peragi potes, affingens mihi, quæ nunquam dixi. Verba mea sonant: *Mercenarios nos esse Deus prohibet, Joh.X.12.13.* An vel hoc falsum est: vel eum à Christo mercenarium eo loco dici, qui vitam æternam ceu mercedem meritis suis mercatur,ego assero? Annon igitur criminis mihi impacti reus ipse es? Mercenarios esse nos omnino Christus vetat. At qui vitam æternam, ceu mercedem mercari studet, mercenarius est, uti ex re ipsa liquet. Si Pastor, quia *μισθωτὸς,mercenarius*,hoc est,aspiciens non tam heri sui quàm proprium commodum,malus pastor est: pari ratione malus Christianus est,quisquis Christum sui commodi & mercedis(quæ tamen ne quidem obtinere potest)gratia diligit: seu,uti Christus ipse Joh.VI.26.loquitur,Christum *quæris, quia edis panes, & saturatus es.*

ARG. III. Justificati per adoptionem sunt Dei filii Joh.I.12. Rom.VIII.16. Servorum autem non filiorum est,mercedis debitæ intuitu obedire.

RESP. REDING: *An filii adoptivi non sunt etiam Dei servi?* Ib. pag. 538. Resp. Non sunt,inquam, servi tales, quales ob mercedem Domino inserviunt. Non enim acceperunt *πνεῦμα δουλείας spiritum servitutis ad metum*, sed *υἱοθεσίας filiationis*, merum, Rom. VIII.15. Sunt igitur servi filii, non mercenarii. Parentem Optimum maximum amantes propter se,& ab eodem hæreditatem ex mera gratia,non merito ullo operientes.

ARG. IV. Renati Deo obsequuntur spontaneo spiritu, Psal.CXIX.108. 2.Cor.IX.7. Non igitur intuitu mercedis debitæ.

RESP. REDING: 1. *David Psal.CXIX.108. precatur: Fac voluntaria oris mei beneplacita. Quæ ineptia, hinc inferre, non licere intuitu mercedis operari? 2. S.Paulus 1.Cor. IX.17. dicit: Si ἑκὼν volens hoc facio, mercedem habeo. Ergo voluntarius cultus cum mercede non pugnat.* Ib.pag.538. Resp. 1. Sicut oris beneplacita, seu pronuntiationes oris, precationes נדיבות *spontaneæ* esse debent: ita pari ratione cultus universus, nisi spontaneus, Deo placere nequit. Populus enim Dei est עם נדיבות *populus voluntariorum* studiorum, Psal.CX.3. Cœterùm *ἑκουσίως lubentia*, promptitudo & voluntaria obedientia opponitur coactioni, qua subditi & servi solent compelli, & Sacramento, proposita vel mercede vel pœna, ad serviendum vel militandum adigi. 2. Paulus 1.Cor.IX.17. de mercede propriè dicta operum ne cogitavit quidem; sed alia omnia. Nam *μισθὸν mercedem* statim v.18. definit. hanc scilicet, *ut Evangelium prædicans ἀδάπανον gratuitum constituat Evangelium Christi, & potestate sua non utatur.* At qui mercedis gratia laborat, is nec prædicando gratuitum constituit Evangelium Christi: & potestate sua, petendi scilicet mercedem, utitur. Operanti enim merces ex debito imputatur, Rom.IV.4. Ergo *voluntariè* prædicans sibi promisit mercedem, hoc est, *καύχημα gloriationem* conscientiæ, quòd ministerium suum non reddiderit sumptuosum, abundè labores omnes suos compensaturum; non tamen *ἐξ ὀφειλήματος ex debito*, sed *κατὰ χάριν ex gratia; quia gratia erat, quod erat*, 1.Cor.XV.10. Ita virtus sibi ipsi magna merces est: & multò magis testimonium bonæ conscientiæ.

ARG. V. In parabola operariorum Matth.XX. ampliori fortuna exornantur, qui gratiam Domini non mercedem operiuntur, quàm qui mercedis intuitu laborant.

RESP. REDING: *Ex parabola illa constat, omnes illos operarios fuisse conductos ad elaborandam vineam Domini. Et vocati singuli acceperunt mercedem suam, denarium, cujus intuitu singuli laborarunt.* Ib.pag.538. Resp. Omnes fuerunt conducti: & singuli acceperunt mercedem, denarium, ultimi, qui unam horam laborarunt, æquè ac primi, qui totum diem laboribus improbis transegerunt. Quis verò ultimis mercedem propriè dictam ex merito datam dixerit? Enimverò ubi pro meritis merces datur, ibi pro inæqualibus meritis inæqualis merces datur. At in parabola non inæqualis merces data est. Ergo non data omnibus ex merito: non data merces propriè dicta. Ipsimet vos notare diligenter soletis, nullum esse meritum absque proportione, & inter meritum & mercedem attendi æqualitatem quantitatis, quemadmodum in commutativa justitia, puta, tantum quantum. Manifestum igitur est, mercedem ultimis solutam non propriè dictam, sed gratuitam esse. quam sic filii Dei respiciunt, ut in Dei gloriam lumina sua priùs validiúsque retorqueant.

ARG. VI. Sed & Philosphi ex lumine naturæ id perspexere, qui virtutem sibimet ipsi satis amplam mercedem esse statuunt.

RESP. REDING: 1. *Si virtus sibi merces est, licet igitur virtuti studere intuitu mercedis. 2. Imò hinc sequitur, cujuslibet virtutis honestatem independenter à motivo charitatis esse appetibilem, & subsistere ejus bonitatem moralem, etiamsi explicitè non referatur in gloriam Dei intrinsecam, seu motivum charitatis proprium, dummodo in eam, tanquam finem operis, implicitè & virtualiter referatur. Illa ipsa verò virtutis honestas moralis ex lumine*

mine fidei ad altiorem finem, cælestem beatitudinem, quæ ceu merces in Scriptura proponitur, reduci debet. Ib. pag. 538. Resp. 1. Licere, quis negat? Non tamen sic etiam virtutem, ut sui ipsius mercedem, amare licet, ut in ea ultimatè, ceu summo bono & ultimo fine appetitus, quod Philosophorum gentilium, Stoicorum & Peripateticorum inprimis dogma est, quiescat; sed ut omnia, quæ ex præscripto virtutis agimus, aliò, nempe ad gloriam Dei, referamus: neque etiam ab actione virtuosa sive aliò relata, sive in se quiescente, mercedem debitam & legalem expectemus. Ita in humanis conjugiis, lubet ab Augustino similitudinem mutuari, non diligit uxorem suam, qui propter dotem eam diligit; neque maritum castè diligit, quia aliquid donavit, vel multa donavit. Donavit enim & dives maritus, & pauper factus non desinit esse maritus. Quàm multi proscripti à castis uxoribus ampliùs dilecti sunt? Probata sunt multa casta conjugia calamitatibus maritorum, & ne aliud amare quàm maritum putarentur, non solùm non deseruerunt, sed ampliùs obsecutæ sunt. *Si ergo*, cum eodem S. Patre subsumimus, *maritus carnalis gratis diligitur, si castè diligitur, & uxor carnalis gratis diligitur, si castè diligitur: Deus quomodo diligendus est, verus & verax animæ maritus, ad prolem sempiternæ vitæ fœcundans, & steriles nos non esse permittens? Illum ergo sic diligamus, ut aliud præter ipsum non diligamus.* 2. Non igitur etiam ulla virtus per se vel appetibilis est, vel honestatem & bonitatem moralem habet, independenter à motivo charitatis, hoc est, sic, ut virtutem quamvis appetendo & amando, in ipsa appetitum terminemus, & non potiùs per eundem amorem eam ut finem ulteriorem ultimúmque, Deum & ejus gloriam referamus. Nam & ille virtutis amor adulterinus est, qui in ea quiescit, quia omnis virtutis habitus ad Deum amandum inclinat. Nihil enim virtus quævis aliud est, quàm charitas, seu amor Dei. Unde passim S. Augustinus virtutem definit *Summum amorem Dei*, uti fusè admodum Jansenius in Augustino suo *de Gratia Christi Salvatoris lib. V. 3.* ostendit. Christus quoque Matth. XXII. 38. charitatem *πρώτην καὶ μεγάλην ἐντολὴν primum & magnum præceptum* appellat. Et S. Paulus *præcepti finem esse charitatem*, 1. Tim. I. 5. & charitatem esse *πλήρωμα νόμου impletionem legis*, Rom XIII. 10. docet. Ratio quoque ipsa id demonstrat. Omnes enim virtutes amore Dei & proximi constant. Sicut autem Deus propter se: ita proximus propter Deum amandus est. In amore proin proximi Deus ipse diligitur, quia eum amare est, velle eum esse, & quæ habet, habere ad gloriam Dei, & Deo bono suo potiri, atque ab eo impleri totum. Qui igitur amat Deum, etiam amat proximum propter Deum: & qui proximum amat, Deum in proximo propter se amat. Hæc licet conceptibus tuis Philosophicis & Scholasticis, quibus haud secus, quàm naufragus scopulo adhæresćis, minùs vel concordent, vel sapiant, & clara tamen, verissima ac saluberima sunt, & tuos de virtute ad gloriam Dei explicitè non referenda, quinimò ad beatitudinem ceu mercedem debitam potiùs quàm ad Deum explicitè referenda, crassos errores validè jugulant.

ARG. VII. Denique τὸ ῥητὸν hujus anathematis ferit practicam Theologiam Papistarum de charitate seu amore DEI perfecto, de quo Albertus M. in Enchirid. Capitulo 1. *Delicatam animam quasi abominari, per modum commodi vel præmii Deum diligere.*

RESP. REDING: *Virtutes sic inæquales sunt, ut major omnibus sit charitas, 1. Cor. XIII. 13. Esto igitur charitatem subliminùs ferri, quàm ut Deum diligas per modum præmii:* an

an idem faciet spes, cui Deus ipse, dicens ad Abrahamum: Noli timere; ego clypeus tuus, & merces tua magna, Genes. XV. 1. mercedem proposuit. Ib. pag 539. Resp. Sic inæquales virtutes sunt, ut omnes tamen per amorem Dei ad Deum ejúsque gloriam *tanquam ultimatè* referantur. Sicut charitas refertur ad Deum, qua is summum hominis bonum est: ita fides & spes fertur in eundem, prout is bonum nostrum vel est in præsenti, vel futurus est. In omnibus tamen illis virtutibus est amor Dei, quo is ultimò amatur propter se, & subordinatè propter communionem, quam nobiscum habet vel habiturus est & conjunctam cum eadem communicationem bonorum. Quo sensu sic Deus *mercedem* magnam se ipsum nobis promittit, ut tamen eo ipso demonstret, mercedem merè gratuitam se promittere. Quis enim Deum infinitum demereri potest? Quis ei dedit prior, ut reddatur ipsi?

OBIECTIONES conveniunt cum iis, quas pro meritis propriè dictis operum in medium afferunt, quásque in sequentibus dissolvemus.

QUÆSTIO XXI.

An justificati hominis bona opera ita sint dona Dei, ut simul etiam sint bona ipsius justificati merita?

ASserit Synodus Cap. XVI. & Can. XXXII. In eo tamen veteratoria calliditas Patrum se exerit, quòd conscii certaminum Scholasticorum de ratione & modo meriti, *utrum* videlicet *mereantur opera ex congruo, an ex condignitate interna, an pendeat meritum ab acceptatione & favore Dei, an à gratia unionis vel Spiritus S. an à pacto Dei*; nihil tamen pensi habuerunt hactenus pendentem litem decidere, & solitis adeò cothurnis ludere. Bellarminus equidem, aliíque pertendunt, hanc Synodi mentem esse: *Bona opera mereri quidem ex interna sua dignitate, sed dependenter à pacto & promissione Dei.* Non constat tamen sibi ipse Bellarminus, dum *lib. V. de Justificat. cap.* 16. scribit, *quòd communis Theologorum sententia admittat simpliciter meritum de condigno*, alibi verò, nempe *in judicio de libro Concordiæ mendac.* 8. docet, juxta Scholasticos operibus, quæ fiunt ex fide & auxilio Dei, tribui meritum *non de condigno sed de congruo*, hoc est tale, cui debeatur merces non ex rigore justitiæ, sed ex sola æquitate & per ἐπιείκειαν. Nos nullum omnino meritum agnoscimus sive *de congruo* in justificando, sive de *condigno* in justificato. In reconciliatis equidem bona opera, quæ fiunt ex fide, habent præmia tum spiritualia, tum temporalia ex misericordia Dei & paterna acceptatione pro-

propter

pter Christum. Hoc appellârunt pii Patres *meritum*, meram nimirum consecutionem prœmii, sicut ipse Cassander docet. Et non inusitatum esse hunc in Latio significatum, doctissimus Casaubonus notis ad Plinium, & Capellus ad Sidonium Apollinarem demonstrârunt. De vero autem, proprio & legali merito, cui merces addicatur ex condignitate interna, sive dependenter sive independenter à pacto, disertè nos quæstionem negamus. Etenim

ARG. I. Electio ad vitam æternam est ex gratia, non ex merito operum. Ergo etiam electionis executio, quæ est in datione salutis, gratuita est, nullique merito obligata. Quippe constans est Dei voluntas. Dicere autem, mereri nos id, ad quod mera Dei gratia eligimur, perinde est ac si quis diceret, calefieri aliquem frigore, aut delbari nigredine.

RESP. REDING: 1. *Electio ad gloriam completè spectata non finis duntaxat gloriæ, sed etiam mediorum efficaciter præparativa est. Inter media illa sunt forma justificans, & bona opera in statu gratiæ elicita. In his mediis præparandis electio fundatur in misericordia Dei absque ullo ad meritum præcedens respectu; adeóque est puræ gratiæ. At hæc gratiæ electio in executione eo modo finem, gloriam, efficit, quo ea prædestinatà est. Prædestinata autem est hominibus ratione utentibus, obtinenda per fidei & charitatis in statu gratiæ perficienda opera, quæ rationem subeunt meriti propriè dicti, quod nihil aliud est, quàm opus bonum à gratia Dei operatrice, & voluntatis humanæ liberè cooperantis motrice effectum, & ab hominis Divino auxilio cooperantis gratia sanctificante dignificatum, cui gloria cœlestis tanquam merces secundùm debitum, non ex vi operis, sed spontanea Dei promissione obligatoria, respondet. 2. Meritum ejusmodi & Scriptura passim agnoscit, & S. Patres prædicant; ex primo seculo Clemens Romanus Epist. 4. Dionysius Areopagita Hier. Eccl. cap. 7. Ex secundo Justinus Martyr Apol. 2. Irenæus adversus hæreses lib. IV. 72. Clemens Alexandrinus Strom. lib. IV. Ex tertio Tertullianus contra Marc. cap. 6. Cyprianus de Unit. Eccl. Ex quarto Hilarius in Matth. lib. 6. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. I. Basilius de Spir. S. Ambrosius de Offic. lib. I. 15. Gregorius Nazianzenus Orat. 40. in S. Baptisma. Ex quinto Chrysostomus homil. 4. de Lazaro, Hieronymus lib. II. adv. Jovin. Augustinus passim. Hi omnes agnoscunt, Sanctorum opera esse merita, quibus per modum præmii, mercedis, stipendii & coronæ justitiæ vita æterna respondeat.* Tract. IV. Ss. 2. pag. 539--542. Resp. 1. Tuam sententiam promere satis hic habes, omissa vi argumenti mei. Tuum verò erat nos edocere, quomodo Deus ab æterno nos ex pura pura gratia & misericordia ad gloriam eligere, atque nos simul gloriam eam meritis nostris promereri vel possimus, vel debeamus. Electos nos esse & ad gloriam ceu finem, & ad opera sanctificationis, ceu media, ultro constat. Electi enim sumus ad salutem *in Christo, ut simus sancti & inculpati in conspectu ejus in charitate*, Ephes. I. 4. At gratuitò nos electos esse ad gloriam merito operum nostrorum promerendam, hoc verò *ἀσύστατον* esse pertendo. Nam *ἐκλογὴ electio* est *gratiæ. Si verò ex gratia, non ampliùs ex operibus. Aliàs gratia non esset gratia*, Rom. XI. 6. Intentionis & executionis Divinæ suavis sit harmonia oportet. Si igitur ab æterno Deus intendit ex mera gratia quosdam in tempore salvare, hoc est, ex gratia quosdam ad salutem elegit, in tempore, exequendo electionem, salutem ex eadem gratia, sine meritis operum, conferat oportet. Cœte-

tùm definitio tua meriti propriè dicti & subdola est,& contradictoria,& absurda. *Subdola*, quia non candidè & apertè communem Papatus sententiam de merito propriè dicto operum explicat. Bellarmino quippe *de Justificat.lib.V.16.* teste, *communis Theologorum Pontificiorum sententia admittit simpliciter meritum de condigno.* Et plerique saltem statuunt, opera mereri *ex rigore justitiæ.* Divortia sententiarum ipse Bellarminus *loco cit.* non dissimulat. *Aliqui*, inquit, *censent, non esse utendum his vocibus*, de congruo,de condigno. *Ita docent Thomas Waldensis & Petrus Burgensis. Alii volunt, bona opera justorum esse meritoria de condigno, largo modo. Ita docent Durandus, & Gregorius Ariminensis, qui volunt, merita nostra ex gratia Dei procedentia, & posita promissione, adhuc non esse talia, ut eis ex justitia debeatur merces, sed ex sola DEI liberalitate.* Hos Bellarminus improbat. Alii in alterum extremum delapsi, cum Cajetano asserunt, *opera bona justorum esse meritoria vitæ æternæ ex condigno, etiamsi nulla extaret conventio Divina.* quod cum Bellarmino etiam Dominicus à Soto sensisse videtur. *Alii contra existimant, bona opera ex gratia procedentia non esse meritoria ex condigno,ratione operis;sed tantùm ratione pacti & acceptationis Divinæ. Ita docet Scotus,quem alii quoque sequuntur ex veteribus Scholasticis,& ex recentioribus Vega.* Hunc enormem dissensum vestrum non tantùm, Redingi, dissimulas: sed etiam, quæ sententia Tridentini Concilii definitioni sit conformis,vel saltem conformior, vel quæ communis Papistarum sit,& quare contrariantium de meriti definitione opinio in numerum haud perveniat, taces, & tandem in futili corollario dissentientes vestrorum sententias palliaturus, pro more tuo *dissensum in subtilitate scholastica versari* tricaris, quasi non de substantia sit dissensus; ubi altera pars dissentiens condignitatem operis impugnans, ipsam meriti propriè dicti substantiam abnegat. Neque quicquam hic fictitia conciliatio tua proficit, quia subscribentes tuis conceptibus repugnantes Theologos non invenies; atque alia etiam,quæ mox dicturi sumus, obstant. *Contradictoria* dein definitio tua est, quia meritum vocas *opus bonum à gratia Dei operatrice, & voluntatis humanæ liberè cooperantis motrice effectum,& ab hominis Divino auxilio cooperantis gratia sanctificante dignificatum.* Et tamen opus sic *dignificatum*,ad merendum scilicet,negas mereri *ex vi operis*,asserísque mereri *ex spontanea* duntaxat *promissione Dei.* Quæ opera intrinsecam merendi dignitatem habent, illa utique *vi operis*, non ex sola promissione merentur. Denique *absurda* insuper est pluribus modis. *Primò* quia definitio hæc meriti nec operi legali, nec Evangelico convenit. Non *legali*, quia illud viribus creationis homini integro collatis,non adjutorio *gratiæ sanctificantis*, quæ non cadit nisi in hominem peccatorem regenitum, peragitur. Non *Evangelico*, quia illud ceu imperfectum nec intrinsecam ad promerendum dignitatem habet,nec sic causa est salutis promerendæ, ut Deus ei propterea vel justificationem vel gloriam uspiam promiserit. Causa enim Evangelio & justitiæ & vitæ eadem est, Christi redemptio, sola fide acceptata, & operibus testificata. *Secundò* quia definitio gloriam cœlestem, *ceu mercedem debitam, ex promissione Dei*,seu, ut alii loquuntur, *ex pacto obligatorio* arcessit. Præterquam enim quòd nulla potest esse condignitas operis, ubi tota meriti ratio à *spontanea promissione* suspenditur, uti supra notavimus: insuper etiam perperam Deum *ὀφειλέτην debitorem* homini operanti facit *ob promissionem.* Tametsi enim non diffitemur, Deum promissis suis teneri, quia verax est & fidelis; cùm tamen idem vitam homini promiserit sub conditione operum,seu perfectæ legis observantiæ; & nemo sit qui legem perfectè impleat, sequitur, Deum nullius hominis ex promissione, utpote

non

non impleta, debitorem esse. Si ergo Deus remuneratur hominis regeniti opera imperfecta, id gratuitò facit, non quòd teneatur, ne quidem ex pacto, jure stricto. Nullum enim sub Evangelio est pactum seu fœdus operum strictè & propriè dictum, sed gratiæ solius in solo Christo. Nec etiam si quis conditionem operum perfectè impleret, etsi Deus teneretur ex pacto, opus tamen haberet propriam rationem meriti, quia ad multa tenemur, quæ meriti antecedentis rationem non exigunt. Omnia autem Deo debemus; & qui omnia debet, imò seipsum, non propriè mereri potest ab eo, cui seipsum debet, & quicquid habet. In voce *meriti* sic accepti mera catachresis esset. Ita si in innocentia sua Adamus perstitisset, obtinuisset ille quidem vitam æternam ex operibus, sed non perinde ac si eam propriè, ex condignitate suorum operum meruisset: verùm ex eo duntaxat, quòd implevisset conditionem, quam Deus gratis promissioni suæ apposuerat. Nos verò, ceu peccatores, ne quidem in illo statu sumus. Quomodo igitur propriè opus nostrum promereri possit? Caveant modò, qui sic cum Deo rationes inire volunt, ne justitiæ ejus ἀποτομίαν severitatem sentiant, adversus eos, *qui non manserint in omnibus, quæ scripta sunt in Libro Legis, ut ea faciant, Deut. XXVII. 27. Gal. III. 10.* Tertiò, illud quoque mali commatis est quòd ad meritoriam perfectionem operis requiris *gratiam* Dei non tantùm *operantem & liberam voluntatem moventem*, sed post infusum scilicet charitatis habitum, *sanctificantem*, qua scilicet opus *dignificetur*, uti tu loqueris. Quomodo vulgò adversarii ad dignitatem & perfectionem meritoriam operum nostrorum asserendam, ea *gratia Divina animari & vivificari* statuunt. Præterquam enim quòd qualiscunque hæc gratia est, illa fundatur in libero arbitrio & cooperatione hominis, in qua radix Divinæ obligationis plantatur; etiam gratia illa *operans* quidem, & *movens*, quam ad disponentes actus requirunt, nullam dispositionibus, quæ formales & causantes nullæ sunt, dignitatem meritoriam conferre potest: *sanctificans* verò, quam infusionem habitus justitiæ excipere statuunt, nihil aliud quàm qualitas creata, adeóque finita est, & in anima, tanquam subjecto finito residet, quod actiones nullas nisi finitas, imò propter reliquam in eodem subjecto carnis & Spiritus pugnam, imperfectionem imperfectas producere potest. Unde sequitur, nullam inter ejusmodi opera & vitam æternam proportionem obtinere, adeóque merito propriè dicto locum omnino nullum esse posse. *Quartò* definitio isthæc tua præcipuas meriti propriè dicti proprietates, quibus solis perpensis merita omnia ruunt, omittit. Etenim meritum propriè dictum oportet sit *primò* opus planè nostrum, non debitum: *secundò* perfectum, *tertiò* cum mercede ἰσόῤῥοπον, habens proportionem cum mercede, ex justitiæ commutativæ æqualitate. *Indebitum*, inquam, quia debitum qui solvit, nihil solvendo meretur novi juris, neque ei, cui solvendo, sic utilis est, ut prior det aliquid, cujus repetendi jus non habuerit ante, cui ille solvit. Quæ igitur opera homo Deo debet, sive ut creatura, sive ob gratiam faciendi à Deo acceptam, ea mereri propriè nequeunt: neque utilia sunt Deo, quasi priùs ipsi dentur, & idcirco reddere is aliquid debeat. *Perfectum*, quia imperfectum opus, idémque debitum, non tam meretur quicquam, quàm gratuita condonatione indiget; & lex ipsa Dei opus exigit perfectum, quoad perfectionem tum *graduum*, Matth. XXII. 37. Luc. X. 27. sine ulla conniventia, quia *lex non est ex fide*, Gal. III. 12. tum *partium*, ut sit justitia universalis, quæ ambitu suo omnem justitiam particularem complectatur, procul exceptione omni. Deut. XXVII. 26. Jac. II. 10. tum denique *perseverantiæ*, sine ulla obedientiæ incisione aut intercisione, seu totali aut finali defectione, Ezech. XVIII. 24. &c. Denique ἰσόῤῥοπον, seu *habens proportionem cum merce-*

de, ex justitiæ commutativæ æqualitate, quia dignitas intrinseca operis meritorii requirit *ἰσότητα, æqualitatem* dati & accepti, quæ sola meriti & mercedis propriè dictæ relationem fundat; & absque quo quod datur operi, non utique propriè dicta merces, sed gratia est. Quod etiam Bellarminus ipse, ex mente, uti ipse statuit, Concilii Tridentini, *de justificat. lib. V.* 17. agnoscit. Unde vera veri & propriè dicti meriti definitio ejusmodi prono alveo fluit, quòd scilicet sit *opus indebitum, perfectum, viribus propriis, saltem non datis ab eo, à quo merces exspectatur, præstitum, utile ei, qui remunerari debet, denique adæquatum mercedi, seu cum ea proportionem & condignitatem habens.* Hoc igitur sensu verissimo meritum est actio personalis solius Christi, membris ipsius incommunicabilis, ratione facultatis inprimis merendi, quæ consistit in virtute infinita personæ merentis, ponderi excellentissimæ illius gloriæ respondente. Proin etiam ne ipsius quidem Adami obedientia, si is omnibus numeris eam implevisset, meriti propriè dicti rationem perfectam subire potuisset, quia opus ejus mercedi vitæ æternæ *ἀντίῤῥοπον* quidem, sed non *ἰσόῤῥοπον* fuisset. Tantum abest, ut hominis peccatoris, quantalibet gratia præditi, opus ullum propriè dicti meriti rationem habere possit. Quæ paulò fusiùs prosequi placuit, quia in meriti veri definitione solida totius rei cardo verti mihi videtur; atque vel inde constabit liquidò, adversarios errore gravissimo meritum cum gratia confundere, & suis, suique arbitrii viribus id vindicare arrogantissimè, quod solius Christi est. 2. De testimoniis porro à te allegatis infra viderimus. S. Patres quod attinet, meriti quidem vox apud eos obvia est; at non res, eo quo diximus, sensu definita. De voce, quæ apud eos non malè sonat, lis nulla nobis est. De re, æterna erit. Paucis. Vel S. Patrum testimonia corrumpitis; vel solo nomine testes eos citatis. Testimonia illorum corrumpitis, quorum Græca verba perversè Interpretes vestri, suam iis mentem commodantes, reddiderunt. Ita Ignatius quoties habet verbum *ἐπιτυχεῖν consequi*, vel *assequi*, Interpres reddidit *mereri*. veluti *θεοῦ ἐπιτυχεῖν Deum promereri.* quod ipse Vaittemius, optimus Interpretum Ignatii, reddidit, *Deum assequi.* In Justino *ἀξιωθήσεσθαι ἀναστροφῆς* Interpres, *meritis suis victuros.* quod Sylburgius rectiùs reddidit: *conversatione sua dignatum iri.* Basilius dixit: *Animum ἐπὶ τὴν πρέπουσαν αὐτῇ λῆξιν in convenientem ei requiem emisit.* Interpres: *In requiem ejus meritis convenientem.* Dionysius Areopagita dixit *κατ' ἀξίαν secundum dignitatem* præmia distribui. Interpres habet. *secundum merita.* quasi non alia esset quàm meritoria dignitas. In Origene pro *operibus*, Bellarminus legit, *meritis.* Alios verò Patres testes solo nomine vos citare, manifestum est; veluti cùm vel mercedem solam, vel coronam vel proemium secundùm opera datum, vel meritum latiori sensu, quomodo consecutionem, adeptionem ob antecedens aliquid, sine ulla tamen vel condignitate, vel merito propriè dicto, notat; (quem sensum ex innumeris Patrum & exoticorum locis pridem nostri, ne hiscentibus quidem adversariis, probatum dederunt) alicubi memorant. Omnia loca Patrum à te corrasa huc incidunt; nec quisquam eorum vel de merito, vel de mercede propriè dicta somniavit. Voces innocenter adhibitas vos sic vitiare, & pessimum in sensum detorquere consuevistis. Quamvis ipsimet vocis *meriti* abusum vestrum saltem in merito congrui, quod præter nomen nihil ibi habere conceditis, confiteri pridem coacti estis, & in orationibus Romanæ Ecclesiæ frequens sit vocis *meriti* pro *consecutione* usus. Ostendite autem vel unum S. Patrum, qui dixerit, *opera mereri ex rigore justitiæ, operum dignitate interna; mercedem dari ex debito strictè dicto: opera valorem condignum, convenientem proportionem æqualitatis & dignitatis habere proemio cælesti, etiam in se ipsis, absque ulla merito-*

rum mortuve Christi ratione. quod dicere Suarez & Bajus vester non erubuerunt; vel *Christum meruisse, ut nos quoque mereamur propriè; & opus idem partim ex gratia, partim ex cooperatione arbitrii mereri propriè.* Quia verò hæresis in sensu, non in verbis est, & scimus, ex Divina ordinatione necessariam esse consequentiam, ut qui crediderit in Christum, *consequatur* vitam æternam; toleramus sanè in veteribus, magnis viris, *meriti* nomine opus bonum designari. Sed Papisticum dogma de condignitate operum eo verbali prætextu neutiquam admittimus; quinimò à veteribus severè explosum esse, infra manifestum faciemus.

ARG. II. Eo jure præmium vitæ æternæ accipimus, quo justificamur. Ubique enim eædem statuuntur causæ justificationis & salvationis; uti manifestum est ex Rom.III. & Eph.II. Atqui justificamur ex gratia, non jure meriti.

Resp. Reding: 1. *Justificatio ipsa est causa salvationis. An ergo sui ipsius causa est? Manifestum igitur, alias esse justificationis, alias salvationis causas.* 2. *Glorificatio quoque datur jure hæreditatis: justificatio non item. Non ergo eodem jure præmium vitæ æternæ accipimus, quo justificamur.* Ib. pag. 542. Resp. 1. Justificatio est causa salutis, qua scilicet gratuita est, Rom. III. 24.25. Ergo eadem gratia & justificationis & salvationis, & justitiæ & vitæ causa est. Nempe Christus nobis *& justitia, & sanctificatio & redemptio* factus est, 1 Cor.I.31. Sicut *gratis, gratia Dei, per redemptionem Christi justificamur,* Rom. IV. 24. sic τῇ χάριτι *gratia salvati sumus,* Ephes.II.8. Sic causa causæ est etiam causa causati, uti Logicorum filii ajunt. An iccirco causa à communi causa pendens sui ipsius causa est? Deliras creberimè. 2. Quod datur jure hæreditatis, quomodo jure meriti datur idem? Sicut jure non meriti, sed ex gratia justificamur: sic jure non meriti, sed ex gratia hæredes efficimur: quia justificatio salvat per id, per quod homo justificatur. Ex gratia enim justitia Christi nobis imputatur ad vitam. Si vitam mereri ipsi necessum habemus, frustra Christus mortuus, frustra ejus nobis justitia imputatur.

ARG. III. Christus nobis meruit vitam æternam, & ejus merito constat omnis Dei benedictio spiritualis, Ephes.I.3. Actor.IV.12. Ergo nostræ obedientiæ nullum est meritum. Qui enim meretur, is novum jus acquirit, quod ante non habuit. Si igitur ex merito Christi jus habemus ad vitam, novo merito idem jus acquiri minimè potest vel debet. Contendendum igitur, ut inveniamur in Christo, non habentes propriam justitiam, sed illam, quæ est ex fide Christi, Phil.III.9. 1.Cor.I.30. Facessant propriæ justitiæ merita.

Resp. Reding: 1. *Perinde argumentum hoc habet, ac si ex eo, quòd Deus causa omnium effectrix est, concluderes alias, secundas causas nullam virtutem effectricem habere. Nempe meritum Christi est causa facultatis merendi, quæ in nobis est.* 2. *Sic igitur ex merito Christi habemus jus ad vitam, ut tamen idem habeamus ex meritis nostris merito Christi subordinatis, & per gratiam sanctificantem dignificatis. Proin non duo diversa, sed unum idemque jus gloriæ homini, ex merito Christi, & propriis illi subordinatis, competit.* Ib. pag. 542.

542. Resp. 1. Quid verò hoc est nisi fucum facere, & glaucoma oculis imperitorum objicere? Confundis, Redingi, immani errore, opera gratiæ cum ordinariis operibus naturæ; quorum differentia maxima est, quia gratia immediatè operatur. præsertim ubi agitur de merito salutis; & Christus neutiquam est causa universalis & remota salutis nostræ, cui opera nostra subordinata sint, tanquam causæ secundæ, quæ effectum proximè & propriè, & immediatè producant. Si meritum salutis operi cuipiam Divino in natura comparari potest, illud erit creatio. Sed opus illud cùm à Deo factum fuerit immediatè, & sine instrumentis, idem de Filio Dei in merito salutis judicandum est; utpote qui פורה דרך לבדי *torcular calcavit solus, nemine ex populis omnibus ei præsente*, Esaj. LXIII. 3. & teste S. Paulo Hebr. I. 3. *peccatorum καθαρισμὸν purgationem fecit per se ipsum.* Meritum propriè dictum esse personalem actionem Filii Dei, membris ejus, ratione facultatis merendi, in virtute infinita personæ merentis consistentis, incommunicabilem, supra ostensum. Cùm nulla creatura sit capax virtutis infinitæ, solus utique Christus meriti causa singularis, unica & proxima erit, qui perfectè & plenè omnia ad salutem necessaria promeruit. In causis dependentibus & subordinatis effectus non sequitur, nisi causæ omnes concurrant. Si ergo nos, tanquam causæ secundæ, salutem meremur, Christus non omnia in cruce consummavit, nec ibi vitam æternam, ceu perfectus Salvator, nobis acquisivit. Quid quòd effectus potiùs proximæ & immediatæ, quàm remotiori & universali causæ tribuitur? Non igitur sic Christus noster, sed nos nostri Salvatores erimus. Et cur Scriptura in salutis humanæ negotio ubique gratiam & opera opponit? Quomodo, *si per legem est justitia, gratis mortuus* dicitur *Christus*, Gal. II. 21. Si Christus mortuus est, ut per legem sit justitia & salus, quî operibus nostris æternam vitam mereri possumus? Certè nec S. Paulus, nec reliqui Apostoli hunc mortis Christi fructum intellexerunt. Docuerunt illi quidem, Sanguinem Christi abluere à peccatis, nos tingere, ut vestes nostræ dealbentur: nunquam tamen intellexerunt, merita nostra tingi, & colorem meritorium imbibere. Quasi scilicet Christus non solus esset Servator noster, qui in tanti muneris societatem asciverit hominem ipsum servandum. Annon igitur sic horrenda metamorphosi servandi fiunt suorum ipsorum Servatores? Et tot Servatores, quot boni sunt? Quæ enim facimus, nostra sunt: nostra sunt, quæ meremur, quisquis vel facere, vel mereri dederit. Et meruítne Christus, ut perfecta sint, quæ facimus? Quomodo ergo sic claudicant vel optimorum opera? Meruítne, ut dum imperfecta sunt, adhuc mereantur? Quæ hæc Deo injuria, quæ terminorum contradictio est? Denique an operum humanorum tinctura meritoria per Christum necessaria fuit, ut plebecula vestra paulatim in amore Christi languescat, & in Sanctulos suos majori feratur desiderio, utpote depulsores saltem per merita sua pœnarum temporalium, quarum metus & depulsio longè præsentior gratiórque est homini carnali, quàm metus & depulsio pœnarum infernalium? 2. Sic verò merita humana merito Christi subordinantur, & in eo fundantur, uti cerea domus ardentibus prunis superædificantur, vel domus ex sale in medio fluminis construitur. Certè meritum unum alteri subordinari nequit, quia meritum ex se non dicit ordinem ad aliud meritum, sed potiùs respectum ad mercedem. Et quis Christianus, qui Christi Redemptoris unici honorem salvum & illibatum cupit, te ferat cum Bellarmino statuentem, vel blasphemantem potiùs, hominem justum jus ad vitam cœlestem habere duplici titulo, subordinato tamen, uno ex meritis Christi sibi per gratiam communicatis, altero ex meritis propriis? Quasi non *stipendia peccati sint mors: donum autem Dei vita æ-*

terna,

terna, Rom. VI, 23. In quæ verba paulò sanctiùs sic Cajetanus vester *Comm. ad h. l.* commentatur: *Non dicit, quòd stipendia justitiæ sit vita æterna, sed donum Dei vita æterna: ut intelligamus, non ex nostris meritis, sed ex gratuito Dei dono assequi nos pro fine vitam æternam. Propter quod & subdit: In Christo Jesu Domino nostro. Ecce meritum, ecce justitiam, cujus stipendium est vita æterna, nobis autem donum ratione ipsius Jesu Christi.* Nihil planiùs Zwinglius vel Lutherus aliquis dixisset. Et quis de meritis passionum Christi interior sensus vester sit, spongia Hispanica, seu Index Expurgatorius Madriticus, perfidiosè expangens, quæ de iis veraciter & piè veteres dixerunt, abundè testatur. Nam ex Libro Veteri, qui inscribitur *Ordo baptizandi cum modo visitandi*, Venetiis A. 1575. impresso, deleri jubet isthæc verba: *Credis, non propriis meritis, sed Passionis Domini nostri Jesu Christi virtute & merito ad gloriam pervenire? Et paulò post: Credis, quòd Dominus noster Jesus Christus pro nostra salute mortuus sit, & quòd ex propriis meritis, vel alio modo nullus possit salvari, nisi in merito passionis ipsius?* Nimirum, quod de Origenis erroribus Hieronymus, hi sunt scorpiones & colubri veterum, inter quos incedendum fuisset lectori, nisi probè sic incolumitati nostræ Senatus Inquisitorius studuisset.

ARG. IV. Quid quòd vita æterna est hæreditas, Rom. VIII. 17. Ephes. I. 14. Gal. III. 8. Col. III. 24. Atqui quod hæreditatis titulo obtinemus, operum merito non obtingit.

RESP. REDING: 1. *Annon etiam meritum Christi mercedem habuit hæreditatem gentium, Psal. II. 8? Et tamen veri nominis meritum fuit. 2. Vita æterna justo contingit & ut hæreditas, & ut stipendium ac merces, titulo justitiæ, quia Deus noluit filios suos otiosos esse, sed in virtutibus sanctis ad perfectum usque diem proficere, operibus eorum in statu gratiæ proponendo vitam æternam, in gradu abundantiori obtinendam.* Ib. pag. 542. Resp. 1. Dispar planè Christi & fidelium ratio est. Ille enim perfecta sua obedientia non meruit vitam, ceu hæreditatem, seu jure paternæ & gratiosæ hæreditatis (aliàs nihil propriè meruisset, nec legi nostro loco unquam satisfecisset) sed meruit sibi hæreditatem, hoc est, semen, hæredes, filios, quibus justitiam & vitam merito suo acquisitam ex consilio Dei Patris donaret. Fideles contra vitam æternam accipiunt ceu hæreditatem, hoc est, jure hæreditario, quia hæredes Dei & Christi ex mera gratia adoptionis. An sic quoque Christus hæres Dei Patris est ex gratia adoptionis? Hæc scilicet hæresis fuit Felicis Urgelitani & Elipandi, in Francofurtensi Concilio, moderante Carolo M. repressa. 2. Si sic fideles hæredes Dei sunt, & vitam, ceu hæreditatem ex gratia adoptionis sortiuntur, ut simul necessaria sint merita operum, seu causa concurrens cum jure hæreditario, jus non acquireretur in hæreditatem, nisi concurrente & impleta illa causa, neque hæres quisquam esset, statim ac filius est. Atqui tam plenum jus hæreditatis est à filiatione, ut etiam nondum impleta conditione alia ulla, filius hæres dicatur. Nam *si filius, etiam hæres Dei per Christum est*, Gal. IV. 9. Et *infans quoque hæres, dominus omnium est*, ib. V. 1. Adduntur quidem conditiones filio, hæredi, sed non ut caussæ hæreditatis, utpote quæ nisi supposita hæreditate & filiatione ne quidem conditiones essent. Ita adoptatus in hæredem adoptanti omne genus obsequiorum debet. Sed obsequiis ejusmodi neutiquam adoptionem ille meretur: sed potiùs ex adoptione obligatio obsequendi oritur.

ARG. V.

ARG. V. Vita æterna eſt *χάρισμα donum* Dei,ſicut contra mors *ὀψώνια ſtipendia peccati*,ceu mortem merentis, Rom.VI.23. Donum autem non æquè ac ſtipendium cadit ſub meritum.

RESP. REDING: *Sic vita æterna eſt donum Dei,ut ſimul ſit ſtipendium juſtitiæ, agnoſcente Auguſtino Epiſt.*105. *ubi ſic ille:* Quare,ô homo,ſi accepturus vitam æternam, juſtitiæ quidem ſtipendium eſt,ſed tibi gratia eſt & ipſa juſtitia. *Similia habet lib.de gratia & libero arbitrio,ubi vitam æternam eſſe gratiam Dei,& ſimul operibus reddi docet, quia ipſa opera bona,quibus vita æterna redditur,ad gratiam Dei perineant.*Ib.pag.543. Reſp. 1. Cùm & donare meræ liberalitatis ſit,& *χάρισμα*, quod idem eſt quod *χάρις gratia,ὀφειλήματι debito* opponatur,Rom.IV.4. adeóque *χαρίζεσθαι* idem ſit, quod *gratis largiri,gratificari*,ſeu,Phavorino etiam interprete,donum gratis in alium conferre: & denique *ὀψωνίου ſtipendii* , quale ſcilicet militibus pro mercede datur , nomen morti, quam peccatum meretur , at non vitæ æternæ imponatur , imò huic planè contrarium aptetur,& finium ultimorum, puta vitæ & mortis in acquiſitionis modo planè diverſa, imò contraria ratio & conditio ſic ſignificetur; manifeſtum eſt, ſic vitam æternam eſſe donum,ut meritum hominis reſpectu nullatenus eſſe poſſit.quiſquis etiam aliter docuerit. Quanquam S.Auguſtinus id nunquam docuit, qui *ſtipendii* æquè ac *mercedis* voce utitur impropriè. Poteſt autem etiam vita æterna dici ſtipendium fidei & operis noſtri, non propriè ſed impropriè. quia ſimul appellatur *χάρισμα* donum. Mors contra ſic appellatur *ὀψώνια ſtipendia peccati*, ut ejuſdem *χάρισμα* ſeu *donum* appellari nequeat,quia ſcilicet verè & propriè eſt ſtipendium,cui nihil cum gratia commune eſt. Ea igitur vita,quæ ſic ſtipendium eſt juſtitiæ, ut etiam ſit donum, alia ratione ſtipendium dicitur, quàm mors. Eſt autem ratio propria, propter quam mors ſtipendium dicitur,hæc,quia peccato,ceu merito ex condigno debetur. Non igitur vita ſic ſtipendium eſt,ut juſtitiæ debeatur ex condigno. Aliàs æquè mors *χάρισμα* diceretur ac vita, quemadmodum æquè vita diceretur *ὀψώνια* ac mors. Sic ipſe Auguſtinus *Enchir. cap.* 107. explicat: *Stipendium*, inquiens, *pro opere militiæ debitum redditur, non donatur. Gratia verò niſi gratis ſit,gratia non eſt.* Ambroſius quoque *Epiſt. I. Alia*, inquit, *eſt merces liberalitatis & gratiæ: aliud virtutis ſtipendium, alia laboris remuneratio.* Ita veteres loquuntur , cùm ſtipendii vocem propriè accipiunt. Imò S.Auguſtinus *lib.de gratia & lib arb. cap.9.* clariſſimè mentem ſuam ſic explicat: *Cùm poſſet* (Apoſtolus) *dicere, & rectè dicere; Stipendium autem juſtitiæ vita æterna: maluit dicere: Gratia autem Dei vita æterna; ut hinc intelligeremus, non pro meritis noſtris nos ad vitam æternam ,ſed pro ſua miſericordia perducere.* Ergo & merita bona illi ſunt Dei munera,& his ipſis meritis redditur vita ex gratia: & gratia,ſi non eſt gratis,non eſt gratia; adeóque ipſis meritis, quæ nobis nulla ſunt niſi donata, ipſa vita æterna tanquam gratia redditur. Atque ita à Deo habemus gratiam geminam, unam in collatione bonorum operum,in largitione vitæ alteram.

ARG. VI. Salus nobis contingit ex mera Dei gratia & miſericordia,Tit. III.4.5. Gal.VI.16. Non igitur ex merito operum. Nam *operanti merces non imputatur in gratiam, ſed in debitum*, Rom.IV.4. Piè Bernhardus in Cant.Serm.16.3. *Merita mea miſeratio Domini.*

RESP.

RESP. REDING: *Merita & gratiam non pugnare, idem Augustinus Epist. 105. docet, quia scilicet ipsa merita in nobis facta sunt per gratiam. Sunt ergo eodem sensu etiam miseratio Domini.* Ib. pag. 543. Resp. De mente Augustini satis jam diximus. Verba non flagellamus, re salva. Merita ipsi sunt opera fidelium per Dei gratiam facta; quibus, ceu gratuitis, ex mera gratia, vitam, ceu gratiam dari, ille docet. Sed ex operibus, ceu meritis propriè dictis, condignitatem cum vita habentibus, sic dari vitam, ut non detur ex sola gratia, sed ex meritis etiam hominum propriè dictis, nuspiam Augustinus dixit; nec sic rationem inivit cum Deo, ut partiretur cum eo, sicut vos soletis, cum Pererio. *in cap. 6. ad Rom. disp. 10. num. 53.* asserentes, *per liberum nostrum arbitrium nos cooperari cum gratia Dei, & verè esse causas operum, quæ facimus, & opera nostra verè nostra esse, & merita esse apud Deum.* Dare aliquid ex gratia, & ex merito propriè dicto, planè ἀσύστατον est, quia meritum facit rem debitam, at gratia supponit indebitam. Quicquid ergo datur ex gratia, non potest dari ex merito. Aliàs gratia non esset gratia, Rom. XI. 6. Quod ipse Bellarminus fatetur *lib. V. de Justificat. cap. 14.* ubi dicit, in pensando merito, & retribuenda mercede debita justitiam quandam commutativam exerceri; hoc est, eam, in qua citra omnem personarum acceptionem servatur in dando & accipiendo debita æqualitas secundùm qualitatem. Ubi hoc fit, gratia exulet oportet.

ARG. VII. Opus meritorium oportet sit perfectum tum quoad gradus, tum quoad partes, tum quoad perseverantiam, indebitum, nostrum non alienum, & mercedi adæquatum. Omnes autem hæ conditiones nostris operibus desunt.

RESP. REDING: *Meriti conditiones ex descriptione meriti superiùs posita constant. Sancto Augustino in Psal. 83. teste, Deus se debitorem fecit ipse, non accipiendo, sed promittendo; cui non dicitur, redde, quod accepisti, sed redde, quod promisisti. Ibidem negat, præmium præcedere meritum, & priùs dari homini, quàm dignus est. Et Serm. 16. de verbis Apostoli ostendit, nos, ubi id fecimus etiam, quod Deus jussit, posse exigere præmium promissum. Actus igitur meritorius non sic noster esse debet, quin debitus etiam esse possit. dummodo noster sit per arbitrium viribus gratiæ effectivum.* Ib. pag. 503. Resp. Nos quoque tuam meriti propriè dicti definitionem superiùs ad incudem revocatam, esse subdolam, contradictoriam & penitus absurdam convicimus; conditionésque veras meriti propriè dicti hic repetitas solidis rationibus asseruimus. Etiam Thomas de Argentina, vester *Comp. Theol. lib. IV. 15. & V. 10.* meritum paucis definit *opus indebitum, de nostro præstitum, præmium ex indebito faciens debitum.* Qui debitum reddit, non meretur ille quicquam, sed satisfacit, servus de cœtero manens inutilis, Luc. XVII. 10. Qui largitur de eo, quod prior dedit, qui præmium reddit, ille quoque restituit acceptum, non meretur. Qui dat opus inæquale præmio, is præmium accipit ex gratia remittentis, non ex merito operantis. Augustinum frustra planè in subsidium advocas. Si opera debita ille propriè & ex condigno meritoria statuit, Christo contradixit, asserenti Luc. XVII 10. ipsos, quos alloquitur, Apostolos, in statu gratiæ constitutos, si maximè omnia præcepta fecerint, profiteri debere, se servos esse inutiles, quia scilicet sic fecerint, quod debuerunt, adeóque nullum inde lucrum Domino accrevit. Qui verò propriè meretur, is & ei, cui meretur, & sibi utilis est. Deus igitur se *debitorem* facit ex pacto, sed non operibus vel indebitis, vel meritoriis; verùm fidelitati potiùs & veracitati suæ,

ob *dignationem* in Christo, non dignitatem intrinsecam & æqualem operis: & denique dat jus exigendi promissa sua, non ob ullam dignitatem meritoriam operis, sed ob fidelitatem propriam. Coronat enim in nobis sua dona, non nostra merita. Ita servus, si sibi operato, redeuntique ex aratione aut pastione, herus promisisset cœnam communem, nunquam diceret, se meruisse ex condigno, sed heri liberalitatem admiraretur. Hæc mens est Augustini, tam remota à mente Papistarum, quàm Cœlum à terra est.

ARG. VIII. Si ex merito operum salus contingit, tum in operibus nostris confidere possumus. Quisque enim niti & insistere potest suis meritis. Atqui in operibus confidere neutiquam licet. Et intutum id esse *propter incertitudinem propriæ justitiæ & periculum inanis gloriæ*, ipse Bellarminus *de Grat. justific. lib. V. cap. 7.* fatetur.

RESP. REDING: 1 *Si in operibus confidere non licet, quomodo S. Paulus 2. Tim. IV. 7. &c. dicere potuit: Bonum certamen certavi, &c. Reposita de cætero mihi est corona justitiæ &c. 2. Duos fidelis habet oculos, unum humilitatis, reflexum in se & proprias vires: alterum reflexum in gratiam Dei, qua fretus certus est, vitam æternam operibus ex gratia editis tanquam justitiæ stipendium respondere.* Ib. pag. 543. Resp. 1. Sic S. Paulum nobis confidentissimum propinas, quem aliàs, quasi exemplar diffidentiæ, vestri opponunt. Et est sanè in verbis illis ejus: *Bonum certamen certavi, &c.* ingens & verè Christiana fiducia, digna, unde fideles omnes sui consolandi occasionem sumant. At fiduciam in operibus, fiduciam in meritis præ se omnino nullam ferunt. Certamen decertare, cursum consummare, fidem servare, bona opera sanè sunt. Sed propter ea, tanquam merita, reddendam sibi esse justitiæ coronam, non dixit. Quippe nec perfecta illa opera fuerunt, nec qui ea fecit, S. Paulus peccati omnis expers fuit. Confisus ergo est in sola Dei gratia, ceu causa salutis unica, non in quoquam opere suo, qui & alibi testatus est, nullius se conscium, sed nec per hoc justificatum esse, 1. Cor. IV. 4. Per quod verò justificatus non est, in illo fiduciam collocare non potuit. Et aliud sanè est fiduciam collocare in opere, tanquam causa salutis: aliud fiduciam nasci in Deum solum ex operibus, ceu testimoniis gratiæ, & argumentis, quibus apprehensio justitiæ Christi confirmatur. Illud à Sanctis alienissimum semper fuit: hoc verò ad meritum nihil facit, quia effecta gratiæ & justitiæ ejus causa esse meritoria nequeunt, & ad meritum salutis bonæ conscientiæ, Christi sanguine aspersæ, testimonium nihil facit. 2. Cùm ipsemet fatearis, oculum alterum in solum Deum & gratiam ejus reflexum fiduciam parere, an igitur merita humana sunt Deus, sunt gratia Dei? Si ex gratia, an ex operibus? Bellarminus vester, postquam operosè disputavit, *fiduciam Sanctorum, quam in Deo constituunt, non ex fide sola, sed etiam ex meritis nasci*; &: *In bonis meritis quæ verè talia sunt, fiduciam aliquam collocari posse, modò superbia caveatur*; (scilicet qui sibi arrogat, quod solius Christi est, meritum, & in eodem confidit, superbiam egregiè cavet) concludit denique. *propter incertitudinem propriæ justitiæ, & periculum inanis gloriæ, tutissimum esse fiduciam totam in sola Dei misericordia & benignitate reponere.* Sentit ergo, licere non in sola Dei misericordia, sed etiam in meritis fiduciam ponere: tutissimum tamen esse, in sola illa ponere. Qua postrema positione tamen usum omnem meritorum tollit, & ad gratiam solam confugit. Nam & incertam & periculo-

periculosam esse doctrinam de justificatione & meritis operum, quam hactenus tradidit, verè agnoscit: & vitæ speratæ communicationem misericordiæ, non justitiæ tribuit: & misericordiæ huic sic fiduciam affigit, ut nihil præterea intueri debeat, *totam*, inquit, *in sola &c.* & denique re ipsa officium & necessitatem collocandi fiduciam in sola Dei misericordia astruit, quia tutissimum est nobis fiduciam collocare in omni eo, quod Deus in verbo suo proposuit, ut salutis causam & fiduciæ fundamentum. Si igitur præter Dei misericordiam aliud quidpiam hujus generis esset non esset tutissimum, totam fiduciam in hac sola collocare. Hoc tibi, Redingi, objectum meritò, diluere non potuisti.

ARG. IX. Opus ex pacto mereri non posse probat Gabriel Vasquez, tum quia per promissionem res non acquirit internam dignitatem: tum quia si Deus graviorem pœnam exigeret quàm peccatum postularet, non ideo augeretur demeritum: tum denique, quia eleemosynæ promittitur remissio peccatorum, Abrahamo promissus adventus Christi, cùm tamen nec eleemosynæ remissionem peccatorum, nec Abrahamus adventum Christi meruisse dici possit. Multò minùs opus aliquod meretur *ex condigno*, quia Deus nemini debitor est, neque inter opus & præmium ullus omnino commensus locum habet.

Resp. Reding: 1. *Vasquez hoc unum contendit, Gratiam sanctificantem habere intrinsecam condignitatis cum æterna gloria proportionem, atque hanc ad meritum vitæ æternæ condignitatem adeò necessariam esse, ut ne per absolutam quidem potentiam Dei ex sola Divina voluntatis ordinatione extrinseca suppleri possit.* 2. *Interim operum per sanctificantem gratiam sic dignificatorum Deus vi pacti sui aliquo modo constituitur debitor ad retribuendam vitam æternam ex justitia. Pactum enim hoc est ex conditione operis condigni, quod rationem gratiæ ab executione promissi in tantum excludit, ut S. Paulus Rom. IV.4.5. asserat, ei qui operatur, mercedem imputari non ex gratia, sed ex debito. Unde S. Augustinus in Psal. 83. dicit, Deum indulgentiæ largitorem, coronæ autem debitorem, indulgentiam tribuere ut Patrem, coronam ut judicem.* 3. *Illud tamen justitiæ debitum non sic rigorosum est, ut absoluto Dei dominio non sit commensuratum. Non potest igitur jus creaturæ inexistens voluntatem Divinam dominantem sic ligare, ut absque injuria contravenire nequeat. Aliàs dominio Dei nonnihil decederet. Quomodo rectè S. Bernhardus Serm. I. de Annunt. dixit, si Deus meritis negaret præmium, nulli facturum injuriam.* Ib. pag. 544. 545. Resp. 1. Ita est. Disputat Gabriel Vasquez *in 1.2. Tom. II. Disp. 214.* adversus eos, qui docent, justorum opera solo pacto & promissione Dei dignitatem merendi obtinere. Quo in numero magna, ipsomet indice, nomina sunt, Scotus, Gregorius Ariminensis, Gabriel, Occamus, Alphonsus à Castro, Vega, Canonici Colonienses, Theologi Senonenses, & Wilhelmus Parisiensis. Et sunt Vasquezii argumenta, quæ iis opponit, oppido prægnantia, ex quibus meritò conclusi, opera vim merendi ex solo pacto nullum habere. Cùm igitur, quod mox addidi & probavi, nullam itidem ex condignitate interna habeant, quod ii ipsi Theologi verissimè affirmant, ex pugnantibus Scholasticorum illorum, in meritorum suorum ædificio non aliud quàm turrim Babel exstruentium, sententiis & argumentis colligo firmissimè, opera vim merendi o-

mnino nullam habere. Nam Vasquezii quidem sententiam, quam ille ceu *Probabiliorem*, & *catholicæ doctrinæ magis consentaneam* venditat, quòd scilicet *valor & dignitas vitæ æternæ absque ullo pacto & favore operibus justorum adscribenda sit, hoc ipso, quòd in statu justitiæ per auxilium gratiæ moventis facta sunt:* quódque (aures arrigite omnes) *operibus justorum NULLA ACCESSIO dignitatis proveniat ex meritis Christi, aut ex ejus persona, quod aliàs eandem non haberent ex eadem gratia à solo Deo liberaliter collata;* ipse tu, Redingi, despuis, qui nobis meritum ex omnibus illis, nempe dignitate operis ex gratia sanctificante & meritis Christi, arbitriíque humani cooperatione, proveniente, nec non ex pacto ac promissione Dei liberaliter conflatum, hoc est, meritum monstrosum & ex contrariis, uti supra ostendi, compositum propinas. 2. Quid verò porrò ex te, Redingi, audio? Sic Deum constitui operanti homini ex vi pacti sui & operis condigni debitorem, ut pactum tale *ab executione promissi rationem gratiæ tollat.* O te Protheum magnum! Hactenus nil nisi gratiam operantem, moventem, sanctificantem, merita Christi te crepantem audivimus. Nunc verò etiam *gratiæ conditionem* ab executione pacti Divini penitus excludis. Sic tandem larvam ipse deponis, & animi tui sensa, recondita hactenus, promis. Frustra verò Apostolum, Rom. IV. 4. ubi dicit, *operanti mercedem imputari non secundùm gratiam, sed secundùm debitum,* appellas. Si enim nobis in statu gratiæ operantibus merces imputatur non secundùm gratiam, sed secundùm debitum: quinam ergo illi sunt, quibus non operantibus, sed credentibus in eum, qui justificat impium, imputatur fides ad justitiam? An iidem sunt operantes & credentes in Christum: iisdem & operantibus merces non ex gratia, sed ex debito imputatur, & credentibus in Christum fides, adeóque non ex debito, sed ex gratia, imputatur ad justitiam? Næ horrendo errore statum naturæ integræ, in quo homo operari potuisset, & Deus ob pactum operanti mercedem non utique ex gratia in Christo, sed secundùm debitum, non homini, sed fidelitati Dei obligatum, imputâsset; nec non statum Christi pro nobis propriè merentis, cum statu gratiæ, qui idem hac quidem in vita infirmitatis & imperfectionis status est, confundis. Augustinus quo sensu coronæ debitorem Deum dixerit, supra explicavimus. Debitor est ob promissionem merè gratuitam factam non operibus ut causæ vitæ, sed suæ fidelitati & veracitati. Quæ enim pietas, quæ verecundia foret, Deum facere propriè debitorem eorum qui & se & sua omnia Deo Creatori & Redemptori suo debent? Et si non præstent vel ipsi, vel eorum loco sponsor aliquis, meritò puniuntur? Sin verò præstiterint, adhuc δοῦλοι ἀχρεῖοι *servi inutiles* manent, quia fecerunt, quod debuerunt? Quia scilicet operantes non operantur, ut domini actuum suorum, sed ut servi. Unde Dominicus à Soto pro libertate arbitrii sic arguit: *Ratio naturalis est, quòd mereri est aliquid dare alteri, & conferre in bonum ipsius. Nemo verè dat, nisi illud, cujus est dominus.* At ejus, quod debemus, domini non sumus, unde apud Latinos debita pecunia vocatur æs alienum. Ergo debitum meritum esse nequit. 3. Neque tandem mitigas horrorem sententiæ tuæ, dicendo, *illud justitiæ Divinæ debitum non sic rigorosum esse, quin absoluto Dei dominio sit commensuratum,* adeóque Deus sine injuria *debitum suum solvere non possit.* Si Deus debitum suum homini legis suæ transgressori solvere vellet, jam non Cœlum, sed infernum illi solveret. Sed postquam gratiam & salutem in Christo promisit credentibus, absoluto ejus dominio nunquam se cohiberi patietur, quò minùs promissorum suorum fidem liberet. Quanquam enim non liberando nullam homini injuriam faceret, faceret tamen sibi, fidelitati & veracitati suæ, adeóque se ipsum abnegaret. Non enim

Deus

Deus dominus duntaxat est, sed etiam sanctus, fidelis, verax & justus. Harum Dei proprietatum ea harmonia est, ut amicè conspirent omnes, nec una aliam labefactare possit.

ARG. X. Quid statuendum sit de fastuosa hac doctrina, colligitur ex ejus fructu & effectibus. Nam illi ipsi qui merita jactant, docent diffidentiam, & dubitationem suadent ut virtutem. Justa sanè est hæc diffidentia. Quæ enim fiducia niti potest tam fluxo & stabili fundamento? Falsam fiduciam sequitur justa trepidatio. Et in hoc oscillo penduli pœnas luunt arrogantiæ.

RESP. REDINGI: 1. *Sic ipsum S. Paulum Philip. II. 12. jubentem cum metu & tremore operari salutem, redarguis.* 2. *Nullius etiam fastus argui possumus, quia merita non ex nobis, sed ex Dei gratia & misericordia unicè derivamus.* Ib. pag. 545. Resp. 1. De loco Philip. II. 12. supra satis. Et paulò ante satis confidentem S. Paulum eundem ex 2. Tim. IV. 7. objecisti, scilicet & confidere suis meritis potuit, & timere ac trepidare perpetim debuit. Tum hoc persuaseris, cùm Papistam eum fuisse constiterit. 2. Tu verò ipse quoque jamjam nobis mussabas, operantibus vobis, hoc est, merentibus mercedem non ex gratia, sed ex debito imputari. Quomodo igitur in gratiam Dei merita vestra derivatis? Et quid merito cum gratia? Σιδηρόξυλον hoc pridem ab Apostolo confossum est, dicente: *Si ex gratia, non ex operibus. Aliàs gratia non esset gratia,* Rom. XI. 6. Denique undecunque merita derivetis, vestra tamen esse opera, vestra merita, liberi arbitrii potestate elicita jactatis. *Gratia servati estis per fidem, idque non ex vobis,* inquit Apostolus Ephes. II. 8. Vos verò: *Gratia Dei, sed tamen ex nobismet. Ubi gloriatio? Exclusa est. Per quam legem? Operum? Non, sed per legem fidei*; inquit Apostolus Rom. III. 27. *Magis honorificum est habere aliquid ex merito, quàm ex donatione sola,* inquit contra Bellarminus: *Ratio est,* ait Durandus, *in 3. dist. 18. quia nobilius est aliquid habere à se & per se, quàm ab alio vel per alium. Qui autem aliquid habet per proprium meritum, quodammodo habet illud per se ipsum.* Et fortiùs Tapperus *Art. Lov. Tom. 2. a. 9. Absit,* inquit, *ut justi vitam æternam exspectent, sicut pauper eleemosynam. Multò námque gloriosius est, ipsos quasi victores & triumphatores ea possidere tanquam palmam suis sudoribus debitam.* Quæ hæc insolentia? Accersite sic vobis, Monachi Papales ultroneam paupertatem, qui sordentibus vobis donis Dei, spirituales divitias, supra quàm Ezechias aurum & argentum, pomposè adeò ostentatis; & per talem scilicet paupertatem spiritus, & sui ipsius abnegationem ad perfectionem Evangelicam grassamini. Verè Hieronymus in Epitaphio Fabiolæ: *Difficiliùs arrogantia, quàm auro caremus & gemmis.* His enim abjectis sunt qui gloriosis sordibus tumeant.

ARG. XI. Ecclesia Romana in Canone Missæ erubuit cantare meritum. Quippe in eo Deus oratur *non æstimator meriti, sed veniæ largitor.* Inter Scholasticos non defuerunt, qui meritum exploderent. Ad praxin verò quoties itum, nihil meritis, nihil non gratiæ concessum, uti patet ex Agendis Ecclesiasticis, & exhortatione, quæ Anshelmo tribuitur.

RESP. REDING : *Peccati quidem remissio veniæ largitore indiget. Sed remissis iis locus est meritis vitæ æternæ condignis, non ex naturæ viribus, quæ sola Scholastici contra Pelagianos explodunt, sed ex vi & efficacia gratiæ. uti Theologi orthodoxi cum Patribus docent.* Ib. pag. 545. Resp. Atqui sic Canon Missæ *veniæ largitorem* Deum orat, ut eundem *meriti æstimatorem* in universum deprecetur. Ex Scholasticis Thomam Waldensem Vega *Opusc. de merit. q. 4. p. 782.* sic loquentem inducit: *Ille est sanior Theologus, fidelior Catholicus, & Scripturis sacris magis consentiens, qui merita* SIMPLICITER ABNEGAT : *& cum modificatione Scripturarum agnoscit, quòd simpliciter nemo meretur Regnum Cælorum, sed ex gratia Dei & voluntate largitoris.* Subjicit Vega: *Loquitur ille sic de operibus justificatorum.* Non igitur de iis tantùm, quæ naturæ viribus fiunt, uti tu, Thomæ illius judicio, insanior Theologus, & infidelior Catholicus scilicis. Cajetani similem sententiam supra recensui. Et possunt huc referri etiam Scotus, Gregorius Ariminensis, Gabriel. Occamus, à Castro, alii. qui operibus fidelium cunctis dignitatem meritoriam simpliciter negant, & mereri ex sola promissione gratuita Dei, pertendunt. Quale meritum de solo nomine tale esse, ipse fortè judicabis mecum. Bellarminus quidem *de Justif. lib. V. 17.* eorum sententiam à nostra disparat, *eò quòd non censeant, sicut Lutherus, opera bona non esse verè bona, sed peccata.* At nec nos tam absurdi sumus, ut dicamus, bona opera esse peccata; sed, iis immisceri peccata, nec esse purè vel perfectè bona contendimus. Sed de Scholasticis quibusdam paulò modestioris ingenii quicquid fiat, certè S. Patres merita propriè dicta, & vel de congruo, vel de condigno talia, nulli agnoverunt. Possent eorum consignata testimonia plura in medium proferri. Sed ἀκροθινιάζειν malumus. Basilius in Psal. CXIV. ἀπόκειται γὰρ ἀνάπαυσις αἰωνία τοῖς νομίμως τὸν ἐνταῦθα διαθλήσασι βίον. Οὐ κατ' ὀφείλημα τῶν ἔργων ἀποδιδομένη, ἀλλὰ κατὰ τὴν μεγαλόδωρον Θεοῦ τοῖς εἰς αὐτὸν ἠλπικόσι παρεχομένη. *Manet sempiterna requies, qui in hac vita legitimè certaverint, reddenda non secundùm debitum operum* (Interpres reddit, *non ob eorum merita factorum*) *sed ex munificentissimi Dei gratia, in quo sperarunt.* Quanquam enim vox χάρις *gratia* ibi non exprimitur, tamen rectè eam Interpres addidit, quia hiatum illum ex sententia & antithesi Authoris supplere aliter non potuit. Et quicquid sit, Basilius disertè ὀφειλὴν ἔργων *debitum*, adeóque meritum *operum* removet. Chrysostomus *homil. 12. ad Rom.* ad verba illa S. Pauli, *stipendia peccati mors, donum autem Dei vita æterna, &c.* sic annotat: Εἰπὼν ὀψώνια ἁμαρτίας, ἐπὶ τῶν χρηστῶν οὐ τὴν αὐτὴν ἐτήρησε τάξιν. Οὐ γὰρ εἶπεν ὁ μισθὸς τῶν κατορθωμάτων ὑμῶν, ἀλλὰ τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ, δεικνὺς, ὅτι οὐκ οἴκοθεν ἀπηλλάγησαν, οὐδὲ ὀφειλὴν ἀπέλαβον, οὐδ' ἀμοιβὴν καὶ ἀντίδοσιν πόνων, ἀλλὰ χάριτι ταῦτα πάντα ἐγένοντο. *Peccati stipendia cùm nominasset, de bonis verba faciens non eundem ordinem servavit. Neque enim dixit, merces rectè factorum vestrorum, sed gratia Dei, ostendens suo Marte illos liberatos non esse, neque debitum accepisse, neque retributionem, vel laborum remunerationem, sed omnia hæc ex gratia obvenisse.* En & sententiam & argumentum nostrum, quo supra adversus merita operum pugnavimus. Idem *homil. 2. Epist. ad Coloss.* Διὰ τί κλῆρον καλεῖ; δεικνὺς, ὅτι οὐδεὶς ἀπὸ κατορθωμάτων οἰκείων βασιλείας τυγχάνει, ἀλλ' ὥσπερ ὁ κλῆρος ἐπιτυχίας μᾶλλόν ἐστιν, οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα. οὐδεὶς γὰρ τοιαύτην ἐπιδείκνυται πολιτείαν, ὥστε βασιλείας ἀξιωθῆναι. ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ δωρεᾶς ἐστι τὸ πᾶν. Διὰ τοῦτό, φησιν, ὅταν πάντα ποιήσητε, λέγετε, ἀχρεῖοι δοῦλοί ἐσμεν. ἃ γὰρ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν. *Cur vocat sortem, ostendens quòd ex bonis suis actionibus & rectè factis nemo Regnum assequitur. Sed quomodo sors est potiùs boni eventus: ita hic quoque. Nullus enim sic se vitam probavit instituisse, ut dignus habeatur Regno, sed*

quicquid

quicquid id est, ejus, donum est ejus. Propterea dixit: Cùm omnia feceritis, dicite, servi inutiles sumus, quia quæ debuimus facere, fecimus. Marcus Monachus *Serm. 2. contra eos, qui se ex operibus justificatum iri sperant, cap. 2.* Τινὲς μὴ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς, πιστεύειν ὀρθῶς νομίζουσι. Τινὲς δὲ ποιοῦντες, ὡς μισθὸν ὀφειλόμενον, τὴν βασιλείαν ἐκδέχονται. Ἀμφότεροι δὲ τῆς βασιλείας ἀποσφάλλονται. *Quidam non facientes mandata, rectè se credere putant: quidam verò ea facientes, Regnum, tanquam mercedem debitam exspectant. Sed utrique à Regno aberrarunt.* Et *cap. 18.* παρὰ δεσπότου μισθὸς δούλοις οὐ κεχρέωσται. οὐδ' αὖ πάλιν οἱ μὴ δουλεύσαντες ὀρθῶς ἐλευθερίας τυγχάνουσι. *Servis* (mancipiis) *dominus mercedem non debet. Neque etiam, si ritè serviunt, libertatem consequuntur.* Similia plura eodem sermone legere est. veluti cùm *cap. 54.* eum qui bonum opus facit, & retributionem quærit, ait οὐ τῷ Θεῷ, ἀλλὰ τῷ ἰδίῳ θελήματι δουλεύειν, *non Deo, sed propriæ voluntati inservire.* Photius *Schol. in Epist. ad Rom.* gratiam inter & opus hanc differentiam statuit, quòd illud sequatur merces, hæc verò non detur tanquam remuneratio, sed tanquam donum & honor. Hinc sic concludit: Τῆς χάριτος τὴν δωρεὰν παρεχούσης εἴ τις οἴεται διὰ τῶν ἔργων ταύτης ἀπολαύειν, ἀναιρεῖ τὴν χάριν, τὸ ὅσον γε ἐπ' αὐτῷ, καὶ οὐ μένει χάρις ἔτι ἡ χάρις. Τῆς χάριτος οὖν χορηγούσης τὴν δωρεὰν, κἂν τις δι' ἔργων ταύτης τυχεῖν πειραθείη, εἰς μάτην ἔσται ἡ πεῖρα. *Quandoquidem gratia beneficium hoc exhibet, si quis existimet, se per opera ejus participem futurum, eum gratiam, quantum in ipso est, tollere, & gratiam non ampliùs manere gratiam. Cùm igitur gratia hoc beneficium exhibeat, etsi quis per opera illud consequi conetur, conatus frustraneus erit.* Theodoretus *de curandis affectibus Serm. 7.* Οὐ γὰρ δι' ἔργων ἀξιεπαίνων, ἀλλὰ διὰ μόνης πίστεως τῶν μυστικῶν τετυχήκαμεν ἀγαθῶν. *Neque enim ullis operibus bonis, seu laude dignis, sed per solam fidem mystica bona consecuti sumus.* Ex Latinis ὁμοψήφους paucos adducamus. Hieronymus *adv. Pelag. lib. 1.* commemoratis B. Virginis Mariæ verbis illis: *Ecce ex hoc beatum dicent me, &c.* Sic admonet: *In quo animadverte, quòd beatam se esse dicat non proprio merito atque virtute, sed Dei in se habitantis clementia.* Id si de Θεοτόκῳ verum: cur de reliquis hyperdulistis vos negatis? Idem ad Demetriadem: *Si humiliaveris te sub potenti manu Dei, & scriptum semper memineris: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Ubi autem gratia, non operum retributio, sed donantis est largitas, ut impleatur dictum Apostoli: Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei.* Augustinus *in Psal. LXX. Conc. 2. Tua,* inquit, *peccata sunt, merita Dei sunt. Supplicium tibi debetur, & cùm præmium venerit, sua dona coronabit, non merita tua.* Alibi *de grat. & arb. cap. 9.* loco sæpius à Redingio allegato: *Maluit dicere, Gratia Dei vita æterna, ut intelligeremus, non pro meritis nostris Deum nos ad æternam vitam, sed pro sua miseratione perducere.* Quibus verbis merita gratiam & præcedentia & consequentia jugulare eum, clarum est, tum quia loquitur *de perductione ad vitam æternam,* adeóque non initiis duntaxat, quibus homo ad gratiam adducitur, sed de consummatione salutis: tum quia dicit, *cùm præmium* (non prima gratia, initium salutis, sed vita æterna, adeóque id ipsum, in quo merita Papistæ collocant) *venerit, sua dona coronabit, non merita tua:* tum quia alibi, veluti *de grat. & lib. arb. cap. 7.* sic idem scribit: *Non coronat Deus merita tua tanquam merita tua, sed tanquam dona sua;* ab operibus universis, quæ coronaturus Deus est, tollit respectum, quatenus sunt *merita,* & ponit respectum, quatenus sunt *dona;* ut sensus sit, Deum operibus hominis reddere coronam justitiæ non tanquam essent merita hominis, sed quatenus sunt dona Dei: tum denique quia eorum etiam meritum, in quibus dispensationem salutis gratia inchoavit, alibi ex-

clu dit,

cludit, puta *in Psal. CXLII.* ubi sic ille: *Cùm diceret Propheta, propter nomen tuum vivificabis (non vivificasti) me in justitia tua: In justitia tua, non in mea: non quia ego merui, sed quia tu misereris. Nam si meum ostenderem meritum, nihil abs te mererer (NB) nisi supplicium. Avulsisti merita mea, inseruisti dona tua: propter nomen tuum vivificabis me.* En & Prophetam, jam gratia Dei pollentem utique, & de futura sua vivificatione, æterna scilicet, loquentem inducit. Alibi *de Temp. Serm.* 151. *Tempus*, inquit, *mœstitiæ, laboris, miseriæ peccata nostra nobis repererunt. Tempus verò lætitiæ, quietis, felicitatis, non venit de meritis nostris, sed de gratia Salvatoris. Aliud meremur, aliud speramus. Meremur mala, speramus bona. Hoc facit gratia ejus, qui creavit me.* Cœcus sit oportet, qui in hisce merita salutis æternæ cuncta, gratiam & præcedentia & consequentia, abnegari non videat: præfractus, qui negaverit. Ex Bernhardo pluscula afferri possent. Pauca sufficient. Sic ille *Serm.* 15 *in Psal. Qui habitat, &c. Totum hominis meritum est, si totam spem suam ponat in eo, qui totum hominem salvum fecit.* Alibi *Serm.* 68. *in Cant. Sufficit*, inquit, *ad meritum scire, quòd non sufficiat meritum.* Sed aliquod, inquias, verùm non sufficiens meritum ille agnoscit. Non dicam ego, meritum insufficiens meritum non esse. Ipsemet *de grat. & lib. arb. sub finem* sic mentem suam declarat: *Si propriè appellentur ea, quæ dicimus merita nostra, spei quædam sunt seminaria, charitatis incentiva, occultæ prædestinationis indicia, futuræ felicitatis præsagia, via regni, non causa regnandi.* Optime, Bernharde! Utinam qui nævos tuos & sinistrè alibi de rebus aliis dicta, admirantur, aurea dicta tua admirarentur potiùs! Denique Anshelmi *de mensurat. crucis* cedro dignum illud est: *Si homo mille annis serviret Deo etiam ferventissimè, non mereretur ex condigno, dimidium diem esse in Regno Cœlorum.* Abi jam, Redingi, & indignum tuum de merito condigno, incongruum de congruo figmentum S. Patribus, ab eo toto pectore abhorrentibus, ampliùs imputa. Taceo publicas Agendas ante Reformationem adhuc usurpari solitas, librum inprimis illum, qui inscribitur *Ordo baptizandi, cum modo visitandi* supra allegatum, in quo morientes à propriis meritis ad passionis Domini nostri Jesu Christi meritum solum amandantur. Sed & in libro alio, cui nomen est *Hortuli animæ*, An. 1559. Plantinianis typis exscripto, in interrogationibus circa morientes *fol.* 210. sic interrogatur: *Tu credis, Jesum Christum pro te mortuum, & aliter salvari te non posse, nisi per meritum passionis ejus?* Resp. *Credo.* Interrog. *Agis ei de hoc ex toto corde gratias, in quantum vales?* Resp. *Ago. Si bono*, infertur, *corde responderis ad prædicta, signum est, quòd sis in numero salvandorum.* Si Dominus voluerit judicare, dicendum præscribit: *Mortem Domini nostri Jesu Christi objicio inter te & mala merita mea.* Similes formulas plures omne hominis meritum ejerantes, Eisengremius *tract. pro def. Conc. Trid.* recitat. Unde liquet, in ipso etiam Papatu, Majorum nostrorum tempore, electis in magno illo & decretorio certamine, in quo

—————— labuntur frigida letho
Lumina, purpureus quondam color ora relinquit,

consolationem, in sola Christi passione fundatam non defuisse. Sed verba in *Ordine Baptiz.* præscripta, quibus fundamentum salutis nostræ continetur, Index Madriticus, uti supra diximus, expunxit, ut publicè constet, usum residuæ olim doctrinæ salutarem, Majoribus nostris affulgentem, non Papæ & ejus asseclis, sed Divinæ providentiæ, & gratiæ Spiritus S. singulari acceptam ferendam esse.

OBJECTIO-

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Merces & meritum sunt relata, quæ se invicem ponunt. Atqui vita æterna vocatur merces Matth.V. 12. XX.8. quæ confertur secundum proportionem præcedentis operis Matth.XVI.27. Rom.II.6. Ergo meritum ponit.* Resp.1. Merces & meritum sunt relata inter nos & alios, quibus nihil debemus; non inter hominem & Deum, cui plus debemus, quàm præstare valeamus. 2. Neque merces fidelibus in Scripturis promissa intelligitur *legalis*, hoc est, stipendium debitum ex justitia propter meritum sive dignitatem operibus & passionibus justorum inhærentem; sed *gratuita* & *evangelica*, quæ notat præmium post præstitum laborem gratis collatum, quod datur ex pacto, non ex qualitate personæ. Quod manifestè indigetat Apostolus Rom. IV.4. ubi distinguit inter imputationem mercedis secundum *gratiam* & secundum *debitum*. Atque ita quod vocatur *μισθὸς merces* Matth.V.46. & VI.1. alibi nempe Luc.VI.31. vocatur *χάρις gratia*. Et Psal.CXXVII. 4. fructus ventris seu liberi vocantur שכר *merces*, cùm tamen sint donum Dei. Mercedem autem gratuitam intelligi in l.c. non patitur dubitare analogia fidei, quæ docet, bona regenitorum opera esse debita, imperfecta, multiplici labe contaminata, neque omnino præmio æternæ vitæ æqualia. 3. Datur autem hæc merces non *διὰ τὰ ἔργα propter opera*, sed *κατὰ τὰ ἔργα secundum opera*, quod qualitatem & testimonium, non æqualitatem & proportionem operum significat.

EXCIP. REDING: 1. *Etiam Christo immortalitas & gloria corporis propter hypostaticam cum verbo unionem debita fuit. Eo non obstante morte sua eam promeruit. Sunt ergo merces & merita relata etiam inter Deum & hominem. Et numquid Christus idem simul Deo debuit obedientiam, simul meruit?* 2. *Neque in loco* Rom.IV.4.5. *Apostolus duplicem imputationem mercedis, unam ex debito, ex gratia alteram distinguit; sed ostendit, mercedem eo ipso, quòd imputatur, ex debito, non ex gratia imputari.* 2. *Quæ merces vocatur Matth.V.46. alibi Luc.VI. 31. vocatur gratia, quia nempe amicos diligentibus dari potest vel merces, si non tantùm ex gratitudinis naturalis motivo, sed etiam ex gratia supernaturali sanctificante diligantur: vel gratia, si tantùm ex naturali honestate eos dilexerint.* Ib. pag. 545. 546. Resp. 1. Si Christo debita fuit immortalitas corporis, verè utique eam meruit sua obedientia, & quidem obedientia indebita simpliciter. Nemo enim, qui ipse simpliciter *ὀφειλέτης debitor* est, spondere pro alio potest. Si igitur Christus simpliciter Deo Patri obedientiam (hoc est, subjectionem sub lege, qualis est merentium adhuc, non comprehensorum) debuit, jam spondere obedientiam talem pro nobis nullo modo potuit; adeóque salus omnium hominum deplorata erit. Debuit igitur ex voluntaria sponsione, cui semel susceptæ renuntiare non potuit, quia sponsio ea fuit *θέλημα πνεύματος αἰωνίου voluntas spiritus æterni*, quam immutabilem esse oportet, Hebr. IX.14. X.10. & *δύναμις ζωῆς ἀκαταλύτου potentia vitæ indissolubilis*, adeóque insuperabilis Hebr.VII.17. ac denique sponsionem deserere fuisset בגד *perfidia*, legi Divinæ contraria.

 traria.

traria. Et quid spopondit Deo Patri Christus? Nempe non simpliciter obedientiam, qualis est v. g. Angelorum, Cœlitum; sed voluntatem merendi justitiam & vitam per obedientiam legis. Adeò igitur hæc voluntas Deo semel sponte obligata meritum non tollit, ut illud potiùs firmissimè ponat. Hoc verò quid ad hominem peccatorem & in gratiam DEI restitutum? Is enim jure & creationis & redemptionis simpliciter debitor est; non libera voluntate, spondendo obedientiam aliàs indebitam; nedum ut spondeat meritum pro aliis, qui pro se ipso mereri nequit. 2. Locum Pauli Rom IV.4.5. supra vindicatum jam dedimus. Manifestum ibi est discrimen mercedis duplicis, quarum altera *κατ' ὀφείλημα ex debito*, altera *κατὰ χάριν ex gratia* imputatur: & falsissimum, quòd mercedem, eo ipso, quòd imputatur, ex debito, non ex gratia imputari asserat. Sic enim omnis gratia à negotio salutis exterminaretur. Aliud nempe imputatur ad justitiam operanti; aliud credenti. Illi imputatur opus; huic fides: illi opus ex debito, huic fides ex gratia. Annon ipsimet vos, quoties urgemini, opera, per quæ mereri contenditis, ex gratia Dei & meritis Christi tum opera, tum vim eorum meritoriam omnem accessere soletis? Merces verò, quæ operibus ex gratia & merito Christi manantibus imputatur, certè non merces ex debito, sed ex gratia est. Eandem igitur distinctionem etiam ex Apostolo petitam Ambrosius *lib.1. Ep.1.* inculcat his verbis: *Alia est merces liberalitatis & gratiæ, aliud virtutis stipendium est & laboris remuneratio.* Talis denique merces fidelibus omnibus imputatur, qualis imputata est Abrahamo. At Abrahamo non operanti & ex debito, sed credenti, adeóque ex gratia mercedem imputatam esse Apostolus manifestè arguit. Quomodo igitur fidelibus reliquis operantibus ex debito & sine gratia imputari mercedem asseris? Scilicet tu & tui similes meritis vestris Abrahamum, patrem credentium, superatis! 3. In collatione locorum Matth.V.46. & Luc.VI 32. Christo imponis. Utrobique enim de eodem amore, eadem benevolentia, erga amicos agit. Non eam, quæ ex natura, & quæ ex gratia sanctificante oritur, distinguit.

OBIECT. II. *Scriptura rationem & causam, cur quibusdam detur vita æterna, ponit in bonis operibus Matth XXV.34. Apoc.VII.14.15. ubi particulæ causales* quia, enim, *meritum important.* Resp.1. Particulæ *γὰρ, διὰ τοῦτο, ὅτι, quia, enim, iccirco,* non semper causales, sed sæpiùs rationales & illativæ sunt, veluti Matth. XVI.2.3. XXVI.37. Luc.VII.47. 1.Cor.X.v.5. &c. Et in his ipsis locis non causam meritoriam salutis, sed notam & qualitatem salvandorum describi, certum est. Electi enim recipere dicuntur Regnum ex gratia Dei *ab æterno præparatum*, non in tempore merito operum impetratum: & quia *à Patre benedicti*, non digni aliàs tali præmio facti: & quia laverunt stolas & dealbârunt in sanguine agni, hoc est, unico Christi *sacrificio* purgati sunt 1.Joh.I.7. non proprio operum *sapone*, aut purgatorio Pontificio digni redditi.

EXCIP. REDING: *Particulæ illativæ oportet habeant rationem, sub qua illatio legitimè constet. At rationem eam loca citata ponunt in proportione operis cum mercede, coronæ justitiæ, stipendio, quod Deus se daturum operantibus pactus est. quæ rationem meriti propriè dicti important.* Ib. pag. 546. Resp. Illatio fieri potest ex causis, effectis & adjunctis.

junctis. Hic verò eam ex causis non fieri, solidè probavi. Proportionem verò operis cum mercede, vel stipendii retributionem ne ipse quidem Argus viderit. Tu ostende. Qualis enim inter opera illa, quæ Matth. XXV. 34. & Apoc. VII. 14. 15. qualia scilicet sunt, visitare ægrotos, famelicos cibare, nudos vestire, &c. vestimenta in sanguine Agni dealbare; (actus omnes & debitos, & ex gratia Dei provenientes & finitos;) & transcendentem ac finitam gloriam hæreditatis ab æterno præparatæ, & mansionis coram throno Dei, proportio, commensus qualis esse potest? Videris omni te à ratione destitutum penitus prodere.

OBIECT. III. *Vita æterna bonis operibus redditur ex justitia Dei, 2. Thess. I. 4, 6, 7. 2. Tim. IV. 7. Ergo bona opera eam promerentur.* Resp. 1. Redditur vita æterna bonis operibus ex justitia non *stricta* & *æqualitatis*, quomodo severum Dei judicium bona opera minimè sustinere queunt Job. IX. 3. Psal. CXXX. 3. CXLIII. 2. sed *misericordiâ temperata, veracitatis* & *fidelitatis*, non quia justum sit merita nostra pensare mercede debita, sed quia justum est Deo stare promissis, & quia justitia ejus non patitur, ut redemptio Christi cassa sit & inutilis illis, qui eam fide apprehendunt. Unde appositè Johannes 1. Epist. cap. I. 9. fidelitatem & justitiam in hoc negotio conjungit. 2. Ostendunt etiam ejusmodi textus, non *propter quid* salutem consequamur, sed *quales* coronemur; nec ingerunt causam regnandi, sed viam regni.

EXCIP. REDING: *Distingue oculum unum ad nos ipsos reflexum, ab altero in gratiæ Divinæ puritatem reverto. In se reflectentes deprecantur sancti judicium Dei. In gratiam Dei figentes obtutum, petunt se judicari secundum justitiam suam, Psal. VII. 9. alibique sæpius. 2. Fidelitas Dei non subit rationem justitiæ nisi ex parte operis, cujus intuitu repromissio fit, condignitas ad rem promissam subsit.* Ib. pag. 546. 547. Resp. 1. In quo sunt merita, in gratia, an in homine? In homine, dices. Nam in gratia quidem non sunt, sed à gratia esse pertenditis. Qui igitur in se reflectit, in merita sua reflectit. Qui si eatenus deprecari Dei judicium necesse habet, non igitur meritis ex justitia strictè dicta retributio debetur. Multò minùs habito ad gratiam Dei respectu humanis operibus ex justitia propriè dicta remuneratio respondet, quia si ex gratia, non ex operibus datur præmium, Rom. XI. 6. Et quamcunque dignitatem gratia operibus conciliat, manebit semper finitus eorum valor, cujus ad infinitam gloriam nulla est proportio, nec proin ex justitia strictè dicta remuneratio ulla. Quoties verò Sancti se judicari secundum justitiam suam petierunt, non se judicio Dei secundùm omnia opera sua judicandos stiterunt, sed in causa particulari cum hostibus intercedente bonæ causæ conscientiam testati sunt. 2. Fidelem & justum esse Deum, ut remittat peccata sua confitentibus, S. Johannes 1. Ep. I. 9. asseverat. Si in retributione confessionis justitiam intellexit strictè dictam & æqualitatis, remissio igitur peccatorum, ceu merces propriè dicta, peccatorum confessione, ceu merito propriè dicto respondet. Quis unquam tale quid somniavit? Fidelitas igitur rationem justitiæ non particularis, in distributione præmiorum ex æqualitate meritorum, sed universalis, quæ in rectitudine omnium Dei perfectionum consistit, subire potest. Unde justitiam quandoque *condecentiam Divinæ bonitatis* significare, Durandus *in 4. Dist. 47. q. 3.* monet. Justum igitur est, ut remittat

Deus peccatum confitenti illud, non propter ullum meritum hominis, ſed quia Deus non poteſt abnegare ſanguinem Filii ſui, & teſtamentum,quod ipſi fecit,& legem, quæ redemptos redemptori addicit, & communionem, quam habemus, per Spiritum ipſius cum ipſo,qui ingenuam hancce peccati confeſſionem operatur.

OBIECT. IV. *Pii dicuntur digni æternâ vitâ Luc.XX.35. 2.Theſſ.I.5. Apoc.III.4. Ergo eam operibus ſuis merentur.* Reſp. Digni dicuntur, nempe ex *dignatione* divina,non ex interna *dignitate* operum: ratione *albæ veſtis*, nempe juſtitiæ Chriſti, qua ſunt induti,Gal.III.27. & divinæ adoptionis,non *inhærentis ſanctitatis*,quæ in hac vita nulla perfecta eſt. 2. Hoc quicquid eſt ſive dignitatis ſive dignationis, Deo debent,qui ex indignis dignos facit,Col. I.12. Si quid dignum per ſe æterna gloria, utique paſſiones fidelium dignæ eſſent. At dignas eſſe negat Apoſtolus Rom.VIII.18.

EXCIP. REDING: 1. *Nugaris. Qui enim denominatio Digni formaliter derivari queat à dignatione Divina? Hæc ex indignis facit dignos. At formalis denominatio Digni importat dignitatem ſubjecti in eſſe digni conſtitutivam. 2. Paſſiones quidem hujus mundi ſecundum ſe ſpectatæ non ſunt dignæ gloria: dignæ tamen ſunt, quatenus gratiæ ſanctificantis dignitatem ſuperinduunt.* Ib.pag.547. Reſp. 1. Tandem ergo tu,nove Critice, nugari deſiiſti? Utinam! Annon ſicut dignitas, ita dignatio derivatur à digno? Et an qui dignus eſt ex favore & gratia ; is ex dignitate interna, an ex dignatione externa dignus eſt vel habetur? Sunt autem fideles digni ex gratia, non ex operibus, utpote quæ imperfecta univerſa ſunt. Vocem verò Græcam ἀξιωθῆ Luc.XX.35.XXI. 36. & Act.V.41. non operis boni dignitatem , ſed ſolam dignationem Divinam notare,& res ipſa loquitur,& Latinus Vetus Interpres teſtatur,qui religioſè ſemper *dignum haberi* , nunquam *mereri* vertit. Hinc quod Act.V.41. κατηξιώθησαν, id ipſum Phil.I:29.ἐχαρίσθη dicitur. Agnoſcit etiam Salmero *ad Col.I.Diſp.*2.quòd *digni* quandoque *dicamur , ubi hæreditas nullis noſtris meritis obvenit.* Et de dignitate operum quo apice Scriptura loquitur? Perſonæ verò dignitas præcipuè & primariò in fide,quæ Chriſto credentem unit,conſiſtit. Tibi, Redingi, dictum hic illud Bernhardi *in Dedic. Eccleſ.ſer.*5.puta: *Si nos puerili animoſitate gratis ſalvari nolumus,meritò non ſalvamur. Dignatio locum non habet, ubi fuerit præſumptio dignitatis.* 2. Cùm Apoſtolus Rom. VIII.18 negat,paſſiones hujus vitæ eſſe dignas gloria revelanda in fidelibus,loquitur de paſſionibus, quatenus ſunt à gratia Dei, uti continua textus ſeries demonſtrat. Agit enim manifeſtè de fidelibus,quatenus acceperunt Spititum S. facti ſunt filii Dei,cohæredes ea conditione,ſi unà patiantur. Quomodo poſſunt eſſe à Spiritu certitudo filiationis: ab hac certitudine hæreditas: hujus hæreditatis conditio patiendi: & tamen ſubitò paſſiones conſiderari *ſecundum ſe*,non prout ſunt à Spiritu Dei, *à gratia ſanctificante*?

OBIECT. V. *Deus eſt juſtus judex & non acceptor perſonarum Act.X.34. Rom.II.11. Gal.II.6. Atqui acceptor eſſet perſonarum, ſi daret præmium ſine meritis.* Reſp.1. Deus dicitur juſtus judex,non quia propter merita vitam æternam diſpenſat,ſed quia ex gratia propter Chriſti meritum fide apprehenſum credentes

tes

tes justificat & salvat, ac certamina fidelium remuneratur. 2. Acceptio personarum non habet locum in *gratuitis*, sed in *debitis*. Deus autem nulli est debitor Rom. XI. 35. & miseretur cujus vult, Rom. IX. 18. Cui proinde licet de suo sic disponere, ut primi fiant ultimi, & ultimi primi, Matth. XX. 15. 16.

EXCIP. REDING: *Deus absque pacto nemini debitor est. Quia tamen in remunerandis Sanctorum operibus non tantùm respicit ad meritum Christi, sed etiam ad dignitatem status gratiæ sanctificantis, ideo eorum certamina rationem justitiæ superinduunt, ut gloria, seu corona justitiæ, meritis eorum respondeat.* Ib. pag. 547. Resp. Non tantùm, inquis, ad meritum Christi, sed etiam ad statum gratiæ sanctificantis Deus respicit. Meritum igitur Christi, & status gratiæ, sub quo cooperationem arbitrii liberi comprehenditis, causæ disparatæ salutis erunt. Quomodo igitur ex meritis Christi fluit vis meritoria operum? Et unde gratia sanctificans nisi à merito Christi? Electi enim sumus in Christo, hoc est, ejus merito justificandi, sanctificandi & glorificandi; Ephes. I. 4. Et quid Deum debitorem reddendi mercedem non ex pacto duntaxat, sed etiam ex condigno facit? Christi ne meritum, an gratia sanctificans? Atqui neutrum est opus vel meritum hominis; & gratia sanctificans non tantùm finita est, sed etiam in hac vita imperfectè sanctificat.

OBIECT. VI. *Mala opera merentur damnationem. Ergo bona merentur salutem. Contrariorum enim contraria sunt consequentia.* Resp. 1. Axioma illud suas patitur exceptiones. Ita non si solis ardor indurat terram, gelu eam idcirco molliet. 2. Dispar ratio est malorum & bonorum operum. Illa perfectè mala sunt, hæc perfectè bona: illa peccatoribus proficiscuntur, hæc à Spiritu Sancto promanant. Non igitur sicut illa perdendi, ita hæc salvandi vim obtinent.

EXCIP. REDING: *Calori solis non per se, sed per accidens inest vis indurandi terram, aquam mediante levitate per calorem producta è terra extrahendo, atque sic eam exsiccando. Contra malis operibus per se inest ratio demeriti; proin etiam vi contrariorum bonis ratio meriti.* Ib. pag. 547. 548. Resp. At bonis operibus fidelium vis merendi nec per se, nec per accidens inest, uti malis vis demerendi. quod argumenta à me allata, quæ silentio transvolas, comprobant.

QUÆ

QUÆSTIO XXII.

An augmentum gratiæ justificantis cadat sub meritum?

AFfirmat Synodus Canone XXIV. XXXII. nec non Capitulo X. Ubi justificationis *primæ* & *secundæ* à Scholasticis decantatæ commentum mira terminorum crypsi insinuatur. *Primus* illis est, quando quis ex injusto fit justus, ex peccatore bonus, ex inimico Dei amicus & filius Dei, quam fieri ex fide largiuntur. *Secunda* verò, quando justus amore Dei, justitia & sanctitate augetur, quam operibus peragi contendunt. Hanc secundam justificationem, seu justitiæ augmentum operum merito impetrari posse asserunt. Nos vero negamus. Etenim

ARG. I. Gratia justificans est velut *ἐν ἀτόμῳ in indivisibili* posita. Est enim absolutio à reatu, quæ à Deo judice fit simul semélque, sola donatione justitiæ Christi. Proinde nullum admittit in se augmentum.

RESP. REDING: *Primarius gratiæ justificantis effectus est, facere consortem Divinæ naturæ*, 2. Pet. I. 4. *Ex eo sequitur remissio peccatorum, secundarius ejusdem gratiæ effectus. Posterior hic consistit in indivisibili, non prior. Nam forma sanctificans, æquè ac habitus alii gradus intensionis admittit.* Tract. 121. Ss. 2. pag. 549. Resp. S. Petrus promissa Dei maxima & pretiosa facere, ut *participes reddamur naturæ Dei*, asserit; quia scilicet eò nos deducunt, ut habeamus communionem cum Deo in Christo, atque adeò cum vero Deo, ut ille sit in nobis, & nos in ipso, & in ipso unum simus, Joh. XVII. 21. 23. & ita nobis sit in Deum, & nos ipsius populus, Jerem. XXXI. 33. 34. quò sic in Deo ut nostro, & habitante in nobis gloriari possimus. Quæ communio cùm necessaria nobis sit tum ad justitiam, tum ad vitam & pietatem, diversimodè nobis & promittitur & præstatur. Nam in justificatione justitia Christi & jus vitæ: in sanctificatione novitas vitæ, pietas & sanctitas promittitur & præstatur. Illius respectu naturæ Dei participatio fit simul semélque, quia Christi meritum fide apprehensum justificat, hoc est, justitiæ Christi & juris vitæ participes ilico reddit simul ac justitiæ Christi & juris vitæ donationem consummat: hujus verò respectu augmenti & intensionis capax est, quia sanctificatio fit successivè, & internus homo *ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ renovatur de die in diem*, 2. Cor. IV. 16. Non igitur remissio peccatorum communionem naturæ Divinæ sequitur, uti imperitè statuis: sed rationem justificationis, quæ in peccatorum remissione & justitiæ imputatione consistit, ceu princeps gratiæ Divinæ effectus, ingreditur, & sanctificationem post se trahit. Quæ tu miserè confundens, in errore gravissimo versaris, & justitiam nonnisi propriam & inhærentem cum Judæis crepans erga Dei justitiam refractarium te geris, Rom. X. 3.

ARG. II.

ARG. II. Sicut initium, ita continuatio, & augmentum vitæ spiritualis pendet à gratia Dei, Rom.I.verſ.18. 1.Cor.XV.10.Phil.I.6. Non igitur à merito.

Resp. Reding: *Totum id, quod in merito eſt, gratia eſt, quia gratiæ vires, per quas meritoriè operamur, & potentiam & actum ſupernaturaliter operandi conferunt, & condignitas omnis à gratia ſanctificante eſt.* Ib.pag.550. Reſp. Hæc contradictoria & abſurda multis modis eſſe, ſæpe jam convicimus. Et tu ſupra aſſa voce dicebas, ſic mercedem fidelibus ex debito imputari, ut gratia omnis abſit.

ARG. III. Opera bona ſunt à prima gratia, & habent ſe ut actus ad habitum. Ergo non merentur gratiæ augmentum. Gratia enim non meretur gratiam.

Resp. Reding: *Si actus ab habitu naturali eliciti vim habent augmentandi habitum: cur non etiam opera à prima gratia promanantia, & ad hanc, tanquam habitum comparata, gratiæ augmentum mereantur?* Ib pag.550. Reſp. Actus ab habitu eliciti vim habent augendi habitum, qualis ab ipſo habitu manavit. Planè ſic opera à gratia elicita vim habent augendi gratiam ſanctificantem talem, qualis à gratia eſt. At per gratiam augere gratiam, quod Chriſtus vocat τῷ ἔχοντι δίδοσθαι *habenti dare*, Matth. XIII.12. nullum meritum eſt. Aliàs nemo poteſt mereri augmentum ſtaturæ ſuæ, quæ res longè minoris pretii eſt. Quomodo igitur gratiæ ſemel ſibi collatæ augmentum merebitur?

ARG. IV. Juſtificatio hac ratione confunditur cum ſanctificatione. Nam quæ illis prima & ſecunda juſtificatio dicitur, qua videlicet aliquis & juſtus internè conſtituitur, & in juſtitia augetur, ſtylo Scripturæ potiùs eſt ſanctificatio & renovatio interior. Eſſe autem hæc duo diſtincta beneficia, patet, tum quia juſtificatio eſt actio judicis, & quæ fit extra nos, regeneratio autem habitus & qualitas ſingulis fidelibus inhærens: tum quia Paulus diſertè diſtinguit 1.Cor.I.30. tum quia in negotio juſtificationis opera excluduntur, quæ includuntur in ſanctificatione: tum denique quia illa fit imputatione juſtitiæ, remiſſione peccatorum, hæc vi arcana Spiritus S. agentis in fidelibus: illa apprehenditur fide, hæc apprehenditur charitate: illa eſt perfecta, hæc imperfecta. Non poſſunt igitur ſine Spiritu ad errorem obfirmato & manifeſta clade ſinceræ de juſtificatione doctrinæ tam diſtincta confundi & permiſceri.

Resp. Reding: 1. *Fateri ſic cogeris renovationem, hominis interiorem qua quis juſtus internè conſtituitur, & in juſtitia augetur.* 2. *Juſtificatio cauſalis à formali ſanctificatione diſtincta eſt. Illa eſt actio Deo immanens, ex qua efficienter promanat gratiæ ſanctificantis infuſio; per quam formaliter fit renovatio interior. cujus augmentum ſub meritum cadit. Hoc tu, naniis tuis intentus, non tangis. Aliter S. Auguſtinus Epiſt.* 106. *ubi ſic ille: Non gratiam aliquid meriti præcedit humani: ſed ipſa gratia meretur augeri.*

geri, ut aucta mereatur perfici. Ib. pag. 500. Resp. 1. Non cogor ita fateri, sed fateor, & fassus semper sum libens. Tu deliras manifestè. 2. Nec de justificatione causali, sed de formali, quam Scriptura in imputatione justitiæ & remissione peccatorum collocat, locutus ego sum: nec causalis seu activa, prout in Deo est, proximè formam interioris renovationis, sed absolutionem à peccato & pronuntiationem justi, hoc est, per obedientiam Christi justificati, & habentis jus vitæ & communionis cum Deo; judicialem producit: nec denique argumenta mea de justificatione causali, sed de formali loquuntur. Tu verò cum iis, sive ob desperatam causam tuam, sive Monachalibus & Mariolatricis næniis tuis ad sordidum quæstum comparatis, intentior, propiùs congredi ne quidem sustines. In Augustini verbis nisi vocem *merendi* sumpseris impropriè, pro *τυγχάνειν consequi*, quomodo scilicet ipsamet Romana Ecclesia canit: *Felicem Adami culpam, quæ talem meruit habere Redemptorem*; absurdissimum Augustinum feceris: neque lucri quicquam inde feres, quia non si gratia meretur augeri, homo operibus suis ipse gratiæ augmentum meretur. Et S. Augustinus, negans, *gratiam aliquid meriti præcedere humani*, meritum vestrum de congruo apertè conficit. Nam facientem quod in se est, mereri de congruo gratiam, asseritis vulgò. Quid quòd ipse Bellarminus *de Grat. & Lib. Arb. lib. I. 14.* fatetur, Augustinum meritum solere appellare quemlibet actum bonum, ratione cujus aliquid aliud accipimus?

ARG. V. Sed & justificatio peccatoris à parte hominis in solidum pendet à fide. Ita tota S. Scriptura definit, inprimis Rom. III. IV. V. Gal. II. Joh. III. VI. alibíque passim.

RESP. REDING: *A fide formata, non informi. Et aliud est justificatio, aliud ejus augmentum. Hoc, non illa sub meritum cadit.* Ib. pag. 550. Resp. A formata utique, sed per veram, non fictitiam formam. Si porro justificatio tota fit per solam fidem, tota meriti exsors sit oportet. Denique augmenti justificationem expertem esse omnis, jam probavimus.

ARG. VI. Est etiam planè *ἀσύστατον* dicere, quòd operibus mereri quis possit augmentum justitiæ, cùm meritum operis propriè dictum habeat *σχέσιν* ad mercedem vitæ, non sequentis justitiæ, juxta sententiam legis, *fac hoc & vives.*

RESP. REDING: *Merces vitæ in altiori gradu respondet gradui altiori justitiæ.* Ib. pag. 550. Resp. Quid inde? Ergóne sic ipse altior gradus justitiæ merces est propria gradus inferioris merentis. Atqui non opus ullum, non justitia, sed vita sola in lege operis merces constituitur. Hæc vis argumenti est, quam tergiversatione tua præteris.

ARG. VII. Faciunt huc omnia argumenta, quæ superiùs adversus merita operum produximus.

RESPONDERE REDING noluit.

OBJECTIO-

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *Angeli verba sunt Apoc.XXII.11. Qui justificatus est, justificetur adhuc. Ergo datur augmentum gratiæ justificantis.* Resp.1. Non icirco augmentum illud cadit sub meritum. 2. Apostolus non dicit *μᾶλλον magis* justificetur, quod augmentum notare possit, sed *ἔτι iterum, porro.* 2. Justificatio eo loco non tam notat reputationem justitiæ, quàm declarationem & applicationem frequentatam reputatæ justitiæ, quæ in eo consistit, ut qui justificatus jam est, per fidem & illius exercitium ac testimonium verbi habeat consolationem de justitia indies magis magísque exuberantem. Posterior justificatio augmenti capax est, non prior, de qua quæritur.

Excip. Reding: 1. *Anne testimonium & consolatio de justitia indies magis magísque exuberans est unius cum vera justificatione generis? Si non est, quomodo in brevissimo eo textu justificationis vocem tam æquivocè sumere licet, ut & veram justificationem, & ejusdem duntaxat consolationem significet? 2. Ista verò justificatio iterata non potest non superaddere aliquod augmentum; quod mereri justificatum arguunt verba ejusdem capitis v.12. Ecce venio citò, & merces mea mecum est, ut reddam unicuique secundum opera sua. Merces autem meritum supponit.* Ib.pag.551. Resp.1. Pulchrè sic tuo te gladio jugulas. Nam eodem argumento tuo primæ & secundæ justificationis, diversissimæ utique, vestra quidem sententia, cùm illam sola gratia, hanc meritis humanis impetrari statuatis, commentum eliditur. Cœterùm justificationis vox non bis, sed semel duntaxat in textu eo occurrit. Non enim dicitur: Ὁ *δικαιωθεὶς justificatus justificetur adhuc*: sed ὁ *δίκαιος justus justificetur adhuc.* Justus peccator simpliciter non aliter esse potest, quàm per justitiam Christi imputatam. Qui sic justus est, ille iterum iterúmque justificari, non per augmentum gratiæ justificantis, quæ indivisibilis est; sed per ejusdem justitiæ Christi crebrò repetitam applicationem, apprehensionem & sensum potest. Licet enim à parte Dei justificatio simul semélque fiat tum, quando à peccatis absolvit, & jus vitæ impertitur: à parte tamen nostri justitia Christi variis crebrísque actibus apprehenditur, dum per novos fidei actus Christi meritum nobis subinde applicamus in remedium quotidianorum peccatorum, in quæ incurrimus. Sic donum idem semel collatum, Panacea inprimis, identidem aspici, apprehendi, tractari ad uberiorem lœtitiæ sensum & consolationem potest; & quoties usus fert, debet. 2. Non igitur iterata justificatio auget justificationem activam, seu à parte Dei; sed justitiæ Christi à parte nostri applicationem, sensum & consolationem continuat, & magis magísque intendit. Justitiam verò inhærentem proximè nec auget nec repetit, quia illa sub voce nec justi, nec justificationis intelligitur, imò ei sub vocibus *Sancti* & *Sanctificationis*, quæ inhærentes sanctitatis & justitiæ habitus includit, non obscurè contradistinguitur. De voce mercedis supra.

OBIECT. II. *Eccles.XVIII.22.* Ne veteris usque ad mortem justificari. *Ergo gratia justificans est capax augmenti.* Resp. 1. Textus est apocryphus. 2. Justificamur usque ad mortem per declarationem & apprehensionem crebram acceptæ semel justitiæ, quæ fit continuo exercitio fidei & pœniten-

tiæ. 3. Græca ita habent : Μὴ μείνης ἕως θανάτου δικαιωθῆναι. *Non expectes usque ad mortis tempus justificari*, sed *in tempore*, ut præcedentia habent, *peccatorum emendationem ostende*, hoc est, dum adhuc peccare potes, abstine à peccatis, ne peccata te, quàm tu ista, priùs deserant. Nihil hic de incremento justitiæ. Sive enim δικαιωθῆναι referatur ad justificationem, qua coram tribunali Dei absolvimur à peccatis, illam non differri postulat Sapiens: sive declarationem & applicationem ejus per fidem & opera, illa quotidie fieri, crebróque repeti debet.

EXCIP. REDING: *Tigurina versio sic textum illum reddit : Ne dubites justum te probare usque ad diem mortis. Ergo ipsa quoque textum de homine priùs justificato intellexit ; quia se verè probare justum, nisi priùs justificatus, nemo potest. Sermo proin est non de prima, sed de secunda justificatione , quæ augmentum justitiæ infusæ importat.* Ib. pag. 551. Resp. Etsi nihil admodum ad rem facit, quicquid author ille apocryphus dicere voluerit : versio tamen nostra minimè figmento tuo patrocinatur. Nam qui justum, hoc est, semel Christi merito justificatum, se probat, per opera scilicet in sensus incurrentia, ejus vera justificatio, à parte scilicet Dei, non iccirco augetur, nedum merito proprio locum facit : sed per certa testimonia à posteriori duntaxat ostenditur, declaratur & demonstratur. quod non semel duntaxat, sed per vitæ totius decursum facto opus est. Sensum igitur peregrinum secundæ justificationis, quæ aliud non sit, quàm sanctificationis augmentum, & textui ipsi, qui apocryphus est, & versioni nostræ imponis.

OBIECT. III. *Jacobus cap. II. 24. justificationem secundam innuit his verbis : Videtis quoniam ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantùm. Paulus contra solam fidem urgens insinuat justificationem primam.* Resp. 1. Nihil occurrit de justificationis secundæ merito. 2. Neque Jacobus dicit ex operibus hominem *magis* justificari, sed, *ex operibus hominem justificari.* Si dicere voluisset, operibus hominem magis justum reddi , voculam *magis* non omisisset. 3. Quo sensu Jacobus dicat, hominem ex operibus justificari, suprà explicavimus.

EXCIP. REDING: *Tu ipse supra arg. 3. concessisti, primam & secundam justificationem admittendam esse, eo sensu, ut homini per peccatorum remissionem justificato demum sanctificatio, qualitatem inhærentem importans, contingat. De posteriore hac S. Jacobus loquitur. Agitur enim de justificatione Abrahami per opera, postquam ille per fidem jam priùs justificatus erat.* Ib. pag. 551. 552. Resp. Somnia tua nobis narras. Ubi ego justificationem primam & secundam vestro sensu concessi? Sanctificatio enim, quam à remissione peccatorum distinxi, nec justificatio, nec secunda justificatio est. Neque etiam S. Jacobus vel primam vel secundam justificationem vestro sensu distinguit : vel alterutram in justitia inhærente consistere docet : vel planè justificationem sive Abrahami, sive fidelium quorumvis distinguit, sed de una eadémque loquitur, in qua scilicet *fides cooperatur operibus, & ex operibus fides perficitur*, v. 22. adeò quidem, ut tum, quando sic Abrahamus justificatus est, impleta dicatur Scriptura, quæ dicit : *Credidit Abraham*

Deo,

Deo,& imputatum ei est ad justitiam, v.23. Unde loqui Apostolum non de justificatione per fidem, sed de ejus declaratione, impletione & demonstratione per opera, clarissimè liquet.

OBIECT. IV. *Justitiæ hoc incrementum petit sancta ecclesia, cùm orat: Da nobis Domine fidei, spei, charitatis augmentum.* Resp. 1. Justitiæ incrementum petit, at non meritum augmenti. 2. Fidei, spei & charitatis augmentum meritò petit ecclesia, quia omnes hi habitus augeri possunt. At gratiæ justificantis & à reatu nos absolventis, adeóque divini de absolutione nostra judicii dispar ratio est.

EXCIP. REDING: *Fateris, fidei, spei & charitatis augmentum dari. At eadem cum charitate mensura crescit gratia sanctificans.* Ib.pag.551. Resp. Sic amas ἀσχολίαν. Non de gratiæ sanctificantis, sed justificantis, & quidem cadente sub meritum, quæstio est.

QUÆSTIO XXIII.

An gloriæ augmentum cadat sub meritum?

ASserit Canon XXXII. & intelligit essentialis gloriæ præmium accidentale, quod consistat in erogatione aureolarum pro Martyribus, Virginibus & doctoribus, *juxta tres victorias privilegiatas*, uti loquitur Thomas. Nos fore in vita æterna gradus, ac Deum ex gratia non solùm temporalibus, sed etiam cœlestibus præmiis piorum labores & passiones remuneraturum, haud inviti concedimus. Synodi tamen & Scholasticorum sententiæ quò minùs suffragemur, sequentia faciunt.

ARG. I. Obstant omnia argumenta, quibus in universum meritum bonorum operum debellavimus.

RESPONDERE REDINGIUS SUPERSEDIT.

ARG. II. Meritum augmenti illius nititur operibus supererogationis. *Aureolæ*, inquit Bayus Instit. Relig. Christ. lib.1. cap.373. *de eorum præmio rectè intelligi potest, qui generalia Scripturæ S. mandata spontanea vitæ perfectioris electione transcendunt, ideóque specialem præ cæteris fidelibus retributionem voluntariæ absolutionis expectant.* At hoc figmentum Pharisaicum multis doctrinæ Christianæ capitibus è diametro oppositum, alibi ostendimus.

RESP. REDING: *Nos verò gratiæ sanctificantis incremento gloriæ essentialis, non accidentalis, augmentum attribuimus; & meritum ejus solis supererogationis operibus niti negamus. Tract. IV. Sr. 2. pag. 552. 553.* Resp. Cùm gloriæ cœlestis essentia in visione & fruitione Dei consistat, & sive magis sive minùs sancti Deum videant, eóque fruantur,

tuum est, in diversis visionis & fruitionis gradibus essentiæ mutationem vel intensionem demonstrare. Alias enim essentias rerum consistere *ἐν ἀτόμῳ in indivisibili*, sapientes judicarunt. Si tamen is tibi,& tuis omnibus est *θυμὸς ἐν ζήτῳ*, quòd augmenti gloriæ seu aureolarum ab ipsa aurearum gloria differentia essentialis sit,est cur te rogem veniam, quòd mitiùs sententiam vestram explicavi. Nam ita delirare aureolarum Monachalium doctores, ut essentiale gloriæ discrimen astruerent non putavi. Quoad opera supererogationis,citavi Bayum,non nostrum utique,sed vestrum. Si tu seorsim sentis, nil nisi apertiores hiatus vestros prodis. Certè fidei,pœnitentiæ, charitatis intensioribus gradibus aureolas à vestris promissas nondum vidi; sed cœlibibus,hoc est, Monachis & Monialibus,doctoribus Angelicis puta,Seraphicis,&c.& Martyribus,non propter fidem & charitatem communem,sed propter alia omnia. Et de hoc quicquid sit,saltem operibus supererogationis partes præcipuas vos,Cœli diribitores & metatores magnos,decernere,dubium non est.

ARG. III. Sed & temeraria est hæc dicisio, quia sine peculiari revelatione & authoritate certis hominum generibus definiuntur præmia. Paulus 2 Cor.XII.3. in sua *ἁρπαγῇ* audivit *ἄῤῥητα ῥήματα*. Quæ ergo hæc temeritas, tam præcisè determinare, quæ Martyribus, quæ Virginibus, quæ Doctoribus expectandæ sint aureolæ? Quis Seraphicos istos Doctores cœlestium præmiorum diribitores constituit?

RESP. REDING: I. *Temerarius cælestium præmiorum diribitor non est,qui ex authoritate Divina,locorum inprimis Apoc.III.21. 1.Thessal.II.19. Sap.IV.1. certis hominum generibus sub obscuro fidei lumine, vel contemplationis depurationis, ænigmati tamen adhuc immersæ face præmia Divinitus præparata definit.* Ib.pag.553. Resp. Authoritatem Divinam frustra te prætexere,infra probamus. Neque etiam loca hîc citata quicquam tale innuunt. Nam Apoc.III.21. & victoria communis fidelium omnium,& commune præmium,sessio in throno Christi; non peculiaris Martyrum vel victoria,vel corona innuitur. Et Thessalonicenses S. Paulus 1.Thessal.II.19. *χαρὰν καὶ στέφανον καυχήσεως gaudium & coronam gloriationis suæ* nuncupans, non sibi ceu Doctori, nedum Magistris vestris aureolam cœlestem,sed fidelitatis suæ testes,& laboris sui fructus,ceu effecta non meriti ullius,sed gratiæ Dei,uti 1.Cor XV.10. confitetur,in adventu Domini lœtitiæ & gloriationi in Domino amplam materiem futuros promittit. Denique Sap.IV.1.(ne authoritatem apocrypham sugillem) juxta vulgatam versionem *casta generatio* & virginum & sanctorum conjugum est. cui *immortalitas, corona & triumphus*, commune fidelium omnium prœmium,non quicquam præcellentius aliud promittitur. In Græco verò textu de *casta generatione* ne gry quidem; sed de *ἀτεκνίᾳ orbitate*, quæ cum virtute conjuncta laudibus extollitur. Ubi ergo revelatio? In obscuro fidei non Divinæ,sed carbonariæ,& contemplationis Sophisticis tenebris immersæ puteo latet.

ARG. IV. Si aureolæ consistunt in gaudio de operibus, quæ excellentis cujusdam victoriæ rationem habent,omnibus beatis debent esse communes. Omnes enim beati excellentem de Diabolo, peccato, mundo victoriam reportant.

RESP.

Resp. Reding: 1. *Cur non meminisli victoriæ adversus carnem? An quia huic te succubuisse nôsti? 2. Aureola præmium est, respondens actui heroico, per quem in certo spiritualis pugnæ genere summa victoria reportatur. Hostes verò humani generis tres sunt: caro, mundus & Diabolus. Caro, seu concupiscentia carnis per virginitatem: Mundus per Martyrium: Diabolus doctrina cœlestis veritatis non tantùm in mentem propriam recepta, sed in alios etiam diffusa fortissimè debellatur. Proin Virginibus, Martyribus & Doctoribus præmia excellentia, cujusmodi aureolæ sunt, debentur.* Ib. pag. 553. 554. Resp. 1. Ineptule, an qui de Diabolo, peccato & mundo victoriam reportat, non etiam de carne reportat? Frustra tibi S. Johannes 1. Epist. II. 16. inter ea, quæ in mundo sunt, *ἐπιθυμίαν σαρκὸς concupiscentiam carnis* numerasse videtur? *Sed carni*, inquis, *te succubuisse nôsti!* Si ego novi, unde tu? Nam *honorabile* quidem *inter omnes est conjugium* (quo solo nomine me carni succubuisse eadem ratione probas, qua sanctissimos quosque Veteris & Novi Testamenti Viros eidem succubuisse probare potes) *& cubile impollutum. Scortatores autem & adulteros* (ne dicam cinædos & catamitos, quales multos fortè nôsti, & alii ante te etiam Romæ viderunt, quicquid tu ibi, Episcopi tui jugum nuper excussurus, videris) *judicabit Deus*, Hebr. XIII. 4. in die scilicet illo, quo Deus *κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων, occulta hominum*, quæ vos in mundo simulata sanctitatis specie externa artificiosè tegitis, vindicabit. 2. Unde hostium illam tuam divisionem hauseris, nescio. Etenim si ita partiri & secare lubet, Antichristum quoque, *ἀντικείμενον adversarium* Christi & Ecclesiæ, ex 2. Thessal. II. 4. addere poteras. Et debellato vel Diabolo, vel mundo, vel carne sola, reliqui debellati jacent. Ita caro & per castitatem quamvis, & per patientiam, & per sobrietatem doctrinæ, cui S. Paulus Gal. V. 19. 20. hæreses, ceu fructus carnis opponit, debellantur. Similiter mundus: similiter Diabolus. Ruit igitur fictitiæ demonstrationis tuæ basis. Et cur heroicis castitatis, patientiæ, doctrinæ motibus aureolas adjudicas; nullas verò adjudicas vel heroicæ fidei Abrahami, vel flagrantissimo amori Dei, qualis in corde Davidis æstuavit; vel ferventissimo zelo gloriæ Dei, qualis in S. Paulo se exeruit? Noli quæso frigidis speculationibus tuis fidei dogmata, Scripturæ prorsus incognita, superstruere.

ARG. V. Excellens victoria non tantùm quoad rem, sed etiam quoad gradum rei in omni virtute reperitur, quæ sibi opposita vitia edomat. Totidem igitur aureolæ, quot virtutes, constituendæ erunt.

Resp. Reding: *Etsi singularum virtutum actus heroici sua in Cœlo præmia & gaudia accidentalia habent; nullæ tamen ex actu virtutis victoria in certo portionis vel concupiscibilis, vel irascibilis, vel Rationalis genere consummatur, nisi aut per virginitatem, aut per Martyrium, aut per disciplinæ Divinæ doctoratum.* Ib. pag 554. Resp. Scilicet in iis actibus consummatur victoria, quibus extra singularem vocationem fideles sine dispendio salutis carere & possunt & debent! Et non consummatur extra illos actus in actu fidei & charitatis quantumvis intensissimo, cùm tamen non aliud Deo acceptius esse, ubique Scriptura testetur. Sic vobis Monachi, Virgines, Doctores, perinde ut Martyres, lenocinari amatis.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Pugna debetur corona. Ergo speciali pugnæ specialis corona. Cúmque merito respondeat præmium, excellentiæ meriti utique respondere debet excellentia aliqua in præmio.* Resp. Pugna omnium Christianorum est debita, imperfecta, ex gratia depugnata, nec proportionata beatitudini. Corona itaque illi non debetur, sed gratis & promittitur & confertur. 2. Ut pugna quælibet ex gratia depugnatur, sic & specialis pugna ex speciali gratia. Tale itaque certamen certare non majoris meriti est, sed majoris gratiæ.

EXCIP. REDING: *Certaminis ex gratia depugnati honestati supervenit formæ sanctificantis dignitas, quæ pugnam ad esse meriti vita æterna condigni elevat.* Ib. pag. 554. 555. Resp. Imbelle telum, sœpius à me retusum. An præterea formæ sanctificantis gratiosa communicatio opus ex debito indebitum, ex imperfecto perfectum, ex inadæquato gloriæ adæquatum, reddit?

OBIECT. II. *De Martyrum aureolis liquet ex Apoc. II. 17. ubi vincenti promittitur manna absconditum & calculus albus.* Resp. Promissio illa spectat omnes promiscuè fideles, quia omnibus omnino contra Diabolum, peccatum & mundum continuè decertandum. Rectè pii veteres dixére: *Sine ferro Martyres esse possumus, si patientiam fideliter custodiverimus.* Unde triplex spirituale martyrium constituit Gregorius, *tolerantiam adversorum, compassionem afflictorum, & dilectionem inimicorum.*

EXCIP. REDING: 1. *Victoria indigetatur, qualis erat Antipæ, fidelis testis, ibi occisi, ubi habitat Sathanas. Talis certè in fideles quosvis non cadit.* 2. *Nomen illud novum in calculo candido scriptum insignem victoriam pro Christo, in Verbo æterno intra animam pro Christo victricem repræsentat. Quid ni igitur singularis hæc Martyrum victoria singulare iisdem gaudium mereatur?* Ib. pag. 555. Resp. 1. Et talis victoria, qualis erat Antipæ: & talis, qualis est fidelium omnium, inprimis *resipiscentium* (v. 16.) intelligitur. Et qualis victoria, talis semper corona, differens gradu gloriæ; non acquisitione meriti. Specialis victoria à speciali gratia est. 2. Vincenti sic non aureola, sed *manna occultum*, panis ille, qui ex Cœlo venit, Joh. VI. 32. occultus, quia mundus eum non novit, & in Cœlo is asservatur, suo tempore manifestandus, Col. III. 3. planè sicut urnula Mannæ in intimo sanctuario juxta arcam erat reposita, Exod. XVI. 33. Hebr. IX. 4. nec non *albus calculus*, justificationis seu absolutionis à peccato symbolum; & in calculo eo inscriptum *nomen novum*, filii scilicet adoptivi Dei, *quod nemo novit nisi qui accipit,* quia fideles, filii Dei soli Dei sunt conspicui, habentes *παῤῥησίαν* coram Deo in bona conscientia, 1. Joh. III. 21. promittitur. Victoria igitur illa fides est, 1. Joh. V. 4. & promissum ei prœmium communio cum Christo in Cœlo ad dextram Patris sedente, quem inde expectamus; nec non justificatio ad conscientiam credentium in occulto. Hæ quoad essentiam communia sunt fidelibus omnibus: quoad mensuram & gradum fidei magis vel minùs; merè gratuita universa.

OBIECT. III.

OBIECT. III. *Virginum aureolæ describuntur Esaj.LVI.5.6.* Dabo Eunuchis in domo mea & in muris meis locum, & nomen melius, quàm filiis & filiabus. *Nec non Apoc.XIV.4.* Sequentur agnum quocunque iverit. Resp. 1. Neuter locus meritum probat. 2. Locus Esajæ allegoricus agit non de præmiis virginum, sed de vocatione ecclesiæ gentilis, hactenus prorsus sterilis, & Deo filios non generantis. 3. Sed & in loco Apocalypseos Virgines, quales sunt Monachi & Moniales minimè intelliguntur, quia iis attributa ibi posita haud conveniunt: sed hieroglyphicè omnes illi, qui pollent columbina illa simplicitate, qua Christus ut solus ecclesiæ sponsus amatur & timetur, qua virginitate præstare possunt etiam, qui in conjugio vivunt, & Christo serviunt.

RESP. REDING: *A literali sensu ad mysticum & figuratum qua ratione fugis? Certè S. Patres, Basilius & Augustinus ad literam de Virginibus interpretantur.* Ib. pag. 555. Resp. In loco Esajæ LVI.4.5.6. סריסים *Eunuchi* non hieroglyphicè, sed ad literam & propriè non virgines, sed eunuchos, olim infames, & à populi privilegiis exclusos, Deut. XXIII. 1. significant. Translatâ autem significatione quivis non parientes, seu steriles notantur. Cùm igitur tales in V. Test. gentiles fuerint, & supra cap. LIV. 1. gentilis populus עקרה לא ילדה *sterilis non pariens* nuncupetur; atque cap.LVI.3.&c. cum *alienigenis* iidem conjungantur, non sine ratione gentiles ad Christum quandoque convertendos designari, innui. Neque aliter Sanctius. Si verò ad literam interpretari lubet, quid tum pro Virginibus faciet? Sensus erit, infamiam Eunuchorum in N.Test. cessaturam, neque ullum in Ecclesia Eunuchi & conjugum πολυτέκνων discrimen fore, quomodo etiam Cornelius à Lapide vestras explicat. Nomen quoque sempiternum, nunquam abolendum, quod Eunuchis illis sive in Ecclesia, sive in Cœlo promittitur, commune fidelium omnium prœmium, nihil ἐξαίρετον sonat. In loco verò Apoc.XIV.4. παρθένοι *Virgines*, cùm opponantur non castis conjugibus, utpote qui & ipsi Agnum, quocunque iverit, individui comitantur; sed scortis & Babyloni, matri scortationum (ib.v.8.) non utique cœlibes, (aliàs soli hi Agni comites & ab eodem redempti soli forent) sed fideles universos, Christo quam dederunt fidem, intemeratam servantes, notant.

OBIECT. IV. *Doctoribus etiam competere aureolas, ostendit locus Dan.XII.3. ubi fulsuri dicuntur quasi stellæ, qui ad justitiam erudiverunt multos.* Resp. Hinc probabiliter colligi possit nonnulla differentia gloriæ singulorum, quamvis sine invidia, & cum maxima gloriæ etiam capitis, redundatione in omnes. At differentiam illam futuram ex meriti diversa proportione, nullatenus sequitur. Potiùs dabitur secundum gratiam Dei, qua Christo datum est corpus, in quo se Dei πολυποίκιλος *multum varians* sapientia ostendet.

EXCIP. REDING: *Siccine tandem compelleris differentiam in gloria Beatorum agnoscere? Sed ex gratia eam pendere asseris. An verò in toto Sapientiæ Divinæ thesauro nulla extat gratia Dei ad extra producibilis, quæ cum gloria cœlesti intrinsecam proportionem habeat? Si negas, temerarius es omnipotentiæ Divinæ censor. Si affirmas, juxta inæqualitatem condignitatis hujus etiam præmii cœlestis inæqualitatem agnoscere debes.* Ib.pag. 555.556.

555.556. Resp. Non compellis tu me id agnoscere, sed agnovi ultro, & disertis verbis statim initio quæstionis. Quod verò à gratia Dei est, quale & quantumcunque sit, cum gloria cœlesti intrinsecam proportionem habere nequit: quia hæc infinita est; opus verò humanum gratiæ viribus præstitum finitum semper. Non igitur sic temerarius sum omnipotentiæ Divinæ censor; sed tu humani operis temerarius præco, docens hominem sagenæ suæ sacrificare, & reti suo suffire. Denique si merita hominis proportionem intrinsecam habeant cum gloria, æqualia erunt merita omnia, quia cum infinita gloria nonnisi infinitum meritum, cui nec addi quicquam, nec detrahi potest, commensum habere potest.

SESSIO VII.

SESSIO VII.

Decretum de Sacramentis Ecclesiæ,

Die 3. Martii 1547.

AD consummationem salutaris de justificatione doctrinæ, quæ in præcedenti proxima Sessione, uno omnium Patrum consensu promulgata fuit, consentaneum visum est de sanctissimis Sacramentis Ecclesiæ agere, per quæ omnis vera justitia vel incipit, vel incœpta augetur, vel amissa reparatur. Propterea sacrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus in Spiritu S. legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ sedis Legatis, ad errores eliminandos, & extirpandas hæreses, quæ circa sanctissima ipsa Sacramenta hac nostra tempestate, tum de damnatis olim à Patribus nostris hæresibus suscitatæ, tum etiam de novo adinventæ sunt, quæ Catholicæ Ecclesiæ puritati, & animarum saluti magnopere officiunt, sanctarum Scripturarum doctrinæ, Apostolicis traditionibus atque aliorum Conciliorum & Patrum consensui adhærendo, hos præsentes Canones statuendos & decernendos censuit, reliquos qui supersunt ad cœpti operis perfectionem, deinceps divino spiritu adjuvante editura.

Canones de Sacramentis in genere.

1. *Si quis dixerit, Sacramenta novæ legis non fuisse omnia à Jesu Christo Domino nostro instituta, aut esse plura vel pauciora quàm septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem & Matrimonium, aut etiam aliquod horum septem non esse verè & propriè Sacramentum, Anathema sit.*

2. *Si quis dixerit, ea ipsa novæ legis Sacramenta, à Sacramentis antiquæ legis non differre, nisi quia ceremoniæ sunt aliæ, & alii ritus externi, Anathema sit.*

3. *Si quis dixerit, hæc septem Sacramenta ita esse inter se paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius, Anathema sit.*

4. *Si quis dixerit, Sacramenta novæ legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua, & sine eis aut eorum voto per solam fidem homines à Deo gratiam justificationis adipisci, licet omnia singulis necessaria non sint, Anathema sit.*

5. *Si quis dixerit, hæc Sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse, Anathema sit.*

6. *Si quis dixerit, Sacramenta novæ legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam, non ponentibus obicem, non conferre, quasi signa tantùm externa sint acceptæ per fidem gratiæ vel justitiæ, & notæ quædam Christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, Anathema sit.*

7. *Si quis dixerit,non dari gratiam per hujusmodi Sacramenta semper & omnibus,quantum est ex parte Dei,etiamsi ritè ea suscipiant; sed aliquando & aliquibus, Anathema sit.*

8. *Si quis dixerit,per ipsa nova legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam,sed solam fidem divinæ promissionis,ad gratiam consequendam sufficere, Anathema sit.*

9. *Si quis dixerit,in tribus Sacramentis,Baptismo scilicet, Confirmatione & Ordine,non imprimi characterem in anima,hoc est,signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possint,Anathema sit.*

10. *Si quis dixerit,Christianos omnes in verbo, & omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem,Anathema sit.*

11. *Si quis dixerit, in ministris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, Anathema sit.*

12. *Si quis dixerit, ministrum in peccato mortali existentem,modò omnia essentialia,quæ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent,servavit,non conficere aut conferre Sacramentum,Anathema sit.*

13. *Si quis dixerit, receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solenni administratione Sacramentorum adhiberi consuetos,aut contemni,aut sine peccato à ministris pro libitu omitti, aut in novos alios per quemcunque Ecclesiarum pastorem mutari posse, Anathema sit.*

De Baptismo Canon I.

1. *Si quis dixerit , Baptismum Johannis habuisse eandem vim cum Baptismo Christi,Anathema sit.*

Si quis dixerit,aquam veram & naturalem non esse de necessitate Baptismi, atque ideo verba illa Domini nostri Jesu Christi,Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto,ad metaphoram aliquam detorserit, Anathema sit.

3. *Si quis dixerit,in Ecclesia Romana, quæ omnium Ecclesiarum mater & magistra, non esse veram de Baptismi Sacramento doctrinam, Anathema sit.*

4. *Si quis dixerit,Baptismum,qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum,Anathema sit.*

5. *Si quis dixerit,Baptismum liberum esse,hoc est,non necessarium ad salutem, Anathema sit.*

6. *Si quis dixerit,Baptizatum non posse, etiam si velit,gratiam amittere,quantumcunque peccet,nisi nolit credere, Anathema sit.*

7. *Si quis dixerit, Baptizatos per Baptismum ipsum solius tantùm debitores fidei fieri,non autem universæ legis Christi servandæ, Anathema sit.*

8. *Si quis dixerit, Baptizatos liberos esse ab omnibus sanctæ Ecclesiæ præceptis,*

quæ

quæ vel scripta vel tradita sunt, ita ut ea observare non teneantur, nisi sua sponte illis submittere se voluerint, Anathema sit.

9. *Si quis dixerit, ita revocandos esse homines ad Baptismi suscepti memoriam, aut vota omnia, quæ post Baptismum fiunt, vi promissionis in Baptismo ipso jam factæ, irrita esse intelligant, quasi per ea & fidei quam professi sunt, detrahatur, & ipsi Baptismo, Anathema sit.*

10. *Si quis dixerit, peccata omnia, quæ post Baptismum fiunt, sola recordatione & fide suscepti Baptismi vel dimitti, vel venialia fieri, Anathema sit.*

11. *Si quis dixerit, verè & ritè collatum Baptismum iterandum esse illi, qui apud infideles fidem Christi negaverit, cùm ad pœnitentiam convertitur, Anathema sit.*

12. *Si quis dixerit, neminem esse baptizandum nisi ea ætate, qua Christus baptizatus est, vel in ipso mortis articulo, Anathema sit.*

13. *Si quis dixerit, parvulos eò quòd actum credendi non habent, suscepto Baptismo inter fideles computandos non esse, ac propterea cùm ad annos discretionis pervenerint, esse baptizandos, aut præstare omitti eorum baptisma, quàm eos non actu proprio credentes, baptizari in sola fide Ecclesiæ, Anathema sit.*

14. *Si quis dixerit, hujusmodi parvulos baptizatos, cùm adoleverint, interrogandos esse, an ratum haberi velint, quod patrimi eorum nomine dum baptizarentur, polliciti sunt, & ubi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos, nec alia interim pœna ad Christianam vitam cogendos, nisi ut ab Eucharistiæ aliorúmque Sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant, Anathema sit.*

De Confirmatione Canon I.

1. *Si quis dixerit, Confirmationem bapizatorum otiosam ceremoniam esse, & non potiùs verum & proprium Sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse, quàm catechesin quandam, qua adolescentiæ proximi, fidei suæ rationem coram Ecclesia exponebant, Anathema sit.*

2. *Si quis dixerit, injurios esse Spiritui S. eos, qui sacro Confirmationis Chrismati virtutem aliquam tribuunt, Anathema sit.*

3. *Si quis dixerit, sanctæ Confirmationis ordinarium ministrum non esse solum Episcopum, sed simplicem quemvis sacerdotem, Anathema sit.*

Decretum secundum de Reformatione, in eadem septima Sessione.

Eadem sacrosancta Synodus incœptum reformationis & residentiæ negotium, ad Dei laudem & Christianæ religionis incrementum prosequi intendens, ut sequitur, statuendum censuit, salva semper in omnibus sedis Apostolicæ authoritate.

Cap. 1.

Ad Cathedralium Ecclesiarum regimen, nullus nisi ex legitimo matrimonio natus & ætate matura, gravitate morum, literarúmque scientia, juxta constitutionem Alexandri tertii, quæ incipit; Cùm in cunctis, in Concilio Lateranensi promulgatam, præditus assumatur.

Cap. 2.

Nemo quacunque etiam dignitate, gradu aut praeminentia præfulgens, plures Metropolitanas seu cathedrales Ecclesias in titulum sive commendam, aut alio quovis nomine contra sacrorum Canonum instituta, recipere; & simul retinere præsumat: cùm valde fœlix sit ille censendus, cui unam Ecclesiam bene ac fructuosè, & cum animarum sibi commissarum salute regere contigerit. Qui autem plures Ecclesias contra præsentis decreti tenorem nunc detinent, una quam maluerint retenta, reliquas intra sex menses, si ad liberam sedis Apostolicæ dispositionem pertineant, aliâs intra annum dimittere teneantur: alioquin Ecclesiæ ipsæ (ultimò obtenta duntaxat excepta) eo ipso vacare censeantur.

Cap. 3.

Inferiora beneficia, præsertim curam animarum habentia; personis dignis & habilibus, & quæ in loco residere, ac per seipsos curam ipsam exercere valeant, juxta constitutionem Alexandri tertii in Lateranensi (quæ incipit, Quia nonnulli) & aliam Gregorii decimi, in generali Lugdunensi Concilio (quæ incipit, Licet canon) editam conferantur. Aliter autem facta collatio, sive provisio, omnino irritetur; & ordinarius collator pœnas constitutionis Concilii generalis (quæ incipit, Grave nimis) se noverit incursurum.

Cap. 4.

Quicunque de cætero plura curata, aut aliâs incompatibilia beneficia Ecclesiastica, sive per viam unionis ad vitam, seu commendæ perpetuæ, aut alio quocunque nomine & titulo contra formam sacrorum Canonum, & præsertim constitutionis Innocentii tertii (quæ incipit, De multa) recipere ac simul retinere præsumpserit, beneficiis ipsis juxta ipsius constitutionis dispositionem ipso jure, etiam præsentis Canonis vigore, privatus existat.

Cap. 5.

Ordinarii locorum quoscunque plura curata, aut aliâs incompatibilia beneficia Ecclesiastica obtinentes, dispensationes suas obtinere districtè compellant, & aliâs procedant juxta Constitutionem Gregorii decimi, in generali Lugdunensi Concilio editam, (quæ incipit, Ordinarii) quam eadem sancta Synodus innovandam censuit, & innovat: addens insuper, quòd ipsi ordinarii etiam per idoneorum Vicariorum deputationem, & congruæ protinus fructuum assignationem omnino provideant, ut animarum cura nullatenus negligatur,

gatur, & beneficia ipsa debitis obsequiis minimè defraudentur, appellationibus, privilegiis, exemptionibus quibuscunque etiam cum judicum specialium deputatione, & illorum inhibitionibus in præmissis nemini suffragantibus.

Cap. 6.

Uniones perpetuæ à quadraginta annis citra factæ, examinari ab ordinariis tanquam à sede Apostolica delegatis possint, & quæ per subreptionem vel obreptionem obtentæ fuerint, irritæ declarentur. Illæ verò, quæ à dicto tempore citra concessæ, nondum in toto vel in parte sortitæ sunt effectum, & quæ deinceps ad cujusvis instantiam fient, nisi eas ex legitimis, aut aliàs rationalibus causis coram loci ordinario, vocatis quorum interest, verificandis factas fuisse constiterit, per subreptionem obtentæ præsumantur, ac propterea nisi aliter à sede Apostolica declaratum fuerit, viribus omnino careant.

Cap. 7.

Beneficia Ecclesiastica curata, quæ Cathedralibus Collegiatis, seu aliis Ecclesiis, vel Monasteriis, beneficiis, seu collegiis, aut piis locis quibuscunque perpetuò unita & annexa reperiuntur, ab ordinariis locorum annis singulis visitentur: qui solicitè providere procurent, ut per idoneos vicarios etiam perpetuos, nisi ipsis Ordinariis pro bono Ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur, ab eis tum tertia partis fructuum, aut majori vel minori, arbitrio ipsorum Ordinariorum, portione, etiam super certa re assignanda, ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur, appellationibus, privilegiis, exemptionibus, etiam cum judicum deputatione, & illorum inhibitionibus quibuscunque in præmissis minimè suffragantibus.

Cap. 8.

Locorum ordinarii Ecclesias quascunque quomodolibet exemptas auctoritate Apostolica singulis annis visitare teneantur, & opportunis juris remediis providere, ut quæ reparatione indigent, reparentur, & cura animarum, si qua illis immineat, aliisque debitis obsequiis minimè defraudentur, appellationibus, privilegiis, consuetudinibus, etiam ab immemorabili tempore præscriptis, judicum deputationibus, vel illorum inhibitionibus penitus exclusis.

Cap. 9.

Ad majores Ecclesias promoti, munus consecrationis intra tempus à jure statutum suscipiant, & prorogationes ultra sex menses concessæ, nulli suffragentur.

Cap. 10.

Non licet Capitulis Ecclesiarum, sede vacante, intra annum à die vacationis, ordinandi licentiam, aut literas dimissorias, seu reverendas, ut aliqui vocant, tam ex juris com-

munis dispensatione, quàm cujusvis privilegii, consuetudinis vigore, alicui qui beneficii Ecclesiastici recepti sive recipiendi occasione arctatus non fuerit, concedere. Si secus fiat, capitulum contraveniens Ecclesiastico subjaceat interdicto: & sic ordinarii, si in minoribus ordinibus constituti fuerint, nullo privilegio clericali, præsertim in criminalibus gaudeant: in majoribus verò ab executione ordinum, ad beneplacitum futuri prælati sint ipso jure suspensi.

Cap. II.

Facultates de promovendo à quocunque, non suffragentur, nisi habentibus legitimam causam, ob quam à propriis Episcopis ordinari non possint, in literis exprimendam: & tunc non ordinentur, nisi ab Episcopo in sua diœcesi residente, aut pro eo Pontificalia exercente, & diligenti prævio examine.

Cap. 12.

Facultates de non promovendo, præterquam in casibus à jure expressis concessæ, ad annum tantùm suffragentur.

Cap. 13.

Præsentati seu electi, vel nominati à quibusvis Ecclesiasticis personis, etiam sedis Apostolicæ nuntii, ad quævis Ecclesiastica beneficia non instituantur, nec confirmentur, neque admittantur etiam prætextu cujusvis privilegii seu consuetudinis, etiam ab immemorabili tempore præscriptæ: nisi fuerint priùs à locorum Ordinariis examinati & idonei reperti, & nullus appellationis remedio se tueri possit, quò minùs examen subire teneatur: præsentatis tamen, electis, seu nominatis ab universitatibus seu collegiis generalium studiorum exceptis.

Cap. 14.

In exemptorum causis, constitutio Innocentii quarti (quæ incipit, Volentes) in generali Concilio Lugdunensi edita, servetur: quam eadem sacrosancta Synodus innovandam censuit & innovat, addendo insuper, quòd in civilibus causis mercedum & miserabilium personarum, clerici sæculares aut regulares extra monasterium degentes, quomodolibet exempti (etiamsi certum judicem à sede Apostolica deputatum in partibus habeant: in aliis verò, si ipsum judicem non habuerint) coram locorum Ordinariis, tanquam in hoc ab ipsa sede delegatis, conveniri, & jure medio ad solvendum debitum cogi & compelli possint, privilegiis, exemptionibus, conservatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus, adversus præmissa nequaquam valituris.

Cap. 15.

Curent Ordinarii, ut hospitalia quæcunque à suis administratoribus (quocunque illi nomine censeantur, etiam quomodolibet exemptis) fideliter & diligenter gubernentur, Constitutio-

ſtitutionis Concilii Viennenſis (quæ incipit, Quia contingit) forma ſervata, quam quidem conſtitutionem eadem ſancta Synodus innovandam dixit & innovat, cum derogationibus in ea contentis.

HISTORIA SESSIONIS VII.

DIe poſt Seſſionem ſextam proxima in generali Congregatione deliberatum eſt de materia digerenda in Seſſionem ſequentem. Cúmque Præſulibus viſum eſſet, ut poſtulante ita Auguſtanæ Confeſſionis,quam hactenus ſequebantur,ordine de Miniſterio eccleſiaſtico,& prima Miniſterii parte, eccleſiaſtica nimirum poteſtate ageretur, Theologis contra, utpote in hoc argumento Canonico potiùs quàm Scholaſtico minùs verſatis,adlubeſceret potiùs materia de Sacramentis, utpote doctrinæ de juſtificatione affinis,in horum potiùs, quàm illorum ſententiam itum à Legatis, quibus ſemel propoſitum erat illam de Eccleſiaſtica poteſtate diſceptationem,tanquam infamem ſcopulum,declinare. Gemina Congregatione inſtituta, altera ex Theologis conſtans,præſidente(ſiquidem utraque eodem die Congregatio haberetur) Cardinale S. Crucis, tractationem *de Sacramentis*; altera ex Præſulibus Canoniſtis conflata,præſidente Cardinale Montano, argumentum *Reformationis* continuandum ſuſcepit. In re Sacramentorum à deſignatis formati articuli de *Sacramentis* in genere 14. de *Baptiſmo* 17. de *Confirmatione* 4. Hos articulos magno diſputationum æſtu diſcuſſos videſis apud Hiſtoricum *lib. II. pag.* 207. *usque* 218. Memoratu digniora in ipſis quæſtionibus Theologicis repræſentabimus. Tandem Patres formandis fidei decretis deſtinati,expenſis Theologorum tum conſiderationibus, tum concluſionibus, de quibus inter eos convenerat, de *Sacramentis* in genere anathemata quatuordecim, de *Baptiſmo* decem,de *Confirmatione* tria conficiunt, quæ omnia ea cura explicata ſunt, ut opinionum Pontificiarum nulla cenſuræ ſubjiceretur,ſed verbis expreſſæ communibus omnibus partibus,quamvis totis caſtris diſſidentibus,ſatisfacerent. Verùm capita ad doctrinæ explicationem facientia ita concinnari,ut utrique parti ſatisfieret,non potuerunt,inprimis illud de modo,quo Sacramenta gratiam continent & conſequuntur. Placuit igitur rem ad Congregationem generalem rejici. Cúmque eædem ibi difficultates ſe proderent, & ſchiſma timendum eſſet, alii capita doctrinæ planè omitti, alii formari talia,quibus ſe ſubjicerent etiam diſſentientes Theologi,alii authore Johanne Baptiſta Cigala Epiſcopo Albiganenſi, opiniones diſſentientes tolerari, procurarique,ne una alteram damnet,voluerunt. Ita Legati de eo, ut &

litati beneficiorum opponendo variæ ſententiæ in medium cùm afferrentur, quidam cenſuére, ſolum Pontificem huic malo poſſe providere, & Reformationem eam Pontifici eſſe propriam. Quæ ſententia adeò grata Pontifici accidit, ut diploma ſtatim conſignaret de Reformationis negotio ſuum ad tribunal evocando. Id tamen diploma Tridentum miſſum promulgare Legati non ſuſtinuerunt, Præſulibus Cæſaris etiam iis, qui antea cauſæ huic favere putabantur, palam dictitantibus, *id conſilii cum opprobrio Concilii conjunctum eſſe*. Poſtea Præſules Hiſpani cum aliis ſuarum partium, duce Cardinale Pacieco, ſeorſim conſultantes, eam rationem, quæ in Congregationibus hactenus habitis obtinuit, qua, ſi quid utiliter à quoquam dictum, ab iis qui Synodo præſunt, aut diſſimuletur, aut ſpiſſa contentionum nube obſcuretur, vehementer improbant, ac ita immutandum decernunt, ut poſtulata omnia ſcriptis mandentur. Cenſuram igitur ſuper capitibus propoſitis undecim articulis comprehenſam in Congregatione die 3. Februarii habita Legatis exhibent, qua illi ſupra modum offenſi ſunt, tum quòd in ea authoritatem Pontificiam reſtringi, Epiſcopalem verò extendi animadverterent, tum quòd inſolens hactenus eſſet, poſtulata ſcripto conſignata exhibere. Eam Præſulum cenſuram Romam à Legatis miſſam, juſſu Pontificis delegati ad id examinant, quorum ad ſingulos articulos reſponſiones ab eodem Pontifice Tridentum mittuntur, cum mandato, *ut intra terminos à Deputatis Romanis fixos maneant, & Decretum de abuſibus Sacramentorum Baptiſmi & Confirmationis penitus omittant*. Acceptis Papæ ea de re literis, & conciliatis Pæſulum variorum animis, Legati Decretum *de Epiſcoporum qualitatibus & pluralitate beneficiorum* conſtans XV. Capitibus formandum & in Congregatione proponendum curârunt. Quod etiam variis in ea Congregatione contradictionibus exagitatum, majoris tamen partis tandem calculos impetravit. Ita Seſſio tandem ſucceſſit die 3. Martii, miſſam celebrante Jacobo Caucho Archiepiſcopo Corcyrenſi, concione verò penitus omiſſa, eò quòd Cariolanus Martiranus D. Marci Epiſcopus, cui partes concionandi injunctæ erant, abeſſet, neque ex 60. Epiſcopis & 30. Theologis quiſquam, dato ad præmeditandum quatuor horarum ſpatio, ejus vices obire ſuſtineret.

NOTÆ
Ad Historiam & Decretum Sessionis VII.

PRimò libertatis Concilii oppressæ non unum in Sessionis hujus historia vestigium occurrit. Etenim Legati Præsules de potestate ecclesiastica & residentia tractaturos, nec non capita doctrinæ consignaturos cohibuerunt, & in dubiis casibus non aliunde, quàm ab ore & decreto Papæ definitionem expectârunt. Hinc in libris paulò post in vulgus emissis querelæ motæ sunt, quòd Legati quæstionem de residentia moveri vetantes, Concilii libertati derogârint. Ipse Pontifex conatus est universam Reformationem à cognitione Concilii suum ad tribunal evocare, quod cum opprobrio Concilii esse conjunctum, etiam qui ei favebant, agnoverunt. Atque eandem ob causam Hispani Præsules aliique censuram capitum quorumdam scriptam Legatis exhibere novo exemplo haud erubuerunt. Eodem pertinent responsiones Romæ ad censuram illam Delegatorum, quibus Papæ Legatos ita adstrinxit, ut extra terminos ibi fixos egredi haud liceret. Et ut suffragiis addictorum sibi mancipiorum vinceret, per nuntium suum novos Præsules Venetiis Tridentum excivit. Denique cùm in Sessione ipsa Præsules ii, qui in Congregationibus Decreto Reformationis formando refragabantur, verbis modestis peterent, *ut personarum capitibus illis comprehensarum gradus distincti exprimerentur*; Legati verba eorum non aliter acceperunt, quàm *voces hominum moribundorum & animam exhalantium*, ut; Historicus loquitur. *Secundò* libera confessio quorundam Episcoporum à Legatis apud Pontificem delatorum, *eò quòd de Beatitudine sua minùs quàm decebat, loquantur reverenter, qua verba tantùm dare studeat, & Synodum ad homines inani spe lactandos, non ad abusus seriò reformandos celebret*; Papæ Synodum gubernantis hypocrisin palam prodit. *Tertiò* de articulis fidei, velut de numero & institutione, necessitate, dignitate Sacramentorum, de opere operato, de modo, quo Sacramenta gratiam continent, de operatione Sacramentorum V. Test. de charactere Sacramenti, Ministro, &c. obortæ sunt in Synodo inter Theologos disputationes gravissimæ. Quis non earum controversiarum perspicuam definitionem & explicationem à Synodo expectâsset? Sed expectationem fefellit Synodus, quæ tum anathemata confecit ejusmodi, *ut opinionum Pontificiarum nulla censuræ subjicerentur, sed ut ea verbis expressa communibus omnibus partibus satisfacerent:* tum capita doctrinæ, quæ plerique formari cupiebant eum in modum, quo id in tractatu de justificatione factum erat, jussu Pontificis, ne inter ipsos Pontificios novorum Schismatum

ſmatum ſemina ſpargerentur, planè omiſit. Conflictus de variis capitibus Cadmæorum Patrum in ipſis quæſtionibus Theologicis ſpecimina exhibebimus. *Quartò* variæ de *Reformatione* abuſuum Canoniſtarum ac Præſulum diſceptationes, & ipſum decretum tandem formatum eccleſiæ Pontificiæ, qualis olim fuit ante reformationem, faciem nobis depingit. Non dicam ipſoſmet Præſules in ordinis eccleſiaſtici enormitates & vitia palam detonuiſſe, aliis culpam corruptionis Cleri aulæ Romanæ imputantibus, aliis alia cauſantibus. Inprimis verò eccleſiæ Simoniam & peſtiferum morbum pandit materia hac Seſſione ventilata *de pluralitate beneficiorum*. De qua videſis M. A. de Dominis *lib.9. c.10.ſſ.29-39.* De eadem Hiſtorici digniſſima memoratu extat *lib.II.pag.223.* diſſertatio, cujus ſumma huc redit: *Initiò bona eccleſiaſtica ſpectâſſe ad omnes, & ex communi maſſa id ſumptum, quod ad victum veſtitúmque pauperum ac miniſtrorum ſufficeret, ita ut potior pauperum quàm miniſtrorum ratio habita fuerit. Deinde deſcenſum eſſe uno gradu, quando unica illa maſſa in quatuor partes tributa, & pauperum pars infimo loco collocari cœpit. Mox excluſo ab eccleſiæ nomine populo Chriſtiano, & ſolis clericis id ſibi nomen vendicantibus, & uſum fructum & dominium in paucos ceſiſſe, quod prius erat omnium, & quæ priùs à cura ſpirituali miniſteria vocabantur, & officia ſecularia inprimis ſpectare, & beneficia nominari cœpiſſe. Vigentibus tamen adhuc antiquis canonibus, quibus non licebat unum in duos titulos ordinari, neminem unum potuiſſe niſi unicum beneficium obtinere. Attritis deinceps bellorum calamitatibus bonis eccleſiaſticis, ut ad victum miniſtrorum non ſufficerent, factum eſſe, ut beneficium conferretur in eum, qui jam aliud habebat, dummodo utrique commodè attendere poſſet. Idq; factum non in favorem perſonæ, ſed eccleſiæ, quæ miniſtro proprio deſtituebatur. Hoc deinceps colore itum eſſe ad plura beneficia etiam non poſtulante neceſſitate uni concedenda, tandémque non puditum eſſe in gratiam ejus, qui Sacerdotium tenebat, id facere, quod ante fiebat bono eccleſiæ, adhibita ad fucum populo faciendum tum diſtinctione inter beneficia* incompatibilia, *in quibus erat reſidendum*, & compatibilia, *quæ reſidentiam non poſtulârunt, quæ & cum his & ſeorſim inter ſe retineri poterant: tum gloſſa illa Canoniſtarum*, plura uni beneficia deferenda non eſſe, niſi quando unum miniſtro alendo non ſufficit. *Quantum autem ſatis eſſet uni, largo pede illos metiri ſolitos, non perſonam, ſed qualitatem perſonæ, puta conſanguineorum familiam, equos, famulos, ſtatum, &c. reſpicientes. Ita Epiſcopo largiſſimam portionem aſſignatam, Cardinali verò Regiam. Sed & de beneficiis incompatibilibus diſpenſandi Papam ſibi poteſtatem reſervâſſe, atque inde viam factam eſſe* commendis, *primitus eccleſiæ bono inſtitutis, cùm bello aut peſtilentia graſſante eccleſiæ paſtore carentis cura commendabatur alteri, ut præter eccleſiæ propriæ curam, ſine poteſtate tamen in facultates eccleſiæ, eam etiam adminiſtraret, donec de proprio paſtore ei provideri poſſet: at temporis progreſſu fœdiſſimè degenerantibus, cùm nimirum*

commendatarii variis prætextibus usi fructus occupârunt ; & quò minùs ecclesiæ aliter prospiceretur, varia impedimenta objecerunt. Cui malo ut obviam iretur, statutum esse, ne commenda duraret ultra sex menses; reservata tamen Pontifici potestate multò longiori tempore ecclesias ejusmodi commendandi, & tandem etiam per totam vitam commendatariis data licentia præter impensas necessarias emolumentis omnibus fruendi. Subjicit, non puduisse Clementem VII. Anno 1534. Hippolyto Medicæo Cardinali nepoti suo, omnia per orbem beneficia secularia & regularia, dignitates & rectoratus, simplicia & curata vacantia commendare spatio sex mensium, cum potestate de fructibus omnium arbitratu suo disponendi. Et ad palliandam eam beneficiorum pluralitatem inserviit etiam *Beneficiorum unio,* qua videlicet in gratiam Cardinalis vel viri illustris 30. vel 40. beneficia, etiam in diversis orbis Christiani locis sita uniebantur. Ita in speciem uni unicum beneficium conferebatur, sed quod reapse plura secum traheret; *qua qui gaudebat,* inquit Historicus, *poterat ad eundem modum peccatum suum confiteri, quo is qui Patri fassus, se furto abstulisse frænum equi, reticens interim, fræno huic alligatum fuisse caballum.* Hæc illa est impietatis Simoniacæ lerna. *Quintò* decretum Reformationis, quod Simoniæ huic opponendum erat, nil nisi fumum imperitis excitavit. At gnari rerum fucum ludificationi nullo negotio deprehendunt. Etenim absolutum dispensationis jus Pontifici, Præsulibus verò multiplices exceptiones relinquuntur. Quam restrictionem *omnia labefactare,* ipsi in Synodo Præsules haud pauci confessi sunt. An etiam exinde melius ecclesiæ habuerint, cùm res ipsa loquatur, nihil attinet hic prolixè commemorare. Præterea cùm præcipui illi abusus hæreant in Papa & Cardinalibus, Synodus tamen vel illius vel horum mentionem facere in decreto, quamvis instantibus Episcopis, inprimis Hispanis, & monentibus, *ut in agro corpore sanando, ita etiam hîc malis gravioribus & partibus vitalibus potissimùm attendendum, reliqua sua sponte aut levibus remediis curari;* non sustinuit, frivolo prætextu usa, *non esse è dignitate ejus Ordinis, primum in ecclesia locum tenentis, & affluentis hominibus egregiè de ecclesia meritis, ut emanet in vulgus, in eo ordine non deesse abusus, qui emendationem requirant, neque ii ipsi per se emendandis incumbant.* Ita cleri sui capita videri pios, quàm esse maluerunt. *Sextò* notandum & illud, quòd capite 2. sancitur, ut tenentes plures Cathedrales ecclesias omnes exceptâ unâ dimittant, addita ratione: *cùm valde felix ille censendus sit, cui unam ecclesiam bene & fructuosè & cum animarum sibi commissarum salute regere contigerit.* Quis non arrepto hoc gladio statim juguler Oecumenicum Romani Episcopi Papatum? Is enim omnium, quæ per universum orbem sparsæ sunt, ecclesiarum curam & jurisdictionem sibi vendicat. Quo verò jure, si valde felix censendus is, cui unam ecclesiam be-

ne &

ne & fructuosè regere contigerit? *Septimò* denique Decreto Reformationis insunt non pauca, quæ supremæ potestati architectonicæ præjudicant. Veluti quòd Episcopis tanquam Rom. Pontificis Legatis juris dicundi potestas datur, *non obstantibus omni appellatione privilegiisque in contrarium nitentibus.* In ipsa Gallia ejusmodi delegationes, seu potiùs extraordinariæ jurisdictiones, citra Majestatis Regiæ permissionem & approbationem curiarum supremarum, quæ ad prohibendos abusus ex Bullis & rescriptis Pontificis & Delegatorum ejus executionibus, nec non ecclesiasticæ jurisdictionis exercitio, appellationum *tanquam ab abusu* cognitionem retinent, non admittuntur. Eodem pertinet, quòd cap. 15. Episcopis Xenodochiorum & Ptochotrophiorum administratio tribuitur. Cui Decreto etiam Reges Galliæ intercesserunt, eam provinciam Civitatum majoribus, Consulibus & Civibus, controversiarúmque, quæ ex ea administratione nascuntur, decisionem ordinariis judicibus demandantes.

Ad Canones Sessionis VII.

DE SACRAMENTIS in genere.

QUÆSTIO I.

An Sacramenta N. Test. non sint plura vel pauciora, quàm septem, videlicet Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium: & quidem singula à Domino nostro Jesu Christo instituta?

ASserit Canon 1. totidem ferè verbis. Nos ambiguitatem vocis *Sacramenti* ante omnia expedimus. Rectè jam olim Bonaventura docuit, *Sacramentum accipi tripliciter, communiter, propriè & propriissimè. Communiter pro Sacro secreto seu mysterio signato. Propriè pro quolibet signo rei sacræ. Propriissimè, pro signo gratiæ efficaci & certo.* Patribus in usu

 fuit

fuit primus & ſecundus ſignificatus, qui proinde juxta utrumque Sacramenti nomine multa rectè inſigniverunt. Sed & vetus Interpres tum in V. tum in N. Teſt. translatione non ſemel Sacramenti nomine uſus eſt in prima & ſecunda notione. At Tridentina Synodus demum in tertio ſignificatu numerum ſeptenarium definivit. Nos contra pertendimus, in propriiſſimo ſignificatu Sacramenta non eſſe niſi duo, Baptiſmum & Euchariſtiam. Rationes nobis ſunt ſequentes.

ARG. I. Definitio Sacramenti propriiſſimè dicti non convenit niſi hiſce duobus. Synodus quidem ob diſcrepantes Theologorum ſententias Sacramentum propriiſſimè dictum definire non ſuſtinuit, ne videlicet illud ἔριδος pomum è medio tollere neceſſum haberet. Nobis verò Sacramentum N. T. eſt *ſignum elementare inſtitutum à Chriſto, ſignificans & exhibens gratiam juſtificationis & ſanctificationis.* Ejuſmodi autem ſigna non ſunt niſi duo, Baptiſmus & Euchariſtia.

RESP. REDING: 1. *Quia notitia Sacramenti ex definitione Nominis elucet, non opus erat, ut Synodus definitionem Rei, & circa illam ſubtilitates Scholaſticas expediret.* 2. *Sacramenta quinque controverſa habere proprietates Sacramenti in definitione tua expreſſas, inductione ſingulorum probari poteſt.* Tomo II. Tract. V. Ss. 2. pag. 25. 26. 27. Reſp. 1. Nec nominis Sacramenti, nec rei definitionem Tridentini Patres attentare auſi ſunt. De utroque nihil certi unanimi conſenſu decernere poterant, ob ſententiarum divortia. Quoad definitionem *Nominis*, Bellarminus *de Sacram. in gen. lib. I. cap. 8.* velut propriiſſimam hanc ponit, quòd ſit *ceremonia initians conſecránſque hominem Deo*, ſive *ſignum rei Sacræ, ſacrantis & initiantis hominem*, quaſi in tua definitione ulla nominis vis aut etymologia exprimeretur; vel *ceremonia initians conſecránſque*, & *ſignum rei conſecrantis initiantiſque* æquipollerent: vel Sacramenta eſſent ſigna hominum, qui initiantur & conſecrantur; vel conſecrarent initiaréntque ea, quorum ſigna ſunt. Quæ cùm abſurdiſſima ſint, oportebat ſanè Tridentinos Patres certius aliquid edocere ſuos clientes. Sed circa definitionem *Rei* quantus quæſo eſt diſcordantium æſtus? Olim quidem S. Auguſtinus, laudante & Gratiano *de conſecr. diſt. 2. Can. ſacrificium*; & Lombardo *4. Sent. Diſt. 1.* Sacramentum *inviſibilis gratiæ viſibilem formam* definivit. ubi *formam* intelligi pro ſigno ſenſibili, eo modo, quo imago Herculis forma Herculis dicitur, Scotus *in 4. Sent. Diſt. 1. q. 2. num.* 10. & *viſibile* pro ſenſibili ſenſu exteriori, maximè quantum ad duos ſenſus diſciplinabiles, Bonaventura *in 4. Sent. Diſt. 1.* denique *inviſibilem gratiam* pro effectu Dei gratuito interiori, ordinato ad ſalutem hominis viatoris, accipi, idem Scotus *loc. cit.* affirmant. Deſerta hac S. Auguſtini definitione, Lombardus *4. Sent. Diſt. 1.* Sacramentum definit *ſignum gratiæ Dei, & inviſibilis gratiæ formam, ut ipſius imaginem gerat, & cauſa exiſtat.* Eam definitionem Hugo Cavellus, Scoti Scholiaſtes, rejicit, dicens, Magiſtrum hic non teneri. Thomas tamen *in 4. ſent. diſt. 1. q. 1. art. 3.* eam probat & rationem Sacramenti completiſſimè deſignare, contendit. Aliam definitionem legere eſt apud Iſidorum Hiſpalenſem *Orig. lib VI. 19.* quòd nimirùm *Sacramentum ſit, in quo ſub tegumento rerum viſibilium virtus Divina ſalutem noſtram ſecretiùs operatur.* Quam

Quam definitionem, utpote ex Augustino haustam Durandus *in 4. sent dist.1. q.1.* utroque pollice probat. Hugo de S. Victore *de Sacram. lib.1. par.9. cap.2.* hanc Sacramenti definitionem promit: *Sacramentum est corporale vel materiale elementum, extrinsecus oculis suppositum, ex similitudine repræsentans, ex institutione significans, & ex sanctificatione continens invisibilem gratiam.* Scotus *in 4. sent. dist.1. q.2. num.9.* sic definit: *Sacramentum est signum sensibile gratiam Dei, vel effectum Dei gratuitum ex institutione Divina efficaciter significans, ordinatum ad salutem hominis viatoris.* Aliter denique Catechismus Tridentinus, aliter alii, uti apud ipsum Bellarminum *de Sacram. lib.I.11.* videre est. Diversitatis hujus conscii Tridentini Patres nonnulli, Historico *lib.II. p. m.208.209.* teste, existimarunt, satius esse numerum Sacramentorum non definire, eò quòd *determinatio veræ ac propriæ essentiæ & definitionis Sacramenti res sit plena difficultatis, propter multiplices & discrepantes definitiones, non à Scholasticis modò, sed à Patribus etiam allatas, quarum unam qui respiciat, illud proprium Sacramentum dixerit, quod, aliam aspiciens, à Sacramento excluserit. Etiam inter Scholasticos adhuc controverti, an Sacramentum possit definiri,* (negantibus id Richardo, Occamo, Majore, &c.) *an unitatem habeat, an sit aliquid reale, an intentionale.* Neque oraculum Redingii, Pallavicinus, simpliciter contradicit, sed hoc duntaxat *Hist. C. T. lib.IX.4:3.* Redingio nostro κρησφύγετον suppeditat, *aliud esse, ignorare, quid saltem extimè res quædam sit, & pro vulgari nominis significatione: aliud ejus intimam rationem haud penetrare. In priori sensu constare inter Scholasticos, quid sit Sacramentum, idque satis esse, ut enumerentur: quo pacto,* inquit, *ut enumerentur planetæ, opus non est, ipsorum naturam introspicere, sed sufficit nominis significationem percipere.* Sed verò aliud quoque est vulgariter rem appellare, aliud accuratè definire. Patres porro Tridentini accuratè definiendum Sacramentorum numerum susceperunt: neque sic accuratè nisi definita Sacramenti essentia, ut constare posset omnibus, quid rei nomini illi subsit, definire potuerunt. Ita si aliter atque aliter Planetam astrologi definiverint, non idem Planetarum numerus emergere poterit. Cùm igitur & Patres & Scholastici diversimode Sacramenti vocem acceperint, definiverintque, & pro diversa acceptione & definitione vocis numerum Sacramentorum auxerint minuerintque; neque Concilii Tridentini tempore communis aliqua definitio sive usu, sive Conciliari decreto quopiam recepta fuerit: non intempestivam fuisse crisin Theologorum quorundam in ipso Concilio, à Suavi memoratam, res ipsa loquitur. 2. Argumenta verò, quæ pro quinque controversis Sacramentis hic sine necessitate cumulasti, in loco penitiùs discutimus.

ARG. II. Sicut Sacramenta Vet. Test. duo duntaxat fuerunt, unum *initiationis*, circumcisio, alterum *progressus*, Pascha: ita in N. T. duo sunt, *initiationis* unum, Baptismus, *progressus* & *nutritionis* alterum, Eucharistia.

RESP. REDING: *In V. T. plura quàm duo Sacramenta fuerunt, Augustino lib.XVII.13. contra Faustum testante, quòd Sacramenta N. T. numero pauciora sint, quàm Sacramenta V. T. Talia fuerunt circumcisio, Pascha, Sacerdotium, oblatio victimarum, esus panum propositionis, aspersio, aquæ ablutio manuum & pedum, &c. Et circumcisio quidem erat figura Baptismi, Pascha Cœnæ, Sacerdotium legale Sacerdotii Evangelici, Expiationes Mosaica Pœnitentiæ. Extremæ unctioni & confirmationi nullum respondebat vetus, quia lex Mosaica vacua & egena fuit Spiritus S. qui in confirmatione datur, & via ad salutem æternam*

nam, cujus extrema unctio viaticum est, non patebat. Neque etiam Matrimonio analogum quid respondit, quia nondum tum facta fuit unio verbi cum humanitate, cujus signum Matrimonii Sacramentum est. Ib. pag. 27. Resp. Veteris Testamenti Sacramenta duplicem differentiam recipiunt. Primò enim quædam latè & impropriè, quædam strictè & propriè talia fuerunt. Illa plura fuerunt, & tot ferè, quot signa, figuræ & mysteria veteribus Sacramentorum etiam nomine insignita fuerunt. Hæc longè pauciora, non figuræ duntaxat & rerum futurarum signa, sed etiam sigilla gratiæ remissionis peccatorum. Secundò Sacramenta illa posterioris generis vel ordinaria & perpetua fuerunt, vel extraordinaria & *πρόσκαιρα*. Hæc fuerunt potissimum *Nubes*, Dei ante castra Israelitarum procedentis sedes augustissima, Exod. XIII. 21. *Transitus per Mare rubrum*, 1. Cor. X. 2. *Manna*, Exod. XVI. *Potus è rupe*, Exod. XVII. 16. *Serpens æneus*, Num. XXI. 4.-10. Illa non alia fuerunt, quàm Circumcisio & Pascha. Frustra tu in eorundem censu Sacerdotium, Expiationes Mosaicas, esum panum propositionis, & similes V. T. figuras collocas, quia Sacramenta propriè dicta, seu talia, qualia Circumcisio & Pascha erant, neutiquam fuerunt. Inter sacrificia quippe & Sacramenta licet conveniat ratione finis, qui est fidei in Christum confirmatio; discrimen tamen est ratione tum *δόσεως καὶ λήψεως dationis & acceptionis*. quia in Sacramentis propriè dictis aliquid homines accipiunt à Deo; in sacrificiis veteres aliquid Deo obtulerunt: tum actionis externæ, quia in Sacramentis Deus cum hominibus agit; in sacrificiis homines egerunt cum Deo. Frivola igitur tua comparatio est non Sacramentorum cum non Sacramentis. ne falsas hypotheses tuas, quòd fideles V. T. vel vacui fuerint Spiritu Dei, (quæ manifesta est in sanctissimos viros injuria) vel exsortes cœlestis vitæ, atveluti merè carnales & animales, imò irregenitos, attingam. Unum addo, te S. Augustinum perperam ad partes tuas vocasse. Is enim loco à te citato, Sacramenta Veteris legis Sacramentis Novæ opponendo, *Sacramenti* vocem latiori notione, uti sæpiùs Patres, Augustinus inprimis ipse, veluti *de Civ. D. lib. X. 5. ad Marcell.* faciunt, vel certè ordinaria æquè atque extraordinaria computant. Si enim propriè dicta & ordinaria V. T. Sacramenta propriè dictis & ordinariis Novi opponit, & hæc pauca, illa plura constituit, oporteret, tua quidem sententia, plura quàm Septem V. T. Sacramenta eum agnovisse. Tu tamen non ultra quatuor vel quinque nobis numerare potuisti. Quid verò multis? Ipsemet sensum animi sui alibi *de Doctr. Christ lib. III.* 9. explicans, *pauca illa pro multis* non alia quàm *Baptismi Sacramentum*, & *celebrationem corporis & sanguinis Domini*, recenset.

ARG. III. Ex latere Christi fluxerunt *sanguis* & *aqua* Joh. XIX. 34. 1. Joh. V. 8. Hoc de Sacramentis ecclesiæ explicant Patres, & ipse Bellarminus.

RESP. REDINO: *Ex hoc sanguinis & aquæ de Christi latere fluentis mysterio S. Patres S. Baptismi & Eucharistiæ Sacramenta illustrant; sed non iccirco reliqua tollunt. Quomodo Augustinus de Symb. ad Catech. lib. II. 6. etiam Eucharistiæ Sacramentum solo sanguinis nomine expressit. An iccirco corpus Christi exclusit? Par hic ratio.* Ib. p. 27. 28. Resp. Si nominatis iis reliqua ex propriè dictorum Sacramentorum numero non removent, alibi igitur reliqua illos includere proba. Certè S. Augustini verba in loco citato non sic se torqueri patiuntur. Sic enim habent: *Percussum est Christi latus, ut Evangelium loquitur, & statim manavit Sanguis & Aqua, quæ sunt Ecclesiæ gemina Sacramenta.* Baptismum & Cœnam innuens, quæ tamen non expressit, significans expressè, hæc gemina, non alia Sacramenta N. T. se agnoscere. Imponis igitur eidem S. Augustino pro impu-

impudentia tua, scribens, quòd *loco citato expressè memineris Sacramenti Baptismi & Sanguinis duntaxat, non verò corporis Christi*, cùm tamen neutrius Sacramenti expressè meminerit, sed tantùm *Sanguinem & aquam Ecclesiæ gemina Sacramenta*, hoc est, geminorum Ecclesiæ Sacramentorum, Baptismi & Eucharistiæ figuras, vocaverit.

ARG. IV. Apostolus symbola Sacramentalia V. T. nobis accommodans 1.Cor.X.2.3. Col.II.11.12. hæc duo tantùm designavit, Baptismum & Cœnam.

RESP. REDING: *At alibi Col.II.11.12. Symbolum Sacramentale V.Test. nobis accommodans solum Baptismum designavit. An ideo præter Baptismum aliud N. Test. Sacramentum nullum est?* Ib.pag.28. Resp. In loco Col.II.11. S.Paulum de unico Sacramento agere, clarum est. In loco verò 1.Cor.X.1.2. &c. demonstraturus scilicet, Corinthios per cognitionem suam, & Sacramentorum suorum usum, extra idololatriæ periculum non magis constitutos esse, quàm Israëlitæ olim fuerunt, qui non minùs ac ipsi, illuminati, & miraculis Dei ac Sacramentis firmati, tamen in talia peccata inciderunt, graviterque puniti sunt; non alia N.Test.Sacramenta, quàm Baptismum & Cœnam adducit, atque illum nubi & aquæ; hanc verò cibo Mannæ, & potui ex Petra ἀναλογικῶς. Si plura Sacramenta S. Paulus à Christo instituta putasset, & typum Sacramenti cujusdam Ordinis & Pœnitentiæ in Sacerdotio Levitico & Expiationibus Mosaicis ita, uti Redingius noster, reperisset, haud dubiè omissurus non fuerat.

ARG. V. Pœnitentia, ordo, confirmatio, matrimonium & extrema unctio Sacramentali institutione Christi planè destituuntur. In ipso Concilio non defuerunt, qui urgerent, quòd Lombardus extremam unctionem à Jacobo, Bonaventura & Alexander Pœnitentiam & Confirmationem à temporibus Apostolorum, alii Matrimonium à Deo in paradiso institutum pertendant.

RESP. REDING: 1. *Alexander Alensis secundariam confirmationis institutionem Concilio Meldensi, primariam Spiritui S. acceptam refert. 2. Sic etiam Lombardus extremæ unctionis institutionem principalem à Christo derivat, licet ejusdem promulgationem Jacobo acceptam referat. 3. Matrimonium in Paradiso institutum est, sed non in esse Sacramenti.* Ib.pag.28.29. Resp. 1. Alensis sententiam ex tuo ingenio fingis. Ille enim principalis & instrumentalis institutionis monstrosam distinctionem ignoravit penitus, quin potiùs in sua Theologiæ Summa, quam Innocentii IV. Papæ jussu scriptam Alexander Papa quartus diplomate ac septuaginta virorum Ecclesiasticorum syngraphis, uti Ant. Possevinus in Apparatu suo testatur, comprobavit, *part.4.q.9.membro* 1. de institutione Sacramenti confirmationis differens, disertè hoc Sacramentum à Deo vel Apostolis institutum negat, & quantum ad formam verborum, ac materiam elementarem demum in Meldensi Concilio institutum esse, Spiritu S. ei virtutem sanctificandi conferente, pertendit. Et *membro 2.art.1.Ss.3.* denuo Christum vel Apostolos illud instituisse, vel *vim ei dedisse* negat. 2. Eadem audacia sententiam Lombardi pervertis, qui à Christo extremam unctionem institutam esse pernegat. cui secundas fecit Hugo de S. Victore. Quos non de promulgatione, sed de prima & propriè dicta institutione loqui,

Bonaventura *in 4. Sent. dist. 23. art. 1. quæst. 2.* affirmat. *Quomodo enim*, inquit *probabile est, ut omnes Evangelistæ sic sub silentio tam nobilia Sacramenta (Confessionis & Unctionis) pertransissent, si Christus instituisset?* 3. Denique conjugium *in Sacramentum* plenè institutum fuisse in Paradiso, idem, qui supra, Alexander Alensis *Summ. p. 4. q. 2. memb. 2. art. 1. Ss. 1.* affirmat, & *ib. q. 9. membr. 2. Ss. 1.* Sacramentum hoc in Nova lege institutum esse, exertè negat. Tali, Punica scilicet fide, authores etiam vestros tractas.

ARG. VI. Tot sunt Sacramenta, quot nostræ cum Christo communionis tesseræ, & quot in se ipso usurpavit & sanctificavit Christus. At duæ duntaxat sunt ejusmodi tesseræ, quia omnes in unum corpus baptizati, & una potione potati sumus 1. Cor. XII. 13. Et Christus sicut circumcisionem & Pascha in se sanctificavit: ita Baptismum ipse suscepit, Cœnam verè omnibus percipiendam præcepit.

RESP. REDING: 1. *Alibi in Vindic. de Pereg. Relig. paradoxum plus quàm monstrosum esse ais, quòd Christus ipse Cœnæ particeps redditus sit.* 2. *Neque etiam Christus in se subjectivè usurpavit eum Baptismum, qui in se susceptus Sacramentum esset, sed Johannis Baptismum suscipiendo aquas ad Sacramentalis ablutionis virtutem elevavit: adeóque Baptismum quoad esse Sacramenti instituit.* 3. *Cùm non omnia, quæ ad substantiam Baptismi pertinent, formaliter in S. literis expressa sint, (uti vel inde liquet, quòd illam formulam; Ego te baptizo in nomine Patris, &c. nuspiam reperire est) mirum ne est, vel in loco 1. Cor. XII. vel alibi omnium Sacramentorum numerum non exprimi?* Ib. pag. 29. 30. Resp. 1. Tibi nunquam dissimilis es, fingens pro lubitu quidvis. Etenim Christum ipsum in Cœna sua symbolorum participem redditum esse, nec hoc loco affirmo, (quamvis id verum esse Scriptura Matth. XXVI. 29. testetur) sed illud potiùs, eum *Cœnam omnibus percipiendam præcepisse*: neque in Vindiciis disertè nego, sed tuum duntaxat paradoxum, quod denuo monstrosum appello, *quòd Christus substantiam corporis sui manducaverit*, confiteor. 2. Cùm Johannis Baptismus & Sacramentum, & idem quoad substantiam cum Baptismo Christi fuerit (uti infra ostendimus) Christus illum in se suscipiendo, Sacramentum Baptismi, & à se quidem instituti suscepit. 3. Denique quæcunque ad substantiam Baptismi pertinent, scripta sunt. Unde enim alias Baptismi substantiam Ecclesia hausisset? Impudentiam porro meram sapit, quòd verba: *Ego te baptizo, &c.* à traditione potiùs, quàm Scriptura arcessere videris; cùm tamen ipse Catechismus Concilii Tridentini *par. 2. cap. 2. Ss. 13.* disertè doceat, hæc verba à Domino & Servatore nostro esse tradita, cùm Apostolis Matth. XXVIII. præcepit: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos nomine Patris, Filii & Spiritus S.* Sicut qui exigunt Sacramenta à militibus Principis nomine, eum nominent necesse est: sic cùm militiæ Dei per Baptismum ascribuntur & initiantur Christiani, ascribentes eum nominent, quomodo ipse præcepit, oportet. licet necesse non sit, ut verba illa præcisè totidem literis & syllabis usurpentur, dummodo mandato satisfiat.

ARG. VII. Septem Sacramenta nemo numeravit ante Hugonem de S. Victore & Lombardum, qui floruêre seculo XII. Et sua authoritate eum numerum confirmavit Eugenius IV. post Concilium Florentinum, in decreto

decreto super unione Armeniorum. Nondum tamen vel Scholastici vel Concilium omnia hæc septem esse verè & propriissimè dicta Sacramenta definierunt. Primi Tridentini Patres hoc sine ullo scripturarum præsidio determinârunt. Et fatentem reum habemus Bellarminum *de effect. Sacram.lib.2.27.* ubi fatetur, duo tantùm poni Sacramenta ex latere Christi profluentia, Græcis verè omnibus ut magis communia & principalia.

RESP. REDING: 1. *Quomodo igitur Calvinus Instit. lib. IV. 19: 1. illam de septem Sacramentis opinionem vetustate ipsa radices egisse scribit? Et quidem ibid. cap. 14. Sect. ult. vetustatem illam in Augustini tempora reducit?* 2. *Eugenii decretum super Unione Armeniorum ad ipsum Florentinum Concilium pertinere, aliâs diximus. Atque Sacramentorum numerum illum licet in actu signato ex Scriptura non hauseris, singula tamen illa Scripturis niti constat.* 3. *Græci duo illa Sacramenta ut magis communia & principalia recipiunt, non rejectis cæteris.* 4. *Ne ipsi quidem in numero Sacramentorum consentitis. Calvinus enim Instit.lib.IV.14.20. tria, Baptismum, Cœnam & manuum impositionem: Lutherani totidem, Baptismum, Cœnam & Pœnitentiam: & iidem Molliores in Concilio Lipsiensi septem agnoverunt.* Ib.pag. 30. 31. Resp. 1. Mendacia mendaciis cumulare, nullus tibi pudor est. Olim quidem Calvinum induxisti asserentem, quòd opinio de septem Sacramentis sese vetustate quinque primorum Seculorum commendet. Ego in Vindiciis Theologorum nostrorum fraudem tuam detexi. Sed nec dum ejus te pudet. Quin novam technam instruis, eidem Calvino imponens, quòd *Instit.lib.IV.14.Ss.ult.* vetustatem eam ad tempora Augustini reduxerit. Sic autem Calvinus scribit: *Fortè miseros istos Sophistas* (verè miseros) *deceperunt immodica etiam Sacramentorum encomia, quæ de signis nostris apud veteres leguntur. Quale est illud Augustini: Quòd veteris legis Sacramenta Salvatorem tantùm promittebant, nostra verò dant salutem. Has & similes figuras cùm non animadverterent hyperbolicas esse, & ipsi hyperbolica dogmata sua promulgarunt; sed prorsus alieno sensu à veterum scriptis. Non enim aliud illic voluit Augustinus, quàm quòd idem alibi scribit, Sacramenta Mosaicæ legis Christum prænuntiasse: nostra verò annuntiare.* En, ne quidem de numero, sed de efficacia Sacramentorum Calvinus loquitur: & Augustini sententiam à Pontificiorum sententia manifestè disparat. Non decebat tam liberè mentiri hominem Christianum, nedum ascetam, imò ascetarum antesignanum, qualis tu haberi vis. 2. De Eugenii decreto planè spurio nos quoque alibi, inprimis adversus Lojolitam Ottonem & dicta & vindicata solidè, repetere hic supersedemus. Neque vel unum ex controversis Scriptura niti, procedente disputatione probamus; de numero signato minimè soliciti. Sufficit nobis, quòd ex Scriptura probari potest, Baptismum & Cœnam esse Sacramenta propriè dicta, cœtera, quæ vos additis, esse [illegible] quibus exclusis manifestè liquebit, duo, non plura esse. 3. Græcorum sententiam de Sacramentis principalibus exponit Bellarminus. Sed aliter longè Græci veteres intelligunt; quibus discrimen principalium & minùs principalium Sacramentorum ne quidem in mentem venit. Nam Justinus Martyr *Apol. II. pag.* 159. 160. 161. Gregorius Nyssenus *Orat.Catechet.cap.*33.35. Dionysius Areopagita *Eccl.Hier.cap.*2. Cyrillus Alexandrinus *lib. XII. in Evang.Joh.* Cyrillus Hierosolymitanus *Catech.Mystag.*2.*pag.*231.& *Catech.*4.*pag.*236.

Chryſoſtomus *Homil.* 85. *in Joh.* in univerſum Sacramenta duo, nec plura, nec pauciora recenſent. Dionyſius etiam *cap.* 5. Sacerdotales ordines diſertè à Sacramentis diſtinguit. Hinc adeò Arcudius veſter Corcyræus *de Concord. Eccl. Or. & Occid. in ſeptem Sacr. adminiſtratione lib.* 1.2. bacchatus ſatis contra hæreticos, quos ita appellat, & conſenſum Græcorum jactans, nullum tamen ex veteribus pro ſeptenario numero adducere potuit; contentus recentiorum quorundam, veluti Simeonis Archiepiſcopi Theſſalonicenſis, Jeremiæ Patriarchæ Conſtantinopolitani, Gregorii Protoſincelli, & neſcio cujus Monachi Jobi ſuffragiis. quibus nos quoque recentiores alios, inprimis Cyrillum Patriarcham Conſtantinopolitanum, binarium numerum non nudè aſſerentem, ſed fusè ex veteribus demonſtrantem, opponere poſſumus. Omitto conſenſum Latinorum, Tertulliani inprimis & Auguſtini, à Cel. Chamiero *Panſtrat. de Sacram. lib. IV.* 5. adverſus Bellarmini inſtantias ſolidè vindicatum. 4. Denique noſtrorum diſſenſum fruſtra exagitas, oblitus infinitarum contentionum, quæ veſtros circa doctrinam de Sacramentis exercent. quas Doctiſſ. Forbeſius *Inſtruct. Hiſtorico-Theol lib. IX.* in apricum adduxit. Et tamen nullus noſtros inter diſſenſus gliſcit. Calvinus enim *Inſtit. lib. IV.* 8:19. duo tantùm eſſe N. Teſt Sacramenta ordinaria & perpetua, de quibus ſolis quæſtio eſt, diligenter inculcat. Ib. *cap.* 19:31. addit temporarium & extraordinarium, manuum impoſitionem. Sed ordinariis & propriè dictis neutiquam illud accenſet. Lutherani verò nonnulli Pœnitentiam annumerantes, de Sacramentis impropriè & latè dictis ſe loqui, teſtantur. Quæ de Concilio Lipſienſi narras, fabulam olent. Nam Lipſienſe Concilium ne fando quidem auditum eſt.

ARG. VIII. Occaſiones aucti Sacramentorum numeri obſervare operæ pretium eſt. Primò vetuſti quæ per metaphoram ſingularem in Scripturis dicebantur, in ceremonias traducebant. Hinc *Chriſmatio* ſeu *Confirmatio.* Secundò ſigna adhibita ad patrationem miraculi, ceſſante miraculorum ſpiritu, retenta, ſed ad ſignificandam ſpiritualem gratiam. Hinc *Unctio extrema.* Tertiò quæ fiebant in perſonæ præſentatione coram eccleſia, ad exaggerandam miniſtrorum poteſtatem & dignitatem, in myſterium & Sacramentum converſa ſunt. Hinc Sacramenta ea, quæ χειροθεσία peragunt, *Pœnitentia & Ordo.* Denique ipſa vox Sacramenti alicubi uſurpata, & utilitas aliqua inde accedens ad eccleſiam, numerum locupletavit. Hinc *Matrimonium.*

RESP. REDING: 1. *Fateris ſic, vetuſtatis teſtimonio numerum ſeptenarium non deſtitui. Et ſanè Patres quinque controverſa inter Sacramenta propriiſſimè dicta retulerunt.* 2. *Catechiſmus verò veſter, ad S. Biblia provocans licet, pro binario numero ne apicem quidem ex S. literis proferre potuit.* Ib. pag. 31. Reſp. 1. Egregiè ſic ad mea reſpondes, vel potiùs altùm ſiles. Ego occaſiones tibi oppoſui, raptas à veſtris obtorto collo ad originem & patrocinium errorum veſtrorum. Illæ vetuſtæ, hi muſtei & recentiores ſunt. Si quid igitur ſolidi dicere habes, rationem affer, quòd occaſionibus ejuſmodi incunabula ſua auctior numerus veſter non debeat. Hic rhodus, hic ſaltus! De Patrum ſententia diximus & dicemus porro. 2. Puerilis de Catechiſmo noſtro querela tua eſt. Cùm enim utriuſque Sacramenti Baptiſmi & Cœnæ inſtitutionem ex S. lite-

ris probaverit,neque aliorum in iisdem institutionem repererit,annon duo & non plura esse,solidè sic ex S.literis probavit? Non de nomine,sed de re lis est: quæ per consequentiam probata ex Scriptura probatur. Si numero numeranti inhæres,Sophistam agis, non disputas ingenuè. Et eadem ratione te, & inprimis doctores illos vestros, Valentianum,Suarez,Lancellotum, alios, qui numerum septenarium ex Scripturis arcessunt, urgeo, ex quo Dei verbo septem Sacramentorum numerum numerantem illi & Tridentini tui heroes deprompserint?

Tecum habita,& nôris,quàm sit tibi curta supellex.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Tot sunt Sacramenta, quot sunt remedia salutis & vitæ spiritualis. Atqui remedia ejusmodi sunt septem,*regeneratio *per Baptismum*, augmentatio *per Confirmationem*, nutritio *per Eucharistiam*, peccatorum incidentium purgatio *per Pœnitentiam*, reliquiarum peccati abolitio *per extremam Unctionem*, propagatio ecclesiæ *per Matrimonium*, gubernatio ecclesiæ *per Ordinem. Ergo totidem sunt Sacramenta.* Resp.1. Ut tot sint Sacramenta, quot remedia salutis,necessum non est. Sacramentorum enim numerus ex institutione & essentialibus requisitis, non ejusmodi analogiis,seu, uti vocant,*congruentiis* accersi debet. 2.. Neque difficile esset salutis remedia vel arctiorem vel latiorem in numerum expandere. Christus enim *unum* necessarium esse ad salutem docet,Luc.X.42.sub quo uno pro diversis necessitatis gradibus plura vel pauciora continentur. Salutis remedia omnibus fidelibus conveniunt. At juxta adversarios clerici & monachi excluduntur à Matrimonio, fœminæ ab Ordinibus; & extrema Unctio si tolleret omnium peccatorum reliquias, nihil in purgatorio expiandum relinqueret.

EXCIP. REDING: 1. *Suppositis Scripturæ & Patrum testimoniis quid prohibet congruentias etiam & analogias in subsidium vocare, & per easdem rem priùs probatam elucidare magis?* 2. *Etsi Deo difficile non foret, salutis remedia alio numero arctare, non tamen ei placuit etiam illa ad unitatem redigere.* 3. *Sacramenta quidem omnia Ecclesiæ conveniunt pro singulis, sed non in singulis.* Ib. pag.32. Resp.1. Malè posita, & nunquam probata pejùs adhuc supponis. Et congruentiæ ac analogiæ si quam vim illustrandi habere debent, non fictæ illæ & desultoriæ,sed veræ & in Scriptura fundatæ esse debent. Alias ratio per se luxurians vagabitur in infinitum, & congruentias incongruas sine fine dabit. Vos autem supposito numero septenario demum, congruentias ejusmodi excogitastis, & figmentis vestris adaptastis, imò iis figmenta vestra,cùm aliunde fulciri non possent,audacter inædificastis. 2. Et hoc numero Deum arctasse,unde probas? Annon remedia salutis omnia ad unum Christus restrinxit, dicens: *Ἑνὸς ἀνάγκη, unum necessarium*,Luc.X.42? Sub quo *uno* pro diversis necessitatis gradibus plura vel pauciora contineri, denuo assero. Unum etiam salutis remedium Christus S.Paulo 2.Cor.XII 8. revelavit,dicens: *Sufficit tibi gratia mea.* Annon gratia Dei regeneramur,crescimus, nu-

trimur, peccati reliquias paulatim exuimus, in Ecclesia denique propagamur gubernamúrque? Et quid quæso salis est in enumeratione remediorum salutis, ubi peccatorum & reliquiarum peccatorum sanatio distinguitur, Matrimonio propagatio filiorum spiritualium adscribitur, Pœnitentiæ remedium contra morbos tanquam proprium assignatur, & tamen non tantùm omnia dicuntur remedia contra peccata, sed etiam ipsi pœnitentiæ peculiariter peccata actualia assignantur: generatio & augmentatio, omissa conceptione, animatione, quas natura etiam tempore discrevit, recensetur: denique sic Reipublicæ consulitur, ut familia negligatur? 3. Ecclesia vestra Sacramenta illa supernumeraria non à Christo, sed à Lombardo; nec singula pro singulis, nec singula in singulis accepit. Et tamen salutis remedia omnibus fidelibus ex æquo conveniunt. Si igitur pro numero mediorum salutis Sacramenta numeranda sunt, jam singulis, qui in Ecclesia sunt, applicanda eadem fuerint. quod vos negatis.

OBIECT. II. *Quot sunt virtutes & peccata, tot sunt Sacramenta, utpote remedia contra peccata, & adjutoria virtutum. At septem sunt virtutes,* fides, *cui Baptismus;* spes, *cui Confirmatio;* charitas, *cui Eucharistia;* justitia, *cui Pœnitentia;* fortitudo, *cui extrema Unctio;* prudentia, *cui Ordo; &* temperantia, *cui Matrimonium inservit. Totidem sunt peccata,* originale, *cui Baptismus;* actuale mortale, *cui Pœnitentia;* veniale, *cui extrema Unctio;* ignorantia, *cui Ordo;* infirmitas, *cui Confirmatio;* malitia, *cui Eucharistia;* concupiscentia, *cui Matrimonium tanquam remedium opponitur. Ergo.* Resp. 1. Supponitur Sacramenta occulta vi delere peccata, quod falsum. 2. Sacramenta metienda sunt ex institutione Christi, non congruentiis ab hominibus effictis. 3. Unum quoque veri nominis Sacramentum inservit omnibus virtutibus, & opponitur omnibus peccatis, non particularibus duntaxat. 4. Nec virtutes & vitia septenario numero comprehenduntur.. Fides, spes, charitas omnes reliquas, eásque plurimas sub se complectuntur. 5. Nullum ex quinque controversis Sacramentis vel occurrit ambitioni Papali, vel fidem promovet ad justitiam. 6. Nec ordo doctos facit: nec cœlibatus efficit, ut Monachi & Sacerdotes sint castiores.

EXCIP. REDING: 1. *Sacramenta metienda sunt ex Divina institutione, ut eam vim per eam habeant, per quam gratiam sanctificantem, omnésque eidem connexas virtutes supernaturales, unà cum donis Spiritus S. ad evitandum quodvis peccati genus conferant. Effectus tamen ille ita transcendens & communis est omnibus Sacramentis, ut cuique tamen illorum sua specifica significatio conveniat. 2. Virtutes illæ septem sunt tres virtutes Theologicæ, & quatuor Cardinales, quas tu per ignorantiam numerare non potuisti.* Ib. pag. 33. Resp. 1. Nihil ad mea respondes, sed partim falsa denuo supponis, partim iisdem cerebri tui somnia superstruis. Proba ex institutione Divina, Sacramenta singula singulis virtutibus opitulari, & peccatis singulis opponi. In regeneratione enim singularum virtutum habitus conferuntur, & in Baptismo obsignantur: quarum etiam singularum incrementa Eucharistia sola repræsentat. 2. Scholæ vestræ doctores tres virtutes Theologicas ex Paulo, & quatuor Cardinales ex Aristotele, Deastro suo numerare, quis tam rerum rudis est ut ignora-

ignorare possit? Sed vos pridem ludibrium cordatis & sapientibus debetis, sic Paulum & Aristotelem combinantes, & Theologiam cum Ethica Philosophica commiscentes. Annon enim tres illæ virtutes Theologicæ, fides, spes & charitas etiam Cardinales, quas Spiritus S. in regenitis operatur, complexu suo involvunt? Consule sis Augustinum potiùs quàm Aristotelem (cujus non ea me religio tenet, quæ te & Scholam vestram, inprimis in Ethicis ejus, quæ tota ferè saniori Theologiæ contrariantur) vel Lombardum, & videbis, quemadmodum ille ad fidem, spem, charitatem seu amorem Dei & proximi, omnes virtutes reliquas referat, &, quas vos Cardinales dicitis, unius ejusdémque virtutis, charitatis inprimis non diversas species, sed affectiones constituat. Sed edic porro, Redingi, in distribuendis virtutibus genera, an species secteris? Si species, jam longè plures erunt virtutes, sub Theologicis & Cardinalibus illis comprehensæ: pluráque adeò quàm septem Sacramenta. Sin genera, repugnantem habes Thomam Aquinatem 3. *p. q. 72. art. 1.* ubi scifcit ille, *Sacramenta novæ legis ordinari ad speciales gratiæ effectus: & ideo ubi occurrit specialis gratiæ effectus, ibi speciale Sacramentum ordinandum esse.* Et cur sic non potiùs duo Sacramenta, pro ratione duplicis generis virtutum, Theologicarum & Cardinalium, constituis?

OBIECT. III. *Numerus septenarius in sacris celebris est, velut in expiationibus, Exod. XXIX. Levit. IV. VIII. Ita Naaman septies jussus est lavari ad purgandam lepram. Ergo idem numerus Sacramentis convenit.* Resp. 1. Puerilis est argumentatio, cujus si qua vis est pro Sacramentorum N. Test. numero, eadem erit pro numero Sacramentorum V. T. 2. Numerus septenarius celebris est ex creatione, quâ intra ἑξαήμερον peractâ Deus septimo die quievit. Sed non minùs celebres sunt numerus ternarius, binarius, atque ipsa etiam μονάς. Quid enim perfectius Deo uno? 3. Poterant addere ex Apocalypsi septem tubas, tubarum septem iræ Divinæ phialas, septem bestiæ capita, quæ æquè hunc Sacramentorum numerum concludunt.

EXCIP. REDING: *Cur ergo tu ipse supra ex binario Sacramentorum V. T. numero binarium Sacramentorum N. T. collegisti?* Ib. pag. 33. Resp. Non collegi ex numero numerante, nedum ex numero à Sacramentorum ratione alieno; sed ex re, analogia in Scripturis fundata, denique succenturiatione Sacramentorum N. T. in locum veterum. De coetero ringi potuisti, at non respondere.

OBIECT. IV. *Tot sunt Sacramenta, quot novi fœderis sigilla, septem nimirum, Apoc. V. 1.* Resp. 1. Ex symbolis argumentari non licet. 2. Liber iste septem sigilla complexus non Sacramentalis est, sed præscientiæ & decretorum Divinorum.

EXCIP. REDING: *Veritate jam probata, ad exornandum mysterium symbolis uti licet.* Ib. pag. 33. Resp. Nec probare potes, quod falsum est: nec quæ probata sunt, symbolis alienis & analogiam nullam habentibus illustrari possunt.

OBIECT. V. *Scholastici hunc numerum ex antiquitate repetierunt, & Concilium Florentinum in institutione Armeniorum eundem definivit.* Resp. 1. Scholastici ab Hugone

Hugone & Lombardo, non à Patribus hunc numerum hauserunt. 2. Nec veterum Scholasticorum eadem, quæ Concilii, mens fuit. 3. Institutio Armeniorum post finitum Concilium Florentinum cepit initium. Non igitur Concilii authoritate nititur.

EXCIP. REDING: *Quæ de Armeniorum institutione, quasi post finitum Concilium Florentinum initium cepisset, comminisceris, historiæ repugnant. Nam Cervinus Legatorum in Concilio Tridentino princeps d. 16. Jan. An. 1546. in Concilio eodem demonstravit, Florentinum Concilium non An. 1439. sed demum A. 1442. (intra quod tempus Armeniorum Instructio concepta est) exitum suum Florentiæ habuisse, atque inde Romam translatum esse.* Ib. pag. 34. Resp. Totum hoc Cardinalium duorum, Pallavicini scribentis, & Cervini in Tridentino Concilio ita narrantis, fide nititur. Sed aliud longè ex publica rerum gestarum fide constat. Et nos in scripto vernaculo Instructionis illius pro Armeniis authentiam argumentis irrefragabilibus oppugnavimus, atque adversus Pallavicinum in loco denuo, σὺν Θεῷ, oppugnabimus.

QUÆSTIO II.

An Sacramenta V. & N. Testamenti hactenus differant, quòd illa quidem figuraverint gratiam Christi, hæc eandem conferant & obsignent?

SIc malumus formare controversiæ statum. Synodus equidem Canone II. anathema iis intonat, *qui dicunt, novæ legis Sacramenta à veteris legis Sacramentis non differre, nisi quia ceremoniæ sint aliæ & alii ritus externi.* Sed hæc ceremoniarum & rituum differentia est specifica, quæ singula Sacramenta à se invicem distinguit. Ubi autem quæritur differentia veterum & novorum Sacramentorum, de communi & generica differentia contentio est. Hanc autem determinare Patres neglexerunt scientes & prudentes, propter notorias Scholasticorum circa differentiam Sacramentorum V. & N. Test. velitationes. Nempe cùm articulus VI. à Scotistis ita conceptus fuerit: *Sacramenta immediatè post Adami prævaricationem à Deo fuisse instituta, & per ea collatam esse gratiam*; lis orta est in Concilio inter Thomistas & Franciscanos seu Scotistas. Thomistæ articulum eum oppugnantes asseruerunt, Sacramenta V. Test. non contulisse, sed præfiguràsse gratiam, adeóque gratiam ab iis nequaquam obtentam esse virtute Sacramentorum, sed devotionis. Franciscani contra Bonaventuram & Scotum suum secuti tenuerunt, circumcisionem contulisse gratiam ex opere operato, imò statim

tim poſt peccatum Adami inſtitutum fuiſſe Sacramentum, quo infantibus data fuerit gratia ipſius Sacramenti virtute ex opere operato; adeóque articulum retinendum & confirmandum eſſe ſtatuerunt. Haſce contradictionum ſyrtes evitaturi Patres concluſerunt, articulum eum tanquam probabilem omittendum eſſe, & neglecta veræ differentiæ determinatione anathema tantùm vibrandum eſſe in eos, qui negant utriuſque Teſtamenti Sacramenta aliter quàm ritibus externis differre. At nos ultro concedimus, Sacramenta V. & N. Teſt. non ſolis ceremoniis differre. Differunt enim κατὰ τὴν οἰκονομίαν καιρῶν, *ſecundùm adminiſtrationem temporum*, etiam in eo, quòd Sacramenta N. T. plus habent claritatis & facilitatis, & ſunt πληρώσεως, *ſpem meliorem obſignantia, per quam approximamus Deo*, Hebr. VII. 19. At re ſignata & effectu ita differre, ut Sacramenta V. T. gratiam præfigurent tantùm, at Sacramenta N. T. eandem exhibeant & obſignent, uti jam ante Florentinum Concilium definivit, & communior hodie ſententia fert, negamus. Etenim

ARG. I. Patres V. Teſt. habuerunt verbum promiſſionis gratiæ juſtificantis, per quod ſunt ſalvati, Geneſ. III. 15. XVII. 7. Actor. II. 38. 39. X. 15. Rom. IV. 10. 11. Gal. III. 29. Ergo etiam ſigna Sacramentalia habuerunt gratiæ juſtificantis, quæ eam non nudè præfigurarent, ſed etiam obſignarent, & in legitimo uſu exhiberent.

RESP. REDING: *An Sacramenta V. Teſt. in uſu legitimo ſic gratiam juſtificantem contulerunt, ut eam ex opere operato Chriſti exhibuerint? At tu hanc vim etiam Sacramentis N. Teſt. negas. 2. Loca citata de differentia Sacramentorum V. & N. Teſt. non agunt.* Tom. II. Tract. V. Se. 2. pag. 35. Reſp. 1. Exhibuerunt in legitimo uſu per obſignationem, non phyſicam vel moralem efficientiam, ex opere operato non hominis, ſed Chriſti jam tum ſpondentis, & in plenitudine temporum ſolutionem præſtituri; eadem gratia, ſed non eadem quoad gradum efficaciæ. Neque verò hoc unquam Sacramentis N. Teſt. excepto efficaciæ gradu, negavimus. 2. Loca à me citata probant, V. Teſt. Patres habuiſſe verbum promiſſionis gratiæ juſtificantis. Promiſſus enim illis eſt Chriſtus, *contriturus caput ſerpentis*, Geneſ. III. 15. fœdus æternum, *quòd Deus illis velit eſſe in Deum*, (nulli autem non juſtificato per gratiæ fœdus æternum in Deum eſt) Geneſ. XVII. 7. Quæ *promiſſio* ad eos & *ſemen* eorum pertinuit, Act. II. 38. 39. Denique *per gratiam Jeſu Chriſti ſalvati ſunt ſicut & nos*, Act. XV. 11. (quem locum quia eludere non potuiſti, omiſiſti perfidè.) Nemo autem non juſtificatus ſalvatur. Quid autem Sacramenta aliud ſignificare, & obſignare, quàm gratuitam Dei promiſſionem poſſunt? Unde circumciſio tam clarè σφραγὶς δικαιοσύνης πίστεως *ſigillum juſtitiæ fidei*, hoc eſt, ejus juſtitiæ Chriſti, quæ per fidem apprehenſa juſtificat, Rom. IV. 11. dicitur. Ad hæc præter nihil, nihil reſpondes.

ARG. II. Paulus 1. Cor. X. 1-4. veteribus Baptiſmum & Cœnam noſtram ſuo modo tribuit, docétque ipſis id ſignificâſſe nubem & tranſitum per

 mare,

mare, quod nobis Baptiſmus, nec non mannam & aquam petræ, quod nobis Euchariſtia. Proinde re ſignata & effectu conveniunt.

RESP. REDING: *Tranſitus per mare rubrum & Manna fuerunt typi Baptiſmatis & Euchariſtiæ præfigurativi. Diverſæ igitur rationis fuerunt à Sacramentis N. Teſt. quatenus ſcilicet illa figuræ fuerunt (unde v.6. typi vocantur) hæc rem continuerunt.* lb. pag. 35. Reſp. Præpoſterè inſtituis. Vis enim argumenti noſtri non in figuris ſignificantibus, quales & Vet. & N. Teſt. Sacramenta pariter fuerunt; ſed in re ſignificata eadem per diverſas figuras conſiſtit. Nam S. Paulus quidem duobus N. Teſt. Sacramentis, Baptiſmo & Cœnæ typos veteres bis binos comparat: Baptiſmo nubem & mare, Cœnæ mannam & aquam ex petra. Comparationis objectum notat participationem rei ſignificatæ, utrinque ejuſdem. Ait enim, Iſraëlitas in mari & nube fuiſſe baptizatos: in manna & aqua ex rupe ediſſe & bibiſſe eandem nobiſcum eſcam potúmque ſpiritualem, Chriſtum: Manifeſtum hinc argumentum noſtrum eſt. Baptiſmus enim eſt Sacramentum remiſſionis peccatorum non ſignificandæ duntaxat, ſed etiam Sacramentaliter conferendæ. At nubes & mare Iſraëlitis fuerunt Baptiſmus. Ergo iis fuerunt Sacramentum remiſſionis peccatorum, non ſignificandæ duntaxat, ſed etiam Sacramentaliter conferendæ. Rurſus. Euchariſtia eſt communio corporis & ſanguinis Chriſti. At manna & aqua ex rupe fuerunt Iſraëlitis Euchariſtia. Ergo fuerunt iis communio corporis & ſanguinis Chriſti. Denique eandem eſcam, eundem potum ſpiritualem, Chriſtum, ediſſe & bibiſſe dicuntur. Et ſi quoad efficaciam non eadem ibi S. Paulus Sacramenta vetera cum noſtris ſtatuiſſet; quænam in argumento ejus conſecutio foret: Si eorum Sacramenta ſine fide & obedientia eos Deo gratos non reddiderunt; Ergo nec noſtra? Sic ergo Sacramenta illa præfigurarunt & typi fuerunt, ut tamen ſimul ſignificaverint, obſignaverint, & in legitimo uſu exhibuerint id ipſum, quod noſtra, Chriſtum videlicet, cujus corpus & ſanguinem futurum licet, quoad conſummationem præſentem, tamen quoad virtutem pretioſam, valorem & acceptationem, vera fide æquè ac nos illi ederunt & biberunt. Si Chriſtus eſca & potus noſter eſt, etiam illorum fuit, quia v.4. *Petra fuit Chriſtus*, communis adeò utrorumque. Neque verò ſpiritualis vocatur cibus, ſpiritualis potus propterea, quia uterque per miraculum productus erat, uti Bellarminus fingit, quia ſic non major in Apoſtoli argumento vis eſſet, quàm ſi illud ab eſca corvina, quæ opera corvorum Eliæ parabatur, petiiſſet; ſed inprimis propter ſignificationem, nempe Chriſti, quæ vera cauſa ejus appellationis dicitur, uti ex verbis illis, *Petra fuit Chriſtus*, hoc eſt, ſignificavit Chriſtum, liquet. Optimè Auguſtinus *in Pſal.77. Omnes quidem eundem cibum ſpiritualem manducarunt, & eundem potum ſpiritualem biberunt, id eſt, ſpirituale aliquid ſignificantem.* Et alibi *in Joh. tract.26. & 45.* ſic paucis argumentum noſtrum confirmat: *Spiritualem eandem, quam nos etiam manducaverunt. In ſignis diverſis eadem fides. Sacramenta illa fuerunt. In ſignis diverſa ſunt, in re, quæ ſignificatur, paria ſunt. Specie quidem viſibili aliud nos, aliud illi, tamen hoc idem ſignificante virtute ſpirituali.*

ARG. III. Circumciſio Sacramentum V. Teſt. non figuravit tantùm gratiam dandam, ſed in legitimo uſu etiam contulit, Geneſ. XVII. 7. Rom. IV. 11. ubi vocatur σφραγὶς τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως, *ſigillum juſtitiæ fidei.* Sigillum autem non nudè figurat, ſed in rei ſignatæ poſſeſſionem mittit.

RESP.

RESP. REDING: 1. *Quomodo igitur circumcisionis præcipua utilitas, Rom III.1. in eo constituitur, quòd circumcisis credita sunt eloquia Dei: imò circumcisionem justificare Paulus Rom.IV.10. &c. negat; & 1.Cor.VII.19. nihil esse, asserit?* 2. *Sacramenta vetera contulerunt gratiam ex opere operato, non formaliter spectata, prout ad legem veterem, quæ figura tantùm fuit, & nihil consummavit, pertinebant; sed quatenus ex institutione Divina virtutem passionis Christi futuræ continebant. Hinc Paulus Rom.IV.11. non obscurè probat, justitiam, quæ est ex fide, per Christum, ejúsque merita etiam ante legem Divinitus concessam esse, ut propterea circumcisio esset signaculum justitiæ jam priùs sub præputio per Christum venturum acceptæ.* 3. *Proin antiquæ legis Sacramenta non ex propria virtute sua per se formaliter immediatè gratiam contulerunt, sed tum ex meritorum Christi virtute concomitanter se ad illa habente, tum ex vi sua figurativa solùm mediatè.* Ib.pag.35-37. Resp.1. Inter τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ *eloquia Dei* Israëlitis credita præcipuum fuit eloquium promissionis gratiæ justificantis per Christum. Malè igitur hæc tu opponis. Circumcisio verò cùm fuerit signum fœderis, & sigillum justitiæ fidei, utique in legitimo usu, & tempore legitimi usus, nec nihil, nec egenum mundi elementum fuit. qua de re infra. 2. Nec Novi, nec Veteris Testamenti Sacramenta vel conferunt, vel contulerunt gratiam ex opere operato; sed utrobique eam obsignant & obsignarunt, ac in legitimo usu, ex opere, seu fide & devotione operantis, exhibuerunt. Ita circumcisio fuit signum fœderis illius, quo fiebat, ut Deus esset Deus Abrahami & seminis ejus; Genes.XVII.7. Qua phrasi denotatur amor & gratia Dei, cujus effectus est remissio peccatorum & vita æterna, teste ipso Christo Matth.XXII.32. ubi ex verbis illis: *Ego sum Deus Abrahami, Isaci & Jacobi*; colligit eorundem vitam post mortem, & resurrectionem gloriosam; nec non S.Paulo Ephes.II.12. ubi gentes simul fuisse exsortes fœderis & atheos, ac sine spe in mundo pronuntians, per oppositum indicat, Judæos, utpote pacti & circumcisionis participes, spem æternæ vitæ habuisse. Hinc adeò S.Paulus Rom.IV.11. circumcisionem vocat *sigillum justitiæ fidei.* Quomodo, si justitiam fidei, hoc est, justitiam Christi fide apprehensam, non obsignavit, hoc est, non & significavit & confirmavit authenticè? Hic enim, non alius sigillorum usus est. Obsignavit igitur circumcisis justitiam fidei, non illam ex opere operato formaliter efficiendo vel conferendo, quod ultro tibi largior; sed eam per gratiam Dei, ob valorem & virtutem meriti Christi jam tum vigentem & retroactam jam acceptam & imputatam, ei, tanquam rem propriam confirmando, ejúsque sic acceptæ sensum & consolationem roborando. 3. Denique tecum omnino consentio, Sacramenta V. T. non ex propria virtute sua per se formaliter & immediatè gratiam contulisse, (nam hoc nulli omnino Sacramento competit) sed ex sola meritorum Christi efficacia gratiam remissionis & juris vitæ iis collatam esse. Sed habuisse se Sacramenta & virtutem meritorum Christi concomitanter, vel Sacramenta non aliam vim quàm figurativam mediatam habuisse, Apostolo repugnat, cui circumcisio sigillum justitiæ est. Omne autem sigillum re posterius est, & rem non figurat tantùm, sed ceu jam præsentem significat, confirmat & obsignat. Hæc vis argumenti nostri est, ad quam nihil respondere potuisti. Lubet tamen ἐκ περισσοῦ vim argumenti nostri verbis S. Augustini *de nupt. & concupisc. lib.II.11.* illustrare, quæ sic habent: *Tunc dissipavit testamentum Dei, non de hac imperata circumcisione, sed illud de ligni prohibitione, quando per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines transiit, in quo omnes peccaverunt. Et hoc in illo significabatur expiari circumcisione octavi diei, hoc est, Sacramento Mediatoris in carne venturi: quia per eandem fidem venturi in carnem Christi*

& morituri pro nobis &c. etiam justi salvabantur antiqui. Ex quo enim instituta est circumcisio in populo Dei, quod erat tunc signaculum justitiæ fidei, ad significationem (alii, *sanctificationem*, legunt) *purgationis valebat, & parvulis originalis veterisque peccati, sicut & baptismus ex illo valere cœpit ad innovationem hominis, ex quo est institutus.*

ARG. IV. Scriptura fidelibus V. Test. tribuit Sacramenta N. Test. 1. Cor. X. 1-4. Ephes. IV. 4. & vicissim fidelibus N. Test. 1. Cor. V. 7. Col. II. 11. Id fit ratione vel signi, vel signati. Non ratione *signi*, quia signa diversa sunt, & circumcisio dicitur ἀχειροποίητος Col. II. 11. Ergo ratione *signati*.

RESP. REDING: 1. *Loca* 1. *Cor. X. 1. &c. Ephes. IV. 4. 5. nihil ad rem faciunt.* 1. *Cor. V. 7. & Col. II. 11. circumcisio & pascha figura baptismi & Christi declarantur. Nec hoc ad rem facit. 2. Concedi sano sensu potest, V. T. Sacramenta obsignâsse eam ipsam Christi gratiam, quam N. Test. Sacramenta ex opere operato conferunt. Sed Sacramenta Vetera cùm ex vi Divinæ institutionis non demonstrativa, sed figurativa duntaxat fuerint, formaliter spectata virtutem gratiæ immediatè non effecerunt, sicut nostra solent.* Ib. pag. 37. 38. Resp. 1. Non amas admodum ponderare Scripturæ textus. Etenim 1. Cor. X. 1-4. veteribus manifestè Baptismus in nube & mari, nec non Eucharistia in pane spirituali, seu manna, & potu ex petra spirituali, tribuitur. Id verò cùm fiat non ratione signorum, quæ diversa planè fuerunt, necessum est fiat ratione rei significatæ ejusdem, quæ Christus & ejus justitia est. Et quomodo S. Paulus 1. Cor. V. 7. Christus, Pascha nostrum, pro nobis mactatus dicitur, si vetus Pascha non fuit Sacramentum Christi, ceu agni ante jacta mundi fundamenta, in consilio Patris, mactati, & quoad virtutem mactationis illius applicati, Apoc. XIII. 8. adeóque Christum mactatum non figurans duntaxat, sed quoad meriti virtutem obsignans? Quomodo fideles N. T. circumcisi dicuntur circumcisione non facta manibus, depositione corporis peccatorum, in circumcisione Christi, Col. II. 11. si vetus circumcisio non fuit sigillum remissionis peccatorum renovationis vitæ? Hæc tibi, Reding: , expedienda fuerant. 2. Sacramenta V. T. & figurativa & demonstrativa fuerunt. *Figurativa*, quia figurarunt & præsignificarunt meritum Christi futurum, atque declararunt, non expiatum actu esse peccatum, nondum hæreditatem terræ cum spiritu filiationis meræ datam esse. Quomodo non consolationi duntaxat, sed etiam oneri fuisse, concedimus. Contra Sacramenta N. T. satisfactionem præstitam, Regnum Christi patefactum, hæreditatem mundi dari cœptam proclamant, adeóque animum nostrum provocant, ut per Spiritum filiationis dicamus, Abba Pater. In quam sententiam si explicaretur veterum phrasis illa, *quòd Sacramenta V. T. gratiam significarint, N. T. Sacramenta eandem conferant*, nulli certè pugnaremus. Interim etiam *demonstrativa* fuerunt, quia virtutem meritorum Christi in promissione oblatam, & vera fide acceptatam, causam justitiæ & vitæ unicam, æquè ac Sacramenta N. T. significarunt, obsignarunt & in legitimo usu exhibuerunt. Ideo enim circumcisio, & ἀναλόγως etiam Pascha, reliquáque Sacramenta σφραγῖδες sigilla justitiæ fidei fuerunt. Quòd verò sic demonstrativa fuisse, *ut ex opere operato justificarent*, hoc est, tanquam pars obedientiæ veræ justum constituerent; negas, nos consentientes habes. Sed sic etiam Sacramenta N. Test. justificare, æquè negamus. Sin justificare dicis ex opere operato, quia tanquam sigilla data à Deo justitiam & hæreditatem obsignant; par certè ratio eatenus est Sacramentorum

cramentorum utriusque Testamenti. licet phrasis illa humana ob ambiguitatem & erroris periculum segniter nobis placeat.

ARG. V. Sacrificiis V.Test.tribuitur *ἱλασμὸς, expiatio* passim, eò quòd præbuerunt conscientiæ fidelium consolationem de remissione peccati. Quantò magis eadem vis tribuenda Sacramentis efficaciùs adhuc gratiam explicantibus?

Resp. Reding: *Aliter S.Paulus Hebr. IX. 13. docens, Sacrificia V.Test. per se immediatè non aliam quàm carnalem expiationem produxisse, licet præfigurativam expiationis per Christum.* Ib.pag.38. Resp. Sic præfigurarunt expiationem actualem per sanguinem Christi, ut in legitimo fidei in Christum usu, utentes de justificatione & reconciliatione sua cum Deo certos reddiderint. Ratione quidem ceremoniæ externæ & per se immediatè non aliud quàm puritatem carnis, Apostolo teste, contulerunt; atque hoc insuper, ut Israëlitæ in externo cultu Deum adire, ac in sanctuario ipsius versari possent. Ratione verò *δηλώσεως* seu *manifestationis* mysterii & Sapientiæ in occulto tum Christi sacrificium, & expiationis ejus & veritatem, & necessitatem significarunt, tum adminicula fidei in Christum fuerunt, tum denique, typicè, inquam, non realiter, expiarunt, hoc est, fidelibus peccati sui per Christum expiationem significarunt, certósque eos condonationis peccati sui reddiderunt. Hoc enim passim iis tribuitur; veluti Levit. I 4. IV. 20. XVI. 6. 11. 14. 30. Quò inprimis יום הכפרים *dies expiationum* Levit. XXIII. 27. pertinet.

ARG. VI. In Concilio, ut supra diximus, Franciscani à veritatis partibus steterunt.

Resp. Reding: *Ita est. Sed non repugnantibus Thomistis, quoad rei substantiam.* Nam Thomas *3. p. q. 11. a. 4.* *ipse quoque agnoscit, quòd in circumcisione fuerit collata gratia, non quidem ex virtute circumcisionis, sed ex virtute fidei passionis Christi, cujus signum erat circumcisio.* Ib. pag. 38. Resp. Ergóne Andabatarum more in Concilio Franciscani & Thomistæ depugnarunt? Magna certè Concilii felicitas fuisset, si tibi ei interesse integrum fuisset. Eo enim acumine, ea dexteritate præditus tibi videris, ut facilè hostiliter etiam pugnantes, & sententiarum manifestis divortiis distractos conciliare possis. Omnibus enim litigiosæ Scholæ vestræ contentionibus tu Palæmon intercedis, & quidem unius distinctionis, quam ubique pariter jactas, præsidio: *Non de substantia rei, sed de subtilitate Scholastica disputatur.* uti etiam in Corollario hujus quæstionis loqueris. Quasi scilicet Scholastica subtilitas nunquam in rei substantia, sed semper extra eam versaretur. Sed fucus fucum ubique facis. Nam etiam verba Thomæ à te recitata disertè innuunt, quòd gratia, quæ in circumcisione conferebatur, non à circumcisione, qua Sacramentum est, sed à virtute fidei passionis Christi collata fuerit. Quid hoc aliud est, quàm asserere, Sacramentum circumcisionis, adeóque reliqua etiam V. Test. Sacramenta gratiam non contulisse? Quæ genuina Thomæ sententia fuit. Nam ille sic *p. 3 q. 62. art. 6.* quæstionem figit: *Utrum Sacramenta veteris legis gratiam causarent?* Respondet negando, hoc potissimùm argumento fretus, quòd *cùm causa suo effectu posterior esse non possit, Sacramenta legis veteris Christi passionem, quæ causa est nostræ justificationis, antegressa, nullam in se virtutem ad conferendam gratiam*

justificantem habuerint, sed sola fides Patres justificaverit. Quomodo etiam ipse saltem ratione justificationis Patrum V. Test. *Solifidianus* fuit. Negat igitur Thomas in universum, Sacramenta V. Test. gratiam justificantem conferre potuisse. At in Concilio quoad circumcisionem constanter Franciscani & Scotistæ universi contradixerunt. Negas, Redingi? Atqui hodiéque fervet inter vos contentio. Thomistis enim se opponunt reliqui Scholastici ferè omnes, circumcisioni, etiam qua Sacramentum erat, justificationem ex opere operato adscribentes. Hanc enim sententiam olim propugnarunt Alexander Alensis, Bonaventura, Scotus & Biel, uti Bellarminus *de effectu Sacr. lib.* II. 13. fatetur. Quibus se hodie Franciscani omnes, & qui eorum partibus addicti sunt, adjungunt. quorum sententiam cumprimis strenuè Josephus Angles in *Flor. in 4. sent. q. 3. de causal. grat. art. ult. concl. 3.* tum Ecclesiæ authoritate in genere, tum in specie Augustini, Gregorii & Bedæ consensu tuetur.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Sacramenta V. Test. vocantur umbra: at N. Testamenti corpus Col. II. 17. Hebr. X. 1. 1. Pet. III. 21.* Resp. 1. Sacramenta V. Test. ita fuerunt umbra, ut ipsum etiam corpus, Christum cum beneficiis suis suo modo exhibuerint & applicaverint. 2. Proinde Sacramentorum V. T. corpus fuerunt non Sacramenta N. Test. sed Christus, ipsa veritas Joh. I. 17. XIV. 6. &c. 3. Petrus equidem 1. Ep. III. 21. Sacramenta nova appellat *antitypa* veterum, nimirum quia sunt similes typi illis respondentes & subrogati.

EXCIP. REDING: *1. Loca Joh. I. 17. XIV. 11. Christum per V. Test. Sacramenta realiter exhibitum esse, minimè probant. 2. Quis unquam corpus & umbram ejusdem essentiæ esse dixit? At vetera illa cum umbris comparantur. 3. Contra 1. Pet. III. 21. Baptismus eatenus umbraticis illis figuris successisse dicitur, ut nos salvet. Salvant igitur Sacramenta Novi, non Veteris Testamenti.* Ib. pag. 38. 39. Resp. 1. Ex locis Joh. I. 17. & XIV. 6. hoc unum probo, Sacramentorum V. Test. corpus non fuisse Sacramenta N. Test. sed Christum & veritatem, oppositam umbris. Quid quæso clarius? Nam Joh. I. 17. legi per Mosen datæ gratia & *veritas* per Christum data opponitur: & cap. XIV. 6. Christus ἀλήθεια *veritas* dicitur. *Umbræ* igitur Sacramenta, inprimis V. Test. suam *veritatem*, corpus suum non in Sacramentis N. Test. sed in Christo habuerunt. Perperam igitur ex eo, quòd Sacramenta V. Test. umbræ fuerunt, differentiam inter ea & N. Test. Sacramenta probas. cùm non aliud, quàm Sacramentorum V. Test. & Christi, signi & rei signatæ differentia inde probari possit. Amas sic vim argumentorum meorum declinare, imò fugere. 2. Corpus & umbram ejusdem essentiæ esse, nemo nostrûm dixit. Aliâs idem essent Sacramenta seu signa, & res Sacramentis seu signis figurata, Christus. Tu Sacramenta V. & N. Test. differre, ut umbram & rem; signum & rem signatam, & ratione rei signatæ, proba. Vetera Sacramenta erant umbræ Christi venturi, cujus est corpus. Nova sunt *ἀναμνήσεις, memorialia* dati corporis. Utraque sigilla justitiæ, quæ est in Christo. Illa hanc, actu scilicet impletam, flagitantia: hæc afferentia. Virtutem verò justitiæ impletæ significantia, obsignantia & exhibentia utraque. 3. S. Petrus 1. Epist. III. 20. 21. Arcæ, in qua octo animæ per aquam urgentem scilicet, ut in arcam confugerent; salvatæ sunt, & diluvio opponit Baptismum, tanquam

& ἀντι-

& *ἀντίτυπος conformem*, quia videlicet similis typus, non veteris typi, ratione quidem signi, corpus est; quatenus sicut arca & diluvium similitudinem habet cum mysterio salutis, sic etiam Baptismus: & *σώζοντα salvantem*, non quòd arca & aquæ diluvii non etiam salvaverint; (nam certè per aquam *διεσώθησαν salvatæ octo animæ* v.30. dicuntur) sed quia utræque, & diluvii & Baptismi aqua salvarunt. Illæ vel corporaliter, quatenus octo animæ in arcam receptæ aquarum & mortis periculum effugerunt; vel Sacramentaliter, quatenus ceu Sacramentum extraordinarium, bonitatem Dei & consilium gratiæ de humano genere, denique constantiam fœderis Divini testabatur, ejúsque pignus & sigillum erat. Hæ verò, non quatenus gratiam & salutem ac vitam efficiunt, sed quatenus sunt *συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς Θεὸν, bonæ conscientiæ interrogatio in Deum per resurrectionem Jesu Christi*; hoc est, quatenus Baptismus à Deo traditus est signum & sigillum, quo possumus uti *ἐν παῤῥησίᾳ*, & ad Deum accedentes *ἀφόβως* petere ab ipso, quæ sunt salutaria, & gloriari in Deo per Christum. Unde Oecumenius *ἐπερώτημα* interpretatur *ἀῤῥαβῶνα, ἐνέχυρον, ἀπόδειξιν, arrhabonem, pignus, demonstrationem*, & tale *ἐπερώτημα, interrogationem* talem esse Baptismum, monet. En igitur, Redingi, exactam Sacramentorum V. & N. Test. ratione rei significatæ, convenientiam à S. Petro assertam. Arca & aquæ diluvii salvarunt. Salvat etiam Baptismus. Arca & aquæ non ipsa causa salutis, sed Sacramentum, pignus, demonstratio fuerunt constantiæ fœderis, per quod salvati sunt Patres. Baptismi aquæ pariter salvant, non ut causa salutis, sed ut Sacramentum, interrogatio bonæ conscientiæ, arrhabon & pignus, quo freti Deum interrogamus, alloquimur, & ab eo omnia, quæ pacis, justitiæ, vitæ, *μακαριότητος* sunt, flagitamus.

OBIECT. II. *Sacramenta V. Test. dicuntur nihil esse, 1. Cor. VII. 19. Nihil valere, Gal. VI. 15. Esse infirma & egena mundi elementa, Gal. IV. Non igitur exhibuerunt gratiam.* Resp. Ita appellantur, partim quia abrogata erant: partim, quatenus pseudapostoli contra Divinam institutionem & legitimum eorum usum errore exitiali iis per se gratiam, quæ morti Christi & Spiritui S. transcribenda erat, alligabant.

EXCIP. REDING: *Atqui S. Paulus Gal. IV. 9. Galatas increpat, quòd iterum ad egena mundi elementa converterentur. Sic igitur de veteribus Sacramentis loquitur, non qualia tantùm erant post abrogationem sub Evangelii statu; sed etiam qualia erant sub statu legis Mosaicæ.* Ib. pag. 39. Resp. Annon potuerunt Galatæ *πάλιν ἐπιστρέφειν iterum converti* ad *elementa*, quæ antehac quidem in statu etiam vigoris sui elementa fuerunt, sed demum Galatarum tempore, post eorum abrogationem, facta sunt *ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ infirma & egena*, quia præstito & exhibito eo, quem præsignificabant, nihil ulteriùs significare poterant? Imò quæ etiam ante Christum, in statu vigoris sui, tum per se, sine applicatione ad legitimum usum per fidem, *infirma & egena* fuerunt, hoc est, non fuerunt per se pars cultus & obedientiæ, vel causa vitæ: pro qualibus qui ea habebant, perinde faciebant, ac si alienis Diis inservirent: tum in legitimo etiam usu, & cum fide conjuncta egena & infirma fuerunt, quia gratiam licet & significarunt & obsignarunt, tamen *πλήρωμα* seu *consummationem* gratiæ, per exhibitionem causæ ejus, nec significare, nec obsignare præsentem potuerunt; quod Sacramenta N. Test. demum faciunt.

OBIECT. III.

OBIECT. III. *Sacramenta N. Test. expiârunt peccata, Actor.II.36. XXII.16. At id Sacramenta V. Test. non præstiterunt, teste Paulo Hebr.IX.10:* Resp. Sacramenta N.Test. expiant peccata non realiter, cùm solus Christi sanguis id præstet: sed ratione Sacramenti, convenienter obsignando & applicando. Atqui id ipsum ea ratione præstiterunt etiam Sacramenta V. Test. Levit.I.14. IV.26. XVII.11.

EXCIP. REDING: 1. *Si Sacramenta V. Test. non tantùm præfigurarunt gratiam, sed etiam vi Divinæ institutionis applicarunt, remissionem peccatorum obsignando, tum gratiam vi Divinæ dictionis, & quidem ex operato sanguinis Christi opere, effecerunt. Id verò repugnat Apostolo* Hebr.IX.8.9.10. *&c. ubi negat, stante priore tabernaculo manifestatam fuisse viam Sanctorum.* 2. *Cùm testamentum vetus à novo differat tum formaliter, quoad substantiam, quatenus illud promissiones habuit de Christo ex semine Abrahæ propagando, & gentibus benedicendis, nec non terrestribus bonis; hoc de remittendis peccatis per oblationem Christi in cruce factam: tum virtualiter, quoad efficaciam gratiæ causatricem: tum extensivè, quoad majorem vel minorem temporis durationem; clarum est, easdem differentias etiam in Sacramenta V. & N. Test. cadere.* Ib. pag.39.40.41. Resp. 1. Quasi verò applicatio per obsignationem rei efficientiam inferret. Atqui obsignatio re effecta posterior est, neque adeò eam efficit, sed confirmat. Neque ejusmodi applicatio virtutis meritorum Christi, quæ causæ & justitiæ, remissionis peccatorum & vitæ, repugnat Apostolo Hebr.IX.8. neganti, stante priore tabernaculo patefactam fuisse viam Sanctorum; quia patefactio illa viæ Sanctorum non est applicatio virtutis meritorum Christi, vel remissionis peccatorum, vel ipsius Cœli; sed liber & rectus accessus ad Deum cum tranquillitate conscientiæ, utpote jam per oblationem sacrificii illius, quod solum Deo placere poterat, consummatæ; seu, uti ipse Apostolus cap.IV.16. explicat, *accessus ad thronum gratiæ* μετὰ παῤῥησίας *cum fiducia*, & ὡς ἐν φανερῷ *in aperto*. Qualis accessus licet, stante priore tabernaculo, non patuerit fidelibus, non tamen illis vel accessus omnis ad thronum gratiæ, vel pretiosa virtus meriti Christi ad illorum justitiam, remissionem peccatorum & gloriam defuit, vel per Sacramenta obsignari non potuit. Non enim qui liberè, rectâ, manifestè Deum, & thronum gratiæ ejus adire non potest, is nullo modo adire potest. Nec cujus conscientia consummata & plenè tranquillata non est; ejus conscientia nullo modo tranquillata & sic purificata est, ut justitiæ & gloriæ particeps esse nequeat. 2. Veteris & Novi Testamenti differentiam satis imperitè & ἀθεολόγως explicas. Non distinguis enim testamentum, ex quo fœdus gratiæ fluit, æternum & immutabile, à testamento typico; neque etiam illius diversam ante & post Christum œconomiam, non essentia, sed rebus ascititiis disparatam. Sicut enim fœdus gratiæ quoad substantiam unum idemque & immutabile est: ita etiam Testamentum, seu æterna & immutabilis Dei voluntas de hæredibus bonorum suorum instituendis unicum est, βουλὴ ἀμετάθετος *consilium immutabile*, quod Deus κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας *hæredibus promissionis abundantiùs demonstrare* constituit, (Hebr.VI.17.) unicum est & æternum. Unde Διαθήκη αἰώνιος *Testamentum æternum* Hebr.XIII.20. nuncupatur. Eadem enim bona, reconciliatio cum Deo in hac vita, in altera verò κληρονομία ἀμάραντος *hæreditas immarcessibilis* legata sunt iis, quos Deus ab æterno immutabili voluntate hæredes in libro vitæ scripsit. Quotquot in V. & N. Test. salvati sunt, *per gratiam Domini Jesu Christi*, Act.

XV.

XV. 11. & ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου *per sanguinem Testamenti æterni* (Hebr. XIII. 20.) salvati sunt. Unici & æterni hujus gratiæ Testamenti diversa ante & post Christum œconomia, diversus applicandi & dispensandi modus fuit: gratia verò justificationis, sanctificationis & glorificationis applicata & dispensata quoad substantiam utrobique eadem fuit. quod alibi *Phar. Bibl. cap. 6.* à nobis probatum fusiùs heic non repetimus. Quod igitur utrobique gratia Dei contulit, id Sacramenta, gratiæ, promissionis, justitiæ collatæ utrobique sigilla, signis licet & modo significandi variantibus, obsignarunt. Atqui utrobique gratia Dei eandem quoad substantiam virtutem meritorum Christi, justificationem, sanctificationem & glorificationem contulerunt. Ergo eandem Sacramenta utrobique, signis licet & modo significandi variantibus, obsignarunt. Hoc ad præsens quidem institutum sufficit.

OBIECT. IV. *Sacramenta V. Test. non habuerunt annexam absolutam promissionem gratiæ, Hebr. VIII. 6.* Resp. 1. Imò promissio gratiæ annexa Sacramentis V. Test. æquè absoluta erat, ac ea, quæ Sacramentis N. Test. annexa est. Fuerunt enim signa fœderis æterni, Genes. XVII. 7. 10. Quòd verò N. T. sancitum dicitur præstantioribus promissis, non ad præcipua & essentialia promissa, quæ utrobique fuerunt eadem, sed ad accidentalia, prærogativas nimirum & bona N. T. pertinet.

EXCIP. REDINO: *Concedis sic, N. Test. Sacramentis annexam esse promissionem gratiæ. At promissionis Divinæ vis propria est Divinæ dictionis, per quam quicquid Deus dixit, in ejus efficacia jam factum dicitur. Nolens volens ergo fateris, Sacramentis novæ legis vi Divinæ promissionis efficaciam gratiæ causatricem inesse. At similem efficaciam Sacramentis veteris legis insitam non fuisse, arguit Apostolus Hebr. VIII. 6. asserens, Novum Testamentum melioribus promissis sancitum esse. quæ promissa v. 10. recensentur, quòd Deus legem velit mentibus eorum inscribere, iis esse in Deum, peccatis eorum esse propitius. quod per gratiam justificantem & sanctificantem perficitur; quæ bona propria N. T. sunt.* Ib. p. 41. 42. Resp. Promissionem gratiæ annexam fuisse Sacramentis utriusque Testamenti, denuo assero; sed annexam iis fuisse ut causæ ejus efficienti, pernego. Nam effectus à causa pendens non annectitur, sed causam consequitur. Promissio Divina dictionis Divinæ vim habet, fateor. Sed dictio ea non est à signis, ut causa, sed à Deo promittente & per Sacramenta, ceu signa sua applicante. Quid igitur circumcisis, pascha manducantibus Deus dictione sua promisit? Fœdus utique suum, justitiam fidei, regenerationem, manducationem Christi, veri paschatis, hoc est, participationem meritorum ejus. Quæ singula Sacramenta utriusque Testamenti non effecerunt (neque enim hæc Sacramentis efficientibus Deus uspiam promisit, sed gratis se collaturum recepit) sed aliunde jam effecta & collata obsignarunt & confirmarunt. *Præstantiora* porro *promissa*, quibus *Novum Testamentum sancitum* esse, Apostolus Hebr. VIII. 6. asserit, sunt utique bona illa N. Test. quæ ib. v. 10. 11. 12. exprimuntur, *inscriptio legis Divinæ, gratia, qua fidelibus Deus in Deum est, non recordatio iniquitatum, &c.* Sed quoad rem beneficia illa in utroque Testamento locum habuerunt. quod de remissione peccatorum, seu justificatione Bellarminus *de Sacram. lib. 1. cap. 16.* concedit, & tu ipse non dissimulas. Prærogativa igitur beneficiorum illorum sub N. T. non in re, sed in rei ejusdem dispensatione & applicatione præstantiore consistit. Promissa utrobique, eadem, eadem utrobiq; bona fuerunt, sed hic *κρείττονα me-*

liora, ob collationis & dispensationis modum meliorem. Nam in N. Test. est spiritus amplior, isque non servitutis, sed filiationis, ablatio jugi, in quo erat vindicta quædam peccati. quæ beneficia illa quoad sensum, consolationis gradum, suavitatem & efficaciam, quin & promissa ipsa *κρείττονα meliora* & præstantiora reddiderunt. Alias enim annon Abrahamo etiam & semini ejus Deus fuit in Deum? Annon idem, & credentes omnes, condonatis iniquitatibus justificati sunt? Annon etiam Deus solus docuit populum suum? Annon legem fidei spiritus Dei cordibus fidelium, fidem & pœnitentiam illis donando, inscripsit?

OBIECT. V. *Post Philonem & Josephum idem sentiunt Patres, nominatim Augustinus in Psalm. 73. ubi docet, Sacramenta V. Test. promisisse Salvatorem, sed Sacramenta N. Test. dare salutem.* Resp. Josephi & inprimis Philonis frivolæ de fine institutæ circumcisionis opiniones corrigendæ sunt ex Mose & Paulo. 2. Patres sicubi ita loquuntur, vel per *Sacramenta* non propriissimè, sed latè ita dicta: vel per *gratiam* non tam remissionem peccatorum, & salutarem fructum ac efficaciam mortis Christi, quàm opus redemptionis, & promissionum Divinarum complementum intelligunt.

EXCIP. REDING: *Si gratia, quam ex sententia Patrum novæ legis Sacramenta conferunt, est opus redemptionis, & Divinæ promissionis complementum, quomodo non per ea gratia justificans & sanctificans confertur, & per Sacramenta V. Test. complemento eo destituta, eadem gratia non conferebatur?* Ib. pag. 42. Resp. Quid per gratiam, quam V. T. Sacramenta, juxta Patres, præsignificaverint, illi intellexerint, explico: non quid Sacramenta N. Test. contulerint, ceu causæ scilicet, doceo. Tu ergo sic mihi imponis. Et tamen neutrum à te illatum sequitur. Non prius, quia non, si Sacramenta N. Test. gratiam operis redemptionis & complementi promissionum Divinarum conferunt, statim conferunt, ut ejus causæ efficientes, nedum physicæ, uti vestri loqui amant. Possunt enim conferre & applicare alio modo, puta significando & obsignando. Non posterius, quia Sacramenta V. Test. destituta licet complemento promissionum, & opere redemptionis actu præstito, poterant tamen effectus ejusdem complementi & redemptionis actualis conferre æquè ac Sacramenta N. Test. Alia nempe est ratio causarum physicarum, alia moralium. Illarum effectus ante causam actu existentem applicari & conferri nequeunt: harum possunt, sive earum causa futura est, sive præterita. Ita domus empta habitari & possideri potest ante solutionem pecuniæ, quæ possessionis causa est. Atque id in contractibus vulgare esse nôrunt omnes, & apud Deum maximè fieri potest, quia ei omnia præsentia sunt. Christi verò passio, redemptionis actualis & complementi promissionum omnium causa non physica, sed moralis est, quippe meritoria. quæ sicut non ampliùs existens actu nobis, qui posteriores sumus, applicari; sic nondum actu existens, sed futura demum, applicari Patribus V. Test. ob sponsionem ejus, quæ bonæ fidei erat, potuit. Hinc *Agnum occisum ab origine mundi* audimus Apoc. XIII. 8. Et Christum *præstituit Deus propitiatorium per fidem in sanguine ejus, ad demonstrationem justitiæ ejus, διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων propter remissionem*, vel *transmissionem præteritorum peccatorum*, Rom. III. 25. Sic revelationes Patribus factæ non poterant aliter Christum significare, quàm futurum. Et tamen adeò efficaces fuerunt, ut Abrahamus jam tum dicatur vidisse diem Domini & gavisus, Joh. VIII.

Joh. VIII. 56. Et sic eidem Abrahamo reapse collata est justificatio per circumcisionem, quamvis justificationis fundus Dominus Jesus longè post futurus esset.

QUÆSTIO III.

An Sacramenta Novi Testamenti ita physicè operentur gratiam, ut eam ex opere operato, sive adsit fides & devotio, sive non, efficiant & contineant: an potiùs sint signa & sigilla efficacia gratiæ?

ITa formamus controversiæ statum. Synodus enim in hac controversia pro more cothurnis lusit. Canone VI. anathema dicit iis, qui dixerint, *Sacramenta non continere gratiam quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre.* Sed quo modo Sacramenta *contineant* vel *conferant* gratiam, cùm de eo Schola Pontificia jam pridem abiverit in partes, non definivit. Franciscani nempe in ipso Concilio asserebant, Sacramenta continere gratiam *tanquam in signo efficaci, non vi ac virtute sua, sed Dei ministerio huic operam indubitatam pollicentis.* Sic igitur Sacramenta *efficere* gratiam non vi sua, sed Divinæ promissionis de gratia in tempore donanda. Quam sententiam confirmârunt authoritate tum Scoti & Bonaventuræ, tum Bernhardi, agnoscentis, gratiam per Sacramenta ad eum modum percipi, quo *Canonicus per librum, & Episcopus per annulum* in possessionem mittuntur. Juxta hanc sententiam Sacramenta esse causam gratiæ non *physicam*, sed *moralem* docent Scotus, Bonaventura, Durandus, Marsilius, & ex recentioribus Ledesmius & Canus. Dominicani contra statuebant, Sacramenta *continere gratiam*, non quòd sit in ipsis, sicut medicina in vase, sed ut effectum in sua causa instrumentali & effectiva, quæ in anima operatur dispositionem ad eam recipiendam. Alii tamen etiam docent, Sacramenta continere gratiam per inhærentem creatam qualitatem, sicut medicina continetur in vase. Juxta hanc igitur posteriorem Dominicanorum & Thomistarum sententiam Sacramenta sunt causa *physica* gratiæ, quæ communis hodie opinio. Alii etiam, uti Becanus, Sacramenta ex pacto, tanquam conditiones requisitas, aut causas morales adducere gratiæ effectum docent. De quo dissensu videsis doctissimum Forbesium *Instruct. lib. IX. 2.* Intererat

ſanè modum hunc,quo Sacramenta continent & efficiunt gratiam,haud indeciſum relinqui. Cæterùm ne damnanda eſſet aliqua Scholaſticorum ſecta,ſuaſerunt Præſules nonnulli,cùm utrique de concluſione idem ſentiant, nimirum *Sacramenta continere gratiam & ejus eſſe cauſas*,ut id demum definiatur,quod factum eſt. Eodem pertinet Canon VIII. quo anathema dicitur iis, *qui per nova legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, ſed ſolam fidem Divinæ promiſſionis ad gratiam conſequendam ſufficere ſtatuunt.* Sed verba canonis illius cùm ſint ambigua,Gropperus ſic interpretatus eſt, quaſi non aliud innuerit, quàm *Sacramenti veritatem non eſſe æſtimandam ex miniſtri dignitate, ſed ex operatione DEI.* Scilicet puduit illum alióſque veri ſenſus barbararum vocum,quem Synodus intendit. Revera enim Synodus excluſit ab operatione Sacramenti non Miniſtri tantùm dignitatem,ſed etiam accipientis fidem & devotionem. Nam ita intellexerunt Scholaſtici ante Synodum, nominatim Albertus *in cap. 6. Johan.* Petrus de Palude in 4. *ſent. diſt.*1. *q.* 1. Ita intellexit ipſa Synodus. Patres enim in ea præſentes inter eas actiones,quibus pietas excitatur,quáſque gratiam parere *ex opere operantis*,hoc eſt,non ex ipſius operis,ſed ex operantis viribus & devotione docebant: & eas, quæ gratiam procurant *ex opere operato,* hoc eſt, uti ipſi explicârunt,teſte Hiſtorico,non ex operantis vel opus recipientis devotione,ſed operis ipſius virtute, diſtinxerunt, & poſterioris generis eſſe Sacramenta Chriſtiana declarârunt. Quòd ſi eo Canone non aliud quàm Miniſtri dignitatem excluſit Synodus, cur idem repetiit Canone XII. peculiari? Nos Sacramenta operari gratiam vel phyſicè vel moraliter, quaſi videlicet ad illorum poſitionem Deus velit gratiam operari,vel ex opere operato,negamus,aſſerimúſque,eorum efficaciam totam in eo conſiſtere,quòd ſunt ſigna & ſigilla fœderis per gratiam Spiritus S.partim invitantia ad fidem in Chriſtum,& eam moraliter operantia ad communionem cum ipſo,quatenus unâ cum verbo ſunt apud Eccleſiam,& docent,in quo nomine oporteat nos ſalvari; partim credentibus gratiam ſignificantia,commemorantia,& propter veritatem Dei iis bona ſpiritualia promiſſa ſiſtentia,ut iis utentes firmiſſimam ſpem & conſolationem obtineant. Ut ita tota eorum efficacia non ſit vel phyſica vel effectiva,ſed objectiva & moralis. Rationes nobis ſunt

ARG. I. Sacramenta diſertè vocantur *ſigna* & *ſigilla* fœderis ac gratiæ, Geneſ. XVII.10. Rom.IV 11. At ſignorum & ſigillorum ea indoles eſt, ut nihil in ſe contineant vel inhærente virtute conferant , ſed gratiam jam fortè allatam,vel etiam poſt conferendam ſignificent & obſignent iis,ad quos

quos pertinet. Ita iris, vellus Gedeonis, horologium Ezechiæ nihil in se continebant vel operabantur physicè, sed significabant & obsignabant.

RESP. REDING: 1. *Textus à te citati de veteribus, non de novis Sacramentis loquuntur. Non par autem utrorumque conditio est.* 2. *Falsum est, eam esse signi naturam, ut rem signatam nec virtualiter nec causaliter in se contineat, seu virtute inhærente conferat. Nam etiam causa est signum naturale effectus in ea virtualiter contenti. Et verbum æternum, quo omnia in tempore facta sunt, & signum creaturarum expressivum, & causa earundem fuit. Ita quoque iris, vellus Gedeonis, horologium Ezechiæ erant signa ex institutione Divina, quæ dictionem Dei signum instituentis importat. At dictio isthæc Dei simul est causa rei, quam dicit. Habuerunt igitur etiam hæc signa efficaciam rei signatæ effectivam; non inhærentem, sed ex vi promissionis Divinæ assistentem. Pari ratione Sacramenta N. Test. vi Divinæ institutionis seu pacti, per voluntatis ac dictionis Divinæ efficaciam fœcundata, ex opere operato, hoc est, meritis Christi, seu pretio sanguinis ejus, ex Divina institutione Sacramentis annexa, si obex non ponatur, suscipientibus gratiam conferunt.* 3. *Conferre porro Sacramenta N. Test. gratiam, liquet, tum quia institutio eorum habet rationem dictionis, quæ gratiam salutarem ex meritis Christi promittit; & semper essentialiter vera, ac effectus promissi causativa est: tum quia singula Sacramenta sic gratiam conferunt: tum denique quia S. Patres, Clemens R. Justinus Martyr, Dionysius Areopagita, Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Cyprianus, Cyrillus, Basilius, Gregorius Nyssenus, Chrysostomus, Ambrosius, Optatus, Augustinus ita docent.* Tom II Tract. V. Ss. 2. pag. 43-46. Resp. Multa hic velut per saturam cumulas, ut aliquid egisse videare. Sed nihil profectò agis. Etenim 1. Novi æquè ac V. Test. Sacramenta signa & sigilla fuisse, rusticè nimis negas. Sanè Catechismus vester Romanus sic Parochos vestros instruit: *Ex Scripturis etiam apertè colligitur, Sacramenta inter signa numeranda esse. Apostolus enim de circumcisione, veteris legis Sacramento, quæ Abrahamo patri omnium credentium data erat, ita ad Romanos scribit: Et signum accepit circumcisionis, signaculum justitiæ.* Audin argumentum à specie ad genus! Gregorius de Valentia *Tomi IV. disp. 3. q. 3. p. 1.* disertè: *Fatemur,* inquit, *Sacramenta novæ legis esse signa seu sigilla quodammodo prommissionis Divinæ.* Clariùs iterum idem Catechismus Romanus: *Quemadmodum in V. Test. Deus fecerat, ut magni alicujus promissi constantiam signis testificaretur: ita etiam* (NB) *in nova lege Christus Salvator noster cùm nobis peccatorum veniam, cœlestem gratiam, Spiritus S. communionem pollicitus est, quædam signa oculis & sensibus subjecta instituit, quibus eum quasi pignoribus obligatum haberemus, atque ita fidelem in promissis futurum dubitare nunquam possemus.* 2. Signi porro & sigilli eam naturam esse, ut rem signatam nec contineat in se, nec inhærente virtute conferat, signorum omnium introductio probat. Sunt enim signa vel miraculosa, vel non. Neutra efficiunt, quod significant. Non *miraculosa*, veluti vellus Gedeonis, umbra horologii Achazi. Neque enim vel illud liberationem effecit, sed tantùm in Gedeonis intellectum egit, ut sciret liberationem ita futuram: vel hæc vim ullam ad sanitatem Ezechiæ contulit. Et si non miraculosa, multò minùs reliqua. Quis enim iridem non futuri diluvii efficientem causam dixerit? Proin etiam circumcisionem eo ipso quòd signum & sigillum justitiæ fuit, non fuisse causam justitiæ ejusdem, Thomas Aquinas monet. Denique de sigillis seu signaculis res clarissima est. Vocis enim hujus usus ab humanis commerciis, in quibus plurimus est usus sigillorum, translatus est. Solent nempe adhiberi

beri pactis,seu promissionibus;velut Regiis diplomatis,idque certitudinis gratia,ut quæ verbis nudis concepta sunt, hoc signo in oculos incurrente firmentur. Sic planè Sacramenta verbo Dei salutem gratuitam promittenti addita sunt. ubi promissio sive verbum est instar diplomatis, Sacramentum instar sigilli. Quis verò unquam ita insanivit,ut sigillo res in diplomate comprehensas effici dixerit? Neque tuæ *ἐνστάσεις* titivillitio dignæ sunt. Neque enim unquam causa naturalis, qua signum effectus sui, effectum suum efficit. Ita homo generans hominem, in se habet similitudinem hominis. unde genitus gignentis imago dicitur. Non tamen similitudo illa gignit filium; aliâs nunquam non tu gigneres filios; sed gignens secundum imaginem seu similitudinem suam gignit. Sic quoque verbum æternum,quo omnia facta sunt, causa rerum fuit, non qua signum rerum expressivum. Aliâs rerum productio, sicut idea mentis Dei, æterna fuisset; & cujuscunque rei idea in mente Dei est, eo ipso actu existeret & à Deo produceretur, ipsúmque adeò peccatum, quod Deus ab æterno cognovit, & sine signo non cognovit. Non igitur signa in mente Dei, sed intellectus, voluntas & potentia Dei junctæ rerum causa sunt. Institutio quoque Divina signorum dicit utique dictionem Divinam,sed non,ut res per signa illa efficiantur (aliâs tibi fatendum foret,etiam Sacramenta V.T. utpote secundùm Divinam dictionem instituta,gratiam effecisse)sed ut effectæ significentur & obsignentur. Quomodo vellus Gedeônis,umbra horologii,iris,signa Divinitus instituta,non effecerunt rem significatam, sed effectam vel efficiendam significarunt. Miserabilis causa vestra sit oportet, quam stauminare nisi sophismatis talibus, quorum falsitas non potest non conscientiæ tuæ obstrepere, non conaris. Et quomodo signa vim effectivam habere per virtutem assistentem possunt? Etenim unaquæque causa virtute inhærente, non aliena & assistente effectum suum producit. Nam qui effectus ab aliena & assistente virtute producitur, is alienæ etiam & assistentis causæ effectus est. Tam inepta ubique effutire cogeris. Nos quoque cum signis veram possessionem & fruitionem ejus rei,quæ ibi offertur,& quidem ex opere operato meriti Christi,vera fide apprehensi,conjungimus. At conferre ea gratiam ex pacto,sive inhærente, sive assistente virtute, ita ut Sacramenta sint conditio vel causa rei,quæ antea non extiterat, producendæ, id verò negamus, & asserentes Evangelium ac fœdus Dei corrumpere,ac Sacramentis nefariò abuti,pronuntiamus. 3. Neque verò erat,cur hic argumentorum tuorum aciem instrueres. Respondisse ad argumentum meum, sufficere poterat. Cœterùm malè respondes, malè probas. Nam rationem ficulneam ab institutione, Divinam dictionem importante,jam discussimus. Inductio verò Sacramentorum singulorum nihil hic ad rem facit, quia Baptismi & Cœnæ efficacia in objectionibus ponderatur. supernumeraria verò ne quidem Sacramenta esse,procedente disputatione probamus. Denique Patrum suffragia nihil te juvant, quia probant illa quidem Sacramentorum efficaciam, eámque magnam atque mirabilem. quam nulli nos vel negamus, vel impugnamus. Sed definitior debuit esse tua disputatio,ut inducerentur loci,quibus hæc efficacia demonstraretur esse physica potiùs quàm moralis; insita potiùs quàm adsita; denique signorum, non ab assistente virtute vel ante signa non efficiente, vel nonnisi per signa efficiente. Hoc enim, non aliud *τὸ κεκρυμμένον* est. Aliâs eadem *διαρρήδην* Concilium Nicænum non tantùm *ἐν τοῖς ὕδασι κεκρυμμένην τοῦ Θεοῦ δύναμιν in aquis absconditam virtutem Dei* observat, sed etiam eam probat ex verbis Johannis: *Ille baptizabit vos Spiritu S. & igne.* Et Gregorius Nyssenus Oratione in Baptismum Christi: *Ταύτην δὲ τὴν ἐ-*

νέργειαν

ἐξουσίαν ὁ τοῦ ὕδωρ χαρίζεται. Ἦν γὰρ ἁπάσης τῆς κτίσεως ὑψηλότερον. Ἀλλὰ Θεοῦ πρόσταγμα, καὶ ἡ τοῦ πνεύματος ἐπιφοίτησις, μυστικῶς ἐρχομένη πρὸς τὴν ἡμετέραν ἐλευθερίαν. ὕδωρ δὲ ὑπηρετεῖ πρὸς ἔνδειξιν τῆς καθάρσεως. *Hoc autem beneficium non aqua largitur, esset enim omni creatura sublimior; sed Dei præceptum, & Spiritus, qui mysticè ad nostram libertatem venit, adventus. Aqua verò subservit ad indicationem purgationis.* Unde satis liquet, illam, quæcunque est, efficaciam Sacramentis attributam, non esse illam inhærentem elementis, instar physicorum instrumentorum, quam impugnatum imus. Singula porro Patrum loca, quæ ex Bellarmino compilasti, doctissimus Chamierus *Panstrat. de Sacram. lib. II. 6.* cùm jam solidè discusserit, labore supervacaneo libens supersedeo.

ARG. II. Causa gratiæ justificantis & sanctificantis est Spiritus sanctus & fides. Unde contingere potest, ut ab iis causis gratia jam producta sit ante usum Sacramentorum, uti liquet exemplo Abrahami, Eunuchi, Centurionis & Auditorum Petri adultorum & infantum baptizandorum. Atqui quod supervenit rei alicui jam productæ, eam physicè non operatur.

Resp. Reding: *1. Perinde argumentaris, ac si quis inde, quòd Deus sit causa rerum omnium, contenderet, nullam creaturis virtutem effectricem inesse. Est sanè Spiritus S. principalis gratiæ causa; sed Sacramenta ejusdem gratiæ causa subordinata & instrumentalis sive physica, sive moralis sunt. Quomodo etiam tu fidem una cum Spiritu S. gratiæ justificantis causam facis. 2. Fides in infantibus locum non habet. Sacramentum igitur supplet. In adultis præter fidem etiam Sacramenta requiruntur. 3. Neque obstat, quòd subinde gratia præexistit Sacramentorum usui, quia tum gratiæ augmentum operatur.* Ib. pag. 46. Resp. 1. Causæ principalis & minùs principalium subordinationem in gratiæ & salutis negotio nos non ignoramus. At post Spiritus S. à parte Dei, & fidei à parte hominis, efficientiam Sacramenta gratiæ causam esse per inhærentem signis quandam sive principalem sive instrumentalem efficaciam, id verò negamus, eo argumento freti, quòd gratia sæpe Sacramentis præexistat. In causis verò physicis, seu quasi physicis, quæ per inhærentem qualitatem operantur, nunquam effectus causam præcedit. Nam non existentium nullæ sunt qualitates, nulla proin efficacia, operationes nullæ. Alia ratio est causarum moralium, quarum nondum existentium effecta quædam esse, nihil obstat, quia talia effecta existentiam suam physicam obtinent ab alia causa physicè agente. Quomodo in humanis contractibus dos est morale effectum matrimonii: quæ tamen ante ipsum existens matrimonium, in gratiam scilicet futuri matrimonii, constitui, imò numerari etiam potest. At hic sermo est de Sacramentis per inhærentem efficaciam, adeóque physicè, uti plerique vestri pertendunt, agentibus. Hoc enim in controversiæ statu manifestè expressimus. Si igitur sic Sacramenta physicè, & per inhærentem vim gratiam instrumentaliter, uti tu contendis, efficiunt, vel in nobis sine nobis, vel in nobis per nos eam efficiunt. Non *prius*, tum quia gratia prior esse potest Sacramentis, & revera adoptio, amor Dei, conciliatio per mortem Christi Sacramentis priores sunt: tum quia non agunt vel in Deo, vel in homine. Non in Deo, quia absurdum nimis in Deo agere Sacramenta physicè. Non in homine, quia nec gratiam, quæ est amor Dei in nos, seu voluntas Dei, cujus præter ipsum causa nulla est; nec qualitatem gratiæ præviam operantur, qua sic in gratia

Dei

Dei non esset prima causa salutis; & dispositionis ejusmodi ad gratiam Christi institutio nuspiam meminit. Non *posterius*, quia in nobis per nos nec justificationis sensum, nec sanctificationem sive principaliter sive instrumentaliter operantur. Non illum, quia soli fidei justificatio tribuitur. Non hanc, tum quia sanctificationis causa est Spiritus Dei: tum quia corda fide purificantur: tum quia nullum instrumentum physicè agens, uti vos Sacramenta facitis, adhibetur ad effectum priùs productum, quomodo sanctificatio Sacramenta, te ipso fatente, præcedere potest, & præcedit subinde, uti Cornelii centurionis exemplum fidem facit: tum denique, quia omne instrumentum physicè agens, & quidem immediatè, semper agit in præsenti, cùm Sacramenta, Baptismus inprimis infantum, sanctificationem serò post se trahant. 2. Non Sacramentum in infantibus fidem supplet, sed potiùs gratia fœderis. Et in adultis Sacramenta sic requiruntur, ut sine iis, in privationis, non contemptus casu, fides sufficere possit. Hæc igitur solam gratiam Christi apprehendit: apprehensam Sacramenta significant & obsignant. 3. Sicut denique sanctificationem Sacramenta non operantur physicè; uti demonstravimus: ita nec, ob easdem rationes, sanctificationis augmentum. Præterea, ut physicè non operari constet, satis est, quòd gratia & justificationis & sanctificationis præcedere potest. uti exempla à me allata, ad quæ respondendi inopem te ostendis, fidem abundè faciunt.

ARG. III. Quæ baptismi, eadem eucharistiæ ratio est. At baptismus salvat non physica efficientia operis operati, hoc est, ut Apostolus loquitur, 1.Pet.III.21. *non depositio sordium carnis*, sed *συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς Θεὸν, interrogatio bonæ conscientiæ apud Deum*, argumentum nimirum & fundamentum conveniendi, interrogandi, & fiducialiter compellandi Deum ut Patrem nostrum. Et sanè nuda elementa supernaturalis gratiæ debitum subjectum, seu vehiculum ad animi sordes eluendas, sine Spiritus S. & fidei operatione esse minimè possunt: perinde ac verbum Dei nisi fide temperatum, & ipsa caro Christi nisi fide manducata, nihil operantur.

RESP. REDING: 1. *Illa bonæ conscientiæ interrogatio, quam Baptismo S. Petrus tribuit, non est formaliter Sacramentum Baptismatis, sed ejus duntaxat effectus. Unde sequitur, Baptisma ex vi Divinæ institutionis habere virtutem conferendi gratiam justificantem, qua peccata remittuntur, & bonæ conscientiæ interrogatio acquiritur. 2. Effectus hosce supernaturales non tribuimus nudis elementis; sed ea vis iis ex vi Divinæ institutionis supervenit.* Ib.pag.46. Resp.1. Sit ne interrogatio bonæ conscientiæ forma, an effectus Baptismi, non quæritur; sed, an Baptismus salvet physica efficientia operis operati. Hoc verò negat S.Petrus, ajens salvare, sed non, ut est depositio sordium carnis. Si verò signa Sacramentorum efficerent id, quod significant, vi aliqua inhærente, tum in baptismo ablutio sordium carnis baptizatum salvaret, quia in eo externum signum non aliud est quàm ablutio corporis. Sacramenta enim non elementa tantùm, sed etiam ritus, seu elementa certo modo usurpata, sunt, qui modus in Baptismo non est nisi ablutio corporis. Ergo vel ablutioni externæ efficientia hæc physica insit oportet, vel visibili signo planè non inest. Quo verò sensu Baptismus sit *ἐπερώτημα interrogatio bonæ* conscientiæ, supra explicavimus. Nec refert, ejus forma, an effectus sit; quia non de quavis efficientia,

tia, sed de ea quæ fit per inhærentem causæ vim, quæstio est. Quomodo verò eam interrogationem efficit Baptismus per inhærentem signo vim, cùm signo efficientiam S. Petrus negaverit? Quanquam Baptismi effectus statuitur σώζειν *salvare*, & quidem qua is est interrogatio ejusmodi. ita ut interrogatio non effectus Baptismi, sed causa potiùs salutis manifestè constituatur. Est enim pignus & arrhabo, sive sigillum, dans libertatem interrogandi sive stipulandi gratiam. Salus verò ceu effectus propriè non baptismo, sed resurrectioni Christi tribuitur. 2. Effectus hosce tribuitis tamen elementis, ceu causis minùs principalibus & instrumentalibus, inhærente vi efficiendi gratiam pollentibus. Ergo virtus & illa institutio Dei debet virtutem aliquam in elemento, seu re illa corporea constituere, quæ proportionem habeat ad animam, in quam gratia introduci debet. Nam agens influens in patiens, virtutem homogeneam aliquo modo in se habere debet. Fieri autem nequit, ut Sacramenta, quæ sunt res crassæ & materiales, ad animam penetrent, & ibi quasi creando ingenerent Divinam ac supernaturalem virtutem idque in momento. Rectè Canus *de Sacram. p. 4. Sacramentum*, inquit, *non attingit vi sua instrumentali & supernaturali qualitatem, quæ est gratia, quia tum vel producetur nova qualitas in Sacramento ad attingendum hunc effectum, vel non. Primum est ridiculum. Secundum est absurdum, sine nova virtute addita Sacramenta id efficere, quod ante non poterant.* Relinquitur ergo, quicquid Sacramenta efficiunt, illud omne non per inhærentem qualitatem, sed Spiritus S. & fidei, illius ut producentis, hujus ut recipientis gratiam, ope efficere.

ARG. IV. Sacramenta physicè operantur vel gratiam ipsam, vel qualitatem ei præviam. Non prius, quia gratia adoptionis & reconciliationis nostræ est à Deo, & in Deo. Non posterius, quia aliâs gratia non esset prima causa salutis, nec aptaret hominem, sed eum aptatum aliunde admitteret.

RESP. REDING: 1. *Deflectis à centro quæstionis à Synodo Tridentina definitæ, quæ in eo se tenet, quòd Sacramenta contineant & conferant gratiam ex opere operato; abstrahendo, an ea vis gratiæ causativa sit purè moralis, an etiam physica. quod posterius, ceu Scholasticam subtilitatem, Synodus intactum reliquit, ut Theologorum ingeniis liberum esset, aciem suam ad utramvis partem intendere. 2. Cæterùm non est improbabilis sententia, quæ Sacramentis negat vim instrumentariam gratiæ physicè causatricem: & non minùs probabilis sententia, quæ vim eam iis attribuit. Et inter duas illas sententias posterior, affirmans vim instrumentalem physicam, verisimilior est, quia res creatæ habent potentiam obedientialem, per quam Divinitus elevari possunt ad effectus naturæ suæ improportionatos physicè producendos. Quomodo ignis infernalis quamvis corporeus assumitur à Deo, tanquam instrumentum, ad substantiam merè spiritualem torquendam. Actu autem elevari testimonia Scripturæ & Patrum, nec non dignitas Sacramentorum novæ legis, evincunt. 3. Operantur verò hac ratione Sacramenta aliquid prævium gratiæ, quod ad hanc disponat, non ex parte rei operatæ, sed modi operandi, quatenus principalis agentis Dei actionem modificant, ut gratia, ceu effectus Divinæ virtutis proprius, eique unicè proportionatus non ex solo Deo, sed ex naturali quoque Sacramenti entitate physicè efficienter procedat.* Ib. pag. 47-50. Resp. 1. A centro quæstionis à Tridentinis definitæ deflectere equidem non potui, quia nullum ejusmodi centrum boni illi Patres fige-

 re

re ausi sunt, contenti verborum generalitate & cothurno tali, quem dissiti & dissentientes plurimùm suo quisque pedi aptare possent. *quò* videlicet, uti tu loqueris, *Theologi aciem suam ad utramque partem intendere*; hoc est, scepticè disputare, & res fidei libidini, qua flagrant, contradicendi subjicere possint. Unde sic librarunt verba, ut nulla pars, nec Franciscani, nec Dominicani, sibi præjudicatum conqueri posset; tam molles in suos videlicet, quàm in alienos crudeles. Atque hic tu rursus *de subtilitate Scholastica* vestros inter dissensum esse, non de fide, in qua à Tridentinis definita consentiant omnes, clamas Suetus ita fidem metiri præjudicii tui decempeda, non ullo certiore canone. Si quid igitur nondum habetis constitutum satis apud vos, id negas eo ipso esse de fide, ne videamini de fide contendere. Quicquid autem nobiscum discrepantiæ est, tam leve & exiguum esse nequit, quin gravissimo hæreseos nomine veniat in anathema. Interim si Tridentini verbis suis, *quòd Sacramenta contineant gratiam, & eandem ex opere operato efficiant*, non hoc definiverunt, quòd habeant vim efficiendi gratiam physicè, quomodo tu ipse *pag. 47. Sr. 1:* hanc ipsam sententiam Florentini & Tridentini Concilii authoritate probatum ivisti? An sic Tridentini aliud asseruerunt, definiverunt aliud? Vel tu de corio Tridentinorum ludis? Et sanè cùm quæstio isthæc citra modum causalitatis definitum accuratè tractari nequeat, & in rebus fidei piè & ingenuè, non subdolè & astutè versandum sit, Tridentinorum erat, modum istum claris verbis asserere; agnoscente jam olim Melchiore Cano, *de Sacram. par. 4.* quæstionem hanc de modo causalitatis Sacramentorum *dignam esse definitione Concilii, dignam Sanctorum omnium authoritate, dignam tandem fide nostra & sacrarum literarum testimoniis.* 2. Tibi sententia, quæ moralem efficientiam Sacramentis tribuit, *non improbabilis*; & quæ physicam iis vendicat, *non minùs probabilis* est. adeóque duæ sententiæ oppositæ æquè probabiles sunt. Ita in rebus fidei ludis, & quadrata rotundis mutas. Neque hoc satis. Cùm enim supra *Resp. ad arg. I.* asserueris, *Sacramenta vim effectivam non inhærentem, sed vi pacti Divini assistentem habere* (quæ sententia omnium vestrarum maximè probabilis, neque, si dextrè explicetur, à nostra abit, olim Bonaventuræ, Scoto, Durando, Bieli & Bernhardo quoque placuit) nunc subitò versoriam facis, & crassiori illi, quæ Sacramentis efficientiam physicam instrumentalem vindicat, ceu *verisimiliori*, calculum tuum addis; Polypo vel chamæleonte mutabilior, & ad pejora proclivior semper. De potentia obedientiali rerum creatarum disputare nihil attinet. Ex Scripturis modò causalitatis huncce modum proba. At probare nequis, ut infra videbimus. Et Scotum habes reclamantem, negantémque, *in 4. Sent. dist. 1.* quòd res corporea immediatè in anima hominis ullo modo effectum spiritualem producere possit, quódque gratia ex quavis potentia materiæ educi queat. Cum illo & asseclis transige. 3. Et cur non sine ambagibus, cùm stet tibi sententia, Tridentinos modum causalitatis physicum asseruisse, argumento meo, quod modo huic directè oppositum est, satisfecisti? Nam asseris quidem, *Sacramentum aliquid gratiæ prævium operari, quod ex modo operandi ad hanc disponat, actionem Dei modificando, ut gratia non ex solo Deo, sed ex naturali quoque Sacramenti entitate physicè efficienter procedat.* Cœterùm nec insulsæ, imò impiæ sententiæ tuæ, quæ Deum ipsum, in quem ne umbra quidem mutationis cadere potest, & actiones ejus creaturarum modificationibus subjicit, & Sacramenta primam causam salutis, saltem disponentem, facit; ulla ratione fidem facis: nec argumentis meis horridæ illi sententiæ oppositis, respondere conaris. Quomodo amavit nos Deus tum, cùm essemus impii, si sic Sacramenta causæ principalis actionem modificant, & ad recipiendam

dam

dam gratiam subjectum disponunt? Manétne homo sic per Sacramenta dispositus adhuc impius? Taceo argumenta reliqua, in tractatione etiam argumenti secundi à me assertioni tuæ obducta.

ARG. V. Si Sacramenta physicè gratiam in se continent, & insita virtute conferunt, tum Sacramentis gratia alligata est. Atqui hoc absurdum, tum quia Deus est agens liberrimum: tum quia conferre gratiam insita virtute solius Dei proprium est: tum quia sine Sacramentis multi salvantur, & cum iis multi damnantur.

RESP. REDING: 1. *Deus quidem Sacramentis suis gratiam non alligavit. Interim illa in Sacramentis secundùm instrumentalem virtutem, ipsius gratiæ ex Divinæ, ceu principalis virtutis motione instrumentariè effectricem, ex passione Christi ceu opere operato, acceptam, continetur. 2. Sitne verò physica illa instrumentaria virtus qualitas actioni Sacramentali superaddita, nec ne, certant Theologi. Et probabilius est, superadditam esse.* Ib. pag. 50.51. Resp. 1. Quomodo Deus Sacramentis gratiam non alligavit, si, quod tu statim asseveras, illa in Sacramentis, & quidem per qualitatem actioni Sacramentali superadditam ac Divinitus impressam, continetur? An quod in Sacramentis; Baptismo inprimis, cujus absolutam necessitatem propugnatis; continetur, iis non alligatur? Cur igitur ad argumenta mea non respondes? Cur Deum sic exteriùs symbolis vices suas resignâsse, nos non edoces? 2. Sententiæ vestræ absurditas in has vos angustias conjecit, ut disputare necessum habeatis, an physica illa instrumentalis efficientia fiat per qualitatem superadditam, nec ne? Quam disputationem tu nobis repræsentare debuisti, ne hac etiam in re vestra conflictatio nobis clam esset. Nos verò eam, ceu otiosam, & nihil ad nos pertinentem, ad Sophistarum subsellia amandamus.

ARG. VI. Ad efficaciam Sacramenti requiritur fides, devotio, & interior animi motus, tum quia id disertè asserit Scriptura Marc. XVI. v. 16. 1. Cor. XI. v. 27. Act. XI. v. 38. tum quia sine fide nihil Deo placet, Hebr. XI. 6. tum quia promissio, quæ in Sacramentis continetur & fides sunt correlatæ: tum quia ipsimet adversarii fatentur, ad efficaciam Sacramenti in adultis requiri statum gratiæ, qui sine fide & devotione non est.

RESP. REDING: *Licet fides & gratiæ status ad effectum Sacramenti percipiendum in adultis prærequiratur, non ideo tamen ex opere operato Sacramenta gratiam non conferunt. Nam per Sacramenta ex opere operato (meritorum scilicet Christi, independenter à fide tanquam merito, non verò in adultis tanquam dispositione) per se ac immediatè suscipienti, & obicem non figenti gratia justificans & sanctificans confertur. Cùm enim, juxta te, in Sacramentis contineatur promissio gratiæ, & promissio Divinæ dictionis efficaciam contineat, utpote relationem habens ad fidem, quæ Divinæ dictionis certitudine nititur; oportet etiam Sacramentis competere eam dictionis Divinæ efficaciam, quæ gratiam promissam intuitu meritorum Christi ex opere operato efficiat.* Ib. pag. 51.52. Resp. Fidem primò intelligis generalem duntaxat, quæ sit dispositio ad gratiam, non instrumentum, quo eadem apprehenditur. Tum eam præsupponis æquè ac statum gratiæ, extra quem nulla fides est. Ita unam ad gratiam dispositionem conferet fides, alteram immediatam

etiam Sacramenta, & quidem ex opere operato, adeóque seorsim à fide operantia in subjecto dispositionem ad recipiendam gratiam. Nos verò ad efficaciam Sacramenti non tantùm prærequiri, sed ut operantem actu & immediatè requiri fidem, & eam per Sacramenta gratiam repræsentantia & obsignantia excitari confirmaríque, & asserimus, & probamus. Nec tu ad argumenta respondes. Synodum verò phrasi illa *ex opere operato*, à Sacramenti operatione accipientis fidem & devotionem exclusisse, initio quæstionis hujus probavimus. Neque tu dissimulare potes. Si enim, uti pertendebas supra, Sacramenta per insitam & superadditam virtutem physicè & per modum instrumenti immediatè dispositionem gratiæ in subjecto producunt, utique partibus suis ex opere operato defunguntur, neque id, quod fides & devotio efficiunt, eadem, sed diversa causalitate efficiunt. Cùm igitur Sacramenta *ex opere operato meritorum Christi gratiam efficere* vis, æquivocè loqueris. Nam vel omnem causalitatem gratiæ merito Christi ceu operi, quod ipse solus operatus est, acceptam sic refers; vel insitam Sacramentis causalitatem à meriti Christi virtute arcessis. Si prius, tibi contradicis aper... Si posterius, præterquam quòd Christus nihil meruit Sacramentis, sed homini Sacramentis utenti, nec meriti sui virtutem Sacramentis impertitur, sed nobis ea per Sacramenta communicat; manet insuper, Sacramenta efficaciam suam instrumentalem immediatam, sine respectu fidei & devotionis, ex opere operato ipsius Sacramenti habere. Quæ vestrorum sententia est, quicquid eam occultare & incrustare satagas. Si Sacramenta ex opere operato sic justificarent, non indigerent meritis Christi. Sed dum non justificant, sed passionem Christi justificantem monstrant, meritis Christi indigent. Denique in Sacramentis contineri promissionem, eámque efficacem & certam, dixi. At in Sacramentis sic contineri, ut ad gratiam promissam physicè instrumentaliter, seu per inhærentem qualitatem, Sacramenta disponant, non dixi. Quin potiùs in Sacramentis promissionem significantibus & obsignantibus contineri, & vera fide, quam Sacramenta ipsa excitant & confirmant, recipi, statuimus. Sic namque, ut à terminis Scholasticis abstrahamus, res habet. Christus mortuus est pro electis. Deus illius sacrificium publicè proponit, jubens omnes credere, se, si confugiant ad ipsum, in Christo justitiam & vitam habituros. Hoc verbum, hoc Sacramenta dictitant. Cùm igitur homo invitatione hac excitatus ad Christum confugit, tum ei demum Sacramentis uti licet. Ibi consideratur Deus non tantùm indefinitè invitans, & sub conditione promittens, sed venientem in fœdus, amicitiam recipiens, justitiámque & omne jus justorum ei assignans. Qui igitur ante indefinitè omnibus loquebatur, *venite omnes onerati*, is quemadmodum in corde per Spiritum suum loquitur, ita foris per Sacramentum privatim fideli dicit: *Ego sum Deus tuus, justus es, tua est promissio.* Ita Sacramentum fit morale medium certitudinis. Ita promissionem continet. Neque ibi se gratia sistit, ut nihil consequatur ampliùs. Consequitur enim bonum, quod Deus paravit filiis suis & justis, de quo bono per Sacramentum certi simus. Atque ita Sacramenta in fide suscipere, est tantundem atque videre & audire Deum imperantem, ut bona illa in nos deriventur, non quòd tum demum Deus id imperet ac decernat, sed quia id nobis intimatur non modò in genere, sed privatim fideli cuivis. Quomodo Sacramenta sunt signa practica, quia vi verbi Dei promittentis de gratia justificationis, & justificationem consequente, certos reddunt. Pontificii verò justificationem in regenerationem vertentes, fidémque generalem tantùm, dispositionem ad regenerationem tantùm, unam; altera Sacramenta statuentes, & renovationis hujus efficientiam Sacramentorum operi operato, ceu conditioni, adscribentes, Evangelium & fœdus

fœdus Dei penitus corrumpunt; & Sacramentorum verum usum tollunt, falsum ponunt; denique Testamento Dei *ἐπιδιαταγμάτων* dispositionem peregrinam superaddunt. Deus enim per Sacramenta propriè non regenerat, sed regenitis jam per ea gratiam obsignat.

ARG. VII. Sic Sacramenta hodie in profanitate vitæ & morum sunt & habentur fiducia carnalis, impia hominum carnalium κρησφύγετα, & tantùm speluncæ latronum.

Resp. Reding: 1. *Calumnias spiras, adversus ipsam etiam antiquitatem orthodoxam. Fatetur enim Calvinus Instit. IV. 14:17. veteres ad ampliandam Sacramentorum dignitatem quædam paulò magnificentiùs scripsisse. Nostra igitur de virtute Sacramentorum doctrina, vel ipso fatente, in orthodoxa antiquitate fundata est. 2. Vos potiùs profani estis, qui Sacramenta veritate Divinitus promissa orbatis; atque sic Dei promittentis veracitatem in dubium vocatis. Obsignatio enim & significatio gratiæ, quæ reali gratiæ collatione destituitur, illam non verè præstat. An enim si Magistratus Tigurinus fide sua & sigillo publico tibi centum florenos promiserit, sola illa obsignatio summam eam tibi præstat? An sola obsignatione contentus eam exigere negligis?* Ib. pag. 52. Resp. 1. Non calumniæ hæ, sed res sunt. Et docet vestra inprimis praxis. Annon enim Sacramentorum etiam fictitiorum, quale præprimis est absolutio Sacerdotis, usus jam pridem apud vos carnalem securitatem genuit, dum virtuti in Sacramentis latenti stolidè confidentes, licentiùs vestri grassantur, & licentiam eam Sacramenti insita virtute expiari persuasum habent? Inprimis id attritio, seu metus pœnæ, quam sejunctam ab omni amore Dei, accedente solo Sacramenti usu, justificare & salvare asseritis, jubare meridiano clariùs arguit. Qualis insuper consecutio est: *Calvinus scribit, de Sacramentis veteres magnificentiùs quædam scripsisse, ad ampliandam eorum dignitatem. Ergo, Calvino fatente, consentiunt, Sacramenta virtute instrumentali physica ex opere operato gratiam conferre?* Disputare hoc, an stupere est? In orthodoxa antiquitate non magis vocem barbaram *operis operati* quàm hæreticorum illud Abraxas, aut Hacamot, aut Caulacan, Saulausan, aut similia; nedum rem ipsam reperies. Licet enim Sacramentorum dignitatem phrasibus hyperbolicis quidam alicubi ampliarunt, unde errori vestro præsidium vos quærere, Calvinus innuit: nullos tamen errori vestro consentientes habetis. Ubi enim Deum solam gratiæ causam faciunt, & efficientiam Spiritus ac elementi disparant? Possem plures, & ex pluribus plura heic repræsentare; nisi Celeb. Chamierus *Panstrat. de Sacram. lib. II.* 10.11. id jam solidè, vix spicilegio post uberem messem relicto, egisset. 2. Deus verax quicquid in Sacramentis promittit, id omne præstat; sed non per latentem virtutem Sacramentis annexam & affixam. de quo solo quæstio est. Atque hic consentientes habemus doctores vestros inclytos, Bonaventuram, Scotum, Bielem, alios, asserentes strenuè Sacramenta gratiam non virtute insita, seu insistente, sed assistente operari, ceu gratiæ sigilla. An etiam illi profani sunt? Si illi non, cur nos? Audi Bonaventuram *in 4. d. 1. q. 2.* ubi tali exemplo rem illustrat: *Rex statuit, ut qui habet tale signum, habeat centum libras. Post institutionem illam signum illud, quia habet efficacem ordinationem, dicitur habere virtutem, ut faciat aliquem habere centum libras.* Comparatio igitur tua frigida & inepta est. Non enim sicut Magistratus sigillo promittens prœmium in futurum demum solvendum, efficaciter promittit, at non simul solvit: etiam Deus in Sacramentis ceu sigillis gratiam obsignans,

non simul confert; imò potiùs jam ante contulit, & collatæ certitudinem per sigillum firmat. Ergo sigilla confundis. Alia enim rerum promissarum, & in futurum præstandarum: alia rerum jam præstitarum, & in ipso sigilli usu, ac deinceps etiam præstandarum certitudinem confirmant. Quomodo in rebus civilibus alia ratio est sigillorum, quæ certos reddunt hæreditatis demum adeundæ, vel rerum in futurum præstandarum: alia eorum, quæ certos reddunt de jure rerum jam actu præstitarum & collatarum; hoc est, quæ legitimum rerum jam possessarum jus obsignant & confirmant. In posteriore genere sigillorum obsignantium esse Sacramenta, demonstrat circumcisio, quæ sigillum fuit justitiæ fidei non accipiendæ, sed in præputio jam acceptæ. Cæterùm sigillum Magistratus mei Optimi & Munificentissimi de futuro beneficio, etsi in præsens beneficium non confert, non tamen nihil confert vel efficit. Nam & jus ad beneficium consequendum, & de futura consecutione certitudinem confert. Magna vis est relatorum, inprimis ubi Deus ipse fidem obstringit, S. Paulo Hebr. VI. 17. 18. teste. Ipsa fabula dedicationis vestræ Angelicæ, & fictitia Deiparæ miracula tibi & Monachis tuis Principale fastigium & divitias amplissimas, luxuriæ & secularis typhi instrumenta parere, non jure equidem, sed fraude potuerunt. Quid ergo non promissio facta ab iis, qui & jus promittendi, & potentiam implendi habent, præstare poterit?

ARG. VIII. Genuina dogmatis hujus causa est, ut celent errorem perniciosissimum, quasi videlicet Deus Sacramenta instituerit in *signa, miraculi* quod velit facere in sanctificatione eorum, qui Sacramentis utuntur, ut ita sacrificuli Sacramenta administrantes tanquam Θαυματουργοὶ, *miraculi effectores* (revera φαρμακεῖς *incantatores,* utpote qui etiam verba precum non intellecta quoad efficaciam eorum, cum efficacia carminum & fascinorum comparare audent, uti ex Origine Bellarminus *de verbo Dei* II. 16.) sui existimationem & potestatem, cùm de cætero honorabile officium nec faciant & collutulent potiùs, augeant.

RESP. REDING: *Calumnia & blasphemia hæ sunt.* Ib. pag. 297. Resp. Cur igitur non ostendis? Nam rem quidem ego authorem dedi. Annon ipsemet statuis, elementa à Deo elevari per impressam virtutem ad effectum longè naturam suam transcendentem? Efficiunt igitur non per naturam, sed supra naturam, adeóque per miraculum? Sacrificuli vestri annon Sacramenta administrant? Sic ergo erunt θαυματουργοὶ miraculorum effectores. Imò revera φαρμακεῖς incantatores. Nam φαρμακεία incantatio & magia est usurpatio signorum tanquam habentium virtutem & quidem physicam ad operationes supernaturales, quam ea vel à natura, vel à Deo supra naturam operante habere, non probatur. Adeóque ex Sacramento facitis carmen magicum, & à fœdere Dei receditis. Nullum enim est pactum Christi, ex quo symbola vim justificandi habeant.

ARG. IX. Denique colluctatio Scholasticorum de modo continendi & efficiendi gratiam superiùs indigitata, dogmatis incertitudinem prodit.

RESP. REDING: 1. *Vertiginoso spiritu iterum dogma fidei cum subtilitate Scholastica confundis.* 2. *Potest etiam asseri, Sacramenta novæ legis esse morales gratiæ causas, non* quid

quòd in ordine ad gratiæ causationem se non habeant aliter, quàm per modum chirographi, merita Christi pro nobis exhibita continentis, uti quidam recentiores apud Amicum docent; sed in ordine ad gratiæ productionem, quia in quavis actione Sacramentali reperitur honestas moralis, saltem inchoata & completa, in qua fundari possit causalitas moralis Sacramenti, quæ per modum inchoati meriti simul cum meritis Christi movere valeat Deum ad gratiam retribuendam. Ib. pag. 52-54. Resp. 1 Vestram potiùs vertiginem supra *Arg.* 2. prodidi. Luditis inter vos in capitibus fidei, neque in eundem finem tenditis, sed singulis suæ somniationes placent. Vasquez octo enumerat opinionum capita, omnia sibi improbata. Primum est eorum, qui gratiam contineri in Sacramentis sicut medicina in pixide continetur; Secundum eorum, qui Sacramenta conferre gratiam non ratione sui, sed orationum additarum, sive à Ministro, sive ab Ecclesia; Tertium eorum, qui ea esse causas seu conditiones, sine quibus non conferat gratiam Deus; Quartum eorum, qui peculiarem assistentiam Dei, atque ideo operationem, quasi cùm Deitas conjuncta humanitati operabatur miracula; Quintum eorum, qui non gratiam, sed proximam dispositionem causari ab assistentia Divina propter verbum & promissionem; Sextum eorum, qui physicè produci qualitatem quandam præviam, sive is ornatus quidam sit, sive character; Septimum eorum, qui Sacramentum non attingere proximè productionem gratiæ, sed tantùm efficere, ut homo recipiens sit gratus Deo; Octavum denique eorum, qui ipsam gratiam physicè produci à Sacramentis, statuunt. His omnibus rejectis Vasquez nonam sententiam proponit & tuetur, quòd Sacramenta sint instrumenta moralia producendæ gratiæ. Interea dum ita inter vos luditis, tyrannicè vultis dominari nobis, & in nos nulla satis sunt vobis anathemata; licet plures, iique non postremi doctores vestri in explicanda sua de efficacia Sacramentorum sententia parum vel nihil admodum à nobis dissentiant. Certè Gregorius de Valentia Jesuita *lib. de efficac. Sacram. cap.* 2. dissimulare non potuit, *multos non modò ex hæreticis, sed etiam ex Catholicis doctoribus eos* (efficaciæ Sacramentorum) *modos assignare, qui non immeritò tollere videri possint id ipsum, quod secundùm fidem certum esse debet, scilicet, Sacramenta esse causas gratiæ.* Et recitata Bonaventuræ, Scoti, Durandi, Occami, Gabrielis & Richardi opinione, quòd Sacramenta non producant gratiam, sed conferant, quatenus Deus secundùm promissionem in usu eorum gratiam confert; hoc est, virtute non inhærente, sed assistente, addit: *Hæc opinio nihil ampliùs Sacramentis tribuit, quàm hæretici.* Omnes hi stant à nostris partibus, qui intelligere non potuerunt, quò ulla creatura ad novæ creaturæ productionem instrumentaliter concurrere possit; & quòd res corporea immediatè in anima hominis effectum spiritualem & prorsus supernaturalem producere queat, qualis est gratia, quæ, ut Scotus loquitur, *non est educibilis de potentia materiæ*; allegato etiam S. Augustini *Quæst. lib.* 83. dicto *quædam esse, quæ Deus efficit per se ipsum, sicut illuminare animas & creare gratiam.* Sed & Ægidius Conink *Tom. I. Sacram. q* 6. *art.* 4. negat, quamlibet rem à Deo ad quidvis producendum elevari posse. *Quod si fieri posset,* inquit, *negandum tamen esset, id fieri posse in Sacramentis, utpote quæ maxima ex parte consistant in sua significatione & significando, sive virtute significationis agant, quia si nihil significarent, nihil agerent. Cùm autem significatio sit tantùm ens morale, non posse ullo modo agere physicè. Hinc Patres dicere, non naturam aquæ, sed Divinam virtutem, sive Deum nos lavare & regenerare.* A partibus igitur nostris stant Pontificii doctores celebertimi, quibus impunè licet veritatem tueri, nobis verò id facere nefas censetur anathemate

nathemate piandum. Interim ex dissensu doctorum Scholæ proclive est cudere argumentum adversus Tridentinos irrefragabile. Si enim Sacramenta continent & conferunt gratiam ex opere operato, tum continent vel conferunt gratiam, vel quia operantur virtute assistente, vel quia insistente seu inhærente, eáque instrumentali vel physica, vel morali. Atqui nullo horum modorum operantur. Non virtute assistente, uti id negant Thomistæ, & plerique hodie doctores, eo potissimùm argumento, quòd ita nihil efficerent, atque hæretici ita doceant. Non inhærente physica, negantibus id Scotistis, aliísque, eò quòd nulla creatura corporea elevari ad eam potentiam possit, ut gratiam vel supernaturalem effectum producat. Non denique virtute morali, negantibus Gregorio de Valentia, Bellarmino & Jesuitis plerisque, aliísque etiam, eò quòd isto modo etiam V.Test. Sacramenta gratiam contulerint; necessum autem sit, præsertim post Concilium Florentinum & Tridentinum, fateri, Sacramenta novæ legis alio modo præstantiori & veriori gratiam conferre. Ergo Sacramenta nullo modo gratiam continent, vel ex opere operato conferunt. 2. Sed Redingius noster elabetur fortè, quia omnes illos modos defendit. Nam primò dixerat, Sacramenta conferre gratiam virtute assistente. Post, virtute inhærente physica. Demum nunc, virtute morali. O Sacerdotem verè Babylonium, confusum doctorem, & confusionis magistrum! Et parum aberat, quin Sacramenta Mediatores nostros constitueret, asserens scilicet *pag.53.* Sacramenta operari moraliter instrumentaliter *in ratione meriti*, sicut passio Christi operatur moraliter principaliter *in ratione meriti*. Quò non impietatis errores semel placiti abripiunt errantes?

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Sacramenta remittunt peccata, salvant, regenerant, Act.II.38.XXII.16. Ephes.V.26. Tit.III.5. 1.Petr.III.21. Ergo gratiam salutis in se continent, & ex opere operato producunt.* Resp. Sacramenta remittunt peccata, regenerant, salvant non *propria, immediata, & interna* vi, uti patet tum ex 1.Petr.III.21. tum quia remissio peccati in sententia Dei offensi consistit, adeóque internæ ceremoniæ propriè tribui non potest; sed *sacramentaliter* & *impropriè*, quia sunt signa efficacia, quibus ea beneficia significantur, obsignantur, & in legitimo usu exhibentur; Semen regenerationis, & ἐνέχυρον, σφραγὶς ac ἐπερώτημα.

EXCIP. REDING: 1. *Quod ergo medium ex sacris literis affers, quo mediante Sacramenta illa effectus causent? An gratia & passio Christi? At illa vi promissionis Divinæ per Sacramenta applicari debent. 2. Remissio peccati causalis consistit in sententia Dei offensi, non formalis, quæ ita est Sacramenti effectus, ut sententia Dei peccatum causaliter remittens Sacramentum formaliter denominet, & in esse signi merita Christi applicantis constituat. 3. Textus allegati causalitatem eorum effectuum Sacramentis absolutè & simpliciter sine ullo tropo tribuunt.* Ib.pag.54.55. Resp. 1. Medium est à parte Dei Spiritus meritum Christi, ejúsque effectus omnes donans; à parte hominis fides, quæ ceu manus, Christum à Deo donatum accipit & apprehendit. Sacramenta verò non immediatè applicant, quia Christus & fœdus Dei nostrum esse potest ante Sacramentorum usum; sed fidem adjuvant, & obsignatione sua, ceu signa & sigilla efficacia, certitudi-

nem gratiæ collatæ & ad nos pertinentis efficiunt. Ita sigilla propriè nec efficiunt, nec applicant res in diplomate comprehensas, sed earum ad nos pertinentium & applicatarum jus & certitudinem muniunt. 2. Remissio peccatorum quid aliud formaliter est, quàm sententia Dei offensi, qua non imputat, sed condonat peccatum? Causa verò ejus est justitia & meritum sanguinis Christi. Quomodo verò sententia Dei offensi externæ alicui ceremoniæ nisi sub ratione signi aut sigilli, sententiam illam testatam reddentis, tribui potest? 3. Falsum est, simpliciter & absolutè effectus illos elementis tribui. Nam & alibi peccatorum remissio & salus non alii rei quàm gratiæ Dei in Christo tribuitur: & disertè S. Petrus salutem baptismo, non qua est depositio sordium carnis, sed qua est interrogatio bonæ conscientiæ, hoc est, qua est sigillum, dans jus stipulandi & flagitandi, adeóque impropriè; propriè autem resurrectioni Christi tribuit. Dicit enim, baptismum salvare δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, *per resurrectionem Jesu Christi*, hoc est, meritum Christi patientis & resurgentis. Et nihil tropo isthoc, quo res significata tribuitur signo, in Sacramentis frequentius est.

OBIECT. II. *Sacramenta conferunt id quod promittitur, quia quotquot baptizantur, Christum induunt, Gal. III. 27. & peccata abluunt, Act. XXII. 16. Ergo ex opere operato ista perficiuntur.* Resp. 1. Perficiuntur ex opere operato *interno* Spiritus S. non *externo* Ministri conferentis. 2. Sacramenta conferunt quod promittitur *objectivè* & *moraliter*, fidem excitando ad complectendam gratiam & eandem obsignando: non *effectivè* qualitatem aliquam de novo producendo, educendo vel imprimendo, uti fit per motionem in projectis.

EXCIP. REDING: 1. *Si sic Sacramenta gratiam conferunt, quî igitur effectus hujusmodi per baptismum conferri poterit infanti, in quo fides ob defectum rationis excitari nequit? 2. Quid est internum Spiritus S. opus operatum? Forma increata, an creata supernaturalis? Non prius, quia effectus Deum transiens increatus esse nequit. Si posterius, sic interno operi Spiritus S. tribuenda est, ut externo etiam Ministri operi tribuenda sit. 3. Unde S. Augustinus lib. 2. & 3. contra Cresconium asserit, rem Sacramenti dare Deum, Sacramentum dare malos & bonos; sic in Deum reducens causalitatem principalem gratiæ, ut exerceatur mediante lavacro baptismi. Idem Tract. 8. in Joh. aquæ baptismatis tribuit vim abluendi cor; faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur. Sit ergo verbum vitæ (objectivè, radicaliter) creditum virtus manens est, ut ex hujus informatione aquæ baptismatis conveniat vis non principalis, sed instrumentalis cor abluendi, seu interiùs sanctificandi.* I. pag. 55. 56. Resp. 1. Respondeat tibi Bonaventura *in 4. d. 1. q. 2.* ubi sic ille: *Sicut parvulo sufficit fides aliena, ita sufficit, quòd significetur ipsi parvulo in alio.* Id est, significatur intelligentibus & in illis infanti, gratia, quam Deus infanti communicat. Sed de ea re nos statim fusiùs. 2. Opus interius Spiritus S operatum, Christum induens, peccata abluens, quatenus in induente & abluto recipitur, est forma creata. quia operis increati & infiniti recipiendi creatura capax non est. Ita fides, justificatio, sanctificatio, effectus Spiritus S. in homine finiti sunt, licet infinitum est meritum Christi, infinita gratia, qua illa dantur. Et tribuitur eadem à peccatis ablutio, & Christi receptio etiam Ministri externo operi, sed non ut causæ insita quapiam & impressa virtute operanti. Nam *nihil est qui plantat, nihil qui rigat, sed Deus, qui dat incrementum*, 1. Cor, III. 7. Ministri externum opus est administratio Sacramentorum,

ceu signorum & sigillorum. quæ quicquid efficiunt, significando & obsignando, non ex virtute intus latente, sed ex institutione & ordinatione Dei in verbo patente, efficiunt. 3. In citando S. Augustino & ad partes tuas trahendo, non credidi, tam altè stertere te potuisse. Etenim in locis à te citatis totus partium nostrarum est. *Rem Sacramenti dat Deus: Sacramentum dant mali & boni*, inquit ille, *contra Crescon. lib. III.* Quid *res Sacramenti* aliud quàm gratia est? At illam, inquit, dat Deus, oppositè ad ministros Sacramentum dantes; adeóque solus. Ministri verò Sacramentum dant, non rem. Si Sacramenta habent vim insitam producendi gratiam, quomodo Ministri Sacramentum dantes non simul, sive ut causæ principes, sive ut instrumenta, dant rem? Sed in altero loco *tract. in Joh.* 80. (non 8. uti falsò citas,) clariùs sic ille scribit: *Quare non ait, mundi estis per baptismum, quo loti estis; sed ait, propter verbum, quod locutus sum vobis? Nisi quia & in aqua verbum mundat? Detrahe verbum, & quid est aqua nisi aqua? Accedit verbum ad elementum & fit Sacramentum, etiam ipsum tanquam visibile verbum. Nam & hoc utique dixerat, quando pedes discipulis lavit. Qui lotus est, non indiget, ut pedes lavet, sed est mundus totus. Unde ista vis aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo: Non quia dicitur, sed quia creditur? Nam & in ipso verbo, aliud est sonus transiens, aliud virtus manens. Hoc est verbum fidei, quod prædicamus, ait Apostolus: quia si confessus fueris in ore tuo, quia Dominus est Jesus, & credideris in corde tuo, quia Deus illum suscitavit à mortuis, salvus eris. Corde enim creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem. Unde in Actis Apostolorum legimus, fide mundans corda eorum. Et in Epistola sua B. Petrus: Sic & vos, inquit, Baptisma salvos fecit, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio. Hoc est verbum fidei, quod prædicamus: quo sine dubio, ut mundare posset, consecratur & Baptismus.* Integrum locum oculis lectoris subjiciendum putavi. Comparat sic Augustinus Sacramentum & verbum; & Sacramenti efficaciam totam assignat verbo; Verbo autem, non quatenus sonat exteriùs, sed quatenus creditur interiùs. Quæ causa appellandi verbum fidei. Efficaciam proin Sacramenti non derivat nisi à verbo credito, ac proin per fidem. quod ex verbis Pauli & Petri additis liquet. Ubi ergo Augustinus dixit, exercere Deum causalitatem principalem gratiæ, mediante lavacro Baptismi, tanquam instrumentali causa? Ubi ex verbi crediti informatione aquam vim abluendi insitam instrumentalem haurire, dixit? Frustra enim verbum creditum *objectivè* interpretaris. Non enim Augustinus dicit, *verbum, quod creditur*; sed virtutem aquæ esse *faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur.* Imò uti vidimus, omnia alia Augustinus dixit. Et tu ad suffragandum somniis tuis obtorto collo rapere non dubitas!

OBJECT. III. *Sacramentum baptismi collatum etiam infantibus, qui credere & significationem percipere non possunt, prodest. Ergo gratiam efficit virtute physica & ex opere operato.* Resp. Infantibus obsignatur promissio gratiæ in fœdere ipsis facta, Genes. XVII. 7. Neque obest, quòd fide in præsens non accipiatur, tum quia actualis fidei capaces non sunt: tum quia adveniente usu rationis etiam actuali fide apprehenditur: tum quia, ut Bonaventura loquitur in 4. d. 1. q. 2. *Sicut parvulo sufficit fides aliena, ita sufficit quòd significetur*

cetur ipsi parvulo in alio, hoc est, significatur intelligentibus, & in illis infanti, gratia, quam Deus communicat infanti.

EXCIP. REDING: *Cùm intelligentibus gratia significatur, pro tunc fides actualis gratiæ in parvulis non est. Pro tali igitur instanti gratia non mediante fide, sed Sacramenti immediatè, id est, ex vi promissionis seu institutionis Divinæ elementum sensibile, ad esse formale Sacramenti elevantis, meritorum Christi applicatoriæ, efficacia perficitur.* Ib. pag. 56. Resp. Nec fides actualis propria in parvulis esse potest; nec Baptismus insita efficacia gratiam in iis unquam, ne adultis quidem, operatur. Ubique enim gratia Sacramenti, non insistens, sed assistens operatur. quod etiam Scotistæ vestri fatentur. Neque etiam Sacramentis illam solam efficaciam inesse, ut fidem moveant, excitent, vel generent, dicimus. Quin potiùs geminam in iis agnoscimus efficaciam, utramque Dei, sed alteram sine nobis; alteram per nos. Ad illam nos passivè, ad hanc activè habemus. In illa promittitur & exhibetur gratia reconciliationis sine nobis. In hac agit nos Deus, ut internis animorum motibus & per fidem gratiam accipiamus. Utraque non signis inhæret, sed moraliter assistit. Denique illa efficacia Sacramentis respectu infantum: hæc respectu adultorum inest. Sic circumcisio & sigillum fuit, signúmque, & simul infantibus significationem nondum intelligentibus, sed intellecturis collata fuit.

OBIECT. IV. *Sacramenta sunt signa non theoretica, ad significandum tantùm instituta, sed practica ad significandum simul & efficiendum ordinata. Ergo.* Resp. Bellarminus fatetur, signa illa vocari practica, quæ referuntur ad opus, sive id fiat mediatè sive immediatè. Practica igitur signa etiam Sacramenta quamvis non physicè operantia gratiam, & in significando tantùm & obsignando posita dici possunt, quia versantur circa opus non quidem immediatè illud efficiendo, sed mediatè illud operando, ultra repræsentationem etiam per efficacem ordinationem, & assistentiam Dei: uti Magistri docent apud Bonaventuram in 4. *d.* 1. *q.* 1. Ita percussio petræ baculo facta Exod. XVII. fuit signum practicum miraculi, quod sequebatur, etsi immeditatè & sua virtute illam praxin non exercuit.

EXCIP. REDING: *Signum, cui ex instituto Divino assistit efficax Dei ordinatio gratiæ operativa, non tantùm gratiam obsignat, sed etiam realiter effectivè eam confert.* Ib. pag. 56. 57. Resp. Damus totum. Sacramenta gratiam obsignando realiter effectivè eandem conferunt, sed non virtute inhærente physica & immediata, sed assistente mediata, puta promissionis, quam in Sacramenti usu ex institutione & ordinatione Dei significatam & obsignatam fides applicat.

OBIECT. V. *Christus Joh. III. 5. docens renasci nos ex aqua & spiritu, aquam seu baptismum manifestè facit causam regenerationis.* Resp. 1. Si rigidè urgeantur hæc verba, dicendum esset, ipsam materiam baptismi, aquam videlicet, esse regenerationis causam. 2. Baptismum esse regenerationis causam instrumentalem non negamus, quatenus nimirum est sigillum & instrumen-

tum propriæ causæ & ejus effecti, non quatenus proximè, propriè & immeditatè regenerationem efficit. quomodo etiam verb. n causa est ejusdem effecti, sed non propria, proxima, immediata. 3. Aquam illic notare baptismum, incertum est. De quo alibi.

EXCIP. REDING: 1. *In verbis illis: Nisi quis regenitus fuerit ex aqua, &c. τὸ ex aqua, tribuit aquæ regenerationis causalitatem productricem.* 2. *Fateris, baptismum esse regenerationis causam instrumentalem. Atqui formali causæ rationi ac quidditati essentiali repugnat, esse sigillum duntaxat obsignativum; sed est signum effectus per eam repræsentati productivum.* Ib.pag.57. Resp. 1. Proba, *τὸ ex aqua* tribuere aquæ causalitatem productricem immediatam & inhærentem. De hoc enim quæstio est. An enim aqua regenerationis immediata causa est? Atqui soli Spiritui S. regenerationis causalitatem immediatam Christum tribuere, liquet, tum quia proximo versu, 8. cùm de eadem regeneratione, ut effecto, Christus loquitur, aquæ non meminit, sed spiritus tantùm; *Quod genitum est ex Spiritu, Spiritus est:* tum quia idem v.12. declarat, se regenerationis causam & modum terrestri signo & phrasi exposuisse ad captum hominis, dicens: *Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo, si dixero vobis cælestia, credetis?* innuens scilicet, illud, quod de aqua dixerat, non esse crassè intelligendum: tum quia graviter arguitur Nicodemus, quòd ceu doctor Israëlis, non noverit illa, quæ dicta sunt. qui tamen tum temporis, quando Christus baptismum nondum instituerat, intelligere non potuit, quomodo aqua propria & immediata gratiæ causa esse possit. Inprimis cùm ne hodie quidem post institutum & usitatum à longo tempore baptismum Seraphici doctores vestri hoc explicare potuerint. *Difficile est valde,* sic Bonaventura *in 4.d.1.q.4.* scribit, *intelligere, qualiter virtus detur Sacramento, sicut qualitas absoluta: difficilius, quando detur. Difficile est etiam, cui detur; verbo, an elemento. Difficile est etiam, quandiu duret. Difficile est similiter valde intelligere, quomodo influat. Difficile etiam, cujus naturæ sit in se ipsa, & multa talia.* Taceo argumenta plura, alibi allata. 2. Baptismum esse causam instrumentalem regenerationis, fateor: sed proximè & immediatè eam efficere, iterum nego. Neque causæ mediatæ repugnat esse sigillum duntaxat. quia etiam significando & obsignando efficere potest.

OBJECT. VI. *Signum & sigillum promissionis gratiæ ipso promissionis verbo notius & efficacius esse debet. At Sacramenta verbo promissionis non sunt notiora & efficaciora, quia ex eo cognoscuntur & probantur. Ergo non sunt signa & sigilla tantùm.* Resp. Verbum promissionis *absolutè* & *in se* notius est Sacramentis. At *relatè* & καθ' ἡμᾶς, *quo ad nos* notiora sunt Sacramenta, quia Spiritualia sub rerum terrenarum symbolis percipimus faciliùs, teste Christo Joh.III.12. Ita magis confirmat nos promissio sigillo roborata, quàm verbis tantùm prolata. Unde præter symbola etiam Juramentum Deus promissionibus suis adhibuit Hebr.VI. 17. non quòd certior illis quàm his insit veritas, sed quia nobis inesse videtur.

EXCIP. REDING: 1. *Christus Joh.III.12. sic loquitur: Si terrena dixi vobis & non creditis, quomodo, si dixero vobis Cælestia, credetis? Tu quoque cælestem Divinæ ordinationis efficaciam,*

efficaciam, Sacramentis assistentem, & gratiæ causatricem non credis. 2. *Sacramenta innotescunt ex fide. Fides est ex auditu verbi. Quomodo igitur Sacramenta quoad nos sunt signa verbo Dei notiora? Oportet igitur non signa duntaxat sint gratiæ, sed etiam causæ.* Ib. pag. 57. 58. Resp. 1. Proh scelus! Non credo terrena illa, quæ Redingius dixit, & non probavit. Ergo nec cœlestia credo. Si terrena tua universa credere *à-Caenvisme* mihi incumberet, cœlestia potiùs amitterem. 2. Sacramenta, & eorum usus, non tantùm ex fide innotescunt, adeóque catenus, qua Sacramenta significantia, & in verbo Dei instituta, absolutè & *in se* verbo ignotiora sunt: sed etiam fidem promissionum Divinarum movent, excitant & confirmant: atque sic relatè & *quoad nos* verbo promissionis, & fide confirmanda notiora sunt. Par ratio est verbi & Sacramenti. Sicut igitur promissio, quæ verbo profertur, per se verbo, utpote voluntate promittentis posteriore, notior, quoad nos verò verbum notius est: sic promissio per se sigillis suis prior & notior est Sacramentis; at Sacramenta, quatenus promissionem roborant firmántque, quoad nos notiora sunt.

QUÆSTIO IV.

An in tribus Sacramentis, Baptismo, Confirmatione & Ordine imprimatur character in anima, hoc est, signum spirituale & indelebile?

AFfirmat Canon IX. Synodus quidem studiosè rursum celavit, & definire omisit tum essentiam, tum proprium subjectum characteris, quia de utroque miris modis & pertinaciter digladiari Scholasticos non ignoraverat. In ipso Concilio variatum est sententiis. Nam quod *essentiam* characteris attinet, alii pertendebant esse *qualitatem*, qui quatuor in partes, secundum quatuor qualitatum species distrahebantur: alii esse relationem *realem*: alii relationem *notionalem*, quibus sanè id erat declarandum, quàm prope abesset à nihilo. Quoad *subjectum*, alii eum collocarunt in essentia animæ, alii in intellectu, alii in voluntate, nonnemo etiam in manibus & lingua. Peculiarem etiam sententiam tenuit Hieronymus Lusitanus Dominicanus, de qua videsis Historicum lib. 2. p. 213. Communior sententia est illa Gabrielis Biel, quòd character necessarius sit, ut suscipiens Sacramentum cognoscat, se esse in tali statu, ut configuret & assimilet nos Christo, ut distinguat nos ab aliis Sacramentum non suscipientibus, ut disponat ad gratiam Sacramenti gratum facientem, ut suscipiens adducatur in memoriam Sacramenti suscepti, ut sit signum obligatorium ad observantiam Divinæ legis, denique ut cùm indelebilis sit, Sacramentum

 irreitera-

irreiterabile reddat. Nos characterem illum velut phantasticum Sophistarum commentum rejicimus & explodimus. Etenim

ARG. I. Scripturæ eum esse ignotum,& solius ecclesiæ Pontificiæ nimirum authoritate invaluisse, olim ipse Scotus fassus est. Et sanè cùm non Divinitus institutus sit,uti patet ex formula institutionis, nec pertineat vel ad *signum*,cùm elementaris & sensibilis non sit ; vel ad rem *signatam*, cùm juxta ipsos à gratia distinguatur,patet esse merum *Non ens*.

RESP. REDINO: 1. *Scotus negavit quidem , verba Scripturæ & sententias Patrum tam claras esse,ut character ex iis demonstrativè evinci possit,nisi accederet Ecclesiæ authoritas & verbum traditum ac in Ecclesia propagatum. Attamen in Scripturis virtualiter contineri non negavit. 2. Sanè characterem S.Patres non pauci, inprimis Dionysius Areopagita de Hier.Eccl cap.2. Basilius Exhort.ad Bapt. Cyrillus Hierosf.Præfat.Catech. Chrysostomus homil.2 in Ep.ad Ephes. Ambrosius de Spir.S.lib.I.6. Augustinus de Baptis. lib. VI.1. asserunt.* Tomo II.Tract.V.Ss.2.pag.58-60. Resp. 1. Imò characterem à Scholasticis venditatum nec ex Scripturis,nec ex Patribus probari, Scotus, aliíque affirmant. Ille enim *in 4.Sent.dist.4.q.9.* sic scribit: *Nec sacra Scriptura istud exprimit esse necessarium in baptismo : nec Sancti explicitè : nec sequitur evidenter ex veritate baptismi credita, &c. Hic respondetur, quod Sancti tradunt de charactere secundùm illum modum, quo loquimur, ut adductum est de Dionysio & Damasceno. Sed illæ authoritates videntur tantùm esse vocales,& non ad intentionem eorum.* Infra: *Tamen aliquæ allegantur, non concludentes ex Augustino de Baptismo contra Donat. cap.* 6. (quem locum etiam Redingius citat) *In ista authoritate sæpius nominat characterem. Sed apparet, quòd nihil ad propositum secundùm significationem characteris, de quo loquimur.* Tandem concludit : *Propter ergo solam authoritatem Ecclesiæ, quantum occurrit ad præsens,est ponendum,characterem imprimi.* Gabriel Biel *in 4.Sent.dist.6.q.2.dub.6.* satis ingenuè: *Omnia quæ de charactere dicuntur,pro magna parte sunt voluntaria, & modica ratione fulta.* Ibidem: *In toto canone Bibliæ non invenitur , nisi Apocal. XIII. & seq. ubi fit mentio de charactere Bestiæ.* Qualis ergo,sine testimoniis Scripturæ & Patrum traditio? Quod argumentum,sine iisdem,& in *voluntariis* ac *modica ratione fultis*,Ecclesiæ præbet authoritas? Quæ humana, sine demonstrata revelatione, si quid ad fidem pertinens definit, Antichristiana, quæ characterem etiam suum jactat, non Christiana est. Et cur non potiùs ad quæstionem meam, *an character ad signum , an ad rem signatam pertineat* , respondes? Nempe tibi aqua hæsit. 2. De Patrum testimoniis jam Scotus respondit. Et author Lexici Theologici Johannes Altenstaig.ab Aria Montano Antverpiæ probatus,in vocabulo *Character* negat,*vel authoritates S.Scripturæ,vel Patrum testimonia originalia cogere ponere characterem ad hunc intellectum , in quo à recentioribus doctoribus accipitur.* Neque sanè characterem Patrum testimonia quicquam fulciunt , tum quia de Baptismo solo illi loquuntur , cùm Tridentini eundem confirmationi quoque & ordini imprimi definiverint : tum quia vos verborum strepitus nimium titillat, utpote qui apud Patres à te citatos plerosque *signaculum* vel *obsignationem*, vel *signum* legentes, statim exclamatis, vos reperisse, quòd pueri in faba; cùm tamen iis locutionibus non aliud quàm symbolum externum Baptismi, ejúsque actio & Sacramentum universum,quod quoad rem significatam in anima, quoad significantem

ficantem sensibile & corporeum est; describatur: tum denique quia de Spiritu S. nos interiùs signante & obsignante dicta ilico ad commentum characteris sacramentalis stabiliendum rapitis.

ARG. II. Confirmatio & ordo non sunt Sacramenta. Baptismus quidem Sacramentum est, sed non determinatus à Deo ad eam, quam ei affingunt adversarii, operationem. Nullus ergo per ea character imprimitur.

Resp. Reding: *S. Augustinus ex charactere impresso Baptismi irreiterabilitatem probavit. Cùm ergo etiam confirmatio & ordo irreiterabilia sint, pari ratione characterem imprimunt.* Ib.pag.60. Resp. S.Augustinus baptismum ipsum characterem appellat, nuspiam baptismi effectum; & quidem diversum à baptismi gratia. Et sic appellat, disputans contra Donatistas, iterationem Baptismi ab hæreticis collati præscribentes. Ille verò negans hæreticorum baptismum iterandum, urget passim, agnoscendum esse characterem. Ita ille *de Bapt.lib.VI.1.* *Ovem*, inquit, *quæ foris errabat, & Dominicum characterem à fallacibus prædatoribus suis acceperat.* Ita *Epist.* 23.50.204. *Quæ consecratio reum quidem facit hæreticum extra Domini gregem habentem Dominicum characterem. Plus habet juris, quòd in eis character agnoscitur. Et vos oves Christi estis, characterem Dominicum portatis in Sacramento quod accepistis.* Sic in *Joh.tr.6. Non mutatur, sed agnoscitur. Character est Regis mei: non ero sacrilegus. Corrigo desertorem, non immuto characterem.* Ubique character ipsi Baptismus est. neque uspiam disparat. Profer, si potes, locum unicum, quo is characterem ceu effectum, à Baptismo, ceu causa, distinguat. Sermone *de gestis cum Emerito* dicit: *Si Donatus nomine Donati baptizaret, Donati characterem infigeret.* An sic censuit, Donatum impressurum fuisse animo aliquam qualitatem? An potiùs notam externam, seu tesseram suæ communionis? Si igitur Baptismo character à se diversus, & à Sacramento effectus non inest: multò minùs Sacramentis fictitiis inerit.

ARG. III. Neque etiam, quod pertendunt adversarii character potest esse διακριτικὸς Christianorum, eo utentium. Discerneret enim nos vel apud Deum, vel apud homines. Non discernit autem nos *apud Deum*, quia is scrutator cordis & renum ad cognoscendum suos charactere non indiget. Non *apud homines*, quia id faceret vel in hac, vel in futura vita. Non *in hac*, quia character spiritualis esse dicitur. Unde in turba hominum ignotorum baptizatum à non baptizato, confirmatum à non confirmato talis characteris indicio nemo discernet. Non *in futura*, quia in ea nec damnati nec glorificati hac discretione indigebunt.

Resp. Reding: *Etsi Deus non indiget charactere tanquam medio baptizatum à non baptizato distinguendi, eo ipso tamen, quòd in essentia sua omnium ad extra causatrice, characterem baptizato impressum noscit, eum à baptizato discernit. Nisi characterem in te agnoscat Angelus, (ita Basilius loquitur) quomodo pro te pugnabit? Homines verò etsi characterem intuitivè discernere nequeunt, supposito tamen verbo Dei, quo certi sunt, Baptismum ob characterem non esse iterandum, abstractiva cognitione judicare possunt, hunc non illum baptismi capacem esse.* Ib. pag. 60. Resp. Videris mihi disputare satis pallidus.

dus, & parùm artibus tuis confidens. Nihil enim præter falsas hypotheses tuas reponis; nempe, quòd Deus characterem baptizato impresserit, atque sic eum à non baptizato discernat; (cui verò bono, cùm sine charactere discernat infinita sua scientia, quæ γνωρίσματι, fictitiis inprimis, non indiget) quòd character, quem Angelus in fideli agnoscit, sit aliquid à Sacramento distinctum: quòd ex revelatione Divina character abstractiva cognitione videri possit. cùm nulla tamen uspiam revelatio extet. Verbo dicam, fidei vividæ opera, confessio, vitæ novitas, doctrinæ veritas, & subinde Sacramenta, non character, utpote & rationis & fidei oculis ἄδηλος, fidelem ab infideli discernunt.

ARG. IV. Sacramentorum eadem est operatio, eadem efficacia, saltem quoad speciem. Sed Eucharistia in N. Test. juxta illos nullum characterem imprimit aut relinquit.

Resp. Reding: *Falsum est, Sacramentorum eandem esse operationem, quoad speciem. Eucharistia verò, utpote iterabilis, charactere non indiget.* Ib. pag. 60. Resp. Etsi non idem in Sacramentis quoad speciem est operandi modus: eadem tamen est res, quam obsignando operantur; Christus, gratia fœderis, justitia. Cùm igitur ab his discrepet character, quem Sacramentorum nonnullorum effectum statuitis, planum est, illum non rem, sed chimæram esse. Neque irreiterabilitas Sacramenti à charactere pendet. uti infra probamus.

ARG. V. Character ille sacramentalis, quem fingunt, in nonnullis inducitur & aboletur. Docent enim, tum omnem internam gratiam animis inditam sæpe amitti, semper autem amitti posse; tum pro merè laicis habendos esse, qui olim in ecclesia Romana Sacerdotio functi, Evangelium inter Reformatos prædicant; tum tria illa officia, quorum gratiâ character confertur, in hæreticis & apostatis planè cessare. Ergo non est indelebilis.

Resp. Reding: *Aliter nos docemus; nempe & Sacerdotes apostatas quoad substantiam Sacerdotes esse, & validè Eucharistiam celebrare, licet jurisdictione per Ecclesiam concessa priventur: & officia illa tria, quorum gratia character confertur, in hæreticis, quoad valorem ordinis & potestatis non cessare.* Ib. pag. 61. Resp. Nulla est Ministrorum Ecclesiæ jurisdictio propriè dicta. Hæc enim vel Divina est respectu spiritualium, vel humana respectu civilium. Illa solius Dei est; hæc ex delegatione Divina potestatum in mundo eminentium. Quid igitur hæretici, apostatæ amittunt, si potestatem ordinis non amittunt? Egregios verò Sacerdotes, qui quoad substantiam & valorem officiorum manentes tales, apostatæ & hæretici esse possunt! Consortibus vestris gaudete sacrifici!

ARG. VI. Non alium in finem character hic sequioribus temporibus, post Gratianum & Lombardum, uti prætenderunt nonnulli in ipsa Synodo, inductus est, quàm ut Sacramenti certitudo fluxæ arenæ inædificetur, & consolatio vera, quæ ex Sacramentis hauriri debet, tollatur.

Resp.

RESP. REDING: *Non sic Sacramenti certitudo fluxæ arenæ inædificatur, sed potiùs Sacramenti irreiterabilitas confirmatur.* Ib. pag 61. Resp. Non figmento characteris, sed solidiori fundamento Baptismi irreiterabilitas nititur. *Magis ignotum est, Baptismum imprimere characterem, quàm iterari non posse*, inquit Gabriel Biel loco supra citato. Idem Scotus *in 4. dist.6.q.7.* judicavit.

ARG. VII. Haud obscurè character ille traducitur Apocal.XIII.17.XIV. 11. sub nomine characteris bestiæ & nominis ejus.

RESP. REDING: *Hunc characterem impressum video fronti tuæ, eò quòd adores bestiam hæreseos, & imaginem ejus. Christi characterem ex Baptismate acceptum superinducto Bestiæ charactere deformare non cessas, quousque bibes de Apocalyptico vino iræ Dei.* Ibid. pag.61. Resp. Bona verba, Redingi! Tolutim modò badiza-Babylonicum prostibulum Bestiæ inequitans, Romæ vel stabulatum esse, vel stabulaturum quandoque, vestri doctores pridem definiverunt: ego hodiéque stabulari, alibi demonstro Ubi prostibulum equitans est, ibidem est Bestia, quæ inequitatur. Ergo & hæc Romæ, & in ditione universa Babylonis est. Mihi verò cum Roma nihil unquam, laus sit Deo, commercii fuit. Tu nuper Romam equitasti, & bibisti ex aureo poculo plenis faucibus. Sed doluit fortè, quòd fictitio Sacerdotii tui charactere acquiescere jussus, sublimiorem, tuis in suffulcienda dominatione Archimystæ vestri meritis dignum, non retulisti. Sed ad argumentum. Bestiæ datum est, ut faceret omnes, parvos & magnos, divites & pauperes, liberos & servos characterem habere in manu dextra & in fronte, & ut charactere eo destituto nec emere nec vendere fas sit, Apoc.XIII.16.17. Cùm Bestia æquè ac Mulier Babylonica ei insidens Romæ sit, characterem Roma dependere sequitur. Imprimit autem Roma *fronti* quidem characterem per Exorcismum baptismalem, & confirmationis Sacramentum, aliáque hujusmodi præstigiarum Pontificiarum amuleta: *dextræ* verò characterem indelebilem itidem per Sacramentum ordinationis, in quo ordinandi omnes manu dextra signantur. Vis characteris est, ut sic signati domino Romæ obnoxii sint toti, & jus emptionis ac venditionis acquirant. Atque vos jus illud characteristicum interdum ita urgetis, ut præ vobis feratis apertè, *Infantem, dum à Romano Sacerdote baptizatur, Pontifici Romano obligari, ut contra talem, si deinceps deficiat, actio perjurii sit.* Et constat satis, Romam non aliud esse quàm Emporium, ubi non aliud ferè agitur, quàm quòd emitur & venditur. Cujus etiam officiarii, ceu Publicani, hoc agunt, ut beneficia, quæ redemerunt, quàm carissimè vendant, secundùm illud Jer.XXII.17. *Nec oculi, nec cor tuum aliud, quàm avaritiam meditantur.* Audes ne hæc, Redingi, inficias ire? Et an Spiritus S. Sedis Romanæ characteribus hisce fictitiis sese proferentis, & nundinationem spiritualem insatiabiliter exercentis designationem vivis magis coloribus depingere potuit? Non igitur calumniandi animo, sed vaticinii impleti evidentia motus ex locis allatis argumentum texui. Cui enim bono prophetiæ, si eventu facem præferente eas applicare non licet?

ARG. VIII. Denique in ipsa Synodo multi eum in dubium vocârunt, eò quòd nec Gratianus, nec Lombardus ejus meminisset, imò Scotus diceret, *neque Scriptura, neque Patrum verbis necessariò esse ponendum.* Imò Biel post longam de charactere disputationem subjicit: *Omnia quæ de charactere dicuntur, pro magna parte esse voluntaria & modica ratione suffulta.* Neque

Hhhh authori-

authoritatem Sriptura, neque Sanctorum Patrum cogere, ut ponamus characterem hoc modo intellectum.

RESP. REDING: *Ex Suavis Polani commentis agis. Et de Scoto supra diximus. 2. Etsi quæ de charactere ex subtilitate Scholastica disceptantur, non obligent fidem; Dogmatica tamen veritas à Concilio tradita obligat.* Ib. pag. 61. Resp. 1. Suavis, non contradicente Pallavicino, recensuit. Et de Scoto nos quoque supra. 2. Plerique ante Concilium Tridentinum emunctiorum narium doctores, uti supra dicere occupavimus, sic de charactere disputârunt, ut parùm à negantibus cum absuerint. Etsi enim non reluctati sint temporis sui tyrannidi, tamen obliqua quadam elusione eam infirmatum iverunt. veluti cùm quis igni violento lignum subducit. Certè magna est præscriptio adversus ea, quæ docentur, quomodocunque doceantur, sed maximè in Ecclesia; cùm nec ratione necessaria, nec authoritate sive Divina, sive humana niti arguuntur. Et tamen non tantùm nihil larvæ Tridentinæ docuerunt, sed anathematismo tantùm, perinde ac si certissimus & antiquissimus fidei articulus esset, subjecerunt id quod ante id temporis, hoc est, nudius tertius aut quartus neque ratione ulla, nec authoritate idonea constabat. Perinde ac si fides Christiana semper esset, uti loquuntur illi, in fieri, quotidie articulis dotanda. Et, quod majus est, figmentum hoc otiosorum Monachorum ita seriò definitum non aliò ferè conducit, quàm ut per illud testimonia Scripturæ & veterum de vera Christianorum signatura detorqueantur. Unde mirum non est, varias dissidentésque sententias subtiles illos Scholæ Magistros exercuisse olim, & hodiéque exercere. quod solet accidere novis commentis, quorum pro temporis brevitate, nondum est excocta, purgatáque materia. Litigant enim ad nauseam usque, *an character idem sit cum gratia, nec ne*, affirmante Scoto, negante Biel, & sequacibus: *sitne genus entis absolutum, an relatum*, asserente illud Bellarmino, hoc Soto, & Durando, Rubeo: *in quo subjecto consistat, an in animæ substantia*, uti Bellarminus, Suarez; *an in facultatibus animæ*, uti Thomas; *& in qua facultate, intellectu*, uti Thomas; *an in voluntate*, uti Turrecremata, Cajetanus, Soto Vasquez; *quodnam sit qualitatis genus, an dispositio, vel habitus*, uti Alexander Alensis, Suarez; *an potentia*, uti Thomas, Turrecremata, Soto, Rubeus, & cum his Redingius: *an passio*, uti alii; *an figura*, uti Marsilius; *an sit qualitas univocè, an reductivè*, quarum prius Suarez, posterius Thomas censent. Hæc illi in suis gurgustiis, non inter se æquiores, quàm iniqui nobis. Et cùm nihil inter se liquidi constitutíque habeant, à se tamen cuncta arcana postulari, & velut à talpis oculos mutuari jubent. Cùm verò in Scriptura tradi, nec in Patribus commendari, nec à ratione fulciri characterem, cum veteribus, Scoto, Durando, Biele, Cajetano, aliis consentiamus: adeóque non alia quàm Ecclesiæ Tridentinæ novissimæ authoritate nitatur, nos eum explodimus meritò, & Theologastros in mustacco lauream quæritantes cordatè ridemus.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Unctio & obsignatio fidelium per Spiritum S. est character Sacramentalis & indelebilis, 2. Cor. I. 21. 22. Ephes. I. 13. 14. IV. 30. Apoc. VII. 3. At illa contingit in tribus illis Sacramentis, utpote in quibus Spiritus S. confertur.* Resp. Unctio & obsignatio illa per Spiritum sanctum cum Sacramentali illo charactere nec nomine, nec re convenit. Non *nomine*, quia nomen *characteris* ibi non occurrit,

currit, neque etiam de Sacramentis ibi sermo est. Non re. Nam unctione illa & obsignatione per arrhabonem Spiritus S. metaphoricè declaratur communicatio gratiæ spiritualis, & confirmatio cordium de adoptione nostra filiali ac salute æterna. Utraque propria est fidelium. Tum non minùs ad V. quàm N.T. pertinet. Utrobique enim idem fidei Spiritus obtigit 2.Cor.IV.13. Nihil horum dici potest de fictitio charactere. 2. Accedit, quòd etiam Cajetanus, Dionysius Carthusianus & Thomas in locis allegatis alia omnia, quàm characterem ejusmodi intelligunt.

EXCIP. REDING : 1. *In loco 2. Cor. IV.13. hoc unum asseritur, Apostolos inter se eundem Spiritum habere. An inde sequitur, si in N.Test. character est, etiam esse in Veteri? Ineptiæ! Et annon spiritum Prophetiæ habuerunt veteres, quo spiritus Calvinisticus caret? 2. Falsò id Thomæ, Cajetano, Dionysio imponis. Thomas enim 3.p.q.63.a.1. probante Cajetano ib. in Com. ex loco 2.Cor.I.21.22. astruunt.* Ib. pag. 62. Resp. 1. Non sequeris me presso pede. Aqua tibi hæret. Denuo pertendo, in locis allegatis nec nomen, nec rem characteris perspici. Tu ostende. In loco 2. Cor. I 22.23. vera Christianorum omnium signatura docetur, quibus attribuitur tum *χρίσις unctio*, seu cordis per spiritum fidei purificatio; tum *βεβαίωσις confirmatio in Christum*, & *σφράγισις obsignatio*, quia per unctionem & cum unctione illa Deus confirmat & obsignat suos, & quasi notam in illis ponit, dum non tantùm illis dat Sacramentum, quod est *ἐπερώτημα καλῆς συνειδήσεως interrogatio bonæ conscientiæ*, sed etiam dat *συμμόρφωσιν conformationem cum Christo in passionibus*, (ib. v. 6.7.) per quam & mundo & fidelibus conspicabiles sunt : tum denique *ἀῤῥαβῶνα πνεύματος arrhabo spiritus in cordibus eorum*, hoc est, Spiritus S. tanquam pignus, dictans spiritui nostro, quòd simus filii Dei. Quo spiritu obsignati *πιστεύσαντες credentes* dicuntur, Ephes. I. 13. quia nemo sine Spiritu promissionis in Christum credit. Et Spiritu S. ceu arrhabone etiam obsignatos sic fuisse Veteris Testamenti fideles, quibus characterem non tribuitis, an negare ausis? Certè 2. Cor. IV. 13. Apostolus dicens : *Habentes eundem Spiritum fidei, sicut scriptum est,* (Psal. CXVI. 10.) *credidi & locutus sum ; etiam nos credidimus & locuti sumus.* Ex identitate Spiritus, quem David & Apostoli habuerunt, identitatem fidei utrorumque probat. Proin *τὸ αὐτὸ πνεῦμα idem Spiritus* V. & N. Test. fidelium spiritum eundem notat. quasi dicat, habentes eundem cum Davide Spiritum, cum Davide credidimus & locuti sumus. Si de eodem, Apostolorum duntaxat, uti tu textum pervertis, Spiritu loqueretur, nulla esset ex fide & loquela Davidis ad fidem & loquelam Apostolorum illatio. Unde eundem V. & N. Test. Spiritum fuisse, contra Manichæos ex eo loco docuerunt veteres, & Interpretes etiam vestri ; Estius inprimis, & alii apud eundem. Dispar ratio est spiritus prophetiæ. qui singularis olim fuit, non communis est fidelium utriusque fœderis. Quo si caret spiritus Calvinisticus, qui prophetiam obsignatam credit ; multò magis caret Papistico-Monasticus, quia mundus Spiritum Dei in universum, nedum propheticum, non capit. Thomam, Cajetanum, Dionysium Carthusianum citavi. Nam in commentariis ad loca citata per *σφράγισιν* seu *signationem* illam Apostoli Thomas *signum fidei Christi, item signum crucis & gloriæ consequendæ ;* Cajetanus, *sigillum Apostolicæ gratiæ in testimonium verorum Ministrorum Evangelii ;* Dionysius Carthusianus *scriptionem in libro vitæ*, intelligunt. characteris mentione nulla. In Summa verò à te

allegata Thomas locum illum inter repugnantia argumenta quidem narrat; sed in conclusionis probatione ejus non meminit. certo argumento, quòd ad probandum characterem infirmum nimis judicaverit. Par ratio est loci Ephes. I. 3. ubi per *obsignationem*, quæ fit spiritu, Cajetanus *Spiritum & gratiam Dei, signaculum adoptionis & hæreditatis æternæ*, Dionysius *Divinæ prædestinationis indicia*; Thomas *charitatem in cordibus nostris effusam* interpretantur. In loco verò Ephes. IV. 30. quem Bellarminus ad characterem Baptismi trahens, manifestè corrupit; iidem consentientes *gratiam salutiferam* intelligunt.

OBIECT. II. *Circumcisio fuit baptismi quidam typus & figura. Sed illa in corpore relinquebat quoddam resecti præputii cauterium. Ergo etiam baptismus relinquit signum, juxta vaticinium Esaj. LXVI. 19.* Resp. 1. Baptismus circumcisioni respondet non ut res signata, sed ut novus typus respondens veteri. 2. Figuræ nihil probant, nisi ex sensu literali firmum priùs positum sit fundamentum. 3. Esaj. LXVI. 19. *Signi* voce non character animi intus latens, sed fidei Christianæ professio & prædicatio intelligitur. Ita in portubus ad mare collocatur conspicuum aliquod signum, ad quod nautæ cursum dirigant.

EXCIP. REDING: 1. *Epiphanius hæres. 8. circumcisionem & Baptismum sic comparat. 2. S. Paulus 1. Cor. X. 11. docet, in V. Test. omnia in figura contigisse. 3. Esaj. LXVI. 19. character Dominicus intelligitur.* Ib. pag. 62. Resp. 1. Epiphanii hæc verba lego: Ἡ περιτομὴ σαρκικὴ ὑπηρετήσατο χρόνῳ ἕως τῆς μεγάλης περιτομῆς, τουτέστι τοῦ βαπτίσματος τοῦ περιτέμνοντος ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ σφραγίσαντος ἡμᾶς εἰς ὄνομα Θεοῦ. *Circumcisio carnalis inservivit tempori, ad magnam usque circumcisionem, hoc est, Baptismum, qui circumcidit nos à peccatis, & obsignat nos in nomen Dei.* nempe quomodo idem *hær. 30.* Baptismum ὅλον σῶμα σφραγίζειν καὶ περιτέμνειν ἀφ' ἁμαρτίας *totum corpus signare, & circumcidere à peccato* dixit. At signari Baptismo corpus, quis negavit? Et quid hoc ad characterem, cujus subjectum animam facitis? 2. S. Paulus 1. Cor. X. 11. ταῦτα πάντα *hæc omnia, quæ typos illis, veteribus, contigisse* ait, disertè refert ad typos, quos in præcedentibus expressit. Ibi, si potes, characterem monstra. 3. Locus Esaj. LXVI. 19. sic sonat: *Venient & videbunt (gentes) gloriam meam.* ושמתי בהם אות *Et ponam in iis signum, & mittam ex eis, qui evaserunt, ad gentes Tharsis, Pul & Lud. &c. quæ non audiverunt prædicationem meam.* Character hic Dominicus traditur, inquis. Nemo te ineptior, pertinacior nemo. Characterem imprimi Christianis universis, sive ex Judæis, sive ex gentibus conversis, & quovis Ecclesiæ N. T. tempore asseris. At signum illud in loco Esajæ promittitur quibusdam ex gentibus, quæ congregandæ videbunt gloriam Dei; & novissimo tempore Ecclesiæ N. T. quod & textus docet, & Hieronymus, aliíque affirmant. Signum ergo *crucis* Tirinus, aliíque: *charismata Spiritus S.* Menochius: *vexillum*, quod unum omnibus proponitur, Emmanuel Sa; alii vestrûm aliter explicant. Quibus etiam præferendam esse explicationem nostram, vel solum id arguit, quòd idem Propheta cap. XI. 10. *Radicem Jesse*, Christum in Evangelio prædicatum, stare לנס עמים *in signum, seu vexillum populorum*, eodem, quo diximus, sensu, scripsit.

OBIECT. III.

OBIECT. III. *Deus quos diligit, ijs certas infundit qualitates fidei, spei & charitatis. Ergo etiam ijs, qui Sacramentis utuntur, certum characterem imprimit. Absque eo enim apti non forent ad percipienda Sacramenta, aut alia praestanda officia.* Resp. 1. A genere ad speciem affirmativè non rectè concluditur: multò minùs ad speciem controversam & commentitiam. 2. Deus omnes, qui Sacramentis utuntur, non diligit ad salutem. 3. Neque gratia interior disponens & aptos reddens utentes Sacramentis, semper conjuncta est cum externo signo, cùm potiùs eam Deus liberè dispenset, ubi, quando & quantum vult, Rom.IX.14.

EXCIP. REDING: 1. *Dialectices universale principium est, quòd quicquid dicitur de omni, dicatur etiam de quolibet sub eo contento. Hujus ergo imperitus es, asserens, à genere ad speciem non rectè affirmativè concludi. 2. Si Sacramenta sigilla sunt, gratiam obsignantia, quomodo Deus non omnes iis utentes diligit? 3. Sacramentorum percipiendorum aptitudo non est formaliter gratia sanctificans. Nam & apud vos qui ad Eucharistiam admittitur, aptus ad eam esse debet per acceptum priùs baptismum. Neque iccirco gratia sanctificante pollere quemlibet Sacramentis utentem, conceditis. Illa verò aptitudo non aliud quàm character est. Quicunque enim, uti rectè Thomas arguit, ad aliquid deputatur, consuevit ad illud consignari, sicut milites, qui ascribebantur ad militiam antiquitus, solebant quibusdam characteribus corporalibus insigniri, eò quòd deputabantur ad aliquid corporale. Cùm ergo homines per Sacramenta deputentur ad aliquid spirituale, pertinens ad cultum Dei, consequens est, ut per ea fideles aliquo spirituali charactere insigniantur.* Ib.pag.62.63. Resp. 1. Tene, Philosophorum ocellum, adeò pueriliter nugari? An ergo si corpus est, corpus animatum: si animal est, homo est? Et erit tamen, si à genere ad speciem affirmativè argumentum currit. Quod omni inest, cuivis sub omni contento inest, & de eo rectè affirmatur. Non ideo à genere ad speciem affirmativè arguimus, quia genus per differentiam modò ad hanc, modò ad illam speciem oppositam restringitur, & sic oppositae species disjunguntur. Sed haec ad tyronum subsellia relego. 2. Sacramenta ex Dei institutione sunt sanè sigilla gratiam obsignantia; sed non cuivis, verùm iis, qui jam filii Dei, & justitiae Christi participes sunt. Aliis enim, qui extra Christum sunt, Sacramenta usurpata licet, non gratiam, sed damnationem potiùs, quandiu vera fide Christo insiti non sunt, obsignant. Non igitur quosvis Sacramentis utentes Deus diligit. 3. Cùm Sacramenta ex Dei institutione ad solos fideles & justificatos pertineant, quotquot fide & justitia, adeóque gratia etiam sanctificante destituuntur, ad eorum usum aptitudinem nullam habent. Et quid tamen haec argutatio tua ad rem? Ego gratiam interiorem disponentem & aptos reddentem utentes Sacramentis conjunctam semper esse cum externo signo; adeóque à Sacramenti charactere aptitudinem ejusmodi pendere, nego. Hoc tibi oppugnandum fuerat. Neque nova illa, quam ex Thoma urges, ratio stringit, tum quia non si *consuevit* ita fieri, necessum est, ut semper fiat: tum quia exempla contraria prostant, cùm ille ipse militum consignandorum mos nec semper obtinuerit, quippe ab Imperatoribus demum Romanis introductus, nec apud omnes, certè non apud Graecos: tum quia in ipsa Ecclesia Romana minores ordines, etsi destinentur ad aliquid spirituale, pertinens ad cultum Dei, nullum tamen characterem habent: tum quia in omnibus Sacramentis destinantur homines ad ali-

quid spirituale, pertinens ad cultum Dei; nec tamen omnia Sacramenta characterem imprimere, vos conceditis: tum denique quia non de quocunque charactere, sed de charactere, qui re differat à gratia Sacramenti, & sit indelebilis, quæritur. Aliàs fideles σφραγίζεσθαι *consignari* largimur; sed S. Paulo teste, longè alio characteris genere; Spiritu S. qui & in Baptismo, & in Eucharistia datur.

OBJECT. IV. *Nulla sufficiens reddi potest ratio, cur Baptismus non reiteretur, nisi Character.* Resp. Imò firmiora longè & solidiora firmamenta inferiùs depromemus.

EXCIP. REDING: *An tu firmioribus firmamentis niteris, quàm olim S. Augustinus nixus est, qui irreiterabilitatem Baptismi à charactere inamissibiliter impresso derivat.* Ib. *pag.* 63--66. Resp. Augustini *contra Parmen. lib. II.* 13. hæc verba sunt: *Si fortè militiæ characterem in corpore suo non militans pavidus exhorruerit, & ad clementiam Imperatoris confugerit, ac prece fusa, & impetrata jam venia, militare cœperit: numquid homine liberato atque correcto, character ille repetitur, ac non potiùs agnitus approbatur? An fortè minùs hærent Sacramenta Christiana, quàm corporalis hæc nota, cùm videamus, nec apostatas carere baptismate; quibus utique per pœnitentiam redeuntibus, non restituitur, & ideo omitti non posse, judicatur.* Quæ postrema verba Gratianus *de Consecrat. dist.* 4. *cap. nullus autem,* citat. Sed nihil verba hæc vos juvant. Neque enim verba hæc ulteriùs extendi debent, quàm quòd, uti in desertore, jam olim nota militari signato, si, venia ab Imperatore impetrata, militare iterum sub veteri domino cœperit, non repetitur militiæ character: similiter nec repeti debeat Baptismus, qui est militiæ Christianæ character. Ergo character ipsi est Baptismus, non aliquid realiter à Baptismo distinctum; quem iterandum non esse, illustrat à simili, non probat. Cùm verò Theologia figurativa non sit argumentativa, clarum est, irreiterabilitatem Baptismi similibus quidem ejusmodi illustrari, sed argumentis etiam priùs probari debere. Id verò Augustinus his verbis non instituit: multò minùs à charactere, distincto à Baptismo, argumentum arcessit. Aliis igitur firmioribus longè fundamentis dogma isthoc innititur. Vera enim ratio non iterandi Baptismi est voluntas Divina, uti rectè Scotus *d.6.q.7.* & Biel docent. Esse verò hanc Dei voluntatem, constat, tum quia nec in loco proprio, ubi baptismus à Christo instituitur, nec alibi usquam baptismum iterare jubemur, secus ac Eucharistiam 1 Cor. XI. 25. repetere jubemur: tum quia cùm tot baptizatorum exempla in Scripturis legamus, neminem tamen etiam in peccata gravia post baptismum collapsum, rebaptizatum legimus; (quod de Baptismo saltem Christi vos ipsi conceditis) quo etiam argumento Hieronymus *adv. Lucifer. pag.* 146. utitur: tum quia circumcisio, cui Baptismus initiationis æquè atque illa Sacramentum, successit, non iterabatur: tum quia fideles Christum, quem semel in Baptismo induerunt, non exuunt, sed semel in Christo nascuntur, seu renascuntur, neque nati, uti scitè S. Augustinus *tract. 11. in Joh.* loquitur, uterum repetunt; & dona Dei, vocatio inprimis, quæ per regenerationem fit, est ἀμεταμέλητος Rom. XI. 29. (qua ratione etiam Thomas *in 3 q. 66.* v. g. utitur) tum quia ea est natura novi fœderis, quod Baptismus ceu sigillum ejusdem obsignat, ut non fiat caducum, hoc est, per peccata hominis succedanea non tollatur, utpote quod peccatorum quotidianorum remissionem credentibus & pœnitentibus, non denuo baptizatis, promittit. quomodo cùm maritus reconciliatur conjugi adulteræ, eam non novo matrimonio sibi copulat, sed ad prius fœ-

dus

dus revocat: tum quia Baptismus significat gratiam per modum mortis, qua morimur peccato; quæ cùm non repetatur, nec signum reperendum esse, idem, qui supra, Thomas, rectè conclusit: tum denique quia iterato baptismo abnegaretur is, in quem dominum & caput initiò baptizati sumus. Has veras & solidas ob causas Ecclesia Catholica Anabaptismum & Hemerobaptismum constanter rejecit.

QUÆSTIO V.

An ad essentiam & efficaciam Sacramenti in Sacerdote Sacramentum conficiente requiratur intentio saltem faciendi id, quod facit ecclesia?

CAnon XI. desumptus ex decretis Eugenii IV. ad Armenos in Concilio Florentino anathema dicit iis, qui dixerint, *in ministris dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi, quod facit ecclesia.* Quæ verba per se ambigua (pro more enim etiam hic Patres ludunt cothurnis) duplicem habere sensum possunt, nempe requiri intentionem faciendi id, quod facit ecclesia, vel *ex debito ministrantis*, vel *ex necessitate Sacramenti.* Priorem sensum tanquam orthodoxum admittimus. Debet enim minister quilibet Sacramentum administrans habere intentionem faciendi id, quod facit Ecclesia Christi ex instituto Domini. Qua intentione destitutus graviter peccat. Sed posteriorem sensum, quo intentio statuitur necessaria ad integritatem, efficaciam & validitatem Sacramenti, amplexam esse Synodum patet, tum quia secuta est in sua definitione Eugenium IV. in decreto super unione Armeniorum, ubi is docet, Sacramenta tribus perfici, *rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit ecclesia, quorum si aliquid desit*, inquit, *non perficitur Sacramentum*: tum quia anathema oppositum est Evangelicis, qui posteriorem, non priorem sensum impugnant: tum quia Ambrosii Catharini Episcopi Minorensis sententiam posteriorem illum sensum impugnantem Synodus rejecit: tum denique quia id ipsum Papatus propugnat, uti liquet ex Bellarmino *lib. 1. de Sacramentis cap. 27.* ubi mentem Concilii declarans, ait primò, *melius quidem esse, ut quis habeat intentionem particularem, id est, conferendi Sacramentum Baptismi, interim sufficere intentionem generalem faciendi quod facit ecclesia*; secundò *non opus esse intendere, quod facit ecclesia Romana, sed, quod facit vera ecclesia, quæcunque illa sit, vel quod Christus*

ſtus inſtituit, vel quod Chriſtiani faciunt; tertiò *non requiri neceſſariò intentionem actualem, nec ſufficere habitualem, quia illa poſſit eſſe in habente contrariam intentionem, ſed requiri & ſufficere virtualem, qua quis intentionem quidem baptizandi non habet actu in præſenti ob evagationem mentis, ſed ante habuit, & aptus eſt habere.* Nos intentionem ejusmodi requiri ad integritatem Sacramenti negamus, aſſerimúſque, ad integritatem Sacramenti ſufficere ejusmodi adminiſtrationem, quâ ſervatur Chriſti inſtitutio, & miniſter baptizans v. g. exteriùs profitetur, neque vulgarem ſe intendere lotionem, nec puerilem luſum, aut mimicam irriſionem, aut qualemcunque myſterii profanationem per jocularem & irriſoriam verborum recitationem, ſed ſeriam executionem illius, quod Chriſtus inſtituit, idque re ipſa quoad externum actum ritu, verbisque præſcriptis exequitur, quicquid tandem miniſter intus apud ſe ſentiat, aut animo volvat. Rationes nobis ſunt firmiſſimæ ſequentes.

ARG. I. Efficacia Sacramentorum dependet à ſolo Deo, Eph. V. 26. Tit. III. 5. Non igitur ab intentione miniſtri.

RESP. REDING: *In locis citatis Deus quidem dicitur per lavacrum regenerationis mundare, ſanctificare, ſalvare: ſed non excluſis Miniſtris. Etenim tu ipſe ad Sacramenti integritatem requiris adminiſtrationem, qua Chriſti inſtitutio ſervatur. Et verò de natura diſpenſationis eſt, ut niſi fiat cum animo diſpenſandi, ejus valor non ſubſiſtat.* Tomo II. Tract. V. Ss. 2. pag. 67. Reſp. An verò Miniſtri ipſi quoque baptizantes v. g. à peccatis mundant, lavant, ſanctificant? Non puto equidem. Diſpenſant externa ſigna ex inſtitutione Chriſti. Sed efficacia ſignorum ſicut non procedit ab inhærente ſignis qualitate: ita nec à Miniſtri actione, nedum interna intentione. Aliàs à Miniſtris baptizati à peccatis mundarentur, lavarentur, ſanctificarentur omnes. Contrarium exemplo Simonis Magi conſtat. Rectè Lombardus *lib. 4. d. 5. cap. 2.* Sacramentum Baptiſmi à bonis & malis juxta dari probat, *quia miniſterium tantùm habens, non poteſtatem Baptiſmi. Quod novit Johannes, cùm vidit columbam deſcendentem ſuper Chriſtum. Unde Auguſtinus: Quid noverat Johannes Baptiſta? Dominum. Quid non noverat? Poteſtatem Dominici Baptiſmi in nullum hominem à Domino tranſituram: miniſterium planè tranſiturum: poteſtatem à Domino in neminem; ſed miniſterium in bonos & malos.* Cùm igitur efficacia Baptiſmi ad ejuſdem poteſtatem pertineat, ſi à Sacerdotis miniſtri intentione efficacia Sacramenti pendet, non miniſterium duntaxat, diſpenſandi externa ſigna; ſed poteſtas etiam efficiendi rem ſignificatam in eum tranſiverit oportet. Requirit ſanè diſpenſatio voluntatem diſpenſandi in cauſa principe, at non miniſtra, cui ſatis eſt ad efficaciam diſpenſationis, ſi partibus mandatis ritè defungatur.

ARG. II. Eadem eſt ratio Sacramenti, quæ verbi prædicati, cùm utrumque ſit organum Dei, & illud quidem verbum viſibile, hoc audibile. Atqui verbi prædicati efficacia non pendet ab intentione miniſtri, Rom. I. 16. Phil. I. 16. 17. Ergo nec Sacramenti.

RESP. REDING : 1. *Annon etiam in Ministro prædicante verbum intentio prædicandi verbum requiritur? Annon Phil.I.16.17. τὸ ex charitate, ex contentione indicat intentionem?* 2. *Cùm natura verbi, qua locutio humana est, exigat, ut proferatur ex intentione loquendi, seu sensum suum alteri manifestandi; verba autem Sacramentalia debeant esse formaliter humana, quibus gratia vi Sacramenti conferenda significetur, de eorundem essentia esse intentionem, sequitur. Atque id inductio Sacramentorum omnium probat.* Ib. pag. 67.68. Resp. 1. Intentionem prædicantium verbum requiri quis negat? Sed ex *officio prædicantis*, hoc est, ut ille sincerè agat, fidelis sit, & non histrio vel irrisor; non impunè certè laturus hypocrisin; non *ex necessitate & efficacia verbi.* Ita præconis verbum ex præscripto Principis summi pronunciatum efficax est, quicquid ille animo occultet, vel intendat. Par ratio est Sacramenta dispensantium. Neque natura verbi humani significantis, & à Ministro proferendi in eo consistit, ut ex Ministri intentione proferatur. Quid enim si Minister verbum sibi à Principe præscriptum, *Absolvo te*, contraria intentione proferat? An tum verba, *Absolvo te*, efficaciam contrariam, damnandi scilicet, habebunt, & Principis voluntas, per verba illa à Ministro prolata absolvere intendentis, irrita cadet? Par iterum verborum Sacramentalium ratio est.

ARG. III. Defectus probitatis, & peccatum mortale in ministro non impedit, quò minùs verum Sacramentum conficiatur juxta Canonem XII. ubi anathema dicitur iis, qui negant, *ministrum in peccato mortali existentem, modò omnia essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum pertinent, servaverit, conficere aut conferre Sacramentum.* Ergo nec defectus intentionis, qui improbitas & peccatum mortale etiam censetur, id impediet. Nam quod de genere verum est, id etiam de specie affirmari potest.

RESP. REDING : 1. *Si quod de genere verum est, etiam de specie verum est, quomodo supra à genere ad speciem affirmativè concludi posse, negasti?* 2. *Sacramentum ex defectu intentionis non ideo invalidum est, quia defectus ille reatum peccati mortalis importat; sed quia tunc deficit signi, qua humani, ratio.* Ib. pag. 68. Resp. 1. Supra jam te ita pueriliter nugari dedocui. Quicquid generi univoco nominis & rei inest, cuilibet ejusdem subjectæ speciei æqualiter inest. Sed non vicissim, quia species per accedentem differentiam constituitur & contrahitur. 2. Ridiculum planè est, deficiente intentione interiore, signi, qua humani, rationem deficere. Nam ratio signi ex Divina institutione tota, non ex qualitate vel intentione ulla Ministri, cui signi dispensatio credita est, pendet. Destituit te & ratio & pudor omnis, qui absurda adeò proferre audes.

ARG. IV. Hac ratione incredulitas hominum veritatem ac fidem DEI redderet irritam, siquidem absente intentione Dei veritas & fides in Sacramentis abolebitur. At prius Apostolus Rom.III.3. disertè negat.

RESP. REDING : *An fides & veritas abolebitur, si, quam normam in Sacramentis Dei institutio exigit, eam nos dicamus necessariam? At tu supra fassus es, ad integritatem Sacramenti verba Divinitus præscripta requiri. quæ significativa esse debent. De signi au-*

tem humano modo significativi natura est, ut proferatur ex intentione significandi id, ad quod institutum fuit. Ib. pag. 68. 69. Resp. Proba tu, institutionem Divinam hanc normam exigere, ut Sacramentum validum, nisi accedente intentione & voluntate Sacramentali, esse nequeat. Ita à nutu vestro pendebit Deus, & vos vices Dei geretis, Deus vestras geret. Et vobis per contrariam intentionem infidelibus (nam & contigisse id aliquando novimus, & contingere crebrò, ob humanæ voluntatis flexibilitatem posse, quis negare potest?) veritas ac fides Dei, qua ritè utentibus Sacramentis gratiam promisit, præsentissimum discrimen incurret. Quid verò mihi verba Divinitus præscripta occinis? Præscriptam pariter sic esse intentionem, ut absque ea invalidum sit Sacramentum, proba. Tabulas petimus, non lubrica tua verba.

ARG. V. Si efficacia Sacramenti pendet ab intentione ministri administrantis, pendebit etiam ab intentione suscipientis. Quippe actio Sacramentalis complectitur non tantùm *δόσιν*, sed etiam *λῆψιν*. At intentio suscipientis, saltem in infante baptizando, non requiritur.

RESP. REDING: 1. *Unde probas, intentionem suscipiendi in infante non requiri?* 2. *Saltem in adultis intentionem suscipientis necessariam esse, ex Concilio Arausicano I. cap. 2. decernente, quòd obmutescens baptizari possit, si voluntatis præteritæ aliorum testimonium habeat, liquet.* 3. *Ad valorem Sacramenti in suscipiente non requiritur nisi habitualis intentio: in Ministro verò Sacramenti insuper virtualis. Quia enim ejus est instrumentaliter Sacramentum causare, ideo intentio ejus in actionem Sacramentalem influere debet. At intentio præterita, qualis est in habituali, nequit influere in aliquem effectum, nisi maneat saltem in aliqua sua virtute, adeòque virtualiter perseveret.* Ib. p. 69. Resp. 1. Res clarissima & ex solis terminis manifesta probatione non indiget. Intentio rationis exercitium est. quod in infantibus nullum. 2. In adultis intentio suscipientis necessaria est; neque tamen ad efficaciam Sacramenti ita illa requiritur, ut, quo tempore Baptismus v. g. administratur, sine suscipiendi ejus, tempore administrationis, intentione, nulla deinceps Baptismi efficacia esse possit. Satis est, intentionem illam per veram fidem obtinere tum, quando baptizatus ante in nomen Christi seriò ad Deum convertitur, neque tantùm ore Christum profitetur, sed verè eum cognoscere & amare incipit. cui sic demum Baptismus fit sigillum & pignus justitiæ ad consolationem efficax, qui ante fuerat tessera obligans ad hunc Dominum rectè cognoscendum, eíque credendum. Ita & iis, qui in infantia Baptismum acceperunt, quando juvenes aut viri incipiunt credere, demum fit Baptismus *σφραγὶς δικαιοσύνης sigillum justitiæ.* 3. Intentionis sive in administrante, sive in suscipiente Sacramentum distinctio in habitualem, actualem & mediam, seu virtualem, distinctio vestra sophisticandi, & errores palliandi ingenio, non rei veritati, originem debet. Et olim quidem habitualis & actualis duntaxat intentionis distinctio innotuit. Ac sufficere habitualem etiam in administrante, Thomas definivit. *Licet ille*, sic enim 3. q. 64. a. 8. loquitur, *qui aliud cogitat, non habeat actualem intentionem, habet tamen intentionem habitualem, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti.* Sed Scotus, subtilis ille, addidit tertiam intentionis speciem, virtualem scilicet. Sic enim ille 4. *in d. 6. q. 6.* scribit: *Ille dicitur actualiter intendere, qui habet actum elicitum respectu ejus, quod intendit. Iste autem habitualiter, qui habet habitum inclinantem ipsum ad talem actum. Sed aliquis est minùs perfectè intendens,*

dene, quàm primo modo: & perfectiùs quàm secundo modo. Ergo est medium inter ista duo membra. Assumptum probatur: quòd si aliquis intendit in principio Missæ celebrare Missam, si postea est distractus, non habet actualem intentionem, quando est distractus, patet, cùm non intelligat tunc illud in actu: nec habet tantùm intentionem habitualem, quòd talem habet dormiens. Habet ergo se medio modo. Cùm verò inter actum & habitum nihil detur medium, quomodo intentio media, seu virtualis, ad neutrum pertinens, detur, equidem nescio. Potest esse habitualis intentio in dormiente. Sed non propterea intentio hæc alia est ab ea, quam virtualem dicunt. Nam etiam virtualis esse in dormiente potest, velut in eo, qui proficiscatur ad S. Jacobum, (hoc enim illi exemplo utuntur) & fatigatus labore somnum capiat ad vires itineri perficiendo reparandas. Et poterat Scotus minùs ineptè intentionem habitualem distinguere in dormitivam & virtualem; ac tum demum dicere, virtualem esse mediam inter dormitivam & actualem. Sed sic profectò agitis, ac si diceretis, mulierem esse mediam inter hominem & pecudem, quæ ipsa tamen homo etiam est. Et quæ intentio manet in habitu, in virtute etiam, habitus scilicet, manet, adeóque simul virtutis est. Nos verò & in administrante & in suscipiente Sacramentum requiri intentionem actualem, quæ hoc agat; non tantùm virtualem, quæ primò quidem cogitaverit de actu Sacramenti vel administrandi, vel suscipiendi, at mox in campos Utopicos divagetur & erret. Qui intentionis vagantis, vel etiam dormientis, error haud dubiè peccatum est, militans contra præceptum dispensandi Sacramenti, cui nunquam animi sensum subducere licet, & ardorem amoris Divini; licet quoad administrantem, dum partibus in institutione mandatis ritè defungatur, efficaciæ Sacramenti, quippe à solo Deo pendenti nihil obstet: quoad suscipientem verò, dum ille vera in Christum fide præditus sit, inter Sanctorum infirmitates deputandus veniat.

ARG. VI. Sed & tollitur hac ratione à Sacramentis vera consolatio, quæ est ex certitudine efficaciæ Sacramentorum. Posita enim necessitate hujus intentionis, quia ea in ministris est impervestigabilis, nemo mortalium infallibiliter esse certus potest de Sacramentorum effectu. Ita nemini mortalium, an verè baptizatus sit, citra extraordinariam revelationem constare poterit. At Sacramenta cùm sint signa & sigilla gratiæ, apta nata sunt certitudinem gignere.

RESP. REDINO: *Deus in hac vita vult, ut cum timore & tremore salutem operemur, nescii, amore an odio Dei digni simus. Non incongruum igitur est, asserere, neminem extra revelationem extraordinariam ob impervestigabilem Ministri intentionem de Sacramento validè collato certitudinem, nisi moralem, habere posse. Metaphysicam autem & infallibilem habere nequit.* Ib pag. 69 Resp. Horret animus talia legere. Non satis erat salutis & gratiæ Divinæ certitudinem convellere: nisi sigillorum etiam gratiæ & salutis certitudo ex lubrica sacrificulorum voluntate suspensa convelleretur penitus. Et qualia justitiæ sigilla sic Sacramenta erunt? Quomodo obsignabuntur, si ipsamet incerta sunt? Et quæ sic Sacramentorum apud suscipientes efficacia sese proferet? Et cùm oporteat effecti interioris Sacramentorum certitudinem esse Divinam, (propterea enim institutio est, & prædicatur omnibus Dei revelatio & voluntas, unde certus quisque esse possit, his adhibitis ritibus externis, sequi hos effectus internos) nulla hæc esse unquam potest, ni-

 si possi-

si posito ejus fundamento, actione externa. Sicut nulla potest esse lux Solis, nisi posito Sole: nullus calor ignis, nisi posito igne; sic neque ullus effectus Baptismi, nisi posito Baptismo. Si igitur dubium sit Baptisma, uti ob defectum cognitæ intentionis nunquam non dubium erit, nulla etiam Divina certitudo effectus Baptismi esse poterit. Atque sic periit omnis fructus, efficacia omnis Sacramentorum. Denique frustra certitudinem moralem urges. Cùm enim illa duplex sit, vel conjecturalis, quæ nititur solis conjecturis in utramque partem disputandis, utpote quæ non magis in unam, quàm in alteram partem inclinent: vel indubitata, quæ nititur sensu & experientia, quæ non possunt esse rei non existentis; quam tu intelligis? Si priorem, dubium semper & incertum erit, an baptizatus sis, nec ne. Suppetent enim usque argumenta in contrarium, cùm multos ex iis, qui Sacramenta administrant, esse homines vanos & planè nequam, constet. Quod ad Scepticorum potiùs quàm ad Christianorum subsellia pii omnes relegabunt. Neque sanè quælibet præsumptio in quæstione de medio ad salutem necessario, ad conscientiæ pacem sufficit. Posterior verò locum hic habere nequit, quia interior intentio & abstrusa Sacrificuli voluntas nec sub sensum & experientiam cadit, & certitudine dubitationem omnem excludente cognosci & penetrari nequit. Ergo ne morali quidem certitudine cuiquam constare potest, se validè baptizatum esse, vel Sacramentum ullum percepisse.

ARG. VII. Eadem intentionis necessitas totum Papatum & dubium reddit, & periculo idololatriæ exponit. *Dubium reddit*, quia posito, non quotidie quidem, sed semel tantùm contingere, ut Sacerdos baptizans intentione requisita destituatur, evenire poterit, ut baptizatus ille evadat Sacerdos vel Episcopus, & Sacerdos ille quotidie Sacramenta administret, Episcopus verò magno numero Sacerdotes instituat. Hic necessariò dicendum, Episcopum talem non rite bapizatum non potuisse ordinari vel ordinare, consecrari vel consecrare, ac nihilo magis eos, quos sacris his ille initiatus fuerit. Ita unius Ministri in unica actione malitiâ, infinitæ Sacramentorum nullitates evenient. Quis autem identidem ita non evenisse certus esse potest? Urget hoc argumentum graviter Episcopus Minorensis, Ambrosius Catharinus apud Historicum lib.II. pag.215. *Periculo idololatriæ Papatum exponit*, in adoratione videlicet hostiæ, cum propter intentionis defectum non modò in Presbytero consecrante, sed in Episcopo, qui ipsum ordinavit, nec à Presbytero, nec ab ullo alio sciri possit, vel panem transsubstantiatum in corpus Christi, vel ab ullo homine transsubstantiari potuisse.

RESP. REDING: *Pericula isthæc non nostræ, sed vestræ ecclesiæ imminent. Vos enim merè laici, rejecto Episcopatus ordine, validè baptizare vel Eucharistiam celebrare nunquam potestis. atque adeò quisquis Eucharistiam vestram colit, qua Sacramentum, idololatriæ reus erit. Et quis vestrorum Ministrorum nos assecurabit, Baptismum sub forma à Christo præscripta à se collatum esse, cùm Zvvinglius ipse de vera & falsa relig. cap. de Bapt. negaverit, certam verborum formam in Baptismo esse necessariam? 2. Negamus ea de nullitate*

Sacra-

Sacramentorum dubia in Ecclesia nostra locum habere. Non enim dubitare licet, ubi ratio stat in contrarium, & certitudo si non Metaphysica, saltem moralis adest; inprimis cùm Ecclesia nostra promissam Providentiæ Divinæ pro se curam, & insuperabilem pro electis solicitudinem habeat. unde nefas foret timere tot mala ex unius Ministri culpa in omnes fideles citra eorum culpam redundatura. 3. Nec etiam in particulari licet dubitare rationabiliter de intentione Ministri, ubi hujus malitiæ argumentum non habetur, quia intentio Ecclesiæ de faciendo Sacramento eatenus exprimitur in verbis, quibus Sacramentum perficitur, ut eo ipso moralis certitudo sit ex parte Ministri, quòd agat in persona Ecclesiæ. Implicita enim faciendi Sacramentum intentio, teste D. Thoma. 3. q. 64. a. 8. in ipsis verbis Sacramentalibus continetur, imò exprimitur, dum Minister agit in nomine & persona Ecclesiæ. Ib. pag. 69. 70. Resp. 1. Frustra de nobis solicitus es. Nondum in illis, quibus vos impliciti hæretis, syrtibus, nondum in charybdi versamur. Si Ministri nostri etiam cùm baptizant, laici sunt, ac icciрco invalidum est, quod illi administrarunt, Sacramentum, cur ergo à nostris baptizatos, & in castra vestra quandoque transeuntes non rebaptizatis? Annon sic efficaciam Sacramenti à nostris administrati agnoscitis taciti; & quidem sive adsit intentio, sive non, utpote quam nos ad validitatem Sacramenti non requirere, haud ignoratis? Neque nos Episcopatus ordinem rejecimus unquam; sed veros Episcopos à Summo animarum nostrarum Pastore & Episcopo juxta institutionem verbi ejus ordinatos ipsos, & ordinantes alios per Dei gratiam habemus. Vobis autem Episcopos vestros, carnales statuas, non Christi Ministros, sed Romani Pontificis in terrestri ejusdem, spiritualium externa specie fucato Regno vasallos, non invidemus. Et laicos à vobis nos censeri, amplum nobis & gloriosum ducimus, cùm nihil probrosius Deo & Sanctis omnibus, quàm Romanensis Clericus, quâ talis, esse possit. Inprimis cùm ipsos etiam Imperatores & Reges, qui Dei clerus esse debuerant, ad laicorum subsellia etiam detrusos, una nobiscum plorare jubeatis. Certam verborum formam in Baptismo non esse necessariam, Zwinglium *loc. cit. Tom. II. pag.* 201. 202. dixisse, non reperio. Tantùm id observat, multò vividius esse, quod Matth. XXVIII. 19. habetur, *Baptizantes eos in nomen Patris &c.* quàm *in nomine Patris*, quemadmodum Latini habent, *quia in nomen baptizari* est *in fidem in Deum inseri.* Quid hoc, Redingi, ad rem nostram? Imò vestram potiùs verborum Christi παρερμηνείαν corrigite. 2. Nec vel moralis, hoc est, indubitata de sacrificuli intentione certitudo vobis affulget, uti supra probavi: nec Ecclesia Romana, quæ particularis fuit olim, & hodie ne quidem vera Ecclesia est; promissionem ejusmodi Providentiæ Divinæ pro ea perpetim invigilaturæ accepit unquam; nedum sacrificuli, quorum potissimùm intererat, promissione ejusmodi mactari, ne aberrante intentione, siquidem ea ad Sacramenti efficaciam necessaria foret, Ecclesiam seducerent, imò pessumdarent. 3. Desperatam denique prodis causam tuam, dum horrore tot gravissimorum periculorum, quæ tibi ob oculos posui, eò tandem te recipis, ut asseras, *implicitam faciendi Sacramentum intentionem in ipsis verbis Sacramentalibus contineri, imò exprimi, dum Minister agit in nomine & persona Ecclesiæ*, & quidem juxta ductum, uti ais, Thomæ, cujus loco à te citato hæc verba sunt: *Alii meliùs dicunt, quòd Minister Sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, cujus est Minister. In verbis autem, quæ profert, exprimitur intentio Ecclesiæ, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti, nisi contrarium exteriùs exprimatur ex parte Ministri, vel recipientis Sacramentum.* Jam ergo actum est de intentionis ad efficaciam Sacramenti necessitate, si in ipsis verbis Sacramentalibus nomine Ecclesiæ prolatis continetur. Verba enim nomine Ecclesiæ (dicere potiùs debebas,

bebas, Christi, cujus nomine & authoritate dispensatores mysteriorum Dei in Ecclesia agunt) prolata, intentionem Ecclesiæ, vel potiùs Christi, qui ἀψευδὴς *mentiri nescius* est; non sacrificuli administrantis, propalant. Et Eugenius IV. in decretis ad Armenos, ex quibus suum Canonem Tridentini cuderunt, disertè Sacramenta tribus, *rebus tanquam forma, & persona Ministri, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia*, perfici asserit, adeóque intentionem Ministri à verbis, ceu forma Sacramentorum, distinguit. Atque id ipsum Thomas agnovit. Nam cùm *3. q.64. a. 8.* intentionem partim astruxerit, partim sibi contradicens in verbis, quæ supra posui, destruxerit; alibi *in 4. Sent.d 6.q.1.a.2.* disertis verbis eorum astipulatur sententiæ, qui dicunt, *non requiri in baptizante mentalem intentionem; sed sufficit* (inquit) *expressio intentionis per verba ab Ecclesia instituta. Et ideo si forma servatur, nec aliquid exteriùs dicitur, quod intentionem contrariam exprimat, baptizatus est.* Priùs ergo communem errorem secutus Thomas, in conflictu, videns se inevitabilis teli violentiam aliter declinare non posse, manus victas veritati dedit. Et necessum fuit vos in determinanda quæstione tam latè producere intentionis nomen, ut jam vix ullus sit motus exterior circa externas Sacramentorum ceremonias, ut intentio dici nequeat: atque adeò dormientis, etsi nominatim excipiatis; dicendo, sic interpretandam intentionem, uti in viatore eunte Hierosolymam, cui cùm in tam longo itinere crebrò accidat, ut Hierosolyma ei ne quidem in mentem veniat, tamen dicatur habere intentionem Hierosolymam eundi, quòd eam ob causam ab initio ei sit susceptum iter, quod in ipsis dormientibus negari nequit.

ARG. VIII. Crypsis hujus dogmatis est tum dubitationis de gratia justificante dogma, tum incrementum authoritatis sacrificulorum, ex quorum intentione ceu fatali crine, quicquid Deus contra decreverit, quicquid piæ animæ fidei & charitatis conatibus annitantur, salutem populi pendere hac ratione creditur.

RESP. REDINO: *Nos ad Sacramentorum valorem nihil exigimus, quod ex S. literis non probetur conforme Divinæ institutioni, & Dei decreto. Non igitur larvata illa crypsis dogmatis nostri causa est.* Ib. pag.70.71. Resp. Nihil Divinæ institutioni, nihil decreto Dei conforme probasti; sed alia omnia. Et dogma vestrum de dubitatione huic dogmati affine esse, ipse tu non dissimulasti. Magnámque esse Sacrificulorum authoritatem oportet, si ex arcana illorum cogitatione & nutu Sacramenti fructus, & salus hominum pendet.

ARG. IX. Orthodoxam sententiam jam olim pluribus in locis Augustinus defendit, inprimis lib. 7. de baptismo c.53. Et constat Athanasii adhuc pueri per ludicram imitationem illius, quod fieri in Ecclesia videbat, pueros ritu Ecclesiastico baptizantis actionem ab Alexandro Episcopo Alexandrino ex cleri sui consilio ratam habitam esse, eo solo nomine, quòd externus ritus κατὰ πάντα τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει administratus fuerit. Adeò procul antiquitas à Papistico dogmate abfuit. Etiam post Lombardi tempora Innocentius docuit, *ad Sacramentum non pertinere, quid Minister sciat, sentiat vel credat de effectu Baptismi.* Ipsi Sententiarii & Papistæ, quod

cis

eis ſemel excidit de neceſſitate intentionis miniſtri ad veritatem Sacramenti, ita timidè languidéque defendunt, ut eos effati ſui ſuppudere ſatis appareat. Id ex Thoma & Scoto inter ſe commiſſis demonſtrantem vide doctiſſimum Forbeſium *Inſtruct. Hiſt.Theol. lib.X.1.* Denique Catharinus in Concilio orthodoxam ſententiam defendit, & poſt Concilium peculiari libro *de Intentione* in vulgus edito, Concilii Canonem controverſum ſuas in partes pertrahere conatus eſt.

RESP. REDING: 1. *Auguſtinus validum judicaverit Baptiſmum procedentem ex joco, quando proficiſcebatur ex animo repræſentandi id, quod fit in Eccleſia, ut re ipſa tamen intenderit facere id, quod facit Epiſcopus vel Sacerdos.* 2. *Athanaſius facto ſuo ita repræſentavit id, quod fit in Eccleſia, ut nihil ſimulaverit, ſed intentionem requiſitam ad valorem Sacramenti habuerit.* 3. *Innocentii dictum non facit ad rem, quia loquitur non de intentione ex parte voluntatis, ſed de ſcientia & credulitate ex parte intellectus ſe tenente.* 4. *Scholaſtici circa dogmaticam hujus rei veritatem conſentiunt. Et Catharinus ſuam ſententiam ex S.Thomæ verbis ſupra laudatis firmavit.* Ib.pag.71.72. Reſpp. S. Auguſtinus *de Baptiſ. contra Donat. lib.VII. cap.53.* quærenti, *quid ſi in Eccleſia Catholica ita celebretur ritu Evangelico Baptiſmus, ut ambo, tum dans, tum accipiens fallaciter agant, non credentes, ſed animo ſimulato irridentes;* reſpondet; *Nihil intereſſe ad integritatem Sacramenti in ipſa Eccleſia Catholica, utrum id aliqui fallaciter, an veraciter agant, cùm tamen hoc idem utrique agant.* Eodem capite ad quæſtionem: *An ſi neque in Eccleſia Catholica, neque in hæreſi, ubi res ſeriò agi conſuevit, ſed tantùm ludicrè & joculariter in mimo res agatur; atque ſi accipiens inter agendum repentina pietate moveatur, ſit verus Baptiſmus, quem accipit?* reſpondet: *Suo quidem judicio verum videri Baptiſmum, ſi verbis Evangelicis & ritu Evangelico celebratus ſit, ſine ſimulatione accipientis, & cum aliqua ejus fide.* Idem *lib.2. contra Creſcon. cap.30.* ait: *In Deum credentem non ex occultis hominum pendere volumus, ſed in Domino gloriari, de quo certus eſt, admonemus.* Alibi *contra lib. Petiliani cap.7.* ſic ille: *Sæpe mihi ignota eſt humana conſcientia; ſed certus ſum de Chriſti miſericordia.* Ex quibus liquet, mentem Auguſtini eſſe, in univerſum ſufficere ad Baptiſmi veritatem, ſi ritu Evangelico celebratus accipiatur ubicunque, & à quibuſcunque, ſine accipientis ſimulatione, & cum aliqua ejus fide; neque ullo modo certitudinem Sacramenti ab occulta diſpoſitione (adeóque nec ab intentione) hominis pendere, ſed ſufficere, ut poteſtatem habeat adminiſtrandi, & externo ritu Evangelico utatur, ſive fallaciter, ſive veraciter, ſive joculariter, ſive ſeriò agat. Qui verò fallaciter, qui joculariter agit, quomodo intentionem ille habere Sacramentum adminiſtrandi, judicari poteſt? Certè id ipſum Bellarminus *de Sacram. lib. I.27.* Auguſtino in os contradicens negat his verbis: *Qui intendit facere externum actum, ſed non ſeriò; is non intendit facere, quod facit Eccleſia, ſed intendit ſimulare, quod facit Eccleſia.* 2. Athanaſium puerum non intendiſſe niſi ludicram imitationem illius, quod in Eccleſia fieri viderat, Ruffinus *Hiſtor.Eccleſ.lib.X.14.* Sozomenus *Hiſtor.Eccleſ. lib.II.17.* & Nicephorus *lib.VIII.44.* teſtantur. Neque rem ludicram pueri illi, & cum iis Athanaſius, egerunt ſeriò, uti tu cum Bellarmino deliras. Neque enim ſeriò Athanaſius putabat, ſe eſſe Epiſcopum, aut ſeriò putabat, eſſe verè baptizatos, aut verè Presbyteros, quos baptizaverat, aut ordinaverat; ſed tantùm παιδιὰν, & μίμησιν quandam παιδικὴν intendebat, non id agens, quod intendit agere Eccleſia, ſed tantùm intendens id ſimulare, ſeu joco-

ſo ludo repræſentare, ac mimicè imitari, quod agit Eccleſia. Sive autem rectè, ſive perperam Alexander de Baptiſmo illo judicavit, declarat tamen hiſtoria rei geſtæ, eum & clericos ejus de neceſſitate intentionis, quam Tridentini hodie prædicant, non cogitâſſe. 3. Innocentii IV. (quem ego tamen hic non citavi) apud Angelum de Clavaſio *in Summa Angel. verbo Baptiſmus, diſt.* 4. hæc verba ſunt: *Non neceſſe eſt quoad effectum Baptiſmi, quòd ſciat, quid ſit Baptiſmus, ſcilicet quòd infundatur gratia, vel quòd ſit Sacramentum. Nec etiam oportet, quòd credat hoc ipſum, imò ſi contrarium credit, & reputat truffam & deceptionem; baptiſmus tamen habet effectum ſuum: non requiritur tamen, quòd baptizans ſciat, quid ſit Eccleſia, nec quòd gerat in mente facere,* (NB. quid enim eſt intentio aliud, quàm gerere in mente aliquid facere? Non igitur de ſola ſcientia & credulitate ex parte intellectus loquitur.) *quod facit Eccleſia: Imò ſi contrarium gereret in mente, id eſt, non facere quod facit Eccleſia, nihilominus baptizatur, dummodo baptizare intendat.* Quid verbis his diſertius? Nam clauſula illa, *dummodo baptizare intendat*, non intentionem conferendi Sacramenti importat, (nemo enim intendit fieri, quod credit non poſſe fieri. Ille autem Miniſter ſupponitur credere, Sacramentum eſſe truffam vel deceptionem. Ergo ultra exteriorem ritum ſupponitur intendere deceptionem, non Sacramentum) nec intentionem faciendi, quod facit Eccleſia, quia ſupponitur contrarium gerere in mente: ſed eam tantùm, quæ actu externo exprimitur, puta ſervandi formam illam externam, quam ſervant alii baptizantes. Ita Eugenius IV. & Innocentius IV. Pontifex uterque (uter ex cathedra definiverit, tu divina) circa dogma ipſum diſſentiunt. 4. Quod ipſum etiam Scholaſtici faciunt; Thomas inprimis, quem intentionis neceſſitatem & aſſerentem, & negantem ſupra vidimus. Et ſi conflictus eorum reputetur animo, dogma ipſum non parùm periclitari neceſſe eſt. In objecto, *facere id, quod facit Eccleſia*, diſſenſus eſt, Eccleſia Catholica, an hæretica intelligatur. In eo quod facit Eccleſia, alii aſſerunt, requiri voluntatem faciendi actiones externas lavandi, & verba proferendi: alii Sacramentum faciendi: alii neceſſum eſſe, ut faciat, quod facit Eccleſia materialiter, alii, quod facit formaliter: alii, intendendum eſſe actum duntaxat Sacramenti: alii inſuper finem; & finem alii propinquum, alii remotum, ſtatuunt. De gradibus intentionis non mitior diſſenſus; aliis habitualem, virtualem aliis intentionem flagitantibus. Denique ſicut in rebus fictitiis, & nulla idonea revelatione nixis fieri ſolet, contentionum nec finis, nec modus ullus. De Ambroſii Catharini ſententia, qua ille & in Concilio, & extra illud intentionis neceſſitatem oppugnavit, plura dicemus, ubi cum Pallavicino congrediendum fuerit. Juvabit tamen heic inter ſe paucis committere fratres Cadmæos, duos Cardinales, Bellarminum & Pallavicinum, & unum Non-Cardinalem Redingium, quorum circa Epiſcopum ſuum Catharinum confuſa admodum labia ſunt. Nam Bellarminus *de Sacram. lib.* I. 27. de Catharini hujus opinione ſic loquitur: *Hæc opinio non video quid differat à ſententia Chemnitii, & aliorum hæreticorum, niſi quòd Catharinus in fine opuſculi ſubjicit ſe Apoſtolicæ Sedi & Concilio: illi autem rident utrumque.* quaſi ſcilicet non æquè Catharinus & Papalem Sedem & Tridentinum Concilium riſerit, quando & in Concilio, & poſt Concilium ſententiam Chemnitii & hæreticorum, uti vocant, à Concilio damnatam ſeverè propugnavit; & pòſt honoris gratiâ vel potiùs per illuſionem, ſententiam ſuam acerrimè defenſam Papæ & Concilio ſubjecit. Alter Cardinalis Sforcia Pallavicinus, Pſeudo-Politices Romanæ conſultiſſimus, *Hiſt. Concil. Trident. lib.* IX. 6 cenſet quidem, Catharini ſententiam eſſe falſam; *ſed per Tridentinos Canones diſertà*

fertè damnatam, adeóque hæreticam esse, negat, adeóque fas ei etiam post Concilium fuisse affirmare, quòd sententia sua Concilio non contradicat; secutum in eo duos eximios Ordinis sui Scriptores, Petrum Paludanum, & Silvestrum Prieratem, quibus illa opinio pariter post Florentinam Synodum probata sit. Addit, postremis etiam his annis Marium Scribonium, Doctorem Gallicum in sua Panalethia plurimis argumentis eam tueri conatum esse. Quinimò cùm Sacri Palatii Magister Catharinum opposito libello refutasset, rogatum à Legatis esse Pontificem, Palatii sui Magistrum moneret, ut ab inferenda Catharino molestia desisteret, affirmantibus, vitam & doctrinam ejus ab omnibus commendari, idem affirmat. Denique contendit idem, Tridentinis non aliud constitutum fuisse, quàm hoc definire, quòd Sacramentum efficaciam nullam consequatur, si Minister simulet vel jocetur. Id verò tum falsissimum est: tum etiam si verum foret, ipsum Augustinum, cujus ea doctrina fuit, anathemati Concilii subjiceret. Denique Redingius utrique Cardinali huic, imò & sibi ipsi discors, Catharinum, utpote sententiam suam ex Thoma confirmantem, penitus absolvit.

Objectiones Tridentinorum.

OBJECT. I. *Ministri Ecclesiæ Sacramenta administrantes, sunt instrumenta Dei animata & ratione utentia, quorum in arbitrio est remittere peccata vel non, Joh. XX.23. Veluti cùm Rex constituit Præsides & judices in urbibus, qui nomine suo jus dicant. Atqui in talibus instrumentis requiritur etiam voluntas & intentio exercendi actiones, sine qua rationalia instrumenta esse desinunt.* Resp. 1. Eadem ratione evinceretur, ministri etiam prædicationem sine intentione auditori prorsus esse inutilem: & intentionem requiri non tantùm operis, sed etiam finis. quod Bellarminus aliique Sophistæ negant. 2. Etiam servi sunt dominorum suorum rationalia instrumenta. Neque tamen in familia attenditur, quo animo, quàve intentione exequantur heri mandata, dummodo constet heri mandata esse, quæ exequuntur. Quot Confessores audientes miserorum confessionem non aliud quàm lucrum suum vel curiositatem intendunt? An iccirco pœnitentem fructu confessionis suæ privari statuent? 3. Ingens discrimen est inter judices Politicos & Ecclesiæ Ministros. Judicibus suis & Præsidibus Rex, cùm actionibus adesse semper non possit, dominium communicat. At Christus perpetuò gratiâ & Spiritu suo cum Ecclesia conjunctissimus dominium earum rerum, quas administrant, penes se totum retinet. Deficiente igitur intentione ministri, non deest intentio Christi Domini, qui per ministrum ipse præsens Spiritu suo baptizat, eucharistiam confert, donat. Sicut igitur negligentia vel odium servi non præjudicat liberalitati domini: ita nec prava intentio ministri juxta institutionem administrantis promissionem Christi irritam reddit.

EXCIP. REDING: 1. *Si Minister quispiam absque ulla intentione veritatis S. literis contentæ significandæ, verbum Dei prædicaret, tum ex defectu intentionis non ageret in nomine Christi & Ecclesiæ, quamvis verbum sic prædicatum, posset etiam sine intentione prædicantis, vel contra eam cum veritate sub eo Divinitus revelata ad cor audientis penetrare. At Christus in instituendis Sacramentis nec scripto, nec inanimato, seu intentione faciendi id, quod ipse instituit, destituto verbo contentus esse voluit; sed in formam Sacramenti statuit verbum, quâ humanum & rationale, ex potestate à Christo communicata, nomine ejus proferendum. Cujusmodi verbum à Ministro, Christi instrumento rationali, sub intentione saltem implicita faciendi, quod Christus instituit, manare debet. Et sufficit hic intentio operis, sine intentione finis. velut in famulo, in quo satis est, si opus ab hero præscriptum exequitur, quocunque fine id faciat.* 2. *Licet verò Christus Spiritu & gratia sua Ecclesiæ præsens sit, ob subtractam tamen præsentiam visibilem Ministros substituit, per quos, ceu visibilia organa, actiones Sacramentales exercet, potestate sua iisdem communicata. quomodo afflans discipulos suos, iisdem Spiritum suum, seu potestatem Ecclesiasticam communicavit. Si igitur in Politicis à Rege constitutis ad actiones nomine Regis exercendas intentio requiritur; etiam in Ministris verbi Dei requiri eandem sequitur.* Ib. pag. 72. Resp. 1. Ministri verbum prædicantis, & Sacramenta administrantis par ratio est. Utrobique Minister Christi est, & nomine Christi agit. Si igitur, cùm prædicat sine intentione, verbum modò Dei prædicet, verbum ad aures penetrat, &, Scriptura teste, fidem generat; cur non idem in Sacramenti administratione, quoad externum actum legitima, deficiente etiam intentione, obtineat? Nam signorum æquè Sacramentalium, ac verbi prædicati efficacia non aliunde, quàm à solo Deo, pendet. Instrumento rationali æquè in præconio verbi, ac in administratione signorum Christus utitur. Utrobique Ministris potestatem, seu potiùs ministerium, puta & prædicandi verbum, & signa conferendi, æqualiter mandavit. Formam verò Sacramenti consistere in verbis, quatenus illa à Ministro cum intentione pronuntiantur, probare, non nudè edicere debueras. Imò verba, v. g. *Ego te baptizo*, non intentionem Ministri, sed operationem externam significant. Aliàs sanè intentio non operis duntaxat, sed etiam illius, propter quod Sacramentum institutum est, requireretur. Nam ecclesia, cujus nomine intendere Sacerdos dicitur, non actum duntaxat materialem vel formalem Sacramenti, sed ejusdem quoque finem & effectum intendit. Id tamen Bellarminus negat: affirmantibus licet aliis, inprimis Gregorio de Valentia, statuente, *necessarium esse, ut intentio pertineat & referatur aliqua ratione non modo ad ipsam operationem Sacramentalem externam, sed etiam ad effectum seu finem illius, agnoscente id ipsum Scoto in 4. d. 1. q. 5. a. 8.* Sicut verò in famulo satis esse, ut ex præscripto heri agat, quemcunque finem propositum habeat, ipsemet agnoscis: sic in Sacramenti Ministro ad ejusdem efficaciam satis est, ut ex præscripto Christi agat, quocunque fine agat, seu quicquid ille ex præscripto Christi agens, intenderit. 2. Ministros verbi & Sacramentorum omnino Christus instituit. Sed sic instituisse, ut impertitus iis fuerit potestatem aliam, quàm verbum prædicandi, & signa dispensandi, id verò negamus. Ita afflatis Apostolis dedit Spiritum, & potestatem remittendi, & retinendi peccata; sed ut præconibus meris, sententiam à Deo in verbo ejus latam præconiantibus. Quæ potestas merè ministerialis, diversa longè est ab ea, quam Rex vel Princeps Politicus absens Judicibus & Præsidibus suis dissitis delegat. utpote quæ in judice & Præside circa actiones ab ipsis exercendas verùm dominium statuit. Ministri verò Christi dispensatores meri

sunt

sunt earum rerum, quarum dominium totum in Christo solo, cóque præsentissimo semper (nam carnis absentia nec dominium, nec potestatem minuit) manet.

OBIECT. II. *Verba Sacramentalia sunt varia & ambigua significationis, proinde ad veram significationem determinandam aliquid requiritur. At nihil fingi potest, quo determinetur, nisi intentio ministri.* Resp. 1. Futili ratiocinationi respondeat Scotus. *In signo,* inquit, *ad placitum instituto possunt multa concurrere ad rationem unius signi propter actum instituentis, licet nihil aliud sit, propter quod habeat unitatem.* 2. Numquid non Christus ipse Sacramenta instituens mysterium determinavit? Ita non solemus inquirere in præconis intentionem, cùm aliquid denunciat alterius jussu. Satis est intelligere intentionem authoris jubentis.

EXCIP. REDING: *Scotus asserit, ex solo actu instituentis signum habere posse suam unitatem, nempe in actu signato, non exercito, in quo intentio determinare debet, quia Christus non immediatè, sed per ministros iisdem subordinatos, communicata ad hoc potestate, administrat.* Ib. pag. 73. Resp. Actus exercitus non aliam determinationem requirit, quàm signatus. Minister enim exercens Sacramentalem actum omnia ex institutione & præscripto Christi agit & exercet. atque sic agens determinatè agit. Cur enim mandatum & institutio Christi præcisè observata actioni formam determinatam, per quam ab alia omni discerni queat, suppeditare nequeat: at queat intentio, hoc est, opus hominis? Quis in præconis intentionem inquirit, cùm is aliquid alterius jussu promulgat? Sufficiet ex verbis ab ipso promulgatis authoris jubentis intentionem vestigare. Et numquid consentis, ab eo determinari Sacramentum, à quo fit Sacramentum? Si ergo fit à verbis, juxta receptum illud; *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum;* etiam determinatur à verbis. Et proinde ipsa quoque verba veluti illa: *Ego te baptizo, &c.* determinata sint oportet. De potestate Ministris à Christo communicata supra.

OBIECT. III. *Verba Sacramentalia sunt Practica, quæ efficiunt id, quod significant. At verba practica non habent efficaciam, nisi dicantur ab eo, qui habet potestatem & voluntatem faciendi, quod significant.* Resp. Sunt verba practica, sed quorum vis, ἐνέργεια & πρᾶξις pendet à potestate & intentione Christi Domini, cujus nomine verba proferuntur. Ita edictum præconis practicum est. Neque tamen ejus vis ab intentione præconis, sed potiùs ejus, qui summam potestatem habet, pendet.

EXCIP. REDING: 1. *Cur Baptismus à laico legitimè administratus non validus? Annon ibi quoque usurpantur signa ex intentione Christi practica? 2. Etsi igitur verba Sacramentalia sic practica sunt, ut eorum vis principaliter ab intentione Christi Domini pendeat; tamen executio eorum etiam à Ministri, ejus nomine agentis, & cooperantis subordinatione pendet. At cooperatio illa intentionem saltem implicitam se conformandi cum intentione Christi exigit.* Ib. pag. 73. Resp. 1. Invalidus est laici baptismus non ob defectum intentionis (nam & in laico esse ea potest) sed authoritatis Sacramenta dispensandi.

sandi. Nam prædicandi & dispensandi potestatem disertè Christus Matth. XXVIII.19. 20. conjunxit. 2. Concedo subordinationem ministri: sed nego cooperationem cum intentione illa, quæ ad efficaciam Sacramenti requiritur. Nuspiam enim Christus declaravit, suam intentionem sine subordinatæ intentione Ministri invalidam futuram esse. Neque id necessitas verborum jussu Christi proferendorum exigit, quia alia vis verborum est, cùm dicuntur ab eo, qui summam & primam imperandi authoritatem habet: alia, cùm ab eo dicuntur, quo principalis causa, ut instrumento, utitur. Cùm à priori dicuntur, intentionem ejus exigunt: cùm à posteriori, non item. Principalis enim causæ imperia etiam deferuntur ab instrumentis, quorum nulla esse intentio potest, uti testis est Lacedæmoniorum σκυτάλη; & testes sunt Regum quotidianæ literæ, quæ prorsus inanimatæ imperia referunt. Verba verò Sacramentalia non ab eo dicuntur, cui jus primum & summum imperandi, sed ab eo, cui instrumenti natura est. Etiamsi igitur verba practica essent, vim tamen suam habere possent, intentione Ministri nulla addita. Quanquam propriè verba non aliam efficaciam immediatè quàm significandi, neque aliter practica, & speculativa prorsus nulla, dici possunt. Quod etiam S. Augustinus *de Doctr. Christ. lib.I.cap.* docet his verbis: *Sunt & alia signa, quorum omnis usus in significando est; sicuti sunt verba. Nemo enim utitur verbis, nisi aliquid significandi gratia.*

OBIECT. IV. *Sequeretur hac ratione, validum esse vel baptismum, quo pater filium lavat in balneo, utens his verbis: Ego te lavo in nomine Dei Patris &c. vel eucharistiam, cùm Sacerdos in mensa legit Evangelium & recitat verba: Hoc enim est corpus meum.* Resp. Imò verò funis ejusmodi nectitur ex arena. Baptismus talis & eucharistia verum Sacramentum non est, non quia deficit intentio operativa administrantium, sed quia non observatur institutio Christi, juxta quam ea Sacramenta in cœtu publico solenniter & debita reverentia administrari debent.

EXCIP. REDING: *An ergo si actiones ex dicto modo in cœtu publico peragantur, Sacramentum validum reddent? Ad extremas angustias redactus fateri cogeris intentionis necessitatem in Ministro.* Ib. pag. 73. 74. Resp. O angustias, quas à puerilibus delirationibus tuis patior! Tales scilicet, quales equus in latissimo campo liberè decurrens à formica transeunte patitur. Atqui nôsse debueras, in statu quæstionis nostræ supponi actum externum legitimum, & solam internam Ministri intentionem in ambiguo esse. In his autem, quæ objicitis vos, absurdis nullus est externus actus legitimus, quia vel nullus Minister legitimè vocatus, sed pater familias, privatus homo, privatam actionem sive privatim, sive in publico cœtu exercens absque ullo mandato, vocatione Divina ulla: vel Sacerdos quidem, sed mensarius, de quali S. Paulus: *Cùm convenitis in eundem locum, non hoc est Cœnam Dominicam comedere,* 1. Cor. XI. 20. Ergo ne quidem ullum hic Sacramentum est, etsi intentio adesset, & defectus totus non intentionis, sed actus interni legitimi est: cùm tamen ille, uti dixi, in hac quæstione supponatur.

QUÆ

QUÆSTIO VI.

An recepti & approbati Ecclesiæ Pontificiæ ritus, in solenni administratione Sacramentorum adhiberi soliti, sine peccato omitti, aut in alios mutari poßint?

NEgat sub anathemate Canon XIII. Ritus Sacramentales sunt alii essentiales aut expresse mandati, quos retinendos docemus. Alii expressis verbis non mandati, qui tamen in genere nituntur testimonio Scripturarum, & Apostolorum exemplo. quò pertinet explicatio doctrinæ Sacramentorum, exhortationes, preces, gratiarum actiones. Etiam hos retinemus, quia Sacramenta non sunt muta & otiosa spectacula. Alii à viris ecclesiasticis superadditi sunt ad tuendum magis decorum & ordinem ecclesiæ. Horum utpote adiaphororum observantia vel mutatio judicio & libertati ecclesiæ Christianæ permittitur. At Pontificios ritus Sacramentales sine discrimine retinendos esse, & quidem sub anathemate, negamus, rationibus inducti sequentibus. Etenim

ARG. I. Ritus plerósque tuentur authoritate non legitima, puta traditionum Apostolicarum, vel ecclesiasticarum, nec non plenitudine potestatis ecclesiæ. Atqui de vero Dei cultu Christus nos plenissime instituit, neque particulari, uti Bellarminus contendit, institutione cultus alicujus indigemus. Hanc enim quisquis desiderat, dimidiatum cum Christo Regnum & potestatem ambit, & Novum Testamentum imperfectionis arguit. Imò si Christus tantùm generaliter, ut illi volunt, ecclesia verò specialiter cultum instituit, tum potiores in illo cultu sunt hominum partes quàm Christi, quia specifica natura semper excellit generali. Deinde Scriptura sufficienter & plenissimè eas quas Christus instituit ad salutem necessarias ceremonias complectitur, ut traditionum supplemento non indigeamus. Imò ab hominibus petendam esse veram de cultu Dei doctrinam, negat Apostolus Coloss. II. 22. ex Esaj. XXIX. 13. Matth, XV. 9. Denique; Ecclesiæ in instituendo Dei cultu authoritas nulla est.

RESP. REDINGI 1. *Si de cultu Dei Christus nos plenissimè instituit, ita ut particulari cultus institutione non indigeamus; quomodo ipse tu asseris, ritus quosdam Sacramentales expressis Scripturæ verbis non mandari, licet in genere Scripturarum testimonio nitantur? 2. Si traditionum supplemento Ecclesia non indiget, neque in instituendo cultu authoritatem aliquam habet, quomodo statuis, retinere vos ritus Sacramentales Apostolorum exemplo & traditione nixos? Quomodo viri Ecclesiastici ad tuendum ordinem & decorum Ecclesiæ ritus quosdam superaddere potuerunt? 3. Cùm Ecclesiæ præpositi potestatem habeant leges ferendi, cultui Divino convenientes, uti ex Scriptura, exemplo Apostoli & Augustini doctrina liquet, non peccamus, cùm accidentarias Sacramentorum ceremonias, salva eorundem substantia, cultúmque adeò aliqualem determinamus, vel potiùs exornamus. 4. Baptismi Ceremoniæ apud nos receptæ orthodoxæ antiquitati haud incognitæ fuerunt.* Tom.II. Tract. V. Se.2. pag.74--76. Resp. Artificium tuum vellicandi & torquendi rectè dicta crassius est, quàm ut causæ vestræ inclinatæ succollare posset. Etenim 1. & de cultu toto nos plenissimè Christus instituit: & Ecclesia ritus quosdam, non speciali, sed generali Scripturarum testimonio nixos, servat. Neque enim hæc pugnant, tum quia aliud est cultus substantiæ; aliud sunt ejusdem circumstantiæ, pro ratione loci, temporis, aliorúmque adjunctorum cultus mutabiles, quæ specialibus legibus non facilè determinantur: tum quia generale Scripturarum testimonium, quo scilicet Ecclesia cuncta decorè & secundùm ordinem gerere 1.Cor.XIV.40. jubetur, ad ipsum cultum à Christo institutum pertinet. 2. Ritus Sacramentales, quos Apostolorum exemplo niti asserimus, cujusmodi sunt doctrina de Sacramentis, exhortationes, preces, gratiarum actiones &c. non à traditione non scripta, sed tum à generali Scripturarum testimonio, quo Ecclesiæ Ministri passim jubentur docere, exhortari, precari, gratias agere &c. tum ab exemplo Apostolorum non tradito ore duntaxat, sed inprimis scripto arcessimus. 3. De potestate legislativa Ecclesiæ infra. Ceremonias verò Sacramentales à vobis invectas, vel ad cultum *aliqualem*, uti timidè satis loqueris, vel ornatum Sacramentorum facere, neutiquam etiam probas. Rectè Ambrosius *de Offic. lib.II.28.* sic de ornatu illo fictitio judicat: *Aurum Sacramenta non quærunt, neque auro placent, quæ auro non emuntur.* Id universo ceremoniarum vestrarum splendori refellendo satis est. Neque potest quisquam instituere ullam ceremoniam ad repræsentandum mysterium, & conscientiam immediatè obligantem, (quales supponitis vestras omnes, de quibus heic anquirimus) præter solum Deum, utpote qui solus potestatem habet in religionem, conscientiam & mentes hominum, ad illas illustrandas, quando & quomodo ipsi placet, & sibi ac institutis suis subjiciendas. 4. De ceremoniis Baptismalibus vestris, ut & Sacramentalibus reliquis specialibus, quas improbamus, in loco.

ARG. II. Pontificia Ecclesia tantùm non abrogatis ritibus essentialibus & Divinitus institutis, alios adoptavit ex antiquitate, sed superstitione contaminatos, vel recens etiam instituit. Ita abrogavit ritum substantialem communicationis sub utraque specie. In Canone suo expunxit verba, *quod pro vobis traditur.* Negligit commonefactiones & exhortationes. Canonem secretò demurmurat.

RESP.

RESP. REDING : 1. *Nonnisi convitia hic spiras. An nostri in canone omittentes verba, quod pro vobis traditur, magis redarguendi sunt, quàm Matthaeus, qui haec duntaxat verba habet : Hoc est corpus meum.* 2. *Si canonis secreta recitatio displicet, cur vos orationem Dominicam in coetibus publicis à singulis proferendam secreta intra pileum mussitatione statuitis ?* 3. *Neque nos commonefactiones & exhortationes omittimus.* Ib. pag. 76. Resp. 1. Scripsi, quod res est. Sacrilegium calicis Ecclesiæ subrepti nunquam excusabis. Et tamen communio calicis essentialis ritus est æquè ac communio panis. Si illa non est, nec hæc erit, cadétque Sacramentum penitus. uti sanè Eucharistiam pridem, signa & rem signatam exterminando, sustulistis, eique Missaticum drama nescio quod substituistis. Cúmque in Canone vestro non ex Matthæo, sed ex Luca verba Christi mutuari vobis placuerit, mutilare verba Lucæ non oportuit. 2. Secretæ in cœtibus nostris preces nihil cum secreta Canonis mussitatione vestra commune habent, tum quia non funduntur peregrino idiomate, sed quisque eas sibi ad commendandas Deo publicas & privatas necessitates, nec non præconii successum, nota lingua & cum Spiritus attendentis fervore, dictat : tum quia preces etiam publicæ & intelligibiles funduntur : tum denique quia per secretas ejusmodi preces non administratur Sacramentum. uti vos secreto vestro murmure Sacramenti notitiam, usum & fructum miseris animabus vestris intercipere soletis. 3. Doctrinam salutarem de Sacramentis, commonefactiones & exhortationes vulgo intelligibiles in usu Sacramentorum planè omittitis. Extra usum verò Sacramentorum nec eandem efficaciam habent, & ad corruptionem potiùs doctrinæ salutaris instituuntur.

ARG. III. Ritus etiam Sacramentales Ecclesiasticos iidem præferunt ritibus essentialibus in Dei verbo mandatis, quasi hi non satis dignitati Sacramentorum responderent.

RESP. REDING : *Quomodo ergo subsistet tua assertio, quòd ritus à viris Ecclesiasticis superadditi sint ad tuendum magis decorum & ordinem Ecclesiæ ?* Ib. pag. 76. Resp. Firmissimo talo ; quia supperadditi à viris Ecclesiasticis ritus circa ordinem & decorum Ecclesiæ nec ii sunt, quos in vobis vituperamus ; nec ita necessarii, ut sine peccato à nulla Ecclesia omitti possint, quod de vestris Tridentini sanxerunt ; nec denique essentialibus & necessariis adæquantur, nedum præferuntur.

ARG. IV. Ritus eorum quidam sunt impii, quidam superstitiosi, quidam etiam Idololatrici, quod inductione eorum demonstrari potest. Pertinent huc imprimis consecratio aquæ, salis, cerei benedictio, agni Dei, signum crucis, aqua lustralis, similésque quisquiliæ, quæ nomine Sacramentalium veniunt : preces pro defunctis, invocatio Sanctorum, exorcismus, peregrinæ linguæ usus &c.

RESP. REDING : *Exorcismi, signi crucis, aquæ lustralis, quæ maledicta tua Reformatio sustulit, usum nunquam non in administratione Baptismi Ecclesia adhibuit.* Ib. pag. 76--78. Resp. Parum etiam benedicta fuit vestra deformatio, quæ tum ex temporario exorcismi dono perpetuum & magicum in Ecclesiam ritum, imò & Sacramentalem ordinem introduxit : tum signi crucis sine oleo tamen & chrismate, & in fronte tantùm expressi,

expressi, usum adiaphorum & innocuum quondam non solùm in necessarium convertit, sed etiam ei, ut & aquæ lustrali, Alexandri Papæ authoritate nequicquam velatæ, effectus, verbo Dei neutiquam testatos, imò contrarios, nullius vel rationis vel revelationis præsidio attribuit. Quod de singulis in loco ἀκριβέστερον demonstrabimus.

ARG. V. Cùm essentiales ritus utrámque paginam facere debeant, perquam fit absurdè, quòd multitudine, splendore & pompâ rituum merè humanorum ritus Divinitus mandati obscurantur, & obruuntur. Etenim si jam olim Augustinus Epist. 119. conquestus est, *multitudine Ceremoniarum ita aliquos suo tempore Ecclesiam oneravisse, ut tolerabilior sit conditio Judæorum*: quam non, si reviviseeret hodie, querelam contexeret? Et sanè qui expenderit illud Pontificiarum Ceremoniarum onus & chaos, & cum Judæorum veterum ceremoniis contulerit, nullo negotio apud se statuere poterit, pædagogiam Judaicâ graviorem in ecclesiam Christianam inductam esse. Quod ipsum etiam Bellarminus non dissimulat, frivola usus exceptione, *hoc interesse, quòd cultus Judaicus, quatenus talis, fuerit principaliter externus & corporalis: Christianus autem sit principaliter internus & Spiritualis.* Atque ita omnes veteres ceremoniæ continuari poterunt, hac sola lege, ut cultui spirituali subijciantur.

RESP. REDING: 1. *Ipse S. Augustinus ritus Baptismales nostros approbavit. In loco igitur à te citato non de ritibus in Ecclesia Romana vel universali receptis, sed de aliis loquitur. 2. Eo ipso quòd, juxta Bellarminum, Christianorum cultus spiritualis & internus est, nullum onus ex ceremoniarum multitudine ei oboritur. Cùm enim Spiritus ad interiora reducatur, quale onus est, ceremoniis sacris ad interiorem devotionem excitari? Contra Judæos ad exteriora intentos non potuerunt non ceremoniæ plures onerare.* Ib. pag. 78. Resp. 1. Non approbasse ita, ut eandem necessitatem & vim iis tribueret, alibi demonstramus. Locus à me citatus sic *Epist. ex ig. 19.* sonat: *Quod instituitur præter consuetudinem, ut quasi observatio Sacramenti sit, approbare non possum. etiamsi multa hujusmodi propter nonnullarum vel sanctarum, vel turbulentarum personarum scandala devitanda liberiùs improbare non audeo. Sed hoc nimis doleo, quia multa, quæ in Divinis libris saluberima præcepta sunt, minùs curantur, & tam multis præsumptionibus sic plena sunt omnia, ut graviùs corripiatur, qui per octavas suas terram nudo pede tetigerit, quàm qui mentem vinolentia sepelierit. Omnia itaque talia, quæ neque Scripturarum authoritatibus continentur, nec in Conciliis Episcoporum statuta inveniuntur, nec consuetudine universæ Ecclesiæ roborata sunt, sed diversorum locorum diversis moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix aut omnino nunquam inveniri possint causæ, quas in eis instituendis homines secuti sunt, ubi facultas tribuitur, sine ulla dubitatione resecanda existimo. Quamvis enim neque hoc inveniri possit, quo modo contra fidem sint, ipsam tamen religionem, quàm paucissimis & manifestissimis celebrationem Sacramentis misericordia Dei esse liberam voluit, servilibus oneribus premunt, ut tolerabilior sit conditio Judæorum, qui etiamsi tempus libertatis non agnoverint, legalibus tamen sarcinis, non humanis præsumptionibus subjiciuntur. Sed Ecclesia Dei inter multam paleam, multáque zizania constituta multa tolerat, & tamen, quæ sunt contra fidem, vel bonam vitam, non*

appro-

approbat, nec tacet, nec facit. Hæc sanè rituum vestrorum pædagogiæ immani, & onerosissimæ multitudini apertè refragantur. Rejicit ille, nullo Ecclesiæ hujus vel illius discrimine notato, nedum indicio ullo apparente, quòd de ceremoniis à privatis excogitatis ei sermo sit, uti Bellarminus vester contenderat, ritus non scriptos, in Conciliis Episcoporum, veterum puta, non firmatos, consuetudine *universæ*, adeóque etiam Apostolicæ Ecclesiæ non roboratos. Tales sunt vestri, quatenus inprimis iis singularia mysteria, vim meritoriam, necessitatem & supernaturales effectus, sine ulla verbi revelatione, affingitis. Hæc enim potissimùm sunt, quæ in ritibus plerisque vestris impugnamus, & quæ nulla vel Scripturæ, vel Conciliorum veterum, vel consuetudinis universæ Ecclesiæ authoritate nituntur. Tum S. Augustinus superfluos ritus rejicit eo argumento, quòd *Dei misericordia religionem paucissimis & manifestissimis celebrationum Sacramentis esse liberam voluerit.* Et apud vos ceremoniæ in religione utramque paginam faciunt; non *paucissimæ*, non *manifestissimæ*, sed plurimæ, & ob mysteria, quæ iis affingitis, abstrusissimæ. Denique vetat idem religionem *premi oneribus servilibus*, quas Ecclesiæ Christianæ quàm Judaicæ, utpote *legalibus sarcinis, non humanis præsumptionibus subjectæ*, minùs tolerabilem conditionem efficere statuit. Manifestum est ejus argumentum. Nam Ecclesia Judaica sarcinis legalibus, hoc est, ritibus in lege à Deo mandatis: at Christiana humanis sic præsumptionibus oneratur. Tales pleræque vestræ ceremoniæ sunt, humanis præsumptionibus inventæ amplificatæque. Quòd si, uti contendis tu, tolerabiliores sunt multiplicatæ Christianorum ceremoniæ, quia eorum cultus spiritualis est, quid vetat ergo omnes Judæorum ceremonias in orchestram Christianæ Ecclesiæ reducere, adeóque jugum discipulis denuo imponere? Ut verò cultus aliquis sit corporalis principaliter, & minùs principaliter spiritualis ac internus, qualem Judaicum fuisse, & hanc solam ob causam populum Judaicum onerasse, cum Bellarmino nugaris, prorsus impossibile est, quia spirituale cum corporali conjunctum principatum semper obtinet. Corporalis enim exercitatio non relata ad spiritualem cultum, ceu unicum & principalem finem, πρὸς ὀλίγον *ad pauca* utilis est, 1. Tim. IV. 8. Tantum abest, ut ullus cultus principaliter corporalis esse queat. Imò corporales vestræ ceremoniæ eò onerosiores sunt, quàm Judaicæ fuerunt, quò magis illas mysteriis obscuris & difficulter cognitu repletis. Atque eam etiam ob causam cultum spiritualem tam non promovent, ut potiùs sufflaminent. Id quod Author Consultationis *de horis Canon. cap. 3.* agnoscit & deplorat his verbis: *Ceremoniarum copia largior & operosior observatio eorum, qui Divina efficacia celebrant, animos adeò detinent, ut sæpissime suis precibus nequeant attendere, Deúmque interiùs adorare, veluti ceremoniis istis externis eum venerari videntur. Adeò quoque spectantium animos occupant, ut dum illis curiosiùs forte quàm opus est, attendunt, minùs orationibus suis attendant.* Denique externam rituum vestrorum humanorum observantiam non minori si non majori rigore exigitis, quàm in Judæis Deus ipse rituum à se mandatorum observantiam exegit. Qua in re impietatem proditis, cùm mandata hominum Divinis mandatis præferre, & illorum obtentu hæc negligere, religioni non ducatis.

ARG. VI. Accedit, quòd ritus plurimi non ex Christianæ Ecclesiæ, sed Judaismi & Paganismi imitatione processerint. Ab Ægyptiis plures ceremonias desumptas esse post Beroaldum fatetur Johannes Bohemus Aubanus lib. 1. de moribus gentium cap. 1. Baronius etiam, Bellarminus,

nus, aliique fatentur, ceremonias nonnullas Pontificias, similes esse ritibus gentilium veterum; sed addunt *materialiter*, non *formaliter*. Intentionem & finem Pontificiarum esse, colere verum Deum; Paganorum verò cultum Dæmoniorum. Sed finem & intentionem diversam non ponere sufficiens discrimen disertè testatur Moses Deut.XII.31. *Non facito sic Iehovæ Deo tuo.* Ubi, observante Cajetano, *præcipitur ad literam, ne colat Deum similibus ceremoniis & ritibus, quos servârunt Ethnici colentes Elohe suos.*

RESP. REDING: 1.*Jam olim Judæis licuit servatâ legis Divinæ integritate materiales quosdam ritus, veluti cælaturas, ornatum Templi, festum sortium, dati ignis &c. addere. Apostoli quoque abrogatâ Lege Mosaica fidelibus abstinentiam à sanguine & suffocato injunxerunt. Cur ergo non liceret Ecclesiæ ceremonias, Gentilium ritibus materialiter haud absimiles, sub Divini erga verum Deum cultus fidei congrua formalitate statuere?* 2. *Deut.XII 31. vetat Deus cultum sui per abominationes gentilium.* Ib. pag. 79. Resp. 1. Nihil ritus à Judaica Ecclesiâ instituti perpauci, & quidem etiam, uti festum Purim, politici potiùs quàm Ecclesiastici, cum vestris commune habent. Tales enim, verbo dicam, fuerunt, quales in Ecclesia Christiana cultui Christiano conformes non improbaremus, instituti nec ut pars cultus, nec opinione vel necessitatis vel meriti, nec mysteriis & effectibus nescio quibus, certè à Deo nuspiam promissis, vel revelatis, imprægnati. Neque Apostoli sanguinis & suffocati interdicto esu ceremoniam novam instituerunt; sed in veteri ceremonia pro tempore toleranda, scandalo prospexerunt, caventes enixè, ne libertatis usu, nondum ejusdem gnari, à Christi doctrina averterentur. Nihil hoc ad controversas ceremonias vestras, quæ, uti laudatus supra Author vestras loquitur, mollissimè loquendo, *plus fastus, superstitionis, aut simulatæ, ne dicam, ridiculæ religionis, quàm veræ ac sinceræ pietatis præ se ferunt.* Quòd si, uti tu pertendis, fas est, ceremonias Gentilium ritibus materialiter haud absimiles sub congrua erga cultum veri Dei formalitate retinere, cur igitur Deus Exod. XXXIV. 13. Deut. XII. 2. 3. vetuit quicquam earum rerum, quibus ad cultum idolorum suorum abusi sunt gentiles, ad cultum veri Dei traducere; jubens etiam desolari loca ipsa, in quibus idololatriæ Diis suis litarunt? 2. Et sanè diserta nimis sunt verba Dei Deut. XII. 30. 31. *Quando succiderit Dominus Deus tuus ante te Gentes, ad quas tu venies, ut eas possideas, cave tibi, ne quando sectando eas illaqueeris, &c. Nequaquam sic*(ut illæ)*facies Domino Deo tuo. Quicquid ego vobis præcipio, id observabitis.* Quid est כן עשות ליהוה *sic facere Domino* Deo suo, sicut gentiles fecerunt Diis suis, quàm ceremoniis, gentilium ceremoniis materialiter similibus, relatis ad veri Dei cultum, Deum colere? Si hoc licet, fas piúmque erit, in honorem veri Dei filios & filias per ignem traducere. Contrà Deus in cultu suo observari, nempe ceu partem cultus, qualem vestras ceremonias facitis, jussit, quæ ipse præcepit, non quæ in cultu suo gentiles adhibuerunt.

ARG. VII. Quid quòd ceremonias suas faciunt partem necessariam & immutabilem Divini cultûs, eásque omitti etiam sub anathemate vetant, quod est contra libertatem Christianorum, & primitivæ Ecclesiæ, quæ libertate abrogandi, corrigendi, mutandi, alios substituendi, postu-

lante

lante ita ædificatione, constanter usa est, praxin? Quòd iis tribuunt effectus spirituales, & quidem ex opere operato resultantes, specialem nimirum energian sive physicam sive moralem,(variant enim sententiis,)uti vocant, tum sanctificandi ea, quibus adhibentur; tum terrendi, coërcendi & fugandi dæmones, magiam, veneficia; tum morbos, aliáque corporis & animæ mala curandi? Ita rebus naturalibus sine Dei verbo, quod solum est ministerium *Spiritus*, effectus spirituales tribuentes, religionem tantùm non in histrioniam & φαρμακείαν convertunt. Denique iis tanquam externis actibus à virtute religionis imperatis vendicant vim satisfaciendi, merendi, impetrandi. Quæ omnia tum apud alios, tum apud Tirinum Controv. 18. videre est.

RESP. REDING: 1. *An ergo ritus etiam accidentarios cuivis fidelium immutare fas est? Si fas non est, sed soli Ecclesiæ Christianæ id licet, non utique libertas Christiana per anathema Tridentini Concilii, licentiam privatorum coërcens, violata est. Sanè ipse S. Paulus Rom. XIII. 5. obedire non tantùm propter iram, sed etiam propter conscientiam jubet. Et qui Ecclesiam non audit, instar Ethnici & publicani habendus est, Matth. XVIII. 17. Ipsi vos licentiam mutandi ritus ejusmodi privatis non indulgetis.* 2. *Exorcismis, aliisque rebus per crucem & Ecclesiæ preces benedictis, virtutem moralem depellendi dæmones, aliósque spirituales effectus impetrandi, etiam vetus Ecclesia assignavit. Nempe non corporalibus hisce elementis, sed precibus Ecclesiæ ad res illas naturales moraliter applicatis virtus isthæc tribuitur.* 3. *Cùm res ejusmodi benedictæ in virtute precum & benedictionis Ecclesiæ operentur per assistentem virtutem Divinam, independenter à merito hominis ritibus illis utentis, effectus illos non ex opere operantis, sed ex opere operato consequi necessum est. Non aliam igitur ob causam Sacramentales ritus habent ejusmodi virtutem, quàm quia per preces Ecclesiæ iis virtus Divina assistens conciliatur.* 4. *Sicut oratio exterior participat moralem religionis honestatem, quatenus imperativè ex religione manat: sic ritus accidentarii etiam honestatem religionis, ex cujus imperio manant, participant, ut satisfacere & gratiam promereri valeant.* Ib. pag. 79. 80. Resp. 1. Nec cuivis fideli ritus ritè institutos immutare fas est, quia cuncta in Ecclesia ordine agi Scriptura præcipit; nec Ecclesia particularis, qualis Romana est, aliis Ecclesiis particularibus vel suos ritus obtrudere, vel ritus novos ad ordinem externum cultus instituendi, institutos mutandi, facultatem, quod vestra Ecclesia facit, adimere potest. Hic vos libertatem Ecclesiæ lœdere, & tyrannidem pridem invexisse, denique humanos ritus, qui ordini externo forte inservire poterant, in partem cultus Divini necessariam, immutabilem & universalem convertisse, meritò conquerimur. Et sanè Tridentini non ritus cujusvis particularis Ecclesiæ mutabiles anathemate suo constituerunt, sed Romanæ suæ particularis ritus sacrosanctos & immutabiles, nisi ea sola pro lubitu mutante, esse jusserunt. Atqui Romana Ecclesia particularis, non est, nedum sola est, vel illa *ἐξουσία ὑπερέχουσα potestas supereminens*, cui propter conscientiam obedire Apostolus Rom. XIII. 5. jubet: vel Ecclesia, quam solam audire omnes aliæ, in rebus cumprimis adiaphoris, quarum materia verbo Dei definita non est, teneantur. 2. Exorcismorum, quos vetus Ecclesia adhibuit, & quos vos adhibetis, immane discrimen est. Veteres

enim exorcistæ dæmonia uno verbo ejecerunt, pro imperio & potestate in spiritus immundos Divinitus concessa. Fuit enim primis Christianis potestas concessa calcandi serpentes & scorpiones, & supra omnem vim inimici, ut nihil eis noceret, Luc. X 19. quod ad miraculosa Dei dona pertinebat. Clemens igitur Constit. lib VIII 27. Ἐξορκιστὴς, inquit, ὀ χειροτονεῖται. *Exorcista non fit ordinatione. Est enim liberæ voluntatis proemium, & gratiæ Divinæ per Christum & adventum Spiritus S. Siquidem qui donum acceperis sanitatum, per revelationem declaratur à Deo, cum gratia, quæ in eo est, sit in omnibus manifesta.* Charisma istud cùm in Ecclesia non vigeat ampliùs, exorcismi in preces piè convertuntur. Suspecti ergo nobis meritò estis, quicunque inermes, hoc est, dono miraculorum destituti, non tantùm exorcisticam vobis potestatem arrogatis, verùm etiam certos ritus, certa carmina, sine ullo verbo, revelatione & promissione Dei, constituitis, atque sic dæmones adjuratis, & in Baptismo inprimis Salem, aquam & oleum solenniter exorcizatis. nullo penitus Exorcistas vestros inter & Magos famosos quosvis agricolas & mulierculas incantatrices discrimine, quàm quòd Sacrificuli vestri publica Ecclesiæ Romanæ authoritate, hi arbitrio privato nituntur. Sicut igitur quondam pirata ab Alexandro Macedone captus, & qua authoritate fretus piraticam exercere auderet, interrogatus, respondit masculè: *Ego quoniam id unico navigio facio, vocor pirata; Tu cùm idem facias magna classe, Rex appellaris:* Sic agricolæ & mulierculæ περίεργοι vobis respondere possent: *Nos cùm vel febrim, vel vaccæ aut equi læsionem, optimis etiam verbis & preculis exorcizamus, vocamur incantatores & incantatrices; vos cùm idem facitis in Sale, aqua, oleo, imò & anguillis, sanguisugis, bruchis* (uti quondam ab Episcopis Lausanensibus, Curiensibus, Constantiensibus factitatum est) *Sancti & venerandi Patres auditis.* Denique nemo ceremoniam ullam ad curandos morbos, pellendos dæmones, peccata purganda instituere potest, nisi potestatem habeat hæc, quomodo illi libet, vel faciendi, vel impetrandi, ut fiant. Potestne, Redingi, Ecclesia instituere somnium, ut significet quietem à peccato, depellat dæmones, peccata purget? Somnia hæc planè delira sunt. Qui hæc possunt, eadem opera somnia in Sacramenta, imò majus quid (nam ne ipsis quidem Sacramentis vis hæc competit) convertere possunt. 3. Si Sacramentalia ex opere operato effectus suos producunt, quomodo tu supra iis efficaciam nonnisi moralem adscripsisti? Sed pridem efficaciam ceremoniarum ex opere operato exploserunt vestri etiam Scholastici doctores, Paludanus, Prierias, Biel, Abulensis, Soto, Mariana, alii. uti videre est apud Azorium *lib. IV.* 11. ubi etiam, quales tabulæ pro hac Ecclesiæ authoritate afferri possint, idem Azorius his verbis ostendit: *Controversia est*, inquit, *unde habeat Ecclesia facultatem, qua remedia (Sacramentalia) constituat ad remissionem venialium peccatorum consequendam? Ad quam respondeo; ex iisdem verbis habere, ex quibus habet authoritatem à Christo, qua possit extra Sacramenta concedere condonationes peccatorum, quas indulgentias vocamus.* Assumat Durandus *in 4. d. 20 q.* his verbis: *Scriptura non loquitur expressè de indulgentiis.* Ergo ex Scripturis non habet Ecclesia facultatem ceremonias ex opere operato efficaces instituendi. Tum si efficacia Sacramentalium à precibus Ecclesiæ pendet, ex opere operantis, non operato efficaces erunt. Præterea ubi precibus Ecclesiæ promissa est virtus Sacramentalibus ad supernaturales effectus producendos assistens? Priùs tibi, Sacramentalibus virtutem ejusmodi Divinam assistere, docendum fuerat. Nam preces fidelium verbo & promissione Dei nituntur. Denique plus sic ceremoniis vestris, quàm Sacramentis V. Test. Divinitus institutis tribuis. Nam hæc ex opere operato effecisse quicquam, superiùs

superiùs negasti. Imò etiam Sacramento extremæ unctionis negatis, quoad corporis sanitatem efficaciam ex opere operato. Huic igitur Sacramento vestro Sacramentalia etiam anteferenda fuerint. 4. Neque precum vis ulla meritoria est: neque religionis bonitas vel honestas in rituum humanorum nedum inutilium, & superstitionis morbo nimis pallentium observantia consistit: neque denique ritus humani etiam utiles ad decorum & ordinem, & quatenus non pars cultus Divini, sed externum ejusdem, & natura sua indifferens ac mutabile adjunctum habentur, ex religionis dictamine aliter fluunt, quàm quatenus religio in genere ordinem externum in Ecclesia sancit, & confusionem prohibet.

ARG. VIII. Non defuerunt in Concilio saniores, qui duos canones confici suaderent, quorum priore hæreseos damnarentur asserentes, formam à Christo institutam mutari posse; posteriore verò sanciretur, ritus accidentales etsi mutationem recipere idoneos, si introducti sint authoritate publica, aut usu recepti & confirmati, à quolibet sine ecclesiæ consensu immutari non posse. Quæ sententia sanior vincere non potuit.

RESP. REDING: *Mirum, ita te cæcutire. Annon enim Canon 13. de Sacram. in genere, nec non Sess. XXI. cap. 2. expressis verbis Synodus definivit, Ecclesiam in Sacramentorum dispensatione, salva eorum substantia, posse statuere, vel mutare, quæ velit; eosdem tamen ritus semel ab Ecclesia probatos non posse à quolibet Pastore omitti.* Ib. pag. 80. Resp. Nondum me, Deo sit laus, lumina deserunt. Plura video, quàm tibi & causæ tuæ expediat. Mutationem sibi *Sess. XXI. cap. 2.* ceremoniarum etiam Divinitus institutarum, qualis est communio sub utraque specie, Ecclesiam Romanam reservasse, non ignoraveram, sed damnaveram magis. At posse Ecclesiam particularem hanc vel illam, inscia vel invita, vel non consentiente, imò non dictante Romana, ritus natura indifferentes in cultus externo ordine vel liberè instituere & figere, vel institutos, ubi ratio & tempora sic exigunt, eadem libertate mutare & refigere, id verò Tridentinos, quod prudentiores in Concilio pertenderant, definivisse non video. Tu, qui plura, quàm Serpens Epidaurius vides, ostende. Imò alia omnia canon 13. *de Sacram. in gen.* Ecclesiam, Romanam scilicet, quæ particularis merè est, & Pastores, seu rectores Ecclesiarum particularium, à Romana distinctarum, opponens; definivit.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Ceremonias aliquas Christus vel Apostoli instituerunt, quas non ex Scriptura sed sola traditione habemus, uti liquet ex* 1. *Cor. XI. 24. v. 40.* Resp. 1. Atqui Medina *in* 1. 2. *q.* 108. *c.* 2. fatetur, in Evangelica lege nulla Sacramentalia à Christo instituta esse, propter dignitatem nimirum & excellentiam Sacramentorum, quæ tam præclara sint, ut etiamsi nuda & nullis Sacramentalibus suffulta proponerentur, omni veneratione digna essent. Id si de Christo valet, non minùs valebit de Apostolis, qui non aliud se tradidisse, quàm quod à Domino acceperant, 1. Cor. XI. 23. fatentur.

2. Neque etiam ulla traditio præter Scripturam certos nos reddere potest certitudine fidei de Christi & Apostolorum institutis. 3. Apostolus 1.Cor.XI.24. promittit se cœtera, nempe jam instituta, dispositurum, ordinaturum, cùm advenerit. Aliud est disponere, aliud instituere. Cúmque ceremoniam religiosam nullam Apostolus toto eo capite instituerit, patet per *λοιπὰ cætera* Sacramentales ceremonias non intelligi. 4. Unde tandem fidem facient, innumeros ritus controversos, in quibus illi proram & puppim religionis collocant, pertinere ad illa *cætera?* 5. Non improbamus, ut omnia fiant *εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν*. Sed idem ille ordo & honestas exigunt, tum ut simplicitatem Christianam solicitè sectemur, tum ut institutioni Divinæ in iis, quæ ad cultum Dei per se spectant, acquiescamus.

EXCIP. REDING: 1. *Si Sacramentorum ea dignitas est, ut etiam nuda omni veneratione digna sint, cur tu Sacramenta publicè celebranda esse, aliquos ritus à Domino non præceptos exemplo Apostolorum niti, ad Baptismi valorem determinatum verborum formam requiri, à viris Ecclesiasticis ritus institutioni Christi supperaddi posse, supra asseruisti.* 2. *Etsi Sacramenta absque ullo Sacramentalium comitatu per se veneratione digna sunt: eorum tamen reverentia ornatum ac decus* (non decorem) *ex Sacramentalibus provenientem non respuit. Huc pertinent illa Relliqua Apostoli, quæ non essentiales, sed accidentales ab Apostolis & Ecclesia institutos ritus significant.* Ib. pag. 81. Resp. Jejunè nimis, præcipuis omissis, respondes, vel nugaris potiùs. Etenim 1. non tam mihi, quàm Medinæ vestro respondere debueras. Quid verò Sacramentorum dispensatio publica, sive in privato, sive in publico loco (utrobique enim legitimè obita actio publica est) Scripturarum testimonio nixa: ritus expresse licet non mandati à Christo, generali tamen verbo & Apostolorum Spiritum Domini habentium (1.Cor.VII.40) exemplo superstructi: determinata verborum in Baptismo formula, quæ vel verbis Christi quoad sensum (nam & ipse Papa vester Nicolaus I. pridem pronuntiavit, *institutionem Christi non de vocibus, sed de rebus intelligendam esse*) consentanea esse, vel rejici planè debet: denique ritus per se adiaphori & mutabiles, ordini externo in Sacramentorum dispensatione inservientes; quid, inquam, cuncta hæc cum Sacramentalibus vestris, quibus rationem mysterii, satisfactionis, meriti, nec non supernaturales effectus, vos homunciones miseri, sine ulla voluntatis Divinæ testificatione induere & tribuere ausi estis, negotii habent? His ego, Medinæ lectis vestigiis, non prioribus illis supra assertis, Sacramenta *nuda* opposui. Videre potuisses, nisi responsionis tuæ inopia te ad vellicandum compulisset. 2 Eadem Sacramentalia vestra à nobis improbata non tam ad ornatum, quàm ad dedecus & profanationem Sacramentorum pertinent. Præterquam enim quòd iis sanctitatem, religionem, cultum, necessitatem, meritum (quæ pudenda Sacramentalium dedecora sunt) affingitis, & à Judæis ac gentilibus pleraque illa petita esse, ne ipsi quidem dissimulatis, fatentes etiam reos habemus viros inter vos gravissimos, quòd plura ex iis cultum Dei potiùs corrumpant, quàm exornent. uti supra ostendimus. Documento etiam esse potest, quod Ludovicus vives *in August. de Civit. D. lib. VIII. cap. ult.* reliquit his verbis: *Mos nunc est, quo tempore sacrum celebratur mortis*

tis Christi, ludos nihil prorsus à scenicis illis antiquis differentes populo exhibere. Turpe est ludos fieri in re maximè seria. Peraguntur autem cum magno scelere atque impietate, non tam eorum, qui vel spectant, vel agunt, quàm Sacerdotum, qui ejusmodi fieri curant. Et pompa hæc ac ingens multitudo ceremoniarum, quam tu *ornatus* ac *decoris* in Sacramentorum dispensatione fuco illinis, Judaicam potiùs, Ethnicam vel Turcicam superstitionem, quæ spirituali vero cultu destituta sibi in corporali exercitatione delicias facit, quàm Christianam simplicitatem, humilitatem, simplicitatem & virilem perfectionem decet. Semper superstitio ceremoniarum fœta & sumptuosa mater fuit, ubi verbi Divini fax non alluxit. Id enim spiritualis scortatio cum corporea commune habet, quòd utrique fuco, ornamentis & illiciis opus est, quæ sine sumptu comparari nequeant. Ecclesia verò illis non sufficit, utpote quæ in sublevandis vivis Christi imaginibus occupata, figuras & imagines inutiles fingere, eásque exornare pensi moderatíque nihil habet.

OBIECT. II. *Etiam Apostoli Actor. XV. 29. novam gentibus ceremoniam, abstinendi nimirum à sanguine & suffocato præscripserunt. Ergo idem licet præposito ecclesiæ.* Resp. 1. Nullum ibi ceremoniæ Sacramentalis indicium: Interdictum tantùm temporarium ex generali de vitando scandalo mandato conclusum occurrit. Inde rectè conficitur, licere ecclesiæ prævio generali mandato de custodiendo ordine & vitando scandalo, constituere διατάξεις indirectè conscientiam obligantes. At Pontificiorum Sacramentalia controversa nec ad ordinem custodiendum, nec ad vitandum scandalum faciunt. 2. Apostoli nihil definiverunt ex plenitudine potestatis & motu proprio, neque suum placitum conjungunt cum Spiritus S. dogmate, ut æqualis efficaciæ. Alia enim sunt δόγματα πνεύματος ἁγίου, quæ sunt ἐπιταγαί: alia δόγματα ἀδελφῶν, quibus datum est in Domino esse fidelibus, qui per Spiritum charitatis & prudentiæ dirigunt conscientiam etiam in liberis, ut sine scandalo libertas usurpetur.

EXCIP. REDING: 1. *Ordo circa Sacramentorum administrationem, te ipso fatente, conjunctus cum ornatu non materiali duntaxat, sed etiam formali & mystico esse debet. 2. An dogmata ab Apostolis & Senioribus decreta Act. XV. 20. 28. ex potestate ab ipso Christo Apostolis collata non processerunt? Si negas, blasphemè eos usurpatæ potestatis insimulas. Si affirmas, ex plenitudine potestatis manaverint oportet. 3. Disertè Apostoli Act. XV. 28. sic concludunt: Visum est Spiritui S. & nobis; illi puta principali, his instrumentali authoritate. Adeóque Apostoli sibi vendicarunt authoritatem Spiritus S. assistentia munitam, eámque obligatoriam, quia ejus vi decretum necessitatis legem habuit.* Ib. pag. 81. 82. Resp. 1. Imponis mihi turpiter. Ubi ita fassus sum? Profer testimonium, nisi falsus testis audire vis. Ego verò constanter nego, Ecclesiam ritus cum ornatu mystico, in verbo Dei non definitos, sancire posse. Ratio manifesta est quia nemo ceremoniam mysticam, hoc est, mysterium repræsentantem instituere potest præter eum, qui primitus voluntatem Dei revelare potest, & in religionem ipsam, mysteria ac conscientias hominum potestatem obtinet. 2. Dogmata Hierosolymitanæ Synodi, quatenus

quatenus ab Apostolis emanarunt, in iis non tam plenitudinem potestatis ad definiendos ritus mysticos, quàm fidelitatem in commendanda & determinanda ceremoniæ veteris, jam ante à Deo ipso institutæ tolerantia temporali, donec scandali periculum evanesceret, arguit. Planè sicut S. Paulus 1. Cor. VII. 25. scribit: *De virginibus mandatum Domini non habeo. Consilium tamen do ὡς ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι, tanquam consecutus misericordiam à Domino, ut fidelis essem.* 3. Sic planè interpretari convenit decretum Synodi Act. XV. 28. ἔδοξε τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἡμῖν, *visum est Spiritui S. & nobis, nullum ampliùs imponere onus, præter subnecessaria hæc, ut abstineatis ab idolothytis, à sanguine, &c.* Frustra hic plenitudinem potestatis & Spiritui S. & Apostolis, illi ut causæ principali, huic ut instrumentali vendicas. Quis enim unquam causæ instrumentali plenitudinem potestatis tribuit? Annon hæc est contradictio in terminis? Et quis demum suum placitum sic cum Spiritus S. placito sociare ausit, ut in eadem re, & quidem in præcipuo fidei capite, quod erat de jugo discipulis non imponendo, se Spiritui S. conjungat? An enim Spiritus S. placitum, non accedente Apostolorum placito, futurum erat invalidum? Vel eidem ex consensu Apostolico robur accedere debuit? Planum est, sic discernenda esse δόγματα *placita* Spiritus S. & Apostolorum, ut Spiritui S. tribuatur δόγμα κατ' ἐπιταγὴν *placitum imperium*, seu ex plenitudine potestatis, de jugo non ampliùs discipulis imponendo, quod erat necessarium & perpetuum, juxta posterioris temporis œconomiam, dogma fidei; Apostolis verò δόγμα κατὰ γνώμην *placitum secundum* fidele *consilium*, quod illi ceu misericordiam consecuti, ut essent fideles in domo Dei; circa veteris ceremoniæ usum & continuationem temporalem, non cultus, mysterii vel significationis, sed scandali charitatis studio averruncandi gratia, sine ulla arrogata sibi potestatis plenitudine, impertiti sunt.

OBIECT. III. *Ceremoniæ Sacramentales faciunt ad Sacramenta commodiùs & utiliùs administranda. Non igitur nefas ecclesiæ est eas instituere.* Resp. 1. Ecclesia propria authoritate novum cultum instituere non potest. 2. Ceremoniæ carnales, Spiritu destitutæ, quales sunt humanæ, infringunt perfectionem Novi Testamenti. 3. Neque etiam ceremoniæ humanæ efficaciùs quàm eæ, quæ à Christo institutæ, & ab Apostolis usurpatæ sunt, ad Sacramenta faciliùs & commodiùs administranda faciunt, perindè ac humana dogmata minimè faciunt ad fidem à Christo revelatam commodiùs illustrandam. An enim putabimus, homines quosdam novos meliùs exploratum habere, quibus ceremoniis in Sacramentis uti commodum sit, quàm Christum & Apostolos?

EXCIP. REDING: *1. Carnales ceremoniæ nostræ non sunt, utpote mysteriis spiritualibus imprægnatæ. 2. Tu ipse agnoscis, ritus quosdam à viris Ecclesiasticis ritibus à Christo & Apostolis institutis esse superadditos, atque eos ad ordinem & decorum cultus spectare. An etiam ii vel carnales sunt, vel ad Sacramenta commodiùs & efficaciùs administranda non faciunt?* Ib. pag. 82. 83. Resp. 1. Mysteriis spiritualibus imprægnati à quo spiritu? Casto, an adultero? Christi, an Antichristi? Prius, si potes, ostende. 2. Ritus adiaphori ab Ecclesia instituti ordinis & decori gratia nec carnales sunt, nec mysteriis, qualia Spiritus Papæ excogitavit, imprægnati, & faciunt ad cultum, cujus celebratio circumstan-

cumstantias loci, temporis, personarum, & alia ejusmodi εὐτάκτως exigit, commodiùs & ordine administrandum. Per se tamen, & extra relationem ad suum finem nihil vel efficaciæ, vel mysterii, vel significationis, nedum eam efficaciam, quam ritus à Christo instituti, obtinent. Et ad pleraque mea quàm frivolè respondes?

OBIECT. IV. *Ecclesia potest applicare merita Christi etiam ex opere operato. Potest igitur etiam instituere ceremonias, quæ vi meriti Christi producant effectus spirituales, puta tum ad ornandum & repræsentandum mysterium aliquod religionis, tum ad juvandos rudiores, ad morbos pellendos, Dæmones averruncandos &c.* Resp. 1. Potestas applicandi merita Christi, nôn Ecclesiæ, sed soli Christo competit. Is nobis merita sua donat per Spiritum suum, & fidem variis modis excitatam in nobis & roboratam. 2. Si Sacramentalia producunt effectus spirituales ex opere operato, major igitur fuerit eorum efficacia, quàm Sacramentorum V.T. quibus non aliam energiam, quàm ex opere operantis tribuunt. Hinc est, quòd efficaciam Ceremoniarum ex opere operato jampridem exploserunt Scholastici plurimi, uti apud Azorium Lib. IV. 11. videre est. 3. Ecclesiæ non est applicare merita Christi faciendo instituta, sed potiùs instituta observando. 4. Neque etiam ceremoniam aliquam instituere ad repræsentandum religionis mysterium potest quisquam præter eum, qui habet potestatem in religionem, in mentes & conscientias hominum, ad illos sibi & suis institutis subjiciendos, hoc est, præter solum Deum. 5. Denique ceremoniam ad curandos morbos, averruncandos Dæmones, instituere non potest, nisi is, qui hæc ipsa, quando & quomodo libet, facere potest.

Excip. Reding: 1. *Quoties Ecclesia pro dono spirituali fidelibus impetrando suas preces Deo offert, ad effectum eum Christi merita applicat. quæ applicatio independens à merito ejus, cui impetratio hæc fit, adeóque ex opere operato est. 2. Absurdum non est, Sacramentalia N. Test. quoad meritorum Christi efficaciam applicatoriam superare virtutem Sacramentorum V. Test. si formaliter, quà legis Mosaicæ ritus, spectentur. quamvis concomitanter per Christi meritorum applicationem anticipatam non minorem, quàm Sacramentalia, efficaciam habuerunt.* Ib. pag. 83. Resp. Nimis iterum jejunè. Omittis præcipua. Et quæ reponis, rancidæ hypotheses tuæ sunt, non aliud. Etenim 1. Merita Christi nemini nisi credenti in Christum applicari, & sua, non aliena fide justum vivere, adeóque Christi meritum sibi applicare, Scriptura testatur. Quid ad hoc & vox & res barbara operis operati? 2. Imò absurditatis omnes numeros implet, humana instituta, in quorum censu Sacramentalia vestra sunt, Divinis præpollere. Neque juvat tuum χειροφύγιον. Nam & veteris & Novi Testamenti Sacramenta commune id habent, ut nonnisi *concomitanter*, hoc est, virtute meriti Christi, quod in Sacramentis offertur & obsignatur, operentur. Sacramentalia verò vestra nec formaliter, nec concomitanter quicquam boni operentur, sed cultum potiùs humanarum inventionum multitudine, onere, superstitione, & tributis iisdem sine ulla voluntatis Divinæ testificatione supernaturalibus effectibus, polluunt.

Ad Canones Sessionis VII.

DE S. BAPTISMO.

QUÆSTIO I.

An Baptismus Johannis habuerit eandem vim cum Baptismo Christi?

NEgat Canon I. *de Baptismo*; & asserentibus anathema dicit. Nos baptismum Johannis à baptismo Christi distinguimus, tum modo patefactionis, tum collatione donorum. *Modo patefactionis*, quia Johannis baptismus Christum nec procul absentem, nec præsentem mortuum, sed mox passurum significavit: Christi verò baptismus, saltem ille, quem post ejus ascensionem in cœlum ejusdem jussu administrârunt Apostoli, Christum jam passum obtulit. *Modo collationis donorum* differunt, quia Johannis Baptismus non administratus fuit in tanta copia & ubertate donorum spiritualium tum visibilium, tum invisibilium. Asserimus tamen, utrinque æqualiter obsignatam esse gratiam remissionis peccatorum, adeòque quoad essentiam, nucleum, & præcipua, eandem utriusque vim extitisse. Synodus contra, negans eandem utriusque vim fuisse, juxta Scholasticorum tum veterum, tum recentiorum doctrinam, id de baptismi ipsius essentia intelligit. Nam Lombardus 4. Sent. dist. 2. lib. 8. ait, Johannis baptismum corpora mundâsse, at à peccatis non mundâsse. Salmero ait, discrepâsse baptismum Johannis à baptismo Christi *formâ, verbis & fructu gratiæ*. Barradius baptismum Johannis dicit fuisse *rudimentarium*, deducentem ad pœnitentiam, *& gratiæ præludium*. Nos eandem utriusque quoad essentiam vim fuisse, probamus. Etenim

ARG. I. Non minor fuit vis & efficacia baptismi Johannis, quàm verbi ab ipso prædicati, cùm inter doctrinam verbi & Sacramenta perpetua σχέσις obtineat. Atqui verbum à Johanne prædicatum erat spiritualis gratia per Christum, Matth. III. 2. Marc. I. 1-3. Luc. I. 77. Ergo id ipsum quoque baptismus ejus obsignavit.

RESP.

RESP. REDING : 1. *Quam gratiam verbum Dei repræsentat, eandem Christi Sacramenta realiter effectivè conferunt. Johannis verò Baptismus æqualem cum verbo vim & efficaciam, merè repræsentativam & præfigurativam, ac insuper spei de gratia per Christum & ejus Baptismum excitativam, moraliter excitativam, non verò æquè, uti Baptismus Christi, remissionem peccatorum contulit.* Tomo II, Tract. V. Sr. 3. pag. 84. Resp. Sacramenta Christi gratiam realiter & effectivè, Pontificio sensu, non conferre, supra evicimus. Neque quicquam ad argumentum meum solidi respondes. Sacramenta cùm sint sigilla verbi promissionis, non aliud obsignare possunt, quàm quod verbo promittitur. Atqui Johannes Baptista verbo à se prædicato Christum, ejusque gratiam, remissionémque peccatorum Matth. III. 12. Marc. I. 1--3. Luc. I. 77. apertè promisit; denique *Agnum illum Dei, qui tollit peccata mundi*, quantum lateribus valuit, inclamavit. quæ ipsa quoque summa est totius doctrinæ Christi. Causam igitur nobis edissere, cur eandem baptismo suo non etiam obsignaverit. Nam inter verbum promissionis & Sacramenta eidem annexa perpetuam χέσιν esse, denuo contendo.

ARG. II. Convenit baptismus Johannis cum baptismo Christi omnibus causis. *Efficiente* Deo, qui baptismum eum instituit, Joh. I. 33. Luc. III. 3. 4. Hebr. II. 30. Matth. XXI. 25. *Materia*, tum *externa*, videlicet elemento aquæ, Matth. III. 11. Joh. I. 33. tum *interna*, videlicet promissione gratiæ de remissione peccatorum, ac regeneratione Spiritus, Matth. III. 7. 8. Marc. I. 4. Luc. III. 3. Act. XIX. 5. *Forma*, puta testificatione & obsignatione promissionis per aquam & immersionis, vel ablutionis ritum, quam declarant partim phraseologia Scripturæ Marc. I. 4. Luc. III. 3. partim promissionis ipsius cum elemento hoc ejusque ritu copulatio, ibid & Luc. VII. 30. Denique *fine*, qui est confirmatio baptizatorum de Gratia Dei, eorum segregatio ab infidelibus & Pharisæis hyprocritis, & in cœtum Ecclesiæ receptio, Act. II. 38. &c. Omnes istæ causæ etiam in Christi Baptismo reperiuntur.

RESP. REDING : *Negamus, Baptismum Johannis æquè ac Baptismum Christi, gratiam per Christum dandam demonstrasse, & realiter effecisse.* Ibid. pag. 84. 85. Resp. Nudam negationem contemnimus meritò. Etsi verò Johannis Baptismus Christum passum non demonstravit, sed passurum; demonstravit tamen Agnum Dei tollentem peccata mundi, adeóque virtutem & efficaciam passionis Christi, qua peccata remittuntur, æquè obsignavit. Gratiam verò ipsam æquè non effecit per inhærentem elementis virtutem, ac non Baptismus Christi.

ARG. III. Neque eædem tantùm causæ, sed etiam eadem utriusque effecta fuerunt, tum quia eosdem causæ diversos effectus producere non possunt: tum quia baptismo Johannis æquè ac Christi tribuitur *resipiscentia*, Marc. I. 4. & Actor. II. 38. *remissio peccatorum*, Luc. III. 3. & Actor. XXII. 16. *fides in Christum*, Act. XIX. 4. 5. & Marc. XVI. 15. 16. *Spiritus S. quoad dona ordina-*

 ria,

ria, Act. XVIII. 24. & II. 38. 39. *segregatio ab infidelibus & hypocritis*. Matth. III. 6. 7. Luc. III. 7. & Act. II. 38. 39. &c.

RESP. REDING: 1. *Textus à te citati hoc unum evincunt; quòd Baptismus Johannis habuerit vim moraliter excitativam ad fidem in Christum, & ad pœnitentiam ac remissionem peccatorum hac mediante, non verò ex Baptismo illo per se ac immediatè obtinendam. quo suscepto Christi Baptismus suscipiendus adhuc fuit, ut ex eo gratia salutis ac remissionis peccatorum obtineretur.* 2. *Hinc adeò, non obstantibus illis textibus, S. Patres differentiam illam inter Johannis & Christi Baptismum passim docent.* Ib. pag. 85. 86. Resp. 1. Somniis tuis adaptas Scripturæ loca, sed meris verborum næniis, non demonstratione ulla. Neque enim Scripturæ loca illa vel vim moraliter ad fidem in Christum excitativam, & remissionis peccatorum collativam; vel immediatam & mediante Baptismo Christi operantem efficaciam distinguunt. Imò remissio peccatorum vel utriusque Baptismi, vel neutrius immediatus effectus fuit, eodem sensu. Si enim intelligas effectum immediatum, ut fiat etiam nulla posita pœnitentia in adultis, falsum est, sic remissionem peccatorum esse effectum immediatum Baptismi Christi. Nam utrinque similiter *μετάνοια pœnitentia* requiritur. Non tantùm enim Johannis Baptismus fuit pœnitentiæ, adeò ut qui accederent, confiterentur peccata sua; sed etiam Petrus Act. II. 38. accessuros ad Baptisma Christi jussit resipiscere; & Paulus similiter. Sin aliter, ut supposita pœnitentia remissio sit à gratia Baptismi, negamus hoc modo remissionem peccatorum non æquè immediatum esse effectum Baptismi Johannis. Nam in eo ipso peccatorum remissio & promittebatur & dabatur. Rursus igitur discrimen nullum, quia nec Baptismus Christi promittit remissionem peccatorum, nisi supposita pœnitentia: & Baptismus Johannis hac supposita remissionem peccatorum dedit. 2. Quoad doctrinam de hoc argumento Patrum, nihil nos movet, si aliter quidem docuerint. Non enim præcipui momenti quæstio est, sed talis, in qua non iniquam libertatem existimamus. Neque litem magnopere cuiquam nos intentaremus, nisi Tridentini superbissima tyrannide & anathematismis suis nos etiam patientissimos irritassent. Nunc verò sepositis personis, rationibus nobis adhærere integrum est. Quanquam nec omnes Patres vestrarum partium sunt. Nam Basilius *Orat. Quomodo aliquis baptizetur baptismate; quod est in Evangelio Christi*, sic scribit: Τὸ δὲ Ἰωάννου βάπτισμα πολυπλάσιον ἔχει τι πλεῖον. Οὐδεμίαν γὰρ ἐποιεῖτο διάκρισιν τῶν ἁμαρτημάτων. οὐ διαφορὰν ἐπεζήτει θυσιῶν. οὐκ ἀκρίβειαν ἐποιεῖτο ἁγνισμοῦ; οὐ παρατήρησιν εἶχεν ἡμερῶν ἢ ὡρῶν. καὶ μηδ' οὐδὲν εἰς μηδὲν ἀναβολῆς γενομένης ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ. Ἅμα τε προσῆλθε τις ἐξομολογούμενος τὰς ἁμαρτίας, ὁποῖαι δήποτ' ἦν. Καὶ ἐβαπτίζετο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ, καὶ εὐθὺς ἐλάμβανε τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτημάτων. *Johannis Baptisma multis modis excelluit* (Mosis baptisma.) *Nullam enim prorsus faciebat peccatorum differentiam. Nullum exigebat sacrificiorum discrimen. Purificationem studiosè non efflagitabat. Nec dierum aut horarum habebat observantiam. Nec ullam prorsus faciebat ad gratiam Dei & Christi ipsius perveniendi dilationem. Simul atque accesserat quis, & peccata sua, quantacunque & qualiacunque fuissent, confessus fuerat; in Jordanis flumine baptizabatur, & confestim peccatorum remissionem accipiebat.* Quid pro sententia nostra dici efficaciùs poterat? Etiam Cornelius Jansenius in Concordia Evangelica *cap.* 13. fatetur, hanc fuisse sententiam Prudentii *Cathemer. hymno* 7. & Ambrosii *de Spiritu S. lib.* I. 3. Imò Augustinus, diversæ licet sententiæ favens, tamen cum diversum sentientibus pugnaciter se conten-

contendere nolle, testatur, *de Baptismo contra Donat. lib. V. 10.* ubi sic ille: *Ne quisquam contendat, etiam in Baptismo Johannis dimissa esse peccata. Sed aliquam ampliorem sanctificationem eis, quos Paulus denuo jussit baptizari, per Baptismum Christi esse collatam, non ago pugnaciter.* Possem consentientes alios, inprimis Cyrillum Hierosolymitanum *Catech. 3.* Eulogium Patriarcham Alexandrinum apud Photium *Biblioth. cap. 280.* alios adducere. Et observatu haud indignum est, quòd iidem fere Patres, qui Baptismum Johannis non contulisse Spiritum S. & remissionem peccatorum docuerant, idem de Apostolorum ante resurrectionem baptismo pronuntiaverint. quod non absolutè, sed comparatè, non de substantia, sed de efficaciæ gradibus intelligendum; quomodo Johannis cap. VII. 39. dicitur: *Nondum datus erat Spiritus S. quia Jesus nondum glorificatus erat.*

ARG. IV. Sed & ipse Christus non alio baptismo, quàm Johannis baptizatus est, hoc videlicet fine, ut baptismum nostrum sanctificaret & purificaret, & baptismo ejus remissio peccatorum sanguine ipsius parta ecclesiæ, cujus vicem sustinebat, obsignaretur. Neque possunt baptismus, quo Christus caput nostrum baptizatus est, & is, quo nos membra ejus baptizamur, essentia tota differre, tum quia baptismus est symbolum veritatis fidelium in uno corpore mystico, non tantùm inter se, sed etiam cum Christo tanquam capite, Gal. III. 27. tum quia nec circumcisionis Christi & populi essentiale discrimen fuit.

RESP. REDING: 1. *Baptismus Johannis per Baptismum Christi accepit virtutem sanctificandi, quatenus hic capit gerere vices sanguinis Christi, & in hujus virtute in se obsignatam peccatorum remissionem causaliter recepit. Tum ergo demum Baptismus ad esse signi Sacramentalis, in cujus virtute peccatorum remissio causaliter obsignaretur, elevatus est. Antehac igitur Baptismus Johannis sub virtute signi Sacramentalis, cum efficacia peccatorum remissionem obsignandi, non subsistit. 2. Atque sic Christus & fideles caput & membra, eodem Baptismo; sed à Christi contactu efficaciam suam sortiente, tincti sunt.* Ib. pag. 86. Resp. 1 Christum baptismo suo baptismum nostrum sanctificasse, certum equidem est. Neque adeò malè Scholastici vestri, Alexander Alensis *p. 3. q. 8. m. 4.* Thomas Aquinas *3. q. 39.* Cajetanus *in Matth. III.* ex Patribus repetunt, *Baptismum vim & efficaciam suam habere à contactu carnis Christi.* Sicut verò id de baptismo, post Christum baptizatum, ita non minùs certè de Baptismo Johannis, utpote quo ipse Christus baptizatus est, & quos is ante Christum baptizavit alios, valet. Nam tum demum, cùm Christus aquis à Johanne tinctus est, ejus Baptismum *ad esse Signi Sacramentalis* elevatum esse, propudiosum figmentum tuum est, nullo verbo, nulla antiquitate, ratione nulla suffultum. Quid enim baptismo Johannis etiam ante baptizatum Christum ad rationem veri Sacramenti defuit? 2. Cùm Christum caput & fideles membra eodem baptismo tinctos esse concedas, etiam fideles Christum profitentes ante baptizatum Christum eodem, quo Christus tinctus est, baptismo baptizatos esse, consequitur.

ARG. V. Sed & Apostoli plerique non alio baptismo quàm Johannis baptizati videntur. Quòd si tantum inter utrumque discrimen fuit, nulla

la igitur Apoſtolos inter & à Chriſti diſcipulis baptizatos communio fuit, cùm baptiſmo in unum fœdus uniamur. Et de ſuo baptiſmo gloriatur Petrus 1.Pet.III.21. *Baptiſmus nos ſalvat.*

RESP. REDING 2. *Unde probat, Apoſtolos non alio quàm Johannis Baptiſmo baptizatos eſſe.* Ib.pag.86. Reſp. De pleriſque nemo niſi rerum ignarus dubitare poteſt. Nam baptizati utique plerique fuerunt ante reſurrectionem Chriſti. At baptiſmus Chriſti demum à reſurrectione ejuſdem ſua auſpicia habuit.

ARG. VI. Baptiſmus Evangelii ſeu N.Teſt.eſt *unum baptiſma*, Epheſ.V.5. At Johannis baptiſmus eſt baptiſmus Evangelii ſeu Nov.Teſt. tum quia principium Evangelii disertè ponitur in miniſterio Johannis, Marc. I.1. tum quia baptiſmus Johannis teſtabatur de Chriſto jam exhibito Act.XIX.4.5. quod teſtimonium Novi Teſt. proprium eſt: tum quia omnes Prophetæ & lex prophetâſſe uſque ad Johannem dicuntur, Matth. XI.12. cui conſequens eſt, Vetus Teſt.in Johanne deſiiſſe.

RESP. REDING: 1. *Johannis Baptiſma non fuit formaliter Novi Teſtamenti, ſed hujus duntaxat umbra & figura. Unde Chryſoſtomus homil. 2. in Matth. monet, Chriſtum in eodem flumine conjunxiſſe umbram & veritatem, baptiſmum ſcilicet Johannis cum baptiſmo ſuo. 2. Prædicatio Johannis Baptiſtæ fecit Evangelio initium, præparando viam ante Chriſtum, & prædicando baptiſmum pœnitentiæ, aſſeverando, ſe baptizaſſe in aqua, ſed Chriſtum ſpiritu S. baptizaturum. 3. Actor. XIX. 3.4.5. contrarium potiùs aſſeritur, nimirum baptizatos à Johanne denuo Paulum baptizaſſe. 4. Chriſtus etiam poſt Johannem ceremonias legales, velut eſum agni paſchalis, uſurpavit. Non igitur ſub Johanne Vetus Teſtamentum expiravit.* Ib.pag.86.87. Reſp. Elumbes nimiùm, nimiúmque elumbes reſponſiones tuæ ſunt. Nam 1. nil niſi quæſtionem petis, & Chryſoſtomum detorques. Is enim umbræ & veritatis nomine non Baptiſmum Johannis & Chriſti opponit, (tua hæc gloſſa eſt) ſed in eodem Johannis Baptiſmo, quo Chriſtus baptizatus eſt, *umbram*, hoc eſt, aquam, elementum externum, & *veritatem*, ſeu rem elemento externo ſignificatam, hoc eſt, Chriſtum opponit. Quid hoc ad rem? Nam etiam in Baptiſmo Chriſti oppoſitio hæc procul omni dubio locum habet. 2. Quod Evangelio initium fecit, illud ad Evangelium, non ad legem pertinuit. Teſtem omni exceptione majorem habemus Chriſtum Luc.XVI.16. *Lex & Prophetæ uſque ad Johannem.* Ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίζεται. *Ab eo tempore Regnum Dei evangelizatur.* Ergo Johannes evangelizavit. Quomodo igitur baptiſmus ejus, doctrinæ ejuſdem ſigillum, evangelicus non fuit? Neque in Johannis duntaxat, ſed Chriſti etiam baptiſmo Miniſter aqua, Chriſtus verò ipſe Spiritu baptizat. 3. De loco Act. XIX. 4. 5. infra. Hoc ſaltem ex eo liquet, quòd Johannes baptizaverit in Chriſtum jam revelatum, licèt per paſſiones nondum conſummatum, adeóque eatenus *venturum*, (venturus verò & qui venit, non ſunt eſſentiales differentiæ, ſed tantùm modales) imò ſimpliciter εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ *in nomine Domini Jeſu.* 4. Nec Johannes, nec Chriſtus novas ceremonias legales inſtituit. tametſi ceremoniis ſub lege inſtitutis ſimul uti Chriſtus, ut juſtitiam omnem impleret, ſimul, ceu corpus umbris, finem imponere debuit. Neque de

uſu

usu ceremoniarum, sed de institutione novæ ceremoniæ Evangelicæ, non legalis per Johannem argumentum loquitur.

ARG. VII. Denique ipsa circa hanc differentiam varietas Scholasticorum dogma hoc suspectum reddit. Lombardus baptismum Johannis refert ad Sacramenta V. Test. Bellarminus eam sententiam vocat erroneam. Idem Lombardus, Alexander Alensis, Petrus de Palude, Thomas, alii statuunt, baptismum Johannis fuisse administratum cum certa forma. Id negat Durandus. Utrumque probabile esse Scotus & Biel statuunt. In causis etiam baptismi Johannis assignandis multùm differunt. Denique à Deo fuisse baptismum Johannis asserit Lombardus, Bellarminus negat.

RESP. REDING: *Disputatio est de accidentariis duntaxat circa Johannis baptisma differentiis, non de essentia.* Ib. pag. 87. Resp. Imò disputatio est & de institutione, & de forma Baptismi Johannis, quæ utraque ad essentiam Baptismi Johannis pertinet.

OBJECTIONES TRIDENTINORUM.

OBJECT. I. *Baptismus Johannis non à Christo, sed à Johanne institutus erat. Unde baptismus Johannis passim vocatur & divinæ institutionis formulâ caret. Non igitur eandem vim habuit cum baptismo Christi.* Resp. 1. A Deo institutum esse supra probavimus. 2. Appellatur equidem baptismus Johannis, tum *absolutè*, quatenus is fuit primus ejus in N.T. administer, Joh.I.33. tum *relatè* ad baptismum Christi per Apostolos administratum, quatenus non iisdem, quibus hic, visilibus Spiritus S. donis abundavit. Hoc non prohibet, quò minùs a Deo immeditatè institutus sit. Unde Alexander Alens. *p.4. q.6. n.8.* ait, *à Johanne quidem ministerio, sed à Deo authoritate & præcepto* institutum esse. Et Bellarminus scribit, *vocari baptismum Johannis, sicut lex Israëlitis lata Mosis.* 3. Institutio baptismi Johannis eadem fuit quæ ministerii ejus: sub qua formula institutionis implicitè continetur, postea repetitione declarata à Christo, & expressiùs tradita Matth.XXVIII.19. Marc.XVI.16.

EXCIP. REDING: *Ritus quidem baptizandi à Johanne usurpatus authorem Deum habuit. Sed efficacia, seu formalis ejus quidditas non eadem Divinitus ei concessa est, quæ baptismo Christi.* Ib. 87. Resp. Extra chorum saltas. Argumentum vestrum cui aptata responsio mea est, de institutione Divina Baptismi Johannis, non de ejus efficacia loquitur. A Deo fuisse, negabat Bellarminus. Tu, Bellarmino discors, à Deo authore esse, largiris. Nulla igitur hic tecum mihi lis est. Causam enim deseris vestram.

OBJECT. II. *Baptismus Johannis non administratus est invocatione SS. Trinitatis, sed ad summum in nomine Christi venturi, Act.XIX.4. Non igitur eandem vim habuit*

habuit cum baptismo Christi. Administratus est invocatione SS.Trinitatis saltem implicitè. Patet enim ex baptismo Christi, Johannem prædicasse doctrinam de tribus personis Divinis. Atqui suam is doctrinam baptismo confirmavit.

RESP. REDING : *An ergo Christi Baptismus sub implicita Trinitatis invocatione collatus sufficeret? Ita perfidè Calvinus Instit. lib.IV.15:6. affirmat, scribens, fieri non posse, quin Patris simul & Spiritus S. nomen invocet, qui in Christo baptizat. Atqui Christus expressè explicitam Trinitatis invocationem præcepit.* Ib. pag. 88. Resp. Sicut Johannes Trinitatem prædicavit, ita in ejusdem nomine haud dubiè quoque baptizavit. Explicitè verò an implicitè id fecerit, non constat. Neque tu implicitè id fecisse eum, probare potes; nec ego, explicitè fecisse. Ast, inquam, nihil refert. Sufficit, baptizasse eum in nomine veri Dei, qui essentia unus, personis trinus est. Si perfidus fuit Calvinus, ita asserens, an etiam perfidi fuerunt Apostoli, baptizantes ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ *in nomine Jesu Christi*, Act.II.38. & S Paulus Act.X.48. jubens baptizare ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου *in nomine Domini.* Quæ tua effrons impudentia, & supina ignorantia est? Baptizarunt tamen sicut Apostoli, ita etiam Johannes in nomine Christi immergentes, etiam in Trinitatis nomine, quia, uti scitè Ambrosius, Christi nomen complectitur tum Patrem, qui *unxit* Filium *oleo lætitiæ præ consortibus suis*, Psal.XLV.8. tum Filium, cui *Pater dedit Spiritum non ad mensuram*, Joh.III.34. tum Spiritum S. qui est ipsa *unctio*, 1.Joh.II.27. Quem secutus Nicolaus I. (cui eo nomine, si vis, perfidiæ labem asperge) pronuntiat, legitimum fore Baptismum, etsi in formula solius Jesu mentio fieret, quia videlicet *institutio Christi non de vocibus, sed de rebus sit intelligenda.* Qua de re etiam vide Cajetanum in Thomam *p.3.q.66. art.6.*

OBIECT. III. *Baptismus Johannis nec vi sua & ex opere operato remisit peccata, nec gratiam sanctificantem contulit, sed tantùm disposuit, excitavit & invitavit ad pœnitentiam, seu contritionem concipiendam, qua peccata remitterentur, Matth. III. 11. Marc.I.8. Luc.III.v.16. Unde Johannes non aliud fuisse dicitur, quàm præcursor Christi, viam ei præparans.* Resp. 1. Operis operati figmentum superiùs elisimus. 2. Imò Johannis baptismus non tantùm disposuit ad pœnitentiam & remissionem peccatorum, sed etiam eam obsignavit. Sicut enim in ministerio suo legem & Evangelium prædicavit: ita Evangelicas quoque promissiones baptismo suo obsignavit. 3. Dicta, quibus Johannes baptismum suum à Christi baptismo distinguit, non derogant ei efficaciam, sed partim discernunt personas in ordine causarum efficientium, & principalem statuunt Christum authorem gratiæ, ministerialem verò Johannem, per cujus ministerium Christus in largitione Spiritus S. fuit liberè efficax; partim verbum baptizandi tribuunt utrique alio atque alio significatu, Johanni administro baptismi propriè; Christo ejus authori, qui *propriè* nunquam baptizavit aquâ, Johan.IV.2. multò minùs igne, sed *metaphoricè.* 4. Præcursor Christi fuit Johannes, & viam ei paravit.

ravit. Sed id non de toto Johannis ministerio, sed ejus duntaxat parte, videlicet prædicatione pœnitentiæ accipiendum. Præterea etiam fidem in Christum & peccatorum remissionem docuit, Act. XIX. 4.

RESP. REDING: 1. *Cùm obsignatio gratiæ non fiat nisi per Spiritum S. & Johannis Baptismus Spiritum S. non contulerit, quomodo igitur gratiam remissionis Baptismus ille obsignare potuit? 2. Imò Johannes Baptismum, quo Spiritus confertur, prædicavit ut futurum. Quomodo igitur in ejus quoque Baptismo Christus, ceu causa principalis, Spiritum S. conferre potuit? 3. Baptismatis saltem ministerium in Johanne fuit ad parandam Christo viam, sed virtutem Baptismo Christi propriam non attigit.* Ib. pag. 88-89. Resp. Paucis te expediam. Prima & secunda exceptio, quæ eodem redit, confundit Spiritum S. cum ejusdem operationibus; & operationes ejus communes fidelibus omnibus cum extraordinariis & singularibus quibusdam ejusdem. Promisit igitur Baptista Matth. III 11. Spiritum S. in futurum demum, non vel ratione *ὑπάρξεως existentiæ* ejus, quomodo nunquam non fuit; vel operationum communium, quomodo nunquam non, adeóque etiam in Johannis Baptismo fidem, pœnitentiam, remissionem peccatorum operatus est; sed operationum singularium & extraordinariarum, quomodo visibili modo, in Pentecostes festo Spiritus S. datus & effusus in Apostolis linguarum & eloquii fervidissimi donum operatus est, Actor. II. 3. Hujus interpretationis quem certiorem laudare testem possumus, quàm Salvatorem & Apostolum Petrum? Christus ipse enim Actor. I. 5. post resurrectionem dixit Apostolis: *Johannes quidem baptizavit aqua. Vos autem baptizabimini Spiritu S. non post multos dies.* Petrus verò Actor. II. 16. *Recordatus autem sum*, inquit, *verborum Domini, sicut dixit, Johannes quidem baptizavit aqua; vos autem baptizabimini Spiritu S.* Baptismatis verò ministerium obivisse Johannem ad parandam duntaxat Christo viam, & non ad remissionem peccatorum obsignandam, nimis profectò dilutum est. Quasi non ipsa etiam V. Test. Sacramenta remissionem peccatorum obsignaverint, vel Johannes ita fuerit præcursor Christi, ut non doceret totam salutis rationem, & pœnitentiam, inquam, Matth. III. 2. & fidem in Christum, Joh. I. 29. & studium bonorum operum, Luc. III. 8.

OBIECT. IV. *Post Johannis baptismum necessariò suscipiendus fuit Christi baptismus, Act. XIX. 4. 5. Ergo non eadem utriusque vis fuit.* Resp. 1. Si maximè Ephesii discipuli denuo fuissent baptizati, non sequeretur inde differentia baptismi utriusque quoad speciem, sed tantùm quoad gradum. Etiam Lombardus & Alensis docent, rebaptizatos esse, nempe quia spem in illo baptismo posuerint, & fidem SS. Trinitatis non habuerint, non quòd utriusque bapismi dispar quoad essentiam vis fuerit. 2. Unde verò rebaptizatos esse fidem facient? Nam particulæ illæ μὲν & δὲ in sermone Pauli v. 4. & 5. non divelli, sed inter se connecti, ac sibi mutuò respondere debent, ut sensus sit, eos qui audito Johanne acceperant baptismum, fuisse baptizatos in nomine Christi. Sunt igitur verba Pauli. Lucas verò sermonem continuat v. 6. & eum v. 3. & 4. per conjunctio-

nem καὶ connectit, narrans videlicet, Paulum audito, quòd à Johanne baptizati sint, manus iis imposuisse, planè ut Act. VIII. 14-18.

EXCIP. REDING : 1. *Nusquam Lombardus & Alensis docent, Johannis & Christi baptismum ejusdem essentiæ & efficaciæ fuisse.* 2. *Ex loco Actor. XIX. 1. &c. consentientibus etiam Græca, Hebraica & septuaginta Interpretum editionibus, ad oculum patet, baptizatos à Johanne, à Paulo rebaptizatos esse. Nimis clarè textus ille prodit, verba illa; Audientes baptizati sunt in nomine Jesu; esse non Pauli, sed Lucæ referentis.* Ib. p. 89. 90.

Resp. 1. Neque diversæ essentiæ fuisse, uspiam iidem docent. Saltem baptismi repetiti causas longè alias, & à me positas, quàm essentialem baptismatum illorum diversitatem fuisse, quod solum hic ego urgeo, tum Lombardus 4. *Sent. d.* 2. tum ad eundem Alensis afferunt; asserentes scilicet, solos eos, qui à Johanne baptizati, spem in eo baptismo posuerunt, nec fidem Trinitatis habuerunt, denuo baptizatos esse; reliquos non item. Quo igitur vero Baptismi Sacramento reliqui hi gavisi sunt, si essentiale, juxta eosdem, inter Baptismum utrumque discrimen intercessit? Addo ego, rebaptizari potuisse non ob essentialem differentiam, sed ob diversitatem nonnullam accidentalem, quoad obsignationem donorum Spiritus S. quæ copiosiora Baptismum Christi, quàm Johannis, obsignasse, ultro largimur. 2. Quis verò stupendam & crassam inscitiam vel oscitantiam tuam satis demiretur, qui ad consensum editionum loci Actor. XIX. 1. &c. *Græcæ, Hebraicæ & Septuaginta* provocare non dubitaveris? Quæ enim *Septuaginta* Interpretum *editio* Actuum Apostolicorum prostat? An Septuaginta Interpretes Actus à Luca scriptos post non unius Seculi intervallum videre, &, cùm Græci etiam iidem fuerint, interpretari potuerunt? Hic, si uspiam, plus quàm Monachalem inscitiam tuam prodis. Quomodo verò verba illa, *Audientes baptizati sunt in nomine Jesu*; Lucæ esse, non Pauli, clarè constat? Imò contrarium clarissimè constat ex relatione particularum μὲν & δὲ, quam à me observatam tu ne attingere quidem ausus es. Quæ particularum relatio à Latino Interprete (tu verò ad Græcam editionem provocare non dubitasti) neglecta, orationem ambiguam reddidit, multósque in errorem abripuit. Græca enim sic v. 4. 5. sonant: Εἶπε δὲ Παῦλος. Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε βάπτισμα μετανοίας, τῷ λαῷ λέγων, εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσωσι, τουτέστιν, εἰς τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. Ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Quæ ad verbum sic sonant: *Dixit autem Paulus: Johannes quidem baptizavit baptismum pœnitentiæ, dicens populo, ut in eum, qui veniebat post ipsum, crederent, hoc est, in Christum Jesum. Audientes verò baptizati sunt in nomen Domini Jesu.* Quis exactè perpendens relationem tum particularum μὲν & δὲ *quidem* & *verò*; tum verborum λέγων τῷ λαῷ, *dicens* (Johannes) *populo*; & ἀκούσαντες *audientes* (idem scilicet populus, cui Johannes dixit, ut in Christum credat) vel tantillum dubitaverit, annon ejusdem Pauli verba hæc versus quarti & quinti omnia sint? Et, annon hoc sibi S. Paulus clarissimè voluerit, eos, qui baptismum Johannis accepissent, ritè fuisse baptizatos in Christum, atque novo baptismo neutiquam indigere?

QUÆSTIO

QUÆSTIO II.

An in ecclesia Pontificia obtineat vera de Baptismi Sacramento doctrina?

AFfirmat sub anathemate Canon V. Veritas doctrinæ de baptismo spectatur vel quoad *essentiam* baptismi, vel quoad ejus *accidentia*, puta ritus & variantes de baptismi administratione, ritibus, effectu, fine opiniones. Priori sensu concedimus, in ecclesia Pontificia singulari Dei providentia remanere veram de Sacramento Baptismi doctrinam. Retinet enim ecclesia Pontificia materiam veri baptismi, aquam: nec non institutionis verba, quia baptizat in nomine SS. Trinitatis. Sed posteriori sensu negamus, tribus potissimùm argumentis. Etenim

ARG. I. In vera & pura de baptismi Sacramento doctrina necessaria est informatio de recto usu baptismi. quò facit tum promissio salutis, tum fides, quæ promissionem apprehendit. Utrumque sincerum videlicet & incorruptum deest baptismo Pontificio, & in ejus locum inducta est opinio operis operati & physicæ efficientiæ.

RESP. REDING: *Nec opus operatum pugnat cum promissione, & fide ac spe eandem apprehendente: nec nos in promissione ac fide illa instruenda ullatenus deficimus. uti ex decretis Synodi Tridentinæ Sess. VI. cap. 6. & XIV. cap. 4. liquet.* Tomo II. Tract. V. Ss. 3. pag. 90. Resp. De opere operato & physica efficientia Sacramentorum omnium supra satis. Doctrinam porro de usu & virtute vera Baptismi, pertinente ad totam hominis Christiani vitam, in Regno Pontificio partim silentio sepultam, partim depravatam esse, res ipsa loquitur. Cùm enim Scriptura in doctrina de salutari usu Baptismi præcipuè hæc duo urgeat & inculcet, promissionem scilicet salutis, quæ ceremoniæ Baptismi Divina voce annexa est; & fidem, quæ promissionem illam apprehendit, amplectitur, retinet & conservat, in tot immensis librorum quæstionum, & summarum plaustris de Baptismo promission s Divinæ & fidei salutaris vix alicubi mentio fit; & eorum loco operis operati opinio utramque paginam facit. Frustra tu Tridentinos Canones in subsidium advocas. In neutro enim fides justificans promissionem Evangelicam in verbo oblatam & in Baptismo obsignatam amplectens tangitur, nedum ex Dei verbo explicatur, vel explicanda injungitur. Prolixè quidem Tridentina Congregatio promiserat, se coiisse ad eliminandos errores & extirpandas hæreses, quæ circa Sacramenta pullularunt. Sed postquam ad rem ventum est, & omnium animi expectatione restituendæ sanioris etiam de Baptismo doctrinæ suspensi tenebantur, ipsi præteritis vivis fontibus partim recentes fodiunt cisternas, partim exoletas monstrant lacunas, ut scili-

cet, seposita norma & regula Scripturæ, ea sola & simpliciter censeatur esse vera de Baptismo doctrina, quam Romana, hoc est, Pontificia Ecclesia, Ecclesiarum scilicet omnium mater & magistra, (hoc Gorgonis caput, quo se illa tuetur.) tenet. Et gladio Spiritus, seu verbi Divini testimoniis, anathematum suorum umbones obvertere satis habet, definiens scilicet, *anathema esse, quisquis in Ecclesia Romana non esse veram de Baptismo doctrinam, dixerit.* Plaudite nunc omnes! Sic veritas docetur.

ARG. II. Errant perniciosè circa virtutem baptismi, quam restringunt ad peccata antebaptismalia, cùm tamen fœdus baptismo obsignatum sit perpetuum.

RESP. REDING: *Annon saltem infidelitas post baptismum contracta fœdus in Baptismo pactum rumpit? Atque sic pro peccatis post-baptismalibus aliud medium requiritur?* Ib. pag. 90. Resp. Cùm fœdus in Baptismo obsignatum æternum & immutabile sit, utpote Divina fidelitate nixum, vel planè in Baptismo illud non obsignatur, iis scilicet, qui in eo nec inpræsentiarum, nec in futurum quicquam præter externum elementum accipiunt, vel semel obsignatum infidelitatem tollit, adeóque per eam abrumpi nequit. In fœdere enim Dei diserta promissio extat, quòd Deus legem suam, quæ fidei est, cordibus inscribere fœderatorum velit, Jerem. XXXI. 31. &c.

ARG. III. Assuerunt etiam ritus, quos faciunt partem Sacramenti, & quibus mysterium affingunt, eósque partim superstitiosos, partim sordidos & impios, partim mimicos, partim non necessarios, quibus ipsi essentiales ritus baptismi obscurantur, & primæva simplicitas, & εἰλικρίνεια institutionis Christi & praxeos Apostolorum fastidiosè rejicitur. Bellarminus plures ceremonias narrat tum antecedentes, tum comitantes, tum sequentes baptismum, quos inter maximè improbamus toties iteratam signaturam crucis oleo vel chrismate factam, quâ vim dæmonum retundi putant: scenicum illum apparatum, quem sacrifico præscribit Rituale Romanum: scrutinium, seu examen competentium: abrenuntiationem, fidei professionem, qui ritus olim in baptismo adultiorum rectissimè adhibiti, ridiculè retinentur in baptismo infantum rationis exortium & fœderatorum: sordidas illas actiones, veluti cùm ad pellendum dæmonium sacrificus ter exsufflat in faciem infantis, & accipiens de saliva oris sui tangit ejus nares & aures, quam ceremoniam à Messalianis seu Euchetis mutuati sunt; perinde ac si Diaboli sint scorpiones salivâ extinguendi: cereos splendente sole accensos, consecrationem fontis bis in anno, ut de pluribus aliis, quæ *Sacramentalium* nomine insigniunt, taceam. Quantò rectiùs institutioni Christi & Apostolorum praxi inhærerent? Sanè etiam Catharina Medicæa, Franciæ Regina, Caroli IX. mater, ac Regni tum temporis *Regens*, literis ad Pium IV. A. 1561. datis, ex Johannis Monlucii Valentini Episcopi, uti creditur, consi-

consilio, inter alia Reformationis capita petiit, *ut in baptismo exorcismi & certæ precum formulæ, quæ extra ejus institutionem sunt, omittantur, ac sufficiat, ut aqua & verbum tantùm juxta Dei præscripum adhibeantur; sputi in infantuli os injectionem non solùm necessariam non videri, sed etiam periculo non carere.* Quam Catharinæ Epistolam ex Thuano deleri Hispani Bibliomastiges jusserunt.

RESP. REDING: 1. *Ceremonias ejusmodi nos non ut partem Sacramenti, sed ut mysteriosum ejusdem ornatum, & quidem convenienter orthodoxæ antiquitati, uti supra Sect.2. q.6.cap.1.n.6.&c demonstratum est, retinemus. Inprimis Tertullianus lib. de corona Militis, ritus baptismales nostros ex traditione ecclesiastica arcessit. 2. Quale verò argumentum est à fœminea Reginæ Franciæ, Hugonotici spiritus sibilo nonnihil commotæ, infirmitate petitum?* Ib. pag. 91. Resp. 1. Cùm mysterium omne nonnisi à Divina revelatione originem habeat, ritus mystici Divinitus revelati & mandati sint oportet. Qui porro ejusmodi sunt, Sacramenti partem necessariò constituunt. Nam Sacramenti pars est, quicquid in Sacramento faciendum Deus revelavit & mandavit. Vel igitur ritus vestri, de quibus nobiscum contenditis, mystici non sunt, vel pars Sacramenti sunt. Quòd verò ad antiquitatem orthodoxam sic præceps deflectis, satis te verbo Deî parùm confidere, prodis. Sed age, etiam hic tecum experiamur. Ut igitur tela tua ex antiquitate petita obtundam, satis erit paucis demonstrare, partim ritus in Veteri Ecclesia receptos plures vos liberè sustulisse, (unde prono alveo fluet, non tantùm Tridentinos Veteris Ecclesiæ praxi suam non conformare, sed etiam nobis æquè integrum fuisse, quosdam antiquitus receptos in Baptismo ritus humanos inducere) partim de ritibus quibusdam veterum testimonia à vobis allata neutiquam ad rhombum facere; partim denique maximè controversos ritus primæ saltem antiquitatis testimonio destitui. Quoad *primum*, negari nequit, antiquissimam de solennibus Baptismi temporibus fuisse legem, ut non aliis toto anno diebus, (si nulla necessitas urgeret) quàm Paschæ & Pentecostes vigiliis baptizarent. Hanc quintam Baptismi Veterum ceremoniam fuisse, Bellarminus fatetur. Siricius Papa *Epist.2.* non parùm indignatur, quosdam aliis quàm his diebus solennem baptismum celebrare. Leo Papa commotior etiam *Epist.4. cap.1.* adversus Siculos, Epiphaniæ insuper diem Baptismo consecrantes, propterea eos *ab Apostolicæ institutionis consuetudine discrepasse*, queritur. Apostolicam authoritatem ubique ille prætendit; minatus etiam Siculis iisdem *cap.6. inultum esse non posse, si quisquam Apostolicas regulas in hoc negligendas curaverit.* Legem tamen hanc Siricii & Leonis circa Seculi decimi tertii initia abrogatam & sepultam esse, nemo ignorat. Sed & lactis & mellis post tinctionem & unctionem usitata delibatio, lavacri abstinentia octo diebus à Baptismo, interdictum tangendi terram nudis pedibus totidem diebus, ritus sistendi se ante sanctuarium, lotio pedum, trina infantum immersio; ritus antiquissimi, pridem in Romana Ecclesia expirarunt. Falsa igitur vestra de reverentia in antiquitatem, & consensu cum eadem rituum vestrorum gloriatio est. Quoad *secundum*, constat ex Bellarmini recensione, viginti duos ritus in Baptismo Pontificio plerosque quidem usitatos; quosdam etiam obsoletos numerari. Ex his duodecim excludi possunt, quorum alii Scriptura nituntur; alii non sunt veri Baptismi ritus, sed ei aliis de causis acciderunt; alii denique apud veteres nunquam in usu fuerunt. Sunt autem

ceremoniæ hæ sequentes, puta Nominis competentium indicatio; Scrutinium, quo catechumenorum fides ac vita explorabatur & probabatur; Abrenuntiatio Sathanæ & operum ejus; Symboli recitatio; Susceptorum sive Patrinorum officium; Manus impositio, seu oratio super baptizatum; Abstinentia vini, carnium & rei uxoriæ; Impositio nominis; Osculum; Tempus administrationis; Vestis candida, & lactis ac mellis delibatio. Assero autem, veterum de his ceremoniis (excepto osculo, quod nec apud veteres in usu fuit, nec hodiéque in Ecclesia Romana retinetur) testimonia planè esse ἀκατάλληλα, quia de iis nulla contentio est. Quædam enim ut convenientes in quovis Baptismo retineri possunt: quædam olim in adultorum duntaxat Baptismo retenti sunt, neque nisi ineptè ad Baptismum infantum trahi possunt: quædam denique in Papatu ipso obsoleverunt. Omitti igitur jam securè de his duodecim veterum testimonia possunt. Quoad *tertium*, restant decem ceremoniæ Baptismales controversæ; puta Signum crucis in fronte & pectore; Exorcismus; Exsufflatio; Narium & aurium ex saliva contactus, cum Ephata; Salis gustatio; Unctio ex oleo in pectore & scapulis; Consecratio aquæ baptismalis; Unctio Chrismatis in vertice; Cereus accensus à Neophyto gestandus; & Vestis candidæ indumentum. De his ceremoniis nonnihil dicere juvabit cùm universis, tum singulis. In universum eas non esse Apostolicæ originis, tum ex Christianismi primitivi simplicitate, Mosaicorum rituum multiplicitati opposita: tum quia vel ob materiæ raritatem ac pretium, vel ob indecorum à Christianismi genio alienæ sunt: tum quia frustra Divinæ, adeóque absolutissimæ institutioni adjectæ reperiuntur: tum quia nullos rituum horum vel in Johannis, vel in Apostolorum Baptismo receptos fuisse constat: tum quia Christus credentes simpliciter baptizare, non ungere, sputo fœdare, exsufflare, crucis signo notare, &c. jussit: tum quia de ritibus hisce in actibus Lucæ, & cœterorum Novi Testamenti scriptorum Libris: nec non apud scriptores antiquissimos, Justinum Martyrem cumprimis *Apol.* 2. ubi Christianorum Baptismum accuratè describit, altissimum silentium est: tum denique quia ipsa traditionis rituum horum ratio id ipsum demonstrat. Quæ enim certò & indubitatè à Christo & Apostolis tradita sunt, ea statim apud omnes extant, & quidem ubique eadem; ut aqua in Baptismo, panis & vinum in Eucharistia, quæ apud omnes Christianos in Sacramentorum horum administratione ab ipsis rei Christianæ initiis inveniuntur, & deinceps apud posteros ad nostra usque tempora manserunt. Quæ verò post Apostolos à Viris Ecclesiasticis reperta sunt, eorum dispar ratio fuit. Hæc enim neque ab ipsis suis initiis pariter apud omnes extant, neque ubique, neque semper eadem, sed nonnihil ferè diversa sunt, ut locorum, vel temporum, in quæ incidunt, ingenium, status atque conditio fuit. Atque hæc controversis hisce Rogationibus accidisse, satis constat. Lubet audire vel unum Valafridum Strabonem, sic *de Reb. Eccles. cap.* 26. hoc differentem: *Sciendum autem, primò simpliciter in fluviis vel fontibus baptizatos credentes. Et sicut cæterarum institutionum ecclesiasticarum decus; ita & hujus mystici lavacri gradatim per temporum augmenta celebrationem in majus crevisse. Addiderunt alii chrismatis unctionem, quam ex veteri* (Mosaica) *sumptam consuetudine nemo est qui dubitet; cùm primis temporibus impositione manuum Baptismus confirmari soleret, quod in Samaria Petrum fecisse & Johannem legitur. Alii addiderunt in Baptismatis Sacramento Exorcismos; alii consecrationem frontis; alii salis, alii salivæ infusionem; alii catechumenorum ordinabilem instructionem; alii scrutinia diligentissima ad tantum mysterium præparationis statuerunt. Sed & multa alia, quæ & exemplis Divinorum*

novitiis affinium vel dictorum inventa, & congruentissimis spiritualium profectuum plena nascuntur. Liquet igitur abundè, quæcunque sit rituum horum origo, Divinam & Apostolicam neutiquam esse, sed merè humanam. Constantérque profitemur, nec ritè & prudenter primò fuisse inductos cumulatósve; & deinceps meritò à piis rejectos & abrogatos. Quo enim prætextu Pontificii abrogarunt tempora stata Baptismi, lactis, mellis degustationem, pedum lotionem, vestem candidam; osculum pacis, abstinentiam carnium & vini; eodem nos reliquos, quibus non minus, si non plus indecori inest, abrogavimus. Neque enim tam tyrannicè orbi Christiano Sophistæ hi imperitare debent, ut nisi se solos, neminem liberum, vel non talpa cæciorem esse, patiantur. Inprimis cùm in confesso esse debeat, Sacramenta nihil esse nisi ab institutione & quidem Divina; ac proin ad Sacramentum necessariò non pertinere, quæ humanitus inventa sunt. De singulis ritibus maximè controversis dici multa possent. Pro iis ex Bellarmino multa veterum testimonia Redingius *pag.* 75. 76. corrasit, quæ sigillatim discutere, otiosum & inutile foret; cùm ab hominibus inventos esse singulos, jam constet, & probari insuper nequeat, veteribus eam sedisse sententiam, quòd vel singuli ii necessarii sint, vel effectus ejusmodi, quales hodie iis asseruntur, habeant. Benedictionem aquæ, ante ipsam Sacramenti præsentémque celebrationem nemo prorsus veterum vel nominavit vel indicavit. Dionysius Areopagita à te citatus *Hier. Eccl. cap.* 2. aquæ sanctificationem nullam describit, nisi in procinctu, & cùm datum est nomen, imò & ipse catechumenus signatus, idque *μυούμενος.* Sic reliqui. Quid hoc ad benedictonem aquæ extra Baptismi celebrationem? Exorcismorum nulla planè apud Justinum & Tertullianum, ubi ex professo veterum baptismum describunt, mentio est. Neque ullus eorum, quos tu ex Bellarmino citas, scribit, Exorcismos vestris similes in Baptismo super Catechumenis à presbyteris quibuslibet, etiam nullo dono præditis, jam tum factos esse. Hoc ex testimoniis veterum probandum fuerat. Signi crucis plurima apud veteres mentio est. Sed vel oleo, vel chrismate factum illud esse, nemo eorum, quos tu citas, dixit, dixit; excepto fortè Areopagita supposititio, qui notavit, Pontificem inchoare unctionem διὰ τῆς σφραγῖδος τρὶς, *ter repetito signaculo*, quod tamen aliò Vasquez refert. Tertullianus certè *de Cor. cap.* 3. Christianos *frontem crucis signaculo terere* dixit *ad omnem progressum atque promotum; ad omnem aditum & exitum, ad vestitum, ad calceatum, ad lavacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quæcunque eos* conversatio exerceret. At inter hæc sacros Evangelici ministerii actus nullos numerat; in Baptismo, Eucharistia, prædicatione signum hoc frequentari, nullo apice memorat. Neque enim veteres signo crucis, ut operativo ex opere operato, (uti Bellarminus *de imag. cap. ult.* existimat) sed ut externa professionis tessera, commixti infidelibus, usi sunt. Salis & salivæ tantundem apud veteres, quantum in ovo pilorum est. Originem & Augustinum pro iis falsò allegari, ipse Vasquez non dissimulat. De saliva, & ceremonia tangendi per eam nares & aures, unum Ambrosium Bellarminus, & ex eo Redingius nominat. Sed ingenuè idem Vasquez fatetur, nihil de saliva Ambrosium dixisse. De unctione sic Tertullianus *de Bapt. cap.* 7. scribit: *Exinde egressi de lavacro perungimur benedicta unctione de pristina disciplina, qua ungi oleo de cornu in Sacerdotium solebant, ex quo Aaron à Mose unctus est. Unde Christus dicitur à chrismate, quod est unctio, quæ Domino nomen accommodavit, facta spiritualis; quia spiritu unctus est à Deo Patre.* A pristina disciplina, Mosaica, unctionem hancce derivat, atque eo ipso à Christo, vel ejus Apostolis institutum negat. Et ante Tertulliani ævum unctionem ejusmodi in Baptismo receptam

non

non fuisse, satis inde liquet, quòd nec Justinus, nec anteriorum temporum scriptores, baptismi ritus edisserentes, ejus nulli meminerunt. Quid quòd Latini plerique Tertulliani locum illum non de baptismate, sed de confirmativa unctione acceperunt: quódque unctio illa Tertullianea non ex chrismate, sed ex simplici oleo, neque in vertice, sed in fronte facta est? Quod à moderna praxi abludit. Mitto reliquas ceremonias singulas; hoc unum addens, testimonia antiquitatis pro ceremoniis non Divinis, sed humanis, nihil aliud quàm antiquitatem erroris & præsumptionis humanæ arguere. 2. Non igitur à fœminea Reginæ Franciæ, Catharinæ Mediceæ, infirmitate, sed à plus quàm virili ejusdem prudentia & magnanimitate profecta sunt seria illa postulata, quibus à Patribus Tridentinis contendit inter alia, ut jugo illo ceremoniarum Baptismi Sacramentum liberarent. Atque utinam zelum suum à Sophistis eam obsidentibus & serpentino sibilo afflantibus sufflaminari passa non esset! Meliùs deinceps in Francia Christianæ religionis res sese habuissent.

OBJECTIONES TRIDENTINORUM.

OBJECT. I. *Vel vera est Pontificia de baptismo doctrina, vel falsa. Si vera, etiam Papatus doctrina vera est, quia Sacramenti veritas pendet à veritate doctrinæ. Si falsa, Reformatores & reformati in papatu baptizati rebaptizari debuerunt.* Resp. 1. Et vera & falsa est, diverso respectu, Pontificia de baptismo doctrina. Vera est, quoad *essentiam* institutionis, elementum visibile, & institutionis verbum. Falsa est quoad *accidentarias* opiniones & ritus. 2. Neque iccirco inde veritas doctrinæ Pontificiæ rectè evincitur, æquè ac Pharisæorum, Sadducæorum doctrina non ideo vera fuit, quia externum circumcisionis ritum legitimè administrârunt. Nempe dogmata fidei non semper respondent rectitudini externæ administrationis. Fieri enim per accidens, vitio nimirum administrantium, potest, ut qui legitimè Sacramentum externum administrat, ipsum Sacramentum perversis opinionibus, & fidem erroribus in fundamentum arietantibus pervertat, & concutiat.

EXCIP. REDING: *Argumentum hoc pro nostro non agnoscimus; gnari, Sacramenti veritatem à veritate doctrinæ non pendere. Etiam Arianorum baptismus formulam à Christo præscriptam servans validus foret. Unde vestrum quoque baptismum non rejicimus, licet perniciosissimas de Baptismi essentia hæreses foveatis.* Ib. p. 91. 92. Resp. Solent tamen vestri argumento isthoc Baptismi sui veritatem tueri. Cujus infirmitatem bene est, quòd mecum agnoscis. De Arianorum baptismo nimis molliter sentis. Baptizarunt illi in nomine Filii & Spiritus S. illius ut hominis nudi, hujus ut virtutis Dei, non personæ. Unde tu ipse supra *Quæst. 3. ad Bullam Indict. Resp. ad arg. 5.* contenderas, Concilium Nicenum *Can. 19.* jussisse ἀναβαπτίζεσθαι *rebaptizari* Paulianistas, ob Divinitatem Christi abnegatam. Quomodo ergo tibi constas? Etiam Athanasius *Orat. 3. contra Arian.* baptismum eorum irritum declarat, eò quòd, baptizantes licèt in nomine Patris, Filii & Spiritus S. baptizant tamen juxta tenorem doctrinæ suæ εἰς κτιστὴν καὶ κτίσμα, καὶ εἰς ποίημα καὶ ποιητὴν, *in Creatorem & Creaturam, facturam & factorem.* Si porrò perniciosas de essentia, hoc est, materia & forma Baptismi hæreses nos fovemus, pessimi estis omnium, qui nostros in ca-

stra

ſtra veſtra profugos non iterum baptizatis. Nam baptiſmi eſſentia hæreſi infecta baptiſmi inſtitutionem neutiquam ſervat, adeóque baptiſmum irritum reddit.

OBIECT. II. *Eccleſia primitiva ritibus baptiſmalibus Divinitus inſtitutis adjunxit alios non inſtitutos. Ergo ritus eos retinere, vel novos inſtituere æquè liberum eſt Eccleſiæ Romanæ.* Reſp. 1. Ritus veteris Eccleſiæ adiaphoros ad uſum & ædificationem accommodatos retineri, ſalva tamen libertate, non vetamus. qua quidem libertate ipſi Pontificii uſi ſunt in abolendo *oſculo baptizandi*, cujus meminit Cyprianus lib. 3. cap. 8. *ablutione pedum*, quam ab æterno receptam eſſe, ait idem Cyprianus *libro de Unctione Chriſmatis*: aliis ritibus, quorum meminit Auguſtinus *de Symbolo ad Catech. lib. 4. 1.* ac imprimis *prægustandi mellis & lactis uſu*, Tertulliani tempore recepto. Tutiſſimum tamen arbitramur, ſimpliciter inſtitutionem ſequi. 2. Improbamus verò vehementer, tum quòd obtentu traditorum rituum, ut olim Scribæ & Phariſæi, mandatum Dei transgrediuntur, adminiſtrantes baptiſmum in lingua peregrina, & tribuentes humanis ritibus, quod baptiſmo ſoli tribuendum fuerat: tum quòd mutatis circumſtantiis eosdem ritus & diverſiſſima opinione retinent: tum quòd novos eósque ſuperſtitioſos & abſurdos, antiquitatis titulo fucatos, invexerunt. Quò pertinent benedictio aquæ ante celebrationem, Signum crucis chriſmate factum, ſalis & ſalivæ uſus, cerei poſt baptiſmum &c. de quibus vide Chamierum *de Baptiſmo lib. 6.* ac inprimis Dalleum *de Ritibus Religioſis Latinorum*, libro primo tóto.

EXCIP. REDINO: 1. *Nos quoque mutandorum rituum libertatem competere Eccleſiæ, ſed non Paſtoribus ſingulis, ſtatuimus. 2. Quos tu ritus à nobis retentos improbas, à veteri Eccleſia receptos fuiſſe, ſupra firmavimus.* Reſp 1. Eccleſiæ, ſed Romanæ ſoli, ceu reliquarum omnium Matri & Magiſtræ libertatem ejuſmodi competere, Tridentinus Canon veſter ſanxit; adeóque oppoſitè non ad Paſtores quoſvis, ſed particulares Eccleſias omnes, quas ſic affectato dominio ſuperbiſſimo libertate ſua defraudatum ivit. 2. Veteris Eccleſiæ ſcutum prætenſum diſcuſſimus abunde ſuprà.

OBIECT. III. *Ipſi quoque hæretici (ita nos inſignivit Bellarminus) nonnulla baptiſmo adjungunt, quæ nec præcepto, nec exemplo in S. Literis tradita ſunt. Ita infantem ad baptiſmum adducunt die Dominico vel alio, quo concio habetur. Interrogant ſponſores, an ſpondeant ſe infantes inſtituturos in doctrina fidei & morum. Denique infanti nomen imponunt.* Reſp. Ita qui accuſantur hominem occidiſſe, objiciunt, nos quaſi acu eum pupugiſſe. Atqui quæ nos ſic obſervamus, non Sacramenti ſunt partes, neque iis myſterium affingitur & ſignificatio eorum effectuum, qui pertinent ad aquam baptiſmi; ſed honeſtæ celebrationis circumſtantiæ, eccleſiaſticæ prudentiæ & libertati re-

 lictæ,

lictæ, quæ pro re nata ad tuendum decorum & ordinem institui, vel mutari possunt.

EXCIP. REDING: *Honestæ illæ celebrationis circumstantiæ præferre debent honestatem decori Baptismi tuendo convenientem. Necessum igitur est eas procedere ex motivo virtutis, quæ religio est.* Ib. pag. 92. 93. Resp. Religio quidem externum ordinem & decentiam imperat, sed ritibus decoris eò facientibus & ab hominibus institutis, nec rationem mysterii vel significationis, nec effectus supernaturales, nec dispositionem ad gratiam justificantem tribuit. Hoc enim non recta religio, sed magicum studium, rebus humanis vendicans, quod nec à natura, nec à Deo habent, committit.

OBIECT. IV. *Ceremoniarum quarundam in ipsis S. literis mentio est.* Exsufflationis *Joh. XX. 22. ubi Christus insufflavit in Apostolos*; Exorcismi Act. XIX. 13. *ubi exorcistarum mentio*; Unctionis, *à qua ipse Christus nomen accepit*; Sputi *Marc. VII. 33. & Joh. IX. 6.* Vestium candidarum, *Apoc. III. 4. ubi vestimenta candida promittuntur vincenti*; *denique* Cereorum *Matth. XXV. 1. 2. 3. ubi virgines inducuntur cum cereis.* Resp. 1. Illa omnia in Scriptura legimus, sed non ut pertinentia ad baptismum vel baptismi celebrationem, sed ut plurimùm ad miraculorum patrationem, quorum ratio alienissima à Sacramento. Certè etiam adversarii oderunt eos, qui baptismo ignem addunt. Quanquam habeant Matth. III. 11. Christum baptizaturum Spiritu & igne. Quantò minùs tolerandi sunt ii, qui longè leviore prætextu corradunt ex Scripturis quidlibet? 2. Christus non tantùm *sputo*, sed etiam *luto* usus est. Quæ ratio, cur priori tantùm, non etiam posteriori utantur? 3. Quæ verò ratio consecutionis; Christus ab unctione dictus est: Christiani Lux oportet luceat: Saliva à Capite descendens sapientiam significat: Vestes candidæ promittuntur vincenti; Ergo in baptismo necessarius est usus chrismatis, sputi, salivæ, cereorum, vestium candidarum? 4. Exorcistæ dicti, non quicunque in Spiritus immundos potestatem habuerint, sed qui ex corporibus obsessis eos pepulerint. An igitur, si maximè largiremur penes Ecclesiam potestatem exorcizandi adhuc residere, infantes quivis baptizandi corpore tenus à Dæmone obsessi sunt?

EXCIP. REDING: 1. *Atqui nos in baptismi administratione utimur igne, accenso scilicet cereo. Non igitur eos, qui Baptismo ignem addunt, odimus.* 2. *Licet ritus hi ex institutione Christi ad Baptismum non pertineant, idoneos tamen esse ad repræsentandum aliquod mysterium, inde evincitur.* 3. *Etsi infantes corporaliter obsessi non sunt à dæmone; tamen sub Sathanæ potestate sunt ob reatum peccati originalis.* Ib. pag. 93. Resp. 1. Utimini igne, sed peregrino, qui vos consumet. Sicut autem spiritu baptizare non potestis: ita nec igne, quo utroque solus Christus baptizavit. 2. Quomodo ritus controversos idoneos esse ad repræsentandum illud mysterium, quod vos per eos repræsentari statuitis, inde evinces, quia aliquod mysterium in iis Christus repræsentavit? An enim idem jus repræsentandi mysteria Dei habent Deus & homines? Quis sic repræsentationum

tionum finis, quis modus erit? Cúmque diversissima sit Sacramentorum & miraculorum ratio; atque ritus hi universi in miraculorum ferè patratione à Christo adhibiti fuerint, quomodo vos eosdem in aliud planè forum traxeritis, & mysteriis pro libitu vestro impraegnaveritis, videritis ipsi. 3. Infantes fidelium natura quidem in peccato mortuos, & Sathanæ potestati obnoxios esse, constat. Sed gratia Dei eosdem, utpote à fœderatis & fidelibus parentibus natos, Divini fœderis & promissionum participes reddit. Unde Deus se Abrahami & seminis ejus Deum in fœdere gratuito declaravit, priusquam Sacramentum circumcisionis iisdem revelavit. Et fidelium Parentum liberos eo ipso, quòd à fidelibus parentibus nati sunt, *Sanctos* esse Apostolus, 1. Cor. VII. 14. declarat. Quomodo igitur Sathanæ mancipia iidem sunt? Et sunto sanè. Non idéo exorcistæ vestri in Baptismo Sathanam pellunt, quia exorcistæ sunt, non quicunque in spiritus immundos potestatem habuerint, sed qui ex corporibus obsessis eosdem pepulerint, uti ex Act. XIX. 13. ubi *Exorcistarum* mentio est, liquet.

QUÆSTIO III.

An baptismus ita necessarius sit ad salutem, ut quicunque eo nullâ culpâ suâ privantur, æternam damnationem incurrant?

SYnodus Canone V. anathema dicit asserentibus, *baptismum liberum esse*, hoc est, *non necessarium ad salutem*. Si Anathema diceret iis, qui statuunt, nullo modo necessarium esse ad salutem, ne præcepti quidem Divini necessitate, quæ Socinianorum hæresis est, consentientes nos haberet. Fatemur enim, ita necessarium esse ex Divina institutione, ut quisquis eum vitio & culpa sua omittit, peccatum æterna morte dignum committat, quoniam, ut Augustinus loquitur libr. contra Cresc. cap. ultimo, *sanctissima significatione præpollet*. Sed sensum anathematis per se ambigui aperit Catechismus Romanus, cujus hæc verba sunt: *Nihil magis necessarium videri potest, quàm ut doceamur, omnibus hominibus baptismi legem à Domino præscriptam esse; ita ut nisi per baptismi gratiam Deo renascantur, in sempiternam miseriam & interitum à parentibus, sive fideles; sive infideles sint, procreentur.* Neque aliter Scholastici, quos inter Suarez inquit: *Simpliciter dicendum est, baptismum esse medium necessarium ad remissionem peccatorum & ad gratiam ac gloriam consequendam. Conclusio est de fide.* Alii tamen modestiores exceptiones quasdam indicant. In hac ipsa Sessione Canone IV. de Sacramentis in genere anathema dicitur iis, *qui dixerint, Sacramenta novæ legis non esse necessaria & ad salutem superflua, & sine iis aut eorum voto per solam fidem homines à Deo gratiam justifica-*

justificationis adipisci, licèt omnia singulis necessaria non sint. Ubi notandum ex Historico, fuisse in Concilio alios, qui distinguerent inter Sacramenta, quorum alia absolutè necessaria sint, alia non. Alios verò, & potiores quidem, damnari voluisse eos, qui indefinitè assererent, Sacramenta non esse necessaria, eò quòd unius Sacramenti necessitas sufficeret ad eos falsi redarguendos, & omnia quidem necessaria sint, sed unum absolutè, reliqua ex hypothesi. Quæ sententia vicit, *non sine stupore quorundam*, inquit Historicus, *existimantium, tam multiplicem æquivocationem stabiliendis fidei articulis non convenire.* Patet tamen inde, quam baptismi necessitatem propugnaverint Patres. Cæterùm præcipua, quibus absoluta illa & rigida Baptismi necessitas infringitur, argumenta attulimus superiùs pag. 175. 176. 177. Pauca his addimus.

ARG. I. Canon. IV. *de Sacramentis in genere* anathematizat eos, qui dicunt, sine Sacramentis, *aut eorum voto*, per solam fidem homines gratiam justificationis accipere. Concedit igitur, sine baptismi Sacramento, dummodo ejus votum Sacramento successerit, hominem justificari posse. Proinde necessitas ejus absoluta non est. Unde etiam Thomas in cap. 3. Johannis ait, *baptismum necessarium esse vel in se, vel in voto, vel in figura.* Idem etiam docet Lombardus *Sent. lib. 4. dist. 4. lit. D.* ubi sententiam suam tuetur testimonio Augustini dicentis, *gratiam Dei invisibiliter impleri, quomodo mysterium non contemptus religionis, sed articulus necessitatis exclusit.* Et concludit: *Constat ergo, sine baptismo aliquos justificari & salvari.* Illud quoque observandum. Votum quidem Sacramenti sufficere ad justificationem, at non *fidem* decernunt Patres. Ita non Sacramenti tantùm, sed etiam voti Sacramenti major efficacia statuitur, quàm fidei, cui tamen justificationem in solidum sacræ literæ acceptam referunt.

RESP. REDING: 1. *Votum Baptismi & perfecta contritio saltem non cadit in infantes. Etsi verò ii capaces sint Martyrii, per quod sine Baptismo justificari possent, illud tamen merè extraordinarium est.* 2. *Lombardi sententia est, quòd secundum viam extraordinariam, quando Baptismi copia haberi nequit, sufficiat martyrium, vel contritio charitate formata, seu votum Baptismi. Extra casus illos Baptismus simpliciter necessarius est, id ipsum Augustino Epist. 28. ad Hieron. agnoscente.* 3. *Fides formata charitate, seu perfecta contritione ipsum Baptismi votum includit.* Tomo II. Tract. V. Ss. 3. pag. 96. 97. Resp. 1. Sive in infantibus sive in adultis votum vel Martyrium Baptismi defectum supplet, absoluta Baptismi necessitas cadit. Et quo jure Deus optimus infantes ob defectum non suum, puta tum Baptismi, quem sibi ipsi conferre non potuerunt, tum rationis, qua destituti nec votum concipere, nec perfectè conteri potuerunt, puniat, ratio neutiquam apparet. 2. Si extra ordinem Martyrium, vel contritio charitate formata, & votum sufficit ad salutem non baptizatorum, annon æquè in casu privationis Spiritus S. gratia sufficere potest? Ubi enim magis martyrium, vel contritio votúmque, quàm Spiritus S. gratia excipi-

excipitur? De Augustini sententia suprà satis. 3. Si fides votum includit, cur igitur Baptismum suppleri posse per fidem, non asseritis? Quomodo Scholastici, nominatim Lombardus 4. *Sent. dist.*1. Bonaventura *in 4. Sent. dist.*1. *pag.*2. *a.*2.*q.*1. secutus uterque Bernhardum *Epist.*77. & ipsum Hugonem de S. Victore, ad quem ibi Bernhardus scripsit, asserunt, in lege naturæ nec non apud nationes, & fœminas post institutum circumcisionis Sacramentum, adultis propriam solam, infantibus fidem Parentum ad justificationem & salutem suffecisse. Non minor autem est vis fidei post Christum, quàm ante eum fuit. Quæcunque enim factæ sunt fidei veterum promissiones Divinæ spiritualium ejusmodi bonorum, seu salutis ac æternæ beatitudinis, promissiones, inquam, toti Ecclesiæ omnibúsque credentibus communes, eædem in sua latissima amplitudine factæ sunt fidei Christianorum sub Evangelio degentium, uti ex Rom.IV.6. XV.4. 2.Cor.VI.18. VII.1. Gal.III.24. Hebr.XI.39.40. 2.Pet I.3.4. liquet; agnoscentibus etiam Thoma *in* 4. *Sent. d.*1. *q.*6. & Bonaventura *loc. cit. q.*2. fidem antiquis illis temporibus non fuisse majoris efficaciæ, quàm nunc est; nec fidem hoc tempore deterioratam esse. Si verò N. Test. adjunctum aliquid sit, quod sit ita necessarium necessitate medii, ut simpliciter absque ea fides ad salutem non prosit, haud deterior fides N. T. dubiè facta est, quia non ampliùs præstare potest, quod olim præstitit.

ARG. II. In Concilio ipso Marinarus rigidam illam non tantùm Sacramentorum, sed etiam voti Sacramentorum necessitatem oppugnavit, adductis exemplis tum Cornelii Centurionis, cujus orationes Deo gratæ fuerint, antea quàm is Sacramentum baptismi cognovisset: tum universæ ejus familiæ, quæ audita Petri concione receperit Spiritum S. priusquam naturam Sacramentorum edocta esset: tum latronis in cruce jam moribundi, & Martyrum in ipso persecutionis ardore ad Christum conversorum, qui solius Christi virtute illuminati, ne quidem cognitionem ullam Sacramentorum habuerint. Quæ quidem argumenta ita moverunt Patres, ut propter eorum difficultatem decisionem ad generalem Congregationem differendam putârint. Et extra Concilium jam olim Gerson *Serm. de nativ. virg. Mariæ*, negavit, Deum gratiam ita alligâsse Sacramentis, *quin absque præjudicio legis suæ posset pueros nondum natos extra uterum intus sanctificare.* Eadem sententia fuit Gabrielis Biel, Cajetani, Dominici à Soto, Tilemanni Sigebergensis, Thomæ Elicii, Cassandri, aliorum, quos propterea Vega *de justif. lib.* 5.16. *tanquam nimium erga infantes misericordes* traducit. Atque hinc etiam Scholasticorum recepta inter baptismum *fluminis* seu aquæ, *flaminis* seu Spiritus S. & *sanguinis* seu Martyrii distinctio. Ubi concedunt baptismum flaminis & sanguinis supplere defectum baptismi fluminis.

RESP. REDING: 1. *Quæ circa votum Baptismi à nonnullis Theologis in Concilio oppugnatum affers, à Pallavicino refutantur.* 2. *Gerson eo casu, quo respectu infantis in utero mortui Baptismus adhiberi nequivit, aliud salutis remedium superesse, docuit.* *Hoc ad*

 nostris

quosvis casus extendi non debet. 3. *Triplex salutis via distingui debet ; absoluta, de qua rectè Gerson dixit, Dei gratiam non ita alligatam esse Sacramentis, quin etiam infantem extra casum quoque Martyrii, modo invisibili justificare possit: extraordinaria, qua Baptismus Fluminis per Baptismum vel Sanguinis, hoc est, per Martyrium, vel Flaminis, seu per contritionem charitate formatam, seu votum Baptismi, suppletur: vel ordinaria, juxta quam parvulis carentibus usu rationis, adeóque conteri & vovere non valentibus, Baptismus aquæ prorsus necessarius est; agnoscente etiam Confessione Helvetica cap. 20. Baptismum esse signum populi Dei, per quod electi primò in Ecclesiam inserantur. Proin non baptizati extra Ecclesiam sint oportet. extra quam salutem & vitam esse eadem Confessio cap. 17. negat.* Ib. pag. 97. 98. Resp. 1. Pallavicinus conflictum Theologorum in Concilio de necessitate voti Baptismi in dubium vocare ausus non est, te omnia pernegante, & quidem sine ratione candidior. Tantùm voti necessitatem urget, & Marinari argumenta frigidè solvit. 2. Si Deus Sacramentis non sic alligavit gratiam, quin absque præjudicio legis suæ possit pueros nondum natos in utero sanctificare, quod Gerson dixit, causam igitur idoneam afferre debes, cur legi suæ, quam non sibi, sed hominibus dixit, præjudicet sanctificando extra uterum eos, qui nulla culpa sua, sed vel necessitate, cujus author ipse Deus est, vel culpa merè aliena baptismo privantur? Nam lex Christi, cujus obtentu necessitatem Baptismi defenditis, tam non infantes in utero morientes, quàm non extra uterum nulla culpa sua Baptismo privatos excipit. 3. Distinctionem tuam probo, atque ex eadem infero, *ordinariè* hominem per Spiritum S. & Baptismum Fluminis regenerari; *extraordinariè* per Baptismum Flaminis & Sanguinis; *absolutè* simul & *extraordinariè* sola voluntate Dei, Sacramentis non alligata, in casu privationis culpa vacantis, sive infantum vel utero inclusorum, vel extra eum vagientium, sive adultorum respectu; non tamen sine Baptismo Flaminis, seu Spiritus S. per quem tum in infantibus pro modulo tenellæ ætatis, tum in adultis pro liberima sua voluntate operatur. Atque eodem etiam sensu Confessio nostra, (quam perfidè citas, tribuens ei verba, quòd sit *signum populi Dei, per quod electi à Deo recipiantur, & primò in Ecclesiam inserantur*, quæ verissima licet, nuspiam tamen in Confessione reperire est. (ita oculis alienis cernens falleris & fallis) vocat *initiale signum populi Dei, utpote quo initiantur Deo electi Dei.* quia Baptismus est ordinariæ initiationis Sacramentum, citra quod in privationis casu extra ordinem Ecclesiæ electorum solo Spiritu suo inserere Deus, quoscunque vult, potest.

ARG. III. De judicio veteris Ecclesiæ Catholicæ videatur Forbesius *Instruct. Histor. Theol. lib. X.* 5. 6. Augustinum quidem, aliósque nonnullos contra Pelagianos pro ostensione peccati originalis à necessitate regenerationis & baptismi ipsis etiam infantibus in remissionem peccati originalis conferendi, invictum argumentum depromentes, fervor disputationis & bonæ causæ fiducia eò abripuit, ut alicubi de necessitate Baptismi æquo loquerentur incautiùs. Alicubi tamen, nimirum *contra Donatistas de Baptismo lib. IV.* 22. ait, sufficere fidem conversionémque cordis, si fortè ad celebrandum mysterium Baptismi in angustiis temporum succurri non potest, cùm mysterium baptismi non contemptus religionis, sed articu-

lus

lus necessitatis excludat. Subjicit cap.25. *Conversio enim cordis potest quidem inesse non percepto baptismo; sed contempto baptismo non potest.* Ante Augustinum Ambrosius concione funebri in obitum, Valentiniani junioris, qui ex Gallia in Italiam cogitans, missis jam ad Ambrosium nuntiis, qui eum Viennam in occursum ejus, ut ab eo baptizaretur, accerseret, sine baptismo discessit, de salute ejus adeò non desperavit, ut potiùs asserere non dubitaverit, eum *jam vitâ æternâ frui.*

RESP. REDINO: 1. *Augustinum in fervore disputationis de Baptismo incautiùs locutum esse, protervè asseris. Etiam reliqui S. Patres, Clemens Romanus Epist.4. Justinus Martyr q.56. Martialis, Tertullianus lib. de Baptismo cap.15. Origenes, Cyrillus, alii, Baptismi necessitatem una nobiscum agnoscunt. 2. Valentinianum Baptismo privatum licet, Baptismi votum salvavit.* Ib. pag.98 99. Resp. 1. Non quicquam protervi asserui, sed verbis ipsius Augustini recitatis, ad quæ nihil respondere potuisti, ejus in hoc dogmate inconstantiam probavi. Cœterùm quâ libertate & reverentia nos docuit Augustinus non accipere, quod Cypriano visum est de baptizandis hæreticis, eadem neque hoc accipimus, quod alibi ipse Augustinus, & nonnulli eidem consentientes de absoluta necessitate Baptismi nimio rigore pronuntiarunt. Cui si veriorem, & S. literis convenientiorem sententiam, salva charitatis & pacis compage, & servato reverentiæ debitæ officio, antepossuerimus, ipse nos Augustinus sic ab omni protervia & temeritatis crimine Epist. III. absolvit: *Neque enim quorumlibet disputationes (quamvis Catholicorum & laudatorum hominum) velut Scripturas Canonicas habere debemus, ut nobis non liceat, salva honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis improbare, atque respuere, si fortè invenerimus, quòd aliter senserint, quàm veritas habet, Divino adjutorio vel ab aliis intellecto, vel à nobis. Talis ergo sum in scriptis aliorum: tales volo esse intellectores meorum.* Licuit etiam Scholasticis excogitato pœnæ damni, non sensus, non baptizatis infligendæ temperamento, rigorem Augustini, aliorúmque, infantes non tinctos æternis cruciatibus mancipantium, infringere. Nobis igitur cur nefas sit, nimiam doctrinæ eorundem asperitatem, non fictis opinionibus, sed certis Scripturarum testimoniis corrigere? Multa interim à Patribus dicta, & à Pontificiis obtorto collo ad erroris sui patrocinium rapta, Celeb. Forbesium *loc.cit.* in beniguiorem castiorémque sensum scitissimè interpretantem vide. 2. Valentinianum Imp. supra fidei Divinæ charitate formatæ lumine fulsisse, negasti. Nunc eundem votum Baptismi testatum, atque eodem voto salvatum esse, contendis. Quàm pulchrè quæso tibi constas? Atqui S. Ambrosius in funebri ejus non voto Baptismi, sed Spiritui S. & gratiæ Dei salutem ejus acceptam refert.

ARG. IV. Nulla ratio est, cur in adultis invisibilis sanctificatio peragi possit absque Baptismo, quod concedunt illi; at in infantibus id ipsum fieri non possit. Obtendunt quidem, infantum ætatem talis sanctificationis & regenerationis capacem non esse. Atqui ipsi docent, parvulis per baptismum realiter infundi habitum fidei, spei & charitatis, & in iis vi baptismi peccatum originale non modò remitti, sed etiam penitus expungi & obliterari, denique Sacramenta novæ legis ex opere operato justificare.

RESP.

RESP. REDING : *Nos, adultos utpote capaces actus fidei & contritionis, sine Baptismo, solo ejusdem voto salvari posse, docemus. An etiam infantes actus ejus capaces sunt?* Ib. pag. 99. 100. Resp. Cùm infantes baptizatos, ob infusos fidei & charitatis habitus, sine eorundem actibus salvari asseratis; & constet, similes habitus Spiritum S. etiam in iis infantibus, qui nulla sua culpa Sacramento privantur, operari sine Baptismo posse, imò propter sanctitatem eorundem fœderalem operari actu, cur actualis fidei & charitatis privatio, quæ nulli eorum culpæ, sed Divino ordini imputanda est, innocentissimos eatenus in æterni exitii barathrum præcipites agat?

ARG. V. Præterea pertendunt, parvulos in Baptismo credere vi susceptorum, & alienam iis fidem etiam informem, uti statuunt Bonaventura, Thomas & Richardus de media Villa, imputari. Cùm igitur Synodus statuat, voto suppleri posse baptismum, nulla ratio est, cur non statuat etiam, votum alienum, æquè ac fidem alienam, iis imputari posse. Atque sic etiam servari poterunt infantes voto à parentibus eorum vice suscepto.

RESP. REDING : 1. *Contritionem non alienam, sed propriam justificare, Scriptura passim docet.* 2. *Sed & fidem alienam, etiam informem, imputari iis, qui baptizantur, statuimus eo sensu, quatenus fides Ecclesiæ in forma Baptismi expressa, ex Divinæ institutionis efficacia, infantis incapacitati ita prævalet, ut Baptismus ratus habeatur.* Ib. pag. 100. Resp. 1. Eadem ratione etiam fides propria in adultis requiritur. Nam *justus sua fide vivet*, Habac. II. 4. Reddenda igitur adhuc tibi ratio est, cur fides aliena, & non votum alienum imputari possit? Nullam prorsus ex Scriptura reddere potes. 2. Fides igitur aliena, Ecclesiæ scilicet, efficit, ut Baptismus ratus sit, ad óque effectum regenerationis consequatur. Dic iterum: cur in casu privationis non idem præstat votum alienum? Addo, ante instituta Sacramenta parvulis utilem & efficacem fuisse fidem veterum sine Sacramento: neque debilitatam esse vim fidei sub Evangelio. quod supra astruximus.

ARG. VI. Sacramenti Baptismi necessitas omnis est à præcepto divino positivo & non naturali. Proinde ejus carentia non est exitialis nisi iis, qui præceptum illud transgrediuntur. Atqui pueri, quibus Divina & arbitraria institutio non innotescit, quique per naturam capaces non sunt obedientiæ vel transgressionis actualis, utpote quæ rationis & liberæ voluntatis usum requirit, præceptum positivum transgredi dici non possunt.

RESP. REDING : *Baptismi necessitatem esse ex jure Divino duntaxat positivo, non etiam naturali, falsò supponis. Atqui juris naturalis necessitas non tantùm naturæ, sed etiam fidei ac revelationis principiis nititur. ad quæ etiam Baptismi præceptum pertinet.* Ib. pag. 100. 101. Resp. Plus quàm pueriliter deliras, castigandus ab indoctis etiam tyronibus vestris, quorum vix unus ignorare potest, Sacramenta & ritus omnes à positivo seu constituto, non naturali jure & præcepto arcessi debere. Liberè enim à Deo instituuntur, & liberè mutantur: atque à solius voluntatis liberrimæ imperio, non naturæ Divinæ necessitate ulla fluunt. Si quælibet revelatio Dei à naturali Divino jure manat, qua ratione

ratione ceremoniæ Judaicæ mutari abolerique potuerunt? Nam quæ à naturali præcepto Dei proficiſcuntur, tam immutabilia ſunt, quàm ipſa naturalis ſanctitas Dei immutabilis eſt.

OBIECTIONES diſcuſſæ ſunt pag. 182. 183. 184. Proinde hic operam non ludimus.

QUÆSTIO IV.

An baptizati per baptiſmum in conſcientia liberentur ab eccleſiaſticis mandatis, ſive ſcriptis, ſive traditis?

NEgat Canon VIII. qui ſententiam hanc ex Lutheri libro de *captivitate Babylonica* repetitam anathemate notat. Nos quidem baptiſmum authoritatem vel reverentiam Eccleſiaſtici Miniſterii abolere, quaſi baptizati vel Eccleſiam non audire, cùm monendi ſunt, vel ei, quoties in nomine Dei monentur aut corripiuntur, non obedire teneantur, haud ſtatuimus. Neque etiam negamus, baptizatos debere omnibus & ſingulis fidelibus, nedum eccleſiæ reverentiam, obedientiam & ſubjectionem, ut videlicet pareant admonitionibus in nomine Dei factis, & ordinem actionum toti cœtui communi conſenſu non contra verbum Dei injunctarum, conſtitutum non turbent, & congregationem non relinquant, quæ quidem ex Eccleſiaſtico præcepto non Divino cultui, ut pars quædam, adjungatur, ſed ad præceptorum Divinorum executionem. Sed aliud eſt, quod intendit anathema. Hoc nempe vult, eſſe in Eccleſia poteſtatem quandam *αὐτοκρατορικὴν* & *νομοθετικὴν*, *ἀρχὴν* & *βασιλείαν principatum* & *regnum* hominum, propter quod aliis liceat leges verbo Dei æquipollentes, utpote à Spiritu S. Eccleſiæ aſſiſtente profectas, & quidem plerumque de rebus carnalibus & terrenis condere, dummodo, ut videri quidem volunt, nihil præcipiant Dei verbo contrarium; aliis verò neceſſum ſit propter conſcientiam & ſic in judicio Dei obedire. Quam poteſtatem extendunt ad omnes actiones, corpora & bona baptizatorum, etiam Regum ſummorum & Principum, ſaltem *indirectè*, ut loquuntur. Cujus quidem dominationis exemplum eſt in interdicto ciborum, conjugii &c. Rectè igitur Lutherus dixit, Baptiſmi Sacramento Chriſtianos liberari à tradi-

Pppp ditioni-

ditionibus ejuſmodi & mandatis hominum, imperium in conſcientias, ſive merum, ſive mixtum ſibi arrogantium. Etenim

ARG. I. Per baptiſmum transſcribimur in nomen & familiam Dei, obligamúrque in conſcientia ad obedientiam non aliis, quàm Divinis mandatis præſtandam, Matth. XXVIII. 19. ubi Chriſtus jubet non aliud docere baptizatos, quàm quod ipſe præcepit.

RESP. REDINO: *Sic Chriſtus juſſit docere, quæ ipſe mandavit, ut etiam audire Eccleſiam, quæ jus etiam ligandi in terris habet, juſſerit, Matth. XVIII. 17.* Tomo II. Tract. V. Ss. 3. pag. 101. 102. Reſp. Sic eſt. Audire Eccleſiam juſſit, reprehendentem fratrem, qui alterum fratrem offendit. Atqui reprehenſio non fit lata lege humana, conſcientiam obligante, ſed ex lege verbi Divini jam lata, & Divinitus omnibus præſcripta. Neque quenquam Eccleſia in terris ex lege humana, ſed Divina ſola, ligare ita poteſt, ut ligatio in Cœlo rata ſit. Aliàs homines ſalutis & damnationis hominum authores arbitríque forent.

ARG. II. Baptizati per baptiſmum Chriſto induuntur, & filii ejus evadunt, Gal. III. 26. 27. At filiatio ea nos eximit à ſervitute hominum in conſcientias noſtras ſibi dominium arrogantium.

RESP. REDINO: *Filiatio Dei non eximit à ſalutari legis Eccleſiaſticæ obligatione, quæ ab authoritate ab ipſo Chriſto Eccleſiæ collata, Matth. XVIII. 17. 18. manat. Verba enim illa: Quæcunque ligaveritis, &c. omnem ligandi modum comprehendunt. In hiſce autem modis unus eſt per præceptum, ſeu legem, juxta illud Matth. XXIII. 4. Alligant onera gravia, &c.* Ib. pag. 102. 103. Reſp. Non eximit ab obligatione legis Eccleſiaſticæ, quatenus illa verſatur circa res indifferentes ſeu medii generis, puta determinationes circumſtantiarum primæ tabulæ circa cultum Dei externum, de ordine & decoro in verbi & Sacramentorum diſpenſatione obſervando; & quatenus illa præcipitur non ut virtute ſua, per ſe ac in ſpecie ſua conſcientiam obligans. De hac enim, non quolibet lege vel humana, vel Eccleſiaſtica quæſtio eſt. Neque jus ligandi Eccleſiæ à Chriſto collatum jus leges conſcientiis imponendi, ſed peccata retinendi & Cœlum claudendi impœnitentibus; idque miniſteriali, non prætoria, quæ ſolius Dei eſt, poteſtate, ſecundum doctrinam Evangelii, notat. quod Matth. XVIII. 15. & Joh. XX. 22. 23. apertiſſimè docetur. Si ligandi poteſtas in Miniſtro Verbi Divini omnem ligandi modum comprehendit, an etiam principalem? Atqui illa ſolius Dei eſt. An inſtrumentalem exequentem? Atqui illa ſolius Diaboli, ceu carnificis, eſt, qui ligat impios catenis caliginis. En quàm turpiter te des. Neque tandem Papæ & Hierarchis veſtris invideo laudem, qua eos mactare videris, comparans ſcilicet eos cum Phariſæis, *δεσμεύουσι φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα, alligantibus onera gravia & portatu difficilia*, quibus humeros hominum illi onerarant, cùm tamen ipſi ne digito quidem ea attigerint; Matth. XXIII. 4. Tales revera veſtri ſunt: talia eorum præcepta: tales ligationes ſunt; ſed quæ non à poteſtate clavium Regni Cœlorum, ſed potiùs clavium abyſſi genuinam originem habent.

ARG.

ARG. III. Per baptismum complantamur similitudini mortis Christi, Rom.VI.5. At qui cum Christo mortui sunt, liberantur ab elementis mundi, imperio & decretis hominum, nequicquam eos mandatis suis obstringentium, Coloss.II.20.22. Non igitur ejusmodi potestati νομοθετικῇ, in conscientias ampliùs obnoxii sunt.

Resp. Reding: 1. *Quomodo ergo civilis Magistratus decreta & mandata in foro etiam externo obligant? 2. Elementa ergo mundi, & mandata seu decreta hominum, à quibus per Baptismum Christo commortuos liberari Apostolus Col.II.20 22. docet, involvunt malitiam, utpote quæ dicuntur esse in interitum. verbo, carnalia Philosophorum principia, & dogmata mundana fidei veritati adversantia; nec non ceremoniæ Judaicæ jam abrogatæ. Talia non sunt mandata Ecclesiæ.* Ib. pag. 103. Resp. 1. Obligant conscientiam non per se, ratione materiæ & specialis mandati, sed per accidens, virtute mandati generalis, quo omnis anima jubetur obedire potestati supereminenti, Rom. XIII.1.&c. Et jus νομοθεσίας Magistratui civili Deus communicavit, ib. & 1.Pet.II.13. Ministerio Ecclesiastico non communicavit, Esaj. XXXIII. 22. Jac.IV.12. sed præcepit prædicare mandata Dei, Matth.XXVIII.19. atque ita prædicantibus obedire, Hebr.XIII 17. Leges Ecclesiasticæ obligant ob scandalum non parentium: Politicæ etiam extra scandalum. Denique quæstio nostra tota est de decretis religionem & cultum, non civilem societatem concernentibus. 2. S Paulus v. 20. &c. vetat δογματίζεσθαι κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας ἀνθρώπων, *dogmatizare secundùm præcepta & doctrinas hominum*, hoc est, placita ex hominum arbitratu & potestate in cultu Dei (de hoc enim solo ibi sermo est) fluentia, atque sic conscientiis hominum imposita, sequi. Exempla hujusmodi δογμάτων seu *placitorum* ponit v. 21. *Ne contingas, ne gustes, ne attrectes.* Talia sunt dogmata seu placita Ecclesiæ Pontificiæ, inprimis Cœlibatus, delectus ciborum in certis diebus, & voluntariæ paupertatis. Annon enim in iis maximè conspicua sunt placita: Ne *contingas* uxorem, clerice, Monache: Ne *gustes* hunc vel illum cibum certo, vel omni tempore: Ne *attrectes*, nempe bona, ut tua, quæ tua sunt, habendi & retinendi causa, sed omitte, & alios habere sine. Dogmatis ejusmodi obsequi vetat v.20. eo argumento, quòd Christiani *cum Christo mortui sint ab elementis mundi*, adeóque eos non ampliùs *ut viventes in mundo dogmata decernere* aut *suscipere* deceat. Ante Christum mortuum homines vixerunt in mundo, vixerunt elementis mundi, quia facti servi elementorum mundi, utpote subjecti terreno pignori, cujus purificatio per sacrificia pecuina & alias istiusmodi res fieri debuit; qui cum oblationibus suis poterant declarari immundi; quibus denique & res quædam & cibi potuerant dici impuri tanquam inquinantes & reos facientes. Sed in Christo mortui ab elementis mundi non ampliùs iis, vel similibus etiam, servire & subjici debent, quia accedunt ad verum sanctuarium, seu in Christo immediatè ad Deum, neque stant apud tabernaculum prius, vel impuri adhuc legaliter declarantur. At uxores, cibi quidam, bona ceu propria, velut impura adhuc & polluentia, ipsique nonnulli iisdem à Christo permissis utentes impuri declarantur. Annon vides, Redingi, leges vestras Ecclesiasticas præcipuas διαταλοδόκτως notari? Denique v.22. de dogmatis seu placitis ejusmodi dicit Apostolus: ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει, *quæ omnia sunt ad corruptionem usu.* hoc est, quæ consumuntur, & ad hoc ipsum facta sunt. Talia nempe sunt *elementa mundi.* Qui eis utitur, nihilo plus ha-

bet. Qui eis non utitur, nemini prodest rebus illis non consumendis, utpote quæ suâ sponte consumuntur. Nulla iis vel sanctitas, vel fœditas inest. Sunt enim ejusdem naturæ cum rebus omnibus, quibus homo utitur. Ideóque usus vel abstinentia nos Deo non commendat. Nihil minùs igitur vel dogmata, vel elementa mundi, quàm Philosophorum principia, notare, ipsa series textus evincit. Neque malitiam ullam elementis illis insitam Apostolus notat, nisi quatenus iis homines abutuntur.

ARG. IV. Baptizati in Christum vindicantur in libertatem, Joh. VIII. 32. 36. Hæc libertas obstat, quò minùs conscientia mandatis hominum, quomodocunque se illi jactent, subesse debeat. Libertas Christiana est soli Deo viventi servire. Hinc Ecclesia Novi Test. vocatur *regnum DEI*, quia solus Deus in eo regnat: Et *regnum cælorum*, quia πολίτευμα ejus est cœleste & non est ampliùs Ecclesiæ ἀναστροφὴ in rebus terrenis & eorum tractatione.

RESP. REDING: 1. *Non obstante ea libertate & Magistratui civil, & Ecclesiæ potestas præcipiendi competit. 2. Leges humanæ justa potestati legislativæ Divinæ subordinantur; atque versantur insuper in materia legi æternæ consentanea; denique iis lex Divina æterna se insinuans, firmitatem obligationis conscientiam afficientis, iisdem imprimit, juxta illud Solomonis: Per me Reges regnant, &c. Prov. VIII. 15.* Ib. pag. 103. 104. Resp. 1. Quæstionem mendicas, nihil respondes. De Magistratus etiam civilis decretis supra. 2. Neque de obligatione legum humanarum civilium, vel ecclesiasticarum etiam qualicunque disputamus; sed de ea, qua conscientia per se, & sanctionum humanarum virtute obligatur. Atque quoad obligationem ejusmodi leges quascunque humanas potestati legislativæ Divinæ subordinari, vel impressam obligationis talis firmitatem habere, otiosè asseris, non probas. Per Sapientiam æternam regnant equidem Reges, Prov. VIII. 15. quatenus scilicet omnes throni, potestates, principatus in Christo conditi sunt, & in ipso consistunt, Col. I. 16. adeóque omnis ordo, qui est in mundo, omnísque ejus pulchritudo & jucunditas ex eo proveniens, nec non Sapientia & prudentia omnis civilis, amor ordinis, consensúsque populorum ad parendum legibus & Principibus, Sapientis Dei donum est. At humanas leges quascunque, sive civiles sive ecclesiasticas eam Dei Sapientiam, quæ conscientias hominis sibi obligat, participare, nemo nisi rationis impos ex verbis illis extundere conabitur.

ARG. V. Eodem baptismo subjicimur illi, qui est εἷς νομοθέτης *unicus legislator, qui solus potest servare & perdere*, Jac. IV. 12. Sicut igitur nemo præter solum Deum potest servare & perdere totum hominem: ita nemo legem conscientiis hominum imponere potest talem, quâ observatâ homo servetur, violatâ perdatur, à solo Deo si discesseris.

RESP. REDING: *Deus unicus legislator est principalis, & judex primarius. Habet tamen sibi subordinatos Ministros, vera legislativa & conscientiæ obligatoria potestate præditos, quibus qui resistunt, ipsi Deo resistunt, quia potestas eorum originaliter Divina est.* Ib. p. 104. Resp. Subordinatio illa efficit, ut homines in societate civili communicata à Deo potestate imperare aliis, & legibus propriè dictis eos obstringere possint: non ut conscientiis

conscientiis hominum, soli Deo obnoxiis, Rom. II. 14. 15. dominari valeant. Hoc enim προνόμιον est illius *Unius Legislatoris* Dei, quod tam non hominibus unquam communicavit, quàm non potestatem creandi, vel æternùm salvandi perdendíque. Aliâs leges humanæ æquales Divinis, adeóque homo par Deo foret. Et sanè leges ac judicia, ecclesiastica cumprimis, longè inferiora sunt conscientia hominis, teste Apostolo, 1. Cor. IV. 3. 4. *Mihi minimum est, ut à vobis judicer, vel ab ulla humana die.* Cúmque leges ecclesiasticæ de adiaphoris merè externæ sint, conscientiæ, quæ tota interna est, dominari nequeunt. Denique sic Deum unicum Legislatorem esse, S. Jacobus pronuntiat, ut inde nemini fas esse judicare alterum, concludat. Manifestè igitur legislationem & judicium in conscientias, hominibus abrogat.

ARG. VI. Sed & Baptismus fidelibus inter alia Novi Test. bona obsignat fiduciam filialem, παῤῥησίαν *libertatem loquendi* coram Deo, Rom. V. 12. Hebr. III. 6. cap. X. 19. Quòd si fideles ad hominum præcepta, quæ non possunt cadere nisi in elementa mundi & res terrenas, obligantur, & ex illis judicandi sunt, impeditur eorum fiducia, & retardatur παῤῥησία, donec ejusmodi δικαιώματα σαρκὸς impleverint. Præterquam quòd invehitur illa in judicium ecclesiasticum corruptio, ut qui ea diligentissimè fecerint, nomen & opinionem filiorum Ecclesiæ veris filiis præripiant.

Resp. Reding: *Quicquid sit, vox Dei est, ut audiamus Ecclesiam, ligandi potestate præditam. Non ergo obligatio ejusmodi cum fiducia filiali pugnat.* Ib. pag. 104. Resp. Præceptum audiendi Ecclesiam Divinum est, & conscientiam obligat. Sed non quicquid Ecclesia in rerum adiaphorarum usu ordinat, eadem ratione conscientiam obligat. Ecclesia enim vel ex Dei verbo pronuntiat, atque sic conscientia hominis non dicto hominis, qua tale est, sed verbi Divini obligatur: vel præcipit aliquid in Dei verbo non præceptum; atque etiam sic audienda est, si præceptum faciat ad ordinem & decorum cultus exercendi, non virtute præceptorum ejusmodi humanorum specialium, sed præcepti generalis Divini, qua Ecclesiam ordinem & decorum ejusmodi præscribentem audire jussit. Aliâs fiduciam & libertatem filiorum multùm minui necessum foret, si in Regno Christi imperia hominum, & non solius Christi suspicere, servi hominum fieri, in hominibus gloriari, quod S. Paulus, 1. Cor. III. 21. & VII. 23. vetuit, necessum haberent.

ARG. VII. In Vet. Test. præcepta carnalia & terrena maximam habuerunt utilitatem. Nam sapientiam Dei ostendebant in mysterio Christi exhibendam, & in expectatione Christi peccatum accusabant sive commemorabant. Et tamen ea præcepta erant חקים hoc est, *statuta* certis limitibus finibúsque adstricta, ad quæ tanquam cultum Dei nihil addere, nec ab iis quidquam detrahere licebat. Quomodo igitur in N. Test. ubi causa ea sublata est, potest Ecclesia præcepta similia carnalia, quæ Deus nunquam imperavit, fidelibus baptizatis imponere?

Resp. Reding: 1 *Calumniosè Ecclesiæ præcepta, mysteriosis significationibus fœcundata, carnalia vocas.* 2. *Annon Israëlitis licuit instituere festum sortium?* 3. *Etiam Sacerdotibus*

cerdotibus V. Test. fas fuit imperiis suis obligare populum, juxta illa Deut. XVII. 12. Si quis contumaciter & superbè egeris ita ut nolit audire Sacerdotem, qui astat coram Domino Deo suo, ut ibi ministret, morte moriatur. Ib. pag. 105. Resp. 1. Res corporales mysteriis imprægnare nemo nisi Deus potest, cujus propterea epitheton est אל מסתתר *Deus mysteriorum*, Esai. XLV. 15. Præcepta igitur humana, per quæ rebus corporalibus spiritualia mysteria attribuuntur, non aliud sunt quàm cultus carnalis, non inutilis duntaxat, sed perniciosus, utpote quo, ceu jugo humano, filii Dei in Regno Christi onerantur, & in spirituali ac simplici cultu Dei multùm præpediuntur. 2. Festum sortium politica potiùs, quàm ecclesiastica sanctio communi consensu populi prolata fuit, neque aliud fuit quàm solennis commemoratio ingentis beneficii Dei temporalis. Quid hoc ad leges humanas Papæ, quibus ceu mysteriosis, & inconsulta plebe ac fraternitate, sancitis in cultu Dei hominum conscientias, ceu Princeps ac dominus supremus Ecclesiasticus, devincit? 3. Neque Deut. XVII. 10--12. Sacerdoti vel Synedrio tribuitur potestas ferendi novas leges, sed indicandi leges Divinas, & controversias ex iisdem, utpote ex quibus omnis authoritas pendebat, decidendi. Disertè enim dicitur v. 9. 11. *Indicabunt tibi verbum judicii*, hoc est verbum Divinum, quod judicat, quo judicium determinatur; *Juxta legem, quam monstrabunt tibi*, docebunt te; *& ad judicium, quod dicent tibi, facies. Non recedes à verbo, quod indicabunt tibi, ad dextram, vel ad sinistram.* Sacerdotes igitur inducuntur non judices, vel legislatores novi; sed indices legum Divinarum, earúmque doctores; pœna mortis indicta iis, qui contra facerent בזדון *per proterviam* nempe tum, cùm quis dicere non posset: *Oportet Deo magis obedire, quàm hominibus.* Aliâs tum Jeremias cap. XXVI. 11. tum Christus ipse Joh. XVIII. 20. &c. sententia Synedrii stare renuentes, protervitæ ejusdem rei fuissent.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Christus quidem Matth. XXVIII. 19. 20. Apostolis injunxit, ut baptizatos docerent servare, quæ ipse mandavit. Sed ex affirmatione unius non sequitur negatio alterius, nisi sit affirmatio identica. Proinde positâ doctrinâ præceptorum Christi, non tollitur doctrina præceptorum Ecclesiæ.* Resp. Imò dum præcipit Christus Apostolis, ut doceant sua mandata, tacitè prohibet, ne doceant mandata hominum. Etenim si præter ea, quæ Christus præcepit, alia essent tradenda Ecclesiæ, ut observarentur, sequeretur nihil esse definitum à Christo, quod in Ecclesia observandum doceatur. quod absurdum. Tum Paulus 1. Cor. VII. 10. 12. 25. distinguens inter ἐπιταγὴν κυρίου & suam γνώμην, inter suum dictum & dictum Christi, profitetur sibi non licere loqui μετὰ πάσης ἐπιταγῆς, nisi quæ Dominus dixit. Is nempe solus præceptor noster est, Matth. XXIII. 8. 10. Cæteri verò omnes sunt *fratres*, & qui inter fratres maximi sunt, omnium ministri esse debent, ibid. v. 11. Quod verum esse nullo modo potest, si alii in alios habent potestatem, ut novis præceptis eos onerare & obligare possint. Denique legati sive Apostoli munus est, hoc agere & loqui, quod Dominus injunxit agendum & loquendum. Atqui Christus mittens & ablegans discipulos in totum mundum,

dum, jubet, ut doceant omnes observare ea, quæ ipsi iis præceperant. Proinde hoc fine & limite potestas eorum circumscribitur.

EXCIP. REDING: 1. *Dialectices principia infringis, ex affirmativa negativam, & ex particulari affirmativa universalem negativam inferens.* 2. *Hominum mandata quæ Christi mandatis adversantur, non alia tacitè prohibentur.* 3. *In loco 1. Cor. VII. ubique ex particulari affirmativa universalem negativam sic infers: Christus præcepit matrimonii indissolubilitatem: Christus mandat, ut fidelis infideli conjugi cohabitet: Paulus non habuit præceptum Christi de virginibus, sed consilium suum dedit: Ergo præter verba Christi loqui nihil fas est.* 4. *Matth. XXIII. 11. inter fratres mentio est unius, qui vocatur Maximus; hoc est, Petrus, ejúsque successor Papa. Tu hoc subdolè taces. Christus verò solus Præceptor vocatur absolutè & primariò: Apostoli secundariò & participativè.* 5. *Inter mandata, quæ Christus legatis suis imposuit, etiam hoc est: Audi Ecclesiam.* Ib. pag. 105 106. Resp. 1. Fas est contra Pontificios hagiolatras, & Sathanam sui adorationem à Christo solicitantem sic arguere: Deus adorandus, invocandus est: Ergo non Sancti, nedum Sathanas. An sic arguens Christus ipse Matth. IV. 10. etiam contra Dialectices principia impegit? Pontificiæ sanè, nec non Sathanæ; sed non vel rationalis vel Christianæ. Nosse potiùs debueras, affectionem propriam de subjecto affirmatam, negationem ejusdem de quolibet alio subjecto inferre. Est autem docere & ferre præcepta in cultu Dei necessaria, & conscientiæ obligatoria, sic Deo, Christo proprium, ut nulli subjecto alii communicari possit. quod abundè jam probavimus. Et sanè, quod à me objectum diluere non potuisti, si præter ea, quæ Christus præcepit, alia Ecclesiæ tradenda essent, nihil à Christo definitum esse, quod in Ecclesia observandum doceatur, consequens foret. 2. Jam ergo tu ipse in Dialecticæ tuæ principia incurris, sic inferens: Christus præcepta sua doceri jussit: Ergo nulla præcepta præceptis Christi adversantia doceri possunt. Ego addo: Ergo nulla, nisi quæ Christus docuit, sive diversa sint, sive contraria. Dixit enim Christus: Docete eos servare omnia ea, quæ ego vobis præcepi. perinde ac si Rex subditis diceret: Facite (in civili societate) quæ ego vobis præcipio. Atqui Christus sicut non contraria, ita etiam non diversa à suis præceptis, præcepit. Quinimò cultum & præcepta conscientiam obligantia solus instituere Deus potest. 3. In loco 1. Cor. VII. 10. 12. 25. enucleando pueriliter te geris, tum quia ἐπιταγὴν Κυρίου *mandatum Domini*, & γνώμην *sententiam* seu *consilium* Pauli, à me accuratè distincta, & necessariò distinguenda, non distinguis: tum quia sententiam Pauli v. 12. ineptè Christo, ceu mandanti, tribuis. Nihil enim pensi habes, quidvis dicere. At perstat argumentum meum adamante fixum: S. Paulus distinguens inter mandatum Christi, & suam sententiam seu consilium, clarè innuit, non licuisse sibi, adeóque non licere cuiquam, μετ' ἐπιταγῆς *cum imperio*, seu *mandato* dicere, quæ Dominus non dixit. Aliâs cur sibi tantùm γνώμην *consilium*, non etiam ἐπιταγὴν *mandatum* tribueret? Non igitur particularis, sed universalis isthæc affirmativa est: Quicquid Christus mandavit, præcepit, mandandum, præcipiendum est: Ergo nihil præter mandatum Christi præcipere convenit. Ratio, quia quæ ipse S. Paulus præter mandatum Christi dixit, nòn mandati, sed consilii forma proposuit. 4. Ergóne Matth. XXIII. 11. ille μείζων *Major*, non *Maximus*, solus Petrus, & ejus successor, Papa, est? Citiùs ex pumice aquam. Nam ut de S. Petro nihil dicam, quem æquè ac reliquos Apostolos, nec non fideles humiliter se gerentes universos, ejusmodi μείζονας *Majores* suspicio; at quid in-

ter

ter Prophetas hosce Saul? Quid inter hosce *διακόνους ministros*, vel, uti cap. XX. 27. *δούλους servos*, inter quos qui maximè servus est, vocatur *πρῶτος Primus*, & *μείζων Major*; quid, inquam, inter servos hosce, Dominus Dominorum, & Rex Regum? Ἄνω ποταμῶν, Sursum torrentem niti quondam Diogenes Cynicus, cùm se inter servos venales proclamari audivisset, vociferatus est. qui se dominum potiùs quàm servum putaret. Idem meritò Romanus ille Diogenes clamaret. Sed noveris sanè, Christum tales *μείζονας Majores*, seu, uti Judæi vocabant, Rabbinos (est enim רב *μείζων*) tanquam cum fratrum æqualitate minimè convenientes, & pestilentia Ecclesiæ sidera explodere. Tantùm enim abest, ut permittat Christus cuiquam, esse Principem fidelium, ut nec doctoribus esse permittat, nempe præter doctrinam Christi; imò servos esse jubeat omnes, & in maxima servitute dignitatem maximam collocet. An verò servi est mandare, an potiùs heri imperata facere? Sunt ergo in Ecclesia præceptores, sunt doctores; non *primariò*, sed *secundariò* tales, uti rectè tu; sed præcipientes, docentes, velut ad cultum Dei pertinens, non aliud, quàm quod præcepit, docuit Christus. Si enim aliud sive diversum, sive contrarium iis præcipere, docere integrum foret, jam *absolutè* & *primariò*, saltem quoad ea, quæ præter Christi mandata & doctrinam mandant docéntque, præceptores doctoréſque essent. Atqui qui in N. Test. Doctores & præceptores sunt, non aliud præcipere vel docere possunt, quàm quod Christus antea præcepit & docuit, quódque etiámnum præcipit docétque per verbum suum omnes, quibus ex illo demonstratio fit. quod non aliud esse potest, quàm verbum Scripturæ. 5. Non Apostoli, sed Christus ipse jussit audire Ecclesiam. eo sensu, quem sæpe jam reddidimus.

OBJECT. II. *Jacobus cap. IV. 12. unius quidem legislatoris meminit, nempe qui possit servare & perdere. Id non obstat, quò minùs cum illo uno agnoscantur plures, qui servare quidem & perdere sicut ille unus, non possint, veri tamen legislatores sint.* Resp. Atqui Jacobus manifestè ex eo, quòd nemo potest servare & perdere nisi unus, probat unitatem legislatoris. Quid enim ad rem, quam tractabat, pertineret, si non est unus absolutè legislator, dicere, unum esse legislatorem talem, ut possit salvare & perdere?

EXCIP. REDING: *Ex verbis Jacobi rectè infers, esse unum absolutè legislatorem. Hoc non impedit, quò minùs dentur alii inferiores, ab eo dependentes.* Ib. pag. 106. Resp. An ergo etiam dantur inferiores legislatores, potentes æternùm servare & perdere? Si ita est, potest in religione unus *κρίνειν τὸν ἕτερον judicare alterum*, quod S. Jacobus negat. Planum est, Legislatorem intelligi, qui jus ferendæ legis, quæ æternùm salvat præstita, & perdit neglecta, adeóque in animas scilicet & conscientias, meritò sibi vendicat. qualis nemo est, ne dependenter quidem & secundariò, nisi Deus.

OBJECT. III. *Paulus ad Coloss. II. 16. agit de festis Judaicis, & iis rebus, quæ sunt umbra futurorum. Id non pugnat cum mandatis Ecclesiasticis hodiernis, cùm ipsi Apostoli Act. XV. 20. 29. condiderint decretum de non gustandis idolothytis, sanguine & suffocato.* Resp. 1. Præcepta carnalia non cadunt nisi in umbras futurorum. proinde deficientibus umbris, legislatio carnalis tanquam planè inutilis cessat. 2. Paulus procedit ab umbris ad totum genus præcepto-

rum

rum humanorum, & illa quidem exempla affert, quæ exprimunt naturam præceptorum Ecclesiæ Romanæ. Qualia sunt *ταπεινοφροσύνη, ἀφειδία σώματος, θρησκεία ἀγγέλων*, & *μὴ ἅψῃς ne tangas*, (uxorem) *μὴ θίγῃς ne contrectes*, (habendi causâ, veluti pecuniam & proprium quid) *μὴ γεύσῃς ne gustes* (carnes in jejunio.) Clarè indigetantur consilia perfectionis de obedientia, cœlibatu, paupertate, jejuniis piscariis, & judicio secundum illa quoad coronam & *βραβεῖον*. 2. Apostoli in decreto Synodico ajunt: *Visum est Spiritui S. & nobis*, Nullum *amplius vobis imponere onus, præter hæc necessaria.* Quo igitur jure Ecclesiæ Præpositi sibi arrogant potestatem legibus suis obligandi conscientiam, adeóque jugum imponendi in ulla re non scripta? 3. Apostoli de cibis aliquid statuerunt pro illius temporis necessitate, ita ut non voluerint ulterius nos obligari. Quia igitur & tempus illud abiit, & causa, & Apostoli nullum onus fidelibus imponere vel imponi voluerunt, non licet igitur cuiquam de cibis & ejusmodi rebus ampliùs præcipere.

EXCIP. REDING: 1. *Quo jure jejunia, & consilia Evangelica, quibus caro mortificatur, carnalia dicas, videris ipse.* 2. *Col. II. 16. dogmata & mandata hominum cum fide pugnantia prohibentur; qualia sunt legalia V. Test. post eorum abrogationem.* 3. *An præpositi Ecclesiæ, legibus suis conscientias alligantes, jugum imponunt? Sanè onera ab Apostolis imposita erant leges, post abrogatas ceremonias legales, non scriptæ.* Ib. pag. 106. 107. Resp. 1. Leges circa res carnales, pro nutu hominum, & non ex Divino imperio conscientiis impositæ, carnales omnes sunt. Certè spirituales esse nequeunt, quia nec à Spiritu Dei, nec circa materiam, nec circa finem spiritualem imponuntur. 2. De loco Col. II. 16. fusè supra egimus. Omnia hominum circa fidem & cultum dogmata, quibus fidei & conscientiis dominari nituntur, cum fide pugnant. Et repeto, Paulum ab umbris ad totum genus præceptorum humanorum procedere, & ejusmodi exempla proferre, quæ naturam præceptorum Ecclesiæ Romanæ planissimè referunt. Nihil ad hoc respondere potes. Res sole meridiano clarior est. 3. Jugum Præpositi Ecclesiæ imponunt, quoties leges pro imperio conscientiis dictant, vel cultum non necessariis, nedum superstitiosis vel impiis legibus onerant, adeóque nescio quos πλείζεις inducunt. Nihil tale Apostoli in Hierosolymitana Synodo, sed in casu tantùm scandali Ecclesiæ consuluerunt, uti comparatio loci 1. Cor. X. 25. 27. perspicuè docet, & nos peculiari scripto jam pridem apertissimæ veritati per argumenta inconcussa dedimus. Neque etiam quicquid Apostoli, ratione officii proprii, & peculiaris instinctus Spiritus S. potuerunt, alii quoque Pastores, ratione officii communis, possunt.

OBJECT. IV. *Christus Joh. XX. 21. emittit Apostolos eo modo, quo ipsum misit Pater. Sicut igitur Pater ipsum mittens potestatem condendi leges ei communicavit: Ita Christus mittens Apostolos similem potestatem condendi leges conscientias obligantes, tum ipsis, tum eorum successoribus communicavit.* Resp. Christus iis verbis non exæquat sibi vel Apostolos, vel quoscunque alios Ecclesiæ ministros,

niſtros, nec idem utriſque munus competere aſſerit, ſed poteſtatem duntaxat, gratiam, inſtructionem & finem filii & Patris, hujus in miſſione filii, illius in miſſione Apoſtolorum comparat. Chriſtus à Patre miſſus eſt ut ſervus: Ita etiam Apoſtoli à Chriſto. Chriſtus accepit à Patre mandatum, quid loqueretur ipſe, quid loquendum præciperet aliis. Ita Apoſtoli à Chriſto acceperunt mandatum, quid loquerentur ipſi, quid loquendum præciperent aliis. Non licebat legationem egredi. Pater miſit filium ut miniſtraret. Ita Chriſtus miſit Apoſtolos ut miniſtros. Chriſtus à Patre miſſus eſt ad annuntiandam pacem & libertatem. Idem prædicari voluit ab Apoſtolis. Pater miſit filium, quem prædicavit Dominum unicum. Apoſtoli mittuntur, ut Dominum unicum prædicent. Aliter ſi eſſet, non eſſet talis miſſio Apoſtolorum, qualis erat Chriſti.

EXCIP. REDING: *Atqui in legationis Apoſtolicæ tabulis comprehenſum eſt, ut quæcunque in terris ligarent, in Cœlis ligata intelligerentur, Matth. XVIII. 18.* Ib. pag. 107. Reſp. Ad nauſeam tuum illum cothurnum repetis, non ſemel à nobis diſcuſſum. Proba tandem, in poteſtate miniſteriali ligandi poteſtatem prætoriam inſtituendi pro lubitu leges circa cultum Dei conſcientias obligantes: perinde videlicet ac ſi ἀμέσως Divinæ & à Spiritu S. profectæ forent, contineri.

OBIECT. V. *Paulus Hebr. XIII. 17. jubet obedire præpoſitis, iiſque ſubjacere. Proinde ex vi relatorum præpoſiti habeant oportet poteſtatem legibus ſuis obligandi conſcientiam ſubjectorum.* Reſp. Obedientia debita paſtoribus non eſt obedientia relata ad ipſorum leges. Deus quippe miniſtris eccleſiæ dedit mandatum, ne quid aliud, quàm verbum ipſius loquerentur, cum ἐλέγχῳ & φανερώσει ad ipſorum conſcientiam. Id qui facerent, iis obedientiam deberi, declarat Apoſtolus. Qui verò omiſſo Dei verbo, aut ſub illius regimine, & præter illud verbum quodcunque loquuntur, & profitentur ſe habere in conſcientias imperium, ut Domini in ſervos, ii non ſunt ἡγούμενοι ductores Eccleſiæ, quibus parendum ſit, ſed ſeductores, alieni, fures, prædones, hoſtes, Joh. X.

EXCIP. REDING: 1. *Tu ſeductor, fur, prædo, hoſtis cenſeberè meritò, ſi deprehenſus fueris præter vel contra Dei verbum loqui, quo Eccleſiæ præpoſitis poteſtas ligandi datur, & iiſdem obedire jubentur omnes, in ordinationibus ſcilicet non alienis à verbo Dei, ſed in eodem virtualiter contentis.* 2. *Ubi Scriptura aſſerit, Miniſtris Eccleſiæ non licere aliud, quàm verbum Domini loqui: vel ſeductores eſſe, qui in conſcientias habere ſe imperium miniſteriale & vicarium Domini profitentur: vel ſanctiones Præpoſitorum Eccleſiæ examini ſubditorum ſubjectas eſſe?* Ib. pag. 107. 108. Reſp. 1. Convitium & maledictum eſt, quod iis, qui eo indigni ſunt, dicitur: benedictum, quod iis, qui digni ſunt, juxta ſcitum illud Comici. Tu tibi & tuis dominium in conſcientias arrogans, atque ſic juriſdictionem Divinam, cui uni ſoli que conſcientiæ humanæ parent, involans, ſeductor, ne quid gravius dicam, audis meritò. Benedictum igitur eſt, quod dixi. Tuum verò maledi-

maledictum & convitium est ; quia jus vestrum tyrannicum oppugnans nihil præter vel contra verbum Dei dixi. Nam loca abs te citata nihil cum potestate legislativa in conscientias hominum commune habere, non nudè asserui, sed probavi. Cur rationes meas non infringis? 2. Quæstiones tuas Antichristianas solvat tibi Spiritus Dei, talia in Scripturis prolocutus : *Frustra me colunt, docentes doctrinas , præcepta hominum,* Matth. XV. 9. *Hic est Filius meus dilectus, in quo beneplacitum habeo. Hunc audite.* ib cap. XVII. 5. *Nemo glorietur in hominibus. Omnia enim vestra sunt, sive Paulus, sive Apollos, sive Cephas, &c.* 1. Cor. III. 21. *Pretio redempti estis. Ne fiatis servi hominum.* ib. cap VII. 23. *In libertate, in quam vos Christus asseruit, perstate, & nolite denuò jugo servitutis implicari,* Gal. V. 1. *Nemo vos judicet, brabeo defraudet, &c.* Col II. 16. 18. *Unus est Legislator, qui potest servare & perdere,* Jac. IV. 12. *Probate Spiritus, an ex Deo sint, quia multi falsi Prophetæ in mundum exiverunt,* 1. Joh. IV. 1. *Omnia probate, quod bonum est, retinete,* 1. Thess. V. 21.

QUÆSTIO V.

An Baptismi efficacia se extendat etiam ad remissionem eorum peccatorum , quæ post baptismum committuntur ?

NEgat Canon X. diris devovens eos, qui statuunt, peccata post baptismum admissa sola fide & recordatione baptismi suscepti condonari. Ad remissionem autem peccatorum post baptismum requirunt οἱ ἐξ ἐναντίας Sacramentum pænitentiæ, *secunda*, uti ex Hieronymo appellant, *post naufragium tabula.* In eo autem sive imponit imperitis, sive hallucinatur Synodus, quòd *recordationem & fidem* Baptismi interpretari videtur nudam suscepti semel baptismi reminiscentiam, sine alio motu animi. Nos verò docemus remitti peccata per solam Dei gratiam. Ejus porro Sacramentum esse Baptismum , quo obsignetur remissio non præteritorum duntaxat & præsentium, sed futurorum etiam peccatorum, ita tamen ut pœnitentia non Sacramentalis illa, sed in Evangelio mandata, ac inprimis salvifica fides non excludatur, sed ut medium salutis nostræ Divinitus constitutum baptismo suo loco, uti etiam in baptismo Johannis disertis verbis factum, coordinetur. Synodo igitur opponimus argumenta sequentia.

ARG. I. Talis est in suo genere baptismus , quale est fœdus gratuitum, per cujus gratiam baptismus est efficax. Baptismus enim & fœdus ad se mutuò referuntur, ut signum & res signata. Atqui fœdus gratuitum

eſt perpetuum, extendens ſe ad remiſſionem peccatorum non præteritorum duntaxat, ſed etiam futurorum, Geneſ. XVII. 7. Levit. XXVI. v. 9. Eſaj. LV. 3. Jerem. XXXII. 39. Hoſ. II. 19. Rom. III. 3. Quòd ſi fœdus gratuitum non ſufficeret ad remiſſionem peccatorum poſtbaptiſmalium, oporteret ſecundùm numerum peccatorum multiplicari fœdus ipſum.

RESP. REDING: 1. *Si fœdus gratiæ ad ſolum Baptiſmum coarctatum eſt, quid ergo de eo Euchariſtia participat? Quid pœnitentia, fides? Diverſimode igitur fœderis gratia communicatur Sacramentis, & Baptiſmo quidem, quoad remiſſionem peccatorum præteritorum: Pœnitentia, quoad remiſſionem ſequentium. Aliàs fruſtra Apoſtolis poteſtas remittendi ac retinendi peccata poſt Baptiſmum commiſſa conceſſa eſſet. Cui enim bono jam ante in Baptiſmo remiſſa remitterent denuo? Id ipſum Græci juxta atque Latini Patres docuerunt. 2. Confundis Baptiſmi cauſam, fœdus Dei perpetuum, cum ejuſdem effectu, remiſſione peccatorum. qui poſterior perpetuus non eſt, vobis etiam fatentibus, Baptizatos fide poſſe excidere. 3. Neque idcirco ſecundùm numerum peccatorum poſtbaptiſmalium fœdus ipſum multiplicari neceſſum eſt, quia licet fœderis Divini intrinſeca efficacia ſe ad omnium peccatorum remiſſionem extendat, tamen ejus applicatio diverſimode fit per diverſa media.* Tomo II. Tract. V. Ss. 3. pag. 108-111. Reſp. 1. Fœdus unum idémque Dei, comprehendens promiſſionem remiſſionis peccatorum à fidelibus commiſſorum & committendorum, adeóque ſine diſcrimine omnium, verbo promiſſionis offertur, à parte Dei Spiritu S. à parte noſtra fide ſalvifica, comitem & fructum certiſſimum habente Evangelicam pœnitentiam, applicatur, denique in Sacramentis obſignatur. Quamvis verò fœdus ipſum unum, ejuſdémque promiſſiones eædem ſint, diverſimode tamen per diverſa Sacramenta illas obſignare Deus voluit. Sic Baptiſmus, æquè ac circumciſio, eſt ſigillum fœderis, eique connexæ remiſſionis peccatorum omnium, Geneſ. XVII. 10 Eſaj. LV. 3. Jerem. XXXII. 39. Hoſ. II. 19. Act. II. 38. Aliter tamen initiatio fœderis aliter progreſſus ejuſdem obſignatur. Sicut enim homo naturalis non naſcitur tantùm, ſed etiam natus nutritur & incrementa ſua habet: ita planè homo ſpiritualis in æternum fœdus gratiæ primò Spiritu Dei recipitur & adoptatur; poſt receptus & adoptatus, ſpirituali cibo & potu alitur, atque ſic lœta incrementa in eodem fœdere capit; manentibus utrobique iiſdem bonis & donis ſpiritualibus, remiſſione inprimis peccatorum omnium. Ita igitur Baptiſmo obſignatur initiatio & receptio in fœdus Dei: Euchariſtia nutritio & incrementa hominis ſpiritualis in eodem fœdere. Fœdus, annexam habens promiſſionis remiſſionem peccatorum omnium, utrobique idem eſt: obſignatio pro diverſitate applicationis ejuſdem, per fidem puta tum incipientem, tum creſcentem, variat. Sicut autem fides & regeneratio ſive incipiens, ſive creſcens, non aliorum atque aliorum peccatorum, ſed omnium (fœdus enim applicatum remiſſionis omnium ſine diſcrimine peccatorum promiſſionem complectitur) remiſſionem apprehendit, ſibíque applicat: ſic obſignatio & confirmatio fœderis, fide incipiente & progrediente applicati, varians licèt, peccatorum tamen remiſſionem neutiquam diſtinguit, neque diſcreta illa, ſed eadem & quidem univerſa remiſſa obſignat. Obſignat enim fœdus idem æternum & perpetuum, annexam habens promiſſionem peccatorum omnium. Tu igitur in obſignato eodem fœdere, non diverſum duntaxat obſignationis modum, ſed diverſam etiam rem obſignatam; hoc eſt, remiſſionem aliorum peccatorum

torum

torum in Baptismo,aliorum in Eucharistia,aliorum in Pœnitentia (quam Sacramentalem falsò supponis,& in adultis Baptismum comitari, constat) ostende. Non poteris ex verbo Dei,quod nuspiam sic beneficia fœderalia secat & discerpit,ostendere unquam. Neque enim Apostoli, quocunque etiam modo peccata remiserint, ea sic distincta & dissecta remiserunt, sed credentibus ex Dei verbo peccatorum omnium & singulorum remissionem prædicarunt. Aliàs quomodo conscientias saucias & laborantes pacare potuissent,si peccata iisdem alia se remittere,alia retinere,declarassent? Atque sic credentibus in Christum salutem neutiquam certam,sed perpetim nutantem, uti vos dubitantii soletis, annuntiassent? De Patrum sententia infra. 2. Ex iis, quæ jà me jam dicta sunt liquet,non me Baptismi causam,fœdus Dei, & effectum, remissionem peccatorum,(cùm tamen propriè nec fœdus Dei sit Baptismi causa,sed antecedens adjunctum, atque illud liberum; nec remissio peccatorum sit Baptismi effectus, sed ab eo obsignatum quippiam,adeóque prius)sed te potiùs diversum applicati & obsignati ejusdem fœderis modum cum re applicata & obsignata, quam ob diversum modum diversam nequicquam statuis,turpissimè confundere. Neque nos baptizatos salvifica fide semel præditos, eadem excidere unquam posse, statuimus, sed tu falsò id nobis impingis. 3. Cùm fœderis Divini intrinsecam efficaciam sese ad remissionem peccatorum omnium extendere fatearis,& in Baptismo æquè ac Eucharistia intrinseca fœderis efficacia, adeóque res utrobique & ubique eadem, variante licet obsignationis æquè ac applicationis modo; obsignetur,planum est,non alia peccata in Baptismo,alia post Baptismum remitti. Aliàs sanè pro numero peccatorum postbaptismalium fœdus ipsum,& media applicantia ac obsignantia multiplicari debere,planè,quod ego urgeo,consequeretur.

ARG. II. Scriptura Baptismo tribuit remissionem peccatorum omnium, & *præteritorum* quidem,Tit.III.5:Gal.III.27.*præsentium*, 1.Pet.III.21.ubi Baptismus dicitur salvare *τῦν inpræsentiarum*,denique *futurorum*, Marc.XVI.16. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit.* Unde etiam baptizari dicimur in mortem Christi, Rom.VI.3.Mors autem Christi non præterita duntaxat,sed etiam futura peccata expiat.

RESP. REDINO: 1. *Ineptè ex verbis Christi; Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvabitur; elicis, Baptismum valere ad remissionem peccatorum non extantium.* 2. *An mors Christi etiam infidelitatis peccatum expiat? Non ergo mors Christi futura peccata omnia expiavit.* Ib. pag.111. Resp. Scripturam peccata in Baptismo remissa non distinguere, certum est. Nec tu aliud ostendere potes. Sine omni indicata temporis differentia Scriptura sic loquitur: *Baptizabat Johannes in deserto, & prædicabat baptismum resipiscentiæ ad remissionem*, Marc.I.4. *Baptizetur unusquisque vestrum in nomen Jesu Christi,ad remissionem peccatorum*, Act.II.38. Cur indefinitè sic Scriptura loquitur, neque uspiam præterita à futuris peccatis distinguit,si dogma vestrum Spiritus S. dogma est? Dicunt Jurisconsulti; Ubi lex non distinguit,ne nos quidem debere distinguere. Et tam audaces simus nos,ut generalem hanc enuntiationem contrahamus, & dicamus,nonnisi præteritorum peccatorum remissionum in Baptismo esse? Atqui sic fiet,ut infantes non baptizentur in remissionum peccatorum, sed tantùm unius, nempe originis. Neque enim illi peccata multiplicaverunt. Cœterùm 1. ex verbis Christi: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvabitur*, neutiquam ineptè,uti tu pro more tuo ineptis,collegi,Ba-

 ptismi

ptismi efficaciam ad futura etiam peccata extendi. Licet enim illa Baptismi tempore nondum extiterint, eorum tamen remissio eodem baptismo obsignari potuit. Aliâs non qui baptizatur, salvaretur, quia nemo salvatur, nisi cui peccata omnia, etiam futura remittuntur. Si enim futura non remittuntur, retinentur. Si retinentur, non salvatur is, qui baptizatur, sed damnatur. Sive enim verba illa Christi intelligantur de salute *in spe*, uti Bellarminus contendit; sive *in re*, certum est, salutem in re & in spe, non re ipsa, sed sola ratione differre. Eandem enim, quam nunc spe concipimus, olim adepturi sumus. 2. Mors Christi quidni peccatum etiam infidelitatis expiaret, Redingi? Eorum videlicet, qui ab æterno electi, in tempore salvantur? Quot enim infidelium, ab infidelitate sua conversorum, infidelitatis peccata expiavit? *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris; neque pro nostris tantùm, sed etiam totius mundi*, 1. Joh. II. 2. Ergo baptizatorum, eorum scilicet, qui electi ad salutem sunt, peccata omnia mors Christi piat. An hoc tibi insolens, qui supra Christum etiam pro reprobis mortuum esse, severè contenderas?

ARG. III. Baptizati sumus in Christum, nempe ut paracletum & intercessorem nostrum, Matth. XXVIII. 19. Gal. III. 27. Joh. XI. 1. 2. Divinâ potentiâ oves suas conservantem, Joh. X. 20. 1. Pet. I. 5. Cujus proinde gratiâ & potentiâ futura peccata nobis remittuntur.

RESP. REDING: *Baptismi quidem efficacia à Christo dependet. Sicut autem Divina omnipotentia cum potentiarum nostrarum viribus juncta, iis non communicat totam suam virtutem, sed in mensura determinata duntaxat: sic licet in Christum baptizemur, non tamen Christus huic baptismo omnem in remittendis peccatis etiam futuris virtutem suam indidit.* Ib. pag. 111. Resp. Inepta tua comparatio est. Deus enim vel potentiam, vel omnipotentiam suam nulli prorsus creaturæ communicavit; sed per potentiam suam vires agendi, quas voluit, creaturis impertitus est. Quid hoc ad Christum peccata remittentem, suos potenter custodientem & salvantem; adeóque peccatorum remissionem & salutem plenam solidámque impertientem, & eandem in Baptismo obsignantem? Annon enim baptizamur in Christum Salvatorem perfectum, principem & consummatorem fidei salutísque nostræ? Atqui si in Baptismo quædam is peccata remittit, alia retinet, jam non in ipsum uti perfectum Salvatorem baptizamur, neque totum Christum, omniáque ejus beneficia, fundum & fructum Baptismus obsignat.

ARG. IV. Per baptismum salvari dicimur, Marc. XVI. 16. Tit. III. 5. 1. Pet. III. 21. Ergo ejus efficacia etiam ad futura peccata sese extendit. Absque eo enim per baptismum non obtingeret salus, sed potiùs ea sequentibus post baptismum peccatis impediretur, & infringeretur.

RESP. REDING: 1. *Baptismus salvat, cum conditione perseverantiæ usque ad finem. 2. Gratia universa, adeóque etiam baptismalis, peccatis subsequentibus extincta, per pœnitentiam postea subsecutam revivíscit. In eo proin, qui cum finali perseverantia ex hac vita discedit, Baptismus in æternæ salutis consecutionem influit. Unde filio perdito pœnitenti paterfamilias Luc. XV. 22. primam stolam, hoc est, primam gratiam ex Baptismate acceptam, proferri jussit. Baptizatus quippe stola illa, seu prima gratia, per subsequens*

peccatum

peccatum mortale exutus, & per pœnitentiam justificatus denuo, mediante habituali gratia, jus ad gloriam æternam accipit. haud dubiè puniendus pœna damni, nisi Baptismi gratia cum primo gloriæ æternæ jure restitueretur. Ib. pag. 111. 112. Resp. 1. Sic est. Sicut Baptismus non sine fidei, ita nec sine perseverantiæ conditione salvat. Atqui certam esse justificatorum in fide & justitia semel accepta perseverantiam, supra asseruimus. Neque obstant quotidianæ incursionis peccata, quia una eadémque gratia in Baptismo obsignata jam remissa sunt. Atque ideo Baptismus salvare dicitur. 2. Frustra gratiam baptismalem, hoc est, inhærentem quandam baptismo efficaciam supponis. Nulla enim gratia baptismo propria, adeóque, uti vocas, baptismalis datur. Imò gratiam jam ante existentem baptismus obsignat. Tum gratiam eam, quam Baptismus obsignat, sic in quoquam fideli extingui, ut per novum Sacramentum reviviscere debeat, atque sic reviviscens una cum Baptismali gratia salvet, inane, Scripturæ universæ, quæ gratiæ & fœderis Divini constantiam ubique, uti supra ostendimus, inculcat, penitus adversans figmentum est. Quomodo *fœdus sempiternum, Gratiæ Davidis fideles,* Esaj. LV.3. *misericordia Dei sempiterna, bonitas Dei, quæ nunquam deserit, fœdus pacis, quod nunquam nutat,* Esaj. LIV. 7. 9. semen *Dei* regenerantis *manens,* 1. Joh III 9. & *incorruptibile,* 1. Pet II. 23. mori & extingui; quomodo mortuum & extinctum reviviscere potest? Argumentum ex stola filio perdito reddita petitum, utpote symbolicum humanum, nihil probat. Et ratio subjecta hypotheses falsas, sæpiúsque elisas, supponit.

ARG. V. Non minor est efficacia baptismi, quàm olim fuit circumcisionis. Atqui circumcisionem valuisse etiam in futurum, liquet ex 1. Sam. XIV. 6. & XVI. 26. Quid ni igitur etiam baptismus in futurum valeat?

Resp. Reding: *Circumcisio ad legalium Sacramentorum & sacrorum usum equidem supponebatur, ut ad horum mysticam significationem applicandum prodesset. Sic quoque Baptismus. Sed neutrum Sacramentum futura peccata remisit.* Ib pag. 112. Resp. Israëlitis circumcisionem fuisse pro Baptismo, quia & Sacramento N. Test. majoris longè efficaciæ & virtutis esse, quàm Sacramenta V. Test. passim asseritis. Cùm igitur circumcisio valuerit etiam in futurum, & ex ea adulti, veluti Jonathan, 1. Samuel XIV. 6. David, ib. cap. XVI. 26. validissimas consolationes petierint, utique etiam Baptismus in futurum proderit, consolationes efficaces suggeret. Quomodo verò proderit, quomodo suggeret, si per quælibet peccata postbaptismalia fœdus Dei interrumpitur, & efficacia Baptismi infringitur? Quomodo prodest ad applicationem sequentium Sacramentorum, quod quovis peccato sequente interciditur, & ad restaurationem sui novo Sacramento, veluti secunda post naufragium tabula, indiget?

ARG. VI. Quid quòd idem baptismi Sacramentum obsignat gratiam justificationis? Atqui gratia justificationis absolvit justificatum non à præcedentibus duntaxat, sed sequentibus etiam, adeóque in universum omnibus peccatis.

Resp. Reding: *Sic Baptismus gratiam justificationis obsignat, ut tamen à futuro infidelitatis peccato non absolvat. Aliàs hæretici baptizati, & in hæresi perseverantes, nulli damnarentur. Non igitur sic Baptismus justificationis gratiam obsignat, ut quævis peccata futura tollat.* Ib. pag. 112. Resp. Quid sic tricari amas? Cùm gratia justificationis

nis non quædam peccata remittat, quædam non, ſed omnia ſine diſcrimine, adeóque etiam infidelitatem, eorum ſcilicet, qui per fidem in Chriſtum juſtificantur, planum eſt, Baptiſmo, juſtificationis gratiam, in legitimo ſcilicet ejus uſu, obſignante, omnium peccatorum remiſſionem obſignari. Vel igitur nullorum peccatorum remiſſio, iis ſcilicet, qui ſignum baptiſmi, ſed non rem ſignatam; vel omnium ſine diſcrimine, iis, qui & ſignum, & rem ſignatam, ſive ante ſignum, ſive unà cum eo, ſive poſt illud, participant, obſignant. Fruſtra nobis hæreticos baptizatos, & rei Baptiſmi vel participes jam actu, vel participes futuros, ac ſimul in hæreſi uſque ad finem perſeverantes fingis. Tales enim in Baptiſmo præter nuda ſigna nihil accipiunt, neque unquam juſtificati ſunt, vel juſtificantur. Bellarminus ipſe *de Bapt. lib. I. cap. 18.* ingenuè fatetur, ſi nos juſtificemur non per inhærentem, ſed per imputatam juſtitiam Chriſti, propter quam ſcilicet peccata non quædam, ſed omnia ſimul ſemélque credenti non imputantur, ſed remittuntur, ſententiam noſtram de juſtitiæ nobis in Baptiſmo obſignatæ perpetuitate veriſſimam fore. Error igitur veſter de juſtificatione πρῶτον ψεῦδος & fons eſt erroris veſtri de effectu Baptiſmi.

ARG. VII. Qui poſt baptiſmum peccant, efficaciam tamen baptiſmi non enervant. Sicut navi aliquis excidere poteſt, ipſa navi manente, incolumi. Is autem qui navi excidit, per gratiam Dei ad eandem, quippe integram, reverti poteſt, adeóque nova tabula haud indiget.

RESP. REDING: *An qui navi excidit, retinet ſui ex navi ſuſtentationem?* Ib. pag. 112. Reſp. Retinet utique, ſi ſint in navi, qui ſuſtentent, & poſtliminio in navim vindicent. Sic planè in Baptiſmo obſignatur gratia Dei ſuſtentans perpetua quæ patitur juſtum ſibi quandoque relictum labi, ſed non collabi. καταβαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι, *projici, ſed non perdi*, 2. Cor. IV. 9. cadere ſepties uno die, non tamen corruere, quò minùs reſurgat, Prov. XXIV. 14.

ARG. VIII. Sententiam Concilii jam olim pia antiquitas damnavit in Meſſalianis. Et pro orthodoxa ſententia teſtimonium Theodoreti in Epitome de *divinis decretis* c. de *baptiſmo*, nec non Iſidori Peluſiotæ 3. *Epiſt.* 159. videſis apud Voſſium *diſput. 5. de baptiſmo th. 3.* Auguſtinus etiam Ep. 50. ait, propter lavacrum baptiſmi dimitti, *quicquid ab iis, qui poſt baptiſmum acceptum hic vivunt, infirmitate humana contrahitur quarumcunque culparum.* Quin & in eo nobis ſuffragata eſt pia antiquitas, cùm hæreticos redeuntes ad Eccleſiam ſine novo baptiſmo in gremium ſuſcepit, innuens eorum peccatis etiam poſt baptiſmum admiſſis præteritum baptiſmum prodeſſe.

RESP. REDING: 1. *Veteres nobis potiùs ſuffragantes ſupra attulimus.* 2. *Theodoreti ſententiam corrumpis. Hoc ſibi vult, Baptiſmum non veterum duntaxat peccatorum remiſſionem polliceri, ſed ſpem quoque promiſſorum bonorum ingerere, & mortis ac reſurrectionis Dominicæ participes reddere.* 3. *Auguſtini ſententia eſt, non aliter pœnitentiam ad peccatorum poſtbaptiſmalium remiſſionem efficacem eſſe, quàm ſi Baptiſmus præceſſerit.* 4. *Cùm, teſte Auguſtino Epiſt. 23. ſi parvulus baptizatus, grandævus factus propria in-*

ceperit

ceperis habere peccata, illa non regeneratione, sed alia curatione resarciantur; etiam hæreticorum peccatum non baptismo, sed alia curatione Ecclesia vetus resarcivit. Ib. pag. 112.113. Resp. 1. De testimoniis veterum à te citatis infra. 2. Messalianorum seu Euchetarum veterum, Theodoreto *Hist. Eccl. lib. IV.* 10. teste, dogma fuit, μηδεμίαν ἐκ τοῦ βαπτίσματος ὠφέλειαν τοῖς ἀξιουμένοις γίνεσθαι, μόνην δὲ τὴν ἐνδελεχῆ εὐχὴν τὸν δαίμονα τὸν ἐνοικοῦντα ἐξελαύνειν. *Divini baptismatis lavacrum his, qui eo tincti erant, nihil omnino prodesse; sed solas preces ardentes dæmonem in animis habitantem expellere.* Eos sic Theodoretus idem *Epit. de Div. decr. cap. de Baptismo* refellit: οὐ γὰρ ὡς οἱ φρενοβλαβεῖς Μεσσαλιανοὶ ὀνομάζουσι, ξυρὸν μόνον μιμεῖται τὸ βάπτισμα, τὰς προγεγενημένας ἀφαιροῦμενον ἁμαρτίας. *Non enim, ut dicunt amentes Messaliani, baptismus novaculam imitatur, quæ præcesserunt, peccata auferens: hoc enim ex superabundanti largitur. Si enim hic solus esset Baptismi effectus, cur pueros baptizemus, qui peccatum nondum gustarunt? Non enim hoc solum pollicetur Sacramentum, sed his etiam majora & perfectiora. Est enim arrha futurorum bonorum, & futuræ resurrectionis typus, & passionis Dominicæ communicatio, & Dominicæ resurrectionis participatio, & pallium salutaris, & tunica lætitiæ, & stola luminosa, vel potiùs lux ipsa.* Annon vos Baptismum novaculam facitis, tollentem peccata præsentia, sed non futura? Quomodo futurorum bonorum arrha idem est, si futuris malis mederi nequit? Imò si per futura peccata gratia amitti potest? Quomodo per baptismum passionem Dominicam & resurrectionem participamus, si ejusdem fructum post baptismum amittere possumus? Si peccatorum passione Dominica obliteratorum omnium remissionem in baptismo non accipimus? En hæresin vestram, una cum hæresi Messalianorum, piæ antiquitatis rationibus prægnantibus prostratam! Proclive foret adductis variis veterum testimoniis in aprico collocare, nobilissimos ab iis S. Baptismo effectus tribui. cujusmodi sunt regeneratio, adoptio, receptio in fœdus gratiæ, peccatorum, sine ullo eorum discrimine, remissio, sanctificatio, sive renovatio nostri, quæ mortificatione veteris, & vivificatione novi hominis absolvitur, salus & vita æterna. quæ singula beneficia quomodo locum sine Baptismi in futuris peccatis remittendis efficacia habere possint, nunquam nos, Redingi, edocere poteris. S. Patrum Græcorum dicta plura Celeb. Collega noster Casparus Schwizerus *Thesauro Eccl.* sub voce Βάπτισμα; Græcorum verò & Latinorum Cl. Vossius *de Bapt. Disp.* 3. & 4. repræsentant. 3. Augustini verba augustiora sunt, quàm ut ea Sophistica tua obscurari queant. Recitasse ea sufficiat. Verba ejus ex *Epist* 50. argumentum ipsum suppeditat. Alibi *lib. I. de nupt. & concupisc. cap. 26.* sic scribit: *In eis, qui regenerantur in Christo, cùm remissionem accipiunt prorsus omnium peccatorum, utique necesse est, ut reatus etiam hujus, licet adhuc* (post baptismum) *manentis, concupiscentiæ, remittatur, ut in peccatum non imputetur.* Clarissimè autem sic se *ibid. cap. 33.* explicat: *Quòd ait Apostolus, Mundans eam lavacro aquæ in verbo, sic accipiendum est, ut eodem lavacro regenerationis, & verbo sanctificationis, omnia prorsus mala hominum regeneratorum mundentur, atque sanentur; non solùm præterita peccata, quæ omnia nunc remittuntur in Baptismo; sed etiam, quæ posteriùs humana ignorantia vel infirmitate contrahuntur: non ut baptismus, quoties peccatur, toties repetatur, sed quia ipso, quod semel datum est, fit, ut non solùm antea, verùm etiam postea quorumlibet peccatorum venia fidelibus impetretur.* Et pauxillò ante: *Eadem regeneratione, quæ fit per lavacrum aquæ, usque in finem, cuncta hominis mala purgantur atque sanantur.* Idem *Tract. 124. in Joh. Credentes*, inquit, *in Christum, per lavacrum regenerationis soluto reatu omnium peccatorum* (*& originalis videlicet, contra*

quod maximè regeneratio est instituta, & cæterarum, quæ malè agendo contracta sunt) liberantur à damnatione perpetua. Quæ Augustini loca citantur etiam ab Alphonso Salmerone *Tom.13.pag.487.* qui & inde concludit, *Baptismo non tantùm præterita, sed etiam futura peccata remitti.* Simpliciter igitur Augustinus peccata etiam futura, adeóque in universum omnia *remitti, curari, sanari, purgari* dixit. 4. Neque sibi repugnat, alibi *Epist.23.* sic scribens: *Semel acceptam parvulus Christi gratiam non amittit nisi propria impietate, si ætatis accessu tam malus evaserit. Tunc enim etiam propriè incipiet habere peccata, quæ non regeneratione auferantur, sed alia curatione sanentur.* Hoc enim sibi vult, infantem, qui propria impietate gratiam Baptismi amisit, eandem recuperare *non per regenerationem*, nimirum repetitam, quasi iterum baptizandus esset, sed *per aliam curationem*, superadditam scilicet, & ex vi Baptismi. Hoc nos quoque docemus, memoriam Baptismi fidei & pœnitentiæ conjungentes. Non igitur hæreticorum peccata non baptismo curari, sed non baptismo repetito, vi tamen Baptismi, fide & pœnitentia accedente, curari, Ecclesia vetus sensit. Sicut Baptismus pœnitentiam sequens: ita etiam candem præcedens, ad remittenda peccata confert, quantum quidem Sacramentum conferre potest.

ARG. IX. Denique Dominicus Soto *in quartum dist. 6. quæst. 1. art. 8.* docet, non Augustini duntaxat sententiam, sed omnium Doctorum *universalem conclusionem esse*, iis, qui fictè susceperunt baptismum, remota fictione prodesse baptismum. Quomodo autem iis prodesse potest, si nulla est baptismi in futurum efficacia? Nam in præsens quidem nulla est ejusmodi baptismi efficacia, quia juxta Augustinum impeditur ablutio peccatorum, quandiu fictio durat.

RESP. REDING: *Augustini & Veterum mens est, Baptismi efficaciam fictione præpeditam, subsistere eatenus moraliter in acceptatione Dei Patris, ut remota in futurum fictione producat effectum remissionis peccatorum non cujusvis, sed illius, quæ per fictionem impediebatur. Atqui impediebatur remissio peccatorum præteritorum, non futurorum.* Ib. pag. 112, 113. Resp. Non tangis nervum argumenti, sive illud non intelligis, sive declinas. Verissimè S. Augustinus, Veteresque alii docuerunt, iis, qui fictè baptismum receperunt semel, remota fi[ctio]ne baptismum semel susceptum prodesse. Aliàs enim hæretici, aliíque obicem pecc[ati] mortalis operi operato Baptismi, cùm illud recipiunt, ponentes, remota hæresi & impietatis obice, nullam baptismi initiò suscepti efficaciam sentirent, adeóque denuo baptizandi essent. Consequens est, Baptismi efficaciam non in præteritum vel præsens tantùm, sed in futurum etiam se extendere; adeóque eadem ratione futurorum etiam peccatorum remissionem obsignare posse. Cur enim Baptismus pridem susceptus finitúsque, post longum demum tempus efficaciam suam exercere ad remissionem peccatorum, quæ Baptismum præcesserunt, & ad tempus conversionis usque exceperunt, potest: ad remissionem verò sequentium conversionem peccatorum exercere non potest? Et si in futurum operari, cur in futurum non etiam peccata remittere potest? Denique fictio remissionem peccatorum & baptismum præcedentium, & eundem consequentium, adeóque in universum omnium præpedit. Remota igitur fictio remissionem peccatorum omnium, & præteritorum & futurorum promovet. Dominici à Soto vestri verba, ex quibus argumentum nectebam, *in 4. dist. 6. q. 1. a. 8.* attere-

re

re non pigebit. Sic enim ille : *Remota fictione per pœnitentiam baptiſmus ſtatim conſequitur ſuum effectum. Probatur authoritate Auguſtini prima de Baptiſmate contra Donatiſtas, c.12. Tunc enim, inquit, valere incipit ad ſalutem Baptiſmus, cùm illa fictio veraci confeſſione receſſerit, quæ in corde malitia vel ſacrilegio perſeverante peccatorum ablutionem non ſinebat fieri.* Et paulò poſt : *Concluſio hæc omnium eſt doctorum univerſalis.*

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Paulus Hebr.VI.3.4. negat eos, qui ſemel φωτισθέντας illuminati, hoc eſt, baptiZati ſunt, ſi prolabantur, renovari poſſe ad pœnitentiam, puta baptiſmalem. Ergo peccata poſt baptiſmum commiſſa non remittuntur recordatione & fide baptiſmatis ſuſcepti.* Reſp. Paulus nec de baptiſmo, ſed de φωτισμῷ *illuminatione*, quæ & ante & poſt baptiſmum contingere poteſt: nec de quolibet peccato poſt illuminationem illam commiſſo, ſed de peccato ad mortem & in Spiritum S. commiſſo, quod prorſus irremiſſibile eſt, loquitur. 2. Diſtinctio pœnitentiæ baptiſmalis & poſtbaptiſmalis, in qua videlicet nullum baptiſmi recordatio habeat momentum, non Scripuræ dogma, ſed humani cerebri commentum eſt.

EXCIP. REDING : 1. *Si Baptiſmo obſignatur gratia remiſſionis peccatorum Baptiſmo etiam poſteriorum, qui locus eſſe poteſt peccato ad mortem, quod prorſus irremiſſibile eſt? 2. Hebr.VI.3.4. S.Paulus univerſaliter negat, eum, qui ſemel illuminatus prolabitur, poſſe per pœnitentiam innovari. Non igitur id ad finale duntaxat infidelitatis peccatum coarctari poteſt. Quia proin quæpiam per pœnitentiam innovatio in ſemel illuminato impoſſibilis pronunciatur, oportet illuminatio illa ſit irreiterabilis, adeóque baptiſmalis. uti etiam Chryſoſtomus in loc.cit. agnoſcit. 3. Idem S. Pater aſſerit, ei qui poſt baptiſmum relapſus eſt, non eſſe pœnitentiam ex altero baptiſmate, ſed ex confeſſione peccatorum. Datur ergo pœnitentia baptiſmalis & poſtbaptiſmalis.* Ib.pag.113.114. Reſp. 1. Quis noſtrûm quolibet quorumlibet Baptiſmo obſignari baptizatis quibuslibet omnium peccatorum remiſſionem dixit? Fingis tibi, quæ magnus heros debelles, ſpectra. De iis loquimur, qui & ſignum & rem ſignificatam participant. quos inter nullus eſt, qui peccati ad mortem, adeóque irremiſſibilis, reus eſſe poſſit. 2. S. Paulus illuminatum non quemvis, ſed παραπεσόντα *prolapſum*, ad pœnitentiam renovari poſſe, negat. Aliud ſanè eſt πτῶσις *lapſus*, aliud παράπτωσις *prolapſus*. Prolapſos ad pœnitentiam non vel novam baptiſmalem, vel pœnitentiam ſine baptiſmo, (nulla enim in textu diſtinctionis nota apparet) ſed quemvis renovari poſſe, ſimpliciter negat. At lapſos poſt baptiſmum pœnitentiam agere, atque ſic ad pœnitentiam renovari poſſe, ipſi vos inficias non iveritis. Non igitur *prolapſi* ſunt quivis baptizati peccatores, ſed peccatores ad mortem, ſeu in Spiritum S. quos ſolos ad pœnitentiam renovari impoſſibile eſt. Eſt ſanè illa illuminatio prolapſorum irreiterabilis ; at non neceſſariò propter Baptiſmum præcedentem, (quanquam hoc parum, vel nihil omnino ad rem facit) ſed propter παράπτωμα *prolapſum*. Hanc enim ſolam cauſam Apoſtolus reddit. Ideo non ampliùs pœnitere, non denuo illuminari poteſt. Sive igitur φωτισμὸς *illuminatio* eſt baptiſmus, ſive non eſt, hoc tibi probandum incumbit, illuminatos ex mente Apoſtoli, ſi prolabantur, poſſe innovari ad pœnitentiam quandam, ſed non baptiſmalem. Nam S.Paulus non

unam speciem pœnitentiæ, puta baptismalis, excipit, sed universaliter pœnitentiam tollit. Aliâs dicendum fuerat, impossibile esse, ut semel illuminatus, hoc est, uti tu vis, baptizatus, si prolabatur, iterum illuminetur, vel baptizetur; non, iterum ad pœnitentiam innovetur. Hic rei nervus est, quem nisi incideris, nihil agis. 3. Dari pœnitentiam baptismalem, seu cum baptismo conjunctam, vel antecedentem, & postbaptismalem, nulli negamus. Sed postbaptismalem dari, in qua nullum Baptismi recordatio momentum habeat, adeóque Baptismus semel susceptus efficaciam nullam exerat; hoc verò negamus.

OBIECT. II. *Johannes I. Ep. cap. 1. agens de remedio peccatorum post baptismum admissorum, non recordationem baptismi, sed confessionem, quæ pars est Sacramenti pœnitentiæ, v. 8. suadet.* Resp. 1. Johannes cap. II. 2. præcipuum, imò unicum illud remedium facit Christum tanquam ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν *propitiationem pro peccatis nostris.* Cùm igitur baptismus propitiationis illius Sacramentum sit, ejus utpote subordinati implicitè etiam meminit. 2. Confessionem laudat Apostolus, non Sacramentalem illam, quæ demurmuratur in aures Sacerdotis: sed Evangelicam, eámque non vel Christi merito, vel baptismo oppositam, sed subordinatam utrique. Unde etiam in adultis cum baptismo eam conjunctam fuisse, liquet ex Matth. III. 6.

EXCIP. REDING: *Implicita, si qua est in verbis S. Johannis, Baptismi mentio extendi non debet ad peccata futura, sed præterita. Aliud proin ad futura expianda Sacramentum requiritur, puta confessio, Baptismo non opposita, sed, ceu pars Sacramenti, subrogata.* Ib. pag. 114. Resp. De peccatis & præcedentibus & sequentibus Baptismum, adeóque in universum omnibus, S. Johannes loquitur: iisque, si humili confessione, qualis & in Baptismo, & post eum æqualiter requiritur, agnoscantur, Christum ἱλασμὸν *propitiationem* pro peccatis nostris, ejúsque sanguinem à peccatis omnibus purificantem opponit. Si ergo implicita ibi Baptismi mentio continetur, Baptismus ad obsignandam remissionem peccatorum non præteritorum duntaxat, sed futurorum, imò omnium, (de his enim S. Johannes loquitur) valeat oportet. Ei verò confessionem Sacramentalem subrogari à S. Johanne, putidum commentum est. Sic enim respectu peccatorum saltem sequentium Baptismum penitus aboleret. Neque ullus Sacramentalis confessionis apex apparet.

OBIECT. III. *Si peccata post baptismum admissa suscepti baptismi recordatione remitterentur, æquè facilis via reconciliationis daretur peccantibus ante, & post baptismum. Atqui id iniquum esset, cùm illi Deum ignoraverint, hi verò noverint.* Resp. 1. Quid apud Deum æquum iniquúmve sit, non frivola imaginatio hominum, sed Divina liberimáque voluntas pandit, uti in parabola Matth. XX. ipse Christus nos docuit. 2. Remissio peccatorum cùm ex mera Dei gratia & Christi merito proficiscatur, ex peccatorum vel qualitate vel quantitate haud dimetienda est. Unde Spiritus S. tum ante tum post baptismum lapsos non aliò, quàm ad Christi satisfactionem in ara crucis

crucis propositam revocat, neque uspiam hanc differentiam statuit, ut peccata ante baptismum patrata gratiâ Dei solâ, bost baptismum verò admissa pœnitentiæ, hoc est, humanarum satisfactionum pretio diluantur & expungantur. Et qualiscunque est peccatorum remissio, sive facilis sive difficilis, tamen remissio est, neque alia remissio, quàm quæ promissa & obsignata in baptismo. 3. Denique etiam Catechumeni ante baptismum Deum noverunt.

Excip. Reding: *Peccata post Baptismum commissa gratiam in eodem collatam temerè prodigunt, adeóque justitiam Dei longè graviùs concitant. Æquum igitur erat, præter Baptismum aliud remedium pro iis diluendis instituere. Licèt enim per absolutum dominium aliter agere Deus potuisset, prævalet tamen semper ejus voluntas. Velle porro Deum non Baptismi, sed Pœnitentiæ Sacramento ejusmodi peccata expiare, Patres agnoscunt.* Ib. pag. 114. 115. Resp. Frigidissima somnia tua, non aliud, nobis propinas. Voluntatem Dei expiandi peccata postbaptismalia per humanas satisfactiones cur ex Dei verbo non demonstras? Nam Patrum loca à te citata pœnitentiam quidem (Evangelicam, non Sacramentalem) commendant, sed Baptismi fructum & efficaciam in diluendis peccatis iis non extenuant: nedum satisfactionis humanis ea in foro Dei purgari statuunt. non laudandi, sed improbandi potiùs, si aliter docuissent. Scriptura enim solo Christi sanguine peccata piari tradit. Eadémque peccata justificatorum, adeóque amicorum faciliùs, non difficiliùs, quàm non justificatorum seu inimicorum remitti, testatur Rom. V. 9. 10. *Justificati nunc ejus sanguine, servabimur multò magis per eum ab ira illa. Si enim, cùm inimici essemus, reconciliati fuimus Deo per mortem Filii sui, multò magis reconciliati servabimur in vita ejus.* Nam & sic usus est, ut difficilior sit prima reconciliatio cum inimicis, quàm postea in reconciliatos indulgentia.

OBIECT. IV. *Patres olim peccantibus post baptismum graves labores imposuerunt antequam eos in gratiam reciperent. Non igitur apud eos sola baptismi recordatio sufficiebat.* Resp. 1. Non iccirco baptismi efficaciam ad sequentia se se extendere peccata negârunt. Unde Augustinus *lib. I. de Nupt. cap. 33. Quid prodesset vel ante baptismum pœnitentia, nisi baptismus sequeretur: vel postea, nisi præcederet?* 2. Difficilimos labores imposuit vetus Ecclesia, nimiam quandóque σκληραγωγίαν sectata, non ut promererentur peccatores Divinam peccatorum remissionem, sed ut Ecclesiæ satisfacerent, & objectum scandalum expiarent, uti idem Augustinus *Enchirid. ad Laurent. cap. 65.* testatur. 3. Sed & in eo dissimilimi sunt Patribus Papistæ, utpote qui & reconciliant ante labores impositos, & non tam labores, quàm quisquilias ineptiarum imponunt.

Resp. Reding: 1. *Si Baptismi efficacia ad sequentia peccata se extenderet, tum & culpam & pœnam eorum remitteret. Quomodo ergo locus esse potuit gravibus adeò laboribus, quos Patres peccantibus post Baptismum in vindictam scelerum imposuerunt? 2. Augustinus pœnitentiæ Sacramentum innuit.* Ib. pag. 115. Resp. 1. Nihil respondes. Proba-

ba, imposuisse labores ejusmodi veterem Ecclesiam ad remissionem peccatorum in foro Dei? Hic sudare, hic occare debes. Tota illa veterum ἐκλησιαγωγία, nescio an conformis satis Dei verbo, non ad satisfaciendum Deo pro peccato, sed Ecclesiæ pro scandalo; nec non ad internum animæ dolorem externis pœnitentiæ exercitiis testificandum, comparata fuit. Non obscurè id tradit Hieronymus *in Matth. cap. 6.* ubi sic ille: *Fateor longè aliam esse rationem de criminum pœnitentia & satisfactione, de qua Ecclesia, quando læsionem accepit, & offensa est, publicè suum judicium interponit, indicens satisfactionem publicam & graviorem, ut innotescat omnibus verè pœnitere, qui prompto animo suscipiant, quicquid Ecclesia decreverit.* Augustinus *Enchirid. cap. 65.* *Quia*, inquit, *plerunque dolor alterius cordis occultus est alteri &c. rectè constituuntur ab his, qui Ecclesiæ præsunt, tempora pœnitentiæ, ut fiat etiam satis Ecclesiæ, in qua remittuntur ipsa peccata.* 2. Augustinus idem quomodo pœnitentiam illam, quam sine Baptismo nihil prodesse dixit, Sacramentalem esse statuerit, cur nos non doces? Ejus rei nec volam nec vestigium reperio. Imò clarissimè ex verbis Augustini sequitur, labores pœnitentibus reconciliandis impositos, similes esse iis, qui baptizandis imponebantur, etsi fortè graviores; & utrosque Baptismum supponere, alios futurum, alios præteritum; utrinque efficacem.

OBIECT. V. *Hieronymus aliique Patres disertè vocant pœnitentiam secundam post naufragium tabulam. Ergo peccata post baptismum admissa non baptismi recordatione & fide, sed pœnitentiæ succenturiata subsidio deleri asserunt.* Resp. Dictum illud veterum cum grano salis accipi debet. Neque enim eo pœnitentiam tanquam Sacramentum baptismo succenturiârunt in foro *poli*, sed tantum ostendere voluerunt in foro *Soli* seu *Ecclesiæ*, jus communionis & Synaxeos peccato enormi post baptismum commisso, non aliter quàm pœnitentiâ publicâ seu canonicâ recuperari. Secus quàm Novatiani, qui ejusmodi canonicæ pœnitentiæ locum omnino nullum concesserunt. Aliter si quis interpretetur dictum, dissentientes nos habet. Etenim qui per peccatum excidit navi gratiæ, seu potiùs sensus ei per baptismum obsignati, ut tantisper tentationum fluctibus percellatur, is secunda tabula haud indiget, cùm navis semper infracta & salva maneat, ad quam proinde baptismo veluti munitam & obsignatam sine novo Sacramento reverti ipsi integrum est.

EXCIP. REDING: *Hieronymus Epist. ad Sabin. sic Deum loquentem inducit:* Quòd si nec pœnitentiam vult agere, &, fracto navigio, tabulam, per quam salvari poterat, non retentat, cogor dicere, &c. Nónne aversabor eum? *Ergo fractum gratiæ naufragium pœnitentia, seu secunda tabula, reparari posse, docet.* Ib. pag. 115. 116. Resp. Atqui de Baptismo ne quidem Hieronymus ibi agit, neque planè cum eo pœnitentiam comparat. Invehitur in Sabinianum Diaconum, impurum hominem, cui suadet, ut, ingressus monasterium aliquod, pœnitentiæ laboribus commissa sua expiet. Declamatoria ratione, uti argumenti Epistolæ illius scriptor loquitur, usus, inter alia cum fracto naufragio tabulam, pœnitentiam, per quam salvari queat, retentare, nomine Dei, jubet. quod vel cum grano salis recipiendum, vel repudiandum esse, monui. Tu ad ea, quæ cum ratione

tione dixi, taces. Ex figuratis ejusmodi veterum dictis an vobis dogmata fidei ἄγραφα & ἀνάγραφα cudere licet?

QUÆSTIO VI.

An vota Pontificia detrahant voto & promißioni in Baptismo facta?

NOn immeritò jam olim conquestus est Lutherus *Lib. de Babylonica Captivitate*, Pontificiorum votorum farraginem multùm detrahere voto in baptismo emisso. Quasi enim baptismi votum non satis sit vel præstans vel sufficiens, conquiri & cumulari alia, quibus conscientiæ ita occupentur, ut & memoria baptismi obruatur, & dignitas ejus extenuetur. Huic verissimæ querelæ obliquè opponitur canon IX. qui anathema vibrat in eos, *qui vota post baptismum facta, vi promissionis in baptismo ipso facta, irrita esse pronunciant.* Nos equidem quælibet post baptismum specialia vota promissioni in baptismo factæ inservientia haud condemnamus, & quædam legitimè voveri posse, ultro profitemur. Cœterùm Pontificia vota pleraque, qualia sunt vota religionum, peregrinationum, aliorúmque ejusmodi operum, baptismi voto detrahere, adeóque eam ipsam ob causam irrita esse, asserimus. Etenim

ARG. I. Regula & norma voti, quod in professione baptismi emittimus, est sententia Christi Matth. XXVIII. 19. quâ jubemur servare ea, quæ ipse præcepit: nec non illa Pauli Rom. VI. 17. ubi per baptismum servi dicimur facti Deo traditi in formam doctrinæ Apostolorum. At vota Pontificia ejusmodi pleráque sunt, ut homines non tam Divinis præceptis mancipentur, quàm humanis, superstitione dictante, traditionibus. Neque enim Christus uspiam religiosos ordines, peregrinationes, cœlibatum, paupertatem, cœcam obedientiam, opera supererogationis præcepit.

RESP. REDING: *Christus ipse Matth. XIX. 17--21. duo genera doctrinæ Christianæ, alterum consistens in præceptis, alterum in consiliis, distinguit. At Matth. XXVIII. 20. de priori locutus, posterius non excludit.* Tomo II. Tract. V. ss. 3. pag. 116. 117. Resp. De verbis Christi Matth. XIX. 21. viderimus alibi, ubi ex professo tractabuntur. Hoc unum hic contendo, cœlibatum, paupertatem, derelictionem omnium, &c. quæ consiliorum à præceptis distinctorum fuco commendatis, vel esse in censu præceptorum Christi, non communium quidem, sed personalium; adeóque Matth. XXVIII. 20. subintelligi: vel votivè

tivè Deo, uti adversarii temerè solent, promissa nec in præceptorum, nec in consiliorum Christi numero putanda esse, adeóque Baptismi voto planè derogare.

ARG. II. Cùm Christus unico voto, quod in Baptismo nuncupamus, nos obligaverit, credibile non est, ipsum infinitum illud votorum chaos, quod in Papatu obtinet, acceptum habere, inprimis cùm votum in Baptismo emissum prorsus obscurent & imminuant, perinde ac si sequentia illa & arbitraria vota illud planè irritum redere debuerint.

RESP. REDING: *Quomodo ergo tu ipse vota quædam specialia superiùs commendasti? Et cur vota nostra votum in Baptismo emissum obscurare asseris? An quia arbitraria sunt? Atqui vovere arbitrarium quidem est, sed tamen verbi Divini commendatione probatum.* Ib. pag. 117. Resp. Distingue votum, quod in Baptismo nuncupare Christus jussit, ab iis, quæ libertati fidelium relicta legitimè nuncupari possunt, ut voto Baptismali inserviant, non repugnent, vel certè detrimentum aliquod faciant. Illa negamus voto Baptismali prohiberi; hæc, adeóque vestra, prohiberi asserimus, non quia arbitraria (nam ne semper quidem arbitraria sunt) sed quia baptismale votum infinita sua multitudine obruunt, & irritum fere reddunt; & aliis etiam modis, uti sequentes rationes produnt, delinquunt.

ARG. III. Pontificia vota pleraque ita comparata sunt, ut & in materia, quæ vovetur, peccent, & tantùm non directè Sacramento Baptismi opponantur. In *Materia* peccant ea, quæ verbo Dei repugnant. Veluti quòd vovetur cœlibatus, cujus observantia non est in potestate cujusquam; paupertatis non divinitus immissæ, sed consultò delectæ, & fucatæ status; obedientia hominibus devincta; superstitiosæ peregrinationes &c. Quæ ipsa etiam vota faciunt meritoria, & partem Divini cultus, non quoad actum duntaxat, sed etiam quoad *speciem*. Sed & *Baptismo directè opponuntur*. Etenim in scholis statuitur, opus aliquod intra votum factum esse præstantius & infinitis modis præferendum ei, quod ex simplici Dei mandato præstatur. Imò perfectionis Evangelicæ statum in iis collocant, adeóque fidelium Baptismo non obscurè eum derogant. Deinde asserunt, religionis suscipiendæ votum esse ad instar *novi Baptismi*, quem deinceps liceat toties renovare, quoties de integro religionis propositum renovatur. Ne dicam, Baptismi votum non alii quàm Deo nuncupari, cùm Pontificia pleraque nuncupentur sanctis, tanquam, uti blasphemat Cajetanus, Diis per participationem. Etiam baptismi votum uni religionis voto nos obstringit. Pontificia verò variis diversisque, & quandóque hostiliter invicem pugnantibus. Quales sunt religiones Francisci, Dominici, Augustini, Lojolæ &c. quas *fititias religiones* meritò jam olim Anselmus & Gerson appellârunt.

Resp.

Resp. Reding : 1. *An ergo consilium S. Pauli 1.Cor.VII.25. de non quærenda uxore, est materia peccati cum verbo Dei pugnans? Omnium votorum nostrorum materia similiter verbo Dei conformis est. 2. Materiarum illarum vota ex ipsomet consilio Christi conducunt ad cultum Dei in semetipso magis promovendum. Sunt ergo pars Divini cultus, & quidem meritoria. 3. Status supponens præceptorum Dei observantiam, ac præter hanc inducens ad statum perfectionis Evangelicæ, simplici præceptorum Evangelicorum statui præferendus est. Cumque juxta vos sola fides ac recordatio Baptismi eandem efficaciam habeat, quam Baptismus ipse; cur fidei ad consilia usque Evangelica, perfectionisque adeò statum amplectendum, per charitatem succensæ proportionaliter, ad instar Baptismi, non responderet vis interiorem spiritum depurandi? Verùm de his alibi.* Ib. pag. 117. 118. Resp. Potuisses planè huic operæ parcere, quia nos quoque alibi singula hæc accuratiùs discutimus. Paucis igitur te expedire lubet. 1. Consilium S. Pauli 1.Cor. VII.25. de non ducenda uxore, non est consilium de vovendo perpetuo cœlibatu. Nam de voto nullus apex loquitur. Frustra igitur voti vestri materiam ex S. Paulo arcessis. Par ratio est votorum vestrorum omnium. 2. Neque quicquid ad cultum Dei conducit, cultus pars est, nedum meritoria. Ita sine externo ordine, & circumstantiis loci ac temporis cultus exerceri nequit. Neque tamen in iis pars cultus ulla consistit. Et quomodo cultus Dei necessarius in votis arbitrariis consistere potest? 3. Status verò ille, in quo & præcepta Dei perfectè observentur, & ultra ea consilia perfectionis Evangelicæ, seu supererogatoria opera præstentur, Utopicus est. Non tantùm enim in militante Ecclesia nemo eò perfectionis assurgit, ut perfectè legem impleat, uti supra evicimus: sed etiam supererogatio impossibilis est, quia amore Dei & proximi, quam lex præcipit, nihil majus est, neque etiam ullum officium Deo placens excogitari potest, quin ad amorem Dei vel proximi referri debeat, adeóque eatenus debitum sit. Ineptè etiam asseris, memoriæ Baptismi eandem nos efficaciam tribuere, atque Baptismo, quasi alia memoriæ, alia Baptismi efficacia sit. Nos verò Baptismi efficaciam unam eandémque, sed continuatam, quæ sine pia recordatione vim suam non exerit, statuimus. Tu verò impia vota vestra, Evangelicæ perfectionis axiomate nequicquam fucata, Baptismi voto vel adæquans, vel præferens, Baptismi Sacramentum nefariè deprimis.

ARG. IV. Sed & votum Baptismi uni Deo & Christo nos devincit, & libertatem Christianam, ac exemptionem plenissimam à mandatis & traditionibus hominum confert. Cum qua libertate laquei illi, vincula & leges votorum Pontificiorum è diametro pugnant.

Resp. Reding : *Libertas Christiana per Baptismum collata non absolvit à mandatis humanis, legitima per Deum ordinata authoritate nixis. Votorum verò vinculum Divinum etiam, non humanum est.* Ib. pag. 118. Resp. In cultu Dei ab humanis mandatis omnibus conscientiam obligantibus absolvere, supra vidimus. Voti porro legitimi, à quo leges humanæ, & laquei absunt, vinculum Divinum esse, neque adeò libertati Christianæ illud præjudicare, largimur.

ARG. V. In Baptismo abunde & plus quàm exsolvere possimus, vovimus; satis etiam negotii habituri, si per vitæ nostræ decursum uni illi voto liberando fuerimus intenti. Quantò igitur rectiùs Christiani indu-

cuntur, ut omissis votis, quæ nec Dei mandatum, nec Scripturæ exemplum habent, Baptismi voto præstando animum unicè applicent? Bellarmini porro argumenta, quibus hoc Concilii anathema adversus Lutherum propugnat, frivola planè, paucis etiam excutiemus.

RESP. REDING: *Cur verò Christiani in Baptismo votum Deo nuncupant, si illud exsolvere nequeunt? Quomodo sic Christi lex jugum suave, & onus leve est?* Ib.pag.118. Resp. Quia sic Christus voluit, sic jussit. Est ei pro ratione voluntas. Sibi nos, tanquam pretio emptos, obligavit mancipavítque totos. Imperfectioni verò nostræ in solvendis votis clementer idem indulget, qui defectus nostros omnes sua perfectione tegit. Christi dictum de jugo suavi suprà quoque explicatum dedimus.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *In Baptismo non est votum propriè dictum, tum quia sic omnia baptizatorum peccata essent duplicia, nempe & contra legem & contra votum, adeóque etiam sacrilegia, utpote contra voti religionem pugnantia: tum quia fideles, quando baptizantur, nullam habent explicitè intentionem obligandi sui, nisi quantum obligantur ex legibus ipsis: tum denique, quia quod promittunt parentes loco infantum, hi adulti ratum habere tenentur nolentes volentes, cùm tamen votum non sit necessitatis, sed liberæ voluntatis. Ergo vota Pontificia Baptismi voto non detrahunt.*

Resp. 1. Atqui in Baptismo quisque se, fidémque suam Deo obstringit, tum Diabolo & mundo renuntians, tum se Deo subjiciens. Proinde etiam Lombardus & Aquinas votum commune vocant illud, *quod in Baptismo omnes faciunt, cùm spondent renunciare Diabolo & ejus pompis.* Et Nazianzenus Orat. 40. agnoscit in baptismo esse ὁμολογίαν *professionem*, tum συνθήκην πρὸς τὸν Θεὸν *pactum cum Deo*. 2. Peccata baptizatorum esse duplicia, & sacrilegia, quid vetat dicere? Sanè Paulus fornicationem eo nomine indignissimam vocat, quod violet *templum Dei*, quod est ἱεροσυλεῖν. 3. Numquid verò non intentio obligandi sui, quando lex requirit, quando firmatur promissione sacra, est explicitum votum? Quæ enim expressior promissio esse potest, quàm quæ ex Evangelici fœderis formula à fideli, stipulante pastore, emittitur? 4. Denique vota libera, quæ non fiunt ex obligatione legis, pro aliis facta vota non sunt, nisi libera voluntate rata habeantur. Ita liberi olim à parentibus Deo consecrati, tenebantur ipsi se ipsos Deo consecrare, ut Samson, Samuel.

EXCIP. REDING: *Voluntas sive implicita, sive explicita servandi omnia Dei præcepta, dici potest transcendentaliter votum, quia non specificam ex pacto in vi debiti erga Deum homagii resultantem propriam, sed universæ Divinæ legis communem obligationem importat. Quo sensu etiam universa baptizatorum peccata sunt sacrilegia. Voti verò specificè sumpti propria obligatio ex spontaneo pacto resultat.* Ib.pag.119. Resp. Quasi scilicet in baptismo non sit obligatio erga Deum ex pacto. Annon enim sicut olim circum-

circumcisio, ita hodie Baptismus est sigillum fœderis, seu pacti, quod Deus cum homine inivit. Estque illius obligatio & propria, quia tum infantes baptizati, quando adolescunt, tum baptizati adulti propria, non aliena voluntate se obligant: & spontanea, quia naturali obligationi Deo Creatori, jure creationis, debitæ sponte superadditur. Si votum est propriè & specificè dictum vestrum coecæ obedientiæ votum, quo homini sponte delecto religiosam in omnibus, quæ ille præcipit, obedientiam vovetis, quidni votum propriè & specificè tale erit Christianorum omnium, Christo Redemptori in Baptismo sponte, ultra debitam ob beneficium Redemptionis obligationem, religiosam obedientiam, seu officium obsequendi ei in omnibus, quæ ipse præceperit, voventium?

OBIECT. II. *Vota sunt de jure naturæ. Non igitur baptismo detrahere possunt.* Resp. At vota Pontificia, de quibus suscepta est hæc disputatio nostra, & verbo Dei & juri Naturæ, & Baptismi adeò Sacramento adversantur, utpote quæ non soli Deo, sed etiam Sanctis, & in re vel illicita, vel nostræ potestati haud subjecta nuncupantur, & Christianæ libertati repugnant. Proinde veri nominis vota non sunt.

EXCIP. REDINO: *Nec antecedens, nec consequentiam negare potuisti, sed ad calumniandum te convertis.* Ib. pag 119.120. Resp. Vota legitima ab illegitimis, cujusmodi vestra, quæ oppugnamus, sunt, distinguere debui. Illegitima, adeóque etiam Pontificia, juri naturæ repugnare cùm dixi, clarè satis antecedens *ἀορίστως* acceptum negavi. Neque per calumniam à me quicquam dictum esse, in loco probabitur.

OBIECT. III. *Falsum est, in Baptismo plus nos promittere quàm præstare possimus, cùm Christus ipse legem suam vocet jugum suave.* Resp. Quo sensu Christus jugum suum suave vocet, superiùs vidimus.

EXCIP. REDINO: *Supra dicebas, vota Pontificia eo etiam nomine cum verbo Dei, jure naturæ, & Baptismo pugnare, quia sunt de re potestati nostræ non subjecta. At hic tacitè fateris, quod priùs expressè negabas, rem in Baptismo promissam à nobis præstari non posse. Anne ergo secundum tuum malignandi spiritum etiam Baptismi votum est de re pugnante cum verbo Dei, jure naturæ, & Baptismo? En apertam Spiritus tui turpitudinem?* Ib. pag.120. Resp. Distingue impletionem præceptorum Christi fidelem, sinceram, seriam, ab eorundem impletione absoluta numeris omnibus: nec non ea, quæ in potestate sunt fidelium omnium propter commune spiritus regenerantis donum; &, quæ in potestate sunt quorundam duntaxat, propter singulare charisma; & malignantis Spiritus tui stoliditatem apricaberis ipse. Quæ baptizati vovent, possibilia sunt, & in potestate voventium catenus sunt, quatenus pro modulo gratiæ & spiritus regenerantis sincerè & integro corde Christo uni Domino suo adhærere, ejúsque imperata facere possunt. Si enim sic non possent, temerè voverent. At iidem infirmitatibus suis circumvallati non rarò impingunt, adeóque absolutam omnibus numeris obedientiam præstare in hac vita nequeunt. Quia tamen ad perfectionem niti & contendere omnibus viribus tenentur, hoc potiùs illos agere, & non novis ac non necessariis votis se constringere, cursúmque voti baptismalis sufflaminare debere, rectè & ordine monui,

nui. Alia longè votorum vestrorum,cœlibatus inprimis,ratio est. Ibi enim Monachi vos vovetis perpetuam continentiam, quæ, ceu *ἴδιον χάρισμα proprium* & *singulare*, adeóque quorundam,non omnium fidelium, *donum* in voventium quorumvis potestate non est; & de quo saltem dono ad vitæ usque finem continuaturo nemo Mortalium certus esse potest. Vestrum ergo isthoc votum prorsus temerarium est,quia de re quibusdam impossibili, omnibus incerta nuncupatum: Baptismi verò votum legitimum planè,quia de re & licita & possibili per Spiritus S. gratiam omnibus fidelibus, eatenus ut sincerè & fideliter Christo Domino suo adhæreant,ejúsque jussa faciant. gratiam faciente eodem Domino, si quando extra orbitam mandati officii aberraverint; & manente semper promptitudine spiritus,cùm caro residua infirmitatem suam exerit.

OBIECT. IV. *Baptismus est sufficiens ad suum finem, nempe ad salvandum hominem. At vota baptismo addita efficiunt, ut faciliùs & excellentiùs aliquis salvetur.* Resp. Ita Bellarminus vota Baptismo jam non exæquat, sed ut excellentius salutis medium,supra illum extollit. De quo judicent piæ mentes. Si facilius excellentiúsque salutis medium sunt vota,utique Christus de electorum omnium salute æquè solicitus, vota æquè ac Baptismum,imò magis omnibus commendâsset.

EXCIP. REDING: *Bellarminus, cum quo malitiosè hic agis, Baptismum cum votis non seorsim spectatis, sed cum eo conjunctis comparat. Annon verò S. Paulus continentiam laudavit eo nomine, quòd sic expeditiùs facere liceat, quæ sunt Domini?* Ib. pag.120. Resp. Neque aliter Bellarmini verba explico, nempe *de votis Baptismo additis*,non seorsim spectatis. Quid ergo tu paratragœdiaris? Manet,Bellarminum vota Baptismo juncta, supra Baptismum simplicem extulisse; cùm tamen vota, si quid efficiunt, nonnisi Baptismo inservire ad consequendum proprium finem debeant. Neque S.Paulus continentiam votivam,sed quorundum,singulari ejus dono gaudentium,laudavit.

Ad

Ad Canones Sessionis DE CONFIRMATIONE, QUÆSTIO UNICA,

An Confirmatio baptizatorum sit verum & propriè dictum Sacramentum?

AFfirmat Canon I. Definitionem ante omnia confirmationis Pontificiæ ponemus verbis Petri de Aliaco, Cardinalis Cameracensis in 4.q.4. *Confirmatio est*, inquit, *unctio hominis Viatoris, viri scilicet vel mulieris, nec actualiter nec habitualiter dissentientis, facta in fronte, in figura crucis cum chrismate sanctificato, & hoc à ministro idoneo, simul cum intentione debita in ungente, certa verba proferente ex institutione Dei, significans unionem animæ per gratiam roborantem, ad confitendum cum fiducia fidem Christi.* Eodem recidit definitio Gabrielis Biel. Constat autem confirmatio signo crucis, chrismate ex oleo olivarum & balsamo, alapa, quæ non ab alio, quàm Episcopo, confertur his fere verbis: *Signo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, Filii & Spiritûs S.* Confirmationem ejusmodi vel veri nominis Sacramentum, vel utilem Ecclesiæ ritum esse, negamus. Etenim

ARG. I. Sacramenta N. T. à Christo institui debuisse, & instituta esse, fatetur Synodus ipsa *Can. I. de Sacr. in gen.* Nec ab aliis institui potuisse agnoscit Suarez, *tum quia institutio Sacramenti pertinet ad potestatem excellentiæ, quam solus Christus habuit: tum quia solus Christus effectum Sacramenti in visibili signo infallibiliter promittere potuit.* At Christus confirmationis Sacramentum nec mandato nec actu uspiam instituisse legitur. Neque verò ratio ulla erat, cur Christus hoc Sacramentum institueret, cùm *spirituale robur* & *argumentum*, quod hic prætexitur, Baptismo, Eucharistiâ, precibus, Sanctitatis quotidianæ exercitio, ac inprimis Spiritûs S. gratiâ abunde acquiratur. Non esse à Christo institutam confirmationem, ut Sacramentum, fatetur Alexander Alensis in *Summa Theologiæ*, jussu Innoc. IV. scripta, & ab Alexandro IV. diplomate munita. Dicit autem esse institutum hoc Sacramentum

in Concilio Meldensi, quantum ad formam verborum & materiam elementorum.

RESP. REDING: 1. *Confirmationem esse Sacramentum, ex Scriptura & veterum testimoniis liquet.* 2. *Alexander Alensis Concilio Meldensi Sacramenti hujus institutionem secundariam, non primariam tribuit. Canon enim Meldensis in cap. Ut Episcopi dist.5. relatus sic habet:* Nonnisi jejuni per impositionem manuum Spiritum S. tradunt. *Noverat autem Alensis, quòd Spiritus S. non possit dari per sensibile aliquod signum, nisi efficaciam ex Divina institutione habeat.* Tomo II. Tract.V. st. 3. pag.121. 122. Resp.1. Et Scripturæ & veterum testimonia à vobis obducta infra expendemus. 2. Institutionis primariæ & secundariæ absurda distinctio nunquam Alensi in mentem venit. Ille enim *Part.4.q.14. membro* 1. vel à Christo, vel ab Apostolis institutum hoc Sacramentum esse, simpliciter negat, & quidem his argumentis inductus, *quia non legitur in Scriptura, quando, vel ubi confirmatio instituta fuerit; & quia nec Christus, nec Apostoli usi sint hac vel materia, vel forma, sed sola impositione manuum.* Unde concludit: *Sine præjudicio dicendum, quòd neque Dominus hoc Sacramentum instituit, neque dispensavit, neque Apostoli.* Et Apostolos quidem vim ac robur Spiritus S. accepisse in plenitudine, adeóque confirmatos esse, confitetur; sed ab ipso Spiritu S. *immediatè sine Ministro & Sacramento*; & ipsos deinde pariter quoque sine Sacramento confirmasse. Postquam verò Apostoli, Ecclesiæ bases, *defecerunt, tum,* inquit, *demum institutum est hoc Sacramentum Spiritus S. instinctu in Concilio Meldensi, quantum ad formam, & materiam elementarem, cui etiam Spiritus S. contulit virtutem sanctificandi.* Soto *in* 4. *d.7. art.*1. ait, alios Aurelianensi, non Meldensi Synodo institutionem hanc tribuisse. Bonaventura hanc Præ-
3. ceptoris sui sententiam ipse quoque sequitur: & cum eodem Jacobus Cardinalis à Vitriaco, Alensis *σύγχρονος Histor. Occid. cap.37.* paria facit. ut & Aureolus & Cardinalis Contarenus. Valentia *T.* 4. *in Thom. disp.* 5. *q.*1. ait, hanc istorum opinionem *omnino falsam esse, & jam post tot alias Ecclesiæ declarationes esse planè erroneam & hæreticam.* His enim verborum flosculis veterum, etiam eorum, quos ut cœlites colunt, (talis Bonaventura est) sententias novitii Jesuitæ conspergunt. Neque sanè, quod tu sciole articularis, Alensis novit, *sensibile signum nonnisi ex Divina Christi & Apostolorum institutione efficaciam habere.* sed sufficisse putavit instinctum Spiritus S. quo Patres Meldensis Concilii agitati fuerint, uti verba ejus superiùs recitata innuunt.

ARG. II. Veri nominis Sacramentum administrari debet à ministro divinitus ordinato. Jam de ministro confirmationis in Concilio gravis equidem disputatio est oborta. Franciscani, Bonaventuram & Scotum secuti, soli Episcopo ministerium hoc sacrum esse volebant: Dominicani verò cuilibet Sacerdoti, cui id Papa permiserit. Et posteriores quidem nitebantur authoritate Gregorii Papæ, ministerium hoc etiam minutis Sacerdotibus permittentis. Decretum tandem est, uti liquet ex Can.3. ordinarium ejus ministrum esse Episcopum. Atqui Episcoporum à Presbyteris distinctio cùm non sit juris divini, adeóque Episcopi Pontificii non sint divinitus instituti, uti infra probabimus, utique ordinarius ille confirmationis minister à Christo ordinatus non fuerit.

RESP.

Resp. Reding: 1. *Disputatio, quam in Concilio de Ministro Sacramenti hujus agitatam scribis, commentis Suavianis non caret.* 2. *Sicut manuum impositio soli Apostolis olim convenit: ita confirmare soli Episcopi jure Divino possunt. Ita in quolibet opere ultima consummatio, qualis respectu Baptismi confirmatio est, supremæ arti reservatur. Interim praxis Ecclesiæ docet, posse id munus ex delegatione Summi Pontificis simplici Sacerdoti convenire.* Ib. pag. 122. 123. Resp. 1. Cur igitur commenta illa Suaviana non ostendis? Plus candoris Pallavicinus habuit, qui eam in dubium revocare ausus non est. Quid verò, Redingi? Annon verum est, quod Suavis scribit, Gregorium Papam Confirmationis ad ministrationem etiam minutis Sacerdotibus permisisse? Cùm igitur jus illud Episcopis eximium esse, Bonaventura, Scotus, & universus Franciscanorum chorus pertenderint pridem, an incredibile est, sententiam suam, in dubium fortè à Dominicanis vocatam, Franciscanos propugnasse, & quæ dissidia ante Concilium inter partes illas in plurimis sibi mutuò infestas æstuaverunt, in ipso Concilio, ubi res decidenda fuerat, efferbuisse? Cur ergo disputationem illam à Suavi, cui scriptori integerimo plus injurato, quàm tibi jurato crediderim, narratam, sine ulla ratione lacessis? Olim quidem Armacanus *lib. II. de quæst. Armen. cap. 4.* statuit, Sacerdotes, quinimò & Diaconos jure Divino esse ordinarios Sacramenti hujus ministros. *Nec quæro*, inquiebat ille, *qualia sint decreta Ecclesiæ, sed quid potest ex Sacra pagina elici.* Quæ viri oratio Dominicum à Soto ita commovit, ut ad hæc ejus verba *in 4. d. 7. art. 11. fs. De hoc* ita scripserit: *Perspice impiam hominis impudentiam. Fatetur enim, decretis Ecclesiæ definitum esse contrarium. Nihilominus errorem suum ex Sacra pagina colligit.* Quasi nefas foret, sepositis paulisper Ecclesiæ decretis, attendere, quid ex una Scriptura elici possit. Quid gravius ille commeritus est, quàm ex altera parte Scotus, Aureolus, Gabriel & alii, qui in hac de Confirmationis Ministro controversia alteram quæstionem, an jure Divino idem sit Episcopus, qui Presbyter, commemorant, & prout hæc vel illa pars quæstionis supponitur, ita de Ministro Confirmationis statuunt. Scotus *in 4. d. 7. q. 1. Alii*, inquit, *possunt esse duo modi probabiles, unus, quòd in primitiva Ecclesia non erat differentia inter Sacerdotes & Episcopos. quod probatur per duas authoritates Hieronymi, &c.* Ita Aureolus *in 4. d. 7. q. 2. Hæc*, inquit, de Confirmationis Ministro *quæstio magnam habet difficultatem.* & post pauca: *Quoad primum, sciendum est, quòd secundum aliquos Episcopus & Sacerdos non differunt. Unde Episcopus non est nisi simplex Sacerdos, habens tamen majorem Parochiam & authoritatem.* 2. In argumento tuo pro Episcopis falsò supponis, vel manuum impositionem ab Apostolis usurpatam esse chrismationem vestram: vel in locum Apostolorum successisse Episcopos, personatos illos inprimis vestros, qui præter nomen nihil habent: vel confirmationem esse Baptismi consummationem. Singula hæc λαμβανόμενα, non δεδομένα sunt. Unum addo, Tridentinos Patres *de confirmat. can. 3*: definientes, *Confirmationis ordinarium Ministrum esse solum Episcopum*, certis verbis illusisse lectori, & diversæ duarum partium libidini abblanditos esse. Nam etiam post definitionem illam alii pertendunt, solum Episcopum esse Sacramenti hujus Ministrum; alii ministerium illud, à Papa extra ordinem committi posse aliis. quam sententiam *certam esse, imò haberi jam tanquam de fide*, apud Valentiam *Tom. IV. Disp. 5. pag. 1.* asserunt, multùm repugnante Estio *in 4. Sent. D. 7. fs. 21. 22. totis.* Et sanè si à Christo instituti sunt Sacramentorum Ministri, quomodo Papa efficere possit, ut validum sit Sacramentum, quod ab alio administratur, tu, Redingi, qui novus velut quodlibeticus utramque sententiam tueris, videris.

ARG. II.

ARG. III. Sacramenti materia externa, seu elementum & signum visibile, expresso Dei verbo ut tale definitum sit oportet. Atqui confirmationis signum seu elementum, nimirum chrisma ex oleo & balsamo mixtum, nuspiam in verbo Dei, tanquam Sacramentale ejusmodi signum definitum est. Nuspiam enim vel verbum Dei, vel pia antiquitas ejusmodi chrisma nobis commendat. Idque agnoverunt etiam Veteres Canonistæ, agnoscunt hodierni Jesuitæ, qui hostiliter de eo cum Sorbona maximè conflictantur, uti constat ex recenti digladiatione Sirmondi cum Petro Aurelio. Negant nempe Canonistæ & Jesuitæ, juxta veteres, confirmationis signum, seu externam materiam esse chrisma, imò illud esse de essentia Sacramenti inficiantur, eique substituunt impositionem manuum. Sanè etiam Concilium magnum Moguntinum *c.* 18. ait, Sacramenti hujus materiam esse immutatam, hoc est ex ritu indeterminato, puta manuum impositione, Apostolos fecisse determinatum, videlicet Chrismationem, uti Tapperus id explicat. Atqui ipse ille ritus indeterminatus, manuum impositio, à Christo nuspiam est mandatus vel in baptismo usurpatus: nec vel manuum impositio, quippe actus ministri & communis imò temporarius, & in V. etiam Testamento usitatus ritus, esse visibile & determinatum signum Sacramenti alicujus, vel ex eo tanquam ritu indeterminato, fieri potest ritus determinatus, Chrismatio, quia ab hac manuum impositio prorsus exulat. Ne dicam, apud ipsos etiam Pontificios parum constare, anne Apostoli conferendo hoc Sacramentum usi fuerint chrismate, uti liquet ex variis sententiis ea de re allatis à Conink *q.* 72. *art.* 3. *dub.* 2. qui etiam *dubio* 1. ostendit, suos adhuc digladiari, an requiratur necessariò commixtio olei & balsami, & quale debeat esse illud balsamum, Palæstinum an Indicum, & quis chrisma consecrare debeat? Et quis tandem induci possit, ut credat, Apostolos simplicitatis studiosissimos pro manuum impositione delegisse chrisma, hoc est, unguentum ex oleo & balsamo, adeóque diversis & inusitatis speciebus concretum? Etenim balsamum olim solæ in Judæa arbores sudabant, post Cairum translatæ sunt arbores. Proinde hodie quidem materia hujus Sacramenti à Muhammedanis emendicanda esset.

RESP. REDING: 1. *Materiam externam expresso Dei verbo scripto definitam esse debere, falsò asseris. Christus enim panem Eucharisticum instituens non definivit, azymus esse debeat, necne. Et verba Baptismi materialiter, quoad idioma, nulla definivit.* 2. *Omnino chrisma ex oleo & balsamo confectum est certa & indubitata Sacramenti hujus materia, uti ex Dionysio, Clemente, Cypriano & Augustino, qui nisi per fidem Divinam edocti ita non statuissent, liquet. Nihilominus etiam extra ordinem concedere Christus potuit, ut Sacramentum hoc sine chrismate, sola manuum impositione, conficeretur. quemodo communis*

nis sententia, Thoma praeeunte, est, Apostolos Act. VIII. 17. 19. sola manuum impositione usos esse, quia materia sensibili Sacramentali opus non erat tum, cùm sensibilia signa miraculosè exhibebantur. Quo argumento etiam Concilium Moguntinum An. 849. celebratum utitur, non absolutè, uti tu asseris, docens, Sacramenti hujus materiam ab Apostolis mutatam esse, quia substituto chrismate materia hujus Sacramenti formaliter mutata non est. 3. *An permixtio balsami cum alio sit de essentia hujus Sacramenti, disputant Theologi. Nos affirmamus, praeeuntibus S. Patribus & Concilio Florentino. Apostoli quidem ita simplicitatis studiosi fuerunt, ut tamen mysticas Divinae institutionis significationes non omiserint. Neque tempore Christi balsamum adeò rarum & charum fuit. Et hodie ex America in varias regiones transportatur.* 4. *Falsum est, quod de Canonistis & Jesuitis scribis. Nam Suarez, Conink, & plerique Jesuitae Confirmationis materiam, ordinaria saltem Divinae institutionis via, unicum chrisma statuunt, quamvis alii nonnulli purum oleum materiam hujus Sacramenti probabiliter esse, statuant.* Ib. p. 123 — 126. Resp. 1. In veris Sacramentis, Baptismo & Eucharistia materiam Sacramenti verbo scripto definitam esse, temerè negas. Neque obstat vel de pane azymo controversia, quia sive azymus sive fermentatus panis, veri panis substantiam obtinet, & azymi panis necessitatem vos ex verbo scripto probare contenditis: vel formula verborum baptismi, tum quia nihil ad Sacramenti materiam ea facit: tum quia sensus verborum variantium substantialis in verbo scripto satis definitus est. 2. De veterum testimoniis infra. Mirum sanè est, in toto N. T. ne apicem quidem de chrismate reperiri uspiam; & tamen à Christo & Apostolis tale quidpiam Patres hausisse. *Christus potuit,* inquis, *extra ordinem concedere, ut Sacramentum hoc sine chrismate sola manuum impositione administraretur.* Quid potuerit, non quaeritur, sed quid voluerit. At Christum vel chrisma, vel impositionem manuum, ceu Sacramentalem materiam, instituere voluisse, idoneo testimonio nullo probastis hactenus. Si materia sensibilis huic Sacramento necessaria non fuit ob signa sensibilia, quae miraculosè tum edebantur, poterunt etiam Baptismus & Eucharistia materia sensibili carere. Quid quòd hodiéque donum miraculorum, seu signorum sensibilium in Ecclesia vestra vigere pertenditis? Cui ergo bono chrisma, quod eandem ob causam olim non necessarium fuisse, ex Moguntino Concilio nobis narras? 3. Magna scilicet ratio est affirmandi, materiam confirmationis esse chrisma ex oleo & balsamo, quia sic visum Florentinis vestris Patribus. Cur sic visum esse Christo & Apostolis, non ostendis? Neque ratio mea à balsamo petita de nihilo est. Materiam Sacramentorum esse res ubique obvias, ex Baptismo & Coena Domini liquet. Quid verò balsamum? Arbores illud sudantes jam olim ex Judaea in hortos Cairenses translatas esse, ajunt. Christus ergo ab aliquot jam Seculis sui populi Sacramenta à Muhammedanis, quorum in potestate jam dudum Cairus est, emendicare coactus fuerit. Sed ex Indiis utrisque, America inprimis, in orbem nostrum perferri satis copiosum regeris. Negant tamen rerum naturalium periti, ejusdem esse utrumque generis, tradúntque, nihil eas plantas, ex quibus Indicum elicitur, cum iis arboribus, quae Judaicum exsudant, commune habere. Si igitur balsamum Judaicum vera Sacramenti hujus materia est, uti sanè esse deberet, si ita instituisset Christus, non posset rite, ac legitimè in ejus administratione pro Judaico usurpari Indicum, non magis profectò, quàm pro oleo olivarum, oleum ex amygdalis, vel ex juglandibus confectum. Non minus enim, si non majus Judaici & Indici balsami discrimen Scriptores prodidere. Accedit, quòd nunc reserato per Iberorum libidinem atque audaciam mari, necesse tamen foret populi Christiani vitam ac salutem ex peregrinis & lon-

ginquis,totóque orbe divisis locis peti,atque illinc per ventorum & procellarum ac piratarum immania discrimina ad nos navigare. 4. Vestra de materia externa Confirmationis certamina qua fronte sic elevas? Dabo te in ruborem. Petrus Aureolus Cardinalis trecentos ante annos, gravem Theologos inter & Canonistas controversiam suis temporibus flagrasse,his verbis in 4. d.7. q.1. narravit: *Tenent enim Theologi, quòd chrisma est de essentia Sacramenti, sicut aqua est de essentia Baptismi. Et tunc dicunt consequenter, quòd Papa non potest immutare, faciendo, quòd hoc Sacramentum fieret in alia materia. Burchardus autem, & alii Doctores Canonici tenent oppositum, & quòd Papa similiter posset dispensare. Et eorum motivum est, quia quod in tali materia fieret Sacramentum Confirmationis, non fuit traditum à Christo, nec ab Apostolis præceptum observari, sed fuit statutum in antiquis Conciliis. Talia autem immutari possunt authoritate Papæ.* Conink ex Marsilio in 4 q.5. art.1. idem, quod Aureolus, narrat, *docuisse olim quosdam Canonistas, sufficere ad essentiam hujus Sacramenti solam impositionem manuum, sine ulla unctione.* Nunc verò omnes unctionem magno consensu confirmationis materiam, adeóque essentialem partem esse tradunt; manuum verò impositionem hujus Sacramenti ceremoniam accidentalem, nec necessariam, nec ad Sacramenti integritatem pertinentem; oppositam verò veterum illorum Canonistarum opinionem planè erroneam,imò hæreticam esse,affirmant. Nuper tamen eruditissimus Jesuita Sirmondus *Antioch.1. pag.68. & antirrh.2.* adversus Petri Aurelii clamores severè pertendit, olim circa Constantini Seculum chrisma in baptismi cerimoniis hæsisse, Confirmationem sola manuum impositione constitisse,idque pluribus seculis in Ecclesiis Occidentalibus obtinuisse. Ante annos igitur trecentos, Aureoli adhuc tempore, nondum fuit constitutum apud Latinos, quæ vera fuerit Sacramenti hujus materia. quod novum & musteum esse hoc Sacramentum,satis arguit. Jam qui consentiunt, chrisma esse essentialem Sacramenti hujus partem,iidem tamen de Apostolorum usu dubitant. Alii enim Apostolos sola manuum impositione Sacramentum hoc contulisse, docent, uti Scotus: alii interdum fortè etiam adhibuisse unctionem, ut Durandus: alii, nunquam sine unctione hujus Sacramenti effectum contulisse,ut Bellarminus. Estius, *communiorem esse sententiam, Apostolos initio suæ prædicationis non usos fuisse chrismate in administratione hujus Sacramenti*, scribit. De ipsa unctione quàm discrepantes eorum sunt sententiæ? Eam enim alii fieri posse putant vel solo oleo olivarum, vel solo balsamo,ut Catinus: alii oleum solum necessarium esse ad Sacramenti ipsius rationem, balsamum verò ex præcepto tantùm vel Christi,vel Ecclesiæ addi, non ex Sacramentali necessitate,ut Cajetanus, Navarrus, Sotus, Victoria, & ipse Valentia; multùm refragante Ægidio de Coninck, affirmante scilicet, quòd hoc Sacramentum chrisma ex oleo & balsamo confectum essentialiter requirat. Taceo dissensiones de chrismatis ad Sacramenti usum præparatione,an determinata benedictio necessariò ab Episcopo adhiberi debeat: an subsistat Sacramentum absque omni etiam prævia materiæ benedictione. aliáque similia, in quibus litigiosi illi doctores litium forum isthoc egregiè calefaciunt.

ARG. IV. Sacramenti propriè dicti materia interna,à signo & elemento externo adumbrata, est gratia spiritualis ordinaria, non gratis data illa,sed gratum faciens, justificans nimirum & regenerans. Talis non est in confirmatione Papistica. Id enim in ea confertur, quod signo externo adumbratur. At impositione manûs, quam plerique hodie faciunt signum

ſignum hujus Sacramenti, ex Divino ſaltem inſtituto nunquam gratia ordinaria, & gratum faciens ſpiritualis, ſed ſemper extraordinaria & temporaria, puta Chariſmata Spiritus S. & poteſtas muneris, adumbrata fuerunt.

RESP. REDINO: *Act. VIII. 17. &c. Apoſtoli impoſitione manuum dederunt Spiritum S. Atqui per Spiritum S. charitas in cordibus diffunditur. Gratia ergo juſtificans per eam confertur. cum qua Apoſtolorum tempore etiam dona extraordinaria conjuncta fuerunt, tanquam illius accidens, quod adeſſe & abeſſe potuit.* Ib. pag. 126. 127. Reſp. Ita eſt, per Spiritum S. charitas in cordibus credentium diffunditur. Sed an hæc ſola Spiritus S. operatio eſt: vel Spiritus S. impoſitione manuum datus operatus eſt id omne, quod ei operanti Scriptura tribuit? Id niſi probaveris, nemo non paralogiſmum tuum ab indiſtributo ad diſtributum palpabit. Nobis certum eſt, Spiritum S. impoſitis manibus datum primò & per ſe non gratiam juſtificantem, (quanquam ea in charitate diffuſa in cordibus non conſiſtit) ſed chariſmata extraordinaria, puta prophetiæ, linguarum, &c. contuliſſe, tum quia datum ab Apoſtolis Spiritum ejuſdem generis fuiſſe cum eo, quem feſto Pentecoſtes ipſi acceperunt, ante à Chriſto promiſſum, (qui non gratiam juſtificantem, cujus jam ante participes fuerunt, ſed chariſmata extra ordinem contulit) Bellarminus, aliique fatentur: tum quia Spiritum, quem à Meſſia vulgò dandum Iſraëlis ſpes erat, *Prophetiæ ſpiritum* & Judæi intellexerunt, & non obſcurè Scriptura Joh. VII. 38. 39. Actor. II. 17. 33. XIX. 2. &c. ſignificat: tum quia, cùm credentes eum à Petro & Johanne Spiritum acceperint, quo ad eorum uſque adventum caruerant, neceſſe eſt, eos ſpiritum prophetiæ, vel linguarum, vel hujus generis miraculoſum ab Apoſtolis accepiſſe, qui ſcilicet à Philippo baptizati jam antequam illi veniſſent, Spiritum fidei & ſanctificationis (Act. VIII. 16. Rom. VIII. 9) habuerunt: tum quia Lucas de hujus, quem ab Apoſtolis Samaritani acceperunt, Spiritus effuſione & donatione loquens, Act. VIII. 9. verbo *ἐπιπίπτειν illabi*, vel *irruere* utitur, quod voci Hebrææ נפל eodem ſenſu de Saule 1. Sam. XIX. 23. uſurpatæ, reſpondens, nuſpiam Spiritus Sanctificantis donationem ſignificat: tum quia Spiritus iſte non fuit à Philippo datus, neque ab eo dari potuit, cùm ordinarium Spiritus Sanctificantis donum miniſterialiter dari potuerit: tum quia hic ab Apoſtolis datus Spiritus Simonem Magum vehementer commovit, ut potiundæ mirabilis hujus facultatis deſiderio inflammatus, pecuniam, qua eam redimeret, Apoſtolis obtulerit; qui neutiquam ſic affectus eſſet, ſi nihil aliud actum eſſet, quàm hodie in adverſariorum Sacramento fieri vulgò videmus; imò ne intellexiſſet quidem, an ullum, qui Apoſtolicis manibus obumbrati erant, Spiritum accepiſſent, quia Spiritus ille, quem ſe tradere putant, ſic placidus & taciturnus eſt, ut judicari à nemine poſſit, an in eorum, qui eum accepiſſe dicuntur, pectora verè illapſus ſit; Apoſtolicum contra homo etiam profanus & impuriſſimus Simon ſenſit & agnovit ſtatim omnibus iis datum eſſe, quibus à Petro & Johanne manus impoſitæ ſunt: tum denique quia Act. XIX. 5. 6. Spiritus S. per manuum impoſitionem à S. Paulo ſuper diſcipulos Epheſios veniens effeciſſe id dicitur, ut linguis loquerentur & prophetarent. quæ gratia gratis data, non gratum faciens fuit. Non eſt ovum ovo ſimilius, quàm ſunt duo illi Act. VIII. 17. & XIX. 6. textus.

ARG. V. Sed & formula confirmationis his verbis concepta : *Signo te signo Crucis, confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris, Filii & Spiritûs S.* in qua Sacramenti hujus forma collocatur ab Eugenio, prorsus aliena est, tum quia Chrisma hoc externum non est *Chrisma salutis*: tum quia is, qui ungit eo chrismate externo, non ungere potest Spiritu S. quo, ut chrismate Salutis, ungimur à solo Deo, 1. Joh. II. 27. 2. Cor. I. 21. 22. tum quia baptismo auctoramur & juramus tribus testibus, Deo Patri, Filio & Spiritui S. ut necesse non sit novo eo ritu iis nos consecrari, nostrámque adoptionem cum baptismi velut opprobrio obsignari. Ne dicam totam illam Confirmationis formam & ritum anili & anxia superstitione scatere, neque adeò majestatem & gravitatem Evangelii redolere. Et cui bono in eadem Sacramenti forma ponuntur hæc verba: *Signo te signo crucis ?* Etenim cùm crux nec sit *Sacramentum* ipsum, uti disertè asserit Catechismus Romanus *part. 2. cap. 1. q. 8.* nec *de essentia Sacramenti*, cùm Chrisma potiùs consecratum sit, juxta Eugenium, ejus materia : nec *res Sacramenti*, quam potiùs gratiam esse sanctificantem & justificantem docet Catechismus Romanus; non video quomodo verba illa crucem significantia possint esse vel forma vel pars essentialis Sacramenti.

RESP. REDING : 1. *Aliud est chrisma salutis formaliter sanctificans, in gratia sanctificante consistens: aliud causaliter seu principaliter sanctificans, quod est Spiritus S. aliud instrumentariè per modum signi practici vel Ministri ex Divina institutione sanctificans, quod est chrisma externum rite ab Episcopo applicatum. Hæc tu pro nequitia vel inscitia tua confundis.* 2. *An verò sic etiam Eucharistia Baptismo probrosa est ? Nam & illum obsignare gratiam justificationis, asseritis. Aliud verò est justificans gratia, aliud robur animæ ad profitendam fidem in Baptismo acceptam. Illam Baptismus, hanc Confirmatio obsignat. Unde hanc Patres Baptismi perfectionem dixerunt. nominatim Melchiades in Epistola ad Episcopos Hispaniæ.* 3. *Formula illa : Signo te signo crucis, confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, Filii & Spiritus ; à Concilio Florentino præscripta est congruentissima, quia omnia, quæ ad essentiam rei pertinent, complectitur, puta tum causam conferentem plenitudinem roboris spiritualis, quæ est S. S. Trinitas : tum robur spirituale, quod chrisma salutis denotat: tum denique signum, quod militi Christiano datur, signum videlicet crucis, in quo Christus triumphavit.* 4. *Anile quicquam in hoc Sacramento contineri, blasphemè statuis.* Ib. pag 127. 128. Resp. 1. Nil vel distinctionis tuæ fucus, vel convitia tua, quæ in sinu tuo meliùs cubant, me terrent. Nihil salutare est, quocunque velis, sensu, nisi Divinitus ad salutem ordinatum. Chrisma verò, seu unguentum ex oleo & balsamo confectum, ne semel quidem in universis Scripturis memoratur. Et quæ de eo ex Patribus affertis, sublæsta planè sunt. Quomodo igitur, ut signum practicum, salutare dici potest? Phaleræ sunt ad populum dementandum : non aliud. 2. Eucharistia, utpote Divinitus, quod pro certo omnibus constat, instituta, Baptismo neutiquam probrosa est. Quin potiùs in hac, non in fictitia confirmatione, spirituale animæ robur obsignatur. Nam in natura, unde vos etiam argumentamini, notum est nos,

quibus

quibus nutrimur, iisdem augeri, crescere, & ad ætatem perfectam perduci. Cùm ergo in spiritualibus nos per Eucharistiam nutriri, clarum & confessum sit, per eandem spirituale incrementum & robur habeamus, atque ita ad ætatem perfectam perducamur necesse est. Nihil igitur opus fuit præter Eucharistiam confirmationis mysterium institui. Quinimò confirmatio malè ad augmenti motum comparata est; Eucharistia optimè. Sicut enim in natura non sicut semel generamur, ita semel etiam nutrimur, ut ad ætatis perfectionem veniamus, sed sæpiùs: sic in gratia nos Sacramentum illud, per quod crescimus, & roboramur indies usque ad finem vitæ, sæpiùs sumere decet. quod non confirmationi, utpote semel administratæ, sed Eucharistiæ per totam vitam frequentatæ convenit. Cùm igitur nihil confirmatio obsignet, quod Baptismo & Eucharistia non obsignetur & rei & modi eadem obsignatione, cum probro Sacramenti utriusque eam conjungi, manifestum est. Melchiadis Epistola à te laudata supposititia est, & ejusdem genii, cujus & aliæ multæ ab Isidoro Mercatore collectæ, & ante Seculum nonum Christianis incognitæ. Et sanè confirmationem ceu distinctum Sacramentum dicere Baptismi perfectionem, est Baptismum blasphemare, ceu imperfectum, & novo ab hominibus instituendo sacrificio supplendum. 3. An verò quæ ad essentiam confirmationis pertinent, demum à Concilio Florentino præscribenda fuerant? Non præscriptam igitur & determinatam esse Scramenti hujus essentiam, non obscurè fateris. Quot etiam circa hanc formulam in Papatu supersint scrupuli, litigantium inprimis, an omnia verba illa sint essentialia, videre est apud Coninck *q.72. art. 4. st.66. &c.* Sunt qui putent, illa verba *signo crucis:* Sunt, qui hæc, *Chrismate salutis*, nixi cum Bellarmino *de Confirmat. cap.*10. antiquo Rituali Romano, in quo non extant, citra Sacramenti detrimentum omitti posse, statuant; Alii, uti ipse Coninck, omnia retineri mordicus volunt; sic tamen, ut ipse fateatur, Patres satis obscurè semper de forma confirmationis locutos esse; nec eam unquam expresè tradidisse. Et viderit Redingius quoque, qua ratione Græcorum formulam: *Signaculum est doni* (non *donum*, uti tu imperitè. Nam in Euchologiis Græcorum omnibus habetur, *σφραγὶς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου*) *Spiritus S.* in Concilio Florentino non improbatam esse, & formulam diversam ab eodem præscriptam essentialem esse, asserere potuerit. Sicut enim non essentia rei: ita nec essentialia variare possunt. De obsignatione roboris spiritualis jam diximus. Quomodo verò signum materiale crucis de essentia Sacramenti hujus esse, contendere potes? an sic essentialia in Sacramentis signa multiplicanda sunt? Et ubi signi crucis universa Scriptura meminit? Cur denique argumenta mea, quòd crux pars essentialis hujus Sacramenti esse non possit, non diluis? 4. De anilibus fictitii hujus Sacramenti non muto dictum. Annon enim anilis superstitionis plenum est, quòd frons propriè ungenda dicitur: quòd in crucis figuram unguentum ducitur: quòd Episcopus aliquoties super ampullam chrismatis halat: quòd chrisma consecratum ab Episcopo & Presbyteris salutatur his verbis, *Ave Sanctum chrisma:* quòd Episcopus pollice, & non alio digito signat: quòd alapam confirmato infligit: quòd ei fascia frontem obligat? Taceo cœtera ejus generis histrionica. Eóne Christi Majestatem deducemus, ut ista eum pœne puerilia suis post Divinos illos sermones, quos supremæ vitæ terrestris nocte cum illis habuit, tradidisse somniemus?

ARG. VI. Confirmationem inter Papisticam & Baptismi Sacramentum perpetua ferè statuitur antithesis. Etenim confirmatio administratur in

nomine Patris, Filii, & Spiritûs S. perinde ac si non in nomine Patris, Filii & Spiritûs S. jam ante baptizati essemus. Confirmationis externa materia statuitur pretiosum unguentum ex oleo & balsamo concretum. At baptismi externa materia est nudum ac simplex elementum aquæ. *Confirmatus*, ita loquitur Guido de monte Rocherii in manipulo Cantorum *Tract.1.cap.2. tenetur se expresse objicere persecutoribus fidei, & confiteri fidem etiam absque hoc, quòd requiratur.* At baptizatum teneri negant, nisi inquisitio fiat. Baptismum prodesse ajunt ad *innocentiam* baptizati: Confirmationem verò ad *robur & augmentum ad gratiam.* Quasi baptismo non obsignetur nobis gratia Spiritûs S corroborrans. nec inseramur Christo, nec ungamur in ipso in Prophetas, Sacerdotes & Reges, nec signemur in eo & notemur, ut propria ejus res, hæreditas servanda & curanda. Baptismus juxta illos à quolibet Presbytero & Sacerdote: at confirmatio à solo Episcopo administrari potest. *In duobus*, ita Jesuita Costerus *Augm. Enchir. de Sacram. Conf.* loquitur, *Confirmatio præfertur Baptismo, tum in dignitate Ministri, qui solus est Episcopus, tum in perfectione effectus.*

RESP. REDING: 1. *Quid ais? Nos baptizatos esse in nominibus Patris, Filii & Spiritus S? At Christus baptizare docuit in nomine, non in nominibus Patris, &c. ad significandam unitatem essentiæ.* 2. *Quæ verò inconvenientia, ut qui in nomine Trinitatis, mediante Baptismo, gratiam regenerationis accepit, in ejusdem nomine, mediante confirmatione, Spiritus S. robur accipiat: vel, ut pro Baptismo simplex aquæ elementum, pro confirmatione chrisma, quódque ad suum finem & effectum, ordinatum sit?* Ib. pag. 128. 129.
Resp. 1. Tuam, Redingi, an nescio cujus satellitis tui, qui argumenta mea describendo pro lubitu inflexit, insignem perfidiam heic incusare debeam, nescio. Tu noveris. Alteruter, vel uterque criminis falsi apertè reus est. Ego enim disertè scripsi, *perinde ac si non in nomine* (falsarius refert, *in nominibus*) *Patris, Filii & Spiritus S. baptizati essemus.* Publicè hæc prostant. Crimine ab uno disce Monachos. 2. Inconveniens equidem non est, ut cui in Baptismo regenerationis gratia obsignata est, eidem confirmatio in eadem per S. Trinitatis gratiam obtingat. Sed ut obtingat mediante confirmatione Sacramentali, quæ nulla à Christo instituta est, seu chrismate, seu Sacramentali signo, cujus nulla in S. literis mentio uspiam est: atque ut nobiliora & signa, & obligatio, & effectus confirmationis Sacramento ab hominibus confecto, quàm S. Baptismo, Divinitus instituto tribuantur; id verò conveniens esse vel verbo Dei, vel sanæ rationi, pernegamus.

ARG. VII. Piæ Antiquitati Sacramentum hoc & ritus prorsus incognitus fuit. Et Apostolis quidem incognitum fuisse manifestum est, tum quia altum de eo in scriptis Apostolorum est silentium: tum quia distinctio Episcopi à Presbytero Apostolorum ætate recepta non fuit, adeóque non idem, qui hodie minister esse potuit. Post Apostolos primo & secundo seculo ne unus quidem probatorum authorum ejus meminit. Imò

Justinus

Justinus in altera pro Christianis apologia baptismi ritum fusè exponens, nec unctionis, nec manuum impositionis, nec reliquorum illorum confirmationis rituum ne minimo quidem apice meminit. Primus Tertullianus unctionis meminit conjunctæ cum baptismo, ad ejus solennitatem potiùs, quàm substantiam, uti fatetur ipse Pamelius. Non dissimulat enim Tertullianus, tam ex Apostolica institutione, quàm *pristina disciplina, quâ ungi oleo de cornu in Sacerdotium* solebant, cum mutuo acceptum esse, eo videlicet consilio, ut mysteria simplicissima & proinde à multis fastidita, pompam & ornatum acciperent ad conciliandos hominum animos, iisque eripiendum etiam iniquas sinistrè de rebus Divinis judicandi causas. Paulatim ejusmodi circa baptismum ritus incrementa ceperunt. Sed Chrismatio Pontificia, ex veteri unctionis Judaicæ ritu desumpta, seculo demum XII. circa tempora Arnoldi Bonævallensis, Lombardi, Hugonis de S. Victore deducta & efficta, & postea à Concilio Florentino in Sacramentorum numerum recepta est. Facit huc, quòd etiam antiquissimæ & rituum πατροπαραδότων tenacissimæ Ecclesiæ Orientales ritum hunc ignorent. Ignorant sanè Ecclesiæ Æthiopicæ, testibus Alvarezio Hispano, Monacho & Zago Zaba ipsomet Æthiope, apud Damianum à Goës. Ignorant Habessini, Johanne de Silva & Alphonso Mindesio; Armenii, Guidone Carmelita Monacho: Ecclesiæ Chaldeæ Christianæ longè latéque per orientem sparsæ, Antonio Goueano Monacho Lusitano Augustiniano, testibus. Eandem Indorum Christianorum hæresin fuisse, antequam ad Papæ communionem traducerentur, Jesuitæ queruntur. Denique etiam Græcis tum vetustioribus, tum recentioribus incognitum fuisse, demonstratum est à nostris. Cœterùm argumentum illud ab antiquitate ecclesiastica petitum fusè & eruditissimè persecutus est Cl. Dalleus *De duobus Latinorum ex unctione Sacramentis*.

RESP. REDING: 1. *Ex primo & secundo seculo Clementem R. & Dionysium Areopagitam sistimus. 2. Justinus Apol. 2. pro Christi unguento sacro nos consignari scribit. 3. Tertulliani ætate Origenes homil. 8. in Levit. unctionem sacram præter baptisma adhiberi, atque eodem plenitudinem Spiritus concedi, asserit. Et Novatum defectu ejus signaculi Spiritum S. non accepisse, Eusebius Hist. Eccl. lib. VI. 33. narrat. Tertullianus quoque de Bapt. cap. 8. manuum impositionis à Baptismo distinctæ meminit. Et ante Seculum duodecimum Cyrillus, Gregorius Nazianzenus, Epiphanius, Chrysostomus, alii impositionis manuum, & dati per eundem Spiritus S. meminerunt. 4. Ante Florentinum Concilium Sacramentum isthoc Elibertinum, Arelatense I. & II. ne de Romanis Pontificibus, Clemente, Fabiano, Cornelio, Eusebio, Melchiade, Innocentio I. dicam, agnoverunt. 5. Ecclesiæ Orientales schismaticæ hunc ritum ignorant; sed non orthodoxæ. uti ex Conciliis Nicæno I. Laodicensi, Constantinopolitano I. liquet. Quin etiam post schisma in Ecclesia Græca sacrum*

istum

istum inungendi ritum mansisse, Jeremias Patriarcha Constantinopolitanus testis est. Ib. pag. 129. 132. Resp. 1. De Clemente R. & Dionysio Areopagita infra. Nunc satis habemus dicere, supposititia illorum scripta ad posteriora tempora, non ad Apostolica pertinere. 2. Primus omnino ex omnibus veris antiquitatis monumentis Tertullianus in Opere de Baptismo hujus unctionis ritus meminit. *Exinde,* inquit, *egressi de lavacro perungimur benedicta unctione de pristina disciplina, qua ungi oleo de cornu in Sacerdotium solebant: ex quo Aaron à Mose unctus est. Unde Christus dicitur à chrismate, quod est unctio, quæ Domino nomen accommodavit, facta spiritualis, quia à Spiritu unctus est à Deo Patre. Sic & in nobis carnaliter currit unctio; sed spiritualiter proficit. Dehinc manus imponitur, per benedictionem advocans & invitans Spiritum S. &c.* Unde liquet, ejus ætate, hoc est, circa initia Seculi tertii apud Afros Christianos, Carthaginenses maximè, solenne fuisse, ut qui Baptismi Sacramento initiabantur, ii sacro lavacro egressi, ungerentur, indéque manus iis imponerentur. Et eundem alibi quoque usum obtinuisse, haud equidem inficias ivero. Unctionem tamen eam & impositionem manuum à Tertulliano memoratam nihil cum Sacramento confirmationis Pontificio commune habuisse, constat planè, tum quia balsamum, quod Romani in chrismate suo necessarium decernunt, nullum apud Tertullianum olet: tum quia ejusdem unctio *de pristina disciplina,* id est, Mosaica, esse dicitur, cùm chrismatio Latinorum de Christi disciplina esse fingatur: tum quia quæ apud Tertullianum extat manus impositio, ab unctione distincta, ea apud Romanos deest: tum quia formæ Pontificiæ Confirmationis mentio in verbis Tertulliani prorsus nulla est: tum quia unctionem illam & manuum impositionem suam tantùm non baptismalibus aquis immergit, certè continenter, nullo imposito spatio, Baptismo annectit, cùm Romani unctionem suam in peculiare ac proprium sui nominis Sacramentum effingant, neque in baptismo, neque post baptismum statim, imò ante Eucharistiam participandum, ac ne quidem post eam necessariò, statuant: tum denique, quia & liber ille *de Baptismo,* non de alio præterea Sacramento quopiam inscribitur; & author non alia se, quàm quæ ad Baptismum pertinent, enarrasse, sic profitetur: *Diximus, quantum mediocritati nostræ licuit, de universis, quæ Baptismi religionem struunt.* Ergo & unctionem, & manuum impositionem, ut partem, vel appendicem Baptismi narravit. Origenis *homil. 8. in Levit.* (qui liber suspectæ fidei est) hæc verba sunt: *Donum gratiæ Spiritus per olei imaginem designatur, ut non solùm purgationem consequi possit is, qui convertitur à peccato, sed & Spiritu S. repleri, quo & recipere priorem stolam, & annulum possit, & per omnia reconciliatus patri in locum filii reparari.* Olei meminit, non balsami: & Spiritum non per *oleum* illud dari ait, sed per *ejus imaginem designari.* quod planè convenit ceremoniis & ritibus iis, qui vulgò à Pontificiis *Sacramentalia* dicuntur. Sequente homilia idem author dicit, *quicunque uncti essent,* (ea scilicet baptismali unctione, de qua Tertullianum loquentem vidimus) *eos Sacerdotes mysticos effectos esse;* quia nemo sic ungebatur, quin baptismo tinctus esset, quo Sacerdotalis dignitas nobis confertur. Hanc verò unctionem proprium à Baptismo distinctum Sacramentum esse, non dixit Origenes; imò ne hoc quidem, per unctionem illam Sacerdotium nobis conferri. De Novatiano Cornelius Romanus Episcopus apud Eusebium *Hist. Eccles. lib. VI. 43.* narrat, eum baptizatum quidem, non tamen accepisse τὰ λοιπὰ, ὧν χρὴ μεταλαμβάνειν κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας κανόνα, *reliqua, quibus post baptismum secundum Ecclesiæ Canonem imbui oportuerat;* neque etiam τοῦ σφραγισθῆναι ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου, *obsignationem ab Episcopo.* Addit: Τούτου δὲ μὴ

τυχὼν, πῶς ἂν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἔτυχε. *Quo neutiquam potitus, quomodo quæso Spiritum S. adeptus est?* Sed quid erant τὰ λοιπὰ *cætera* illa? Baptiſmales ceremoniæ, tinctionem inſequi ſolitæ. veluti lactis & mellis prægustatio, aliáque ejuſmodi. quibus cùm hic à Cornelio accenſeatur τὸ σφραγισθῆναι ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου, *obſignari ab Epiſcopo*, non modò non hinc conficitur, obſignationem iſtam, quæcunque tandem illa fuerit, fuiſſe verum ac propriè dictum Sacramentum; ſed contra conficitur, eam non veri nominis Sacramentum, ſed ceremoniam baptiſmalem fuiſſe ejuſdem cum illis *cæteris* cenſus, quæ Cornelius non expreſſit. Idem hinc quoque colligitur, quòd iſtorum obſervationem non ad Christi mandatum, aut Evangelii præceptum, aut Apoſtolorum traditionem, ſed κανόνα τῆς ἐκκλησίας *regulas Eccleſiaſticas* refert. Baptiſmi nempe adminiſtrationem, ut eſſet auguſtior, iſtis velut appendicibus Eccleſia exornavit. Accedit, quòd Fabianus Epiſcopus, eodem Euſebio teſte, Novatianum hunc in presbyterum conſecravit, impertiturus ei haud dubiè etiam confirmationis Sacramentum, ſi pro tali tum habitum eſſet, eóque Novatianus caruiſſet. Ergo σφραγὶς obſignatio illa, qua caruit Novatianus, erat ipſa *unctio* baptiſmalis, quam ſequebatur impoſitio manuum per Epiſcopum. Quòd verò deficiente hac non accepiſſe Spiritum S. hominem illum, Cornelius concluſit, præpoſterum certè judicavit Fabianus, Cornelii anteceſſor, qui deficiente etiam obſignatione illa in presbyterum eum conſecravit. non facturus, ſi in ipſo baptiſmo Spiritum S. non accepiſſe eum, judicaſſet. Quanquam vel in Baptiſmo, vel extra eum, Spiritus S. participem eum redditum eſſe, non aſſerimus. Par reliquorum Patrum à te citatorum ratio eſt. Cyrillus in myſtagogia catecheſi tertia de confirmatione agit, ſed non ut Sacramento diſtincto, verùm ut ceremonia baptiſmali, adeóque initiationis parte rituali, juxta ſententiam communem Græcorum veterum. Quomodo etiam ante baptiſmum idem meminit *unctionis*, qua ἀποδυθέντες ἀλείφονται ἐλαίῳ ἀπ' ἄκρων τριχῶν κορυφῆς ἕως τῶν κάτω, *exuti oleo à ſummis capillis ad infima uſque perunguntur*. quam unctionem propriè dictum Sacramentum fuiſſe quis dixerit? Imò quo loco chriſmationem illam Cyrillus habuerit, ipſe his verbis, quibus orationem ſuam exorditur, innuit: *In Chriſtum baptizati, & Chriſto induti, conformes facti eſtis Filio Dei. Non enim nos, quos prædeſtinavit in adoptionem filiorum, conformes fecit corpori gloriæ Chriſti. Participes ergo Chriſti effecti, merito Chriſti* (id eſt, uncti) *vocamini, & Deus dixit de vobis*: Nolite tangere unctos meos. *Chriſti verò facti eſtis, cùm S. Spiritus antitypum*, (id eſt, figuram) *ſuſcepiſtis*. Quicquid ergo iſti acceperunt, uno vocabulo Cyrillus complectitur, dum eos βαπτισμένους *baptizatos eſſe*, dicit. Ergo & chriſmatio, quam eos accepiſſe dicit, ei pars Baptiſmi eſt. Quin & omne quod per chriſmationem ſive factum, ſive ſignificatum fuerat, uni Baptiſmo deputat, dum dicit, iſtos, quòd baptizati eſſent, & Chriſtum induiſſent, *conformes factos fuiſſe Filio Dei, ejuſque participes*, & *Chriſtos* denique. Sicut ergo Baptiſmi, non ullius alterius Sacramenti eſt, quòd *Chriſtum induimus*, quòd *ei conformes, participéſque* reddimur; ita & Baptiſmi eſſe neceſſariò ex Cyrillo fatendum eſt, quòd *Chriſti*, id eſt, *uncti* ſumus. *Chriſtos* autem nos *eſſe, & vocari*, ad chriſmationem, ut & res ipſa, & Cyrillus docent, refertur. Ergo & chriſmatio Baptiſmi eſt. Alia ejuſdem rei argumenta clariſſima ex Cyrillo depromi poſſunt. Sic quoque Gregorius Nazianzenus: ſic Chryſoſtomus: ſic Græci alii, qui unctionem memorant, ſed Baptiſmi ceremoniam, non Sacramentum à Baptiſmo diſtinctum. 4. De Conciliis & vetuſtioribus Pontificibus Romanis parcè quæſo. Nil tale ſomniarunt unquam. Concilium Eliberitanum *Can.38.* Baptizatis manus ab Epiſcopo imponi, atque ſic Baptiſmum

perfici, hoc est, ultimam ei manum imponi jubet. Concilii Arelatensis I. canone 8 hæretici ad Ecclesiam venientes interrogari jubentur de symbolo; *&* *si* (inquit) *perviderint, in Patre, & Filio & Spiritu S. eos baptizatos, manus eis tantùm imponatur, ut accipiant Spiritum S.* Notum est, in recipiendis hæreticis non eosdem Ecclesiarum omnium mores fuisse. Quosdam constat non receptos nisi per Baptismum, eos videlicet, qui alienam Baptismi in Trinitate invocanda formulam haberent. In reliquis Baptismus quidem nullo modo iteratus est, sed ritus tantùm additi sunt solennes. Græci ad eam solennitatem usi sunt unctione: Latini manuum impositione. Ita Cyprianus *Epist.* 72. parùm esse dixit manum hæreticis imponere ad accipiendum Spiritum S. nisi accipiant & Ecclesiæ Baptismum. Sed nihil hoc ad confirmationem, verùm ad pœnitentiam, per quam Ecclesiæ reconciliati sunt. Neque obstat, quòd impositione manuum Spiritum dari, Arelatenses dicunt, quia Augustinus *de Bapt. lib. III.* 16. per impositionem dari notat eundem Spiritum, cùm tamen, teste Bellarmino *de Confirm. cap.* 7. non de confirmatione, sed de reconciliatione pœnitentium agat. Romanorum Pontificum veterum, quæ allegas, testimonia, supposititia omnia sunt, atque *νόθοι* à vestris doctissimis quibusque postulantur. Iis igitur excutiendis si vacare liberet, oleum operámque perderemus. 5. Græcis & veteribus & recentioribus non aliud chrismatio est, quàm baptismalis ceremonia. De veteribus supra vidimus. In Euchologio Græcorum *pag.* 350. &c. tum precatio ad chrismationem, tum ipsa chrismatio ad *ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος Consequentiam*, sive *Ordinem Sancti Baptismi* refertur. *μετὰ τὴν εὐχὴν*, inquit, *χρίει τὸν βαπτισθέντα τῷ ἁγίῳ μύρῳ ποιῶν σταυροῦ τύπον ἐπὶ τοῦ μετώπου*, &c. *λέγων. Σφραγὶς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου. Ἀμήν. Post orationem baptizatum sancto unguento ungit, crucis signum faciens in fronte & oculis, & naribus, & utraque aure, & pectore, & manibus, & pedibus, dicens: Signaculum doni Spiritus S. Amen.* Possem id ipsum aliorum etiam recentiorum, velut Simeonis Thessalonicensis, Harmenopuli, Pachymeris, aliorum testimoniis astruere. Neque aliud Jeremias Constantinopolitanus testificatur. Frustra denique Concilia generalia appellas. Nam Nicæno Concilio tributi canones 31. & 55. & spurii sunt, & una cum Laodiceno ac Constantinopolitano Concilio non Confirmationem Sacramentalem, sed unctionem hæreticorum pœnitentium, Ecclesiæ reconciliandorum, commendant.

ARG. VIII. Denique adversariorum circa hoc Saramentum inconstantia & multiplex dissensus, quem superiùs non uno loco attigimus, quémque etiam Dalleus l.c. cap. 3 meritò traducit, dogma Synodi meritò suspectum bonis omnibus reddit, vel eo etiam nomine, quòd dissentientes de authore hujus imprimis Sacramenti, & essentiali ritu, externáque materia opiniones clara definitione dirimere Synodus non sustinuit.

RESP. REDING: *Atqui Tridentina Synodus can. 1. de Sacram. in gen. omnia Sacramenta, adeòque etiam Confirmationem, à Christo instituta esse, definivit: & sic definiendo, quòd Confirmatio sit Sacramentum, de eo loquebatur ritu, cujus per Florentinum Concilium definita est materia externa, chrisma scilicet per unctionem frontis ab Episcopo applicandum.* Ibid. pag. 132. Resp. Intestina ulcera vestra superiùs abunde denudavi. Cùm de authore hujus Sacramenti gravis conflictus Theologos vestros ante Concilium exercuerit, aliis, Alexandro Alensi præsultore, Meldensi, aliis Aurelianensi Concilio institutionem

ejus

ejus acceptam referentibus, claris verbis Tridentini litem dirimere debuerunt. Non obstante enim generali definitione, quòd Sacramenta N. Test. à Christo instituta sint, veterum si qui sectari opinionem contrariam voluerint, latebras reperient facilè. Quin & Confirmationem Sacramentum esse, definiens, materiam ejus simul definivisse censeri nequit, quia nec ad Florentini Concilii decretum digitum uspiam intendit, nec claris verbis essentialem ritum determinat. Atque ejus rei vel hoc argumentum est, quòd veteres Canonistæ & Theologi, de materia Confirmationis disceptantes licet, utrinque tamen Sacramentum esse pertenderunt.

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *Sacra Scriptura Confirmationis hujus tum promissionem, tum visibile signum, tum mandatum proponit. Promissionem quidem Luc XXIV.49. Johan. XIV.13. XV.16. XVI.23 24. ubi promittit Christus Spiritum S. Signum verò visibile, nimirum impositionem manuum, Act. VIII.17.18.19. & XIX.4.5. Denique mandatum, uti colligitur ex ejus executione. Neque enim Apostoli manus imposuissent, nisi id à Christo mandatum esset.* Resp. 1. Quid verò hæc omnia ad confirmationem non quamlibet, sed Papisticam, hoc est, *unctionem hominis viatoris factam in fronte, in figura crucis cum chrismate sanctificato?* Impositio manuum iis locis memoratur, neutiquam verò chrisma, seu oleum balsamatum. Nisi fortè vel chrisma, vel alapa, quam Episcopus infligit confirmando, idem est, quod impositio manuum. Quid est in rebus fidei mutare quadrata rotundis, & διὰ ῥινὸς ἕλκειν, si hoc non est? Nam quòd Bellarminus aliique nugantur, *ipsam extensionem manus Episcopi erga confirmandos, cùm orat, nec non signationem & unctionem, cùm manu fiat, rectè impositionem manuum appellari*, frivolum est. Quippe super aliquem extendere manus, non est manus ei imponere. Neque vel unctionem vel signationem manuum impositionis nomine quisquam sanus venditaverit, cùm *manuum impositio, &* divino & ecclesiastico sermone, sit certus ac definitus actus, quo expansa super alicujus capite manus ita statuitur, ut in ejus vertice recumbat. Unde eam Græci χειροθεσίαν, Hebræi סמיכת ידים à סמך. quod *inniti, fulcire, conjungere*, significat, appellant. Quid quòd Episcopus eum, quem ungit, non tota manu, sed uno pollice contrectat? 2. Christus sanè promisit Spiritum S. & reapse etiam præstitit. Sed non quælibet promissio, verum juncta, & specialiter in V. Dei applicata ordinariis & perpetuis signis, ad Sacramenti proprii rationem requiritur. Aliâs quanta erit Sacramentorum seges? 3. Spiritus S. equidem bis, non semper tamen χειροθεσίας signo, præstitus est; puta non ordinaria ejus gratia, sed visibilis & extraordinaria ejus effusio. Et illa ipsa promissio evidentissimè die Pentecostes, non impositionis manuum, sed ignearum linguarum signo mediante impleta est, qualis non ampliùs in Ecclesia obtingit. 4. Annon verò Spi-

ritus S. jam in ipso baptismo & eucharistia, ejúsque legitimo usu exhibetur & obsignatur? Ubicunque autem Spiritus S. est, ibi utique etiam confirmat. In eucharistia cumprimis sub Symbolo cibi nutrientis & confirmantis specialiter obsignatur & exhibetur. 5. Impositio manuum liberè usurpata est ab Apostolis, ut baptizati acciperent extraordinaria Spiritûs S. dona, adeóque Evangelium confirmaretur, Hebr. II. 3. 4. donec in publica omnium notitia esset ita munitum & confirmatum, ut nemo nisi præfractus & impudens ejus divinitatem in dubium vocare possit. Nobis verò sufficit, quòd omnes accipimus spiritum filiationis per fidem, Gal. III. 14. IV. 6.

EXCIP. REDING: *1. Promissio conferendi Spiritus S. fideles universos, adeóque perpetuò, concernit. Et ex institutione Christi ordinario ac perpetuo signo visibili impositioni manuum, seu unctioni, in qua esse manus conjunctionem, ex usu Græci & Hebraici idiomatis, ipsemet fateris, annexam eam esse, ex Act. VIII. 17. 18. 19. & XIX. 6. liquet. 2. Impositio manuum signum equidem est ordinarium Spiritus S. ejusque gratiæ corroborativæ; licet Apostolorum tempore ei conjuncta fuerit significatio extraordinaria donorum Spiritus S. temporalium. uti S. Augustinus tract. 6. in Epist. S. Joh. docet. 3. Si per Baptismum jam datus est Spiritus S. confirmans, cui bono ergo Eucharistia? Spiritus S. in se quidem simplicissimus, variè tamen quoad diversa ejus dona communicatur; in Baptismo mediante gratia regenerativa ad remissionem peccatorum; in Eucharistia mediante nutritiva ad amorosam charitatis cum eo unionem: in Confirmatione mediante augmentativa ad fortem fidei professionem. uti jam olim Melchiades Epist. ad Episcopos Hisp. expressit.* Ib. pag. 132. 133. Resp. 1. Promissio Spiritus S. communia electorum dona impertientis perpetua sanè est. Non talem verò esse eam, quæ per manuum impositionem primitus obtigit, probare, non nudè asserere debuisti. Ego supra contrarium argumentis omni exceptione majoribus probavi. Et qua fretus ratione tum impositionem manuum signum ordinarium institutum esse à Christo asseris, tum eandem cum unctione confundis? Etenim qui ungit, frontem hominis pollice contingit, non manum totam capiti sic imponit, ut in eo aliquandiu sustentata quiescat. quem proprium χειροθεσίας ritum esse, probavi. tu verò negare non potuisti. Ubi verò unctionem סמיכת ידים *conjunctionem* esse *manus*, capiti innitentis, ego dixi? Mentiri tibi ludus est. 2. Cui bono Eucharistiæ Sacramentum Baptismo Christus junxerit, supra abunde explicavimus. Spiritum S. in Baptismo dari, negare non potes. Ibi ergo Spiritus S. regenerantis: in Eucharistia signis nutrientibus & augmentantibus ejusdem augmentantis & corroborantis gratia obsignatur. Quid ergo confirmationi Sacramentali relinquitur? Accedit Eucharistia, instituta ad animum roborandum, sicut panis cor hominis confortat. Pseudo-Melchiades, personatus Seculi noni testis, nobis ἐν οὐδενὶ ἀριθμῷ in-

OBIECT. II. *Paulus 1. Cor. I. 21. Sacramentum confirmationis describit his verbis:* Qui confirmat nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos Deus, qui & signavit nos, & dedit pignus in cordibus nostris. *Ubi verbum;* confirmat, *proprium est hujus Sacramenti, in quo robur datur. Deinde,* unxit nos, *refertur vel ad externam* uncio-

unctionem, vel ad internam, facta ad externam allusione. Illud autem, signavit nos, *referri potest tum ad internam obsignationem per characterem, tum ad externum signaculum crucis, quod in hoc Sacramento in fronte imprimitur. Denique illud,* dedit pignus Spiritus in cordibus nostris, *designat effectum principalem hujus Sacramenti, qui est donum charitatis.* Resp. 1. Sic videlicet Bellarminus verba ista ad ritum Pontificium detorquet. Sed tum demum de eo explicari posse verba Pauli fatebimur, cùm liquidò demonstraverit, Paulo, vel aliis scriptoribus sacris, notam esse confirmationem, unctionem, characterem ejusmodi Papisticum. Absque hoc est, dogma dubium, imò falsum, terminis dubiis & impropriis nobis probari non patimur. 2. Verborum Apostoli genuinus sensus est, Deum nos unire Christo per fidem, & quidem, ut nos in eum *firmet*: Simúlque nos *unxisse*, quando nos fecit esse in Christo, Regésque ac Sacerdotes effecit: Atque sibi *signâsse* & notâsse, ut propriam rem, & hæreditatem servandam ac curandam: Et ad spem nostram spiritum nobis dedisse pro *arrhabone*. Nempe dum fidem accipimus, Spiritum accipimus, cujus donum est fides, qui firmat, ungit, signat, & pignoris usum præstat. Quod igitur Deus dat, hoc homo dicere non potest se dare; & quod Baptismo jam obsignatum est, hoc temerè alio Sacramento obsignatur, quasi videlicet per baptismum obsignatum non esset.

EXCIP. REDING: *Paulo confirmationem notam fuisse, supra ex Act. XIX. 6. probavimus. Ei confirmationis seu manuum impositionis ritui hac quoque Apostoli verba accommodamus, vel eo etiam argumento, quòd mediante manuum impositione Spiritus S. datus est.* Ib. p. 134. Resp. Nos quoque impositionem manuum à confirmationis Sacramento vestro immane quantum distare, probavimus. Spongiæ igitur tota responsio tua incumbit.

OBJECT. III. *Johannes 1. Ep. II. docet, fideles accepisse unctionem in ipsis permanentem, quæ eos doceat de omnibus. Ubi unctio notat Spiritum S. quo in Domino inuncti sumus, hoc ipso videlicet in Sacramento confirmationis, uti plerique Patres interpretantur.* Resp. Unde verò probabunt adversarii, unctionem intelligi chrismaticam, qualem in confirmatione sua illi adhibent, & non potius unctionem spiritualem, alludentem ad unctionem V. T. qualis etiam fuit unctio ipsius Christi, quem tamen Scholastici omnes negant Sacramentum confirmationis suscepisse. Patres equidem nonnulli ejusmodi loca ad ritus sua ætate ex humano instituto susceptos & usitatos accommodârunt. Neque tamen vel ipsi in ea opinione fuerunt, ritus eos sacris illis, quorum textus accommodârunt, scriptoribus cognitos, usurpatos vel intentos fuisse: vel ex eorum testimonio cognitos & usurpatos fuisse probari potest.

EXCIP. REDING: *Fateris ergo, ejusmodi sacros textus à Patribus quandoque adhibitos fuisse ad ritus ætate sua usitatos, qua unctionis spiritualis practicè significativos.* Ib. p. 135. Resp. A nonnullis Patribus ad ritus, sed sua ætate ex humano instituto susceptos accommodari, fateor. Cœtera tua sunt. Nam ne Sacramentalem quidem Confirmationis ritum à meliore Patrum ætate susceptum, concedo. Accommodantes ejusmodi loca testantur sanè, chrisma suo Seculo in usu sacro fuisse, quod nemo negat. Sed vel chrisma in usu fuisse Scriptoris sacri tempore; vel hujus mentem eò respexisse, dum illa literis mandaret, quæ istuc Patres referunt, oppidò falsum est. Verbi gratia, quis Davidem, cùm illa Psal. CXXXIII. 2. scriberet: *Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam Aaron*; vel Paulum dicentem Rom. V. 5. *charitatem Dei effusam esse in cordibus nostris per Spiritum S.* putet in animo habuisse externum istorum chrisma? Ista sanè nullus Augustinus, Ambrosius nullus, licet ad unctionem tum usitatam loca ejusmodi accommodaverint, ita intelligenda esse persuaserint. Quid verò multis? Unctionem S. Johannes *manere in nobis*, & *docere nos de omnibus* asserit. An hoc oleo balsamato, fronti neophytorum illito, quod statim defluit, adeóque nec *manet*, nec *docet*, congruit?

OBIECT. IV. *In baptismo quidem recipimus esse spirituale. At præter illud requiritur etiam robur & augmentum spirituale, quò expeditiùs & fortiùs spiritualibus tyrannis resistamus. Hoc autem confertur in Sacramento confirmationis.* Resp. Respondemus Verbis Alexandri Alensis, p. 4. q. 9. a. 2. s. 2. *Ad hoc*, inquit, *quòd roboretur gratia baptismatis, & progrediatur ad terminum suæ perfectionis, non necessariò requiritur gratia confirmationis Sacramentalis. Ipsa enim gratia baptismatis adminiculo virtutis indeficientis, id est, divinæ, quantum est de se, sufficit aliquo modo ad sui ipsius roborationem & confortationem.* Et sanè cùm in baptismo obsignetur nobis regeneratio facta per Spiritum S. & Spiritus S. otiosus non sit, sed potiùs ubique negotiosus, adeóque confirmans & corroborans, quid opus est, non præeunte Dei verbo, novum Sacramentum comminisci? Adde, quòd etiam eucharistia instituatur ad animam roborandam, convenienter sanè symbolis panis & vini, quo utroque cor hominis confortatur. Neque verò capax est homo baptizatus alius corroborationis, quàm illius, quam accepit in prima regeneratione, antequam capax etiam sit eucharistiæ. Quod meritò etiam urget S. Cyprianus Epist. 54.

EXCIP. REDING: 1. *Si Spiritu S. corroborante & confirmante per Baptisma jam accepto, Eucharistiæ insuper eadem ad conferendum animæ robur vis inest, cur sub alia mensura eam Confirmationi demis? 2. Aliud est roborari, & ad perfectionis terminum progredi, ad quod Alensis gratiam confirmationis non necessariò requiri asseruit: & ad quod aliquo modo Baptismi gratia sufficit: aliud expeditiùs & faciliùs tyrannis spiritualibus resistere, quod Confirmatio præstat. 3. Cyprianus lib. I. Epist. ult. disertè scribit, necesse esse ungi eum, qui baptizatus sit, ut accepto chrismate, id est, unctione, esse unctus Dei, & habere in se Christi gratiam possit. Et lib. II. Epist. 1. demum planè sanctificari hominem; & esse*

& esse Filium Dei posse docet, si Sacramento utroque, Baptismo & impositione manuum nascatur. Quin etiam Epist. ad Jubajan. baptizatos per Præpositos Ecclesiæ offerri, & per orationem ac manus impositionem Spiritum S. consequi, atque sic signaculo Dominico consummari, scribit. Ib. pag.135. Resp.1. De Eucharistia plusquàm satis supra diximus. Insuper confirmationem æquè ac Eucharistiam à Christo institutam esse, temerè supponis. 2. Alensi non eadem, quæ tibi, mens fuit. Ille gratiam confirmationis necessariò requiri ad hoc, ut gratia baptismalis ad terminum suæ perfectionis progrediatur, negat. Tu asseris, quia sine ea tyrannis spiritualibus expeditè & facilè resisti nequeat. Jam ergo confirmatio non ipsum robur spirituale, sed promptitudinem robore isto utendi suppeditat. Quasi Spiritus S. semel collatus robustos, & sine chrismate vestro expeditos facere nequeat. Putida hæc figmenta tua sunt, ne teruncio quidem digna. Quasi fideles baptizati & Spiritu S. jam præditi, bovis instar inertis robur, at non agilitatem & zelum ab eodem Spiritu accipiant. Exaltatio gratiæ confirmationis in ordine ad robur spirituale, vel ejusdem exercitium, supra gratiam Baptismi non tantùm impia est, sed in vobis etiam statuentibus, in Baptismo omnem peccati pœnam, adeóque infirmitatem etiam tolli, ridicula. 3. Cypriano neutiquam opinioni tuæ propitio uteris. Is pugnans, non esse unum Baptismum, qui ab hæreticis confertur, (qui ejus, & Afrorum, aliorúmque plurium illustrium virorum error fuit) postquam datam ab hæreticis aquam eam peccata mundare non posse pluribus ex Scripturis ostendere conatus est, ex unctione etiam & manus impositione *Epist.71. ad Jan.* argumentum struit. Cœterùm æquè ac Græci & Latini reliqui veteres, unctionem illam & manus impositionem non proprium, per se, ac seorsim Sacramentum, sed Baptismi Cerimoniam, ejúsque appendicem eum fecisse, vel solus quæstionis, quam agitat, titulus argumento est. Non enim *de unctione*, vel *manus impositione*, sed de Baptismo solo cum Stephano Romæ Episcopo litigavit. Et totius disputationis progressus arguit, & unctionem & manuum impositionem ad Baptismum ab eo referri. Olei etiam solius, non balsami uspiam meminit. Epistola 72. ad Stephanum urbis Episcopum de hæreticorum quoque Baptismo conscripta *parum esse* ait venientibus ab hæreticis *manus imponere, ad accipiendum Spiritum S. nisi & Baptismum Ecclesiæ accipiant. Tunc enim plenè sanctificari, & esse filios Dei posse, si Sacramento utroque nascantur, cùm scriptum sit: Nisi quis ex aqua & spiritu renatus fuerit, &c.* Cujus loci genuinum sensum Nemesianus à Thabanis Episcopus in Synodo Carthaginensi sic exposuit: *Neque Spiritus sine aqua operari potest, neque aqua sine spiritu. Malè ergo quidam sibi interpretantur, ut dicant, quòd per manus impositionem Spiritum S. accipiant, & sic recipiantur, cùm manifestum sit, utroque Sacramento eos in Ecclesia Catholica renasci debere. Tum quippe poterunt esse Filii Dei.* Si quod igitur Cyprianus & Nemesianus præter Baptismum & Eucharistiam Sacramentum receperunt, non chrismationem, sed manuum impositionem receperunt. Nam primis Seculis diversos fuisse chrismationis & manuum impositionis ritus, ipse Aurelius *Orthod. pag.563.* fatetur. Agnoscitque ex his Cypriani ac Nemesiani dictis Sirmondus *Antirrhet.2. cap.6.* eandem ab iis commemoratam manus impositionem esse cum illa, qua neophyti consecrabantur. Qua autem illi hæreticos ad Ecclesiam venientes à Stephano susceptos narrant, eam Aurelius, aliíque non Sacramentum, sed cerimoniam Baptismi fuisse concedunt. Ergo neophytorum quoque manus impositio ejusdem generis ac census fuit. Quid verò multis? *Sacramento utroque Filios Dei nasci*, Cyprianus dixit. An vestro confirmationis Sacramento filios Dei *nasci* vos dicitis? Imò ve-

rò

rò jam natos in fide confirmari fingitis. Ergo nihil hæc ad commentitium Sacramentum veſtrum. Cúmque aquam ſine ſpiritu, & Spiritum ſine aqua nihil operari, Nemeſius dixerit, manifeſtum eſt, ad Confirmationis Sacramentum veſtrum hæc nihil attinere, quia in eo Spiritum ſine aqua operari conceditis. Quid ergo? Manuum impoſitionem, ceremoniam licet Baptiſmi, *Sacramentum* tamen Cyprianus dixit, quia quoties in uno eodémque myſterio plures ſunt partes à ſe invicem diſcretæ, ſed in unius tamen Sacramenti propriè dicti naturam coëuntes, mos Patrum eſt, non totum modò ex iſtis conflatum myſterium, ſed etiam ſingulas ejus partes Sacramenti nomine inſignire. Ita *corporis & ſanguinis Dominici Sacramenta* Theodulphus Epiſcopus Aurelianenſis, Concilium Cabilonenſe, ipſe Ordo Romanus, aliíque appellant. Denique Epiſtola ad Jubajanum (cujus authoritate quàm tutò nitaris, ipſe videris, cùm in ea Cyprianus contra Romanum Epiſcopum diſputet) nec per *Præpoſitos Eccleſiæ* Epiſcopos ſolos intelligit, ſed Presbyteros quoque, quos alibi quoque Præpoſitos appellat: & quos communi cum Epiſcopis miniſterio & conſilio Eccleſiam rexiſſe, omnes Cypriani literæ loquuntur, uti fusè etiam Blondellus *Apol. pro Hieron. Sect. 1. teſtim. 16.* oſtendit: & *per manus impoſitionem Spiritum S. baptizatos conſequi*, ait, non quòd per baptiſmum ipſum Spiritus S. participes non fiant, (quomodo enim ſine eo regenerantur?) ſed quòd precibus & manuum impoſitione extraordinaria ejus dona primis temporibus, vel fortè donorum ordinariorum incrementa quædam auctiorémque menſuram conferri crederet: denique *ſignaculo Dominico eos conſummari* ſcribens, eodem Spiritu S. baptizatos obſignari, ex Epheſ. I. 13. & IV. 30. innuit; atque hac in obſignatione totius Baptiſmi coronidem conſtituit.

OBIECT. V. *Chriſmatis in hoc Sacramento diſertè meminit Dionyſius Areopagita* de Eccleſ. Hierarch. cap. 2. 3. parte 3. *Unctionis verò, impoſitionis manuum, & ſigni crucis, Tertullianus* lib. de reſurrect. carnis, de præſcript. & de baptiſmo. *Sed & Auguſtinus* lib. 2. contra literas Petiliani cap. 104. *diſertè ait, Sacramentum Chriſmatis in genere viſibilium ſignaculorum, Sacramentum eſſe, ſicut ipſe baptiſmus.* Reſp. 1. Sacramentum propriè dictum facit Divina inſtitutio, non vel Eccleſiæ, vel Patrum authoritas. 2. Opera Dionyſii nomen præferentia falſa & ſpuria eſſe, jampridem ex ipſis adverſariis olfecerunt Valla, Eraſmus, Cajetanus. Sanè quinque prioribus ſeculis planè fuiſſe incognitum ſcriptum, peculiari Tractatu ſolidè demonſtravit Cl. Dalleus. Ne dicam, jam olim Hypatium Catholicum contra Acephalos iis ſcriptis abutentes, ea velut dubia & incerta refutâſſe. Tum Dionyſius ille meminit equidem unguenti, & unctionis eorum, qui baptizantur, & unctionis Altaris & ſymbolicæ confectionis unguenti, & τοῦ μύρου συμβολικῆς συνθέσεως, & vocat unguenti Sacramentum μύρου τελετήν. Denique diſtinguit duas unctiones, unam ex oleo, alteram ex unguento, illam ante, hanc poſt tinctionem. Sed utramque illam unctionem facit baptiſmalem ritum, & ſignum, quo veteres baptiſmum illuſtrârunt. 3. De Tertulliano vidimus jam ſupra. Eam nempe intelligit unctionem

nem baptiſmalem, fatente ipſo Pamelio *in cap. 7. de Baptiſ. num.* 48. non quæ uſurpatur hodie in confirmatione, ſed quæ accenſebatur illis ceremoniis, quæ non ad ſubſtantiam Sacramenti baptiſmi pertinent, ſed ad ejuſdem ſolennitatem Eccleſiaſtica conſuetudine adhibebantur. 4. Eodem modo Auguſtinus deſcribit *Chriſma*, tanquam ritum & ceremonialem partem baptiſmi, quam nomine *Sacramenti* notione latiori inſignivit. Hunc fuiſſe Patrum illorum ſenſum poſt Forbeſium *Inſtruct. Hiſt. Theol. lib. IX. 4.* Chamierum *de Sacram. N. Teſt. lib. IV. cap.* 11. fusè demonſtravit Cl. Dalleus *de Confirm. lib. 2. c. 4. 15. & 24.*

EXCIP. REDINO: 1. *Quæ ſub Dionyſii nomine circumferuntur, veros ac proprios ejuſdem fœtus eſſe, Concilium Conſtantinopolitanum III. agnovit: & probarunt Athanaſius Bibliothecarius, Scotus, Saracenus, Ficinus, aliique doctiſſimi viri. 2. Dicit autem Dionyſius ille, Sacrum illud unguentum facere Divinos; per ſacram unctionem illam à Divino Pontifice ſuſceptam initiatos ad ſacra certamina in figura evocari: eique, qui ſanctiſſime Divini ortus ſacro initiatus eſt, Divini Spiritus adventum dare unguenti perfuſionem. Quid diſertius? 3 Auguſtinus chriſma æquè Sacramentum eſſe, ac ipſum Baptiſmum; neque diſcrepare ab impoſitione manuum, qua Apoſtoli donum linguarum conferebant, quoad efficaciam dandi Spiritum S. docet.* Ib. p. 136. Reſp. 1. Odi tuam *ἰσχυρογνωμοσύνην*. Si vel micam eruditionis ſolidæ & candoris haberes, Dionyſii adulterinos fœtus una cum Papiſtarum doctiſſimis tandem dignoſceres. Primi hæretici Severiani A. D. 532. quædam Dionyſii loca objecerunt, quæ ſtatim Hypatius & Catholici alii rejecerunt, libros, unde deſcripta teſtimonia erant, Areopagitæ eſſe, negantes. Quis verò Athanaſius ille Bibliothecarius fuit, à quo defenſam Dionyſianorum *γνησιότητα* dicis? Ignorantiam tuam prodis. Anaſtaſius Sinaita, non Athanaſius fuit. Ille una cum Leontio Bizantino & Maximo Monacho Areopagiticorum veritatem & authoritatem firmare annixus eſt. à quibus longè latéque apud Græcos ſeptimo, octavo & nono Seculo error manavit. Sed nec tum defuerunt, qui Areopagitica repudiarent, uti ex iis, quæ à Photio de cujuſdam Presbyteri, nomine Theodori, libro ea de re ſcripto traduntur, liquet. Ipſe Photius videri poteſt Areopagitica aſpernatus. Ad Latinos ſeriùs ſcripta ea pervenerunt; & Seculo demum XV. Anaſtaſii, Maximi, & aliorum de ſcriptis iis error, detectus eſt, veráque de iiſdem Hypatii ſententia emerſit, uti teſtimonia Laur. Vallæ, Theodori Gazæ, Antonii Faventini, Gulielmi Grocini, Eraſmi, Beati Rhenani, Roffenſis, Cajetani, Cœlii Rhodigini, Albaſpinæi, Sirmondi, Petavii, Launoji, Mornaci, Fabri, Godelli, aliorum fidem faciunt. Tu modò te ipſum, & Therapeutas tuos ejuſmodi ſiliquis paſcere perge. Ego nullus equidem invidebo. 2. Neque tamen Pſeudo-Dionyſius ille, ſi ampullas & ſeſquipedalia verba, quibus grandiloquus iſte hierophantes gaudet, demas, aliud quàm baptiſmales ævi ſui ritus recenſet. quod à me jam obſervatum, ne verbo quidem refellere ſuſtines. Atque id ipſum Dionyſius apertè docet, cùm abſoluta narratione ad eorum, quos commemoravit, rituum *theoriam*, hoc eſt, myſticam expoſitionem ſe convertens, ita præfatur *pag. 79.* *Αὕτη μὲν οὖν ὡς ἐν συμβόλοις, ἡ τῆς ἱερᾶς τελετὴ θεογενεσίας, οὐδὲν ἀπρεπὲς ἢ ἀνίερον οὐδὲ τῶν αἰσθητῶν ἔχουσα εἰκόνων. Itaque hoc quidem ſanctæ Divinæque generationis Sacramentum ut in ſignis, ſive ſymbolis nihil ne ſenſibilium quidem, quas continet, imaginum, habet vel non decorum, vel non*

sacram. Quæcunque igitur memoravit symbola, iis προσφυῶς *Divinæ generationis*; Baptismi mysterium contineri, liquidò significat. 3. Augustini *lib.II. contra lit. Petil. cap.*104. sic habent: *Tanquam unguentum in capite. Et in hoc unguento Sacramentum chrismatis vultis interpretari; quod quidem in genere visibilium signaculorum Sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus; sed potest esse & in hominibus pessimis, in operibus carnis vitam consumentibus, &c.* Sacramenti vocem latiore sensu S. Patrem cepisse, monui. Tu nihil respondes. satis habens dicere, eum chrisma dicere esse Sacramentum æquè ac ipsum baptismum. Non ita est. Chrisma *in genere visibilium signaculorum sacrosanctum esse, sicut ipse Baptismus est*, partem scilicet cum toto comparans, dixit. Aliud est, Sacramentum propriè dictum, aliud sacrosanctum esse. Neque de chrismate, sed de Baptismo Augustinus cum Petiliano pugnavit, & *de Baptismo* opus suum inscripsit. *Chrismatis* verò *Sacramentum* dixit pro externo visibilique signo, quo chrisma constat, à re interna spirituali, quam significat, distincto. quod apertissimè ipse mox explicat, cùm Petilianum jubet discernere *visibile sanctum Sacramentum ab invisibili unctione charitatis.* Non tamen omne ejusmodi Sacramentum, seu visibile externum signum, per se ac seorsim verè propriéque dictum Ecclesiæ Christianæ Sacramentum est. *Sacramenti* enim vocem apud veteres passim sumi pro quocunque signo sacro, sive à Christo, sive ab hominibus & Ecclesia instituto, sive integro completóque mysterio, sive una duntaxátque ejus parte, sive essentiali, sive ceremoniali, probatione non indiget. Coronidis loco tibi S. Hieronymum, quem citare in hac quæstione ausus non es, oppono. Ille enim *adv. Lucifer.* postquam dixisset, *Non quidem abnuo hanc Ecclesiarum esse consuetudinem, ut ad eos, qui longè in minoribus urbibus per Presbyteros & Diaconos baptizati sunt, Episcopus ad invocationem Spiritus S. manum impositurus excurrat;* addit: *Sed quale est, ut leges Ecclesiæ ad hæresin transferas?* Item: *Quòd si hoc loco quæris, quare in Ecclesia baptizatus, nisi per manum Episcopi, non accipiat Spiritum S. quem omnes asserimus in vero baptismate tribui: disce, hanc observationem ex ea authoritate descendere, quòd post ascensum Domini Spiritus S. ad Apostolos descendit. Et multis in locis idem factitatum reperimus ad honorem potiùs Sacerdotii, quàm ad legis necessitatem. Alioqui si ad Episcopi tantùm imprecationem Spiritus S. defluit, lugendi sunt, qui in vinculis, aut in castellis, aut in remotioribus locis, per Presbyteros aut Diaconos baptizati, ante dormierunt, quàm ab Episcopis inviserentur.* Quot Hieronymi voces, tot contra Papistas argumenta, & ἐλλατταῖα ῥήματα. Illis confirmatio est Sacramentum propriè dictum: huic *consuetudo.* Illis instituta est à Christo: huic sufficit Baptismus ad conferendum Spiritum S. Illi oleum & balsamum requirunt: hic solius manuum impositionis meminit. Illi Sacramentum lege necessaria institutum, non ut administrantibus inde aliquod privilegium accedat, pertendunt: hic observationem illam ad honorem potiùs Sacerdotii, quàm ad legis necessitatem usurpatam fuisse, docet.

SESSIO

SESSIO VIII.

Celebrata die 11. Martii 1547.

Decretum de translatione Concilii.

PLacétne vobis decernere & declarare, de hujusmodi morbo, ex præmissis & aliis allegatis, ita manifestè & notoriè constare, ut Prælati in hac civitate sine vitæ discrimine commorari, & in ea iccirco inviti minimè retineri possint & debeant? itémque attento recessu multorum Prælatorum post proximè præteritam sessionem, & attentis protestationibus aliorum complurium Prælatorum, in congregationibus generalibus factis, hinc omnino timore ipsius morbi abire volentium; qui justè detineri non possunt, ut ex quorum discessu Concilium vel dissolveretur, vel ex paucitate Prælatorum bonus ejus progressus impediretur; & attento etiam imminenti periculo vitæ, aliis causis per aliquos ex patribus in ipsis congregationibus allegatis, utpote notoriè veris & legitimis: Placétne vobis similiter decernere & declarare, pro conservatione & prosecutione ipsius Concilii, securitate vitæ ipsorum Prælatorum, Concilium ipsum ad civitatem Bononiæ, veluti ad locum magis paratum, salubrem & idoneum, pro tempore transferendum esse, & ex nunc transferri, & ibidem Sessionem jam indictam, statuta die 21. Aprilis celebrandam esse, & celebrari; & successivè ad ulteriora procedendum, donec sanctissimo Domino nostro & sacro Concilio expedire videbitur, ut ad hunc seu alium locum, communicato etiam consilio cum invictissimo Cæsare, Christianissimo Rege & aliis Regibus ac Principibus Christianis ipsum concilium reduci possit & debeat. Responderunt, Placet.

HISTORIA SESSIONIS VIII.

SEssione septima finita, eo ipso die nuntius Româ missus, aulicus nimirum Cardinalis Montani, de Concilio transferendo mandatum Pontificis impertiit Legatis, in hunc videlicet sensum, *ut Concilium quantociùs transferant Bononiam, causámque aliquam vel fingant, vel fortè oblatam arripiant.* Legati eo nuntio variè affecti, strenuè tamen voluntati Pontificis uti satisfieret, operam navârunt. Ante omnia autem Concilio transferendo colorem quæsiverunt ex metu epidemicæ luis, jam serpentis & brevi grassaturæ. Cui colori & fuco inserviit, tum quòd nonnulli Præsulum famuli minùs prospera uterentur valetudine, sive ex crapula die Hilariorum contracta, sive ex veris, propter assiduos plurium dierum imbres

bres, nonnulla intemperie: tum quòd medici nonnulli, & inter hos Hieronymus Fracastorius, qui Concilii medicus ferebatur, à Cardinale Montano in consilium missi, ambiguum responsum reddiderunt, quod mox disseminatum à credulis primùm, deinde à mediocribus creditum, ad eos tandem pervenit, qui abiturientes id verum esse percupiebant: tum denique, quòd statim à finita Sessione Episcopus fato defunctus, luis illius serpentis suspicionem auxit. Porro Legati studiosè id evitantes, ne rumor ille sparsus sibi imputari posset, proxima post Sessionem die generalem congregationem celebrant de digerendis iis, quæ circa Sacramentum eucharistiæ ventilanda essent, & sequente septimana Theologorum congregationibus initium decernunt. Fama percrebescente, Cardinalis Montanus de morbo, quo Tridentini nonnulli tentabantur, epidemicus esset, nécne, judiciariam litem instituit. Quâ quidem ad octavum usque diem continuatâ, subitò Tridentum allatus est nuntius, Veronam in eo esse, ut cum Tridentinâ civitate commercium interdicat. Sequente nono die generalis habita est congregatio, in qua post prælectum judiciorum processum, Patribus pluribus discessum instituentibus, Montanus pronuntiavit, *Concilium omnino transferendum esse*, ostensâ & publicè prælectâ bullâ Pontificiâ, quâ transferendi Concilium facultas à principio Synodi Legatis data fuerit. Huic legatorum edicto Episcopi Cæsarei, fucum sibi fieri subodorati, se masculè opposuerunt, dictitantes, *pericula majora jactari; meticulosos posse dimitti, donec incerti rumores consilescerent. Nec interesse magni, an Sessio differatur ad aliquod tempus, sicut antehac etiam imminente bello factitatum fuerit.* Proximo die, cùm jam undecim Præsules discessissent, in publica congregatione deliberatum de loco, in quem Concilium opportunè transferri possit. Iis, quorum suffragia vicerunt, placuit Bononia, in Pontificis territorio sita. Formatum de eo decretum, cui, sequente die habita sessione, prælecto Episcopi 35. & Præpositi tres assensum & suffragia præbuerunt, Cardinale Pacieco & 17. Episcopis dissentientibus, inter quos etiam erat Marcus Vignerius Sanogaliensis Episcopus, cui cùm id exprobrâsset Montanus, ingratitudinis ei in Apostolicam sedem objecto crimine, cordatè is respondit, *non esse ludendum cum Deo.* Finita Sessione Legati equidem cum Episcopis suarum partium cruce prægestatâ, Tridento Bononiam discedunt, reliqui verò, inprimis Cæsareani Tridenti, jubente ipso Cæsare, substiterunt.

NOTÆ

NOTÆ

Ad Historiam & Decretum Sessionis VIII.

SEssione hac non sine singulari astu & μεθοδείᾳ eorum, qui hactenus Concilium moderabantur, decretum est, ut Concilium Tridento transferretur Bononiam, civitatem Papæ Romano obnoxiam. Operæ pretium erit hîc expendere, tum translationis hujus partim veras causas, partim προφάσεις & prætextus, quos callidè commentati sunt Concilii Præsides: tum methodum fraudulentam eorum, qui architectos doli se gerebant. Veræ causæ tum ex iis, quæ hactenus gesta in Concilio sunt, tum ex iis, quæ imminebant, cognosci possunt. Et in proximè quidem superiori sessione, postquam Papa misso diplomate reformationis negotium suum ad tribunal evocare constituit, Cardinalis Paciecus cum Præsulibus Hispanis aliisque Cæsareis, seorsim consultare cœperat de authoritate Pontificia, & Romano clero in ordinem redigendo, & postulatis suis posthac scripto exhibendis. Quem in finem censuram iis articulis comprehensam, & scripto consignatam proxima in congregatione Legatis exhibuerunt, quam illi statim offensionem suam testificati, Romam miserant. Ex iis articulis, nec non ex pluribus aliis, quæ antehac in aliquot congregationibus ita gesta & dicta erant, non obscurè patebat, Papæ & Cardinalium jugulum peti, atque id omnino agi, ut in ordinem redigerentur. Præterea imminebat bellum religionis causâ motum, quod ipso Sessionis hujus tempore in Germania exardescebat. Ejus belli eventum sibi fore noxium, Papa & Præsules inprimis Italiæ providebant, utcunque tandem alea caderet. Sive enim Protestantes existerent victores, non immeritò sibi timebant boni Præsules, ne fidei & libertatis Evangelicæ hactenus in Concilio oppressæ pœnas luerent: sive Cæsar reportaret palmam, præsagiebat ipsis animus, fore, ut vel minùs sibi æquum ipsum victorem experirentur, vel Protestantes is Theologos vi eò adigeret, ut Concilium frequentarent. His malis medicam manum adhiberi posse, tum Papa, tum ii, quibus de instituto ejus vaferrimo suboluit, existimârunt, si Concilium Tridento, civitate videlicet Germaniæ proximiore, & Cæsari magis obnoxia, exciretur & transferretur Bononiam, eam videlicet civitatem, quæ & Pontificii juris erat, & Papæ vicina. Ita nempe fore, ut & ipsi Præsules, inprimis Itali, qui Pontificiam authoritatem tutabantur hactenus, essent tutiores, & Papa cum Legatis & Præsulibus suarum partium, tum consilia, tum mandata expeditiùs communicare, adeòque insidias illegiti-

mæ poteſtati & authoritati ſuæ ab Epiſcopis Hiſpanis ac Cæſareis, aliiſque hactenus ſtructas, ſecuriùs evitare poſſet; utque eam civitatem adire detrectarent potiſſimùm illi, quos extimeſcebat, non Proteſtantes duntaxat, quos ne vi quidem adigi poſſe, ut Pontificiam civitatem Concilii celebrandi gratiâ ſectarentur, probè ſciverat: Sed Cæſarei etiam Epiſcopi ſibi hactenus parùm æqui, quos Cæſarem, cujus conſilium & conſenſus in translatione ſúſque déque habitus eſt, prohibiturum, ne Bononiam ire fas ipſis eſſet, facili conjectura aſſequi potuit. Sic igitur Concilium, à quo ſemper Papæ animus abhorruit, & revera diſſolvi, & ludicra ſpecie dementari poſſe homines, ut crederent, Papæ continuationem ejus curæ cordíque eſſe, callidiſſimè augurabatur. Hæc vera tranſlati Concilii cauſa fuit. Ei verò obductus prætextus erat, peſtilentiæ jam ſerpentis, & ab ipſis medicis exploratæ metus. Sed meram hanc fuiſſe πρόφασιν illorum, qui Pontificis imperata non aliter quàm venditato ejuſmodi fumo exequi potuerunt, manifeſtum eſt. Quid enim? An vel mors unius Epiſcopi, vel famulorum morbi non aliis cauſis, quàm ſerpenti epidemiæ lui imputari potuerunt? Neque Medicorum judicium obſtat, tum quia credibile eſt, illos Legatis, vel Pontificis ipſius, quam exploratam habuerunt, voluntati velificari voluiſſe: tum quia Epiſcopis Cæſareis Tridenti conſtanter ſubſiſtentibus nihil ſequiùs accidit, neque ulla poſthac peſtilens contagio ibi ſæviiſſe legitur: tum quia *Medicorum*, uti Hiſtoricus feſtivè & prudenter monet, *prognoſtica ferè ſunt in deteriorem partem, ut ſi eveniant, quòd ea prævideriint, in arte periti eſſe videantur, ſin minùs, quòd ea præverterint, hoc ipſo peritiores exiſtimentur.* Denique & fraudulenta methodus tum Papæ, tum Legatorum, qua tranſlatio illa procurata eſt, ejuſmodi eſt, ut non poſſit non vehementer vituperari. Etenim primò Legati Breve Pontificium, quo poteſtas illimitata transferendi imminente neceſſitate Concilii, jam ab initio indulta ipſis fuerit, protulerunt. In eo Brevi *duobus ex Legatis, abſente tertio,* (Polo videlicet) poteſtas fit transferendi Concilii in quamcunque civitatem opportuniorem. Hic alii quidem cenſebant, diem diplomatis adulteratam eſſe, antiquiori noviter appoſita; alioquin, inquiebant, clauſula, *quæ duobus, abſente tertio, transferendi Concilii poteſtatem faciebat, Propheticum quid ſonaret, quaſi Polum poſt annum obiturum præſenſiſſent.* Præterea arguebant, veriſimile haud eſſe Paulum Pontificem, qui antehac ſemper cavebat, ne ſynodus in loco minùs tuto celebraretur, Legatis ſuis facultatem tam amplam, transferendi videlicet Concilium in civitatem quamcunque, quæ ipſis commoda videretur, conceſſurum eſſe. Hiſtoricus tamen Bullam eam ante duos annos Romæ confectam, & ante 18. menſes Tridentum tranſmiſſam eſſe, ex adverſariis rerum tum temporis geſtarum, monet,

Ut

Ut igitur genuinam fuisse eam Bullam demus, quis non credat, facultatem Legatis concessam hactenus fuisse restrictam, ut translatio ejusmodi inscio & inconsulto Pontifice neutiquam decerneretur? Secundò Legati in decernenda translatione ita agunt, ac si inscio planè & inconsulto Pontifice cuncta illa fierent. Hinc Patribus antequam in Bononiam consensissent, scrupulum moventibus, translationem ejusmodi inscio Papa factam, malè ipsum habiturum, Legati, imprimis Montanus, callidè ita respondent: *Casus subitos ac inopinos, imprimis ubi periculum capitis impendet, ab ejusmodi aspectibus esse immunes, atque eam in se curam suscipere, ut cum nulla mala gratia Pontificis id fiat.* Et Legati ut regerent consilium secuturæ deliberationis, argumentum in congregatione publica definiendum curant. Et tamen non conscio duntaxat, sed etiam imperante Pontifice, factam esse translationem, planè constat, tùm quia ipso Sessionis VII. habito die internuntius Pontificius submissus legatis mandatum Papæ fiduciarium exposuit: tum quia minima quæque in Concilio facta sunt ex præscripto Papæ, atque eam ob causam singulis hebdomadis per cursorem literæ Româ Tridentum allatæ sunt: tum quia Legatorum prudentiæ minimè consentaneum fuisset, in civitatem Principi suo etiam suspectam, eo inscio tantam hominum multitudinem induci: tum denique, quia graves authores Pontifice jubente id omne factum esse, testantur. Onuphrius Panvinius, qui vixit sub Pio IV. & V. in vita Pauli III. quam ille se *probatissimis annalibus vetustissimisque publicis monumentis sublevatum* scripsisse profitetur, inter alia ita habet: *Hunc in modum Paulus Cæsari non dissimulanter iratus, de Concilii, quod Tridenti in gratiam Cæsaris celebrari jusserat, suspensione, translationéque in Bononiam cogitare cœpit, & eò quidem propensius, quòd quibusdam sanctionibus odiosa disputatione ad decretum relatis quorundam subornatorum præsulum malignitate, dignitatem suam perstringi, & offendi cognovisset. Itaque ejusdem anni, quo Cæsar de Germanis victoriam retulit, initio, Legati Pontificii aëris intemperiem excusantes, monente Pontifice, relicto Tridento Bononiam se contulerunt.* Et paulò post. *Concilium Tridento ex Pontificis authoritate translatum.* Sed & alius author anonymus, adjunctus Platinæ in ejus editione Coloniensi 1551. in vita Pauli III. inter alia hæc verba habet: *Concilium Oecumenicum, quod Paulus 1542. Tridenti futurum indixerat, & triennio pòst ibidem Legatis Apostolicis incepit, celebratis aliquot Sessionibus, nescio quibus de causis, hoc eodem anno, Pontifex Bononiam transferre conatus est, quod dum non parum multis displiceret, hucusque manet suspensum.* Id ipsum quoque referri à Mamfrimo Rosseo, Dionysio à Fœno, & aliis Italicas generales historias scribentibus, docet nos Cæsar Aquilinus *de Trib. Historicis Concilii Trident. p. 32.* ubi ipsum etiam Pallavicinum imprudentem, & sua vineta cædentem idem asserere ostendit, & ex ejus verbis conficit,

Hæc

Hæc cùm ita se habeant, non dubitavit tamen Scipio Henricus *Censf. Theol. sect. 4. art. 2.* apertæ veritati, ab Historico aliísque recitatæ agganire, usus frivolis ratiunculis, quas paucis discutere juvabit. Primò igitur Historici rationem fictitiam esse tribus probare conatur rationibus. Prima ipsi inde arcessita, *quòd aulici illius missio ad legatos, cujus meminit Suave Polanus, nullo idoneo authore scripta, nec in actis posita inveniatur. Quódque Anthonius Milledomus secretarius Veneti oratoris à Ponte ad Concilium sub Pio IV. missi, qui hanc historiam scripserit, ejus missionis planè non meminerit, sed ingenuè & simpliciter fateatur, translationem hanc ob contagium determinatam fuisse. pag. 184.* Sed Henrici hujus simplicitatem non immeritò notat & irridet Cæsar Aquilinus, & ex ipso, Pallavicino frustra etiam hic sudante, ut missionem illam fictitiam esse probaret, ostendit, Legatos de imminente pestilentiæ periculo die 1. Martii ad Pontificem scripsisse, quæ epistola probè respondeat adventui istius, qui post Sessionem VII. die 3. ejusdem mensis obtulerit mandatum Pontificis. Quòd si jam, uti probavimus, translatio facta est authoritate Pontificis, quis dubitet, illum misso nuntio, suam de eo Legatis voluntatem significâsse. Quòd verò ad acta provocat & Milledomi historiam, id ipsum sanè dilutum est. Quæ enim authentica Concilii acta nobis prodet? Et cui mirum videbitur, præteritum esse vel in actis, vel apud Milledomum, quod referebat plurimùm taceri, quódque Pontificis calliditate non tam publicè quàm clanculùm gestum erat? Secundam rationem inde promit Henricus, *quòd translatio hæc facta fuerit debito processu in Concilio inito Hieronymi Fracastorii Medici celeberrimi: mortuo uno ex Episcopis, aliísque quàm plurimis contagii metu ante decretum translationis discedentibus, & ob idem contagium Verona civitate commercium cum Tridentinis interdicente; ibid.* Verùm hæc ipsa quoque retulit Historicus. Sed totum hoc schema ad ornandam scenam & dementandos simplices comparatum fuit. Sanè parùm ea omnia valuerunt apud Episcopos Cæsareos, qui subodorati dicuntur statim *artificium Pontificis.* De Medicorum consultatione sentiendum quid sit, supra diximus. Sanè etiam Protestatio Cæsaris habita Romæ, inter alia habet, *affectata & procurata quorumdam medicorum, sed præcipuè ancillarum & coquorum, & vilissimorum hominum testimonia recitata esse.* Veronam verò percrebescente rumore quamvis incerto contagii, commercium cum Tridentinis interdixisse, mirum quoque non est, cùm talia diffamatis etiam innocentibus, cumprimis in Italia, contingant sæpiùs. *Tertiò,* inquit, *argumenta, quæ pro suo figmento adducit Historicus, levia sunt & nullius momenti.* Quàm verò levia sint, liquebit, si adversarii ad ea responsiones expenderimus. Primò arguit Historicus, mirum esse, si Legati in minimis consulentes Pontificem, in hoc negotio cum ipso non consultaverint. Respondet, *consultatione*

opus

opus non fuisse, quia Legati per bullam hanc facultatem haberent, & periculum esset in mora. Cur verò in levissimis quibusque opus fuit consultatione tali, non autem in rebus gravissimis? Facultatem habuerunt etiam moderandi Concilium. Neque tamen moderandum putârunt, sine quotidianis ferè Pontificis mandatis, quæ per literas expetierunt. Neque etiam datam legimus facultatem transferendi in quamlibet urbem, non solicitato urbis domino. Periculum porrò erat non certum, sed & fictum & imaginarium. Secundò mirari dicit Historicum, inconsulto Magistratu Bononiensi tantam eò Prælatorum multitudinem importatam esse. Respondet, *Bononiam civitatem esse satis amplam, ad recipiendos advenas aptissimam, Ecclesiasticæ jurisdictioni subditam, & potuisse de eo admoneri Cardinalem legatum, qui Bononiæ præsidebat.* Atqui Historicus non id admiratus est, quòd inconsulto Magistratu Bononiensi, sed quòd inconsulto Pontifice, Bononiæ Domino, ea multitudo invecta sit. Non sufficiebat, quòd cognoscerent satis amplam civitatem esse. Requirebatur consensus Domini, ut translatio in eam tutò fieret. Plura enim alia incommoda obstare translationi poterant. Ut igitur facultatem habuerint transferendi Concilium, non habuerunt tamen transferendi in urbem, inscio & inconsulto ejus Domino.

His igitur de translatione Concilii præmissis, paucis notas nostras complectemur. Etenim *Primò* luce meridiana clarius est, Concilium Pontifici obnoxium fuisse & servum. Cùm enim timendum is haberet, ne potestatis ab ipso & Curia Romana, hactenus sine divinis & humanis suffragiis usurpatæ, examen institueretur, atque illius fimbriæ circumciderentur, is subitò Concilium per speciem translationis, uti etiam Velascus in protestatione, nomine Cæsaris Bononiensibus exhibita, iis exprobrat, dissolvit, & abrupit. Nam translatione ea factum est, ut Concilio dissipato, & aliis Tridenti, aliis Bononiæ hærentibus, & utrisque hostiliter digladiantibus, non tam Concilium esset, quàm schisma adversantium sibi & *à corpore Ecclesiæ abscissorum*, ut eos in responsione ad protestationem Cæsaris ipse Pontifex appellavit, Præsulum; imò ut Paulo quidem superstite nulla ampliùs Sessio haberetur, & Concilium quatuor ferè annos interruptum maneret, nunquam amplius habendum, si penes Pontificem stetisset. *Secundò*, variæ illæ & veteratoriæ in procuranda hac translatione artes, tum Papæ tum Legatorum ejus, manifestè produnt, quo spiritu agitatum hoc Concilium fuerit. Nam spiritum quidem Dei, à cujus præsidio Concilium hoc commendare non verentur, ejusmodi κυβείαν & πανεργίαν in suis non operari, planum est. Non malè Vir doctus pronuntiavit, plurima à Theologis Pontificiis declamari de Politica Machiavelli. Sed Scholastica & chartacea il-

la esse, si cum viva praxi, quæ in hoc Concilio obtinuit, comparentur. Sed & Marcus Vignerius, Episcopus Sanogaliensis, Cardinali Montano exprobranti ingratitudinem, eò quòd ab ejus actionibus dissentiret, regerens, *non esse ludendum cum Deo*, id ipsum confirmare videtur. *Tertiò* ex translatione ea liquet, quàm clerus Pontificius, Papæ inprimis & Cardinalium turba, fuerit impatiens remedii, incorrigibilis & contumax, quámque averso fuerint à Concilio animo. *Quartò* non immeritò offensi sunt in Concilio multi diplomate seu *Bulla facultatis*, quâ Legatis duobus facultas fiebat dissolvendi & transferendi Concilii, & prælatis sub pœnis & censuris Ecclesiasticis edicendi, ut Tridento discederent. Quæ quæso erat Concilii libertas, si duobus, quoties lubuit, Concilium dissolvere vel transferre aliò, invitis reliquis, imò gravi pœna ad id constringendis, integrum fuit? Fumum heic imperitis venditat Scipio Henricus p. 186. asserens, *Legatos facultate ista usos non esse ad transferendum Concilium proprio jure, sed ad proponendam Patribus translationem, quæ ex eorum consensu facta est. Et Patres in Concilio liberos quidem fuisse in votis ferendis, quæ propria & simplex Concilii libertas fuerit: At non in loco definiendo; quæ cura ad solum Pontificem spectarit.* Etenim Bulla facultatem confert non proponendi duntaxat, sed transferendi Concilium, imò *Prælatis inhibendi sub pœnis & censuris Ecclesiasticis, ne Tridenti ad ulteriora procedant.* Quæ residua est libertas, cùm non parentibus edicto *pœna & censura ecclesiastica* denuntiantur? Deinde libertas Concilii non in eo duntaxat vertitur, ut de re proposita liberè vota ferantur, quanquam ne hæc quidem libertas integra fuit Patribus: sed in eo etiam, ut omnium vel plurium consensu definiatur argumentum deliberationis, & quicquid ad finem Concilio propositum assequendum conducit. Neque loci definitionem jure ullo Pontifici competere, probari potest. Id autem cùm ad exteriorem jurisdictionem pertineat, à sola Potestate civili suprema dependet.

SESSIO IX.

SESSIO IX.

Bononiæ celebrata, die 21. Mensis Aprilis 1547.

Decretum prorogationis Sessionis.

HÆc Sacro-sancta Oecumenica & generalis Synodus, quæ dudum in civitate Tridenti congregata erat, nunc Bononiæ in Spiritu S. legitimè congregata, præsidentibus in ea nomine Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri, Domini Pauli, divinâ providentiâ Papæ III. eisdem Reverendissimis Dominis D. Joh. Maria, Episcopo Prænestino, de Monte & Marcello, tit. S. Crucis in Hierusalem Presbytero, S. R. E. Cardinalibus, & Apostolicis de latere Legatis, considerans, quòd die 11. Mensis Martii, præsentis anni, in generali publica Sessione, in eadem civitate Tridenti, & in loco consueto celebrata, omnibúsque agendis de more peractis, ex causis tunc instantibus, urgentibus, & legitimis, interveniente etiam authoritate sanctæ Sedis Apostolicæ, eisdem Reverendissimis Præsidentibus specialiter concessa, decrevit & ordinavit, Concilium ex eo loco in hanc civitatem transferendum esse, sicut transtulit, itémque Sessionem pro præsenti die XXI. Aprilis, illic indictā, ut de Sacramentorum & reformationis materiis, de quibus tractandum proposuerat, Canones sancirentur & promulgarentur, in hac ipsa civitate Bononiæ celebrari debere: consideránsque nonnullos ex Patribus, qui in hoc Concilio interesse consueverunt, his superioribus majoris hebdomadæ, & solennitatis Paschalis diebus, in propriis Ecclesiis occupatos, aliquos etiam aliis impedimentis detentos, huc nondum accessisse, quos tamen brevi affuturos sperandum est; ac propterea factum esse, ut non ea, quam sancta Synodus desiderabat, Prælatorum frequentia potuerint materiæ ipsæ Sacramentorum & reformationis examinari & discuti: ut omnia maturo consilio, cum dignitate & gravitate debita fiant, bonum opportunum, & expediens censuit, censétque, Sessionem prædictam, quæ hoc ipso die, ut præfertur, celebranda erat, ad diem Jovis infra octavam Pentecostes proximè futuram, quo ad ipsas materias expediendas, differendam & prorogandam esse, quemadmodum differt ac prorogat; quam diem & rei gerendæ maximè opportunam, & Patribus præsertim absentibus percommodam judicavit & judicat. Hoc tamen adjecto, quòd terminum ipsum ipsa Sancta Synodus, pro ejus arbitrio & voluntate, sicuti rebus Concilii putaverit expedire, etiam in privata congregatione restringere & imminuere possit & valeat. Cardinalibus Legatis unâ cum 35. Episcopis Bononiam translatis, reliqui, videlicet Cardinalis Paciecus, & 17. cum eo Episcopi Tridenti substiterunt. Quorum propositum Cæsar laudavit & confirmavit, exaratis ad eos literis præcipiens, ne Tridento pedem efferrent.

rent. Tridentini igitur deliberare cœperunt,an è re esset, ad actum Synodicum Tridenti procedere. Visum tamen id intermittere, ne qua schismati occasio detur. Interea Bononienses inter & Tridentinos Patres scripta commeabant,quibus illi *Synodum Bononiensem* ; hi verò *sanctam synodum*, ubicunque locorum esset,nominabant. Legati præterea, aliique Ecclesiæ Romanæ Cardinales Episcopos aliquot Tridenti subsistentes variis officiorum generibus demulcere,& Bononiam pertrahere studuerunt. Sed nemo unus expugnari se passus est, præter Episcopum Aquiliensem, Galeatium Florinatem. Invitati etiam sunt Bononiam reliqui, qui ante decretam translationem Tridento discesserant, Episcopi. Verùm non paruerunt invitationi. Aliquot tandem Bononiæ habitis congregationibus nihil aliud actum est,quàm ut translationem esse legitimam,& Patres Tridentinos ex officio teneri sese Bononiensibus aggregare, evinceretur. Tandémque de Sessione proroganda, & ut Tridentini Patres per literas monerentur,ut se corpori conjungerent,à quo sejuncti congregatio Ecclesiastica dici non possint,imò verò nomini Christiano magno essent offendiculo, decretum formatum est. Sed Patres Tridentini obfirmantes animum,literis Bononiensium ne quidem respondere dignati sunt.

NOTÆ

Ad Historiam & Decretum Sessionis IX.

PRimò constans Præsulum Cæsareorum Tridenti mora,nec non mandatum Cæsaris,quo illis,ut ibi subsisterent,injunctum erat,argumentum est Concilii sine justa & legitima ratione translati. Quis enim credat, vel Præsules eos Tridenti commoraturos, vel Cæsarem hanc iis moram injuncturum fuisse,si à lue epidemia periculum vel imminuisset,vel præsens jam fuisset? Majorem haud dubiè & vitæ & salutis suæ rationem habuerunt,quàm ut in gravissimo periculo sine sontica causa,majori corporis parti abscissæ sese obstinatè opponere vellent. *Secundò* dissidium illud Patrum Bononiensium & Tridentinorum, acerbæque, quas invicem sustinuerunt, velitationes, veri schismatis rationem habuit. Quippe factum iis est, ut turbaretur & tolleretur unitas corporis, partibus ejus sese mutuò impetentibus & graviter accusantibus. *Tertiò*,quòd Patres Tridentini sustinuerunt, Synodum, ubicunque locorum esset, adeóque suam illam Tridentinam *sanctam* esse,argumentum nobis suppeditat, posse esse dicíque *Sanctam* Synodum, quæ à Pontifice nec convocata,nec gubernata est, imò

ringente etiam Pontifice, & pœnas suas intonante, celebratur. Sanè iidem illi Episcopi Tridentini ad actiones Synodicas erant processuri, nisi eos metus schismatis cohibuisset, non obstante interim prætenso Pontificis in gubernando Concilio jure. *Quartò* iidem Episcopi Tridentini, susque déque habentes Legatorum, Cardinalium Romanorum, Episcoporum Bononiensium invitationem, ac inprimis Pontificis intentatas pœnas, exemplo præiverunt Evangelicis, Concilium frequentare detrectantibus, & Pontificis fulmina & anathemata pensi non habentibus. *Quintò* denique argumentum prorogandæ Sessionis, petitum ab Episcoporum reliquorum absentia, quorum *alios in propriis Ecclesiis occupatos, alios aliis impedimentis detentos*, dissimulatâ strenuè genuinâ causâ, quæ erat aversatio Bononiensis Synodi, causantur Patres. Aderant tamen Legati. Aderant 35. Episcopi, quorum conventui *Oecumenicæ & generalis Synodi* titulum, quamvis plerique omnes Itali fuerint, præscribere non verentur. Quòd si tamen in paucis illis substitit *Oecumenica generalis Synodus*, prorogandæ propter reliquorum absentiam Sessionis excusatio justa minimè fuit.

SESSIO X.

Bononiæ celebrata die 2. Mensis Junii 1547.

Decretum prorogandæ Sessionis.

Quamvis hæc Sacro-sancta Oecumenica generalis synodus Sessionem, quæ die 21. mensis Aprilis proximè præteriti, super Sacramentorum & reformationis materiis in hac inclyta civitate Bononiæ, ex Decreto, in urbe Tridentina, in publica Sessione die 11. mensis Martii promulgato, celebranda erat, propter aliquas causas, ac præsertim propter absentiam plerorúmque, quos brevi affuturos sperabat, ad hunc præsentem diem differendam & prorogandam esse decreverit: volens tamen cum iis, qui non venerunt, etiam adhuc benignè agere, eadem Sacro-sancta Synodus, in Spiritu S. legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, & Apostolicæ sedis Legatis, statuit & decernit, Sessionem ipsam, quam hac die 2. mensis Junii, præsentis anni 1547. celebrare decreverat ad diem Jovis post festum Nativitatis beatæ Virginis, quæ erit 15. mensis Septembris proximè futuri, quo ad prædictas & alias materias expediendas, differendam & prorogandam esse, quemadmodum differt & prorogat; ita tamen, ut prosecutio discussionis & examinationis earum, quæ

tam ad dogmata, quàm ad reformationem pertinent, interim non omittatur; & terminum ipsum, ipsa sancta Synodus pro ejus libitu & voluntate etiam in privata congregatione, abbreviare & prorogare liberè possit & valeat.

HISTORIA SESSIONIS X.

DUm Bononienses & Tridentini Patres intestino dissidio magis magisque exardescunt, Cæsar cum instructissimo exercitu ingressus Saxoniam de Germanis, ac inprimis Saxoniæ Electore & Hassiæ Landgravio, quorum ille vulnere per maxillam accepto captus, hic ultro se submittens & dedens in Cæsaris potestatem venit, victoriam reportavit. Quæ quidem victoria etsi non exigua apud Pontificem, sibi jam metuere incipientem, invidia laboravit, tamen hanc ipsi voluptatem attulit, quòd à Concilii metu quodammodo esse immuni liceret. Utque contra Cæsarem se præmuniret, Henrico II. Galliæ Regi, qui nuperimè Francisco successerat, per Hieronymum Capuferreum, S. Georgii Cardinalem eo ablegatum, fœdus obtulit, amplissimam ei potestatem pollicitus, simúlque omnia Regis de beneficiali materia postulata rata habiturus, *etiam nulla habita Concilii Tridentini ratione.* Franciscum quoque Sfondratum Cardinalem in Germaniam misit, inter alia etiam, ut apud Cæsarem varias expediat rationes Concilii in Civitate Bononia habendi. Bononiensibus porrò Patribus idem, ne quicquam aggrederentur, quod augendo dissidio inserviret, injunxit. Quamvis igitur nonnullæ ibi indictæ habitæque essent congregationes, & de rebus fidei deliberationes intercessissent, nullum tamen de iis concinnatum decretum est. De reformatione verò altum silentium. Id unum tandem sancitum est de sessione proroganda decretum, quod die 2. Junii solitis ceremoniis promulgatum est.

NOTÆ

Ad Historiam & Decretum Sessionis X.

QUæ ad superioris Sessionis historiam animadvertimus, singula huc etiam pertinent. Quibus hoc unum in præsentiarum addimus, quòd iis, quæ antehac in Tridentino Concilio gesta & decreta sunt, jugulum petierit ipse Pontifex, Regis Galliarum in materia de beneficiis postulata se rata habiturum pollicitus, *nulla habita decre-*

decretorum Concilii Tridentini ratione. Siccine Papæ in gratiam Regis ea, quæ Synodus toties professa se *in Spiritu S. legitimè congregatam*, ipsomet Pontifice dictante, decrevit, non flagitante id vel Dei gloria, vel Ecclesiæ salute, sed privatis duntaxat commodis, studiis gratiæ & odii incitantibus, rescindere & refigere integrum erat? Apparet hinc, Concilium Papæ servum & obnoxium fuisse, imò totum nexu ac mancupio deditum, cujus solius arbitrio, nulla idonea ratione innixo, ejus decreta vel starent vel caderent miserè.

BULLA RESUMPTIONIS
CONCILII TRIDENTINI,
Sub Julio III. Pontifice Max.

Julius Episcopus, servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

CUM ad tollenda Religionis nostræ dissidia, quæ in Germania longo tempore, non sine totius Christiani orbis perturbatione & scandalo viguerunt; bonum, opportunum & expediens esse videatur, sicut etiam Charissimus filius noster, Carolus Romanorum Imperator semper Augustus, nobis per suas literas & nuncios significari fecit, ut sacrum Oecumenicum generale Concilium per fel. rec. Paulum Papam tertium, Prædecessorem nostrum indictum, & per nos, tunc Cardinalatus honore fungentes, atque ipsius prædecessoris, unâ cum duobus aliis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus ipsi Concilio præsidentes, inceptum, ordinatum, & continuatum, in quo plures publicæ & solemnes habitæ fuerunt Sessiones, pluráque tam in causa fidei, quàm reformationis promulgata Decreta, multáque etiam ad utramque causam pertinentia examinata & discussa, ad civitatem Tridentinam reducatur: Nos, ad quos, ut summos pro tempore Pontifices, spectat generalia Concilia indicere & dirigere, ut Ecclesiæ pacem & Christianæ fidei atque Orthodoxæ religionis incrementum ad omnipotentis DEI laudem & gloriam

gloriam procuremus, & quantum in nobis est, tranquillitati ipsius Germaniæ, quæ sanè provincia retroactis temporibus in vera religione, ac Sacrorum Conciliorum & Sanctorum Patrum doctrina excolenda, exhibendáque maximis Pontificibus, Christi Redemptoris nostri in terra Vicariis, debitâ, obedientiâ, & reverentiâ, nulli Christianorum provinciæ fuit unquam secunda, paternè consulamus, sperantes per ipsius Dei gratiam & benignitatem futurum, ut Reges omnes & principes Christiani justis piisque nostris in hac re votis annuant, faveant atque assistant: Venerabiles Fratres Patriarchas, Arhiepiscopos, Episcopos, & dilectos filios Abbates, omnésque alios & singulos, qui de jure, vel consuetudine, vel privilegio Conciliis generalibus interesse debent, quósque idem prædecessor noster in suis indictionis & aliis quibuscunque desuper confectis & publicatis literis, Concilio interesse voluit, per viscera misericordiæ Domini nostri Jesu Christi hortamur, requirimus & monemus, ut proximis futuris Calend. Maji, quem diem ad ipsum Concilium in eo, in quo nunc reperitur, statu resumendum & prosequendum, prævia matura deliberatione, & ex certa nostra scientia, & de Apostolicæ authoritatis plenitudine, ac Venerabilium fratrum nostrorum ejusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio & assensu, statuimus, decernimus & declaramus, in ipsa civitate Tridenti, legitimo cessante impedimento, convenire & se congregare, ac ipsius Concilii continuationi, & prosecutioni, omni mora postposita, incumbere velint. Nos enim operam sedulò daturi sumus, ut eodem tempore, in eadem civitate nostri omnino adsint Legati, per quos, si per ætatem nostram valetudinémque, & Sedis Apostolicæ necessitates personaliter adesse nequiverimus, Spiritu sancto duce, ipsi Concilio præsidebimus: Quacunque ipsius Concilii translatione & suspensione, cæterísque contrariis non obstantibus quibuscunque, ac præsertim illis, quæ idem prædecessor noster in suis literis prædictis, quas cum omnibus & singulis in eis contentis & decretis in suo robore permanere volumus atque decernimus, & quatenus opus sit, innovamus, voluit non obstare, irritum nihilominus decernentes & inane, si secus super his à quoquam quavis authoritate scienter vel ignoranter, con-

contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum hortationis, requisitionis, monitionis, statuti, declarationis, innovationis, voluntatis & decretorum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis DEI, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum: ANNO incarnationis Dominicæ M D XLVIII. Calend. Decembr. Pontificatus nostri anno I.

M. Cardinalis Crescen.

Rom. Amasæus.

NOTÆ

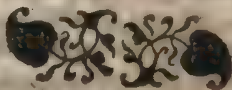
Ad Bullam Resumptionis Concilii Tridentini sub Julio III.

JULIUS III. Aretinus, antea Joh. Maria de monte dictus, Cardinalis & Pauli III. in Concilio Legatus princeps, quàm primùm electus est in locum Pauli III. Pontifex, identidem à Cæsare primò per Ludovicum Avilam Romam Legatum, mox per literas & Oratorem, ut restauraret Concilium, solicitatus est. Is, uti in historia Sessionis XI. narrabimus, adhibitis in Consilium tum intimis, tum Cardinalibus, & ponderatis rationibus Concilium tum suadentibus, tum dissuadentibus, eam inclinavit in sententiam, ut statueret, Concilium Tridenti resumendum esse. Mox itaque Bullam Resumptionis concinnatam misit ad Cæsarem, suffragio muniendam, qui cùm mitigari eam petiisset, Oratore prolixè id à Pontifice contendente, voti particeps reddi non potuit. Nos ad Bullam eam sequentia animadvertenda putamus. *Primò* ejus author erat Julius III. qui nomen suum præscribit his verbis: *Julius Episcopus Servus Servorum Dei.* De Julio hoc ita habet in ejus vita Onuphrius Panvinius: *Julius occupationibus totus intentus Cardinalis veluti furtim voluptates sequebatur. Pontifex factus votorum jam omnium compos, abdicatâ rerum curâ, hilaritati & genio suo indulsit nimiùm. Usque adeò homines præmii spe potiùs ad virtutem complectendam, quàm ipsamet virtutis pulchritudine accenduntur. Unum etiam ei crimini datum est, quòd tanta potestatis oblitus*

omnium maximi muneris dignitatem parùm animadvertens, levibus & inanibus verbis suam aliquando Majestatem non sine audientium rubore aut risu minueret. Fidem huic testimonio facit, quod narrat Suave Polanus, aliique passim, de adolescente Placentino, cui Innocentii nomen, quem Cardinalis adhuc tenerimè dilexit, & Pontifex factus Cardinalem, indito ei nomine *Innocentii Montani*, & suo ei galero imposito, creavit, relictâ aulicis obloquiorum & libellorum famosorum materiâ, quibus illi ex variis præteritorum eventuum conjecturis, actionis adeò inusitatæ veram causam certatim prodere non dissimulârunt. Ex Onuphrio etiam colligi potest, ipsum etiam mortem sibi violentam intulisse. Scelera ejus post alios exagitârunt Petrus Paulus Vergerius, & Hieronymus Marius. Tali videlicet authore Concilium restauratum, & postliminio coactum est. *Secundò*, ait Bulla, *bonum opportunum & expediens* videri, ut Concilium Tridentinum revocetur. Non ait *necessium esse*, tum quia Protestantes jam à Leone prædamnatos, & eorum dogmata nonnulla Conciliis in nonnullis rejecta: tum quia definitionem ejusmodi causarum ecclesiasticarum ad Pontificem potiùs Concilio superiorem, quàm ipsum Concilium pertinere judicavit. Quamobrem igitur *bonum opportunum, & expediens esse Concilium* Bulla censuit? Nempe quia Cæsaris continuò illud flagitantis votis & expectationi satisfaciendum, vel graviora mala extimescenda, Julius censuit. *Considerabat*, inquit Historicus pag. 271. *quàm speciosum esset Cæsaris postulatum de Germania ad obsequium Ecclesiæ reducenda, & quantum nasciturum esset scandalum, nisi ei auscultaretur. Præterea jusjurandum in conclavi conceptum, & ab electione repetitum, non pro levi habendum.* Hinc etiam subjungit Bulla, *Charissimum in Christo filium Carolum Romanorum Imperatorem semper Augustum per literas & nuntios significari petiisse, ut Sacrum Oecumenicum Generale Concilium per Paulum indictum, inceptum & continuatum, ad civitatem Tridentinam reducatur.* Quia igitur alia ratione desideria Cæsaris extricare non potuit, territus etiam tot molestiis, eam ob causam à prædecessore suo exantlatis, ad Concilium habendum adduci se passus est. *Tertiò* Concilium antehac Tridenti cœptum & continuatum insignit Bulla *Sacrum, Oecumenicum & generale Concilium.* Quomodo *Oecumenicum* Concilium dici potuit, in quod nec Galliarum, nec Angliæ, nec alii Reges & Principes, & tot Ecclesiæ tum Orientis, tum Occidentis non consenserunt, cuique interfuerunt ferè nonnisi Itali & Hispani Episcopi, & potissimi quidem Itali, ut in numerandis suffragiis semper victor existeret Papa? *Quartò* Julius decernit Concilium Tridentum revocandum esse. Antehac verò Cardinalis adhuc, & Pauli III. Legatus Bononiæ cum suis Præsulibus pertinaciter & validissimè obstitit Concilii in Tridentinam civitatem revocationi, & se factæ translationis

authorem & patronum, non ſine acerbitate in adverſæ partis propugnatores, profeſſus eſt. Habemus igitur hîc judicem *ἑαυτὸν τιμωρούμενον*, & confitentem reum, ſe Concilium Tridento Bononiam injuſtè tranſtuliſſe, & tam longo temporis tractu ibidem diſtinuiſſe, quicquid etiam Tridentini Patres, quicquid Germaniæ Epiſcopi, tandémque ipſe Cæſar, tum precibus, tum publica proteſtatione contraniterentur. Hoc cùm ſibi objectum iri prævideret, in Conſilio privato cum intimis ſuis, reſpondit, *actionum ab Johanne Maria Montano Cardinale patratarum rationem ab Julio Pontifice exigendam non eſſe.* Quaſi videlicet mutatio muneris mutâſſet etiam & abſterſiſſet culpam, vel Papa factus libidinum, quibus ante Papatum ad infamiam uſque deditus erat, rationem Deo reddere non debuerit. *Quintò*, ait Julius, *ad ſe ſummos pro tempore Pontifices ſpectare generalia Concilia indicere & dirigere.* Ita Julius, *ſummi illi Pontifices*, etſi reus & graviſſimè accuſatus, apertè & ſine velo ullo præfert, ſe totius Concilii velle eſſe Dominum, & non modò illud indicere, quando velit, & eò convocare quales ipſi judices videntur, & ejicere quos velit: ſed etiam dirigere & moderari illic omnia, & in ſua verba adigere omnes. Sanè durum id viſum eſt ipſi etiam Carolo Cæſari, qui lectâ Bullâ per Oratorem ſuum obſecravit Pontificem, ut Bullam, & in ea maximè verba ea, quibus poteſtatem indicendi & dirigendi Concilia ſibi arrogat Papa, mitigare velit. Dicebat Orator, pari in Proteſtantium atque in ferarum captura artificio utendum eſſe. Sicut enim qui feras in laqueos induere tentat, fugam ſimulet, loco cedat, non ignem aut arma oſtentet: Sic Proteſtantes comiter & benignè habendos, inſtruendo & auſcultando ad Concilium pelliciendos, ubi eò venerint, tum demum idoneum fore tempus ad veritatem iis demonſtrandam. Objiciebat exemplum Pauli, qui omnia factus eſſet omnibus, ut omnes Chriſto lucrifaceret. Addebat denique, verum officium Apoſtolicum ſibi videri, virgam abſcondere, benignum ſe præbere, & ad aliorum voluntatem deſcendere. Sed ſurdo cantavit fabulam, & lunæ queſtus eſt omnia. Pontifex enim ut diſputandi omnem anſam præcideret, ad hoc *κρησφύγετον* ſe recepit, *Bullam ſtylo Cancellariæ formatam, quam nefas ſit immutare.* Quale ergo Concilium fuit, cujus clavum moderari per fas & nefas voluit is ipſe, qui reus fuit, & de cujus authoritate injuſtè uſurpata potiſſima contentio fuit? *Sextò* vocat Bulla, ad ſuffragia videlicet ferenda *Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, alióſque, qui de jure, vel conſuetudine vel privilegio, Concilio intereſſe debent.* Atque ita à ſuffragiis ferendis excludit omnes alios, quibus jus, conſuetudo & privilegia Pontificia non favent. Ad ſedendum autem & judicandum invitat eos, qui jurârunt ſe Papatum & omnia ejus jura perpetuò defenſuros; qui accuſati ſunt à no-

ſtris,quòd puram Jeſu Chriſti doctrinam corruperint,& unà cum Papa omnes abuſus,Simonias,ſuperſtitiones,idololatriam, aliáque ejúſmodi βδελύγματα in Eccleſiam invexerint. Sic igitur conjurati Papæ, plerique indocti & carnales larvæ,accuſati ſimul atque rei, nobis reprehenſoribus & accuſatoribus judices dati ſunt. Et ne deſint,ſi fortè opus eſſet,infiniti ſuffragatores,vocat etiam Bulla eos,qui *privilegio* intereſſe Concilio poſſunt.Nempe gnathones Papæ affirmant,poſſe Papam creare ex *privilegio*,quotquot voluerit Concilii judices,ultra Epiſcopos etiam & Abbates.Sic igitur,ſi quos ex noſtratibus in Concilio comparituros timuiſſet,ut eorum numerum excederent Pontificii,ex infima Monachorum & Carthuſianorum ſuorum fœce plurimos creare,& ſubitò in ſcenam protrudere potuiſſet. *Septimò*,Bulla ſancit,Concilium in eo,in quo tunc reperiebatur ſtatu,Calendis Maji *reſumendum,proſequendum eſſe*. Patet igitur non indici novum,liberum & Chriſtianum Concilium, ſed *reaſſumi* vetus illud ſervum ac tyrannicum, in quo pauci quidam perſonati Patres Decreta impia concinnârunt pro arbitrio & libidine Papæ, non modò non auditis vel vocatis accuſatoribus, ſed ejectis etiam & plorare juſſis, quibus liberiores voces exciderunt. Atque hoc ipſum etiam ut mitigaretur , nequicquam à Pontifice expetierat. *Octavò*, denique vulgatâ hac Julii Bullâ,ac mox inſecuto Decreto *Auguſtæ* ab Ordinibus facto,non deerant,qui utrumque confligere & collidi dictitarent. Etenim Decretum illud ſancit,Concilium novum *inchandum*,&c. At Bulla *reſumendum* eſſe ſciſcit. Cæſar promittit in eo Decreto, ſe curaturum, ut res tota legitimè debitóque ordine procedat. In Bulla verò cura moderandi Concilii ſibi ſoli arrogat Julius. In Decreto promittit Cæſar,daturum ſe operam,ut piè omnia,Chriſtianè ac juxta ſacram Scripturam,& Patrum doctrinam tractentur ac definiantur. At in Bulla ſoli ſibi præſidium vendicat Julius. Quæ cauſa eſt, quòd vulgato decreto Auguſtano queri cœpit Romana curia,novam Concilii convocationem à Cæſare inſtitui.

SESSIO

SESSIO XI.

Quæ est prima

Sub Julio III. Pont. Max.

Celebrata Calendis Maji. 1551.

Decretum de resumendo Concilio.

PLacétne Vobis, ad laudem & gloriam Sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii, & Spiritus sancti, ad incrementum & exaltationem fidei & religionis Christianæ, sacrum Oecumenicum & generale concilium Tridentinum, juxta formam & tenorem literarum S. Domini nostri, resumi debere, & procedendum esse ad ulteriora? Responderunt: Placet.

HISTORIA SESSIONIS XI.

POst victoriam à Germanis reportatam sub finem Julii A. 1547. Cæsar comitia celebravit Augustæ, & armata quidem, quippe præsidium jam ante in urbe, & in agris circum Hispanorum ac Italorum copiæ erant. Ibi de Concilio Tridentino redintegrando primam potissimámque deliberationem haberi postulat, eò quòd dissidium religionis causa sit omnis perturbationis Germaniæ, & nisi composito illo, pax constitui nequeat. De eo non omnes Ordines sentiebant idem. Nam Septemviri Ecclesiastici Concilium urgebant sine conditione: At Palatinus, Mauritius & Brandenburgenses Legati ea conditione, *si liberum esset, pium, Christianum, in quo Papa non præsideat, & Episcopis juramentum remittat, & ipsorum quoque Theologi facultatem decidendi habeant: átque Decreta jam facta retractentur.* Reliqui verò Ordines Pontificii instabant, ut Concilium continuetur, ac Protestantes acceptâ fide publicâ, audiantur, & Concilii decretis parere cogantur. Eorum sententiis cognitis Cæsar 18. Octobris respondet, ut omnes se Concilio submittant, expetit, & de eo cum Palatino & Mauritio Saxone privatim etiam agit, quorum illum minis, hunc verò beneficiorum in ipsum collatorum exprobratione, utrumque promissis eò compulit, ut re Cæsaris fidei permissa assentiretur. Civitates, cum quibus Cæsaris nomine Granvel-

Granvellanus & Hasius diu multúmque agebant, Concilii decretis se indifferenter submittere gravabantur. Cùmque tanquam præfracti, eò quòd id recusarent, quod Principes ipsi comprobâssent, accusarentur, tandem inventa est ratio, quâ & Cæsari satisfieret, & ipsis esset cautum. Vocati enim ad Cæsarem, ut ipsa responsa Principum corrigant, non suum esse dicunt, & scriptum simul exhibent, quo testificantur, quibus conditionibus Concilium probent. Accepto eo scripto, neque tamen lecto, Cæsar per Cancellarium Seldum respondet, *gratum sibi esse, quòd reliquorum exemplo rem sibi permittant, & promissis ipsius fidant.* Sic utrisque placuit, suum etiam agentibus negotium, decipi velle. Interea appropinquante die 15. Septembris, quo Bononiæ Sessionem ex nupero decreto haberi conveniebat, Montanus Præsulibus Bononiensibus, adductis variis rationibus, veluti, *quòd Præsules Galli nondum advenerint: quòd Episcopi præsentes de rerum Synodicarum statu nondum satis sint edocti, vel ad res determinandas instructi: quòd infanda Ducis Aloysii Papæ filii cædes, cogitationem injiciat de civitatibus Ecclesiæ in tuto collocandis*; persuadet, ut Sessionem ad Concilii beneplacitum prorogandam esse decernerent. Ita factum, ut quam diu superstes erat Paulus, inde à 2. die Junii anni 1547. usque ad primum Maji 1551. Sessio vel Bononiæ vel Tridenti omnino nulla ampliùs celebraretur. Episcopi verò Germaniæ ex Comitiis Augustanis ad Pontificem literas de Synodo Tridentum revocanda dedere, quæ precibus jungebant minas, *fore*, nimirum, *ut nisi ipse provideat, aliæ rationes & consilia ineantur difficultatibus expediundis.* Quibus ille literis non ante elapsum tertium mensem respondit, & minas eorum se spernere, utpote successu carituras, cùm Ecclesiæ Romanæ in Petra fundatæ architectus eam minimè deserturus sit, significavit. Interea Cardinalis Sfondratus nomine Pontificis Cæsari persuadere conatus est, non tantùm ut Concilium Bononiense suo assensu firmare, sed etiam ut in belli contra Regem Angliæ puerum Eduardum gerendi cum ipso societatatem venire dignetur. Ita enim Cæsarem novis bellis implicari posse, ut à Concilio animum averteret, credidit. Cæterùm Cæsar non ignarus doli Pontificis, simul ejus in Bello societatem respuit, utpote cujus in bello Germanico perfidiam expertus fuerit: simul illum ad operam in Concilio Tridentum revocando potiùs collocandam invitavit. Cúmque de Concilio Tridentum revocando nihil sibi à Pontifice in mandatis datum Sfondratus respondisset, Cæsar initio Novembris Cardinalem Tridentinum celeriter Romam, ut Pontificem de Synodo Tridentum revocanda interpellaret, misit. Is demum 9. Decembris in frequentissimo Cardinalium senatu, coram Pontifice rem, ut jussus erat, proponit, eúmque Cæsaris

ſaris Ferdinandi & totius Imperii nomine per omnia ſacra rogat, *primò ut Patres, qui Bononiæ ſunt, Tridentum reverti jubeat, ad perficiendum ibi Concilium: deinde Legatum unum & alterum mittat in Germaniam, poteſtate pleniſſima, abſque ulla reſervatione munitos, de quorum ſententia formula ac modus rectè vivendi ad exitum uſque Concilii præſcribatur, & Eccleſiaſtici ordinis emendatio inſtituatur: poſtremò conſideret atque ſtatuat, ſi Concilii tempore contingat Pontificem decedere, utrùm eligendi Pontificis poteſtas ad Concilium, an ad Cardinales pertineat?* Quintò poſt die Didacus Mendoza Cæſaris mandato eodem in Auditorio locutus eſt eandem in ſententiam. Et ſi vel dilationem vel excuſationem aliquam interponeret Pontifex, in mandatis ſe habere dixit, ut cœterorum Regum ac Principum Legatis adhibitis, palam de vitio Synodi profiteatur. Pontifex utriusque & Cardinalis Tridentini & Mendozæ poſtulatis reſpondit, ſe cum Patribus, *qui Bononiæ ſint, deliberare, & ad cæteros orbis Chriſtiani Principes rem deferre velle.* Tridentinus cùm aliud reſponſum non impetraret, domum reverſus eſt, relicto ibi Mendoza, cui Cæſar, ut reliqua perficeret, mandaverat. Pontifex verò die 16. Septembris exaratis ad Montanum & Patres Bononienſes literis, poſtulata Cæſaris retulit, juſsitque, *ut implorato Numine Spiritus S. quid reſpondendum ſit Cæſari,* deliberent. Quibus illi literis ita reſponderunt, ut accuſatâ Epiſcoporum, qui Tridenti ſubſiſtebant, contumacia concluſerint, *non videre ſe, quomodo ſalva dignitate & exiſtimatione Synodi de reditu deliberari poſſit, niſi qui ſunt Tridenti, Bononiam priùs accedant, & ſe reliquis conjungant, ac Concilii poteſtatem agnoſcant. Deinde opus eſſe, ut Patribus antea caveatur, fore videlicet, ut Concilio Germania ſe ſubmittat, ejúſque decreta approbet, quæ vel jam facta ſunt, vel in poſterum fient, ac præterea, ut populare non ſit, & ut liceat illud aliò deflectere, cùm certis de cauſis majori parti viſum fuerit.* Redditis his literis Pontifex die 27. Decembris Mendozam Legatum Cæſaris in cœtum Cardinalium acceſit, & quid Bononienſes Patres reſponderint, explicat, eorúmque ſententiam utpote juri conſentaneam ſibi & Cardinalibus haud improbari demonſtrat. Reſponſum hoc cùm Cæſari renuntiâſſet Mendoza, ab eo Bononiam miſſi ſunt duo Oratores, Franciſcus Vargas & Martinus Velaſcus, qui die 16. Januarii in conſeſſum Patrum adducti, Cæſaris ei exhibuerunt literas, *Conventui Patrum Bononiæ* inſcriptas. Montanus Vargam verba facientem cùm ſecundùm interpellâſſet, tandem Velaſcus Cæſaris nomine de Synodi Bononienſis vitio ac defectu proteſtatur, & proteſtationis formulam coram omnibus perlegit. Extat ea integra apud Wolphium *Lect. Memor. Tom. 2. ad A.* 1548. Contracta verò tum apud Sleidanum *Comment. lib. XIX.* tum apud Suave Polanum *lib. III. p.* 252. 253. Inter alia in ea habetur, *Legatos Papæ Tridento cauſâ leviſſimâ neſcio quâ ſubitò confictâ, vix*

dato

dato cogitandi spatio, de paucorum Italorum assensu translationem decrevisse; Responsum Patrum Bononiensium de Concilio Tridentum non revocando esse varium, subdolum, captiosum; quod ab ipso meritò damnari debuerit; non tam transtulisse illos Concilium, quàm ex improviso dissolvisse, & translationem eam cum omnibus, quæ inde consecuta sunt, esse illegitimam ac nullam; Denique si Pontifex & Episcopi suo officio desint, Cæsarem Ecclesiæ curam ac tutelam in se suscepturum, quantum & jure liceat & sanctorum Patrum legibus concessum sit. Audita hac protestationis formula Cardinalis Montanus de injuria Concilio illata Deum testificatus, se & Præsules reliquos paratos esse dixit *mortem oppetere potiùs, quàm ut patiantur tale exemplum in Ecclesiam introduci, ut Magistratus civilis Concilium cogat.* Similem verò protestationem etiam Romæ apud Pontificem & Cardinales Mendoza Cæsaris nomine edidit. Sed Papa, mirus scil. protestationis illius interpres, ita illam accepit, ac si edita quidem esset *coram ipso*, sed non *contra ipsum*, atque ipse per eam constitueretur non pars, sed judex potiùs litis Cæsarem inter & Patres Bononienses. Præterea Oratorem Mendozam callidè accusat, ac si mandati Cæsarei fines excessisset. Tum prolixè ad singula responsionis capita respondet, & in fine addit, se controversiæ de *translatione Concilii cognitionem suum ad tribunal evocare, eámque quatuor Viris, Parisio, Burgensi, Polo & Crescentio Cardinalibus committere.* Accepto hoc responso Mendoza protestationem iteravit, palam professus, se speciali mandato Cæsaris ea Protestationis forma usum esse. Pontifex verò periculum facturus, an partes disceptantes se judice uti velint, primò quidem tum Bononiensibus, tum Tridentinis Patribus præcipit, ne lite pendente quidquam innovetur, & ut intra unius mensis spatium utraque pars rationes suas proferat: Deinde Tridentinos tres nomine omnium ad causam translationis eorum Delegatis à se disceptandam per breve, citationis in modum, Romam evocat. Sed Cardinalis Paciecus, reliquique adeò Tridentini Præsules prolixa ad citationem hanc responsione culpam, à Pontifice & Bononiensibus sibi objectam, amoliri conantur, & à Pontifice denique petunt, *ne consentiat, ut inviti ad forum & tribunalia rapiantur; causam enim, qua de agitur, Dei esse, non suam.* Dum hæc geruntur, Paulus Pontifex contra Cæsarem fœdus meditatur cum Venetis & Gallis, sed irrito successu, illis ab omni cum Papa societate abhorrentibus, his verò, quòd Pontifex capularis esset, Consistorii assensum & præsentaneas pecunias postulantibus. At Cæsar, cùm ex responsione Cardinali Tridentino & Mendozæ à Pontifice & Cardinalibus data, abundè cognosceret, Concilium Tridentum vix revocatum iri, statuit, priusquam arma deponeret, pacem religionis in Germania constituere, delectis ad illud negotium Julio Pflugio, Michaële Sidonio & Johanne Islebio, qui longâ consultatione

consultatione habita formulam religionis constantem 35. capitibus, doctrinam & ceremonias concernentibus, dubiis & flexiloquis terminis conceptam composuerunt, quæ sæpius examinata, immutata & sub incudem revocata, sub nomine *Interim*, eò quòd *interea*, dum Concilium expediretur, vigere debeat, venditata, Romam, ad explorandum de ea Pontificis animum, missa est. Romæ verò Curiales plerique omnes stupebant, quòd Princeps Secularis in Conventu Ordinum de religione non in uno, sed in omnibus ferè capitibus statuere sustineret, in memoriam sibi revocantes Henoticon *Zenonis*, ἔκθεσιν *Heraclii* & τύπον *Constantis*, quibus tribus nominibus olim infaustis, quartum hoc Caroli V. *Interim* meritò adnumeretur: proinde in formulam eam quasdam etiam animadversiones conscribebant, acerbè declamantes, *agi nunc de summa rerum, jam convulsa esse Ecclesiæ fundamenta, hic vires esse colligendas, Principes omnes suscitandos &c.* At Pontifex omnibus sagacior, animum huc illuc versans, ea formula perlecta lætabatur potiùs, præsagiens, *factum hoc Cæsari perniciosum, sibi verò salutiferum fore.* Quocirca Cardinali Sfondrato in mandatis dat, ut adversus libellum nonnulla objiciat, & ubi doctrina ea vulganda fuerit, inde discedat. Die 15. Maji Cæsar formulam eam *Interim* Ordinibus offert, palam quidem reclamante nemine, sed plerisque Protestantibus, se salvâ conscientiâ illam ratam habere haud posse, non dissimulantibus. Die 14. Junii ejusdem Cæsaris jussu etiam formula *emendationis Ecclesiasticæ* conscripta est. Digressurus etiam Cæsar Augustâ Synodos Diœcesanas, & provinciales quotannis haberi imperat, se ut Concilium continuetur, operam daturum promittit, & ut Ordines tum Pontificii, tum Protestantes, ubi vocati fuerint, certò compareant, mandat. Ita Augustanis comitiis impositus est finis. At Pontifex mox tres Nuntios, nimirum Pacensem, Veronensem & Ferentinum Episcopos in Germaniam amandat, ac Bullâ instruit, mandatóque significandi omnibus, se paratum esse omnes ad Ecclesiam Pontificiam redituros obviis ulnis amplecti, modò leges accipiant, non præscribant, quin & facta iis potestate *absolvendi in utroque foro personas quascunque seculares, etiam Reges ac Principes, Ecclesiasticos & Regulares, Collegia ac Universitates ab omnibus excommunicationibus & pœnis etiam temporalibus, quas in hæresin lapsi incurrerint, dispensandi ab omnibus irregularitatibus, eosdem famæ, honori restituendi, tam universitates, quàm singulos à conventionibus illicitis etiam juratis, quibus seductoribus suis tenentur, absolvendi regulares ab apostasia, & concedendi facultatem induendi habitum regularem Sacerdotis secularis amictu coopertum, ut vescantur carne & cibis vetitis die Jejunii, communicent sub utraque, modò à Pontifice demissè id postulent, & credant, ecclesiam non errare, &c.* Quas porro turbas passim excitaverit liber *Interim* à Cæsare Protestantibus obtrusus, narrant Sleida-

nus *lib.20.21.* Suave Polanus *lib.3.* Porro Paulus III. Pontifex die 10. Novembris anni 1549. anno ætatis 82. è vita discessit, cùm Concilium toto biennio Bononiæ obdormivisset. In conclavi inter primas Capitulorum leges fuit hæc,ut novus Papa juraret,se curaturum,ut Concilium certò continuetur. Ita Cardinalis Montanus, qui hactenus Concilii Præsidem egit, in locum Pauli die 8.Febr.1650. creatur Pontifex, qui Julii III. nomen assumpsit. Ei Cæsar per Ludovicum Avilam Oratorem Romam amandatum,eum dignitatis apicem gratulatur,simúlque apud eum Concilii restaurationem solicitat. Sed is generalibus verbis respondit. Nondum enim quid facturus esset,apud animum suum constituerat. Mox iterum Cæsar, tum per literas,tum Oratoris interventu apud Julium restaurationem Concilii flagitat, & certum de eo responsum postulat. Pontifex cum intimis suis anxiè deliberat, an è re esset Concilium restituere, nec ne? Tandémque reputatis tot molestiis,quas Paulus per 26. annos in Concilio aversando exantlavit, non sine dedecore suo, quódque ipse cum Paulo Veterano comparatus in Pontificatu tiro, & nullis fœderibus ac amicitiis innexus, par declinando Concilio minimè sit,consentientibus etiam Cardinalibus, Concilium prosequendum statuit. Anxios tamen omnes habuit, qua ratione authoritas Sedis Apostolicæ in Concilio, extra illud & contra illud, ne ab eo in periculum adducatur, in tuto collocari possit? Huic difficultati amoliendæ Cardinalis Crescentius cautiones adhiberi suasit,quales sunt, *ut Patres in Synodo, aliis, quantum fieri potest, materiis distrahantur: ut Pontifex multorum Italorum præsentiâ sibi favorem conciliet, officiis, promotionis spe, &c. ut Principes æquo veluti libramine utilitatum diversarum, hinc inde propositarum, retineat, ne ad tale quid moliendum in commune consentiant, &c.* Maturata hac deliberatione Pontifex consilium suum, tum Cæsari, tum Galliarum Regi per Nuntios exponit, simúlque de eo considerationes suas Cæsari aperit, videlicet 1. *necessarium esse, ut Gallia Rex Concilium suo favore sublevet missis etiam Præsulibus. 2. Concilium brevi tempore expediendum, quia aliâs sumptibus ferendis Camera Apostolica par futura non sit. 3. Decreta hactenus Tridenti facta in dubium vocanda non esse. 4. Cæsaris affectum debere esse mutuum. Quemadmodum ipse Cæsari in Concilio prosequendo gratificatus fuerit, ita Cæsar vicissim hanc sinceritatem & fidem sibi fraudi & oneri esse ne sinat.* Hæc omnia cùm & Rex Galliæ,& Cæsar mirificè probâssent, jam Cæsar in Comitiis Augustanis Ordinibus proponere cœpit. Sed Protestantes negabant se parituros, nisi conditionibus certis; *Si* videlicet *decreta jam facta rescindantur: Protestantium Theologi & audiantur, & vocem decisivam habeant: Pontifex non præsideat, sed Concilio se submittat, & Episcopis juramentum remittat.* Nihilominus Cæsar urgebat Concilii inchoationem

tionem

tionem ante festum Paschatis. Cui Papa gratificandum ratus, Bullam novæ indictionis concinnatam die 5. Novembr. Cæsari transmisit, in qua inter alia se Concilium Calendis Maji anni 1551. resumendum, moderaturum profitetur, & authoritatem suam supra modum effert. Id cùm offensioni futurum Protestantibus Cæsari videretur, per Oratorem is Pontificem obsecrat, ut Bullam mitigare dignetur. Oratore id Julio Papæ suadente eo potissimùm argumento, quòd verborum comitate & blanditiis Protestantes ad Concilium pellici, at pellecti jam & parentes invitationi de veritate faciliùs instrui possint: ab eodem Julio responsum, *nolle se dimicare cum hoste tanquam cum fele in caveam incluso: quod Christus docuit, semper prædicandum & inculcandum esse, nempe Majestatem Divinam vicarium suum, caput Ecclesiæ & lucernam mundi constituisse, quam veritatem doceri conveniat tempestivè & intempestivè.* Itaque nihil omnino in Bulla mutare certus, mox eam typis excusam vulgavit. Quam in Conventu ordinum cùm prælegi curâsset Cæsar, neutris, nec Protestantibus, nec Pontificiis ea satisfecit. Sed Cæsar utraque parte promissis delinita Augustano Conventu decretum condi, quo & Pontificii & Protestantes frequentare Concilium, promissa publica fide jubentur, curavit, quod tamen cum Bulla Pontificia non convenire per omnia animadversum est. Legatum nomine suo Concilium moderaturum delegit Marcellum Crescentium, sancti Marcelli Cardinalem, adjunctis ei duobus Nuntiis, Sebastiano Pighino Archiepiscopo Sipontino & Aloisio Lipomanno Episcopo Veronensi. Qui cùm Præsulibus aliquot comitati Tridentum pervenissent, ac post eos pauci alii subsecuti essent, Calendis Maji anni 1551. præviis antehac consuetis ceremoniis, decretum *de Resumendo Concilio*, prælectum est.

NOTÆ

Ad Historiam & Decretum Sessionis XI.

PRimò Concilium per quatuor ferè annos Bononiæ obdormiscens, nec à Tridentinis Patribus, nec à Præsulibus Germaniæ, nec à Cæsare toties cum Pontifice, Cardinalibus, Patribus etiam Bononiensibus, per literas, Legatos, interpositam protestationem gravissimam, preces & minas agentibus, resuscitari, & superstite Paulo Tridentum revocari potuit. Quis hinc non summam Pontificis, qui toties suum celebrandi Concilii desiderium jactavit, obstinationem, & à Concilio fastidiosam aversationem arguat? Quis non ipsos, qui Tridento Bononiam concesserunt

Patres, qui desæviente morbo se redituros Tridentum receperant, fidei violatæ reos peragat? *Secundò* causæ prorogandæ Sessionis à Cardinale Montano prolatæ, frivolæ sunt, ac insuper turpem Præsulum inscitiam, & in rebus Sacris tractandis imperitiam produnt. Quæ obsecro causa fuit, ut ob Petri Aloisii, Papæ filii monstrosissimi, & sceleratissimi hominis, qui Placentiæ à conjuratis domi suæ confossus justas scelerum suorum pœnas luit, mortem; & ex ea conceptum à Pontifice mœrorem, Synodus retardaretur? *Tertiò* prorogatio Sessionis non ad certum & definitum, ut hactenus, tempus, sed *ad Concilii beneplacitum*, potiùs finiti & abrupti, quàm prorogati Concilii rationem habuit. Satis enim apparet, exiguam spem Synodi continuandæ Patres illos hoc decernentes concepisse, & finitum haud dubiè Concilium fuisset, nisi Paulus Pontifex mox vitam cum morte commutâsset. *Quartò* notanda est Pauli Pontificis astutia & iniquitas, qui Cæsaris animum à Concilio aversurus, eum implicare studuit bello Anglico, quod ipse sine ulla causa justa Regi minorenni, tantum dissidium Regni, & familiares in Anglia amicos, futuros Regni proditores, in rem suam versurus, movere constituerat. Ita nimirum vi, quàm virtute & ratione cum Protestantibus decernere nunquam non maluit. *Quintò* Protestatio Cæsaris nomine ab ejus Oratoribus, Varga & Velasco, Bononiensibus Patribus, & à Mendoza Pontifici ipsi exhibita, testis est locuples fraudis in Concilio transferendo admissæ. Neque negligi debet, quòd toties minatus est Cæsar, si Pontifex officio suo deesse pergat, se Ecclesiæ curam in se suscepturum, *quantum jure, & Sanctorum Patrum legibus concessum sit.* Jure igitur & S.Patrum legibus Ecclesiæ curam suscipere sibi integrum esse profitetur. Atque utinam eo jure & maturè, & legitimè, & prudenter uti animum induxisset! Nam in cudendo & obtrudendo libro Henotico *Interim* nihil pro prudente, & seriam Ecclesiæ curam gerente Principe egit. *Sextò* Pontificis ad Protestationem Cæsaream responsum subdolum planè fuit. Accipiebat eam protestationem ut *coram Pontifice*, non *contra ipsum factam.* Acutum scilicet εὕρημα! Perinde ac si qui *coram aliquo* ita protestatur, ut ejus negligentiam non obscurè increpet, & alienæ culpæ ipsum consortem faciat, & ad officium præstandum etiam interpositis minis ipsum adigat, non *contra illum* ipsum protestetur. Accedit, quòd translatio Bononiensis, uti supra probavimus, authoritate facta est ipsius Pontificis. Proinde quicquid contra Bononienses in ea Protestatione dictum, id omne etiam contra Pontificem valuit. Tum & illud ridiculum erat, quòd protestationem eam coram se tanquam *judice* factam nugatus est. Hoc nempe erat ædilitatem gerere sine suffragiis. Neque ejus judicium ullo apice protestatio ambivit. Præterea quòd Men-

dozam

dozam arguit mandati Cæsarei finium in Protestatione transgressorem, sine ulla ratione, temeritatem & vafriciem Pontificis manifestè arguit. *Septimò* Bulla Pontificis Pauli pro Germanis, quâ Nuntios suos instructos in Germaniam amandabat, non immeritò fuit in fabulis hominum. Nam quòd in ea dicitur, *in turbis Ecclesiæ id afferre consolationem, quòd prædixit Christus, triticum Ecclesiæ à Satana cribratum, per fidem Petri conservatum iri, maximè adhibito à se Concilii generalis remedio*, ineptum esse ajebant, perinde ac si Ecclesia non alio niteretur fundamento, quàm Pontifice & Præsulibus Tridentinis. Nam quòd Scipio Henricus *Cens. pag.* 190. has esse *hæreticorum blasphemias* stomachatur, & *Ecclesiam à Papa & Concilio repræsentari* ait, impotentiam ejus arguit. Hæreticum ei est, quicquid crudo ejus palato minùs sapit. An verò Concilium Tridentinum repræsentaverit Ecclesiam, alibi diximus. Præterea quid Petri fides juvaret degeneres & antithronos Pontifices? Quanquam non fidei Petri, sed potenti præsidio Christi tribuitur conservatio Ecclesiæ. Deinde vanitatis & arrogantiæ insimulabant illud, quòd promiserat Papa, *se Reges & Principes honori, famæ & existimationi suæ velle restituere*. Excipit Scipio, Reges & Principes hæreticos esse *infames*, adeóque famam in Ecclesia iis restituendam esse. Atqui Reges & Principes non iccirco infames sunt, quia à Pontifice divortium faciunt. Nec si infames essent, aliare, quàm pœnitentiâ iis in Ecclesia restitui fama posset. Tum etiam promittebat Papa restitutionem famæ in utroque foro, non Ecclesiastico tantùm, sed Politico etiam. Præterea in Bulla ea contradictionem sapiebat, quòd Papa concessit calicem duntaxat iis, qui credunt Ecclesiam non errare. Quomodo enim, inquiebant, verisimile sit aliquem ita credere, qui tamen non postulet inter eos censeri, quibus interdicitur? Respondet Scipio, non implicare hoc contradictionem, *quia calicis usus concedatur Ecclesiasticis omnibus, non autem laicis*. Atqui Bulla calicis usum promittit omnibus demissè id postulantibus, & quòd Ecclesia non erret, professis, nec inter laicos & Ecclesiasticos discrimen ullum statuit. Denique ridiculam putârunt esse conditionem appositam absolutioni Monachorum, qui claustra dereliquissent, opertum ferendi amictum Monasticum; quasi videlicet regnum Dei situm esset in colore & forma vestimenti, atque quod foris non licet, id intus saltem necessariò gestandum foret. Ineptè id Scipio diluere conatur, ajens, *ex eo colligi Sedis Apostolicæ benignitatem*. Sed benignitas ea exercenda erat citra hypocrisin, & affectatam in colore vestimenti sanctitatis opinionem. Ejusmodi igitur sermonibus agitatam esse Bullam à Germanis, monet Suave Polanus. Addo ego, liberalissimas illas absolutiones & dispensationes Pontificis à pœnitentiæ videlicet formula Papistica, irregularitatibus quocunque

respectu contractis, à lege item jejunii, interdicti calicis, festorum &c. ecclesiæ etiam nostræ libertati suffragari. Quid ni enim æquè integrum fuerit nobis verbi Dei ductum, & conscientiæ libertatem à Christo indultam sequentibus, legum illarum jugum excutere, atque Pontifici, ut homines suum sub jugum denuò mitteret, sibique & suæ libidini manciparet, talia admittere licuit? *Octavò* nec illud prætereundum est, quòd inscio & invito Romano Pontifice, Germaniæ Archiepiscopi & Provinciales Diœcesanas Synodos, jubente Cæsare celebrârunt, in quibus non reformationis duntaxat, sed etiam fidei dogmata condita ac definita sunt. Stetit igitur Archiepiscopis illis sententia, posse inscio & invito Pontifice Concilium indici, in quo etiam fidei ipsius dogmata disceptentur. Inprimis id memorabile, quòd in Synodo Provinciali Archiepiscopi Moguntini cap. 41. 42. decretum est, *imagines non ad adorationem aut cultum iis deferendum in Templis proponi, sed ad ea tantùm in memoriam revocanda, quæ adorari oportet. Quòd si ad imaginem aliquam populus confluat, cui homines opinionem quandam Divinitatis tribuunt, eam hanc ob causam inde auferendam.* Et cap. 45. asseritur, *Cœlites esse quidem honorandos, sed civili ac dilectionis cultu, non secus atque viros sanctos in hac vita meritò colimus.* Quæ plurimùm distant à Curiæ Romanæ & Concilii Tridentini sequentibus decretis. *Nonò* Cardinalis Crescentii consilium callidum, quâ videlicet ratione in Concilio Patrum animi à censenda & reformanda Pontificis authoritate averti & distineri queant, animadversionem etiam meretur. Ex ea enim Curiæ Romanæ artes fraudulentæ, & seriæ ac solidæ reformationis in ipso etiam capite aversatio luculenter cognoscitur. *Decimò* conditiones, quas Julius III. Concilio Tridenti postliminio aperiendo apposuit, ejusmodi sunt, ut liquidò appareat, liberum & Christianum Concilium minimè ipsi curæ cordique fuisse. Nam & ejus moderationem sibi æquè ac prædecessor arrogavit, & decreta antehac Tridenti sancita rata esse, & ne Concilium Pontificiæ authoritati fraudi sit, caveri voluit. Ipsam Julii Bullam indictionis suo loco expendimus.

SESSIO XII.

SESSIO XII.

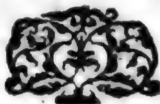
Quæ est Secunda

Sub Julio III. Pont. Max.

Celebrata die 1. *Sept.* 1571.

Decretum prorogationis Sessionis.

SAcrosancta Oecumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu S. legitimè congregata, præsidentibus in ea ejusdem sanctæ Sedis Apostolicæ Legato & Nuntiis, quæ in proximè præterita Sessione, sequentem hanc hodie habendam, & ad ulteriora procedendum esse decreverat, cùm ob inclytæ Germanicæ nationis, cujus præcipuè causa agitur, absentiam, ac non magnam cæterorum Patrum frequentiam procedere hactenus distulerit, de venerabilium in Christo fratrum & filiorum suorum, Moguntini & Treverensis Archiepiscoporum, ac sacri Romani Imperii Principum Electorum, & complurium ipsius aliarúmque provinciarum Episcoporum, sub hanc ipsam diem adventu in Domino exultans, & dignas ipsi omnipotenti Deo agens gratias, firmámque spem concipiens, quam plurimos alios, tam ipsius Germanicæ, quàm aliarum nationum Prælatos, & sui officii debito, & hoc exemplo commotos, propediem esse venturos, futuram Sessionem ad 40. diem, quæ erit undecima mensis Octobris, proximè sequentis indicit; & Concilium ipsum in statu, in quo reperitur, prosequendo, cùm in præteritis Sessionibus, de septem Sacramentis novæ legis in genere, & in specie de baptismate & confirmatione definitum fuerit, statuit & decernit de sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento, nec non, quod ad reformationem attinet, de reliquis, quæ ad faciliorem & commodiorem Prælatorum residentiam pertinent, agi & tractari debere; ac monet & hortatur omnes Patres, ut interim, Domini nostri Jesu Christi exemplo, quantum humana fragilitas patietur, jejuniis & orationibus vacent: ut tandem placatus, qui in secula sit benedictus, Deus, corda hominum ad veræ suæ fidei agnitionem, & sanctæ matris Ecclesiæ unitatem, ac rectè vivendi normam reducere dignetur.

HISTO-

HISTORIA SESSIONIS XII.

SUb finem mensis Maji 1551. cujus initio Sessio XI. successerat, Julius Papa ad Helvetios misit Hieronymum Franchum, tum ut impediret, ne Galliarum Rex, cum quo Parmense bellum immineret, ex ipsorum militibus exercitum scriberet: tum ut milites sibi contra Galliarum Regem concederent: tum denique ut ad Concilium Tridenti prosequendum eosdem invitaret. Gallus quoque per Oratorem susceptum à se Octavii Parmæque patrocinium Pontifici excusat, & nî id ratum habeat, se interdicturum Episcopis suis, ne ad Concilium veniant, minatur. Sed vicissim Julius stolidè minatur Gallo, *si Rex Parmam sibi eripere velit, se Galliam ipsi erepturum: Si Rex Galliæ obsequium sibi subducere tentet, se orbis totius Christiani commercio illi interdicturum: Si Rex armis rem tentet, pro virili se repugnaturum: Si edictis, interdictis, in calamo, charta, atramento exercendis, haud segniorem se futurum.* Responso hoc accepto Rex Galliæ omnibus ditionis suæ Episcopis tam intra quàm extra Galliæ Regnum interdicit, ut intra sex menses ad Ecclesiam quisque suam revertatur, & ad Concilium Nationale se comparet. A quo quidem proposito ipsum, misso nepote suo Ascanio Cornæo, nequicquam revocare Pontifex sustinuit. Non deerant tamen, qui minimè dubitarent, Pontificem pro Parma Cæsari adversus Gallum vindicanda contendentem, non tam hoc egisse, ut Parma in potestatem Cæsaris post Placentiam ab eodem occupatam veniret, quàm ut belli causas in Cæsarem & Gallorum Regem foveret de industria, ut sic Concilio remora aliqua objiciatur, quæ non tam sibi, quàm aliis imputari possit. Argumento iis erat, quòd crebriùs & efficaciùs ab eo actum cum Cæsare de Parma & Mirandula armorum vi tentandis, quàm cum Galliarum Rege de rebus pacificandis. Cùm igitur Pontifex nullo se modo demulceri pateretur, Rex Galliæ per Oratorem suum Thermum contra Tridentinum Concilium Romæ protestatur. Interim Mauritius Saxoniæ Elector & Christophorus Dux Wirtembergicus Theologos suos Tridentum mittere certi, doctrinæ suæ confessionem in Concilio exhibendam seorsim conscribi jubent, simúlque ad Cæsarem scribunt, ut efficiat, quò Synodus etiam Tridentina eadem forma sibi caveat, qua Bohemis olim Basileæ cautum fuerat, ne videlicet sola Cæsaris fide instructis idem contingeret Tridenti, quod Constantiæ Johanni Husso contigit. Quam quidem provinciam Cæsar Oratoribus suis ad Synodum missis solicitè commendavit. Appetentibus verò Kalendis Septembris habita est Sessio XII. in qua post prælectam tum exhortationem ad Patres, Conci-

Concilii Præsidum nomine factam, tum decretum prorogandæ Sessionis, tum formulam mandati à Cæsare 3. Legatis, nec non à Ferdinando Rege 2. Legatis exhibiti, demum comparuit Jacobus Amiatus, Abbas Bellosanus, Regis Galliæ Orator, & literas Regis Pontificis Legato exhibuit, quarum hæc erat inscriptio: *Sanctissimis in Christo Patribus Conventus Tridentini.* Quâ lectâ indignati sunt Episcopi Hispani, & literas neutiquam ad se, qui *Concilium generale & legitimum*, non *Conventum*, constituerent, missas esse clamârunt. Re diu tumultuosè agitata, placuit tandem Legato cum Nuntiis & Oratoribus Cæsaris seorsim deliberanti, Synodo uti significetur per Promotorem, Regis literas sine præjudicio legendas esse, eò quòd Conventus nomen meliorem etiam in partem accipi possit. Lectis Regis literis idem Abbas de scripto recitavit Regis protestationem contra Concilium, in qua inter alia hæc habentur: *Regem hactenus hoc unum spectâsse, ne Civitas Parmensis Ecclesiæ surripiatur, atque ut Italia pace & libertate fruatur. Quòd si inde Papa arripiat causam Europam omnem bello funesto implicandi, id sibi esse per quidem molestum, sed minimè imputandum, qui omnes honestas pacis conditiones non acceperit duntaxat, sed etiam obtulerit. Si nolit Papa sanis consiliis animum advertere, sed Europæ incendium, & Concilii turbamentum sectari, simúlque excluso Rege suspicionem alere, Concilium non boni publici, sed privatorum emolumentorum gratiâ congregatum, malit, sibi apud Papam & Purpuratos protestandum, se nec Episcopos suos posse mittere Tridentum, in quem locum aditus non sit liber & tutus; nec id Concilium Ecclesiæ pro generali habere, sed ut privatum, cujus decretis nec ipse, nec Galliæ populus, nec Præsules astringantur.* Protestationem hanc in tabulas redigi Regis orator petiit, at Legatus Præses vetuit, & responsum se perhibiturum futuro undecimo Octobris per Promotorem promisit.

NOTÆ

Ad Historiam & Decretum Sessionis XII.

PRimò legatio Pontificis ad Helvetios inter alia ad Concilium invitandos haud indigna consideratione est. Similis enim legatio ejusdem Hieronymi Franchi præcesserat jam anno 1545. & 1546. sub Paulo III. qui suis ad Abbates & Episcopos aliquot Helvetiæ datis literis, inter alia inquit: *Suppudere vos decet, tam vicinos, tam longinquis in veniendo fuisse pigriores. Hanc tarditatem nunc cæteri debetis diligentiâ compensare.* Post hortatur, ut *in virtute sanctæ obedientiæ, & sub vinculo juramenti in promotionibus suis*

præstiti, cæterisque Sanctorum Canonum districtionibus quantocyus & omni mora postposita ad Concilium proficiscantur. Sed nihil profecerunt Pontificiæ hæ tum obtestationes, tum minæ apud eos, qui cæteroquin in Pontificis gratiam omnia semper cupiverunt. Quippe anno demum 1562. decimo septimo post Concilium inceptum currente, nomine septem Cantonum Melchior Lussi, Eques auratus Transsylvanus, & nomine Abbatum Joachimus Abbas Eremi in Concilio comparuerunt. Et hoc ipso anno 1551. Rex Galliæ Henricus II. Consiliarium suum Morlotum Badam misit, qui eis suaderet, ne Concilium probarent. Id quod non à Reformatis duntaxat, sed Pontificiis etiam Cantonibus obtinuit, adeò quidem, ut etiam Confœderati Rhæti non dubitarent Thomam Plantam, Curiensem Episcopum, qui jam Concilio interfuerat, inde revocare. Ita igitur septendecim integros annos septem Cantonibus Concilium Tridentinum exiguo, vel nullo loco fuisse, facilè hinc colligi potest. *Secundò* notandum venit artificium Julii, quo Cæsarem & Gallum Parmensi bello implicare studuit, non alium in finem, quàm ut eo negotio districti à Concilio vel averterentur, vel alienarentur, & Concilii dissipatio non tam sibi, quàm illis imputari posset. Alia enim causa non erat prohibendi, quò minùs Rex Galliæ Parmensis Ducatus patrocinium adversus Cæsarem Italiæ toti inhiantem susciperet. Inprimis cùm manifesta ratio fuerit probandi potiùs institutum Regis Galliarum, Italiæ patrocinantis, quàm Cæsaris arbitrium Italiæ ambientis. Hinc igitur Pontificis animus à Concilio aversus, quicquid profiteretur verbis, affatim cognosci potest. *Tertiò* literæ Regis Galliæ ad Concilium, cui *Conventus* nomen indidit, nec non Protestatio tum Romæ, tum in Concilio exhibita prodit, quo loco Tridentinam Synodum Rex habuerit, non tam Concilii nimirum, quàm Conciliabuli. Quamvis enim Cæsarei in Concilio Episcopi Protestationem Regis vanitatis arguerent, & Concilii acta legitima esse pertenderent; quamvis populi Christiani pars minor invitata quidem, sed invitationem negligens non consenserit: tamen meritò regerebant alii, Episcopos Galliæ verbis quidem invitatos, at factis, quò minùs venire possent, cohibitos esse, cùm per Cæsaris ditiones tutò Tridentum adire non licuerit: tum integram quidem authoritatem esse penes majorem partem, quando minor, quæ venire non potest, tacendo consentit: at ubi tum pars ea protestatur, locúmque suum deposcit, tum is ipse qui vocat, impedimentum objicit, actionem omnino reddi invalidam. Sed & Senatus Parisiensis Centumviralis addidit, totius universitatis authoritatem ad majorem partem tum demum transferri, cùm causa omnium est communis, & singulos non attingit. At omnium consensum requiri, cùm ad omnes &

singu-

singulos spectat. Concilium igitur cùm ad omnes & singulos spectet, ad ejus decreta recipienda non obligari Ecclesias absentes. Quicquid sit, apertum id sanè est, Regem hac Protestatione Concilio gravem plagam inflixisse, eò quòd prudentibus verisimile videri non potuerit, Regem Christianissimum, ejúsque universum populum, si in eo præsidere Spiritum S. autumâsset, adversus illud protestaturum fuisse. *Quartò* minæ Julii Pontificis adversus Regem Galliæ, cui se totius Galliæ obsequium, & universi Orbis Christiani commercium erepturum stolidè comminatur, ejus insolentiam & impotentiam manifestè arguunt. *Quintò* denique animadversionem meretur & illud, quòd exhibitis tum literis *Conventui Tridentino* inscriptis, tum protestatione Regis, Legatus cum Nuntiis & Oratoribus Cæsaris seorsim deliberavit, & inconsultis Patribus, literas sine præjudicio legendas, & responsum undecimo Octobris expediundum esse, decrevit, & per Promotorem denuntiavit. Ita videlicet rerum definiendarum & gerendarum arbitrium quinqueviri sibi arrogare non erubuerunt.

SESSIO XIII.

Quæ est tertia

Sub Julio III. 11. Octobris A. 1551.

Decretum de Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento.

Cupit Sacro-sancta Synodus stirpitus convellere zizaniam execrabilium errorum & Schismatum, quam inimicus homo his nostris calamitosis temporibus, in doctrina fidei, usu & cultu sacro-sanctæ Eucharistiæ superseminavit: quam alioqui Salvator noster in Ecclesia sua tanquam Symbolum reliquit ejus unitatis & charitatis, quâ Christianos omnes inter se conjunctos & copulatos esse voluit. Itaque sanam & synceram illam de venerabili & Divino hoc Sacramento Eucharistiæ doctrinam tradens, quam semper Catholica Ecclesia ab ipso Jesu Christo Domino nostro, & ab ejus Apostolis erudita, atque à Spiritu S. indies illi omnem veritatem suggerente edocta, retinuit, & ad finem usque sæculi conservabit, omnibus Christi fidelibus interdicit, ne posthac de sanctissima Eucharistia, aliter credere, docere aut prædicare audeant, quàm ut est hoc præsenti decreto declaratum atque definitum.

Cap. I.

De reali præsentia Domini nostri Jesu Christi in Eucharistiæ Sacramento.

Principio docet sancta Synodus, & apertè ac simpliciter profitetur, in almo sanctæ Eucharistiæ Sacramento, post panis & vini consecrationem, D. N. Jesum Christum, verum Deum atque hominem, verè realiter ac substantialiter sub specie illarum rerum sensibilium contineri. Nec enim hæc inter se pugnant, ut ipse Salvator noster semper ad dexteram Patris in cœlis assideat, juxta modum existendi naturalem, & ut multis nihilominus aliis in locis Sacramentaliter præsens sua substantia nobis adsit, ea existendi ratione, quam etsi verbis exprimere vix possumus, possibilem tamen esse Deo, cogitatione per fidem illustrata, assequi possumus, & constantissimè credere debemus. Ita enim majores nostri omnes, quotquot in vera Christi Ecclesia fuerunt, qui de sanctissimo hoc Sacramento disseruerunt, apertissimè professi sunt, hoc tam admirabile Sacramentum, in ultima cœna, Redemptorem nostrum instituisse, cùm post panis vinique benedictionem, se suum ipsius corpus illis præbere, ac suum sanguinem disertis ac perspicuis verbis testatus est. Quæ verba à sanctis Evangelistis commemorata, & à Divo Paulo postea repetita, cùm propriam illam & apertissimam significationem præ se ferant, secundùm quam à Patribus intellecta sunt, indignissimum sanè flagitium est, ea à quibusdam contentiosis & pravis hominibus ad fictitios & imaginarios tropos, quibus veritas carnis & sanguinis Christi negatur, contra universum Ecclesiæ sensum detorqueri: quæ tanquam columna & firmamentum veritatis, hæc ab impiis hominibus excogitata commenta, velut Satanica detestata est, grato semper & memore animo præstantissimum hoc Christi beneficium agnoscens.

Cap. 2.

De ratione institutionis hujus sanctissimi Sacramenti.

Ergo Salvator noster discessurus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum instituit, in quo divitias divini sui erga homines amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium suorum: & illius sumptione colere nos sui memoriam præcepit, suámque annunciare mortem, donec ipse ad judicandum mundum veniat. Sumi autem voluit Sacramentum hoc tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes vita illius, qui dixit: Qui manducat me, & ipse vivet propter me; & tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præservemur. Pignus præterea id esse voluit futuræ nostræ gloriæ & perpetuæ fœlicitatis, adeóque symbolum unius illius

illius corporis, cujus ipse caput existit, quique nos tanquam membra, arctissima fidei, spei & charitatis connexione astrictos esse voluit, ut id ipsum omnes diceremus, neque essent in nobis schismata.

Cap. 3.
De excellentia sanctissimæ Eucharistiæ super reliqua Sacramenta.

Commune hoc quidem est sanctissimæ Eucharistiæ cum ceteris Sacramentis, symbolum esse rei sacræ, & invisibilis gratiæ formam visibilem. Verùm illud in ea excellens & singulare reperitur, quòd reliqua Sacramenta tunc primùm sanctificandi vim habent, cùm quis illis utitur: at in Eucharistia ipsa sanctitatis auctor ante usum est. Nondum enim Eucharistiam de manu Domini Apostoli susceperant, cùm verè tamen affirmaret, corpus suum esse, quod præbebat. Et semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri corpus, verúmque ejus sanguinem sub panis & vini specie, unà cum ipsius anima & divinitate existere: sed corpus quidem sub specie panis, & sanguinem sub vini specie ex vi verborum: ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animámque sub utraque, vi naturalis illius connexionis & concomitantiæ, quâ partes Christi Domini, qui jam ex mortuis resurrexit, non ampliùs moriturus, inter se copulantur: divinitatem porrò propter admirabilem illam ejus cum corpore & anima hypostaticam unionem. Quapropter verissimum est, tantundem sub altera specie, atque sub utraque contineri: totus enim & integer Christus sub panis specie, & sub quavis ipsius speciei parte: totus item sub vini specie, & sub ejus partibus existit.

Cap. 4.
De Transsubstantiatione.

Quoniam autem Christus Redemptor noster corpus suum, id quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuò sancta hæc Synodus declarat, per consecrationem panis & vini, conversionem fieri totius substantiæ panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini, in substantiam sanguinis ejus: quæ conversio convenienter & propriè à sancta Catholica Ecclesia, Transsubstantiatio est appellata.

Cap. 5.
De cultu & veneratione huic sanctissimo Sacramento exhibenda.

Nullus itaque dubitandi locus relinquitur, cùm omnes Christi fideles, pro more in Catholica Ecclesia semper recepto, latriæ cultum, qui verò Deo debetur, huic sanctissimo Sacramen-

cramento in veneratione adhibeant. Neque enim minùs est adorandum, quòd fuerit à Domino, ut sumatur, institutum. Nam illum eundem Deum præsentem in eo adesse credimus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei: quem Magi procidentes adoraverunt: quem denique in Galilæa ab Apostolis adoratum fuisse, scriptura testatur.

Declarat præterea sancta Synodus, piè & religiosè admodum in Dei Ecclesia inductum fuisse hunc morem, ut singulis annis peculiari quodam & festo die præcelsum hoc & venerabile Sacramentum singulari veneratione ac solennitate celebraretur, utque in processionibus reverenter & honorificè illud per vias & loca publica circumferretur. Æquissimum est enim, sacros aliquos statutos esse dies, cùm Christiani omnes singulari ac rara quadam significatione gratos & memores testentur animos, erga communem Dominum & Redemptorem, pro tam ineffabili & planè divino beneficio, quo mortis ejus victoria & triumphus repræsentatur. Ac sic quidem oportuit victricem veritatem de mendacio & hæresi triumphum agere, ut ejus adversarii in conspectu tanti splendoris, & in tanta universæ Ecclesiæ lætitia positi, vel debilitati & fracti tabescant, vel pudore affecti & confusi aliquando resipiscant.

Cap. 6.

De asservando Eucharistiæ Sacramento, & ad infirmos deferendo.

Consuetudo asservandi in sacrario sanctam Eucharistiam adeò antiqua est, ut eam sæculum etiam Nicæni Concilii agnoverit. Porro deferri ipsam sacram Eucharistiam ad infirmos, & in hunc usum in Ecclesiis conservari, præterquam quòd cum summa æquitate & ratione conjunctum est, tum multis in Conciliis præceptum invenitur, & vetustissimo Catholicæ Ecclesiæ more est observatum. Quare sancta hæc Synodus retinendum omnino salutarem hunc & necessarium morem statuit.

Cap. 7.

De præparatione, quæ adhibenda est, ut dignè quis sanctam Eucharistiam percipiat.

Si non decet ad sacras ullas functiones quempiam accedere nisi sanctè, certè quò magis sanctitas & divinitas cœlestis hujus Sacramenti viro Christiano comperta est, & eò diligentiùs cavere ille debet, ne absque magna reverentia & sanctitate ad id percipiendum accedat: præsertim cùm illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus: Qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini. Quare communicare volenti, revocandum est in memoriam ejus præceptum: Probet autem

seipsum homo. Ecclesiastica autem consuetudo declarat eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa Sacramentali confessione, ad sacram Eucharistiam accedere debeat, quod à Christianis omnibus, etiam ab eis sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuò servandum esse decrevit, modò non desit illis copia confessoris. Quòd si necessitate urgente sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quàm primùm confiteatur.

Cap. 8.

De usu admirabilis hujus Sacramenti.

Quoad usum autem, rectè & sapienter Patres nostri tres rationes hoc sanctum Sacramentum accipiendi distinxerunt. Quosdam enim docuerunt Sacramentaliter duntaxat id sumere, ut peccatores: alios autem spiritualiter, illos nimirum, qui voto propositum illum cælestem panem edentes, fide viva, quæ per dilectionem operatur, fructum ejus & utilitatem sentiunt, Tertios porro Sacramentaliter simul & spiritualiter: ii autem sunt, qui ita se priùs probant & instruunt, ut vestem nuptialem induti, ad divinam hanc mensam accedant. In Sacramentali autem sumptione in Ecclesia Dei mos fuit, ut Laici à sacerdotibus communionem acciperent, sacerdotes autem celebrantes seipsos communicarent: qui mos tanquam ex traditione Apostolica descendens, jure ac meritò retineri debet.

Demum verò paterno affectu admonet sancta Synodus, hortatur, rogat, obsecrat per viscera misericordiæ Dei nostri, ut omnes & singuli, qui Christiano nomine censentur, in hoc unitatis signo, in hoc vinculo charitatis, in hoc concordiæ symbolo jam tandem aliquando conveniant & concordent: memorésque tantæ majestatis, & tam eximii amoris Jesu Christi Domini nostri, qui dilectam animam suam in nostræ salutis pretium, & carnem suam nobis dedit ad manducandum, hæc sacra mysteria corporis & sanguinis ejus, ea fidei constantia & firmitate, ea animi devotione, ea pietate & cultu credant & venerentur, ut panem illum substantialem frequenter suscipere possint, & is verè eis sit animi vita & perpetua sanitas mentis: cujus vigore confortati, ex hujus miseræ peregrinationis itinere, ad cœlestem patriam pervenire valeant, eundem panem Angelorum, quem modò sub panis velaminibus edunt, absque ullo velamine manducaturi.

Quoniam autem non est satis veritatem dicere, nisi & detegantur & refellantur errores, placuit sanctæ Synodo hos Canones subjungere, ut omnes jam agnitâ doctrinâ Catholicâ, intelligant quoque, quæ ab illis hæreses caveri vitarique debeant.

Canones de Sacramento Eucharistiæ.

Canon. 1.

Si quis negaverit, in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento contineri verè, realiter & substantialiter corpus & sanguinem, unà cum anima & divinitate Domini nostri Jesu Christi

Christi, ac proinde totum Christum, sed dixerit tantummodo esse in eo, ut in signo, vel figura, aut virtute, Anathema sit.

Canon. 2.

Si quis dixerit, in sacrosancta Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis & vini, unà cum corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi, negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis & vini: quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissimè Transsubstantiationem appellat, Anathema sit.

Canon. 3.

Si quis negaverit, in venerabili Sacramento Eucharistiæ sub una quaque specie, & sub singulis cujuscunque speciei partibus separatione facta totum Christum contineri, Anathema sit.

Canon. 4.

Si quis dixerit, perfecta consecratione in admirabili Eucharistiæ Sacramento non esse corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi, sed tantùm in usu, dùm sumitur, non autem ante vel post: & in hostiis seu particulis consecratis, quæ post communionem reservantur vel supersunt, non remanere verum corpus Domini, Anathema sit.

Canon. 5.

Si quis dixerit, vel præcipuum fructum sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus provenire, Anathema sit.

Canon. 6.

Si quis dixerit, in sancto Eucharistiæ Sacramento Christum unigenitum Dei filium non esse cultu latriæ etiam externo adorandum, atque ideo nec festiva peculiari celebritate venerandum, neque in processionibus secundùm laudabilem & universalem Ecclesiæ sanctæ ritum & consuetudinem solenniter circumgestandum, vel non publicè, ut adoretur, populo proponendum &, ejus adoratores esse idololatras, Anathema sit.

Canon. 7.

Si quis dixerit, non licere sacram Eucharistiam in sacrario reservari, sed statim post consecrationem adstantibus necessariò distribuendam, aut non licere, ut illa ad infirmos honorificè deferatur, Anathema sit.

Canon. 8.

Si quis dixerit, Christum in Eucharistia exhibitum spiritualiter tantùm manducari, & non etiam sacramentaliter ac realiter, Anathema sit.

Canon. 9.

Si quis negaverit, omnes & singulos Christi fideles utriusque sexus, cùm ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum juxta præceptum sanctæ matris Ecclesiæ, Anathema sit.

Canon. 10.

Si quis dixerit, non licere Sacerdoti celebranti seipsum communicare, Anathema sit.

Canon. 11.

Si quis dixerit, solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, Anathema sit. Et ne tantum Sacramentum indignè, atque ideò in mortem & condemnationem sumatur, statuit atque declarat ipsa sancta Synodus, illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcunque etiam se contritos existiment, habita copia confessoris, necessariò præmittendam esse confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publicè disputando defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus est.

Decretum super Reformatione in eadem Sessione.

EAdem sancta Tridentina Synodus, intendens nonnulla statuere, quæ ad jurisdictionem pertinent Episcoporum, ut juxta proximæ Sessionis decretum, illi in commissis sibi Ecclesiis eò libentiùs resideant, quò faciliùs & commodiùs sibi subjectos regere, & in vita ac morum honestate continere potuerint, illud primùm eos admonendos censet, ut se pastores, non percussores esse meminerint, atque ita praeesse sibi subditis oportere; ut non eis dominentur, sed illos tanquam filios & fratres diligant, elaboréntque, ut hortando & monendo ab illicitis deterreant, ne ubi deliquerint, debitis eos pœnis coërcere cogantur. Quos tamen si quid per humanam fragilitatem peccare contigerit, illa Apostoli est ab eis servanda præceptio, ut illos arguant, obsecrent, increpent, in omni bonitate & patientia: cùm sæpe plus erga corrigendos agat benevolentia, quàm austeritas: plus exhortatio, quàm comminatio: plus charitas, quàm potestas. Sin autem ob delicti gravitatem virga opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia judicium, cùm lenitate severitas adhibenda est, ut sine asperitate disciplina, populis salutaris ac necessaria conservetur, & qui correcti fuerint, emendentur: aut si resipiscere noluerint, cæteri salubri in eos animadversionis exemplo à vitiis deterreantur: cùm sit diligentis & pii simul pastoris officium, morbis ovium levia primùm adhibere fomenta: post, ubi morbi gravitas ita postulet, ad se veriora & graviora remedia descendere: sin autem nec ea quidem proficiant, illis submovendis cæteras saltem oves à contagionis periculo liberare.

Cùm igitur rei criminum plerumque ad evitandas pœnas & Episcoporum subterfugienda judicia, querelas & gravamina simulent, & appellationis diffugio judicis processum impediant, ne remedio ad innocentiæ præsidium instituto, ad iniquitatis defensionem abutantur, atque ut bujusmodi eorum calliditati & tergiversationi occurratur, ita statuit & decrevit.

Cap. 1.

In causis visitationis & correctionis, sive habilitatis & inhabilitatis, nec non criminalibus ab Episcopo, seu illius in spiritualibus Vicario generali, ante definitivam sententiam, ab interlocutiora vel alio quocunque gravamine non appelletur: nec Episcopus seu Vicarius appellationi hujusmodi, tanquam frivolæ deferre teneatur; sed ea, ac quacunque inhibitione ab appellationis judicio emanata, nec non omni stylo & consuetudine etiam immemoriabili contraria non obstante, ad ulteriora valeat procedere; nisi gravamen hujusmodi per diffinitivam sententiam reparari, vel ab ipsa diffinitiva appellari non possit: quibus casibus sacrorum & antiquorum canonum statuta illibata persistant.

Cap. 2.

A sententia Episcopi, vel ipsius in spiritualibus Vicarii generalis, in criminibus appellationis causa (ubi appellationis locus fuerit) si Apostolica auctoritate in partibus eam committi contigerit, Metropolitano, seu illius etiam Vicario in spiritualibus generali, aut si ille aliqua de causa suspectus foret, vel ultra duas legales diætas distet, seu ab ipso appellatum fuerit, uni ex vicinioribus Episcopis, seu illorum vicariis, non autem inferioribus judicibus committatur.

Cap. 3.

Reus ab Episcopo, aut ejus Vicario in spiritualibus generali, in criminali causa appellare coram judice possit: ei ad quem appellavit, acta primæ instantiæ omnino producat; & judex nisi illis visis, ad ejus absolutionem minimè procedat: is autem, à quo appellatum fuerit, intra 30. dies acta ipsa postulanti gratis exhibeat; alioqui absque illis causa appellationis hujusmodi, prout in justitia sua asserit, terminetur. Cùm verò tam gravia nonnunquam sint delicta ab Ecclesiasticis commissa personis, ut ob eorum atrocitatem è sacris ordinibus deponenda, & curiæ sint tradendæ sæculari, in quo secundùm sacros Canones certus Episcoporum numerus requiritur, quos si omnes habere difficile esset, debita juris executio differetur, si quando autem intervenire possent, eorum residentia intermitteretur, propterea statuit & decrevit.

Cap. 4.

Episcopo per se, seu illius vicarium in spiritualibus generalem; contra clericum in sacris etiam presbyteratus ordinibus constitutum, etiam ad illius condemnationem, necnon verbalem depositionem, & per se ipsum, etiam ad actualem atque solemnem degradatio-

nem

tem ab ipsis ordinibus & gradibus Ecclesiasticis, in casibus, in quibus aliorum Episcoporum præsentia in numero à Canonibus diffinito requiritur, & absque illis procedere licet: adhibitis tamen & in hoc sibi assistentibus totidem Abbatibus, usum mitræ & baculi ex privilegio Apostolico habentibus, si in civitate aut diœcesi reperiri & commodè interesse possint: alioquin aliis personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graves, ac juris scientia commendabiles existant.

Cap. 5.

Et quoniam per fictas causas, quæ tamen satis probabiles videntur, interdum accidit, ut nonnulli ejusmodi gratias extorqueant, per quas pœna illis Episcoporum, juxta severitatem inflicta, aut remittuntur omnino, aut minuuntur, cùm non ferendum sit, ut mendacium, quod tantopere Deo displicet, non modò ipsum impunitum sit, verùm etiam alterius delicti veniam impetret mentienti: iccirco, ut sequitur, statuit & decrevit.

Episcopus apud Ecclesiam suam residens, de subreptione & obreptione gratiæ, quæ super absolutione alicujus publici criminis vel delicti, de quo ipse inquirere cœperat, aut remissione pœnæ, ad quam criminosus per eum condemnatus fuerit, falsis precibus impetratur, per se ipsum tanquam Sedis Apostolicæ delegatus, etiam summariè cognoscat, ipsamque gratiam, postquam per falsi narrationem, aut veri taciturnitatem, obtentam esse legitimè constiterit, non admittat.

Cap. 6.

Quoniam verò subditi Episcopo, tametsi jure correpti fuerint, magnopere tamen eum odisse, & tanquam injuriâ affecti sint, falsa illi crimina objicere solent, ut quoquo pacto possint, ei molestiam exhibeant: cujus vexationis timor plerúmque illum ad inquirenda & punienda eorum delicta segniorem reddit, iccirco ne ii magno suo & Ecclesiæ incommodo, gregem sibi creditum relinquere ac non sine Episcopalis dignitatis diminutione vagari cogantur, ita statuit & decrevit.

Episcopus, nisi ob causam, ex qua deponendus sive privandus veniret, etiam si ex officio, aut per inquisitionem seu denunciationem, vel accusationem, sive alio quovis modo procedatur, ut personaliter compareat, nequaquam citetur vel moneatur.

Cap. 7.

Testis in causa criminali ad informationem, vel judicia, seu alias in causa principali, contra Episcopum, nisi contestes & bonæ conversationis; existimationis & famæ fuerint, non recipiantur: & si odio, temeritate, aut cupiditate aliquid deposuerint, gravibus pœnis mulctentur.

Cap. 8.

Causæ Episcoporum, cùm pro criminis objecti qualitate comparere debeant, coram Pontifice Maximo referantur, ac per ipsum terminentur.

Eadem die prorogatur definitio quatuor articulorum ad aliam Sessionem, nimirum: An necessarium sit ad salutem, & divino jure praeceptum, ut singuli Christiani fideles, sub utraque specie, ipsum venerabile Sacramentum accipiant: & an minus sumat, qui sub altera, quàm qui sub utraque specie communicat: & an erraverit sancta Ecclesia, laicos & non celebrantes sacerdotes sub panis specie duntaxat communicando: & an parvuli etiam communicandi sint. Hæc autem prorogatio facta est, quia Protestantes Germani audiri se super his à sancta Synodo cupiebant, & ad veniendum fidem publicam postulârunt, ut tutò eis venire, morari, sententias dicere, & discere liceret. Data est eis amplissima fides, seu salvus conductus eadem die 11. Octobris. 1551.

HISTORIA SESSIONIS XIII.

REX Galliæ Henricus II. Protestatione edita adversus Concilium, uti supra diximus, Pontificis Nuntium è Regno dimisit, simùlque ne pecunia licitandis beneficiis, gratiis & dispensationibus è regno per numularios aliósve exportetur, interdixit; eò quòd durum nimis videatur, ut Galliæ denariis Galliarum Regi bellum, Parmense nimirum, quod instabat, inferatur. Accessit eandem in rem Parlamenti Parisiensis decretum, quo inter alia asseritur, *præstare ut dispensationes ampliùs nummis non redimantur, utpote quibus conscientiis hominum securitas, & quies non pareatur, sed glaucoma tantùm aut fucatus color oculis objiciatur, qui veritatem apud Deum offuscare non possit.* Cúmque Romæ traduceretur tanquam insolens, quòd Rex simul Papam Protestatione & bello lacesseret, simul debitam Sedi Apostolicæ reverentiam profiteretur, Galli antiquitatis testimonio evincebant, non idem esse *Pontificem & Apostolicam Sedem.* Interea etiam Papa, monente Cæsare, de creandis novis Cardinalibus, quò Gallos si non superare, saltem numero æquare possit, cogitat, licet variæ animo ejus difficultates occurrerent. Porrò die 2. Septembris habita generali congregatione deputati Patres de Eucharistia decem articulos à Theologis discutiendos formârunt, simúlque Theologis & quæstionum tractandarum & sententiarum proferendarum novam methodum præscripserunt, *ut* videlicet *opiniones suas S. Scripturæ verbis, Apostolorum traditionibus, probatorum Conciliorum decretis & Sanctorum Patrum authoritate firment, brevitati studeant, supervacuas quæstiones vitent, à protervia & contentione abstineant: Ordinem denique in ferendis sententiis hunc custodiant, ut primo loco dicant Theologi à Pontifice missi, post hos Cæsarei, mox seculares, ut quisque Doctoratûs tempore præcedit, tandem regulares.* Hæc methodus displicuit Italis, utpote novitia, & à Theologia scholastica, quæ rationum potiùs quàm authoritatum momenta ponderet, prorsus aliena. Addebant, *doctrinam illam*

positivam,

positivam, quæ versetur in colligendis S. Scripturæ & Patrum dictis, esse solam memoriæ laudem, aut scribendi laborem, satis quidem vetustam, sed inde ab annis 350. tanquam infirmam nimis neglectam. Denique querebantur, futurum hac ratione, ut Lutherani vincant propter exactam linguarum cognitionem, & operosam in bonis authoribus legendis industriam. Sed Patribus, qui intelligere cupiebant, quæ dicerentur, neque uti antehac factum, spinosis quæstionibus distineri volebant, stetit sententia, ut methodum sibi præscriptam omnino, quicquid etiam causarentur, tenerent. Ita ventum est ad decem articulorum propositorum examen, in quorum aliis quidem consensus, in aliis dissensus Patrum proditus est. In eo consentiebant omnes, *in Eucharistiæ Sacramento esse verè corpus & sanguinem Christi; Christum ibidem esse adorandum; Eucharistiam esse asservandam; in particulis consecratis post communionem superesse verum corpus Christi; Communionem sub utraque specie necessariam non esse.* Sed pugnabant de variis capitibus, veluti, *An damnanda esset spiritualis manducatio per fidem? An damnandi sint consubstantiationem asserentes? An hæreticum sit dicere, eucharistiam institutam esse ad solam peccatorum remissionem? An liceat sibi ipsi eucharistiam communicare? An tantum una specie contineatur, quantum duabus, & tantundem accipiat qui unâ, quantum qui utraque specie communicat? An confessio necessaria sit ad præparationem ad eucharistiam? An hæreticum sit dicere, fideles singulis annis ad communicandum in festo Paschatis non teneri?* Expositis Theologorum sententiis Patres designati anathemata septem confecerunt, & in generali congregatione proposuerunt. Sed ubi recruduit vetus contentio, utrum doctrina de eucharistia solis anathematis expedienda sit, an etiam capita doctrinæ, uti factum erat in materia de justificatione, explicanda? Posterius acriter pertenderunt & impetrârunt Theologi Itali, hoc sibi Germanis aliisque Theologis arrogantes, quòd in explicandis dogmatis, & indagandis earum causis ipsi, utpote Theologiæ scholasticæ callentissimi, plurimùm valeant. Sic ad octo capita reducta fuit ea de Eucharistia doctrina, puta de *præsentia reali, de institutione eucharistiæ, de ejus excellentia, de transsubstantiatione, de adoratione, de præparatione ad Sacramentum sumendum, de usu calicis, quoad laicos communicantes, & de communione puerorum.* De his tum anathematibus, tum capitibus aliquot congregationibus egerunt Patres. Sed quoad controversiam de *communione calicis*, vehementer intercesserunt Cæsaris & Ferdinandi Oratores, ac omnium nomine Comes Montfortus, ne ante Protestantium adventum ea decideretur, & ne in universum materia de eucharistiæ Sacramento iis absentibus discuteretur, útque ipsi etiam in Concilio comparere queant, denuo solicitant cautionem de tuto & libero commeatu, seu salvum conductum Synodi. Legatus rem consultò producit, ac interea missis ad Ponti-

ficem anathematis, eundem consulit, quid respondendum sit Oratoribus Cæsaris? Romæ igitur in senatu Cardinalium deliberatum, expediátne Protestantibus eam cautionem præstari, seu *salvum conductum* concedi? Alii negabant, *eò quòd id nunquam nisi in Concilio Basileensi factum esset: quòd perduelles fide publica tuti esse non debeant: quòd metuendum sit, ne opinionum suarum illecebris multos irretiant, uti Vergerio acciderit, & fortassis pluribus Episcopis magnæ existimationis.* Alii verò id affirmabant, *tum ut excusatio obtentúsque omnis iis præcidatur: tum ut Cæsari, à quo hoc potissimùm tempore, alienato à Pontifice Gallo, pendendum sit, satisfiat.* Addebant hi posteriores, cautionem interponi posse, quæ nullo aut levissimo nexu astringat. Id futurum primò, si nominatim Protestántium mentio non fiat, sed in genere ecclesiasticis & singularibus nationis Germanicæ, cujuscunque conditionis caveatur: Deinde si fidem suam interponat Synodus, at non Pontifex: Denique si judices, qui in admissa inquirant, delegentur, quorum electio vitandæ suspicionis gratiâ ipsis permittatur. Posteriori huic sententiæ consensit Pontifex, qui proinde Legato respondit, *se Salvum conductum eâ quam ipse præscripserit formâ, concedi, velle; jubere etiam, ut articulus de communione calicis differatur, sed non ultra tres menses, atque interea una Sessio habeatur de Pœnitentia; Denique ut articuli de Eucharistia, utpote fusiores dividantur.* Interim dum Tridenti in explicandis dogmatibus Patres pergunt, oborta est de modo, quo corpus Christi est in Sacramento, & quo panis in corpus, vinum in sanguinem transsubstantietur, gravis Dominicos inter & Franciscanos disputatio. Illi enim statuerant, Christum esse in eucharistia, non quòd ex alio loco eò veniat, sed quòd substantia panis convertatur in substantiam corporis, eo in loco quo panis erat; præterea totam substantiam panis mutari in totam substantiam corporis; formam panis in formam corporis; atque hoc dici *transsubstantiationem.* Franciscanis contra placuit, corpus Christi, quod in pluribus locis esse queat, adduci ad locum ubi panis est, mutatione non successiva, sed in instanti facta. Deum igitur statuisse, ut ubi corpus est, ibi alterius rei substantia non permaneat, sed esse desinat, neque tamen in nihilum abeat, adeóque vocari transsubstantiationem, non quòd substantia corporis Christi fiat ex substantia panis, sed quòd hæc illi succedat. Audita hac disputatione Elector Coloniensis negavit, utrosque quid sibi velint, satis intelligere. Sancitum tamen in congregatione generali, ut articulus hic de præsentia corporis Christi verbis adeò dubiis concipiatur, ut parti utrique satisfiat. Deinceps varii etiam circa eucharistiam abusus notati sunt, qui reformatione indigeant. Inter alios erant & hi, *quòd quibusdam in ecclesiis tamdiu Sacramentum asservetur, ut cariem & putredinem trahat: quòd communicantes plerumque quid accipiant, ignorent: quòd ad*

Sa-

Sacramentum admittantur concubinarii, concubinæ, immanium criminum rei, aliique, qui ne Orationem quidem Dominicam calleant: quòd inter communicandum pecunia exigatur eleemosynæ nomine: quòd Romæ in consuetudinem verterit, ut qui communicaturus est, candelam accensam teneat manu, & nummum eidem infixum, quem cum candela Sacerdoti relinquat, qui verò ejusmodi candelam non affert, ad communionem non admittatur. Hisce malis medicandis fabricari canones nonnullos placuit. Atque hæc quidem circa fidei articulos acta sunt. In reliquis congregationibus, quibus Canonistæ interfuerunt, actum est de reformatione Episcopalis jurisdictionis, circa quam duo potissimùm deprehensi defectus sunt, in Proceribus nempe ecclesiasticis dominatus, in subditis verò rixæ, subterfugia & querelæ. Primo defectui adhibitum est remedium admodum lene, ut videlicet moneantur Præsules, ne dominio abutantur, & charitati ut studeant. In altero defectu corrigendo actum potissimùm *de appellationibus, gratiis, absolutionibus & contra judices querimoniis.* De appellationum in ecclesiastico foro abusibus graviter disseruit Johannes Gropperus, ostendens, alienum esse, ut à decretis & interlocutoriis uno saltu appelletur, non ad quemvis, sed ad supremum judicem, Romanum Pontificem. Hinc nempe evenire, ut caussarum immensitas nascatur, & extra territorium proficiscendi necessitas injungatur, & Episcoporum authoritas vilescat, & disciplina ecclesiæ marcescat. Abusibus hisce occurri posse ajebat, si vetetur, *ne intermedios judices prætervecti, ad supremum uno saltu provocent, & ne ab articulis aut decretis interlocutoriis provocatio fiat, decernatúrque, ut restituantur Synodi & officiales profligentur.* Hic Gropperi sermo gravis accidit Legato, iisque qui Pontificem sustentabant, qui ruiturum Papatum arguebant, si appellationes ad Pontificem restringantur, vel interdicantur penitus. Subornatus igitur ab iis Johannes Baptista Castellus Bononiensis in sequenti congregatione, Synodalium judiciorum incommoda, officialium instituendorum, & appellationum ad Pontificem necessitatem demonstrare sustinuit. Sed ab utraque & Gropperi & Castelli sententia discesserunt Præsules Itali, mediam calcantes viam, uti videlicet *provocatio fieret ad Pontificem à sententiis demum definitivis judicum, in caussis videlicet non civilibus sed criminalibus.* Postea Germaniæ Præsules contenderunt à Synodo, ut *Degradationis* Ecclesiasticorum modus aliquis legibus definiatur. Sed innovari hîc quicquam prohibuit Synodus. Denique Legatus jam antè à Papa instructus, Comitis Montforti petitionem nomine Cæsaris factam, de differenda circa eucharistiam materia, & salvo conductu impertiendo Protestantibus, ad Synodum refert, suámque de utroque sententiam pronuntiat. Decretum, ut salvi conductus Protestantibus concedendi diploma à Legato conficiatur, & articuli præcipui de eucha-

eucharistia ad adventum usque eorum differantur. Tandem succedit Sessio publica die 11. Octobris, in qua post prælectum tum fidei, & reformationis decretum; tum salvi conductus Protestantibus concedendi formulam, uti à Cardinalibus Romæ concepta erat, concinnatam; tum Electoris Brandenburgici mandatum per legatos ad Concilium missum, quo præclaram ille voluntatem suam, & erga Præsules observantiam testificatus est, reticens interim, quid de religione sentiret, quod astutè nimis Patres statim arripuerunt ut argumentum prolatæ Synodi; tum denique decretum prorogandæ definitionis quatuor articulorum fidei. Responsum tandem etiam Galliæ Regis Legato quamvis absenti, ad Protestationem, Regis nomine Synodo exhibitam, ubi inter alia asseritur, *si maximè Rex Galliæ neminem ad Concilium mittat, fore tamen, ut Concilio sua constet dignitas & auctoritas, quia & legitimè indictum, & justis de causis restitutum sit.*

NOTÆ
Ad Historiam & Decretum Sessionis XIII.

PRimò observatu dignum est, quòd tum Rex Galliæ gratiarum & dispensationum Pontificiarum nundinationem suis interdixit: tum Parlamentum pronuntiavit, dispensationibus & gratiis ejusmodi non tam quietem conscientiis hominum parari, quàm glaucoma hominum oculis objici: tum denique utrique discrimen illud Pontificem inter & Apostolicam Sedem, ut illo læso, offenso, in suspicionem adducto, exturbato, hæc immunis maneat, ingesserunt. Ita nobis suffragantur Pontificias nundinationes improbantibus, & Pontificem ab Ecclesia auferri posse, cum Gersone Cancellario itidem Parisiensi asserentibus. *Secundò* Concilium Pontifici de creandis novis Cardinalibus suggestum, ab ipso avidè arreptum pertinet ad *μεθοδείας* & machinationes Pontificis, quibus injustam potestatem sustentare semper solitus est. *Tertiò* quòd Italis Theologis displicuit methodus ex testimonio Verbi Divini, quam illi ut inutilem memoriæ carnificinam impiè exploserunt, & Scholasticis suis tricis, offuciis, & inanibus ratiociniis postposuerunt, Theologiæ Tridentinæ, qualis antehac Tridenti sonuit, indicium præbet. Neque deinceps in Concilio, quicquid etiam vetarent Patres, alia methodus obtinuit. Homines enim illi Scholasticæ Theologiæ incocti, & in Dei verbo tractando rudes prorsus & *ἀμύητοι*, se extra cancellos suos abripi haud siverunt. *Quartò* dissensus Theologorum in fidei dogmatibus variis incertitudinem doctrinæ Papisticæ prodit. Nam quòd Scipio Henricus *Cens. pag.* 139. 140, dissensum illum elevare conatur

eo

eo argumento, *quòd in anathematibus certi quid ſtatutum ſit,* frigidum planè eſt. Etenim id, de quo controvertebant Theologi, Patres poſtea definiverunt. Quæ definitio diſſenſum illum non præceſſiſſe haud arguit. Addo etiam plura à Theologis diſceptata, haud definita eſſe, uti articulos Theologis propoſitos cum anathematibus conferenti liquebit. *Quintò* Oratorem Cæſaris, & Ferdinandi petitionem de ſalvo conductu Proteſtantibus impartiendo, & controverſia Euchariſtica abſentibus Proteſtantibus non definienda, Legatus inſcia Synodo & inconſulta ad Pontificem miſit, & ex ejus præſcripto ad eam poſtea reſpondit. Ita ubique Spiritus Papæ animavit Synodum, ex ejus nutu nuſpiam non pendentem. *Sextò* Cardinalium & Pontificis impia de Salvo Conductu generalibus & fallacibus verbis, Proteſtantibus concedendo, vel prorſus non concedendo, conſultatio & ſententia atro carbone notanda venit. Siccine agendum cum Proteſtantibus ut perduellibus, quibus ne liber quidem commeatus indulgeri poſſit, magna Cardinalium parte ita ſtatuente? vel ambiguis formulis non Chriſtianam, ſed Punicam, & in Conſtantienſi primùm Synodo ferali exemplo ſancitam fidem redolentibus, illudendum fuit capitibus eorum, qui publica Cæſaris & Synodi interpoſita fide accerſiti ſunt? Quis non ſanguinariam & ληστρικὴν Synodum dixerit, ad quam pelliciuntur blandis & falſis verbis, qui mox jugulentur à Pontifice, ſanguinem eorum, qui contra ejus nutum hiſcerent, ſitiente, & ſæviſſimorum hominum piaculares victimæ exiſterent? *Septimò* controverſia de præſentia Chriſti in Concilio oborta Dominicanos inter & Franciſcanos, & generalibus verbis, aptis natis utrique parti ſatisfacere, deciſa, arguit, quam fidei unitatem intenderit Synodus, talem videlicet, quæ in doloſis & generalibus verbis, non re ipſa conſiſteret. *Octavò* abuſus circa euchariſtiam à Patribus prolati, & à nobis obiter in hiſtoria recitati docent, quàm parùm ſanctè in adminiſtrando euchariſtiæ Sacramento Pontificia eccleſia verſata fuerit. *Nonò* fidei dogmata in hac Seſſione deciſa inferiùs ventilabimus. Inpræſentiarum verò decretum de Reformatione paucis etiam diſcutere juvabit. In eo ſuſcepta eſt reformatio juriſdictionis Epiſcopalis, hoc eſt, præfecturæ, coactionis & dominii eccleſiaſtici. Ea non reformari, ſed prorſus tolli debuit, utpote Divino & humano juri, uti infra probabimus, penitus diſſentanea, cùm Epiſcopi veri ſit non dominari peculio Chriſti, ſed ei miniſtrare. Primo igitur reformationis capite ſancitur, *ut in juriſdictione exercenda Epiſcopi moderationem ac charitatem adhibeant,* ac præterea ſtatuitur, *ut ante ſententiam definitivam ab interlocutoria vel alio quocunque gravamine inemendabili non appelletur.* Prodit hoc reformationis caput ſacrum illum morbum, qui antehac in Papatu obtinuit, quémque graviter in Concilio

lio perstrinxit Gropperus, necquicquam reclamante, & Pontificis auctoritatem sustentante Castello. Huic morbo conantur mederi Patres, prohibita appellatione à sententia interlocutoria, non item à definitiva. Sed rectius & verbo Divino convenientius remedium fuisset prohibitio non appellationum duntaxat, sed etiam universæ jurisdictionis & præfecturæ Episcopalis, & legitima informatio officii Episcoporum ex Dei verbo. Aliàs etiam observatum, decretum hoc tum repugnare juri Canonico, quo *ab omni gravamine tam levi quàm gravi provocare licet:* tum in sua exceptione absurditatem involvere, quia si à definitiva sententia eo casu provocare non licet, multò minùs liceat ab interlocutoria, juxta regulam: *Non debet cui plus licet, quod minus est, non licere.* Secundo capite decernitur *Ordo appellationis.* Tertio verò *officium rei,* ut videlicet *coram judice, ad quem provocatum, omnia primæ instantia acta producat.* Sed cùm neutri judici, nec à quo, nec ad quem appellatur, vera jurisdictio competat, ipse quoque hic appellationis Ordo & officium rei in nihilum recidit. Quarto capite statuitur, qua ratione clerici ob gravia delicta sint puniendi, vel sacris exauctorandi, jubetur nempe, ut si *Episcoporum certus, qui Canonibus ad condemnationem vel degradationem hanc requiritur, numerus non reperiatur, Episcopus, vel vicarius ejus Abbates, aliósve Ecclesiasticos accersat, & pœnam exauctorationis consentientibus illis reo decernat.* Cæterùm pœnæ ejusmodi & exauctorationes architectonicæ civili, non ecclesiasticæ potestati appendent. Deinde cùm unus Episcopus ordinem & gradum conferre possit, quæ ratio est, cur uni exauctorare non liceat? Nam quòd Innocentius III. ejus hancce causam promit, *in spiritualibus facilè ædificari, ægerrimè destrui,* quàm vanum & frigidum sit, nemo non videt. Tum universam hanc degradationem meram ceremoniam esse & ad populum phaleras, non immeritò rerum periti inde arguunt, quòd statuunt adversarii, collatione Ordinis signum animæ imprimi indelebile, quod characterem apellant. Universæ porro degradationis apud veteres rationem contrariam illi, quæ successu temporis invecta est, paucis & nervosè pandit Suave Polanus *lib. IV. pag. 309. 302.* Quinto capite sancitur, *ut Episcopus tanquam Sedis Apostolicæ delegatus de obreptione & subreptione venialium Romani Pontificis codicillorum cognoscat.* Sic igitur sub- & obrepi sibi posse fatetur Papa, cujus tamen in quæstionibus facti infallibilitatem Jesuitæ tuentur. Cúmque codicilli ejusmodi veniales ac venales fraudibus æruscatorum accenseri debeant, & scelera hominum impunitate donata nutriant, satis apparet, quale hîc munus injungatur Episcopis. Quòd verò sexto definitur, *ut Episcopus ad personaliter comparendum non citetur, nisi ob causam, propter quam jure deponendus venit:* Id ipsum quoque tum veteribus Canonibus, tum Gregorii *c. quia*

sanctitas

*ſanctitas diſt.*50.tum Hieronymi *c.purgabit diſt.ead.* tum manifeſtæ rationi repugnat. Non enim debet in judiciis obtinere perſonarum acceptio, in primis earum, quæ reliquis omnibus virtutum facem prælucere debebant. Septimo porro & octavo capite, tum *qualitas teſtium adverſus Epiſcopum*, tum *judex eorum*, *Pontifex* nimirum determinatur. De teſtium qualitate faciles conſentimus : de judice non item. Singula porro illa reformationis capita non tantùm falſiſſimo innituntur de jurisdictione Epiſcopali principio, ſed etiam ab ipſis Galliæ Regibus, utpote Regiæ ipſorum poteſtati è diametro oppoſita, repudiantur, uti fusè oſtendit Innocentius Gentilletus Juriſconſultus Delphinas. *Nonò* decretum prorogandæ in adventum uſque Proteſtantium definitionis quatuor articulorum, puta *de neceſſitate communionis ſub utraque ſpecie, de eo, quod continetur ſub una ſpecie, de eccleſiæ errore admiſſo in ſubtrahendo calice, de parvulis ad cœnam non admittendis*; comparatum eſt ad illudendum potiùs quàm ſatisfaciendum iis, qui legitimè audiri petierant. Cur enim illorum magis, quàm reliquorum æquè vel magis gravium articulorum definitio procraſtinanda fuit? Inprimis cùm definito primo articulo in reliquis haud tantum momentum ſitum fuerit. Sanè Proteſtantes non de uno, vel paucis, ſed de omnibus articulis audiri expetierunt. Quod cùm non immeritò in Synodo urgerent nonnulli, frivolè alii regeſſerunt, *verè de parte aliqua affirmari, quod universè de omnibus dicatur, cæteris neutiquam excluſis.* quibus facilè reſponſum eſt, hoc perinde eſſe, ac ſi quis filum ſibi, quo tegeretur, obduceret. *Decimò* denique haud prætereunda eſt inſignis ſive aſtutia, ſive vanitas Synodi in reſponſo, quod Legato Brandenburgico perhibuit. Cùm enim is Principis ſui erga Patres obſervantiam prolixè commemoraret, non ſine aucupio gratiæ, cui inhiabat, Synodus hoc ita interpretabatur, ac ſi ſubmiſſurum ſe hac ratione Synodo recepiſſet. Hæc nempe fuit belliſſima & fructuoſiſſima contrahendi ratio, Synodo ſtipulante decem, & pacti ejus vigore decem millia exigente, uti falsè obſervat Hiſtoricus. Neque enim hi numeri proportione magis diſtant, quàm obſervantia ab Electore Synodo promiſſa, & quam illi expectabant, ſubmiſſio. Sed hæc familiaris eſt eccleſiæ Romanæ illecebra. Ita enim olim cùm Patres Concilii Carthaginenſis ad Innocentium I. ſcriptis literis de condemnatis à ſe Cæleſtino & Pelagio nuntiâſſent, petiiſſéntque, ut ad ipſorum ſententiam accedere vellet, is reſpondit, *eſſe illos laude dignos*, quòd antiquæ traditionis memores rem omnem ſuo arbitrio permiſiſſent, à quo omnibus diſcendum eſſet, quos *abſolvere vel condemnare deceat.*

QUÆSTIONES THEOLOGICÆ

Ad Decreta Fidei Seßionis XIII.

De

EUCHARISTIÆ SACRAMENTO.

QUÆSTIO I.

An in sanctißimo Eucharistiæ Sacramento sub specie rerum sensibilium verè, realiter & substantialiter præsens sit corpus & sanguis Christi?

AFfirmat caput primum,& Canon I.simúlque anathemate percellit eos, qui id negaverint, & asseruerint, corpus & sanguinem Christi esse in Sacramento Eucharistiæ,*ut in signo vel figura aut virtute.* Nos ante omnia præsentiam corporis & sanguinis Christi distinguimus. Est enim ea vel spiritualis, vel sacramentalis, symbolica & relativa,vel corporalis & substantialis. *Spiritualis* est,quâ corpus & sanguis Christi per Spiritum S. præsens sistitur Spiritui credentis, seu fidei, quæ à Paulo Hebr. IX. 1. ὑπόστασις τῶν ἐλπιζομένων, καὶ ἔλεγχος πραγμάτων οὐ βλεπομένων, *repræsentatio eorum quæ sperantur,& demonstratio rerum, quæ non videntur,* definitur. Sicut igitur Spiritus S. credenti repræsentat omnia, quæ sperantur & non videntur : ita etiam ei repræsentat corpus & sanguinem Christi. *Sacramentalis Symbolica* & *relativa* est, quâ Christi corpus & sanguis præsens sistitur,adeóque repræsentatur in Symbolo & Sacramento Divinitus instituto,non nudè figurante & docente,sed etiam obsignante & sano sensu exhibente. quæ quidem præsentia *relativa* tantùm est , sed pro relatorum à Deo institutorum natura talis est,ut bona promissa,adeóque corpus & sanguinem Christi longè potentiùs & certiùs in manus nobis tradat , quàm Testamentum res legatas, ac literæ & sigilla reditus annuos hæredibus & possesso-

possessoribus exhibent & obsignant. Nam si contractus humani suam habent firmitatem, institutio & promissio Divina infinito certior est. *Corporalis* denique & *Substantialis* præsentia est, cùm corpus & sanguis Christi censentur in vel sub Symbolis, sive eorum accidentibus, præsentia existere ἀδιαστάτως, & secundùm indistantiam loci, & substantialem propinquitatem. Agnoscimus igitur, corpus & sanguinem Christi esse in cœna Domini *spiritualiter*, quomodo fidei seu Spiritui credentis præsens est tum in Sacramento, tum extra illud. Objecti enim spiritualis respectu facultatis spiritualis præsentia non est dijudicanda ex propinquitate locali, sed ex potestate apprehensionis, ac illius veritate. Sicut igitur Sol visibilis magno quidem à nobis intervallo dissitus, oculis nostris nihilominus præsens est, quia illum videre possunt, & revera vident: ita Dominus noster, quamvis secundùm humanitatem non minùs distet à credente, quàm cœlum à terra, præsto tamen semper & ubicunque est fidei electorum, quia ipsum apprehendere potest, & revera apprehendit. Agnoscimus deinde etiam corporis & sanguinis Christi in eucharistia *præsentiam sacramentalem*, *symbolicam*, *& relativam*, qualem superiùs descripsimus. Quæ quidem præsentia nuda & *vacua signa*, ac *figuram* nudè adumbrantem, qualem etiam Synodi anathema nobis obliquè impingit, validè excludit. *Realis* etiam dici potest, prout videlicet *res* opponitur non Sacramento rem illam significanti, obsignanti, & exhibenti: sed prout opponitur non enti, figmento, vacuis signis & figuræ nudè adumbranti. Sed negamus præsentiam corporis & sanguinis Christi *substantialem* & *corporalem*, quâ videlicet corpus & sanguis Christi in hoc Sacramento sit cum tota sua propria quantitate dimensiva, sive secundùm commensurationem corpori debitam, vel secundùm proprium modum quantitatis, dimensivè & quantitativè, uti nonnulli crudiores asserunt, sive indivisibiliter secundùm modum substantiæ, ita ut tota substantia corporis sit in tota specie panis & qualibet ejus parte, ut quidem Sophistæ, Thomas, Bonaventura, aliique plures restringunt. Quibus posterioribus favere videtur Synodus cap. 1. hisce verbis: *Neque enim hæc inter se pugnant, ut ipse Salvator noster semper ad dexteram Patris assideat, juxta modum existendi naturalem, & ut multis nihilominus aliis locis sacramentaliter præsens sua nobis substantia adsit.* Synodo igitur opponimus sequentia argumenta.

ARG. I. Christus Matth. XXIV. 23, 26. vetat nos credere iis, qui dicunt de se: *Hic est*; additque rationem, quâ vanitatem jactatæ præsentiæ suæ convincit, quia videlicet adventus illius sit futurus clarus & lucidus, ut fulgur prodit ab Oriente, & lucet ad Occidentem v. 27. Proinde di-

sertè vetat fidem præsentiæ corporis sui in terra, quæ invisibilis sit, qualem Papistæ jactant in eremis ac penetralibus & promptuariis suis.

RESP. REDING: *1. Christus de Pseudo-Christis & Pseudo-Prophetis visibilibus, non de se vero Christo, quâ invisibiliter in Eucharistia existente, loquitur. Utque Christus in secundo judicii adventu visibiliter venturus, signo manifesto à Pseudochristis discerni queat, adventum eum præfulgidum, fulguris instar, futurum v.27. affirmat. Turpis igitur & palpabilis tua perfidia est, qua ad Eucharisticam veri Christi præsentiam negandam textum eum detorques. 2. Sed & S. Scripturæ diserti textus, Patrúmque testimonia errorem vestrum jugulant.* Tomo II. Tract. VI. ss. 5 pag. 262.-271. Resp. Poteram equidem argumentorum meorum decem corporali Christi in Eucharistia præsentiæ oppositorum defensione hoc loco supersedere, utpote qua jam ante decennium adversus Doctorem Carolum Baldingerum, qui longè accuratiùs & candidius eorum examen, quàm Redingius, tum instituerat, sic defunctus sum, ut ad ἐχεμυθίαν vir ille, multis visus herbam veritati porrigere, redactus fuerit. Ne tamen responsiones suas à me spretas quiritetur Redingius, non pigebit strictim eas expendere, sic tamen, ut benevolum lectorem ad ea, quæ fusiùs D. Baldingero opposui, remittam. Et quidem 1. loquitur sanè Christus de Pseudo-Prophetis & Pseudo Christis; sed illis tribuit conatum acerrimum seducendi fideles, & quidem per promissam veri Christi præsentiam non utique externam & visibilem, sed invisibilem. Hæc enim iis verba seducentia Christus tribuit: Ἰδοὺ ὧδε, ἢ ὧδε· ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστί. ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις. *Ecce hic, aut illic. Ecce in Eremo est: Ecce in penetralibus.* Matth. XXIV. 26. Luc. XVII. 23. Annon hoc dicunt, qui invisibilem Christi in Eucharistia præsentiam venditant? Qui dicunt: *Hic est.* quomodo Scotus 4. *dist. 11. q. 3. Verum est,* inquit, *quòd hoc est corpus meum, & hic est corpus meum?* Apud quos nihil phrasibus istis decantatius: *Præsentia localis in utroque symbolo: esse sub accidentibus, contineri, poni in altari, asservari in cibario &c?* Qui dicunt: *Ecce in eremo est,* inter Eremicolas, Anachoretas, Monachos, professos se exivisse ex mundo (sicut scilicet renes ex corpore humano) *Ecce in penetralibus,* puta cibariis, conclavibus Basilicarum? Et qui id ipsum sic dicunt, ut se Prophetas, ceu doctores infallibiles, & vicarios Christi, omnem potestatem habentes, & Sacerdotes peccata sacrificio externo expiantes, astruant; adeóque hoc ut ψευδοπροφῆται *falsi Prophetæ*, & ψευδόχριστοι *falsi Christi* dicunt? Quid verò multis? Non solùm Christus in carne nuspiam præsens est nisi ἐπιφανῶς, visibili, conspicua ratione, adeò ut ubi sic non est, (uti in eremo, penetralibus, Missa non est) verè ibi nullo modo sit: sed ipse etiam præsentiam illam in eremo & penetralibus statim confutat à conspicabilitate, claritate & visibilitate sui adventus deinceps, in fine scilicet mundi demum, expectanda. *Sicut enim,* inquit, *fulgur exit ab Oriente, & lucet usque ad Occidentem, ita erit ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. præsentia filii hominis.* Non igitur aliam præsentiam corporis sui, post ascensionem scilicet, quàm conspicabilem & visibilem agnoscit: & simul antithesi ea, seductores præsentiam invisibilem, non visibilem Christi promisisse, innuit. Unde firmissimum & irrefragabile ejusmodi adversus corporalem præsentiam Christi in Eucharistia argumentum nectitur. Qui *non aliter πάρεστι, præsens est, quàm modo visibili & illustri, adeò quidem ut à præsentia invisibili & occulta jactata Pseudoprophetæ & Pseudochristi dignosci debeant, is invisibili modo in Eucharistia neutiquam præsens est. At Christus post ascensionem in Cælum secundum naturam humanam non aliter præsens est, quàm modo visibili & illustri, adeò quidem, ut à præsentia*

invisibili

invisibili & occulta jactata Pseudoprophetæ & Pseudo-Christi dignosci debeant: Ergo Christus post ascensionem secundum naturam humanam in Eucharistia invisibili modo nequaquam præsens est. En igitur, Eremitane hierophanta, non turpem & palpabilem perfidiam antagonistæ tui, sed tuum cum Pseudo-Prophetis & Pseudo-Christis Syncretismum certissimum, à quo ut caveant sibi fideles omnes, Christus, veritatis illud cœleste oraculum, jussit verbis strictissimis: *μὴ πιστεύσητε. Ne credite.* 2. Quæ alieno loco, ubi ad mea respondere, non tuas ratiunculas consarcinare debueras, Scripturæ & Patrum testimonia ad stabilimentum erroris tui, & augendam libri molem, addis, quæque suo loco ventilabimus. Et Patrum quidem testimonia in Scripto vernaculo Redingio opposito pleraque sic jam discussimus, ut is veritatis vi subactus Harpocrati litare hactenus cogatur.

ARG. II. Ipsa verba, quibus eucharistiam Christus instituit, fictitiam ejusmodi præsentiam excludunt, tum quia corpus suum fractum & sanguinem fusum indigetat, cùm tamen nec ea hora, utpote vivus adhuc corpus fractum seu mortificatum, & sanguinem fusum porrexerit, vel porrigere potuerit; nec post resurrectionem corpus ejus ut fractum unquam exhiberi ampliùs possit: tum quia Christus de pane accepto in manus, benedicto & distributo, dicens, *Hoc est corpus meum*; de poculo autem seu genimine vitis, quòd sit *sanguis Domini*, disertè docet & innuit, ita corpus & sanguinem suum nec aliter adesse, quàm quatenus panis est corpus, & vinum seu genimen vitis sanguis, quibus sanè verbis qui addiderit, mendax reperietur: tum quia panis sic est corpus Christi, quemadmodum calix est Novum Testamentum, quod ità verum est, ut Novum Testamentum tamen in calice non contineatur: tum quia Matthæus cap. XXVI. 29. & Marcus cap. XIV. 28. verbis Christi, quibus poculum tradidit, addunt ea verba: *Dico autem vobis, non bibam dehinc de hoc genimine vitis, usque ad diem, quo id bibam vobiscum novum in Regno Patris mei*, quibus ex verbis abundè liquet, id quod bibebant discipuli, fuisse *γέννημα ἀμπέλου genimen vitis*, & calicem vocari *Novum Testamentum*, quia pignus esset Novi Testamenti, seu Regni Dei mox inchoandi, in quo esset cum illis bibiturus genimen vitis aliud, hoc est, novum & antehac inusitatum, quod de re symbolo obsignata, videlicet Novo Testamento, ejúsque bonis accipiendum: tum denique quia jussit Christus edere panem corpus suum, & vinum sanguinem suum *εἰς ἀνάμνησιν ad commemorationem ejus*, cùm tamen commemoratio tam non sit res commemorata, corporis traditio & sanguinis Christi fusio, quàm præsens non est præteritum.

RESP. REDING: 1. *Fractio corporis & effusio sanguinis referenda est non ad præsentiam Christi in Eucharistia, sed ad passionem ejus. Christus quippe instituendo Eucharistiam, dixit, hoc esse corpus suum, hunc sanguinem suum, frangendum, effundendum in passione.*

At

At nonnisi verus sanguis effundi debuit. 2. *Christus pani benedicendo, & asserendo; Hoc est corpus meum, ejusdem substantiam in corpus Christi transmutavit. Ejus quippe dicere est facere.* 3. *Quod in poculo erat, vocatur à Christo genimen vitis non quoad substantiam, sed quoad accidentia.* 4. *Contradicis apertè Apostolo, 1.Cor.XI.25. Christum sic loquentem introducenti:* Hic calix novum Testamentum est in meo sanguine. *Quorum verborum sensus est, calicem metonymicè sumptum pro re contenta esse instrumentum authenticum Testamenti, seu voluntatis Christi, in sanguine ejus consistentis. Quod verum esse nequit, si sanguis in calice N. Test. verè non contineatur.* 5. *Calix Eucharisticus vocatur Novum Testamentum, quia pignus erat Novi Testamenti, seu Regni Christi mox inchoandi. At hoc pignus vocatur sanguis N. Test.* 6. *Traditio corporis Christi per mortem consummata, & fusio sanguinis est res à substantia corporis & sanguinis distincta. Christus autem jussit non panem edere, sed corpus in sui commemorationem. Res igitur commemorata, corporis & sanguinis Christi substantia non est ipsa commemoratio, seu traditio corporis & fusio sanguinis.* Ib. pag. 271. 272. Resp. Qui Redingii responsiones argumento nostro, in quo fere arx totius causæ consistit, cum Baldingeri responsionibus contulerit, mirabitur is certè differentiam, & hunc quidem egisse seriò, solicitè, eruditè, imò & falsitati quandam induxisse speciem veritatis; illum verò ludere potiùs, quàm seriò agere voluisse; utrumque diversam planè respondendi viam iniisse, certissimo lubricæ causæ argumento, mecum facilè agnoscet. Sed conferamus pedem. 1. Agnoscis non in Eucharistia, sed in passione Christi verum ejusdem corpus frangendum, sanguinem effundendum fuisse. Bellè equidem! Quale igitur in Missa vestra sacrificium externum habetis? Corpus scilicet Christi, quod non frangitur, adeóque non sacrificatur, hoc est, sacrificium non sacrificium. Attamen in Eucharistia Christus nobis offert corpus *ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον pro nobis datum*, Luc. XXII. 19. *ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον pro nobis fractum*, 1.Cor. XI. 24. sanguinem *ὑπὲρ πολλῶν ἐκχυνόμενον pro multis effusum*, ib. Si igitur localiter & corporaliter adest eo modo, quo Christus in Eucharistia adesse dixit, adesse debet *datum* (occisum) *fractum*, sanguis *fusus*. Regeris, tale esse in passione, non in Eucharistia. Quomodo ergo Christus tale obtulit in Eucharistia, si ibi corporaliter est, qualem se in ea obtulit? Ergo in Eucharistia agnosce corpus fractum, sanguinem effusum, quoad significationem, obsignationem Christi totius mortui & viventis; (talis enim Christus etiam mortuus eo sensu in Sacramento esse potest) non quoad præsentiam corporalem, quia corpus Christi mortuum uspiam post resurrectionem ejus existere, impossibile est. Propius quid ad rem dixerat Baldingerus, à me in loco discussum. 2. Gratias agendo, benedicendo mutavit Christus quoad usum. Quoad substantiam mutasse, proba. Quæ unquam benedictio abolevit substantiam rei, cui benedictum est? Et vel benedictione, vel pronuntiatione verborum H. E. E. C. M. substantia panis ablata est. Non illa, ob rationem allatam, & quia nonnisi prolatis illis verbis *μετουσίαν* contingere, adversarii docent. Non hac, quia particula *Hoc* ante impletam pronuntiationem subjectum aliquod significare debuit. At non significavit corpus, quod demum prolatis verbis provenire adversarii contendunt. Ergo panem. Aliud enim occurrit nullum. Quàm verò absurda ratio tua est: *Dicere Dei est facere.* Annon etiam rem factam dicere Deus, hoc est, demonstrare factam verbo potest? Alia ratio est dictionis præcipientis, quam factum ejusdem, si voluerit, sequitur: alia significantis, demonstrantis. Verba autem Christi non præcipientia, sed demonstrantia fuerunt. Clarè enim dixit, non, *Hoc fiat, esto corpus meum*; sed, *est corpus meum.* Addo substantialem

ejusmodi

ejusmodi mutationem non tantùm absque Eucharistiæ interitu asseri non posse, æquè ac substantialis mutatio aquæ in Baptismo, ejusdem veritatem everteret; sed etiam panem & vinum, imò & ipsum corpus & sanguinem ex Eucharistia tollere, utpote qua panis & vinum non in corpus & sanguinem Domini, sed in spectra quædam, spirituum proprietates mentientia, converterentur. 3. Unde verò probas, quod in poculo erat, *genimen vitis* vocari quoad accidentia, non substantiam? Sufficit tibi fictitia hypothesis, ex qua novas Scripturæ interpretationes cudere proclive tibi est. Sic verò *genimen*, seu *fructus vitis* accidentia ejus appellari possunt, uti accidentia hominis, albedo aut nigredo *fructus*, seu *genimen mulieris*. Cúmque Christus innuat, se de genimine illo vitis bibisse, an accidentia putas materiam fuisse potus Christi? Et tam ridiculum est, sanguinem appellare genimen vitis, quia est sub externa specie, quæ à vite originem habet, quàm hominem genimen bovis appellare, quia bovis corio tectus est. 4. Calicem esse Novum Testamentum in sanguine Christi eo sensu, quatenus sanguis in calice contentus est instrumentum authenticum Testamenti, seu voluntatis Christi in sanguine ejus consistentis, quis te docuit? Supponis hic, in calice esse sanguinem. Agnoscere cogeris metonymiæ tropum, & nos tropicum verborum Christi sensum probantes exagitas. Sed parùm hoc. Sanguis, inquis, est testamentum, hoc est, authenticum instrumentum testamenti. An ergo authenticum instrumentum Testamenti propriè est ipsum Testamentum? An sanguis Christi est ipsum testamentum? Annon potiùs Testamenti κύρωσις, confirmatio, sanctio, dedicatio? Quò te ineptiendi genius tuus abripit? 5. Calicem Eucharisticum Novum Testamentum vocari, quia ejus pignus est, rectissimè asseris. Non igitur vel calix, vel res calice contenta propriè novum Testamentum vocatur. Quis enim pignus dixerit rem ipsam, cujus pignus est? In calice autem sanguinem esse, temerè iterum supponis, non probas. Si in eo sanguis est, à corpore separatus erit. Nam corpus Christi in calice esse, non dixeris forsitan. Quomodo sic Christus in Eucharistia non erit ut mortuus, quod supra inficiabare? Et quid sic fiet concomitantiæ monstro? 6. Christus in Eucharistia *ἀνάμνησιν recordationem* instituit tum sui, tum traditionis suæ in mortem, passionis. Dicit enim Luc. XXII. 11. 19. *Hoc facite εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν ad recordationem mei.* Et 1 Cor. XI. 16. *Quoties ederitis panem hunc, & biberitis calicem hunc, mortem Domini annuntiate.* Et Christi igitur, corporis & sanguinis ejus; & passionis ejusdem memoriam in Eucharistia recoli, ipse Salvator, ejúsque interpres, jussit. Neque tamen corpus Christi, uti supponitur, invisibile, sub speciebus symbolorum delitescens, signum *μνημονικὸν*, seu monumentum esse potest sive Christi ejusdem in mortem olim traditi; sive traditionis in morte factæ; tum quia id, quod corpus esse supponitur, & tamen in sensus non incurrit, adeóque & invisibile est & indivisibile, atomi Democriteæ instar, monumentum, signum, memoriale rei & actionis corporeæ ac sensibilis esse nullo modo potest, cùm omne signum, atque adeò etiam *μνημονικὸν*, finitore S. Augustino, se ipsum sensibus, aliud verò menti subjicere debeat: tum quia res viva, invisibilis, indivisibilis & impossibilis monimentum esse rei morientis, patientis, fractæ nequit: tum denique quia Christus manifestissimè sui absentis, & demum, sub finem videlicet mundi, reversuri *ἀνάμνησιν recordationem* & annuntiationem instituit, Paulo dicente: *Annuntiate mortem Domini, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ donec veneris.*

ARG. III. In eucharistia panis, qui frangitur, vocatur κοινωνία τοῦ σώματος *communio corporis Christi*, 1.Cor.X. 16. Quibus verbis continetur exegesis verborum Christi. Subjectum autem est *panis*, non qui talis erat, vel species panis, sed *qui frangitur*, adeóque vera substantia panis. Prædicatum verò est, quòd panis qui frangitur, prædicatur esse κοινωνία τοῦ σώματος *communio corporis*, hoc est, τὸ εἶναι ἓν σῶμα, *esse unum corpus*, nempe *in Christo*, uti sequens versus 17. declarat. Ubi κοινωνία nequaquam notare potest communicationem corporis sub speciebus panis localiter præsentis, quia eodem modo sumus unum cum Christo, quo & multi unum corpus sumus, scilicet per Spiritum unum; non per transitionem substantiæ in substantiam: tum quia versu 18. eodem modo Israëlitæ dicuntur fuisse κοινωνοὶ *participes altaris*, nempe per imputationem Dei, quâ cum Christo sponsore æterno, qui per altare figurabatur, & cum sacrificio ejus futuro communionem habebant, ut ita reputarentur, ac si ipsi pro peccatis plenè satisfecissent. Est igitur panis communio corporis Christi per ejus significationem, eo modo, quo gleba tradita à prætore possessio fundi dici potest.

RESP. REDING: 1. *S. Paulus apertè panem vocat communionem corporis Christi, & calicem communionem sanguinis. Non igitur Eucharistiam in typo & figura, sed in reali substantia corporis & sanguinis Christi statuit. Unde S. quoque Chrysostomus in cap.10. 1.Cor. homil. mor.24. mysterii hujus effectum ab ejusdem substantia discernit. 2. Panis, qui frangitur, & est communio corporis Christi, intelligitur supersubstantialis, de quo Joh.VI. 51. Panis, quem ego dabo, caro mea est. Is frangitur non immediatè, sed mediatè in suo continente, nempe in speciebus Eucharisticis. 3. Quomodo fieri potest, ut de uno pane Eucharistico participantes universi fideles unum corpus fiamus in Christo; nisi quatenus, uti etiam S. Patres agnoscunt, realiter omnes unit corpori Christi. Ergo communio corporis Christi sic formaliter importat veri corporis Christi in Eucharistia communicationem, ut etiam effectivè mysticam cum Christo & ejus membris mysticis, mediante charitate, communionem inferat. 4. Qui olim ederunt hostias, altaris typici participes facti, adeóque quasi sacrificati sunt. Sed absurdum est, Novum æquè ac Vetus Testamentum redigere ad statum merè præfigurativum.* Ib. pag.273.-275. Resp.1. Quis negat, in Eucharistia esse communionem cum reali substantia corporis & sanguinis Christi? Non enim communio est cum Christo φαντασιώδει, sed vero, Deo & homine, ipsáque adeò reali etiam substantia corporis & sanguinis Christi. Sed communionem cum reali substantia corporis & sanguinis Christi nullam nisi corporalem, in conjunctione locali corporum, consistentem, dari, hoc verò tibi probandum incubuerat. Aliud certè est κοινωνία *communio*, aliud μετάδοσις *communicatio*, corporis videlicet, per porrectas panis species in hunc vel illum locum venientis. Non hoc, sed illo modo Apostolus loquitur. Is enim statim sequente v.17. se clarè admodum explicat, dicens: Ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν, *quoniam unus panis unum corpus multi sumus*. Hæc diserta explicatio est verborum Apostoli, seu ratio, cur panis sit communio corporis Christi, uti particula causalis ὅτι indicat.

indicat. Per panem habere communionem corporis Christi, est, per panem videlicet fractum & comestum *ἓν σῶμα unum corpus* cum Christo fieri. Hæc illa est *κοινωνία τοῦ σώματος communio corporis*. Quomodo autem *multi unum corpus* simus? Numquid per localem existentiam corporis Christi oraliter manducati in visceribus credentium? Neutiquam. Jam enim ante per aliud, nimirum Spiritum Christi, sumus *unum corpus*. Adeóque ad rationem *unius corporis* non requiritur, ut corpus Christi oraliter comestum corpori nostro *ἀδιαστάτως* sit præsens. Caro, oraliter videlicet, comesta nihil prodest. Spiritus vivificat, Joh. VI 63. Ad hæc jam objecta cur nihil respondes? Juxta ipsos etiam adversarios non omnes, qui corpus sic accipiunt, *ἓν σῶμα unum corpus* sunt. De loco Chrysostomi fusè Tibi in scripto vernaculo respondi. Expunge priùs alienum æs, quàm novum confles. 2. Si panis ille, quem frangimus, est supersubstantialis, adeóque Cœlestis, Christus ipse, sensus igitur verborum S. Pauli erit: *Communicatio cibi cœlestis, quem frangimus, est communicatio corporis Christi.* Quid hoc, quæso, ad scopum Apostoli? Quæ verborum sequela? Quis interpretationis color? Filius quidem Dei, quatenus de Cœlo descendit, ut in carne manifestaretur, Joh VI. 51. *panis de Cœlo descendens* vocatur. Et corpus, quatenus in cruce fractum verissimè etiam cibus est, sed cœlestis nonnisi intuitu personæ. Sublatum verò in Cœlum est quidem cibus, & cœlestis, verùm sic nec fractum est (quale in Eucharistia repræsentatur) nec descendit de Cœlo, ut fiat cibus, sed cum eo communionem habemus per solum Spiritum Christi. Quid verò multis? Apostolus de eo pane loquitur, de quo in antecedentibus dixerat, Dominum accepisse panem, & gratiis actis eum fregisse ac distribuisse. Dicit enim 1. Cor. XI 26. *Quoties editis ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον panem hunc*, illum ipsum videlicet, quem acceptum, fractum, distributum memoraverat. Atqui accepit Christus non quemlibet utique cibum, nec cœlestem panem, qualis ipse erat, sed panem verum, naturalem, substantialem. Si qua mutatio, & tam admiranda quidem, heic intercessisset, cessallet Apostolus, qui nullum mutationis indicium præbuit, consueto heic nomine uti. At paucis interjectis verbis ter usus est. Qua denique verbi Divini authoritate, qua umbra rationis asseris, corpus Christi fractum, sanguinem fusum dici, quia species panis fracta, species vini fusa est? Hoc certè omnes absurditatis numeros implet, apud eos maximè, qui ab omnibus tropis hoc in argumento abhorrent. Quæ amabo Rhetorice, sacra vel profana, tropo adeò insolenti, secundum quem corpus aliquod frangi, occidi dicatur, quia nuda species non corporis illius, sed substantiæ planè disparatæ, & quidem à subjecto proprio separata frangatur, nomen dedit? Quæ sana ratio non exhorrescat, imò non indignetur asserenti, speciem à proprio subjecto separatam frangi, effundi posse? Quomodo frangitur, effunditur, quod non habet partem extra partem? Quod denique solatium fideli animæ ex fractione, effusione speciei panis & vini? Annon hoc est Evangelii nucleum perdere, & populo misello mederi velle על נקלה re levicula, nihili, titivillitio, Jer. VIII. 11? An species panis pro peccatis nostris crucifixa, in mortem data est? 3. Quomodo multi de uno pane participantes fiant unum corpus Christi, citra corporalem *συσσωμάτωσιν* seu conjunctionem cum corpore Christi, supra ostendimus. 4. Eodem modo de pane uno comedentes simus *κοινωνοὶ participes* corporis Christi, quo Israëlitæ de victimis comedentes facti sunt *κοινωνοὶ θυσιαστηρίου participes altaris*. Modi enim differentia ostendi nulla potest. At Israëlitæ de victimis comedentes non sic vel typici, vel veri altaris Christi participes facti sunt, ut cum alterutro altari redditi sint concorpores. Ergo communio sicut cum altari, ita etiam cum corpore Christi citra concorporationem, seu coexistentiam corporum

in eodem loco, obtinere potest imò & debet. In hoc consistit argumenti nervus, quem tu non tangis. Neque adeò Novum Testamentum ad statum præfigurativum sic reducimus, uti tu ineptis. Tuum potiùs est cum D. Baldingero, qui verba S.Pauli non de Israëlitis veteribus, sed sui temporis explicat, transigere. Sed ei quoque abundè satisfecimus.

ARG. IV. Christus dicit Joh.III,13. *Nemo ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit, filius hominis qui est in cœlo.* Docet manifestè, impossibile esse quenquam descendere de cœlo in terram, & tamen remanere in cælo, sine descensu locali, nisi Deum. Quomodo igitur Christus corpore suo ita descendere potest in terram, non mutato loco, ut tamen simul maneat in cœlo?

Resp. Reding: 1. *Ex textu eo hoc unum evincitur, Deum sine descensu locali potuisse uniri carni: non item, impossibile esse, quenquam sine descensu locali de Cælo in terram descendere.* 2. *Imò si Divinitas per hypostaticam verbi unionem absque ulla sui immutatione cum natura humana uniri potuit, cur humanitatis in Cælo existentis cum speciebus Eucharisticis unio non substantialis sed merè accidentaria, in genere causæ efficientis sustentativa obtinere nequeat?* Ib. pag.275. Resp. 1. Vim argumenti vel non intelligit, vel dissimulas. In hoc consistit, quòd, ipso Christo judice, verus Deus sit, qui sine motu locali è Cœlo descendit in terram, & simul manet in Cœlo. Atqui Christus secundum humanam naturam non est verus Deus. Ergo non sic in terram, sine motu locali, descendit, vel in terra est, ut simul sit in Cœlo. Quæ ratio fictitiæ præsentiæ jugulum petit. Aliquid ad rem propiùs dixit D. Baldingerus, cui curæ cordíque fuit, studiosiùs longè argumenta expendere. Quæ ei reposui, heic repetere non vacat. 2. Egregiam verò Divinitatis & humanitatis, infiniti & finiti comparationem tuam! Quæ responsionem nullam meretur. Et quid tum postea, si humanitatis in Cœlo existentis cum accidentibus panis & vini in terra existentibus unio non substantialis, sed accidentaria est? An iccirco substantia humana non simul in Cœlo, simul in terra à vobis collocatur, quocunque modo cum accidentibus panis & vini uniatur? Næ pensi non habes, quid dicas vel scribas.

ARG. V. Idem Salvator Joh. VI. 63. expressè docet, carnem suam nihil prodesse, sed *Spiritum*, nempe illum, quo baptizamur in unum corpus, ut ita videamur corpus Christi manducâsse; *vivificare*, & *verba* sua esse *spiritum* & *vitam*, hoc est, spirituali lumine spiritum nostrum illuminare & sic vivificare; ideóque si verbis ipsius credamus, nos manducâsse carnem.

Resp. Reding: 1. *An ergo manducare Christi carnem idem est, ac videri eam manducasse?* 2. *Eo ipso, quòd circa illa Christi verba*, Panis, quem ego dabo, caro mea est, *ritè intelligenda, caro non prodest quicquam, verba ejus intelligere oportet, non eo in sensu, quem caro & sanguis, sive lumen naturale, revelavit, sed quem æterni Patris & Christi Spiritus vivificans tradidit. Atqui is clarè sic loquitur: Caro mea verè est cibus; Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Ib. pag 275. Resp.1. Qui Christi carnem manducat, verè eam manducat, non carnaliter, sed spiritualiter. Et qui verè spiritualiter

tualiter

tualiter eam manducat, is sic manducat, ut videatur corpus Christi manducasse, hoc est, perinde habetur, ac si corporis Christi substantiam in corporis sui substantiam convertisset. Facessat sophistica tua perversio. 2. Nugaris potiùs quàm ratiocinaris, cùm *carnem*, quam nil prodesse Christus affirmat, *carnem & sanguinem nostrum*, hoc est, lumen naturale, interpretaris. Nam nec verum lumen naturale est *caro & sanguis* eo sensu, quo Scriptura carnem & sanguinem traducere solet: nec caro, quam nil prodesse Christus dicit, caro vel sanguis noster est, sed Christi, oraliter scilicet, hoc est, Capernaiticè & Papaliter manducata. Etenim ipsa continua verborum Christi series id manifestè evincit. Dixerat Christus v. 51. panem, quem daturus erat, esse *carnem* suam, quam pro mundi vita daturus esset. Hinc orta est inter Judæos contentio, sciscitantes: *Quomodo potest ille nobis dare carnem suam?* v. 52. Christus sic respondet, ut carnis suæ comedendæ necessitatem fusè demonstret v. 53..59. ubi quartùm σαρκὸς *carnis* suæ meminit. Cùm ne sic quidem murmura cessassent, & Capernaitæ ac discipuli nonnulli malè consulti (v. 66.) sermonem Christi tanquam σκληρὸν *durum* traducerent, atque Christo cordium scrutatori arcana eorum sensa paterent facilè, is novo sermone scandalum removet, argumentis inductis quatuor. *Primò*, quia filium hominis visuri essent ascendentem eò, ubi ante erat, v. 62. *Secundò*, quia Spiritus, Christi videlicet, per quem in Christo sumus, vivificet, v. 63. *Tertiò*, quia caro nihil prosit, manducata videlicet ore. De ea enim manducatione carnis loquitur, quam Judæi impossibilem judicabant, v. 63. *Quartò*, quia Spiritus, Christi nempe & fidelium, per verba, promissionis videlicet, cordi fidelium à Spiritu S. inscripta, vivificet, ibid. Ex hoc nexu evidenter liquet, de carne Christi sermonem esse. De ea quippe toties in præcedentibus locutus fuerat: de ea ore comedenda Capernaitæ dubitaverant: de ea, ad propositum utique, respondet Christus, docétque, eam ita, uti Capernaitæ sibi fingebant, manducatam nihil prodesse; at prodesse tum demum, si Spiritus S. verba Salvatoris de carne vivificante, per fidem videlicet in verbum promissionis, manducanda, cordibus inscripserit. Detorsio autem Adversarii totum nexum verborum Christi convellit, & inducit Christum neutiquam, in specie quidem, ad quæstionem Capernaitarum respondentem, nec omnino litem dirimentem. Quinimò verba illa Christi de naturali carnis & sanguinis judicio exposita ita generalia forent, ut cuilibet dogmati fidei Christianæ malè intellecto applicari possent, neque ad leniendam duritiem illam, quam ex sermone Domini Capernaitæ, Judæi & discipuli nonnulli conceperunt, valerent. Quid quòd Christus *verba* sua, quæ locutus fuerat, *Spiritum & vitam* vocat? Non igitur *Spiritus* spirituale duntaxat hominis ingenium, carnali oppositum significat, sed verba Christi de manducanda carne sua, quæ Spiritus S. in cordibus credentium efficacia reddit.

ARG. VI. Præsentia hæc fictitia pugnat cum fide ascensionis Christi in cœlum. Id liquidò demonstrat Christus Joh. VI. 61. 62. ubi Capernaitis manducationem carnis Christi sinistrè interpretantibus, ac si videlicet localiter præsens comedi debeat, opponit suam in cœlum ascensionem. quo argumento efficacissimo ostendit, cùm in Cœlum ascensurus, ibique mansurus sit, non ita interpretandam esse manducationem carnis, ac si illa substantialiter & localiter præsens comedi deberet, sed ut salva maneat veritas ascensionis. Nam in iis verbis: *Cùm igitur videbitis filium hominis*

ascendentem ubi prius erat, esse λύσιν ἀπορίας καὶ σκανδάλου, *solutionem difficultatis & scandali,* non ἐπίτασιν *intensionem*, fatentur Chrysostomus & Cajetanus.

RESP. REDINO: *Verbis illis:* Quid ergo, si videritis filium hominis ascendentem, ubi erat prius; *Discipulos suos Christus excitavit ad credendam suam Deitatem, per quam, priusquam homo factus esset, erat in Cælo, & quò etiam secundum humanitatem erat ascensurus; ut vel hinc mentis oculos supra naturæ lumen attollendo, verbis à se prolatis fidem adhiberent, quippe cùm Deitati nihil sit impossibile, adeòque nec illud, ut corpus Christi in Eucharistia præsens sistat, & carnem suam manducandam præbeat.* Ibid. pag. 276. 277. Resp. Ita verba Christi hypothesi tuæ ancillari cogis, invita planè. Nam & Deitatis Christi omnipræsentia & omnipotentia (de qua posteriori tamen ne quidem Christus loquitur) & ejusdem futura in Cœlum ascensio non sic discipulorum fidem superabant, ut ex ea rei planè incredibili, carnis nimirum suæ invisibilis, adeóque non carnis, orali & corporali manducationi fidem astruere vellet. Qualis enim consecutio est: Ego, verus Deus, ascendam corpore meo in Cœlum, ubi, secundum Deitatem, priùs eram: Ergo credendum vobis est, quòd caro mea, invisibilis & indivisibilis, me corpore licet meo Cœlum non deserturo, vobis in terris quotidie, & eodem tempore infinitis ferè & maximè contrariis locis oraliter manducanda sit? Annon potiùs contrarium sequitur, nimirum manducandam in terris esse carnem Christi non oraliter, sive laceratam, sive invisibilem & indivisibilem; sed alio planè modo, spirituali puta, uti ipsemet Christus explicaverat? Planissimum certè est, qua ratione Christus solverit argumentum τῶν γογγυζόντων. Objectio eorum erat: *Durus est hic sermo, quis eum audire potest?* Quasi dicerent: Omnis manducatio carnalis humanæ carnis vel solo auditu horrenda est. At jubes tu carnem tuam carnaliter comedi. Ergo jubes id, quod solo auditu horrendum est. Christus respondet non directè, negata alterutra propositione, sed obliquè, opposito eo, unde sciri posset, utra pars neganda esset. Opponit enim suum in Cœlum ascensum, quem manifestum est pertinere ad negandam minorem, hoc videlicet sensu: Non potest caro illata in Cœlos dari in cibum ore in terris manducandum. At caro mea inferetur in Cœlos. Non igitur in terris dari poterit in cibum corporalem. Ratio majoris manifesta erat, quia cibum corporalem alendo propinquum maximè esse oportet. At carnis in Cœlo locatæ ab iis, qui in terra sunt, distantia locorum immensa est. Proin vel sensibus testibus manifesta erat solutionis directæ demonstratio. Optimè argumentum Christi sic S. Augustinus *tract. in Joh.* explicat: *Hinc solvit quod illos moverat. Hinc planè, si intelligerent. Illi enim putabant, eum erogaturum corpus suum: ille autem dixit, se ascensurum in Cælum. Cùm videritis filium hominis ascendentem, ubi priùs erat, certò vel tunc videbitis, quia non eo modo, quo putatis, erogat corpus suum: certò vel tunc intelligetis, quia gratia ejus non consumitur morsibus.* Prudentissimè S. Pater ascensum Christi *erogationi corporis ejus* in cibum oppositum esse, monet. Neque obstat, quòd addit, *gratiam non consumi morsibus*; adeóque ascensum laniationi opponit. Illud enim additum non exceptionis, sed illustrationis gratiâ, ut non propterea non excludatur quælibet manducatio carnalis, qua caro vel divisibilis morsibus laceretur, vel indivisibilis & invisibilis deglutiatur, quod Papisticum manducationis carnis Christi monstrum, Capernaitico horribilius, nondum S. Augustino innotuerat. Sufficit ergo, solutionem esse ab oppositione. Cœteroquin ascensionem non laniationi duntaxat, sed inprimis præsentiæ locali opponi, notorium est.

ARG. VII.

ARG. VII. Scriptura teſtatur, Chriſtum habuiſſe corpus ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων *in ſimilitudine hominum*, ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας *in ſimilitudine carnis peccati*, hoc eſt, tali carne, qualis eſt caro peccatoris, habuiſſe illum carnem & oſſa, adeóque Spiritum non fuiſſe. Tale igitur cùm ſit corpus Chriſti, neceſſum eſt, ſit finitum, extenſum, palpabile, diviſibile, circumſcriptum ſuis dimenſionibus. Proinde non poteſt eſſe præſens in cœlo quidem *circumſcriptivè*, per modum corporis, in eucharistia verò *definitivè*, per modum Angeli ſive Spiritus, quaſi verum corpus ſimile noſtro, poſſet & habere modum corporis, & ſimul non habere, & ſine modo corporis eſſe corpus, neque tantùm *definitivè* ſed etiam *repletivè*, cùm dicant pluribus in locis eſſe ſive circumſcriptivè, ſive definitivè, quaſi non quod definitivè dicitur eſſe in loco, hoc eo ipſo dicatur hic eſſe & non alibi. Tam non poteſt verum corpus eſſe in loco ſive *definitivè* ſive *repletivè*, quàm non poteſt eſſe Angelus vel Deus.

RESP. REDINO: 1. *Subſtantiam corporis cum ejus modo exiſtendi in loco confundis. Habet Chriſtus corpus in ſimilitudine hominum, carnis peccati, habens carnem & oſſa. quale etiam in Euchariſtia eſt; quantum, diviſibile, extenſum in ordine ad ſe. Sed quoad modum exiſtendi in loco caret extenſione in ordine ad locum, Chriſtus enim de ſingulis fractis panis particulis dicens, Hoc enim eſt corpus meum; corpus ejus totum eſſe in tota ſpecierum quantitate, & totum in ſingulis ejus partibus innuit, quale eſſe non poſſet, ſi extenderetur in ordine ad locum. 2. Si Deus proprietates ſpiritus, agilitatem, incorruptibilitatem, ſubtilitatem, penetrabilitatem corpori glorioſo communicare poteſt, quidni etiam modum exiſtendi in loco illocalem, qui ſubſtantiæ ſpiritualis proprius eſt, communicare poſſit? Præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia ſupernaturalis, quæ nihil aliud eſt quàm actio ſpecierum Euchariſticarum in genere cauſæ efficientis ſuſtentativa, ſe ad dimenſivam & extenſivam corporis Chriſti in Cœlo præſentiam habet non contradictoriè, ſed diſparatè. At ipſi vos diverſas diſparatè repugnantes præſentias corporis Chriſti in Cœlo & Euchariſtia agnoſcitis. 4. Præſentia corporis Chriſti definitiva vocari poteſt, quatenus illud eſt totum in toto, & totum in qualibet parte, non quatenus ita totum eſt in qualibet parte ſpatii, ut non ſit alibi. quod etiam Thomas 3. p. q.76 a.5. ad 1 agnoſcit.* Ib pag. 277.278. Reſp 1 Quicquid moliaris tu, væſanum dogma illud veſtrum veræ Chriſti humanitati vim palam infert, quia humanum corpus obtrudit, quod nihil planè humanitatis habet. Licet autem ſubſtantiam corporis humani à modo ejuſdem exiſtendi in loco diſtinctam eſſe, nulli nos ignoremus; at modus exiſtendi in loco humanus tam non à corpore humano ſeparari poteſt, quàm non poteſt ſubſtantia corporis humani. Modus autem exiſtendi in loco humanus is eſt, ut corpus humanum ſecundum ſubſtantiam ſuam viſibile, palpabile, diviſibile, extenſum, circumſcriptum, habens carnem & oſſa diſcreta, eodem modo exiſtat, ubicunque exiſtit. Exiſtere autem niſi in loco nequit. Ergo ipſe quoque modus exiſtendi in loco, adeóque etiam ſive in Euchariſtia, ſive extra eam, requirit, ut in ordine ad locum, non ad ſe duntaxat, exiſtat corpus Chriſti humanum viſibile, palpabile, diviſibile, extenſum, circumſcriptum, habens carnem & oſſa: Bellam verò probationem tuam: *De qualibet panis particula dixit Chriſtus: Hoc eſt corpus meum*:

meum: Ergo non potest corpus ejus extendi in ordine ad locum? Rectiùs inde concluderes: *Ergo corpus Christi non est in Eucharistia corporaliter, Papisticè.* quia si sic in Eucharistia foret, extendi deberet in ordine ad locum quemvis minutissimæ placentulæ. Quid enim? An quod corpus in particula panis est, non est in ea, ut in loco? Et si extensum, divisibile est in qualibet particula panis, uti ipsemet fateris, annon extensum, divisibile est in particula panis, ut in loco, adeóque extenditur in ordine ad locum? En successum fatuitatis & fraudis tuæ Sophisticæ! 2. Nimio quinetiam errore accidentia communia & separabilia cum propriis & essentialibus confundis. Ita agilitas, incorruptibilitas, subtilitas (de penetrabilitate nihil probare potes) sunt accidentia corporis separabilia, & spiritui æquè ac corpori communia. Possunt adesse & abesse citra corruptionem subjecti. Sicut enim corruptibilitas, ignobilitas, infirmitas corporis à subintrante peccato originem duxerunt: ita ab opposito peccato Dei gratia glorificante, & Spiritu vivificante, salva corporis natura mutantur & tolluntur. Dispar ratio est accidentium propriorum, seu potiùs attributorum essentialium corporis. quale est extensio, quæ non à causa quapiam adventitia, sed à corporis essentia adeò resultat & emanat, ut salva corporis essentia neutiquam mutari possit. Inest enim omni corpori, & soli, & semper, neque ea prius aliquid concipi potest. Ita corpus Christi glorificatum corruptibilitatem, mortalitatem deposuit: at extensionem non deposuit. Post resurrectionem enim corpus extensum, carnem & ossa habuit, quæ qui finxerit non extensa, majore jure dixerit *non carnem*, *non ossa*. Fucum ergo merum facis, fingendo proprietates essentiales, quæ non sunt, & statuendo accidentales, communicabiles, quæ essentiales, & planè incommunicabiles sunt. 3. Naturalem & supernaturalem præsentiam corporis, quarum illa scilicet localis, dimensiva, hæc illocalis & spiritualis sit, frustra fingis, non probatam, non probabilem. Imò corpus idem circumscribi & non circumscribi; extendi in loco, & non extendi in loco; visibile, palpabile, divisibile, & non visibile, non palpabile, non divisibile esse, non disparata utique, sed merè contradictoria sunt, quia oppositio versatur circa esse & non esse. Neque nos unquam diversas vel disparatas corporis Christi in Cœlo & Eucharistia præsentias, puta secundum locorum indistantiam, asseruimus. Tu sic eretizas. Secundum indistantiam enim loci in Cœlo solo præsens est, & erit usque ad consummationem rerum omnium. Sed sic in Cœlo præsens sui communionem nobis in Eucharistia per veram fidem impertitur & obsignat. 4. Ut præsentiam definitivam, quam Spiritibus Schola vendicat, corpori Christi Eucharistico aptare valeas, novam nobis præsentiæ definitivæ definitionem fingis. Astutè quidem. Nam aliàs id definitivè in loco esse constanter Schola vestra profitetur, quod hic est & non alibi. Vos autem non jam, ut olim Pseudo-Prophetæ & Pseudochristi, dicitis; *Ecce hic Christus, aut illic*; sed, quod longè turpius, *Ecce & hic Christus, & illic.* Neque soli Christo prærogativam hanc tribuitis, sed aliis etiam. Nam Tursellinus vester de Xaviero, Lojolitico pullo, refert, *eum simul & in navi, & in scapha visum esse.* Ego cum fabulatoribus Plautinum Amphitruonem committo: *Tun' id dicere audes, verbero, quod nemo unquam homo antehac vidit, nec fieri potest, Tempore uno homo idem duobus ut locis simul sit.* Sed noveris, præsentiam illam, qua quid sic est totum in toto, ut simul sit totum in omnibus partibus, & hic, & alibi, non spirituum, nedum corporum creatorum, sed solius spiritus increati, infiniti, præsentiam esse; adeóque *repletivam*, quam Deo facitis eximiam; non *definitivam*. qua in re argumenti mei vis consistit. Etenim, si, uti verè Thomas Aquinas, Scholæ vestræ decus, *l. I. in Mag. d. 31 q. 1.*

31. *q.1.art.1.* arguit *ejusdem est rationis, Angelum simul esse in duobus locis, & in quibuscunque pluribus*: annon etiam ejusdem rationis est, corpus Christi, vel Xavieri esse *in duobus, & in quibuscunque pluribus*, adeóque omnibus locis? Id verò nullius corporis, nullius Spiritus creati, sed solius Dei est. Atque eò tandem Bellarminus redit qui *de Euchar. lib.4.* sic scribit: *Possumus dicere, præter duos hos modos existendi in loco* (circumscriptivè & definitivè) *dari tertium, nimirum per solam præsentiam, quomodo Deus est in loco. Et hoc modo esse in loco illa corpora, quæ per Divinam potentiam simul sunt in variis locis*, non ut spiritus creati, sed ut Deus; modo non corporali, non Angelico, sed Divino!

ARG. VIII. Si Christus secundum corpus præsens est localiter eucharistiæ, idem corpus pluribus in locis substantialiter simul actu esset, adeóque πολύτοπον, quod longè absurdissimum est. Tale enim corpus πολύτοπον non esset unum, quippe in locis ingenti intervallo disparatis & discretis existens: idem illud simul dici posset esse actu & potestate: ad se ipsum referri posset relatione reali, simul esset in motu & in quiete: simul actu conciperetur frigidissimum & calidissimum, sanum & ægrum, vivens & mortuum, & quid non? Ne jam dicam polytopiæ huic disertissimè verbum Dei refragari Matth.XXVI.11. Joh.XIII,33. Act.III.21. quibus locis negat Christus se semper nobiscum futurum, & asserit Petrus, fore ut cœli ipsum capiant usque ad tempus restitutionis omnium.

Resp. Reding: 1. *In textibus Matthæi & Johannis nihil ad rem præsentem facit. Act. III.21. asseritur, Christum in Cœlo mansurum usque ad diem judicii. At minimè dicitur, non etiam realiter futurum in Eucharistia. Imò contrarium dixit Christus his verbis: Hoc enim est corpus meum. 2. Corpus polytopon unum esse potest, quia multiplicatio accidentium, quale est varietas essendi in loco, nihil unitati substantiali corporis derogat. 3. Christi corpus in statu gloriæ alterativis passionibus, vel corruptioni obnoxium ampliùs esse nequit. Neque quando Christus Eucharistiam instituit, ab agente creato pati potuit, quia quantitas ejus sub speciebus modum existendi inextensum & indivisibilem habuit; nullum autem accidens in corpore ejus pro tali statu receptibile, modum existendi sibi connaturalem habere potuit. Accedit, quòd vi connaturalis concomitantiæ, quæ unioni physicæ competit, omnes corporis Christi tam substantiales, quàm accidentales, à loco independentes, perfectiones sub omnibus ac singulis speciebus Eucharisticis existunt. 4. Idem corpus simul esse actu quoad formam aliquam actu receptam, & potentia, quoad formam actu nondum productam: vel varietatem quampiam habere respectu accidentium à loco essentialiter pendentium, ita ut alia obtineat, prout est circumscriptivè in Cœlo, alia, prout est in Eucharistia, quid vetat?* Ib. pag. 178. 179. Resp. 1. Parum versatum te in S. literis prodis, qui typographi mei errata, (quale etiam tuus hoc ipso loco *Matth.24.* pro *Matth. 27.* pingens, alibique passim admisit) emendare non potuisti. Christus certè claris verbis præsagivit, fore ut non semper nobiscum sit, neque semper ipsum habeamus, Matth. XXVI.11. & ἔτι μικρὸν *adhuc parvo*, seu exiguo tempore se in terris futurum, Joh.XIII. 33. Et S. Petrus Act.XIII.31. futurum, ut Cœlum Christum capiat usque ad tempus restitutionis omnium, affirmat. Quomodo usque ad illud tempus Cœlum Christum,

quoad humanitatem puta, *δέχεται capit*, si toto tempore intermedio infinitis & temporibus & locis in Eucharistia est secundum loci indistantiam? Nam quod corpus, totum utique, *capitur* Cœlo, quomodo simul est extra Cœlum? Hoc tibi extricandum, non nudè asserendum, & Cœlo capi, & simul realiter in Eucharistia existere, fuerat. Nam verba Christi, dum de sensu eorum controvertitur, pro argumento sensûs heterogenei obtrudere, quid nisi delirare est? Varietatem essendi in loco ejusmodi, qua idem corpus & in Cœlo sit circumscriptivè, & in plurimis terræ locis, corporis unius ejusdémque accidens mutabile esse, denuo supponis, & nudè asseris, non probas. Nos supra contrarium probavimus. Etsi verò unitas corporis à loco adæquato non pendet, tanquam à causa, pendet tamen ab illo, tanquam à conditione necessariæ suæ existentiæ, nec non signo ejus demonstrativo. Cúmque pluribus modis corporis unitas solvatur, præcipuè tamen per sectionem solvitur. Unde corpora, quæ dividi, adeóque unitatem suam perdere non possunt, *ἄτομα insectibilia* dicuntur. Ratio autem, ob quam sectio corporis unitatem tollit, est secantis interpositio, continuitatem corporis secti solvens. Unde Conimbricensibus divisibilitas physica est, *cùm per contactum physicum unum corpus introducitur in partes alterius corporis, eásque separat.* Corporis igitur unitas tollitur per aliquod interpositum diversum, quod ibi, ubi ponitur, non facit partem illius corporis, de cujus unitate agitur. Sufficítque ad unitatem tollendam corporis quantumvis exigui interpositio. Cùm igitur adversarii ipsi agnoscant, inter corpus Christi in Cœlis existens, quódque simul in terra existere contendunt, interponi corpora innumera, nullam corporis Christi partem facientia; & quæ quantitate quidem *continua* magna & vasta sunt *discreta* verò innumera & varia; qua quæso ratione affirmare audent, corporis Christi in Cœlo simul & terra hoc modo existentis unitatem sartam tectámque perstare? Certissimum quinetiam est, corpus non magis posse à loco uno separari, quàm à loco. Non enim locus in idea, sed hic locus concreatus fuit huic corpori. Sicut igitur nullum corpus existere potest absque loco: ita nec absque unitate loci. Denique æternæ veritatis est receptissimum illud in Scholis axioma: *Unitas numerica rei finitæ corporeæ non consistere potest absque continuitate.* Quem non pudeat hic Papistarum, Bellarmini cumprimis, asserentis, *loca ipsa, in quibus Christi corpus est, discontinua esse: sed & Christi corpus divisum esse à se, respectu loci, sed non respectu propriæ substantiæ, sive quantitatis.* Quasi verò ulla esset divisio substantiæ corporeæ nisi per terminos: quasi solo loco non & terminari & commensurari soleat quantitas: quasi certissima non esset loci ad locatum relatio. 3. Fatemur & nos, corpus Christi gloriosum alterativis passionibus, quæ à corruptibilitate scilicet & imperfectione oriuntur, obnoxium non esse. At alterationibus nullis, veluti quieti & motui, obnoxium esse, negamus. Annon enim & moveri & quiescere potest? Et quomodo sub speciebus accidentium frangi, comedi, incipere & desinere esse potest, si mutationibus & alterationibus nullis obnoxium est? Nam quòd sub speciebus modum existendi inextensum & indivisibilem habere, atque sic nullum in eo accidens modum existendi & alterandi connaturalem habere posse, regeris, non res, sed inane tuum *κενοφώνων* est. Quid quòd cujusvis corporis, adeóque etiam non gloriosi, polytopiam esse possibilem asseritis? Imò etiam tu, fani Eremitani mystagoge, antehac asserere non dubitasti, idem corpus Christi & in Cœlo, & in fano vestro Eremitano eodem tempore extitisse circumscriptivè, adeóque sine modo existendi inextenso & indivisibili? In fano quidem vestro, ita credere jubes, consecrationis fani histrioniam peregit. An eandem histrioniam etiam in Cœlo eodem tempore peregit? Quis

Quis non rideat sapientem hominis illius stultitiam, uti olim similem Valentinianorum Irenæus? Et quæ tandem ratio est, cur corpori Christi sub speciebus existenti vi concomitantiæ, omnes perfectiones corporis, excepta sola ea, quæ à loco dependet, vindicas? Cur reliquæ perfectiones omnes ei competunt: & non competit ea, quæ à loco dependet, sine qua ne existere quidem posset, adeóque ἄτοπον foret? 4. Nihil vetat equidem, idem respectu formæ actu inductæ, & demum inducendæ simul esse actu & potestate. At simul respectu ejusdem loci esse actu & potestate, id verò pugnat. Atqui si idem corpus Christi esset in Cœlo & terra simul, quatenus in Cœlo est actu, posset venire in terram ad judicium, adeóque in terra foret potentia. Et tamen supponitur jam ante in terra esse actu. Ergo in terra simul erit actu & potentia, & ad se ipsum relatione reali referri poterit. Ad hoc, si potes, responde.

ARG. IX. Corporalis & Substantialis ejusmodi præsentia piæ antiquitati ante Scholasticorum ævum planè fuit incognita, uti fusè docet eruditissimo opere Edmundus Albertinus, nec non Forbesius *Instruct. lib. XII. 6.* & Johannes Vorstius in *Dissertationibus sacris.* Nota est veterum formula & hortatio in Eucharistiæ usu, *Sursum corda*, quam ex Cypriano allegat Gratianus *dist. 1. de Consecrat. can. Quando autem.* Basilius in Psal. 33. Corpus Christi recipere ait τὸ νοητὸν στόμα τοῦ ἔνδον ἀνθρώπου, *intellectuale interni hominis os.* Chrysostomus *Serm. 24. in 1. Cor. 10.* notat, eos, qui ad corpus Domini accedere volunt, aquilis esse similes debere, & in ipsum cœlum transvolare. Augustinus tract. 50. in Joh. *Quomodo in cœlum manum mittam, ut ibi sedentem teneam? Fidem mitte & tenuisti.* Ambrosius *Serm. 59. de temp.* asserit: Christum à nobis tam longè abesse corporaliter, quantùm distat cœlum à terris, tangi nihilominus fide ab iis, qui eum mentis devotione quærunt.

RESP. REDING: 1. *Sursum corda tum tollimus, quando per fidem ad supernaturale mysterium totius creatæ naturæ vires superans, nos erigimus, & intellectum in obsequium Christi, corpus suum in Sacramento erogantis, captivamus. 2. Basilius asserit, esse quoddam os intellectuale interni hominis, quo nutritur. Sed idem de Bapt. cap. 3. in Eucharistia corpus Christi temerè contingi posse, adeóque ibidem existere docet. 3. Chrysostomi verba nefariè mutilas. Is enim addit, in Eucharistia sumi idem corpus, quod verberatum, cruentatum, lancea vulneratum &c. est; quod in præsepi Magi sunt reveriti. 4. S. Augustinus l. cit. quærit, quomodo Christus in Cœlum ascendens teneri hodie possit? Respondet: Fidem mitte, & tenuisti. An ergo, quia in Cœlis sedens fide tenetur, realiter non est in Eucharistia? 5. Eodem modo Ambrosius unum affirmans alterum non removet.* Ib. pag. 279. 280. Resp. Fusiùs paulò isthæc antiquitatis testimonia jam vindicavi adversus Baldingerum. Heic igitur succinctiori esse liceat. 1. Non ideo veteres sursum corda tolli voluerunt, quia mysterium præsentiæ Christi in Eucharistia rationem superat; sed quia Christum corpore suo non alibi esse quàm in Cœlo ad dextram Dei, constanter crediderunt. Sic disertè Chrysostomus *homil. 11. ad pop. Antioch.* Εἰ βούλει καὶ τὸ ἱμάτιον περὶ ἰδεῖν, ἔχω πολλῷ κυριώτερον ἐκείνου ὁ μίχει δεῖξαι σοι... καὶ ἄκουσον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ αὐτοῦ ἀναπτέρωσον τὴν διάνοιαν τοῦ ἱματίου ... ὅπου ὁ Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθήμενος.

Si vis alam meam videre, alam habeo illis (aquilis videlicet) *multò leviorem, non usque ad stadia decem aut viginti, nec ad Cœlum usque; sed super ipsum Cœlum evolantem, & super Cœlum Cœli, ubi Christus est in dextra Dei sedens.* Et Augustinus in *Psal.39. Sursum,* inquit, *corda habeamus. Si resurrexistis cum Christo, dicit* (Apostolus) *fidelibus corpus & sanguinem Christi accipientibus: si resurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt, sapite, ubi est Christus ad dexteram Dei sedens.* Nempe formulam illam veteres mutuati sunt ab Apostolo Col.III.12. ubi *ἄνω sursum* disertè ad Christum corpore suo non in terra, sed in Cœlo duntaxat ad dextram Dei sedentem, refertur. 2. S. Basilius *in Psal.33.* monet, Dominum se panem vocare *ὡς οἰκειοτάτην τροφὴν λογικῆς τυγχάνοντα, quia cibus sit valde proprius rationalis* (facultatis, animæ) ad confirmandam *animæ substantiam.* Addit, esse quoddam *νοητὸν στόμα τοῦ ἔσω ἀνθρώπου rationale os interioris hominis, quo nutritur suscipiens verbum vitæ, quod est panis, qui de Cœlo descendit.* Paulò post: *Quoniam Dominus noster verus panis est, & caro ejus verus cibus, necessum est voluptatem lætitiæ panis hujus διὰ γεύσεως νοητῆς per spiritualem gustum in nobis gigni.* Si igitur juxta S. Basilium Christus, seu caro Christi, proprius & consentaneus est animæ, tanquam *oris intellectualis, spiritualis,* cibus, utique per os corporis sumi non debet. Sicut corporis cibus anima non sumitur, ita nec animæ cibus corpore. Frigidè excipis, alibi docere, quòd corpus Christi temerè contingi possit. An inde efficere potes, Basilium alibi non statuisse, quòd corpus Christi *ore intellectuali, spirituali* capiatur. Cur ad hoc non respondes? Et tamen manibus contingi corpus Christi posse, non dixit S. Basilius. nisi forte in symbolo. 3. Chrysostomi verba, quatenus ad rem faciunt, bona fide retuli. Neque tu quicquam ad ea respondes, sed connexa ingeris, quia errori tuo patrocinari putasti. Sic ubique fugis potiùs, & antra commutas, quàm disputas. Nusquam tamen tutus es. An enim vos ipsi Christum in Eucharistia *verberatum, cruentatum, lancea confossum &c.* existere aliter quàm repræsentativè statuitis? 4. S. Augustinus Christum manu teneri posse, simpliciter negat; non in Eucharistia teneri posse, extra eam teneri non posse, distinguit. Sola fide, solo corde teneri posse, simpliciter statuit. Neque ullam carnis, sed solius Majestatis, hoc est, Divinitatis in terra præsentiam agnoscit, *Secundum præsentiam,* inquit, *Majestatis semper habemus Christum. Secundum præsentiam carnis rectè dictum est discipulis: Me autem non semper habebitis. Habuit enim illam Ecclesia secundùm præsentiam carnis paucis diebus: modò* (sine ullo discrimine) *fide tenet, oculis non videt.* 5. Eodem planè modo universaliter loquitur Ambrosius, rotundè negans, *super terram,* vel *in terra,* vel *secundùm carnem* Christum quærendum: & asserens, *non corporali tactu, sed fide Christum tangi.* Cæterùm quia argumentum de sensu Antiquitatis heic tractamus, non pigebit tibi paucis originem erroris vestri ob oculos statuere; ostendendo ipsosmet Papas, sub quibus error introductus & propagatus fuit. Tempore nempe Soteris, Episcopi Romani vixit quidam Marcus, archihæreticus insignis, à Poëta Græco insignitus *εἰδωλοποιὸς, τερατοσκόπος &c. idolorum fabricator,* qui assistente Sathana, conatus fuerit miraculorum ostentatione fidem erroribus & falsis dogmatis suis conciliare. Is versutis præstigiis suis hunc præcipuè in finem usus est, ut eorum, quos perverterat, animis, hanc persuasionem imprimeret, in poculo prætensæ Eucharistiæ suæ se sanguinem realiter bibendum exhibere. Nam Irenæo *lib.I. cap.9.* teste *ποτήρια οἴνῳ κεκραμένα προσποιούμενος εὐχαριστεῖν, καὶ ἐπὶ πλεῖον ἐκτείνων τὸν λόγον τῆς ἐπικλήσεως πορφύρεα καὶ ἐρυθρὰ ἀναφαίνεσθαι ποιεῖ. ὡς δοκεῖν τὴν ἀπὸ τῶν ὑπὲρ τὰ ὅλα χάριν τὸ αἷμα τὸ ἑαυτῆς στάζειν ἐν τῷ ἐκείνου ποτηρίῳ διὰ τῆς ἐπικλήσεως αὐτοῦ. Simulans se conse-*

crare

crare pocula vino repleta, & verba invocationis magnopere extendens, ea purpura & rubro colore apparere fecit, ut crederent homines, gratiam, quæ super omnia est, ob invocationem ejus sanguinem poculo instillare. Juxta hoc exemplum postmodum accidisse videmus, ut principale ac potissimum medium, quo crassi ejusmodi de gutturali esu ac potu corporis & sanguinis Domini errores populo impressi fuerunt, & tractu temporis profundiores apud eos radices egerunt, non aliud, quam ejusmodi delusiones & imposturæ essent. Quod magnus ille Scholasticus, Alexander Alensis *Summ. Theol. par. 4. q. 11. m. 2. art. 4. sect. 3.* ipsemet evenire aliquando fatetur *humana procuratione, vel forte Diabolica operatione.* Paschasius quoque Radbertus *de corp. & sang. Dom. cap. 14.* scribit, *neminem, qui Sanctorum vitas & exempla legerit, posse ignorare, quòd sæpe hæc mystica corporis & sanguinis Sacramenta, aut propter dubios, aut propter ardentiùs amantes Christum, visibili specie in Agni forma, aut in carnis & sanguinis colore monstrata sint; quatenus de se Christus clementer adhuc non credentibus fidem faceret: ita ut dum oblata frangitur vel offertur hostia, videretur Agnus in manibus, & cruor in calice quasi ex immolatione profluere, ut quod latebat in mysterio, patesceret adhuc dubitantibus in miraculo.* Sicut autem impius ille hæresiarcha Marcus tanquam *εἰδωλοποιὸς* in censuram venit: ita posterioribus temporibus ab idololatris & idolorum fabricatoribus, qui in Oriente fuere, crassa ista de orali manducatione opinio originem traxit; Deo ob idololatriam eorum eos justè in reprobam mentem dante, *ut erroris sui compensationem reciperent*, Rom. I. 27. 28. Factum id Pontifice Gregorio III. sub quo Damascenus, qui Theologiæ Scholasticæ inter Græcos fundamenta jecit, sicut Lombardus inter Latinos; errorem de orali manducatione introduxit; repugnantibus Patribus 334. in Concilio Constantinopolitano, decernentibus, *Christum nullius rei speciem aut typum sub Cœlo ad repræsentationem* incarnationis suæ, quàm Sacramentum, *ὡς τύπον καὶ ἀνάμνησιν ἐναργεστάτην in typum & commemorationem efficacissimam* elegisse. Qui etiam panem dixerunt esse corpus Christi non φύσει, sed θέσει; hoc est, ut ipsimet explicant, *tanquam sanctam & veram carnis naturalis Christi imaginem.* In Concilio Nicæno blatero quidam Epiphanius Constantinopolitanis contradicens, pertendit, neminem unquam ex Apostolis vel Patribus Sacramentum hoc *imaginem* corporis Christi vocasse, nisi quòd Basilius ante consecrationem *ἀντίτυπα* vocaverit. Cujus temeritatis ita ipsos Pontificis asseclas, qui ultimam editionem Actorum Conciliorum Generalium Romæ adornarunt, suppuduit, ut eam nota marginali castigaverint. Sed & authorem Dialogi adversus Marcionitas, Eusebium & Gelasium Sacramentum vocare *εἰκόνα imaginem corporis* Christi, notorium est. Centum post annis Pontifice Gregorio IV. idem error in Occidente, ope cujusdam Amalarii, Episcopi Lugdunensis introductus est. Is enim *de offic. Eccl. lib III. 24.* credere se ait, *naturam simplicem panis & vini mixti verti in naturam rationabilem, scilicet corporis & sanguinis Christi.* Ejus deliria non tantùm ansam præbuerunt quæstioni: *An id, quod externè offertur & accipitur in sacra Cœna, sit illud ipsum corpus, quod ex Maria virgine natum, in cruce mortuum, tertia die è sepulchro resurrexit?* Paschasius Radbertus scripto ad Placidum *de corpore & sanguine Domini* libro, affirmavit: negavit Rabanus in sua ad Heribaldum responsione, nec non in quodam ad Egilonem Abbatem scripto. Certantibus inter se partibus Carolus Calvus Imperator dissidium hoc componere annixus, à Ratramno, seu Bertramo, ejusdem Monasterii Corbejensis, cujus Paschasius Abbas fuerat, Monacho petiit, ut suum hac de re judicium proferret. qui nil cunctatus, libro *de corpore & sanguine Domini* edito demonstravit, *pa-*

nem & vinum figuratè corpus Christi existere. Consentientem habuit Scotum Erigenam, qui & ipse libro de Sacramento edito sententiam Bertrami propugnavit. Ex eo tempore quæstio de Reali præsentiâ semper controversa fuit, liberúmque fuit vel Paschasii, vel Bertrami sententiæ subscribere, prævalente tandem erronea Paschasii, & damnata veriore Bertrami in Berengario, licet pro eo plurimi Angli, Galli & Itali disputaverint, donec A. 1215. Pontifice Innocentio III. in Concilio Lateranensi *cap* 1. sancitum est, *Corpus & Sanguinem in Sacramento Altaris sub speciebus panis & vini veraciter contineri: transsubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem potestate Divina.*

ARG. X. Denique adversariis de modo hujus præsentiæ minimè convenit, dum alii, nominatim Richardus de media Villa *in 4. sent. dist.* 10. *art.* 2. *q.* 2. Scotus *ibid. q.* 2. 3. Gabriel Biel *ibid. art.* 2. *concl.* 3. præsens esse corpus Christi in eucharistia posse circumscriptivè pertendunt: alii verò, veluti Bonaventura *in 4. sent. dist.* 44. 10. *q.* 4. Thomas *quod l.* 9. *q.* 32 Durandus *in 4 sent. dist.* 44. *q.* 6. Capreolus *ibid. q.* 1. *art.* 3. docent, corpus Christi præsens esse non posse circumscriptivè, sed penetrativè & indivisibiliter, non per modum quantitatis dimensivæ, sed substantiæ. Qui quidem partium illarum dissensus præbet nobis Syllogismum contra præsentiam corporalem Christi evidentissimum, cujus utraque præmissa nititur argumentis ab ipsis partibus litigantibus suppeditatis. Talis autem est: *In quibuscunque locis simul potest corpus Christi per miraculum esse corporaliter seu substantialiter, in iisdem locis simul potest esse per miraculum circumscriptivè. At corpus Christi non potest per miraculum simul esse in pluribus locis circumscriptivè. Ergo corpus Christi, non potest per miraculum simul esse in pluribus locis corporaliter seu substantialiter.* Propositionem majorem clarissimè probant Scotus, Gabriel Biel, & eorum asseclæ, quia ubi Deus facere potest substantiam naturalem sub modo suo non naturali, sed opposito, ibi eam facere etiam potest sub modo naturali, seu naturæ suæ convenienti, cùm hoc æquè facile, imò facilius sit quàm illud, & ad illud concurrere debeant duo miracula, unum in causando præsentiam unius corporis simul in pluribus locis, alterum in separando ipsum à modo suo naturali; ad hoc verò non nisi unum miraculum, videlicet in causando unius corporis præsentiam simul in pluribus locis. Minorem verò propositionem non minùs invictis rationibus confirmant Bonaventura, Thomas, Durandus, Capreolus. Et Thomas quidem *quod lib.* 1. *a.* 22. *ad* 1. *& quod lib.* 3 *a.* 1. duplicis circumscriptivæ ad duo loca adæquata unius corporis præsentiæ repugnantiam inde asserit, *quia corpus localiter*, seu circumscriptivè, *esse in loco, nihil aliud sit quàm circumscribi ac comprehendi à loco secundum commensurationem propriarum dimensionum. Quod autem comprehenditur à loco aliquo, illud ita esse in loco, ut nihil ejus extra locum eum sit. Unde ponere, quòd localiter sit in loco, & tamen*

tamen sit in alio, esse ponere contradictoria. Quin & ipsi Tridentini *Sess. XIII. cap.* 1. asserentes, *non pugnare ut Salvator noster semper ad dextram Patris in Cœlis assideat, juxta modum existendi naturalem, & ut multis nihilominus aliis in locis sacramentaliter præsens sua substantia nobis adsit, ea existendi ratione, quam etsi verbis exprimere non possumus, possibilem tamen esse Deo, credere debemus,* non obscurè Thomæ sententiæ suffragantur.

RESP. REDING: 1. *Esto, de modo præsentiæ discrepent Thomistæ & Scotistæ. An ipsius realis præsentiæ veritas propter dissensum eum labefactatur? An generatio filii à Patre negari debet, quia de modo ejus non constat?* 2. *Scotus in* 4. *dist.* 10. *q.* 2. *cum Richardo & Gabriele infert quidem, quòd cùm idem corpus Christi possit esse Sacramentaliter in pluribus locis, videatur unum etiam corpus posse simul in multis locis esse quantitativè. Nunquam tamen asseruit, esse illud circumscriptivè in Eucharistia.* 3. *Nullus Catholicorum Doctorum præmissas illas collectim spectatas probabiles esse, censuit. Divisim verò de iis, seu Scholasticæ disceptationi obnoxiis disputarunt* Ibid. pag. 280-285. Resp. 1. Præsentiam corporalem oppugnamus non eo argumento, quòd modus ejus vel incognitus, vel controversus sit: sed quòd quilibet, qui assignatur, modus, quo idem Christi corpus simul in Cœlo & in Eucharistia sit, impossibilis sit, & contradictionem implicet. Talis non est modus æternæ generationis Christi. 2. Quicquid de circumscriptiva Christi in Eucharistia præsentia statuerit Scotus (tamen possibilitatem ejus certò statuit) perstat vis argumenti. Si enim per miraculum Christus in Cœlo circumscriptivè, in Eucharistia indivisibiliter corpore suo præsens esse potest, nihil impedit, quò minùs & in Cœlo & in Eucharistia per miraculum possit esse circumscriptivè. quia ad illud duo miracula requirantur, ad hoc unum sufficiat. Atqui quò minùs Christus in duobus simul locis sit circumscriptivè, impedit repugnantia. Ergo multò magis illud repugnantia impediet. Si enim, quod minus est, non inest, multò minùs quod majus est, inerit. 3. Neque opus est ut quisquam Scholæ vestræ doctorum præmissam utramque collectim propugnet. Sufficit utramque præmissam à diversis Scholæ vestræ doctoribus argumentis irrefragabilibus communiri. De re enim, quæ docetur, non de doctoribus argumentum stringit. Cœterùm cùm illud & adversus Baldingerum fusiùs asseruerim: & speculationes Scholasticas, quas Redingius Thomistarum & Scotistarum differentes opiniones ponderans prodidit, abundè Doctiss. Forbesius *Instruct. Hist. Theol. lib. XI.* 6. discusserit, libens prolixiore disputatione heic supersedeo.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Verba institutionis; Hoc enim est corpus meum, &c. nec non historia ejus, arguunt substantialem & corporalem Christi in Eucharistia præsentiam, tum quia proprium reale & substantiale corpus & sanguis Christi est illud, de quo Christus dixit; Edite, bibite: tum quia pronomina Hoc, hic, demonstrant verum & reale corpus ac sanguinem Christi, cùm apud omnes Grammaticos censeantur esse demonstrativa: tum quia quod distribuit Christus, cùm Eucharistiam institueret, erat illud ipsum corpus, quod pro nobis dandum affirmatur: tum denique quia Luc.* XXII. 20 *Christus*

Christus innuit, poculum esse sanguinem, dicens: τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον, *hoc poculum est novum Testamentum in sanguine meo, quod poculum pro vobis effunditur.* Resp. 1. Verba & historia institutionis non aliud evincunt, quàm in Eucharistia præsentia esse corpus & sanguinem, non absolutè & substantialiter, sed illud quidem quatenus est panis, hic verò quatenus est germen vitis, uti superiùs demonstratum. 2. Illud quod Dominus accipere, edere & bibere discipulos jussit, directè & formaliter erat panis & vinum; indirectè, implicitè, & consequenter panis & corpus Christi, quatenus signorum participationem imperando, in memoriam revocabat mandatum suum de carne manducanda & sanguine bibendo Joh. c. VI. datum. 3. Per pronomina *Hoc, hic,* demonstrantur panis & vinum, quæ Christus in manum acceperat, sanctificaverat & distribuerat. 4. Quod Christus distribuerat, erat sanè corpus pro nobis dandum, & sanguis pro nobis effundendus, sed non tam *substantialiter,* quàm *figurativè,* per commemorationem & obsignationem. 5. In verbis Lucæ XXII. 20. τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον, *quod pro vobis effunditur,* pertinet ad proximè præcedens subjectum αἷμα *sanguis:* non ad remotum subjectum ποτήριον *poculum,* per usitatam enallagen casûs recti pro obliquo, uti locus Matth. XXVI. 28. ubi verba ea ad τὸ αἷμα referuntur, manifestè evincit. Similia enallages exempla occurrunt, Joh. I. 14. XXI. 12. 2. Cor. XII. 5. Ephes. III. 7. Apocal. I. 5. VIII. 9. Unde etiam Basil. in Moral. reg 21:3. habet τῷ αἵματι τῷ ἐκχυνομένῳ.

EXCIP. REDING: 1. *Evangelistæ omnes & S. Paulus uniformiter verborum Christi proprietatem retinent.* 2. *Quod Christus edere, bibere jussit, de illo, benedicendo, edixit: Hoc est corpus meum &c. At dicere ejus est facere. Non igitur pronomina Hoc, Hic, panem & vinum demonstrant; sed per benedictionem seu sanctificationem substantia panis & vini sic exterminata est, ut sub eorum accidentibus substantia corporis & sanguinis Christi successerit. Verba enim Christi dicentis H. E. E. C. M. sunt infallibilis veritatis adeóque effectiva rei, cujus effectio ad talium verborum veritatem necessaria est.* 3. *In verbis Lucæ XXII. 20. τὸ quod refertur ad proximè præcedens subjectum, sanguinem scilicet poculo contentum. Ergo verus Christi sanguis in Eucharistia est.* Ib. pag. 286. 287. Resp. Nudè omnia asseris, nulla ratione fretus. Etenim 1. si ubique Evangelistæ verborum proprietatem servant, an ergo *Hoc*, id est, uti interpretamini, *individuum vagum*, vel, uti alii, *gradus substantiæ de se indifferens ad panem, corpus & quamlibet substantiam sub speciebus ponibilem*; vel, uti tu interpretaris, *Hacceitas seu unitas individualis* (cui tamen nullum subjectum subest, quódque adeò à nihilo nihil distat) propriè est Corpus Christi? Quale isthoc monstrum est, cui omne rationis, & revelationis lumen ademptum? 2. Benedictio & sanctificatio symbolorum an eorundem substantiam perdidit? Maledictio potiùs hæc, quàm benedictio foret. Saltem similis benedictio ostendi nulla potest. Et si quodvis dicere Dei est facere, an igitur cùm dixit & dicet idem: *Hoc*, id est, Agnus *est transitus: Circumcisio est fœdus: Ite maledicti in ignem æternum,*

num, &c. ſic dicendo ex Agno tranſitum, ex circumciſione fœdus, maledictos &c. fecit? Piget pluſquàm febrilium deliramentorum. Denique an quælibet verba infallibilis veritatis propriè rem ſignificant? Tolle ergo ex S. Scriptura tropos innumeros. 3. Dixit Chriſtus Luc. XXII. 20. *Hoc poculum, eſt Novum Teſtamentum ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον, in ſanguine meo, qui pro vobis effunditur.* Fateris illud τὸ *Quod* ad proximum ſubjectum, Sanguinem referri. Ergo poculum eſt Novum Teſtamentum in ſanguine effundendo ratificandum. Non ergo propriè ſanguis ipſe; ſed vinum poculo contentum Sacramentum eſt Novi Teſtamenti per ſanguinem ratificandi. Quid quæſo hic errori tuo ſeritur, quid metitur?

OBIECT. II. *Paulus 1. Cor. X. 16. explicans verba inſtitutionis, vocat poculum communionem ſanguinis, & panem, quem frangimus, communionem corporis Chriſti. Ubi κοινωνία notat communicationem & exhibitionem corporalem Chriſti, tum quia à proprietate literæ non eſt temerè recedendum: tum quia Paulus Corinthios à Sacrificiis Gentilium vult avertere, oſtendendo menſam & ſacrificium longè præſtantius, quale ſanè non eſt figura, ſed vera caro & ſanguis in altari.* Reſp. 1. Locum eum Orthodoxæ ſententiæ favere ſupra manifeſtum fecimus. 2. Κοινωνία non corporalem *communicationem & exhibitionem*, ſed *communionem, conſortium & ſocietatem notat.* Ita legitur in ſacris non ſemel, nos habere κοινωνίαν cum Deo & Chriſto: & ipſa textus Apoſtolici ζυνάφεια id probat, cùm vox κοινωνίας ſæpius ibi repetita non aliud quàm *ſocietatem & conſortium* notet. Proinde qui ita interpretantur, à proprietate literæ non recedunt. Igitur panis eſt communio corporis Chriſti, hoc eſt, id per quod communio corporis Chriſti obtinetur, vel ſignum & ſigillum corporis Chriſti: non ejus δοχεῖον vel vehiculum. 3. Neque Paulus confert inter ſe communionem cum corpore Chriſti, & communionem cum idolis, in eo, quòd illa præſtantior ſit hâc, ſed potiùs ex utriusque oppoſitione oſtendit, eum, qui cum Chriſto communicat, cum dæmoniis communicare non debere. 4. Denique præſtantius & nos ſacrificium habemus, corpus Domini, cujus fide comedendi Sacramentum eſt panis.

Excip. Reding: 1. *Sicut κοινωνία communio cum Deo & Chriſto non eſt communio cum figura Dei & Chriſti: ſic communio cum corpore & ſanguine Chriſti non eſt communio cum eorundem figura. 2. Per participationem ſacrificiorum legis fiebat communicatio figuræ, corpus & ſanguinem Chriſti tradendum & fundendum repræſentantis. Nec tamen de ea, ſed de ſola Euchariſtica communione dicitur, quòd ſit communicatio corporis & ſanguinis Domini. 3. Vel unum textum profer, qua dicatur, verba Chriſti H.E.E.C.M. vel Pauli, Panis eſt communio corporis Chriſti, de modo præſentiæ non reali, ſed figurativo intelligenda eſſe.* Ib. p. 287. 288. Reſp. 1. Si veſtra cum imaginibus & figuris Dei, Chriſti & Sanctorum communio poteſt eſſe, uti pertenditis, communio cum ipſo Deo, Chriſto & Sanctis; potiori longè ratione communio cum vera & unica imagine ac figura corporis & ſanguinis Domini,

ab ipso Domino constituta, communio esse cum ipso corpore & sanguine Domini potest. Quanquam in Eucharistia ne quidem instituitur communio cum figura, sed symbola à Christo instituta, ut sigilla & pignora communionis cum vero Christi corpore & sanguine exhibentur & accipiuntur; sed non corporaliter, æquè ac non corporaliter unum sunt, seu communionem invicem habent, qui ex uno pane manducantes *unum corpus, multi esse* v. 17. dicuntur. 2. Qui sacrificia in V. Test. vera fide obtulerunt, per ea, ceu figuras Agni immaculati, inde à jactis mundi fundamentis mactati, non cum figura duntaxat quapiam Christi, sed cum altari vero, hoc est, victima piaculari Christo ipso in ara crucis immolando communionem habuerunt, teste Apostolo v. 18. *Videte Israëlem secundùm carnem. Nonne edentes victimas sunt κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου participes Altaris?* Neque tamen victima dicebantur corpus & sanguis Domini, sicut panis & vinum, quia nondum corpus Christi statim frangendum vel fractum sanguis fundendus vel fusus fuit. Nihilominus sacrificiis tribuebatur כפר *expiatio* peccatorum, quæ solius Christi, unicæ pro peccatis hostiæ, propria est. 3. Per symbola sacra, ceu figuras corporis & sanguinis Domini, fidei iisdem utentium corpus & sanguis ejusdem non figurativè, sed realiter præsens sistitur, non quoad contactum physicum, vel propinquitatem substantialem, sed quoad jus communionis cum morte Christi, ejúsque fructibus. Tu potiùs vel umbram rationis prome, ex qua constet, exterminata symbolorum substantia corpus & sanguinem Domini sub speciebus eorundem invisibiliter & indivisibiliter ἀδιαστάτως præsens esse; & quicquam corporalem ad salutem vel solatium peccatoris proficere. Cur denique nihil ad objectam tibi textus συνάφειαν, nec non frequentem κοινωνίας *communionis* in eodem capite usum, quo non aliud quàm *societatem, consortium* significat, respondes?

OBIECT. III. *Christus Joh. VI. 51. 52. &c. ostendit, in Eucharistia præsentem carnem Christi comedi & sanguinem bibi. Agi autem eo loco de Eucharistia & manducatione orali præsentis corporis patet, tum quia promittit ibi carnem dandam pro mundi vita, quod nuspiam impletum nisi in Eucharistia: tum quia Judæi verba Christi de orali manducatione corporis præsentis acceperunt, quos in sua sententia confirmavit Christus v. 53. tum quia v. 57. Christus docet, propter se manducatum nos vivere, sicut ipse vivit propter patrem viventem: tum denique, quia ita docent Patres.* Resp. 1. Christi verba eo capite accipienda esse de manducatione spirituali per fidem, non orali, ipsemet Salvator ostendit tum v. 35. ubi per fidem sedari famem & extingui sitim docet: tum v. 60. 64. ubi carnem mox in cœlum subvehendam comedi ore corporis non posse, & comestam non prodesse quicquam, cùm non per carnem comestam habeatur communio cum Christo ad vitam, quod etiam adversarii, statuentes impios comedentes panem damnari tamen, innuunt, sed per Spiritum Christi, qui in nobis est, & nos facit unum cum Christo; ostendit: tum denique, quia de spirituali manducatione per fidem commodè exponi possunt, quæ de carne sua Christus docet. Quæ causa est, quòd plures ex Pontificiis, ac ex iis duo Summi Pontifices, Innocentius

III. &

III. & Pius II. eo capite de Eucharistiæ Sacramento agi pernegant. 2. Caro pro mundi vita non in Eucharistia, sed in cruce data est. 3. Judæi verba Christi ita acceperunt, ac si ore laceranda ac discerpenda esset. Quis asserat hanc sententiam à Christo confirmatam? Itaque v. 53. Christus confirmat non carnalem Judæorum sensum, sed potiùs suum, cujus claram interpretationem v.61.62. subiicit. 4. Versu 57. docetur sanè, propter Christum manducatum nos vivere. Sed de manducatione orali ne gry quidem. 5. Quoad Patres, eorum alii verba Christi interpretantur de propria carne, proprióque sanguine, ut ad mortem datis, alii de pane & vino. Neutri favent corporali præsentiæ. Non illi, quia ad manducationem spiritualem non requiritur localis præsentia subjecti, quod comedendum est. Non hi, quia aliud est caro & sanguis Domini, aliud Sacramentum corporis & sanguinis Christi.

EXCIP. REDING: 1. *Christus credentem non sitire v.35. dicis, non quòd idem sit bibere sanguinem ejus & credere, sed quia mediante fide sanguis ejus bibitur. Aliàs dicens v.35.50. Ego sum panis vitæ: Hic est panis de Cœlo descendens, satis ostendit, non de figura duntaxat, sed de propria persona sua se loqui. 2. Caro quæ nihil prodesse v.64. dicitur, est carnalis sensus, quali tu præditus verbis Christi non credis. Quomodo enim caro Christi nihil prodesset, cùm tamen Christus ipse manducanti eam vitam promiserit? 3. Licet Spiritus Christi formaliter nos faciat unum cum Christo, ejus tamen Spiritus in nobis nutriendi, & modo per Christum definito accipiendi causa efficiens est caro & sanguis Christi in Eucharistia realiter susceptus. 4. Spiritualem manducationem asseris in eo sitam, quòd per ipsam obtineatur signum & sigillum corporis Christi. De tali spirituali manducatione commodè verba Christi explicari posse, vel à Pontificibus explicata esse, falsissimum est. 5. Caro Christi pro mundi vita non solùm in cruce, sed etiam in Eucharistia danda fuit, quia prout in cruce data est, non potuit esse verus cibus & potus, manducandus & bibendus. Quomodo enim caro Christi in cruce data ore corporis manducari possit? 6. Verum suum, non vestrum sensum Judæis Christus opponit his verbis:* Caro mea verè est cibus; Nisi manducaveritis carnem filii hominis &c. *Quorum verborum proprietas significat realem carnis Christi præsentiam, Physicam & oralem manducationem. 7. Si qui ex Patribus verba Christi de carne & sanguine in mortem dandis explicant, ii alterum sensum non excludunt. Nec Theodoretus, nec Augustinus, quos allegare soletis, vobis favent. Theodoretus enim dicens Dialogo I. Christum visibilia signa appellatione corporis & sanguinis honorasse, non transmutando naturam, sed naturæ symbolorum gratiam; nec non, nomina eum commutasse, & corpori quod erat symboli ac signi, nomen imposuisse; symbolis autem quod erat corporis; supponit realem panis in corpus Christi mutationem, cujus vi sub Eucharisticis speciebus verum Christi corpus realiter existat. Augustinus quoque contra Adimant. cap.12. scribens,* Christum dedisse signum corporis sui; ac tum dixisse, Hoc est corpus meum; *ita agnoscit signum corporis Christi, ut veritatem corporis ipsius non abneget.* Ib. pag.288--291. Resp.1. Mediante utique fide ceu ore spirituali manducatur corpus & bibitur sanguis Christi: sicut mediante ore corporis manducatur cibus corporalis. Saltem inde constat, non aliud

manducationis illius, de qua Joh.VI. ſermo eſt, organon à Chriſto conſtitui, quàm fidem. At quod ſola fide editur & bibitur, illud ſpiritualiter, non oraliter vel corporaliter editur. Oralis & corporalis manducatio juxta vos communis eſt fidelibus & infidelibus. At manducatio & bibitio de qua Chriſtus loquitur, cùm ſola fide fiat, non eſt communis fidelibus & infidelibus. Non igitur oralis & corporalis intelligitur. Conſentio autem tecum, non de figura, ſed de ſola perſona Chriſti ſermonem eſſe. Inde ergo liquet, non Sacramentalem, ſed merè ſpiritualem manducationem proponi. Nam à Sacramentali manducatione figura, ſeu ſymbola Sacramentalia abeſſe nequeunt. Rectè igitur poſt Johannem de Raguſio, & Cajetanum Tapperus veſter *art.15.* ſic arguit: *Manifeſtiſſimum ſignum, quòd non de Sacramentali manducatione Chriſtus locutus ſit, quia nunquam facit mentionem ſpecierum panis aut vini.* 2. Carnem, quæ nihil prodeſſe dicitur, intelligi carnem Chriſti oraliter manducatam, abundè jam probavimus. Dat illa vitam, non ore corporis, ſed fidei ſpiritualiter comeſta. Alias etiam infidelibus, à quibus oraliter eam comedi ſtatuitis, vitam daret. 3. Ineptè nimis Spiritum formaliter nos unum facere cum Chriſto: carnem efficienter ſpiritum eum nutrire, aſſeris. Spiritus enim, quo mediante Chriſto unimur, adeóque Κυρίῳ κολλώμενοι, ἓν πνεῦμα *Domino agglutinati unus ſpiritus ſimus* (1.Cor.VI. 17.) à carne Chriſti oraliter manducata non nutritur: neque ulla nutritione indiget, cùm habeat vitæ indiſſolubilis potentiam. Nihil planè penſi habes, quid dicas. 4. Ubi ſpiritualem manducationem in eo collocavi, *quòd per eam ſignum & ſigillum corporis Chriſti obtineatur?* Quid aniliter garrire eſt, ſi hoc non eſt? Lege definitionem manducationis ſpiritualis à me poſitam. Et ne de Pontificum quorundam, aliorúmque doctorum veſtrorum celeberrimorum conſenſu, quòd ſcilicet de Sacramentali manducatione Chriſtus Joh.VI. locutus non ſit, dubites ampliùs, legendos tibi deſigno Pontifices duos, Innocentium III. *de Myſteriis Miſſæ lib.IV.* 14. Pium II. *Epiſt.*130. Cardinales quatuor, Bonaventuram *In 4. Sent. diſt.9.* de Alliaco *Ib. q.5.* Cuſanum *Epiſt.7. ad Bohemos,* & Cajetanum *Partis.3. q.80. & in Joh.6.* Archiepiſcopos duos, Richardum Armachanum *contra Arm. lib.IX.8.* & Guerrerium Granatenſem *Concil. Trid. lib.VI.* Epiſcopos quinque, Stephanum Eduenſem *de Sacram. alt. cap.*17. Durandum Mimatenſem *Rational. lib.IV. cap.*41. Guilhelmum Altiſſiodorenſem *In 4. Sent. de Euch tr.8. cap.3* Lindanum Ruremundenſem *Panopl. lib.IV.56.* & Janſenium Gandavenſem *Concord. Euch. cap.59.* Theologos concordes alios, Alexandrum de Hales, Richardum de Media villa, Gerſonem, de Raguſio, Bielem, Thomam Waldenſem, Johannem Mariam Verratum, Tilmannum Sigebergenſem, Eccium, Majorem, Ferum &c. prætereo. Hi omnes ſermonem Chriſti de ſpirituali manducatione ſola explicantes, Bellarmino, Tibi, aliíſque eundem ad Sacramentalem manducationem detorquentibus telum eripuerunt pridem. 5. Carnem Chriſti & in cruce, & in Euchariſtia pro mundi vita dandam fuiſſe propriè, craſſiſſimum tuum commentum eſt. Danda enim caro fuit tum, quando exponenda fuit morti pro vita mundi. Atqui Chriſtus ἅπαξ *ſemel*, non quotidie in Euchariſtia, *in conſummatione Seculorum*, puta V.T. *per oblationem ſui ad peccati abolitionem manifeſtatus eſt*, Hebr.IX.26. Manducationis verò oralis neceſſitatem ridiculè iterum ſupponis, & idem per idem probas. 6. Carnem ſuam Chriſtus v.55. ἀληθῶς βρῶσιν *verè cibum vocat.* Sed (liceat Cajetani verba adh.l. mea facere) *Dominus non dicit, verè eſt cibus corporis, ne arctaret cibum ad cibum corporis. Unde ſufficit ad verificandum hunc textum, quòd ſit cibus animæ. Transfertur enim cibi nomen & ratio à cibo corporis ad cibum animæ. Cibus autem nomen eſt officii cibandi,*

ſignificans

significans proportionem rei, quæ manducatur, ad cibandum manducantem &c. Ad significandum igitur, quòd caro sua non falsò, non opinione, sed secundum veritatem cibat animam, dicit, verè est cibus. Præiverat Gabriel Biel *in Can. sect.* 85. sic scribens: *Sensus est, caro mea verè, id est, indubitanter est cibus reficiens, seu refectivus; & sanguis meus verè, id est, indubitanter est potus potans vel inebrians spiritualiter.* 7. S. Theodoreti & Augustini verba, præterquam quod huc, ubi de sensu verborum Christi anquiritur, neutiquam pertinent, disertiora insuper sunt, quàm ut ineptiis tuis se obscurari patiantur. Alibi *Dissert. Tomo II. Diss. XIII. §.* 31. *&c.* adversus Baldingerum vindicata fusiùs, heic, ubi non in loco à Te adducuntur, intacta libens prætermitto.

OBIECT. IV. *Præsentia corporalis Christi in Eucharistia arguitur ex illius figuris, quales sunt manna, agnus Paschalis, sanguis vituli. Quòd si in Eucharistia non est nisi naturalis panis, figuræ illæ nobiliùs figurâssent Christum, quàm Eucharistia.* Resp. 1. Typi illi cum eucharistia in re significata convenerunt, at eucharistiæ typi minimè fuerunt, sed Christi potiùs. 2. Augustior & nobilior significatio non est ponenda in ritibus, sed in modo significandi, qui in eucharistiæ Sacramento est clarior, facilior, evidentior. 3. Aliàs mactatio agni clariùs etiam repræsentavit Christum, quàm specierum fractio & effusio, nec non incruentum sacrificium.

Excip. Reding: 1. *Mannam esse figuram Eucharistiæ, Christus Joh. VI. docet. Patres quoque Agnum Paschalem Eucharistiæ typum faciunt. Et sanguis Vet. Test. figura fuit sanguinis Christi, in quo is, Eucharistiam instituens, affirmavit esse Novum Testamentum. Figuras autem rebus figuratis esse inferiores, docet Apostolus Col. II. 17. ubi illas cum umbris, has cum corpore comparat. In Eucharistia igitur oportet præstantius quid esse figuris illis V. Test. quàm panis & vinum sunt, quæ ne quidem clarè significare possunt, si verba H. E. E. C. M. non accipiantur propriè* 2. *Si æquè in Eucharistia, ac in V. T. figuræ sunt corporis Christi, fideles quoque V. Test. æquè ac fideles N. T. habuerint Christum, typico videlicet modo præsentem* Ib. pag 291. 292. Resp. 1. Christus Joh. VI. 32. 49. panem & mannam non cum Eucharistia, sed cum pane cœlesti sola fide spiritualiter manducando comparat. Agnum quoque Paschalem nec Scriptura, nec S. Patres Eucharistiæ typum faciunt. Ex Scriptura nihil afferre potuisti. Nam quòd Eucharistiam Christus Cœnæ Paschali succenturiavit, non ideo factum est, quasi illam hæc figuraverit, sed quia passio Agni Cœlestis, quæ veritas & corpus erat veteris illius observantiæ, adeò instabat, ut jam quasi in actu esset. Adimpletus ergo typus abrogandus erat, ac alter novo populo per prioris mutationem ad observandum proponendus. Neque etiam Patres à te citati quidquam tale asserunt, sed tantùm Eucharistiam *Pascha* appellant, & *Pascha Domini*, & *Pascha veritatis*, id est, Christi, qui ipsam instituit, & in ea ceu Agnus tollens peccata mundi repræsentatur. Unde nullo modo sequitur, Eucharistiam propriè & strictè loquendo esse veritatem ab Agno figuratam, sed tantùm aliud signum esse prioris in locum à Domino substitutum. Sanguis denique V. Test. non Eucharistiæ, sed sanguinis N. Test. seu passionis Christi, ac effusionis sanguinis ejus, rei in Eucharistia non significantis, sed significatæ typus fuit. Sed fuerint etiam hæc & alia ejusmodi figuræ Eucharistiæ. Cùm verò in Eucharistia duo sint, signum & res

significata, communio videlicet cum corpore & sanguine Domini, utique ratione rei significatæ, communionis cum corpore & sanguine typi longè ignobiliores fuerunt, & antitypum infinities nobilius est. 2. Fideles Vet. Test. habuisse non solas figuras, sed una cum figuris Christum ipsum, quo jure negare potes? Etenim S. Paulus 1. Cor. X. 3. 4. Petram, ex qua Israëlitæ in deserto biberunt, fuisse Christum, & omnes, V. & N. T. fideles eandem escam & eundem potum spiritualem, Christum, participasse asserit. Estque Christus heri, hodie & in Seculum *αὐτὸς, idem*, Hebr. XIII. 8.

OBIECT. V. *Posse corpus Christi præsens esse in pluribus locis, ostendit tum omnipotentia Dei, tum historia corporis Christi, quod de facto fuit & in cœlo, in vicino aëre, terra Act. IX. 5. Posse idem præsens esse indivisibiliter, liquet tum ex Luc. XVIII. 25. ubi camelum per foramen acûs transire posse Christus innuit: tum ex eo, quòd Christus surrexit clauso sepulchro, Matth. XXVIII. 2. & ad discipulos bis ingressus est januis clausis, Joh. XX. 19. 26.* Resp. 1. Omnipotentiæ Dei objectum non est facere contradictoria, & definitionem separare à definito, uti Thomas, aliique agnoscunt. 2. Visionem Pauli Actor. IX. v. 5. fuisse spiritualem potiùs & mentalem, quàm corporalem, post Chrysostomum, Ambrosium, Augustinum, alios agnoscunt Cajetanus, Salmero, Mariana, &c. Quòd si maximè corporalis fuisset, Paulus utique Deo volente & faciente cum Christo in cœlo existente loqui potuit. Sanè in aëre vel in terra Christum fuisse, nuspiam dicitur. 3. Christi locutio de camelo, vel, ut alii malunt, fune nautico, est adagialis, quâ docetur, divitem turgidum tam non salvari posse, quàm non ille per foramen acûs transire potest. Sicut igitur divês turgidus, quâ talis salvari non potest: ita nec ille, quâ talis, transire per foramen acûs. 4. Christum clauso sepulchro surrexisse, nuspiam dicitur, sed insinuatur potiùs, Angelum apparitorem lapidem removisse. 5. Nec etiam idem dicitur transivisse per januas clausas, sed venisse, cùm fores clausæ fuissent, uti noctu solent. Tempus adventus, non modus ingressûs notatur.

EXCIP. REDING: *1. Nullam hic contradictionem implicari, supra ostensum. 2. Ex loco Actor. IX. 5. replicatam corporis Christi Sacramentalem præsentiam non demonstramus. 3. Si Christi ingressus ad discipulos naturalis fuit, cur Luc. XXIV. 35. discipuli eo se sistente sic conturbati territique fuerunt, ut se spiritum videre putaverint? Cur Joh. XX. 19. januis clausis non tantùm venisse, sed in medio discipulorum stetisse, adeòque ad hos, dum clausæ erant januæ, penetrasse dicitur? Hinc S Patres, Augustinus Serm. 159. 160. de tempore; Ambrosius in cap. 24. Lucæ, Hilarius lib. III. de Trin. Justinus, Epiphanius, Cyrillus, Divina omnipotentia per fores clausas eum intrasse agnoscunt.* Ib. pag. 292--294. Resp. Majorem responsionum mearum partem ne attingis quidem. Et cœtera nihili sunt. Nam 1. contradictionem implicare πολυτοπίαν, nos quoque supra ostendimus, & ineptias tuas diluimus. In specie πολυτοπία illa corporis Christi simul in cœlo & in Eucharistia locati manifestè contradictionem implicat. Etenim idem numero corpus

pus eodem tempore discumbere & non discumbere; visibile esse & invisibile; divisibile & indivisibile; continuum & discontinuum; totum hic, totum alibi; majus hîc, minus illic; unum & plura; *ταὐτὸ ϗ ἕτερον*; recedere, non recedere; Cœlo capi, non capi Cœlo; esse quantum absque spatio; commensurari & adæquari loco, & locum non occupare; esse; & tamen fieri; fieri & non fieri, aliter esse in locis quàm in loco; esse *ὅλως ὅλον*, & tamen corpus; esse verum corpus, & esse spiritualiter ad modum Dei; hæc, inquam, quisquis puerorum contradictoria non agnoverit, vapulet, quovis censore æquo.
2. Ex loco Act.IX.5. polytopiam corporis demonstrare Bellarminus, de Valentia, Vasquez, Suarez, Becanus, Gamachæus, Ysambertus, pluresque alii vestrates conantur. Bene est, quòd hic quidem rectiùs illis sapis. 3. Luc.XXIV.35.37. discipuli Christi, subitò comparente eo, dicuntur *πτοηθέντες ϗ ἔμφοβοι γενόμενοι expavefacti & perterriti*, putantes, se videre Spiritum; quia scilicet subitò se stiterat Christus, neque illi vel fores apertas, vel strepitum adventantis Domini senserunt. An verò quia à foribus remoti non senserunt apertas fores, non apertas fuisse, vel aliunde non accessisse Christum, Creatura Creatori cedente, consequitur? Et quàm puerile est, quia Joh.XX.19. clausis januis, id est, nocturno tempore, quo januæ claudi solent, venit Christus, & in medio discipulorum se stitit, concludere, vel clausis manentibus, neque unquam apertis januis, eum se stitisse, vel aliunde non venisse Christum? Docebit te rectiora Durandus vester, cujus *In 4. Dist.44.q.6.* verba adscribere nil pigebit. *Cùm dicitur*, inquit, *quòd Christus intravit ad discipulos post resurrectionem januis clausis, absolutè dicendum est, hoc esse verum &c. Sed non dicitur, quòd intravit per januas clausas. Cùm enim corpus gloriosum possit moveri per aërem, ut per terram, & Christus virtute Divina potuit corpus suum ostendere & occultare; prout voluit. Potuit intrare ad discipulos per fenestram vel quemcunque alium locum, & tunc se primò ostendere, quando fuit coram discipulis. Et sic verè venit januis clausis, sed non per januas clausas. Et si per januas intravit, potuerunt januæ perquam subitò aperiri, & subitò claudi, ita ut apertio & clausio lateret discipulos. Et quia res non dicitur fieri, quando non innotescit, ideo dicuntur fuisse clausæ, quia apertio illarum nulli apparuit. Et hoc modo dici posset clauso sepulchro surrexisse, si alicubi id legeretur. Vel posset dici, quòd Christus ratione, qua Deus habuit in sua potestate corpus & figuram corporis sui, ita quòd potuit figuram corporis mutare in angustam, & sic intrare per quamcunque rimam januarum, eis remanentibus clausis. Et quamvis aliqui dicant, hoc non esse conveniens, nullus tamen dicit, quin fuerit possibile Christo, in quantum Deus est. Convenientius autem videtur ponere modum, qui ab omnibus conceditur possibilis, quàm ponere illum, qui à pluribus impossibilis reputatur.* Præter illos modos à Durando recensitos quid vetat dicere, possibile quoque fuisse virtuti Divinæ fores domus rarefacere, ac repentè condensare, vel etiam annihilare, & subitò reparare? Cùm ergo hi modi, & fortè plures alii nobis incogniti possibiles sint; nec unus potiùs quàm alter debeat determinari, Scriptura nihil definiente, qua ratione Adversarii fictitium illum suum modum de non occupatione loci, aut penetratione dimensionum, si non planè impossibilem, difficilimum tamen ab omnibus judicatum, tanquam necessarium obtrudunt? Patres virtute Divina potuisse Christum foribus clausis se sistere, atque veritatem facti esse extra rationem humanam, statuunt. Virtute Divina fieri potuit modo quopiam supra posito, vel alio etiam, sed non tali, qui veritatem corporis tollat; atque Scriptura modum non definiente, ratio quiescit. Hic S. Patrum sensus, non alius est.

OBIECT. VI.

OBIECT. VI. *Polytopia etiam, seu existentia corporis in pluribus locis, salva ejus unitate rationi non repugnat, tum quia locus est corporis attributum, at multitudo attributorum rem non multiplicat, præsertim si tota in relatione consistant: tum quia locus, sint & tempus, est externum corporis adjunctum, quod proinde non multiplicato corpore multiplicari potest: tum quia accidentalis est corpori, adeóque ab eo abesse potest: tum denique quia à loco rei unitas non pendet, sed potiùs ab essentia.* Resp. 1. Imò sana ratio docet, ne quidem cogitari posse, ut unum idémque numero corpus in mundo existens eodem temporis momento possit ambiri à pluribus corporibus, quæ singula utcunque à se invicem distent, quantum terra à cœlo, proximè contingant & adæquent idem illud locatum. 2. Quodcunque attributum, adjunctum, accidens adæquatum & totale, simúlque proximum alicujus rei est, illud non potest in eodem genere attributorum eodem tempore esse nisi unum. Dissimile exemplum monstrari non potest. At locus ejusmodi attributum, accidens & adjunctum corporis est. Frustra igitur obtenditur, relationes & quælibet alia externa & accidentalia in re multiplicari posse, non multiplicata essentia, cùm de proximis & adæquatis, quale locus est, sermo sit. 3. Etsi unitas ab essentia pendeat, non tamen iccirco salva unitate locus, qui ab existentia pendet, multiplicari potest. Ita duratio proximè pendet ab existentia: neque tamen propterea unius rei multiplex duratio esse potest. Imò cùm existentia sit ipsa essentia, prout actu est, non potest multiplicari existentia, nisi etiam multiplicetur essentia.

EXCIP. REDINO: 1. *Quod naturaliter fieri non potest, illud fieri supernaturaliter potest. Sic corpus in Cælo existens potest Sacramentaliter, absque actuali in ordine ad locum dimensione, supernaturali virtute existere in Eucharistia. Atque ita existere, fides docet.* 2. *Ratio quidem naturalis non probat, in una essentia multiplicari posse attributum adæquatum, totale, quale locus est respectu corporis. Id tamen per absolutam potentiam Dei ratione nostra haud comprehensibilem fieri potest. Neque etiam Sacramentalis præsentia corporis Christi attributum est; sed circumscriptiva, quam multiplicari non posse, ultro fatemur. Quinimò corporis Christi sub speciebus Eucharisticis præsentia importat tum contactum quantitatis panis, nec non corporis Christi partium inter se penetrativum; tum actionem Sacramentalium accidentium sustentativam. Prior formaliter toto genere differt à circumscriptiva corporis Christi in Cælo præsentia: posterior eatenus à corpore Christi promanat in genere causæ efficientis, ut subjectivè in quantitate Eucharistica recipiatur. Multiplicatæ igitur illæ actiones diversa subjecta sortiuntur.* 3. *In uno eodémque Angelo reperitur duplex intellectio, naturalis, quæ commensuratur ævo; & volubilis ac transmutabilis, quæ mensuratur tempore discreto. Ergo unius rei multiplex duratio esse potest. Et quæ arctior est connexio quàm essentiæ cum subsistentia sua propria? Et tamen in humanitate Christi per Divinam verbi hypostasin terminata subsistentia ab essentia separata fuit. Cur ergo etiam corporis Christi in Cælo existentis naturalis locatio, ab eodem in Eucharistia separari non valeat?* Ib. pag. 294. 295. Resp.

My-

Mysteria nescio qualia fundis; certè ratione & revelatione omni destituta, adeóque conficta non alium in finem, quàm ut hypothesi semel placitæ ancillentur. Etenim 1. quod naturaliter fieri non potest, supernaturaliter fieri sanè potest, si contradictionem nullam implicet. At corpus Sacramentaliter in Eucharistia existere sine actuali in ordine ad locum dimensione, adeóque invisibile, indivisibile, illocale, cùm essentiam corporis tollat, adeóque corpus non corpus constituat, contradictionem implicat. Neque ex revelatione quicquam tale probare potes. Fingis ergo pro lubitu. 2. Cùm locus corporis attributum ejusmodi sit, ut sine eo existere nullo modo possit, utpote quod existentiam ejus necessariò sequitur, frustra iterum ad absolutam Dei potentiam confugis. Existere enim corpus, & non in loco existere, est corpus esse & non esse simul. Omne enim corpus quantum esse, ne vos quidem inficiari audetis. Quod verò quantum est, respectu loci externi extendi, eique commensurari necessariò debet; siquidem sit aliqua superficies corporis ambientis. Nam corpus Christi, quod in Eucharistia esse fingitur, aut proximè & immediatè ambitur superficie sive accidentium, sive aëris, aut non. Si posterius, magnum & permanens vacuum dabitur in natura. Si prius, necessariò corpus Christi superficiei illi commensuratur, quod tamen ipsum quoque impossibile est. Et si corporis Christi sub speciebus Eucharisticis præsentia importat *contactum quantitatis panis*, uti tu loqueris, quomodo non in panis superficie, ceu loco suo externo extendetur, adeóque eadem circumscribetur? Nam quantitas omnis positionem partium extra partes, adeóque extensionem in longum, latum & profundum importat. At circumscriptivam ejusmodi præsentiam in eodem corpore eodem tempore multiplicari posse, ipsemet negas. Et si corpus Christi in Eucharistia *per quantitatis panis contactum*, hoc est, sub superficie proximè illud ambientium accidentium panis existeret, vel mutaret justam suam ac naturalem magnitudinem secundùm magnitudinem illius superficiei, & accommodati ad illam, vel non mutaret, sed retineret. Non illud, quia cùm hæc superficies sit tenuissima, corpus autem ipsius solidum, nullam in eo mutationem efficere potest. Non hoc, quia si magnitudinem suam retineret, cùm ea superficie aëris aut accidentium panis circumambiente major & amplior sit, superficiem hanc necessariò dilatare & extendere deberet. 3. Intellectionis Angelicæ diversæ ævo vel tempore discreto mensuratæ figmentum tibi & Scholæ vestræ mystis relinquo. Supponit enim durationem quandam in Angelis indivisibilem, qualem ævo mensurari statuitis. Atqui hæc soli Deo competit. Denique non essentiæ, sed personæ cum subsistentia connexio arctissima est. Neque illa ab humanitate Christi, quæ persona non est, unquam separata est, quia eam nunquam habuit, utpote inde à primo existentiæ suæ momento à λόγῳ sustentatæ. Dispar planè ratio est occupationis loci, quæ consequens necessarium & perpetuum est quanti, quia quantum esse est extensum esse. Nihil autem extensum esse potest sine spatio, in quo extensio illa fiat. *Corpus dicimus*, sic ipse S. Augustinus *de Genes. ad lit. lib. VII.* 12. loquitur, *naturam quamlibet longitudine, latitudine, altitudine spatium loci occupantem.* Imò, uti idem *Epist.* 28. scribit, *corpus non est, nisi quod per loci spatium aliqua longitudine, latitudine, altitudine ita sistitur, vel movetur, ut majore sui parte majorem locum occupet, & breviore breviorem.*

QUÆSTIO II.

An in Eucharistia consecratio fiat pronuntiatione verborum : Hoc enim est corpus meum; *an potiùs benedictione Symbolorum, & quidem à verbis illis distincta ?*

SYnodus litem indecisam reliquit ob evidentem dissensum Scholæ, contenta dicere, per consecrationem specierum fieri conversionem totius substantiæ. Hodie eò inclinant, pronuntiatione illorum verborum fieri consecrationem, & hactenus verba illa esse operativa & conversiva. Nos posterius asserimus, videlicet, consecrationem fieri benedictione, & quidem à verbis illis disparata. Quod posterius addi debet, ut eadem ratione obviam eatur illi Pontificiorum Sectæ, quæ statuit, consecrationem quidem factam esse benedictione, sed quæ ipsa contineatur in verbis, *Hoc enim est corpus meum.* Rationes nostræ.

ARG. I. Benedictio est sanctificatio congruens rerum, super quas funditur. Est igitur causa sufficiens consecrationis.

Resp. Reding : *Benedictio panis sufficiens quidem causa fuit consecrationis, seu transformationis Eucharisticæ verbis H. E. C. M. significatæ ; tametsi non immediatè, sed mediantibus iis verbis pro sequenti instanti effectum eum perfecit.* Tomo II. Tract. VI. ss. 5. pag. 295. 296. Resp. Sufficiens causa non est quæ effectum per se sola & immediatè non producit. At benedictio à verbis H. E. C. M. separata talis, juxta te est. Quomodo ergo consecrationis causa sufficiens est ? Et sanè sufficientem ac immediatam causam esse, vel inde liquet, quia benedictio est congruens ac communissima rerum, super quas funditur, sanctificatio. uti ipsemet Estius vestras *in 1. Cor. X.* fatetur : & verba illa H. E. C. M. consecrationem & mutationem symbolorum, qualem Christus intendit, perfectam supponit. Dici enim supponit esse.

ARG. II. Dominus benedicens pani & calici, haud dubiè exauditus est. Panem ergo benedictione benedictum, similitérque calicem effecit. At ad usum nulla alia benedictio erat necessaria, quàm consecrationis. Benedixit igitur benedictione consecrationis.

Resp. Reding : *Christus gratias agendo benedicens panibus à se multiplicandis, nec non Lazarum resuscitaturus ad Patrem orando, utique fuit exauditus. Et tamen non pro instanti eo, quo oravit, Lazarus resuscitatus fuit, sed tum demum, quando dixit: Lazare,*

zare, veni foras. Ib. pag. 296. 297. Resp. Annon verò Christus benedicendo multiplicavit panes, & multiplicatos demum distribuit? Annon orando Christus resuscitationem Lazari, eodem instanti exauditus, facultatem resuscitandi eum impetravit? Et verba, *Lazare veni foras*, à verbis H. E. C. M. diversissima sunt utique. Illa jubentia rem esse, quæ nondum erat: hæc enuntiantia rem, quæ erat.

ARG. III. Benedictio, de qua 1. Cor. X. 16. eadem est cum benedictione, de qua loquuntur Evangelistæ. At benedictio apud Apostolum est benedictio consecrationis, quod evidenter inde patet, quia ex vi illius benedictionis Apostolus infert, calicem esse communionem sanguinis Christi.

RESP. REDING: *Calix benedictus est communio sanguinis Christi. Ergo vi benedictionis vel immediatè vel mediatè sub speciebus Eucharisticis ponitur sanguis Christi. Et benedictio, quâ immediatè sub speciebus ponitur sanguis, est consecratoria: ea verò, quâ mediatè duntaxat ponendus erat, fuit prævia oratio Christi virtutem Dei ad verborum realem corporis & sanguinis sui sub speciebus existentium significantium veritatem perficiendam implorantis.* Ib. pag. 297. Resp. Geminam benedictionem pro lubitu fingis, quæ unica est, & pronuntiationem verborum H. E. C. M. præcessit. Tum sub speciebus Eucharisticis corpus & sanguinem Christi corporaliter existere, denuo supponis. Hoc utique effecit benedictio Christi antecedens pronuntiationem verborum H. E. C. M. ut panis & vinum fierent corpus & sanguis, hoc est, corporis & sanguinis Sacramentum & pignus. Cui rei accidentalis mutatio, sine substantiali, satisfecit abundè.

ARG. IV. Benedictio est quædam precatio. At verba: *Hoc est corpus meum,* non sunt precatio, cùm ad Apostolos, non ad Deum sint directa.

RESP. REDING: *Dictio Dei, quâ omnia facta sunt, annon etiam fuit benedictio? Et benedictio, quâ rebus creatis Deus benedixit, anne fuit precatio? Non igitur universaliter benedictio est precatio.* Ib. pag. 297. Resp. Non benedicendo Deus res creavit: sed rebus jam creatis benedixit. Neque quamvis benedictionem precationem propriè dictam esse, dixi; *sed quandam precationem,* quâ boni quid illi rei, cui benedicitur, benedicens vovet, apprecatur vel confert. Et Deus quidem benedicendo conferebat symbolis usum sacrum. At verbis H. E. C. M. nec vovit quicquam, nec contulit, sed rem jam oblatam & collatam enuntiavit. Hæc, nisi talpa cœcior esses, videres ultro.

ARG. V. Dominus verba illa protulit εὐλογήσας καὶ εὐχαριστήσας, hoc est, interpretantibus sic Catharino, Villegagnonino, Erasmo, Sanctesio, aliisque Pontificiis: *Postquam benedixisset, postquam gratias egisset.* Ergo benedictio à verbis illis disparata fuit.

RESP. REDING: 1. *Sunt quidem ex Theologis antiquioribus, qui verba Christi sic componenda putent;* Accipiens panem benedixit, dicens, H. E. C. M. deinde fregit, &c. *Alii explicant concomitanter, hoc sensu:* Dum benediceret, frangeret, daret discipulis, hæc verba dixit: H. E. C. M. *ita ut non necessum fuerit verba hæc post benedictionem enuntiari. Alii tamen Græca verba respicientes benedixisse Christum ante verba H. E. C. M. prola-*

ia, agnoscunt, ita ut benedictio prævia fuerit Divinæ virtuti ad perficiendum mysterium invocatio. Non igitur disparanda sunt. 2. *Id ipsum quoque S. Patres asserunt, Ambrosius de Sacram. lib. IV. 4. 5. Augustinus homil. de corp. & sang. Christi; Hieronymus, alii.* Ib. pag. 297. 298. Resp. 1. Mala fide dissensum Cadmæorum fratrum vestrorum recitas. Nam Catharinus, & consentientes Odo, Titelmannus, Petrus Ortys, de Capite fontium, alii, quos adducit in tractatu *de necessaria correctione Theologiæ Scholasticæ*, non solùm affirmant, Christum gratias agendo, seu benedicendo consecrasse; sed & benedictionem illam omnino à verbis H. E. C. M. disparant, utpote quæ nullo modo fuerint illius operativa, sed enuntiativa tantùm. Quæ expositio verissima est. Reliquorum verò, quos adducis, expositiones fictitiæ & violentæ sunt, quia ordinem verborum Christi invertunt, & concomitantiam asserunt prorsus absurdam. Nam si benedicendo, consecrando symbola Christus substantiam panis mutavit in substantiam corporis Christi, non igitur *dum benediceret*, dicere potuit: *Hoc est corpus meum.* Nam benedicendo non erat jam corpus Christi, sed ex hypothesi vestra, demum factum erat. Quin & contrarium probant verba Græca, *εὐλογήσας, εὐχαριστήσας*, hoc est, interpretibus etiam vestris nonnullis, *postquam benedixisset, gratias egisset.* Benedictionem autem non præviam ad perficiendum mysterium invocationem, sed immediatam consecrationis causam fuisse, supra ostendimus. Quomodo enim mysterium perfici potuit enuntiatione verborum, quæ rem non faciendam, perficiendam, sed jam perfectam significant? 2. Ambrosius *loc. cit.* Sacerdotes *verbis in persona Christi prolatis Sacramentum conficere* dicit. Sed quibúsnam verbis? An illis, *Hoc est corpus meum*, à Sacerdote Eucharistiæ institutionem historicè commemorante recitatis? Nihil minùs. Nam *cap. 15.* verba illa interpretatur *orationem, per cujus mysterium Eucharistiæ Sacramentum transfigurari* dixit. Quid hæc oratio aliud est, quàm *benedictionis*, vel *gratiarum actionis* precatio? Ne dicam, libros de Sacramentis Ambrosio tributos, spurios esse. Ambrosius autem *γνήσιος de fid. ad Gratian. lib. IV. 5.* disertè *Sacramenta, quæ* sumimus, *per sacræ orationis mysterium in carnem & sanguinem transfigurari* scribit. Author Sermonis, qui sub Hieronymi, Cæsarii, Eusebii Pseud-Emisseni nomine citatur, præterquam quòd planè incertus est, etiam *Sacerdotem visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis Christi verbo suo secreta potestate convertere*, dixit; eo scilicet verbo, quo Christus Eucharistiam in Ecclesia celebrari, & salutare atque efficax corporis & sanguinis sui Sacramentum esse jussit. Nam mox in Hieronymianis quidem Codicibus sic legitur: *Quando benedicendæ verbis cœlestibus creaturæ sacris altaribus imponuntur, antequam invocatione summi Numinis consecrentur, substantia illic est panis & vini; post verba autem, corpus & sanguis Christi est.* Verba igitur *Summi Numinis invocationem* appellat.

ARG. VI. Per pronomen *Hoc* Pontificii intelligunt corpus Christi. Hoc posito, sequitur conversionem jam factam esse, cùm Christus hæc verba proferret. Nequi igitur in verbis illis consecratio collocari.

RESP. REDING: *Cùm copula* EST *significet identitatem prædicati cum subjecto, oportet in illa propositione,* Hoc est corpus meum, *pronomen* Hoc *denotare substantiam sub panis accidentibus præsentem, quam Christus ipse dixit corpus suum. Sed pro illo signo, quo pronomen* Hoc *pronuntiatur, nondum completam significationem habet. Conversio autem completa non est ante completam significationem.* Ib. pag. 298. Resp. Quomodo EST signifi-

significat identitatem prædicati *corpus meum* cum subjecto *Hoc*, si ante completam enuntiationem *Hoc* non habet completam, sed incompletam significationem, puta substantiæ corporis? Nam *completum* & *incompletum*, nisi fallor, idem non sunt: & quandiu conversio facta non est, substantia corporis Christi præsens significari non potuit. Quid quòd, urgente etiam vestro de Capite fontium *lib.1. cap.1.* propositio hæc, *Hoc est corpus meum*, vera fuit ante primum instans suæ prolationis? Mentalis enim propositio priùs formata erat in mente Christi, quàm illam per voces foras proferret. Et erat vera in mente Christi, ante primum instans suæ prolationis, mansitque vera toto tempore, quo unaquæque vox dicebatur. Loqueris ergo ἀσύστατα, quia nimiùm hic vobis aqua hæret.

ARG. VII. Neque aliam fuisse veteris ecclesiæ sententiam, tum ex liturgiis veterum, Pseudo-Clementis in Constitutionibus, Basilii, Cyrilli Hierosolymitani, Chrysostomi, Jacobi, Marci, & Anaphora Syrorum: tum ex Justini, Origenis & Irenæi, Basilii, Ambrosii, Hieronymi, Augustini testimoniis fusè demonstravit Cl. Dallæus *de Cultibus Latinorum Religiosis lib.III.cap.*13.16. Accedit Christianorum vetustissimorum, Armeniorum & Græcorum, etiam recentiorum, Cabasilæ & Marci Ephesij, quem idem cap 17. allegat, consensus testatissimus.

RESP. REDING: *Ex veterum testimoniis non aliud evinces, quàm quòd antecedenter ad prolata verba consecrationis à Christo panis & vinum sint benedicta: non quòd Eucharistiæ consecratio benedictione sit peracta.* Resp. Inspiceres modò testimonia Liturgiarum veterum & Patrum; ac tum demum judicares. Id pro certo constat, cùm apud vos nulla propriè fiat donorum benedictio, nulla gratiarum actio, nulla oratio ad Deum, qua panis & vinum ad legitimum suum usum comparentur; apud veteres secus planè factum esse, & ad donorum consecrationem semper precem seu benedictionem aliquam factam esse. In vetustissima Liturgia, quæ in Constitutionibus Pseud-Apostolicis habetur, Sacerdos, recitata paulò ante Dominica Eucharistiæ institutione, ita Deum precatur: *Rogamus te, ut benignè aspicere digneris super hæc dona proposita in conspectu tuo &c. & mittas S. Spiritum tuum super hoc sacrificium, testem passionum Domini Jesu,* ὅπως ἀποφήνῃ τὸν ἄρτον τοῦτον σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο αἷμα τοῦ Χριστοῦ σου, *ut efficiat hunc panem corpus Christi tui, & hunc calicem sanguinem Christi tui.* En sola precatione, benedictione, non pronuntiatis vel subsequentibus verbis H. E. C. M. panem corpus Christi, & calicem sanguinem Christi effectum! Nam quòd Bellarminus ἀποφήνῃ reddit *ostendere*, planè ex Græcismi imperitia facit. Reliqua Patrum loca à Viris Celeberrimis, Dalleo *de Cult. Latin. Relig. lib.III.*13. & Albertino *de Sacr. Eucharistiæ lib.I.*6. fusiùs & recitata & vindicata, recitare heic supersedeo.

ARG. VIII. Nobiscum faciunt, teste Christophoro de Capite fontium, quotquot antiquiores sunt Cajetano: post Cajetanum, Odo, Christophorus de Capite fontium, Cassander, Catharinus, Titelmanus, alii. Imò id ipsum Christophorus de Capite fontium probare conatus est ex ver-

 bis

bis his Synodi cap. 1. *Redemptor noster post panis vinique benedictionem, se suum ipsius corpus Apostolis præbere, perspicuis verbis testatus est.*

RESP. REDING: 1. *Falsum est, universos Cajetano antiquiores secum facere.* 2. *Contrarium Synodus Tridentina Sess. XIII. 4. declarat. Suavis verò calumniam similem Pallavicinus diluit.* Ib. pag. 298. 299. Resp. 1. Falsum ergo dixerit vester de Capite fontium, qui *lib. I. cap. 1. & 3.* fatetur, *omnes Catholicos ante Cajetanum unanimi consensu asseruisse, Christum consecrasse, cùm benedixit.* Neque tu dissentientem ostendere potes. 2. Ejusdem de Capite fontium, non mea est probatio, ex Synodi Tridentinæ *Sess. XIII. cap. 1.* arcessita. Ille præstet. Quanquam vel hinc liquet, Tridentinos in deliciis habuisse cothurnos, cùm dissensum Scholæ doctorum non ignorassent.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Consecratio seu Sacramenti confectio debet esse certa. Ergo non fit benedictione ac precibus, cùm incertum sit, an illa apud Deum accepta sint nec ne.* Resp. 1. Quomodo igitur certi sunt de effectu verborum à Sacerdote pronuntiatorum, cùm de ejus intentione pro certo nihil iis constet? 2. In baptismo quoque consecratio fit benedictione ac precibus. Quis tamen dubitet, quin in eo hac ratione Sacramenti confectio sit certissima. 3. Preces, quibus facta est promissio, semper Deo acceptæ sunt. Tales autem sunt preces ac benedictio, quibus consecrantur symbola, cùm verba Christi, quibus jussit *hoc facere,* adeóque etiam benedicere, tacitam promissionem futuri imposterum effectus includant.

EXCIP. REDING: 1. *Argumentum illud sic nudè à Pontificiis venditari non solet.* 2. *Oratio deprecativa significat tantùm affectum ac desiderium orantis. Ejus proin veritas rem, pro qua oratur, non requirit. Necessaria igitur est oratio enuntiativa, qualis etiam in Baptismo ad consecrationem requiritur.* 3. *Alia ratio est significationis Sacramentalis à Christo institutæ: alia executionis ministerialis, quæ posterior ab homine fallaci, ejúsque intentione pendens à Divina Christi institutione desciscere potest.* 4. *Licet preces ex promissione Dei effectus certitudinem obtineant; quia tamen Christus jussit hoc facere, quod ipse fecit, atque ipse pronuntiavit verba H. E. C. M. iccirco id omittendum non est.* Ib. pag. 299. 300. Resp. 1. Nimis multa te, Redingi, latent. Argumentum, quod vobis tribui, non tantùm Cardinalis Bessario *de Sacram. Euchar.* sed etiam Bellarminus *de Euchar. lib. IV 13.* urget his verbis: *Sacramenti confectio debet dependere ab humana prece, nisi constet de pacto absoluto & promissione facta ejusmodi precibus à Deo. Nam sine ejusmodi pacto preces humanæ non necessariò sunt impetratoriæ, præsertim si à malo ministro fiant. Non autem constat, tale aliquod pactum factum esse à Deo.* 2. Oratio, cui promissa est exauditio, & desiderium orantis exprimit, & veritatem seu effectum rei post se trahit. Talis autem est oratio, qua symbolis Ecclesia benedicit, ex institutione utique Christi, adeóque pacto Dei. Quæ quidem oratio & benedictio si nihil certò impetrat, quid verba rem jam factam enuntiantia, faciendum demum impetrabunt? Baptismi par ratio est. Quam enim orationem enuntiativam ibi ostendis, per quam elementi consecratio fiat? 3. In Sacerdote conficiente, adeóque ministerialiter exequente, intentionem

tionem ad validitatem Sacramenti necessariam esse pertenditis. Cùm igitur de intentione ejus incerti fluctuare necessum habeatis semper, quomodo de confecto revera Sacramento certis vobis esse licet? 4. Christus jussit *hoc facere*, quod ipse fecit. At benedixit symbolis, & ante prolationem verborum H. E. C. M. panem esse corpus, adeóque mutationem factam esse, innuit. Dici enim supponit esse, & oratio vocalis mentalem, quæ veritatem suam habet, priusquam verbis efferatur foras. Non igitur prolatis verbis H. E. C. M. vel benedixit, vel consecravit, vel mutavit quicquam.

OBIECT. II. *Per id fit consecratio, per quod Sacramentum perficitur. Atqui non per preces & benedictionem perficitur, sed per eas tantùm rogatur Deus, ut velit perficere Sacramentum.* Resp. Verum est de causa principali Sacramentum conficiente, quæ non est benedictio, vel preces humanæ, sed sola Divina virtus, aut *invisibilis*, ut loquitur Augustinus, *Spiritus S. operatio*. At preces & benedictio nihilominus rectè illud conficere dicuntur, quia earum interventu conficitur. Ita rectè cibi dicuntur sanctificari precibus, etsi id κυρίως fiat verbo ac Spiritu Dei.

EXCIP. REDING: *Licet preces moralem quandam vim ad rem postulatam impetrandam obtineant, in determinando tamen ritu instrumentali, cujus interventu Divina virtus immediatè Sacramentum conficit, unicè ad Divinam institutionem attendendum esse, quæ verbis H. E. C. M. à Christo prolatis Sacramentum confectum esse testatur.* Ib. p. 300. Resp. Preces, quibus exauditio promissa est, ex Divino pacto efficaciam Divinam, non moralem duntaxat vim obtinent. Intercedente verò ritu instrumentali prolationis verborum H. E. C. M. ex institutione Christi Sacramentum confici, ridiculè iterum supponis; adeóque, qui creberimus mos tuus est, quæstionem mendicas. De ciborum exemplo quid respondes?

OBIECT. III. *Illa est forma Eucharistiæ consecrandæ, quam ipse Christus præscripsit. Atqui iis verbis, quibus jussit hoc facere, præscripsit, ut utamur hac formula: Hoc est corpus meum, hic calix est sanguis meus.* Resp. 1. Hac ratione efficietur, non ut sola illa verba institutionis, sed reliqua etiam, quæ Christus fecit ac dixit, consecrationem operentur. Omnia enim illa sub præcepto hoc faciendi continentur. 2. Cur verò potiùs verba illa erunt consecratoria, quàm benedictio & gratiarum actio, quâ Christus æquè usus legitur? 3. Præceptum *hoc faciendi* non pertinet tam ad verba Institutionis, nisi recitativè, quàm ad illa præcedentia, *accepit panem, gratias egit, fregit, dedit.*

EXCIP. REDING: *Verbis* Hoc facite, *mandatur determinatè faciendum, quod Christus fecerat. Atqui non benedictionis tantùm ad verba illa præviæ, sed etiam verborum istorum forma à Christo determinata est.* Ib. pag. 300. Resp. Determinata est, eo, quo diximus, sensu. Jubemur hoc facere, quod Christus fecit. Christus autem post benedictionem verba illa recitavit, & mutationem jam factam ostendit, non præcepit faciendam. Denuo igitur cornicaris, & ad mea nil respondes.

OBIECT. IV.

OBIECT. IV. *Verba, Hoc est corpus meum, non sunt enuntiativa ejus quod ante fuit, sed practica ejus, quod non fuit, cùm Christus quod dicit id ipsum faciat. Proinde Sacerdos in persona Christi iis utens efficit Sacramentum, atque sic consecrat.* Resp. 1. Sunt hæ gerræ Siculæ, & meræ nugæ, quæ nulla ratione nituntur. Si verba illa sunt practica, quomodo pronomen *Hoc* poterit significare corpus, quippe quod demum prolatis illis verbis efficietur? Et cur verba illa Christus concepisset enuntiativè, & non potiùs imperativè? 2. Facit sanè Christus, quod dicit, nempe cùm, ut fiat aliquid, dicit ac imperat, non cùm, quomodo res se habeat, simpliciter ennuntiat, atque narrat. 3. Blasphemum est, quòd statuitur, Sacerdotem verba illa, *Hoc est corpus meum*, in persona Christi enuntiare, quasi videlicet ipse Christus esset, & panis seu *Hoc* esset corpus ipsius Sacerdotis.

EXCIP. REDINO: 1. *Pronomine* Hoc *practicè significatur corpus Christi, quanquam illud non efficiatur nisi enuntiatione integrè prolata. Quinimò veritas Divini verbi tota æternitate antecessit efficientiam rerum creatarum; adeòque harum in verbo significatio seu expressio intelligibilis priùs substitit, quàm extarent res eo significatæ. Tota autem vis verborum Christi est ex significatione per Divinæ institutionis efficaciam accepta, quæ rem significatam antecedit. Cur ergo in iis Christi verbis subsistere non possit significatio, natura sua saltem & causalitate re significata anterior? 2. Si ad verbum Christi Divinæ institutionis efficacia, ad Sacramenti formam elevans accedit, tum hæc ipsa habet vim imperii. Ita rerum creandarum visio, Dei decreto earundem præfinitivo nixa, est istarum effectrix causalitas. ubi Divina dictio est rei enuntiatæ factio. 3. Cùm Christus jusserit facere, quod ipse fecit, in sui commemorationem, blasphemum non est dicere, Sacerdotem verba Christi in ejusdem persona enuntiare. Neque commemoratio, tanti mysterii effectiva, à Sacerdote propria authoritate Christi exhiberi posset.* Ib. pag. 301. Resp. 1. Pronomen *Hoc* determinatam & completam habere veritatem ante prolatam integrè enuntiationem, supra ostendimus. Neque frigida tua ratiuncula quicquam probat, quia veritas verborum H. E. C. M. sic ab æterno, in cognitione scilicet & decreto Dei, antecessit efficientiam corporis Christi in Eucharistia, ut tamen nec ante benedictionem panis actu extiterit corpus, & post benedictionem, etiam ante pronuntiationem verborum illorum, actu extiterit. Extitisse nihilominus panem corpus ante pronuntiationem verborum, existentiam eam significantium, ultro confiteor, atque inde adversus te firmissimè concludo, panem revera fuisse corpus ante enuntiationem verborum H. E. C. M. vel cœptam, vel integrè prolatam; adeòque verbis illis sive cœptis, sive finitis nullam omnino mutationem in re enuntiata intercessisse. Quod causæ tuæ jugulum petit. 2. Divinæ institutionis efficacia hoc præstat, ut mediante benedictione & gratiarum actione panis fiat corpus. Non ideo tamen verba H. E. C. M. enuntiativa vim imperii obtinent, sed significant id, quod vi institutionis & imperii jam ante factum erat. Neque rerum creandarum visio sola, à voluntate & potentia Dei sejuncta, sed visio, voluntas & potentia Dei conjunctæ sunt causa rerum. uti alibi demonstramus. 3. Jussi facere quod Christus fecit, benedicimus, gratias agimus, distribuimus symbola, commemorantes dictum Christi de symbolis: *Hoc est corpus meum: Hoc est sanguis meus.* Commemorare dicta illa

illa promittentia Christi, non est in persona Christi dicere, H. E. C. M. atque sic symbola in rem significatam commutare. Neque hoc facere ad commemorationem, est Sacramentum conficere, sed Sacramento jam confecto uti ad commemorationem mortis Christi. Frustra hæc Sophisticis tuis argutiis obscurare satagis, malámque & causam & conscientiam tuam prodis, utpote quam utcunque sustinere nisi Sophisticis præstigiis non potes.

QUÆSTIO III.

An in Eucharistia post consecrationem maneat substantia panis & vini, an potiùs convertatur tota substantia panis in corpus, & vini in sanguinem, manentibus duntaxat panis & vini speciebus?

POsterius illud asserit Caput I. II. III. & IV. nec non Canon II. Et capite quidem primo affirmatur, eam corporis Christi in Eucharistia existentis rationem *verbis exprimi vix posse.* At Canone II. non sine manifesta antilogia affirmatur, conversionem eam Catholicam Ecclesiam aptissimè *transsubstantiationem* appellare. Nos etsi non negamus, benedictionis & consecrationis interventu ita mutari panem ac vinum, ut quæ ante communia & profana fuerant, incipiant esse sacra, adeóque ex communibus, vulgatísque mutentur & convertantur in Sacra: tamen illud disertè inficiamur, quòd sive pronuntiatis verbis Christi, sive quacunque alia ratione substantia symbolorum panis & vini mutetur & convertatur in substantiam corporis & sanguinis Domini. Rationes promimus sequentes.

ARG. I. In Eucharistia corpus & sanguinem non esse corporaliter ac substantialiter præsentem, superiùs probavimus. Non igitur panis & vinum in substantiam corporis & sanguinis conversi sunt.

RESP. REDING: *Falsum hoc esse, supra probavimus.* Tomo II. Tract. VI. Ss. 5. pag. 302. 303. Resp. Nos quoque supra vestigia tua pressimus & oppressimus.

ARG. II. In verbis Christi, *Hoc enim est corpus meum*, pronomen *Hoc* non aliud notare potest, quàm panem, ejúsque substantiam, quod constat tum ex integra serie verborum Christi: tum quia ex hypothesi adversariorum per

verba *Hoc enim eſt corpus meum*, fit tranſſubſtantiatio. Quod autem corpus Chriſti demum fit verbis iis pronuntiatis, illud nondum pronuntiatis verbis corpus nondum erat. Addo verba illa cenſeri *converſiva*. In omni porro converſione ſunt duo termini, unus *à quo*, alter *ad quem*. Cùm igitur terminus *ad quem* ſit in prædicato, ſequitur terminum *à quo*, qui panis eſt, eſſe in ſubjecto, adeóque pronomine *Hoc* demonſtrari panem. Præterea pronomine illo panis ſubſtantiam demonſtrari, oſtendit etiam Paulus 1.Cor.X.16. ajens, *panem quem frangimus*, adeóque talem permanentem, non carnem, quippe quam nos non frangimus, eſſe communionem corporis Chriſti. Sed & in verbis Chriſti, *Hoc eſt ſanguis meus*, pronomen *Hoc* ſubſtantiam vini demonſtrat, tum eaſdem ob rationes: tum quia etiam poſt conſecrationem id, quod Chriſtus bibendum dederat, vocatur *γέννημα ἀμπέλου genimen vitis.* Si igitur quod Chriſtus dedit diſcipulis, ſubſtantia panis & vini fuit mansitque, tranſſubſtantiata eſſe omnino nequit dici.

RESP. REDING: 1. *Pronominis* Hoc *ſignificatu in verbis conſecrationis aliud importatur in recto, aliud in obliquo. In recto ſignificat individuam corporis Chriſti ſubſtantiam, ea ratione, ut pro eo inſtanti, quo prolatum eſt τὸ* Hoc*, iſta ſubſtantia ſignificetur ſub ratione individuationis adhuc indeterminatæ, per modum adeóque individui vagi: pro inſtanti verò, quo prolatum eſt* Corpus meum, *determinatè demonſtretur individua corporis Chriſti ſubſtantia. In obliquo verò ſignificantur tum præſentis panis accidentia, tanquam terminus communis; tum panis ſubſtantia, tanquam terminus à quo converſionis.* 2. *Neque pronomen illud ad ſubſtantiam panis referri poteſt. Nam in præcedentibus verbis* Accipite & comedite ex hoc omnes, *τὸ* Hoc *refertur ad inſtans conſecrationem Euchariſticam ſubſequens, in quo inſtanti corporis Chriſti ſubſtantia individua ſubſiſtere debuit. Ergo in verbis etiam H. E. C. M. τὸ* Hoc *eandem corporis Chriſti, non panis ſubſtantiam notat. Aliàs verba Chriſti æquivoca forent.* 3. *Verba conſecratoria H. E. C. M. per ſe primò ſunt ſignificativa præſentiæ realis corporis Chriſti ſub accidentibus panis; ſecundariò verò & conſequenter & ſignificativa & converſiva ſunt, adeóque etiam ſubſtantiam panis, ceu terminum à quo important.* 4. *In verbis Apoſtoli 1.Cor.X.16. panis, quem frangimus, dicitur non materialis, ſed ſupercæleſtis, qui frangitur phyſicè in accidentibus materialibus panis remanentibus, myſticè verò in ſe per oblationem, ſeu immolationem.* 5. *Sanguis Chriſti dicitur genimen vitis non ſubſtantialiter, ſed accidentaliter, quia in genere cauſæ efficienter ſuſtentativæ ſubſtat accidentibus vini.* Ib. pag.303--305. Reſp. 1. Caveте vis, ne Chriſtus verba H. E. C. M. proferens æquivocaſſe videatur. Et ſanè æquivocatio in eum, qui ipſa veritas eſt, neutiquam cadit. Quæ tamen turpior foret æquivocatio, quàm hæc, ſi pronomen *Hoc* proferens intellexiſſet & individuam corporis Chriſti ſubſtantiam, & individuum ſignatum, & præſentis panis accidentia à ſubſtantia ſeparata, & ſubſtantiam panis? Hæccine ſomnia pluſquam Monachalia, & dicta *ἐπαμφοτερίζοντα* plus quàm Jeſuitica, os & Magiſtrum ipſum veritatis decebant? Et quæ hæc perplexitas tua, quòd pronomen illud aliud in recto, aliud in obliquo; aliud pro inſtanti, quo enuntiatur, aliud pro inſtanti, quo propoſitio abſolvitur: aliud quoad terminum communem,

nem, aliud quoad terminum à quo conversionis significet? Nihil hic recti, obliqua omnia. Et mysteria hæc tua nobis obtrudis, nulla ratione fretus, quasi Pythagoras esses, cui sat erat dicere. Atqui pronominis demonstrativi hæc ratio est, ut distinctè aliquid significet. Et quomodo *Hoc*, id est, corpus, seu individuum adhuc vagum, & indeterminatum; vel accidentia panis & ejusdem substantia separata; vel substantia panis, propriè, sine tropo, clarè, distinctè (talia enim verba Christi venditare, soletis) potest esse corpus Christi? Quomodo *Hoc*, id est, corpus Christi, ceu individuum signatum & determinatum, potest dici corpus Christi, sine propositione vitiosissimè identica? Etenim subjectum propositionis illius *in recto*, uti Tu parùm rectè distinguis, id est, *Hoc corpus*, vel accipitur confusè, vel distinctè. Si *confusè*, perit omnis gratia verborum Christi, pronomen *Hoc* vim patitur, & Synecdoche infertur ab Eucharistiæ natura alienissima. Sin *distinctè*, identismus turpissimus stabilitur, prædicatum & subjectum non modò identificantur realiter, sed eodem etiam modo, sine ulla πλοκῇ accipiuntur. Quibus argumentis confusus nuper Baldingerus eò delapsus est, ut diceret, *Pronomine* Hoc *nec panem, nec corpus, sed gradum substantiæ, indifferentem ad panem, corpus & quamlibet substantiam sub speciebus panis ponibilem, non repræsentando differentias, significari.* Hoc scilicet est immorari proprietati verborum, posthabitis eliminatisque genuinis tropis Sacramentalibus! Ab usitatis scilicet tropis abhorretis, & insolentissimos, ac verè prodigiosos adoptare, religio vobis nulla est. Vel solus dissensus vester desperationem causæ vestræ prodit. Quod unus de significatione Pronominis illius affirmat, illud negat alter. Jam olim Alexander Alensis *part. 4. quæst. 10. membro 4. art 2. sect 3.* quatuor, & Johannes de Rada Arragonius, Episcopus Pactensis, de Controversiis Theologicis inter Scotum & Thomam *parte 4. controv. 5. art. 4.* quinque diversas Doctorum Pontificiorum expositiones recensuit. Primus, nisi fallor, Redingius in unam conflavit omnes, & distinctionibus suis *recti, obliqui, primi, ultimi instantis, termini communis, à quo &c.* propositionem, cujus claritatem & simplicitatem literalem ubique jactant, diversissimis sensibus imprægnatam fœcundavit. Quis ingenioso hoc capite beatior? 2. Quàm verò bella hæc ejusdem est demonstratio: *In verbis, Accipite & comedite ex hoc omnes;* τὸ Hoc *ad instans consecrationem Eucharisticam subsequens, in quo corporis Christi individua substantia subsistere debuit, refertur: Ergo eodem refertur Pronomen* Hoc *in verbis H. E. C. M. adeóque non ad substantiam panis?* Quo verò argumento antecedens probas? Nullo. Αὐτὸς ἔφα, Christus sic dederit *Hoc*, distribuerit *Hoc*, jusserit ex *Hoc* comedere, quod nihil adhuc erat, quod intelligi à discipulis non poterat. perinde ac si dixisset: Λαβὲ μηδὲν, καὶ κράτει καλῶς, *Accipe nihil, & bene tene.* Et sic ubique, Redingi, disputas, ut somnia tua, quæ maximè controversa sunt, nunquam probata, probabilia nunquam, nudè supponas. Sic disputare, est causam manifestè prodere. 3. Si verba Christi H. E. C. M. *primariò* sunt significativa realis præsentiæ corporis Christi sub accidentibus panis; quomodo eadem *secundariò* sunt practica, seu conversiva substantiæ panis in substantiam corporis Christi? Significatio enim realis præsentiæ corporis antecedentem conversionem supponit, non consequentem post se trahit. Non potest enim in enuntiante propositione, *Hoc est corpus meum,* significari corpus, nisi priùs illud conversum animo concipiatur. 4. Panis ille, quem à nobis frangi Apostolus 1.Cor ι̅ 16. dixit, opponitur τῷ ποτηρίῳ *poculo.* At panis materialis, non supersubstantialis poculo opponitur. Et panis ille frangitur, adeóque in partes secatur, distributionis ergo. At panis ille vivus, qui ex Cœlo venit, semel fractus in cruce, ampliùs frangi non potest, nec debet. In Eucharistia

enim ſinguli fideles non partem Chriſti ſectam,ſed Chriſtum integrum, inconſumptibilem,incorruptum accipiunt. Neque ibi Chriſtus immolatur; ſed Chriſtus *ἅπαξ ſemel*, non *πολλάκις multoties* oblatus, immolatus (Hebr.IX.25 26.) ſymbolica fractione panis repræſentatur. Sed de pane hoc,ut & genimine vitis tuas *φλυαρίας* ſupra *quæſt.1. arg.2.* fuſiùs diſcuſſimus.

ARG. III. Neque verbis illis, *Hoc eſt corpus meum, Hoc eſt ſanguis meus*,panis & vini ſubſtantia à Chriſto mutata fuit in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti, tum quia Chriſtus non dicit, hoc *fieri* corpus & ſanguinem, adeóque ſimpliciter enuntiat, quod jam erat, non jubet quid fieri debeat: tum quia dici præſupponit eſſe, proinde propoſitio illa vera eſſe non potuit, niſi corpus jam fuit, priusquam diceretur corpus: tum quia panis ſubſtantia nec converſa fuit in corpus integrum, nec in fractum; non in *integrum*, quia tale non eſt pro nobis datum; non in *fractum*,quia cùm Chriſtus verba ea pronuntiavit,corpus non fractum, ſed integrum & frangendum erat: tum quia aliàs etiam Corinthii ſimili propoſitione,*Vos eſtis corpus Chriſti*, 1.Cor.XII.27. in corpus Chriſti mutati eſſent: tum denique quia ipſa etiam accidentia panis & vini,ſuper quæ æquè Chriſtus verba illa pronuntiavit,in accidentia corporis & ſanguinis mutata eſſent. Quòd ſi verbis illis pronuntiatis Chriſtus ſubſtantiam panis & vini non convertit in ſubſtantiam corporis & ſanguinis ſui,multò minùs Sacerdotes verba illa Chriſti repetentes id efficere poſſunt. Etenim Sacerdotes non dicunt, *Hoc eſt corpus Chriſti*, ſed,*Hoc eſt corpus meum.* Proinde ſi verbis illis à Sacerdote pronuntiatis, fieret tranſſubſtantiatio,utique panis & vinum non in corpus & ſanguinem Chriſti,ſed potiùs in corpus & ſanguinem ſacrificuli commutarentur. Et quale quæſo in corpus Chriſti ſubſtantiam panis commutat ſacrificulus? In paſſibile ne,an glorioſum? Neutrum ſanè dici poteſt, quia nec corpus Chriſti poſt ejus aſcenſionem ampliùs eſt *παθητὸν* paſſibile; nec corpus glorioſum, ſed fractum, & pro nobis datum in Euchariſtia offertur.

RESP. REDING: *1. Licet expreſſè non dixerit Chriſtus, hoc fieri corpus vel ſanguinem ſuum, verborum tamen illorum veritas ſupernaturalis Divini imperii vim ſortitur, quæ nullatenus eſt conſequens,ſed antecedens & cauſans rem,quam enunciat. 2. Dici in verbis Sacramentalibus importat veritatem inſtitutionis ac dictionis Divinæ. Hoc verò dici non præſupponit,ſed cauſat eſſe,juxta illud Pſal.148. Dixit & facta ſunt. 3. Panis ſubſtantia converſa fuit in corpus Chriſti integrum, quia corpus Chriſti, hæc verba proferentis,nondum fractum fuit. Et tale licet pro nobis non fuerit datum tum,cùm Chriſtus loqueretur,mox tamen dandum erat. Ex ipſis terminis notum eſt,corpus, dum vel in voluntate ad id jam parata, vel etiam effectu ipſo datur ad frangendum, integrum dari. 4. Cùm prædicatum propoſitio-*

nis supponas secundùm conditionem subjecti, in loco verò Apostoli: Vos estis corpus Christi, subjectum importet personas Corinthiorum, à persona Christi discretas, non potest in iis ulla mutatio vel conversio intelligi. Alia ratio est verborum Christi, in quibus sub pronomine Hoc *connotatur individuatio ac hæcceitas, adeóque hypostasis prædicati, corporis Christi.* 5. *Cùm veritas verborum Christi enuntiet, individuam sub isto demonstrativè exhibito sensibili exhibitam substantiam esse corpus Christi, accidentia panis & vini in accidentia corporis & sanguinis Christi mutari non potuerunt. Alias pronominis* Hoc *demonstrativi veritas non subsisteret.* 6. *An Evangelistæ & Apostoli referentes verba Christi, intellexerunt illa de corpore suo, & non potiùs de corpore Christi? Par sacrificulorum ratio, quibus etiam consecrandi potestatem Christus dedit his verbis:* Hoc facite in mei commemorationem. *Christus enim verbis enuntiativè prolatis consecravit.* 7. *Substantia panis convertitur in illud corpus Christi, quod in Cœlis gloriosum est. Nam illud ipsum, quod in passione fractum, & pro nobis datum est, jam in Cœlo gloriosum existit.* Ib. pag. 305--308. Resp. Paucis nebulas tuas veritati offuscandæ offusas dissipemus. 1. Verborum Christi veritas supponit utique vim imperii, per quam jam ante prolata verba H. E. C. M. verbo benedictionis panem esse corpus suum jusserat. Non enim Christus dixit: *Hoc fiat corpus meum*; sed *Hoc est corpus meum.* Ergo panis jam erat corpus, adeóque veritas horum verborum non requirebat, ut iis demum prolatis corpus efficeretur. 2. Dici in verbis Sacramentalibus veritatem institutionis & dictionis Divinæ omnino importat. Nullum enim sine institutione Christi veri nominis Sacramentum est. Sed institutionem & dictionem ejusmodi, qua panis substantia in corporis substantiam, remanentibus accidentibus panis, convertatur, libuit tibi fingere, non probare. Neque quælibet dictio Dei est factio rei, sed quædam rei jam factæ enuntiatio, qualis est dictio verborum, H. E. C. M. Cùm dictio Dei est nova factio, seu creatio, dictio semper præceptiva & imperativa, nunquam rei jam existentis enuntiativa est. Ita in Creatione Deus dixit, *Fiat*, & *factum est.* non, *Est*, & *factum est.* 3. Cùm corpus Christi in Eucharistia qua *fractum, datum* pro nobis ad remissionem peccatorum fidelibus offeratur, quomodo panis in corpus integrum mutari, atque tale fidelibus in Eucharistia offerri potest? Quomodo potuit in prima Eucharistia, qua integrum corpus vivum mensæ accubuit? Neque ex terminis clarum est, corpus, quod datur ad remissionem peccatorum, integrum dari. Licet enim priùs quàm frangatur, integrum fuerit oportet, tamen datum ad remissionem peccatorum, dari non potuit nisi fractum, mortuum. quia fractione & effusione sanguinis peccatorum remissio impetrari debuit. Datum ergo est integrum, non ut tale maneret, sed ut frangeretur, & fractum, mortuum vera fide ad remissionem peccatorum manducaretur. Substantia autem panis in corpus fractum converti nullo modo potuit, quia in prima Eucharistia non fractum, sed demum post frangendum erat. 4. Quomodo verò Corinthii sine ulla mutatione potuerunt esse corpus Christi? Ad hoc enim, ut corpus Christi fierent, nova creatione opus fuit. Et tamen sine ulla mutatione seu conversione substantiali corpus Christi fieri potuerunt. Pari ratione sine ulla mutatione substantiali panis corpus Christi fieri potuit. quæ vis argumenti mei erat. Utrobique idem est verbum substantivum, ex cujus vi necessitas desitionis & conversionis panis infertur. Neque etiam verba H. E. C. M. institutiva & operativa Sacramenti, sed illius tantùm consecrati declarativa sunt, uti supra probavimus. Nullum proin hactenus discrimen intercedit. Et qualis individuatio, qualis hæcceitas sub Pronomine *Hoc* connotatur? Juxta te & substantia panis, & accidentia panis, & substantia individua corporis

 Christi.

Christi. Prædicatum ergo secundum cujus subjecti conditionem propriè & literaliter supponit? 5. Siccine ut pronominis *Hoc* veritas subsisteret, accidentia panis in accidentia corporis mutari nequiverunt? Sed eadem, imò potiori ratione nec substantia panis in substantiam corporis mutari potuit. Accidentia enim à substantia separata nihil sunt. Ut igitur veritas demonstrativi Pronominis *Hoc* illibata subsisteret, & propositio Christi non fieret vitiosè identica, panis & substantia & accidentia permanere, & usum ac relationem duntaxat novam induere debuerunt. Accedit, quòd verba H. E. C. M. Christus æquè super accidentia, ac super substantiam panis protulit. Si igitur vi verborum pronuntiatorum substantia panis convertitur, cur non etiam eadem vi accidentia convertantur? Siquidem accepit Christus totum complexum, totum hoc sensibile, videlicet panem, nec dixit: *Hujus, quod teneo, pars aliqua est corpus meum*; sed de toto sine ulla restrictione: *Hoc est corpus meum.* 6. Evangelistæ & Apostoli verba Christi referentes, eadem de Christi, non proprio suo corpore intellexerunt. Non enim sic retulerunt: *Nos accepimus panem, benediximus, fregimus, dedimus, & diximus: Hoc est corpus nostrum.* sed alia omnia retulerunt. Neque vel referendo historicè, vel in usu Eucharistiæ commemorando juxta mandatum Christi, in ejusdem persona corpus Christi se facere testati sunt, non eò væsaniæ abrepti, ut putarent, nedum dicerent, se sui Creatoris Creatores esse. De verbis, *Hoc facite &c.* supra abundè. 7. Si panis substantia in corpus Christi gloriosum convertitur, Christi igitur corpus in Eucharistia nec ut fractum, nec ut immolandum existit, quia corpus ejus gloriosum nec frangi, nec immolari potest.

ARG. IV. Transsubstantiatio ejusmodi pugnat cum institutione Cœnæ, præcipuisque articulis fidei. Cum *institutione Cœnæ*, quia nec convenit cum ejus circumstantiis, quippe Christus corpore suo assidens mensæ, pronuntiatis iis verbis panem mutare in substantiam corporis sui mensæ assidentis, & corpus suum sic mutatum, constanter tamen eodem loco manens & assidens deglutiendum distribuere non potuit: nec cum factis, quæ exercuit, quippe panem quem accepit, distribuit, & ipse etiam comedit, haud quaquam deglutiturus proprium corpus: nec cum dictis quæ usurpavit, uti supra vidimus: nec cum fine quem spectavit, qui fuit *ἀνάμνησις recordatio* Christi. Præcipuos etiam articulos fidei evertit, veluti illum de conceptione ac nativitate Christi, resurrectione, ascensione, sessione ad dexteram Dei, reditu ad Judicium, & Sanctorum communione.

RESP. REDINO: 1. *Non ideo quia naturalis ratio comprehendere nequit, quomodo Christus corpore suo & mensæ accubuerit, & in Eucharistia extiterit, deserenda est proprietas verborum,* Hoc est corpus meum. *Potiùs intellectus captivandus est humiliter in obsequium verborum Christi.* 2. *Vestra potiùs figurata præsentia præcipua fidei dogmata evertit. Si enim verborum Christi proprietas deserenda est, pari ratione proprietas verborum,* verbum caro factum est, *aliorúmque, quibus similia mysteria rationi impervestigabilia enuntiantur, deserenda est. Qua ratione præcipua fidei mysteria eludi poterunt.* Ib. pag. 308. Resp. 1. Cùm nec revelatio doceat, Christum corpore suo & mensæ accubuisse, & intra accidentia panis substitisse; & Sacramentorum omnium ratio, Scriptura indi-

 ce,

ce, ferat tropos, juxta quos res signata de signo enuntiatur; & ratio sana, quin & ipsa revelatio ostendat, verbis Dei ejusmodi sensum, ex quo contradictoria & absurda sequuntur (cujusmodi sunt, idem corpus mensæ accumbere & non accumbere mensæ, sub speciebus accidentium latere & non latere, esse visibile & invisibile, extensum & non extensum, unum & non unum) neutiquam aptari; non igitur ii, qui verborum proprietatem deserunt, & verba Christi juxta sensum ab eodem intentum explicant: sed ii potiùs, qui sensum alienum, absurdum, contradictorium, verbo Dei repugnantem, & à proprietate verborum ad tropos monstrosos & insolentes deflectentem mordicus propugnant, intellectum sub obsequium verborum Christi humiliter captivare præfractè & lucri potiùs quàm religionis gratia renuunt. 2. Neque adeò sensus verbo Dei consentaneus, fidei analogus, & sanæ rationi non contrarius, quicquam derogare potest iis fidei articulis, quos Scriptura verbis propriis exponit. Nam sensus Spiritus S. verbis sive propriis sive figuratis expressus semper verus est. Quanquam verba illa, *Verbum caro factum est*, pro propriis venditans tu, Eutychianis velificari videris. Si enim propriè Verbum caro factum est, in carnem igitur transmutatum, adeóque naturæ duæ in unum commixtæ fuerint. Sed Apostolus verba illa, *verbum caro factum est*, impropria, verbis propriis explicat, dicens Hebr. II. 16. *Non Angelos, sed semen Abrahæ* (carnem) *ἐπιλαμβάνεται assumit*. Carnem ergo fieri, propriè, interprete Apostolo, est carnem *ἐπιλαμβάνεσθαι assumere*. Præcipuos autem fidei articulos sententia vestra everti, negare non potes, quia veritatem corporis Christi humani, utpote carnem & sanguinem habentis, adeóque sua natura extensi, finiti, circumscripti, visibilis, palpabilis, localis; adeóque conceptionem, nativitatem, resurrectionem veri humani corporis, nec non ascensionem & permansionem apud dextram Dei, reditum ad judicium, aliáque funditus tollit.

ARG. V. Sed & cœnæ Dominicæ essentiam penitus destruit. Quippe destruit tum *signum*, quia panis & vini substantiam abolet relictis speciebus, quæ absque proprio subjecto spectra potiùs sunt fallacia, quàm rerum divinarum infallibilia testimonia: tum *signatum*, quia corpus Christi spoliat sua quantitate & dimensionibus, pro uno multiplex inducit, & pro nucleo eucharistiæ substituit ejusmodi carnem, quam Christus ipse negat vel prodesse vel vivificare: tum *analogiam Sacramentalem*, quia relationis Sacramentalis fundamentum tollit, & ubi signum in rem signatam convertitur, omnis inter illa similitudo desinit.

RESP. REDING: 1. *Accidentia secundum se præcisè spectata ex Christi verbis & connaturali cum substantia panis connexione determinata sunt ad Christi corpus sub illis subsistens significandum. 2. Corpus Christi in Eucharistia extensione quidem localiter circumscriptiva, at non quantitate, seu dimensione entitativa destituitur; & in substantia unicum, sola Sacramentali præsentia replicata, in se omnino simplex est. 3. Ut signa in rem signatam convertantur, absurdum non est, quandoquidem etiam figuræ V. T. in veritatem mysteriorum Christianorum illis signatorum conversæ sunt. Neque etiam substantia panis, sed ejus duntaxat accidentia, quæ remansura, ceu symbola corporis Christi, verborum Christi virtute ad esse signi Sacramentalis elevantur. inter quæ proin & Christi corpus vera analogia Sacramentalis intercedit.* Ib. pag. 308-309. Resp. 1. Nescio quomodo

do ex verbis Christi vel speciem aucupari possis, ad incrustandum prodigiosum commentum. Accidentia verò propria, seu attributa essentialia panis sic naturaliter cum substantia connexa sunt, ut hac sublata, illa nihil sint, & ad entia ficta relegari debeant. Sed sunto etiam aliquid, non inania spectra. At signa corporis Christi esse nequeunt, quia signum Christus instituit, quo & fractionem corporis sui, & nutritionem spiritualem animorum, & mysterium unitatis fidelium inter se significaret & repræsentaret. Atqui accidentia panis, utpote quæ nec franguntur, nec nutriunt, nec unum quid sunt ex multis partibus confectum, eo modo significare & repræsentare nequeunt. 2. Corpus Christi inter alia corpora situm, sine extensione locali & circumscriptiva ut corpus, & non ut spiritus, ne quidem animo concipi potest. Quid verò insuper extensio seu dimensio entitativa aliud est, quàm vel multitudo partium vel positio partium, quam habent ad se? At cùm multitudo partium ad quantitatem discretam pertineat, non potest nisi abusivè extensio seu dimensio dici respectu præsentiæ in aliquo spatio, utpote quæ propriè quantitatem continuam spectat. Et sanè multitudo partium materiæ non aliud est quàm substantia materialis, adeóque non tam extensio vel dimensio, quàm aptitudo ad eam. Aptitudo autem non est res ipsa, ad quam est aptitudo. Positio autem partium, seu situs & dispositio partium intrinseca quid aliud est quàm intervallum, quod interjacet inter duas partes distantes superficiei corporis ambientis, si ullum ambiens circumpositum est, vel inter duos terminos, in quibus essent duæ partes distantes superficiei corporis ambientis, si ullum corpus spatium illud ambiret? Quomodo Cœlum ultimum, quo velut simili exemplo Bellarminus utitur, licet non habeat dispositionem illam extrinsecam partium suarum in ordine ad locum, mundus tamen spatium occupat tantum, quantum interjacet ab iis lineis, quæ protenduntur à mundi centro usque ad ejus extimam superficiem, atque adeò ad eos terminos, in quibus esset locus, hoc est, superficies corporis ambientis, si ullum corpus ultimo Cœlo circumfusum esset. Si ergo corpus Christi eodem modo in Eucharistia existit, & eundem ordinem habet ad spatium intrinsecum, qui habetur à mundo, existet in suo spatio intrinseco naturaliter, & ad modum non spirituum, uti pertenditis, sed corporum. Imò cùm corpus Christi Eucharisticum non possit nisi inter alia corpora situm cogitari, secus quàm Cœlum extremum, quomodo non præter situm intrinsecum habebit etiam localem extrinsecum? Denique ejusdem corporis præsentiam in multis locis replicatam, ceu replicatum aliquoties à te, & à nobis debellatum monstrum contemnimus. 3. Quas verò V. Test. figuras in veritatem mysteriorum Christianorum illis signatorum conversas nobis dices? Indica quæso. Nam nobis hoc itidem monstro simile videtur. Umbræ corpori cedunt, non in corpus commutantur. Nihil profectò pensi habes, quid dicas, dummodo aliquid dicas. Accidentia verò panis ad esse signi Sacramentalis elevari nullo modo posse, supra ostendimus. Unde analogiam omnem perire necesse est, utpote quæ nisi signum inter & rem signatam intercedere nulla potest.

ARG. VI. Involvit hoc dogma ejusmodi non tam miracula quàm τερατολογήματα, quæ sanæ rationi, adeóque etiam fidei, quæ contra sanam rationem nihil statuit, repugnant, & contradictionem implicant. Etenim fingunt, manentibus speciebus seu accidentibus panis & vini, utriusque substantiam converti in substantiam corporis & sanguinis Christi. Id verò

verò absurdissimum, & planè ἀσύστατον ac prodigiosum est: tum quia nihil mutari potest in aliquod individuum actu præexistens, quale est corpus Christi, quin censeatur idem esse: tum quia in omnibus miraculosis, quæ in S. Literis commemorantur, conversionibus, non tantùm mutatio facta judicio sensuum deprehendi potuit, quod hic nullo modo fit; sed etiam unà cum substantia etiam accidentia immutata sunt, manente interim communi mutationis subjecto: tum quia non potest (uti fatetur Cartesius *in Medit. Resp. ad obj.*) mens humana cogitare accidentia panis esse realia, & tamen absque ejus substantia existere, quin simul illa per modum substantiæ concipiat, adeóque accidens non accidens faciat: tum quia in consecrata hostia remanent ejusmodi accidentia, veluti soliditas, impenetrabilitas, extensio, partium extra partes positio, quæ cùm sint ipsa substantiæ corporeæ essentia, seu primaria & radicalis proprietas, uti fatentur etiam Nominales & Ariaga, mutatâ essentiâ ipsa quoque non possunt non mutari: tum quia remanent post consecrationem symbolorum, eorundem figura, colores, odores, sapores, quæ præsentiam corporeæ substantiæ arguunt: tum quia manentibus accidentibus annihilaretur sic substantia panis, quod & rationi, & Dei verbo adversatur: tum denique, quia quod post consecrationem manet, instar panis & vini nutrit, marcescit, corrumpitur, ita ut ex eo, teste experientia, generentur vermes; tangitur, frangitur, veneno imbuitur, quomodo constat Victorem II. & III. Pontifices, Henricum VII. Imperatorem, Henricum Eboracensem, alios toxaticos periisse. Hæc omnia cùm ἀσύστατα esse animadvertisset Cartesius, subtilis Philosophus, ipse quidem novo emplastro vulnus ex negata accidentium realitate Papatui inflictum, sanare studuit, asserens, post consecrationem remanere superficiem panis & vini, illámque esse, quæ omnes sensus nostros afficit. At Christus id quod remanet, vocat *genimen vitis*, Paulus *panem quem frangimus*, neuter panis & vini *speciem*. Nec inanis & vana species, seu ut ille explicat, *terminus ille, qui medius esse concipitur inter singulas particulas hostiæ, & corpora ambientia, qui non habeat nisi modalem entitatem*, eo modo afficere sensus & effectus ejusmodi producere potest. Sed σοφὸν Philosophi illius φάρμακον solidè discussit Cl. idémque conjunctissimus Σύνεργος noster D. Joh. Lavaterus *Disp. Metaph. pag. 89. &c.* Plura Transsubstantiationis hujus prodigia Moses Amyraldus *Thes. Theolog. p. III. pag.* 179-210. pandit & fortissimè profligat. Hoc unum ego addo, nulli portento etiam illud cedere, quod non tantùm panis & vini accidentia substantiâ suâ spoliata, sed etiam substantiam Christi accidentibus naturaliter ab ea emanantibus exutam

obtrudere satagunt. Quale enim quæso corpus est, quod nec coloratum, nec configuratum est, neque ullum respectum habet ad ullam categoriam, præterquam ad categoriam substantiæ? qualis anima est, quæ destituitur accidentibus omnibus in eucharistia, nihil cogitat, nihil vult, nullis prædita est sapientiæ, prudentiæ, virtutis habitibus?

RESP. REDING: *1. Annon etiam formæ materiales humanorum ossium in corporibus mortuis per resurrectionem in formas rationales, jam ante existentes, convertentur? 2. In eucharistia saltem converti substantiam non conversis accidentibus, proprietas verborum* H. E. C. M. *evincit. Et si Deus statuam salis, in quam conversa erat uxor Lothi, convertere vellet in animam illius, annon remanentibus accidentibus solis uxoris Lothi anima, accidentibus iis substans, succederet? 3. An Divina virtus non potest plura facere, quàm mens humana capere queat? Cúmque accidentis existentia, juxta Aristotelem, ab ejusdem essentia distincta sit, & aliud sit accidentis inhæsio actualis, aliud aptitudinalis, liquet concipi posse accidentia realia non actu substantiæ inhærentia. Quomodo etiam natura Christi humana sine subsistentia existere potuit. Neque ideo accidentia actu substantiæ non inhærentia per modum substantiæ concipi debent, quia illa dependent à substantia corporis Christi, saltem in genere causæ efficientis & sustentantis. Quomodo enim alias* Hoc, *id est, individua substantia, quæ demonstrabilis per sensibilia accidentia, cum quibus conjuncta est, posset esse corpus Christi? 4. Etsi Ariaga & Nominales contendant, quantitatem non esse realiter distinctam à substantiæ corporeæ essentia; tamen aliter se habere rem in Eucharistiæ Sacramento non diffitentur; asseverantes etiam, species Eucharisticas quantitate destitutas, non quidem ab intrinseco, sed actione Divinæ virtutis esse impenetrabiles & extensas. Quanquam verius est, quantitatem à substantia corporea realiter distingui, quia fides docet, in Eucharistia esse quantitatem absque substantia; & ratio astruit, impenetrabilitatem quantitati propriam esse. Quicquid autem ex uno fidei, altero luminis naturalis principio per legitimam consequentiam infertur, pro veritate naturalem & physicam certitudinem excedente habendum est. 5. Figura, colores &c. naturaliter corpoream substantiam præsentem arguunt. Sed Deus ejus absentiam omnipotente virtute sua sustentante supplere potest. Primariò quidem materia prima formarum materialium receptiva est; sed secundariò etiam quantitas. 6. Ratio annihilationis exigit, ut res, quæ annihilatur, non in nihilum sui, sed omnimode in nihilum abeat. At hic à termino A quo destruendo fit transitus in positivum terminum Ad quem, non in nihilum. 7. Accidentia Eucharistica triplex actionis realis genus exercere possunt; puta principaliter assimilare, seu producere qualitates in aliis subjectis sibi similes; instrumentaliter assimilare propriè substantiæ, veluti cùm aqua admixta transmutatur in vini substantiam; denique se ipsas in proprio subjecto reparare. quomodo vini species alteratæ seu calefactæ se reducunt ad temperamentum formæ substantialis vini proprium. Primum faciunt naturaliter, per vim intrinsecam ac qualitatem. Secundum faciunt instrumentaliter, Divina virtute principaliter operante. Tertium sola operatione principali Dei, & obedientiali humanitatis Christi. Passiones verò specierum Eucharisticarum alterativæ vel immutativæ naturaliter fiunt ab agentibus naturalibus. Denique compositi materialis ex speciebus Eucharisticis generatio sic perficitur, ut materia prima producatur à solo Deo, forma verò materialis virtute agentis naturalis educatur è potentia materiæ. 8. Corpus Christi Eucharisticum*

charisticum habet accidentia universa à loco non dependentia ; adeòque figuram eandem organicam , quam habet in Cœlo , non tamen eandem figuram situalem. Ibid.pag.309-315. Resp. Magno conatu magnas nugas geris. Cuncta enim hæc tua inficeta philosophemata innituntur proprietati verborum Christi , quam maximè controversam ubique supponis , & pro argumento adhibes defendendi ejusmodi placita , quibus natura rerum prorsus evertitur. Sed pressiùs singula excutiamus. 1. Formas materiales ossium mortuorum per resurrectionem converti in formas rationales , ex qua quæso , maxime nugigerule , Theologia , ex qua philosophia didicisti? Siccine in resurrectione mortuorum corpora in spiritus mutabuntur? Sed hoc insolentissimum licet,minùs insolens tamen tibi videtur, quia apud vos etiam substantia panis in corpus Christi merè spirituale, adeòque in corpus non corpus, saltem corpus in Spiritum convertitur. Atqui S. Paulus 1 Cor.XV.53. φθαρτὸν τοῦτο *hoc corruptibile* induere ἀφθαρσίαν *incorruptibilitatem* , non corpora in animas,jam ante existentes, converti dixit. 2. Conversionem substantialem verba Christi H. E. C. M. non evincunt ; sed evertunt. Si tamen evincerent , etiam accidentium, seu attributorum essentialium conversionem evincerent. Et quis ferat paradoxum tuum de possibili conversione statuæ salis,in quam conversa erat uxor Lothi,in animam ejusdem uxoris,remanentibus accidentibus statuæ? Qualis enim conversio esset in rem jam actu existentem? Nam id,in quod aliquid convertitur,jam incipit esse. Quod jam existebat ante,non demum incipit esse. Ergo idem est, & non est ; incipit esse & non esse. Qui talia omnipotentiæ Divinæ objecta faciunt, eadem opera Deum ψεύστην *mendacem*, & authorem *mendacii* , quo idem esse & non esse affirmatur,non sine blasphemia faciunt. Taceo reliqua ψευδῆ τέρατα. 3.Potest utique Divina virtus ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ facere supra ea,quæ intelligimus , vel intelligere possumus. At non potest ea,quæ θεοπρεπῆ, digna Deo non sunt. qualia sunt,quæ contradictoria, ipsum mendacem redderent. Tale est , quòd accidentia non inhærentia substantiæ ipsum efficere posse , pertendis. Hoc enim est posse efficere accidentia non accidentia. Nam quod non inhæret alteri,per se subsistat , adeóque substantia,& non accidens sit oportet. Neque existentiæ & essentiæ accidentium distinctionem ex Aristotele mihi oggeras. Nam nunquam ille accidentia esse, & non existere dixit. Neque si dixisset, ad rem hic faceret , ubi accidentia eucharistica & esse & existere dicitis. Inhæsionis quinetiam actualis & aptitudinalis distinctio commentum vestra Sophistice dignissimum est. Omne enim ens actu existens habet essentialiter vel existentiam actualem in alio actu,tanquam in subjecto inhæsionis,non autem in se & per se actu: vel existentiam actualem in se & per se actu,non autem in alio actu,tanquam subjecto inhæsionis. Sed accidens actu existens non habet essentialiter existentiam actualem in se actu,quia aliàs nunquam posset esse in subjecto inhæsionis,adeóque ne aptitudinalem quidem inhærentiam haberet. Quæ enim sunt de essentia rei , nulla virtute tolli possunt. Alia ratio est subsistentiæ , utpote quæ non est de essentia substantiæ in esse substantiæ seu naturæ,sed in esse suppositi. Unde ab humanitate Christi,quæ suppositum non est,separari potuit. Frustra etiam accidentia panis subjecto suo proprio exuta dependere à substantia corporis Christi, in genere efficientis & sustentantis,asseris. Corpus enim Christi,fractum inprimis & mortuum, quale in Eucharistia repræsentatur, nullam potentiam physicè activam seu efficientem , sed passivam duntaxat & receptivam habet. Ne Deus quidem ipse vicem subjecti efficiendo & sustentando accidentia corporis alicujus supplere potest , quia non aliter conservare potest res, quàm prout sunt;

eásque supponit, adeóque conservat & sustentat accidentia prout accidentia, non prout substantias. Addo futurum, ut si Divina virtus efficiens & sustentans succederet in locum substantiæ, atque ita accidentia conservaret, Deus subjecti vice fungeretur, adeóque fieret albus albedine panis, qui secundum adversarios in Eucharistia post consecrationem esse desiit, fieret rotundus rotunditate substantiæ hostiæ, quæ evanuisse creditur, &c. & insuper cum creaturis in compositionem veniret. Cum S. Augustino *Soliloq. lib. II.* 12. dicimus: *Quis concesserit, aut cui posse videatur, ut id quod in subjecto est, maneat ipso intereunte subjecto? Monstrosum enim & à veritate alienissimum est.* Alibi *ad Dard.* emphaticè: *Tolle ipsa corpora qualitatibus corporum: non erit, ubi sint; & ideo necesse est ut non sint.* Ridiculum planè est, quòd quæris: *Quomodo alias Hoc: id est, individua substantia, qua demonstrabilis per accidentia sensibilia, cum quibus conjuncta est, posset esse corpus Christi?* Quia enim accidentia à subjecto inseparabilia sunt, idcirco *Hoc* notare substantiam panis, & esse corpus Christi per significationem, non per corporalem præsentiam, inferimus. Et qualis est individua illa substantia, determinatè nec panis nec corpus, per accidentia sensibilia separata demonstrabilis? Nihil est, adeóque indemonstrabile. Et illud jam erit corpus Christi, & quidem propriè. 4. Qua ratione Nominales accidentia realia extra Eucharistiæ Sacramentum negare, in eo verò affirmare possint, ipsi viderint. Frustra Divinam potentiam & miracula, *ἱερὰ* veluti errantium *ἄγκυραν*, illi advocant. Nam quæ unum quid, seu eadem res simplex sunt, non unum & quidem citra multiplicationem entitatis; hoc est, unum non unum, adeóque contradictoria facere, sub Divinam potentiam minimè cadit. Agnoscunt autem Nominales, agnoscit etiam Cartesius, substantiam & quantitatem esse rem unam & simplicem: in Eucharistia verò separationem accidentium à substantia tuentur. Ubi autem separatio locum habet, ibi unum simpliciter obtinere nequit. Sed quid multis? Tu ipse Nominalibus diffisus, agnoscis, præsentiam corporalem non aliter defendi, quàm realitate accidentium defensa, posse. Et tamen illa omnes absurditatis numeros implet. Non tantùm enim nulla necessitas cogit nos entia realia multiplicare, sed etiam essentiæ & substantiæ ipsæ sunt causæ physicæ & immediatæ suarum operationum, neque adeò accidentia realia à se distincta ulla exigunt. Alias separari etiam possent, atque sic ignis dari posset sine calore, homo sine potentia ratiocinandi. Imò accidentia nobiliora forent ipsis substantiis; quia producerent immediatè esse, quod non facerent substantiæ. Neque dicere juvat, quòd producant dependenter à substantia; cùm hoc ita facerent dependenter à substantia, ut tamen substantia non censeatur ꝗ esse producere. Tua verò ratiocinatio de certitudine conclusionis ex principio uno fidei, altero rationis illatæ, denuo quæstionem turpiter emendicat. Nos enim veritatem verborum Christi H. E. C. M. tale quid requirere, negamus identidem. Et de ipso verborum Christi sensu quæstio ubi instituitur, frustra præjudicatus imò & absurdissimus illorum sensus pro argumento rapitur. 5. Figura quomodo quæso sine figurato, color sine colorato esse potest? Nam figura est figurati, & color colorati. adeò ut figuratum & coloratum figuræ & coloris definitionem ingrediatur. Si ergo Deus supernaturaliter figuram, colorem à figurato & colorato separat, eadem ratione definitionem à definito, relatum à correlato separat. quod contradictionem involvere vel cœcus quispiam videat. Figura juxta Suarez, *Metaphys. Disput.* 37. *Sc.* 2. *n.* 1 ex illorum accidentium numero est, *de quorum ratione est actualis inhærentia, ita ut per nullam potentiam sine illo esse possit.* Atqui ea post consecrationem remanet. Ergo in subjecto, pane,

ne,non Christo, quia Christus figuram talem non habet. Frustra cum Thoma Aquinate quantitatem dimensivam panis & vini, qualitatem subjectum inhæsionis statuis. Nam nec quantitas accidens est à materia reapse distinctum; & si accidens tale foret, subjectum aliorum accidentium inhæsionis & fundamentale esse non posset, quia, uti rectè Jesuita Lusitanus Fonseca *Metaphys. Tomo IV. in lib.4. in cap.4. s.14. Aristot.* notat, *nullum accidens est propriè subjectum alterius, quamvis possit esse causa, cur subjectum illud recipiat.* Ratio evidens est, quia si accidens subjectum esset accidentis, eo ipso substantia, non accidens esset. Cúmque, vobis etiam sic definientibus, *color* sit qualitas corporis mixti, ex perspicui cum opaco commistione orta: *odor* qualitas corporis ex sicco sapido contemperato cum humido, orta, & à calore educta: *sapor* corporis mixti qualitas, à sicco terrestri in humido aqueo, per calorem generata: quomodo ergo color sine colorato, odor sine odoro, sapor sine sapido sit; cum quantitas, sive ut substantia, sive ut accidens concipiatur, qualitatum harum subjectum esse nulla ratione possit & illarum subjectum proprium & adæquatum nullum nisi corpus mixtum esse possit? Quid hoc aliud est, quàm definitum ponere, & definitionem tollere? 6. Transsubstantiationem non tam veram esse conversionem panis & vini, quàm illorum annihilationem, planum certè est, quia quod ante vera fuit substantia, postea planè nihil, seu simpliciter non ens esse fingitur. Neque obstat, quòd à termino *A quo* transitus fiat ad terminum positivum *Ad quem*, non in nihilum, uti tu philosopharis. Neque enim, uti rectè Suarez ita sentientibus Soto, Ferrariensi, quibus etiam Bellarminus, Mæratius, de Lugo accedunt, reponit, *mutatio semper denominatur à termino Ad quem, sed aliquando à termino A quo, uti patet in creatione, quæ generaliter non definitur nisi per terminum à quo, & quatenus est productio rei ex nihilo. Et licet illa ratione rectè explicetur, talem conversionem non esse annihilationem; tamen quòd illa pars mutationis hujus, quæ est totalis desitio panis secundum substantiam, non sit annihilatio, solùm quia ordinatur ad introductionem alterius rei, non videtur satis persuaderi. Alioqui in generatione hominis productio animæ, quæ ad generationem compositi ordinatur, non esset vera creatio.* 7. Priusquam modos, quibus accidentia agere possint, ingeniosè adeò nobis exponeres, rem ipsam, sine qua modus nullus consistit, demonstrare solidè debueras: quòd nimirum accidentia à subjecto suo separata agere, principaliter vel instrumentaliter assimilare; mutari, alterari, generare imò & intoxicare possint. Hoc verò nos pernegamus. Quomodo enim nutrirent accidentia ejusmodi, cùm omnia iisdem nutriantur, quibus constant? Deum autem eo momento, quo species panis & vini corrumpuntur, de novo per insolens aliquod miraculum substantiam aliquam, uti fingunt Sophistæ, producere, qua ratione fidem facient? Quis enim iis donavit esse αὐτόπτας? Quomodo accidentia à subjecto separata generarent, cùm omnis generatio supponat materiam, ex cujus potentia forma substantialis illius educatur? Nam materiam illam à Deo miraculosè produci, uti tu fingis, etiam Gamachæus vester refutat hoc argumento, quia sequeretur, *materiam sublunarem hodie esse aliam numero, quàm fuit in prima creatione mundi, saltem quoad illas partes ac ferè innumerabiles, quæ tot speciebus corruptis jam ei advènerint diversis locis & temporibus, nec ab initio mundi olim creatæ fuerunt, sed solùm à passione Christi ad nos spatio mille sexcentorum annorum.* Quid quod sic geminantur sine necessitate ulla miracula, unum creationis novæ materiæ; alterum supernaturalis eductionis formæ substantialis ex hac materia naturaliter indisposita. Denique quando Eucharistia veneno infecta malè quidam, uti historiæ narrant, perierunt, aut vene-

no imbutus erat sanguis Christi ex vestra hypothesi in Eucharistia existens, aut accidentia vini, aut substantia vini. Non sanguis Christi, quia is est incorruptibilis, & blasphemum esset dicere, eum venenatum esse vel fieri. Non accidentia vini à substantia ejus separata, tum quia ineptum est dicere, lineas & superficies, & rubedines esse venenatas, cùm venenatum esse sit proprium substantiæ, non accidentis: tum quia oporteret substantiam venenatam in calicem infusam mixtam esse cum illis accidentibus, quod absurdum est, cùm accidentia seorsim rebus, judice etiam Aristotele *de Generat. & Corrupt. lib. I. 10.* misceri nequeant: tum denique ordine prorsus inverso, venenum ceu substantia, inesset accidentibus, cùm accidentis esse sit substantiæ inesse. Ergo sola restat vini substantia, quæ veneno imbuta bibentes peremit. 8. Cùm impossibile sit, ut corpus habens partes extra partes inter alia corpora situm, non sit in loco etiam externo, liquet igitur, corpus Christi, quod in Eucharistia repræsentatur, neque illis etiam proprietatibus, quæ à loco dependent, spoliari & exui posse; adeóque figuram suam situalem, aliáque ejusmodi, omnino retinere.

ARG. VII. Ait Synodus Can. 2. *conversionem fieri totius substantiæ panis in substantiam corporis Christi.* Id verò prorsus etiam est ἄτοπον, tum quia ea, quæ convertuntur, non omnino abolentur, sed quasi vertuntur in orbem, cùm tamen substantiam panis aboleri, & fieri *nihil ac non ens simpliciter* censeant: tum quia *tota substantia* complectitur & materiam & formam, proinde necessum est, ut non solùm materia subsistat, tanquam mutationis subjectum, quod depulsâ unâ formâ alteram admittat, sed etiam ut ipsa forma maneat, sine qua tota substantia neque esse, neque agere, neque pati potest.

RESP. REDING: 1. *Substantialis conversio non facit, ut substantia conversa solùm vertatur in orbem, sed esse desinat, uti ex generatione naturali liquet. 2. Si tota substantia vi conversionis destruenda est, qui infers, materiam & formam subsistere debere?* Ib. pag. 315. Resp. 1 Conversio propriè de corporibus, quæ in orbem vertuntur, dicitur. In quibus mutatio quidem contingit respectu loci, at abolitio nulla. Ex eo locutio traducta est ad omnes alias mutationes, seu illæ in qualitatibus, seu in substantiis fiant. At nulla in iis substantiarum annihilatio & totalis abolitio fit, quæ conversio non esset. Quomodo nec in generatione naturali illud, ex quo homo fit, annihilatur, sed in ea manente materia nova duntaxat forma introducitur. Alias quot generationes, tot miracula contingerent. Nequit enim quicquam annihilari citra miraculum. 2. Totam substantiam vi conversionis destrui, hoc est, annihilari, non ego dixi, sed vos pertenditis. Ego verò absurditatem sententiæ Concilii inde demonstro, quia quæ convertuntur, non annihilantur. Cùm igitur juxta verba Concilii tota substantia, adeóque etiam forma, nobilior substantiæ pars, convertatur, & formam & materiam panis & vini manere debere, colligo. Vel igitur argumentum meum non intellexisti, vel agis maligné.

ARG. VIII. In Concilio de modo, quo panis fit corpus, Dominicanos inter & Franciscanos acriter disceptatum esse, in historia hujus Sessionis recensuimus. Et Dominicani quidem defendebant mutationem corporis

Christi

Christi *productivam*: Franciscani verò *adductivam*, sed in instanti, qua videlicet corpus Christi per consecrationem è cœlo adducatur in terram, non motu successivo, ut unum locum deserat, veniat in alium, sed momentaneo, ut posteriorem locum acquirat, etsi priorem non amiserit. Horum invicem digladiantium argumenta mutuati, sequentem syllogismum nectimus: *Quod in eucharistia fit, vel producitur in loco, ubi fit, vel aliunde adducitur. At corpus Christi nec producitur, nec adducitur aliunde. Ergo in eucharistia non fit, adeóque panis in corpus Christi non transsubstantiatur.* Non *produci* corpus Christi, contra Dominicanos probant Franciscani, tum quia quod producitur, ante actu non erat, cùm corpus Christi actu fuerit ante consecrationem: tum quia corpus producendum vel existeret ex nihilo infinitâ Dei potentiâ, vel è substantia panis eucharistici formaretur, quorum neutrum locum habere potest, quia aliâs corpus illud Christi productum non esset idem cum corpore Christi in cœlo existente, quippe quod nec ex nihilo, nec ex pane eucharistico formatum est: tum quia si ex cœlo non adducitur corpus Christi, sed producitur denuo, etiam ex eucharistia in cœlum non revertetur, sed evanescentibus panis & vini accidentibus, uti volunt ipsi, desinet esse, quod vel cogitatu est horrendum: tum denique quia ostendi non potest, quomodo ex substantia panis eucharistici producatur non corpus tantùm, sed ipsa etiam anima Christi. Jam nec *adduci* corpus Christi è cœlo quacunque ratione, contra Franciscanos probant Dominicani haud minùs evidentibus argumentis, tum quia in propriè dicta conversione sive naturali, sive supernaturali non tantùm terminus à quo esse desinit, sed etiam terminus ad quem esse incipit: tum quia si è cœlo Christi corpus in eucharistiam adducitur, neque tamen locum deserit, adduci è cœlo dici nequit, cùm illud *è cœlo* denotet terminum à quo aliò fit progressio: tum quia Transsubstantiatio est talis actio, quæ per se ac primò importat conversionem totius substantiæ panis & vini in substantiam corporis & sanguinis Domini, adeóque non potest esse formaliter adductiva, cùm adductio substantiæ, cujus terminus est non substantia, sed præsentia localis, possit intelligi sine vera alicujus substantiæ in illam conversione: tum quia hæc sententia explicat obscurum per obscurius, cùm quæri adhuc possit, quid sit illa adductio, seu actio adductiva, & an corpus Christi è cœlo adducatur ad altare, transeundo per totum medium, vel non transeundo, quorum neutrum dici queat. Sic igitur Sophistæ suis telis confossi pereunt. Quod cùm intelligerent alii, novos commenti sunt mutationis modos. Alii enim, secuti Gabrielem Biel, mutationem non vel

vel productivam, vel adductivam, sed *conservativam,* quâ videlicet corpus Christi in antiquo suo esse conservetur: alii etiam *constitutivam*, quatenus fiat introductio nova corporis sub his speciebus cum connotatione desitionis substantialis panis: alii *unitivam*, quâ corporis & sanguinis Christi substantia uniatur accidentibus panis & vini, eáque per modum causæ efficientis sustentet, propugnat. Sed modi hi iisdem, & pluribus etiam urgentur absurdis, cùm illud omne, quod alicubi *conservatur*, aut *constituitur*, aut *unitur*, ibidem ante *productum* vel *adductum* sit oporteat.

RESP. REDING: 1. *Commentitia est illa Franciscanorum & Dominicanorum disceptatio.* 2. *Vitiosus est Syllogismus tuus, cujus nec minorem in sensu collectivo alterutri agnoscent; & major disjunctivè posita, in minore assumitur collectivè.* 3. *Neque solidæ sunt tuæ adversus mutationem vel productivam, vel adductivam rationes. Non illæ, quibus productivam oppugnas, tum quia juxta S. Patrum sententiam corpus Christi ante existens, vi tamen consecrationis verbòrum producitur in Eucharistia; neque repugnat, ut corporis & sanguinis Christi Esse substantiale, virtute Divinorum decretorum, ad diversos fines præordinetur, atque sic plures realiter distinctæ actiones terminentur ad Esse substantiale corporis & sanguinis Christi: tum quia corpus Christi in Eucharistia de, vel ex pane, tanquam transsubstantiato termino A quo produci non aliter dicitur, quàm quatenus idem corpus Christi, quod est in Eucharistia, terminat actionem specificè distinctam ab ea, quæ in Cælo præexistit: tum quia Christus tandiu manet sub speciebus Eucharisticis, quandiu eæ persistunt in illo temperamento, sub quo panis & vini substantia naturaliter maneret; iis verò ad gradum corruptionis pervenientibus, Christus non desinit simpliciter in suo esse, sed tantùm quoad esse Sacramentale, non ampliùs substando accidentibus: tum denique quia vi verborum consecrationis produci animam Christi ex substantia panis, nemo nostrûm dixit, sed id tantùm, poni eam in Eucharistia concomitanter. Non hæ, quibus adductivam mutationem oppugnas, tum quia, cùm terminus vi consecrationis communicatus sit substantia corporis Christi, necessum est, ipsam quoque conversionem esse substantialem: tum quia etiam Filius Dei de Cælo descendit, neque tamen Cælum deseruit; & Christi corpus è Cælo in Eucharistiam adducitur, haud transeundo medium: tum quia conversio Eucharistica non tam ex sua formali transsubstantiationis actione, quàm ex Divinæ causalitatis efficacia corpus Christi sub speciebus Eucharisticis non tantùm quoad modum substandi, sed etiam quoad ipsam substantiam physicè producit.* Ibid. pag. 316–320.

Resp. 1. Quo verò argumento Suavem dissensum illum narrantem falsi convincere potes? Etenim dissensus ille & antiquior fuit Concilio, adeóque haud dubiè in eo, ubi de hoc argumento actum fuit, sese prodidit: & durat ad hodiernum usque diem. Qua enim superbia cuculli Monachorum tument, non facilè unus alteri fasces suos submittit, sed odiorum, dissidiorum, contentionum suarum tenacissimi sunt omnes. Fatetur Suarez *Disput.* 50. *Sect.* 4. *Theologi in explicanda hac actione & termino ejus valde divisi sunt.* Fatetur Lugo *Disp.* 7. *Sect.* 2. *n.* 19. *Hac difficultas divisit Theologos antiquiores & recentiores in varias sententias, quas quidem omnes sigillatim referre prolixum esset & inutile. Sunt enim innumeræ.* 2. Nescio peponem ne, an aliud quid pro cerebro habeas, Syllogismum à me vobis oppositum traducens. Quid tum postea enim, si neutri, nec Franciscani, nec Dominicani Heroes vestri propositionem minorem in sensu collectivo non agnoscunt?

agnoscunt? An iccirco vacillabit argumentatio mea? Ostende ergo vitium vel in forma, vel in materia. Nam quòd majorem disjunctivè positam in minore assumi, non disjunctivè sed collectivè nugaris, vel pueri inscitiam tuam Dialecticam ridebunt. Annon enim manifesta disjunctio, sine collectione ulla est in his verbis: *At corpus Christi in Eucharistia nec producitur, nec adducitur aliunde?* Reliquos quoque ictus meos infeliciter admodum, & contortis, uti soles, sophismatis exire conaris. Ostendam paucis. S. Patres ubi quæso corpus Christi jam ante existens, vi verborum consecrationis in Eucharistia sic produci, ut in ea corporaliter existat, asserunt? Nullus apex in locis à te citatis id loquitur. In Sacerdotum manibus, velut in utero Virginis, Christum quotidie incarnari, quæ verba incertus author vetus protulit, impium & blasphemum dictu est, si propriè accipiatur. Et blasphemiæ ejusdem reus fueris, si hac ratione corpus Christi in Eucharistia produci asserueris. Non repugnat, fateor, ut plures realiter distinctæ actiones ad esse substantiale corporis & sanguinis Christi terminentur. Sed actionem producentis novam terminari ad esse substantiale corporis jam ante producti & existentis, hoc verò tibi probandum fuerat. Quod producitur, existit noviter. Quomodo existit noviter, quod jam pridem extitit? Quid assertione tali monstrosius? Geminum huic est, quòd ex pane Eucharistico corpus Christi produci contendis, *quatenus idem corpus Christi, quod in Eucharistia est, terminat actionem specificè distinctam ab ea, qua in Cœlis præexistit.* Atqui non quid faciat corpus jam in Eucharistia existens; sed quomodo idem corpus in Cœlo præexistens & manens, in Eucharistia ex pane producatur, cùm id quod in Cœlo est, ex pane nullo modo productum sit, quæritur. Amas sic, quia respondendi impos, extra oleas vagari, neque quicquam claris & categoricis verbis reponis. Accidentalibus porro ad gradum corruptionis suæ venientibus, Christi corpus non desinere in suo esse, sed tantùm in esse Sacramentali, quàm quæso ineptè tricaris. Etenim esse Sacramentale corporis Christi in eo statuitis, quòd in Sacramento illud præsens est corporaliter, & qua tale in missa sacrificatur. Si igitur præsens esse in Sacramento corporaliter desinit, neque tamen in Cœlum revertitur, atque in ea desitione destructio & sacrificatio corporis Christi consistit, quomodo non simpliciter esse suum amittit? Si non amittit, esse desinens, vel migrat aliò, vel in Eucharistia manet. Si migrat aliò, quònam ergo? Si manet, quomodo esse desinit? Eò devenitur, ut necesse habeas cum Thoma Aquinate distinguere duplex corpus Christi, unum verum, Eucharisticum alterum; illud immutabile, nunquam desinens; hoc mutabile, desinens esse. Nempe jam olim Aquinas *Summ. Theol. par. 3. quæst. 76. art. 3.* quærit: *An totus Christus sub qualibet parte specierum panis vel vini sit?* Affirmat ille. Objicienti, quòd corpus Christi, utpote organicum, habeat partes determinatè distantes, quas habere non possit, si sub qualibet parte specierum disertè esset totus Christus; respondet: *Talis distantia partium est quidem in ipso corpore Christi vero: sed non secundùm hanc distantiam comparatur ad hoc Sacramentum.* Sic verum corpus Christi est in Cœlo. Quod vos in Sacramento corporaliter existere fingitis, non est verum. Denique ex substantia panis corpus duntaxat Christi produci, animam verò poni concomitanter in Eucharistia dicis. Quomodo verò *ponitur* concomitanter? An ex Cœlo illuc migrat? An creatur nova? An ex potentia materiæ educitur? Edissere nobis, magne Apollo. Nam verba sicut stomacho latranti non satisfaciunt, ita multò minùs veritatis cœlestis studioso. Neque rectiores sunt tuæ adversus argumenta mea mutationi adductivæ opposita ὀψώνια. Etenim si adducitur aliunde corpus Christi, nulla conversio locum habere potest, utpo-

te in qua terminus à quo esse desinit, & ad quem esse incipit; sed sola translatio. Neque proin si terminus ad quem est substantia, conversio substantialis statim erit, cùm translatio, seu mutatio loci respectu ejusdem substantiæ esse possit. Et quàm quæso ἀνάλογος est Filii Dei ex Cœlo descendentis, & corporis Christi sub species Eucharisticas adducti comparatio? Nam Filius Dei, qua Deus, ob infinitatem suam nec movetur, nec mutat locum, neque adeò propriè vel ascendit vel descendit. At corpus Christi finitum ex Cœlo in terram sine motu seu translatione per medium in terram descendere nequit. Imò in Cœlo manens, simul in terram adduci, nisi infinitum, nequit. quomodo Christus descendit in terram ὁ ὢν ἐν οὐρανῷ, qui descendens etiam *erat in Cœlo*, Joh. III. 12. ob infinitatem scilicet essentiæ. Denique non ex formali transsubstantiationis actione, sed Divinæ causalitatis efficacia sic adduci corpus, ut vera tamen conversio locum habeat, temerè iterum ais, nulla ratione fretus. Nam Deus adducendo quacunque causalitate corpus, ita ut adductionis terminus sit non substantia, sed præsentia localis, nullo modo panem in corpus convertit. Sic ergo Tuæ adversus argumenta non tam mea, quàm partim Franciscanorum, partim Dominicanorum argumenta instantiæ sua mole ruunt, atque simul transsubstantiatio omnis funditus evertitur. Nam si bonæ sunt rationes, quibus Franciscani Dominicanorum opinionem impetunt, Transsubstantiatio, quæ *productione* corporis Christi ex substantia panis fieri dicitur, nulla est. Si Dominicanorum argumenta adversus Franciscanorum sententiam valida sunt, altera Transsubstantiationis ratio, quæ *adductiva* nuncupatur, locum habere non potest. Si utrinque pugnatur invictis objectionibus, uti nonnulli in Concilio Tridentino agnoscere coacti sunt, & duæ illæ transsubstantiandi panis Eucharistici rationes se mutuò confodiunt, nulla vera tertia superest. Quid ergo aliud restat, quàm ut transsubstantiationem omnino nullam esse firmissimè credamus.

ARG. IX. Neque etiam constat adversariis, quid fiat in hac transsubstantiatione de *substantia* panis. Alii nempe dicunt, panis substantiam *annihilari*. Bellarminus verò *non conservari*, quasi videlicet hoc aliud sonaret, cùm tamen *non conservationis* terminus sit *nihil*. Sed ab annihilatione aliena est Synodus nostra, quippe quæ *conversionem* fieri statuit. Quod enim in aliud convertitur, non annihilatur. Sed variant etiam sententiis, qui *conversionem* tuentur. Alii enim dicunt converti panem ita, ut ejus forma perdatur, & materia ab anima Christi informetur. Atque ita jam non panis esset corpus Christi pro nobis fractum in cruce, sed ὁ λόγος in qualibet missa ultra corpus assumtum ex Virgine hypostaticè sibi uniret materiam panis, & fieret materia panis animata, cujus forma deperdita fuit. Alii dicunt, forma panis manente materiam ejus in corpus Christi mutari. Quomodo dicendum esset, corpus Christi subire formam panis vice materiæ ejus, atque sic non jam panem fieri corpus, sed corpus fieri panem, Ita videlicet labium Babylonis confusum est.

RESP. REDING: 1. *Quicquid de veterum sententia fiat, in Conciliis certè Lateranensi, Florentino, Constantiensi & Tridentino definitum est, quòd in Eucharistia fiat conversio to-*
tius

tius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem Christi, manentibus accidentibus utriusque. 2. *Si qui nostrûm dicunt, panem per conversionem Eucharisticam annihilari, non annihilationem absolutè, sed secundum quid, qua aliquid in nihilum sui transit, intelligunt.* Ib. pag 320. Resp. Utramque exceptionem supra diluimus, ubi decreti Tridentini absurditatem demonstravimus, & annihilationem panis propriè dictam ex doctrina vestra sequi ostendimus. Quid aliud quæso est transitus in nihilum sui quàm annihilatio? Succenturiatio alterius substantiæ, post priorem in nihilum redactam, neutiquam annihilationis naturam tollit.

ARG. X. Denique transsubstantiationis & nomen & res canæ ac sanæ antiquitati prorsus incognita est. Bellarminus quidem conatur demonstrare dogma hoc injunctum esse sub anathemate, tanquam articulum fidei A. 1060. sub Nicolao II. qui damnavit Berengarii opinionem, statuentis: *quòd panis & vinum post consecrationem solummodo Sacramentum sint, & non verum corpus ac sanguis Domini nostri Jesu Christi.* Sed liquet ex iis verbis, sententiam Berengario oppositam non arguere transsubstantiationis dogma. Potest enim panis & vinum esse verum corpus Domini, etsi non migret in ejus substantiam. Neque nudum est Sacramentum, eo videlicet sensu, ut non sit verum corpus Domini, quia ad rationem Sacramenti potissimùm requiritur, ut habeat usum pignoris per substitutionem, quæ fit panem vocando corpus. Atque ita Nicolai definitionem apud Doctissimum Forbesium *Instr. Historico Theolog. lib. XI.* 15. 21. 22. interpretantur etiam Cardinalis Ostiensis, Bartholomæus Brixianus, & Bernhardus Parmensis. Primus vocem *transsubstantiationis* usurpavit circa A. 1104. vel. 1106. Stephanus Æduensis Episcopus, eámque in Concilio Lateranensi A. 1215. Innocentius III. conatus est obtrudere ecclesiæ, effecítque, ut plures inter Scholasticos crederent, ab Innocentio hîc *scripturas esse explicatas eo spiritu, quo & condita sunt*, uti Scotus loquitur. Sed observârunt tamen Viri doctissimi, & rei Ecclesiasticæ & Theologiæ polemicæ haud quaquam imperiti, nominatim etiam *Blondellus Præfat. ad Albertin. de Euch. Sac.* vocem *transsubstantiationis*, dogma conversionis substantialis, seu fidem desitæ substantiæ panis ac corporis Christi vel adducti vel producti, æquè non inferre, ac non vox Græca μετασειχείωσις, transelementatio, Patribus de Baptismo usurpata, ejusmodi conversionem importat. Nempe utraque vox commodè & secundum tenorem scripturæ explicari potest de substantiæ pro substantia substitutione, propter analogiam ad obsignationem communionis cum Christo. Atque hinc est, quòd post Concilium Lateranense plures Viri docti, atque inter eos etiam Gerson Cancellarius Parisiensis, Petrus de Aliaco Cardinalis Cameracensis, aliíque allegati à Gerhardo *de S. Cœn. Sect.* 135. & Dalleo *de*

Relig: cultus Objecto lib. II. *cap.* I.*pag.* 223. ejusdem conversionem vel in dubium vocârunt, vel apertè negârunt: quódque Eugenius IV. in Concilio Florentino impetrare non potuit, ut novitium dogma ibi definiretur. Proinde Transsubstantiationis dogma non ante Tridentinam hancce Synodum definitum censeri potest. Cœterùm Patrum sententiam transsubstantiationi oppositam fusè prosequuti sunt post Hospinianum, Mornæum, Forbesius *instruct. Histor-Theol.lib.XI.*15. & Edmundus Albertinus de *Eucharistia Sacramento lib.II.& III.* Et Forbesius quidem ex Patrum mente ac sententia fusè proposita, collegit contra transsubstantiationem septem argumenta, quæ tribus his versibus inclusit:

1. Est typus: 2. est panis: 3. nutrit quoque corpora: 4. non est
Præsens carne: 5. mali sumunt: non panis & unda it
In populum: 7. Vini & panis substantia prisca est.

Denique etiam nuper Petrus de Marca, Archiepiscopus Parisiensis, in tractatu *de Eucharistia* non obscurè Patrum, inprimis Theodoreti, Chrysostomi, Epiphanii, Irenæi, Cypriani, Facundi Hermianensis, Fulgentii suffragia nobis cedit & vindicat. Inprimis de Augustino fatetur disertè, *in ejus Theologia verba, Hoc est corpus meum, sic explicari debere: Hic panis & signum est & Sacramentum mei corporis, quod pro vobis tradetur.*

RESP. REDING: *1. Concilii definitio Canone: Ego Berengarius de consecrat. dist.2. relata sic habet:* quòd panis & vinum post consecrationem non tantùm sint Sacramentum, sed verum corpus & sanguis Christi. *Oportet igitur panis & vini substantias sub accidentibus non ampliùs existere. 2. Non si vox transsubstantiationis primitus à Stephano Æduensi usurpata, & in Concilio Lateranensi definita est, sequitur, rem ipsam canæ antiquitati incognitam fuisse. Ita licet vox processionis Spiritus S. Scriptoribus antiquioribus usurpata non est, sed demum in Concilio Constantinopolitano in symbolum relata; & vox quoque ὁμοούσιος demum in Concilio Niceno usitata est, res propterea antehac in obscuro non fuit. Ubi etiam nomina modi præsentiæ relativi & Sacramentalis vestra in antiquitate apparent? 3. Scotus non negavit, transsubstantiationis mysterium re ipsa fuisse de veritate fidei, sed tantùm asseruit, à Concilio Lateranensi explicitè magis illud traditum esse eo ipso spiritu, quo fides nobis tradita est. 4. Vox Transelementationis significat elementi corporei translationem ad virtutem quandam supernaturalem, adeóque mutationem merè accidentalem infert. Alia ratio est transsubstantiationis, quæ mutationem substantialem infert. 5. Post Concilium Lateranense pro indubitato fidei dogmate habuerunt Canonem* in cap. Firmiter de Summa Trin. *relatum his verbis, quòd corpus & sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter contineatur, transsubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem Christi. Quia tamen res in Concilio Lateranensi non ita explicitè, uti in Tridentino explicata est, evenit, ut quidam sic Transsubstantiationem crederent, ut dubitarent tamen, vel negarent totius substantiæ conversionem, sed aliquam ejus realitatem, materiam vel formam superesse putarent. qui ob defectum clarioris definitionis hæreseos damnari non poterant. 6. In Concilio Florentino, seu Instructione*

ctione Armeniorum mutatio panis in corpus Christi disertè traditur. Approbata autem ea est etiam à Græcis, quia facta sacro approbante Concilio, uti initio ejus dicitur. 7. Archiepiscopus de Marca veritatem corporis & sanguinis Christi in Eucharistia non abnegavit, licet veritati à Concilio Tridentino postmodum explicatæ & definitæ non ex integro consenserit. Irenæus lib. 10. contra hæreses disertè panem esse corpus Domini dixit. Theodoretus docet, id quod secundum naturam est corpus, jure vocari corpus, & factam esse nominum commutationem, ut corpori impositum sit nomen symboli; sic tamen ut nominum illa commutatio supponat realem panis in corpus Christi mutationem, unde veritatem corporis Christi contra Eutychianos probat. Augustini denique verba solam manducationem Capernaiticam excludunt. Ibid. pag. 320-323. Resp. Ingens hic dicendorum campus se aperiret. Sed pro ratione instituti in pauca arctabimus omnia, ubi hoc unum præmiserimus, juxta confessionem tuam non posse damnari hæreseos, qui ante Concilium Tridentinum dixerint, post consecrationem remanere adhuc realitatem quampiam panis. Primum ergo Concilium Tridentinum, Conciliabulum hostium veritatis, sic mysterium illud enucleaverit, ut post illud consentientes cum doctoribus Celeberrimis, Concilio antiquioribus hæreseos crimen incurrant solo hoc nomine, quòd Tridentinorum Patrum oraculis fidem non adhibent. Veræ igitur antiquitatis primordia in Concilio Tridentino posthac figenda fuerint. Sed misso hoc, teram obterámque tua vestigia. 1. Nimius paralogismus tuus est, cùm sic arguis: *Concilium Romanum sub Nicolao II. adversus Berengarium definivit, panem & vinum esse verum corpus & sanguinem Christi: Ergo jam tum definitum est, sic transsubstantiari panem in corpus Christi, ut desinat substantia panis, & remaneant sola accidentia.* Ανακόλουθις hoc prodidisse superasse est. 2. Non vox duntaxat *Transsubstantiationis* sic satis barbara, sed res quoque ea voce, hodie inprimis, significata nova & mustea est: imò voce ipsa magis nova, utpote quam demum in Tridentino Concilio sic explicatè definitam fateris, ut qui ante illud realitatem aliquam substantialem post conversionem manere statuerant, hæreseos damnari non possint. Inepta igitur est tua illa nominum *processionis* & *ὁμοούσιος* comparatio. Nam & vox *processionis* *ἔγγραφος* est, sæpiúsque à veteribus usitata: & res utraque voce significata, quod negare non ausis, Scripturæ & sententiæ veterum planè conformis. De *modi relativi & Sacramentalis* nominibus idem judicium est. Nam ne ipsi quidem vos *σχέσεις* seu *relationes* ex Eucharistiæ Sacramento exterminare sustinetis, fingentes scilicet *relationem* inter accidentia & corpus sub accidentibus invisibiliter latens, hoc est, inter nihil & nihil: & crebrò inter corpus Christi, quod in Cœlo est, & Eucharisticum seu *Sacramentale* distinguitis. 3. Scoto nequicquam *σκότος* ipse *σκοτεινὸς* totus offundere conaris. Sic enim ille *in 4. Sent. dist. 11. quæst. 3. num. 3.* scribit: *Sicut in naturalibus non sunt ponenda plura, quàm ratio naturalis necessariò convincit, quia pluralitas est superflua: ita in credibilibus non sunt ponenda supra quàm convinci possit ex veritate creditorum. Sed veritas Eucharistiæ salvari potest sine ista transsubstantiatione. Ergo. Minor probatur; quòd ad veritatem Eucharistiæ requiritur signum & signatum realiter contentum. Substantia panis cum suis accidentibus æquè potest esse signum, sicut sola accidentia, imò magis, quia substantia panis sub speciebus magis est nutrimentum quàm accidentia. Ergo magis repræsentat corpus Christi in ratione nutrimenti spiritualis. Res etiam contenta, scilicet verum corpus Christi, æquè potest salvari cum substantia panis, sicut cum accidentibus, quia non magis repugnat substantiæ esse simul cum substantia, quàm cum quantitate illius substantiæ. Et confirmatur hæc ratio, quia ponenda sunt pauciora*

ra miracula, quantum possibile est. Sed ponendo panem manere cum suis accidentibus & corpus Christi ibi esse verè, pauciora ponuntur miracula, quàm ponendo, ibi panem non esse. Nam tunc non poneretur aliquod accidens sine subjecto. Imò fatetur disertè, nullam Scripturæ sententiam reperiri, nullam ante Lateranense Concilium determinationem Ecclesiasticam, quæ vel expressè doceat, vel ex qua evidenter inferri possit, non manere in Eucharistia post consecrationem substantiam panis. *Dico*, inquit, *quòd bene fuisset Deo possibile instituisse, quòd corpus Christi verè esset præsens substantia panis remanente &c. Et tunc ibi fuisset veritas Eucharistiæ.* Paulo post: *Verba Scripturæ possent salvari secundum intellectum facilem & veriorem secundum apparentiam.* Et *num.* 15. *Ecclesia declaravit, istum intellectum esse de veritate fidei in illo Symbolo edito sub Innocentio III. in Concilio Lateranensi, Firmiter credimus &c. Et si quæras; Quare voluit Ecclesia eligere istum intellectum, ita difficilem, hujus articuli, cùm verba Scripturæ possint salvari secundum intellectum facilem & veriorem secundum apparentiam de hoc articulo? Dico, quòd eo Spiritu expositæ sunt Scripturæ, quo conditæ.* Facilitatem quidem & veri apparentiam non Transsubstantiationi repugnare non obscurè fatetur. At de cœtero Papæ Innocentio III. adulatur pro more. Nos verò multò rectiùs cum Augustino *lib. III. contra literas Petil.* & antiqua Catholica Ecclesia dicimus; *Si ve de Christo, sive de ejus Ecclesia, sive de quacunque alia re, quæ pertinet ad fidem vitámque nostram, non dicam, nos, nequaquam comparandi ei, qui dixit, licet si nos; sed omnino, quod securus adjecit: Si Angelus de Cœlo vobis annuntiaverit, præterquam quòd in Scripturis legalibus & Evangelicis accepistis, anathema sit.* Quicquid autem de Scoto fiat, pertendo adhuc, verba Concilii Lateranensis, licet *Transsubstantiationem* nuncupent, non tamen videri cogere ad fidem substantiæ panis desitæ, & substantiæ corporis adductæ, sed in substitutione substantiæ panis pro substantia corporis salvari posse. Sic enim illa sonant: *Ipse Sacerdos & sacrificium Jesus Christus, cujus corpus & sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur, transsubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem potestate Divina, ut ad perficiendum mysterium unitatis accipiamus ipsi de suo, quod ipse accepit de nostro.* Atqui *mysterium* illud *unitatis, quo accipimus de suo, quod accepit ipse de nostro*, non assumptione corporis Christi in manus, os, dentes & stomachum, ubi tantisper maneant, quandiu manent panis accidentia, & iis pereuntibus ibi desinat esse; sed spiritu ejus, quo baptizamur in unum corpus 1. Cor. XII. 13. fide, per quam sumus in Christo, & communionem cum ipsius morte & vita habemus. 4. Bene est, quòd vocem *μεταστοιχειώσεως Transelementationis* elementi corporei ad virtutem quandam supernaturalem transitionem, adeóque mutationem accidentalem significare concedis. Est autem elementum substantia utique. Quidni igitur etiam transsubstantiatio similem mutationem significare possit? Et sanè veteres ea voce non solùm de Baptismo passim, sed etiam de Eucharistia usi sunt. nominatim Gregorius Nyssenus *Orat. Catechet. cap.* 37. Sicut igitur aqua in Baptismo transelementata non mutatur quoad substantiam: ita nec in Eucharistia panis transelementatus quoad substantiam mutatur, sed utrobique mutatio fit per adjectionem gratiæ. 5. De Concilii Lateranensis sensu abundè jam diximus. Neque tu negare potuisti, post illud demum viros doctos (ego Gersonem & Cardinalem de Aliaco nominavi) conversionem panis totius in corpus Christi negasse; caussatos scilicet, Lateranenses non ita explicitè, sicut Tridentinos mysterium explanasse. Addo, sic Lateranenses explanasse, ut panis substantiam non sustulerint, secus ac Tridentini fecerunt, novissimi scilicet mystagogi, ejusmodi conversionem definientes,

nientes, quæ verbo Dei & saniori antiquitati planè incognita fuit. Et tamen post Concilium Tridentinum hæreseos notam audes aspergere iis, qui monstrosam illam conversionem negant. Sic nempe mutatum tempus, & mutati hominum animi, non verbum Dei hæreticam doctrinam constituunt; & hæreticam, quæ ante tempus illud hæretica non censebatur. 6. In Concilio Florentino Græcos inter & Latinos de Divina panis transmutatione disputatum equidem est. In literis tamen Unionis nihil definitum est. neque ut definiretur aliquid, Eugenius impetravit. In Instructione pro Armenis dicitur: *Ipsorum verborum virtute substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem convertuntur, ita tamen, quòd totus Christus contineatur sub specie panis, & totus sub specie vini; sub qualibet quoque parte hostiæ consecratæ, & vini consecrati, separatione facta, totus est Christus.* Si sub quavis parte hostiæ seu panis & vini est totus Christus, ergo remanet panis, remanet vinum. Accidentia enim non habent partes. Sed quicquid de hoc fiat, nihil ad ipsum Concilium Florentinum attinet, cujus pars non minima fuerunt Græci, qui sibi nihil hujus rei præscribi passi sunt. Eugenii enim pro Armenis Instructio neque illos obligavit quicquam, neque partus fuit Concilii, sed factionis duntaxat Eugenii. quod alibi, demonstravimus fusiùs. 7. Prodis denique pudendam *ἀνιστορησίαν*, dum post Petrum de Marca Concilium Tridentinum veritatem definivisse asseris. Ignoraveras nempe, eum paucis abhinc annis Tholosæ, & post Parisiis Archiepiscopatu defunctum. Et quicquid de Irenæi, Theodoreti & Augustini sententia tu pertendas, at eorum, aliorúmque etiam consensum nobis de Marca ille cessit. qui nervus argumenti mei est. Quanquam, invito te, nostri omnino illi sunt. Irenæus enim *lib. IV. 33. 34.* disertè docet, in Eucharistia fieri Deo oblationem non *corporis & sanguinis proprii Filii sui, sed fructuum terræ.* quos eodem libro appellat *primitias munerum suorum, primitias earum, quæ sunt ejus creaturarum,* hoc est, panis & vini, quæ per consequens substantialiter remanent quod erant. Addit: *Qui est à terra panis, percipiens invocationem Dei, jam non communis panis est, sed Eucharistia ex duabus rebus constans, terrena & cœlesti.* Panis igitur est, sed non communis, ob accessorium supernaturalem usum: constatque Eucharistia re etiam terrena, quæ substantia panis & vini est. S. Theodoreti sententiam *Dissert. Tom. II. pag. 603-606.* fusiùs vindicavi. S. Augustinus *Epist. 23. ad Bonifac.* sic mentem suam explicat: *Si Sacramenta similitudinem earum rerum, quarum Sacramenta sunt, non haberent, omnino Sacramenta non essent. Ex hac autem similitudine plerunque etiam ipsarum rerum nomina accipiunt.* En, propter similitudinem rerum nomina accipiunt. Applico. In Eucharistia panis & vinum Sacramentum sunt corporis & sanguinis Christi, tanquam Sacramenti rerum. Inter utraque similitudo intercedit. Proin panis & vinum nomina corporis & sanguinis Christi, Sacramentum nomen rei accipit. Omitto ejusdem loca, quibus panem *quodam modo* esse corpus Christi, idem dixit. Sed consentientia Patrum testimonia plura *ad Obj. V.* afferemus, & ab instantiis vindicabimus.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Verba Cœnæ,* Hoc enim est corpus meum, *mutationem aliquam necessariò inferunt. Illa autem vel est metaphorica, quo ad significationem, quam ante habebat: vel realis & substantialis panis in corpus. Atqui non est metaphorica, tum quia panis non est figura Christi, & verba Christi propriè accipienda sunt: tum quia panis*

panis non est figura Christi, & verba Christi propriè accipienda sunt: tum quia testamenti, pacti, legis, dogmatis rationem habent, adeòque propriam locutionem requirunt: tum quia dicta sunt Apostolis adhuc rudibus, quibus Christus omnia clarissimè exposuit: tum quia sensus improprius incertam gignit sententiam, adeò ut fidem in immota πληροφορίᾳ stabilire nequeat: tum quia in propositionibus inusitatis, qualis hac est, disparata de disparatis, utpote non contradictoria, sed adversa, quæ proinde conjungi & uniri divina virtute possunt, sine ullo tropo prædicantur: tum denique quia ipsi adversarii certant, qua in parte orationis tropus collocari debeat. Ergo relinquitur, mutationem illam esse realem ac substantialem panis in corpus, & vini in sanguinem. Resp. 1. Verba cœnæ mutationem omnino arguunt, sed non substantialem illam, verùm accidentalem & relativam, secundùm signorum significationem, usum & effectum, uti ex 1. Cor. X. 16. 17. 25. colligitur. 2. Verba institutionis tropica esse docent tum ipsa *verba promissionis* sive seorsim sumpta, quia manifestum est *poculum* pro vino, *Novum Testamentum* sive *fœdus* pro ejus instrumento metonymicè; *sanguinem* pro cruento sacrificio, & *remissionem peccatorum* pro tota redemptione Synecdochicè; denique verba *datur, frangitur, effunditur*, pro dabitur, frangetur, effundetur per enallagen temporis accipi; sive conjunctim spectata, quia panis benedictus & fractus utique propriè non est verum & substantiale corpus Christi, nec poculum propriè vel sanguis Christi, vel Novum Testamentum, nec panis propriè pro nobis traditus, nec poculum propriè pro nobis effusum statui potest: tum *scopus Christi & circumstantia institutionis*, cùm & *scopus* Christi fuerit instituere Sacramentum, & quidem agno paschali succenturiatum, ac proinde Sacramentales ac tropicæ locutiones non alienæ hîc fuerunt; & partim *circumstantiæ institutionem antecedentes* arguunt, Christum corpore suo ex B. Virgine Maria formato mensæ accubuisse in prima cœna, panem & quidem ex farina pistum, vinum ex uvis expressum in mensa posita fuisse, panem post gratiarum actionem, & vinum, non corpus & sanguinem Christi manu sua accepisse, & vinum genimen vitis nuncupâsse; partim *consequentes circumstantiæ* indigetent, Christum cœnam instituisse in sui recordationem, annuntiationem mortis Christi esse symbolicam, utpote quæ circa symbola corporis fracti & sanguinis fusi fit, & Christum ultimo demum die in & cum corpore suo venturum esse: tum *alia Scripturæ loca*, veluti 1. Cor. X. 16. XII. 13. quæ tropica esse liquet: tum *analogia omnium Sacramentorum* Vet. & Nov. Test. in quibus nomina rerum signatarum signis tropicè tribuuntur, uti demonstrant loca Genes. XVII. 10. Exod. XII. 11. Levit. IV. 31. 1. Cor. X. 1. 2. 3. Ephes. V. 16. Titum III. v. 5. tum denique *analogia plurium*

rium fidei articulorum, quos proprius ille ſenſus conturbaret. Neque etiam deſunt ex ipſis adverſariis, qui ſtatuerint, *poſſe illa verba in metaphorico ſenſu verificari*, ut videlicet Sacramentum *corporis* non ſubſtantia, ſed ſignum & figura eſſe intelligatur. Ita Cajetanus, & ante ipſum Occam, Aliacenſis, Gabriel Biel, Scotus, &c. 3. Quid quòd ipſi adverſarii in hoc myſterio ludunt tropis audacibus & inverecundis, quibus nulla Rhetorice nomen dedit? In verbis enim Chriſti, *Hoc eſt corpus meum*, pronomen *Hoc* iis demonſtrat rem vagam & indeterminatam, nec ſubſtantiam, cùm panis ſubſtantiam deſignari negent, & corporis Chriſti *ſubſtantiam* nonniſi in ultimo inſtanti verborum illorum à Sacerdote prolatorum produci aſſerant, nec *accidentia* panis, cùm eis nec panis, nec corporis, quippe tum nondum producti ſubjectum ſubſtet; adeóque merum *nihil*. Proinde juxta illos verba Inſtitutionis tale quid ſonant: *Hoc* edulium, quod vobis porrigo, at non oſtendo, quod nec panis, nec corpus Chriſti, nec accidentia panis, adeòque nihil eſt, *eſt*, id eſt, ſub eo continetur, vel in illud tranſſubſtantiatur, *corpus meum*, non quale ex B. Virgine accepi, ſed inviſibile, impalpabile, in euchariſtia productum, quamvis jam ante exiſtens. Ita *genimen vitis* illis notat ſanguinem, *hoc facere* ſacrificare, *panis* id, quod ante conſecrationem panis fuit, per eam corpus fit &c. 4. Teſtamenta, pacta, leges, dogmata impropriis quandoque verbis concepta eſſe, notorium eſt ex Geneſ. XVII. 10. XLIX. 33. Exod. XII. 11. Eſaj. I. 16. Jerem. IV. 3. Joh. VI. &c. Sed & impropriæ locutiones, dummodo faciles, perſpicuæ ac uſu receptæ tum rudibus proponi, tum certum gignere ſenſum potuerunt. 5. Inuſitatæ ejuſmodi propoſitiones non alibi occurrunt, quàm in doctrina de perſona Chriſti, non prædicantur ſine tropo Synecdoches, quem monſtrat ſcriptura limitatione ſubjecti ad propriam ejus partem Rom. I. 2. 3. &c. 6. Denique de tropo convenit inter Orthodoxos omnes. Sed de ſpecie tropi ac ſenſu tropico diſcrepantia ſententiarum potiùs Rhetorica vel Logica, quàm Theologica, veritati doctrinæ & ſacramentali tropo non præjudicat.

EXCIP. REDING: *1. S. Patres omnium ætatum, Ignatius, Juſtinus Martyr, Irenæus, Cyprianus, Origenes, Tertullianus, Concilium Nicænum, Athanaſius &c. præſentiam corporis & carnis Chriſti in Euchariſtia, adeóque etiam proprietatem verborum Chriſti agnoverunt. Neque alii quàm Simon Magus, Iconomachi, Berengarius, Wiklefius proprietatem eam negarunt. 2. In loco 1. Cor. X. 16. 17. communicatio corporis & ſanguinis Chriſti ſecundum proprietatem ſermonis realiter ipſum corpus & ſanguinem Chriſti importat. 3. Licet tropi illi obtineant in Euchariſtia, in calice tamen verus ſanguis contentus innuitur. 4. Nihil circumſtantiæ illæ arguunt, quia Chriſtus, menſæ licet accumbens, ſeipſum manibus ſuis ferebat, uti Auguſtinus loquitur; panis ex farina piſtus conſecratione mutatus eſt; vinum*

in cœna V. T. substantialiter, in Cœna N. T. accidentaliter fuit genimen vitis; verum Christi corpus & sanguis sub speciebus Eucharisticis incruentè immolatus, memoriale mortis ejus esse posuit; denique Christus ultimo die visibiliter rediturus, ante invisibiliter in Eucharistia exstiterat. 5. Sacramenta V. T. respectu nostrorum habuerunt rationem figuræ. Nova igitur non sunt figuræ. 6. An quia textus nonnulli Scripturæ quædam fidei dogmata impropriis locutionibus explicant, in aliis dogmatibus proprietas verborum eliminanda est? 7. Neque tropis insolentibus nos ludimus, quia juxta nos pronomen Hoc sic rem indeterminatam significat, ut indeterminatio illa se habeat non ex parte rei, sed intellectus; Hoc est corpus Christi, quale ex B. Virgine accepit, & in Cœlo existit, & in Eucharistia proprietates omnes à loco independentes habet; per se & in actu primo palpabile, visibile, licet in Eucharistia per accidens & in actu secundo tale non sit. 8. Crimen falsi committis, asserendo, juxta nos corpus Christi figuratè panem appellari, eò quòd ante consecrationem panis fuit. 9. An si alibi testamenta, pacta &c. impropriis verbis concepta sunt, omnia dogmata ad sensus improprios tibi torquere licet? Ibid. pag. 323.-228. Resp. Possem cuncta hæc superiùs jam protrita, sicco pede transire. Paucis tamen defungar, ne non abundè satisfecisse partibus meis videar. 1. Loca Patrum ex Seculis prioribus obducta, & à te in scripto vernaculo antehac citata etiam, ad partes in scripto itidem vernaculo sic vocavi, & vocata post etiam vindicavi, ut inde ab octo annis ne hiscere quidem ampliùs ausus fueris. Si hiscere potuisses, hoc certè loco, quo argumentum id dedita opera tractamus, hiscendum fuerat. Sed captus es, rem solve, priusquàm novum æs alienum contrahas. Hic tamen antiquus tuus mos est. Argumenta solidè discussa nuda reponere soles, quod pertinaciæ tuæ certissimum indicium est. Cum Simonis Magi & Menandri discipulis, veram carnem à verbo assumptam & in Eucharistia præsentem negantibus, non nos, qui veram Christi carnem & in Cœlo existere & in Eucharistia offerri credimus, sed vos verum Christi corpus ex Eucharistia eliminantes, & nescio quod spectrum spirituum proprietates mentiens, substituentes, paria facitis. Berengarii verò & Wiclefi nos adeò non pudet, ut eorum consensum, & à Pontificibus veritatis persecutoribus dissensum, inter trophæa nostra referamus. 2. De loco 1. Cor. X. 16. supra diximus. Tu edissere nobis, quomodo panis propriè dici possit communio corporis Christi? Sive enim substantia panis, sive accidentia ejus, sive panis supercœlestis intelligatur, nihil horum propriè esse communionem corporis Christi, nemo non sanus videt. Accedunt plura ex iisdem textibus loca, quæ supra comparavimus. 3. Quicquid sit de calice, sive in eo sanguis contineatur, sive non; saltem verba promissionis seorsim & conjunctim sumpta perplura à me allegata tropica esse, negare non potuisti. in quo solo vis responsionis meæ consistebat. Qua verò fronte aliis leges, quasi ipsi vos non accepistis, imponitis? Et cur una figura, quam verbum Dei & omnis antiquitas comprobavit, repudiata, insolentes adeò atque incommodas perplures ipsi effinxistis? Cur, ut cœteras mittam, verbum *est* per *erit* aut *fiet*, aut si propriè ex hypothesi vestra loqui velimus, per *transsubstantiabitur* interpretamini? Hoc scilicet est literæ inhærere. *Occidit hæc litera*, uti cordatè alicubi Origenes. 4. Par circumstantiarum ratio, quas frustra infringere conaris. Nam mensæ accumbens Christus se ipsum, hoc est, symbolum, signum & Sacramentum corporis sui ferebat in manibus. Non aliam esse Augustini mentem, alibi ostendimus. Panis verus consecratione mutatus est, accessione usus & gratiæ, non substantiæ desitione. Quod Christus in Eucharistia etiam bibit, fuit *genimen vitis* quoad substantiam, quia hæc propriè gignitur; non accidentia, mutabilia inprimis. Corpus & sanguis Christi sub speciebus Eucharisticis existit nullum,

lum, nec si existeret, immolari incruentè posset; neque adeò qua tale μνημόσυνον corporis Christi cœlestis esse posset. Quomodo enim, quod numero idem esse dicitis, sui ipsius memoriale & symbolum esse potest? Corpus Christi invisibile nullum est. 5. Nec Veteris Testamenti Sacramenta Sacramentorum N. T. figuras fuisse; neque hæc aliter quàm figurando, repræsentando, obsignando operari, supra probavimus. 6. Neque de dogmatibus aliis, quæ impropriis verbis quandoque enuntiantur; sed de analogia articulorum fidei plurium, quam Transsubstantiatorum opinio evertit, argumentum meum currebat. Everti articulos plures, ostensum supra. 7. Tropos vestros ex qua Rhetorica sacra vel profana defendere possitis, indica. Ubi & per quem tropum usitatum *Hoc* significat substantiam vagam, indeterminatam; imò, uti nunc demum abs Te intelligo, nihil ex parte rei, sed tantùm intellectus? Quasi scilicet intellectus apprehendere & intelligere possit, quod à parte rei quale sit, ostendi non potest, imò nihil est. Quàm etiam ineptum illud est, quòd visibilitatem, palpabilitatem &c. corporis Christi humani à loco externo arcessis, quæ à ratione substantiæ & positionis partium extra partes in humano corpore unicè pendent: quòd corpori humano inter alia corpora sito situm negas: quòd denique in proprietatibus corporis humani, quales sunt figura, circumscriptio &c. actum primum & secundum distinguis, cùm proprietates eæ à substantia emanent, cujus est existendo causare. 8. Non ego criminis falsi, sed tu nescio cujus delirii reus es. Panem juxta vos per consecrationem fieri dixi, non corpus Christi figuratè panem appellari. 9. Simili delirio tibi mens calamúsque titubavit, ubi me sic argumentantem induxisti, quòd omnia ad sensus improprios torquere liceat, quia alicubi testamenta, pacta &c. impropriis verbis concipiuntur. Ego verò recto Marte argumentum vestrum, quo verba testamenti, pacti &c. propriis verbis exprimenda esse urgetis, impetens, nonnulla etiam impropriis concepta esse, adeóque, cœteris paribus, nihil vetare, quò minùs etiam verba Christi H. E. C. M. impropria censeantur, ostendi; aliáque diluendo argumento vestro addidi, quæ alatus prætervolas.

OBIECT. II. *Propositiones practicæ non tam supponunt, quàm efficiunt illud, quod offerunt. Veluti cùm dicitur; Fiat Lux, id quod dicitur, simul efficitur. Atqui verba Christi sunt practica. Ergo efficiunt, quod dicunt, quod sine transsubstantiatione fieri nequit.* Resp. 1. Verba practica dicuntur duobus modis, quia operantur vel significando, vel mutando ac convertendo. Christi verba sunt practica priori modo, quia verè significant quod enunciant ac prædicant: non posteriore, quia panis Christi corpus dicitur *esse* non *fieri*, neque ullum ibi imperium vel jussio Christi continetur. 2. Sunto tamen verba Christi practica etiam mutando & efficiendo, quod dicitur, praxis erit non *Chymica*, vel *Physica*, sed *moralis* ac *mystica*, quæ non ostendet, quónam transeant elementa per substantiæ mutationem; sed cui usui inserviant per Christi institutionem ac sanctionem.

EXCIP. REDING: *1. Verba Christi practica sunt ex vi Divinæ institutionis, adeóque non merè significando, sed etiam operando. 2. Eadem corpus Christi sub exercita essendi actualitate pronuntiant. Ergo verborum illorum praxis physica & substantialiter conversiva est.* Ib. pag. 328. 329. Resp. 1. Verba Christi H. E. C. M. ex instituto Divino sic es-

ſe practica, ut quod enuntiant, efficiant, qua ratione probas? Inſtituit Chriſtus, ut panis eſſet corpus, & panem fide vivida manducantes manducarent corpus. Ut verò enuntiatis iis verbis evaneſceret ſubſtantia panis, & ſub ejus accidentia corpus Chriſti ſuccederet, neutiquam inſtituit. Probanda tibi, non fingenda inſtitutio fuerat. 2. Panem corpus Chriſti non fieri, ſed eſſe, eadem pronuntiant. Sub *eſſendi exercita actualitate* (condonate repetenti teneræ aures) ſic eſſe, ut ſub accidentibus & ſit, & fiat demum corpus Chriſti, more ſpirituum, non pronuntiant. Hoc ipſum τὸ κρινόμενον eſt, quod turpiter ubique petis.

OBIECT. III. *Verum & ſubſtantiale corpus eſt in Euchariſtia. Ergo panis ſubſtantia in ejus ſubſtantiam mutata fuerit oportet.* Reſp. 1. Præſentiam ſubſtantialem corporis Chriſti oppugnavimus quæſtione prima. 2. Neque præſentia ſubſtantialis corporis Chriſti tranſſubſtantiationem infert, ſaltem juxta illos, qui corpus Chriſti non tam productum, quàm unitum ſtatuunt.

Excip. Reding: 1. *Panis ſubſtantia ſub accidentibus eſſe non poteſt, quia corpus Chriſti loco ſubſtantiæ panis illa ſuſtentat. 2. Licet corpus Chriſti accidentibus tantùm uniretur, converſio tamen fieri poſſet, utpote cujus terminus formaliter communicatus eſſet ſubſtantia corporis Chriſti.* Ib. pag 319. Reſp. 1. Egregia ratio, qua falſum falſiore probas. Sic corpus Chriſti panis accidentia aſſumens & ſuſtentans reddetur panis, hoc eſt, panaceum Numen. Tale enim, non aliud habetis. 2. Qualis verò converſio eſt, cùm corpus jam ante exiſtens, ceu vera quidem ſubſtantia, unitur accidentibus, adeóque non aliud quàm locum mutat? Hiccine converſionis ſubſtantialis terminus ad quem, novam productionem, vel ſaltem inchoationem ἐ eſſe poſtulans, eſſe poteſt?

OBIECT. IV. *Si in Euchariſtia non alia intercedit mutatio, quàm juxta uſum & ſignificationem, adeóque nudè relativa & accidentalis, inanes igitur figura & vacua ſigna, ac ſine nucleo cortex in ea credentibus exhibentur.* Reſp. 1. Minimè verò. Elementa enim per benedictionem ſanctificata non fiunt ſimplicia ſigna & inanes figuræ, nudè depingentes & repræſentantes gratiam, ſed etiam eandem obſignantes, & pro natura relatorum Divinitus inſtitutorum in legitimo uſu exhibentes. Duplex enim in euchariſtiæ perceptione homo eſt, externus & internus ſeu ſpiritualis. Uterque ſuum accipit, ſibique cognatum. Ille ſignum externum, quod ſpiritualem & internum hominem mittit in poſſeſſionem veritatis ſpiritualis ſignificatæ & obſignatæ, haud ſecus quàm Teſtamentum, diploma, gleba mittit in poſſeſſionem hæreditatis, rei donatæ, fundi: hic verò rem & veritatem ſpiritualem ſibi quoque cognatam. 2. Adverſarii in Euchariſtia ſua nec ſigna, nec veritatem habent. Nam panem & corpus Chriſti comicâ quadam licentiâ ex Euchariſtia exterminant, nuda pro pane ſignificante accidentia ſubſtituunt,

tuunt,& sub accidentium illorum larva non corpus Christi,sed substantiam quandam invisibilem,ἀόρατον,corpus non corpus,id est,Nihilum sub Nihilo ostentant, perinde ac si spectatoribus & communicantibus suis occinerent ludicrum illud: λαβὲ μηδὲν,καὶ κράτει καλῶς, *Accipe nihil & tene bene.*

EXCIP. REDING: *Ergóne Sacramentum hominem fidelem mittit in possessionem rei spiritualis significatæ & obsignatæ? Atqui veritas significata & obsignata est corporis Christi individua sub accidentibus existens substantia. Nam verbum* Est *obsignat existentiam corporis sub his speciebus, adeóque præsentiam realem, non figuratam & typicam, qualem vos,mysticam Hierosolymam in montem Samaritanorum Garizim transformantes,induxistis, infert.* Ib. pag.329.330. Resp. Mittit utique; sicut testamentum in hæreditatis, diploma in libertatis, gleba in fundi possessionem immittit. Maxima enim relatorum humanorum etiam, & multò magis Divinorum vis est. Veritatem verò spiritualem significatam & obsignatam esse corpus Christi sub accidentibus spirituali modo latens, ore corporis manducandum, ut mox in stomacho corruptis accidentibus desinat esse, suaviludium scilicet tuum ubique supponis, probas nunquam. Longè aliter Christus & S.Paulus. Ille enim non accidentia panis, sed panem à se acceptum, & benedictione non destructum,sed accessione gratiæ & usus mutatum, suum corpus *esse* dixit. Hic, verba Christi explicans, *panem,quem frangimus*, dixit *esse* non corpus sub accidentibus spirituali modo latens,sed *communionem corporis Christi*,hoc est,Sacramentum & pignus substitutum communionis corporis Christi,seu juris illius,quo fideles ejusmodi cum corpore Christi, totóque Christo communionem habent,ut totus, quoad fundum & fructum illorum sit,atque illi adeò justitiæ,mortis,meritíque omnis, & tandem etiam gloriæ ejus participes reddantur. Sic ergo Ecclesia Tigurina,quam tu sugillare ubique in deliciis habes, figurativam & symbolicam quoad symbola & elementa sacrata præsentiam tuetur, ut rem significatam eidem respondentem, spiritualem veritatem nunquam sustulerit,sed ex Dei verbo fortissimè assertam,monstrosæ & inutili præsentiæ corporis Christi non corporis, quam Suitensis & Pontificius universus Clerus,quæstus sui gratia, mordicus retinet, oppoiuerit, & artolatriam simul, seu Divinum panacei Numinis cultum,haud dissimilem, si non pejorem illo, quem Samaritani in monte Garizim vitulos adorantes exercuerunt olim,masculè profligaverit.

OBIECT. V. *Ecclesia Christi credidit transsubstantiationem à temporibus Apostolorum usque ad tempus Innocentii III.Unde mutationem illam vocant μεταβολὴν,μεταποίησιν,μεταστοιχείωσιν,μετατροπὴν,μεταρρύθμισιν,conversionem,transelementationem,permutationem. Allegari possent testimonia Justini,Irenæi, Tertulliani, Cypriani, Cyrilli Hierosolymitani,Ambrosii,Gregorii Nysseni, Gaudentii, Chrysostomi, Augustini, Cyrilli Alexandrini,Eusebii Emisseni,Remigii,Gregorii,Bedæ, Damasceni, Theophylacti, quorum suffragia Bellarminus, aliique recitant.* Resp.1. Vetustas sine veritate error est. 2.De sententia Patrum superiùs etiam,ex Petri de Marca,Archiepiscopi Parisiensis,testimonio egimus.3.Lombardus 4.*Sent.dist.*11.*Lit.A.* ostendit,ne suo quidem tempore definitum esse,qualis sit conversio,*formalis,sub-*

ſtantialis, an alterius generis. Et Scotum conſenſum illum Patrum negantem ipſe Bellarminus traducit. 4. Patrum vocabula *μεταποιεῖν, μεταστοιχειοῦν, μεταῤῥυθμίζειν, μεταβάλλεσθαι*, &c. novello errori non patrocinantur, cùm iis etiam utantur in ea mutatione, quæ locum habet in Sacramento Baptiſmi, quámque ſubſtantialem eſſe ipſi quoque adverſarii negant. Ita nempe panis & vinum juxta Patres mutantur, & transelementantur, ut tamen juxta Ambroſium de ſacram. lib. IV. 4. *ſint quæ erant*; juxta Theodoretum Dial. I. II. *in priore eſſentia, ſpecie & figura remaneant*; Juxta Epiphanium in Anchorato, ſint ut antea inanimata *& inſenſibilia*; Juxta Auguſtinum Serm. ad recens bapt. *verus panis quod oculi renuntiant, verum in poculo vitis genimen generare aptum*; Juxta Juſtinum Martyrem Apolog. 2. *alimenta quibus carnes noſtræ nutriantur & augeantur*; Juxta Originem In Matth. 15. *quæ ſecundùm id quod in eis eſt materiale, in seceſſum ejiciantur*; quæ fiant corpus & ſanguis Chriſti juxta Facundum, *non propriè*, ſed juxta Auguſtinum contra Adminant. cap. 12. & Epiſt. 23. *quodammodo*, nempe per *ſignum*; juxta Tertullianum adv. Marc. lib. IV. 40. *figura*; juxta Euſebium Demonſtrat Ev. lib. VIII. 1. *imagine*; juxta Theodoretum *ſymbolicè*. Quorum omnia teſtimonia fusè recitant, & quæ eis opponuntur alia, ſolidè diſcutiunt Viri ſupra laudati doctiſſimi, Johannes Forbeſius, & Eduardus Albertinus.

EXCIP. REDING: 1. *Lombardus loco citato nihil habet. Alibi in 4. diſt. 8. agnoſcis converſionem panis in corpus Chriſti fieri, quando verba H. E. C. M. pronuntiantur. Et Concilio Lateranenſi anterior, Romani verò ſub Gregorio VII. fortè immemor, aſſerit, nondum definitum eſſe, cujusmodi ſit illa converſio. 2. Eodem modo Scotus negat, ante Concilium Lateranenſe Tranſſubſtantiationem fuiſſe dogma fidei, quia nec Concilium Romanum ſub Gregorio VII. nec conſenſum Patrum legerat. 3. Ambroſii verba in Codice antiquo ſic leguntur:* ut quæ erant, in aliud convertantur, *non*, ut ſint quæ erant. *Quamvis ſunt quæ erant, nempe accidentia panis.* Theodoretus *ejusmodi mutationem propugnat, cujus vi verum Chriſti corpus probetur. Epiphanii mens, credendum eſſe, in Euchariſtia verum Chriſti corpus accipi, licet non videantur niſi materialia accidentia panis. Auguſtinus per panem viſibilem intellexit externam panis ſpeciem. Juſtinus Martyr carnem & ſanguinem Chriſti ſumi à nobis ait ut cibum, ex quo carnes noſtræ per mutationem aluntur; per periphraſin ſcilicet exprimens panem, ex quo Euchariſtia conficitur. Origenis tractatus eſt ſuppoſititius; & quæ ibi dicuntur, damnationem merentur, vel intelligenda ſunt de accidentibus, panis & vini nomine tropicè expreſſis, quæ eatenus abeunt in ventrem, ut nutriant. Auguſtinus ſignum corporis Chriſti una cum veritate ejus intelligit, quodammodo, id eſt, ſub ſpeciebus non circumſcriptivè, ſed tamen realiter. In Tertulliani verbis eſt antitheſis, perinde ac diceretur, implêſſe figuram corporis ſui, quam in pane Jeremias præſignaverat.* Ibid. pag. 330--334. Reſp. 1. Lombardum, Magiſtrum licet veſtrum, non legiſti. Sic enim *loc. cit.* diſertè loquitur: *Si quæratur, qualis ſit illa converſio, an formalis, an ſubſtantialis, vel alterius generis, definire non ſufficio.* Non perſpiciebat nempe, ad quod mutationis genus eam referret, cùm nulla ſimilis unquam aut con-

fecta,

fecta, aut conficta sit. Concilium verò Romanum sub Gregorio habitum adversus Berengarium fortè non ignoravit, sed improbavit. Imò Concilii Romani sub Nicolao II. adversus Berengarium eundem habiti disertè meminit. Sed quia uterque tam crudè verba Berengario præiens locutus est, ut eum Pontificum horum puduerit, & pudere omnes hodiéque debeat, icciro verba Berengario dictata pro definitiva sententia non habuit. Nicolaus enim dictaverat, *panem & vinum post consecrationem non solùm Sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse, & sensualiter non solùm in Sacramento, sed in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri.* 2. De Scoto supra egimus. Non legit ille certè consensum Patrum, quem nullum Transsubstantiatoribus faventem reperit. Tu verò consensum scilicet reperisti apud illos, quos nunquam legisti, multò minùs consentientes reperisti. 3. Liquebit id ex iis, quæ meri fuci & fumi venditor Patribus à me citatis, non ex ipsis Patribus, sed ex fictitio errore vestro, Patribus prorsus incognito, imponis. Etenim Ambrosius, cujus lectionem frustra suspectas, cùm apud Gratianum *dist. 2. de Consecrat Can. Panis est*, non aliter legatur, sic *de Sacram. lib. IV. 4.* disertè loquitur: *Quantò magis operatorius est sermo Domini, ut sint, quæ erant, & in aliud commutentur.* Sunt, quæ erant. Erant autem panis & vinum, non quoad accidentia duntaxat, (uti tu errorem tuum nuspiam apud Ambrosium testem eidem imponis) sed etiam quoad substantiam. Sunt igitur adhuc panis & vinum, quamvis commutata in Sacramentum corporis & sanguinis Domini. Theodoreti sententiam alibi vindicavimus. Probavit ille sanè veritatem corporis Christi ex Sacramento Eucharistiæ contra Eutychianos, sed sic, ut palam *Dial. 2.* edicat. *mystica symbola post sanctificationem à sua natura non excidere.* *Μένει γὰρ ἐπὶ τῆς προτέρας οὐσίας καὶ τοῦ σχήματος, καὶ τοῦ εἴδους.* *Manent enim*, inquit, *in priore substantia, & figura & forma, & visibilia & palpabilia, qualia ante erant.* Quin & ante *Dial. I.* dixerat: *Qui quod natura corpus est, frumentum & panem appellavit, is visibilia symbola corporis & sanguinis sui appellatione honoravit, οὐ τὴν φύσιν μεταβαλὼν, ἀλλὰ τὴν χάριν τῇ φύσει προστεθεικώς, non naturam mutans, sed gratiam naturæ adjiciens.* Vos dicitis, *naturam, substantiam panis mutavit, convertit, abolevit.* Theodoretus: *Non mutavit naturam, sed naturæ adjecit gratiam.* Si *naturam* dixit accidentia sensibilia, ubi igitur percuntis naturæ insensibilis, hoc est, substantiæ meminit? Imò si *accidentia sensibilia* nomine naturæ intellexit, Eutychi non parum velificatus est. Ille enim corpus Christi jam sublatum in Cœlum nihil habere pristinæ substantiæ, sed tantùm ejus qualitates & accidentia quædam retinere, substantia corporis in Divinitatem conversa, pertendit. Si ergo accidentia panis Eucharistiæ mansisse, substantia in corpus Christi conversa, credidisset, annon sic Eutychiano errori vela manifestè dedisset? Epiphanius in Anchorato disertè dicit, Christum affirmasse corpus suum de eo, *quod est στρογγυλοειδὲς καὶ ἀναίσθητον ὡς πρὸς τὴν δύναμιν rotundum, quoad formam & quod ad facultatem attinet, sensus expers.* Quid autem illud est, quod rotundum est quo ad fotmam, quoad facultatem sensus expers, nisi panis? Frustra cum Bellarmino pertendis, dici hæc ratione speciei, seu accidentium externorum panis. Si enim rotundum & insensibile illud non est panis, sed aliquid panis speciem præ se ferens, hoc est, rotunditas seu accidentia panis, cùm Epiphanius affirmet, Dominum de illa corpus suum enuntiasse, sensus juxta eum erit: *Hæc rotunditas*, seu *hæc figura est corpus meum.* quo nihil ineptius dici poterat. An enim rotunditas panis propriè & substantialiter est corpus Domini? Imò intellexit ille subjectum rotunditate affectum, illud ipsum, quod Christus accepit. Augustini *Serm. ad recens baptizatos*

apud

apud Fulgentium *de Baptis. Æthiop. cap. ult.* & Bedam *in 1.Cor.10.* nec non Bertramum *de Corp. & Sang. Dom.* verba sic habent: *Quod videtis, panis est & calix, quod vobis etiam oculi vestri renuntiant. Quod autem fides vestra postulat instruenda, panis est corpus Christi, calix est sanguis Christi.* Non tantùm igitur docet, in altari, seu mensa Domini esse panem & calicem; sed addit etiam, oculos quoque id renuntiare, sensuum testimonium in ea discretione apertissimè commendans. Neque per *panem*, seu id, *quod oculi renuntiant*, externam panis speciem à substantia separatam intellexit. Intelligit enim, in Eucharistia esse panem perinde ac calicem; siquidem de utraque similiter ait, *Quod videtis, panis est & calix.* Sicut autem non credidit, in altari esse solam exteriorem apparentiam calicis, sed verum calicem: sic non credidit, panem esse tantùm quoad apparentiam, seu speciem exteriorem; sed sensus ejus est, panem esse verum ac substantialem. Addit, ibi esse, *quod oculi renuntiant.* Atqui oculi renuntiant, verum esse substantia panem & calicem. Per accidentia enim subjectam illis substantiam vident, nec aliter vident. Imò exsertè dicit: *Quod autem fides vestra postulat instruenda, panis est corpus Christi, calix sanguis Christi.* Ad quæ verba tibi congelavit sanguis, quia nihil adversus ea dicere habuisti, gnarus, propositionem esse eam ipsam, quam vos pridem damnastis. Si per panem accidentia panis intellexit, uti nonnulli vestrûm tegerunt, an ergo accidentia panis propriè sunt corpus Christi? Justinus Martyr prope finem *secundæ apologiæ*: οὐ γὰρ ὡς κοινὸν ἄρτον, οὐδὲ κοινὸν πόμα, *Non ut communem panem, neque communem potum isthæc sumimus; sed quemadmodum per verbum Dei caro factus est Jesus Christus Servator noster, & carnem & sanguinem salutis nostræ causa habuit; sic* τὴν δι' εὐχῆς λόγου τοῦ παρ' αὐτοῦ εὐχαριστηθεῖσαν τροφὴν, ἐξ ἧς αἷμα καὶ σάρκες κατὰ μεταβολὴν τρέφονται ἡμῶν, *eam, in qua per precationem verbi ab eo profecti gratiæ acta sunt, alimoniam, unde sanguis & carnes nostræ per mutationem nutriuntur, incarnati illius Jesu carnem esse & sanguinem, edocti sumus.* Et paulò superiùs: *Distribuunt unicuique præsentium* μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου καὶ οἴνου καὶ ὕδατος *ut participent eum, in quo actæ sunt gratiæ, panem & vinum & aquam.* Post consecrationem vocat panem, vinum, aquam. Illa mutari ait in carnem & sanguinem Christi per modum alimoniæ: atque ita hac alimonia nutriri nostras carnes, nostrúmque sanguinem. Et tamen hoc ipsum alimentum edocti sumus esse corpus & sanguinem Christi. Audacter igitur nimis ex Bellarmino tuo asseris, verba isthæc, *ex quo carnes nostræ per mutationem aluntur*, esse periphrasin panis, ex qua conficitur Eucharistia, ut sensus sit: *Cibus ille, ex quo carnes nostræ ali solent, cùm prece mystica consecratur, efficitur corpus Christi.* Sic in aperta luce oculos clauditis. Certè Justinus, postquam dixisset, distribui singulis participanda ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου καὶ οἴνου, καὶ ὕδατος *consecratum panem, vinum & aquam*, ait, hoc alimentum appellari Eucharistiam, quod nemini nisi credenti participare liceat. *Non enim*, inquit, *ut communem panem, neque communem potum ista sumimus, sed quemadmodum &c.* Hoc est alimentum, quod intelligit Justinus, nempe panis & vinum εὐχαριστηθὲν, cujus participationem non cuivis concedi ait, propterea quòd hoc consecratum alimentum, ex quo carnes & sanguis noster aluntur, sint caro & sanguis Christi. Ubi apertissimè profitetur, alimento hoc consecrato ali sanguinem & carnes nostras. Neque adeò dicit, cibum illum, ex quo carnes nostræ aluntur, per consecrationem fieri corpus Christi; sed consecratum illud alimentum, ex quo carnes nostræ aluntur, dicit ἄμφω *esse* carnem & sanguinem Christi. Origenis locum ex Commentario in Matth. 15. supposititium esse primus, nisi fallor, Sixtus Senensis, *Biblioth. lib. VI. annot. 66.* suspicatus est,

sed

ſed non alio certè argumento, quàm quia nimiùm Tranſſubſtantiatoribus adverſatur, adeóque ob ſolum cauſæ præjudicium. Dicit enim, *panem ſanctificatum verbo Dei & oratione retinere ſuum eſſe materiale*. perinde ac ſi dixiſſet, à priore ſua ſubſtantia non diſcedere. Addit, *panem eundem ad modum aliorum ciborum ſecundum eſſe illud materiale in ventrem, ac inde in ſeceſſum diſcedere*. quod de proprio Chriſti corpore aſſerere falſiſſimum, & blaſphemum foret. Denique panem conſecratum *corpus typicum & ſymbolicum* vocat, atque illud à vero & naturali corpore Chriſti diſparat. Hæc tu vel damnanda cenſes, pro tuo erga Patres, quos ubique jactas, ſupercilio; vel de accidentibus nutrientibus etiam corpora noſtra explicanda dictitas. quamvis nec Origenes, nec veterum quiſquam accidentia à ſubſtantia ſeparata agnoverit; & *materiale* ipſemet explicet tum *materiam panis*, qua nemo ſanus accidentia ſola indigetavit unquam; tum id, *ſuper quod dictus eſt ſermo*, hoc eſt, conſecrationis oratio, quæ certè non ſuper ſola accidentia panis viſibilia ſed ſuper totum panis, ſubſtantiam accidentibus veſtitam pronuntiatur. Auguſtinus *lib. contra Adimantum cap.* 12. clariſſimè: *Non enim Dominus dubitavit dicere, Hoc eſt corpus meum, cùm ſignum daret corporis ſui.* An ſignum corporis Chriſti eſt ipſum corpus Chriſti, ipſa veritas, uti tu nugaris? An fortè intellexit ſpecies conſecratas? Sic Bellarminus, aliique Sophiſtæ. quaſi accidentia panis ſint corpus Chriſti; vel uſpiam Auguſtinus ſpecies externas ſubſtantia caſſas agnoverit. Idem *Epiſt.*23. *Ex hac*, inquit, *ſimilitudine Sacramenta plerunque etiam ipſarum rerum nomina accipiunt. Sicut ergo ſecundum quendam modum Sacramentum corporis Chriſti corpus Chriſti eſt: Sacramentum Sanguinis Sanguis Chriſti eſt: ita &c.* Ergo Sacramentum corporis Chriſti *ſecundum quendam modum corpus Chriſti eſt.* Tu audacter occurris, *ſecundum quendam modum*, hoc eſt, *inextensè, non circumſcriptivè ſub ſpeciebus.* Tua ſomnia Sanctiſſimis Patribus imponis. Proba, illos agnoviſſe in eodem corpore Chriſti diverſos, imò contrarios ejuſmodi modos, quales vos palliando errori finxiſtis. Tertullianus denique *adv. Marc. lib.IV.*40. diſertiſſimè: *Acceptum panem & diſtributum diſcipulis, corpus ſuum illum fecit, Hoc eſt corpus meum, dicendo, id eſt, figura corporis mei.* Fatetur Gardinerus Wintonienſis, noſtrum eſſe Tertullianum. Sed tu ubique præfractus, maluiſti verba Tertulliani corrumpere, dicendo, antitheſin in iis eſſe inter corpus Chriſti, & figuram ejus à Jeremia præſignificatam. quaſi ſenſus ſit: *Panis, qui ſub lege fuit figura corporis mei, in Evangelio eſt corpus meum.* Atqui falſiſſimum eſt, ea verba, *id eſt figura corporis mei*, de figura legali, apud Jeremiam, non præſenti intelligenda eſſe. Manifeſtè enim ſunt exegetica verborum proximè præcedentium, *corpus meum.* Ad quid enim referri poteſt pronomen *Hoc*, niſi ad panem acceptum? Supponit enim antecedens quoddam, ad quod referatur. At mentio panis legalis apud Jeremiam, ne tenuiſſima quidem, in toto huc uſque libro à Tertulliano facta fuerat: panem verò acceptum ac Apoſtolis diſtributum totidem verbis nominaverat. Hunc igitur per pronomen *Hoc* intelligit, adeóque figuram corporis de pane Euchariſtico dixit. Hebes igitur & imbelle eſt, quicquid ad obſcuranda clariſſima Patrum dicta, cauſæ veſtræ deſperatæ jugulum penitus ferientia, in medium protuliſti; & vel pauca hæc antiquæ & purioris Eccleſiæ intimum de Euchariſtia ſenſum ἐγγύθεν & ἀμφίδοξον planiſſimè pleniſſiméque pandunt.

QUÆSTIO IV.

An peracta consecratione, ante & post usum Eucharistiæ, in hostiis & particulis consecratis durabili conjunctione permaneat verum corpus Domini, ita ut licitè reponi, includi, asservari, & ad alios usus accommodari possit?

AFfirmat Synodus Cap.VI.& Can.IV.& VII. Nos ne in ipso quidem Eucharistiæ usu adesse substantiale Christi corpus, supra probavimus. Extra verò usum, sive ante, sive post eum symbola consecrata veram rationem Sacramenti habere, adeóque licitè reponi, asservari, aliósque ad usus accommodari negamus. Etenim

ARG. I. Christus in cœnæ institutione panem acceptum, benedictum & fractum statim discipulis manducandum præbuit, non vel reposuit, vel reponendum asservandúmque tradidit. Quódque ipse fecit, hoc Apostolos, adeòque etiam Ecclesiam *facere* jussit. Proinde *tum magisterio, tum exemplo,* ut Cypriani verbis utar, asservationi & inclusioni huic obviam ivit. Neque aliud *fecisse* uspiam Apostoli memorantur. Atque hoc argumento, quòd videlicet Christus non quemlibet panem vocaverit corpus suum, sed eum demum, quem accepit, & benedictum fregit ac distribuit, militavit etiam Humbertus Episcopus Sylvæ Candidæ.

RESP. REDING: 1. *Quod Christus fecit, panem acceptum benedicendo, & consecrando, fractúmque manducandum præbendo, id Apostolos etiam, adeòque Ecclesiam facere jussit. Quicquid autem fecit & facere jussit, illud reducitur in veritatem verborum, Hoc est corpus meum; ex quibus sequitur, substantiam & essentiam hujus Sacramenti primò subsistere sub significatu istorum verborum. At hæc significant Sacramentum antecedenter & independenter ab usu, adeòq; permanenter subsistens. 2. Neque quia Christus postquam panem accepisset, eique benedixisset, Hoc dixit corpus suum, quod distribuit, inde sequitur, omnes actiones illas esse de substantia Sacramenti. Essentia enim consistit in assertione ea, qua Hoc dixit esse corpus suum. Reliqua merè accidentaria sunt. 3. Humbertus non reprehendit Sacramenti asservationem, sed quòd Græci sacrificium Missæ ex præsanctificatis celebrarent. cùm tamen sacrificium absque panis Eucharistici consecratione & sumptione fieri nequeat.* Tomo II. Tract. VI. Se.5. pag. 334-336. Resp. 1. Falsissimè asseris, omne id, quod Christus fecit, in veritatem verborum H. E. C. M. reduci. Præcedebat enim veritatem verborum eorum pa-

nis

nis tum acceptio, tum benedictio, causa veritatis eorum verborum; tum distributio, tum mandatum manducandi, cui demum connexa fuerunt verba H. E. C. M partim enunciantia, partim promittentia per Sacramentum panis communionem cum corpore Christi; cum quo mandato immediatè cohærebat manducatio panis, & vini bibitio. Facientes ergo, quod Christus fecit, manducare utique & bibere tenentur. Neque sine eo Sacramenti perfectio constat. Est enim Sacramentum cibus. Cibi autem, quâ cibi, relatio ad manducationem simpliciter necessaria est. 2. Falsò igitur etiam essentiam Sacramenti in veritate verborum illorum H. E. C. M. collocas; quæ in eo potiùs consistit, quòd signa legitimè utentibus communionem cum corpore Christi significant, obsignant & exhibent. quod omnium V. & N. T. Sacramentorum comparatio manifestè comprobat. Cúmq; finis Sacramenti proprius sit ejusdem fruitio & participatio, sicut cibi cujuslibet proprius finis est ejusdem fruitio & participatio; clarum utique est, semoto eo fine essentiam Sacramenti neutiquam constare. 3. Argumentum illud, quo Humbertus de Sylva Candida Græcos ex præsanctificatis Eucharistiam celebrantes refellit, illud ipsum est, quo asservatio vestra infringitur. Si enim propterea, quia Christus panem vescendum dedit, non licet ex præsanctificatis Eucharistiam celebrari, multò minùs præsanctificata asservare, & ad manducationem non referre licet.

ARG. II. Tum consecrata symbola habent rationem veri Sacramenti, cùm omnes Divinæ institutionis partes implentur. Tum autem demum implentur, cùm benedicuntur, franguntur, offeruntur, accipiuntur, & in commemorationem Christi manducantur. Matth. XXVI. 26. 27. 28. Atqui ante & post usum hæ divinæ institutionis partes non servantur.

RESP. REDINO: *Sic ergo vi benedictionis, ante ultimum manducationis instans, non erit Sacramentum, neque adeò vi verborum H. E. C. M. aderit corpus Christi, vel eorum verborum subsistet veritas.* Ib. pag. 336. Resp. Vi benedictionis panis omnino fit corpus, seu communionis cum corpore Christi sigillum; sic tamen, ut benedictio illa necessariam habeat relationem ad usum; absque qua non benedictio, sed profanatio potiùs verbi erit. Sicut qui verbo & precibus benedicit cibo sine relatione ad ejus manducationem, ita ut digrediens cibos in mensa relinquat, non benedicere ille, sed verbum Dei & preces profanare censetur. Cùm igitur Sacramenti essentia non in materia duntaxat externa & interna, sed in forma etiam, seu analogia signi & rei significatæ, & fine, ad quem refertur, consistat, Sacramentum consecratione symbolorum, sine eorundem usu, non perfici, patet. Ludis insuper in voce Sacramenti, quæ vel strictè signum sacrum, quatenus relationem habet ad corpus Christi, correlatum suum, à quo essentialiter distinguitur; vel latiùs celebrationem Sacramenti significat. Ad illud benedictio sufficit, ad hoc non item.

ARG. III. Par est ratio Eucharistiæ & Baptismi. Sicut igitur aqua ante & post usum non habet rationem Sacramenti: ita nec consecrata Symbola in Eucharistia. Quin Adversarii ex unico illo verbo, *Baptizate eos*, actionem denotante colligunt, baptismum extra usum & actionem ipsam veri Sacramenti rationem non habere. Quantò magis & fortiùs in eucharistia tot verba actionem significantia id evincunt? Synodus

quidem cap.III.& Can.IV. excipit, disparem esse eucharistiæ & reliquorum Sacramentorum rationem, quòd illa ante & post usum, hæc in usu duntaxat veri Sacramenti rationem habeant. Sed instantiam dare in sola re controversa, concessis reliquis omnibus inductionis partibus, quid aliud est quàm negare conclusionem?

RESP. REDING: 1. *Verba, baptizate eos, apertè denotant, aquæ ad esse Sacramenti elevationem non subsistere nisi sub actu transeunte baptizationis. Contra verba institutionis Eucharistiæ significant permanentem corporis Christi sub speciebus existentiam. Sacramentorum autem natura ex verbis institutionis dijudicanda est. 2. Si nomen usus, uti rectè Pallavicinus Suavi opposuit, comprehendis omnes actiones, quæ ad usum diriguntur, ita ut dum Eucharistia porrigitur, & antequam suscipiatur, jam adsit sub speciebus corpus Christi; contingere potest, ut is, cui porrigitur, eam non suscipiat, adeóque verum sit, ibi corpus Christi extra usum fuisse. Tum ignotum nobis est, à quánam actione hic usus omnino inchoetur, & quando status hujus usus esse desinat; adeóque ignotum foret, quando adorandum sit corpus Christi; & quando ab ea adoratione abstinendum.* Ib. pag. 336. 337. Resp. 1. An, Redingi, in Eucharistia nullam omnino actionem agnoscis? Cur ergo facere jubemur, quod Christus fecit? An facere non est agere? Si igitur ex uno mandato agendi, hoc est, baptizandi sequitur, baptismum extra actionem seu usum nullum esse, cur ex mandato non unum quidpiam, sed plura in Eucharistia faciendi consequens non est, Eucharistiæ quoque Sacramentum extra usum nullum esse? Hoc certè tibi expediendum fuerat. Nam præter actiones transeuntes sicut in Eucharistia, ita etiam in Baptismo permanens quidpiam est, sive signa, sive res significatas utrobique spectaveris. Si *signa*, in Baptismo elementum aquæ, in Eucharistia substantia panis & vini permanens quidpiam sunt. Si *res significatas*, in Baptismo regenerationis semen spirituale & remissio peccatorum: in Eucharistia communio & conjunctio durabilis cum corpore Christi permanent. Imaginaria igitur & chimærica omnis illa distinctio est. 2. Neque Pallavicini tui ratiocinatio momentum ullum habet, tum quia omnes actiones Eucharisticæ usus nomine venire neutiquam possunt, quia pleræque ad usum diriguntur: tum quia panis est corpus Christi non cuivis, sed communionem cum eo habenti per fidem, adeóque manducanti; neque adeò extra relationem ad illum usum aliud quàm nudus panis est: tum quia initium est à manducatione tum Sacramentali tum spirituali: tum denique quia corporis Christi, ceu in Eucharistia præsentis, adoratio nulla licita est, adeóque ejusdem initium vel finem cognoscere nihil omnino refert.

ARG. IV. Eucharistia successit Paschati, ut typus similis. Sicut igitur in Paschate & reliquis V.T. sacrificiis non licebat carnes seponere & asservare, Exod. XII.10. Levit. VII.15.16.17. ita succenturiati Sacramenti analogia postulat, ut non accedente novo præcepto, in eo idem obtineat.

RESP. REDING: 1. *Atqui etiam panes propositionis erant typus panis Eucharistiæ. qui asservabantur tamen. Et nonne in sacrificiis etiam nonnullis pars reservata fuit in usum Sacerdotum? 2. De quidditate Sacramenti non est, ut actu causet, sed ut habeat virtutem significativam, & in actu primo gratiæ causativam.* Ib. pag. 337. Resp. 1. Vel panes propo-

propositionis, vel sacrificia panis Eucharistiæ typos ex instituto Spiritus S. fuisse, proba. Et tamen utraque referebantur ad usum; illi Sacerdotum, hæc quoque Sacerdotum & victimas afferentium; & quæque suo tempore. Neque sacra illa fuerunt nisi per relationem ad usum. 2. Cùm Sacramenta sint instrumenta gratiæ, instrumenti verò ratio in usu consistat, non sic in actu primo causativa sunt, significando scilicet & obsignando, ut in secundo actu non causent. Causalitas enim earum in significando & repræsentando omnis est; quæ sine operatione seu actu secundo nulla prorsus est. Neque tamen extra manducationis seu usus relationem plenam significandi vim Sacramenta obtinent.

ARG. V. Paulus 1. Cor. X. 16. ait, panem, non quemlibet, sed *quem frangimus*, esse communionem corporis Christi. Proinde panis est Sacramentum, non ratione vel substantiæ, vel solius benedictionis, sed ratione etiam *fractionis*, distributionis à Christo institutæ.

RESP. REDING: *An, si intra distributionem & manducationem morula interjiciatur, interea desinet esse Sacramentum? Imò verò Apostolus dicens, panem quem frangimus, esse communionem corporis Christi, frangendum esse Sacramentum innuit. Manducatio igitur formaliter non est de ratione Sacramenti.* Ib. pag. 337. 338. Resp. In eundem lapidem semper impingis. Quæstio enim non est, an benedictus panis jam sit Sacramentum; sed an panis benedictus juxta institutionem Christi manducari non debeat, adeóque licitè asservetur? Has lineas ubique declinas, & extra chorum saltas. Quanquam nulla etiam argumenti tui sequela est. Licet enim res transiens moram pati, adeóque perseverare possit, dum est in fieri, tamen cùm desinit fieri, & perfecta est, non potest diutiùs perseverare. Sic celebratione, fractione, distributione durante, quies aut interstitium hujus aut illius actus, moralem actionis totius perfectionem non interrumpit. Sed tota celebratione peracta, quod in dies, menses, annos in pixide servatur, nulla pars est illius actionis, & proinde Sacramentum non est. Ipse Bellarminus *de Euchar. lib. IV. 3.* fatetur, Baptismum non esse rem permanentem; & tamen inter initium & finem Baptismi mora interjici potest, perseverante Baptismo. An igitur etiam perseveraret, si in mensem aut annum pars aut verborum, aut ablutionis differretur? Denique quomodo quæso panis fractus extra usum *κοινωνία τοῦ σώματος communio corporis Christi* esse potest? Annon quod *communio* est, jam acceptum habetur? An panis ante manducationem habet communionem ullam cum corpore humano, in cujus substantiam transit?

ARG. VI. Asservatio etiam hæc multis conflictatur incommodis, veluti quòd asservatur non alium in finem, quàm ut panis in processione circumgestetur, & adoretur, cùm ejus consecratio juxta primævam institutionem tantùm ob manducationem fieri debeat: quòd solo pane, non vino asservato occasio datur divisioni unius ejusdémque mysterii, quàm Gelasius Papa C. *Comperimus dist. 2. de consecrat.* vocat *sacrilegam*: quòd regula ex verbis institutionis extracta, quæ *nihil habere rationem Sacramenti extra usum à Christo institutum* affirmat, enervatur: denique quòd irreverentiæ

 Sacra-

Sacramenti anſa præbeatur, quando panem conſecratum à muribus comedi, corrodi, mucidum fieri, corrumpi, apparet.

RESP. REDING: 1. *Chriſtus quod facere juſſit, illud facere juſſit ad ſui commemorationem. quæ fit tum manducatione, tum conſecratione in uſum ſacrificii, tum accidentariè etiam aſſervatione adorationis & circumgeſtationis gratia.* 2. *Gelaſius hoc unum improbaverat, quòd Sacerdotes quidam conſecratis tum panis, tum vini ſpeciebus, ſolum corporis Chriſti Sacramentum perciperent, omiſſo Sacramento ſanguinis. Hac ſola ratione myſterium dividi, dixit.* 3. *Sicut Sacramenti inſtitutio per accidens occaſio eſt, ut nonnulli indignè manducantes ſibi ipſis judicium manducent: ita eadem anſam illam, quam fingis, irreverentiæ merè per accidens inducit.* Ib. pag. 339. Reſp. 1. Quod facere juſſit Chriſtus ad ſui commemorationem, id ipſe fecit. Atqui ſymbola neque ad ſacrificium conſecravit, neque aſſervavit in pixide. Rectè igitur aſſervari *per accidens* dicis; puta, non ex inſtitutione, ſed accedente peregrino fine ſymbolis abutendi ad idololatriam. 2. Gelaſii verba cum Gloſſatore *diſt. 2. de conſecrat. Can. Comperimus* contra mentem ipſius Gelaſii ad ſolum Sacerdotem conficientem reſtringis, quæ æqualiter & evidenter quoslibet ſpectant. Quod cùm viderent alii emunctiorum narium, verba Gelaſii iis opponi, qui ex errore Manichæorum à calice abſtinebant, ajunt, adeóque produnt, ſe ſacrilegii ſui Patriarchas habere Manichæos, & utroſque diverſis itineribus in eandem ſacrilegæ audaciæ voraginem convenire. Univerſalem autem eſſe Gelaſii ſententiam, quòd videlicet omnes ii, qui utroque ſymbolo non participant, myſterium unitatis ſolvant, etiam Micrologus *lib. de Eccleſ. obſervat cap. 19.* docet. 3. Euchariſtiæ aſſervationem ubi Divinitus inſtitutam monſtraveris, nihil morabimur ea, quæ per accidens, ſeu aliena vi eveniunt. Quanquam hoſtiam corrumpi non per accidens, ſed per ſe, ordinante Deo, ut quæ oriuntur, occidant, manifeſtum eſt.

ARG. VII. Fines aſſervatæ hoſtiæ præcipui ſunt ejus adoratio etiam extra Synaxeos tempus, uſus & cultus in ordinatione, chriſmatis confectione, in baptiſmo, in pœnitentiæ ſacramento, in rebus difficilibus, Templi ex ea ſanctificatio, pompa, cùm ad infirmos evehitur, feſtum ejus, circumgeſtatio eo die aliíſque, uſus ejus ad cuſtodiam præſidiúmque Papæ. Qui fines impii de ipſa quoque aſſervatione quid judicandum ſit, produnt.

RESP. REDING: 1. *Impium te prodis, eos fines, qui in Eccleſia Romana in uſu ſunt, impios vocitans.* Ib. pag. 338. Reſp. Scilicet Romani Pontificis ſputa non lingere, impietatis omnis apex eſt. cujus piiſſimi quique rei maximè ſunt. Sed de finibus illis ſeorſim.

ARG. VIII. Aſſervatio hæc hoſtiæ nec Apoſtolica traditione, nec vetuſtiſſima univerſalis eccleſiæ more recepta eſt, quicquid de ea Synodus jactet. Patet ex Clementis Romani, Hieronymi, Heſychii Hieroſolymitani, qui crematas eſſe ſuo tempore reliquias ſcribunt, teſtimoniis; nec non ex praxi Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ apud Nicephorum lib. XVII. 25. Paſchaſii exemplum allegavit Gabriel Biel, cui ipſi quoque

hæc

hæc asservatio displicuit. Cúmque Græcis in usu esset Liturgia *προηγιασμένων præsanctificatorum,* acerrimè se ei opposuit Humbertus Episcopus Sylvæ Candidæ, contra libellum Nicetæ Monachi, frustra etiam eam ob causam à Leone Allatio, ob rationes contra ipsam Ecclesiam Romanam militantes, & asservationem privatam excludentes, sugillatus. Cl. Dallæus eruditissimo *de cultibus Relig.* opere, lib. VI. fusè errori Pontificio *vetustatis* à Synodo jactatæ larvam detrahit. Et capite quidem 10. docet, sex primis à Christo sæculis nullas omnino reservatas esse Eucharistiæ particulas. Cap. 13. ostendit post Seculum VI. Græcos quidem particulas reservâsse ad Sacra ex præsanctificatis: at apud Latinos claram & disertam mentionem reservationis non occurrere ante Burchardum hominem XI. Seculi in tribus ab eo relatis Canonibus.

Resp. Reding: 1. *Universalem cremandi reliquias morem infringunt testimonia Clementis, Tertulliani, Justini Martyris, Basilii, Augustini &c.* 2. *Hesychius id unum testatur, species comburi debuisse, ubi vel ob temporis diuturnitatem, vel ob aliam causam per manducationem consumi non potuerunt.* 3. *Nicephorus scribit, in Ecclesia Græca morem fuisse, ut à pueris innocentibus reliquiæ consumerentur; non quotidie, sed feria quarta vel sexta, quando Sacramentum in pixide renovabatur.* 4. *Biclem à vestris partibus nequiquam stare, Bellarminus probat.* 5. *Quæ de Burchardo refers, falsa sunt. Anno quidem 1118. sub nomine Clementis III. circumferebatur Canon, quo sancitum est, ne residuæ hostiæ in crastinum reserventur, sed Cleri diligentia cum timore & tremore consumantur. Sed Canon is non Clementis III. Sed I est, cui additur, ut consumentes residua in Sacrario relicta non statim ad accipiendos communes cibos conveniant. En igitur residua in Sacrario reservata! Quomodo ergo vos reservationis originem ad Innocentii III. tempora refertis, criminantes etiam, eum primum ciboria erigi jussisse, cum inscriptione,* Hic Deum adora; *imò etiam tum impleta esse verba Christi: Si dixerint vobis, Ecce in penetralibus Christus, nolite credere.* Ib. pag. 339--341. Resp. 1. De testimoniis Clementis, Justini &c. in objectionum solutione agimus. 2. Hesychii non Salonitani, sed Hierosolymitani, qui Seculo sexto vixit, locus *in Levit. cap. 8.* sic habet: *Hoc, quod reliquum est de carnibus & panibus, in igne incendi præcepit. Quod nunc videmus etiam sensibiliter in Ecclesia fieri, ignique tradi, QUÆCUNQUE remanere contigerit inconsumpta.* Tu ex Bellarmino id juxta Hesychium comburi debuisse asseris, *quod vel ob temporis diuturnitatem, vel alia de causa per manducationem consumi nequit.* Sed ubi hæc Hæsychius refert? Imò aliter planè res habet. Hæc enim statim ille subjicit: *Non omnino ea, quæ una die, vel duobus, vel multis servata sunt (sicut enim apparet, non hoc legislator præcepit) sed quod reliquum est, incendi jubet. Dies autem non commemoravit, ut quæcunque cujuscunque rei causa emergente, remanserint inconsumpta, sive tempus in causa sit, sive quid aliud fuerit, ignis opus & consumptio fiat.* Nihil ibi de concessa per unum aut plures dies asservatione; nihil de exceptione, quæ obtenditur, non alia scilicet comburi debere quàm quæ vel per temporis diuturnitatem, vel alia de causa manducari non potuerint. quæ Bellarmini & Redingii suavia somnia sunt. 3. Similis est verborum Nicephori detorsio. Scripserat multò ante Evagrius *lib. IV. 35.* morem veterem obtine-

re

re Constantinopoli, ut si quando multæ particulæ puri & immaculati corporis Christi Dei nostri superessent, παῖδες ἄφθοροι *pueri impuberes*, accersiti easdem manducarent. Nicephorus Callisti hunc morem *Histor. lib. XVII.25.* ad sua usque tempora, (vixit autem ille in fœce Seculorum circa Annum D. 1300.) Constantinopoli mansisse. Tu iterum somnia Bellarmini scriptoribus istis affingis. Neuter enim vel quartæ, vel sextæ feriæ meminit ullo apice; multò minùs pixidis, cujus ad Evagrii usque tempora mentio nulla occurrit. Non in omni quidem synaxi accersiti sunt pueri, quia tametsi synaxes nondum ad eam communicantium paucitatem essent redactæ, quam hodie apud Pontificios videmus, jam tamen passim imminuta erat earum frequentia, ut ex astantium numero conjectu facile esset, quot futuri communicantes sint. Credibile quoque est, eo Seculo habitas esse sæpe Synaxes, in quibus soli Clerici communicabant, quorum cùm notus esset numerus, non raro accidebat, ut non plures fierent particulæ, quàm quot essent communicantium capita. Quod si quando aliter contingeret, neque tamen communicantium numerus multò esset, quàm particularum minor, facile erat ex ipsis Sacerdotibus, vel certè Clericis inferiorem ordinem assumere, qui reliqua sacri panis fragmenta consumerent. Si quando autem multæ Sacramenti particulæ peracto sacro superesse deprehendebantur, tum verò pueri, qui eas consumerent, accersebantur, non feria vel quarta, vel sexta præcisè, sed ὅτε πολύ τι χρῆμα τῶν ἁγίων μερίδων *quum magna quædam sacrarum particularum copia remaneret.* uti Evagrius loquitur. 4. Gabrielis Bielis verba clariora sunt, quàm ut à Bellarmino obscurari potuerint. Sic enim ille *in Can. lect. 36.* scribit: *Remissio peccatorum plus fit per usum hujus Sacramenti, quàm per ipsum in se. Non enim tantum prodest in pixide conservatum, sicut oblatum & sumptum in vera fide & devotione.* Causam deinde subdit, *quia manducatio & potus hujus Sacramenti est usus. Hinc*, inquit, *& volens discipulos suos Christus fructus hujus Sacramenti participes fieri, postquam corpus suum consecravit, non sistebat in consecratione. Neque dedit discipulis, ut ipsum honorificè conservarent, sed dedit in sui usum, dicens: Accipite & manducate.* Et paulò post: *Ex his satis patet, quòd consecratio ad usum, qui est ejus manducatio, tanquam ad finem quodammodo proximum ordinetur, quia Christus postquam accepit panem, benedixit, dedit discipulis suis ut manducaretur.* Et *lect. 38. Ipsa enim consecratio non est simpliciter finis consecrantis, sed potiùs usus fidelium. Ad hoc enim consecratur corpus & sanguis, ut fideles eo utantur manducando, & manducantes capiti & membris fortiùs uniantur.* Hæc ille; commodè satis pleraque, & ex sensu nostro. Ut occasionem bacchandi in Chemnitium, consensum Bielis laudantem, neutiquam Bellarminus habuerit. Utilissima enim sunt adversariorum testimonia, quæ palam est non amorem aut studium in nos, sed veritatis vim iis extorsisse. 5. Pixidis usum nemo ante Burchardum, hominem Seculi XI. memoravit. Neque ipse Bellarminus authorem instituti hujus antiquiorem laudare potuit. Tres de reservandis in pixide hostiis canones apud ipsum *lib. V. 9. 10. 12.* reperire est. Quo verò authore conditi canones illi sint, haud constat. Nam in Conciliis Turonensi quarto, Wormatiensi & Aurelianensi ab ipso allegatis nihil occurrit, quod eò referri possit. Constat autem, Scriptores ejusmodi haud rarò canonum titulos veteres recentioribus, & recentiores veteribus commutasse. Frustra denique tu ad Clementis ad Jacobum Epistolam secundam liquidò supposititiam, & jam ante annos octingentos, Paschasio Ratberto, teste apud Pontificios gravissimo, *de corp. & Sang. Dom. cap. 20.* ad libros apocryphos relegatam, provocas. Nam posteriorem esse ipsomet Gregorio M. vel inde liquet, quòd aliquot ejus sententias

tias usurpavit, uti quidem Blondellus *de Epist. Papar. fict. pag.69.* ostendit. Et tamen quid disertius est verbis ejus, quæ *Epist. 2.* sic sonant: *Certè tanta in altari holocausta offerantur, quanta populo sufficere debeant. Quòd si remanserint, in crastinum* NON RESERVENTUR; *sed cum timore & tremore Clericorum diligentia consumantur.* Quòd verò idem Pseudo Clemens *Ecclesiæ Ministros reliquias fragmentorum corporis Domini custodire jubet, ne qua putredo in Sacrario inveniatur, nec, dum negligenter agitur, portioni corporis Domini gravis injuria inferatur,* ne sic quidem causæ vestræ patrocinatur. Neque enim *Sacrarium* hoc fuit pixis, sed sacrum cubiculum, in quo pallæ, & vela, & alia sacra ministeria reposita ac custodita fuisse, idem statim Pseudo-Clemens dicit. In Sacrarium illud inferri sueverunt olim oblationes à fidelibus factæ, ex quibus tantum panis & vini, quantum ad communionem consecrari necesse esset, reponebatur. Quæ ergo, his decerptis, quæ in Eucharistiam consecranda erant, ex illa oblationum massa supererant, *reliquias fragmentorum corporis Domini*, reliqua, scilicet postquam inde detracta fuerant fragmenta in corporis Dominici Sacramentum conficienda, Pseudo-Clemens appellavit, éaque probè custodiri jussit, caverique, ne qua in sacrario, in quo reponuntur, sit putredo, quia in eo tum mures, & araneæ & tineæ stabulari, tum pallæ, vela & candelabra situm, rubiginem & putredinem contrahere potuerunt. Sic sanè interpretandus author ille est, nisi paucis interjectis verbis sibi contradicentem, adeóque testem nullum, tolerare mavultis.

ARG. IX. Eucharistiam, ut reliqua Sacramenta in usu & actione consistere, post Gabr. Biel fatetur Georg. Cassander *Consult. de Cœn. Dom.* ubi Theologos quosdam Scholasticos idem docentes allegat.

RESP. REDING: *Authores illi sententiam suam subjecerunt judicio Ecclesiæ.* Ib pag 341. Resp. Si veræ Ecclesiæ, ergo nostræ. Nos autem illos absolvimus. Si falsæ, nihil moramur.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Verba Domini, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, priùs dicta sunt quàm fieret actio manducandi & bibendi. Ergo ante illam actionem, adeóque ante usum Sacramenti præsens fuit corpus Domini in cœna, adeóque etiam Sacramentum Eucharistiæ confectum.* Argumentum est ipsius Concilii cap.3. Quod confirmat Bellarminus tum ex eo, *quòd juxta Augustinum accedente verbo ad elementum, adeóque etiam ante manducationem, fiat Sacramentum*; tum ex eo, *quòd verba Christi ante manducationem prolata, adeóque etiam ante eam vera fuerint.* Resp. 1. Quicquid sit de manducatione, fueritne illa connexa prolationi illorum verborum, an eam subsequens, id certum est, Christum verba illa protulisse non de quolibet pane, sed de accepto, benedicto, fracto, & ad manducandum jam distributo, atque ita quidem, ut præceptum manducandi, cui statim Apostoli satisfacere debuerunt, jam præcesserit. Hinc sanè conjicitur, asservationem ejusmodi primævæ institutioni repugnare, & panem non esse corpus Christi, neque adeò Sacramenti rationem

 habere,

habere, nisi quando fractus distribuitur, manducandus porrigitur; & actu statim manducatur. 2. Accedente sanè verbo ad elementum fit Sacramentum, sed non extra actionem. Ita in Baptismo eandem regulam rectè observant & usurpant adversarii, in quo tamen ad integritatem Sacramenti actionem requiri ipsi quoque fatentur. 3. Verba *Hoc est corpus meum* &c. vera esse potuerunt ante manducationem, sed non absolutè sive manducarent, sive non manducarent, verùm κατά τι, si præcepto manducandi id, quod jam acceperant, satisfacerent. Par nempe ratio est eucharistiæ, quæ & reliquorum Sacramentorum, in quibus verbum ordinationis & institutionis Divinæ extra actionem veritatem non habere, ipsi quoque adversarii tuentur.

EXCIP. REDING: *Si verba H. E. C. M. non erant absolutè vera, sed ex hypothesi, si nempe præcepto manducationis satisfiat, quomodo vera erant pro instanti fractionis & porrectionis ad manducandum? Tunc enim nondum conditio illa impleta erat. Et sanè verba illa Christi prolata sunt antecedenter ad manducationem.* Ib. pag. 341. 342. Resp. Pleraque mea intacta relinquis, & crambem tuam reponere satis habes. Licet cùm frangeretur panis, nondum mandata erat manducatio, tamen ex institutione constat, fractum esse non alio fine, quàm ut juberetur manducari, & manducatus demum fieret communio cum corpore Christi. Veritatem igitur suam habuerunt ea conditione, si manducatio succederet. Ita in instituenda circumcisione Genes. XV. priùs dictum est: *Hoc est fœdus meum*; quàm, *Circumcidite vobis omnem masculum.* Et tamen circumcisio non erat fœdus ante usum, quantumvis efficacia fuerint verba; quantumvis verissima, cùm recitarentur. Perperam hæretis ipsi actioni manducandi & bibendi actu exhibitæ. At nos attendendum dicimus eandem actionem institutione imperatam. Fieri enim potuit, ut ad momentum aliquod substiterint discipuli, neque statim atque audiverunt, *Accipite, comedite*, exercuerint actum suum accipiendi, vel saltem comedendi; ac proinde audierint verba ea, antequam comederint aut biberint. Certum tamen est, non edisse, nec bibisse, antequam audirent præceptum edendi & bibendi. Omnes enim Evangelistæ constanter eum ordinem servarunt; *Accipite, comedite, Hoc est corpus meum.* Unde facilis sensus: Hoc ita acceptum & esitatum est corpus meum. Etenim institutio Sacramenti non tantùm elementum, sed etiam usum definivit, ut in Baptismo.

OBIECT. II. *Panis est corpus Christi per benedictionem & operationem Divinam, non per manducationem humanam. Ergo ad veram rationem Sacramenti non est necessaria manducatio.* Resp. 1. Eodem argumento effici posset, aquam baptismalem rationem habere veri Sacramenti per solam benedictionem, & operationem Divinam, sed non sine participatione. 2. Verum Sacramentum eucharistiæ est non *per usum* tanquam causam efficientem, sed *in usu* tanquam in actu ex divina institutione necessario, sine quo non fit commemoratio mortis Domini. Benedictio igitur panis & operatio Divina

vina ut causa efficiens, cum usu hominum & participatione, ex Divina institutione concurrere debet.

EXCIP. REDING: 1. *Si benedictio est Sacramenti causa efficiens, eo igitur mox instanti, qua benedictio peragitur, Sacramentum quoque perficitur. Baptismi verò & Eucharistiæ dissimilitudinem supra ostendimus. 2. Sicut petra in deserto a te potum aquæ ex ea profluentis, & Agnus Paschalis ante ejusdem esum figura Christi præfigurativa fuit: ita Eucharistia, utpote realiter continens corpus Christi, ante manducationem Sacramentum est.* Ib. pag. 342. 343. Resp. 1. Benedictio Sacramenti causa efficiens est, sed non sine relatione ad usum. Nam Sacramentum sine usu nullum esse, jam ostendimus. Neque Sacramentum perfici eo momento, quo benedictio peragitur, probare potes. Contrarium nos probavimus, atque simul Baptismi & Cœnæ ea in re similitudinem supra asseruimus. Sermo est secundùm rationem vel naturæ, vel Sacramenti. Secundum rationem naturæ in utroque Sacramento est res permanens, in Baptismo aqua, in Eucharistia panis & vinum. Ratione quoque Sacramenti, in quo elementum fit Sacramentum, non magis Baptismus quàm Eucharistia res permanens est. Ut enim in Baptismo est lotio, sic in Eucharistia sumptio: & quemadmodum aqua assumpta est non quomodocunque, sed ad lavandum; sic panis non quomodocunque, sed ad manducandum. Non ovum ovo similius. Denique nullum Sacramentum esse potest, cujus non sit pars essentialis actio aliqua transiens. 2. Petra in deserto, Agnus Paschalis erant Christus, sed uti dixi, non sine participatione. Aqua bibebatur, agnus edebatur. Ad potum & esum omnia referebantur, & sine eo nec petra, nec Agnus completè Christus erat. Hoc tu ne conatus equidem es infringere, sed pro more edicere satis habes.

OBIECT. III. *Eucharistiæ & Baptismi dispar est ratio, cùm illa in re permanente, hic verò in actione consistat. Unde eucharistiam nemo unquam vocavit fractionem, consecrationem, distributionem, manducationem, sed rem permanentem, puta panem sanctificatum, cibum, corpus & carnem Christi.* Resp. 1. Et Eucharistia & Baptismus in actione apprimè conveniunt. Sicut enim ex eo, quòd institutio baptismi utitur verbo, *baptizate*, quod actionem significat, colligitur, ejus rationem in actione consistere; Ita etiam eucharistiæ rationem in actione consistere colligi debet ex verbis actionem significantibus, *Accipite, manducate, bibite, Hoc facite &c.* 2. Juxta ipsum Bellarminum Act. II. 24. eucharistia vocatur *fractio panis.* 3. Veteres, qui *sanctificatum panem, corpus Domini &c.* vocant, loquuntur de pane eucharistico in usu sacramentali.

EXCIP. REDING: 1. *Certè actiones fractionis, consecrationis, distributionis, manducationis non æquè significantur formaliter per institutionis Eucharisticæ verba, Sacramenti essentiam denotantia, atque per verba baptismalis institutionis significatur actio baptizandi. 2. Patres Eucharistiam appellant panem sanctificatum, & corpus Domini, non propter usum, sed propter permanentem substantiam corporis Christi sub speciebus panis. 3. Eucharistia fractio panis appellatur, non propter formalem ejus rationem, sed ceremoniam concomitantem.* Ib. pag. 343. Resp. 1. Cùm ex institutione Christi partes Sacramentalis cele-

 brationis

brationis sint acceptio panis, benedictio, fractio, distributio ad manducandum, & manducatio panis accepti, benedicti, fracti, distributi cum declaratione, quòd sit corpus Christi; in his certè formalis ratio Sacramenti Eucharistiæ, non in solis verbis H. E. C. M. consistit. Forma enim totius integri in complexione omnium partium consistit. Et quomodo actiones illæ per verba *Hoc est corpus meum* non significantur, cùm Christus *Hoc*, id est, panem à se acceptum, benedictum, fractum, distributum, manducari jussum, *corpus suum* appellaverit? 2. Quia nec panis simpliciter, sed manducatus: nec manducatio simpliciter, sed panis manducatio, instituta est in Sacramentum; ideóque utrumque semper aut nominandum, aut certè intelligendum. Unde frequenter S. Patres utrumque uno nomine explicant. Sic ex Justino Bellarminus recitat, καὶ ἡ τροφὴ αὕτη καλεῖται παρ' ἡμῖν εὐχαριστία. *Hic cibus à nobis Eucharistia appellatur.* Nam cibus non dicitur panis ratione suæ essentiæ, sed usus, quia nutriendis corporibus aptus, non quibusvis, sed à quibus comeditur. Cùm igitur cibus appellatur Eucharistia, perinde est ac si dicas disertè: Manducatio panis sacri est Eucharistia. 3. *Fractio panis* propter actionem utique concomitantem, quæ ceu pars integralis ad totius sui integritatem concurrit, tota Eucharistia insignitur, tum ob actionem, quæ fractio est, tum à re permanente, quæ panis est.

OBIECT. IV. *Nulla in eucharistia actio est, cui conveniat ratio Sacramenti. Potissima enim actio, manducatio videlicet, est suscipientis tantùm, non Dei vel ministri conferentis. At Sacramenta non sunt actio suscipientis, aliàs essent opera nostra.* Resp. 1. Eadem ratio valeret æquè contra baptismum, in quo præceptum *baptizandi* actionem & conferentis & suscipientis notat. 2. Manducatio est equidem actio suscipientis Sacramentum. Quia verò ejus objectum est panis consecratus, cujus distributionem ex natura relatorum præsupponit, iccirco ad integritatem Sacramenti requiritur. 3. Neque propterea Sacramentum hoc erit opus nostrum, sed potiùs alieni operis & doni receptio.

EXCIP. REDINO: *Manducatio præsupponit quidem actionem ministri consecrantis & distribuentis: sed formaliter non consistit nisi in actione suscipientis. Ratio verò Sacramenti formalis per se immediatè reducitur in Ministrum, ceu principium nomine Dei & Christi instrumentariè effectum, licet subjectivè suscipienti inexistat.* Ib. pag. 343. Resp. Expedire debueras, an ad Sacramentum Baptismi non æquè suscipientis ac conferentis actio pertineat? Et quæ sit dispar Eucharistiæ ratio? Manducatio potiùs passio manducantis est, quàm actio; non quòd non sit manducare genus quoddam actionis nostræ; sed quòd ea actio est in patiendo, nimirum cùm significat modum accipiendi. Connectuntur enim; *Accipite, bibite.* ubi manifestum, *bibere* vix esse edere; etsi designet actionem, tamen eam, quæ in se ipsum fiat: ut etiam accipere. ubi propriè est passio. Nam refertur ad dare. Sed esto manducatio actio. Unde tibi constat, actiones suscipientis, non esse propriè Sacramenta, hoc est, non pertinere ad rationem formalem Sacramenti? Tuos potiùs reverere, qui in Pœnitentia actus pœnitentis voluerunt esse materiam. Non enim negabis, materiam Sacramenti esse Sacramentum, supposita scilicet forma. Et quæ ratio cogit, non posse à Deo ullam partem Sacramenti constitui actiones suscipientis; & posse tamen Ministri celebrantis? Nam æquè utræque partes sunt hominis;

cujus

cujus non est Sacramentum conficere, sed administrare & accipere. Solus Deus efficit, ut hæc vel illa actio vel susceptio sit Sacramentum, vel Sacramenti pars.

OBIECT. V. *Justinus Martyr in 2. Apologia testatur, Symbola eucharistica distribui præsentibus, & ad absentes per Diaconos mitti solita esse. Irenæus quoque in Epistola ad Victorem narrat, Episcopos Romanos testandæ concordiæ gratiâ, ad fratres ex aliis parœciis eucharistiam misisse. Sed & Dionysius Episcopus Alexandrinus, epist. ad Fabium Episcop. Antiochenum narrat, Serapioni in extremis constituto se per puerum misisse particulam eucharistiæ, quam madefactam in os Serapionis infunderet, apud Eusebium Histor. Eccles. l. VI. 36.* Resp. 1. Missio ad absentes à Justino memorata fuit, non asservatio, sed quædam ad manducandum datio. Nempe ex ipso Synaxeos sacro missam ad absentes eucharistiam per diaconos legimus: reservatam & ad infirmos deportatam nec ibi, nec uspiam alibi apud Justinum legimus. 2. Episcopi Romani non ad fratres in aliis provinciis degentes, sed ex aliis provinciis Romam venientes eucharistiam concordiæ testificandæ gratia miserunt, uti liquet ex ipsis Irenæi verbis. 3. Serapioni pœnitenti & moribundo missa est eucharistia ab Alexandro, ut Catholicæ communionis solatium aliquod haberet. Sed diversissimo fine hodie asservari hostiam, nemo ignorat. Neque tamen ex narratione illa Dionysii liquidò constat, eucharistiam reservatam ab eo esse, uti probabilibus argumentis ostendit Dalleus *de Cult. Relig.* lib. VI. 4.

Excip. Reding: 1. *Si licet ad absentes Eucharistiam mittere, quod olim factum Justinus testatur; licet etiam eam asservare, quia intentio asservationis est, Eucharistiam deportare ad infirmos, quæ intentio moraliter perseverans, ac à publica Ecclesiæ authoritate dependens, facit, ut perinde censeatur moraliter, ac si ex Ecclesiæ cœtu, Eucharistia ad infirmos manducanda deportetur. 2. Missa à Dionysio Episcopo Alexandrino ad Serapionem pœnitentem & moribundum Eucharistia aliquam ejusdem moram arguit.* Ibid. pag. 344. Resp. 1. Nihil deportationi ad absentes quos solos, non infirmos Justinus inmemorat, cum reservatione prorsus commune est, tum quia reservatio opponitur communioni, & infert, species esse Sacramenta etiam sine communione: tum quia continuabatur consecratione, & communionis gratia fiebat. Justinus enim disertè dicit, Diaconos τ̃ παρόντων μεταλαβεῖν *præsentibus dare, & ad absentes deferre.* Neque una asservationis intentio est, deportatio ad infirmos, quorum tamen ne quidem Justinus meminit; sed heterogeneæ plures: neque Justinus testis est, inter deportandum ad absentes à quoquam adoratam esse Eucharistiam: neque in asservatione, utpote opposita communioni, intentio ad deportandum Sacramentum moraliter perseverare potest, quia communione finita Sacramentum esse desinit. 2. Eucharistiæ ad Serapionem pœnitentem & moribundum missæ mora nonnulla extra Ecclesiam, in qua consecratio instituta erat, cum ipsa communione conjuncta, ne speciem quidem reservationis habere potest.

OBIECT. VI. *Consuetudo hac asservandi adeò antiqua est, ut eam Seculum etiam Niceni Concilii agnoverit. Canon 13. habet:* περὶ τῶν ἐξοδευόντων, ὁ παλαιὸς καὶ κανονικὸς νόμος φυλαχθήσεται καὶ νῦν. Ὥστε εἴτις ἐξοδεύει τοῦ τελευταίου καὶ ἀναγκαιοτάτου ἐφοδίου μὴ ἀποστερεῖσθαι. *De his qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua, regularisque servabitur, ut si quis egreditur è corpore, ultimo & necessario viatico ne privetur.* Argumentum hoc est Concilii *Cap.* 6. Resp. 1. Bene est, quòd Concilium non sustinuit hunc morem altiùs, quàm à Concilio Niceno, hoc est, A.D. 325. repetere. At vera antiquitas est à primordio, à Deo, Christo, Apostolis. 2. Neque tamen asservationis in eo canone ulla omnino mentio est. Tantùm præcipitur, ut moribundis ultimum & necessarium ἐφόδιον *viaticum* præbeatur. Hoc autem citra asservationem fieri poterat, eo imprimis tempore, quo quotidiana communio celebrari consuevit. Fieri potuit apud ipsos ægrotantes, quomodo Presbyteri Confessores in carceribus adeuntes ac invisentes, ibidem apud eos offerebant, etiam iis temporibus, quibus id facere non carebat periculo, uti ex Cypriani epistola 4. liquet. 3. Fatemur tamen, asservationem aliquam Eucharistiæ in publico cœtu consecratæ in usu serò tamen, neque ante VI. Seculum fuisse, quò necessitate postulante ad ægrotantes, primò pœnitentes tantùm, mox quosvis alios deportaretur. Nempe primò censuit ecclesia, pœnitentes instante morte hoc symbolo erigendos & consolandos esse, quò pacatiores hinc decederent. Mox id transtulit ad universos fideles moribundos. Visum autem est ecclesiæ, tum ad vitanda schismata, & hæreticorum contagia, tum ad publicæ reconciliationis fidem pœnitentibus luculentiùs faciendam, de illo ipso pane in cœtu fidelium palam consecrato, & de quo jam ecclesia publicè participaverat, mittere infirmis, quod sine asservatione nonnulla fieri non potuit. Neque tamen hoc juvat adversarios, tum quia ex Divino instituto hoc fecisse ecclesiam non constat: tum quia id ipsum faciendi non eadem necessitas hodie, quæ olim, ecclesiæ incumbit, cùm totum id ad illorum temporum peculiarem conditionem accommodatum fuerit, & hodie aliter consuli possit: tum denique quia ecclesia vetus in ea opinione, quòd etiam extra usum verum perfectúmque Sacramentum fuerit, & quidem pompæ instar circumgestandum & adorandum, minimè fuit: tum denique, quia serò admodum hunc mortem invaluisse, nec ejus ullum testimonium in sex primis Seculis extare, demonstrat Dalleus *de Cult. Relig.* lib. VI. cap. 2. usque ad 13.

EXCIP. REDING : 1. *Atqui Canon Nicænus disertè vocat legem antiquam & regularem. 2. Fateris ipse, deportationem ad infirmos sine aliqua Sacramenti asservatione subsistere haud potuisse. Supra tamen asserueras, consuetudinem præbendi viaticum moribundis citra asservationem obtinere potuisse. Sic tibi contradicis. Neque obstat temporum distinctio. Nam etiam tum, cùm quotidiana communio celebrabatur, contingere potuit, ut ante communionem subitò mortis discrimen aliquis incurreret. An tum viatico privandus fuit? 3. Si ex instituto Divino ita factum non est, quo ergo illa viatici moribundis concedendi necessitas principio nitebatur?* Ib. pag. 344. 345. Resp. 1. Asservatio in Concilio Nicæno ne quidem decreta est; nedum decreta ex antiqua aliqua & Canonica lege. Nam ὁ παλαιὸς καὶ κανονικὸς νόμος *antiqua* illa *regula lex*, uti eleganter Dionysius vertit, ab Afris & Romanis in suis Conciliis, uti ex Cypriano & Dionysio colligitur, constituta, neque asservationem omnino, neque deportationem ad moribundos quosvis, sed pœnitentes duntaxat eo modo Ecclesiæ reconciliandos, præcipit. De viatico verò omnibus fidelibus in exitu dando *legem* vel *regulam* apud vetustiorem Nicæna Synodo Ecclesiam planè nullam reperire est. 2. Contradictionem mihi affingis, quæ nulla omnino est. Ipsemet enim tempora me distinxisse, fateris: & loquitur id res ipsa. Potuit omnino contingere, ut ante sequentis diei celebrationem mortis discrimen quispiam incurreret. Neque tamen id Eucharistiæ asservandæ, ex Divino maximè instituto, necessitatem arguit. Quid enim si subita morte quispiam abriperetur? An viatici defectus tum Cœlo exclusit abreptum? Par ratio periclitantium, qui vel ad celebrationem usque vixerunt, atque tum panis participes fieri potuerunt: vel ante abrepti, non majore periculo, quàm subitanea morte defuncti, Eucharistia caruerunt. 3. Viatici moribundis conferendi necessitas nulla omnino erat. Sed merè humano principio seu instituto, non Divino ullo, consuetudo illa innixa est.

OBIECT. VII. *Olim etiam laicis permissum est, ut bibentes de poculo, & panis portionem manducantes, alteram portionem secum domum asportarent, eámque reservarent in futura periculorum & persecutionum tempora, & iis durantibus ante omnem cibum sumerent. Testes hujus moris sunt Tertullianus lib. 2. ad uxorem cap. 5. Cyprianus lib. de Lapsis, Basilius epist. 189. Ambrosius lib. de obitu Satyri.* Resp. 1. Consuetudo ea fuit, sed non Catholica & universalis, uti ex Clementis Episcopi Romani Canone à Gratiano citato, & Hesychio constat, qui reliquum panem vel à Sacerdotibus, vel ab igne consumptum testantur, & ab ipsis hodie Pontificiis improbata. 2. Mos ille etsi piè excusari, & ad tempus tolerari potuit, non tamen protinus probari, nedum pro necessario & perpetuo dogmate obtrudi potest. In hujusmodi enim quæstionibus juxta Cyprianum epist. 63. recedendum ab humana & novella institutione, & ad radicem atque originem traditionis Dominicæ revertendum est.

EXCIP. REDING : 1. *Moris illius origo ex præcepto Divino Eucharistiæ moribundis conferendæ proficiscitur. 2. De Clementis R. Canone infra, & de Hesychii sententia supra egimus.* Ib. pag. 345. 346. Resp. 1. Garris, nihil probas. Institutionem Divinam ne mini-

mo

mo quidem apice probare unquam conatus es. 2. Nos quoque de Clementis Canone ſtatim acturi ſumus: & de Heſychio ſupra egimus.

OBIECT. VIII. *Clemens Conſtit. lib. VIII. cap. 13. ſcribit, poſt communionem reliquias à Diaconis deportari ſolitas eſſe* εἰς τὰ παστοφόρια *in Paſtophoria, hoc eſt, pyxides ſeu cibaria, in quibus ſacræ Synaxeos reliquiæ condendæ fuerunt.* Reſp. 1. At veteres Grammatici, LXX. Interpretes, ipſe hic Pſeudo-Clemens,& eruditi omnes docent, *paſtophorion* non pyxidem, ſed cubiculum, thalamum, exhedram eſſe. Heſychius: παστοφόριον τὸ τὸν παστὸν φέρον, *Paſtophorium, quod fert thalamum.* Addit ἡ συναγωγή. ἡ ναὸς ἀνθηρός, *Synagoga, vel Templum floridum.* LXX. Hebræum לשכה quod *conclave, cellam* notat, reddunt paſſim παστοφόριον Ezechiel XLII. 1. quod Hieronymus *gazophylacium*, id Theodotion παστοφόριον reddidit. Hoc nomine olim veniebant Sacerdotum & Levitarum apud Templum cubicula. Ita in veteri eccleſia in Oratoriis & Baſilicis etiam erant ex utroque latere extructa cubicula, in quorum altero ſacra miniſteria, in altero ſacri libri reponebantur. Eò portabantur & inferebantur Synaxeos reſidua, ut ab hominibus ſacris, clericis & presbyteris, conſumerentur.

EXCIP. REDING: *Si reſiduæ hoſtiæ aſſervari potuerunt eum in finem, ut conſumerentur, cur non etiam, ut communioni infirmorum inſervirent?* Ib. pag. 316. Reſp. Ergone ſic Pſeudo-Clementis παστοφόρια ſunt pixides, ciboria? Quod tanto conatu Bellarminus pertenderat; quem turpiter ita deſeris. Sed quàm frivola quæſo ratiocinatio tua eſt? Aſſervatæ ſunt reliquiæ, at non ut Sacramentum permanens; non ut adorarentur à quoquam, ſed ut, finita jam communione, & Sacramentali ratione omni, proximè ab hominibus ſacris, clericis & Presbyteris decenter conſumerentur. Quid tali aſſervationi, conſumptioni cum veſtra aſſervatione & durabili, & in heterogeneos fines recepta, commune quæſo eſt?

OBIECT. IX. *Euchariſtiæ uſus nullo tempore magis neceſſarius eſt, quàm inſtante morte & extremo agone, quia teſte Confeſſione Helvetica cap 27. dæmon nunquam magis homini quàm tum temporis inſidiatur. Ergo eccleſiæ incumbit, ut ægrotantibus provideat per euchariſtiæ in eccleſia aſſervationem, & ubi opus fuerit, ad ægrotantes deportationem.* Aug. Reding *Diſſertat. Controv. pag.* 478 479. Reſp. 1. Eſto, nullo tempore magis neceſſarius ſit. Non propterea aſſervandus erit panis, ſed apud ipſum ægrotantem, juxta inſtitutionem Chriſti conſecrandus. Id apud Martyres captivos veteris eccleſiæ Presbyteri, teſte Cypriano, fecerunt. 2. Tempore inſtantis mortis maximam fidelium curam habendam eſſe, rectè Confeſſio noſtra monet. At id ut fiat euchariſtiæ adminiſtratione, neceſſum haud eſt. Spiritualis manducatio, & efficaciſſima ex Dei verbo conſolatio & inſtitutio utramque hîc paginam faciunt.

faciunt. 3. Utri verò fideliùs moribundis assistant, sacrificuli histrioniam suam peragentes, an Evangelii ministri conscientias afflictas ex Dei verbo, & ardentissimis precibus erigentes, res ipsa loquitur, & subinde qui diversarum partium sunt, visitationem nostrorum observantes, fateri coguntur.

EXCIP. REDING: 1. *An ergo satius putas consecrare Eucharistiam in cubiculis, quàm in Ecclesia?* 2. *Si spiritualis manducatio sola sufficit, cur Nicænus Canon pro moribundis viaticum decrevit?* Ib. pag. 346. Resp. Consecrationem in Ecclesia institui decentius judico. Quanquam æquè in cubili (perinde ut in triclinio, in quo Christus Eucharistiam instituit) Ecclesia locum habere potest. Nam duo vel tres in nomine Christi congregati Ecclesia esse possunt. Eucharistia verò post usum asservata, eucharistia, seu panis consecratus esse desinit, adeóque apud vos nec in Ecclesia, nec in cubilibus consecratur. 2. De Canone Nicæno supra egimus.

QUÆSTIO V.

An Eucharistiæ Sacramentum solenniter circumgestandum sit?

AFfirmat Canon VI. & negantes id anathemate percellit. Notum autem est, non tantùm panem consecratum solere ad infirmos deferri, prælatis luminibus, edito campanulæ sono, & plebe se reverenter ad illum inclinante: sed etiam in festo anniversario Corporis Christi pomposè ac theatricè circumferri. Quinimò Papa iter faciente cum impedimentis, lixis & calonibus, etiam hostia præferri solet. Contra theatricam hanc circumgestationem eadem pœne argumenta, quæ contra asservationem militant. Etenim

ARG. I. Repugnat institutioni Christi, in qua Christus facere jussit, quod ipse fecit. Atqui ipse non circumgestandum panem, sed manducandum præbuit.

RESP. REDING: *Multa Christus Eucharistiam instituens fecit, quæ hodie facienda non sunt. Fecit in commemorationem mortis faciendæ: exhibuit Novum Testamentum firmandum, non firmatum. An sic etiam nobis faciendum? Substantia igitur institutionis ab accidentariis ritibus distingui debet. Circumgestatio autem accidentarius ritus est, cum in finem institutus, ut & in populo excitetur devotio erga Christum de morte superata triumphantem, & Deo de mysteriis tam sublimibus gratiæ agantur.* Tomo II. Tract. VI. sect. 5. p. 347. Resp. Rituum Eucharisticorum discrimen quoddam nullus equidem ignoro. Sed institutionem circumgestationis, sive ut substantialis, sive ut accidentalis nul-

lam prorsus reperio. Quomodo instituisset Christus, qui exemplo suo nil tale probavit, neque asservans Eucharistiam, neque circumgestari præcipiens vel permittens. Imò cùm asservationem Sacramentali ratione repugnare ostenderimus, circumgestatio ritus Eucharistiæ licitus accidentalis esse nequit, quia institutioni adversatur. Neque circumgestatio, sed usus Cœnæ Dominicæ ex instituto Dei devotionem erga Christum triumphantem excitat.

ARG. II. Institutionis hujus tenaces Apostoli nuspiam vel circumgestâsse, vel ostentâsse panem Eucharisticum leguntur.

RESP. REDING: 1. *Argumentum procedit ab authoritate negativa.* 2. *Pericula à fidelibus imminentia circumgestationem non admiserunt.* Ib. pag. 347. Resp. 1. Cùm in cultu Dei ab ejusdem sola institutione & mandato pendeamus argumentum ab authoritate negativa æquè ac affirmativa stringit. Nihil enim sine mandato Dei tentandum. 2. Non imminentia ab infidelibus pericula, quæ Apostoli per totam vitam contempserunt, sed mandati defectus, & Eucharistiæ legitimus usus impedimento fuerunt.

ARG. III. Quicquid fit non contra institutionem tantùm, sed etiam præter eam, æquè illud improbandum est ac moscholatria Israëlitarum Dei præcepto destituta, vel deportatio arcæ Jehovæ in castra, citra mandatum Dei suscepta.

RESP. REDING: 1. *An eodem modo Vos benedicitis symbolis, quo Christus benedixit? Ergo cultus formaliter ab eo, qui Dei præcepto continetur, diversus improbandus est: at ritus materialiter, non contra, sed præter institutionem adhibitus, adeòque merè accidentarius non item.* 2. *Annon arcam licuit huc illuc circumgestare? Et quidem sine mandato Dei? Alia igitur irascentis Numinis causa fuit.* Ib. pag. 347. 348. Resp. 1. Christus symbolis benedixit, & super iis Deo gratias egit. Id ipsum nos imitamur. Formulam benedictionis, utpote non expressam, imitari non possumus. Circumgestatio verò nec quoad rem, nec quoad modum præscripta est. Cultus etiam necessariò exercendus, & formaliter & materialiter consentire cum præscripto debet. Alias sub nomine ἐθελοθρησκείας *voluntarii cultus* Col. II. 23. damnatur. 2. Inclusio unius non est exclusio alterius. Et peccata filiorum Eli, & arcæ deportatio sine mandato Dei Israëlitis cladem tantam attulerunt. Neque concedimus, circumgestationem arcæ sine speciali Dei mandato Deo placuisse. Nam Jos. VI. 6. disertum mandatum Dei extat. Et tum David 2. Sam. VI. tum Solomon 1. Reg. VIII. arcam deportantes, mandato Dei non caruerunt, uti de Davide ex 1. Paralip. XIII. & de Solomone ex 1. Reg. VIII. 11. aliisque argumentis colligitur.

ARG. IV. Repugnat mos ille Ecclesiæ non Apostolicæ duntaxat, sed etiam primitivæ. Justinus Eucharistiam ad absentes, Irenæus ad hospites ex Asia venientes, alii ad ægrotos delatam memorant. Pompæ ejusmodi, luminarium, campanularum, genuflexionis, altissimum ubique silentium. Quin ipsa Synodus Cap. 5. *inductum hunc in Ecclesiam, morem*, non

in ea natum fatetur. Circumgestatio illa occasionem præbet artolatriæ, mutilationi calicis, aliisque superstitionibus.

RESP. REDING: 1. *Ex Justino & Irenæo contrarium potiùs colligitur.* 2. *Licet mos ille non cum Ecclesia natus, sed in eam inductus sit, nihil prohibet tamen, quò minùs retineatur. Ita in V.T. festa quædam sine expresso Dei mandato instituta sunt.* Ib. pag. 348. Resp. 1. Nec Justinus, nec Irenæus tibi favet. Circumgestatio enim illa, de qua loquuntur, communioni conjuncta in usum desiit: neque ceremonias vestras conjunctas habuit ullas, quod ipse fateri cogeris. 2. De festis infra.

ARG. V. Neque ea devotioni populi, sed ostentationi magis & pompæ inservit. Quin & præter institutionem Christi panis consecratus in circumgestatione usurpatur ad incendia restinguenda, ad tempestates prohibendas, ad beneficia corporalia impetranda.

RESP. REDING: 1. *Circumgestatio pompam Christi triumphantis, & ad dextram Patris sedentis repræsentat.* 2. *Excellentia meritorum ejusdem ad beneficia non spiritualia duntaxat, sed etiam corporalia valet. Ergo eadem Eucharistia quoque exhibet.* Ib. pag. 348. Resp. 1. Ex institutione Christi corpus ejusdem traditum & fractum, sanguinem pro nobis effusum significat. Quoties igitur de pane comedimus, mortem Christi annuntiare 1. Cor. XI. 26. jubemur. Ad repræsentandum verò triumphum Christi institutum esse, nuspiam legimus. Finis ille fictitius est, & prætextus potiùs, quàm res. Nam alia omnia circumgestantes intendunt. 2. Christus sanè totius hominis Salvator, & bonorum tum spiritualium, tum corporalium author est. Sed Eucharistiam non instituit ad exhibenda bona corporalia, verùm spiritualia duntaxat, remissionem peccatorum inprimis, Matth. XXVI. 28. Cúmque Eucharistia extra usum efficax non sit, circumgestata non utentibus ad neutra beneficia prodesse potest.

ARG. VI. Haud absimilis hic ritus est illi Persarum ignem suum, imaginem videlicet solis, seu Mithræ, quem Orimasda appellabant, circumferentium. Sicut enim ignis ille equo vectus in Regum Persicorum pompa præferri consuevit: ita in Pontificis R. pompa panis consecratus albo, & tintinnabulis perstrepenti equo impositus, maximè in Festo corporis Christi præferri solet.

RESP. REDING: 1. *Imò verò ab ipsomet Pontifice ex superiori sella eminente deportatur.* Ib. pag. 349. Resp. Soláne ergo hæc differentia est? Et tamen nec hac in re differunt. Marcellus enim *S. Cerem. lib. I. s. 12. cap. 1.* postquam tradidisset, *post crucem, quæ Papæ præfertur, immediatè incedere duodecim pedites clericos vel laicos, accensa funalia deferentes, & juxta eos equitare duos Clericos capellæ, laternas duas argenteas præferentes, in quibus candelæ perpetuò lucent,* ita deinde pergit: *Ducitur post hos equus albus, phaleratus, mansuetus, pulcher, cum tintinnabulo ad collum bene sonante, qui capsulam vehit cum sacratissimo Christi corpore, supra quod cives nobiles portabunt baldachinum. Funalia condecenter deferentur per clericos cum superpelliceis.* Neque equo tantùm, sed mulæ etiam quandoque impositam esse hostiam, Theodoricus de Nyem *Nem. Union. Tract. 6.*

 cap. 43.

*cap.*43. ſcribit. Eidem Papæ ad urbes alias iter facienti, eáſque intranti, idem quoque Sacramentum eadem cum pompa præferri, patet ex eodem libro, ubi *cap.*5. dicitur, cives ejus urbis, in quam Papa ingreſſurus eſt, debere *Baldachinum pro Sacramento & Papa invenire*, id eſt, cuique ſuum. Idem quoque fit, cùm Papa ſine Pontificalibus equitat ad aliquam Eccleſiam religionis gratia. Denique Cardinalis Perronius *de Euchar. lib.III.* 19. tradit, Papæ extra urbem procedenti, vel peregrè agenti nunquam deeſſe crucem & Euchariſtiam, quæ ante eum præferuntur, ad ſacri ſcilicet illius capitis *cuſtodiam præſidialem & patronalem*, non autem *miniſterialem*, uti ille ſolerter diſtinguit. Obiter illud haud indignum animadverſione eſt, quòd juxta idem Ceremoniale R. *Sect.II. cap.*3. Equus, cui Papa inſidet, ducendus eſt manu Imperatoris aut Regis, ſiquidem præſens ille fuerit: at equus, quo vehitur Chriſtus, ducitur à famulo Sacriſtæ, id eſt, à ſervo ſervuli. Si Papa ſella vehitur, bajulant ſellam Imperator aut Rex: & Chriſtus imponitur beſtiæ.

ARG. VII. Deniquè etiam Caſſander *Conſ. lt. artic.*22. fatetur, circumgeſtationem hanc præter Veterum morem & mentem haud ita longo tempore inductam & receptam eſſe. Idque inde probat, quia Veteres hoc myſterium tanta in religione habuerint, ut non modò non ad ejus perceptionem, ſed ne ad inſpectionem quidem admitterent niſi fideles, quos Chriſti membra & tanti myſterii participatione dignos eſſe exiſtimarent, excluſis videlicet & Diaconi voce, & Oſtiariorum miniſterio ante conſecrationem Catechumenis, Energumenis, pœnitentibus & univerſis non communicantibus. Subjicitque, hunc circumgeſtationis uſum citra grave eccleſiæ damnum, imò cum ipſius lucro omitti poſſe, tùm & recens ſit, *& diu ſine ea circumgeſtatione Sacramento ſuus honor conſtiterit, hodiéque conſtare poſſit.* Denique laudat tum Nicolaum Cuſanum per Germaniam Legatum, qui abuſum Sacramenti euchariſtiæ in nimis frequenti ejus per ſingulas ferias circumgeſtatione ſuſtulerit: tum Albertum Kranzium, qui approbato hoc Cuſani facto, addiderit memorabilem cauſam, *quòd* videlicet *ejus Sacramenti uſus à cœleſti magiſtro inſtitutus ſit ad uſum, non oſtentationem.*

RESP. REDINO: *Cùm actiones & ceremoniæ venerationis hujus Sacramenti ex arbitrio Eccleſiæ determinari poſſint; utique pro diverſa temporum conditione Eccleſia tantum myſterium modò à conſpectu indignorum removere, modò perſecutionum turbis amotis ad majorem ſplendorem reducere poteſt.* Ib. pag.349. Reſp. Muſteam circumgeſtationis novitatem cùm negare non potueris, palliare ſatagis. Fruſtra verò. Fingis enim cauſam omiſſæ pompæ perſecutionem. Quaſi verò inde à Conſtantini M. tempore tanta Eccleſiam perſecutio preſſerit, ut convenientem Euchariſtiæ ſplendorem tueri & conſervare non potuerit. Apageſis ineptias.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Solemnis circumgeſtatio euchariſtiæ nititur laudabili & univerſali eccleſiæ ritu ac conſuetudine.* Eſt argumentum Concilii. Reſp. 1. Conſuetudo ſine

ſine veritate, & contra divinam inſtitutionem inducta error eſt. Et vetamur quiſque facere, quod rectum videtur in oculis noſtris, jubemúrque facere, quod Deus præcipit. 2. Neque nititur circumgeſtatio illa conſuetudine eccleſiæ vel Chriſti vel Apoſtolicæ, vel primitivæ purioris, judice ipſa Synodo, quæ morem hunc non in eccleſia natum, ſed in eam inductum fatetur. Serò admodum mos ille invaluit in eccleſia non Orientali, cui incognitus planè eſt, ſed Occidentali Romana, poſt Seculum demum decimum quartum. Nam in Urbani IV. Bulla, quâ Feſtum corporis Chriſti ſancitur, ejus nulla mentio. Quin & Theodoricus à Nyem, qui pluribus Pontificibus â Secretis fuit, auctor eſt, Benedictum XIII. anno circiter 1480. cùm vitæ ſuæ incolumitati conſuleret, hoſtiam primùm ante ſe geſtare juſſiſſe, quæ ei ſatellitii loco eſſet.

EXCIP. REDING: *In Eccleſiæ poteſtate eſt determinare ritus Eucharistiæ accidentales.* Ib. pag. 349. 350. Reſp. Non de authoritate Eccleſiæ, ſed de antiquitate ritus illius quæritur. Non audes hic propiùs congredi. Antiquitatem ubique crepatis. Hic verò ne quidem mutire ſuſtines. Potuit Eccleſia Pompa iſthac per quatuordecim Secula integra carere ſemper, quia Eccleſia ritus inutiles, vanos & inſtitutioni Divinæ contrarios nunquam ſancire poteſt.

OBIECT. II. *Olim Arca Jehovæ in ſolenni proceſſione circumgeſtata fuit, ſive id Deus mandâſſet, ſive non, uti liquet ex Jos. VI. 2. Sam. VI. VII. 1. Reg. VIII. Quidni etiam præter Dei mandatum eucharistia circumgeſtari poſſit?* Reſp. 1. Generalis verbi divini regula eſt, voluntarium cultum, mandato divino non innixum, ſuperſtitioſum eſſe. 2. Arcæ circumgeſtatio mandato Dei minimè deſtituta fuit. Nam Joſ. VI. 4. diſertum mandatum extat. Nec ſine verbo Dei David & Solomon arcam Hieroſolymas deportari curârunt. Uterque enim Spiritu Prophetico præditus fuit, & ne in minimis quidem Oraculum Dei conſulere omiſit. Uterque etiam noverat, Hieroſolymam divinitus electam eſſe, ut arca fœderis ibi collocaretur, Deut. XII. v. 5. Pſal. CXXXII. 13. Et Davidem in deportanda arca conſilio etiam Dei uſum eſſe liquet ex 1. Paralip. XIII. 1. Solomon quoque de ſtructura Templi mandatum Dei diſertum habuit, in quo deportatio arcæ comprehenſa fuit. 3. Diſpar etiam ratio eſt circumgeſtationis arcæ & euchariſtiæ. Arcæ enim uſus licitus, & divino mandato comprobatus fuit, ut deportaretur. At euchariſtiæ uſus à Chriſto inſtitutus eſt, non ut circumgeſtetur, ſed ut manducetur ac bibatur.

EXCIP. REDING: *1. Saul 1. Sam. XIV. 18. ſine ſpeciali præcepto arcam applicari juſſit. Et tamen eo ipſo tempore Philiſtæi proſtrati ſunt. Ita præſente arca in caſtris Joabvictoriam ex Ammonitis reportaſſe 2. Sam. XI. 11. legitur. 2. Etiam Eccleſia habet aſſiſten-*

 iam

tiam Spiritus S. Quod igitur facis, non sine voluntate & mandato Dei facis. Ib. pag. 350. 351. Resp. 1. Quid te factum Saulis à Deo jam rejecti & religionem, perinde uti vos soletis, simulantis, adjuvat? Et tamen factum dubium est. Neque enim deportasse arcam in castra dicitur. Nam verba ejus ad Ahiam, הגישה ארון *applica arcam*, non deportationem ejus notant, sed potiùs amandationem Ahiami ad arcam, quæ eo tempore cum filiis Israël fuisse dicitur, ut ibi Deum consuleret, quid facto opus sit in Philistæis persequendis. Ita qui consulunt alios, ad eos eunt; non consulendos ad se accersunt. Ita 2. Sam. XI. 11. Urias arcam dicit esse *sub tentorio*, hoc est, non in domo quapiam fixa aut lapidea, sed in tentorio penè tumultuario, quod David in civitate sua tetenderat. Deportatam esse in castra nuspiam dicitur. Et tamen nihil arcæ deportatio ad hostiæ circumgestationem facit, quia illa Israëlitis fuit symbolum præsentiæ Divinæ; hæc idolum, ad adorationem propositum: illa circumgestari Templo nondum extructo, utpote certo loco non destinata potuit; hæc utpote ad usum, non ad pompôsam ostentationem instituta, manducationem & potum exigit. 2. Assistens Ecclesiæ veræ spiritus eandem verbo & institutioni Divinæ subjicit, non ab eo seducit & abstrahit.

OBJECTIONES reliquæ incidunt in eas, quas pro asservatione eucharistiæ, Festo corporis Christi, & adoratione Eucharistiæ allegant.

QUÆSTIO VI.

An singulis annis die solenni & Festivo, Sacramentum Eucharistiæ, seu corporis Christi, necessitate sub anathemate obligante, sit celebrandum?

AFfirmat Caput V. & Canon VI. Urbanus quartus Papa Romanus anno 1264. Festum corporis Christi anniversarium, incidens in feriam quintam proximam post octavam Pentecostes, instituit, secutus revelationem Leodiensis cujusdam mulieris, quæ ante Pontificatum ipsi familiaris, ac propterea in monasterium reclusa fuit, uti narrant Bostius & Petrus Præmonstratensis apud Balæum *Centur.* 4. *cap.* 28. Onuphrius tamen Panvinius, quem puduit tam nobilis festi à tam ignobili & pudendo principio exorti, in vita Urbani IV. aliam pandit instituti hujus Festi occasionem, miraculum videlicet, quod sacrificulo de panis & vini transsubstantiatione dubitanti contigerit. Nempe ex hostia, quam manibus tenebat, vivum sanguinem manare cœpisse, & totam mappam, quam corporale vocant, tinxisse. Sed de occasione quicquid fiat, certè Urbanus

banus IV. epistolam scripsit ad Evam illam, datam apud urbem Veterem Sexto Id. Sept. cujus initium: *Scimus, ô filia, quod magno desiderio desideravit anima tua, ut solenne festum corporis Domini nostri Jesu Christi instituetetur in Ecclesia Dei, à Christi fidelibus perpetuis temporibus celebrandum.* Mox sequuntur blasphema verba, quæ Virginis Canticum, & ad hancce mulierculam, & ad recens hoc officium deflectunt: *Magnificet igitur anima tua Dominum, & exultet spiritus tuus in Deo salutari tuo, quia viderunt oculi tui salutare tuum, quod paravimus* (ita Pontifex de se) *ante faciem omnium populorum.* Simul Evæ huic transmisit *quaternum*, in quo totum Festi hujus officium contineatur, à Thoma Aquinate, qui & novæ hujus doctrinæ patronus celebratur, & columbam argenteam iccirco à Pontifice accepit (unde columba illi ad humerum dextrum appingi solet) compositum, uti videre est apud Platinam *in vita Urbani IV.* & Nauclerum *Volum. II. generat. 43.* Ac postea Bullam de eo confecit, *per universum orbem Christianum dirigendam*, quam exhibet Hospinianus *Histor. Sacram. lib. IV. pag. 283.* Nihilomninus, uti habetur in glossa Decretalium *Extra de reliq. & Venerat. Sanctorum*, constitutio illa tanquam novitas à multis spreta fuit, per quinquaginta sex videlicet annos, usque ad 2. annum Johannis XXI. qui Clementinas publicavit, post mutationem quatuordecim Pontificum, qui ipsum inter & Urbanum IV. intercesserunt. Et sic ferè, inquit, *mille trecentis annis ecclesia his caruit*, donec in Concilio Viennensi Clemens V. sanxisset, *ut ab omnibus observaretur.* Anno verò circiter 1360. cœptum Papiæ processiones & tabernacula in Festi hujus celebratione usurpari. Circa initium Seculi XV. Martinus V. & Eugenius IV. Indulgentias duplo auxerunt. Hoc corporis Christi Festum sub Anathemate à Synodo sancitum, nos impugnamus sequentibus argumentis.

ARG. I. Nec Christi, nec Apostolorum auctoritate, nec veteris Ecclesiæ praxi innititur. Non potuit igitur res novissima Ecclesiæ sub Anathematis pœna injungi. Apostolus enim Col. II. 16. vetat nos à quoquam judicari ἐν μέρει ἑορτῆς *in parte festi.*

RESP. REDING: *1. S. Paulus Col. II. 16. de festis V. T. quæ futurorum Christi beneficiorum umbræ fuerunt, loquitur. 2. Formalis; hujus Sacramenti ratio reducitur in authoritatem Christi, præsentiam corporis sui in Eucharistia instituentis. Solennitas verò festivitatis spectata quoad actiones, quibus illa peragitur, materiales, in authoritatem Ecclesiæ.* Tomo II. Tract. VI. Ss. 5. pag. 351. 352. Resp. 1. S. Paulus Col. II. 16. fideles N. T. vetat judicari ἐν μέρει ἑορτῆς *in parte* ullius *festi.* Excludit ergo festa quævis, quibus ceu necessariis conscientiæ hominum onerantur. Nam etiam v. 20. mortuos una cum Christo elementis mundi, vetat ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθαι *ceu viventes in mundo dogmatizare*, hoc est, decretis, anathematis similia injungere. Et sicut statim v. 21. non tantùm discrimen ciborum Judaicum, sed quodvis religionis causa inductum rejicit:

ita festa quævis, per quæ homines se invicem judicant, rejicit. Vult enim, ut persistemus in libertate, Gal. V. 1. Denique v. 22. in cultu Dei omnia *ἐντάλματα ἀνθρώπων mandata hominum* rejicit. Tale esse festum isthoc, negari nequit. 2. Præsentiam corporis Christi corporalem falsò supponis. Solennitas eidem putri fundamento innixa, & sub anathemate obtrusa conscientiis in Ecclesiæ non Christi, sed Antichristi, de quo Dan. XI. 38. 39. prædictum est, quòd gloriam Dei Maozim multiplicaturus sit, authoritatem reducitur.

ARG. II. Neque ullæ omnino solidæ rationes impulerunt Ecclesiam ad Festi hujus institutionem, uti patebit ex iis, quæ inferiùs animadvertemus ad Bullæ & Concilii rationes.

RESP. REDINO: *Contrarium colligitur ex diplomate Pontificio, in quo prægnantes instituti festi causæ allegantur.* Ib. pag. 352.-354. Resp. Nos causas eas minimè prægnantes esse, in solutione objectionum ostendimus.

ARG. III. Scatet hoc Festum erroribus & abusibus variis. Nam præter & contra divinam institutionem panis Eucharisticus in eo non distribuitur & manducatur, sed asservatus seorsim, & ab altero Symbolo sejunctus circumgestatur, theatricè ostentatur, adoratur, & ad heterogeneos usus applicatur.

RESP. REDINO: 1. *Imò verò Pontifex in eodem diplomate constituit, ut in hoc festo fideles Sacramenti participes esse possint.* 2. *Reliqua per calumniam dicuntur.* Ib. pag. 354. Resp. 1. Hostia, quæ circumgestatur, non manducatur, credo, sed denuo reponitur. Licet etiam Urbanus in diplomate injungat, ut celebrantes festum *taliter se studeant præparare, quòd hujus pretiosissimi Sacramenti mereantur fieri participes illa die, possintque ipsum suscipere reverenter*; tamen hodie quidem communionis gratia illud non celebratur, sed paucis fortè pro lubitu suo communicantibus, theatrica in eo pompa, & circumductio utramque paginam facit. Nempe quæ hodie in eo peraguntur, ne primis quidem festi authoribus nota fuerunt pleraque. Nam circumgestationis mentionem nullam in diplomate Urbanus facit. quæ demum sub Constantiense Concilium invalescere cœpit. Sic Pontificum instituta in deterius indies vergere solent. 2. Nihil per calumniam à me dictum esse, argumenta in loco allata & vindicata probant.

ARG. IV. Abducit Festum illud homines à crebriori eucharistiæ usu. Persuadentur enim miseri, eucharistiæ usum maximo cum periculo conjunctum esse: at Festi hujus cultum nullo periculo obnoxium, & magis meritorium esse.

RESP. REDINO: *Contrarium liquet ex diplomate. Interim solicitè Ecclesia præcavet, ne nisi probè præparati Eucharistiam participent.* Ib. pag. 354. Resp. De Urbani diplomate, & mutatione festi jamjam nos quoque diximus. Ut dignè manducent & bibant fideles, præparationem ipse S. Paulus 1. Cor. XI. 28. exigit. Et tamen frequentem communionem ib. v. 26. injungit. Vos autem captis superstitione vestra animabus persuadere soletis, sumptionem Eucharistiæ cum maximo periculo conjunctam esse; cultum

verò hujus festi sine omni periculo multò magis meritorium esse. Et probè notandum, quòd in Bulla hujus festi tantundem indulgentiarum spectatori, quantum communicanti promittitur.

ARG. V. Accedit, quòd Festum hoc ipsâ eucharistiâ excellentius & efficacius statuunt. Urbanus enim celebrationi ejus largissimas indulgentias & peccatorum remissionem pollicetur. At contra Synodus Eucharistiæ effectum esse remissionem peccatorum negat.

RESP. REDING: *Sacramentum Eucharistiæ exigit peccati mortalis prævium remissionem. Atque ea in re excellentia ejus præprimis consistit. Quomodo ergo remedium, quo fit peccatorum remissio, ipsa Eucharistia excellentius est? Annon finis ex rei ipsius natura mediis dignior est?* Ib. pag. 354. 355. Resp. Salutis humanæ media haud dubiè præstantiora sunt, quæ effectus præstantiores & digniores habent. At festo corporis Christi, quod vos salutis medium finxistis, præstantiorem effectum habet, remissionem scilicet peccatorum mortalium, qua Eucharistia juxta vos destituitur. Ita meriti Christi dignitas à remissionis peccatorum effecto nobilissimo maximopere commendatur. Omitto errores tuos, quòd Eucharistiæ usus peccati mortalis, non venialis remissionem supponat, de quo infra: quódque communio Eucharistica festi corporis Christi finis sit. quod ex moderna saltem praxi falsissimum esse, nôrunt omnes. Unum addo, Eucharistiæ dignitatem in eo, quod supponitur, neutiquam consistere.

ARG. VI. Indulgentiæ iis, qui Festum hoc celebrant, promissæ liberalissimæ velificantur potestati Pontificis, & merito Christi multum derogant. Etenim Julianus Pomerius ex Bullis Pontificum ejusmodi colligit indulgentiarum supputationem: *Qui*, inquit, *ipso die Festo intersunt primis vel secundis vesperis, vel Missæ, vel matutino, pro singulis indulgentias* 400. *dierum. Summa igitur diei Festi assurgit ad* 1600. *indulgentias infra octavam pro singulis* 400. *dierum in simul. Summa summarum igitur per festum & totam octavam ejus* 4400. *dierum indulgentia. Qui verò illa die communicant, illis* 40. *dierum indulgentias largiuntur.* Addit Pomerius, *eum qui indulgentias eas assequi velit, oportere firmum esse in fide.* Cui assertioni hanc notam subjungit Vir doctus: Ja freylich so muß er ein Gewissen haben/daß ihme ein Wagen mit Heüw dardurch möge fahren / ut videlicet credat sine Dei verbo, tantam Ecclesiæ potestatem competere. Denique nunquam defuerunt in Papatu, quibus hoc festum minùs probaretur. Sanè Urbanus IV. Bullâ ad universos Christianos directâ impetrare non potuit, ut ubique reciperetur. Et circumgestationem in eo post Cusanum & Kranzium improbavit Cassander, uti supra vidimus. Memorabile etiam est, quod Bodius de Trochoregia *Comment. in Ep. ad Ephes. VI. 23. 24.* sibi à Mornæo Plessiaco narratum recenset, de Henrico III. & IV. Galliarum Regibus. Hi nempe cùm pace inita Cæsaroduni Turonum sub illud corporis Chri-

 sti

sti Festum convenissent, institutam esse pompam plusquam triumphalem & theatricam, quam Henricus IV. tum Navarræ Rex ex editiori pergula spectaverit. Id cùm intellexisset Henricus III. ad Mornæum Plessiacum hæc verba ingeminâsse: *Quàm vellem nugas illas ac nænias non vidisset, quibus nihil ineptius insulsiúsque videre potuisset! Quàm vereor, ne sic animum ejus abalienârit à nobis illa, quam vidit, histrionia, ut ad sacrorum nostrorum communionem jam nulla amplius ratione perduci queat!*

RESP. REDING: 1. *Pontifex indulgentias ejusmodi promittendo id præstas, quod Canonibus antiquis, præsertim infinito valori meritorum Christi, nec non clavium Ecclesiæ in Petro concessorum authoritati consentaneum est.* 2. *Ante promulgationem festi ejus in singulis Provinciis ac Diœcesibus celebratio ejus omitti potuit, quia ex sententia probabili ad legis actualem obligationem tum in singulis Provinciis ac Diœcesibus promulgatio, tum ex benigna interpretatione ejusdem receptio requiritur.* 3. *Cusanus frequentem nimis per singulas ferias Eucharistiæ circumgestationem moderatus est, non absolutè eam improbavit.* 4. *Relatio de Henrico III. fidem nullam meretur. Qui enim is Henricum IV. ad fidem Catholicam reducere satagens, tam imprudente sermone usus esset, ex quo Mornaus Henricum à religione Catholica alieniorem tantùm reddidisset?* Ib pag. 355. Resp. 1. Nihil minùs præstare, infra liquidò probamus. Quin potiùs pietatem fictitiam quæstui habet. 2. Urbani Bulla *omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Ecclesiarum Prælatis* inscripta, celebrationem hujus festi sanxit. Inter Urbanum IV. & Johannem XXII. quinquaginta plus anni intercessere unt. An temporis tanti intervallo Urbani Bulla omnes illos Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos &c. latuit? Et si non latuit, promulgata non est? Adeò segnes fuerunt uncti illi in præstando officio, adeò immorigeri suo Papæ, in re tanti momenti? Nam festi hujus celebratione quid sacratius hodie in Papatu habetur? Cúmque ex benigna interpretatione ad actualem obligationem etiam receptionem requiri concedas, frustra nobis festum hoc negligentibus succenses. Non libet enim idololatricas ejusmodi nænias recipere. Adeóque ad celebrandum illud, vel te judice, non obligamur. 3. Nicolaum Cusanum, Papæ per Germaniam Legatum, Cranzius in Metropoli sua laudat, quòd *abusum S. Eucharistiæ nimis frequenti ejus per singulas ferias circumgestatione sustulerit, & constituerit, ut nisi inter octavas festi Sacramento dedicati in publicum non deferretur* (an idem hodie fit, Redingi?) addita ratione, *quia ejus Sacramenti usus à cælesti Magistro institutus est ad usum, non ad ostentationem; de ipso verò festo certum sit, ab Urbano non ad circumgestationem institutum, sed ad celebriorem conventum, & ut homines per pietatis opera se præparent, quo hujus pretiosi Sacramenti eo die participes fieri, atque ipsum reverenter suscipere mereantur.* 4. Quid non hodiéque Methodistæ vestri, inprimis Walenburgii, & novissimè Benignus Bossuetus, ad Papatus dedecora tegenda, & faciem ejusdem fucandam tentarunt, ut in nassam suam incautos pertraherent? Annon simili studio Henricus III. Navarrensi Regi imponere velle potuit? Nam Sinoniæ vestrorum artes in propatulo pridem sunt.

OBJECTIONES TRIDENTINORUM.

OBJECT. I. *Festum illud institutum est, ut populus Christianus Deo gratias ageret ob tantum & tam singulare beneficium nobis impensum. Ergo vituperari non potest.*

Resp. 1.

Resp. 1. Eadem ratione Festum baptismatis institui deberet. 2. Gratiarum actio fieri debet non quolibet modo, sed eo, qui divinæ institutioni & voluntati consentaneus est. Institutio autem divina jubet ad celebrandam Christi memoriam *hoc facere*, hoc est, devotè & in fide comedere corpus Christi, & bibere ejus sanguinem. 3. Quid cum ejusmodi gratiarum actione commune habet theatrica illa pompa, circumgestatio & adoratio hostiæ, contra divinam institutionem recepta? Quid præcepta humana præter Dei verbum libertatem & conscientias hominum in servitutem redigentia?

EXCIP. REDING: 1. *Baptismatis instituti memoria festo Epiphaniæ, octava inprimis ejus feria, celebratur.* 2. *Neque ad usum duntaxat institutam esse Eucharistiam supra probavimus.* 3. *Materiales actiones Eucharisticæ Divinitus non institutæ ab Ecclesia determinari potuerunt.* Ib. pag 356. Resp. 1. Epiphaniæ festum in memoriam Sacramenti Baptismi à Christo instituti primitus celebrari consuevisse, falsissimum equidem est. Neque tu impune sic nobis impones. Festum Nativitatis & Epiphania apud Orientales olim unum idémque fuit. Apud Occidentales Epiphaniæ distinctæ fuerunt tres, nominatim *Epiphania* specialiter sic dicta, *Theophania*, & *Bethphania*. Epiphania in apparitionis Magis factæ; Theophania in S. Trinitatis apud Baptismum Christi apparentis; Bethphania in miraculi apud nuptias in Cana patrati memoriam celebrari suevit. Nulla in memoriam Baptismi. Imò Johannis Baptismum, quo Christus tinctus est, cùm tota substantia à Baptismo Christi disparatum pertendatis: quomodo in memoriam Baptismi Christi celebrari asseris festum illud, quo apparitio S. Trinitatis non in Christi, sed S. Johannis Baptismo facta recolitur? 2. Reliquas exceptiones tuas in superioribus diluimus.

OBIECT. II. *Sicut in Sanctorum memoriam non tantùm particularia celebrantur Festa, sed etiam generale, in quo omnium Sanctorum commemoratio fit, ut in eo suppleatur id, quod in particularibus festis ex humana fragilitate omissum est: ita fas etiam est, ut vivificum hoc Sacramentum corporis & sanguinis Christi festivitate aliqua celebretur, ut in eo suppleatur id, quod in aliis Missarum officiis fortè prætermissum est.* Est argumentum Urbani IV. in Bulla. Resp. 1. Si hæc necessitas incumbit Ecclesiæ, cur non Christus, Apostoli, primitiva Ecclesia ejusmodi Festum instituerunt? An tam segnis fuit vetus ecclesia, ut quidquam reliqui faceret, quod ad sincerum Dei cultum pertinet? 2. Hæc ratio dubiam quæstionem æquè dubio argumento probat, adeóque litem lite resolvit. 3. Præterea cultum Sanctorum, adorationem eucharistiæ, & sacrificium Missæ supponit.

EXCIP. REDING: *Institutio festi hujus non absolutæ necessitatis, sed congruentiæ duntaxat fuit. Iccirco nulla prioris Ecclesiæ non instituentis segnities fuit, sed fervor ejus potiùs laudandus est, utpote quæ defectus supplendos nullos habuit.* Ib. pag 356. Resp. Nec necessitas, nec congruentia ulla institutionem festi tot superstitionibus horribilibus

scatentis institutionem flagitavit. Neque fidelibus Eucharistiam celebrantibus unquam suos defectus defuisse, vel solus S. Paulus de Corinthiis fidelibus testis est 1.Cor. XI.20--34. ubi inter alia sic eos corpus Christi non discernentes alloquitur v.30.31. *Quare inter vos multi sunt infirmi, debiles, & obdormiunt multi? Si enim nosmet ipsos dijudicaremus, non judicaremur.* Forte illi morbos mortémque, quam sibi indignè manducantes consciverunt, festi talis supplemento averruncassent. Id tamen Apostolo in mentem non venit.

OBIECT. III. *Nititur hoc festum divina revelatione facta Catholicis quibusdam & mulierculis.* Est argumentum ejusdem Urbani. Resp. 1. Quæ verò hæ mulierculæ? Juliana, Isabella, Eva Leodiensis, Urbano in minoribus adhuc officiis constituto familiaris, uti Arnoldus Bostius & Petrus Præmonstratensis scribunt. Puduit tam turpis principii ipsum Onuphrium Panvinium, qui proinde aliud miraculum commentus est. 2. In cultu Dei constituendo non alia revelatio, quàm verbi Divini spectanda est, utpote quæ fidei & vitæ exactissima norma est.

EXCIP. REDING: *Revelatio piis personis facta erat occasio, ut festivitatis ejus cultus à Leodiensi inprimis, mox etiam aliis Belgii Ecclesiis ad Divini verbi normam collatus, fidei consentaneus decerneretur. Post Urbani in minoribus adhuc constituti solennitatem eam in Belgio religiosè complectentis, postquam ad Cathedram Apostolicam esset evectus, authoritate pro universali Ecclesia fuit definita, & tandem à Clemente V. in universali Concilio districtiùs præcepta. Historiam Bejerlink Theatri. Tom.III. lit. F. pag.36. recenset.* Ib. pag 357 358. Resp. Revelationem fœminabus Julianæ, Isabellæ, Evæ factam, & veram, & Divinam, adeóque justam instituendi festi occasionem fuisse, probandum tibi fuerat. Sunt enim quædam jactatæ visiones non aliud, quàm illusiones meræ Sathanæ, principis hujus mundi, se transformantis in Angelum lucis. Et cultus Dei universus verbo Dei scripto sic definitus, & inviolabili sigillo Apoc.XXII.18.19. obsignatus est, ut posthac visio nulla novi instituendi in Ecclesia cultus occasio esse potuerit. De Spiritu S. Christus dixit Joh.XVI.14 26. *De meo accipiet, & renuntiabit vobis. Suggeret vobis omnia, quæ dixi vobis.* Atqui de festo corporis Christi nihil Christus vel Apostoli concionati sunt. Et res tota institutione ea comprehensa verbo Dei è diametro contrariatur. Non igitur Urbanus ex visionibus dubiis de cultu Dei ferre judicium, sed eas novum cultum præscribentes, & quidem ἀνάγκαθεν in universum rejicere debuit. Inprimis cùm de fœminabus dixerit S. Paulus 1.Cor.XIV.34.35. *Mulieres vestræ in Ecclesiis sileant. Neque enim permissum iis est, ut loquantur, sed ut subditæ sint, sicut & lex dicit. Quòd si quid discere velint, domi suos maritos interrogent. Nam turpe est mulieribus in Ecclesia loqui.*

OBIECT. IV. *Sicut faciliùs discunt rudiores, & retinent mysteria incarnationis, passionis & resurrectionis Christi ex celebratione Festorum anniversariorum, quàm ex libris vel concionibus: ita meliùs discunt rudiores in eucharistiæ Sacramento Christum esse præsentem, secus quàm hæretici docent, ex publica adoratione totius ecclesiæ, & eximio illo honore, qui huic Sacramento habetur, quàm ex multis concionibus.* Resp. 1.

Hoc

Hoc verò est os in cœlum ponere, & ἐθελοθρησκείαν ac ceremonias ludicras prædicationi verbi, medio divinitus constituto anteferre. 2. Quo etiam jure celebrationem Festorum & conciones opponunt? Etenim conciones præcipua sunt pars legitimorum Festorum, quibus sublatis humanæ ceremoniæ superstitioni potiùs, quàm Divino cultui deputandæ sunt.

Excip. Reding: *Festa concionibus non opponimus.* Ib pag. 358. Resp. Objectio certè opponit. Et festi corporis Christi utramque paginam ludicra pompa facit, quam conciones, si quæ habentur, unicè commendant.

OBIECT. V. *David constituit stata lege cantores in Organis, Musicorum Lyris, & Cymbalis, ut coram arca Domini recordarentur operum ejus, glorificarent & laudarent Dominum. Quidni igitur idem in simili Festo facere liceat?* Resp. 1. In ea Davidis Festivitate ordinatio cantorum & instrumentorum Musicorum non pertinebat ad essentiam Festi, sed ad externam εὐσχημοσύνην, ornamentum ac incitamentum divini cultus. At in Festo corporis Christi ipsa cultus substantia præter & contra mandatum Dei introducta est. Quin imò Davidem ne quidem externum illud cultus ornamentum sine mandato Dei instituisse, liquere potest ex 2. Paralip. XXIX. 25.

Excip. Reding: 1. *Isthoc cultus Divini ornamentum externum ex præcepto Domini institutum fuit ex virtute religionis. Ergo etiam actus externi capaces sunt honestatis moralis ex virtutis religionis interiori bonitate in eos derivatæ.* 2. *Neque nos in ceremoniis his substantiam festi consistere statuimus.* Ib. pag. 358 359. Resp. 1. Institutionem Divinam externi ejusmodi ornamenti proba. Pendet enim ex arbitrio instituentis, non religionis. Alias Christiana religio nunquam solennitatis & pompæ illius ludibriis carere potuisset. Quin potiùs ceremonias hujus festi ex gentilitiæ superstitionis lacunis haustas esse, proclive probatu esset. Res tam clara est, ut Polydorus Vergilius *de Invent. rer. lib. VI.* 11. ipse festum isthoc cum sacrificali pompa priscorum prolixè admodum contenderit. 2. Substantia festi, qua festum est, in solennitate, pompa & ceremoniis consistit. Hanc verò præter & contra mandatum Dei introductam esse, denuo assero.

OBIECT. VI. *In V. T. Festa sine mandato Dei instituta sunt. Ita Festum Sortium instituerunt Mardochæus & Esther, Festum victoriæ Judith; Festum Encæniorum Machabæi, quod ipse etiam Christus celebravit, ut ostendat, Festa ejusmodi Deo probari. Ergo etiam ecclesiæ licuit ejusmodi Festum instituere.* Aug. Reding. *Dissert. Controv. pag.* 488. Resp. 1. Ecclesiæ fas esse dies Festos instituere, qui nec aliis sanctiores habeantur mysterii causâ, nec per se, ut cultus Divini pars, conscientiam obligent, sed ordinis causâ observentur, nec libertatem Christianam onerent, nec verbo Dei repugnent, ultro fatemur. At Festi corporis institutionem ejusmodi non esse, abundè liquet ex argumentis superiùs allatis. Superstitiosum nempe est & idololatricum.

EXCIP. REDING: *Cùm mysteriorum, ceu operum Dei, maxima sit inæqualitas, etiam festorum, quibus ea recoluntur, quoad sanctitatem inæqualitas aliqua esse potest.* Ib. pag. 359. Resp. Neque festa per se sanctitatem ullam habent, adeóque nec majorem vel minorem; uti in loco ostendimus: neque mysteriis institutionis Eucharisticæ major, quàm incarnationis vel passionis Christi dignitas est. Signa enim & sigilla re significata & obsignata præstantiora non sunt.

QUÆSTIO VII.

An omnes Christi fideles Sacramento Eucharistiæ cultum latriæ, aliàs soli summo Deo debitum, exhibere teneantur?

AFfirmat Synodus Cap.V. & Canone VI. Et Capite quinto quidem definit, *Sacramento exhibendum esse cultum latriæ*; at Canone VI. *Christum unigenitum filium Dei in Sacramento cultu latriæ esse adorandum.* Quæ duo non idem sonant. Non enim idem est, *Sacramentum esse adorandum, & Christum in Sacramento esse adorandum*, cùm in Cap.V. Synodus Sacramentum à Christo distinguat. Asserit enim in *Sacramento* illo cultu latriæ adorando, Christum Dominum ac Deum nostrum *præsentem adesse.* At in quo quid præsens est, non potest idem esse cum eo, quod in ipso *præsens adest.* Cùm igitur si à Christo discesseris, ex adversariorum hypothesi non aliud sit in Eucharistiæ Sacramento, quàm visibilia panis & vini accidentia, tam tenui videlicet & levi rei, quâ vix quicquam in omni rerum universitate longiùs à Deo distat, divinissimum illum latriæ cultum, aliàs soli Deo debitum, decernunt. Nam quòd Sforza Pallavicinus *Hist. Conc. Trid. p.1. lib.12. Cap.7. Sect.6.* ad purgandam hanc Synodi orationem affert, *Christum in Sacramento esse dici, non ut aquam in vasculo, sed ut partem in toto, cujus pars est,* admodum frigidum est. Non enim Christus in Sacramento *esse* simpliciter, sed in eo, præsens *adesse* dicitur, quæ verba non partis in toto, sed contenti in continente, vel locati in loco existentiam denotant. Nos equidem haud abnuimus, quin pani & calici, sacris Dominici corporis & sanguinis symbolis suus honos suáque reverentia debeatur, tum ob Authoris Majestatem, tum ob rerum, quas obsignant, divinitatem, tum ob ejus, quam in religione habent, singularem excellentiam. Verùm eum honorem atque reverentiam ad id honoris genus pertinere asserimus, qui & olim Agno Paschali, & nunc baptismo, cæterisque religionis signis & sacris ritibus legitimè habetur.

tur. Deinde neque hoc detrectamus, ut fideles in Sacramenti hujus perceptione Christum totum, in Sacramento quidem significatum, at in cœlo ad dextram Dei residentem, pio mentis & animi affectu adorent. Quod enim religiosè coli omni tempore debet, quidni eo etiam rerum articulo colatur religiosissimè, quo salutis ab eo acceptæ singularis recordatio peragitur? Cæterùm hoc unum contendimus hîc, ut diligenter secernantur signa à rebus, quarum signa sunt, enixéque caveatur, ne quod Augustinus *lib. 3. de doctr. Christi cap. 5.* miserimam servitutem esse pronuntiat, *signa pro rebus* accipiantur. Signis reverentiam exhibemus, at soli Christo latriam servamus. Quæ tametsi in uno eodémque officio, dum Sacramentum percipimus, simul semélque fiant, non minùs tamen distincta manere debent, quàm in baptismo adultorum adoratio Christi Redemptoris ac Domini, cui illi initiantur, & reverentia erga aquam sanctissimum mysterii symbolum toto cœlo distincta manent. Nos igitur Eucharistiæ Sacramentum latriæ cultu venerandum & adorandum esse negamus. Etenim

ARG. I. Adoratio est actus fidei. Fides nititur mandato & promissione. At Eucharistiæ Sacramenti adoratio nec mandatum, nec promissionem habet. De mandato satis constat ex institutione Sacramenti, in qua mandatum quidem est à Christo, ut acciperent, ederent, biberent, facerent ad recordationem sui; at nuspiam ut adorarent panem vel calicem. Id quod accipitur, editur, bibitur, adeóque in ventriculum transmittitur, quo pacto etiam sine præcepto adorari potest? Sanè ipsi Tridentini cap. 5. monent, institutum esse Sacramentum à Domino, *ut sumatur.* Quod autem ita instituitur, non jubetur adorari. Si utrumque præceptum est, & ut *sumeretur*, & ut *adoraretur*, cur non sicut prius, ita etiam posterius à Christo expressum est? Neque etiam promissio aliqua sive in institutione, sive extra illam demonstrari potest.

Resp. Reding: 1. *Ubi ergo Christus expreßè mandavit reverentiam Sacramenti, quam tu ei deberi concedis?* 2. *Adoratio formaliter non est actus fidei, sed virtutis religionis, licet supernaturaliter in fide radicetur, & ad fidem spectet. Licet verò omne fidei objectum ex primæ veritatis jure obligationem credendi inducat, non tamen omnis actus fidei quoad exercitium statim subeßt præcepto.* 3. *Christus id, quod sub specie panis offerebat, dixit esse corpus suum, nempe qua suppositatum hypostasi Christi, quæ ipsa increata Filii Dei persona est. de qua præcipit Deus Psal. XCVII. 8: Adorent eum omnes Angeli Dei. Absolutè ergo, ultimatè & intransitivè latriam exhibemus Christo, relativè, concomitanter & transitivè speciebus panis & vini.* 4. *Sicut vos ei quod sumitur, manducatur, reverentiam deberi conceditis: ita præsenti sub speciebus Christo latriæ cultum deberi nos quoque asserimus.* Tomo II. Tract. VI. ss. 5. pag. 360. 362. Resp. 1. Etsi expresse reverentiam erga symbola Christus non præcepit, quia tamen benedictione symbola ex communibus Sacra reddidit, & facere jussit, quod ipse fecit, ipse autem actio-

nem

nem non profanam, ſed ſacram & myſticam obivit, reverenter habenda eſſe Symbola, implicitè ſaltem ſic innuit & præcepit. S. Paulus quoque 1.Cor.XI.20.--34.actionis totius Euchariſticæ ſanctitatem,quæ reverentiam poſtulat,abundè demonſtravit. 2. Adoratio ſine fide nulla eſt. *Quomodo enim invocabunt eum, in quem non crediderint?* Rom X.14. Et fides ipſa adoratione exercetur, quia adorans credit, & profitetur, Deum eſſe omniſcium, omnipotentem, ſummum bonum hominis. Ergo revelatione & præcepto Dei æquè deſtitui non poteſt,ac non ipſa fides. Et par ratio actuum fidei ſive elicitorum, ſive imperatorum, quæ fidei ipſius eſt; quia Deus mandatis hominum ſe coli vetuit. 3. Deum eſſe adorandum: Chriſtum eſſe adorandum: Chriſtum eſſe Deum: Chriſtum eſſe adorandum, in ipſa etiam Euchariſtia, corpore licet in Cœlo agentem,ultro profitemur. Sed vel Sacramentum, de quo diſertè Tridentini loquuntur; cultu latriæ ſive abſoluto & intranſitivo, ſive relativo & tranſitivo adorandum eſſe: vel Chriſtum tanquam contentum ſub ſpeciebus panis & vini, & in illo ſpatio exiſtentem, ubi antea panis & vinum fuerunt, adorandum eſſe; vel adorandum eſſe ſecundum omnem modum præſentiæ ſuæ, id verò negamus. Alias etiam Deo vero, prout eſt in lapide, adoratio latriæ deberetur, & coram quavis creatura procumbere haud nefas eſſet; atque ſic omnes creaturæ adorandæ eſſent. Taceo,quòd præſentiam corporis Chriſti ſupponas, quam ſupra debellavimus. Neque non poſſum tibi prædeceſſoris cujuſpiam tui, Abbatis Einſidlenſis, cui nomen erat Conrado à Rechenberg, apophtegma inculcare. Is enim,uti documenta domeſtica teſtantur, viſitatoribus, ut Miſſam celebraret, monentibus reſpondit: *Si verè Chriſtus eſt in hoſtia, indignus ſum,qui illum intuear; indignior, qui Patri offeram. Si non eſt in hoſtia, væ mihi, ſi panem pro Deo populo adorandum proponam.* 4. Reverenter haberi ſymbola ſacra etiam ad uſum deſtinata, propter relationem ad religionem,ipſa religio jubet. *Ne detis Sanctum canibus,* Matth.VII 6. At adorari id, quod comeditur, conſumitur, manducatur, religio omnis abhorret. Adorationis enim objectum,infinita excellentia,paſſionibus ejuſmodi nullatenus ſubjicitur.

ARG. II. Non tantùm mandato Chriſti, ſed etiam exemplo Apoſtolorum in prima cœna caret Sacramenti adoratio. Quòd ſi à Chriſto præceptum intellexiſſent, ut panis & calix flexis genubus adoraretur, quis dubitat,quin mandato obſequentes ſe præbituri fuerint, atque eò magis, quòd panem & calicem non ex manu ſacrificuli,ſed ipſius Domini acceperint? Non adoratam eſſe ab Apoſtolis Euchariſtiam fatetur Bellarminus, & cur id neglexerint,frivolas rationes adducit. Perronius verò ineptè tricatur, Apoſtolos ſedentes adoràſſe Euchariſtiam, quomodo olim ex Numæ inſtituto Romani, & ante eos Græci ſedentes Deos ſuos adoraverint. Nam nec id fecerunt unquam vel Romani vel Græci, nec Apoſtoli ad menſam ſederunt,ſed potiùs more uſitato accubuerunt. Accedit, quòd Paulus 1.Cor.XI.verſ.20.21.22. inſtitutionem Chriſti repetens, adorationis nullo apice meminit, minimè eam, ſi à Chriſto præcepta eſſet, omiſſurus, inprimis cùm eo loco Corinthios, quòd cœnam Domini valde irreverenter celebrarent, arguat.

RESP.

RESP. REDING: 1. *Argumentum procedit ab authoritate negativa. 2. Cùm Christus dicens, Hoc est corpus meum, adorationem virtualiter præceperit, Apostolos saltem quoad interiorem cultum ei præcepto non satisfecisse, quis dicere ausit? Quam internam adorationem Bellarminus haud obscurè tradit. 3. S. Paulus Corinthios de irreverentia circa hoc Sacramentum arguens, virtualiter saltem cultum latreuticum hujus Sacramenti præcepit.* Ib. pag. 362 363. Resp. 1. Authoritas negativa apud Theologos habetur meritò agumentum nervosissimum. Nam *hoc divinare magis est, quàm explanare, ubi quod dicitur, non de Scripturarum authoritate munitur,* inquit Origenes *homil.* 13. *in Exodum.* Et Basilius *in Ethicis definit.* 26. Δεῖ πᾶν ῥῆμα ἢ πρᾶγμα πιστοῦσθαι τῇ μαρτυρίᾳ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς. *Oportet quicquid sit aut dicitur, confirmari testimonio Divinæ Scripturæ.* Sed vos hoc pridem jure non utimini. quibus perinde est Divina & humana authoritas: & æquè potentia humana commenta, ac Divina instituta. 2. Verba *Hoc est corpus meum,* indicativa sunt rei, non directè præceptiva ullius officii, nedum adorationis. Si pro corpore Christum totum supponis, à cœpis ad allia pergis. Nam Apostolos adorasse etiam in Eucharistia Christum, nemo negat. At Sacramentum eos adorasse, constanter negamus. Internam porro Apostolorum adorationem ab externa quomodo separare Bellarmino & tibi licuerit, si eum in usum instituta Eucharistia est, ut adoraretur, ipsi certè videritis. Sic enim Apostoli non externè adorantes æquè peccassent, ac si non edissent, vel bibissent. Et quis dubitat, quin ritus non sedendi, sed recumbendi ad mensam ad externam etiam adorationem opportunissimus fuerit? 3. Nihil minùs S. Paulus quàm Sacramenti cultum latreuticum Corinthiis commendavit. Ne apice quidem ullo ejus meminit. Reverentiam omnem v. 29. in διακρίσει *discretione* corporis Domini collocat.

ARG. III. Expressa est in verbo Dei voluntas, de adorando uno, solo, summo Deo, Deut. VI. 13. X. 20. Matth. IV. 10. At Sacramentum Eucharistiæ non est unus, solus, summus Deus. Sive enim Sacramenti ratio formalis ponatur in solis speciebus consecratis, quod faciunt Vasquez, Soto, Altensteig, Ficinus, alii; sive in compositione ex speciebus & corpore Christi, quod placet Suarezio, Bellarmino, Becano; nunquam efficietur, ut totum Sacramentum sit solus, summus Deus adorandus. Per Synecdochen verò accipere Sacramentum pro corpore Christi, quod Gabriel Biel meditatus est, non insolens tantùm, sed etiam paucis inter Pontificios acceptum, & Tridentino Concilio, uti ostendimus, adversum est.

RESP. REDING: 1. *Sic solum Deum adorandum Scriptura proponit, ut sub eo præcepto etiam contineatur Christus qua Redemptor, adeóque qua homo secundum naturam humanam, ratione hypostasis increatæ & Deitatis personaliter unitæ cultu latreutico adorandus. Cùm igitur in Eucharistia sit corpus Christi, qua terminatum Divina hypostasi, ibi etiam Christus qua homo cultu latreutico adorandus est. 2. In Eucharistia species adorantur, non per se, sed qua conjunctæ cum corpore Christi, Verbo Divino hypostaticè unito: humanitas, seu Corpus Christi realiter in Sacramento subsistens, adorationem in Christum directam terminat, sed ejus motivum non est: denique Divinitas sola in eadem Eucharistia subsistens est id, quod per se primò adorabile est per modum objecti formaliter moti-*

vi & specificativi latreuticæ adorationis. 3. *Sententiarum quædam apud Doctores de Eucharistiæ ratione formali diversitas,non realem differentiam , sed diversos tantùm loquendi modos continet.* Ib. p.363-366 Resp. Sic pharmaca conquiris,quæ non tollunt idololatriam,sed ejus sensum sopiunt. Frustra verò. Etenim 1. cùm Mediator non sit nomen naturæ,sed personæ, & in persona sit ὁ λόγος, Deus, qui in unitatem personæ carnem assumpsit, adeóque Deus in carne manifestatus 1.Tim.III.16.qui Mediatorem,& qua Mediatorem adorat,is non adorat hominem, sed Deum. Nam cujusvis hominis, qua talis,adoratio est adoratio *creaturæ præter creatorem*, adeóque vera idololatria,Rom.I. 25. Dispar ratio est Sacramenti Eucharistiæ , in quo externa accidentia panis & vini , quæ juxta vos sola remanent, ut aliquid vel essentialiter, vel hypostaticè unum cum Christo,apprehendi nequeunt. Et licet sic apprehenderentur,tamen vos objectum adorationis terminans statuitis Sacramentum, qua Sacramentum. Atqui Sacramentum, sive qua elementum, sive qua Sacramentum est in creaturis ; vel ex ordine naturæ, vel ex consecratione gratiæ. Cùm igitur Sacramentum Deus non sit, & non Deo deferre latriam sit idololatria compertissima , in promptu est, quid sit hac de re pronuntiandum. 2. Cùm species Eucharisticæ à subjecto separatæ nihil sint , & humanitas Christi qua talis,unita licet hypostaticè verbo, sit κτίσις creatura ; qui species sive per se, sive propter aliud adorat , is idolum fictitium , non Entia Deificata adorat: & , qui humanitatem Christi,sive ut motivum,sive ut objectum terminans adorationis adorat, ab idololatriæ crimine absolvi nequit. 3. Neque hic sententiarum inter Doctores vestros divortia moramur. Esto enim, dissensus sit non in re , sed in modis loquendi(nihil tamen minus esse , partium dissidentium, & rationem , quibus illi utuntur , contendentium conflictus ostendit) consentiunt tamen omnes , Sacramentum adorandum esse. Nam Gabrielem Biel, Sacramentum per Synecdochen appellantem corpus Christi,seclusis speciebus,omnes hodie Pontificii improbant.Propriè autem Sacramentum à re,cujus Sacramentum est, distinguitur. quomodo aqua benedicta Sacramentum regenerationis, non est ipsa generatio. Et utsignificet signum cum re signata unitum, uti Suarez,aliique contendunt , neque signum,utpote creatura adorationis objectum esse potest : neque signo illi ita unitus est Christus,ut ejus corpus & sanguis signo ἀδιαστάτως conjunctum sit. Quocunque igitur vos vertatis,Sacramentum adorantes,verum,Summum,solum Deum non adoratis.

ARG. IV. Res summi criminis est,aliter adorare Deum, quàm is in verbo suo præceperit. Hoc autem faciunt, qui adorationem dirigunt ad locum vel creaturam, ad quam dirigi Deus non jussit. Etenim solum mandatum Dei fuit causa , cur in V. T. rectè adoraretur in arca propitiatorii , idololatricè ab iis, qui eundem Deum Hierosolymis adoratum profitebantur se adorare apud vitulos aureos in Dan & Bethel, in templo Samaritano, & omnibus cellis. Si idololatria fuit , adorare quasi Deum cum fictione habitationis typicæ, sive in figura, quam Deus non delegerat in figuram : quid non erit adorare quasi Deum , aut quasi Christum cum fictione habitationis in re aut loco terrestri, quando venit veritas ?

RESP.

RESP. REDING: 1. *Expressum utique mandatum est, ut ubicunque evincitur Deus esse, ibi adoretur. At in Eucharistia est Deus.* 2. *An par ratio vitulorum aureorum, Templi Samaritani? An de iis etiam dictum est, quòd ibi sit corpus & sanguis Domini, sicut de Eucharistia Christus pronuntiavit? Apertam hæc hæresin & blasphemiam spirant.* Ib. pag. 366. 377. Resp. Si mandatum Dei de adorando Deo, ubicunque est, restringis ad adorationem Dei & rei, apud quam Deus est; vel ad adorationem Dei coram illa re, in qua Deus est; uti omnino debes, siquidem hypothesi tuæ de adorando Sacramento, quia in eo Deus est, inservire vis, bellè sanè idololatriæ omnis fundamenta jecisti. Annon enim ubique præsens Deus est? Annon in Sole, Luna, lapide, allio, cœpis? Te igitur duce tenebuntur Christiani omnes coram Sole, Luna, lapide, allio, cœpis quibusvis procumbere, & adoratione ad easdem, sicut ad Sacramentum vos soletis, directa, Deum adorare. Sic idololatras omnes Chaldæos, Ægyptios Indos &c. purgasti probè. Aliud ergo est, adorare Deum, ubi est: aliud adorationem dirigere ad locum, vel creaturam, ad quam Deus dirigere non jussit. 2. Jeroboamus in vitulis suis eundem Deum, quem Israëlitæ Hierosolymis, coluit: eum scilicet, qui populum ex Ægypto eduxit, 1. Reg. XII. 28. Et tamen Deos alienos & conflatiles fecisse 1. Reg XIV. 9. accusatur. Quamobrem? Quia verum licet Deum Israëlis in vitulis adorans, sine ejusdem præcepto adorationem ad locum & symbola specialia direxit? Non ovum ovo similius est, quàm vestra Panacei Numinis, & Jeroboamica vitulorum adoratio. Utrobique adoratio, uti prætenditur, veri Numinis, hic Dei simpliciter, ibi Christi corpore & sanguine specialiter præsentis, adeóque quâ veri Numinis, directa est ad locum fictitiæ specialis præsentiæ Dei, ad quam dirigi nusquam Deus jussit. Manifesta igitur est non hæc justè vobis objicientium blasphemia, sed vestra cum Jeroboamica paria faciens idololatria.

ARG. V. In Novo Testamento Deus se adorari vult in veritate & Spiritu Joh. IV. 24. *In veritate*, hoc est, cùm fide ingressus Christi in cœlum, ita, ut quoad habitationem in templo suo, hoc est, in carne, in terris non sit. *In spiritu*, ita ut Spiritus eam adorationem operetur in nobis. At qui Sacramentum Eucharistiæ adorat, is adorat quasi Christum in fictione præsentiæ terrestris, non in *veritate*; in eo, quod manus, & vox, & intentio Sacerdotis effecit: non in Spiritu.

RESP. REDING: 1. *Deus adorari vult in spiritu & veritate. At quæ lucidior veritas, quàm verborum Christi: Hoc est corpus meum; de Eucharistia disertè affirmantis?* 2. *Fides ingressus Christi in Cœlum non pugnat cum veritate verborum illorum. Utramque ergo amplecti oportet.* 3. *Quod fecit Christus, Apostoli quoque, & eorum successores facere tenentur. At quod ipse in Sacramento confecit, fuit corpus ejus. Ergo quod hi in eadem conficiunt, pariter corpus ejus est.* Ib. pag. 367. Resp. 1. Conclude. Ergo Deus adorari vult in veritate lucida verborum, *Hoc enim est corpus meum.* Quid ineptire est, si hoc non est? Quis unquam de veritate verborum Christi dubitavit? De orthodoxo eorum sensu omnis quæstio est, & an præsentia Christi in Eucharistia ipsius Eucharistiæ, seu Sacramenti adorationem postulet? Hoc verò in N. Test. pugnare cum adoratione in veritate, puta Christi, non uti olim, in typica habitatione Sancti Sanctorum, sed in Sanctuario cœlesti, in quod post mortem ingressus est, adorandi, denuo assero. Et id ipsa ve-

ba Christi cum muliere Samaritana de loco adorationis, & Deo in figura, an in rei veritate adorando conferentis, palam præ se ferunt. Quando enim venit hora illa, qua non ampliùs ad hunc locum, hanc vel illam figuram adstringenda fuit adoratio, sed omni in loco in spiritu & veritate Deus adorandus fuit? Tum videlicet, quando umbra corpori, figura veritati cessit, & Christus Cœlum, cujus ἀντίτυπα ad tempus fuit terrestre Templum, manu factum ingressus, abolitis umbris & typis, ipsóque tandem Templo & cultu Hierosolymitano destructo, non in ullo terrestri loco vel figura, sed in Cœlo adorandus fuit. 2. Non igitur veritas verborum Christi, sed adoratio Sacramenti, vel Christi in Sacramento, ceu terrestri figura & symbolo, cum veritate ingressus Christi in Cœlum, ibi posthac, & nullo terrestri in loco corpore suo præsentis adorandi, pugnat. 3. Sicut Christus Panaceum Numen, seu species Deificatas in Eucharistiæ celebratione neutiquam fecit: ita multò minùs manus, vox & intentio Sacerdotis, miselli homuncionis, vel corpus Christi, vel Panaceum ejusmodi Numen conficit. Deus Pater Christo corpus adaptavit, non homo ullus, Psal. XL. 7. Hebr. X. 11. Non igitur Spiritus Dei adorationem rei, quam in verbo suo Deus objectum adorationis nusquam constituit, operatur; sed potiùs spiritus deceptor, manu, voce & intentione sacrificuli usus.

ARG. VI. Qui adorat Christum, oportet infallibili fide statuat, Deum & Christum esse, quem ut Deum & Christum adorat. At Papistæ infallibiliter certi esse non possunt, Christum esse, quem adorant. Quippe domestica illorum principia sunt, ut transsubstantiatio fiat, panem esse debere triticeum, non corruptum, vinum de uvis maturis expressum: pronuntiationem consecrativam fieri debere nec addendo, nec detrahendo, nec mutando, nec transponendo: Sacerdotem consecrantem oportere esse ritè baptizatum & ordinatum: eundem Sacramentum non aliter conficere, quàm si adsit intentio faciendi quod facit Ecclesia. De conditionibus autem istis in alterutram partem quotusquisque πληροφορητικῶς certus esse potest? Produnt anceps periculum disputationes Pontificiorum, quorum proinde multi ad adorationem requirunt conditionem expressam vel implicitam; *Adoro te, si Deus es.*

RESP. REDING: 1. *Quod Christus disertis verbis edixit, infallibili fide statuendum. At hoc esse corpus suum, disertis verbis edixit. Fallaciæ verò humanæ Divinæ & inconcussæ veritati verborum Christi præjudicare nequeunt.* 2. *Si proin fallacia quædam ex materia, formæ, vel ministri parte contingat, per quam non subsistat consecratio valida, tunc intentio adorantis per fidem directa ad Eucharistiam, seu Christum, qui in Eucharistia contentum, super fallaces eas species formaliter non cadit. Neque ullum hic idololatriæ periculum, etiamsi absolutè absque ulla conditione adorentur species solùm putativè, & non verè consecrata, quia ubi habita fuit moralis circa consecrationis veritatem diligentia, tunc error ille merè speculativus est, nec falsitas in voluntatem influit; sed istius actus potest ex vera Christi adorabilitate, ceu motivo suo formali specificari.* Ib. pag 367. 368. Resp. 1. Hoc, id est, panem benedictum legitimè, distributum, & jamjam manducandum: non hanc vel illam hostiam, quam legitimè à Sacrificulo hoc vel illo cum recta intentione consecratam habere requisita panis Eucharistici vobis, juxta hypotheses vestras, perpetim

tim dubitandum est,esse corpus Christi,ipsemet Christus edixit. Illud igitur nobis, non hoc vobis juxta hypotheses vestras infallibili fide recipiendum est. Neque omnino fallaciæ humanæ Divinæ & inconcussæ veritati verborum Christi, at opinioni tamen & hypothesibus vestris, quibus veritatem Eucharistiæ superstruitis, præjudicant. 2. Quomodo intentio adorantis super species fallaces non cadit,cùm non simpliciter Christum, sed Sacramentum Eucharistiæ objectum constituatis? *Nullus dubitandi locus relinquitur*,inquiunt *Sess.XIII.5.* Tridentini,*quin omnes Christi fideles pro more in Ecclesia recepto latriæ cultum,qui vero Deo debetur, huic Sanctissimo Sacramento in veneratione exhibeant.* Tapperus: *Certa fide tenendum est, Sacram Eucharistiam sanctè à nobis adorari sive in Missa, sive extra Missam, ubicunque reposita fuerit.* Quando igitur,verè Eucharistia sit nec ne, dubitandum vobis est, an tum Eucharistiam latriæ cultu adoratis? Etenim adoratio certam fidem & πληροφορίαν requirit, id, quod adoratur,esse id ipsum, quod adorare volumus, Rom.XIV 23. Hebr.XI.6. ne dicatur nobis, quod Samaritanæ dixit Christus Joh.IV.22. *Vos adoratis, quod nescitis. Fides*,ita Bonaventura 3 *Sent. dist.* 24. *artic.*1. *q.*1. scribit, *dicit, nihil adorandum esse pro certo,nisi de quo habeatur certa cognitio.* Cùmque non tantùm ancipites perpetuò hærere debeatis, an vera Eucharistia sit, nec ne: sed quandoque etiam sive ex proposito conficientis, sive aliena vi intervenire fallacia possit,tum certè Eucharistiam non adoratis,sed alia omnia. Neque sufficit hic *moralis diligentia*, vel humana certitudo,quo pharmaco idololatriæ vestræ, sensum sopire amatis,juxta viam illam adulteræ Prov XXX.20. *comedentis, & tergentis os suum, & dicentis: Non sum operata iniquitatem.* Etenim tum demum moralis diligentia, & humana certitudo sufficit,cùm nihil potest esse in re ipsa peccati. veluti si quis à me eleemosynam auferat,præferens ipse,se Evangelii causa ad inopiam redactum: vel cùm quis fingens sese pastorem verbi, à me honoretur. Etsi enim imposturam pati durum est,reapse tamen nihil pecco, cùm cuicunque egeno de meo largior,vel cuicunque homini civilem honorem exhibeo. Sed cùm impostura aliena impulsus facio contra legem Dei, tum verò non peccari nego. Humanam certitudinem habebant Johannes,cùm adoraret Angelum: Cornelius, cùm Petrum. Et tamen uterque reprehenditur. Cur non reprehendatur,qui humanæ certitudinis prætextu non Angelum, non Petrum, sed panem adorat? Frustra igitur errorem eum merè speculativum appellas, ejúsque falsitatem in voluntatem influere negas. Sic enim omnes idololatræ, qui mente occæcati verum Deum ignorant, & tamen verum, non falsum Numen adorare intendunt, volúntque, idololatriæ crimine exsolverentur facilè. Exsolvetur Rex ille Babylonius,qui credebat, Belum esse Deum verum,cumque adorando verum Deum adorare intendebat. Si scivisset,non esse Deum, non coluisset. Fraude enim detecta colere desiit, & in demolitionem consensit, si vera est narratio. Neque proin credam ego, falsitatem nullam in voluntatem influere tum,cùm adoramus id, quod adorabile sit nec ne,nobis pro certo non constat. Sed audi insuper Canonem *Præter hæc autem*, Dist.22. ex Urbano II. ubi sic ille: *Agentibus, vel suscipientibus hæc eadem Sacramenta contra præfatorum Pontificum instituta: eis, inquam, agentibus vel suscipientibus in tantum obsunt, ut verè idololatræ sint.* Audi Sanctelium *Repetit.IV.*12 sic scribentem: *Oportet priùs esse corpus Domini,atque ejus Sacramentum,quam capiatur,ne ex delata ante usum adoratione idololatria admittatur.* Audi: Oportet priùs *esse*,non putari. Denique quem latent disputationes vestræ,posśitne hoc Sacramentum absolutè,an sub conditione,si scilicet ritè sit consecratum,adorari? Quæ,quàm lubrico loco sit cultus vester Eucharisticus, abundè commonstrant,

ſtrant. Bonaventura 3. *Sent. diſt.24. art.1. q.1.* ſic ſcribit : *Omnis fidelis recte adorans hoſtiam conſecratam adorat ſub ea conditione, ſi perfecta ſunt circa ipſam ea, quæ ad conſecrationem ſunt neceſſaria ſecundum inſtitutionem Divinam.* Similiter Alenſis 3. *part. q. 30. membro 3. art.1. S. 3.* conditionem tacitam vel expreſſam requirit. Contra Suarez *in 3. p. Thomæ quæſt.79.* pertendit, per ſe loquendo, ac ſeclſis ſpecialibus circumſtantiis per accidens occurrentibus, abſolutè adorandum eſſe hoc Sacramentum, nullo in actu appoſita conditione. Citat Thomam, Richardum, Gabrielem Biel, Marſilium, alios.

ARG. VII. Adoratio implicat abſurdum dogma de Tranſſubſtantiatione, & Subſtantiali præſentia corporis Chriſti, quod utrumque cùm jam ſuperiùs expugnatum à nobis ſit, jam adoratio ipſa etiam ruat neceſſum eſt.

RESP. REDING : *Temeratæ Orthodoxiæ his in articulis reum ſupra te peregi.* Ib. p.368. Reſp. Veram Orthodoxiam ab heterodoxia veſtra, & tranſſubſtantiationis illo tragelapho veſtro, in loco ſic vindicavi, ut nullus mihi ampliùs à te, vel apinis & gerris tuismetus ſit.

ARG. VIII. Et quæ illa profanitas eſt, adorare id, quod ſumitur, manducatur, in ſtomachum trajicitur, concoquitur, & vel in ſubſtantiam hominis tranſit, vel egeritur?

RESP. REDING : *Etſi Chriſti corpus & ſanguis una cum ſpeciebus Euchariſticis manducetur, & ad ſtomachum trajiciatur, accidentibus tamen deſtructis ita ibi eſſe deſinit, ut nihil de ſubſtantia ſua perdat, ſed unionem tantùm accidentariam cum ſuis ſpeciebus amittat.* Ib. pag.368. Reſp. Satis equidem pudendum eſt, adorare id, quod manducatur, & in ſtomachum trajicitur, ſive id ibi eſſe deſinat, ſive non. Quid ſic, ô artolatræ, vetat, quò minùs coram ſtomacho cujuſvis manducantis procumbatis, & coram eo adoretis? Saltem juxta legem veſtram, qua jubetis Chriſtum adorare, ubicunque eſt. Sic profectò Judæis, Turcis & gentilibus immane ludibrium debetis. Et quomodo nihil de ſubſtantia ſua, ſaltem quoad unionem partium, perdit, quod *dentibus atteri, dilaniari*, bonus ille Papa veſter Nicolaus, eúmque ſecutus Alanus, in apologia Berengario præſcripta, docuit? Quomodo nihil de ſubſtantia ſua perdit, quod offertur, ſacrificatur, adeóque deſtruitur? Si in ſtomacho eſſe ſimpliciter deſinit, citra corruptionem ſubſtantiæ, quò ergo poſtmodum vadit? Certè non in Cœlum, quia Cœlum nunquam reliquiſſe, ipſimet fatemini.

ARG. IX. Nunquam vetus Eccleſia perſuaſa fuit, Euchariſtiæ Sacramento hunc cultum competere. Nec in libello Conſtitutionum, quem illi pro antiquiſſimo habent, nec apud Juſtinum, ubi de Euchariſtia mentio, latriæ veſtigium ullum. Tempore verò Tertulliani ne quidem in genua procumbere diebus dominicis integrum fuit. Accedunt argumenta ex tribus prioribus ſeculis evidentiſſima, collecta à Cl. Dalleo *de Relig. cultus objecto lib.II.* qualia ſunt, quòd nullus eorum ſeculorum auctor adorationis meminerit : quòd Euchariſtia à Vetuſtiſſimis Chriſtianis elevata non ſit, & Seculo demum VI. elevari cœperit, non ut adoraretur à plebe, ſed ut Chriſti in cruce elevationem adumbraret : quòd nolæ pulſandæ

ſandæ ritus, quo hodie excitant homines, planè tum ignotus fuerit: quòd Euchariſtia ad abſentes deportari conſueverit abſque ulla pompa & cultus inſignibus: quòd rebus adverſis & triſtibus, vel magni etiam momenti occurrentibus non expoſita fuerit, ut hodie fit, euchariſtia adoranda: quòd non communicantes excluſi olim ſint, cùm hodie propter adorationem admittantur: quòd Euchariſtia olim circumgeſtari ſolita non fuerit: quòd Euchariſtiæ Veteres neque lucernas, neque cereos de die accenderint, neque flores ſolutos ſertóſque obtulerint: quòd Euchariſtiæ icones nullas fecerint: quòd Feſtum ei nullum conſecraverint: quòd ei preces vel adorationes nullas dixiſſe reperiantur: quòd Euchariſtiam olim etiam à cœnatis, imò inter cœnandum ſumi moris fuerit: quòd panem & calicem ipſi olim communicantes manu exceperint & in os intulerint: quòd quibuslibet communicantibus olim integrum fuerit particulas Euchariſtiæ domum auferre & recondere: quòd per pueros etiam ægrotis tranſmitti conſueverint: quòd Chriſtianis gentiles nuſpiam Θεοφαγίαν objecerint: quòd pagani multa objecerint Chriſtianis, quæ in artolatriam fortiùs & ſpecioſiùs dici poterant: quòd invidioſiſſimum anthropophagiæ crimen ſibi objectum refellentes id ſimpliciter negant, neque Euchariſtiæ negotium talibus in locis uſpiam memorant. Hæc fusè ſolidéque libro citato proſequitur Dalleus. Et ne in proximè ſequentium Seculorum conſenſu præſidium ſibi polliceantur adverſarii, idem vir antiquitatis Eccleſiaſticæ peritiſſimus *de Cultib. Religioſis lib. VII. cap.* 13. 14. &c. Euchariſtiæ adorationem uſque ad XI. Seculum fuiſſe prorſus incognitam oſtendit variis argumentis, qualia ſunt, quòd ἀρτολατρεία nec à Juliano, nec ab aliis paganis, nec à Judæis objecta Chriſtianis fuerit, ſecus quàm factum fuerit poſt Seculum XI. quòd nec in Liturgiis, nec in aliis illorum libris uſpiam occurrat: quòd Sacramentum vocare Deum vel Dominum, inauditum apud eos fuerit: quòd nullas ad Sacramentum preces fecerint: quòd pompæ hoſtiam ſervandi, & foras eductam geſtandi, prorſus incognitæ fuerint: quòd immenſa illa & moroſiſſima ſolicitudo, ne quid vel ex pane, vel ex vino perdatur, apud Veteres haud viguerit: quòd panem communicantibus in manus dederint, retinendum etiam, domum auferendum, ſervandum, imò cum mortuorum corporibus ſepeliendum, reliquias ejus cremandas, vel, uti à Græcis factum Seculo XI. ſubterrandas, à pueris in ludo literario conſumendas: quòd pœnitentes etiam tertii gradûs, & non communicantes ab euchariſtiæ conſpectu, olim excluſi; aliáque ejusmodi argumenta plurima, numero quadraginta

ginta & unum. Capite 44. ostendit, ne quidem XI. Seculo adorationem usitatam fuisse, idque arguit ex Lanfranci & Durandi libellis pro Paschasiano dogmate contra Berengarium editis, in quibus altum est de Eucharistiæ adoratione silentium. Quæ si jam tum nota fuisset, evidentissimum argumentum sententiæ ipsorum, quam contra Berengarium tuebantur, præbuisset. Quin fœtus hîc novissimus est transsubstantiationis receptus tempore Honorii III. à quo Seculo XII. ea de re decretum factum est, quod extat in Decretalibus Gregorii IX. *de celebrat. Miss. cap.* 10. *Sanè cùm*, ubi glossa hanc eucharistiæ adoratoribus suggerit orationem:

Salve lux mundi, verbum Patris, hostia vera,
Viva caro, Deitas integra, verus homo.

RESP. REDING: *Argumentum totum est ab authoritate negativa. An quia Joh. I. 14. ubi verbum caro factum dicitur, nullum adorandi verbi carnis facti mandatum occurrit, iccirco adorandum non esse, sequitur? 2. Testantur autem S. Patres, in Eucharistia esse Christi corpus & sanguinem. Satis hoc est, ut credantur adorationem Christi in Eucharistia agnovisse. 3. In omnibus liturgiis veterum habetur formula à Sacerdote ante communionem proferenda talis:* Agnus Dei, qui tollis peccata mundi. *Et:* Domine, non sum dignus. *In iisdem præscribitur ceremonia hostiæ consecratæ elevandæ, & ad adorandum populo exhibendæ. 4. Si Christus realiter in Eucharistia contentus, ibi adorandus est, utique ritus illi, quorum apud S. Patres mentionem nullam esse contendis, sine superstitione retineri possunt, quandocunque originem ceperint. Non sunt enim simpliciter de necessitate adorationis Eucharisticæ; & ob diversum temporis statum adhiberi vel omitti possunt. 5. Christianis veteribus gentiles artolatriam objicere non potuerunt, quia non panem, sed carnem Christi adorarunt, quod etiam Justinus Martyr apol. ad Antoninum Imperatorem ingenuè fassus est.* Ib. pag. 369. 370. Resp. Ponderosissimis argumentis, ex ipsius piæ antiquitatis visceribus depromptis, nil nisi ægræ mentis somnia tua reponis. Hic enim si uspiam, quàm maximè vobis aqua hæret. Unde ad pleraque argumenta pisce magis mutus es: nonnulla carpere potiùs, quàm solidè refellere instituis. Etenim 1. authoritas negativa à vobis, antiquitatem ubique crepantibus, non planè sperni debuit. Quantum enim causæ vestræ præjudicium isthoc est, quòd in omni antiquitate puriore ejus adorationis, in qua prora & puppis religionis vestræ consistit, nec vola nec vestigium occurrit? Et tamen argumenta à me allata pleraque non negativa sunt, sed positivis notionibus evincunt, hostiam à veteribus adoratam non esse, uti expendenti liquet. 2. Præsentiam Christi in Eucharistia, qualiscunque ea est, Sacramenti ipsius adorationem neutiquam efflagitare, non semel jam demonstravimus. Quomodocunque ergo Christum in Eucharistia præsentem statuerint, ipsam tamen Eucharistiam, ipsum Sacramentum, in quo Christum præsentem statuerunt, eos vel adorasse, vel adorandum docuisse, in æternum probabis nunquam. 3. De liturgiis infra *ad Object. VI.* agimus. Neque vel adoratio Agni in Sacramento est adoratio hostiæ: vel elevatio hostiæ, non ante Seculum sextum usurpari solita, cum moderna vel ratione ritus, vel ratione finis convenit. Non ratione *ritus*, quia nullam legere est in liturgiis veteribus elevationem super caput, nisi Diaconi, non autem ipsius Sacerdotis: & quidem moderatam

tam, aliquantum super mensa; neque unius crustuli, sed totius disci, in quo erat videlicet, quicquid panis consecrati. Atque hoc ipsum tum, cum invitabatur populus ad communionem, & in eum finem à mensa transferebatur. At vos non tantùm elevatis supra caput conficientis, quantum possunt intendi brachiorum ejus nervi; sed etiam unicum duntaxat crustulum, ut facilè sciant omnes non distribuendum populo. Nam & ipse solus universum consumit. Neque soletis elevare, cùm populus ad communionem admittitur. Non ratione *finis*, ut adoraretur, qui vester mos est. Nam in elevando nemo veterum adorationis meminit sive factæ, sive faciendæ: imò ob communionem, alió́sque fines factam, memorant omnes. Quid verò multis? In Chrysostomi liturgia etiam Evangelii elevationem legimus, quod iccirco nec veteres adorarunt, nec hodie Papistæ adorant. 4. Præsentia Christi in Eucharistia neque adorationem Sacramenti, neque ritus adorationis Divinitus non approbatos, quales novissimi vestri sunt, puta circumgestatio Sacramenti, cerei accensi, flores soluti, icones Eucharistiæ, festum &c. exigit. quod vel ipsa rituum horum, qui cultus Eucharistiæ utramque paginam faciunt, novitas testatur. Neque tu hiscere contra novitatem eam vobis objectam ausus es. 5. Veteres in Sacramento adorarunt carnem Christi, hoc est, Christum cœlestem cibum in Sacramento oblatum. Vos ipsum Sacramentum. Nunquam autem gentiles Christianis veteribus adorationem vel Sacramenti, vel panis, vel specierum seu phantasmatum panis objecerunt. certissimo indicio, Sacramenti adorationem illis in usu nullam fuisse.

ARG. X. Denique etiam Cassander *in Consult. de adorat. Eucharist.* negat, adorationem referendam esse tam ad signum, quod exteriùs videtur, quàm ad rem & veritatem, quæ interiùs creditur. Et quomodo Sacramentum adorandum sit, formaliter an materialiter, ipsi inter se Cadmæi fratres disputant.

Resp. Reding: *In re ipsa, adoratione carnis & sanguinis Christi, nullus inter nostros dissensus est; licet adorationem discernant in intentione directa tum ad species, tum ad humanitatem, tum ad Divinitatem. Speciebus enim relativam, humanitati inferioris gradus, quàm ille est, quo Divinitas adoratur, adorationem, non formaliter, sed materialiter ad humanitatem Christi determinatam, tribuunt. Conciliari sic possunt, ut dicatur, Christi humanitatem adorandam esse latria absoluta, non motivè, sed purè terminativè ad eam se habentem.* Ib. pag. 370. Resp. Non de humanitatis Christi, sed Sacramenti adoratione, vel potiùs adorationis modo materiali & formali vestri litigant. Litem Bellarminus ipse *de Euchar. lib IV. 29.* non dissimulavit. *Fatemur*, inquit, *Sacramentum ipsum dici adorandum. Sed hoc exponitur dupliciter. Qui enim sentiunt, Sacramentum Eucharistiæ formaliter esse corpus Christi, ut est sub illis speciebus, concedunt, etiam formaliter Sacramentum dici adorandum. Qui autem docent, Sacramentum Eucharistiæ formaliter esse species panis & vini, ut Christum continent, illi docent consequenter, Sacramentum Eucharistiæ materialiter esse adorandum.* Nondum ergo inter vos certò constat, quid sit Sacramentum, quod adorandum esse Tridentini sanxerunt: & quo illud modo sit adorandum. satis habentes, hostiolam nummulariam adorare. Tua verò conciliatio etiam quoad humanitatis Christi adorationem frigida planè & inepta est, tum quia adorationem nihil terminare potest, nisi quod Divinitatis rationem habet: tum quia quod adorationis objectum *motivum*, idem etiam *terminativum* est, & vicissim. Nam

 quod

quod terminat adorationem, infinita excellentia, seu Divinitas est, quæ eadem adorationis motivum est.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *In Eucharistia est præsens idem ille Deus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum, dixit:* Adorent eum omnes Angeli, *Heb.I.6.Psal.XCVII. 8. quem Magi procidentes adoraverunt, Matth. II. quem in Galilæa ab Apostolis adoratum testatur scriptura Luc.XXIV. Ergo Sacramento Eucharistiæ cultus latriæ debetur.* Est argumentum Concilii *Cap.*5.Resp.1. Christum Dominum nostrum in Eucharistia & præsentem adesse, & adorandum esse, ultro concedimus. At inde ipsum sacramentum, in quo Christus præsens adest, adeóque à Christo distinctum, adorandum esse, minimè sequitur. Deus etiam suam præsentiam Abrahamo testabatur ad quercum Mamreh, & Israelitis apud arcam fœderis, & columnam nubis & ignis. Rectè inde concluseris, Christum adorandum esse in baptismo: Deum adorari debuisse apud quercum Mamreh ab Abrahamo, apud arcam fœderis, columnam nubis & ignis ab Israëlitis. At symbola illa, aquam baptismi, quercum Mamreh, arcam fœderis, columnam nubis & ignis propterea adorandam fuisse, nemo sanus inde concluserit. 2. Si propter præsentiam Christi eucharistia ipsa, seu Symbola præsentiæ adoranda sunt, cur Christus in eucharistiæ institutione ejusmodi cultum non mandavit, Apostoli symbolis non exhibuerunt? 3. Christus cùm symbolis benedictis conjungitur unione non hypostatica seu personali, sed parastatica & sacramentali. Non igitur sicut totus Christus Mediator adorandus, ita totum Sacramentum ex Christo & symbolis constans. 4. Denique neque Christum in Eucharistia præsentem esse *substantialiter* & *corporaliter*, evidentibus à nobis argumentis superiùs demonstratum est.

EXCIP. REDING: 1. *Si Christus in Eucharistia præsens adest, & adorandus est, tali modo ibi præsens adorari debet, quo ex veritate verborum Christi ibi præsens esse creditur. At ex verbis Christi habemus, Hoc, quod est Eucharistia, esse corpus & sanguinem Christi. Certè caro Christi est cibus, non alius quàm Eucharisticus. 2. Non igitur in Eucharistia est adorandus, ut in Baptismo, sed uti verbi Divini hypostasis in Christo homine; tanquam intrinsecum personæ Christi constitutivum. Sicut igitur totus Christus, & propter hypostasin verbi sibi unitam humanitas, ita tota Eucharistia adoranda est. 3. Licet id, quod meri symboli in Eucharistia rationem habet, non debeat adorari latria absoluta, quia tamen Sacramentum constat non solo symbolo, sed ipso corpore & sanguine Christi, cum Deitate hypostaticè unito, Sacramentum totum latreuticè colendum esse sequitur.* Ib. pag. 371. Resp. Magno conflato exercitu non aliud quàm conchas legis in litore. Etenim 1. in Sacramento ut imagine, adorandum esse Christum, vel ut ibi præsentem corpore suo, adorandum esse, vel carnem Christi cibum esse nonnisi in Eucharistia falsò supponis. Et

quomodo

quomodo nunc *Hoc* tibi notat Eucharistiam, & Eucharistia dicitur esse corpus & sanguis Christi; cùm alibi vobis *Hoc* non notet nisi ens quoddam vagum; & corpus ac sanguis Christi sit in Eucharistia, seu Sacramento, veluti signo; non ipsum Sacramentum, saltem adæquatè. Neque tu efficies unquam, ut si in Eucharistia adoratur Christus, ipsa Eucharistia adoranda sit, non magis, quàm ut adoretur Templum, si in Templo adoratur Deus. 2. Sed & falsissimè supponis, eodem modo totum Sacramentum, hoc est, Christum una cum speciebus adorandum esse, quo Christus θεάνθρωπος Deus & homo adoratur. Neque enim panis, nedum species panis, quæ sine subjecto suo nihil sunt, & Christus unum suppositum efficiunt. Alias, sicut caro Christi, ita accidentia panis in λόγῳ subsisterent. Atqui subsistentia omnis substantiarum, non accidentium est. Sed sunto Christus & species unum suppositum. Sicut igitur Christus Deus & homo, propter unionem hypostaticam, sed non humanitas Christi adoratur: ita Christus speciebus præsens, at non ipsæ species, quæ à nihilo parum vel nihil absunt, adorari deberent. Dic insuper, Redingi, annon Divinitas & persona Jesu Christi, formale & maximè propriè dictum adorationis motivum, æqualiter in Baptismo & Eucharistia præsens est, quicquid de humanitatis præsentia in Eucharistia fiat? An propter absentiam humanitatis in Baptismo, non est in eo, ceu symbolo, adoranda persona filii: at propter præsentiam humanitatis in Eucharistia, ut symbolo, adoranda est persona filii? Annon sic proprium adorationis subjectum humanitatem, non Divinitatem Christi constituis? Nam absente humanitate in symbolo non adorabitur Divinitas: at humanitate præsente & symbolum & humanitas ipsa adorabitur. Quæ hæc pudenda vestra idololatria est? 3. Symboli & rei, puta Christi, cum symbolo conjuncti non eadem ratio est; quia illud creatura, hæc creator est. Non igitur conjunctio symboli & Christi, ceu rei significatæ, merè relativa, non physica vel hypostatica, totius Sacramenti, hoc est, & symboli & rei significatæ latriam postulat. Neque enim illud Bellarmini *lib. de imag. cap.25.* axioma: *Qui adorat aliquem, adorat ea omnia, quæ ipsi conjuncta sunt*, approbare possumus. Alias cùm vestri adorant imaginem Trinitatis, etiam telas aranearum imagini inhærentes: & qui adorant Papam, etiam crepidas & femoralia ejus adorare tenerentur.

OBIECT. II. *Deus Psal. XCIX.5. jubet adorare scabellum pedum suorum. Hoc Augustinus in Psal. 98. interpretatur de carne Christi, quæ ex terra est, & manducanda nobis præbetur.* Aug. Reding. *Dissert. Controv. p* 484. Resp. 1. Est argumentum non è Scriptura, sed ex Augustino Latina editione decepto. In Hebræo est השתחוו להדום *adorate ad scabellum*, non, *adorate scabellum.* Eadem phrasis Psal. CXXXII. 7. vertitur à Vulgato: *Adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus.* Adorare jussi sunt in loco, sed non locum. Ita & nos in eucharistia adoramus Christum, at non eucharistiam. 2. Augustinus carnem Christi docet adorari, etiam priusquam comedatur, propter *sanctum illum*, id est, Dei verbum, verum Deum, cui personaliter unita est. Eucharistiæ ne uno quidem apice meminit. Carnem enim Christi manducari etiam extra Eucharistiam, credidit Augustinus cum tota veteri Ecclesia. 3. Quid vetat etiam fidelem in Eucharistiæ participatione, Christi carnem, quam in ea sacramentaliter manducat, mente in cœ-

lum evecta tametsi absentem adorare? Sanè Augustinus carnem Christi in eucharistia corporaliter præsentem esse non dixit.

EXCIP. REDING: *Injuriam facis Augustino. An enim versiones Hebraicam & Latinam discordare, & Augustinum veritatis tenacem non fuisse, præsumere ausis? Et si de arca fœderis textus ille intelligatur, an sic ad arcam Deus adorandus fuit, ut ipsa arca ne relativè quidem & transitivè adorationem terminaverit? Perinde igitur est, scabellum pedum, an ad scabellum pedum adoratum dicatur. Quid quòd Augustinus idem disertè scribit, neminem carnem Christi manducare, nisi priùs adoraverit; & peccare nos non adorando?* Ib. p.371.372. Resp. Nunquam tu efficies, ut idem sit, adorare *scabellum pedum Dei*, & adorare *ad scabellum pedum Dei*. Illud objectum adorationis: hoc loci circumstantiam exprimit Discordant igitur, quicquid nugeris. Neque qui scabellum pedum adorat, is transitivè adorat, quia adoratio per scabellum pedum non magis transit ad Deum, quàm per aëra & Cœlum. Neque Deus adorationem arcæ nusquam à se præscriptam acceptasset. Non igitur transire ad Deum, neque Deus eam terminare potuit. Imò te ipso judice arca terminavit adorationem. Quomodo ergo transiit? Et species Eucharisticas objectum terminativum adorationis toties nobis decantasti. De Augustino, repeto. Nuspiam ille dixit, Eucharistiam adorari, quod nunc disputamus; sed carnem Christi, hoc est, Christum incarnatum, seu Deum in carne manifestatum; & quidem priusquam comedatur, videlicet etiam ante celebrationem Eucharistiæ; & non comedatur à quoquam, nisi adoraverit. quod apud vos magnum mendacium, qui non ab impiis tantùm, sed etiam à canibus hostiam comedi defenditis, qui tamen, opinor, adorarunt nunquam. *Brutum* nempe *comedens Sacramentum verum Christi corpus devorare*, ait Josephus Angles, qui flores Scholasticorum collegit. *Quòd si mus aut canis*, ita Thomas *p.III.q.* 80. *a.* 3. loquitur, *hostiam consecratam manducet, substantia corporis Christi non desinet ibi esse sub speciebus, quandiu species illæ manent, sicut etiam si projiceretur in lutum.*

OBIECT. III. *Olim arca adorari debuit ob præsentiam Dei. Quidni igitur hodiéque hostiam ob præsentiam corporis Christi adorari conveniat?* Resp. 1. Arcam adorare nuspiam Deus jussit, sed potiùs se apud arcam. Ita adoratum est in templo, sed nunquam adoratum templum. 2. Apud arcam ut adoretur Deus, mandatum ipsemet disertum tulit. At ut vel hostia adoretur; vel Christus apud hostiam specialiter & necessariò adoretur, nuspiam præceptum est.

EXCIP. REDING: *Horrenda impietas tua est, cùm contendis, magis Israëlitas obligatos fuisse ad Deum apud arcam adorandum quàm Christianos ad Deum apud hostiam adorandum, cùm in hac sit corpus & sanguis Christi, quæ in illa non fuerunt.* Ib. pag. 372. 373. Resp. Vel arcam, vel Sacramentum adorari ubi nam jusserit Deus, ostendere debueras. Hic responsionis meæ nervus, quem ferire non potes. Apud hostiam, vel in Sacramento adorandum esse Christum, sæpe jam concessum. At apud hostiam, ceu imaginem, sic adorandum esse Christum, ut coram hostia, ceu imagine, procumbentes & Christum, & species Eucharisticas specialiter & necessariò adorent, id verò nuspiam mandavit Deus; sicut mandavit disertè, ut conveniant apud arcam, atque inde responsa Dei operiantur, Exod. XXV. 22. Quæ ergo mea impietas est idololatriam vestram convincentis?

OBIECT. IV.

OBIECT. IV. *Adoratio & latria absolutè, ultimatè, intransitive, directè & formaliter in eucharistia exhibetur soli Christo. Sed speciebus Eucharistiæ veneratio religiosa exhibetur concomitanter, indirectè, transitivè & respectivè. Ita mulier αἱμοῤῥοοῦσα piè & religiosè tangendo, adeóque respectivè & transitivè venerando vestimentum Christi, in ipsum Christum dirigebat intentionem, Matth. IX. 20. Quidni id ipsum quoque fiat speciebus Eucharistiæ longè arctiùs cum Christi substantia conjunctis, quàm vestimentum illud fuerit? Unde etiam P. Martyr Class. 4. L. C. Cap. 10. Sect. 4. Symbolis honorem tribuendum ait.* Aug. Reding. *pag.* 485. Resp. 1. At Synodus Tridentina Sacramento, & quidem ut à Christo distincto, cultum latriæ deberi simpliciter definit, neque distinctionum ejusmodi fucum minimo jota innuit. Et Synodum sequitur Vulgus, hostiamque adorat simpliciter, neque ejusmodi distinctionis ficulneum folium vel assequitur, vel meditatur. 2. Quin & Bellarminus *lib. 4. de Eucharist. cap.* 29. docet, species, quatenus apprehenduntur ut quid unum cum Christo, ipso latriæ cultu adorandas esse. 3. Idem Bellarminus *lib. 2. de Imag. S. cap.* 24. docet, esse de essentia latriæ, ut aliquid adoretur propter se, eò quòd latria sit summus cultus, qui debetur vero Deo, ut primo principio omnium rerum, contradictionem autem implicet, ut exhibeatur summus cultus primo principio & propter aliud, quia si principio primo, non propter aliud exhibeatur. Vel igitur respectivus & transitivus ille cultus est latria, vel alia species cultûs. Si latria est, judice Bellarmino, contradictionem implicat, quia latria exhibetur propter se, non propter aliud, adeóque non *transit* ad aliud, non *respicit* aliud, & sic non est *transitivus, respectivus, indirectus* ille cultus. Si alia species cultus est, quæ illa? Quo præcepto nititur? Cur Synodus vocavit *latriam*, & talem, quæ *summo Deo* debetur? 4. Mulier αἱμοῤῥοοῦσα non adoravit vestimentum Christi, sed tetigit. Tactum illum religiosum fuisse concedimus, adorationem fuisse negamus. 5. Honorem utique etiam symbolis tribuendum docemus. At eum vel strictè religiosum, vel latriam, vel adorationem fuisse, negamus.

Excip. Reding: *1. Cultus absoluti, terminativi & intransitivi distinctio à cultu relativo, & transitivo, locis Exod. III. 5. Psal. CXXXII. 7. 2. Paralip. VII. 2. nititur. 2. Cultus ille relativus & transitivus est latria non simpliciter, sed analogicè. Aliter enim se habet excellentia Dei & Christi per cultum latriæ testanda sub suo esse reali, aliter sub esse symbolicè repræsentativo. Bellarminus autem de latria non analogica, sed simpliciter tali loquitur. 3. Sicut uno eodémque fidei actu ita assentimur primæ veritati, ut propter hanc simul credamus creatum fidei de Christi passione mysterium: sic multò magis sub uno eodémque latrentico adorationis actu comprehendi possunt tum primi principii ultimique finis excellentia, tanquam primarium & ultimè specificativum motivum; tum honestas objectiva, consistens in supremæ hujus excellentiæ Divinæ recognitione per symbolum mysticum*

repræsentata. 4. *Vulgus juxta Tridentinum Concilium adorando hostiam, suam intentionem ad totum Sacramentum dirigit, species cultu relativo, Christum absoluto attingendo.* 5. *Honor & reverentia, quam symbolis deberi concedis, an in symbolis sistit, an transit in Christum? Si prius, impium hoc est. Si posterius, habetis cultus transitivi & intransitivi differentiam.* Ib. p. 373-376. Resp. 1. Frustra te Sophisticam distinctionem, transitivi & intransitivi cultus, palliandæ idololatriæ vestræ inservientem unicè, Scripturæ testimoniis à te citatis inædificasse, jam pridem loco à te allegato demonstravi. Verbo dicam: ubi Moses terram, quam *Sanctam* Deus appellavit Exod. III. 5. ubi David *scabellum pedum Dei*, seu, uti Vulgata reddit, *locum, ubi steterunt pedes Dei* Psal. CXXXII. 7. ubi Solomon *domum Jehovæ, à gloria Dei repletam* 2. Paralip. VII 2. adoravit? Priùs rem demonstra, & tum modum, quacunque subtili distinctione vis, explica. Qui non adorarunt, nec transitivo, nec intransitivo cultu adorarunt. Vos autem Eucharistiam & adoratis, & adorare vos, profitemini. Quid quòd totum Sacramentum absolutè, intransitivè, non relativè & transitivè adorandum esse, vestri decernunt, ut nullus distinctioni tuæ locus esse possit. *Ecclesia*, ita Suarez *in 3. p. Thomæ q. 79. a. 8.* loquitur, *absolutè totum Sacramentum adorat. Et Concilium Tridentinum non sub nomine Christi, sed Sacramenti docet adorandum esse sanctissimum hoc Sacramentum.* Rursus: *Etsi species nunquam per se, neque distincto actu adorentur, sed adoratione latriæ (NB.) absoluta & perfecta ordinariè & regulariter coadorentur cum Christo, sicut caro coadoratur verbo, si quis tamen velit mente disjungere, quæ in re conjuncta sunt, potest solas species adorare.* Addit quidem, *totam adorationem non posse esse absolutam, nec latriam primariam & perfectam, sed respectivam & secundariam, qualis est imaginis, quando hoc modo & separatim adoratur à prototypo.* En adorationem absolutam specierum, dummodo conjungantur cum Christo. Separatas verò adorari posse asserit, sed adorari negat. Quid ergo de fictitia distinctione vestra ultra contendimus? 2. Cùm, Bellarmino judice, de essentia latriæ sit, *ut aliquid adoretur propter se, eò quòd latria sit summus cultus, qui debetur vero Deo, ut principio omnium rerum*; sequitur latriam non esse cultum eum, quo aliquid non adoratur propter se, sed propter aliud. Nam essentiam latriæ non habet. Quam igitur tu *latriam analogicam* appellas, non re, sed fictitio nomine latria est, qualem certè Synodus Tridentina non intellexit; quæ simpliciter *latriæ*, veræ scilicet, non nominalis, cultum Sacramento vendicat. Tuas ergo distinctionum picturas nihil moramur. Excellentia enim Dei & Christi sub esse suo *reali* & *repræsentativo* seu *symbolico* una eadémque semper est, neque unquam efficit, ut symbolum repræsentans ejusdem excellentiæ, adeóque etiam adorationis particeps reddi possit. Alias quot symbola, quot typi, quot umbræ Christi olim adorari debuissent? 3. Stolida est, quam adducis comparatio. Fides enim, qua primæ veritati aliquid sive creatum, sive increatum revelanti assentimur, nunquam in creaturam, de qua aliquid revelatur, semper in Deum revelantem, ut primam veritatem, fertur. Sic adoratio nunquam in creaturam, semper in creatorem fertur. Excellentiæ Divinæ recognitio per symbolum repræsentata ad cognitionem Dei adorandi, non ad symboli adorationem refertur. Mitte, quæso, præstigias tuas, & in re seria ingenuè age. 4. Vulgus vestrum intentionem adorandi ad Sacramentum dirigere, largior. Sed Sacramentum panis est; quicquid illud sibi imaginetur. Nam *symbola mystica*, uti Theodoretum loquentem alibi vidimus, *naturam suam non amittunt.* Elementorum usum mutant, substantiam retinent. Et Christus semel ex Maria Virgine natus, ex pane & vino reproduci nequit. Hoc insuper quæritur, an populus vester adoratio-

nem

nem absolutam à relativa distinguere possit, vel distinguat? Hoc nego. Nec tu contrarium asserere audes. Quinimò ne ipse quidem Suarez, haud ex fæce populi homo, potuit.uti modò vidimus. 5. Honor,seu reverentia, qua symbola sacra, ceu res sacras, & Deo deputatas prosequimur, nec cultus propriè religiosus,nec adoratio est. Frustra igitur de ea quæstionem instituis. Non enim si symbola honoranda,hoc est, propter, Divinam institutionem, & relationem ad rem significatam, pro sacris, non profanis rebus æstimanda sunt; hostiam adorandam esse vel absolutè, vel relativè consequitur. Nisi forte quælibet reverentia adoratio, & quidem latriæ cultus est. quod absurdum sanè omnes despuent.

OBIECT. V. *Patres adorandam esse hostiam docuerunt. Dionysius Areopagita Hier. Eccl. cap.3. Orationem Sacramenti præit. Origenes Homil. 5. in loca diversa Evang. modum adorandi Christi in eucharistia docet. Gregorius Nazianzenus Orat.de obitu Gorgoniæ, illam noctu ante altare procubuisse, & Christum videlicet in eucharistia adorâsse,scribit. Ambrosius,Augustinus,per scabellum pedum terram,carnem Christi adorandam intelligunt. Chrysostomus Homil. 61. ad pop.Antioch.& Homil. 3. ad Ephes. jubet adorare & manducare. Et in Homil.24.in 1.Cor.Orat.de Philogonio, hortatur, ut fideles adorent corpus Christi in altari positum.* Aug.Reding.p.487. Resp. 1. Patres cum artolatria nihil constitutum habuisse,supra probavimus. 2. Pseudo-Dionysius Areopagita figurato sermone,& per prosopopœam,quâ rebus inanimatis sensus,mens & sermo affingitur,eucharistiam,quam personam audientem & intelligentem effingit, non adorat, sed alloquitur, uti etiam Pachymeres interpretatur. Similem ad baptismum προσφώνησιν Ambrosius *in Luc.22.*habet. 3. Origeni tributum opus 10. *homiliarum de diversis*, non ejus, sed incerti auctoris esse, plerique ipsi adversarii agnoscunt. Et ipsam hanc quintam non Origenis, sed hominis Latini esse, produnt tum illa, quæ de *agri* & *villa* etymo philosophatur, tum alia. Neque adorandam hostiam docet, sed Dominum, qui tum per sanctum illud epulum sub tectum nostrum ingreditur. Tam non Symbola ibi adoranda dicuntur, quàm non Antistites. 3. Gregorius Nazianzenus Gorgoniam ait invocâsse eum, *qui super altari honoratur,* Christum nempe, non ejus antitypa, panem & vinum. 4. De Ambrosio & Augustino vidimus superiùs. 5. Chrysostomus docet fidelem, antequam communicet, adorare debere. Cui hoc dubium? Et Homil.3.ad Ephes.hortatur, *ἀνάπεσον καὶ μέτεχε, accumbe,* (non adora) *& participa.* At *hom.24.in* 1.*Cor.* ne quidem eucharistiæ meminit, sed duntaxat corporis Christi à Magis in præsepi adorati.

Excip. Reding: *1. Ad Sacramentum, quod Christus corpus suum pronuntiavit, ejusmodi preces dirigere, nulla prosopopœia est. 2. Cujuscunque authoris sit liber Origeni adscriptus, testatur ille, in Eucharistia Domino pectus nostrum ingredienti dicendum esse: Non sum*

ſum dignus &c. 3. *Si, teſte Nazianzeno, Gorgonia ante altare Chriſtum invocavit, in ipſo altari ſub Euchariſtico Sacramento Chriſtum præſentem adorandum eſſe credidit.* 4. *Chryſoſtomus homil. 61. ad pop. Antioch. diſertè dicit: Pura ſint veſtimenta, adora & communica. Eundem homil. 24 in 1. Cor. 10. Euchariſtiæ meminiſſe arguit. ib. cap 10. ubi de corpore Chriſti non tantùm in præſepi à Magis adorato, ſed in altari ſub ſacrificio majori, quàm à Magis exhibita fuerat, reverentia honorando loquitur.* Ib. pag. 376. 377. Reſp. Uno flatu diſſipari omnia poſſunt. Oſtende vel unum jota, quo non Chriſtum in Sacramenti celebratione ſed Sacramentum adorandum eſſe latriæ cultu, quiſquam Patrum illorum dixerit. Ad has lineas decurrere, non excrrare ad aliena debuiſti. Sed nec ſic tamen quicquam ad rem dicis. Etenim 1. Pſeudo-Dionyſii verba *de Hierarch. Eccl. cap. 3.* ſic ſonant: ὦ θειοτάτη καὶ ἱερὰ τελετὴ, τὰ περικείμενά σοι συμβολικῶς ἀμφιέσματα τῶν αἰνιγμάτων ἀποκαλυψαμένη τηλαυγῶς ἡμῖν ἀναδείχθητι, καὶ τὰς νοερὰς ἡμῶν ὄψεις ἑνιαίου καὶ ἀπερικαλύπτου φωτὸς ἀποπλήρωσον. *O Diviniſſimum ac Sacroſanctum Sacramentum circumpoſita tibi ſymbolicè ænigmatum operimenta revelans liquidò nobis manifeſtare, mentiſque noſtræ obtutus ſingulari & intecta luce adimpleto.* Nihil prorſus hæc verba cum Divino, imò & *latreutico*, uti vos vocatis, Euchariſtiæ cultu communne habent, quia tota figurata ſunt, adeóque non invocationem religioſam, ſed proſopopœa mixtam ad Euchariſtiam apoſtrophen, qua eam in perſonam audientem & intelligentem effingit, effictámque alloquitur. Et qualiſcunque hæc figura eſt, illud tamen, quòd Euchariſtiam jubet iſta ſibi ſymbolicè circumpoſita ænigmatum operimenta ipſam retegere, id eſt, amovere & explicando patefacere, quæque in iis latebant, myſteria nudare ac revelare, ſéque palam & apertè, ut nudam oſtendere, id à natura Euchariſtiæ ſimpliciter ac per ſe conſideratæ alienum eſt. Hactenus enim res eſt inanimata, intelligentiæ & ſermonis expers. Eidem verò, ut perſonæ, in quam à Dionyſio efficta eſt, omnia rectè congruunt. Detracta ergo ſermoni figura, ſimplex ſenſus remanet, ſe nunc operam daturum, ut totum nobis Euchariſtiæ myſterium patefiat. Atque hoc è veſtigio in ultima capitis illius parte facere aggreditur. 2. Neque rectiùs Pſeud-Origenem tuis partibus adjungis. Nam ſimpliciter jubet ille Domino, qui ſub tectum manducantis & bibentis corpus & ſanguinem Domini ingreditur: *Domine, non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum.* Hæccine adoratio, latria Sacramenti Euchariſtici eſt? Ab hoc nos abhorrentes toto pectore, non renuemus tamen ipſi manducantes & bibentes corpus & ſanguinem Domini, dicere: *Domine, non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum.* En tuam illam συνήθη ἐπιείκειαν! 3. Gregorius Nazianzenus *Orat. 11.* de Gorgonia Sorore, cùm morbo graviſſimo laboraret, ſcribit: τῷ θυσιαστηρίῳ προσπίπτει, μετὰ τῆς πίστεως, καὶ τὸν ἐπ' αὐτοῦ τιμώμενον ἀνακαλεσαμένη βοῇ μεγάλῃ &c. *Ad altare cum fide procubuit, & eum, qui ſuper eo honoratur, magno clamore invocavit.* An verò quod ſuper altari honorari dixit, fuit Sacramentum, vel ſpecies Sacramentales: vel quicquid ſuper altari colitur, id ſuper eo poni neceſſe eſt, vel denique quicquid ſuper altari ponitur, id ſuper eo etiam coli decet? Atqui jam olim Deus ſuper Iſraëlis altari cultus eſt. Et victimas in eodem altari poſitas ſcimus, at à quoquam adoratas eſſe, dixerit nemo. 4. Chryſoſtomi *homil. 61. ad Pop. Antioch.* verba ſunt: *Si pura ſunt veſtimenta, adora & communica.* Sed ubi Sacramentum adorare jubet? Quis ambigit, fidelem, priuſquam communicet, adorare debere? Ne dicam, homilias ad populum Antiochenum, inde ab 21. ad 80. uſque non Chryſoſtomi opus, ſed ἀπανθίσματα florilegia ab aliquo ejus ſtudioſo excerpta eſſe. In altera homilia 24. in 1. Cor. ne jota quidem apparet de adoranda Euchariſtia. Tantùm ait, nobis ad ſacram menſam

ſam accedendum eſſe mente vigilante, cum timore & tremore, & majori cum reverentia, quàm qua olim Magi ad Chriſtum in præſepi jacentem acceſſerunt. Quidni, cùm mortem Domini, maximum ejus myſterium commemoraturi & celebraturi veniamus? Si corpus illud Sanctiſſimum, ſeu potiùs Chriſtum pro nobis in ara crucis imm latum, adorandum eſſe inde colligunt, nemo id in dubium revocat. Aliud verò quæritur, an id, quod à menſa ſumitur, quódque in viſcera noſtra edendo immittitur, adorandum ſit? De eo Chryſoſtomus nec γὺ, nec μὺ habet.

OBIECT. VI. *Perpetua fuit conſuetudo elevandi & oſtendendi Euchariſtiam, cujus mentio eſt apud Dionyſium Areopagitam Hierarch. Eccl. Cap. III. & in Liturgiis tam Græcis, quàm Latinis. Quæ conſuetudo conformis fuit Dei verbo, uti liquet tum ex Pſal. LXXII. 16. ubi firmamentum dicitur futurum in terra in ſummis montium: tum ex ſacrificiis veterum, quæ elevari decuit: tum ex ſerpente æneo, qui figura Chriſti fuit, elevato. Cui verò bono elevata fuit hoſtia, niſi ut adoretur?* Reſp. 1. Elevationis finis non eſt adoratio, uti liquet ex ſacrificiis Leviticis, quæ ex Divino mandato elevari debuerunt, at adorari minimè. 2. Euchariſtia à vetuſtiſſimis Chriſtianis in ſacris elevari non conſuevit, uti Juſtini, Cyrilli Hieroſolymitani, & aliorum de ea ſilentium arguit. Sexto demum Seculo apud Græcos elevari cœpit, non ut adoraretur à plebe, ſed ut Chriſti in crucem elevatio, & in cœlum aſcenſio ei adumbraretur: neque eo ritu, qui hodie obtinet. Apud occidentales verò non ante XII. Seculum elevata hoſtia eſt adorationis gratiâ. Demonſtravit poſt alios Cl. Dallæus *de Religioſi cultus objecto lib. II. 16.* nec non *de Cultibus Religioſis lib. III. 20. 21. &c.* 3. Dionyſius Areopagita Dithyrambico ſuo dicendi genere ait, Hierarchiam ὑπ' ὄψιν ἄγειν τὰ ὑμνημένα, *quæ hymno prædicata ſunt, in conſpectu ponere.* Loquitur non de pane duntaxat, ſed etiam calice. Ea non elevata dicit, uti etiam fatentur Corderius, Menardus, Goar, alii: ſed per ea in conſpectum data, quæ cecinerat, hoc eſt, illum, ea quæ myſticè dixerat, ſymbolis ipſis exhibitis patefeciſſe. 4. Quoad liturgias, nulla elevationis mentio eſt in iis, quæ tribuuntur Petro, Marco, Clementi. In Jacobi, Baſilii, Chryſoſtomi, quæ memoratur elevatio, diverſa eſt ab hodierna. Et liturgiæ eæ interpolatæ ſunt admodum, uti Andreas Maſius, Baronius, Bellarminus fatentur, ut ſecluſis aliis teſtimoniis de dogmatis alicujus, vel ritûs antiquitate fidem facere nequeant. 5. Ineptiſſimè autem ex divino jure ritus ille arceſſitur. Etenim Pſalm. LXXII. 16. verba ita ſonant: *Erit pugillus frumenti in terra, in vertice montium.* Nihil ibi de euchariſtia, de qua locum neoterici frivolè interpretantur, ſed de ſumma fertilitate credentium in Eccleſia. Nec *poni in vertice montium* elevationem neceſſariò notat. Nec ſacrificia ſuper caput Sacerdotis elevabantur. Et ut elevarentur illa, præceptum erat. At ut hoſtia

Ttttt elevetur,

elevetur, minimè. Denique serpens elevatus Christum, non eucharistiam adumbravit.

EXCIP. REDINGI: 1. *Elevationis finis in sacrificiis Leviticis erat consentaneus virtuti religionis. Ergo ea latriæ cultus aliquis erga Deum fuit peractus. Par ratio elevatæ hostiæ.* 2. *Ex Justini, Cyrilli &c. silentio ductum argumentum, utpote ab authoritate negativa petitum, non stringit.* 3. *Cùm fateare, elevationis mentionem in liturgiis Jacobi, Basilii, Chrysostomi occurrere, qui tam turpiter tui oblitus asseris, elevationem demum Seculo sexto apud Græcos cœpisse? Licet autem liturgiæ eæ interpolatæ essent, tamen dogmati de corporis & sanguinis Christi veritate, & religiosæ elevationis ritui testimonia antiquitatis astipulantur.* 4. *Si serpentis ænei elevatio fuit religiosa, cur à religione alienum esset, hostiam Eucharisticam elevare, exhibere populo, & in eo Christum adorare?* Ib. pag. 377. Resp. Solidis responsionibus nil nisi quisquilias reponis. Etenim 1. Quis unquam elevatas victimas adoravit, vel adorare jussus est? Responde categoricè. Licet verò elevatio præcepto positivo Dei consentanea fuerit, nullum tamen latriæ actum postulavit. Alias omnes veteres typi, ritus religiosi omnes latriæ cultu prosequendi fuissent. 2. Tibi verò, elevationem Ecclesiæ veteri usurpatam fuisse, asseveranti probatio incumbit. Neque de nihilo est silentium Justini, Cyrilli, aliorum, qui ritus celebrationis Eucharistiæ accuratè prosequentes, elevationis nulli meminerunt. 3. De liturgiis Jacobi, Basilii, Chrysostomi fassus sanè sum, quòd in iis elevatio memoretur. At non de Jacobo, Basilio, Chrysostomo. Hæc toto Cœlo differre non ignorares, nisi rerum veterum planè imperitus esses. Constat enim, liturgias, (si quæ veræ sunt, non supposititiæ, cujusmodi plures) non eorum authorum esse, quibus tribuuntur, sed earum Ecclesiarum, quibus illæ tribuuntur; & quidem consignatas esse diu post eorum, quibus tribuuntur, mortem; & procedente tempore multis accessionibus interpolatas. *Is enim fuit*, uti non malè Masius vester *Præfat. ad Liturg. Basilii* observavit, *perpetuò hominum in religione sensus, ut intra præscriptas à Patribus cerimonias quantumvis sanctissimas, sese continere pauci potuerint. Unde pro temporis tractu, ad illas pro vario Antistitum pietatis affectu, alia atque alia addita, multa etiam mutata videre est; & quod est longè majus malum, non paucas etiam superstitiones esse enatas.* Excutesis vitam Basilii à Gregorio Nazianzeno, vitam Chrysostomi. Cùm scripta eorum accuratè recenseant, nuspiam ab iis de liturgiæ ordine vel composito vel restituto reperies quicquam. Quod certè si fecissent, non erat tacendum, cùm non fuerit vulgare opus liturgias novas inducere, aut jam receptas immutare. Cúmque non sint eadem harum liturgiarum, quæ circumferuntur, exemplaria, quibus, ceu verioribus, credemus? Denique non de corporis & sanguinis Christi veritate, non de elevationis ritu, sed de adoratione Sacramenti disceptatio nostra est. Hanc S. Patribus testatam esse, ostende. Nam & nos verum utique corpus, verum sanguinem Christi in Eucharistia, ut in signo, fidei eodem utentium præsentem esse, dubitamus nulli, ideóque in ea Christum totum in gloria sua regnantem adoramus. 4. Hostiam elevare, exhibere populo, à religione alienum non est. Sed vel hostiam adorare, vel in ea, ceu imagine, adorare Christum, id verò concludimus esse idololatriam, qua nulla tetrior excogitari potest, & in quam, uti cum Dunelmensi loquar, cœteræ omnes superstitiones vestræ, velut in mare mortuum, sese exonerant.

QUÆ-

QUÆSTIO VIII.

An Eucharistiæ effectus sit remiſsio peccatorum mortalium, quorum homo communicans conſcientiam habet: an verò antidotum tantùm pro peccatis venialibus?

SYnodus Cap. II. Euchariſtiam facit antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præſervemur. Explicatior mens Patrum, teſte Andradio & Bellarmino, eſt illa, participaturum Euchariſtiam oportere eſſe purum, purgatúmque ab omni peccato morte digno, idque per contritionem, confeſſionem & ſatisfactionem Eccleſiaſticam. Si quid autem ſuperſit venialis culpæ, in confeſſione poſt exactum ſcrutinium memoriam fugiens, illud demum in Euchariſtia remitti. Cæterùm aſſerit, Euchariſtiæ principalem effectum hunc eſſe, ut eâ, tanquam ſpirituali cibo, alantur & confortentur mentes vitâ Chriſti, minimè autem peccatorum remiſſionem. Nos contra pertendimus, in ſacra Domini cœna promiſſionem remiſſionis peccatorum iis quidem exhiberi & obſignari, qui ob peccata ſua quælibet (nam mortalium & venialium diſcrimen ſcripturæ ignorant) in conſcientiis triſtantur, ea ex vera fide & pœnitentia deprecantur, & Chriſti juſtitiam ſitiunt ac eſuriunt, quippe quibus propriè paratum eſt hoc pabulum, & robur animæ adverſus inediam & morbum peccatorum, ut deinceps in fide & charitate fortiùs ambulent. Synodi ſententiam his argumentis impugnamus.

ARG. I. Chriſtus in Euchariſtiæ inſtitutione poculum vocat ſanguinem *Novi Teſtamenti* Matth. XXVI. 28. At Novum Teſtamentum præcipuam habet promiſſionem de remiſſione peccatorum Jerem. XXXI. Hebr. VIII. 10. 12. Quæ remiſſio ad quotidiana & venialia, in ſenſu Papiſtico, peccata reſtringi minimè poteſt.

RESP. REDING: *Sacramenti virtus, juxta Thomam, dupliciter conſideratur, puta vel ſecundum ſe, quomodo habet virtutem remittendi peccata ex paſſione Chriſti, quæ fons & cauſa eſt remiſſionis peccatorum; vel in ordine ad ſuſcipientem, qui, quandiu conſcientiam habet peccati mortalis, percipiendi effectus hujus Sacramenti capax eſſe nequit; quia nec ſpiritualiter vivit, nec Chriſto uniri poteſt, dum eſt in affectu peccandi mortaliter. Proin virtus remittendi peccata mortalia ex paſſionis Chriſti efficacia*

Eucharistiæ competens, in subjecto incapace, quale est habens conscientiam peccati mortalis, operari nequit. Aliud est, si quis in mortalis culpæ statu positus, ejus nec conscientiam, nec affectum habeat. Talis enim accedendo cum attritione, ex hoc Sacramento gratiam charitatis, quæ ex attrito contritum facit, consequitur. Et quia nullus sic ponitur obex, vi meriti Christi etiam mortalium peccatorum remissionem acquirit. Tomo II. Tract. VI. Ss. 5. pag. 378. 379. Resp. Non frangis argumenti nostri vim. Si enim Eucharistia est Novi Testamenti Sacramentum, & Novi Testamenti palmaria promissio est remissio peccatorum, uti ex locis citatis constat, utique peccatorum eorum, quorum remissionem Novum Testamentum promittit, sive jam factam, sive faciendam demum obsignat, sine ullo mortalium & venialium peccatorum discrimine. Non distinguit enim promissio. Neque Thomæ distinctio medetur, quia omnis Eucharistiæ efficacia est respectu suscipientis. Eucharistia enim susceptione perficitur, adeóque non suscepta ne quidem Eucharistia est. Quæcunque igitur peccatorum remissio exhibetur & obsignatur, illa suscipienti exhibetur & obsignatur. Et requiritur omnino capacitas, seu δεκτικότης suscipientis, quæ licet cum peccati amore & proposito conjuncta nulla sit, tamen cum conscientia peccati cujusvis vel remissi, vel remittendi, remissionisque ejus in Sacramento obsignandæ adeò probè consistit, ut sine ea nulla vera præparatio & aptitudo in suscipiente obtinere possit. Nam præparatio dolorem & luctum ob peccata quævis patrata, verámque in Christo, qui morte sua cuncta fidelium peccata expiavit, fiduciam requirit. Sed erroris vestri πρῶτον ψεῦδος est, quòd tum Sacramenta causas, non signacula, gratiæ remissionis statuitis: tum peccata, quorum remissio sine discrimine omnium fidelibus in Sacramentis obsignatur, sine ullo Scripturæ testimonio discerpitis.

ARG. II. Quin ipsa institutio mentionem facit remissionis peccatorum Matth. XXVI. 29. Unde pulcherrimus hic climax formari potest. Calix eucharisticus continet vinum: Vinum exhibet sanguinem Novi Testamenti: Sanguis Novi Testamenti pro multis fusus est in remissionem peccatorum. Ergo bibitio ex calice benedicto applicat, confirmat & obsignat credentibus promissionem de remissione peccatorum.

RESP. REDING: *In Eucharistia firmatur promissio remissionis peccatorum, dum per ejus efficaciam augmentum gratiæ justificantis per modum nutrimenti spiritualis, quæ lethalem culpam sublatam supponit, & unio cum Christo confertur.* Ib. pag. 379. Resp. Non sic climacem meum obtudisti. Insuper neque justificantis gratiæ augmentum dari, supra probavimus: neque nutritio spiritualis cum obsignatione remissionis peccatorum perfectissimæ, seu factæ ante, seu in legitimo demum Eucharistiæ usu faciendæ, pugnat: neque unio cum Christo demum in Sacramento, remissis scilicet ante illud peccatis, confertur.

ARG. III. Si ab omni peccato mortali purgatus sit oportet, qui ad Domini mensam adspirat, nemo mortalium dignus est, qui adspiret. Nemo enim hominum est, quin conscientiam peccatorum mortalium habeat. Iccirco verò accedimus, ut eorum remissio per sanguinem Christi nobis obsignetur.

RESP.

RESP. REDING: *Sic ne quidem per Christi sanguinem, in sumptione Eucharistiæ peccatorum remissio effectivè obsignabitur. Quo modo enim stabit peccatum mortale, si ejus remissio effectivè sit obsignata?* Ib. pag. 379. Resp. Aliud est macula peccati, aliud reatus. Sublato enim per gratiam remissionis reatu, peccatum quoad maculam, fomitem inprimis suum, existere, licet non dominetur fideli, sed quotidie per gratiam Spiritus S. infringatur & mortificetur, supra demonstravimus. Potest igitur & peccati mortalis conscientia, & sive ante Eucharistiæ usum, sive in eo remissi ejusdem obsignatio simul consistere. Imò necessariò simul consistere debent, quia Eucharistia convivium est non Angelorum, sed hominum peccatorum pœnitentium.

ARG. IV. In omnibus Veterum liturgiis extant precationes, ut sumptio Eucharistiæ fiat in remissionem omnium peccatorum.

RESP. REDING: *Liturgiæ illæ eò collimant, ut peccatorum remissione in Sacramento Pœnitentiæ jam percepta, acquiratur depuratio à culpis etiam venialibus; & ut ex indigna Sacramenti perceptione, in statu adeò peccati mortalis contracta, non tantùm novus reatus non contrahatur, sed casu, quo peccatum quodpiam mortale conscientiam subterfugeret, corde per attritionem saltem præparato, Sacramentum remissionem peccatorum efficeret.* Ib. pag. 379. Resp. Peccatorum quorumlibet remissionem vera in Christum fide priùs perceptam, in Sacramento Eucharistiæ, ad certitudinis majoris fidelium animis infigendæ gratia, obsignari Christus voluit. Nulla igitur hic peccatorum differentia locum habet. Cœtera falsis hypothesibus de peccatis venialibus à mortalibus distinctis; his remanentibus post remissionem peccatorum mortalium; efficacia attritionis; & physica Sacramentorum efficientia innituntur. quas Ecclesiis illis, quarum liturgias indigetavi, notas probatásque fuisse, probare, non supponere debueras. Soletis ita veteribus vestra deliria pro lubitu imputare.

ARG. V. Definitio hæc Synodica non tantùm nititur falsa hypothesi de merito contritionis, satisfactionibus humanis, perfectione justitiæ, peccatis venialibus; sed etiam tota comparata est ad eripiendam in tentationibus consolationem, fovendam dubitationem de justificatione, diffidentiam & desperationem, denique contemptum augustissimi Eucharistiæ Sacramenti.

RESP. REDING: 1. *Quomodo definitio id unum præcavens, ne indigna Sacramenti susceptione judicium nobis manducemus, in contemptum Sacramenti augustissimi redundare potest?* 2. *Vestra potiùs doctrina asseverans, nullum in hac vita dari posse statum, in quo non prematur peccatorum mortalium conscientia, desperationis mater est.* 3. *Peccatorum venialium à mortalibus distinctio, à Joviano hæretico olim negata, vel inde constat, quòd dentur peccata quædam cum gratia sanctificante compatibilia, puta peccata Sanctorum, quæ nonnisi venialia esse possunt: quódque datur quædam transgressio, quæ in Divina Majestatis offensam & injuriam non redundat; quæque adeò contra legem non est, & consequenter venialis.* Ib. pag. 379. 380. Resp. 1. Definitio vestra non id, quod dicis, præcavet; sed remissionem peccatorum mortalium obsignari in Eucharistia negat, adeóque in contemptum Sacramenti manifestè redundat. Imminuit enim supra modum ejus efficaciam, & parum vel nihil (peccatum enim veniale nihil est, nec remissione indiget)

ei relinquit. 2. Præparatio verò ad S. Cœnam etiam cum peccati mortalis commissi conscientia conjuncta stare potest, quia ejus non postrema pars est poenitentia & fides in Christum, qua remissio peccatorum omnium in Evangelio oblata apprehenditur. Mater ergo doctrina nostra est fiduciæ, spei, certitudinis salutis; vestra desperationis gurges, quia remissionem peccatorum, quæ nulla non mortalia sunt, in Sacramento obsignari confirmarique negat. 3. Ficulnea nimis tua pro distinctione peccati mortalis & venialis folia sunt. Peccata enim Sanctorum cum gratia sanctificante compatibilia, suapte natura mortalia (annon enim saltem Davidis sancti non sancta facinora, adulterium, homicidium mortalia peccata fuerunt?) venialia evadunt per accidens, accedente scilicet remissionis gratia. Si natura sua venialia forent, remissionis gratia non indigerent. Gratia igitur sanctificans, & peccata mortalia remissa, vel remittenda neutiquam incompatibilia sunt. Neque ullum peccatum per Christi meritum non remissum datur, qua Divina Majestas non lœdatur. quia, utcunque vile & leve videatur in oculis hominum, cum amore semper Dei vel proximi, vel gradu quopiam amoris, præcepto utroque in lege Dei, pugnat; ne quidem peccati veri nominis rationem habiturum, si cum alterutro non pugnaret.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Christus Joh. VI. nuspiam docet, Eucharistiam institutam esse ad peccata remittenda, sed tantùm ad vitam spiritualem conservandam & augendam.* Resp. 1. De fructu Eucharistiæ non ex uno loco, sed ex reliquis etiam analogis judicandum. Atqui alibi fructus hic, peccatorum remissio, disertè ponitur. 2. Neque Joh. VI. uspiam fit mentio fomenti & roboris vitæ spiritualis. 3. Multa ibidem à Christo dicuntur, in quibus peccatorum remissio implicitè continetur. Quomodo enim Christus potest esse vivificus panis noster, vita nostra, caro nostra, sanguis noster, citra peccatorum remissionem? Nempe caro & sanguis Christi, non tantùm sunt spiritualis animæ & corporis nostri cibus, sed etiam redemptionis nostræ pretium, traditum ad remissionem peccatorum nostrorum. 4. Joh. VI. agi de manducatione non Eucharistica, sed spirituali, alibi probavimus.

EXCIP. REDING: *Atqui Joh. VI. 55. Christus carnem suam verè cibum, & sanguinem verè potum esse dicit. Sicut ergo cibus naturalis corpus nutrit & auget: ita quoque Eucharistia, cibus spiritualis.* Ib. pag 380. 381. Resp. Potiorem responsionis partem sicco pede præteris. Carne Christi nos nutriri, non negamus. Addimus, Eucharistiam nutritionis illius Sacramentum esse. Attamen de Eucharistia id Joh. VI. expressè dici, sicut vos expressam remissionis peccatorum mentionem flagitatis, id verò κατ' ἄμεσον negavimus.

OBIECT. II. *Agnus paschalis, panis propositionis, caro sacrificiorum, non dabatur olim nisi mundis. Christus etiam ante Sacramentum lavit discipulorum pedes, ut mundi essent. Denique etiam filius prodigus annulo & vestimentis priùs ornatur, quàm ad vitulum*

vitulum saginatum admitteretur. Ergo accedentes ad Eucharistiam jam mundi, adeóque à peccatis mortalibus immunes esse debent. Resp. 1. Peccata etiam levissima coram Deo immundos constituunt. Ejus enim oculi ita puri sunt, ut nullum omnino peccatum ferant. 2. Probant etiam hæc omnia, debitam usui Eucharistiæ præmittendam esse præparationem, & in vera fide remissionis peccatorum ac pœnitentia accedendum esse ad mensam Domini: nequaquam verò probant a usu Eucharistiæ remissionem peccatorum non obsignari & exhiberi.

Excip. Reding: *1. Peccata levia non habent moralem cum ultimo fine repugnantiam. 2. Si fides remissionis peccatorum jam obtentæ ad præparationem pertinet, quomodo remissio ipsa Eucharistiæ denuum effectus est?* Ib. pag. 381. Imò quodvis veri nominis peccatum est *ἀνομία transgressio legis*, cujus summa in amore Dei ceu ultimo fine legis continetur; nec non *ἁμαρτία* aberratio à scopo, seu ultimo fine, qui est gloria Dei. 2. Et remissionem quorumvis peccatorum vera fide jam obtentam in Eucharistia confirmari & obsignari; & obtinendam in eadem obsignari & exhiberi posse, quid vetat? Perperam enim planè vos instituitis, quasi scilicet peccatorum remissio & reconciliatio cum Deo sit instar coloris, seu qualitatis, subjecto immobiliter, & indivulsè sic hærentis, ut ea semel accepta non opus sit ampliùs de ea cogitare; cùm contra perpetua potiùs sit actio, & quotidianum in hac vita exercitium, Christum magis magisque & firmiùs apprehendere, in eo manere & perseverare, quò remissio peccatorum, ejusque sensus vividus certiùs retineatur. Imò in hac carnis nostræ depravatione inter Diaboli insidias, & mundi scandala, nullum momentum est, in quo non opus sit nobis quærere, apprehendere & amplecti gratiam Dei & peccatorum remissionem. Cúmque in tentationibus mens hominis de eo potissimùm anxia sit, an promissiones generales ad se quoque pertineant, Christus in Eucharistia, pignore pretiosissimo, se singulis Sacramento hoc utentibus remissionem peccatorum & reliqua beneficia traditione corporis sui & effusione sanguinis certò parta communicare, applicare & obsignare, testatur.

OBIECT. III. *Paulus docet 1. Cor. X. 17. unum panem unum corpus multos esse, quia de uno pane participant; hoc est, Sacramentum non prodesse nisi membris unitis cum capite, aliisque membris. At qui sunt in peccato mortali, non sunt vera & viva Christi membra.* Resp. Sanè qui Christo non insiti, & uniti per Spiritum Dei, fidem & pœnitentiam, accedunt ad mensam Domini, suo malo & detrimento Eucharistia vescuntur. At inde non sequitur, eam peccatorum remissionem, quam ante usum Sacramenti fides apprehendit, & per quam Christo jam tum uniti & insiti sumus, in legitimo Sacramenti usu non etiam obsignari, confirmari & exhiberi.

Excip. Reding: *In eo, qui Christo insitus, & per Spiritum Dei unitus est, nequit esse locus peccato mortali, utpote cum gratia unionis incompatibili. Ergo Eucharistia ejus remissionem supponit, adeóque eam effectivè non confert.* Ib. pag 382. Resp. Si peccatum mortale cum gratia unionis est *ἀσύστατον*, quomodo igitur ii, qui jam sunt in Christo, & in

& in quibus nulla ampliùs condemnatio est, quotidie Spiritu actiones corporis, seu carnis occidunt, Rom. VIII. 1. 13? Quomodo iidem se profitentur carnales, venditos sub peccatum ib. cap. VII. 14? Non desunt ergo unitis cum Christo peccata, 1. Reg. VIII. 46. Job. IX. 2. Prov. XX. 9. Eccl. VII. 20. Jac. III. 2. 1. Joh. I. 8. & peccata nulla sua natura sunt venialia; sed propter fidem in Christum, & unionem cum Christo iis non imputantur. Quæ non imputatio, seu non remissio vel jam ante facta, vel in ipso Sacramento, præcedente fide & pœnitentia, facienda, in eodem non effectivè producitur, quæ falsa tua hypothesis est, superiùs convulsa; sed in legitimo ejus usu exhibetur, applicatur & obsignatur.

OBJECT. IV. *Paulus 1. Cor. XI. 28. requirit sui probationem, & indignos judicium manducare & bibere docet. Ergo nemo cum peccati conscientia accedere ad mensam Domini potest.* Resp. Probationem sui requiri ante usum cœnæ, verum est. Sed inde perperam infertur, remissionem peccatorum jam ante applicatam per fidem, in legitimo Sacramenti usu non obsignari & confirmari. 2. Cùm peccati conscientia accedit, vel qui in peccatis contra conscientiam, & in proposito peccandi adhuc hærens sine vera pœnitentia & fide accedit: vel qui peccatorum sibi conscius seriò de iis dolet, & remissionem eorum sincera in Christum fide quærit, firmúmque de emendanda vita propositum habet. Illi judicium, hi vitam & salutem ex usu hujus Sacramenti reportant.

EXCIP. REDING: 1. *Anguis latet in herba. Non enim verba tua sensum Orthodoxum habent, sed hoc innuunt, remissionem peccatorum per fidem Baptismi rememorativam, & pœnitentiam non Sacramentalem in Cœna exhiberi. 2. Imò probatio illa, quam Apostolus 1. Cor. XI. 28. requirit, non tantùm fidei est, sed etiam conscientiæ peccatorum, uti patet ex textu.* Ib. pag. 382. Resp. 1. Tu scilicet, serpens Epidaurius, acutè cernis angues in herba, quamvis in ea nulli lateant. Fidem & pœnitentiam intelligo, qualis in Evangelio præcipitur; agnitionem scilicet ac detestationem peccatorum, dolorem propter ea secundum Deum, & fiduciam in merito Christi; qua nixis iis, qui peccati conscientiam habent, secundum Evangelii sententiam peccata remittuntur. Fidem vestram generalem supra profligavimus; & Pœnitentiam Sacramentalem infra configemus. Ego peccata, quorum conscientiam ii, qui Eucharistia usuri sint, habent, vera in Christum fide & pœnitentia remitti: ac remissionem eandem in Eucharistia obsignari, denuo contendo. Hoc si potes, oppugna. 2. Ad probationem requiri, ut quis peccatorum à se patratorum conscientiam nullam habeat, unde tibi ex textu citato constat? Nobis certè nihil constat. Ostende ergo, & oculatus adeò nos quoque fac oculatos. Idem S. Paulus 2. Cor. XIII. 5. *δοκιμασίαν* in hoc collocat, ut tentemus nos, *an simus in fide*. At fidei objectum Christus est, quatenus peccatorum remissionem merito suo acquisitam credenti donat; adeóque ipsa remissionis peccatorum promissio. Quomodo, sodes, peccatorum remissionem apprehendit vera fide, qui peccatorum à se admissorum conscientiam nullam habet?

QUÆ-

QUÆSTIO IX.

An omnes & singuli Christi fideles, cùm ad annos discretionis pervenerint, non teneantur singulis annis nisi semel in Paschate communicare?

ASserit Canon IX. Nos quidem nec singulis diebus, nec hebdomadis, nec mensibus necessariò communicandum esse statuimus. Hanc tamen coarctationem usus cœnæ Dominicæ ferre minimè possumus, & nefas ducimus, semel tantùm in anno communicare, ubi facultas id faciendi sœpius datur, sic tamen, ut de die & hora, singulis fidelibus, & ipsi adeò Ecclesiæ sua libertas constet. Rationes.

ARG. I. Christus cœnam Dominicam Paschati substituens dicit: *Hoc facite, quotiescunque manducaveritis & biberitis* 1. Cor. XI. 25. Judaico paschati Christus opponit illam particulam, *ὁσάκις*. Hinc Petrus Cluniacensis Concilium Lateranense his verbis reprehendit: *Dicitis vos, semel in anno. Dicit Christus & Apostolus ejus: Non semel tantùm, non bis tantùm, sed quotiescunque. Multa diversitas inter Quotiescunque & semel. Ibi numeri principium, hic numerus omnem superans numerum.*

Resp. Reding: 1. *Si particula illa,* Quotiescunque, *eatenus Paschati Judaico opponitur, ut una per annum communione haud satisfiat, ejus obligatio maximè urgebit in articulo mortis. quod vos negatis.* 2. *Christus tempus Eucharistiæ communicandæ non determinavit, sed Ecclesia, non singulorum fidelium libertati determinandum reliquit.* Tomo II. Tract. VI. Ss.5. pag.384.385. Resp. 1. S. Paulus communionem domesticam, adeóque *ἴδιον δεῖπνον, propriam*, seu privatam *cœnam*, qualis etiam est agonizantium, epulo Eucharistico, utpote *ἐν συνελθεῖν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ in conventu in Ecclesia* celebrando, v. 18-20. &c. opponit, & v.26. infert: *Quotiescunque comederitis panem &c.* Et cap X.16. *multos, unum corpus, unum panem esse,* atque ideo, *omnes ex uno pane participare* docet. Non igitur ab uno extra Ecclesiam, sed à fidelibus in Ecclesia congregatis comedi debet. 2. Licet Christus tempus communionis Eucharisticæ in specie non determinaverit: in genere tamen frequentioris communionis necessitatem insinuavit, jubens ad commemorationem sui facere, quod ipse fecit. Quod S. Paulus ex Dominica traditione explicans verbis: *Ὁσάκις quotiescunque comederitis, &c.* frequentem communionem apertè præcepit. Nam particulam *ὁσάκις quotiescunque*, ex traditione Dominica repetitam, Paschati semel tantùm quotannis manducando, opponi, satis constat. Tridentina igitur Ecclesia *saltem semel in anno*, puta Paschate, *communicandum* decernens, nec Christi & Apostoli præcepto satisfacit, & prætextu libertatis in detrimentum fidelium abutitur.

ARG. II. Apostolos, & reliquos in primitiva Ecclesia fideles usum sacræ Cœnæ frequenter repetivisse, ex Actor. II. 42. 46. XX. 7. liquet.

RESP. REDING: *Frequens ille Cœnæ Sacræ usus præcepto Christi non nitebatur: sed fuit vel consilii tantùm, vel lege Ecclesiastica nitebatur. Ac ne vos quidem tam frequenter communicatis.* Ib. pag. 383. 384. Resp. Frequentiam illam majorem non lex specialis Ecclesiastica, nec consilium aliquod Papistico-Monasticum; sed pietatis & charitatis ardor, qualem ea tempora, quibus fides Christiana plantanda erat, Spiritu S. intus corda movente, exigebant. Interim Apostolorum, & reliquorum Ecclesiæ primitivæ fidelium exemplum rem, frequentem scilicet communionem, at non modum rei, confirmat. Cui proin Ecclesiæ nostræ, variante licet praxi, quoad rem ipsam satisfaciunt.

ARG. III. Eucharistia nobis promissionem Dei obsignat & fidem stabilit. Toties igitur repetenda, quoties illâ efficaciâ opus est.

RESP. REDING: *Distinguenda est obligatio sumendæ Eucharistiæ. Nam per se obligantur fideles in agone mortis, sæpe in hac vita, tempore inprimis ab Ecclesia definito: per accidens, quoties necessarium judicatur ad resistendum tentationi graviori.* Ib. pag. 384. Resp. Per se obligantur sæpius, non semel tantùm in anno. Si *Sæpe* tantùm *in vita*, uti tu loqueris, satisfecerit præcepto, qui intra quinquaginta annos decies communicaverit. Nam qui *decies* in vita communicat, etiam *sæpe in vita* communicat. Imò cùm accidens illud, quod tu facis, nimirum necessitas resistendi oborientibus tentationibus, sit frequentissimum, frequentissima pariter sit oportet communio.

ARG. IV. In veteri Ecclesia multis usitata fuit communio quotidiana, teste Rabano, & Bertramo. Concilii Agathensis Canon 14. concedit in privatis Oratoriis usum communionis, sed in majoribus festivitatibus vult omnes convenire ad parochias, & basilicas majores, quò sic in solenni celebratione quilibet testetur, esse se Ecclesiæ membrum. Unde Rhenano non immeritò creditum, remanere ejus consuetudinis hoc vestigium, quòd nundinæ in Germaniæ urbibus celebrioribus Missarum appellationem retinent. Chrysostomus *homil. 17. in cap. 10. ep. ad Hebr.* indicat, hanc consuetudinem collapsam pravo cumprimis exemplo eremitarum, qui ex eremo tantùm semel in anno, vel post biennium progressi sunt ad communionem.

RESP. REDING: 1. *Non desunt hodièque Religiosi & laici, qui quotidie communicent. Vos verò potiùs profanis Missis, quas nundinas ex Rhenano dictas ais, quàm Divinitus institutæ Missæ intenti estis.* 2. *Chrysostomus loc. cit. non in Eremitas collapsæ frequentis communionis culpam rejicit, sed eos, qui cum conscientia immunda ad Cœnam veniunt, reprehendunt.* Ib. pag. 384. Resp. 1. Si qui sunt, certè rari sunt nantes in gurgite vasto. Neque eorum exemplum ad rem facit, quia de Tridentina definitione, quòd semel in anno instituta communio sufficere possit, non de exemplis privatam devotionem testantibus, quæstio est. Missas profanas, seu nundinas Pontificiis Missis, quas sacras appellant, præferimus meritò, quia in illis non ea, quæ in his idolatria horrenda exercetur. Et tamen

tamen Missa etiam vestra quid aliud est, quàm nundinationis Babylonicæ instrumentum? 2. Chrysostomus utrumque dicit. Nam in verbis etiam à te recitatis disertè testatur, *Eremitas semel in anno esse participes; sæpe etiam post duos annos.* Hi ergo, Meinradi tui Patriarchæ, non alii, collapsæ communionis frequentis authores sunt.

ARG. V. Annua communio gravissimis damnis Ecclesiam affecit. Apud plebem enim neglectus invaluit, apud Episcopos & Ecclesiarum præfectos opportunitas sic fuit sumptuosas & magnificas ceremonias comminiscendi, ad exornandas Sacramentorum actiones. Deinde cœna publica in privatas sic missas est permutata. Denique vanissima persuasio orta, idem esse missam spectare & communicare. Quin audacia eò prorupit, ut Monachi verba Christi sic immutarent: *Accedite, spectate.*

RESP. REDING: 1. *Idem esse Missam spectare & communicare, malignantis Spiritus tui commentum est.* 2. *Et communio sacra, & privatæ Missæ apud nos vigent. Nec hæ illi, nec illa his derogat.* 3. *Si ceremoniæ illæ sumptuosæ ad exornandas Sacramenti actiones inventæ sunt, potiùs incitamenta erunt frequentandæ communionis, quàm occasiones neglectus.* lb. p. 384. Resp. 1. Idem esse, non ego finxi, sed vos, uti praxis docet. Etenim si communionem potiùs quàm spectaculum populo sacrificuli vos suaderetis, nunquam frequentia communionis adeò in desuetudinem ivisset. Spiritus igitur Papistici figmentum rectiùs appellasses. Olim quidem Calixtus Papa dixit: *Peracta consecratione omnes communicent, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus.* An hodiéque, Redingi, idem fit? An non potiùs vestri probè se defunctos arbitrantur, si Templum ingressi Missificationem spectent, hostiam consecratam Divinis honoribus colant? 2. Quæ privatæ apud vos Missæ audiunt, ex institutione Christi & praxi Ecclesiæ veteris, publica communio esse debuere. Hanc igitur in illas conversas esse, rectè dixi. 3. Fortè incitamenta talia essent, nisi periculum communionis, & tutiorem spectaculi usum, rudi plebeculæ Sacrificuli vestri crebrò ob oculos statuerent.

ARG. VI. Mos ille adstantium & spectantium duntaxat mysterium, non fruentium eodem, & communicantium, nec non rarior ille usus, & contemptus cœnæ Dominicæ, in veteri Ecclesia graviter reprehensus fuit, inprimis à Chrysostomo homil. 60. & 61. ad populum Antiochenum, ubi inter alia ajt: procacem & imprudentem esse, quisquis adstat, & mysteriorum participio non fruitur. Deinde arguit, vel dignos esse, qui adstant, communione ipsa, vel non. Si prius, utique illis accedendum & communicandum esse. Si posterius, illos ut oves lepra squalidas à sanis & valentibus arcendas esse, imò etiam arceri voce præconis, invitantis non alios quàm sanctos. Ambrosius *lib. V. de Sacram. cap.* 4. inquit: *Si quotidianus est cibus, cur post annum illum sumis, quemadmodum Græci in Oriente facere consueverunt?* In Agathensi Synodo cap. 18. statutum, ut non habeatur Catholicus, qui saltem tribus quotannis temporibus non communicat. In Cabilonensi Synodo cap. 46. præcipitur, cavendum, *ne, si in lon-*

gum nimium differatur perceptio corporis & sanguinis Christi, ad perniciem animæ id pertineat. Mutationis verò illius vices paucis pandit Albertus M. *lib. de officio Missæ* hisce verbis: *Primùm in usu fuit, ut omnes in Ecclesia convenientes, omni die communicarent. Cùm autem hoc crescente multitudine non satis idoneè servari posset, constitutum est, ut communicarent Dominicis diebus. Cùm autem ne hoc quidem ritè servaretur, constitutum est, ut communicarent tribus in anno vicibus, juxta legem Exod. 23. scilicet in Pascha, Pentecoste, & loco scenopegiæ in Nativitate Domini. Cùm autem ne hoc ritè servaretur, nuper in Concilio Lateranensi constituit Ecclesia, quòd semel in anno, in Pascha, fieri debeat.* Ita igitur sicut Christus adventu suo antiquavit ceremonias Mosis: ita Antichristus adventu suo sensim ceremonias, & institutionem Christi abrogare curæ habuit.

RESP. REDING: *1. Quo jure Ecclesia vetus quotidianam communionem sustulit, eodem Tridentini non quidem frequentem communionem abrogarunt, sed eos tantùm censura Ecclesiastica notandos statuerunt. qui ne semel quidem in anno communicarent. 2. Vos quoque quotidianam communionem ad trinam in anno coarctastis, & ne in extremo quidem mortis articulo facultatem communicandi conceditis. cùm contra in nostra Ecclesia quotidie aditus ad communicandum pateat. 3. Eodem, quo Chrysostomus & Ambrosius, modo nostri quoque Pastores hortantur ad frequentem communionem, præcaventes hoc unum, ne impar diu accedant; & semel communicantes reprehendunt. Discernimus tamen id, quod præcepti est, ab eo, quod tantùm consilii est.* Ib. pag. 385. Resp. 1. A communione quotidiana ad annuam ingens nimis saltus est. Etenim vetus quidem Ecclesia etiam ad certa anni tempora communionem restringens, generali tamen Christi & S. Pauli mandato satisfecit. à quo definitio vestra enormiter nimis recessit. 2. Quotidianæ communionis fervor duravit in Ecclesia prima, quandiu à Spiritu recens de igne isto adhuc incaluit, & magno zelo ac ardore sacra symbola amplexari non desiit. Atque fervorem Spiritus singularia quoque ea tempora postularunt. Nostrarum Ecclesiarum praxin variare supra diximus; sic tamen, ut non semel, sed sæpe in anno Christi Domini sacrificium & mortem celebrantes, Divino mandato morem gerant omnes. Qui certis vel statis in anno diebus Cœnam Dominicam celebrant, frequentia quotidiana nolunt eam adduci in contemptum aut fastidium. Habent enim rationem sui populi, & cœnam dignè, adeóque cum desiderio peragi cupiunt. Qui verò eam creberrimè repetunt, existimant, iniquum esse, si res bonæ frequentia abeant in despectum. Utrique inservire Domino, & multo cum fructu peragi, quod liberum fecit Dominus, volunt. Inter hos si sequester sederet Augustinus, nihil aliud pronuntiaret proculdubio, quàm quod pronuntiavit de ipsa causa, scribens ad Januarium: *Rectiùs inter istos quispiam dirimit litem, qui monet præcipuè in Christi pace permaneant, faciat autem unusquisque, quod secundum fidem suam piè faciendum esse credit. Neuter enim exhonorat corpus & sanguinem Domini. Contemptum solum non vult cibus ille &c.* Frustra verò tu jus & libertatem quandam restringendi nimirum communionem jactas. quæ mera licentia est: ac insuper de libero & quotidiano vestrorum ad communionem aditu gloriaris. Præterquam enim, quòd usus ostendit, tribunitiis concionibus vestris, quibus præparationem reddere difficilimam soletis, non allici ad communionem homines, sed ab ea absterreri potiùs

potiùs: in Canones etiam veteres incurritis, quos Pontificibus Anacleto & Calixto ipsimet tribuitis, *ut peracta consecratione omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus*; nec non in Canones, quos Apostolorum vocant, in quibus Can. 9 sic habetur: *Qui non perseverant usque ad finem, & sacram communionem non percipiunt, tanquam inquietudinem Ecclesiæ moventes, corrigendi sunt.* An edictis his mos apud vos geritur? An liber, quem jactas, aditus, sine aditu juvat quicquam? 3. An sic Pastores vestri hortentur ad communionem homines, sicut hortati sunt Chrysostomus & Ambrosius, dubitabunt multi. Alias enim cur tam infrequens vestrorum communio est? Adeò ut non ita pridem Arnoldus vester Sorbonista de ea tractatu peculiari *de communione* veterum *frequenti*, publicam querelam instituerit. An parum adeò dictis vestris audientem habetis populum? Sed bellè distinguis *præceptum* inter & *consilium*. quasi satisfecerit præcepto Divino, qui juxta legem Ecclesiæ semel communicat, adeóque rarissimè sacram illam escam carpit; at crebriùs communicans Sacerdotali consilio, non Christi præcepto pareat. Quanquam perplexum nimis est Sacrificulorum vestrorum consilium, cùm viam ad communionem frequentem sentibus & spinis difficultatum iis motarum oppletam, imperviam reddunt quod res ipsa loquitur. Chrysostomus adstantes & non communicantes objurgat. An idem vos facitis? Non puto.

ARG. VII. Denique Catechismus Romanus *p. 2. cap. 4. q. 46.* non obscurè Canonem hunc Tridentinum sugillat. Ait enim, fidelibus non satis esse, ut hujus Decreti authoritati obtemperantes, semel tantummodo quotannis corpus Domini accipiant, verùm sæpius iterandam illis esse communionem. Postea praxin Veteris Ecclesiæ & declinationem fusè persequitur.

Resp. Reding: *Catechismus ille cum decreto Tridentino non pugnat, quia in hoc disertè habetur, anathemate notandum esse, qui asseveret, non teneri singulos fideles singulis annis saltem in Paschate communicare. Quæ particula saltem sic obligationem sacræ communionis in Paschate inducit, ut hujus tamen studium frequentiùs exoptet. uti ex Sess. XXII. 6. constat.* Ib. pag 385. 386. Resp. Catechismi Romani *loc. cit.* hæc verba sunt: *Fideles non satis habeant se, hujus decreti authoritati obtemperantes, semel tantummodo corpus Domini quotannis accipere; verùm sæpius iterandam Eucharistiæ communionem existiment.* Agnoscit ergo, authoritati decreti Lateranensis & Tridentini obtemperantes, satis habere semel in anno communicare. Sed non sufficere id asserit & probat. Quid sugillare est, si hoc non est? Si quid aliud alibi Tridentini exoptant, non iccirco decernunt aliud. Aliud est inane votum, aliud decretum. Satisfecisse officio suo decernunt, si semel in anno fideles communicent; planè sicut Sess XIV. Can. 8. iidem definiunt, *ad confessionem omnium peccatorum*, Eucharistiæ scilicet præviam, *teneri fideles semel in anno.*

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *Nec Christus, nec Apostoli tempus Communionis uspiam determinarunt.* Resp. 1. Cur ergo Tridentini Areopagitæ illud ita determinant, ut sufficere asserant, si semel quotannis fideles communicent? 2. Etsi tempus

pus Communionis determinatum non ſit,tamen frequentia Communionis major, quàm cui una quotannis ſufficiat, determinata eſt verbis Apoſtoli: *Hoc facite, ὁσάκις quoties manducaveritis, &c.* 3. Denique etiam generaliter & implicitè tempus Communionis in verbo Dei definitur. Cùm enim S. Scripturæ doceant,Euchariſtiæ uſum ſervire confirmationi fidei, & obſignationi promiſſionum divinarum : eo ipſo haud obſcuré innuunt , frequentandam eſſe communionem, quoties conſcientiæ anxiæ impulſus , devotio à Spiritu S. accenſa , occaſioque propitia id requirit.

EXCIP. REDING : 1. *Vos occaſionem illam propitiam , qua ſingulis diebus communicare liceat,ſuſtuliſtis. 2. Cùm Eccleſia in foro externo judicare non poſſit,quemplam fidelium in eo ſtatu poſitum, ut indigeat Euchariſtiæ conſolatione,ad talem ergo ſtatum Euchariſtiæ percipiendæ præceptum coarctare non potuit.* Ib. pag.386. Reſp. 1. Occaſionem ſumendi ſæpius propitiam non ſuſtulimus,quia ſæpe in anno,alibi ſingulis hebdomadis,menſibus ; alibi ſingulis feſtivitatibus non tantùm communicare licet , ſed ipſa communio frequens eſt. 2. Saltem Eccleſia , quæ judicare poteſt, crebrò fideles in eum ſtatum devenire, ut conſolatione Euchariſtiæ indigeant,crebram etiam ejuſdem communionem,ſecuta inſtitutionem Dominicam à S. Paulo repetitam , injungere debuit.

OBIECT. II. *Cum iis,qui ad Communionem ſacram accedunt, periculum immineat, ne indigni participent,& ſibi judicium accerſant,præſtat utique quàm rariſſimè id fieri.* Reſp. 1. Periculi per Dei gratiam evitabilis metus divinum præceptum tollere haud poteſt. 2. Hac ratione vel per integram vitam ſemel tantùm, bis, térve communio celebrari deberet. 3. Periculi hujus metus ſi ſolida cauſa eſſet abſtinendi, ipſos etiam ſacrificulos plerùmque deteriores & nequiores plebe, à crebriori Cœnæ Dominicæ uſu abſterrere deberet.

EXCIP. REDING : 1. *Imò verò communionem ſuademus omnibus rite præparatis. 2. Neque metus periculi ſacrificulos, à ſpiritu tuo nequam calumniis impetitos, à crebriori uſu abſterret , quin potiùs eos ad peculiarem animæ puritatem per confeſſionem acquirendam obligat.* Ib. pag 387. Reſp. 1. Sed præparationem, uti mox videbimus, adeò difficilem redditis,ut non tam ſuadere vos , quàm diſſuadere intelligant omnes. & eventus loquatur. 2. Jam ergo Sacrificuli veſtri plebe nequiores non erunt , quia nequitiam ſuam confitendo in ſinum nequam cujuſpiam majoris depoſuerunt. Hæc ſacrificulorum puritas eſt,qua freti quovis tempore ad altare ſuum intrepidè accurrere, & gratiæ Divinæ pignora libare,depurato ſic ore animóque ſuo,audent !

OBIECT. III. *Concilii mens non eſt,ut ſemel duntaxat fideles communicent, ſed ne minùs quàm ſemel ſub excommunicationis pœna communicent.* Reſp. 1. Canon IX. anathema dicit iis, qui negaverint *omnes & Singulos Chriſti fideles teneri ſingulis annis,ſaltem in Paſchate ad communicandum juxta præceptum Eccleſiæ.* Ergo

go perſpicuè indicavit, ſufficere fidelibus, ſi ſemel communicaverint,& frequentiam communionis libertati eorum relictam eſſe. Atqui verbum Dei majorem frequentiam commendat, uti ſuperiùs probavimus. 3. Neque etiam Synodus anathemate notat eum, qui quotannis ſemel non communicaverit,ſed potiùs eum,qui negaverit,non teneri fideles ſaltem ſemel quotannis communicare.

EXCIP. REDING : *Supra demonſtravimus, præceptum de tempore Euchariſtiæ celebrandæ Divinum nullum occurrere, adeòque id omne Eccleſiæ libertati relictum eſſe. Eccleſia autem id omne in Lateranenſi & Tridentino Concilio ritè definivit.* Ib pag.387. Reſp. Nos quoque generale præceptum de frequentanda communione demonſtravimus. Neque hic,an eam in rem aliquid Tridentina Eccleſia definiverit; ſed quo ſenſu, & quo jure definiverit, quæritur. Conſuetudinem verò, & legem, quæ ſemel quotannis communicare jubet,cum Calvino *Inſtit. lib.IV.17:46.* certiſſimum Diaboli inventum eſſe, concludimus.

QUÆSTIO X.

An præparatio ad Sacramentum Euchariſtiæ fiat ſola fide, an potiùs perfectione noſtræ contritionis, confeſſionis & ſatisfactionis?

POſterius aſſerit, & negat prius Canon XI. Nos prius affirmamus, non eo quidem ſenſu, qui fidem opponit pœnitentiæ, charitati,& dulciſſimo affectui cordis erga DEUM. Hæc enim cum fide individuo nexu ſunt conjuncta. Sed ſolam fidem,non *hiſtoricam*,uti impingere nobis videtur Synodus, ſed *ſalvificam & juſtificantem* opponimus variis illis operibus præparatoriis, & humanis ſatisfactionibus, earundémque merito. Tridentinis igitur objicimus.

ARG. I. In euchariſtia nobis offeruntur ea, quæ filius Dei nobis promeruit traditione ſui corporis, & effuſione ſanguinis, & promiſſioni Evangelii additur pignus & obſignatio. Atqui gratuita promiſſio non apprehenditur merito noſtræ contritionis,& ſatisfactionis,ſed fide,Rom.IV. 13. 16. 17. 18.&c.

RESP. REDING : *Gratia, Euchariſtiæ effectus, haud quidem merito noſtro ſubeſt, ſed vi meritorum Chriſti per Sacramentum obtinetur; ſed nonniſi ab iis, qui dignè accedunt, cum puritate conſcientiæ, in eo,qui peccati mortalis ſibi conſcius eſt, per Sacramentalem confeſſionem expiandæ.* Tomo II. Tract.VI. Sect. 5. pag.388. Reſp. Nec gratia Euchariſtiæ

ristiæ eff ctus est, nisi quoad obsignationem: nec dignitatem acced ntium potiùs merito confessionis & contritionis Sacramentalis, quàm vera in Christo, peccata nostra omnia expiante per se ipsum, fiducia m tiendam esse, doces Nih l igitur ad argumentum respondes. Ad conscientiæ puritatem & peccatorum remissionem impetrandam fidem in Christum ubique, confessionem auricularem, & contritionem, qual m vos exigitis, nuspiam S. literæ requirunt.

ARG. II. Et promissio mutuam relationem habet ad fidem, non ad merita.

RESP. REDING: *Fides ut dispositio prævia, ad fructuosam Sacramenti perceptionem necessaria est. Fides autem vestra larvata, charitatis inops, in homine peccatorum sibi conscio sufficiens ad Eucharistiæ usum dispositio esse nequit.* Ib. pag. 388. Resp. Quomodo fides ad justificationem se habeat, supra disputavimus, ostendimúsque insimul, nec larvatam esse, qualis est generalis vestra fides, Diabolis & reprobis communis, nec inopem charitatis. Verbo dicam; quod remissionis peccatorum gratiam & promissionem Divinam, solam apprehendit, atque, qua tale, fructiferum Eucharistiæ usum reddit; illud nec qua dispositio quæpiam socia, & solum, sine contritionis & confessionis merito, ad dignitatem accedendi ad mensam Domini conducit.

ARG. III. Antithesis inter præstantiam cibi ac potus, & nostram indignitatem, per se conscientias terrere apta nata est. At ex hac tentatione non eluctamur fiducia contritionis & satisfactionis, sed abnegatione meriti, & fiducia erga Christum.

RESP. REDING: *Apostolus quoque præstantiam cibi Eucharistiæ positivæ per peccatum indignitati opponens, sic conscientias terruit, ut probationem tamen sui præceperit. Ejusmodi verò probationem fieri per confessionem Ecclesiæ consuetudo declaravit.* Ib. pag. 389. Resp. Peccatorem præstantissimo illo cibo indignum esse, nuspiam Apostolus declaravit. Alias omnes, quotquot in terris unquam fuerunt, aut sunt homines, ab usu hujus Sacramenti arcuisset. Actum de nobis est, si nostram à nobis dignitatem petamus. Cùm verò Christus nobis in cibum detur, intelligimus, nos sine ipso tabescere, linqui & deficere; sicut inedia corporis vigorem extinguit. Deinde cùm nobis detur in vitam, intelligimus, nos sine ipso in nobis planè mortuos esse. Ea ergo una & optima dignitas est, si nostram ei vilitatem & indignitatem offeramus, ut sua misericordia nos peccatis, quorum nobis conscii sumus, nos exsolvat, atque sic se dignos faciat: si animos in nobis despondeamus, ut nos in ipso consolemur: si nos humiliemus, ut ab ipso erigamur: si nos accusemus, ut ab ipso justificemur: si ad eam, quam in sua Cœna nobis commendat, unitatem aspiremus. A parte verò nostra dignitas non fictitia confessione hominibus facienda, sed fide, quæ omnia in Christo, nihil in nobis reponit; deinde charitate, & ea quidem, quam imperfectam Deo offerre satis sit, constat. Hæc probatio, fidei scilicet, an simus in Christo, uti ipse S. Paulus 2. Cor. XI. 5. mentem suam explicuit, dignos reddit.

ARG. IV. Fructus cœnæ Dominicæ hoc modo redditur nobis inutilis & inanis. Exigunt enim Scholastici præparationem *sufficientiæ* seu *veritatis*, quæ constat in peccati omnis expulsione. Huic soli Eucharistiæ effectum

ctum arrogant. Præparatio enim *probabilitatis*, quam vocant, non assequitur iis Eucharistiæ fructum, prohibet tamen, quo minùs indignè aliquis manducet. Atqui sic semper anceps hærebit conscientia, cùm incertum sit, quando habeatur vel *sufficientiæ*, vel *probabilitatis* præparatio.

Resp. Reding: *Effectus Eucharistiæ non potest alteri, quàm ex Apostolo probatæ præparationi arrogari. Et sufficit etiam attritio ad indubitatum Sacramenti effectum; neque tum conscientia anceps hærebit.* Ib. pag. 389. Resp. Inania verba fundis. Præparationem Apostolus requirit. At ea omnia peccata expelli debere, ubinam docet? Ubi docet, attritionem, destitutam scilicet omni amore Dei, una cum Sacramento tranquillam reddere conscientiam posse?

ARG. V. Compendio hoc utitur Synodus ad publicam communionem obliterandam, & stabiliendas privatas Missas, quippe quæ sine periculo meritoriæ sint ad delenda quævis peccata mortalia.

Resp. Reding: *Imò quò puriores per præparationem à nobis requisitam evadunt conscientiæ, hoc ferventiores ad publicam communionem anhelant.* Ib. pag. 389. Resp. Quid verò si præparatio à Vobis præscripta, non tam remissionem, quàm expulsionem omnis peccati, per media Divinitus nuspiam præscripta, cujusmodi sunt confessio, satisfactio, &c. vel etiam timor pœnæ sine amore Dei, conscientiam nullo modo tranquillant, sed potiùs in examine justo & legitimo perturbant magis? Nimis profectò contritionis & attritionis Papisticæ nugæ jejuna & evanida solatia sunt consternatis, dejectísque conscientiis, & horrore peccati perculsis. Nam si Dominus interdicto neminem in Cœnæ suæ participationem admittit, nisi per contritionem justam & innocentem: non levi cautione opus est, quæ justitiæ, quam Deus in lege sua requirit, certiorem reddat. Unde verò nobis confirmatur hæc securitas, apud Deum defunctos esse, qui fecerunt, quod in se est? Ita enim vos loqui amatis. Et quotusquisque sibi spondebit, se fecisse, quod in se est? Ita cùm nulla dignitatis nostræ securitas fiat, manebit semper clausus aditus horribili illo interdicto, quo edicitur, judicium sibi manducare, qui indignè manducat.

ARG. VI. Ipsa contritio & confessio Sacramentalis Papistica nullum in verbo Dei mandatum habet, uti probabitur inferiùs.

Respondere Redingius supersedit.

Objectiones Tridentinorum.

OBJECT. *Præparatio ad S. Domini Cœnam necessariò conjuncta esse debet cum pœnitentia, cùm pœnitere nesciens se non exploraverit, nec dignus Christi hospes & conviva esse valeat. Atqui pœnitentia constat perfectione nostræ contritionis, confessionis & satisfactionis.* Resp. 1. Pœnitentia salutaris fidei non opponenda est. 2. Pœnitentiam *salutarem* & *Evangelicam* ab hac præparatione non excludimus. Sed Pontificiam, quæ nititur perfectione contritionis, con-

fessionis & satisfactionis, utpote ab hoc negotio alienissimam, verbo Dei contrariam, & Christi merito iniquam rejicimus.

EXCIP. REDING: *Imò verò probatio ab Apostolo praecepta absque conscientiae discussione salutifera; & hæc absque contritione perfecta, confessione & satisfactione consistere non potest.* Ib. pag. 389. 390. Resp. Ut vias quisque suas scrutetur, probatio sui requiritur. Et pars probationis omnino est, ut contritus, hoc est, tristatus secundum Deum confiteatur peccata Deo, eadémque per veram fidem in Christum conjiciat, remissionémque à satisfactione non propria, sed Christi expectet, & in usu Eucharistiæ obsignatam vera fide amplectatur.

Ad ejusdem Sessionis XIII.

DECRETUM REFORMATIONIS.

QUÆSTIO UNICA.

An Ecclesiæ competat vera jurisdictio, & præfectura externa, auctoritativa, principalis & ἀνυπεύθυνος, cujus vi ejus præfectis Episcopis fas sit, non tantùm leges condere per se conscientias obligantes, & de verbo Dei ac rebus fidei judicare, sed etiam subjectos censuris & pœnis propriè dictis coercere?

AFfirmat Decretum Sessionis XIII. quo jurisdictionis hujus ecclesiasticæ reformatio aliquot capitibus suscepta est. Ejusdem jurisdictionis tutela etiam *Sess. XXV. cap. 20. de Ref.* Principibus secularibus fusè commendatur. Juvabit autem docendi causa ex doctissimo Camerone *prælect. de Eccles. pag. 279.* distinguere genera potestatis. Est nempe sextuplex, vel *minima*, cum quis alterum retinet in officio, non ullâ retinentis auctoritate, sed solâ rei evidentiâ & veritate, veluti cùm servus Dominum, filius Patrem retinent in officio: vel *proxima minimæ*, quæ est potestas paris in parem, qui prudenter & ἀγαπητικῶς etiam increpari, imò & vitari potest, si contumacem se gesserit: vel *magna*, cum quis alterum

alterum retinet in officio, vel ad officium revocat authoritate, sed quæ ejusmodi est, ut nihil habeat, quo possit cogere seu intellectum, seu hominem exteriorem: *major*, quæ tanta est, ut non faciat jus, attamen juri facto testimonium infallibile perhibeat, veluti cùm olim in Republica Romana prudentes & Jurisconsulti jus ita interpretati sunt, ut eorum interpretatione ipsi Judices stare debuerint: vel *maxima*, quâ quidem jus aliquis non facit, tamen contemptoribus Juris pœnam irrogare potest: vel denique *multò maxima*, quæ jus facit, quod alioquin jus non erat, & conjuncta insuper est cum auctoritate puniendi eos, qui secus fecerint. Quo quidem statuto discrimine admittimus in Ecclesia potestatem *minimam, proximam minimæ, & magnam*, quæ in eo consistit, ut possit Ecclesia cum authoritate prædicare verbum DEI, administrare Sacramenta, & contumaces notare censuris in verbo Dei præceptis, sine ulla tamen vera Jurisdictione. At negamus Ecclesiæ competere potestatem & Jurisdictionem tum *majorem*, quâ videlicet possit authenticè & infallibiliter jus divinum non quidem facere, sed declarare tamen ita, ut verbi divini authoritas quo ad nos ab ea dependeat: tum *maximam*, quâ possit subjectos censuris & pœnis propriè dictis, quæ veræ vindictæ rationem habent, sive lata sententia, sive executione cogere & coercere: tum denique *multò maximam*, qua possit leges condere, quæ citra rationem contemptus & scandali conscientiam obligent. Proinde jurisdictio ecclesiastica controversa consistit tum in judicio circa Divinitatem verbi & controversias fidei, tum in potestate νομοθετικῇ, seu legislatoria, tum denique in irrogatione pœnarum propriè dictarum. *Eam secundum plenitudinem* alii in Papa, alii in Ecclesia; *secundum participationem* verò in Episcopis, aliisque, quibus eam Papa communicare dignetur, collocaverunt. Ejusmodi verò Jurisdictionem externam & præfecturam principalem Ecclesiæ negamus. Etenim

ARG. I. Christus Marc.X.42. Luc.XXII.25. excludit ab Ecclesia omnem dominatum & Jurisdictionem externam, quæ videlicet forensem jurisdictionem & præfecturam imitetur, his verbis: *Reges dominantur iis, & qui potestatem habent, benefici vocantur. Vos autem non sic.* Loquitur non de tyrannis, sed legitimis Dominis, utpote quos εὐεργέτας *beneficos* nuncupat. Proinde ab Apostolis removet non tyrannicum duntaxat, sed omne verum & propriè dictum dominium. Neque κατακυριεύειν notat Christo *Tyrannicum*, uti Bellarminus somniat, *dominium*, sed *violentum*, hoc est, cum vi externa conjunctum, legitimum tamen. Cum Christo facit Paulus 1. Tim.II. 4. vetans eum, qui DEO militat, se implicare *negotiis secularibus*, inter quæ ejusmodi externa jurisdictio & præfectura censeri debet. Sed

& Petrus concors 1.Pet. V.3. vetat *dominari clero*, jubétque fieri typos gregis.

RESP. REDING: 1. *An quia Christus post interdictum dominandi subjungit:* Ego sum in medio vestrúm, sicut Minister; *pariter concludes, nullam eum habuisse jurisdictionem forensem, de qua tamen Esaj. XXXIII. 22. populus Dei sic loquitur:* Dominus judex noster, Dominus legislator noster, Dominus Rex noster. 2. *Tam non ergo hic excluditur jurisdictio ecclesiæ, quàm non potestas legislativa, Matth. XVI. XVIII. Joh. XXI. Apostolis tributa.* 3. *Ergo Marc. X. & Luc. XXII. non excluditur jurisdictio, sed principatus dominativus, cujus finis sit utilitas propria, cùm Pastor bonus seipsum impendere debeat in spiritualem animarum sibi subjectarum utilitatem.* 4. *Cúmque potestas ea sit spiritualis & supernaturalis, sed ad salutem animarum ordinata, ideo S. Paulus 2. Tim. II. 4. eum, qui Domino militat, negotiis hujus Seculi implicari vetat.* Tomo II. Tract. VI. Se. 6. pag. 391. 392. Resp. 1. Est minister qui dominatur, & est, qui merè servit. Sic potestas supereminens civilis ministra est, & dominatur, Rom. XIII. 1. 2. &c. respectu Dei delegantis ministra: respectu subditorum dominans. Christum igitur & Ministrum dici respectu delegationis à Patre, & dominum respectu potestatis à Patre eidem concessæ in Ecclesiam, nihil vetat. Quanquam Marc. X. 44. & Luc. XXII. 27. ne quidem de ea potestate, quam in statu exaltationis nactus est, & de qua Esaj. XXXIII. 22. sermo est, sed de eo duntaxat ministerio, quod in statu exinanitionis exercuit, loquitur. Diversa est ratio Ministrorum Ecclesiæ, qui & Christi delegantis, & Ecclesiæ, cui præsunt, meri ministri sunt, procul omni potestate dominandi, qua locis citatis simpliciter Christus iis interdixit. 2. De locis Matth XVI. &c. ex quibus potestatem legislativam extundere conaris, infra. 3. Jurisdictio externa sine dominio nulla est; maximè illa, quam Papa vester in Regum & Principum corpora & animas, temporalia & spiritualia παμβασιλικῶς exercet. Et dominium quodvis ex prima institutione Dei est non propriæ, sed alienæ utilitatis causa. Quòd verò propriæ utilitatis causa exercetur, tyrannis est, non dominium legitimum. Quod vel ipsi Philosophi gentiles frequenter adnotarunt. Nullum verò planè dominium, jurisdictionem externam, quæ cum dominio omnis conjuncta est, Ministris Ecclesiæ competere, nullam in locis citatis oppositio manifestè arguit. *Illi*, Reges gentium, inquit Christus, κατακυριεύουσι, κατεξουσιάζουσι, *dominantur, potestatem gerunt:* at vos oportet esse διακόνους, δούλους, *ministros, servos*, sine ulla proin dominandi, potestatem gerendi externam facultate. Ita opponuntur τὸ κατακυριεύειν *dominari*, & τὸ δοῦλον εἶναι *servum esse*, ut toto diametro distent. Non possunt igitur ita modificari, ut in unum idémque conveniant. Non jam dicam, Papæ dominium pro ultimo fine propriam, non alienam utilitatem habere. Res ipsa loquitur, potentia, Majestas, Regales opes, quas dominio suo intendit, peperit & quotidie profert. 4. Potestas denique Papæ & Cleri prætextu quidem spiritualis, sed reapse merè temporalis & mundana est. Papa enim verus Imperator & Rex est, & in πραγματείαις τοῦ βίου *negotiis hujus mundi* occupatur totus.

ARG. II. Talis est potestas Ecclesiæ, qualis ipsi à Christo concessa est. At externa & principalis ei nuspiam concessa est.

RESP. REDING: *Ecclesiæ potestatem principalem, non absolutam & independentem à superiori, sed Divinæ subordinatam datam esse, S. Paulus 1. Cor. IV. 21. 2. Cor. XIII. 2. Hebr. XIII. 17. testatur.* Ib. pag. 392. Resp. De locis illis infra agimus.

ARG. III.

ARG. III. Imò cùm ne ipſe quidem Chriſtus ejusmodi jurisdictionem unquam exercuerit, & regnum ſuum de hoc mundo eſſe negaverit, quomodo cenſeri poteſt eam indulſiſſe Eccleſiæ? Inprimis cùm ipſe teſtetur Joh.XX.21. ſe mittere Apoſtolos, ſicut ipſe à Patre miſſus eſt. An ampliorem poteſtatem conceſſit Eccleſiæ, quàm ipſe uſurpaverit?

Resp. Redding: *Deus Pater ſic Chriſtum miſit, ut dederit ei gentes in hæreditatem, regendas in virga ferrea, quæ & directionem & coactionem, Auguſtino interprete, notat, Pſal. II.8. Quin & ſedem Davidis ei dediſſe, ut regnet in æternum, Luc.I.33. dicitur. Quomodo in æternum regnat, ſi in mundo poteſtatem regnandi non reliquit? Apoſtolis ergo & eorum ſucceſſoribus eam communicavit.* Ib. pag.392.393. Reſp. Fruſtra ex locis allegatis Chriſto poteſtatem externam & mundanam, qualem Papa exercet, vindicare conaris. Nam qua Mediator nunquam talem geſſit. Negavit enim diſertè Regnum ſuum eſſe de hoc mundo. *Dedit* autem ei Deus *gentes hæreditatem*, Pſal.II.8. quia illi, tanquam filio & hæredi omnium reſervata erat obedientia gentium, Geneſ.XLIX.10. An vi mundana & & terreſtri, & non potiùs Spiritu & verbo gentes ad fidem & pœnitentiam vocavit, convertit? In Regni ſui ſpiritualis vindicatione & occupatione dicitur gentes conquaſſaſſe בשבט ברזל *virga ferrea*, hoc eſt במטה עז *virga roboris*, Pſal.CX.2. vi verbi & ſpiritus ſui, qua conterit ſuperbiam, & emollit duritiem. Quaſſat enim corda, ut regat. Refractarios verò & perſecutores Eccleſiæ *ut vas figulinum* diſſipat; omnipotente ſcilicet, quam qua Deus habet, & in totum mundum exercet, virtute. Aliter enim ſe habet ejus poteſtas, qua is Mediator, caput & Dominus Eccleſiæ eſt: aliter, qua ſimpliciter, ut Deus, una cum Patre & Spiritu S. univerſum mundum vel immediatè, vel mediantibus poteſtatibus humanis gubernat. Regnum porro Chriſti ejuſdem, quod Luc.I.33. habere dicitur in domum Jacob, hoc eſt, ſemen promiſſionis, quod ſibi ſubjicit, ut in eo vivat; neutiquam terreſtre, ſed merè ſpirituale eſt. *Æternum* verò dicitur, non quòd Regia ea poteſtas Apoſtolis & ſucceſſoribus in terra communicata nunquam ceſſet (nam nec iis Regia ejuſmodi poteſtas ullatenus competit, nec miniſterium eorundem æternum eſt) ſed propterea, quia non tantùm fideles, Regni hujus filios, ſibi ſubjicit ad luctam & pugnam contra peccatum, ut in iis belligeretur, ſed in iis etiam triumphat tum propter juſtitiam æternam, tum per Spiritum æternum, & in ſui manifeſtatione cum gloria æterna. Hæc omnia, Regni Chriſti *κυρίας δόξας*, vel turpiter tu ignoras, vel impudenter confundis, ne Papa tuus, Chriſti ſcilicet vicarius, ſine cauſa ſe *παντοκράτορα* hujus mundi gerere videatur.

ARG. IV. Poteſtas Eccleſiæ propria tota eſt merè ſpiritualis. Coercetur enim ſpirituali objecto, uti præcepta Chriſti, qualia ſunt: *Docete, baptizate, ſolvite, ligate*, indicant. Sed & in rejectione eorum, qui obſtinati Evangelio ſe opponerent, Chriſtus Apoſtolos armavit non vi & coactione externa, quæ ultra animos in temporalia operaretur, ſed in teſtimonium infidelitatis incurabilis juſſit excutere pulverem Matth.X.4. contumaces habere pro Ethnicis & publicanis, Matth.XVIII.17. qua in re nullus externæ violentiæ locus eſt.

RESP. REDING: *Annon uti corpus inservit spiritui, ita etiam temporalia subordinantur spiritualibus? Nam homo & corpore & anima Deum glorificare debet. Licet ergò temporalia potestati spirituali directè non subjaceant, indirectè tamen subjacent, quia spiritualis potestas absolutum regimen in ordine ad finem supernaturalem habet.* Ib. p. 393.

Resp. Frustra temporalem potestatem spirituali subordinatam esse, cum Hierarchicis vestris, fingis. Sunt enim essentialiter distinctæ. uti ipsemet Gelasius vester Papa agnovit. Is enim invectus in Anastasium Imperatorem, quòd se ille aliquando in absolutionem Petri Episcopi Alexandrini Ecclesiastica censura icti ingessisset, sic *Tomo de Anath. vinc.* potestatem utramque disparavit: *Fuerint hæc ante adventum Christi, ut quidem figuraliter, adhuc tamen in carnalibus actionibus constituti, pariter Reges existerent, & pariter Sacerdotes. Quod Melchisedecum fuisse, sacra historia prodit. Quod in suis Diabolus quoque imitatus est, utpote qui semper, quæ Divino cultui convenirent, sibimet tyrannico spiritu vendicare contendit, ut Pagani Imperatores iidem & Maximi Pontifices dicerentur. Sed cùm ad verum ventum est, Christum, eundem Regem & Pontificem, ultra sibi nec Imperator Pontificis nomen imposuit, nec Pontifex Regale fastigium vindicavit. Quamvis enim membra ipsius, id est, veri Regis ac Pontificis, secundum participationem naturæ magnificè utrumque in sacra generositate sumpsisse dicantur, ut simul Regale genus & Sacerdotale subsistant,* 1. Pet. II. 6. *attamen Christus memor fragilitatis humanæ, quòd suorum saluti congrueret, dispensatione magnifica temperans, sic actionibus propriis, dignitatibus distinctis officia potestatis utriusque discrevit, volens suos medicinali humilitate salvari, non humana superbia rursus intercipi, ut & Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro temporalium cursu rerum, Imperialibus dispositionibus uterentur: quatenus spiritualis actio à carnalibus distaret incursibus, & ideo militans Deo minimè Secularibus negotiis se implicaret; ac vicissim non ille rebus Divinis præsidere videretur, qui esset negotiis secularibus implicatus: ut modestia utriusque ordinis curaretur, ne extolleretur utraque suffultus: & competens qualitatibus actionum specialiter professio aptaretur.* Totidem ferè verbis Nicolaus I. totus licet spiritu Monarchiæ tumens, *Epist. lib. I. ep.* 8. utramque potestatem distinxit. Primus Bonifacius VIII. ἰσχυρογνωμονῶν in Extravagant. *Unam Sanctam &c.* spiritualem & materialem gladium esse in potestate Ecclesiæ definivit. Distincta equidem sunt potestas, & subjectum habens potestatem, ita ut habens potestatem politicam Ecclesiæ, & vicissim habens potestatem Ecclesiasticam seculari subjici possit debeátque. Sed potestates ipsæ sic discretæ sunt, ut neutra alteri subjici; neutra in alterius fines involare debeat vel possit. Neque hic potestatum subordinatio ulla locum habere potest, quia dignitas & officium quod est in subordinato, non potest non esse in subordinante, cùm ab eo derivetur. At politicæ potestatis dignitas & officium in Ecclesiastica non continetur. Et frustra planè subordinationem hanc similitudine animæ & corporis explicare contendis. An enim sicut spiritus vitam corpori, & cuilibet ejus parti impartitur: ita Spiritualis etiam potestas civili propriam functionem & administrationem præscribit? An sicut corpus sine anima consistere nequit, temporalis etiam potestas sine Ecclesiastica consistere non potest? An sicut corpus in Spiritum directè agit, ecclesiastica similiter in civilem, eam movendo, regendo, præceptis legibúsque informando directè agit? Hoc tu ipse affirmare non sustines. Licet autem ecclesiastica potestas se extendat ad finem supernaturalem, atque ad eundem finem omnes etiam actiones corporales collineare debeant, inde tamen non conficitur Ecclesiæ Ministris in res temporales ullam potestatem exter-

nam

nam & coercentem competere; sed tantùm, eos spiritualibus remediis ex verbo Dei petitis, procul ulla coactione, res temporales ad supernaturalem finem provehere debere.

ARG. V. Paulus etiam Hebr. XIII. 7. jubet obedire præpositis, nempe in iis, quæ animam concernunt. Addit enim rationem demandati obsequii: *Ipsi enim vigilant pro animabus vestris, tanquam rationem reddituri.* Atque hinc est, quòd etiam Christus passim φερωνύμως vocatur *Pontifex & Sacerdos* noster, Hebr. IV. 14. V. 16. Pontifici autem & Sacerdoti quis nescit animarum duntaxat commissam curam esse? Et ministri ejus vocantur *Oeconomi* Luc. XII. 41. 1. *Legati* 2. Cor. V. 20. quorum neutri externam αὐτοκρατορικὴν potestatem obtinent.

Resp. Reding: *Obligatio obediendi Præpositis indirectè & consequenter etiam ad temporalia se extendit; & quidem sub censuris ecclesiasticis.* Ib. pag. 393. Resp. Sed sine ulla potestate vel legislativa, vel judiciali quoad rerum temporalium administrationem, vel externa coërcente. Nam censuræ etiam ecclesiasticæ, quatenus externa & temporali jurisdictione indigent, ad potestatem civilem pertinent.

ARG. VI. Ecclesiæ non competere vel judicium de rebus fidei decisivum, vel potestatem νομοθετικὴν propriè dictam, supra probavimus. At nec potestatem coercendi, puniendi, & cogendi, quæ una superest, ei competere manifestum est, quia nec in animam, nec in corpus ea cadere potest. Non in *animam*, utpote cujus coërcitio & coactio soli Deo subest. Non in *corpus*, cujus coactio nuspiam Ecclesiæ, ubique civili summæ potestati in verbo Dei vindicatur. Nam judicium, quo utitur Ecclésia in contumaces, excludendos videlicet à consortio fidelium, à sacra Synaxi, ab Ecclesia, nec respectu animæ, nec corporis, violentum & coactivum est, cùm excluso hac ratione adhuc relicta sit vel libertas parendi, vel licentia repugnandi. Quòd si se cœtui sacro intruserit, non ecclesia, sed civilis potestas externa vi ipsum coget ad officium, & expellet.

Resp. Reding: 1. *An ergo contumaci à sacra synaxi per Ecclesiam excluso est licentia si non Dei, saltem Ecclesiæ foro impune repugnandi? Si non est, Ecclesia igitur habet vim coactivam. Et quomodo non violenta erit exclusio, cùm publicam infamiam ingerat? 2. Annon communio Ecclesiæ, bonúmque famæ ac honoris, quorum, mediantibus censuris jactura fit, sunt quædam animæ bona, ut adeò eorum privatione vis coërcitiva exerceatur adversus animam, imò consequenter etiam adversus corpus?* Ib. pag 394. Resp. 1. Contumax à synaxi legitimè exclusus jus quidem repugnandi Ecclesiæ non habet. Fieri tamen potest, ut præter jus licentiam repugnandi sibi sumat. Eo in casu an Ecclesia contumacem coërcebit & corpori ejus vim faciet? Non puto equidem. Civilis potestas, si Ecclesiæ membrum sit, auxiliares manus porriget, utpote quæ sola *gladium gestat, & vindex est ad iram omni malum facienti*, Rom. XIII. 4. An verò infamia, ut habeatur aliquis

aliquis pro Ethnico & Publicano, externam coercitionem requirit? Nimis profectò deliras. Sicut enim bona fama in opinione & judicio de proximi virtute & dignitate: ita infamia in opinione pariter & judicio de indignitate proximi consistit. Quæ verò in judicio & opinione externa vis & coercitio locum habet? 2. Par ratio est privatæ communionis per censuram Ecclesiæ. An enim censura, seu elenchus ex Dei verbo institutus, vim corpori admovet? Et si quæ vis animæ incumbit, illa non à jurisdictione externa Ecclesiæ, sed à sententia legislatoris Dei, à præcone ex ejusdem verbo deprompta, tota provenit.

ARG. VII. Accedit, quòd Deus unicam supremam, architectonicam & ἀνυπεύθυνον potestatem, jure gladii armatam instituit, cujus proinde Jurisdictioni πᾶσα ψυχὴ *omnis anima* juxta Apostolum Rom. XIII. subjecta, & ad imperata omnia obnoxia esse debet. Id porro etiam manifestum est, tum quia ipse Christus magistratibus subjectus fuit, vectigal solvens pro se & Petro, Matth. XVII. 27. tum quia veteres sacerdotes Regibus suis in civilibus & criminalibus subjecti fuerunt, uti liquet exemplis *Davidis*, qui ordines & officia Levitarum in templo constituit; *Solomonis*, qui Abiatharem deposuit; *Josaphati*, qui cultum idololatricum sua auctoritate sustulit; *Joasi*, qui Sacerdotum & Jojadæ Pontificis negligentiam coarguit; *Hiskiæ*, qui cultum à Sacerdotibus & Prophetis corruptum instauravit; *Josiæ*, qui ossa Sacerdotum super altaria ipsorum combussit, & Pascha ex libro Legis restituit: tum quia in Novo Testamento omnibus, nullo excepto, præcipitur obedientia civilis, Rom. XIII. 1. Tit. III. 1. 1. Pet. II. 13. Qui igitur externam & supremam ejusmodi Jurisdictionem civili collateralem invehunt, contra jus Dei & naturæ, imperium in imperio ædificant.

RESP. REDING: 1. *Si unica est potestas architectonica, eáque civilis jure gladii armata, quomodo subsistet Divinum effatum Deuteronom. XVII. 12.* Qui superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, morte moriatur. 2. *Cùm Rom XIII. 1. præcipitur, ut omnis anima subsit potestati eminenti, id de potestate civili locum habet non absolutè, sed in sensu accommodo, intra limites nempe fori civilis. Quomodo aliàs in Mosaica lege præter Politicum Magistratum locum habere potuit supremum pro populo Sacerdotium, cum potestate sua conjunctum? Neque potestas ejusmodi in N. Test. abrogata est, uti liquet ex absoluta ligandi potestate Oecumenico fidelium Pastori à Christo collata.* 3. *Imò verò Christus Matth. XVII. 26. profitetur, filios Regni, adeóque se etiam liberum esse à tributo. Non igitur tributum solvit jure subjectionis, sed ne scandalum exactores tributi paterentur.* Ib. pag. 394. 395. Resp. 1. Argumentum meum de tempore N. Test. loquitur. Perperam ergo ex veteri, in quo diversa Ecclesiæ & Politiæ œconomia fuit, respondes. Nam ibi quidem Sacerdotes ex Dei præscripto potestate etiam externa ad vindicandum ordinem in Ecclesia à Deo institutum pollebant. Quanquam locus Deut. XVII. 12. nihil te juvat, quia ita ibi legislator superbè agentem contra Sacerdotem vel judicem morti addicit, ut potestatem inferendæ mortis, adeóque exteriorem jurisdictionem judicialem Sacerdo-

ti non vindicat. 2. Utique Rom. XIII. 1. omnis anima potestati supereminenti subesse jubetur non absolutè, sed usque ad aras: in sensu etiam commodo, & intra limites fori civilis. Sed aliud forum eminens ecclesiast cum temerè supponis. Neque vel Ecclesiæ N. Test. à Christo data est absoluta ligandi potestas, quæ uni solique Deo competit: vel ligandi potestas externam jurisdictionem, uti infra ostendimus, arguit. 3. Christus Matth. XVII. 26. dicens, *filios Regni liberos esse*, non se, qua hominem, & legi subjectum, à politico foro exemptum docet, sed ostendit, nec se, qua Filium Dei, obligari ad didrachma solvendum, tanquam λύτρον animæ suæ, nec discipulos suos, qui ab ipso libertatem hæreditant, & non argento redimuntur, sed pretioso ejus sanguine, ad servitutem figuræ teneri. Ne tamen scandalum præberet, quasi qua homo legibus solutus censeri velit, tributum solvit. Vos verò cur non scandali similis metu æquè tributa pensitatis, & subjectionem vestram testamini?

ARG. VIII. Sed & vetus Ecclesia ab ejusmodi præfectura planè abhorruit. Chrysostomus *Homil. 3. in Acta Apostol.* legislativam auctoritatem Ecclesiæ erga fideles prorsus derogat. Atque id ipsum etiam *Homil. 1. in Tit.* probat eo argumento, quòd in potestate subjectorum Ecclesiæ positum sit obedire vel non. Hieronymus *Epist. 2. ad Neopotianum* graviter urget locum Petri 1. Ep. V. 3. Nazianzenus *in Apolog.* ait: Non vi, vel necessitate oportere constringere, sed ratione & vitæ exemplis suadere. Bernhardi plura loca affert M. Anthon. de Dominis *de Rep. Eccl. lib. V. 2.* Atque hinc etiam est, quòd Justinus Imp. *de Episc. & Cler. l. 41.* aliique olim Ecclesiasticis legum civilium studium & professionem, tanquam iis noxiam, interdixêre. Videri de eadem re Gerson *lib. de vita Spirit. Lect. 1.* & Petrus Blesensis *epist. 25.* possunt. Adversarios hujus Ecclesiasticæ Jurisdictionis & potestatis, ex posterioribus etiam seculis, novimus plures, veluti Marsilium Patavinum, Authorem oneris Ecclesiæ, Guntherum, Petrum de Vineis, Wilhelmum Occam, Petrum Ferrariensem, Albericum Rosatem, Anthonium Rosellum, inprimis etiam Fridericum Barbarossam.

RESP. REDING: 1. *Chrysostomus homil. 70. ad populum Ecclesiasticam jurisdictionem disertè stabilit. Et homil 3. in Acta Petrum habuisse constituendi jus par omnibus; & præfectos non tanto honore potiri, quo Præsides Ecclesiæ asserit. Denique homil. 1. in Titum in fidelibus agnoscit obligationem obediendi præpositis Ecclesiæ. In potestate autem subditorum esse, iis obedire, vel non, addit, ut ambitionis affectum ab ecclesiasticis removeret, utpote qui imperare, & non ad imperata cogere possint æquè ac Principes seculares, qui etiam invitos cogere possunt. 2. Hieronymus loc. cit. hoc unum contendit, ecclesiasticorum authoritatem non esse dominativam. Eadem sententia est verborum Nazianzeni. 3. Bernhardus quoque Ecclesiæ judiciariam potestatem agnoscit, sed non in terrenis, verùm criminibus. 4. Ecclesiasticis legum civilium studia interdicta sunt, ne Secularibus districti res Divinas negligant. 5. Postremi à te citati hæreseos, vel politiæ hæresi propinquæ spiritu turgebant.* Ib. pag. 395. 396. Resp. 1. Chrysostomus *homil. 3. in acta Apostolorum verba* Episcopum cum Imperatore conferens, concludit de Episcopo: Οὐδὲ ἀπ' ἐξουσίας ἐνὶ

ἐπιτάξαι. *Ne quidem licet ei ex potestate præcipere.* Et paulò ante comparans curam boni Patris familiâs cum cura Episcopi, hanc illa multò graviorem facit, ex imperii multò minori potestate. Addit: Ἐπὶ μὲν τῶν ἀρχόντων ὁ φόβος ἔπεστιν. ἐπὶ δὲ τούτων οὐχί. *In Principibus movet metus: in his* (Episcopis) *minimè.* Par jus habuisse Petrum constituendi nempe Apostolum, ibidem ait. Quid hoc ad jurisdictionem exteriorem? Quid τὰ πρεσβεῖα, major dignitas, honor Episcopi quàm præfectorum, ad eandem? Nugari ubique amas. Idem Chrysostomus *homil.* 1. *in Tit.* negat Ecclesiæ Ministrorum esse ἐπιταγὰς *mandata*, præcepta ferre, ratione addita, quia ἐφ' ἡμῖν *in potestate nostra sit* iis obedire vel non obedire. Τὰ δὲ, inquit, ἐπιτάγματα οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀλλ' ἀνάγκη ἢ ποιοῦντα ἢ μὴ ποιοῦντα κολασθῆναι. *Mandata non sunt in nostra potestate, sed necesse est vel facere, vel non facientem puniri.* Qua ergo jurisdictione legislativa & coercitiva Ecclesia pollet? Lepidum planè, quòd ambitionis affectum à Ministris Ecclesiæ sic removeri ais. Removet sanè, sed eo argumento, quòd ne quidem ἐπιτάττειν *mandare* aliquid, puta à Christo non mandatum, ausint. Neque quæ ex *homil.* 70. *ad populum* citas, quicquam ad rem faciunt. Nam coacturum se quosdam *mala sua deflere*; ligaturum, &c. non ulla externa jurisdictione, sed spirituali potestate verbi Divini minatur. 2. Hieronymi *ad Nepotianum Epist.* 2. verba sunt: *Episcopi Sacerdotes se esse noverint, nec Dominos: honorent clericos, quasi Clericos, ut & ipsis à clericis quasi Episcopis honos deferatur &c. Unus Dominus, unum Templum, unum sit ministerium.* Authoritatem utique dominantem, sine qua nulla jurisdictio externa & coërcens est, excludit. Sed & passim Hieronymus in eo totus est ut planum reddat, Ecclesiasticam dignitatem neque imperium in se continere, ut in subditos, neque splendorem fastuosum præfecturæ civilis proprium. *Regem nolentibus, Episcopum volentibus præesse*, in Epitaph Nepot. *ep.* 3. monet. Nulla autem est jurisdictio externa coercens in volentes. Quomodo etiam Nazianzenus *in Apologet.* Ecclesiæ Ministros monet, *ut non necessitate vel vi constringant, sed ratione & vitæ exemplis suadeant.* 3. Bernhardi loca plura modò perpenderes. Ipsum Papam Eugenium *de consid. lib. II.* 6. sic alloquitur: *I ergo tu, & tibi usurpare aude aut dominans Apostolatum, aut Apostolus dominatum.* An neutrum horum sibi Papa, & Hierarchia vestra, omnis jurisdictionis externæ typho plus quàm Reges & Principes Seculi omnes, insolescens usurpat? Et *de consid. lib. I. cap.* 6. dicit: *In criminibus, non possessionibus est potestas vestra, quoniam propter illa, & non propter has accepistis claves Regni Cælorum.* Quæ verba ipse Johannes Ferus vester, omnem jurisdictionem externam ab Ecclesiasticis remoturus, graviter urget. Et ussit hoc Bernhardi dictum, urétque semper Hieromonarchicos, qui Romanum Pontificem utraque suprema potestate mactare nituntur. 4. An verò legum civilium studio ab Imperatore *C. de Episcop. & Cler. l.* 41. damnato, vestri abstinent? Imò absque eo foret, nunquam officiales & caussidici vestri jurisdictionem externam tuerentur. 5. Denique Viri consultissimi, ipsi inprimis Henrici & Friderici Imperatores, non alia hæresi infecti fuerunt, quàm ii ipsi, quos allegavi, Patres, imò Christus ipse, quando dominari instar Regum & Pricipum vetuit. Hæresis Papicolis hodie est omnis Principum pro potestate Divinitus sibi concessa contentio.

ARG. IX. Denique Episcopalis jurisdictionis originem & incrementum eruditè exponit Historicus lib. IV. pag. 279. &c. Summa huc redit: *Judicium Ecclesiasticum principiò à sola charitate profectum esse, & ejus dirigendi curam Episcopo, utpote maximè idoneo, tributam, sed causam ipsam in Presbyteriorum Colle-*

gio

gio examinatam & excussam, ac in ecclesiæ cœtu determinatam esse. Hanc formam viguisse adhuc Cypriani ætate, anno 250. uti ejus epistolæ indicant. Ecclesiis in eo munere remissioribus, & charitate refrigescente, tandem Judicium illud cessisse in unum Episcopum. Cessantibus persecutionibus Episcopos tribunalia & Judicii formam erexisse. Addidisse Constantinum M. legem, ut à sententiis Episcoporum provocatio non esset, eásque Judices exequerentur. Hinc Judicium cœpisse esse forense. Anno 365. Valentem Imp. illud ampliâsse, inspectione in pretia rerum promercalium ei attributa. Cúmque potestate hac abuterentur nonnulli Episcopi, annis post 70. Arcadium & Honorium statuisse, ut religionis tantùm causas Episcopi dijudicarent, civiles autem non aliter nisi de partium voluntate & consensu, simúlque statutum, nullum iis forum deberi. Eam legem A. 452. à Valentino Imperat. restauratam esse. Sed ademptæ hujus potestatis bonam partem iis redditam à Principibus sequentibus, Justiniano forum stabiliente & Audientiam, iísque unà cum causis religionum, delicta clericorum Ecclesiastica, & in Laicos varias Jurisdictiones spontaneas assignante. His gradibus charitatem in dominationem degenerâsse. Separatis postea in occidente provinciis paulatim Episcopos in principum consilia advocari, mixtum forum institui, laicorum causas spiritualitatis obtentu ad illud evocari, & divinum ad hæc omnia Jus, & Christi ipsius institutionem alligari cœpisse. Tandem ab immensitate potestatis spiritualis ventum ad tribunal temporale extruendum in medio status cujúsque Politici, & utrunque Imperium Episcopis ademptum sibi Pontificem Romanum vendicâsse.

RESP. REDING: *1. Cyprianus lib I. Epist. 3. & lib. II. Epist. 3. unum in Ecclesia ad tempus esse Sacerdotem, qui judex vice Christi sit constitutus in Cathedra Petri, scribit. En judicium Ecclesiasticum à Christo institutum agnoscit. 2. Forense judicium in Ecclesia à Divina institutione Constantinus M. arcessit.* Ib. p. 397. Resp. 1. Cypriani dictum supra excussimus. Judicialem potestatem, ministrantem puta, & merè spiritualem, non externam & coercentem Sacerdotibus tribuit. 2 Ubi Christus Romæ Principatum Sacerdotum, & Religionis caput sic constituerit, ut Imperatori terreno fas non sit illic potestatem suam, temporalem puta, exercere, tu quæso nos edoce. Nam cum ignarissimis juxta hoc ignoramus. Neque hoc Constantino Imperatori in mentem venit unquam.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Christus Matth. XVI. 19. Apostolis, & eorum in ministerio successoribus concedit potestatem clavium, quæ in ligando & solvendo consistit, promisitque in cœlo solutum ligatúmque fore, quicquid illi in terra solverint & ligaverint. Ergo absolutam illis potestatem & Jurisdictionem concessit.* Resp. 1. Quid cum clavibus à Christo Apostolis & Ecclesiæ concessis commune habet Jurisdictio propriè dicta, enses, lanceæ, sceptra, coronæ, plena in omnia regna, animos & corpo-

ra poteſtas,quæ omnia ex clavibus inſani homines cudunt? Sicut herus Oeconomo tradens claves,ei externam hujusmodi Jurisdictionem non tradit, ſed miniſterium & curam familiæ: Ita Chriſtus Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus tradens claves, illis communicavit non abſolutam poteſtatem & externam Jurisdictionem,ſed poteſtatem merè miniſterialem,& ad præcepta Domini adſtrictam, quâ videlicet illis incumbit populum ſuæ fidei creditum docere,hortari,conſolari,increpare,inque diſciplina retinere.

EXCIP. REDING: *Si Dominus præter dominium privatum habeat ſupremam Regni jurisdictionem,domûſque ſuæ œconomiam committat alteri cum authoritate clavium non domus privatæ duntaxat, ſed Regni ſui,conceſſa indefinita & illimitata ligandi & ſolvendi poteſtate, num inſanus eſt,qui aſſerit, tali ſub clavibus commiſſis abſolutam jurisdictionem conceſſam eſſe? Ita Pharao Joſepho,ita Chriſtus Petro œconomicam poteſtatem tradidit.* Ib. pag. 397. 398. Reſp. Nimis certè *abſolutè* pronuntias, ut *abſolutam jurisdictionem* Papæ & clero tuo vindices,ne ſine cauſa Papa *Rex Regum*, & tu quoque *Princeps S. R. I.* audire videamini. Sed primò qualiſcunque jurisdictio Petro, Apoſtolis & Eccleſiæ Miniſtris omnibus tradita eſt illa tamen merè ſpiritualis,non externa, coercens, dominans eſt. Nam ne ipſe quidem Chriſtus, cùm hanc poteſtatem clavium S. Petro tradidit, ſe abſolutum Regem ac dominum Cœli & terræ geſſit,proteſtatus, ſuum Regnum non eſſe de hoc mundo. Unde vocantur claves Regni *Cœlorum*,non terræ. Dein claves dedit S. Petro, ut Dominus ſervo, herus œconomo. Servi autem & œconomi poteſtas non eſt niſi miniſterialis, pendens ex imperio & præſcripto,quod ſi tranſgrediatur,reus eſt, neque quod tranſgrediendo agit, ratum eſt apud dominum. Unde ad rationem etiam adminiſtratæ domus & clavium reddendam vocari poteſt. Præterea poteſtas illa œconomica à Chriſto explicatur de poteſtate remittendi & retinendi peccata. Atqui Eccleſiæ Miniſtri peccata remittunt & retinent non ut Domini, vel ex plenitudine poteſtatis,vel per juriſdictionem ullam,nedum externam; ſed ut præcones legis à Chriſto Domino latæ, quam conſcientiis pœnitentium & impœnitentium ſic applicant, ut ſententiam tamen non ferant ipſi,ſed talem à Chriſto nudè præconient. Denique Chriſtus corpore ſuo ſejunctus licet à domo ſua, Eccleſia, quam in mundo habet, potentia tamen & gratia Divinitatis, Spiritu & verbo conjunctiſſimus eidem, ſolus in conſcientiis hominum, ligando & ſolvendo, peccata retinendo & remittendo, dominatur & juriſdictionem exercet, neque quenquam præter ſe dominum patitur: miniſtrandi, prædicandi poteſtate ſola relicta quibuſdam, quos viſibili modo Eccleſiæ præeſſe voluit. Nulla ergo Eccleſiæ Miniſtris *jurisdictio* propria; nulla poteſtas *illimitata, indefinita*; nedum *jurisdictio abſoluta*, quam ſolus Chriſtus habet, ſolus Antichriſtus ſibi arrogat; competit. Limitata ſunt omnia,objectum,poteſtas,actus,rati vel irriti, prout miniſter mandato officio defungitur, vel non.

OBIECT. II. *Paulus Act. XX. 28. jubet Epiſcopos ποιμαίνειν regere Eccleſiam. Ergo iis competit regimen quoddam.* Reſp. 1. Regimen competere miniſtris Eccleſiæ non negamus. Sed illud in vera Jurisdictione ac præfectura ejusmodi conſiſtere,eſt μέγα λίαν αἴτημα. 2. Neque ποιμαίνειν hic notat actum

regendi,

regendi, ſed potiùs *paſcendi*: hoc eſt, fide credenda proponendi, explicandi, à via perditionis & corruptorum morum monitis, conſiliis, interminationibus, cenſuris revocandi, & in ſalutis viam dirigendi, quæ omnia ſine coactione & vera Jurisdictione peraguntur. Ita paſtores paſcunt oves etiam alienas, quarum ſine venia ne lanam quidem diripere audent: medici regunt ægrotos, Magiſtri diſcipulos, ſine vera jurisdictione.

EXCIP. REDING: *Ex poteſtate clavium S. Petro data evincitur, paſcendi poteſtatem, utpote cum ea conjunctam, ab officio regendi non diſcrepare.* Ib. pag. 398. Reſp. Nec paſtorale pedum clavibus, nec claves paſtorali pedo juriſdictionem propriam, nedum jurisdictionem abſolutam impartiri, ex iis, quæ jamjam diximus, liquet.

OBIECT. III. *Vetat Paulus 2. Tim.* V. 16. *adverſus presbyterum accuſationem ſuscipere niſi ſub duobus aut tribus teſtibus. Et v.17. ait, presbyteros* καλῶς προεστῶτας *duplici honore dignos eſſe. Ergo Presbyteri ſunt Judices cum quadam præfectura, & præſunt ſubjectis.* Reſp. 1. Accuſationes adverſus Presbyterum innuuntur non forenſes, ſtreperæ, externæ, ſed ἀγαπητικαί, *charitativæ*, comparatæ ad id, ut accuſatus publicè, dum convenirent fideles ad Synaxes, corriperetur & ad frugem revocaretur. Nec teſtes erant examinandi, ut Timotheus poſſet judicii ſervatâ formâ, ad Judiciales forenſes actus progredi, ſed ut tutò ac legitimè illum publicè corripere poſſet. Quæ quidem correptio, quia magna cum confuſione conjuncta erat, cavendum erat, ne temerè, & ad unius accuſatoris teſtimonium ad illam procederetur. 2. Poteſt etiam hoc intelligi non tam de judicio quocunque, quàm de arbitrio, etiam in civilibus commendato à Paulo 1. Cor. VI. quibuslibet fidelibus, adeóque etiam illis, qui præſunt Eccleſiæ. 3. Sunt ſanè Epiſcopi & paſtores quilibet προεστῶτες, tales qui *præſunt*, hoc eſt, populo ſuo duces ſunt in fide, & moribus Chriſtiano homine dignis, docendo, monendo, conſolando, corripiendo. quæ citra jurisdictionem, & poteſtativam ſubjectionem obtinere queunt.

EXCIP. REDING: *An authoritas privandi aliquem jure ſuo, ut videlicet ſit intra gremium Eccleſiæ, ſuperiorem quandam poteſtatem non exigit? Atqui in accuſationis, quam nonniſi ſub duobus vel tribus teſtibus ſuſcipi Apoſtolus permittit, proceſſu ejuſmodi privandi authoritas obtinet. Et eo ipſo, quod teſtes examinandi ſunt, jurisdictio, ſeu poteſtas authoritativa requiritur.* Ib. pag. 398. Reſp. Aliud eſt poteſtas quævis ſuperior, qualem Eccleſiæ, & iis, qui Eccleſiæ gubernandæ præſunt, competere non negamus, imò initiò quæſtionis aſtruximus: aliud juriſdictio propriè dicta, externa, coercens per pœnas, quæ veræ vindictæ rationem habet. Illam, non hanc accuſationis ſuſceptio, & teſtium examen exigit. uti reſponſio noſtra, quam frigidè & leviter attingis, probat.

 OBIECT. IV.

OBIECT. IV. *Paulus minatur Corinthiis 1.Cor.IV,21, fieri posse, ut ad illos veniat ἐν ῥάβδῳ cum virga, non ἐν ἀγάπῃ cum charitate. Et 2.Cor.XIII. 2. minatur fore, ut venturus ad eos ὐ φείσῃ non parcat. Etiam 2.Cor X.2. docet, sibi in promptu esse ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοὴν vindicare omnem inobedientiam. Quæ omnia coactionem & externam jurisdictionem arguunt.* Resp. 1. Virgam Pauli interpretatur Chrysostomus non potestatem ordinariam, forensem & coactivam, sed extraordinariam in signis, ac miraculosis punitionibus. Qualis conspicua fuit in Anania & Saphira. Quam suam potestatem ipse Paulus commendat 2. Cor. XII. 12. Atque eodem sensu etiam reliqua loca explicari possunt. 2. Possumus etiam cum Ambrosio *lib.1. de pæn. cap. 12.* virgæ hujus potestatem referre ad correptiones, increpationes, & ad extremum ad excommunicationem. 3. Virgam opponit Paulus charitati, non quasi ad paternam charitatem non etiam pertineat, cùm etiam pater erga filium dilectum utatur virga, sed quia non eadem comitate & suavitate usurus sit erga immorigeros, quâ erga morigeros.

EXCIP. REDING: *1. Chrysostomus castigationem & supplicium interpretatur. Atqui authoritas supplicium inferendi est potestas jurisdictionis coactiva. 2. Potestas Apostolorum extraordinaria conjuncta fuit cum ordinaria; quam pendere ex ordinario procedendi modo per informationem testium, ex 2.Cor.XIII.1. constat. 3. Excommunicatio, qua quis jure communionis privatur, potestatem coactivam & jurisdictionem criminalem requirit; adeóque sic charitatis est, ut etiam sit justitiæ. 4. Tu ipse supra contendebas, ex 1.Cor VI. evinci, fideles, qui præsunt Ecclesiæ, habere potestatem judicandi in civilibus. Ergo jurisdictionem etiam civilem agnoscis.* Ib. pag. 399. Resp. Lubricus es, anguillæ adinstar. Constrictus ad alia semper elabi conaris; nec ad mea respondes. Etenim 1. Chrysostomus *ῥάβδον virgam* S. Pauli interpretatur *κόλασιν, τιμωρίαν, castigationem, supplicium*, tale, uti statim subjicit, quale S Paulus de Anania & Saphira sumpsit. Quid hoc supplicium θαυμαστὸν & miraculosum ad ordinariam Ecclesiæ potestatem? 2. Potestatem extraordinariam Apostolorum conjunctam fuisse cum ordinaria, fateor. Sed ordinariam coactivam, vel criminalem, vel civilem, uti tu deliras, fuisse, nego. Neque id 2.Cor.XIII. 1. lego. Nam cognitio rei per testes, de qua ibi S. Paulus loquitur, nec juridicum testium examen vel processum; nec jurisdictionem coactivam ordinariam requirit, cùm privati quoque rem per testes cognoscere possint. Et correptio quævis personæ corripiendæ delictum notorium, vel per testes idoneos patefactum, supponit. Neque correptio quævis, certè non ecclesiastica, jurisdictionem coactivam requirit. 3. Excommunicatio in Ecclesia jurisdictionem propriam & coactivam neutiquam supponit. Consistit enim, respectu Ecclesiæ, in judicio, quo quis pro Ethnico & publicano habetur. Quòd si sic excommunicatus refractarium se gerat, neque communione cedere velit, jam non Ecclesia, sed civilis potestas vim excommunicato faciet, eúmque extra Ecclesiæ pomœria proturbabit. Ubi hic criminalis Ecclesiæ jurisdictio? 4. Ubi ego civilem Ecclesiæ jurisdictionem, ubi *civile* ejus *judicium* agnovi? Mentiri tibi pro libitu mos & ludus est. Provoco ad verba mea, quæ sic habent: *Potest hoc intelligi non tam de judicio quocunque, quàm de arbitrio, etiam in civilibus commendato à Paulo 1.Cor.VI.*

En,

En, de arbitrio, non de judicio, in civilibus. At arbitrium in civilibus privati etiam interponere poſſunt.

OBIECT. V. *Paulus Hebr. XIII. 17. jubet obedire præpoſitis. Quibus etiam Tit. II. 15. tribuit* ἐπιταγὴν *imperium, & poteſtatem præcipiendi, 1. Tim. IV. 11. At cui præpoſito præcipi nti, imperanti obediendum, is veram juriſdictionem habet.* Reſp. 1. Ἡγεμονίαν, præpoſituram paſtorum rectè ait Chryſoſtomus *homil. 3. in act.* non honorem eſſe, ſed curam ſubditorum, quæ non in imperio, ſed in miniſterio conſiſtat. Et ſanè ipſe Chriſtus ἡγεμονίαν hanc dominatui opponit, & per διακονίαν, Luc. XXII. 15 definit. 2. Præceptum & imperium Eccleſiæ competit, at non coactivum illud, ſed directivum potiùs, quo illi voluntatem Dei ex verbo ejus docent, & in nomine Dei tanquam præcones ejus, quibus οἰκονομία & villicatio credita eſt, præcipiunt ac imperant. 3. Obedientia, πεισμονὴ & ſubmiſſio illa locum habet in ſpiritualibus, in quibus vigilant pro animabus noſtris. Neque adeò vel coactionem aliquam, vel Jurisdictionem externam exercendam etiam erga invitos ſupponit in eo, cui obediendum.

EXCIP. REDING: *Agnoſcimus nos quoque, coaEtivam juriſdictionem ex Chriſti doctrina, & Chryſoſtomi ſententia, non eſſe dominativam, quæ ſuperioris duntaxat utilitatem reſpicit.* Ib. pag. ;99. Jejunè iterum mea excipis. Verbis non eſſe dominativam agnoſcis, reapſe non item. An enim Papa Rex Regum dominus non eſt? An Princeps S. R. I. qualem te fers, dominus non eſt? An vobis & utilitatibus veſtris non mactatis omnia? Teſtes ſunt Regales gazæ, auri, argenti immenſæ copiæ, purpura, potentia, Satrapæ. milites, equi, canes, culinæ, ventres veſtri. Et tamen verum etiam & legitimum Regem, Principem ac dominum eſſe non propter ſe, & utilitatem propriam, ſed propter ſubditos, Politici ſaniores pagani & Chriſtiani quique agnoſcunt.

OBIECT. VI. *Eccleſiaſtici minimè ſubſunt poteſtati civili, tum quia Paulus præcipit, ut omnis duntaxat anima, ſeu uti interpretatur Origenes, animalis, ei ſubſit, adeóque non ſpiritualis ſeu clericus: tum quia Eccleſia utpote ſublimior externâ politiâ ei ſubeſſe non debet, neque etiam paſtor ovi: tum quia Conciliorum Chalcedonenſis, Agathenſis, Carthaginenſis III. decreta & Imperatorum conſtitutiones clericos à civili poteſtate eximunt. Ergo illis diſtincta & propria externa Juriſdictio competit.* Reſp. 1. In loco Pauli *anima*, non hominem animalem, quæ Origenis παρερμηνεία eſt, ſed uſitatâ Hebræis Synechdoche, hominem quemlibet totum, adeóque etiam clericum anima conſtantem deſignat. 2. Neque etiam Eccleſia ſublimior eſt politiâ civili in iis, quæ ad civilem ſubjectionem & jus civitatis pertinent, ſed in iis duntaxat, quæ ad proprium Eccleſiæ munus ſpectant. Et in his etiam, non illis paſtoris rationem obtinet. 3. Concilia, utpote ex Eccleſiaſticis conflata, civili poteſtati præjudicare haud potu-

potuerunt. Et quæ allegantur, partim de iſto clericorum privilegio omnimodæ immunitatis nihil habent, partim falſa interpretatione depravantur. 4. Imperatorum privilegia ad jus humanum, non Divinum ſpectant. Neque ea ſe extendunt ad criminalia, ſed ad civilia, quæ non tam à ſubjectione & obligatione, quàm ab ordinariis quibusdam operibus relaxant. Neque etiam humanæ leges divino & naturali juri præſcribere poſſunt. Cúmque privilegium quodvis perdatur per abuſum, ſcandalum, delictum, enorme damnum; etiam clerus privilegiis conceſſis eaſdem ob cauſas pridem excidit.

EXCIP. REDING: 1. *Fateris, Eccleſiam in iis, quæ ad proprium munus ſpectant, politiæ civili non ſubjici. Ergo in iis ſubſunt alii ſuperiori poteſtati quàm civili, atque eatenus ab hac eximuntur. 2. Jus Divinum, quo in civilibus & criminalibus omnis anima Magiſtratui politico ſubjecta eſſe debet, ſic in ſe formaliter determinatum eſt, ut tamen materialiter quoad perſonam, cui ejusmodi authoritas competat, non extet juris Divini determinatio; ſed perſonæ illius deſignatio ab humana conſtitutione pendeat. Quidni ergo in Conciliis Occumenicis pro certis cauſis civilibus etiam judices Eccleſiaſtici deſignari potuerint? Cujusmodi etiam poteſtatem fidelibus primitivæ Eccleſiæ competere, S. Paulus 1.Cor.VI.4. teſtatur. 3. Eodem jure Eccleſia etiam circa cauſas criminales clericorum Politicæ poteſtati modum ponere potuit.* Ib. pag.400. Reſp. 1. In cauſis, quæ Miniſtrorum Eccleſiæ propriæ ſunt, ſubſunt illi poteſtati ſublimiori, at non humanæ, verùm Divinæ, Chriſto, animarum Paſtori, qui legibus in verbo ſuo deſcriptis eorum officia & miniſterium omne conſtrinxit. Exercitium autem miniſterii illius quoad externum ordinem eminenti poteſtati civili, cuſtodi ordinis & utriusque præceptorum Divinorum tabulæ ſubeſt. 2. Jure Divino equidem deſignatio perſonæ non eſt determinata, adeóque ea ab humana conſtitutione omnino dependet. Sed perſonæ cuicunque humano arbitrio deſignatæ ſic omnis poteſtas civilis, cujus radix Divina inſtitutio eſt, cedit, ut jure Divino & naturali omnes ſine diſcrimine, Tros Rutulúſve, eccleſiaſtici plebeiive ſuant, in civilibus, omníque externo ordine ei ſubjiciantur. Neque eccleſiæ Miniſtri deſignari poſſunt eminentis hujus poteſtàtis ſubjectum, quia jure Divino à dominatione omni illi removentur, & ſecularibus negotiis implicari vetantur. Neque quidquam ad rem facit, quòd S. Paulus 1.Cor.VI.1. &c. diſcretionem cauſarum civilium fidelibus & ſanctis quibuſvis commendat, quia ſermo ibi eſt de ſtatu perturbato Eccleſiæ, quo illa infideli Magiſtratui ſuberat; & de cauſis civilibus levioribus; & non tam de poteſtate judiciaria cum juriſdictione externa & coercente conjuncta, quam omnem eminenti poteſtati ipſemet Rom.XIII.1. vindicaverat, quàm de compoſitione diſſidentium per judicium charitatis, & arbitrium Sanctorum prudentum, citra obligationem civilem parendi. Vos contra poteſtati Eccleſiaſticæ juriſdictionem externam & merè temporalem in cauſas civiles, bona, imò vitam ipſam clericorum vindicatis. Hæc toto Cœlo differunt. 3. Jure ergo legitimo nullo, ſed merè Antichriſtiano etiam in criminalibus ſive laicorum, ſive clericorum cauſis Papa cum dominante ſuo clero Politicæ poteſtati modum ponit. Nemo enim, niſi ſuperior, alteri in exercitio ſuæ poteſtatis modum ponere poteſt. Atqui Eccleſiæ miniſtri quoad civilia & temporalia eminente poteſtate civili ſuperiores neutiquam ſunt.

OB-

OCIECT. VII. *Christus Matth. XVIII. 17. fratrem correptioni duorum vel plurium non parentem jubet deferri ad ecclesiam, ejus que ecclesiam audire sub gravissima pœna mandat. Ergo qualibet peccata contumacium ad Ecclesiæ præpositos, tanquam judices, deferenda sunt.* Resp. 1. Ita quidem visum Innocentio III. qui hac ratione ad Jurisdictionem suam omnia omnium contumacium peccata, etiam Principum ac Regum controversias *sub formalitate peccati*, seu, quatenus in illis peccati quædam conspicua est ratio, facilè revocare, adeóque immensam in omnes Christianos potestatem coactivam fundare potuit. Sed 1. Innocentianæ huic probationi Navarrus *in C. Novit. de Jud. notat. 6. num.* 55. insolubiles objectiones opposuit, ac præcipuè hoc, quòd inde fororum maxima oriatur confusio, cùm tamen nemo extra suum forum sit trahendus. Cùm enim nulla sit fori politici causa, quæ non contineat injustitiam, seu *formalitatem peccati*, patet sanè, à foro politico nullam non causam ad Ecclesiasticum sic trahi posse. *Possent igitur*, inquit, *actores ad decipiendum ac declinandum judicem suum laicum ordinarium ita concipere libellos suos petitorios, ut concluderent, eos peccare, & in peccato perseverare.* 2. Judicium circa peccatum duplici ratione pertinet ad Ecclesiam, nempe tum in foro *secreto*, seu privato, cùm peccator pastori sponte & secretò confitetur peccatum, & ab eo consolationem petit; tum in publico, cùm peccatum publicum & notorium scandalum in eo corripitur, & peccator correptus ac contumax in eo à communione Sacra suspenditur, vel excluditur. Atqui in neutro illo foro vera & coactiva jurisdictio locum habet. Non in illo, quia quamvis peccatorem confitentem corripere, pœnitentem consolari, ad reparandum, v. g. damnum, obligare possit, tamen cogere non potest vel ad pœnitentiam, vel ad reparationem damni, neque in illum renitentem quidquam ei licet. Et sanè in tali foro, in quo reus & accusator & reus est, actor locum non habet. Non in hoc, quia peccata non externæ ejus jurisdictioni, sed correptionis tantùm, & ad extremum excommunicationis judicio subsunt. Quin & excommunicationis hujus gladio obnoxia sunt non quælibet peccata, sed ea duntaxat, quæ externum ecclesiæ statum perturbant, vel Ecclesiam scandalizant, adeò ut si ea non corripiantur vel emendentur, ruinæ spiritualis occasio multis existant. Neque aliud hîc spectat Ecclesia, quàm reparationem scandali, pœnitentiam & ædificationem peccatoris, non ejus destructionem vel vindictam propriè dictam. 3. Merum cavillum Innocentii & stropha sophistica est, sub ratione sola peccati jurisdictionem velle acquirere in causas civiles, & supremas potestates, quæ in terris nullum judicem superiorem habent, sibi indirectè sub-

Zzzzz jicere.

jicere. In controversiis enim publicis quis alteri faciat injuriam, ecclesiæ constare non potest, quia quæstio est de jure, quod à solo judice civili, non ecclesiastico cognosci potest.

EXCIP. REDING: 1. *Christus Matth. XVIII. 17. indefinitè pronuntiavit, ut qui corripienti seorsim, vel ascitis testibus, non paruerit, ad Ecclesiam deferatur. Qua ergo fronte negas, causam quamlibet juri Divino sub formalitate peccati repugnantem, Ecclesiæ judicio subesse? 2. Ponamus statum controversiæ, in quo neuter litigantium superiorem judicem civilem agnoscat. Annon in eo casu justè correptus ad Ecclesiam deferri poterit, quæ ejusmodi sententiam feret, ut qui ei non obediverit, pro Ethnico & Publicano haberi debeat. Licet ergo in tali casu Ecclesia non directè cognoscat de jure civili potestati subjecto, sententiam tamen fert de peccato, adeòque indirectè de jure cognoscit, quantùm ad discernendam peccati formalitatem sufficit. Ergo subsistit decretum Innocentii III. adversus Regem Galliæ ad forum Ecclesiæ evocatum; quippe evidentibus rationibus suffultum. 3. Navarrus verò non tam impugnat decretum Innocentii, quàm adversas rationes, quas tu ei dolosè tribuis, propugnat. 4. Fateris, judicium circa peccatum duplici ratione pertinere ad Ecclesiam, nempe tum in foro secreto, tum in publico. Fori autem secreti confessio instituta Joh. XX. 22. ejusque potestas remittendi peccata etiam in Regno Cælorum, rationem habet veræ jurisdictionis, cujus vi agnoscis pœnitentem ad reparandum obligari posse. Et in foro publico peccata Ecclesiæ statum perturbantia agnoscis subesse judicio excommunicationis, quæ sine jurisdictione propriè dicta locum habere nequit.* Ib. pag. 401. 402. Resp. 1. Non de quovis peccato, sed de offensa proximi, ab offendente reparanda; imò de sola pertinacia offendentis, qua quis correptioni plurium se opponit, Ecclesiæ judicio subjicienda loqui Christum, nimis manifestum est. Dicit enim v. 15. &c. *Ἐὰν ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου. Si peccaverit in te frater tuus, reprehende ipsum inter te & ipsum solum. Si non audiverit, assume unum aut duos &c. Si non audiverit eos, dic Ecclesiæ.* Offensam certè simplicem, cum pertinacia non conjunctam, unius vel plurium etiam privatorum correptioni subjicit, sine ulla jurisdictionis specie. Qua ergo tu fronte cum Innocentio tuo causam quamlibet juri Divino sub formalitate peccati repugnantem externo & juridico Ecclesiæ foro, detortis iniquissimè verbis Christi, subjicere conaris? 2. Casum fingis, qui legitimè nunquam extitit, nec existere potest. Nam cùm Christus nomine *Ecclesiæ*, ad quam deferri jussit pertinacem peccatorem, non universalem utique Ecclesiam, sed particularem intellexerit, nulla unquam particularis extitit, vel existet, cujus judicio subsint litigantes duo vel plures, qui judicem civilem superiorem nullum agnoscant. Supponis potestatem illegitimam Papæ Oecumenici, cujus potestas se in Reges & Principes quosvis extendat, non tantùm quoad spiritualia, sed quoad temporalia etiam, verbo quidem indirectè, sed re directissimè. Nos monstrum isthoc supra debellavimus. 3. Navarrus Innocentianæ definitioni opposita à se argumenta diluere equidem conatus est. Sed irrito successu. Nam objectionem à se motam, *quòd sic fieret fororum confusio, cùm tamen nemo extra forum suum sit trahendus*, adeò difficilem sibi visam profitetur, ut nunquam ausus fuerit eam è cathedra proponere. Sed tum demum, cùm hæc scriberet, velut è machina occurrisse responsionem ejusmodi, *verum quidem esse, posse actorem pro quacunque causa sub ratione peccati reum coram judice Ecclesiastico convenire, nisi ipse reus excipiat: reum verò posse excipere, id malitiosè fieri, ad declinandum forum, & talem exceptionem teneri*

judicem

judicem Ecclesiasticum admittere, ne dolo ac fraudibus locus relinquatur. Ac sic vitari illam fororum confusionem, & fora non turbari. Sed quàm probè, Navarre, solvisti nodum? Quid enim si judex nolit admittere hanc exceptionem, an nihilominus poterit procedere, ac tum validus erit ipsius processus? Si ais, argumentum à te Innocentio oppositum vivit, valet & vincit, nec sic vitatur confusio, cùm sit in libertate judicis, illam exceptionem admittere, vel non admittere. Si verò processus nullus est, ita ut post exceptionem interpositam, judicium ejus nullius sit roboris, continget id vel ex defectu jurisdictionis, vel ex lege positiva, quæ tale judicium annullet. Si ex defectu jurisdictionis, quomodo judex Ecclesiasticus habet hanc jurisdictionem integram ante exceptionem, post exceptionem verò illam amittit, cùm præsertim jurisdictionem erga peccata habere jure Divino liberam & absolutam, absq; ulla ullius casus exceptione, supponatur? Si ex lege, lex illa proferenda, & si qua esset, illa utpote positiva tantùm & ecclesiastica non tolleret, sed ligaret, usúmque solùm in casu jam dictæ exceptionis prohiberet. Atqui leges positivæ facilè abrogari, ire in desuetudinem, ac præscriptione tolli possunt. atque ita non satis confusioni consultum foret, manétque argumentum Navarri adhuc vegetum insolutúmque. 4. Forum secretum merè arbitrarium nullam omnino jurisdictionem præsupponit, quia sententia præconis erga pœnitentem, etiam ad reparandum damnum obligans, non aliud est quàm ministerialis propositio, & ad conscientiam hominis declaratio legis Divinæ, procul omni vi & coërcitione externa. In foro etiam publico judicium excommunicationis jurisdictionem propriè dictam nullam requirere, sæpe jam ostendimus.

OBIECT. VIII. *Laici non sunt capaces eorum, quæ sunt merè spiritualia. At causæ fori episcopalis propriæ sunt merè spirituales. Ergo.* Resp. 1. Quid magis spirituale est, quàm à Patre cælesti adoptari in filium, Christi fratrem esse, participem esse gratiæ Dei, regni cœlorum, baptismi, communionis Christi? Et tamen hæc omnia quibusvis fidelibus communia sunt. 2. Sed & causæ, quas forum episcopale sibi vendicat, delicta & contractus, si qualitates eæ, quas scriptura rebus spiritualibus tribuit, spectentur, ab iis tanto intervallo, quantum cœlum à terra, distant.

Excip. Redino: *1. Si tanto intervallo causæ, quas forum Episcopale sibi vendicat, à rerum spiritualium qualitatibus distant, quo ergo vos jure eas ad consistorium Ecclesiasticum, cui etiam Ministri interesse debeant, trahitis? 2. An quia spiritualia quædam bona fidelibus omnibus communia sunt, judicium de iis à præfectis Ecclesiæ nullum statuendum esse sequitur? Sic etiam civilis jurisdictio omnis abroganda esset, cùm ea etiam bona, de quibus judicium ferunt, omnibus communia esse possint.* Ib. pag. 402. 403. Resp. 1. Sic in consistoriis nostris Ministri Ecclesiæ concurrunt, ut jurisdictionem externam & coercentem exercere, vel temporalia & civilia ad forum illud, quocunque prætextu, trahere iis nefas sit. Alia planè ratio est causarum, quas forum Episcopale sibi vendicat, sub prætextu spiritualitatis iis inhærentis, merè terrestrium & temporalium. Non enim per causas eas intelligitis ea, quæ merè spiritualia sunt, cujusmodi sunt fides, pœnitentia, virtus Divina per præconium Evangelii in corda legentium vel audientium verbum Dei agens, hortationes ad novam vitam, &c. sed jura Regalia, potestas convocandi Synodus, decretis vim legum imprimendi, hæreticos coercendi; de deci-

mis,proventibus,prædiis, matrimoniis, gradibus consanguinitatis, repudiis, divortiis, testamentis,legatis,fabricis ecclesiarum,Xenodochiis administrandis &c. decernendi. Taceo jurisdictionem merè civilem in Clericorum bona, actus & vitam. Nil tale sibi Ecclesiæ nostræ Ministri in ecclesiasticis suis conventibus vindicant. 2. Cùm laicos bonorum merè spiritualium capaces esse,diffiteri non possis, cur capaces esse non possunt jurisdictionis externæ in ea, quæ vos *spiritualitatis* fuco venditatis,cùm reapse merè temporalia sint? Non igitur sic judicia Ecclesiastica abolemus, sed certis, & jure legitimo omni definitis limitibus coarctamus, ne Ecclesiæ ministri in Principes mundi commutentur, & relictis iis,quæ propriè spiritualia sunt, in temporalia involantes, ædilitatem, quod ajunt, sine suffragiis gerant. Quod apud vos impune fieri, boni omnes improbant & detestantur meritò.

OBIECT. IX. *Etiam antiquitas externam ecclesiæ Jurisdictionem agnovit. Augustinus de fide & oper. cap. 4. perversissimam securitatem præpositis tribuere eos ait, qui putant non pertinere ad eos nisi docere,quid cavendum, faciendúmve sit; & ibidem,in ecclesiastica potestate ponit aculeos & coërcitionis severitatem. Cyprianus lib. 5. epist. 1. statuit prælatum ecclesiasticum posse punire Clericum ablatione ecclesiasticorum alimentorum. Sed & Diœcesin cujusque Episcopi ad ejus Jurisdictionem pertinere, docent veteres, nominatim Gregorius M. lib. 12. epist. 2. 3. 8. Denique Marsilius de Padua damnatus fuit, eò quòd omnem coërcitivam Jurisdictionem ab Ecclesia auferret.* Resp. 1. Quibus gradibus ab institutione Christi paulatim deflexerit Ecclesia, supra exposuimus. 2. Apud Augustinum, alióque melioris metalli patres,coërcitio tota constituitur in correptione, excommunicatione, uti ex Augustini *Serm.24.de verb. Apost.* liquet. 3.Privatio alimentorum ecclesiasticorum, quæ alioquin Episcopus ex communi bonorum massa pensitabat, bene meritis, ad propriè dictam jurisdictionem æquè non pertinebat, atque ad eam non pertinet, cùm Pater filium immorigerum, Dominus servum inediâ mulctat. 4. Diœcesis quælibet spectabat ad Episcopi sui Jurisdictionem, non strictè & propriè, sed latè sumptam pro potestate spirituali gubernandi ecclesiam in proprio ejus objecto. 5. Damnatio Marsilii de Padua, si quæ contigit, fuit facti, non Juris.

EXCIP. REDING: *1. S. Augustinus coercitionis severitatem in potestate ligandi & solvendi à Christo concessa fundat. Illam autem jurisdictionis esse, supra ostendimus. 2. Vel alimentis privat Episcopos ob proprietatis dominium, vel per modum pœnæ vi jurisdictionis. Non propter illud. Ergo propter hanc. 3. Jurisdictionis propria actus sunt legislatio & coercitio. Utrumque in jurisdictione Ecclesiæ locum habere,alibi ostendimus.* Ib. pag.403. Resp. 1. Nihil eo loco de potestate ligandi & solvendi Augustinus habet. Tu ei affingis. Nec potestatem eam propriè dictæ jurisdictionis rationem habere, tu probare unquam poteris. Hoc sibi clarissimè Augustinus vult, non satisfacere muneri suo Ecclesiæ ministrum, si tantùm facienda & fugienda doceat, sed necessum insuper esse, ut

contra

contra scandalosos & infames acriori objurgatione & correptione, juxta monitum Apostoli 2.Tim.IV.2. insurgat; &, ubi nihil sic profecerit, ab iis Ecclesiam purget. Quis hoc in dubium unquam vocavit? Dominium proprietatis toti equidem Ecclesiæ competebat. Sed administratio penes eos fuit, quibus Ecclesia eam demandavit. Illi ergo demensum partientes, vel ab eo malè meritos arcentes an quæso majorem jurisdictionem exercuerunt, quàm quivis privus paterfamilias, demensum pro merito dispartiens? Tœdet anilium nugarum. 3. Gregorium aliósque veteres jurisdictionem propriè dictam in Ecclesia agnovisse, probandum tibi fuerat, non jurisdictionis propriæ actus edisserendi. Nos verò etiam legislationem & punitionem propriè talem & externam, satis jam ab Ecclesiæ potestate removimus.

SESSIO XIV.

QUÆ EST QUARTA,

Sub Julio III. 25. Febr. 1551.

De sanctissimo Pœnitentiæ & Extremæ Unctionis Sacramento.

Sacro-sancta Oecumenica & generalis Tridentina Synodus in Spiritu sancto legitimè congregata: præsidentibus in ea eisdem sanctæ Apostolicæ sedis Legato & Nuntiis. Quamvis in decreto de Justificatione multus fuerit de Pœnitentiæ Sacramento propter locorum cognationem, necessaria quadam ratione sermo interpositus, tanta nihilominus circa illud nostra hac ætate diversorum errorum est multitudo, ut non parùm publicæ utilitatis retulerit, de eo exactiorem & pleniorem definitionem tradidisse: in qua demonstratis & convulsis Spiritûs sancti præsidio universis erroribus, Catholica veritas perspicua & illustris fieret, quam nunc sancta hac Synodus Christianis omnibus perpetuò servandum proponit.

Cap. I.

De necessitate & institutione Sacramenti Pœnitentiæ.

Si ea in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum esset, ut justitiam in baptismo, ipsius beneficio & gratiâ susceptam, constanter tuerentur, non fuisset opus, aliud ab ipso baptismo Sacramentum ad peccatorum remissionem esse institutum. Quoniam autem Deus, dives in misericordia, cognovit figmentum nostrum, illis etiam vitæ remedium contulit,

tulit, qui sese postea in peccati servitutem & dæmonis potestatem tradidissent: Sacramentum videlicet pœnitentiæ, quo lapsis post baptismum, beneficium mortis Christi applicatur. Fuit quidem pœnitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinâsset, quovis tempore ad gratiam & justitiam assequendam necessaria, illis etiam qui baptismi Sacramento ablui petivissent, ut perversitate abjecta & eliminata, tantam Dei offensionem cum peccati odio & pio animi dolore detestarentur.

Unde Propheta ait, Convertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Dominus etiam dixit: nisi pœnitentiam egeritis, omnes simpliciter peribitis. Et Princeps Apostolorum Petrus, peccatoribus baptismo initiandis pœnitentiam commendans, dicebat: Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrûm. Porro nec ante adventum Christi pœnitentia erat Sacramentum, nec est post adventum illius cuiquam ante baptismum. Dominus autem Sacramentum, tunc præcipuè instituit, cùm à mortuis excitatus insufflavit in discipulos suos dicens: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittitur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Quo tam insigni facto, & verbis tam perspicuis, potestatem remittendi & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles post baptismum lapsos, Apostolis & eorum legitimis successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit: & Novatianos remittendi potestatem olim pertinaciter negantes, magna ratione Ecclesia Catholica tanquam hæreticos explosit atque condemnavit. Quare verissimum hunc illorum verborum Domini sensum sancta hæc Synodus probans & recipiens, damnat eorum commentitias interpretationes, qui verba illa ad potestatem prædicandi verbum Dei, & Christi Evangelium annunciandi, contra hujusmodi Sacramenti institutionem falsò detorquent.

Cap. 2.
De differentia Sacramenti Pœnitentiæ & Baptismi.

Cæterùm hoc Sacramentum multis rationibus à baptismo differre dignoscitur. Nam præterquam quòd materiâ & formâ, quibus Sacramenti essentia perficitur, longissimè dissident, constat certè baptismi ministrum judicem esse non oportere, cùm Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non priùs in ipsam per baptismi januam fuerit ingressus. Quid enim mihi, inquit Apostolus, de his, qui foris sunt, judicare? Secus est de domesticis, quos Christus Dominus lavacro baptismi, sui corporis membra semel effecit. Nam hos, si se postea crimine aliquo contaminaverint, non jam repetito baptismo ablui, cùm id in Ecclesia Catholica nulla ratione liceat, sed ante hoc tribunal, tanquam reos, sisti voluit, ut per sacerdotum sententiam non semel, sed quoties ab admissis peccatis ad ipsum pœnitentes confugerint, possent liberari. Alius est præterea baptismi, & alius pœnitentiæ fructus. Per baptismum enim Christum induentes, nova prorsus in illo efficimur creatura, plenam & integram

tegram

tegram peccatorum omnium remissionem consequentes: ad quam tamen novitatem & integritatem per Sacramentum pœnitentiæ sine nostris magnis fletibus & laboribus, divinâ id exigente justitiâ, pervenire nequaquam possumus, ut meritò pœnitentia laboriosus quidam baptismus à sanctis Patribus dictus fuerit. Est autem hoc Sacramentum pœnitentiæ lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse baptismus.

Cap. 3.
De partibus & fructu hujus Sacramenti.

Docet præterea sancta Synodus, Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipuè ejus vis sita est, in illis ministri verbis positam esse, Ego te absolvo &c. Quibus quidem de Ecclesiæ sanctæ more, preces quædam laudabiliter adjunguntur, ad ipsius tamen formæ essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessaria. Sunt autem quasi materia hujus Sacramenti, ipsius pœnitentis actus, nempe Contritio, Confessio & Satisfactio: qui, quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenámque & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione, requiruntur, hac ratione partes pœnitentiæ dicuntur. Sanè verò res & effectus Sacramenti hujus, quantum ad ejus vim & efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo, quam interdum in viris piis, & cum devotione hoc Sacramentum percipientibus, conscientiæ pax & serenitas cum vehementi spiritus consolatione consequi solet. Hæc de partibus & effectu hujus Sacramenti sancta Synodus tradens, simul eorum sententias damnat, qui pœnitentiæ partes, inconcussos conscientiæ terrores & fidem esse contendunt.

Cap. 4.
De Contritione.

Contritio, quæ primum locum inter dictos pœnitentis actus habet, animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis modus necessarius: & in homine post baptismum lapso ita demum præparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divinæ misericordiæ, & voto præstandi reliqua conjunctus sit, quæ ad ritè suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur. Declarat igitur sancta Synodus, hanc contritionem non solùm cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum & inchoationem, sed veteris etiam odium continere, juxta illud: Projicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis, & facite vobis cor novum & spiritum novum. Et certè, qui illos sanctorum clamores consideravit, Tibi soli peccavi, & malum coram te feci: Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ; & alios hujusmodi generis, facilè intelliget, eos ex vehementi quodam

quodam ante acta vita odio, & ingenti peccatorum detestatione manâsse. Docet præterea, etsi Contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominémque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu recipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse ascribendam. Illam verò contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione: vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat non solùm non facere hominem hypocritam, verùm etiam donum DEI esse, & Spiritus S. impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus, viam sibi ad justitiam parat: & quamvis sine Sacramento pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit. Hoc enim timore utiliter concussi Ninivitæ, ad Jonæ prædicationem plenam terroribus, pœnitentiam egerunt, & misericordiam à Domino impetrârunt. Quamobrem falsò quidem calumniantur Catholicos scriptores, quasi tradiderint Sacramentum pœnitentiæ absque bono motu suscipientium gratiam conferre: quod nunquam ecclesia Dei docuit, nec sensit. Sed & falsò docent, Contritionem esse extortam & coactam, non liberam & voluntariam.

Cap. 5.
De Confessione.

Ex institutione Sacramenti Pœnitentiæ jam explicata, universa Ecclesia semper intellexit institutam etiam esse à Domino integram peccatorum confessionem, & omnibus post baptismum lapsis, jure divino necessariam existere. Quia Dominus noster Jesus Christus, è terris ascensurus ad cœlos, sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit, tanquam præsides & judices, ad quos omnia mortalia peccata deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint, quo pro potestate clavium, remissionis aut retentionis peccatorum sententiam pronuntient. Constat enim, sacerdotes judicium hoc incognitâ causâ exercere non potuisse, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis servare potuisse, si in genere duntaxat, & non potiùs in specie ac sigillatim sua ipsi peccata declarassent. Ex his colligitur, oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri, etiamsi occultissima illa sint, & tantum adversus duo ultima Decalogi præcepta commissa, quæ in manifesto admittuntur. Nam venialia, quibus à gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentiùs labimur, & quanquam rectè & utiliter citráque omnem præsumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multísque aliis remediis expiari possunt. Verùm cùm universa mortalia peccata, etiam cogitationes, homines iræ filios, & Dei inimicos reddant, necessum est omnium etiam veniam cum aperta & verecunda confessione à Deo quærere. Itaque dum omnia, quæ memoriæ occurrunt, peccata, Christi fideles confiteri audent, procul dubio omnia

omnia divinæ misericordiæ ignoscenda exponunt. Qui verò secus faciunt, & scienter aliqua retinent, nihil divinæ bonitati per sacerdotem remittendum proponunt. Si enim erubescat ægrotus vulnus medico detegere, quod ignorat medicina, non curat. Colligitur præterea etiam eas circumstantias in confessione explicandas esse, quæ speciem peccati mutant: quòd sine illis peccata ipsa neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec judicibus innotescant, & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè censere possint, & pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere. Unde alienum à ratione est, docere circumstantias has ab hominibus otiosis excogitatas fuisse, aut unam tantum circumstantiam confitendam esse, nempe peccâsse in fratrem. Sed & impium est, confessionem, quæ hac ratione fieri præcipitur, impossibilem dicere, aut carnificinam illam conscientiarum appellare. Constat enim nihil aliud in Ecclesia à pœnitentibus exigi, quàm ut postquam quisquis diligentiùs se excusserit, & conscientiæ suæ sinus omnes & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum & Deum suum mortaliter offendisse meminerit.

Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eadem confessione inclusa esse intelliguntur: pro quibus fideliter cum Propheta dicimus: Ab occultis meis munda me Domine. Ipsa verò hujusmodi confessionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, gravis quidem videri posset, nisi tot tantisque commodis & consolationibus relevetur, quæ omnibus dignè ad hoc Sacramentum accedentibus, per absolutionem certissimè conferuntur. Cæterùm quoad modum confitendi secretò apud solum sacerdotem: etsi Christus non vetuerit, quin in vindictam suorum scelerum & sui humiliationem, cùm ob aliorum exemplum, tum ob Ecclesiæ offensæ ædificationem, delicta sua publicè confiteri possit, non est tamen hoc divino præcepto mandatum, nec satis consultè humanâ aliquâ lege præciperetur, ut delicta præsertim secreta, publica essent confessione aperienda. Unde cùm à sanctissimis & antiquissimis Patribus, magno unanimique consensu secreta confessio sacramentalis, quâ ab initio Ecclesia sancta usa est, & modò etiam utitur, fuerit semper commendata, manifestè refellitur inanis eorum calumnia, qui eam à divino mandato alienam, & inventum humanum esse, atque à Patribus in Concilio Lateranensi congregatis, initium habuisse, docere non verentur. Nec enim per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, ut Christi fideles confiterentur, quod jure divino necessarium & institutum esse intellexerat: sed ut præceptum confessionis saltem semel in anno ab omnibus & singulis, cùm ad annos discretionis pervenissent, impleretur. Unde jam in universa Ecclesia, cum ingenti animarum fructu, fidelium observatur mos ille salutaris confitendi sacro illo & maximè acceptabili tempore Quadragesimæ: quem morem hæc sancta Synodus maximè probat & amplectitur, tanquam piè & meritò retinendum.

Cap. 6.

De Ministro, & absolutione hujus Sacramenti.

Circa ministrum autem hujus Sacramenti declarat sancta Synodus, falsas esse & à veritate Evangelii penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quosvis homines, præter Episcopos & Sacerdotes, Clavium ministerium perniciosè extendunt, putantes verba illa Domini, Quæcunque alligaveritis super terram, erunt alligata & in cœlo: & quæcunque solveritis super terram, erunt soluta & in cœlo: &, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt: ad omnes Christi fideles indifferenter & promiscuè contra institutionem hujus Sacramenti fuisse dicta, ut quivis potestatem habeat remittendi peccata, publica quidem per correptionem, si correptus acquieverit, secreta verò per spontaneam confessionem cuicunque factam. Docet quoque etiam sacerdotes, qui peccato mortali tenentur, per virtutem Spiritus sancti in ordinatione collatam, tanquam Christi ministros, functionem remittendi peccata exercere, eósque pravè sentire, qui in malis sacerdotibus hanc potestatem non esse contendunt. Quamvis autem absolutio sacerdotis, alieni beneficii sit dispensatio, tamen non est solùm nudum ministerium, vel annuntiandi Evangelium, vel declarandi remissa esse peccata, sed ad instar actus judicialis, quo ab ipso, velut à judice, sententia pronuntiatur. Atque ideo non debet pœnitens adeò sibi de sua ipsius fide blandiri, ut etiamsi nulla illi adsit contritio, aut sacerdoti animus seriò agendi & verè absolvendi desit, putet tamen se propter suam solam fidem verè & coram Deo esse absolutum. Nec enim fides sine pœnitentia remissionem ullam peccatorum præstaret, nec is esset nisi salutis suæ negligentissimus, qui sacerdotem joco se absolventem cognosceret, & non alium seriò agentem sedulò requireret.

Cap. 7.

De Casuum reservatione.

Quoniam igitur natura & ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem. Magnopere verò ad Christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam & graviora crimina non à quibusvis, sed à summis duntaxat sacerdotibus absolverentur. Unde meritò Pontifices maximi pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita, causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare. Neque dubitandum est, quando omnia, quæ à Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem Episcopis omnibus, in sua cuique diœcesi, in ædificationem

tamen

tamen, non in destructionem liceat, pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores sacerdotes auctoritate, præsertim quoad illa, quibus annexa est. Hanc autem delictorum reservationem, consonum est divinæ auctoritati, non tantùm in externa politia, sed etiam coram DEO, vim habere. Verùm tamen piè admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possint: extra quem articulum sacerdotes, cùm nihil possint in casibus reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad superiores & legitimos judices pro beneficio absolutionis accedant.

Cap. 8.

De satisfactionis necessitate & fructu.

Demum quoad Satisfactionem (quæ ex omnibus Pœnitentiæ partibus, quemadmodum à Patribus nostris Christiano populo fuit perpetuo tempore commendata, ita una maximè nostra ætate, summo pietatis prætextu impugnatur ab his, qui speciem pietatis habent, virtutem autem ejus abnegarunt) sancta Synodus declarat, falsum omnino esse, & à verbo Dei alienum, culpam à Domino nunquam remitti, quin universa etiam pœna condonetur. Perspicua enim & illustria in sacris literis exempla reperiuntur, quibus præter divinam traditionem hic error quàm manifestissimè revincitur. Sanè & divinæ justitiæ ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante baptismum per ignorantiam deliquerint: aliter verò qui semel à peccati & dæmonis servitute liberati, accepto Spiritûs sancti dono, scientes templum Dei violare & Spiritum sanctum contristare non formidaverint. Et divinam clementiam decet, ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur, ut occasione acceptâ, peccata leviora putantes, velut injurii & contumeliosi Spiritui sancto in graviora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ. Procul dubio enim magnopere à peccato revocant, & quasi fræno quodam coërcent hæ satisfactoriæ pœnæ, cautiorésque & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt: medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitiosos habitus, malè vivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollunt. Neque verò securior ulla via in Ecclesia Dei unquam existimata fuit ad amovendam imminentem à Domino pœnam, quàm ut hæc pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent. Accedit ad hæc, quòd dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur, certissimámque inde arrham habentes quòd si compatimur, & glorificabimur.

Neque verò ita nostra est satisfactio hæc, quam pro peccatis nostris exsolvimus, ut non sit per Christum Jesum: nam quod ex nobis, tanquam ex nobis nihil possumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia possumus. Ita non habet homo unde glorietur, sed

omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiâ, qui ex illo non habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre. Debent ergo sacerdotes Domini, quantum spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate, salutares & convenientes satisfactiones injungere: ne si fortè peccatis conniveant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantùm ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem. Nam claves sacerdotum non ad solvendum duntaxat, sed & ad ligandum concessas etiam antiqui Patres & credunt & docent. Nec propterea existimarunt sacramentum pœnitentiæ esse forum iræ vel pœnarum, sicut nemo unquam Catholicus sensit ex hujusmodi nostris satisfactionibus, vim meriti & satisfactionis Domini nostri Jesu Christi vel obscurari, vel aliqua ex parte imminui: quod dum Novatores intelligere nolunt, ita aptissimam pœnitentiam, novam vitam esse docent, ut omnem satisfactionis vim & usum tollant.

Cap. 9.

De operibus satisfactionis.

Docet præterea, tantam esse divinæ munificentiæ largitatem, ut non solùm pœnis, sponte à nobis pro vindicando peccato susceptis, aut sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis, sed etiam (quod maximum amoris argumentum est) temporalibus flagellis à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem per Christum Jesum satisfacere valeamus.

Doctrina de Sacramento Extremæ Unctionis.

Visum est autem sanctæ Synodo, præcedenti doctrinæ de Pœnitentia adjungere ea, quæ sequuntur de Sacramento Extremæ Unctionis: quòd non modò pœnitentiæ, sed etiam totius Christianæ vitæ, quæ perpetua pœnitentia esse debet, consummativum existimatum est à Patribus. Primùm itaque circa illius institutionem declarat & docet, quòd clementissimus Redemptor noster, qui servis suis quovis tempore voluit de salutaribus remediis adversus omnia omnium hostium tela esse prospectum, quemadmodum auxilia maxima in Sacramentis aliis præparavit; quibus Christiani conservare se integros, dum viverent, ab omni graviore spiritus incommodo possint, ita Extremæ Unctionis Sacramento finem vitæ tanquam firmissimo quodam præsidio, munivit. Nam etsi adversarius noster occasiones per omnem vitam quærat & captet, ut devorare animas nostras quoquo modo possit: nullum tamen tempus est; quo vehementiùs ille omnes suæ versutiæ nervos intendat ad perdendos

nos

nos penitus, & à fiducia etiam, si possit, divinæ misericordiæ deturbandos, quàm cùm impendere nobis exitum vitæ prospicit.

Cap. 1.

De institutione Sacramenti Extremæ Unctionis.

Instituta est autem sacra hæc Unctio infirmorum, tanquam verè & propriè sacramentum Novi Testamenti à Christo Domino nostro, apud Marcum quidem insinuatum, per Jacobum autem Apostolum ac Domini fratrem, fidelibus commendatum ac promulgatum. Infirmatur, inquit, quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum & allevabit eum Dominus, & si in peccatis sit, dimittentur ei. Quibus verbis, ut ex Apostolica traditione per manus accepta Ecclesia didicit, docet materiam, formam, proprium ministrum & effectum hujus salutaris Sacramenti. Intellexit enim Ecclesia, materiam esse oleum ab Episcopo benedictum. Nam Unctio aptissimè Spiritûs S. gratiam, quâ invisibiliter anima ægrotantis inungitur, repræsentat. Formam deinde esse illa verba, Per istam unctionem, &c.

Cap. 2.

De effectu hujus Sacramenti.

Res porro & effectus hujus Sacramenti illis verbis explicatur, Et oratio fidei salvabit infirmum; & allevabit eum Dominus: & si in peccatis sit, dimittentur ei. Res etenim gratia est Spiritûs sancti, cujus unctio delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, & ægroti animam allevat & confirmat, magnam in eo divinæ misericordiæ fiduciam excitando: quâ infirmus sublevatus & morbi incommoda ac labores leviùs fert, & tentationibus dæmonis calcaneo insidiantis faciliùs resistit, & sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, consequitur.

Cap. 3.

De ministro hujus Sacramenti, & tempore quo dari debeat.

Jam verò quod attinet ad præscriptionem eorum, qui & suscipere & ministrare hoc sacramentum debent, haud obscurè fuit illud etiam in verbis prædictis traditum. Nam & ostenditur illic, proprios hujus Sacramenti ministros esse Ecclesiæ presbyteros: quo nomine eo loco non ætate seniores, aut primores in populo intelligendi veniunt: Sed aut Episcopi, aut sacerdotes ab ipsis ritè ordinati per impositionem manuum presbyterii. Declaratur

etiam, esse hanc Unctionem infirmis adhibendam: illis verò præsertim, qui tam periculosè decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur, unde & sacramentum exeuntium nuncupatur. Quòd si infirmi post susceptam hanc unctionem convaluerint, iterum hujus Sacramenti subsidio juvari poterunt, cùm in aliud simile vitæ discrimen inciderint. Quare nullâ ratione audiendi sunt, qui contra tam apertam & dilucidam Apostoli Jacobi sententiam, docent hanc unctionem, vel figmentum esse humanum, vel ritum à Patribus acceptum, aut mandatum DEI, nec promissionem gratiæ habentem: & qui illam jam cessasse asserunt, quasi ad gratiam curationum duntaxat in primitiva Ecclesia referenda esset: & qui dicunt ritum & usum, quem sancta Romana Ecclesia in hujus Sacramenti administratione observat, Jacobi Apostoli sententiæ repugnare, atque ideo in alium commutandum esse: & denique qui hanc Extremam Unctionem à fidelibus sine peccato contemni posse affirmant. Hæc enim omnia manifestissimè pugnant verbis. Nec profectò Ecclesia Romana, aliarum omnium mater & magistra, aliud in hac administranda unctione, quantum ad ea, quæ hujus Sacramenti substantiam perficiunt, observat, quàm quod B. Jacobus perscripsit. Nec verò tanti Sacramenti contemptus absque ingenti scelere & ipsius Spiritus S. injuria esse posset.

Hæc sunt, quæ de pœnitentiæ & Extremæ Unctionis Sacramentis hæc sancta Oecumenica Synodus profitetur & docet, atque omnibus Christi fidelibus credenda & tenenda proponit. Sequentes autem canones inviolabiliter servandos esse tradit, & asserentes contrarium perpetuò damnat & anathematizat.

CANONES

De Sacramentis Pœnitentiæ & Extremæ Unctionis, eadem Sessione publicati.

Canon 1.

Si quis dixerit, in Catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse verè & propriè Sacramentum, pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis à Christo Domino nostro institutum, Anathema sit.

Canon 2.

Si quis Sacramenta confundens, ipsum baptismum, Pœnitentiæ Sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo Sacramenta distincta non sint, atque ideo Pœnitentiam non rectè secundam post naufragium tabulam appellari, Anathema sit.

Canon 3.

Si quis dixerit, verba illa Domini Salvatoris, Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt; non esse intelligen-

da de potestate remittendi & retinendi peccata in Sacramento Pœnitentiæ, sicut Ecclesia Catholica ab initio semper intellexit: detorserit autem contra institutionem hujus Sacramenti ad auctoritatem prædicandi Evangelium, Anathema sit.

Canon 4.

Si quis negaverit, ad integram & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, quasi materiam Sacramenti Pœnitentiæ, videlicet Contritionem, Confessionem & Satisfactionem, quæ tres Pœnitentiæ partes dicuntur: aut dixerit duas esse tantùm Pœnitentiæ partes, terrores scilicet incussos conscientiæ agnito peccato, & fidem conceptam ex Evangelio vel absolutione, quâ credit quis sibi per Christum remissa peccata, Anathema sit.

Canon 5.

Si quis dixerit, eam contritionem, quæ paratur per discussionem, collectionem & detestationem peccatorum, quâ quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum suorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, & æternæ damnationis incursum, cum proposito melioris vitæ, non esse verum & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam, sed facere hominem hypocritam & magis peccatorem: demum illam esse dolorem coactum, & non liberum ac voluntarium, Anathema sit.

Canon 6.

Si quis negaverit, Confessionem Sacramentalem vel institutam, vel ad salutem necessariam esse jure divino: aut dixerit, modum secretè confitendi soli sacerdoti, quem Ecclesia Catholica, ab initio semper observavit & observat, alienum esse ab institutione & mandato Christi, & inventum esse humanum, Anathema sit.

Canon 7.

Si quis dixerit, in sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure divino, confiteri omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, quæ sunt contra duo ultima Decalogi præcepta, & circumstantias quæ peccati speciem mutant: sed eam confessionem tantùm esse utilem ad erudiendum & consolandum Pœnitentem, & olim observatam fuisse tantùm ad satisfactionem canonicam imponendam: aut dixerit, eos qui omnia peccata confiteri student, nihil relinquere velle divinæ misericordiæ ignoscendum, aut demum, non licere confiteri peccata venialia, Anathema sit.

Canon 8.

Si quis dixerit, confessionem omnium peccatorum, qualem Ecclesia servat, esse impossibilem, & traditionem humanam, à piis abolendam: aut ad eam non teneri omnes & singulos

singulos utriusque sexûs Christi fideles, juxta magni Concilii Lateranensis constitutionem, semel in anno, & ob id suadendum esse Christi fidelibus, ut non confiteantur tempore Quadragesimæ, Anathema sit.

Canon 9.

Si quis dixerit, absolutionem sacramentalem sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum ministerium pronuntiandi & declarandi, remissa esse peccata confitenti, modò tantùm se credat esse absolutum: aut sacerdos non seriò, sed joco absolvat: aut dixerit, non requiri confessionem pœnitentis, ut sacerdos eum absolvere possit, Anathema sit.

Canon 10.

Si quis dixerit, Sacerdotes, qui in peccato mortali sunt, potestatem ligandi & solvendi non habere, aut non solos sacerdotes esse ministros absolutionis, sed omnibus & singulis Christi fidelibus esse dictum, quæcunque ligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælo, & quæcunque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo: & quorum remiseritis peccata; remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt, quorum verborum virtute quilibet absolvere possit peccata, publica quidem per correptionem duntaxat, si correptus acquieverit, secreta verò per spontaneam confessionem, Anathema sit.

Canon 11.

Si quis dixerit, Episcopos non habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideò casuum reservationem non prohibere, quò minùs sacerdos à reservatis verè absolvat, Anathema sit.

Canon 12.

Si quis dixerit, totam pœnam simul cum culpa remitti semper à Deo, satisfactionémque pœnitentium non esse aliam, quàm fidem, quâ apprehendunt, Christum pro eis satisfecisse, Anathema sit.

Canon 13.

Si quis dixerit, pro peccatis quoad pœnam temporalem minimè Deo per Christi merita satisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel à sacerdote injunctis, sed neque sponte susceptis, ut jejuniis, orationibus, eleemosynis, vel aliis etiam pietatis operibus, atque ideo optimam pœnitentiam esse tantùm novam vitam, Anathema sit.

Canon 14.

Si quis dixerit, satisfactiones, quibus pœnitentes per Christum Jesum peccata redimunt, non esse cultus Dei, sed traditiones hominum, doctrinam de gratia & verum Dei cultum, atque ipsum beneficium mortis Christi obscurantes, Anathema sit.

Canon 15.

Si quis dixerit, Claves Ecclesiæ esse datas tantùm ad solvendum, non etiam ad ligandum, & propterea sacerdotes, dum imponunt pœnas confitentibus, agere contra finem Clavium, & contra institutionem Christi, & fictionem esse, quòd virtute Clavium sublatâ pœnâ æternâ, pœna temporalis plerumque exsolvenda remaneat, Anathema sit.

CANONES

De Sacramento Extremæ Unctionis.

Canon 1.

Si quis dixerit, Extremam Unctionem non esse verè & propriè Sacramentum, à Christo Domino nostro institutum, & à B. Jacobo Apostolo promulgatum, sed ritum tantùm acceptum à Patribus, aut figmentum humanum, Anathema sit.

Canon 2.

Si quis dixerit, sacram infirmorum Unctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos, sed jam cessâsse, quasi olim tantùm fuerit gratia curationum, Anathema sit.

Canon 3.

Si quis dixerit, Extremæ Unctionis ritum & usum, quem observat sancta Romana Ecclesia, repugnare sententiæ B. Jacobi Apostoli, ideóque eum mutandum, posséque à Christianis absque peccato contemni, Anathema sit.

Canon 4.

Si quis dixerit, presbyteros Ecclesiæ, quos B. Jacobus adducendos esse ad infirmum ungendum hortatur, non esse sacerdotes ab Episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quavis communitate, ob idque proprium extremæ Unctionis ministrum non esse solum Sacerdotem, Anathema sit.

Decretum de reformatione, eadem Sessione publicatum.

Procemium.

Cùm propriè Episcoporum munus sit subditorum omnium vitia redarguere, hoc illis præcipuè cavendum erit, ne clerici, præsertim ad animarum curam constituti, criminosi sint, néve inhonestam vitam ipsis conniventibus ducant. Nam si eos pravis & corruptis moribus esse permittant, quo pacto laicos de ipsorum vitiis redarguent, qui uno ab eis ser-

mone convinci possent, quòd clericos ipsis patiantur esse deteriores? Quâ etiam libertate laicos corripere poterunt sacerdotes, cùm tacitè sibi respondeant, eadem se admisisse quæ corripiunt. Monebunt propterea Episcopi suos clericos, in quocunque ordine fuerint, ut conversatione, sermone & scientiâ commisso sibi Dei populo præeant, memores ejus, quod scriptum est: Sancti estote, quia & ego sanctus sum: & juxta Apostoli vocem, nemini dent ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium eorum: sed in omnibus exhibeant se sicut ministros Dei, ne illud Prophetæ dictum impleatur in eis, Sacerdotes mei contaminant sancta, & reprobant legem. Ut autem ipsi Episcopi id liberiùs exequi, ac quoquam prætextu desuper impediri nequeant, eadem sacro-sancta Synodus, præsidentibus in ea eidem Apostolicæ sedis Legato & Nuntiis, hos, qui sequuntur, Canones tuendos & decernendos duxit.

Cap. I.

Cùm honestius ac tutius sit subjecto, debitam præpositis obedientiam impendendo, in inferiori ministerio deservire, quàm cum præpositorum scandalo graduum altiorum appetere dignitatem, ei cui ascensus ad sacros ordines à suo prælato ex quacunque causa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet etiam extra judicialiter fuerit interdictus, aut qui à suis ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus Ecclesiasticis fuerit suspensus, nulla contra ipsius prælati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo, aut ad priores ordines, gradus & dignitates sive honores restitutio suffragetur.

Cap. 2.

Et quoniam nonnulli Episcopi Ecclesiarum, quæ in partibus infidelium consistunt, clero carentes, & populo Christiano, cùm ferè vagabundi sint, & permanentem sedem non habeant, non quæ Jesu Christi, sed alienas oves inscio proprio pastore quærentes, dum per hanc Synodum se Pontificalia officia in alterius diœcesi (nisi de loci ordinarii expressa licentia, & in personas eidem ordinario subjectas tantùm) exercere prohibitos vident, in legis fraudem & contemptum, quasi Episcopalem Cathedram in loco nullius diœcesis suâ temeritate eligunt, & quoscunque ad se venientes, etiamsi suorum Episcoporum, seu Prælatorum literas commendatitias non habeant, clericali charactere insignire, & ad sacros etiam presbyteratus ordines promovere præsumunt: quo plerumque fit, ut minùs idonei & rudes ac ignari, & qui à suo Episcopo tanquam inhabiles & indigni rejecti fuerunt, ordinati, nec divina officia peragere, nec Ecclesiastica sacramenta rectè valeant ministrare: nemo Episcoporum, qui titulares vocantur, etiamsi in loco nullius diœcesis etiam exempto, aut aliquo monasterio cujusvis ordinis resederint, aut moram traxerint, vigore cujusvis privilegii, sibi de promovendo quoscunque ad se venientes pro tempore concessi, alterius subditum, etiam prætextu familiaritatis, continuæ commensalitatis suæ, absque sui proprii prælati expresso consensu, aut literis dimissoriis, ad aliquos sacros, aut minores ordines, vel primam tonsuram promovere seu ordinare valeat: contra faciens, ab exercitio Pontificialium per annum:

nium: taliter verò promoti, ab executione ordinum sic susceptorum, donec suo prælato visum fuerit, ipso jure sint suspensi.

Cap. 3.

Episcopus quoscunque suos clericos, præsertim in sacris constitutos, absque suo præcedenti examine, & commendatitiis literis quacunque authoritate promotos, licèt tanquam habiles ab eo, à quo ordinati sunt, probatos, quos tamen ad divina officia celebranda, seu Ecclesiastica Sacramenta ministranda minùs idoneos & capaces reperit, à susceptorum ordinum exercitio ad tempus, de quo ei videbitur, suspendere, & illis, ne in altari aut aliquo ordine ministrent, interdicere possit.

Cap. 4.

Omnes Ecclesiarum prælati, qui ad corrigendum subditorum excessus, diligenter intendere debent, & à quovis nullus clericus per hujus sanctæ Synodi statuta, cujusvis privilegii prætextu tutus censetur, quò minùs juxta Canonicas sanctiones visitari, puniri & corrigi possit, si in Ecclesiis suis resederint, quoscunque sæculares clericos, qualitercunque exemptos, qui aliâs suæ jurisdictioni subessent, de eorum excessibus, criminibus & delictis, quoties & quando opus fuerit, etiam extra visitationem tanquam ad hoc Apostolicæ sedis delegati, corrigendi & castigandi facultatem habeant, quibuscunque exemptionibus, declarationibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordiis, quæ tantùm suos obligant auctores, ipsis clericis ac eorum consanguineis, capellanis, familiaribus, procuratoribus, & aliis quibuslibet, ipsorum exemptorum contemplatione & intuitu minimè suffragantibus.

Cap. 5.

Insuper cùm nonnulli, qui sub prætextu, quòd super bonis & rebus ac juribus suis diversæ eis injuriæ ac molestiæ inferantur, certos judices per literas conservatoriàs deputari obtinent, qui illos à molestiis & injuriis hujusmodi tueantur ac defendant, & in possessione seu quasi bonorum, rerum ac jurium suorum manu teneant & conservent, nec super illis eos molestari permittant, ejusmodi literas in plerisque concedendis mentem in reprobum sensum detorqueant: iccirco nemini omnino cujuscunque dignitatis & conditionis sit, etiam si capitulum fuerit, conservatoriæ literæ cum quibuscunque clausulis aut decretis, quorumcunque judicum deputatione, quocunque etiam alio prætextu aut colore concessæ suffragentur ad hoc, ut coram suo Episcopo, sive alio superiore ordinario, in criminalibus aut mixtis causis accusari & conveniri, ac contra eum inquiri & procedi non possit, aut quò minùs, si qua jura ei ex cessione competierint, super illis liberè valeat apud judicem ordinarium conveniri. In civilibus etiam causis, si ipse actor extiterit, aliquem ei apud suos conservatores judices in judicium trahere minimè liceat. Quòd si in his causis, in quibus ipse reus fuerit, contigerit, ut electus ab eo conservator ab actore suspectus esse dicatur, aut si qua inter ipsos judices, conservatorem & ordinarium, controversia super

competentiam jurisdictionis orta fuerit. nequaquam in causa procedatur, donec per arbitros in forma juris electos, super suspicione aut jurisdictionis competentia fuerit judicatum. familiaribus verò ejus, qui hujusmodi literis conservatoriis tueri solent, nihil illæ prosint præterquam duobus duntaxat, si tamen illi propriis ejus sumptibus vixerint. Nemo etiam similium literarum beneficia ultra quinquennium gaudere possit. Non liceat quoque conservatoribus judicibus ullum habere tribunal erectum. In causis verò mercedum aut miserabilium personarum, hujus sanctæ Synodi super hoc decretum, in suo robore permaneat. Universitates autem generales, ac collegia doctorum seu scholarium & regularia loca, necnon hospitalia, actu hospitalitatem servantia, ac universitatum, collegiorum, locorum & hospitalium hujusmodi personæ, in præsenti Canone minimè comprehensa, sed exempta omninò sint, & esse intelligantur.

Cap. 6.

Quia verò, etsi habitus non facit monachum, oportet tamen clericos vestes proprio congruentes ordini semper deferre, ut per decentiam habitûs extrinseci, morum honestatem intrinsecam ostendant, tanta autem hodie aliquorum inolevit temeritas, religionísque contemptus, ut propriam dignitatem & honorem clericalem parvi pendentes, vestes etiam deferant publicè laicales, pedes in diversis ponentes, unum in divinis, alterum in carnalibus: Propterea omnes Ecclesiasticæ personæ, quantumcunque exemptæ, quæ aut in sacris fuerint, aut dignitates, personatus, officia, aut beneficia qualiacunque Ecclesiastica obtinuerint, si postquam ab Episcopo suo etiam per edictum publicum moniti fuerint, honestum habitum clericalem, illorum ordini & dignitati congruentem, & juxta ipsius Episcopi ordinationem & mandatum non detulerint, per suspensionem ab ordinibus, ac officio & beneficio, ac fructibus, redditibus & proventibus ipsorum beneficiorum, nec non si semel correpti, denuò in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum & beneficiorum hujusmodi coërcere possint & debeant, secundùm constitutionem Clementis quinti in Concilio Viennensi editam, quæ incipit: Quoniam invocando & ampliando.

Cap. 7.

Cùm etiam qui per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari avelli debeat, qui sua voluntate homicidium perpetraverit, etiamsi crimen id nec ordine judiciario probatum, nec alia ratione publicatum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros ordines promoveri possit, nec illi aliqua Ecclesiastica beneficia, etiam si curam non habeant animarum, conferre liceat, sed omni ordine ac beneficio & officio Ecclesiastico perpetuò careat. Si verò homicidium non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo, ut quis se à morte defenderet, fuisse commissum narretur, quam ob causam etiam ad sacrorum ordinum & altaris ministerium, & beneficia quæcunque ac dignitates jure quodammodo dispensatio debeatur, committatur loci ordinario, aut, ex causa, Metropolitano seu vici-

viciniori Episcopo, qui non nisi causâ cognitâ, & probatis processibus ac narratis, nec aliter dispensare possit.

Cap. 8.

Præterea quia nonnulli, quorum etiam aliqui veri sunt pastores, ac proprias oves habent, alienis etiam ovibus præesse quærunt, & ita alienis subditis quandoque intendunt, ut suorum curam negligant, quicunque etiam Episcopali præditus dignitate, qui alienos subditos puniendi privilegium habuerit, contra clericos sibi non subditos, præsertim in sacris constitutos, quorumcunque etiam atrocium criminum reos, nisi cum proprii ipsorum clericorum Episcopi, si apud Ecclesiam resederit, aut persona ab ipso Episcopo deputandæ interventu, nequaquam procedere debeat: aliâs processus & inde sequuta quæcunque viribus omnino careant.

Cap. 9.

Et quia jure optimo distinctæ fuerunt diœceses & parochiæ, ac unicuique gregi proprii attributi pastores, & inferiorum ecclesiarum rectores, qui suarum quisque ovium curam habeant, ut ordo Ecclesiasticus non confundatur, aut una & eadem Ecclesia duarum quoddammodo diœcesium fiat, non sine eorum incommodo, qui illi subditi fuerint: beneficia unius diœcesis, etiam si parochiales Ecclesiæ, vicariæ perpetuæ, aut simplicia beneficia seu præstimonia, aut præstimoniales portiones fuerint, etiam ratione ad agendum cultum divinum aut numerum beneficiatorum, aut alia quacunque de causa, alterius diœcesis beneficio, aut monasterio seu collegio, vel loco etiam pio, perpetuò non uniantur, decretum hujus sanctæ Synodi super hujusmodi unionibus in hoc declarando.

Cap. 10.

Regularia beneficia, in titulum regularibus professis provideri consueta, cùm per obitum, aut resignationem, vel aliâs illa in titulum obtinentis vacare contigerit, religiosis tantùm illius ordinis, vel his, qui habitum omnino suscipere, & professionem emittere teneantur, & non aliis, ne vestem lino lanáque contextam induant, conferantur.

Cap. 11.

Quia verò regulares de uno ad alium ordinem translati, faciiè à suo superiore licentiam standi extra monasterium obtinere solent, ex quo vagandi & apostatandi occasio tribuitur, nemo cujuscunque ordinis prælatus vel superiores, vigore cujuscunque facultatis, aliquem ad habitum & professionem admittere possit, nisi ut in ordine ipso, ad quem transfertur, sub sui superioris obedientia in claustro perpetuò maneat, ac aliter translatus, etiam si Canonicorum regularium fuerit, ad beneficia secularia etiam curata omnino incapax existat.

Cap. 12.

Nemo etiam, cujusvis dignitatis Ecclesiasticæ vel secularis: quacunque ratione, nisi Ecclesiam, beneficium, aut capellam de novo fundaverit & construxerit, seu jam erecta, quæ tamen sine sufficienti dote fuerit, de suis propriis & patrimonialibus bonis competenter dotaverit, jus patronatûs impetrare aut obtinere possit aut debeat. In casu autem fundationis aut dotationis, hujusmodi institutio Episcopo, & non alteri inferiori, reservetur.

Cap. 13.

Non licet præterea paterno, cujusvis privilegii prætextu aliquem ad beneficia sui juris patronatûs, nisi Episcopo loci ordinario, ad quem provisio seu institutio ipsius beneficii, cessante privilegio, jure pertineret, quoquo modo præsentare: aliâs præsentatio ac institutio forsan sequuta, nulla sint & esse intelligantur.

HISTORIA SESSIONIS XIV.

Die Sessionem XIII. subsequente, in generali congregatione materia de pœnitentiæ & extremæ unctionis Sacramento, nec non prosequenda Reformatione, in ordinem digesta est, simul etiam injecta mentio de servanda methodo jam antè præscripta Theologis, quam illos hactenus neglexisse, agentes in Synodo Scholarum in morem, & spinosis argumentorum aculeis, querela erat. De Sacramento pœnitentiæ è Lutheri libris excerpti sunt articuli XII. de quibus Theologos inter disceptaretur. Qui quidem articuli in anathematis formandis, post audita Theologorum suffragia ita mutati sunt, ut ne vestigium eorum ampliùs appareret. Additi sunt de extrema unctione articuli XIV. qui totidem anathematis ἀλφαβητικῶς respondebant. Tria etiam formata sunt Decreta de ordine procedendi in Concilio, *Primum* concernens Theologos, quibus injunctum, ut in sententiis pronuntiandis inhæreant sacræ Scripturæ, Apostolorum traditionibus, Conciliis approbatis, summorum Pontificum constitutionibus, & sanctorum Patrum authoribus, ab Ecclesia Catholica unanimi consensu receptis, utque brevitatem sectentur, quæstiones inutiles vitent, & contentionum pervicaciam fugiant; *Secundum* de ordine in Concilio proponentium; *Tertium* de Congregationibus quotidie bis habendis, manè & à meridie singulis vicibus ternis horis. De Reformatione etiam formati sunt XV articuli, qui omnes respondent capitibus deinceps stabilitis, excepto decimo quinto, quo propositum erat, *ne beneficia cuiquam darentur in commendam, nisi ea ætate quam lex requirit in habente cum titulo.* Ille enim articulus,

culus,quia Pontificis & præſulum Nepotiſmo adverſabatur, ſtatim in ipſis cunis ſuffocatus eſt. Cæterùm in argumento *Pœnitentiæ* diſcutiendo adeò Theologi præſcriptam ſibi methodum ſúſque déque habuerunt, ut illud non tantùm ſecundùm ſcholaſticos, ſed etiam ſecundùm Canoniſtas inprimis Gratianum pertractarent, inſuper etiam haberent,quod injunctum erat de vitanda prolixitate & quæſtionibus inutilibus reſecandis. Ex articulis verò à Theologis diſcuſſis ſelecta ſunt doctrinæ capita, quæ ipſa tamen non omnibus æquè placuerunt. Etenim contra caput III. quo pœnitentis actus conſtituuntur partes Sacramenti, & contra caput VI. quo abſolutio dicitur actus judicialis, non nudum miniſterium declarans remiſſa eſſe peccata; multa Franciſcani Theologi exceperunt. Etiam Franc. Ambroſius Pelargus, Electoris Trevirenſis Theologus, verba Chriſti: *Quorum remiſeritis peccata* &c. ad Sacramentum pœnitentiæ pertinere negavit. Contra caput VII. quo de reſervatione caſuum agitur,Theologi Lovanienſes & Colonieneſes exceperunt,illam veteribus prorſus ignotam eſſe,niſi in caſu peccatorum publicorum, quin & Gerſonem eas reſervationes exagitâſſe. Iidem Colonienſes ſenſum verborum, *Quæcunque ligaveritis &c.* Canone X. damnatum eſſe ipſius Theophylacti objiciebant, aliáque in eodem reprehendebant. Sed Cardinalis Legatus Creſcentius liberis Theologorum horum vocibus commotus,ſilentium iis injunxit, & quidquam immutari vetuit, ajens, *à dignitate Synodi alieniſſimum eſſe, Decreta ſic enervari, & vita animáque privari.* Timebat nempe, quod poſtmodum amicis aperuit, ne libertas hæc procedente tempore, ſi ipſi Proteſtantes intervenirent,noxia eſſet. Reformationis Decreta XIII. condita ſunt,Epiſcoporum Juriſdictionem ſpectantia, in quibus Epiſcopis poteſtatis ſuæ incrementum, & recuperatio eorum, quæ ipſis à curia Romana adempta ſunt, unicè curæ erat, Legatis Pontificiis contranitentibus, ut quàm minimum ipſis concederetur. Dum Patres formandis Decretis occupantur, Ducis Wirtembergici Legati Theodoricus Pleningerus, & Johannes Heklinus Tridentum veniunt, oblaturi Principis ſui confeſſionem, & Theologorum venturorum, ſiquidem idoneè, juxta Baſileenſis Decreti formulam, ipſis caveatur, ſpem facturi. Qui cùm à Comite Montforto Cæſaris Legato, quem illi primò compellaverant, remitterentur ad Præſidem Concilii Creſcentium, illi id facere gravati ſunt, eò quòd una eſſet ex conditionibus Germanorum, *ne Concilio Papa præſideat.* Proinde de eo literas dederunt ad Principem, ad quas reſponſum poſt finitam demum Seſſionem advolaverat. Legatus etiam Papæ de eo ſcribit, & quid in hoc negotio agendum ſuadeat, inprimis

mis cùm plures ejusmodi homines adventuros inaudiverit, explorat. Cui mox à Pontifice responsum, *inhærendum esse diplomati indictionis Concilii, in quo & approbata sint Pauli Pontificis decreta, & jus convocandi & moderandi Concilium sibi reservatum sit; de cætero consilium in arena ex re capiendum, & media consilia ac temperamenta tanquam pestem fugienda: Dogmatum segetem copiosissimam proponendam, ut Lutherani de spe conciliationis animum despondeant, nisi se Concilii Decretis subjicere velint, contra illos præsules magis excitandos, ad reformationem tractandam nihil otii præsulibus relinquendum; Concilii exitum maturandum esse &c.* Die 21. Nov. etiam Joh. Sleidanus Argentinensium, aliarúmque civitatum Legatus Tridentinum ad Concilium venit. Ac circa idem tempus Julius III. Cardinales tredecim creavit, Italos omnes, quæ veluti præsidia, muniendi sui causâ, Pontifices sibi comparare solent. Cæsar quoque, quò vicinior Concilio esset, Oenipontem venit, tridui itinere Tridento distantem, ubi intra unum diem, quid Tridenti gereretur, ex Oratoribus suis cognoscere poterat. Unde metus aliquis incessebat Pontificem, ne Cæsar à sententia propugnandæ sedis Apostolicæ dimoveretur. Contra quem tamen variis rationibus animum munivit. Successit tandem Sessio XIV. die 25. Novembris, quo convocatis Patribus, solito ordine Templum adeuntibus, ceremoniis peractis, Episcopo Missam celebrante, doctrina fidei, anathemata & Reformationis Decretum promulgata sunt. Simùlque spes facta fore, ut 25. Januarii Sessio habeatur, in qua de Sacrificio Missæ & Ordinis Sacramento agatur. Finita Sessione Legatus prohibuit, ne Decreta excuderentur. Verùm cùm caveri non posset, ne ea Tridento emanarent, factum mox ut in Germania excuderentur, & ob moram prodeundi in publicum curiosiùs in ea passim inquireretur.

NOTÆ

Ad Historiam & Decretum Sessionis XIV.

P*Rimò* renovatum de Methodo à Theologis servanda, scholasticis tricis & subtilitatibus opposita, decretum arguit, qua in disceptandis fidei articulis norma illi hactenus usi fuerint. Nempe seposita scriptura, humanis ratiociniis, & versimilitudinibus indulserant. Imò ne innovatum quidem de rectiori Methodo decretum quidquam apud eos valuit, quò minùs Scholasticos & Gratianum duces & arbitros religiosè sequerentur. Adeò ipsis Helena illa, Scholastica Theologia in deliciis fuit ut ab

ea

ea nullâ vi abſtrahi potuerint. Nam quòd ſcripturas alicubi crepare viſi ſunt, quomodo eas tractaverint, inſigne ſpecimen affert Hiſtoricus *lib.* 4. *pag.* 312. ubi recitat,quomodo ex ſcriptura arguti illi homines Confeſſionem ſecretam probaverint, citando nimirum omnia V.& N.T.loca, in quibus occurrunt verba *confiteor, confeſſio*, figuras V.T.illam adumbrantes producendo &c. *Secundò* ipſum illud de novitia Methodo ſectanda Decretum,quod pro norma fidei obtrudit non ſcripturam tantùm, ſed etiam Traditiones Apoſtolorum, Concilia approbata, Pontificum conſtitutiones, & Patrum authoritates, non alium in finem, quàm ut his præſidiis ſcripturæ genuinus ſenſus non tam ſtabiliri quàm enervari, & ad quidvis probandum detorqueri poſſit; ejusmodi eſt,ut verè fideles à vitando tali minimè Chriſtiano Concilio validè abſterrere debuerit. *Tertiò* Cardinalis Legati Creſcentii indignatio adverſus Theologos Lovanienſes, Colonienſes, alióſque contra Decreta nonnihil excipientes teſtata prodit, quæ libertas Concilio conſtiterit, & quo veritatis ſtudio flagraverint Patres. Annon enim par erat,rationes à Theologis allatas expendere, & ſecundis ſapientioribusque curis ac cogitationibus locum relinquere? Ne in civilibus quidem negotiis tanta ſocordia, & melioris conſilii dedignatio vitio careret. *Quartò* ratio à Cardinale Creſcentio allegata, *quòd ea libertas periculoſa futura ſit, ſi Proteſtantes intervenirent*, arguit, quomodo excipere & tractare noſtrates, ſi Concilio intervenirent,purpurati Patres conſtitutum habuerint. *Quintò* digniſſimum quod perſtringatur, eſt Pontificis reſponſum ad literas Legati Creſcentii,quibus ille occaſione Legatorum Wirtenbergicorum,ipſum adire detrectantium,heri ſui conſilium,quomodo agendum ſit cum Proteſtantibus Concilio interventuris, requiſivit. Pontifex nempe ei injungit, *ut fortiter tueatur jus præſidendi, media conſilia & temperamenta fugiat,dogmatum copioſam ſegetem proponat, ut Proteſtantes de ſpe conciliationis ſpem abjiciant, & Concilio ſe ſubjicere cogantur, Præſules contra illos irritent*, aliáque ejuſmodi, quæ deſperatæ cauſæ indicia fuerunt, nec tam ex Chriſti & Apoſtolorum diſciplina, quàm Machiavelli ſimilium politica hauſta erant. *Sextò* fidei dogmata in quæſtionibus ventilabimus, nunc pauca tantùm ad Reformationis Capita animadverſuri. Ante omnia illud obelo notandum,quòd XV.articulum,quo propoſitum erat,*ne beneficia cuique darentur in commendam, niſi eâ eſſet ætate,quam lex requirit in habente cum titulo*, in ipſis cunis ſuffocare placuit. Timebant enim gnathones Papæ, & ipſi Præſules, ne nervi Nepotiſmi, quo hactenus nepotibus ſuis minorennibus adhuc beneficia reſignare conſueverant, hac ratione inciderentur. Adeò profundas radices Simonia & ambitus egerant. Quoad ipſa Reformationis capita, quæ XIII. numero erant, ea Juriſdictio-

nis Episcopalis nullo jure hactenus usurpatæ plures morbos nævósque pandunt, remedia verò iis opposita frivola planè & aliena ostendunt. Etenim *primo* capite sancitur, *ut puniantur, qui prohibiti ascendere ad ordines, interdicti vel suspensi, licentiâ aliunde corrogatâ nihilominus ascendunt.* Nempe querebantur Episcopi, contingere plurimùm, ut si quos illi justas gravésque ob causas, à suis ordinibus, gradibus aut dignitatibus Ecclesiasticis suspendant, aut ascensu illis ad sacros ordines interdicant, illud omne per licentiam & dispensationem à Pontifice impetratam retractetur, atque adeò non Episcoporum tantùm existimatio imminuatur, sed animarum etiam salus, & Ecclesiæ disciplina præsentissimum in discrimen adducantur. Ita animarum ille pastor animas indulgentiâ pretio emptâ, perditum ivit. At huic malo juxta Dei verbum ita medendum erat, ut Pontificis & Episcoporum illa potestate coactiva interdicendi, suspendendi, prohibendi sublata, summo & legitimo Magistratui jus integrum in delicta omnium subditorum, etiam clericorum animadvertendi restitueretur, & ecclesiæ ministerium ex eodem reformaretur. Deinde mentio expressa Pontificis, ejúsque hactenus iniquè usurpatæ potestatis, in decreto fieri debuit. *Secundo* capite cavetur, *ut si Episcopus quoscunque ordines sibi non subdito, etiam familiari, sine expresso proprii prælati consensu, conferat, uterque decreta pœna subjaceat.* Nempe Sessione VI. cap. 5. de Reformat. prohibitum est, *ne quis in aliena Diœcesi Pontificalia officia exerceat, nisi de expressa ejus, qui est loci ordinarius,* licentia. Hinc Episcopi Titulares Decreto illi illusuri ad loca exempta, nullius Diœcesi subjecta se recipiebant, & ad sacros Presbyteratûs ordines ibi admittebant, qui à suo Episcopo rejecti essent tanquam inhabiles, vigore privilegii sibi de promovendo quoscunque ad se venientes concessi. Id Capite II. interdictum, cum cautione tamen, ne ob reverentiam sedi Apostolicæ debitam ulla mentio fiat ejus, qui privilegium concesserat. Sed rectius remedium erat, Episcopos illos titulares vagabundos, & inutilia terræ pondera, eorúmque ordinem abrogare, ordinationis jus Presbyterio restituere, & loca exempta, nulliúsque diœcesi subjecta, & soli Pontifici mancipata, legitimo Magistratui subjicere, denique Pontificiæ potestatis peristromata circumcidere. *Tertio* capite prohibetur, *ne Episcopi suos clericos ab aliis malè promotos ad officia celebranda admittant, nisi prævio examine.* Sed ludicrum & vanum erat hoc decernere, non expressâ mentione Pontificis, & licentiæ ab ipso concessæ. Canonistarum nempe dogma pridem obtinuerat, licentias, facultates, & privilegia à Pontifice concessa, nominibus generalibus minimè comprehendi, nisi eorum mentio fiat. *Quartum* caput vetat *ullum clericum eximi à correctione Episcopi, etiam extra visitationem quibuscunque exemptionibus, declarationibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis, concordiis mini-*

mè

mè suffragantibus. Quibus postremis verbis placuit supplere Sessionis VI. cap. IV. de Reformatione, ut videlicet decreto includantur etiam Ecclesiarum Cathedralium canonicæ, aliæque Collegiatorum dignitates, quæ non privilegiis, sed vel antiquissima consuetudine, vel sententiâ rei judicatæ, vel concordiis cum Episcopis pactis & juratis erant in possessione exemptionis à Jurisdictione Episcopali. Cæterùm hoc Decretum Episcopis jus tribuit, & verbo Dei, & architectonicæ potestati adversum, ut superiùs, ubi de Jurisdictione Episcopali à nobis actum, probavimus. *Quinto* capite Judicum, qui *Conservatores* dicti, Jurisdictio certis finibus concluditur. Nempe consueverat Papa cuilibet supplici oblata mercede, pro lubitu judicem deputare, qui authoritate sua illum tueretur, & in possessione rerum ac jurium suorum conservaret, qui inde *Judex Conservator* dictus. Hi judices cùm potestate sua abuterentur ad supplices illos justæ debitæque animadversioni eximendos, & ad ipsos Episcopos ac superiores censuris fatigandos, placuit jus illud limitare ac restringere, quod jure divino penitus tollendum & radicitus antiquandum fuerat. Quinimò addita est exceptio, *ne* videlicet *eo decreto Universitates, collegia Doctorum aut Scholasticorum, loca Regularia & Xenodochia comprehendantur.* Quam exceptionem meritò Episcopi judicabant esse ipsâ regulâ ampliorem, cùm qui in collegiis, Monasteriis ac Xenodochiis vivunt, superent numero eos, qui ex literis conservatoriis commoda captare studeant, longéque facilius sit privati hominis improbitati occurrere, quàm morbos in corporibus integris aggravescentes depellere. Nempe Pontifici ejúsque Legatis id unicè curæ erat, ut Monasteria & Academiæ à solo ipso pendeant, ne unquam desint potestatis ejus hyperaspistæ. Capite *Sexto* pœna decernitur clericis in sacris constitutis, aut beneficia possidentibus, *si decenti sui ordinis veste non utantur; potestate demandata Episcopo delinquentes ab officio & beneficiorum proventibus suspendendi, si ab eo moniti non paruerint; etiam per privationem officiorum & beneficiorum coercendi; si correpti semel erratum non emendaverint, renovatâ Concilii Viennens. eam in rem constitutione.* Cæterùm Decretum illud cùm & ordinum distinctionem, & eximiam quandam in externo habitu sanctitatem & cultum ponat, & libertatem Christianam potestate non legitima judicet in iis, quæ adiaphora sunt, simpliciter respuimus. Capite *septimo* prohibentur Episcopi ordinare homicidas *voluntarios*: at circa *casuales* dispensationi locum esse asseritur, committendæ videlicet loci ordinario, aut si subsit causa, Metropolitano vel viciniori Episcopo. Ita videlicet hactenus utrosque admitti mos tulit. Contra verò vetusti Ecclesiæ Canones & voluntarios & casuales arcent. Et decreti hujus usus non tam in corruptelis moderandis, quàm in dispensationibus auctiori pretio licitan-

dis consistit. Ne quidem ipsi Pontifici in homicidio voluntario manus alligantur. In fortuito verò etsi non alteri quàm Episcopo dispensatio à Pontifice committi poterat, quid vetabat tamen, quò minùs Pontifex per se dispensaret, causâ non commissâ alteri? Capite *octavo* statuitur, *ne ulli liceat clericos ex privilegio punire.* Hoc uti æquum agnoscimus, ita in fraudem decreti ejus multa committi nullo negotio probari posset. *Decimo* præcipitur, *ut regularia beneficia religiosis in titulum dari consueta, cùm ea in posterum quovis modo vacare contigerit, non conferantur nisi in religiosos illius ordinis, aut in eos, qui habitum & professionem ordinis suscipere teneantur.* Sed illud remedium gravi morbo, quo Regulares commendarum Pontificiarum invento beneficiis pluribus à Pontifice alienatis carere debebant, repellendo minimè par fuit, nec curiæ Romanæ noxium fuit, omnibus quibus per commendas aliquid adjici poterat, jam satis supérque commendatis. Potiùs igitur Commendarum Pontificiarum cauponatio in universum abroganda, & ecclesiastica beneficia legitimos in usus convertenda erant. Capite *undecimo* sancitur, *ut translati ad alium ordinem in claustro sub obedientia maneant, beneficiorum secularium incapaces existant.* Rectiùs facturi omnes, si à claustris suis transferantur ad veritatem Evangelii, quò sic beneficiorum Christi & libertatis ab ipso partæ capaces existant. *Duodecimum* caput sciscit, *ne jus patronatus quisquam nisi ex fundatione vel dotatione obtineat.* Cui subjunctum Caput *decimum tertium* mandat, *ut præsentatio non alii fiat quàm Episcopo loci ordinario, ad quem cessante privilegio ipsius beneficii institutio jure pertineret.* Hoc utrumque de Jure patronatus & præsentatione caput perperam supponit jus Episcopi in vocatione ac præsentatione Ministrorum, & collationibus beneficiorum, quod nullum esse, inferiùs probabimus. Deinde cùm Ecclesiam cum omni jure, bonis & pertinentiis in patrimonium Christi redactam esse sustineant Canonistæ, quomodo Concilium tale jus in seculares Patronos transferre potuit? Imò cùm Jure divino vocatio Ministrorum pertineat ad Ecclesiam, quomodo ad unum in ea membrum illam transferri, eidem consentaneum fuit? Et quidem ita, ut patroni talis jus fundaretur in contractu innominato *Do, ut des,* hoc est, in fundatione & dotatione præcedanea? Annon enim præstabat Jus integrum servari Ecclesiæ, & patronos informari de uberiori longè mercede eleemosynarum in cœlo? Ita olim David, Solomon, Ezra, Nehemias, & Centurio ille à Senioribus Judæorum Christo commendatus, *quòd diligat suam gentem, & ei Synagogam ædificaverit Luc. VII. 5.* nullum in templum & synagogam jus vel stipulati sunt, vel acquisivisse leguntur. Quid quòd hac ratione contingere potest, ut ministrorum electio transferatur ad quoscunque religionis & ecclesiæ juratos hostes, quorum forte Majores mercede fundationis

tionis & dotationis ejusmodi oblata hoc jus licitati sunt & acquisiverunt? In has videlicet syrtes incidere necessum est, cùm homines à divina institutione semel deflectunt. Non ignoro, etiam nostris in Ecclesiis jus illud tolerari potiùs, quàm à cordatis probari. Sed illud solatio est, quòd in Juris illius exercitio ita patroni à suprema potestate restringuntur, ut cum Ecclesiæ periculo illud usurpare nequeant, & ipsius Ecclesiæ commendatio vel suffragium non planè negligatur. Hoc unum addam, quòd Concilii illud de jure patronatus Decretum in congregatione ita declaratum fuit, *ut intelligatur etiam de Juribus patronatus, ante Concilium legitimè erectis, proinde eorum titulos ostendendos esse ordinario.* Cui quidem Decreti illius declarationi Reges Galliæ, qui sibi patronatûs ac Præsentationis jus in omnibus ditionis suæ beneficiis electivis arrogant, se constanter opponunt. De quo videsis Innocentium Gentilletum JC. Delphinensem *Exam. Concil. Trid. lib. III. p.* 122.

QUÆSTIONES THEOLOGICÆ.

Ad Decreta fidei Sessionis XIV.

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ.

QUÆSTIO I.

An pœnitentia sit Sacramentum verè & propriè dictum pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, Deo reconciliandis?

ASserit Canon I. & pœnitentiam intelligit eam, quæ constat tum ex actibus pœnitentis, contritione, confessione & satisfactione, tum ex absolutione sacerdotali. Et absolutionem quidem actibus illis pœnitentis vim sacramentalem ita conferre vulgò pertendunt, ut ad remissionem peccatorum promerendam effectivè concurrant. Nos pœnitentiam, sive quâ virtus est, sive Papisticè ita explicatam, sacramentum esse pernegamus, Etenim

ARG. I. Pœnitentia ſic definita peccatorem abducit à fide obedientiæ, paſſionis & ſatisfactionis Chriſti ad fiduciam propriarum actionum, à Deo peccatorem juſtificante ad ſacerdotem hominem peccata judicantem; obſcurat veram doctrinam de Juſtificatione, vi & efficacia baptiſmi; judicium Dei de peccatis transfert ad ſacerdotis humanum quoddam & politicum tribunal. Ergo non eſt Sacramentum verè & propriè dictum. Sanè Granatenſis *lib. 1. memor. cap.* 1. aſſerit, dolorem noſtrum conjunctum cum virtute Sacramenti ad ſalutem ſufficere. Sicut enim candela recens extincta, & ad huc fumans, exiguo flatu accenditur & reviviſcit: ita animam, quæ virtute attritionis fumat, licet accenſa non ſit, accedente virtute hujus Sacramenti mox totam accendi & reviviſcere.

RESP. REDING: 1. *Si actus pænitentis vi non propria, ſed obedientiæ & meriti Chriſti virtutem peccati remiſſivam obtinent: Si Sacerdos hominum peccata dijudicans non propria, ſed delegata Chriſti poteſtate abſolvit: Si Baptiſmi efficacia ad præterita duntaxat peccata ſe extendit; adeóque alio remedio peccatorum poſtbaptiſmalium remiſſio indiget: Si denique judicium de peccatis à Sacerdote fit in ordine ad abſolutionem Sacramentalem non alia quàm Dei principali virtute, & Chriſti meritorum ex hujus præſcripto conferendam: tum vera non ſunt, quæ huic Sacramento tribuis.* Tomo II. Tract. VII. Ss. 2. pag. 429. Reſp. Mitte tua illa Si, Si, Si, Si. Si Cœlum caderet, multæ caperentur alaudæ. Conditio nihil ponit in eſſe. Certè meritum Chriſti ſola fide, non actibus pœnitentiæ Sacramentalibus apprehenſum peccata remittere: Miniſtros Eccleſiæ non ulla poteſtate judiciali, ſed merè miniſteriali à Chriſto iis delegata abſolvere: Baptiſmum remiſſionem omnium promiſcuè peccatorum obſignare: denique peccata ſola Dei Chriſtique gratia in Evangelio patefacta, & per præcones promulgata, remitti, S. Scriptura luculenter teſtatur. Et pleraque hæc à nobis jam evicta ampliori demonſtratione non indigent. Fruſtra tu gratiæ & merito Chriſti ſocias & meritorias alias cauſas adjungis, & peregrinum ignem altari Jehovæ nefariè admoves.

ARG. II. Solius Chriſti eſt Sacramentum Novi Teſtamenti inſtituere, adverſariis etiam multis fatentibus. Chriſtus autem Sacramentum pœnitentiæ non inſtituit, tum quia nec mandavit, nec exercuit: tum quia non obligavit ad pœnitentiam aliam, quàm quæ eſt à Prophetis & à Johanne prædicata. Neque etiam Apoſtoli de pœnitentia & ratione conſequendæ remiſſionis peccatorum aliter docuerunt, quàm prophetæ V. Teſt. uti ex Act. X. 43. & XXVI. 23. liquet.

RESP. REDING: 1. *Act. X. 43. hoc unum dicitur, quòd credentes per nomen Chriſti accipiant remiſſionem peccatorum; ſed non ſine remedio Divinitus ordinato. quale in N. T. præter contritionem utrique Teſtamento communem, eſt pro præteritis peccatis Baptiſmi, prò ſequentibus Pænitentiæ Sacramentum. Differunt ergo Teſtamenta in mediis, quibus communis gratia meriti Chriſti applicatur.* 2. *Inſtitutum eſſe hoc Sacramentum à Chriſto ex Matth. XVIII. 18. Joh. XX. 21. liquet. Et agnoverunt Patres ejus inſtitutionem omni*

mni

omni ævo. Ib. pag. 429—432. Resp. 1. Christo omnes Prophetas testimonium perhibere, quòd in nomine ejus omnis, qui in ipsum credit, remissionem peccatorum habeat, S. Petrus Act. X. 43. testatur. Commune ergo medium, quo remissio peccatorum per nomen Christi applicatur, testibus omnibus Prophetis & S. Petro, non aliud est quàm *fides in Christum*. Baptismus verò remissionem peccatorum omnium non applicat, sed fide sola applicatam obsignat. Pœnitentia applicatæ & obsignatæ peccatorum remissioni superveniens, consolationem & sensum ejusdem restituit, Davide Psal. LI. toto teste 2. De textibus Matth. XVIII. 21. & sententia piæ antiquitatis infra.

ARG. III. Nec materiam habet, nec formam sacramentalem. Materiam nonnulli peccata faciunt pœnitentis. At absolutio, quam formam faciunt, peccata destruit. Materia autem non destruitur, sed perficitur. Synodus verò absurdè materiam hujus Sacramenti facit actus pœnitentis, contritionem, confessionem & satisfactionem, uti demonstrabitur infra. Ubi autem materia non est, nec forma locum habet. Scotus quidem formam Sacramenti ponit in absolutione. Sed aliis absolutio pars est materiæ & forma simul, quod absurditate non caret. Præterea forma absolutionis Papistica nec in scriptura, nec in omni antiquitate reperitur, adeóque novitium inventum est. Ubi autem non est verbum Dei, ibi nec Sacramentum est. Et quænam in actibus pœnitentis & ministri absolutione ostendi analogia potest? talis qualis esse debet inter rem elementarem & cœlestem? Addo immanem adversariorum pugnam circa materiam & formam pænitentiæ, quæ satis arguit dogmatis vanitatem.

Resp. Reding: 1. *Materiam remotam & primam cum proxima & secunda confundis. Illa sunt peccata, quæ per remissionem destruuntur: hæc actus pœnitentis, qui per formam absolutionis catenus elevantur ad Esse Sacramenti, quatenus participant de virtute gratiæ sanctificantis, ut sic peccatorum expulsivæ significatrice & effectrice.* 2. *Verba quidem absolutionis secundum significationem suam naturalem se habens materialiter ad Divinæ institutionis significationem, quæ in Esse formæ Sacramentalis constituit. Planè sicut verba pro Baptismatis Sacramento præscripta, secundum naturalem suam significationem spectata sunt quid materiale, cui ex Divinæ institutionis efficacia vis Sacramentalis significationis supervenit.* 3. *Verba illa Christi*, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; *potestatem utique tribuunt peccata remittendi. Hæc potestas ubi exercenda est, indiget signo talis remissionis expressivo. quod sunt verba absolutionis, quæ proin nituntur institutione Christi. Ex hac Christi institutione, quæ Divinæ virtutis & veritatis efficaciam importat, oportet iis verbis inesse vim operandi, quod significant. Hæc autem vis remissionem peccatorum operans Sacramentalis est, & eo ipso, quòd formaliter ejus effectus significativa est, subit rationem formæ. Habes ergo institutionem Divinam formæ.* 4. *Analogia verò inter actus pænitentis, & absolutionem Ministri, nititur ipsa Divinæ institutionis veritate, quæ sic per traditionem habetur, ut traditionis ejus origo sit in prædictis verbis Christi, uti S. Patres testantur passim, asserentes, frustrari Evangelium & verba Christi,*

Christi, si quis coram Deo in corde duntaxat putet agendam pœnitentiam, neque recursum habere velit ad claves Ecclesiæ, se submittendo discipulis Christi. 5. *Concordant Theologi nostri in materia & forma pœnitentiæ quoad substantiam; sed discrepant in modo eas explicandi.* Ibid. pag. 432- 434. Resp. Metaphysici & Physici conceptus tui quomodo quadrent, videamus paucis. 1. Formam materiæ præcedentis proximæ privari in mutationibus quibusvis, materia prima & remota ceu subjecto omnium mutationum, constanter manente & perennante, Scholæ tuæ philosophia hactenus docuit. Tibi contra materia prima & remota hujus Sacramenti, peccata scilicet, destruuntur, proxima verò, quæ nunquam informis esse potest, actus scilicet pœnitentis, ab accedente nova forma, absolutione, informantur. Quæ ergo materiæ proximæ forma est, quæ privata accedenti novæ formæ locum cedat? Quàm ergo bellè tibi, Philosophorum Scholasticorum alpha, constas? Quomodo etiam actus pœnitentis, contritio, confessio & satisfactio, *de virtute gratiæ sanctificantis, ut sic peccatorum expulsivæ significatrice & effectrice*, participant? Nam si virtus gratiæ sanctificantis peccata expellit cui bono Sacerdotis absolutio? Quod jam ante expulsum est, absolutione nulla indiget. 2. Quòd idem simul pars materiæ, simul forma esse possit, nunquam tu probabis. In S. Baptismi Sacramento aqua sola materiæ totius munere fungitur. Verba verò; *Ego te baptizo*, nec quoad naturalem significationem pars materiæ, nec Baptismi forma esse possunt. Non illa, quia materia Sacramenti est elementum sensibile, non naturaliter, sed supernaturaliter ex institutione significans. Non hæc, quia verba illa nuspiam disertè præscripta sunt, neque adeò Sacramento dant esse. Par ratio est verborum absolutionis. 3. Verba Christi, *quorum remiseritis peccata &c.* Apostolis & universis Ecclesiæ Ministris potestatem remittendi peccata concedunt. Hanc potestatem ais indigere signo remissionis expressivo, atque illud facis verba absolutionis. Annon verò ratio omnis signi pertinet ad materiam Sacramenti? Jam ergo absolutionis verba erunt materia, non forma Sacramenti pœnitentiæ. Sed fallis turpiter etiam, statuens, signa, quibus minister Ecclesiæ exprimit voluntatem remittendi peccata, esse formam Sacramenti pœnitentiæ, atque inde formam institutionis Divinæ arcessis. Præterquam enim quòd signa illa remittendi peccata nuspiam determinatè instituta & præscripta sunt, illa etiam pœnitentiæ sunt extrinseca. Pœnitentia enim omnis in pœnitente est: verba absolutionis in alio. Quomodo igitur forma pœnitentiæ esse possunt? Forma id est, per quod res est, quod est, & constituit rei essentiam. At absolutio à peccatis non constituit essentiam doloris, confessionis, ut sit verus dolor, vera confessio. Errores erroribus cumulans addis, *verbis absolutionis inesse vim operandi, quod significant.* Hoc jam parum à Magica impietate abest. Quomodo enim humana verba arbitraria, & determinatè nuspiam præscripta, virtutem haberent remissionem peccatorum operandi, quam sola Dei gratia per & propter meritum Christi operatur? Quis unquam præconium damnationis vel absolutionis, ipsam damnationem vel absolutionem operari dixit? 4. Frustra ergo etiam analogiam inter actus pœnitentis & verba absolutionis in institutione formæ illius Divina, quam nullam probare potuisti, collocas. Nam analogia Sacramentalis omnis in significatione & repræsentatione rei, seu gratiæ invisibilis, quam Sacramentum exhibet, consistit. Quomodo verò actus pœnitentis, inprimis verò satisfactio, quæ absolutione posterior est, absolutionis verba, ut signum scilicet & elementum externum significant & repræsentant? Patres frustra appellas. Non enim quando pœnitentiam ecclesiasticam & canonicam illi urgent, atque interiorem pœnitentiam

tentiam fine exteriore,in scandalis scilicet enormibus,non sufficere contendunt,ejusmodi pœnitentiam externam illi intelligunt,qualem vos defenditis, *avaritiæ scilicet & ambitionis clericalis fomentum & adjumentum*, uti rectissimè M. Antonius de Dominis appellavit. De quo infra. 5. Dissensum vestrum occultare non potes. Manifestus nimis est, nec in modo loquendi consistit, dum alii aliam materiam & formam hujus Sacramenti constituunt; alii quasi materiam appellant; imò ipsam definitionem Sacramenti pœnitentiæ nullam constitutam habent. Bellarminus ait, *Theologos summo consensu Pœnitentiam Sacramentum esse docere, in eo solùm nonnihil laborare, ut ostendant in hoc Sacramento, quid sit Sacramentum tantùm, quid res tantùm, quid res simul & Sacramentum.* Scilicet Pontificii magno consensu docent, Pœnitentiam esse Sacramentum, sed nesciunt, qua ratione hoc affirment. Quo nihil verius dici potest. Nulla enim est particula materiæ, formæ, vel effecti hujus Sacramenti, de qua Scholastici inter se consentiant.

ARG. IV. In omni Sacramento juxta Augustinum *est signum visibile invisibilis gratiæ.* In pœnitentia Papistica frustra ejusmodi signum visibile requisiveris. Audibile ostendunt non ex diserto Dei verbo, sed ex fallaci ratiocinio.

RESP. REDING: *Etiam in Baptismo signum nonnisi audibile obtinet. Non igitur necessariò Sacramentum est invisibilis gratiæ signum visibile, maximè si id ad objectum visus corporei referatur.* Ib. pag. 434 Resp Apertè deliras. Baptismi signum visibile, aqua est. Audibile verbum Baptismi vobis forma, non materia, qua sola signum Baptismi est, habetur. Sic Eucharistiæ signum visibile panis & vinum est. Licet enim nonnisi verbo accedente fiat signum, adeóque Sacramentum, non tamen ideo signum audibile est. Alia ratio est causæ signum constituentis, alia signi. Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum. Aliud igitur est verbum, aliud elementum, quod Sacramentum fieri debet. De cœtero in dubium revocans, an signum in Sacramentis debeat esse visibile, non solùm Augustino, sed Lombardo etiam vestro sic definienti repugnas. Sed quocunque etiam modo signum Sacramentale definiatis, certè actus pœnitentis signum nullo modo esse queunt. Non *contritio*, quia in sensus non incurrit, nisi per fallacia testimonia operum; & conteri, seu dolere de peccato non est signum gratiæ Dei, sicut dolere ob morbum, non est signum sanationis. Non *confessio*, quia fateri morbum pariter non est signum sanationis. Non *satisfactio*, quia satisfacere pro debito non est signum gratiæ, sed gratiæ potiùs repugnat.

ARG. V. Pœnitentia Veteris Testamenti, & ante-baptismalis non est Sacramentum, uti fatetur Synodus. Ergo nec Pœnitentia N. T. Par enim utriusque ratio in essentialibus. Et secus aliter reconciliati essent Patres, quàm fideles N. T.

RESP. REDING: 1. *S. Paulus Hebr. X. 1. veterem legem umbram vocat mysteriorum N. Test. eámque peccata tollere potuisse negat. Qua ergo conscientia eandem in essentialibus utrobique rationem fuisse, asseris? 2. In V. Test. obtinuit Pœnitentia efficax ad justificationem, non ex opere operato, sed operantis, non meriti condigni, sed valoris de congruo, Impetratorii duntaxat rationem obtinentis; ex Christi cum Patre pacto, concomitanter se ad*

legem Mosaicam habente. Ib. pag. 434. Resp. 1. Præter legem, quæ umbra futurorum bonorum fuit, Patres V. Test. etiam promissionem, Testamentum gratiæ æternum habuerunt. Justificatio autem & Salus Patrum non fuit ex lege, utpote promissioni subintroducta, sed ex promissione & testamento gratiæ, quod utrobique idem fuit, quippe διαθήκη αἰώνιος, *Testamentum æternum*, Hebr. XIII. 20. Qua ergo tu conscientia ex testamento gratiæ æterno, adeóque eodem semper, diversa & essentialiter distincta cudis? Cùm tamen per gratiam Christi salvari nos καθ' ὃν τρόπον κἀκεῖνοι, *sicut & illi* Patres, salvati sunt, S. Petrus Act. XV. 11. asseruerit? 2. Nec in V. nec in N. Test. pœnitentia efficax fuit ad justificationem vel ex opere operato, vel operantis; merito condigni, vel de congruo. Pœnitentia quippe ratione novitatis vitæ, quæ sola salutarem eam reddit, justificationem non antecedit, sed sequitur. Et justificamur gratia Dei, per fidem, sine operibus, Rom. III. 24. 28. Quid quòd in pœnitentia Davidis æquè ac S. Petri contritio Evangelica, confessio Deo facta, satisfactio canonica, & absolutio conspicua fuit? Cur ergo Petri pœnitentia Sacramentalis fuit, Davidis non item?

ARG. VI. Sacramentalis pœnitentia ortum habet à corruptione disciplinæ Ecclesiæ veteris, in qua exigebantur contritionis signa & exomologesis, ac imperabatur satisfactio, seu reparatio scandali publicè dati, idque in criminibus manifestis & atrocibus. Illam autem pœnitentiam nec necessariam fecit, nec ei reconciliationem cum Deo promisit.

RESP. REDING: *Vetus Ecclesia præter contritionem exigens exomologesin, Sacramentalem Confessionem intellexit. Publica verò confessio ex accidentali duntaxat Ecclesiasticæ disciplinæ ritu superaddita est. Non ergo nostra de pœnitentia doctrina ex veteri corrupta est.* Ib. pag. 436. Resp. Veteris Pœnitentiæ Canonicæ modernam Pontificiorum corruptionem, vini boni malum acetum esse, pluribus demonstrari posset. Sed progrediens nostra de Pœnitentia disputatio illud manifestum faciet. Paucis. De Pœnitentia scripserunt Tertullianus, Cyprianus & Ambrosius peculiares libros. Cyprianus addidit libellum de Lapsis. Multa passim legere est de exomologesi, seu pœnitentia publica. Concilia antiqua Canonibus Pœnitentialibus perspersa sunt, quibus præscribuntur pœnitentiæ gradus, tempus & similia. At Sacramenti nulla apud eos mentio. Nec post Pœnitentiam Sacerdos absolvebat his verbis: *Absolvo te à tuis peccatis*; sed pœnitens Ecclesiæ reconciliari suevit impositione manuum Episcopi & precatione. Pœnæ reconciliationem peccatoris præcedebant, non sequebantur. Non post eandem injuncta flagra, abstinentia à certis cibis, peregrinationes, iterata septem Psalmorum Pœnitentialium pronuntiatio, multæ pecuniariæ, & similia, quæ hodie utramque Pœnitentiæ paginam faciunt. Nec Sacerdos stipem accepit à pœnitente, absolutionis mercedem. Nec docebatur populus, defectum pœnarum purgatorii flammis suppleri. Hæc & similia inventa sunt in novissimorum Seculorum fœce. Veteres verò Canones Pœnitentiales Ecclesia Romana posterioris ævi abrogavit, novámque Pœnitentiæ formam invexit.

ARG. VII. Plerique etiam adversarii, Lombardus, Bonaventura, Marsilius, Major, Occam, Alexander, Thomas de Argentina, aliique, fatente Vasquez, *quæst.* 44. *art.* 3. docent, remissionem culpæ, & animæ vivificationem, ac dimis-

dimissionem reatûs æternæ pœnæ esse ex virtute clavium, vel ad hunc effectum claves se extendere, & ostendere tantùm sacerdotem, cùm inquit, *ego te absolvo*, jam illum absolutum esse à culpa per contritionem. Proinde effectus hujus absolutionis non est gratia justificans, quæ juxta Pontificios cujuslibet Sacramenti effectus est.

RESP. REDING: *Privata illa Doctorum quorundam Tridentino Concilio anteriorum sententia fuit, quam Ecclesiæ judicio subjecerunt. Aliter jam in Tridentino Concilio Ecclesia definivit.* Ib. pag. 434--436. Resp. Aliter Ecclesia in Tridentino Concilio definivit etiam, quàm Christus ipse & Apostoli, qui tamen, nisi fallor, sententiam suam Ecclesiæ, Tridentinæ inprimis, judicio non subjecerunt. Si subjecerunt illi, quos Vasquez inducit, viderint ipsi. Verbo Dei, non Ecclesiæ, seu Conciliabulo cuivis subjicere debuerant. Remissionem porro peccatorum, qua Ecclesiæ Ministri funguntur, ostensivam duntaxat & declarativam, non judicialem esse; adeóque, priusquam os ille aperiat, judicialem Dei solius remissionem præcessisse, infra *Quæst.* 14. probabimus.

ARG. VIII. De Ecclesia Græca notum, & fatetur Caucus, frustra obnitente Allatio, quòd sentiat, Confessionem non esse Juris divini, sed Ecclesiastici positivi. Jacobus Pamelius in lib. Tertulliani *de præscript. cap.* 40. *num.* 141. ajt, pœnitentiam disertis verbis raró à Patribus Sacramentum dici: imò nullum ex omnibus adfert locum nisi unum illum Tertulliani. Hominum verò non excommunicatorum privatam & sacramentalem absolutionem per Sacramentum pœnitentiæ omni antiquitati incognitam esse, certum est. Nec defuerunt ex Scholasticis, qui docerent, nec familiarem seu privatam, nec quamvis publicam pœnitentiam esse Sacramentum, sed solennem tantùm, quæ fit in cinere & sacco, & quam veteres irreiterabilem statuerunt. Citat eam in rem Cassander Simonem de Tornaco.

RESP. REDING: *Jeremias Patriarcha Constantinopolitanus Resp. ad Germ. cap. 7. fatetur, Græcos septem Sacramenta agnoscere. Et apud Græcos Patres quinque prioribus Seculis confessionem in usu fuisse, ostendi potest.* Ib. pag. 436. Resp. Potuisses non Jeremiam tantùm illum, sed ante ipsum Gregorium Proto-Syncellum, Simonem Archiepiscopum Thessalonicensem, alios citare testes. Sed puriori Ecclesiæ Græcæ numerum cum placuisse, nunquam illi probabunt. Et Arcudius vester *lib. I. cap.* 1. fatetur, nunquam Græcos veteres numerum Sacramentorum septenarium expressisse. Sed de hoc quicquid sit, confessionem auricularem, qualis apud vos hodie obtinet, apud Græcos in usu fuisse, & quidem ex necessitate juris Divini, pernego. Neque tu probabis unquam. Aliud est ἐξομολόγησις, *Confessio*, aliud *auricularis Pontificia Confessio.* De re, non de nomine quæritur.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Sacramentum pœnitentiæ Christus instituit, cùm à mortuis excitatus, insufflavit in discipulos suos, dicens:* Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis; & quorum retinueritis, retenta erunt, Joh. XX. 23. *quo tam insigni facto & verbis tam perspicuis, potestatem remittendi & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles post baptismum lapsos, Apostolis & eorum successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit.* Est argumentum Concilii Cap. 1. Can. IV. Bellarminus autem, & ex ipso Aug. Reding p. 546. 547. ex iis Christi verbis pœnitentię Sacramentum colligunt hac ratione, *quòd in iis tum ritus externus sive symbolum, nempe vox & signum externum at sensibile, quo Sacerdos necesse habet peccata remittere, nec non ritus externus & signa pœnitentis: tum promissio remissionis peccatorum innuatur & continæatur.* Resp. 1. Verba Christi cùm generalia sint, vi illius argumenti quælibet pœnitentia & absolutio, quæ externa ejusmodi signa & promissionem complectitur, Sacramentum erit. Ita Sacerdotes V. T. populo, Nathan Davidi, Jonas Ninevitis, Esajas Ezechiæ, Prophetæ Israëlitis, Johannes Baptista & Apostoli ante resurrectionem fidelibus, Christus paralytico & fœminæ peccatrici externo signo, verbo videlicet, post signa à pœnitentibus edita, peccata remiserunt. An igitur etiam tum administratum est peculiare pœnitentiæ sacramentum? 2. Etiam Christus Luc. XXIV. 47. jubet prædicari in nomine suo pœnitentiam & remissionem peccatorum. An iccirco ministerium verbi, quo externo signo & ritu & pœnitentia & remissio peccatorum prædicatur, est Sacramentum propriè dictum? 3. Neque etiam Apostoli, quibus hæc verba Christus dixit, uspiam ejusmodi sacramentum administrârunt, in quo ipsi peccatorum in aures sibi demurmuratorum, & satisfactionis vel contritionis merito expiatorũ judices se gesserint. Paulus enim Act. XXVI. 19. 20. suæ de pœnitentia doctrinæ summam recensens, processus ejusmodi judicialis haud meminit. 4. Si publicum Ecclesiæ Sacramentum his verbis institutum esset, ejus materia, seu externum sacramentale symbolum disertis etiam verbis exprimeretur. Nam ex propria institutionis sede assignari debet sacramentale signum, non generalibus, sed specialibus & disertis verbis. 5. Ex generalibus verbis Christi præter verbum absolutionis & actus pœnitentis nihil ulteriùs elicere Bellarminus potuit. At eos à ratione sacramentalium signorum alienos esse, inferiùs demonstrabimus. 6. Cúmque fideles V. T. de remissione peccatorum, absque externo aliquo symbolo in ejusmodi pœnitentiæ Sacramento, certi esse potuerint, patet quàm lubrica sit argumentatio, quòd homines, cùm sint corpo-

corporales, non intelligant sibi esse remissa peccata, nisi per signum aliquod sacramentale. Et quid vetat, quò minùs externum illud signum sit verbum Dei, etiam extra Sacramentum prædicatum, & peccatori idoneè applicatum? Imò quid vetat, quò minùs sine externo signo, solo interno Spiritûs S motu, homo sibi remissa esse peccata intelligat? 7. In ipsa Synodo F. Ambrosius Pelargus, Electoris Trevirensis Theologus, verba illa Christi ab ullo Patrum exponi de Sacramento pœnitentiæ, negavit apud Historicum C. T. *lib. IV. p.* 316.

Excip. Reding: 1. *Verbis illis Christi remissionis peccatorum sub sensibili absolutionis signo potestas non cuivis fidelium, sed Sacerdotibus solis, Apostolorum successoribus commissa est. Licet autem etiam Sacerdotes & Prophetæ V. T. pœnitentiam prædicaverint, tamen iis collata non est potestas ponendi peccatorum remissionis signum practicum, remissionis ejusmodi, vi Divinæ promissionis infallibiliter effectivum. Pronuntiatio illorum erat merè speculativa, non practica.* 2. *Christus jussit prædicare pœnitentiam, quam ad remissionem peccatorum ipsemet instituit. At pro baptizatis & relapsis instituit pœnitentiam talem, in qua pœnitentibus à Sacerdotibus peccata remitterentur.* 3. *Annon Act. XIX. 18. multi confitentes venisse ad Paulum, & 2. Cor. II. 10. absolvisse ipse incestuosum dicitur?* 4. *Neque etiam Baptismum instituens Christus Matth. XXVIII. 18. ejus materiam & formam expressit. An iccirco Baptismus Sacramentum non est? Et tamen ex verbis,* quorum peccata remiseritis, &c. *materia Sacramenti hujus, peccata, ad Sacerdotis judicium mediante contritione & confessione delata, & forma ipsa elicitur.* 5. *Si Bellarminus ex verbis Christi absolutionem & actus pœnitentis elicuit, quomodo illos à ratione Sacramentalium signorum alienos esse statuis?* 6. *Potuisset Deus efficaciam remissionis non alligare signo Sacramentali. Sed aliter placuit.* Ib. pag. 436—439. Resp. Tot fidiculis opus tibi fuit, ut ex verbis Christi Sacramentum pœnitentiæ extunderes. Sed vanus profectò labor tuus est. Etenim 1. non cuivis fidelium ejusmodi potestatem remittendi peccata concessam esse, qualis concessa est Apostolis, cui ambiguum est? Sed Sacerdotes etiam & Prophetæ, Johannes Baptista, Christus, Apostoli, ante resurrectionem non fuerunt ex grege quorumvis fidelium, sed æquè, & Christus magis, Ecclesiæ præpositi. Et tamen illi credentibus. pœnitentibus remiserant peccata, eosdémque ab iis absolverunt. Sicut quibus Apostoli remiserunt peccata, iis remissa sunt: ita quibus illi, Christus inprimis, volente Deo peccata remiserunt, illorum peccata remissa sunt. In utrorumque remissione generalitas verborum Christi apparet. nec aliud tu ostendere potes. Illi, excepto Christo, remiserunt declarando, prædicando voluntatem Dei remittentis. Non aliter hi. Nam quòd Apostolis contendis datam esse potestatem ponendi remissionis peccatorum signum practicum, illius effectivum; nec ex verbis Christi probabis in æternum; & apertè id impium est. Sola enim voluntas Dei practica, seu effectiva est remissionis peccatorum. Verba verò hominum, inprimis ab iis excogitata, practica sunt, non efficiendo remissionem (solus enim Deus peccata remittit Marc. II. 7.) sed, significando. Unde Scholasticorum pater *lib. IV. d.* 18. verba illa: *Ego te absolvo*; exponit: *Ego te absolutum ostendo, declaro.* Atque eandem significandi praxin Sacerdotum, Prophetarum, Apostolorum ante resurrectionem, Johannis Baptistæ verba, vel signa quælibet absolventia æquè habuerunt. Aliàs deterior longè

erit conditio fidelium Novi, quàm fuit fidelium V. Test. Nam sub V. T. fideles se ad Deum convertentes ab eo remissionis peccati effectum immediatè consecuti essent; at nunc fideles remissionem tenerentur mendicare ab hominibus, quorum multi pessimi sunt; & quorum intentio, sine qua omne Sacramentum irritum esse declamant, prorsus incerta est. An mihi non sufficeret pœnitentia usitata in Ecclesia V. T. & ante resurrectionem Christi? 2. Non aliam certè pœnitentiam, non aliam remissionem peccatorum prædicari Christus jussit, quàm à se institutam, à se promeritam. Et illam præcones verbi prædicant. Cur igitur Sacramentum non æquè est? Imò Apostoli, Ministri Ecclesiæ remiserunt, remittúntque prædicando, quòd credentibus in Christum peccata remissa sint. Si propterea pœnitentia Sacramentum est, quia sine ea remissio non contingit: cur non etiam fides in Christum, sine qua nemini peccatum vel minimum remissum est? 3. An *confitentes* Act. XIX. 18. quicquam S. Paulo in aures insusurrarunt; peccata cum omnibus circumstantiis ei denudarunt? Imò publica fuit confessio, non tam hominibus, quàm Deo facta. uti infra planum facimus. Et absolutio S. Pauli 2. Cor. II. 10. fuit non à peccatis in foro Dei, sed à censuris & pœnis Canonicis in foro Ecclesiæ. 4. Christus jubens baptizare, elementum, signum visibile, aquam instituit; interprete passim Scriptura Actor. VIII. 36. Ephes. V. 26. Et materiam hanc determinans, simul formam determinavit, significationem & obsignationem puritatis animæ, & interrogationis bonæ conscientiæ ad Deum, ib. & 1. Pet. III. 21. Nullam ejusmodi determinationem pro Sacramento Pœnitentiæ ex verbis Christi ostendere potes. Ubi enim peccata per actus pœnitentis ad tribunal sacrificuli esse materiam Sacramenti Christus dixit? Atqui & peccata jam à Deo remissa supponuntur, priusquam remissa à Ministris Ecclesiæ declarentur: & remissio peccatorum ubique in S. Scriptura non magis ab actibus pœnitentis, spuriis cumprimis illis, quos vos finxistis, quàm à fide in Christum, cujus exterior actus est confessio nominis Christi, quæ Sacramentum illud vestrum ne quidem intrat, suspenditur, & peccatorum remittendorum, vel imputandorum solus Deus judex est. Formam verò, Sacrificuli scilicet absolventis verba, quæ neque in Scriptura, neque in tota antiquitate αὐτολεξεὶ reperire est; quotusquisque ex verbis Christi divinaverit? Etenim si in verbis illis, *Quorum remiseritis peccata &c.* verba illa, *Ego te absolvo*, ceu Sacramentalis forma, virtualiter saltem, uti loqui amatis, continetur, etiam in verbis annexis, *Quorum retinueritis peccata &c.* inclusa erit forma alicujus contrarii Sacramenti. Eadem enim utrobique ratio est. 5. Bellarminus elicere ex verbis Christi verba absolutionis & actus pœnitentis conatus est. Sed ut maximè elicuisset, nondum rationem propriè dicti Sacramenti à Deo instituti ea subiisse, demonstravit. Hoc autem demonstrandum potissimùm fuerat. 6. Signo Sacramentali, quod visibile esse debet, alligasse Christum remissionis efficaciam, cur denique non probas? Quid juvat inaniter garrire? Non quodvis signum Sacramentale est, sed Divinitus institutum signum visibile invisibilis gratiæ. Hoc nobis ostende, si potes; vel tace.

OBIECT II. *Fideles justitiam in baptismo collatam non tuentur constanter. Opus igitur erat, aliud à Christo institui Sacramentum ad peccatorum remissionem pro iis, qui sese post baptismum in peccati servitutem & dæmonis potestatem tradidissent, Sacramentum videlicet pœnitentiæ, quo lapsis post baptismum beneficium mortis Christi applicatur.* Ita Concilium *Cap.* 1. Resp. 1. Justitiam semel acceptam amitti haud

haud posse, ita, ut qui eam accepit, in peccati servitutem & dæmonis potestatem denuò redigatur, probatum supra dedimus. Qui verò post baptismum & justitiam in eo obsignatam inciderit in peccata, prævalente carne & humana infirmitate, eum fide & fœderis ac gratiæ Dei in baptismo obsignatæ pia recordatione & pœnitentia, qualis in Evangelio describitur, peccatorum remissionem accipere, pluribus etiam argumentis superiùs demonstratum est. 2. Neque uspiam Apostoli iis, qui post baptismum peccârunt, aliam legem, aliud Evangelium, alium Christum, aliam fidem, aliud reconciliationis medium prædicârunt vel applicârunt.

Excip. Reding: *Justitiam amitti posse, & lapsos non sola fide & Baptismi recordatione restitui, supra probavimus. Apostoli autem prædicarunt pœnitentiam, quam Christus potestatem dando remittendi peccata statuit.* Ib. pag. 439. Resp. Nihil te probasse, in loco evicimus. Pœnitentiam quoque prædicarunt Apostoli, non fucatam, non Sacramentalem, non causam remissionis peccatorum; non baptizatis propriam, sed eandem baptizatis & non baptizatis; quæ præstantissima illa virtus est, per quam vita hominis emendatur, & à vitio ad virtutem revocatur. Ostende Scripturæ vel unicum textum, quo pœnitentia significet opera vestra pœnalia, quæ arbitrio Presbyterorum & Sacerdotum peccatoribus injungantur, & quo parta iis sit potestas in corpora & fortunas laicorum, ne Regibus quidem exceptis. Magna depravatio est verbi Divini, quod pœnitentiam vertitis in pœnam, & converti ad Deum vobis est supplicium: ornamentum spirituale in exercitium corporale commutatur: denique pro pœnitentia, quæ unica est, sexcentæ pœnitentiarum species substituuntur.

OBIECT. III. *Sicut fracta navi unum vitæ servandæ perfugium reliquum est, si fortè tabulam aliquam de naufragio liceat arripere, ita post amissam baptismi innocentiam, nisi quis ad pœnitentiæ tabulam confugiat, sine dubio de ejus salute desperandum est. Hoc sensu Hieronymus in Cap. 3. Esajæ pœnitentiam vocat secundam post naufragium tabulam.* Catechismus Romanus *q. 11. cap. 5. q. 1.* Resp. 1. Inde necessitas pœnitentiæ, at non sacramentalis & Pontificiæ probari possit. 2. Fideles acceptâ semel & in Sacramentis obsignatâ justitiâ, ejus naufragium facere negamus, & contrarium in loco probavimus. Qui per tentationem excidunt sensu gratiæ ad tempus, navi semper manente integra, ad eandem reverti possunt. 3. Quo sensu Veteres pœnitentiam vocaverint *secundam post naufragium tabulam*, supra diximus.

Excip. Reding: *Ex ore Christi luculenter constat, peccata per absolutionem à Sacerdote non dimissa, retineri. Necessaria igitur est absolutio Sacerdotis, quæ ipsissima Sacramentalis pœnitentia est, secunda scilicet post naufragium tabula.* Ib. pag. 439. Resp. Peccata quævis à Sacerdote non dimissa retineri: vel dimitti peccata à Sacerdote judice Sacramentali ratione: vel pœnitenti, nedum ex humano præscripto vestro pœnitenti magis quàm credenti in Christum, remitti nuspiam Christus Sancto ore suo testatus

ſtatus eſt. Quid enim? An etiam infidelium, non baptizatorum peccata à Sacerdote non remiſſa in Sacramento pœnitentiæ,retinentur? Certè quæ peccata remittunt & retinent Miniſtri Eccleſiæ ex præſcripto Chriſti,illa remittuntur retinentúrque. Non iccirco quæ non remittunt,non retinent,nullo modo remitti vel retineri ſequitur. Non enim miniſtris remiſſionem vel retentionem Chriſtus Dominus alligavit. Alias dicendum fuerat: *Quæ peccata non remiſeritis, non retinueritis, non remiſſa,non retenta erunt.* Supercilioſi nimiùm eſtis Sacrificuli, & non tantùm poteſtatis remittendi peccata ſenſum nefariè,ad avaritiæ & ambitionis veſtræ ſtabilimentum pervertitis,ſed etiam ejus fimbrias nimium nimiúmque dilatatis; vobis,ſed non aliis judicibus,maximi.

OBIECT. IV. *Pœnitentia tollit omnia peccata. Ergo æquè Sacramentum eſt ac baptiſmus,qui etiam omnia peccat tollit.* Reſp. Pœnitentia tollit omnia peccata non *efficienter*,quod ſoli Dei gratiæ convenit,nec *ſignificativè*,quod Sacramentorum eſt: ſed *formaliter*,quia inchoata in nobis pœnitentia per gratiam Dei ex malis mutat in bonos,haud ſecus ac reliquæ virtutes tollunt vitia ſibi oppoſita,quæ non iccirco ſacramentis adnumerantur.

Excip. Reding: *Licet pœnitentiæ formalis honeſtas reparet malitiam creatæ virtutis morali honeſtati oppoſitam; tamen non eſt ſufficiens ad reparandam condignè malitiam, qua Divina Majeſtas læditur, quia jus Divinæ Majeſtatis nullo puræ creaturæ actu adæquabile eſt. Talis ergo ad remiſſionem peccatorum pœnitencia requiritur, cui ex Divina ordinatione annexa ſit meritorum Chriſti condignitas. quæ nonniſi Sacramentalis eſſe poteſt.* Ib. pag.440.441. Nec ſic reſponſioni meæ ſatisfacis: nec ſolidi quicquam pronuntias. Nam nec pœnitentiæ formalis honeſtas malitiam ei oppoſitam reparat, ſed tantùm ex malis in bonos commutat, ſolo interim ſanguine Chriſti malitiam peccati reparante & expiante: nec pœnitentia hominis, qualiſcunque ea ſtatuatur, læſæ Divinæ per peccatum Majeſtati ſatisfacere,vel juri Divinæ Majeſtatis adæquari poteſt. Sive enim ea ſpectetur,ut virtus eſt,actus hominis finitus infinito reatui tollendo nunquam ſufficit: ſive ut Sacramentum (quanquam id falsò ſupponitur)gratia remiſſionis foret poſterior,quia Sacramenta omnia gratiam jam collatam ſignificant & obſignant. Neque ullum Sacramentum, quâ ſignum viſibile inviſibilis gratiæ eſt, ejuſmodi condignitatem cum gratia,vel infinitum etiam valorem obtinet; ſive principali, ſive inſtrumentali effectiva virtute,uti ſupra oſtendimus. Quod ſoli gratiæ & merito Chriſti, acceptum referendum eſt, tu nunquam non alienis cauſis acceptum referre,atque ſic gratiæ & divitiarum Dei gloriam alienare ſtudes.

OBIECT. V. *Pœnitentiam etiam Patres tanquam Sacramentum commendant. Alii enim remiſſionem peccatorum aſſignant pœnitentiæ. Alii efficaciam pœnitentiæ Deo tribuunt. Alii pœnitentiam cum baptiſmo, aliiſque Sacramentis comparant,veluti Tertullianus de pœnit. Auguſtinus Enchirid. 65. 66. Cyprianus de ablut. pedum, Ambroſius de pœnit. lib. 1. 7. Hieronymus lib. 1. contra Pelag. Alii eam annumerant Sacramentis,ut Auguſtinus Epiſt. 180. & de Bapt. cap. 20. Victor Uticenſis de Perſecut. Vandalica lib. 2. Alii pœnitentiæ adſcribunt nomen Sacramenti,ut Ambroſius ſerm. 66. & de pœnit. lib. II. 3. Chryſoſtom. de Sacerdotio III. Greg. Nyſſ. de vita Moſis.* Reſp. 1. Per pœnitentiam

remitti

remitti peccata, ſive ea privata ſint, ſive publica & eccleſiaſtica : ejúsque efficaciam eſſe à Deo fatemur. Sed propterea Sacramentum eſſe negamus. 2. Patres,qui pœnitentiæ meminerunt, nuſpiam Papiſticam illam intelligunt, ſed vel privatam, quâ virtus eſt,vel publicam, poſtquam in publica non privata abſolutione peccata remittebantur. Ab hac autem ad ſecretam illam abſolutionem perperam argumentum trahi,etiam M. Canus *Relect. de pœnit. part. 6. quæſt. de mutis &c.* obſervat. 3. Pœnitentia cum baptiſmo comparatur ſubinde à Patribus, non in tota Sacramenti ratione,ſed in parte,quæ locum habere poteſt etiam extra Sacramentum, velut in remiſſione peccatorum,quæ aliis etiam modis, ſola nempe Dei gratia,fide,charitate &c. diverſo tamen ſenſu fieri poteſt. Ita Chryſoſtomus l. c. monet,Sacerdotes *non tantùm nos regenerare*,in baptiſmo nempe, ſed etiam τὰ μετὰ ταῦτα συγχωρεῖν ἔχειν ἐξουσίαν ἁμαρτήματα *poſtea facultatem obtinere condonandorum peccatorum.* At id eos facere in Sacramento pœnitentiæ, nec ipſe, nec alii docent. 4. Patres locis citatis Sacramenta nec numerant, nec definiunt,ſed aliud agentes,& occaſione captata,nominum farraginem contexunt. Sanè Auguſtinus etiam *conſolationem,* Victor Uticenſis *ſepulturæ officium* connumerant , quarum neutra Sacramentum eſt. Neque inſolens eſſe Patribus,propriè & impropriè dicta Sacramenta unâ communi Sacramentorum appellatione complecti, ex Hieronymo, Auguſtino,& Tertulliano,Forbeſius *Inſtruct.* lib. IX. 5. probat. 5. Neque etiam Sacramentum, proprii videlicet nominis,pœnitentiam diſertis verbis appellant, ſed vel ad Euchariſtiam reſpiciunt,ut Ambroſius, vel potiùs Maximus : vel Sacramentum latè ſumptum, ut Auguſtinus l. c. ubi etiam Evangelium eo nomine inſignit : vel μυστήριον, *myſterium,* ut Gregorius Nyſſenus, cujus interpres Trapezuntius id reddidit *Sacramentum.* Sed quot ſunt,quæ Patribus nomine myſterii veniunt? Plura de Patrum ſententia videſis apud Forbeſium loco citato, ubi contra Hardingum diſputat.

EXCIP. REDING: 1. *Efficacia pœnitentiæ privatæ ad remiſſionem peccatorum , unde eſt niſi ab abſolutione Divinitus inſtituta ? 2. Patres præter publicam abſolutionem Eccleſiaſtico duntaxat canone conſtitutam, ſecretæ, quæ ſola juris Divini eſt , paſſim meminerunt. Chryſoſtomus, enim de Sacerd. lib. III. pœnitentiam cum Baptiſmo comparat, ſed in parte duntaxat , nempe peccatorum remiſſione. Diſtinguit enim inter poteſtatem regenerandi & peccata condonandi. Sicut ergo ſigno Baptiſmi Sacerdos regenerat : ſic Pœnitentiæ ſigno peccata condonat. 2. Tertullianus quoque lib. de Pœnit. Baptiſmum cum pœnitentia ſecunda comparat, & hanc alibi confeſſione & abſolutione fieri aſſerit. Hieronymus lib. I. contra Pelag. Pœnitentiam ait imitari gratiam Baptiſmatis, quia in utroque ſanguis Chriſti à peccatis purificet. Et Epiſt. 1. ad Heliod. Pœnitentiam illam fieri per Sacerdotes, qui claves Regni Cœlorum habentes quodammodo ante diem judicii judicent, docet. Auguſtinus Epiſt. 180. ad Honorat. Pœnitentiæ æquè ac Baptiſmi effectum facit*

consolationem. Et Baptismi ac pœnitentiæ actiones Sacramentorum confectionem & erogationem vocat. Sed & de Bapt. lib. V. 20. impositionem manuum, sacerdotali absolutione perficiendam, Sacramentis Baptismi & Eucharistiæ comparat. Denique Victor Uticensis de Persecut. Vandal. lib. II. agnoscit Pœnitentiæ munus, quo ex potestate à Christo concessa Sacerdotes peccata remittant. 3. Neque de Sacramento impropriè sic dicto loquuntur Patres. Nam Ambros. de Pœnit. lib I. 7. Pœnitentiam cum Baptismo comparat in eo, quòd utrobique Sacerdos potestatem habeat peccata remittendi. Et lib. II. 6. confessionem ad pœnitentiam eam requirit, eámque criminum nexus solvere dicit. Augustinus verò de Baptismo lib. V. 20. cum Baptismo, Eucharistia & Pœnitentia jungit Evangelium, quia in Evangelio dictum, ut per peccatorem Sacramenta non celebrentur. Denique Gregorius Nyssenus Epist ad Mytilenens. cap. 1. Baptismum cum Pœnitentia comparat in eo, quòd peccata per Confessionem ad Sacerdotes delata eatenus tollantur, ut confitentes manu Sacerdotis ad vitam ducantur. Ib. pag 442--444. Resp. Videamus, an ingens ille sudor tuus valetudinis, an potiùs morbi tui deplorati indicium præbeat. Etenim 1. Efficacia pœnitentiæ privatæ (quamvis non de privata pœnitentia, sed de privatis peccatis responsio mea loquitur) ad remissionem peccatorum est à sanguine Christi, qui solus vera fide apprehensus ab omnibus peccatis purificat. Atque eodem, non aliò, Minister Ecclesiæ peccata remittens, pœnitentem remittit. 2. Invertis planè ordinem. Pœnitentia enim externa antiquitus recepta, & quoad potestatem absolvendi non in Ecclesiastico, sed in Divino foro, in potestate scilicet remittendi à Christo Apostolis concessa, & jure ipso clavium, à S. Patribus fundata, publica tantùm, non privata fuit; imò verò cum publica etiam peccati manifestatione, si occultum esset, & peccator clavium beneficio frui vellet; postea verò cum secreta peccati occulti manifestatione, sed publica pœnitentiæ defunctione; demum etiam cum privata in criminibus occultis pœnitentiæ defunctione, quam primus Leo M. *Epist.* 86. stabilivit; manente quoad publica & notoria crimina pœnitentia publica, donec & illa à Pontificibus cum secreta auriculari, hominum non excommunicatorum, Regni Pontificii nervo, communicata est. Quicquid ergo S. Patres de Pœnitentia externa loquuntur, illud omne ad publicam, non aliam referendum. quod etiam M. Antonius de Dominis *de Rep. Eccl. lib V. 7.* fusè demonstravit. Nihil proin ex dictis Patrum spuriæ & degeneri pœnitentiæ vestræ seritur vel metitur. Sed perpendamus tamen glossas tuas. Chrysostomus nec pœnitentiæ, nedum privatæ vestræ, meminit, nec potestatem condonandi peccata in Sacramento fieri, ullo apice meminit. Neque sanè si regenerant Sacerdotes baptizando, sequitur, id omne, quod post baptismum faciunt, Sacramenti propriè dicti rationem habere. Citiùs ergo ex pumice aquam, quàm ex Chrysostomi verbis illis Sacramentum pœnitentiæ elicueris. Esto enim, signo quodam peccata Sacerdotes condonent. At non quodvis signum Sacramentale est. Tertullianus *lib. de Pœnit.* Baptismo succenturiat *Pœnitentiam secundam.* sed ut Sacramentum propriè dictum succenturiare, nunquam probabis. *Obstructa,* inquit, *intinctionis sera* (per interdictum puta iterandi Baptismi) *aliquid adhuc permisit patere; Collocavit in vestibulo pœnitentiam secundam, quæ pulsantibus patefaciat.* Planè ad Sacramenti rationem non respexit. Cur enim alias Eucharistiam, Sacramentum indubium, non memorasset? Ejus verò de confessione & absolutione sententiam alibi discutimus. Quo etiam modo pœnitentia imitetur Baptismum, Hieronymus clarè expressit; non in Sacramentali ratione, sed quòd *utrobique sanguis Jesu mundet à peccatis.* Atqui etiam, & propriè magis, in fide, utpote apprehendente Christum, Sanguis Jesu

mundat

mundat à peccatis. An ideo fides etiam Sacramentum est? Quo verò sensu idem Hieronymus Epist. 1. ad Heliod. Sacerdotes ante diem judicii judicare dixerit, ejusdem *in Matth.16.* verba inferiùs vindicanda, arguunt. Augustinus *Epist.180. ad Honoratum*, in periculorum extremis *alios flagitare Baptismum, alios reconciliationem, alios pœnitentiæ ipsius actionem, omnes consolationem, & Sacramentorum confectionem & erogationem*, scribit. Si verba ea evincunt, Pœnitentiam esse Sacramentum propriè dictum, etiam *reconciliationem* & *consolationem* à pœnitentia distinctum Sacramentum propriè dictum esse, consequitur. Nam differentiæ ex Augustino ratio nulla apparet. Quid verò *impositionem manuum*, qua idem reconciliari peccatores statuit, nobis memoras? Apud vos enim ritus ille à pœnitentium absolutione prorsus exulat. Denique Victor Uticensis, inquis, *agnoscit pœnitentiæ munus, quo ex potestate à Christo concessa Sacerdotes peccata remittunt.* Quid hoc ad rem? Nec de pœnitentia vestra secreta, nec de Sacramentali loquitur. 3. Ambrosii *lib.1. de Pœnit. cap.7.* verba sunt: *Cur baptizatis, si per hominem peccata dimitti non licet? In baptismo utique remissio peccatorum omnium est. Quid interest, an per pœnitentiam, an per lavacrum hoc jus sibi datum Sacerdotes vendicent? Unum in utroque mysterium est. Sed dices, quia in lavacro operatur mysteriorum gratia, quid in pœnitentia? Nonne nomen Dei operatur?* Ex quibus verbis promptius collectu est, pœnitentiam non esse Sacramentum. Alioqui apertè respondisset, etiam in ea mysteriorum gratiam operari. Quòd autem pœnitentiam videtur appellare *mysterium*, id significatione generaliore accipiendum est. Aliàs Latinus scriptor Ambrosius, cui Sacramenti nomen familiare est, quique opus de Sacramentis peculiare confecit, alicubi pœnitentiam Sacramentum vocasset. quod nunquam ille fecit. Idem *confessione solvi nexus criminum*, scribit *lib.II.6.* Sed qua confessione? Nam & Deo confessio fit; & manifestè Ambrosius ad 1. Joh.I. 9. alludit. Augustinus *de Baptismo lib.V. 20.* ne quidem pœnitentiæ meminit, sed Baptismi, olei, Eucharistiæ, impositionis manuum, quæ conjungit non ut Sacramenta, sed ut talia, *super quæ exaudiat Deus homicidam deprecantem.* Denique Gregorius Nyssenus *Epist. Can. ad Episcopum Mytilenens. cap.1.* peccatores *per pœnitentiam & confessionem à mortuis operibus ad viventem vitam ascendere* scribit. Quomodo confessionem à pœnitentia distinguit, si illa hujus pars materialis est? Et vel *confessionem* vel *pœnitentiam* vestram Sacramentalem privatam ab eo intelligi, proba. Profectò alia longè tibi quercus excutienda est, si vel modicè sapienti persuadere volueris, doctrinam de Pœnitentia à Conciliabulis vestris Florentino & Tridentino definitam, piæ antiquitati receptam fuisse. Nam quæ hic attulisti Patrum dicta, quibus tu lucem nequicquam fœnerari conatus es, ne equuleo quidem omnium Sophismatum vestrorum imposita, tale quicquam fatebuntur.

OBIECT. VI. *Qui veram & judiciariam in Sacramento pœnitentiæ remittendi peccata potestatem negant, hæresin Novatianorum & Montanistarum resuscitant. Ita Concilium.* Resp. Montani & Novatianorum hæresis erat, uti Alphonsus de Castro *lib. IX. adversus hæreticos* loquitur, *eos qui semel post baptismum lapsi sunt, nunquam postea consequi remissionem peccatorum.* At Protestantes, teste Bellarmino *lib. III. de Justificat*, docent, *in Christianis post baptismum requiri fidem & pœnitentiam, ut justificentur, & remissionem consequantur.* Proinde etiam Gregorius de Valentia *de nom. Sacrament. cap. 4.* fatetur, *nos admittere rem ipsam post*

baptismum, idque toties, quoties contigerit in peccatum labi. Praxis etiam nostra, quâ gravissimos etiam peccatores pœnitentiæ signa proferentes, ad Sacramentorum participationem admittimus, nos satis supérque ab objecta hæresi purgat.

EXCIP. REDING: *Novatiani, Eusebio lib. VI. 39. teste negarunt, in Ecclesia ullum jus ac potestatem esse reconciliandi peccatores. Id ipsum vos quoque negatis.* Ib pag. 444. Resp. Quis nostrûm hoc negavit? Cedò tabulas. Debuisti hoc fingere, ut integrum tibi esset adversus responsionem meam hiscere. Manifestissimæ & pudendæ calumniæ rei estis. Quæstio enim nostra est, an *Pœnitentia sit Sacramentum?* Nunquam hoc Novatiani vel affirmarunt, vel negarunt. Neque à quoquam veterum, quòd id negassent, accusati sunt.

OBIECT. VII. *Etiam Augustanæ Confessionis Apologia tit. de numero & usu sacramentorum, pœnitentiam sacramentis accenset.* Resp. 1. At nuspiam verbum Dei. 2. Apologia accenset non pœnitentiam, sed absolutionem Sacramentis *proprie*, non *propriissimè* dictis, respectu finis, quem cum reliquis sacramentis communem habet, qui est nostræ de remissione peccatorum fidei confirmatio. Quo sensu ajt, *Sacramentum* dici posse, quicquid mandato & promissione gratiæ nititur. Sed Tridentini statuunt, verbum absolutionis vim sacramentalem conferre actionibus hominis pœnitentis, ut ad remissionem peccatorum promerendam effectivè concurrant, & una cum absolutione integrum sacramentum constituant, quod & Confessionis & Apologiæ authoribus ne in mentem quidem venit.

EXCIP. REDING: *Concilium Tridentinum non dicit, actus pœnitentis ex opere operantis, id est, ex valore, quem habent ex pœnitente quà per gratiam etiam operante, ad peccatorum remissionem condignè promerendam, vel effectivè producendam valere.* Ib. pag. 444. 445. Resp. Quid hoc ad rem? Ut mutires scilicet, aliquid dicere debuisti. Ostende Tridentinas in Apologia Confessionis Augustanæ hypotheses: vel consensum ejus jactare desine.

QUÆ-

QUÆSTIO II.

An ad integram & perfectam remiſſionem peccatorum requirantur tres actus in pœnitente, quaſi materia illius ſacramenti, videlicet Contritio, Confeſſio & ſatisfactio?

AFfirmat Caput III. & Canon IV. & per contritionem intelligit dolorem voluntariè aſſumptum pro peccatis, per Confeſſionem ſpecialem enumerationem peccatorum mortalium, per ſatisfactionem pœnam à Sacerdote injunctam. Hoſce pœnitentis actus, excluſo Chriſto & fide in ipſum, non materiam ſimpliciter, ſed timidiuſculé *quaſi materiam* nuncupat Synodus, cujus videlicet merito accedat abſolutio & peccatorum remiſſio. Nos negamus.

ARG. I. Contritio, confeſſio, ſatisfactio Papiſticè definita, non ſunt partes ſalutaris pœnitentiæ, uti infra probabitur.

RESP. REDING: 1. *Infra ea de re videbimus.* 2. *Diſcutiendum interim, quòd aſſeris, Tridentinos eos pœnitentiæ actus, excluſo Chriſto & fide in ipſum, timidiuſculè quaſi materiam nuncupaſſe. An ergo cùm S. Johannes cap. 1. 14. Chriſtum vocat quaſi unigenitum, timidiuſculè unigenitum vocavit? Non aliud ſibi Concilium vult, quàm actus eos pœnitentis ſic eſſe partes hujus Sacramenti, ut tamen ſuam in eſſe Sacramenti, perfectionem ex forma abſolutionis accipiant. Sed & Concilium idem Seſſ. VI. cap. 6 disertè decernit, contritionem niti fide in Chriſtum. Contritionem etiam docemus non ex merito ſuo, ſed ex Chriſti meritorum opere operato conferre gratiam.) Impoſturæ igitur reus es.* Tomo II. Tract. VII. ſs. 2. pag. 445. 446. Reſp. 1. Nos quoque infra veſtigia tua Σ. Θ. prememus & opprimemus. 2. Et timiditatem, & impietatem venerandorum Patrum tuorum vaniſſimo prætextu amoliri conaris. Nam Chriſti gloriam ſe vidiſſe, *ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρὸς tanquam unigeniti à Patre,* Johannes cap. I. 14. teſtatur. ubi vocula *ὡς tanquam*, non ſimilitudinem (quomodo *quaſi* reddi poſſet) ſed veritatem & certitudinem rei notat. Quomodo etiam Hebræorum *Caph* Num. XI. 1 Nehem. VII. 2. Joh. XXIV. 14. Hoſ. IV. 4. & ipſa vocula *ὡς* Matth. XIV. 5. Luc. XXII. 44. Rom. IX. 32. accipitur. Quod hic Chryſoſtomus & alii Græci vocant *ὡς βεβαιωτικὸν*, & Hebræi כף לאמיתת An eodem ſenſu Tridentini *quaſi materiam* nuncuparunt? Atqui tu ipſe id negas, aſſerens, ita vocaſſe, quia materiæ in eſſe Sacramenti perfectionem ab abſolutione habeant. Ergo non eſt verè materia Sacramenti, niſi abſolutione accedente & informante. quaſi verò ulla materia eſſe ſuum materiale à forma habeat, à qua tamen eſſentialiter diſtinguitur. Ergo *quaſi materiam* Patres tui vocarunt, quia nihil in hoc

Sacramento invenerunt, quod verè & propriè ejus materia appellari posset. Infeliciùs adhuc excusas impietatem, qua Tridentinos excluso Christo & fide in ipsum pœnitentiæ materiam definivisse dixi. Nam Sess. VI.6. non loqui eos de pœnitentia postbaptismali, quam solam sacramentalem facitis, ipsemet fateris; & res ipsa loquitur, cùm dispositiones justificationi prævias ibi recensere instituerint. Non ergo imposturæ ullius reus ego sum: sed tu infelix Patrum tuorum hyperaspistes. De contritionis merito infra.

ARG. II. Materia Sacramenti oportet Verbo Dei sit determinata. At verbum Dei nuspiam determinavit, hosce actus pœnitentis esse quasi materiam sacramenti.

RESP. REDING: *Christus Joh.XX.23. dicens* Quorum remiseritis peccata &c. *innuit, peccata per contritionem ad Sacerdotes esse deferenda, in ordine ad remissionem, seu absolutionem.* Ib.p.446. Resp. Nec materiam, nec formam Sacramenti vestri verbis his Christi determinatam esse, supra *Quæst.1. Resp. ad Object.1.* ostendimus.

ARG. III. Materia sacramenti est quiddam, quod à ministro applicatur recipienti. At actus illi pœnitenti non applicantur.

RESP. REDING: 1. *An in benedictione seu consecratione Eucharistica materia ejus recipienti applicatur?* 2. *In Sacramento Pœnitentiæ actus pœnitentis secundum se permanent quidem in pœnitente: quoad vim tamen Sacramentalem etiam applicantur recipienti.* Ib. pag.446. Resp. 1. Non in benedictione, sed in panis jam benedicti & consecrati distributione materia recipienti applicatur. 2. Actus pœnitentis materia Sacramenti esse debent ante informationem per verba absolutionis, per quam ad esse Sacramenti eos elevari perperam asseris. Nam verbum ad elementum accedens facit Sacramentum, non forma materiæ opposita. Si ergo actus pœnitentis sunt materia Sacramenti, Sacramentalis materia sunt per verbum institutionis. Atqui qua tales à Sacerdote recipienti neutiquam applicantur. Peraguntur enim à peccatore pœnitente, non à Sacerdote. Peccator conteritur, confitetur, satisfacit. Nullæ hic sunt Sacerdotis partes. Imò & contritio ignoratur à Sacerdote, Satisfactio verò fit à Sacerdote non conscio, & ignorante, an peccator absolutus ritè jussa obeat. Mirificum sanè Sacramentum, cujus quarta tantùm pars confertur à Sacerdote, cœtera fiunt à peccatore pœnitente, qui ipse sibi hoc Sacramentum administrat.

ARG. IV. Materia Sacramenti est res aliqua naturalis, seu elementum. At pœnitentis actus sunt res voluntaria & artificiosa.

RESP. REDING: *Etiam Baptismi materia proxima, ablutio, est voluntaria. Eadem ratione pœnitentiæ materia proxima possunt esse actus voluntarii.* Ib. pag. 446. Resp. O chimæras tuas! Quis unquam actionem administrantis, seu materiam subjecto applicantis, qualis est ablutio in Baptismo; & multò magis, quis unquam actus Sacramentum recipientis, cujusmodi sunt pœnitentis actus, Sacramenti materiam dixit? Quò erroris desperatio errantes abripit?

ARG. V. Materia sacramenti significat gratiam per similitudinem. At actus pœnitentis non habent similitudinem ad gratiam. Spectantur enim vel

vel ut interni,& sic non cadunt in sensus,adeóque illam analogiam non habent,qua gratia significatur: vel ut externi, puta verba confitentis, signa contriti; & sic non significant gratiam,sed internum affectum animi, nec quidquam simile in verbis apparet cum gratia.

RESP. REDING: *Utique Prophetæ passim conversioni seu pœnitentiæ promittunt vitam & salutem. Est ergo analogia inter eam & gratiam; non quidem sub ratione condignæ ad peccati remissionem proportionis, sed congruentiæ ac dispositionis ad eam. Si enim Divinæ virtutis efficaciam in Baptismo naturali per aquam ablutioni imprimere potuit rationem analogiæ respectu gratiæ: multò magis confessioni per contritionem formatæ imprimere potuit. Quæ quidem analogia in Sacramento externa est, dum & contritio per confessionem redditur sensibilis, & per externam absolutionem, ceu formam, ad esse Sacramenti elevatur.* Ib. pag. 446. 447. Resp. Verborum inanium strepitum audio, nihil præterea. In omni Sacramento est analogia inter signum, seu elementum quod verbo accedente Sacramentum fit, & rem signo eo significatam. Ita aquæ & gratiæ similitudo est in mundatione, purificatione: panis ac vini nec non corporis & sanguinis Christi in nutritione. At hic ne quidem elementum ejusmodi Sacramentale est. Qualis ergo analogia? Frustra enim pœnitentis actus cum vita & salute ex iis consequente comparas, quia nulla ibi est signi elementaris & rei signatæ proportio; sed antecedentis tantùm & consequentis nexus. Speciebus omnibus tota essentia generis convenit: ac proin in natura illa inter se similes sunt. Communis autem natura Sacramenti non in qualicunque nexu, sed in materia inprimis & forma consistit. Analogia ergo in materia etiam, puta externa & interna ostendi debet. Et numquid nexus ille inter actus pœnitentis etiam ad sensus manifestatos, & gratiam, etiam extra Sacramentum obtinere potest? Nam ibi quoque confessio Deo & homini, quin & ipsa absolutio per verba fieri potest. imò in V. Test. facta est. Præterea si omnes actus externi, quibus gratia promittitur, sunt Sacramenta; congregari in nomine Christi habet promissionem gratiæ Christi, Matth. XVIII. 20. Confiteri Christum coram hominibus, habet effectum, promissionem confessionis reciprocæ ipsius Christi coram Deo, ib. cap. X. 32. Relinquere patrem & matrem promissionem centupli, & vitæ æternæ, ib. XIX. 29. Atque sic innumera Sacramenta nullo negotio cudi possent. Accedunt rationes, quibus actus pœnitentis analogiam illam sustinere non posse, probavi. quibus nihil respondere potuisti.

ARG. VI. Materia Sacramenti ministro est nota, quo sic Sacramentum conficere possit. At contritionem & confessionem sinceram & seriam non cognoscit.

RESP. REDING: *An minister Baptismi cæcus, vel in tenebris constitutus, aquam cognoscit? Annon illi sufficit cognitio materiæ ex auditu? Sic in pœnitentia quoque contritionis & confessionis seriæ notitia ex auditu per pœnitentis seriam constitutionem sufficit.* Ib. pag. 447. Resp. Apud nos nec cœci, nec in tenebris constituti baptizant. Quid apud vos in tenebris sedentes fiat, nescio. De cœtero aqua non solo visu, sed aliis etiam sensibus dijudicari potest. At vera pœnitentia nec animo nec externis sensibus comprehendi certò potest, quia exteriores ejus actus in sensus incurrentes piis & hypocritis communes esse possunt. Et num quid, Redingi, sustinere potes, omnes, quos absolvisti toto Sacerdotii

cerdotii tui tempore, verè pœnitentiam egisse? Novi certè nonnullos, de quibus id vix affirmares.

ARG. VII. Materia hæc pœnitentiæ humana opera non tantùm ut merita, sed, quod majus est, ut Sacramentum proponit ad remissionem peccatorum impetrandam. Humanis igitur operibus quædam tribuitur divinitas.

RESP. REDING: *Non Divinitas, sed ex Divinitate profluens instrumentariæ virtutis participatio, pænitentiæ æquè ac ablutioni Baptismatis, in humano etiam opere consistenti, tribuitur.* Ib. pag. 447. Resp. At ablutio in Baptismo non ut humanum opus, sed ratione rei significatæ per eandem, salvat. Contra pœnitentis actus externi interiorem pœnitentiam, non aliud, significare possunt. Interior igitur pœnitentia Divina virtute, Sacramentalibus actibus significata, salvabit.

ARG. VIII. Tres illæ partes etiam ab hypocritis expleri possunt. Ita Judas *μεταμεληθεὶς contritionem* suam ostendit signo, *confessus* est peccatum, *satisfecit* restituto proditionis pretio, Matth. XXVII. 5. 6. Ac postea expletâ ejusmodi pœnitentiâ se suspendit.

RESP. REDING: *Si vera fuisset Judæ pænitentia, justificationem ipsi attulisset. Atqui ille per desperationem peccati se fassus reum est, neque restituto pretio satisfecit, sed se ipsum suspendit.* Ib. pag. 447. Resp. Veram fuisse, non dixi. Sed tamen fuit *μεταμέλεια pænitentia*; & exterioribus etiam actibus talibus, quales vos materiam Sacramenti esse sciscitis, & qualibus absolutionem impartiri haud difficulter soletis, testata. Non fuit salutaris. Sed nec salutaris etiam est pœnitentia vestrorum quævis, actibus exterioribus contritionis, & confessionis, utpote fallibilibus, testata. Imò mos vobis est etiam ante satisfactionem absolvere. Judas verò utcunque satisfecit, adeóque ad absolutionem plus juris, quàm vestri pœnitentes, habuit.

ARG. IX. In Concilio Theologi Colonienses petierunt certo aliquo signo externo materiam hujus Sacramenti manifestari: Alioqui objectiones adversariorum satis commodè dilui non posse.

RESP. REDING: *Suaviana hæc impostura est. Sicut autem forma Baptismi sub signo moraliter certo: sic contritio & confessio pænitentis sub illis signis moraliter certis facta, ad Sacramenti valorem sufficit.* Ib. pag. 447. 448. Resp. Quo verò argumento Suavem imposturæ convincis? Nullo. Satis tibi est, Suavem scripsisse aliquid, quod causam tuam affligat. Non eandem certitudinis materiæ in Baptismo & fictitia pœnitentia vestra rationem esse, jam supra etiam ostendimus.

ARG. X. Inter adversarios maximus est de materia Sacramenti dissensus. In Concilio Franciscani, allegantes consensum Scholæ Parisiensis, negârunt, tres illos pœnitentis actus esse pœnitentiæ materiam. Etiam Alexander Alensis *p. 4. q. 16. m. 1. a. 1.* disertis verbis negat, has esse partes pœni-

pœnitentiæ virtutis, aut actus ab ea elicitos. Et Bellarminus ipſe *cap.19.* fatetur, extra Sacramentum aliquando ſolam contritionem interiorem ſufficere ad ſalutem. Iſtæ igitur non ſunt partes abſolutè neceſſariæ, ut peccator coram Deo in gratiam redire poſſit. Durandus in 4. *diſt.16.q.* 1. negat planè, ſatisfactionem & contritionem eſſe hujus Sacramenti partes; hoc inter alia argumento, quòd Sacramentum non ſit totum ſucceſſivum, ſed permanens, quod ſuas partes ſimul habere debeat: ſatisfactio verò poſterior ſit contritione, confeſſione, imò & abſolutione. Solam igitur *confeſſionem* facit materiam hujus Sacramenti. *Contritionem* ajt eſſe diſpoſitionem, *ſatisfactionem* fructum. Alii peccata, alii geſticulationes ſacerdotis, alii geſticulationes confitentis materiam hujus ſacramenti faciunt. Perronius nuper poſt Scotum, ſúsque déque habitâ Concilii hujus definitione, abſolutionem τὸ πάντα eſſe voluit.

RESP. REDING: 1. *Alenſis par. IV. q.60. rectitudinem virtutis agnoſcit etiam in Sacramento pœnitentiæ, & contritionem, confeſſionis & ſatisfactionis cauſam, eatenus perfici ait per confeſſionem Sacerdoti factam, ut inde efficaciam Sacramenti accipiat.* 2. *Contritio perfecta, ſeu per charitatem formata, habens inclusum votum Sacramenti, etiam extra Sacramentum juſtificat. Neceſſaria ergo eſt confeſſio Sacramentalis vel in re, vel in voto. Hoc ſenſu Bellarminus, aliique intelligendi ſunt.* 3. *Durandus loquitur de confeſſione non informi, ſed per contritionem formata.* 4. *Calumnia eſt, quòd Perronius, Scotum ſcilicet ſecutus, definitionem Tridentinam ſuſque deque habuerit, eſſentiam hujus Sacramenti in abſolutione conſtituendo. Scotus enim licet eſſentiam Sacramenti in abſolutione conſtituerit, ad ejus tamen valorem & integritatem contritionem, confeſſionem, ſatisfactionem etiam requirit. Unde Hicquaeus Scoti ſententiam ſic explicat, ut dicat, actus pœnitentis eſſe materiam hujus Sacramenti in obliquo.* Ib. pag.448.449. Reſp. Difficile equidem eſt credere iis, qui ipſi ſibi non credunt, & orſa à ſe retexunt. Tales in hoc argumento veſtri ſunt. Si tamen omnes, quod tu magnus Palæmon contendis, in re conſentiunt, cur ita labiis diſtrahuntur? Annon vel hinc Babylonicam confuſionem veſtram ſentis? Sed ſingula luſtremus. 1. Alexander Alenſis *p IV. q.9. memb.2. Ss.1.* ait, pœnitentiam, ordinem & matrimonium eſſe quidem novæ legis, quia in illa ſint approbata; ſed non eſſe in nova lege hæc inſtituta Sacramenta. Et *q.16. m.1. a.1.* negat, actus pœnitentis controverſos eſſe partes pœnitentiæ virtutis, aut actus ab ea elicitos. Aliter tamen docere eum paulò poſt *q.14. membro* 1. *art.* 2. *Ss.* 4. *&* *a.* 3. non diſſimulo. Ita enim errantes ſibi parum conſtant. 2. Felicia vota veſtra, quæ ſic rem conſequuntur! Sed neceſſitatem vel rei, vel voti, vel efficaciam voti idonea ratione probare debuiſti. 3. Durandum vel non legiſti, vel ſtudio pervertis. Is enim *in 4. Sent. diſt.14.q.3.* ſic ſcribit: *Pœnitentia accepta pro habitu vel actu, quo deteſtamur peccatum à nobis commiſſum, eſt virtus vel actus virtutis, nec eſt Sacramentum. Alio modo accipitur pœnitentia pro actibus exterioribus, qui ſunt inter pœnitentem & abſolventem, qui actus ſunt confeſſio & abſolutio. Et pœnitentia ſic accepta eſt Sacramentum. Hoc Sacramentum magis propriè dicitur Sacramentum confeſſionis & abſolutionis, quàm pœnitentiæ, quia in confeſſione & abſolutione conſtat hoc Sacramentum, tanquam in ſua materia & forma.* Ubi confeſſio-

nis per contritionem formatæ meminit? Tuum hoc est somnium. Ubi satisfactionis? 4. De Perronio non calumnia mea est, sed impudentia tua negantis. In scripto enim Regi Angliæ opposito non tantùm confessionem partem esse Pœnitentiæ negat, sed etiam totius Sacramenti rationem in sola absolutione collocat. Testis etiam Horantius, *secundum aliquos ipsam Sacerdotalem absolutionem esse totam rationem Sacramenti.* Et *ii non distinguunt*, inquit Bellarminus, *materiam à forma.* Dux ita sentiendi Scotus sic *dist.* 14. pœnitentiam Sacramentum definit: *Pœnitentia est absolutio hominis pœnitentis facta certis verbis cum debita intentione prolatis à Sacerdote jurisdictionem habente, ex institutione Divina efficaciter significantibus absolutionem animæ à peccato.* Postea in *dist.* 15. *Dico*, inquit, *quòd ista tria*, contritio, confessio, satisfactio, *nullo modo sint partes ejus*, pœnitentiæ. Non ergo putavit ille pœnitentiæ materiam in illis constitui; vel te ipso judice, protervè licet calumniæ diram mihi impingente. Nam essentiam in sola absolutione eum constituisse, fateris. Est autem etiam materia pars constituens essentiam. Non ergo actus pœnitentis materiam Sacramenti esse credidit. Et hanc sententiam hodiéque tuentur illi, qui Scotum sequuntur, quos eo nomine Bellarminus *de Pœnit. lib.I.16.* reprehendit. Hoc scilicet Tridentinis, quò minùs Scoto applauderent, obstabat, plerosque absolvi à Sacerdote, quibus nihil tale accedit tali absolutione: cùm ex eorum dogmate Sacramenta novæ legis efficere debeant, quod figurant. Ne igitur malè dogmata cohærerent, Scoto renuntiandum fuit.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Ad remissionem peccatorum etiam in V. T. contritio, confessio & satisfactio necessaria fuerunt, uti liquet ex Num.V.6. Joel II.12. 2.Sam.XIV.10. Jon.III.8. Ergo multò magis ea partes in pœnitentia N. T. requiruntur.* Resp. 1. An ergo sicut actus ii finguntur in N. Test. Sacramenti materia, etiam in V. Test. sacramentalis pœnitentiæ materia fuerunt? 2. Non quilibet pœnitentiæ actus sacramenti materiam constituunt. Imò cùm hæc tria etiam obtinuerint tum, cùm pœnitentiam Sacramentum fuisse negant, patet, illa Sacramentum essentialiter non constituere. 3. Pœnitentiæ externæ actus esse contritionem, confessionem, satisfactionem, fatemur, verùm sensu non Papistico, sed Orthodoxo, quem inferiùs explicabimus.

EXCIP. REDING: *Argumentum nostrum non absolutè, sed supposita pœnitentia ad esse Sacramenti per Divinam institutionem, concludit. Ita etiam in V. Test. Baptismum obtinuisse, ex 2.Esdr.IV.23. colligitur, licet tum Sacramentum non fuerit.* Ib. pag. 449. Resp. An ergo actus illi Pœnitentis caruerunt vel institutione Divina, vel absolutione? Quòd si non caruerunt, cur utraque olim Sacramentum ea non fecit, at fecit sub Novo Testamento? De baptismo nugari videris. Nullus enim in V. Test. ex Divina institutione, gratiæ Divinæ promissionem habente, obtinuit. Legalibus lotionibus, seu baptismis typicis locus fuit, Hebr.IX.10. Neque Nehem.IV.23. baptismi mentio est, sed מים *aquarum*, difficili admodum & variante Interpretum sensu.

OBIECT. II.

OBIECT. II. *Chrysostomus* Serm. 1. de pœnit. *tres has pœnitentiæ partes enumerat his verbis :* Pœnitentia cogit peccatorem omnia libenter sufferre. *Ita etiam Augustinus, aliique Patres loquuntur, & juxta tres peccatorum differentias, juxta quas peccatum est vel in corde, vel in ore, vel in opere, etiam fecerunt tres pœnitentiæ partes, in corde contritionem, in ore confessionem, in opere satisfactionem.* Resp. 1. Chrysostomus *operis humilitatem*, Augustinus *operis* sanctificationem nominare solent, non *satisfactionem*, 2. Tres illi pœnitentiæ actus à Patribus constituuntur in pœnitentia non sacramentali, sed ecclesiastica publica. 3. Neque contritionis ejusmodi externo signo testatæ meritum, vel confessionem secretam, vel satisfactionem expiatoriam intelligunt. 4. Loquuntur de pœnitentia, non quatenus quærit & accipit remissionem peccatorum, sed quatenus est vitæ mutatio & emendatio.

EXCIP. REDING : 1. *Chrysostomus Serm. de confess. pecc. disertè meminit satisfactionis, eámque veniam Divina pietate conciliare, asserit.* 2. *Cúmque satisfactio hæc, teste Augustino in Psal 44. sic puniat peccata, ut Deus præveniatur, ne ipse puniat ; expiatoria sit oportet. Imò homil. 50. reprehendit pœnitentem, dubitantem confugere ad claves Ecclesiæ ; quas per Antistites administrari asserit. Planè sic Pseudo-Reformationis tuæ sectatores dubitant accedere ad claves Ecclesiæ.* Ib. pag. 450. Resp. 1. Loco in objectione citato Chrysostomus satisfactionis non meminit. Quo verò sensu Augustinus, aliique satisfactionum meminerint, infra discutimus. 2. In qualibet pœnitentia peccator se punit, præveniens Deum, ne puniat. *Si* enim *nos ipsos judicaremus, non judicaremur* à Deo, 1. Cor. XI. 31. Neque iccirco sic nos judicantes peccata nostra coram Deo expiamus, hoc est, ex jure & justitia pro iis Deo satisfacimus. Sicut pueri nolis sonantibus affingunt, quod ipsi cantillant: ita vos vocibus à Scriptoribus sacris & Patribus diversissimo sensu usitatis vestrum, peregrinum certè sensum adaptatis. Et quis nostrûm ad claves Ecclesiæ confugere vetuit? Quis pius confugere dubitavit? Sed Ecclesiæ veræ claves genuinas, non falsæ furtivas, ipsum Christum potestate sua defraudantes, commendamus.

OBIECT. III. *In reconciliatione liberorum cum parentibus, servorum cum Dominis, uxorum cum viris, naturâ duce, tria hæc observantur, ut reconciliandi signa doloris ostendant, peccatum fateantur, & castigationi se subjiciant. Ergo etiam in reconciliatione cum DEO, qui est pater, Dominus, sponsus noster.* Resp. 1. Non est eadem reconciliationis ratio cum Deo & cum hominibus. Peccata enim respectu Dei, quem offendunt, vergunt contra infinitum bonum, adeóque sunt infinitum malum, quod infinitas pœnas, & infinitam satisfactionem, quam solus Christus suscipere potuit, meretur. 2. Quin ad reconciliationem hominum inter se aliquando sola culpæ confessio & deprecatio sufficit : aliquando etiam sola vitæ emendatio. 3. In vera pœnitentia contritio, seu dolor & detestatio seria peccati, & confessio erga Deum & homines, non tamen cum speciali enumeratione peccatorum

conjuncta, & satisfactio, non erga Deum, sed erga homines, adeóque extra Sacramentum locum habere potest.

EXCIP. REDING: 1. *Solus equidem Christus pro peccatis satisfecit. Sed satisfactio ejus per media Divinitus ordinata, absolutionem Sacerdotis, prævia satisfactione, applicatur. Sicut autem infinita malitia peccati infinitam Christi satisfactionem exigit: sic medium illud, quo satisfactio applicatur, Sacramentum pœnitentiæ, infiniti quoque valoris est.* Ib. pag 451. Resp. Scilicet satisfactio Divina per satisfactionem humanam; pharmacon per aliud pharmacon, victima per victimam applicatur. Ubi hoc applicationis medium Scriptura definivit? Atque ita quidem, ut medio huic æquè ac satisfactioni Christi infinitum valorem attribuerit? Profectò sine horrore blasphemiæ hæ legi non possunt. Divina institutio vera etiam Sacramenta non deificat, sed ea infinitæ gratiæ finita organa constituit. Et deificatam tu pœnitentiam Sacramentalem, deificatos actus in ea merè humanos, per infiniti valoris participationem, asserere non erubescis.

OBIECT. IV. *Tria sunt instrumenta peccandi, cor, lingua, manus. Ergo eadem tria sunt instrumenta pœnitentiæ, cor contritum, os confitens, & opus satisfaciens.* Resp. 1. Instrumenta pænitentiæ non sunt ejusdem materia. 2. Requirit pœnitentia cor contritum, os confitens, opus satisfaciens, sensu non Pontificio, sed orthodoxo, quem supra reddidimus.

EXCIP. REDING: *Sed peccata remittenda triplici illo instrumento patrantur.* Ib. pag. 451. Resp. Possent plura longè instrumenta peccandi ostendi. Omnia corporis humani membra, omnes animæ facultates arma injustitiæ fieri possunt. Imò quot peccata sunt, tot partes materiales pœnitentiæ constitui deberent. Non à fallacibus congruentiis, sed à Divina institutione materia Sacramenti pendet.

QUÆSTIO III.

An terrores conscientiæ à lege incussi, & fides concepta ex Evangelio, quâ quis credit, sibi per Christum remissa esse peccata, sint partes pœnitentiæ?

NEgat sub anathemate Canon IV. atque sic à salutari pœnitentia Christum, & fidem erga ejus misericordiam horrendo exemplo expungit. Nos salutarem pœnitentiam seu *resipiscentiam* ita distinguimus, ut vel latè illa, vel strictè accipiatur. Latè accepta notat totum conversionis nostræ opus, atque sic sub se complectitur contritionem, ortam à terroribus conscientiæ à lege incussis, fidem & renovationem.

nem. Ita enim Apostolus etiam infidelitatem fidei oppositam sub corde ἀμετανόητα comprehendit, Rom. II. 5. Strictè verò notat contritionem & conversionem, veluti Marc. I. 15. Luc. XXIV. 47. Act. XX. 21. ubi eam fidei scriptura contradistinguit. Latè igitur sumpta fidem etiam sub se complectitur: strictè verò eam, non quidem ut propriè dictam partem, attamen ut causam, adeóque inseparabilem necessariò comprehendit. Atque hac limitatione facile est, tum Reformatos cum Lutheranis, tum ipsos inter se Reformatos Theologos, quibus hic discordiam objicit Bellarminus, conciliare, ut non supersit alia lis, quàm de nomine. Terrores igitur à lege conscientiæ incussos, & cum dolore serio, & detestatione peccati ob offensum Deum conjunctos; nec non fidem, non historicam illam, quam disponere ad pœnitentiam fatentur ipsi, sed justificantem, seu fiduciam in Christi misericordiam, sive ut causam, sive ut partem, prout diversus respectus habetur, ad salutarem pœnitentiam requiri, liquet sequentibus argumentis. Etenim

ARG. I. Deus ipse à pœnitentibus ejusmodi agnitionem peccati, à terroribus legis conscientiæ incussis ortam, passim requirit, veluti Esaj. XLVI. 6. LXVI. 2. Jerem. III. Joel. II. 12. Et exempla pœnitentium, veluti protoplastorum, Genes. III. v. 8. Davidis 2. Sam. XII. v. 7. XXIV. v. 10. Manassis 2. Paralipom. XXXIII. vers. 12. hanc pœnitentiæ partem arguunt.

RESP. REDING: *Textus à te citati hoc unum probant, agnitionem peccati à terroribus legis conscientiæ incussis ortam, causam impulsivam esse ad formalem pœnitentiam eam, cui remissio peccatorum promissa est. quod libentes agnoscimus.* Ib. pag. 451. 452. Resp. Imò id probant, Deum à verè pœnitentibus agnitionem peccati à terroribus legis ortam requirere. Jubent enim *reducere prævaricationes supra cor* Esaj. XLVI. 6. & promittunt, quòd Deus paratus sit *respicere ad contritum spiritu, & trementem ad sermones ejus*, cap. LXVI. 2. & similia, quæ in pœnitentia agnitionem peccatorum ex lege exigunt. Et si formalis pœnitentia ea est, cui peccatorum remissio promissa est, non potest ab ea peccatorum agnitio ex lege excludi magis, quàm confessio, quæ peccatorum ex lege agnitorum externa declaratio est.

ARG. II. Absque ejusmodi agnitione peccati remissio peccatorum, & salus minimè constat. Neque enim qui valent, sed κακῶς ἔχοντες, qui malè habent, πενθοῦντες *lugentes*, ob sensum peccati & offensam cœlestis patris laborantes & onerati, medico fruuntur, & consolationem accipiunt, uti Christus ipse Matth. V. 4. IX. 12. XI. 28. fidem facit.

RESP. REDING: *Non negamus, agnitionem peccati, & ex ea luctum ac detestationem ejusdem promanantem ad peccatorum remissionem requiri. Sic autem peccatorum mole pressi Christo Medico fruuntur, si medio ab eodem instituto utantur.* Ib. pag. 452. Resp.

Atqui quod ad peccatorum remissionem requiritur, juxta vos pœnitentia est. Ergo agnitio peccati ex lege pœnitentiam ingreditur. Quomodo ergo terrorem incussum animo à lege à pœnitentiæ partibus Tridentini, & juxta eos Bellarminus, aliique removent? Imò quandoque à pœnitentia penitus abesse pertendunt?

ARG. III. Si terrores à lege conscientiæ incussi, & agnitionem peccati operantes, non sunt pœnitentiæ pars, quis erit usus concionum legalium in hominis conversione?

RESP. REDING: *Pœnitentiæ nomine sic latè uteris, ut sub eo quemvis actum ad eam causaliter vel dispositivè concurrentem intelligas. Ita non repugnamus.* Ib. pag. 452. Resp. Imò eo sensu accipienda vobis est pœnitentia, quo remissio peccatorum ei promissa est, juxta hypothesin vestram. Sic autem agnitio peccati ex lege nec dispositio, nec causa, sed pars est pœnitentiæ, multò magis quàm confessio peccati agniti. Id verò Bellarminus ratiunculis nonnullis infringere conatur.

ARG. IV. Sola fides pœnitentiam salutarem ab exitiali distinguit, uti exemplum Judæ proditoris desperati, & Petri verè resipiscentis docet.

RESP. REDING: *Fides, seu initium salutis, non pars pœnitentiæ, salutarem ab exitiali pœnitentia distinguit.* Ib. pag. 452. Resp. Si latè pœnitentia accipiatur pro toto conversionis opere, sic eam contritio ingreditur, ut fides fructuosa ejus genuina pars, non initium duntaxat, sed causa justificationis seu remissionis peccatorum sola existat. Hoc autem sensu vos accipiatis necesse est, quia causam absolutionis facitis.

ARG. V. Sine fide quicquam Deo placere posse negat Apostolus Hebr. XI. 6. Quomodo igitur sine ea per pœnitentiam datur aditus ad Deum, justitia, peccatorum remissio, salus?

RESP. REDING: *Nemo nostrûm id negat.* Ib. pag. 453. Cur ergo in descriptione pœnitentiæ Sacramentalis Tridentini ejus ne quidem meminerunt? An resipiscentiæ, seu actuum illorum, qui necessariò ad hoc, ut peccator cum Deo in gratiam redire possit, fidem partem esse concedis? Certè strenuè Bellarminus negat.

ARG. VI. Imò fide purificari corda pronuntiat Apostolus Act. XV. 9. Non igitur salutaris pœnitentia, in qua ipsa etiam cor hominis purificatur, sine fide constat.

RESP. REDING: *Fides per charitatem formata corda purificat. Et sine ea pœnitentia non est.* Ib. pag. 453. Resp. Supra errorem vestrum de forma fidei confiximus. Sed vide tuam ἀνακολουθίαν. Fidem per charitatem formatam causam esse justificationis supra pertenderas. Quid ergo causalitatis ultra pœnitentia, & quidem à fide distincta, utpote cujus essentiam hæc juxta vos non ingreditur, continet?

ARG. VII. Salutaris pœnitentiæ terminus ad quem est Deus. At ad Deum sine Christo per fidem apprehenso, unica salutis nostræ via, aditus minimè patet.

RESP.

RESP. REDING : *Aditus ad Christum non patet , ubi promissionis peccatorum medium ab ipsomet institutum repudiatur.* Ib. pag.453. Resp. Remissionis peccatorum medium, quo illa apprehenditur, in Scriptura passim non aliud quàm fides salvifica constituitur. Vel igitur pœnitentiam, cui ceu medio remissionem peccatorum tribuis, fides ingreditur: vel pœnitentia à vobis definita medium remissionis illius neutiquam est. Et sanè Christus Apostolis largiens potestatem remittendi peccata, nuspiam medium illud esse pœnitentiam Sacramentalem declaravit: imò expressè medium illud ne quidem nominavit. Ex analogia igitur fidei, & reliquis Scripturæ testimoniis genuinum medium, quo peccatorum remissio apprehenditur, erui debet. Neque aliud quàm fides salvifica in Christum erui potest.

ARG. VIII. Sine fide in Christum pœnitentia tota est opus legis, adeóque conscientiis territis solidam consolationem nequaquam affert, nec est εἰς ζωὴν καὶ σωτηρίαν *ad vitam & salutem*, Actor XI. 18. 2. Cor. VII. 10. adeóque minimè salutaris.

RESP. REDING : *Consentimus.* Ib. pag.453. Resp. Cur ergo in explicandæ pœnitentiæ materia & forma nullum fidei locum facitis? Profectò pudet te errorum vestrorum, quos aperto Marte defendere non sustines.

ARG. IX. Sine fide in Christum cor contritum consolatione & pace destituitur: Confessio iratum Deum agnoscit & fugit: Satisfactio falsam in operibus fiduciam gignit. Necessaria igitur fides, per quam á Deo irato ad placatum fugimus.

RESP. REDING : *Per fidem peccator à Deo irato ad placandum confugit. Ad contritionem igitur, confessionem, satisfactionem necessariò requiritur.* Ib. pag.453. Resp. Sed quomodo? An sicut conditio quæpiam contritionis, confessionis &c. genuinæ sit, non causa à parte hominis unica remissionis? Si posterius mecum agnoscis, jam ergo inter actus essentiales pœnitentiæ fidem, seu fiduciam in Christum, Tridentini tui omittere non debuerunt. Si prius, perversè loqueris. Nam à fide in Christum omnia opera hominis, sive interna sive externa, adeóque etiam actus vestri, quos pœnitenti tribuitis, si γνήσιοι sunt, vigorem, vitam & efficaciam omnem habent.

ARG. X: Meritò igitur ingeminamus verba Chemnitii : *His notis & indiciis, Dei judicio, coram toto mundo revelatur, qualis ecclesia sit cœtus Pontificius. Ad perpetuam igitur rei memoriam sit notum veræ Ecclesiæ Dei Concilium Tridentinum promittere pœnitentiæ reconciliationem cum Deo, & remissionem peccatorum, sine fide, quæ quidem ex Evangelio concepta sit, & quâ quis credat, per Christum sibi remissa peccata. Ita enim sonora voce decernit Canon IV.*

RESP. REDING : *Ad perpetuam rei memoriam sit notum mendacium Chemnitii & Heideggeriani spiritus, quòd Concilium Tridentinum pœnitentiæ remissionem peccatorum promittat sine fide. Vestram quidem fidem ac fiduciam inanem, quam causam facitis justificationis, rejectis veris mediis in Evangelio constitutis, repudiamus. At fides de peccatorum remissione per pœnitentiam Divinitus constitutam ex Christo obtinenda, eatenus fun-*

damentum

damentum est justificationis, ut nonnisi hæretica impostura sit sententiam contrariam Concilio impingentis. Ib. pag. 453--455. Resp. Sed & hoc ad perpetuam rei memoriam notum sit, Redingianum spiritum mendaciis suis æquivocationes, adeóque peccata peccatis, errores erroribus cumulare. Nam fidem nominans, non eam fidem intelligit, quæ sola pœnitentiam salutarem facit, & cui Scriptura remissionem peccatorum, adcóque justificationem soli Rom. III. 28. Gal. II. 16. tribuit, sed generalem tantùm assensum, quòd Christus Apostolis potestatem dederit peccata remittendi, & quidem, uti vos fingitis, sub conditione Sacramentalis pœnitentiæ, quæ nuspiam revelata est; qualis fides Diabolorum etiam & reproborum omnium esse potest. Fidem talem verè mortuam vos à pœnitentia vestra fictitia adeóque etiam mortua, excludere, nec Chemnitius, nec Heideggerianus spiritus, affirmavit. At affirmavit uterque, & meus adhuc fortissimè affirmat, Concilium Tridentinum promittere pœnitentiæ reconciliationem cum Deo, & remissionem peccatorum sine fide salvifica & justificante, ex Evangelio concepta, qua quis credat, per Christum sibi peccata esse remissa. Hoc adeò verum est, ut ipse tu fidem verè Evangelicorum, ceu commentitiam, blasphemare non erubueris. Recta igitur fuit Chemnitii denuntiatio, & spiritus Redingiani in tenebris perambulantis fraus & prævaricatio jubare meridiano clariùs se profert.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Paulus 2. Cor. VIII. 9. 10. terrorem incussum à lege distinguit à pœnitentia, ajens, tristitiam, qua secundùm Deum est, pœnitentiam in salutem stabilem operari.* Resp. 1. Non pronuntiat Paulus absolutè, quòd tristitia secundùm Deum operetur pœnitentiam, sed addit, quòd operetur *μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον.* Proinde distinguit veram & salutarem pœnitentiam ab infrugifera & exitiali. Illam dicit *ἀπεργάζεσθαι peragi* sive constitui à tristitia secundùm Deum, quæ vivificam Spiritûs S. consolationem semper conjunctam habet; hanc verò oriri à tristitia mundi, cui proinde mortis *ἀπεργασίαν ἀντιθετικῶς* tribuit. Potest etiam distingui pœnitentia à tristitia secundùm Deum, ut actus à suo habitu, effectus formalis à forma.

EXCIP. REDING: 1. *Si pœnitentia à tristitia secundum Deum distinguitur, ut actus ab habitu, quomodo inter se comparantur, ut effectus formalis cum causa? Et annon tristitia secundum Deum æquè ac pœnitentia actus est? 2. Non facit ad rem tua exceptio, quòd tristitia ita operetur pœnitentiam, ut tamen Augustinus hanc ex Apostolo dicat stabilem & impœnitendam, tendentem ad salutem. 3. Tibi ipsi contradicis. Nam tristitiam secundum Deum & pœnitentiam comparas ut habitum & actum; & simul pœnitentiam ais constitui à tristitia secundum Deum. Constitutivum autem, inprimis formale, à re per se constituta adæquatè non distinguitur.* Ib. pag. 454. Resp. 1 Tene hæc ignorare? Formam ergo & causæ efficientis & formalis vice defungi, omnémque etiam causam agendo causare, atque sic actum producere, ex Dialectica disce. 2. Quomodo tristitia secundum Deum *κατεργάζεσθαι operatur* pœnitentiam, si nulla hic habitus & actus distinctio locum habet? De Augustino quid insuper somnias? Ego in responsione mea ejus ne memini

memini quidem. Neque causam dicis, cur exceptio mea ad rem non faciat. 3. Contradictionem fingis, quæ nulla est. Si enim prior responsio recipitur, pœnitentia, salutaris videlicet, quia à tristitia secundum Deum operante producitur & constituitur, ab eadem distinguatur oportet. Si posterior, aliud est habitus, aliud actus. Tibi omnia confundere prolubium est, ne ad ἐχεμυθίαν redactum te videam.

OBIECT. II. *Theologi tum Veteres, tum recentiores in definitione pœnitentiæ terrorum ejusmodi haud meminerunt.* Resp. 1. Est argumentum ab authoritate humana negativum. 2. Scripturam eorum meminisse ostendimus. In Psalmis Davidicis, qui salutaris pœnitentiæ speculum sunt, terrorum ejusmodi identidem mentionem fieri, quâ specie negari potest.? Jam olim Tertullianus *de pœnit.* eam definivit *passionem animi, seu dolorem de offensa Patris.* Lombardus pœnitentiam dicit esse *mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere*, ex Ambrosio, quod terrores eos supponit. Gratianus ex Ambrosio definit pœnitentiam dolorem cordis & amaritudinem animæ pro malis commissis.

EXCIP. REDING: *Terrores in pœnitentia requiri, ultro agnoscimus. At formaliter pœnitentiam ingredi, ipsemet negas, dum eos à veteribus in definitione pœnitentiæ supponi asseris.* Ib. pag. 454. 455. Resp. At partem esse, nos cum veteribus allegatis contendimus. Dixi autem, veterum dicta terrores eos supponere, non anteponere. Supponunt ad ritè definiendam rem, non anteponunt rei. Judicet de verbis meis æquus lector, non contortulus Sophista.

OBIECT. III. *Partes pœnitentiæ sunt actus, qui ex virtute pœnitentiæ prodeunt. At terrores non sunt actus virtutis, sed naturalis affectio, quæ cadit etiam in bestias.* Resp. 1. Pœnitentiæ terror est agnitio peccati ob offensam Numinis. Talis in bestiam haud cadit. 2. Neque talis terror est actus virtutis à libero arbitrio acquisitus, sed potiùs efficax motus, à Spiritu sancto accensus. 3. Cùm cor hominis naturâ sit lapideum & ἀναίσθητον, quomodo terror ille naturalis affectio dici potest?

EXCIP. REDING: 1. *Si cor hominis natura eatenus lapideum est, ut affectio etiam naturalis in eo locum habere nequeat, quomodo agnitio peccati ob Numinis offensam in eo locum habere potest? 2. Pœnitentiæ salutaris actus effectivè profluunt ex libero arbitrio non naturæ, sed gratiæ viribus operante.* Ib. pag. 455. Resp. 1. Affectionem naturalem in corde lapideo locum habere non posse, ubi dixi? Imò verò terrorem à lege incussum, seu efficacem motum à Spiritu S. accensum eo ipso naturalem affectionem non esse, argui, quia cor hominis natura lapideum non à natura, sed à gratia ad recipiendum eum moveri debet. 2. De liberi arbitrii viribus abunde supra.

OBIECT. IV. *Terrores etiam sunt in dæmonibus, damnatis & reprobis. Non igitur sunt pars salutaris pœnitentiæ.* Resp. In dæmonibus & damnatis sunt terrores, sed non ob offensam Numinis, nec cum fiducia conjuncti.

EXCIP. REDING: *Imò etiam ob offensam Numinis* Ib. pag 455. Resp. Ob offensam Numinis, ut causam sine qua non, sed non ut causam veram. quæ non alia quàm timor pœnæ est. Tolle metum pœnæ. Contremiscere Diabolus & damnati desinent.

OBIECT. V. *Pœnitentia à fide distinguitur*, *Marc.I.4. Act.XX.21. Non igitur hæc illius pars est.* Resp. 1. Pœnitentia iis locis strictè, non latè accipitur. 2. Etiam strictè acceptæ pœnitentiæ fides causa est, adeóque ab ea inseparabilis, quod nobis ad tuendam salutarem pœnitentiam sufficit.

EXCIP. REDING: *Sub pœnitentiæ latè sumptæ nomine confusum ex actibus realiter distinctis chaos sistis.* Ib. pag. 455. Resp. Confusionis hujus authorem facis ipsum Apostolum, qui Rom. II.5. sub corde ἀμετανοήτῳ etiam infidelitatem fidei oppositam comprehendit. Et quid vobis ipsis pœnitentia aliud est, quàm actus necessarii, ut peccator cum Deo in gratiam redire possit? Denique contritio, confessio & satisfactio, actus adeò realiter distincti, ut separentur etiam tempore, & satisfactio formam pœnitentiæ vestram, absolutionem puta, sequatur longo intervallo, unam juxta vos pœnitentiam constituunt. Habes informe in sinu vestro Babylonio chaos.

QUÆSTIO IV.

An contritio, hoc est, animi dolor & detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero, accedente charitate illam perficiente, & sacramenti voto, causa sit reconciliationis, & remißionis peccatorum?

AFfirmat Synodus capite IV. Et Catechismus Romanus ex decreto Concilii Tridentini consignatus, *cap.V.q.*30. docet, veræ contritionis eam vim esse, *ut illius beneficio omnium delictorum veniam statim impetremus.* Concertant autem Scholastici, quorum alii, nominatim Lombardus, Thomas, Bonaventura, Scotus, Durandus, quibus accedit Bellarminus, pertendunt, Contritionem esse *meritoriam de congruo*; alii ut Richardus 4.*sent.dist.*17.*art.*1.*q.*7. asserunt, *meritoriam esse de condigno.* Nos sine vera contritione agnoscimus nullam esse peccatorum remissionem: at eam vel charitate perfectam, vel quocunque alio modo causam esse reconciliationis, & remissionis peccatorum, negamus. Etenim

ARG. I. Remissio peccatorum est merè gratuita, ac proinde non pendet ab ullo operis nostri merito, sed à solius Dei gratia, & Christi sanguine, Rom.III.

Rom.III.24.25.IV.6.1.Joh.II.2.Apoc.II.8. Neque verò Christi meritum operibus, & contritioni nostræ vim merendi indidit, ut Bellarminus hic somniat, cùm is mortuus sit non eum in finem, ut bona opera nostra acciperent meritum & dignitatem expiandi peccata, sed ut mala nostra opera, quæ severitas divini judicii non tantùm in peccatis, sed in ipsis etiam bonis operibus nostris invenit, coram Deo expiarentur. Verissima proin est Glossatoris sententia in 1. Canonem 1. distinctionis de pœnitentia: *Dic quòd nec cordis contritione, nec oris confessione peccata dimittantur, sed tantùm gratiâ Dei.*

Resp. Reding: 1. *Sicut remissio peccatorum & à gratia Dei, & à sanguine Christi, adeòque causis subordinatis pendet: ita gratiam remissionis à merito Christi, & actibus pœnitentis, per gratiæ vires elicitis, quibus illud applicatur, eidem subordinatis, pendet. 2. Glossat Can. 1. dist. de Pœnit. sola cordis contritione peccata dimitti, asserit.* Tomo II. Tract. VII. Ss 2. pag. 456 457. Resp. 1. Jam exceptiunculam tuam in argumento meo dilueram. Gratia DEI & sanguis Christi disertè & conjunguntur & subordinantur Rom. III. 24. 25. At meritum Christi, & contritio hominis meritoria quocunque sensu, nuspiam vel conjunguntur, vel subordinantur. Imò pugnant manifestè, quia λύτρον & meritum Christi perfectissimum omne humanorum operum meritum excludit Rom. III. 28 XI. 6. Sic ergo meritum Christi & contritionis humanæ subordinantur, uti cera ignitis prunis imposita. 2. Ita est. Glossæ hæc verba sunt: *Sunt qui dicant, quemlibet criminis veniam sine confessione facta Ecclesiæ, & Sacerdotali judicio posse promereri, juxta Ambrosium supra Luc. 22.* Quomodo hæc sententia Tridentino decreto vestro concinit? Sic videlicet, uti verba Glossatoris à me allegata, quæ Melchior Canus *Tract. de Pœnit. par. 5. Ss. ad Arg.* graviter increpat.

ARG. II. Cùm charitas fidelium in hac vita sit imperfecta, quomodo ea ita perfici contritio potest, ut causa reconciliationis nostræ existat?

Resp. Reding: *Possibilem charitatis perfectionem supra astruximus.* Ib. pag. 457. 458. Resp. Nos eandem gladio verbi Divini destruximus, & tuis de amore Dei perfecto *quoad substantiam, & quoad modum*, quas hic repetis, tricis satisfecimus.

ARG. III. Pœnitentia est Dei donum Act. V. 31. 2. Tim. II. 25. Unde Jeremias Threnor. V. 21. precatur: *Converte nos & convertemur.* Si quod igitur esset meritum nostræ contritionis, id adscribi deberet Spiritui S. eique proinde remuneratio deberetur.

Resp. Reding: *Etiam fides Dei donum est. Et tamen intrinseca sui congruitate justificat.* Ib. pag. 458. Resp. Nulla fidei ad justificationem congruentia meritoria est, sed vis merè organica à parte hominis. Vis autem meritoria omnis à merito Christi, quod fides hominis apprehendit, manat.

ARG. IV. Contritio est dolor & ægritudo animi, ex sensu peccati. Sicut igitur dolor ex sensu morbi non est causa sanationis, nec tristitia ob æs

 alienum,

alienum, ex crapula & libidine conflatum, causa remissionis debiti: ita nec dolor iste potest esse causa reconciliationis.

RESP. REDING: *Sicut dolor ex sensu morbi natus in Medico excitat commiserationem erga infirmum, ex qua ad medicinam salutiferam ei conferendam movetur: ita contritionem cœlestis medicus sic acceptat, ut ejus intuitu moveatur ad Christi meritum, ceu salutiferam peccati medicinam peccatori applicandam.* Ib. pag. 458. 459. Resp. Sicut contra ægrotantis dolor nunquam morbum sanat: sic nec contritio peccatoris justificat. Hic argumenti nervus est. Præterea peccas fallacia parium. Deus enim ad donandum peccatori Christum, ejúsque meritum, nullo peccatoris, adeóque nec contritionis actu, qui à fiducia in Christi merito sejunctus odium potiùs Dei, quàm commiserationem provocat; sed sola misericordia & voluntatis εὐδοκίᾳ movetur. *Præordinavit enim nos ad adoptionem per Jesum Christum in ipsum, secundum beneplacitum voluntatis ejus, ad laudem gloriæ gratiæ ejus, qua gratos nos fecit in dilecto*, Ephes. I. 5. Quin & misertus nostri est, nósque amavit, *cùm adhuc inimici ejus essemus*, Rom. V. 8. An inimicus ægrotantis vel peccatoris erga medicum affectus ad misericordiam eundem movet, atque sic movet, ut de congruo donationem medicinæ affectus ille mereatur? Nec cœlestis, nec terrenus medicus sic movebitur unquam.

ARG. V. Est hoc dogma peccatori desperationis laqueus. Nunquam enim de justa & debita, uti vocant, contritione, & adjuncta charitatis perfectione, certa & secura redditur conscientia, ut proinde de remissione peccatorum perpetim dubitandum sit.

RESP. REDING: *Contritio charitate perfecta æquè ac fides ad justificationem concurrens in Divinæ gratiæ efficaciam reducitur. Huic innitere, & securus eris, ex hypothesi, quòd Divinæ misericordiæ liberalitas eam tibi impenderit, ipsam actualiter in te operatam esse contritionem charitate perfectam, sub qua ex Divina promissione per merita Christi justificeris.* Ib. pag. 459. Resp. Ad justificationem concurrere fidem, Scriptura testatur: ad eandem ut causam concurrere contritionem charitate perfectam, nuspiam testatur. Si charitate perfecta nostra, adeóque ex perfectis operibus nostris justificamur, Christus frustra pro nobis mortuus est. Frustra ad gratiæ Divinæ efficaciam recurris. Nunquam enim illa efficit, ut quod imperfectum est, manens tale perfectum sit. Et qualem quæso securitatem nobis venditas? Hypotheticam, qua, supposito, quòd perfectam charitatem Divina gratia nobis impenderit, securi esse queamus, eam in nobis perfectam charitatem actu operatam esse. O gerras plus quàm Siculas!

ARG. VI. In V. T. contritio sano sensu peperit remissionem peccatorum, vitam & salutem, Ezech. XVIII. 27. XXXIII. 11. non per modum *meriti*, sed *contritionis* per gratiam Spiritûs S. implendæ. Neque tamen ibi locus fuit voto suscipiendi sacramenti, fatentibus id adversariis.

RESP. REDING: 1. *Cur eadem contritionis efficacia non adhuc durat? Est enim de genere moralium, quæ nunquam abolentur.* 2. *In N. Test. Sacramentum Pœnitentiæ demum institutum est salutis remedium.* Ib. pag. 459. Resp. 1. Dixi, *sano sensu*. Non peperit ut causa remissionis; sed vel ut conditio, & causa sine qua non, absque qua fides salvifica

salvifica justificans nulla est; vel ut causa sensus peccatorum nobis sine nobis, vel merito & opere nostro, remissorum. Hoc sensu contritionis efficacia adhuc durat. 2. Nec Sacramentum pœnitentiæ à Christo institutum esse probasti; nec voto suscipiendi fictitii illius Sacramenti suppleri ipsum Sacramentum, probare potes.

ARG. VII. Si contritio charitate perfecta est, reconciliare etiam poterit sine voto. Ridiculum enim est votum, quo quis constituit petere, quod jam jure habet à justo Deo.

Resp. Reding: *Ut contritio charitate perfecta Deo peccatorem reconciliet, subsistere debet sub charitatis specifica perfectione, Dei super omnia appretiativa. At talis in peccatore absque voto saltem implicito non subsistit.* Ib. pag. 459. Resp. Charitatis hæc specifica perfectio in solo Christo, non in ullo peccatore obtinet. Et quid votum implicitum nuspiam institutum, Sacramenti nuspiam instituti, ad charitatem sic perficiendam quæso confert? Insuper nec ad rationes meas respondes.

ARG. VIII. Neque uspiam scriptura docet, hominem verè contritum teneri ad ejusmodi votum. Timuerant boni patres, ne quid lucri sacerdotibus deperiret, si populus crederet non necesse esse homini verè contrito, & quem Deus absolvit, petere absolutionem à sacerdote.

Resp. Reding: *S. Scriptura exigit remissionis peccatorum remedium, quo homo ab omnimoda impietate se avertat. At Sacramentum contemnere, vel voluntariè negligere impietas est.* Ib. pag 459. Resp. Imò exigit sanguinem Christi ab omnibus peccatis purificantem, remissionis peccatorum causam unicam; pœnitentiam verò sinceram, non omnibus numeris consummatam, qualis in peccatore nullo est. Sicut verò impius est contemptus Sacramenti Divinitus instituti: sic vovere Sacramentum non institutum & ejusmodi votum causam salutis, obscurata vel suppressa genuina salutis causa, constituere, impietatis plenum est.

ARG. IX. Denique nec Scholastici sibi in hoc dogmate constant. Alii uti vidimus, meritum de congruo, alii de condigno hîc crepant. Sunt qui contritionem disponere duntaxat pertendant. Petrus à Soto varius est. Modò ait Ecclesiam Catholicam credere, *contritionem non esse meritum remissionis peccatorum, sed dispositionem necessariam, ut per eam justitiam veram consequamur.* Modò dicit, *nostram contritionem reddere nobis DEUM propitium, ac esse meritum vitæ æternæ, ac mereri integram remissionem peccatorum.*

Resp. Reding: *In dogmatica veritate à Concilio expressa omnes consentiunt. Dissensus est in subtilitate Scholastica, an in contritione ex charitatis Theologicæ motivo manante requiratur tam perfecta ad Deum conversio, atque est in peccato aversio à Deo. Et qui condignæ erga peccati remissionem satisfactionis perfectionem in contritione urgent, illam ex meritis Christi arcessunt.* Ib. pag 460. Resp. Dogmatica tibi veritas id omne est, in quo consentitis; subtilitas Scholastica id, in quo dissentitis. Non igitur à veritate & momento rei, sed à conspiratione plurium, dogmata fidei æstimare soles. Quicquid autem sic dementare lectorem coneris, meritum de congruo & de condigno; dispositio

& causa rei δὶς διὰ πασῶν differunt. Neque exigui adeò momenti dissensus est, cujusmodi contritio ad salutem sufficiat, cùm contritio insufficiens nihil operetur. Constitutum esse debet, quando secura esse possit conscientia, se contritione, ceu causa, uti pertenditis, remissionis peccatorum, ad justum modum defunctam esse. Absque quo est, conscientiam nunquam tranquillari, sed miris semper modis torqueri necessum est.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Deus Ezech. XVIII. dicens:* Cùm averterit se impius ab impietate sua, ipse animam suam vivificabit; *non obscurè pœnitentiam facit causam vivificationis, adeóque reconciliationis nostræ.* Resp. 1. Vivificationis nostræ causa meritoria solus Christus est, Joh. V. 25. XIV. non homo ullo suo opere. Js enim in peccato mortuus quâ ratione sibi vitam conciliare & restituere poterit? 2. Pœnitentia igitur præcedit vivificationem, non ut causa, vel meritum, sed ut conditio, signum, indicium & τεκμήριον. Ejusmodi descriptiones Synecdochicæ in sacris usitatæ sunt, in quibus ex parte totum, ex signo signatum, ex consequente antecedens, ex fructu arbor cognoscitur.

EXCIP. REDING: *Saltem ex textu illo constat, Deum merito Christi meritum contritionis subordinasse. Quod ex tuis etiam verbis colligere est. Fateris enim, pœnitentiam justificationem præcedere tanquam testimonium. Habet ergo cum illa non obtenta, sed obtinenda, connexionem, quæ non extrinsecam, sed intrinsecam respectu justificationis congruentiam habet.* Ib. pag. 461. Resp. Meritorum, causarum salutis nulla ejusmodi subordinatio est, ut aliæ sint in Deo & à Deo, aliæ in homine, & ab homine. Nam *gratia salvati estis per fidem. Et hoc non ex vobis, Dei donum est. Non ex operibus, ne quis glorietur.* Ephes. II. 8. 9. Pœnitentiam, hoc est, aversionem ab impietate, de qua Propheta loquitur, præcedere justificationem, ubi ego fassus sum? Imponere mihi audes in clara luce. An enim testimonium de re antecedit rem? Quomodo sic justificatur *ἀσεβὴς impius*, Rom. IV. 4. 5. si aversio ab impietate justificationem quocunque modo præcedit? Fructum porro conversionis cùm *vivificationem animæ* idem Propheta facit, phrasi Hebræa passim in S. literis usurpata id unum innuit, pœnitentem non periturum, sed victurum & salvandum esse. Confer Exod I 17. Deut. XX. 16. Jos. II. 13. Prov. XVII. 15. Alias solus Christus est *vita* nostra Joh. XIV. 6. non solùm merito, sed etiam efficacia. Ejus verbo ex morte spirituali peccatorum ad vitam spiritualem revocamur, Joh. V. 25.

OBIECT. II. *Eodem capite V. 31. Deus pœnitentes jubet facere cor novum. Ergo pœnitentiam agentes sibi fiunt causa justificationis.* Resp. 1. Jubentur pœnitentes facere, quod solus tamen Deus & facere potest, & facit, Ezech. XI. 19. XXXVI. 26. Psal. LI. 12. Cum verbo jubente apud fideles conjuncta est Spiritûs S. operatio. Dum enim jubet Deus renovare cor, simul hoc ipsum per Spiritum sanctum, & ministerium verbi donat. 3. Præcepta Dei non tam δύναμιν, seu *potentiam* nostrarum virium arguunt, quàm ἀδυναμίαν, seu *impotentiam*, cùm ex lege sit agnitio peccati.

EXCIP.

EXCIP. REDING: 1. *Fideles jussi facere, quod Deus solus facere potest, virtutem à Deo accipiunt, qua ut secundaria causa, principali subordinata, quod facere jubemur, facere possint.* 2. *Peccati agnitio ex lege supponit voluntatis arbitrium, quòd id liberè evitare valeamus.* Ib. pag. 461. Resp. 1. Unde verò subordinationem hanc causarum salutis: unde virtutis hujus communicationem probas? Si cor novum naturale homo naturalis sibi, communicata virtute & causalitate subordinata, facere potest; etiam novum spirituale simili ratione sibi facere posse, largior. Et quis unquam causis solitariis socias & subordinatas junxit? Deus autem, non alius, adeóque solus, *aufert cor lapideum, & dat carneum*, Ezech. XI. 19. XXXVI. 26. *creat cor mundum in nobis*, Psal. LI. 12. Si socia & subordinata datur causa creationis, etiam novæ hujus creationis fortè dabitur. 2. Agnitio peccati ex lege supponit voluntatem liberam agnoscendi peccatum, at non implendi legem. Ita ægrotans liberè agnoscere morbum, at non eadem libertate sanare potest.

OBIECT. III. *Spiritus contritus Deo gratissimum est sacrificium, Psal. LI. 19. At sacrificium, Deum placare & gratiam impetrare, aptum natum est.* Resp. Non aliud sacrificium ἱλαστικὸν propitiatorium agnoscimus, quàm sanguinem Christi. Fidelium pœnitentia est εὐχαριστικὸν, gratiarum actio, quæ Deo placet, & impetrat non ex dignitate operis, sed ex gratia & dignatione DEI.

EXCIP. REDING: *Sacrificium Christi propitiatorium non evertit sacrificia, quibus illud applicatur, quale etiam spiritus contritus est.* Ib. pag. 462. Resp. Si quæ sacrificia Christi sacrificium ἱλαστικὸν applicant, ea non iccirco ἱλαστικὰ seu propitiatoria sunt. Salus enim Christus est ἱλασμὸς seu *propitiatio* pro peccatis nostris, 1. Joh. II. 2. Et sacrificia propriè dicta per sacrificia subordinata propriè etiam dicta subordinari, ubi Scriptura testis est? Desperatæ sententiæ somnia hæc sunt.

OBIECT. IV. *Peccata redimuntur Eleemosynis, Dan. IV. 24. Ergo etiam contritione.* Resp. 1. Peccata non redimuntur nisi infinito sanguinis Christi ἀντιλύτρῳ, uti docet analogia fidei. Quale quæso ἀντάλλαγμα mortis, seu pœnæ peccatorum sunt eleemosynæ, quas ipsas non ex nostro penu, sed divinæ misericordiæ & benignitatis thesauro apud nos deposito, pendimus? 2. In Chaldæo habetur: חטיך בצדקה פרק *peccata tua per Justitiam*, rectè dicta, facta, cogitata *avelle, abrumpe*. Nempe peccata deponuntur per assumptionem contrarii. Malè Græci reddunt λύτρωσαι. Nullus enim locus est, quo verbum hoc significet λυτρῶσθαι *redimere pretio*. Syrus equidem ἀπολύτρωσιν vertit פורקנא ob generalem *liberandi* notionem. Confer Genes. XXVIII. 40. Psal. VII. 3.

EXCIP. REDING: 1. *Quo jure Interpretes Græcum, Hieronymum, Vatablum &c. reprehendis? Vox sanè* פרק *etiam redimere notat. Unde* פריק *Redemptorem, &* פורקן *redemptionem notat.* 2. *Peccata præterita eleemosynis avellere, quid aliud est, quàm redimere?* 3. *Offensæ Divinæ & pœnæ debitæ ratio moraliter perseverans, per assumptionem contrarii non tollitur.* Ib. pag. 462. Resp. 1. Majori jure quàm quo tu genuinam vocis פרק notionem, quam ignoras planè, oppugnas. Nunquam enim vel apud Chal-

dæos, vel apud Hebræos פרק significat *λυτρῶσαι, redimere*; ſed propriè *vellere, avellere*; deinde & *liberare*. Liberatio quidem rei fieri poteſt per *λύτρωσιν redemptionem*. Sed non propterea omnis liberatio eſt redemptio. Certè peccata redimi non poſſunt, ut liberentur. Peccator, non peccata, liberatur. Redemptio notat liberationem per pretium. Deus autem peccatorem *λυτροῦται* & liberat pretio: peccator non liberat peccata pretio ſeu *λύτρῳ*, ſed peccata per juſtitiam à ſe aufert. 2. Non igitur quævis avulſio rei eſt redemptio. Certè non peccatorum per oppoſitam juſtitiam. 3. Certum eſt, nec offenſæ, nec pœnæ rationem per oppoſitam peccatoris juſtitiam tolli. Requiritur enim peccati expiatio & vera redemptio. Eandem ob cauſam vox פרק hoc loco *redimendi* notionem habere nequit. Ceſſante enim peccato, non ceſſat ejus reatus.

OBIECT. V. *Peccata multa remittuntur ei, qui multùm dilexit, Luc. VII. 47. Ergo contritio charitate perfecta eſt cauſa remiſſionis peccatorum.* Reſp. Dilectio non cauſa ponitur remiſſionis, ſed ſignum & character, uti parabolæ illius circumſtantiæ docent. Igitur particula *ὅτι quia*, non eſt cauſalis, ſed rationalis: non cauſa cur res ſit, ſed cauſa, cur cognoſcatur: non cauſa conſequentis, ſed conſequentiæ, qualis eſt deductio concluſionis ex præmiſſis.

EXCIP. REDING: *Dilectio infert remiſſionem peccatorum. Habet ergo cum illa connexionem, non utique ceu effectus cum cauſa, quia ſi vox in rationem ab effecto redderet, ſequi charitas, non præcedere deberet; ſed ceu cauſæ cum effectu.* Ib. pag. 463. Reſp. Qualem cum remiſſione peccatorum connexionem dilectio habeat, ipſe textus docet, qui gratuitam, hominis reſpectu, peccatorum remiſſionem v. 42. 43. 47. 50. manifeſtè declarat. Et dilectionem noſtram dilectionis Divinæ ac remiſſionis peccatorum cauſam non eſſe, Apoſtolus clariſſimè docet 1. Joh. IV. 10. *In hoc eſt charitas, non quòd nos dilexerimus Deum, ſed quòd ipſe dilexit nos, & Filium redemptorem miſit.* Particulam verò illativam *ὅτι, γὰρ, quia, enim &c.* ex ſigno ſeu effectu cauſam inferre non rarò, nemo niſi tyro ignorat. Confer Matth. XVI. 3. 1. Joh. III. 14.

OBIECT. VI. *Patres paſſim docent, pœnitentiâ Deum mitigari & placari, lachrymis peccata ablui, contritionem veniam mereri.* Reſp. 1. Loquuntur de ſalutari pœnitentia, & adjuncta ei fide, cujus objectum apprehenſum, Chriſtus, hoſce effectus ſuo ſanguine producit. 2. Excidunt iis talia in genere loquendi homiletico, & ad pœnitentiam hortatorio verſantibus. Concionatorum autem verba non ſemper eo rigore accipienda eſſe, quo primùm ad auditorum aures perveniunt, cùm multa per hyperbolen enuntient, & affectionum impetu, vel orationis curſu ſæpe rapiantur, etiam Sixtus Senenſis *Biblioth. lib. IV. annot.* 152. agnoſcit. Merendi verbum apud Patres laxiùs accipi, aliâs monuimus. Alibi etiam Patres mentem ſuam commodiùs explicant. Vide Chryſoſtomum *Homil.* 80. *ad pop. Antioch.* Hilarium in *Pſ.* 66. Gregorium *lib in Ezechiel. homil.* 7.

EXCIP.

EXCIP. REDING: *Sic nullum fidei orthodoxæ dogma stabit inconcussum, Semper enim hyperbolicas locutiones causari licebit.* Ib. pag. 463. Resp. Inanis metus tuus est. S. Patres ex ipsis Patribus explicandi, ex fidei in verbo Dei traditæ analogia probandi sunt.

QUÆSTIO V.

An contritio sit dolor liber, sponte assumptus & voluntarius, an paßio coacta?

PRius asserit Canon V. Docent autem Papistæ non esse veram contritionem, quæ oritur ex terroribus legis, sed voluntariè & spontè debere assumi. Sicut peccatum per voluntatis consensum consummatur, ita per dissensum voluntarium dimitti, ut loquitur Thomas. Ejusmodi igitur liberam & voluntariam contritionem, ex solo dictamine naturæ, sine operatione Spiritûs S. regenerante ortam, docent disponere ad gratiam; quam dispositionem vocant, *facere quod in se est*, quod sit *meritum congrui*. Nos quidem in renatorum contritione agnoscimus voluntarias & liberas actiones, non tamen ita, ut excludantur passiones vel terrores à lege incussi, & ad resipiscentiam, non externa aliqu via, sed blanda & flexanima Spiritus sancti operatione cogentes. Contritio verò non renatorum est merè passiva, & in solidum Spiritui S. adscribenda. Synodo opponimus.

ARG. I. Non renati sunt servi peccati Johan. VIII. 34. & voluntas eorum, ut suprà probatum, in rebus spiritualibus nihil valet. Ergo salutares illos dolores sponte non assumunt.

RESP. REDING: *Ita irregeniti servi peccati sunt, ut tamen capaces sint gratiæ non quidem justificantis habitualis, sed actualis, quæ in transeunte auxilio Divino, voluntatem peccatoris ad producendos fidei, spei & pœnitentiæ actus elevante, consistit.* Tomo II. Tract. VII. Ss. 2. pag. 464. Resp. Capaces sunt gratiæ etiam justificantis, recipiendæ Divinæ gratiæ arbitrio; non actualis, ad actus fidei, spei &c. justificationi prævios, & ad eandem disponentes eliciendos. quod supra, ubi de gratia & libero arbitrio disputatum, evicimus.

ARG. II. Actiones quæ in contritis salutariter reperiuntur, sunt gratiosæ Spiritûs sancti operationes, Jerem. XXXI. 18. 19. Johan. VI. 43. 44. XVI. 8. Proinde planè sponte & liberè non conteruntur. Quin caro semper Spiritui obluctatur.

RESP. REDING: *Et gratiosæ, & voluntatis liberæ operationes sunt. Unde & credere & velle ex nostro arbitrio datum esse à Deo, Augustinus passim docet. Et gratiosa Spiritus S.*

operatio sic carnem Spiritui S. obluctantem superat, ut Spiritus noster ex gratia Dei liberè obediat. Ib pag. 464. Resp. Liberæ sunt, sed cum infirmitate, ob perpetuam luctam carnis & Spiritus; Gal. V. 17. Datur etiam à Deo credere & velle ex libero arbitrio, sed regenitorum, non regenerandorum. Hi enim, utpote in peccatis mortui, adeóque spiritualiter de novo generandi, creandi, libera voluntate obediendi ante regenerationem nulla pollere possunt.

ARG. III. Corda nostra, extra Spiritûs S. gratiam considerata, sunt dura & lapidea, Ezech. XXXVI. 27. ac proinde *ἀμεταμέλητα pœnitere nescia.* Requiritur igitur, ut Deus cor lapideum auferat, & det cor carneum Ezech. XI. 19. ut ipse convertat hominem, *vásque novum ex fracto formet virtute creandi*, uti loquitur Prosper. Nullus hîc arbitrii viribus locus talis conceditur.

RESP. REDING: *Ezech. XI. 19. & XXXVI. 26. 27. sic cor nostrum declaratur lapideum, & Deus novum ac carneum promittit, ut simul promittat idem facturum se, ut in præceptis suis ambulent, & judicia custodiant.* Ib. pag. 465. Resp. Regenerando Deus aufert cor lapideum, & carneum impertitur, ut corde novo & carneo donato, non ampliùs regenerandi, sed jam regeniti liberè in præceptis Dei ambulent, residua licet infirmitate libertatis, donec liberentur à corpore mortis, Rom. VII. 14--f. Regenerandi igitur & regeniti statum confundendo miserè hallucinaris, neque ad rem quicquam dicis.

ARG. IV. In contritione inveniuntur certæ passiones ad illam constituendam planè necessariæ. Tales sunt in corde timor futuri judicii, in conscientia compunctio, horror, summus angor. Ergo dolor in contritione est passivus.

RESP. REDING: *Etiam in visionis actu vitali certæ passiones ad illam constituendam necessariæ inveniuntur. Neque tamen in mera passione illa consistit. Licet ergo ad contritionem antecedenter & concomitanter passiones quædam requirantur, non tamen illa formaliter in passione consistit.* Ib. pag. 465. Resp. Si de regenerandorum contritione sermo tibi sit, nego salutarem in ea actionem ullam cum passionibus contritorum conjungi. Omnes enim salutares actus regenerationem & initium vitæ spiritualis supponunt. Sin de regenitorum, voluntarias & liberas actiones cum passionibus & terroribus à lege incussis in ea concurrere, ipse jam præstruxi satis. Hoc sufficit ad demonstrandum, quòd neutra contritio sit merè libera & spontanea, qualem vos requiritis non aliam ob causam, quàm ut meritoriam esse evincatis.

ARG. V. Contritio enuntiatur vocibus passionem meram significantibus, quales confusio, erubescentia, percussio, conturbatio animæ, tribulatio Spiritûs, scissio cordis.

RESP. REDING: *Scriptura peccatorem jubet scindere cor suum Joel. III. 1. pœnitentiam agere, Act. XVII. 30. Non ergo in actibus iis meræ passiones sunt.* Ib. pag. 465. Resp. De regenitis nego. Mortui enim in peccatis non ipsi cor suum scindunt, sed Deo solo lapideum tollente, & novum substituente, scinduntur toti.

ARG. VI.

ARG. VI. Contritio, quæ, in externis gestibus & actionibus consistens, in irregenitis ex viribus liberi arbitrii oriri potest, hypocritica est, non salutaris.

RESP. REDING: *Non in externis tantùm gestibus, sed interna etiam compunctione contritio consistit.* Ib. pag. 466. Resp. Sed salutaris ea ex viribus liberi arbitrii ante regenerationem nulla est. Quicquid ergo irregenitus adhuc viribus arbitrii hic præstat, id omne ad salutem proficere nequit; &, si splendere extus videatur, merè hypocriticum esse pertendo.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Deus passim jubet hominem scindere cor suum, facere sibi cor novum, projicere prævaricationes. Ergo homo liberè & voluntariè conteritur, & DEO in contritione cooperatur.* Resp. 1. Cooperationem aliquam hominum regenitorum, sed quæ legi terrores haud excludat, sed potiùs admittat, & fide in Christum expugnet, haud negamus. 2 Præcepta non tam potentiam, quàm impotentiam hominis peccatoris arguere, superiùs ostendimus. 3. Illa ipsa præcepta & minæ sunt salutaria remedia, per quæ DEUS in hominibus contritionem salutiferam operatur.

EXCIP. REDING: *In prima fide homo nondum regenitus, gratia viribus instructus cooperatur. Præcepta igitur talia potentiam etiam regenerandorum arguunt.* Ib. pag 466. Resp. Fides regenerationem præcedens talis esse potest, qualis Diaboli, qui credit & contremiscit. Cooperari huic fidei irregenitus potest, sed sine ullo salutis vel regenerationis compendio. Neque ulla gratia Dei salutifera regeneratione prior & antiquior esse potest, quia prima gratia est, qua ex mortuis suscitati regeneramur, & salutariter credimus. Frustra igitur falsa falsis probare conaris.

OBIECT. II. *Contritio Deo placet, Psalm. LI. 19. At passio coacta Deo placere non potest.* Resp. 1. Contritio cum fide conjuncta placet Deo propter Christum fide apprehensum. 2. Coactioni externæ & violentæ nullum hîc locum concedimus. Lex enim comitata Spiritu filiationis ita terret, & sancta desperatione afficit fideles, ut vim nullam voluntati faciat, sed eam potiùs blanda vi ad Christum, salutis anchoram, adducat.

EXCIP. REDING: *Vis illa blanda nullam voluntati vim faciens, juxta S. Augustinum optimè cohæret cum libertate voluntatis etiam activè sese habentis.* Ib. p. 466. 467. Resp. De regenitis concedo totum. De irregenitis nego, quia illi mortui in peccatis ad bene agendum se activè habere nequeunt.

OBIECT. III. *In hominis potestate situm est applicare animum ad ea, quibus timor excitatur.* Resp. Exterior verbi auditus & salutaris contritio in solidum Spiritui sancto adscribi debet.

EXCIP. REDING: *Respectu interiorum actuum fidei & contritionis voluntas à gratia præventa libera est. Neque eò minùs tamen salutaris contritio in solidum Spiritui S. accepta ferenda est, quia efficacia Divinæ voluntatis, ipsum etiam modum libertatis in actibus nostris decernentis, prima ratio, & radix libertatis est.* Ib. pag. 467. 468. Resp. Ante regenerationem liberam non esse, invictis argumentis supra evicimus. Hic operam ludere non libet. Et quicquid blandiaris Spiritui S. quasi in solidum ei gloria salutis à vobis sic relinquatur, nihil tamen minùs probabis unquam. Licet enim is prima libertatis radix à te dicatur, vos tamen ante omnem gratiam homini arbitrium liberum inesse, mordicus pertenditis. Atque sic semper vobis

Divisum imperium cum Jove Cæsar habet.

OBIECT. IV. *Peccatum per liberum voluntatis consensum admittitur. Ergo per ejusdem voluntatis liberum dissensum dimitti debet. At dimittitur in pœnitentia.* Resp. Nulla est argumenti consecutio. Peccator enim ad peccandum viribus abundat, & peccato se in servitutem & mortem spiritualem præcipitat. At servus peccati, & in peccato mortuus, peccatum sine gratia regenerante, & potenti Spiritùs S. tractu, adeóque divina virtute, simili ei, qua Deus Christum resuscitavit ex mortuis, dimittere nullo modo potest.

EXCIP. REDING: *Aliud est gratia quævis actualis, aliud justificans. Illam sine hac ante regenerationem locum habere posse, supra probavimus.* Ib. pag. 468. 469. Resp. Nos contrarium demonstravimus.

QUÆSTIO VI.

An contritio illa imperfecta, vulgò dicta attritio, quæ paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccati, cum proposito melioris vitæ, præparet ad DEI gratiam, & accedente virtute absolutionis justificet?

ASserit Caput V. & Canon V. Estque Tridentinis Patribus attritio dolor ille, qui concipitur ex consideratione turpitudinis peccati, vel ex gehennæ & pœnarum metu, excludens voluntatem peccandi cum spe veniæ. Atque hanc attritionem, etiam charitate & fide destitutam, sciscunt esse *donum Dei, & Spiritùs sancti impulsum, non adhuc inhabitantis, sed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat;*

parat; ac proinde etiam ad Dei gratiam disponere, & accedente virtute absolutionis justificare. Quod ita explicant Doctores, ut dicant, vi Sacramenti, seu absolutionis Sacerdotalis, attritum fieri contritum, & repleri gratiâ Spiritûs S. Nos non diffitemur equidem, quin terrores ex comminationibus legis, & sensus pœnarum in conscientia orti, sint principium quodammodo conversionis, si accedat fides & charitas. Sicut enim, quo simili utitur Augustinus tract. 9. in 1. Epist. Johannis, *seta prius intrat, sed nisi exeat, non succedit linum: ita timor primò intrat, non autem manet, quia perfecta charitas foras mittit timorem.* Absque fide & charitate terrores ejusmodi sunt inutiles & perniciosi, adeóque hoc modo pœnitentes & attritos vel disponere ad gratiam, vel accedente virtute absolutionis justificare, negamus. Rationes.

ARG. I. Attritio ex terroribus legis gignit gehennæ metum. Hunc autem malum esse suo, loco probatum est.

Resp. Reding: *Timorem ejusmodi bonum esse, supra ostendimus.* Tomo II. Tract. VII. Ss. 2. pag. 470. Resp. Ratiunculas tuas supra quoque nos discussimus, & contrarium liquidò probavimus.

ARG. II. Attritio etiam illa, quæ præcurrit conversionem, non oritur ex speciali gratia Christi Salvatoris, sed ex generali gratia, & misericordia Dei operantis servitutem ad timorem Rom. VIII. 15. Atqui actus talis, qui ex speciali gratia Salvatoris non oritur, nec per se, nec virtute absolutionis sacramentalis justificare potest. Qui in Christo non sunt, ambulant secundùm carnem, quos non δικαίωσις, sed κατάκριμα, uti analogia loci Rom. VIII. 1. docet, manet.

Resp. Reding: 1. *Si attritio conversionem præcurrens ex generali Dei gratia & misericordia oritur, qui verum est, metum gehennæ malum esse? An misericordia Dei operatur ad malum?* 2. *Cùm detestatio peccati ex metu gehennæ sit actus spei supernaturalis, ex gratia Christi Salvatoris speciali oriatur oportet.* 3. *Neque Rom. VIII. 1. docet Apostolus, antecedenter ad justificationem, cujus vi perfecte sumus in Christo, nullam dari gratiam actualem Christi pro fidei, spei, pœnitentiæ actibus eliciendis.* Ib. pag. 470. 471. Resp. 1. Sophisticaris. Attritionem intelligo eam, cui fides & charitas succedit, non vestram fide & charitate omni destitutam. uti in statu quæstionis explicatione clarè distinxi. 2. Detestatio peccati ex solo gehennæ metu à fiducia in Christo separata, non spei supernaturalis actus est, sed desperationis fomes. Nulla enim non justificato per Christum spes vitæ affulget. Unde spem non pudefacientem Apostolus Rom. V. 1.-5. à justificatione per fidem, ut causa, arcessit. 3. Apostolus idem Rom. VIII. 1. antithesin inter ambulantes *secundum carnem*, & *secundum spiritum* immediatam statuit. Hos in Christo condemnationi obnoxios esse negat. Illi ergo obnoxii sunt. Medium statum, quo quis nec in Christo, nec extra Christum; nec condemnationis reus, nec à con-

demnatione immunis ſit; nec ſecundum ſpiritum, nec ſecundum carnem ambulet, ex Scripturis, ſi potes, oſtende.

ARG. III. Dolor conceptus ex turpidine peccati, & ex metu gehennæ non poteſt excludere voluntatem peccandi, quia quæ ex metu oriuntur, ſecundùm ſeſpectata ſunt involuntaria, proinde ſemper manet voluntatis repugnantia, qua nollet aliquis facere, ſi pœna tolleretur. Perperam igitur attritioni tribuitur voluntas fugiendi peccatum.

RESP. REDING: 1. *Deteſtatio pœnæ adeò efficax eſt, ut etiam culpæ cum pœna connexæ deteſtationem involvat.* 2. *Metus quidem ſua natura aptus eſt ad cauſandum voluntarium mixtum involuntario. Nihilominus metus pœnæ conjunctus eſſe poteſt cum voluntate excludendi peccatum.* Ib. pag. 471. Reſp. 1. Involvere poteſt deteſtationem peccati, ſed non aliter, quàm quatenus peccatum eſt cauſa pœnæ. Si enim timens peccatum deteſtatur ob amorem offenſi Numinis, jam hæc non attritio, ſed contritio, non ſervilis, ſed filialis timor eſt. 2. Par ratio eſt voluntatis excludendi peccatum. Quia enim illa ex ſolo pœnæ metu, non amore Dei oritur, remoto pœnæ metu ceſſabit ea voluntas. Manet ergo ſemper ea, quam dixi, repugnantia voluntatis.

ARG. IV. Quod diſponit ad gratiam, vel accedente abſolutione juſtificat, id mutat voluntatem malam. At timor ejuſmodi voluntatem malam non mutat. Continet quidem manum, ſed non animum; premit cupiditatem, ſed non exhaurit. Animus autem eodem modo ſemper manet cupiditati adfixus.

RESP. REDING: *Metum gehennæ malam voluntatem mutare, inde liquet, quia Chriſtus Matth. X. 28. jubet timere Deum, qui animam & corpus in gehenna perdere poteſt.* Ib. pag. 472. Reſp. Non ſic ſolo gehennæ metu malam voluntatem mutari Chriſtus innuit; ſed timorem, cum fiducia ſcilicet & obſequio conjunctum, commendat ejus domini, qui non, ut tyranni hujus Seculi, ſolum corpus, ſed & corpus & animam in gehenna perdere poteſt. Non enim timorem pœnæ ſolius mandat, nedum ei quicquam promittit: ſed timorem Dei potiùs, quàm hominum inculcat. Ipſo Tirino *ad h. l.* judice, timor Dei opponitur puſillanimitati, *qua metu tormentorum vel à fidei confeſſione deflectant homines, vel juſtitia excidant, vel ſaltem munus ſibi injunctum deſerant.*

ARG. V. Conſideratio, collectio, & diſcuſſio peccati tantum abeſt, ut diſponat ad gratiam, vel juſtificet, ut magis etiam peccatum augeat & excitet, Rom. IV. 15. V. 20. VII. 7. 8. 9. Unde rectè dixit, quiſquis pronuntiavit, attritionem facere magis peccatorem, & hypocritam, utpote quæ non procedit ex corde ſincero & ἀνυποκρίτῳ, quod charitate munitum ſit oportet, uti ex 1. Cor. XIII. & 1. Tim. I. 5. liquet.

RESP. REDING: 1. *Cur ergo Deus varia inſtituit Levit. IV. &c. pro variis peccatis ſacrificia, quibus interioris pœnitentiæ conteſtatio non fiebat abſque peculiari peccatorum recogitatione? Cur Ezechias Eſaj. XXXVIII. recogitavit annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ?*

ſuæ? 2. *Loca citata, quid lex ſine gratia, non quid gratia operetur, oſtendunt.* 3. *Etiam fides, utpote charitate prior, & ab ea ſeparabilis, ſine charitate ſubſiſtere poteſt. Ergóne illa quoque hypocritam facit?* Ib. pag. 472. Reſp. 1. In ſacrificiis veterum fuit utique *ἀνάμνησις τῶν ἁμαρτιῶν recordatio peccatorum* Hebr. X. 3. Sed ſine fide in Chriſtum & charitate erga Deum, qua veſtra attritio caret, nihil illa profuit; imò ad deſperationem potiùs, quàm ſpem ullam diſpoſuit. Ezechias verò Eſaj. XXXVIII. 15. non obſtante animæ ſuæ amaritudine proceſſurum ſe per omnes annos ſuos, hoc eſt, intempeſtiva morte non moriturum, ſibi recipit. Quid hoc ad attritionis tuæ commentum? Certè non amaritudini ſuæ ſalutem acceptam refert, ſed fide-juſſioni, Chriſti ſcilicet, quem v. 14. ſic imploravit: *Domine, vis mihi fit. Sponde pro me.* 2. Diſcuſſio, recollectio & deteſtatio peccati, fidei in Chriſtum & charitati prævia, ſolius legis effectus ſunt, non gratiæ, utpote quæ per Chriſtum data juſtificat, Joh I. 17. Rom. III. 24. Cùm igitur lex per ſe in homine peccatore iram tantùm operetur, & peccatum augeat, quomodo eadem ad juſtificationem peccatoris diſponet? 3. Fidem ſalvificam, charitatis fœtam matrem ab eadem inſeparabilem eſſe, ſupra demonſtravimus. Illa verò fides, per quam credens contremiſcit tantùm, non confidit Chriſto, non juſtificandorum eſt, ſed Diabolorum, Jac. II. 19.

ARG. VI. Attritio non naſcitur ex amore Dei, ſed ex amore ſui. Timentur enim æterna mala, non quatenus impediunt, ne animus liberè tranſeat in Deum fruendum, ſed quatenus ſibi incommoda ſunt & dolorifica. Et in iſta conſideratione requieſcit attritio, nihil ultra ſatagendo. Hoc ipſum autem malum, quia non rectus eſt finis.

RESP. REDING: *Licet attritio non pertingat ad finem & perfectionem charitatis Theologicæ, qua Deus propter ſe diligitur; non iccirco attritio ex virtutum numero excludi debet. Nam Deus non amorem duntaxat ſui, ſed etiam noſtri præcepit.* Ib. pag. 472. 473. Reſp. Charitas ſui, quæ ex amore Dei propter ſe diligendi non fluit, non genuina, ſed adulterina charitas, & damnata *αὐθάδεια* eſt, quia per eam homo ſe ipſum amoris ſui principium & finem conſtituit, & ſe ipſum propter ſe diligit, neque adeò ſe amando gloriam Dei, ob quam, & ad quam facere omnia jubemur, intendit. *Perverſa celſitudo eſt*, ſic S. Auguſtinus *de Civ. D. lib. XI. 13.* loquitur, *deſerto eo, cui debebat animus inhærere, principio, ſibi quodammodo finem eſſe atque principium.*

ARG. VII. Quòd verò Synodus pertendit, hanc contritionem eſſe donum Spiritûs S. nondum quidem inhabitantis cor, ſed tamen moventis, nunquam apud prudentes fidem inveniet. Spiritus S. enim neminem ſalutariter movet, quin in eo habitet, neque in quoquam eſt agens extrinſecum, quem non moveat intrinſeco motu. Aliâs fieri poſſet, ut extrinſecùs moveretur à Spiritu S. qui intrinſecus à maligno dæmone movetur.

RESP. REDING: *Annon Spiritus S. movet ad primum fidei actum, antequam cor inhabitet? Annon dat omnibus vitam, Spiritum & omnia, Act. XVII. 25. licet in omnibus non habitet? Nam inhabitat nonniſi mediante forma juſtificante connexa cum charitate, per quam Spiritus datur.* Ib. pag. 473. Reſp. *Ἀντιλέγεται* omnia. Deus per fidem in cordibus noſtris

ſtris habitat, Epheſ.III.17. Simul operatur fidem, ſimul corda inhabitat. Vita, halitus omnia, quæ promiſcuè omnibus hominibus Deus impartitur, Spiritus S. ſpecialem inhabitationem non requirunt, quia motus illi ſpirituales & per ſe ſalutares non ſunt. Denique quàm ineptè, juxta hypotheſes quidem veſtras, formam juſtificantem à charitate, utpote, huic connexa, diſtinguis: quàm impiè per charitatem, hoc eſt, opus inhærens homini, Spiritum S. dari aſſeris, cùm tamen is charitatis, ſanctificationis omnis jugis fons & ſcaturigo ſit?

ARG. VIII. Neque etiam quiſquam perfectè odiſſe poteſt peccatum, quin priùs amaverit Deum. Amor enim prior eſt odio, & hoc ex illo naſcitur.

RESP. REDING: *Perfectum peccati odium amorem Dei ſaltem virtualem ſupponit. Poſſunt tamen etiam odio haberi peccata ex amore non proprio charitatis Theologicæ, ſed terminato ad motivum cuique virtuti à charitate diverſæ, veluti ſpei, religioni, &c.* Ib. pag. 473.474. Reſp. Qualis Dei amor, tale peccati odium eſt. Si perfectus amor eſt, perfectum odium eſt. Ita Cœlites perfectè & amant Deum, & oderunt peccatum. Sin imperfectus amor eſt, odium pariter imperfectum erit. Talis viatorum amor Dei, tale odium peccati eſt. Separa odium peccati ab amore Dei, verum peccati odium non erit. Amor quoque Dei adeò univerſalis eſt, latéque dominatur, ut ſub ſe omnes virtutes Theologicas & morales vulgò dictas complectatur. Eſt enim impletio legis, & præceptorum legis ſumma conſtituitur Deut.VI.5. Matth.XXII.37. An ſperare quiſquam poteſt communionem cum Deo: an Deum vera pietate & religione colere, quin priùs eundem amaverit?

ARG. IX. Ipſa Synodus ſibi contrariatur. Etenim partem eſſentialem, ſeu materialem pœnitentiæ facit contritionem, cui accedens abſolutio faciat Sacramentum. Quî igitur attritio ad Sacramentum pœnitentiæ ſufficere poteſt? Sanè formæ munus non eſt ſupplere defectum materiæ, ſed materiam in ſuo genere completam perficere.

RESP. REDING: *Synodus contritionem genericè ſumptam, prout utramque contritionis perfectæ & imperfectæ ſpeciem complectitur, facit materialem pœnitentiæ partem. Nullo ergo modo ſibi contrariatur.* Ib. pag. 474. Reſp. Non tollis contradictionis notam. Quæro enim, an contritio illa, cui accedente charitate, abſolutionem in Sacramento vel voto ejus promittitis, ſit pars materialis pœnitentiæ? Si, uti certè aſſeritis, eſt, quid igitur defectum, qui in attritione eſt, ſupplet? Abſolutio, inquies. At abſolutio juxta vos forma pœnitentiæ eſt. Identidem igitur quæro, quomodo forma ſupplere poſſit defectum materiæ? Nam materia & forma res diſparatæ ſunt. Hoc tibi expediendum fuerat. Sicut in Miſſa verba conſecratoria juxta vos nihil operantur, ſi non ſit materia ſufficiens, & idonea ad tranſſubſtantiationem: ſic contritio ſufficiens ſi deſit, nihil abſolutio efficere poterit.

ARG. X. Crypſin dogmatis hujus, quod mordicus hodie Jeſuitæ tuentur, prodidit Montaltius & ipſe Papiſta, in Epiſtola Provinciali decima. Docet

cet enim, ex hac doctrina consequens esse, *ut per totam vitam sic peccata eliciantur, ut salutem adipiscantur, qui tamen nunquam Deum dilexerint.* Allegat horrendas Jesuitarum, Annati, Pinterelli, Sirmundi voces, quibus illi contendunt, *hoc Evangelicæ legis supra Judaicam præcipuum esse privilegium, quòd nunc amandi Dei præcepto Christiani immunes sint,* nempe quia contingit, solo dolore ob admissum peccatum, accedente virtute Sacramenti, sine Dei amore homines justificari & salvari. Ipse exclamat: *Quid restat ampliùs, nisi ut non amandi Dei privilegium à Christo hominibus prædicetur allatum? Hoc etiam vestri prædicârunt. Crescere jam non potest impietas. Ad summum pervenit.* Horresco referens infandum dogma.

RESP. REDING: *Doctrinam unius & alterius privati cum Synodi sententia confundis. Synodus enim definivit quidem, attritionem sufficere ad justificationem, accedente absolutione. An verò præceptum diligendi Deum non obliget nisi in ordine ad justificationem, adeóque ei per Sacramentum pœnitentiæ satisfiat, non definivit.* Ib. pag. 474. Resp. Quomodo, Redingi, id non definivit, si attritionem, ab amore Dei sejunctam, accedente Sacramento justificare definivit? Qui justificatur, idem glorificatur, Rom. VIII. 30. Si ergo attritus, sine amore ullo, accedente Sacramento justificatur, glorificabitur idem. Ergo omni amore Dei destitutus glorificari potest. Non ergo Jesuitarum illarum sententia priva est unius aut alterius doctoris, vel potiùs seductoris vestri, sed necessarium Tridentinæ definitionis consectarium. Qua ratione se facilè Jesuitæ tuebuntur, quicquid tu præcisionibus tuis moliare. Et rem tanti momenti clarè definiri à Concilio debuisse, Cl. Reiserus adversus Launoyum in *Launoio Conf. Verit. pag. 458. &c.* nuperimè solidis rationibus probavit.

ARG. XI. Meritò igitur hoc dogma Pontificiæ communionis Theologi, Jansenii asseclæ detestantur, & Concilii cothurno aliam sententiam affingere solicitè, etsi invitâ Minervâ, laborant. De eo videsis Jansenium in Augustino *lib. V. cap. 23. & seq.* ubi dogma hoc Scholasticorum, utpote natum ex intempestiva erga peccatores etiam inveteratos misericordia, solidè convincit. Confer etiam Montaltii Epistolam supra laudatam, & Wendrockii ad eam notas.

RESP. REDING: *Non Jansenius duntaxat, sed omnes Theologi Pontificii in præcepto diligendi Deum specificam amoris Divini in hac vita eliciendi obligationem agnoscunt.* Ib. pag. 474. Resp. Non hoc, Redingi, agitur. Quis enim in dubium revocet, an præceptum diligendi Deum obligationem talem inducat, cùm omne præceptum propriè dictum obliget? Sed quæritur, an obligatio hæc per Sacramentum pœnitentiæ suppleri possit? Hoc Tridentini definiverunt: hoc Jansenius negat. Hostilem Jesuitarum & Jansenitarum circa hoc dogma dissensum, si tu, adeò in rebus vestris hospes, ignoras, at nos probè exactéque novimus.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Synodi mens non est, quenquam justificari sine contritione tali, cui charitas conjuncta non sit. Nam cap. III. docet, Materiam sacramenti pœnitentiæ esse contritionem, eámque requiri ad peccatorum remissionem. Et Canon IV. Contritionem definit* animi dolorem ac detestationem peccati commissi, cum proposito non peccandi de cœtero. *Quicquid autem ad contritionem in definitione requisiverat, imperfectæ etiam contritioni seu attritioni tribuitur Cap. IV. & Canone V. Non aliter igitur contritio & attritio distinguuntur, quàm quòd illa quidem charitatem perfectam, hæc etiam charitatem, at non perfectam illam conjunctam habeat.* Ita Jansenius Augustini sui lib. V. cap. 34. Resp. 1. Quicquid sit de Concilio, certum est, eam esse sententiam Scholasticorum, ac inprimis Jesuitarum, quòd attritio sit timor purè servilis, *quo videlicet peccator Deum punientem ita timet, ut solius pœnæ fugiendæ causâ à peccatis perpetrandis caveat, & de perpetratis doleat,* uti Bellarminus *de Pœnit. lib. II. cap.* 17. loquitur. Sirmundi sententiam refert Wilhelmus Wendrokius *Not. ad Epist.* 10. *Montaltii.* Jesuitæ Parisienses in thesibus Claromontanis, variísque libris eò processerunt, ut sustinerent, *tum atritionem naturalem, tum metum mali temporalis, à Deo ob peccatum inflicti ad recuperandam gratiam sufficere.* Quam assertionem *certissimam hæresin* vocat Wendrokius. Horror equidem impii dogmatis Jansenium impulit, ut aliam cothurno Concilii mentem indueret. Cæterùm perpendere debuit, Concilium cap. IV. contritionem his duabus notis ab attritione, distinguere, primò, quòd illa quidem *charitate perficiatur,* secundò quòd ita *charitate perfecta, accedente voto sacramenti justificet, & homines Deo reconciliet* Perfectioni igitur contritionis, quam per charitatem fieri innuit, effectus tribuitur, ut solo voto Sacramenti justificet. At attritionem negat *sine Sacramento pœnitentiæ per se ad justificationem peccatorum perducere.* Causa discriminis colligitur ex superioribus, quia non æquè ut contritio *charitate perfecta est.* Neque innuit Synodus, in contritione charitatem *perfectam,* in attritione *imperfectam* obtinere, quia hoc discrimen non innuitur, nec contritio dicitur informari *charitate perfecta,* sed contritio *charitate perfecta* nominatur. Huc facit exemplum Ninevitarum à Synodo cap. IV. allegatum, quorum timor charitate Dei destitutus fuit. 3. Quòd caput III. contritionem facit materiam Sacramenti, at cap. IV. statuitur, sine perceptione Sacramenti, perfecta contritione hominem Deo reconciliari, contradictionem sapere, superiùs animadvertimus. 4. Detestatio peccati, & propositum non peccandi de cætero, sine actuali Dei amore consistere potest, si non suscipiatur nisi ob formidinem pœnæ.

EXCIP. REDING: 1. *Communis Pontificiorum doctrina est, peccatorem licet mediante Sacramento justificatum, in variis tamen vitæ & mortis casibus obligari ad Deum super omnia actualiter diligendum. Cui privata unius & alterius doctoris sententia nihil præjudicat.* 2. *Attritionem cum Sacramento justificantem excludere debere voluntatem peccandi, Synodus definivit. At hoc, nisi incluso virtuali proposito actualis & formalis Dei amoris fieri nequit. Et quomodo quod Scholastici timori servili juxta te tribuunt, à peccatis perpetratis cavebit peccator, sine voto implicito saltem amoris Divini?* 3. *Licet attritio ex propria sua specie non pertingat ad perfectionem charitatis, tamen per Sacramentum pœnitentiæ elevatur ad esse partis Sacramentalis, & valorem meritorum Christi recipit. Æquivalet ergo contritioni charitate perfectæ* Ib. pag. 475--478. Resp. 1. Fucum facis, & Tridentinæ definitionis te pudet. Quæro enim, an si obligationi illi in variis vitæ & mortis casibus peccator non satisfecerit, attritio cum Sacramento conjuncta justificet, nec ne? Si justificat, obligatio, quam indicas, non expleta nihil oberit. Sufficiet enim justificari attritum. Nam justificatus etiam glorificatur. Si non justificat, actum est de Tridentina definitione, qua simpliciter statuitur, eam *cum Sacramento pœnitentiæ ad justificationem perducere, & sine ea ad justificationem perducere.* Quæro etiam, quoties absolvitur attritus, ac inprimis proximè ante agonem mortis, annon justificetur? Quid ergo ei oberit, si obligationi diligendi Deum per totam vitam satisfecerit nunquam? Hoc sanè crudè profitentur Jesuitæ vestri, insignes scilicet Casuistæ, qui conscientiam peccatoris sic cauterio potiùs inurere, quàm sanare possunt. Tu non tam horrore impietatis, quàm tegendi dedecoris Tridentini studio, incrustare conaris. 2. Excludendi peccati voluntatem amorem Dei non necessariò ponere, supra probavimus. Imò in timore servili, qualis in attritione est, planè non ponit. Caveri etiam peccata, sola formidine pœnæ non ullo virtutis amore, possunt. 3. Valor quoque qualiscunque attritioni à Sacramenti efficacia tributus, charitatem, quæ actu inesse debet, non ponit. Et æquivalentiam illam Synodus tua finxit, non ulla ratione probavit.

OBIECT. II. *Timor pœnæ utiliter concussit Ninevitas ad Jonæ prædicationem plenam terroribus, ut pœnitentiam agerent, & misericordiam à Domino impetrarent, Jon. III. v. 10. Ergo multò magis ejusmodi timor cum Sacramento pœnitentiæ conjunctus justificat.* Resp. 1. Fructus salutaris pœnitentiæ est reconciliatio cum Deo, non vi attritionis, sed fidei in Christum, quâ solâ justificati pacem habemus. Rom. V. 1. Quòd si igitur reconciliati cum Deo, & justificati fuerunt Ninevitæ, non id vi ejusmodi timoris factum fuerit oportet, sed fidei in Christum, sincero Dei amore comitatæ. 2. Reconciliatos DEO & justificatos fuisse Ninevitas non dicitur, sed illud duntaxat, *Deum pœnituisse mali, quod loquutus fuerat se facturum illis, & non fecisse.* Pœnitentia igitur sua & contritione ac humilitate etiam fide & amore Dei destitutâ, impetrârunt mitigationem temporalium pœnarum, non reconciliationem cum Deo, & conscientiæ pacem. Ita Deus etiam bona irregenitorum opera præmiis temporalibus remuneratur, & Achabo ob similem pœnitentiam pepercit.

EXCIP. REDING: 1. *Si irregenitorum opera quædam proemio temporali condigna sunt, quomodo supra eadem odii Dei meritoria esse, pertendisti? Si fides sola justificat, & reconciliat cum Deo, quomodo non reconciliati cum Deo sunt Ninevitæ, quos credidisse in Deum, Scriptura Jon.III.5. testatur? Si pænitentia Ninevitarum fide & amore Dei destituta pænarum temporalium mitigationem impetravit, quomodo attritionem talem hypocritam facere, statuisti supra? En perpetuum contradictionis spiritum.* Ib. pag.478. Resp. Nugari, quàm seriò disputare, & rationibus meis respondere mavis. Ubi irregenitorum opera proemiis temporalibus condigna esse, dixi? Temporalium etiam bonorum erogationem cum odio Dei consistere posse, annon tibi & Scriptura Jerem.XII. 1.2. &c. & experientia quotidiana dictavit? Ninevitæ insuper quomodo in Christum sibi incognitum crediderunt, atque tali fide, quam solam justificantem statuimus, Deo reconciliati sunt? Denique quid mitigationi pœnarum temporalium, qua Deus mera liberalitate sua operum bonorum externos actus mactare solet, cum justificatione, cum reconciliatione cum Deo, quam attritioni Sacramentali promittitis, commune habet? Nec veritati igitur, nec mihi contradixi, sed tu præfracto studio veritati contradicendi incitatus, deliras ubique.

OBIECT. III. *Christus Matth.X.28. jubet timere Deum, qui potest animam & corpus perdere in gehenna. Ergo timor pœnæ salutaris est.* Resp. 1. Timorem Christus mandat non servilem, sed filialem, eum videlicet, quo ipsum potiùs, quàm homines imbelles timemus, adeóque ipsum amamus super omnia, ex toto corde & omnibus viribus. Etiam pœnæ timorem, cui succedit fides & amor Dei, utilem ac salutarem esse ultro fatemur.

EXCIP. REDING: 1. *Christus Matth.X.29. timorem servilem, ob solum pænarum metum commendat. Qui licet ad justificationem non sufficiat, movet tamen ad contritionem perfectam.* 2. *Si timor ille cum fide conjunctus salutaris reddi potest, non igitur per se hypocritam facit, nec intrinsecè malus est.* Ib. pag.478.479. Resp. 1. At filialem commendari, probavi. Cur non respondes? An satis est, rancidas hypotheses reponere? 2. Timor servilis à fide & amore Dei sejunctus, sicut omnia regenitorum opera, malus & hypocriticus est ex accidenti, ob defectum causarum, quas ad integritatem operis Deus requirit. Nihil igitur obstat, quò minùs præsentibus & conjunctis causis illis salutaris reddi queat.

OBIECT. IV. *Scripturæ passim terrorem incutiunt peccatoribus, non alium in finem, quàm ut timorem concipiant, & ex eo timore pœnitentiam meditentur.* Resp. At pœnitentiam ejusmodi & sublestam ac imperfectam contritionem, fide in Christum & amore Dei destitutam, sive in Sacramento, sive extra illud justificare, nuspiam docet.

EXCIP. REDING: *Neque nos docemus, timorem fide destitutum justificare. Quin potiùs justificationis exordium ex fide petimus.* Ib. Resp. Fidem dixi non quamcunque, qualis etiam est fides dæmonum, sed *in Christum*, hoc est, fiduciam in misericordia Dei & merito Christi, cum amore Dei conjunctam. An talis fides timori servili inest?

OBIECT.V.

OBIECT. V. *Qui attritus justificatur, non sine charitate justificatur, quia virtute verborum absolutionis à sacerdote prolatorum repentè mutatus, perfunditur Dei gratiâ & charitate, adeóque ex attrito fit contritus.* Resp. 1. Experientia docet, sæpius absolutos à Sacerdote non meliores, sed nequiores evadere. Unde Gregorius de Valentia monet *disp.7.q.de Contrit.p.2.* tales nonnisi contingenter quandóque meliores fieri. 2. Sacerdoti impuro & irregenito, qui tanta potestas competere valeat? 3. Ex attrito fieri aliquem posse verè contritum virtute sacramenti, negant Thomas Aquinas *Suppl.par.III.quæst.1,addit.art.3.* Melchior Canus *Relect.de pœnit.part.III.q.3.* Rationem reddit Scotus *dist.17.q.2.art.5.* quia Sacramentum non constituit aliud objectum actui voluntatis. 4. Supponit hoc argumentum Sacramentorum efficaciam ex opere operato, quam suo loco confutavimus.

EXCIP. REDING: 1. *Experientia testis est, absolutos apud nos meliores evadere.* 2. *Valentia disertè asserit, vi Sacramenti ex opere operato obtineri gratiam, cujus virtute absolutus gratia cum attritione conjuncta, certò & semper ex attrito fiat contritus, licet nonnisi contingenter, quoad intrinsecam contritionem ex objecto, quandoque ex attrito contritus fiat.* 3. *Si etiam Judæ proditori collata est potestas Sacramentum Eucharisticum consecrandi, cur non etiam impuro Sacerdoti potestas absolvendi à peccatis competere possit?* 4. *Thomas quidem negat, attritionem fieri posse contritionem, quia actus sint diversi, diversa principia, ille timorem servilem, hic filialem habentes. At ex attrito contritum fieri posse virtute Sacramenti, non negat.* Ib. pag.479 480. Resp. 1. An semper absoluti vestri meliores evadant, tute optimè noveris. Nunquam hoc, sat scio, ut credas ipse, induci poteris. Utinam non fiducia absolutionis vestræ, quæ nullum in foro soli valorem habet, plerique redderentur nequiores, quàm antehac fuerunt. 2. Valentia vester contritum ex attrito fieri nonnisi contingenter, te ipso indice, statuit. Non ergo per se melior evadit, quia sine contritione melior non evadit. Quin eò impudentiæ Lojolita ille processit, ut loco citato *pag.4.* asserere non dubitaverit, contritionem adeò necessariam non esse ad effectum Sacramentorum percipiendum, ut magis obstet; quò minùs ille sequatur. *Igitur absurdum esset*, inquit, *præceptum, quod contritionem ad eam rem requireret, ut convenienter & fructuosè ista Sacramenta percipiantur. Quemadmodum certè absurdè faceret medicus, qui ægroto præciperet, ut non susciperet medicamentum, nisi priùs conatus esset absque medicamento morbum depellere.* 3. Bene est, si tantum potestatis Sacerdotibus vestris competit, quantum Judæ proditori competiit. Illi enim certè Sacerdotalem potestatem Christus non tribuit: imò ne Sanctos quidem Apostolos Sacerdotes propriè dictos fecit. 4. Sic Thomas loco citato attritionem devenire posse contritionem negat, ut contritum ex attrito fieri posse, neutiquam asserat. Cum enim nonnisi per contritionem fieri contritus possit, si ex attritione contritio fieri nequit, neque ex attrito contritum fieri posse, consequitur.

OBIECT. VI. *Patres etiam, Tertullianus lib.de pœnitentia, Clemens Alexandrinus lib.2.Stromatum, Cyprianus serm.de lapsis, Hieronymus in Cap.1.Malachiæ, Chrysostomus lib.de compunctione cordis, Augustinus in Psal.127. timorem pœnæ commendant.* Resp.

 1.Nullus

1. Nullus vel horum vel aliorum etiam,quos Bellarminus allegat,ſacramentalis abſolutionis ſupplementi vel uno apice meminit. 2. Commendant timorem pœnæ & mortis non abſolutè, ſed quatenus gradus eſt ad fidem & amorem Dei: neque ut cauſam ſalutis, ſed ut argumentum officii, uti ſingula loca expendenti facilè patet.

EXCIP. REDING: 1. *Ex ſententia Patrum fides timorem præcedit.* 2. *Quomodo actus faciens hypocritam, & in fide non radicatus, gradum ad amorem Dei facere poteſt?* Ib. pag. 480. 481. Reſp. 1. Fidem intellexi fiduciam in gratiam remiſſionis, & meritum Chriſti recumbentem. cui timor pœnæ cedat neceſſe eſt. 2. Timorem à fide & charitate ſejunctum, non cum ea conjunctum hypocritam facere ſtatuimus. Per eum enim homo Deum fugit, & tacito quodam odio interiùs perſequitur: facitque invitus, quicquid carnali metu pœnæ facit, uti etiam S. Auguſtinus *lib. III. ad Bonfac. cap. 4.* docet.

OBIECTIONES reliquas diſcuſſimus partim in quæſtione *de timore gehennæ*; partim in quæſtione *de Sacramentorum efficacia.*

QUÆSTIO VII.

An Confeſſio ſecreta, quâ aperiuntur Sacerdoti omnia peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habetur, etiam occulta, & circumſtantiæ, quæ ſpeciem mutant, ſit jure divino ad ſalutem neceſſaria?

ASſerit Canon VI. & VII. Nos negamus. Rationes.

ARG. I. Quod in N.T. jure divino ad ſalutem neceſſarium eſt, id Chriſtus inſtituit. At Chriſtus auricularem confeſſionem non inſtituit. Etenim nec remittens peccata ſecretam hanc peccatorum enumerationem exegit, nec Apoſtolis ut exigerent, mandavit. Neque ullum ſecretæ ejusmodi confeſſionis exemplum oſtendi uſpiam poteſt.

RESP. REDING: *Abſolutio ſeu remiſſio peccatorum, cujus poteſtatem Apoſtolis delegavit Chriſtus, peccatorum notitiam; & hæc confeſſionem requirit.* Tomo II. Tract. VII. Ss. 2. pag. 481. Reſp. Achillem huncce veſtrum in objectionis primæ ſolutione debellavi.

ARG. II. Secreta confeſſio eſt carnificina animi, & deſperationis laqueus. Etenim, perpetim conſcientia dubia ſit oportet de impetrata remiſſione, cùm

cùm de sufficienti & justo scrutinio certa esse nequeat. Deinde verecundia & timor prohibet, quò minùs ingenuè omnia peccata sibi nota confessor aperiat. Tum jubentur homines aperire peccata mortalia. Quotusquisque verò discrimen inter mortalia & venialia peccata dextrè statuet? Quin & requiritur ad effectum remissionis sacerdotis intentio. At illa certò explorari nequit. Denique Scholastici tot excogitârunt casus, quibus confessio fiat invalida, ut juxta illorum deuteroses impossibile esse confiteri, fateantur adversarii multi. Quæ causa est, quòd B. Rhenanus *Proœmio Not. in Tertull. de pœnit.* prolixas de eo exponit querelas Carthusianorum, Franciscanorum, Sanctimonialium, & ejusmodi tormenta, quibus piæ mentes vix unquam satisfacere queant. Confer Cassandrum *Consult. art. II.* similes querelas ingeminantem.

Resp. Reding: 1. *Ergone etiam David cogitando dies antiquos, Ezechias in amaritudine animæ recogitando annos similem in se carnificinam exercuerunt? 2. Sufficientis de peccatis scrutinii non ad rigorem metaphysicum, sed ad humanam & moralem industriam exacta certitudo sufficit. 3. Facilis quinetiam peccatorum mortalium & venialium discretio est, si hoc unum attendatur, an contra legem Dei, Christi & Apostolorum pugnent nec ne. 4. Cùm verecundia non cohibuerit à peccatis patrandis, & ab iisdem confitendis, multò minùs cohibere debet. 5. Rhenanus mala fide à se citatus de confessionis integritate non formali, sed materiali loquitur.* Ib. pag. 481. 482. Resp. 1. Mitto Davidis & Ezechiæ exempla alienissima. Neque enim illi vel Sacerdoti, vel in aures peccata sua singula insusurrarunt, nedum confessionem ejusmodi causam remissionis crediderunt. Mitto reliqua dissimilia omnia. 2. Præterquam quòd non levis, imò ad conscientiæ tranquillitatem stabiliendam Divina certitudo requiritur, si peccata non confessa non remittuntur, uti vos sciscitis; etiam scrutinii peccatorum ad humanam & moralem industriam exacta certitudo apud vestros fluctuet oportet. Unde enim iis constat, humanam, & moralem industriam sufficienter adhibitam esse? Quid si memoria fallat, & peccatum grave admissum, vel admissi circumstantias notorias non suggerat? Incertus semper erit, an ob humanam infirmitatem & industriæ defectum officio satisfecerit. Imò si pius & cordatus sit confitens, omnem diligentiam & industriam suam ipse suspectam habebit. Quò enim salutis & remissionis, ac peccati nostri cum Deo negotium, etiam gravissimis maximorum Principum, potentissimarúmque civitatum rebus, majus est; hoc majorem & diligentiorem nostram de illo curam ac excussionem animi nostri esse decet. Quotusquisque verò confitentium in se excutiendo parem istorum in expendendis ac examinandis sive suis, sive publicis negotiis curam ac diligentiam adhibeat? Ergo plerosque labascere & titubare necessum est, cogitantes multa forte sibi excidisse, quæ non confessa ad æternam mortem imputentur. Et de peccatorum singulorum circumstantiis aggravantibus vel speciem mutantibus, quæ non dubitationes animum exercebunt? Neque abs re hæc à nobis urgeri, docet ipsum Divi vestri Ignatii Lojolæ exemplum, qui, Orlandino *Hist. Societ. lib. I. S. 25. 26.* teste, confessionibus maximè vacans in æstus & pavores conscientiæ inexplicabiles incidit, dum primò vereretur, ne multa memoriam suam in confessione generali fugissent, novæque semper

semper aliæ ex aliis dubitationes exorirentur, nullúsque fieret scrupulorum & angorum finis, & infixus pectori vermis medullas carperet, succúmque omnem pietatis consumeret, etiam ipsas virium corporis reliquias depasceret, donec tandem post solidam unius hebdomadæ inediam Deus veluti ἀπὸ τῆς μηχανῆς ipsi apparens pristinam ei mentis tranquillitatem redderet. Cúmque de confessionis integritate, contritionis necessitate, satisfactionis sufficientia inter Casuistas plurimæ lites ferveant, confitentem inter diversas istorum opiniones, velut inter oppositos infames scopulos deprehensum necessariò fluctuare & torqueri dubium, ac tantùm non Cœlum inter & Tartarum medium pendere, necesse est. Accedit scrupulus perpetuus, quem Tridentini vestri, definientes *Sess. XIV. cap.6.* non debere sibi pœnitentem blandiri, ut putet se coram Deo esse absolutum, *etiamsi Sacerdoti animus seriò agendi, & verè absolvendi desit*; fixerunt. Quis autem Sacerdoti absolventi animus sit, præter Deum nemo certò novit. Imò ne quidem confitenti certò constat, an Sacerdos absolvens ritè ordinatus, adeóque absolutio ejus valida sit nec ne. Tanta igitur confessionis exercendæ difficultas est, ut Bellarminus non dubitaverit inde argumentum Divinæ ejus institutionis arcessere, eò quod credibile non sit *vel Ecclesiæ Præsides ausuros fuisse legem adeò difficilem ferre, aut populos persuaderi potuisse, ut eam acciperent.* Jure ergo optimo carnificinam conscientiæ appellavi. 3. Neque peccatorum mortalium à venialibus discretio juxta doctores vestros difficultate caret. Ipsimet enim in definiendis venialibus peccatis distrahuntur opinionibus, dum Thomas, & asseclæ venialia peccata esse pertendunt, quæ non contra, sed *præter legem* sunt; Durandus, Cajetanus, Vega, quæ *contra legem* sunt; Gerson & Almainus, Parisienses Theologi, quæ talia sint *ex voluntate Dei, ita de peccatis nonnullis statuentis*; Fischerus Roffensis Episcopus, & Bajus, quæ *ex misericordia Dei* veniam impetrent. Et ut peccata mortalia sint, quæ contra, venialia, quæ præter legem Dei sunt, quotusquisque vestrum confitentium omnia Dei, Christi, Apostolorum præcepta in numerato habet, in tanta inprimis populi vestri, in implicita fide pietatem suam collocantis, barbarie? Et cum septem peccata mortalia mystagogi vestri numerent, quàm facilè contingere potest, ut plurimi, maximè de vulgo, quæcunque in septenario isto numero non recensita audiverunt, ea omnia venialia existiment, qui immanis, à Sacris literis & ab ipsis istorum placitis vehementer abhorrens error est. 4. Par ne ergo in patrandis & confitendis peccatis verecundia obtinet? De eo infra videbimus. 5. Rhenano nunquam distinctio tua in mentem venit. Ne quidem ipsum, credo, legisti. Ponam ego ejus verba, quæ in ruborem te dabunt. Sic enim *Præfat. in Tertull. de pœnit. pag.47.* habent: *A Franciscanis & Carthusianis discebat* (Joh. Geilerius, Argentoratensis olim concionator & Theologus, cum multa gravitatis ac sanctitatis laude ab eodem memoratus) *quibus tormentis quorundam piæ mentes affligerentur ob confessionem, cui satisfacere, ut ipsis videbatur, nequirent. Similes querelas ad eum deferebant Sanctimoniales. Proinde motus fuerat, ut libellum ederet in lingua Germanica, cui titulum fecit, de morbo confessionis, quo negabat esse tristiorem, qui eo tenebantur. Erat Carthusianus quidam, qui propter confessionem, quæ ei semper ob inexplicabilem circumstantiarum vim imperfecta videbatur, sed ipse perfectissimam esse frustra contendebat, huc miseriarum venerat, ut omnem salutem desponderet, & apocarteresin cogitaret. Hujusmodi homines libuit illi eo libello consolari, id quod antea in scriptis suis fecerat Johannes Gerson. Ita Geilerio non displicebat confessio, sed morositas illa & anxietas quorundam, quam docent aliquæ recentiores summulæ &c.* Cassander *Consult. art.11.* similia habet. *Credo*, inquit,

quit, de hac re controversiam nullam fuisse futuram, si non salutaris hæc confitendi medicina ab imperitis & importunis medicis multis inutilibus traditiunculis referta & contaminata fuisset; quibus conscientiis, quas extricare & levare debebant, laqueum injecerunt, & tanquam tormentis quibusdam excarnificarunt.

ARG. III. Docet Christus Matth.XVIII.15. ei, qui potuerit ἐλέγχεσθαι & reprehensus obediverit, nos peccata remittere debere. Remittere ergo jubet sine interventu secretæ confessionis.

RESP. REDING: *An remissionis capax esse potest, qui culpam non agnovit & confessus est?* Ib. pag. 482. Resp. Capax esse potest ex Christi præcepto, licet Sacerdoti peccatum admissum, ejúsque circumstantias non revelaverit. Nam elencho defunctum lucrifecisse jam fratrem, si audiverit, sine ulla ad Sacerdotem relegatione, testatur.

ARG. IV. Recitatio peccatorum est μελέτη ἀναισχυντίας, exercitatio impudentiæ, quæ tangitur haud dubiè 2.Tim.III.6.7. Huc pertinent scandalosæ quæstiones, quas Casuistæ Confessariis injungunt apud Toletum, Angelum de Clavasio, Sanchez, Navarrum, Benedictum, Burchardum. Quid quòd mutus, uti docent Toletus & Navarrus, tenetur peccata sua confiteri & prodere gestibus? Quod non potest non turpiter fieri. Puduit hujus impudentiæ Melchiorem Canum, qui *Relect. de pœnit. p. 6.* fatetur, ex summis confessionum, quæ publicè prostant; *disci non confitendi, sed peccandi rationem & normam.*

RESP. REDING: 1. *Locus 2 Tim. III. 6. 7. potiùs vestris quadrat, judice etiam Erasmo, tibi familiari, ad Vulturium Necomium scribente, multos ex Evangelicis factos deteriores, indulgentes luxui, libidini & pecuniæ, semper discentes, &c.* 2. *Casuistæ nostri confessarios pro quibusvis Divinæ legi & honestati repugnantibus casibus instruunt eum in finem, ut puritatem conscientiarum in eluendis peccatis etiam occultis procurent, iis tamen cautelis adhibitis, ne vel perversis occasio enormiùs labendi, vel infirmis ulterioris ruinæ ansa detur. Quæ cautelæ si quando prætereuntur, quid hoc ad confessionem Divinitus institutam? Si igitur quispiam, cujus oculus dexter nequam est, eas Casuistarum quæstiones per Pharisaicum fermentum scrutatus, sibi scandalo sit, is dictum sibi putet: Qui sordescit, sordescat adhuc.* 3. *Impuritatem spiritus tui prodis, cùm in modo manifestandi peccata per nutus & gestus, impuri quicquam tibi imaginaris.* Ib. pag. 482. 483. Resp. 1. Non Erasmus aliquis, neutrarum in religione partium homo, sed ipse S. Paulus sæpiusculè dixit, & semel cum lachrymis dixit *plures*, Evangelium scilicet idem professos, *ambulare ut hostes crucis Christi*, Phil. III. 18. Et plures eo tempore, quo Evangelii doctrina superiori Seculo denuo emersit, ambulasse similiter, an mirum cuiquam accidit? Papatus enim fermentum in plurium animis nondum detumuerat, & vel exiguum fermentum totam massam facilè corrupit. Sed quid tum postea? Non id Evangelicæ doctrinæ nostræ, sed humanæ malitiæ culpa accidit. Sed vestra morum perversitas, & impudentiæ illa in confessione exercitatio ex doctrinæ vestræ dictamine sequitur. Toto ergo Cœlo causæ nostræ distant. Tegere quidem disciplinæ vestræ probra studetis. Sed nulla diligentia efficere potestis, quin vel vestris prodentibus multa rescifcamus. Ipse,

quem mihi objecisti. Erasmus, *Exomolog. T.5. pag.129.* non dissimulavit, *confitentes in eos sæpe Sacerdotes incidere, qui sub prætextu confessionis patrant non referenda, proque medicis fiunt aut socii, aut magistri, aut discipuli turpitudinis.* *Et utinam,* inquit, *hoc frustra videar monuisse, ac non tam multa passim exempla occurrerent, quæ nec sine dolore recordor, nec sine pudore possum referre.* Ex hoc Sacerdotum genere ille fuisse videtur Sanctimonialium præfectus, quem idem Erasmus paulò antè *pag.128.* narrabat cuidam Theologo esse confessum, *sese stuprasse ducentas virgines.* Quin & mala confessionum in novem classes distributa eodem Exomologeseos opere *pag.128. &c.* fusè adeò idem Erasmus explicavit, ut Inquisitores Hispani propalatorum dedecorum impatientes integrum locum, sex grandes paginas complectentem, improbè pro consueta audacia resecuerint. Quid verò multis? Annon, qui apud vos confitentur, contra disertum Apostoli Eph.V.3.4. præceptum multa inhonesta ac turpia eloqui; præterita correctáque, & ante plures menses admissa, atque oblivione pœne sepulta flagitia cogitatione retractare, mente & memoria versare, & quæ penitus obrui, ac sepeliri, velut purgamenta, decuerat, ea effodere, ac in lucem protrahere coguntur, maximo cum dedecore? Sive enim pœnitens vere emendatus & in spiritualem virum conversus est, necesse est eum isthac fœditatum suarum recognitione non parum turbari, & pace gaudióque, quo in Christo jam fruebatur, spoliatum angi: sive carnalis est, uti sunt plurimi, fieri nequit, quin ejus animus polluatur, & concupiscentiæ labe, titillatione & prurigine inficiatur. Accedit, quòd ex ore Confessarii multa ignota peccata, multas peccatorum arcanas species confitentes discunt. quæ scientia quàm perniciosa sit, omnes vident. Corruptis enim animis vix unquam impune peccata, & peccatorum imagines monstrantur. Cogita autem, quantum, quámque pestilens malarum ac impurarum cogitationum ac libidinum agmen in virginum, matronarúmque simplicium ac pœne innocentium animos invehat, qui eos ex Burchardi vel Sanchezii alicujus canonibus ac disciplina interrogat confessarius; quantam exinde pietatis & sanctimoniæ perniciem inducat. Præterea confessio hominum verecundiam deterit, paulatímque planè consumit. Nam qui semel pudoris primos limites transilierunt, ii gnaviter impudentes fieri solent; indéque est, quòd deprehensis audacia crescit. 2. Casuistas vestros, Confessionarios informantes quod attinet, satis jam constat illorum chartas, quæ sanctimoniæ ac verecundiæ plenæ esse debuerant, priscis Elephantidos libellis, & nuperis perditorum Italorum voluminibus obscœniores esse; in quibus, velut in lupanarium scriniis, omnes turpitudinum species ac modi, etiam qui nullo apud flagitiosissimos in usu fortasse sunt, accuratissimè descripti continentur. Audi viri ex Romana communione gravissimi, Petri Aurelii de Sanchesii denso, quod *de Matrimonio* inscribitur, opere judicium. *Opus est,* sic ille *Vindic. cens. Facult. Paris. pag.517.* scribit, *non gloriandum, sed pudendum tam immani curiositate, tam invisa in rebus spurcissimis, & infandis, & monstrosis, & Diabolicis perscrutandis sagacitate horrendum, ut mirum sit pudoris alicujus hominem ea sine rubore scripsisse, quæ quivis modestioris ingenii vix sine rubore legat. Portenta ista sunt, non scripta; animorum insidiæ, non mentium subsidia; incentiva libidinum; schola flagitiorum, non honestæ disciplinæ, non scientiæ Christianæ instrumenta. Infelix scientia, quæ omnes perdere, paucos juvare apta nata est, quæ circa sordes & sterquilinia volvenda & revolvenda volutatur, ut ejus doctorem jure cum scarabæo conferas, vel cum iis, qui latrinariam factitant, vel qui ejus artis fœdissima volumina graphicè conscribenda suscipiunt. Quanquam eo illud teterius & odiosius est, quia corporum fæces molestiam & turpitudinem brevio-*

breviorem habent ; illa animorum purgamenta , illa venereæ totius sentinæ indagatio & ante legentium oculos effusio, non fœditatis modò permultum, sed periculi & perniciei multò amplius vehit, quò animi vel ipsa inusitata & inaudita turpitudinis novitate moveantur. Castigata dein Jesuitarum Granatensium, qui operi huic infinita cum laude auctoris præfati sunt, dictitantes etiam, *neminem superiori Seculo dubias de Matrimonio controversias uberiùs & limatiùs, quàm istum, enodasse* ; impudentia ; *Equidem,* inquit pag.518. *si de uberima & subtilissima spurcitiarum omnigenarum ventilatione agitur, nemo unquam eam laudem Thomæ Sanches eripiet ; quin omnium primus Sacramentum matrimonii cum tanta cogitationum, sermonisque licentia, imaginatione potiùs, quàm judicio duce versavit, quantam ante ipsum Ecclesia ab initio Christiani nominis, nec viderat, nec audierat. Modestiores fuerunt semper Ecclesiastici tractatores, non obliti Apostoli vocem : Fornicatio & omnis immunditia &c. nec nominetur in vobis. Nec tanti fecerunt ancipitem istam & periculosam conjugalium arcanorum, flagitiorum, piaculorúmque scientiam.* Neque tamen querela isthæc & indignatio pauciorum & meliorum ex Romana communione prohibet, quò minùs multi quotidie apud eos ejusdem furfuris libri, maximè à Jesuitis, artis istius turpissimæ & quæstuosissimæ facilè principibus, nulla verecundiæ habita ratione, nulla cautelarum, quas Redingius dicis gratia allegat, edantur. Nam si qui necessarias cautelas (cautelas tamen Redingius appellat, quæ tales neutiquam sunt) observassent, at non observant arcana Confessionis tribunalia, quæ omnem istam sentinam moveri ac discuti , curiosèque à singulis pœnitentibus delicta omnia, quorum nullum scilicet nisi confessum, remitti posse præstruunt, requiri jubent. Summam igitur hic à confessario diligentiam adhiberi, & pœnitentem, præsertim, si rudis sit, & rerum Divinarum imperitus, de singulis peccatorum generibus, speciebus, modis ac circumstantiis, ne quid non confessum supersit, interrogari necessum est. Unde liquet & confessarios, qui cœlibes sunt, & confitentes instituti hujus vi necessariò fieri impudentes, & ad omnia ista turpia, si non scribenda & divulganda, at certè in arcano colloquio eloquenda, sciscitanda & recitanda cogi. 3. Impuritatem spiritus tui tu potiùs apricaris nimiùm, cùm in modo manifestandi peccata per nutus & gestus pura omnia tibi imaginaris. Sic accidit vobis, quod latrinæ assuetis assolet, quibus moram in iis aliquandiu nectentibus nullus ampliùs gravis fœtor est, qui tamen vel inexpertis, vel primùm adeuntibus gravissimus esse solet.

ARG. V. Confessio est vinculum Regni Papalis. Nam hamus est sacerdotum & ecclesiæ, cujus hoc modo mirificè crescunt divitiæ, authoritas, ac formidabilis potentia. Sic enim *Scire volunt secreta domûs, atque inde timeri.* Magistratus & imperia subiguntur terrori Papæ, qui arcana quæque hac via inquirit. Prætextu sigilli vita Regum & Principum in anceps discrimen adducitur, ut palam facit illa Jesuitæ Bineti vox, *præstare omnes reges occidi, quàm vel semel sigillum Confessionis revelari*, apud Casaubonum Ep. ad Eudæmon. Johann. Casus majores reservantur Papæ, tanquam summo Hierarchæ & principi ecclesiæ. Denique imperandis post confessionem satisfactionibus totum sibi mundum Papa subjicit.

RESP. REPING: 1. *Cùm confessio authoritate absolvendi à Christo concessa nitatur, si vinculum est Regni Papalis, à Christo institutum esse Regnum Papale, pariter consequitur.* 2. *Si ex speciali Dei, Ecclesiæ Nutritios promittentis, beneficentia, inde Ecclesiæ divitiæ proveniunt, an claves Ecclesiæ datas eo argumento impugnare fas est?* 3. *Cùm ipsi Pontifices, Gregorius & Innocentius III. Canonibus conditis tam rigidum statuerint secreti pœnitentialis sigillum, non igitur Papa & Sacerdotes Confessionis ope arcana quæque expiscari intendunt.* 4. *Cùmque malum faciendum non sit, ut eveniat bonum, sigillum confessionis violari nequit, ut vita Regum salvetur.* 5. *Neque majorum causarum reservatio, & ad Papam delatio vituperari potest, quia is Divino jure summus Ecclesiæ princeps est, & absolutionem, ac satisfactionis impositionem salvo sigillo, aliis delegat, denique non subjectionem mundi, sed salutem pœnitentis spectat.* Ib. pag. 483 484. Resp. 1. Egregium verò Papæ Regis, & Regni ejus à Christo instituti argumentum! Quasi verò Confessio, si maximè, quod nunquam probasti, Divinitus instituta esset, peregrinum in usum, perinde ut ministerium clavium, à Christo revera institutum, hominum malignitate trahi non posset? 2. Claves Ecclesiæ datæ Cœli, non terræ thesauros aperiunt. Sunt enim claves Regni Cœlorum. Quæ igitur avaritiæ hominum, pietatem quæstui habentium, vix usquam alibi quàm Romæ stabulanti, inservire coguntur, non Christi, sed Antichristi claves haud dubiè sunt. 3. An verò secreti sigilli religio obstat, quò minùs secretissima quæque in confessariorum, Papæ inprimis, qui supremus confessarius est, & ad quem maximè arcana deferuntur, notitiam veniant, & rationes dominationis suæ inde illi instituant? Sed, quicquid tu restites, jam pridem cordatioribus suboluit, imò penitus innotuit, nefaria & funesta totis Regnis ac Rebuspublicis consilia in illo interdum secreto agitata fuisse. Bella inprimis Galliæ ab Henoticis adversus Henricum III. & IV. gesta constat Confessariorum maximè consiliis atque artibus, & primùm commota exarsisse, & postea iisdem flabellis suscitata & succensa tandiu fuisse, ut vix restingui potuerint. Cujus rei auctorem gravem Thuanum *Annal. Lib.* 85. testem locupletissimum habemus. Huc etiam pertinet, quod apud vitæ Pauli Sarpii Veneti scriptorem *pag.* 110. legere est, nempe Hippolytum Lucensem, magna fama Theologum, Ducissæ Urbini, cujus erat Confessarius, in illo confessionum arcano persuasisse, ut Ecclesiasticæ factioni contra Cæsarem Estensem adhæreret; & ob navatam in eo negotio operam Montispilosi in Neapolitano Regno Episcopatu à Cardinale Aldobrandino, Clementis VIII. nepote, donatum esse. Neque dubitandum, quoties hujusmodi causæ Papam inter & Principes vertuntur, quin ad hoc exemplum Confessarii sui ministerii opportunitate sæpe in Romanæ Sedis gratiam, magno Principum ac Rerumpublicarum damno & detrimento, abutantur. 4. Ne sigillum confessionis reseretur, merè humana constitutio est: ut vita hominis, Regum inprimis, unctorum Domini, quos contrectari idem severissimè vetuit, conservetur, planè Divina, naturæ omnium hominum impressa, & verbo Dei testata, constitutio est. Vos igitur sigilli vestri prætextu Regum Principúmque vitam negligentes, propter traditionem vestram legem Dei aboletis. quod in Pharisæis graviter Christus Matth XV. 6. Marc. VII. 9. reprehendit. Sic planè res habet. Affirmat enim Suarez *de Pœnit. disp.* 33. *sect.* 1. *num.* 2. disertè, *in nullo casu, & propter nullum finem, etiam pro tota tuenda Republica ab ingenti malo temporali & spirituali, violari sigillum licere.* Idem habet Emanuel Sa Jesuita Aphorismis, verbo *Confessor.* Extat Epistola Viri Doctissimi, Isaci Casauboni, ad Frontonem Ducæum Jesuitam, in qua testatur sibi dictum à Bineto Jesuita, *præstare omnes Reges occidi, quàm vel semel confessionis sigillum*

sigillum revelari. Et Perronius libro adversus Regem Britanniæ scripto *cap.6.7.* approbat apophtegma Jesuitæ, qui dixerat: *Si Christus in terra adhuc ageret, potiùs permittendum, ut trucidaretur, quàm confessio revelanda.* Nequissimus sit oportet, in cujus sinum tutò adeò parricidii & proditionis consilia deponuntur; summa quidem fide erga parricidas & perduelles; sed in Regem, patrem, patriam summa perfidia. Cùm tamen perjurium Lege Dei vetetur, & honor, obedientia ac fides erga patrem & Regem verbo Dei præcipiatur: at de silentio & sigillo confessionis altum in S. Scriptura silentium sit. 5. Cùm Papa Divino jure nec Princeps, nec summus Princeps Ecclesiæ, sed nefarius usurpator summi principatus soli Christo competentis sit, & casuum reservatorum arbitrum se sine Divino suffragio gerat, denique animarum salutem post Regni sui commoda & cupiditates habeat, quo loco sit habenda casuum reservatio, & satisfactionum imponendarum arbitrium, ultro liquet.

ARG. VI. Illud verò durissimum jugum est, quòd Synodus cap.V. jubet Confessario revelare *occultissima*, etiam *cogitationis peccata*, & cupiditates militantes *adversus duo ultima* Decalogi præcepta. Cùm tamen ipsa Synodus Sess.V. definiverit, concupiscentiam lege vetitam in regenitis non esse verè & propriè dictum peccatum. Sic igitur inhonesta cogitatio, quæ fortè virgini obrepserit, sacerdoti revelanda fuerit.

Resp. Reding: *Christus Sacerdotibus potestatem largiens remittendi peccata, indefinitè omnia peccata intellexit. Ergo etiam occulta, & cupiditates quatenus libero voluntatis consensui subsunt.* Ib. pag. 484. Resp. Frustra confessionem secretam & particularem ex potestate remittendi peccata vos eruere conari, infra ostendimus. Cùmque contra ultimum Decalogi præceptum quævis concupiscentiæ, adeóque etiam consensum voluntatis præcedentes prohibeantur, antilogia vestra à me animadversa in aperto est.

ARG. VII. In confessione Sacerdos non scrutatur conscientiam peccatoris, an Deum amet toto corde? An credat in Christum? An promissiones Evangelii amplectatur? An rejiciat suas curas in Deum? An Dei honori studeat? pauperes alat, scripturam meditetur, &c. Petuntur à confitente non alia, quàm *Catholicitatis Romanæ* certiora indicia.

Resp. Reding: *Cur scrutaremur amorem Dei ex toto corde, præceptorum & consiliorum Evangelicorum observantiam, quæ juxta vos impossibilis est? Scrutinium autem à Sacerdote fit sub discreta cujusque statui congrua prudentia.* Ib. pag. 485. Resp. Bellam responsionem tuam! Siccine ergo confessionem vestram nostris accommodatis hypothesibus? Præterea amor Dei ex toto corde, obedientia Evangelicis præceptis (consilia enim vobis malis consultoribus relinquimus) præstanda, honoris Divini studium &c. officia sunt cuilibet hominum statui communia, & quidem ad salutem necessaria omnibus. An hæc & similia confessio vestra scitit? An Sacerdotum prudentiam harum rerum percontatio dedecet?

ARG. VIII. Secreta confessio Ecclesiæ primitivæ fuit incognita, teste Gratiano *Dist.1.de pœnit.* B. Rhenano, Polydoro Vergilio. Requirebat quidem

ecclesia publicam exomologesin in gravioribus peccatis. Cùmque in Ecclesia Græca publicæ Confessioni privata adjungeretur, quâ sacerdoti ἐχεμύθῳ liberè graviora crimina aperirentur, non diu duravit mos, sed à Nectario, teste Sozomeno, abrogatus est. Et abrogationem ratam habuit Chrysostomus, Nectarii successor, aliique Episcopi Orientales. In Ecclesia verò Latina secreta illa confessio ante tempora Concilii Lateranensis Innocentio III. Papa habiti (eo scilicet tempore quo extincta pietate & doctrina, sine delectu quidvis licentiæ Pastorum larvæ sibi sumpserunt;) pro necessaria ad salutem non est habita. Qui veteris Ecclesiæ de Confessione sententiam congnoscere avet, ex Forbesio *Instruct. lib. XII. cap.* 5. eam nullo negotio perdiscet. Plura etiam addemus infra in objectionis 7. solutione.

RESP. REDING: 1. *Gratianus dist. 5. de Pœnit. ejusmodi confessionis necessitatem agnoscit, ut qui eam negligit, tremendo Dei judicio separandus sit in æternum ignem. Licet autem ibidem Glossa dicat, confessionem institutam esse à quadam universalis Ecclesiæ traditione potiùs, quàm V. & N. T. authoritate, tamen traditionem eam agnoscit obligatoriam apud Latinos scilicet, non Græcos, utpote ad quos traditio illa non manaverit. Qui tamen in Glossa est error non tam facti quàm juris.* 2. *Nectarius non confessionem, sed publicam peccatorum confessorum manifestationem abolevit.* 4. *Chrysostomus verò in cap. 18. Luc. homil. 8. & de Lazaro homil. 4. secretam confessionem disertè agnoscit.* Ib. pag. 485. 486. Resp. 1. Gratianus, in Schola vestra Canonica magnus Apollo, initio tractatus de Pœnitentia quærit: *An sola cordis contritione & secreta satisfactione, absque oris confessione quisquam Deo possit satisfacere?* Tum; *sunt*, inquit, *qui dicant, quemlibet criminis veniam sine confessione Ecclesiæ & Sacerdotali judicio posse promereri.* Ergo etiam Gratiani ætate non deerant, qui confessionis necessitatem nulli agnoscerent. Mox hanc istorum sententiam plurimis Scripturæ & veterum dictis confirmat. Sed & oppositæ opinionis fundamenta explicat, & perducta huc usque disputatione ipse quidem nihil definit, sed *cap. 89. Quamvis.* rem totam lectoris arbitrio permittit. *Utraque*, inquit, sententia *fautores habet sapientes & religiosos viros.* Hæc ille, quam Estius *in 4. d. 17. Ss. 7.* de hac re *non habuisse fixam sententiam*, Gregorius Valentia *T. 4. in Thom. dis. 7. q. 9.* etiam *errasse, atque hallucinatum esse*, dicunt. Subjicit idem Gratianus *cap. 90. Quidam Deo solummodo confiteri debere peccata dicunt, ut Græci. Quidam Sacerdotibus confitenda esse percensent, ut tota ferè sancta Ecclesia; quod utrumque non sine magno fructu intra sanctam fit Ecclesiam &c.* Ubi verba, *ut Græci*, è margine in textum irrepsisse Bellarminus, Gratiano diffisus, finxit, cùm tamen illa & Burchardus, & Ivo, multis annis Gratiano antiquiores, & è quibus ille locum hunc descripsit, repræsentent. Quid verò multis? Thomas Aquinas ipse *in 4. d. 17.* quærens. *An sufficiat peccata Deo confiteri*, respondet: *Magister & Gratianus hoc pro opinione ponunt. Sed nunc post determinationem Ecclesiæ sub Innocentio III. factam, hæresis reputanda est.* Idem sentit Bonaventura, Thomæ σύγχρονος, qui in hunc Magistri locum disputans, ait, ante Innocentianæ determinationis tempus *hæreticum non fuisse, confessionis vocalis necessitatem negare*; quòd multi Doctores Catholici ita sentirent, *uti ex Gratiano*, inquit,

inquit, *apparet*. Quæ verò ex *Dist.* 5. *cap.*1. *Consideret*, citas, non Gratiani verba sunt, sed nescio cujus, Authoris scilicet libri de vera & falsa pœnitentia suppositititii, quem Augustinum Glossator facit, Trithemio, Erasmo, Lovaniensibus & Parisiensibus editoribus id meritò negantibus. 2. Famosum Nectarii, Constantinopolitani Episcopi factum à Socrate *Histor. Eccl. lib.V.*19. & Sozomeno *Histor.VII.*16. narratum diversis interpretationibus obnoxium esse, non ignoro. Consulat de eo, cui lubet, Celeb. Dallæum *de Confess. lib.IV.*24. Quomodocunque autem explicetur, cladem opinioni vestræ affert. Si de abolitione confessionis privatæ, ne ipse quidem negare ausis. Si de abolitione publicæ, qua videlicet peccata Presbytero, Pœnitentiali judici pro tempore constituto, necessariò confitenda fuerint, ruit simul Innocentianæ vestræ confessionis privatæ necessitas, utpote cum qua omnia, quæ de facto illo Socrates & Sozomenus commemorant, pugnent. uti fusè Dallæus *loc. cit.* probavit. Vel solum Nectarii decretum Confessionem vestram configit, quem ait Socrates Eudæmonis consilio obsecutum *περιελεῖν μὲν τὸν ἐπὶ μετανοίας πρεσβύτερον. συγχωρῆσαι δὲ ἕκαστον τῷ ἰδίῳ συνειδότι τῶν μυστηρίων μετέχειν*; *Presbyterum pœnitentiarium sustulisse, & liberam dedisse potestatem, uti pro sua quisque conscientia ad mysteria participanda accederet.* An sic quoque apud vos fit? 3. Chrysostomo turpiter imponis. Is enim de confessione loquitur; at non de auriculari, scrupulosa, necessaria, Sacramentali, & Sacerdotalis silentii sigillo obsignanda. Innumera ferè Chrysostomi loca, quibus asserit, sola apud Deum confessione peccata pœnitentibus remitti, afferri possent; & allata atque vindicata solidissimè ab eodem Dallæo *De Confess. lib IV. cap.*25--33. sunt.

ARG. IX. Juris divini non esse secretam confessionem fatentur Nicolaus de Orbellis, Panormitanus, Felinus, Petrus Osmensis, alii. Scotus ad Sacramentum pœnitentiæ eam pertinere negat *in* 4.*Sent.dist.*14.*q.*4. Eámque sententiam tuentur omnes Scotistæ. Varia de institutione ejus judicia indicat auctor Glossæ de pœnitentia dist.5. Confer Forbesium Instruct.lib. IX.5.24.25.&c.

RESP. REDING: *Licet Scotus essentiam Sacramenti Pœnitentiæ ponat in absolutione, alibi tamen, præsertim dist 16. q. 1. Ss. Hæc tria &c. ad integritatem Sacramenti Confessionem præviam requirit. Etiam Panormitanus & Felinus ejusdem necessitatem agnoscunt. Qua ergo fronte eos pro causa tua testes inducis?* Ib. pag.486. Resp. De Scoti sententia supra. Confessionem agnoscit is dispositionem præviam ad pœnitentiam; at partem Sacramenti Divinitus institutam esse negat. Sic quoque Panormitanus, sic Felinus, sic plures alii quondam censuerunt. Possent etiam consentientes produci Goffridus, Lombardus, Gratianus, Thomas, Bonaventura, Antoninus, alii pertendentes, peccata contritis à Deo, etiam à nullo Sacerdote absolutis dimitti. Testimonia apud eundem Cl. Dallæum *loc. cit. cap.*43. consulas licet.

ARG. X Denique quod cap.7. sancitum est de casuum reservatione in attrocibus criminibus, nempe non contra Deum, sed contra Papæ Majestatem, uti ex Bulla cœnæ liquet, commissis, multis in ipso Concilio segniter probatum est, Theologi Lovanienses & Colonienses objecerunt, *rem esse*

ministris collata judiciaria non est, nec consistit in æstimatione quantitatis ac qualitatis peccatorum, sed ministerialis, consistens in prædicatione Evangelii, Sacramentorum administratione, & disciplinæ Ecclesiasticæ usu, uti infra probabitur. Ad exercitium hujus potestatis merè ὑπηρετικῆς particularis illa confessio minimè requiritur. Sufficit generalis confessio facta Ecclesiæ, vel ea, quæ soli unique Deo fit. Ita præco sententiam promulgat, qui tamen crimina specialiter non cognovit. 4. Apostoli optimi potestatis sibi & ecclesiæ collatæ interpretes, nuspiam secretam & specialem ejusmodi confessionem peccatorum à pœnitentibus exegisse leguntur. 5. Etiam Gratianus *Caus.33.q.3. de pœnit.* negat, in confessione peccatum remitti, aitque fieri eam *ad ostensionem pœnitentiæ, non ad impetrationem veniæ.* Quam sententiam plures ex adversariis tuentur, juxta quam cognitio causæ haud requiritur. 6. In Ecclesia quoque Romana quandoque usurpatur publica remissio & absolutio, cujus formulas videre est in Pontificali Romano *p.3. fol.356. 359.* & Rituali Romano *pag.265.* &c. sine ulla tamen ejusmodi præcedanea speciali confessione.

EXCIP. REDING: *1. Gabriel Biel pro certo supponit confessionis necessitatem ex hypothesi, dum peccator se voluerit participem reddere salutaris authoritatis remittendi peccata Apostolis concessæ. An verò liberæ peccatoris electioni permissum sit, ut per contritionem charitate formatam justificationem, sine absolutionis confessionem exigentis necessitate, procuret, sic ille decidit, ut asserat, præceptum de Confessione Sacramentali promulgatum esse à Christo Apostolis, & per hos Ecclesiæ verbo & facto, sine omni Scriptura. An ergo tu vir integræ fidei audire mereris sic fraudulenter Gabrielem, aliosque Theologos allegando? 2. Qui alteri in causa sua solvendi & ligandi, remittendi & retinendi peccata arbitrium pro ratione æquitatis committit, nonne is eum in causa sua judicem constituit? 3. Nec argumentum negativum quicquam valet, nec desunt vestigia confessionis ab Apostolis exactæ. 4. Theologi veteres asserentes, ad Sacramentum pœnitentiæ requiri contritionem perfectam, adeóque antecedenter ad formam absolutionis supponi peccata jam remissa, remissionisque adeò factæ in Sacramento pœnitentiæ declarationem fieri, sententiam suam Ecclesiæ judicio subjecerunt; mutaturi haud dubiè, si Tridentini Concilii decreta iis innotuissent. 5. Formulæ Pontificalis ac Ritualis Romani vim habent duntaxat ex precibus Ecclesiæ ad impetranda gratiæ auxilia, quibus homines excitentur ad actus pœnitentiæ, ut his mediantibus peccatorum remissio obtineatur.* Ib. pag.487.-489. Resp. 1. Fidem certè meam cum Redingiana plus quàm Punica commutatam nollem. Hoc etiam loco integram illibatámque probo. Nam Bielis verba à me citata tu ipse in dubium vocare non ausis. Et tuo gladio perfidiam tuam jugulo. Fateris enim, Bielem asserere, præceptum de confessione Sacramentali promulgatum esse sine Scriptura. Atque ita omnino ille docuit, neque solus ille, sed alii plures, puta Scotus *in D.4.q.17.* Juris Canonici Glossator *Glossa de Pœnit. D.5.* Panormitanus, & Maldonato ipso *Disput. de Sacram. Tom.II. de Confess. Orig. cap.2. pag.35.* teste, Canonistæ omnes, *qui*, sic Maldona-

tus loquitur, *secuti primum suum interpretem omnes dicunt, confessionem tantùm esse introductam jure Ecclesiastico.* Si igitur, consentientibus iis, jure Ecclesiastico, non Divino scripto Confessionis auricularis necessitas introducta est, annon ex eorum mente imbelle erit argumentum ex potestate remittendi peccata Sacerdotibus, Joh.XX.23. commissa petitum? Si enim ex eorum mente argumentum validum est, jam non Ecclesiastico, sed Divino scripto jure Confessio nitetur. quod pernegant illi. Utinam ingenuè ageres! 2. An arbitrium omne judicium propriè dictum est? Et si Sacerdotibus arbitrium remittendi peccata commisit, an etiam judicium? Et tamen nec arbitrium, nec judicium *pro ratione æquitatis*, uti tu loqueris, sed potestatem merè ministerialem, non *ex arbitrio* & *ratione æquitatis* liberè definita, sed ex indubitabili lege verbi Divini declarandi, quorum peccata remittantur, quorum retineantur, Apostolis & universis Ecclesiæ Ministris Christus commisit. Non igitur in causa sua judicem hominem Deus constituit, vel ob solam rationem à me allatam, quam tu ne attingis quidem. 3. Cur in rebus fidei, quæ uni solique revelationi Divinæ obstringitur, à testimonio Divino negativo æquè atque affirmativo argumentari fas sit, causam sæpe diximus. Credendum est id unicè, quod Deus dixit. Quod igitur non dixit, seu dixisse non comperitur documentis certissimis, credendum non est. 4. Theologos veteres fasces suos Tridentinis Paterculis submissuros fuisse, unde tibi constat? Rectiora forte & saniora suasuri, & oculos ad plenam lucem veritatis ex verbo Dei patefactam aperturi fuerant. Neque nos tam authoritate Theologorum illorum, quàm rationibus, quatenus illæ verbi Divini testimoniis suffultæ sunt, innitimur. 5. Olim certè absolutio & remissio publica sola in usu fuit. Si quæ ejus reliquiæ apud vos supersunt, uti quidem formulas extare in Pontificali & Rituali vestro inficiari non audes, vel vera illa absolutio non est, vel non sola gratiæ auxilia, quibus homines ad actus pœnitentiæ, quibus mediantibus peccatorum remissio demum impetretur, excitentur, confert.

OBJECT. II. *Confessionis secretæ typi varii præcesserunt in V.T. Ita Deus exegit confessionem ab Adamo, Eva, Caino, Genes. III. IV. Etiam Num. V. 6. divinitus mandatur peccatorum confessio.* Resp. 1. Typos hos fuisse secretæ confessionis fingitur, non probatur. 2. Protoplastorum confessio non facta est in aures hominis, sed Dei. Caini verò confessio cum desperatione conjuncta fuit. 3. Confessio Israëlitarum facienda sacerdoti non fuit typus auricularis illius, sed necessaria erat ad typicam expiationem per sacrificia pro particularibus delictis. Sicut in N. T. *unâ oblatione consummantur omnes qui sanctificantur*, Hebr. X. 14. adeóque non ampliùs distinctæ hostiæ, vel humana expiatio requiritur: ita nec specialis ejusmodi confessio uni sacerdoti aperienda ampliùs necessaria est.

EXCIP. REDING: *Licet Caini confessio cum desperatione conjuncta fuerit, Deus tamen eam exegit cum spe veniæ, & contritione perfecta, à qua per propriam culpam Cain excidit. 2. In statu quoque Evangelicæ legis Sacerdotibus facienda est confessio particularis, quia iis Deus Joh. XX. judicium peccata remittendi commisit.* Ib. pag. 489. Resp. 1. Si Caini, & præcedanea Adami confessio auricularis & particularis fuit, apud Angelum Dei, uti Bellarminus vult, à pœnitente facta, jam igitur non typus auricularis vestræ, sed ipsius auri-

auricularis vestræ confessionis exemplum est. Quo ergo jure eam demum ex Joh.XX. arcessitis? Sed quicquid sit, non Sacerdoti, non Angelo Dei facta est & Adami & Caini confessio. Nam יהוה *Jehova*, Adamum citavit verbis, *Ubi es?* Et cœtera, quæ dicuntur, eidem Domino tribuuntur, Genes.III.9. &c. Denique idem יהוה *Jehova* cum Caino collocutus ib. cap IV. 6 &c. scribitur. Idem Thomas Aquinas *Supplem ad 3. q. 6. art. 2.* Scotus *in IV. D. q. Unica*, Durandus *in IV. D. 17. q. 1.* aliique vestrates fatentur. Tu quoque ipse fateris, *Deum cum spe veniæ confessionem à Caino exegisse.* Quid ergo id omne ad stabilimentum auricularis vestræ confessionis, in Sacrificuli aures demurmurandæ, facit? Et annon omnes confessores vestri, utpote pœnitentes, absolvuntur? 2. De loco Joh.XX. abundè supra.

OBJECT. III. *Baptizati à Johanne dicuntur ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, confessi peccata sua, Matth.III.6.* Resp. 1. Confessio illa præcessit baptismum, proinde diversi generis fuit. 2. Neque etiam in ea facta specialis peccatorum enumeratio. Nam ad Johannem exivisse dicitur *tota Hierosolyma & omnis Judæa, & omnis regio Jordanea v.5.* Hi omnes si peccata sua eorúmque circumstantias in aures Johannis ingerere debuerunt, vix totum ejus ministerium occupationi par fuit.

EXCIP. REDING: *Ministerium isthoc Johannis nec uno die, nec uno mense peractum est.* Ib. pag. 489. 490. Resp. Cùm in eremo prædicaret Baptista, *τότε tum* ad eum Hierosolyma, tota Judæa & circumjacens regio ad eum exivisse, baptizata & confessa dicitur. Exiguum planè ministerii ejus tempus indigetatur, quo tot hominum tot peccata confessa audire, & histrioniam vestræ similem peragere neutiquam potuisset. Et quicquid sit, manet, baptizandos, non baptizatos confessos esse non peccata singula, sed *τὰς ἁμαρτίας peccata*, in genere. Qui se *multa ac magna peccata* admisisse in genere dicit, is non minùs sua peccata confitetur, quàm qui ea sigillatim recenset. Imò si rem bene putemus, singularis peccatorum enumeratio nihil ad confessionem facit. Confiteri enim est simpliciter non negare, sed agnoscere, id verum esse, quod objicitur. Peccata sigillatim exponere potiùs est ea enumerare, ac narrare quàm confiteri. Nemo, credo, dixerit, Danielem cap.IX.5.6. dicentem: *Peccavimus, iniquitatem fecimus, impiè egimus &c.* sua & Populi peccata non confessum esse, licet singula non recensuerit.

OBJECT. IV. *Historia Apostolica testatur, Act.XIX.18. credentes confessos esse, & renuntiâsse τὰς πράξεις αὐτῶν, actus suos. Ubi specialem enumerationem intelligi, arguit tum articulus τὰς, tum verbum ἀναγγέλλειν annuntiare.* Resp. 1. Non desunt, qui *τὰς πράξεις* interpretentur non de peccatis, sed de miraculis per fideles patratis. Ita Chrysostomus *homil. 41. in Acta.* 2. Sed fuerit ea confessio peccatorum. At ante, non post baptismum illam factam esse, adeóque minimè hypothesi adversariorum patrocinari, Petrus Lintrensis & Lorinus Jesuita fatentur, probántque evidentibus argumentis, qualia sunt, quòd series narrationis à versu 11. ad 20. id evincat: quòd similes ἐξομολογούμενοι fuerint etiam ante baptismum Johannis, Matth.III.6. quòd veteris Eccle-

ſiæ doctores, nominatim Baſilius, Euſebius, Auguſtinus, Beda, Arator, de nondum baptizatis id explicaverint: quòd nullus Theologorum veterum, ac ne Tridentinum quidem Concilium hoc loco ad probandam ſacramentalem confeſſionem uſum fuerit: quòd ita ſentiant etiam Cajetanus, Michaël à Palatio, Andreas Vega: denique quòd veriſimile haud ſit, Chriſtianos Neophytos tam citò poſt baptiſmum ſuum, Paulo cum ſociis adhuc præſente, & quotidie concionante, rediiſſe ad peccata priſtina, & inter ea ad artes Magicas, ac libros ſibi magicos paràſſe, eóſque legiſſe. 3. Fuerit verò ea confeſſio poſterior baptiſmo, reſpondebit adhuc pro nobis Cajetanus ad h.l. *deſcribi confitentes facta ſua in genere, aut publicè, neque fuiſſe confeſſionem ſacramentalem, ſed profeſſionem pœnitentiæ vitæ præteritæ.* 4. Quòd ſi etiam confeſſi ſunt ſpecialia quædam, non tamen vel ſacerdoti cuipiam judici ea demurmurârunt in aures, vel ſingula peccata unâ cum circumſtantiis, ſed atrociora illa, ſive τὰ περίεργα, de quibus agitur v. 19.

EXCIP. REDING: 1. *Chryſoſtomus confeſſos eſſe peccata ſua, habet. Et ſanè miracula non hominum, ſed Dei actus ſunt.* 2. *Licet probabilis ſit ſententia aſſerentium, confeſſionem illam non fuiſſe Sacramentalem, probabilior tamen eſt contraria, quia confitentes illi vocantur* πεπιστευκότες, *credentes, vel, qui crediderant; quod nomen proprium olim fuit Chriſtianorum; inprimis cùm dicantur crediaiſſe, in præterito; adeóque conſequenter baptizati intelligantur. Et potuerunt tales libros magicos retinere, ſicut hodiéque apud frigidos, ſegnes & rudes Catholicos libri ſuperſtitioſi, magici & hæretici reperiuntur.* 3. *Licet textus ille ſolitariè acceptus non probet Sacramentum confeſſionis, conjunctus tamen cum Joh. XX. probat.* Ib. pag. 490 491. Reſp. 1. Chryſoſtomum non inſpexiſti. Nam is ἁμαρτιῶν *peccatorum* ibi ne verbo quidem meminit, nedum πράξεις peccata fuiſſe, aſſerit. Et ſanè ἀναγγέλλειν πράξεις *renuntiare, prædicare actus* ſuos non eſt confiteri peccata, quia confitens peccata non prædicat peccata, ſed deteſtatur potiùs. Sic ergo ἐξομολογήσεως *confeſſio* ad Dei laudem, Divinæque miſericordiæ agnitionem referenda fuerit. Et πράξεις αὐτῶν *actus eorum* miracula vocari poſſunt, quia Deus *dedit fieri ſigna & prodigia* διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν *per manus eorum*, uti de Pauli & Barnabæ miraculis idem Scriptor S. Lucas Act. XIV. 3. loquitur. 2. Argumentis Jeſuitarum veſtrorum à me relatis cur nil reſpondes? Nam quod de *frigidis Catholicis* veſtris ingenuè ſatis, & verè nimis fateris, non quadrat primis illis Chriſtianis πεπιστευκόσι *credentibus*, quorum ferventior zelus fuit, quàm ut in *frigidorum & rudium Catholicorum* veſtrorum tribum ſe compingi patiantur. Neque ullum in nomine πεπιστευκότων præſidium habes. Tales enim eſſe poſſunt & baptizati, & nondum baptizati, ſed baptizandi, ſive vox illa in præſenti, ſive in præterito accipiatur. Adulti enim, niſi priùs crediderint, non baptizantur. Et aliud eſt πιστεύοντες, aliud πεπιστευκότες. Illud non rarò nominaſcit, & prò fidelibus baptizatis accipitur. Hoc verò, ceu participium præteriti temporis activum, nunquam nominaſcit, ſed actionem neceſſariò ſignificat. Perperam autem vulgatus veſter reddidit *credentes*, cùm non πιστεύοντες, ſed πεπιστευκότες in textu dicantur. Quod Syrus optimè ſic reddidit: *Plurimi* מן אילין דהימנו *de illis crediderunt.* Et Arabs: וכתירון מן אלדין אמנו *Et plurimi ex his, qui crediderunt.* Neque aliter Interpres Æthiopicus. Ad Ca-

jetani

jetani insuper rationem cur nihil respondes? Fugit te ratio. Nam profectò qui indefinitè *actus suos* confitetur, is singulos confiteatur necesse non est. Alias etiam confitebitur bonos; & actus exteriores duntaxat, cùm πράξεις interiores neutiquam notent. 3. Si textus solitariè acceptus nihil probat, uti tu abjecta veluti hasta fateris, omittite ergo imposterum imbelle vel tuo ipsius judicio argumentum. Nam locum Joh.XX. nil juvare, manifestum fecimus. Reliquam responsionem meam alatus prætervolas.

OBIECT. V. *Jacobus cap.V.v.16. jubet* ἐξομολογεῖσθαι ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα, *confiteri invicem peccata.* Resp. 1. Jacobus non de confessione secreta in aures sacerdotis susuranda, sed de mutua offensarum confessione agit. Ita jam pridem locum interpretatus est Augustinus *Epist.*54. Ita etiam nobiles Papistæ Cajetanus, & Balthasar Poës Doctor Lusitanus *in h.l.* nec non Scotus *in* 4.*Sent.dist.*17. qui sententiam hanc duobus argumentis confirmat. Prius, quòd jubeat confiteri ἀλλήλοις *invicem*, sibi mutuò. *Non magis*, inquit, *dicit confessionem faciendam Sacerdoti, quàm alii.* Posterius, quòd subjiciat Apostolus: *Orate pro invicem, ut salvemini.* Quis dicet, hîc mandari orationem duntaxat pro sacerdotibus? Sicut in posteriori membro mutua precationum auxilia: ita in priori mutua confessio, proinde non secreta illa injungitur. Eadem est sententia Erasmi & glossæ interlinearis. Imò etiam Suarez & Vasquez negant locum illum cogere.

EXCIP. REDING: *Vim locus ille obtinet, si combinetur cum Christi Joh.XX. facto promisso.* Ib. pag.491. Resp. Miserum te, Redingi, & ad incitas redactum! Contra responsionem meam ne mutire quidem ausus, ad unum illud telum jam nimiùm nimiúmque tibi obtusum, te convertis. Jaces profectò, virium omnium inops.

OBIECT. VI. *Johannes* 1.*Epist.cap.I.9.dicit:* Si confiteamur peccata, fidelis & justus est, ut nobis remittat peccata. *Non jubet ea confiteri soli Deo. Aliâs sacerdos frustra quibusdam peccata retineret, si per confessionem Deo factam invito ipso absolverentur.* Resp. 1. Illi confiteri jubet Johannes, qui fidelis & justus est, ut remittat nobis peccata. At is solus Deus est. Cui proinde David Psal. XXXII.5. confessus est. 2. Opponit Johannes hæc duo, *dicere, quòd non habeamus peccata*, & *confiteri peccata.* Prius generatim accipiendum. Quid nî igitur etiam posterius? 3. Sacerdote invito & retinente peccatum, ut remittatur tamen confitenti à Deo, quid obstat? Imò agnoscunt id etiam Canonistæ nonnulli. Vide *dist.*1.*de pœnit.c. Convertimini*, & Lombardum 4. *sent.dist.*17.

EXCIP. REDING: 1. *Dicens, quòd non habeamus peccata, nec collectivè, nec sigillatim peccata ponit. Ergo contra, injungens ut peccata confiteamur, peccata & collectivè & sigillatim confiteri jubet.* 2. *Imò Lombardus sic statuit, per confessionem soli Deo factam, contritione tamen perfecta formatam, obtineri peccatorum remissionem, ut post multis argumentis probet, oportere etiam Sacerdotibus confiteri.* Ib. pag.491.492. Resp. 1. S.Johannes

nes non *peccata*, sed *peccatum* nominat. Sic enim scribit: *Si dixerimus, quòd ἁμαρτίαν peccatum non habeamus.* Atque id v. 10. sic explicat: *Si dixerimus, ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, quòd non peccaverimus*; hoc est, peccatum nullum admiserimus. Antithesin ponit, ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας, *peccata confiteri.* Sicut ergo *dicere, quòd non peccaverimus*, est in genere negare peccatum, vel, quòd peccator aliquis sit; non negare sigillatim peccata: sic *confiteri peccata* est in genere non negare peccata, quòd peccator aliquis sit, adeóque agnoscere, se peccatum habere, idque ex animo apud Deum profiteri, non sigillatim peccata confiteri. Ita peccata sua confitebatur publicanus, qui *à longè stans*, ac ne oculos quidem attollere ausus, percutiebat pectus suum, dicens: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Peccatum verò habere se negabat superbus ille Pharisæus, qui apud Deum sua jejunia, decimas, velut præclara quædam ἀνδραγαθήματα, jactabat, Luc. XVIII. 11. 12. &c. Ita Cajetanus: *Si confiteamur peccata nostra) E regione negantium, se habere peccatum, locat nos confitentes peccata nostra. Et est sermo de confessione sive interna, sive externa, qua homo recognoscit, se habere peccatum.* 2. Lombardo teste hoc unum probo, quòd ejus ætate non defuerint Canonistæ, agnoscentes, quòd remitti peccatum à Deo, sine Sacerdotali judicio & confessione Ecclesiæ facienda, possit. An tu id inficiari audes? Non ausurus certè, si Lombardum legisses. Is enim *lib. IV. Sent. dist.* 17. proposita hac quæstione: *Utrum sufficiat peccata confiteri soli Deo, an oporteat confiteri Sacerdoti*, hæc statim subjicit: *Quibusdam visum est, sufficere, si soli Deo fiat confessio sine Sacerdotali judicio & confessione Ecclesiæ.* Mox istorum fundamenta ex Scriptura & Patribus exponit: Tum, *His*, inquit, *auctoritatibus innituntur, qui sufficere contendunt, Deo confiteri peccata sine Sacerdote. Dicunt enim, quòd si quis timens detegere culpam suam apud homines, ne inde opprobrio habeatur, vel alii suo exemplo ad peccandum accingantur, & ideo tacet homines, & revelat Deo, consequitur veniam.* Ipse quidem diversam opinionem, id est, errorem sequitur, & conatur objectis rationibus satisfacere, aliásque pro suo dogmate futiles & fluxas opponit. Hoc nunquam ego negavi. Nihilominus & dissentientes Theologos recenset, & eos in Catholicorum censu reponit, neque ulla vel hæreseos, vel schismatis nota aspergit.

OBIECT. VII. *Confessionem hanc agnoverunt Patres. Dionysius Areopagita* Ep. 8. *meminit confessionis peccatorum coram sacerdote. Irenæus* lib. I. c. 9. *meminit mulierum facientium exomologesin. Tertullianus* de pœnit. *necessitatem ejus agnoscit. Origenes* Homil. 17. in Luc. &c. *Sacerdoti etiam occulta peccata confitenda docet. Et in Psal.* 37. *confessionem omnino faciendam statuit. Cyprianus* lib. III. Ep. 14. *etiam cogitationes apud Sacerdotem confitendas docet. Lactantius* lib. IV. Instit. cap. 17. *adeò necessariam confessionem ait, ut qui peccata secreta celant, veniam non consequantur. Hilarius* in Matth. 18. *tantam potestatem sacerdotibus tribuit, ut quos solverint, soluti sint in cœlis. Basilius* Resp. 16. *monet, mentis arcana retegenda esse sacerdotibus. Ambrosius* lib. 1. de pœnit. c 2. *jus hoc remittendi & retinendi peccatum solis sacerdotibus concessum esse dicit. Gregorius Nyssenus* Epistol. ad Episcop. Mitylenens. cap. 1. *ait, nos per pœnitentiam & confessionem à mortuis operibus ad vitam ascendere. Hieronymus* in cap. 16. Matthæi, *comparat Sacerdotes N. T. cum Sacerdotibus V. T. leprosum mundum, vel immundum faciente. Chrysostomus passim in homiliis specialem*

lem occultorum peccatorum confessionem urget. Augustinus homil.50. *jubet implicatos mortiferis vinculis peccatorum confugere ad claves ecclesiæ.* Ita Bellarminus, & compilator ejus Aug.Reding,pag.458 &c. Resp. 1. Si quid ex humanis illis Patrum testimoniis extundere valerent Sacrificuli, non juris Divini necessitatem, sed ecclesiæ consuetudinem probarent. 2. Vetustissimi Patres confessionem commendant,non auricularem illam, scrupulosam, sacramentalem, & sacerdotalis silentii sigillo obsignandam, sed publicam exomologesin coram universo Ecclesiæ cœtu edendam. Fatentur B.Rhenanus *Præfat in Tertull.de pœnit.* Polydorus Vergilius *lib.VI.de rer.invent.cap.*1. quorum testimonia ungues Expurgatorii dispunxerunt. Ne verò petulantibus derisorum linguis temerè exponerentur fratres, visum est permittere sacerdotis judicio, an ea culpa, quam ei seorsim quispiam esset confessus,publicari deberet,ad accipiendam publicam medelam,& ad cœterorum ædificationem. Atque adeò privata hæc prorsus erat libera,& ad publicam gradus. Ideo autem tantopere confessionem urgebant Episcopi Occidentales præsertim,non quasi eam de jure divino necessariam existimarent,sed ut esset pœnitentiæ adjutorium, uti ex Tertulliano liquet. Cùmque privata illa pœnitentia aditum faciens ad publicam,abusum post se traheret,Nectarius,eúmque secuti omnes Orientis Episcopi abrogârunt, testibus Socrate lib.V.19.& Sozomeno lib.VII.16.qui ipsi Historici originem instituti pœnitentiarii Presbyteri & confessionis ei faciendæ referunt ad Episcopos illos,qui post Decianam persecutionem vivebant,qui *τὴν προσθήκην*(ita vocat Socrates)*additamentum hoc* veteri Canoni seu regulæ adjiciendum pro tempore censuerint, quò lapsos in ea persecutione faciliùs averterent à schismate Novatianorum, apud quos pœnitentiæ publicæ nullus usus erat. Nectarii judicium prolixè comprobavit Chrysostomus homil.4.in Lazarum. Qui hoc cum judicio applicaverit omnibus,quæ allegantur, Patrum dictis, nullo negotio genuinum eorum sensum deprehenderit. Confessionem auricularem, scrupulosam illam & sacramentalem,quâ Sacerdoti judici ac sedentario,& soli quidem peccata mortalia, eorúmque circumstantiæ revelentur & enumerentur, ex divini juris necessitate,ne in mentem quidem, certè non in calamum ulli vetustiorum venisse, intrepidè affirmamus. 3. Ne tamen nos vadimonium deserere quiritetur vicinus Abbas, paucis defungar. Dionysium Areopagitam ex primo in IV.vel V. Seculum rejiciendum, eruditi invictis argumentis docuerunt. Argumento illud ipsum est, quòd confessionis coram sacerdote meminit, quæ tempore 1. Seculi haudquaquam in usu fuit. Irenæus exomologesin memorat. Confessionis in aures sacerdotis

cerdotis faciendæ omnium mortalium peccatorum nulla apud totum Irenæum mentio. Tertullianus sub finem *libri de pœnitentia* exomologesin à Christo institutam dicit. Et cap.6. commendat exomologesin, *quâ delictum Domino nostro confitemur.* Abbas ille impudenter ex Tertulliano citat *Confessionem peccatorum presbyteris se advolventium.* Cedo, ostende verba! *Presbyteris advolvi*, peccatores jubet S. Pater, & *omnibus fratribus legationes deprecationis injungere.* Sanè cap.10. suadet peccata non solis sacerdotibus, sed etiam reliquis fratribus confiteri, ut palàm obtineatur absolutio in ecclesia. Confiteri presbyteris nuspiam jubet. Nec qui *presbyteris advolvitur*, statim eis confitetur. Typhus ille Sacerdotis sedentarii priscæ Ecclesiæ incognitus fuit, ut qui maximè. Origenis Homilias in Psalm. spurias esse agnoscit Erasmus. Neque *hom.71. in Luc.* omnia peccata mortalia confitenda esse scribit. Et confessionis finem facit, ut constet, an in ecclesia publicanda sint. Cyprianus *tract. de lapsis* loquitur de Satisfactione publica. Fateor, ipsum eos, *qui sacrificaverunt, vel cum judicibus pepigerunt*, ad publicam pœnitentiam invitare eorum exemplo, qui cogitationes etiam suas de sacrificiis aut libellis apud sacerdotes Dei confessi sunt. Sed non agit S. ille Pater de omnibus peccatis, sed de idololatria vel perpetrata vel cogitata: non postulat recitationem scrupulosam, ejus confessionis necessitatem ex divino jure non urget. Lactantius *Instit. IV.17.* Confessionem commendat, non quæ hominibus, sed quæ Deo fit. *Si peccata*, inquit, *confessi, satis Deo fecerimus.* Confessio ipsi satisfactio est. At qui sacrificulo confitetur, an iccirco satisfecisse putatur? *Sed Deum*, inquit Abbas, *latere nihil potest.* An iccirco Deo secreta confitenda non sunt? Et multò minùs aperta? Pudeat impietatis eum, qui Christianus haberi vult. *Idem*, inquit ille, *confessionem ponit inter notas Ecclesiæ.* Confessionem auricularem, scrupulosam, sacramentalem, jure divino necessariam? Proba. Et eadem loqui Athanasium, Hilarium, Basilium, proba. Ambrosius si confessionem secretam probavit, cur eam commendavit in libris de Pœnitentia & de Sacramentis? Altum ibi est de ea silentium. Allegatur *exhortatio ad pœnitentiam*, ubi habeatur, fieri eam debere coram sacerdote. At librum inter spurios recenset ipse Possevinus Jesuita in recensione operum Ambrosii. Loquitur etiam non de quibusvis peccatis, sed de criminibus. Reliqua ait, quotidie remitti per Orationem Dominicam. Gregorius Nyssenus confessionem laudat. Auricularem & scrupulosam intelligi, unde constat? Hieronymi locum si repræsentâsset Adversarius integrum, sacrificulorum typhum Pharisaicum eo pulsari lector facilè animadvertisset. Chrysostomus *homil. 4. de Lazaro*, & *homil. 8. de pœnit.* clarissimè suadet, ut in

in peccatis occultis quilibet coram Deo conſcientiam ſuam examinet, ſoli Deo peccatum privatim dicat, atque ſic ad menſam Domini accedat. Qua ratione Nectarii prædeceſſoris factum approbavit manifeſtè. Sed adverſarius ille mirificè argutus exemplum Nectarii à Cl. Vedroſio ſibi objectum, eludit hâc ratione, quòd non privatam confeſſionem is abrogaverit, ſed eam, *quæ abſolutus per modum ſatisfactionis publicè edenda à ſacerdote impoſita fuerit*, p. 551. Hoc videlicet κρησφύγετον Heſſelius Concilio Tridentino in reſponſo ſuo ſuggeſſit, quod habetur in Collectaneis Concilii, editis Lovanii pag. 105. &c. Atqui Nectarius, teſtibus Socrate & Sozomeno, *conſulentibus quibusdam, unicuique liberum permiſit, prout ſibi conſcius eſſet, & confideret, ad myſteriorum communionem accedere.* Ibi *unicuique liberum facit accedere ad communionem, prout ſibi conſcius eſſet & confideret*, non injungit electionem privati confeſſoris pro conſcientia. Unde etiam Michaël de Palatio *Sent. lib. IV. diſt. 17. diſp. 5.* infert, Nectarium ſtatuiſſe, ut deinceps eſſet arbitraria. Auguſtinus denique homil. 46. & 50. diſertè agit de publica adulterii confeſſione. Et mentem animi ſui declarat *Confeſſ. lib. X. 2.* iis verbis, quibus ſententiam noſtram conſignatiſſimè expreſſit: *Quid mihi ergo cum hominibus, ut audiant confeſſiones meas? quaſi ipſi ſanaturi ſint omnes languores meos; Curioſum genus ad cognoſcendum vitam alienam, deſidioſum ad corrigendam ſuam.*

EXCIP. REDINO: *1. Dionyſius Areopagita, de cujus prima antiquitate teſtes habemus Concilium Conſtantinopolitanum III. Anaſtaſium Biblioth. Scotum, alióſque; diſertè meminit procidentis Sacerdoti, & ad medicinam malorum confitentis. 2. Irenæus exomologeſeos quidem ſolius meminit. Sed intellexiſſe illum voce ea delictorum confeſſionem, quæ non præfertur ſola conſcientia, ſed actu etiam aliquo externo ſcilicet, adminiſtratur, Tertullianus de Pœnit. cap. 9. teſtatur. Unde idem Tertullianus aliqualis etiam ſatisfactionis opera in exomologeſi exigit, atque inter ea etiam iſthoc, ut pœnitens ſe Presbyteris advolvat. Fratribus verò reliquis confiteri jubet, ſed non, quòd confeſſio talis ad Sacramentum pertineat, vel abſolutionis, & extinguendæ gehennæ vim habeat. 3. Origenes in Pſal. 47. homil. 2. confeſſionem faciendam ſtatuit eo fine, ut confeſſor ſe accuſet, & delicti veniam petat. Proin ibidem peritum requiri jubet medicum, qui diſcernat peccata, quæ in conventu publicanda, vel non publicanda ſint. Quæ diſcretio omnia peccata mortalia Sacerdoti confitenda eſſe, arguit. Idem homil. 2. in Levit. remitti peccata docet, cùm pœnitens non erubeſcit Sacerdoti indicare peccatum ſuum, & quærere medicinam. Et homil. 3. etiam quæ in occulto egimus, pronuntianda eſſe aſſerit. Quæ confeſſio non utique ea intelligitur, quæ in conſpectu totius Eccleſiæ fieri debet, quippe cùm per Sacerdotem, cui cuncta erant priùs manifeſtanda, diſcerni oportuerit, an & quæ in Eccleſia publicanda fuerint. 4. Cyprianus lib. III. Epiſt. 14. etiam de minoribus peccatis agendam eſſe pœnitentiam, atque ſic juxta diſciplinæ ordinem ad exomologeſin veniendum eſſe, docet. En exomologeſin ex ordine diſciplinæ faciendam! Quem ordinem à Chriſto inſtitutum eſſe, idem Epiſt. 19. ubi diſciplinam Domini vocat, fatetur. Et Serm. de lapſis ejuſmodi exomologeſin*

gesin urget, quæ etiam cogitatum facinus libelli apud Sacerdotes Dei dolenter & simpliciter pœnitens confiteatur. 5. *Lactantius Instit. lib.IV. 17. illam esse veram Ecclesiam docet, in qua est religio, confessio & pœnitentia; confessio utique etiam exterior. Dicit enim, Deum non faciem intueri, sicut homo. Apud hominis ergo faciem confiteri jubet.* 6. *Hilarius in Matth. can. 18. confessione veniæ recipi peccatorem ad salutem, atque sic solvi docet. Loquitur ergo de confessione Sacramentali.* 7. *Basilius in Regul. Resp. 16. etiam arcanorum peccatorum confessionem faciendam ait iis fratribus, quibus datum illud negotium est.* 8. *Ambrosius de Pœnit. cap. 2. disertè etiam Sacerdotibus potestatem remittendorum criminum concessam esse demonstrat. Ib. lib. II. 6. Si vis justificari, inquit, fatere delictum.* 9 *Gregorius Nyssenus Epist. Can. ad Episcop. Mityl. cap. 1. per pœnitentiam à mortuis operibus ad viventem viam nos ascendere scribit. Confessionem verò eam Sacerdoti ut Patri faciendam esse, Orat. ad eos, qui duriùs alios dijudicant, asserit.* 10. *Hieronymus in cap. 16. Matth. Sacerdoti N. T. tribuit authoritatem non cognoscendi, quis ligatus vel solutus sit (quomodo Sacerdotes V. T. mundabant, id est, mundos declarabant) sed quis solvendus. Et Epist. ad Pammach. secundam post naufragium tabulam vocat, culpam simpliciter confiteri.* 12. *Chrysostomi mens quæ sit, supra ostendimus.* 13. *Augustinus homil. 50. distinguit duplicem confessionem, alteram in conspectu Ecclesiæ faciendam quoad peccata scandalum objicientia: alteram, quæ prosit ad recipiendam salutem; eo modo faciendam, ut cùm quis in se protulit severissimæ medicinæ sententiam, veniat ad Antistites, per quos illi in Ecclesia administrantur claves. Alibi verò Confess. lib. X. 2. loquitur de peccatis à se ante Baptismum patratis. quæ Sacramentalis Confessionis materia non sunt.* Ib. pag 492–500. Resp. Cuncta isthæc, magno strepitu à te declamata, talia sunt, ut generali responsione, quam jam perhibui, nullo negotio dilui possint. Nihil planè *confessionis, exomologeseos, confessionis apud Sacerdotem, potestatis remittendi, solvendi &c.* mentio Confessioni vestræ, quam primus Innocentius III. sanxit, patrocinatur. Toto Cœlo voces eæ, vocúmque sensus à S. Patribus intentus à fictitia & lucrosa confessione vestra discrepat. Sed singula discutiamus paucis. 1. Dionysii Areopagitæ authoritatem solidis argumentis & vestrorum etiam, Cajetani, Vallæ, Erasmi, aliorum suffragiis, denique Photii authoritate non semel jam minuimus. In hac ipsa, quæ objicitur, Epistola *Monachorum* meminit, qui nulli apud Christianos ante Antonium fuerunt, & Christianis Templa cum adytis tribuit, quæ Apostolorum ævo nulla fuerunt, ut alia taceam. Sed de eo quicquid sit, meminit sanè Author ille pœnitentis *προσπίπτοντος τῷ ἱερεῖ procumbentis Sacerdoti*, & *quærentis peccatorum remedia.* quem Demophilus *calce abjecerat*, ipso Sacerdote convitiis lacerato, negans *peccatoris etiam pœnitentis esse miserendum.* quo se hæresin Novatianorum secutum docet; eóque ipso prodit scriptor iste, se post exortam illam hæresin vixisse. Quid hoc ad Romanum de confessione arcana dogma? Quis negat, peccatori licere Ministrum Christi ad quærenda peccatorum remedia adire? Quis pœnitenti misericordiam negandam contendit? Ne quidem de confessione peccatorum quicquam ille habet, nedum ut eam vel necessariam esse, vel secretò fieri debere, dixerit. Sacerdoti humilitatis causa procumbere solebant, omnes lapsi pœnitentiam, omnes pœnitentes pacem petentes. 2. Irenæus quid intellexerit per exomologesin, quàm ineptè quæso ex Tertulliano probare conaris? An enim Tertullianus Irenæi mentem exposuit? Atqui ejus ne quidem meminit. Tam desultoriè agis. Dubitant equidem non parum docti, Erasmus inprimis & Rhenanus, an libri illius de pœnitentia author Tertullianus fuerit. Sed fuerit etiam. Certè Gabriel Albaspineus vestras ipse

lib. II.

lib. II. Observat. 26. susissime probat, nihil vel Tertullianum, vel Patres alios exomologesin memorantes auriculari confessioni patrocinari. *Publica illa & generalis confessio nihil aliud erat, quàm signis quibusdam & piaminibus ab Episcopo indictis, se peccatorum & bonorum communione indignum agnoscere*, inquit etiam Erasmus *Schol. in Epist. Hieron. ad Ocean.* Neque id etiam Petavius Jesuita diffiteri potuit suis ad Epiphanium notis. *Actu* aliquo *administrari* non confessionem, sed pœnitentiam, dixit. *Is actus*, sic ipsemet definit, *qui magis Græco vocabulo exprimitur, & frequentatur, exomologesis est, qua delictum Domino nostrum confitemur.* Ergo, finitore ipso, exomologesis non nuda est delictorum enumeratio, sed *actus* exterior flendi, gemendi, & similia præstandi, quo deliquisse nos in Dominum fatemur; & quo secunda pœnitentia, uti idem explicat, administratur. Secunda autem pœnitentia juxta eundem *una* erat, cùm confessio vestra omni mense & hebdomada frequentari possit. Denique pœnitentem ait idem *presbyteris advolvi, & caris Dei adgeniculari.* Eodem modo presbyteris & caris Dei. *Ecclesia*, inquit, *Christus. Ergo cùm te ad fratrum genua protendis, Christum contrectas, Christum exoscularis. Atque illi cùm super te lachrymas agunt, Christus patitur, Christus patrem deprecatur.* Aliter ad Presbyterorum, aliter ad fratrum & Ecclesiæ totius genua pœnitentem procumbere, Tertullianus neutiquam dicit. Tu discrimen aliquod fingis, non probas. 3. Neque etiam propitium habetis Origenem, quicquid ei Tu affingas. Ille enim *homil.* 2. *in Psal.* (non 47. sed) 37. (cujus homiliæ γνησιότης in dubium vocari ipse Bellarminus non dissimulat) nec Sacerdoti peccata confitenda esse pertendit, sed circumspiciendum esse medicum, apud quem semet ipsum accuset: nec necessariò, nec omnia peccata, confiteri jubet, cùm apud veteres non alia peccata fideles Ministris Ecclesiæ confiteri debuerint, quàm ea, quibus ex canonibus publica pœnitentia constituta erat; nec denique clanculum in aures Sacerdotis ingeri, absolutionis ergò, sed ut constet, quæ per exomologesin publicari debeant, mandat. Quid hæc omnia ad vestræ confessionis mysterium? Idem *homil.* 2. *in Levit.* præter Baptismum & confessionem Sacerdoti factam quinque alias rationes commemorat, quibus peccatorum remissio à Domino obtineatur. Non ergo, ut alia taceam, putavit, sine vocali confessione apud Sacerdotem nullius peccati remissionem haberi posse. Et an hodiéque eo fine confessio apud vos editur, ut decernat Sacerdos, quæ peccata publicanda sint? Nihil profectò minùs. Nota enim est sigilli religio. 4. Cypriano memorata exolomogesis, & disciplinæ ordo nihil planè privatæ & arcanæ disciplinæ vestræ patrocinatur. Utramque enim publicam intelligi, more disciplinæ tum temporis recepto, liquet. Neque tu contrarium probas. 5. Lactantius *loc. cit.* cum Novatianis disputans, non aliud intelligit, quàm quod apud istos deerat; nimirum spem veniæ lapsis propositam, certámque confessionem ac pœnitentiæ ordinem pœnitentibus definitum, quò ad communionem recuperandam decurrerent. Quis verò ille pœnitendi & confitendi ordo fuerit, non definit. Neque sanè quævis confessio exterior auricularis vestra est. 6. Infirma quoque tua ex Hilario ratiocinatio est. An enim quæ vel Deo soli, vel Ecclesiæ publicè confitetur, ad solutionem Sacramento, & quidem nusquam instituto indiget? Neque aliud Hilarius dicit, quàm id ipsum, quod extat in Evangelio, ligata nimirum & soluta fore in Cœlo, quæ Apostoli in terra ligaverint solverintque. Inde autem auricularem confessionem non confici, supra ostendimus. 7. Basilius *loc. cit.* ne quidem confessionis meminit. ἐξαγόρευσιν, non ἐξομολόγησιν memorat. Ea verò peccatorum ἐξαγόρευσις *revelatio* non tam ad reatum, quàm ad habitum peccati tollendum, juxta ipsum, pertinet. quod tum ex medicorum similitu-

dine ab ipſo allata, tum ex Pauli loco citato liquet. Neque definit, omnibus Chriſtianis neceſſariò incumbere, ut peccata ſua quævis medico cuipiam enuncient. 8. Ambroſio quis unquam negavit, Sacerdotibus, ſeu Miniſtris Chriſti poteſtatem remittendorum peccatorum conceſſam eſſe? Quis delictum fatendum eſſe, ſaltem Deo, ad juſtificationem impetrandam, negat? Næ ficulneis rationibus ubique pugnas. 9. Nyſſenus non quemvis fidelem, ſed eum, cui exomologeſi publica ex ævi illius canonibus opus erat, alloquitur. Quid hoc ad confeſſionis veſtræ ſecretæ commentum? 10. Hieronymum turpiter pervertis. Ille enim Sacerdotem Leviticum & Epiſcopum diſertè æquiparat. *Quomodo*, inquit, *ibi leproſum Sacerdos mundum vel immundum facit; ſic & hic alligat vel ſolvit Epiſcopus.* Supra autem dixerat, *apud Deum non ſententiam Sacerdotum, ſed reorum vitam quæri.* Quæ lethalem plagam prætoriæ Sacerdotum veſtrorum authoritati infligunt. De cœtero omnium fidelium officium eſſe, ut morbos quoſvis medico Sacerdoti revelent, non dixit Hieronymus. Si quis laborat, ſine Medici cura convaleſcere poteſt, nihil eum, ut medico ſua mala denudet, coget. Verba verò illa, *Secunda poſt naufragium tabula eſt, culpam ſimpliciter confiteri*, perverſiſſimè ad auricularem Confeſſionem detorques, cùm palam ſit, Hieronymum ibi de impii dogmatis, ſi quod ſecutus ſis, ejeratione loqui. 12. Chryſoſtomi ſententiam ſupra diſcuſſimus. 13. Auguſtinum *homil.50.* non quoſvis fideles, ſed ſolos adulteros alloqui, manifeſtum eſt. Neque confeſſionis, qua ſcilicet peccata ſingula enumerantur, meminit ullo apice, ſed ſolius pœnitentiæ & quidem publicæ. Clara ſunt verba: *Agite pœnitentiam, qualis agitur in Eccleſia, ut oret pro vobis Eccleſia.* Imò pœnitentiam in occulto, qualis veſtra eſt, prorſus Auguſtinus repudiat; atque ſic pœnitentes *fruſtrari Evangelium & verba Chriſti* aſſerit. Denique idem *Confeſſ. lib.X.2.* de ſe jam converſo & baptizato manifeſtè loquitur.

OBIECT. VIII. *Publica confeſſio etſi prohibita non eſt, tamen nec divino præcepto mandata eſt. Nec ſatis conſultò humana aliqua lege præciperetur, ut delicta ſecreta publicâ confeſſione aperiantur.* Ita Concilium Cap.V. Reſp. 1. Confeſſionem publicam omnium etiam ſecretorum peccatorum neceſſariam eſſe, eccleſia Orthodoxa nunquam aſſeruit, quæ ſolam illam, quæ Deo fit, abſolutè neceſſariam ſtatuit. 2. Alia ratio eſt peccatorum publicè comiſſorum, aut certè publicè cognitorum. Hæc qui publicè arguunt, & eorum confeſſionem publicam qui poſtulant, non abludunt à praxi Apoſtolorum 2.Cor.II.6. Quanquam id Eccleſiarum prudentiæ & libertati relinquimus. qui noverimus, poteſtatem ipſi conceſſam exercendam eſſe ad ædificationem, non deſtructionem. 3. Quin ipſo in Concilio, teſte Hiſtorico *lib.IV.p.316.* Theologi Colonienſes petierunt, ut pœnitentia publica reſtituatur, quippe quam adeò frequenter memorant Patres, Cyprianus inprimis & Gregorius Papa, quorum hic in Epiſtolis jure divino neceſſariam aſſerat. Addebant, niſi in uſum revocetur, ſperandum non eſſe, ut eccleſia liberetur à ſcelerum manifeſtis.

EXCIP. REDING: *1. Cùm Joh.XX. & Matth.XVI. omnino confeſſio aliqua, ceu neceſſaria, inſtituta ſit, eáque non ſit publica, utpote, te etiam fatente, non neceſſaria: privata er-*

go, seu Sacramentalis in foro conscientiæ facienda, fuerit. 2. *Quæ ex perfido Polano Coloniensibus affingis, Pallavicinus elisit.* Ib. pag.500. Resp. 1. Loca citata nec vestram auricularem, nec publicam quorumvis secretorum peccatorum confessionem præcipere, supra ostendimus. 2. Coloniensium in Synodo postulatum fictitium esse, ne ipse quidem Pallavicinus contendit. Hoc unum disputat, quo sensu Gregorius pœnitentiam publicam juris Divini esse statuerit. quod responsio nostra non attingit.

QUÆSTIO VIII.

An dentur satisfactiones humanæ vel sponte susceptæ, vel à Deo aut Sacerdote injunctæ, quibus peccata redimi possint?

AFfirmat Synodus Cap.VIII.& Canone XIII.& XIV. Nos de satisfactione pro peccatis ita statuimus. Peccator post peccatum admissum, maximè si publicum & notorium fuerit, quadruplex potissimùm forum sortitur, Divinum, Politicum, Ecclesiasticum, denique Privatum. Potest enim per peccatum lædi Deus, Magistratus, Ecclesia, deniq; proximus noster, qui singuli non aliter, quàm interpositâ idoneâ satisfactione peccatori reconciliantur. Politico Magistratui satisfit toleratis forensibus pœnis. Proximus reconciliatur pœnitentiâ, deprecatione, & si qua alia est ejusmodi mutua transactio. Ecclesiæ pro scandalo & opprobrio satisfieri potest per Canonicas pœnas, quas *satisfactiones* veteres appellavére. Erat autem duplex Canonica satisfactio, *pœnalis* altera, quæ imponebatur contumacibus, quibus resipiscere nesciis ad extremum anathema dictum; altera *medicinalis*, quæ pœnitentibus veniam & reconciliationem petentibus injungebatur. De gradibus illorum ἐπιτιμίων, *καὶ τιμωριῶν pœnarum & castigationum*, uti vocabant, cùm alii scriptores Ecclesiastici agunt, tum compendiosè Casaubonus *Exercit XVI. Sect.43.* & Forbesius *Instruct. Histor. lib. XII. cap. VI.* Deo satisfit per pœnas, quas peccatori in verbo suo comminatus est, vel ab ipso peccatore, vel ab idoneo & acceptabili sponsore, qualis Christus est, ἔγγυος & vas noster, exantlatas. Est autem ea ratio quadruplicis hujus fori, ut quod in uno transigitur, alteri neutiquam præjudicet. Agnoscimus autem, Magistratum, proximum, Ecclesiam à peccatore satisfactionem jure expetere. Atque sic etiam verbi Dei Ministri peccatoribus satisfactiones injungere possunt, & in eo exercent potestatem clavium. Sed Synodus in ejusmodi satisfactionibus minimè acquiescit. Sic enim sentit, peccatorem

coram tribunali Dei peccata redimere, & eorum pœnas, uti alii, nominatim Tapperus *in explicat. art. 6. Lovan.* & Vega *in Concil. Trident. lib. XIII. 36.* volunt, æternas, alii temporales, persolvere oportere. Huc aurigantur Tridentini, asserentes, *remitti pœnam & satisfactionem æternam, non tamen semper temporalem; aliter in gratiam recipi, qui ante baptismum per ignorantiam peccaverint, aliter qui post baptismum scienter Spiritum S. contristant, satisfaciendo nos pati pro peccatis, & Christo Jesu conformes reddi.* Scholastici, uti videre est apud Altenstaig in Lexico, & Gabr. Biel *dist. 16. q. 2. art. 1.* ejusmodi hîc intelligunt satisfactionem, *quæ sit redditio æquivalentis voluntaria, aliâs indebiti.* Adverbium enim *satis* ajunt importare *æquam correspondentiam ejus, quod redditur pro illo, quod redditur sive in præmiis, sive in pœnis.* Et Catechismus Romanus seu Tridentinus *lib. II. cap. 5. q. 52.* satisfactionem definit *rei debitæ integram solutionem, & compensationem, quâ homo pro peccatis commissis Deo aliquid persolvit.* Ejusmodi satisfactiones illis sunt jejunia, eleemosynæ, peregrinationes, multæ pecuniariæ, flagellationes, Laconicæ διαμαστιγώσεως imitamentum, aliáque, quæ iis veniunt *operum laboriosorum* nomine. Hoc sensu satisfactiones illas propriè dictas à Tridentinis stabilitas oppugnamus his rationibus.

ARG. I. Deus nobis nostra peccata gratis gratiâ suâ, per redemptionem quæ est in Christo Jesu, quem Deus statuit propitiatorium per fidem in sanguine ejus, remittit, Rom. III. 24. 25. Matth XX. 28. Ephes. I. 7. Tit. III. 5. 7. 1. Pet. I. 18. 19. 1. Joh. II. 2. IV. 10. Ergo homines propriis satisfactionibus peccata coram Deo non redimunt.

Resp. Reding: *Distinguendum tibi fuit inter reatum culpæ in habituali peccati necdum remissi macula situm, & reatum pœnæ temporalis, quæ culpa remissa remanet, & propria pœnitentis satisfactione tollitur. De illo, non de hoc loca à Te citata intelligi debent.* Tomo II. Tract. VII. Sect. 2. pag. 501--503. Resp. Distinctionis hujus, quo doctrinæ gratiæ Dei & merito Christi iniquissimæ venenum tegitis, nervos *Quæst. XIX. ad Sess. VI.* dedita opera, ponderosísque argumentis incidimus. Neque operam hic ludere libet.

ARG. II. Satisfactio Christi habet infinitam perfectionem & valorem. Adeóque per eam à Deo judice peccatum commissum, & debita peccato pœna ad justam ἰσότητα seu æqualitatem reduci possunt. Quo posito, si Deus aliam satisfactionem postulat, excedit justitiam, & ad immanitatem præcipitat. Hoc autem tam est à Deo alienum, ut Scriptura magis justitiam Dei commendet bonitate & misericordiâ temperatam, quàm severitate & immanitate contaminatam.

Resp. Reding: *Habet quidem satisfactio Christi infinitum valorem; ac proin per eam debita peccato pœna ad justam æqualitatem reduci omnino potest. Nam cuilibet Christi, etiam humanitatis ejus operi morali propter suam ex infinita Christi persona dignificationem,*

nem, inest valor infinitus, per quem à Deo judice peccatum, eique debita pœna ad æqualitatem reduci potest. Cur ergo non per primam sanguinis Christi effusionem in circumcisione factam, imò per primum actum moralem Christi, in primo conceptionis instanti elicitum Deus peccatum, eique debitam pœnam ad æqualitatem reduxit? Nempe potuit, sed non voluit. 2. Satisfactionem Christi ad remissionem peccatorum in homine adulto applicari debere dependenter à fidei nostræ actu, ipsi vos pertenditis. Nos addimus; applicari etiam per pœnitentiam, cujus pars est satisfactio, seu pœna temporalis. Ib, pag. 503-507. Resp. 1. Quædam satis incautè pronuntias. quale est illud de infinito valore actuum moralium humanitatis Christi. Etenim infinitus est valor actuum personæ Christi, seu actionum Theandricarum, non actuum humanitatis moralium seorsim spectatorum. Neque in ordine ad remissionem peccatorum quivis actus morales humanitatis Christi æquè validi sunt, sed ex obnuntiatione Divina requirebatur exinanitio ejus ad mortem usque crucis, tum propter justitiam Dei, quæ peccatum nonnisi morte expiari patitur, Rom. I 32. tum propter veracitatem ejusdem, mortem peccato comminati, Genes. II. 17. Rom. VI. 23. Neque exinanitio isthæc valorem aliunde, quàm ab unita Divinitate, seu indissolubilis vitæ potentia. Hebr. VII. 16. habet. Futilis ergo tua omnis ratiocinatio est. Justitia enim & veracitas Dei nec quemvis actum moralem humanitatis Christi, nec quamvis effusionem sanguinis, qualis in circumcisione obtinuit, sed mortem Θεανθρώπου efflagitavit. Non aliter peccatum, eique debita pœna ad æqualitatem reduci potuit. Non aliter Deus reduci voluit. Et postquam sic reduxit, aliam satisfactionem homini jam punito & expiato in Christo justè & sanctè imponere non potuit. 2. Fide applicari meritum Christi Scriptura Joh. I. 12. Rom. III. 28. IV. 3. 4. &c. docet. Merito novæ satisfactionis humanæ applicari, nuspiam docet. Satisfactio enim nova præstanda remissionem culpæ & pœnæ omnimodè factam non esse arguit. Quomodo igitur applicaret id, quod non est? Applicatio quippe ad rem applicandam refertur. Neque Deus contrarium per contrarium applicat, puta remissionem peccatorum per pœnam, hoc est, lucem per tenebras, salutarem medicinam per propinationem veneni. Modi quoque, per quos Christi beneficium nobis applicatur, discendi sunt à Scriptura, non hauriendi ex humano cerebro, cui summa mentiendi libido inest; neque tales esse debent, ut perfectioni meriti Christi derogent.

ARG. III. Satisfactionum propriarum necessitas mutat statum Ecclesiæ N. T. In Veteri quidem Testamento fuerunt satisfactiones impropriè tales, legales victimæ, venientes nomine אשם, quæ non tollebant, sed indicabant reatum, & Christum præfigurabant. Quod autem typicum fuit, in N. T. cessare debet.

RESP. REDING: *Etiam in V. T. sic subsliterunt typi, ut tamen Christi gratia, atque adeò N. T. efficacia per anticipatam meritorum Christi acceptationem ibidem viguerit.* Ib. pag. 507 Resp. Quis hoc negat? Sed tu vim argumenti non attingis. Typica satisfactio veræ satisfactioni Christi cedit, sicut umbra corpori. Neque vera satisfactio, typicæ respondens, alia est quàm Christi, quem solum Deus fecit אשם *ἁμαρτίαν peccatum*, seu piamentum, satisfactionem pro peccato, Esaj. LIII. 10. 2. Cor. V. 21.

ARG. IV.

ARG. IV. Sic potentior esset reatus Adami ad nos servituti pœnæ tum æternæ, tum temporalis subigendum, quàm obedientia Christi, ad nos ab omni maledictione liberandum, quod Apostolus Rom. V. 15. negat.

RESP. REDING: *Mortis quidem Christi valor infinitus est; adeóque ad remissionem peccatorum omnium condignus. Sed non operatur hunc effectum, nisi applicetur fidei & contritionis operatione.* Ib. pag. 507. 508. Resp. Nescio quomodo infinitum valorem meriti Christi, efficientiæ saltem respectu, agnoscas, cùm remissa per Christum culpa & pœna æterna, remanere temporalem, propria satisfactione piandam, pertendas. Quomodo verò applicabitur remissio pœnæ temporalis per Christum, quam nullam agnoscitis? Et sanè satisfactio nova non magis ad satisfactionem Christi, quæcunque illa est, applicandam, quàm nova mors, redemptio, resurrectio ad mortem, redemptionem, resurrectionem Christi applicandam requiritur.

ARG. V. Inter nostram satisfactionem, & Divinam quamlibet offensam est infinita distantia. Hanc distantiam solius meriti Christi infinita dignitas explere potest. Cum quo inæstimabili mortis Christi pretio si quis conjungere ac comparare velit passiones, jejunia, eleemosynas, labores Sanctorum, absurdior erit, quàm si solis meridiani lucem candela, mare gutta augere, thesauris Crœsi teruncium addere, regiæ togæ mendici veteramentum assuere vellet. In his enim omnibus est proportio aliqua. At inter Christi infinitam satisfactionem & finita opera nostra nulla est proportio.

RESP. REDING: 1. *Quæstio nostra est de satisfactione pro pœna temporali, non pro offensa Divina. Inter offensam Divinam & satisfactionem est infinita distantia, quam solus Christus emetiri potuit. At veniale peccatum non subit strictam offensæ Divinæ rationem, adeóque nec pœnam infinitam exigit.* 2. *Sicut Deus, ceu prima causa, licet ex se potens sit ad quævis creatas substantias producendas, tamen causis secundis utitur, & cum iis influxum suum in ordine ad effectus ejusmodi producendos conjungit: ita satisfactio Christi per satisfactionem humanam, licet inferioris longè gradus, applicari potest.* Ib. pag. 508. 509. Resp. 1. Qua ratione pœnam temporalem ab offensa Divina sic dispares, ipse videris. Deus enim nisi offensus nullam pœnam injungit, qua bonitate & justitia est. Offenditur autem quocunque peccato, quia peccati cujusvis essentia in transgressione legis Divinæ, & aberratione ab ultimo fine consistit. Venialis, seu potiùs venalis (nam propter quæstum distinctio hæc inventa est) peccati commentum mittimus. 2. Frustra subordinationem satisfactionum & meritorum, qualis in generatione causæ primæ & secundarum est, oggeris. Satisfacere enim pro peccato nemo mortalium potest. Requiritur redemptionis pretium, quod infiniti valoris est. *Frater fratrem redimere non potest, neque Deo pretium redemptionis persolvere. Carum nimis illud est, & cessabit in æternum*, Psal. XLIX § 9. Christus *torcular calcavit solus*, Esaj. LXIII. 3. Neque *in alio quoquam est salus*, Act. IV. 11. Cedit ergo in summam Christi contumeliam tam disparium satisfactionum conjunctio, non secus ac si quis gemmas carbonibus sociaret, aut contra legem Mosis bovem cum asino ad aratrum adjungeret. Neque subordinationem ejusmodi

ejuſmodi ſatisfactionum ratione ulla, probare potes, contentus dicere: Deus *poteſt* applicare ſatisfactionem Chriſti, per ſatisfactionem hominis. Velle proba.

ARG. VI. Quicquid facimus, illud debendi rei ſumus ob gratiam tum redemptionis, tum ſatisfactionis. Ergo opera noſtra titulum ſatisfactionum ſuſtinere non poſſunt. Opus enim debitum non ſatisfacit pro alio debito. Tum id ipſum, quod facimus, à gratia eſt.

Resp. Reding: 1. *Sic ne Chriſti quidem ſatisfactio veri nominis ſatisfactio erit, quia ipſe quoque ex debitis, creationis ſcilicet titulo, & gratia Dei, ſatisfecit.* 2. *Homo juſtus per actus ſupernaturales ex forma ſanctificante dignificatos ſatisfactionis condignitatem ponere poteſt; licet ſatisfactio talis ad rigorem juſtitiæ non pertingat.* Ib. pag. 509. 511. Reſp. 1. Cùm ſatisfactio Chriſti ſit ἀποτέλεσμα, ſeu opus perſonæ utraque natura conſtantis, ineptiſſimè eam ex debito ſatisfacientis & gratia acceptantis arceſſis. An enim ſecundùm Divinam ſaltem naturam Chriſtus cuiquam debitor eſt, vel ex gratia aliquid accipit? Si de humana ſermo ſit, ne ſic quidem reus fait debendi ſponſionem ſatisfaciendi pro peccatore, ſed ſponte ſua Deo Patri obedientiam vicariam pro peccatore ſpopondit. Alia planè ratio eſt operum peccatoris, multiplici jure debitorum. 2. Ponere poteſt, inquis. Proba velle. A poſſe ad eſſe perperam argutaris. Proba actuum ſupernaturalium tantam dignitatem ex quacunque vis forma, ut inde ſatisfactio condigna cenſeatur peccato. Neque enim gratia ſanctificans aptitudinem ſatisfaciendi Deo pro peccato, ſed gratitudinem Chriſto pro nobis ſatisfacienti teſtificandi confert. Mera ergo ſomnia nobis tua propinas.

ARG. VII. Satisfactiones injunctæ à Sacerdote plerumque ſunt vel impiæ, vel injuſtæ, vel ſubleſtæ, ac cum injuria & contumelia Dei conjunctæ, vel abſurdæ. Tales ſunt crudeles & barbaræ vexationes corporis, peregrinationes nudipedales ad reliquias ſanctorum, recitatio preculatum ſuperſtitiosè toties repetita, & quidem in lingua incognita, ſubſtitutio alienarum flagellationum, opera per ſe debita, qualia ſunt preces, eleemóſynæ, jejunia, quæ vice pœnalium operum exiguntur, pecuniariæ mulctæ, battologia & πολυλογία à Chriſto damnata, aliáque ejuſmodi, quæ ipſe Anthonius Arnoldus Sorbonicus Doctor ſpiſſo volumine nuper exagitavit, veluti univerſali Seculi hujus impœnitentiæ faventia, applaudentibus Theologis & Epiſcopis multis.

Resp. Reding: 1. *Opera pœnalia à te exagitata in Scriptura commendantur. velut 1.Cor.IX.26.27. Joel.II.12. Rom.VIII.18.19. &c.* 2. *Arnoldus in cenſu prohibitorum authorum eſt. Et tamen non aliud ille, quàm canonum pœnitentialium relaxationem in moderna praxi vituperat.* Ib. pag. 511. Reſp. 1. Subleſta illa opera pœnalia, & gerras Siculas in Scriptura commendari? Impium id eſt aſſertu. Nam 1.Cor.IX.26. ὑπωπιάζειν & δουλαγωγεῖν τὸ σῶμα eſt corpus ſpiritui, ceu rectori ſubjicere, ejúſque concupiſcentias veluti frœno quodam, labore puta, ſobrietate vigiliis coercere, citra ullam opinionem ſatisfaciendi juſtitiæ Dei. Nihil huc faciunt tyrannicæ flagellationes, quæ ceu ἀ-

φειδίᾳ σώματος læsio corporis Col.II.23. damnantur, & parùm à voluntaria cœde distant. Comparat se ibi S.Paulus cum athletis. quorum nemo unquam se flagellis paravit ad luctam. Et quid fletus, jejunia Divinitus indicta Joel.II.12. cum jejuniis vestris hypocriticis, non abstinentia à cibis, sed voluntario ciborum delectu, qualis in opiparis conviviis obtinere potest, commune habent? Denique quid mortificationi actuum corporis, hoc est, concupiscentiarum, quæ in corpore regnant, & actibus corporis se exerunt, per spiritum, Rom.VIII.19. cum vestris satisfactionibus? Quid enim meretur homo, quam satisfactionem Deo & justitiæ ejus præstat, cùm Spiritu Dei concupiscentias refrænat? Neque enim Deus à nobis exposcit cruciatum corporis, sed animi mutationem & resipiscentiam. *Exercitium corporale ad pauca est utile. At pietas ad omnia utilis est, habens promissionem præsentis & futuræ vitæ,* 1.Tim.IV.8. Annon sic vides damnatas satisfactiones vestras, γυμνασίας σώματος exercitationes corporales, flagellationes, nudipedalia, χαμευνίαι, inprimis mulctas vestras pecuniarias, sub titulo eleemosynæ irrogatas? Nam quæ dantur Monachis distentis aqualiculo, & ipsi Papæ, eleemosynæ appellantur. Ideóque bullis indulgentiarum semper hæc clausula inseritur, dari gratiam spiritualem iis, *qui manus adjutrices porrigunt.* Et ad calcem Bullæ *Datum Romæ,* cùm potiùs scribendum fuisset, *Venditum Romæ.* 2. Arnoldum nunquam, credo, vidisti, nedum legisti. Satis tibi est, Romanarum Harpyarum unguibus laceratum esse. Hoc ipsum verò authorem istum bonis omnibus commendat magis. Nihil enim æquum, moderabile nihil Roma suadere hodie potest.

ARG. VIII. Nullam habere potest peccator infallibilem certitudinem de redemptione peccatorum per satisfactiones. Cùm enim satisfactio justa & æqualis delicto exigatur, ejus tamen æqualitatis certa ac definita mensura nec verbo Dei, nec ratione est definita. Proinde nec Sacerdos, nec pœnitens de peccati remissione certus esse potest.

RESP. REDING: 1. *Certitudo de remissis peccatis infallibilis haberi nunquam potest.* 2. *Remissionis peccati modus in contritione charitati, vel attritione Sacramento sejuncta secundum definitam mensuram in actu signato verbo Dei determinatus est; remanente incertitudine in actu exercito ex parte applicationis particularis, quæ dubia semper esse potest.* Ib. pag.512. Resp. 1. De certitudine gratiæ abundè supra. 2. Ostende in verbo Dei finitam satisfactionum mensuram in actu signato. Nam vestræ quidem satisfactiones vel sponte extra Sacramentum suscipiuntur, vel arbitrio sacerdotis injunguntur. Spontaneam autem illam, nec non arbitrio Sacerdotis injunctam patientiam nullam Dei verbum definivit. Frustra ergo actum signatum in Dei verbo definitum crepas; & simul certitudinem in actu exercito tollis, adeóque fidelibus omnem inter ærumnas consolationem adimis, rebúsque per se amaris satis, insuper fel & absynthium affundis; siquidem suas calamitates sine ulla indubitabili certitudine gratiæ remissionis peccatorum accipere illi debent, ut vindictas & satisfactiones irrogatas à judice, non verò ut remedia & castigationes paternas. Fideles de Dei erga se amore persuasi de cruce gloriantur, & ærumnas pro Christo censent esse honesta dehonestamenta, ac velut adversa vulnera, & cicatrices in pectore, virtutis argumenta. At uri & torqueri ad satisfactionem, & pœnas pro peccatis pendere, non modò nulla est gloria, sed insuper

causa

causa anxietatis, & ad desperationem gradus. Nunquam enim qui affligitur, scire potest, an plenè satisfecerit, nec quantum ad perfectam satisfactionem desideretur.

ARG. IX. Ecclesia Romana statuit morte Christi totam culpam obliterari. Adempta culpa nihil restat, pro quo satisfaciendum sit. Neque enim satisfit pro pœna, sed pœna satisfacit pro culpa. Tertullianus *de Bapt. cap.5.* exempto reatu remitti & pœnam ait. Injustus est, qui cruciat carentem culpa. Et remissa culpa nullam remanere pœnam, nullum κατάκριμα. supra pag.253. &c. probavimus.

Resp. Reding: 1. *S. Augustinus Tract.124. in Joh. scribit, productiorem esse pœnam, quàm culpam; ne parva putaretur culpa, si cum illa finiretur & pœna. 2. Blasphemum est asserere, injustum esse cruciare carentem culpa. An ergo injustus fuit Deus, cùm Christum carentem culpa cruciavit? Si propter alienam culpam cruciavit, cur propter propriam, ratione offensæ dimissam licet, cruciare non possit? 3. Tertullianus cum reatu pœnam tolli statuit, nempe in Baptismo.* Ib. pag.512. Resp. 1. Augustinus culpæ & pœnæ durationem comparat, non pœnam à culpa divellit. 2. Christus volens nostra peccata in se suscepit. Non igitur innocens, vel simpliciter propter alienam culpam, quippe *pro nobis factus peccatum* 2.Cor.V.21. cruciatus est. Neque propterea Deus, qua bonitate & justitia est, cruciabit propter culpam propriam, sed jam remissam. Culpa enim remissa apud nullum æquum judicem pœnam meretur. 3. Tertulliani verba generalia sunt. Mortem per oblationem debitorum in baptismo deleri eo probat, *quòd exempto reatu eximatur & pœna.* quæ generalis utique ratio est. Neque discrimen ullum peccatorum ante & postbaptismalium eatenus statui potest, quia semper justè Deus judicat. At cruciare immeritos & innocentes, nec justi, nec boni judicis est.

ARG. X. Neque etiam opera fidelium, quæ *meritoria* faciunt adversarii, simul esse *satisfactoria* possunt, quia quod meretur aliquam mercedem in gratia & gloria, nullam ampliùs habet dignitatem, quâ pro pœna satisfaciat. Omnis enim illa dignitas in merendo exhausta & consumpta est. Et bona opera pœnalia vocare, in virtutes injuria est.

Resp. Reding: 1. *Annon etiam Christi passio fuit meritoria gloriæ ejusdem? 2. Pœnale hic dicimus, quod arduum & difficile est. At virtutis universæ via ardua est.* Ib. pag.512.513. Resp. 1. Christi obedientia non in sola passione, sed in perfecta totius legis observantia & impletione consistit; atque insuper infiniti valoris est. Sic ergo patiendo à peccato & pœna peccato debita liberavit, ut simul non tam sibi, quàm nobis vitam & gloriam cœlestem meruerit; vel potiùs nos sibi, ceu membra capiti, servos domino vindicaverit. Nil in tale humanis satisfactionibus, culpa jam remissa, præstandis obtinet. 2. Satisfactionem vestri omnes definiunt pœnam propriè dictam, seu solutionem pro debito. Sic Catechismus Tridentinus *Cap. de Pœnit.* Satisfactionem definit *rei debitæ integram solutionem & compensationem, qua homo pro peccatis commissis Deo aliquid persolvit.* Navarrus: *Satisfactio est passio voluntaria pœnæ pro peccato.* Gregorius de Valentia *de Satisfact. cap.1. Satisfactio est compensatio pœnæ temporalis debitæ*

Deo, per peccatum illatæ, secundum aliquam æqualitatem justitiæ. Ipsa Synodus Tridentina pœnas hasce *vindictas* vocat. Non igitur pœna vobis dicitur propter solam difficultatem, sed propter compensationem, secundum æqualitatem justitiæ & vindictam Et pœnæ ejusmodi vobis jam sunt preces, eleemosynæ, aliáque etiam bona opera, à quibus prohibere potiùs gravis pœna censeri debet. Ergo Deo servire jam pœna erit. Sic virtutes fiunt odiosæ, dum pœnis & molestis passionibus annumerantur.

ARG. XI. Concilium asserit Cap. 8. *Satisfactiones mederi peccatorum reliquiis, & vitiosos habitus malè vivendo contrariis virtutum actionibus tollere.* At inauditum est, ut qui *medicinam* ad morbum curandum adhibet, is satisfacere dicatur.

RESP. REDING: *Quid sonat satisfactio aliud quàm valorem culpæ ac pœnæ exclusivam? An verò medicina non potest esse expultrix qualitatis mortiferæ?* Ib. pag. 513. Resp. Satisfactio ne ergo pœnam excludit, an includit? Nugaris solenniter. Qui satisfacit, punitur, non pœnam expellit. Aliud profectò est mederi alicui rei, aliud satisfacere. Illuc à bonitate & libera voluntate, hoc à justitia fluit.

ARG. XII. Veteris Ecclesiæ eandem fuisse sententiam, quam & nos tuemur, Cl. Dalleus *de pœnis & satisfactionibus* libro VII. integro fusè demonstravit.

RESP. REDING: *Pseudo-reformationi tuæ plura antiquitatis testimonia opposuit Georgius Rhætus adversus Vedrosium.* Ib. pag. 513.-517. Resp. Eadem Cl. Vedrosius, & anteum plures alii, Celeb. Dallæus inprimis, cui nemo vestrûm satisfacere vel conatus quidem est, solidè discusserunt, & nos quoquè infra discutimus. Haud alienum tamen fuerit, quædam veterum testimonia, quibus satisfactiones vestræ configantur, apponere Justinus Martyr *Dial. cum Tryphone:* Ἡ χρηστότης, inquit, καὶ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ ἄμετρον τοῦ πλούτου αὐτοῦ τὸν μετανοοῦντα ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων, ὡς διὰ Ἰεζεκιὴλ μηνύει, ὡς δίκαιον καὶ ἀναμάρτητον ἔχει. *Bonitas & humanitas Dei, & immensitas divitiarum ejus resipiscentem à peccatis, prout per Ezechielem indicat, perinde atque justum, atque qui peccatum non admiserit, habet.* Qui à Domino habetur ac si peccasset, nec punitur amplius, nec satisfacit. Tertulliani verba supra adduximus & vindicavimus. Lucifer Calaritanus *Moriendum esse pro D. F. pag. 323.* ratione generali, quòd *ubi deest culpa nec pœna sit*, probat, Catholicos, nullius criminis reos, ob fidei veræ professionem à Constantio cruciatos, nullum propriè supplicium passos esse. Chrysostomus *homil. 4. de Annunt.* Ὁ εἰπὼν, ἐλέησόν με, συγχώρησιν ἔλαβε, τῶν πεπλημμελημένων. Ὁ γὰρ ἐλεηθεὶς οὐ κολάζεται. *Qui dixit, miserere mei, remissionem delictorum accepit. Qui enim misericordiam consecutus est, non punitur.* Et *Homil. 20. in Matth.* eum qui Deum Patrem appellaverit, καὶ ἁμαρτημάτων ἄφεσιν, καὶ κολάσεως ἀναίρεσιν *& peccatorum remissionem & exemptionem à pœnis* consequi asserit. Insuper *homil. 3 de Pœnis.* Deum, quoties peccata dolet, κολάσεως ἀπαλλάττειν *punitione liberare* statuit; & nullum dimissi peccati ἔλεγχον nullum ἔλεγχον, nullum *argumentum* aut *indicium* in eo extare, pronuntiat. Clarissimidem sive quisquis author est; *Homil. 2. in Psal. 50.* Ὅπου ἔλεος, ἐξέτασις οὐκ ἔστιν. Ὅπου ἔλεος, δικαστήριον οὐ κάθηται. Ὅπου ἔλεος, εὔθυναι οὐκ ἀπαιτοῦνται. *Ubi misericordia est non est inquisitio. Ubi misericordia est, non sedet judicium. Ubi misericordia est, pœ*

næ non expetuntur. Cyrillus Alexandrinus *in Zachar. part.* 8. Ὅπου ἁμαρτίας ἄφεσις, ἕψεται πάντως καὶ τὸ ἀπαλλάττεσθαι δεῖν τῶν δι' αὐτὴν ἐπενηνεγμένων. *Ubi remittitur peccatum, illic etiam sequitur necessariò malorum propter peccata inflictorum depulsio.* S. Augustinus *in Psal.31. conc.2.* verba Davidis, *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates &c.* enarrans: *Si texit*, inquit, *peccata Deus, noluit advertere, noluit animadvertere. Si noluit animadvertere, noluit punire. Noluit agnoscere, maluit ignoscere.* Tum pauculis interjectis: *Tecta peccata quare dixit? Ut non viderentur. Quid enim erat Dei videre peccata, nisi punire peccata?* Augustino igitur Deus *tegere*, vel *non videre* ea peccata dicitur, quæ non *punit.* Atqui Deus nemini culpam dimittit, nisi cujus peccatum *tegit.* Ergo ex Augustino neminem Deus punit, cui peccatum, sive culpam *dimisit.* Idem *de verb.1. ser.37.* docet Christum moriendo ita pro nobis satisfecisse, ut peccatorum & culpas & pœnas expunxerit. *suscipiendo*, inquit, *pœnam, & non suscipiendo culpam, & culpam deleverit & pœnam.* Hieronymus *in Psal.31.* paria iis, quæ ex Augustino excerpsimus, scribit: *Quod tegitur*, inquit, *non videtur, non imputatur; quod non imputatur, non punitur.* Fidelium autem peccata *tegi*, neque *imputari*, palam est. Fulgentius *Epist. 7. ad Venant. cap.8. Non punit*, inquit, *Deus in peccatore peccata, si peccatoris cervix non fuerit indurata.* Hæc pauca delibasse sufficiat.

ARG. XIII. Satisfactiones à vera pœnitentia separabiles esse probant vel solæ indulgentiæ. Tum fatetur Cajetanus, non teneri ex præcepto divino pœnitentem satisfactiones suscipere. Emmanuel Sá citat Scotum, Biel, Navarrum, Johannem de Medina, asserentes, pœnitentem posse satisfactionem renuere. Nihil dicam de maximo dissensu Scholæ tum circa effectum satisfactionum, dum alii & culpam & pœnam, alii pœnam & æternam & temporalem, alii temporalem duntaxat iis redimi statuunt; tum circa ordinem imponendarum satisfactionum, ante scilicet, an post absolutionem. Inter quas disputationes Concilium suspenso & timido gradu incedit, atque ita artificiosè verba moderatur, ne videatur ullam damnare. Quam in rem multa defendendæ Synodo nequicquam protulit Launojus apud Cl. Reiserum *Launoii. Anti-Bell. pag.* 462. *&c.* Cassander denique multùm conqueritur, negligentiâ & inscitiâ Episcoporum & Sacerdotum doctrinam de satisfactionibus esse corruptam.

RESP. REDING: 1. *Fidei dogmata ab opinionibus probabilibus distinguere debueras. In his libera est disputatio.* 2. *Pœna temporalis reatui per indulgentias, ceu æquivalentem, imò eminentialem causam, utpote ex Thesauro superabundantium satisfactionum Christi depromptas satisfieri potest.* 3. *Cajetanus, Scotus, Biel &c. non simpliciter negant officium satisfaciendi; sed in optione pœnitentis esse ajunt, ut pro pœna temporali vindictam vel à Deo, vel à Sacerdote suscipere velint. Qui ipsi tamen Conciliorum decretis hac in re repugnant.* 4. *Distinguendæ sunt satisfactiones, quarum aliæ per contritionem charitate formatam, non condignæ sed congruæ, & culpæ & pœnæ æternæ reatum tollunt, tam intensæ subinde, velut in Maria Magdalena, ut temporalem quoque pœnam expient: aliæ post culpam lethalem remissam, pro pœna temporali condignæ, vel etiam Sacramen-*

tales post absolutionem impositæ. Juxta satisfactionum harum differentiam etiam diversitas in effectu elucet. Ib. pag. 516. 517. Resp. 1. Liberæ opiniones vobis sunt omnes, in quibus Scholæ vestræ doctores non conveniunt. Hæc sola libertatis causa vobis habetur; non momentum rei, vel Divinæ revelationis claritas, vel quicquam aliud. 2. Thesaurus satisfactionum abundantium, carbonum potiùs, pro quibus magna vobis vis auri & argenti provenit, quàm verarum Christi satisfactionum thesaurus est. Nulla igitur hic æquivalentia, nedum eminentia obtinet. 3. Sufficit nobis, quòd Cajetani, Scoti &c. opinionem in Conciliis, Tridentino inprimis, damnatam innuis. Jam ergo dissensus erit in articulo fidei, non in opinione probabili. Conciliaris enim definitio juxta vos articulum fidei constituit. 4. Dissensum vestrum immanem circa satisfactionum effectum distinctio tua frivola neutiquam elevat. Sunt qui pro ipsa culpa, sunt qui pro pœna satisfieri posse pertendant. Atque hic nova sententiarum divortia se produnt. Quidam enim disputant, ipsam pœnam æternam peccatis debitam virtute clavium mutari in temporalem, ut pro ea satisfacere possimus: quidam asserunt, & culpam & pœnam æternam remitti per contritionem, remanente obligatione ad pœnam aliqualem temporalem, cujus pars virtute clavium remittatur, pars impositis vel sponte susceptis satisfactionibus expietur. Possem dissensionum harum testes Cadmæos producere Thomam, Scotum, Antoninum, Tapperum, Bonaventuram, alios.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Satisfactio, quam pro peccatis nostris exsolvimus, fit per Christi merita. Nam qui ex nobis, tanquam ex nobis, nihil possumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia possumus. Ita omnis gloriatio nostra est in Christo, in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus.* Sunt verba Concilii *Cap.* 8. *& Can.* 13. Resp. Emplastrum hoc est nullius pretii, quod violato honori satisfactionis Christi, Patres illi obducere nequicquam conantur. Nuspiam Scriptura dicit Christum sanguine suo meritum esse, ut nos quoque simus Salvatores nostri, nostrisque actionibus justitiæ Dei satisfaciamus. Nuspiam dicit, Christum meruisse, ut nos redimamus nos ipsos, vel satisfaciamus pro peccatis nostris. Potiùs docet, Christum per se ipsum omnia præstitisse, & purificationem peccatorum nostrorum per se ipsum fecisse, Hebr. I. 3. factum esse nobis redemptionem 1. Cor. I. v. 30. Verbo, Scriptura asserit, Christum satisfecisse semel Deo, hi satisfacere eum quotidie: illa, satisfecisse *per semetipsum*, hi *per nosmet ipsos:* illa, quòd satisfecerit pro nobis *in semet ipso*, hi, quòd satisfecerit *pro nobis in nobis ipsis*. Nonne hoc redundat in satisfactionis Christi injuriam?

EXCIP. REDING: 1. *Quis nostrum dicit, Christum meruisse, ut ipsi simus Salvatores nostri? Actiones nostras non de condigno, sed de congruo satisfactorias, & causaliter & formaliter satisfactioni Christi subordinatas dicimus.* 2. *Cùm Scriptura pœnitentiam vocet justitiam, utique per eam aliquatenus justitiæ Dei satisfieri poterat; ita tamen ut hoc ex Christi infinita satisfactione manet.* 3. *Absolutè loquendo is demum se ipsum à peccatis redimit,*

mit, qui ex propriis offert pretium redemptionis. Potest tamen homo peccator sibi hoc pretium applicare. Quia tamen ejus valorem non ex se ipso, sed ex Christo habet, non potest nisi cum subordinatione ad Christum secundariò ac participativè dici, per pœnitentiam redimere se ipsum, pro peccatis suis satisfaciendo per proprium, ex Christo tamen donatum pœnitentiæ actum. Ib. pag. 517. 518. Resp. 1. Qui satisfacit ipse pro peccatis, hoc est, peccatorum quorundam pœnas suffert, is eatenus sui Salvator est, quia se à peccatis illis salvat. Merum autem esse applicationem satisfactionum Christi per nostras κενοφωνίαν, vel ex eo apparet, quòd Bellarminus *de Indulg. lib. I. 4.* narrat, Pontifices Romanos damnasse hunc articulum quorundam Lovaniensium: *Solius Christi satisfactionibus remitti pœnam temporalem, Sanctorum autem passionibus offerri Deo, ut Deus illarum intuitu nobis merita Christi applicet.* Et subordinationem satisfactionum Christi & nostrarum supponis, non probas. Etenim si pro culpa & pœna æterna Christus satisfecit immediatè, pro pœna temporali mediatè, hoc est, mediantibus satisfactionibus nostris suæ subordinatis, jam non una, sed duplex erit satisfactio Christi; neque semel Christus satisfecit, sed semper satisfacit; neque *δι' ἑαυτοῦ per semet ipsum*, sed per nos; denique non tam satisfacit pro nobis, quàm in nobis. 2. Non quælibet justitia infinitæ Dei justitiæ satisfacere potest, sed illa demum, quæ numeris omnibus consummata, & peccati omnis exors est, qualis certè pœnitentia non est, quocunque sensu justitiæ nomine veniat. Neque infinita Christi satisfactio præstat, ut perfecta justitia hominis sit, quæ non est. Neque Christus mortuus est, ut nobis daret vires satisfaciendi, sed ut pro nobis satisfaceret. Non redemit nos, ut ipsi essemus redemptores nostri. Non persolvit debita nostra, ut ipsi ea solveremus. Figmenta hæc sunt cerebri vestri, adhuc ab incude calentia. 3. Absolutè loquendo is se à peccatis redimit, qui pretium ipse solvit, sive ex suo, sive aliunde solvat. Lex enim non aliud quàm maledictionem, mortem comminatur. Qui huic satisfacit, undecunque satisfaciat, is se à peccatis redimit. Neque Christus magis satisfacit, quatenus gratiam hominibus præbet satisfaciendi, quàm resipiscit, & confitetur peccata, quatenus resipiscendi & confitendi gratiam suppeditat.

OBIECT. II. *Per satisfactiones tanquam media divinitus instituta, reddimur participes satisfactionis & meriti Christi, illúdque nobis applicamus. Potest autem satisfactio Christi per nostram satisfactionem applicari, & hæc illi tam efficienter quoad sui mediante gratiâ per Christum donata positionem, quàm formaliter quoad sui ab æterno Patre acceptationem subordinari, æquè ac causæ secundæ suum cum prima influxum conjungere possunt.* Aug. Reding. pag. 564. Resp. Est hoc alterum emplastrum curando vulneri, merito Christi inflicto, non minùs futile. Etenim 1. Concilium non applicari docet, per nostras satisfactiones, satisfactionem Christi, sed *redimi peccata, satisfieri pro peccatis Deo.* Hoccine est applicare satisfactionem? 2. Nec satisfactiones propriæ sunt media divinitus ordinata applicandi satisfactionem Christi. Requiro scripturas ejus rei testes. Solâ fide, apprehendente Christum cum certa fiducia, quatenus operibus nostris opponitur, mortem Christi peccator sibi applicat. 3. Insaniæ proximum est, nugari passionem per passiones, solutionem per solutionem, satisfactionem per satisfactionem applicari.

4. Stolida

4. Stolida est ratiocinatio adversarii petita à causis secundis primæ sul ordinatis, tum quia causæ secundæ non nudè applicant virtutem caus primæ, sed sub causa prima, communicata virtute, influunt ad effectum tum quia in rebus naturalibus causæ ad finitum effectum producendun sub prima causa ordinatæ sunt, at in rebus supernaturalibus, & negoti redemptionis nostræ, nulla omnino finita virtus ad producendum inf nitum redemptionis effectum concurrere potest. Sicut nulla finita vi tus creare, ita nec redimere, satisfacere, pœnam infinitam peccato, quod ir finitum reatum habet, exsolvere quacunque ratione potest. Nam יְ פדיון נפשם *pretiosa est redemptio animæ ipsorum. Desinet in Seculum.* Psaln XLIX. 9.

EXCIP. REDING: 1. *Synodus cap.10. decernit, nostram satisfactionem esse per Christum sum causaliter, quatenus ea ex viribus gratiæ ex Christi meritis acceptæ promanat: tu formaliter, quatenus valorem habet ex Christo eas Patri offerente. Quomodo hoc subs steret, si satisfactio Christi per nostram, ceu ejus effectum non applicaretur? 2. Non so fide, sed etiam pœnitentia meritum Christi applicari, supra probavimus. 3. Solutionem ex perfectam, & satisfactionem ex se sufficientem, sed in sua efficacia pendentem ex applicatio Divinitus statuta applicari per solutionem inferiorem & insufficientem ac subordinatan quid vetat? Ita enim etiam causæ secundæ causam primam applicant, vel potiùs à prima a plicantur; non in rebus tantùm naturalibus, sed etiam supernaturalibus, ipsóque redemptio opere, teste S. Paulo Eph. II. 10. nos ambulare in operibus bonis (quæ actus supernaturales opus redemptionis spectantes sunt) in quibus per Christum creati sumus. Atque ita etiam creationis opus concurrere potest causa secunda sub formalitate tamen longè inferiori; p actionem nempe potentialitati immersam, respicientem esse speciei in se essentialiter finit* Ib pag. 518--520. Resp. 1. Non capite 10. sed 8. profitetur Synodus, *Satisfactionem n stram esse per Christum Jesum.* Sed tuam declarationem, quòd *causaliter & formalite* eo, quo pertendis, sensu, sit per Christum, nusquam in Concilio lego. Tu interpretar pro lubitu. Neque profectò, satisfactionem nostram esse per Christum, hoc est. ex gr tia meriti Christi satisfaciendi virtutem habere: & satisfactionem Christi per nostra satisfactionem applicari, æquipollent. Potest enim ex gratia meriti Christi manar quod nihil aliud applicat. Ita charitatis habitum ex gratia Christi derivatis, & tam ab eadem justitiam Christi, vel aliud quid imputari, negatis. 2. De applicatione mer ti Christi per solam fidem supra egimus, neque operam hic ludimus. 3. Applicati nem solutionis perfectæ per imperfectam Divinitus statutam esse, proba. Somnia eni tua obtrudi nobis non patimur. Inprimis redemptionem Christi redemptione vel s tisfactione nostra sic applicari, uti causæ secundæ applicant virtutem causæ primæ, cu eadem ad effectum influentes, audacter asseris, & ex Ephes. II. 10. stolidè probare niteris Opera enim bona, in quibus creati in Christo Jesu, & præparati à Deo ambulamus, no sunt opera redemptionis vel satisfactionis nostræ redemptioni Christi subordinata, v eandem applicantia, adeóque mediatoria, sed communia sanctificationis, sine qua n mo Deum videre potest. Denique bellè Judæis & Antitrinitariis patrocinaris, concursu causæ secundæ cum prima in opere creationis, quod infinitæ potentiæ est, astruens, a gumento futili, quòd *creatura recipiat esse speciei in se essentialiter finita.* Quasi recip

re esse sit concurrere agendo ad productionem rei ex nihilo. Quàm hæc Theologo vel Philosopho indigna sunt!

OBIECT III. *Divina justitia exigit, ut aliter in gratiam recipiantur, qui ante baptismum per ignorantiam deliquerint, aliter qui semel à peccato & dæmonis servitute liberati, scientes templum Dei violaverint. Non igitur hic sine satisfactione aditus ad gratiam patere debet.* Concilium cap. 8. Resp. 1. Sæpe qui ante baptismum peccant, scientes peccant, & qui post baptismum, ignorantes. Nititur argumentum falsa hypothesi de physica efficacia baptismi. 2. Quin gravior maneat pœna peccatorem scientem, quàm ignorantem, dubium haud est. At hic non de pœnis, sed de remissione peccati quæstio est. Utrique verò remittitur, credenti in Christum, qui pro nobis plenissimè satisfecit, neutri satisfacienti.

Excip. Reding: *Omnino graviora peccata sunt post-quàm antebaptismalia, tum quia in illis, non in his invincibilis ignorantia Dei, quà finis saltem supernaturalis, subesse potest: tum quia illi, non hi expertes sunt gratia Spiritus S. Cùm igitur peccata ante Baptismum eandem ob causam una cum pœna omni remittantur, ea quæ post Baptismum committuntur aliquatenus, quoad pœnam temporalem, puniri debent.* Ib. pag. 520. 521. Resp. Contingens id omne est. Gravitas enim peccati ex ἀνομίᾳ seu exorbitantia à lege, & dispositione peccatoris, quæ ante & post baptismum eadem esse potest, non à Sacramenti usu pendet. Sic Constantinus M. adhuc catechumenus, necdum baptizatus, gravissimè peccavit, Crispum filium, & Faustam uxorem, & Licinium juniorem, sororis suæ filium interimens. Et de hoc quicquid fiat, Christi sanguis purificat ab omnibus peccatis 1. Joh. I. 7. Neque *ulla condemnatio in iis est, qui in Christo Jesu sunt*, adeóque etiam in baptizatis, Rom. VIII. 1. Repeto, hic non de pœnis, sed de remissione peccati agi, ad quod nihil respondes, respondendi impos.

OBIECT. IV. *Divinæ clementiæ convenit, ne peccata absque ulla satisfactione dimittantur. Alioquin peccata leviora putantes in graviora labentur, thesaurizantes iram in diem iræ.* Concilium *l. cit.* Resp. 1. An igitur, si propria satisfactio nostra haud intercesserit, peccata dimittentur sine satisfactione? Siccine Christi satisfactio in numerum non perveniet? An gravissima, quam Christus pro nobis sustinuit, pœna & maledictio, non satis erit ad æstimandum pro merito peccatum? 2. Sed & alia æstimandi peccati subsidia præstò sunt, lex iram denuntians, ira ex cœlo revelata super omnem impietatem, peccati meritum, æternæ pœnæ gravitas. 3. Quid divinæ clementiæ conveniat, ex voluntate Dei patefacta judicandum. 4. Accedit, quòd satisfactionibus nugatoriis illis defuncti peccata ut plurimùm rem jocularem arbitrentur, quæ tam levibus piaculis dilui queat.

Excip. Reding: 1. *Satisfactionem Christi includimus, non excludimus.* 2. *Efficaciter movent, quæ molestiam proprio supposito, ac longè minorem inferunt. Talia sunt satisfa-*

 ctiones.

ctiones propriæ. Atque is modus ex clementia Divina provenit. 3. *Non tam joculatorem, quàm blasphemum calumniatorem agis, pœnas à Concilio definitas sic traducens, quas tamen ipse supra crudeles & barbaras vexationes insignivisti.* pag. 521. Resp. 1. Satisfactio Christi perfecta, an imperfecta est? Si prius, propria includi non debet. Posterius blasphemantis spiritus est. 2. Molestiam etiam paternæ castigationes & fidei *has personas* proprio supposito inferunt. ut satisfactionibus & pœnis propriè dictis nullatenus opus sit. 3. Non ago *joculatorem*, fateor. In re enim seria tecum *jocularî* quid attinet? Sed nec *blasphemum calumniatorem* egi, scapham appellando scapham. Annon enim gerris Siculis flagellationes, ciborum discrimina, incubare Solo, cranium habere pro cervicali, sub interula nôdoso fune succingi, lumbos exulcerare, aliáque ejusmodi accensenda sunt? Quæ nonnulla crudelia licet, adeóque ab Apostolo Col. II. 21. damnata, nugatoria esse non desinunt, quia fini proposito consequendo nihil conducunt.

OBIECT. V. *Satisfactionum etiam hæc insignis utilitas est, quòd conducunt ad habitus vitiorum eradicandos, & virtutum inserendos, & Christi passionibus nos conformant.* Concilium *l. cit.* Resp. 1. Periculosum est argumentandi genus, ut quod utile videtur, statim in religione constituendum concludatur. Ita olim Novatiani utilissimum esse ad homines in officio continendos putârunt, si lapsis omnis venia negetur. 2. Imò tali disciplina vitiorum habitus non eradicari, sed foveri, adolescere, confirmari, virtutes oppositas extingui palam est, quando peccata tam levibus pœnis dispungi homines sibi stolidè fingunt, & tantum de Christi merito delent, quantum satisfactionibus suis tribuunt. 3. Operibus illis laboriosis, qualia sunt jejunia piscaria, precum ad globulos exactio, peregrinationes animi gratiâ susceptæ &c. quomodo Christo conformantur homines? Ludunt potiùs, quàm patiuntur. Proinde ex ipsis adversariis Arnoldus Sorbonista satisfactionum ejusmodi ludibria grandi volumine exagitavit, & nihil minùs quàm Christo nos conformare ea docuit. Crux potiùs divinitùs immissa, propriæ satisfactionis typho destituta, persecutio ob Evangelium infracto animo tolerata id præstare apta nata est.

EXCIP. REDING: 1. *Synodus supposita veritate de satisfactionibus authoritate Divina firmata, utilitatem earundem asserit.* 2. *Cùm omnis virtus & valor satisfactionum à merito Christi pendeat, nihil huic per nostras satisfactiones decedit; sicut nihil causæ primæ per secundarum influxum.* 3. *Cùm passiones nostræ tales sint, ut gloriæ Christi participes reddant, siquidem compassi conglorificamur, utique per eas Christo conformamur.* Ib. pag. 521. 522. Resp. 1. Malè Synodus supposuit, malè posuit. Si qua satisfactionum vestrarum utilitas est, sacrificulorum culinæ tota inservit. Conflatum enim dogma illud est ad incudem avaritiæ. Et artibus his pridem Pontificia religio in cauponationem conversa est. Nam Papæ mancipia mordicus tenent, summáque contentione defendunt, pœnam temporalem luendam esse in hac vita, & in Purgatorio, ut Papa habeat quod indulgeat, & inde lucretur, & clerus ex Missis & suffragiis pro defunctis

rem

rem faciat. Hæc satisfactionum vestrarum vera utilitas est. 2. Undecunque virtus satisfactionum derivetur, satisfactiones propriæ dicuntur, atque eatenus merito Christi derogant. Disparem verò satisfactionum ac meritorum nostrorum, & causarum naturalium subordinatarum primæ rationem jam sæpe ostendimus. Placuit Deo per causas secundas naturam gubernare. At redimere mundum per homines meros non placuit. 3. Passi cum Christo cum eodem glorificantur, & morti Christi conformantur, Rom. VIII. 17. Phil. III. 10. 2 Tim. II. 12. Sed passiones eas veri nominis satisfactiones esse, supponis, non probas. Horrenda etiam S. Scripturæ depravatio est, per quam, quod Apostolus de persecutionibus, ærumnis & martyrio, pro professione Evangelii dicit, ad flagra, peregrinationes, mulctas pecuniarias à Curione indictas, ad obmurmurationem septem Psalmorum, ciborum discrimina, aliáque ejusmodi trahitur. Qui talia sponte patiuntur, non Christi, sed suam crucem ferunt. An qui sibi dorsum scutica concidit, aut cilicio scapulas sibi excoriat, per hæc Christo conformis fit? At nihil horum Christus fecit, vel fieri jussit, vel sponte subiit; nihil Apostoli Christi imitatores γνήσιοι factitarunt unquam. An abstinere carne biduo aut triduo ante Pascha, conformitas censebitur, qua assimilemur Christo cùm illa ipsa die Christus cum discipulis agnum comederit? An muliercula quinquagies repetens suum *Ave-Maria*, Christo, qui nunquam *Ave Maria*, dixit, conformabitur? Næ risum talia movent potiùs, quàm fidem faciunt.

OBIECT. VI. *Pœnam temporalem, post remissam culpam, fidelibus exantlandam esse, multis argumentis probari potest.* Resp. Argumenta ea supra discussimus, & prægnantibus rationibus contrarium probavimus.

Excip. Reding: *Supra veritatem eam ex S. Literis probavimus.* Ib. pag. 522. Resp. Nos falsitatem demonstravimus.

OBIECT. VII. *Deus Esaj. I. 16. 17. remissionem peccatorum plenam & perfectam iis promittit, qui variis operibus laboriosis se exercuerint.* Resp. At operibus illis, quæ ibi enarrantur, satisfacere fideles non asserit, utpote quæ debita esse, & minimè ærumnosa & pœnalia nemo non videt. Non igitur satisfactionibus, sed veræ pœnitentiæ, quæ ex bonis operibus velut arbor ex fructibus definitur, remissio peccatorum promittitur.

Excip. Reding: *Omnis actus virtuosus, comparatus ad congenitum sensualitatis fomitem arduus, pœnalis est. 2. Operibus talibus Esajas proportionem quandam ad perfectam peccatorum remissionem tribuit. Nam per pœnitentiam peccata, sanguinea quasi malitia aspersa, dealbari nivis & lanæ instar dicuntur.* Ib. pag. 523. Resp. 1. Siccine virtuti studere, & servire Deo pœna est? Atqui pœna omnis passio est ob peccatum animo invito suscepta. An qui virtuti studet, patitur ob peccatum invitus, & non potiùs agit id sponte, quod peccato adversatur? Sic virtutes fiunt odiosæ, dum molestis passionibus annumerantur. 2. Neque ulla proportio verè meritoria & satisfactoria pœnitentiam inter & perfectam remissionem peccatorum statuitur, sed ex signo res signata, ex effecto causa ostenditur. Pœnitentia enim vera remissionis perfectæ & dealbationis signum, non causa est. Fides enim, cujus anteambulo est contritio, & pedissequa

bona opera, in solo Christo reconciliationem quærit. Sola ergo aspersio sanguinis Christi nitorem & candorem illum peccatori conciliat, 1. Joh. I. 7. Psalm. LI. 7. 8.

OBIECT. VIII. *Johan. Baptista Matth. III. 8. Luc. III. 8. jubet facere fructus dignos pœnitentiæ. Hi fructus utique sunt opera, quibus peccata delentur, & malefacta puniuntur.* Resp. Fructus pœnitentia dignos sancta opera intelligit, qualia par est eum edere, quem verè peccati pœnitet. quomodo etiam Ferus, Jansenius, ipse Maldonatus explicat. At operibus illis Deo satisfieri, est τὸ κρινόμενον.

EXCIP. REDING: *Eo ipso, quòd talia opera sunt fructus pœnitentia digni, in linea sunt ejus proportionis, quam pœnitentia, ad remissionem culpæ ac pœnæ æternæ & temporalis habet.* Ib. pag. 523. Resp. Proportionem habere causæ meritoriæ & effectus fingis, non probas. Hoc ipsum τὸ κρινόμενον est. Saltem ex hoc loco nihil conficis. Annon & isti, quibus tota pœna jam est remissa, (quomodo Bellarminus ex communi Scholasticorum sententia docet, *aliquando tam vehementem esse posse dolorem contritionis, ut tota pœna remittatur*) tenentur fructus edere pœnitentia dignos? Pro qua ergo re illi fructus tales edentes satisfaciunt?

OBIECT. IX. *Paulus 1. Cor. XI. 31. ait, non judicatum iri nos, si nos ipsos judicaverimus. Ergo ad satisfactiones ejusmodi hortatur. Idem 2. Cor. VII. 11.* ἐκδίκησιν *vindictam, puta de peccatis præteritis, adeóque satisfactionem in Corinthiis laudat.* Resp. 1. Se ipsum judicare non est satisfacere, vel aliquid Deo compensare, sed culpam suam agnoscere ac delere, uti etiam Anshelmus, & ante eum Chrysostomus in h. l. explicat. 2. Ἐκδίκησις illa seu *vindicta* in Corinthiis laudata erat, non satisfactio propria, sed excommunicationis sententia à Corinthiis, ex Apostoli præscripto, in incestuosum lata, uti etiam Cajetanus, Isidorus, Clarius, Gagnæus, Godellus, aliique plurimi agnoscunt.

EXCIP. REDING: 1. *Deus judicanti se parcit, ne condemnetur cum mundo. Ergo pœnitentia talis proportionem habet cum remissione. Sic etiam Chrysostomus. 2. Corinthii vindictam tum de se, tum de incestuoso sumebant. Fieri autem non posse, quin anima Divini judicii horrore perculsa partes ultionis in exigenda de se pœna occupet, ipse Calvinus Instit. III. 3. 16. fatetur.* Ib. pag. 523. Resp. 1. Parcit judicanti seu διακρίνοντι *discernenti* se, non satisfacienti pro pœna, sed culpam agnoscenti, deprecanti, se emendanti, & à Seculi hujus conversatione se *discernenti*, segreganti. Qui sic se discernunt, illos κρίνεσθαι *judicari*, damnari à Domino Apostolus negat. Quicunque autem satisfaciendo pœnam subeunt, ii judicantur sanè. Quid verò multis? *Judicari, à Domino* est cum mundo damnari. Hæc verò pœna non retinetur, nisi etiam culpa non dimittatur. Si culpa dimittitur, pœna etiam condonatur. Nihil ergo Paulus de ea pœna, cui satisfactionem Papistæ assignant. Et dum Dominus judicabat, multi infirmabantur, dormiebant. At nemo unqnam se judicans, damnavit aut morbo aut morte, excepto Juda, & similibus. 2. Vindicta de incestuoso sumpta anne satisfactio fuit pro pœna peccati proprii? Proba

ba ex textu, in quo nil tale legimus. Calvinum & malè citas (§.15. non 16. verba habentur) & detorques. Pœna illi non propriè, sed impropriè talis est; puta *pudor, confusio, gemitus, displicentia sui, & reliqui affectus, qui ex seria delictorum recognitione nascuntur.* uti ipse subjicit. An affectus hi sunt pœnæ, satisfactiones propriè tales, qualibus peccata expiantur. damna Deo illata sarciuntur, & merces ex justitia commutativa debetur. quod satisfactioni propriè dictæ Bellarminus tribuit?

OBIECT. X. *Etiam Patres ejusmodi humanas satisfactiones agnoverunt. Justinus Martyr* Dial. cum Tryph. *negat Davidi remissam esse noxam ante pœnitentiam. Irenaus* adversus hæreses lib. IV. 24. *Zachai reddentis quadruplum exemplum proponit. Origenes* Homil. 6. super Exod. *jubet pœnitendo, flendo, satisfaciendo delere admissum. Tertullianus* lib. de pœnit. *Satisfactionem ait confessione disponi, confessione pœnitentiam nasci, pœnitentiâ Deum mitigari. Cyprianus* lib. 1. Epist. 3. *Novatianos redarguit, quòd satisfactionibus delicta non redimant. Basilius, Gregorius Nazianzenus, Chrysostomus, ejusmodi opera commendant. Hieronymus* lib. III. epist. 295. *jubet ante præstitutum diem per res ipsas satisfacere. Augustinus* in Psal. 44. *mandat, ut quisque peccata sua puniat.* Ita Bellarminus & rapsodus ejus Aug. Reding *pag.* 559. *&c.* Resp. 1. Est argumentum humanum, quod contra divini verbi fidem nihil probare potest. 2. Pleraque loca illa probant necessitatem pœnitentiæ etiam externis operibus testandæ. Cum quo luctantur hi homines? an cum lemuribus? Quis unquam nostrûm pœnitentiæ necessitatem vocavit in dubium? Hoc quæritur, an externa pœnitentiæ opera inprimis illa, quæ hoc titulo donant Adversarii, sint justæ compensationes offensarum, & propriè dictæ satisfactiones, subordinatæ satisfactioni Christi, adeóque peccata, vel eorum, uti quidem mitissimi sentire videri volunt, temporales pænas propriè redimant? Ad has verò lineas decertandum. 3. Satisfactiones si qui commendant, verbo eodem subinde, sed diverso sensu loquuntur. Cedo enim unum ex Patribus, qui pro pœnis temporalibus satisfieri Deo asserat? Satisfieri volunt peccatis per opposita bona opera, peccati habitum tolli, & induci contrarium habitum, satisfactiones & pœnas eas præcedere veniam & remissionem, iis redimi peccata, sanctis non esse remissam noxam ante satisfactionem. deleri satisfaciendo admissum, & puniri peccatum. At Papisticæ satisfactiones supponunt remissionem culpæ, sequuntur veniam, redimunt non peccata, non æternam pœnam, sed juxta pleró sque, temporales duntaxat, nec pulso veteri novum habitum inducunt, cùm liberatio à pœnis non sit novi habitus inductio. Quid ergo ad satisfactionarios illos sententia Patrum? Fateor sanè veterum in hanc partem δημηγορίας omnes vix exigi posse ad amussim simplicitatis Christianæ, & Apostolicæ

postolicæ sinceritatis, & mecum bonos omnes exoptare, ne sibi permisissent à phrasibus Scripturæ recedere, & καινοφωνίαις indulgere, quæ facilè apud universos inprimis ἐπὶ πλεῖον προκόψουσιν ἀσεβείας 2.Tim.III 16. Interim fidenter dico, nostram sententiam, quæ pœnitentiam constituit in mutatione vitæ, quæ & doleat præcedentia peccata, & fleat, & plangat, & jejunet, & peccatis iis comparet oppositas virtutes, propiùs imò planè ad mentem Patrum accedere, etsi verbis nonnihil discrepet. Quanquam & illud, quòd *satisfieri Deo* dicunt, commodè explanari potest, ne putemus videlicet, pœnitentiæ aut internum sensum, aut externa opera metienda esse nostro potiùs judicio, quasi optimè functi partibus nostris fuerimus, cùm nos homines non improbaverint, quàm ad amussim voluntatis divinæ in verbo ejus expressæ. Apud bonos quoque Authores *satisfacere* notat culpam agnoscere, uti notat Levinus Torrentius ad verba illa Suetonii in Julio cap.73. *Satisfacientem eodem die adhibuit cœnæ.* Juxta quam notionem multò magis *satisfacere* dici potest, qui dolorem agnoscit & testatur quoque externis indiciis. 4. Quæ diximus, clavis solutionis esse possunt ad omnia loca ex Patribus objecta. Qui tamen singula discussa cognoscere avet, adeat licet Cl. Dallæum *de Pœnis & satisfact.* lib.VII. nec non Chamierum *Panstrat. Tom.III. lib.XXIII.15.*

EXCIP. REDING: 1. *Quæ hæc audacia est, testimonium ex Patribus depromptum humanum vocare, & eosdem arguere, ac si à phrasibus Scripturæ & simplicitatis Christi amussi recessissent!* 2. *Falsò supponis, à nobis statui in homine justas offensarum propriè dictas satisfactiones, peccatorum ac pœnæ æternæ redemptrices; neque ullas dari satisfactiones, quàm quæ veniam subsequentem, & peccatorum remissionem supponunt.* 3. *Justinus non sola fide, sed pœnitentia etiam deletum Davidis peccatum ait. Proin aliquam congruitatis proportionem habere, pœnitentiam ad remissionem peccatorum innuit. Cùmque David sub veteri lege pro pœna temporali satisfecerit, pro eodem sub nova lege satisfaciendum fuerit. Irenæus quoque loc. cit. ex bonis in pauperes erogatis fieri præteritæ cupiditatis solutionem, adeóque veram satisfactionem, in foro etiam Dei, ad quod bonitas moralis spectat, asserit. Origenes pœnitendo, flendo, satisfaciendo deleri docet, quod admissum est. Quid clarius? Addit homil. 3. in lib. Jud. Deo satisfieri in confessione pœnitentiæ. Tertullianus redimi impunitatem pretio ac compensatione pœnitentiæ astruit. Cyprianus Novatianos satisfactionibus delicta non redimentes arguit. Basilius remedium contra peccati gravitatem statuit confessionem, amaras lachrymas, vigilias, in quibus satisfactionis formalitas consistit. Nazianzenus non sola fide sed per officia misericordiæ purgari peccata pronuntiat. Ambrosius plura esse subsidia, quibus peccata nostra redimamus, statuit. Hieronymus, si ante præstitutum diem per res ipsas satisfecerimus, in judicio misericordiam nos consecuturos recipit. Augustinus mandat, ut quisque peccata sua puniat, ne Deus puniat. Quid his omnibus luculentius? Ideo distinctè ad testimonia hæc respondere supersedisti.* Ib. pag.524-526. Resp. 1. Cùm Doctores quivis Ecclesiæ homines, non Deus fuerint, eorum testimonium, quod ex scripto Dei verbo (aliud enim non extat) non depromse-

prompserunt, non potest non merè humanum esse. Tu ergo vel singula Patrum dicta & phrases ab iis, in hoc inprimis argumento, usurpatas ex verbo Divino scripto nobis demonstra, vel calumniari desine. 2. Divisum circa satisfactiones labium vestrum supra apricatus sum. Non eadem veterum inprimis Scholæ doctorum mens fuit. Responde tamen, si potes, pro mitissimis, qui pro pœnis temporalibus satisfieri, easque redimi pertendunt. Vel unicum ex S. Patrum choro nobis siste, qui pœnam temporalem ab æterna & culpa distinxerit, atque pro illa satisfieri sola affirmaverit. Hoc si potes, per me rubrum galerum habeto, si Babyloni tuæ sic placuerit. Sed in æternum id præstare non poteris. Cur insuper ad institutam à me satisfactionum, quarum veteres meminere, & vestrarum antithesin nihil respondes? Hic si uspiam, tibi aqua hæret. Non verba sola ἐπιπολαίως attendenda, sed rerum definitiones ponderandæ sunt. 3. Frustra ergo magno hic verborum strepitu, magna enumerationis pompa, aures doctorum obtundere, & infirmorum judicium obruere conaris. Ostendam paucis. Pœnitentia deletum Davidis peccatum dixerit Justinus. An solam pœnam temporalem deletam dixit? Imò de culpæ, pœnæ & æternæ & temporalis remissione loquitur, & deletum pœnitentia peccatum dicit, vel quia ex misericordia illud credenti & resipiscenti Deus condonavit, vel quia vitiosos peccandi habitus forti pœnitentia ex animo suo expunxit obliteravitque. Præteritæ cupiditatis solutio, quam Irenæus asserit, qua ratione in satisfactionem pro pœna temporali quæso commutatur? De Origenis verbis idem statuendum, quod de adductis ex Justino. Sed satisfaciendo, inquis, deleri, quod admissum est, Origenes ait. Atqui non de verbis, sed de verborum sensu agitur. Satisfaciendi autem vocem apud vetustissimos authores Latinos alio sensu, quàm eo, quem novella superstitio vestra ei affinxit, usitatam esse, probatum jam dedi. Et S. Patres alio sensu usurpasse liquet, tum quia eos etiam, qui ex impietate ad Evangelii fidem suscepto baptismo convertuntur, *Deo satisfacere* ajunt: tum quia satisfaciens juxta veteres non solius pœnæ, sed etiam culpæ remissionem accipit: tum quia quam commemorant satisfactionem, eam remissionem peccatorum antecedere, non sequi volunt: tum quia apud ipsos satisfaciens gehennæ, sive æternæ pœnæ remissionem accipit: tum quia satisfaciens Dei misericordiam convenire iis dicitur, cùm vestra satisfactio justitiam respiciat: quæ aliáque veterum consignatissimis testimoniis Cl. Dallæus *de Pœnis & Satisfact. lib VII.* 4. confirmavit. Sed quis locupletior ipso Origene à te citato testis est? Etenim is *Deo satisfieri in confessione* docet. An vobis confessio satisfactio est? Pari inscitia *redimendi* vocem, qua Cyprianus, Ambrosius, aliique utuntur, flagellas. Etenim ipse Arnoldus vester agnoscit, eos non pœnæ temporalis, sed culpæ remissionem intelligere; & *redemptionis* voce iis simpliciter liberationem, absque illo pretio redemptionis venire. In lachrymis vigiliis, &c. satisfactionem propriè consistere, tu asseris. An sic etiam Basilius? Proba. Purgari peccata per officia misericordiæ, Nazianzenus dixit. At vos satisfieri non pro peccato, sed pro pœna temporali per officium justitiæ asseritis. An ergo sic paria facitis? Augustinus jubet quemque peccata sua sine discrimine punire, vos peccata mortalia in Christo punita esse conceditis; atque eo remisso pœnas temporales exigitis. Viden' Redingi. Annon, sicut pueri nolis sonantibus affingunt, quod ipsi cantillant: sic vos degenerans natio veteribus?

QUÆ-

QUÆSTIO IX.

An absolutio Sacerdotis fiat per actum judicialem, quo ab ipso, velut à judice, sententia remissionis peccatorum pronuntietur, an per nudum ministerium pronuntiandi & declarandi, remissa esse pœnitenti peccata?

AFfirmat prius Cap.VI. & Can.IX. Fatemur nos, à Christo Ecclesiæ concessam esse potestatem absolvendi, & peccata pœnitentibus remittendi, significatam metaphora clavium aperientium & claudentium. Porro exercitium hujus potestatis est partim in prædicatione Evangelii, sub qua etiam Sacramentorum administratio continetur, partim in disciplina Ecclesiastica. In prædicatione Evangelii remittuntur peccata, non tamen per actum judicialem, fatentibus adversariis. In disciplina Ecclesiastica peccata remittuntur, præcisè non quatenus offendentia Majestatem Dei, sed quatenus Ecclesiam. Pastores enim dirigunt Ecclesiam Dei in hac vita. Proinde cùm ita remittunt, verè sunt judices, & per actum judicialem remittunt pœnas sive satisfactiones Canonicas Ecclesiæ debitas. Cæterùm Synodus scifcit, sacerdotem ut judicem remittere peccata, quatenus Deum offendunt, adeóque ipsum quasi inter Deum & peccatorem medium, sententiam absolutionis talem pronuntiare, quam Deus æquè ac si ab ipso Christo lata esset, firmam & ratam in suo judicio habeat, & citra quam nemo post baptismum lapsus DEO reconciliari possit, ut loquitur Bellarminus *de pœnit. lib.III.3*. Sed & Catechismus Tridentinus *lib.II.5*. monet, non aliter accipiendam esse vocem sacerdotis, peccata legitimè condonantis, quàm Christi dicentis paralytico: *Confide fili, peccata tua tibi remissa sunt.* Hoc præcisè negamus. Etenim

ARG. I. Potestas absolvendi per judicialem actum est solius Dei, incommunicabilis ulli creaturæ. Solus ipse judex est, Genes.XVIII.v.24. Psal. XCVII.1. Hebr.XII.23. Jacob.IV.12. Est proprietas essentialis Dei peccata remittere, Luc.V.v.21. Jesaj.XLIII.15. Mich.VII.18. Matth.VI.12. Ergo Sacerdos non absolvit ut Judex.

RESP.

RESP. REDING: 1. *Christo etiam qua homini data est potestas judicandi, Joh. V.27. Et Luc.V.22. Filius hominis habere potestatem dicitur dimittendi peccata. Ergo si non absoluta & primaria, saltem secundaria peccatorum remittendorum potestas communicabilis est. 2. Genes.XVIII.27. Deus dicitur judicare terram. An icciirco homines nulli judices sunt? Annon etiam duodecim tribus Israel sedebunt judicantes, Matth.XIX. (non XV.) 28? Annon etiam Luc.V. 24. Christus ipse, qua filius hominis sibi peccatorum remittendorum potestatem vindicat? Aliud ergo est primaria potestas remittendi peccata, ministerialis aliud.* Tom.II. Tract.VII. Se.2. pag.526.527. Resp. 1. Judiciaria potestas remittendi peccata tribuitur Christi, filii hominis, personæ, non seorsim humanitati. Dicit enim Christus ipse Joh.V.27. *Dedit ipsi potestatem*, non utique secundariam, uti tu nugaris, sed absolutam & primariam, quia ib. v.22. πᾶσαν κρίσιν *omne judicium* Filio dedisse, imò ipse judicare, non Pater quenquam judicare, dicitur) *faciendi judicium* ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστὶ, *quia Filius hominis est; non quâ homo est.* Est enim judiciaria potestas illa ἀποτέλεσμα personæ, utraque natura in eo faciente, quod suum est, cum communione alterius. Filius hominis nominatur, quia peccatum sine morte, adeóque carne hominis, judicari, & sine ea execratio legis aboleri non potuit. 2. An judex homo quisquam judicat orbem? An Apostoli judicabunt tribus Israelis secundum suum, an secundum Dei, quod prædicarunt, verbum? S. Paulus Rom.II.16. litem decidat: *In die*, inquiens, *qua judicabit Dominus occulta hominum, secundum Evangelium meum, per Jesum Christum.* Judex ergo erit Christus solus: judicii norma Evangelium à duodecim Apostolis prædicatum.

ARG. II. Etiam ratio sana comprobat, judiciariam potestatem peccata remittendi penes solum Deum esse. Qui enim peccata remittit, oportet sit καρδιογνώστης, qui peccata animi, quæ sub sensum non cadunt, cognoscat; animarum & conscientiarum Dominus, qui pœnas iis convenientes dictet & irroget. Hinc adeò ipsi Patres cap.5. innuunt, sacerdotes non posse esse judices, nisi perfectam cognitionem peccatorum habeant. At sacerdotes his dotibus minimè pollent. Ad hoc enim, ut noverint peccatum pœnitentis, ejúsque pœnitentiam, non sufficit externa confessio, & contritionis externa signa, quia nescit, an hæc vera & integra, an potiùs simulata & imperfecta sint. Proinde judicant de ignotis, iis nempe, quæ hominis cognitionem effugiunt. Si respondeatur, eos non judicare *absolutè*, sed *conditionaliter*, hoc ipso veros judices se haud esse produnt. Judices enim veri non judicant conditionaliter. Neque dicunt: *Hunc damno, si est homicida*; sed potiùs: *Hunc damno, qui est homicida.*

RESP. REDING: *Argumentum non stringit nisi contra absolutam & primariam potestatem remittendi peccata, quæ solius Dei est. Potestas autem remittendi peccata Ministris concessa à Christo secundaria conditioni humanæ, quæ intuitivam secretorum cordis cognitionem non admittit, proportionata est. Quòd si propria confessio in foro justitiæ est probatio probationum, cur non magis in foro clementiæ pœnitentiæ confessio cum dolore conjuncta sufficiens probatio ad munus judicii absolutorium exercendum habebitur?* Ib. pag. 527–528.

527--528. Resp. Primariæ & secundariæ potestatis judicialis remittendi peccata distinctionem probare & tum demum legitimè applicare debueras. Nos autem eo ipso, quod hic posuimus, argumento non aliam, quàm absolutam, soli Deo convenientem dari, pertendimus. Nulla enim judicialis potestas sic remittendi peccata in terris, ut remissio rata quoque sit in Cœlis, cum humana conditione fallibili conjungi potest. Qualis enim remissio judicialis esse potest peccati illius, quod quale sit, & cum qua animi dispositione & pœnitentia conjunctum sit, pro certo non constat? Accedit, quòd judex peccatorum remittendorum & retinendorum potestatem habere debet in animam, quæ ob peccata punitur vel absolvitur. Talis autem potestas Divina uni solique Deo competit. Frustra confessionem in foro soli & poli, justitiæ & clementiæ comparas. Ex ore confitentis judicatur reus in foro humano justitiæ, quia nemo sibi iniquus censetur, & qualiscunque pœna decernitur, ea corpori, non animæ infligitur. Non ideo ex ore confitentis in foro Divino clementiæ absolvi quilibet potest, quia confessio & signa pœnitentiæ externa fucata esse possunt. Qui igitur sic absolvit, cordis & renum explorator sit oportet. Si, ita Novatianus *de Trinit. cap.13.* arguit, *cùm nullius sit nisi Dei corda nosse secreta, Christus secreta conspicit cordis: quod si cum nullius sit, nisi Dei peccata dimittere, idem Christus peccata dimittit, meritò Deus est Christus.* Deus ergo similiter Sacerdos vester erit, si argumentum hoc pro Deitate Christi stringit, uti stringit fortissimè. Conditionata verò absolutio judicialis esse nequit.

ARG. III. Apostoli peccata remiserunt, nunquam tamen tanquam judices, usurpata absoluta tali formula, quali utitur sacerdos.

Resp. Reding: *Si peccata Apostoli remiserunt, non igitur remittere peccata est proprietas Dei essentialis: & sub formula quadam judiciali remiserint oportet.* Ib. pag. 528. Resp. Si remiserunt, ut judices. De tali enim remissione quæstio est, & argumentum sonat. Remiserunt ut præcones, credentibus & pœnitentibus sine discrimine Evangelii sententiam promulgantes, formula tali: *Fili confide, remissa tibi sunt peccata: Crede, & salvaberis &c.* Nuspiam profectò invenies ullum Apostolum aut Evangelistam dixisse ulli pœnitenti: *Absolvo te à peccatis*; aut ab eodem scrupulosam & minutam peccatorum enumerationem exegisse; aut pœnas corporeas vel pecuniarias post absolutionem ei dictasse. S. Paulus ignovit incestuoso Corinthio, & eidem ignosci à Corinthiis voluit. Sed remissio ea fuit non coram tribunali Dei, nec absolutio per Sacramentum pœnitentiæ; sed remissio pœnæ Ecclesiasticæ, per quam pœnitens Ecclesiæ reconciliabatur.

ARG. IV. Cùm statuatur, Sacerdotes V. T. hanc potestatem non habuisse, sequetur hinc deteriorem esse conditionem novi, quàm veteris fœderis. Nam multiplicatio judicum est pars quædam σκληρογωγίας.

Resp. Reding: 1. *In V. T. obtinuit utique peccatorum confessio, licet ei remissio ex opere operato conjuncta non fuerit.* 2. *Judicium Sacerdotum N. T. non in vindictam scelerum, sed ad misericordiæ abundantiam, in peccatorum ex operato Christi meritorum opere remittendorum efficacia constitutum, meliorem, non deteriorem N. T. conditionem reddit.* Ib. pag. 528. Resp. 1. Obtinuit confessio eorum peccatorum, pro quibus hostiæ Divinitus decretæ erant; at nec scrupulosa illa, nec Sacramentalis, nec cum judiciali absolutione

tione, vel retentione peccatorum à Sacerdotibus peragenda, conjuncta. Neque enim peccatores obnoxii erant pœnis à Sacerdote, qui sæpe confitente nequior est, & contra jus & fas, de rebus etiam ignotis judicat, indictis. 2. Judicium non remittendi duntaxat, sed etiam retinendi peccata; atque illud sub conditione ejusmodi satisfactionum, quas ipsa Synodus *vindictas* nominavit, vobis arrogatis. Judicium igitur purum putum justitiæ, non clementiæ est. Neque enim judicis clementis, sed justi est, absolvere sub conditione satisfactionis. Sic profectò meliùs actum fuerit cum Ecclesia veteri, quàm hodie agitur cum nova, cujus tamen fœdus *κρεῖττον præstantius* esse S. Paulus Hebr. VIII. 6. pronuntiat.

ARG. V. Christus Pastoribus par jus dedit & retinendi & remittendi peccatum. Quo igitur modo retinent, eodem remittunt. At retinent non per judicialem actum, cùm nemini æternam damnationem peccato debitam irrogare queant. Ergo non remittunt per actum judicialem.

RESP. REDING: *Par retinendi & remittendi peccata jus Christus dedit, non ex proprii arbitrii libidine, sed ex æquitatis judicio, adeòque utrumque cum actu judiciali conjunctum. Neque retinere peccata est æternam pœnam infligere, sed pœnæ hujus debitum per remissionem non tollere.* Ib. pag. 528. Resp. Major profectò est argumenti mei vis, quàm ut sic declinari possit. Etenim si Sacerdos per judicialem actum peccata retinet, ceu judex utique peccatorem pœnæ adjudicat, licet non ipse, sed Deus ex sententia ejus judiciali eam infligat. Neque enim judicis punientis actus judicialis merè negativus est, & in non remittendo consistit: sed positivus, secundùm quem decretoria sententia sontem pœnæ adjudicat. Si igitur Sacerdos non hoc modo, uti tamen ipse agnoscis, peccata retinet, sed merè *non remittendo*, hoc est, declarando, quòd peccata remissa non sint, sed à Deo retineantur ad pœnam: utique remittit etiam non per judicialem actum, sed declarando, quòd peccatori in Christum credenti peccata non retineantur, imputentur, sed condonentur; ipséque adeò peccator non veniat in judicium, sed ex morte ad vitam transiturus sit. Joh. V. 24.

ARG. VI. Remittere peccatum est donare justitiam & vitam æternam. Atqui Sacerdos nemini, per actum judicialem, justitiam & vitam æternam adjudicare potest, cùm ipsemet peccator sit, reatus particeps, & indigus ejusdem beatitudinis. Solius meriti Christi, fide apprehensi, hæc dos est.

RESP. REDING: *Sacerdos, qua judex, profert sententiam absolutionis, cui per efficaciam non jam à Sacerdote, nisi qua instrumento, sed à Christo derivatam inest vis justitiam & vitam donandi.* Ib. pag. 519 Resp. Sic ergo ex Sacerdotis sententia Christus ad dandam justitiam & vitam obligabitur. Ille judex erit: Christus dominus judicii executor. Sic scilicet *ἄνω ποταμῶν* sursum torrens fluit. Quòd si Sacerdos *certissimè* confert remissionem peccatorum dignè accedentibus, uti Synodus *cap. 5.* dicit, inde planè sequitur, si Sacerdos absolvat morientem, eum quoque isti homini animam agenti dare vitam æternam. Unum enim sequitur ex altero. Qui ut judex remittit & absolvit, is & justum pronuntiat, & eidem dat potestatem vivendi. Sic ergo Sacerdos erit Servator animæ, & dabit gratiam, quæ ultra mortem extenditur.

ARG. VII. Sic Sacerdos se geret judicem Dei & in causa Dei. Nam causæ peccatorum disceptantur inter Deum offensum & hominem offendentem. Inter hos medius venit sacerdos, & peccata probè ponderata judicat, tantùm non in Deum ferens sententiam, & ad remissionem compellens. Et tamen sacerdotes, æquè, imò quandoque magis peccatores & & rei coram Deo sunt, quàm ii, quibus peccata remittunt. Ac perinde res habet, ac si duobus sontibus & perduellionis reis, unus alteri diceret: *Absolve te à tuis peccatis.* Accedit quòd ipsi sacerdotes æquè ac omnes reliqui tenentur dubitare de remissione peccatorum, juxta Sess. VI. Can. 13.15. Quomodo igitur alios à peccatis absolvere, & de remissione peccatorum certos reddere possunt?

RESP. REDING: 1. *Sicut Magistratus vestri judex non est, qui ejus jussu à peccato adversus se patrato pœnitentem absolvit: sic nec in foro pœnitentiæ Sacerdos Dei, seu partis, judicem gerit, sed subdelegatum ejusdem subdeleganiis & primarii judicis judicem. Neque refert, an & qualis peccator etiam sit Sacerdos, quia Christi authoritate agit.* 2. *In absolutione tali Divinæ operationis efficacia in se prorsus certa, & propter Divinam promissionem infallibilis est, licet ex parte pœnitentis & Sacerdotis absolventis quibusdam conditionibus Divinitus requisitis nitatur, ex quarum incertitudine dubium quoddam oboriri potest.* Ib. pag. 529. Resp. 1. Judiciariam potestatem subdelegatam fingis iterum, non probas. Dein Bellarminus disertè scribit, peccata esse causas, quas habemus cum Deo. Sedet ergo Sacerdos arbiter in Dei causa. Deus est actor, conquerens factam sibi injuriam: sacerdos judex, Deum inter & peccatorem, cognoscens causam, dijudicans, discernens jus & injuriam. Sic judex Magistratum inter nostrum & subditos, adeóque ipsius Magistratus nostri est, quisquis causas utrorumque cognoscit, & sententiam judiciaria potestate, undecunque collata, fert. Neque proin obstat, quòd Sacerdos judicio suo Christi authoritatem præfert. Nam eam non probat, & id omne ad incrementum dignitatis suæ refert. Dicunt se servire Christo, ut hominibus imperent, & gravi jugo premant conscientias, atque inde consectentur lucra, rem faciant, & divitias accumulent. Sic, qui in Republica student rebus novis, & suam potestatem augent dispendio Regis, dicere solent, se servire Regi, ejúsque negotia curare. 2. Quid verò si conditionum Divinitus requisitarum impletio Sacerdoti plenè & certissimè cognita non sit? An tum absolutè judicabit, & absolvet? Annon sic contingere sæpissimè potest, ut judex ejusmodi justificet sontem, & condemnet insontem, adeóque abominatio sit Jehovæ? Sed hac de re pluribus infra.

ARG. VIII. Consilium de remissione peccatorum est æternum. In tempore igitur non potest per judicialem actum novum vel interpolari vel mutari.

RESP. REDING: *Omnia Dei consilia & decreta æterna sunt. Et tamen temporales actiones à causis secundis promanantes mutabiles sunt. Licet ergo Divinum consilium sit immobile, effectus tamen, utpote dependens à conditionibus mutationi obnoxiis, mutabilis est.* Ib. pag. 529. Resp. Actiones temporales respectu causarum secundarum mutabiles, respectu

ſpectu primæ immutabiles eſſe, quis ignorat? Cùm verò decretum Dei de remittendis aut retinendis Titio vel Mævio peccatis ſit æternum & immutabile, & Sacerdoti ignotum; ſi Sacerdos abſolvit hominem, quem Deus ab æterno reprobavit, aut negat abſolutionem electo, an Sacerdotis ſententia refiget Dei decretum? An Deus tenebitur perdere electum, aut ſervare reprobum?

ARG. IX. Abſolutio talis pœnitenti eſt inutilis, quia nunquam de remiſſione certior fiet. Nam ad integritatem requiritur intentio ſacerdotis, & regularitas, cujus plurimi finguntur defectus. De his autem nunquam poteſt peccator πληροφορεῖσθαι, proinde nec de abſolutione.

RESP. REDING: *Salus noſtra, ejúſque media, adeóque etiam remiſſio peccatorum etſi ex parte noſtra incerta, ex parte tamen Dei infallibilia ſunt.* Ib. pag. 530. Reſp. Hic verò quæſtio eſt de certitudine & infallibilitate ex parte Dei. Sacerdos enim ſe peccata remittere authoritate Chriſti profitetur. Si igitur pœnitens de Sacerdotis voluntate & regularitate, à qua effectus remiſſionis pendet, nunquam certus eſſe poteſt, quæ hic ex parte Dei infallibilitas ſtatui poteſt? Et quis abſolutionis Sacerdotalis fructum in conſcientia ſua ullum percipiet, ſi ab intentione & regularitate Sacerdotis, de qua utraque nunquam pœnitentes ſecuri eſſe poſſunt, ille pendet? Anxietatem & incertitudinem iſthanc poſt Medinam & Adrianum VI. non diſſimulavit Jeſuita Vaſquez, cujus *in 3. p. Thomæ q. 90. art. 1.* hæc verba ſunt: *Non eſt tutior via confeſſionis; imò eſt minùs certa, quia ex parte Sacerdotis abſolventis multa incerta ſunt; An ſit Sacerdos? An habeat authoritatem & jurisdictionem? An habeat intentionem?*

ARG. X. Eam ſententiam jam olim in Epiſcopis & Presbyteris damnavit Hieronymus *Comment. ad Matth. XVI.* ubi ait, eos locum de clavibus Regni cœlorum non intelligentes, *aliquid ſibi de Phariſæorum aſſumere ſupercilio, ut vel damnent innocentes, vel ſolvere ſe noxios arbitrentur. Cùm apud Deum non ſententia Sacerdotum, ſed reorum vita quæratur.* Deinde Epiſcopos & Preſbyteros comparat cum ſacerdotibus V. T. qui leproſos immundos judicaverint, non ita ut immundos facerent, ſed *ut haberent notitiam leproſi & non leproſi, & poßint diſcernere, qui mundus, quive immundus ſit.* Et ſubjicit: *Quomodo ergo ibi leproſum Sacerdos mundum vel immundum facit: Sic & hic alligat vel ſolvit Epiſcopus & Presbyter.* Et ſanè privata illa hominum non excommunicatorum abſolutio à peccatis, per Sacramentum pœnitentiæ, prorſus Catholicæ antiquitati incognita fuit, cui abſolutio vel publicam peccatorum ſolutionem, vel eam, quæ fit per Evangelii prædicationem, notat. Vide de eo plura apud Caſaubonum Exercit. XVI. Sect. 130.

RESP. REDING: 1. *Imò per judicialem actum pœnitentes à Sacerdotibus abſolvi, ex ipſo Hieronymo liquet. Dicit enim, Sacerdotes ſibi aſſumere de ſupercilio Phariſæorum, qui vel damnant innocentes, vel noxios ſe ſolvere arbitrantur. Non igitur damnare & ſolvere, quod judicis eſt, ſed damnare innocentes, & ſolvere nocentes vetat. Iiſdem tribuit facultatem mundum ab immundo diſcernendi, adeóque ſtatum pœnitentis dijudicandi.*

 di-

di. *Scopus ejus id ipsum arguit. Hoc enim probare intendit, præmittendum esse solutioni vel ligationi judicium discretionis, quo sontes ab insontibus discernantur, idque exemplo Sacerdotum Leviticorum.* 2. *Qua verò fronte negas, piæ antiquitati cognitam fuisse absolutionem? Etenim Chrysostomus homil. super verba Esajæ, vidi Dominum &c. relatis Christi verbis, quibus remittendi peccata potestatem discipulis dedit, subjungit, à terra judicandi principalem potestatem sumere Cœlum.* Nam judex, *inquit*, sedet in terra. Dominus sequitur servum. Et quicquid ille hic judicarit, hoc ille in supernis comprobat. *Si judicium Sacerdotis tantùm declarativum esset, tum judicium à peccatis absolutórium præsupponeret. At secus habet Chrysostomus. Alibi de Sacerd. lib.III.5. illud ipsum judicium, quod Pater Filio in remittendis peccatis dedit, hunc Apostolis dedisse agnoscit. Ibid. cap.6. Sacerdotes N. T. à Sacerdotibus V. T. eatenus distinguit, quòd hi à lepra purgatos declararint, non purgarint; illi à peccatis purgent. Ambrosius in Psal.38. Dominum, quod ante erat judicii sui, dedisse Apostolis peccata remittendi potestatem; asserit.* Ib. pag. 530.531. Resp. 1. Hieronymi verba disertiora sunt, quàm ut tenebris à Sophistice tua offusis se obscurari patiantur. Damnant & absolvunt præcones Evangelii non propriè, uti judices solent, sed sententiam in lege & Evangelio jam latam, nomine Christi prædicantes. Hoc non abnuit Hieronymus, non abnuimus nos. Neque Leviticum inter Sacerdotem & Episcopos ac presbyteros comparationem instituit quoad solam discretionem sontium ab insontibus, sed quoad Sacerdotum veterum mundationem, & Episcoporum solutionem ac ligationem. *Quomodo ergo*, inquit, *ibi leprosum Sacerdos mundum vel immundum facit: Sic & hic alligat, vel solvit Episcopus & Presbyter.* Atqui Sacerdotes mundabant, non per judicialem actum, vel mundos faciendo, sed mundos ab immundis discernendo, adeóque mundos vel immundos declarando. Sic Episcopi & Presbyteri ligant & solvunt, pœnitentes ab impœnitentibus discernendo, & solutos ante vel ligatos sententia Christi, ceu tales, prædicando, declarando. Sic planè etiam Theodoretus lib.IV. περὶ αἱρετικῆς κακομυθίας Audianos accenset hæreticis, ὅτι ἄφεσιν ἁμαρτημάτων [illegible] νεανιεύονται. *quòd juvenili temeritate remissionem peccatorum darent.* 2. Imò constans veterum omnium sententia est, solum Deum posse remittere peccata. Fuisset olim res horrenda, & prodigio similis, si Episcopus aut Presbyter pœnitenti dixisset: *Absolvo te à tuis peccatis.* Formulam ejusmodi, in qua vos absolutionis essentiam collocatis, si potes, apud veterum quenquam ostende. Imò Christiani ad rem talem, ceu horrendam & impiam cohorruissent. Peracta Canonica pœnitentia peccatores Ecclesiæ per preces Episcopi & populi, impositionem manuum Episcopi reconciliabantur. Nec Episcopus pœnitenti dabat absolutionem, nec peccata ei, in foro poli, remittebat. Nec post reconciliationem hanc pœnas vel corporeas vel pecuniarias irrogabat. Neque tibi favet Chrysostomus, cujus verborum veluti prætenso scuto etiam Baronius vester conficere quondam satagebat, Sacerdotes supra omne genus humanum evectos, supra ipsos Angelos sublimatos esse, communicata ipsis à Deo facultate sibi uni propria remittendi peccata. Nimirum hac in re Sacerdotes vestri ministri non sunt, sed Domini, Christi, quatenus homo is erat, æquales, & pari cum ipso potestate præditi in quorum arbitrio sit jus totum remittendi vel retinendi peccata; cùm tamen expressè S. Augustinus *de Bapt. contra Donat. lib.III.18.* dicat, *peccata non secundum arbitrium hominum, sed secundum arbitrium Dei dimitti.* Chrysostomus, ut ad ejus loca objecta respondeam, loquitur [illegible], secundum considerationem quandam, non simpliciter, vel absolutè. Conati sunt viri boni ei persuadere, ut pateretur se Episcopum vel Sacerdotem fieri.

rii. Ille renuit, & singulari techna amicorum conatus elusit. Offenderat ea res plurimos, consilii auctores præprimis, vitio ei dantes, quòd Sacerdotium contemneret. Hac occasione impulsus libros de Sacerdotio scripsit, & magnitudinem Sacerdotalis muneris supra modum extulit. In ejusmodi scriptis hyperbolarum multus atque ἀφειδὴς solet esse usus, & παρακεκινδυνευμένα plura. Sumenda tamen Chrysostomi dicta sunt ex ejus mente, non eorum libidine, qui obtentû spiritualium potestatem Sacerdotibus vindicant temporalem, quò sic per gradus pateat ascensus ad turrim Babylonis, hoc est, infinitam unius in omnes dominationem Monarchicam. Quæ porro mens Chrysostomi sit, ex aliis ejusdem dictis patet. In locum Joh. XX.23. scribit, propterea pravam Sacerdotum vitam efficaciæ ministerii ipsorum non officere, quia beneficia illa, quorum iis concessa est administratio, unius Dei sit præstare. Ἃ γὰρ, inquit, ἐγκεχείρισται ὁ ἱερεὺς, Θεοῦ μόνου ἐστὶ δωρεά. *Quæ tenet Sacerdos, solus Deus donare potest.* Solus ergo Deus, non Sacerdos, propriè peccata remittere potis est. Ibidem: Πατὴρ καὶ υἱὸς καὶ πνεῦμα ἅγιον πάντα οἰκονομεῖ. Ὁ δὲ ἱερεὺς τὴν ἑαυτοῦ δανείζει γλῶτταν, καὶ τὴν ἑαυτοῦ παρέχει χεῖρα. *Omnia beneficia spiritualia Pater, Filius & Spiritus S. dispensant. Sacerdos linguam suam commodat, & manum præbet.* Idem *Serm. 88. in Pentec.* οὐδὲν αὐτὸς ὁ παρὼν πράττει. *Nihil ipse, Sacerdos præsens agit, nec possunt dona proposita ab humana natura præstari.* In 2. Cor. *homil. 6.* οὐδεὶς δύναται ἀφεῖναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ Θεός. *Nemo peccata remittere potest, nisi solus Deus.* In Joh. *homil. 24.* Τὸ γὰρ ἀφεῖναι ἁμαρτίας οὐδενὸς ἑτέρου ἐστί. *Remittere peccata nullius alterius*, quàm Dei est. Ita constanter ipse. Ita S. Patres omnes. Quomodo ergo propriè, ut judex, peccata remittit? Remittit peccata Sacerdos, remittit Dominus; sed cum hac exceptione, quam ipse Chrysostomus *homil. 10. in 1. Cor.* ponit, εἰ καὶ μία ἡ λέξις, διάφορος ἡ ἔννοια, *Si dictio una, aut sensus diversus est.* Hæc clavis solutionis esto. Si flagellare S. Patris verba volueris, ipsi profectò injuriam gravem feceris. An enim propriè Christus Dominus Ministros suos, servos sequitur? Annon potiùs Ministri Dominum, ejúsque sententiam priùs in Cœlo latam, & in Evangelio patefactam? Blasphemum foret, statuere prius: & posterius disertè Tridentinus Catechismus ipse pertendit. Te verò πλημμεῖς, & negare perfricta fronte, quòd judicium Sacerdotis absolutorium Dei judicium præsupponat? Sic profectò decebat sententiam Dei libidini sententiæ Sacrificuli subjicere. Apagesis blasphemiam tuam! Neque concedet sanus quisquam, Christum, *quod erat judicii sui, dedisse Apostolis peccata remittendi*; nisi quatenus illa potestas in prædicanda Christi sententia consistit. Alias Sacrificulos Christus in Deos & Salvatores veros permutasset. Non diu est, quicquid tu, tuíque similes machinemini, ex quo corruptela hæc Ecclesiam Romanam, velut pestilens sidus, afflare cœpit. Nam in officio Romano, quale usitatum erat tempore Caroli M. & ejus successorum, habemus formulam verborum, per quam peccator Ecclesiæ reconciliabatur, in hæc verba: *Deus dimittat tibi omnia peccata tua, & te liberet ab omni malo.* Precatio est, non sententia judicis.

ARG. XI. Judicialem hunc processum disertè rejiciunt Lombardus, Alexander de Hales, Bonaventura, Theologi Franciscani in ipso Concilio, aliíque plures citati à Vasquez *in 3. p. Thomæ q. 80. art.* quibus favet Hadrianus *VI. q. 5. quodlib. fol. 32.* nec non quidam anonymus apud Thomam Opusc. 21. contendens, absolutionem non debere fieri formâ indicativâ,

sed

ſed optativâ, in quam rem alios citat. Jeſuitarum etiam impiam de abſolutione eorum, quos in peccata priſtina relapſuros noverint, ſententiam à Janſenitis pro merito ſugillatam, videſis apud Montaltium Epiſtola Provinciali 10. & Wendrockium in notis ad eandem. Denique ipſi etiam Patres Tridentini ſuam hîc hæſitationem produnt, dum cap. V. vocant Sacerdotes *tanquam Præſides & Judices,* & cap. VI. abſolutionem ajunt eſſe *ad inſtar actus judicialis.*

RESP. REDING: *Etiam Doctores à te citati requirunt judicium diſcretionis, ex pœnitentis confeſſione ac diſpoſitione formandum, quo confeſſarius diſcernat, dignus an indignus ſit, ſuper quo forma abſolutionis pronuntietur. Quæ licet declarativa ſit, quia tamen judicium diſcretionis ſupponit, naturam actus judicialis ſubit. Sed alio titulo rejicienda hæc opinio eſt, quòd pro diſpoſitione ad Sacramentalem abſolutionem prævia perfectæ contritionis actum prærequirit. Qua in re ſi Tridentini Concilii definitio præiviſſet, ſententiam mutaturi Theologi illi fuerant. 2. Licet ante Concilium Tridentinum Theologi nonnulli ſenſerint, attenta Sacramentalis abſolutionis verborum ſignificatione ex humano inſtituto pendente, oportere ea proferri modo deprecativo; nihilominus iidem in Sacramentali ſignificatione talem efficaciam ex Divinæ dictionis authoritate agnoverunt, ut modus etiam indicativus vim modi imperativi obtineat. 3. Jeſuitæ ſic aſſerentes ſupponunt, poſſe pœnitentem in eo verſari ſtatu, ut revera contritus habeat efficax emendationis propoſitum, cujus tamen infirmitas adeò perſpecta ſit ex occaſionibus, quas ex cauſis rationabilibus deſerere vel non poteſt vel non debet, ut ipſum in peccata priſtina relapſurum prævideat. 4. An etiam S. Johannes in fide unigeniti Filii hæſitavit, quando Joh. I. 14. eum vocavit Quaſi Unigenitum? Ejuſmodi ergo particulæ non hæſitationem produnt, ſed verborum ex rebus ſenſu perceptibilibus ad ſpiritualia myſteria translationem. Sic quæ in rebus corporalibus abſolutè dicitur poſſeſſio, in ſpiritualibus vocatur Quaſi poſſeſſio.* Ib. pag. 531. 532. Reſp. 1. Quid judicio diſcretionis, quod privati cujuſvis nulla authoritate præditi eſſe poteſt, cum judiciali proceſſu? Annon is etiam, qui ſententiam ante latam prædicat, per eam ſontes ab inſontibus, damnatos ab abſolutis diſcernere poteſt? Et tamen, qui ſic diſcernit, nec judex eſt, nec per judicialem actum id facit. Sed bene eſt, quòd diffiteri non potes, eos, qui ita ſentiunt, Concilio Tridentino repugnare. Unde veſtri de judiciali Sacerdotis proceſſu dogmatis, Concilii Tridentini definitione haud antiquioris, novitas ultro colliqueſcit. Hæc ſcilicet fidei veſtræ antiquitatis nota eſt, cum Tridentino Concilio natæ, & cum eodem denaſcituræ. 2. An diſtinctionem tuam fictitiam in animo habuerint Theologi à me citati, ex illorum verbis propriis conſtare poterit. Tua enim ſomnia iis imponi non patimur. Lombardus *Sent. lib. IV. Diſt.* 18. ſic animi ſui mentem prodit: *Sacerdotibus Deus conceſſit poteſtatem ſolvendi & ligandi, id eſt, oſtendendi, homines eſſe ligatos aut ſolutos. Unde Dominus ſanitati leproſum priùs per ſe reſtituit, deinde ad Sacerdotes miſit, quorum judicio oſtenderetur mundatus.* Ubi ſic modo indicativo vim imperativi ineſſe, declarat? Inſignia ſunt Hadriani VI. Papæ *Quodlibet. fol. 32. q. 5.* verba: *Difficultas magna eſt inter Doctores, an claves Sacerdotii ſe extendant ad culpæ remiſſionem? Et certè probatiſſimi Theologi ſenſerunt,* quod nos Magiſter Sententiarum docet, *quòd Sacerdotibus non conceſſit Deus poteſtatem dimittendi peccata, ſeu ligandi, ſed oſtendendi homines ligatos & ſolutos. In culpis igitur*

retinen-

retinendis & solvendis Ecclesiasticus idem facit quod in leproso olim legalis. Item Doctor *irrefragabilis quarta parte q.80. Sacerdotis potestas se extendit ad culpam delendam per modum deprecantis; sed per modum impertientis vel* (NB.) *imperantis nequaquam.* Unde dicit: *Sacerdos nunquam tentaret absolvere eum, de quo non præsumitur quòd esset absolutus à Deo.* Addit, Bonaventuram idem sentire. Dicit tamen, se rem relinquere in medio & indecisam. At Vasquez Jesuita *in 3. p. Thomæ q. 80. a. 3.* magnam affert turbam Doctorum, qui senserunt, Sacerdotes non esse judices, Lombardum, Bonaventuram, Bielem, Marsilium, Majorem, Ockamum, Antisiodorensem, Alexandrum, Thomam de Argentina, Abulensem, Sotum, Hugonem de S. Victore, alios. Gratianus *dist. 1. de pœnit. cap. omnis qui* disertus est. *Non ergo*, inquit, *in confessione peccatum remittitur, quod jam remissum esse probatur. Fit itaque confessio ad ostensionem pœnitentiæ, non ad impetrationem veniæ. Et sicut circumcisio data est Abrahæ in signum justitiæ, non in causam justificationis, sic Confessio Sacerdoti affertur in signum veniæ acceptæ, non in causam remissionis accipiendæ.* Hæc Gratianus affert ex Chrysostomo. Ostende, in his & similibus, si potes, modum imperativum; & cum definitione Tridentina, quæ novum isthoc de processu judiciali Sacerdotis paradoxum, verbo Dei, & antiquitati omni incognitum nobis peperit, concilia. 3. Téne verò, Jesuitarum Casuisticæ Theologiæ nuper ex orco advocatæ, patrocinari non erubescere? Quantum sic diversus abis à Sancto vestro Carolo Borromæo, qui *Act. part. 4. Instr. Conf. pag. 767.* tacitè Jesuitarum impiam praxin perstringens, sic admonet: *Sacerdos neminem sic affectum absolvere debet, ut probabile censeat in eadem peccata recursurum, si in iisdem occasionibus perseveret: sed certum temporis spatium sumere ad emendationem illius explorandam. Atque hic eò magis evigilandum est, excubandúmque animo, quòd Confessorum culpa & inertia factum videmus, ut in plerisque artibus & professionibus innumeræ corruptelæ, & gravissima delicta passim vigeant, sine quibus res alioqui justissimæ jam à paucis admodum sectari posse videantur.* Et paulò superiùs: *Confessarios monitos volumus, ut iis, quos peccata non dimissuros probabiliter existimabunt, quantumvis polliceantur ac spondeant, ea se dimissuros, absolutionem procrastinent, quoad emendationem perspexerint. Nec non ii, qui per multos annos in eadem peccata prolapsi erunt, neque operam ullam ad correctionem vitæ contulerint.* Quæ Borromæi Sancti decreta non tantùm typis excudi Clerus Gallicanus curavit, sed nominatim in Epistola huic libello præfixa hanc doctrinæ Jesuiticæ corruptelam gravissimis verbis incessit, & Jesuiticas, quas Redingius quoque prætexit, causas sic prædixit: *Præter illam doctrinæ Moralis pravitatem, quæ facilè, nisi provideatur, Christianorum mentibus illabetur, non mediocri, nos afficit dolore perniciosa quàm plurimorum Confessariorum in concedenda promiscuè pœnitentibus absolutione facilitas, quam illis falsis pietatis coloribus prætexunt; quasi modo illos à peccato paulatim averterent, à desperatione, ac religionis contemptu retraherent.* Quis igitur non miretur, tam parùm frontis fuisse Redingio, ut spreto Sancti Borromæi sui, & universi Cleri Gallicani judicio, Jesuiticam impietatem tuendam susciperet? Hoc uno sanè Jesuitarum decreto totam Ecclesiæ disciplinam labefactari, & pœnitentium salutem nefariè prodi, citatus à me VVendrockius *Not. 1. ad Epist. Prov. 10.* sic demonstrat. *Ceteræ*, inquit, Casuistarum Jesuitarum *labes utcunque in singulis quæque flagitiis excusandis versantur. Hæc universa complectitur etiam illa, in quibus excusandis omnis Casuistas defecit industria. Inveteratis peccatoribus scatet & premitur orbis Christianus. Omnes pene sub Paschatis tempus peccata confitentur, festo peracto ad vomitum redeunt: nullàque prorsus in ipsis*

mutatæ in melius vitæ vestigia comparent. Unum huic malo medium est, firmitas Sacerdotum ad ejusmodi peccatores ab altaribus removendos. Hoc cùm Ecclesiæ à Jesuitis eripitur, omnis emendandæ Christianorum vitæ via pariter eripitur. 4. Frustra Concilii hæsitantiam purgare conaris. S. Johannes enim Filium Dei non simpliciter *Quasi unigenitum* appellat; sed visam ejus gloriam *ὡς μονογενοῦς*, *tanquam unigeniti*, dicit. ubi particulam *ὡς tanquam ἐπιτατικὸ* Græci vocant, hoc est, veritatis & certitudinis notam, more Hebræo, quo suum כף לאמיתה *Caph veritatis* frequenter usurpant. Tridentinis Patribus vel idiotismum illum Hebraicum; vel Jurisconsultorum *Quasi*, à rebus corporalibus ad ea, quæ corporalia non sunt, significando traductum, in animo fuisse, credat Judæus apella, non ego. Quanquam si in animo fuit posterius, Sacerdos, qui judex haberi vult, licet *spiritualis* vulgò appelletur, res tamen corporea est, quæ manibus apprehendi & attrectari potest. Voces igitur illæ *quasi, tanquam, instar* improprietatem, fictionem, abusionem potiùs Tridentinis significare debent. Puduit enim fortè eos manifestæ blasphemiæ, homines veros peccatorum remittendorum judices statuentis, & jus Dei protervè involantis. Unum heic addo reliquis argumentis quæ vindicata dedimus; nullam videlicet Papæ, & Sacerdotibus in judiciali hac absolutione propugnanda authoritatem constare posse. Inde enim ipsis quæstus, maximum emolumentum, neque ullum certius aucupium est. Totum Pœnitentiæ Sacramentalis choragium isthoc præcipuum fundamentum est imperii Papalis, & authoritatis Sacerdotalis palladium, pro quo, ceu non tam pro aris, quàm pro focis masculè adeò litigant. Per hoc Sacramentum pernôrunt arcana & labes familiarum, & Papa capitibus Regum, nobilium juxta ac ignobilium insultat. Quorum peccata, postquam Papæ innotuerunt, indicit eis pœnas satisfactorias, per quas Regia Majestas proculcatur, & ad pedes Papæ abjicitur. Sic acceptus est à Papa Alexandro III. Henricus II. Angliæ Rex, cœsus verberibus à Monachis Ecclesiæ Cantuariensis, sic jubente Papa, octoginta, quorum singuli ternos ictus Regis tergo inflixerunt; qui grandi pecunia à Papa absolutionem, & ne tonderetur, redemit; Matthæo Paris in vita ejus teste. Sed fingamus tantisper, Christum Apostolis & eorum successoribus dedisse potestatem remittendi peccata judiciariam. Nihil hoc Pontificios juvaret. Sicut enim mutatis seris claves fiunt inutiles: ita evanesceret hæc potestas in Ecclesia Romana, quæ Purgatorio, meritis, justificatione per opera, indulgentiis, invocatione Sanctorum &c. corrupit doctrinam Evangelii, ex qua claves Ecclesiæ datæ suspensæ sunt. Denique, ut rem in pauca conferam; si peccator tangitur seria pœnitentia, & credit in Christum, & resipiscit, certissimum est, ejus peccata per Christum, cujus sanguis ab omni peccato purgat, remissa esse. Nihil ei oberunt injustæ excommunicationes, nil Papales diræ, & bruta Vaticana fulmina. Vicissim si Papæ & Sacerdotes sexcenti absolvant hypocritam, aut si in Jubilæo à Papa accipiat plenissimam remissionem omnis pœnæ & culpæ, casuúmque reservatorum, non per id Deo reconciliabitur, nec ei Sacramentalis absolutio proderit. Sine ea pii servantur, & cum ea impii plurimi damnantur.

OBJECTIONES TRIDENTINORUM.

OBJECT. I. *Christus Ecclesiæ dedit potestatem clavium ligantium & solventium, quæ consistit in potestate judiciali remittendi & retinendi peccatum*, *Matth.XVI.19. Joh.XX.23. non declarandi duntaxat, peccata remissa esse vel retenta, tum quia claves non dantur*

dantur ad significandum, ostium esse clausum vel apertum, sed ad claudendum & aperiendum re ipsa: tum quia ligare & solvere non significat denuntiare vel declarare, sed re ipsa vincula injicere aut demere: tum quia retinere est remittere nolle, adeóque negatur remissio illis, quibus Sacerdotes remittere nolunt: tum quia Evangelium indefinitè omnibus prædicandum, at non omnibus indefinitè peccata remittenda sunt: tum denique quia Spiritus S. insufflando datus est, ut ostenderetur, peccata remitti extinguendo & dissolvendo. Resp. 1. Hunc quidem locum Patres Concilii Can. 3. non de autoritate prædicandi Evangelium, sed de potestate remittendi & retinendi peccata, judiciali videlicet illa, in Sacramento pœnitentiæ intelligendum esse, sub diro anathemate definiunt, inusitato in omnibus vetustioribus Conciliis exemplo, ex quibus nullum reperitur, quod textûs alicujus controversi interpretationem sub anathemate definiverit. Nos verò illud fulmen ex pelvi flocci pendentes, negamus verbis illis Christi Ecclesiæ ministris collatam esse ejusmodi judicialem potestatem, in Sacramento exercendam, asserimúsque, Christum illis verbis instituisse ministerium, seu publicum onus ecclesiæ gubernandæ, cui addita sit efficax autoritas remittendi peccata, vel per prædicationem Evangelii publicam, vel per consolationem privatam, vel denique per ecclesiasticam disciplinam. Etenim talem potestatem Christus instituit, qualem Apostoli exercuerunt. At ipsi nuspiam judicialem ejusmodi & Sacramentalem potestatem exercuerunt. Neque ipse quidem in carne àgitans ejusmodi potestatem exercuit, sed potiùs evangelizavit, sanavit contritos, prædicavit captivis remissionem, Esaj LXI.1.2. Luc.IV.18. Et eam potestatem Luc.XXIV.47. declarat *per prædicationem resipiscentiæ & remissionis in nomine DEI apud gentes.* Cúmque Patres Cap.V. innuant, non posse sacerdotes esse judices, nisi perfectam habeant cognitionem peccatorum, patet, judices hîc institui non potuisse, cùm soli Deo ejusmodi notitia competat. Tum eadem ratio est remissionis, quæ retentionis, seu ligationis. At retentio & ligatio nihil est aliud, quàm declaratio & testificatio sententiæ condemnantis, jam ante in Dei judicio latæ. Ergo eadem est remissionis quoque ratio. Præterea remissio peccatorum latè patet etiam apud Pontificios. Habet enim etiam apud illos locum extra Sacramentum in reconciliatione publica pœnitentium, cujus in Rituali Romano duplex habetur formula, in indulgentiis, &c. Etiam Hieronymus judicialem illum typhum, in Episcopis & Presbyteris sui temporis, (ex his locis conclusum condemnavit, uti supra vidimus. Denique in ipso Concilio Ambrosius Pelargus monuit, verba illa Christi, *Quorum remiseritis, &c.* vix ab ullo Patrum exponi de Sacramento pœnitentiæ.

Imò & Franciſcani in Concilio, Hieronymi, Lombardi & Bonaventuræ authoritate ſuffulti, abſolutionem illam merè declarativam eſſe pertenderunt. 2. Clavium poteſtas κυρίως reſidet in Chriſto, atque ita verè judicialis eſt. At in Eccleſiæ miniſtris reſidet miniſterialiter, hoc eſt, per Miniſterium Evangelii, quod eſt miniſterium Spiritûs, quò Spiritu aperitur aditus in cœlum pœnitentibus. Aliud eſt, rem efficere miniſterialiter, aliud authoritatem & poteſtatem rei formaliter poſſidere. Aliâs à Metaphora clavium minùs rectè argumentum petitur. Idem dicendum de poteſtate ligandi & ſolvendi. Neque enim talem ſignificationem & declarationem fingimus, quæ excludat efficientiam verbi, puta inſtrumentalem. Novimus enim etiam prædicationem Evangelii eſſe potentiam ad ſalutem omni credenti. 3. Retinere ſanè eſt remittere nolle. Atque ſic negatur remiſſio illis, quibus Eccleſiæ miniſtri remittere nolunt, eâdem ratione, quâ Deus remittere non vult, puta incredulis & pœnitere neſciis. Voluntas miniſtri non eſt norma remiſſionis, ſed voluntas Chriſti, cui ſi conformis non eſt voluntas miniſtri, illa fideli & pœnitenti nequaquam præjudicat. Hinc etiam Scholaſtici tum demum ſententiam miniſtri in cœlo ratam haberi docent, quando in terra judicatum eſt *clave non errante.* Aliâs quid fiet, ſi duo Sacerdotes unam eandémque confeſſionem audientes ita diſſentiant, ut alter retineat, alter remittat peccata confitentis? Et ſanè vel remittuntur peccata credenti & reſipiſcenti, ſive velit, ſive nolit Sacerdos, vel Evangelium verum non eſſet. 4. Evangelium indefinitè omnibus prædicatur, nempe credentibus & reſipiſcentibus, adeóque non ſine conditione. 5. Collectio illa ex flatu magis ridicula eſt, quàm ut feriò refutari debeat. Evaneſcat igitur ut flatus.

EXCIP. REDING: 1. *Imò vetera Concilia ex Sacrorum textuum interpretatione dogmata fidei definiverunt. 2. Si ex Chriſti verbis cuivis prædicationi Evangelii publicæ, vel conſolationi privatæ, imò & Eccleſiaſticæ diſciplinæ ineſt efficacia remittendi peccata, Sacerdos igitur, Apoſtoli Succeſſor, habeat oportet authoritatem à Chriſto ſibi delegatam iis omnibus actionibus ex ſe, ceu inſtrumento Chriſti manantibus immediatè per infallibilem efficaciam conferendi peccatorum remiſſionem. Quod ergo nos ex eo textu Sacramentali abſolutioni, id vos publicæ prædicationi, abſque ullius textus authoritate, tribuitis. 3. Diſpar ratio eſt formulæ, quæ ex Eccleſiæ ritu in publica pœnitentium reconciliatione extra Sacramentum in uſu eſt; utpote quæ in externo duntaxat Eccleſiæ foro tollit cenſuras Eccleſiaſticas publicè inflictas. Abſolutio verò Sacramentalis peccatorum, quatenus in foro Dei ſtringunt, reatum abſtergit. 4. Clavium poteſtas ſic miniſterialiter in Sacerdotibus reſidet, ut tamen veri judices ſint. Sic Reipublicæ Tigurinæ ita judiciaria in Civitatem poteſtas denominativè competit, ut delegatus ab ea ad exercenda in territorio ſuo judicia ſimul miniſter, ſimul verus judex ſit. Prædicatio Evangelii inſtrumentaliter mediatè peccatorum remiſſionem, excitando ad pœnitentiam; abſolutio immediatè eandem efficit.*

5. Dicta

5. *Licet voluntas Ministri peccata remittentis non sit primaria remissionis norma, ipse tamen Christus Joh.20. eam posuit normam, ut quorum, præmisso discretionis ad remissionis potiùs quàm retentionis sententiam asserendam judicio, peccata remiserint, iis remittantur. Si igitur Sacerdos pœnitenti ritè disposito etiam iniquè peccatorum remissionem deneget, tum Christi normam pœnitenti iniquè subtrahit; & remissionem peccatorum pœnitens impetrat non vi potestatis clavium, sed contritionis charitate formatæ, & voti Sacramenti.* 6. *Christus Apostolis insufflando Spiritum S. iis & successoribus ritè ordinatis eatenus contulit Spiritum S. ut accepta peccata remittendi potestate, hujus virtute pœnitentibus Spiritum Divinæ promissionis impertirent.* Ib. pag.533--535. Resp. 1. Nullum tamen Concilium textus cujuspiam sacri interpretationem sub anathemate obtrusit. Contrarium, si potes, ostende. Atque hoc Tridentinis χειροτονήταις objeci meritò. 2. Efficacia remissionis peccatorum præconio Evangelico annexa est non respectu Ministri, ceu judicis; sed respectu Christi, Domini, cujus sententiam absolutoriam Minister, eodem mandante, ex verbo Evangelii credentibus & pœnitentibus universis annuntiat. Aliud est, rem ministerialiter efficere: aliud authoritatem & potestatem rei efficiendæ formaliter possidere. Nihil ergo minùs ex textu eo, quàm judicialem authoritatem (quæ semper dominans est, & vel primam & immediatam, vel communicatam & mediatam potestatem dominandi conjunctam habet) vel præconio Evangelii, vel privatæ & angulari absolutioni vestræ, quæ commentitia tota est, sive immediatè, sive mediatè insitam probas, vel probare unquam poteris. Neque enim nos Ministro prædicanti id, quod vos Sacrificulis cum immani judicandi supercilio absolventibus tribuere soletis, vendicamus; sed Deo & Christo ejus judicii gloriam illibatam servamus. 3. Absolutionis Sacramentalis vim iterum supponis, non probas. Stat tamen infractum argumenti nostri robur. Si enim Ministri Ecclesiæ peccata remittunt etiam extra Sacramentum in reconciliatione publica pœnitentium, in indulgentiis, meritis, justificatione per opera, & similibus, utique ex potestate remittendi peccata à Christo Apostolis concessa, Sacramentalis & judicialis absolutio præcisè non probatur. Annon etiam remittuntur peccata in reconciliatione publica, ubi aufertur reatus sive culpæ, sive pœnæ, uti vos distinguere amatis? Convincam autem te formulæ duplicis absolutionis, quam Episcopus in reconciliatione publica pœnitentium pronuntiat, recitatione ex Pontificali Romano *P.III. fol.256. & 259.* Prior sic sonat: *Omnipotens Deus vos absolvat ab omni vinculo peccatorum* (non à pœnis Canonicis Ecclesiæ debitis) *ut habeatis vitam æternam & vivatis, &c.* Posterior: *Indulgentiam, absolutionem, remissionem omnium peccatorum vestrorum tribuat vobis omnipotens & misericors Dominus.* Similiter in Rituali Romano Pictavii edito An.1619. *pag.365. &c.* proponitur primò formula absolutionis, *quæ dicitur in Parochiis tempore quadragesimæ diebus Lunæ, Mercurii & Veneris;* in qua postquam plebem Parochus hortatus est, ad pectora tundenda, & Deo dicendum à singulis; *Confiteor Domino &c.* aliquas fudit orationes ad Dominum *pro his famulis & famulabus ipsius*, ut eorum & earum *vulnera & peccata* remittere dignetur, in hæc verba erumpit: *Dominus noster Jesus Christus, qui dixit discipulis suis: Quæcunque ligaveritis supra terram, erunt ligata in Cœlis; & quæcunque solveritis supra terram, erunt soluta in Cœlis; de quorum numero quamvis indignos nos esse voluit, ipse vos absolvat per ministerium nostrum ab omnibus peccatis vestris, quæcunque cogitatione, locutione, operatione negligentes egistis, atque à nexibus peccatorum absolutos perducere dignetur à Regno Cœlorum. Qui cum Patre &c.* Et ne optativè tantùm hæc dicta regeras, statim idem

Presbyter sequentia adjicere debet: *Absolvimus vos, Fratres & Sorores, vice Sancti Petri Apostolorum Principis, cui à Domino collata est potestas ligandi atque solvendi, cujus etiam nos licet indigni vice fungimur*; (hic quilibet Sacrificulus, æquè ac ipse Papa, Petri vicarius constituitur; quomodo etiam Papa ipse appellatur à Carthusiano *in Joh. 20. fol. 380*) *quantum vestra expetit accusatio, & ad nos pertinet remissio, secundum quod nobis, ut diximus, à Domino in S Petro est attributum, sitque vobis Dominus Jesus Christus redemptor noster vita & salus, & omnium peccatorum vestrorum clementissimus indultor. Qui cum patre &c.* Tum omnibus sic absolutis Presbyter injungit, ut ter dicant *Pater noster, & Ave Maria.* Hic, si uspiam, extat verbum absolutionis, & tamen Sacramentum imaginarium pœnitentiæ neutiquam administratur. Imò, paucis superstitiosis omissis, optaremus totum illud pœnitentiæ choragium intra hos terminos mansisse. 4. In rebus temporalibus sic suprema potestas judiciariam potestatem delegare potest, ut subdelegatus potestate dominante sibi communicata judicare possit ex præscripto legis. Sic igitur subdelagatus ejusmodi judex Supremæ potestatis Minister est, ut judicando verus sit Dominus. In spiritualibus, remissione inprimis peccatorum, id nullo modo obtinet, tum quia solus Christus legislator judex, Dominus noster est, & solus peccata remittit: tum quia potestas spiritualis est potestas non in corpora duntaxat, sed etiam in spiritus, quæ καρδιογνωσίαν, adeóque infinitam scientiam requirit, qualis nulla homini mero competit. Licet enim, quod ineptè tu moves, Spiritus hominis, qui in ipso est, noverit, quæ sunt hominis, 1. Cor. II. 11. nemo tamen hominum scrutator cordium est. Quippe loquitur S. Paulus de scientia hominis de se ipso, non de aliis: neque ejusmodi scientiam ipsi tribuit, quæ ignorantiam omnem excludat. Quippe *astutum est cor hominis super omnia & ærumnosum*; מי ידענו *Quis noverit illud?* Jerem. XVII. 9. Ne proprii ergo cordis quidem, nedum alieni perfectus scrutator homo est. 5. Primariam & secundariam remissionis normam qua ratione fretus distinguis? Una ejus norma est, voluntas Dei, cujus præconem Ecclesiæ Ministrum Christus constituit. Is enim peccata ministerialiter remittit, quatenus & declarat, peccata esse ante remissa, & gratiam Dei in Evangelio offert, ex cujus applicatione remissio peccatorum sequitur. Rectè Cajetanus ad verba illa, *Quorum remiseritis &c. Ne*, inquit, *intelligeremus authoritativè dimitti peccata à discipulis, non dixit: Remittite peccata; sed quorum remiseritis peccata, remittuntur iis: at vis & efficacia remissionis non explicaretur in discipulis, sed in Deo remittente. Dicendo enim, Quorum remiseritis peccata &c. remissionem quidem, sed ministerialem significare se monstrat ex eo, quod subjungit, remittuntur iis.* Neque etiam vi contritionis charitate formatæ, & voti Sacramenti pœnitentiæ, à Deo impetratur remissio à Sacerdote iniquè interversa, sed sola Dei gratia, & fide in Christum, justitiam ejus, quæ remissionis peccatorum causa est, apprehendente, Rom. III. 24. 25. & IV. 4. 5. &c. 6. Tenuissimi flatus sunt, quæ ex insufflatione illa colligis. An enim eo modo, quo Christus Apostolis Spiritum S. insufflavit, iidem, vel successores eorum, Sacrificuli inprimis vestri Spiritum promissionis impertiverunt aliis? Næ suffenus nimiùm es Tibi & tui similibus Sacrificulis, in quibus plerisque omnibus Spiritus potiùs mundi, quàm Dei, dominatur, nedum ut vel Spiritus Dei in iis peccata remittat, vel ipsi Spiritum Dei aliis impartiri; vel peccata judiciali potestate remittendo, eadem flatu suo judiciali extinguere & dissolvere valeant. Procul, procul profana hæc dogmata!

OBIECT. II.

OBIECT. II. *Discipuli Christi etiam ante resurrectionem prædicaverunt Evangelium. Neque tamen jam tum potestatem remittendi habuerunt. Non igitur prædicatione Evangelii continetur peccatorum remissio.* Resp. 1. Quid verò obstat, quò minùs priùs distincta, postea conjungerentur? Imò primæ etiam missioni utramque & remittendi & retinendi potestatem annexam fuisse, patere potest ex Luc.X.10.11.12.16.

EXCIP. REDING: *Ne per umbram quidem ex Luc.X.10.11. &c. evinces, quod intendis.* Ib. pag 535. Resp. 1. Qui Apostolos audiebat, Christum audiebat, ipso Christo teste v.16. Auditi autem sunt prædicantes regnum gratiæ, atque illud passim offerentes, v.9. &c. Regni gratiæ verò bonum eximium & præcipuum est peccatorum remissio. Tu ergo cœcus nec umbram, nec corpus vides.

OBIECT. III. *Christus misit Apostolos, sicut ipse missus erat à Patre, Joh.XX.21. Sicut ergo Christus missus à Patre judiciariam accepit potestatem remittendi & retinendi peccata: Ita etiam Apostoli.* Resp. 1. At quem in finem Christus misit Apostolos? Nempe ad prædicandum Evangelium omni creaturæ Matth.XXVIII.19. Hæc ergo potestas, cui subordinata est illa remittendi potestas, Apostolis collata est. 2. Neque etiam iis verbis Christus sibi Apostolos vel Ecclesiæ ministros exæquat, sed potestatem, gratiam, instructionem, finem Patris mittentis Filium, & Filii mittentis Apostolos comparat. Vide, quæ ea de re supra diximus. Misit Deus pater Filium, ad salvandum & redimendum mundum. An eodem modo missi sunt etiam à Christo Apostoli?

EXCIP. REDING: *Cùm Christus Apostolis dixisset:* Sicut misit me Pater, & ego mitto vos; *statim insufflando dixit:* Accipite Spiritum S. Quorum remiseritis peccata &c. *Participarunt ergo de potestate remittendi peccata ministerialiter.* Ib. pag.535. Resp. Ministerialiter, sed non judicialiter & authoritativé. quod ipsum Cajetanum vestrum negantem supra induximus. Ministerium hoc non aliud intelligi potest, quàm ministerium Evangelii, quod est ministerium Spiritus, quo peccatorum remissio à Christo impetrata applicatur. Syllogismus talis conficitur: *Si credis remittuntur tibi peccata.* Hæc propositio generalis est. Pœnitens assumit: *Ego credo.* Conclusio inde sequitur singularis remissionis: *Ergo tibi peccata remittuntur.*

OBIECT. IV. *Si Deus olim auferens de Spiritu, qui erat in Mose, ac tradens LXX. viris, eandem prophetandi gratiam in illos contulit, etiam Spiritum Christi peccata dijudicantem ecclesiæ tradi, & in posteros propagari decuit.* Resp. 1. Impiè Moses ita comparatur cum Christo, ut eadem ratione Christi Spiritus Sacerdotibus communicari dicatur, quà Mosis Spiritus propheticus communicatus est LXX. viris. Etenim Christus accepit Spiritum sine mensura, non Moses. Neque sicut Christus, Dominus, Princeps & Rex est ecclesiæ

ecclesiæ, ita etiam Moses ecclesiæ Dominus, Princeps & Rex fuit. 2. Insanissimæ est audaciæ, Deo præscribere quid ipsum deceat. 3. Neque etiam Scriptura dicit, LXX. viros Mosi gratiâ prophetandi æquales esse.

EXCIP. REDING: *1. Licet Septuaginta viri, Spiritus Mosis redditi participes, Mosi in gratia prophetandi æquales non fuerint; tamen inde sequitur, spiritus quandam participationem fieri posse. Cur ergo Spiritus etiam Christi communicari & participari analogicè non possit? 2. Imò sic participari oportuit, quia Christus in Cœlum ascensurus suam in remittendis peccatis potestatem Ecclesiæ relinquere voluit.* Ib. pag. 535. 536. Resp. 1. Qualiscunque fuit communicatio Spiritus Mosaici, nihil prorsus ad rem facit; quia illa vel Mosi, vel Senioribus facta, potestatem remittendi peccata judicialem non contulit. Christi quoque Spiritum nobis communicari, tota Scriptura testatur; adeò ut *qui Christi Spiritum non habet, ne* quidem *Christi sit*, Rom. VIII. 9. Sicut autem propter communicationem illam Salvatores & Redemptores nostri nullo modo sumus, ita nec peccatorum judices. Potestas enim remittendi peccata judicialis est apotelesma & ἀποτέλεσμα Mediatoris, quod nulli creaturæ meræ communicari potest. 2. Non igitur sic oportuit, Redingi, quicquid obstrepas, & Deo ipsi legem figere impiè coneris. Nam potestatem remittendi peccata, quam Christus ex mundo digressurus Apostolis dedit, judicialem, Sacramentalem, privatam vestram esse, turpiter ubique supponis, & nullo hactenus apice probas.

OBIECT. V. *Si Sacerdos non aliter peccata remitteret, quàm annuntiando divinam promissionem, frustra & ridiculè absolverentur surdi, qui non audiunt annuntiantem.* Resp. Alexander Alensis, aliique Scholastici docent, *potestatem clavium extendi ad culpam delendam, per modum deprecantis & impetrantis absolutionem, non per modum impertientis.* Ergo hoc saltem modo absolvi poterit. 2. Prædicatio non est tantùm in verborum sono, sed in aliis etiam signis & gestibus. Et Sacramenta, quibus illi absolutionem annumerant, sunt propriè visibilia signa. 2. Annuntiare & remittere peccata sunt ejusdem ministerii diversi actus.

EXCIP. REDING: *Christus Apostolis potestatem remittendi peccata immediatam, non mediatam, qualis illa est, quæ in annuntiando vel deprecando consistit, contulit. Quanquam Theologi à te citati deprecativum illum modum immediatè justificare docent.* Ib. pag. 536. Resp. Impia tua assertio est. Non possunt enim homines ullo modo remittere, nisi mediante voluntate Evangelii, gratia Christi, & fide pœnitentis. Potestas remittendi peccata immediata solius Christi est, liberimè peccata remittentis, vel retinentis. Vel remissio peccatorum humana Divinam sequitur, vel antecedit. Si sequitur, mediante ea fit. Si antecedit, jam igitur absoluta & principalis est, adeóque Deum ipsum ligat. Sive autem modus ille *deprecativus* mediatus, sive immediatus est, nullo modo ille surdo insinuari potest; adeóque par ejus, quæ modi *annuntiativi*, eatenus ratio erit. Addo, absolutionem hominis surdi firmum nobis adversus doctrinam vestram, qua Sacramenta physica esse instrumenta gratiæ in animo efficiendæ pertenditis, argu-

argumentum suppeditare. Absolutio enim surdo collata nihil quicquam operatur in ejus corpore,nedum in anima,corpore mediante.

OBIECT. VI. *Si absolutio non est actio judicialis, sed simplex annuntiatio divinæ promissionis,tum etiam laicus,fœmina,puer,infidelis, diabolus,psittacus absolvere poterit.* Resp. 1. Bellarminus hanc rationem obvertens blasphemat prædicationem Evangelii,dum illam facit opus infidelis,pueri,diaboli, psittaci. An potest psittacus aut diabolus esse Nuntius Apostolicus Papæ,aut legatus à latere? Si potest, alia tamen ratio est legationis Evangelicæ. 2. Prædicatio Evangelii habens conjunctam promissionem, non est simplex & nuda recitatio remissionis divinæ,sed conjuncta est cum authoritate divina,& cum applicatione efficaci,quæ pendet ab authoritate muneris.

EXCIP. REDING: *1. In te hoc retorqueo, supra asserentem, efficaciam Sacramenti non pendere ab intentione Sacerdotis. Ad prædicationem ergo Evangelii Sacramento etiam obsignandam,sufficiet recitatio verborum materialis, quoad extrinsecum verborum sonum. qualis à psittaco etiam fieri potest. 2. Ita est. Recitatio verborum promissionis conjuncta est cum authoritate Divina, & applicatione efficaci. Talis verò authoritas Dei est, ut remissa intelligantur peccata eo ipso, quòd Ministri prævio discretionis judicio,eorum reatum remittunt. Unde applicationis efficacia sequitur.* Ib. pag. 536. 537. Resp. 1. Siccine Sacrificulos vestros, & te, Eremitane Abbas, in Sacerdotali ministerio vestro non aliud à Psittaco,simia,Diabolo ipso, quàm interior intentio, quæ quàm præsens semper sit, ipsi noverint, distinguit? Nostros verò Evangelii præcones alia omnia, sancta vocatio,sancta doctrina, sancta juxta normam infallibilis verbi Divini muneris administratio, aliâque ejusmodi à simiis, psittacis, Diabolo & sacrificulis ipsis efficacissimè distinguunt. 2. Authoritas & applicatio sententiæ judicialis efficax Ministrorum Evangelii, eosdem propriè dictos judices non reddit. Nam in civilibus etiam præcones Magistratus authoritate pollent, & judicialem sententiam præconiando,non judicando, efficacissimè applicant.

Ad Canones ejusdem
SESSIONIS XIV.
DE
EXTREMA UNCTIONE.
QUÆSTIO UNICA.

An Christus instituerit sacram unctionem infirmorum, tanquam verè & propriè dictum N. T. Sacramentum, cujus vi peccatorum, si quæ sint adhuc expianda, reliquiæ abstergantur, morbi leviùs ferantur, tentationibus Sathanæ faciliùs resistatur, & sanitas interdum etiam corporis recuperetur?

SYnodus *de Extr. Unct. cap. I.* ejusmodi sacram Unctionem, quâ videlicet Sacerdos oleo ab Episcopo consecrato, inungit exteriores sensus & renes agonizantis, ad producendos effectus in quæstione expressos, ait à Christo apud Marcum quidem *insinuatam*, per Jacobum verò fidelibus *commendatam*, ac *promulgatam* esse. Nos unctionem quandam infirmorum, vigente miraculorum dono, ab Apostolis usurpatam fuisse, hunc videlicet in finem, ut externo hoc signo valetudo corporis restitueretur laborantibus, ultro fatemur. At vel institutam, vel insinuatam, vel commendatam eam esse ecclesiæ, ut sit ordinarium N. Test. Sacramentum, ad producendum effectus illos à Synodo memoratos, negamus. Etenim

ARG. I. Propriè dictum N. T. Sacramentum à Christo institutum sit oportet. At unctionem ejusmodi à Christo institutam esse, probari minimè potest. Nam apud Marcum quidem institutam eam esse, ne ipsa quidem Synodus affirmare sustinuit, quæ tantùm insinuatam ibi esse ajt. Et testatur Historicus lib. IV. pag. 310. primò quidem Patres scripsisse *institutam*, at

at mox,monente Theologo,quòd Apostoli eo tempore nondum ordinati fuerint Sacerdotes, surrogatam esse vocem *insinuatam*. At Sacramenta indigent plena & aperta institutione, quæ mandato & promissione expressa absolvatur. Quòd si instituisset Christus hoc Sacramentum, utique & ritum & signum perpetuum designasset. Tale verò signum perpetuum unctio non fuit, cùm constet, non semper sanandos ab Apostolis unctos fuisse, neque donum *ἰαμάτων*, cujus signum fuit unctio, in Ecclesia perpetuum fuisse.

Resp. Reding: 1. *Nisi Calvinisticæ superbiæ super omnia Concilia Oecumenica semet efferentis spiritu turgeres, ad probandam Christi institutionem Concilii Tridentini & Florentini authoritas tibi sufficeret. 2. Perperam negas in Ecclesia perpetuum miraculorum & sanitatum donum; & unctionis gratiam non aliam, quàm curationis agnoscis, cùm S. Jacobus pronunciet, per illam infirmo conferri salvationem remissioni peccatorum conjunctam. 3. Suavis relationem falsam esse Pallavicinus ostendis, ex legitimis actis demonstrans, mense integro priùs quàm decretum conciperetur, plures ex Theologis observasse, Unctionem apud Marcum insinuatam, non institutam esse.* Tomo II. Tract. VII. Ss. 3. pag. 537--539. Resp. 1. Vera erga Deum & verbum ejus humilitas mihi & bonis omnibus Conciliabuli vestri utriusque Tridentini & Florentini validum contemptum pridem suasit. Tu magni facis, quia verbum Dei non curas, & Babylonicum typhum, utroque Concilio firmatum, amas. 2. Perpetuum miraculorum verorum in vera Ecclesia usum cum ratione negamus. Quæ vos, Tu inprimis, Eremitane Thaumaturge, jactatis, *τέρατα ψεύδους*, *miracula* illa *mendacii*, quæ S Paulus 2. Thess. II. 9. 10. Antichristo & pereuntibus tribuit, esse, pridem demonstravimus. 3. Fallit te nimium oraculum tuum, Pallavicinus. Theologi enim illi, qui apud Marcum institutum non esse unctionis Sacramentum observarunt, ii ipsi sunt, qui reliquorum & Patrum ipsorum errorem correxerunt. quod solum Suavis retulit. *Quàm* verò *appositè*, inquit idem Suavis, *hoc loco* Patres *vocabulum* insinuatum *adhibuerint, quidque id hac in re significare verè valeat, facilè judicabit, quisquis intellexerit, quid sit insinuare, idque accuratè retulerit, & ad ea, quæ tam Apostoli fecisse apud Marcum narrantur, & ad ea, quæ Jacobus in Epistola sua præcipit, & cum iis denique compararit, quæ sunt ab illa Synodo hac de re definita.* Cur porro nihil ad hoc respondes, quod observavi, *non semper sanandos ab Apostolis unctos*, adeóque unctionem à Christo institutam non esse. Aqua tibi profectò hæsit.

ARG. II. Nec materia, nec forma, nec ritus hujus ita nuncupati Sacramenti verbo Dei definitus est. Non *materia*, quia verbum Dei nuspiam meminit sanationis per oleum ex olivis confectum, ab Episcopo consecratum, & per exorcismos excantatum. Non *forma*, de qua ipsi adversarij mirificè dissentiunt, an certa verborum formula recitari debeat enuntiativè, an deprecativè, an optativè. Hodie quidem forma ponitur his verbis: *Per istam sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus, quicquid deliquisti per Visum, Auditum, Gustum, Odorem & Tactum, Amen.* At veri Sacramenti forma non in oratione & verborum flexu, sed

in similitudine externi signi & rei signatæ consistit. Denique non ritu, ungendi videlicet in oculis, auribus, naribus, ore, & renibus. Ubi enim ritum ejusmodi Deus in verbo suo præscripsit?

RESP. REDING: 1. *Materiam Sacramenti ostendit S. Jacobus cap. V. 14. oleum scilicet quod simpliciter olivarum est. Sicut autem oleum habet virtutem mitigandi dolores, leniendi ægritudinem, robur conciliandi &c. ita Sacramentum hoc excitat spem Divinæ misericordiæ, sanitatem corporis aliquando confert, infirmum roborat ad infirmitatem patienter sustinendam, & superandas Diaboli insidias. Hæc materiæ analogia est. Episcopalis verò olei benedictio ex traditione cognoscitur, & ratione hac firmatur, quòd, cùm oleum nunquam per contactum Christi sanctificatum sit, sicut aqua Jordanis ad Baptismum, necessum sit aliunde, adeóque ab Episcopali benedictione illud sanctificari.* 2. *Forma ex eodem S. Jacobo liquet. Is enim verbis*, ungentes cum oleo, *statim subjungit*, & orent super eum. *Cui orationi tribuitur salvatio. Atqui formæ Sacramentalis proprium est, quòd in ipsam efficacia Sacramenti reducitur. Hæc ergo fidei oratio forma est Sacramenti, & quidem deprecativa, non indicativa, quia in unctione secus quàm in reliquis Sacramentis, non semper sanitas corporalis confertur.* 3. *Ritus ungendi oculos, manus &c. in usu fuit apud veterem Ecclesiam, uti ex Ephrem liquet. Et cùm ungendus sit infirmus, utique unctio sensus ejus externos afficere debet, sive omnes, sive nonnullos. Ex praxi autem Ecclesiæ afficiuntur omnes, quia essentia extremæ unctionis perfecta esse nequit, nisi pro illo instanti, in quo subsistit virtus remissionis peccatorum, ex omnibus sensibus originatorum.* Ib. pag. 539 541. Resp. 1. De loco S. Jacobi infra. Cùm Sacramenti institutio ex eo probari nequeat, nec materiæ Sacramenti institutio ex eo probari potest. Neque proin analogia materiæ externæ cum re signata à vobis conficta obtinere potest. Neque etiam Jacobus vel benedictionis, vel ejusdem per Episcopos Papales (quos cum Christo blasphemè comparas, quasi id præstet eorum benedictio, quod contactus aquæ à Christo factus præstitit) perficiendæ meminit. Clarè ergo patet, materiam hujus Sacramenti non esse nisi creaturam humanam. Quid quòd Maldonatus vestras *Tom. II. de Sacr. extr. unct. q. 1 pag. 209.* fusè probatum ivit, *consecrationem olei tantùm esse necessariam propter præceptum ac disciplinam Ecclesiæ, quæ consueverit omnis Sacramenti materiam priùs benedicere, quàm Sacramentum conficiat; non autem ad veritatem ipsius Sacramenti?* Idem Victoria, referente Becano, censuit. His antesignanis vestris si fides est, nec benedictio olei, nec Episcopalis benedictio à Christo instituta est. 2. Orationem super infirmo S. Jacobus mandat. At orationem vel eandem, qua Ecclesia Romana hodie utitur, vel, ut Sacramenti formam, quæ in analogia signum inter & rem significatam potiùs consistit; ab eo mandari, unde tu fidem facies? Certè oratio illa nec in Scriptura habetur, nec ab omnibus ungentibus adhiberi solebat. *In Ecclesia Ambrosiana*, sic Bonaventura *in 4. dist. 23.* scribit, *hæc est forma: Ungo te oleo sanctificato in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. ut more militis uncti præparatus &c.* Quæ oratio potiùs enuntiativa, quàm precativa est. Cujusmodi etiam erat illa, quam in Ecclesia Veneta olim obtinuisse, ex libro ejus Sacramentali à Leone X. approbato Michael Palatinus *in 4. d. 23.* refert. Frivola tua exceptio est, quòd in unctione secus quàm in reliquis Sacramentis, non semper sanitas corporalis conferatur. Atqui proprium unctionis effectum non sanitatem corporis, sed peccatorum reliquorum expiationem, & robur spirituale ad resistendum tentationibus, facitis. Et quomodo alias ex opere ope-

rato,

rato, ac virtute inhærente unctio effectum producit. quod omnibus Sacramentis supra tribuebatis? 3. De veteris Ecclesiæ sensu infra. Unctio quidem corporis sensum quempiam corporis afficiat oportet. Quem verò, vel quos afficere debeat, ne inter vos quidem constat. Florentina Synodus septem unctiones præscripsit; quas inter postrema erat *in renibus, propter delectationem ibidem vigentem.* quæ hodie omittitur, *quia vix honestè fieri potest, præsertim in fœminis.* Unde liquet, quàm graves & Sancti fuerint Patres Florentini sancientes id, quod honestè fieri posse, hodierni negant. Paludanus, Medina, Lovanienses, Becanus, alii *essentiam hujus Sacramenti una quavis unctione perfici*, asserunt. Priùs ergo inter vos transigite, & pòst ritum à vobis unanimiter constitutum ex Dei verbo definite. Cùm enim multa sint peccata animæ, quorum radix in sensibus externis corporis nulla est, nihil tua ratio ab origine peccatorum ex quinque sensibus arcessita causam vestram juvat.

ARG. III. Sed & promissio remissionis peccatorum, *si qua reliqua sint expianda*, uti Synodus loquitur, aliorúmque ejusmodi beneficiorum unctionis signo, veluti perpetuo, nusquam in verbo Dei alligata est. Ipsa promissio signo unctionis temporario facta apud Jacobum respicit sanitatem corporis, mediante eo signo recuperandam.

RESP. REDING: *S. Jacobus disertè dicit: Si peccata fecerit, remittentur ei.* pag. 541. Resp. De verbis S. Jacobi infra. Unum heic moneo, abstersionem peccati quoad culpam, juxta vos, in pœnitentia antecedenter habere: quoad pœnam satisfactionem vel indulgentiam requirere.

ARG. IV. Minister unctionis hujus, juxta illos, oportet sit sacerdos ab Episcopo ritè ordinatus, qui intentionem habeat faciendi, quod facit Ecclesia, neque quilibet sacerdos, sed curatus, aut cui hoc munus is delegaverit, adeò ut excommunicationem de facto incurrat, qui sine Curati licentia hoc attentaverit. Cùm igitur minister Sacramenti in Dei quoque verbo definitus esse debeat, ubi loci ejusmodi ministrum nobis ostendent?

RESP. REDING: *S. Jacobus clarè Presbyterum nominat. Unicè ergo character Sacerdotalis ad valorem Sacramenti requiritur. Curati verò qualitas necessaria non est, nisi ad licitam administrationem. Sacramentum enim administrare, Pastoris munus est.* Ib. pag 541. Resp. Presbyterum S. Jacobus nominat; at nec distinctum jure Divino ab Episcopo, vel à tali ordinatum, nec ungendo Sacramentum conficientem. Mitto, quòd non Sacerdotem, sed *πρεσβυτέρους Presbyteros*, plures scilicet, orantes & ungentes accersi S. Jacobus jubet: quódque apud vos plures presbyteri curati non sunt.

ARG. V. Quâ etiam majori ratione ex unctione infirmorum in sacris memorata Sacramentum facient magis, quàm ex aliis quibusvis Symbolis, quæ in S. literis commemorantur? Cur non eadem ratione aliquam natatoriam Siloæ, in quam se malè habentes immergant, constituunt? Cur

non mortuis incubant, quia puerum mortuum illi incubando ſuſcitavit Paulus? Cur non lutum ex ſputo & pulvere Sacramentum faciunt?

RESP. REDING: *Ratio diverſitatis eſt, inſtitutio unctionis pro indefinito Eccleſiæ ſtatu. qualis non eſt ſignorum à te inductorum.* Ib. pag. 544. Reſp. Inſtituta eſt unctio non pro indefinito Eccleſiæ ſtatu, ſed eo duntaxat, quo ſanationum chariſma vigere debuit.

ARG. VI. Extremam unctionem fingunt Sacramentum conſtitutum *ad egreſſum ab Eccleſia.* Ei oppoſitum baptiſmum vocant Sacramentum *ingredientium.* Atque ſic tum baptiſmi efficaciam enervant, quaſi ejus recordatio & vis nulla eſſet ad εὐθανασίαν, tum mortem piorum fingunt eſſe *egreſſum ab Eccleſia*, & ſeparationem à Regno Chriſti, cùm tamen ſit introitus ad Dominum, non ἔκδυσις, ſed potiùs ἐπένδυσις, uti Paulus 2. Cor. V. 4. docet.

RESP. REDING: 1. *Baptiſmi vim, extrema unctio non enervat, ſed potiùs efficacem reddit per ſuppeditationem gratiæ efficacis ad conſummationem curſus in Eccleſia militante, & introitum felicem ad Eccleſiam triumphantem. Non ergo oppoſita, ſed ſubordinata ſunt hæc Sacramenta; & unctio Baptiſmo ulteriora adhuc gratiæ actualis ſubſidia ad extremam vitæ mortalis luctam ſuperandam ſupperaddit. 2. Neque mortem piorum dicimus eſſe egreſſum ab Eccleſia & Regno Chriſti; ſed ad triumphantem Eccleſiam ingreſſum.* Ib. pag 542. Reſp. 1. Baptiſmi vim minui certè multum, adeóque enervari oportet, ſi non æquè ad egreſſum ex Eccleſia, atque ad ingreſſum in Eccleſiam conducit. Quantum unctio gratiæ actualis ad conſummandum vitæ curſum ſive obſignando, ſive efficiendo præſtat, tantum baptiſmo demit. Cúmque fœdus Baptiſmo obſignatum æternum, ejus ad ingreſſum & egreſſum æqualis ſit efficacia oportet. Baptiſmum ſalvare S. Petrus 1. Epheſ. III. 21. docet. Quomodo ſalvat, ſi ad egreſſum ex vita terreſtri ad Cœleſtem aliud Sacramentum requiritur? Si, quod veſtri aſſerere non verecundantur, damnandus baptizatus licet, per unctionem reliquias peccati expiantem ſalvatur? 2. Unctionem ad egreſſum ex Eccleſia conſtitutum eſſe Sacramentum, ſimpliciter aſſeritis. Sic Patres Tridentini Seſſ. XXIV. *cap.* 3. vocant Sacramentum *exeuntium.* Sic Lancellottus *Inſtit. Jur Can. lib. II. tit.* 7. ſic alii. Mors verò fidelium conſummatus ad Eccleſiam glorioſam ingreſſus eſt, curſu ad hanc metam uno eodémque inde à nativitate incipiente, & per introitum in Cœlum deſinente.

ARG. VII. Quòd ſi extremæ unctionis hi effectus ſunt, cur non etiam ungunt infantes, amentes, ad capitis pœnam damnatos? An enim peccata reſidua quæ expientur, non habent?

RESP. REDING: *S. Jacobo teſte Sacramentum hoc requirit tum ſtatum infirmitatis, qualis non eſt capitis damnatorum: tum peccati capacitatem, qualis infantum & perpetim amentium non eſt.* Ib. pag. 543. Reſp. Juxta vos primarius effectus eſt peccatorum reliquorum remiſſio. An malefici hoc non indigent? Annon illi, ut & amentes ac infantes moribundi æquè ex vita per mortem egrediuntur? Turpiter profectò nobis illudere conaris. Ubi de capite damnatis ſermo eſt, infirmitatis; ubi de infantibus &

amenti-

amentibus, peccati defectum causaris. Atqui & in damnatis capite peccata; & in infantibus ac amentibus infirmitas locum habet. Quinimò exeuntibus omnibus, sive firmis, sive infirmis unctio administranda fuerit, quia *Sacramentum* esse *exeuntium* Tridentini definiverunt.

ARG. VIII. Unctionis ejusmodi sacramentalis pro exeuntibus usus in veteri Ecclesia nullus fuit. Etenim ejus nulla mentio occurrit in omnibus Seculi secundi ac tertij libris. Ne quarti quidem Seculi scriptores, qui accuratè sacra Ecclesiæ Christianæ instituta, & ritus enarrant ac edisserunt, veluti Epiphanius, Dionysius Pseudo-Areopagita, Clemens Romanus, Augustinus &c. ejus mentionem faciunt. Veteres sex priorum seculorum scriptores, qui piorum mortem diligenter describunt, veluti Constantini, Helenæ, Anthonii, Athanasii, Basilii, Gorgoniæ &c. ejusmodi unctionis nuspiam meminerunt. Et quinti, imò etiam sequentium usque ad nonum, Seculorum certi & indubitati scriptores, qui sumptæ à moribundis eucharistiæ meminerunt, extremæ tamen unctionis ab ijsdem susceptæ nullo apice meminerunt. Cùmque hodie de hoc Sacramento extent infinitæ concertationes Adversariorum, nihil earum apud Veteres uspiam occurrit. Ac ne in Æthiopicis quidem ecclesiis antiquissimis ejus usus unquam receptus est, uti fatentur Franciscus Alvaresius & Alphonsus Mindesius ex Jesuita Æthiopum Patriarcha. Mansit equidem apud Veteres diu miraculosa unctio, ex cujus καινοζηλία Papistica Seculo demum XII. Bernhardus & Lombardus visi sunt docere, extremam unctionem præcise esse necessariam, & gratiam remissionis peccatorum producere. Eam Scholastici, argutum hominum genus, amplificârunt, & expoliverunt, & Concilia etiam sequentia definiverunt. Cæterùm hoc argumentum ab antiquitate petitum fusè post alios Forbesius *Instruct. Historico-Theol. lib. XII.* nec non Dalleus *de Extrema unctione lib. II.* tractat. Ex formulis etiam veterum, quas videre est in tribus antiquis Menardi libris, nec non apud Cassandrum in Hymnis ecclesiasticis, & consultatione, aliósve, liquet Veteris unctionis & Papisticæ à Tridentinis stabilitæ diversitas.

RESP. REDING: 1. *Unctionis Jacobeæ usum suo Seculo Origenes homil. 2. in Levit. quarto Augustinus, Innocentius I. alii; septimo Beda, Alcuinus &c. agnoscunt.* 2. *Ecclesia Græca in Euchologio cap. 98. extremæ unctionis administrandæ meminit. Et Jeremias Patriarcha Constantinopolitanus Resp. 1. cap. 7. extremam unctionem inter septem Sacramenta numerat.* 3. *Fateris tandem, diu apud veteres mansisse miraculosam unctionem. At hæc Sacramentalis est, S. Jacobo & Patribus agnita. Qua ergo fronte scribis, XII. demum Seculo Bernhardum & Lombardum visos esse docere, unctionem extremam esse necessariam, & effectum remissionis peccatorum producere?* 4. *In formulis veterum licet accidentalis* quædam

quædam variatio interveniat, substantia tamen eodem perseveravit. Ib. pag. 543.-545.
Resp. 1. Cùm testimonia ex Origene, Augustino, Innocentio I. aliisque deprompta in objectionibus à me solidè discussa sint, quid attinebat eadem nuda hic reponere? Amas sic inutiliter farcire chartas. Rationem potiùs reddere debueras, quamobrem tot quam etiam Seculi scriptores iis in locis, quibus accuratè sacra Christianæ Ecclesiæ instituta, ritus, Sacramenta enarrant, edisserunt, explicant; velut Epiphanius, Pseud. Areopagita, Clemens R. Augustinus, alii unctionis hoc mysterium ne uno quidem apice memoraverint? Quamobrem etiam veteres priorum sex Seculorum scriptores, dum piorum velut Constantini, Helenæ, Antonii, Athanasii, Basilii, Gorgoniæ &c. mortes accuratè describunt, nullam extremæ unctionis mentionem fecerint? Hic, hic, Redingi, vires tuas, si quarum tibi conscius es, periclitari debueras. Sed pisce & rana Seriphia magis mutus es. Bellarminus *de Extr. Unct. cap. 6.* ridiculè admodum respondet, *res notissimas & quotidianas non scribi.* Scilicet baptizari, orate, Eucharistiam sumere, mortuos sepeliri &c. res notissimæ & communissimæ, non commemorantur ab iis, qui vitas mortésque Christianorum hominum describunt, & eosdem laudibus ferunt! Et Pontificii inde ab aliquot seculis frequentissimam & notissimam apud se unctionem non memorant ibi, ubi clarorum & piorum virorum mortes describunt! Vel Surius vester Carthusianus alia omnia docebit, ubi vitam Borromæi, Francisci Borgiæ, Antonini Florentini, Bernardini Senensis, Laurentii Justiniani &c. describit. Candidior Bellarmino Launojus libro *de Sacramento unctionis infirmorum* edito, fatetur disciplinam ungendorum infirmorum in primis Ecclesiæ Seculis infrequentiorem fuisse. Cujus rei causas plures reddere conatur, à Doctiss. Reisero *Launoii Anti-Bell. pag. 468. &c.* ad partes solidè vocatas. Asserit ibidem Launojus, certum quidem esse, quòd mos ungendi quondam receptus fuerit; *sed unde, & quo tempore cœperit obtinere, incertum esse*, addens, super ea re malle se judicium suspendere, quàm temerè, quod nesciat, pronuntiare. Quæ ingenuitas licet laude defraudanda non sit, maximum tamen causæ adversæ præjudicium affert. Quale enim Sacramentum est, cujus incerta est origo? 2. Cùm de veteris Ecclesiæ sensu quæstio hic sit, cui bono recentiores Græcos, ad quorum consensum non provocaveram, nobis opponis? Potiùs ad consensum Ecclesiarum Æthiopicarum antiquissimarum vobis objectum respondendum fuerat. Sed hic tibi aqua planissimè hærebat. Sed frustra etiam Græcorum consensum jactas. Licet enim, quod ex Euchologio Græcorum, Jeremia Constantinopolitano, Simeone, Cabasila, aliisque constat, Græci sacram ex oleo fidelium, quod εὐχέλαιον *oleum cum oratione*, & ἅγιον ἔλαιον *sanctum oleum* nuncupare solent; unctionem in usu habeant, ejus tamen quoad ministrum, materiam, objectum, formam, finem, effecta, ab unctione moderna discrimen à Cl. Dallæo *de Extr. Unct. lib. II Pontificiorum* 21. fusè demonstratum tantum est, ut ipse Arcudius passim Græcorum illam unctionem detestetur. 3. Apud veteres diu satis unctionem miraculosam mansisse, fassus sum. At receptam fuisse superstitionem de unctione extrema Pontificiam, denuo pernego, & ejus originem ad Seculi XII. doctores refero. Prima enim mutationis indicia, sed levia, in Bernhardo apparent, mox in Hugone de S. Victore, & in Lombardo multò luculentiora. qui tres viri circa An. 1130. & 1145. propemodum æquales vixerunt. 4. Formulas à Menardo & Cassandro recensitas si legisses, aliter certè judicares. Omnes enim pro fine unctionis sanitatem corporis, constituunt. qui finis apud vos merè accidentalis habetur. Discrimen igitur non in accessoriis, sed in rei ipsius substantia versatur. Quod ipsa formularum collatio apertissimè demonstrat.

ARG. IX.

ARG. IX. Incertitudinem hujus dogmatis produnt variæ adverſariorum de authore,materia,forma,fine,miniſtro, effectu, textibus hoc Sacramentum probantibus diſputationes, quarum vix alibi pudenda magis ſeges occurrit. Ab Apoſtolis,non à Chriſto inſtitutum eſſe hoc Sacramentum, contendunt Hugo à S.Victore,Lombardus, Bonaventura, Johannes Eckius, quos eo nomine pulſat Gregorius de Valentia *Tom.4.diſp.8.q.1.p.1.* Conſecrationem olei factam ab Epiſcopo ad Sacramenti hujus eſſentiam pertinere, negat Maldonatus *Tom.2.de Sacram. pag.209.*& ante ipſum Victoria, ac eodem inclinat Cajetanus,cæteríque plerique aſſerunt. Formam fieri debere alii *enuntiativè*, alii *deprecativè*, alii *optativè* ,alii omnibus his modis,diſputant. Eugenius Papa *Inſtruct.ad Armenos* ungi voluit tum ſenſus quinque, tum pedes quoque & renes. Sed pedes & renes nunc ferè ungere omittunt. Nec deſunt, qui ſtatuant, quinque ſenſuum unctionem ad Sacramenti eſſentiam non pertinere,& ſufficere unam quamlibet unctionem,nominatim Paludanus & Medina,eósque ſecutus Becanus *Summ.Theol de Sacr.q.3.de Unct.* Extremè laborantes & deſperatos ungendos eſſe plerique ſentiunt. At Maldonatus quosvis graviùs ægrotantes,& quidem non ſemel duntaxat, vel bis, ſed per dies ſeptem continuos ungendos ſancit,& diſſentientes inter proletarios & veluti capite cenſos refert. De effectu quoque hujus Sacramenti diſcrepantes ſunt opiniones. Tridentini peccatorum reliquias expiari docent,ſed venialia an mortalia peccata,macula peccati an reatus, intelligantur,acriter diſceptant. De ſanitate quoque,quam Sacramenti finem eſſe volunt,non idem omnium judicium. Denique de duobus N.T.locis,in quibus mentio fit unctionis ex oleo , videlicet Marc.VI.13. Jac.V.14.15.gravis eſt adverſariorum pugna,quorum alii Cajetanum ſecuti *neutrum*, alii, puta Catharinus, à Caſtro,Lindanus,Eckius,Clingius, Horantius, *utrumque*: alii denique *alterum* duntaxat ad ſuam illam unctionem pertinere contendunt. Qua in contentione verſutos ſe gerunt Tridentini,qui ne unam ex poſterioribus ſententiam damnare neceſſe haberent, ſciſcunt,ſuum illud Sacramentum apud Marcum *inſinuatum* , apud Jacobum *promulgatum* eſſe. Patet igitur,quàm lubrica & incerta ſit tota illa myſterii ratio. Tridentinorum autem fuerant partes,litigantes potiùs ad concordiam redigere, quàm rem adeó incertam ſub anathemate injungere.

RESP. REDING: *1. Subſtantiam dogmatis & accidentarias opiniones ubique confundit. 2. Circa inſtitutionem Sacramenti de fide eſt , omnia N. Teſt. Sacramenta ſecundum id, quod in iis formale eſt, puta efficaciam ſignificandi & cauſandi gratiam, immediatè à Chriſto inſtituta eſſe. Et in hoc omnes conſentiunt. Diſſenſus eſt de inſtitutione hu-*

jus Sacramenti secundum materiale, seu rem ejus sensibilem; an ea sit immediata Christi, an mediata per Apostolos. quod de fide non est. 3. *Olei consecrationem necessariam esse, omnes consentiunt. Dissensus olim erat, an olei consecratio sit de essentia Sacramenti. Id ante definitionem Concilii de fide non erat: post eam de fide est; consentientibus nunc cunctis.* 4. *Orationem, seu formam Sacramenti hujus, saltem virtualiter deprecativam esse debere, quocunque modo efferatur, pariter omnes consentiunt.* 5. *Neque de fide est, quorum sensuum unctio sit de essentia hujus Sacramenti; sed hoc unum, quòd unius saltem sensus unctio de ejus essentia sit. in quo omnes iterum consentiunt.* 6. *Ex communi sententia ad collationem Sacramenti hujus requiritur infirmitas, quæ morale mortis periculum secundum judicium prudentum, inferat. Maldonatus quoque exigit morbum lethiferum, licet à mortis articulo remotiorem.* 7. *Quòd effectus hujus Sacramenti sit gratia Spiritus S. cujus unctio delicta residua abstergat, de fide est. Sed ejus effectus natura abstrusior varias opiniones peperit.* 8. *Sanitatem ægrotantis esse secundarium unctionis effectum, omnes consentiunt.* 9. *Cajetani unius de loco Jacobi sententia Conciliari decreto nihil præjudicat.* Ib. p. 545--547. Resp. 1. Dissensus opinionum circa institutionem Sacramenti, materiam, formam, ritum essentialem, effecta ejusdem, quomodo circa rei substantiam non versatur? Quid enim ad Sacramenti substantiam pertinet, si hæc non pertinent? 2. Si tibi fides est, non aliud de fide Divina est, quàm quod in Conciliis vestris definitum habetur, de quo, propter authoritatem, quam Conciliis vestris tribuitis, dissentire ampliùs nemini licet. Sic in proclivi tibi est, dissensiones vestras acerimas purgare. Cur verò Concilia vestra, Tridentinum inprimis, nihil eorum, quæ doctores vestros celeberrimos pridem in partes distraxerunt, definivit? Cur vulpes Samsonis capitibus divisas non univit, & solis caudis alligatas reliquit? An Conciliorum negligentia efficit, ut quæ res magni momenti est, sit exigui, vel nullius, de qua liberum sit omnium ingeniorum lascivientium judicium? Circa institutionem unctionis ineptè formale à materiali distinguis, cùm nec forma sine materia, nec hæc sine illa esse possit: & institutio potissimùm circa materiam, seu rem sensibilem versetur. Nam accedente verbo ad elementum fit Sacramentum. Synodus Tridentina, & ante hanc Senonensis præceptum & institutionem unctionis Evangelio abjudicavit, & ei *insinuationem* tantùm quandam tribuit. Ante Synodum Tridentinam alii Christo, alii Jacobo institutionem asseruerunt, quod ex Alberti, Bonaventuræ, Thomæ, Scoti, aliorum scriptis constat. Neque tum institutionis immediatæ & mediatæ; formalis & materialis distinctio audita est. Quod una Thomæ ratio ædificavit, id altera Bonaventuræ destruxit. Et quoad originem hujus Sacramenti, longè aliter dissidentes partes conciliavit nuper Launojus, quàm Redingius noster. Is enim sufficere ait, quòd in eo omnes conveniunt, quòd unctio sit Sacramentum verè ac propriè dictum. Quasi Sacramentum esse possit, cujus incerta & obscura origo est. 3. Consecratio olei ab Episcopo si ante Tridentinum Concilium de essentia Sacramenti non fuit, post illud essentiam ejus ingredi non potuit, quia Christus, non Tridentini Patres, Sacramentorum essentiam definivit, & quid circa eam de fide sit, vel non sit, declaravit. Etiam post Concilium Maldonatus *Tom. 2. de Sacram. de extrema unctione q. 1. pag. 209.* consecrationem ad Sacramenti essentiam facere fortiter negat, asseritque, eam *tantùm necessariam esse propter præceptum ac disciplinam Ecclesiæ, quæ consuevit materiam omnis Sacramenti priùs benedicere, quàm Sacramentum conficiat; non autem ad veritatem ipsius Sacramenti.* Victoria, referente Becano, idem censebat. Et Cajetano satis visum, *si fiat* consecratio *per quemcunque presbyterum.* 4. Refert certè

non

non parùm, quo modo forma unctionis proferatur, enuntiativo, optativo, an deprecativo. Nam formam enuntiativo modo prolatam, qualis Ambrosiana est, Thomas, Bonaventura, Vasquez, Conink, & alii ratam esse negant. Si in eo deprecativa forma virtualiter contineretur, non multum forte illi contendissent. Et certè aliud est enuntiare rem, aliud precari, deprecari rem, quæ nondum est. 5. Non unius, sed quinq; sensuum unctionem esse de Sacramenti essentia, planéque adeò necessariam, Bellarminus, Valentia, Henriquez, Suarez, aliíque gravissimi istarum partium Theologi, uti apud eundem Conink *Disp.9 de Extr. Unct.* videre est, pertendunt: repugnantibus Paludano, Medina, Lovaniensibus, Becano, Redingio, qui una quavis unctione essentiam Sacramenti perfici, asseverant. De essentia igitur Sacramenti Cadmæi hi fratres litigant. 6. Infirmitatem equidem & mortis periculum in ungendo requiri, ut conditionem necessariam, plerique vestri consentiunt. Quanquam Sacramentum *exeuntium* appellat Synodus. Exeunt autem etiam firmi nonnulli, ad supplicium rapti, milites, infantes *ἀβάπτιστοι*, amentes, quibus Sacramentum non applicatis. Dissentit etiam quicquid restites, Maldonatus. Is enim *de Sacram. Unct. pag.* 208. disertè negat, solis ægrotis, de quorum vita desperatum est, hoc Sacramentum præbendum esse. *Nam*, inquit, *prisca Ecclesia omnibus, qui graviùs ægrotabant, dabat extremam unctionem.* Item: *Abusus est, quòd vulgus putat, non esse dandum hoc Sacramentum nisi illis, de quorum vita desperatum est. Non enim vocatur extrema unctio, uti popularis opinio fert, propterea quòd in extremo vitæ danda sit; sed quòd, cùm multæ unctiones sint in Ecclesia, hæc postrema sit.* 7. Tridentini sanciunt effectum unctionis esse, quòd per eam *reliquiæ peccatorum abstergantur.* Cœterùm quæ sint peccatorum reliquiæ ab aliptis abstergendæ, & quis Sacramenti effectus palmarius sit, non leviter sanè vestri dissentiunt. Neque variantium hic opinionum stabulum vestrum ingredi vacat. Tu *abstrusam* effectuum illorum *naturam* caussaris. Tot ergo profundissimi & abstrusissimi Doctores Tridentini *abstrusam* illam naturam *explicare* non potuerunt? Nos dogmatis totius vanitatem & incertitudinem dissensionum istarum causam esse, dubitamus nulli. 8. Becanus *quæst.*5. pugnat, hoc Sacramentum ad tollenda venialia peccata non esse principaliter institutum. quod tamen fatetur à Bonaventura, Richardo, Durando, Majore, Scoto, aliis affirmari. Culparum & pœnarum abolitionem secundarium unctionis effectum constituit. De sanitate verò corporis dilutè admodum philosophatur. 9. Cajetanum cum ratione pronuntiantem, Concilio sine ratione dogmatizanti, quis non multis parasangis præferat? Sed quid tandem multis? Fatetur ipse Pallavicinus in historia Concilii passim, Patres tantùm opiniones sectariorum voluisse damnare, non finem quæstionibus inter Theologos controversis imponere. Per Concilium igitur licet Papæ mancipiis infinitis opinionum divortiis distrahi. Quam verò sic Concilium, Ecclesiam inter sacrum & saxum, & in opinionum labyrintho relinquens, laudem mereatur, & quàm segniter Conciliorum veterum, quæ Ecclesiæ ad unitatem & concordiam reducendæ impensè studuerunt, vestigia presserit, ultro liquet.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Apostoli ægros oleo ungebant, Marc.VI.13. Id autem fecerunt ad sanitatem non tàm corporis, quàm animi, adeóque peccatorum remissionem impetrandam: tum quia, si ad morbos corporis curandos eo usi essent, omnes existimâssent, naturaliter ægros fuisse sanatos: tum quia ad curationem morborum corporis signo opus non*

 fuisset,

fuisset, cùm secuta statim sanitas fidem miraculi fecisset: tum quia ratio reddi non potest, cur Apostoli non medicinam, sed Evangelium professi, oleo uterentur. Resp. 1. Hoc quidem argumento post Lyranum, Alphonsum Castrensem, Thomam Waldensem, aliósque, Maldonatus utitur. Sed Tridentini Patres tam animosi non fuerunt, ut eodem uterentur. *Insinuatum* duntaxat hoc loco Sacramentum illud asserunt. 2. Maldonato occurrit gregalis Bellarminus *lib. de Extr. Unct. cap. 2.* ubi negat sacramentalem unctionem ab Apostolis apud Marcum fuisse iustitutam, tum quia unctio illa solùm aut præcipuè relata sit ad curationem morbi corporalis, sacramenta autem pertineant ad curationem animæ: tum quia Apostoli promiscuè quosvis ægrotos curaverint, Sacramentum autem unctionis non conferatur nisi extremè laborantibus: tum quia Apostoli sine discrimine baptizatos & non baptizatos inunxerint, at ecclesia non inungat nisi baptizatos: tum denique, quia ita etiam sentiant Ruardus, Jansenius, Dominicus à Soto. 3. Et sanè apertissimum est, unctionem illam Apostolorum apud Marcum memoratam, fuisse miraculosam, & pertinuisse ad curationem morborum. Etenim Christus discipulis suis ad prædicationem Evangelii missis, dedit potestatem eijciendi dæmones & curandi morbos, Matth. X. 1. Marc. VI. 7. Luc. IX. 1, 2. Itaque egressi Evangelium prædicârunt, *& dæmonia multa ejecerunt, & multos ægrotos oleo sanârunt*, uti hoc loco Marcus testatur. Quod Christus præcepit, hoc exequuntur Apostoli. At præcepit, ut dæmonia eijcerent, & morbos curarent. Id ipsum ergo heic Apostoli exequuntur, adeóque oleo ungentes sanabant morbos, non animi sed corporis. 4. Apostolis eâdem ratione data est potestas curandi morbos, quâ etiam iis data est potestas dæmonia ejiciendi, mortuos suscitandi, leprosos mundandi &c. Si illa curandi infirmitates adhibita unctione potestas jam est in ecclesia ordinaria sacerdotibus omnibus curatis, cur non etiam ordinaria iis est potestas suscitandi mortuos, sanandi leprosos, ejiciendi Dæmones? 5. Quis verò adeò stupidus fuisset, ut gravissimorum morborum curationem oleo, & non potiùs miraculo tributurus fuerit? 6. Et quoties quæso Prophetæ, Christus, Apostoli, externo signo morbos curârunt? An iccirco laboravit fides miraculorum, quæ illi patrârunt? 7. Quæ verò ratio fuerit, cur oleum potiùs, quàm quidvis aliud Apostoli adhiberent, sine periculo ignorari potest. Probabile est, vel à Christo, vel certè ab ejus Spiritu admonitos eos fuisse, ut oleo uterentur, quoties videlicet commodum & consultum videretur.

EXCIP. REDING: *1. Aliud est probabilitas opinionum: aliud doctrina per Apostolicam traditionem firmata. An unctio ab Apostolis administrata remissionem peccatorum contulerit*

tulerit nec ne, quæstio est, quæ probabilibus utrinque argumentis disceptatur. 2. *Non potestas sanandi ægrotos per unctionem Apostolis Marc. XVI. collata est; sed illa, quæ Jac. V. Ecclesiæ tradita est ordinaria. Atqui posterior hæc non contulit facultatem suscitandi mortuos, sed peccata reliqua remittendi, & ægrotantes alleviandi.* Ib. pag. 548. Resp. 1. Non probabilia, sed necessaria sunt, & plerisque vestris habentur, argumenta Bellarmini. Necesse planè est, vel Maldonati, vel Bellarmini argumenta vincere. Contradictoriæ enim sunt sententiæ. Verbo dicam. Maldonati sententia falsissima est, & ab ipso Concilio non obscurè rejecta; omnique adeò probabilitate carens, vel ob ea argumenta, quæ Bellarminus attulit, & tu ipse improbare non sustines. 2. Si potestas sanandi ægrotos per unctionem Apostolis Marc. VI. collata Ecclesiæ ordinaria non est, non igitur illa vel unctionem extremam, utpote in Ecclesia vestra ordinariam, probat, vel per eam hæc insinuatur. Ruit ergo & Maldonati argutatio, & Tridentinorum timidiuscula assertio.

OBIECT. II. *Jacobus Cap. V. 14. 15. jubet Presbyteros ecclesiæ orare supra infirmos, ungere eos oleo in nomine Domini. Additque promissionem, fore videlicet, ut sic suscitet ægrotantem Dominus, & siquidem peccata fecerit, ei remittantur. Ex eo loco constat mandatum, signum externum, unctio videlicet oleo peragenda, & promissio remissionis peccatorum. Etenim si non alia quàm miraculosa curationum gratia hic promissa esset, omnes homines eo tempore, advocatis Presbyteris immortales reddi potuissent.* Resp. 1. Eandem hic describi unctionem, quæ apud Marcum, fatentur Cajetanus, Maldonatus, alii. Et patet id manifestè, quia eadem utrobique res, eadem rei causa, materia eadem, idem finis, idem denique effectum. Quòd si igitur illa apud Marcum descripta unctio sacramentalis non fuit, uti probat Bellarminus, & nos demonstravimus, quæ ratio est, cur hæc, cujus apud Jacobum mentio est, sacramentalis esse debeat? Parium par ratio, & siremps lex est. 2. Unctio Jacobæa à Papistica extrema & sacramentali prorsus aliena est, tum quia illa ad corporis curationem referebatur, quippe in qua ἀσθενὴς ita est unctus, ut erigeretur, & pristinæ valetudini restitueretur; quod ipsum quoque ex verbis ἐγείρειν, ἰᾶσθαι, κάμνοντα σώζειν, quæ de sanitate corporis non possunt non intelligi, liquet: tum quia Jacobus peccatorum remissionem non absolutè, sed conditionatè, si videlicet peccatum aliquis commisisset, quod causa esset illius morbi, non unctioni, sed τῇ εὐχῇ τῆς πίστεως *orationi fideli* pollicetur; Papistæ autem peccatorum remissionem absolutè & curationem morborum conditionatè unctioni promittunt: tum quia Jacobus inungi jubet quosvis ἀσθενοῦντας *infirmos*, at Papistæ non inungunt nisi moribundos: tum quia Jacobus induci jubet plures Presbyteros, Papistæ verò non adhibent nisi unum Sacerdotem curatum: tum denique quia unctionis apud Jacobum memoratæ, seu potiùs unctionis illius fidelis finis absolutus erat curatio morbi, conditionatus remissio peccatorum, at Papistica

pistica unctio hunc ordinem invertit, & alium finem insuper comminiscitur, nempe ut æger spirituali auxilio muniatur adversus metum mortis. Pleraque hæc argumenta etiam Cajetanus *in cap.5. Jacobi* urget. 3. Extat sanè mandatum, extat signum, sed temporarium utrumque, quod duraret tantisper, dum charisma sanationum in ecclesia cessaret. Extat promissio remissionis peccatorum, sed nec absoluta, nec quorumlibet peccatorum, sed eorum duntaxat, quæ morbi peculiaris causa videri poterant, de quali peccato quærebant Apostoli Joh.IX. 3. nec facta unctioni, sed orationi fideli, nec si maximè facta esset unctioni, duratura ultra ipsum signum & mandatum, quod temporarium fuisse diximus. 4. Neque iccirco omnes homines tum temporis advocatis Presbyteris reddi immortales potuisse sequitur, si non alia quàm miraculosa curationum gratia absolutè promissa fuit. Etenim ipsi adversarii docent, remissioni peccatorum in Sacramento conferendo obicem poni posse. Cur igitur non etiam gratiæ curationis obex poni potuit, nimirum incredulitas ægrotantis, vel infirma fides Presbyterorum orantium? Neque promissio curationis ita absoluta fuit, ut quolibet tempore, & quoties vellent ii, qui donum sanationum habebant, se ejus efficacia exereret: Sed tum demum, cùm Spiritus, quo ducebantur, iis ut curationem tentarent, suggereret. Ita in primitiva Ecclesia, vigente dono sanationum, non tamen omnes immortales erant, ac ne ipsi quidem, qui sanabant.

EXCIP. REDING: 1. *Si eadem unctio apud Marcum & Jacobum intelligitur, ergo illa apud Marcum æquè ac illa apud Jacobum justificantem gratiam contulit.* 2. *Cùm peccatorum remissio absque forma justificante fieri nequeat, ea infirmi unctio, cui etiam conditionatè peccatorum remissio promissa est, efficaciam formæ justificantis conferendæ habuerit, adeóque Sacramentalis fuerit, oportet.* 3. *Eo ipso, quòd extrema unctio nostra fieri debet cum oratione fidei, cui ceu formæ, illi verò ceu materiæ per hanc determinandæ, salvatio & peccatorum remissio tribuitur; Sacramentalis illa unctio esse debet.* 4. *Jacobus per ἀσθενεῖς infirmos non quosvis infirmos intelligit, sed, juxta proprietatem vocis Græcæ, eos, qui præ infirmitate deficiunt. Ita nos quoque non moribundos, sed in quibus extat morale mortis periculum, ungimus.* 5. *Presbyterorum S. Jacobus meminit, stylo Scripturæ, quo sæpe plurale pro singulari ponitur; & quia saltem ad preces plures concurrere possunt.* 6. *Unctioni absolutè salvatio, si non ponatur obex, promittitur. Si salvatio illa non aliud esset, quàm corporis sanitas, potuisset unctus quilibet non ponens ex sua parte obicem, se immortalem reddere. quod cum sententia Dei mortem peccatori denuntiantis pugnat. Ergo salvationis promissio absolutè potiùs salutem animæ, quàm corporis spectat.* 7. *Neque unctio à Jacobo præcepta ritus tantùm temporarius est, sed perpetuus, cùm præscripta sit indefinitè, & in Epistola ad fideles cujusvis temporis directa.* Ib. p 549—551. Resp. 1. Inverte potiùs argumentum. Si eadem utrobique unctio intelligitur, Maldonato, Cajetano, fatentibus & argumentis meis astruentibus; sicut ergo unctio apud Marcum promissionem gratiæ justificantis non habuit, uti Bellarminus demonstravit,

ſtravit: ita nec unctio Jacobi eam habuit, vel Sacramentalis fuit. 2. Ineptè remiſſionem peccatorum formam juſtificantem, quam in habitu juſtitiæ collocatis, appellas. uti ſupra vidimus. Ineptiùs Sacramentum vocas, quod efficaciam remiſſionis peccatorum conferendæ habet. Sic enim ſanguis Chriſti, quod efficaciam illam præprimis conjunctam habet, Sacramentum foret. Denique ineptiſſimè efficaciam ejuſmodi tribuis unctioni, quæ ad curationem corporis propriè refertur, ad remiſſionem peccatorum, nec ſemper, & merè per accidens, ac vi orationis fidei potiùs, quàm cujuſquam ritus. 3. Orationem fidei formam eſſe Sacramenti unctionis, probandum tibi fuerat. Certè ab unctione non obſcurè diſtinguitur; & oratio intelligitur, non qualis in aliptico veſtro myſterio obtinet, ſed qualis in precibus privatis & Eccleſiaſticis Presbyterorum & fidelium omnium pro ægrotantibus funditur. Quid quæſo precibus hujuſmodi cum oratione veſtra aliptica, quam deprecativam & optativam eſſe, ipſi pernegatis? 4. S. Jacobus ſimpliciter dicit: *Ἀσθενεῖ τις. Infirmatur quis in vobis.* Eſt autem *ἀσθένεια*, finitore Heſychio, *ἀῤῥωςία ægritudo*, Suida *νόσος morbus* quilibet. Chryſoſtomus *in* 2. *Cor. homil.* 29. *Ἀσθένεια λέγεται ἡ τοῦ σώματος ἀῤῥωςία. Infirmitas vocatur corporis ægritudo.* Ita verbum hoc accipitur Matth. X. 28 XXV. 36. Marc. VI. 56. Luc. IV. 34. Reſpondet Hebræo חלה uti eſt Proverb XXII. 35. Quid verò multis? S. Jacobus ſimpliciter & in genere dicit: *Infirmatur quis*; non *infirmatur quis ad mortem*; & *Ἀσθενεῖν* ei idem eſt, quod *κάμνειν*, quod *laborantem, ægrotantem* quemvis ſignificat. Laborantes autem, & viribus corporis etiam deficientes quoſvis ex diſciplina veſtra ungere non ſoletis, ſed *exeuntes*, uti Tridentini loquuntur, adeóque moribundos. Hi enim exeunt. 5. Stylum Scripturæ affingis ex veſtro more, quo unus myſterio hoc defungi ſolet, non plures. Contra jam olim in Oriente plures, ſeptem ſcilicet, ſi eorum copia eſſet, ad hanc rem adhiberi ſolebant. certo indicio, quòd S. Jacobi mandatum non de uno, ſed de pluribus intellectum primitus fuerit. Apud vos autem unus non tantùm ungit, ſed etiam orat. 6. Neque immortalem reddi potuiſſe unquam, ſi *ſalvatio* ad corpus referatur, jam oſtendimus. Cur non reſpondes? Scilicet ad incitas redactus taces. Addo nunc, argumentum tuum in te etiam retorqueri poſſe. Si enim abſoluta eſt promiſſio, & ad animam præcipuè ac abſolutè refertur, aut ſemper ſic ſalvantur uncti, aut non ſemper. Si ſemper, nulli ergo niſi non uncti damnari poterant. Si non ſemper, ergo falſa erit Jacobi abſoluta promiſſio. Quod cùm fieri non poſſit, neceſſariò concludendum eſt, vel non eſſe illam Jacobi promiſſionem abſolutam, vel certè de animæ ſalute non eſſe intelligendam. Ipſe Bellarminus ſui oblitus, *cap* 8. verba illa, *Oratio fidei ſalvabit infirmum*, de corporis ſalute accipit. *S. Jacobus*, inquit, *breviſſimè omnes tres hujus Sacramenti effectus complectitur. At primò incipit à leviſſimo, id eſt, à ſanitate corporali, cùm ait: Oratio fidei ſalvabit infirmum.* 7. Denique perpetuitatem ritus inde probare non potes, quòd unctio præſcripta ſit indefinitè, & in Epiſtola ad quoſvis cujuſvis temporis fideles directa. Quid enim obſtat, quò minùs in eadem Epiſtola, eodem libro præcepta & perpetua & temporaria præſcribantur? Quomodo S. Paulus in ſuis ad Corinthios præcepta perpetua plura, & nonnulla temporaria, eáque indefinitè propoſita, veluti de prophetia, de habitu mulierum prophetantium; reliquit. Sed res ipſa loquitur. Unctio Jacobi, volente Deo, corporis ſanitatem reſtituit, uti comprobavimus. An veſtra unctio hodiéque id præſtat? Annon id magis medicina & preces Eccleſiæ præſtant?

OBIECT. III.

OBIECT. III. *Christus servis suis tum quovis tempore, tum inprimis eo, quo impendet iis exitus vitæ, quóque adversarius omnes versutiæ suæ nervos, ad eos penitus à fiducia divinæ misericordiæ deturbandos, intendit, de salutaribus remediis adversus omnia hostium tela, prospectum voluit per Sacramenta. At nullum aliud Sacramentum ostendi potest, quo tanquam firmißimo præsidio finem vitæ muniverit, quàm extrema unctio.* Est argumentum Concilij. Et Bellarminus eodem usus ajt, *nullo modo credendum esse, defuisse nobis providentiam Dei in egressu & transitu ex hac vita in aliam.* Resp. 1. Argumentum à ratione humana petitum, citra expressam institutionem, quæ nulla ostendi potest, veri nominis Sacramentum minimè arguere potest. 2. Quæ verò hæc temeritas, DEI providentiam, & Christi pro fidelibus curam lacessere, si extremam unctionem, quæ tamen ex verbo DEI probari nequit, non instituerit? Sine aliptico hoc præsidio DEUS ecclesiæ suæ prospexit per quatuor millia annorum. Cur postea prospicere aliter quàm hoc subsidio unctionis non potuit? 3. Quomodo igitur infantibus, amentibus, supplicium capitis adeuntibus, Martyribus, in prælio violenter abreptis, in itinere, vel subitò etiam, antequam sacerdotis copia haberi potest, decedentibus DEI providentia & Christi cura succurrit? 4. Longè alia igitur præsidia sunt, quibus Deus finem vitæ fidelium munivit, nimirum Spiritus ejus, unctio in iis manens, verbum Dei solatiis refertissimum, armatura spiritualis, ad Eph. VI. descripta, solatium firmissimum in fœdere Dei, semel in baptismo, & toties in eucharistia obsignatum, &, verbo dicam, Jesus Christus pro nobis crucifixus.

EXCIP. REDING: 1. *Providentiam Divinam à Concilio lacessi, perfidè nimis statuis. Hoc unum illud asseris, sicut in aliis Sacramentis Deus vitæ hominum prospexit, sic in Sacramento unctionis clementer prospexisse fini vitæ. Bellarminus verò institutione jam probata, argumento à providentia Dei petito usus est. 2. Infantes & amentes per baptismum ante sanctificati Sacramento hoc non indigent. Facinorosi verò ad supplicium rapti infirmi non sunt. Denique alia media suppetunt iis, qui unctione sine culpa sua privantur.* Ib. pag. 551. 552. Resp. 1. Institutionem unctionis Sacramentalis nec Concilium, nec Bellarminus probavit. Malè ergo probationem eam uterque supposuit: malè ratiociniis suis sine Dei verbo indulsit; & Dei providentiam, ac Christi pro infidelibus curam verissimè lacessivit. Quasi scilicet non instituto tali Sacramento nec Dei providentia, nec Christi pro fidelibus cura salva & integra esse potuisset. quæ quater mille annis sine aliptico hoc mysterio salva & integra esse potuit, etiamsi nec pauciores, nec minùs validi hostes exeuntes ex hac vita circumsteterint. Non defuit Deus veteribus, etiamsi nullum iis morientibus oleum illevit. Ergo nec nobis defuturus fuit, etiamsi nullos nobis morientibus aliptas dedisset. Hoc vobis objectum strenuè dissimulas. 2. De infantibus, amentibus, facinorosis &c. ineptè respondes. An enim morientibus illis vel non æquè Diabolus insidiatur, vel mors non æquè gravis est, vel trepidatio & pavor mi-

nor

nor oboritur, quàm infirmis quibusvis? An media illa, quæ non unctis juxta te sufficiunt, infirmis quibusvis sufficere nequeunt?

OBIECT. IV. *Unctionis, quæ fit oleo, meminerunt Veteres, Clemens, Dionysius, Basilius, Origenes in Levit. homil. 2. Patres Niceni, qui Can. 69 olei infirmorum meminerunt, Chrysostomus de Sacerdot. ubi citato Jacobi loco ait, Sacerdotes condonandorum peccatorum potestatem habere; Innocentius epist. ad Decentium, ubi agnoscit, fideles ægrotantes sancto oleo Chrismatis perungi posse; Eligius Novicomensis in appendice tom. IX. Augustini, ubi jubet ægrotantes oleum benedictum ab ecclesia petere; Beda histor. lib. V. ubi ait, ab Apostolis sumptum esse ecclesiæ morem, ut energumeni, vel alii quilibet ægroti ungantur oleo Pontificiali benedictione consecrato; Alcuinus, alii.* Resp. 1. Non Ecclesiæ testimonium vel consuetudo, sed divina institutio Sacramentum facit. 2. Cùm multiplex fuerit apud Veteres olei in sacris usus, puta in baptismo, sanatione ægrotantium, unctione cadaverum &c. clarum est, non probari Sacramentum unctionis ex iis Patribus, qui olei benedicti meminerunt. 3. Origenes pœnitentiæ, per quam remittantur peccata, applicat locum Jacobi, & unctionis talis meminit, quâ ungendus non ægrotans, sed peccator pœnitens quilibet, potest facere opera pœnitentiæ, in duris & laboriosis se exercet &c. Unde Estius fatetur, Origenem & Bedam unctionem ad aliud Sacramentum, nimirum absolutionis referre. 4. Concilii Niceni non sunt nisi 20. Canones genuini. Reliqui, adeóque etiam citatus 69. ab Isidoro Mercatore intrusi, & ab Hincmaro, paulò post Mercatoris tempora, repudiati sunt. 5. Chrysostomus commendat ex loco Jacobi orationis sacerdotalis efficaciam, neque de oleo quidquam in superioribus dixerat. 6. Innocentii epistola ad Decentium suspecta habetur ob argumenta, quæ contra ejus γνησιότητα affert Cl. Dallæus de *Extr. Unct. lib. II. 9.* Et differt illa unctio ab Innocentio memorata à Papistica. Nam & oleum illud, quo lini ægrotantes voluit, chrisma vocat: & ægrotantes quosvis, non moribundos duntaxat ungi voluit: & ut quisque fidelis se ipsum ungeret, permisit. Proinde de oleo loquitur, quo etiam laici extra Sacramentum uti queant. 7. Post VII. Seculum Eligius, Beda, Alcuinus meminerunt unctionis, sed diversissimæ quoque, nimirum quorumvis, non desperatè laborantium duntaxat, & ad sanitatem recuperandam, non ad moriendum comparatam. Nimirum cùm observarent in ecclesia ecclesiasticæ lucernæ oleum, & baptismi ac eucharistiæ symbola ad curanda interdum corpora adhiberi, & olei usus esset in baptismo, & conjuncta ei chrismatione ac cadaverum præparatione, & eos, qui dono sanationum pollebant, ægrotantes non sine successu inungere; factum est circa Seculum VII. ut primò apud paucos,

mox apud plures extraordinarium ſignum traheretur ad ordinarium uſum, donec tandem, non ante Seculum VII. tamen, heterogenei effectus unctioni tribuerentur, & paulatim Sacramentum ex eo ritu exſtrueretur. Differentias porro unctionis Papiſticæ & illius, quæ Seculo VII. & ſecutis uſitata erat, in fine, forma, ſuſcipiente, modo, ordine, miniſtro, nomine ipſo, Cl. Dallæus *de Extr. Unct. Lib. II. c. 18.* pandit.

EXCIP. REDING: 1. *Eccleſiæ conſuetudo perpetua Divinæ inſtitutioni teſtimonium præbet.* 2. *Origenes præter pœnitentiam & confeſſionem in Eccleſia impleri dicit, quod S. Jacobus de unctione olei præſcribit.* 3. *Concilii Nicæni Canones 80. ex Arabico translatos genuinos omnes eſſe, pluribus in editione Pariſienſi argumentis confirmatur.* 4. *Chryſoſtomus loc. cit. perpetuam peccata remittendi poteſtatem Sacerdotibus collatam inde probat, quia unctione olei eos peccata remittere Jacobus teſtatur.* 5. *Innocentii Epiſtolam cur ſuſpectam reddis, cùm ipſe Calvinus Inſtit. lib. IV. 19. 21. ex ea probare conetur, quòd extrema unctio ab Innocentio inſtituta ſit? Quanquam is à Jacobo commendatam teſtatur. Chriſma verò quid aliud quàm unctionem ſonat? Idem laicos poſſe uti unctione, eam recipiendo, non adminiſtrando, ſcribit.* 6. *Beda & Alcuinus de olei unctione à Jacobo præſcripta loquuntur. Eorum proin ætate poſt ſeptimum Seculum Apoſtolica traditio per manus Eccleſiæ accepta viguit.* Ib. pag. 551-553. Reſp. 1. Non quævis Eccleſiæ conſuetudo Divinæ inſtitutionis fidem facit. Plures enim antiquas conſuetudines in Baptiſmi & S. Cœnæ uſu receptas Papatus abolevit; quas proin Divinitus inſtitutas eſſe non credidit. Neque quælibet conſuetudo Divinitus etiam inſtituta perpetuum & ordinarium Eccleſiæ Sacramentum conſtituit. 2. Origenes *loc. cit.* disertè loquitur de pœnitentia, per quam ait peccata remitti, cùm peccator admiſſa cum dolore apud Dei miniſtrum confitetur, medicinam quærens; eo impleri affirmans, quod eſt apud Jacobum. Atqui apud vos extrema unctio pars pœnitentiæ nulla eſt. Sed & apud Origenem qui ungitur, poteſt facere & facit pœnitentiam; *peccata confitetur Sacerdoti Domini, lavat ſtratum ſuum lachrymis, in duris & laborioſis ſe exercet.* An in veſtra quoque unctione iſthæc obtinent? Nulla apud eundem infirmitatis corporalis, nedum deſperati morbi mentio eſt. Hoc ſibi Origenes voluit, unctionem à Jacobo præceptam fuiſſe typum & figuram quandam ſolatii, quod peccator à Dei miniſtro per pœnitentiam conſequitur. In pœnitentia ergo impleri vult, quod de peccatore propriè & ad literam dixit Jacobus. De Eſtio à me citato nihil reſpondes. *Is in 4. Sent. diſt. 23. S. 5.* disertè ſcribit; *Origenem Jacobum interpretari de peccatis gravioribus, ad quæ remittenda opus ſit miniſterio clavium, & ita partem poſteriorem à priori abſtrahere, & ad aliud Sacramentum referre, videlicet abſolutionis; idémque feciſſe Bedam commentariis in Jacobum.* 3. Concilio Nicæno aſſutus Canon 69. monſtrum eſt quicquid contra nitaris, in omni retro Eccleſia Græca & Latina inauditum; quæ illius Concilii Canones viginti conſtantiſſimè numeravit; donec Iſidorus Mercator plures ei, pro conſueta ſua impudentia, affinxit. Sed id commentum paulò poſt Hincmarus ſolidis rationibus confixit. At ne ipſos quidem Arabes & Ægyptios plures quàm XX. Canones pro genuinis agnoſcere, quicquid de Arabicis illis aſſumentis delirent alii, Celeb. Beveregius *Animadverſ. ad Can. Orient. pag. 212.* demonſtrat. Sed fuerit etiam Canon ille LXIX. γνήσιος. Meminit is *olei infirmorum*, eo tempore, quo quidam adhibita unctione & precatione à morbis corporalibus

adhuc

adhuc sanabantur. At extremam unctionem Sacramentum esse, non scivit. Et hodie unctio illa à morbis corporalibus neutiquam sanat. 4. Chrysostomus nec ungendos morientes Christianos ait: nec unctionem eam Sacramentum esse dicit: nec denique vel de ægroto loquitur; sed eam tantùm vim, quam habeant preces Sacerdotis ad remissionem peccatorum, ex verbis Jacobi probat; & eadem ratione, qua Origenes & Beda, posteriora Jacobi verba de remissione peccatorum à prioribus divellit. 5. De Epistolæ Innocentianæ germanitate quicquid fiat, (non desunt tamen *νοθείας* argumenta speciosa satis) unctionem tamen ab ea memoratam plurimùm à vestra discrepare, probavi. Neque *ἐνστάσεις* tuæ solidæ sunt. Aliud vobis chrisma, aliud extrema unctio est. Innocentius autem chrisma illud, quo baptizandi inungebantur, intelligit; & ad alium usum transfert. De laicis non loquitur; sed *fideles ægrotantes sancto oleo chrismatis perungi posse*, docet. At vos non quosvis *fideles ægrotantes*, sed periclitantes perungitis. Eosdem ægrotantes *languidos* etiam *omnes* Innocentius appellat. Denique cùm hodierna Romanorum unctio à solis Presbyteris vel Episcopis administrari possit, Innocentius contra sua illa *uti in sua, aut suorum necessitate inungendo* omnibus Christianis concedit. Quod frustra tu de iis, qui unctionem recipiunt, non qui conferunt, interpretaris. Si de unctione recepta, non collata loquitur, quorsum ille dicit, *non solis Sacerdotibus, sed omnibus Christianis ea uti licere, inungendo*, (non unctionem suscipiendo) Quasi verò quisquam putaverit, solis Sacerdotibus, & non fidelibus aliis unctionem recipere licuisse. Sed usus, quo ipsi laici ungere solebant, ante & post Innocentii tempora receptus erat. Nam & antea Procuratorem Evodiæ Severum unxisse, ex Tertulliano: & ipso Innocentii ævo Hipponensem virginem se ipsam unxisse, ex Augustino didicimus; & postea Seculo septimo morem fuisse, ut ægrotans fidelis accepto ab Ecclesia oleo benedicto, unde se ipsum ungeret, ex Eligio, & Sermonis de tempore apud Augustinum 205. authore constat. Unde Waldensis etiam *Tom. 2. de Sacram. cap. pen.* ex Innocentii verbis citatis concludit, *ubi deest Sacerdos, laico permitti, ut hoc Sacramentum infirmo administret.* Proin etiam ex relatione annalium Pontificiorum, Sigeberti Gemblacensis, Calvinus loco à te citato evincit, *Innocentium* (non unctionem instituisse, uti tu perfidè ei impingis, sed) *instituisse, ut non Presbyteri modò, sed omnes etiam Christiani oleo uterentur, in suam suorúmque necessitatem ungendo.* 6. Bedam & Alcuinum unctionis meminisse, non diffiteor. Sed extremæ, qualis à Tridentinis confirmata est, meminisse, id verò negavi, rationibus iis fretus, quas tu impugnare non potuisti. Et Beda quidem *hist. lib. 4.* Jacobæam, & Apostolicam apud Marcum unctionem eandem fuisse, disertè asserit; quinimò eam non ægrotis duntaxat, sed energumenis etiam, neque à presbyteris duntaxat, sed quibusvis etiam Christianis, juxta Innocentii decretum, administrari consuêsse, scribit.

SESSIO XV.

Quæ est Quinta

Sub Julio III. Pont. Max.

Celebrata die 25. Jan. A. 1552.

Decretum prorogationis Sessionis.

Cùm ex eo, quod proximis Sessionibus decretum fuit, sancta hæc & universalis Synodus per hos dies accuratissimè diligentissiméque tractaverit ea, quæ ad sanctissimum Missæ sacrificium, & ad Sacramentum ordinis spectant, ut hodierna Sessione, quemadmodum Spiritus S. suggessisset, decreta de his rebus, & quatuor præterea articulos ad sanctissimum eucharistiæ Sacramentum pertinentes, in hanc tandem Sessionem dilatos publicaret, atque interim affuturos esse putaverit ad hoc Sacro-Sanctum Concilium eos, qui Protestantes se vocant, quorum causa eorum publicationem articulorum distulerat, & ut liberè, ac sine cunctatione ulla huc venirent, fidem eis publicam, sive salvum conductum concesserat: tamen, cùm illi nondum venerint, & eorum nomine supplicatum huic sanctæ Synodo fuerit, ut publicatio, quæ hodierno die facienda fuerat, in sequentem Sessionem differatur, certa spe allata, affuturos eos esse omninò multò ante illam Sessionem, salvo conductu amplioris formæ interim accepto: eadem sancta Synodus in Spiritu S. legitimè congregata, iisdem Legato & Nuntiis præsidentibus, nihil magis optans, quàm ex præstantissima natione Germanica omnes de religione dissensiones & schismata tollere, ac ejus quieti, paci, otióque consulere; parata ipsos si venerint, & humaniter excipere, & benignè audire, confidénsque, eos non fidei Catholicæ pertinaciter oppugnandæ, sed veritatis cognoscendæ studio esse venturos; & ut Evangelicæ veritatis studiosos decet, sanctæ matris Ecclesiæ decretis ac disciplinæ ad extremum esse acquieturos: Sequentem Sessionem, ad edenda et publicanda ea, quæ supra commemorata sunt, in diem festum S. Josephi, qui erit die 19. mensis Martij, distulit, ut illi satis temporis & spatii habeant, non solùm ad veniendum, verùm etiam ad ea, quæ voluerint antequam is dies veniat, proponenda. Quibus, ut omnem cunctandi diutius causam adimat, fidem publicam, sive salvum conductum ejus, qui recitabitur, tenoris & sententiæ, libenter dat & concedit. Interea verò de Matrimonii Sacramento agendum, & de eo, præter superiorum decretorum publicationem, definiendum esse eadem Sessione statuit & decernit, & prosequendam esse materiam reformationis.

HISTO-

HISTORIA SESSIONIS XV.

ALtera post Sessionem XIV. die in generali congregatione decretum est, ut nova tractatio susciperetur de Missa. Designati igitur Patres, alii quidem qui articulos colligerent, argumentum videlicet futuræ disceptationis; alii verò, qui decreta conderent. Ita septem articuli propositi sunt, de quibus bis quotidie disputatum; & ex his confecta tredecim de Missa anathemata, quæ tamen hâc Sessione promulgata non sunt. Interea Legati Wirtembergici per Cardinalem Tridentinum Principis sui postulata, ut videlicet fide publicâ Theologis suis caveatur eo modo, quo in Basileensi Concilio Bohemis cautum est, & doctrina eorum scripto oblata excutiatur, donec Theologi advenerint, Legato Crescentio communicant. Utrumque postulatum Legatus cum indignatione rejicit, dictitans, neutiquam tolerandum esse, *ut vel ipsi, vel alij Protestantes doctrinam suam scripto offerant, multóque minùs, ut eam propugnare cogitent. Synodum quidem ad eos instituendos paratam esse, sed nunquam se induci posse, ut Patres ad eorum doctrinam recipiendam convocentur. Quòd verò fidem publicam alia forma interponi cupiant, intolerabilem ipsos ecclesiæ, cui sic diffidant, facere injuriam, in qua vindicanda quivis fidelis mortem oppetere non dubitet.* Responsum tam præfractum Cardinalis Tridentinus Legatis Principis referre non ausus, aliquot dierum moram ipsis, donec ira ejus deferbuerit, suadet. Verùm postea id ipsum responsum Toletano Cæsaris Oratori perhibuit. Interim Legati Argentinenses adventant, qui Wirtembergicis juncti, per Pictavium alterum Cæsaris Oratorem, responsum solicitant. Sed Pictavius Cæsari, qui Protestantes promissis allexerat, rem totam aperit, qui mandat, ut usque ad Mauritii Saxoniæ Electoris Legatorum adventum cæteri humaniter tractentur, & spe potiundi voti lactentur. Interea Papa in festo Nativitatis XIV. Cardinales, Italos omnes, creat, causatus necessitatem, quòd Galliæ Rex Patriarcham se in Gallia creaturum minitetur, atque eam ad rem Cardinales Gallicæ Nationis, si numero suffragiorum non vincantur, operam suam navaturi sint. Atque misso Tridentum Faliscorum Episcopo Cardinali Crescentio, ut Patribus eam creationem muniendi sui causa, & ut habeat ministros à se uno pendentes, atque tanti amici spe Patres Pontificias partes alacriùs tuerentur, factam significet, & bellum Parmense excuset. Exacto Nativiatis festo congregatio habita est conficiendis dogmatis & anathematibus de Sacramento Ordinis, de quo Veronensis Nuncius ingenuè professus est, *ubique esse abusum aliquem emendationis indigentem, at hic esse abusuum Oceanum:*

ceanum. Ita anathemata octo, quibus variæ de Sacramento hoc Ordinis sententiæ hæreseos damnatæ, & quatuor doctrinæ capita sancita sunt, quæ eidem de Missa decreto juncta, sequente Sessione publicata haud sunt. Septimo post Januarii die, Mauritii Saxoniæ Electoris Legati Tridenti appellunt, & mandata sua, *ut videlicet fide, quâ in Concilio Basileensi Bohemis olim, sibi caveatur, expeterent, & Theologorum suorum præsentiam promitterent, si Concilium sit liberum, ante acta retractentur, Papa se ei submittat, Episcopis juramentum remittatur, & suffragari ipsis quoque Protestantibus liceat.* Cæsaris Oratoribus aperiunt, neglectis Legato Pontificio & Collegis ipsius. Cúmque Cæsaris Oratores Legatorum mandata ad Crescentium & socios referrent, illi indignatione pleni omnia illa postulata rejiciunt, *tantásque esse adversus sanctam Sedem impietates & blasphemias, ut centies mori malint, quàm tam indigna perferre*, regerunt. Id cùm Cæsar intelligeret, non parùm equidem commotus, Cardinali tamen Tridentino, & Oratoribus suis in mandatis dedit, ut ad conciliandum Legatum omnem lapidem moverent, ac primò precibus, dein verbis asperioribus uterentur, ut ad idoneum, quo utrisque satisfieret, temperamentum illum compellerent. Oratores Cæsaris Crescentium & collegas variè demulcent, ac eò tandem adducunt, ut consenserint, recipiendos esse Protestantium Legatos non in consessu, sed in congregatione publica, in ipsius ædibus, quò ita pro conventûs capite agnosceretur, habenda. Instant postea Oratores Cæsaris, ut ulteriori tractatione supersedeant Patres, donec Protestantium Theologi ipsi quoque adessent. Quibus Legatus, annitente Veronensi Nuncio, gratificatus est ea lege, si Præsules in Congregatione generali non refragentur. Ad generalem igitur congregationem relata sunt capita de dilatione, & salvi conductûs formula. Dilatio impetrata non magno negotio. De salvo conductu juxta formulam Basileensis Concilii concedendo disceptatum diu, tandémque formulam conscribendam, tribus Electoribus Ecclesiasticis, & Cardinale Madrucio Patres impellentibus, sancitur. Cúmque Petrus Tragliavia Archiepiscopus Panormitanus scrupulos moveret, de loco Legatis Protestantibus assignando, & an ipsi, ac Principes ipsorum honorificis titulis compellandi sint, eò quòd hæretici sint, & cum talibus nullum commercium habere liceat, nisi vel ad instituendum, vel ad condonandum, placuit, monente ita Episcopo Naumburgensi, suo loco eos collocari, & honorificis nominibus insigniri, sed prævia publica protestatione, quòd id fiat studio charitatis, & Zelo pietatis, quæ cunctis legibus sit potior. Hæc quidem difficili labore impetrata, Orator Cæsaris Pictavius Protestantium Legatis postea detegit, eos ad patientiam, facta spe majorum, hortatur, & fidei publicæ breviarium iis exhibet. Illud verò breviarium

viarium illi; utpote diversum à Cautione; à Basileensi Concilio Bohemis concessa, cùm improbarent, & capita alia quatuor, puta 1. *ut decidendi quoque facultatem habeant.* 2. *Ut sola scriptura judex sit.* 3. *Ut domi sua religionis sua exercitio uti iis integrum sit.* 4. *Ne quid in doctrina ipsorum contemptum interim fiat*; ei inscribi expeterent, Legatus Crescentius petitionis iniquitatem causatus, eam ad Patres retulit, qui in schedula cautionis ipsis exhibita nihil omnino immutandum decreverunt. Die 24. Januarii Legati Protestantium in generalem congregationem deducti sunt, in qua cùm Patres protestationem de personis Protestantium ad Concilium venturis, eorum mandatis, locis, aliisque præmisissent, & in acta referri jussissent, Badehornus Principis sui Electoris Mauritii mandata gravi oratione exposuit, Wirtembergici verò Principis sui confessionem scripto comprehensam Synodo exhibuerunt: Utrique denique Theologorum suorum jam iter ingressorum adventum, siquidem conditiones ratæ habeantur, promittunt. Utrique responsum nomine Synodi à Promotore suo tempore successurum exspectare jussi sunt. Ac tandem successit die 25. Sessio ipsa, in qua ab Episcopo Catanensi decretum prorogandæ Sessionis, & salvi conductûs forma prælecta sunt.

NOTÆ

Ad Historiam & Decretum Sessionis XV.

PRimò Legati Crescentii ferox responsio per Cardinalem Tridentinum, & postea etiam Oratorem Toletanum Wirtembergicis Legatis perhibita, nigrum theta meretur. Ex ea nempe pertinacia, & supercilium Patrum illorum purpuratorum cognosci potest. Negat Protestantes ad Synodum admitti posse; nisi discere & institui cupiant. Perinde ac si sapientia in scrinio pectoris purpuratorum illorum nata esset. Negat cautionis publicæ formam immutari posse, atque Protestantium eam in rem petitionem *intolerabilem ecclesiæ Christi injuriam*, pro qua vindicanda vel centies mori exoptet, interpretatur. Patet igitur, quale Concilium Protestantibus expectandum fuerit, nempe in quo ipsi subsellia puerorum discentium & plorantium occuparent, & ne quidem securi de vita sua commorari possent. *Secundò* tot Cardinalium, XIV. videlicet subita creatio, instituta eum in finem, ut Papa habeat *præsidia muniendi sui causa, ministros à se uno pendentes*, argumento est, Pontificem non Dei auxilio, non bonitati causæ, sed purpuratorum multitudini & potentiæ innixum esse, quod desperatæ causæ certum indicium erat. *Tertiò* vox Veronensis Nuncii, *in Sacramento*

mento Ordinis esse abusum Oceanum, tragicis etiam reliquorum Patrum exclamationibus confirmata, quæ in Seculum mittatur, digna est. Fidem ei faciet procedens nostra tractatio. *Quartò* morositas Crescentii iterum perstringenda venit. Is vix precibus, minis, argumentis, quibus ostendebat Toletanus, *unius animæ salutem adeò Christo charam esse, ut ad eam lucrifaciendam detrectaturus non sit alteram mortem crucis*, quem proinde imitari ipsum deceat, compelli potuit, ut Protestantium legatos admittere, paucorum dierum moram indulgere, & salvi conductûs formulæ mutationem ad Patres referre dignaretur. Quid sibi de tam iniquis hominibus nostrates promitterent? *Quintò* Archiepiscopi Panormitani scrupuli, an Protestantium Legati, utpote hæretici, honesto loco collocandi, honorificisque titulis compellandi sint, & secuta de eo Patrum protestatio ostendit, quo loco Protestantes fuerint infulatis his statuis, nimirum damnatorum jam hæreticorum, monstrorum, cum quibus nullum omnino habere commercium fas sit. Cui bono igitur Concilium coactum fuit, si jam antè Protestantes condemnati, & in hæreticorum album relati fuerunt? Confer quæ eam in rem supra diximus. *Sextò* obstinata tergiversatio Legati & Patrum Concilii, in impertienda cautione tali, qualem olim Basileense Concilium Bohemis gratificatum est, manifestum facit, haudquaquam iis curæ fuisse Concilium liberum & Christianum, in quo S. Scriptura judicis officio fungatur, & æquo jure utantur omnes illi, quorum causa agebatur. *Septimò* denique Concilii servitutem prodit, quòd in admittendis Legatis, & tractandis, nihil non ex nutu, consilio & oraculo Pontificis, cui omnia consilia Legatus communicaverat, gesta sunt. De quo vide Historicum libr. IV. pag. 336.

SESSIO XVI.

Quæ est VI. & ultima

Sub Julio III. Pont. Max.

Celebrata die 28. Apr. A 1552.

Decretum suspensionis Concilii.

SAcrosancta Oecumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu S. legitimè congregata, præsidentibus in ea Reverendissimis Dominis, Sebastiano Archiepiscopo Sipontino, & Aloysio Episcopo Veronensi, Apostolicis Nuntiis, tam eorum proprio, quàm Reverendissimi & Illustrissimi Domini Marcelli, tit. S. Marcelli, sanctæ Romana

manæ Ecclesiæ Cardinalis, Crescentij Legati, ob adversam ejus gravissimam valetudinem absentis, nomine, non dubitat, Christianis omnibus patere, hoc Concilium œcumenicum Tridentinum primò à Paulo fel. rec. convocatum & collectum fuisse; Deinde à Sanctissimo Domino Julio III. efflagitante Carolo V. Augustissimo Imperatore, ea præcipuè de causa fuisse restitutum, ut religionem in multis orbis partibus, & præsertim in Germania, in diversas opiniones miserabiliter distractam, in statum pristinum revocaret; abusus & mores Christianorum corruptissimos emendaret. Cùmque ad hoc agendum quam plurimi Patres, nullâ laborum suorum periculorúmque habitâ ratione, è diversis regionibus alacriter confluxissent; résque strenuè, magno fidelium concursu, felicitérque procederet, ac spes esset non levis, illos Germanos, qui eas novitates excitârant, in Concilium venturos sic animatos, ut veris Ecclesiæ rationibus unanimiter acquiescerent, lux denique quædam rebus affulsisse videretur: Capútque attollere inciperet profligata antea, & afflicta Respublica Christiana: ii repentè tumultus, ea bella hostis generis humani versutiâ exarserunt, ut Concilium velut hærere, ac suum cursum interrumpere satis incommodè cogeretur, spésque omnis ulterioris progressûs hoc in tempore tolleretur: tantúmque aberat, ut sancta Synodus Christianorum malis & incommodis mederetur, ut multorum mentes, præter sui animi sententiam, irritaret potiùs quàm placaret. Cùm igitur ipsa sancta Synodus omnia, & præcipuè Germaniam armis ardere & discordiis videret, omnes ferè Episcopos Germanos, præsertim Principes Electores, suis consultum Ecclesiis, è Concilio abiisse, decrevit tantæ necessitati non reluctari, & ad meliora tempora rejicere; ut Patres, quod eis nunc agere non licet, suis ovibus prospectum ad suas Ecclesias regredi valerent, ne diutiùs utrobique inutili otio conterantur. Atque ita, quoniam sic temporum conditio tulit, hujus Oecumenici Concilii Tridentini progressum per biennium suspendendum fore decernit, prout præsenti decreto suspendit: Eâ tamen lege, ut si citiùs pacata res sit, ac tranquillitas pristina revertatur, quod sperat Dei Optimi Maximi beneficio non longo fortè spatio futurum, ipsius Concilii progressus eodemmet tempore suam vim, firmitatem, vigorémque habere censeatur. Sin autem, quod Deus avertat, peracto biennio prædicta legitima impedimenta non fuerint submota, cùm primùm cessaverint, talis suspensio eo ipso sublata esse intelligatur, ac suus vigor & robur Concilio sit restitutum, & esse intelligatur sine alia nova Concilii convocatione, accedente ad hoc decretum consensu & auctoritate Sanctitatis suæ, & sanctæ sedis Apostolicæ. Interea tamen eadem sancta Synodus exhortatur omnes Principes Christianos, & omnes Prælatos, ut observent & respectivè, quatenus ad eos spectat, observare faciant in suis regnis, dominiis, & Ecclesiis omnia & singula, quæ per hoc sacrum Oecumenicum Concilium fuerunt hactenus statuta & decreta.

HISTORIA SESSIONIS XVI.

LEgati Cæſaris inter alia Proteſtantium Legatis ſpem fecerunt imminuendæ poteſtatis Pontificiæ, dictitantes, ſe ubi actioni Proteſtantium januam patefactam viderint, continuò ſecundas partes acturos. Id ipſum quoque Hiſpani Præſules agitaverunt. Id cùm intelligeret Papa, factus à Cæſare alienior, ad Galliæ Regem animum convertit, & Cardinali Turnonio, Regis nomine tract nti, aures præbuit, bona ſpe fretus, fore ut ſic Concilium ultro diſſolveretur. Interim Legati Proteſtantium cautionis publicæ formulam non immutatam recipientes, urgent reſponſum Synodi ad ea, quæ propoſuerunt, & ſimul, quæ nuper petierant capita, formulæ inſeri poſtulant. At Pictavius Legatus Cæſaris, ut cautionis formulam ratam habeant, hortatur. *Nam decidendi facultatem præmaturè illos expetere, quæ poſtea fortè per occaſionem tribui queat. Quoad S. Scripturam, neminem repugnare, quò minùs judex controverſiarum habeatur. Sed cùm de ejus interpretatione lis oritur, credendum eſſe Concilio. Scripturam enim eſſe rem inanimem atque mutam, ſicut etiam ſint reliquæ leges politicæ, judicis autem accommodandam ei vocem, ut rectè percipiatur. Eam Concilii eſſe vocem. Quò minùs verò domi ſua ſacra tractent, non prohiberi. Neque eſſe cur vereantur, ne quid in eorum religionem protervius fiat. Id enim ſeverè prohibitum iri.* Quoad poſtulata autem illorum, ijdem Cæſaris Legati eos acquieſcere jubent. Etenim *actionem in eorum gratiam intermitti, & in aliud tempus produci. Vt autem decreta jam facta repetantur, orare, ne velint hanc tantam maculam inurere tot viris præſtantibus. Spondere ſe, cùm illuc venerint, de rebus omnibus auditum iri. Quòd Pontificem in ordinem redigi, & jus jurandum remitti velint, nihil poſſe à Patribus decerni, priuſquam ad Pontificem referatur.* Multis invicem commutatis verbis, cùm hoc legati potiſſimùm urgerent, eos, qui litis alteram partem ſuſtinent, de re controverſa velle judicare, periniquum eſſe, tandem ita diſcedunt, *cautionis exemplum non aliâ ſe lege ſuſcipere, quàm ut ad Magiſtratum quisque ſuum mittant*, quod ipſum eti effectum dedêre. Mox in generali congregatione de Sacramento Matrimonij themata 30. Theologis diſcutienda exhibita ſunt. Sta uerant enim Patres, ſi fieri poſſet, una ſeſſione decreta de communione ſub traque, miſſa, ordine, Matrimonio, & reliquis promulgare, atque ſic Concilio finem imponere. Confecti ſunt de Sacramento ordinis canones ſex. Cùm igitur Proteſtantes apud oratores Cæſaris quererentur, contra datam fidem, non expectatis Theologis ſuis, nova decreta procudi, illi quidem apud Legatum inſtabant, uti promiſſis ſtarent Patres, & deſiſterent ab ejuſmodi decretis, donec Theologi Proteſtantium adventaverint. Verùm adeò nihil impetratum, ut potiùs omnia acce-

accelerarentur, quò Proteſtantes vel ab itinere Tridentum deſtinato deterrerentur, vel eò profecti, controverſiis jam omnibus deciſis, operam luderent. Idque proceſſiſſet haud dubiè, niſi Cæſar, Nuntio Tridentum miſſo, partim blanditiis, partim minis Patres eò adegiſſet, ut in generali congregatione decernerent abſtinere omnibus Concilii actionibus, ſed durante tantùm Synodi placito. Quo facto irritatus Papa Tridentinis ſtatim imperat, uti iſtam actionum Concilii ſuſpenſionem quàm poſſent pauciſſimis diebus continuarent, & ad tuendam Synodi dignitatem actiones intermiſſas, reſpectu omni ſepoſito, remitterent. Die 7. Febr. Ambroſius Pelargus, Electoris Trevirenſis Theologus Dominicanus, Evangelii locum illum explicans, qui eſt de zizania tritico permixta, tollendam eſſe zizaniam, hoc eſt, hæreticos, dicebat inter alia quocunque modo, ſi tamen abſque tritici detrimento fieri poſſit. Id ita delatum ad Proteſtantes, ac ſi dixiſſet, hæreticis non eſſe ſervandam fidem. De quo cùm querelam apud Cardinalem Tridentinum, & Cæſaris Legatos inſtituiſſet Mauritianus Legatus, Pelargus cauſam dicere juſſus profeſſus eſt, *in genere ſe locutum de hæreticis. Quòd ſi dixiſſet, ferro, laqueo, igni, & quâcunque ratione tollendos, id ipſum dicturum fuiſſe, quod Seſſione II. præcipitur.* Cepit inde occaſionem diſcedendi Elector Trevirenſis, cui jam cum Gallo ſecreta conſilia interceſſerant. Et creſcente belli Cæſarem inter & Gallum, & Confœderatos rumore, etiam Moguntinus & Colonienſis die 11. diſcedunt. Quos ſecuti etiam Mauritiani Legati ſibi metuentes, magno ſilentio Tridento abeunt, diverſis itineribus domum reverſi. Poſthac nihilominus quatuor Theologi Wirtembergici, in iiſque Brentius, & duo Argentinenſes Tridentum venerunt. Cum his Legati ejus Principis mox Cæſaris Oratores adeunt, orántque reſponſum Synodi ad poſtulata, & ut actio inchoetur. Legatus Pontificius reſpondet, inſtare diem 19. Martii Seſſioni Publicæ deſtinatum. De hoc rectè inſtituendo primam jam eſſe debere curam, deliberandúmque de tractationis ſuſcipiendæ modo. Eodem die in ædibus Legati deliberatum de Seſſione ad Calendas uſque Majas proroganda, & exceptus ſimul eſt Regis Luſitaniæ orator. Legati Wirtenbergici cùm viderent, nihil ad poſtulata ſua reſponderi, & confeſſionem doctrinæ à ſe exhibitam à Legato retineri, pauca exemplaria typis excuſa, quæ ſecum attulerant, diſtribuunt. Id factum Patres iniquo animo tulerunt, & peccatum in fidei publicæ leges interpretati ſunt, eò quòd illi, quibus idoneè cavetur, obligentur ad fugiendam omnem ejus offenſionem, qui cavit. Sed oratorum interventu tandem turbæ conſiluerunt. Denuo Proteſtantes actionis inchoationem obnixè petunt, & quamvis de jure ſuo remittentes in multis, & Patribus liberam op-

tionem, unde auſpicari velint, facientes, quin & Cæſaris oratoribus etiam adnitentibus, nihil tamen impetrârunt, Legato Pontificio ægritudinem præ ſe ferente,& Epiſcopis quidem Cæſareis, Hiſpanis, Neapolitanis & Siculis,ut actio procederet,urgentibus: Pontificijs verò omnes impedimentorum occaſiones conſectantibus, & ne procederet actio, objicientibus. Interea etiam Galliæ Rex cum Pontifice de pace diligenter agit, quæ ſi fieret, quoniam tunc in armis erat Gallus contra Cæſarem, dubium non erat, quin mox Concilium diſſolveretur. Sub finem Martii Proteſtantium Legati, datis ad Cæſaris oratorem literis, poſtulata ſua urgent,& de Franciſcani impia Concione,in qua tum in Lutherum quædam accerbè dixerat,tum gentilibus pijs ſalutem adjudicabat, querelas movent. Quas literas illi benignè recipiunt, & gaudere etiam dicunt,oblatam eſſe urgendi negotii occaſionem. Mox ubi nuntius de Auguſta jam per Mauritium capta, & Oeniponte obſidenda,occupandiſque per Alpes viarum clauſtris, Tridentum allatus eſt,Epiſcopi Itali perterriti ad navigia profugiunt, & ſecundo flumine Atheſi Veronam petunt. His rebus commoti etiam Wirtenbergici, cùm jam ultro Concilium dilaberetur, oratores Cæſaris adeunt, & quam ob rem ipſi quoque cum Theologis ſuis domum redire cogitent, exponunt. Illi verò magnopere reſiſtunt, & ſe aſſentiri, niſi de Cæſaris voluntate poſſe negant. Verùm cùm nihil proficerent apud Legatos Proteſtantium,cauſas abitionis conſignatas ſibi literis tradi petunt, ut ad Cæſarem atque Patres excuſent. Id cùm feciſſent,die 8. Aprilis ipſi quoque cum Theologis diſcedunt. Cùm igitur pauci Epiſcopi remanſiſſent, & Legatus Creſcentius graviùs decumberet, Pontifex relictis Patribus poteſtatem dedit ſuſpendendi Concilium. Sic Patribus pleriſque placuit, etiam inſcio Cæſare,Concilium ad biennium uſque ſuſpendere. Quod ſuſpenſionis decretum die 28. Aprilis habita Seſſione XVI. à Nuntio Sipontino recitatum eſt. Placuit illud confeſtim Epiſcopis Italis. At Hiſpani numero duodecim negabant tantum inſtare periculum, ut Concilium etiam inſcio Cæſare,abſolutè ſuſpendendum ſit. Sed illis nequicquam proteſtantibus,Nuntius Sipontinus priùs Patribus bene precatus, ſingulis,quò vellent, abeundi poteſtatem fecit. Nuntiis ergo & Præſulibus Italis primùm diſcedentibus,Hiſpani & Oratores Cæſarei,elapſis aliquot diebus,ipſi quoque abeunt. Indignabatur autem non parum Curia Romana, quòd decreta præcedentia, nondum à Pontifice confirmata, Synodus Tridentina obſervanda in omnibus dominiis, & Eccleſiis injunxerit. Neque deerant,qui Patres decreto aſſentientes pœnam, *Canone omnes Diſt.22.* ſancitam incurriſſe clamitarent. Poſt paucos dies Cardinalis Creſcentius, Pontificius Legatus

ſantea

(antea, videlicet die 25. Mart. cùm ſcribendis ad Pontificem literis ad multam uſque noctem inſudâſſet, territus ſpectro canis atri, inuſitata magnitudine, flammantibus oculis, auribus ad terram prope demiſſis, ad ipſum rectà contendentis, deinde ſub menſam delapſi) Veronæ mortuus eſt, poſtquam morti vicinus identidem ſuis acclamavit, ut canem, qui lectum conſcenderet, arcerent. Atque ita Concilium denuo diſſolutum die 28. Aprilis anni 1552. interruptum ſuſpensúmque manſit, non per biennium duntaxat, ſed per decem integros annos, nimirum inde uſque ad 18. Januarii Anni 1562.

NOTÆ
Ad Hiſtoriam & Decretum Seßionis XVI.

PRimò Cæſareorum Legatorum molimina, Pontificem in ordinem redigere conſtituentium, teſtantur, quæ Cæſaris aliâs fortiſſimi & prudentiſſimi de Pontificia poteſtate ſententia fuerit. Sleidanus *lib.* 23. oſtendit, Oratores hoc inprimis intendiſſe, ut, quod ipſi cupiebant, per Proteſtantium Legatos efficerent. Id quidem tunc obſcurè, at poſtea certò cognitum. *Secundò* argumentum pertinaciæ Synodi evidentiſſimum erat, quòd toties à Cæſareanis etiam interpellati Patres, nec ut idoneè caverent Proteſtantibus, nec ut ad propoſitionem Legatorum Proteſtantium reſponſum aliquod ederent, adduci potuerunt. Re infecta tandem diſcedere coacti ſunt. Scilicet liberum hoc & Chriſtianum Concilium erat, in quo pauci in Pontificis verba jurati, Chriſtianos & zelo gloriæ Dei ardentes Principes adeò neglexerunt, ut ne reſponſione quidem eos dignarentur. *Tertiò* Pictavii Cæſarei oratoris vox, quòd Scriptura *ſit res inanimis atque muta, eóque ſicut reliquæ leges Politicæ, judicis voce animanda*, ex penetrali Theologiæ Pontificiæ petita, impietatis notam inſignem meretur. Paulus enim ſcripturam vocat *ζῶντα λόγον ſermonem viventem*, Hebr. IV. 12. *inſpiratam à Deo* 2. Tim. III. 16. adeóque à Spiritu S. animatam. Illi non verentur dicere *rem inanimatam*, quod ſanè apertam in Dei verbum blaſphemiam ſpirat. *Quartò* Patres Concilii ad dogmata de matrimonio procudenda feſtinârunt contra datam Legatis Proteſtantium ſuperiori Seſſione fidem. Conſtituerant nempe præcipitatis, quæ reſidua erant, decretis, Synodo finem imponere, quò Proteſtantes vel ab itinere deterrerentur, vel adventantes operam luderent. Cúmque Cæſar precibus, quæ mixtæ minis erant, à Patribus impetrâſſet, ut denuo promitterent *ſuſpenſionem actionum Concilii, pro ejus beneplacito*, Papa pro ſua, quam in Concilium gerebat, dictatura, ut ſuſpenſionem quàm pauciſſimis

diebus continuarent, præcepit. Patet hinc, tum quam fidem Concilii & Pontificis sibi Protestantes polliceri habuerint, tum quàm exigua ipsis Patribus constiterit libertas, tum denique quàm parùm curæ fuerit, ut Protestantes, quorum vel solam præsentiam reformidabant, legitimè in Concilio audirentur. *Quintò* Ambrosii Pelargi Dominicani seditiosa concio, quam ad fallendam hæreticis fidem comparatam esse fama erat, quámque ex decreto Sessionis II. quo Concilium congregatum statuitur *ad hæreticorum extinctionem*, defendere non dubitavit, argumentum præbet ejusdem Punicæ Patrum Concilii erga Protestantes fidei. *Sextò* quàm parùm publicæ fidei, Protestantibus à Concilio promissæ, tribuendum fuerit, probat Patrum quorundam, Legatos Wirtenbergicos, ob confessionis suæ exemplaria quædam excusa, & Tridenti distributa, fidei publicæ violatæ accusantium, dira vociferatio. Sic videlicet nunquam defuturi erant prætextus causandi violatam fidem, & animum vindictæ adversus Protestantes cupidum exsatiandi. *Septimò* & illud animadvertendum, quòd Theologi Protestantes Wirtenbergici quatuor, Argentinenses duo missi ad Concilium, nec suis, nec Legatorum Cæsareorum precibus, quamvis etiam non parum de jure suo concederent, impetrare potuerunt, ut in Concilio audirentur, & tractationis cum ipsis initium fieret. Quin re infectâ & prorsus inauditâ, discedere tandem Tridento coacti fuerunt. Ludicra igitur fuisse, quæ de Concilio legitimo instituendo jactaverant Bullæ, quis dubitare potest? Nam quòd *disputare cum hæreticis vanum & inutile fuisse*, adeóque à Patribus responsum tulisse hos Pseudotheologos, *disputandi locum non esse, & Sessionem instare*, regerit Scipio Henricus *Censur. pag.68.* planè frivolum est. Hoc enim inani prætextu perpetuo à Concilio arceri Protestantes poterant. Quin sibi ipsis egregiè contradixissent Patres, qui in salvi conductûs formula Protestantibus facultatem concesserunt *proponendi, loquendi unà cum Synodo, de quibuscunque negotiis tractandi, examinandi, discutiendi, & omnia quæcunque ipsis libuerit, ac articulos quoslibet tam scripto quàm verbo liberè offerendi, cum iis, qui à Concilio delecti fuerint, disputandi Christianè &c.* An igitur tam subitò promissorum horum oblivio Patres incessit, an potiùs declarârunt hoc responso, se ad fidem Protestantibus datam adstringi minimè velle? Vanum etiam erat, quòd *Sessionem instare* tricabantur Patres. Nam eam à die 13. Martii ad Calendas Maji prorogare eo ipso, quo ita responsum erat, die, in generali congregatione placuit Patribus, *ob rerum gravitatem*, inquit Scipio, quasi videlicet magnæ molis fuisset, decreta prorogationum condere, & non potiùs opera danda fuisset, ut religionis disceptandæ negotium ritè procederet. *Octavò* suspensio Concilii à Pontifice, pro suo in Concilium imperio, suspensionis Bullam Tridentum

missi-

missitante, mandata, & à potiore Patrum parte approbata est, eâ quidem lege, ut suspensio ea duret per biennium, quo exacto, remotísque impedimentis, robur pristinum Concilio, sine alia nova ejus convocatione restituatur. Sed intercesserunt ei suspensionis decreto Hispani numero duodecim, editâ contra illud Protestatione, in qua negabant, tantum esse, quantum causabantur illi, periculum. Hoc non obstante, disced ntibus Nuntiis & reliquis Patribus, Concilium denuo solvitur, & per decem annos interruptum manet. Pericula equidem imminentia prætexuêre Patres. At constat, etiam ante belli cœpti rumorem, Episcopos Pontifici præ cæteris addictos, quòd tractationem Concilii in Curiæ Romanæ emendationem mox abituram metuerent, omnes impediendi & dissolvendi Concilii occasiones consectatos esse. Quòd si legitimi & Christiani Concilii cura insedisset animo Pontificis, cur non evanescentibus periculis, etiam sine *alia nova convocatione*, uti verba decreti sonant, statim Concilium restituit? Cur ad decimum usque annum extraxit? Si quicunque sufficeret prætextus, nunquam illi defuturi erant, adeò ut nunquam deinceps restitui debuerit. *Nonò* Patres inconsulto Pontifice, vel certè non allegato ejus consensu & authoritate, decreta in Concilio hucusque formata, firma ratáque esse jubent. Etenim sub finem decreti hortantur *omnes Principes Christianos & omnes Prælatos, ut observent & respectivè, quatenus ad eos spectat, observare faciant in suis Regnis, Dominiis & Ecclesiis omnia & singula, quæ per hoc sacrum œcumenicum & generale Concilium fuerunt hactenus statuta & decreta.* Sic igitur exemplo suo probant jus confirmandi conciliaria decreta Pontifici haud competere. Excusare equidem se Patres Curiæ Romanæ ob id indignabundæ conati sunt eo colore, quòd *decretorum observationem non præcepissent, sed suasissent.* Atqui decretum non suadet Principibus, sed eos exhortatur, ut omnia, *quæ per hoc sacrum œcumenicum Concilium fuerunt hactenus statuta, observent, & observare faciant.* Si *observanda* fuerunt decreta, utique jam obligârunt, adeóque veræ legis vim habuerunt. *Decimò* denique Crescentii Pontificii Legati morbus ex terribili spectro, uti ipsius amici ac familiares, qui decumbentem consolati erant, referebant, obortus, atque mox secuta inde mors, non obscurum Divini digiti indicium fuit. De quo tamen cogitare multa, quàm enunciare proclivius est.

INDEX IV.

Locorum Scripturæ, qui citantur, explicantur, objiciuntur & vindicantur.

Cap.	Verſ.	Pag.
	GENESIS.	
II.	17.	193
III.	1.	193
	2.	961
	15.	215.337.573
IV.	7.	298
V.	1--3.	193
VI.	5.	194.262.264
	6.	190
	9.	290.293.449
VIII.	21.	190
XV.	6.	373.375
XVII.	1.	449
	7.	224.337.466.573.(672
	10.	584
	12.	230
	14.	230
XVIII.	24.	1028
XXII.	18.	337
XXXVII.	35.	232
XLV.	5.	309.310.313
	8.	306
XLIX.	17.	407
L.	20.	306.309.310.313
	21.	306
	EXODUS.	
I.	17.	970
XII.	10.	832
XXV.	22.	872
XXXII.	34.	509
XXXIV.	9.	439
	LEVITICUS.	
VII.	15--17.	832
XXVI.	9.	672
	DEUTERONOMIUM.	
IV.	12.	120
VI.	13.	861
X.	16.	271
	20.	861
XII.	5.	849
	31.	630
XVII.	8.	17
	9.	43
	10.	666
	12.	43.666
XX.	16.	970
XXIX.	4.	295.308
XXX.	6.	281
	9.	438
	15.	299
XXXI.	19.20.	158
	24.	120
XXXII.	7.	120
	19.20.	158
	JOSUA.	
II.	13.	970
VI.	4.	849
	RUTH.	
I.	12.	396
	I. SAMUELIS.	
XIV.	6.	675

Xxxxxx Cap.

Cap.	Vers.	Pag.
	18.	849
XVI.	26.	675

II. SAMUELIS.

Cap.	Vers.	Pag.
XI.	11.	849
XII.	7.	961
XVI.	10.	306
XXIV.	1.	306
	10.	961

I. REGUM.

Cap.	Vers.	Pag.
XII.	28.	863
XIV.	9.	863
XXII.	23.	306

I. CHRONICORUM.

Cap.	Vers.	Pag.
XIII.	1.	849

II. CHRONICORUM.

Cap.	Vers.	Pag.
XVIII.	21.	308
XXIV.	20.	308
XXXIII.	12.	961

JOBUS.

Cap.	Vers.	Pag.
I.	22.	491.492
IX.	2.	20.355.439
	3.	20.355
XIII.	15.	419
XV.	15.	439
XIX.	25.	419
XXVII.	6.	419

PSALMI.

Cap.	Vers.	Pag.
I.	3.	470
II.	6.	407
	7.	132.133
	12.	393
III.	15.	449
V.	5.	308
VII.	9.	494
XVII.	21.	494
XIX.	13.	439
XXVI.	1.	494
XXXII.	1.2.	360
	6.	439
XXXIII.	2.	393
XXXVII.	23.24.	470
XXXIX.	8.	396
XL.	7.	864
XLIX.	8.9.	1012
LI.	12.	970
	19.	971
LXXVIII.	19.	467
	41.	285
LXXXVIII.	6.	293
XCVII.	1.	1028
XCIX.	5.	871
CIII.	3.8.	393
CXV.	3.	280
CXVIII.	17.	419
CXIX.	12.	513
	108.	514
CXXV.	2.4.	470
CXXX.	3.	355
	9.	439
CXXXII.	13.	849
CXLIII.	2.	439

PROVERBIA.

Cap.	Vers.	Pag.
I.	7.	333
	23.24.	286
	28.	285
VIII.	15.	664
XVII.	15.	970
XX.	8.	417

Cap.

Cap.	Verſ.	Pag.
	9.	439
XXIX.	25.	330

ECCLESIASTES.

Cap.	Verſ.	Pag.
XI.	1.	417

CANTICUM.

Cap.	Verſ.	Pag.
I.	4.	288
	15.	218

ESAIAS.

Cap.	Verſ.	Pag.
I.	5.	306
	16.17.	1023
II.	22.	165
V.	4.	287
X.	5.	306
	7.8.	309
XXV.	24.25.	356
XXVI.	18.	335
XXVIII.	16.	373
XXIX.	13.	503
XXXIII.	22.	663
XXXVIII.	15.	979
XL.	6.7.8.	436
XLII.	25.	308
XLIII.	15.	1028
XLVI.	6.	961
XLIX.	4.6.	467
	21.	468
LIII.	10--12.	337.467
LIV.	10.11.	467
LV.	3.	672
LVI.	5.6.	547
LIX.	21.	157
LXIII.	3.	1012
	20.	285
LXIV.	6.	355.439.440.486
LXVI.	2.	961
	19.	608
	24.	232.239

JEREMIAS.

Cap.	Verſ.	Pag.
II.	30.	308
III.	3.4.	272
V.	3.	308
	21.	295
X.	24.	295
XIII.	24.	290
XVI.	10.	295
XX.	7.	281.288
XXIII.	6.	356
XXXI.	18.	271.288.973
	33.	157.425
	39.40.	482
XXXII.	39.	671
XXXIII.	16.	356

EZECHIEL.

Cap.	Verſ.	Pag.
XI.	19.	970
XII.	2.	287.295
XVIII.	23.	489
	24.	474.489
	27.	968
	31.	271
XXXIII.	11.	968
XXXVI.	26.	228.421.425.970
	27.	264.280.974

DANIEL.

Cap.	Verſ.	Pag.
IV.	24.	422
IX.	6.	439
	7.8.	486
	17.18.19.	393
XII.	3.	547

Cap.	Verſ.	Pag.
	HOSEAS.	
II.	19.	672
XI.	4.	281
	JOEL.	
II.	12.	422
	14.	961.1014
	AMOS.	
IV.	6.	308
	JONAS.	
III.	10.	983
	MICHEAS.	
VII.	18.	1028
	HABACUC.	
I.	12.	296
II.	4.	373
	ZACHARIAS.	
I.	3.	271
VII.	12.	285
IX.	11.	232
	MALACHIAS.	
I.	11.	237
	MATHÆUS.	
II.	7.	27.169
III.	2.	638
	6.	999
	7.8.11.	639
	12.	232
	15.	1024
IV.	10.	861
V.	4.6.8.	232
	16.	458

Cap.	Verſ.	Pag.
	19.	459
	20.	169
	46.	533
	48.	449
VI.	1.	533
	3.	392
	12.	361.507.1028
	22.23.	292.493
	33.	512
VII.	22.	503
VIII.	11.	232
	26.	392
IX.	10.12.	211
X.	4.	897
	16.	5
	28.	330
XI.	12.	642
	30.	447
XII.	31.	340
	47.	212
XIII.	11.	667
	18.	503
XIV.	31.	330.392
XV.	19.	1038
XVI.	2.3.	534
	6.	169
	18.	75.77.80.169
	19.	66.77.903
	24.	340
XVII.	26.	901
XVIII.	15.	989
	17.	44.45.62.65.168.(169.897.908
	18.	76.670
XIX.	14.15.	224
	17.	434
	21.	683

Cap.

Cap.	Verf.	Pag.
XX.	25.	18.48.81
	28.	337
XXI.	25.	639
XXII.	27.29.	444
XXIII.	8.10.	53.666
	33.	340
	37.	285
XXIV.	23 26.	761
XXV.	41.	232.239
XXVI.	11.	773
	28.	337.780
	29.	763.880
	37.	534
XXVIII.	10.	683
	19.	76.643.662.666. (674

MARCUS.

Cap.	Verf.	Pag.
I.	1--3.	638.642
	4.	639.673
V.	36.	384.392
VI.	13.	1055
IX.	44.	239
X.	42.	896
XIV.	28.	763
XVI.	15.16.	639 673

LUCAS.

Cap.	Verf.	Pag.
I.	28.	217
	47.	211
	68.	337
	77.	638
	79.	291
III.	3.4.	639
	8.	645.1024
V.	21.	1028
VI.	31.	533
VII.	30.	639
	47.	384.534
VIII.	50.	384.392
X.	3.	58
	10--14.	1043
	20.	426
XI.	14.	493
XII.	28.29.	392
	41.	899
XVI.	9.	513
	16.	642.643
XVII.	23.	762
XVIII.	19.	393
XXII.	20.	780
	23.	48.81
	25.	896
XXIV.	35.37.	787
	49.	703

JOHANNES.

Cap.	Verf.	Pag.
I.	12.	262.393.515
	16.	355
	17.	578
	33.	338.639
III.	5.	227.231.599
	6.	263.290
	12.	600
	18.	319.393
IV.	2.	644
	24.	865
V.	27.	1029
	34--39.	163
	44.	502
VI.	40.	395
	44.	281.973
	35.51.	393.782
	61.62.	769

Cap.	Vers.	Pag.
	63.	768
VII.	19.	436
	39.	641.695
VIII.	32.	293.664
	34.	973
	44.	193.340
IX.	13.	339
X.	12.13.	513
	11.	337
	20.	674
	22.	138
	28.	470
XI.	1.2.	674
	42.	339
XII.	32.	281
	42.	502
XIII.	10.11.	340
	33.	773
	34.	462
XIV.	6.	578
	13.	768
	23.	449
XV.	5.	294.322
	13.	338
	16.	264.703
	29.	645
XVI.	8.	973
	13.	48.169
	23.24.	703
XVII.	6.	337
	9.19.	339
	12.	464
	16.	339
XVIII.	12.	340
XIX.	34.	564
	19.	787
XX.	21.	669.897.1043
	23.	66.76.944.1038
XXI.	2.	75
	15.17.	62.66.76

ACTA APOSTOLORUM.

Cap.	Vers.	Pag.
I.	5.	65
II.	3.	645
	16.	694
	17.33.	695
	23.	306.312
	38.39.	573.639.640.644
	42.	886
IV.	11.	1012
	12.	393
	27.	306.312
VII.	37.	454
	51.	285
	53.	436
VIII.	17--19.	704
	22.	422.464
IX.	5.	786.787
X.	4.	393
	13.	392
	24.	393
	48.	644.938
XIII.	31.	773
	38.	436
XV.	2.16.22.	28.29
	9.	377.392
	10.	436.448
	11.	393
	28.	45.46
XVII.	23.	325
XVIII.	24.	640
XIX.	2.	695
		4.5.639.642.645.695.(703

Cap.	Verf.	Pag.
	18.	999
XX.	7.	886
	27.	123
	28.	66.76.903
XXII.	16.	639
XXIII.	1.	481
XXVI.	18.	393
	22.	123.231.938
AD ROMAN.		
I.	1.	205.505
	17.	373
	18.	539
	19.	322
	21.	189.190.291.303
II.	4.5.	308
	14.	190.322.326
	15.	262
III.	3.	672
	21.	457
	22.	377
	24.	353.366.506.967
	28.	373.392
IV.	2.3.	356.375
	5.	273.377
	6.	657.967
	10.11.	573.584
	20.	392.406
	24.	375
V.	1.2.	582
	4.5.	365.411
	12.	392
	17.	353
	18.	342
	19.	366
VI.	3.	673
	5.	663

Cap.	Verf.	Pag.
	6.	355
	12.	210
	13.	199
	17.	293
	19.	210
	20.	293
VII.	5.	292
	8.9.	330
	12.	210
	13.	196.199.320.330.(439
	18.	196.320
	20.	355
VIII.	1.	977
	3.	436.446
	5.6.7.	294
	9.	403
	10.	206.353.355
	14.	273
	15.	513
	16.	513
	19.	1014
	24.	384
	29.	272.368.427.470
	30.	277.368
	32.	338
	33.	206.
	38.	407.419.427
	39.	427
IX.	7.	337
	16.	264
X.	10.	408
	13.14.	382
XI.	6.	353.435
	16.	224
	23.24.	264.291
	25.26.	158

Cap.

Cap.	Verſ.	Pag.
	29.	473
	31.	343
XIII.	1.2.	48.81.663.900
	8.	449
XIV.	4.	657
	15.	350
	23.	319

I. CORINTH.

Cap.	Verſ.	Pag.
I.	21.	704
	30.	356.358.1018
II.	5.	303
	12.	403.404.425.429
	14.	264.291.294.320
III.	10.	80
	12.	494
	21.	665
IV.	4.	420
	7.	264
	21.	906
V.	7.	576
	21.	370
VI.	12.	37
	20.	349
VII.	10.12.	666.667
	14.	224
	19.	579
	23.	37.665
	25.	666.685
	28.	491
	37.	301
IX.	26.	1013
X.	2.3.	565.573.576
	5.	534
	9.	453
	12.	434
	16.	766.781.791
	17.	881
XI.	2.	129
	20--22.	860
	23.24.	633
	25.	885
	26.	767
	28.	884
	31.	1024
	34.	129
XIII.	2.	500
	10.	488
	14.	399
XIV.	29.	29
	34.35.	856
XV.	5.	426
	10.	300.539.544
	22.23.	344.345

II. CORINTH.

Cap.	Verſ.	Pag.
I.	12.	426
	13.	120
	22.	403.468.605
	24.	37
III.	5.	273.294
IV.	2.	33
	6.	120
	13.	607
	16.	488
V.	15.	338.343
	20.	899
	21.	212.446
VI.	16.	657
VII.	1.	488.657
	11.	1024
IX.	4.	396
X.	2.	906
	5.	391.401

Cap.

Cap.	Verf.	Pag.
XI.	5.	77.79
	17.	396
XII.	3.	544
	11.	77.79
	12.	906
XIII.	1.	906
	5.	408
	GALAT.	
I.	8.	120
II.	4.	77.375
	6.	79
	7.	77
	9.	83
	11.	375
III.	26.27.	662
IV.	6.	403
	9.	579
V.	1.	37
	19.	208
	23.	194
	EPHES.	
I.	7.	322
	13.	403
	14.	523
	19.	281
II.	3.	211.290.320
	5.6.	264
	8.	296.393
	9.	273.375
	10.	1020
	20.	80
III.	12.	400
IV.	4.	576
	7.	353
	11.	76.136

Cap.	Verf.	Pag.
	18.	189
V.	5.	642
	25-26.	230.337.488.612
VI.	16.	393
	30.	403
	PHILIPP.	
I.	6.	539
	16.17.	612
	29.	264.280
II.	13.	264.280.296.421
III.	12.	488
	COLOSS.	
I.	24.25.	37
II.	11.12.	565.576
	14.	507
	16.	668.851
	20.	37.663
	23.	1014
III.	24.	523
	I. THESSAL.	
I.	3.4.5.	431
II.	19.	544
V.	24.	421
	II. THESSAL.	
II.	5.	130
	10.11.	306.308
	13.	431
	15.	128
III.	2.	431
	I. TIMOTH.	
I.	5.	377.401
	9.	451.452
	15.	407

Cap.	Verſ.	Pag.
II.	4.	896
	7.	343

II. TIMOTH.

Cap.	Verſ.	Pag.
I.	5.	401
II.	3.4.5.	187
	18.19.	428.429
III.	5.	477
	6.7.	989
IV.	8.	407.526
V.	16.	905

TIT.

Cap.	Verſ.	Pag.
I.	1.	428.431
	15.	322
III.	1.	900
	5.	206.230.612.673.(674

HEBR.

Cap.	Verſ.	Pag.
II.	9.	343
	10.	337.344.349
	30.	639
IV.	14.	899
V.	16.	899
VI.	3.4.	202.300.475.679.
	17.	580
VII.	18.19.	446
VIII.	10.	339
	12.	878
IX.	8.	580
X.	14.16.	339.506
	29.	349
XI.	1.	396.397
	6.	319.382.398
	8.9.	375
	39.40.	657
XII.	23.	1028
XIII.	7.	899
	17.	670.907
	20.	580

JACOBI.

Cap.	Verſ.	Pag.
I.	6.7.	331
	13.	308
	15.	206
II.	10.	489
	15.	500
	24.	375.385.542
	26.	497.499
III.	2.	199.439
IV.	12.	663.664.668.1028.
V.	14.15.	1057.1058
	16.	1001

I. PETRI.

Cap.	Verſ.	Pag.
I.	5.	674
II.	13.	900
III.	21.	578.588.642.673
V.	2.	37
	3.	81.896

II. PETRI.

Cap.	Verſ.	Pag.
I.	3.	657
	4.	538.657
II.	1.	348
	10.	81
	18.19.20.	477

I. JOH.

Cap.	Verſ.	Pag.
I.	8.	199.355.439.680
	9.	1001
II.	2.	680.967
	8.	462
III.	9.	468.469

Cap.

Cap.	Vers.	Pag.	Cap.	Vers.	Pag.
	14.	389.408		APOC.	
	24.	408	II.	2.	967
IV.	13.	404.408		18.	403
	12.	449	III.	21.	544
V.	3.	448	V.	9.	340
	8.	564	VII.	4.14.	340
	10.	404	XIII.	8.	41
	12.	383		17.	605
	19.	408	XIV.	4.	349.547
	JUDÆ			11.	605
			XXI.	14.	80
	6.	193	XXII.	11.	541
	9.	394		18.	120

INDEX V.

Authorum Ecclesiasticorum, S. Conciliorum & Patrum, qui laudantur, vel vindicantur.

A

Ambrosius Damasum Papam domus Dei rectorem insignivit, 96. de conceptione B. Virginis quid senserit? 214.219. Ejusdem sententia de pœna peccati origin. 227. de timore Geheñæ, 336. de mortis Christi amplitudine, 344. de fide justificante, 379.380. de certitudine Gratiæ, 403. de Baptismo Johannis, 640. de necessitate Baptismi, 659. de corporali præsentia Christi in Eucharistia, 775. de consecratione Eucharistiæ, 792. de Transsubstantiatione, 827. de adoratione hostiæ, 875. de tempore communionis sacræ, 887. de Sacramento Pœnitentiæ, 951.

Anshelmi sententia de conceptione B. Virginis, 215.220. de meritis operum, 532.

Amphilochius de conceptione B. Virginis, 213.

Arelatense Concilium, vide *Concilium.*

Aretas de fundamento Ecclesiæ quid sentiat? 81.

Athanasius Scripturas vocat fidei primitias, anchoram & fulcrum, 126. ejus de libris Apocryphis sententia. 140. de conceptione B. Virginis, 213.219. de causa justificationis, 363.

Augustinus quid de capite Ecclesiæ sen-

sentiat? 79. per Petram Christum intelligit, 80. Ejus sententia de Petri restitutione, 82. de Scripturæ perfectione, 126. de Traditionibus, 135. 2. librum Machabæorum ex catalogo Canonicorum expunxit, 142. de S. Scripturæ interpretatione, 163. de peccati originalis essentia quid senserit? 191. b. vindicatur, 191. 192. ejus causam deficientem vocat, 193 concupiscentiam peccatum dicit, 200. de peccato originali B. Virginis, 210. omnibus hominibus sanctis, excepto Christo, orandum fuisse, *Dimitte nobis debita nostra*, 212. 219. ejus de loco Gen. III. 15. sententia, 215. Vindicatur ejus sententia de peccato orig. 219. 220. ejusdem de pœna peccati sententia, 222. 234. de Gratia præveniente & libero arbitrio, 268. 269. 270. de Gratiæ convertentis efficacia, 282. 283. 284. vindicatur, 287. 289. de liberi arbitrii viribus, 394. de voluntate hominis à Deo mota, 297. ejus de Dei circa malum providentia & decreto doctrina, 310. 311. vindicatur, 313. de operibus irregenitorum, 319. 320. 321. vindicatur, 323. de timore Gehennæ, 332. de mortis Christi amplitudine, 347. 348. Justificationem in remissione & non imputatione peccatorum consistere docet, 363. de fide justificante quid? 378. 379 386. de certitudine Gratiæ, 403. 413. &c. de certitudine Prædestinationis, 429. de lucta carnis contra Spiritum, 444. de dilectionis imperfectione, 446. de Christo Legislatore, 455. de perseverantia Sanctorum, 446. Vindicatur, 465. 469. 471. 479. Ejus de loco Esaj. LXIV. 6. sententia explicatur, 486. de bonorum operum imperfectione, 488. 490. explicatur & vindicatur, 492. de fidei & charitatis nexu, 497. 515. de opere ex intuitu mercedis, 515. de stipendio peccati, 524. de meritis operum, 531. Ejus definitio Sacramenti, 562. de percusso Christi latere, 564. à Calvino vindicatur, de numero Sacramentorum, 567. Circumcisio quomodo sigillum justitiæ fidei fuerit, 575. de Sacramenti efficacia, 598. Baptismum vocat characterem, 603. explicatur & vindicatur, 610, de intentione Sacramentali, 619. verba qualia sint signa? 624. de ceremoniis Sacramentalibus, 628. 629. de Baptismi ceremoniis, 653. de necessitate Baptismi, 656. æquo incautiùs locutus, 658. de Baptismi efficacia, 676. Vindicatur, 677. Explicatur, 678. 681. de Chrismatis Sacramento, 710. quomodo Christus corpus suum erogaverit? 770. Christum manu teneri negat, 776. Vindicatur, 785. Corporis natura in quo consistat, 789. 808. de Sacramentorum similitudine cum rebus signatis, 879. 826. 829. de tempore Communionis sacræ, 888. de jurisdictione Ecclesiastica, 912. de Sacramento pœnitentiæ, 949. 951. de pœnæ peccati & culpæ duratione,

1015. tegere peccata quid sit? 1017.
Aurelianum Concilium, *Vide Concilium.*

B

Barlaamus Hierosolymitanum Romano Episcopo præfert. 84. de Operibus irregenitorum quid senserit? 323.
Basilius M. de Traditionibus quid sentiat? 126. 135. Vindicatur, 136. de Conceptione B. Mariæ, 213. Ejus Liturgia, 219. de Operibus irregenitorum quid sentiat? 323. de fide justificante, 380. de certitudine gratiæ, 403. de meritis operum, 413. 520. de Baptismo Johannis, 640. de corporis Christi reali præsentia in Eucharistia, 775. 776. de Confessione secreta, 1006. Vindicatur & explicatur, 1007.
Beda de certitudine prædestinationis, 428. de Transsubstantiatione quid sentiat? 828. de confessione secreta, 1000. de extrema unctione, 1061.
Bernhardus de conceptione B. Mariæ quid sentiat? 213. fundamentum festi Conceptionis B. Mariæ verum notavit, 220. Solam aliquando sufficere fidem ad salutem, 226. de Baptismi necessitate, 228. de libero arbitrio, 296. de fide justificante, 380. de certitudine gratiæ, 413. de meritis operum, 524. amplè, 532. de necessitate Baptismi, 657. de jurisdictione Ecclesiastica ad Papam Eugenium, 902.

C

Cabilonense Concilium. *Vide Concilium.*
Carthaginense Concilium. *Vide Concilium.*
Chalcedonense Concilium. *Vide Concilium.*
Chrysostomus quid de præsidio Petri in Concilio Hierosolymitano sentiat? 79. de traditionibus, 129. 135. 136. Explicatur, quomodo multa sine literis Apostolos, instituisse dixerit, 136. B. Mariam peccati arguit, 213. de libris Apocryphis, 139. Ejusdem Liturgia, 219. Verba Genes. IV. 7. de Caino, non de peccato interpretatus est, 299. de operibus irregenitorum, 323. de mortis Christi amplitudine, 344. 346. de causa justificationis, 363. de fide justificante. 380. de certitudine Gratiæ, 403. de certitudine prædestinationis, 429. fidei charisma à fide fidelium communi distinguit, 501. de stipendio peccati quid sentiat? 530. de numero Sacramentorum, 568. de præsentia corporis Christi in Eucharistia, 775. de adoratione Eucharistiæ quid sentiat? 875. Eremitis communionis intermissæ culpam impingit, 886. de jurisdictione Ecclesiastica, 901. 902. per τοὺς πιστοὺς fidelium quid intelligat? 999. de satisfactionibus humanis, 1016. 1025.
Clemens Alexandrinus de Canone scipturæ & libris Apocryphis, 139. de timore Gehennæ, 336.
Clemens Romanus de libris Canoni-

cis Scripturæ, 140. de circumgestatione Eucharistiæ, 843. 844. ejus παραφόρια quid? 844.

CONCILIUM

Arelatense, quid definiverit de recipiendis in Ecclesiam baptizatis? 702.

Aurelianense III. de electione Episcoporum, 92. Sacramentum Confirmationis instituisse creditur, 702.

Basileense. In eo Presbyteri Bohemi suffragati sunt, 20. 30.

Constantiense Wiclefum damnat, 24.

Cabilonense quid de Sacramento confirmationis? 708.

Carthaginense, de libris Canonicis & Apocryphis, 147. Baptismum & manuum impositionem Sacramenta vocat, 707.

Chalcedonense an Ecclesiæ Romanæ primatum agnoscat? 93.

Constantinopolitanum II. suum Episcopum Oecumenicum dixit, 93. 95.

Eliberitanum de manuum impositione baptizatis conferenda. 701. 702.

Florentinum de libris Apocryphis quid? 147. septenarium sacramentorum numerum confirmat, 566. formulam Chrismatis præscripsit, 696. 697. 703. Transsubstantiationis dogma noluit definire, 816. Illi non interfuerunt Græci, 819. de panis transmutatione disputat, ibid.

Hierosolymitanum Petrum non habuit Præsidem, 79.

Laodicenum libros Canonicos ab Apocryphis discernit, 141. vindicatur, 147.

Lateranense primum Transsubstantiationis dogma sanxit, 778. 815. 816.

Meldense instituit Confirmationis sacramentum, 565. 690.

Milevitanum omnes homines peccatores esse asserit, 212.

Moguntinum Confirmationis materiam imutatam esse queritur, 692.

Neocæsariense Oecumenicum non fuit, 40. Erravit, 41.

Nicenum I. sanxit rebaptizandos hæreticos, & prohibuit ἀναπαλινῳδίας iis, qui cingulum abjecerunt, 40. In magna nobis etiam veneratione est in iis, quæ fidem concernunt, 41. de constitutione Episcoporum quid? 92. Romanæ Ecclesiæ primatum non agnoscit, 93. 94. de asservatione Eucharistiæ quid? 842. 843.

Nicenum II. erravit, 40. Conciliabulum fuit, 41. Patriarcham Oecumenicum vocat Episcopum Romanum, 95.

Romanum adversus Berengarium habitum est, 827.

Sardicense non fuit Oecumenicum, 88.

Viennense Festum corporis Christi sanxit, 851.

C

Cyprianus omnes Apostolos pari honoris & potestatis consortio prædittos fuisse docuit, 79. quas Ecclesias Apostolicas nuncupârit? 84. se Papæ Stephani definitioni opposuit, 86. De Romanæ Ecclesiæ primatu quid? 96. quo sensu eam vocet

Ca-

Cathedram Petri? 97. Tractatus de operibus Christi cardinalibus, ejus non est. 219. de certitudine gratiæ, 413. de perseverantia sanctorum, 472. de ablutione pedum aliisque ritibus, 653. de Confirmationis Sacramento quid? 707, Manuum impositionem Sacramentum vocat, 708. de asservatione Eucharistiæ, 843. de jurisdictione Ecclesiastica, 902.903. de Satisfactionibus publicis, 1004. Ejus exomologesis nihil privatæ disciplinæ Pontificorum patrocinatur, 1007. quomodo delicta satisfactionibus redimenda dixerit? 1025.1027.

Cyrillus Alexandrinus quid de loco Gen. IV. 7. senserit? 299, de causa justificationis, 362. de numero Sacramentorum, 567. de Confirmatione non tanquam Sacramento agit, 701. de Satisfationibus humanis, 1017.

Cyrillus Hierosolymitanus de Petri restitutione triplici interrogatione. 82. frustra citatur pro astruenda absoluta Baptismi necessitate, 228. de causa justificationis, 362. de certitudine fidei, 413. de Sacramentorum numero, 567. de adora ione Eucharistiæ, 877. de Satisfact onibus humanis, 1016.

D

Damascenus de conceptione B. Virginis, 215. 219. de fide fiducia, 400

Dionysius *Areopagita* præmia κατ' ἀξίαν distribui dixit, 520. ejus de numero Sacramentorum sententia, 567. Sacerdotales ordines à Sacramentis distinguit, 568. De Baptismi ceremoniis, 651. supposititia ejus scripta, ibid. uti sunt libri de Ecclesiæ Hierarchia, 708. idem ostenditur fusiùs, 709. Eucharistiam non adorat, 875. idem ostenditur, 876. 876.

E

Eliberitanum Concilium. *Vide Concilium.*

Epiphanius de libris Apocryphis, 141. de mortis Christi amplitudine, 344. de charactere sacramentali, 608 Circumcisionem cum Baptismo comparat, ibid. de transsubstantiatione quid senserit? 826. 827.

Evagrius de indictione Concilii Ephesini per Theodos. juniorem, 20. de suffragantibus in Concilio, 30. de præside Concilii, 56. de Synodi Chalcedonensis confirmatione, 90.

Eusebius Cæsariensis de suffragantibus in Concilio Episcopis. 35. Præsidem in Concilio Nicæno Constantinum M. tradit, 55. de capite Ecclesiæ, 78. omnes Episcopos, nec solum Romanum Concilia confirmasse, dicit. 90. de libris Apocryphis, 141. de Confirmationis Sacramento, 700. ejus sententia non patrocinatur Transsubstantiationis errori, 826. nec asservationi Eucharistiæ, 841.

F

Florentinum Concilium. *Vide Concilium.*

Ful-

Fulgentius de pœna peccati Originalis, 237. de loco Matth. XXIII.37. de gratiæ convertentis efficacia, 286. 287. de pane & calice in Eucharistia, 828.

G

Gaza *Theodorus*, de scriptis adulterinis Dionysii Areopagitæ, 709.

Gelasius Papa, ejus de asservatione Eucharistiæ sententia, 834. de jurisdictione Ecclesiastica, 898.

Gennadius fidei charisma à fide fidelibus omnibus communi distinguit, 501.

Gregorius Magnus titulum universalis Episcopi damnat, 72. Petrum non studio, sed infirmitate peccasse docet, 479. ejusdem de bonorum operum imperfectione sententia, 490. de jurisdictione ecclesiastica, 912. 913.

Gregorius Nazianzenus. Vide *Nazianzenus.*

Gregorius Nyssenus. Vide *Nyssenus.*

H

Hesychius Hierosolymitanus reliquias panis eucharistici suo tempore crematas fuisse, tradit, 834.

Hieronymus de Petri primatu, 79. Damasum vocat Pastorem, 96. non tamen universalem Ecclesiæ Pastorem vel Episcopum, 97. de Scripturæ authoritate, 126. de libris Canonicis & Apocryphis, 139. 140. Primum Machabæorum vocat *Pastorem* 148, Ejus commentarii in Psalmos genuini non sunt, 219 ejus de loco Gen. IV. 7. sensus, 299. de operibus irregenitorum, 323. de causa justificationis, 363. de certitudine gratiæ, 403. de certitudine perseverantiæ, 428. 429. de possibilitate implendi legem, 442. negat absolutè, 444. difficiliùs arrogantia, quàm auro & gemmis nos carere dixit, 529. de operum meritis, 531. quo sensu pœnitentiam secundam post naufragium tabulam dixerit? 682. de Confirmatione & manuum impositione, 710. de jurisdictione Ecclesiastica, 901. de satisfactionibus humanis 1017, 1025.

Hilarius de libris Canonicis & Apocryphis, 139. de conceptione B. Mariæ in peccato Originali, 213. de fide justificante, 379. 380. de Confessione secreta, 1007.

I

Ignatius de Ecclesiæ Romanæ primatu, 95. 96. de meritis operum, 520.

Irenæus de Ecclesiæ Romanæ primatu, 95. 96. de traditionibus, 122. de libris Apocryphis, 139. de conceptione B. Mariæ, 213. ejus de Marci Archihæretici poculum sacrum magicè consecrantis impostura testimonium 776. 777. de Transsubstantiatione quid senserit? 879. de Eucharistiæ asservatione, 841. Confessiònis secretæ nullam facit mentionem, 1004. quid per exomologesin intellexerit? 1006.

Isidorus Hispalensis qualem dederit Sacramenti definitionem? 562.

Isidorus Pelusiota de efficacia Sacramenti Baptismi, 676.

Julius

Julius Africanus de libris Apocryphis,149.

Justinus Martyr Baptismi necessitatem absolutam non docet,228.ejus de causa justificationis sententia, 362. de numero Sacramentorum, 567.de Baptismi ceremoniis, 650. Sacra signa in Eucharistia vocat alimenta, quibus carnes nostræ nutriantur & augeantur, 826.828. de asservatione Eucharistiæ, 841. de remissione peccatorum gratuita, 1016. Satisfactiones humanas non asseruit,1025. vindicatur & explicatur,1027.

L

Lactantius quid de confessione sentiat? 1004. 1006.explicatur,1007.

Laodicenun Concilium. *Vide Concilium.*

Lateranense Concilium. *Vide Concilium.*

Leo Magnus quid de mortis Christi amplitudine sentiat? 344.de Perseverantia Sanctorum, 479. de Baptismi ceremoniis,649.

M

Macarius de capite Ecclesiæ,84.88.

Martialis Baptismi absolutam necessitatem non asseruit,228.

Meldense Concilium.*Vide Concilium.*

Melito Sardicensis de libris Apocryphis,140.

Milevitanum Concilium. *Vide Concilium.*

Minutius Felix securitatem futuræ felicitatis, Christianæ professionis symbolum prædicat,413.

Moguntinum Concilium. *Vide Concilium.*

N

Nazianzenus *Gregor.*de fide justificante, 380.de Chrismatione baptizatorum, 701.Hostiæ in Eucharistia adorationem nescivit. 875. à jurisdictione Ecclesiastica abhorruit, 901.

Nicenum Concilium. *Vide Concilium.*

Nicephorus de Julii I.epistola ad Orientales, 25.de Episcopis assensu suo Concilia firmantibus,90.de Athanasii adhuc pueri baptismo, 619. de hostiæ asservatione,834.de hostiis residuis pueris dari solitis, 836.

Nilus Thessalonicensis, de jure convocandi concilia, 19. de primatu Ecclesiæ Romanæ,84.

Nyssenus *Gregor.*de peccato originali irregenitorum in Oratione contra Clinicos,202.de conceptione B.Mariæ in peccato orig.213.de numero Sacramentorum, 567.de Efficacia Sacramentorum,587. quid per μεταστοιχειῶσαι intellexerit? 818.Confessionem laudat,sed non ut Sacramentum,1004.

O

Oecumenius de fidei & charitatis nexu,501.

Origenes quo sensu quemvis fidelem petram appellet? 80.de conceptione B.Mariæ,219.an Baptismi absolutam necessitatem statuerit? 228. de fide justificante,279.380.de meritis operum, 520.de unctione & ma-

manuum impositione, 700. quid de signis in Eucharistia sentiat? 826. 828. Opus 10. *homiliarum de diversis* non ipsius est, 875. ut & Homiliæ in Psalmos, 1005, explicatur, 1007.

P

Photius de Præside Concilii, 56. de Latinis conqueritur, est, quòd Symbolum adulterârint, 112. quam differentiam gratiam inter & opus statuat? 531. de Baptismo Johannis, 641. Scripta Areopagitica aspernari videtur, 709.

Primasius de fide justificante, 381. quo modo conciliaverit Apostolos Paulum & Jacobum de causa justificationis, 386.

Prosper de indictione Concilii Ephesini, 20. de mortis Christi amplitudine, 234. 344. 346. de loco Gen. IV. 7. de Dei circa malum providentia & decreto, 310. de Operibus irregenitorum, 324. de conversione hominis per Spiritum S. 974.

R

Romanum Concilium. *Vide Concilium.*

Ruffinus, de indictione Concilii, 20. de Episcoporum potestate in Concilio, 30. de Hosio Concilii Niceni præside, 56. de Concilii Niceni canone VI. 93. de Athanasii pueri adhuc baptismo per ludicram imitationem celebrato, 619.

S

Sedulius de B. Mariæ conceptione, 219. de fide justificante, 381.

Socrates de Julii I. epistola ad Orientales, 25. de suffragantibus in Concilio, 30. de præside Concilii, 55. 56. de Alexandri M. animæ in Julianum apostatam immigratione 82. de Episcopis assensu Concilia firmantibus. 90. de Nectarii Episcopi Constantinop. facto, 995.

Sophronius de Mariæ conceptione, 219.

Sozomenus de indictione Concilii, 23. de Julii I. epistola ad Orientales, 25. ejus de Valentiniano testimonium, 29. de Episcopis assensu suo concilia firmantibus, 90. de libris Apocryphis, 149. de Athanasii adhuc pueri ludicro baptismo, 619. de Nectarii Episcopi Constantinopolit. facto, 995.

T

Tertullianus quas Ecclesias Apostolorum Cathedras appellarit, 84. de traditionibus, 126. de libris Apocryphis, 139. de pœna peccati Originalis, 228. de timore Gehennæ, 336. de Perseverantia Sanctorum, 471. de ceremoniis Baptismi, 651. de Sacramento Confirmationis, 700. de Transsubstantiatione, seu de signis sacris in Eucharistia, 826. 829. de asservatione Eucharistiæ, 843. de partibus Pœnitentiæ, 965. de Confessione auriculari, 1004. de satisfactionibus humanis, 1015. 1025.

Theodoretus de indictione Concilii, 20. de præside Concilii, 56. de Capite Ecclesiæ, 89. 93. de traditionibus, 129. de libris Canonicis & Apocry-

pocryphis,138. de fide justificante, 380. de meritis Operum,530. de efficacia Baptismi,676. de Transsubstantiatione,819.827.

Theophylactus de conceptione B. Mariæ, 213. de fide justificante, 381. de certitudine gratiæ, 413. de fidei & charitatis nexu, 501.

Tridentinum Concilium. *Vide Indicem Rerum.*

V

Victor Antiochenus de pœna peccati originalis,240.

Viennense Concilium. *Vide Concilium.*

INDEX VI.

Authorum Ecclesiasticorum & profanorum, qui citantur, laudantur, notantur, vel explicantur.

A

Abbotius Robertus,465.

Abenezra,225.

Abulensis,147.

Adrianus de Trajectis Papa,486.

Æneas Sylvius,20.30.

Albaspinæus,709.1006.

Albertus Magnus,515.888.

Albertinus Edmundus, 775.793.816. 826.

Alensis Alexander, 398.565.641.643. 689.706.877.956.

Allatius Leo,943.

Alliacensis Petrus,364.689.784.815.

Alvares,237.268.289.315.

Altensteig Johannes,602.1010.

Altissiodorensis Guilhelmus,784.

Amama,151.

Amyraldus Moses,805.

Andradius,90.152.216.359.

Angelus de Clavasio,620.

Angles,315.578.

Apologia Augustanæ Confessionis,952.

Aquinas Thomas, 75.152.191.238.268. 282.310.324.325.401.416.475.562. 577.607.610.641.656.772.985.

Arator,1000.

Arcudius,568.943.

De *Argentina* Thomas,525.942.

Arias Montanus,216.501.

Ariaga,805.

Ariminensis Gregorius, 191.222.237. 270.278.324.364.518.

Aristenus,41.148.

Aristoteles,810.

Arnoldus Antonius,1013.

A Soto Petrus,969.

Avila,417.

Aureolus Petrus,694.990.

Azorius,152.155.632.

B

Bajus,521.

Balæus,850.

Bal[illegible]gerus,785.

Balsamon,93.

Bandellus,214.220.

Bannes,255.268.289.316.407.414.

Ba[illegible]a,112.

Barnesius,421.
Baronius,84.148.629.
Beatus Rhenanus,709.
Becanus,238.269.282 583.787.1054.
Bellarminus, 33.36.41.55.76.82.94.124. 127.136.191. 192.194.216.224.237. 268.282.289.296.311.315.359.360. 381.382.414.426.518.525.526. 567.611.619.643.773.787.816. 873.
Benedictus,152.
Bernhardus Parmensis,815.
Beroaldus,629.
Bertramus,828.886.
Bessarion,794.
Beveregius,94.
Bidenbachius Felix,415.
Biel Gabriel,227.264.319.364.401 602.602.657.689.778.784.866. 996.1010.
Binius,991.
Blesensis Petrus,901.
Blondellus,55.71.815.837.
Bochartus,83.
Bodinus.853.
Bohemus Aubanus,629.
Bonaventura,229.238.361 561.566.583. 593.598.600.657.690.784.866. 994.
Bonfrerius,151.230.
Borromæus Carolus,1037.
Bostius,850.856.
Bradvvardinus,285.318.
Brixianus Bartholomæus,815.
Bullingerus,20.
Burgensis,152.215.216.518.
Buxtorfius,139.157.

C

Cæsar Aquilinus,415.
Cajetanus, 152.154.191.227.278.518. 523.607.641.644.709.784.1000. 1042.
Calaritanus Lucifer,1016.
Calvinus, 304.310.311.313.567.593. 1063.
Camero,894.
Canus, 152.213.215.226.415.583.589. 590.949.967.985.
De *Capite fontium* Christophorus,791.
Capreolus,316.778.
Caranza,122.148.
Caronensis,237.
Cartesius,805.
Casaubonus,991.1033.
Cassander Georgius, 127.227.657.793. 848.869.987.1017.
à *Castro*,90.951.
Catanæus,154.271.
Catechismus Romanus, 585.656.696.889.
Catechismus Tridentinus, 563.1010.1015. 1028.
Catharinus Ambrosius,611.791.
Caucus,943.
Cavellus Hugo.562.
Chamierus, 124.568.587.593.653.709. 1026.
Chemnitius,620.963.
Christophorsonus,25.
Clarius Isidorus,152.154.
De *Clavasio*.620.
Cluniacensis Petrus,885.
Coninck Ægidius,595.
Conrius Florentius,236.

Contarenus, Cardinalis, 237. 355. 363. 395. 399.
Corderius, 877.
Costerus, 698.
Crabbius, 147.
Cramerus, 417.
Crocius, *Joh.* 71.
Cumel, 268. 289. 315.
Cusanus, 20. 23. 31. 57. 784.

D

Dallæus, 699. 708. 793. 815. 835. 842. 866. 877. 995. 1016. 1026. 1027. 1062.
Dionysius Carthusianus, 607.
Dominicus à Soto. Vide Soto.
De *Dominis* Marc. Anton. 901.
Driedo, 122. 152. 191. 237.
Durandus, 220. 238. 264. 364. 401. 529. 535. 583. 778. 784. 787. 957. 999.

E

Eduensis Stephanus, 784.
Egesippus, 138.
Eisengreinius, 414. 415. 532.
Elisius Thomas, 227. 657.
Emanuel Sà, 419. 608.
Erasmus, 151. 709. 989. 990.
Erigena, 269.
Essencaus, 23. 236.
Estius, 607. 691. 694. 994. 1058.
Evagrius, 30. 56. 836.
Eucherius Lugdunensis, 215.
Eugenius IV. Papa, 611. 618.

F

Fabricius Guido, 216.
Faventinus Anton. 709.
Felinus. 995.
Felisius, 216.
Ferrariensis, 316.
Ferus. 784, 902. 1024.
Finus Adrianus, 151.
Fonseca, 809.
Fontidonius, 107.
Forbesius, 421. 568. 583. 619. 658. 659. 709. 775. 815. 826. 949. 994. 995. 1051.

G

Gamachæus, 787. 809.
Gardinerus Wintoniensis, 829.
Genebrardus, 138.
Gerhardus, 815.
Gerson, 31. 226. 227. 486. 657. 784. 815. 901.
Glassius, 158.
Goar, 877.
Godellus, 709.
Godeschalcus, 269. 311.
Granatensis Ludovicus, 475.
Gratiani Decreta, 23. 31. 94. 471. 477. 562. 610. 765. 775. 827. 993. 994. 1037.
Gregorius III. Papa, 127.
Grocinus Guilielmus, 709.
Gropperus, 295. 584.
Guerrerius, 784.
Guido de Monte Rocherii, 698.
Guido Fabricius, 216.
Guilielmus Parisiensis, 510.

H

Hartus, 155. 216.
De *Hales* Alexander, 784.
Heideggerus, 199. 331. 581.
H ff lius 1005.
Hesychius, 381. 1059.
Hincmarus, 1061.
Hottingerus, 71.
Huetius, 216.

Hugo de S.Victore,225.315.363.565.657.
Humbertus de silva candida,831.

I

Jamesius,151.152.
Jansenius, 151. 198. 236. 237. 268. 270. 279. 280. 304. 323. 331. 348. 514. 640.784.987.
Jarchi Salomon,225.
Ignatius,96.520.
Index Expurgatorius Madriticus, 523. 649.
Innocentius III.784.815.
Jonathanis Thargum,299.
Josephus,145.149.216.
Joverius,147.
Jovius,311.
*Julianus I.C.*150.
Junius,41.55.138.

K

KranZius Albertus,848.854.

L

A *Lapide*,216.227.299.547.
Lavaterus Johannes,805.
Launojus,709.1013.1052.
Ledesma,315.583.
Lindanus,152.215.784.
Lintrensis Petrus,999.
Lipsius,311.
Lombardus, 191.192.228. 229. 323.325. 562. 565. 612. 656. 825. 942. 965. 1001.1037.
Lorinus,999.
Lotharingus Card.79.
Lucifer Calaritanus,1016.
Lugo,812.
Lutherus,294.426.683.
Lyranus,152.215.237.

M

Maldonatus,240.997.1024.1048.1054.
De *Marca* Petrus,83.816.825.
Marcellus,847.
Marcus Monachus,531.
Mariana,153.155.285.
Marianus Scotus,83,
Marinarus Antonius, 203. 361. 414. 657.
Marsilius Patavinus, 31. 278. 583. 912. 942.
Masius,151.877.
Medina,319.364.379.415.420.633.
Menardus,877.
Menochius,608.
Mercator Isidorus,1061.
Metaphrastes,84.
Methodius,83.
Micrologus,834.
Mirandulanus,311.
Molina,238.269.282.
Molinaus,71.
Montaltius,980.1036.
Mornacus,709.
Mornaeus du Plessis,71.

N

Navarrus,910.
Nauclerus,851.
Nicephorus,25.90.619.834.836.
Nicolinus,147.
Nilus Thessalonicensis,19.84.
Nicerinus,311.
Nugno Didacus,268.278.289.
Nyssenus Gregor. Vide Greg.

O

Occamus,264.319.364.821.942.
Odo,791.

Ab *Oleastro* Hieronymus, 152.
De *Orbelliis* Nicolaus, 995.
Ordo Baptizandi, 533.
Orlandinus, 987.
Ortys Petrus, 791.
Osmensis, 995.
Ostiensis Cardinalis, 875.

P

Pagninus, 216.
à *Palatio* Michael, 1000. 1048.
Pallavicinus, 58. 68. 144. 203. 215. 324. 414. 563. 620. 658.
Paludanus, 364.
Pamelius, 699. 709. 943.
Panormitanus, 31. 995.
Paris Matthæus, 1038.
Paschasius Radbertus, 77. 836.
Paulus Servita, 71.
Pelargus Ambrosius, 1039.
Pererius, 216. 414. 525.
Perronius Cardin. 848. 860. 957. 992.
Petavius, 709. 1006.
Pighius Albertus. 365. 381.
Pineda, 155. 419.
Pinius, 216.
Platina, 851.
Poës Balthasar, 1001.
Polanus, 57. 74. 214. 563.
Polydorus Vergilius, 857. 993. 1003.
Pomerius, 853.
Pontificale Romanum, 997. 1041.
Possevinus, 1004.
Procopius, 240.

R

Rabanus 325 886.
De *Rada* Joh. 315. 364. 799.
Radulphus, 147.
De *Ragusio* Joh. 784.
Ranchinus, 32.
Reiserus, 981. 1017. 1052.
Remigius Archiepisc. Lugd. 340.
Rhenanus Beatus, 987, 993. 1003.
Rhodiginus Cœlius, 709.
Ribadeneira, 417.
Ribera, 155. 216.
Richardus, 238. 364.
Richardus Armachanus, 784.
Richardus de media villa, 778. 784.
Rigaltius, 84. 97.
Rispolis, 268. 269. 289. 315.
Rituale Romanum, 997. 1035. 1041.
Rivetus, 214.
Roccha Angelus, 152.
Roffensis, 324. 709.

S

De *Sacrobosco*, 155.
Salmasius, 25. 71.
Salmero, 21. 151. 213. 214. 224. 236. 418. 678.
Sanches Thomas, 990.
Sanctesius, 791.
Sanctius, 547.
Sarisberiensis, 147.
Scaliger, 95. 401.
Scaynus Anton 501.
Schvvizerus Casparus, 677.
Scipio Henricus, 22. 100. 106. 118.
Scotus, 238 264. 269. 364. 414. 415. 518. 595. 602. 610. 614. 623. 691. 778. 826. 827. 957. 999.
Simon Richardus, 154. 155.
Siricius Papa, 649.
Sirmondus, 346. 694. 707. 709.
Sixtus IV. 210.
Sixtus Senensis, 138. 144. 149. 152. 828.

Sleida-

Sleidanus,102.
à *Soto* Dominicus, 219. 237. 371. 414. 426. 518. 528. 657. 678. 690. 691.
à *Soto* Petrus, 969.
Stapletonus,64. 80. 417.
Steuchus,152. 216.
Suarez,238. 282. 317. 360. 420. 655. 689. 787. 808. 872. 866. 874. 992.
Suavis Polanus, 106. 118. 144. 214. 324. 361. 414.
Sylburgius,520.
Sylvius Franciscus,107. 315. 359.
Surius,147.

T

Tapperus,296. 379. 529. 692. 784.
De *Tena Ludovicus*,155.
Theodoricus à Nyem,849.
Theodulphus Episcop. Aurel. 708.
Thomas, *Vide* Aquinas.
Thomas Waldensis,518. 784.
Thuanus,74. 649. 992.
Tilemannus Sigebergensis, 227. 657. 784.
Tirinus,237. 270. 296. 608. 631.
Titelmannus,791.
Toletus,414.
Torrentius Levinus,1026.
Trapezuntius,949.
Turrecremata,91.

V

Vaittemius,519. 520.
Valafridus, Strabo,650.
De *Valentia* Gregor. 155. 264. 395. 414. 426. 585. 622. 690. 787. 951. 985. 994.
Valerius M. Cupucinus,76.
Valesius Henr. 25. 83.
Valla,151. 709.
Vasquez, 224. 230. 237. 269. 282. 363. 364. 424. 527. 595. 651. 787. 942. 1033.
Vedrosius Jacobus,1005. 1016.
Vegas, 152. 154. 155. 270. 365. 414. 415. 426. 530. 657. 1000. 1010.
Venetus Georgius,216.
Verratus Joh. Maria,784.
Victor Uricensis. 948. 950.
Vilalpandus,155.
Viüagagnonus,791.
Vitriacus, Card. 690.
Vives Ludovicus,634.
Ulpianus,150.
Vorstius Johannes,386. 775.
Vossius,198. 232. 465. 471. 670.
Usserius Armachanus,691.
Utenbergius,416.
Walenburgii. 126. 134.
Wendrokius,981. 982. 1036. 1037.
Wiclefus,312. 423.

X

Ximenius Cardinalis,147.

Y

Ysambertus,787.

Z

Zonaras,41. 57. 93.
Zvvinglius,305. 310. 481.

IN-

INDEX VII.

RERUM, PERSONARUM, ET VOCUM.

A

Abbatibus an in Concilio suffragari liceat? 28.
Aberrare à fide quid? 480.
Abnegatio Petri non sustulit ejus fidem, 479.
Abrahami fides de semine benedicto, 406. Ejus fiducia, ibid.
Absolvere à peccatis solus Deus potest, 1029. Non ergo sacerdotes, 1032.
Absolutio sacerdotalis fusè oppugnatur, 1028. &c. absurda est, 1032. poenitenti inutilis, 1033. Patres Ecclesiæ eam damnarunt, 1033. 1034.
Absolutionis publicæ formula, 1041.
Absurda sequuntur ex Pontificiorum sententia de Peccato originali, 191.
Abusus Ecclesiæ Pontificiæ à Cardinalibus delegatis notantur, 101.
Accedere ad Deum quid? 383.
Acceptio personarum apud Deum nulla est, 536. in gratuitis nullum habet locum. ib.
Accidentia à substantia separata nihil sunt, 802. ideóque separata non existunt, 808. nec agere vel pati possunt, 809.
Acta Concilii Trid. cur vulgata non sint, 105.
Actio est ratio formalis Sacramentorum, 839.
Adami peccatum quale fuit? 177. in posteros transiit, ibid. Idem peccatum & ejusdem poena posteris imputatur, 234. 237.
Adamus peccando æternam mortem meruit, 135.
Adamus & Cain an confessionis auricularis fuerint typi? 999.
Adjutorium possibilitatis Pelagianum est, 280. in sufficiens & efficax distinctum impugnatur, 281-283. S. Augustini de eodem sententia explicatur, 283.
Adoratio hostiæ fusè impugnatur, 858. &c. idololatrica est, 863. Similis idololatriæ Jeroboami, ibid. Ludibrio est infidelibus, 866. noviter nata, 867. Vide *Hostia*.
Adoratio Sanctorum, Vide *Sancti*. Imaginum, V. *Imagines*.
Adriani VI. vox ingenua de corruptione Ecclesiæ Rom. 11. Concilium legitimum aversatur, 12.
Adventus Christi in carnem causæ, 243.
Ænigmaticum cognitionis nostræ speculum, 162.
Agenda ecclesiastica veteris Ecclesiæ merita excludunt, 529.
Ager Matth. XIII. non est Ecclesia, sed mundus, 233.
Agnitio peccati ex lege ad poenitentiam requiritur, 961.
Ἀγιάζειν quid? latiùs patet quam ἐξαγοράζειν, 349.

Aaaaaaa Alex-

Alexandrinæ Synodi Epiſtola ad Felicem,26.
Allatius refellitur,64.86.
Amalarius primus in Occidente errorem de orali manducatione introduxit,777.
Amneſtiam Deus peccatoribus propter Chriſtum pollicetur,507.
Amor Dei & proximi ſumma eſt virtus, 515. hic ſine illo verus amor non eſt, 331. amor Dei & fiducia connexa ſunt,332.
Αναμαρτησία ſolius Chriſti privilegium eſt,442.450. nulli hominum competit,443.
Anchora Spei,432.
Appellatio ab abuſu,561.
Appellatio à ſententia interlocutoria prohibetur,758.
Appellationes à Concilio ad Papam, 87. perſtringuntur à Gropero,755. 758.
Apocryphi libri, 137-149. non ſunt θεόπνευστοι,137. apud Judæos in Canone nunquam fuerunt, 138.139. quónam idiomate ſcripti? 139. ab Eccleſia veteri nunquam in Canonem recepti, 140. Inſita Divinitatis argumenta non habent,141.142. à Concilio Tridentino iniquè pro Canonicis Eccleſiæ obtruduntur, 143. ab ipſis Pontificiis nonnullis Canonici non habentur,144. Objectiones Trident. diluuntur, 144--149. Concilia vetera eos pro Canonicis non agnoverunt,147.
Apoſtoli à Deo immediatè inſpirati infallibiles fuerunt, 49.164. in rebus fidei definiendi poteſtatem habuerunt, 46.58. eandem à Chriſto immediatè acceperunt, 66. quomodo peccata remiſerint? 1030. Eorum unctio miraculoſa fuit, 1056.
Apoſtolica Sedes & Papa diſtinguuntur,752.
Aquinatis diſtinctio corporis Chriſti in verum & ſacramentale,813.
Arca fœderis an ob præſentiam Dei adoranda? 872. ejus circumgeſtatio in V.T. nihil patrocinatur circumgeſtationi Hoſtiæ, 849. ejus circumgeſtatio,1013.
Arca Noë quomodo fuerit figura Baptiſmi? 578.
Argentinenſes legati Tridentum veniunt,1065.
Arianorum baptiſmus cur invalidus fuerit? 652.
Arnoldus Sorbonicus laudatur,1013. opera pœnalia rejicit,1022.
Arrhabo hæreditatis, 468. Spiritus ſanctus eſt,405.
Articuli ad ſalutem neceſſarii ex S. Scriptura haberi poſſunt,134.
Αρτολατρεία recens eſt Eccleſiæ Rom. dogma, 867. &c. pudenda eſt idololatria,871. Veteribus incognita, 867.875.
Aſcenſio Chriſti in cœlum convellit fictitiam corporis Chriſti in Euchariſtia realem præſentiam,769.
Aſſenſus non eſt ratio formalis fidei, 390.
Aſſervatio Euchariſtiæ refellitur,830. &c. abſurda inde emergentia, 833.

Ἀσθενὴς & Ἀσθένεια quid significent? 1059.
Athanasii adhuc pueri Baptismus per lusum administratus ratus habetur, 618. 619.
Athenienses δεισιδαίμονες quo sensu? 325. quomodo ignotum Deum coluerint? ibid.
Attritionis dogma fusè refellitur, 976. &c. ejus crypsis, 979. 980.
Augmentum gloriæ an cadat sub meritum? 543. Gratiæ per merita non datur, 539. &c.
Augustanum & Tridentinum decretum colliduntur, 728.
Augustini de peccato originali sententia vindicatur, 189. 191. 197. 201. Ejus mens de libero arbitrio, 292. 294. 302. 311. de peccati causa, 311. de operibus irregenitorum, 320. error de pœna infantum, 222. ejus sententia de pœna sensus à Jansenio vindicata, 236. insignis præco fuit gratiæ, 268. Ejus error de necessitate baptismi, 597. 598. de Eucharistia infantibus porrigenda, ibid. Ejus sententia de certitudine fidei, 412. quomodo in articulo de perseverantia sibimet conciliandus? 465. Ejusdem sententia de Sacramentorum efficacia, 598. de Baptismo fallaciter administrato, 619. Alicubi de Baptismi necessitate incautiùs loquitur, 658. &c. Ejusdem sententia de efficacia baptismi, 678. de Unctione, 710.
Aureolæ refelluntur, 543. &c. Virginum, 544. Martyrum, 546.
Aurum in sacris non semper denotat id, quod sine peccato est, 494. 495.
Ἀντιλογιῶν doctrina mater est superbiæ, 295.
Authenticum quid? 150.
Authoritas S. Scripturæ. V. *Scriptura.*

B

Babylon 1. Pet. V. 13. non est Roma. 83.
Balsamum in Palæstina nullum hodie reperitur, 692. non potest esse materia Chrismatis, 693.
Baptismales ceremoniæ veterum, 701.
Baptismus non tollit peccatum originale, 196. &c. Olim differri solitus est, 201. 202. Objectiones Tridentinorum diluuntur, 204-209. quomodo dicatur lavacrum regenerationis, 206. Ejus necessitas absoluta oppugnatur, 222. &c. 655. &c. Non salvat ex opere operato, 586. quando fiat sigillum justitiæ? 614. non est causa regenerationis, 228. 599. quomodo sit interrogatio bonæ conscientiæ, 588. Characterem non imprimit, 603. cur irreiterabilis, 610. 646. quando apud Veteres reiteratus fuerit, 702. quomodo per Nubem in Vet. Testamento fuerit adumbratus, 574. Per Arcam Noæ, 579. Christi & Johannis idem fuit, 566 eandem habuit vim, 638. Johannis baptismus Evangelicus fuit, 641 642. à Deo institutus, 643. promisit Spiritum S. 645. doctrina Baptismi in Papatu corrupta est, 647. &c. fluminis, flaminis & sanguinis distinguitur, 657. Ejus-

ſdem varii ritus veterum, 649. &c. tempus ibid. Efficacia exponitur, 671.&c.quomodo ſit initiationis ſacramentum, 658. ejuſdem fructus, 664. an ad futura etiam peccata extendatur? 674. non ſeriò, ſed jocular iter tantùm adminiſtratus an ratus haberi debeat? 618.ſeq.
Baptiſta Caſtellus appellationum neceſſitatem defendit,755.
Baptizandi à Johanne confitebantur peccata,999.
Baſileenſe Concilium an Oecumenicum habendum ſit? 30.
Barbaries terminorum ſcholaſticorum Redingii reprehenditur, 358.
Bath-Kol בת קול quid? 145.146.
Bellarminus Manichæizans,194 Ejus de peccato Originali ſententia impugnatur,188. de juſtificatione nobiſcum ſentit, 381. 382. Ejus axioma de adoratione exploditur, 871.
Benedictio an ſit cauſa conſecrationis in Euchariſtia? 790. Eſt cauſa efficiens Sacramenti,839.
Benefacere homini à natura impoſſibile eſt,291.
Beneficiorum reſidentiæ & non-reſidentiæ abominanda diſtinctio, 259. Pluralitas diſceptatur, 556. 559. Ejus origo, 559. Compatibilium & incompatibilium diſtinctio,ibid Eorundem unio,560.
Berengarii de præſentia Chriſti in Euchariſtia ſententia, 815. à Nicolao II.condemnatur,817.
Bertramus realem corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam impugnavit,777.
Biblia Tigurina Verbum Dei continent, 42.159. Anſint authentica? 151.
Bitontini Epiſcopi Oratio,99.102. rationes contra Seſſionis III. decretum,112.
Bohemi Presbyteri in BaſileenſiConcilio ſuffragati ſunt,30.
Bononiam transfertur Concilium, 711. &c. Tranſlationis ejus veræ cauſæ & prætextus diſcutiuntur, 714. &c. Inſtituta eſt Paulo III. conſcio, 715.716. Bononienſes & Tridentinos inter Schiſma exoritur,720.721.
Bononienſium pertinacia,730.contra illos Cæſar proteſtatur,731. Violatæ fidei rei peraguntur,736.
Bracii Martelli ſententia de ſuffragiis, 182. Romæ propterea accuſatur,ibid. & 185.
Brandeburgico Legato Concilium aſtutè reſpondet,759.
Brentius Tridenti appellit,1071.
Brixiani de Vulgata Verſione judicium,154.
Bulla indictionis Concilii Tridentini,1-10.
Bullarum Indulgentiarum clauſulæ, 1014.

C

Cæſares olim convocabant Concilia, 19.20.
Cajetanus poteſtatis Papalis primus aſſertor vapulat,66.
Calix in Euchariſtia quomodo dicatur

tur Novum Testamentum, 763. 764. communio sanguinis Christi, 766. Ejus communio à Julio III. certa conditione permittitur, 737. ejus privatio sacrilega est, 627.
Calvinus Deum nuspiam authorem peccati docet, 310. 312. &c. vindicatur, 644.
Canon librorum Veteris Test. à quibus fuit constitutus? 139.
Canonica satisfactio veterum qualis fuerit? 1009. 1016. 1027.
Canonicorum librorum catalogus disceptatur, 116. quinam sint? 137. &c. quomodo liber aliquis canonicus dicatur, 141.
Canonistæ Papæ divinas tribuunt proprietates, 187. eorum abusus. ibid. Theologiam Scholasticam eliminari petunt, 183. 185.
Capernaitica carnis Christi manducatio, 769. inutilis est ibid. impossibilis, 770.
Caph Veritatis quid? 1038.
Capita doctrinæ omittuntur Sessione VII. 555. addi anathematibus petunt Itali, 753.
Caput ראש aliquando primum significat, 24.
Caput Ecclesiæ non est Papa Rom. 61. &c. solus Christus est, 63. an visibile esse oporteat? 85.
Cardinalium consilium de emendanda Ecclesia, 101. à Julio III. simul creantur quatuordecim, 1067.
Carentia justitiæ originalis an sit peccatum originale, 191. 192.
Carnem Christi adorandam esse, quomodo veteres dixerint? 871.
Carni succumbere non est vivere in conjugio, 545.
Caro denotat totum hominem irregenitum, 208. retundit motus spiritus, 387.
Caro Christi quomodo cibus fiat? 784.
Carolus V. instituit conventum Norimbergensem, 13. 19. fœdus cum Papa init, 255. Bellum Germanicum gerit, 722. Concilium non à Papa indicendum existimat, 727. &c. Post victoriam Concilium Tridentinum urget, 729. Ejus in persuadendis Principibus & civitatibus, ut se Concilio submittant, astus, 730. Concilii frequentationem Protestantibus imperat, 735. contra Synodum Bononiensem protestatur, 731. 736. Ejus in mortis articulo constituti de justificatione confessio, 382.
Cartesius in doctrina de accidentium à subjecto separatorum impossibili existentia, 805.
Casuistæ peccandi rationem docent, 989.
Catalonius Trivultius spoliatur, 105.
Catharina Medicæa petit ex Baptismo tolli exorcismum, 648. Vindicatur, 652.
Catharini sententia de Peccato originali, 187. de residentia, 256. 257. de intentione Sacerdotis, 611. 619. de certitudine salutis, 415. 426.
Cathedra. Ex Cathedra loqui quidsit,

sit, ipsi nesciunt Pontificii, 70. Petri quid sit Hieronymo? 96.
Cathedræ Apostolorum dici solebant Ecclesiæ ab Apostolis fundatæ, 84.
Causæ secundæ quomodo cum causa prima concurrant, 1020.
Ceremoniæ V. *Ritus*.
Certamen hominis Christiani non meretur coronam, sed ex gratia eam consequitur, 546.
Certitudo sensus S. Scripturæ pendet & manat à solo Deo, 178.
Certitudo fidei & salutis defenditur, 402. &c. vindicatur, 417. &c quomodo nitatur Dei verbo, 158. Ejus in absolutam & conditionalem distinctio futilis est, 410.
Chalcedonense Concilium Dioscuro sedem inter Episcopos negat, 24. Quo sensu Papam vocet universalis Ecclesiæ Pontificem, 93.
Character Sacramentalis refellitur, 610, &c. non est indelebilis, 604. Bestiæ qualis? 605.
Charitas timorem excludit, 329. Proximi absque Dei charitate esse nequit, 331.
Charitas inhærens non est justificationis causa, 352. 365. 366. à justificatione & fide separari nequit, 377. Est cæterarum virtutum συμπλοκή, 379. à fide distinguitur, 388. est fidei effectus, 395. ejus cum fide nexus, 496.
Charitas Dei quomodo diffusa sit in cordibus nostris, 366.
Chasir & Jother non corrumpunt textum Scripturæ, 158.
Cheregati de audiendis Protestantibus iniqua sententia, 100.
Chrisma seu Unctio apud veteres qualis fuerit ritus, 651.
Chrismatio & manuum impositio an idem? 692. utro fuerint usi Apostoli? 693. Veteribus ceremonia baptismalis fuit, 701. diversi ejus ritus fuere veteribus, 707.
CHRISTI in nomine quomodo congregemur? 21. solus est Ecclesiæ doctor, 33. solus caput, 63. Ex matre peccato infecta purus nasci potuit, 221. Non est mortuus pro omnibus & singulis, 337. Ejus meritum consideratur ut victima, vel impendium, 348. Ejus justitia nobis imputatur, 352. &c. non est Legislator propriè dictus, 453. &c. implevit Legem pro nobis, 459. Ejus intercessio pro nobis perennis est, 467. Potentia in suis servandis, 471. Speculum est, in quo prædestinationem nostram contemplemur, 431. Plenam peccatorum remissionem impetravit, 506. non tantùm æternas, sed & temporales peccatorum pœnas pertulit, 507. Debitum plenè solvit, ibid. Solus causa meritoria est salutis, 522. quomodo debuerit Deo Patri obedientiam, 533. Satisfactio ejus meriti infiniti est, 1012. suo baptismo nostrum baptismum sanctificavit, 641. Est Dominus suæ Ecclesiæ, 897. Ejus regnum non est de hoc mundo, ib. Solus est mundi judex, 1029.

Chrysostomus qua occasione libros de Sacerdotio scripserit,1035.

Circumcisionis necessitas,229. Gratiam etiam contulit, 574.575.577. Philonis & Josephi de fine ejus opiniones corrigendæ ex Mose & Paulo,582. in remissione peccatorum ejusdem cum Baptismo efficaciæ fuit,675.

Citatio non facit librum Canonicum, 146.

Clavium potestas qualis sit,18. Ecclesiæ data,30. Non Papæ 31. Est tantùm ministerialis Apostolis data,58.67.76.78. non soli Petro,78. Non est dominium absolutum,81. cum jurisdictione propriè dicta nihil habet comune,903. Quo modo in Christo, quo in Ministris,1040.

Clavis Cognitionis penes Sacerdotes V.Test.fuit,170.

Clemens VII.Papa nothus est,12. declinavit concilium, ibid. Nepoti suo omnia beneficia vacantia integro anno delegat,560.

Clementina Editio Latina Bibliorum in Concilio Trid.approbata, 46,annis post prodiit,153.

Clinici in mortis articulo baptizari petebant,202.

Cœcitas vel naturalis vel acquisita, 308.

Cœlum est locus Corporis Christi usque ad extremum judicium,774. ad dextram Dei Patris,776.&c.

Cognitio nostra in Divinis quomodo in ænigmate fiat? 162.

Cohen כהן quid significat? 17.

Coloniensis Elector à Papa exauctoratur,181.184.

Color, Odor, Sapor qualia sint accidentia? 809.

Columba argentea ab Urbano IV. Thomæ Aquinati mittitur,851.

Comminationes in Evangelio occurrentes non sunt ejus pars,461.

Communio nostri cum Deo & Christo quid sit,766. quomodo fiat,538. 781.

Communionis sacræ tempus disceptatur,885.&c. neglectus gravissimis damnis Ecclesiam affecit,887.

Conceptio B.Virginis,210--222. Ejus festum recentissimum est,220.

Conciliatio difficiliorum locorum Scripturæ non arguit dogmatis incertitudinem,386.

Concilium legitimum Pontifices semper aversati sunt, 11.12.&c. ejus suspensio ad beneplacitum Papæ, 13. 14. Convocandi jus cui competat,16.&c.Suffragandi jus in eo disceptatur,27.&c. Ejus definitiones non sunt judiciales, 36.37. non Divina fide recipi possunt, 42. conscientiam non obligant,44. Errare possunt,40. quæ vis sit anathematum Concilii? 47. Jus præsidendi in eo non competit Papæ, 52. &c. Ejus supra Papam superioritas,72. 73. Cur Occumenicum hodie nullum convocari possit? 51. Concilii confirmatio unde pendeat? 91. An repræsentet Ecclesiam universalem? 107. Eorum decreta quos obligent? 118.

Concilia an Papam ſupremum Controverſiarum judicem agnoverint? 87. An decreta ſua à Papa confirmari petierint? 89.
Concilium Lateranenſe Transſubſtantiationem primùm ſanxit, 778.
Concilium Tridentinum, *Vide Tridentinum Concilium.*
Concilio Libertas à Papa adimitur, 1074. Vide *Tridentini Concilii libertas.*
Concionandi munus injungitur Epiſcopis, 183.
Concionari Epiſcopórum olim fuit, 182. Monachis non licebat, ibid. Epiſcopi jubentur, 183.
Condemnatio nulla in iis, qui in Christo ſunt, 200.
Concupiſcentia prava quid? 189. 191. 197. eſt peccatum 196. ſeqq. remanet in baptizatis, 200. eſt mater peccatorum, ibid. 206. 207.
Conditiones promiſſionum ipſemet Deus in nobis implet, 421.
Confeſſio auricularis materia Sacramenti falsò ſtatuitur, 953. &c. fusè impugnatur, 986. &c. docet rationem peccandi, 989. 990. Verecundiam deterit, ib. Eſt vinculum regni Papalis, 991. Arcana ejus pateſcunt, 992. duriſſimum jugum eſt, 993. Veteribus incognita fuit, ibid. 994. 1004. 1007. Non eſt juris Divini, 1000. Patres eam ignorârunt, 1004.
Confirmationis Sacramentum refellitur, 689. &c. Ejus miniſtri qui ſint, diſceptatur, 691. Non eſt Baptiſmi perfectio, 697. aniles ejus ſuperſtitiones, 697. Ejus ritus Apoſtolis incogniti fuerunt, 698. prima Eccleſia ignorabat, 700.
Congregari à Chriſto quid ſit? 287.
Congregationum à Seſſionibus præpoſtera diſtinctio, 106. Particulares diſtinguuntur, 181. 182.
Conſcientiis imperare ſolius Dei eſt, 665.
Conſecratio Euchariſtiæ quomodo fiat? 790.
Conſequentia ex Scriptura, an ipſa Scriptura? 135.
Conſilium & mandatum quomodo differant? 667. 669.
Conſolatio noſtra in Vita & morte, 431.
Conſtantienſe Concilium Eccleſiam Catholicam repræſentare voluit, 107. Ejuſdem Titulus defenditur, 108.
Conſtantinus Magnus ſuffragatus eſt in Concilio Nicæno, 30. idem cum Theodoſio Magno diſtuleri Baptiſmum ad ultimum vitæ articulum, 201. 202. Nec ideo extra Eccleſiam putabatur, 202.
Conſtantinopolitani Epiſcopi Damaſum Papam Rom. pro capite Eccleſiæ non habuerunt, 94.
Contareni Cardinalis orthodoxa de juſtificatione peccatoris ſententia, 355. 356.
Contritio an materia ſit Sacramenti Pœnitentiæ? 953. &c. an cauſa remiſſionis peccatorum? 966. &c. in cenſum meriti non venit, 968. de ejus libertate, 973.

Controversiarum in Ecclesia militante nullus erit finis,176.

Conversio peccatoris variè in Scriptura insignitur, 364. non pendet à libero arbitrio 265. Est opus infinitæ virtutis, 266.268. solius gratiæ,271. Ejus gratiæ resisti non potest,275.276.279. nunquam eventus eam destituit, 281. non est coactio,288. est à Spiritu S. principaliter, à Dei Verbo organicè,289.

Cooperetúrne,homo gratiæDei in sui conversione ? 975.

Cordium scrutator solus Deus est, 1043.

Cornelius Papa Rom. à plebe eligitur,95.

Corporis Christi præsentia nonnisi visibilis erit, 762. ejus polytopia impugnatur,771.787.&c. ejus existendi modus nonnisi localis esse potest, ib. idque secundum omnia corporis attributa essentialia, 772. 773. In Eucharistia nec producitur,nec aliunde adducitur,811. duplex fingitur ab Aquinate, verum & Sacramentale,813.817. Ejus Festum ab Urbano IV. institutum, 850.V. *Festum.*

Creatio nova quid ? 264.

Credere quomodo omnes teneantur, 350.

Crescentius Papæ Legatus cautiones authoritati Pontificiæ conservandæ proponit, 734. ejus ferox responsum Legatis Protestantium perhibitum, 1067.1073. Ejusdem mors tragica,1073.

Crucis signo quomodo veteres usi fuerint ? 651. an sit de essentia Sacramenti Confirmationis ? 696. 697.

Culpâ remissâ etiam quælibet ejus pœna remittitur,504.&c. nulla restat satisfactio,1015.1017.

Cultus Divinus nititur mandato Divino,226. non hominum arbitrio, ibid.

Cusanus circumgestationem hostiæ improbat,848.854.

D

Dallæus laudatur,699.708. & passim vindicatur,1016.

Damascenus primus errorem de orali manducatione apud Græcos introduxit, ut Amalarius apud Latinos,777.

Damnati obligatione amandi Dei soluti non sunt,451.

Debita nostra solvit Christus,507.

Debitum non solvit, nec satisfacit, 1013.

Debitor Dei est omnis homo,534.

Debitorem quomodo se Deus faciat, 525.528.

Decretum Dei conditionatum nullum est,272.273.

Decisio in rebus fidei penes quem ? 31.

Deficientes ad Papismum etiamsi non rebaptizentur, tamen Sacramentum à nostris ministris collatum validum agnoscitur,617.

Deus peccati author neutiquam est. 204. &c. non accipit personas, 536.

Diabolorum peccatum hominum

peccato gravius graviorem meretur pœnam,241.
Διάταξις Apostoli I.Cor.XI.34. quid? 129.
Dicere Dei non semper facere, sed rem factam aliquando enunciare est, 792.801.823.
Dignitas & dignatio quomodo differant? 536.
Dilectio Dei & proximi perfecta requiritur, 445.448. in quo consistat? 449 sincera esse debet,450. Ejus præceptum quomodo novum sit? 462.
Dionysii Areopagitæ νοθεία, 708.709.
Discretionis donum in rebus fidei nulli certo hominum ordini alligatum est,173.
Dispensationes Papales à Parisiensi Parlamento improbantur,752.
Dispositiones ad fidem quæ requirantur? 374.
Dissensus Pontificiorum Doctorum in dogmate de efficacia Sacramentorum, 595. argumentum præbet contra Tridentinos irrefragabile, 596. de Charactere Sacramentali, 606. de Baptismo Johannis, 643. de modo conversionis panis in corpus Christi,810. circa effectum satisfactionum,1018.circa Unctionis extremæ doctrinam, 1049. 1053. Vide *Tridentini Patres.*
Divinitas S. Scripturæ unde innotescat? 172.
Doctor noster est solus Christus,33.
Doctores Ecclesiæ non sunt infallibiles,174. nonnisi ea, quæ Christus præcipit, docere debent, 668.
Dogmata quædam fidei an ex traditionibus tantùm cognoscit possint? 130.
Dominicani, V. *Franciscani.* Eorum sententia de pœna infantum, 222. de conceptione B. Virginis, 210. De gratia & libero arbitrio,271.de differentia Sacramentorum Vet. & Novi Test.572. de efficacia eorum, 583. de materia Sacramenti Pœnitentiæ,956. in modo transsubstantionis panis Eucharistici,810.811.
Dominium externum omne ab Ecclesia abesse debet,895.
Dona Spiritus Sancti nulli certo hominum ordini alligantur,163.
Dordracena Synodus defenditur,403.
Dubitans non credit,412.
Dubitare, timere opponuntur fiduciæ,392.
Dubitatio & fluctuatio oritur ex fiducia in propriis meritis,529.
Dubitationis dogma Clero Pontificio quæstuosum est,483.
Dubium quid non potest esse adorationis objectum,865.

E

Ecclesia ad externa non habet hierarchicam potestatem,18. repræsentativa Pontificiorum perstringitur, 33. Ecclesia quomodo audienda? 44.45. quomodo ei assistat Spiritus S.48. quale sit ejus judicium in rebus fidei? 50. non agnoscit visibile caput, 61. &c. ejus authoritas præfertur scripturæ,116 117. Ejus unitas in quo consistat,50.quo sen-

su non errare dicatur, 51. quo item sensu dicatur columna & firmamentum veritatis, 170. eam audire quid sit? 665. 668. Ejus libertas in ritibus adiaphoris vel retinendis vel mutandis, 653. Ejus potestas tota spiritualis est, 897. 904. à temporali essentialiter distincta, 898. non est coactiva nec corporis nec animæ, 899. Ejus jurisdictio fusè oppugnatur, 65. 66. 894. &c.

Ecclesiæ Pontificiæ corruptionem agnoscunt Tridentini Patres, 101. Unitas qualis, 116. 185. Leges refelluntur, 661.

Ecclesiastici an subsint civili potestati? 907. 908.

Editio Vulgata Bibliorum an authentica? 114. 116.

Ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας quid? 171.

Eisengremius salutis certitudinem defendit, 414. seq. 426.

Electionis certitudo, 427. &c. 433.

Eleemosynæ an redimant peccata? 971.

Elementis mundi vivere quid? 663.

Emti quomodo dicantur infideles? 348. 349.

Encæniorum festum an divinitus institutum? 138.

Ἐφόδιον seu Viaticum olim moribundis dari solitum, 847.

Epiphaniæ festum cur institutum? 855.

E piscopi Pontificii quales sint juxta Espencæum, 23. 32. Imperiti sunt, 24. an à Papa olim instituti & confirmati? 91. 92. cur soli olim ad Concilia vocati? 35. In Concilio certant cum Fratribus regularibus de jure prælegendi & concionandi, 182. 185. jubentur à Concilio concionari, 183. sed frustra, 186. per vicarios, ibid. Eorum promotores ad ferenda vota non admissi, 102. Titulares sua potestate abutuntur, 934. Jurisdictionis illorum reformatio qualis? 755. In judicio quomodo eos Concilium tractari velit, 757. 758.

Episcopalis jurisdictio explanatur & exploditur, 903.

Episcopatus sitne juris divini, disceptatum in Concilio Tridentino, 73.

EST in verbis institutionis quid significet? 792.

Ethnicus & publicanus quis sit habendus? 45.

Evangelium est lex, fidei, non operum, 457. 460. ejus comminationes non sunt ejus pars, 461.

Eucharistia. An in ea corpus Christi sit indistanter præsens? 760. &c. Consecratio ejus quomodo fiat? 790. &c. Transsubstantiatio in ea impugnatur, 797. &c. Verba institutionis tropica sunt, 820. Eucharistiæ asservatio refellitur, 830. &c. an ad absentes mitti possit? 841. moribundis olim viatici loco dabatur, 842. 844. Ejus circumgestatio impugnatur, 845. &c. Adoratio fusè refellitur, 858. &c. Ejus ritus apud veteres longè diversi à modernis Pontificiis, 867. ejus effectus in remissione peccatorum venialium

lium expenditur, 879. &c. Communionis sacræ tempus disceptatur, 885. Præparatio ad eam quomodo fieri debeat, 891. &c.
Evidens aliquid esse potest, licet non videatur. 398.
Eunuchi quinam Esaj. LVI. 56. intelligantur? 547.
Ἔξαρχος διοικήσεως an Papa sit? 89.
Exauditionis precum certitudo, 410.
Excommunicatio non præsupponit jurisdictionem Ecclesiæ coactivam, 906. 909.
Exemplum & praxis fidelium sunt nostra institutio, 405.
Exomologesis Veterum aliud fuit, quàm Pontificiorum auricularis confessio, 942. 943. 1003. 1006.
Exorcismi apud Veteres in Baptismo nullus usus, 651. 655. ingens utriusque discrimen, 631. 632. 651.
Exploratio sui ipsius, 408. fidei. 411.
Extrema Unctio fusè oppugnatur, 1046. in Veteri Ecclesia non fuit in usu, 1051. Vide *Unctio*.

F

Facere id, quod facit Ecclesia, quid sit? 620.
Facere Dei & dicere aliquando differunt, 792. 801. 823.
Farnesius Protestantes cum Turcis comparat, 14.
Fatalem necessitatem non docent Reformati, 311. 312.
Festa hominibus dicari nefas est, 221.
Festum Conceptionis B. Mariæ recentissimun est, 220. Corporis Christi fusè oppugnatur, 850. &c. scatet erroribus & abusibus multis, 852.
Festa religionis ergo in N. Test. Ecclesiæ non sunt obtrudenda, 851.
Fideles de sua electione certi sunt, 428.
Fides nostra in homines non resolvitur, 165. quale sit medium intelligendæ & interpretandæ S. Scripturæ, 175. sola justificat, 353. &c. de Christo & in Christum, 350. non est prima duntaxat motio & radix justificationis, 382. Est fiducia Divinæ misericordiæ, 389. Non est nudus assensus, 390. Ejus certitudo, 401. 402. Est simul in intellectu & in voluntate, 388. 401. justitiam promereri non potest, 386. 387. quomodo per charitatem sit efficax, 388. Effecta ejus, 392. Objectum specialis Dei misericordia, 393. Ejus definitio ex Augustino, 394. in hac vita non est perfecta, 403. Ejus fulcra, 468. Temporaria quæ? 475. Theologica & Historica malè opponuntur, 476. A charitate separata non est vera, 496. &c. Fides Papistica mortua est, 497. Vera fidei effecta, 498. &c. Miraculosa qualis? 501. Antichristi est, ibid. Salvifica est pars pœnitentiæ salutaris, 962. Electorum propria est, 430. 431.
Fiducia quid? 391. ea fides carere nequit, ibid. Opponitur timori, 392. qualis sit justificatorum? 246. in sola Dei gratia, non in meritis propriis collocanda est, 526. falsa fiducia parit dubitationem, 579.
Filii Dei sumus per Christum, 371.

Fistula

Fistula præconii non semper pedum gratiæ comitans habet, 288.

Fœdus Abrahamicum perpetuum fuit, 466.

Fœdus Dei per Sacramenta obsignatur, 672. ejus prærogativa infantibus fidelium competit, 224.

Fœdus Caroli V. & Papæ contra Protestantes, 158. Ejus prætextus & veræ causæ, 259. 260.

Fontes S. Scripturæ non possunt esse corrupti, 157. 160.

Forbesius laudatus, 421. 568. 583. & passim.

Foribus clausis quomodo se Christus præsentem stiterit discipulis? 787.

Forsan, ἄρα non semper dubitantium nota est, 422.

Forum soli cum foro poli non confundendum, 48.

Fracastorii consilium de Pestilentia Tridenti grassante, 712.

Frænum aureum justitiæ originalis, 193. 194.

Franciscanorum & Domminicanorum dissensiones de conceptione B. Virginis, 210. de pœna infantum, 222. de gratia & libero arbitrio, 271. de differentia Sacramentorum Vet. & N. Testamenti, 572. de Efficacia eorundem, 583. 590. de præsentia Christi in Eucharistia, 810. de materia Sacramenti Pœnitentiæ, 956. Vide *Dominicani*.

Franciscani cujusdam Monachi Oratio de cœdendis Protestantibus, 102. Alterius impia concio, 1071. 1074.

Fundamenti Ecclesiæ in primarium & secundarium, absolutum & vicarium distinctio sensu Pontificio erronea est, 80.

Fundamentum fidei quod? 134.

Fudamentum Dei stat, 428.

G

Galli Concilium supra Papam esse statuunt, 107. contra Concilium Tridentinum protestantur, 741.

Gehennæ metus propriè dictum peccatum est, 328. Est homini laqueus, 330. desperatio, 331. nascitur ex amore sui, non ex amore Dei, 331. non præparat ad justificationem, 336. per se malus est, 977.

Gentilium ceremoniæ ad veri Dei cultum nec materialiter nec formaliter traducendæ sunt, 630.

Gerson doctor consolatissimus, 226.

Gloriæ beatorum an gradus futuri sint, 547.

Gnosticis similes sunt Traditionum patroni, 122.

Græca Ecclesia septenarium Sacramentorum numerum nunquam agnovit, 943. antiqua nonnisi duo agnovit, 567.

Græcorum à Latinis secessionis causa, 112.

Gratia Dei non alligatur Sacramentis, 222. an amitti possit? 249. præveniens qualis sit, 263. Ei soli omnia bona accepta ferenda sunt, 264. Excitans quid? 265. Libertatem non tollit, 269. Ejusdem distinctio Augustini à Jesuitis malè detorquetur, 270. efficaci nullum arbi-

trium humanum resistere potest, 279. Ejusdem distinctio in efficacem & sufficientem retunditur, 279.294. Theologi Pontificii dissident, 282. regenerans non est tantùm svasio moralis, 281.283. multa inde absurda, ibid. Pontificii hîc in partes eunt, 282.284. Eadem omne bonum in nobis operatur, 300. Justificans quid? 353. &c. favorem Dei notat, 366. Ejus efficacia omnibus & singulis fidelibus promissa est, 425. Eadem in Christo est causa salutis nostræ, 521. Operibus opponitur, 5225.524. Stipendio, ibid. quomodo Sacramentis annexa? 580. Eis non alligatur, 658. Baptismalis, seu Baptismo inhærens figmentum est, 675. Gratia Dei sola sustentat lapsos & restituit, 976.

Gregorius Ariminensis tormentum infantum, 222.

Gregorius Magnus redarguit Oecumenicum Ecclesiæ Pastorem, 72.

H

Hæemin האמין qualem habeat emphasin? 390.

Habitus acquisiti an ad posteros transmitti queant? 194.

Hæresi quis offendatur? 45.

Hæresis quid notet Pontificiis? 99. 100.

Hæreticos conversos quomodo veteres in Ecclesiam susceperint? 702.

Hæreditas meritum excludit, 523.

Hebraica Editio Veteris Test. non est corrupta, 157.

Hebræum idioma à Pontificiis negligitur, 155. ejus vocales consonis sunt coævæ, 157.

Helvetii ad Concilium Trid. invitantur, 181. Non parent invitationi, 740. 741. Inducti ad id à Rege Galliæ, 742.

Henricus II. Galliarum Rex protestatur contra Concilium Trident. 741. dissvadet Helvetiis, ne probent Concilium, 742.

Henricum III. Regem Galliæ pudet festi Corporis Christi, 854.

Henricus II. Angliæ Rex à Monachis cæditur octoginta ictibus, 1038.

Hesselii Κηρόφυγετον de Nectario Confessionem abrogante, 1005.

Hierarchia quomodo paulatim in Ecclesia succreverit, 78.

Hieronymi Canon, 147. Versio an adhuc extet? 150.

Hierosolymitana Synodus Apostolica quos habuerit suffragatores? 28. Decreta ejus qualia? 45. 46. 630. 635. 669. Ejus authoritas, 45. 46. Præses, 59, 60. Non recipit libros Apocryphos, 144. Omnium Conciliorum norma est, 28.

Hierosolymitana Ecclesia mater est omnium N.T. Ecclesiarum, 95.

Hitzdik הצדיק & Δικαιῶν quid? 369.

HOC pronomen in verbis institutionis S. Cœnæ quid significet? 780. 796. 798. non significat individuum vagum, 799. 821. 823.

Homines sunt instrumenta Dei, 309. non solummodo tamen instrumenta peccati respectu, 310.

Homo naturalis & spiritualis quomodo differant? 275.
Hostia in pompa Pontificali circumgestatur, 847. adoratur, 858. elevari quando cœperit, & ad quid? 866.
Hostiis intoxicatis quidam perierunt, 805. 809.
הוא pro הִיא an in Scriptura legatur? 215.
Humanitas Christi non adoranda est, 871.
Hypocrisis insignis Pontificiorum peccata extenuantium & negantium, 447.
Hypocritæ, 477. verè fideles non sunt, 478. in Ecclesia sunt non ut membra, 503.
Hypostasis fidei quid? 390. 391. 396. 397. aliquando καύχησις, & alia significat, 397.

I

Jacobi Apostoli conciliatio cum Paulo in doctrina de justificatione, 385. caput V. non agit de unctione Pontificia, 1057.
Jansenius laudatur, 514. & passim. ejus doctrina de gratia, 268. 270.
Jansenitarum & Jesuitarum hostile dissidium unde? 981.
Ἰδία ἐπίλυσις Scripturæ quid? 173. 176.
Jejunia & consilia Ecclesiæ Romanæ sunt inter dogmata carnalia, 669.
Jeremias Propheta quomodo in utero matris sanctificatus fuerit? 211.
Jesuitarum & Thomistarum dissensio in doctrina de gratia & libero arbitrio, 268. 269. Theologia casuistica perstringitur, 1037. docent hominem omni amore Dei destitutum salvum fieri posse, 981.
Ignatius Lojola ex confessionibus nimiùm auditis in terrores conscientiæ incidit, 987.
Igne Baptizare solus Christus potest, 654.
Ignem Persæ cur circumgestârint olim? 847.
Ignorantia culpabilis an effectus sit peccati originalis? 189. 140.
Illationes unde fiant? 534.
Illuminati qui? 300.
Illusor Papatus, 365.
Imperatores olim convocabant Concilia, 19. 20. Conciliorum decreta confirmabant, 89. 90.
Imperfecta sunt piorum opera, 489.
Impossibilia quomodo obligent? 302. 451. Cur Deus præcipiat? ibid.
Impotentia legem Dei servandi, 438. 439. unde sit? 442. 489. hominis irregeniti, 294.
Imputatio justitiæ Christi, 370. non est fictio mentis, sed realis, 372.
Incantatio quid sit? 594.
Incertitudo seu dubitatio de salute multa gignit absurda, 416. causæ hujus insani dogmatis, 417. dogma hoc commune est etiam Diabolo, 427.
Indurare & misereri opponuntur, 345.
Indurationis, excœcationis & traditionis in reprobum sensum quænam sit causa? 307. 308. 310.
Infallibilitas quatenus Conciliis sit tribu-

tribuenda? 40.49. Privilegium fuit Apostolorum, 164. 174. non item ordinariorum Ecclesiæ ministrorum, 175. Papæ nulla est, ibid.

Infantes sine baptismo decedentes an pœna damni in Limbò, non pœna sensus in gehenna afficiantur? 222-243. Pontificiorum sententia, 223. Eos non promiscuè damnari probatur, 223-227. possunt martyrii coronam deportare, 227. quomodo ante baptismum regeniti dicantur? 229. post baptismum peccato originali infecti, 199. ante baptismum sunt in Ecclesia, 202. Ob baptismi defectum non sunt damnandi, 656. sanctificationis & regenerationis capaces sunt, 657. 659. quomodo iis Baptismus prosit? 598. intentionem baptismum suscipiendi nullam habent, 614.

Injuria Deo illata à solo Christo reparatur, 511.

Innocentius III. primus Confessionis auricularis patronus, 992. 1006.

Inquinamenta mundi effugere quid? 477.

Institutio Christi deest 5. Sacramentis Pontificiorum, 565.

Instrumenti vitium non est adscribendum causæ principali, 309.

Intentio sacerdotis Sacramentum administrantis ad integritatem Sacramenti non est necessaria, 611. &c. Dogma hoc tollit certitudinem efficaciæ Sacramentorum, 615, totum Papismum incertum reddit, & idololatriæ exponit, 616.

Intellectus est oculus mentis, 292.

Intercessio Christi pondere suo nunquam caret, 467. pro solis electis fit, 468.

Interim formula cuditur, 733. de ea queritur curia Romana, 734. Turbas excitat ibid.

Interpretatio Scripturæ non ab Ecclesia Romana nec à consensu Patrum pendet, 161. neque à Papa, 163. &c. est donum Dei non ad unum cœtum, vel ordinem hominum restrictum, 164. iniquè Papa sibi soli vendicat, 167. Objectiones Tridentinorum diluuntur, 168-177. Scriptura sui ipsius interpres est, 168. 169. ἰδίας ἐπιλύσεως quid sit? 173. Papæ non est infallibilis, 175.

Interrogatio bonæ conscientiæ quomodo Baptismus sit? 588.

Jobi afflictio à quo? 310. ejus fiducia explicatur, 419. integritas, ibid. 420. defectus, 440. 492. agnitio imperfectionis suæ, 487. fuit peccator, 491.

Johannis Bapt. Vide *Baptismus*

Johannes Baptista fuit præcursor Christi, 644. ab eo baptizati cur non nulli rebaptizati fuerint? 646.

Jother & Chasir non corrumpunt textum Hebræum Scripturæ, 158.

Ira Dei qualem pœnam notet? 235.

Iræ filii naturâ qui & cur dicantur? 291.

Irenæus quo sensu Romano Episcopo ἱκανωτέραν ἀρχὴν tribuat? 96.

Irregeniti quales sint naturâ, 263. eorum opera peccata sunt, 319.

Israelitarum conventus à quo indicti? 17.18.
Itala Versio Bibliorum non fuit authentica habita, 156.
Judæi S.Scripturæ sunt custodes, 157. 158.
Judices conservatores qui? 935.
Judiciaria potestas Christo non qua homini, sed qua Filio hominis data est, 1029.
Judicia Dei quo respectu imperscrutabilia sint, 54.
Judicium humanum conscientiis non dominari debet, 50, 51.
Judicium fidei ad quos pertineat? 37. Infallibile Ecclesiæ non est necessarium, 50. discretionis & applicationis Scripturæ singulis competit fidelibus, 162. non est penes solos doctores Ecclesiæ, 171.
Judicium circa peccatum duplici ratione pertinet ad Ecclesiam, 909.
Jugum Christi quomodo svave dicatur, 447.
Julii III. Bulla resumptionis Concilii Tridentini, 723. Notæ ad eam, 725. &c. Ejus Prosop graphia, 726. Causæ ad Concilium resumendum impellentes, 729. Non constat sibi Concilium Tridenti indicens, 726. Vult esse Concilii Dominus, ibid. 727. Eligitur in Pontificem, 734. Impulsu Cæsaris de Concilio habendo deliberat, 735. Ejus adversus Protestantes pertinax animus, ibid. Mittit ad Helvetios, 740. Minatur Gallo spoliationem Regni, ibid.
Jurisdictio Episcoporum in Concilio restringitur, 757. Ecclesiastica fusè impugnatur, 894. &c.
Jus patronatus an dependeat à fundatione vel dotatione Ecclesiæ alicujus 936.
Justificandi qui? 243.
Justificationis impii descriptio, 244. 245. ejus causæ, 245. 352. &c. Incrementa, 246. fructus, 249. non est habitus infusus charitatis inhærentis, 353. sed justitia Christi, 355. ejus causa meritoria à formali non distinguenda, 361. impia & blasphema effata Pontificiorum de causa ejus, 362. Dissensus, 364. differt à regeneratione, 369. ideo cum sanctificatione non confundenda, 539. non tollit omnia peccata ex homine, 441. absolvit tamen ab omnibus peccatis, 675. quomodo sit ex operibus, 542.
Justitia justificatorum qualis esse debeat, 355. Est justitia Christi imputata, ibid. 356. asseritur fusè, 362. &c. 367 an & quomodo inhærenter sit in homine? 367. &c. an & quatenus amitti possit? 474. non est tantùm fictio mentis, sed realis, 372.
Justitia alia est causæ, alia personæ, 494. stricta & temperata distinguitur, 535.
Justitia Pharisaica, 460.
Justo quomodo lex posita non sit? 452.
Justus & justificatus quomodo differant? 541.

K

Keri & Chetibh non sunt corruptio textus Hebraici,158.

L

Labia sacerdotis scientiam custodire debent,169.170.

Lapsi quomodo sint erigendi? 248. post Baptismum olim gravi coërcebantur pœna Ecclesiastica,681.

Lateranensis Concilii sententia de Transsubstantiatione expenditur, 818.

Latriæ cultu an hostia veneranda? 858. 865. 873. affirmat Concilium Trident.ibid.873.

Lavacrum regenerationis quid? 230.

Lectiones variæ textus corruptionem non arguunt,158.

Legatorum Papæ admonitio in Sessione I.99.

Leges Ecclesiasticæ baptismo an præjudicent? 661.&c. quomodo obligent, 662. non sunt immediatè à Spiritu S. nec pars Divini cultus, 666.

Legislator propriè dictus an Christus sit? 453.&c. summus est Deus,664. minùs principales homines, 665. &c.

Leo Allatius. Vide *Allatius.*

Leo X.aversatur Concilium,11.12.

Leo Magnus primus pœnitentiam privatam stabilivit,950.

Lex Dei perfectè observari nequit, 436.&c. Mosaicæ perfectio, 455. 459. Divinæ rigor,450. Ejus terrores quomodo salutares? 451.

Liberi arbitrii actus naturales non disponunt ad justificationem,261.&c. 265. 266. in Spiritualibus nullas habet vires, 267. 273.&c. 290.&c. non cooperatur gratiæ,267 282.de eodem Augustini sententia, 275. 283. Vide *Augustinus.*

Liberum arbitrium gratiæ non resistere potest, 276.279. ante regenerationem fertur tantùm in malum, 319.

Libertas Christiana, 164. circa ritus adiaphoros, 653. quòusque se extendat? 664.

Limbus infantum,223. Pelagii fœtus est,236 Paradisus Muhammedicus est, 238. de eo Scholasticorum dissensiones, 237. Patrum, scholæ commentum est,232. medius locus talis non datur,233.

Linguarum originalium ignoratio Versionem Vulgatam Latinam authenticam fecit,154. impedit Scripturæ interpretationem,159.

Liturgiæ Veteres pleræque sublestæ fidei sunt,877.

Lucta Spiritus cum carne etiam in justificatis residua manet, 442.450.

Lutherus cur de non nullarum Epistolarum Scripturæ Divinitate dubitârit, 131.ejus de dogmate incertitudinis fidei & salutis vox,426.

M

Macchabæorum libri quid ad historiam sacram conferant? 148.

Magistratus imperium Evangelicæ libertati nihil derogat,64. ejus leges quomodo obligent conscientiam? 663. Pastor est,58. ejus cura

circa sacra, 900. jus habet vocandi Ministros, 901.
Major inter fideles quis sit? 668.
Malachias ultimus Prophetarum, 138.
Malè facere homini naturale est, 291.
Mali bene operari non possunt, 322.
Mandati & consilii differentia, 47. 667.
Mandata Dei obedientiæ & officii norma sunt, 208. quomodo gravia non sint? 448. &c. eorum observatio perfecta an sit possibilis? 247. non sunt norma virium, sed officii nostri, 271. V. *Legis impletio.*
Manducatio carnis Christi Spiritualis, non oralis est, 769. in quo consistat? 784. Oralem Amalarius primùm in Ecclesiam Latinam introduxit, 777.
Manuum impositio quomodo ab Apostolis fuerit adhibita? 693. quid effecerit? 695. qualis apud Pontificios? 703. Non est Sacramentum confirmationis ibid.
Manichæis deteriores sunt Pontificii in articulo de peccato originali, 189. 190. 191. quia Deum faciunt authorem peccati, ibid.
Marcelli Papæ Epistola rapsodia est, 25. 26.
Marci Anton. de Dominis dissertatio de pluralitate beneficiorum, 559.
Marinarus malè habetur, 115. sententiam orthodoxam de peccato originali tuetur, 204. item de justificatione, 361. de certitudine salutis, 415. voti Sacramentorum necessitatem impugnat, 657.
B. Maria. V. *Virgo.*
Μαριολατρεία serò in Ecclesiam invecta est, 214.
Martyres veteres nondum baptizati, non damnandi sunt, 227.
Mauritius Saxoniæ Elector fidei Caroli V. Imperat. permittit Concilium, 729. ejus Legati Tridentum veniunt, 1065. 1066.
Media à fine non sunt divellenda, 425.
Medicus Christus est ægrotis, non sanis, 211.
Mediis uti tenemur. 226.
Mendozæ protestatio contra Synodum Bononiensem, 731.
Mercedis intuitu an operari liceat? 512 &c.
Merces & meritum an & quomodo sint relata? 533.
Merces terrena veram virtutem non arguit, 326. 327.
Mercenarius quis sit? 513.
Meriti Christi sufficientia absque efficacia esse nequit, 341. illud applicandi potestas non Ecclesiæ, sed soli competit Christo, 637. non applicatur per satisfactiones, 1019 1020.
Meritum non potest esse satisfactio, 1015.
Merita operum fusè discutiuntur, 516. &c. meriti requisita, 519. 525. &c.
Meriti definitio Pontificiorum arguitur, 518. &c. 525. merita à Patribus plerisque exploduntur, 530. eis non subest justificationis augmentum, 538. &c. nec gloriæ, 543.

Meſſalianorum ſeu Euchetarum dogma quale fuerit? 677.

Miniſtri Eccleſiæ à Principibus hujus mundi differunt,48. qualia ſint inſtrumenta? 621. inter illos & judices politicos magnum eſt deſcrimen, 622. eorum & cauſæ principalis diſcrimen, 623. 624. eorum intentio non requiritur ad Sacramenti efficaciam, 624. merè miniſtri, nullatenus Domini ſunt, 896.

Miraculorum ritus non ſunt ſacramentales, 654.

Miraculoſa fides qualis? 501. ab Antichriſtianis jactatur, ibid.

Miſſa corpus Chriſti ſimul in cœlo & in terra exiſtere dicit, 768. pro infantibus fruſtra celebratur, 203. eorum arguit peccatum, ibid.

Miſſio Chriſti & Apoſtolorum in quibus conveniat? 670.

Μισθὸς quid? 533.

Monachalis vita perſtringitur, 416.

Monachi magis quàm Epiſcopi Papæ poteſtatem defendunt, 182. illis olim concionari non licuit, 182.

Monaſteria Epiſcoporum juriſdictione eximere Papatus habetur arcanum, 183. Exemptio eorum arguitur, 256.

Monita & minæ non fruſtra fiunt, 303.

Montaniſtarum & Novatianorum hæreſis, 951.

Montanus Card. Concilii Trident. loco Pauli III. præſes ejus tranſlationem promovet, 712. 715. &c. ejus arrogans reſponſum redditum Velaſco proteſtanti Cæſaris nomine, 732. Papa eligitur, & nomen Julii III. aſſumit, 734. Vide *Julius III.*

Moribundis an Euchariſtia ſit miniſtranda? 842. 844.

Mors non eſt ſequela naturæ, ſed pœna peccati, 199. 505. ſtipendium peccati, 211. 524. fidelium non habet rationem pœnæ pecati propriè dictæ. 510.

Mors Chriſti non eſt ſubita loco ſingulorum hominum, 337. &c. ejus amplitudo, 338. &c. Ejus in ſufficientem & efficacem diſtinctio nulla eſt, 341.

Mortem gignere quomodo concupiſcentia dicatur? 207.

Mortui in peccatis bene operari ex ſe nequeunt, 293.

Moſcholatria Iſraëlitarum à Deo punita fuit etiam ſerò, 509.

Munditiæ cordis qualis ſit in regenitis? 418.

Mundus credentium, 346. quomodo Chriſtus pro eo mortuus dicatur? 347. de eodem Auguſtini ſententia, ibid. non notat ſemper ſingulos qui in mundo ſunt, 348. Ejus inquinamenta effugere quid? 477.

N

Næpheſch נפש quid notet? 445.

Natura hominis corrupta eſt, 263.

Naturæ & legis imbecillitas ad juſtificandum hominem, 243.

Nectarius privatam confeſſionem in Eccleſia Orientali abrogavit, 994. 1003.

Nepotiſmus in Concilio Trid. fovetur, 931. 935.

Nico-

Nicenum Concilium I. & II. in quibus rebus erraverint? 40.41.
Nicolai I. vox de laicis in Concilio suffragantibus, 31.
Nicolai II. sententia de S. Cœna contra Berengarium, 827.
Ninivitarum pœnitentia, 334.983.
Norinbergensis conventus, 13.
Notitia fides certa est, 421. quam fideles habent de remissione peccatorum unde est, 408.409.
Nutritii Ecclesiæ Reges sunt, 54.

O.

Obedientia Christi causa est regenerationis, 228.
Obedientia non semper præsupponit imperium, 907.
Obligari ad impossibile an quis possit? 302.
Obsignatio credentium quid sit? 607. 608.
Obstetrices Ægyptiacæ quomodo Deum timuerint? 301.
Oculus hominis lucidus quo sensu dicatur, 493.
Odio & condamnatione dignum quid, an in regenitis remaneat? 204.205.
Oeconomi quales fuerint Apostoli? 47.
Oecumenicum Concilium hodie nullum à Papa convocari potest 22
Oecumenicus Ecclesiæ pastor Antichristus, Bestia, Pseudo-propheta audit in Scriptura, 70.
Oecumenicus Papatus fusè impugnatur, 61. &c. in Concilio jugulatur, 560.
Ὁμολογεῖν τὰς ἁμαρτίας non infert Confessionem auricularem, 1002.
Omnis particula non semper exceptionem excludit, 343.344.
Omnes quomodo credere teneantur? 150.
Opera irregenitorum sunt peccaminosa, 319. &c. sunt mali malæ arboris fructus, 322. Deo non placent, ib. peccatis polluta sunt, 326. 489. non justificant, 354. &c. sunt imperfecta, 485. &c. Eorum primarius finis, 512. quo sensu mercedis intuitu fieri possint ibid. eorum merita fusè discutiuntur, 516. & 249. bona fide justificante posteriora sunt, 375.
Operis meritorii requisita, 525.
Opera pœnalia Pontificiorum à S. Scriptura ignorantur, 1013. damnantur, 1014.
Opus operatum Spiritus S. in Sacramentis quale sit? 597.
Oralis carnis Christi manducatio inutilis est, 769. & impossibilis, 770. ab idolorum fabricatoribus ortum traxit, 777.
Oravit Christus pro Petro & cœteris Apostolis, 70.
Ordinis actus in Concilio quinam sint? 54.55.
Ordinis externi sanctio à quo pendeat? 18.
Orientales Ecclesiæ ab Occidentalibus separatæ ordinis potestatem retinent, 67.
Origenis de Unctione sententia, 1061. 1062.

Originalis Scripturæ textus an interierit? 159. ejus ignoratio noxia est, ibid.

Originale Peccatum definitur à Concilio Trid. 177. qua in re ejus essentia? 187-196. Variantes Pontificiorum sententiæ, 188. quomodo sit qualitas positiva, ibid. asseritur fusè, 189. intellectum & voluntatem corrupit, 190. Pontificii id tollunt, 191. unde multa absurda, ibid. Scholasticorum opiniones variæ, 191. 192. Objectiones Trident. diluuntur, 192.-196. Est ens positivum, 193. 194. quomodo propagetur, 194. 195. per baptismum non tollitur, 196. &c. à peccato actuali distinguendum, 197. 198. in regenitis est causa actualium, 198, mortis, 199. manet in regenitis, 200. &c. meretur æternam damnationem, 234. pœnam damni & sensus, 223. 232.

Orimasda Persarum quis? 847.

P

Paciecus Cardinalis non consentit Bononiensi translationi, 713. Bononiam migrare recusat, 719.

Palatinus Elector causam Concilii fidei Imperatoris Caroli V. permittit, 730.

Panis in Eucharistia quomodo sit & dicatur Corpus Christi, 763. 764. communio corporis Christi, 766. 822. non annihilatur, nec convertitur in corpus Christi, 814. Vide *Eucharistia.*

Papa. Ei non omnes Ecclesiastici subsunt, 22. Jus præsidendi in Concilio non habet, 52. non est successor Petri, 53. 58. 75. 68. 77. 79. 82. Non est caput Ecclesiæ, 61. 85. non est infallibilis, 69. 70. Ejus majestas in quibus consistat, 80. authoritas & potentia in Concilio Trid. stabilitur, 107. Vult haberi Ecclesia repræsentativa, ibid. Eorum aliqui ab Ecclesia reprehensi sunt, 164. sunt errori obnoxii, 166. Dissensum inter suos tollere nequeunt, 167. Infallibilitatem stultè sibi arrogant, 175. Papæ authoritas habetur principium ἀναπόδεικτον, 384. Legem Dei solvit, 459. se supra Christum effert, 848.

Papatum dubium reddit dogma de intentione Sacerdotis, 616.

Papias credulus nimis, 83.

Parisiense Parlamentum improbat dispensationes Papales, 752.

Pascendi munus non est imperium, sed ministerium, 76. 82. non soli Petro, sed cæteris quoque Apostolis injunctum fuit, ibid. 78. Pascere non est dominari, 76. 905.

Pascha non fuit typus Eucharistiæ, 712.

Paschæ & Pentecostes tempore tantùm olim baptizabatur, 649.

Passiones quales nos cum Christo conformes faciant? 1023.

Pastor cur dictus fuerit I. liber Macchab. 148.

Pastorum Ecclesiæ munus, 39. 82. iis quatenus obediendum? 670. quomodo peccata remittant? 1031. 1034.

Pastophoria veterum quid? 844.
Patriarchæ quo sensu œcumenici fuerint dicti? 95.
Patres V. T. quomodo justificati fuerint? 266.
Patris titulo quomodo Papa sit compellandus? 58.
Patrum consensum iniquè crepant Pontificii, 165. iis Transsubstantiatio incognita fuit, 815. &c. 827. eorum sententiæ de Pœnitentia examinantur, 950. alicubi de Baptismi necessitate cur incautiùs locuti? 658. 659.
Pauli raptus in tertium Cœlum, 406.
De Paulinianistis quid Concilium Nicenum decreverit? 41.
Pauli III. Bulla indictionis Concilii Trid. 1-10. Notæ ad eandem 11-16. à Concilio abhorruit, 12. &c. Cur Mantuam profectus ad Carolum V? 14. *Sanguinarius fuit*, ibid. Vitia & nefanda scelera ejus recensentur, 15. Cum Carolo V. agit procaciter, 19. Jubileum publicat, 98. Ejusdem diploma classicum est belli in Germania, 256, Bononiensis translationis Concilii conscius & author fuit, 714. 715. &c. Ejus Bulla facultatis, 718. Henrico II. Galliæ Regi fœdus offert contra Cæsarem, 722. Carolo V. Concilium Bononiense, & bellum adversus Angliæ regem Eduardum VI. commendat, 730. 736. meditatur fœdus adversus Cæsarem, 732. Nuntios mittit in Germaniam cum Bulla invitante ad reconciliationem, 733. 737.
Peccatum homini naturale est, 290. quomodo voluntarium? 208. est vitium instrumenti, 309. concretè considerati plures dantur causæ, 310. ejus macula post remissum reatum remanet, 370. 371. Originale quid? 187. Vide suprà *Originale*. Ejus authorem faciunt non Reformati, 304. &c. 315. 317. sed Pontificii, 363. ejus remissio quid? 360. 361. remittere solus Deus potest, 1029. 1035. ejus agnitio ex lege ad pœnitentiam requiritur, 961. non est causa remissionis, sed conditio, 970. gravitas ejus unde æstimanda? 1021. malè distinguitur in mortale & veniale, 882. omne est *ἀνομία*, 883. Omnes homines infecit, 485. 488.
Pelagianorum sententia de Gratia & Natura, 268. à Jesuitis & modernis Pontificiis defenditur, 269. de Salute non baptizatorum infantum, 236.
Pelagianismo favet sententia Pontificiorum de Peccato originali, 190. 199.
Pelargi concio seditiosa Tridenti habita, 1071. 1074.
Πεπιστευκότες à Vulgato interprete malè vertuntur credentes, 1000.
Perfectio legis Mosaicæ, 455. &c. 459.
Permissio Dei circa peccatum non est planè otiosa, 308.
Persarum mos Mithræ imaginem circumferentium, 847.
Perseverantia Sanctorum, 248. fusè pro-

propugnatur, 463. &c. ejus certitudo subjectiva defenditur, 481. absurda ex Pontificiorum dogmate contrario monstrantur, 472. &c.

Personarum acceptio in gratuitis locum non habet, 536. apud Deum nulla est, ibid.

Persuasio moralis nullam certitudinem gignere potest, 415.

Petra Christus est, 80. quomodo à Petro distinguenda, 75. in deserto fuit typus Christi, 574.

Petrus an præfuerit Concilio Hierosolymitano? 59.79. an cœteris Apostolis major? 77.79. nunquam fuit caput Ecclesiæ, 75. 76. an, & quomodo Petra? 80. jussus est pascere oves non suas, sed Christi, 82. Romæ an unquam fuerit? 83. Repræsentavit Ecclesiam sociali modo, 67. Infra reliquorum Apostolorum dignitatem à Pontificiis deprimitur, 67.77.79. Ejus lapsus non sustulit ejus fidem, 479.

Pharaonis induratio à quo? 310.

Pharisæis similes sunt Romanenses, 203.

Φαρμακεία, incantatio quid? 594.

Φωτισμὸς illuminatio an Baptismus sit? 679.

Pistavii Oratoris Cæsaris colloquium cum legatis Protestantium, 1070. ejus impia vox de Scriptura, 1073.

Pœnæ damni & sensus distinctio qualis? 222. est ἄγραφΘ, 232. ambæ indivulso nexu cohærent, ibid. futuri sunt gradus, 239. non æternas tantùm, sed & temporales pro nobis Christus pertulit, 507. Piorum non sunt satisfactiones & vindictæ, sed castigationes, 510. propriè dictas Ecclesia non infligit, 899. earum timor non bonus est, 330. non mutat voluntatem malam, 331.

Pœnitentia baptismalis & postbaptismalis Pontificiorum est figmentum, 679. quo sensu veteribus secunda post naufragium tabula fuerit dicta? 682.949. Evangelica à Papistica multùm differt, 893. non est Sacramentum propriè dictum, 937. &c. Materia ejus an sit contritio, confessio & satisfactio? 939. &c. 941.953.&c. Ejus origo, 942. qualem Apostoli docuerint? 947. Patres qualem? 950. Partes ejus, 960. &c.

Polycarpus, Irenæus, Cyprianus, Augustinus, alii an Papam pro Ecclesiæ capite agnoverint? 86.87.

Polytopiæ corporis Christi absurditates, 787.789. Vide *Corpus Christi.* Item, *Eucharistia.*

Pontifices Rom. inde à Leone X. omnes à Concilio legitimo abhorruerunt, 12. Arcana eorum, 182. non idem esse Pontificem & Sedem Apostolicam Galli tuentur, 752. V. *Papa.*

Pontificum mandata ad Concilium & legatos missa. V. *Tridentinum Concilium.*

Potentia Dei non est alligata Sacramentis, 226. hominibus non communicatur, 674. ad contradictoria

& implicantia sese non extendit, 806.
Potentiæ hominis planè corruptæ sunt, 291.
Potestas civilis ab Ecclesiastica toto genere differt, 898. Unica est à Deo instituta, 900. Ecclesiastica non uni soli homini est commissa, 65. qualis hominibus sit à Deo communicata? 241. Papæ qualis sit? 16.17.
Pseudo-Christi & Pseudo-Prophetæ qui? 762.
Præcepta Dei quomodo possibilia vel impossibilia sint? 442.449. illis nihil addere licuit in Vet. Test. 665. Humana ad cultum carnalem pertinent, 666.669.
Prædeterminantes qui? 277.278. nobiscum faciunt, 282.284.285.289.
Prædestinationis certitudo defenditur, 247.427.&c. ejus effectus, 430. causæ, 435.
Prædeterminatio voluntatis humanæ an cum libero arbitrio consistere queat? 277.278.
Prædicationem Verbi Dei per quos Concilium Trid. fieri voluerit? 183.
Prælectiones per quos fieri debeant? 183.
Præparatio justificandorum qualis requiratur? 244. non fit per opera, 378.379.383.384.
Præparatio ad S. Cœnam qualis fieri debeat? 891. &c. Sufficientiæ & probabilitatis exploditur, 893.
Præscientistæ qui? 277.282.284.
Præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, 760 &c. triplici sensu accipitur, ib. malè in naturalem & supernaturalem distinguitur, 772. Vide *Eucharistia. Corpus Christi. Polytopia.*
Præses Concilii quis esse debeat? 52. &c. 55. præsidendi jus non competit soli Papæ, 52.
Πράξεις ἀναγγέλλει quid? 1000.
Preces secretæ in Ecclesiis nostris usitatæ vindicantur, 627.
Presbyteris advolvi, non est confiteri, 1004.
Primatus Papæ qualis? 62.
Principes hujus mundi quomodo Dei sint ministri? 48.
Privatio sola absque contemptu Sacramenti noxia non est, 226.
Prolapsi qui dicantur, 476. à simpliciter lapsis differunt, 679.
Promissiones Divinæ quomodo sint conditionatæ, 421.429. earum & præceptorum par ratio est, 424.
Promissiones Dei de bonis spiritualibus omnibus credentibus communes sunt, 657.
Promissio gratiæ utriusque Testamenti Sacramentis annexa fuit, 580.
Prophetiæ donum & ordinarium Ecclesiæ ministerium differunt, 165.
Propheticus liber qui dicatur? 138. quinam illis annumerandi? 142.
Πρόσκαιροι quinam sint? 475.
Protestantes Turcis comparantur in Concilio Trid. 102. à Leone X. prædamnantur, 100. quomodo audiendos putaverint Tridentini, 101 iis

Cæsar imperat Concilii frequentationem, 735. habendi Concilii conditiones præscribunt,730 Salvum sibi conductum præstari petunt,753. subdolè talis iis conductus decernitur,756.757 Theologos suos Tridentum mittunt,1071. actionis inchoationem urgent, ib. disceptatur an,& qualis cautio illis concedenda,1066 in Concilio non audiuntur,1074.

Prudentiale principium interpretandæ Scripturæ Papæ infallibilitas nullum est,175.

Puncta vocalia Hebræa consonis coæva sunt,157.

Q

Quasi quid notet? 953.

R

Rechenbergii Abbatis Einsidlensis de Præsentia reali corporis Christi vox,860.

Redemptio Christi non est universalis,337.&c.

Redempti quomodo infideles dicantur,2.Pet.II.1? 348.

Redimere quid? 772.

Redingius Abbas Einsidl. falsus testis,378. à Scriptura ad Patres provocat, 439. auream Pauli catenam luxat,464.473. mendacii arguitur, 567.& passim.criminis falsi postulatur,698.& alibi. Polypo mutabilior est,590. variorum errorum arguitur, 596. Ignorantiæ, 646. & passim.

Reformatio Cleri & populi Concilio Tridentino prætexebatur, 101.

Regeneratio hominis fit per gradus, 206. non habet dispositiones prævias,264. &c. non est opus voluntatis humanæ, 273. sed Spiritus Sancti,274.ejus principium & progressus distinguitur,ibid.

Regeniti peccato originali subsunt, 196.&c.198. eorum perfectio qualis? 449.450.

Regnum Christi quale sit? 897.

Regula fidei quæ? 134.

Religio Romana non fide Divina,sed hominum opinionibus nititur,76.

Remissio peccatorum efficit, non, ne peccatum in homine existat,sed ne ei imputetur,205. Remissio peccatorum & renovatio mentis non sunt partes justificationis, 359. Utriusque discrepantia, 360. non pendet ex Sacramentis, 596. nec proinde effectus est Baptismi, 640. tribuitur tamen baptismo, 673.&c, plenam Christus impetravit, 506. Ejus caussa efficiens est voluntas Dei,non verba hominum,945. non ulla operum merita,996.

Remittendi potestas qualis Ecclesiæ ministris concessa sit? 998.

Remittere peccata solius Dei est, 1029. quomodo verò Christus,quo Apostoli & Ministri Ecclesiæ dicantur? 945.

Repræsentatio Ecclesiæ qualis sit juxta Pontificios, 33. est character Bestiæ,34.

Reprobi an & quomodo Evangelio crede-

credere teneantur? 301. culpa non vacant 352.
Residentia urgetur à Cardinale Montano, 255. à Caranza, 255. De ea decretum conditur, ibid. 279. abusus ex non residentia, 257.
Resistendi libertas repugnat fundamento Prædestinationis, 277.
Resistere Spiritui Sancto qui dicantur? 285. &c.
Revelatio Novi Test. qualis? 49.
Revelationes fœminabus quibusdam factæ exploduntur, 856.
Reverentia Symbolis sacris qualis debeatur? 861.
Rhæti Episcopum suum Curiensem ex Concilio Trid. revocant, 742.
Ritus adiaphori Ecclesiam non obligant, 653.
Ritus veteris Ecclesiæ in Eucharistia, 877. à modernis Ecclesiæ Pontificiæ longè diversi sunt, ibid.
Ritus Sacramentales Pontificii an necessarii? 625. Ecclesiastici non obligant conscientiam, 626. sunt superstitiosi & quidam impii, 627. onera sunt, 628. eorum nimia copia, 629. ex Judaismo & Paganismo transsumpti, ib. 630. non sunt pars Divini cultus, 631. eum corrumpunt, 634. Baptismales disceptantur, 647. &c. Veterum recensentur, 649. &c. sunt plerique humanæ originis, 651. non sunt Sacramentales, 654.
Roma moderna generosi vini pessimum est acetum, 96. emporium spirituale, 605.
Romana Ecclesia in magna olim fuit veneratione, 95. defecit, 97. ejus corruptionem fatentur ipsi Tridentini, 101. ritus suos aliis obtrudere non debet, 631. falsò sibi tribuit jus in alias, ibid. Et potestatem definiendi de Sacramentis, 647. Symbolum Nicenum mutavit, & Schismati occasionem præbuit, 112.
Romanum Concilium IV. à Rege Theodorico indictum est, 25.
Ruach רוח Spiritus, voluntatem Dei revelatam aliquando significat, 286.

S

Sacerdotes Veteris Test. quomodo scientiam custodiverint? 170. eorum decreta qualia? 44. externam potestatem cur & quando exercuerint? 900. quomodo purificaverint, 1030.
Sacramenta. Abusuum in iis reformatio, 556. an ob eorum dispensationem aliquid accipiendum? ibid. eorum numerus septenarius fusè refellitur, 561. &c. Veteris & Novi Test. Sacramenta an substantiâ differant? 572. &c. Obsignant fœdus Dei ejusque promissiones, ibid. quomodo exhibuerint gratiam? 575. 577. figurativa & demonstrativa fuerunt, 576. Eis tribuitur propitiatio, 577. quomodo egena mundi elementa dicantur? 579. Eorum physica efficientia & Opus operatum fusè oppugnatur, 583. &c. non sunt causa gratiæ nec physica nec moralis, 587. suo modo promissionem gratiæ continent, 592. & ex-

hibent, 593. sunt signa practica, 599. characterem nullum communicantibus imprimunt, 601. &c. ritus Pontificii examinantur, 625. &c. Intentio Sacerdotis administrantis refellitur, 611. &c. Non sunt adoranda, 862. &c.

Sacramenti vox apud veteres passim pro quocunque signo sacro sumitur, 710.

Sacrificia Vet. Test. quo sensu ἱλαστικὰ propitiatoria fuerint? 581. Propitiatorium nullum est præter Christi sanguinem, 971.

Sacrificuli Missifici θαυματουργοὶ haberi volunt, 594. sed φαρμακεῖς incantatores potiùs sunt, ibid.

Salazar Episcopus Hispanus malè habetur, 105. Episcoporum vitia aulæ Romanæ imputat, 556.

Salus non dependet è Baptismo, 224. aut Necessitate medii, 225. ejus remedia an ad unum restringi possunt? 569. Salus in spe & in re nonnisi ratione differunt, 674.

Salvus conductus. V. *Protestantes.*

Sanationis donum miraculosum & temporarium fuit, 1058.

Sanchesii de Matrimonio opus flagitiorum fœdissima sentina est, 991.

Sanctificari qui dicantur? 350.

Sanctificatio cum justificatione à Pontificiis confunditur, 367. Utriusque differentia ostenditur, 368. in adultis invisibiliter efficitur, 659.

Sanctitas Ecclesiæ Pontificiæ qualis? 101, 102. Infantum qualis? 224. nonnullorum Pontificiorum ementita, 444.

Sanctuli fictitii, 444.

Sanguis Christi in Eucharistia an sit Testamentum? 765. ejus effusio non quævis, sed in morte satisfecit justitiæ Dei, 1011.

Sanguinis & suffocati interdictum non nova fuit ceremonia, 630. temporarium fuit interdictum. 635.

Sapientia nobis quomodo Christus factus sit? 358.

SardicenseConcilium non fuit Oecumenicum, 88.

Sarisim סריסים Esaj LVI. 4. Eunuchos infames significat, 547.

Satisfactio an sit materia Sacramenti Pœnitentiæ, 953. Humanæ fusè refelluntur, 1009. &c. non subordinantur Christi satisfactioni, 1019. à sacrificulis injunctæ impiæ & injustæ sunt, 1013. ad desperationem gradus, 1015. earum definitiones, ibid. Usus, 1022. Patrum de iis sententiæ, 1016. 1027.

Scabellum pedum non est adorandum, 871.

Schachar שׁכר quid? 533.

Scholasticam Theologiam eliminari petunt Canonistæ, 187. 193.

Scholasticus quis olim dictus fuerit? 183.

Scipio Henricus Jesuita Messanensis, Svavis Polani censor, refellitur defendens contra Svavem Clementem VII. 12. jus convocandi Concilium quasi proprium Papæ, 23. 25. Prædamnationem Leonis X.

100.

100. Non editionem actorum Concilii, 106. Titulum Concilii, 107.108. Definitionem articulorum à paucis manantem, 118. Theologiæ scholasticæ & Canonistarum abusus, 187. Translationem Concilii Bononiam, 716. Bullam facultatis Pauli III. 718. Bullam ejusdem invitantem ad pœnitentiam, 737. Dissensum Theologorum, 756. Non admissionem ad Concilium Legatorum & Theologorum Protestantium, 1074.

Scoti de Transsubstantiatione sententia expenditur, 818. Redingio opponitur, ibid.

Scriptura. Articuli de ea propositi in Concilio ventilantur, 115. ejus perfectio asseritur, 121. &c. Eam Dei verbum esse non constat ex Traditione, 130. sufficiens est ad salutem, 121.122. Est unica fidei & morum regula, 122. pro ejus integritate Deus vigilat, 124. Ejusdem necessitas, 128. ejus divinitas unde agnoscatur? 130. Canon unde? 131. Sensus, 132. Perspicuitas, 133. libri Canonici, 137. &c. eorum librorum numerus, 145. est ἀξιόπιστος καὶ αὐτόπιστος, 172. sui infallibilis interpres, 174. impiè à Pictavio res muta vocatur, 3073. à Theologis Tridentinis exsibilatur & detorquetur, 932.933.

Scrutinium competentium, 648.

Sectæ unde originem trahant? 173. 174. in ipsa Romana Ecclesia plures sunt, 177.185.

Semen Dei in fidelibus manens quid? 468. &c.

Semipelagiani qui? 268. iis succenturiantur Scholastici, 269.

Sensuum testimonium confutat Transsubstantiationem, 828.

Separationis nostræ ab Ecclesia Romana causæ, 102.

Septenarii numeri celebritas, 570.

Servare & præservare à peccato non unum idémque est, 211.221.

Sessionum à Congregationibus præpostera distinctio, 106.

Sfondratus Cæsari Bononiense Concilium svadet, 730.

Sigillum Concilii, 110.111. Spiritus Sancti obsignans quid? 405. Confessionis humanum inventum est, 991.992.

Sigilla sunt rerum vel præteritarum vel futurarum, 594. non confundenda, ibid.

Signaculum Dei quid? 429.

Signa non continent in se rem signatam, 585. nec efficiunt, 586. quam habeant inter se analogiam? 955. signando repræsentant, 623. 624. ante & post usum non habent rationem Sacramenti, 831.

Simon magus fictè credidit, 501. non fuit justificatus, 464.

Simultas potentiæ & potentia simultatis qualis sit distinctio? 277.

Sirmondus cum Aurelio contendit de Chrismate, 709.

Sixtus Papa vulgatam Versionem à multis mendis purgavit, 152.

Sleidanus Tridentum venit, 932.

Solicitudo de mediis salutis, non est dubitatio, 423.
Solifidiani qui dicti 381.
Sorbona Paris. Papali potestati adversatur, 67. 68.
Spes res promissas exspectat, 376. spe salvum esse quid? 384 spes & fides quatenus inter se differant? 399. ejus præstantia, 432.
Σφραγισμὸς obsignatio fidelium quid sit? 607. 608.
Spiritus privatus non est interpres Scripturæ, 173. Neque proin Papæ, 174. 175.
Spiritus S. ducit in omnem veritatem, 49. 169. quomodo renatis donatur? 274. Ejus effecta communia, 476. quomodo ab Apostolis fuerit collatus? 695. miraculosè datus, 703. ejus testimonium de nostra adoptione, 493. 404.
Sponsor noster Deo obedientiam non simpliciter debuit, 533.
Stare fide quid? 434.
S. Stephani caput & corpus duobus in locis ostentantur, 84.
Stipendium & donum gratuitum sibi opponuntur, 524.
Subscribere Conciliis quorum sit? 34. 35.
Sufficientia meriti Christi absque efficacia esse nequit, 341.
Suffragari in Concilio quibus liceat? 26. &c.
Syllogismus practicus de certitudine salutis, 483.
Symbolum Ecclesiæ Rom. dicis causa in Concilio Trid. legitur, pro Niceno venit, 112.
Symbola præsentiæ Dei non sunt adoranda, 870. sed ceu sacra honoranda, 873. 875.
Synodorum in interpretanda S. Scriptura utilitas, 176. illarum judicium tantùm ministeriale est, ibid. Provincialium celebrandarum injussu Papæ, Cæsar potestatem facit, 738.
Synodus. Vide *Concilium*.

T

Tabulæ mandati Divini norma sunt judicii humani, 39.
Temporales etiam pœnas Christus pro nobis toleravit, 507.
Temporarii credentes quales sint, 475. 477.
Tempus Sacræ communionis disceptatur, 885.
Testamentum Vetus in Joh. Baptista desiit, 642.
Testimonium Spiritus S. de nostra adoptione, 404. 413. Sensuum confutat Transsubstantiationem, 818.
Terrores conscientiæ à lege incussi pœnitentiæ pars sunt, 961.
Theologia scholastica perstringitur, 752. 753. 756. 951. &c 935.
Theologis in Concilio silentium injungitur, 931.
Thomas Aquinas refutatur, 342. ejus & asseclarum sententia de authore peccati, 318. ejus à Scotistis in modo præsentiæ corporis Christi dissensus, 778. 779. fuit patronus festi Corporis Christi, 851. ei columba adhu-

ad humerum cur appingatur? ibid.
Timor quis sit initium sapientiæ? 333. Gehennæ propriè dictum peccatum est, 328. &c. Homini est laqueus, 330. gradus ad desperationem, 331. non ex Dei, sed sui ipsius amore nascitur, 331. non præparat ad justificationem, 336. servilis non est salutaris, 984. Opponitur fidei & fiduciæ, 392. 423. 434. Timori Dei filiali, 482.
Tickun Sopherim quid? 157.
Tormentum infantum, 222.
Traditio in reprobum sensum quomodo fiat? 307.
Traditionis sint ne verbo Dei scripto æquiparandæ? 119.-137. Apostolicæ nullæ sunt non scriptæ, 120 sunt Pontificiæ religionis fundamentum, 121. &c. Fdei certitudinem gignere non possunt, 123. iis in V. T. nullus fuit locus, 124. non sunt necessariæ, 125. indefinitæ sunt, ibid. Patribus damnantur, 126. Earum Origo, 127. Objectiones, 128. Patrum de iis sententiæ, 135. 136.
Transsubstantiatio an fiat in Eucharistia? 797. &c. refellitur, ibid. &c. pugnat cum institutione S. Cœnæ, & præcipuis fidei articulis, 802. S. Cœnæ essentiam destruit, 803. Implicat, 805. de modo ejus inter ipsos Pontificios disceptatur, 813 Antiquitati incognita fuit, 815. 827. ejus legitimæ conditiones, 864.
Tridentini Concilii initium, 98. ordo apertioniis, ibid. scopus, 99. &c. qua conditione Protestantes audire voluerit? 100. qua methodo usum in examinanda sententia Protestantium, ibid. Reformationis necessitatem agnoscit, 101. Generalis titulum statim in prima sessione sibi tribuit, 102. Trojano equo comparatur, 103. Titulus ejus disceptatur, 105. &c. Acta sua vulgari vetat, 106. Præceptum de modo in eo vivendi, 108. de modo veniendi ad propositum finem disceptatur, 109. Papæ sigillo munitur, 111, sententias non expendit, 185. S. Scripturam anathematizat, 200. armis decidere controversias mavult, 258. Hallucinatur circa articulum de justificatione, 359. Ejus doctrina est mater superbiæ, hypocriseos, infidelitatis, injustitiæ, 447. Sessione VII capita doctrinæ omittit, 555. Simoniæ non medetur, 559. Bononiam transfertur, 711. &c. idque per veteratorias artes, 717. Sub Julio III. resumitur, 723. &c. 725. 727. &c. 735. Conventus nomine à Rege Galliæ insignitur, 741. 743. quatuor articulorum definitio ad Protestantium usque adventum per ludibrium differtur, 759. Concilium Pontifici obnoxium & servum fuit, 717. quo spiritu fuerit agitatum? ibid. Statuit pœnitentiæ reconciliationem cum Deo, & remissionem sine fide salvifica ex Evangelio concepta obtingere, 963. Satisfactiones humanas vindictas dicit, 1016. Concilii dissolutionem multi machinantur, 1070. 1071.

Augu-

Augusta capta dilabuntur Patres. 1072. suspenditur ad biennium usque, 1072. 1073.

Tridentinorum Decretorum cothurni seu generalitas & ambiguitas, veluti in doctrina de Efficacia Sacramentorum, 583. De intentione Sacerdotis, 611. 612. de necessitate Baptismi, 655. De attritione, 981. de Extrema Unctione, 1053.

Tridentini Concilii libertas à Pontifice multis modis infringitur, 107. 111. 117. 184. 558. 717. 718. 722. 933. 1073.

Tridentino Concilio & Legatis Pontifices mandata mittunt & leges præscribunt, veluti de methodo tractandi Reformatos & dogmata junctim, 115. de non promulgandis decretis, nisi Romæ priùs visis & probatis, 181. de immunitate Ordinum regularium, 182. De residentia, 257. 259. De abusibus Sacramentorum, 557. 558. De Concilio transferendo, 711.

Tridentini Patres in Concilio dissentiunt variis de capitibus, veluti de Catalogo librorum Canonicorum Scripturæ, 137. &c. de Peccato originali, 185. &c. de Pœna infantum, 222. 223. de Residentia, 260. 572. de Sacramentis, 558. de Numero Sacramentorum, 562. de eorundem efficacia, 583. 590. Non definiverunt modum, quo Sacramenta gratiam efficiant, 590. de intentionis gradibus, 620. de Baptismo Johannis, 643. de Baptismi necessitate, 656. 657. de Confirmationis Ministro, 690. in verbis Consecrationis, 798. &c. de modo quo panis in corpus Christi convertitur, 810. &c. de materia Pœnitentiæ, 956. &c. circa effectum Satisfactionum, 1018. de absolutione Sacerdotali, 1035.

Tridentum celebrando Concilio deligitur, 7. Vide *INDICEM GENERALEM.*

Tristitia secundum Deum quomodo operetur pœnitentiam, 964.

Trojani equi cum Tridentino Concilio comparatio, 103.

Tropicæ locutiones in Sacramentis usitatissimæ, 820. 821.

Typographis leges à Concilio Trid. feruntur, 114.

Tyrannis Papalis fideles ab ore suo pendere vult, 167. 168. 172.

V

Valentinianus Imperator sine Baptismo mortuus, non damnatur, 659.

Valor mortis Christi infinitus est, 1018. ei nihil addi potest vel debet, ibid.

Vasquez dissentientium de Sacramentorum efficacia Opiniones octo recenset, 595.

Velasci protestatio contra translationem Bononiensem, 717. contra Synodum Bononiensem, 731. 736.

Verbum Dei solum judicii in rebus fidei norma est, 38. ejus constantia, 437. Traditum Papa est, 124.

Verba Christi in institutione Eucharistiæ quomodo practica dici possint? 623. 823.

Verge-

Vergerio (*Paulo*) in Concilio consessus negatur, 116. ideo pontificiam religionem deserit, ibid.
Veritas illa, in qua Deum adorare oportet, qualis sit? 864.
Vermis ille Esaj. LXVI. 24. qualis sit? 239. 240.
Versio Græca præpostera est, 335. nonnunquam & Hebræo textui & Latinæ Versioni adversatur, 335. 336.
Versionis Vulgatæ authoritas ventilatur, 149. &c. non est authore θεοπνεύστῳ, 150. non est αὐτόπιστος, 151. non est incorrupta, ibid. demum, 46. annis post Concil. Trid. edita, 153. pro fonte venditatur, 154.
Veteris Testamenti Sacramenta in præcipuis conveniunt cum Sacramentis N. T. 572. &c.
Vincentia Concilio habendo deligitur, 4.
Vindicta de incestuoso 2. Cor. VII. 11. sumta non fuit satisfactio, 1024.
Vires ad bonum spirituale in Adamo perditæ sunt, 302. 303.
Virga Apostolica Pauli quid? 906.
Virgines Apoc. XIV. 4. quales intelligantur? 547. earum aureolæ, 547.
B. Virgo Maria an in peccato Originali concepta? 210. Nec à Papa, nec à Concilio Trident. definitur, 182. 184. miseriis & peccati pœnis fuit obnoxia, 212. non est concepta à Spiritu S. 213. Non contrivit ipsa serpentis caput, 215. 216. Genealogia ejus recensetur, 217. quomodo sit κεχαριτωμένη, 218. quomodo secundum D. Augustinum peccatum vicerit? 220. Conceptionis ejus festum recentissimum est, ib. quomodo sanctificata fuerit ad partum, 221. Peccatum originale an illi fuerit ignominiosum? 221.
Virtus quomodo sibimet merces sit? 514. in amore Dei & proximi consistit, 515.
Virtutes in Theologicas 3. & 4. Cardinales à Pontificiis insulsè distribuuntur, 570.
Vita æterna est hæreditas, 523. Donum Dei, 524. non datur ex debito, 533. &c.
Vita spiritualis unde & quæ sit? 265.
Vitium & peccatum an differant? 203.
Unctio fidelium non est character, 606. qualis ritus apud Veteres? 651. 701. 703. 708. erat ceremonia baptismalis, 707. non est Chrismatio Pontificiorum, 705. Extrema fusè oppugnata, 1046. &c. miraculosa veterum fuit, 1051. 1056. Ea, quæ à S. Marco, & quæ à S. Jacobo describitur, eadem est, 1057. à Papistica prorsus alia, ibid. Ejus usus apud veteres longè alius fuit, 1063.
Unitas Ecclesiæ à Christo conservatur, 50. Pontificiæ nulla est, 185. 191.
Universalium negantium necessaria est veritas, 505.
Unum quale ad salutem necessarium? 569.
Unum corpus quomodo fideles in Christo fiant? 767.
Voluntas Dei circa peccatum quomodo sit efficax? 306. 308. 309. eam

Deo tribuere inefficacem absurdum est, 343. Signi & præcepti quæ? 186. Voluntatem Dei facere quid sit? 438.

Voluntarium quomodo peccatum dici possit? 208.

Vota Pontificia Baptismo derogant 683. &c. votum in baptismo nuncupatum sitne proprie dictum tale? 686. an id præstare sit in potestate hominis? 687.

Ὑπωπιάζειν & δουλαγωγεῖν τὸ σῶμα quid sit? 1013.

Urbanus IV. Festum corporis Christi instituit, 850. ejus Epistola ad Evam Leodiensem, 851. Bulla de Festo corporis Christi promulgatur, 854.

Urim & Thummim quandiu duraverint? 145.

Utile non semper in religione pro principio constituendum, 1022.

Wirtembergici Legati Tridentum veniunt, 1065.

X

Xavierum polytopum fabulatur Turselinus, 772.

Xenodochiorum cura ad Episcopos non pertinet, 561.

Z

Zwinglius peccatum Originale non negavit, 186. Vindicatur in doctrina de baptismo, 617. & passim.

INDEX VIII.

Sphalmatum Typographicorum.

T*Ametsi,* Benevole Lector, *nulli operæ pepercerimus, ut Opus quàm emendatissimum prodiret, emissitios tamen oculos nostros fugerunt non tantùm leviora quædam errata, quæ nullo negotio attentus & prudens Lector, nullo etiam monitore, corriget; sed nonnulli etiam pœnitendi defectus, non citra sensus injuriam, & obscurationem textus. Illorum igitur potissimùm Indicem exhibere volui, ut ea, quæ lectionis progressum remorari, & sensum turbare possent, in integrum restituere promptum sit. Ante omnia verò ad pag. 71. lin. 16. observari nunc demum velim, Epistolam ibi ab Adversario nostro, Calvino hæresin negatæ hujus carnis resurrectionis impingente, citatam, non esse vel Farelli, vel ad Calvinum, sed potiùs Calvini ad Socinum, hæreseos hujus, per calumniam insignem Calvino impactæ, reum. Quamvis enim in Editione Epistolarum Calvini, secunda vice à Beza recognita, titulus sic habeat:* Farellus Calvino; *tamen non à Farello ad Calvinum, sed à* Calvino ad Socinum *exaratam esse, demum ex Erratis restituendis, ab ipso Beza in posteriore editione consignatis, didici. Et forte ipse etiam ante me Bellarminus, ex quo calumniam Redingius mutuatus est, id observavit. Scribit enim:* Si titulus fallit, videat Beza, qui secundò etiam hoc asserit. *Tam nova, tam extra ordinem exceptionis quæ causa fuit, si non vidit, objici sibi posse, non*

esse

esse hanc Epistolam Farelli, non esse ad Calvinum? Et in tanto crimine testimonio suspecto confidere Adversarius noster non debuerat. Liquet tamen vel inde magis calumnia atrocitas. Cætera paulò graviora παρορώματα sic restitui velim.

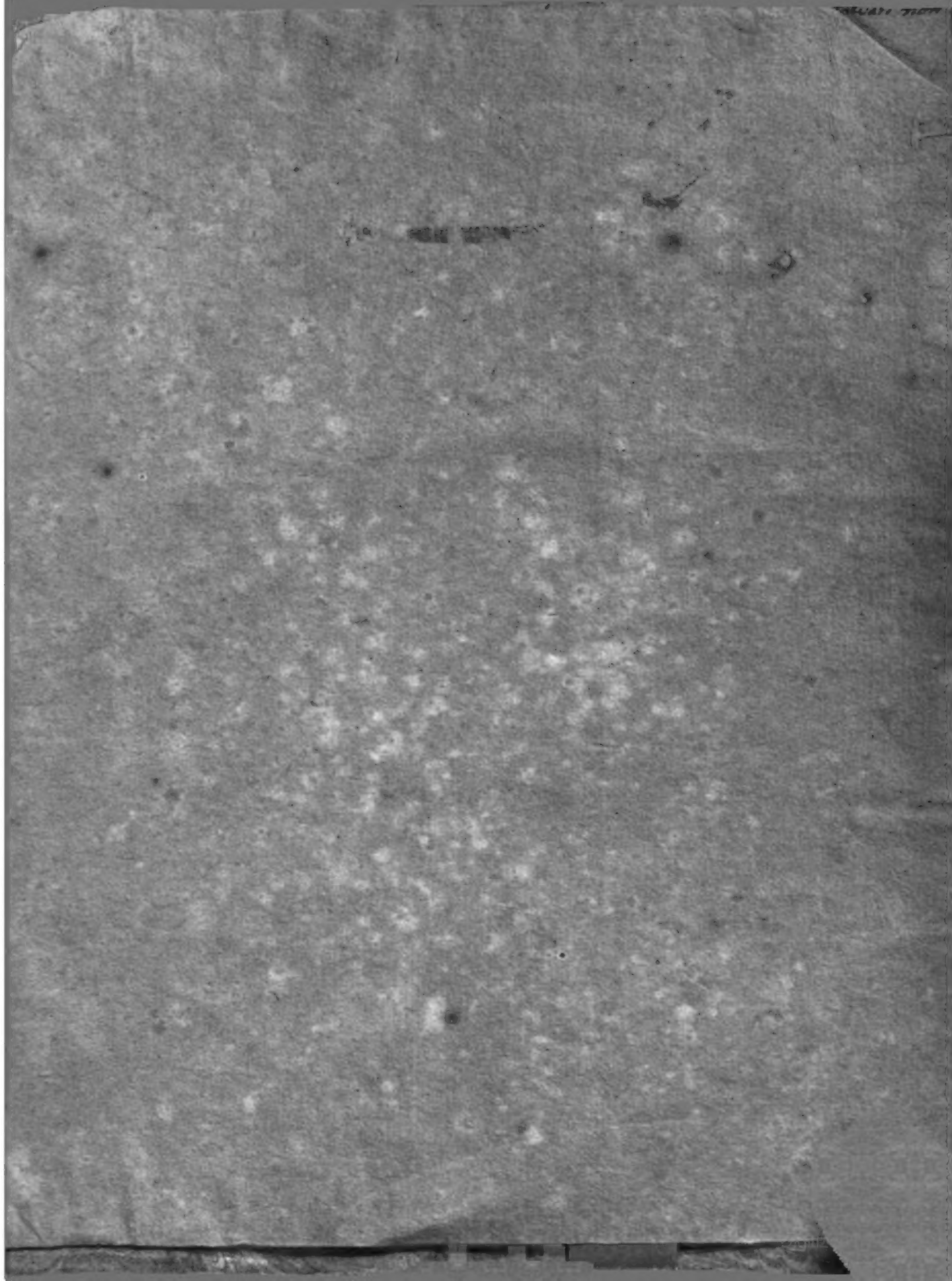
Pag.	Lin.	Lege
21.	6.	Christi igitur,
31.	34.	ipsis
36.	4.	recensiti.
40.	33.	rebaptizari voluit.
42.	34.	notam
63.	9.	hieroglyphica
66.	34.	acceperunt
68.	1.	Dissert. XX.
81.	17.	Prov. VIII. 14 15.
97.	9.	Florem & Floram
120.	15.16.	significando
	34.	tum diversa
126.	9.10.	ἐπιμίγειν
131.	12.	Deut. XXXII. 47.
131.	21.	fidelibus eadem
136	17.	ob hæc
135.	26.	ejusmodi, timebant
158.	30.	versiones
160.	31.	lapidem
161.	14.15.	pertendimus contra
163.	27.	2. Pet. I. 19. 20.
164.	4.	exigent
	23.	exigendorum
166.	6.	1. Tim.
172.	15.16.	veritatem
174.	34.	ergo
192.	33.	quoad
195.	20.	συγκείμενον
200.	22	חולאתרו
203.	39.	Ranuccius
212.	6.	Μαριολάτρας
213.	4.5.	obturbantem
219.	31.	peccatorum
222.	9.	neglectæ
236.	11.	jam non operibus
247.	17.	præsumere
262.	29.	impendii rationem
270.	16.	hominem
277.	30.	Sic tu
280.	33.	ipsa volitionis
284.	5.	Ignatianos
287.	7.	regenerans
	40.	Principum
288.	36.	absque qua est
289.	11.	פתיתני
	39.	clitellarii.
291.	23.	nigra cutis
292.	21.	σκοτομὸν
	39.	corpus tenebrosum
295.	33.	[illegible]
296.	21.	morticinam
299.	34.	Hæc δὶς
306.	36.	dependent
312.	4.	Scripsit ita Calvinus
322.	11.	in irregenitis
328.	28.	timoris
345.	32.	Hebræos
355.	18.	quia imperfectionem
356.	32.	διὰ πασῶν
358.	25.	termini repetenti
365.	2.	dogmatis
385.	13.	orationem
399.	36.	& inseparabilia
400.	11.	propriè respiciat
401.	28.	corde nos credere
403.	35.	Christi vera
404.	38.	per eum
413.	7.	Hoc, inquit
422	25.	Act. VIII.
	28.	Eustathius
427.	17.	Gal. II. 20.
429.	1.	qui sui
438.	33.	maledictione liberaret
44.	18.	quòd ne
	22.	gloriabor
	43.	& lucta
449.	41.	Psal. XVIII. 21-25.
451.	32.	proba

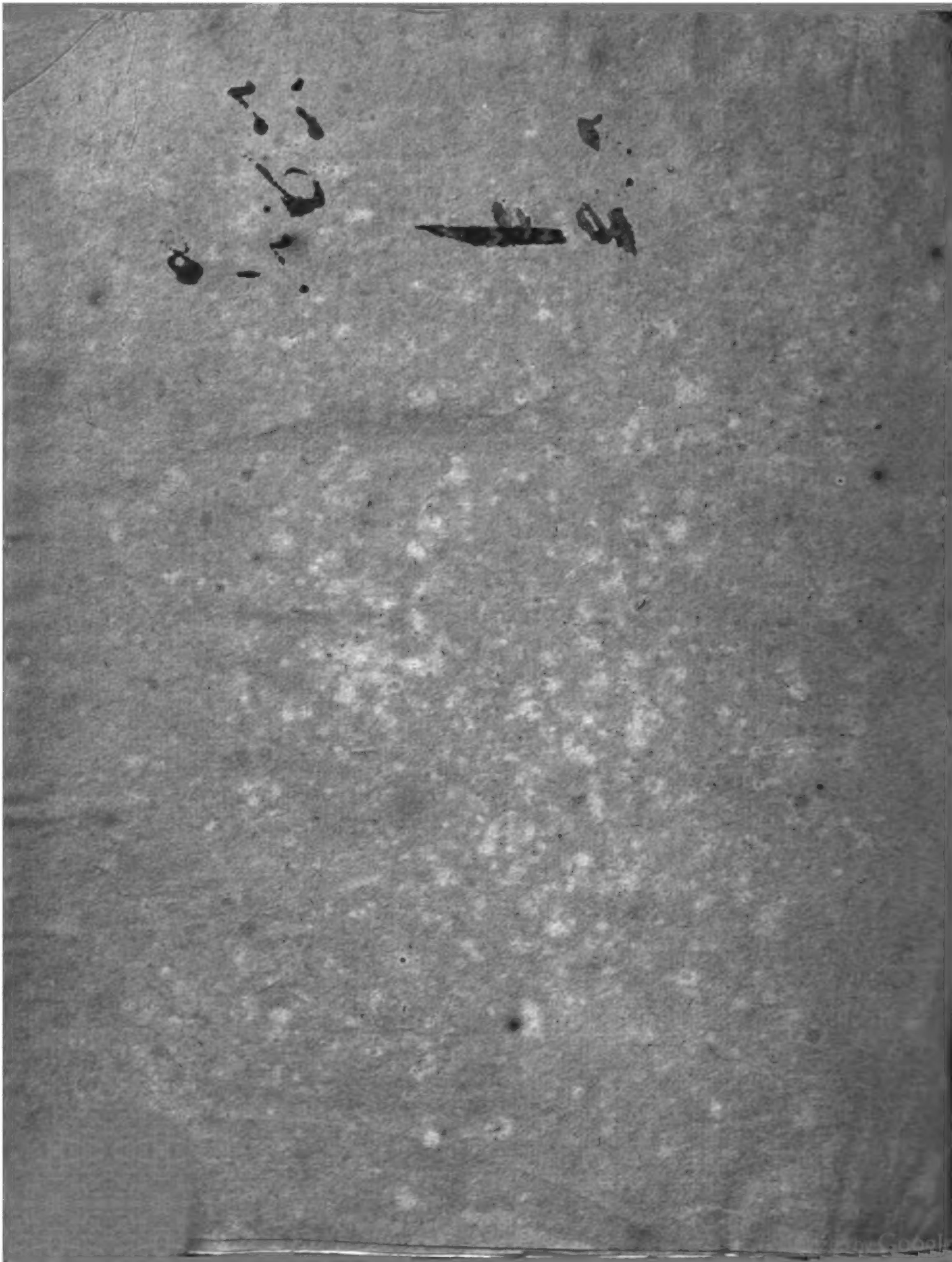
Pag.

Index Octavus Sphalmatum.

Pag.	*Lin.*	*Lege*
452.	3.	Rom.VIII.14.
455.	36.	nulla imperfectione
467.	3.	Psal.LXXXIX.29.
474.	5.	à nulla
475.	21.	Magis in amore sui, quàm Dei
476.	24.	amore Dei efficit.
	44.	facit ad excutiendam
479.	16.	vocas, destituto
487.	9.	Job.IX 2.
491.	9.	qualia esse
	10.	arguunt.
	17.	& parva
499.	39.	ubicunque
507.	1.2.	condonationem
509.	9.	Dei patientia
512.	24.	Jes.XLV.19.
527	39.	nullam habere
529.	7.	instabili
535.	6.	infinitam
537.	23.	imperfectè bona; illa à peccatoribus
538.	18.	Tract.IV.
546.	34.	soli Deo
576.	6.	*dele* Ephes.IV.4.
596.	27.	adeóque externæ
606.	32.	verò nec in
615.	39.	obsignabunt
629.	33.	Divina officia
636.	10.	his, ut instrumentali
739.	39.	eàdem causæ
642.	6.	baptismus Christi, solennis saltem ille,
645.	22.	Act.XI.
650.	9.10.	retenta
659.	24.	Talis ego
667.	1.	ipse iis præceperat
674.	15.	1.Joh.II.
675.	22.29.	1.Sam.XVII.
719.	29.	*In media pagina ponendus titulus:* Historia Sessionis IX.
760.	18.	Heb.XI.
763.	34.	& bibere vinum
765.	39.	impassibilis
773.	41.	Act.III.21.
782.	11.	victimæ dicebantur
788.	4.	sicut & tempus
792.	38.	Nequit igitur
812.	43.	Heroes
822.	35.	quas ipsi
841.	28.29.	memorat
842.	34.	morem
866.	26.	in Palinodia Berengarii
874.	24.	sed absolutè adorari
886.	36.	reprehendit.
911.	41.	potestatem
914.	9.	similiter
930.	27.	authoritatibus;
953.	28.	Job.
958.	12.	dicam
964.	19.	2.Cor.VII.
970.	7.	XVIII.21.
974.	31.	tibi sit
	42.	irregenitis
975.	13.	legis
1007.	39.	An enim qui
1010.	26.	hujus, qua
1013.	4.	tum sanctificationis
	17.	Proba posse. Proba velle, &c.
1015.	35.	Nil tale in
1016.	11.	exclusivum
	28.	ac si non peccasset
1022.	16.	loc.cit.
1038.	42.	Matth.XVI.
1057.	2.	Marc.VI.

340 contra gratiam universalem, & opinantes quemquam unquam potuisse salvari n
credita passione Christi, vel obita vel obeunda.

